

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

**BELÎĞ MEHMED EMÎN DÎVÂNİ SÖZLÜĞÜ
[Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük]**

ÖZGENAY İNANAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN:
YRD. DOÇ. DR. MEHMET GÜRBÜZ**

KONYA-2017

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ KONYA SOSYAL BİLİMLER ENSTİTUSU
---	--	--

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Özgenay İNANAN
	Numarası	148107011001
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı
	Programı	Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Yrd. Doç. Dr. Mehmet GÜRBÜZ
	Tezin Adı	BELİĞ MEHMED EMİN DİVÂNI SÖZLÜĞÜ [Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük]

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan **BELİĞ MEHMED EMİN DİVÂNI SÖZLÜĞÜ [Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük]** başlıklı bu çalışma **21/06/2017** tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sıra No	Danışman ve Üyeler		
	Unvanı	Adı ve Soyadı	İmza
1	Prof. Dr.	Abdurrahman ÖZKAN	
2	Yrd. Doç. Dr.	Mehmet ÖZDEMİR	
3	Yrd. Doç. Dr.	Mehmet GÜRBÜZ	

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	Özgenay İNANAN		
	Numarası	148107011001		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
Tezin Adı	BELÎĞ MEHMED EMÎN DÎVÂNİ SÖZLÜĞÜ [Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük]			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Özgenay İNANAN

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	Özgenay İNANAN
	Numarası	148107011001
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
	Programı	Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Yrd. Doç. Dr. Mehmet GÜRBÜZ
	Tezin Adı	Belîğ Mehmed Emîn Dîvânı Sözlüğü [Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük]

Bağlamlı sözlük çalışmaları Osmanlı şiirini daha geniş kapsamlı biçimde inceleme fırsatı sunmaktadır. Eserlerden alınan tanıkların metin içerisindeki bağlamlarından yola çıkılarak değerlendirilmesi söz varlığı hakkında daha sağlıklı fikirler edinmemizi sağlamaktadır. Ayrıca bu çalışmalar söz varlığından hareketle şairler ve dönemler arasındaki farklılıkları, benzerlikleri daha net bir şekilde ortaya koymaktadır. Eserler içinde yer alan tarihi şahsiyetler ve yerlerin de kaynaklardan elde edilen refesanslarla sunulması edebiyat tarihimize de ışık tutmaktadır. TEBDİZ projesinde yer alan “Belîğ Mehmed Emîn Dîvânı Sözlüğü [Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük]” adlı çalışmamızı belirlenen plan eşliğinde değerlendirdik ve usulüne uygun bir şekilde anlamlandırdık. Belîğ Mehmed Emîn’i bizim için önemli kılan dile olan hâkimiyeti ve manzumelerinde sosyal hayatı canlı bir şekilde yansıması idi. 18. yüzyılda yaşamış Belîğ Mehmed Emîn atasözleri ve deyimleri kullanmakta bir usta olarak karşımıza çıkmaktadır. Dîvân’ını bir bahçe olarak tasavvur edecek olursak, şair bir bahçıvan edası ile bu bahçeyi rengârenk gülleri andıran atasözleri ve deyimlerle bezemiştir. Atasözleri ve deyimler bir milleti yansıtan en önemli kültürel miras unsurları arasında yer almaktadır. Bu şekilde kültürümüzü en ince ayrıntısına kadar yansıtan Belîğ Mehmed Emîn’in şiir dilini oluşturan söz varlığını ortaya koyarak erişilebilir hâle getirdik.

Anahtar Kelimeler: Belîğ Mehmed Emîn, Dîvân, 18. Yüzyıl, Bağlam.

ABSTRACT

Author's	Name and Surname	Özgenay İNANAN
	Student Number	148107011001
	Department	Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
	Study Programme	Yüksek Lisans
	Supervisor	Yrd. Doç. Dr. Mehmet GÜRBÜZ
	Title of the Thesis	Belîğ Mehmed Emîn's Diwan Glossary [Concordance and Functional Glossary]

Contextual dictionary studies offer a broader screening of Ottoman poetry. The evaluation of testimonials based on the pertinent context within the text prompts us to attain a more robust idea about the vocabulary. Conjointly, these studies acquaint the correlation between the poets and the periods in an unambiguous approach. Likewise, the assertion of historical figures and places incorporated in the works with references retrieved from the sources elucidates our literary history. We evaluated our thesis Belîğ Mehmed Emîn's Diwan Glossary [Concordance and Functional Glossary] present within the content of TEBDİZ project by a persistent plan and portrayed it in due form. What made Belîğ Mehmed Emin a focal figure for our research was his dominance in language and the way of the depiction of social life in his poems. Belîğ Mehmed Emîn who thrived in the 18th century confronts us as a connoisseur in use of proverbs and idioms. If we to envision the Dîvân as a patio, the poet in the peculiarity of a gardener glamorises such a garden as filled with proverbs and idiom which resemble colourful flowers. Proverbs and idioms are among the most eminent cultural heritage elements that define ones' society. Hence, we impelled to make such heritages accessible by formulating the vocabulary of Belîğ Mehmed Emin's poetry, which determines our culture to the finest detail.

Keywords: Belîğ Mehmed Emîn, Diwan, 18th Century, Context.

İÇİNDEKİLER

Yüksek Lisans Tezi Kabul Formu.....	i
Bilimsel Etik Sayfası	ii
Özet.....	iii
Abstract.....	iv
İçindekiler	v
Kısaltmalar Listesi	viii
Ön Söz.....	ix

Giriş.....	1
-------------------	----------

BİRİNCİ BÖLÜM BELİĞ MEHMED EMİN

1.1. Hayatı.....	3
1.2. Edebî Kişiliği	5
1.3. Eseri ve Eserinin Karşılaştırılan Nüshaları	7
1.3.1. Ali Emiri Efendi Manzum Eserler (Millet Kütüphanesi) 468/2	7
1.3.2. Reşid Efendi (Millet Kütüphanesi) 744	8
1.3.3. Ali Emri Efendi Manzum Eserler (Millet Kütüphanesi) 56.....	8
1.3.4. Hüsrev Paşa (Süleymaniye Kütüphanesi) 520.....	9
1.3.5. Yahya Efendi (Süleymaniye Kütüphanesi) 295	10
1.3.6. Âsım Bey (Köprülü Kütüphanesi) 417	10

İKİNCİ BÖLÜM DİVÂN İNCELEMESİ

2.1. Dil Özellikleri	12
2.1.1. Kelimeler	12
2.1.1.1. Ünlemler.....	12
2.1.1.2. Edatlar	15
2.1.1.3. Bağlaçlar	18
2.1.1.4. İsimler	19
2.1.1.5. Sıfatlar.....	20
2.1.1.6. Zamirler	21
2.1.1.7. Zarflar	22
2.1.1.8. İkilemeler	23
2.1.1.9. Tamlamalar	25
2.1.1.9.1. Arapça Tamlamalar.....	25
2.1.1.9.2. Farsça Tamlamalar.....	26
2.1.1.10. Atasözleri ve Deyimler	27
2.1.1.10.1. Deyimler	27
2.1.1.10.2. Atasözleri.....	74
2.2. Kelimelerin Anlam Açısından Değerlendirilmesi.....	80
2.2.1. Psikolojik Tasvir İfade Eden Kelimeler	80
2.2.1.1. Korku	80
2.2.1.2. Sevinç.....	81

2.2.1.3. Üzüntü.....	82
2.2.1.4. Kızgınlık	83
2.2.1.5. Dua.....	84
2.2.1.6. Zıtlıklar	85
2.2.1.6.1. Aşına-Bigâne	85
2.2.1.6.2. Aydınlık-Karanlık.....	86
2.2.1.6.3 Ayrılık-Kavuşma.....	86
2.2.1.6.4. Cefa-Vefa.....	86
2.2.1.6.5. Diri-Ölü	87
2.2.1.6.6. Doktor-Hasta	87
2.2.1.6.7. Gam-Neşe.....	88
2.2.1.6.8. Gece-Gündüz.....	88
2.2.1.6.9. Gen.-Yaşlı.....	89
2.2.1.6.10. Gök-Yer	89
2.2.1.6.11. Kâfir-Müslüman	89
2.2.1.7. Utanma.....	90
2.2.1.8. Beklentiler.....	91
2.2.1.8.1. Makam Beklentileri.....	91
2.2.1.8.2. Vuslat Beklentileri.....	92
2.2.1.9. Şikâyet	92
2.2.1.9.1. Felekten ve Dünyadan Şikâyet.....	93
2.2.1.10. Alçak Gönüllülük.....	93
2.2.2. Eylem ve Durum Tasviri İfade Eden Kelimeler	95
2.2.2.1. Ağlama	95
2.2.2.2. Uyku.....	96
2.2.2.3. Yas Tutma.....	96
2.2.2.4. Yazı Yazma.....	98
2.2.2.5. Sarhoşuk (Humar).....	99
2.2.2.6. Vuslat-Hicran	100
2.2.2.7. Hastalık ve Ölüm	103
2.3. Dîvân'daki Şahsiyetler ve Şahsiyetlerin Şairle Münasebeti	103
2.3.1. Dinî Şahsiyetler	103
2.3.1.1. Âdem	103
2.3.1.2. Süleymân.....	103
2.3.1.3. Yûsuf	104
2.3.1.4. Hızır.....	104
2.3.2. Aşk Hikâyesi Kahramanları ve Mitolojik Şahsiyetler.....	104
2.3.2.1. Leylâ ve Mecnûn.....	104
2.3.2.2. Yûsuf ve Züleyhâ	106
2.3.2.3. Ferhâd ve Şîrîn	107
2.3.2.4. Cem (Cemşîd)	108
2.3.2.5. İskender	108
2.3.2.6. Rüstem.....	109
2.4.Şaire Özgü Kullanımlar/Orijinallik	109

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK

3.1. Sözlük Kullanma Klavuzu	112
A	114
B.....	192
C.....	304
Ç.....	333
D	354
E.....	425
F.....	469
G	488
H.....	557
I.....	634
İ.....	635
J.....	687
K.....	688
L.....	768
M.....	782
N.....	865
O.....	914
Ö	939
P.....	942
R.....	967
S.....	1000
Ş.....	1073
T.....	1108
U.....	1161
Ü	1169
V.....	1181
Y.....	1200
Z.....	1129
Sonuç.....	1252
Kaynakça	1253
Öz Geçmiş.....	1261

KISALTMALAR LİSTESİ

AE 1	Ali Emiri Efendi Manzum Eserler (Millet Kütüphanesi) (numara:468/2) (Temmuz-1963)
AE 2	Ali Emiri Efendi Manzum Eserler (Millet Kütüphanesi) (numara: 56) (Temmuz-1963)
bk.	Bakınız
C	Cilt
çev.	çeviren
DİA	Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
G.	Gazel
haz.	Hazırlayanlar
K.	Kaside
Kt.	Kıta
Md.	Madde
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
Msd.	Müseddes
Mf.	Müfret
R.	Rubai
RE	Reşid Efendi (Millet Kütüphanesi) (nu: 744) (Kasım-1963)
s.	Sayfa
Ş	Şarkı
T.	Tarih
Th.	Tahmis
TDK	Türk Dil Kurumu
Tb.	Terkib-i Bent
TEBDİZ	Tarih ve Edebiyat Metinleri Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü
ty.	Tarih yok
vb.	Ve başkası, ve başkaları, ve benzeri, ve benzerleri, ve bunun gibi
vs.	Vesaire
yk.	Yaprak
Yzn.	Yazan
 	Atasözleri ve Deyimlerin Anlamı

ÖN SÖZ

Klasik Türk edebiyatının son döneminde yaşamış olan Belîğ Mehmed Emîn, mülazımlık ve kadılık gibi çeşitli devlet görevlerinde bulunmasına rağmen kıymeti bilinmemiş, sıkıntılı bir hayat geçirmiştir. Günümüzde de fazla tanınmayan şairin dile olan hâkimiyeti, kültürel miras unsurlarımızdan atasözleri ve deyimleri yerli yerinde kullanması, orijinal söyleyişleri, döneminin sosyal hayatını yansıtan manzumeler kaleme alması onu önemli kılmaktadır.

Belîğ Mehmed Emîn Dîvânı Sözlüğü [Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük] isimli çalışmamızda “Belîğ Mehmed Emîn” adlı birinci bölümde şairin “Hayatı”, “Edebî Kişiliği”, “Eseri ve Eserinin Karşılaştırılan Nüshaları” yer vermeye çalıştık. “Dîvân İncelemesi” adlı ikinci bölümde “Dil Özellikleri”, “Kelimelerin Anlam Açısından İncelenmesi”, “Dîvân’daki Şahsiyetler ve Şahsiyetlerin Şairle Münasebeti”, “Şaire Özgü Kullanımlar/Orijinallik” ana başlıklarını ayrıntılı alt başlıklar altında da ele almaya çalıştık. “Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük” adlı üçüncü bölümde ise Hafize Gamze DEMİREL’in tenkitli metnini esas alarak Belîğ Mehmed Emîn’in söz varlığını ortaya koymaya çalıştık.

Bu tezle amacımız elde edilen referanslarla birlikte edebiyat tarihimizi daha sağlam temellere dayandırmak, yapılan çalışmalar ile bu alana ilgi duyan kişilerin çok sık bulunmayan üslup çalışmalarına daha rahat erişmelerini sağlamaktır. Bunların yanı sıra da eserlerimizin içerikleriklerinin bağlam eşliğinde yorumlanması ile klasik Türk edebiyatına olan ilginin daha çok uyanacağını ümit etmekteyiz.

Bana verdiği feyzle edebiyata olan ilgimin şekillenmesini sağlayan ve tezimi titizlikle kontrol edip çalışmamda büyük emek veren saygıdeğer danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Mehmet GÜRBÜZ’e şükranlarımı sunuyorum. Çalışmamın her aşamasında görüşlerini ve önerilerini sunup her türlü kaynaktan ve çalışma ortamından yararlanmamı sağlayan, beni teşvik eden Prof. Dr. İsmail Hakkı AKSOYAK’a teşekkür ediyorum. Tevşik ve önerileri ile çalışmama katkı sağlayan beni destekleyen Yrd. Doç. Dr. İncinur ATİK GÜRBÜZ’e teşekkürü borç bilirim. Yardımlarından dolayı Hidayet TÛTÛNCÛ’ye de teşekkür ediyorum.

Hayatları boyunca öğretmeyi ve öğrenmeyi en büyük gayeleri olarak gören babam Muzaffer İNANAN’a, annem Sevgi İNANAN’a ve ablam Özlem YÛCEDAĞ’a teşekkürü bir borç bilirim.

Özgenay İNANAN

Konya, 2017

Giriş

Bu çalışmada 18. yüzyıl şairlerinden *Belîğ Mehmed Emîn Dîvânı*'nda yer alan söz varlığının, cümlede ait oldukları bağlamlarından yola çıkarak Dîvân'ın bir sözlüğünü oluşturmaya çalıştık.

Bağlamli dizinler, kelimelerin geçtiği bağlamları bütün olarak verdiğinden ve bunları belirleme kolaylığından dolayı araştırmacılar için büyük bir önem taşımaktadır. Araştırmacı, bir metin içinde geçen kelimenin geçtiği yer ve bağlamları, fazla zaman harcamadan kolaylıkla görebilme olanağına kavuşmaktadır (Öztürk, 2007: 6). Bu olanaklar sayesinde pek çok eser daha sistemli ve düzenli bir şekilde incelenebilmektedir.

Batı'da edebî metinlerin de bağlamli dizinlerinin hazırlandığı görülmektedir. Albert S. COOK'un 1911 yılında yayımladığı bağlamli dizin, bir Anglosakson destanı olan *Beowulf* metnini esas almaktadır. Sheakespeare'in eserleri üzerine de benzer çalışmalar yapılmıştır. Horace Howard FURNESS, 1875 yılında, A. M John BARTLETT ise 1990 yılında Sheakespeare'in şiirlerinin bağlamli dizinini yayımlamışlardır. Eugene F. SHEWMAKER, 1996 sanatçının şiirlerinde ve oyunlarda geçen yabancı kelimeleri konu alan bir başka concordance hazırlamıştır. Lane COOPER, 1991 yılında William WORTHSWORTH'un ve 1916 yılında Horace'in eserlerinin bağlamli dizinini yayımlamıştır. Batı'da 19. yüzyıldan itibaren edebî metinlere uygulanan concordance yöntemi, 1987 yılında İran şairi Hâfız'ın *Dîvânı*'na tatbik edilir (Şenödeyici, 2017: 1). Türk edebiyatında ise bilgisayar destekli bir proje olan TEBDİZ (Tarih ve Edebiyat Metinleri Bağlamli Dizini ve İşlevsel Sözlüğü) sistemi aracılığı ile yapılan Furkan ÖZTÜRK *Bâkî Dîvânı Sözlüğü [Bağlamli Dizini ve İşlevsel Sözlük]*, Özer ŞENÖDEYİCİ *Nâilî Dîvânı Sözlüğü [Bağlamli Dizini ve İşlevsel Sözlük]*, Orhan KILIÇARSLAN *Hayâlî Bey Dîvânı Sözlüğü [Bağlamli Dizini ve İşlevsel Sözlük]*, gibi doktora tezleri bu alana ışık tutmaktadır.

TEBDİZ (Tarih ve Edebiyat Metinleri Bağlamli Dizini ve İşlevsel Sözlüğü) bilgisayar destekli bir sistemdir. Tarih ve edebiyat metinleri, çeşitli düzenlemelerden geçirilerek Word dosyasında *gentium plus* fontu ile transkribe edilip veri girişine

hazır hâle getirilir. tebdiz@yahoo.com'a mesaj atılarak eser talebinde bulunulur. Bu siteden gelen eser istek formunda yer alan kişi bilgileri, eser bilgileri ve eseri hazırlayan kişi belirtilip doldurularak siteye gönderilir. Kabul edilen eser istek formuna göre kişiye özel sayfa açılır. Açılan bu sayfadaki metinler kısmına Word'de transkribe edilen eser, şekil ve tür özelliklerine yer verilerek yüklenir. Eserde yer alan kelimeler referans olarak geçen yerlerden yararlanılarak metin merkezli şekilde bağlamsal olarak değerlendirilir. Kelimeler anlamlandırıldıktan sonra son olarak künyeler kısmında yer alan aşamalar gerçekleştirilerek eserin dizinine ulaşılır.

Belîğ Mehmed Emîn Dîvânı Sözlüğü [Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük] adlı bu çalışmada tanıklar ve sıklıklar ile birlikte ele aldığımız, Hafize Gamze DEMİREL tarafından hazırlanmış olan *Belîğ Mehmed Emîn Dîvânı (İnceleme- Tenkitli Metin-Tahlil)* adlı çalışmanın söz varlığını ortaya çıkarmaya çalıştık. Kelimeler anlamlandırılırken öncelikli olarak Belîğ Mehmed Emîn'e yer veren bütün kaynakları tarayıp referans olarak gösterdik. Kelimelerin bağlamsal anlamları ile bütünlüğünü sağlamak esas gayemiz olmuştur. Bu yüzden sözlüklerde yer almayan ya da sözlüklerde yer alıp da bağlamsal olarak uygun olmayan kelimelerle karşılaştığımızda, bu kelimelere bağlam temelinde, kişisel olarak en uygun şekilde yeni anlamlar vermeye çalıştık.

TEBDİZ (Tarih ve Edebiyat Metinleri Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü) sisteminin bünyesine her geçen gün artarak yapılan veriler, sistemin ve bu vesile ile çalışmanın daha ileri boyutlara taşınmasını sağlamıştır. Bilgisayar destekli bu sistem, verilerin daha rahat erişimini ve daha kalıcı olmasını sağlamıştır. *Belîğ Mehmed Emîn Dîvânı*'nı anlamlandırdıktan sonra “Dil Özellikleri”, “Kelimelerin Anlam Açısından İncelenmesi”, “Dîvân'daki Şahsiyetler ve Şahsiyetlerin Şairle Münasebeti”, “Şaire Özgü Kullanımlar/Orijinallik” ana başlıkları altında Dîvân İncelemesine yer verdik. Bu inceleme ile şairin hayata bakış açısını, sanata bakış açısını, konuları ele alış tarzını, dile olan hâkimiyetini, kendisini yansıtan üslubunu, onu diğer şairlerden ayıran özelliklerini ayrıntılı bir şekilde değerlendirmeye çalıştık. Belîğ Mehmed Emîn'in dile olan hâkimiyetini gözler önüne seren atasözleri ve deyimleri ustalıklı kullanışı ise dikkati çekmektedir

Bu tezin üslup çalışmalarına ve klasik Türk edebiyatının tarihine ışık tutmasını ümit etmekteyiz.

BİRİNCİ BÖLÜM BELİĞ MEHMED EMİN

1.1. Hayatı

Mora Yenişehir’inde doğdu. İlim tahsiline daha çocukluk yıllarındayken başladı. Gençliğinde devrin tanınmış âlimlerinden Akovalızâde Ahmed Hâtem Efendi’nin derslerine devam etti. İstanbul’a geldikten sonra da öğrenimini sürdürerek mülâzım oldu. Çok geçmeden mizacına uygun düşen kadılık mesleğine yöneldi ve İstanbul’un çeşitli yerlerinde görev yaptı. Orta derecede mevki sahibi devlet erkânı hakkında yazdığı manzumelerle devrin şairleri arasında iyi bir yer edindi. Fakat burada değerinin bilinmediğinden şikâyet ederek taşra kazalarında görev almak istedi. Bunun üzerine eski Zağra’ya tayin edildi. Şehrin ileri gelenleriyle yakın münasebetler kuran Belîğ burada rahat bir hayat sürdürdü. Ancak bir müddet sonra Yeni Zağra’ya, sonra da havasının kötülüğü ve halkının fakirliğiyle tanınan Klavrata (Klavna) kasabası kadılığına gönderildi. Yıldızının sönmeye başladığı bu görevi sırasında hastalandı. Önce memleketi olan Yenişehir’e gitti, oradan tekrar Eski Zağra kadılığına tayin edildi. Kısa bir süre sonra da burada öldü (Pala, 1994: 417).

Ölümü için Râmiz; 1274/1760-61

Belîğ Mehmed’e adn-ı berîn ola mesken mısrası ve “Belîğu’l-Emîn” terkiibini tarih düşürdü (Erdem, 1994: 42).

Fatin Hatimetü’l-Eş’âr adlı tezkiresinde şairden şu şekilde bahsetmiştir:

Belîğ, Mehmed Emîn: Rumeli’nde Yenişehirfener isimli sahalde doğdu. Zağra-i Atik isimli kasabada 1272’de öldü. Akovalı Ahmet Hatem Efendi’nin öğrencisi idi. Dîvân sahibidir (Bayraktutan, 1979: 27).

Fatin Belîğ Mehmed Emîn hakkında böyle önemli bilgiler verse de ölüm tarihini 1272/1758-59 göstererek şairin ölüm tarihinin yanlış bilinmesine yol açmıştır.

1.2. Edebî Kişiliği

Ramiz Âdâb-ı Zurafâ'sında şairden şu şekilde bahsetmektedir:

Ol şâir-i âteşîn-tabîr ve belâgat-kesîrin nâm-ı bihîn ve ism-i nâzeninleri Mehmed Emîndir. Yenişehir Fenâr-ı celîlül-îtibârda bedîdâr ve asrımızda belâgat ve fenn-i fârisîde ziyâde mûmâreset ile şöhret-şîâr bir şâir-i nâm-dâr olup evâil-i hâl ve esnâ-i iştiğlâlinde vatan-ı feyz-eymenlerinden hicret ve Âsitâne-i aliyyeye hatt-ı ri-hâl-i azîmet ve eyyâm ikâmetlerinde tahsîl-i ilm ü marifet itmegin baz-ı kibâr-ı enâmın dâirelerine rûy-mâl ve şeref-i mülâzemetle karîn-i âmâl olduklarından sonra tab-ı bâlâları mâil-i zevk u safâ olmanın duhul-i tarîk-ı kazâya imzâ itmeleriyle neyl-i âmâliyle makzıyyü'l-merâm u himmet ve merhamet-kâr kibâra mukârenet ile az zamânda kat-ı merâtib iderek ûlâ rütbesinde Zagra-i atîk kazâsıyla bekâm ve miyâne-i kuzatda tahsîl-i şöhret-i tâmm ve hâl-i huçeste-hısâli beytül -kasîd-i belâgat u beyân-misâl intizâm bulmuş iken mısra:

Tîz-rev olsa kişi pâyine dâmen dolaşur.

mirât-ı hâlinde nümâyan ve bin yüz yetmiş dört senesi hilâlinde mahkeme-i cinâna revân olup kazâ-i mezbûrda makbûr ve sâl-i irtihâllerine târîh “Belîgul-emîn” lafzı sudur ve hâme-i fakîrden bu târîh-i cevherîn zuhûr itmişdir. Târih:

Belîg Mehmede adn-i berîn ola mesken

Mütercem-i mezbûr dâniş ü irfânla meşhûr fârisîde yegâne-i zamân ve miyâne-i şuarâda müşârün bil-benân eşârında iştihârı kadar zevk u hâlet ve güftâr-ı belâgat-intişârında rûy-ı meh-veşân gibi melâhat u letâfeti zâhir mümtâz-ı emâsil bir şâir-i bî-muâdil olup bit-tab fahriyyeye mâil ve buldukları mahalde tefâhurâne edâya şifte-dil idiler. Hatta bir rûz bir encümen-i letâfet-i efrûzda âmizeş-i ülfet esnâsında biri sadrül-vüzerâ Râgıb Paşa merhûmun bir iki gazelini nakl-i meclis-i sohbet itdükde neşe-bahş-ı müstemiân ve her biri şâbâş-ı istihşân itdükde Belîg Efendi sizler ne buyurursuz dinildikde, ber-her-hâl vezîr gazeli şâyan-ı tahsîn olur (Erdem, 1994: 42-43).

Akovalızâde Hâtem'in hemşehrisi ve talebesi olan Belîğ, onun daha olgunu ve Sâbit'in yolunda yürüyen şairlerimizden en büyüğüdür. Tıpkı Sâbit gibi Belîğ'in de tuhaf tarafı, lirik tarafı, renkli ve kudretli tarafı vardır. Sâbit tarzındaki şiirlerinde

onun derecesinde orijinal ve şahsiyet sahibi sayılmazsa da, yer yer ondan daha derin ve daha asil ruhludur. Aynı zamanda Nâbî edasında vârisidir. Nedîm ıırına açık bir meyil göstermemekle beraber, ondan sonra gelmiş olmak dolayısıyla tabii olarak dîvân şiirine onun getirdiği tekâmülden de az çok hisse almıştır. Hatta Belîğ'de ara sıra Nâilî'ye yaklaşan beyitleri az değildir. Nâbî'yi de birkaç gazelinin sonunda takdirle anıyor. Hatta boy ölçüşmeye kalkıyor. Gerçi Nâbî kadar büyük ve geniş bir şair sayılamaz. Fakat Nâbî şiirine ulaşmış ve millî kültüre mal olmuş bir hayi mısraları da vardır. Belîğ, Sâmi tarzına da meyil etmiştir. Bazı mısraları da Sâmi'nin renkli karanlığını aksettiriyor. Nedîm'den hiç bahsetmiyorsa da bazı mısraları onunla da akrabalığını açıklıyor. Nedîm'in canlı ve hayati tarzına nisbetle ondan daha geri olan Belîğ bu evsafın şahsında imtizacıyla ayrı bir şahsiyet gösterebilmiştir. Yalnız bu şahsiyetin teşekkülünde Sâbit tesiri tanzirle ve bazı mısralarını hemen hemen tekrarlamakla göstermiştir. Uzunca birer müseddes olan Hammâmname, Kefşernâme, Berbername, Hayyâtname, Sâbit'in tarzını ve şahsiyetini gösteren esaslı manzumeleridir.

Ruh itibarıyla hepsi de Sâbit tarzının devamıdır. Eskiden beri denenen emsali gibi Acem örneklerinin tesiri ile yazılan bu ekseriyetli gayri ahlaki manzumelerde Belîğ, nükteli ve lastikli bir dil kullanmakta ve enteresan mahalli tablolar çizmektedir. Tasvir edilen muhitle ve konu ile ilgili hususi halk tabirleri, zamanın argosu sayılacak kelimeler bu dilde geniş bir yer alıyor. Şiir ve sanatla hayatın adi taraflarını kaynaştırmaya çalışan bu manzumelerde devrin takdirle karşıladığı bir kudret hatta bazen de zarafet göze çarpmaktadır. Bu şiirler, Sâbit'ten Vâsif'a doğru gelen gündelik umumi hayata iniş cereyanında mühim bir merhaledir. Ancak -Dîvân edebiyatında muayyen çeşitlerin mümessil örnekleri sayılmakla beraber- ölmez şiirlerden değildir.

Belîğ'de çok derin bir duygu yok, mükemmel ritmi her zaman devam ettirmiyor. Fakat şiirlerinde yine bir hususiyet var. Edası kendine mahsustur. Gazelleri arasında nazire hemen hiç görünmüyor. Birinci derecede olmasa da bir şahsiyettir. Yani hemen her mısrasında kendisi var. dili sade, düzgün ve ifadesi kuvvetlidir. Kalpten ve kulaktan çok göze hitap ediyor. Bu sahada bazen gerçekten şiir pırıltıları aksettiriyor. Gözleri cinsiyet ve muhite biraz daha fazla çevrilmiş.

Mısraları arasında biraz mizaha kaçan müşahedeler mühim bir yer tutuyor. Dilin zamanla sadeleşme ve mahallileşme hareketinde yer almış. Hususi görüşlü tabii bir ifadeyi, ritmik ve lirik mısralara tercih eder gibi görünür. Vâsıf'ta ve Fâzıl'da görülen mahallilik onda daha evvel başlamış. Tabii ve biraz nükteli yeni ifadelerle dîvân edebiyatının ana nevi ahengini feda etmekten çekinmiyor. Bununla beraber ruhunda asil bir şiir ürperişi de var. Ebedi şiir özünden hisseli renkli ve ışıklı mısralar işlemlerini biliyor. Dîvân edebiyatının bütün mazmunları, kelime oyunları mühim ve ustalıklı bir şekilde yer alıyor (Kocatürk, 2016: 488).

1.3. Eseri ve Eserinin Karşılaştırılan Nüshaları

Mahlası dolayısıyla sık sık, kendisinden önce yaşamış olan Bursalı İsmail Belîğ ile karıştırılan Belîğ'in tek eseri Dîvân'ıdır.

Dîvân Ebuzziya Tevfik tarafından eski harflerle bastırılmıştır (1258) (Demirel, 2013).

Belîğ Mehmed Emîn Dîvânı'nı Ali Açıköz 1994 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi'nde *Belig Dîvân'ı(Metin-İndeks)* adı ile Yüksek Lisans Tezi olarak tamamlamıştır. Hafize Gamze Demirel ise 2005 yılında *Belîğ Mehmed Emîn Dîvânı (İnceleme-Tenkitli Metin-Tahlil)* adı ile Fırat Üniversitesi'nde tamamlamıştır.

Dîvân'ın nüshaları Hafize Gamze Demirel'den edindiğimiz bilgilere göre şu şekildedir:

1.3.1. Ali Emiri Efendi Manzum Eserler (Millet Kütüphanesi) 468/2

Yk. 141-225

Bu nüshada 1 na't, 1 mersiye, 1 Sakînâme, 5 kaside, 13 tarih, 233 gazel, 1 tahmîs, 1 Berberâme, 1 Hayyâtâme, 1 Kefşgernâme, 2 müseddes, 44 kıta, 15 rubai, 34 beyit yazılıdır.

Baş: Solmazdı ebed sünbül-i fer-hâl-i Muhammed

Cennet gülüdür tâze ruh-ı âl-i Muhammed

Son: Güzişte vakaları cümle eyleyüp teblîğ

Yegân yegân sana tefhîm ider secde Belîg

İstanbul tarih: 18 Rebiyülahir 12211-21 Ekim 1796. Yzn: Âmidli Refi‘

Md. ta: 84 yk, 214×127-172×77 ölç, talik yz, 19 st, abâdi taklidi kt, yıldız bk, kırmızı szb, yıldız cl, kırmızı renkte meşin, şembeli, istampa yıldızlı ct.

Mecmuanın başında Ali Emirî Efendi'nin vakıf mühriyle kütüphanenin resmi mühür ve damgası basılıdır.

Bu eser, içinde bulunduğu mecmuanın 141 inci yaprağından başlar.

225 yapraktan müteşekkil olan bu mecmuanın, 1-140. Yapraklarında Nevres Dîvânı yazılıdır.

1.3.2. Reşid Efendi (Millet Kütüphanesi) 744

Bu nüshada 1 na't, 1 kaside, 22 tarih, 1 Mersiye, Hammâmnâme, Berbernâme, Hayyâtnâme başlıklı 3 müseddes , 2 tahmîs, 1 Sakînâme , 230 gazel, yedisi Farsça 60 kıta ve rubai, 2 şarkı, 53 beyit yazılıdır.

Baş: Peşmîne câmesin yine gerdûn idüp Kabâ

Pûşîde itdi dûşına bir perniyân kabâ

Son: Yakdı cihânı nazm-ı dil âteşîn Belîg

Olursa böyle ola suhan-ı âferîn Belîg

Md. ta: 129 yk, 233×166 ölç, talik yz, 15 st. Avrupa kt, kırmızı szb, arkası ve kenarları meşin, üstü ebri kağıt kaplı, miklepli ct.

Başta Raşid Efendi'nin vakıf mührüyle kütüphanenin resmî mühür ve damgası basılı ve (1267) tarihli Hasan imzası ve mütaaddit mühürler ve bazı sayfaların kenarlarında gazeller vardır.

1.3.3. Ali Emri Efendi Manzum Eserler (Millet Kütüphanesi) 56

Baş tarafında epeyce eksiği bulunan 3 kaside, 4 tarih, 58 kıta ve rubai, 19 beyit, 22 gazel, 5 kıta, 1 tercii bent yazılıdır.

Baş: Enâmil eşheb-i kilke sûvâr olmuş Belîg ammâ

Nice eyler bu kerr ü ferri esb-i lâgara üstinde

Son: Hilâl-i gamze-i hûn-rîz bir şûh-ı dil-ârâdur

Ki dâim künc gamda zikr ü fikri derd-i Yahyâdur.

Md. ta: 84 yk, 204×150 ölç, rik'a gibi mâilen yazılı, muhtelif st, kalınca Avrupa kt, kırmızı szb, arkası ve kenarları kahverengi meşin, üstü bez kaplı ve istampa yaldızlı ct.

Başta Ali Emirî Efendi'nin vakıf mührüyle kütüphanenin resmî mühür damgası basılıdır.

1.3.4. Hüsrev Paşa (Süleymaniye Kütüphanesi) 520

Bu nüshada 235 gazel, 12 tarih, 1 Kefşgernâme, 3 medhiye, 63 kıta, 57 müfred, 1 muhammes, 1 müseddés, 1 Hayyâtnâme, 1 Sakînâme, 6 kaside yazılıdır.

Baş: Kâleb-i her suhan-i dil-keşe cândur manâ

Lafzda anın için böyle nihândur manâ

Son: Dâimâ devlet ü sıhhatle cihânda var ol

Derd ile devâ kendüye adâ ademî

Md. ta: 80 yk, 215×154 ölç, talik yz, muhtelif st, Avrupa kt, kahverengi meşin, soğuk damga şemşeli, mikrepli ct.

Başta numarasız bir yaprakta Sâbit'in bir beyti, Farsça bir beyit, Elhac Hüseyin imzasıyla okunmaz bir imza, bu nüshanın Mustafa bin Mehmed Ârif'e verildiğine dair Mehmed Ârif mühürlü bir kayıd, Ashab-ı Kehf isimlerini havi bir mühür ve 81-82 inci yapraklarda ise ne demek istediği anlaşılamayan uzun bir yazı ile bazı beyitler ve manzumeler, Sultan II. Mahmud'un (1226) da doğan şehzâdesi Murad için söylenilmiş tarihler yazılıdır.

1.3.5. Yahya Efendi (Süleymaniye Kütüphanesi) 295

Bu nüshada 1 na't, 7 kaside, Keşşgernâme, Hammâm-nâme, Berbernâme, Hayyât-nâme başlıklı 4 müseddes, 1 Sakînâme, 3 kıta, 14 tarih, 221 gazel, tekrar 1 müseddes, 51 rubai ve kıta, 35 beyit vardır.

Baş: Solmazdı ebed sünbül-i ferhâl-i Muhammed

Cennet gülüdür tâze ruh-ı âl-i Muhammed

Son: Levh-i yâkuta o hatt-ı lebi kimse yazamaz

Dest-i kudretle anı hâme-i icâd yazar

Md ta: 65 yk, 208×121-170×59 ölç, 23 st., aharlı abâdi taklidi kt, nakışlı ve tezhipli bk, kırmızı szb, ilk çift sayfa yaldızlı cl, diğerleri kırmızı arkası ve kenarları meşin, üstü kağıt kaplı, zencerekli ct.

Başında ve sonunda Rumeli kazaskeri ve Nakibüleşraf Mehmed Sıddık Efendi'nin vakıf mühriyle kütüphanenin resmî damgası basılıdır.

Bu nüshanın hemen her yaprağında ve cildinde güve yenikleri vardır.

1.3.6. Âsım Bey (Köprülü Kütüphanesi) 417

Bu nüshada 1 na't, 1 mersiye, 7 kaside, 1 Haffafnâme, 1 Hayyât-nâme, Hammâm-nâme, 1 Berbernâme, 1 Sakînâme, 1 müseddes, 1 muhammes, 192 gazel, 43 kıta ve kıta-i kebîre, 24 rubai, 55 beyit, 17 tarih yazılıdır.

Baş: Solmazdı ebed sünbül-i ferhâl-i Muhammed

Cennet gülüdür tâze ruh-ı âl-i Muhammed

Son: Sâl-i itmâmına didim târîh

Yapdı Ahmed Agâ bu eyvânı

İstanbul tarih: 1 Rebiülevvel 1224-15 Nisan 1809, Yzn: Derviş Ali Oğlu Seyfeddin.

Md. ta: 87 yk, 215×154 ölç, talik yz, 19 st, abâdi taklidi kt, arkası meşin, üstü ebri kağıt kaplı ct.

Başta Mahzar-ı rıf'at-i dâreyn ola Ahmed İzzî ve Hüseyin Yâverü'l-Mevlevî yazılı iki mühür basılıdır.

İlk iş olarak mevcut 8 nüshadan 6 sına ulaştık ve her bir nüsha mahiyetlerini hatırlatacak şekilde adlandırdık.

Karşılaştığımız nüshalar arasında “AE1” ile “AE2” nüshalarının birbirine çok benzedikleri ve adetâ bir grup oluşturduklarını gördük. En fazla şiiri ise “RE” nüshasında tespit ettik. “RE” Nüshası hem hacim olarak hem de tertip açısından diğer nüshalardan oldukça farklıdır.

Dîvân etni hazırlanırken hiçbir nüsha esas alınmamıştır; ancak dîvân terkibi açısından “AE1” nüshasına göre düzenleme yapılmıştır (Demirel, 2005: 422-426).

İKİNCİ BÖLÜM

DÎVÂN İNCELEMESİ

2.1. Dil Özellikleri

2.1.1. Kelimeler

2.1.1.1. Ünlemler

Ünlem, söz içinde konuşanın acıma, beğenme, sevinç, korku, çaresizlik, şaşkınlık, üzüntü, dua, hayret, pişmanlık, kıskançlık, özlem gibi çok çeşitli duygu ve heyecanlarını etkili ve kısa bir biçimde anlatmaya; karşısındakilere seslenmeye, çağırmaya, cevap vermeye, göstermeye, sormaya, onları onaylamaya, redde veya tabiattaki sesleri taklit yolu ile kelimeler türetmeye yarayan bir söz türüdür: *aa, aboo, aferin, anam, aşk olsun, ay, ayol, arkadaş, be, bre, başüstüne, cart, ee, eh, ey, eyvah, hah, haydi, hayır, hey, hişt, hoppala, hoş, huu, ooh, ohaa, işte, of, pekâlâ, peki, pist, sakın, şşşt, tüh, vah, varol, vay, yaa, yahu, yaşa, yazık, yoo, yuh, hay hay, of be, sakın ha, gelsene, tövbe tövbe, tüh be, yeter be, cıbil cıbil, çat pat, horr, çatır çatır, dağıl dungul, fokur fokur, gümbür gümbür, mışıl mışıl, şakır şukur, pisi pisi* vb.

Yukarıda sıralanan örneklerden rahatça anlaşılacağı üzere; isim, sıfat, fiil gibi kelime sınıfları, insanların düşünce dünyasındaki kavramlara karşılık olduğu halde, ünlemler bir yönü ile insanın ruh dünyasındaki duygu ve heyecanları dışarı vurmaya, bir yönü ile de tabiattaki çeşitli ses ve olayları taklit yolu ile adlandırmaya yarayan bir kelime sınıfıdır.

Ünlemler anlatım güçlerini çoklukla kendilerini karşılayan kelimelerin ses ve yapılarından alırlar. Bu bakımdan, ünlemler; duygu, dilek ve heyecanlar ile doğadaki seslerin dile yine ses olarak yansımış görüntüleri olarak da nitelendirilebilir (Korkmaz, 2009: 1140).

Muharrem Ergin'e göre; bunlar his ve heyecanları ifade için içten koparak gelen edatlarla tabiattaki sesleri taklit eden edatlardır. İfadeleri ses yapılarına dayanır. His ve heyecanlarla tabiatteki seslerin ses hâlindeki tezahürleridir: *ah (ah), vah (vah), eyvah, ay, vay, oy, of, öf, püf, tu, oh, pat, küt, çat, çut, şrak, miyav, tıs* gibi. *Hop, di,*

haydi gibi teşvik edatları ile *pist*, *oşt* gibi ürkütme edatlarını da bunlara katabiliriz. Aslında isimken edat şeklinde de kullanılan *aman*, *yazık* gibi kelimeler de bunlardandır. *Heyhat*, *aferin*, *sakın*, *hazer*, *hah*, *yuh*, *yuha*, *haşa* gibi kelimeler de ünlemdir.

Ünlemler tek başlarına ve söz arasında başlı başına kullanılan ve ifade taşıyan edatlardır.

Ünlemler kuvvetli vurgulu kelimelerdir. İki hecelilerinde vurgu umumiyetle sondadır. Haydi gibi vurgusu başta olanları da vardır.

Seslenme ünlemleri, insanların karşısındaki insanlara seslenmek veya hayvanları çağırmak ya da yönlendirmek için kullandıkları ünlem türleridir (Korkmaz, 2009: 1174). *Belîğ Mehmed Emîn Dîvânî*'nda en çok karşımıza çıkan ünlem türü de budur.

Şairin *Dîvân*'da kullandığı en yaygın seslenme ünlemi *ey* olarak görülmektedir. Seslenişini sevgiliye, feleğe, zahite ve kendi gönlüne yöneltmektedir.

Ne hâcet zîver-i halhâle ey serv-i hırâmânım
Nümâyân sâk-ı billûrunda tavk-ı kumrî-i cûnum (K 8/1)

Fursatı fevt itme ey dil böyle kalmaz rûzigâr
Keştî-i bâde suyn buldurdı kullan keyfi çat (G 16/2)

Destümden aldun ol güheri virdün âhere
Ey çarh-ı sifle bana bu rûtbe gadir nedir (G 79/6)

Belîğ Mehmed Emîn, seslenme ünlemi olan *ey* i isimlerden önce kullanarak vurguyu pekiştirmiştir.

Kulak tut bâgbân-ı aşka ey gül dinlemeklik yap
Şigûfte dâğlarla sînemi rânâ çiçeklik yap (G 10/1)

Lalün öperken aldı ten-i zârı derleme
Elbette ey perî arak ister şekerleme (G 203/1)

Görinen dâmen-i pâkinde degildür dikenün

Tırnağı kaldı bu âl câmede ey gül dikenün (G 140/1)

Klasik Türk edebiyatında *ey* ünlemi sadece kendinden sonra gelen kelimeyi değil kelime grubunu da pekiştirme amacı ile sık sık kullanılmaktadır.

Merhabâ ey eser-i mevhibe-i Rabbânî

Şeref-i silsile-i dûde-i Cengîz Hânî (G 219/1)

Alamaz hâk-i ser-i reh-güzerün mevc-i nesîm

Seni ey şûh-ı cefâ-pîşe tutan kanumdur (G 50/8)

Bu heyet ile bilmezem ey vâiz-i hod-bîn

Ol şûh-ı melek-manzarı sevmem ne dimekdir (G 59/5)

Belîğ Mehmed Emîn Dîvânı'nda *ey vay, hayf* gibi hayıflanma bildiren ünlemlerin kullanıldığını görmekteyiz.

Ey vây nakd-i eşke revâyiş yok ol tabîb

Uşşâk-ı haste-hâtıra bakmaz sevâbına (G 198/7)

Ey vây kim bu zaf-ı bedenle habâbveş

Bahr-i fenâda âb u hevâya tayanmışuz (G 104/7)

Ey vây geçdi ömr-i azîz âh u vâh ile

Cürmi nedür ki ehl-i dilün hurrem olmasun (G 157/7)

Hayf u sad hayf geçüp ömr-i girân-mâye abes

Dilde tadâd-ı sinîn ile elem kaldı fakat (G 119/5)

Hayf dünyâda o hengâmenün erbâbına kim

Ziyneti ola şemâtet teli nahl-i sûrun (G 135/6)

Hayf sad hayf ki beyninde perî-rûyânun
Âşıkâ cevri ü cefâ eylemek âyîn oldı (G 221/2)

Şair, *ah kim* kalıpları ile duyduğu feryadı dile getirmektedir. Bu feryadını bir de *sad* kelimesini kullanarak pekiştirmiştir.

Sad âh kim o gülbün-i bag-ı velâyeti
Pejmürde eyledi sitem-i ceş-i eşkiyâ (K 2/62)

Sad âh kim bu pîre-zen-i fitne-zây-ı çarh
Olmış belâ-yı mübrem-i rûh-ı revân-ı ilm (K 10/60)

Sad âh kim o gülbün-i gülşen-serây-ı cân
Gül-berg-i ömrün itdi hebâ sarsar-ı hazân (Tb 1/21)

2.1.1.2. Edatlar

Edatlar, yalnız başlarına anlamları olmayan, ad ve ad soylu kelime ve kelime gruplarından sonra gelerek anlam bakımından bunlarla sıkı sıkıya bağlı bulunan, gramer bakımından onlara hâkim olan ve eklendikleri kelimeler ile cümlenin öteki kelimeleri arasında çeşitli anlam ilişkileri kuran görevli sözlerdir: *için, ile, gibi, kadar, göre, doğru, başka, dolayı, beri, ötürü, öte, yana, itibaren, nazaran* vb.

Edatların cümle içinde kurdukları anlam ilişkileri geçicidir. Bunlar benzerlik, beraberlik, başkalık, miktar, sebep, vasıta, zaman, mekân, yön gösterme vb. ilişkilerdir.

Edatlar eklendikleri, ad, sıfat, zamir gibi ad soylu kelime veya kelime grupları ile bir edat grubu oluştururlar; bu edat grupları cümlede adlardan önce sıfat, zarf görevi yaparlar. İyelik ve durum ekleri alarak ad gibi kullanılırlar (Korkmaz, 2009: 1052).

Muharrem Ergin'e göre; edatlar manaları olmayan, sadece gramer vazifeleri bulunan kelimelerdir. Fakat manalı kelimelerle birlikte kullanılarak onları destekleme

suretiyle bir gramer vazifesi görürler. Onun için manalı kelimeler olan isimlerin ve fiillerin yanında edatlara da vazifeli kelimeler diyebiliriz.

Edatlar tek başlarına manasızdırlar. Fakat manalı kelimelerle birlikte kullanılırken bir dereceye kadar manalanır, bir ifade kazanır, böylece bir gramer vazifesi yapacak duruma gelirler. İçlerinde bir kısmı tek başına da bir ifadeye sahip olabilir. Fakat bu ifadenin anlaşılabilmesi için de diğer kelime, kelime gurupları ve cümlelere bağlanması lazımdır. Diğer bir kısmı ise birlikte kullanıldıkları unsurlardan ayrı bir şey ifade etmez, ifade bakımından sıkı sıkıya onlara bağlı kalırlar (Ergin, 2011: 472-473).

Dîvân'da oran olarak en çok beraberlik ilgisi kuran *ile* edatı göze çarpmaktadır. Bu edat kelimeleri ve mısraları bir bütün olarak ifade etmekte kolaylık sağlamaktadır.

Cünbiş-i bâd-ı nesîm ile olur nakş-ı zemîn
Mevce-i pertev-i hünkârî-i tâk-ı vâlâ (T 21/9)

Ümmîd-i ayş ile gam-ı ferdâ olur lezîz
Cûyâ-yı keyfe telhî-i sahbâ olur lezîz (G 37/1)

Atılma pâreye kundakçdır o sîm-endâm
Virür neşât ana yaldız kadar zer-i mahbûb (G 12/3)

Klasik Türk edebiyatında özellikle sevgiliyi anlatırken yapılan benzetmelere en çok katkı sağlayan edat *gibi* edatıdır. Sadece sevgilisini değil aynı zamanda kendini anlatırken de benzetmelere başvuran Belîğ Mehmed Emîn, Dîvân'ında bu edata sıklıkla yer vermiştir. Ayrıca belirtmek gerekir ki şair, iki yüz otuz dokuzuncu gazelini gibi redifî ile kaleme almıştır.

Bûy-ı enfâs-ı Mesîhâ gibi câna cân katar
Cân otı istersin ey dil kâkül-i cânân satar (G 60/1)

Bâd-ı hazân füsürde idelden o gül-ruhı
Bülbül gibi lisânı Belîg ebkem eyledüm (G 152/8)

Barmagumdan cism-i uryânım girândur korkarım
Sath-ı gabrada adın geçer kirbâsdan sûzen gibi (G 239/2)

Dîvân'da *kadar* benzetme edatına da rastlamaktayız.

Ne kadar evcde eylerse güşâde per ü bâl
Âşiyânında olur mürğ yine fârig-i bâl (Kt 42/1)

Kaht-ı keremde nakd-i dilün nîm-cû kadar
Hüsni kabûle olsa mukârin revâcîdir (Kt 20/1)

Bir zahma bahye olmadı ömrüm resenleri
Mahv oldu zîr-i pâyda çün târ-ı büriyâ (K 2/26)

Belîğ Mehmed Emîn Dîvânî'nda benzerlik ilgisi kuran Farsça kökenli *-veş*, *-vâr* edatlarını sıklıkla kullanmıştır.

Almaz dehâna kâr-ı turraveş tenüm
Ol nâz-pervere takılup püskül olmasam (G 150/4)

Dag-ı fetîle-dâr ile şem-i berâtveş
Yansun vücûdum âteş-i aşkunla der-kefen (G 164/8)

İtmez o servden güle pest ola sâyeveş
Mahşer güninde kalkar ayâga fütâdesi (G 226/5)

Eyler birişte şem-i ruhun anı riştevâr
Olmış nigâh-ı dîde-i ahvel dü-tâ abes (G 20/10)

Bir safa virmiş bahârın feyzi kim bülbüllere
Perdeden râz-ı derûn arz itdi aynekvâr gül (G 146/3)

Her bir varakda her biri sadlerziş öğredür

Sîm-âbvâr cünbiş-i mevc-i nigâhuma (G 192/11)

Dîvân'da sıkça karşımıza çıkan edatlardan bir diğeri de miktar edatı olan *rütbedir*. Kadar, Arapça asıllıdır. Eskiden kadar yerine bilhassa işaret zamirlerinden sonra rütbe, miktar, derece gibi miktar ifade eden Arapça kelimeler de kullanılırdı (Ergin, 2011: 371).

Gelürse meclise sâkî rakîb-i âhen-dil

O rütbe sun mey-i kattâli kim kesilsün tûc (G 24/6)

O rütbe sâfdur cism-i bilûrı ol gül-endâmın

Ki mevc-i bâdeyi tadâd kâbildir gülûsında (G 183/2)

Esîrân-ı gama ol rütbe düşmendür o hûnî kim

Gider işkence talîm itmege iklîm-i Efrencce (G 200/3)

Şair, yer-yön edatı olarak da daha çok *içre ve doğru* edatlarını kullanmıştır.

Sandûk-ı sînem içre yatur tabumun Belîg

Mazmûn-ı nev-hayâl ile pürdür cerîdesi (G 213/11)

Kec-tab ile ülfet ne zarar rast dilâna

Hâme yolına togrı gider dest-i solakda (G 179/3)

2.1.1.3. Bağlaçlar

Türkçede çok geniş bir yer tutan bağlaçlar; kelimeleri, kelime gruplarını, cümleleri ve kimi zaman da paragrafları şekil ve anlam bakımından birbirine bağlayan ve yükledikleri işlevler ile, bağlandıkları sözler arasında türlü anlam ilişkileri kuran gramer öğeleridir (Korkmaz, 2009: 1091).

Dîvân'da anlam bütünlüğünü sağlamak için şairin sık sık *vü ü dahi* bağlaçlarını kullanıldığını görmekteyiz.

Fânûs içinde şule vü sahbâda neşeveş
Virdi fûrûg-ı feyz ile pertev bedende cân (G 156/6)

Gitdi cihânda ol gül-i nev-rüste bad-ezîn
Zevk ü safâ cihânda hem olsun hem olmasun (G 157/2)

Ol rûh-ı revânı görelî dîde-i Meryem
Îsâ dahî âgûşını bir bâr-ı girândur (G 56/6)

Şair karşılaştırma yaptığı beyitlerde *ya, yahut*, bağlaçlarına yer vermiştir.

Medâr-ı hüsn yâ gird-âb-ı âbdur yâhûd
O nâfe gülçe-i sîm üzre şekl-i tamgâdur (K 5/11)

Mîhr-i ruhında dâne-i hoy nakd-i dîdedür
Yâ katredir ki ayn-ı kamerden çekîdedür (G 44/1)

2.1.1.4. İsimler

İsimler nesnelere karşılayan kelimelerdir. Nesne tabirini hareket dışında kalan şeylerin hepsi için kullanıyoruz. Nesnelere canlı cansız bütün varlıklar, mefhumlar, vasıflar, şahıslar, durumlar, hülâsa zaman ve mekân içinde ve insan kafasında mevcut olan bütün maddi ve manevi varlıklardır (Ergin, 2011: 217).

Sebk-i Hindî akımından etkilenen Belîğ Mehmed Emîn'in hayal gücünü yansıtırken Dîvân'ında sıklıkla soyut isimleri somutlaştırmıştır. Örneğin, talih anlamına gelen soyut bir kelime olan *feleği* kocakarıya benzeterek somutlaştırmıştır.

Meh-i temâme olur tume kendü pehlusı
Sipîhr-i pîre-zenün cüzü naksı kâmiledür (G 42/6)

Belîğ Mehmed Emîn, Dîvân'ında etkilendiği şairlerden bahsederken özel isimler üzerinde durmuştur.

Bâkî vü Nefî vü Sâbit Nâbî
Suhana virdiler âb u tâbı (Kt 44/1)

Şöyle tursun Bâkî bu sanayide Belîg
Ser-fürû eyleyemem Nâbî-i huş-lehçeye ben (G 165/7)

Nesîm-i pîrehenden iktisâb-ı feyz ider her dem
Habâb-ı Nîl-i hûndur ehl-i aşkun çem-i bîmârı (G 217/2)

Şair yer isimlerini de yaşadığı ve görev yaptığı mekânları anlatırken vurgulamıştır.

Gelüp Klavrete küffârına esîr oldım
İşüm metâlib-i dünya için müdârâdur (K 5/28)

Atiyye-i şeref-efzâ-yı şehir yârîden
Yakışdı hilat-i nev-câhına Yeni Zagra (Kt 29/2)

Fervesi köhnedi sırtında Belîg-i zârün
Oldı Eski Zagra mansıbı anı yeniler (Kt 38/1)

2.1.1.5. Sıfatlar

Sıfatlar vasıf ve belirtme isimleridir. Nesnelerin çeşit çeşit vasıfları, çeşit çeşit belirtileri vardır. İşte sıfatlar bu vasıfların ve belirtilerin isimleridir. Demek ki sıfatlar nesnelere vasıflandırma ve belirtme suretiyle karşılayan kelimelerdir. Nesnelerin kendilerinin isimleri asıl isimlerdir. Sıfatlar ise nesnelerin kendilerinin değil vasıflarının isimleridir (Ergin, 2011: 244).

Belîğ Mehmed Emîn Dîvân'ında oran olarak en çok *bu, ol, o gibi* işaret sıfatlarını kullanmıştır.

Şûr-ı bahr-ı am bizi bu bezme itmişdür Belîg
Keşti-i meyle aceb lîmâna geldün lenger at (G 16/7)

Bir tıfl-ı nev-resîdedür ol parmagın emer
Olmaz mukayyed âteş-i pervâneğâna şem (G 122/2)

Hüsn-i şevketle zeâmet idi hûbân ammâ
O büte eylediler hatt-ı şerîf ile ferâg (G 125/3)

Dîvân'da sayı sıfatlarına fazlaca yer verilmiştir.

Pây-dâr-ı mâye-i mihrüm idüp ihdâ rikâb
Eyledüm iki gözüm resminden anı intihab (Kt2/6)

Üç rûkn ise iklâm-ı velî oldı muîni
Üstâd-ı cihân-zâde-i kâtible imâda (Kt 17/2)

Tîr-i müjen li dilde tururken beşer onar
Cellâd-ı gamzene yine ebrû kemân sunar (G 235/1)

2.1.1.6. Zamirler

Zamirler nesnelere temsil veya işaret suretiyle karşılayan kelimelerdir. Zamirler nesnelere dildeki gerçek karşılıkları olmayan, fakat gerekince onları ifade edebilen kelimelerdir. Bu işi zamirler nesnelere temsil etmek veya göstermek suretiyle yaparlar. Bu bakımdan isim cinsinden diğer kelimelerle zamirler arasında büyük bir fark vardır. Zamirler temsil ettikleri veya gösterdikleri nesnelere gerçek karşılıkları olmadıkları için, ancak o nesnelere ilk ve gerçek isimlerinin yerini geçici olarak tuttukları için tek başlarına bir şey ifade etmezler. Yani zamirlerin tek başlarına kelime olarak anlamları yoktur. Bir zamir tek başına hiçbir nesneyi karşılamaz, hiçbir şeyin adı değildir. Ancak nesne biliniyor ve bir zamirle ifade ediliyorsa o nesne ile zamir arasında bir bağ kurulur, zamir o nesneyi karşılar (Ergin, 2011: 262-263).

Şair Dîvân'da *ben*, *sen*, *o* şahıs zamirlerini sıklıkla kullanmıştır.

Hengâm-ı bahâr oldı gönül sabr itmez
Ben sâha-i bâga giderüm gam gitmez (R 2/1)

Sen sen ki nâhun-ı kef-i idrâki eyledün
Müşkil-güşây-ı nükte-i sırr-ı nihân-ı ilm (K 10/35)

Huceste-menkabe Osman Efendi Big kim odur

Cihânda şimdi mukadder-şinâs ehl-i hüner (Kt 47/1)

Şair, sevgiliyi överken övgünün derecesini arttırmak için *o* işaret zamirini kullanmıştır.

Nice dirler o şeh-i hüsnî görenler mehveş

Dir idüm ben buna âlemde iki olsa güneş (G 109/1)

2.1.1.7. Zarflar

Zarflar fiillerden, sıfatlardan, sıfat-fiillerden ve zarf niteliğindeki sözlerden önce gelerek onları zaman, yer, yön, nitelik, durum azlık-çokluk bildirme, pekiştirme ve sorma gibi çeşitli yönlerden etkileyip değiştirerek anlamlarını daha belirgin duruma getiren sözlerdir (Korkmaz, 2009: 451).

Şair, aşkının artmakta olduğunu *gittikçe* durum zarfını kullanarak beyan etmektedir.

Gitdükçe ziyâd oldı gönümde teb-i aşkun

Bu âteşe dâmendür cünbişle leb-i nâsîh (G 26/2)

Şair, büyüklerin yabancılara tanıdıklardan daha çok cömertlik ettiğini belirtirken *çok* miktar zarfı ile cömertliğin aşırılık derecesini vurgulamıştır.

Ecnebîye âşinâdan çok kerem eyler kibâr

Ebre su gird-âba deryâ bir tehî sagar virür (G 63/1)

Belîğ Mehmed Emîn, gönüldeki aşk ateşini niçün söndüreceğini sormaktadır. Zira Kaknusun da kanatlarını çırparak kendini ateşte yakıldığını belirterek *niçin* soru zarfını kullandığı beyitte, aşkını daha dikkat çekici bir boyuta taşımıştır.

Âteş-i aşkı niçün söndüreyüm dilde

Per salup kendi yakar cismini nâra Kâknûs (G 107/7)

2.1.1.8. İkilemeler

Belîğ Mehmed Emîn Dîvânî'nda sıklıkla kullanılan ikileme çeşitleri, aynı anlama gelen kelimelerin tekrarı ve yansıma sözlerin tekrarı ile meydana getirilmiştir. Dîvân'da karşımıza en çok *yap yap, halka halka, ayak ayak, dane dane* ikilemeleri çıkmaktadır.

Teng-i vaslı yanılup çözme çıkar hicrânı
 Bâr olur hâtıra kim sonra şeritler anı
 Hele zûr eyleme yap yap kırılır kaytanı
 İbrişim olsa dahi turra-i müşg-efşânı
 Lâyık oldur o mehûn hatt-ı şua-ı enzâr
 Ola kerakesinün şemsesine rişte-i târ (Msd 3/5)

Ruhında târ-ı ser-i zülfi halka halka olup
 Gül-i şigufte bu gülşende deste deste olur (G 232/3)

Sâkî fûrûg-ı bâde ile gel ayak ayak
 Zulmet-serây-ı hâtır-ı virâne şema yak (Tb 2/16)

Ümîd-i sayd ile bu dâne dâne eşk-i niyâz
 Döküldi dîdeden ol mûrg-i vahşîye yemdür (G 66/3)

Sevgilinin güzellik unsurlarını anlatırken anlamı kuvvetlendirmek için en çok başvurulan şeylerden bir diğeri de ikilemeleri kullanmaktır. Sevgilinin güzelliğinin ateşe benzetildiği beyitte aşığın bu güzellik ateşine düşmesi ile gönlü *alev alev* yanmaktadır.

Bir kerre düşelden içine âteş-i hüsnün
 Par par yanıyor hâne-i mirât-i müşâşa (G 123/5)

Aşağıdaki beyitte tarağın gövdesi ile insanın gönlü arasında bir bağlantı kurulmuştur. Aslında tarağın gövdesinin *parça parça* olmasının sebebi sevgilinin saçlarının güzelliği karşısında duyduğu acı ve ıstırap kaynaklıdır.

Tokenma halka-i zülf-i nigâra kendi kaydun gör
Derûnı pâre pâre olmaduk bir şâne yokdur yok (G 132/3)

Şair, sevgilinin gözbebeğine benzettiği Kâbe'de secde ederken *taraf taraf* duran hacıları ise sevgilinin kirpiği olarak tezahür etmektedir.

Sevâd-ı merdümek-i çeşmi Kâbedür ammâ
Taraf taraf müje huccâc-ı secde-pîrâdur (K 5/2)

Dîvân'da mübalağa sanatı ile ifade edilmek istenen durumlar için sıklıkla ikilemelerin kullanıldığını görmekteyiz. Güneşin göğe *kâse kâse* kan içirmesi ile aydınlanma eylemi dile getirilmiş.

Güldürürse rûyını her gün sipihrûn rûzgâr
Kâse kâse her seher nûş itdürür hûn âfitâb (G 8/5)

Ayrıca Dîvân'da ayrıntıları ile üzerinde durulması gereken olayların belirtildiği cümlelerde de çokça ikilemelere yer verilmiştir. Yesari zamanın en iyi hattatları arasında yer almaktadır. Şair, bütün hattanlara *tek tek* sorduğunu ve ondan daha iyi bir hattat olmadığını belirtmektedir.

Kemâl-i nev-hattân asrı hep bir bir suâl itdim
Yemîn itdi ki yokdır misli dünyâda Yesârînün (Kt 18/1)

Aşağıdaki beyitte şair, amansız zulümlerin *yavaş yavaş* dünyayı kapladığını dile getirmektedir.

Endek endek kapladı dünyâyı zulm-i bî-âmân
Katre katre rûy-ı dîbâyâ düşer revgan gibi (G 239/5)

Şair, geçmişte olan olayları *teker teker* bildirmektedir. Bu şekilde olayların önemli olduğunu kanıtlama gayreti içinde olduğunu göstermektedir.

Güzeşte vakaları cümle eyleyüp teblîg
Yegân yegân sana tefhîm ider sicil-i Belîg (Mf 5)

Dîvân'da sıklıkla karşımıza çıkan ikilemelerden bir diğeri de *gül gül* olmaktır. Bu ikileme aynı zamanda deyimdir. Gül gül olmak *allanmak* anlamında ele

alınmaktadır. Sevgilinin yanakları şarabın verdiği sarhoşluk tesiri ile allanmaktadır. Bu görüntü sevgiliyi daha güzel göstermekte ve aşığı daha çok etkilemektedir.

Kimün bezminde bilmem câm-ı meyden neşe-yâb olmuş
Kızarmış gül gül olmuş ruhları gâyet güzellenmiş (G 112/2)

2.1.1.9. Tamlamalar

2.1.1.9.1. Arapça Tamlamalar

Dîvân edebiyatının son döneminde yetişen ve eserini kaleme alan Belîğ Mehmed Emîn'in dili oldukça sadedir. Dîvân'da Arapça tamlamalara nadir olarak yer vermiştir. Bu tamlamalar daha çok dinî yer isimlerinde ve kişilerin veya objelerin özelliklerini belirtirken kullanılmıştır.

Benzer Hacerü'l-esvedine Kâbe-i cânun
Ser-levha rûyında siyeh hâl-i Muhammed (K 1/2)

Böyle lâyıık mı Belîğün kala aç u uryân
Bâ-husûs ola senün gibi velîyü'n-niam (K 7/25)

Rûyun sabâh-ı ıyd saçun leyletü'l-kadr
Gayrı cihânda âşıkâ ıyd u kadr nedir (G 79/4)

Şair, Farsça tamlamlamaların içinde Arapça yapıları harmanlayarak da farklı tarzda tamlamalar kullanmıştır. Bu tamlamalar beyitlerin tek mısırada dil bakımından çeşitlenmesini sağlamaktadır.

Cûş eyleyen serâb degüldür o arsada
Huşk itdü âteş-i âh-ı ulü'l-abâ (K 2/65)

Ey andelîb-i bâg-ı hüner hâme-i terün
Olmış zebân-nâk ile ratbü'l-lisân-ı ilm (K 10/2)

Meyl-i uçmag itdi ol tûtî-makâl

Bezm-i hâssü'l-hâsa yâ Rab kıl nedîm (T 8/6)

2.1.1.9.2. Farsça Tamlamalar

Dîvân'da Farsça tamlamalardan en çok *âb-ı hayât*, *âb-ı revân*, *ehl-i dil*, *tâb-ı Belîğ*, *Belîğ-i zâr*'a rastlamaktayız.

Ölümündür benüm ahbâb ile meclisde bugün

Virselers bâde-i gülğün yirine âb-ı hayât (G 14/2)

Maksudunı say ile tarîkünde bulınca

Deryâyâ irer âb-ı revân gitse yolınca (G 180/1)

Lafz-ı rengîn ile pûşîde nikâb-ı gülğün

Ehl-i dil bezmine bir şûh- cihândur mana (G 1/4)

Al bu kumaş-ı zâde tab-ı Belîği kim

Nevres-i rû için böleyor kâle-i suhân (G 164/11)

Sûz u güdâz-i aşk dâim Belîğ-i zâr

Destinde hâme tâze vü rengîn gazel yapar (G 45/6)

Kaynaklardan edindiğimiz bilgilere göre Belîğ Mehmed Emîn, Farsçayı çok iyi derecede bilmektedir. Farsçayı güzel bir şekilde kullandığını, kurmuş olduğu tamlamalardan da anlamaktayız.

Dîvân'da zincirleme ve karma yapıya sahip tamlamalar sıklıkla verilmiştir. Bu zincirleme tamlamalarının oranının kasidelerde daha fazla olduğu görülmektedir. Aşağıda verilen beyitlerde görüldüğü gibi Türkçe-Farsça zincirleme tamlamalar bir mısrayı dahi oluşturmaktadırlar. Bu da bize, şairin tamlamaları kullanmakta usta olduğunu göstermektedir.

Sultân-ı cihân olmadan indümde eazdür
Ferrâşî-i mâtem-kede-i âl-i Muhammed (K 1/12)

Elhân-nevâz-ı bülbül-i gülşen-serây-ı bezm
Enfâs-ı rûh-bahş ile câna virür gıdâ (K 2/18)

Sultân-ı Kerbelâ ki anun zât-ı pâkîdür
Genc-i tılısm-ı gevher-i esrâr-ı enbiya (K 2/56)

2.1.1.10. Atasözleri ve Deyimler

Belîğ Mehmed Emîn Dîvânı'nda yer alan atasözleri ve deyimler metinden hareketle, kaynaklardan¹ yararlanılarak şu şekilde verilmiştir.

2.1.1.10.1. Deyimler

Aç gözlü: Kanaat etmeyen, azla yetinmeyen.

Nezzâre ile ben toyamam rûy-ı nigâra

Aç gözlidir âyîne bakar yâra toyınca (G 204/5)

¹ Ömer Asım Aksoy, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*; E. Kemal Eyüpoğlu, *On Üçüncü Yüzyıldan Günümüze Kadar Şiirde ve Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimler-Tabirler*; Edirneli Ahmed Bâdî Efendi, *Armağan(Dîvân Şiirinde Atasözler Deyimler)*; M.Ertuğrul Saraçbaşı, *Örneklî ve Açıklamalı Türkçe Deyimler Sözlüğü*; Fikret Akdağ, *Açıklamalı Atasözleri Sözlüğü*; Mehmet Aydın, *Açıklamalı Deyimler Sözlüğü*; Yusuf Ziya Bahadinli, *Türkçe Deyimler ve Kaynakları*; Ethem Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*; Erdal Çakıcıoğlu, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*; Dehri Dilçin, *Edebiyatımızda Atasözleri*; Necmiye Dönmez, *Açıklamalı Türkçe Deyimler ve Atasözleri*; Sabahat Emir, *Atasözleri ve Vecizelerin Açıklamaları*; Abdülbaki Gölpınarlı, *Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri*; H.Fethi Gözler, *Örneklileriyle Türkçemizin Açıklamalı Büyük Deyimler Sözlüğü [A-Z]*; Metin Gül-İlhan Yalçın, *Atasözleri ve Özdeyişler Sözlüğü*; Zeynep Pınar Salan, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*; Haldun Şeker, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*; Numan Kartal, *Türkçe Deyimler Sözlüğü*; Ülkü Kuşçu-Hüseyin Kuşçu, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*; Emin Özdemir, *Açıklamalı Atasözleri Sözlüğü*; Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*; İ.Hilmi Soykut, *Türk Atalar Sözü Hazinesi*; Şinasi, *Durub-ı Emsâl-i Osmanîye*; M. Ali Tanyeri, *Örneklileriyle Dîvân Şiirinde Deyimler*; *Türk Dil Kurumu Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*; Hüseyin Ünlü-Mehmet Ünlü, *Açıklamalı Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*; Numan Yazıcı, *Atasözleri ve Deyimler*; Erol Yılmaz, *Açıklamalı Atasözleri ve Deyimler*; Sevim Yörük-Yaşar Yörük, *Açıklamalı Deyimler Sözlüğü*; Kudret Yüksel, *Açıklamalı Türkçe Deyimler Sözlüğü*; Mehmet Gürbüz, *Rezmî Dîvânı'nda Deyimler*; Dilek Batıslam, *Nedim'in Şiirindeki Atasözleri ve Deyimler*; Bayram Ali Kaya, *Atasözleri ve Deyimlerin Dîvân Şiirinde Kullanımı ile Dîvânların Bu Söz Varlıkları Bakımından Önemi ve Azmî-zâde Hâletî Dîvânı'nda Atasözleri ve Deyimler*; Ahmet Turan Sinan, *Necati Beg Dîvânı'ndaki Deyimler Üzerine*; Abdülkadir Karahan, *Trabzonlu Fîganî'de Atasözleri ve Deyimler*.

Aç gözli Oruç Beg Ramâzân nâmında

Bir mâha olup Hâcî Recepte nigerân (R 18/1)

Açıktan kullanmak: Açıktan geçmek; bir tehlikenin uzağından geçmek.

Sakın ber-bâd ider fülk-i visâl-i yârı sanatla

Ki agyâr eski korsândur açıktan kullanur çatmaz (G 103/4)

Ağız (ağzını) açmak: Konuşmaya başlamak; kesici aletleri keskin duruma getirmek; ağır sözler söylemeye başlamak; azarlamak, paylamak; alık alık bakmak.

Müdâm agzın açup hayretde kalmış pişgâhında

Cemâl-i âfitâb-ı sâgara dil-dâdedür mînâ (G 5/2)

Mânend-i gül aç agzuni ey gonca-dehen

Bülbül gibi bin nükte bilürsin söyle (R 9/2)

Ağzını aramak (yoklamak): Konuşturarak düşüncesini öğrenmeye çalışmak.

Bed-zebânun arama agzını germ-ülfet olup

Kûnc-i surâhda engüşte irür darbet-i nîş (G 109/5)

Ağzını kapamak: (birinin) Kendisine çıkar sağlayarak bir kimseyi susturmak; (kendi) susmayı yeğlemek.

Mâ-cerâyı keşf ider şâyed dehân-ı zahm-ı dil

Âşika bir bûse vir ey gonca-leb agzın kapat (G 16/4)

Kapamaz zahm-ı dilün agzını ikbâl-i cihan

Vasl-ı seyl-âb olamaz dâhil-i hamyâze-i mevc (G 22/4)

Ağız sulanmak: İmrenmek; yeme, içme isteği gelmek.

Âb-ı sâfiden alup nûş eyledükçe teşnegân

Sulanur bahrun lebî imrendigünden dâimâ (T 3/4)

Agzım sulanup dâiye-i hâhiş-zerle

Bir katre düşüp safhaya zer-lafzı silindi (Kt 32/2)

Ah çekmek: Derin bir keder veya özlemle içten gelerek ah demek.

Yokdur ocakda bir çûbum ammâ ki rûz u şeb

Âteş duhânına bedel âhum çeker alem (Kt 52/1)

Ah etmek: Acı ile içini çekmek, ilenmek.

Yanar havf eylerüm dilde hayâlün

Eger bir kerre âh itsem yürekden (G 106/2)

Eger kelâm-ı revân-bâhş-ı lalün eylese gûş

Bir âh idüp yıkılır hâke safhadan tasvîr (K 6/2)

Akan sular durmak: İtiraz edememek, söyleyecek sözü kalmamak.

Belîg aceb mi görenler kalursa hayretde

Bu nazm-ı pâk-i selîse turur akan sular (G 83/6)

Akideyi bozmak (akidesi bozulmak): Doğru bilinen bir inanış veya gidişten ayrılmak.

Meclisde şeyh-i şehîr bugün ol şeker-lebün

Sordum kelâm-ı telh ile bozmuş akîdesin (G 162/4)

Güftâr-ı şeyh bezme şeker-rîz olursa da

Olman firîb-horde bozıktır akidesi (G 213/5)

Akla karayı seçmek: Bir işi başarıncaya değin çok sıkıntı çekmek, güçlüklerle karşılaşmak.

Görüp hâl-i ruhun îmâna gelmez münkir-i hüsnün

O bir gâv-ı dü-pâdur karayı fark itmez akından (G 166/7)

Allah aşkına: Allah'ını seversen; şaşılacak şey, deme!

Efsürde oldı meclis-i işret nigâra bak

Allah aşkına o büte bir piyâle çak (Tb 2/17)

Araba ayna vermek: Değersiz kişiye gönül vermek.

Olma her nâ-kese dil-dâde Belîg

Araba âyîne virme yazık (G 134/7)

Ayağa kalkmak: Ayakları üzerinde durmak, dikilmek; hasta iyi olmak, iyileşmek; saygı göstermek için oturma durumundan ayaküzeri durumuna geçmek; harekete geçmek; isyan etmek; telaşlanmak, telaşa kapılmak, heyecanlanmak.

İtmez o servden güle pest olsa sâyeveş
Mahşer güninde kalkar ayâga fütâdesi (G 226/5)

Ayağına düşmek: Çok yalvarmak.

Düşmiş ayagina yine bir serv-kâmetün
Bâlâ-nişîn-i bezm-i tarab-hâne-i çemen (G 164/5)

Ol büt-i hüsnün düşüp bî-hod olurdu pâyına
Meryem İsâ'yı der-agûş itmese büt-hânede (G 201/2)

Ayağına gelmek (dönmek): Alçak gönüllülük göstererek birinin yanına gelmek; emek çekilmeden elde edilmek.

Cevvâle gibi dönmez idi çeşm-i intizâr
Pîçîde olsa târ-ı nigâhım ayağına (Mf 14)

Ayak altına almak: Hakir görmek, gözden çıkarmak.

Pâye-i irtifa-ı sükkânı
Ayak altına aldı Ummânı (T 4/11)

Ayak basmak: Bir yere varmak, ulaşmak; girmek, gelmek, uğramak; mesleğe girmek; bir yere bağlanmak.

Bu bezm-i gam-fezâyâ devr-i âhirde ayak basdık
Tükenmiş bâde gitmiş keyfler meclis kesellenmiş (G 112/5)

Yârün hayâli bezm-i firâka ayak basup
Kan toldırınca kâse-i çeşmi dem eyledüm (G 152/5)

Ağza almak: Yemek, içmek; söylemek.

Almaz dehâna kâr-ı belâ turraveş tenüm
Ol nâz-pervere takilup püskül olmasam (G 150/4)

Eşâr-ı dürüşî alamaz agzına cânân
İnceldelim anı dehen-i yâra uymca (G 204/4)

Bağrına basmak: Kucaklamak, biriyle ilgilenerek onu koruyup kayırmak, yetiştirmek.

Yire bir dâne düşürmez bu felek hissetden
Nukre-i encümi hep bağrına basmış pul pul (G 143/7)

Bahse gelmek (bahsi geçmek): Bir konu üzerinde konuşulmuş olmak; söz konusu edilmek.

Derûnum cilvegâh-ı hikmet-i manâ olup hâlâ
Müheyyâyım gelürse bahse Yûnânun Aristosı (K 3/37)

Baş (başı) çekmek: Herhangi bir konuda önde gitmek, önyak olmak.

Elüm dâmâna irmez kâmeti eflâke ser çekmiş
Meger ol nahl-i cân boy gösterür cennetde tûbâya (K 9/20)

Baş belası (olmak): Bir kimseye musallat olup sıkıntı veren ve bir türlü uzaklaştırılamayan kişi (olmak).

Kıç ayagıdır o agyâr-ı denî şeytânun
Nakşı yok destgeh-i hîlede hergiz anun
Zevrak-ı meyle ayâğın alıyor cânânun
Rûzgâr üsti çıkar bahtı kavî korsanun
Yârdan bir dikiş ayrılmaz ider lâf u güzâf
Âsumânı ne belâdur başa ol bî-insâf (Msd 5/7)

Başına bela (olmak): Sıkıntı vermek, tedirgin etmek, musallat olmak.

Zer-endûzun belâdur başına gencîne-i pür-zer
İrür zenbûre âfet hânesi pür-engübîn olsa (G 196/3)

Başından savmak: Bir istekte bulunanı sözde bir sebeple uzaklaştırmak.

Savdı âşık gibi başdan küleh-i muteberin
Câmeden şîve ile çözdü mukaddem kemerin
Gül gibi eyledi kat kat çıkarup câmelerin

Pîrehen ref olıcak sandı gören sîm-berîn
 Perdeden oldu birûn âyîne-i sîm-endâm
 Kışrını atdı harâretle yâ şîrîn bâdâm (Msd 3/2)

Başında yer vermek: Birine son derece itibar göstermek.

Kopsa bir kerre yerinden yalunuz âşık degül
 Ol gül-endâma hezâr âdem başında yer virür (G 63/4)

Başı taşa dokunmak (değmek): Ağır bir durum kendisine ders olmak.

Başı ne aceb Kûh-kenün taşa tokınsa
 Şîrînün alup nakşını hep kendüye yondı (G 221/3)

Baştan aşmak: Pek çok olmak, pek çoğalmak.

Emvâc-1 cûy-1 hüsni taşup başdan aşmasa
 Olmazdı ârızı hatt-1 nevle benefşe-zâr (K 12/20)

Baştan çıkarmak: Kötü yola sürüklemek, doğru yoldan saptırmak.

Ne aceb Çekmeceli dil-bere dûş oldık âh
 Hemen kayışını alur aşıkı sırtından o mâh
 Mihr ü meh satl ü legen şebnem ü gül ana miyâh
 Şekl-i zencîrde gîsû-yı mücaad her gâh
 Külçe-i sîm musaffa bilegi âyîne ber
 Gamzesi usturadur nâvek-i müjgân nişter (Msd 2/4)

Baş üstünde yeri var: Büyük bir saygı ve ilgi ile karşılanır veya ağırlanır anlamında kullanılan bir söz.

Bâlâ-yı nahl-i mevki-i kesb-i hevâ ise
 Ey gonca başum üzre yerün yok mıdur senün (G 138/6)

Bel bağlamak: Birisinin kendisine yardımcı olacağına inanmak, güvenmek.

Beni ayırmaga bel bağladı senden cânâ
 Hançerün anun için böyle miyâna sokulur (G 76/2)

Bel bağlamazsa ol büt-i hüsne benüm gibi
Olsun güsiste rişte-i zünnâr-ı Berhemen (G 164/3)

Biçilmiş kaftan: Tamamı ile uygun.

Hayli şalvarlı şinâverdür o ebrûsı kemân
Tîr-i nezzare-i dil-dûza yelekdür müjgân
Câme-i hüsn ana boyınca biçilmiş kaftân
Nîm-ten sıkma gümüş sînesi dâim uryân
Gözün aç sâde nigâh eyle nigâra zinhâr
Kapama ferce bulursa binîş eyler agyâr (Msd 4/3)

(birbiri) üstüne gelmek: Arka arkaya meydana gelmek, ara vermeden olmak.

Felek-i nevâle ki hân-ı lutfun üzre gelüp
Tutar elinde meh-i nevçü nîme-i Armûd' dan (Mf 15)

(birine) dünyayı zindan (zehir) etmek (dünyayı başına dar etmek): Bir kimseyi çok sıkıntılı bir duruma sokmak.

Cihânı başuma fikr-i dehânun teng ider ammâ
Miyânun vasfi eşârumda bir ince tahayyüldür (G 78/4)

(birine) pervane olmak: Birinin yanında onun hizmetine hazır olduğunu gerekli gereksiz göstermek.

Kandîl-i nûr-ı türbe-i vâlâna cân atup
Ervâh-ı kudsiyân ola pervâne dâimâ (K 2/99)

(birine) karşı durmak: Direnmek, dayanmak.

Zahm-ı tîr-i müjeye karşı tururlar ammâ
O şeh-i hüsn kuli hatt ile eyler tahvîf (G 129/4)

(birini) adam yerine (hesabına) koymak: Adamdan saymak, varlığını kabul etmek.

Yârun hisâba gelmez ise mübtelâları
Agyâr-ı dûmı almasun âdem hisâbına (G 198/5)

(birinin) başına çıkmak: Birinden yüz bulup ona karşı pek şımarıkça davranmak.

Arız-ı cânâna teşbîh eyleyelden yüz bulup
Çıkdı yârun başına arz eyledi dîdâr gül (G 146/4)

(birinin) çanına ot tıkmak (tıkamak): Sesini çıkaramayacak, kötülük edemeyecek bir duruma getirmek, susturmak.

Zâhidâ rîş-i dırâz ile gelüp bezme yine
Kulkul-ı şîşe-i deyrün çanına ot tıkdun (G 139/2)

(birinin) elinden (bir şey) düşmemek: Bir şeyle sürekli ilgilenmek.

Bir mukadder vaktî var her emrün olmaz pîş ü pes
Dâimâ düşmez kazâ destinden usturlâb-ı çarh (G 30/3)

(birinin) gözlerine mil çekmek: Birinin gözlerini kızgın mille kör etmek.

Fart-ı pertevle bu eyvânda sûtûn-ı rengîn
Âteşîn mîl çeker çeşm-i adûya gûyâ (T 21/16)

Bir sarây-ı gıbtâ-fermâdur bu kim her bir sûtûn
Rûz u şeb eyler keşîde dîde-i adâya mîl (T 30/1)

(birinin) gözünü açmak: Görüşünü değiştiren bilgi vermek, uyarmak.

Bin füsûn ile hayâli o bütün geldi Belîg
Gözün aç halvet-i dilbâbını yap yap berkit (G 17/10)

Sadme-i kahrı göz açdırmaya bed-bîn olana
Tûtîyâ eyleye bârutını çeşm-i adâ (T 13/19)

(birinin) kanını kurutmak: Canından bezdirmek.

Bu gayretler kurıtdı kanını pîr-i harâbatun
Ki vâiz rûz-ı şenbih meclis-i âzîneden çıkmaz (G 96/5)

(birinin veya bir şeyin) kıymetini bilmek: Önemini, değerini bilmek.

Kıymet bilinmez oldu nedür fâide Belîg

Bulmuş bu çâr-sûda meta-ı hüner kesâd (G 33/7)

Bilür evvel nazarda müşterîler kıymetin anun

Kumâş-ı vaslı bir kez dil-berün endâzeden geçsün (G 161/3)

(birinin) üstüne varmak: Bir şey yapmasını baskı yaparak istemek; saldırmak; kadın evli bir erkekle evlenmek.

Pek varma gönül üstine ol işve-fürûşun

Bâzâr-ı visâl içre metâi ciger ekmiş (G 108/5)

(birinin) yüzünü gözünü açmak: Bir çocuğa veya gence o zamana kadar bilmediği birtakım cinsel bilgiler vermek.

Yüzin gözin açar ol meh-likâ-yı mahbûbun

Cihânda görmedüm âyîne gibi hiç bî-rû (G 171/3)

(birinin) yüzünü güldürmek: Birini mutlu etmek, birine iyilik etmek.

Güldürürse rûyını her gün sipihrün rûzgâr

Kâse kâse her seher nûş itdürür hûn âfitâb (G 8/5)

(biriyle) düşüp kalkmak: Biriyle çok yakın arkadaşlık etmek.

Bu şeb meclisde ardınca düşüp kalkardı dil-dârun

Rakîb-âsâ cihânda görmedüm hiç bir hâcı yatmaz (G 103/4)

(bir şey birine) haram olmak: Bir şeyden gereği gibi yararlanamamak.

Harâm olsun bana râh-ı talebde davî-i merdî

Muhît-i merkez-i rûy-ı zemîn olmazsa cevlânun (K 8/19)

Olsun harâm kametine perniyân-ı nâz

Târ-ı nigâh-ı dîdemi itmezse pûd u târ (K 12/19)

(bir şey birinin) aklını başından almak: Bir şey birini düşünemeyecek bir duruma getirmek, çok şaşırtmak.

Hey meyle bir kopuş var o mutribde kim beni
Âşüfte itdi aklımı başdan idüp cüdâ (K 2/20)

Âh eyle gûş-vâr murıbdâ kim beni
Âşüfte itdi aklı başından idüp cüdâ (K 2/84)

(bir şey birinin) belini bükme: Çaresizlik içinde bırakmak.

Ol Kahramân-ı gamze-i ser-tîz-i saf-şiken
Berk-i sitemle dâmen-ı eflâke şule-zen
Bâr-ı girân-ı kahrı degildür bilüm büken
Râ kaşlarıyla kaddimi dâl itdi şîveden
Fermân-berân-ı aşka o şûhun bu râsı var (Th 1/2)

(bir şeye) gölge düşürmek: Bir şeyin değerini veya ününü azaltacak işler yapmak.

Degül hat-ı leb-i cânâne kim dü-ebrûdan
Düşürdi sâye açup şâh-bâz-ı hüsn-i cenah (G 25/3)
Gönül düşürmege bir serv-i nâza mâil isen
Zemîne sâye düşürmez o kâmet-i dil-cû (G 171/6)

(bir şey) elden gitmek: Bir şeyi yitirmek, o şeyden yoksun kalmak.

Dirîgâ Akovalı-zâde Hâtem gitdi elden âh
Gönül kan ile tolsun sîne dâim pür-figân olsun (T 2/1)

(bir şeyden) el ayak (etek) çekmek: Uzaklaşmak, kaybolmak.

Bezm-i fenâdan ayagı çünkü çeküp gidem
Nûş-ı şarâb-ı Adn ile def-i humâr idem (Tb 2/10)

(bir şeyden) kapı açmak: Bir şeyin sözünü etmek veya bir işe başlamak; pazarlığa çok yüksek bir fiyatla başlamak.

Her berg-i giyeh teşneliginden yanıyor

Rahmet kapusun lutf ile aç bârân vir (R 16/2)

(bir şeyi birine) haram etmek: O şeyden umulan yarar ve rahatı tattırmamak.

Dag-ı gamundur âşıkâ hâbı harâm iden

Güller çemende eyledi şeb-zinde bülbülü (G 214/3)

(bir şeyin, bir kimsenin) etrafını almak (sarmak): Çevresinde toplanmak, ortaya almak, kuşatmak.

Asâ-yı âbnûsı ile müjgân almış etrâfun

Sevâd-ı çeşmi göz habsinde yârün kanlı merdümdür (G 58/3)

Aldı etrâfumı zülf ü hat u hâl u ebrû

Ceyş-i hüsni o şuhun üstüme tayîn oldu (G 224/3)

Bir pula satmak (geçmek): Bir kimseyi (şeyi) bir çıkar uğruna harcamak.

Sad-gence dest-res sana âsân idi Belîg

Bin marifet geçeydi Sitânbulda bir pula (G 181/9)

Bir tutmak (görmek): Eşit saymak, eşit görmek.

Bûy-ı nigârı nûkhet-i gülşenle bir tutar

Seyr it Belîg bülbül-i zârün dimâgını (G 220/7)

Bir yiyip bin şükretmek (hâline şükretmek): Hâlinden pek memnun olmak.

Herkes cihânda kudreti mikdârı gam çeker

Ey derdmend-i gam-zede şükr eyle hâlüne (G 193/6)

(bir yola) baş koymak: Bir şey uğruna ölümü göze almak.

Dik turup herkese ol serv iderken perhâş

Ser-fürû eyledi zânûsına yârın kodı baş

Mû-be-mû eyledi esrâr-ı dil-i zârın fâş
 Birbirinden niçe bin nâz u niyâz itdi tırâş
 Kalmadı hergiz o meh-rûda kesâfetden eser
 Kıl kadar aybı eger var ise anun göster (Msd 2/8)

Boğazından (lokma) geçmemek: Sevdiği bir kimsenin yokluğu veya yoksulluğu dolayısıyla bir yiyeceği yalnız başına yemekten üzüntü duymak.

Hisset-i münam-i dünyâyı temâşâ itdüm
 Lokma geçmez bogazından dimeden gürbeye pist (G 17/7)

Boy göstermek: Görünmek; gösteriş yapmak.

Elüm dâmâna irmez kâmeti eflâke ser çekmiş
 Meger ol nahl-i cân boy gösterür cennetde tûbâya (K 9/20)

Buluttan nem kapmak: En küçük bir şeyden alınmak, çok alıngan olmak.

Çeşm-i âşık sakınup arz itmesün eşk-i niyâz
 Ol perî-rû ter-mizâc olmuş bulutdan nem kapar (G 55/3)

Buz (su) üstüne yazı yazmak: Süresi, etkisi çok az olacak bir iş yapmak; bir kimseye etki yapmayan sözler söylemek.

Nakşun hayâli kalmadı mirât-i dîdede
 Âb üzre kilik-i mûy ile tasvîr olur mı hiç (G 23/2)

Cana (canına) can katmak: Yaşama gücünü artırmak.

Bûy-ı enfâs-ı Mesîhâ gibi cânâ cân katar
 Cân otı istersin ey dil kâkül-i cânân satar (G 60/1)

Can atmak: Şiddetle arzu etmek, çok istemek.

Kandîl-i nûr-ı türbe-i vâlâna cân atup
 Ervâh-ı kudsiyân ola pervâne dâimâ (K 2/99)

Berginde bûy-ı gül ruhına cân atarsa ger
 İtmez derûn-ı tabına yâd-ı vatan güzâr (K 12/18)

Can beslemek: Kaygısızca yiyip içip rahatına bakmak; başkasının yiyeceğini, içeceğini sağlamak.

Câm-ı pür eyleyüp bana sun itizârı ko
Âb-ı hayât olmasa cân beslemez bu su (Tb 2/37)

Can damarı: Bir şeyin yaşamasını sağlayan en önemli araç; bir insanın kendisi için en çok gerekli sayılan şeyi.

Benüm ol âşık-ı sevdâ-zede-i deşt-i cünûn
Dest-i gam silsile-cünbân-ı reg-i cânumdur (G 50/2)

Can düşmanı : Öldürmeyi bile düşünen düşman.

Siyeh-tabân olur rûşen-dilânun düşmen-i cânı
Ki düzd-i tîre-rûzi dâimâ dil-gîr ider meh-tâb (G 7/7)

Can gelmek: Canlanmak, güçlenmek.

Bu şeb kim bezm-i ehl-i 'aşka bir rûh-ı revân geldi
Yeniden kâleb-i efsürdeye gûyâ ki cân geldi (G 211/1)

Canına geçmek: Çok etkilemek.

Sitemle gamze-i cânâne geçdi cânumuza
Sen ey hadeng-i müje bârî girme kânumuza (G 208/1)

Canını sıkmak: Sözlerle veya davranışlarla kişinin neşesini kaçırmak, huzurunu bozmak.

Nigeh-i tîz ile ol âfet-i cânı sıkdun
Gayrı ey nûr-ı basar sen de gözümde çıkdun (G 139/1)

Canını yakmak: Acı verecek bir biçimde cezalandırmak; bir kimseyi, çok sıkıntı ve zarara sokmak.

Tonanup âl ile hengâm-ı tonanmada Belîg
Cânımı yakdı benüm ol büt-i âteş-pâre (G 207/7)

Can kalmamak: Bitkin bir duruma gelmek, gücü tükenmek.

Ol şûh sanma istese rûh-ı revân kalur

Bir cilve itse bezme gelüp kimde cân kalur (G 40/1)

Can vermek: Ölmek; ruha güç vermek; canlanmasına yol açmak; bir şeyi çok istemek.

Tasvîr-i yârı safha-i zerkâra sebt için

Nakkâş-ı Çîn say ile cân virdi sûrete (G 188/9)

Nakş-ı dîvâr olan mücessemine

Nâ-gehân görse cân virür Mânî (T 4/15)

Can yakmak: Zulmetmek, eziyet etmek; bir kimseyi büyük zarar ve ziyana sokmak; üzme, acı vermek.

Yakmazdı cânı sûhte-âsâ o seng-dil

Destârı başda olmasa çakmaklı bendiden (Kt 41/2)

Cezasını çekmek: Yaptığı bir kusur veya tedbirsizliğin zararına uğramak; hükmedilen cezayı bitirmek.

Fikr-i emvâl ile bâr-ı gama hammâl oldun

Senün ey hâce cezâ-yı amelündür çeka git (G 17/4)

Çalup almak (çırpmak): Az çok demeden çalmak.

Bülbül gibi ol gonca-dehâna çene çalma

Bir bûsesin al sîb-i zekândan çalup alma (G 205/1)

Çene çalmak: Gevezelik etmek.

Bülbül gibi ol gonca-dehâna çene çalma

Bir bûsesin al sîb-i zekândan çalup alma (G 205/1)

Çiğneyip geçmek: İlişki kurması gereken kişiyi atlayıp onun üstündeki kişiye başvurmak.

Dest-mâl elde hırâm eyledi agzında sâkız

Çignedi geçdi bizi nâz ile ol kâfir kız (G 99/1)

Çok görmek: Bir kimseyi o şeye değer bulmamak, yadırgamak; bir şeyi esirgemek.

Kemâle cüz-i azam olduğu mâlik müsellemdür
Cihânda kimse çok görmez kemâl ehlinde mâl olsa (G 202/3)

Derisini yüzmek: Derisini soymak, sıyırmak; işkence ederek öldürmek; birinin bütün varlığını elinden almak.

Reh-i kûyında rakîbün derisün yüz döndür
Zâirân-ı harem-i aşka çârıklık gönder
Nâr-ı hecrünle dil-i sahtı yanarsa söndür
Gönül ümmîd-i visâlün yemişinden hündür
Reşk ider pertev-i naleynüne âyîne-i sâf
Sîmden nalçesi aks-i helâl-i şeffaf (Msd 5/4)

Dert olmak: Bir kimse veya olay sıkıntı vermek.

Derd olur olsa da pîrâna devâ-yı bih-bûd
Bulamaz vakt-i direv neşv ü nemâ âb ile kişt (G 18/5)

Diken üzerinde durmak (oturmak): Bir yerde tedirginlik duymak.

Dâmân-ı hayâlün gideli dest-i müjemden
Gûyâ ki turur merdüm-i çeşmüm diken üzre (G 185/2)

Dikilip durmak (kalmak): Bir yerde kısa bir süre ayaküstünde durmak.

Meclisde subha dek dikilüp turdı togrusu
Benzer efendi gözi açık dîde bana şem (G 122/5)

Dikiş tutturamamak: Bir işte veya bir yerde herhangi bir sebeple uzun süre kalmamak.

İgneden iplige dek hâl-i dili yâre didik
Çâkî-i pîreheninden bedeni gördüm ilik
Dügme öksüzcedür eylerse dahî ser-keşlik
Yakasın divşirüp ol âfeti sıkma dibelik

Uydırırrsa pîşine vusla-i yârı agyâr

Sonra yanunda dikiş tutmaz o ipsiz mekkâr (Msd 4/2)

Dile gelmek: Dile düşmek; konuşma kudreti, yeteneği, olmayan varlık konuşmak, dillenmek, lisana gelmek.

İkbâl ü baht bî-mezedür ahd-i şeybde

Hengâm-ı rûze gelse dile iştiâ abes (G 20/3)

Dile getirmek: Konuşturmak; belirtmek, anlatmak, açıklamak, ifade etmek.

Lâyık ki encümende erürse hicâbdan

Sırr-ı nihân-ı aşkı getürdi lisâna şem (G 122/6)

Dillere destan olmak: Herkes tarafından konuşulur olmak.

Yârun bu âb u tâbını hat zâil itse de

Dillerde hüsn-i mahşere dek dâstân kalur (G 40/6)

Şimdicek dillerde bir efsânedir mihr-i vefâ

Âşık u maşûkı söyletdük sadâkat bulmadık (G 133/4)

Diş bilemek: Kötülük yapmak için fırsat beklemek, hincını gösterir bir durum almak.

Rakîb-i gürg kemîngâha girdi diş bileyor

Çıkarsa mâderi koyınından ol kuzı meledür (G 51/5)

Dolup boşalmak: Dolup boşalması durmadan yinelenmek.

Bezm-i âlemde nice manî-i rengîn buldum

Kadeh-i mey gibi bin kerre boşaldum toldım (G 149/1)

Dona kalmak: Şaşırıp kalmak, ne diyeceğini bilmemek.

Germiyyet-i ârâyış-i mansıbla gezerken

Dem-serdî-i sükkân-ı kazâdan tona kaldık (Kt 25/1)

Dört göz olmak (bakmak): Çok dikkatli bakmak.

Görüp igmâz iderken sâde-rûyân-ı semen-bûyî
Gözüm dört oldu gördüm nâ-gehân ol çâr-ebrûyî (G 210/1)

Dünya başına dar olmak (gelmek): Çok sıkılmak, büyük bir çaresizlik içinde kalmak.

Sû-i amelde bak bu mükâfata kim Belîg
Basur illetiyle cihân sana teng olur (Kt 45/1)

Dünyadan geçmek (el çekmek): Bir kenara çekilip toplum yaşamına karışmamak.

Belîgâ çâr-tekbîr ile hâtif didi târîhin
Gidüp ukbâya dervîş Mustafâ el çekdi dünyâdan 1170 (T 15/7)

Dünya kadar: Pek çok.

Az müddetinde kûçe-i bâzâr-ı âlemün
Dünyâ kadar belâ vü meşakkat kazandı dil (G 147/5)

Dünyaya gelmek: İnsan, doğmak.

Nazîri bir dahî bu âlem-i fanîye gelmez kim
Ulûm-ı zahir ü bâtında böyle nâmdâr olsun (T 2/2)

O zât-ı ekremün bir tıfl-ı emced sulb-i pâkinden
Gelüp dünyâyâ itdi hânedân-ı devletün tezyîn (T 11/4)

Dünyayı tutmak: Çok yayılmak, her yere dağılmak.

Ukkâb-ı zulm bâlını açdı o rütbe kim
Dünyâyı tutdı sâye-i menhûsı tûl u arz (G 116/2)

Olaldan gülsitân-ı cûdnun vassâfi sultânun
Cihânı tutdı tab-ı pâkümün şöhretle güftârı (K 4/33)

Düşman olmak: Kin beslemeye başlamak.

Şâir sanup olurdu Belîgâ ana düşmen
Görse bu felek mihbere vü hâme çolakda (G 179/5)

El çekmek: Vazgeçmek.

Dem-i vuslatda el çek dûr-bâş-ı nâzdan ey şûh
Girince müşterî bir bâga şeftâlû-yı hâm almaz (G 88/5)

(Elden) ayaktan düşmek (kesilmek): Yaşlılık sebebiyle veya sağlığı büsbütün bozularak çalışamaz duruma gelmek.

Ayakdan düşdiler üftâdegânun dest-i lutfunla
Usât-ı güm-rehi ey kâid-i râh-ı Hüdâ al yed (G 32/5)

Elden çıkarmak: Bir şeyin sahipliğini başkasına geçirmek, satmak; yitirmek.

Nâhun ucında reng-i hınâveş bu meclisün
Elden çıkar toylmaz imiş câm-ı bâdesi (G 226/7)

Hınâ-yı dest-i mahbûbân gibi gafletle âhir-kâr
Çıkar elden tuyulmaz bezm-i aşkun câm-ı serşârı (K 4/27)

Elden düşmek: Eli tutmaz olmak.

Bahâr ol rütbe sâfî eylemiş kim tıynet-i bâğı
Virür âvâze elden düşse reng-i şule-i hınnâ (G 6/5)

Elden ele dolaşmak (gezmek): İyi nitelikleri dolayısıyla çok ilgi görmek, çok beğenilmek.

Zîr-i destâna şeref-mâyesidir lütf-ı kibâr
Kadehün elden ele gezmesi mînâdandur (Mf 55)

Gezdürür elden ele safha-i şir-i rengîn
İtibârı kadehün neşe-i sahbâdandur (Mf 57)

Elden gelmemek: Yapamamak, dayanamamak.

Elden gelür mi gerdiş-i berk-i inân-ı ömr
Seyl-âbun önine çekemez nahl pâ-y-bend (G 34/5)

Elde tutmak: Sahibi olsun olmasın, bir malı mülkiyeti altında bulundurmak, zilyet olmak.

Mestâne sakın elde tutup oynama ey dil
Bilmez misin ol zülf-i siyâhı ne yılandır (Kt 37/2)

Ele girmek (geçmek): Yakalanmak.

Dil-hâhî üzre döndürür am Belîg-i zâr
Bir kerre girse dâmen-i çarh-ı felek ele (G 186/6)

Ele almak: Bir şey üzerinde çalışmaya başlamak; bir konuyu görüşmek; bir konuyu incelemek, araştırmak; herhangi bir şeyi iş edinmek; tutmak.

Virdi ârâyîş yine gülzâra şâh-ı nev-bahâr
Her şükûfe bir kadeh almış ele işrettedür (G 64/3)

Bî-ser ü pâdur felek hatır nice alsun ele
Câmı hıfz itmek murâd itse Belîgâ şel kırar (G 75/6)

Elinde olmak: İsteyince o işi yapabilmek.

Virme ümîd-i kâr ile dest-i cebâna tîg
Tasvîr elinde olsa musavverasâ abes (G 20/11)

Elinde tutmak: Kendi tekelinde bulundurmak, başkalarına kaptırmamak; bir malı satmayı bekletmek.

Felek-i nevâle ki hân-ı lutfun üzre gelüp
Tutar elinde meh-i nevçü nîme-i Armûd' dan (Mf 15)

Elinden almak: Bir şeyden mahrum etmek.

Destümden aldun ol güheri virdün âhere
Ey çarh-ı sifle bana bu rütbe gadir nedir (G 79/6)

Eline düşmek: Egemenliği, buyruğu altına girmek; yakalanmak; birine muhtaç olmak; rastlamak, tesadüf etmek.

İştihârı ne aceb bulsa benümle mahlas
Düşeli destüme nâm aldı nigînimdeki fas (G 115/1)

Elini uzatmak: Yardım etmek.

İsî-dem-i deyr-i kühenüm vakt-i cüdâyı
Neyler uzadup destini dâmânım ider ahz (G 38/2)

El uzatmak: Birinden bir hakkı almaya kalkışmak.

El uzatdun güle güstâhâne
Bülbülün hâtırı yok mı âşık (G 134/2)

El vermek: Yardım etmek; tarikatlarda mürşit, bir müride, başkalarına yol gösterme izni vermek; halk hekimliği ile uğraşan kimse bilgilerini bir başkasına öğretmek; kağıt oyunlarında elde olan veya olmayan sebeplerle oyun üstünlüğünü karşı tarafa bırakmak.

Cihânun reng ü bûyın istemezdim fırsat el virse
Cenâb-ı şeyh-i vâlâ-menziletten himmet isterdüm (G 153/6)

Baht el virürse bir gün olur dilde ber virir
Dikdüm hayâl-i nahl-i kadün gerd-i külfete (G 188/7)

Emanet vermek: Bir şeyi veya bir kimseyi birine veya bir yere bir süreliğine bırakmak.

Fem degül anı emânet virdi Hakkâk-i ezel
Bir nigîn-i laldür yârın kazılmış adına (G 189/3)

Emek çekmek: Bir işte çok çalışarak yorulmak.

Tahsîl-i fenâ mülki için çekme emek
Gird-âb-ı gama itme birâz kendüni çek (R 8/1)

Enser kesmek: Çok üşümek.

Yokdur agyâra bedel gam çekici âhen-dil
Ser-i kûyında gice subha dek enser kesdi (G 225/4)

Eser kalmamak: Hiçbir belirti, iz olmamak.

Dik turup herkese ol serv iderken perhâş
Ser-fürû eyledi zânûsına yârın kodı baş
Mû-be-mû eyledi esrâr-ı dil-i zârın fâş
Birbirinden niçe bin nâz u niyâz itdi tırâş
Kalmadı hergiz o meh-rûda kesâfetden eser
Kıl kadar aybı eger var ise anun göster (Msd 2/8)

Esip savurmak: Bağırıp çağırmak, öfke ile fena sözler söylemek.

Hâk-i deründe esse savursa aceb midür
Çıkdı nesîm kuyun ile akrabâ sabâ (G 3/6)

Etek öpmek: Yaltaklanmak, dalkavukluk etmek.

O vâlâ-menzilet kim sad-edeble bûs-ı dâmânun
Kenâr-ı lebde istihsân ider tab-ı senâ-hânun (K 8/22)

Ettiğini bulmak (çekmek): Yaptığı kötü davranışın karşılığını görmek.

Gelse aceb mi mevzu-ı mahûdına hâlel
Bilmez misin cihânda kişi itdigin bulur (Kt 45/2)

Evi sırtında: Evsiz yurtsuz.

Hâne ber-dûş ile eglendürme rûhun bir nefes
Gird-bâdâsâ ana hâk-i tenünden hâne yap (G 9/2)

Fark etmek: Görmek, seçmek; anlamak, sezmek; değişmek, başkalaşmak; ayırt etmek.

İzâfe ile bakar girse zer kıyâfetine
Anun ayârını elbette fark ider sarrâf (G 128/4)

Şâiri şirden fark itmeyüp âlemde ez-cümle
Çekilmez sıklet-i lâf-ı suhanla hâsidün bârı (K 4/31)

Farz etmek: Varsaymak.

Hüsn-i hattı bir kasr-ı mürebbî idelim farz
Muhtâcdır ol kasr-ı metîn çâr-ı imâda (Kt 17/1)

Feda etmek: Kıymak, gözden çıkarmak.

Râh-ı suhanda başını itdi fidâ kalem
Sıdk u hulûs var ise ehl-i hünerdedür (G 39/3)

Bir hüner midür zer ü zîver fidâ itmek Belîg
Âşık-ı sâdik olan yarın yolında ser virür (G 63/7)

Fevt olmak: Yitmek, ölmek.

Bilmedün kadrini fevt oldu zamân-ı hüsnün
Arz ider mâtem için şimdi siyeh gül perçem (G 154/2)

Fırsat düşkünü (olmak): Fırsat bulunca kötülük yapan (olmak).

Esîr-i fırsat olmak bâis-i nakş-ı hamiyetdür
Güzergâh-ı aduvda merd-i kâmil der-kemîn olmaz (G 85/2)

Fırsatı kaçırmak: Elverişli durumdan yararlanmamak.

Fursatı fevt itme ey dil böyle kalmaz rûzigâr
Keştî-i bâde suyn buldurdı kullan keyfi çat (G 16/2)

Fırsat vermek: Bir işi yapmak için uygun, elverişli şartı sağlamak.

Ey gönül itme cunûn-ı aşk ile âh u figân
Dilde mestûr eyle ifşâ olmasun sırr-ı nihân
Der-kemîn olmuş yatur dâim rakîb-i bed-gümân
Virmesün fırsat o zulm-endîşe Rabbü'l-âlemîn (Ş 2/4)

Gelip geçmek: Bir yerden geçmek; bir makam, bir yer vb.nde kısa bir süre bulunmak; kısa bir süre etkin olmak.

Esîr-i câh olan erbâb-ı dil-âvâzededen geçsün
Gelüp eslâfinun geçdükleri dervâzededen geçsün (G 161/1)

Gönül almak: Sevindirmek; kırılan bir kimseyi güzel bir davranışla hoşnut etmek.

Zencîr-i zülfe çekdi alup gönlümüz o şûh
Olur Belîg bend ile dîvânegâna pend (G 34/7)

Gönül çalmak: Kalp çalmak.

Bu demlerde aceb mi pîşvâ-yı reh-zenân olsa
O düzd-i gamze şemşîr-i nigele çok gönül çalmış (G 113/5)

Gönül düşürmek: Aşık olmak, sevdalanmak.

Gönül düşürmege bir serv-i nâza mâil isen
Zemîne sâye düşürmez o kâmet-i dil-cû (G 171/6)

Gönül vermek: Sevmek, aşık olmak; bir şeyi sevmeye, istemeye veya yapmaya içten yönelmek, eğinmek, meyletmek; düşkün olmak.

Yine bir âfete dil virmişim ki itmişdir
Fürûg-ı hüsni bu mâtem-serâyı hacle-i sûr (G 60/1)

Görmezden gelmek: Görmemiş gibi yapmak, farkında değilmişçesine davranmak.

Görüp igmâz iderken sâde-rûyân-ı semen-bûyı
Gözüm dört oldı gördüm nâ-gehân ol çâr-ebrûyı (G 210/1)

Görünmez kaza: Beklenmeyen bir anda ani olarak meydana gelen kaza.

Ümmîd-i der-kenâr ile mûy-ı miyân-ı yâr
Uşşâk-ı haste-hâle görünmez beliyedür (G 65/2)

Gözden çık(ar)mak: Bir mal, para, değer yargısı vb. maddi veya manevi varlığın elden çıkarılmasını kabul etmek.

Nigeh-i tîz ile ol âfet-i cânı sıkdun

Gayrı ey nûr-ı basar sen de gözümde çıkdun (G 139/1)

Gözden (gözünden) düşmek: Bir kişi veya şey değerini yitirmek, rağbet görmemek.

Düşürmez aynek-âsâ gözden erbâb-ı nazar anı

Hakâretle nigâh itmezse her kim rûy-ı eşyâya (G 191/3)

Gözden sakınmak: Bir şeye aşırı ilgi göstermek, önemle bakıp korumak.

Gözden sakınup burkanı açmaz o meh-rû

Dîde nigeh itmezse ider ana nigeh dil (G 145/2)

Zîr-i fesde anı gözden sakınurken o perî

Şekl-i sünbülde hemân itdi temessül perçem (G 154/4)

Göz dikmek: Bir şeyi ele geçirmeyi düşünmek, istemek.

Göz diker câhil olan câme-i zer-dûze Belîg

Besdür ehl-i dile iydiyye kumâş-ı suhanun (G 140/7)

Göze almak: Gelebilecek her türlü zararı ve tehlikeyi önceden kabul etmek.

Dâverâ dâdgerâ lutfuna kalmışdur işim

Yohsa aldum gözüme râh-ı diyâr-ı ademi (K 7/22)

Göz göre (göre): Herkesin gözü önünde.

Bana itdiklerini itmedi Yahyâya Yehûd

İçdiler göz göre câdû gibi cismümde demi (K 7/8)

Göz kapamak: Görmezden gelmek.

O kadar gözlerini âh okı yıldırılmış kim

Göz kapar havf ile şeb tâ-be-seher yıldızlar (G 57/5)

Göz hapsine almak: Bakışlarını üzerinden ayırmamak, gözetlemek, hiçbir davranışını gözden kaçırmamak.

Asâ-yı âbnûsı ile müjgân almış etrâfun

Sevâd-ı çeşmi göz habsinde yârün kanlı merdümdür (G 58/3)

Gözünü (gözlerini) açmak: Uyanmak; kendine gelmek, ayrılmak; uyanık, dikkatli bulunmak.

Sehâb-ı dest-i gevher-bârı îsâr-ı matâlibden

Göz açmaz rind-i tehî-çeşm-i habâb-ı bahr-ı pür-şûra (T 27/7)

Hayli şalvarlı şinâverdür o ebrûsı kemân

Tîr-i nezzare-i dil-dûza yelekdür müjgân

Câme-i hüsn ana boyınca biçilmiş kaftân

Nîm-ten sıkma gümüş sînesi dâim uryân

Gözün aç sâde nigâh eyle nigâra zinhar

Kapama ferce bulursa binîş eyler agyâr (Msd 4/3)

Gözü kalmak: Elde edemediği bir şeye karşı isteği sürmek; elde edemediği bir şeyi kıskanmak.

Düşelden sagar-ı leb-rîze aks-i gabgab-ı sâkî

Habâb-ı bâde-âsâ gözlerüm kaldı mül üstinde (G 174/2)

Aks-i ruhsârün görelden câm-ı işret-hânede

Gözlerüm kaldı habâb-âsâ benüm peymânede (G 201/1)

Gözü korkmak: Daha önce geçirdiği kötü bir denemeden sonra birinden veya bir şeyden zarar gelebileceği kanısına varmak.

Gözüm havf eylemişdür gamze-i cânâneden gayet

Helâk eyler beni tasvîr elinde görsem uryân tîg (G 126/6)

Gözünü yıldırımak: Gözünü korkutmak.

O kadar gözlerini âh okı yıldırılmış kim

Göz kapar havf ile şeb tâ-be-seher yıldızlar (G 57/5)

Göz yumup (kapayınca) açınca kadar: Çok kısa bir zamanda.

Kıyâmetler kopar her göz yumup açınca çeşmimde
İki cânibde müjgânım saf-ı peykârdur sensüz (G 102/6)

Hezâr rişte takar çeşm-i sâhirün müjeden
Yumup açınca gözi kullanur bu denlü silâh (G 25/4)

Gül gül olmak: Allanmak.

Kimün bezminde bilmem câm-ı meyden neşe-yâb olmuş
Kızarmış gül gül olmuş ruhları gâyet güzellenmiş (G 112/2)

Hırmî-i ömrüm yakup mahv itdi tâb-ı ruhların
Çeşmüme bir perdedür gûyâ nikâb-ı ruhların
Tâb-ı mülden gül gül olmuş âfitâb-ı ruhların
Fitneden hâlî degül her dem ider bin dürlü âl (§ 1/3)

Haber almak: Kendisine bildirilmek, öğrenmek, bilgi edinmek.

Düzd-i nîgeh miyâna tolaşmaz abes Belîg
Almış haber ki nakd-i nezâket kemerdedür (G 39/8)

Haber vermek: Bildirmek, haber ulaştırmak; bir durumun, bir olayın belirtisi olmak.

Kâm-ı âşık bahte merhûn olduğın işâr idüp
Kûh-ken şîrîn haber virdi dehân-ı tîşeden (G 159/6)

Hacı yatmaz: Her durumda kendini kurtarabilen açığöz, becerikli kimse.

Bu şeb meclisde ardınca düşüp kalkardı dil-dârun
Rakîb-âsâ cihânda görmedüm hîç bir hâcî yatmaz (G 103/4)

Haddini aşmak: Ölçüyü kaçırmak, aşırı gitmek.

Haddi tecâvûz itme sakın rûzgârda
Fülk-i murâd hep pûpa gitmez birâz mola (G 181/6)

Haddi tecâvüz itdi siyeh perçemün hele
Zülfe ider yukardan aşağı muâmele (G 186/1)

Haddini bilmek: Kendi değer ve yeteneğini olduğundan üstün görmemek.

Kenâr-ı bâmda âmâyâ benzer ol kimse
Ki bilmeye zürefâ meclisinde hadd u hudûd (G 35/6)

Ham armut gibi boğaza saplanmak: Sözü nü keserek hareketlerine engel olarak kişiyi sıkmak işi zor duruma getirmek.

Nazm-ı selisüm olmaz efendi zebâne bâr
Mânend-i hâm mîve turur mı gülûya su (G 170/9)

Hasret çekmek: Özlem duymak.

Şarâb-ı nâba hasret çekdüğinden zâhid-i hod-bîn
Kadeh şeklinde vâfir rukalar dikmiş murakkada (G 173/7)

Hatıra gelmek (getirmek): Hatırlamak, aklına gelmek.

Belîgâ bî-niyâzum câme-i mûyîneden şimdi
Zamân-ı hattı geldi hâtıra dildârun ürperdüm (G 153/7)

Meyden izârı gül gül olunca ol âfetün
Elbette hâtıra getirür Gül kasîdesin (G 162/2)

Hatıra (hatır ve hayale) gelmemek: Bir şeyin gerçekleşeceği, olacağı hiç düşünülmemek.

O bütün birliğine âşîka şâhid bu yeter
Gelmeyor hâtıra vafında hayâl-i tecnîs (G 105/8)

Hatır gönül yapmak: Birini tutum ve davranışlarıyla mutlu etmek.

Hûbân yapar yaparsa bu vîrâne gönlümi
Üstâd olunca şîvede ammâ güzel yapar (G 45/2)

Havsalası dar: Akli kabul etmemek.

Tahammül eyleyemez tana teng-i havsala-kân
Tolı tûfengi hemân bir şerer pür-âteş ider (Mf 9)

Hayran olmak: Çok beğenmek.

Gezdürür hûbân-ı vâlâ-menzilet hayrân olup
Dest-ber-dest ol mihir mânende-i reng-i hınâ (T 28/5)

Habbezâ eyvân-ı bî-hem-tâ ki resmin seyr idüp
Vâlih ü hayrân olur üstâd-ı İklîdis-güşâ (T 29/1)

Helal olmak: Bir hizmet veya özverinin istenilerek yapıldığını ve takdir edildiğini göstermek için kullanılan bir söz; hakkımı helal ediyorum□ anlamında kullanılan bir söz; bir davranış karşısında sitemle söylenen bir söz.

Şarâba hırsı artar mey-perestün men oldukça
O hûnî böyle kan içmezdi kan içmek helâl olsa (G 202/5)

(hep) kendine yontmak: Çıkan her fırsattan yararlanarak hep kendi çıkarını sağlamak.

Başı ne aceb Kûh-kenün taşa tokınsa
Şîrîn'ün alup nakşını hep kendüye yondi (G 221/3)

Hesaba gelmez: Sayılamayacak kadar çok; umulmadık, beklenmedik.

Yârun hisâba gelmez ise mübtelâları
Agyâr-ı dûmı almasun âdem hisâbına (G 198/5)

Hû çekmek: Tekkelerde, dervişler ayin sırasında sürekli olarak hû demek.

Çekerek halka-i tevhîde perî-rûları şeyh
Âkıbet öyle zaîf oldu ki bir hû çekemez (Mf 32)

İbret almak: Ders almak.

Dile ne neşe togurdur görün de ibret alun
Cenâb-ı duhter-i rez bir hünerli kâbiledür (G 42/4)

İbret al bezm-i mükâfatda ey gurra mest
Kadehün kanını içdikleri mînâdandur (G 74/2)

İğneden ipliğe kadar: En önemsiz ayrıntılarına kadar, her şey.

İğneden ipliğe dek hâl-i dili yâre didik
 Çâkî-i pîreheninden bedeni gördüm ilik
 Düğme öksüzcedür eylerse dahî ser-keşlik
 Yakasın divşirüp ol âfeti sıkma dibelik
 Uydırırsa pîşine vusla-i yârı agyâr (Msd 4/2)

İkiz doğurmak: İkiz bebek dünyaya getirmek; herhangi bir işte çok sıkıntı çekmek.

Hamîr-i mâye-i manâyı dil yapar yogırır
 Kalem dü-mısra ile beyti hep ikiz togurır (Mf 33)

İmana gelmek: Müslümanlığı kabul etmek; en sonunda doğruyu söylemek; sonradan bir şeyi kabul edip uymak.

Görüp hâl-i ruhun îmâna gelmez münkir-i hüsnün
 O bir gâv-ı dü-pâdur karayı fark itmez akından (G 166/7)

İnceden ince(ye): Çok dikkat ederek, en küçük ayrıntılarına değin.

Karışdı mûy-ı miyân târ-ı zülfe fark idemem
 Bilinmez inceden ince hayâl-i manâdır (K 5/10)

İnkisar(ı) almak (tutmak): İlenci gerçekleşmek.

Kırarlar şimdi seng-i tan ile âyîne-i kalbün
 Mukaddem ol hat-âver ehl-i dilden inkisâr almış (G 113/3)

İş çatallanmak: Bir işte güçlkle karşılaşmak.

Mûdan miyânı farka iderken mütâlaa
 Geldi sürîn-i yâra çatallandı mesele (G 186/5)

İş edinmek: Bir şeyi görev, meslek olarak kabul etmek.

Söyledüp nakşimuzı aldı misâl-i tûtî
 Bize sanatla o âyîne-cebîn iş itdi (G 223/5)

İyilik görmek: Maddi, manevi yardım görmek.

Kimse eyelük görmedi âlemde nâ-kesden Belîg
Hâsıl olmaz mâve-i şîrîn nihâl-i mîşeden (G 159/7)

Kaba saba: Görgüsüz, özensiz.

Hâk-i rehinde pîrehen-i gird-bâddan
Rind-i bürehne âşîka geydir kabâ sabâ (G 3/2)

Kadrini bilmek: Değerini bilmek, yararlanmak.

Kesb-i hüner âlemde degüldür hüner ancak
Ehl-i hünerün kadrini bilmek de hünerdür (G 77/2)

Olmış şikeste keffe-i mîzân kadr-senc
Bu çâr-sûda şimdi bilinmez kadir nedir (G 79/7)

Kâr, zararın kardeşidir (ortağıdır): Ticarete sadece kâr etmek düşünülmez, zarar da edilebilir.

Ne gam geh kahr iderse geh nevâziş
Ki dâim sûd olur mı hiç ziyânsuz (G 92/6)

Kaşlarını çatmak: Kızmak, öfkelenmek.

Çatarsa kaşların uşşâka agyârün nifâkından
Kopar bir fitne iki ebruvânun ittifâkından (G 166/1)

Kamet artırmak: Yüksek sesle konuşmak, ortalığı velveleye vermek.

Ser-keş mülâyemet göricek kâmet arturur
Olur cihanda şülenün âb-ı hayâtı mûm (G 148/2)

Kana boyamak: Kan içinde bırakmak.

Kemâl-i hüsn-i hat-ı lal-i yâra şevkından
Boyandı hasret ile kıpkızıl kâna yâkût (G 19/3)

Kan ağlamak: Büyük bir üzüntü içinde bulunmak.

Kılıcı fethe gibi üstün olur heycâda

Münkesir kalb ile altında kan aklar adâ (T 13/8)

Kan dökmek: Ölüme yol açmak; cana kıymak.

O rütbe bî-muhâbâ ol mehün kan dökdi pinyâli

Boyandı mevc-i hûn-ı ehl-i dilden kırmızı şâlı (G 209/1)

Tîg-i gamzeyle dün uşşâka ne işler kesdi

Kanlar dökdi o cellâd-ı felek ser kesdi (G 225/1)

Kanına girmek: Birini öldürmek veya öldürtmek.

Sitemle gamze-i cânâne geçdi cânumuza

Sen ey hadeng-i müje bârî girme kânumuza (G 208/1)

Kara gün: Sıkıntı ve felaket dolu gün.

Cihânda medh idecek hatt-ı yâr var ancak

Ne kara günlere kaldı yazık suhan-gûlar (G 83/5)

Kazaya rıza göstermek: Yargıya, verilen hükümlere boyun eğmek; kadere, alın yazısına boyun eğmek.

Teveccüh eylese dâniş-verân-ı dehre kazâ

Virir efendi zarûri hemân kazaya rızâ (Mf 4)

Kenara atmak: Bir şeyin üstünde durmamak, önemsememek.

Miyân-ı zümre-i irfâna revnak-âver iken

Kenâra atdı beni rûzgâr-ı sifle-nihâd (K 11/41)

Kendine dert etmek: Bir şeyi üzüntü konusu yapmak.

Nice dert üstüne zevk itmesün kim hafta başında

Safâdır pîr-i aşka ola tâze berber altında (Mf 28)

Kendini ateşe atmak: Bile bile tehlikeli bir işe girişmek.

İddiâya düşme ey bülbül ki âşık yâr için

Kendini pervâneâsâ âteşe uryân atar (G 60/4)

(kendini) naza çekmek: İstekli olduğu halde yapmacıklı davranışlarla isteksiz gibi davranmak.

Nâza çekdi dem-i fahriyye ben söyledemem

İşte ey dil hünerün var ise söylet kalemi (K 7/29)

Tûtî iken ebkem ne turırsın öyle

Bî-vakt niçün nâza çekersin böyle (R 9/1)

Kesip biçmek: Parçalamak, doğramak, ameliyat etmek; ağzına geleni söylemek, ileri geri konuşmak; zorbalıkla korkutmak.

Meclis-i meyde kesüp halkı biçerken cânân

Arada öyle sıkıldum ki beni ter kesdi (G 225/2)

Subh-dem bir büt-i terzî beçe-i şîrînkâr

Gümüş-endâze gibi kadd ile kıldı reftâr

Kâle-i hüsnün idüp zîb-i dükân u bâzâr

Ruba dek tutdı ruhun zülf-i girihgirde-i yâr

Gamze mîkrâz-ı belâ sûzen-i müjgân hûn-bâr

Kâle-i râzımı açınca kesüp biçdi nigâr (Msd 4/1)

Ketum olmak: Sır saklamak, ağzı sıkı olmak.

Pîrâne söyle râzunı pîrân ketûm olur

Konsa teraşşuh eylemez eski sebûya su (G 170/3)

Keyif çatmak: Keyfetmek.

Fursatı fevt itme ey dil böyle kalmaz rûzigâr

Keştî-i bâde suyun buldurdı kullan keyfi çat (G 16/2)

Kırıp geçirmek: Yakıp yıkarak, öldürerek, baskı veya etki yaparak büyük zarar vermek; çok sert davranarak darılmak; tuhaf söz ve davranışlarla herkesi çok güldürmek; hayran etmek.

Demiri yumşak idi ol büt-i hançer-dârun
Şimdicek kırdı geçürdi bizi keskin oldu (G 224/4)

Kıyamete kadar: Dünya durdukça, uzun süre.

Yârun bu âb u tâbını hat zâil itse de
Dillerde hüsn-i mahşere dek dâstân kalur (G 40/6)

Haşre dek âyîne tursa hod-be-hod olmaz şikest
Bir zaman mirât-i dil kendi kırılmaz el kırar (G 75/3)

Kıyamet kopmak: Kıyamet günü gelmek; bir yerde çok gürültü ve telaş olmak.

Sana teşyîa cânâ bend bend-i azâ çıkar ammâ
Kıyamet kopsa aşkun sîne-i bî-kîneden çıkmaz (G 96/5)

Kıyametler koparmak: Bir şeye çok kızarak bağırıp çağırmak, feryat etmek; aşırı gürültülere, kargaşaya yol açmak.

Kapılma câzibe-i hüsn-i ser-tırâşa Belîg
Kıyâmeti koparur başına o şehri-âşûb (G 12/7)

Kıyâmetler kopar her göz yumup açınca çeşmimde
İki cânibde müjgânım saf-ı peykârdur sensüz (G 102/6)

Kulak asmak: Önem vermek, dinlemek.

Bülbülün kavline gülbünde kulak asmâsa gül
Gülsitânda bulamazdı bu kadar turfa nikât (G 14/5)

Kulak tutmak: İyi anlamak üzere dinlemek.

Kulak tut bâgbân-ı aşka ey gül dinlemeklik yap
Şigûfte dâglarla sînemi ranâ çiçeklik yap (G 10/1)

Güç imiş haylî bu eyyâmda söz dinletmek
Mutribun kavline bî-darb kulak tutmaz def (G 130/5)

Kulp takmak: Bir kimseyi, bir şeyi kusurlu göstermek için bahane, kusur bulmak.

Sâkî şu câm-ı ser-keşi hıfz eyle kim sakın
Reşk-âverân-ı meykede bir kulp takmasun (G 163/3)

Kundak bırakmak: Bir düzeni bozucu davranışta bulunmak.

Ey dil teccüs eyle meded yandı mülk-i cân
Bir tıfl-ı cân-güdâz ana kundak bırakmasun (G 163/2)

Kurban olmak: Bayrak, bağımsızlık, vatan, din gibi bir ülkü uğruna ölümü göze almak.

Kebş-i ibni Halîl-veş bî-bâk
Ana kurbân olurdu tab-ı selîm (T 7/3)

Kurbânun oldığım sana lâyük değil midir
Gökden nüzûl iderse bize berre-i Hamel (Kt 27/2)

Kuyruk sallamak: Yaltaklanmak.

İtdiler bûse-i lal-i leb-i şîrne heves
Müşterî üşdi dükâna yine mânend-i meges
Bu kadar kimseye kuyruk mı salur ol nevres
Yâ çözülsün yâ bâşı kaydını görsün herkes
İstemez virseler ol gonca-dehen yolına ser
Belki makbûle geçer olsa birâz sîm ile zer (Msd 2/2)

Kül kedisi: Uyuşuk, miskin kimse.

Tiryâkî kül kedisi gibi hayli pis olur
Âteş başında üsti başı dâim is olur (G 49/1)

Kül olmak: Bütünüyle yanmak, varını yoğunu yitirmek.

Künc-i vatanda âteş-i gamla yakup beni
Atmazdı rûzgâr bu semte kül olmasam (G 150/2)

Mat etmek: Satranç oyununda yenmek; bir tartışma sonunda karşısındakini cevap veremez duruma düşürmek; kötü duruma düşürmek, bozmak.

İkram-ı Belîg ile efendim el-hak
Bu arsada hussâdı yine mât itdün (Kt 49/1)

Mînnet etmek: Boyun eğmek.

Bâgbâna minnet itmem bir gül-i pür-hâr için
Besdür ehl-i dânişe rengînî-i eşâr gül (G 146/6)

Cihânda minnet itmem çarh-ı dâne
Ki feyz-i mazhar-ı hulk-ı azîmem (Kt 19/1)

Murada (muradına) ermek: İsteğine kavuşmak, dileği gerçekleşmek, arzusu yerine gelmek.

Pür-varta-i helâke atar anı rûzgâr
Kimse murâda irmedi bu çarh-ı dunda (Tb 1/18)

Nam almak: Şöhret sahibi olmak, tanınmak.

Belîg erbâb-ı nazma hâksârı ayn-ı şöhretdür
Ki makta safhada pest olmayınca böyle nâm almaz (G 88/7)
İştihârı ne aceb bulsa benümle mahlas
Düşeli destüme nâm aldı nigînimdeki fas (G 115/1)

Nâre yakmak (atmak): Sarhoş ya da külhanbeyi bağırması.

Berk-i sitemle nâra yakar çatsa fülk-i dil
Âteşlidür o kâfir-i hüsn İngilizlidür (G 80/5)

Ne çiçektir biliriz: Ne denli yeteneksiz, niteliksiz olduğunu biliriz anlamında kullanılan bir söz.

Arz eyler ise bûy-ı visâlün sana dekdür
Bilmez misin ol gonca-dehâmı ne çiçekdür (G 59/1)

Ne gezer: Yok, bulunmaz.

Eriyor hokka-i lalinde kelâm-i şîrîn
Ne gezer yohsa lisânında o hüsn-i lüknet (G 15/13)

Oltayı yutmak: Aldanmak.

Bir alay ipsize yüz virme dükâna irkip
Şimdicek oltanı yutdı tolaşur anda rakîb
İtdiler fâidesüz müşteriyânı tazib
Akıbet kalmadı ol mehde bu evzâa şekîb
Azm idüp pîşgehe çekdi hicâb-ı zer-bâf
Kaldı evsâfını tahrîre Belîg-i vassâf (Msd 5/9)

Otlar yolmak: Çok uğraşmak.

Göriccek hatt-ı ruhun âyîne de yâr dimiş
Ben bu bâg-ı ferah-efzâda çok otlar yoldum (G 149/3)

Ölçüp biçmek: Bir konuda çok ayrıntılı düşünmek, inceden inceye düşünmek, değerlendirmek.

Aceb mi kiştzâr-ı sîne de mahsûle el ursak
Bu hürmen vaktidür ölçer biçer herkes hubûbâtın (Kt 3/2)

Örnek almak: Bir kimseye huy ve davranışta uymak, birini ölçü olarak benimsemek; bir şeyden kendisi için ders çıkarmak; incelemek üzere insan ve hayvan vücudunun veya bitkinin herhangi bir yerinden doku parçası almak.

Ömr-i güzerânı fikr eyle cûya bakup
Âl ibret eyle âb-ı revândan örnek (R 1/2)

Perde çekmek: Bir şeyin önüne perde germek; gözlemek, örtmek.

Yine jeng-i alâyık ankebûtî perde çekmişdür
Eger âyîne-i çeşmümde aksün zâhir olmazsa (G 199/3)

Pupa yelken ilerlemek (gitmek): Yelkenler, arkadan esen rûzgârla şişmiş olarak, tam yolla; alabildiğince, hiçbir şeye bağımlı olmadan.

Haddi tecâvûz itme sakın rûzgârda
Fülk-i murâd hep pûpa gitmez birâz mola (G 181/6)

Püsküllü bela: Dert, sıkıntı ya da zarar kaynağı olan insan ya da şey; büyük dert.

Sevdâ-yı nazm-ı hâk-i Sitânbulda cûş idüp
Oldı Belîg başuma püsküllü bir bela (G 2/6)

Rahat bırakmak: Daha rahat ve huzurlu oturmayı sağlamak.

Erbâb-ı aşk istemez alemde akçe pûl
Râhat bıraksalar bu dil-i dag-dâr ile (G 184/2)

Ramak kalmak: Az kalsın olacaktı.

Ey rind-i lâ-y-hâr hemîşe döküp arak
Mey iç kalınca dinle beni rûhdan ramak (Tb 2/19)

Rast gelmek: Düşünmediği, ummadığı halde karşılaşmak, rastlamak, tesadüf etmek; düşünmediği veya düşülmediği halde payına düşmek; atılan şey hedefi bulmak; tesadüf etmek, denk gelmek.

Her mübtelâya hançer-i gamzeyle zahm açar
Kûyında râst geldüm o şûha geçende ben (G 167/7)

Rezil olmak: Çok utanacak bir duruma gelmek.

Leâlf-i suhan kem-yâb ise dillerde gam çekmem
Rezîl olur güher dünyâda misli nâdir olmazsa (G 199/4)

Sağ ayakkabı değildir: Bir kimsenin güvenilmez olduğunu belirten söz.

Beni yâbâna atar eski pâ-bûç gibi o yâr
 Çıkma yoldan sag ayak kabı degildir agyâr
 Böyle merdâne-reviş zenne kesimle her bâr
 Lorta gel dâire-i ehl-i dile çizme kenâr
 Vaz-ı rindâne telâş itme bizi eyle muâf
 Hep çirişdür sana itmişler alâka etraf (Msd 5/2)

Sahip çıkmak: Kendinin olduğunu ileri sürmek; korumak, koruyucu olmak, ilgilenip gözetmek.

Yârı agyâr-ı denî sayda olur zer-gerdân
 Ökçe it kahr ile kuncundan atar ol nâdân
 Çift olur yâr ile tek turmaz o mest ü hayrân
 Anı bindirmege bir fil ara teşhîre hemân
 Pây-mâl itse çedik gibi ayakda esnâf
 Öyle perdâhsızca sahib mi çıkar hiç esrâf (Msd 5/5)

Sakalını teslim etmek (ele vermek): İradesi başkasının elinde olmak, başkasının sözünden çıkmamak.

Yâra ediyye-i mesûre iderken talîm
 Sâz-ı aşk itdi eser vâiz efendiye azîm
 Şaşırup hafta-yı başın oldu o fettâna nedîm
 Akıbet eyledi dil-dâra sakalın teslîm
 Bey idüp mâ-melekin itdi fedâ-yı dil-ber
 Gitdi pîş-tahtada ne cevheri kaldı ne durer (Msd 2/5)

Sararıp solmak: Giderek daha çok solmak; sağlığı bozulmak.

Gelmedin dagdaga-i âfet-i hengâm-ı zübûl
 Çihre-i berg-i hazan gibi sarardum soldum (G 149/4)

Sebil etmek: Bol bol vermek, dağıtmak.

Bânî-i kasr-ı zer-endûd-ı latîf
 Hâke altun suyımı itdi sebîl (T 20/13)

Secde etmek: Alnı, eli, ayakları, dizleri, ayak parmaklarını yere getirmek, saygı göstermek.

Hırâmı serve secde itdirür ol nahl-i dil-cûsı
Namâza başladur çok târîki mihrâb-ı ebrûsı (K 3/2)

Sevaba girmek: Sevap kazanmak.

Ber-geşte itse sath-ı zemîni sipihr-i zâl
Gelmez bu dehre öyle bir âlüfte nükte-dân (Tb 2/6)

Sıkıntı çekmek: Zorluk veya yoksulluk içinde yaşamak.

Kemân itdiyse kaddüm pîrlük dünyâda gam çekmem
İdem agyâra sebkat belki yârun pâ-y-bûsında (G 183/3)

Esbâb-ı müsteâr için ey çarh çekme gam
Erbâb-ı aşk vaz-ı yed itmez hilâlüne (G 193/5)

Silip süpürmek: Evi, ortalığı temizlemek; ne var ne yoksa hepsini yemek; ne var ne yok hepsini alıp götürmek veya yok etmek.

Sildi süpürdi süfre-i mîrâs-hâreyi
Kallâş-ı meykede ne aceb kâse-lis olur (G 49/2)

Soğuk almak: Üşüyerek hastalanmak, üşütmek.

Eslâf-ı cefâ-pîşe gelüp buldığın almış
Bu cây-ı meşakkatde hemân biz soguk aldık (Kt 25/2)

Söz(ü) kesmek: Konuşmasını bitirmeden susmak; başkasının konuşmasını önlemek.

Ebnâ-yı zamân mûr degil mâr ister
Bu arsa-i pür-fitnede kesdirmege söz (R 13/2)

Söz dinletmek: Söz tutmak.

Güç imiş haylî bu eyyâmda söz dinletmek
Mutribun kavline bî-darb kulak tutmaz def (G 130/5)

Su gibi akmak: Zaman hızla geçmek; para, yiyecek vb. bol bol gelmek.

Dilden Belîg su gibi aksa aceb degül

Bu Sâbitâne tâze gazeldir selîs olur (G 49/7)

Nakd-i sirişki dîdemüzün cû gibi akar

Îrâd yok masârîfimiz su gibi akar (G 234/1)

Suyunca gitmek: Bir kimseyi sinirlendirmeyecek biçimde davranmak.

Gitmem suynca bir büt-i âlüfte-meşrebün

Deyr-i kühende neşe-perest-i mül olmasam (G 150/8)

Meşşâta leb-i havzda dil-dârî soynca

Geydürdi ana mâî su dîbâsı boyınca (G 204/1)

Şehit olmak: Kutsal bir ülkü veya inanç uğrunda ölme.

Şehîd-i aşkı olursam o şûh-ı serv-kaddün

Dıraht-ı servden olmazsa istemem tâbût (G 19/4)

Dostun hemîşe âdeme lutfî mezîd olur

Nimet başında müftene herkes şehîd olur (Tb 2/52)

Şeytanın kıç ayağı: Çok akıllı ve yaramaz (çocuk).

Kıç ayagıdır o agyâr-ı denî şeytânun

Nakşî yok destgeh-i hîlede hergiz anun

Zevrak-ı meyle ayâgın alıyor cânânun

Rûzgâr üsti çıkar bahtı kavî korsanun

Yârdan bir dikiş ayrılmaz ider lâf u güzâf

Âsumânı ne belâdur başa ol bî-insâf (Msd 5/7)

Takdir olan gelir: Tanrı'nın, kişinin alınına yazdığı ne ise mutlak o olacaktır.

Kişinin geleceği Tanrı'nın çok önce takdiri ile şekillenmiştir.

Kanda olursa destüne takdîr olan gelür

Deryâda buldı pençe-i mercân hizâb-ı surh (G 29/2)

Tek durmak: Uslu durmak, yaramazlık etmemek, sessiz kalmak.

Mirâta bak da gör nice tek turmaz ebruvân

Oynar ikisi dâne-i hâlünle çift ü tāk (G 131/3)

Tarâvet bulsa kişt-i maksûdı bir fârisül-haylün

Tagıtmaz tek tururken çiftesin terk itmez âlâtın (Kt 3/5)

Tel(i) kırmak: Bağlı bulunduğu kuruluşlarla ilişkisini kesmek.

Yâre hiç tıngırdamaz ammâ bozuktur korkarum

Bezm-i meyde tokınur mestâne mutrıb tel kırâr (G 75/2)

Temel tutmak: Temelin kazılacağı zemin sağlam olmak; sürüp gidecek bir duruma gelmek, kökleşmek, yerleşmek.

Galtân olunca kûçede tutmaz hacer temel

Olmaz seferde kimseye râhat hazardadur (G 41/4)

Temize çıkarmak: Aklamak.

Seni telvîse murâd eyleyeni pâke çıkar

Sâf-ı deryâ-dil olup eyleme icrâ-yı garaz (G 117/2)

Ter kesmek (basamak): Sıkıntıdan ter içinde kalmak.

Meclis-i meyde kesüp halkı biçerken cânân

Arada öyle sıkıldum ki beni ter kesdi (G 225/2)

Tir tir titremek: Çok üşüme; çok korkmak.

Bir nefesvar hele ney-zende ki rakkâs-ı felek

Gûş idelden anı her dem ditrer dir dir ten (G 165/4)

Toz koparmak: Toz kaldırmak.

Bir toz kopardı sahn-ı haremgâh-ı sînede

Reng-i hınâ sarılmasa pâ-yı hayâlüne (G 193/4)

Tuzağa düşmek: Birileri tarafından hazırlanan kötü bir duruma uğramak, oyuna gelmek.

Açdı şâne abanûs gibi siyeh perçemüni
 İtdi mıkrâz ile pîrâste-i bîş ü Kemini
 Aldı havlî-i dü-havi ile anun nemini
 Eyledi dâm-ı belâ zülf-i ham-ender-hamını
 Dâne-i hâline eylerse bu esnada nazar
 Mürg-i dil kurtulamaz akıbet ol dâma düşer (Msd 2/9)

Tuz biber ekmek (üstüne, yaraya): Bir üzüntünün acısını, bir kusurun ağırlığını artıran şeyler yapmak.

Evhâm-ı hayâlümde gubâr-ı hat-ı dil-ber
 Rîş-i cigerüm üstine pâşîde nemekdür (G 59/8)

Tuz (ekmek) hakkı: Sofrasında yemek yediği ve iyiliklerini gördüğü kimsenin kendisi üzerinde bulunduğu kabul edilen hak, duygusal borç.

Nice müddet harâbât ehlinün mihmânı olmuşdur
 Nemek hakkın bilür zâhid şarâba hîç nemek katmaz (G 103/3)

Tüyleri ürpermek: Kötü bir olay, soğuk, gıcıklenme vb. sebeplerle korku veya tiksinti duymak.

Peştemâl ucı gibi çiyenedi uşşâkını yâr
 Tasma kayışı gibi sarkar o miyâna agyâr
 Tüylerim ürperür ol hâleti görsem her bâr
 Böyle cünbişle olur korkarum âhir der-kâr
 Yâri sanatla ider terbiye üstâdı meger
 Yohsa başdan çıkarır anı rakîb-i kâfer (Msd 2/3)

Ucuz kurtulmak (atlatmak): Zor veya tehlikeli durumdan az zararla sıyrılmak.

Geldi ol dem ki diye sâlik-i iklîm-i adem
 Nakd-i ömr ile bu dünyâda ucuz kurtuldum (G 149/5)

Uç vermek: Çıban baş vermek; bitki bitmek, sürmek; ortaya çıkmak.

Tolaşdı zülf-i girih-gîr-i dil-bere reg-i dil
Kim oldı haylî zamândur o rişte virmedi uc (G 24/4)

Nâhun degül bu pâ vü yedümde ayân olan
Uc viridi böyle nevk-i ser-i rişte-i kazâ (K 2/31)

Ümidini kesmek: Umudunu kesmek.

Yok hayr amelim gerçi ne pîş ü ne kem
Ammâ kerem-i Hakdan ümîdi kesmem (R 15/1)

Üzerine gelmek: Bir şeye veya kimseye sevgi, özen göstermek.

Hayâl-i serdî-i bâd-ı hazândan her gâh
Hezâr-ı haste ile gonca üzre ditrer şâh (G 28/5)

Yabana atmak: Önem vermemek, önemsiz görmek.

Beni yâbâna atar eski pâ-bûç gibi o yâr
Çıkma yoldan sag ayak kabı degildir agyâr
Böyle merdâne-reviş zenne kesimle her bâr
Lorta gel dâire-i ehl-i dile çizme kenâr
Vaz-ı rindâne telâş itme bizi eyle muâf
Hep çirişdür sana itmişler alâka etraf (Msd 5/2)

Yakayı (yakasını) kurtarmak (sıyırmak): Bir işten kurtulmak.

Girîbânın o kimse kurtarur dest-i riyâdan kim
Sirişk-i hûn ile dest-i sebûyî şüst ü şû eyler (G 62/5)

Yan çizmek: Bir işten kaçmak.

Beni yâbâna atar eski pâ-bûç gibi o yâr
Çıkma yoldan sag ayak kabı degildir agyâr
Böyle merdâne-reviş zenne kesimle her bâr
Lorta gel dâire-i ehl-i dile çizme kenâr

Vaz-ı rindâne telâş itme bizi eyle muâf

Hep çirişdür sana itmişler alâka etraf (Msd 5/2)

Yan gelmek: Bir işe karışmayarak rahatına bakmak, keyfince yaşamak.

Tegâfûlgüne vazından helâküm ol perî-rûyun

Alup sanatla nakd-i hâtır-ı nâşâdı yan geldi (G 211/2)

Yâr etmemek: O şeyin onun olmasına izin vermemek.

Mahmil-i aks-i nigâr olmasa deryâda habâb

Anı yâr itmez idi kendüye cemmâze-i mevc (G 22/5)

Yâr olmak: Yardım etmek, yararlı olmak.

Kimse leime yâr olamaz iltifât ile

Seng-i siyâha câzibe-i keh-rübâ abes (G 20/2)

Yasak savmak: (eşyalar için) Eskimiş ve modası geçmiş olduğu hâlde şimdilik işe yarar olarak kabul edilmek; istemediği hâlde sırf nezaket amacıyla yapılan işler için söylenir.

Bin kerre kırdı câmını bezmün bu rûzgâr

Köhne sıfâl-i mey-kede savdı nice yasak (G 131/5)

Yere çalmak: Yere atmak, yere fırlatmak.

Kadr-i güheri bilmez isen nazm-ı Belîgî

Mânend-i hazef-pâre alup yerlere çalma (G 205/6)

Yer etmek: İz bırakmak; iyice yerleşmek.

Yer itmek kalmadı âdâ-yı dîne havf-ı tîgünden

Çörek gibi zehirlense sezâdur halka-i mârî (K 4/22)

Yıldıza kemend atmak: Yılgınlığa düşmeyen, atılğan, gözü pek, çevik.

Dilde hayâl-i hâl-i ruh-ı kamet-i bülend

Her gice âh ile ataram yıldıza kemend (G 34/1)

Yıldızı sönmek: Ününü yitirmek.

Zâil olunca künc-i lebünden o hâl-i nîl
Üftâdegân-ı dil-şüdenün düşdi kevkebi (G 222/4)

Yok yere: Boş yere, gereği yokken, nedeni olmadığı halde.

Güşâd-ı mûy-ı miyân bendine düşüp âkil
İder mi yok yire hiç nakd-i ömrini itlâf (G 128/6)

Yok yire incidesin mahlûkı
Buna hiç kâil olur mı Hâlık (G 134/5)

Yola düşmek: Yola çıkmak, yol almaya başlamak.

Düşdük vatan vatan diyerek âkıbet yola
Sad el-vedâ nûkhet-i hâk-i Sitânbula (G 181/1)

Yol bulmak: Çare bulmak.

Merdâne-i cünbiş eyleyerek şîr-i mest olam
Şâyed ola ki menzil-i maksûda yol bulam (Tb 2/30)

Yoldan çıkmak: Belli bir yol izleyen taşıtlar herhangi bir sebeple yolundan ayrılmak, gitmez olmak; doğru yoldan ayrılmak.

Vazu tavrın gözedüp çıkma yolundan zîrâ
Togrı yoldur kelimâta harekât u sekenât (G 14/4)
Beni yâbâna atar eski pâ-bûç gibi o yâr
Çıkma yoldan sag ayak kabı degildir agyâr
Böyle merdâne-reviş zenne kesimle her bâr
Lorta gel dâire-i ehl-i dile çizme kenâr
Vaz-ı rindâne telâş itme bizi eyle muâf
Hep çirişdür sana itmişler alâka etraf (Msd 5/2)

Yol iz bilmek: Gideceği yolu ve yeri bilmek; görgülü davranmak.

Eyler gürîz bulsa da yâri rakîb-i sek
Âhû-yı deşt-i işvedür ol yollı izlidür (G 80/7)

Yolundan sapmak: Doğru yoldan ayrılıp kötü yola sapmak.

Tâb-1 nezzâreden endâmı harâret kapdı
 Def idüp gayrıyı hammâmcı sovucluk yapdı
 Şaşdı dellâk görüp anı yolından sapdı
 Vaz-1 naleyn iderek ol büte âhir tapdı
 Sarılup fûte-i müşgîne belî ol hod-kâm
 Münhasif oldı yine nısfına dek mâh-1 tamâm (Msd 3/3)

Yuva (ev) yapmak: Yuva hazırlamak, yuva oluşturmak; evlenmek.

Yine bir sifle-nihâd evini yapmaga gider
 Mihr ü mehden bu felek sırtına urmuş iki hış (G 18/6)

Yüreği oynamak: Ansızın heyecanlanmak veya korkmak.

Akdı su pâyına ol serv-i sanavber boyun
 Tâze tâze suladı kâkül-i sünbül-mûyun
 Yüreği oynadı bir hâlete vardı suyun
 Tas-1 leb-rîz içine aks idicek meh-rûyun
 Gayret-i tâb-1 izârunla hemân parladı câm
 Döndi ol dem küre-i nâra kıbâb-1 hammâm (Msd 3/6)

Yüreği parçalanmak: Çok acımak.

Çâk olsa sîne madin-i âhen-rüba gibi
 Bir sûzen itmeme atlas-1 gerdûndan recâ (K 2/51)

Yüz bulmak: İlgi ve yakınlık görmek.

Arız-1 cânâna teşbîh eyleyelden yüz bulup
 Çıkdı yârun başına arz eyledi didâr gül (G 146/4)

Yüz suyu dökmek: Onurunu çok fazla sarsacak bir biçimde birine yalvarmak.

Sıcağı geçdiği malûm olıcak hammâmın
 Çıkma geldi diline ol meh-i bî-ârâmın

Tâb-ı ruhsârı yüzi suyını dökdi câmin
 Sildi bîrûna çıkup âyîne-i endâmın
 Manâveş elbise-yi fâhireyi giydi tamâm
 Viridi mısra gibi ol kâmet-i mevzûna nizâm (Msd 3/7)

Yüz sürmek: Aşırı sevgi göstermek için yere eğilmek.

Her subh mihr-i hâk-i der-i yâra yüz sürer
 Ol âfitâb-ı hüsn yanında bedir nedir (G 79/3)

Yüz sürmez idi pâyine secde ile âdem
 Bu rûy-ı zemîn olmasa pâ-mâl-i Muhammed (K 1/3)

Yüzüne gülmek: Dostmuş gibi görünmek; dostluk göstermek, ilgi göstermek, alakalanmak; temizliği, yeniliği dolayısıyla ferahlık vermek.

Güldi yüzümüze gül idince hande
 Her bir sözine ola hezâr-efgende (R 10/1)

Yüz vermek: İlgi ve yakınlık göstermek.

Devr-i hüsnünde bu devlet yüz virür âyîneye
 Kim derûnında anun mâh olsa bîrûn âfitâb (G 8/4)

Bir alay ipsize yüz virme dükâna irkip
 Şimdicek oltanı yutdı tolaşur anda rakîb
 İtdiler fâidesüz müşteriyânı tazib
 Akıbet kalmadı ol mehde bu evzâa şekîb
 Azm idüp pîşgehe çekdi hicâb-ı zer-bâf
 Kaldı evsâfını tahrîre Belîg-i vassâf (Msd 5/9)

2.1.1.10.2. Atasözleri

Acele işin sonu pişmanlık: Acele ederek yaptığımız işten istediğimiz sonucu alamayabiliriz.

Dest-i talebde gerdiş-i ser-germî mahv olur

Her kim olursa şule-i cevvăleveş acûl (G 144/7)

Akşamın hayrından sabahın şerri iyidir (yeğdir): İşinizi akşam üzeri veya gece yapmayın, sabaha bırakın çünkü gece iş yapmanın kötü yönleri daha çoktur.

Hengâm-ı hata vasl için olma müterakkıb

Gündüz gör işin her ne ise giceye kalma (G 205/2)

Ateşle barutun oyunu olmaz (Ateşle barut bir arada durmaz): Barut patlayıcı bir maddedir, ateş alınca patlar. Bunun için ateşle barut bir arada bulunmaz. Birbiriyle geçinme olanağı olmayan iki kişi bir arada yapamazlar; bu söz biri kız biri erkek iki gencin bir arada yalnız bulunmasındaki tehlikeye işaret etmek için söylenir.

Bî-fitne degül dilde hayâl-i leb-i dil-ber

Ahker ne yapar mahzen-i bârûta koyınca (G 204/3)

Bal içine kiraz konursa taze gibi dururmuş: Çürümekten korumak, kışın taze taze yemek, hastalara ve gebe kadınlara istediklerinde vermek üzere üzüm asmak, meyve saklamak Anadolu'da çok eski bir âdetti. Meyveler türlü türlü şekillerde muhafaza olunabilirse de en emini ve temizini pamuk içinde saklamaktır. Bugün bile Avrupa'dan meyve getirmek icap etse pamuk içinde gönderilmekte ve saklanmaktadır.

Âb u tâb-ı lebi hıfz eyledi şîrîn-dehenün

Ki turur tâze vü ter şehd içine konsa kirâs (G 106/2)

Beş parmak (parmağın) bir (biri) olmaz: Belirli bir insan topluluğu içinde benzerlikler olabileceği gibi farklılıklar da olabilir.

Birbirlerinden alâ mısralarum gazelde

Olur mı cümle yeksân bir elde her esâbi (G 124/9)

Bir başa bir göz yeter: Azla yetinmek gerekir.

Aldı yek-çeşm odur merdümek-i şeffâfi

Bu meseldür ki dinür bir başa bir göz kâfi (G 228/1)

Bu dünya kimseye kalmaz (Dünya Süleyman'a bile kalmamış): Ne denli güçlü, ne denli varlıklı olursan ol, günü geldiğinde ölecek, bu dünyadan çekip gideceksin. Bunun için ölümü düşün ve dünyaya çok bağlanma.

Bâkî mi kalur kimse bu dünyâda Belîgâ

Medfen olıcak hâk-i Medîne Şeh-i dîne (G 197/7)

Bu zamanda insana cefâ eden akrabadan daha akrep bir haşerat yoktur: Aynı kökten gelmemelerine rağmen aralarındaki ses ve telaffuz benzerliği sebebiyle *akraba* ve *akreb* kelimeleri çok defa birlikte kullanılır. Özellikle akrabalardan gelen kötülükler söz konusu edildiğinde başvurulan bu ikili kullanım oldukça yaygındır.

Yokdur zamânede haşerât içre bildüğüm

İnsâna akrabâ-yı cefâ-cûdan akrebi (G 222/6)

Doktor hastaya merhamet etse zarardır: Yerinde olmayan merhamet, düşmanlıktan farksızdır. Opeatör, hastaya acıyıp müdahâleyi gerektiren bir yaraya el sürmek istemezse iyilik etmiş olmaz.

Abes degül dil-i mecrûha tünd-hûyî-i yâr

Zarardır itse zahmdâra merhamet cerrâh (G 25/5)

Dost kurusu ile yâr sevilmez: Ancak büyük fedakarlıklarla elde edilebilecek güzel bir şey, fedakarlık yapmadan elde edilemez.

Yârân-ı asrı şimdi bilen nâ-ümîd olur

Hacet deminde her birisi nâ-be-dîd olur (Tb 2/53)

Dünya malı dünyada kalır: İnsan öldüğü zaman malını öbür dünyaya götüremez, bu nedenle gerek kendisi için gerekse hayırlı işler için para harcamaktan kaçınmamalıdır.

Dünya-yı bî-sebâta kapılma vefâsı yok

Bir köhne zendür ehline anun cefâsı çok (Tb 2/50)

Eskiye itibar olsaydı bit pazarına nur yağardı: Herkes yeni şeyleri arar. Eski olan şeyler pek beğenilmez.

Böyle bedîhi tâze gazel söyle kim Belîg
Ragbet cihânda kühneye olmaz cedîdedür (G 44/7)

Ev yıkanın evi yıkılır: Başkalarına kötülük yapan kişi muhakkak kötülük bulur.

Akıbet vîrân olur her tünd-hûyun hânesi
Kim belâ-yı nîş-i zenbûrı yine kendü çeker (G 71/6)

Gemisini kurtaran kaptandır: Kişi çok büyük yıkım ve zararlara uğramışsa küçük zararları düşünmez bile.

Zevâl-i devlet-i metbûi istemez tâbi
Sefineyi sakınur yolda reh-ber ü mellâh (G 25/6)

Gül dikensiz olmaz: Her güzel şeyin katlanmayı gerektiren bir bedeli vardır.

Âzürde olma hattı gelürse ol âfetün
Bâg-ı fenâda her gülün elbette hârî var (G 73/6)

Hamama giren terler: Bir işe girişen, o işin güçlüklerini veya masraflarını göze almalıdır.

Kahve fincânı tokındı leb-i dil-dâra meger
Serpilüp gül suyu cûş itdi yakıldı micmer
Çünkü hammâma giren kimse Belîgâ terler
Müzd-i hammâma döküp akçeleri ol dil-ber
Sîne-i âyîneyi pareleyüp itdi kıyâm
Gitdi âteş gibi ol meh tona kaldı hamâm (Msd 3/9)

Hatasız kul olmaz: İnsan yanılmamak için ne kadar dikkat ederse etsin yine yanılır.

Ayıbsız âdem olmaz herkese bir şekk ü reybüm var
Güzel sevmekdir endîşem benim ancak Şu'aybım var (Mf 22)

Her ağacın meyvesi yenmez: Bütün insanlardan çalışkanlık, verimlilik beklenemez. Dıştan böyle görünen niceleri vardır ki verimli hiçbir yanları yoktur.

Yârun cefâsı nûşdur âdâ vefâsı nîş
Olmaz cihânda mîve-i her bir seçer lezîz (G 36/3)

Her miskin kokusu çıkar: Değerli kişi nerede olsa varlığını gösterir.

Bin nihân olsa da müşkün çıkar elbet kokusu
Râz-ı aşkı ne kadar saklasa âdem tuyılır (G 76/5)

Her şeyin vakti var, horoz bile vaktinde öter: Her şey zamanında yapılmalıdır.

Bir mukadder vaktî var her emrün olmaz pîş ü pes
Dâimâ düşmez kazâ destinden usturlâb-ı çarh (G 30/3)

İnsan vurulunca acısını hissetmez: Silahla vurulan bir insan, ilk anda hiçbir acı hissetmez; fakat sonra ıstırap birden başlar.

Elbette olur zâlîme vâsıl eser-i âh
Tuymaz elem-i zahmını âdem urılınca (G 180/2)

İp zor düğümlü olsa da iki kat kuvvetle açılır: Bir davanın bir kişi tarafından savunulması etkili ve yeterli değildir; yardımlaşarak işler daha kolay başlar.

İttisâlınden cüdâ olma muvâfık yâverün
Zûr ile müşkil kopar bir rişte olsa iki kat (G 16/3)

İş insanın aynasıdır: Bir kimsenin nasıl bir kişi olduğu yaptığı işlerden anlaşılır.

Müşâbehette degül her iş ehline yakışur
Kadeh olur mı mecâlisde şîşe-i haccâm (G 151/4)

Karga keklîği taklit edeyim derken kendi yürüyüşünü unuttur: Salına salına yürüyen keklîği karganın taklidi güldürür.

Fârsî şîr yapar Rûmda şâir meselâ
Revişin zâg unıdur kebki iderken taklîd (G 31/5)

Kanaat gibi devlet olmaz: Elindeki ile yetinmesini bilen kişi yokluk nedir bilmez.

Bî-niyâz olduk kibârun lutf u kahrından Belîg
Biz bu âlemde kanâat gibi devlet bulmadık (G 133/7)

Kenarın dilberi nazik de olsa nazenin olmaz: Kibar çevrede yetişmemiş olanlar ne kadar özenseler de kibarlığın bütün inceliklerini gösteremezler.

Bezm-i tarabda sana şeker çiyeden Belîg
Şîrîn-beyân-ı belde-i Kostantıniyyedür (G 65/5)

Kişi don giymekle adam olmaz: Kılık kıyafet değeri olmayan kişiye değer kazandırmaz.

Cübbe vü destâr ile nâ-dâna itmeme iltifat
Ragbet eyler lafzun erbâb-ı suhan manâsına (G 177/5)

Kusursuz (ayıpsız) güzel olmaz: Her iyi şeyin hoşla gitmeyen bir yönü, her güzelin kusurlu bir tarafı vardır.

Ne kadar olsa güzel aybsuz olmaz bir şûh
Buna şâhiddür iki pâ-y-ı siyâh-ı tâvûs (G 107/5)

Mermer üstünde sebze(kil) bitmez: İyi insanlardan kötülük gelmez.

Dil-i sengine arz itmek ne hâsıl dâne-i eşki
Bu kâra düşme zîrâ sebze bitmez mermer üstünde (G 175/6)

Meyveli ağacı taşlarlar: Bilgili, hünerli, işinde başarılı olan kimselere genellikle sataşılır.

Hatar görmez tüvânger nakdini îşârdan sonra
Ki taş atmaz nihâle kimse berg ü bârdan sonra (G 172/1)

Meyve olgunlaşınca toprak üzerine düşer: Meyve iyice olduktan sonra topraklar üzerine düşüp çürür ve kaybolur.

Erbâb-ı kemâlin yiri hâkister-i gamdur
Hâk üzre düşer mîve kemâliyle olunca (G 180/4)

Mızrak çuvala girmez (sığmaz): Gizli tutulması imkânsız durumlar karşısında söylenen bir söz.

Nevk-i sinân gamzen işler geçer gönülden

Ey şûh-ı sulh-ı düşmen mızrâk çuvâla sığmaz (Mf 13)

Nisan yağmurundan sedef inci, yılan zehir kapar: Rûmî nisanın on sekizinci, Mîlâdî mayısın birinci günü yağın yağmur taneleri denizde içinden inci çıkan ve adına sade denilen kabuklu deniz hayvanının karnına giderse inci, yılanın ağzına düşerse zehir olurmuş.

Halkun istidâdına vâ-bestedür âsâr-ı feyz

Ebr-i nisândan sade dür-dâne ef'î sem kapar (G 55/2)

Ödünç güle güle gider, ağlaya ağlaya gelir: Bir şeyi ödünç alıp verme kimi durumlarda dostluğu bozabilir.

İtmez hukûka kimse riâyet bu gün Belîg

Senden keser muâmeleyi her kim alsa karz (G 116/5)

Sabrin sonu selamettir: Karşılaştığı güçlükleri sabırla yenmeye çalışan kimse, sonunda başarıya ulaşır.

Vücûdundan iden âmed-şod-ı enfâsdan fehm it

Gelür elbette ikbâl âdeme idbârdan sonra (G 172/2)

Sev seni seveni Hâk ile yeksan ise; sevme seni sevmeyeni Mısır'a sultan ise: Toplumdaki yeri ne düzeyde olursa olsun, sevgi gördüğün kişiye sen de sevgiyle karşılık ver; birisi sana içinde sevgi taşııyorsa o kişi kim olursa olsun ondan uzak dur.

Ahbâb-ı nükte-pervere dâ'im budur sözüm

Sevmem vefâsı olmayanı görmesün gözüm (Tb 2/55)

Ucuz etin yahnisi tatsız olur. Ucuza mal olan şeyler niteliksizdir.

Hân-ı visâle gevher-i cândur nemek-bahâ

Masraf giderse atime gâyet nefis olur (G 49/4)

Yırtıcı olan kuşun ömrü az olur: Başkasına saldırmayı alışkanlık edinen kimsenin düşmanı çok olur, bu düşmanlar onun canına kıyarlar.

Çok söyleme bu darb-ı meseldir ki Belîg

Ömri az olur yırtıcı olan kuşun (R 6/2)

Yol yürümele tükenir: Bir işi başarmak ve amaca ulaşmak için bunlara yönelik çalışmak, çaba harcamak gerekir; ancak bu şekilde iş biter ve sona erer.

Aceb mi cây-ı dûrı gösterürse dûr-bîn akreb

Hayâle menzil-i maksûdı almakla yakîn olmaz (G 85/2)

Yüz huyun aynasıdır: Bir kimsenin nasıl bir kişi olduğu yüzünden anlaşılır.

Bed-zebânlık yakuşur sûreti çirkîn olana

Herkesün uygun olur zâtına elbette sıfât (G 14/9)

Zeyrek kuş tuzağa düşmez: Dost düşman olmaz, düşman olmaz dost.

Degüldür mürğ-i zîrek hîle-i sayyâddan gâfil

Nevâzişgüne 'âşık mekr-i düşmândan emîn olmaz (G 85/8)

2.2. Kelimelerin Anlam Açısından Değerlendirilmesi

2.2.1. Psikolojik Tasvir İfade Eden Kelimeler

2.2.1.1. Korku

Belîğ Mehmed Emîn Dîvânı'nda şairin korkuları genellikle aşk odaklıdır. Sevgilinin yan bakışı aşığı derinden etkileyecek kadar keskindir. Bu yan bakış o kadar keskindir ki, şair kendini sevgilinin elinde çıplak bir kılıç görmüş gibi mahvolmuş hissetmektedir. Dîvân'ının çoğu kısmında çeşitli deyimlere yer veren Belîğ Mehmed Emîn, korkusunu da bu beyitte *gözü korkmak* deyimini ile ifade etmiştir.

Gözüm havf eylemişdür gamze-i cânâneden gayet

Helâk eyler beni tasvîr elinde görsem uryân tîg (G 126/6)

Aşık, sevgilisini her şeyden üstün tutar, her anında onu düşünür ve yüreğindeki kor, aşk ateşine dönüşür. Sevgilisinin hayalinin bile bu aşk ateşinden

incinebileceği düşüncesi, aşığı son derece korkutmaktadır. Çünkü aşığın yüreğinde koruyarak oluşturduğu aşk ateşi, gün geçtikçe çoğalacak ve yakıcı bir hâle gelecektir.

Hayâl-i dil-berî âzürde eyler korkarım şimdi
Harîm-i dilde zîrâ sûziş-i nâr-ı mahabbet var (G 68/3)

Yanar havf eylerüm dilde hayâlün
Eger bir kerre âh itsem yürekden (G 160/2)

Şair, sevgilisinin güzelliğine gelecek kusurlardan dolayı endişelenmektedir. Sevgilinin yanağında çıkan ayva tüyleri karışıklığa sebep olmaktadır. Aşık, sevgilisini o denli güzel görmektedir ki, bu karışık görüntünün bile onun güzelliğini bozamayacağını düşünüp korkusunu yenmiştir.

Ruh-ı dil-dâra henüz geldi hatt-ı fitne-eser
Dile vahşet virür ammâ o kadar korkulmaz (G 93/3)

Şair, sevgilisini anlattığı gazeller yazmaktadır. Bu gazellerde yüreğinden kopan ifadelere yer verdiği için dokunaklı, etkileyici dizeler kaleme almıştır. Fakat gün gelir de sevgilisi onun yazdığı gazellerden birini okursa bu etkileyici gazelin, sevgilisinin berrak dudaklarını yakacağından kuşkulandır. Çünkü sevgili nazenindir, şairin yazdığı gazel ise ateşlidir.

Sûzişli oldu bu gazelün korkarım Belîg
Cânân okursa eyler eser lal-i nâbına (G 198/10)

2.2.1.2. Sevinç

Şair, asıl mutluluğun cahillikte olduğunu söyleyerek tariz yapmaktadır. Bilgili insanlar, çok şey öğrenip güzel şeylere katkı sağlasalar da emeklerinin karşılığını zor alırlar. Kısmetleri yok denecek kadar azdır ve bu devrin en önemli tasalarından biridir. Fakat cahil olan insanlar, bilgisizliğin verdiği rahatlıkla kendilerini hep mutlu zannedip ilerleme kaydedemezler.

Ne aceb câhil olan şâd ise dünyâda Belîg
Rûzgârın gamı erbâb-ı hüner vâyesidür (G 46/5)

Sevgili, aşık, rakip üçlüsü dîvân şiirinde sıkça karşılaşılan konular arasında yer almaktadır. Sevgilinin rakibi uzaklaştırmasına aşık da sevinmektedir. Çünkü rakip, aşık için her zaman engel teşkil etmektedir. Rakibin uzaklaşması ile mecliste şarap dağıtan satıcının şarap sunduktan sonra testisinin hafiflemesi arasında ilgi kurulmuştur.

Rakîbi def idince şâd olur meclisde ol âfet
Bulur hiffet ana bir sıklet-i cerrârdan sonra (G 172/6)

2.2.1.3. Üzüntü

Şair, çektiği sıkıntılar doğrultusunda kendini *gam-zede* olarak nitelendirmektedir. Çektiği sıkıntılarını yansıttığı şiirlerininse okunduğunda, şair zümrelerini bile çoşturacağını dile getirmektedir.

Gelür hurûşa okundıkça zümre-i uşşâk
Belîg-i gam-zedenün şir-i pâkî velvedür (G 51/7)

Sevgilinin yan bakışı o kadar keskindir ki aşığın gönlünde yaralar açar. Yaraların iyileşemeyeceği sanılsa da yine aşığı iyileştirecek olan sevgilidir. Sevgilinin saçını iplik, kirpiklerini ise iğne olarak takdim eden aşık, bunları tıpkı bir cerrahın aletlerinin yerine koyarak, gönül yarasının dikileceğini düşünmektedir.

Onılmazdı Belîgâ dilde zahm-ı gamzesi ammâ
Hayâl-i sûzen-i müjgâni zülfiyle rûfû eyler (G 62/6)

Aşk yerine gelen sevgili, aşıklara kederi yadigar olarak bırakmıştır. Aşık, yeri geldiğinde kederi de çekmek ister, çünkü keder sevgilisinden gelmektedir. Aşığa sevgiliden her ne gelirse kabulüdür. Hatta aşık kederi, sevgilisini hatırlatan güzel bir hediye olarak görmekte ve ondan zevk almaktadır.

Gelmiş bu kârgâha o kâlâ-fürûş-ı nâz
Uşşak-ı zâra gam gibi bir yâdigârı var (G 73/4)

Şair, dünya gamını rintlerin de çektiğini, kendi çektiği sıkıntıları sert bile çekemeyeceğini söyleyerek, sıkıntılarının ne denli fazla olduğunu anlatmaya çalışmıştır. Bilindiği gibi rintler dünya işlerine kıymet vermeyen, gününü gün eden, gönlünü hoş tutan kişilerdir. Fakat yeri geldiğinde onları da kedere düşürülecek şeylerin olması dünya hâlidir. Sevgilinin çektiği sıkıntılarsa, en kuvvetli görülen dağların çektiği yüklerden bile fazladır. Çünkü aşık, kudretini aşk yolunda gösterir.

Gam-ı dünyâyı cânâ sanma kim rind-i cihân çekmez
Hele ben çekdüğüm mihnetleri kûh-ı girân çekmez (G 91/1)

Şair, Allah'ın kimseye kaldıramayacağı yükü vermeyeceğinden bahsetmekte, kedere uğramış aşıkların kötü durumda olanlara bakarak, kendi durumlarının değerini bilmeleri gerektiğini vurgulamaktadır. Şair burada, yine kederi bir lutuf olarak ele almıştır.

Herkes cihânda kudreti mikdârı gam çeker
Ey derdmend-i gam-zede şükr eyle hâlüne (G 193/6)

2.2.1.4. Kızgınlık

Şairin sıklıkla üzerinde durduğu bir eylem değildir. Bu yüzden şairin değindiği beyitlerde, gerçekten zoruna giden şeylere sinirlenip üzerinde durduğunu görmekteyiz.

Belîğ Mehmed Emîn, Nâbî'nin dünyaya namı yayılan bir şair olmasını kıskanmaktadır. Rumların Urfa ağzını anlamadıkları için hoşlanmadıkları gibi insanların da Nâbî'nin şiirinden hoşlanmaması gerektiğini düşünerek, kızgınlığını dile getirmiştir.

Dünyâyı tutdı güfte-i Nâbî terânesi
Bilmem ne hazz ider bu Rehâvîden ehl-i Rûm (G 148/6)

Zahit ve rint arasındaki çekişme klasik Türk edebiyatına sık sık konu olan bir husustur. Zahit dünya işlerinden elini çekmiş, dinî emirleri titizlikle yerine getiren kişidir. Zahitin şarap içmesi yetmiyormuş gibi bir de şarabın tesirine girmesi şairi oldukça kızdırmıştır ve bunun üzerine şair, şarabın zahite haram olmasını dilemiştir.

Sâkî sezâ mı hem içe hem dahl ide müdâm
Olsun ilâhî zâhid-i nân-kûra mey harâm (Tb 2/46)

2.2.1.5. Dua

Belîğ Mehmed Emîn Dîvânı'nda dua kavramı daha çok kasidelerde ve tarihlerde yer almaktadır. Şair, *Dîvân*'ında yer verdiği şahsiyetlere iyi temennilerde bulunmuştur.

Şairin Şeyhülislam Esad Efendi'yi methettiği bu beyitte, insanların onun iyilik ve şefkatinin farkına varmalarını, yer ve gökteki herkesin ona dua etmesini dilemiştir.

İbâdullâha lutf u şefkatün fehm eyleyüp âlem
Ahâlî-i zemîn u âsmân olsun duâ-gûsı (K 3/43)

Ratıp Ahmet Paşa'yı övdüğü kasidelerde de onun sadrazamlık makamının devamlı olmasını ve bu bakımdan mutlu olması için dualar ederek, Allah'ın onun temiz bedenini korumasını, dertlerinden ve düşmanlarından arınarak daima sağlıklı yaşamasını temenni etmiştir.

Hemîşe hurrem olsun cilvegah-ı sadr-ı devletde
Vücûd-ı pâkini ekrârdan hıfz eyleye Bârî (K 4/35)

Dâimâ devlet ü sıhhatle cihânda var ol
Derd ile ide devâ kendüye adâ ademî (K 7/40)

Şair, tarihlerde ölen kişilere rahmet dileyerek, Allah'ın onlara cennetin kapılarını açmasını dilemiş, yaşayan kişilere ise mutlu ve uzun bir hayat sürmeleri için dualar etmiştir.

Ömrini efzûn idüp bâni-i vâlâ-himmetün
Hânedânun dâimâ mamûr ide Bârî Hudâ (T 1/22)

Dahî masûm iken ârâyîş-i dünyâyı terk itdi
Ana gülşen-serây-ı cenneti ihsân ide Allah (T 6/4)

2.2.1.6. Zıtlık

Bir beyit ya da mısradâ anlamca zıt kelimelerin kullanılmasına tezat denir. Zıtlık, kelimelerin gerçek anlamları arasında olabileceği gibi mecazi anlamları arasında da olabilir (İsen, 2014: 291). *Belîğ Mehmed Emîn Dîvânı*'nda kullanılan kelimelerin zıt anlamlıları verilerek ifadeler, anlam yönünden vurgulanmıştır.

2.2.1.6.1. Aşına- Bigâne

Verilen bu zıtlıklarla kavramlar daha etkin bir hâle getirilmiştir. Şair, korku tozunu gönül sayfasının başından uzaklaştırmak için penceredeki tanıdık gözü bile yabancı çıkarmaktadır.

Def için ser-levha-i dilden gubâr-ı vahşeti
Dîde-i revzen çıkar *bîgâne* çeşm-i *âşinâ* (T 1/13)

Güzellik gül bahçesi olarak tasavvur edilen sevgilinin yüzünde ayva tüyleri çıkınca sevgilinin yüzü, aşığa tanıdık gelmektedir. Fakat olgunlaşmış tüyler yabancı yeşillikler olarak nitelendirilmiştir. Yabancı yeşilliklerin bahçeyi basması gibi ayva tüyleri olgunlaşacak ve sevgilinin yüzü bu tüylerle kaplanacaktır. Aşık ise bunun bir çaresi olmadığını farkındadır.

Gülzâr-ı hüsne hatt gelicek olduk *âşinâ*
Basmış ne çâre sebze-i *bîgâne* bâgını (G 220/6)

2.2.1.6.2. Aydınlık-Karanlık

Hz. Muhammed doğmadan önce milletler karanlık içindelerdi, Hz. Muhammed saadeti ile gelerek tüm insanlığa ışığını saçıp insanlığı aydınlığa kavuşturmuştur.

İdbârı görindi milel-i *zulmet* ü küfrün

Pertev viricek gün gibi ikbâl-i Muhammed (K 1/4)

Aşağıdaki beyitte ise çölün eteğinin, kırmızı lalenin fazla ateşinin ışığı ile değil de sevgilinin yanağının karanlığı ile tutuştuğu ifade edilmiştir.

Degildür *pertev*-i âteş-fürûz-ı lâle-i hamrâ

Efendim yandı *tâb*-i ârızından dâmen-i sahrâ (G 229/1)

2.2.1.6.3. Ayrılık-Kavuşma

İlk beyitte ayrılık kavramının, kavuşma kavramı ile daha etkin bir hâle getirildiği görülmektedir. Aşık, sevgiliden ayrılma korkusu ile mutsuzdur fakat kavuşma ümidi ile ayrılıktan zevk almaya başlamaktadır.

Bî-safâdur bîm-i *hicr*-i yârdan ayn-ı *visâl*

Âşıkun zevkî ümîd-i *vasl* ile *firkat*dedür (G 64/6)

Aşağıdaki beyitte ise yukarıdaki beyitte ifade edilenin tam tersi bir durum ile karşılaşmaktayız. Aşık, ne sevgiliye kavuşma fırsatının olduğu ne de ayrılık felaketine takati olmadığını, bu nedenle ayrılıktan kalbinin kırılmasında ne hikmet olduğunu sorgular hâle gelmiştir.

Ne *vasl*-ı yâre fırsat ne belâ-yı *hicre* takat var

Beni dil-haste-i hecr itmede bilmem ne hikmet var (G 68/1)

2.2.1.6.4. Cefa-Vefa

Bu kavramlar sevgilinin anlatıldığı şiirlerde sıkça karşılaşılan konulardır. Yaşlı bir kadın olarak takdim ettiği dünyanın mensuplarına cefâsının çok fazla olduğunu belirten şair, bunu *insanın öldüğü zaman malını mülkünü öbür dünyaya*

götüremeyeceğini bu nedenle gerek kendisi için gerekse hayırlı işler için para harcamaktan kaçınmaması gerektiğini anlatan bir atasözüne yer vererek vurgulamıştır.

Dünya-yı bî-sebâta kapılma *vefâsı* yok

Bir köhne zendür ehline anun *cefâsı* çok (Tb 2/50)

Benzer şekilde aşağıdaki beyitte de sevgilinin *cefâsının* tatlı, düşmanın *vefâsının* ise zehirli olduğu düşüncesi *dünyada her ağacın meyvesi yenmez* atasözü ile sunulmuştur.

Yârun *cefâsı* nûşdur âdâ *vefâsı* nîş

Olmaz cihânda mîve-i her bir seçer *lezîz* (G 36/3)

2.2.1.6.5. Diri-Ölü

Şair, ilk beyitte sevgilinin ölü gönüllere bile can verdiğini belirtmektedir. Aşık, bunu bildiğinden sevgiliyi hayal ederek canlanmaktadır.

Ey rûh-bahş *mürde*-dilânsın ne cânsun

Cân ile *zinde* cism hayâlünle zinde cân (G 156/3)

Aşağıdaki beyitte ise şair, şiirini överek şiirinin, ölü gönüllere bile hayat vereceğini vadetmektedir. Bu nedenle pak şiirini herkesin okumasını tavsiye etmektedir.

Mürde-dil nazm-ı Belîg ile bulur *tâze* hayât

Okı pür pâk gazel üstine dîvânından (G 168/7)

2.2.1.6.6. Doktor-Hasta

Klasik Türk şiiri geleneği içinde gönlü hasta olan aşığın derdinin dermanı sevgilidir. Hatta bazen sevgilinin kendisidir. Aşağıdaki beyitte sevgili doktor olarak takdim edilmiştir. Ayrıca sevgilinin meclise gittiğinde hasta gönüllü aşığın hatrı için şarap içtiği üzerinde durulmuştur.

Âşık-ı *haste*-dilün bezmine gelse o *tabîb*

Dem olur hâtır için şîşe vü peymâne çeker (G 81/2)

Aşağıdaki beyitte yukarıdaki beyitin aksi bir durumla karşılaşmaktayız. Şair aşkına çare olmayan sevgiliye seslenmektedir. Doktor olarak nitelendirilen sevgili, sevabına bile olsa gönüllü hasta olan aşığa çare olmayacak kadar vefâsızdır.

Ey vâý nakd-i eşke revâyiş yok ol *tabîb*

Uşşâk-ı *haste*-hâtıra bakmaz sevâbına (G 198/7)

2.2.1.6.7. Gam-Neşe

Klasik Türk edebiyatında gam kavramı sıklıkla karşımıza çıksa da neşe kavramına rastlamak oldukça güçtür. Sıkıntıya düşen aşıklar bu sıkıntılarını meclislerde giderirler. Burada mutluluk şarapla sağlanmaktadır. Şarabı içen aşıklar bir nebze de olsa kendilerini mutlu hissederler.

Neşe-i ser-şâr ile hûn-âbeden leb-rîz olup

Bezm-i *gam*da şîşe-i tebhâledür mînâ-yı rûh (G 27/5)

2.2.1.6.8. Gece-Gündüz

Dîvân'da gece ve gündüz karşıtlığı ile yapılan eylemlerin fazlalığı belirtilmektedir. Şair, tarih düşürdüğü Hitmân-zâde Sarayı'nın inşasını yapan kişiyi gece-gündüz içtenlikle övmektedir.

Cân u dilden Hüdâ bilür ki Belîg

Şeb u rûz olmuşam senâ-hânı (T 4/20)

Aşağıdaki beyitte ise ocakta bir tahtasının bile olmadığını belirten şair, bunun yerine gece-gündüz çektiği ahların ateş dumanına bedel olduğunu vurgulamaktadır.

Yokdur ocakda bir çûbum ammâ ki rûz u şeb

Âteş duhânına bedel âhum çeker alem (Kt 52/1)

2.2.1.6.9. Genç-Yaşlı

Şair bu beyitte, yaşlılık ve gençliğin bir olmayacağını vurgulamakta ve yaşlı ile gencin arasında dönem farkından dolayı arkadaşlık olmayacağını; *ok menzil alır fakat yay elde kalır* atasözü ile pekiştirmiştir.

Hem-pâ olur mı say ile hîç nev-cevâna pîr

Varur hadeng menzile ammâ kemân kalur (G 40/3)

2.2.1.6.10. Gök-Yer

Kederinin sebebinin uzun bir boy ve uzun bir saçtan kaynaklandığını belirten şair, anlaşılacağı üzere bir güzele aşkıdır. Bu aşk kederi ile ah etmektedir. Şair, *bir ucu yerde bir ucu gökte* deyimini kullanarak ahının derecesini yükseltmiştir.

Kadd-i bülend ü zülf-i dirâzın gamındayuz

Bir ucu *gökde* âhımızun biri *yereddür* (G 39/4)

Aşağıdaki beyitte ise sevgilisini aydan bile güzel gören şair, aslında sevgilinin göklere layık olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca ayın gezinti yolunda hata edip göğe çıktığını söyleyerek anlatımına renk katmıştır.

Yirde meh *gökde* bu hüsn ile o şeh lâyük idi

Gâlibâ eylediler râh-ı temâşâyı galat (G 119/22)

2.2.1.6.11. Kâfir-Müslüman

Yabancı bir kişi müslümanlığın görevlerini tam anlamı ile yerine getirdiğini söylerse şairler buna inanmazlar ve onun yaptığı şeylerden hoşnut olmazlar.

Eger agyâr *müselmân*-ı kavîyem dir ise

Ehl-i dil nefret ider *kâfirün* îmânından (G 168/5)

Aşağıdaki beyitte, kaba sofu put gibi güzel olan sevgilinin güzellik manastırındaki aletlerini hazırda görürse ve burada yapılan sohbetle karşı karşıya kalıp dinden çıkmazsa işte o zaman gerçek bir müslüman olduğunu kanıtlamış olacağı vurgulanmıştır.

Müheyyâ ol bütün âlât-ı işret deyr-i hüsnünde
Müselmândır görüp bu bezmi zâhid *kâfir* olmazsa (G 199/5)

2.2.1.7. Utanma

Dinî inanışlar, bölgelere göre farklılıklar göstermektedir. Eskiden bazı kavimler put yapıp onlara taparlardı. Klasik Türk edebiyatında sevgili, duru güzelliği ile puta benzetilmektedir. Fakat şairimiz, put yapanların utanması gerektiğini düşünmektedir. Bunun sebebinin ise onların sevgiliyi ayna kadar güzel yansıtamadıklarına bağlamaktadır.

Gördi mirât-ı musavver benzemez âyîneye
 Ol büti bütger nice itmez hicâb tasvîr ider (G 82/2)

Mert olan insanlar yaptıkları iyiliklerle övünmezler, hem cömertlik edip hem de bu yaptıkları cömertlikler karşısında utanırlar. Çünkü o insanlar da birgün bu âlemden göçeceklerdir. Yaptıkları iyilikler sadece kendilerine kalacaktır. Bunları başkasına göstererek hem karşı tarafı mahçup etmemeleri hem de kendilerini büyük görmemeleri gerekmektedir. O zaman yapılan iyiliğin de bir kıymeti kalmayacaktır.

Merd olan hiç kerem itmekle tefâhür mi ider
 Hem virür hem utanur itdüğü ihsânından (G 168/4)

Sevgiliye dokunmak bile çok güç bir eylem iken şair, sevgilisini öpmek ister. Şair, kendini kul; sevgilisini ise efendi olarak nitelendirmektedir. Böylelikle sevgilisinin karşısında kendini küçülterek onu yüceltir. Fakat buna rağmen sevgilisini öpmek isterken utanmaz. Çünkü kullar her zaman efendilerinden iyilik umarlar. Bu nedenle şair bu isteğini gayet doğal bir eylem hâline getirmeye çalışmıştır.

Yârin utanma bûse taleb eyle kendinden
 Eyler ümîd-i lutf u kerem kul efendiden (Kt 41/1)

2.2.1.8. Beklentiler

2.2.1.8.1. Makam Beklentileri

Belîğ Mehmed Emîn makam beklentilerini, sunduğu kasidelerde sık sık dile getirmektedir.

Eski Zağra ve Yeni Zağra’da kadılık yapan Belîğ Mehmed Emîn daha sonra Klavrata’ya tayin edilmiştir fakat buranın havasının kötülüğü ve çalışma şartlarının zorluğu karşısında kendini esir hayatı yaşıyor gibi görmüş, bunun üzerine de yıllardır umduğu iyi bir makama gelme beklentisini kasidelerinde dile getirmiştir. Devleti koruyan eşiğe de kendi gibi ilimden anlayan; az bulunan, kıymetli sözler söyleyen birinin gelmesi gerektiğini söyleyerek kendi ile övünmüştür.

Yigirmi dört senedür kim kulun tarîka girüp

Ümîd-i nef-i menâsıbla bâd-peymâdur (K 5/27)

Gelüp Kılavrete küffârına esîr oldım

İşüm metâlib-i dünyâ için müdârâdur (K 5/28)

Lâyık ki ola dergeh-i devlet-meâbuna

Tab-ı Belîğ-i nâdire-gû tercemân-ı ilm (K 10/62)

2.2.1.8.2. Vuslat Beklentileri

Klasik Türk edebiyatında sıklıkla karşımıza çıkan konulardan bir diğeri de kavuşma beklentisidir. Bu konu daha çok aşk ekseninde çevrelenmiştir. Aşık, sevgilisine hayallerinde kavuşsa da maddi ayrılıklar onu çok yıpratmaktadır. Fakat kavuşma beklentisi, ayrılık uzun yıllar sürse bile devam etmektedir

Aşık sevgilisinden ayrılma korkusu ile mutsuz olmaktadır. Fakat sevgiliye kavuşma beklentisine girdiğinde bile bunun neşesi ile aşktan ayrı bir zevk almaya başlar. Şair, böyle bir üzücü olayda bile olumlu yanını kaybetmemiş ve olayı neşeli hâle getirmiştir.

Bî-safâdur bîm-i hicr-i yârdan ayn-ı visâl
 Âşıkun zevkî ümîd-i vasl ile firkatdedür (G 64/6)

Zamanını sevgili uğruna harcayan aşık için kavuşma hayali bir servettir. Bu servet o kadar kıymetlidir ki aşığı dervişlik mertebesine ulaştırmıştır. Aşık, sevgilisi uğruna harcadığı vakitleri bu servet içinde sadece küçük bir para olarak görmüştür.

Nakd-i vakti o şehün yolına hep sarf itdüm
 Mâl-i hülyâ-yı visâli beni dervîş itdi (G 223/3)

2.2.1.9. Şikâyet

Yazı; insanların ifade etmeye çalıştıkları şeyleri en etkili biçimde ortaya koymaya yarayan sistematik bir araçtır. Sıkıntılı dönemlerinde şikâyetlerini kalemlerinden akıtan şairler diğer insanlara göre daha şanslıdır. Bir nebze de olsa bu, kendilerini rahatlatacak veyahut şikâyetler yerine iletilerek dertlerine dermanlar bulunacaktır.

2.2.1.9.1. Felekten ve Dünyadan Şikâyet

Klasik metinlerde felek kaderi kötü yönde etkilediği için sıklıkla ele alınan bir konu hâline gelmiştir. *Belîğ Mehmed Emîn Dîvânı*'nda 'çarh' redifli bir gazel olduğunu da belirtmek isteriz.

Bu beyitte, dünyaya düşkün olanların hayattan zevk aldıklarını, feleğin onların yanında olduğunu; fakat alçak gönüllüler için feleğin zehirli su yerine geçtiği dile getirilmiştir. Dünya malında gözü olanlar, hep geçici olan dünya için uğraşmaktadırlar ve bu kişiler, kaderden yana sıkıntı çekmezler. Feleğin derdi alçak gönüllü ve iyi niyetli olan insanlardır, felek kötülüklerini onlara yapmaktadır. Şair de felekten yana şikâyetini ona yaptığı benzetmelerle ile ortaya koymuştur.

Çeşm-i fakîre şîşe-i zehr-âbdur felek
Dünyâ-pereste mâl ile dünyâ olur lezîz (G 37/4)

Şair, bu beyitte ise yukarıda söylediklerinin aksi yönünde bir şeyin üzerinde durmuştur. Feleğin sadece alçak gönüllü olanlara kötülükler etmediğini, aslında dünya malını düşünenlerin yanında olduğu sanılsa da işin içine girildiğinde, durumun bu şekilde olmadığını gözler önüne sermiştir. Biz feleğin rintlere taç verdiğini düşünsek de feleğin aslında rintlere üzerinde alev dolaşan bir çember verdiği aslılandır. Yani felek, kötülüklerini en içten şekilde bütün insanlara yapmaktadır.

Rind-i ser-gerdâna sanman kim felek efser virür
Şule-i cevâleden başına bir çenber virür (G 63/1)

Şair, kaleminin kuvveti ile beyitinin temelini oluşturmuştur ve beyiti sağlamlaştırmıştır fakat felek, burada da kötülüğünü göstererek şairin onca emekler verip yazdığı beyitini sadece bir çarpış ile harap etmiştir. Şair, bu yüzden zamanın adaletli vezirine, felekten duyduğu şikâyeti çekinmeden dile getirmiştir.

Ey âsaf-ı zamâne felekden şikâyeti
İtsem aceb mi dergeh-i adlünde bî-hicâb

Hâmem esâs-ı beyte metânet virir iken
Bir sadme ile itdi felek beytümü harâb (Kt 10/1-2)

Felek dolap gibi dönmektedir. Şairler de bu dolabın gözyaşı seli ile döndüğünü düşünerek daima ağlamaktadırlar. Bu şekilde kötü giden talihlerini iyi yöne çevirmeyi planlamaktadırlar.

İster erbâb-ı dilün hem-vâre giryân olduğun
Galibâ seyl-âb-ı eşk ile döner dülâb-ı çarh (G 30/2)

2.2.1.10. Alçak Gönüllülük

Belîğ Mehmed Emîn'in görev beklentileri dışındaki durumlarda alçak gönüllü olduğu dikkati çekmektedir. Belîğ Mehmed Emîn, olaylar karşısında sürekli yakınmak yerine, gerçekleşen şeylerin Allah'ın takdiri olduğunu ve bunların tüm

insanların başına gelebileceğini idrak etmiş bir kişidir. Ayrıca Belîğ Mehmed Emîn, olduğu duruma da her fırsatta şükredecek kadar inançlı bir kimsedir.

Herkes cihânda kudreti mikdârı gam çeker
Ey derdmend-i gam-zede şükr eyle hâlüne (G 193/6)

Şair, bu beyitte insanların Hz. İsa gibi göğün en üstüne çıksalar dahi zamanı geldiğinde ecel toprağının onları ebediyen alacağını belirtmektedir. Aslında şair burada; alçak gönüllü olmak gerektiğini, bu dünyanın gelip geçici, öbür dünyanın ise daimî olduğunu vurgulamaktadır.

Vaktiyle ecel-i hâke seni indirir âhir
Îsî gibi çıksan da eger çarh-ı berine (G 197/6)

Şair, makamına dair söylediklerinin şikâyet olarak algılanmaması gerektiğini, asıl isteğinin bunu açık bir şekilde anlatmak olduğunu ifade ediyor. Felekten yana yapılan şikâyetleri ise eskiden yapılan boş kavgalara benzetiyor.

Murâdum arz-ı şikâyet degül hikâyetdür
Bu ehl-i dille felek-bînî eski gavgadur (K 5/33)

Şair, sevgiliye duyulan aşk karşısında başına gelen olumsuz şeyler için yakınmayı hiç uygun görmez. Aşık için sevgili, cennet olarak görülmelidir ki; cennette de azap çekilmeyeceğini herkes bilir.

Şikâyet nâ-be-câdur itse der-bânından âşık kim
Harîm-i yâre cennet didi cennetde azâb olmaz (G 87/6)

Aşağıdaki beyitte aşk yığidi olan kişinin buna tahammül etmekle yükümlü olduğunu ve feleğe yaptığı şikâyetlerin hoş olmayacağını dile getirilmiştir.

Tahammül kâr-ı merdândur Belîgâ
Şikâyet eylemez âşık felekden (G 160/5)

2.2.2. Eylem ve Durum Tasviri İfade Eden Kelimeler

2.2.2.1. Ağlama

Klasik metinlerde sıkça karşımıza çıkan ağlama eylemi, aşğın sevgilisine karşı çaresizliğini etkili bir biçimde ortaya koymasını sağlamıştır.

Belîğ Mehmed Emîn Dîvânı'nda da ağlama eyleminin daha çok sevgili etrafında döndüğü tespit edilmiştir. Sevgilinin yokluğu aşık için büyük bir travmadır. Aşğın teni, sevgilinin yokluğunda döktüğü gözyaşları ile harap hâle gelir, gözleri ise denizlerde oluşan tehlikeli halkalara benzeyerek tanınmaz bir şekil alır. Şair, bu denli etkili bir tablo ile sevgiliye duyduğu hasreti gözler önüne sermiştir.

Tenüm eşk ile virân-kerde-i seyl-âbdur sensüz
Gözüm ol cûybâra halka-i gird-âbdur sensüz (G 101/1)

Aşğın sevgilisi için döktüğü gözyaşı, akarsu gibi sevgilinin kentine gitmiş ve sevgilisini tüm gücü ile aramıştır. Gözyaşları, ufacık damlalar hâlinde iken sevgili için birleşerek kendisinin binlerce katı olan, akarsuya dönüşmüştür. Aşğın her bir zerresi sevgili söz konusu olduğunda birlik hâline gelebilmektedir.

Ol serv-i nâzı eşk-i revân cüst-cû idüp
Mânend-i âb-ı cû tolaşur nice kûy u kend (G 34/3)

Sevgili için dökülen dert dolu kanlı gözyaşları, aşğın gönlünden yakut bir mühürün kayışı gibi çıkmıştır. Şair, bu gözyaşlarının ne kadar etkili ve derin izler bıraktığını belli etmeye çalışmıştır. Aşık sevgili için günlerce, aylarca, hatta yıllarca ağlayabilir. Dökülen damlalar sevgili için kıymetli değildir. Fakat bu gözyaşları aşğın gönlünden akmaktadır, zamanla aşğın dertleri ile birleşerek kanlı bir hâle gelir ve aşık eziyet çeker.

Hûn-ı sirişk-i derd ile sînemde eyleyüp
Gûyâ nigîn-i lal idi çıkdı düvâleden (G 158/3)

Vicdan ırmağı sevgilinin saçlarının kokusu ile dolmuştur, bunun üzerine ağlayan aşğın döktüğü gözyaşlarının kokusu ise amberi kışkırtmaktadır. Özlemden ağlayan aşğın gözyaşlarının kokusu, amberin kokusundan bile etkili bir şekilde etrafa yayılmaktadır.

Kef-i sirişk-i terüm reşksâz-ı anberdür
Ki toldı nûkhet-i zülfiyle cûybâr-ı zamîr (K 6/16)

2.2.2.2. Uyku

Uyku; görülmesi güç olan sevgiliyi rüyada görmeyi sağladığından aşık için çok önemli bir eylemdir.

Can gözünün arzusu sevgilinin hayalini rüyada görmektir. Uykudan uyanmak aşık için çok müşkil bir durumdur. Çünkü uyanan aşığın rüyası sona erecektir. Rüyası sona eren aşık için sevgilinin hayalinin kaybolması türlü acılar veren eziyet hâline gelir.

Hayâlün düşde görmek ârzû-yı dîde-yi cândur
Göz açmak hâbdan her subh-dem düşvârdur sensüz (G 102/3)

Bu beyitte *uykuyu bağlamak* ifadesi kullanılmaktadır. Eski dönemlerde kişinin uyuyamaması için büyü yapılarak uyku bağlanırmış (Onay, 2014:417). Yaseminden bir beşiği sallayan sevgilinin kokusunu kıskanan sabah rüzgârı, bu kıskançlığından dolayı sevgilinin uykusunu bağlamıştır. Görüldüğü gibi sevgili, sabah rüzgârını bile kıskandıracak kadar güzel kokmaktadır.

Reşk-i nesîm-i yâr iledür kayd-ı hâb idüp
Bûyın kim itdi cünbiş-i gehvâre-i semen (G 164/9)

Gönül kendinden geçtiği zaman seyretmeye izin almış olur ki kör olan bir göze iki saatlik sert bir uyku gözcükdür.

Bulur hengâm-ı bî-hodlıkda dil ruhsat temâşâya
Ki aynekdür dü-sâat hâb-ı sengîn çeşm-i amâya (G 191/1)

2.2.2.3. Yas Tutma

Mersiye ölen birinin ardından duyulan üzüntüyü dile getirmek, o kişinin iyi taraflarını anlatmak ve ölene karşı şairin ilgisini ifade etmek üzere yazılan lirik şiirlere verilen addır. Mersiyelerde ölenlerin matemi, yakınların veya dostların

taziyesi, toplumun önde gelen kişilerinin vefâtına duyulan üzüntünün dile getirilmesi, din ulularının özellikle de Hz. Hüseyin ve Kerbela şehitlerinin anılması, ölenin övülmesi, kadere rıza gösterilmesi, dünyanın geçiciliğinin vurgulanması, cenaze sahiplerinin sabır ve metanete davet edilmesi gibi konular ele alınır (İsen, 2014: 258).

Belîğ Mehmed Emîn Dîvânî'nda iki tane mersiye bulunmaktadır. Bunlardan birincisi kaside ikincisi ise terkib-i bent nazım şekli ile yazılmıştır.

Şairin gönlü, demir madeni gibi serttir. Fakat Hz. Hüseyin'e duyduğu üzüntüden çok sağlam olan gönlü bile yırtılmıştır, bunun içinse nankör dünyadan bir ip bile rica etmeyeceğini söyleyerek duyduğu üzüntüyü dile getirmektedir.

Çâk olsa sîne madin-i âhen-rüba gibi
Bir sûzen itmeme atlas-ı gerdûndan recâ (K 2/51)

Bu yası duyanların bile yüreği param parça olmuş, bu olay karşısında insanlar şaşırarak ağlamıştır. Kerbela akla geldikçe yağın yağmurun aslında buluttan kaynaklı olmadığı bu acı karşısında feleğin ağladığı, dünyanın bile boyunun büküldüğü söylenerek Kerbela için duyulan acının derecesi vurgulanmıştır.

Sad-çâk olur bu mâtemi gûş eyleyen gönül
Pür-giryeye eyler ayn-ı serâbı bu mâcerâ (K 2/64)

Bârân-ı seyl-i ebr degüldür revân olan
Yâd eyledükçe ol demi eyler felek bükâ (K 2/66)

Mâh-ı muharremün kad-i ham-geştesi gibi
Bu matem itdi kametini âlemün dü-tâ (K 2/68)

Hüzün dolu olan aşık, öyle bir yas tutmaktadır ki, hüzün sarayında keder şarkıları söyleyen bülbüle benzemektedir. Bu acı ve ıstırap dolu inilti gece ortaya çıkan Zühre'nin kulağını sabah vakti bile sağır etmektedir.

Ker itdi gûş-ı Zühreyi sûzişle subh-dem
Mâtemserây-ı bülbülü hınâ-ger-i elem (Tb 1/1)

2.2.2.4. Yazı Yazma

Allah, ezelden beri kaderi yazdığı için güçlü yazıcı olarak adlandırılmaktadır. Belîğ Mehmed Emîn, Allah'ın şairlere nasıl bir dert verdiğini bilmemektedir. Şairlerin yüzlerindeki ifadelerden sıkıntı çektiklerinin anlaşıldığını vurgulamaktadır. Kendisi de şair olan Belîğ Mehmed Emîn, bunun kaderinden kaynaklanan bir şey olduğunu anlamış ve buna inayet etmiştir.

Hemân çekdikleri bir derd-i serdür kâtib-i kudret
Ne yazmış bilmezem erbâb-ı aklâmun rusında (G 183/6)

Şair, kendini söz memleketinin padişahı olarak görmektedir. Eğer böyle olmasaydı şiirinin en güzel beyitinde kendi mahlasının yazmayacağını vurgulamaktadır. Çünkü bu kadar güzel şeyleri ancak mahlasının manası gibi güzel ve etkili söz söyleyen kişi yazacaktır.

Suhan iklîminün tahtında bir şâh olmasa şâir
Belîgâ mahlasun yazmazdı nazmın şâh-beytinde (G 206/7)

Klasik Türk edebiyatında yazı konusu en çok sevgilinin ayva tüyü ile teşbih edilmiştir. Şair, sevgilinin yanağının kenarında bulunan ince ayva tüylerini, bir yazı stili olan gubariye benzetmektedir. Bu stilde yazılan yazıları en iyi şerh eden kişilerin bile, sevgilinin ayva tüyü kadar zarif bir şeyler kaleme alamayacağından bahsetmektedir.

Bak hatt-ı gubârîye ruhsâr-ı kenârında
Bu fende anı yazmaz hiç vech ile bir şârih (G 26/5)

Sevgilinin dudağının cizgisi ve iki kaşları o kadar güzel çizilmiştir ki şair, bu kadar güzel bir yazıyı dünyadaki hattatların yazamayacağını dile getirmiştir.

Hat-ı laliyle iki kaşı o çâr-ebrûnun
Yazamaz böyle güzel hattı cihânda hattât (G 118/5)

Utarit feleğin katibidir. İkinci felekte yer edinmiştir. Güzel söz ve yazı ile sanatkârlığın sembolüdür. Debir-i Felek de denir. Katip ve yazarların piri sayılmış (Pala, 2010: 465). Güneş, Utarit'in eline bir altın sayfa sunarsa ancak o zaman

Belîğ'in şiiri ile eşdeğer olur." diyen şair, kendi şiirini Utarit'in yazıcılığından bile üstün görmektedir.

Nazm-ı Belîgi yazmaga hurşîd Utârüdün

Lâyık sunarsa destine levh-i müzehhebi (G 222/7)

2.2.2.5. Sarhoşluk (Humar)

Klasik metinlerde sıklıkla karşımıza çıkan eylemlerden bir diğeri de sarhoşluktur. Sarhoşluk eylemi, bazen tasavvufî açıdan bazen de gerçek manası ile kullanılmaktadır. Sarhoşluğa sebep olan temel unsurlardan biri ise şaraptır.

Sarhoş olma eyleminin en çok içinde geçtiği nazım türlerinden biri de sâkînâme olarak bilinmektedir. Asırlar boyunca sâkînâmeler, dünyanın varlığı, onun gelip geçiciliği, biz insanoğlunun bu geçici ve yok olucu neşe içerisindeki acılı sonu, bu yalancı varlığın ruhumuzun üzerine koyduğu minnet yükünün dertlerinden ve kederlerinden kurtulmak için sarhoşluk ve idraksizlik âlemine sığınma, dünya harabesinden harabatın aydınlık yoluna kaçış, kaybolan arzuları şarapçının mahallesinde yani meyhanede aramak ve bulmak, pir-i muganın peykesinde yani dergâhında hakkın ve hakikatın cilvesini seyretmek için en elverişli saha idi (Canım, 2014: 206).

Belîğ Mehmed Emîn Dîvânı'nda terki-i bent nazım şekli ile yazılmış bir adet sâkînâmeye rastlamaktayız.

Şarap içmek şairi kederden uzaklaştırdığı için zevk vermektedir. Sıkıntıya giren aşık, şarap sunan kişiden bir kadeh şarap isteyerek kederden kurtulacağını düşünür. Bu kederden kurtuluş onu mutlu ettiği için şarap sunan kişinin büyük bir sevaba gireceğini düşünmektedir.

Sâkî humâr kesdi emânum piyâle vir

Âzâd eyle bendeni gamdan sevâba gir (Tb 2/6)

Aşık, şarap sunan kişinin şaraba su katmayarak saf vermesini istemektedir. Böylece günün mutluluğunun dalgaları ile gönlü yarılacaktır. Aşık, saf şarap istemektedir. Çünkü saf şarap ona daha etkili bir şekilde sarhoşluk vermektedir.

Sâkî şarâbı eyleme alûde sâf ola

Emvâc-ı rûz-ı neşe ile dil-şikâf ola (Tb 2/11)

Şair, aşağıdaki beyitte şarap sunan kişiye seslenmektedir. Onun şarabına dünyada hürmet edildiğini söyleyerek yaşlanmış parasız olan kendisine sevabına şarap vermesini istemektedir.

Sâkî cihânda hürmet iderler şarâbına

Bu köhne pîr-i müflise mey vir sevâbına (Tb 2/31)

Şair, sarhoş olmak isteyişin sebebinin kederli oluşundan kaynaklı olduğunu her fırsatta dile getirmektedir. Sırf bu kederi atıp rahatlamak için sarhoş olmak istediğini ve bu yüzden kadehin mecliste sürekli devir daim etmesini talep ettiğini göstermektedir.

Sâkî düşer mi meclis-i işretde gam yimek

Derdün var ise sînede gam çekme şîşe çek (Tb 2/56)

Belîğ Mehmed Emîn Dîvânı'nda sadece şarabın sarhoş etmediğini, bunun yanında sarhoşluk eylemi söz konusu olduğunda afyonun da ele alındığını görmekteyiz.

Her subh kim ki dâne-i hâlün hayâl ide

Olmaz o hubb-ı neşe-yi afyona ihtiyâc (Mf 10)

2.2.2.6. Vuslat-Hicran

Her anını sevgiliye kavuşma ümidi ile geçiren aşık için ayrılık çok büyük yıkımlara sebep olan bir eylemdir. Fakat kavuşma ümidi ile şekillenen ayrılık, aşık için bir zevk hâline gelmektedir.

Aşık, sevgilinin eşliğinde hiç usanmadan ve şikâyet etmeden beklemektedir. Daima hayallerini süsleyen sevgiliyi, bir an düşünde görmek bile aşık için çok büyük bir mutluluk hâline gelmektedir.

Bî-safâdur bîm-i hicr-i yârdan ayn-ı visâl
Âşıkun zevkî ümîd-i vasl ile firkatdedür (G 63/6)

Ayrılığı kavuşmak için bir zevk hâline getiren şairin artık beklemekten yana gücü kalmamıştır. Ayrılığı bela olarak görmekte ve ayrılıktan hasta olan gönlüne neden böyle bir dert verildiğini anlamlandıramamaktadır.

Ne vasl-ı yâre fırsat ne belâ-yı hicre takat var
Beni dil-haste-i hecr itmede bilmem ne hikmet var (G 68/1)

Aşık, ayrılık karşısında hayattan bütün umudunu kesmiştir. Bu acı ile gözüne her şey kötü görünmektedir. Eğlence meclisi ile savaş meydanı onun için aynı şeyi ifade etmekte, sevgilisiz gül dolu dal bile ateş saçan ok yerine geçmektedir.

Firâkunla çemende farkı yokdur bezm ile rezmün
Bana her şâh-ı pür-gül tîg-i âteş-tâbdur sensüz (G 101/2)

Aşağıdaki beyitte, ayrılık tesir ederek hasta gönlü titretmektedir. Sevgilinin yokluğu ile düşen her gözyaşı damlası civa olarak takdim edilmiştir.

Dil-i bîmâra tesîr eyledi teb-lerze-i hicrün
Düşen her katre eşküm dâne-i sâ-m-âbdur sensüz (G 101/4)

Ayrılık sıtması gönülde hareket etmektedir. Aşığın yıldız gibi parlak olan teni gezegen gibi ışığı sönük, ihtişamsız bir hâle dönüşmektedir.

Teb-i hicrünle dilde ıztırâbum var ki cünbişden
Nücûm-âsâ tenümde daglar seyyârdür sensüz (G 102/8)

2.2.2.7. Hastalık ve Ölüm

Belîğ Mehmed Emîn sosyal hayata fazlaca yer verdiği Dîvân'ında kendi hastalığından da bahsetmektedir. Hakkında edindiğimiz bilgilerden ve Dîvân'ında yer verdiği şiirlerden yola çıkarsak oldukça zor bir hayat sürdürmüştür. Bunun üzerine bir de basur hastalığı ile dünyası dar olmuştur. Fakat buna rağmen bu hastalıktan yakınmak yerine bunun Allah'ın bir takdiri olduğunu düşünmüştür.

Sû-i amelde bak bu mükâfata kim Belîg
Basur illetiyle cihân sana teng olur

Gelse aceb mi mevzu-ı mahûdına hâlel
Bilmez misin cihânda kişi itdigin bulur (Kt 45)

Şair, fiziki olarak çektiği hastalığının dışında, bir de manevi olarak çektiği ve kendine göre daha çok acı verdiğini düşündüğü gönül hastalığından sık sık bahsetmektedir. Kendi de dahil olmak üzere hasta aşıklara sevgilinin çare olacağını düşünmektedir. Çünkü sevgili, Hz. İsa gibi can veren bir nefese sahiptir.

Leb-i cân-bahş ile güftâra gelse ol Mesîhâ-dem
İlâç eyler dil-i bîmâr-ı ehl-i aşka rûhânî (G 218/5)

Sevgili için her türlü eziyete katlanan aşığa ölüm de aşk tarafından gelmektedir. Aşk gözünün kirpikleri âdeta kasabın çengeli hâline gelmiş ve aşığı derinden etkilemiştir.

Hevâ-yı dîde-i müjgânun öldürür beni kim
Olur kanâre-yi murg-ı hevâ-yı çengel-i bâz (G 90/5)

Şair, başına gelen kötü olayları daha çok Allah'ın tadiri olarak görmektedir. Ne güzelliğin ne de makam ve mevkimin kimseye kalmayacağını; ölüm geldiğinde herkesin aynı yere gideceğine inanan şair, bu dünyanın kimseye kalmayacağını dinin şahı olan Hz. Muhammed'e bile Medine toprağının mezar olduğunu belirtmiştir.

Bâkî mi kalur kimse bu dünyâda Belîgâ
Medfen olıcak hâk-i Medîne Şeh-i dîne (G 197/7)

Aşağıdaki beyitte şair, nice gümüş tenliyi feleğin yerin altına koyduğu. Böylece hazinesini gümüş madenlerle doldurduğunu ifade ederek ölümü vurgulamıştır.

Çok sîm-teni koydı felek zîr-i zemîne
Toldurdı nice külçe-i sîm ile hazîne (G 197/1)

2.3. Dîvân'daki Şahsiyetler ve Şahsiyetlerin Şairle Münasebeti

2.3.1. Dinî Şahsiyetler

2.3.1.1. Âdem

Hz. (Safîyyullah) Semavî dinlere inananlarca topraktan ilk yaratılan insan, dolayısıyla bütün insanların babası ve yeryüzüne gönderilen ilk peygamberdir. Kendisinden sonra gelen bütün insanlara da bu münasebetle âdem/adam denilmiştir. *Âdem* ismi bazılarına göre yeryüzü anlamına gelen *edîm-i arzdan*, bazılarına göre kendisi esmer tenli olması bakımından esmerlik anlamına gelen *üdmenden*, bazılarına göre ise *ülfet* ve *ünsiyyet* anlamına gelen *ademden* türetilmiştir. *Kur ân-ı Kerim*'de yaratıldığı toprakla ilgili olarak *türâb*, su ve toprak kauçuk çamur anlamında *tin*, şekil verilmiş balçık anlamında *hame-i mesnûn*, kurumuş çamur anlamında *salsâl* gibi kelimeler kullanılmıştır. Allah Âdem'i topraktan yarattıktan sonra ona kendi ruhundan üflemiş ve meleklerle ona secde etmelerini emretmiştir. Bütün meleklerin bu emre uymasına karşılık şeytan ateşten yaratıldığını öne sürerek secde etmeyi reddederek lanetlenmiştir. Allah Âdem'i toprak gibi değersiz bir maddeden yaratmakla birlikte ona kendi ruhundan üfleyp eşyanın isimlerini öğreterek, yani onu bilgi gücüyle donatarak, varlıklar arasında en şerefli mevkiye getirmiştir. Böylelikle kendisi ve soyundan gelen bütün insanlar yeryüzünde Allah'ın hâlifesi olma payesine erişmiştir (Şentürk, 2016: 87).

Bir cevherim ki tohm-ı fûrûzân-ı Âdemüm
 Mihnet-neverd-i silsile-cünbân-ı mâtemüm
 Ser-tâ-kadem bu aşk ile rûh-ı mûkerremüm
 Tâc-ı fenâyı istemezem Kays-ı âlemüm
 Bâlâ-yı serde bülbül-i âşkûn yuvası var (Th 1/4)

2.3.1.2. Süleymân

Benî İsrâîl peygamberlerindedir. Nübüvvetle saltanatı birleştirmiş bahtiyardır. Menkuldur ki, ism-i a'zam yazılı hâtem (yani yüzüğü) ile dünyaya, hatta bütün mahlûkata, rüzgârlara hükmetmiştir. Tahtını rüzgârlar taşımıştır (Onay, 2014: 378).

Mantıkut-tayrdır kelâm-ı Belîg

Anı arz eyleyen Süleymâna

(Kt 11/2)

2.3.1.3. Yûsuf

Dîvân şiirinde adı en çok anılan peygamberlerden biri Yûsuf'tur. Harikulade güzelliği ile çok zaman sevgili ona benzetilir, hatta sevgili Yûsuf-ı sâni (ikinci Yûsuf) olarak nitelenir. Ay ile güneşin ona secde etmeleri, kuyuya atılması, terazi ile tartılıp altın karşılığı satılması, Züleyhâ ile maceraları, zindana atılması, güzel rüya tabir etmesi, Yakup'tan ayrı oluşu, köle iken Mısır'a sultan oluşu vs. kıssalar nedeniyle birçok beytin konusunu oluşturur (Pala, 2010: 483).

Fesâne olsa da elbette dinlenür suhanum

Ki ahsenü'l-kasas-i Yûsuf u Züleyhâdur

(K 5/39)

2.3.1.4. Hızır

Peygamber veya velî olduğu hususunda rivayetler vardır. Halk inancında büyük bir yer edinmiş olup *Kur'ân-ı Kerîm*'de Musa Peygamber ile olan macerası anlatılır (Kehf/59-81). Onun, darda kalanların imdadına yetişmesi inancı, hayli yaygın olup "Kul bunalmayınca Hızır yetişmez, Hızır gibi yetişmek" vs. kalıplaşmış sözlerde hâlâ yaşar. Hızır'ın İlyas peygambere verilmiş bir lakap olduğunu söyleyenler de vardır. Kelime olarak *yeşillik*, *yeşerme*, *tazelik* gibi anlamları olan Hızır, onun gezdiği yerlerin yeşerdiği inancını doğurmuştur (Pala, 2010: 204).

Yetişemezse eger feryâduma Hızır-ı mübârek-pey

Olur açîde-dûz-ı nakş-ı pâ zeyl-i beyâbânım (K 8/10)

2.3.2. Aşk Hikâyesi Kahramanları ve Mitolojik Şahisayetler

2.3.2.1. Leylâ ve Mecnûn

İslâm edebiyatlarında mesnevî konusu olan aşk hikâyesi. Hikâye kahramanlarının gerçek kişilikler olduğu sanılmaktadır. Bir rivayete göre Mecnûn,

şair Kays b. Mülevvaha'l-Âmirî'nin (öl. 698) lâkabıdır ve bu hikâyeye onun şiirlerinin yorumundan doğmuştur. Ancak onun Emevî ailesinden olup amcasının kızını seven bir genç olduğunu ileri sürenler de vardır. Leylâ'nın gerçek adı ise Leylâ binti Mehdî b. Sa'dî'l-Âmirî'dir.

Hikâyenin konusu kısaca şudur: Necid çöllerinde, Benî Âmir kabîlesinden Kays ile Leylâ daha çocukken birbirlerini severler. Dedikodular çoğalınca Leylâ'nın annesi kızını çadırına kapatır. Kays ise sevgilisini göemeyince, üzüntü ile aklı başından gider ve sahrâlara düşer. Bir müddet sonra da Mecnûn (deli) diye anılmaya başlar. Kays'ın babası oğlunun derdini öğrenince Leylâ'yı ailesinde istese de Kays mecnûn olduğu için kızı vermezler. Bunun üzerine babası, iyileşmesi için onu Kâ'be'ye dua etmeye götürür. Fakat Kays, derdinin çoğalması ve aşkının artması için duada bulunur. Duası kabul olunmuştur. Babası çaresizlik içinde evine döner. Mecnûn ise çöllerde yabanî hayvanlarla dostluk kurup arkadaşlık eder. Bu arada yanık aşk şiirleri yazmaktadır. Nevfel adlı bir Arap beyi onun şiirlerini okur ve acıklı hâline bir son vermek için Leylâ'yı babasından tekrar ister. Kızı iyilikle alamayınca da ordusunu toplayıp Leylâ'nın kabilesi ile savaşa girişir. Mecnûn Leylâ'yı o denli sevmektedir ki ona ait hiçbir şeye zarar gelmesini istemez ve Leylâ'nın kabilesi, savaşı kazansın diye duada bulunur. Nevfel yenilir. Ancak bu mağlubiyeti nevsine yediremeyip tekrar savaşa başlar. Bu defa galip gelir ama Mecnûn'un duasını öğrendiği için kızı almadan çekip gider. Sonra Leylâ'yı İbn Selâm adlı biri ile evlendirirler. Leylâ ise Mecnûn'un aşkına sadık kalmak için bir yalan uydurur ve kocasına, çocukluğundan beri bir cin tarafından sevildiğini, eğer ona el sürerse cinin her ikisini de öldüreceğini söyler. Böylece adamı kandırıp kendisinden uzak tutar. Bir müddet sonra Mecnûn'un intizarları sonucu İbn Selâm ölür. Serbest kalan Leylâ Mecnûn'u aramaya çıkar. Çölde onu bulursa da Mecnûn onu tanımaz ve visâle gücü olmadığını bildirir. Çünkü artık bütün maddi varlıklarla ilgisini kesmiş ve manevi bir aşk ile sarhoş gezer olmuştur. Leylâ umutsuz bir halde geri döner. Bir müddet acı çektikten sonra da ölür. Bunu haber alan Mecnûn Leylâ'nın mezarına koşar ve orada kendisinin de ölmesi için Tanrı'ya yakarır. Yakarışı kabul edilir ve son nefesinde "Leylâ!..." diyerek can verir. Sevgilisi ile cennette buluşurlar (Pala, 2010: 288-289).

O fitne ger beni Mecnûn iderse Leylâdur

Başumda silsile-i kayd-ı zülfi sevdâdur

(K 5/1)

2.3.2.2. Yûsuf ve Züleyhâ

Hikâyenin konusu Peygamberlerden Ya’kûb’un on iki oğlu vardı. Bunlardan Râhil adlı çok sevdiği karısından doğan Yûsuf çok güzeldi. Babası çok severdi. Diğer kardeşleri onu çekemiyordu. Birgün av bahanesiyle kıra çıkardılar; Yûsuf’u bir kuyuya attılar. Gömleğini bir tavşan kanına batırıp Ya’kûb’a getirdiler ve Yûsuf’u kurt yediğini söylediler.

Sonra tekrar kuyu başına vardılar. Bir kervanın Yûsuf’u kuyudan çıkardığını gördüler. “Bu bizim kölemizdi, kaçtı” deyip ucuz bir paraya sattılar. Kervan Yûsuf’u Mısır’a götürdü. Reyyân İbn-i Velîd firavun idi. Bunun –Tevrat’a göre hassa ordusu kumandanı, İslami eserlere göre baş veziri olup Aziz demekle maruf Katifer altınla tartarak satın aldı. Yûsuf on sekiz yaşında bir güzel delikanlı idi.

Hikâyenin konusu Karısı Zelîhâ ona gönül verdi. Mısır kadınları bu aşkı çekiştirmeye başladılar. Zelîhâ birgün bunları davet etti. Önlerine meyve koydu ve ellerine birer keskin bıçak verdi. Bunlar meyveleri ve rivayete göre turuncu soyarken Yûsuf’u ortaya çıkardı. Kadınlar onu görünce “İn hâzâ melekün kerîmün” diyerek ellerini kestiler.

Birgün evde kimse yokken Züleyhâ, Yûsuf’a visâl teklif etti. Yûsuf bu ahlaksızlığı kabul etmeyerek kaçmak istedi. Kadın arkasından koştu. Kapıdan çıkmak üzere olan Yûsuf’un eteğini tuttu.

Hikâyenin konusu Züleyhâ Yûsuf’un kendisine tecavüzde bulunmak istediğini söyledi. Hâlbuki Yûsuf bütün töhmetden berî ve masum idi. Bu iftira üzerine Yûsuf’u zindana attılar, yıllarca yattı.

Zindanda mahpusların rüyalarını tabir ederdi. Yûsuf nihayet zindandan kurtuldu. Tam otuz yaşında idi. Yûsuf’un firâkıyla Yakup ağlaya ağlaya kör olmuştu. Daima Yûsuf’un kanlı gömleğini koklardı.

Hikâyenin konusu Kıtlık münasebetiyle kardeşleri Mısır'a geldiler. Yûsuf onları tanıdı. Ve yardım etti. Nihayet babasına gömleğini gönderdi. Yakup bu gömleği gözlerine sürünce gözleri açıldı. Nihayet Yûsuf babasını Mısır'a naklile yerleşti. Yûsuf kardeşlerini affetti ve Mısır'a yerleştirdi, onları besledi, himaye etti (Onay, 2014: 434-435-436).

Fesâne olsa da elbette dinlenür suhanum
Ki ahsenü'l-kasas-i Yûsuf u Züleyhâdur (K 5/39)

2.3.2.3. Ferhâd ve Şîrîn

Hikâyenin konusu İran edebiyatı mesnevi konuları arasında önemli yer tutan bir hikâye. Hüsrev ü Şîrîn olarak da bilinen hikâye dîvân edebiyatında da mesnevi konusu olarak işlenmiştir. Halk edebiyatında daha çok Ferhâd ile Şîrîn adıyla anılan hikâyenin konusu özet olarak şöyledir:

Erkek çocuk bırakmadan ölen Ermen hükümdarının yerine Mehin Bânû adlı kızı geçer. Mehin Bânû'nun Şîrîn adlı bir kızkardeşi vardır. Mehin Bânû, Şîrîn için bir köşk yaptırır. Bihzâd adlı bir ressam bu köşkü güzel resimlerle süslemektedir. Bihzâd'ın Ferhâd adlı bir oğlu vardır. Ferhâd babasıyla çalışırken Mehin Bânû ona aşık olur. Oysa Ferhâd da Şîrîn'e tutulmuştur. Arada bir Ferhâd ile Şîrîn gizlice buluşurlar. Şîrîn birgün aşkını ispat için Ferhâd'dan şehrin dışındaki bir pınarın köşke bağlanmasını sağlar. Ancak arada Bîsütûn adlı bir dağ vardır. Bazı varyantlarda pınar, yerini mandıraya bırakır. Şîrîn de mandıradan sarayına taze süt akıtmasını ister. Ferhâd saray bekçiliğine tayin edilmek şartıyla bu görevi kabul eder. Mimar-mühendis olan Ferhâd büyük külüngüyle dağı delmeye başlar. Mehin Bânû Ferhâd'ın Şîrîn'i sevdiği için onu hapse attırır da bir müddet sonra gördüğü bir rüya üzerine onu serbet bıraktırır. Karamsarlığa kapılan Ferhâd ise dağda bir mağara açıp oraya Şîrîn'in resimlerini çizer ve yalnız yaşamaya başlar. Bu arada Hüsrev'in babası olan Hürmüz, Şîrîn'i Ferhâd'a almak için Mehin Bânû ile savaşır. Hürmüz'ün oğlu Hüsrev ise Şîrîn'e aşık olur ve hastalanıp yatağa düşer. Nihayet Ferhâd dağı delmeye devam eder. Tam dağı deleceği sırada Hüsrev'in dadısı Ferhâd'ın yanına gelip ona "Oğlum sen burada uğraşıyorsun ama Şîrîn öldü." der. Ferhâd bir ah çekip olanca

gücü ile koca külüngü başına indirir ve ölür. Şîrîn bunu haber alınca sevgilisinin ölüsü başında ağlar ve belindeki hançer ile canına kıyar. Hüsrev'in dadısı ise dağdan inen bir aslan tarafından parçalanılır (Pala, 2010: 152).

Şîrîn revânın itdi telef nâ-murâd olup
Ferhâd kûh-kenlik idüp Bî-sütûnda (Tb 1/17)

2.3.2.4. Cem (Cemşîd)

İran hükümdarlarından Pişdadiyan'ın dördüncüsü olan Cem veya Cemşîd. Şarabı icat etmekle meşhur olmuştur. Başka hiçbir meziyeti olmadığı halde şarap mucidi olduğu için edebiyata girmiş, namını ibka etmiştir. Yunanlıların Bakus'u gibidir (Onay, 2014: 104). *Belîğ Mehmed Emîn Dîvânı*'da da bu bağlamda Cem'e sıklıkla yer verilmiştir.

O tehî-hân-ı şeh-i kişver-i fakrum ki Cem'ün
Cünbiş-i sâye-i müjgânı mükesserânundur (G 50/4)

2.3.2.5. İskender

Eski kültürümüz iki İskender tanır. Bunların birincisi İskender-i Zülkarneyn, diğeri de İskender-i Yunanî (yani Makedonyalı Filip'in oğlu İskender)'dir. Hayatları, yaşadıkları bölgeler ve başarıları yönünden birbirlerine çok benzeyen bu kişileri eski tarih, tefsir, edebiyat vs. müellifleri çok defa aynı kişi sanmışlardır. Oysa *Kur'ân-ı Kerîm*'de hayatı hakkında bilgi verilen Zülkarneyn ile hayatı Yunan kaynaklarına dayalı batılı eserlerden öğrendiğimiz Büyük İskender (Alexander The Great)'in birbirleriyle hiçbir alakaları olmaz. Bir defa Büyük İskender M.Ö. III. asırda (356-323) yaşamış olup içki içen, adam öldürmekten zevk alan, adalet tanımaz, ırk ayrımı güden, Mısır'a bir Tanrı olarak giren, çok tanrılı Grek dinine uyan ve hatta eşcinsel bir kişidir. Oysa bir peygamber veya *salih kul* olması gereken Zülkarneyn'de bu gibi özellikler elbette bulunamaz. *Kur'ân-ı Kerîm*'de hayatı hakkında bilgi verilen (Kehf/83-99) İskender hakkındaki rivayetler de değişiktir. Adı hususunda, Abdullah İbn Dahhak, Merzuban İbn Merduye el-Yunanî, Yuyan b. Yafes, Sa'b b. Raşid, Zişedad b. Ad. B. Tat. B. Sebe vs. görüşler vardır. Ona Zülkarneyn (iki karn sahibi)

denmesine de çeşitli sebepler gösterilir (Pala, 2010: 236-237). *Belîğ Mehmed Emîn Dîvânı*'nda ise hem İskender-i Zülkarneyn'e hem de Büyük İskender'e yer verilmiştir.

Sikender bir kurı sevdâya düşmüş yohsa âlemde
Hakîkat cûy-bâr-ı âb-ı hayvân çâk-ı gendümdür (G 58/5)

Cihâna mâlik olur kalb-i sâfa mâlik olan
Budur bakılsa hakîkat Sikender âyinesi (G 227/3)

2.3.2.6. Rüstem

İran'ın ünlü kahramanı. Adı Şehnâme'de övgüyle anılır. Rüstem-i Dastan, Rüstem-i Zâl, Pûr-ı Zâl-i Zer, Pûr-ı Destan, Tehemten, Heft-hân-ı Acem gibi sıfatlar hep onundur. Eski şiirimizde kahramanlık, acı, kuvvet ve yenilmezlik sembolü olarak özellikle kasidelerde anılan Rüstem, Cemşîd soyundan gelen Neriman'ın torunu ve Sam'ın oğlu olan Sicistân ve Seyistân hükümdarı Zâl'in oğludur. Daha delikanlılığında birçok devleri öldürmüş ve olağanüstü başarılar göstermiştir. M.Ö. 4. asırda Keykavus zamanında yaşadığı sanılmaktadır. Turan hükümdarıyla ve Efrasiyab ile olan savaşları yanında Siyavuş'u öldürmesi ve Güştâb'ı esarettten kurtarmasıyla ünlüdür (Pala, 2010: 382).

Mesâfun arsasında âciz ü efgendedür Rüstem
Yanında ilm ile tıfl-ı sebük-hândur Alî Kârî (K 4/18)

2.4. Şaire Özgü Kullanımlar/Orijinallik

Atasözleri ve deyimler asırlar boyunca süregelen kültürümüzün en verimli mahsülleridir. Mahallileşme akımının en etkin şekilde boy gösterdiği on sekizinci asırda Belîğ Mehmed Emîn diğer şairlerden farklı olarak söz bostanını atasözleri ve deyimlerle en ince şekilde renklendirmiştir. Atasözleri ve deyimler şiirler içerisinde diğer şairlere nazaran oran olarak çok fazladır. Atasözleri ve deyimleri yerli yerinde kullanmak gerçekten çok meşakatli bir iştir. Fakat şairimiz âdeta bir atasözü ve

deyim ustası olduğu için her birini yerli yerinde kullanarak şiirlerinin parçası hâline getirmiştir.

Çok söyleme bu darb-ı meseldir ki Belîğ

Ömri az olur yırtıcı olan kuşun

(R 6/2)

Belîğ Mehmed Emîn'in mısralarından bazıları ise orijinalliği ile mısra-ı berceste olmuştur. Bu mısralar kelimeler arasındaki uyum ile ilk etapta bize atasözlerini anımsatmaktadır. Fakat kaynaklardan edindiğimiz bilgilere göre bu mısralar şairimizin kendine has üslubu ile dile getirdiği mısralardır. Bu da bize şairimizin söz ustası olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Dünyada bir tek şarap var onunda baş ağrısı var.

Bilmem ki neyle def-i gam itsün bu ehl-i dil

Bir bâde var anun da cihânda humârı var

(G 73/2)

Haşr olunca arayan şairi beytinde bulur.

Azm idüp sanma 'adem mülkine ismi güm olur

Haşr olunca arayan şâiri beytinde bulur

(G 76/1)

Dönemdeki şairlerin zıttına nazire yazmayı kendine yakıştıramaması ile Belîğ Mehmed Emîn, orijinalliğini belli etmektedir.

Suhandâ Râtıb-ı Âsaf-nazîre şimdi Belîğ

Nazîre hîç yakışur mı bizim lisânumuza

(G 208/9)

Sebk-i Hindî akımının boy gösterdiği on sekizinci asırda, orijinallik kaygısı diğer asırlara nazaran daha çok ön plana çıkmaktadır. Şairimiz defterinde birçok yeni mazmun olduğunu belirterek orijinalliğini ortaya koymak istemiştir. Ayrıca kendini asrın benzeri olmayan sözler söyleyen nükte bilicisi olarak tanımlamıştır. Bu da şairimizin orijinallikte kendine ne kadar güvendiğini göstermektedir. Yani Belîğ Mehmed Emîn, Dîvân'ını yazarken orijinal olmayı temel kaygılarından biri olarak görmüş ve buna çok dikkat etmiştir.

Sandûk-ı sînem içre yatur tabumun Belîğ

Mazmûn-ı nev-hayâl ile pürdür cerîdesi

(G 233/5)

Bülbül çemende laf-ı suhanverlik itmesün
Asrun Belg-i ndire-g nükte-dnımdur

(G 213/11)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK

3.1. Sözlük Kullanım Klavuzu

1. Sözlük alfabetik sıra esas alınarak dizilmiştir. Madde başları içeriden ara madde başları kenardan başlatılmıştır.
2. Bağlamlı dizin (concordance) ve işlevsel sözlüklerin amacı, kelimelerin kökenlerini ya da türlerini ortaya koymak olmadığı için örnek alınan bağlamlı dizin sözlüklerinde olduğu kelimelerin bahsedilen özelliklerini taşıyan kısaltmalara bu sözlükte de yer verilmemiştir.
3. Tanıklar sıralanırken önce alfabetik sıralama esas alınmıştır.
4. Sözlükte deyimlerin tam ifadesi verildikten sonra II işareti ile anlamları açıklanmıştır.
5. Sözlüklerde taranan terkipler bulunamayınca anlamlar tarafımızca en uygun şekilde verilmiştir. Söz varlığı verilirken kaynaklara yer verilmemiş fakat yararlanılan tüm kaynaklara çalışmamızın kaynakça bölümde yer verilmiştir.
6. *Belîğ Mehmed Emîn Dîvânı*'nda yer alan ayetler, hadisler, kelimeler, kibarlar, atasözleri, deyimler, kalıp ifadeler ve argo ifadeler sistemde özel olarak belirtilmiştir.
7. *Belîğ Mehmed Emîn Dîvânı*'nda tanıkta, kullanılan bağlamın ve sözcüğün daha rahat anlaşılması için tanıkların aralarına girilerek bazı açıklamalar yapılmıştır.

behür-ı meryem: Bahçelerde biter; Türklerin Meryem Ana Eli dediği köküne

Tonuz ağırşığı denilen çiçektir.

behür-ı Meryem:-dür

O şüh-ı muğ-beçenüñ hâli üzre müy-ı siyah

Şigüfezâr-ı ruhında **behür-ı Meryemdür**

(G 66/3-4)

-A-**āb: Su.**

Emvāc-ı tāb-ı 'ārızı cūş eyleyüp o şūh
 Āb içre oldı 'aks-i kâmer gibi āşikâr
 (K 12/19-20)

Mühr-i zebân-ı şekveyi mürişde **āb** idüp
 Süz-ı güdâz ile didüm ey şūh-ı şivekâr
 (K 12/51-52)

Derd olur olsa da pîrâna devâ-yı bih-büd
 Bulamaz vaqt-i direv neş ü nemâ **āb** ile kişt
 (K 8/9-10)

Mişli yok gülşen-i 'âlemde anuñ
 Meger 'aksi ola **āb** içre 'adil
 (T 20/11-12)

Suḡanda ma'nî-i rengin laţif edâ ister
 Ḥakîm ider mey-i gülgünü **āb** ile memzûc
 (G 24/13-14)

Ḥabâb-âsâ müheyâdur fenâ rind-i sebük-rûḡa
 Müyesserdür Belîğ **āb** üzre tarḡ-endâzî-i
 mesned
 (G 32/13-14)

Yârûñ fûrûğ-ı mihr-i ruḡın cüst ü cü iden
 Deryâ içinde mâhiye beñzer ki **āb** arar
 (Mf 54/1-2)

Eyvây kim bu za'f-ı bedenle ḡabâbveş
 Baḡr-i fenâda **āb** u hevâya ṡayanmışuz
 (G 104/13-14)

Cilve-engîz-i ḡayâl-i yârdur rakḡâs-ı dil
 Cünbiş itse **āb** ider 'aks-i meh-i tâbân rakş
 (G 114/13-14)

āb: -a
 Va'd-ı nişüm ile ancak leb-i bâm
 İtdi fevvâredeki **āba** külâh
 (T 23/13-14)

āb: -da
 'Aksin görince **ābda** el eyleyüp ḡabâb
 Çeşm-i siyâh-ı mestine câm-ı tehî şunar
 (G 235/5-6)

āb ol: Su olmak.

āb ol:-di
 Āb oldı zîr-i seng-i cefâda kalup dilüm
 Manend-i āb-ı gevher-i şâf-ı girân-baḡâ
 (K 2/91-92)

āb u tâb: 1. Parlaklık.

Nessâc-ı kârgâh-ı ḡayâl ide fetḡ-i bâb
 Vîrsün kumâş-ı ma'nî-i rengine **āb u tâb**
 (Tb 2/3-4)

2. Tazelik.

āb u tâb: -ı
 Olınca levḡ-i dilde cilveger ārâyiş-i 'uḡbâ
 Vücûh-ı ḡayra virdi **āb u tâbı** muḡbiren mâ'dan
 (T 24/5-6)

Bâkî vü Nef'î vü Şâbit Nâbî
 Suḡana virdiler **āb u tâbı**
 (Kt44/1-2)

Fitne-ārâ bir kul oḡlı bî-emân gördüm buḡın
Āb u tâbı ḡamzeye pinyâlden evvel virür
 (G 69/5-6)

Āb u tâbı nûkhet-i rüyuñ virür yoḡsa
 Şemîm-i büy-ı gül düş-ı dimâğa bârdur sensüz
 (G102/13-14)

āb u tâb: -ı, -n, -ı
 Yârûñ bu **āb u tâbını** ḡaţ zâ'il itse de
 Dillerde ḡüsn-i maḡşere dek dâstân ḡalur
 (G 40/11-12)

āb u tâb-ı dil-rübâ: Taze güzel.
 Bulınmaz āb u **tâb-ı dil-rübâ** endam-ı 'aksinde
 Mey-i gül-gün ile pür-şşe olmaz ateşin sāye
 (G 191/11-12)

āb u tâb-ı leb: Taze dudak.
āb u tâb-ı leb:-ı
Āb u tâb-ı lebi ḡıfz eyledi şîrin-dehenüñ
 Ki ṡurur tâze vü ter şehd içine ḡonsa kirâs
 (G106/3-4)

*āb üzre tasvîr olur mı hîç: Süresi, etkisi çok az
 olacak bir iş yapmak; bir kimseye etki
 yapmayan sözler söylemek.*
 Naḡşuñ ḡayâli ḡalmadı mir'ât-i dîdede
Āb üzre kilik-i müy ile **taşvîr olur mu hîç**
 (G 23/3-4)

ābâ: İleri gelenler.
 Ey büt-resîde tenciye minnet ne şeyh-i şehîr
Ābâ oḡursa bir nefes-i serd ile ṡonar
 (G 235/7/8)

'abâ: Yünden mamul kaba kumaş.
 Deşt-i fenâda şanma giden gird-bâddur
 Terk itdi reng ü büyü geyüp bir **'abâ** şabâ
 (G 3/7-8)

ābâd id: Bayındır hâle getirmek.
ābâd id:-er
 Zihî vücûd-ı şehâ-māye kim 'atâyâsı
 İder bu 'âlem-i vîrânı ser-be-ser **ābâd**
 (K 11/64-65)

ābâd-ı halîl: Halil'in veri.
 Didüm itmâmına târiḡ-i Belîğ
 ḡaşr-ı nâ-dîde bu **ābâd-ı Ḥalîl**
 (T 20/31/32)

abanūs: Bir çeşit ağaç.

Açdı şâne **abanūs** gibi siyeh perçemünü
İtdi mıkrāz ile pīrāste-i bīş ü kemini
(Msd 2/49-50)

'abā-pūş: Aba giyen, derviş.

'**abā-pūş:-a**
İşleri cümle kubbür yünlü lübāde ber-düş
Her '**abā-pūşa** nemed giydirür ol hārā-pūş
(Msd 4/43-44)

āb-āsā ol: Su gibi olmak.

āb-āsā ol:-an
Dāne-i gevher-i şāfīde **olan āb-āsā**
Dür-i elfāzda şāhib-cevelāndur ma' nā
(G 1/15/16)

abdāl: Derviş.

Şirtuñā atlas ü dībā yerine bir post al
Püşü tū pā ur yine Mışr u Yemeni gez **abdāl**
(Msd 5/33-34)

abdāl:-a
Āğāz-ı gāzel-ıhvānī ile hāme-i cān-süz
Abdāla dönüp bergini terk itdi şoyındı
(G 221/9-10)

abdāl-ı muhammed: Hz. Muhammed'in dervisi.

Gök hırka geyüp tekye-i 'aşkında nüh-eflāk
Olmuş ezeli şevkiyle **abdāl-ı Muḥammed**
(K 1/15-16)

abd-ı fakīr:Fakir kul.

Efendi ben bilürem dest-i sākī-i ğamdan
Müdām çekdügünü dehr içinde '**abd-ı fakīr**
(K 6/157-158)

'abd-ı memlūk: Memlūk kölesi.

Luḫfina maḫzar olup bāy u gedā bendesidür
'**Abd-ı Memlūk** ider elbette kerem insānı
(G 219/9-10)

āb-dih-i hançer-i kaḫā: Kaza kılıcının su vermesi.

Farḫ-ı keremle teşne iken oldı sīneden
Hün-ı cigerle **āb-dih-i hançer-i kaḫā**
(K 2/117-118)

'abdü'l-kādir: Özel isim

Fevtine düşdi Belīg āh iderek bu tāriḫ
Cennet-i 'adni mekān eyledi '**Abdü'l-kādir**
1164
(T 9/21/22)

'abdü'l-kerīm: Ahlakı ile nam salmış bir kişidir.

'**abdü'l-kerīm:-em**
Belīg-i āzāde-yi sultān-ı 'aşkam
Kul olman ğayrıya '**Abdü'l-kerīmem**
(Kt 19/3-4)

'abdu'llāh paşa: On sekizinci yüzvılda yaşamis olan bir vezirdir.

Hıdīv-i dehr şadr-ı esbak '**Abdu'llāh Paşa** kim
Münevverdür derünü lüce-i āb-ı muşaffādan
(T 24/1-2)

'abdu'llāh paşa:-dan

Belīgā vir zebān-ı lülesi 'atşāna tāriḫin
Ayurma çeşme-i dil-cüyü '**Abdu'llāh Paşadan**
1161
(T24/9-10)

'abes: Boş.

Virmem ḫayāl-i dil-bere çeşmümde cā '**abes**
Olmaz ḫabāb-ı meclis-i mevc-i hevā '**abes**
(G 20/1-2)

Kimse le'ime yār olamaz iltifāt ile
Seng-i siyāha cāzibe-i keh-rübā '**abes**
(G 20/3-4)

Hengām-ı rüze gelse dile iştiḫā '**abes**
İkbāl ü baḫt bī-mezedür 'ahd-i şeybde
(G20/5-6)

İtmez revān-ı 'aşıķı tül-i emel esir
Bāl-i Hümāya pīçiş mevc-i hevā '**abes**
(G 20/7-8)

Yoḫdur şarāb-ı nevde şafā-yı mey-i kühen
Nev-kīselerde da'vā-yı naḫd-i şehā '**abes**
(G 20/11-12)

Bir başka feyze her dil-i şeydā rübüdedür
Kāh-ı za'ife cezbe-i āhen-rübā '**abes**
(G 20/13-14)

Tedḫīk-i kār-ı dāne-i maḫsūme sa'y ider
Dönmez efendi böyle bu heft-āsiyā '**abes**
(G 20/15-16)

Mürg-i fakīr nāleden itmez cihānı pür
Seyr-i bürehne-pādan ümīd-i şadā '**abes**
(G 20/17-18)

Eyler birişte şem'-i ruḫūñ anı riştevār
Olmış nigāh-ı dīde-i aḫvel dü-tā '**abes**
(G 20/19-20)

Virme ümīd-i kār ile dest-i cebāna tīg
Taşvīr elinde olsa musavver 'aşā '**abes**
(G 20/21-22)

Ağyāra ḫāk-i rāhuñı vaşf eylemez göñül
A'māya şerḫ-i ḫāssa-i tütüyā '**abes**
(G 20/23-24)

Ol şāh-bāz-ı sidre-nişīn şayd olur bu şeb
Olmazsa bāz-geşte ḫadeng-i du'ā '**abes**
(G 20/25-26)

Ehl-i cihānı kendüye fermān-pezir ider
Gelse egerçi kānı'a daḫl-i be-cā '**abes**
(G 20/27-28)

Feyz olmadıķça ma'ni-i bigāneye Belīg
Elfāza eylerüm dir iseñ āşinā '**abes**
(G 20/29-30)

- 'Abes degül dil-i mecrûha tünd-hüyî-i yâr
Zarardır itse zaḥmdāra merḥamet cerrāh
(G 25/9-10)
- Düzd-i nigh miyāna tolaşmaz 'abes Belîğ
Almış haber ki naḳd-i nezâket kemerdedür
(G 39/15-16)
- Naḳd-i evākâtı 'abes yerlere şarf itme şakın
Bir gelür bir daḥî bu 'āleme ādem gelmez
(G 100/5-6)
- Ḥayf u şad-ḥayf geçüp 'ömr-i girān-māye 'abes
Dilde ta 'dād-ı sinîn ile elem kaldı faḳaḳ
(G 119/9-10)
- 'abes ol: Uygun olmamak.**
'abes ol: -ma, -sa
Eylerdi pençesin şafak-ālûde āfitāb
Dest-i nigāra olmasa reng-i ḥınā 'abes
(G 20/9-10)
- 'abes yire ol: Boş yere olmak.**
'abes yire ol: -maz
Olmaz 'abes yire sözi erbāb-ı hikmetûn
Vā-bestedür dürûğına bih-büdi-i firāk
(G131/3-4)
- āb-hurde ol: Su içmek.**
āb-hurde ol: -an
Gönlüm ḥayāl-i vaşl ile ta 'mir olur mı hîç
Rüyāda āb-hurde olan sır olur mı hîç
(G 23/1-2)
- āb-ı beste: Donmuş su, vani buz anlamına gelen bu tabir, mecazen cam ve cam gibi parlak nesnelere için kullanılmakla beraber daha çok kılıç hakkında geliştirilen yorumlara konu edilmiştir. Bunda da şairler su ve ateş tezatlarını elden geldiğince öne çıkartarak ilginç yorumlar geliştirmeye çalışırlar.**
O rütbe cezbese var teşnegān-ı vādî-i 'aşkuñ
Ki āb-ı beste tîğ-i yārdan bir gün olur cārî
(G 217/15-16)
- āb-ı bî-misāl: Eşsiz su.**
Fî-sebîlî 'llāh bu şehr-i dil-keşi ihyā için
Yapdurup bu çeşmeyi akıttı āb-ı bî-misāl
(T 26/7-8)
- āb-ı cān-fezā: Cana havat veren, iç açan su.**
Yapdurup bu çeşme-i dil-cüyî ol kân-ı kerem
Kıldı icrā lüleden 'atşāna āb-ı cān-fezā
(T 3/5-6)
- āb-ı dehān: Ağız suyu.**
āb-ı dehān: -i, -n, -a
Āb-ı dehānına ezilür lafz-ı sükkerîn
Yāruñ zebān-ı pākini ḥaml itme lüknete
(G188/15-16)
- āb-ı dih: Köy suyu.**
Nighüñ āb-ı dih sebze-i müjgānumdur
Ḥāk-i naḳş-ı ḳademüñ kuḥl-i şafā-ḥānumdur
(G 50/1-2)
- āb-ı ebr: Bulutun yağmuru.**
āb-ı ebr: -i
Ol pür-keremle reşk-i şehāb-ı 'ināyeti
Her ḳatre āb-ı ebrî ider dāne-i şerār
(K 12/85-86)
- āb-ı fevvāre: Fıskivenin suyu.**
āb-ı fevvāre: -y, -i
Āb-ı fevvāreyi şahnında gören kimse şanur
Sîm telden aña āvîzeler olmuş memdüd
(T 10/11-12)
- āb-ı gevher: Elmas suyu.**
Āb-ı gevher gibi tábende ma 'ānî-i laḳîf
Silk-i nazma çekilen dürr-i 'Adendür elfāz
(G 121/3-4)
- āb-ı gevher: -de**
O la 'l-i terde yok teb-ḥāle hergiz āfet-i tebdin
Ki cünbiş eylemekle āb-ı gevherde ḥabāb
olmaz
(G 87/3-4)
- āb-ı gevher: -e**
Bu nazm-ı tāze Belîğā sezā ki tábından
Virürse cevher-i elfāzı āb-ı gevhere şür
(G 61/15-16)
- āb-ı havza: Su kenarı.**
Gonca-gül bir vech ile 'aks itdi āb-ı havza kim
Bülbül-i zār añı seyr itdükçe dir rūḥî fidāk
(T 19/7-8)
- āb-ı havāt: İceni ölümsüzlüğe ulaştıran ve nerede olduğu bilinmeyen bir kavnağın suyu.**
Āb-ı havāt bāde ile nefḥ-i şür-ı ney
Dil-mürdegān-ı mey-kedeyi eylemez mi ḥay
(Tb 2/125-126)
- Virselers bāde-i gülgün yirine āb-ı havāt
Ölümüdür benüm aḥbāb ile meclisde bugün
(G 14/3-4)
- Gülşen-i ḥüsn-i ḥaḫuñ ezhārını sır-āb idüp
Çār-mışra 'aḳdı bu dert-i ḥāmeden āb-ı havāt
(Kt 46/3-4)
- Bāde-i pür-neş 'edür āb-ı havāt
Pîr-i za 'îf içse anı genc olur
(G 67/3-4)
- Lebünde cilveger tebḥāle görse Ḥızr-ı ferruḥ-
pey
Ḥabāb-ı şîşe-bāza beñzedür āb-ı havāt üzre
(G 182/5-6)
- āb-ı havāt ol: Hayat suyu olmak.**
āb-ı havāt ol: -ma, -sa
Cām-ı pür eyleyüp baña şun i 'tizārî ḳo
Āb-ı havāt olmasa cān beslemez bu şu
(Tb 2/73-74)

āb-ı hayāt-ı āteş-i efsür: Soluk ateşin hayat suyu.**āb-ı hayāt-ı āteş-i efsür:-de**

Belîğ āb-ı hayāt-ı āteş-i efsürde dāmendir

Cihānda tutmadı bî-hüde Mecnün zeyl-i şahrāyı
(Mf 8/1-25)**āb-ı hayāt-ı nazm: Şiirin hayat suyu.****āb-ı hayāt-ı nazm:-a**

Eyler cihānda dā'im nām-ı Belîği ihyā

Āb-ı hayāt-ı nazma mîzāndur meşārî'

āb-ı havvān: İceni ölümsüzlüğe ulaştırıldığına inanılan hayat suyu.**āb-ı havvānuñ:-uñ**Kurı bir nāmı vardur āb-ı havvānuñ Belîğ
ammāDer-āgüş eyleyen tā haşre dek ölmez 'Ālî Cān'ı
(G 218/13-14)**āb-ı havvān ol: Hayat suyu olmak.****āb-ı havvān ol:-ur**

Hayāt-ı cavidāndur gamze-i cānāna yüz virmek

Olur zirā şehid-i Kerbelāya āb-ı havvān tîğ

(G126/5-6)

āb-ı la'l-i tāk-i engūra: Üzüm kütüğünün kırmızı suyu.**āb-ı la'l-i tāk-i engür:-a**

Olur zā'il şarābuñ keyfî te'sîr-i melāhāt

Eger olsa çekide āb-ı la'l-i tāk-i engūra

(T 27/17-18)

āb-ı lutf: Lütuf suyu.**āb-ı lutf:-ı**

Meger ol menba'ı deryāçe-i cūd u keremüñ

Āb-ı lutfi gidere dildeki gerd-i elemi

(K 7/25-26)

āb-ı lutf:-u, -y, -la

Kibāruñ mefharı Aħmed Ağā kim āb-ı lutfuyla

İder dānişverānuñ dilde dā'im āteşin teskîn

(T 11/1-2)

āb-ı maţar: Yağmur suyu.**āb-ı maţar:-da, -dur**

Eşküñ virür şarāveti müjgān-ı çeşmüme

Neşv ü nemā çemenlere āb-ı maţardadur

(G 41/9-10)

āb-ı muşaffā: Saf su.**āb-ı muşaffāyî:-y, -ı**

Revān itdi bu şehr-i dil-keşe āb-ı muşaffāyî

Du'ā-yı hayrî isticlāb için a'lā vü ednādan

(T 24/3-4)

āb-ı neş'e-i tîğ-i āteşin: Ateşli kılıcın nese suyu.**āb-ı neş'e-i tîğ-i āteşin:-i, -n, -den**

Nice gam teşne-i merg itmesün ā'dā-yı cerrārî

Ki āb-ı neş'e-i tîğ-i āteşininden olur cārî

(K 4/41-42)

āb-ı revān: Akarsu.

Mağşüduñı sa'y ile tarîķüñde bulınca

Deryāya irer āb-ı revān gitse yolınca

(G 180/1-2)

āb-ı revān:-dan

'Ōmr-i güzērān fikr eyle cūya baķup

Al 'ibret eyle āb-ı revāndan örnek

(R 1/3-4)

āb-ı revān:-dur

Menba'ı cedvel-i tesnīm-i cināndur eş'ār

Mışra'ı beytde bir āb-ı revāndur ma'nā

(G 1/3-4)

āb-ı rüy: Haysiyet.**āb-ı rüy:-ı**

Hıfz eyle āb-rüyü ki dirler hatā idüp

Dürri girān-māye iken āb-ı rüya şu

(G 170/11-12)

āb-ı şāfi: Saf su

Derün-ı pîrehenden cism-i pür-nürüñ

nümāyāndur

Ki güyā āb-ı şāfi vaz' olunmuş cām-ı billūra

(Mf 63/1-2)

Derün-ı pîrehenden cism-i pür-nürüñ

nümāyāndur

Ki güyā āb-ı şāfi vaz' olunmuş cām-ı billūra

(G 187/3-4)

āb-ı şāfi:-den

Āb-ı şāfiden alup nüş eyledükçe teşnegān

Şulanur bahruñ lebi imrendigüñden dā'imā

(T 3/7-8)

āb-ı şehāb-ı cūd: Cömertlik bulutunun yağmuru.**āb-ı şehāb-ı cūd:-ı**

Āb-ı şehāb-ı cūdı eger itse terbiyet

Gelmez bu sük-ı 'āleme dest-i tehî çenār

(K 12/95-96)

āb-ı süzen ol: Seçilmiş su olmak.**āb-ı süzen oldı:-dı**

Olur güm-geşte-reh erbāb-ı tecrîd-i 'alāyık-bāz

Mesiħa āb-ı süzen oldı bir deryā-yı mevc-endāz

(G 237/1-2)

āb-ı temevvüc-zen-i bihār: Denizlerin dalga dalga vuran suyu.

Rîg-i şehā-yı pür-kereminden bu 'āleme

Oldı nemek-çeş āb-ı temevvüc-zen-i bihār

(K 12/99-100)

āb-ı zebān-ı hançer-i hassān: Hz. Hasan'ın kılıcının dilindeki su.

Ol bülbülüm ki reşhası minķār-ı hāmenüñ

Āb-ı zebān-ı hançer-i Ĥassān rüzgār

(K 12/155-156)

āb-ı zülāl: Berrak su.

Lülesi işrâb ider 'atşâna târîhin Belîğ
Gel gel iç nev-çeşmesâr-ı nûrdan **āb-ı zülāl**
1170

(T 26/9-10)

'ābid iste: Kulun istemesi.

'ābid iste:-r
Āh-ı 'uşşâka tayanmaz eflāk
İster 'ābid ola ister fāsîk

(G 134/7-8)

'abîde: Düşünce.

'abîde:-sî, -n
Rindûn dîrem-ħarîdesi oldukda duht-ı rez
Herkes cihânda kullânur elbet 'abîdesin

(G 162/11-12)

ābile-āsâ: Uçak gibi.

Dîde-i 'uşşâkdan cûş eyledükçe seyl-i eşk
Ābile-āsâ anuñ pürdür ħabâbî ħûn ile

(G 178/7-8)

abna-ve 'aşr-e nâsohan: Zamanın sözsüz insanları.

Ze abna-ye 'aşr-e nâsohan puç neşneved
Mûy-e sefid u penbe-e güşet bir rā

(G 240/7-8)

ābnûs: Malûm bir nevi sert ve sivah ağaç, abanoz.

ābnûs:-ı
Târ-ı zülfi-yâr-ı nâzûkden aña ey çeşm-i ter
Sāye-i müjgân ile bir ābnûsî şâne yap

(G 9/7-8)

ābnûs-āsâ: Malûm bir nevi sert ve sivah ağaç, abanoz.

ābnûs-āsâ:
Eyler tavâf-ı Ka'be-i kûyî bu dîdeme
Ĥvâhişle mîl-i sürmeyi bir ābnûs-āsâ

(K 2/173-174)

ab-rû: 1. Yüz suyu.

Ab-rû dökme şakın yok yere kim cem'a düşüp
Ne kadar sa'y olunursa dökilen çap tölmez

(G 93/9-10)

2. Haysiyet

āb-rû:-y, -ı
Kuzât-ı Rûm ilinûñ āb-rûyî Mutlabî-zâde
Bu mañlabgehde dünyâ manşıbın geçdi
temennâdan

(T 15/1-2)

Ĥıfz eyle āb-rûyî ki dîrler ħatâ idüp
Dürr-i girân-māye iken āb-ı rûya şu

(G170/11-12)

ābsuz ol: Susuz olmak.

ābsuz ol:-mîş, -dı
Bâdranuñ şehrinde vâk'ı bir müferriħ iskele
Bundan aqdem ābsuz olmışdı cāy-ı tengnâ

(T 3/3-4)

aç: 1. Kapalı sevi açık hâle getirmek.

Ey vaktini ġafletle iden hep müstehlik
Aç baġa gidüp çeşmûñi mânende-i çiçek

(R 1/1-2)

Târîk olursa çeşm-i dile ġuşe-i meġāk
Ġülzâr-ı 'Adne pencere aç ola tâbnāk

(Tb 2/39-40)

Ĥāk olup pîrâmen-i yâr süzen-i dâmen gibi
Tâsım aç gömlegi 'adāya pîrâhen gibi

(G 239/1-2)

aç:-ar
Acımağ biñ çāk çāk olsa ne var ol āfete
Zahm-ı 'aşîk aġzım ħaçer açar merhem kapar

(G 55/7-8)

Belîġa tîr-i elmâs-ı müjeyle zahm açar ol şûġ
Yine n'işlerse işler ħâtr-ı mecrûhî sızlatmaz

(G 103/13-14)

Her mübtelāya ħaçer-i ġamzeyle zahm açar
Kûyında râst geldüm o şûġa geçende ben

(G 167/13-14)

aç:-ar, -ken
Dil-i mecrûħuma biñ zahm açarken ġamze-i
ser-tîz
Şunar müjgân-ı kec-dest-i nigâha şad-hezâran
tiġ

(G 126/7-8)

aç:-ınca
ġamze mîkrâz-ı belâ süzen-i müjgân ħûn-bâr
Kâle-i râzım açınca kesüp biçdi nigâr

(Msd 4/5-6)

aç:-dı
'Uqķâb-ı zulm bālını açdı o rûtbe kim
Dünyâyı tıtdı sāye-i menħûsî tûl u 'arż

(G 116/3-4)

aç:-dikça
Nîl-i âmâl-i Belîġ-i zâra ol āfet-nigâh
Sînesin açdikça feth-i bâb şeklin gösterür

(G231/13-14)

aç:-miş
İki bāl açmış der-i vâlâsı şâġib-i beyt için
Her şehir dergâh-ı Ĥakķa ref' ider dest-i du'â

(T 1/41-42)

Açmış cenâh-ı der gibi vâlâ dü-mişra'ın
Ümmîd-i mañlaşum ile her beyt-i tâb-dâr

(K 12/179-180)

aç:-miş
İki bāl açmış der-i bālâsı şâġib-beyt için
Her şehir dergâha ġüyâ ref' ider dest-i du'â

(T 29/5-6)

İki bāl **açmış** der-i vālāsı şahib-beyt için
Dest-i da'vetdür ki isticlâb ider ecr-i cezil
(T 30/3-4)

aç:-sa
Leb-rîz-i 'ıkd-ı cevher olur ceyb-i mümkinât
Açsa fe'ânâtün leb-i gevher-feşân-ı 'ilm
(K 10/29-30)

aç:-up
Naşş-ı kademle deşt-i temennâyı eyledüm
Açup da düz-ı hırka-i Hindî-i bî-çarâr
(K 12/61-62)

Der-i vālāsı şehirlerde iki bālin **açup**
Şahib-i beyte hülüşâne ider hayr du 'â
(T 21/33)

Degül ha'at-ı leb-i cānāne kim dü-ebürdan
Düşürdi sāye **açup** şah-bāz-ı hüsn-i cenah
(G 25/5-6)

Bu bāzār-ı hārābāt ehline 'ākıl hüner şatmaz
Açup dürc-i dehān-ı pākî yābāna güher atmaz
(G 103/1-2)

Pervāza bāl **açup** müjeden zāğ-ı çeşmüme
Şahrā-yı intizāra peristü gibi akar
(G 234/7-8)

2. Dikkat kesilmek bağlamında.
Nîrû-yı meyle al ğam-ı dünyādan intikām
Aç güş-ı hüşî diñle budur zübde-i kelām
(Tb 2/97-98)

**3. Sarılmış, katlanmış, örtülmüş veya
iliklenmiş olan şeyleri bu durumdan
kurtarmak.**
aç:-di
Açdı şāne abanūs gibi siyeh perçemüni
İtdi mıkraz ile pirāste-i biş ü kemini
(Msd 2/49-50)

Tüg-ı şahî gibi gisûlarına şu yaradı
Açdı emvâc-ı hevâ sünbül-i müyün taradı
(Msd 3/44-45)

4. Pasını silmek
aç:-maz
Açmaz mı dañi jengini rüşenger-i tağdir
Paslandı yer altında nice āyine sine
(G 197/7-8)

5. Göstermek
Āyine-i cemālünî **aç** çeşm-i zāhide
Sırr-ı nihānî göstereyüm aña sende ben
(G 167/3-4)

aç:-ma
İtdün o ğonca-femle şehir merhabā şabā
Açma bu dürc-i gevher-i rāzî kapa şabā
(G 3/1-2)

Şakın nā-dāna **açma** hokka-i ser-beste-i rāzuñ
Seni çāh-ı belādan ey dil ihvān-ı zamān çekmez
(G 191/3-4)

aç:-sa, -m
Olur izhārdan āzürde ol nāzük-mizāc elbet
Hayāl-i yāra **açsam** dilde pinhān itdügüm
derdüm
(G 153/5-6)

aç:-sa, -ñ
Ey meh ne zaman sine-i billürüñü **açsañ**
Nezzārede āyine-i tābān gibi parlar
(G 52/3-4)

6. Söylemek, açıklamak.
aç:-du, -m
Hil 'at ister beni püskürme şeh-i mümtāzum
Dün Belig **açdum** o cānāna metā 'ı rāz
(Msd 4/51-52)

7. Örtüsünü veya kapağını kaldırmak.
Muşhaf-ı rüyımı **aç** Ka 'be-i küyında yine
Hüsninün āyeti hayretde kosun Keşşāf 'ı
(G 228/5-6)

aç:-maz
Gözden şakınup burka 'nı **açmaz** o meh-rū
Dide neğh itmezse ider aña neğh dil
(G 145/3-4)

aç:-up
Açup her bir dehān-ı hokka-i işğufeyi āhir
Riyāz-ı dehri kıldı reşksāz-ı sük-ı 'attarı
(K 4/39-40)

8. Bulmak
aç:-ar
Kimünle hāküme maşşüle dā'ir olsa suhan
Açar revāyic maşşülü ğayri şekvādur
(K 5/59-60)

aç gözli: Kanaat etmeyen, azla yetinmeyen.
Aç gözli Oruç Beg Ramāzān nāmında
Bir māha olup Hācı Receple nigerān
(R 18/1-2)

aç gözli:-dür
Nezzāre ile ben toyamam rüy-ı niğāra
Aç gözlidür āyine bakar yāra toyınca
(G 204/10)

aç u 'uryān: Aç ve çıplak.
Böyle lāyık mı Beligün kala **aç u 'uryān**
Bā-ħuşuş ola senün gibi veliyü 'n-ni 'amı
(K 7/49-50)

'acabā: Süphe ve şaşma ifade eder.
Mihr rāzın 'acabā şimdi kimün göñline yār
Tiz-desti ile vaz ' itdi mişāl-i geç-bāz
(G 98/7-8)

'acāvib: İlginç, şaşırtıcı

Ne 'acāvib dūr-i yek-tā imiş ol gevher-i pāk
Ki bulunmaz şadef-i kevn ü mekânda aña eş
(G109/7-8)

'aceb: Şasırtan, hayrette bırakan, tuhaf.

Hāk-i derūnde esse şavursa 'aceb midür
Çıkdı nesīm kuyuñ ile akrabā şabā
(G 3/11-12)

'Aceb mi kiştzār-ı sīnede maşşüle el urşak
Bu hırmen vahtidür ölçer biçer herkes hūbūbatn
(Kt 3/3-4)

Şadā-yı berķ-i ķahrı cūş idince ķulle-i deyrūñ
'Aceb mi nīm-i rehden 'avdet itse bāng-i naķūsı
(K 3/57-58)

Ayaķda ehl-i hūner sifle evc-i rif atde
Nizām-ı kār-i cihān bir 'aceb temāşadır
(K 5/67-68)

Ey āşaf-ı zamāne felekden şikāyeti
İtsem 'aceb mi dergeh-i 'adlūñde bī-hicāb
(Kt 10/1-2)

'Aceb mi tutsa İskender gibi iķlīm-i Zūlmātı
Riķābında olur māk-ı şeb-ārānuñ sipeh kevkeb
(G 11/5-6)

Levh-i ruhsārda tāriķ-i celi
Bu 'aceb hūsn-i haķķ-ı Mīr 'Alī 1167
(T 12/31-32)

Şūr-ı baķr-ı ğam bizi bu bezme itmişdür Belīg
Keşti-i meyle 'aceb līmāna geldūñ lenger at
(G 16/13-14)

Sa'y ile cān eridüp naķş-ı mücessemlerine
Rūh buldurdı 'aceb pişeger-i siķr-ārā
(T 21/5-6)

'Aceb mi pādişāh ehl-i İslāma vezīr olsa
Ki arslan-şāh-ı vālā menzilet Kāplān vezīridir
(Kt 22/3-4)

Henüz haķ almadı iķlīm-i hūsnini o şehūñ
'Aceb niķün taķayor zūlfı ser-niğūñ sorguc
(G 24/5-6)

Gider mi kürsine-hvān Hālil'ullahdan mihmān
'Aceb mi ben nevāl-i cūd u iķşānuñla sīr olsam
(Kt 31/5)

Gelse 'aceb mi mevzu '-ı ma'hūdīña halel
Bilmez misin cihānda kişi itdiğin bulur
(Kt 45/3)

Levh-i ruhsārda tāriķ-i celi
Bu 'aceb hūsn-i haķķ-ı Mīr 'Alī 1170
(Mf 47/1-2)

Dilden Belīg şu gibi aķsa 'aceb degül
Bu Sābitāne tāze ğazeldir selis olur
(G 49/13-14)

'Aceb mi dest-res olmazsa ehl-i 'irfāna
Tanīn-i āhum ile çarķ-ı sifle sersemdür
(G 66/7-8)

Meyl-i kenār eyleme ğün gibi şubķ u şām
Şehrilerūñ Belīg 'aceb iştihānı var
(G 73/13-14)

Belīg 'aceb mi ğörenler ķalursa hayrette
Bu nazm-ı pāk-i selise turur aķan sular
(G 83/11-12)

'Aceb mi cāy-ı dūrı ğösterürse dūr-bīn akreķ
Ħayāle menzil-i maķşūdı almakla yaķın olmaz
(G 85/5-6)

'Aceb bu sāha-i mātem-serāy-ı 'ālemde
Şarīr-i hāme-i meydür ħande-i suĥān-perdāz
(G 90/13-14)

Kişver-i dilde 'aceb var mı ki biğāne diyū
Ġönderür evvel o pūr-fitne ħayālīñ cāsūs
(G 107/7-8)

Düşmeyor naķş 'aceb şeş-der-i evrāķa Belīg
Beyt şeş oldı bu nā-dīde meşari'de dū-şeş
(G 109/11-12)

Bu demlerde 'aceb mi pişvā-yı reh-zenān olsa
O düzd-i ğamze şemşir-i niğehle çok ğöñül
çalmış
(G 113/9-10)

Hālüm mükedder oldı benüm ey ħayāl-i yār
Bilsem 'aceb ki bir kederūñ yok mıdır senūñ
(G 138/5-6)

Zencir-i ser-i zūlfine bend eyledūñ anı
İtdi yine yanuñda 'aceb kim ne ğüneħ dil
(G 145/7-8)

'Aceb mi künc-i ğamda zūlf-i müşğinūñ
ħayāliyle
Ġöñül şarılsa eftīmūna sevdā-yı merakından
(G 166/15-16)

Nihān itse 'aceb mi haķķ-ı müşğin hāl-i ruhsārı
O bir zāğ-ı siyehdür pençeyi şaķlar per altında
(G 190/5-6)

'Aceb mi cilve kılsa şā'irūñ ol māk beytinde
Ki anuñ vaşf-ı hūsnūñ naķş ider her ğāħ
beytinde
(G 206/1-2)

'Aceb ne mertebedür çāşn-i la'l-i niğār
Ki lafz-ı būsese lezzet virtür dehānumuza
(G 208/3-4)

- '**Aceb** mi pişgâh-ı yârda mahv-ı vücüd itsem
Eritdi yağımı ol âfîtabuñ yâl ile bâli
(G 209/15-16)
- Zâhid dimiş ki 'Adne girtür vird-ıhvân olan
Bilsek '**aceb** ki var mı elinde delâ'ili
(G 216/3-4)
- '**Aceb** mi itseler âhen-dilân birbirine yârî
Olar engüştvâne sözünüñ dâ'im kafâ-dârî
(G 217/1-2)
- İder hümâ-yı seher sâyesinde zerrîn bâl
O mihr-i hüsnün '**aceb** tâlî'i hüceste olur
(G 232/7-8)
- Dil-i suhanver '**aceb** mi şikeste olsa Belîğ
Ki nüshada varak-ı münteħab şikeste olur
(G 232/11-12)
- 2.Acaba**
Gayırnuñ 'aşkı '**aceb** var mı derünında diyü
Dün gice geldi hayâlün dili teftiş itdi
(G 223/3-4)
- '**Aceb** mi olsa perîşân seherde sünbülveş
Belîğ -i ğam-zede her gice âh kâkül dir
(G 72/13-14)
- 3.Öyle bir**
Leb-i meygünü '**aceb** mevc-i şafâdır ammâ
Kulzum-i nürda gird-âb-ı emeldür nâfî
(G 228/11-12)
- 'aceb mi: Şaşılır mı?**
'**Aceb** mi nazm-ı Belîğ olsa cây-gîr-i derün
Kabül-i tab'a nikât-i 'acîb olur bâ'ış
(G 21/13-14)
- Olsa '**aceb** mi bûs-ı leb-i la'l-i ter lezîz
Turfanda olsa lâbüd olur her şemer lezîz
(G 36/1-2)
- 'acem: İrani.**
Elüne şâne alup başdan arak-çîni çıkar
Diyeler Rüm u '**Acem** âh o kâkül perçem
(G 154/9-10)
- acı: Başkasının durumuna üzölmek.**
acı:-maz
Acımaz biñ çâk çâk olsa ne var ol âfete
Zahm-ı 'âşık ağzını ħançer açar merhem kapar
(G 55/7-8)
- açık: Örtölü, kapalı olmayan, açılmış.**
Germ olup itdi 'arak-çînini kesdi anı der
Baş **açık** 'âşık-ı dîvâneye döndi o püser
(Msd 2/41-42)
- Meclisde şubha dek dikilüp tırdı toğrusı
Beñzer efendi gözi **açık** dîdebaña şem'
(G 122/9-10)
- açıkdan kullan: Açıkdan geçmek; bir tehlikenin uzağından geçmek.**
açıkdan kullan:-ur
Şakın ber-bâd ider fülk-i vişâl-i yârî şan'atla
Ki ağıyar eski qorşandur **açıkdan kullanur**
çatmaz
(G 103/9-10)
- açıl: Kapalı, örtölü, kilitli, bağı, toplu veya kath durumdan çıkarılmak, açık hâle getirilmek.**
açıl:-maz
Münkeşif fikr ü te'emmülle olur ma'ni-i beyt
Nâz ider ħaclede birden bire **açılmaz** 'arūs
(G 107/11-12)
- açıl:-sa**
Ne añlar müşkilât-ı mebhâs-ı râz-ı derünundan
Açılsa ehl-i dil bir câhil-i düna kitâbasâ
(G 4/3-4)
- Pistânuña güldür didiler baña bu şekdür
Açılsa da görsem anı ben de ne çiçekdür
(G 236/1-2)
- açıl:-ur**
Leb-i deryâda senüñ hem-çü 'aşâ-yı Mūsâ
Açılur naħl-i kadüñ 'aksine dervâze-i mevc
(G 22/13-14)
- 3. Çiçeklenmek**
açıl:-ur.
Açılur güller şitâ vaktinde mânend-i bahar
Rüy-ı cânân olsa bir gün mihr-i 'âlem-tâb-ı çarħ
(G 30/9-10)
- açıl:-maz**
Açılmaz gonca-i baħtum Belîğâ yoħsa
şevkınden
Ġazel-ıhvânlıkda tab'um elken eyler bülbül-i
zârî
(G 217/17-18)
- 'aciz: Gücsüz**
Meşâfuñ 'arşasında '**aciz** ü efgendedür Rüstem
Yanıñda 'ilm ile tıfl-ı sebük-hvândur 'Alî Kârî
(K 4/35-36)
- Dikdiler menzil-i müsteb'ade emriyle nişân
Anı '**aciz** idi fark itmege çeşm-i binâ
(T 13/27-28)
- '**Aciz** cihânda derdine dermân bulur Belîğ
Zinhâr şekve eyleme bir ferde şâbir ol
(G 142/13-14)

‘aciz id: Güçsüz etmek.**‘aciz id:-er**Lâl olur âyîne-i rüyını gördikçe Belîğ
Vaşf-ı hüsnî o büttün ‘aciz ider vaşşâfi

(G 228/14)

‘aciz-i kor: Güçsüz ateş parçasıSikkeveş çarb olunan üstine nakş-ı mührün
Kal’ı ‘aciz-i kor idi pençe-i şîr-i ücemi

(K 7/9-10)

açmış turur âgûs: Kucak açık beklemek.**açmış turur âgûsını:-l, -n, -l**Ümmîd-i der-âgûş ile ol şüh-ı çelipâ
Açmış turur âgûşını bir haylî zamândur

(G56/10)

‘acz: AcizlikZür-âzmây-ı küt-ı zemîlinden ‘aķıbet
Ham-geşte oldu ‘acz ile püşt-i kemân-ı ‘ilm

(K 10/23-24)

Mismâr-zenlik itmese Hindü-yı kîlk-i şüh
Olmaz musahhar ‘acz ile bil ü mân-ı ilm

(K 10/95-96)

ad: İsim.**ad:-l, -n, -a**Fem degül anı emânet virdi Hakkâk-i ezel
Bir nigîn-i la’ldür yârûñ çazılmış adına

(G 189/5-6)

ad:-l, -nBarmağumdan cism-i ‘uryânüm girândur
korçarumSaḥ-ı ğabradan adın geçer kîrbâsdan süzen gibi
(G 239/3-4)**ā‘dā: Düşmanlar, hasımlar.**Dâimâ devlet ü şîḥhatle cihânda var ol
Derd ile ide devâ kendüye ā‘dā ademî

(K 7/79-80)

Kılıcı fethe gibi üstün olur heycâda
Münkesir kalb ile altında kan ağlar ā‘dā

(T 13/15-16)

Yârûñ cefâsı nüşdur ā‘dā vefâsı nîş
Olmaz cihânda mîve-i her bir seçer lezîz

(G 36/5-6)

‘Uşşâķı kor mı hâline ā‘dā şemâtatı
Āzâr-ı yâra olsa da farzâ taḥammülü

(G 214/9-10)

ā‘dā:-y, -aHâk olup pîrâmen-i yâr süzen-i dâmen gibi
Tâsını aç gömlegi ā‘dāya pîrâhen gibi

(G 239/1-2)

Belîğ-i nükte-âmüz-ı ħîred eski du‘âcundur
Anı bir rütbe iḥrâz ile maḥsûd eyle ā‘dāya

(G 77-78)

İtse bu baḥt-i Hüdâ-dâd ile ā‘dāya hücum
Ana eylerdi eķâlim-i kılâ‘ın ihdâ

(T 13/13-14)

ādâb-ı ‘aşk: Aşkın edebi.**ādâb-ı ‘aşk:-l**Usanduk dil-berân-ı tünd-ḥünüñ vaz‘ u
ḫavırından

Bize ādâb-ı ‘aşķı fehm ider bir nâzenîn olsa

(G 196/3-4)

adamlık: İnsanlık.Ekâbir-i şu‘arâ meclisinde şadra geçüp
Belîğe besdür adamlık bu kâle-i mensûc

(G 24/15-16)

ā‘dâ-yı cerrâr: Dilencinin düşmanları.**ā‘dâ-yı cerrâr:-l**Nice ğam teşne-i merg itmesün ā‘dâ-yı cerrârı
Kî āb-ı neş‘e-i tîğ-i âteşininden olur cârî

(K 4/41-42)

ā‘dâ-yı dîn: Dîn düşmanları.**ā‘dâ-yı dîn:-e**Yer itmek kâlmadı ā‘dâ-yı dîne ḫavf-ı tîğünden
Çörek gibi zehirlense sezâdur ḫalka-i mârî

(K 4/43/44)

‘add eyle: İtibar etmek.**‘add eyle:-r**

Fîrâķı tabına maḥv oldu şaḥn-ı ayîne

O şuḫa kendüyi ‘add eyler iken ‘aks-ı nazîr

(K 6/33-34)

‘add id: İtibar etmek.**‘add id:-er**Yine ehl-i keremden ‘add ider şaḥîb-ḫîred anı
Eger iḥsân iderse aldığın her kim seḫâbâsâ

(G 4/13-14)

ādem: İnsan.Dehrün şarâb-ı devleti ‘ayn-ı serâb olur
Ādem anuñla böyle ne mest ü ḫarâb olur

(Tb 1/61-62)

Yüz sürmez idi pâyine secde ile ādem
Bu rüy-ı zemîn olmasa pâ-mâl-i Muḫammed
(K 1/5-6)Ādem bu cihân içre ziyân-kâr ister
Ebnâ-yı zamân mür degil mâr ister

(R 13/1-2)

Kîllet-i mâdîḫ ile baḫr ise ādem kim olur
Şad-dehenle yemmi i‘lân ider āvâze-i mevç

(G 22/11-12)

Ne sūd umar anuñ ādem içinde görmez mi
Ḥabâbveş küre-i āsumânı ḫâleb-i püç

(G 24/9-10)

Ser-âgâz eyledikçe nağmeye ol la'l-i rûh-efzâ
Degül **âdem** leb-i taşvîre ta'lîm-i sürüd eyler
(G153/9-10)

Ƙopsa bir kerre yerinden yalunuz 'âşık degül
Ol gül-endâma hezâr **âdem** başında yer virür
(G 63/7-8)

Biñ nihân olsa da müşküñ çıkar elbet Ƙokusu
Râz-ı 'aşkı ne Ƙadar şaƘlasa **âdem** tıyılır
(G 76/9-10)

Ƙâbil-i feyz olsa bir **âdem** lisân-ı hâl ile
Ders-i 'aşkı aña her berg-i çemen taƘrîr ider
(G 82/11-12)

MevƘi'-i zevƘ ü şafâ oldıgına şüphe mi var
Ki diyâr-ı a'deme bir giden **âdem** gelmez
(G 100/11-12)

Belîgâ hâk-rüb-ı meclis-i rindân olup evvel
Söz añlar bâri yârân ola **âdem** şâ'ir olmazsa
(G 199/13-14)

âdem:-de
Ey nev-Ƙabâ-yı şüret-i kâlâ-perest olan
Âdemde aƘl-ı râsihe bakmaz Ƙıyâfete
(G 188/9-10)

âdem:-e
Dâdiş-i fitrîdür ehl-i servete dâd u sited
'AƘl u rüşdi **âdeme** HâƘ mâlden evvel virir
(G 69/9-10)

Dostuñ hemişe **âdeme** luƘfi mezîd olur
Ni'met başında müftene herkes şehîd olur
(Tb 2/103-104)

Olsa tevfiƘ-i Hüdâ **âdeme** hırz-ı bâzû
Hâs ü hâşâki ider rişte-i şîrâze-i mevc
(G 22/15-16)

Hançer-keşîde çeşm ile zinhâr ey gönül
İncinse **âdeme** görinür ol perî-nijâd
(G 33/9-10)

Ebnâ-yı 'aşr itmez 'itâ-yı bilâ-'ivâz
Ammâ âgâmız **âdeme** bād-ı hevâ virir
(Kt 36/ 3-4)

İtmem girîz ta'n ile küy-ı nigârdan
Devlet cihânda **âdeme** cây-ı haƘardadır
(G41/56)

âdem:-i
Melâ'da **âdemi** beddür bürehne itmekden
Ƙalenderân-ı haƘîƘat yanında keşf-i 'uyüb
(G 12/11-12)

Âdemi bende iden luƘf u keremdür yoğsa
Pâdişâh eyleyemez merdüm-i âzâdeyi Ƙul
(G 143/3-4)

Dil-beste eyler **âdemi** dünyâ nümayişi
LâyîƘ dinürse silsile mevc-i serâbına
(G 198/11-12)

Bin hüşi olsa **âdemi** mecnûn-ı 'aşƘ ider
Şekl-i beşerde böyle perinûñ temessülü
(G 214/7/8)

âdem:-uñ
Nîk ü bedden merd iseñ i'mâz-ı 'ayn it fâriğ ol
'Aybını keşf eyleme bir **âdemuñ** revzen gibi
(G 239/1112)

âdem:-üñ
Râh-ı gürîz yoƘ zen-i gîsü-bürîdeden
Mânend-i zâg 'ömrine her **âdemüñ** Ƙonar
(G 235/3-4)

Nice şâd olmasun bir **âdemüñ** setr eyleseñ
'aybın
Ki ilbâs-ı Ƙabâ vü câmeden 'uryân olur maħzûz
(G120/7-8)

âdem:Yokluk.

Kâle-i vaşlını bir **âdem** için eskidemez
Bu Ƙadar müşterinüñ hâtırını incidemez
(Msd 2/31-32)

'Azm idüp şanma **âdem** mülkine ismi güm olur
Haşr olunca arayan şâ'iri beytinde bulur
(G 76/12)

âdem:-i
AƘçamuñ ismi zebânumda mükerrer ammâ
Ƙîmyâ gibi degül belli vücûd u **âdemi**
(K 7/17-18)

âdem eyle:İnsan yapmak.

âdem eyle:-dü, -m
Vaħşî gâzâl dâmen-i şahrâ-yı nâz iken
İncinme ey perî seni ben **âdem eyledüm**
(G152/13-14)

âdem hisâbına al: Adamdan saymak, varlığını kabul etmek.

âdem hisâbına al:-ma, -sun
Yâruñ hisâba gelmez ise mübtelâları
Ağyâr-ı dünî **almasun âdem hisâbına**
(G 198/9-10)

âdem ol: İnsan olmak.

âdem ol:-ma, -sun
Her kim firâƘ-ı yâr ile aşüfte-hâl iken
Gülzâr-ı cennet ister ise **âdem olmasun**
(G157/9-10)

âdem urılınca elem-i zaħmını tuymaz: Silahla vurulan bir insan, ilk anda hiçbir acı hissetmez; fakat sonra ızdırıp birden başlar. Elbette olur zâlîme vâşil eğer-i âh
Tuymaz elem-i zaħmını âdem urılınca
(G180/3-4)

'adem-âbâd: Yokluk alemi.**'adem-âbâd:-a**Nere-şîrân-ı cihân gitmiş **'adem-âbâda**

'Aşrumuzda zen-i dünyâyâ zebûn oldu ricâl

(R 23/3-4)

Nerre-i şîrân-ı cihân gitmiş **'adem-âbada**

'Aşrumuzda zen dünyâyâ zebûn oldu ricâl

(Kt 42/3-4)

'adem-âbâd:-ı

Ehl-i manşib geçemez dâ'ıye-i manşibdan

Çalışur tâ **'adem-âbâdı** idince te'bîd

(G 31/11-12)

âdemî: İnsanla ilgili.

Dâimâ devlet ü şîhhatle cihânda var ol

Derd ile ide devâ kendüye a'dâ **âdemî**

(K7/79-80)

Yağdı rüyında per ü bâl-i tezerv-i nigehe

Âdemî taqat ile süziş-i nâr-ı hayret

(G 15/15-16)

'adem-i himmet: Marifetin yokluğu.**'adem-i himmet:-iîñ**İmkâna ser-te-ser **'adem-i himmetün** olur

Tâkat-güzâr-ı kudret-i bâr-ı girân-ı 'ilm

(K 10/15-16)

'âdet: Alışkanlık haline getirilen davranış.**'âdet** budır elbette efendisinden

Bayram gelicek yolluk ümîd eyler kül

(Kt 51/3-4)

'âdet ol: 1. Alışkanlık haline getirmek.**'âdet ol:-ınca****Olinca** 'âdet eser kalmıyor müdâvâda

Müdâm nûş ile dünyâda zâ'il olmaz ğam

(G 195/9-10)

2. Gelenek olmak.**'âdet olmuş:-muş**

Cümleden luţfuña şâyeste kuluñdur yoĥsa

'âdet olmuş şu'arâya vüzerânun keremi

(K 7/47-48)

'adil ol: Adaletli olmak.**'adil ol:-a**

Mişli yoĥ gülşen-i 'âlemde anuñ

Meger 'aksi **ola** âb içre **'adil**

(T 20/11-12)

adım: KademBin yüz yigirmi **adım** yerden atup dâneyi ol

Bu yeter gerçi nişân çarına târih ammâ

(T 13/41-42)

'adl: Adalet**'adl:-i****'Adli** 'inâyet itse nigeĥ-dâr olup ider

Cây-ı ĥamâmı dîde-i şâhin-i cân şikâr

(K 12/105-106)

'adl:-ü, -n, -de**'Adlünde** cism-i ĥamına iç gömleĥi ider

Rengîn kumâş-ı meş'ale nârı dil-i çenâr

(K 12/131-132)

adlu: İsimli.**adlu:-y, -a**

Bektâşî Muĥarrem Bâbâ gördikde dimiş

Olmañ Ramâzân adluya 'aşık Şa'bân

(R 18/3-4)

'adn:**'adne:-e****'Adne** kıldı heves o gül yâ Rab

Ola zîbâ anuñla baĥ-ı Na'im

(T 7/7-8)

Çekdi serv-âsâ anuñ bu bâĥdan

'Adne toĥrıldı o taĥ-ı müstakîm

(T 8/7-8)

Didiler âĥ ile ana târiĥ

'Adne 'azm itdi rûĥın İbrâhim 1170

(T 14/11-12)

Zâhid dimiş ki **'Adne** gürür vird-ĥvân olan

Bilsek 'aceb ki var mı elinde delâ'ili

(G 216/3-4)

'adn:-iOl melek-ĥû **'Adni** cây itse n'ola

Menzil-i ĥilmân olur baĥ-ı Na'im

(T 8/9-10)

'adn-âbâd: Cennetlik ver.**'adn-âbâd:-a**Köpriden geç bir tarîĥ ile bu **'adn-âbâda** gel

Cennete girmez şırâti geçmeyen bi-ĥavf u bâk

(T 19/9-10)

'adü: Düşman.**'adü:-y, -a**

Ĥudâvendâ bugün sen 'arşa-i heycâda kaplansın

'Adüya pençe-i pür-zür ile derrende kaplansın

(Kt 21/1-2)

Ehl-i mürüvvet aña dirüm kim yetişdüre

Deryâ-yı âteş içre düşerse **'adüya** şu

(G 170/8-9)

'adü-yı devlet: Devletin düşmanları.**'adü-yı devlet:-i****'Adü-yı devleti** maĥkûr olup umûrından

Aña 'inâyet-i eltâf-ı Ĥaĥ ola yâver

(Kt 47/3-4)

'adū-yı dīv-nijād: Dev soylu düşman.

'adū-yı dīv-nijād:-a
'Adū-yı dīv-nijāda tokinsa kahr eyler
Elinde sā'ikaāsā o tīg-i hūn-alūd
(Kt 4/3-4)

āfāk: Ufuklar, her yer, etraf, bütün çevre.

āfāk:-ı
O Buhtu'n-nasr hūnī ğamzelerle tutdı āfākı
Yıkar Beytü'l-mukaddes gibi her dem kalb-i
'uşşākı
(Msd 1/27-28)

āferīn: Takdir ve övgü sözü.

Āferīn tab'ma var ise cihānda gelsün
Levh-i pāke qālemi böyle Belīgāne çeker
(G 81/17-18)

Belīgā āferīn kim penc beyt-i pāk ile tab'ūn
Nizāmī'nün şunar bī-bāk Genc-i pencine pençe
(G 200/ 11-12)

āfet: 1. Güzel, sevgili

Nigāh itmez yolında pāy-māl olsam türābāsā
Belīgā pādīşāh-ı mülk-i istignādūr ol āfet
(G 4/15-16)

Ne āfet ol ki anuñ rişte-i nigāhında
Fürüg-ı mevce-i reng-i perīde olmuş esir
(K 6/5-6)

Nazm-ı erbāb-ı dili ezber idüp ol āfet
Keşf-i esrār-ı ma'āniye iderse rağbet
(G 15/21-22)

Nazīri mün'adim her vech ile fenn-i nezāketde
O āfet sā'irūn yanında Seyyiddir melāhatde
(Mf 18/1-2)

Dil-i 'uşşākdan men' eylemek fikriyle ol āfet
Alup mir'āte 'aks-i kāmētiyle rü-be-rü eyler
(G 62/ 7-8)

Rakībi def' idince şād olur meclisde ol āfet
Bulur hiffet aña bir şiklet-i cerrārdan şoñra
(G 172/11-12)

āfet:-e
O hūn-rīz āfete meftūn olan dīvāne-i 'aşkuñ
Gülüda halka-i zenciri gird-āb-ı yem-i hūndur
(G 47/11-12)

Yine bir āfete dil virmişim ki itmişdir
Fürüg-ı hūsnı bu mātem-serāyı hacle-i sür
(G 61/3-4)

Ĥamd eylemezseñ ey dil-i şeydā selāmete
Uğrar nihāl-i devħa-yı 'ömrūñ bir āfete
(G188/1-2)

Yine Belīg-i suhanver kumāş-ı ma'nādan
O sülün āfete kaftān biçüp ĥorozlandı
(G 215/11-12)

āfet:-i

Düğme öksüzcedür eylerse daħı ser-keşlik
Yaķasın divşirüp ol āfeti sıkma dibelik
(Msd 4/9-10)

āfet:-iñ

Mānend-i ĥāl-i nīlī ruħında ol āfetūñ
Āsar-ı naķş-ı pāy-ı meges bir zamān qalır
(G 40/9-10)

Āzürde olma ĥaţtı gelirse ol āfetūñ
Bāĝ-ı fenāda her gülūñ elbette ĥārı var
(G 73/11-12)

Meyden 'izārı gül gül olunca ol āfetūñ
Elbette ĥātra getirür Gül kaşidesin
(G 162/3-4)

Ĥayret-efzādūr dile nezzāresi ol āfetūñ
'Aks ider şekl-i ĥavāş āyiñe-sīmāsına
(G 177/7-8)

Dikķat olınsa mevc-i melāĥāt ol āfetūñ
Ĥaţtı-ı lebinde vesme-i ebrü gibi aķar
(G 234/3-4)

2. Bela

āfet:-dür
Ne āfetdür meded ol nev-nihāl-i bāĝ-ı 'ismet
kim
Eger tāb-efgen olsa nāz ile dāmān-ı şaĥrāya
(K 9/29-30)

āfet:-i

Şarāb-ı āteşine rüzĝaruñ āfeti n'eyler
O şem'a sākīyā fānūs için āmādedür mīnā
(G 5/9-10)

āfet ol: Sevgilinin olması.

āfet ol:-sa, -y, -dı
Ol āfet olmasaydı sım tenli şırma perçemli
Anuñ ārām-ĝāñı olmaz idi şırma-keş-ĥāne
(Kt 40/3-4)

āfet-i cān: Eziyet veren, ıstırap çektiren güzel.

Kesret-i 'aşıķa meyl ideli ol āfet-i cān
İtdi şād-pāre beni erre-i sīn-i ĥasret
(G 15/27-28)

āfet-i cānı sık: Güzelin huzurunu bozmak.

āfet-i cānı sık:-du, -ñ
Nigeh-i tiz ile ol āfet-i cānı şıkduñ
Ĥayrı ey nūr-ı başar sen de gözümden çıkduñ
(G139/1-2)

āfet-i devrān: Dünya güzeli, bütün herkesi kendine hayran bırakan güzel.

Mirrīhi istese eridür bir nigāh ile
Bilmez misin ol āfet-i devrān ne dir nedir
(G 79/9-10)

- Fitne-i devr-i kamerden bir nişandır kim ider
Halka-i zikre girüp ol **âfet-i devrân** rakş
(G 114/3-4)
- âfet-i haclet: Utanma sıkıntısı.**
Düçâr-ı gerdiş-i ser-germüm olsa **âfet-i haclet**
İder hem-âşinâ cevväleyi gird-âb-ı deryâya
(K 9/19-20)
- âfet-i hvanende: Şarkı söyleyen güzel.**
Gel bezm-i meye ey **âfet-i hvanende**
Yüz bencileyin nigâhına efgende
(R 21/1-2)
- âfet-i merdüm-şikâr: Adam öldüren güzel.**
âfet-i merdüm-şikâr:-a
Yine bir **âfet-i merdüm-şikâra** oldum esîr
Dem-i nigâhı ider târ-ı zülfi der-zencîr
(K 6/1-2)
- âfet-i naççîr ol: Av sıkıntısı olmak.**
âfet-i naççîr ol:-ur
İtmez o şüh 'âşık-ı hayrandan ictinâb
Şîr-i muşavver **âfet-i naççîr olur** mı hiç
(G 23/5-6)
- âfet-i niş-i halîde: Batırılmış zehir belası.**
âfet-i niş-i halîde:-si
Zâlim hadeng-i zahm-zeninden belâ çeker
Zenbüra besdür **âfet-i niş-i halîdesi**
(G 213/18)
- âfet-i rişe-i tül-i emel: Belanın uzun püskülünün arzusu.**
âfet-i rişe-i tül-i emel:
Âfet-i rişe-i tül-i emel 'aşk âteşidür
Hâs u hâşâki yakup mahv ider elbette 'alev
(G 169/7-8)
- âfet-i şeş: Altı güzel.**
Hüsni ile pür olsa eger şeş cihât
Boyle bir **âfet-i şeş** ü ya penc olur
(G 67/7-8)
- âfet-i teb: Hararet sıkıntısı.**
âfet-i teb:-den
O la'î-i terde yok teb-hâle hergiz **âfet-i tebden**
Ki cünbiş eylemekle âb-ı gevherde habâb olmaz
(G 87/3-4)
- âfet-i zübül: Sararıp solmuş güzel.**
âfet-i zübül:
Mîr'ât-i dilde girye iden 'aks-i dîdedir
Nağl-i muşavvere nem olur **âfet-i zübül**
(G 144/9-10)
- âfet-nigâh: Güzel bakış.**
Yağdı berç-i kahr ile bu demde ol **âfet-nigâh**
Gönlümü yap yap Sitânbül gibi kim ta' mir ider
(G 82/5-6)
- Nîl-i âmâl-i Belîg-i zâra ol **âfet-nigâh**
Sînesin açdıçça feth-i bâb şeklin gösterür
(G 231/13-14)
- âfitâb: 1. Sevgili.**
Tüp-ı âyîne-i şaykal-zede ol çihre-i mâh
Âfitâb eñ soñ ider der-gehini püş ü penâh
(Msd 5/43-44)
- O mihr-i evc-i hüsniñ mişlini bulmak ne
mümkindür
Güneş bir dânedür 'âlemde iki **âfitâb** olmaz
(G 87/7-8)
- âfitâb:-uñ**
'Aceb mi pişgâh-ı yârda mahv-ı vücüd itsem
Eritdi yağumı ol **âfitâbuñ** yâl ile bâli
(G 209/15-16)
- 2. Güneş**
Dîdeden dâmân-ı eflâke döker hün **âfitâb**
Gâlibâ bir şâh-ı hüsne oldı meftûn **âfitâb**
(G 8/1-2)
- Boyle bî-pervâ nice mestâne kec-rev olmasun
Her seher çarha şunar bir câm-ı gülgün **âfitâb**
(G 8/3-4)
- Hâle-i âgûşa aldum ol mehi ammâ bu şeb
Havfum oldur ki ide nâ-geh şebihün **âfitâb**
(G 8/5-6)
- Devr-i hüsniñde bu devlet yüz virür âyineye
Kim derünında anuñ mâh olsa bîrün **âfitâb**
(G 8/7-8)
- Güldürürse rüyını her gün sipihriñ rüzgâr
Kâse kâse her seher nüş itdürür hün **âfitâb**
(G 8/9-10)
- Gerçi şeb anı karardur dūd-ı âh-ı 'âşıkân
Dâmen-i çarha sürer her şubh şâbün **âfitâb**
(G 8/11-12)
- Bu gâzel evc-i sipihri ma'rifetdür kim Belîg
Mağla'ından mağta'a varınca mazmün **âfitâb**
(G 8/13-14)
- Eylerti pençesin şafak-âlüde **âfitâb**
Dest-i nigâra olmasa reng-i hünâ 'abeş
(G 20/9-10)
- âfitâb-âsâ: Güneş gibi.**
Rüşen oldı **âfitâb-âsâ** bu evvân-ı latîf
Pertevinden dâ'imâ şehr iktibas eyler ziyâ
(T 1/11-12)
- Zebün-ı zîr-i bâr-ı minnet olma mâh-tâb-âsâ
Saña yetmez mi her gün bir teh-i nân **âfitâb-âsâ**
(G 4/1-2)

āfitāb-ı 'ālem-gīr: Dünyaya yayılan güneş.

G l-i h d ka-i h ilm   hay na Şebnem mi
İder be-rişte nigeĥ **āfit b-ı** ' lem-g r

(K 6/65-66)

Olur tecell -i gül-m l -i  sit nu ndan
H sedle g nca-i gül **āfit b-ı** ' lem-g r

(K 6/101-102)

āfit b-ı ' r z: Güneş yanak.**āfit b-ı** ' r z:-i, -n, -dan

O Ő h n **āfit b-ı** ' r zından feyz alur d 'im
Anı  n n z ider ĥurŐide ĥ l-i kevkeb-i dil-ber

(G 70/5-6)

āfit b-ı 'avn-ı re'y: Fikir yardımı güneş.**āfit b-ı** 'avn-ı re'y:- , -n , -le

Buyursa  ĥarĥ-ı n li **āfit b-ı** 'avn-ı re'y nle
Siler  yine-i meh-t bdan d menle jeng ri

(K 4/31-32)

āfit b-ı burc-ı iĥs n: İyilik burcunun güneşi.**āfit b-ı burc-ı iĥs n:-uç**

Egerçi yümn ile ol **āfit b-ı burc-ı iĥs nu **
Gelüp bu Şehri tenv r eyledi pertevle d d ri

(K 4/13-14)

āfit b-ı cilve-dih-i  sm n-ı 'ilm: İlim g g n n cilve veren güneşi.Ey **āfit b-ı cilve-dih-i  sm n-ı** 'ilm

Tab'uç f r g  t biŐ-i r y-ı cih n-ı 'ilm

(K 10/1-2)

āfit b-ı evc-i ĥ sn: Güzellik g g n n en yüksek noktasındaki güneş.**āfit b-ı evc-i ĥ sn:-e**

İder ol **āfit b-ı evc-i ĥ sne** kec-nigeĥ kevkeb
Anı  n menzili ' l  iken oldu tebeh kevkeb

(G 11/1-2)

āfit b-ı evc-i kerem: Cömertlik g g n n güneşi.Ey **āfit b-ı evc-i kerem** feyz-i c d ile

Luĥfu  suĥanver eyledi erb b-ı t b'ı hep

(Kt 26/1-2)

āfit b-ı ĥ sn: Güzellik güneşi.

Her Őubĥ mihr-i ĥ k-i der-i y ra yüz sürer

Ol **āfit b-ı ĥ sn yanında** bedir nedir

(G 79/5-6)

āfit b-ı ĥ sn:-e

Mur d ol **āfit b-ı ĥ sne** bir nezz red r yoĥsa
K pansun revzen-i dil k y-ı y r n z r olmazsa

(G 199/3-4)

āfit b-ı ĥ sn:-i

Baĥt-ı siy h m oldu d d r-ı y ra m ni'

Ol **āfit b-ı ĥ sni** görürdün olsa t li'

(G 124/1-2)

Seher vaş itmege ol **āfit b-ı ĥ sni** matla'da
Zeb n-ı ĥ ameyi kaĥ' eyledüm bi  kerre
maĥta'da

(G 173/1)

āfit b-ı ma'delet- s r-ı luĥf: İyilik ve adaletin izleri olan güneş.Ey **āfit b-ı ma'delet- s r-ı** luĥf ile

Ma'm re-s z-ı ĥ t r-ı ehl-i sülüksun

(Kt 28/1-2)

āfit b-ı raĥŐ n: Parlak güneş.**āfit b-ı raĥŐ n:-i**

 arĥ ider bulsa çeşm revzenine

Merd m n **āfit b-ı raĥŐ nı**

(T 4/15-16)

āfit b-ı ruh: Güneş yanak.**āfit b-ı ruh:-lar, -uç**T b-ı m lden g l g l olmuş **āfit b-ı ruhlaru **

Fitneden ĥ li degül her dem ider bi  dürlü  l

(Ő 1/11-12)

āfit b-ı Şer'-i enver: En nurlu görünen güneş.**āfit b-ı Şer'-i enver:-den**Ziĥi luĥf-ı H d  kim **āfit b-ı Şer'-i enverden**

H s f-endüde bir Şehr ola maĥzar t biŐ-i n ra

(T 27/1-2)

'afv eyle: Affetmek.Muhemmed 'aŐıĥına **'afv eyle** anu  cürmini y 

Rab

Őef 'at-ĥv h ola maĥŐerde cedd  r kib-i D ld l

(T 16/5-6)

'afv eyle:-r

Bir k l ne kadar itse güneh Mevl sı

'**Afv eyler** anı dostı Őef 'at idicek

(R 11/3-4)

'afv ol: Affedilmek.**'afv ol:-ur**

G n hu n i'tir f itmek gibi hiç bir Őef ' olmaz

Ki cürm-i mücrim ekşer **'afv olur** ikr rdan

Őo ra

(G 172/7-8)

'afv-ı h d : Allah'ın affı.**'afv-ı h d :-y, -a**

Baĥr-ı sefide geldi kim oldu yem-i siyah

'**Afv-ı H d ya** nisbet ile böyledir g n h

(Tb 2/69-70)

afyoncu: Afyon satan kişi.**afyoncu:-dir**

H kmet budur ki mezheb-i erb b-ı keyfde

Afyoncudur bu n h küre-i ' lem-i neŐ t

(Kt 13/3-4)

aĥ: Sekil bakımından delik delik, göz göz olan, fileve benzer Şev.

'Aks-i ĥ b nı alur merdümek-i tür-ı nig h

ĥayl-i m hi-i girift ri çeker  araya **aĥ**

(G 125/9-10)

āgā: Efendi, bev.**āgā:-mız**Ebnā-yı 'aşr itmez 'itā-yı bilā-'ivaż
Ammā āgāmız ādeme bād-ı hevā virir

(Kt 36/3-4)

ağacık-zāde: İyi huylu bir zâttır.Dirîg kim Ağacık-zāde ol huceste liķā
Dahi cevān iken itdi felek anı nā-būd

(T 17/1-2)

āgāh ol: Vâkıf olmak.**āgāh ol:-maz**Metin eyler kōmaz hîç raĥne bir üstād ōi'rinde
Nice olmaz kiŋi her raĥneye āgāh beytinde

(G 206/9-10)

ağar: Rengi solmak, feri gİtmek.**ağar:-a**Ümmid-i ōikār ile bu vādilerde
Biz avlayalum dīde-i bed-bīn āgāra

(R 20/1-2)

2. Ağarmak, beyazlamak.**ağar:-di**Ümmid-i akçe eyleyerek āh u zār ile
Çeŋmüm āgardı akçe gibi intizār ile

(G 184/1-2)

āgā-yı kadir-ōinās: Kudret bilen āgā.Maĥōul-i tab'ı ĥazretine kendüm 'arz idem
Zīrā āgā-yı kadir-ōinās iŋtirācidir

(Kt 20/3-4)

āgāz id: Başlamak. (Özellikle söze ve musikiye başlamak).**āgāz id:-icek**Baĥō-ı 'ilm itmege āgāz idicek meclisde
Lāl ider nuĥk ile dāniŋver-i ehl-i hikemi

(K 7/31-32)

Tūtī-i ĥāme gāzel-hvānlığa āgāz idicek

Şivede çeh çeh-i bülbül gibi rengin naĥamı

(K 7/65-66)

Raķŋa āgāz idicek ōabr idemem mā-ĥaŋalı

Dil anuñla bile oynar bayılır nezzāre

(G 207/3-4)

āgāz id:-iip

Elĥān-ı çeng-zā ile āgāz idüp sürüd

Olmiŋ felekde ōevķ ile Zühre gāzel-serā

(K 2/13-14)

āgāz it: Başlamak. (Özellikle söze ve musikiye başlamak).**āgāz it-me, -sün**

Nice naĥvetle āgāz itmesün ol fitne-cū nāza

Ĥadeng-i ĥamze dilde hem-zebāndur ōāhid-i

rāza

(Msd 1/7-8)

āgāz-ı gāzel-hvānī: Gāzel okumaya başlama.**Āgāz-ı gāzel-hvānī** ile ĥāme-i cān-süz

Abdāla dōnüp bergini terk itdi ōoyındı

(G 221/9-10)

ağende ol: Dolmak**ağende ol:-di**

Medĥ-i ĥarīr-i ĥāme-i gevher-niŋŋardan

Ağende oldu vūs'at-i kevn-i mekān-ı 'ilm

(K 10/81-82)

ağur: Tartıda çok gelen, verinden kaldırılması.**taşınması güç olan.**

O reh-zen-i dil elinden ağur tūfengi maĥūf

Gāzpla 'āŋiķ-ı nā-ŋāda eyleyor paf puf

(G 238/1-2)

āğiŋte-i ĥün ol: Kan iliŋtirmek.**āğiŋte-i ĥün ol: -ma, -sun**

Nice āğiŋte-i ĥün olmasun bismiŋŋeh-i ĥamda

O ōūĥun ĥançer-i ser-tūzinūñ kurbānidur Yaĥyā

(G 229/11-12)

ağız miski: Niŋasta, ŋeker, kitre, misk ve gülsuyu karışımından oluşan bir lokum türüdür.**ağız miski:-i**

Kokarsa ĥabb-ı nebāt-ı lebuñ āğız miski

Ezelde mevhibedür ĥonca-i deĥānıma bū

(G 171/3-4)

ağla: Kederden, teessürden gözyaşı akıtmak.**ağla:-y, -arak**

Müjĥān degül gözimdeki ĥvāhiŋle nā-ĥehān

Küyuñ yolında āğlayarak cism-i nā-tüvān

(Th 1/13-14)

ağla:-maz, -di**Ağlamazdı** aña çeŋm-i rüzĥār

Olmasaydı maĥzar-ı ĥulķ-ı 'azīm

(T 8/3-4)

āĥūs:Kucak.**āĥūs:-ı, -n, -a**

Ol rūĥ-ı revānı göreli dīde-i Meryem

'İŋŋā daĥī āĥūŋına bir bār-ı girāndur

(G 56/11-12)

āĥūs:-u, -m, -a

Tıfl-ı nev-rüsteyedür toĥrısı meylim zīrā

Benüm āĥūŋuma ol kāmēt-i balā ŋıĥmaz

(G 84/7-8)

āĥūŋa al: Kucaklamak.**āĥūŋa al:-ınca****Alınca** 'aks-i dil-beri āĥūŋa eyledi

Emvāc-ı eŋk merdümek-i dīdeye ĥücüm

(G 148/ 5-6)

āĥūŋa al:-up

Sezādur cünbiŋ itse ĥod-be-ĥod ŋimdi ŋāfāsından

Alup āĥūŋa ol ŋim-in-tenī ĥevvāre-i zerrin

(T 11/11-12)

āgūsa gel: Kucağa gelmek.

āgūsa gel:-mez
Derd-i hamyāzeyi çekdirmedin 'uşşāka Belîğ
Mū-miyānı anuñ **āgūsa** muḳaddem **gelmez**
(G 100/13-14)

āgūş-ı cāna al: Can kucağına almak.

āgūş-ı cāna al:-up
Kımat-ı sebze pīçide kıldı tıfl-āsā
Alup şüküfeyi **āgūş-ı cāna** besler şāh
(G 28/13-14)

āgūş-ı dīde: Göz kucağı.

āgūş-ı dīde:-den
Mümkin mi der-kenār o vahşī-mizācı kim
Āgūş-ı dīdeden rem-i āhū gibi akar
(G 234/5-6)

āgūş-ı hāle: Ayın etrafında görülen parlak dairenin kucağı.

āgūş-ı hāle:-den
Olmaz devām-ı vaşl ki bir gün çıkar Belîğ
Māh-ı çehār-deh şebe **āgūş-ı hāleden**
(G 158/17-18)

āgūş-ı ḥasret-i dil-i zār: İnleyen gönlün hasret kucağı.

āgūş-ı ḥasret-i dil-i zār:-ı
Āgūş-ı ḥasret-i dil-i zārı güşād idüp
Mānend-i hāle eyledüm ol māhi der-kenār
(K 12/47-48)

āgūş-ı vaşl: Kavuşma kucağı.

āgūş-ı vaşl:-a
Mümkin olurdu çekse biraz sāğar-ı müli
Āgūş-ı vaşla çekmek o mest-i teğāfüli
(G 214/1-2)

āgūşma al: Kucaklamak.

āgūşma al:-dukça
Bī-muharrık anı **āgūşma alduçça** revā
Şevkden cünbiş ide nāz ile gehvāre-i sīm
(T 22/7-8)

āgyār: Baskaları.

Peştemāl ucu gibi çiyne di 'uşşākımı yār
Taşma kayşı gibi şarkar o miyāna **āgyār**
(Msd 2/13-14)

Uydırır sa pīşine vuşla-i yarı **āgyār**
Şoñra yanuñda dikiş tutmaz o ipsiz mekkār
(Msd 4/11-12)

Gözün aç sāde nigāh eyle nigāra zinhār
Kāpama ferce bulursa biniş eyler **āgyār**
(Msd 4/17-18)

Beni yābāna atar eski pā-buç gibi o yār
Çıkma yoldan sağ ayakkabı degildir **āgyār**
(Msd 5/7-8)

Şakın ber-bād ider fülk-i vişāl-i yarı şan 'atla
Ki **āgyār** eski ḳorşāndur açıḳdan ḳullanur
çatmaz
(G 103/9-10)

Āmed-şüde sedd itse reh-i kūyına **āgyār**
Besdür o bütün semtine ehl-i dile reh dil
(G 145/5-6)

Eger **āgyār** müselmān-ı ḳavīyem dir ise
Ehl-i dil nefret ider ḳāfirün imānından
(G 168/9-10)

Bu şeb tabaşbuş-ı kelbiyye eyleyüp **āgyār**
Ḥarāreti var imiş dil-bere uyuzlandı
(G 215/7-8)

āgyār:-a
Āgyāra ḥāk-i rāhuñı vaşf eylemez göñül
A 'māya şerḥ-i ḥāssa-i tütüfā 'abes
(G 20/23-24)

Kemān itdiyse ḳaddüm pīrlık dünyāda ḡam
çekmem
İdem **āgyāra** sebḳat belki yāruñ pāy-būsında
(G 183/5-6)

Yokdur **āgyāra** bedel ḡam çekici āhen-dil
Ser-i kūyında gice şubḡa dek enşer kesdi
(G 225/7-8)

āgyār:-ı
Belîğ-i zārı nā-şād eyleyüb **āgyārı** şād itdün
Bu güne vaş '-ı nā-ber-cāyı 'tab '-ı nüktedān
çekmez
(G 91/13-14)

āgyār:-uñ
Çatarsa ḳaşların 'uşşāka **āgyāruñ** nifāḳından
Ḳopar bir fitne iki ebruvānuñ ittifāḳından
(G 166/1-2)

Şikest eyler ser-ā-pā nāḡun-ı tedbīrin **āgyāruñ**
O şūḡuñ cānuma pīçidedür cisminde her müyi
(G 210/9-10)

āgyār-ı bī-pervā: Korkusuz rakip.
Ḳazādan tīg-i cevherdār ile ḡafil yetiş yoḡsa
Ṭarīḳ-i ḡilede **āgyār-ı bī-pervā** ṭapān-keşdür
(G 48/11-12)

āgyār-ı denī: Alçak rakip.

Yarı āgyār-ı denī şayda olur zer-gerdān
Ökçe it ḳahr ile ḳuncundan atar ol nā-dān
(Msd 5/25-26)

Ḳıç ayağıdır o **āgyār-ı denī** şeytānuñ
Naḳşı yok destgeḡ-i ḡilede herḡiz anuñ
(Msd 5/37-38)

Naḳd-i dil şarf itse de yolında **āgyār-ı denī**
Ol şeh-i ḡüsne nihāyet dilli bir defter virür
(G 63/11-12)

ağyar-ı dün:-i

Yârûñ hisâba gelmez ise mübtelâları
Ağyar-ı dün almasun âdem hisâbına
 (G 198/9-10)

ağyar-ı kec-nihâd: Mayası bozuk rakip.

Pistân-ı yârî ellese **ağyar-ı kec-nihâd**
 'Âşık tûyınca anı miyânda çöpar fesâd
 (G 33/1-2)

ağyar-ı tebâh: Mahvolmuş rakipler.

Gerçi palançesi yok hârdır o **ağyar-ı tebâh**
 Tolama boynuña efsârî tegeller gümrâh
 (Msd 5/45-46)

ağz: İnsan ve hayvanlarda yemeve, seslenmeye mahsus uzuv.

ağz:-i, -n, -a
 Baksa âyineye hengâm-ı taḥayyürde nigâr
 Tengdür **ağzına** engüşt-i muḥannâ şıgmaz
 (G 84/5-6)

ağz:-i, -n, -da
 Kalur nâ-puhtegân der-bend-i 'âşk **ağzında** bî-
 reh-ber
 Şusuz râh-ı gülûdan mîve olsa nîm-res gitmez
 (G 94/21-22)

Dest-mâl elde hîrâm eyledi **ağzında** sakız
 Çignedi geçdi bizi nâz ile ol kâfir kız
 (G 99/1-2)

Habb-ı nebât-ı la'li degül nisfi şıgmayup
Ağzında kaldı bir şeker-endüde leblebi
 (G 222/3-4)

ağz:-u, -ñ
 Güş itmedi mevzûn sözüni ehl-i suḥan
 Ey kec-dehen eş'âra yakışmaz **ağzuñ**
 (R 17/3-4)

2. Bıçak, kılıç, kama, balta vb. kesici aletlerin kesen tarafı.

ağz:-i, -n, -i
 Acımaz biñ çâk çâk olsa ne var ol âfete
 Zaḥm-ı 'âşık **ağzını** ḥançer açar merhem çapar
 (G 55/7-8)

ağzım sulan: İmrenmek; yeme, içme isteği artmak.

ağzım sulan:-up
Ağzım şulanup dâ'îye-i ḥvâhiş-zerle
 Bir katre düşüp şafḥaya zer-lafzı silindi
 (Kt 32/3-4)

ağzın aç: Alık alık bakmak; konuşmaya başlamak; ağır sözler söylemeye başlamak; azarlamak, paylamak.

ağzın aç:-up

Müdâm **ağzın açup** ḥayretde kalmış pişgâhında
 Cemâl-i âfitâb-ı sâgara dil-dâdedür mînâ
 (G 5/3-4)

ağzın kapat: Kendisine çıkar sağlaması için bir kimseyi susturmak.
 Mâ-cerâyı keşf ider şâyed deḥân-ı zaḥm-ı dil
 'Âşıka bir büse vir ey gonca-leb **ağzın kapat**
 (G 16/7-8)

ağzına al: Söylemek.
ağzına al:-amaz
 Eş'âr-ı düriştî **alamaz ağzına** cânân
 İnceldelim anı dehen-i yâra uyınca
 (G 207/7-8)

ağzına yumruk tık: Konuşamaz hale getirmek, sesi çıkmaz hale getirmek.
ağzına yumruk tık:-sun
 Keşf eyleyor esrârını nâ-maḥreme bülbül
Ṭıksun ne turur gonca anuñ **ağzına yumruk**
 (Kt 39/1-2)

ağzını aç: Alık alık bakmak; konuşmaya başlamak; ağır sözler söylemeye başlamak; azarlamak, paylamak.
ağzını aç:-miş
 Buldum ki **açmış ağzını** ḥayretle ḥâtemüm
 İtdi bu lu'be oldı engüşt ber-deḥân
 (R 19/3-4)

ağzını ara: Öğrenmek istenilen şeyi söyletecek yolda dil kullanmak.
ağzını ara:-ma
 Bed-zebânüñ **arama ağzını** germ-ülfet olup
 Künc-i surâḥda engüşte irür çarbet-i niş
 (G 110/9-10)

ağzını kapa: Kendisine çıkar sağlaması için bir kimseyi susturmak.
ağzını kapa:-maz
Çapamaz zaḥm-ı dilüñ **ağzını** iḳbâl-i cihan
 Vaşl-ı seyl-âb olamaz dâḥil-i hamyâze-i mevc
 (G 22/7-8)

ağzıñuñ kopçasını düşür: Susmak.
 Belig **kopçasını düşür ağzıñuñ** zirâ
 Cihânda şimdi geçer müsikî yerine sükût
 (G 19/11-12)

ağzıñı aç: Alık alık bakmak; konuşmaya başlamak; ağır sözler söylemeye başlamak; azarlamak, paylamak.
 Mânend-i gül **aç ağzıñı** ey gonca-dehen
 Bülbül gibi biñ nükte bilürsin söyle
 (R 9/3-4)

âh: Fervat.

Şad **âh** kim o gülbün-i gülşen-serây-ı cân
 Gül-berg-i 'ömrüñ itdi hebâ şarşar-ı ḥazân
 (Tb 1/41-42)

Dirîgâ Akovalı-zâde Hâtem gitdi elden **âh**
Göñül kan ile tolsun sine dâ'im pür-figân olsun
(T 2/1-2)

Ne 'aceb Çekmeceli dil-bere düş oldık **âh**
Hemen kayışını alur 'aşığı sırtından o mäh
(Msd 2/19/20)

Şad **âh** zaħm-ı hançer-i mesmüm-ı miħnete
Kim yok derün-ı dürc-i etibbâda bir devâ
(K 2/95-96)

Şad **âh** kim o gülbün-i baĝ-ı velâyeti
Pejmurde eyledi sitem-i ceş-ı eşkiyâ
(K 2/123-124)

Âh eyle güş-vâr muṭrıbdâ kim beni
Aşüfte itdi 'aklı başından idüp cüdâ
(K 2/167-168)

Ne çäre küllü şey'un hâlikün tahtındadır 'âlem
Bu vech üzre dizildi perde-i kânûni çarhuñ **âh**
(T 6/5-6)

Şad **âh** kim bu pîre-zen-i fitne-zây-ı çarħ
Olmış belâ-yı mübrem-i rûħ-ı revân-ı 'ilm
(K 10/119-120)

Sad **âh** kim hadîka-i dilde gubârdan
Biħ-i nihâl-vürüd-ı elem oldu üstüvâr
(K 12/67-68)

Didiler **âh** ile ana târiħ
'Adne 'azm itdi rûħın İbrâhim 1170
(T 14/11-12)

Dilde hayâl-i hâl-i ruħ-ı kamet-i bülend
Her gice **âh** ile ataram yıldıza kemend
(G 34/1-2)

Dil nâlesâzdur ser-i zülf-i nigârda
Erbâb-ı 'aşkuñ **âh** u enîni seherdedür
(G 39/13-14)

O kadar gözlerini **âh** okı yıldırımış kim
Göz kapar havf ile şeb tâ-be-seher yıldızlar
(G 57/9-10)

'Aceb mi olsa perîşân seherde sünbülveş
Belîg-i gam-zede her gice **âh** kâkül dir
(G 72/13-14)

Bülbül ü kumrıye bu bâĝda yer kalmadı **âh**
Serv-i ra'nâyâ zaĝan kondı nihâl-i güle zâĝ
(G 125/3-4)

Elüne şâne alup başdan araħ-çini çıkar
Diyeler Rüm u 'Acem âh o kâkül perçem
(G 154/9-10)

Mülk-i 'ademde **âh** ile mânend-i gird-bâd
Ayende cân bu deşt-i fenâyâ revende cân
(G 156/13-14)

Ey vâý geçdi 'ömr-i 'azîz **âh** u vâh ile
Cürmi nedür ki ehl-i dilün ħurrem olmasun
(G 157/13-14)

Bülbül seherde germ olıcaħ **âh** u nâleden
Tebhâle-dâr olur dehen-i gonca jâleden
(G 158/1-2)

Ümmîd-i akçe eyleyerek **âh** u zâr ile
Çeşmüm ağardı akçe gibi intizâr ile
(G 184/1-2)

Cihân erbâb-ı cehle sürdur dânyâ mâtemdür
Olur ekşer anuñçün ehl-i taḅ'uñ **âh** beytinde
(G 206/7-8)

Mânend-i çeşm-i mürde nice zâlimün Belîg
Gördün kapandı **âh** ile bâb-ı güşâdesi
(G 226/15-16)

âh:-dan
Nümâyândur lebümde **âhdan** tebhâleler bi-'ad
İder peydâ ħabâb-ı mevci oldıkça şabâ müsted
(G 32/1-2)

âh:-ı
Baña **âhı** ile âteş-nümâ-yı tiziş-i kaħrı
Olur mânend-i zîbak lerze-efgen mevc-i ħârâyâ
(K 9/51-52)

âh:-ı, -m
Güm-geşte kîse düd ile **âhum** çeküp 'âlem
Kırdı sipâh-ı keyfimi bi'l-cümle dil kese
(Kt 23/1-2)

âh:-ı, -muz, -uñ
Kadd-i bülend ü zülf-i dirâzın gamındayuz
8. Bir ucı gökde **âhumuzuñ** biri yerdedür
(G 39/7-8)

âh:-u, -m
Hayâl-i kadd-i mevzünüñla **âhum** naħl-i ser-
keşdür
Baña gülşende sensüz mevc-i bü zencîr-i âteşdür
(G 48/1-2)

Her müyü tende naħl-i tecellî-nigâr ider
Dâmân-ı çarħı **âhum** ile pür-şerer idem
(Tb 2/85-86)

Helâküm ol bütün bîmâri-i çeşm-i siyâhından
Seherde korĝarum zaħmet virür **âhum**
Mesîhâ'ya
(K 9/5-6)

âh eyle: Acı ile içini çekmek.

âh eyle:-y, -erek

Ĥâke düşse ciĝeri pâresi **âh eyleyerek**
Nice şabr eyleye bu derde cihânda şâbir
(T 9/17-18)

āh eyle:-y, -üp

Beligā fevtine **āh eyleyüp** hātif didi tārīḡ
Ḥasan Beg cennet-i a'lāda yā Rab bula
meskengāh 1116

(T 6/9-10)

āh id: Acı ile içini çekmek.

āh id:-er

Luḡfuñūñ aşıkıdır **āh ider** atlasa tüfeng
Tütünü göklere peyveste olur bī-pervā

(T 13/25-26)

āh id:-erek

Fevtine düşdi Belig **āh iderek** bu tārīḡ
Cennet-i 'adni mekān eyledi 'Abdü'l-kādir 1164
(T 9/21-22)

āh id:-üp

Dem-i mu'ciz-beyanı lafz-ı hüsnin eylese taqrir
Düşer bir **āh idüp** ḡāk üzre rüy-ı şafḡa-i taşvır
(Msd 1/19-20)

Lāyık mı **āh idüp** felege bir iş itmeyem
Dā'im muḡālif itdügi kavli işitmeyem

(Tb 2/119-120)

Eger kelām-ı revān-bāḡş-ı la'lün eylese gūş

Bir **āh idüp** yıkılır ḡāke şafḡhadan taşvır
(K 6/3-4)

Āh idüp tārīḡ için didim Belig
Tāzelikte gitdi dünyādan Selim 1165
(T 8/13-14)

āh it: Acı ile içini çekmek.

āh it:-se, -m

Yanar ḡavf eylerüm dilde ḡayālün
Eger bir kerre **āh itsem** yürekden

(G 160/3-4)

āh u figān it: Haykırp baḡırmak.

āh u figān it:-me

Ey gönül itme cunūn-ı 'aşk ile **āh u figān**
Dilde mestür eyle iḡşā olmasun sırr-ı nihān

(Ş 2/13-14)

ahālī-i cināna ol: Dünya erbablari olmak.

ahālī-i cināna ol:-acaḡ

Ḥuddām olacaḡ yarın **ahālī-i cināna**
Var ise eger Badradaki muḡ-beḡegāndur

(G 56/5-6)

ahālī-i zemīn u āsmān: Yerin ve göğün halkı.

'İbādu'llāha luḡf u şefkatün fehm eyleyüp 'ālem
Ahālī-i zemīn u āsmān olsun du'ā-gūsı

(K 3/85-86)

āhār: Hattatların kullandıkları kağıda sürülen nişastalı yumurta.

āhār:-dan

Ser-i tār-ı nigeḡ ber-geştedür çin-i cebinünden
Ḥıram itmez ḡalem **āhardan** levḡ üzre çin olsa
(196/11-12)

ahbāb: Dostlar, bildik, tanıdık, sevilen kimseler.

Sāl-i tārīḡini diger **ahbāb**

Didiler kim maḡām-ı zıkrullāh
(T 12/29-30)

Virselers bāde-i gülgün yirine āb-ı ḡayāt

Ölümümdür benüm **ahbāb** ile meclisde bugün
(G 14/3-4)

ahbāb:-a

Belig ümmid-i iḡşān ile maḡbūn olmasun dil
kim

Kibāruñ kīmyā-yı luḡfi **ahbāba** tarāmündür
(G 47/13-14)

Bu ḡazelde yine şirin-kelimāt ile Belig

Mā-ḡaşal pīş-nihād eyledi **ahbāba** simāt
(G 118/15-16)

ahbāb:-ı

Dimesün kimse bir **ahbābı** görüp
Leyse fiḡā mine'l-ahbābi sivāḡ

(T 23/27-28)

Mey-i rengin-i mazmūn itdi ḡarf-i kāse-dārın
pür

Belig **ahbābı** ser-mest eyledi beyt-i muşanna'da
(G173/15-16)

ahbāb:-ı, -n, -a

Muḡıbb-i şādık odur muḡtezā-yı ḡāl üzre
Yā şarf-ı māl ide **ahbābına** yā bezl-i vücūd
(G 35/3-4)

Bī-ḡaleb-i hīzüm 'atasıyla şitā-hengāmı

Ḳıldı **ahbābını** 'Osman Big Efendi mesrūr
(Kt 48/1-2)

ahbāb:-uñ

Çiçekli bir kumāş-ı tāze düşdi kāle-i tārīḡ

Bu cāy-ı bī-bedel merḡüb ola beyninde

ahbābuñ 1167

(T 25/19-20)

ahbāb-ı nükte-perver: Nükteci dost.

ahbāb-ı nükte-perver:-e

Ahbāb-ı nükte-pervere dā'im budur sözüüm

Sevmem vefası olmayanı görmesün gözüüm
(Tb 2/109)

ahbāb-ı sāfi-dil: Saf gönüllü dostlar.

Hemān-dem cān atar şebnem gibi **ahbāb-ı sāfi-dil**

Görünce ḡumḡuraḡ-ı vaz'ını dükkān-ı pür-tābuñ
(T 25/3-4)

‘ahd: Yemin.

‘ahd:-*ü, -n, -de*
Perişanlık ser-a-pâ haqq olup levh-i havâtırdan
Yazar ‘ahdünde cem‘iyetle şâ‘ir zülf-i dildârı
(K 4/33-34)

‘ahd:-*i, -n, -de*
Simyâveş gülşen-i ‘âlemde nâ-peydâ iken
Tutdı ‘ahdinde meşâmı mevce-i büy-i vefâ
(T 28/25-26)

‘ahd-i bezm: Meclis yemini.

‘ahd-i bezm:-*e*
Peymân-şikenlik itmeği meşk eyleyüp gönül
‘Ahd-i bezme kâhil olup eylemez vefâ
(K 2/181-182)

ahd-i ezel: Önceki zaman.

‘ahd-i ezel:-*de*
Perverde itdi ‘ahd-i ezelde vücüdını
Baht-ı fezâ-yı nâdire-dân tev‘emân-ı ‘ilm
(K 10/77-78)

‘ahd-i şeyb: İhtiyarlık zamanı.

‘ahd-i şeyb:-*de*
İkbâl ü baht bî-mezedür ‘ahd-i şeybde
Hengâm-ı rûze gelse dile iştihâ ‘abeş
(G 20/5-6)

âhen: Demir.

Endîşe-i küyüñla dili kıble-nümânüñ
‘Ahen ise dîtrer yine elbette yürekdür
(G 59/17-18)

Getürür cünbişe ‘âhen dili bu cezbe-i ‘aşk
Süzeni raqş ile âşüfte ider mîknâts
(G 105/7-8)

âhen ol: Demir olmak.

‘âhen ol:-*sa*
Belîğ gönümümü ‘âhen olsa da eridir
Şadâ-yı nây-i ciger-süz u nağme-i Dâvud
(G 35/17-18)

âhen-dil: Gönlü demir gibi katı.

Yokdur ağıyara bedel gam çekici ‘âhen-dil
Ser-i küyünda gice şubha dek enşer kesdi
(G 225/7-8)

âhen-dilân it: Kahraman yapmak.

‘âhen-dilân it:-*se, -ler*
‘Aceb mi itseler ‘âhen-dilân birbirine yârî
Olar engüştväne sözünüñ dâ‘im kafâ-dârı
(G 217/1-2)

aheng-i pây-ı na ‘l-i zer-küb: Yıldızlı nahn ayaktaki uyumlu sesi.

Semend-i ‘azminüñ aheng-i pây-ı na ‘l-i zer-
kübı
Pür itdi kâse-i çinî gibi bu çarh-ı devvârı
(K 4/11-12)

âher: Sonunda.

Şefâsâz-e ezel derd u devâ râ midehed bâhem
Loab-e mâr râ âher devâ ez mohrey-e mâr est
(G 242/5-6)

âhere vir Başkasına vermek.

‘âhere vir:-*dü, -ñ*
Destümden alduñ ol güheri virdüñ âhere
Ey çarh-ı sifle baña bu rütbe gâdir nedir
(G 79/11-12)

ahfâz-nâ: Alçak gönüllülerimiz.

Yâ Rab be-ğavâşş-ı eşer-i tûziş-i âsmâ
‘Ahfâz-nâ mine‘l-fakr ve ec‘alnâ ganiyyâ
(Mf 36/1-2)

âh-ı âtesnâk: Atesli ah.

‘âh-ı âtesnâk:-*den*
Bu maktelgehde ekşer ‘aşıkın başı gider ammâ
Serinde ‘âh-ı âtesnâkden bir âl fes gitmez
(G 94/13-14)

âh-ı ğarîb: Zavallı ah.

Yaparsa zulm ile zâlim binâ-yı Şeddâdı
Anı ğarâba bir ‘âh-ı ğarîb olur bâ‘iş
(G 21)

âh-ı sîne: Kalbin derinliklerinden gelen yas.

‘âh-ı sîne:-*den*
Eşer aqîbi gelür ‘âh-ı sînedden gül-bâng
Şadâdan evvel alur menziline dâne-i tûb
(G 12/3-4)

âh-ı şu‘le-hîz: Coskun ahın alevi.

Cem‘ eyle kendüñi seher ey ‘âh-ı şu‘le-hîz
Eflâk-i heftüme seferüñ yok midür senüñ
(G 138/9-10)

âh-ı süz-efken: Ates saçan ah.

‘âh-ı süz-efken:-*i*
Berğ-i hâtif gibi ğaddâra mükâfâtından
‘Âh-ı süz-efkeni ğaddâra çeker mağdürüñ
(G 135/7-8)

âh-ı ‘uşşâk: Aşıkların ahı.

‘âh-ı ‘uşşâka:-*a*
‘Âh-ı ‘uşşâka tayanmaz eflâk
İster ‘âbid ola ister fâsık
(G 134/7-8)

âhir:1. Sonunda, nihayet

‘âhir:
Tüylerim ürperür ol hâleti görsem her bâr
Böyle cünbişe olur korğarum ‘âhir der-kâr
(Msd 2/15-16)

Seni rüsvây iderler dür-bâş-ı men‘ ile ‘âhir
Bilâ-da‘vet oturma ğvanına ğayırın zübâbâsâ
(G 4/11-12)

Açup her bir dehân-ı hoğka-i işğüfeyi ‘âhir
Riyâz-ı dehri kıldı reşksâz-ı sük-ı ‘attarı
(K 4/39-40)

- Bu şeb var ey hayâl-i bî-vefâ-yı yâr kim **âhîr**
Senüñle kaldı faşl-ı müdde'â dîvân-ı Paşaya
(K 9/41-42)
- Hudâvendâ hezâr endîşe-i cân-süz ile **âhîr**
Felekden dergeh-i vâlâña geldüm 'arz-ı şekvâya
(K 9/63-64)
- Celâlü'd-dîn-i Rümî gibi ser-gerdân olup **âhîr**
Gubâr-ı gird-bâd-ı cismüñi Rûma eteklik yap
(G 10/3-4)
- İdüp gurbetde **âhîr** hâne-i bî-minneti mesken
Derünüm hâr-hâr-ı derd ü miñnet pür-hırâş itdi
(Kt 12/1-2)
- Döküldi kevkeb-âsâ hoş-dilân anı temâşâya
Musahhar itdi **âhîr** müşterîsin çarh-ı dülâbuñ
(T 25/5-6)
- Şaşdı dellâk görüp anı yolından şapdı
Vaz'-ı na'leyn iderek ol büte **âhîr** tapdı
(Msd 3/15-16)
- Kâm-bahşi-i vişâlünle olurken dil-firîb
Bitdi **âhîr** sebz-i haţtuñ va'de-i kemmün ile
(G 178/5-6)
- 2. Sonsuza kadar, ebediyen**
Zülfün ki indi tâ kemer-i zer-nişâne dek
Tül u dirâz-ı fitnedir **âhîr** zamâne dek
(G 137/1-2)
- Vağtiyle ecel-i hâke seni indirir **âhîr**
'İsî gibi çıksañ da eger çarh-ı berine
(G 197/11-12)
- âhîr eyle: Sonsuz eylemek.**
âhîr eyle:-y, -üp
Bu gülzâr-ı fenâdan 'azm-i tañkik **eyleyüp âhîr**
Miyâne dâmenün ber-çide kılmış serv-i dil-cüsü
(K 3/11-12)
- âhîr kopar:** Bir şeye çok kızarak bağırıp
çağırarak, feryat etmek.
âhîr kopar:-dı
âhîr kopardı kavğâ-i bâzû-yı merg ile
Bîh-i nihâl-i ma'rifeti çarh-ı bî-amân
(Tb 1/47-48)
- âhîr-i kâr: Kazancın sonu.**
Kafes-i teng-i bedende şıkılup **âhîr-i kâr**
Oldı uçmağa anuñ bülbül-i rûhı tã'ir
(T 9/9-10)
- Hınâ-yı dest-i mañbübân gibi gafletle **âhîr-kâr**
Çıkar elden tıyulmaz bezm-i 'aşkuñ câm-ı
serşârı
(K 4/53-54)
- âhîr-zamân: Dünyanın son zamanı ve son devresi.**
âhîr-zamân fitne-i hüsne nişânedür
Yârüñ ki hâli ahter-i dînbâle-dâr ola
(G 181/13-14)
- âhker: Atesli kül, kül ile karışık ince kor.**
Yanup cismüm kül olsa nâr-ı 'aşkuñla yer
altında
Söyünmez süz-ı dil **âhker** gibi hâkister altında
(G 190/1-2)
- âhker ne yapar mahzen-i bârûta koyınca:** Barut
patlayıcı bir maddedir, ateş alınca patlar. Bunun
için ateşle barut bir arada bulunmaz. Birbiriyle
geçinme olanağı olmayan iki kişi bir arada
yapamazlar; bu söz biri kız biri erkek iki gencin
bir arada yalnız bulunmasındaki tehlikeye işaret
etmek için söylenir.
âhker ne yapar mahzen-i bârûta koyınca:-ınca
Bî-fitne degül dilde hayâl-i leb-i dil-ber
âhker ne yapar mahzen-i bârûta koyunca
(G 204/5-6)
- ahlât: Serbet.**
Eylemez cisme işâbet marâz-ı rûhânî
Çâr-yârüñ olıcak hubbı musâvî **ahlât**
(G 118/13-14)
- ahmed ağâ: Özel isim.**
Sâl-i itmâmına didim târih
Yapdı **Ahmed Ağâ** bu evvânı 1167
(T 4/41-42)
- Mefhar-i nesl-i düde-i Hitmân
Ahmed Ağâ o Hâtem-i şânî
(T 4/1-2)
- Kibârüñ mefharı **Ahmed Ağâ** kim âb-ı lutfuyla
İder dânişverânüñ dilde dâ'im âteşin teskîn
(T 11/1-2)
- Ahmed Ağâ** hazîne-dâr ol kim
Hüsni-i hulqına yoğ idi pâyân
(T 18/3-4)
- Harf-i menkût ile didi târih
"Oldı 'uqbâya **Ahmed Ağâ** revân" 1172
(T 18/9-10)
- Hâtemân-zâdelerün eşbehi **Ahmed Ağâ** kim
Dehre anuñ gibi bir zât-ı mükerrem gelmez
(G 100/15-16)
- ahmed ağâ:-nuñ**
Ahmed Ağânüñ himmeti var ola Belîgâ
Kim bâ'îş-i nev-zemzeme-i kilki beyândur
(G 56/17-18)
- Belîg **Ahmed Ağânüñ** bende-i ihsâniyum dâ'im
Füzün olsun cihânda dâ'imâ devletle ikbâli
(G 209/17-18)
- ahmed ağâ-yı kâmkâr: Muradına ermiş Ahmet Ağâ.**
Menba'-ı cüd u kerem **Ahmed Ağâ-yı kâmkâr**
Fî-sebîli'llâh ider hayrâta sa'-yı bî-riyâ
(T 3/1-2)

ahmed efendi: Özel isim.

Belîgâ 'azm-i 'uqbâ eyleyince didiler târih
Resûl-ı Ekreme **Ahmed Efendi** hem-civâr olsun
1127
(T 2/9-10)

ahmed vefâ: Özel isim.

Didiler târih-i mevlûdın du 'â-güyân Belîg
Râz-ı dânişle ferîd-i 'âhd ola **Ahmed Vefâ**
(T 28/37-38)

aşşâm: Aksam.

Külhânı yaqdı hamâma girüp ol bedr-i tamâm
Nice pertev viricek bezme görürsün aşşâm
(Msd 3/29-30)

aşşâm:-a

Ne 'aceb beklese hengâm-ı haţuñ 'âşık-ı zâr
İntizâr üzre olur şâ'im olan **aşşama**
(G 194/3-4)

aşsene'l-verâ: En güzel mahluk.

Yâ vârişe 'l-e' imme ve yâ eşrefe'l-ümem
Yâ menba '-ı kerâmet ve yâ **aşsene'l-verâ**
(K 2/157-158)

aşsent: Aferin , bravo.

Aşsent ey hüceste-i tûñ-i hoş-makâl
Olsun cihânda bendelerüñ zümre-i kemâl
(Th 1/31-32)

aşsenü'l-kaşas-i yûsuf u züleyhâ: En güzel kıssa.**Hız. Yusuf'un hikâyesini anlatan hikâve.**

aşsenü'l-kaşas-i yûsuf u züleyhâ:-dur
Fesâne olsa da elbette diñlenür şuhânım
Ki **aşsenü'l-kaşas-i Yûsuf u Züleyhâdur**
(K 5/77-78)

ahter: Yıldız, kevkeb.

ahter:-ü, -m, -den
O şühuñ dâne-i hâl-i ruñundan feyz-yâb olmuş
Felekte **ahterümden** gayrı yoqdur bir siyeh
kevkeb
(G 11/3-4)

ahter:-i, -n, -e

Atamaz zür-ı feţânetle kemend-i pervâz
Paye-i baht-ı bülend **ahterine** fehm-i hakîm
(T 22/13-14)

ahterân: Yıldızlar.

Mânend-i serv gülbün-i ikbâli **ahterân**
Olsun miyân-ı ravza-i devletde pây-dâr
(K 12/183-184)

ahter-i burc-ı sa'âdet: Mutluluk burcunun yıldızı.

ahter-i burc-ı sa'âdet:-dür
Egerçi hâl-i cebheñ **ahter-i burc-ı sa'âdetdür**
Karardı tâbiş-i mihr-i ruñuñla ihtirâkından
(G 166/5-6)

ahter-i dünbâle-dâr ol: Kuyruklu yıldız olmak.

ahter-i dünbâle-dâr ol:-a
Ahtir-zamân fitne-i hüsne nişânedür
Yârûñ ki hâlî **ahter-i dünbâle-dâr ola**
(G 181/13-14)

âhü: 1. Güzel, sevgili.

O çeşm-i haste zîr-i tîg-i ebrûsında cânânüñ
Yatur güyâ ki bismilgehde **âhü** hançer altında
(G 190/3-4)

2. Ceylan.

Hudhud-e şecer be tîr-e seyyâd oftend ez gayret
Eger mibined **âhü** dîde an zîr-e ebrû râ
(G 243/9-10)

âhum çek: Derin bir keder veya özlemle içten
gelerek ah demek.

âhum çek:-er

Yoqdur ocağda bir çubum ammâ ki rüz u şeb
Âteş duñânına bedel **âhum çeker** 'âlem
(Kt 52/1-2)

âhü-rev: Ahu gibi giden.

Âhü-rev oldı reng-i nigâh-ı remîdesi
Çifte gazâl-i deşt-i Hötendür dü-dîdesi
(G 231/1-2)

âhü-yı deşt-i işve: Naz çölünün ahusu.

âhü-yı deşt-i işve:-dür
Eyler güriş bulsa da yâri rakîb-i seg
Âhü-yı deşt-i işvedür ol yollı izlidür
(G 80/13-14)

âhü-yı murâdât: İstekler ahusu.

Şayyâd-ı kühen buldurur elbette Belîg
Âhü-yı murâdâtını Eski Zağra
(R 20/3-4)

âhvâl: Durum, husus, vaziyet.

âhvâl:-i

Ey dâver-i dâr **İstekler ahusu.**
âb-ı himem kıt'adan ikdam
İrfân ile bu bendenüñ **âhvâli** bilindi
(Kt 32/1-2)

âhvâl-i ehl-i dâniş: Bilgi sahiplerinin vaziyeti.

âhvâl-i ehl-i dâniş:-e
Âhvâl-i ehl-i dânişe 'ibretle nâzır ol
Dünyâda zillet ister iseñ şimdi şâ'ir ol
(G 142/1-2)

âhvâl-i pür-melâl: Gam ve kederle dolu durum.

âhvâl-i pür-melâl:-ü, -ñ, -i
Yitmez nuñd-ı eşk ile iş eylesek be-farz
Âhvâl-i pür-melâlünü şâh-ı cihâna 'arz
(G 116/1-2)

âhz eyle: Kabul etmek.

âhz eyle:-düg, -üñ

Redd idem gerdânüne büse-i düzdideyi gel
Tuyılınca virür **âhz eyledügün** hırsızlar
(G 57/7-8)

ahz id:Kabul etmek.**ahz id:-er**

Şanmañ ki o büt naqd-i firāvānum **ider ahz**
Bir büse için bulsa eger cānum **ider ahz**

(G 38/1-2)

‘İsī-dem-i deyr-i kühenüm vaqt-i cüdāyī
N’eyler uzadup destini dāmānum **ider ahz**

(G 38/3-4)

Çeşmümden eger gitmege kaşd itse hayālūñ
Dāmānını ser-pençe-i müjgānum **ider ahz**

(G 38/5-6)

Meyl eyler ise ğayra komaz bendeñi ğayret
Hışm ile hayālūñde girībānum **ider ahz**

(G 38/7-8)

Hıfz eyleyemem sīnede naqd-i dil ü cānı
Bir gün olur elbet anı cānānum **ider ahz**

(G 38/9-10)

Qadr-i güher-i nazmı bilen kimse Belīgā
Biñ cān ile gencīne-i dīvanum **ider ahz**

(G 38/11-12)

‘a-i dü-zebān: İki dilli a.

Bu nazma var ise söz söyle haşma buldursun
Yerā ‘a-i dü-zebān ile müdde ‘āya sübüt

(G 19/9-10)

‘aks: Yansıma.**‘aks:-sü, -ñ**

Nice ‘aşıklarūñ taqāt getirsin rişte-i cānı
Ki ‘aksūñ cevher-i mir’āti āteş-dīde mü eyler

(G 62/5-6)

ak: 1. (Sıvılar veya ufak tâneli maddeler için)**Bulunduğu verden daha alçak bir vere doğru****gitmek, vukarıdan aşağıya doğru düşmek.****aq:-ar.**

Gözümde katre-i hūn-ābı şanmañuz nemdür
‘izārum üzre **aqar** bende bilmezem nemdür

(G 166/1-2)

Gümüşden serve beñzer qaddi kim pāy-ı dil-
ārāya

Aqar şu gibi dā’im ehl-i ‘aşkuñ tab’ı meyyāli

(G 209/3-4)

aq:-dı

Aqdı şu pāyına ol serv-i şanavber boyuñ
Tāze tāze şuladı kākül-i sünbül-mūyuñ

(Msd 3/31-32)

Ol gülsitān-ı bāğ-ı vefāyı görünce dil

Aqdı o demde pāyına mānend-i cūybār

(K 12/45-46)

Çıqup fevvāreden pür-tāb ider bālāya şir-i āb
Meger kim göñli **aqdı** taq-ı pür-zībāsına anuñ

(T 25/9-10)

aq:-ma, -sun

‘Aşık odur ki mecma ‘-ı hūbāna bakmasun
Mānend-i āb pāyına her servūñ **aqmasun**

(G 163/1-2)

aq:-sun

Niçün ifşā ider bīgāneye renc-i diltārı
Qo **aqsun** eşk-i gülgün dīdelerden hūn-ı
fāsiddür

(G 43/7-8)

aq:-up

Ruñından hoy **aqup** zīr-i zenaħda pāyidār olmış
Mu ‘allaq kaṭredür mir’āt-i tūb-ı ğabğab-ı dil-ber

(G 70/3-4)

2. Akmak, (gözyaşı) dökmek.**aq:-ar**

Naqd-i sirişki dīdemüzūñ cū gibi aqar
İrād yok maşārıfımız şu gibi **aqar**

(G 234/1-2)

aq:-an

Ebrūvānum iki göz cisr-i metīndür gūyā
Dem-be-dem anda **aqan** göz yaşı deryāçe-i Şat

(G 119/7-8)

aq:-sa

N’ola dilden gül-āb-ı eşk-i telhūm **aqsa** yek-
pāre

Bu şīşe pārelendi germī-i nār-ı firākından

(G 166/11-12)

3. Boya birbirine karışmak.**aq:-ar**

Dikkat olınsa mevc-i melāħāt ol āfetūñ
Ḥaṭṭ-ı lebinde vesme-i ebrū gibi **aqar**

(G 234/3-4)

4. Art arda ve toplu olarak gitmek.**aq:-ar**

Mümkin mi der-kenār o vaḥşī-mizācı kim
Ağūş-ı dīdeden rem-i āhū gibi **aqar**

(G 234/5-6)

5. Dökülmek.**aq:-ar**

Pervāza bāl açup müjeden zāğ-ı çeşmüme
Şahrā-yı intizāra peristū gibi **aqar**

(G 234/7-8)

7. Yazmak.**aq:-dı**

Gülşen-i hūsn-i ḥaṭuñ ezhārımı sīr-āb idüp
Çār-mışra ‘ **aqdı** bu dert-i ḥāmeden āb-ı hayāt

(Kt 46/3-4)

aqan şular tur: İtiraz edememek, söyleyecek
sözü kalmamak.

aqan şular tur:-ur

Belīğ ‘aceb mi görenler qalursa hayretde
Bu nazm-ı pāk-i selīse **turur aqan şular**

(G 83/11-12)

akarsu: Nehir, dere, çav, ırmak gibi devamlı akıp giden su.**akarsu:-dur**Safha gülşen iki mışra' serv-i dil-cüdur baña
Mışra' muñ beyti güyâ bir **akarsudur** baña

(R 22/1-2)

akça: Para.**akça:-m, -uñ****Akçamuñ** ismi zebānumda mükerrer ammā
Kımyâ gibi degül belli vücud u 'ademi

(K 7/17-18)

akce: Para.Çil **akçe** gibi beñler zeyn idüp ol vech-i berrâkı
Bu nisbetle o şüha şâygāndur çilli itlâkı

(Msd 1/ 25-26)

Olsun fidâ-yı şahid ü mey cümle **akçe** pul
Kurtul cihānda vesveseden mest-i bî-ħod ol

(Tb 2/129-130)

Fermān olınan akçeden oldı baña haşıl
Altun yirine dāğ-ı dil **akçe** yirine eşk

(Kt 6/3-4)

Dikkatle eyledüm niçe biñ kere cüst u cū
Ne **akçe** var bu yirde ne bir fûls-i mâhî var

(Kt 34/1-2)

Ümmid-i **akçe** eyleyerek âh u zâr ile
Çeşmüm ağardı **akçe** gibi intizâr ile

(G 184/1-2)

Erbâb-ı 'aşk istemez 'âlemde **akçe** pül
Râhat bırakşalar bu dil-i dağ-dâr ile

(G 184/3-4)

akçe:-denFermān olınan akçeden oldı baña haşıl
Altun yirine dāğ-ı dil **akçe** yirine eşk

(K 6/3-4)

akçeleri dök:Para vermek.**akçeleri dök:-üp**Çünkü hammāma giren kimse Belīgā terler
Müzd-i hammāma **döküp akçeleri** ol dil-ber

(Msd 3/51-52)

akd: Bağlama, düğümleme.**akd:-a**Hâl-i siyeh-i gerden-i dil-dâr ol **akda**
Bir kara 'Arab-beççe gibi ara Bulağda

(G 179/1-2)

akdem: Önce, evvel.Bādranuñ şehrinde vâk'ı bir müferrih iskele
Bundan **akdem** âbsuz olmışdı cāy-ı tengnâ

(T 3/3-4)

akdeñizli: Bevaz.**akdeñizli:-dür**Eşkümle oldı perdesi kirbäsveş sefid
Güyâ sevâd-ı merdüm-i çeşm **Akdeñizlidür**

(G 80/11-12)

'akd-ı kâr-ı devlet: Devlete para bağlanması.**'akd-ı kâr-ı devlet:**Feylesofānuñ şikest olmuş bütün nâhunları
Hâl ü **'akd-ı kâr-ı devlet** hep yed-i rüşvetdedür

(G 64/9-10)

'akd-i mahabbet: Sevgi bağı.**'akd-i mahabbet:**Sâkî mey ile **'akd-i mahabbet** cedid olur
Lâf-ı vefâda her bir ehibbâ ferid olur

(Tb 2/101/102)

'akbet: Sonunda, nihayet.Şaşırup hafta-yı başın oldı o fettāna nedim
'**Akbet** eyledi dil-dāra şakalın teslim

(Msd 2/27-28)

Dāne-i hāline eylerse bu eşnada nazar
Mürğ-i dil kırtulamaz **'akbet** ol dāma düşer

(Msd 2/53-54)

Hayretle **'akbet** bu temāşâ-yı pür-şikest
Kıldı rüfû-yı pîrehen-i ğafletüm kabâ

(K 2/21-22)

İtdiler fâ'idesüz müşteriyāni ta'zib
'**Akbet** kalmadı ol mehde bu evzâ'a şekib

(Msd 5/51-52)

Zür-âzmâ-yı küt-ı zemilinden **'akbet**
Ham-geşte oldı 'acz ile püşt-i kemān-ı 'ilm

(K 10/23-24)

Almak ister nakşını âyine-yi rüşen güher
'**Akbet** bu şüreti bir kâlîba ifrâğ ider

(Mf 30/1-2)

Çekerek halkâ-i tevhîde perî-rûları şeyh
'**Akbet** öyle za'if oldı ki bir hü çekemez

(Mf 32/1-2)

Cihānda zulm itdün **'akbet** bisyâr olur zîrâ
Buni işrâb ider dîbâda neşr-i kaṭra-i revgān

(Mf 62/1-2)

Yüz virür kim çıkara nakşını yāruñ mir'ât
'**Akbet** şüreti bir kâlîbe eyler ifrâğ

(G 125/7-8)

Düşdük vaṭan vaṭan diyerek **'akbet** yola
Şad e'l-vedâ' nükhet-i hâk-i Sitānbulâ

(G 181/1-2)

Ākbet kendüye zehr-âbe olur şerbet-i nuş
Her kimün yoḥsa derünında ğam-ı tākāt-i nîş

(G 110/13-14)

'akıbet-endiş it: Sonunu mülâhaza etmek.

'akıbet-endiş it:-di

Haş-ı nev-hâste nüş-ı lebi pür-niş itdi
Kaçı çok sâde-dili **'akıbet-endiş itdi**

(G 223/1-2)

'akıbetü'l-emr: İşin sonu.

Ey meykede mest-i mey-i işret olanlar
Kısmetlerüñüz **'akıbetü'l-emr** kötekdür

(G 236/9-10)

'akıbi gel: Bir diğerinin arkasından gelmek.

'akıbi gel:-ür

Eser **'akıbi gelür** âh-ı sîneden gül-bâng
Şadâdan evvel alur menzilinî dâne-i tûb

(G 12/3-4)

**'akıbinde: Bir şeyin arkasından gelen veya arkası
sıra giden (sev), takip eden, takipçi.**

İder bî-câ tebessüm çîn-i ebrünun **'akıbinde**
Murâdı ol mehûñ 'uşşâka istîgnâ midur bilmem

(G 155/5-6)

'akidesi boz: Doğru bilinen bir inanış veya
gidişten ayrılmak.

'akidesi bozık:-ık, -dır

Güftâr-ı şeyh bezme şeker-rîz olursa da
Olman firîb-ğorde **bozıkdır 'akidesi**

(G 213/9-10)

akîdesin boz:-mış

Meclisde şeyh-i şehri bugün ol şeker-lebûñ
Şordum kelâm-ı telh ile **bozmuş 'akîdesin**

(G 162/7-8)

'akıl: Düşünme, anlama ve kavrama gücü, us.

Bu bâzâr-ı harâbât ehline **'akıl** hüner şatmaz
Açup dürc-i dehân-ı pâki yâbâna güher atmaz

(G 103/1-2)

Libâsın pâk idüp tekrâr telvîş eylemez **'akıl**

6. Degül lâyıķ günâha cür'et istîğfârdan sonra

(G 172/5-6)

'akıl:Akıllı kimse.

Güşâd-ı müy-ı miyân bendine düşüp **'akıl**
İder mi yok yire hiç naķd-ı 'ömrini itlâf

(G 128/11-12)

'akıl ol:Akıllı olmak.

'akıl ol:-an

İder mi **'akıl olan** kimse tengnâya vülûc
Kemâl-i haşyet ile itmeyince fikr-i hurûc

(G 24/1-2)

akıt: Akmasını sağlamak, akmasına vol açmak.

akıt:-dı

Fî-sebîlî'llâh bu şehri dil-keşi ihyâ için
Yapdurup bu çeşmeyi **akıtdı** âb-ı bî-mişâl

(T 26/7-8)

'akl:Akl.

'akl:

Dâdiş-i fitrîdür ehl-i şervete dâd u sited

'Akl u rüşdi âdeme Haķ mâlden evvel virir

(G 69/9-10)

'akl:-u, -ñ

'Aklun olup mu 'allim-i vâlâ-yı herger

Kılsa hadeng-i cehl qarîn-i kemân-ı 'ilm

(K 10/43-44)

'akl:-u, -n

'Aklun ezelde zihn-i kazâdan güzâr idüp

Geldi zuhûra zemzeme-i kün fe-kân-ı 'ilm

(K 10/73-74)

'akl:-ı

Nîgehûñ cây-ı tavâfidür idüp **'aklı** delîl

Vâdî'-i şahada ber-ceste olan beyt-i şerîf

(G 129/11-12)

'aklen: Akıl gereğince, akıl yönünden.

Bir kabza-i sim destüme girdi bu şeb amâ

'Aklen yine didüm ki bu var ise bilekdür

(G 236/5-6)

'aklı başından cüdâ id: Bir şey birini

düşünemeyecek bir duruma getirmek, çok
şaşırtmak.

'aklı başından cüdâ id:-üp

Âh eyle güş-vâr muṭribda kim beni

Âşüfte itdi **'aklı başından idüp cüdâ**

(K 2/167-168)

'akl-ı eflâṭun: Eflatun'u akl.

Eger ki meclis-i 'ilminde **'akl-ı Eflâṭun**

Fünün-ı mes'ele-i hikmeti idüp taṣvîr

(K 6/55-56)

'akl-ı râsih: Sağlam akıl.

'akl-ı râsih:-e

Ey nev-ķabâ-yı şüret-i kâlâ-perest olan

Âdemde **'akl-ı râsihe** bakmaz kıyâfete

(G 188/9-10)

'aklumı başdan cüdâ id: Bir şey birini

düşünemeyecek bir duruma getirmek.

'aklumı başdan cüdâ id:-üp

Hey meyle bir çopuş var o muṭribde kim beni

Âşüfte itdi **'aklumı başdan idüp cüdâ**

(K 2/39-40)

'akluñ ir: Anlamak, çözmek.

'akluñ ir:-iş, -mez

Naķkâd-ı 'aşkuñ **'akluñ irişmez** hesâbına

İtme havâle rindi ceḥennem 'azâbına

(Tb 2/67-68)

akovalı-zâde hâtem: Özel isim.

Dirîğâ **Akovalı-zâde Hâtem** gitdi elden âh

Göñül kan ile tolsun sîne dâ'im pür-figân olsun

(T 2/1-2)

akrabā: Aralarında soy yakınlığı olanlar.

Hāk-i derūnde esse şavursa ‘aceb midür
Çıkdı nesīm kuyuñ ile **akrabā** şabā

(G 3/11-12)

akrān: Bir yaşta veya bir rütbede olanlar.

Şad-güne ‘inaytle ne var eyleyüp ikrām
Akrān arasında bu kuluñ yüzli bulınsam

(Kt 33/5-6)

akrān:-i, -n, -dan

Seni maşşerde Bāyezid ile vezn itmezler
Besdür insāna ki mümtāz ola **akrānından**

(G 168/5-6)

akreb:Akreb burcu.

‘Aceb mi cāy-ı dūri gösterürse dūr-bīn **akreb**
Hayāle menzil-i maşşūdī almakla yakīn olmaz

(G 85/5-6)

‘akreb: Sıcak ve nemli yerlerde yaşayan, kıvrık ve kalkık kuyruğunda zehirli iğnesi olan bir tür böcek.**‘akreb:-e**

Kec-nihāduñ idemez kimse yanından güzerān
Şāhmerān kal’ asıdur **‘akrebe** hāşiyet-i niş

(G 110/3-4)

akreb-i dil-ber: Akrep güzel.

Tağarrub mümkün olmaz pīç ü tāba düşme
cevrinden

Şağın mār-ı siyāh-ı zūlf-i kecdür **akreb-i dil-ber**

(G 70/7-8)

‘akreb-i zūlf-i kecī: Eğri akrep saç.

Bir zarar eyleyemez ‘aşıka ol piste lebūñ
‘**Akreb-i zūlf-i kecī** finduğ-ı pistānından

(G 168/3-4)

‘aks: Yansıma.

Şağş eylemese cünbiş eger bī-‘illet
Āyīnede **‘aks** eyleyemez hiç hareket

(R 5/3-4)

‘aks:-i

Cemālūñ ayīnesi üzre **‘aksi** kaldı meger
Degül bu hāl-i siyeh nokta-i süveydādur

(K 5/9-10)

İderdüm pāyına pīçide mevc-i cevher-i cānı
O şūhūn **‘aksi** teşrīf itse mir‘āt-i süveydāya

(K 9/7-8)

Mişli yok gülşen-i ‘ālemde anuñ
Meger **‘aksi** ola āb içre ‘adil

(T 20/11-12)

Yāruñ ki **‘aksi** menba‘-ı nūr-ı başardadır
İsterse nağd-i merdüm-i çeşmi nazardadır

(G 41/1-2)

Dem-i āhırde gelse yār-ı cānum sīneden çıkmaz
O meh turduğça **‘aksi** hāne-i āyīneden çıkmaz

(G 96/1-2)

Görinmez iki çeşmüm **‘aksi** ol la‘l-i ter üstinde
Habāb olur mı peydā mevc-i āb-ı gevher üstinde

(G 175/1-2)

‘aks:-i, -m, -de

Ben o bed-bahtam ki bağsam şafha-i āyīneye
Baht-ı şümumdan baña **‘aksimde** rev-gerdān
olur

(Mf 11/1-2)

‘aks:-i, -n

Hayāline yalıñuz bu gönül degül maşşüş
Nigāruñ **‘aksin** alur haçlenūñ her āyīnesi

(G 227/3-4)

‘Aksin görünce ābda el eyleyüp habāb
Çeşm-i siyāh-ı mestine cām-ı tehī şunar

(G 235/5-6)

Āyīnede **‘aksin** görüp ol hūr-liķānuñ
Zannum didi bu yā perī yā hūd ki melekdür

(G 236/15-16)

‘aks:-i, -n, -i

Bir sarāy oldı bu kim **‘aksini** mir‘āt-ı dile
Kilk-i efkār ile resm eyleyemez ehl-i fenā

(T 21/3-4)

Yāruñ görünce **‘aksini** gülbāng-i āhdan
Peyveste oldı kubb-e-i eflāka velvele

(G 186/7-8)

‘aks:-ü, -m

Ne hāletdür bu kim **‘aksüm** ide rü-gerdān olur
peyden

Nigāh itsem temāşagāh-ı mir‘āt-i mücellāya

(K 9/69-70)

‘aks:-ü, -ñ

Esrār-ı ‘aşkı şağlayamam dilde ey perī
Āyīne-hānede nice **‘aksün** nihān kalur

(G 40/7-8)

‘Aksün derūna eylemese meh gibi tūlū
Mıhr-i ruḥūñla āyīne itmez muķābele

(G 186/5-6)

Yine jeng-i ‘alāyık ‘ankebūtī perde çekmişdür
Eger āyīne-i çeşmümde **‘aksün** zāhir olmazsa

(G 199/5-6)

Kırup mir‘at-i taḅ‘um şağn-ı nişterzāra
döndürme

Bu semte uğrayup **‘aksün** ider şāyed kadem
rence

(G 200/9-10)

- 'aks:-ü, -ñ, -e
Nihānī 'aksüñe āyīnede yüz virdügin tuyduk
Ḥayālūñ hep benümle söyleşür bir ḥasb-i ḥāl
olsa
(G 202/7-8)
- 'aks:-ü, -ñ, -le
'Aksüñle hem-āgüş olalı tıfl-ı sirişküñ
Mānend-i ḥabāb iki gözüm gitdi şuyınca
(G 204/3-4)
- 'aks eyle:Yansımak.
'aks eyle:-se
Gülşen-i cennete 'aks eylese la'li pür olur
Mey-i cān-perver ile cām-ı ḥabāb-ı Tesnīm
(T 22/5-6)
- 'aks eyle:-y, -üip
Yaruñ 'izārı dideye 'aks eyleyüp Belig
Yağdı murādı üzre gice şem' dan a şem'
(G 122/13-14)
- 'aks id:Yansımak.
'aks id:-e
Evvel kadeḥde 'aks ide ref' eyleyüp niḳāb
Mir'āt-i ḳalbe şāhid-i mazmūn nūh-kitāb
(Tb 2/5-6)
- 'aks id:-er
Çār-dīvār-ı pür-cilāsında
'Aks ider mevc-i nūr içinde şināh
(T 12/17-18)
- Cüş idüp mevc-i şafā taḳında
'Aks ider cünbiş-i mevc üzre şināh
(T 23/7-8)
- Ḥayret-efzādur dile nezzāresi ol āfetūñ
'Aks ider şekl-i ḥavāş āyīne-simāsına
(G 177/7-8)
- 2. Akmak.**
'aks id:-icek
Yüregi oynadı bir ḥālete vardı şuyūñ
Taş-ı leb-rīz içine 'aks idicek meh-rūyuñ
(Msd 3/33-34)
- 'aks it:Yansımak.
'aks it:-di
Ḡonca-gül bir vech ile 'aks itdi āb-ı ḥavza kim
Bülbül-i zār añı seyr itdükçe dir rūḥi fidāk
(T 19/7-8)
- 'aks it:-dikçe
Bir mücevher pür-cilā āyīne zan eyler gören
Şafḥa-i dīvāra 'aks itdikçe emvāc-ı hevā
(T 1/27-28)
- aḳşā-yı ḡarāz: İsteḡin uzaklığı.**
Ḳānī'üm bir ḳurı nezzāreye dirmiş zāhid
Tāzeden n'eydügi ma'lūmdur aḳşā-yı ḡarāz
(G 117/5-6)
- 'aks-ı āyineveş: Aynadaki gibi yansımā.
Füruḡ-ı re'y-i müniriyle 'aks-ı āyineveş
Ḥavāss-ı ḥamseye baḳ sāyesinde peydādur
(K 5/37-38)
- Derün-ı sāye-i cisminde 'aks-i āyineveş
Nigāh-ı dide olur şuret-i ḥavāşa başir
(K 6/69-70)
- Derün-ı sāye-i cisminde 'aks-i āyineveş
Ḥavāşş-ı ḥamse nümāyān olur bi-lā-ecsaḁ
(K 11/47-48)
- 'aks-i çeşm: Göz yansımā.
'aks-i çeşm:-i, -müz
Düşmezdi cism-i yāra Belig 'aks-i çeşmimüz
Pālūde üzre olmasa bādām-ı ter leziz
(G 36/13-14)
- 'aks-ı daḡ-ı pinhān: Gizli yaranın yansımā.
'aks-ı daḡ-ı pinhān:-u, -m
Dehān-ı teng-i yāri şanmasun çeşm-i ḡalat-
bīnüm
Görüp āyīne-i vechinde 'aks-ı daḡ-ı pinhānum
(K 8/23-24)
- 'aks-i dehān-ı ḡonca: Gonca aḡzın yansımā.
Beni būs-ı leb-i dil-dāra teşvik eyleyüp her dem
Öper 'aks-i dehān-ı ḡonca gülşende leb-i cüyü
(G 210/3-4)
- 'aks-i dehān: Dudaḡın yansımā.
'aks-i dehān:-u, -ñ
Görüp 'aks-i dehānuñ sīnede rūḥ-ı ḡalaḫ-bīnüm
Temāşaya seni bir raḥne şandı iştiyāḳından
(G 166/7-8)
- 'aks-i dide: Gözün yansımā.
'aks-i dide:-dir
Mir'āt-i dilde girye iden 'aks-i didedir
Naḥl-i muşavvere nem olur āfet-i zübül
(G 144/9-10)
- 'aks-i dil-āviz: Gönlü cezbeden yansımā.
'aks-i dil-āviz:-ü, -ñ
Temāşā eyle kim āyīnede 'aks-i dil-āvizüñ
Ruḥunda dūr gibi ḥoy gördi baḫr-ı ḥayrete
ḫalmış
(G 113/7-8)
- 'aks-i dil-ber: Güzelin yansımā.
'aks-i dil-ber:-i
Alınca 'aks-i dil-beri āḡūşa eyledi
Emvāc-ı eşḳ merdümek-i dideye hücüm
(G 148/5-6)
- 'aks-i dil-rübā āyīne-i endām: Gönül çalan
sevgilinin boyunun aynada yansımā.
'aks-i dil-rübā āyīne-i endām:-a
Beni bī-tāb ider derd-i firāḳı pister-i ḡamda
Ki 'aks-i dil-rübā āyīne-i endāma cān olmuş
(G 111/13-14)

'aks-i ebruvân-ı dil-rübâ: Sevgilinin kaşlarının yansıması.

Nâzıra saḥ-ı tavân güyâ ki bir âyinedür
Tâk-ı zibâ anda **'aks-i ebruvân-ı dil-rübâ**
(T 1/17-18)

'aks-i gayrî: Başka yansıma.

Eylerdi **'aks-i gayrî** gönülden vaḥan-cüdâ
Mir'ât eger ki **'aks-pezîr** olsa mâhuma
(G 192/19-20)

'aks-i hâlî: Benin aksi.

'İzârında o ḥaṭṭ üftâdegânuñ dūd-ı âhıdır
Ruḥunda **'aks-i hâlî** merdüm-i çeşm-i siyâhıdır
(Mf 1/1-2)

'aks-i hâl-i nigâr: Güzel benin yansıması.

Kapatdı merdümek-i çeşmi **'aks-i hâl-i nigâr**
Derün-ı dîdede lâzımdur ola merdüm tek
(G 141/3-4)

'aks-i hâl: Benin yansıması.

'aks-i hâl: -üñ
Hele dünyâyı görmem zâ' il olsun pişgâhumdan
Gözümde **'aks-i hâlüñ** merdüm-i bînâ mıdır
bilmem
(G 155/7-8)

'Aks-i hâlüñ biniş-efrüz-ı çerâğ-ı çeşm olur
Mıhr-i raḥşân merdümekdür dîde-i ḥurbâsına
(G 177/13-14)

'aks-i ḥamâ'ili ol: Tılsımın yansıması olmak.

'aks-i ḥamâ'ili ol: -ma, -sa
Türmazdı tûb-ı âyîne-i çarḥ-ı bî-sütün
Yârüñ hilâl olmasa **'aks-i ḥamâ'ili**
(G 216/7-8)

'aks-i ḥelâl-i şeffâf: Saydam yasaklanmamış yansıma.

Reşk ider pertev-i na' leynüñe âyîne-i şâf
Sîmden na' lçesi **'aks-i ḥelâl-i şeffâf**
(Msd 5/23-24)

'aks-i hilâl: Kaşın yansıması.

'aks-i hilâl: -ü, -ñ, -e
Şad-pâre eyle gönülümü âyîne-ḥâneveş
Maḫzar düşe her âyîne **'aks-i hilâlüne**
(G 193/5-6)

'aks-i ḥübân: Güzellerin yansıması

'aks-i ḥübân: -ı
'Aks-i ḥübânı alur merdümek-i târ-ı nigâh
Ḥayl-i mâhî-i giriftârı çeker karaya ağ
(G 125/9-10)

'aksi id: Yansımak.

'aksi id: -er
Rüy-ı dîvâr-ı cilâ-dâde-i eyvân-ı laṭîf
Şaḥsdan **'aksi ider** defter-i cezbîyle cüdâ
(T 21/13-14)

'aks-i kamer: Ayın yansıması.

Emvâc-ı tâb-ı 'ârızı cûş eyleyüp o şüh
Âb içre oldu **'aks-i kamer** gibi âşikâr
(K 12/19-20)

'aks-i kâmet: Boyun posun yansıması.

'aks-i kâmet: -i, -y, -le
Dil-i 'uşşâkdan men' eylemek fikriyle ol âfet
Alup mir'âte **'aks-i kâmetiyle** rû-be-rû eyler
(G 62/7-8)

'aks-i karanfûl: Karanfil yansıması.

'aks-i karanfûl: -dür
Elümde bir karanfûl 'arz idüp dil-dâra zann
itdüm
Ruḥ-ı rengin-i yâr âyinede **'aks-i karanföldür**
(G 78/3-4)

'aks-i kerem: Ölüm.

'aks-i kerem: -dür
Cihânda daḥme-i Kârûna döndi naḫd-i kerem
Fakîre **'aks-i keremdür** kerem bu eşnâda
(G 195/7-8)

'aks-i meh-i tâbân: Parlak ayın yansıması.

Cilve-engîz-i ḥayâl-i yârdur raḫḫâs-ı dil
Cünbiş itse âb ider **'aks-i meh-i tâbân** raḫş
(G 114/13-14)

'aks-i merdüm-i çeşm: Gözbebeğinin yansıması.

'aks-i merdüm-i çeşm: -ü, -m, -dür
Hele diḫkatle baḫ âyîne-i ruḥsâr-i cânâna
Ki **'aks-i merdüm-i çeşmümdür** anda nokta-i
ḥâlî
(G 209/5-6)

'aks-ı nazîr: Yansımaya benzer.

Firâkı tabına maḫv oldu şaḥn-ı âyinede
O şuḫa kendüyi 'add eyler iken **'aks-ı nazîr**
(K 6/33-34)

'aks-i nigâr: Güzel yüzlü sevgilinin yansıması.

Dîdemüñ kaşrına âmed-şüd için **'aks-i nigâr**
Nerdübân-ı nîgehüñ mevc-i nîgeh pâyesidür
(G 46/3-4)

'aks-i nigâr: -ı

Ḥavfım budur ki süziş-i gayret-fezây-ı 'aşk
'Aks-i nigârı âyîne-i dilde yaḫmasun
(G 163/11-12)

'aks-i nigâr: -uñ

Dâ'im şulayor maḫdemin **'aks-i nigârüñ**
Güyâ ki gözüm tâze nihâl-i semer ekmiş
(G 108/5-6)

'aks-i pâk: Temiz yansıma.

'aks-i pâk: -i
Düşelden **'aks-i pâki** cüybâr-ı sâḫa-i câna
Gümüşden servdir ḫadd çekdi bâğ-ı dilde
cânâna
(Kt 40/1-2)

'aks-i piyâle: Kadehin yansıması.**'aks-i piyâle: -den**Bir bâde olsa elde ki neş'eyle ben degül
Sâyem düşünce mest ola **'aks-i piyâleden**

(G 158/7-8)

'aks-i ruhsâr-ı arak-rîz: Ter saçan yanağın yansıması.**'aks-i ruhsâr-ı arak-rîz: -üñ**Kırıldı eşk-i çeşmi **'aks-i ruhsâr-ı arak-rîzün**
Suyın nâ-büd ider bir çâha sîm-âb itseñ efgende

(G 176/13-14)

'aks-i ruhsâr: Yanağın yansıması.**'aks-i ruhsâr: -u, -ñ****'Aks-i ruhsârün** göreliden câm-ı 'işret-hânede
Gözlerüm kaldı habâb-âsâ benüm peymânede

(G 201/1-2)

'aks-i tâbiş: Parlak yansıma.Meger âyine-yi 'âlem-nümâ-yı vech-i pâkinden
Dehân-ı tengi **'aks-i tâbiş** dâğ-ı nihânumdur

(G 230/7-8)

'aks-i vücüd: Cismin yansıması.**'aks-i vücüd: -ı**Düşmez hayâl-i hestî-i dünyâ derûnuma
'Aks-i vücüdü şafha-i bahr eylemez kabûl

(G 144/3-4)

'aks-i yâr: Sevgilinin yansıması.Ey **'aks-i yâr** hicrütün ile tîredür gözüm
Zulmetde kalmasun gel uyandır çerâğın

(G 220/3-4)

'aks-i yâr: -eÇekilmiş halka halka riştelere emvâc-ı cevherden
Bakılsa **'aks-i yâre** 'arşagâh-ı dâmdur mir'ât

(G 13/6)

'aks-i zülf: Saçın yansıması.**'aks-i zülf: -üñ**Hayâl-i 'ârîzûñ bu çeşm-i hasret-pîşede güldür
Gözümde **'aks-i zülfün** şîşede bir deste
sünböldür

(G 78/1-2)

'aks-i zülf: -ü, -ñ**'Aks-i zülfün** devr idüp bu çeşm-i hayret-
pîşeden

Tâze turşun koymaduñ bir sünbül alduñ şîşeden

(G 159/1-25)

'aksine: Tersine, tam tersi.Gel gel kenâra çift olalum böyle turma tek
Dönsün piyâle **'aksine** devr eyleyor felek

(Tb 2/117-118)

Leb-i deryâda sentün hem-çü 'aşâ-yı Mûsâ

Açılır nañl-i kadûñ **'aksine** dervâze-i mevc

(G 22/13/14)

'aksine: -dürKâr-ı cihân **'aksinedür** 'aşrımızda hep
Zâhid şarâba vaz' ider aşık kedüya şu

(G 170/9-10)

Hâncerün **'aksinedür** derd ile hamyâze-i mevc
Keşf olur böyle bu zağm-ı dehen-i tâze-i mevc

(G 22/1-2)

'aksini al: Görüntülemek.**'aksini al: -amaz**O perinün **alamaz** **'aksini** mir'ât ammâ
Hâne-i âyinede cilveler eyler bi'z-zât

(G 14/11-12)

'aks-pezîr ol: Yansıtmak.**'aks-pezîr ol: -sa**Niçün şahîfe-i tab'umdan eylemez güzerân
Fürüg-ı hüsnine âyine **olsa** **'aks-pezîr**

(K 6/13-14)

Eylerti **'aks-i** gayrî gönülden vañan-cüdâMir'ât eger ki **'aks-pezîr olsa** mâhuma

(G 192/19-20)

akvâl-i hürmet: Saygı sözleri.**akvâl-i hürmet: -i, -n, -de**Bir mey getir ki nüş iden anı mu'âf ola
Akvâl-i hürmetinde niçe ihtilâf ola

(Tb 2/25-26)

âl: KırmızıGeyüp bir **al** eteklik hâleden meydâna 'azm itdi
Semâda Mevlvî âyiniñi taşvîr ider meh-tâb

(G 7/5-6)

Bu maqtelgehde ekşer 'aşıkın başı gider ammâ
Serinde âh-ı âteşnâkden bir **âl** fes gitmez

(G 94/13-14)

Görinen dâmen-i pâkinde degildür dikenün
Tırnağı kaldı bu **âl** câmede ey gül dikenün

(G 140/1-2)

Tonanup **âl** ile hengâm-ı tonanmada Belîğ
Cânımı yaqdı benüm ol büt-i âteş-pâre

(G 207/13-14)

Gâfil olma bu temâşagâh-ı 'ibretde Belîğ
Hüb u zîşten naşın **âl** âyine-i rüşen gibi

(G 239/13-14)

Ramazânda geyer ol gönca-dehen **al** câmede
Gayrı hübân bu kesimle çıkamaz bayrama

(G 194/1-2)

al: 1. Temin etmek, edinmek.**Al** bu kumaş-ı zâde tab'-ı Belîği kim
Nevres-i rû için böleyor kâle-i suhan

(G 164/21-22)

al:-di

Ġālibā neşv ü nemā buldı hevā-yı kâsr ile
‘Andelîb **aldı** gül-i taşvîrden büy-yı vefâ
(T 1/23-24)

Aldı havlî-i dü-ḥavî ile anun nemini
Eyledi dām-ı belâ zülf-i ḥam-ender-ḥamını
(Msd 2/51-52)

al:-diğ, -in

Yine ehl-i keremden ‘add ider şaḥîb-ḥired ānı
Eger iḥsân iderse **aldığın** her kim şehâbâsâ
(G4/13-14)

al:-ma, -di

Daḥî ḥatt **almadı** iklîm-i ḥüsni ğālib olup
Ne ser-nigün takıyor zülfî şorgucın maḥbûb
(G 12/1-2)

al:-maz

Dem-i vuşlatda el çek dūr-bâş-ı nâzdan ey şüh
Girince müşterî bir bâğa şeftâlû-yı ḥām **almaz**
(G 88/9-10)

Bulınca ḥatt-ı sebz ü ḥâl-i nîli bâğ-ı cennetde
O naḥl-i nâz-perver dūşına bār-ı nizâm **almaz**
(G 88/11-12)

alınca:-mca

Yāruñ **alınca** sürme-i ḥāk-i rehin şabâ
Ardınca uçdı dîdelerüm İşfahâna dek
(G 137/7-8)

Alınca naḥş-ı yârı merdümekden
Bu tıfl-ı eşküm ayrılmaz Bebekden
(G 160/1-2)

Yāruñ **alınca** bâde-i la’li çeşidesin
Dikdi ḥabâb büse leb-i câma dîdesin
(G 162/1-2)

al:-ır

Ḥürşîd-i münevirden **alır** pertevi encüm
Ḥâlet virür erbâb-ı dile ḥâl-i Muḥammed
(K 1/13-14)

al:-iyor

Zevrak-ı meyle ayâğın **alıyor** cānānuñ
Rüzgâr üsti çıkar baḥt-ı kavî korşanuñ
(Msd 5/39-40)

al:-ur

Alur diyü dil-i zârî şikenc-i târından
Tutar bu ḥavf ile geh şâne pençesin ğisû
(G 171/9-10)

al:-up

Āb-ı şâfîden **alup** nüş eyledükçe teşnegân
Şulanur baḥruñ lebî imrendigüñden dâ’imâ
(T 3/7-8)

Cihân-ı bî-şebâton şüret-i naḥşın **alup** evvel
Târîk-i Naḥş-bende sâlik olmuşdı bu ma’nâdan
(T 15/3-4)

2. Tutmak.

Ney-zen demindür **al** neyi efsürdedür yürek
Söndi gönülde ateşi lâzımdır üfleme
(Tb 2/113-114)

al:-di

Naẓm-ı Belîği şafḥa-i ḥurşîde sebt için
Mirrîḥûñ **aldı** tîğın ‘Utârid kâlem yonar
(G235/9-10)

al:-mca

Dil-ber **alınca** destine mînâ-yı ‘işveger
Biñ kerre öpdi câmuñ egildi ayâğını
(G 220/7-8)

al:-ma, -sa

Bir kerre anı **almasa** dil-ber dehânına
Olmazdı kām-ıc âlemiyânda şeker lezîz
(G 36/11-12)

al:-mış

Bu mülk-i ‘âriyetde kimüñ kâr u bârı var
Bir bâzdur ki beftere **almış** şikârı var
(G 73/1-2)

Sâye-i gülbünde rindân meclis-i ‘işret kurup
Meyle pür sâkî ele bir kâse **almış** çâr gül
(G 146/3-4)

al:-sa

Kim **alsa** destine iklîm-i Hindî seyr eyler
Cihânı gösterir insâna sâğar-ı âyinesi
(G 227/9-10)

al:-up

Her hünerde kasabü’s seyfi alup taş dikdi
Tozadup tozkoparan menzîlini itdi hebâ
(T 13/21-22)

Esrâr-ı sūziş-i dili **alup** zebâna şem’
Söyler lisân-ı ḥâl ile hep yana yana şem’
(G 122/1-2)

Sâkîden **alup** destine dil-ber baña şundi
Şâyed ki leb-i la’line peymâne toḥkındı
(G221/1-2)

Giymek

Şirtuña atlas ü dîbâ yerine bir post **al**
Püş ü pâ ur yine Mışr u Yemeni gez abdâl
(Msd 5/ 33-34)

4. Elde etmek.

Mülk-i ‘ademde cānına urmaz mı şimdi key
Ḥürmetle ḥtusa cām-ı şarâbı **al** üzre gey
(Tb 2/123-124)

al:-ma

Bülbül gibi ol gönca-dehâna çeñe çalma
Bir büsesin al sîb-i zeḳân çalup **alma**
(G 205/1-2)

al:-du, -ñ

'Aks-i zülfün devr idüp bu çeşm-i hayret-
pîşeden
Taze turşun koymaduñ bir sünbül **alduñ** şîşeden
(G 159/1-2)

al:-amaz

Alamaz hâk-i ser-i reh-güzerün mevc-i nesim
Seni ey şüh-ı cefâ-pîşe tutan kanumdur
(G 50/15-16)

al:-dı

Ol serv-i nâza hüsni ebed mâlikânedür
Sâ'irden **aldı** hattı ile anuñ ferâgını
(G220/5/6)

al:-ma, -di, -n

Dañı pergâle-i kâm **almanın** bâzâr-ı 'âlemde
Benümle bilmezem bu çarğ-ı gaddaruñ nedür
kârı
(K 4/51-52)

al:-mak

Almak ister nakşını âyîne-yi rüşen güher
'Aķıbet bu şüreti bir kâlība ifrağ ider
(Mf 30/1-2)

al:-maz

Çeken derd-i humârı neş'e-i pâder-rikâbindan
Elinden sâķi-i gül-çihrenün minnetle câm **almaz**
(G 88/7-8)

al:-mış

Eslâf-ı cefâ-pîşe gelüp buldıgım **almış**
Bu cây-ı meşakkatde hemân biz soğuk aldık
(Kt 25/3-4)

al:-ma, -sa

Cihânı böyle helâk eylemezdi şemşürün
Eger ki resmini ebrüdan **almasa** seyyâf
(G 128/13-14)

al:-ur

Kimi luţfuñdan **alur** şıra kimi gendüm ü cev
Yokdur esb-i dilün iştâbl-ı riyâzetde yemi
(K 7/45/46)

Cihânda itse şâhib-merhâmet bir teşneyi âvâ

Alur elbette iĉen selsebil-i 'ayn-ı me'vâdân
(T 24/7-8)

al:-ur, -lar

'İsî-dem-i deyr-i kühenim vaķt-i cüdâyî
Bütler uzadup destini dâmânum **alurlar**
(Mf 58/1-2)

al:-up

Alup âlât-ı bezm-i 'âlem-i bâlâyı bî-pervâ
Felekde bulsa Zühre cân atar tehniye-i sūra
(T 27/23-24)

al:-up

Başı ne 'aceb Kûh-kenün taşa tókınsa
Şîrîn'ün **alup** nakşını hep kendüye yondi
(G 221/5-6)

5. Bakmak.**al:-mak**

Degül âyine yârũñ nakşını **almak** hevâsıyla
Bu dehre fitne-zâda kâleb-i endâmdır mir'ât
(G 13/15-16)

al:-ur

'Aks-i hûbânı **alur** merdümek-i târ-ı nigâh
Hayl-i mâhî-i giriftârı çeker qaraya ağ
(G 125/9-10)

6. Girmesini sağlamak.

Al zebân-ı hâmeden târih-i itmâmın Belîğ
Yapdı Hacı Muştafâ dârin sarây-ı dil-güşâ
(T 29/7-8)

7. Bezemek.**al:-mış**

Zekan-ı muğbeçe-i Rûmdan **almış** nîm-reng
Kızıl Elmâda olan sîb-i zenañdan Fireng
(Mf 40/1-2)

8. El almak.

Ayağdan düşdiler üftâdegânũñ dest-i luţfuñla
'Usât-ı güm-rehi ey kâ'id-i râh-ı Hüdâ **al** yed
(G 32/10)

9. Katmak.**al:-ma, -ğ, -a**

Lisâna **almağa** esbâb-ı 'ayşî tevbeliyüm
Maħallî geldi teķâzâ-yı kâfiye mül dir
(G 72/5-6)

10. Taşımak.**al:-up**

Ķaħramânlar çekemez boynına **alup** cânâ
Yine zencîr-i ser-i zülfi bu divâne çeker
(G 81/9)

11. Kabul etmek.**al:-maz.**

Tehî-dest 'âşık-ı bî-çâreden dil-ber selâm **almaz**
Kibâr-ı 'aşr ile hem-meşreb olmuş iltiyâm almaz
(G 88/1-2)

12. Düşünmek.**al:-ıcaķ**

Nażmuñı dürr ile yeksân tutar elbette Belîğ
Kef-i mîzân-ı hayâle **alcaķ** kaçr-şinâs
(G 106/13-14)

13. Satın almak.**al:-ur**

Bırakdı keş-i tîlâ-düz-ı köhnesin eslâf
Alur şatar zürefâyı zamâna hep haşfâf
(G 128/1-2)

14. Çekmek.

Cihânı yaķmağa 'azm eyledün ey tıfl-ı âteş-bâz
Dil-i pür-âhumı **al** yanuñna lâ-büd fişeklik yap
(G 10/7-8)

al:-ayum

Nice gönlüm **alayum** zülf-i perîşânından
Ki niğeh kırtulamaz pençe-i müjgânından
(G 168/1-2)

15. Mahrum etmek.

al:-dı
Destümden **aldı** dīv-şıfat hoşka-bâz-ı çarlı
Hâtem gamıyla Cem gibi nâlân iken hemân
(R 19/1-2)

16. Nasiplemek.

al:-ma, -dı
Cihânda her kişi hâlince kâm-yâb oldu
Bu kârgâhda ancak fakîr **almadı** kâm
(G 151/9-10)

al:-dı

Aldı yek-çeşm odur merdümek-i şeffâfi
Bu meşeldür ki dinür bir başa bir göz kâfi
(G 228/1-2)

al:-miş, -um

Ol şühuñ **almışum** şulu şeftâlusın Belîğ
Tab'ı zemîn-i şî're bugün şu gibi akar
(G 234/9-10)

17. Kapmak.

al:-up
Destimde olan şem'-i fûrüzânımı nâ-gâh
İndürdi ecel elden **alup** zîr-i zemîne
(G 197/3-4)

18. Bir hâle gelmek.

al:-dı
La'lüñ öperken **aldı** ten-i zârî derleme
Elbette ey perî'arâk ister şekerleme
(G 203/1-2)

19. Bir şeyi elle veya başka bir araçla tutarak bulunduğu yerden ayırmak, kaldırmak.

al:-up
Kâdr-i güheri bilmez iseñ nazm-ı Belîğî
Mânend-i hazef-pâre **alup** yerlere çalma
(G 205/11-12)

20. Dâhil etmek.

al:-sa, -k
Lisâna ismüñi **alsak** berây-ı istikbâl
Kıpar bu rûh-ı revân tâ gelür zebânumuza
(G 208/7-8)

21. Büyülemek, etkilemek.

al:-sa
Tegâfülgüne vaz'ından helâküm ol perî-rüyuñ
Alup şan'atla nağd-i hâtır-ı nâşadı yan geldi
(G 211/3-4)

22. Kapmak.

al:-dı
Söyledüp nakşımızu **aldı** mişâl-i tütî
Bize şan'atla o âyîne-cebîn iş itdi
(G 223/9-10)

23. Yansıtmak.

Hâyâline yalınız bu gönül degül maşşüş
Niğaruñ 'aksin **alur** haclenüñ her âyinesi
(G 227/3-4)

24. İçeri girmeyi sağlamak.

al:-maz
Muqaddem **almaz** imiş gerçi anı bâde-fürüş
Belîğ şimdi gâzel kimse almıyor saña yûf
(G 238/11-12)

âl id: Aldatmak, hile yapmak.

âl id:-er
Tab-ı mülden gül gül olmuş âfitâb-ı ruhlaruñ
Fitmeden hâli degül her dem **ider** biñ dürlü âl
(Ş 1/11-12)

Dâgber-dil nice olmaya görüp anı kamer
Âl eteklikden **ider** hâleyi ol meh-pâre
(G 207/5-6)

a'lâ: Daha yüksek, en yüksek, pek yüce.

Senüñle vezn idüp **a'lâ** tutarsa mâhî gam
çekmem
Bu dehrüñ nâkışî bälâyâ ref' eyler terâzusu
(K 3/7-8)

Nevâzişgüne tarz u hulûk-ı dervişânesi el-hakk
Rübüde eylemişdi dilleri **a'lâ** vü ednâdan
(T 15/5-6)

Revân itdi bu şehri dil-keşe âb-ı muşaffâyı
Du'â-yı hayrı isticlâb için **a'lâ** vü ednâdan
(T 24/3-4)

Birbirlerinden **a'lâ** mışra'larum gâzelde
Olur mı cümle yeksân bir elde her eşâbi'
(G 124/7-18)

a'lâ:-dur

Gürâba âşiyânî lâne-i bülbülden **a'lâdur**
Tarabgâh-ı neşât-efza gelür zembûra kendüsi
(K 3/37-38)

Vezîr ibni vezîr ism ü şân-ı âbâsı
Nüh-âsmân gibi hep birbirinden **a'lâdur**
(K 5/33-34)

'alâka: İlgi.

'alâka:-si, -n, -i
Güle **'alâkasını** güş idüp ser-â-ser şâh
Çemende hâr ile çekdi hezâra hançer şâh
(G 28/1-2)

'alâka it: İlgilemek.

'alâka it:-miş, -ler
Vaz'-ı rindâne telâş itme bizi eyle mu'âf
Hep çirişdür saña **itmişler** **'alâka** etraf
(Msd 5/11-12)

'alāmāt-ı rustehîz ol: Kıyamet alameti olmak.

'alāmāt-ı rustehîz ol: -dı
Miñnet-keşân-ı ğamkedeyi itdi nâle-hîz
Oldı bu def'a dehre 'alāmāt-ı rustehîz
(Tb 1/19-20)

alām-ı bîm-i cürm: Suç korkusunun kederleri.

Alām-ı bîm-i cürm ile mesmûm iken gönül
Cevr-i felekde itmede ikdâm idüp ezâ
(K 2/53-54)

alām-ı havâdis: Söz sıkıntıları.

alām-ı havâdis: -den
Olup azürde-dîl şad-güne alām-ı havâdisden
Tırâz-ı tāk-ı nisyân eyledüm divân-ı eş'ârı
(K 4/59-60)

alât: Avcıtlar.

alât: -ı, -n
Tarâvet bulsa kişt-i maqsûdı bir fârisü'l-haylûn
Tağıtmaz tek tururken çiftesin terk itmez alâtın
(Kt 3/9-10)

alât-ı bezm-i 'âlem-i bâlâ: Yüce dünyâ meclisinin aletleri.

alât-ı bezm-i 'âlem-i bâlâ: -y, -ı
Alup alât-ı bezm-i 'âlem-i bâlâyı bî-pervâ
Felekde bulsa Zühre cân atar tehniye-i sūra
(T 27/23-24)

alât-ı 'işret deyr-i hüsn: Güzellik manastırının içki araçları.

alât-ı 'işret deyr-i hüsn: -ü, -n, -de
Müheyyâ ol bütün alât-ı 'işret deyr-i hüsnünde
Müselmândır görüp bu bezmi zâhid kâfir
olmazsa
(G 199/9-10)

alât-ı şevk: Arzu araçları.

alât-ı şevk: -üñ
Alât-ı şevküñ üstine lertzân olur gönül
Mânend-i tâziyâne-i tanbur-ı pür-nevâ
(K 2/163-164)

alay: Topluluk, kalabalık.

Bir alay ipsize yüz virme dükâna irkip
Şimdicek oltanı yutdı tolaşur anda rakîb
(Msd 5/49-50)

aldan: Kanmak.

aldan: -ma
Şağın aldanma bütân-ı sitem-endişe
Belîğ çok gönül Ka'besini yıkdılar İmânsızlar
(G 57/13-14)

aldan: -up

'Aş-ı fenâyâ gül gibi gerçekden aldanup
İtmem efendi yok yire dünyâda hânde ben
(G 167/15-16)

'ale'l-huşûs: Özellik.

'Ale'l-huşûş ki fermân-revây-ı kişver olan
Hıdv-i mA' delet-ârâ Halîl Pâşâdur
(K 5/27-28)

Yağar mezâri '-i âmâlümi zamân-ı haşâd
'Ale'l-huşûş ki bahtum şerâr-ı miñnet ile
(K 11/85-86)

'âlem: 1. Kâinat, dünyâ.

Ne çäre küllü şey'ün hâlikûn tahtındadır 'âlem
Bu vech üzre dizildi perde-i kânûnı çarhuñ âh
(T6/5-6)

Yokdur ocağda bir çubum ammâ ki rüz u şeb
2. Ateş duhânına bedel âhum çeker 'âlem
(Kt 52/1-2)

'âlem: -e
Ser-â-pâ 'âleme ihsân u cüduñ görse bî-minnet
Olurdu iktisâb-ı nâm için Hatem mühürdârı
(K 4/23-24)

Rîg-i şehâ-yı pür-kereminden bu 'âleme
Oldı nemek-çeş âb-ı temevvüc-zen-i bihâr
(K 12/99-100)

'âlem: -de
Hüsn ile dil-ber-i mümtâz ise 'âlemde suhan
O büt-i 'işvegerüñ rüyına ândur ma'nâ
(G 1/11-12)

Kim olsa nüshalar 'âlemde erbâb-ı hîred cümle
Bulurlar nüsha-i ebced gibi hıfzında kâmusı
(K 3/49-50)

Şa'îri şî'rden fark itmeyüp 'âlemde ez-cümle
Çekilmez şiklet-i lâf-ı suhanla hâsidüñ bârı
(K 4/61-62)

Dünyâda vü 'uqbâda benim zikrim Hağ
Oldır iki 'âlemde murâdım ancağ
(R 7/1-2)

Her kim ki anı ister ise 'âlemde
İtsün seher Kâ'be-i dil-bâbını dağğ
(R 7/3-4)

Takdîm iderdi şehr-i Neccârâyâ vaşfını
Görse bu tarz-ı dil-keşi 'âlemde Rûdekî
(Kt 55/3-4)

Sikender bir çurı sevdâya düşmiş yoğsa
'âlemde
Haqîkat cüybâr-ı âb-ı hayvân çâk-ı gendümdür
(G 58/9-10)

Kime bir serv-kâmet sâye-endâz olsa 'âlemde
Ĝam u ekdârdan âzâdedür başında devlet var
(G 68/11-12)

Kesb-i hüner 'âlemde degüldür hüner ancağ
4. Ehl-i hünerüñ qadrini bilmek de hünerdür
(G 77/3-4)

Toğru söyle olmasa ' **âlemde** pîr-i mey-fürüş
Var mıdır def' -i gama dünyâda bir tedbîr ider
(G 82/7-8)

Mezâk-ı rind-i 'âlî-himmeti ey hıvâce benden şor
Çeker her zağmeti ' **âlemde** ammâ bâr-ı imtinân
çekmez
(G 91/7-8)

Nice ' **âlemde** şem' -i âhî pinhân eylesün ' aşık
Bu râh-ı türeden bî-şu' le-âvâz-ı ceres gitmez
(G 94/19-20)

Belîgâ süsenâsâda zebânuz gerçi ' **âlemde**
Nevâ-yı ' aşka ammâ gül gibi ser-tâ-kağem
güşuz
(G 95/11-12)

Nice dirler o şeh-i hüsnî görerler mehveş
Dir idüm ben buña ' **âlemde** iki olsa güneş
(G 109/1-2)

Beñzer erbâb-ı cefâ birbirine ' **âlemde**
Nâvek-i hâr ile süzen gibidür hey' et-i niş
(G 110/5-6)

Bende-i muhliş-i ' aşk ol iki ' **âlemde** Belîg
Üstüne hâzır ola himmet-i sultân-ı Necef
(G 130/13-14)

Bî-niyâz olduk kibârûñ luğf u kağırından Belîg
Biz bu ' **âlemde** kanâ' at gibi devlet bulmadık
(G 133/13-14)

Kimse eylük görmedi ' **âlemde** nâ-kesden Belîg
Hâşıl olmaz mîve-i şîrîn nihâl-i mişeden
(G 159/13-14)

Zâhid meger ki görmemiş ' **âlemde** hüsn ü ân
Gösterdüm anı şimdi o vech-i hasende ben
(G 167/5-6)

Söz yok suhan-ı Rağıb Efendiye Belîgâ
' **Âlemde** kişi böyle olur şâ' ir olunca
(G 180/13-14)

Erbâb-ı ' aşk istemez ' **âlemde** akçe pül
Râhat bıraksalar bu dil-i dağ-dâr ile
(G 184/3-4)

' **âlem**: -ler, -e
Neş' et-i zulm olur ' **âlemlere** şâmil giderek
8. İder a' zâyâ sirâyet veca' -ı âfet-i niş
(G 110/7-8)

' **âlem**: -i
Yağduñ fûrûğ-ı âteş-i hasretle ' **âlemi**
İtdüñ fezâ-yı dehri bu süzişle şu' lezâr
(Tb 1/83/84)

Mir' at-i Cemde ' **âlemi** görmek murâd ise
Âyîne-i cemâl-i dil-ârâya nâzır ol
(G 142/7-8)

O rütbe ' **âlemi** bî-hüş kılmış devr-i hüsnüñ kim
Seher şebnem tutar âyîne mihr-i ' âlem-ârâya
(K 9/11-12)

Sepîde-dem ki o şâhenşeh-i ferîşte-nijâd
Mişâl-i mihr-i dirâşşende kıldı ' **âlemi** şâd
(K 11/1-2)

Mihr ü mehdür sîm ile zerrîn iki mîzâb-ı çarğ
' **Âlemi** sîr-âb ider envârdan seyl-âb-ı çarğ
(G 30/1-2)

' **âlem**: -i, -nün
Çırpıdan çıkmaz ise aña ip eyler saña yâr
Şûr-ı ' aşk ' **âleminün** kârı degüldür hencâr
(Msd 4/35-36)

' **âlem**: -iñ
Mâh-ı muharremüñ kağ-i hâam-geştesi gibi
Bu mâtem itdi kâmetini ' **âlemün** dü-tâ
(K 2/135/136)

2. Herkes, insanlar.
' İbâdu' llâha luğf u şefkatüñ fehm eyleyüp ' **âlem**
Ahâlî-i zemîn u âsmân olsun du' â-güsü
(K 3/85-86)

Güm-geşte kîse düd ile âhım çeküp ' **âlem**
Kırdı sipâh-ı keyfimi bi' l-cümle dil kese
(Kt 23/1-2)

' **âlem**: -e
Seni küyında yârim ' **âleme** teşhîr ider meh-tâb
Belîgâ Râtıb-ı Aşaf-nazîrüñ bezm-i hâşında
(G 7/21-22)

Bir vücüd oldı bedîd ' **âleme** kim envârı
Gösterür büy-ı gülüñ mevcini enzâra cesîm
(T 22/3-4)

' **Âleme** oldı bu ferzende-i sa' âdetmendüñ
Cebhe-i pâki nümâyende-i elţâf-ı kerîm
(T 22/11-12)

' **âlem**: -i
Var iken bıçkı-ı bürrâna müşâbih ebrü
Dağ-ı muştayla kırar ' **âlemi** ol ' arbede-cü
(Msd 5/15-16)

' **âlem ol: Dünya olmak.**
' **âlem ol**: -ma, -sun
' Aş u neşâţ dirler imiş rûzgârda
Bilmem Belîg ol dağı bir ' **âlem olmasun**
(G 157/15-16)

' **âlemde ol: Dünyada bulunmak.**
' **âlemde ol**: -maz
O mihr-i evc-i hüsnüñ mişlini bulmak ne
mümkündür
Güneş bir dânedür ' **âlemde** iki âfitâb **olmaz**
(G 87/7-8)

'alem-i ecssām: Cisimlerin dünyası.**'alem-i ecssām:-a**

'**Ālem-i ecssāma** cārī eylemiş hükmin Hüdā
Devr ider cevvalēāsā neş'e-yi şahbā-yı rüh

(G 27/19-20)

'alem-i eşbāḥ: Cisimlerin dünyası.

Cām-ı 'alem-nümāy-ı saḳfında

Görinür cümle '**alem-i eşbāḥ**

(T 12/15-16)

'ālem-i fanīye gel: İnsan, doğmak.'ālem-i fanīye gel:-y, -emezNazīri bir daḫī bu '**alem-i fanīye gelmez** kim

'Ulūm-ı zahir ü bātında böyle nāmdār olsun

(T 2/3-4)

'alem-i imkān: Kudret dahilinde olan alem.**'alem-i imkān:-a**

Nice üftāde şahrā-yı 'ademde gird-bād-āsā

Gelüp bu '**alem-i imkāna** ser-gerdān olup gitdi

(G 212/3-4)

'alem-i lāhut: Uluhiyyet alemi.

Görince hüsni-ı cihān-süz-ı yārı ins ü melek

Pür oldı na're-i Hū ile '**alem-i Lāhut**

(G 19/3-4)

'alem-i ma'nā: Anlam dünyası.**'alem-i ma'nā:-da**Benüm Ferhāda hādī '**alem-i ma'nāda** ammā
kimBeni kemnām iden ol Hüsrev ü Şirīn
zebānumdur

(G 230/9-10)

'alem-i naḳş-ı ma'āni: Anlam resminin alemi.**'Ālem-i naḳş-ı ma'āni** dil-i pākümde 'ayān

Sīnem içre bu felek şaḳladı mir'āt-i Cemī

(K 7/71/72)

'alem-i rü'yā: Rüya alemi.**'alem-i rü'yā:-da**

Miyān-ı yārı dirler farḳ olunmaz tār-ı zülfinden

Görürdük '**alem-i rü'yāda** belki bir ḫayāl olsa

(G 202/11-12)

'alem-i rüyā:Rüya alemi.**'alem-i rüyā:-da**'İmādī '**alem-i rüyāda** gördüm zevḳ-yābYesārīye bu fenn-i ḫaḫda olan luḫfi bār-ı nīk
oldım

(Kt 18/1-2)

'alem-i vaḫdet: Birlik alemi.**'alem-i vaḫdet:-de, -dür**

İḫtilāḫ ile ḫalel bulmaz dil-i vaḫdet-güzīn

Keşret-i 'aksiyle mir'āt '**alem-i vaḫdetdedür**

(G 64/8)

'alem-i vīrān: Harap dünya.**'alem-i vīrān:-ı**

Zihī vüçüd-ı şehā-māye kim 'atāyāsı

İder bu '**alem-i vīrānı** ser-be-ser ābād

(K 11/63-64)

'alemiyān: Alemler.**'alemiyān:-da**

Bir kerre anı almasa dil-ber dehānına

Olmazdı kām-ı '**alemiyānda** şeker lezīz

(G 36/11-12)

'alenen: Açıkça.

Pāk-bāz 'āşık u ma'sūḳda hiç şerm olmaz

Şem'-i bezmi '**alenen** sīneye pervāne çeker

(G 81/5-6)

'alev: Ateşten çıkan parlak ve yanar kıvılcım.

Āfet-i rişe-i tül-i emel 'aşḳ āteşidür

Ḥas u ḫāşāki yakup maḫv ider elbette '**alev**

(G 169/7-8)

'ālī: Yüce, ulu.

Levh-i dilde ḫāme-i efkār ile resm eyleyüp

Yapdı tarz-ı dil-keş üzre böyle bir '**ālī** binā

(T 1/9-10)

'ali: Halife Hz. Ali.**'ali:-'ye**

İki zebān ile çıḳdı ḳalem didi tāriḫ

Şefā'at ide '**Ali'**ye Mehemmed Mahmūd 1174

(T 17/7-8)

'ālī big: Ratıp Ahmet Paşa'nın oğludur.Şir-i meydān-ı şecā'at '**Ālī Big** ibn-i vezir

Görse reşḳ eyler idi dāniş ü cüdün Āşaf

(G 130/15-16)

'ālī cān: Özel isim.**'ālī cān:-'ı**

Ḳurı bir nāmı vardur āb-ı ḫayvānuñ Belig ammā

Der-āgūş eyleyen tā ḫaşre dek ölmez '**Ālī Cān'**

(G 218/13-14)

'ālī iken: Yüce iken.

İder ol āfitāb-ı evc-i hüsne kec-niḫeḫ kevkeḫ

Anıñçün menzili '**ālī iken** oldı tebeh kevkeḫ

(G 11/1-2)

'ālī ḳārī: İslam bilgini.**35.** Meşāfuñ 'arşasında 'āciz ü efgendedür

Rüstem

Yanıñda 'ilm ile tıfl-ı sebük-hvāndur '**Ālī Ḳārī**

(K 4/35-36)

'ālī şāḫ: Özel isim.Yeniden eyleyüp ihyā '**Ālī Şāḫ**

Yapdı dükkānını mā-şā'allāḫ 1159

(T 23/31-32)

ali şîr-i kerîmü 'ş-şiyem: Cömert tabiatlı Ali Şîr Nevai.

ali şîr-i kerîmü 'ş-şiyem:-i

Kim ider hayr ile yâd olmasa şî'r-i Câm
Baykara ile **Ali Şîr-i kerîmü 'ş-şiyemi**

(K 7/55-56)

alğor: Alkoymak.

Menzilinden **alğor** sâliki ser-gerdânlık
Kağ'-ı râh eyleyemez devr ile cevvalê vü râs

(G 106/7-8)

alın: Ele geçirilmek, ulaşılmak.

alın:sa

Alınsa mahşere dek nakd-ı gevher eksilmek
Meger ki ebr-i kefüñ mâye-bağş-ı deryâdur

(K 5/47-48)

allah: Her şeyin yaratıcısı olan tek ve mutlak varlık.

Allâh itsün anı der-âgûş-ı kudsîyân
Olsun mekân-ı cilve-gehi ravza-i cinân

(Tb 1/99-100)

Dağî ma'sûm iken ârâyiş-i dünyâyı terk itdi
Aña gülşen-serây-ı cenneti ihsân ide **Allâh**

(T 6/7-8)

Bânî-i tekye kâm-yâb olsun
Anı hıfz eyleye hatâdan **Allâh**

(T 12/21-22)

allah:-a

Ta'zyike başlayınca esîrân-ı 'aşkı dün
Allâha şükür vâ'izi söyletmedi hunâk

(G 131/7-8)

allah 'aşkına: Allah'ını seversen; şaşılacak şey,
deme!.

Efsürde oldı meclis-i 'işret nigâra bak
Allâh 'aşkına o büte bir piyâle çak

(Tb 2/33-34)

'allâme-i tûsî: Büyük alim Tusi.

Cenâb-ı menba'-ı fâzıl u 'âta Es'ad Efendi kim
Yanında tıfl-ı ebced-hvân olur **'allâme-i Tûsî**

(K 3/47-48)

almağa: Elde etmek.

Lisâna **almağa** esbâb-ı 'ayşî tevbeliyüm
Mağalli geldi tekâzâ-yı kâfiye mül dir

(G 72/5-6)

alsur: Alısır.

Fürûğ-ı 'arîzî **alsur** nişâr-ı ümmîde
Nigâh-ı nağveti ma'müresâz-ı hezl-âbâd

(K 11/13/14)

alt: Alt, aşığı.

alt:-ma

La'l-i müzâbuñ **altına** elmâs mihlasun
Kim meyl iderse hâne-i 'ayş-ı imârete

(G 188/11-12)

alt:-i, -n, -da

Kılıcı fethe gibi üstün olur heycâda
Münkesir kalb ile **altında** kan ağlar a'dâ
(T 13/15-16)

Yanup cismüm kül olsa nâr-ı 'aşkuñla yer

altında

Söyünmez süz-ı dil ağker gibi hâkister **altında**
(G 190/1-2)

O çeşm-i haste zîr-i tîğ-i ebrûsında cânânûñ
Yatur güyâ ki bismilgehde âhû hançer **altında**
(G 190/3-4)

Nihân itse 'aceb mi hatâ-ı müşgîn hâl-i ruhsârı
O bir zâğ-ı siyehdür pençeyi şaklar per **altında**
(G 190/5-6)

Şaf-ı müjgân-ı yârı der-hayâl itdükçe şevkından
Reg-i dil cünbiş eyler kalsa yüz biñ nişter
altında
(G 190/7-8)

Şebistânında ol şüh-ı cihânî şakınur 'âşık
Eger kâlîçede taşvîr olursa pister **altında**
(G 190/9-10)

Felek bâlâ tutar ehl-i hünerden püç-mağzânı
Müzahref bir iki müsveddesi var minder **altında**
(G 190/11-12)

Belîgâ şimdi mensüh emre beñzer her şuhan-
sâzuñ
Hâbâb üstindedür deryânûñ ammâ gevher
altında
(G 190/14)

Açmaz mı dağî jengini rüşenger-i takdir
Paslandı yer **altında** nice âyine sîne
(G 197/7-8)

Nice dert üstüne zevk itmesün kim hafta başında
Şafâdır pîr-i 'aşka ola tâze berber **altında**
(Mf 128/1-2)

altun: Altın

Şafâ-i divâra resm olmuş kurı bir nakş iken
Virdi hep işgüfeye **altun** şuyı neşv ü nema
(T 1/37-38)

Buldı **altun** şuyıyla neşv ü nemâ
Cümle zerrin kadehle reyhânî
(T 4/31-32)

Fermân olınan aqçeden oldı baña haşıl
Altun yirine dâğ-ı dil aqçe yirine eşk
(Kt 6/3-4)

Bânî-i kaşr-ı zer-endüd-ı laţif
Hâke **altun** suyını itdi sebîl
(t 20/25-26)

Qırı bir naqşı muhîm olmış iken cedvel-i sim
Virdi **altun** şuyı işküfelere neşv ü nemâ
(T 21/21-22)

Şafhâ-i dîvâra resm olmış qırı bir naqş iken
Virdi hep **altun** şuyı şükûfeye neşv ü nemâ
(T 29/3-4)

Teşnedür aña nazâr zîrâ tîlâ-yı taqına
Bânî-i eyvân kim **altun** şuyın itmiş sebîl
(T 30/5-6)

Va 'de-i naqd-i vişâli lebünün hep sözdür
Bize de meclis-i 'işretde bir **altun** bozdur
(Mf 39/1-2)

Da 'vete itmez icâbet rukye vü efsûn ile
Ehl-i 'aşka ol perî teşhîr olur **altun** ile
(G 178/3-4)

altun:-
Degüldür sînesinde bend olan dâğ 'âşık-ı zârûn
Saña birkaç kızıl **altun** var şaklar muşamma 'da
(G 173/9-10)

**altun-şifat-ı hüsni-î taleb: İstek güzelliğinin altın
şekli.**

altun-şifat-ı hüsni-î taleb:-le
Yüz kızdırub **altun-şifat-ı hüsni-î talebe**
Hırşîd gibi gâh toğub gâh tolansam
(Kt 33/3-4)

âlûde: Karışım.

Hün-ı dilden ser-te-ser **âlûde** rengin bülbülüm
Bâl gül per gül beden gül pençe gül minkâr gül
(G 146/13-14)

İki şâhîn-i hün-âşâma beñzer çeşm-i fettânuñ
Müjeñdür hün-ı mürğ-i tab' ile **âlûde** çengali
(G 209/11-12)

âlûde:-dür

Çirk-âb-ı ğamla dâmeni **âlûdedür** dilün
Sâkî getür ki meydür anı şüst ü şüya şu
(G 170/15-16)

âlûde eyle: Karıştırmak.

âlûde eyle:-di, -m
Gerd-i elemle **eyledim** **âlûde** sînemi
Kim bîh-i 'aşkuñ ola derünümde cilve-sâ
(K 2/141-142)

**2. İçkiye su katmak, helâle haram
karıştırmak caiz olmaz.**

âlûde eyle:-me
Sâkî şarâbı **eyleme** **âlûde** şâf ola
Emvâc-ı rüz-ı neş' e ile dil-şikâf ola
(Tb 2/21-22)

3. Bulaşmak.

âlûde eyle:-sün
Âlûde eylesün kefen-i cismi ol 'asîr
Münkir cevâb söylemesün göricek Nekîr
(Tb 2/17-18)

âlûde ol:Bulaşmak.

âlûde ol:-dı
Âlûde oldı jeng ile bu dest-mâl-i çarh
Qandîl-i âbgîne-i mâhı idüp zidâ
(K 2/5-6)

âlûde-i hün: Kan karışmış.

Âlûde-i hün eyleveli eşk-i dem-â-dem
Çeşmümde müjem âteş-i süzân gibi parlar
(G 52/9-10)

âlûde-i 'işyân: Başkaldırı karışıklığı.

Eger **âlûde-i 'işyân** ise dâmânüm ey zañid
Anı tañhîr ider bî-intihâ deryâ-yı rahmet var
(G 68/9-10)

**âlûde-kerde-i vesah-ı mâtem ol: Üzüntü kirine
karışmak.**

âlûde-kerde-i vesah-ı mâtem ol:-ma, -sun, -1.
Bir dil cihânda böyle esîr-i ğam olmasun
Âlûde-kerde-i vesah-ı mâtem olmasun
(G 157/1-2)

âlûfte: İffetsiz, ovnak, cilveli (kadın).

Ber-geşte itse sañ-ı zemini sipihri-zâl
Gelmez bu dehre öyle bir **âlûfte** nükte-dân
(Tb 1/49-50)

'âm: Herkese âit, umûma mahsus.

Şandılar anı ikiz toğdı güneş hâş ile **'âm**
Câmekâna gelicek tutdı perî gibi mağâm
(Msd 3/3-4)

Dil-hvâhî üzre döndürür **'âm** Belîğ-i zâr
Bir kerre girse dâmen-i çarh-ı felek ele
(G 186/11-12)

amâ: Kör.

Bir kabza-i sîm destüme girdi bu şeb **amâ**
'Aklen yine didüm ki bu var ise bilekdür
(G 236/5-6)

a'mâ: Kör, gözleri görmeven.

a'mâ:-y, -a
Ağyâra hâk-i râhuñı vaşf eylemez göñül
A'mâya şerh-i hâssa-i tütüfâ 'abes
(G 20/23-24)

Kenâr-ı bâmda a'mâya beñzer ol kimse
Ki bilmeye zürefâ meclisinde hadd ü hüdüd
(G 35/11-12)

âmâde: Hazır, hazırlanmış, mühevva.

Yâra ma hüd iki tonluk çuğa var **âmâde**
Şüfi bir hırka vü destâr ile olmaz sâde
(Msd 4/37-38)

- āmāde:-dür**
Şarāb-ı āteşine rüzgāruñ āfeti n'eyler
O şem'a sākīyā fānūs için **āmādedür** mīnā
(G 5/9-10)
- āmān: İmdat.**
Çekide eyledi pinyālī ğamzesinden kān
O zulm-i pişe baña kıldı el-**āmān** āmān
(Mf 44/1-2)
- amānsuz: Güven, bağışlama.**
Nice rahm eylesün 'uşşāka ğamzeñ
O bir cellād-ı hūnīdir **amānsuz**
(G 92/5-6)
- āmed-şod-ı enfāsdan id: Nefeslerin gelip gitmesi.**
āmed-şod-ı enfāsdan id:-en
Vücūdundan **iden āmed-şod-ı enfāsdan** fehm it
Gelür elbette ikbāl ādeme idbārdan şoñra
(G 172/3-4)
- āmed-şüde: Gelip gitme, geliş gidiş, varıp gelme.**
Dīdemūñ kaşırına **āmed-şüd** için 'aks-i nigār
Nerdübān-ı nıgehūñ mevc-i nıgeh pāyesidür
(G 46/3-4)
- Āmed-şüde sedd itse reh-i küyma āgyār
Besdür o bütüñ semtine ehl-i dile reh dil
(G 145/5-6)
- āmed-şüd-ı bahār ol: Baharın varıp gelmesi.**
āmed-şüd-ı bahār ol:-a
Tā kim fezā-yı şafha-i gülzārda ola
Fermān-ı Kırdgār ile **āmed-şüd-ı bahār**
(K 12/185-186)
- āmed-şüd-ı merd: Gelip giden kişi.**
āmed-şüd-ı merd:-ü, -m
Hārāb eyler anı mānend-i seyl **āmed-şüd-ı merdüm**
Sevād-ı künc-i 'uzlet olsa şimdi lāne-i 'Ankā
(G 6/5-6)
- āmed-şüd-ı rāh-ı hayāl-i yār: Sevgilinin hayalinin yolunun gelip gitmesi.**
āmed-şüd-ı rāh-ı hayāl-i yār:-i
Belīgā hārhar-ı ğamla nişterzār olup gönüm
Bu şeb **āmed-şüd-ı rāh-ı hayāl-i yār** incitti
(G 212/9-10)
- āmed-şud-i ter-dāmenān: Günahkarların gelip gitmesi.**
Gil-ālūd eylemiş **āmed-şud-i ter-dāmenān**
şimdi
Geçilmez pāk-dāmen vād-i Mecnūn
çepellenmiş
(G 112/7-8)
- 'amel: Bir maksatla yapılan iş, evlem, fiil.**
'amel:-i, -m
Yok hayr '**amelim** gerçi ne piş ü ne kem
Ammā kerem-i Hākdan ümüdi kesmem
(R 15/1-2)
- 'amel:-den**
Feyz-i vicdānı ile rengīndür nazm-ı Belīg
Hüsni tevfiķ-i Huda '**amelden** evvel virir
(G 69/15-16)
- 'amel:-dür**
Ġazel yapup şu 'arā-yı zamānenūñ kārı
Hülāşa bāşa '**ameldür** mişāl-i şan'at-ı kāf
(G 128/5-6)
- 'amel ehl-i 'aşk: Aşk sahiplerinin işi.**
'amel ehl-i 'aşk:-a
Perestiş eylemek elbette farzdur yāre
Cihānda ğayn '**amel ehl-i 'aşka** nāfiledür
(G 42/3-4)
- āmīn: Duâlardan ve hayır temennîlerinden sonra, "Allah kabul etsin, öyle olsun!" anlamında kullanılan söz.**
Devām-ı 'ömrinūñ ed'iyyesi tekrār olmadıkça
Hulūş ile diye yerde beşer gökde melek **āmīn**
(T 11/13-14)
- āmizişde ol: Uvsallaşmak.**
āmizişde ol:-sa, -m
Ben **āmizişde olsam** germ olup tār-i reg-i yāra
Olur lābüd fetil-i rişte-i şem'ı şebistānum
(K 8/35-36)
- ammā: Ancak, ama.**
Her şey' biter **ammā** ki fenā bāğında
Şad-bār ekerüm toĥm-ı murādım bitmem
(R 2/3-4)
- Ammā** ki erğanūn-nevāhā-yı çarĥdan
Minnetle olmazam yine hvāhende-i nevā
(K 2/97-98)
- Şa'iri şir'iden fark eylemez ebnā-yı 'aşr **ammā**
Bilür nüzhet-i kemālāt suĥanda herkesūñ zātın
(Kt 3/1-2)
- Suĥanda muĥtasar maĥlūbdur **ammā** huzuruñda
Biraz 'arz eyleyem evzā'-ı gerdün-ı sitemkārı
(K 4/45-46)
- Aña ilkā-yı muĥāt eylemez **ammā** esnāf
Yaķalar yārı tábān-keşdür o bī-istinkāf
(Msd 5/47-48)
- Sevād-ı merdümek-i çeşmi Ka'bedür **ammā**
Taraf taraf müje huccāc-ı secde-pīrādur
(K 5/3-4)
- Dü la'li sürĥ ile tenvine beñzer **ammā** kim
Tekellüm ile dehen nūn u şın olur şadır
(K 5/7-8)

Akçamuñ ismi zebānumda mükerrer **ammā**
Kımyā gibi degül belli vücūd u ‘ademi

(K 7/17-18)

Piřvāsı benüm **ammā** řu ‘arā-yı Rūmuñ
Giçerem böyle giderse füřahā-yı ‘Acemī

(K 7/59-60)

Hāle-i āgūřa aldum ol mehi **ammā** bu řeb
Havfūm oldur ki ide nā-geh řebihūn āfītāb

(G 8/5-6)

Ammā ki tūg-i katlūme cevher-nūmā olup
Emvāc-ı cūy-ı devleti itdi felek nigār

(K 12/65/66)

Ammā ki çār-sūy-ı ma ‘ārifde kalmamıř
Rengīn kumāř-ı kāle-i ma ‘nāya i ‘tibār

(K 12/171-172)

Bin yüz yigirmi adım yerden atup dāneyi ol
Bu yeter gerçi niřān çarbına tārih **ammā**

(T 13/41-42)

O perinūñ alamaz ‘aksini mir ‘āt **ammā**
Hāne-i āyīnede cilveler eyler bi ‘z-zāt

(G 14/11-12)

Yok hayr ‘amelim gerçi ne piş ü ne kem
Ammā kerem-i Hāqdan ümīdi kesmem

(R 15/1-2)

Ol řūh-ı cefā-piřeyi meclisde tutardım
Ammā ki o dem n ‘eyleyeyim tıtdı merākım

(Mf 20/1-2)

Vedā ‘a geldi dāmen-būs için bendeñ Belīg
ammā

Ümīd-i sīm ü zerle hecrūñ eyler sīnesin ‘uryān

(Kt 31/3-4)

‘Aşık yanında cān nedür **ammā** ki setr idüb
Yād itse cān-ı pākini cānānedür murād

(G 33/5-6)

Ebnā-yı ‘aşr itmez ‘itā-yı bilā-‘ivāz
Ammā āgāmız ādeme bād-ı hevā virir

(Kt 36/3-4)

Ebrūlarıyla kıt ‘adur ol hařt-ı pūřt-i leb
Ammā dü-la ‘l-i surh ile beytü ‘l-kaşidedür

(G 44/11-12)

Hübān yapar yaparsa bu vīrāne göñlümi
Üřtād olunca şivede **ammā** güzel yapar

(G 45/3-4)

Neş ‘e-i bezm-i şarab-zāde-i dildür **ammā**
Sākī lālāsı anuñ duşter-i rez dāyesidür

(G 46/7-8)

Yokdur ocağda bir çūbum **ammā** ki rüz u řeb
Āteř duřānına bedel āhum çeker ‘ālem

(Kt 52/1-2)

Ehibbā eylemez ta ‘riş ile āzürde-dil **ammā**
Hemān řab ‘-ı Belīge her ne eylerse řasūd eyler

(G 53/17-18)

Dirhemle denānīre hācerdür mişak **ammā**
Kālbīn çıkarur sīm ü zer insāna mişakdür

(G 59/19-20)

Oñılmazdı Belīgā dilde zařm-ı gāmezisi **ammā**
Hayāl-i sūzen-i müjgānı zūlfiyle rüfū eyler

(G 62/11-12)

Suřan-gūyān-ı ‘ařruñ nazmı mazmūndārdur
ammā

Belīgā sözleründe hem nezāket hem selāset var

(G 68/13-14)

Yāre hiç tıngırdamaz **ammā** bozuktur korçarum
Bezm-i meyde toķınur mestāne muşırb tel kırār

(G 75/3-4)

Cihānı bařuma fikr-i dehanūñ teng ider **ammā**
Miyānuñ vaşfi eş ‘ārumda bir ince taşayüldür

(G 78/7-8)

Gāh peymāne vü geh sūbħa-i řad-dāne çeker
Zāhīdi şevk ile gör dem çeker **ammā** ne çeker

(G 81/1-2)

Mezāk-ı rind-i ‘ālī-himmeti ey hūvāce benden řor
Çeker her zaşmeti ‘ālemde **ammā** bār-ı imtinān
çekmez

(G 91/7-8)

Nihānī buldığın zāhid çeker **ammā** ki zāhirde
Elinden sākī-i gül-çihrenūñ rıřl-ı girān çekmez

(G 91/11-12)

Ruş-ı dil-dāra henüz geldi haşt-ı fitne-eşer
Dile vaşşet virür **ammā** o kadar korşulmaz

(G 93/5-6)

Bu maķtelgehde ekşer ‘aşıkın başı gider **ammā**
Serinde āh-ı āteřnākden bir āl fes gītmez

(G 94/13-14)

Firīb-i vāz ‘-ı mağlūbāneden řād eylerüz **ammā**
Mūkāfat-ı ‘amelde dūřmene hūn-ı Siyāvūřuz

(G 95/5-6)

Belīgā sūsenāsāda zebānuz gerçi ‘ālemde
Nevā-yı ‘aşka **ammā** gül gibi ser-tā-kadem
gūřuz

(G 95/11-12)

Saņa teřyī ‘a cānā bend bend-i a ‘zā çıkar **ammā**
Kıyamet kopsa ‘ařkuñ sīne-i bī-kīneden çıkamaz

(G 96/11-12)

Sarıldı hârveş dâmân-ı dil-dâra rakîb **ammâ**
O kaşmirdür anuñ kec-vaz'ı erbâb-ı dile batmaz
(G 103/11-12)

Çemende bülbül efgân eyledükçe gül güler
ammâ
Gülüñ handânlığından bülbül-i nālân olur
maḥzûz
(G 120/9-10)

Hüsn-i şevketle ze'âmet idi hübân **ammâ**
O büte eylediler ḥaṭṭ-ı şerîf ile ferâğ
(G 40/5-6)

Zaḥm-ı tîr-i müjeye karşı tûrurlar **ammâ**
O şeh-i hüsn kılı ḥaṭṭ ile eyler taḥvîf
(G 129/7-8)

Bilmeyen kâdrini ehl-i suḥanuñ
Aña ḥayvân dinür **ammâ** nâṭık
(G 134/11-12)

Dinmez işküfe sıfâli fesine **ammâ** kim
Ser-nigün anda saķız mori karanfil perçem
(G 154/5-6)

Enâmil eşheb-i kilke süvâr olmuş Belîğ **ammâ**
Nice eyler bu kerr ü ferî esb-i lâğar üstinde
(G 175/13-14)
Ta'allukdur cihânuñ kâr u bârın çekdiren **ammâ**
Mülükî zevk ider her kayddan âzâd olan bende
(G 176/15-16)

Nice ḥum-ḥânenüñ biz şerbetin nüş eyledük
ammâ
Hele pîr-i muğânuñ başka ḥalet var kedüsında
(G 183/7-8)

Belîğâ şimdi mensûḥ emre beñzer her suḥan-
sâzuñ
Ḥabâb üstindedür deryânuñ **ammâ** gevher
altında
(G 190/13-14)

Qırı bir nâmı vardur âb-ı ḥayvânuñ Belîğ
ammâ
Der-âğuş eyleyen tâ ḥaşre dek ölmez 'Âlî Cân'ı
(G 218/13-14)

Leb-i meygünü 'aceb mevc-i şafâdır **ammâ**
Kulzüm-i nürda gird-âb-ı emeldür nâfî
(G 228/11-12)

Benüm Ferhâda hâdî 'âlem-i ma'nâda **ammâ**
kim
Beni kemnâm iden ol Hüsrev ü Şîrîn
zebânumdur
(G 230/9-10)

Bir kabza-i sîm destüme girdi bu şeb **ammâ**
'Aklen yine didüm ki bu var ise bilekdür
(G 236/5-6)

ân: 1. Güzellik, cazibe.

Zâhid meger ki görmemiş 'âlemde ḥüsn ü **ân**
Gösterdüm anı şimdi o vech-i ḥasende ben
(G 167/5-6)

ân:-dur
Ḥüsn ile dil-ber-i mümtâz ise 'âlemde suḥan
O büt-i 'işvegerüñ rüyına **ândur** ma'nâ
(G 1/11-12)

2. Zaman, dem.

Ân mıdır şu'le viren 'arız-ı pâkinde didim
Didi ol muğbeçe-i bâde-fürüşândur yâ
(Mf 26/1-2)

Eylemez seyl-i ḥavâdiğden tehi-destân ḥazer
Bâde üzre boş kadeḥ ḳonsa ider her **ân** rakş
(G 114/9-10)

Belîğâ farkını bûs eyleyelden şâh-ı merdânuñ
Bükildi ḳaddi zîrâ bî-edeblik itdi ol **ân** tîğ
(G 126/15-16)

an: O.

Eger **an** ser u reğbet ber kenâr-e cüybâr est
Behem âyed do leb ez şevḳ bûs-e maḳsadaş cû râ
(G 243/7-8)

Hudhud-e şecer be tîr-e seyyâd ofted ez gayret
Eger mibined âhû dîde **an** zîr-e ebrû râ
(G 243/9-10)

ân ol: Hatırlamak.

ân ol:-miş
Süzilmiş perde-i bādâmdan nür-ı nîgeh şad-bâr
O şûḥuñ soñra varmış şafḥa-i rüyında **ân olmuş**
(G 111/9-10)

aña: Ona.

Aña ilbâsa sezâ lafz bulunmaz dâ'im
Yoḥsa gönlümde benüm cilve-künândur ma'nâ
(G 1/13-14)

Mîhr ü meh saṭl ü legen şebnem ü gül **aña**
miyâḥ
Şekl-i zencîrde gîsü-yı müca'ad her gâḥ
(Msd 2/21-22)

Rüy-ı berber-beçe oldı **aña** âyîne-nümâ
Göricek kendüyi âyîne de ol bî-hemtâ
(Msd 2/57-58)

Bî-tâb ḳaldı tevsen-i dil eyle hem-'inân
Şefḳat-resâ-yı bedreḳa-i himmetüñ **aña**
(K 2/191-192)

Aldı dellâkı ḥarâret bayılurken nâ-kâm
Şu yetiştirdi **aña** taş ile bir tâze gulâm
(Msd 3/23-24)

İstedi kîse-i müşğîn sürine dil-bere çün
Piç ü tâb eyledi lîf **aña** ezildi şâbûn
(Msd 3/25-26)

Ola hemişe selâmet Girây Hân'a dÛrÛd
Ki bÛyle hayr hâlef virmiş **aña** Hayy-ı VedÛd
(Kt 4/5-6)

Mukârin olduđuñ nîk ü bedi' âteş gibi yakma
Aña nef'ün tÛkunsun mÛmkin oldukça tÛrâbâsâ
(G 4/9-10)

Câme-i hÛsn **aña** boyınca biçilmiş kaftân
Nîm-ten şıkma gÛmÛŝ sînesi dâ'im 'uryân
(Msd 4/15-16)

Çırpıdan çıkmaz ise **aña** ip eyler saña yâr
ŖÛr-ı 'aşk 'âleminÛn kârı degÛldÛr hencâr
(Msd 4/35-36)

MÛŝteri bÛyle kumâŝı bulamaz dÛnyâda
Ŗandal olmaz **aña** nisbet bilâ kÛz dîbâda
(Msd 4/39-40)

Ola hemişe selâmet Girây Hân'a dÛrÛd
Ki bÛyle hayr hâlef virmiş **aña** Hayy-ı VedÛd
(Kt 4/5-6)

Bu cism tutub yâr ile şekl-i vahdet
Vâ-beŝte **aña** 'uzvda feyz-i kudret
(R 5/1-2)

Aña ilkâ-yı muhâf eylemez ammâ esnâf
Yağalar yârı tâbân-keŝdÛr o bî-istinkâf
(Msd 5/47-48)

Dağî ma'şÛm iken ârâyiş-i dÛnyâyı terk itdi
Aña gÛlŝen-serây-ı cenneti ihsân ide Allâh
(T 6/7-8)

UmÛr-ı dehre 'inân-tâb olursa tedbÛrÛñ
Aña şitâb iderek hem-rikâb ola taqdîr
(K 6/175-176)

Kebş-i ibni Halîl-veş bî-bâk
Aña kurbân olurdu tâb'-ı selîm
(T 7/5-6)

Ağlamazdı **aña** çeşm-i rÛzgâr
Olmasaydı mazhar-ı hÛlk-ı 'azîm
(T 8/3-4)

Hâne ber-dÛş ile eglendÛrme rÛhuñ bir nefes
Gird-bâdâsâ **aña** hâk-i tenÛñden hâne yap
(G 9/3-4)

Târ-ı zÛlf-i yâr-ı nâzÛkden **aña** ey çeşm-i ter
Sâye-i mÛjgân ile bir âbnÛsı şâne yap
(G 9/7-8)

Âb-ı fevvâreyi şahnında gÛren kimse şanur
Sîm telden **aña** âvîzeler olmiş memdÛd
(T 10/11-2)

Atılma pâreye kundağçıdır o sîm-endâm
VirÛr neşât **aña** yaldız kadar zer-i mağbÛb
(G 12/5-6)

Hall ü akd itmede mâlik yed-i beyzâya budır
'Ukde-i mÛŝkilini hep felek arz itsÛn **aña**
(T 13/11-12)

İtse bu bağt-i HÛdâ-dâd ile a'dâya hÛcÛm
Aña eylerdi eğâlîm-i kılâ'in ihdâ
(T 13/13-14)

Didiler âh ile **ana** târiğ
'Adne 'azm itdi rÛhın İbrâhim 1170
(T 14/11-12)

Ma'î kerrâkesi şırtında sipihrÛñ taşlar
ŖemsedÛr mihr ile meh kavs-i kuzah **aña** şerit
(G 17/11-12)

Cân fedâ eyler **aña** cânı olan
Muştafâyı sever İmânı olan
(Mf 25/1-2)

Kârvân-ı râh-ı hÛsnÛñ şâhidur ol meh **aña**
Kim şadâ-yı hânde-i YÛsuf olur bâng-i derâ
(T 28/19-20)

TeŝnedÛr **aña** nazâr zîrâ tîlâ-yı tağına
Bânî-i eyvân kim altun şuyın itmiş sebîl
(T 30/5-6)

Ma'bedi hayl-i nÛcÛmın kÛnbed-i eflâkdur
Mihr ü meh kandil **aña** kavs-ı kuzah mihrâb-ı
çarğ
(G 30/7-8)

'AdÛ-yı devleti makhÛr olup umÛrından
Aña 'inâyet-i eltâf-ı Hağ ola yâver
(Kt 47/3-4)

Mukârin olduđuñ nîk ü bedi' âteş gibi yakma
Aña nef'in tÛkunsun mÛmkin oldukça tÛrâbâsâ
(Mf 48/1-2)

Erbâb-ı suğân hÛsne dimiş gevher-i cândur
HÛsn ise gÛher belde-i Badrâ **aña** kândur
(G 56/1-2)

'Âşıka ŝafrâ-yı heves renc olur
Aña devâ gâbgâb-ı nârenc olur
(G 67/1-2)

Kâbil-i feyz olsa bir âdem lisân-ı hâl ile
Ders-i 'aşkı aña her berg-i çemen taqrîr ider
(G 82/11-12)

Ne 'acâyib dÛr-i yek-tâ imiş ol gevher-i pâk
Ki bulunmaz şadef-i kevn ü mekânda **aña** eş
(G 109/7-8)

Ŗivede eylese da'vâ-i teferrÛd dil-dâr
Âyet-i hÛsni berâhin ile besdÛr aña naş
(G 115/7-8)

Cândur ma'nî-i rengin **aña** tendÛr elfâz
Neş'e-i rÛh-ı mezâmîne bedenden elfâz
(G 121/1-2)

Bahr-i nazm içre mezâmîn-i lafif incüdür
Aña menşe' şadef-i pāk-i dehendür elfāz
(G 121/13-14)

Gelmez kenāra şahid-i ma'nāya nāz ider
İtmez taḥammül aña dil-i nāzenîn Belīg
(G 127/7-8)

Her işinde aña tevfiḳ-i Ḥudā yāver olup
Tîr-i maksûdın ide büse-dih-i nāf-ı hedef
(G 130/17-18)

Bilmeyen kâdrini ehl-i suḥanuñ
Aña ḥayvân dinür ammā nâṭık
(G 134/11-12)

Gözden şakınup burka'nı açmaz o meh-rû
Dide nigh itmezse ider aña nigh dil
(G 145/3-4)

Tevfiḳ refiḳ olmiyacak aña Belīgā
Olur reh-i ḥvābide-i küyında tebeh dil
(G 145/13-14)

Ey dil tecessüs eyle meded yandı mülk-i cān
Bir tıfl-ı cān-güdāz aña kundaḳ bırakmasun
(G 163/3-4)

Āyîne-i cemālūñi aç çeşm-i zāhıde
Sırr-ı nihānı göstereyüm aña sende ben
(G 167/3-4)

Zencîr-i zülfi bende çeker mübtelâlaruñ
Bende ne ḥâcet olmış iken aña bende ben
(G 167/9-10)

Ehl-i mürüvvet aña dirüm kim yetişdüre
Deryâ-yı âteş içre düşerse 'adüya şu
(G 170/7-8)

Raḳîbi def' idince şād olur meclisde ol âfet
Bulur ḥıffet aña bir şıḳlet-i cerrârdan şöñra
(G 172/11-12)

Aña sūrâḥ-ı neyden süz-ı dil te'sîr ider yoḥsa
Degül bî-câ bu cünbiş dem-be-dem engüşti-i
neyzende
(G 176/11-12)

Şâ'ir şanup olurdu Belīgā aña düşmen
Görse bu felek miḥbere vü ḥāme çolaḳda
(G 179/9-10)

Vā'ız şarınca künbed-i destâr-bendini
Mestâne yapmışum aña birkaç tekerleme
(G 203/5-6)

Meşşâta leb-i ḥavzda dil-dârı soyınca
Geydürdi aña mâ'î şu dîbâsı boyınca
(G 204/1-2)

Çeker târ-ı nighle aña mastar dide-i ḥod-bîn
Anuñçün şafḥa-i ruḥsârına ḥatt-ı emân geldi
(G 211/7-8)

Pesend o merde ki mânend-i piste-yi pür-dil ola
Olursa yuf aña bî-mağz girdgân gibi ḳof
(G 238/3-4)

**aña: Çocuk doğuran kadın. Valide. sûtana sût
veren kadın. kaynana kocaya göre zevcesinin,
kariya göre kocasının validesi.**
aña:-lar
Ol tıfl-ı nāz-perveri her kim görürse dir
Böyle melek toğursın añalar beşerleme
(G 203/7-8)

**'anber: Ada balığının bağırsaklarında toplanan
yumuşak, yapışkan ve misk gibi kokan, kül
renginde bir madde; güzel koku.**

Kec-küleḥ kākül ucın gösterüp ol sünbül-i ter
Ṭabla perçemden çhibbâsına şadı 'anber
(Msd 2/5-6)

Ṭuydu nâṭır ḳoḳuyı 'ud ile 'anber aradı
Zülf-i dil-dârı o dem şâne arayup ṫaradı
(Msd 3/45-46)

Girih-bend eylemiş gîsüy-ı müşg-âlüddan seyr it
Şemâmeyle ṫurur gūyâ ki 'anber kākül üstinde
(G 174/5-6)

Yüzüñ bir sîm micmer anda renginî-i ruḥ âteş
Siyeh ḥâl üzre müyuñ düda benzer 'anber
üstinde
(G 175/7-8)

'anber-i ḥām: Kıvrımlı amber.
Uçlarından dökülüp her tarafa 'anber-i ḥām
Nefḥa-i büy-ı şafâ-âver ile ṫoldı meşām
(Msd 3/47-48)

'anber-i nâb: Halis amber.
'anber-i nâb:-uñ
Gül-i taşvîrinün büy-efgen-i elṫâf-ı cān-baḥşı
Şikest itdi meşâm-ı dilde ḳadrin 'anber-i nâbuñ
(T 25/7-8)

'anberîn: Amber kokan.
Hilâl ebrüsü yāruñ 'anberîn ṫuḡrâ midur bilmem
Ḥusûf-endüde yâ ḥud ḡurre-i ḡarrâ midur
bilmem
(G 155/1-2)

'anberîn-ḥâl-i 'izâr: Yanaktaki güzel kokulu ben.
'anberîn-ḥâl-i 'izâr:-ı
'Anberîn-ḥâl-i 'izârı o bütüñ gūyâ kim
Derd-i serdef'ine yapışdırılan lâdendür
(G 174/5-6)

'anberiyе: İçine amber katılmış güzel kokulu iksir.
Olmam firîb-ḥvorde ben ey şüh-ı sâde-rû
Şahbâ-yı la'lfâm degül 'anberiyе bû
(Tb 2/75-76)

'anberiyve: Raki.**'anberiyve:-dür**

Taş'ide başlayınca arak-çine büy-ı zülf

Takfir olan ruhında 'arak **'anberiyvedür**

(R 65/5-6)

ancak: 1. Yalnızca, sadece.Fürüg-re'y ile hall itdüğü terkib olur **ancağ**

Mizac-ı 'âlemün taşhihe bādī nüş-i dārūsı

(K 3/59-60)

Dünyāda vü 'uqbāda benim zikrim Hağ

Oldir iki 'âlemde murādım **ancağ**

(R 7/1-2)

'Ayıbsız âdem olmaz herkese bir şekk ü reybum
varGüzel sevmekdir endişem benim **ancağ**

Şu aybım var

(Mf 22/1-2)

Va'd-ı nışüm ile **ancağ** leb-i bām

İdi fevvâredeki āba külāh

(T 23/13-14)

Cihānda medh idecek hağ-ı yār var **ancağ**

Ne kara günlere kaldı yazık suhan-gūlar

(G 83/9-10)

Nihāl-i sāye-i kaddüdüdür **ancağ** başıma devlet

Serümde sāye-i bāl-i Hümā minşardur sensüz

(G 102/17-18)

Cihānda her kişi hālinec kām-yāb oldı

Bu kârgāhda **ancağ** fakir almadı kām

(G 151/9-10)

Bu bāzār-ı firib-ābāda bir mevsimde geldük kim

Tutar **ancağ** resen-bāz istikāmetle terāzūyı

(G 210/7-8)

2. Öyle ki, onun gibi.

Derdine dermān su'ālinden Belīgā mağsadañ

Cān otı istersin **ancağ** kākül-i cānān şatar

(G 60/9-10)

Kesb-i hüner 'âlemde degüldür hüner **ancağ**

Ehl-i hünerün kadrini bilmek de hünerdür

(G 77/3-4)

anda: Onda.

Nāzıra sağ-ı tavān gūyā ki bir āyinedür

Tāk-ı zibā **anda** 'aks-i ebrüvān-ı dil-rübā

(T 1/17-18)

Tab'-ı ayīne-i mücellādur

Cilveger **anda** luğ-ı Rabbānī

(T 4/7-8)

Dinmez işküfe sıfāli fesine ammā kim

Ser-nigün **anda** sağız mori karanfil perçem

(G 154/5-6)

Hele diğkatle bağ āyīne-i ruhsār-ı cānāna

Ki 'aks-i merdüm-i çeşmümdür **anda** nokta-i

hāli

(G 209/5-6)

2. Orada.

Bir alay ipsize yüz virme dükāna irkip

Şimdicek oltanı yutdı tolaşur **anda** rağib

(Msd 5/49-50)

Fezā-yı hāk-i deruñ mezra'-ı tecellidür

Ki nağş-ı büse olur **anda** mihr-i 'âlem-gür

(K 6/119-120)

Tarāvet-yāb idüp hem-vāre Hağ gülzār-ı iqbālün

Senā-hvān ola **anda** bülbül-i kilik-i hoş-elhānum

(K 8/57-58)

Kıldı bu tekye-i şerifi binā

Zikr ola tā ki **anda** ism-i ilāh

(T 12/3-4)

Sultān Mehemmedde seyr eyle Belīg elbet

Der-beste ise gönliñ **anda** bulunur fātih

(G 26/11-12)

Beyāz-ı dide şafha **anda** nağş-ı merdümek

merkez

Ser-i tār-ı nighem hem-gerdiş-i pergārdur sensüz

(G 102/9-10)

Bu zülf ü hağ elbette başar güleşen-i rüyün

Gör **anda** kazâyı ne kadar sebzeler ekmiş

(G 108/7-8)

Ebrüvānum iki göz cisr-i metindür gūyā

Dem-be-dem **anda** akan göz yaş deryāçe-i Şağ

(G 119/7-8)

Yüzün bir sım micmer **anda** rengini-i ruh āteş

Siyeh hāl üzre müyuñ düda benzer 'anber

üstinde

(G 175/7-8)

andan: Ondan.

Bir şāha hıdmet eyle ki terk itse hıdmetin

Andan kulın kesilmeye hergiz 'ulūfesi

(Kt 14/1-2)

Ümüd-i bāde-i 'ayş itmez **andan** ehl-i dil hergiz

Felek bu deyr-i pür-mihnetde zirā ser-nigün

humdur

(G 58/13-14)

Keşt-i dağ ile geçer **andan** hayāl-i yār

Şahrā-yı dilde rik-i revān bahridir gümüm

(G 148/7-8)

'andelib: 1. Aşık.**'andelib:-i**

Bu hākdan-ı muzlimede der-kemın olup

Ol **'andelibi** eyledi dām-ı ecel-şikār

(Tb 1/93/94)

- '**andelib:**-e
Ne '**andelibe** ne gül-i hāndāna mā'ilüz
Rind-i cihān dīdeyüz 'irfāna mā'ilüz
(Mf 12/1-2)
- '**andelib:**-iñ
Geçürdi laqlakıyyāt ile 'ömrin bāğ-ı 'ālemde
Dilinde '**andelibüñ** süziş-i pervāne yokdur yok
(G 132/7-8)
- 2. Bülbül.**
Gālibā neşv ü nemā buldı hevā-yı kāsır ile
'**Andelib** aldı gül-i taşvirden büy-ı vefā
(T 1/23-24)
- Viren revāyişi kālā-yı hüsne 'āşıkdır
Ki iştihār-ı güle '**andelib** olur bā'is
(G 21/7-8)
- '**andelib:**-iñ
Hayf kim nā-şigüfte bir gül-i pāk
Hātırın '**andelibüñ** itdi saķım
(T 7/1-2)
- '**andelib-i bāğ-ı hünere: İlim bahçesinin bülbülü.**
Ey '**andelib-i bāğ-ı hünere** hāme-i terüñ
Olmış zebān-nāk ile raṭbū'l-lisān-ı 'ilm
(K 10/3-4)
- '**andelib-i nağme-zen-i gülsitān-ı 'ilm: İlim gül bahçesinin şarkı söyleyen bülbülü.**
Minkār-ı hāmen olsa terennümle cilve-ḥiz
Ey '**andelib-i nağme-zen-i gülsitān-ı 'ilm**
(K 10/9-10)
- '**andelib-i nālān: İnleyen aşık.**
'**andelib-i nālān:-a**
Tāk-ı zibāya nakş olan güller
Güldürür '**andelib-i nālānı**
(T 4/13-14)
- '**andelib-i zemzeme-perdāz-ı fazl: İyilik şarkısı söyleyen bülbül.**
Ol '**andelib-i zemzeme-perdāz-ı fazl** kim
Eyler zamāne zāt-ı şerifiyle iftiḥār
(K 12/83-84)
- a'nī: Yāni.**
Şeh-i İskender-i Cem-menḳabe-i Osman Hānuñ
Sābıķa **a'nī** Silāhdār Mehemmed Pāşā
(T 13/1-2)
- anı: Onu.**
Anı taḥmīl ider elbette ḳaṭar-ı suḫana
Hātır-ı nāzüküme bār-ı girāndur ma'nā
(G 1/17-18)
- Belig ol şāh-ı ḫüsnuñ bendesine bendeyim
bende
Anı işrāb ider yārāna bu beyt-i ḫoş-āyende
(Msd 1/39-40)
- Pür-varṭa-i helāke atar **anı** rüzgār
Kimse murāda irmedi bu ḳarḫ-ı dūnda
(Tb 1/35/-36)
- Allāh itsün **anı** der-āğüş-ı ḳudsiyān
Olsun mekān-ı cilve-gehi ravza-i cinān
(Tb 1/99-100)
- Yāri şan'atla ider terbiye üstādı meger
Yoḫsa başdan ḳıḳarır **anı** rakīb-i kāfer
(Msd 2/17-18)
- Germ olup itdi 'araḳ-çinini kesdi **anı** der
'Baş açık 'āşık-ı dīvāneye döndi o püser
(Msd 2/41-42)
- Pāy-dār-ı māye-i mihrüm idüp ihdā rikāb
Eyledüm iki gözüm resminden **anı** intihāb
(Kt 2/11-12)
- Bir mey getir ki nüş iden **anı** mu'āf ola
Akvāl-i ḫürmetinde niçe ihtilāf ola
(Tb 2/25-26)
- Bāl-i semender olsa eger perdehā-yı gūş
Eyler güdāḫte **anı** bir āteşin şadā
(K 2/45-46)
- Şandılar **anı** ikiz toğdı güneş ḫāş ile 'ām
Cāmekāna gelicek tutdı perı gibi maḳām
(Msd 3/3-4)
- Şaşdı dellāk görüp **anı** yolından şapdı
Vaz'-ı na'leyn iderek ol büte āḫir ṭapdı
(Msd 3/15-16)
- Anı** nā-maḫremān-ı 'aşḳ olan bī-gāneden şorma
Dil-i dīvāneden şor fitne-i ḫübān-ı Borgosı
(K 3/9-10)
- Her ol āzādeye Mecnūn-ı lā-ḳayd olunur itlāk
Anı zencir-i āhen ṭutmaya mevc-i serābāsā
(G 4/5-6)
- Yine ehl-i keremden 'add ider şāḫib-ḫired **anı**
Eger iḫsān iderse aldığın her kim şehābāsā
(G 4/13-14)
- Bir keremdür Ḥaḳ eylemiş i'tā
Belde-i Bālya Bādraya **anı**
(T 4/5-6)
- Bu esās-ı girāndan ne çeker
Gāv-ı zır-i zemin bilür **anı**
(T 4/25-26)
- Teng-i vaşlı yanılıp çözme ḳıḳar hicrānı
Bār olur ḫātırā kim soñra şeritler **anı**
(Msd 4/25-26)
- Anı** taḥmīn ile ölçüp biçerek āḫir-i kār
Gördi kim ḳıḳmadı şan'atla tegellendi o yār
(Msd 4/53-54)

- Çift olur yâr ile tek tûmaz o mest ü hayrân
Anı bindirmege bir fil ara teşhîre hemân
 (Msd 5/27-28)
- Semâya fırladı yelmânı darb-ı destinden
 İlişdi çarha **anı** şanma mâh-ı garrâdur
 (K 5/43-44)
- Harâb eyler **anı** mânend-i seyl âmed-şüd-ı
 merdüm
 Sevâd-ı künc-i 'uzlet olsa şimdi lâne-i 'Ankâ
 (G 6/5-6)
- Her kim ki **anı** ister ise 'âlemde
 İtsün seher Kâ'be-i dil-bâbını dağk
 (R 7/3-4)
- Kimse gûş eylemesün diyü şadâ-yı diremi
 Aradum **anı** hisâb itmege cezr-i aşemi
 (K 7/7-8)
- Gerçi şeb **anı** karardur dūd-ı âh-ı 'aşıkân
 Dâmen-i çarha sürer her şubh şâbün âfitâb
 (G 8/11-12)
- Selsebîl ile **anı** pāk ider elbet Rıdvân
 Dâmen-âlūd-ı gubâr olsa o tıfl-ı tâhir
 (T 9/7-8)
- Belîg-i nükte-âmüz-ı hîred eski du 'âcundur
Anı bir rûtbe ihrâz ile mahsūd eyle a' dâya
 (K 9/77-78)
- Bir kûl ne kadar itse güneh Mevlâsı
 'Afv eyler **anı** dostı şefâ'at idicek
 (R 11/3-4)
- Mantıku't-tayrdır kelâm-ı Belîg
Anı 'arz eyleyen Süleymâna
 (Kt 11/3-4)
- Bânî-i tekve kâm-yâb olsun
Anı hıfz eyleye hatâdan Allâh
 (T 12/21-22)
- Zât-ı pâkinde görüp cevher-i isti'dâduñ
 İtdi üç tuğla **anı** manşiba fermân fermâ
 (T 13/3-4)
- Dikdiler menzil-i müsteb'ade emriyle nişân
Anı 'âciz idi farq itmege çeşm-i binâ
 (T 13/27-28)
- Gör kazâyı diyâr-ı gurbetde
Anı katl itdi bir sefih ü le'im
 (T 14/5-6)
- Der-hayâl eyleseler dilde **anı** zâhir olur
 Şem'-i fânüs gibi hârice nûrâniyyet
 (G 15/19-20)
- Dâhî mülk-i fenâda genc iken ol gevher-i nâ-yâb
 Mişâl-i genc **anı** indürdiler hâke muşallâdan
 (T 15/9-10)
- Ferveşi köhnedi şirtında Belîg-i zârûñ
 Oldı Eski Zağra manşıbı **anı** yeniler
 (Kt 16/3-4)
- Dirîg kim Ağacık-zâde ol huceste liğâ
 Dahî cevân iken itdi felek **anı** nâ-būd
 (T 17/1-2)
- Gönca-gül bir vech ile 'aks itdi âb-ı havza kim
 Bülbül-i zâr **anı** seyr itdükçe dir rûhî fidâk
 (T 19/7-8)
- Eyler birişte şem'-i ruhuñ **anı** riştevâr
 Olmuş nigâh-ı dide-i ahvel dü-tâ 'abeş
 (G 20/19-20)
- Yaparsa zulm ile zâlim binâ-yı Şeddâdı
Anı harâba bir âh-ı garîb olur bâ'ış
 (G 21/3-4)
- Maħmil-i 'aks-i nigâr olmasa deryâda habâb
Anı yâr itmez idi kendüye cemmâze-i mevc
 (G 22/9-10)
- Bî-muħarrrik **anı** âgûşına alduqça revâ
 Şevkden cünbiş ide nâz ile gehvâre-i sîm
 (T 22/7-8)
- Hıfz idüp **anı** küdürât-ı cihândan Mevlâ
 'İzz ü nâz ile ola şadr-ı mu'allâda muķim
 (T 22/17-18)
- Sever cân u gönülden şühbesiz erbâb-ı dil **anı**
 Kızılbaşdır hele dünyâda kim sevmezse
 'Osmânı
 (Mf 23/1-2)
- Döküldi kevkeb-âsâ hoş-dilân **anı** temâşâyâ
 Musahħhar itdi âhîr müşterisin çarĥ-ı dülâbuñ
 (T 25/5-6)
- Bak hatĥ-ı gubârîye ruhsâr-ı kenârında
 Bu fende **anı** yazmaz hiç vech ile bir şarîh
 (G 26/9-10)
- Anı** ber-düş eyleyen mehd-i şafâdan güyiyâ
 Gûşına âvîze eyler bir dür-i 'âlem-bahâ
 (T 28/7-8)
- Bed-nigâh-ı çeşm-i a'dâdan **anı** mahfûz idüp
 Tûl-ı 'ömr ile mu'ammer eylesün Bârî Hudâ
 (T 28/35-36)
- Bend itdi târ-ı zülfe **anı** çeşm-i sâhirüñ
 Reng-i perîde-rüyına besdür niķâb-ı surĥ
 (G 29/7-8)
- Pistân-ı yârı ellese âgyâr-ı kec-nihâd
 'Âşık tûymca **anı** miyânda kopar fesâd
 (G 33/1-2)

Levh-i yâkûta o haţţ-ı lebi kimse yazamaz
Dest-i kudretle **anı** hâme-i icâd yazar

(Mf 34/1-2)

Bir kerre **anı** almasa dil-ber dehânına
Olmazdı kâm-ıc âlemiyânda şeker lezîz

(G 36/11-12)

Erbâb-ı tab'a dehr-i denî kim cefâ virir
Yâ bî-nevâ ider **anı** yâ bir kazâ virir

(Kt 36/1-2)

Hıfz eyleyemem sînedeki nakd-i dil ü cânı
Bir gün olur elbet **anı** cânânım ider aḥz

(G 38/9-10)

Ferveşi köhnedi şırtında Belîg-i zâruñ
Oldı Eski Zağra manşıbı **anı** yeniler

(Kt 38/1-2)

Fülk-i vişâline çatan ol kıç levendinüñ
Kullansa başlı başına **anı** re'is olur

(G 49/11-12)

Meded meded şakınuñ **anı** seng-i münkirden
Ki rûh-ı pîr-i muğândur piyâle-i billür

(G 61/13-14)

Bâde-i pür-neş'edür âb-ı hayât
Pîr-i za'îf içse **anı** genc olur

(G 67/3-4)

Eger âlüde-i 'işyân ise dāmānum ey zaḥid
Anı taḥḥir ider bî-intihâ deryâ-yı rahmet var

(G 68/9-10)

Nâzenînum tıfl-ı nev-resdür kad-i dil-cü çeker
Giderek **anı** görenler na're-i yâ hû çeker

(G 71/1-2)

Dürr-i suḥanı nazma getürdükse Belîgâ
Erzân **anı** nâ-dâna virilmez bu güherdür

(G 77/13-14)

Bir gül toḥınsa **anı** gören kimse gör ne dir
Mir'ât-ı ḥüsn-i yâr götürmez nedir nedir

(G 79/1-2)

Neş'e-i bâde ile gerdiş-i çeşm itse o şûḥ
Mest olur **anı** gören na'ra-i mestâne çeker

(G 81/15-16)

Bahâr eyyâmıdır dilden Belîgâ şâhid-i maẓmûn
Güzargâh-ı hayâle bilmezem **anı** neden çıkmaz

(G 96/13-14)

Raḳîb ol âteşin ruḥsârı görmüş ḥuşk-mağz olmuş
Niçün bilmem kitâbı çüb-ı gülle **anı** uşlatmaz

(G 103/3-4)

Anı sen nişter-i gamze-i cânâneye sor
Cünbiş-i nabz-ı dil-i 'âşıkı bilmez Buḳrât

(G 118/3-4)

Ḥâl şanma **anı** bir rütbe leḫâfet var kim
Ṭaşrasından görünür dânesi sîb-i zekânüñ

(G 140/7-8)

Zencîr-i ser-i zülfine bend eyledün **anı**
İtdi yine yanufîda 'aceb kim ne güneḥ dil

(G 145/7-8)

Anı sîr-âb eylesem mîzâb-ı ḥâmemden Belîg
Şaḫhada taşvîr olan gülbün virür her bâr gül

(G 146/17-18)

Ten-i kâhum hevâya mâ'il olduğça tutar **anı**
Mişâl-i keh-rübâ zencîr-i mevcgüne-i zerdüm

(G 153/9-10)

Zîr-i fesde **anı** gözden şakınurken o perî
Şekl-i sünbülde hemân itdi temesşül perçem

(G 154/7-8)

Cevâb ister Belîgâ **anı** her kimden su'al itseñ
Kerem didükleri bir lafz-ı bî-ma'nâ midür
bilmem

(G 155/13/14)

Beyt-i ber-cestede pinhân olayum za'f ile ben
Leb-i la'lüñ öpeyüm her oḫduğça **anı** sen

(G 165/1-2)

Bir nefesvâr hele ney-zende ki raḳkâs-ı felek
Güş idelden **anı** her dem dîtrer dir dir ten

(G 165/7-8)

Ḥaţ-ı nev-hîz-i leb zan itmesün seyr eyleyen **anı**
Sevâd-ı säye-i ebrûsı yâruñ düşdi ḫâkından

(G 166/3-4)

Zâhid meğer ki görmemiş 'âlemde ḥüsn ü âñ
Gösterdüm **anı** şimdi o vech-i ḫasende ben

(167/5-6)

Ḳıymet-i gevher-i dendâni bilinmez yâruñ
Yazmamış **anı** Dürer şâhibi Monlâ Ḥüsrev

(G 169/3-4)

Çirk-âb-ı gamla dâmeni âlüdedür dilüñ
Sâḳî getir ki meydür **anı** şüst ü şüya şü

(G 170/15-16)

Ḥayâl-i dil-rübâ kim dîde-i surḫumda sâbitdir
Gören bir naḫş olunmuş büt şanur **anı** zer üstinde

(G 175/9-10)

Ḳomaz ḫalk intikâmın zâlime idbârı vaḫtinde
Zaḫm-dâr olsa ef'î **anı** mürân eyler efgende

(G 176/7-8)

Yâ Rab **anı** kıl vâşıl-ı ser-menzil-i maḫşüd
Her kim ki ide şer'e ri'âyet sünen üzre

(G 185/7-8)

Fem degül **anı** emânet virdi Ḥakkâk-i ezel
Bir nigîn-i la'ldür yâruñ ḫazılmış adına

(G 189/5-6)

- Düşürmez 'aynek-āsā gözden erbāb-ı nazar **anı**
Hākāretle nigāh itmezse her kim rüy-yi eşyāya
(G 191/5-6)
- Ol sīm-beden olmasa bir gevher-i nā-yāb
Hāk içre felek itmez idi **anı** defīne
(G 197/5-6)
- Eş'ār-ı dūrüşti alamaz ağızına cānān
İncedelim **anı** dehen-i yāra uyınca
(G 204/7-8)
- Güftāra bu resme nice iş kesdi Belīgā
Faḥrī gibi mīkrāz-ı dü-leb **anı** oynca
(G 204/11-12)
- Dāğber-dil nice olmaya görüp **anı** kamer
Al eteklikden ider hāleyi ol meh-pāre
(G 207/5-6)
- Cihāmı başdı şitā zir-i yahda kaldı zemīn
Gören şanur **anı** başdurmadur ki tuzlandı
(G 215/5-6)
- Görüp şāl-i zümürd fāmı 'āşık ol beyāz fesde
Başına bir beyāz gül-goncası taķmış şanur **anı**
(G 218/5-6)
- Ser-i zūlfın kesicek māşıta şandım ki Belīg
Anı birden bire başımla ber-ā-ber kesdi
(G 225/11-12)
- Pistānuña güldür didiler baña bu şekdür
Açılsa da görsem **anı** ben de ne çiçekdür
(G 236/1-2)
- Muḳaddem almaz imiş gerçi **anı** bāde-fürüş
Belīg şimdi ğazel kimse almıyor saña yūf
(G 238/11-12)
- anıñ:Onun.**
Ne dergeh ol ki **anıñ** ḥak-rüb-ı sāḥasıdır
Furūğ-ı rişte-i müjgān-ı mihr-i 'ālem-gīr
(K 6/45/46)
- anıñçün: Bu sebepten dolayı, bu nedenle.**
İder ol āfītāb-ı evc-i ḥüsne kec-nigeh kevkeb
Anıñçün menzili 'ālī iken oldı tebeh kevkeb
(G 11/1-2)
- Bu bāğuñ ehl-i 'ayşı za'ferānı ḥande eyler hep
Dehānında **anıñçün** goncanuñ dendānı ser-
keşdür
(G 48/3-4)
- O şūḥun āfītāb-ı 'arızından feyz alur dā'im
Anıñçün nāz ider ḥurşide ḥāl-i kevkeb-i dil-ber
(G 70/5-6)
- 'ankā: Anka kusu.**
Karışmaz kerkesān-ı lāşe-ḥvārın ḥayline '**Ankā**
Anuñçün rind-i 'āşık ehl-i dünyāya karīn olmaz
(G 85/9-10)
- 'ankā:-y, -a**
İtmese '**Ankāya** ta'līm-i şitāb esbūñ eger
Ṭayy-i iklīm-i vücūd itmezdi mānend-i şihāb
(Kt 2/3-4)
- 'ankā:-dur**
Fezā-yı kıble-i Kāf ma'nāsı üzere '**Ankādur**
'Uṭāridle tenezzül eylemez ṭab'um müdārāya
(K 9/91-92)
- 'ankā-yı rūḥ: Can Anka'sı.**
Bend iderlerdi hezār efsūn ile ebnā-yı dehr
Zerre miḳdān nişān virse eger '**Ankā-yı rūḥ**
(G 27/17-18)
- 'ankebüt: Örümcek.**
'ankebüt:-uñ
Dilinden zāhidān-ı güşe-girūñ hiç heves gitmez
Gelinece '**ankebütüñ** āşiyānından meges gitmez
(G 94/1-2)
- 'ankebüt: Örümceğimsi.**
Yine jeng-i 'alāyık '**ankebütü** perde çekmişdür
Eger āyine-i çeşmümde 'aksūñ zāḥir olmazsa
(G 199/5-6)
- anıla: Sezip kavramak, akıl erdirmek, hissetmek, tahkik etmek, bilmek.**
Bāḳiyā cum'a namāzın kılda gel mey-ḥāneye
Ḥürmetin **anıla** ṭahāretle yapış peymāneye
(Mf 31/1-2)
- anıla:-r**
Ne **anılar** müşkilāt-ı mebhās-ı rāz-ı derūnundan
Açılsa ehl-i dil bir cāhil-i dūna kitābāsā
(G 4/36-4)
- Belīgā ḥak-rüb-ı meclis-i rindān olup evvel
Söz **anılar** bāri yārān ola ādem şā'ir olmazsa
(G 199/13-14)
- 'Azizā kadrini **anılar** mı āyā ehl-i isti'dād
Kaḫa ile bu ḥāke bir Belīg-i nūkte-dān geldi
(G 211/13-14)
- anılan: Anlaşılmak.**
anılan:-ur
'Oşmān Efendi Beg der-i lutfunda ḳorḳarum
Ḍarb **anılanur** efendim odun isterüm disem
(Kt 52/3-4)
- anıları: Onları.**
Rāfıziler sa'y ider miḥrāb-ı ḥāmīs va'zına
Bī-tekellūf **anıları** iskāt için ey ḥüşyār
(Kt 9/1-2)
- Olamaz ḥüsñ ile ḥübāna ber-ā-ber kızlar
Ḳalbdür **anıları** meşāṭta biraz yaldızlar
(G 57/1-2)

ānsuz: Onsuz.

Ne yapsun berhemen taşvîri **ānsuz**
Görüp yarı yıkıldı hâke cānsuz
(G 92/1-2)

Güzelde şart olan āsār-ı āndur
Gönül meyl eylemez hūbāna **ānsuz**
(G 92/9-10)

anuñ: Onun.

Kāleb-i her sūhan-i dil-keşe cāndur ma'nā
Lafzda **anuñ** için böyle nihāndur ma'nā
(G 1/1-2)

Kimdür o kim bu mātemi gūş eyleyüp **anuñ**
Yanmaya tab'-ı germi mişāl-i dil-i çenār
(Tb 1/91-92)

Geçüp hiç bakmadı ārāyış-i dünyāya rağbetle
Anuñ manzūr mir'āt-i cemāl-i Kirdkār olsun
(T 2/7-8)

Kalmadı hergiz o meh-rūda kesāfetden eğer
Kıl kadar 'aybı eğer var ise **anuñ** göster
(Msd 2/47-48)

Aldı havlî-i dü-ḥavî ile **anun** nemini
Eyledi dām-ı belā zūlf-i ḥam-ender-ḥamını
(Msd 2/51-52)

Uğratma bezme münkir-i 'aşkı kesel gelür
Virme şarābı kibrine **anuñ** ḥalel gelür
(Tb 2/29-30)

Dünya-yı bî-şebāta kâpılma vefāsı yok
Bir köhne zendür ehline **anuñ** cefāsı çok
(Tb 2/99-100)

Sultān-ı Kerbelā ki **anuñ** zāt-ı pākīdür
Genc-i tılısm-ı gevher-i esrār-ı enbiyā
(K 2/111-112)

Murāduñ hıfz ise bād-ı fenādan şem'-i iḳbālūñ
Anuñ dest-i du'ādur ehl-i dil 'indinde fānūsı
(K 3/13-14)

Hūdā-yı 'izz ü cell her işinde yāver olup
Güşāde ola **anuñ** bahtı tālî 'i mes'ūd
(Kt 4/7-8)

Ḥançer-i ḡamzeye ebrūsı **anuñ** tîre ḡilāf
Hele yoḡdır sözüml ol şuḡraya ḡaḡḡe'l-inşāf
(Msd 5/5-6)

Kıç ayaḡıdır o aḡyār-ı denî şeytānuñ
Naḡşı yoḡ destgeh-i ḡilede hergiz **anuñ**
(Msd 5/37-38)

Mühıbb-i ehl-i hüner İsmā'ıl Aḡa-zāde
Belıḡ şî'rim **anuñ** cümle dil-pesendidür
(Kt 5/1-2)

Ne āfet ol ki **anuñ** rişte-i nigāhında
Fürüg-ı mevce-i reng-i perīde olmuş esİR
(K 6/5-6)

Bu ḡāk-i dergeh-i Şeyḡū'l-en'āmdur ki **anuñ**
Cihānda lem'a-i zerrāt reşk-i bedr-i münİR
(K 6/47-48)

O rütbe āteş-i ḡam itdi cānumı pür-süz
Ki dest-i merg olur **anuñ** taşarrufunda kaşİR
(K 6/155-156)

Dil-nüvāzāne görüp bendeleri iḡsānuñ
Nice meymendi **anuñ** olmaya ednā ḡademi
(K 7/35-36)

Devr-i ḡüsnünde bu devlet yüz virür āyineye
Kim derünında **anuñ** māh olsa birün āfıtāb
(G 8/7-8)

Çekdi serv-āsā **anuñ** bu bāḡdan
'Adne toḡrıldı o tab'-ı müstākīm
(T 8/7-8)

Tüde-i ḡāk-i siyeh içre **anuñ** şarşar-ı merg
Berg ü bārın ḡül-i zībā gibi kıldı ḡāsır
(T 9/5-6)

Ḳafes-i teng-i bedende şıḡılıp āḡir-i kār
Oldı uçmaḡa **anuñ** bülbul-i rūḡı tā'ir
(T 9/9-10)

Anun Rıḡvān mişālî sürme mīl-i āh-ı 'āşıkla
ḡubār-ı pāyını eyler keşide çeşm-i ḡavrāya
(K 9/31-32)

Leb-ā-leb oldı **anuñ** cūşış-i ḡayālinde
Mişāl-i bütke de kāşāne-i dil-i zūhhād
(K 11/21-22)

MİR-i Ekrem Ḥalīl Beg kim **anuñ**
Ḥayradur sa'yi fî sebili'llah
(T 12/1-2)

Bām-ı vālāsına yetişmez **anuñ**
Çarḡa olsa reside nāvek-i āh
(T 12/19-20)

Tezerv-āsā gelüp ref tāra ḡürİler ḡıram itsün
Anuñ rūḡunda istiḡbāl için firdevs-i ā'lādan
(T 15/11-12)

Muḡemmed 'āşıkına 'afv eyle **anuñ** cürmini yā
Rab
Şefā'at-ḡvāh ola maḡşerde cecdi rākib-i Dūldūl
(T 16/5-6)

Mişli yoḡ ḡülşen-i 'ālemde **anuñ**
Meger 'aksi ola āb içre 'adīl
(T 20/11-12)

Ne sūd umar **anuñ** ādem içinde görmez mi
Ḥabābveş küre-i āsumānı kāleb-i pūç
(G 24/9-10)

Çıkup fevvâreden pür-tâb ider bälâya şîr-i âb
Meger kim gönlü akdı tāk-ı pür-zîbâsına **anuñ**
(T 25/9-10)

Ebrü ile haṭṭ-ı leb bir kıṭ' adur ey zâhid
Ma'nâsı **anuñ** ğayet erbâb-ı dile vâzih
(G 26/7-8)

Devr-i ferhunde-i 'Abdullâh Paşa kim **anuñ**
Tab'ını mîzân-ı 'adl itmiş Hudây-ı lâ-yezâl
(T 26/1-2)

Anuñ ğubârını def' eylemezdi dâmen ile
Belîğ olmasa bād-ı nesîme muğber şâh
(G 28/19-20)

Oldı farṭ-ı bahşış-i nûr-ı sa'âdetle **anuñ**
Târ-ı şem'a meclis-i iḳbâli müjgân-ı hümâ
(T 28/15-16)

Ṭab'-ı mevzûnı fûrûğ-ı feyz ile olmış **anuñ**
Mışra'-ı ber-ceste-i evrâk-ı Dîvân-ı 'Atâ
(T 28/31-32)

Hamîde-kamet ile düşdi çarḥ-ı dñn peyüme
Rükû'ı besdür **anuñ** eylemez mi meyl-i ku'üd
(G 35/15-16)

Keşf eyleyor esrârını nâ-mahreme bülbül
Tıksun ne ṭurur gonca **anuñ** ağızına yumruḳ
(Kt 39/1-2)

Ol âfet olmasaydı sîm tenli şırma perçemli
Anuñ ârâm-ğâhı olmaz idi şırma-keş-hâne
(Kt 40/3-4)

Vâ'iz bilür mi kışşa-i zülf-i muṭavvelin
Anuñ hayâli nakş-ı haṭ-ı muhtaşardadır
(G 41/3-4)

Neş'e-i bezm-i tarab-zâde-i dildür ammâ
Sâkî lâlâsı **anuñ** duḥter-i rez dâyesidür
(G 46/7-8)

Nice kim eyledi hîzümle ocağım rüşen
Haḳ Te'âlâ ide **anuñ** da ocağın ma'mür
(Kt 48/3-4)

Dehânı nokṭa-i şek kîl ü kâle bādîdür
Cevâbı müşkil **anuñ** bir daḳîḳ mes'eledür
(G 51/5-6)

Beni ayırmağa bel bağladı senden cânâ
Haṅçerüñ **anuñ** için böyle miyâna şokulur
(G 76/3-4)

Anuñ kim şevḳ-i ma'nâ olmaya ṭab'ında cüş-
âver
Belîğâ neş'e-dâr-ı bâde-i bezm-i elest olmaz
(G 86/11-12)

Derd-i hamyâzeyi çekdirmedin 'uşşâka Belîğ
Mü-miyânı **anuñ** âğûşa muḳaddem gelmez
(G 100/13-14)

Ḥatemân-zâdelertüñ eşbehi Ahmed Ağâ kim
Dehre **anuñ** gibi bir zât-ı mükerrem gelmez
(G 100/15-16)

Şarıldı hârveş dâmân-ı dil-dâra raḳîb ammâ
O kaşmirdür **anuñ** kec-vaz'ı erbâb-ı dile batmaz
(G 103/11-12)

İzâfe ile baḳar girse zer kıyâfetine
Anuñ 'ayârını elbette fark ider şarrâf
(G 128/7-8)

Şaḫhada surḥ ile tenvîne müşâbih dü-lebüñ
Ki derünında **anuñ** nün-ı ḫafîdür dehenüñ
(G 140/5-6)

Haṭ şudür itse kesilmezsin **anuñ** zülfünden
Senüñ ey dil hele çokdan çürimişdür resenüñ
(G 140/11-12)

Bilür evvel nazarda müşterîler kıymetin **anuñ**
Ḳumâş-ı vaşlı bir kez dil-berüñ endâzeden
geçsün
(G 161/5-6)

Dîde-i 'uşşâkdan cüş eyledükçe seyl-i eşk
Âbile-âsâ **anuñ** pürdür ḫabâbî ḫün ile
(G 178/7-8)

Nakd-i dil ğasb eylemiş üftâdeden ol bî-emân
Şimdicek haṭ şâdir oldı **anuñ** istirdâdına
(G 189/13-14)

Ne kaş u ne ḳa' rında **anuñ** dürr ü güher var
İt'âb-ı vücüd eyleme baḫr-ı ğama ṭalma
(G 205/5-6)

'Aceb mi cilve ḳılsa şâ'irüñ ol mâh beytinde
Ki **anuñ** vaşf-ı ḫüsnüñ nakş ider her ğâh
beytinde
(G 206/1-2)

Der ü dîvârı olsa keh-rübâdan bir hünermendüñ
Yine **anuñ** bulunmaz arasañ bir kâh beytinde
(G 206/3-4)

Çıkdı bahâr seyrine bir şüh-ı mâ'ili
Evvel nazarda gönlüm **anuñ** oldı mâ'ili
(G 216/1-2)

Der-i vâlâsına iḫsânı mülâzım itmiş
Kimsede **anuñ** için görmeyorum iḫsânı
(G 219/15-16)

Ol serv-i nâza ḫüsn-i ebed mâlikânedür
Sâ'irden aldı haṭṭ ile **anuñ** ferâğını
(G 220/5-6)

Hırām-ı mevc-i nāzik ebr-i nisān-ı letāfetdür
Anuñ çün oldı zī-i maqdemünde sebzeler ihya
(G 229/5-6)

anuñçün: Onun için.

Kemān-ı ebrūvān-ı yārdan resm eylemiş bennā
İmām-ı ‘aşk **anuñçün** tāk-ı mihrāba sücūd eyler
(G 53/11-12)

Karışmaz kerkesān-ı lāşe-hvārın hayline ‘Ankā
Anuñçün rind-i ‘aşık ehl-i dünyāya karīn olmaz
(G 85/9-10)

Cihān erbāb-ı cehle sūrdur dānāya mātemdür
Olur ekşer **anuñçün** ehl-i táb ‘uñ āh beytinde
(G 206/7-8)

Çeker tār-ı nigehe aña maştar dīde-i hod-bīn
Anuñçün şafha-i ruhsārına haţ-ı emān geldi
(G 211/7-8)

anuñla: Onunla.

Dehrūñ şarāb-ı devleti ‘ayn-ı serāb olur
Ādem **anuñla** böyle ne mest ü harāb olur
(Tb 1/61-62)

Mutrib idince tārını tanbūrnuñ hırāş
Reghā-yı can u dil olur **anuñla** hem-nevā
(K 2/43-44)

Girer husūfa hacāletle táb-ı rüyından
Eger ki olsa muķābil **anuñla** bedr-i Münir
(K 6/15-16)

Adne kıldı heves o gül yā Rab
Ola zībā **anuñla** baĝ-ı Na’ım
(T 7/7-8)

Ķo bend itsün zebān ol çeşm-i sāhir
Anuñla söyleşür ‘aşık zebānsuz
(G 92/7-8)

Germ olup küçe-i bāzār-ı suhanda her kim
İşte beş dirse bu kālāya **anuñla** elleş
(G 109/9-10)

Rakşa ağāz idicek şabr idemem mā-ħaşalı
Dil **anuñla** bile oynar bayılır nezzāre
(G 207/3-4)

ara: Bulmaya çalışmak.

Ĥāl-i siyeh-i gerden-i dil-dārı ol aķda
Bir kara ‘Arab-beççe gibi **ara** Bulakda
(G 179/1-2)

Gevher-i ‘aşkı **ara** virān gönüllerde Belig
Des-res-i küncineye ma’ müldür virānede
(G 201/15-16)

Çift olur yār ile tek tırmaz o mest ü hayrān
Anı bindirmege bir fil **ara** teşhīre hemān
(Msd 5/27-28)

ara:-dt
Tuydı nātır koķuyı ‘ud ile ‘anber **aradı**
Zülf-i dil-dārı o dem şāne arayup tıradı
(Msd 45-46)

ara:-du, -m
Kimse gūş eylesesün diyü şadā-yı diremi
Aradum anı ĥisāb itmege cezr-i aşemi
(K 7/7-8)

ara:-y, -up
Tuydı nātır koķuyı ‘ud ile ‘anber aradı
Zülf-i dil-dārı o dem şāne **arayup** tıradı
(Msd 3/45-46)

ara:-y, -a
Temāşā eyle yāruñ naķş-ı ĥāl-i rüyı ebrūsın
Nice bir **araya** cem ‘ oldı bilmem mihr ü meh
kevkeb
(G 11/7-8)

ara:-r
Yāruñ fūrūĝ-ı mihr-i ruĥın cüst ü cū iden
Deryā içinde māhiye beñzer ki āb **arar**
(Mf 54/1-2)

ara:-y, -an
Şehid-i tīg-i ‘aşk oldur ki āşār-ı neşātından
İde meşķ-i tebeşüm mātēm **arayan** leb-i gūra
(G 187/9-10)

ara:-sa, -ñ
Der ü divārı olsa keh-rübādan bir hünermendūñ
Yine anuñ bulunmaz **arasañ** bir kāh beytinde
(G 206/3-4)

ara: Orta
ara:-y, -a
Gīsūlarında müy-ı sefid olmaz ol bütüñ
Belki karışdı **araya** müy-ı miyānudur
(G 223/5-6)

‘*araba āyīne virme*: Deĝersiz kimseye gönül
verme.
‘*araba āyīne vir:-me*
Olma her nā-kese dil-dāde Belig
‘*Araba āyīne virme* yazık
(G 134/13-14)

‘**arab-beççe: Arap çocuĝu.**
Ĥāl-i siyeh-i gerden-i dil-dārı ol aķda
Bir kara ‘**Arab-beççe** gibi ara Bulakda
(G 179/1-2)

**aracı: İki şey arasında baĝlantı kuran kimse,
vasıta.**
aracı:-dur
Birbirlerinden **aracıdur** ayırur nigāh
İtdikçe çeşm için şaf-ı müjĝān mücādele
(G 186/3-4)

arada: Orada.

Meclis-i meyde kestüp halkı biçerken cânân
Arada öyle şıklıdum ki beni ter kesdi
 (G 225/3-4)

arak:1. Rakı.

Ey rind-i lâ-y-hvâr hemîşe döküp **arak**
 Mey iç çalınca diñle beni rûhdan ramak
 (Tb 2/37-38)

2. Ter.

Taş'ide başlayınca arak-çine büy-ı zülf
 Tahtîr olan ruhında **arak** 'anberiyedür
 (G 65/5-6)

O la'1 fes kâkül üzre berg-i güldür sünbül
 üstinde
 'İzârında **arak** güyâ ki şebnemdür gül üstinde
 (G 174/1-2)

La'lûñ öperken aldı ten-i zârı derleme
 Elbette ey perî **arak** ister şekerleme
 (G 203/1-2)

Hoy-kerde bûs ider leb-i la'lûñ Belîğ-i zâr
 Elbette ey perî **arak** ister şekerleme
 (G 203/12-13)

arak-çin: Takke.

arak-çin:-i, -n, -i
 Germ olup itdi **arak-çinini** kesdi anı der
 Baş açık 'aşık-ı dîvâneye döndi o püser
 (Msd2/41-42)

arak-çin:-e
 Taş'ide başlayınca arak-çine büy-ı zülf
 Tahtîr olan ruhında **arak** 'anberiyedür
 (G 65/5-6)

arak-çin:-i
 Elüne şâne alup başdan **arak-çini** çıkar
 Diyeler Rüm u 'Acem âh o kâkül perçem
 (G 154/9-10)

'arak-ı rüy-ı yâr: Sevgilinin yanağının teri.

'arak-ı rüy-ı yâr:-dan
 Bu bâğ-ı 'âlemüñ **'arak-ı rüy-ı yârdan**
 Bir ğayrı yok mı şeb-nem-i hürşid-zâdesi
 (G 226/11-12)

arām: Rahat, huzur.

Buyur ğamdan felek **arām** virsün şâhid-i
 nazmuñ
 Belîğ-i zârdan mahtlûb ise tekmil-i nâmûsı
 (K 3/79-80)

Bu cünbiş her kâdem şad-pâre eyler rişte-i cânı
 Meded **arām** vir düşında naqş-ı mevc-i kâlâya
 (K 9/21-22)

arām it: Rahatlatmak.

arām it:-se
 Kâkül-i dil-berde **arām itse** gönlüm vechi var
 Böyle şîr-i büt-şiken çıkmaz derün-i pîşeden
 (G 159/9-10)

arām-gâh: Dinlenilecek yer.

arām-gâh:-ı
 Ol âfet olmasaydı sîm tenli şırma perçemli
 Anuñ **arām-gâhı** olmaz idi şırma-keş-hâne
 (Kt 40/3-4)

arām-gâh-ı maḥlaş: Dinlenilecek yer.

arām-gâh-ı maḥlaş:-a
 Belîğ **arām-gâh-ı maḥlaşa** mi 'mâr-ı tab'umdan
 1Müheyâ-kerde böyle dil-güşâ beyt-i metin
 olmaz
 (G 85/17-18)

arām-geḥ-i maḥlaş ol: Mahlasın konulduğu dize olmak.

arām-geḥ-i maḥlaş ol:-a
 Ter-destî-i hâmeyle sezâ dergeh-i Belîğâ
Arām-geḥ-i maḥlaş ola beyt-i muşanna'
 (G 123/13-14)

aran: Arama işine konu olmak.

aran:-sa
 Yoğidi haq bu ki hiç hüsni hulkına ğâyet
 Cihânda şimdi bulunmaz **aransa** öyle vücüd
 (T 17/3-4)

'ar'ar: Boy pos.

Hırâm-ı kaddüne gülşende **'ar'ar** ser-fürü eyler
 Nesim-i 'ârzuñ hep gonca-güller arzû eyler
 (G 62/1-2)

arasında: İçinde.

Şad-güne 'inayetle ne var eyleyüp ikrâm
 Akrân **arasında** bu kuluñ yüzli bulınsam
 (Kt 33/5-6)

arâyiş vir: Süs vermek.

arâyiş vir:-di
Virdi arâyiş yine gülzâra şâh-ı nev-bahâr
 Her şükûfe bir kadeh almış ele 'işrettedür
 (G 64/5-6)

arâyiş-i bälâ-yı târem: Damın yüksek süsü.

arâyiş-i bälâ-yı târem:-dür
 Karîn-i pür-hünerden iktisâb-ı feyz ider herkes
 Ki tâkin hüşesi **arâyiş-i bälâ-yı târemdür**
 (G 58/7-8)

arâyiş-i büt-hâne-i dil: Gönül puthanesinin süsü.

arâyiş-i büt-hâne-i dil:-dür
 Hâyâlât-ı bütân **arâyiş-i büt-hâne-i dildür**
 Olaldan cünbiş-i cângâh-ı 'aşık bang-i naqûsı
 (K 3/29-30)

ārāyiş-i dünyā: Dünyanın süsü.**ārāyiş-i dünyā:** -y, -aGeçüp hiç bakmadı **ārāyiş-i dünyāya** ragbetle
Anuñ manzûri mir'ât-i cemâl-i Kirdkâr olsun

(T 2/7-8)

ārāyiş-i dünyā: -y, -iDañi ma'şüm baña **ārāyiş-i dünyāy**ı terk itdi
Aña gülşen-serāy-ı cenneti ihsân ide Allâh

(T 6/7-8)

ārāyiş-i düş-ı tevekkül: Rast gelen tevekkülün süsü.**ārāyiş-i düş-ı tevekkül:** *dür*Nice zâhid baña hem-râh ola seyr-i sülûkumda
Benüm bâr-ı dilüm **ārāyiş-i düş-ı tevekküldür**

(G 78/11-12)

ārāyiş-i elfāza vir: Kelimelere süs vermek.**ārāyiş-i elfāza vir:** *ür***Virür ārāyiş-i elfāza** nikât-i rengin
Şişe-i pür-meye bak ola bu ma'nâ rüşen

(G 165/11-12)

ārāyiş-i hadîka-i şehr-i edirne: Edirne şehrinin bahçesinin süsü.**ārāyiş-i hadîka-i şehr-i edirne:** *dür*

Şad-berg gül midür ki bu rengin gâzel

Belig **Ārāyiş-i hadîka-i şehr-i Edirnedür**

(G 79/15-16)

ārāyiş-i muhafil-i nesl-i mülük: Hükümdarlar neslinin toplantı yerindeki süs.**ārāyiş-i muhafil-i nesl-i mülük:** *sun*

Bu vaz'-ı nâzikâne-i 'âlem-pesend ile

Ārāyiş-i muhafil-i nesl-i mülüksun

(Kt 28/3-4)

ārāyiş-i 'uqbā: Ahiretin süsü.**ārāyiş-i 'uqbā:**Olnca levh-i dilde cilveger **ārāyiş-i 'uqbā**

Vücûh-ı hayra virdi âb u tâbı muhbiren mâ'dan

(T 24/5-6)

'arbede-cü: Kavga arayan, kavga ve gürültü çıkarmayı seven (kimse), kavgacı.

Var iken bıçkı-ı bürrâna müşâbih ebrü

Darb-ı muştayla kırar 'âlemi ol **'arbede-cü**

(Msd 5/15-16)

ardınca: Pes.**ard:** -ıncaBu şeb meclisde **ardınca** düşüp kalkardı dil-
dâruñ

Raķib-âsâ cihânda görmedüm hiç bir hâci

yatmaz

(G 103/7-8)

Yâruñ alınca sürme-i hâk-i rehin şabâ

Ardınca uçdı dîdelertüm İşfahâna dek

(G 137/7-8)

'rec ol: Aksak olmak.**a' rec ol:** -ma, -sa

Fezâ-yı medhine bir hadd bulırdı bu işden

Berîd-i hâme-i çâbü-krev **olmasa a' rec**

(Kt 1/13-14)

ârezü: Arzu, dilek.Der vaqt-e teng bâ del sed **ârezü** Belig

Goftem nazîre-e sohan bî-nazîr râ

(G 240/13-14)

'arîf: Bilge kişi.

Gâzel-i pâki okındukça Belig-i zâruñ

Olma dem-beste bu tarz ile nefes gönder **'arîf**

(G 129/13-14)

O mehûñ cünbiş-i ebrûsına bak kim **'arîf**

Nâmede vâkıf-ı mazmûn olur ünvanından

(G 168/11-12)

'arif-i rümî: Mevlana.Bu nazmı görse **'arif-i Rümî** Belige dir

Enfâs-ı rûh-bağış ile 'isâ-meniş budur

(G 54/13-14)

aristo: Yunan filozofu, akıl, hikmet ve doğrunun sembolü.**aristo:** -sı

Derünüm cilvegâh-ı hikmet-i ma'nâ olup hâlâ

Müheyyâyım gelürse bahşge Yünânuñ **Aristosı**

(K 3/73-74)

aristo-nazîr: Aristo gibi.Hîred-şükûh u **Aristo-nazîr** ü Cem-'azamet

Dilir-i 'arbede-cü Kâhramân-ı Kısra-dâd

(K 11/35-36)

'arîz: Yanak.Fırâkuñla olup endâma **'arîz** serdî-i vahşet

Tenümde cünbiş-i mü pîç ü tâb-ı mârdur

(G 102/3-4)

'arîz: -u, -ñ, -da

Āteşin ruhsârûñ üzre hoş idüp hatt-ı gubâr

'Ārîzuñda beñlerûñ hindü-yı hâkister-nişin

(Ş 2/3-4)

'arîz: -ı, -n, -daki, -Hayretle **'arîzındaki** hoy oldı güyiyâ

Āyine üzre itmege lerzende ber-karâr

(K 12/25-26)

'arîz: -ıTâr-ı nigâha **'arîzi** üzre dem-i hicâb

Reng-i perende zemzeme-i bâl ider şî'âr

(K 12/33-34)

Emvâc-ı cüy-ı hüsni taşup başdan aşmasa

Olmazdı **'arîzi** hatt-ı nevle benefşe-zâr

(K 12/39-40)

Gâzelde mu'teber oldur ki ola câ-be-câ mazmûn

Yakışmaz dil-rübânuñ **'arîzi** yek-pâre hâl olsa

(G 202/3-4)

- ‘**arız**:-i, -n, -dan
‘**Arızından** dāne-i hālūñ güm eyler haṭṭ-ı yār
Men ‘i nā-ķābil o bir zāğ-ı siyehdür yem ķapar
sensüz
(G 55/9-10)
- ‘**arız**:-i, -n, -da
Gelüp ṭāvūs-ı zūlfī ‘**arızında** haṭṭın ūrkütmiş
Bu bāğūñ mürğī uçmuş aşıyānda hār u ḥas
ķalmış
(G 113/3-4)
- ‘**arız**:-a
Kendinūñ zarfına bir ‘**arıza** irās eyler
Müterākim olcaķ sīnede ‘eczā-yı ğaraż
(G 117/7-8)
- ‘**arız-ı āl-i mehemmed**: Mehmet’in yüce yüzü.
‘**arız-ı āl-i mehemmed**:-i
Yād eyledikçe ‘**arız-ı āl-i Mehemmedi**
Seyr eyle şevķ ile gül-i ruḥsār-ı Aḥmedi
(Mf 21/1-2)
- ‘**arız-ı cānān**: Sevgilinin yanağı.
‘**arız-ı cānān**:-a
‘**Arız-ı cānāna** teşbīh eyleyeden yüz bulup
Çıkdı yāruñ başına ‘arż eyledi dīdār gül
(G 146/7-8)
- ‘**arız-ı gül-berg**: Sevgilinin yüzü.
‘**Arız-ı gül-berg** ile ruḥsārı reşk-i nev-bahār
Sīnesi billürveş par par yanar āyīne-dār
(Ş 1/5-6)
- ‘**arız-ı ismet-penāh**: Temizliğin sığınağı yanak.
‘**arız-ı ismet-penāh**:-u, -m, -a
Vaķt-i niğehde bāl u perin eyleyüp niķāb
Reng-i perīde ‘**arız-ı ismet-penāhuma**
(G 192/23-24)
- ‘**arız-ı pāk**: Temiz yanak.
‘**arız-ı pāk**:-i, -n, -de
Ān mıdır şū ‘le viren ‘**arız-ı pāk**inde didim
Didi ol muğbeçe-i bāde-fürüşāndur yā
(Mf 26/1-2)
- arpalğ**: Osmanlılar döneminde mülki ve ilmî memurların işten çıkarma veya emekliliklerinde verilen ek gelir.
arpalğ:-uñ
E’ diyye tarīķ-i ‘āliyede kām-yāb iken
Ḥāşā ki ola **arpalğūñ** şaçı eşķ
(Kt 50/3-4)
- ‘**arş**: Gökyüzü.
İdüp nām-ı şerīfin dest-i cūdī ‘**arş** ile hem-şir
Midād-ı surḥ ile taḥrīr olundu beyt-i ma’ mūra
(T 27/7-8)
- ‘**arşa**: **Mevdan.**
arşa:-da
Naḥvet-fürüş-ı dīde-i nergis bu ‘**arşada**
Mānend-i çeşm-i merdümek-i nīm-hvāb olur
(Tb 1/67-68)
- Cüş eyleyen serāb degüldür o ‘**arşada**
Ḥuşķ itdü āteş-i ah-ı ulū ‘l-‘abā
(K 2/129-130)
- ‘**arşa**:-sı, -n, -da
Meşāfuñ ‘**arşasında** ‘āciz ü efgendedür Rüstem
Yanında ‘ilm ile ṭıfl-ı sebük-hvāndur ‘Alī Ķārī
(K 4/35-36)
- ‘**arşa**:-y, -a
‘**Arşaya** bīñ lu ‘b ile sürse eger ferzāne at
Bir piyādegāh olur eyler şeh-i devrānı mat
(G 16/1-2)
- ‘**arşa**:-da
İkrām-ı Belīğ ile efendim el-ḥaķķ
Bu ‘**arşada** ḥussādı yine māt itdüñ
(Kt 49/1-2)
- ‘**arşa**:-da
‘**Arşada** esb ile cevlan-ı şalābet-eserūñ
Reşķden öldüreyor nām-ı Hülāğū Ḥān ‘
(Kt 49/1-2)
- ‘**arşagāh-ı dām**: Tuzak yeri.
‘**arşagāh-ı dām**:-dur
Çekilmiş ḥalkā ḥalkā riştelere emvāc-ı cevherden
Baķılsa ‘aks-ı yāre ‘**arşagāh-ı dāmdur** mir’āt
(G 13/5-6)
- ‘**arşagāh-ı rezm**: Savaş meydanı.
‘**arşa-gāh-ı rezm**:-i, -n, -de
Olur şikeste-zebān ‘**arşa-gāh-ı rezminde**
Leb-i niyāmdan itse eger şudür kec ü mec
(Kt 1/7-8)
- ‘**arşageh**: Meydan.
arşageh:-de
Destümde gürz-i Kāvūsī-i kilķ-i bī-amān
Şimdi bu ‘**arşagehde** benüm Ķahramān-ı ‘ilm
(K 10/99-100)
- ‘**arşa-i heycā**: Savaş meydanı.
‘**arşa-i heycā**:-da
Ḥudāvendā bugün sen ‘**arşa-i heycāda**
ķaplansın
‘Adüya pençe-i pür-zür ile derrende ķaplansın
(Kt 21/1-2)
- ‘**arşa-i iķlīm-i rüm**: Rum memleketinin meydanı.
‘**arşa-i iķlīm-i rüm**:-i
Sipāh-ı ḥālden eyler güriz ķatre-i ḥoy
Ki ṭutdı ‘**arşa-i iķlīm-i Rümü** Hindūlar
(G 83/5-6)

'arşa-i nazm: Şiir meydanı.**'arşa-i nazm:-uñ**

Beligâ Haydar-ı Kerrâriyam ben 'arşa-i
naẓmuñ
 Elümde Zü'l-fekâr-ı hâme tab'um raḥş-ı
 Düldüldür

(G 78/13-14)

'arşa-i pür-fitne: Karışıklık dolu meydan.**'arşa-i pür-fitne:-de**

Bu 'arşa-i pür-fitne de kesdirmege söz
 Gaddäre gibi eği vü gaddâr ister

(R 13/3-4)

'arşa-i şür: Gürültülü yer.**'arşa-i şür:-da**

'Arşa-i şürda pejmürde olur gerçi Belig
 Bağ-ı dilde şecer-i rişe-revândur ma'nâ

(G 1/23-24)

'arş-ı mu'allâ: Ulu gökyüzü.**'arş-ı mu'allâ:-y, -a**

Mu'allak nürdan kândil olur 'arş-ı mu'allâya
 Dil-i pür-feyz eylese mihr-i dıraḥşânüm

(K 8/25-26)

**arşlan: Hayvanların en kuvvetlisi ve kahramanı
addolunan kedi nev'inden büyük vırtıcı havvan.****arşlan:-ı**

Yularsuz eyledi dil-beste cümle yârânı
 Budur bu vadî-i ḥüsnüñ yularsuz **arşlanı**

(Mf 46/1-2)

arşlan-şâh-ı vâlâ: Yüce arşlan şah.**'Aceb mi pâdişâh ehl-i İslâma vezîr olsa**

Ki **arşlan-şâh-ı vâlâ** menzilet Kaḫlân vezîridir

(Kt 22/3-4)

**arşun: Arşın. Yaklaşık 68 santimetreye eşit olan
uzunluk ölçüsü.**

Mest-i mey şöyle ki çakşur gibi evvel meh-rü
 Olmuş âvize miyân üzre bir **arşun** gîsü

(Msd 4/19-20)

art: Coğalmak.**art:-ar**

Şarâba hırşî **artar** mey-perestüñ men' oldukça
 O ḥünî böyle kan içmezdi kan içmek ḫelâl olsa

(G 202/9-10)

art:-ur, -ur

Şîrînlîk **arturur** beñ o ḫvân-ı melâḫâte
 Eyler efendî ḫ' me-i pâki biber-lezîz

(G 36/3-4)

'arūs: Süslenmiş gelin.

Münkeşif fikr ü te'emmülle olur ma'ni-i beyt
 Nâz ider ḫaclede birden bire açılmaz **'arūs**

(G 107/11-12)

**arūs-ı şive-i reng-efken-i suḫan: Renkli sözler seren
gelin.****'arūs-ı şive-i reng-efken-i suḫan:-sun**

Olsun 'arūs-ı şive-i reng-efken-i suḫan
 Naḫş-ı derün-ı ḫalcegeḫ-i meḫar-ı kibâr

(K 12/79-80)

arz: Dünva.

Olmaz cihânda zelzele her-dem tehî yire
 Bâr-ı girân-ı zulm ile lertzân olur bu **arz**

(G 116/5-6)

Yitmez nuḫûd-ı eşk ile iş eylesek be-farz
 Âḫvâl-i pür-melâlünü şâh-ı cihâna **'arz**

(G 116/1-2)

'arz eyle: 1. Sunmak.

ḫayâl-i yâr gelür ḫânemüz tehî ey dil
 Ciger kebâbını **'arz eyle** miḫmânumuza

(G 208/13-14)

'arz eyle:-r

'Arz eyle ise büy-ı vişâlün saña dekdür
 Bilmez misin ol gonca-deḫânî ne çiçekdür

(G 59/1-2)

'arz eyle:-señ

'Arz eyleseñ ol şūḫa ne dem süz-ı derünü
 Ser-keşlik idüp âteş-i süzân gibi parlar

(G 52/5-6)

'arz eyle:-y, -em

Suḫanda muḫtasar maḫlûbdur ammâ ḫuzuruñda
 Biraz **'arz eyleyem** evzâ'-ı gerdün-ı sitemkârı

(K 4/45-46)

'arz eyle:-y, -en

Mañḫıku't-ḫayrdır kelâm-ı Belig
 Anı **'arz eyleyen** Süleymâna

(Kt 11/3-4)

2. Göstermek.**'arz eyle:-di**

'Arız-ı cânâna teşbîḫ eyleyelden yüz bulup
 Çıkdı yârüñ başına **'arz eyledi** didâr gül

(G 146/7-8)

arz id: 1. Sunmak.**'arz id:-e**

Gelemez cünbişe kim ḫâlümü **'arz ide** zebân
 Cilve-ḫîz eyleyemem ḫâme-i müşgîn-raḫamı

(K 7/3-4)

'arz id:-em

Maḫşül-i ḫab'ı ḫazretine kendüm **'arz idem**
 Zîrâ ağâ-yı ḫadir-şinâs iştirâcidir

(Kt 20/3-4)

'arz id: Sunmak.**'arz id:-er**

'Arz ider naḫş-ı lâle züvvâra
 Kâse kâse şarâb-ı reyḫânî

(T 4/17-18)

- Dide-i vehmine bu devlet ile vâlidinûn
'Arz ider hey' et-i didâr-ı ferah şüret-i bîm
(T 22/15-16)
- 'Arz ider gayrıya mu'trib neye mâlik ise hep
Baña mişkâlle şatar nâzı geçürmez kırat
(G 118/11-12)
- Bilmedün kâdrini fevt oldı zamân-ı hüsnüñ
'Arz ider mâtem için şimdi siyeh gül perçem
(G 154/3-4)
- 'arz id:-*üp*
Elümde bir karanfûl 'arz idüp dil-dâra zann
itdüm
Ruḥ-ı rengin-i yâr âyinede 'aks-i karanföldür
(G 78/3-4)
- 2. Göstermek.**
'arz id:-*er*
Şaḫınmaz herkese mâ-fi'z-zamîrin 'arz ider
dâ'im
Derünî şâfdır naḫş-ı ḫiyelden sâdedür minâ
(G 5/5-6)
- 'arz it: **1. Sunmak.**
'arz it:-*mek*
Suḫan-sence muzahraf şî'r-i nâ-mevzünü 'arz
itmek
Ḥazef vaz' eylemekdür keff-i mîzân-ı güher-
sence
(G 200/7-8)
- 'arz it:-*me, -sün*
Çeşm-i 'âşık şaḫınup 'arz itmesün eşk-i niyâz
Ol perî-rû ter-mizâc olmuş bulutdan nem kapar
(G 55/5-6)
- 'arz it:-*mez*
'Uşşâk-ı ḡussa-pervere pey-rev-nümâ-yı dil
İtmez cemâlin 'arz o perî gösteriş budur
(G 54/7-8)
- 'arz it:-*sün*
Ko 'arz itsün felek kâlây-ı vaşlın pişgâhumda
Zen-i mekkâreye meftün olursam nâ-cevân-
merdüm
(G 153/7-8)
- arz it:-*sün*
Hall ü akd itmede mâlik yed-i beyzâya budır
'Uḫde-i müşkilini hep felek arz itsün aña
(T 13/11-12)
- 2. Göstermek.**
'arz it:-*di*
Bir şafa virmiş bahârûñ feyzi kim bülbüllere
Perdeden râz-ı derün 'arz itdi 'aynekvâr gül
(G 146/5-6)
- 'arz ol: **Sunmak, sunulma**
'arz ol:-*up*
Derd-i firâkı 'arz o perîye muḫâl olup
Naḫş-ı ḫayâlini göñüle maḫrem eyledüm
(G 152/3-4)
- 'arz ol:-*ur*
Gül-i ruḫsârına diḫkatle nigâh itdükçe
'Arz olur bînişe bäliden-i mevc-i nükhet
(G 15/5-6)
- 'arz-ı cemâl eyle: **Yüzünün güzelliğini sunmak.**
'arz-ı cemâl eyle:-*di*
Kirişme-senc ü tebessüm-künân güsiste-niḫâb
Cihâna 'arz-ı cemâl eyledi be-vefḫ-i murâd
(K 11/3-4)
- 'arz-ı didâr eyle: **Yüz sunmak.**
'arz-ı didâr eyle:-*mez*
'Arz-ı didâr eylemez zîrâ ki rüy-ı pâkine
Mevc-i bād-ı cünbiş-i müjgân olur ḫâr-ı cefâ
(T 28/23-24)
- 'arz-ı dide-i ehl-i şühüd eyle: **Şahitlikten anlayan gözün sunması.**
'arz-ı dide-i ehl-i şühüd eyle:-*r*
Güzeller ḫüsni 'arz-ı dide-i ehl-i şühüd eyler
Bu da 'vâda ḫayâlün şimdi işbât-ı vücüd eyler
(G 53/1-2)
- 'arz-ı ḫâlî: **Halini arzetme.**
Kimdür ki bād-ı şubḫ ile yârûñ yetişdüre
Bu 'arz-ı ḫâlî sütte-i devlet-me'âbına
(G 198/15-16)
- 'arz-ı niyâz: **Rica sunma.**
'Arz-ı niyâz ḫâk-i reh-i ehl-i nâzda
Ey naḫd-i eşk fâ'ide itmez hemân şula
(G 181/7-8)
- 'arz-ı niyâz eyle: **İstek sunmak.**
'arz-ı niyâz eyle:-*r*
Hem 'arz-ı niyâz eyler o cân-pervere hem nâz
Geh bende olur gâh olur 'aşḫ ile şeh dil
(G 145/11-12)
- 'arz-ı şekvâya: **Şikayet dünyası.**
'arz-ı şekvâ:-*y, -a*
Ḥudâvendâ hezâr endîşe-i cân-süz ile âḫir
Felekden dergeh-i vâlâña geldüm 'arz-ı
şekvâya
(K 9/63-64)
- 'arz-ı şikâyet: **Yakınmak.**
Murâdum 'arz-ı şikâyet degül ḫikâyetdür
Bu ehl-i dille felek-bîni eski gavḡadur
(K 5/65-66)
- arzû: İstek.**
arzû:-*st, -n, -da*
Çekerken rüz u şeb hamyâze ḫidmet arzûsında
Beni şatdı o kâfir-kîş Malḫa çâr-şüsında
(G 183/1-2)

ārzü eyle: Özlemek.**ārzü eyle:-r**Hıram-ı kıddüñe gülşende 'ar'ar ser-fürü eyler
Nesim-i 'ārižuñ hep gönca-güller **ārzü eyler**

(G 62/1-2)

zū-yı dīde-yi cān: Can gözünün dileği.**ārzü-yı dīde-yi cān:-dur**Hayālün düşde görmek **ārzü-yı dīde-yi cāndur**
Göz açmak hıvābdan her şubh-dem düşvārdur
sensüz

(G 102/5-6)

as: İdam etmek.Cān u dil biribirine sebkat idüp ol büte dir
Kākül-i ham-be-hamuñ tārına evvel beni **aş**

(G 115/11-12)

'aşā: Uzun çomak, el değneği.Çekicek hançer-i şū bān-ı münakkaş-ı postun
Görmedünşe nazar eyle yed-i beyzāda **'aşā**

(T 13/17-18)

'aşā:-sıAlmış elinde şevk ile yüz biñ **'aşāsı** var

Bir cevherim ki tohm-ı fūrüzān-ı 'Ādemüm

(T 1/15-16)

'aşā:-sı, -n, -ıİdüp **'aşāsım** der-pençe rāh-ı 'aşkuñda

Türāb-ı dergeh-i vālāña geldi sünbül-i bec

(Kt 17-18)

'aşā ol: Asa olmak.**'aşā ol:-sa**

Nigāh-ı dūr ile itmez kanā'at rāh-ı küyında

'Aşā eyler elinde pır-ı 'aşkuñ dūr-bın **olsa**

(G 196/7-8)

āşaf: Ratıp Ahmet Paşa'nın oğludur.**āşaf:**

Şir-i meydān-ı şecā'at 'Alī Big ibn-i vezir

Görse reşk eyler idi dāniş ü cūdın **Āşaf**

(G 15-16)

āşaf 'abdullah paşa: Özel isim.Hıdīv-i dād-güster **Āşaf** 'Abdullah Paşa kim

Bu çarhuñ atlası evvān-ı iclālīne mefrēşdür

(G 48/15-16)

āşaf-ı cem-mertebe: Cem'in kadehi gibi mertebeli vezir.**āşaf-ı cem-mertebe:**Ey **āşaf-ı cem-mertebe** bu bende-i zāruñ

Her demde sezā luftuñ ile mukrim olınsam

(Kt 33/1-2)

āşaf-ı pür-dād u dihiş: Bağışlayan ve adaletli vezir.Ey **āşaf-ı pür-dād u dihiş** çarh-ı sitem-kār

Bu ğam-zedeye eylediğüñ lufta idüp reşk

(Kt 6/1-2)

āşaf-ı şānī: İkinci vezir.Hıdīv-i dād-güster **Āşaf-ı şānī** Halil Pāşā

O zāt-ı ekremün ferzend-i vālā-gevheri ol māh

(T 6/1-2)

Āşaf-ı şānī kerem ma'din-i Aḥmed Paşa

Cūdı şermende ider hātem-i şāhib-himemi

(K 7/27-28)

āşaf-ı zamāne: Zamanın veziri.Ey **āşaf-ı zamāne** felekden şikāyeti

İtsem 'aceb mi dergeh-i 'adlünde bī-ḥicāb

(Kt 10/1-2)

āşāğı: Yukarı mukabili. Zir, alt.

Haddi tecāvüz itdi siyeh perçemün hele

Zülfe ider yukardan **āşāğı** mu'āmele

(G 186/1-2)

āsān: Kolay.Şad-gence dest-res saña **āsān** idi Belig

Biñ ma'rifet geçeydi Sitānbulda bir pula

(G 181/17-18)

āsār: 1. Eserler.**āsār:-uñ**Zekāb-ı nūr ile şāyestedir ki **āsāruñ**

Kaža şahife-i ḥurşide eylese tahrir

(K 6/113-114)

āsār:-ıO rütbe lezzet-i mażmün ile perver ki **āsārı**

Şu'a'ı tār-ı çeşmi eyledi piçide ma'nāya

(K 9/61-62)

āsār:-ı, -n, -ı

Suḥan-güyān-ı dehre i'tinā eyleser lāyıkdur

Beligün nazm **āsārını** buldı rütbe-i i'caz

(G 237/13-14)

2. İz.Kažā bu tāk-i sipihre **āsār** mıydı her gün

O māhuñ olmasa ḥurşid-i envār āyinesi

(G 227/13-14)

āsār:-ı

Yine āzürde olmuş sāye-i tār-ı nigāhından

Nümāyāndur henüz ruḥsār-ı gül-berginde **āsārı**

(G 217/13-14)

āsār-e baht-e tır: Kara bahtın belirtisi.**āsār-e baht-e tır:-e**Forüg-e 'aşk rā **āsār-e baht-e tıre** der kār est

Ke nūr-e şam' rā tābeş-e nomāye der şeb-e tār

est

(G 242/1-2)

āsār-ı ān: Güzellik eserleri.**āsār-ı ān:-dur**Güzelde şart olan **āsār-ı āndur**

Göñül meyl eylemez ḥübāna ānsuz

(G 92/9-10)

āşār-ı cehle: Bilgisizlik izleri.

Olmuş harām āyet-i hıfzūñla meh gibi
Āşār-ı cehle sūziş-i tār-ı ketān-ı 'ilm
 (K 10/71-72)

āşār-ı cehl-i nā-sürūd: Nağmesiz, bilgisiz izler.

āşār-ı cehl-i nā-sürūd: -i, -n
Āşār-ı cehl-i nā-sürūdın bī-lisān iken
 Oldı müberhen āyet-i zihñünle şān-ı 'ilm
 (K 10/53-54)

āşār-ı feyz: İlim eserleri.

Halkuñ isti 'dādına vā-bestedür **āşār-ı feyz**
 Ebr-i nisāndan şadef dūr-dāne ef'ī semm kpar
 (G 55/3-4)

āşār-ı feyz: -e

Sākī getür ki devr ide ol cām-ı āfītāb
Āşār-ı feyze kabil ola bezm-i mäh-tāb
 (Tb 2/1-2)

āşār-ı günāh: Günahın izleri.

āşār-ı günāh: -i
 Tevbe **āşār-ı günāhı** mahv ider dilden Belig
 Cāme oldıkça mülevves pāk olur şabun ile
 (G 178/11-12)

āşār-ı naqş-ı pāy-ı meges: Sineğin ayağının görüntüsünün izi.

Mānend-i hāl-i nīli ruñında ol āfetūñ
Āşār-ı naqş-ı pāy-ı meges bir zamān kalur
 (G 40/9-10)

āşār-ı naqş-ı sīne-i bāz: Doğanın göğsündeki görüntü gibi.

āşār-ı naqş-ı sīne-i bāz: -a
 Gönül hem-reng iken **āşār-ı naqş-ı sīne-i bāza**
 Dehān-ı zaħm-ı 'aşık tığine çekmekde hāmyāze
 (Msd 1/9-10)

āşār-ı neşāt: İzin sevinci.

āşār-ı neşāt: -i, -n, -dan
 Şhid-i tığ-i 'aşk oldur ki **āşār-ı neşātından**
 İde meşq-i tebsüm mātem arayan leb-i gūra
 (G 187/9-10)

āşār-ı rengin: Hoş eserler.

āşār-ı rengin: -i, -n
 'Ufārid ile hāme-i zerrin ile **āşār-ı renginin**
 Şafādan eylesün taħrīr levh-i mihr-i ğarrāya
 (K 9/59-60)

āşār-ı şems: Şems'in eserleri.

āşār-ı şems: -i
 Elinde hāme-i zerrini Mevlānā-yı Rümī-veş
 Gice **āşār-ı Şemsi** şevk ile tanzir ider meh-tāb
 (G 7/9-10)

āşār-ı teşādüm: Eserlerin çatışması.

1. **āşār-ı teşādüm**: -dür
 Degül mevc cūş idüp mevc-i şafā-rüy-ı dil-ārāya
 Siyeh-reng oldığı şiddetle **āşār-ı teşādümdür**
 (G 58/11-12)

ār-ı tığ: Kılıcın izi.

āşār-ı tığ: -ü, -ñ
 O rütbe ketm ider **āşār-ı tığūñ** zaħm-ı 'aşık kim
 Dehān-ı şerhadan hūn-ābe tā rüz-i cezā çıkmaz
 (G 97/3-4)

āşār-ı za'f: Zayıf izler.

Tahmīl-i bār-ı miñnet ider zecr ü kaħr ile
Āşār-ı za'f görse felek bir zebūnda
 (Tb 1/23-24)

āşār-ı za'f: -i, -n, -dan

Odur pervāne kim bī-hod ola **āşār-ı za'fından**
 Ten-i zāruñ harīr-i pertev-i mäh olsa melbūsi
 (K 3/15-16)

'aşā-yı ābnūs: Abanozdan yapılmış değnek.

'aşā-yı ābnūs: -sı
 'Aşā-yı ābnūsı ile müjgān almış etrafūñ
 Sevād-ı çeşmi göz habsinde yārūñ kanlı
 merdümdür
 (G 58/5-6)

'aşā-yı kilk: Sopa kalem

'aşā-yı kilk: -i
 'Aşā-yı kilkı itdim pāsban-ı kişver-i ma'nā
 Olur gürz-i Tehemten durbāş-ı taħt-ı Kāvūsı
 (K 3/71-72)

'aşā-yı müsā: Musa'nın asası.

Leb-i deryāda senūñ hem-çü **'aşā-yı Mūsā**
 Açılır naħl-i kadūñ 'aksine dervāze-i mevc
 (G 22/13-14)

'aşekān: Aşıklar.

Ey **'aşekān** ze tab'-e Beligem besüz del
 Ezber koned in ğazel-e 'aşekāne rā
 (G 241/13-14)

'ases: Gece bekçisi.

Sürer elbette fikr-i fāsidi dilden mey-i gülgün
 Ki iħrāc itmeyince hāneden düzdi **'ases** gitmez
 (G 94/15-16)

āsib-i fenā: Engel olan.

āsib-i fenā: -dan
 Hayf şadd hayf ki **āsib-i fenādan** nāgāh
 Oldı pejmürde gül-i revnaq-ı bağ-ı hātır
 (T 9/1-2)

'aşık: Aşık, seven kişi.

Maħbūbına itmez mi fidā rūhını **'aşık**
 Bundan bilinür rütbe-i iclāl-i Muħammed
 (K 1/21-22)

İtdikçe neş'e dide-i kalbe müsā'ade
 Cānān-ı cām eyleye **'aşık** müşāhade
 (Tb 2/9-10)

Pistān-ı yārı ellese aġyār-ı kec-nihād
 'Aşık tūymca anı miyānda kpar fesād
 (G 33/1-2)

- '**Āşık** yanında cān nedür ammā ki setr idüb
Yād itse cān-ı pākini cānānedür murād
(G 33/5-6)
- İddi'āya düşme ey bülbül ki '**āşık** yār için
Kendini pervāneāsā āteşe 'uryān atar
(G 60/7-8)
- Ƙopsa bir kerre yerinden yaluñuz '**āşık** degül
Ol gül-endāma hezār ādem başında yer virür
(G 63/7-8)
- Yaluñuz '**āşık** degül mihr-i ruḥ-ı zībāsına
Dīde-i ḥirbā gibi āyīneler ḥayrettedür
(G 64/15-16)
- Degüldür mürğ-i zeyrek ḥile-i şayyāddan ġāfil
Nevāzişgüne '**āşık** mekr-i düşmāndan emīn
olmaz
(G 85/15-16)
- Şikāyet nā-be-cādūr itse der-bānından '**āşık** kim
Ḥarīm-i yāre cennet didi cennetde 'azāb olmaz
(G 87/11-12)
- Ƙo bend itsün zebān ol çeşm-i sāḥir
Anuñla söyleşür '**āşık** zebānsuz
(G 92/7-8)
- Nice 'ālemde şem'-i āḥı pinḥān eylesün '**āşık**
Bu rāḥ-ı tīreden bī-şu'le-āvāz-ı ceres gitmez
(G 94/19-20)
- Hengām-ı şebde yāri ru'yāda görmiş '**āşık**
Bu vāḳi 'a muṭābık āyā olur mı vāḳi'
(G 124/13-14)
- Ne çeker naḥvet-i erbāb-ı riyādan '**āşık**
Bir şehirde ki ola bāde vü maḥbūba yasāğ
(G 125/11-12)
- Şimdicek dillerde bir efsānedir mihr-i vefā
'**Āşık** u ma'sūḳı söyletdük şadākat bulmadık
(G 133/7-8)
- El uzatduñ güle güstāḥāne
Bülbülün ḥāṭırı yok mı '**āşık**
(G 134/3-4)
- '**Āşık** odur ki mecma'-ı ḥübāna bakmasun
Mānend-i āb pāyına her servün aḳmasun
(G 163/1-2)
- Şahrā-yı dilde çeşme-i ḥün cüst-cü ider
Bir vaḳt olur ki istemez '**āşık** vuzūya şu
(G 170/3-4)
- Şebistānında ol şūḥ-ı cihānı şaḳınur '**āşık**
Eger ḳālīçede taşvīr olursa pister altında
(G 190/9-10)
- '**Āşık** çekerdi reh-güzer-i dil-rübāya sedd
Māni' bulinsa ḥāşılı 'ömrün şitābına
(G 198/7-8)
- Görüp şāl-i zümürüd fāmı '**āşık** ol beyāz fesde
Başına bir beyāz gül-ğoncası taḳmış şanur anı
(G 218/5-6)
- Nice feryād idüp çāk-i girībān itmesün '**āşık**
Bu gülşenden gidüp gül ḳaldı ḥayfā bī-nevā
bülbül
(T 16/3-4)
- Taḥammül kār-ı merdāndür Belīgā
Şikāyet eylemez '**āşık** felekden
(G 160/9-10)
- Kār-ı cihān 'aksinedür 'aşrımızda hep
Zāhid şarāba vaz' ider '**āşık** kedūya şu
(G 170/9-10)
- '**āşık**:-ı
Ne 'aceb Çekmeceli dil-bere düş oldık āḥ
Hemen ḳayışını alur '**āşık** şırtından o māḥ
(Msđ 2/19-20)
- Bilmem ki maṭlabı o bütüñ naḳd-i cān mıdır
Yohsa murādı '**āşık** bir imtiḥān mıdır
(Kt 43/1-2)
- '**āşık**:-a
Ḥāk-i rehinde pīrehen-i gird-bāddan
Rind-i bürehne '**āşık** geydir ḳabā şabā
(G 3/3-4)
- Mā-cerāyı keşf ider şāyed dehān-ı zaḥm-ı dil
'**Āşık** bir büse vir ey gonca-leb aḡzın kapat
(G 16/7-8)
- Çeşm-i ḥün-rizūñ atar '**āşık** ki tīr-i nigāḥ
Ġamzeden gāḥ şunar pençe-i müjgānına ḥışt
(G 18/7-8)
- Dil-berün '**āşık** sīmīn bilegi
İtdürür üstüreveş vaz'-ı cibāḥ
(T 23/15-16)
- Ḥün-āb-ı dīde meclise besdür şarāb-ı surḥ
Laḥt-ı cigerdür '**āşık** ḥünin kebāb-ı surḥ
(G 29/1-2)
- Şemşīr-i ebrüvān-ı beyānında mışra'ı
Meclisde dil-ber '**āşık** ḳarbü'l-mesel yapar
(G 45/7-8)
- Kim görse luṭfin '**āşık** dir kim reviş budur
Ehl-i vefāya şīve-i dād u dihiş budur
(G 54/1-2)
- '**Āşık** şafrā-yı heves renc olur
Aña devā ḡabḡab-ı nārenc olur
(G 67/1-2)

Nice görince gül-i cāmı olmasun bülbül
Şürâhi 'aşıkça meclisde turma kulkul dir
(G 72/7-8)

Rüyuñ şabâh-ı 'ıyd saçuñ leyletü'l-kadr
Gayrı cihânda 'aşıkça 'ıyd u kadr nedir
(G 79/7-8)

O bütün birliğine 'aşıkça şahid bu yeter
Gelmeyor hâtura vaşında hayâl-i tecnîs
(G 105/15-16)

Eylesün 'aşıkça gamzeñ eger-i âfet-i niş
Tâlib-i nüş olan elbette çeker minnet-i niş
(G 110/1-2)

Bir zarar eyleyemez 'aşıkça ol piste lebün
'Akrab-i zülf-i keci finduk-ı pistânından
(G 168/3-4)

Sitem eylerse de kat'-ı ümîd itmeme vişâlınden
İder dil-ber nüvâziş 'aşıkça âzârdan soñra
(G 172/9-10)

Girândur 'aşıkça erbâb-ı 'aşkuñ ta'nı münkirden
Ehâfduz seng-i a'dâ zahm-ı gülden cism-i
Manşûra
(G 187/5-6)

Ey meh bu yolda 'aşıkça bir hayruñ olmadı
Cisr-i vişâli böyle mi olur kemerleme
(G 203/9-10)

Dağ-ı gamuñdur 'aşıkça hvâbı harâm iden
Güller çemende eyledi şeb-zinde bülbülü
(G 214/5-6)

Hayf şad hayf ki beyninde perî-rüyânuñ
'Aşıkça cevri ü cefâ eylemek âyîn oldı
(G 224/3-4)

Bir büse virse la'l-i lebinden o dil-nüvâz
Luţfın olur mı 'aşıkça bundan ziyâdesi
(G 226/5-6)

Bekleyüp medreselerde 'ulemâ-zâdelerün
'Aşıkça silsile-i zülfi olur kayd-ı ru'ûs
(T 107/5-6)

'aşık:-dı
Şavdı 'aşık gibi başdan küleh-i mu'teberin
Câmeden şive ile çözdü muqaddem kemerin
(Msd 3/7-8)

'aşık:-ları
Mest ü hayrân ider 'aşıklar ol gerdem-i şâf
Görmedi tâze vü terlikde nazîrîn eslâf
(Msd 5/3-4)

'aşıklar:-lar, -uñ
Kırup 'aşıklarunñ cellâd-ı çeşmüm şekl-i ebrûda
İki tiğ eylemiş âvîze tāk-i 'arş-ı a'lâyâ
(K 9/9-10)

Nice 'aşıklarunñ taqât getürsin rişte-i cāmı
Ki 'aksün cevher-i mir'âti âteş-dide mü eyler
(G 62/5-6)

'aşık:-ı, -n, -a
Muhemmed 'aşıkına 'afv eyle anuñ cürmini yâ
Rab
Şefâ'at-hvâh ola maşherde cecdi rākib-i Duldül
(T 16/5-6)

'aşıkdır:-dır
Viren revâyişi kâlâ-yı hüsn'e 'aşıkdır
Ki iştihâr-ı güle 'andelîb olur bâ'ış
(G 21/7-8)

'aşık:-ı, -n, -dan
'Aşıkından gilemend olsa bütân
Burada mu'teber olmaz ikrâh
(T 23/11-12)

'aşık:-uñ
Bî-şafâdur bîm-i hicr-i yârdan 'ayn-ı vişâl
'Aşıkun zevkı ümîd-i vaş ile firkatdedür
(G 64/11-12)

Bir cilve itse pertev-i hüsn ile 'aşıkun
Ol yâl u bâl dilde eritmez mi yâğım
(G 220/9-10)

'aşık:-ın
Bu maqtelgehde ekser 'aşıkun başı gider ammâ
Serinde âh-ı âteşnâkden bir âl fes gitmez
(G 94/13-14)

'aşık:-ım
Bir 'aşıkım ki yâr-ı vefâ-dâra hasrettüm
Hübân-ı bî-vefâ-yı cihândan uşandı dil
(G 147/13-14)

Ol 'aşıkım ki bâl-i Hümâ-yı sa'âdeti
Piçide eyledüm ser-i târ-ı nigâhıma
(G 192/3-4)

'aşık:-ı, -dır
Luţfuñunñ 'aşıkıdır âh ider atlasa tüfeng
Tütünü göklere peyveste olur bî-pervâ
(T 13/25-26)

'aşık:-dan
Dâ'imâ gâfil degül ma'sûk 'aşıkdan yine
Gül yetişdi gülsitânda bülbülünñ feryâdına
(G 189/9-10)

'aşık ol: Aşık olmak.
'aşık ol:-mañ
Bektâşî Muharrem Bâbâ gördikde dimiş
Olmañ Ramâzân adluya 'aşık şa'bân
(R 18/3-4)

âşikâr id: Ortaya çıkarmak.**âşikâr id:-em**Ser-mest olunca meclise gevher nişâr idem
Esrâr-ı 'aşkı ehl-i dile **âşikâr idem**

(Tb 2/83-84)

âşikâr ol: Ortaya çıkmak.**âşikâr ol:-di**Nâ-gâh ol şehen-şeh-i mülk-i melâhatuñ
Oldı hayâl-i şive vü nâz ile **âşikâr**

(K 12/9-10)

Emvâc-ı tâb-ı 'arızı cûş eyleyüp o şüh
Âb içre **oldı** 'aks-i kâmer gibi **âşikâr**

(K 12/19-20)

âşikâr ol:-ur, -diGird-âb **olurdu** şu 'le-i cevvalê şerm ile
Görse taleble gerdiş-i ser-germüm **âşikâr**

(K 12/63-64)

âşikâre: Belli, meydanda, açık.**âşikâre:-dür**Her şeh-süvârı hâke şalar tevsen-i felek
Ser-keşlik **âşikâredür** esb-i harûnda

(Tb 1/37-38)

'âşık-ı bî-çâre: Zavallı âşık.**'âşık-ı bî-çâre:-den**Tehi-dest **'âşık-ı bî-çâreden** dil-ber selâm almaz
Kibâr-ı 'aşr ile hem-meşreb olmış iltiyâm almaz

(G 88/1-2)

'âşık-ı bî-kîne: Kinsiz âşık.İder lîkin sitemle **'âşık-ı bî-kîne** tekdîr

Dil-i senginine hiç süziş-i âh itmeyor te'şîr

(Msd 1/21-22)

'âşık-ı dil-rîş: Yüreği yaralı âşık.

Çeşm-i pür-fitne beni hânçer-i gamzeyle Belîğ

Hvâh nâ-hvâh o büte **'âşık-ı dil-rîş** itdi

(G 223/13-14)

'âşık-ı dîvâneye dön: Deli aşığa dönmek.**'âşık-ı dîvâneye dön:-di**

Germ olup itdi 'arâk-çînini kesdi anı der

Baş açık **'âşık-ı dîvâneye döndi** o püser

(Msd 2/41-42)

'âşık-ı haste-dil: Gönlü yorgun âşık.**'âşık-ı haste-dil:-üñ****'Âşık-ı haste-dilüñ** bezmine gelse o tabîb

Dem olur hâtır için şîşe vü peymâne çeker

(G 81/3-4)

'âşık-ı hayran: Şaşırılmış âşık.**'âşık-ı hayran:-dan**İtmez o şüh **'âşık-ı hayrandan** ictinâb

Şîr-i muşavver âfet-i naçîr olur mı hiç

(G 23/5-6)

'âşık-ı mehcür:-aNâzar kıl **'âşık-ı mehcûra** bir kez

Eger ten görmek isterseñ revânsuz

(G 92/17-18)

'âşık-ı nâ-şâd: Üzüntülü âşık.**'âşık-ı nâ-şâd:-a**

O reh-zen-i dil elinden ağır tûfengi mañûf

Ğazapla **'âşık-ı nâ-şâda** eyleyor paf puf

(G 228/1-2)

'âşık-ı şâdık olan yarin yolında ser virür:Serden geçilir yardan geçilmez. II İnsan ne
kendinden ne de sevdiklerinden kolay kolay
vazgeçemez.

Bir hüner midür zer ü zîver fidâ itmek Belîğ

'Âşık-ı şâdık olan yarin yolında ser virür

(G 63/13-14)

'âşık-ı sevdâ-zede-i deşt-i cünün: Delilik çölünün sevdalı aşığı.Benüm ol **'âşık-ı sevdâ-zede-i deşt-i cünün**

Dest-i gam silsile-cünbân-ı reg-i cânumdur

(G 50/3-4)

'âşık-ı şeydâ: Çılgın âşık.

Da'vâ-yı 'aşka düşme gel ey müdde'î yeter

Ol gül-'izara **'âşık-ı şeydâ** hezârı var

(G 73/5-6)

'âşık-ı zâr: Ağlayan âşık.Ne 'aceb beklese hengâm-ı hañuñ **'âşık-ı zâr**

İntizâr üzre olur şâ'im olan añşama

(G 194/3-4)

'âşık-ı zâr:-ıO şühüñ bezm-i pür-şevkünde görse **'âşık-ı zârı**

Rağîb-i nâ-kesüñ ol dem başın hânçerle kes

gitmez

(G 94/9-10)

'âşık-ı zâr:-u, -mCihânda ey peri bir kara günlü **'âşık-ı zârüm**

Ruñuñda sebz-i hañ bañt-ı siyâhumdan bitüp

yitdi

(G 212/7-8)

'âşık-ı zâr:-uñDegüldür sînesinde bend olan dâğ **'âşık-ı zârüñ**

Saña birkaç kızıl altını var şaklar muşamma'da

(G 173/9-10)

âşînâ: Bildik, tanıdık.**âşînâ:-dur****Âşînâdur** herkesüñ bir feyz ile germiyyeti

Mâh-tâbuñ pertevin pervâne zann eyler serâp

(Mf 50/1-2)

Lebüñ lezzet-resâdur mevc-i la'l-i âb-ı engûra

Zebânuñ **âşînâdur** süz-ı berg-i gonca-i nûra

(G 187/1-2)

âşık-ı mehcür: Ayrılmış âşık.

- āşinā:-dan**
Ecnebîye **āşinādan** çok kerem eyler kibâr
Ebre şu gird-âba deryâ bir tehî saġar virür
(G 63/5-6)
- āşinâ eyle: Tanımak.**
āşinâ eyle:-r, -üm
Feyz olmadıkça ma'ni-i bigâneye Belîġ
Elfâza eylerüm dir iseñ **āşinâ** 'abeġ
(G 20/29-30)
- āşinâ ol: Tanımak.**
āşinâ ol:-du, -k
Gülzâr-ı hüsne hattı gelicek **olduġ āşinâ**
Başmıŷ ne çäre sebze-i bigâne bağını
(G 220/11-12)
- āşinâ ol:-maz**
Bir taze naġme-keşle olur mürġ-i dil-şikâr
Olmaz nevâ-yı çeçeh-i bülbülle **āşinâ**
(K 2/175-176)
- āşinâyân: Dostluklar, aşinalıklar.**
Āşinâyân şanmasun güş eyleyüp nazmın Belîġ
Ma'ni-i bigâne hep dîvânçe-i Şevketdedür
(G 64/17-18)
- āşinâ-yı cünbiş-i mevc-i tebessüm: Gülümseyen dalgaların hareketlerinin aşinalığı.**
āşinâ-yı cünbiş-i mevc-i tebessüm:-dür
Zebânuñ **āşinâ-yı cünbiş-i mevc-i tebessümdür**
Nigâh-ı ġande-süzüñ lem'a-i berġ-i tekellümdür
(G 58/1-2)
- āşinâ-yı ġamze-i dildâr ol: Sevgilinin yan bakışına aşina olmak.**
āşinâ-yı ġamze-i dildâr ol:-an
Ey **āşinâ-yı ġamze-i dildâr olan** gönül
ġâfil bulunma tîr-i ġazâ geldi ġâzır ol
(G 142/3-4)
- 'asîr: Güc, çetin, zor, zahmetli, müşkül.**
Alüde eyesün kefen-i cismi ol **'asîr**
Münkîr cevâb söylemesün göricek Nekîr
(Tb 2/17-18)
- āsîtân: Esik.**
āsîtân:-ı
O rütbe **āsîtânı** üzre pürdür ehl-i ġâcet kim
Teh-i keşinde ġulkuñ nüh-felek kim kıldı destârı
(K 4/19-20)
- āsîtâne: Esik.**
Dâ'imâ ma'mür ola her **āsîtâne** ġaşre dek
Münkîr-i ayîn-i Mevlânâyı reşk itsün helâk
(T 19/13-14)
- āşiyâb: Su değirmeni.**
Āşiyâb olmaġa şâyeste yine dânemüze
Gerdiş-i şa'şa-i gevher-i ġaltânumdur
(G 50/31-32)
- āşivân: Yuva.**
Hezârî söyleden yâ **āşivân** şevki yâ beyzîdür
Beni güyâ iden âyîne-i didâr-ı Feyzîdir
(Mf 24/1-2)
- āşiyân:-da**
Gelüp tâvüs-ı zülfî 'arızında ġattın ürkütmiş
Bu bâġuñ mürġî uçmuş **āşiyânda** ġâr u ġas
ġalmıŷ
(G 113/3-4)
- āşiyân:-ı**
Gürâba **āşiyâmı** lâne-i bülbülden a'lâdur
Tarabġâh-ı neşât-efza gelür zembûra kendüsi
(K 3/37-38)
- āşiyân:-ı, -n, -da**
Ne ġadar evde eylerse güşâde per ü bâl
Āşiyânında olur mürġ-i çemen fâriġ-i bâl
(R 23/1-2)
- Ne ġadar evde eylerse güşâde per ü bâl
Āşiyânında olur mürġ yine fâriġ-i bâl
(Kt 42/1-2)
- āşiyân:-ı, -n, -dan**
Dilinden zâhidân-ı güşe-girüñ hiç heves gitmez
Gelince 'ankebütuñ **āşiyânından** meges gitmez
(G 94/1-2)
- āşiyân eyle: Mesken tutmak.**
āşiyân eyle:-di
Mürġ-i hümâ-yı rûhî bu güleşenden **eyledi**
Bâlâ-yı naġl-i târik-i tûbâda **āşiyân**
(Tb 1/53-54)
- āşiyâne: Kuş yuvası.**
Mâ bolbol bolend nesazim ġâne râ
ġoş kerdeim ġâne-ye yek **āşiyâne** râ
(G 241/1-23)
- āşiyâne-i 'akreb: Akrep yuvası.**
Zinhâr bakma kec bu sipîhr-i denîye kim
Tarġ eyler **āşiyâne-i 'akreb** 'uyûnda
(Tb 1/29-30)
- āşiyân-ı 'ilm: İlim yuvası.**
Oldı mişâl-i 'aġl-ı Felâton-ı ġum-nişîn
ġikmet-serây-ı tab'uña câ **āşiyân-ı 'ilm**
(K 10/21-22)
- āşivân-ı zaġan: Karga yuvası.**
āşiyân-ı zaġan:-a
'Aşġ bir mihrdür olmaz dil-i zâhid pervâz
Āşiyân-ı zaġana beyza-ı 'Anġâ şıġmaz
(G 84/9-10)
- 'aşġ: Aşġ, candan sevme, gönül verme.**
Miġnet-neverd-i silsile-cümbân-ı mâtemüm
Ser-tâ-ġadem bu **'aşġ** ile rûġ-ı mükerrremüm
(Th 1/17-18)

- İder hāmūşluk gönlümde bu 'aşk' âteşin itfâ
Dem-â-dem bād-zen olmazsa tahrik-i leb-i gūyâ
(G 6/1-2)
- Feyz-yâb olmağa zulmetkede-i 'âlemde
Dil-i efsürdeye 'aşk' âteşi şem'a kibrit
(G 17/15-16)
- Mānend-i siper sineñi tut tîr-i kazâyâ
Meydāna giren 'aşk' ile merdāne gerekdür
(G 59/ 3-4)
- 'Aşk bir mihrdür olmaz dil-i zāhid pervāz
Aşiyān-ı zağana beyza-ı 'Ankâ şıgmaz
(G 84/9-10)
- Hem 'arz-ı niyāz eyler o cān-pervere hem nāz
Geh bende olur gāh olur 'aşk' ile şeh dil
(G 145/11-12)
- Āfet-i rişe-i tül-i emel 'aşk' âteşidür
Has u hāşāki yaqup mahv ider elbette 'alev
(G 169/7-8)
- 'aşk:-uñ
Mānend-i Zūlfekār dü-tā olsa kâmetüm
'Aşkuñ ider beni yine bir merd-i lâ-fetâ
(K 2/147-148)
- Darü 'ş-şifâ-yı hacle-i vaşluñ hayâl idüp
Ferzâne kânî eyledi 'aşkuñ kızıl dili
(Kt 35/3-4)
- Saña teşyî'a cānâ bend bend-i a 'zâ çıkar ammâ
Kıyamet kıpsa 'aşkuñ sîne-i bî-kîneden çıkmaz
(G 96/11-12)
- 'aşk:-u, -ñ, -la
Bulurken tûde-i dürr-i suhanla lenger-i temkîn
Yine tab'-ı Belîğ 'aşkuñla baħr-i pür-telâtumdur
(G 58/17-18)
- 'aşk:-l, -n, -a
Keşti-i bāde kullanalum üçler 'aşkıma
Emvâc-ı baħr-i ğam geleyor hep üçerleme
(G 203/3-4)
- Hāzîn cennete söyleñ ki leb-i Kevşerde
Mustafâ 'aşkıma nüş ide şarâb-ı şâfi
(G 228/34)
- 'aşk:-l
Ġayrınıñ 'aşkı 'aceb var mı derünında diyü
Dün gice geldi hayâlün dili tefiş itdi
(G 223/3-4)
- 'aşk eyle: Aşık etmek.
'aşk eyle:-r, -se
Da 'vâ-yı merd-i suhan eylerse 'aşk idüp
Gelsün miyân-ı ma'rekeye hāşm-ı nâ-bekâr
(K 12/165-166)
- 'aşk-âşinâ: Bildik aşk.
Belîğâ Vecdî-i pür-fenn gibi hâk-i Stābulda
Edâsı tâze kendi tâze bir 'aşk-âşinâ çıkmaz
(G 97/13-14)
- 'aşk-ı cevânî: Gençlik aşkı.
'aşk-ı cevânî:-den
Beni âzâde kılsa pîrlik 'aşk-ı cevâniden
Yine hâk-ı velâ bu bende-i dîrîneden çıkmaz
(G 96/5-6)
- 'aşk-ı maħbûb-ı mecâzî: Gerçek olmayan
sevgilinin aşkı.
'aşk-ı maħbûb-ı mecâzî:-de
'Aşk-ı maħbûb-ı mecâzîde karâr itmez dil
Reng ü bü-yü çemene jâle kâpılmaz hergiz
(G 99/5-6)
- 'aşk-ı mecâz: Gerçek dışı aşk.
Çekildi seyl ile deryâ-yı kulzûme has ü hâr
Beni hâkîkate işâl ider bu 'aşk-ı mecâz
(G 90/3-4)
- 'aşk-ı mevlânâ: Mevlana aşkı.
Okudı bülbül terennüm birle târîhin Belîğ
'Aşk-ı Mevlânâ ile oldı binâ bu kaşr-ı pāk 1169
(T 19/15-16)
- 'aşk-ı nâ-puhte: Olgun olmayan aşık.
'Aşk-ı nâ-puhte dile ehl-i nefes lâzımdur
Yaşamaz çüp-ı teri üflemeince âteş
(G 109/5-6)
- aşlâ: Hiçbir zaman, katiyyen.
Seyr idüp evc-i felekden o tûfeng-endâzı
İtmesün redd nihâyet tûb atanlık aşlâ
(T 13/35-36)
- Miyân-ı yâra mēnend-i kemer-bend olmuşum
zîrâ
Vasať-kārân-ı ehl-i biniş aşlâ piş ü pes gitmez
(G 94/7-8)
- Sıklet itmek hele ehl-i dile düşmez aşlâ
Tevbe kıl bār-ı günâhuñ gele mizāna eħaf
(G 130/11-12)
- Çekiye gelmiyor ol kâmet-i mevzün aşlâ
Nükte-sencân-ı cihân ğayrı kısunlar lâfi
(G 228/9-10)
- aşl-ı neseble: Soyun kaynağı.
aşl-ı neseb:-le
Hüsn-i aħlâk eylemez aşl-ı neseble intikâl
Böyledür cārî virür ekşer çemende hâr gül
(G 146/9-10)
- âsmân: Gök, gökyüzü.
Ol şâh-ı âb-rüy-ı hilâfet ki âsmân
Esb-i semend-i rif'atine oldı çihre-şâ
(K 2/107/108)

‘asr: Devir.**‘aşr:-i**

Kemâl-i nev-**hâttân** ‘aşrı hep bir bir su’âl itdim
Yemîn itdi ki yokdır mişli dünyâda Yesârînüñ
(Kt 18/3-4)

‘aşr:-u, -muz, -da

Nere-şîrân-ı cihân gitmiş ‘adem-âbâda
‘**Aşrumuzda** zen-i dünyâya zebûn oldı ricâl
(R 23/3-4)

Nerre-i şîrân-ı cihân gitmiş ‘adem-âbâda
‘**Aşrumuzda** zen dünyâya zebûn oldı ricâl
(Kt 42/3-4)

‘**Aşrumuzda** eylemiş her şadra bir nâ-kes ku’üd
‘Arz-ı hâcât idecek ehl-i şehâvet bulmadık
(G 133/3-4)

Kâr-ı cihân ‘aksinedür ‘aşrumuzda hep
Zâhid şarâba vaz’ ider aşık kedüya şu
(G 170/9-10)

‘aşr:-uñ

‘**Aşruñ** kibârı mâl ile Kârun olursa da
Şormaz Belîğ sim ü zerüñ yok midur senüñ
(G 138/15-16)

Bülbül çemende laf-ı suhanverlik itmesün
‘**Aşruñ** Belîğ-i nâdire-gü nükte-dânımdur
(G 233/9-10)

âstîn-efsân: Vazgeçen.

Hayâlün **âstîn-efsân** iken rü’yâda bir kerre
Görürsem şâ’id-i simînüñi bahtum müsâ’addür
(G 43/5-6)

âsüde id: Mutlu etmek.**âsüde id:-er**

Telhkâm itse eger hîle-i zehr-âb-ı ‘adû
Lafz-ı şîrin ile **âsüde ider** hâkânı
(G 219/11-12)

âsüde-hâl eyle: Mutlu etmek.**âsüde-hâl eyledi:-di**

Hân-ı Maḥmûdun olup şâbıkda şadr-ı a’zamı
Eyledi bay ü gedâyı lutf ile **âsüde-hâl**
(T 26/3-4)

âşüfte id: 1. Deli etmek.**âşüfte id:-en**

Ne perî şadmesidür serde ne sevdâ-yı cünün
Beni **âşüfte iden** ol gül-i ḥandânımdur
(G 50/25-26)

2. Perişan etmek.**âşüfte id:-er**

Getürür cünbişe âhen dili bu cezbe-i ‘aşk
Süzeni raşş ile **âşüfte ider** mıknâtıs
(G 105/7-8)

âşüfte it: 1. Perişan etmek.**âşüfte it:-di**

Hey meyle bir çopuş var o muḥribde kim beni
Âşüfte itdi ‘aqlımı başdan idüp cüdâ
(K 2/39-40)

Âh eyle güş-vâr muḥribde kim beni
Âşüfte itdi ‘aqlı başından idüp cüdâ
(K 2/167-168)

âşüfte ol: Perişan olmak.**âşüfte ol:-di**

Âşüfte oldı murğ-i hoş-elhân-ı ṭab’uma
Rengîn-edâ-yı tûṭî-i Hindüsîtân-ı ‘ilm
(K 10/97-98)

2. Takılmak.**âşüfte ol:-sun**

Olsun kanâregâh-ı dil-i ehl-i ‘aşkda
Âşüfte tûğ-i ḡamzesine ḥançer-i kazâ
(G 2/3-4)

âşüftegân: Sevgiden kendinden geçenler, deli gibi olanlar.**âşüftegân:-a**

Âşüftegâna bu kürevî bağ-ı ‘âlemün
Şafra-şiken olur mı turunc-ı keffidesi
(G 213/15-16)

âşüfte-hâl: Hali perişan olan.

Her kim firâk-ı yâr ile **âşüfte-hâl** iken
Gülzâr-ı cennet ister ise âdem olmasun
(G 157/9-10)

âsumân: Gökvüzü.

Güzâr-ı lâ-mekân-seyrâna olmaz **âsumân** mâni’
Ki pervâz-ı fîrûğ-ı meyden irmez raḥne minâya
(K 9/15-16)

Şu’üd-ı lâ-mekân-seyrâna olmaz **âsumân** mâni’
Fîrûğ-ı reng-i mey bi-raḥne eyler şîşeden
pervâz
(G 237/7-8)

âsumân:-i

Yârdan bir dikiş ayrılmaz ider lâf u güzâf
Âsumânı ne belâdur başa ol bî-inşâf
(Msd 5/41-42)

at: 1. Savurmak.**at:-ar**

Pür-varṭa-i helâke **atar** anı rûzgâr
Kimse murâda irmedi bu çarḥ-ı dunda
(Tb 1/35-36)

2. Çıkarmak.**at:-di**

Perdeden oldı birün âyine-i sim-endâm
Çısrını **atdı** ḥarâretle yâ şîrin bādâm
(Msd 3/11-12)

3. Ateş etmek bağlamında.**at:**-*ma, -ğ, -a*Nâ-gehân oldı tüfeng **atmağa** tab'ı meyyâl
Her umûrunda işâbet ider ol şîr-i vefâ

(T 13/23-24)

4. Koymak.**at:**-*up*Bin yüz yigirmi adım yerden **atup** dâneyi ol
Bu yeter gerçi nişân darbına târîh ammâ

(T 13/41-42)

5. At. (satranç taşlarından).'Arşaya bîñ lu 'b ile sürse eger ferzâne **at**Bir piyâdegâh olur eyler şeh-i devrânı mat
(G 16/1-2)**7. Fırlatmak.**Şûr-ı bahr-ı gam bizi bu bezme itmişdür Belîğ
Keşti-i meyle 'aceb lîmâna geldüñ lenger **at****at:**-*ar*Çeşm-i hûn-rîzûñ **atar** 'âşıka ki tîr-i nigâh
Gamzeden gâh şunar pençe-i müjgânına hışt

(G 18/7-8)

at:-*di*Ne rûtbe sihre çalışdı o dîde-i Hârût
Ki **atdı** kendüsini çâh-ı Bâbile Mârût

(G 19/1-2)

at:-*maz*Bu bazar-ı harâbât ehline 'âkıl hûner şatmaz
Açup dürc-i dehân-ı pâki yâbâna güher **atmaz**

(G 103/1-2)

at:-*maz, -di*Künc-i vaçanda âteş-i gamla yaqub beni
Atmazdı rûzgâr bu semte kül olmasam

(G 150/3-4)

8. Bırakmak.**at:**-*amaz***Atamaz** zûr-ı feñânetle kemend-i pervâz
Paye-i baht-ı bülend ahterine fehm-i hakîm

(T 22/13-14)

9. Yırtmak.**at:**-*ar*Hvâhiş-i naqd-i revân ile gelince o perî
Define kendin **atar** bulsa eger şad-pâre

(G 207/11-12)

'ata: Verme, başıslama, ihsan, lütuf.'**ata:**-*si, -y, -la*Bî-taleb-i hîzûm '**aşasıyla** şitâ-hengâmı
Kıldı ahbâbını 'Osman Big Efendi mesrûr

(Kt 48/1-2)

'ağa id: Başışlamak.'**ağa id:**-*er*Muṭrib demîde eylese nâkûr ü şîrîni
Güyâ ki cism-i mürdeye cânlar **ider 'ağa**

(K 2/33-34)

atan: Bir yerden başka bir yere taşımak.**atan:**-*lık*Seyr idüp evc-i felekden o tüfeng-endâzi
İtmesün redd nihâyet tûb **atanlık** aşlâ

(T 13/35-36)

atar: Sürüklemek.**atar:**-*lar*'Inayet kılsa hengâm-ı cidâl erbâb-ı 'irfâna
Atarlar cünbiş-i bād-ı müjeyle çarḫa kühsârı

(K 4/27-28)

'atavâ: Cömertlik, ihsan.'**aṭâyâ:**-*si*Zihî vücûd-ı şehâ-mâye kim 'aṭâyâsi
İder bu 'âlem-i vîrânı ser-be-ser âbâd

(K 11/63-64)

'ateh: Bunaklık.Çîn-i müşgî dimiş zülfünü ḫaml itme Hıṭâyâ
Pîr olsa getirmez bu 'ulûm ile '**ateh** dil

(G 145/9-10)

ates: 1. Gönül atesi.**ates:**-*i*Ney-zen demindür al neyi efsürdedür yürek
Söndi gönülde **atesi** lâzımdır üflemek

(Tb 2/113-114)

âtes:-*i, -n*İder ḫâmüşlük gönülümde bu 'aşk **âtesin** itfâ
Dem-â-dem bād-zen olmazsa taḫrik-i leb-i güyâ

(G 6/1-2)

âtes:-*i, -n*Kibârûñ meḫârı Aḫmed Ağâ kim âb-ı lutfuyla
İder dânişverânûñ dilde dâ'im **âtesin** teskîn

(T 11/1-2)

âtes:-*i*Feyz-yâb olmağa zulmetkede-i 'âlemde
Dil-i efsürdeye 'aşk **âtesi** şem'a kibrit

(G 17/15-16)

2. Yakıcı, parlayıcı madde.Sine-i âyineyi pareleyüp itdi kıyâm
Gitdi **âtes** gibi ol meh toña kaldı ḫamâm

(Msd 5/3-54)

Muḫârin olduḡuñ nîk ü bedi '**âtes** gibi yaqma
Aña nef 'ün toḫınsun mümkün olduḡça tûrâbâsâ

(G 4/9-10)

Âtes içre cilve itmek şive-i pervânedürSen var ey bülbül çemende ḫâr u ḫasdan lâne
yap

(G 9/5-9)

âteş:-de

Gülû-yı nâzikîn âzürde eyler hârveş şâyed
Biraz **âteşde** nermiyyet virilsün mevc-i şahbâya
(K 9/33-34)

2. Ayrılık acısı.

âteş:-e
Girdükçe ziyâd oldı gönümde teb-i 'aşkuñ
Bu **âteşe** dâmendür cünbişle leb-i nâşih
(G 26/3-4)

3. Etkili

Şerâr-ı noқта dūd-âlūd u renginî-i nazm **âteş**
Bu şî'ri levh-i âhen üzre yaz divânçe kağıtdur
(G 43/11-13)

Qademinden çıkar **âteş** gibi rengin ma'nâ
Hâme-i germ-rev itdükçe Beligâ tek ü tâz
(G 98/13-14)

âteş:-i

Tennür-ı dilüñ **âteşi** rengin suhanumdur
Her dâne noқта dūd ile endüde şererdür
(G 77/9-10)

Mutribâ hecme-i mevc-i nağamât-ı terden
Gice tennür-ı dilüñ **âteşi** teskin oldı
(G 224/10)

âteş:-den

Dilde süz-ı 'aşk eger **âteşden** efvün olmasa
Kendüyi yakmada bu hvâhiş nedür pervânede
(G 201/11-12)

4. Yakıcı, parlayıcı madde.

Mukârin olduğıñ nîk ü bedi **âteş** gibi yakma
Aña nef in tokunsun mümkün olduğıña türâbâsâ
(Mf 48/1-2)

Tiryâkî kül kedisi gibi hayli pis olur
Âteş başında üsti başı dâ'im is olur
(G 49/1-2)

Yokdur ocağda bir çubum ammâ ki rüz u şeb
Âteş duhanına bedel âhum çeker 'âlem
(Kt 52/1-2)

Divâr-ı cism-i süst-bînâya tayanmışuz
Biz hâk ü bād ü **âteş** ü mâya tayanmışuz
(G 104/1-2)

'Aşk-ı nâ-puhte dile ehl-i nefes lâzımdur
Yakamaz çüp-ı teri üflemezince âteş
(G 109/5-6)

Âteş yanar başında gam-ı rüzgâr ile
Lâyik tökerse gözyaşını dâne dâne şem'
(G 122/5-6)

Yüzüñ bir sim micmer anda renginî-i ruh **âteş**
Siyeş hâl üzre müyuñ düda benzer 'anber
üstinde
(G 175/7-8)

5. Şiddet

âteş:-iñ
Âteşüñ ne yine meclisde Belig-i zâra
Ne 'aceb saht oluyor dilde hasüda hikduñ
(G 139/11-12)

6. İstirap

Âfet-i rişe-i tül-i emel 'aşk **âteşidür**
Has u hâşâki yakup mahv ider elbette 'alev
(G 169/7-8)

7. Acı

Ref'-i niğâb idelden o şâh-ı sitem-perest
Âteş bıraktı berç-i mezâlim vilâyete
(G 188/5-6)

âteş-dide: Ateş göz.

Nice 'aşıklaruñ tağât getürsin rişe-i cânı
Ki 'aksün cevher-i mir'âti **âteş-dide** mü eyler
(G 62/5-6)

âteş-feşân ol: Ateş saçmak.

âteş-feşân ol:-up
Mânend-i berç dem-be-dem **âteş-feşân olup**
Gülbâng-i âh ile felegi sersem eyledüm
(G 152/7-8)

âteş-feşân-ı bezm-i 'âlem: Dünya meclisinin ateş saçması.

âteş-feşân-ı bezm-i 'âlem:-dür
Dehân-ı lülesi **âteş-feşân-ı bezm-i 'âlemdür**
Buhâr-âlüd idelden dūd-ı âhim hâk-i Borgosı
(K 3/67-68)

âteşgâh: Ateş yeri.

âteşgâh:-da
Süz-ı nâr-ı 'aşk ile nâ-puhtegândir rağş iden
Tâ bişince eyler **âteşgâhda** biryân rağş
(G 114/5-6)

Yapıldukça gâzel süzişli bir mazmûna muhtâcuz
Cihânda herkesün lâzımdur **âteşgâh** beytinde
(G 206/11-12)

âteşgâh-ı dil: Gönün ateş yeri.

âteşgâh-ı dil:-de
Kâlırsa böyle **âteşgâh-ı dilde** süziş-i hasret
Nigâh-ı çeşm-i 'aşık tağ-ı 'arşa qar-ı dūd eyler
(G 53/15-16)

âteş-hâne-i tab' Yarattılışın ateş yanan yeri.

âteş-hâne-i tab':-uñ
Mağaldür düde-i sebzinden **âteş-hâne-i tab'**uñ
Ola pür-vesme mihrâb-ı du'ânüñ şekl-i ebrüsü
(K 3/81-82)

âteş-i 'aşk: Aşk ateşi.

âteş-i 'aşk:-ı
Âteş-i 'aşk' niçün söndüreyüm dilde Belig
Per şalup kendi yakar cismini nâra Kâknüs
(G 107/13-14)

- âteş-i aşk:-iñ, -da**
Olsun çerâğ-ı mürde-i dil kim ki itmeye
Hem-çün sipend **âteş-i aşkıında** cân-fidâ
(K 2/153-154)
- âteş-i aşk:-u, -ñ, -la**
Dâğ-ı fetîle-dâr ile şem'-i berâtveş
Yansun vücüdüm **âteş-i aşkıuila** der-kefen
(G 164/15-16)
- âteş-i berg-i gül: Gül yaprağının ateşi.**
İderdüm ol ruh-i al-i hañt-âvere teşbîh
Olaydı **âteş-i berg-i gül** üzere sâye-i dūd
(G 35/9-10)
- âteş-i dil: Gönül ateşi.**
âteş-i dil:-den
Ateş-i dilden fûrüzân eyleyüp şeb tâ-seher
Her müjemde kıatreden âvizedür kıandîl-i eşk
(G 136/3-4)
- âteş-i gâml: Üzüntü ateşi.**
âteş-i gâml:-la
Künc-i vañanda **âteş-i gâmla** yakup beni
Atmazdı rüzgâr bu semte kül olmasam
(G 150/3-4)
- âteş-i gayret: Gayret ateşi.**
Nesyeyi levhine tebbâşir ile yazdıqça o yâr
Rüy-ı müyüm ütüler **âteş-i gayret** nâ-çâr
(Msd 4/47-48)
- âteş-i hüsn: Güzellik ateşi.**
âteş-i hüsn:-ü, -ñ
Bir kerre düşelden içine **âteş-i hüsnüñ**
Par par yanıyor hâne-i mir'ât-i müşâ'şa
(G 123/9-10)
- âteş-i kıahr: Kıahr ateşi.**
âteş-i kıahr:-ı
Deryaya itse **âteş-i kıahrı** eger eğer
Eyler şadefde dürri o dem dâne-i enâr
(K 12/115-116)
- âteş-i kıahrı eyle: Sıkıntı ateşi yapmak.**
âteş-i kıahrı eyle:-r
Tezerv-i şu 'le-yi hâkister eyler **âteş-i kıahrı**
Gürizân olsa da ol dem derün-ı şem'-i kâfûra
(T 27/21-22)
- âteş-i pervâneğân: Gece keleklerinin ateşi.**
âteş-i pervâneğân:-a
Bir tıfl-ı nev-resîdedür ol parmağın emer
Olmaz muqayyed **âteş-i pervâneğâna** şem'
(G 52/5-6)
- âteş-i süzân: Yakıcı ateş.**
'Arz eylesen ol şûha ne dem süz-ı derün
Ser-keşlik idüp **âteş-i süzân** gibi parlar
(G 52/5-6)
- Âlüde-i hün eyleveli eşk-i dem-â-dem
Çeşmümde müjem **âteş-i süzân** gibi parlar
(G 52/9-10)
- âteş-i zebân: Dil ateşi.**
âteş-i zebân:-a
Olur esâfile mâ'il kibâr-ı dîv-nihâd
Ki hâr u haşla ider **âteş-i zebâna** sürüd
(G 35/7-8)
- âteşin: Ateşli, yakıcı**
Âteşin ruhsârûñ üzere hoş idüp hañt-ı gubâr
'Arızuñda beñlerüñ hindü-yı hâkister-nişin
(Ş 2/3-4)
- Bâl-i semender olsa eger perdehâ-yı güş
Eyler güdâhte anı bir **âteşin** şadâ
(K 2/45-46)
- Lebi hayâline mânend-i şîşe-i fânüs
Görildi şahñ-ı derünümde **âteşin** taqrîr
(K 6/29-30)
- Farç-ı pertevle bu eyvânda sütün-ı rengin
Âteşin mîl çeker çeşm-i 'adüya güyâ
(T 21/31-32)
- Rakîb ol **âteşin** ruhsârı görmüş huşk-mağz olmuş
Niçün bilmem kitâbı çüb-ı gülle anı uşlatmaz
(G 103/3-4)
- Bulınmaz âb u tâb-ı dil-rübâ endam-ı 'aksinde
Mey-i gül-gün ile pür-şîşe olmaz **âteşin** sâye
(G 191/11-12)
- âteşin-mismâr: Kızgın çivi.**
âteşin-mismâr:-dur
Müjem çeşmümde güyâ **âteşin-mismârdur**
sensüz
Reh-i nezzâreye nevg-i nigâhum hârdur sensüz
(G 102/1-2)
- âteşli: Heyecanlı.**
âteşli:-dür
Berç-i sitemle nâre yakar çatsa fülk-i dil
Âteşlidir o kâfir-i hüsn İngilizlidir
(G 80/9-10)
- âteş-nümâ: Ateş gösteren.**
Vaz' olan ter-destî-i mi'mâr ile rengin sütün
Çeşmine her hâsidüñ bir mîldür **âteş-nümâ**
(T 1/39-40)
- âteş-nümâ-yı tiziş-i kıahr: Kıahrın keskince ateş göstermesi.**
âteş-nümâ-yı tiziş-i kıahr:-ı
Baña âhı ile **âteş-nümâ-yı tiziş-i kıahrı**
Olur mânend-i zîbâk lerze-efgen mevc-i hârâya
(K 9/51-52)
- 'atf-ı nazar it: Bakmak.**
'atf-ı nazar it:-di
Tefekkür üzere perîşân iken huzurunda
Belîğ-i zârına ne şefkatle **itdi 'atf-ı nazar**
(Kt 47/5-6)

‘atf-ı nigâh id: Bakmak.

‘atf-ı nigâh id:-üüp

Mir‘ât-i ‘tab‘uma yine ‘atf-ı nigâh idüp
Kaldı güşâde vâlih ü hayrân-ı ‘ilm

(K 10/93-94)

Çäk olsa sine ma‘din-i âhen-rûba gibi

Bir süzen itmeme **aflas-ı gerdündan** recâ

(K 2/101-102)

‘atıvve: Hedive.

‘atıvve:-dür

Dilden zebâna gevher-i ma‘nâ ‘atıvvedür
Erbâb-ı ‘tab‘a bir ‘âzel-i nev hediyyedür

(G 65/1-2)

‘atşân: Susamıs.

‘atşân:-a

Yapdırup bu çeşme-i dil-cüyü ol kân-ı kerem
Kıldı icrâ lüleden ‘atşâna âb-ı cân-fezâ

(T 3/5-6)

‘atıvve id: Hedive etmek.

‘atıvve id:-ince

Kemer ‘atıvve idince kemâl-i şevkümden
Du‘âsı hıdmetine bağladım miyâne kemer

(Kt 47/9-10)

Dir zebân-ı lüleler ‘atşâna târihin Belîğ

Gel hemân bu çeşmeden nüş eyle bismillâh mâ
1168

(T 3/9-10)

‘atıvve-i resm-i mülük: Hükümdar resmi hediyesi.

Esb ü kabâ ‘atıvve-i resm-i mülük ise
Ol şeh-süvâr-ı nâz şafâ bahş ider kula

(G 181/9-10)

‘atşân:-a

Belîgâ vir zebân-ı lülesi ‘atşâna târihin

Ayurma çeşme-i dil-cüyü ‘Abdu‘llâh Paşadan
1161

(T 24/9-10)

‘atıvve-i şeref-efzâ-yı şehir: Şehrin şeref arttıran hediyesi.

‘Atıvve-i şeref-efzâ-yı şehir yâriden
Yakışdı hil‘at-i nev-câhına Yeñi Zağra

(Kt 29/3-4)

Lülesi işrâb ider ‘atşâna târihin Belîğ

Gel gel iç nev-çeşmesâr-ı nürdan âb-ı zülâl 1170

(T 26/9-10)

atla: Es geçmek, görmezden gelmek.

atla:-sa

Lutfuñuñ aşıkıdır âh ider atlasa tüfeng
Tütünü göklere peyveste olur bi-pervâ

(T 13/25-26)

‘atşe: Tek aksırık.

Gül-i taşviri eger eylese büy-efşânlık

Pür olur ‘atşe ile ma‘reke-i ‘anber ü üd

(T 10/3-4)

atlas: Üstü ipek, altı pamuk kumaş.

Penbe atlas gibi ülkerli o rengin ruhsâr
Söyle zâhid zenebüm gördüñ ise böyle nigâr

(Msd 4/41-42)

‘avâz eyle: Bağırmaq.

‘avâz eyle:-mez

Dil-i şad-çäk-i ‘aşık hazm ider tevbiñ-i a‘dâyı

Ki darb-ı çüb ile çini-i müdar eylemez avâz

(G 237/5-6)

Şirtuña atlas ü dibâ yerine bir post al

Püş ü pâ ur yine Mısr u Yemeni gez abdâl

(Msd 5/33-34)

‘avâze vir: Ses vermek.

‘avâze vir:-ür

Bahâr ol rütbe şâfi eylemiş kim tıynet-i bâğı

Virür avâze elden düşse reng-i şu‘le-i hımnâ

(G 6/9-10)

atlas: Eski.

atlas:-ı

Hıdiv-i dâd-güster Aşaf ‘Abdullah Paşa kim
Bu çarhuñ atlası evvân-ı iclâline mefreşdür

(G 48/15-16)

‘avâze-i mevc ol: Dalga sesi olmak.

‘avâze-i mevc ol:-ur

Çillet-i mâdiñ ile bahr ise âdem kim olur

Şad-dehenle yemmi i‘lân ider avâze-i mevc

(G 22/11-12)

atlas-ı bahr: Atlas denizi.

atlas-ı bahr:-ı

Bahr-i nazmı idemem kilik ile peymüde Belîğ

Atlas-ı bahri tamâm ölçemez endâze-i mevc

(G 22/17-18)

‘avâze-i muñrib: Çalgıcının yüksek sesi.

İstemez avâze-i muñrib hürüş-ı ehl-i dil

Bir nesim-i nerm ile itmekdedür ‘Ummân rakş

(G 114/15-16)

atlas-ı gerdün: Aşındırılmış dünya.

atlas-ı gerdün:-dan

Çäk olsa sine ma‘din-i âhen-rübâ gibi

Bir süzen itmeme **aflas-ı gerdündan** recâ

(G 2/7-8)

‘avâz-ı gulgul: Kuru gürültü sesi.

‘avâz-ı gulgul:-ı

Çäk itdi güş-ı Zühreyi avâz-ı gulguli

İşrâb ider bu beyt ile ‘uşşâka ol güli

(Th 27-28)

āvāz-ı kudüm-i 'aks: Çarpıp geri dönmesinin sesi.
āvāz-ı kudüm-i 'aks: -ü, -ñ
 Cāndan ketm için **āvāz-ı kudüm-i** 'aksüñ
 Sürmedür şahñ-ı derünimdaki gerd-i külfet
 (G 15/11-12)

'avdet: Kişinin daha önce bulunduğu yere geri dönmesi, dönüş.
 Reftār kim hayāline olsa nazar-fiken
 'Ömr-i şitāb-kerde ider **'avdet** ihtiyār
 (K 12/13-14)

'avdet eyle: Dönmek
'avdet eyle: -mez
 Şafha-i taşına hayretle temāşāsından
Eylemez tār-ı nigh dideye **'avdet** kaṭ'ā
 (T 21/11-12)

'avdet id: Dönmek.
'avdet id: -er, -ken
İderken hürmenümden mūrlar hirmān ile **'avdet**
 Yine eyler havāle çarḥ-ı gerdün berḥ-i gaddārı
 (K 4/57-58)

'avdet id: -ince
 Reh-i nezzāre gāyet dūrdur hāk-i der-i yāra
 Nigh **'avdet idince** dideye pīr-i cihān olmış
 (G 111/11-12)

'avdet it: Dönmek.
'avdet it: -dürür
 Bir cezbe var ki gitse o dem **'avdet itdürür**
 Yāruñ cizārı mevce-i reng-i peridesin
 (G 162/9-10)

'avdet it: -mez
 Olup zencirli servi gibi mevzūn mışra'a piçān
 Beligā **'avdet itmez** dideye düzd-i nigh kaṭ'ā
 (G 6/11-12)

Ruḥ-i renginine gülşende dūçār olsa eger
 Būy-ı gül-berg-i güle bir daḥī **itmez 'avdet**
 (G 15/9-10)

'avdet it: -se
 Sadā-yı berḥ-i qahrı cūş idince kulle-i deyrüñ
 'Aceb mi nīm-i rehden **'avdet itse** bāng-i naḳūsı
 (K 3/57-58)

āvīze: Avize, billür vesairenden yapılan asma samdan, askı.

Çırup 'aşıklarūñ cellād-ı çeşmüm şekli-ebrūda
 İki tiğ eylemiş **āvīze** tāk-i 'arş-ı a'lāyā
 (K 9/9-10)

Olup **āvīze** Şüreyyā zencir
 Zer-tılā' satl u legen mihr ile māh
 (T 23/17-18)

Pertev-fiken-i 'arızı şanma dūr-i meknūn
 Hōy katresidür kim ola **āvīze** kulaḳda
 (G 179/3-4)

āvīze: -dür
 Āteş-i dilden fūrüzān eyleyüp şeb tā-seşer
 Her müjemde katreden **āvīzedür** kandil-i eşk
 (G 136/3-4)

2. Gelinlere takılan gümüş tel.
āvīze: -ler
 Āb-ı fevvāreyi şahñında gören kimse şanur
 Sīm telden aña **āvīzeler** olmuş memdūd
 (T 10/11-12)

āvīze eyle: Aydınlatmak.
āvīze eyle: -r
 Anı ber-düş eyleyen mehd-i şafādan gūyiyā
 Gūşına **āvīze eyler** bir dūr-i 'ālem-bahā
 (T 28/7-8)

āvīze it: Sırma tel etmek.
āvīze it: -me, -g, -e
 Naḳş-ı hayāl-i dil-bere **āvīze itmege**
 Tār-ı sirişki dide çeküp sırma tel yapar
 (G 45/5-6)

āvīze ol: Süs olmak.
āvīze ol: -mış
 Mest-i mey şöyle ki çakşur gibi evvel meh-rū
Olmuş āvīze miyān üzre bir arşun gisū
 (Msd 4/1920)

āvīze-i püskül: Avizenin püskülü.
 Yakışur gül gibi yār başına sünbül perçem
 İtsün etrāfına **āvīze-i püskül** perçem
 (G 154/1-2)

'avḳ: Alı kovmak.
 Zerrāk-ı şehri **'avḳ** ile taḡlit idüp Belig
 Maḥfice var ki meclis-i yārān bizlidür
 (G 80/15-16)

avla: Tuzağa düşürmek.
avla: -y, -alum
 Ümmid-i şikār ile bu vādilerde
 Biz **avlayalum** dide-i bed-bīn ağara
 (R 20/1-2)

'avn: Yardım.
'avn:
 Ey ehl-i cezbe himmet idüñ kuşça cānuma
 Ol dāmgēhden **'avn** ile şāyed ki kurtula
 (G 181/5-6)

'avn-ı sütün-ı kilk: Kalemin yardımı.
'avn-ı sütün-ı kilk: -ün
 'Avn-ı sütün-ı kilkün ile oldı cāy-gir
 Der-zir-i yektā-yı felek sāye-bān-ı 'ilm
 (K 10/57-58)

āvūç: El ayasıyla parmaklar arasındaki boşluk.
 Püskürme beñ degül o perī zaḥm-ı çeşm için
 Atmış 'izār-ı āteşine bir **āvūç** sipend
 (G 34/7-8)

‘āya: Avuc.**‘āya:**

Bu nazma var ise söz söyle haşma buldursun
Yerā ‘a-i dü-zebān ile müdde ‘āya sūbūt
(G 19/9-10)

āyā: “Acaba?” manasına edāt-ı tereddüd.**āyā:**

Hengām-ı şebde yāru ru’yāda görmüş ‘āşık
Bu vākı ‘a muṭābık āyā olur mı vākı
(G 124/13-14)

Ḳametūñ ḥam revīşūñ egri felekkāruñ kec
Böyle cünbiş nedür āyā ki nedendür zūruñ
(G 135/3-4)

İtdūñ vişāli herkese va’d ey zen-i sipihr
Āyā cihānda gerçek erūñ yok mıdur senūñ
(G 138/13-14)

‘Azizā ḳadrini añlar mı āyā ehl-i isti’dād
Ḳaza ile bu ḥāke bir Belīg-i nükte-dān geldi
(G 211/13-14)

ayāğ: 1. Kadeh.

Pehlevānsın hele piş-ḳabzada ey sāgar-ı mey
Bir ayāğ ile nice tāze cevānı yıḳduñ
(G 139/5-6)

ayāğ:-ı, -n

Zevrak-ı meyle ayāğın alıyor cānānuñ
Rūzgār üsti çıkar baht-ı kavī ḳorşanuñ
(Msd 5/39-40)

ayāğ:-ı, -n, -ı

Dil-ber alınca destine mīnā-yı ‘işveger
Biñ kerre öpdı cāmuñ egildi ayāğın
(G 220/7-8)

ayāğa kalk: Ayakları üzerinde durmak, dikilmek.
ayāğa ḳalk:-ar
İtmez o servden güle pest olsa sāyeveş
Maḥşer güninde ḳalkar ayāğa fütādesi
(G 226/9-10)

ayāğı çek: Terk etmek.

ayāğı çek:-üp
Bezm-i fenādan ayāğı çünki çeküp gidem
Nūş-ı şarāb-ı ‘Adn ile def-i ḥumār idem
(Tb 1/19-20)

ayāğına dön: Alçak gönüllülük göstererek
birinin yanına gelmek.

ayāğına dön:-mez
Cevvāle gibi dönmez idi çeşm-i intizār
Pīçide olsa tār-ı nigāhım ayāğına
(Mf 14/1-2)

ayāğına düş: Çok yalvarmak.

ayāğına düş:-miş
Düşmüş ayāğına yine bir serv-ḳāmetūñ
Bālā-nişin-i bezm-i ṭarab-ḥāne-i çemen
(G 164/9-10)

ayak: Huzur.**ayak:-da**

Ayakda ehl-i hüner sifle evc-i rif’atde
Nizām-ı kār-ı cihān bir ‘aceb temāşadır
(K 5/67-68)

ayak altına al: Hakir görmek, gözden çıkarmak.

ayak altın al:-dı
Pāye-i irtifa ‘-ı sūkkānı
Ayak altına aldı ‘Ummānı
(T 4/21-22)

ayak ayak: Kadeh kadeh.

Sākī fūrūg-ı bāde ile gel **ayak ayak**
Zulmet-serāy-ı ḥāṭır virāne şem’a yak
(Tb 2/31-32)

Cevlāna başlayup yine sākī-i sīm-sāk
Pür-neş’e itdi meclise geldi **ayak ayak**
(G131/1-2)

ayak bas: Girmek.

ayak bas:-dı, -k
Bu bezm-i ḡam-fezāya devr-i āḥirde **ayak**
başdık
Tükenmiş bāde gitmiş keyfler meclis
kesellenmiş
(G 112/9-10)

ayak bas:-up

Yāruñ ḥayāli bezm-i firāḳa **ayak basup**
Ḳan ṭoldırınca kāse-i çeşmi dem eyledüm
(G 152/9-10)

ayakda: Ayağa kalkmış durumda.

Pāy-māl itse çedik gibi **ayakda** eşnāf
Öyle perdāḥsızca şāhib mi çıkar hiç eşrāf
(Msd 5/29-30)

ayakdan düş: Yaşlılık sebebiyle veya sağlığı
büsbütün bozularak çalışamaz duruma gelmek.
ayakdan düş:-dı, -ler
Ayakdan düşdiler üftādegānuñ dest-i luṭfuñla
‘Usāt-ı güm-rehi ey ḳā’id-i rāh-ı Ḥüdā al yed
(G 32/9-10)

ayān: Belli, açık.

Codā ez ḥāksari koşte hemçon ḥuşe-ye gendom
Meger gerdenkeşi **ayān** esbāb-e çarḥ-e ḡaddār
est
(G 242/11-12)

‘Ālem-i naḳş-ı ma‘āni dil-i pākümde ‘**ayān**
Sīnem içre bu felek şakladı mir’āt-i Cemi
(K 7/71-72)

‘ayān:-dur

Berg-i gül-ḡoncada mānend-i gül-āb-ı ḥoş-bū
Hem nihāndur suḥanımda hem ‘**ayāndur** ma‘nā
(G 1/9-10)

'avân ol: 1. Görünmek.**'ayân ol:-an**Nâhün degül bu pâ vü yedümde **'ayân olan**
Uc virdi böyle nevk-i ser-i rişte-i kazâ

(K 2/59-60)

'ayân ol:-mişDü-la'lüñ şafhada tenvîne beñzer kim **'ayân**
olmuş
Derünında dehânuñ nündür güyâ nihân olmuş

(G 111/1-2)

2. Belli olmak.**'ayân ol:-dı**Çâr-deh sâle irüp ol büt-i şîrin-hareket
Nev'-i 'âdemde **'ayân** oldu bugün mâhiyyet

(G 15/1-2)

3. Ortaya çıkmak.**'ayân ol:-ur**Mânend-i mis **'ayarı olur** dem-be-dem **'ayân**
Her kim gubâr-ı rûhuñı bilmezse kîmyâ

(K 2/155-156)

'avâr: Ölçü, değer.**'ayâr:-ı**Mânend-i mis **'ayarı** olur dem-be-dem **'ayân**
Her kim gubâr-ı rûhuñı bilmezse kîmyâ

(K 2/155-156)

'ayâr:-ı, -n, -ıİzâfe ile bakar girse zer kıyâfetine
Anuñ **'ayârını** elbette fark ider şarrâf

(G 128/7-8)

'ayâr ol: Ölçü, değer.**'ayâr ol:-miş****'Ayâr olmuş** ezelde cism-i pâki ol mehüñ güyâ
Ki beñzer semm-i nâfi tûde-i sîm üzre tamgâya

(G 191/7-8)

'ayb: Kusur.**'ayb:-ı**Kalmadı hergiz o meh-rûda kesâfetden eşer
Kıl kadar **'aybı** eger var ise anuñ göster

(Msd 2/47-48)

'ayb:-ı, -nBulamaz kıl kadar **'aybın** meşelâ
Mû-şikâfân-ı cihân itse nigâh

(T 23/21-22)

Nice şâd olmasun bir âdemüñ setr eylesen

'aybınKi ilbâs-ı kabâ vü câmeden **'uryân** olur mañzûz

(G 120/7-8)

'ayb:-ı, -n -ıNîk ü bedden merd iseñ i' mâz-ı **'ayn** it fâriğ ol
'Aybını keşf eyleme bir âdemüñ revzen gibi

(G 239/11-12)

'aybsuz güzel olmaz: Her iyi şeyin hoşâ
gitmeyen bir yönü, her güzelin kusurlu bir tarafı
vardır.Ne kadar olsa **güzel 'aybsuz olmaz** bir şüh
Buña şahiddür iki pây-ı siyâh-ı tævüs

(G 107/9-10)

ayda bir: Ayda bir kere.

Halk şarf itmede îrâdi binâya ekşer

Meh gibi hânesini **ayda bir** eyler tecdîd

(G 31/13-14)

âved: Gelmek.

Eger an ser u reğbet ber kenâr-e cüybâr est

Behem **âved** do leb ez şevk büs-e maksadaş cü
râ

(G 243/7-8)

âyende: Gelici, gelen.

Mülk-i 'ademde âh ile mânend-i gird-bâd

Âyende cân bu deşt-i fenâya revende cân

(G 156/13-14)

Şevk-i nesîm-i yâr ile mânend-i gird-bâd

Âyende ben bu vâdî-i 'aşka revende ben

(G 167/11-12)

âvet: 1. Kur'anın müstakil mana ifade eden her cümlesi.**âvet:-in**

Seherde mektebe eţfâl ile gider ol mâh

Murâdi muşhaf-ı hüsn **âvetin** mukâbeledür

(G 51/7-8)

2. İz, işaret, emare, alâmet.**âvet:-i**

Muşhaf-ı rüyımı aç Ka'be-i küyında yine

Hüsninüñ **âveti** hayretde kosun Keşşâf'ı

(G 228/5-6)

âyet-i hıfz: Ezber işaretleri.**âyet-i hıfz:-üñ, -la**Olmuş hâram **âyet-i hıfzünla** meh gibi

Âşâr-ı cehle süziş-i târ-ı ketân-ı 'ilm

(K 10/71-72)

âyet-i hüsn: Güzellik âyeti.**âyet-i hüsn:-i****Âyet-i hüsnî** dil-i şeydâ güzel tefsîr ider

Kışşa-i zülfe ser-âgâz eylese zencîr ider

(G 82/1-25)

Şivede eylese da'vâ-i teferrüd dil-dâr

Âyet-i hüsnî berâhin ile besdür aña naşş

(G 115/7-8)

âyet-i rahmet: Rahmet âyeti.

Zemîne cevî-i semâdan yağarsa tîr-i kazâ

Hâbibe **âyet-i rahmet** rakîbe nâziledür

(G 42/13-14)

āyet-i zihni: Zihin işareti.**āyet-i zihni:** -ü, -n, -le

Āsâr-ı cehl-i nâ-sürûdın bî-lisân iken

Oldı müberhen **āyet-i zihni**le şân-ı 'ilm

(K 10/53-54)

'ayıbsız âdem olmaz: İnsan yanılmamak için ne kadar dikkat ederse etsin yine yanılır.'**Ayıbsız âdem olmaz** herkese bir şekk ü reybüm var

Güzel sevmekdir endişem benim ancak

Şu 'aybım var

(Mf 22/1-2)

avîn: Görenek, âdet.

Zemîne nakş olup şad-mâh-ı nev na'l-i semendinden

Bu **avîn** üzere cünbiş şâbit itdi necm-i seyyârı

(K 4/3-4)

avîn: Merasim, tören.**avîn:** -i, -n, -i

Geyüp bir al eteklik hâleden meydâna 'azm itdi

Semâda Mevlevî **avîni**ni taşvîr ider meh-tâb

(G 7/5-6)

avîn ol: Adet olmak.**avîn ol:** -di

Hayf şad hayf ki beyninde perî-rüyânuñ

'Aşıkâ cevri ü cefâ eylemek **avîn oldı**

(G 224/3-4)

avîne: Ayna.Bir mücevher pür-cilâ **avîne** zan eyler gören

Şafha-i dîvâra 'aks itdikçe emvâc-ı hevâ

(T 1/27-28)

Külçe-i sîm muşaffa bileği **avîne** ber

Gamzesi usturadur nâvek-i müjgân nişter

(Msd 2/23-24)

O rûtbe 'âlemi bî-hüş kılmış devr-i hüşnüñ kim

Seher şebnem tutar **avîne** mihr-i 'âlem-ârâya

(K 9/11-12)

Hayretle 'arızındaki hoy oldı güyiyâ

Avîne üzere itmege lerezende ber-çarâr

(K 12/25-26)

Degül **avîne** yârnuñ nakşını almak hevâsıyla

Bu dehre fitne-zâda kâleb-i endâmdır mir'ât

(G 13/15-16)

Tayanmaz târ-ı cevher pîç ü tâb-ı 'aks-i cânâna

Ki mevc-i şu 'leden **avîne** bir deryâ-yı âteşdür

(G 48/13-14)

Haşre dek **avîne** tursa hod-be-hod olmaz şikest

Bir zamân mir'ât-i dil kendi kırılmaz el kırar

(G 75/5-6)

Yüzün gözün açar ol meh-liqâ-yı mahbûbuñ

Cihânda görmedüm **avîne** gibi hiç bî-rû

(G 171/5-6)

'Aksüñ derûna eylemese meh gibi tülü'

Mihr-i ruhuñla **avîne** itmez mukâbele

(G 186/5-6)

Şad-pâre eyle gönlümü **avîne**-hâneveşMazhar düşe her **avîne** 'aks-i hilâlüne

(G 193/5-6)

Açmaz mı dañi jengini rüşenger-i takdir

Paslandı yer altında nice **avîne** sine

(G 197/7-8)

Nezzâre ile ben toyamam rüy-ı nigâra

Aç gözlidir **avîne** bakâr yâra toyınca

(G 204/9-10)

Tenhâ nemâned der del şad pâre eks-e düst

Ez yek çerâğ şad boved **avîne** hâne râ

(G 241/7-8)

avîne: -dürNâzıra sañ-ı tavân güyâ ki bir **avînedür**

Tâk-ı zîbâ anda 'aks-ı ebrûvân-ı dil-rübâ

(T 1/17-18)

avîne: -deRüy-ı berber-beçe oldı aña **avîne**-nümâGöricek kendüi **avîne**de ol bî-hemtâ

(Msd 2/57-58)

Şağş eylemese cünbiş eger bî-'illet

Avînede 'aks eyleyemez hiç hareket

(R 5/3-4)

Olup **avîne**de manend-i cevher pîç ü tâb-efgen

Devâm-ı devletüñ ed'iyyesi tab'-ı mücellâ

(K 9/103-104)

Kef-i cânâne gūya mîkrâz

Dü-şebîh mün'akis **avîne**de mâh

(T 23/19-20)

Mün'akisdür dil-i şâfumda gubâr-ı hañ-ı yâr

Görinür **avîne**de olsa kûsûf-ı hürşid

(G 31/5-6)

Elümde bir karanfûl 'arz idüp dil-dâra zann

itdüm

Ruñ-ı rengin-i yâr **avîne**de 'aks-i karanfûldür

(G 78/3-4)

Temâşâ eyle kim **avîne**de 'aks-i dil-âvîzüñ

Ruñunda dür gibi hoy gördi bañr-ı hayrete

talmış

(G 113/7-8)

Göricek hañ-ı ruñun **avîne**de yâr dimiş

Ben bu bâğ-ı ferah-efzâda çok otlar yoldum

(G 149/5-6)

Nihānī 'aksüne **āyīnede** yüz virdügin tıyduk
Hayālün hep benümle söyleşür bir hasb-i hāl
olsa

(G 202/7-8)

O mehün naḥvet ile çihresi pür-çin oldı
Görelî kendini **āyīnede** ḥod-bın oldı

(G 224/1-2)

Āyīnede 'aksin görüp ol ḥür-liḳānuñ
Zannum didi bu yā perī yā ḥūd ki melekdür

(G 236/15-16)

āyīne:-y, -e

Üstine gerçi nisār eyledi çok sım ile zer
Naḳd-i cānın kor idi **āyīneye** bulsa eger

(Msd 2/59-60)

Devr-i ḥüsnünde bu devlet yüz virür **āyīneye**
Kim derünında anuñ māh olsa bīrün āfitāb

(G 8/7-8)

Gördi mir 'āt-ı muşavver beñzemez **āyīneye**
Ol büti bütger nice itmez ḥicāb taşvır ider

(G 82/3-4)

Baḳsa **āyīneye** hengām-ı taḥayyürde nigār
Tengdür ağzına engüşti-i muḥannā şıḡmaz

(G 84/5-6)

Bakınca **āyīneye** dir o şüh-ı gendümgün
Kemāl-i ḥüsn ile gördüm cihānda kendüm tek

(G 141/7-8)

ayīne:-si

Cemālün āyinesi üzre 'aksi ḳaldı meger
Degül bu ḥāl-i siyeh nokta-i süveydādur

(K 5/9-10)

āyīne:-ler

Yaluñuz 'aşıḳ degül mihr-i ruḥ-ı zībāsına
Dide-i ḥirbā gibi **āyīneler** ḥayretdedür

(G 64/15-16)

ayīne:-si

Nigāh-ı müşteriye var iken bir **āyinesi**
O ser-tıraşa yeter sine berber **āyinesi**

(G 227/1-2)

Hayālīne yaluñuz bu gönül degül maḥşuş
Nigāruñ 'aksin alur ḥaclenün her **āyinesi**

(G 227/3-4)

Cihana mālīk olur ḳalb-i sāfa mālīk olan
Budur baḳılsa ḥakīḳat Sikender **āyinesi**

(G 227/5-6)

Baḳup ḥakāyık-ı şun '-ı Ḥüdāyı seyr itsün
Kimün ki var ise bir māh-peyker **āyinesi**

(G 227/7-8)

Seherde mihr degül ol mehe muḳābil olup
Sipih-r-i pīre-zenün elde ditrer **āyinesi**

(G 227/11-12)

Ḳazā bu ḫāk-i sipihre āḡār mıydı her gün
O māhuñ olmasa ḥürşīd-i envār **āyinesi**

(G 227/13-14)

'İzārı parlak olur dil-berān-ı Efrenc'ün
Güzel cilā olur iḳlīm-i kāfir **āyinesi**

(G 227/15-16)

Suḥanverān-ı 'Acem ḫab'ı hep müsellemdür
Olur Belīḡ o diyāruñ mücevhher **āyinesi**

(G 227/17-18)

āyīne-cebīn: Ayna alın.

Söyledüp naḳşımızı aldı mişāl-i tütī
Bize şan'atla o **āyīne-cebīn** iş itdi

(G 223/9-10)

āyīne-dār: Ayna tutucu, tutan.

'Arız-ı gül-berg ile ruḥsārı reşḳ-i nev-bahār
Sīnesi billürveş par par yanar **āyīne-dār**

(Ş 1/5-6)

āyīne-ḥāne: Aynalı ev.

āyīne-ḥāne:-de
Esrār-ı 'aşḳı şaḳlayamam dilde ey perī
Āyīne-ḥānede nice 'aksün nihān ḳalur

(G 40/7-8)

āyīne-ḥāneveş: Aynalı ev gibi.

Şad-pāre eyle gönülümü **āyīne-ḥāneveş**
Maḫzar düşe her āyīne 'aks-i hilālūne

(G 193/5-6)

āyīne-i 'aks-i ruḥ-ı cānāne: Sevgilinin yanaḡının
aksinin aynası.

Gönlünü **āyīne-i 'aks-i ruḥ-ı cānāne** yap
Beyt-i aḫzāmı Züleyḫa gibi vuşlat-ḥāne yap

(G 9/1-2)

āyīne-i 'ālem-nümā: Cihanı gösteren ayna,
İskender'in aynası.

Mün'aks-i ḫab'ında eşḳāl-i nuḳuş-ı kâ'ināt
Ḳalbidür bir müncele **āyīne-i 'ālem-nümā**

(T 1/3-4)

Fitne-i aşūbgāh-ı şeh-r olup her dil-rübā
Çihre-i berrāḳ ile **āyīne-i 'ālem-nümā**

(Ş 2/9-10)

āyīne-i bīniş: Basiret aynası.

āyīne-i bīniş:-e
Virmezdi cilā **āyīne-i bīnişe** taḳdīr
Olmasa eger maḫzar-ı timsāl-i Muḫammed

(K 1/11-12)

āyīne-i cām-ı cem: Cem'in kadehinin aynası.

Olmaz cihānda muḫtrib u tütīye ḡayrı dek
Söyletmek için **āyīne-i cām-ı Cem** gerek

(Tb 2/115-116)

āyīne-i cemāl-i dil-ārā: Gönülleri süsleyen güzellik aynası.

āyīne-i cemāl-i dil-ārā: -y, -a
Mir'āt-i Cemde 'ālemi görmek murād ise
Āyīne-i cemāl-i dil-ārāya nāzır ol
(G 142/7-8)

āyīne-i cemāl: Güzellik aynası.

āyīne-i cemāl: -ü, -ñ, -i
Āyīne-i cemālūñi aç çeşm-i zāhıde
Sırr-ı nihānı göstereyüm aña sende ben
(G 167/3-4)

āyīne-i çeşm-i kalb: Kalp gözü aynası.

āyīne-i çeşm-i kalb: -e
Ĥayālūñ āyīne-i çeşm-i kalbe mışkaladur
Bu sırrı şaklayamaz dīde teng-ĥavşaladur
(G 51/1-2)

āyīne-i çeşm: Aynanın gözü.

āyīne-i çeşm: -ü, -m, -de
Yine jeng-i 'alāyık 'ankebūtī perde çekmişdür
Eger āyīne-i çeşmümdē 'aksūñ zāhir olmazsa
(G 199/5-6)

āyīne-i dīdār: Güzel yüz aynası.

āyīne-i dīdār: -a
Eyleyüp küngüre-i 'arşda rūhı tayerān
Ola āyīne-i dīdāra o tūtī nāzır
(T 9/19-20)

āyīne-i dīdār-ı feyzīdir id: Feysi'nin yüz aynası etmek.

āyīne-i dīdār-ı feyzīdir id: -en
Hezārī söyleden yā āşiyān şevki yā beyzīdür
Beni güyā iden āyīne-i dīdār-ı Feyzīdir
(Mf 24/1-2)

āyīne-i dil: Gönül aynası.

āyīne-i dil: -de
Nūr-veş dīdeden oldıysa o meh-rū pinhān
Dā'imā āyīne-i dilde ĥayālī ĥāzır
(T 9/11-12)

Ĥavfūm budur ki sūziş-i ĥayret-fezāy-ı 'aşk
'Aks-i niğārī āyīne-i dilde yakmasun
(G 163/11-12)

āyīne-i endām: Boy aynası.

āyīne-i endām: -ı, -n
Tāb-ı ruḥsārı yūzi suyını dökdi cāmın
Sildi bīrūna çıkup āyīne-i endāmın
(Msd 3/39-40)

āyīne-i kalb: Kalp aynası.

āyīne-i kalb: -i, -n, -e
O Felātun-ĥıred vāşıf-ı vālā-himemūñ
Mün'aks āyīne-i kalbine esrārī Ĥudā
(T 13/5-6)

āyīne-i kalb: -ü, -ñ

Qırarlar şimdi seng-i ta'n ile āyīne-i kalbūñ
Muḥaddem ol ĥaṭ-āver ehl-i dilden inkisār almış
(G 113/5-6)

āyīne-i meh-tāb: Ay ışığı aynası.

āyīne-i meh-tāb: -dan
Buyursañ çarĥ-ı nılı āfıtāb-ı 'avn-ı re'yūñle
Siler āyīne-i meh-tābdan dāmenle jengārı
(K 4/31-32)

āyīne-i mücellā: Parlak ayna.

āyīne-i mücellā: -da
Niğāhı rişte-i zer ĥamze süzen-i ser-tüz
Şüküfe naqş ider āyīne-i mücellāda
(G 195/11-12)

āyīne-i ruḥsār-ı cānān: Sevgilinin yanak aynası.

āyīne-i ruḥsār-ı cānān: -a
Hele diĥkatle baĥ āyīne-i ruḥsār-ı cānāna
Ki 'aks-i merdüm-i çeşmümdür anda nokta-i
ĥālī
(G 209/5-6)

āyīne-i rüşen: Parlak ayna.

Ĥāfil olma bu temāşāğāh-ı 'ibretde Belīg
Ĥüb u zışten naqşın āl āyīne-i rüşen gibi
(G 239/13-14)

āyīne-i rüy: Yüz aynası.

āyīne-i rüy: -ı, -n, -ı
Lāl olur āyīne-i rüyını gördikçe Belīg
Vaşf-ı ĥüsni o bütüñ 'āciz ider vaşşāfi
(G 228/13-14)

āyīne-i şāf: Temiz ayna.

Reşk ider pertev-i na'leynūñe āyīne-i şāf
Sīmden na'leşi 'aks-i ĥelāl-i şeffāf
(Msd 5/23-24)

āyīne-i şāf ol: Temiz ayna olmak.

āyīne-i şāf ol: -ma, -sa
Bu dil eger olmasa bir āyīne-i şāf
Tūtīyi nice eyler idim güyende
(R 10/3-4)

āyīne-i sīmā-yı rüh: Camın yüz aynası.

Pāk tüt jeng-i 'alāyıkdan derün-ı sīneñi
Cilvegāh-ı yār ola āyīne-i sīmā-yı rüh
(G 27/5-6)

āyīne-i sīm-endām: Gümüş bedenli ayna.

Perdeden oldı birün āyīne-i sīm-endām
Qışrını atdı ĥarāretle yā şırın bādām
(Msd 3/11-12)

āyīne-i sīne: Göğüs aynası.

āyīne-i sīne: -y, -i
Gönül ki leyle-i zūlfünde kaldı dil-dāruñ
Görür o āyīne-i sīneyi güşāde şabāh
(G 25/3-4)

āyīne-i sīret-nümā: Ahlak gösteren ayna.

āyīne-i sīret-nümā: -dur

Kaşruñ etrafında bülbül mesnevî-hvânîlık ider

Sakf-ı kaşr **āyīne-i sīret-nümā**dur tâbnâk

(T 19/11-12)

āyīne-i tâbân: Parlak ayna.

Ey meh ne zaman sīne-i billürüñi açsañ

Nezzârede **āyīne-i tâbân** gibi parlar

(G 52/3-4)

āyīne-i tākāt-güdâz-ı t̄al'at-i pāk: Temiz yüzün gücünü mahveden ayna.

āyīne-i tākāt-güdâz-ı t̄al'at-i pāk: -üñ

Görüp **āyīne-i tākāt-güdâz-ı t̄al'at-i pāküñ**

Yine söyletdi şîrîn t̄üñ-i t̄ab'-ı şeker-hvârı

(K 4/63-64)

āyīne-i vech: Yüz aynası.

āyīne-i vech: -i, -n, -de

Dehân-ı teng-i yârı şanmasun çeşm-i ğalat-bīnüm

Görüp **āyīne-i vechinde** 'aks-ı dağ-ı pinhānum

(K 8/23-24)

āyīne-nümā ol: Ayna gösteren olmak.

āyīne-nümā ol: -dı

Rüy-ı berber-beçe **oldı** aña **āyīne-nümā**

Göricek kendüyi āyīnede ol bī-hemtā

(Msd 2/57-58)

āyīne-sīmā: Ayna gibi yüz.

āyīne-sīmā: -sı, -n, -a

Hayret-efzâdur dile nezzâresi ol âfetüñ

'Aks ider şekl-i havâş **āyīne-sīmāsına**

(G 177/7-8)

ayīnesüz ol: Aynasız olmak.

ayīnesüz ol: -maz

Rüy-ı mir'âte bakar her gelen erbâb-ı nâzar

Olmaz ayīnesüz elbette dükân-ı berber

(Msd 2/35-36)

āyīneves: Ayna gibi.

Şâfdır t̄ineti ol rütbe ki eşkâl-i havâş

Sâyesinde görünür **āyīneves** bī-minnet

(G 15/7-8)

āyīne-yi 'âlem-nümā-yı vech-i pāk: Dünyayı gösteren temiz yüz aynası.

āyīne-yi 'âlem-nümā-yı vech-i pāk: -i, -n, -den

Meger **āyīne-yi 'âlem-nümā-yı vech-i pākinden**

Dehân-ı tengi 'aks-i tâbiş dağ-ı nihānumdur

(G 230/7-8)

āyīneyi öpen kendi lebin būs eyle: Aynayı öpen

kendi dudağını öpmüş olur.

āyīneyi öpen kendi lebin būs eyle: -r

Şâf-t̄inet olanuñ pâyını taqbîl iderüz

Ki **öpen āyīneyi kendi lebin eyler būs**

(G 107/3-4)

āyīne-yi rüßen: Aydınlik ayna.

Almak ister naqşını **āyīne-yi rüßen** güher

'Akıbet bu şüreti bir kâlıba ifrağ ider

(Mf 30/1-2)

āyīn-i ehl-i t̄ab': Huy sahiplerinin kanunu.

āyīn-i ehl-i t̄ab': -a

Āyīn-i ehl-i t̄ab' a ri'âyette eyleyüm

Tazmîn-i nazm-zâd u t̄ab'-ı vahîd-i zâr

(K 12/159-160)

ayır: Engellemek, uzaklaştırmak.

ayır: -dı

Zamâne âteş-i hasretle reşk idüp nâ-gâh

Beni **ayırdı** vaţandan mişâl-i büy-ı 'abîr

(K 6/131-132)

ayır: -ma, -ğ, -a

Beni **ayıрмаğa** bel bağladı senden cānâ

Hañçertüñ anuñ için böyle miyāna şokulur

(G 76/3-4)

ayır: -ur

Birbirlerinden aracıdur **ayıror** nigâh

İtdikçe çeşm için şaf-ı müjgân mücâdele

(G 186/3-4)

'ayn: **Göz.**

'ayn: -uñ

Füzündür nev-cevāndan diğkâti pîr-i kühen-sālün

Terzû-yı başîret-sencdür

'**aynuñ** temâşāya

(K 9/17-18)

a'yn ol: Göz olmak.

a'yn ol: -ma, -sa

Zâl-i sipihre mihr ile meh **a'yn olmasa**

Görmezdi cism-i lâğarumu itmege cefâ

(K 2/77-78)

'aynek: **Gözcük.**

Degüldür çeşm-i cāna perde dağ-ı sīne-i şâfım

Nazarda pîşgâh-ı dîdeye **'aynek** hicâb olmaz

(G 87/5-6)

'aynek: -dür

Bulur hengâm-ı bī-hodlılıkda dil ruşsat temâşāya

Ki **'aynekdür** dü-sâ'at h̄vâb-ı sengin çeşm-i

a'māya

(G 191/1-2)

'aynek-âsâ: **Gözcük gibi.**

Düşürmez **'aynek-âsâ** gözden erbâb-ı nazar anı

Haķâretle nigâh itmezse her kim rüy-ı eşyāya

(G 191/5-6)

'aynekvâr: **Gözcük gibi.**

Bir şafa virmiş bahârüñ feyzi kim bülbüllere

Perdeden râz-ı derün 'arz itdi **'aynekvâr** gül

(G 146/5-6)

'ayne'l-yaqîn: Gözüyle görmüş gibi, kati.

Enfâs-ı rûh-bahş ile cism-i lafızda çeşm
Rûh-ı hayâli seyr ide **'ayne'l-yaqîn** Belîğ
(G 127/9-10)

'ayn-ı 'alîle: Hastalıklı göz.

İksîr-i hâk-i râhuñi kehğâl-i rûzgâr
'Ayn-ı 'alîle eyledi minnetle tütiyâ
(K 2/149-150)

'ayn-ı 'alîl: Hasta göz.

'ayn-ı 'alîl:-i
'Ayn-ı 'alîli hasret ile pür-nem eyledüm
İl İyd-i ekber eyledi ben mâtem eyledüm
(G 152/1-2)

'ayn-ı 'imâd-ı 'ömer ol: Hz. Ömer'in ikinci mertebeye ulaşması.

'ayn-ı 'imâd-ı 'ömer ol:-mış
Hüsñ-i hañı fark itmek için ehl-i kalem
Olmuş iki çeşm **'ayn-ı 'imâd-ı 'Ömer**
(R 12/3-4)

'ayn-ı kamer: Ayın kaynağı.

'ayn-ı kamer:-den
Mıhr-ı ruñında dâne-i hoy naqd-i dîdedür
Yâ katredir ki **'ayn-ı kamerden** çekîdedür
(G 44/1-2)

'ayn-ı remed-büd: Göz ağrısı olan göz.

'ayn-ı remed-büd:-e
Başîret ehlini âzürde eylemez külfet
İder mi **'ayn-ı remed-büde** çeşm-i revzeni düd
(G 35/5-6)

'ayn-ı re'y: Düşünce gözü.

'ayn-ı re'yü:-üñ
Mişâl-i merdümek-i dîde **'ayn-ı re'yüñ** ile
Görür halîka-i dâm içre dâne-i şayyâd
(K 11/59-60)

'ayn-ı serâb ol: Serabın pınarı olmak.

'ayn-ı serâb ol:-ur
Dehrüñ şarâb-ı devleti **'ayn-ı serâb olur**
Adem anuñla böyle ne mest ü harâb olur
(Tb 1/61-62)

'ayn-ı serâb: Şaşkın göz.

'ayn-ı serâb:-ı
Şad-çâk olur bu mâtemi güş eyleyen gönül
Pür-giryeye eyler **'ayn-ı serâbı** bu mâ-cerâ
(K 2/127-128)

'ayn-ı şöhet: Şöhretin gözü.

'ayn-ı şöhet:-dür
Belîğ erbâb-ı nazma hâksarı **'ayn-ı şöhetdür**
Ki maқта 'şafhada pest olmayınca böyle nâm
almaz
(G 88/13-14)

'ayn-ı vişâl: Kavuşma neşesi.

Bî-şafâdur bîm-i hicr-i yârdan **'ayn-ı vişâl**
'Aşıkun zevkı ümîd-i vaşl ile firkatdedür
(G 64/11-12)

'avnüñ: Kendi, kendisi.

Şudür itmez gözinden kec-nigâh-ı hurde-bîn
ekşer
Der-i nezzâre-i pîrâna **'avnüñ** dîde-bân olmuş
(G 111/7-8)

ayrıl: Ayrı olma, birbirinden uzak düşme durumu, fîrak.

ayrıl:-maz
Yârdan bir dikiş **ayrılmaz** ider lâf u güzâf
Âsumânı ne belâdur başa ol bî-inşâf
(Msd 5/41-42)

Alınca naqş-ı yârı merdümekden
Bu tıfl-ı eşküm **ayrılmaz** Bebekden
(G 160/1-2)

'ayş: Yeme içme.

Yokdur neşât u **'ayş** bu gerdün-ı dunda
Olmaz şarâb-ı nâb hum-ı ser-nigûnda
(Tb 1/21-22)

Ser-rûze **'ayş** için bu goncanun gülzâr-ı fânide
İder meşğ-i tebsüm vaz'ı taşvîr-i kelîsâya
(K 9/13-14)

Bâğ-ı 'âlemd müyesser mi olur **'ayş** müdâm
Lâle vü gül sîned bir tolu peymâne çeker
(G 81/7-8)

'Ayş u neşât dirler imiş rûzgârda
Bilmem Belîğ ol dañı bir 'âlem olmasun
(G 157/15-16)

'ayş-ı fenâ: Çok güzel yeme içme.

'ayş-ı fenâ:-y, -a
'Ayş-ı fenâya gül gibi gerçekden aldanup
İtnem efendi yok yire dünyâda hânde ben
(G 167/15-16)

ayur: Uzaklaştırmak.

ayur:-ma
Belîgâ vir zebân-ı lülesi 'atşâna târihin
Ayurma çeşme-i dil-cüyü 'Abdu'llâh Paşadan
1161
(T 24/9-10)

az: Nicelik, nitelik, güç, süre, savı bakımından eksik, çok karşıtı.

Az müddetinde küçe-i bâzâr-ı 'âlemün
Dünyâ kadar belâ vü meşâkkat kazandı dil
(G 147/9-10)

a'zā: Uzuv.

a'zā:-y, -a

Neş'et-i zulm olur 'älemlere şâmil giderek
İder a'zāya sirâyet veca'-ı âfet-i niş

(G 110/7-8)

'azāb: Eziyet, işkence, keder.

'azāb:-i, -n, -a

Ey mîr-i hüsn dād ki yandı Belîg-i zār
Taķat getürmeyor teb-i fūrķāt 'azābına

(G 198/17-18)

'azāb ol: Eziyet olmak.

'azāb ol:-maz

Şikāyet nā-be-cādūr itse der-bānından 'aşık kim
Harim-i yāre cennet didi cennetde 'azāb olmaz

(G 87/11-12)

āzād eyle: Kurtarmak.Sākī humār kesdi emānum piyāle vir
Āzād eyle bendeñi ğamdan sevāba gir

(Tb 2/11-12)

āzād id: Serbest bırakmak.

āzād id:-üp

Kayıddan āzād idüp ol mäh-peyker destüme
Zülfini ser-rişte-i āmālden evvel virir

(G 69/7-8)

āzād olan: Kurtulmuş.Ta'allukdür cihānuñ kār u bārın çekdiren ammā
Mülükî zevķ i der her kayıddan āzād olan bende

(G 76/15-16)

āzāde: Kurtulmuş, serbest.

āzāde:-y, -i

Ne cādüdur ki itmîş böyle bir āzādeyi bende
'İzār-ı tābnākı mihr ü mähı eyler efgende

(Msd 1/37-38)

āzāde:-y, -e

Her ol āzādeye Mecnün-ı lā-kayd olunur itlāk
Anı zencir-i āhen tütmeğe mevc-i serābāsā

(G 4/5-6)

āzāde:-dür

Tehidür bār-ı ğamdan bezmde pür-bādedür mînā
Mişāl-i serv seng-i ta'ndan āzādedür mînā

(G 5/1-2)

Kime bir serv-ķāmet sāye-endāz olsa 'ālemde
Ĝam u ekdārdan āzādedür başında devlet var

(G 68/11-12)

āzāde kıl: Serbest bırakmak.

āzāde kıl:-sa

Beni āzāde kılsa pîrlik 'aşk-ı cevāniden
Yine hāķķ-ı velā bu bende-i dîrînden çıkmaz

(G 96/5-6)

'azamet: Büyüklük, ululuk.

'azamet:-den

'Azametden mübarek ismüñ ise
Şığmayor baħr-i şî'ire sultānım

(Kt 8/7-8)

āzār: İncitme.

āzār:-dan

Sitem eylerse de ķat'-ı ümîd itmem vişālinden
İder dil-ber nüvāziş 'aşıķa āzārdan soñra

(G 172)

āzār eyle: Azarlamak, incitmek, kırmak, üzme.

āzār eyle:-mez

Degül hicv eylemek şî'r-āşināyı medħ i der şā'ir
Ki āzār eylemez züvvārı şāħib-cāħ beytinde

(G 206/5-6)

āzār-ı yār: Sevgilinin incitmesi.

āzār-ı yār:-a

'Uşşākı ķor mu hālîne ā'dā şemātātı
Āzār-ı yāra olsa da farzā taħammüli

(G 214)

a'zā-yı beden: Bedenin uzvu.

a'zā-yı beden:-de

Re's olur ekşeri a'zā-yı bedende maķtū'
Mā-ħaşal cāy-ı necāt ister iseñ olma re'is

(G 105/5-6)

'azîm: Büyük.

Yāra ed'iyve-i me'süre iderken ta'lîm

Süz-ı 'aşķ itdi eşer vā'iz efendiye 'azîm

(Msd 2/25-26)

Töymayup gençliğine ol şehîd

Hele ğadr oldı ol cevāna 'azîm

(T 14/7-8)

Hulāşa çāre görüñ şāne zülfine tolaşur

'Azîm başına ķayd oldı ol bütüñ mülār

(G 83/7-8)

'azîm ol: Niyetlenmek.

'azîm ol:-up

Ehl-i tārîķat 'azîm olup menzilin bulur

Varur muħîte girse eger rāh-ı cūya şu

(G 170/13-14)

'azîm ol:-ur, -sa

Dîde olursa firāķıyla remed-büde 'azîm

Tütyādır göze hāķ-i ķadem-i İbrāħim

(Mf 42-1-2)

'azîmet: Bir yere doğru yönelme, yola çıkma.

'azîmet:-e

Ey ğırra mest-i devlet-i pābe-rikāb olan

Eyle biraz da tüşe tedārük 'azîmete

(G 188/3-4)

'aziz: Saygın, değerli.

Esrar-ı aşka vâkıf olunmak murād ise
Nazm-ı Belîği tutsun **'aziz** i 'tibâr ile
(G 184/11-12)

'azizâ: Ey saygın ve hürmetli kişi.

'Azizâ kadrini añlar mı âyâ ehl-i isti'dād
Kaza ile bu hâke bir Belîg-i nükte-dân geldi
(G 211/13-14)

'azm: 1. Kasıt.

'azm:-ü, -ñ, -e
'Azmüne hıdmet yanaşdırmağ hevâsıyla felek
Mıhr ü mâhi kıldı neşr-i tã'ir-i zerrin-rikâb
(Kt 2/7-8)

2. Yönelme

'azmini:-i, -n, -i
Debdebeyle Mora'ya **'azmini** güş eyliyecek
Korkusundan Venedik kâfiri döndi mûra
(Kt 7/3-4)

'azm eyle: Yönelmek.

'azm eyle:-dü, -ñ
Cihâni yakmağa **'azm eyledüñ** ey tıfl-ı âteş-bâz
Dil-i pür-âhumi al yanuña lâ-büd fişeklik yap
(G 10/7-8)

'azm eyle:-se, -k
Bu cism-i nerm ile **'azm eylesek** beyâbâna
İder vücuduñ şad-pâre tîg-i mevc-i serâp
(Mf 51/1-2)

'azm id: Yönelmek.

'azm id:-üp
'Azm idüp pîşgehe çekdi hicâb-ı zer-bâf
Kaldı evşâfını tahrîre Belîg-i vaşşâf
(Msd 5/53-54)

'Azm idüp cilvegâh-ı 'uqbâya
Yağdı dillerde nice dağ-ı elîm
(T 7/3-4)

'Azm idüp şanma 'adem mülkine ismi güm olur
Haşr olunca arayan şâ'iri beytinde bulur
(G 76/1-2)

'azm it: Yönelmek.

'azm it:-di
Geyüp bir al eteklik hâleden meydâna **'azm itdi**
Semâda Mevlvî âyinini taşvîr ider meh-tâb
(G 7/5-6)

Didiler âh ile ana târih
'Adne **'azm itdi** rûhın İbrâhim 1170
(T 14/11-12)

'azmâvişden: Tecrübe, deneviş.

Biraz da tîg-i ğadri der-niyâm it **'azmâvişden**
Mücerredür bu kim ğaddâr olan dünyâda kâm
almaz
(G 88/3-4)

'azm-i bâğ: Bahçeye gitme.

'azm-i bâğ:-a
Diyâr-ı ğurbeti seyre naşib olur bâ'ış
Ki **'azm-i bâğa** ya eyvâ ya sîb olur bâ'ış
(G 21/1-2)

'azm-i mışr id: Mısır'a gitmek.

'azm-i mışr id:-üp
Mişâl-i Yûsuf **'azm-i Mışr idüp** ol şüh-ı simîn-
ten
Dehân-ı zağma telh-âb-ı firâkı oldı şür-efgen
(Msd 1/31-32)

'azm-i taħkik: Gerçek niyet.

Bu gülzâr-ı fenâdan **'azm-i taħkik** eyleyüp âhir
Miyâne dâmenüñ ber-çide kılmış serv-i dil-cüsü
(K 3/11-12)

'azm-i 'uqbâ eyle: Ahirete yönelmek.

'azm-i 'uqbâ eyle:-y, -ince
Belîgâ **'azm-i 'uqbâ eyleyince** didiler târih
Resül-i Ekreme Aħmed Efendi hem-civâr olsun
1127
(T 2/9-10)

'azrâ'ıl: Tanrı buyruğu ile insanların canını almakla görevlendirilen melek, alıcı, can alıcı.

Rûhını kabza ider istihyâ
Sâha-i kaşra gelüp **'Azrâ'ıl**
(T 20/23-24)

'azürde eyle: İncitmek.

'azürde eyle:-mez
Başiret ehlini **'azürde eylemez** külfet
İder mi 'ayn-ı remed-büde çeşm-i revzeni düd
(G 35/5-6)

'azürde eyle:-r
Gülü-yı nâzikin **'azürde eyle** hârveş şâyed
Biraz âteşde nermiyet virilsün mevc-i şahbâya
(K 9/33-34)

Hayâl-i dil-berî **'azürde eyle** korķarım şimdi
Harîm-i dilde zîrâ suziş-i nâr-ı maħabbet var
(G 68/5-6)

'azürde id: İncitmek.

'azürde id:-er
O kadar nâzük ü terdür ki düçâr olsa eger
Hârveş cismini **'azürde ider** mevc-i nesîm
(T 22/9-10)

'azürde ol: İncitilmek.

'azürde ol:-ma
'Azürde olma haţtı gelürse ol âfetüñ
Bâğ-ı fenâda her gülüñ elbette hârî var
(G 73/11-12)

'azürde ol:-mış
Yine **'azürde olmış** säye-i târ-ı nigâhından
Nümâyândur henüz ruşsâr-ı gül-berginde âşârî
(G 217/13-14)

āzürde ol:-ur

Dil-i nāzık **olur āzürde** nigāh-ı kecden
 Hār düşse tokınur çeşme mişāl-i süzen

(Mf 17/1-2)

Olur izhārdan **āzürde** ol nāzük-mizāc elbet
 Hayāl-i yāra açsam dilde pinhān itdügüm
 derdüm

(G 153/5-6)

āzürde-dil: İncitilmiş gönül.

Ehıbbā eylemez ta`rız ile **āzürde-dil** ammā
 Hemān ṭab`-ı Belīge her ne eylerse ḥasūd eyler

(G 53/17-18)

āzürde-dil ol: Gönlü incinmek.**azürde-dil olup:-up**

Olup āzürde-dil şad-güne ālām-ı ḥavādişden
 Tırāz-ı ṭāk-ı nisyān eyledüm divān-ı eş`arı

(K 4/59-60)

āzürde-ḥāl eyle: İncitmek.**āzürde-ḥāl eyle:-dü, -ñ**

Eyledün şemşir-i ḳahruñla beni **āzürde-ḥāl**
 Umarum senden cüdā ola ḥayāl

(Ş 2/5-6)

āzürde-ḥvāb-ı sebze-i ḳālīçeden ol: Uykuda**incitilmiş yeşil küçük halı.****āzürde-ḥvāb-ı sebze-i ḳālīçeden ol:-ur**

Olur āzürde-ḥvāb-ı sebze-i ḳālīçeden ol gül
 Bisāt-ı gülşene naḳş-ı münāsib çeşm-i bülbüldür

(G 78/5-6)

-B-**bā: İle edatı.**

Der secdegeh-e 'aşk ne şâyed televvu
Zeftem ço gerd **bā** moje nakş-e haşir rā
(G 240/3-4)

Bā loṭf u qahrı ehl-e sohan şekve mikoned
Netevān ze nuk-e ḥāme boriden ḥarir rā
(G 240/9-10)

Der vaqt-e teng **bā** del sed ārezū Belīg
Goftem nazīre-e sohan bī-nazīr rā
(G 240/13-14)

Beçin ez golşen-e ṭab'-e Belīg-e men goli
Ke **bā** in reng u büyi şāyegān zīb-e destār est
(G 242/13-14)

bāb: Bölüm.

bāb:-i, -n, -da
Narḥı **bābında** eger ḥaṭṭ-ı şerīf itse şudūr
Kıl kadar yokdur iden şehd-i vişāli irḥās
(G 115/5-6)

baba 'amr: Suriye Humus şehrinin merkezine 3 km mesafede bir semt.

Enbāni yād idince **Baba 'Amr** reşk ider
Nev-kīse iddiḥār ile toymaz ḥaşis olur
(G 49/5-6)

bāb-ı güşāde: Açık kapı.

bāb-ı güşāde:-si
Mānend-i çeşm-i mürde nice zālimūn Belīg
Gördün ḳapandı āh ile **bāb-ı güşādesi**
(G 226/15-16)

bāb-ı vālā: Yüce kapı.

bāb-ı vālā:-nuñ
İki cānibde devlet ü iḳbāl
Bāb-ı vālānuñ ola derbāni
(T 4/33-34)

bād: Rüzgar.

bād:
Dīvār-ı cism-i süst-bīnāya ṭayanmışuz
Biz ḥāk ü **bād** ü āteş ü māya ṭayanmışuz
(G 104/1-2)

bādām: Badem.

Perdeden oldı birün āyīne-i sīm-endām
Ḳısrını atdı ḥarāretle yā şīrīn **bādām**
(Msd 3/11-12)

bādām-ı çeşm: Badem göz.

bādām-ı çeşm:-ü, -m
Ḥālūn ḥayālī merdüm-i didemde gizlidür
Bādām-ı çeşmüm ey gül-i ra'nā ikizlidür
(G 80/1-2)

bādām-ı ter: Taze badem.

Düşmezdi cism-i yāra Belīg 'aks-i çeşmimiz
Pālūde üzre olmasa **bādām-ı ter** lezīz
(G 36/13-14)

bādām-ı tev'em: İkiz badem.

bādām-ı tev'em:-üñ
Birdür başiret ehline hep menşe'-i dü-kevn
Bādām-ı tev'emün iki olmaz şüküfesi
(Kt 14/3-4)

bād-bān-ı 'ilm: İlim velkeni.

Cüşiş-nümā-yı ḳulzüm-i ma'nāda zāt-ı yek
İtmiş güşāde fülk-i dile **bād-bān-ı 'ilm**
(K 10/31-32)

bāde: Sarap.

Daḥl itme zāhid ehl-i hevānuñ şarābına
Lāzım degül mi **bāde** bu bezmün kebābına
(Tb 2/65-66)

Bir **bāde** ile pīr-i ḥarābata cüst ü cū
Kim bende içse eylemeye şāha ser-furū
(Tb 2/77-78)

Āb-ı ḥayāt **bāde** ile nefḥ-i şūr-ı ney
Dil-mürdegān-ı mey-kedeyi eylemez mi ḥay
(Tb 2/125-126)

Cismüm gubārı dilde hevāñ ile **bāde** merg
Ser-germ-i 'aşk olup döne mānend-i gird-bād
(G 33/3-4)

Bu bezm-i gam-fezāya devr-i āḥirde ayak başdıḳ
Tükenmiş **bāde** gitmiş keyfler meclis
kesellenmiş
(G 112/9-10)

Eylemez seyl-i havādişden tehi-destān ḥazer
Bāde üzre boş ḳadeḥ ḳonsa ider her ān raşḳ
(G 114/9-10)

Ne çeker naḥvet-i erbāb-ı riyādan 'āşık
Bir şehirde ki ola **bāde** vü maḥbūba yasāğ
(G 125/11-125)

Bir **bāde** olsa elde ki neş'eyle ben degül
Sāyem düşünce mest ola 'aks-i piyāleden
(G 158/7-8)

Bāde nuḳl ister ki engüşt-i mühennā-yı nigār
Mest-i cām-ı la'line 'unnāb şeklin gösterür
(G 231/9-10)

bāde-fürüş: Meyhaneci.

Muḳaddem almaz imiş gerçi añı **bāde-fürüş**
Belīg şimdi gazel kimse almıyor saña yūf
(G 238/11-12)

bāde-i 'aşk: Aşk şarabı.**bāde-i 'aşk:-uñ**

Bozılmaz meclisi olmaz humarı **bāde-i 'aşkuñ**
Nihayet yok bu cāmuñ gerdişi devr ü teselsüldür
(G 78/9-10)

bāde-i cām-ı elem-zidā: Kadehteki keder temizleyen şarap.

Şāh üzre görse bir gül-i hamrāyı ol şanur
Sākī elinde **bāde-i cām-ı elem-zidā**
(K 2/165/166)

bāde-i gülgün: Gül renkli şarap, kırmızı şarap.

Ölümüdür benüm aḥbāb ile meclisde bugün
Virseler **bāde-i gülgün** yirine āb-ı hayāt
(G 14/3-4)

Rengin dilānuñ ekşer olur oğlı sāde-dil
Hāşıl ider mi **bāde-i gülgün** ḥabāb-ı surḥ
(G 29/5-6)

Nüş-ı meyde gerden-i şāfin temāşā eyleyüp
Bāde-i gülgün iner şandum gülüy-ı şışeden
(G 159/7-8)

Bezm-i tarabda **bāde-i gülgün** degül Belig
Sākī şunarsa mest olur ol tünd-ḥüya şu
(G 170/19-20)

bāde-i la'li: Kırmızı şarap.**bāde-i la'li:-i**

Yāruñ alınca **bāde-i la'li** çeşidesin
Dikdi ḥabāb büse leb-i cāma didesin
(G 162/1-2)

bāde-i mazmün: İnce söz şarabı.

Hum-ı dilde kırılan **bāde-i mazmün** ile pür
Bezm-i 'ayşa kadeḥ-i şu'le-fikendür elfāz
(G 121/7-8)

bāde-i nāb: Halis, saf şarap.**bāde-i nāb:-uñ**

Rindān bakup bu kārgāhuñ inḳilābına
İtmiş kıyās **bāde-i nābuñ** ḥabābına
(Tb 2/63-64)

Olur ḥāmūş iken ma'nā-yı rengin şā'ire vāşıl
Ki evvel bestedür leb **bāde-i nābuñ** sebūsında
(G 183/9-10)

Rindān bakup bu kārgēhuñ inḳilābına
İtmiş kıyās **bāde-i nābuñ** ḥabābına
(G 198/1-2)

bāde-i pür-neş'e: Mutluluk dolu kadeh.

Bāde-i pür-neş' edür āb-ı hayāt
Pir-i za'if içse anı genc olur
(G 67/3-4)

ba'd-ezin: Bundan sonra.

Suḥan-şināsī-i 'ālem benümle bākīdür
Na'am suḥanda budur gayrı **ba'd-ezin** lādur
(K 5/75-16)

Vaḫanda **ba'd-ezīn** bī-berḫ ü telḫ-āşām olan
mürḡūñ
Dimāğından hemişe lezzet-i künc-i kafes gitmez
(G 94/25/26)

Gitdi cihāndan ol gül-i nev-rüste **ba'd-ezīn**
Zevḫ ü şafā cihānda hem olsun hem olmasun
(G 157/3-4)

bādī: Sebep olan, sebep olucu.

Fürüg-re'y ile ḥall itdügi terkīb olur ancak
Mizāc-ı 'ālemün taşḫiḥe **bādī nüş-ı** dārūsı
(K 3/59-60)

bādī:-dür

Dehānı noḫta-i şek kıl ü kāle **bādīdür**
Cevābı müşkil anuñ bir daḫiḫ mes'eledür
(G 151/5-6)

bād-ı āh: Ah rüzgarı.**bād-ı āh:-u, -m, -dan**

Bād-ı āhumdan olursuñ münkesir ey naḫl-i nāz
Kim nihāl-i nev-resi gülşende ekşer yel kırar
(G 75/7-8)

bād-ı barūt: Barutun rüzgarı.**bād-ı barūt:-ı**

Gelüp **bād-ı barūtı** bezm-i rindāna yaparsañ da
Hele riş-i dırāzı zāhidā üz kes sineklik yap
(G 10/13-14)

bād-ı fenā: Yokluk rüzgarı.

Olmasun **bād-ı fenā** sāḫa-ı kaşra reh-yāb
Bānī-i kaşr ola gülzār-ı sa'ādetle ḥulūd
(T 10/13-14)

Esüp **bād-ı fenā** ḫāk itse cism-i guşşa-
perverdüm
Yine rāh-ı talebde gird-bād-āsā-yı cihān-gerdüm
(G 153/1-2)

bād-ı fenā:-dan

Murāduñ ḫıfz ise **bād-ı fenādan** şem'-i iḳbālūñ
Anuñ dest-i du'ādur ehl-i dil 'indinde fānūsı
(K 3/13-14)

Ḥayf kim **bād-ı fenādan** nā-gehān
Şoldı bir taze gül-i 'anber-şemim
(T 8/13-14)

bād-ı fenā:-y, -a

Nüş itdürüp o goncaya zehr-i helāhili
Bād-ı fenāya oldı gıdā 'ömr-i ḫāşılı
(Tb 1/79/80)

bād-ı ḫazān: Sonbahar rüzgarı.

Bād-ı ḫazān füsürde idelden o gül-ruḫı
Bülbül gibi lisānı Belig ebkem eyledüm
(G 152/15-16)

bād-ı hevā: Bedava.

Ebnā-yı 'aşr itmez 'iṭā-yı bilā-'ivāz
Ammā āgāmız ādeme **bād-ı hevā** virir
(Kt 36/ 3-4)

bād-ı nesīm: Sabah rüzgarı.

bād-ı nesīm:-e
Anuñ ğubārını def' eylemezdi dāmen ile
Belīg olmasa **bād-ı nesīme** muğber şāh
(G 28/19-20)

bād-ı nesīmī: Sabah rüzgarı ile ilgili.

Ġisūlarımuñ **bād-ı nesīmī** ile bütler
Hāke dökilürler şanasın berg-i ħazāndur
(G 56/15-16)

bād-ı şabā: Sabah rüzgarı.

Luṭf-ı rūḫāniyyetin bilmek için dīvārına
Bir mücessem yaz nice gör cān virür **bād-ı şabā**
(T 1/33-34)

bād-ı şehāb-ı dāmen-i merg: Ölümün eteğindeki karanlık rüzgar.

Qandil-i nūr-ı dīde-i erbāb-ı ṭab' iken
Bād-ı şehāb-ı dāmen-i merg itdi lā-mekān
(Tb 1/45-46)

bād-ı semūm-ı miḫnet: Zahmet sam yeli rüzgarı.

Pejmurde itdi bir gül-i gülzār-ı 'iffeti
Bād-ı semūm-ı miḫnet ile şarşar-ı sitem
(Tb 1/7-8)

bād-ı semūm-ı nā'ir: Parlak sam yeli rüzgarı.

Daḫī naḫl-i emel-i dilde ṭarāvet nā-yāb
Yaḫdı gül-berg-i ruḫūnda **bād-ı semūm-ı nā'ir**
(T 9/3-4)

bād-ı şubḫ: Sabah rüzgarı.

Kimdür ki **bād-ı şubḫ** ile yāruñ yetiştüre
Bu 'arż-ı ḫālī sūdde-i devlet-me'ābına
(G 198/15-16)

bādī-i dırāzī-i neşāt ol: Sevincin uzamasına sebep olmak.

bādī-i dırāzī-i neşāt ol:-sa
Ne kadar olsa da **bādī-i dırāzī-i neşāt**
Zülfī meşşāta keser ser-keş olunca ifrāt
(G 118/1-2)

bād-peymā: Yemin olsun.

bād-peymā:-dur
Yigirmi dört senedür kim kuluñ ṭarīka girüp
Ümid-i nef'-i menāşıbla **bād-peymādur**
(K 5/53-54)

bādra: Osmanlıların Balva Badra olarak adlandırdığı bugünkü Petra şehri, Yunanistan'ın Mora Yarımadasının kuzeybatısında Korint Körfezi ile Akdeniz'in birleşme noktasında Patra Körfezinin kıyısında Atina'nın 215 km batısında yer alır.

Bādra şehrinde dil-keş ebyāta
Oldı bu şāh-beyt-i vicdānī
(T 4/11-12)

bādra:-nuñ

Bādranuñ şehrinde vāk'ı bir müferriḫ iskele
Bundan aḫdem ābsuz olmışdı cāy-ı tengnā
(T 3/3-4)

badrā:-daki

Ḥuddām olacaḫ yarın ahālī-i cināna
Var ise eger **Badrādaki** muğ-beçeğāndur
(G 56/5-6)

bād-zen ol: Yelpeze olmak.

bād-zen ol:-ma, -z, -sa
İder ḫāmüşluk gönlümde bu 'aşk āteşin itfā
Dem-ā-dem **bād-zen olmazsa** ṭahrīk-i leb-i
güyā
(G 6/1-2)

bā-emr-i kibriyā: Ululuk emri ile.

Kār-ı mu'azzamāt-ı cihāna bu kā'ināt
Olmış girifte her biri **bā-emr-i Kibriyā**
(K 2/17-18)

bağ: Bahçe.

bağ:-a
Ey vaktini ḡafletle iden hep müstehlik
Aç **bağa** gidüp çeşmüñi mānende-i çiçek
(R 1/1-2)

Dem-i vuşlatda el çek dūr-bāş-ı nāzdan ey şūḫ
Girince müşterī bir **bağa** şeftālū-yı ḫām almaz
(G 88/9-10)

Dil mīve ümīdi ile **bağa** şecer ekmiş
Bir mezra'adur şafḫa ḫalem ney-şeker ekmiş
(G 108/1-2)

Nevāsı Zühreyi raḫş-āver eyler bülbül-i şeydā
Bu **bağa** bir daḫa gelmez Belīg-i zārdan soñra
(G 172/13-14)

bağ:-da

Ḫad-i ra'nā ile ey naḫl-i revān cilveler it
Bāğda ḫaşmir idüp servi-i çenāri incit
(G 17/1-2)

Ṭūṭī-i ṭab'ı Belīge olamazsın pey-rev
Ṭurma bu **bāğda** ey bülbül-i şeydā öte git
(G 17/17-18)

Bülbül ü kumrīye bu **bāğda** yer ḫalması āh
Serv-i ra'nāya zaḫan ḫondı nihāl-i güle zāḫ
(G 125/3-4)

Ey sitemger nice gördüñ lāyık
Yıkıla **bāğda** serv-i bāsık
(G 134/1-2)

Cem' iderse **bāğda** gül-çin eger bisyār gül
Besdür erbāb-ı dile bir sāğar-ı ser-şār gül
(G 146/1-2)

Beñzemez kāmēt-i dil-dāra diyü hacletden
Bāğbān **bāğda** çok serv ü şanavber kesdi
(G 225/9-10)

bāğ:-dan
Çekdi serv-āsā anuñ bu **bāğdan**
'Adne toğrıldı o tab'-ı müstakim
(T 8/7-8)

bağ:-ı
Kökün kazıtı hañt-ı sebzın riyāz-ı hüsñünden
Başar bu **bağı** o sebze Hüdā-yı nā-bitdür
(Mf 53/1-2)

bağ:-ın
Dā'imā gülşen-i hüsñüñ korur ol çār-ebrü
Çār-ı faşl içre bu **bağın** güli hergiz şolmaz
(G 93/7-8)

bāğında:-ı, -n, -da
Her şey' biter ammā ki fenā **bāğında**
Şad-bār ekerüm tohm-ı murādım bitmez
(R 2/3-4)

bāğ:-ı, -n, -ı
Gülzār-ı hüsne hañt gelicek olduk āşınā
Başmış ne çāre sebze-i bīgāne **bāğın**
(G 220/11-12)

bāğ:-ı, -nun
Ruḥ-ı pür-tābuñ üzre naqş-ı ḥāl-i 'anberinünle
Melāḥaḥ **bāğınun** bir lāle-i nu'mānısın cānā
(G 229/7-8)

bāğ:-ı, -nuñ
Sebz-i ḥat başdı ruḥ-ı yāri bulınsa ne 'aceb
Bāğınuñ sebze-yi bigānesini kim yolmaz
(G 93/3-4)

bāğ:-uñ
Bu **bāğın** ehl-i 'ayşı za'ferānı ḥande eyler hep
Dehānında anıñçün goncanuñ dendānı ser-
keşdür
(G 48/3-4)

2. Sevgilinin güzelliği.

bāğ:-uñ
Gelüp ṭāvūs-ı zülfi 'arızında hañtın ürkütmiş
Bu **bāğın** mürğ-i uçmuş āşiyānda ḥār u ḥas
kalmış
(G 113/3-4)

bagal-ı rind-i ğam-endüz: Gam toplayan rindin koltuğu.

bagal-ı rind-i ğam-endüz:-a
Şişe-i pūç-ı felekden mey-i 'ayş umma Belīg
Bagal-ı rind-i ğam-endüza o mīnā şıgmaz
(G 84/13-14)

bāğbān: Bahçıvan.

Za'if-i bī-dimāğın men'ine ey **bāğbān** besdür
Çekilse pīşgāh-ı bāğa mevc-i bŷy-ı gülden sed
(G 32/5-6)

Bāğbān nergisi hacletle kökünden çıkarup
Pīş-i çeşmünde tutar dilde niyāz elde piyāz
(G 98/9-10)

Bāğbāna minnet itmeme bir gül-i pür-ḥār içün
Besdür ehl-i dānişe rengin-i eş'ār gül
(G 146/11-12)

Beñzemez kāmēt-i dil-dāra diyü hacletden
Bāğbān bāğda çok serv ü şanavber kesdi
(G 225/9-10)

2. Aşık.

Görince vehle-i ūlāda **bāğbān** ne disün
Şikenc-i zulf-i perişān-ı yāra sünbül dir
(G 72/3-4)

bāğbān-ı 'aşk: Aşkın bahçıvanı.

bāğbān-ı 'aşk:-a
Kulak tut **bāğbān-ı 'aşka** ey gül diñlemeklik
yap
Şigüfte dāğlarla sīnemi ra'nā çiçeklik yap
(G 10/1-2)

bağ-ı 'alem: Dünya bahçesi.

bağ-ı 'alem:-de
Bağ-ı 'alemde hemān naḥl-i gül-i penbe gibi
Oldı bu naḥl-i ḥayātım şemeri müy-i sefid
(G 31/3-4)

Bāğ-ı 'alemde müyesser mi olur 'ayş müdām
Lāle vü gül sīnede bir tolu peymāne çeker
(G 81/7-8)

Geçürdi laḳlaḳıyyāt ile 'ömrin **bāğ-ı 'alemde**
Dilinde 'andelibūñ süziş-i pervāne yokdur yok
(G 132/7/8)

Kavala-i sünbŷli Seyyid Mehemmed bağ-ı
'alemde
Semŷm-ı serdi-i bād-ı ecelden şoldı ol sünbŷl
(T 16/)

bağ-ı 'alem:-e

Heyhāt kim verā-yı 'ademden senüñ gibi
Gelsün bu **bāğ-ı 'aleme** bir ma'rifet-şi'ār
(Tb 1/85-86)

- bāğ-ı 'ālem:** -ü, -ñ
 Āşüftegāna bu kürevî **bāğ-ı 'ālemüñ**
 Şafra-şiken olur mı turunc-ı kefidesi
 (G 213/15-16)
- Bu **bāğ-ı 'ālemüñ** 'arāk-ı rüy-ı yārdan
 Bir ğayrı yok mı şeb-nem-i hürşid-zādesi
 (G 226/11-12)
- bāğ-ı bihişt: Cennet bahçesi.**
 Nice ecr isteyecek girmege bizden Rıdvān
 Mülk-i mevrūs-i Benî Ādem iken **bāğ-ı bihişt**
 (G 18/5-6)
- bāğ-ı cennet:** -de
 Bulınca haṭṭ-ı sebz ü hāl-i nīli **bāğ-ı cennetde**
 O naḥl-i nāz-perver dūşına bār-ı nizām almaz
 (G 88/11-12)
- bāğ-ı cihān: Dünya bahçesi.**
bāğ-ı cihān: -da
 Dāne-i hālını başduñ o büt-i 'işve-gerüñ
 Oñma ey haṭṭ-ı siyeh **bāğ-ı cihānda** bitme
 (R 21/3-4)
- bāğ-ı dil: Gönül bahçesi.**
bāğ-ı dil: -de
 'Arşa-i şürda pejmürde olur gerçi Belīg
Bāğ-ı dilde şecer-i rişe-revāndur ma'nā
 (G 1/23-24)
- Düşelden 'aks-i pāki cūybār-ı sāḥa-i cāna
 Gümüşden servdir kıdd çekdi **bāğ-ı dilde**
 cānāna
 (Kt 40/1-2)
- bāğ-ı emel: Şiddetli arzu bahçesi.**
bāğ-ı emel: -de
 Ümmid idüp bu hāme-i bī-mağzdan şemer
Bāğ-ı emelde bir kırı nāya ṭayanmışuz
 (G 104/7-8)
- bāğ-ı fenā: Yokluk bahçesi.**
bāğ-ı fenā: -da
 Āzürde olma haṭṭı gelürse ol āfetüñ
Bāğ-ı fenāda her gülüñ elbette hārı var
 (G 73/11-12)
- Olma firib-hürde-i ārāyiş-i cihān
 Şebnem gibi bu **bāğ-ı fenāda** müsāfir ol
 (G 142/5-6)
- bāğ-ı fenā:** -nuñ
 Divşirtür güllerini **bāğ-ı fenānuñ** gül-çin
 Pâyına hār ile ḥasdir ḳalacak gül dikenüñ
 (G 140/3-4)
- bāğ-ı feraḥ-efzā: Feraḥlık arttıran bahçe.**
bāğ-ı feraḥ-efzā: -da
 Göricek haṭṭ-ı ruḥun āyinede yār dimiş
 Ben bu **bāğ-ı feraḥ-efzāda** çok otlar yoldum
 (G 149/5-6)
- bāğ-ı ḥüsn-i cānān: Sevgilinin güzel yüzü.**
bāğ-ı ḥüsn-i cānānı: -ı
 Başınca sebze-i haṭṭ **bāğ-ı ḥüsn-i cānānı**
 Bozıldı lāle-i ruḥsārı lankurizlanmak
 (G 215/9-10)
- bāğ-ı ḥüsn: Güzellik bahçesi.**
bāğ-ı ḥüsn: -üñ
Bāğ-ı ḥüsnüñ sebze-i nev-haṭ ṭarāvet-yāb idüp
 Gerdenünde dāne-i tuḥm-ı melāḥatdır o hāl
 (Ş 1/3-4)
- bāğ-ı irem: Cennet bahçesi.**
 Bu şehr-i dil-ārāyı gören ehl-i başiret
 Dünyāda dimez **bāğ-ı İrem** şimdi nihāndur
 (G 56/3-4)
- bāğ-ı kerem: Cömertlik bahçesi.**
bāğ-ı kerem: -den
 Ey nūr-ı dīde fidye-i ibn-i Ḥalil için
Bāğ-ı keremden indi ise kebs-i bī-bedel
 (Kt 27/1-2)
- bāğ-ı na 'īm: Cennet'in sekiz kısmından dördüncü tabakası.**
 'Adne kıldı heves o gül yā Rab
 Ola zībā anuñla **bāğ-ı Na 'īm**
 (T 7/7-8)
- Ol melek-hū 'Adni cāy itse n'ola
 Menzil-i ğilmān olur **bāğ-ı Na 'īm**
 (T 8/9-10)
- bāğ-ı ruḥ: Yanak bahçesi.**
bāğ-ı ruḥ: -ı, -n, -da
 Söyler lisān-ı hāl ile zülf ol perīveşe
Bāğ-ı ruḥında bitmez idüm sünbül olmasam
 (G 150/13-14)
- bāğ-ı ruḥ:** -u, -ñ
 Başıyor sebze-i bī-gāne-i haṭ **bāğ-ı ruḥuñ**
 Rüy-ı āyineye diḳkatle nigāh it bir yol
 (G 143/7-8)
- bāğ-ı suḥan: Söz bahçesi.**
bāğ-ı suḥan: -da
 Sensin Belīg şimdi bu **bāğ-ı suḥanda** sen
 Çeh çeh fezā-yı nağme-resāy-ı dil-i hezār
 (K 12/73-74)
- bāğ-ı tāze: Taze bahçe.**
 Bī-hazān bir **bāğ-ı tāze** dil-güşādur rüy-ı dost
 Ṭurra sünbül haṭṭı benefşe gonca-fem ruḥsār gül
 (G 146/15-16)
- bağla: 1. Sarmak, takmak.**
bağla: -dı, -m
 Kemer 'aṭıyye idince kemāl-i şevḳümden
 Du 'ası ḥıdmetine **bağladım** miyāne kemer
 (Kt 47/9-10)

2. İp ve benzeri şeylerle dolamak.**bağla:** -du, -m

Hayâl-i zülfine piçide kıldum rişte-i cânı
Yine bir deste sümbül **bağladum** güyâ ki
sâkından

(G 166/9-10)

bağlu: Gövde.

Târ-ı nefesle **bağlu** şururken bedende cân
Hiç zabt olur mı böyle bu zindân-ı tende cân

(G 156/1-2)

bağrına bas: Kucaklamak; biriyle ilgilenerek
onu koruyup kayırmak, yetiştirmek.

bağrına bas: -t, -n, -a-mış

Yire bir dâne düşürmez bu felek hıssetten
Nukre-i encümi hep **bağrına basmış** pul pul

(G 143/13-14)

bağrumı del: Çok dokunmak, içine işlemek.**bağrumı del:** -di.

Tâ kim vatandaş oldu ten-i lâğaram cüdâ
Ney gibi **deldi bağrumı** cellâd-ı rûzgâr

(K 12/53-54)

bahâr: Kışla yaz arasındaki mevsim. 22 Mart'la 21**Haziran arası. İlkvaz.****Bahâr** ol rütbe şâfi eylemiş kim tıynet-i bâğı

Virür âvâze elden düşse reng-i şu'le-i hımnâ
(G 6/9-10)

Bahâr şevkine çıkmış gül-i sefid degül

Dem-i şehirde köpük kuşdı her şecer her şâh
(G 28/3-4)

Niçün levâzım-ı 'ayş-ı dü-rûze şarf itmez

Bahâr vakti şutar müşt-i gönecada zer şâh
(G 28/15-16)

Bahâr eyyâmıdır dilden Belîgâ şahid-i mazmûn

Güzargâh-ı hayâle bilmezem anı neden çıkmaz
(G 96/13-14)

Bir şafa virmiş **bahârûn** feyzi kim bülbüllere

Perdeden râz-ı derûn 'arz itdi 'aynekvâr gül
(G 146/5-6)

Çıkdı **bahâr** seyrine bir şüh-ı mâ'ili

Evvel nazarda gönlüm anuñ oldu mâ'ili

bahâriyye: Birini övmek için yazılan ve bahar tasviriyile başlayan kaside.**bahâriyye:** -yeServ-kâmetleri seyr eyle **bahâriyyeye** gel

Tâk-i rez gibi nice birbirine itmiş kul
(G 143/9-10)

bahâsına vir: Uğruna vermek.**bahâsına vir:** -mez**Virmez** metâ'-ı nazmunı dünyâ **bahâsına**

Olmaz cihânda ehl-i suhan kâm-bîn Belîg
(G 127/11-142)

bahâ-yı cevher-i vâlâ-yı fîtnatum ol: İdrakın yüce özünün değerini biçmek.**bahâ-yı cevher-i vâlâ-yı fîtnatum ol:** -maz**Olmaz bahâ-yı cevher-i vâlâ-yı fîtnatum**

Bî'l-cümle nakd-i emti'a-i kârvân-ı 'ilm

(K 10/111-112)

bâhem: Birlikte.Şefâsâz-e ezel derd u devâ râ midehed **bâhem**

Loab-e mâr râ âher devâ ez mohrey-e mâr est
(G 242/5-6)

bahr: Deniz.Kılllet-i mâdiñ ile **bahr** ise âdem kim olur

Şad-dehenle yemmi i'ân ider âvâze-i mevç
(G 22/11-12)

bahr: -uñ

Âb-ı şâfiden alup nûş eyledükçe teşnegân

Şulanur **bahrûn** lebi imrendigünden dâ'imâ
(T 3/7-8)

bahr: -i, -dir

Keştî-i dağ ile geçer andan hayâl-i yâr

Şahrâ-yı dilde rîk-i revân **bahridir** gumûm
(G 148/7-8)

bahr-ı aşk: Aşk denizi.**bahr-ı aşk:** -u, -ñ

Sütün-ı hâme yelken gösterüp evrâkdan nâ-gâh

Belîg el-hâkık sefîneñ **bahr-ı aşkuñ** lüccine
şalmış
(G 113/11-12)

bahr-i dil-i 'arif: Arif insanların deniz gibi olan kalpleri.Degüldür cilvegâh-ı mâ-sivâ **bahr-i dil-i 'arif**

Derûnından ider her cıfeyi deryâ-yı 'Ummân red
(G 32/11-12)

bahr-i eş'âr-ı dil-ârâ: Gönle huzur veren şiirler denizi.**bahr-i eş'âr-ı dil-ârâda:** -da**Bahr-i eş'âr-ı dil-ârâda** şadefdür elfâz

Perveriş-yäfte lü'lü-yı nihândur ma'nâ
(G 1/21-22)

bahr-i fenâ: Yokluk denizi.**bahr-i fenâ:** -da

Eyvây kim bu za'f-ı bedenle habâbveş

Bahr-i fenâda âb u hevâya şayanmışuz
(G 104/13-14)

bahr-ı gam: Keder denizi.**bahr-ı gam:** -a

Ne kaş u ne ka'rında anuñ dürr ü güher var

İt'âb-ı vücüd eyleme **bahr-ı gama** talma
(G 205/5-6)

baħr-ı ħayret: Hayret denizi.**baħr-ı ħayret:-e**

Temāšā eyle kim āyīnede 'aks-i dil-āvizūñ
Ruħunda dūr gibi ħoy gördi **baħr-ı ħayrete**
talmış

(G 113/7-8)

baħr-ı ħūn: Kan denizi.**baħr-ı ħūn:-a**

Ĥabābāsā sebük-bārān-ı dāmen-çide bī-pervā
Girerse **baħr-ı ħūna** dāmen-ālūd-ı ħizāb olmaz

(G 87/13-14)

baħr-ı melāħāt: Güzellik denizi.**baħr-ı melāħāt:-de**

Bu dükkān bir şadefdür gūyiyā **baħr-ı**
melāħātde

Derūn-ı perveriřgāħıdūr ol lū' lū-yı nā-yābuñ

(T 25/13-14)

baħr-ı muħiř: Denizın çevresi.

Kulzūm-ı dāniři ħatır olamaz **baħr-ı muħiř**
Kadeħūñ ħavşala-i tengine deryā sıgımaz

(G 84/3-4)

baħr-ı nazm: Şiir denizi.

Baħr-ı nazm içre istedim ki yine
Ola ħāmī-i keşti-i cānım

(Kt 8/5-6)

Baħr-ı nazm içre mezāmīn-i laşif incüdür

Aña menşe' şadef-i pāk-i dehendür elfāz

(G 121/13-14)

baħr-ı nazm:-ı

Baħr-ı nazmı idemem kıl ile peymüde Belīg
Aşlas-ı baħrı tamām ölçemez endāze-i mevc

(G 22/17-18)

baħr-ı nīl-asā: Nīl gibi deniz.

Cemāl-i Yūsuf-ı gül-pīrehenle **baħr-ı Nīl-asā**
Ĥayāl-i yāra maźħar düşdi eşk-i çeřm-i
giryānum

(K 8/29/30)

baħr-ı pūr-telāřum: Sürekli dalgalarla çarpıřan deniz.**baħr-ı pūr-telāřum:-dur**

Bulurken tūde-i dürr-i suħanla lenger-i temkīn
Yine řab'-ı Belīg 'aşkuñla **baħr-ı pūr-**
telāřumdur

(G 58/17-18)

baħr-ı sefid: Ak deniz.**baħr-ı sefid:-e**

Baħr-ı sefidde geldi kim oldu yem-i sıyah
'Afv-ı Ĥüdāya nisbet ile böyledir günāh

(Tb 2/69-70)

baħr-ı seşer: Sabah denizi.**baħr-ı seşer:-de**

dem ki **baħr-ı seřerde** idüp telāřum-ı nūr
Pūr oldu keřti-i 'anberle řulzūm-ı kāfūr

(G 61/1-2)

baħr-ı şi'ir: Şiir denizi.**baħr-ı şi'ir:-e**

'Azametden mübarek ismūñ ise
Şıgımayor **baħr-ı şi'ire** sultānım

(Kt 8/7-8)

baħr-ı sīm-āb: Gümüş renkli deniz.

Rüz u şeb reşk-i keş-i ebr-i güher-pāřından

Baħr-ı sīm-āb gibi lerze şutar 'Ummānı

(G 219/13-14)

baħs id: Söz etmek, konuşmak.**baħs id:-er**

Kimdür benümle fenn-i ma'ānīde **baħs ider**

İřte zamāne iřte kaźā-yı girān-ı ilm

(K 10/103-104)

baħs id: Başışlamak.**baħs id:-er**

Olur elfāz-ı nāzük cilvegāh-ı ma'nī-ı rengīn

Mey-i gülgūn řafālar **baħs ider** cām-ı

muraşşa'da

(G 173/5-6)

Esb ü kabā 'aşıyye-i resm-i mülük ise

Ol şeş-süvār-ı nāz řafā **baħs ider** kula

(G 181/9-10)

baħse gel: Söz konusu edilmek.

baħse gel:-ür, -se

Derūnum cilvegāh-ı hikmet-i ma'nā olup ħālā

Müheyyāyım **gelürse baħse** Yūnānuñ Arıřtosı

(K 3/73-74)

baħs-i 'ilm it: İlimden bahsetmek.**baħs-i 'ilm it:-me, -g, -e**

Baħs-i 'ilm itmege aġāz idicek meclisde

Lāl ider nuşık ile dāniřver-i ehl-i hikemi

(K 7/31-32)

baħt: Sans, talih.

İķbāl ü **baħt** bī-mezedür 'ahd-i şeybde

Hengām-ı rüze gelse dile iřtiĥā 'abeş

(G 20/5-6)

Baħt el virürse bir gün olur dilde ber virir

Dıkdüm ħayāl-i naħl-i kadūñ gerd-i külfete

(G 188/13-14)

baħt:-ı

Ĥüdā-yı 'izz ü cell her işinde yāver olup

Güşāde ola anuñ **baħtı** tāli'ı mes'ūd

(Kt 4/7-8)

- baht:-u, -m, -da**
Teğafül-pîşe **bahtumda** gelir güş-i dil-āraya
Şadā-yı āb-şār-ı nehr-i gülşen mevc-i efgānum
(K 8/7-8)
- baht:-u, -m**
‘Ale’l-huşuş ki **bahtum** şerār-ı miñnet ile
Yağar mezār-i ‘i āmālūmi zamān-ı haşād
(K 11/86-87)
Hayālūñ āstīn-efşān iken rü’yāda bir kerre
Görürsem şā’id-i sīmīnūñi **bahtum** müsā’addür
(G 43/5-6)
- baht:-uñ**
Zeyn-i hilāl-i çarha olur Ferkadān rikāb
Tā pūşt-i nesr-i tã’ire **bahtuñ** ola süvār
(K 12/143-144)
- bahte: Burulmuş üç yaşında koc.**
Kām-ı ‘āşık **bahte** merhūn olduğım iş’ār idüp
Kūh-ken şīrīn haber virdi dehān-ı tüşeden
(G 159/11-12)
- baht-ı bī-başar: Kör talih.**
baht-ı bī-başar:-a
Belīgūñ egri iken eski rütbe-i cāhı
Kažā şavub yeñi toğrıldı **baht-ı bī-başara**
(Kt 29/1-2)
- baht-i hüdā-dād: Allah vergisi talih.**
İtse bu **baht-i Hüdā-dād** ile a’ dāya hücūm
Ana eylerdi ekālīm-i kılā’ın ihdā
(T 13/13-14)
- baht-ı kavī: Güçlü talih.**
Zevrağ-ı meyle ayāğın alıyor cānānuñ
Rüzgār üsti çıkar **baht-ı kavī** korşanuñ
(Msd 39-40)
- baht-ı menhūs: Uğursuz talih.**
baht-ı menhūs:-ı
Hüdāvendā nihāl-i sāye-i luftūnda bī-minnet
Sa’ādet buldı erbāb-ı kemālūñ **baht-ı menhūsı**
(K 3/61-62)
- baht-ı nizār-ı düşmen: Düşmanın aciz talihi.**
baht-ı nizār-ı düşmen:-ü, -ñ, -i
Ma’cūn-fürüş-ı hikmetūñ itmezdi zūr-ı dest
Baht-ı nizār-ı düşmenūñi böyle hvāb-dār
(K 2/137-138)
- baht-ı sitem-perver: Sitem besleyen talih.**
Ser-ā-pā dāğlar nakş eyleyüp **baht-ı sitem-**
perver
Ten-i zārumda beñzer üstühvānum peyker-i
nāya
(K 9/71-72)
- baht-ı siyāh: Kötü talih, kara yazı.**
baht-ı siyāh:-ı, -m
Baht-ı siyāhım oldı didār-ı yāra māñi’
Ol āfitāb-ı hüsni görürdün olsa tãli’
(G 124/1-2)
- baht-ı siyāh:-u, -m, -dan**
Cihānda ey peri bir çara günlü ‘āşık-ı zārum
Ruñūnda sebz-i hağ **baht-ı siyāhumdan** bitüp
yitdi
(G 212/7-8)
- baht-ı siyeh: Kötü talih, kara yazı.**
Ol bülbülüm ki **baht-ı siyeh** berg-i şu’leden
Eyler feşānde deste-i gül hvābgāhuma
(G 192)
- baht-ı şüm: Uğursuz talih.**
baht-ı şüm:-u, -m, -dan
Ben o bed-bahtam ki baksam şafha-i āyineye
Baht-ı şümumdan baña ‘aksimde rev-gerdān
olur
(Mf 11/1-2)
- bā-huşuş: Özellikle.**
Böyle lāyık mı Belīgūñ kala aç u ‘uryān
Bā-huşuş ola senūñ gibi veliyū’n-ni’amı
(K 7/49-50)
- bahye ol: Dikiş olmak.**
bahye ol:-ma, -dı
Bir zağma **bahye olmadı** ‘ömrüm resenleri
Mağv oldu zir-i pāyda çün tār-ı büriyā
(K 2/51-52)
- ba’id: Uzak.**
Degül **ba’id** ki mu’ciz-nümā-yı kil-k-i terūñ
Cihānda bī-ğaraž eylerse cevheri taşvīr
(K 85-86)
- bā’is ol: Sebep olmak.**
bā’is ol:-ur
Diyār-ı ğurbeti seyre naşib olur bā’is
Ki ‘azm-i bāğa ya eyvā ya sīb **olur bā’is**
(G 1/1-2)
- Diyār-ı ğurbeti seyre naşib olur bā’is
Ki ‘azm-i bāğa ya eyvā ya sīb **olur bā’is**
(G 21/1-2)
- Yaparsa zulm ile zālīm binā-yı Şeddādı
Anı ħarāba bir āh-ı ğarīb **olur bā’is**
(G 21/3-4)
- Beni şikeste-dil eyler mi bī-sebeb ol şūh
Hūdūş-i fitneye dā’im raķīb **olur bā’is**
(G 21/5-6)
- Viren revāyişi kālā-yı hüsne ‘āşıkdır
Ki iştihār-ı güle ‘andelīb **olur bā’is**
(G 21/7-8)
- Ĥarāret-i dili teskīn ider vişāl ile yār
Devā-yı renc-i sakīme tabīb **olur bā’is**
(G 21/9-10)
- Getürdi cāzibe-i mihr rakşa zerrati
Yürekde cünbişe meyl-i ħabīb **olur bā’is**
(G 21/11-12)

'Aceb mi nazm-ı Belîğ olsa cāy-gîr-i derûn
Kabûl-i tab'a nikât-i 'acîb **olur bâ'îs**
(G 21/13-14)

bâ'îs ol:-ur, -ken
Ta'bîr-i levne **bâ'îs olurken** fûrûğ-ı mâh
Pâ-mâl-i eşheb-i elemüm şimdi sāye-dâr 7
(K 12/57-58)

bâ'is-i naqş-ı hamiyyet: İtibar resmine sebep olan.
bâ'îs-i naqş-ı hamiyyet:-dür
Esîr-i fırsat olmak **bâ'îs-i naqş-ı hamiyyetdür**
Güzergâh-ı 'aduvda merd-i kâmil der-kemîn
olmaz
(G 85/3-4)

bâ'is-i nev-zemzeme-i kilk-i beyân: İfade
kaleminin yeni ezgisinin sebebi.
bâ'îs-i nev-zemzeme-i kilk-i beyân:-dur
Ahmed Âğânuñ himmeti var ola Belîğâ
Kim **bâ'îs-i nev-zemzeme-i kilk-i beyândur**
(G 56/17-18)

bak: 1. Nazar etmek.
Efsürde oldı meclis-i 'işret nigâra **bak**
Allâh 'aşkına o büte bir piyâle çak
(Tb 2/33-34)
Mir'âta **bak** da gör nice tek tırılmaz ebruvân
Oynar ikisi dâne-i hâlûñle çift ü tāk
(G 31/5-6)

Bak hañt-ı gubârîye ruhsâr-ı kenârında
Bu fende anı yazmaz hiç vech ile bir şârih
(G 26/9-10)

Virür ârâyiş-i elfâza nikât-i rengîn
Şîşe-i pür-meye **bak** ola bu ma'nâ rûşen
(G 165/11-12)

O mehûñ cünbiş-i ebrûsına **bak** kim 'ârif
Nâmede vâkıf-ı mazmûn olur ünvanından
(G 168/11-12)

Bak pîç ü táb-ı sünbül-i dūd-ı siyâhuma
Zîver-dih oldı gûşe-i taraf-ı külâhuma
(G 192/1-2)

bak:-ar
Rüy-ı mir'âte **bakar** her gelen erbâb-ı nâzar
Olmaz ayînesüz elbette dükân-ı berber
(Msd 2/35-36)

İzâfe ile **bakar** girse zer kıyâfetine
Anuñ 'ayârını elbette fark ider şarrâf
(G 128/7-8)

Nezzâre ile ben tøyamam rüy-ı nigâra
Aç gözlidür âyîne **bakar** yâra tøyınca
(G 204/9-10)

bak:-up
'Ömr-i güzerân fikr eyle cüya **bakup**
Al 'ibret eyle âb-ı revândan örnek
(R 1/3-4)

bak:-ma, -dı
Geçüp hiç **bakmadı** ârâyiş-i dünyâya rağbetle
Anuñ manzûrî mir'ât-i cemâl-i Kirdkâr olsun
(T 2/7-8)

bak:-sun
Beyt-i rengînüme **baksun** gazeliyâtumda
Seyre hvâhişger olan gülşen-i bāğ-ı İremi
(K 7/69-70)

bakşam:-sa, -m
Ben o bed-bahtam ki **bakşam** şafha-i âyîneye
Baht-ı şumumdan baña 'aksimde rev-gerdân
olur
(Mf 11/1-2)

Dâne-i hâlûñe **bakşam** nîgeh-i germünden
Beçe-i mürğ gibi sînedede dāğum cızlar
(G 57/11-12)

baksa:-sa
Bildürür herkese hâlin dil-i âyîne-siriş
Baksa mir 'âta görür kendüsünü hûb ile zîşt
(G 18/1-2)

Baksa âyîneye hengâm-ı tahayyürde nigâr
Tengdür ağızına engüşt-i muhannâ şıgmaz
(G 84/5-6)

Şıgmaz netîce mes'ele-i 'aşka kıl ü kâl
Biñ kerre **baksa** vâ'iz efendi kitâbına
(G 198/5-6)

bak:-inca
Bakinca âyîneye dir o şüh-ı gendümgün
Kemâl-i hüsn ile gördüm cihânda kendüm tek
(G 141/7-8)

bak:-ma, -sun
'Aşık odur ki mecma'-ı hûbâna **bakmasun**
Mânend-i âb pâyına her servüñ akmason
(G 163/1-2)

2. Korku.
Köpriden geç bir tarîk ile bu 'adn-'âbâda gel
Cennete girmez şırâti geçmeyen bi-havf u **bak**
(T 19/9-10)

3. Üzerinde durmak, meyl etmek, önem vermek.
Fûrûğ-ı re'y-i münîriyle 'aks-i âyîneves
Havâss-ı hamseye **bak** sāyesinde peydâdur
(K 5/37-38)

Kimde vardur dir iseñ mestî-i şahbâ-yı garaž
Söyledüp lafzına **bak** keşf ola ma'nâ-yı garaž
(G 117/1-2)

baḳup:-up

Rindān **baḳup** bu kārghāhuñ inḳılābına
İtmiş kıyās bāde-i nābuñ ḥabābına
(Tb 2/63-64)

Rindān **baḳup** bu kārgehūñ inḳılābına
İtmiş kıyās bāde-i nābuñ ḥabābına
(G 198/1-2)

Baḳup ḥakāyık-ı şun'-ı Hüdāyī seyr itsün
Kimūñ ki var ise bir māh-peyker āyinesi
(G 227/7-8)

baḳ:-maz

Bu tıregāha **baḳmaz** idüm sāḡar olmasa
Gül-cām-kāh-ı meclisi pür-tāb-ı cān-fezā
(K 2/41-42)

Baḳmaz sitāre ḥāl-i dil-i zāruma Belīg
Bilmem gözine mīl mi çekdi şihāb-ı surḥ
(G 29/11-12)

Ey nev-ḳabā-yı şüret-i kālā-perest olan
Ādemde aḳl-ı rāsīḥe **baḳmaz** kıyāfete
(G 188/9-10)

baḳ:-ma

Baḳma dehr-i bī-şebātuñ menzil ü me' vāsına
Gird-bād-ı tız-revden ḥayme ḳor şahrāsına
(G 177/1-2)

4. Dikkat etmek.

Sū'-i 'amelde **baḳ** bu mükāfata kim Belīg
Başur 'illetiyle cihān saña teng olur
(Kt 45/1-2)

Sākī-i dehr kimseye virmez şarāb-ı sāf
Baḳ 'ibret al çemende nüh-i cām-ı lāleden
(G 158/11-12)

Hele dikkatle **baḳ** āyīne-i ruḥsār-ı cānāna
Kī 'aks-i merdüm-i çeşmümdür anda noḳta-i
ḥālī
(G 209/5-6)

5. İtibar etmek, ilgilenmek, değer vermek.**baḳ:-maz**

Eyvāy naḳd-i eşke revāyic yok ol taḳīb
'Uşşāk-ı ḥaste-ḥātıra **baḳmaz** şevābına
(G 198/14-15)

bākī: Ebedī, sonsuz.**bākī:-dür**

Suḥan-şināsī-i 'ālem benümle **bākīdür**
Na'am suḥanda budur ḡayrı ba'd-ezin lādur
(K 5/75-76)

bākī: 16. yy'da yaşanmış meşhur Divan Sairi.

Bākī vü Nef'î vü Sābit Nābī
Suḥana virdiler āb u tābī
(Kt 44/1-2)

Şöyle tursun hele **Bākī** bu şanāyī 'de Belīg
Ser-fürü eyleyemem Nābī-i ḥuş-lehçeye ben
(G 165/13-14)

bākī mi ḳalur kimse bu dūnyāda: Ne denli güçlü,
ne denli varlıklı olursan ol, günü geldiğinde
ölecek, bu dūnyadan çekip gideceksin. Bunun
için ölümü düşün ve dūnyaya çok bağlanma.

Bākī mi ḳalur kimse bu dūnyāda Belīgā
Medfen olıcaḳ ḥāk-i Medīne Şeh-i dīne
(G 197/13-14)

bakıl: 1. Görülmek, incelemek.**bakıl:-sa**

Baḳılsa dīde-i im'ān ile mir'āt-i inşāfa
Benüm şimdi cihānuñ rüh-ı tūḫ-ı suḥan-gūşı
(K 3/69-70)

Baḳılsa levḥ-i ṭavāmīr-i nazm-ı eslāfa
Bu şī'r ḥātīmede ketb olunmuş imzādur
(K 5/79-80)

Çekilmiş ḥalka ḥalka riştelere emvāc-ı cevherden
Baḳılsa 'aks-ı yāre 'arşagāh-ı dāmdur mir'āt
(G 13/5-6)

bakıl:-sa

Ṭabaḳçe-i ni'am-ı mün'imān olur ma'lüm
Baḳılsa kāse-i gird-āba saḥn-ı deryāda
(G 195/5-6)

Baḳılsa rütbe-i nazm-ı Belīge iki şāhiddir
Kī Ḥattāt-ı ezel çeşm üzre yazmış beyt-i ebrūyı
(G 210/11-12)

Cihana mālīk olur ḳalb-i sāfa mālīk olan
Budur **baḳılsa** ḥakīḳat Sikender āyinesi
(G 227/5-6)

bakıl: Bakma işi yapılmak, nazar edilmek.**bakıl:-sa**

Baḳılsa meclis-i 'işretde mevc-i mey görünür
Keşīde-gerden-i şāfī gülü-yı mīnādur
(K 5/13-14)

O şīr-i ma'reke-ārā ki rüh-ı a'dāya

Baḳılsa nev-eşer-i ḥançeri hüveydādur
(K 5/29-30)

bakılacak ol: Bakmak.**bakılacak ol:-ma, -dı**

Bir zaḥma **bakılacak olmadı** 'ömrüm resenleri
Maḥv oldı zīr-i pāyında çün tār-ı buriyā
(K 2/93-94)

bākīvā: Ey Bākī.

Bākīvā cum'a namāzın ḳılda gel mey-ḥāneye
Ḥürmetin añla ṭahāretle yapış peymāneye
(Mf 31/1-2)

bāl: Kol.

İki **bāl** açmış der-i vālāsı şahib-i beyt için
Her şeh̄er dergāh-ı Hākka ref' ider dest-i du'ā
(T 1/41-42)

İki **bāl** açmış der-i bālāsı şahib-beyt için
Her şeh̄er dergāha güyā ref' ider dest-i du'ā
(T 29/5-6)

İki **bāl** açmış der-i vālāsı şahib-beyt için
Dest-i da'vettür ki isticlāb ider ecr-i cezil
(T 30/3-4)

bāl:-i, -n
Der-i vālāsı şeh̄erlerde iki **bālin** açup
Şahib-i beyte hūlūşāne ider hayr du'ā
(T 21/33-34)

bāl:-i, -n, -t
'Ukkāb-ı zulm **bālinı** açdı o rütbe kim
Dünyāyı tutdı sāye-i menhūsi tūl u 'arz
(G 116/3-4)

2. Kanat
Hūn-ı dilden ser-te-ser ālūde rengin bülbülüm
Bāl gül per gül beden gül pençe gül minkār gül
(G 146/13-14)

Pervāza **bāl** açup müjeden zāğ-ı çeşmüme
Şahrā-yı intizāra peristū gibi akar
(G 234/7-8)

bāl id: Kanat etmek.

bāl id:-er
İder hūmā-yı şeh̄er sāyesinde zerrin **bāl**
O mihr-i hūsnün 'aceb ṭālī'i huceste olur
(G 232/7-8)

bāl ü per: 1. Cebrail.

Cezbe-i envār-ı aşkuñla bulursa **bāl ü per**
Cilvegāh-ı Sidredür mahsūd olur me'vā-yı rūh
(G 27/21-22)

2. Kol kanat.
İder elbette hüner şā'iri bālā-pervāz
Bāl u per mışra'-ı ber-cesteye ma'nādandur
(G 74/7-8)

Tezerv-i hattı ruhsārında yāruñ **bāl ü per** şalmış
O kebk-i hoş-hıramuñ şāh-bāz-ı hūsnī kartalmış
(G 113/1-2)

bāl u per:-i, -n
Vaqt-i nighde **bāl u perin** eyleyüp niķāb
Reng-i peride 'āriz-ı ismet-penāhuma
(G 192/23-24)

bāl u per-i āteşin: Ateşli kanatlar.
Pervāne gibi **bāl u per-i** āteşin ile
Cevvāle ol da şem'-i dil-ārāya dā'ir ol
(G 142/11-12)

bālā: Yukarı.

Felek **bālā** tutar ehl-i hünerden pūç-mağzānı
Mūzahref bir iki müsveddesi var minder altında
(G 190/11-12)

İstid'ā meṭleb-e delet bī-çoğan sebok hized
Tohidedesti be **bālā** mikoned kef-e terāzū rā
(G 243/3-4)

bālā:-da
Tā kim bu heft künbed-i devvār-ı nīlgūn
Bālāda devr ide nitekim beyza-i Hūmā
(K 2/195-196)

Meyyāl-i hāk-i zillet olur puḥtegān-ı 'aşk
Bālāda kalsa mīve eger nā-residedür
(G 44/5-6)

Takarrüb-i dehen-i yār ümīdi ile Belīğ
Ġazelde maḥlaşumuz cilve kıldı **bālāda**
(G 195/15-16)

bālā:-y, -a
Senüñle vezn idüp a'lā tutarsa māhı ğam
çekmem
Bu dehrüñ nākışı **bālāya** ref' eyler terāzūsu
(K 3/7-8)

Çıkup fevvāreden pūr-tāb ider **bālāya** şir-i āb
Meger kim gönli aqdı ṭāğ-ı pūr-zibāsına anuñ
(T 25/9-10)

Zencir-i āteşin ile şu'bān-ı zūlfūñı
Bālāya çekse mevce-i reng-i peridesi
(G 213/7-8)

bālā:-sı, -n, -a
Cilve-i şevk-i nesim-i yārdan cūş eyleyüp
Çıkdı servüñ seyl-i mevc-i büy-ı gül **bālāsına**
(G 177/5-6)

bālā-nişin-i bezm-i tarab-hāne-i çemen: Yeşil,
çoşkulu meclisin üst tarafında oturanlar.
Düşmiş ayağına yine bir serv-kāmetüñ
Bālā-nişin-i bezm-i tarab-hāne-i çemen
(G 164/9-10)

bālā-nişin-i tahtgeh-i kudsiyān-ı 'ilm: İlim
meleklerinin tahtın üst tarafında oturması.
Hvān-ı simāt-ı dānişinüñ kāse-līsidür
Bālā-nişin-i tahtgeh-i kudsiyān-ı 'ilm
(K 10/37-38)

bālā-pervāz: Kendini olduğundan yüksek
makamda gösterip gururlanan.
İder elbette hüner şā'iri **bālā-pervāz**
Bāl u per mışra'-ı ber-cesteye ma'nādandur
(G 74/7-8)

bälāya çık: Yukarıya çıkmak.

bälāya çık:-ar

Pestden lā-büd **çıkār bälāya** mürğ-i bāl-zen
Vāşıl-ı maķşūd olur her kimse iş himmetdedür
(G 64/3-4)

bälā-yı heft-şarem: Yedi uzun kubbe.

bälā-yı heft-şarem:-e

Bälā-yı heft-şarime pertev-feşān iken
Kāndil-i necm-i bāhtumı çarḥ itdi bī-zīyā
(K 2/63-64)

bälā-yı naḥl-i mevki'-i kesb-i hevā: İstekle çalışıp kazanılan mevkinin uzun fidanı.

Bälā-yı naḥl-i mevki'-i kesb-i hevā ise

Ey ğonca başum üzre yerüñ yok mıdur senüñ
(G 138/11-12)

bälā-yı naḥl-i tārik-i túbā: Túbā'nın karanlık fidanının yüceliği.

bälā-yı naḥl-i tārik-i túbā:-da

Mürğ-i hü mā-yı rūḥı bu gülşenden eyledi
Bälā-yı naḥl-i tārik-i túbāda āşiyān
(Tb 53-54)

bälā-yı şem'-i dil: Uzun gönül mumu.

bälā-yı şem'-i dil:-de

Döner **bälā-yı şem'-i dilde** bir fānūs-ı gül-ğūna
Ḥarir-i tār-ı mevc-i şeh-per-i pervāz-ı Kuddūsī
(K 3/25-26)

bälā-yı ser: Başın üstü.

bälā-yı ser:-de

Tāc-ı fenāyı istemezem Kays-ı 'ālemüm
Bälā-yı serde bülbul-i 'āşkuñ yuvası var
(T 1/19-20)

bāl-i hü mā: Hü mā'nın kanadı.

bāl-i hü mā:-y, -a

İtmez revān-ı 'āşıkı tül-i emel esir
Bāl-i Hü māya pıçış mevc-i hevā 'abeş
(G 20/7-8)

bāl-i hü mā-yı sa'adet: Talihi iyi Hü mā'nın kanadı.

bāl-i hü mā-yı sa'adet:-i

Ol 'āşıkım ki **bāl-i Hü mā-yı sa'adeti**
Pıçide eyledüm ser-i tār-ı nigāhıma
(G 192/3-4)

bāl-i semender: Ateşte yaşadığına inanılan hayali kuşun kanadı.

Bāl-i semender olsa eger perdehā-yı ğüş

Eyler ğüdāḥte anı bir āteşin şadā
(K 2/45-46)

bāliš-i kec-tekye-dādesi: Carpık vaslanmış verginin altını.

bāliš-i kec-tekye-dāde:-si

Olmış kemāl-i naḥvet ile çeşm-i mestinüñ
Müjgān yanında bāliš-i kec-tekye-dādesi
(G 226/7-8)

bāliš-i zer-düz: Sırmalı yastık.

bāliš-i zer-düz:-a

Şemşir-i tiz-ser gibi çeşmüm dü-nim ider
İtsem eger ki **bāliš-i zer-düza** ittikā
(K 2/69-70)

bām: Gökyüzü.

bām:-i, -n, -a

Bāmına kim 'uruc iderse siler
Kelef-i rüy-ı mäh-ı tábānı
(T 4/23-24)

bām-ı vālā: Yüce dünya.

bām-ı vālā:-si, -n, -a

Zürdan rişte-i pervāzı olur mevce-i ğün
Bām-ı vālāsına dek mürğ-i kıyās itse şu 'ud
(T 10/9-10)

Bām-ı vālāsına yetişmez anuñ

Çarḥa olsa reside nāvek-i āḥ
(T 12/19-20)

2. Yüce kubbe

bām-ı vālā:-si, -n, -i

Bām-ı vālāsına hergiz olamaz dest-resān
Süllem-i pāy-ı kıyās olsa eger mevc-i havā
(T 21/29-30)

baña: "Ben" zamir-i şahsisinin mef'ülün ileyh suretidir. Telâffuz edildiği gibi "" tarzında vazanlar da vardır.

Cām-ı pür eyleyüp **baña** şun i tizārı қо
Āb-ı ḥayāt olmasa cān beslemez bu şu
(Tb 2/73-74)

Çākī-i zaḥm-ı dil-i zārını dirmiş dikmem
Alamaz **baña** o ḥayyāt ne virdi bilmem
(Mf 3/1-2)

Fermān olınan aķçeden oldı **baña** ḥaşıl
Altun yirine dāğ-ı dil aķçe yirine eşķ
(Kt 6/3-4)

Benüm o pādīşāh-ı milket-i şuḥan ki **baña**
Muḥāldür k'ola āyine-i kâderde nazir
(K 6/167-168)

Naķş idüp levḥ-i dil-i pāküme dağ-ı elemi
Baña eş'arı unutturdı sipihrüñ sitemi
(K 7/1-2)

Ṭalib-i meblağ-ı ma'hüd ile varsam yanına
Naķş-ı dīvār gibi yok **baña** lā vü ne'amı
(K 7/13-14)

Baña itdüklerini itmedi Yaḥyāya Yehüd
İçdiler göz göre cādü gibi cismümde demi
(K 7/15-16)

Şuḥana dāniş ü ğüşişle virilmez revnaķ
Baña bu luṭf-ı şuḥan oldı Ḥudānuñ keremi
(K 7/73-74)

Harām olsun **baña** rāh-ı talebde da'vī-i merdī
Muht-i merkez-i rüy-ı zemīn olmazsa cevānūm
(K 8/37-38)

Hudāvendā nigāh-ı iltifāt-ı 'ayn-ı luftūndan
Baña besdür bu kim ma'mūr ola her beyt-i
vīrānum
(K 8/49-50)

Baña reşk itdi bülbül cezbe-fermā-yı
cünūnumdan
Ki mevc-i büy-ı gül rīg-i revāndur rüy-ı şahrāya
(K 9/23-24)

Baña āhı ile āteş-nümā-yı tiziş-i qahrı
Olur mānend-i zībāk lerze-efgen mevc-i hārāya
(K 9/51-52)

Ben o bed-bahtam ki bakşam şafha-i āyīneye
Baht-ı şūmumdan **baña** 'aksimde rev-gerdān
olur
(Mf 11/1-2)

Kıl **baña** şefā'at meded ey fahr-i Resül
Dergāh-ı Hūdāya bugünehle gidicek
(R 11/1-2)

Safha gülşen iki mışra' serv-i dil-cüdur **baña**
Mışra'muñ beyti güyā bir akarsudur baña
(R 22/1-2)

Safha gülşen iki mışra' serv-i dil-cüdur **baña**
Mışra'muñ beyti güyā bir akarsudur baña
(R 22/1-2)

Noқта-i hāl-i zib-i ruḥ ma'na-yı rengin nūr-ı
çeşm
İki mışra'la güzel bir beyt-i ebrüdur **baña**
(R 22/3-4)

Ferīdüm mā'rifetde gerçi hāsīd ḥaşm-ı cāhiddür
Bu da'vāya muṭābık iki mışra' **baña** şahiddür
(G 43/1-2)

Çekīde eyledi pinyāli ḡamzesinden kān
O zulm-i pīşe **baña** kıldı el-āmān āmān
(Mf 44/1-2)

Ḥayāl-i kadd-i mevzūnuñla āhum naḥl-i ser-
keşdür
Baña gülşende sensüz mevc-i bū zencir-i
āteşdür
(G 48/1-2)

Nice zāhid **baña** hem-rāh ola seyr-i sülükumda
Benüm bār-ı dilüm ārāyiş-i düş-ı tevekküldür
(G 78/11-12)

Destümden alduñ ol güheri virdüñ āhere
Ey çarḥ-ı sifle **baña** bu rütbe ḡadir nedir
(G 79/11-12)

Yanumdan geçme sür'atle gel 'ömrüm
Baña rahm eyle pīr oldum cevānsuz
(G 92/15-16)

Firākuñla çemende farkı yokdur bezm ile
rezmüñ
Baña her şāḥ-ı pūr-gül tīg-i āteş-tābdur sensüz
(G 101/3-4)

'Arz ider ḡayrıya muṭrıb neye mālīk ise hep
Baña mişkalle şatar nāzı geçürmez kırāt
(G 118/11-12)

Ne güzel söylemiş ebnā-yı zamāna şā'ir
Baña bir beyt-i zebān-zed yitişür ḡayr-ı ḡalef
(G 30/3-4)

Çeşm-i pūr-hün ile bu cāy-ı meşakkatde Belīg
Tütüyā oldı **baña** ḡāk-i reh-i İslāmbül
(G 143/17-18)

Sākiden alup destine dil-ber **baña** şundi
Şāyed ki leb-i la'line peymāne ṭoḡındı
(G 221/1-2)

Pistānuña güldür didiler **baña** bu şekdür
Açılma da görsem anı ben de ne çiçekdür
(G 236/1-2)

Pistānuña güldür didiler **baña** bu şekdür
Açılma da görsem anı ben de ne çiçekdür
(G 236/1-2)

bang-i derā: Can sesi.

Kārvān-ı rāh-ı ḡüsnuñ şāhidur ol meh āña
Kim şadā-yı ḡande-i Yūsuf olur bāng-i derā
(T 28/19-20)

bang-i nakūs: Çan sesi.

Ḳapılır bāṭıl olan sözlere şeyḡ-i sālūs
Ḥoş gelür berhemenuñ ḡüşına **bang-i nakūs**
(G 107/1-2)

bang-i nakūs: Can sesi.

bang-i nakūs:-ı
Ḥayālāt-ı bütān ārāyiş-i büt-ḡāne-i dildür
Olaldan cünbiş-i cāngāh-ı 'āşık **bang-i nakūsı**
(K 3/29-30)

Şadā-yı berḡ-i qahrı cüş idince kulle-i deyrüñ
'Aceb mi nīm-i rehden 'avdet itse **bang-i**
nakūsı
(K 3/57-58)

bang-i şikest-i reng: Hilenin kırılışının sesi.

O gülşende ḡönül ümmid-i hvāb-ı rāḡat eyler
kim
Olur **bang-i şikest-i reng** ile hvāb-ı girān ifnā
(G 6/3-4)

bāng-i ſikeſt-i reng ol: Aldatmanın kırık sesi olmuſtur.

bāng-i ſikeſt-i reng ol:-uptur

Bu gülzār-ı fenādan irtihāl-i hayl-i ezhārı

Bilür bāng-i ſikeſt-i reng olupdur bülbül-i cānum

(K 8/11-12)

bānī-i evvān: Sarayı bina eden.

Teſnedür aña naẓar zīrā tīlā-yı taqına

Bānī-i evvān kim altun ſuyın itmiş sebīl

(T 30/5-6)

bānī-i kaſr ol: Saray bina etmek.

bānī-i kaſr ol:-ma, -sun

Olmasun bād-ı fenā sāha-i kaſra reh-yāb

Bānī-i kaſr ola gülzār-ı sa'ādetle hūlūd

(T 10/13-14)

bānī-i kaſr: Sarayı inşa eden.

bānī-i kaſr:-a

'İzz ü ikbāl ile Hāllāk-ı cihān

Bānī-i kaſra vire 'ömr-i tavīl

(T 20/29-30)

bānī-i kaſr-ı zer-endūd-ı laṭīf: Güzel, altınla kaplanmış sarayı bina eden.

Bānī-i kaſr-ı zer-endūd-ı laṭīf

Hāke altun suyını itdi sebīl

(T 20/25-26)

bānī-i tekve: Tekkeyi kuran.

Bānī-i tekve kām-yāb olsun

Anı hıfz eyleye ḥaṭādan Allāh

(T 12/21-22)

bānī-i vālā-himmet: Yüce yardımla bina eden.

bānī-i vālā-himmet:-iñ

'Ömrini eفزün idüp **bānī-i vālā-himmetüñ**

Hānedānuñ dā'imā ma'mūr ide **Bārī** Hūdā

(T 1/43-44)

bār: Meyve.

Bī-berg ü **bār** mezra'-ı dehrem ki dāneme

Eyler ḥurūſ-ı cünbiſ-i dil kār-ı āsiyā

(G 2/5-6)

bār:-ı

Metā'-ı zīver-i dūnyāyı terk ider pīrān

Hazān irince hemān berg ü **bārı** silker ſāḫ

(G 28/17-18)

2. Kere.

Tüylerim ürperür ol hāleti görsem her **bār**

Böyle cünbiſle olur kōrkarum āḫir der-kār

(Msd 2/15-16)

3. Vakit.

Böyle merdāne-reviſ zenne kesimle her **bār**

Lorta gel dā'ire-i ehl-i dile çizme kenār

(Msd 5/9-10)

4. Ağrılık.

Añı sīr-āb eylesem mīzāb-ı hāmemden Belīg

ſaḥada taſvīr olan gülbün virür her **bār** gül

(G 146/17-18)

bār:-ı

ſa'īri ſi'rden fark itmeyüp 'ālemde ez-cümle

Çekilmez ſıklet-i lāf-ı ſuḥanla ḥāsidüñ **bārı**

(K 4/61-62)

bār:-dur

Hāvāssa āb u tābı nūkhet-i rūyuñ virür yoḥsa

ſemīm-i büy-ı gül dūſ-ı dimāga **bārdur** sensüz

(G 102/13-14)

bār ol: Yük olmak.

bār ol:-maz

Naẓm-ı selīsüm **olmaz** efendi zebāne **bār**

Mānend-i hām mīve ṭurur mı gülüya ſu

(G 170/17-18)

bār ol:-ur

Teng-i vaſlı yanılıp çözme çıkar hicrānı

Bār olur ḥāṭıra kim ſoñra ſeritler anı

(M 4/25-26)

bārān: Yağmur.

Her berg-i giyeh teſneliginden yanayor

Raḥmet kaḫusun luṭf ile aç **bārān** vir

(R 16)

bārān-ı seyl-i ebr: Bulut selinin yağmuru.

bārān-ı seyl-i ebr:

Bārān-ı seyl-i ebr degüldür revān olan

Yād eyledükçe ol demi eyler felek бүкә

(K 2/131-132)

bārgē: İzinle girilecek ver.

bārgēh:-de

Belīg ol **bārgēhde** himmet-i pīrāna muḥtācuz

Vesīle olmadukça bir kibāra intisāb olmaz

(G 87/15-16)

bārī: Varlıklara biçim verip şekillendiren ve onları mükemmel bir surette yaratan Allah (c.c.).

'Ömrini eفزün idüp **bānī-i vālā-himmetüñ**

Hānedānuñ dā'imā ma'mūr ide **Bārī** Hūdā

(T 1/43-44)

Hemīſe ḥurrem olsun cilvegah-ı ſadr-ı devletde

Vücūd-ı pākini ekrārdan hıfz eyleye **Bārī**

(K 4/69-70)

Ey **bārī** Hūdā derdimize dermān vir

Efsürde olan cism-i za'īfe cān vir

(R 16/1-2)

Bed-nigāh-ı çeſm-i a'dādan anı maḥfūz idüp

Ṭül-ı 'ömr ile mu'ammer eylesün **Bārī** Hūdā

(T 28/35-36)

bārī: Bari, hiç olmazsa.

Luṭf idüp ol gülbün-i gülşen-serây-ı 'ismetle
Cennet-i Firdevs ihsân eyleye **bārī** Hüdâ
(T 5/7-8)

bārī:

Ey nakd-i eşk **bārī** sen imdâda gel yetiş
Şimdi Belîğ ğam-zedenüñ ħarc-ı râhı var
(Kt 34/3-4)

Olmaz mı **bārī** ruşşat-ı gül-büse-çîn-i leb
Gelmiş nevâl-i luṭfıñ bekler dehende cân
(G 156/9-10)

Belîğâ ħak-rüb-ı meclis-i rindân olup evvel
Söz añlar **bārī** yârân ola âdem şâ'ir olmazsa
(G 199/13-14)

Sitemle ğamze-i cânâne geçdi cânumuza
Sen ey ħadeng-i müje **bārī** girme kânumuza
(G 208/1-2)

Olanlar ğubta-fermâ mîve-çîn-i vaşl-ı cânâna
O naḥl-i bār-bendi zib-i âġuş eylesün **bārī**
(G 217/11-12)

bār-ı dil: Gönül yükü, keder.

bār-ı dil:-ü, -m
Nice zâhid baña hem-râh ola seyr-i sülükumda
Benüm **bār-ı dilüm** ârâyiş-i dūş-ı tevekküldür
(G 78/11-12)

bār-ı ğam: Dert yükü.

bār-ı ğam:-a
Fikr-i emvâl ile **bār-ı ğama** hammâl olduñ
Senüñ ey ħvâce cezâ-yı 'amelüñdür çek'a git
(G 17/7-8)

bār-ı ğam:-dan
Tehîdür **bār-ı ğamdan** bezmde pür-bâdedür
mînâ
Mişâl-i serv seng-i ta'ndan âzâdedür mînâ
(G 5/1-2)

bār-ı ğamı çek: Eziyet, sıkıntı çekmek.

bār-ı ğamı çek:-ecek
Bu ħumq-ı ħumârîyi қо dünyâda Belîğ
Bār-ı ğamı hep sen mi bulunduñ **çekecek**
(R 8/3-4)

bār-ı girân: Ağır yük.

bār-ı girân:-dur
Anı taḥmîl ider elbette kaṭar-ı suḥana
Ĥâṭır-ı nâzüküme **bār-ı girândur** ma'nâ
(G 1/17-18)

Ol rûḥ-ı revânı görelî dîde-i Meryem
'İsâ daḥî âġüşına bir **bār-ı girândur**
(G 56/11-12)

bār-ı girân-ı qahr: Kahrın ağır yükü.
Berq-i sitemle dâmen-ı eflâke şu'le-zen
Bār-ı girân-ı qahr degildür bilüm büken
(T 1/7-8)

bār-ı girân-ı zulm: Eziyet ağırlığı.
Olmaz cihânda zelzele her-dem teḥi yire
Bār-ı girân-ı zulm ile lertzân olur bu arz
(G 116/5-6)

bār-ı günâh: Günahın ağırlığı.
bār-ı günâh:-uñ
Şıqlet itmek hele ehl-i dile düşmez aşlâ
Tevbe kıl **bār-ı günâhuñ** gele mîzâna eḥaf
(G 130/11-12)

bār-ı ḥâṭır: Gönül sıkıntısı.
bār-ı ḥâṭır:-dur
Hemişe **bār-ı ḥâṭırdur** naşibi râst-reftârüñ
Zebânından degil mi çekdiği biḥüde kañtârüñ
(Mf 41/1-2)

bār-ı imtinân: Minnet yükü.
Mezâk-ı rind-i 'âlî-himmeti ey ħvâce benden şor
Çeker her zaḥmeti 'âlemde ammâ **bār-ı imtinân**
çekmez
(G 91/7-8)

bār-ı mezzâ-ı dehr: Dünya arazisinin yükü.
bār-ı mezzâ-ı dehr:-ü, -m
Bî-berg ü **bār-ı mezzâ-ı dehrüm** ki dâneme
Eyler ħurüş-ı cünbiş-i dil kâr-ı âsiyâ
(K 2/65-66)

bār-ı miḥnet: Keder yükü.
bār-ı miḥnet:-i
Ṭâk oldu ṭakaṭüm çekemem **bār-ı miḥneti**
Gönder ilâhî bendeñe bir ehl-i himmeti
(Tb 2/49-50)

bār-ı nigâh-ı 'aşık: Aşığın bakış yükü.
bār-ı nigâh-ı 'aşık:-dan
Nihâl-i kâmeti **bār-ı nigâh-ı 'aşıqdan**
Ḥıram-ı nâz idemez sâḥa-i çemende dilir
(K 6/7-8)

bār-ı nîk: İyi yük.
'İmâdi 'âlem-i rüyâda gördüm zevk-yâb
Yesârîye bu fenn-i ḥaṭda olan luṭfi **bār-ı nîk**
oldım
(Kt 18/1-2)

bār-ı niżâm: Düzenli yük.
Bulınca ḥaṭṭ-ı sebz ü ḥâl-i nîli bâġ-ı cennetde
O naḥl-i nâz-perver dūşına **bār-ı niżâm** almaz
(G 88/11-12)

bār-ı püşiş: Örtünün yükü.
bār-ı püşiş:-le
Bār-ı püşişle ḥam itmez kâdini rûḥâniyân
Gird-bâd-ı dem yeter pîrâhen-i bâlâ-yı rûḥ
(G 27/11-12)

bār-ı zīb-i efser-i zerrîn: Süslü altın tacının yükü.

Cihanda derd-i serdür **bār-ı zīb-i efser-i zerrîn**
Cünün erbâbına şahrâda besdür şeb-küleğ
kevkeb

(G 11/9-10)

bârik it: 1. Parlamak.**bârik it:-di**

Nezâket riştesin ol rütbe **bârik itdi** tab' uñ kim
Yanında çenber-i çarğ oldı çeşm-i süzen-i İsâ

(G 6/7-8)

2. İnceltmek.**bârik it:-di**

Nezâket riştesin ol rütbe **bârik itdi** tab' uñ kim
Yanında çenber-i çarğ oldı çeşm-i süzen-i İsâ

(G 229/3-4)

barmağ: Parmak; insanda ve bazı hayvanlarda ellerin ve avakların son bölümünü oluşturan, boğumlu, oynak, uzunca organların her biri.**barmağ:-u, -m, -dan**

Barmağumdan cism-i 'uryânım girândur
korkarım

Satğ-ı ğabradan adın geçer kîrbâsdan süzen gibi

(G 239/3-4)

barmaq: Parmak; insanda ve bazı hayvanlarda ellerin ve ayakların son bölümünü oluşturan, boğumlu, oynak, uzunca organların her biri.

Yaşmaz kâfirün destinde İslâma münâsibdür
Kef-i Hâyarda **barmaq** kaldırup olmış
müselmân tiğ

(G 126/3-4)

bârut: Ateşli silahla bir merminin atılmasına veya herhangi bir aracın fırlatılmasına varavan, patlayıcı madde.**bârut:-ı, -n, -ı**

Şadme-i kahrı göz açdırmaya bed-bîn olana
Tüfiyâ eyleye **bârutını** çeşm-i a' dâ

(T 13/37-38)

baş: 1. Kişinin kendi şahsı, zâtı.**başum:-u, -m, -a**

Sevdâ-yı nazm-ı hâk-i Sitâbulda cüş idüp
Oldı Belîğ **başuma** püsküllü bir belâ

(G 2/11-12)

bâş:-a

Ğazel yapup şu'arâ-yı zamânenün kârı
Hülâşa **bâşa** 'ameldür mişâl-i şan'at-ı kâf

(G 128/5-6)

baş:-u, -m, -da

O fitne ger beni Mecnûn iderse Leylâdur
Başumda silsile-i kayd-ı zülfi sevdâdur

(K 5/1-2)

2. Kafa, ser.

Germ olup itdi 'arağ-çînini kesdi anı der
Baş açık 'âşık-ı dîvâneye döndi o püser

(Msd 2/41-42)

bâş:-ı

Bu kadar kimseye kuyruk mı şalur ol nevres
Yâ çözişün yâ **bâşı** kaydını görsün herkes

(Msd/9-10)

Bu mağtelgehde ekşer 'âşıkın **baş**ı gider ammâ
Serinde âh-ı âteşnâkden bir âl fes gitmez

(G 94/13-14)

baş:-ı, -n, -da

Dostuñ hemişe âdeme luğfi mezîd olur
Ni' met **başında** müftene herkes şehîd olur

(Tb 2/103-104)

İstikâmetde kadd-i dil-dâra nâvek diñse pes
Güiyâ bir la'l-i peykândır **başında** sivri fes

(Mf 19/1-2)

Âteş yanar **başında** ğam-ı rûzgâr ile
Lâyık tökerse gözyaşını dâne dâne şem'

(G 122/5-6)

7. başına:-ı, -n, -a

Çapılma câzibe-i hüsni ser-tırâşa Belîğ
Kıyâmeti kopardır **başına** o şeh-r-âşüb

(G 12/13-14)

Rind-i ser-gerdâna şanmañ kim felek efser virür
Şu'le-i cevvaleden **başına** bir çenber virür

(G 63/1-2)

Hülâşa çâre görün şâne zülfine tolaşur
'Azîm **başına** kayd oldı ol bütün mûlar

(G 83/7-8)

Yaşur gül gibi yâr **başına** sünbül perçem
İtsün etrâfına âvize-i püskül perçem

(G 154/1-2)

Görüp şâl-i zümürüd fâmî 'âşık ol beyâz fesde
Başına bir beyâz gül-ğoncasi taşmış şanur anı

(G 218/5-6)

baş:-dan

Elüne şâne alup **başdan** arağ-çîni çıkar
Diyeler Rûm u 'Acem âh o kâkül perçem

(G 154/9-10)

baş:-ı, -m, -la

Ser-i zülfin kesicek mâşîta şandım ki Belîğ
Anı birden bire **başım**la ber-â-ber kesdi

(G 225/11-12)

3. İlk günü bağlamında.**baş:-ı, -n, -da**

Nice dert üstüne zevk itmesün kim hafta **başında**
Şafâdır pîr-i 'aşka ola tâze berber altında

(Mf 28/1-2)

4. Can, vücut.**baş:-i, -n, -i**Râh-ı suhanda **başını** itdi fidâ kalem
Şıdķ u hulüş var ise ehl-i hünerdedür

(G 39/5-6)

5. Ön.**baş:-i, -n, -da**Tiryākī kül kedisi gibi hayli pis olur
Āteş **başında** üsti başı dā'im is olur

(G 49/1-2)

Kime bir serv-kāmet sāye-endāz olsa 'ālemde
Ġam u ekdārdan āzādedür **başında** devlet var

(G 68/11-12)

baş:-i, -m, -aNihāl-i sāye-i kaddüñdür ancak **başına** devlet
Serümde sāye-i bāl-i Hümā miñşārdur sensüz

(G 102/17-18)

başla: Girişmek.**başla:-la**Belīgā **başla** hengām-ı du'ādur germ olup zīrā
Du'ā itmekdür ihlās ile ehl-i dānişüñ kārı

(K 4/67-68)

baş: Kiplamak.**baş:-du, -ñ**Dāne-i hālını **başduñ** o büt-i 'işve-gerüñ
Oñma ey haṭṭ-ı siyeh bāğ-ı cihānda bitme

(R 24/3-4)

baş:-dıSebz-i haṭ **başdı** ruh-ı yāri bulınsa ne 'aceb
Bāğıñuñ sebze-yi bigānesini kim yolmaz

(G 93/3-4)

Cihānı **başdı** şitā zīr-i yahda kaldı zemīn

Gören şanur anı başdurmadur ki tuzlandı

(G 215/5-6)

baş:-arBu zülf ü haṭ elbette **başar** gülşen-i rüyuñ
Gör anda kaçāyı ne kadar sebzeler ekmiş

(G 108/7-8)

Kökün kaçız haṭṭ-ı sebzın riyāz-ı hüsñünden

Başar bu bağı o sebze Hüdā-yı nā-bitdür

(Mf 53/1-2)

baş:-mca**Başmca** sebze-i haṭṭ bāğ-ı hüsñ-i cānānı
Bozıldı lāle-i ruhsārı lankurızlanmak

(G 215/9-10)

baş:-mış

Gülzār-ı hüsne haṭṭ gelicek olduk āşinā

Başmış ne çāre sebze-i bigāne bāğını

(G 220/11-12)

2. Katmak.**baş:-ma**Yanaşup bezmde duḥṭ-ı reze **başma** nemegi
Zāhid incitme ki şuridedür ol kız bozilur

(G 76/7-8)

3. Koymak.**baş:**Nür-ı çeşmi yolına eylemişem pāy-endāz
İtme rence kaddimüñ gel bu perend üstine **baş**

(G 115/9-10)

4. Zapt etmek.**baş:-a, -yor****Başayor** sebze-i bī-gāne-i haṭ bāğ-ı ruḥuñ
Rüy-ı āyineye diḳkatle nigāh it bir yol

(G 143/7-8)

5. Bir şeyi, üzerine kuvvet vererek itmek.**baş:-dikça**O rütbe pürderünü iltihāb-ı sūz-ı dilden kim
Ser-engüştin yaḳar **başdikça** ney-zen peyker-i
nāya

(G 191/9-10)

baş ko: Bir şey uğruna ölümü göze almak.**baş ko:-dı**Dik ṭurup herkese ol serv iderken perhāş
Ser-fürü eyledi zānūsına yārın **kođı baş**

(Msd 2/43-44)

başa belā: Bir kimseye musallat olup sıkıntı
veren ve bir türlü uazklaştırılmayan kişi.**başa belār:-dur**Yārdan bir dikiş ayrılmaz ider lāf u güzāf
Āsumānı ne **belādur başa** ol bī-inşāf

(Msd 5/41-42)

başda ol: Başta bulunan.**başda ol:-ma, -sa**

Yaḳmazdı cānı sūhte-āsā o seng-dil

Destārı **başda olmasa** çakmaklı bendiden

(Kt 41-3-4)

başdan aş: Pek çok olmak, pek çoğalmak.**başdan aş:-ma, -sa**Emvāc-ı cüy-ı hüsni taşup **başdan aşmasa**

Olmazdı 'ārızı haṭṭ-ı nevre benefşe-zār

(K 12/39-40)

başdan çıkar: Kötü yola sürüklemek, doğru
yoldan saptırmak.**başdan çıkar:-ır**

Yāri şan'atla ider terbiye üstādı meger

Yohsa **başdan çıkarır** anı rakīb-i kāfer

(Msd 2/17-18)

başdan şav: Uzaklaştırmak.**başdan şav:-dı****Şavdı** 'āşık gibi **başdan** küleh-i mu'teberin

Cāmeden şive ile çözdü muḳaddem kemerin

(Msd 3/7-8)

başdurma: Pastırma.**başdurma: -dur**

Cihāni başdı şitā zīr-i yaħda kaldı zemīn
Gören şanur anı **başdurmadur** ki tuzlandı
(G 215/5-6)

başı taşa tokın: Ağır bir durum kendisine ders
olmak.

başı taşa tok: -sa

Başı ne ‘aceb Kūh-kenūñ **taşa tokınsa**
Şīrīn’ūñ alup naqşını hep kendüye yondı
(G 221/5-6)

başıl: Üzerine basmak.**başıl: -dı**

Başıldı gerd-i külfet sāħa-i ħatırda eşkümlē
Ġubār-ı ser-keşi her yerde teskīn eyleyen reşdür
(G 48/7-8)

başın kes gitmez: Başını kesse gitmez.

O şūħuñ bezm-i pūr-şevkīnde görse ‘āşık-ı zārī
Raķīb-i nā-kesūñ ol dem **başın** ħançerle **kes**
gitmez
(G 94/9-10)

başına belādur: Sıkıntı vermek, tedirgin etmek,
musallat olmak.

başına belā: -dur

Zer-endūzuñ **belādur başına** gencīne-i pūr-zer
İrūr zembüre āfet ħānesi pūr-engübīn olsa
(G 196/5-6)

başına çık: Birinden yüz bulup ona karşı pek
şımarıkça davranmak.

başına çık: -dı

‘Arız-ı cānāna teşbīh eyleyelden yüz bulup
Çıkdı yāruñ **başına** ‘arz eyledi dīdār gül
(G 146/7-8)

başında yer vir: Birine son derece itibar
göstermek.

başında yer vir: -ür

Kopsa bir kerre yerinden yalūñuz ‘āşık degül
Ol gül-endāma hezār ādem **başında yer virür**
(G 63/7-8)

başır ol: Görünür hale gelmek.**başır ol: -ur**

Derūn-ı sāye-i cismīnde ‘aks-i āyīneves
Nīgāh-ı dīde **olur** şuret-i ħavāşa **başır**
(K 6/69-70)

Fürüg-ı ‘aynek-i re’iyiyle a‘mī-i fıtrī

Olur telāṭum-ı emvāc-ı bād-ı şubħa **başır**
(K 6/87-88)

başiret: Sezgi.

Birdür **başiret** ehline hep menşe’-i dü-kevn
Bādām-ı tev’emūñ iki olmaz şükūfesi
(Kt 14/3-4)

Başiret ehlini āzürde eylemez külfet
İder mi ‘ayn-ı remed-būde çeşm-i revzeni dūd
(G 35/5-6)

başiret: -em

Goftem cūd-ı yed-i şun’-ı Ĥudārā **başiretem**
Sūbhāne min-taħayyara fi şun’ihī’l-verā
(K 2/19-20)

başka: Diğer.

Bir **başka** feyze her dil-i şeydā rübūdedür
Kāh-ı za’ife cezbe-i āhen-rübā ‘abeş
(G 20/13-14)

Belīg ħaḳ bu ki nazmuñda **başka** ħālet var
Saña bu tarz ile eş’ār-ı pāk mülhemdür
(G 66/9-10)

Ol büt-i rakķāş güyā her yanın evvel kırar
Cünbiş eyler **başka** her endāmı nazük bel kırar
(G 75/1-2)

Nice ħum-ħānenūñ biz şerbetin nüş eyledük
ammā
Hele pīr-i muğānuñ **başka** ħalet var kedūsında
(G 183/7-8)

başla: 1. Girişmek.

‘Uşşāka nevā-yı būselikden **başla**
Şehnāz-ı melāħatüm naqş-ı pā sipende
(R 21/3-4)

Du’āya **başla** Belīgā kelāmı ħatm idelüm
Ķudsiyān bile emīn iĉin müheyyādur
(K 5/81-82)

başla: -d, -ur

Ĥırāmı serve secde itdirür ol naħl-i dil-cūsı
Namāza **başladur** çoḳ tārīki miħrāb-ı ebrūsı
(K 3/3-4)

başla: -y, -up

Firīb-güne teselliye **başlayup** yāhūd
Tebessüm eyleyerek dir ki leyl-i ħublādur
(K 5/61-62)

Cevlāna **başlayup** yine sākī-i sīm-sāk
Pūr-neş’e itdi meclise geldi ayak ayak
(G 131/1-2)

başla: -dı

Tāb-ı suħanla **başladı** giti-sitānlığa
Tīg-i zebān-ı şaf-şiken-i pehlevān-ı ‘ilm
(K 10/101-102)

İħrāb virdi kendisine gālībā duķa
Feyzī Efendi **başladı** şimdi tecelluķa
(Mf 45/1-2)

Ebrū-yı yāre vesme henüz nāza **başladı**
Kimler çeker bu vesme ķurursa mürekkebi
(G 222/5-6)

başla: -sa

Cūdın ħisāba **başlasa** kil-k-i debīr-i çarħ
İtmez iħāta dā’ire pehnā dūr-i şümār
(K 12/109-110)

- başla:** -y, -inca
Ta'zyîke **başlayınca** esîrân-ı 'aşkı dün
Allâha şükr vâ'izi söyletmedi hünâk
(G 131/7-8)
- 2. Etkisini göstermek.**
başla: -r
Cünbiş-i kâmet ile ta'bl kıyâmet koparur
Def döger sînesini celcele **başlar** zâra
(G 207/9-10)
- başlı başına: Bütün yönleriyle, tamamen.**
Da'hi yurtup dikemez **başlı başına** dil-ber
Tîz tut üste bu Kürdiyye Hüseyini ister
(Msd 4 33-34)
- Fülk-i vişâline çatan ol kîç levendinüñ
Kullansa **başlı başına** anı re'is olur
(G 49/11-12)
- başum üzre yerüñ yok mı:* Baş üstünde yeri var.
İi Büyük bir saygı ve ilgi ile karşılanır veya
ağrılanır anlamında kullanılan bir söz.
başum üzre yerüñ yok mu:-dur
Bâlâ-yı na'hl-i mevki'-i kesb-i hevâ ise
Ey gönca **başum üzre yerüñ yok midur** senüñ
(G 138/11-12)
- başur: Kalın bağırsağın alt bölümünde ve anüste toplardamarların genişlemesiyle oluşan varis, hemoroit.**
Sû'-i 'amelde bak bu mükâfata kim Belîğ
Başur 'illetiyle cihân saña teng olur
(Kt 45/1-2)
- bat: Saplanmak.**
bat: -maz
Şarıldı hârveş dâmân-ı dil-dâra rakîb ammâ
O kaşmirdür anuñ kec-vaz'ı erbâb-ı dile **batmaz**
(G 103/11-12)
- batar:** -ar
Tâbiş-i mihre ta'hammül mi ider ol gül-beden
Rüyına güyâ dikendür sâye-i müjgân **batar**
(G 60/3-4)
- bâtil ol: Hakikatsiz olmak.**
bâtil ol: -an
Ka'pilur **bâtil olan** sözlere şeyh-i sâlûs
Hoş gelür berhemenüñ güşına bâng-i nâkûs
(G 107/1-2)
- batn-ı fezâ-yı nâdire-dân tev'emân-ı 'ilm: İlmin ikiz alimlerinin uçsuz nesli.**
Perverde itdi 'ahd-i ezelde vücüdını
Batn-ı fezâ-yı nâdire-dân tev'emân-ı 'ilm
(K 10/77-78)
- bây: Zengin.**
Lu'fina mazhar olup **bây** u gedâ bendesidür
'Abd-ı Memlûk ider elbette kerem insâni
(G 219/9-10)

- bay ü gedâ: Zengin ve fakir.**
bay ü gedâ: -y, -t
Hân-ı Ma'hmûdun olup şâbıkda şadr-ı a'zamı
Eyledi **bay ü gedâyı** lu'f ile âsüde-hâl
(T 26/3-4)
- bâvezid: Fatih Sultan Mehmed'in oğlu olup 1481-1512 yılları arasında saltanatta kalmıştır. Adli mahlasıyla da şiirler yazmıştır.**
Seni ma'şerde **Bâvezid** ile vezn itmezler
Besdür insâna ki mümtâz ola akrânından
(G 168/5-6)
- bayıl: 1. Sıcak, açlık, susuzluk, vorganlık vb. etkenlerle dayanma gücünü vitirmek.**
bayıl: -ur, -ken
Aldı dellâkı harâret **bayılurken** nâ-kâm
Şu yetiştirdi aña taş ile bir tâze gulâm
(Msd 3/23-24)
- 2. Kendinden geçmek.**
bayılur: -ur
Rakşa ağâz idicek şabr idemem mâ-haşalı
Dil anuñla bile oynar **bayılur** nezzâre
(G 2073-4)
- baykara: Mirza Sultan Hüseyin.**
Kim ider hayr ile yâd olmasa şî'r-i Câm
Baykara ile Ali Şîr-i kerîmü'ş-şiyemi
(K 7/55-56)
- Ma'rifet-perver olan bezmine hayret-keş olup
Baykara meclisini çarç unıtdı hâkkâ
(T 13/9-10)
- bavram: Mübarek ve muazzez addedilen dinî ve millî günler: Ramazan Bayramı, Kurban Bayramı, İstiklâl Bayramı, Cumhuriyet Bayramı. bayram etmek sevinmek, sürur göstermek, şeh-râvîn yapmak. kara bayram veis ve matem günü. bayramlaşmak bayram tebriği etmek.**
'Âdet budır elbette efendisinden
Bayram gelicek yolluk ümid eyler kül
(Kt 51/3-4)
- bayram:** -a
Ramazânda geyer ol gönca-dehen al câme
Gayrı hûbân bu kesimle çıkmaz **bayrama**
(G 194/1-2)
- bâz: Doğan denilen vırtıcı kus.**
Ka'pıldı dîde-i ma'hcüb-ı yâre mürğ-ı niyâz
Kî çeşm-i dühte-pervâz ider şikâra bu **bâz**
(G 90/1-2)
- bâz:** -dur
Bu mülk-i 'âriyetde kimüñ kâr u bârı var
Bir **bâzdur** ki beftere almış şikârı var
(G 73/1-2)

bāzār-ı 'ālem: Dünya pazarı.**bāzār-ı 'ālem:-de**

Daḥī pergāle-i kām almadın bāzār-ı 'ālemde
Benümle bilmezem bu çarḥ-ı ğaddaruñ nedür
kārı

(K 4/52-53)

bāzār-ı 'aşk: Aşk pazarı.**bāzār-ı 'aşk:-a**

Bāzār-ı 'aşka varma tehī ey nigār-ı mest
Gel gel ki naqd-i cān koyayum dest-mālūñe

(G 193/3-4)

bazār-ı 'aşk:-ı, -n, -da

Nukūd-ı cān virirken müşterī **bazār-ı 'aşkında** ,
Mede
d şimdi metā '-ı vaşlı yāruñ mübtezellenmiş

(G 112/11-12)

bāzār-ı cihān: Dünya pazarı.**Bāzār-ı cihān** içre n'ola bulsa revāyiç

Ḥālīş zehab ü fizza gibi kāl-i Muḥammed

(K 1/17-18)

bāzār-ı fenā: Yokluk pazarı.**bāzār-ı fenā:-da**

Tutma noşsanımı **bāzār-ı fenāda** halkuñ
Saña kim didi ki bu sıkleti çek mīzān ol

(G 143/11-12)

bāzār-ı firīb-ābād: Aldatıcılığı çok pazar.**bāzār-ı firīb-ābād:-a**

Bu **bāzār-ı firīb-ābāda** bir mevsimde geldük
kim

Tutar ancak resen-bāz istikāmetle terāzūyı

(G 210/7-8)

bāzār-ı ḥarābāt: Meyhaneler pazarı.

Bu **bāzār-ı ḥarābāt** ehline 'ākıl hüner şatmaz

Açup dürc-i dehān-ı pākı yābāna güher atmaz

(G 103/1-2)

bāzār-ı istiğnā: İşve pazarı.**bāzār-ı istiğnā:-da**

Müşterisi çok dükenmez bir kumāş-ı tazedür

Sen hemān **bāzār-ı istiğnāda** cānā 'işve şat

(G 16/9-10)

bāzār-ı nedāmet: Pişmanlık pazarı.

Mağbūnī-i kālāy-ı fenā zāhir olur hep

Şabr eyle bu **bāzār-ı nedāmet** bozılınca

(G 180/5-6)

bāzār-ı vişāl: Kavuşma pazarı.

Pek varma gönül üstüne ol 'işve-fürüşuñ

Bāzār-ı vişāl içre metā '-ı ciğer ekmiş

(G 108/9-10)

bazārī-zāde ibrahm: Özel isim.

Bilmek ister iseñ o mazlūmı

Nāmı **Bazārī-zāde İbrahim**

(T 14/3-4)

bāz-geşte ol: Pişman olmak.**bāz-geşte ol:-maz, -sa**

Ol şāh-bāz-ı sidre-nişin şayd olur bu şeb

Olmazsa bāz-geşte ḥadeng-i du 'ā 'abeş

(G 20/25-26)

be: Yönelme hâli.

Meskin del est her ke **be** zaḥer molāyem est

Penhān derün-e penbe neger penbe dāne rā

(G 241/3-4)

Rehber **be** ḥod ze rāst revān kon ke tır rā

Her dem negāh-e rāst resāned neşāne rā

(G 241/5-6)

Dendān-e mār kende **be** reh ke zolf-e yār

Mārist ber kened heme dendāne şāne rā

(G 241/9-10)

Ze neḥvet **be** sele cūşeş reh-e cānān çin ebrū rā

Fekened ez bīm mocesş felek ḥār-e enberin bū rā

(G 243/1-2)

İstid'ā meṭleb-e delet bī-çoğan sebok ḥized

Tohidesti **be** bālā mikoned kef-e terāzū rā

(G 243/3-4)

Hudhud-e şecer **be** tūr-e seyyād ofted ez ğayret

Eger mibined āhū dīde an zır-e ebrū rā

(G 243/9-10)

Be destüre soḥan-senca Belîğ der reh-e me 'ni

Şadā kerd der cesmeme şāye der şovk tekapu rā

(G 242/11-12)

bebek: 1. Sevgi bildiren bir seslenme sözü.**bebek:-dür**

Ey tıfl-ı cefā-pişe ne var merdüm-i çeşmüñ

Zīver-dih-i āğuş-ı ḥayāl olsa **bebekdür**

(G 59/5-6)

2. İstanbul'un Beşiktaş ilçesinde, Boğaziçi'nin Avrupa yakasında bulunan semtin adı.**bebek:-den**

Alınca naqş-ı yarı merdümekden

Bu tıfl-ı eşküm ayrılmaz **Bebekden**

(G 160/1-2)

be-bîrun: Dışarıya.

Zehr est nāni gireften ez in merdomān beğerz

Züd efkened tenür **be-bîrun** ḥamîr rā

(G 240/5-6)

beçe: İnsan veya hayvan yavrusu.**beçe:-leri**

Şıdık ile şehlere şehzādeler olmaz dem-sāz

Şakınur **beçeleri** yanına varmaz şeh-bāz

(Mf 29/1-2)

beçe:-nüñ

Keh-rübā nāzük imāme o dühāni **beçenüñ**

Deheninden ider enbübe-i pistān gibi raqş

(G 115/3-4)

beçe-i mürğ: Kuş yavrusu.

Dâne-i hâlûne bakşam nıgeh-i germünden
Beçe-i mürğ gibi sinede dâğum cızlar
 (G 57/11-12)

beçe-i şîrînkâr: Tatlı bir biçimde iş gören çıkar.

Şubh-dem bir büt-i terzî **beçe-i şîrînkâr**
 Gümüş-endâze gibi kıdd ile kıldı refâr
 (Msd 4/1-2)

becin: Kopar.

Becin ez golşen-e tab'-e Belîg-e men goli
 Ke bâ in reng u büyi şâyegân zîb-e destâr est
 (G 242/13-14)

bed: Fena, kötü, çirkin.

bed:-dür
 Melâ'da âdemi **beddür** bürehne itmekden
 Kalendarân-ı hâkîkat yanında keşf-i 'uyüb
 (G 12(11-12)

Mevzûn olursa da yine **beddür** kelâm-ı şüm
 Vaşet virür tabâyi'a sec'-i şadâ-yı büm
 (G 148/1-2)

bed eyle: Kötülemek.

bed eyle:-se, -m
 Tarîkînde çıkar her biri lâbûd mu'ciz-i eşrâf
 Eger ta'dâd idüp **bed eylesem** evşâf-ı âbâya
 (K 9/87-88)

bed-baht: Kötü bahtlı, talihsiz.

bed-baht:-am
 Ben o **bed-bahtam** ki bakşam şafha-i âyineye
 Baht-ı şümumdan baña 'aksimde rev-gerdân
 olur
 (Mf 11/1-2)

bed-bîn ol: Ümitsiz olmak.

bed-bîn ol:-an, -a
 Şadme-i kâhırî göz açdırmaya **bed-bîn olana**
 Tütüfâ eyleye bârutını çeşm-i a'dâ
 (T 13/37-38)

bedel: Karşılık, bir şeyin yerine verilen.

Her sûtûn serv-i dil-güşâyâ **bedel**
 Zîver-i çâr-bâğ-ı erkânı
 (T 4/27-28)

Yoğdur ocağda bir çübüm ammâ ki rüz u şeb
 Ateş duhânına **bedel** âhum çeker 'âlem
 (Kt 52/1-2)

Şîveden dil-ber-i rakqâşa **bedel** eş'âruñ
 Lafz-ı tecnîsi iki cânibine dalbızlar
 (G 57/5-6)

Ka'bedür merdümek-i çeşmi ki eţrâfında
 Müje huccâca **bedel** secde-künân bağladı şaf
 (G 130/7-8)

Yoğdur ağıyâra **bedel** gam çekici âhen-dil
 Ser-i küyında gice şubha dek enşer kesdi
 (G 225/7-8)

bedel ol: Karşılık olmak.

bedel ol:-an
 Mey-i hamrâda **olan** neş'e-i pür-feyze **bedel**
 Şi'r ü inşâda hafî rûh-ı revândur ma'nâ
 (G 1/19-20)

beden: 1. Ten.

beden:-i
 İğneden iplige dek hâl-i dili yâre didik
 Çäkî-i pîreheninden **bedeni** gördüm ilik
 (Msd 4/7-8)

2. Cisim.

beden:-de
 Künc-i vahdetde budır şive-i ehl-i tecrîd
 Ki **bedende** ola her müyi zebân-ı tevîd
 (G 31/1-2)

beden:-den

Cândur ma'nî-i rengîn aña tendür elfâz
 Neş'e-i rûh-ı mezâmîne **bedenden** elfâz
 (G 121/1-2)

beden:-de

1. Târ-ı nefesle bağlu tururken **bedende** cân
 Hiç zabt olur mı böyle bu zindân-ı tende cân
 (G 156/1-2)

3. Gövde

Hün-ı dilden ser-te-ser âlûde rengîn bülbülüm
 Bâl gül per gül **beden** gül pençe gül minkâr gül
 (G 146/13-14)

beden:-de

Fânüs içinde şu'le vü şahbâda neş'eveş
 Virdi fûrûg-ı feyz ile pertev **bedende** cân
 (G 156/11-12)

bedîd ol: Görünmek.

bedîd ol:-dı
 Bir vücûd **oldı bedîd** 'âleme kim envârı
 Gösterür büy-ı gülûñ mevcini enzâra çeşim
 (T 22/3-4)

bedir: Dolunay.

Her şubh mihr-i hâk-i der-i yâra yüz sürer
 Ol âfîtab-ı hüsn yanında **bedir** nedir
 (G 79/5-6)

bed-kîş it: Okluk etmek.

bed-kîş it:-di
 Nice ferzâneleri itdi piyâde sürerek
 Fîl-i ağıyar o şeh-i gül-ruhı **bed-kîş itdi**
 (G 223/11-12)

bed-nām-ı 'ālem ol: Dünyanın kötü şöhretlisi olmak.

bed-nām-ı 'ālem ol:-mağ

Bed-nām-ı 'ālem olmağ ile iftihar idem

Bir serv boylu taze sevüp ihtiyār idem

(Tb 87-88)

bed-nigāh-ı çeşm-i a' dā: Düşmanların gözlerinin kötü bakışları.

bed-nigāh-ı çeşm-i a' dā:-dan

Bed-nigāh-ı çeşm-i a' dādan anı mahfūz idüp

Tūl-ı 'ömr ile mu'ammer eylesün Bārī Hūdā

(T 28/35-36)

bedraқа-yı şu'le-tāb-ı āh: Ahın parlak alev gibi kılavuzluğu.

bedraқа-yı şu'le-tāb-ı āh:-u, -m, -la

Meger ki **bedraқа-yı şu'le-tāb-ı āhumla**

Beni haқиkate vāşıl ide bu rāh-ı mecāz

(G 89/3-4)

bedr-i münir: Parlak ay.

Oldı pertev-fiken ol mevki'e bir **bedr-i münir**

Karşu varınca bu mihr itdi cemālin tenvīr

(Msd 2/37-38)

Girer husūfa hacāletle tāb-ı rüyından

Eger ki olsa muқābil anuñla **bedr-i Münir**

(K 6/15-16)

bedr-i tamām: Dolunay.

Külhānı yaқdı hamāma girüp ol **bedr-i tamām**

Nice pertev viricek bezme görürsün aḡşām

(Msd 3/29/30)

bedr-i tām:-dur

Fürüg-ı mihr-i ruḡsāruñla **bedr-i tāmdur** mir'āt

Cihanda yoḡsa hem-reng-i sevād-ı şāmdur

mir'āt

(G13/1-2)

bed-zebān: Dilsiz.

bed-zebān:-lık

Bed-zebānlıқ yaқuşur şūreti çirkin olana

Herkesūñ uyğun olur zātına elbette şıfāt

(G 14/17-18)

bed-zebān:-uñ

Bed-zebānuñ arama aғzını germ-ülfet olup

Künc-i surāḡda engüşte irür darbet-i niş

(G 110/9-10)

be-farż: Yapması zorunlu olan Tanrı buvruғu için.

Yitmez nukūd-ı eşk ile iş eylesek **be-farż**

Aḡvāl-i pür-melālūñi şāh-ı cihāna 'arz

(G 116/1-25)

beftere: Avcılar tarafından kullanılan ve hususi olarak alıştırılmış kus.

Bu mülk-i 'āriyetde kimūñ kār u bārı var

Bir bāzdur ki **beftere** almış şikārı var

(G 73/1-2)

beg: Bey, efendi.

'Osmān Efendi **Beg** der-i lutfunda korқarum

Ḍarb añlanur efendim odun isterüm disem

(Kt 52/3-4)

beğerd: Toza.

Beğerd dide-e ḡayret fezāyem nuk-e moјgān

nist

Do çeşm der reh-e golzār küyeş pay-e por-ḡār

est

(G 242/9-10)

beğerz: Borç.

Zehr est nāni gireftin ez in merdomān **beğerz**

Züd ekened tenūr be-birun ḡamir rā

(G 240/5-6)

behem: Beraber.

Eger an ser u reğbet ber kenār-e cüybār est

Behem āyed do leb ez şevқ būs-e maқsadaş cū

rā

(G 243/7-8)

Pāyeş mikoned ḡalḡāl tuқ ḡişten gomri

Beher golşen ke ofted sāye-e an gedd-e delcū rā

(G 243/5-6)

behre: Pay.

Bu eski şehirde bulıyor köhne-fürüşān

Dellālī-yi dād u sited-i nazm ile **behre**

(Kt 24/1-2)

behre-i ḡamel: Koç burcunun nasibi.

Döndikçe çarḡ miḡnet ile **behre-i ḡamel**

ḡvān-ı felekde ol daḡı bir gün kebāb olur

(Tb 1/75-76)

behür-ı mervemdür: Bahçelerde biter; Türklerin Mervem Ana Eli dediği köküne Tonuz ağırsağı denilen çiçektir.

behür-ı meryem:-dür

O şūḡ-ı muğ-beçenūñ ḡālī üzre müy-ı siyāh

Şiğūfezār-ı ruḡında **behür-ı Meryemdür**

(G 66/3-4)

be-kef: Elde.

Mīn-ba'd būs-ı ḡabğab-ı sākī kadeḡ **be-kef**

Naқd-i ḡayātı eylemeyem yoқ yere telef

(Tb 2/89-90)

ḡāne-i āyinede şāne **be-kef** ol meh-rū

Kim bilür dil yine zülfinde ne teşviş itdi

(G 223/7-8)

bekle: Ummak.

bekle:-y, -üp

Bekleyüp medreselerde 'ulemā-zādelerūñ

Aşıқа silsile-i zülfi olur kayd-ı ru'ūs

(G 107/5-6)

- bekle:-r**
Olmaz mı bāri ruḥṣat-ı gül-būse-çin-i leb
Gelmiş nevāl-i luṭfūnı **bekler** dehende cān
(G 156/9-10)
- bekle:-se**
Ne 'aceb **beklese** hengām-ı ḥaṭuñ 'āşık-ı zār
İntizār üzre olur şā'im olan aḥşama
(G 194/3-4)
- bektāşī muharrem bābā: Özel isim.**
Bektāşī Muḥarrem Bābā gördükde dimiş
Olmañ Ramāzān adluya 'āşık Şa'bān
(R 18/3-4)
- bel: İnsan bedeninin orta kısmı.**
Ol büt-i rakḳāş gūyā her yanın evvel kırar
Cünbiş eyler başka her endāmı nazük **bel** kırar
(G 75/1-2)
- bel bağla:* Birisinin kendisine yardımcı
olacağına inanmak, güvenmek.
bel bağla:-di
Beni ayırmağa **bel bağladı** senden cānā
Ḥaçneruñ anuñ için böyle miyāna şokulur
(G 76/3-4)
- bel bağla:-maz, -sa*
Bel bağlamazsa ol büt-i ḥüsne benüm gibi
Olsun güsiste rişte-i zunnār-ı Berhemen
(G 164/5-6)
- belā: Felaket, musibet.**
Az müddetinde küçe-i bāzār-ı 'ālemūñ
Dünyā kadar **belā** vü meşakḳat kazandı dil
(G 147/9-10)
- belā:-sı**
Dil-ber ki zīr-i fesde nihān itdi kāküli
'Uşşak-ı ḥaste-ḥāle görünmez **belāsi** var
(Th 1/29-30)
- belā:-dur**
Sālike vehle-i ūlāda **belādur** reh-i 'aşk
Mest olur menzil-i evvelde Belīgā reh-rev
(G 169/11-12)
- belā çek:* Zorluk veya yoksulluk içinde
yaşamak.
belā çek:-er
Zālīm ḥadeng-i zaḥm-zeninden **belā çeker**
Zenbūra besdür āfet-i niş-i ḥālidesi
(G 213/17-18)
- belā-yı fūrḳat: Ayrılık belası.**
belā-yı fūrḳat:-i
Çekmem **belā-yı fūrḳati** bir dem vişāl için
Gördüm hezār derd ü elem gül dikeninde ben
(G 167/17-18)
- belā-yı hicr: Ayrılık belası.**
belā-yı hicr:-e
Ne vaşl-ı yāre fırsat ne **belā-yı hicre** taḳat var
Beni dil-ḥaste-i hecr itmede bilmem ne ḥikmet
var
(G 68/1-2)
- belā-yı mübrem-i rūḥ-ı revān-ı 'ilm ol: İlim canının
kaçınılmaz eziyeti olmak.**
belā-yı mübrem-i rūḥ-ı revān-ı 'ilm ol:-muş
Şad āh kim bu pīre-zen-i fitne-zāy-ı çarḥ
Olmuş belā-yı mübrem-i rūḥ-ı revān-ı 'ilm
(K 10/119-120)
- belā-yı naḥvet: Kibirli güzel.**
belā-yı naḥvet:-den
Ṭabīb-i dīde-i mesti **belā-yı naḥvetden**
İder fetile-i zaḥm-ı derūnı niş-i 'inād
(K 11/29-30)
- belā-yı niş-i zenbūr: Arının zehrinin felaketi.**
belā-yı niş-i zenbūr:-i
'Aḳıbet virān olur her tünd-ḥūyuñ ḥānesi
Kim **belā-yı niş-i zenbūrı** yine kendü çeker
(G 71/11-12)
- belde-i badrā: Balya Badra şehri.**
Erbāb-ı suḥan ḥüsne dimiş gevher-i cāndur
Ḥüsni ise güher **belde-i Badrā** aña kāndur
(G 56/1-2)
- belde-i bālya bādra:-y, -a**
Bir keremdür Ḥāḳ eylemiş i'tā
Belde-i Bālya Bādraya anı
(T 4/5-6)
- be-leb-āmāde: Dudakta hazır.**
be-leb-āmāde:-y, -e
Cān **be-leb-āmādeye** derd-ālūd
Ḳaşr-ı cān-bāḥşa gelüp düşse delil
(T 20/21-22)
- belī: Evet.**
Sarılıp fūṭa-i müşgīne **belī** ol ḥod-kām
Münḥasif oldı yine nişfına dek māh-ı tamām
(Msd 3/17-18)
- belīg: Belīg, Mehmed Emīn (d.??-ö.1174/1760-61).**
Asıl adı Mehmed Emīn'dir. Belīg'in tek eseri
Divan'ıdır.
'Arşa-i şūrda pejmürde olur gerçi **Belīg**
Bağ-ı dilde şecer-i rişe-revāndur ma'nā
(G 1/23-24)
- Belīg** ol şāh-ı ḥüsnuñ bendesine bendeyim
bende
Anı işrāb ider yārāna bu beyt-i ḥoş-āyende
(Msd 1/39-40)
- Bī-tekellūf söyledim tārīḥ-i itmāmın **Belīg**
Bu sarāy-ı dil-keşī yapırdı Seyyīd Muştafā
1137
(T 1/45/46)

Sevdā-yı nazm-ı hāk-i Sitānbulda cūş idüp
Oldı **Belîğ** başuma püsküllü bir belā

(G 2/11-12)

Turma **Belîğ** rāh-ı harābatı eyle tay
Reh-berlik eylesün saña Hızr-ı hüceste-pey

(Tb 2/127-128)

Tümār-ı nazmı tayy iderek vaktidür **Belîğ**
Gül-ğonca gibi ola güşāde kef-i du'ā

(K 2/193-194)

Dir zebān-ı lüleler 'aşāna tārīhin **Belîğ**
Gel hemān bu çeşmeden nüş eyle bismillāh mā
1168

(T 3/9-10)

Ƙoma bu za'af ile hırmengeh-i luţfūnda bī-
sāmān

Belîğün hāşıl eyle gendüm ü cevle murādātın

(Kt 3/11-12)

Cān u dilden Hüdā bilür ki **Belîğ**
Şeb u rüz olmışam şenā-hānı

(T 4/39-40)

Bu pīre-zen-i dehr-i sitem-kāra **Belîğ**
Meyl eyler isem süfle vü nā-merd olayım

(R 4/3-4)

Hil'at ister beni püskürme şeh-i mümtāzum
Dün **Belîğ** açdum o cānāna metā'-ı rāz

(Msd 4/51-52)

Fevtinūñ hāmem didi züvvāra tārīhin **Belîğ**

Rūh-ı pākīne Zübeyde Hanımuñ eyle du'ā 1167

(T 5/9-10)

Mühıbb-i ehl-i hüner İsmā'ıl Ağa-zāde
Belîğ şı'rim anuñ cümle dil-pesendidür

(Kt 5/61-62)

Çok söyleme bu darb-ı meseldir ki **Belîğ**
'Ömri az olur yirtıcı olan kuşun

(R 6/3-4)

Belîğ lāf-ı suhan bes ki şahf-ı da'vāyı
İde zebān-ı hāmūşī hūlūş ile tefsīr

(K 6/171-172)

Bu ğazel evc-i sipıhr-i ma'rifetdür kim **Belîğ**
Maţla'ından maţta'a varınca mazmūn āfıtāb

(G 8/13-14)

Belîğ āb-ı hayāt-ı āteş-i efsürde dāmendir
Cihānda ıttımadı bī-hüde Mecnūn zeyl-i şahrāyı

(Mf 8/1-2)

Bu humķ-ı humārīyi Ƙo dünyāda **Belîğ**
Bār-ı ğamı hep sen mi bulunduñ çekecek

(R 8/3-4)

Āh idüp tārīh için didim **Belîğ**
Tāzelikte gitdi dünyādan Selīm 1165

(T 8/13-14)

Ka'be-i kuyında ol şüh-ı cefā-cūnun **Belîğ**
'Uķde-i tār-ı sirişki sübha-i şad-dāne yap

(G 9/9-10)

Fevtine düşdi **Belîğ** āh iderek bu tārīh
Cennet-i 'adni mekān eyledi 'Abdü'l-ķādir 1164

(T 9/21-22)

Didim itmāmına ilhām ile tārīh **Belîğ**
Dil-güşā Ƙaşr-ı nev-āyın-i maķām-ı Maħmūd
1151

(T 10/15-16)

Olsun **Belîğ** hāme-şitābān du'āya kim
Teng oldu gitdi Ƙāfiye-i şāygān-ı 'ilm

(K 10/129-130)

Belîğ lāf-ı suhan bes ki ma'bed-i dilden
Du'ā-yı devlet-i memdūhum eyle sıdķ ile yād

(K 11/113-114)

Sensin **Belîğ** şimdi bu bāğ-ı suhanda sen
Çeh çeh fezā-yı nağme-resāy-ı dil-i hezār

(K 12/73-74)

Tümār-ı nazmı tayy iderek vaktidür **Belîğ**
Dest-i du'ā ile pür ola berg-i ğoncavār

(K 12/181-182)

Ƙapılma cāzibe-i hüsn-i ser-tırāşa **Belîğ**
Ƙıyāmeti Ƙoparur başına o şehr-āşüb

(G 12/13-14)

Beyt-i ātī ile tamām **Belîğ**
Didi tārīhini dil-i āğāh

(T 12/25-26)

Sāl-i tārīh ider nāzire işrāb **Belîğ**
İki beytinde iki mışra-ı zīr ü bālā

(T 13/39-40)

Hāşmın ilzāmına bu fenn-i ma'ānīde **Belîğ**
Sözünü eyler iseñ levh ü kalemle işbāt

(G 14/19-20)

Haber-i şomı hem-rehānı **Belîğ**
Peder-i pīre itdiler tefhīm

(T 14/9-10)

Böyle hüsn ile cefā-pīşe ise yār **Belîğ**
Yā taħammüldür aña çāre yā 'azm-i ğurbet

(G 15/29-30)

Belîğ ol demde çıķdı bī-zebān-ı hāmeden tārīh
Ƙopardı ğülşen-i āl-i Mehemmeden ecel bir
gül

(T 16/7-8)

Şür-ı baħr-ı ğam bizi bu bezme itmişdür **Belîğ**
Keşti-i meyle 'aceb lîmâna geldün lenger at
(G 16713-14)

Biñ füsün ile hayâli o bütün geldi **Belîğ**
Gözün aç ħalvet-i dilbâbını yap yap berkit
(G 17/19-20)

Çarĥ-ı dñn tâlib-i dünyâyı firîb ile **Belîğ**
Çeşm-i necme koyup engüşt-i hilâli didi pişt
(G 18/13-14)

Belîğ korpçasını düşür ağızıñuñ zîrâ
Cihânda şimdi geçer müsikî yerine sükût
(G 19/11-12)

Oğudı bülbül terennüm birle târiħin **Belîğ**
'Aşk-ı Mevlânâ ile oldı binâ bu kaşr-ı pâk 1169
(T 19/15-16)

Feyz olmadıkça ma'ni-i biğâneye **Belîğ**
Elfâza eylerüm dir iseñ âşinâ 'abeş
(G 20/29-30)

Şayyâd-ı kühen buldurur elbette **Belîğ**
Âhû-yı murâdâtını Eski Zağra
(R 20/3-4)

Baħr-i nazmı idemem kilik ile peymüde **Belîğ**
Atlas-ı baħri tamâm ölçemez endâze-i mevc
(G 22/17-18)

Didi mevlüdına târiħ du'âgüne **Belîğ**
Ola dünyâ çemeni cây-ı Ħalîl İbrâħim Sene
1153
(T 22/21-22)

Didi bir beyt ile târiħ **Belîğ**
Bu nişimengehe hvâh u nâ-hvâh
(T 23/29-30)

Bu heft-beyt nüh-eflâk ile ber-â-berdür
Belîğ hendese-i kilik ile olındı mesâh
(G 25/13-14)

Dest-i niyâzi dergeh-i vâlâya ref idüp
Eyler **Belîğ** manşıbın ibkâsını taleb
(Kt 26/3-4)

Sultân Mehemmedde seyr eyle **Belîğ** elbet
Der-beste ise gönlüñ anda bulunur fâtiħ
(G 26/11-12)

Lülesi işrâb ider 'aşşâna târiħin **Belîğ**
Gel gel iç nev-çeşmesâr-ı nürdan âb-ı zülâl 1170
(T 26/9-10)

Levh-i dîvân-ı kazâdan intihâb olmuş **Belîğ**
Reng-i mazmün ile pürdür şafha-i ğarrâ-yı rûħ
(G 27/23-24)

Anuñ ğubârını def eylemezdi dâmen ile
Belîğ olmasa bād-ı nesîme muğber şâh
(G 28/19-20)

Didiler târiħ-i mevlüdın du'â-güyân **Belîğ**
Râz-ı dânişle ferîd-i 'âhd ola Aħmed Vefâ
(T 28/37-38)

Al zebân-ı ħâmeden târiħ-i itmâmın **Belîğ**
Yapdı Ħacı Muştafâ dârin sarây-ı dil-ğüşâ
(T 29/7-8)

Bağmaz sitâre ħâl-i dil-i zâruma **Belîğ**
Bilmem gözine mîl mi çekdi şihâb-ı surħ
(G 29/11-12)

Vedâ'a geldi dâmen-büs için bendeñ **Belîğ**
ammâ
Ümîd-i sîm ü zerle hecrün eyler sînesin 'uryân
(Kt 31/3-4)

Ħabâb-âsâ müheyyâdur fenâ rind-i sebük-rûħa
Müyesserdür **Belîğ** âb üzre tarħ-endâzî-i mesned
(G 32/13-14)

Kıymet bilinmez oldı nedür fâ'ide **Belîğ**
Bulmuş bu çâr-sûda meta'-ı hüner kesâd
(G 33/13-14)

Zencîr-i zülfе çekdi alup gönümüz o şüh
Olur **Belîğ** bend ile dîvânegâna pend
(G 34/13-14)

Ey nakd-i eşk bârî sen imdâda gel yetiş
Şimdi **Belîğ** ğam-zedenüñ ħarc-ı râhî var
(Kt 34/3-4)

Belîğ gönümüzü âhen olsa da eridir
Şadâ-yı nây-ı ciger-süz u nağme-i Dâvud
(G 35/17-18)

Düşmezdi cism-i yâra **Belîğ** 'aks-i çeşmimiz
Pâlûde üzre olmasa bādâm-ı ter lezîz
(G 36/13-14)

Hoy-kerde sîb-i ğabğabın öp dil-berün **Belîğ**
Sîr-âb olunca mîve-i me'vâ olur lezîz
(G 37/11-12)

Düzd-i nîgeh miyâna tolaşmaz 'abeş **Belîğ**
Almış ħaber ki nağd-i nezâket kemerdedür
(G 39/15-16)

Gelmezse sük-ı 'âleme bir kaçr-dân **Belîğ**
Deryâ-yı dilde dürr-i ma'ânî nihân kalur
(G 40/13-14)

Kesme **Belîğ** dâmen-i şebde fiğânı kim
Te'şîr-i âh-ı süzîş-i 'âşık sheherdedür
(G 41/11-12)

Belîğ şabr idelüm ter-mizâcdur ol şüh
Yanında girye-i ğam derd-i 'aşkdan giledür
(G 42/15-16)

Böyle bedîhi tâze ğazel söyle kim **Belîğ**
Rağbet cihânda kühneye olmaz cedîdedür
(Kt 44/13-14)

Sû'-i 'amelde bak bu mükâfata kim **Belîğ**
Başur 'illetiyle cihân saña teng olur
(Kt 45/1-2)

Ne 'aceb câhil olan şâd ise dünyâda **Belîğ**
Rüzgârûñ ğamı erbâb-ı hüner vâyesidür
(G 46/9-10)

Belîğ ümmîd-i ihşân ile mağbûn olmasun dil
kim
Kibârûñ kîmyâ-yı lufti aħbâba tarâmündür
(G 47/13-14)

Belîğ ol pâdişâha bendeyüm kim dîk-i cüdında
Gedâ-yı gird-ıhvân-ı luftına deryâ nemek-çeşdür
(G 48/17-18)

Dilden **Belîğ** şu gibi aksa 'aceb degül
Bu **Şâbitâne** tâze ğazeldir selîs olur
(G 49/13-14)

Ne kadar vahşî ise ma'nî-i bigâne **Belîğ**
Hâne-zâde kalem-i nâdire-destânumdur
(G 50/33-34)

Ey kân-ı kerem bende-i dîrine **Belîğ**
Olmaz ne kadar şiklet iderse medhûl
(Kt 51/1-2)

Şaķın aldanma bütân-ı sitem-endîşe
Belîğ çok gönül Ka'besini yıkdılar İmânsızlar
(G 57/13-14)

Bir hüner midür zer ü zîver fidâ itmek **Belîğ**
'Âşık-ı şâdık olan yarin yolında ser virür
(G 63/13-14)

Âşinâyân şanmasun ğuş eyleyüp nazmın **Belîğ**
Ma'nî-i bigâne hep dîvânçe-i Şevketdedür
(G 64/17-18)

Bezm-i tarabda saña şeker çiynden **Belîğ**
Şîrîn-beyân-ı belde-i Kostantiniyyedür
(G 65/9-10)

Belîğ haķ bu ki nazmuñda başka hâlet var
Saña bu tarz ile eş'âr-ı pâk mülhemdür
(G 66/9-10)

Şiveyi öğrense sözinden **Belîğ**
Şehrümüzün dil-beri pür-ğanc olur
(G 67/13-14)

Bir elif çekse **Belîğ** eş'ardan düzd-i suhan
Biñ elem peydâ olur ğüyâ tenümden mü çeker
(G 71/13-14)

Meyl-i kenâr eyleme ğün gibi şubh u şâm
Şehrîlerün **Belîğ** 'aceb iştihârî var
(G 73/13-14)

Pâkî-i şî'rüme ma'nâsı ğüvâh oldı **Belîğ**
Meryemün 'işmeti bürhânî Mesîhâdandır
(G 74/15-16)

Ġündüz 'uşşâķı ğüzeller şoyar elbette **Belîğ**
Düzd-i kâlâ-yı vişâl ol gice hûbân şoyılır
(G 76/13-14)

Şad-berg ğül midür ki bu rengin ğazel
Belîğ Ârâyîş-i hadîka-i şehri-i Edirnedür
(G 79/15-16)

Zerrâķ-ı şehri 'avķ ile tağlit idüp **Belîğ**
Maħfîce var ki meclis-i yârân bizlidür
(G 80/15-16)

Belîğ 'aceb mi görenler kalursa hayretde
Bu nazm-ı pâk-i selîse turur aķan şular
(G 83/11-12)

Şîşe-i pûç-ı felekden mey-i 'ays umma **Belîğ**
Bagal-ı rind-i ğam-endüza o mînâ şığmaz
(G 84/13-14)

Belîğ arâmğâh-ı maħlaşa mi 'mâr-ı taħ'umdan
Müheyyâ-kerde böyle dil-ğuşâ beyt-i meñ
olmaz
(G 85/17-18)

Belîğ ol bârehde himmet-i pîrâna muħtâcuz
Vesîle olmaduķça bir kibâra intisâb olmaz
(G 87/15-16)

Belîğ erbâb-ı nazma hâķsârî 'ayn-ı şöhretdür
Ki maħta' şaħhada pest olmayınca böyle nâm
almaz
(G 88/13-14)

Belîğ nâdire-ğüyân-ı evc-i ma'nâdan
Kime müsâ'ade itdi bu çarķ-ı sifle-nüvâz
(G 90/15-16)

Belîğ üftâdegân-ı hânümânsuz
Cihânî n'eyler ol şüh-ı cihânsuz
(G 92/19-20)

Sâye-perver ğüzelün vaşlına meyl itme **Belîğ** .
Zîr-i sâye şecerün mîvesi şîrîn olmaz
(G 93/11-12)

Beyt-i ber-ceste iki mışra'-ı dil-keşle **Belîğ**
Hâlefümdür ki toğar hâme-i ma'nâdan ikiz
(G 99/9-10)

- Derd-i hamyāzeyi çekdirmedin ‘uşşāka **Belîğ**
Mû-miyānı anuñ āğūşa muqaddem gelmez
(G 100/13-14)
- Düşmez ümid-i rızk bize ğayrıdan **Belîğ**
Rüzî resân-ı luţf-ı Hudāya tayanmışuz
(G 104/17-18)
- Olmadı cilve-nümā tab ‘-ı ehibbāda **Belîğ**
Böyle nā-dīde hayālat ile bir nazm-ı selīs
(G 105/17-18)
- Nazmuñı dürr ile yeksân tutar elbette **Belîğ**
Kef-i mizân-ı hayāle alıcağ kadr-şinās
(G 106/13-14)
- Āteş-i ‘aşkı niçün söndüreyüm dilde **Belîğ**
Per şalup kendi yağar cismini nāra Kākñūs
(G 107/13-14)
- Düşmeyor nağş ‘aceb şeş-der-i evrāka **Belîğ**
Beyt şeş oldı bu nā-dīde meşari‘de dü-şeş
(G 109/11-12)
- Der-pey-i büse olursa fiten-i ğamze **Belîğ**
Tālib-i nüş olan elbette çeker minnet-i niş
(G 110/15-16)
- Bilinmez şanma tarz-ı dil-pesendi şāhid-i
nazmuñ **Belîğ**
İstānbūlun erbāb-ı tab ‘ı nükte-dān olmış
(G 111/21-22)
- Sütün-ı hāme yelken gösterüp evrākdan nā-ğāh
Belîğ el-ğakğ sefineñ baħr-ı aşkuñ lüccine
şalmış
(G 113/11-12)
- Şüret-i dil-keşle okundukça bu nev-nazm **Belîğ**
İtse şevkından seza hayl-i suħan-sencān rakş
(G 114/17-18)
- Kışsa-i zülf-i siyehkārı dırāz itme **Belîğ**
Dil-i bīdāruña uyku getirir tül-ı kaşas
(G 115/13-14)
- İtmez ħuķūka kimse ri‘āyet bugün **Belîğ**
Senden keser mu‘āmeleyi her kim alsa karz
(G 116/9-10)
- Bu ğazelde yine şīrīn-kelimāt ile **Belîğ**
Mā-ħaşal pīş-nihād eyledi aħbāba simāt
(G 118/15-16)
- Böyle ister suħan-ı velvele-ārā ki **Belîğ**
Levh-i maħfūz-ı mu‘allādan ola müstenbať
(G 119/11-12)
- Ehl-i ğurbet gibi seyrāna çıkar gerçi **Belîğ**
Şāhid-i pāk-i ma‘āniye vaťandur elfāz
(G 121/15-16)
- Yāruñ ‘izārı dīdeye ‘aks eyleyüp **Belîğ**
Yağdı murādı üzre gice şem‘dana şem‘
(G 122/13-14)
- Yağdı cihānı nazm-ı dil-i āteşin **Belîğ**
Olursa böyle ola suħan-āferin **Belîğ**
(G 127/1-2)
- Birdür güherle genc-i suħan zīr-i ‘arşda
Oldı o gencüñ üstine şimdi emīn **Belîğ**
(G 127/3-4)
- Nağş-ı remāda ehl-i ħired itmez i‘tibār
Ĥať-ı niğīn gibi ola sūz dil-nişin **Belîğ**
(G 127/5-6)
- Gelmez kenāra şāhid-i ma‘nāya nāz ider
İtmez taħammül aña dil-i nāzenin **Belîğ**
(G 127/7-8)
- Enfās-ı rūh-bağş ile cism-i lafizda çeşm
Rūh-ı hayāli seyr ide ‘ayne‘l-yakīn **Belîğ**
(G 127/9-10)
- Virmez metā ‘-ı nazmunı dünyā bahāsına
Olmaz cihānda ehl-i suħan kām-bīn **Belîğ**
(G 127/11-12)
- Seyl-i ħavādiğ eyleyemez ħaşre dek ħarāb
Yapdı bu resme maħlaş beyt-i metīn **Belîğ**
(G 127/13-14)
- Hezār sa‘y **Belîğ** eyle silk-i nazma yine
Le‘āli-i suħan-ı pāki eyledim irdāf
(G 128/15-16)
- Bende-i muħliş-i ‘aşk ol iki ‘ālemde **Belîğ**
Üstüne ħāzır ola himmet-i sultān-ı Necef
(G 130/13-14)
- Rindān-ı bāde-ħvāra ko daħl eylesün **Belîğ**
Bilmez şarāb zevkını zühhād-ı bī-meżāk
(G 131/13-14)
- Belîğ** ebnā-yı ‘aşruñ ħāmdır pīçide-eş‘arı
Suħanda böyle puħte tarz-ı üstādāne yokdur yok
(G 132/13-14)
- Bī-niyāz olduğ kibāruñ luţf u ħarından **Belîğ**
Biz bu ‘ālemde kanā‘at gibi devlet bulmadık
(G 133/13-14)
- Olma her nā-kese dil-dāde **Belîğ**
‘Araba āyīne virme yazık
(G 134/13-14)
- Eylemezdüm zīver-i gencine-i ħātır **Belîğ**
Gevher-i deryā-yı ğufrān olmasa taħşil-i eşk
(G 136/13-14)
- Ĝam pençesinden oldı girībānımız ħalāş
Geldük **Belîğ** ğuşe-i dāru‘l-emāne dek
(G 137/11-12)

- 'Aşruñ kibârî māl ile Kârun olursa da
Şormaz **Belîğ** sîm ü zerüñ yok mıdur senüñ
(G 138/15-16)
- Tarz-ı dil-keşle ser-âgaz idicek nazma **Belîğ**
Şevk ile bezme nişâr eyle **Şüreyyâ** 'ıkdüñ
(G 139/9-10)
- Göz diker câhil olan câme-i zer-düze **Belîğ**
Besdür ehl-i dile 'ıydiyye kumâş-ı suhanuñ
(G 140/13-14)
- Tekâver-i dili itdüm 'inân-keşide **Belîğ**
Münîf-i hoş-suhanı itmeye taqaddüm tek
(G 141/9-10)
- 'Aciz cihânda derdine dermân bulur **Belîğ**
Zinhâr şekve eyleme bir ferde şâbir ol
(G 142/13-14)
- Çeşm-i pür-hün ile bu cây-ı meşakkatde **Belîğ**
Tütüiyâ oldı baña hâk-i reh-i İslâmbül
(G 143/17-18)
- Şemşîr-i pâk tîre-niyâm içredür **Belîğ**
İtmez kabâ-yı atlası rind-i cihân kabül
(G 144/17-18)
- Añı sîr-âb eylesem mîzâb-ı hâmemden **Belîğ**
Şafhâda taşvîr olan gülbün virür her bâr gül
(G 146/17-18)
- Erbâb-ı dânişe suhan-âmüz iken **Belîğ**
Müñr-i sükût urdı dehâna kapandı dil
(G 147/15-16)
- Şaff-ı ni'âl ü şadri nice fark idem **Belîğ**
Bilmez Kâlanderân-ı hâkîkat nedir rüsüm
(G 148/13-14)
- Hâm bir mîve idüm gülşen-i 'âlemde **Belîğ**
Zâhm-ı seng-i sitem-i ehl-i hâsedle oldum
(G 149/11-12)
- Sürer **Belîğ** bu sevdâ-yı hâmi dilden mey
Sudur 'ilâcı gülü-gîr olunca mîve-i hâm
(G 151/11-12)
- Bâd-ı hâzân füsürde idelden o gül-ruhı
Bülbül gibi lisânı **Belîğ** ebkem eyledüm
(G 152/15-16)
- Kâkülün fikri ile gülşen-i küymda **Belîğ**
Şaçlı sünbül göricek itdi tahayyül perçem
(G 154/11-12)
- 'Aş u neşât dirler imiş rüzgârda
Bilmem **Belîğ** ol dahî bir 'âlem olmasun
(G 157/15-16)
- Olmaz devâm-ı vaş ki bir gün çıkar **Belîğ**
Mâh-ı çehâr-deh şebe âgüş-ı hâleden
(G 158/17-18)
- Kimse eylük görmedi 'âlemde nâ-kesden **Belîğ**
Hâşıl olmaz mîve-i şîrin nihâl-i mişeden
(G 159/13-14)
- Mülk-i beğâda tâlib-i eyvan olan **Belîğ**
Vîrân-serây-ı 'âleme bir mîh kaçmasun
(G 163/13-14)
- Şöyle tursun hele Bâkî bu şanâyî de **Belîğ**
Ser-fürü eyleyemem Nâbî-i hüş-lehçeye ben
(G 165/13-14)
- Hübân-ı 'aşruñ 'işvesini seyr idüp **Belîğ**
Oldım yegâne şive-i fenn-i suhanda ben
(G 167/19-20)
- Bezm-i tarabda bâde-i gülgün degül **Belîğ**
Sâkî şunarsa mest olur ol tünd-hüya şu
(G 170/19-20)
- Zebân-ı bendî-i ehl-i suhanla şimdi **Belîğ**
Ne sihrkâr-ı zamândur bu hâme-i cädü
(G 171/13-14)
- Mey-i rengin-i mazmün itdi harf-i kâse-dârın
pür
Belîğ ahhâbî ser-mest eyledi beyt-i muşanna'da
(G 173/15-16)
- Enâmil eşheb-i kilke süvâr olmuş **Belîğ** ammâ
Nice eyler bu kerr ü ferî esb-i lâgar üstinde
(G 175/13-14)
- İsm ü resmin levh-i tab'umda güzel yazsun o
şüh
Hüccetüñ herkes nigâh eyler **Belîğ** imzâsına
(G 177/15-16)
- Tevbe âşâr-ı günâhı mahv ider dilden **Belîğ**
Câme oldıkça mülevveş pâk olur şâbun ile
(G 178/11-12)
- Şad-gence dest-res saña âsân idi **Belîğ**
Biñ ma'rifet geçeydi Sitânbulda bir pula
(G 181/17-18)
- Belîğ** endişe itmem rüzgârın germ ü serdinden
Türürken serv-âsâ istikâmetde gebât üzre
(G 182/9-10)
- Kendi şî'ri sâ'irinden mu'teberdür şâ'ire
Şefkati efzün ider herkes **Belîğ** evlâdına
(G 189/17-18)
- Bu nazm-ı tâbiş-efgen-i vâlâ-güher **Belîğ**
Olsun hediye bezm-i dil-i nîk-hvâhuma
(G 192/29-30)
- Yağmaya virdi naqd-i hayâlâtı gam **Belîğ**
Var minnet eyle hâtır-ı deryâ-nevâlüne
(G 193/13-14)

Rüze eyyâmı derünümde harâretle **Belîğ**
Böyle şîrîn-suhamı yaptı yogırdı hâme
(G 194/11-12)

Takarrüb-i dehen-i yâr ümîdi ile **Belîğ**
Gazelde maḥlaşumuz cilve kıldı bālâda
(G 195/15-16)

Süzîşli oldu bu gâzelüñ korķarım **Belîğ**
Cânân okursa eyler eḡer la‘l-i nâbına
(G 198/19-20)

Gevher-i ‘aşkı ara virân gönüllerde **Belîğ**
Des-res-i küncineye ma‘müldür virânedede
(G 201/15-16)

Belîğ evvel sebük-bârân-ı deşt-i âlem-i himmet
Çekerlerdi cihânuñ kâr u bârın bir me‘âl olsa
(G 202/15-16)

Ṭonanup âl ile hengâm-ı ṭonanmada **Belîğ**
Cânımı yaķdı benüm ol büt-i âteş-pâre
(G 207/13-14)

Suḡanda Râtıb-ı Āşaf-nazîre şimdi **Belîğ**
Nazîre hiç yaķışur mı bizim lîsânumuza
(G 208/17-18)

Belîğ Aḡmed Āgânuñ bende-i iḡsâniyum dâ‘im
Füzün olsun cihânda dâ‘imâ devletle iķbâli
(G 209/17-18)

Şandük-ı sînem içre yatur ṭab‘umuñ **Belîğ**
Mazmün-ı nev-ḡayâl ile pürdür cerîdesi
(G 213/21-22)

Bir tarz-ı dil-keş ile ser-ağâz kim **Belîğ**
Şâd ola rûḡ-ı bülbül-i Firdevs-i Nâ‘ilî
(G 216/13-14)

Ḳurı bir nâmı vardur âb-ı ḡayvânuñ **Belîğ** ammâ
Der-âḡuş eyleyen tâ ḡaşre dek ölmez ‘Ālî Cân‘ı
(G 218/13-14)

Büy-ı nigârı nûkhet-i gülşenle bir ṭutar
Seyr it **Belîğ** bülbül-i zârûñ dimâḡını
(G 220/13-14)

Çeşm-i pür-fitne beni ḡaçer-i ḡamzeyle **Belîğ**
Ḥvâh nâ-ḡvâh o büte ‘aşık-ı dil-rîş itdi
(G 223/13-14)

Ser-i zülfin kesicek mâşıṭa şandım ki **Belîğ**
Anı birden bire başımla ber-â-ber kesdi
(G 225/11-12)

Seyrânı gör ki ṭutdı **Belîğ** ebrüvân-ı yâr
Birden nişâna iki kemân-ı keşîdesin
(G 162/15-16)

Mânend-i çeşm-i mürde nice zâlimün **Belîğ**
Gördün ḡapandı âh ile bâb-ı ḡüşâdesi
(G 226/15-16)

Suḡanverân-ı ‘Acem ṭab‘ı hep müsellemdür
Olur **Belîğ** o diyâruñ mücevher âyinesi
(G 227/17-18)

Lâl olur âyîne-i rüyını gördikçe **Belîğ**
Vaşf-ı ḡüsni o bütüñ ‘âciz ider vaşşâfi
(G 228/13-14)

Dil-i suḡanver ‘aceb mi şikeste olsa **Belîğ**
Ki nüshâda varâķ-ı münteḡab şikeste olur
(G 232/11-12)

Ol şühuñ almışum şulu şeftâlusın **Belîğ**
Ṭab‘ı zemîn-i şî‘re bugün şu gibi aķar
(G 234/9-10)

Muḡaddem almaz imiş gerçi añı bâde-fürüş
Belîğ şimdi ḡazel kimse almıyor saña yûf
(G 238/11-12)

Ġâfil olma bu temâşâḡâḡ-ı ‘ibretde **Belîğ**
Ḥûb u zîşten naķşın âl âyîne-i rüşen gibi
(G 239/13-14)

Der vaķt-e teng bâ del sed ârezü **Belîğ**
Goftem nazîre-e soḡan bî-nazîr râ
(G 240/13-14)

Be destûre soḡan-senca **Belîğ** der reh-e me‘ni
Şadâ kerd der cesmeme sâye der şovķ tekapu râ
(G 243/11-12)

belîğ:-üñ
Böyle lâyıķ mı **Belîğüñ** kâla aç u ‘uryân
Bâ-ḡuşuş ola senüñ gibi veliyü‘n-ni‘amı
(K 7/49-50)

Belîğüñ egri iken eski rütbe-i câḡı
Ḳazâ şavub yeñi ṭoḡrıldı baḡt-ı bî-başara
(Kt 29/1-2)

Bu demlerde yine ey nûkte-sencân-ı suḡan
müjde
Belîğüñ şaḡḡa-i mecmü‘a-i pâki ḡazellenmiş
(G 112/13-14)

Bilmem ki **Belîğüñ** ne olur ḡaşıl-ı kârı
Göñlinde emel toḡmını bir ḡaylî yer ekmiş
(G 108/11-12)

Belîğüñ nazmını taḡrîr için erbâb-ı isti‘dâd
Yapılsun nev-be-nev mecmü‘alar şîrâzededen
geçsün
(G 161/11-12)

Mu‘tâd-ı ‘afvuñ itmege sensin sebep yine
Oldıysa ḡıdmetünde **Belîğüñ** tekâsülü
(G 214/17-18)

Bu çerâḡâḡ-ı vücüdında **Belîğüñ** ey şüḡ
Keş-i cânın saña ḡurbânliḡa tesmîn oldu
(G 224/13-14)

Suħan-güyan-ı dehre i'tinā eylerse lāyıkdur
Belīgün nazm āsārını buldı rütbe-i i'caz
 (G 237/13-14)

belīg:-üñ, -e
 İhdā idüp **Belīgüne** bir kīse-i duħān
 Luţfuñ cihānda olmadı hiç böyle bir kese
 (Kt 23/3-4)

belīg:-e
 Ekābir-i şu'arā meclisinde şadra geçüp
Belige besdür adamlık bu kāle-i mensüc
 (G 24/15-16)

Bu nazmı görse 'ārif-i Rūmī **Belige** dir
 Enfās-ı rüh-baḫş ile 'İsā-meniş budur
 (G 54/13-14)

beliğā: Şairin mahlası.

Ser-menzile vāşıl olur elbette **Beligā**
 Her kim ki ola reh-rev-i dūnbāl-i Muħammed
 (K 1/29-30)

Beligā 'azm-i 'uḫbā eyleyince didiler tārīḫ
 Resül-i Ekreme Aḫmed Efendi hem-civār olsun
 1127
 (T 2/9-10)

Çünki ḫammāma giren kimse **Beligā** terler
 Müzd-i ḫammāma döküp aḫçeleri ol dil-ber
 (Msd 3/51-52)

Beligā pādīşāh-ı mülk-i istiğnādur ol āfet
 Nigāh itmez yolında pāy-māl olsam türābāsā
 (G 4/15-16)

Beligā başla hengām-ı du'ādur germ olup zīrā
 Du'ā itmekdür iḫlāş ile ehl-i dānişūñ kāri
 (K 4/67-68)

Du'āya başla **Beligā** kelāmı ḫatm idelüm
 Ḳudsiyān bile emīn için müheyyādur
 (K 5/81-82)

O olup ḫürmetde kā'im hiç tevāzu'dan degül ḫali
Beligā var ise cām-ı meye üftādedür mīnā
 (G 5/11-12)

O olup zencirli servi gibi mevzūn mışra'a pīçān
Beligā 'avdet itmez dīdeye düzd-i nigeh kaḫ'ā
 (G 6/11-12)

Beligā fevtine āh eyleyüp ḫātif didi tārīḫ
 Ḥasan Beg cennet-i a'lāda yā Rab bula
 meskenğāh 1116
 (T 6/9-10)

Seni küyında yārın 'āleme teşhīr ider meh-tāb
Beligā Rātīb-ı Aşaf-nazirūñ bezm-i ḫāşında
 (G 7/21-22)

Beligā şad temalluk mültezimdür rüh-ı 'Urfiden
 Ki Rūmi reşk-i Şīrāz eyledi ḫab'-ı suḫandānum
 (K 8/55-56)

Muḫadderden beter iş sa'd u naḫsa i'tibār olmaz
 Nişān olmuş **Beligā** tır-i āha bi-güneh kevkeb
 (G 11/13-14)

Du'ā-güyan **Beligā** didiler mevlūdına tārīḫ
 İlahī yümn-i devletle mu'ammer ola Muhyiddin
 1166
 (T 11/15-16)

Beligā çār-tekbīr ile ḫātif didi tārīḫin
 Gidüp 'uḫbāya dervīş Mustafā el çekdi
 dünyādan 1170
 (T 15/13-14)

Beligā vir zebān-ı lülesi 'atşāna tārīḫin
 Ayurma çeşme-i dil-cüyü 'Abdu'llāh Paşadan
 1161
 (T 24/9-10)

Beligā sākinān-ı bezm-i vaḫdet-ḫāne tārīḫin
 Didiler kim ḫudūmyla Yeñişehr oldı ma'müre
 1172
 (T 27/29-30)

Şād olup itmānına kaşruñ **Beligā** ḫudsiyān
 Nāy-ı kikli kūs-ı ḫāme vaz' idüp bī-kāl u kıl
 (T 30/9-10)

Bir tonanma var **Beligā** cem' olup ḫayl-i nücum
 Gice gök meydānına meş'al yaḫar meh-tāb-ı
 çarḫ
 (G 30/13-14)

İtmeden bu ḡazel-i pākī **Beligā** tebyīz
 Şafḫa-i merdümek-i dīdeye itdüm tesvīd
 (G 31/15-16)

Ḳadr-i güher-i nazmı bilen kimse **Beligā**
 Biñ cān ile gencīne-i dīvanum ider aḫz
 (G 38/11-12)

Ḥayāl-i nazmı taḫḫīk eyleyen erbāb-ı isti'dād
Beligā vāridāt-ı ḡayba isnād itse vāriddür
 (G 43/13-14)

Söz yok hele rengīn-i mazmūna **Beligā**
 Her beytde bir şem'i fūrūzān gibi parlar
 (G 52/15-16)

Dām-ı tezvīr perde-i nāmūsını çāk eyleyen
 Ādemüñ açmaz **Beligā** 'aybını ādem kapar
 (G 55/11-12)

Aḫmed Āḡānuñ ḫimmeti var ola **Beligā**
 Kim bā'ış-i nev-zemzeme-i kilk-i beyāndur
 (G 56/17-18)

Derdine dermān su'ālinden **Beligā** maḫşaduñ
 Cān otu istersin ancaḫ kākül-i cānān şatar
 (G 60/9-10)

Bu nazm-ı taze **Belîgâ** sezâ ki tâbindan
Virürse cevher-i elfazı âb-ı gevhere şür
(G 61/15-16)

Oñılmazdı **Belîgâ** dilde zaḥm-ı gamzesi ammâ
Ḥayâl-i süzen-i müjgâni zülfiyle rüfû eyler
(G 62/11-12)

Suḥan-güyân-ı 'aşruñ nazmı mazmündârdur
ammâ
Belîgâ sözlertünde hem nezâket hem selâset var
(G 68/13-14)

Yolında naḥd-i cânın virse 'âşık iltifât itmez
Belîgâ sîm ü zerden gayrı yoḥdur maṭlab-ı dil-
ber
(G 70/11-12)

Bî-ser ü pâdur felek ḥatır nice alsun ele
Câmî ḥıfz itmek murâd itse **Belîgâ** şel kırar
(G 75/11-12)

Dürr-i suḥanı nazma getürdükse **Belîgâ**
Erzân anı nâ-dâna virilmez bu güherdür
(G 77/13-14)

Belîgâ Ḥaydar-ı Kerrâriyam ben 'arşa-i nazmuñ
Elümde Zü'l-feḳâr-ı ḥâme tab'um raḥş-ı
Düldüldür
(G 78/13-14)

Anuñ kim şevḳ-i ma'nâ olmaya tab'ında cüş-
âver
Belîgâ neş'e-dâr-ı bâde-i bezm-i elest olmaz
(G 86/11-12)

Benân-ı ḥâme **Belîgâ** cihânı mest eyler
Olursa perde-ber-endâz-ı rüy-ı şâhid-i râz
(G 89/13-14)

Belîgâ süsenâsâda zebânuz gerçi 'âlemde
Nevâ-yı 'aşka ammâ gül gibi ser-tâ-ḳadem
güşuz
(G 95/11-12)

Bahâr eyyâmıdır dilden **Belîgâ** şâhid-i mazmün
Güzargâh-ı ḥayâle bilmezem anı neden çıkmaz
(G 96/13-14)

Belîgâ Vecdî-i pür-fenn gibi ḥâk-i Stâbulda
Edâsı taze kendi taze bir 'aşḳ-âşinâ çıkmaz
(G 97/13-14)

Ḳademinden çıkar âteş gibi rengin ma'nâ
Ḥâme-i germ-rev itdükçe **Belîgâ** tek ü tâz
(G 98/13-14)

Ḥayâl itdükçe resm-i ṭâḳ-ı ebrü-yı dil-âvîzüñ
Belîgâ künc-i 'işret-güşe-i mihrâbdur sensüz
(G 101/13-14)

Belîgâ nüş-ı câmi dest-i luṭfuñ hoş-güvâr eyler
Güzargâh-ı gülüya mevc-i bâde ḥârdur sensüz
(G 102/19-20)

Belîgâ tîr-i elmâs-ı müjeyle zaḥm açar ol şüh
Yine n'işlerse işler ḥâtır-ı mecrûḥı sızlatmaz
(G 103/13-14)

Dökilüp şîşe şikest olsa **Belîgâ** sîm-âb
Dil-i şad-pâre ne mümkün ki ola cây-ı ğaraż
(G 117/11-12)

Belîgâ feyz-i rûḥâniyyetinden nazm-ı renginüm
Oḳınsa rûḥ-ı pâk-i Ḥâzret-i Ḥassân olur maḥzûz
(G 120/11-12)

Didi ḥâtif mey-i bi-ğış gül-i bî-ḥâr olmaz
Ḥaberin eyledüm 'uşşâka **Belîgâ** iblâğ
(G 125/13-14)

Belîgâ farkını bûs eyleyelden şâh-ı merdânuñ
Bükildi ḳaddi zîrâ bî-edeblik itdi ol ân tîğ
(G 126/15-16)

İ'tibâr eylemez ehl-i hünere câhil olan
Ne bilür ḳadrini ḥuffaş **Belîgâ** ḥürüñ
(G 135/15-16)

Tevfîḳ refîḳ olmayacak aña **Belîgâ**
Olur reh-i ḥvâbide-i küyında tebeh dil
(G 145/13-14)

Belîgâ bî-niyâzum câme-i müyineden şimdi
Zamân-ı ḥatı geldi ḥâtıra dildaruñ ürperdüm
(G 153/13-14)

Cevâb ister **Belîgâ** anı her kimden su'âl itseñ
Kerem didükleri bir lafz-ı bî-ma'nâ mıdır
bilmem
(G 155/13-14)

Taḥammül kâr-ı merdândur **Belîgâ**
Şikâyet eylemez âşık felekden
(G 160/9-10)

Sâlike vehle-i ülâda belâdur reh-i 'aşḳ
Mest olur menzil-i evvelde **Belîgâ** reh-rev
(G 169/11-12)

Belîgâ esb-i ḥâme şafhada cevâna geldikçe
Enâmil Ḥaydar-ı Kerrâra beñzer Düldül üstinde
(G 174/9-10)

Belîgâ ḳadrüñi bilmezse Rümüñ ehl-i 'irfânı
Bu nazm-ı pâki gönder nükte-sencân-ı
Semerḳanda
(176/17-18)

Şâ'ir şanup olurdı **Belîgâ** aña düşmen
Görse bu felek miḥbere vü ḥâme çolaḳda
(G 179/9-10)

Söz yok suhan-ı Ragıb Efendiye **Belîgâ**
‘Âlemde kişi böyle olur şâ‘ir olunca
(G 180/13-14)

Belîgâ bu gâzel eflâka nâmuñ eyleyüp hem-ser
Midâd-ı surh ile tahrîr olındı Beyt-i ma‘mûra
(G 187/11-12)

Belîgâ şimdi mensûh emre beñzer her suhan-
sâzuñ
Hâbâb üstindedür deryânuñ ammâ gevher
altında
(G 190/13-14)

Ma‘ânî dem-be-dem terşih idince levh-i hâtırdan
Olur hâmem **Belîgâ** nâvdân beyt-i mu‘allâya
(G 191/15-16)

Yıkılmazdı **Belîgâ** haşre dek seyl-i havâdisden
Esâs-ı beyt-i erbâb-ı suhan böyle metin olsa
(G 196/17-18)

Bâkî mi kalur kimse bu dünyâda **Belîgâ**
Medfen olıcağ hâk-i Medîne Şeh-i dîne
(G 197/13-14)

Belîgâ hâk-rûb-ı meclis-i rindân olup evvel
Söz añlar bâri yârân ola âdem şâ‘ir olmazsa
(G 199/13-14)

Belîgâ âferîn kim penc beyt-i pâk ile tab‘uñ
Nizâmî‘nün şunar bî-bâk Genc-i pencine pençe
(G 200/11-12)

Güftâra bu resme nice iş kesdi **Belîgâ**
Fağrî gibi mîkrâz-ı dü-leb anı oynıca
(G 204/11-12)

Suhan ikliminüñ tahtında bir şâh olmasa şâ‘ir
Belîgâ mağlaşuñ yazmazdı nazmın şâh-beytinde
(G 206/13-14)

Belîgâ hârâhâr-ı gamla nişterzâr olup gönülüm
Bu şeb âmed-şüd-ı râh-ı hayâl-i yâri incitti
(G 212/9-10)

Açılmaz gonca-i bahtum **Belîgâ** yoğsa
şevkından
Gâzel-hvânlıkda tab‘um elken eyler bülbül-i
zârı
(G 217/17-18)

Devlet ü‘ömrini efzûn ide hem-vâre Hüdâ
Kırnuñ ola sa‘âdetle **Belîgâ** Hâmı
(G 219/17-18)

Gisüy-ı nigâra tolaşup şâne **Belîgâ**
Bu vaz‘ ile çok hâtır-ı yârana tokındı
(G 221/11-12)

Belîgâ lâle-i nu‘mânı yâd itdüğçe şevkından
Bu rengîn nazmı itsün zîb-i destâr ol melek-sîmâ
(G 229/13-14)

Belîgâ nükte-sencân-ı suhan bu nazm-ı zîbâya
Nazîre söylemek mağlûb-ı tab‘-ı nükte-
dânumdur
(G 230/13-14)

belîgâne: Belîg'e yakışır hâlde.
Belîgâne bu nazmum dâverâ manzûruñ oldığça
Sezâdur hil‘ati ilbâs olına tab‘ı mînâyâ
(K 9/99-100)

Şân-ı evvâna **Belîgâne** diñildi târih
Buldı itmâmı sa‘âdetle bu cây-ı zîbâ
(T 21/37-38)

Âferîn tab‘ına var ise cihânda gelsün
Levh-i pâke kâlemi böyle **Belîgâne** çeker
(G 81/17-18)

belîg-i âzâde-yi sulţân-ı ‘aşkam: Aşk sultanı
tarafından serbest bırakılmış Belîg.
belîg-i âzâde-yi sulţân-ı ‘aşk:-am
Belîg-i âzâde-yi sulţân-ı ‘aşkam
Kul olmam gayrıya ‘Abdü‘l-kerîmem
(Kt 19/3-4)

belîg-i gam-dîde: Kederli gözli Belîg.
Eyâ hüdîv-i kerem-pîşe ma‘nî-i cüdî
Ezerdi hayli zamândır **Belîg-i gam-dîde**
(Kt 15/1-2)

belîg-i gam-zede: Kedere yakalanmış Belîg.
‘Aceb mi olsa perîşân şehirde sünbülveş
Belîg-i gam-zede her gice âh kâkül dir
(G 72/13-14)

belîg-i gam-zede: Kedere yakalanmış Belîg.
belîg-i gam-zede:-nüñ
Gelür hurûşa okundığça zümre-i ‘uşşâk
Belîg-i gam-zedenüñ şî‘r-i pâkî velvedür
(G 51/13-14)

belîg-i haste-hâlî: Perişan Belîg.
Degülken hağ bu kim bir büriyâ-yı köhneye
mâlik
Belîg-i haste-hâlî çarh-ı dün şâhib-firâş itdi
(Kt 12/3-4)

belîg-i mu‘cize-dem: Zamanının mucizevi sözler
söyleyeni Belîg.
Mesîhe olmasa bunlar ihânet üzre müdâm
Belîg-i mu‘cize-dem nuğk ile Mesîhâdur
(K 5/63-64)

belîg-i nâdire-fen: Sanatı eşsiz Belîg.
Zafer-penâha bu benden **Belîg-i nâdire-fen**
İder huzuruña dest-i zamânededen feryâd
(K 11/77-78)

belîg-i nâdire-gü: Benzeri görülmemiş söz söyleyen Belîg.

Belîg-i nâdire-gü meclis-i ehibbâda
Garîb mısrâ'a beñzer miyân-ı inşâda
(G 195/1-2)

Bülbül çemende laf-ı suhanverlik itmesün
'Aşruñ **Belîg-i nâdire-gü** nükte-dânımdur
(G 233/9-10)

belîg-i nâdire-güftâr: Eşsiz sözlü Belîg.

belîg-i nâdire-güftâr:-a
Çam u sürürna dünyânuñ i'tibâr itmez
Belîg-i nâdire-güftâra şadd pesendim var
(Kt 30/1-2)

belîg-i nükte-âmüz-ı hîred: Akıl ve nükte öğreten Belîg.

Belîg-i nükte-âmüz-ı hîred eski du'âcundur
Anı bir rütbe ihrâz ile maşûd eyle a'dâya
(K 9/77-78)

belîg-i nükte-dân: Nükteden anlayan Belîg.

belîg-i nükte-dân:
'Azizâ kâdrini añlar mı âyâ ehl-i isti'dâd
Kaşa ile bu hâke bir **Belîg-i nükte-dân** geldi
(G 211/13-14)

belîg-i nükte-perver: Nükteci Belîg.

Belîg-i nükte-perver gâlib oldı bülbül-i zâra
Gülün taht-ı zümürüdfâma hengâm-ı cülüsında
(G 183/13-14)

belîg-i suhan-ârâ: Söz bezeyen Belîg.

Bu tab'-ı nevâ-keşle **Belîg-i suhan-ârâ**
Tercih olunur Nâbî-i şîrin-suhan üzere
(G 185/15-16)

belîg-i suhanver: Güzel söz söyleyen Belîg.

Yine **Belîg-i suhanver** kumâş-ı ma'nâdan
O sülün âfete kaftân biçüp horozlandı
(G 215/11-12)

belîg-i vaşşâf: Vasıflandıran Belîg.

'Azm idüp pîşgehe çekdi hicâb-ı zer-bâf
Kaldı evşâfını tahrîre **Belîg-i vaşşâf**
(Msd 5/53-54)

belîg-i zâr: Dermansız Belîg.

Süz u güdâz-ı 'aşk ile dâ'im **Belîg-i zâr**
Destinde hâme tâze vü rengin gâzel yapar
(G 45/11-12)

Dil-hvâhî üzere döndürür 'âm **Belîg-i zâr**
Bir kerre girse dâmen-i çarh-ı felek ele
(G 186/11-12)

Ey mîr-i hüsn dâd ki yandı **Belîg-i zâr**
Tağat getürmeyor teb-i fûrkât 'azâbına
(G 198/17-18)

Hoş-kerde bûs ider leb-i la'lün **Belîg-i zâr**
Elbette ey perî 'arâk ister şekerleme
(G 203/13-14)

belîg-i zâr:-a

Belîg-i zâra bu inşâ-yı kıt'adan şimdî
Du'â-yı devlet-i Maşûd Girây'dur maşûd
(Kt 4/9-10)

Çeküp kürek fülk-i postum çıkardı küh-ı
miñnetde
Belîg-i zâra fermân eyle bir ferrâce kaplansın
(Kt 21/3-4)

Âteşün ne yine meclisde **Belîg-i zâra**
Ne 'aceb saht oluyor dilde hasûda hıkdun
(G 139/11-12)

Besdür **Belîg-i zâra** bu elîf-ı Kirdgâr
Mazmün-ı neş'e-bahşını kılmış suhanda cân
(G 156/15-16)

belîg-i zâr:-dan

Buyur gâmdan felek ârâm virsün şahid-i
nazmuñ
Belîg-i zârdan mañlûb ise tekmiñ-i nâmı
(K 3/79-80)

Nevâsı Zühreyi rakş-âver eyler bülbül-i şeydâ
Bu bağa bir dağa gelmez **Belîg-i zârdan** şöñra
(G 172/13-14)

belîg-i zâr:-ı

Belîg-i zârı nâ-şâd eyleyüb ağıyarı şâd itdün
Bu güne vaz'-ı nâ-ber-câyı tab'-ı nüktedân
çekmez
(G 91/13-14)

belîg-i zâr:-ı, -n, -a

Tefekkür üzere perîşân iken huzurunda
Belîg-i zârına ne şefkatle itdi 'atf-ı nazar
(Kt 47/5-6)

belîg-i zâr:-uñ

Hüner maşûdına işâl iderken ehl-i 'irfânı
Belîg-i zârıñ oldı pây-bend-i tab'-ı me'yüsü
(K 3/65-66)

Ferveşi köhnedi şirtında **Belîg-i zârıñ**
Oldı Eski Zağra manşıbı anı yeniler
(Kt 16/3-4)

Ferveşi köhnedi şirtında **Belîg-i zârıñ**
Oldı Eski Zağra manşıbı anı yeniler
(Kt 38/1-2)

Ğazel-i pâkî okındukça **Belîg-i zârıñ**
Olma dem-beste bu tarz ile nefes gönder 'arîf
(G 129/13-14)

belki: Bir ihtimal.

Eşrât-ı sâ'at irdi gönüller hadîd olur
Dillerde **belki** nâmı vefânun resîd olur
(Tb 107/108)

Şıkma entârî gibi penbedür endâm-ı nigâr
Çekemez şıkletün **belki** tegeller dil-dâr
(Msd 4/23-24)

Kemân itdiyse kaddüm pîrlik dünyâda gam
çekmem
İdem agyâra sebkat **belki** yârûn pây-büsında
(G 183/5-6)

Miyân-ı yârî dirler fark olunmaz târ-ı zülfinden
Görürdük 'âlem-i rû' yâda **belki** bir hayâl olsa
(G 202/11-12)

Rakîb ile bu gice meclisde dildârûn
Filân ü festagız olmazsa **belki** neste olur
(G 232/9-10)

Gisûlarında müy-ı sefid olmaz ol bütûn
Belki karşıdı araya müy-ı miyânudur
(G 233/5-6)

belle: İyi bilmek, ivice anlamak.

Bu şeb vaşlın o meh ferdâya korsa ey dil-i şeydâ
Bunı pek **belle** kim gündüz çıkılmaz küh-ı
billûra
(Mf 16/1-2)

belli: Bilinmedik bir vanı olmayan, malum.

Akçamuñ ismi zebânında mükerrer ammâ
Kîmyâ gibi degül **belli** vücûd u 'ademi
(K 7/17-18)

bellü: Bilinmedik bir yanı olmayan, malum.

bellü: -dür
Yârûn yanınca bezmümüze gelse **bellüdür**
Sadra geçerdî hânçeri bir dem celîs olur
(G 49/9-10)

ben: Birinci teklik şahıs zamiri.

Hengâm-ı bahâr oldı gönül şabr itmez
Ben sâha-i bâğa giderüm gam gitmez
(R 2/1-2)

Yârân yapıldı **ben** ise hâtır-şikest olam
Gül mevsiminde gam-zede vü teng-dest olam
(Tb 2/47-48)

Olmam firîb-ıvorde **ben** ey şüh-ı sâde-rû
Şahbâ-yı la 'lfâm degül 'anberiyeye bü
(Tb 2/75-76)

Efendi **ben** bilürem dest-i sâkî-i gamdan
Müdâm çekdügünü dehr içinde 'abd-ı fakîr
(K 6/157-158)

Nâza çekdi dem-i fahriyye **ben** söyledemem
İşte ey dil hünerün var ise söylet kâlemi
(K 7/57-58)

O ser-gerdâniyem **ben** vâdî-i 'aşkuñla
şevkümnden
Eşeddür gerdiş-i cevvaleden tavk-ı girîbânım
(K 8/13-14)

Ben âmîzişde olsam germ olup târ-ı reg-i yâra
Olur lâbûd fetîl-i rişte-i şem'-i şebistânım
(K 8/35-36)

Cününümnden şarıldum şandılar zülf-i dil-ârâya
Ben eftimün ile buldum 'ilâci def'-i sevdâya
(K 9/1-2)

Ğarîk-i lücce-i deryâ-yı miñnet olmaz idüm
Felekde yoğsa **ben** ol şâ'irüm ki eylemişüm
(K 11/91-92)

Ben o bed-bahtam ki bakşam şafha-i âyîneye
Baht-ı şümumdan baña 'aksimde rev-gerdân
olur
(Mf 11/1-2)

Beytümü 'özü ile nakz eyleme inşâf eyle
Yapmışum **ben** bu kadar halka cihanda ebyât
(G 14/15-16)

'Aceb mi **ben** nevâl-i cüd u ihsânunla sîr olsam
Gider mi kürsine-ıhvân Halîl'ullahdan mihmân
(Kt 31/5-6)

ben:
Seherde çîn-i cebîn eyleme güle gül dir
Bu kavli **ben** mi dirüm gülsitânda bülbül dir
(G 72/1-2)

Şebîh-i merdümek-i dîdedür o **ben** diyemem
Kimisi nokta dir ol hâle kimi fülful dir
(G 72/9-10)

Belîgâ Haydar-ı Kerrâriyam **ben** 'arşa-i nazmuñ
Elümde Zü'l-fekâr-ı hâme tab'um raşş-ı
Düldüldür
(G 78/13-14)

Ğam-ı dünyâyı cânâ şanma kim rind-i cihân
çekmez
Hele **ben** çekdügüm miñnetleri küh-ı girân
çekmez
(G 91/1-2)

Beyt-i ebrüya hele toğrısı **ben** dañl idemem
Şafhaya satır biraz geç yazılır mıstarsız
(G 99/3-4)

Nice dirler o şeh-i hüsnî görenler mehveş
Dir idüm **ben** buña 'âlemde iki olsa güneş
(G 109/1-2)

Göricek hatt-ı ruñun âyîne yâr dimiş
Ben bu bâğ-ı ferañ-efzâda çok otlar yoldum
(G 149/5-6)

'Ayn-ı 'alîli hasret ile pür-nem eyledüm
İl İyd-ı ekber eyledi **ben** mâtem eyledüm
(G 152/1-2)

Dilden şerâre dâmen-i 'arşı tütınca **ben**
Emvâc-ı âhumi felege süllem eyledüm
(G 152/11-12)

Vaḥşî gâzâl dâmen-i şahrâ-yı nâz iken
İncinme ey perî seni **ben** âdem eyledüm
(G 152/13-14)

Gül-i bî-hâr iken yâruñ ferâmûş-kerdesiyüm **ben**
Dikendür galibâ gül-çine mevc-i nûkheti
verdüm
(G 153/3-4)

Bir bâde olsa elde ki neş'eyle **ben** degül
Sâyem düşince mest ola 'aks-i piyâleden
(G 158/7-8)

Beyt-i ber-cestede pinhân olayum za'f ile **ben**
Leb-i la' lûñ öpeyüm her okudukça anı sen
(G 165/1-2)

Şöyle tursun hele Bâkî bu şanâyi' de Belîğ
Ser-fürü eyleyemem Nâbî-i hûş-lehçeye **ben**
(G 165/13-14)

Bulsam o şûhî sâye-i naḥl-i semende **ben**
Bir câm şunsa bülbül olurdu çemende **ben**
(G 167/1-2)

Âyîne-i cemâlûñi aç çeşm-i zâhîde
Sırr-ı nihânî göstereyüm aña sende **ben**
(G 167/3-4)

Zâhid meger ki görmemiş 'âlemde ḥüsñ ü ân
Gösterdüm anı şimdi o vech-i ḥasende **ben**
(G 167/5-6)

Taḥşîl-i 'aşka eyler idüm mâ-melek fidâ
Olsam mukârin ehl-i kemâle bu fende **ben**
(G 167/7-8)

Zencîr-i zülfi bende çeker mübtelâlaruñ
Bende ne ḥâcet olmış iken aña bende **ben**
(G 167/9-10)

Şevk-i nesîm-i yâr ile mânend-i gird-bâd
Âyende ben bu vâdî-i 'aşka revende **ben**
(G 167/11-12)

Şevk-i nesîm-i yâr ile mânend-i gird-bâd
Âyende ben bu vâdî-i 'aşka revende **ben**
(G 167/11-12)

Her mübtelâya ḥançer-i gâmzeyle zaḥm açar
Küyında râst geldüm o şûha geçende **ben**
(G 167/13-14)

'Ayš-ı fenâya gül gibi gerçekten aldanup
İtmem efendi yok yire dünyâda ḥande **ben**
(G 167/15-16)

Çekmem belâ-yı fûrkati bir dem vişâl için
Gördüm hezâr derd ü elem gül dikeninde **ben**
(G 167/17-18)

Hübân-ı 'aşruñ 'işvesini seyr idüp Belîğ
Oldım yegâne şive-i fenn-i suḥanda **ben**
(G 167/19-20)

Çıksun o gül-'izâr temâşâ-yı bâğa tek
Ben söyleşem ḥakâyık-ı 'aşkı hezâr ile
(G 184/7-8)

Seherde çîn-i cebîn eyleme güle gül dir
Bu kavli **ben** mi dirüm gülsitânda bülbül dir
(G 72/1-2)

Nezzâre ile **ben** toyamam rüy-ı nigâra
Aç gözlüdür âyîne bakar yâra toyınca
(G 204/9-10)

Ben ol deryâ-yı pür-şurum ki tufân-gâh-ı
sinemde
Ki her bir şerḥa mevc ü her ḥabâbı dâğ-ı
cânumdur
(G 230/3-4)

Ben ol üftâde-câh-ı âteş-i cürmüm ki bî-pervâ
Fürûğ-ı mevc-i âteş târ-ı zünnâr-ı mîyanumdur
(G 230/5-6)

Pistânuña güldür didiler baña bu şekdür
Açılrsa da görsem anı **ben** de ne çiçekdür
(G 236/1-2)

Pistânuña güldür didiler baña bu şekdür
Açılrsa da görsem anı **ben** de ne çiçekdür
(G 236/1-2)

Ben ol şaydum ki pâyın bûs ider her dem eger
kanum
Olursa vesme-i ebrû tırâz-ı nâḥun-ı şeh-bâz
(G 237/9-10)

Şebîh-i merdümek-i dîdedür o **ben** diyemem
Kimisi noḫta dir ol ḥâle kimi fülful dir
(G 72/9-10)

ben:-de
Belîğ ol şâh-ı ḥüsñüñ bendesine bendeyim
bende
Anı işrâb ider yârâna bu beyt-i ḥoş-âyende
(Msd 1/39-40)

Elken-zebân-ı bülbül-i gülzâr-ı ḥayretüm
Ḥâlüm ifâde itmege yok **bende** iktidâr
(K 12/173-174)

Gözümde katre-i hün-âbı şanmañuz nemdür
‘izârum üzre aķar **bende** bilmezem nemdür
(G 66/1-2)

ben:-den.
Ėalıbâ **benden** ibâ eyledi ‘âlem cümle
Hâtırım şormağa cânân degül Ėam gelmez
(G 100/3-4)

Mezâķ-ı rind-i ‘âlî-himmeti ey hıvâce **benden**
şor
Çeker her zaħmeti ‘âlemde ammâ bâr-ı imtinân
çekmez
(G 91/7-8)

Reh-i kūyuñda hem-râh olsa da geh pes gider
geh pîş
Ki **benden** Ėalıbâ säyem daħî bizârdur sensüz
(G 102/7-8)

ben:-i
Eyledüñ şemşîr-i ķahruñla **beni** âzürde-hâl
Umarum senden cüdâ ola hayâl
(Ş 2/5-6)

Yüsuf olsa tâc-i ‘aşķından eylerken ibâ
Nażra-i evvelde mest itdüñ **beni** şad-aferîn
(Ş 2/11-12)

Ey rind-i lây-hıvâr hemîşe döküp ‘araķ
Mey iç ķalınca diñle **beni** rüħdan ramaķ
(Tb 2/37-38)

Bu tengnâda müflis iken kâm-rân ide
Mürgân-ı ķuds ile **beni** hem-âşiyân ide
(Tb 2/79-80)

Hey meyle bir ķopuş var o muṭrıbde kim **beni**
Âşüfte itdi ‘aķlumı başdan idüp cüdâ
(K 2/39-40)

Mânend-i Zülfekâr dü-tâ olsa ķametüm
‘Aşķuñ ider **beni** yine bir merd-i lâ-fetâ
(K 2/147-148)

Âh eyle Ėuş-vâr muṭrıbda kim **beni**
Âşüfte itdi ‘aķlı başından idüp cüdâ
(K 2/167-168)

Göñlüm esîr-i zülf-i bütân eyleyüp **beni**
Dâm-ı belâdan eylemedi sa’y idüp rehâ
(K 2/177/178)

Hil’at ister **beni** püskürme şeh-i mümtâzum
Dün Belîğ açdum o cânâna metâ’-ı râz
(Msd 4/51-52)

Beni yâbâna atar eski pâ-buç gibi o yâr
Çıķma yoldan sağ ayakķabı değildir ağyâr
(Msd 5/7-8)

O fitne ger **beni** Mecnün iderse Leylâdur
Başumda silsile-i ķayd-ı zülfî sevdâdur
(K 5/1-2)

Zamâne âteş-i Ėasretle reşķ idüp nâ-Ėâh
Beni ayırdı vaṭandan mişâl-i büy-ı ‘abîr
(K 6/131-132)

Kemend-i miħnet ile eyleyüp ezelden esîr
Direm-ħarîde-i bâl eyledi **beni** taķdîr
(K 6/123-124)

O rütbe yaķdı **beni** nâr-ı Ėam ki seyr idemez
Eger ki şafħa-i dil naķş-ı yâra olsa mesîr
(K 6/139-140)

Kenâra atdı **beni** rüzĖâr-ı sifle-nihâd
Ėapandı Ėayli zamândur dükân-ı ‘irfânüm
(K 11/83-84)

Hezâr mekr ile maħv eyledi bu tâli’-i pîr
Beni mişâl-i dürüğ-ı ‘acüze-i Ferhâd
(K 11-87-88)

Kesret-i ‘âşıķa meyl ideli ol âfet-i cân
İtdi şad-pâre **beni** erre-i sîn-i Ėasret
(G 15/27-28)

Beni şikeste-dil eyler mi bî-sebeb ol şüħ
Hüdûs-i fitneye dâ’im raķîb olur bâ’is
(G 21/5-6)

Ser ü sâmanımı hem-sâyelerüñ Ėördiķçe
Beni tevbîħ ile öldürdi ‘yâlüñ sitemi
(K 7/21-22)

Benüm Ferhâda hâdî ‘âlem-i ma’nâda ammâ
kim
Beni kemnâm iden ol Hüsrev ü Şîrîn
zebânumdur
(G 230/9-10)

ben:-üm
Aña ilbâsa sezâ lafz bulunmaz dâ’im
Yoħsa göñlümde **benüm** cilve-künândur ma’nâ
(G 1/13-14)

Baķılsa dîde-i im’ân ile mir’ât-i inşâfa
Benüm şimdi cihânüñ rüħ-i ṭüṭi-i suħan-Ėüsü
(K 3/69-70)

Benüm helâküme ihyâ ider o İsî-dem
Raķîbi şafħa-i dîvâra itseler taşvîr
(K 6/41-42)

Benüm o bülbül-i mu’ciz-edâ ki nağmemden
Nümâ-pezîr olur elbet şüküfe-i taşvîr
(K 6/165-166)

Benüm o pâdişâh-ı milket-i suħan ki baña
Muħâldür k’ola âyîne-i ķaderde nażîr
(K 6/167-168)

Piřvāsı **benüm** ammā řu 'arā-yı Rūmuñ
Giçerem böyle giderse füřahā-yı 'Acemī
(K 7/59-60)

Destümde gürz-i Kāvusi-i kilik-i bī-amān
şimdi bu 'arşagehde **benüm** Kaħramān-ı 'ilm
(K 10/99-100)

Benüm ol bülbül-i güyā ki kuvvet-i suħanum
Ĥayāl-i şüret-i ma'nāya kesb ider ecsād
(K 11/95-96)

Benüm o fāris-i meydān-ı ma'rifet ki bugün
Meşime-i 'adem ü ümmehāt-ı erba'adan
(K 11/101-102)

Önümde gāřiye ber-düş olur Ebu'l-İrřād
Cihāna bir dahī gelmez **benüm** gibi evlād
(K 11/103-104)

Geçdi zamān-ı şevket ü Ĥākān-ı Ĥusrevī
şimdi **benüm** memālik-i nazm içre řehryār
(K 12/161-162)

Ölümündür **benüm** aħbāb ile meclisde bugün
Virseler bāde-i gülgün yirine āb-ı Ĥayāt
(G 14/3-4)

Eyvā göbekli sīb-zeķan egerçi yār
'İndimde sībden **benüm** eyvā olur lezīz
(G 37/9-10)

Benüm ol 'āřık-ı sevdā-zede-i deşt-i cünün
Dest-i ġam silsile-cünbān-ı reg-i cānumdur
(G 50/3-4)

Benüm ol bende-i mātem-zede kim řām u seħer
Ĥāk-rüb-ı Ĥaremün çāk-i giribānumdur
(G 50/5-6)

Benüm ol şir-i belāġat-eşer-i pür-dil kim
Püç- maġzī-i kalem berķ-i neyistānumdur
(G 50/21-22)

Nice tesķin ola seyl-āb-ı çeşm-i Ĥün-feřānumla
Benüm göñlümde deryālar söyündürmez Ĥarāret
var
(G 68/3-4)

Bender-i ġamda **benüm** gevher-fürüş-ı dürr-i
eşk
İki keffe bir terāzüdür gözüm incü çeker
(G 71/3-4)

Nice zāhid baña hem-rāh ola seyr-i sülükümde
Benüm bār-ı dilüm arāyiř-i düş-ı tevekküldür
(G 78/11-12)

Ĥıfl-ı nev-rüsteydür toġrısı meylim zīrā
Benüm āġüşuma ol kāmēt-i bālā sıġmaz
(G 84/7-8)

İtse kadr-i güher-i Ĥüsni ġubār-ı Ĥatı pest
Yine mīzān-ı Ĥayālümde **benüm** kem gelmez
(G 100/9-10)

Ĥalüm mükedder oldı **benüm** ey Ĥayāl-i yār
Bilsem 'aceb ki bir kederün yoķ midur senün
(G 138/5-6)

Bel baġlamazsa ol büt-i Ĥüsne **benüm** gibi
Olsun ġüsiste rişte-i zünnār-ı Berhemen
(G 164/5-6)

'Aks-i ruĤsāruñ ġorelden cām-ı 'işret-Ĥānede
Ėözlerüm kaldı Ĥabāb-āsā **benüm** peymānede
(G 201/1-2)

Ĥonanup āl ile hengām-ı Ĥonanmada Belġ
Cānumı yaķdı **benüm** ol büt-i āteř-pāre
(G 207/13-14)

Benüm Ferhāda hādī 'ālem-i ma'nāda ammā
kim
Beni kemnām iden ol Ĥüsrev ü řirīn
zebānumdur
(G 230/9-10)

Benüm o nākīd-ı şeh-bender-i ma'ānī kim
O resme buldı metānet esās-ı ebyātum
(K 11/97-98)

Bel baġlamazsa ol büt-i Ĥüsne **benüm** gibi
Olsun ġüsiste rişte-i zünnār-ı Berhemen
(G 164/5-6)

ben:-üm, -le
Dahī pergāle-i kām almadın bāzār-ı 'ālemde
Benümle bilmezem bu çarĤ-ı ġaddaruñ nedür
kārı
(K 4/51-52)

Suħan-řināsī-i 'ālem **benümle** bākīdür
Na'am suħanda budur ġayrı ba'd-ezin lādur
(K 5/75-76)

Kimdür **benümle** fenn-i ma'ānīde baħř ider
İřte zamāne iřte każā-yı girān-ı ilm
(K 10/103-104)

İřtīhārı ne 'aceb bulsa **benümle** maħlař
Düşeli destüme nām aldı niġnimdeki faş
(G 115/1-2)

Nihānī 'aksüne āyīnede yüz virdüġin şuyduk
Ĥayālün hep **benümle** söyleşür bir Ĥasb-i Ĥāl
olsa
(G 202/7-8)

Ol bütü ġördükçe **benümle** rakīb
Çin-i cebin eyleyüp Efrenc olur
(G 67/5-6)

ben:-em

Benem o zaḥm-ḥvār-ı ḥaṇçer-i sitem ki kaẓā
Gubār-ı ğamla ider raḥne-i dilüm ta'mır
(K 6/135-136)

Benem o ğam-zede kim farṭ-ı tāb-ı sīnemden
Olur sirişte ḥarāretle mevc-i nār-ı sa'ır
(K 6/137-138)

ben:-im

Dünyāda vü 'uqbāda **benim** zikrim Ḥaḳ
Oldır iki 'ālemdē murādım ancaḳ
(R 7/1-2)

'Ayıbsız ādem olmaz herkese bir şekk ü reybum
var
Güzel sevmekdir endiṣem **benim** ancaḳ
Şu 'aybım var
(Mf 22/1-2)

Ser-ā-ser ehl-i suḥan bī-nevā ḳalursa daḥī
Ne ğam cihānda **benim** bir Kerīm Efendim var
(Kt 30/3-4)

beñ: Yüzde ve vücutta bulunan tabiî ufak ve sıvah noktalar, ben, hâl.

Şirīnlık arturur **beñ** o ḥvān-ı melāḥāte
Eyler efendi tu'me-i pāki biber-lezīz
(G 36/3-4)

Püskürme **beñ** degül o perī zaḥm-ı çeşm için
Atmış 'izār-ı āteşine bir āvuç sipend
(G 34/7-8)

beñ:-ler

Çil aḳçe gibi **beñler** zeyn idüp ol vech-i berrāḳı
Bu nisbetle o şūḥa şāygāndur çilli itlāḳı
(Msd 1/25-26)

beñ:-ler, -ü, -ñ

Āteşin ruḥsāruñ üzre ḥoş idüp ḥaṭṭ-ı gubār
'Ārızında **beñlerüñ** hindü-yi ḥākister-nişin
(Ş 2/3-4)

benān-ı ḥāme: Kaleminin parmağı.

Benān-ı ḥāme Belīgā cihānı mest eyler
Olursa perde-ber-endāz-ı rüy-ı şāhid-i rāz
(G 89/13-14)

bencileyin: Benim gibi.

Gel bezm-i meye ey āfet-i ḥvānende
Yüz **bencileyin** nigāḥıña efgende
(R 21/1-2)

bend: Bağ.

Hemişe lutfi ile rāstān olup mükrim
Yanında **bend** iledür ḳurb-ı ḥaṇçer-i mu'vec
(Kt 1/11-12)

Saḥa teşyī'a cānā **bend** bend-i a'zā çıkar ammā
Ḳıyamet ḳopsa 'aşḳuñ sīne-i bī-kīneden çıkmaz
(G 96/11-12)

bend:-i, -den

Yaḳmazdı cānı sūḥte-āsā o seng-dil
Destārı başda olmasa çaçmaḳlı **bendiden**
(Kt 41/3-4)

bend:-i, -n, -e

Güşād-ı müy-ı miyān **bendine** düşüp 'āḳil
İder mi yok yire hiç naḳd-i 'ömrini itlāf
(G 128/11-12)

bend:-e

Zencīr-i zülfi bende çeker mübtelālaruñ
Bende ne ḥācet olmuş iken aña bende ben
(G 167/9-10)

Zencīr-i zülfi bende çeker mübtelālaruñ
Bende ne ḥācet olmuş iken aña bende ben
(G 167/9-10)

bend eyle: Bağlamak.

bend eyle:-dii, -ñ
Zencīr-i ser-i zülfine **bend eyledüñ** anı
İtdi yine yanuñda 'aceb kim ne güneḥ dil
(G 145/7-8)

bend id: Bağlamak.

bend id:-er, -ler, -di
Bend iderlerdi hezār efsün ile ebnā-yı dehr
Zerre miḳdārı nişān virse eger 'Anḳā-yı rūḥ
(G 27/17-18)

bend it: Bağlamak, hükmü altına almak.

Eyler kifāyet emrüne ey bī-nevā senüñ
Bend it miyān-ı cānuña dād-ı tevekküli
(G 214/11-12)

bend it:-di

Bend itdi tār-ı zülfe anı çeşm-i sāḫirüñ
Reng-i peride-rüyına besdür niḳāb-ı surḥ
(G 29/7-8)

bend it:-se

Sıḥr ü efsün ile her yānumı **bend itse** o şūḥ
Yine mevc-i yem-i ḥvün silsile-cünbānumdur
(G 50/9-10)

bend it:-sün

Ḳo **bend itsün** zebān ol çeşm-i sāḫir
Anuñla söyleşür 'āşık zebānsuz
(G 92/7-8)

bend ol: Bağ olmak.

bend ol:-an
Degüldür sīnesinde **bend olan** dāğ 'āşık-ı zāruñ
Saña birḳaç kızıl altını var şaḳlar muşamma'da
(G 173/9-10)

bend ol:-dı

Mevc-i ḥarīre bīm-i şikest-i ḥurām için
Bend oldı mevc-i silsile-i cünbiş-i beden
(G 164/7-8)

bend ol:-ma, -di

Dağı **bend olmadı** dil halka-i t̄āra muhkem
Korkarım zülfine ol gonca-dehen şāne çeker
(G 81/13-14)

bend ol:-miş

Kemend-i zülfe **bend olmuş** dil-i dīvāneden
ğayrı
Bu vādilerde zencīrin sürer dīvāne yokdur yok
(G 132/11-12)

bende: Kul, köle.

Bir bāde ile pīr-i h̄arābata cüst ü cū
Kim **bende** içse eylemeye şāha ser-furū
(Tb 2/77-78)

Kalmadı hiç şatacak **bende** hünerden ğayrı
Bulamam beytūme bir müşterī-i pūr-himemi
(K 7/23-24)

Zencīr-i zülfi bende çeker mübtelālaruñ
Bende ne h̄acet olmuş iken aña bende ben
(G 167/9-10)

Zencīr-i zülfi bende çeker mübtelālaruñ
Bende ne h̄acet olmuş iken aña bende ben
(G 167/9-10)

Zencīr-i zülfi bende çeker mübtelālaruñ
Bende ne h̄acet olmuş iken aña bende ben
(G 167/9-10)

Ta'allukdur cihānuñ kār u bārın çekdiren ammā
Mülükī zevk ider her kayddan āzād olan **bende**
(G 176/15-16)

bende:-sī, -n, -e

Feryād-resle dergehine itdiler gülü
Her bī-günāh **bendesine** kıymasun diyü
(Th 1/23-24)

Belīg ol şāh-ı h̄üsnüñ **bendesine** bendeyim
bende
Anı işrāb ider yārāna bu beyt-i hoş-āyende
(Msd 1/39-40)

bende:-ler, -ü, -ñ

Ahsent ey h̄uceste-i t̄ütī-i hoş-makāl
Olsun cihānda **bendelerün** zümre-i kemāl
(Th 1/31-32)

bende:-y, -i, -m

Belīg ol şāh-ı h̄üsnüñ bendesine **bendeyim**
bende
Anı işrāb ider yārāna bu beyt-i hoş-āyende
(Msd 1/39-40)

bende:-ñ, -i

Sākī h̄umār kesdi emānum piyāle vir
Āzād eyle bendeñi ğamdan şevāba gir
(Tb 2/11-12)

bende:-ñ, -e

Ṭāq oldu t̄akātüm çekemem bār-ı miñneti
Gönder ilāhī **bendeñe** bir ehl-i himmeti
(Tb 2/49-50)

Bu h̄üsn ü şīve-i pā-der-rikāba ğurrelenüp
Efendi **bendeñe** cevri eyleme bu dünyādur
(K 5/25-26)

bende:-leri

Dil-nüvāzāne görüp **bendeleri** ihsānuñ
Nice meymendi anuñ olmaya ednā h̄ademi
(K 7-35-36)

bende:-ñ, -e

Bir nīm-iltifātūñ olursa bu **bendeñe**
Maḥşūr olup ma'ānī-i kevn ü mekān-ı 'ilm
(K 10/125/126)

bende:-dür

O müy-ı levḫa-i yākūta **bendedür** dil kim
Şebāt-ı meşq-i tebessümle kaldı h̄att-ı sevād
(K 11/23-24)

bende:-ñ

Zafer-penāha bu **bendeñ** Belīg-i nādire-fen
İder h̄uzuruña dest-i zamāneden feryād
(K 11/77-78)

Vedā'a geldi dāmen-büs için **bendeñ** Belīg
ammā
Ümīd-i sīm ü zerle hecrūñ eyler sīnesin 'uryān
(K 31/3-4)

bende:-nüñ

Ey dāver-i dārāb-ı himem kıt'adan ikdam
İrfān ile bu **bendenüñ** aḫvāli bilindi
(K 32/1-2)

bende:-y, -ü, -m

Belīg ol pādīşāha **bendeyüm** kim dīk-i cūdında
Gedā-yı gird-ḫvān-ı luṭfına deryā nemek-çeşdür
(G 48/17-18)

bende:-ñ, -e

Güm-rāh ider bu vādī-i pūr-ğamda reh-zenān
Luṭfu eger ki **bendeñe** olmazsa reh-nümā
(k 2/189/190)

bende:-ñ, -i

Meyl eyler ise ğayra kıomaz **bendeñi** ğayret
Ḥışm ile ḫayālünde girībānum ider aḫz
(G 38/7-8)

bende:-sī, -dür

Luṭfına mazhar olup bāy u gedā **bendesidür**
'Abd-ı Memlūk ider elbette kerem insāni
(G 219/9-10)

O zīb-i maḥfil-i dānişverān ki fiṭnatuñuñ
Kemīne **bendesidür** nāfdān-ı isti'dād
(K 11/37-38)

bende id: Köle etmek.**bende id: -en**

Âdemi **bende iden** luṭf u keremdür yoḥsa
Pâdişâh eyleyemez merdüm-i âzâdeyi kul
(G 143/3-4)

bende it: Köle etmek.**bende it: -miş**

Ne cādüdur ki **itmiş** böyle bir âzâdeyi **bende**
‘îzâr-ı tâbnâkı mihr ü mâhi eyler efgende
(Msd 37-38)

bende ol: Köle olmak.**bende ol: -ur**

Hem ‘arz-ı niyâz eyler o cân-pervere hem nâz
Geh **bende olur** gâh olur ‘aşk ile şeh dil
(G 145/11-12)

bendegân: Kullar.**bendegân: -e**

Virmezdi kimse kimseye bir ḥabbe olmasa
Bî-çäre **bendegâne** Hudânuñ tekeffüli
(G 214/15-16)

bende-i dîrîne: Eski köle.

Ey kân-ı kerem **bende-i dîrîne** Belîğ
Olmaz ne kadar şiklet iderse medḥül
(Kt 51/1-2)

bende-i dîrîne: -den

Beni âzâde kılsa pîrlük ‘aşk-ı cevâniden
Yine ḥakk-ı velâ bu **bende-i dîrînen** çıkmaz
(G 96/5-6)

bende-i efgende eyle: Kula tutkun olmak.**bende-i efgende eyle: -dü, -ñ**

Erbâb-ı ṭab ‘i **bende-i efgende eyledüñ**
Virmiş Ḥüdâ cenâbuña ḥalkı Muhammedî
(Kt 54/3-4)

bende-i hindü-nijâd: Hindu yaratılışlı köle.

Ṭab ‘-ı Belîge **bende-i Hindü-nijâd** iken
Şimdi efendi ḥameyi kesmiş kitâbete
(G 188/21-22)

bende-i ihlaş-perver: Doğruluğunu koruyan köle.**bende-i ihlaş-perver: -üñ**

Dânişverâ bu **bende-i ihlaş-perverüñ**
Ednâ ‘inâyetüñle olur kâm-rân-ı ‘ilm
(K 10/115-116)

bende-i ihsân: İyilik eden kul.**bende-i ihsân: -ı, -y, -u, -m,**

Belîğ Aḥmed Âgânuñ **bende-i ihsâniyum** dâ’im
Füzün olsun cihânda dâ’imâ devletle iḳbâli
(G 209/17-18)

bende-i mâtem-zede: Hüznülü kul.

Benüm ol **bende-i mâtem-zede** kim şâm u şehir
Ḥâk-rüb-ı ḥaremüñ çâk-i giribânumdur
(G 50/5-6)

bende-i muhliş-i ‘aşk ol: Aşkın halis kölesi olmak.

Bende-i muhliş-i ‘aşk ol iki ‘âlemde Belîğ
Üstüne ḥâzır ola himmet-i sultân-ı Necef
(G 130/13-14)

bende-i zâr: İnleyen köle.**bende-i zâr: -uñ**

Ey âşaf-ı cem-mertebe bu **bende-i zârüñ**
Her demde sezâ luṭfuñ ile mukrim olınsam
(Kt 33/1-2)

bender-i ğam: Keder iskelesi.**bender-i ğam: -da**

Bender-i ğamda benüm gevher-fürüş-ı dürr-i
eşk
İki keffe bir terâzüdür gözüm incü çeker
(G 71/3-4)

bendesi ol: Köle olmak.**bendesi ol: -mağ**

Ḳul oğlı bir levendüñ **bendesi olmağ**
vazîfendür
Cemâl-i pâkini vaşf eyledüm ‘uşşâka icmâli
(G 209/7-8)

bend-i a ‘zâ: Organların bağı.

Saña teşyî ‘a cânâ bend **bend-i a ‘zâ** çıkar ammâ
Ḳıyamet kopsa ‘aşkuñ sine-i bî-kînenen çıkmaz
(G 96/11-12)

bend-i ṭab ‘: Yaratılış bağı.**bend-i ṭab ‘: -ı, -m, -la**

Kemer-güsiste derün ḥaste dil-şikeste görüp
Cebire **bend-i ṭab ‘imla** kıldı def ‘i keder
(K 47/7-8)

benefşe: Menekşe çiçeği.

Bî-ḥazân bir bâğ-ı taze dil-güşâdur rüy-ı dost
Ṭurra sünbül ḥatt **benefşe** gonca-fem ruḥsâr gül
(G 146/15-16)

benefşe-zâr ol: Menekşe bahçesi olmak.**benefşe-zâr ol: -maz, -dı**

Emvâc-ı cüy-ı ḥüsni ṭaşup başdan aşmasa
Olmazdı ‘ârîzi ḥatt-ı nevle **benefşe-zâr**
(K 12/39-40)

bennâ: Mimar.

Kemân-ı ebrüvân-ı yârdan resm eylemiş **bennâ**
İmâm-ı ‘aşk anuñçün ṭâk-ı mihrâba sücüd eyler
(G 53/11-12)

beñze: İki nesne veya kişi arasında ortak yönler bulunmak.**beñze: -r**

Beñzer Ḥacerü’l-esvedine Ka’be-i cânüñ
Ser-levḫa rüyunda siyeh ḥâl-i Muhammed
(K 1/3-4)

Dü la’li sürḫ ile tenvine **beñzer** ammâ kim
Tekellüm ile dehen nün u şın olur şâdir
(K 5/7-8)

Kenār-ı bāmda a' māya **beñzer** ol kimse
Ki bilmeye zürefā meclisinde hadd u hudūd
(G 35/11-12)

Beñzer mi hüsn-i duğtere şirînî-i püser
Lezzet virür dimağa birer dürlü her lezîz
(G 36/7-8)

Yāruñ fūrüg-ı mihr-i ruñın cüst ü cü iden
Deryā içinde mähîye **beñzer** ki āb arar
(Mf 54/1-2)

Dü-la'lüñ şafhada tenvîne **beñzer** kim 'ayān
olmuş
Derünında dehānuñ nündur güyā nihān olmuş
(G 111/1-2)

Meclisde şubha dek dikilüp turdı toğrusı
Beñzer efendi gözi açık didebaña şem'
(G 122/9-10)

Dest-i nā-şüste-i nā-dāna düşen rüşen-dil
Şem'-i pertev-fikene **beñzer** elinde körün
(G 135/5-6)

Beligā esb-i hāme şafhada cevlāna geldikçe
Enāmîl Haydar-ı Kerrāra **beñzer** Düldül üstinde
(G 174/9-10)

Yüzüñ bir sim micmer anda renginî-i ruñ āteş
Siyeh hāl üzre müyuñ düda **benzer** 'anber
üstinde
(G 175/7-8)

Temāşā kıl hağ-ı dil-dārı la'l-i pür-nikāt üzre
Yapışmış müya **beñzer** cā-be-cā habb-ı nebāt
üzre
(G 182/1-2)

Beñzer o büt-i 'işvegerün hāl-i hağ-āver
Bir delv-i resen-besteye çāh-ı zevkân üzre
(G 185/11-12)

Beligā şimdi mensüh emre **beñzer** her suhan-
sāzuñ
Habāb üstindedür deryānuñ ammā gevher
altında
(G 190/13-14)

'Ayār olmuş ezelde cism-i pāki ol mehüñ güyā
Ki **beñzer** semm-i nāfi tüde-i sim üzre tamgāya
(G 191/7-8)

Belig-i nādire-gü meclis-i ehibbāda
Garib mışra'a **beñzer** miyān-ı inşāda
(G 195/1-2)

Bir nāmver gam-zede nağş olmuş içinde
Beñzer görinen mağbereler faşş-ı nigāne
(G 197/9-10)

Bir mürāyī zāhid-i hod-bīne **beñzer** hağ bu kim
Kimseler dünyāda hiç gam görmedi mey-hānede
(G 201/9-10)

Gümüşden serve **beñzer** kaddi kim pāy-ı dil-
ārāya
Ağar şu gibi dā'im ehl-i 'aşkuñ tab'ı meyyālî
(G 209/3-4)

İki şāhîn-i hün-āşāma **beñzer** çeşm-i fettānuñ
Müjeñdür hün-ı mürğ-i tab' ile ālüde çengali
(G 209/11-12)

beñze:-mez
Gördi mir'āt-ı muşavver **beñzemez** āyineye
Ol bütü bütger nice itmez hiçāb taşvir ider
(G 82/3-4)

Gördi mir'āt-ı muşavver **beñzemez** āyineye
Ol bütü bütger nice itmez hiçāb taşvir ider
(G 82/3-4)

Beñzemez kāmēt-i dil-dāra diyü hacletden
Bāgbān bāğda çok serv ü şanavber kesdi

2. Andırmak.

beñze:-r
Ser-ā-pā dağlar nağş eyleyüp baht-ı sitem-perver
Ten-i zārumda **beñzer** üstülhvānum peyker-i
nāya
(K 9/71-72)

beñzer:-r, -sin

Revişde ey perî-rü berk-i 'ālem-süza **beñzersin**
Şitābuñdan kebāb oldı cigerler bir yemeklik yap
(G 10/5-6)

3. Gibi görünmek.

Meclisde şubha dek dikilüp turdı toğrusı
Beñzer efendi gözi açık didebaña şem'
(G 122/9-10)

**beñzed: Bir şeyde başka şeye benzeyen yönler
bulmak.**

beñzed:-ür, -se
Beñzedürse ne 'aceb zülfüñi eftümüne
Bu hayāl-i 'aşık-ı dil-hastaya sevdāndur
(G 74/9-10)

beñzed:-ür
Lebünde cilveger tebhāle görse Hızr-ı ferruğ-
pey
Habāb-ı şişe-bāza **beñzedür** āb-ı hayāt üzre
(G 182/5-6)

ber: 1. Göğüs, sine.

Külçe-i sim muşaffa bilegi āyine **ber**
Ğamzesi usturadur nāvek-i müjgān nişter
(Msd 2/23-24)

2. Yemiş.

Dendân-e mâr kende be reh ke zolf-e yâr
Mârist **ber** kened heme dendâne şâne râ
(G 241/9-10)

Eger an ser u reğbet **ber** kenâr-e cüybâr est
Behem âyed do leb ez şevk bûs-e maksadaş cû
râ
(G 243/7-8)

3. Fayda.

Baht el virürse bir gün olur dilde **ber** virir
Dikdüm hayâl-i nahl-i kadûn gerd-i külfete
(G 188/13-14)

ber-â-ber: Birlikte.

Kef-i mîzân-ı hayâlümde **ber-â-ber** diyemem
Gevher-i ma'nî-i şevketle nikât-i kalemi
(K 7/37-38)

Ser-i zülfin kesicek mâşıta şandım ki Belîğ
Anı birden bire başımla **ber-â-ber** kesdi
(G 225/11-12)

ber-â-ber:-dür
Bu heft-beyt nüh-eflâk ile **ber-â-berdür**
Belîğ hendese-i kilik ile olındı mesâh
(G 25/13-14)

ber-â-ber ol: Birlikte olmak.

ber-â-ber ol:-amaz
Olamaz hüsn ile hûbâna **ber-â-ber** kızlar
Kalbdür anları meşâttâ biraz yaldızlar
(G 57/1-2)

berâh: Siddet.

berâh:-î, -n, -a
Şivede eylese da'vâ-i teferrüd dil-dâr
Âyet-i hüsnî **berâhin** ile besdür aña naşş
(G 115/7-8)

berây-ı istikbâl: Gelecek için.

Lisâna ismüni alsak **berây-ı istikbâl**
Kopar bu rûh-ı revân tâ gelür zebânumuza
(G 208/7-8)

ber-bâd: Harap.

ber-bâd:-î, -n, -a
Hâne-i cismi tükendükçe nefes eyler harap
Gird-bâduñ za'f-ı bâd olur sebab **ber-bâdına**
(G 189/15-16)

ber-bâd id: Harap etmek.

ber-bâd id:-er
Şağın **ber-bâd ider** fülk-i vişâl-i yârî şan'atla
Ki ağyâr eski çorşândur açıldan kullanur
çatmaz
(G 103/9-10)

berber: Berber; saç ve sakal kesmevi meslek edinmiş kimse.

Nice dert üstine zevk itmesün kim hafta başında
Şafâdır pîr-i 'aşka ola taze **berber** altında
(Mf 28/1-2)

Nigâh-ı müşteriye var iken bir âyinesi
O ser-tırâşa yeter sine **berber** âyinesi
(G 227/1-2)

ber-ceste ol: Güzel ve metin söz olmak.

ber-ceste ol:-an
Nigehün cây-ı tavâfidür idüp 'aqlı delil
Vâdi'-i şahâda **ber-ceste olan** beyt-i şerîf
(G 129/11-12)

ber-çide kı: Toplanmak.

Meded dâmânunı **ber-çide kı** râh-ı hayâlümde
Tutup çak itmesün ser-pençe-i nâhunla
müjgânım
(K 8/33-34)

ber-çide kı:-miş
Bu gülzâr-ı fenâdan 'azm-i tahkik eyleyüp âhîr
Miyâne dâmenün **ber-çide kılmış** serv-i dil-cüsü
(K 3/11-12)

ber-dâste: Yüksekçe kaldırılmış, yukarı çıkarılmış.

Çeşm-i siyehün zevrakıdır kulzüm-i nûruñ
Ber-dâste müjgân iki cânibde kürekdür
(G 59/7-8)

ber-dehân ol: Ağız üzerinde olmak.

ber-dehân ol:-dı
Buldum ki açmış ağzını hayretle hâtemüm
İtdi bu lu'be **oldı** engüş **ber-dehân**
(R 19/3-4)

ber-düş: Omuz üzerinde, omuzda, sırtta. hâne-ber-düş: Nerede akşam orada sabah tarzında yaşayan adam.

İşleri cümle kubür yünlü lübâde **ber-düş**
Her 'abâ-püşa nemed giydürür ol hârâ-püş
(Msd 4/43-44)

ber-düş:-uz

Habâbâsâ binâ-yı 'aysı ber-bâd eyleyüp evvel
Mişâl-i gird-bâd-ı deşt-i miñnet-hâne **ber-düşuz**
(G 95/3-4)

ber-düş eyle: Serseri etmek.

ber-düş eyle:-y, -en
Anı **ber-düş eyleyen** mehd-i şafâdan güyiyâ
Güşına âvîze eyler bir dür-i 'âlem-bahâ
(T 28/7-8)

ber-düş ol: Serseri olmak.

ber-düş ol:-ur
Ol şâ'irüm ki gâşiye **ber-düş olur** bugün
Piş-i semend-i tab'uma şâhib-kırân-ı 'ilm
(K 10/85-86)

berekât-ı halîl- 'aṭâyâ: Halil'in bağısladığı ihsanlar.
berekât-ı halîl- 'aṭâyâ:-dur
 Keremle sîm ü zer ehl-i keremden olmaz kim
 Ezelde bu **berekât-ı Halîl- 'aṭâyâdur**
 (K 5/49-50)

berg: Yaprak.

Metâ'-ı zîver-i dünyâyı terk ider pîrân
 Hâzân irince hemân **berg** ü bâri silker şâh
 (G 28/17-18)

berg:-i, -n, -de
Berginde bûy-ı gül ruḥına cân atarsa ger
 İtmez derûn-ı ṭab'ına yâd-ı vâtan gûzâr
 (K 12/35-36)

2. Melamette yani kendilerini insanlara ayıplatıp hor göstererek böylece nefislerini kırma konusunda aşırı giderek normal hayat süren insanların giydikleri elbiseleri dahi reddedip bir post parçasıyla yetinen abdalların bazı aşırı gidenleri bu postu da fazla bularak bedenlerini yaprak parçalarıyla örtmeyi tercih ederler.

berg:-i, -n, -i
 Âgâz-ı gâzel-ḥvânî ile hâme-i cân-sûz
 Abdâla dönüp **bergini** terk itdi şoyındı
 (G 221/9-10)

berg ü bâr: Kazanç.
berg ü bâr:-dan
 Hâṭar görmez tûvânger nakdini işârdan soñra
 Ki taş atmaz nihâle kimse **berg ü bârdan** soñra
 (G 172/1-2)

berg ü bâr:-i, -n
 Tûde-i ḥak-i siyeh içre anuñ şarşar-ı merg
Berg ü bârın gül-i zîbâ gibi kıldı ḥâsir
 (T 9/5-6)

ber-geşte: Perişan, düşkün.
ber-geşte:-dür
 Ser-i târ-ı niğeh **ber-geştedür** çîn-i cebînünden
 Hırâm itmez çâlem âhârdan levḥ üze çîn olsa
 (G 196711-12)

ber-geşte eyle: Perişan etmek.
ber-geşte eyle:-r
 Şadâ-yı 'aṭseden **ber-geşte eyler** kûbbe-i dehri
 Meşâm-ı Berḥemende cilve kılsa bûy-ı îmânım
 (K 8/21-22)

ber-geşte id: Perişan etmek.
ber-geşte id:-er
İder ber-geşte ṭâlî 'aḥter-i dînbâle dâr-âsâ
 Ki ḥâl-i müydârûñ fitne-i âḥir-zamân olmuş
 (G 111/17-18)

ber-geşte it: Perişan etmek.
ber-geşte it:-se
Ber-geşte itse saṭḥ-ı zemîni sipîhr-i zâl
 Gelmez bu dehre öyle bir âlüfte nükte-dân
 (Tb 1/49-50)

bergeşte olur: Perişan olmak.
bergeşte ol:-ur
 İkbâl-i pey-ender-peye dil-beste olanlar
Bergeşte olur devlet-i dünyâ bu felekdür
 (G 59/11-12)

berg-i çemen: Yeşil yaprak.
 Kâbil-i feyz olsa bir âdem lisân-ı ḥâl ile
 Ders-i 'aşkı âña her **berg-i çemen** taḥrîr ider
 (G 11-12)

berg-i giyâh: Ot yaprağı.
 Her **berg-i giyeh** teşneliginden yanıyor
 Raḥmet kapusun luṭf ile aç bârân vir
 (R 16-3-4)

berg-i giyâh:-u, -m, -a
 Çarḥuñ da çeşm-i sevrine dü-zende tîr olur
 Kec baksa meşhedümdeki **berg-i giyâhuma**
 (G 192/13-14)

berg-i gonca-i nûr: Nur goncasının yaprağı.
 'Îzârî üze ḥaṭı dūd-ı şem'-i kâfûrî
 Zebân-ı pâkî dehânında **berg-i gonca-i nûr**
 (G 61/5-6)

berg-i goncavâr: Gonca gibi yaprak.
 Tûmâr-ı nazmı tayy iderek vâktidür Belîğ
 Dest-i du'â ile pür ola **berg-i goncavâr**
 (K 12/181/182)

berg-i gül: Gül yaprağı.
 Gâh-ı nazarda rûyına nisbetle **berg-i gül**
 Eyler çemende şebnem ile mihrî seng-sâr
 (K 12/41-42)

Ma'nî-i tâze derûnında ḥafî hem-çü gül-âb
 Güyiyâ **berg-i gül** evrâḥ-ı semendür elfâz
 (G 121/11-12)

berg-i gül:-dür
 O la'l fes kâkül üze **berg-i güldür** sünbül
 üstinde
 'Îzârında 'araḥ güyâ ki şebnemdür gül üstinde
 (G 174/1-2)

berg-i gül-gonca: Açılmamış gülün yaprağı.
berg-i gül-gonca:-da
Berg-i gül-goncada mânenî-i gül-âb-ı hoş-bû
 Hem nihândur suḥanımda hem 'ayândur ma'nâ
 (G 1/9-10)

berg-i hazân: Sonbaharda sararıp düşen veya düşmek üzere olan yaprak.

berg-i hazân:-dur

Gisularınıñ bād-ı nesimî ile bütlér

Hâke dökilürler şanasın **berg-i hazândur**

(G 56/15-16)

berg-i ruḥ: Can yaprağı.

berg-i ruḥ:-ı, -n

Zür-ı nesim-i âhum idüp zülfine eşer

Mânend-i nâḥun eyledi **berg-i ruḥın** figâr

(K 12/69-70)

berg-i şahsâr: Yaprak dalı.

Ol gülbün-i seḫâ ki zebân-ı hezârveş

Gülsâr-ı midḫatüñde zebân **berg-i şahsâr**

(K 12/81-82)

berg-i şu'le: Alev yaprağı.

berg-i şu'le:-den

Ol bülbülüm ki baḫt-ı siyeh **berg-i şu'leden**

Eyler feşânde deste-i gül ḫvâbgâhuma

(G 192/7-8)

berg-i zât: Kendi yaprağı.

berg-i zât:-u, -m, -a

Süzân-ı berḫ-i ülfet olur **berg-i zâtuma**

Ḥirmengeḫ olsa merdümgeḫ-i dide-i Ḥümâ

(K 2/89-90)

berhemen: Mecûsîlerin ruhanî lideri. Ateşperest ve putprestlerin bilginlerine verilen ad.

Ne yapşun **berhemen** taşviri ânsuz

Görüp yarı yıkıldı ḫâke cânsuz

(G 92/1-2)

berhemen:-üñ

Kaḫılur bâḫıl olan sözlere şeyḫ-i sâlûs

Ḥoş gelür **berhemenüñ** güşına bâng-i nâḫûs

(G 107/1-2)

ber-hevâ eyle: Kaybetmek.

ber-hevâ eyle:-r

Pervâz-ı murğ-i re'y-i müniriyle **ber-hevâ**

Eyler fezâ-yı cebhe-i ḫürşid-i säye-dâr

(K 12/119-120)

berid-i âh: Ah ulağı.

Müheyyâdur yeter kâzî-i ḫudsi-i ḫatm için ey dil

Berid-i âh ile tûmar-ı şî'ri gönder imzâya

(K 9/101/102)

berid-i hâme-i çâbü-k-rev: Cabukça giden kalem ulağı.

Fezâ-yı medḫine bir ḫadd bulırdı bu işden

Berid-i hâme-i çâbü-k-rev olmasa a'rec

(Kt 1/13-14)

berid-i müjde-gü: Müjde söyleyen postacı.

berid-i müjde-güd:-dan

Berid-i müjde-güdan güş idüp erbâb-ı istikbâl

Reḫ-i şevḫinde püyân itdilerse esb-i rehvarı

(K 4/5-6)

be-rişte: İpe.

Gül-i ḫadîka-i ḫilm ü ḫayâna şebnem mi

İder **be-rişte** nigeḫ âfîtâb-ı 'âlem-gür

(K 65-66)

berḫ üstüne çek: Sert eleştirilere hedef olmak.

berḫ üstüne çek:-er

Ḥazmi eger ki istese **berḫ üstüne çeker**

Târik seḫâb-ı âh ile fânûsdan ḫişâr

(K 12/91-92)

ber-ḫarâr ḫal: Kararlı kalmak.

ber-ḫarâr ḫal:-mıḫ

Ol rütbe tâb-ı rehle rūḫı tâb-nâk kim

Ḫalmıḫ sipend-i ḫâli o cür'etle **ber-ḫarâr**

(K 12/49-50)

ber-ḫarâr ol: Bir yerde veya bir hal üzere karar kılmak, aynı kararda devam etmek, devamlı olmak.

ber-ḫarâr ol:-dı

Ḥayretle 'arızındaki ḫoy **oldı** gūyiyâ

Âyine üzre itmege lerzende **ber-ḫarâr**

(K 12/25-26)

berḫ-i 'âlem-süz: Cihanı yakan şimşek.

berḫ-i 'âlem-süz:-a

Revişde ey perî-rü **berḫ-i 'âlem-süza** beñzersin

Şitâbuñdan kebâb **oldı** cigerler bir yemeklik yap

(G 10/5-6)

berḫ-i âteş-fiken-i ḫürmen-i sâmân: Saman harmanının ateş saçan şimşegi.

berḫ-i âteş-fiken-i ḫürmen-i sâmân:-u, -m, -dur

Bî-nevâyum o kadar kim nigeḫ-i dide-i mür

Berḫ-i âteş-fiken-i ḫürmen-i sâmânumdur

(G 50/29-30)

berḫ-i ḡaddâr: Hain şimşek.

berḫ-i ḡaddâr:-ı

İderken ḫürmenümden mûrlar ḫirmân ile 'avdet

Yine eyler ḫavâle çarḫ-ı gerdün **berḫ-i ḡaddârı**

(K 4/57-58)

berḫ-i hâtif: Sesi işitilip de kendi kendisi görülmeyen şimşek.

Berḫ-i hâtif gibi ḡaddâra mükâfâtından

Âh-ı süz-efkeni ḡaddâra çeker maḡdûrûñ

(G 135/7-8)

berḫ-i ḫayâlî: Hayal şimşegi.

Dirmiş şarîr-i ḫâme-i Belîğ-i şuḫanvere

Berḫ-i ḫayâlî geçmez idim Döldül olmasam

(G 150/17-18)

berk-i kahr: Keder şimşegi.

Yağdı **berk-i kahr** ile bu demde ol âfet-nigâh
Gönlümü yap yap Sitânbul gibi kim ta'mîr ider
(G 82/5-6)

berk-i mezâlim: Canlar yakan şimşek.

Ref'-i niğâb idelden o şâh-ı sitem-perest
Âteş bıraktı **berk-i mezâlim** vilâyete
(G 188/5-6)

berk-i neyistân: Serin sazlık.

berk-i neyistân:-u, -m, -dur
Benüm ol şîr-i belâgat-eşer-i pür-dil kim
Püç- mağzî-i kalem **berk-i neyistânumdur**
(G 50/21-22)

berk-i sitem: Cefa şimşegi.

berk-i sitem:-le
Berk-i sitemle dâmen-ı eflâke şu'le-zen
Bâr-ı girân-ı kahr degildür bilüm büken
(Th 1/7-8)

Berk-i sitemle nâre yaqar çatsa fülk-i dil
Âteşlidür o kâfir-i hüsn İngilizlidür
(G 80/9-10)

Ey şeb-çerâğ-ı şu'le ber-endâz-ı encümen
Berk-i sitemle hürmen-ı çarha şerer-fiken
(G 164/1-2)

berkit: Sağlamaştırma.

Biñ füsün ile hayâli o bütüñ geldi Belîğ
Gözün aç halvet-i dilbâbını yap yap **berkit**
(G 17/19-20)

ber-nigîn-i dil: Gönül mührü üzerine.

Naş itdi kilk-i miñnet ile **ber-nigîn-i dil**
Hakkâk-ı 'aşk qaralayup nâm-ı dil-rübâ
(K 2/29-30)

berre-i hamel: Hamel'in kara toprağı.

Qurbânun oldıgım saña lâyıq değıl midir
Gökden nüzül iderse bize **berre-i Hamel**
(Kt 27/3-4)

ber-zede-i säyebân-ı 'ilm id: İlim otağını toplamak.

ber-zede-i säyebân-ı 'ilm id:-er, -se
Dest-i mücerredât-ı sütün-ı refi' olur
Zihnün iderse **ber-zede-i säyebân-ı 'ilm**
(K 10/19-20)

bes: Kafi, yeter, yetişir.

Belîğ lâf-ı suhan **bes** ki ma'bed-i dilden
Du'â-yı devlet-i memdühüm eyle şıdk ile yâd
(K 11/113-114)

bes:-dür

Bu nümâyişdür ziyâde ziver-i naş-ı hasâr
Mevc-i pertev saha-i eyvâna **besdür** büriyâ
(T 1/21-22)

Sâkî ta'allül eyleme gel yoğsa humda şey
Besdür lebünle hâl-i ruñun bezme nuql ü mey
(Tb 2/121-122)

Tehîdür meskeni kâliçeden erbâb-ı tecridün
Mişâl-i büriyâ hâk üzre **besdür** naş-ı pehlüsü
(K 3/39-40)

Hudâvendâ nigâh-ı iltifât-ı 'ayn-ı luţfuñdan
Baña **besdür** bu kim ma'mür ola her beyt-i
virânüm
(K 8/49-50)

Cihanda derd-i serdür bâr-ı zib-i efser-i zerrîn
Cünün erbâbına şahrâda **besdür** şeb-küleñ
kevkeb
(G 11/9-10)

Gitdükçe nerdübân-ı müsâ'idden oldı pest
Besdür niçün ki vaşfuña eyler luñuk-ı 'âr
(K 12/147-148)

Ekâbir-i şu'arâ meclisinde şadra geçüp
Belîge **besdür** adamlık bu kâle-i mensüc
(G 24/15-16)

Hün-âb-ı dide meclise **besdür** şarâb-ı surh
Laht-ı cigerdür 'aşka hünin kebâb-ı surh
(G 29/1-2)

Bend itdi târ-ı zülfe anı çeşm-i şahirün
Reng-i peride-rüyına **besdür** niğâb-ı surh
(G 29/7-8)

Za'if-i bî-dimâğun men'ine ey bâğbân **besdür**
Çekilse pişgâh-ı bâğa mevc-i büy-ı gülden sed
(G 32/5-6)

Hamide-kamet ile düşdi çarh-ı dün peyüme
Rükü'ı **besdür** anuñ eylemez mi meyl-i ku'üd
(G 35/15-16)

Şivede eylese da'vâ-i teferrüd dil-dâr
Âyet-i hüsnî berâhin ile **besdür** aña naş
(G 115/7-8)

Derdimüz **besdür** bize incitme ey gerdün-ı dün
Biz bu miñnet-hâneye geldükse râhat bulmadık
(G 133/5-6)

Göz diker câhil olan câme-i zer-düze Belîğ
Besdür ehl-i dile 'iydiyye kumâş-ı suhanun
(G 140/13-14)

Âmed-şüde sedd itse reh-i küyına ağıyâr
Besdür o bütüñ semtine ehl-i dile reh dil
(G 145/5-6)

Cem' iderse bağda gül-çin eger bisyâr gül
Besdür erbâb-ı dile bir sâgar-ı ser-şâr gül
(G 146/1-2)

- Bāgbāna minnet itmeme bir gül-i pür-hār için
Besdür ehl-i dānişe rengīni-i eş'ār gül
 (G 146/11-12)
- Besdür** Belīg-i zāra bu eltāf-ı Kirdgār
 Mazmūn-ı neş'e-bahşımı kılmış suhanda cān
 (G 156/15-16)
- Seni mahşerde Bāyezid ile vezn itmezler
Besdür insāna ki mümtāz ola akrānından
 (G 168/5-6)
- Zālīm hādeng-i zaḥm-zeninden belā çeker
 Zebūra **besdür** āfet-i niş-i ḥalīdesi
 (G 213/17-18)
- beş: Sayı :beş.**
 Germ olup küçe-i bāzār-ı suhanda her kim
 İşte **beş** dirse bu kālāya anuñla elleş
 (G 109/9-10)
- beşer: İnsan cinsi, insan.**
 Devām-ı 'ömrinüñ ed'iyesi tekrār olmadıkça
 Ḥulūş ile diye yerde **beşer** gökde melek āmīn
 (T 11/13-14)
- Pā-bürehne reh-i kūyında düşürdi payına
 Görse ol kebki-i ḥirāmendeyi **beşer** ḥāfī
 (G 228/7-8)
- beşer onar: Her defasında beşi onu bir arada.**
 Tīr-i müjeñ ki dilde tūrurken **beşer onar**
 Cellād-ı gāmzeñe yine ebrū kemān şunar
 (G 235/1-2)
- beşerleme: Beşinciye gerçekleştirmek.**
 Ol tıfl-ı nāz-perveri her kim görürse dir
 Böyle melek toğursın añalar **beşerleme**
 (G 203/7-8)
- besiyar: Coktur.**
 Ze bes çeşm nezarem muzḥarib ofḥāde kolfet
 Ke hem çon kovkeb-e seyyāre dağ-e sīne
besiyar est
 (G 242/3-4)
- besle: Yivecek ve içeceği sağlamak.**
besle:-r
 Kımat-ı sebze ye piçide kıldı tıfl-āsā
 Alup şüküfeyi āğuş-ı cāna **besler** şāḥ
 (G 28/13-14)
- beste: Bağlı, bağlanmış.**
beste:-dir
 Zencūr-i zülfi ḥam-be-ḥam-ı yāra **bestedir**
 Her bir girihde şad-dil ü her bir şikende cān
 (G 156/3-4)
- beste:-dür**
 Olur ḥāmūş iken ma'nā-yı rengīn şā'ire vāşıl
 Ki evvel **bestedir** leb bāde-i nābuñ sebūsında
 (G 183/9-10)
- beste id: Bağlanmak.**
beste id:-er
 Mevc-i büy-ı gül ile def'-i perişānlık için
 Deste-i sünbülü zencüre **ider beste** şabā
 (T 21/25-26)
- besüz: Yanmak.**
 Ey 'aşekān ze ḥab'-e Belīgem **besüz** del
 Ezber koned in gāzel-e 'aşekāne rā
 (G 241/13-14)
- beter: Çok fena, daha fena, çok kötü.**
 Muḳadderden **beter** iş sa'd u naḥsa i'tibār olmaz
 Nişān olmış Belīgā tīr-i āha bi-güneḥ kevkeb
 (G 11/13-14)
- be-vefk-i murād: İsteğin uygunluğundan.**
 Kirişme-senc ü tebessüm-künān güsiste-niḳāb
 Cihāna 'arz-ı cemāl eyledi **be-vefk-i murād**
 (K 11/3-4)
- bev' id: Satmak.**
bev' id:-üp
Bey' idüp mā-melekin itdi fedā-yı dil-ber
 Gitdi piş-taḥtada ne cevheri ḳaldı ne dürer
 (Msd 2/29-30)
- beyābān: Sahra, çöl.**
 Çeker mevc-i hevā her zerre ḥākin rişte-i nazma
Beyābān merg-i şahrā-yı fenānuñ ḥāki pest
 olmaz
 (G 86/5-6)
- beyābān:-a**
 Bu cism-i nerm ile 'azm eylesek **beyābāna**
 İder vücūduñı şad-pāre tīg-i mevc-i serāp
 (Mf 51/1-2)
- beyābān-gerd: Dönen çöl.**
 Hevā-yı 'aşk ile şimdi **beyābān-gerd** olan
 Mecnūn
 Hele bir sāye bulsun kendine yelpāzeden geçsün
 (G 161/9-10)
- beyān-ı 'ilm eyle: İlm anlatmak.**
beyān-ı 'ilm eyle:-se
 Tā kim kitāb-ḥāne-i ma'nādan eylese
 Erbāb-ı ḥab'uma cevher ol **beyān-ı 'ilm**
 (K 10/131-132)
- beyāz: Ak, kara, sivah karşıtı.**
 Görüp şāl-i zümürüd fāmı 'aşık ol **beyāz** fesde
 Başına bir **beyāz** gül-goncası taḳmış şanur anı
 (G 218/5-6)
- Görüp şāl-i zümürüd fāmı 'aşık ol **beyāz** fesde
 Başına bir **beyāz** gül-goncası taḳmış şanur anı
 (G 218/5-6)

beyâz-ı dîde: Aydınlık gönül.

Beyâz-ı dîde şafha anda naqş-ı merdümek
merkez
Ser-i târ-ı nîgeh hem-gerdiş-i pergârdur sensüz
(G 102/9-10)

beyn: Dimağ.

beyn:-i, -n, -de
Çiçekli bir kumâş-ı tâze düşdi kâle-i târih
Bu cây-ı bî-bedel merğüb ola **beyninde** aḥbâbuñ
1167
(T 25/19-20)

beyn:-i, -n, -de
Hayf şad ḥayf ki **beyninde** perî-rüyânuñ
‘Âşîka cevri ü cefâ eylemek âyin oldı
(G 224/3-4)

beyt: 1. İki dizeden oluşan nazım birimi.

Çâk itdi güş-ı Zühreyi âvâz-ı gülğuli
İşrâb ider bu **beyt** ile ‘uşşâka ol güli
(Th 1/27-28)

Didi bir **beyt** ile târih Belîğ
Bu nişîmengehe hvâh u nâ-hvâh
(T 23/29-30)

Düşmeyer naqş ‘aceb şeş-der-i evrâka Belîğ
Beyt şeş oldı bu nâ-dîde meşari’ de dü-şeş
(G 109/11-12)

Ḥüsnüñ esbâbı miyânında ol ebrü-yı laḥîf
Oldı bir **beyt** ile efrâdını câmi’ ta’rif
(G 129/1-2)

beyt:-i
Kimi dil-ḥaste-i hicr itdi dirseñ ol vefâ düşmen
Cevâb için bu **beyti** kıldı inşâ kilki-i cādü-fen
(Msd 1/33-34)

Ḥamîr-i mâye-i ma’nâyı dil yapar yogırır
Kalem dü-mışra’ ile **beyti** hep ikiz toğurır
(Mf 33/1-2)

Ebrûlarınuñ **beyti** olup ḥüsn ile matla’
Ḥaḥḥ-ı leb-i cânâne zebân-zed iki mışra’
(G 123/1-2)

Safha gülşen iki mışra’ serv-i dil-cüdur baña
Mışra’ınuñ **beyti** güyâ bir akarsudur baña
(R 22/1-2)

beyt:-ü, -m, -e
Kalmadı hiç şataca bende hünlerden gayrı
Bulamam **beytüme** bir müşteri-i pür-himemi
(K 7/23-24)

beyt:-ü, -m
Görse bir şahid-i mazmun ile **beytüm** Mânî
Naqş iderdi utanup Çinde beytü’l-şanemi
(K 7/63-64)

beyt:-ü, -m, -i
Ḥämem esäs-ı beyte metânet virir iken
Bir şadme ile itdi felek **beytümi** ḥarâb
(Kt 10/3-4)

beyt:-i, -n, -de
Sâl-i târih ider nâzîre işrâb Belîğ
İki **beytinde** iki mışra-ı zîr ü bâlâ
(T 13/39-40)

beyt:-ü, -m, -ü
Beytümü ‘özü ile nakz eyleme inşâf eyle
Yapmışum ben bu kadar ḥalka cihanda ebyât
(G 14/15-16)

beyt:-de
Söz yok hele rengîn-i maẓmûna Belîğâ
Her **beytde** bir şem’i fûrûzân gibi parlar
(G 25/15-16)

Oldı niceler ḥurde-i maẓmûnına vâkıf
Bir **beytde** dün naqş-ı ḥaḥḥı vaşfi okındı
(G 221/3-4)

beyt:-i, -n, -de
‘Aceb mi cilve kılsa şâ’irüñ ol mâh beytinde
Ki anuñ vaşf-ı ḥüsnüñ naqş ider her gâh
beytinde
(G 206/1-2)

‘Aceb mi cilve kılsa şâ’irüñ ol mâh **beytinde**
Ki anuñ vaşf-ı ḥüsnüñ naqş ider her gâh
beytinde
(G 206/1-2)

Der ü divârı olsa keh-rübâdan bir hünermendüñ
Yine anuñ bulunmaz arasañ bir kâh **beytinde**
(G 206/3-4)

Degül hicv eylemek şî’r-âşinâyı medḥ ider şâ’ir
Ki âzâr eylemez züvvârı şâhib-câh **beytinde**
(G 206/5-6)

Metîn eyler komaz hiç raḥne bir üstâd şî’rinde
Nice olmaz kişi her raḥneye âgâh **beytinde**
(G 206/9-10)

Yapıldukça gâzel süzişli bir maẓmûna muḥtâcuz
Cihânda herkesüñ lâzımdur âteşgâh **beytinde**
(G 206/11-12)

2. Mesken.

beyt:-i, -n, -de
Cihân erbâb-ı cehle sürdur dâñâyâ mâtemdür
Olur ekşer anuñçün ehl-i ḥab’uñ âh **beytinde**
(G 206/7-8)

beyt-i aḥzân: Dünya.

beyt-i aḥzân:-ı
Göñlüni âyîne-i ‘aks-i ruḥ-ı cânâne yap
Beyt-i aḥzâm Züleyḥa gibi vuşlat-ḥâne yap
(G 9/1-2)

beyt-i a'lā: Yüce beyit.**beyt-i a'lā:-dur**İki kâşıyla haṭ u leb o çâr-ebürünü
Egerçi kıt'adur ebrüsü **beyt-i a'lâdur**

(K 5/5-6)

beyt-i âteşin-i hâkister: Ateş külü beyit.Bir **beyt-i âteşin-i hâkister** eyleyüm
Tursun ğilâf-ı miḥberede kil-k-i Zülfeḳâr

(K 12/167-168)

beyt-i âfi: Gelecek beyit.**Beyt-i âfi** ile tamâm Belîğ
Didi târiḥini dil-i âgâh

(T 12/25-26)

beyt-i ber-cestē: Seçilmiş beyit.**Beyt-i ber-cestē** iki mıṣra'-ı dil-keşle Belîğ
Halefumdür ki toğar ḥâme-i ma'nâdan ikiz

(G 99/9-10)

beyt-i ber-cestē: Seçilmiş beyit.**beyt-i ber-cestē:-de**Gice ḥalvetde yanan şem'-i fûrüzende gibi
Beyt-i ber-cestede feyz-i leme'ândur ma'nâ

(G 1/5-6)

Beyt-i ber-cestede pinhân olayum za'f ile ben
Leb-i la'lûñ öpeyüm her okudukça anı sen**beyt-i ebrü: Kaş beyti.****beyt-i ebrü:-dur**Nokṭa-i ḥâl-i zib-i ruḥ ma'na-yı rengin nûr-ı
çeşmİki mıṣra'la güzel bir **beyt-i ebrüdur** baña

(R 22/3-4)

beyt-i ebrü:-sı, -nYazup kil-k-i kaṣâ ol meh-cebînün **beyt-i ebrüsün**

Nice sığdurdı şerḥ-i bâb-ı ḥüsni iki mıṣra'da

(G 173/11-12)

beyt-i ebrü:-y, -a**Beyt-i ebrüya** hele toğrısu ben daḥl idemem

Şafḥaya satır biraz geç yazılır mıṣarsız

(G 99/3-4)

beyt-i ebrü:-y, -ı

Bağılsa rütbe-i nazm-ı Belîge iki şâhiddir

Ki Ḥattâf-ı ezel çeşm üzre yazmış **beyt-i ebrüyı**

(G 210/11-12)

beyt-i hoş-âyende: Beğenilen beyit.Belîğ ol şâh-ı ḥüsünün bendesine bendeyim
bendeAnı işrâb ider yârâna bu **beyt-i hoş-âyende**

(Msd 1/39-40)

beyt-i ma'mür: Kutsal bina.**beyt-i ma'mür:-a**İdüp nâm-ı şerîfin dest-i cüdi 'arş ile hem-şîr
Midâd-ı surḥ ile taḥrîr olundu **beyt-i ma'mûra**

(T 27/7-8)

Belîgâ bu ğazel eflâka nâmuñ eyleyüp hem-ser

Midâd-ı surḥ ile taḥrîr olundu **Beyt-i ma'mûra**

(G 187/11-12)

beyt-i metîn: Sağlam beyit.**beyt-i metîn:-a**Seyl-i ḥavâdiş eyleyemez ḥaşre dek ḥarâb
Yapdı bu resme maḥlaş **beyt-i metîn** Belîğ

(G 127/13-14)

beyt-i metîn ol: Sağlam beyit olmak.**beyt-i metîn ol:-maz**Belîğ arâmgâh-ı maḥlaşa mi'mâr-ı ṭab'umdan
Müheyâ-kerde böyle dil-güşâ **beyt-i metîn**

olmaz

(G 85/17-18)

beyt-i mu'allâ: Yüce beyit.**beyt-i mu'allâ:-y, -a**Felekde yoḥsa ol ebr-i güher-bârum ki cüşîşdür
Elümde ḥâme bir mizâb olur **beyt-i mu'allâya**

(K 9/81-82)

Ma'anî dem-be-dem terşîh idince levḥ-i ḥâtırdan

Olur ḥâmem Belîgâ nâvdân **beyt-i mu'allâya**

(G 191/15-16)

beyt-i muşanna': Sanatlı beyit.

Ter-dest-i ḥâmeyle sezâ dergeh-i Belîgâ

Ârâmgēh-i maḥlaş ola **beyt-i muşanna'**

(G 123/13-14)

beyt-i muşanna:-daMey-i rengin-i maẓmün itdi ḥarf-i kâse-dârim
pürBelîğ aḥbâbı ser-mest eyledi **beyt-i****muşanna'da**

(G 173/15-16)

beyt-i pāk: Saf beyit.Belîgâ âferin kim penc **beyt-i pāk** ile ṭab'uñ

Nizâmî'nün şunar bî-bâk Genc-i pencine pençe

(G 200/11-12)

beyt-i pāk-i sencide: Ölçülü saf beyit.

Telâş-ı ḥâtır-ı maḥzûnı def' itmek için

Didi bu tarz ile bir **beyt-i pāk-i sencide**

(Kt 15/3-4)

beyt-i pesendide: Beğenilmiş beyit.Bir iki **beyt-i pesendide** nazm-ı 'Urfiden

Du'â vü medḥüne şâyette eyleyüm irâd

(K 11/69-70)

beyt-i rengîn: Güzel beyit.**beyt-i rengîn:-ü, -m, -e****Beyt-i rengînume** baksun gâzeliyâtumda
Seyre hvâhişger olan gülşen-i bāğ-ı İremi

(K 7/69-70)

beyt-i şerîf: Saygın beyit.Nigehûn cây-ı şavâfidür idüp 'aklı delil
Vâdî'-i şahada ber-ceste olan **beyt-i şerîf**

(G 129/11-12)

beyt-i tâb-dâr: Parlak beyit.Nâhün güzâr olup suhân-ı gâ'ibânedan
Çekdi hâfâyâ tab'umu bu **beyt-i tâb-dâr**

(K 12/121-122)

Açmış cenâh-ı der gibi vâlâ dü-mısrâ'ın
Ümmîd-i maħlaşum ile her **beyt-i tâb-dâr**

(K 12/179-180)

beyt-i tabî'ata: Yaratılış evi.**beyt-i tabî'at:-a**Cârî idüp ma'ânî-i vâlâyı eyledün
Beyt-i tabî'ata kâlemi nâv-dân-ı 'ilm

(K 10/25-26)

beyt-i vîrân: Harap ev.**beyt-i vîrân:-u, -m**Hudâvendâ nigâh-ı iltifât-ı 'ayn-ı luţfuñdan
Baña besdür bu kim ma'mûr ola her **beyt-i vîrân**

(K 8/49-50)

beyt-i zebân-zed: Atasözünün geçtiği beyit.Ne güzel söylemiş ebnâ-yı zamâna şâ'ir
Baña bir **beyt-i zebân-zed** yitişür hayr-ı halef

(G 130/3-4)

beytü'l-ħarâm: Kâbe.Kâbil midür ifhâm-ı suhân zâhid-i dūna
Beytü'l-ħareme gitse de ħar yine ħarekdür

(G 236/11-12)

beytü'l-ħarâm:-a**Beytü'l-Ĥarâma** gel yine kandilini uyar
İtsün tavâf meclisi ħübân firiştevar

(Tb 2/53-54)

beytü'l-kaşîde: Kasidenin en iyi beyti.**beytü'l-kaşîde:-e, -dür**Ebrûlarıyla kıt'adur ol ħaţt-ı püşt-i leb
Ammâ dü-la'l-i surĥ ile **beytü'l-kaşîdedür**

(G 44/11-12)

beytü'l-mukaddes: Kudüs'teki Mescid-i Aksâ.O Buĥtu'n-nasr ħünî ħamzelerle tutdı âfâkı
Yıĥar **Beytü'l-mukaddes** gibi her dem ħalb-i
'uşşâkı

(Msd 27-28)

beytü'l-şanem: Put evi.**beytü'l-şanem:-i**Görse bir şâhid-i mazmun ile beytüm Mânî
Naĥş iderdi utanup Çinde **beytü'l-şanemi**

(K 7/63-64)

beyza-ı 'ankâ: Anka yumurtası.'Aşĥ bir mihrdür olmaz dil-i zâhid pervâz
10. Āşiyân-ı zaĥana beyza-ı 'Ankâ şıĥmaz

(G 84/9-10)

beyza-i ħümâ: Hüma'nın yumurtası.Tâ kim bu heft künbed-i devvâr-ı nîlgün
Bâlâda devr ide nitekim **beyza-i Ĥümâ**

(K 2 195-196)

beyzî: Yumurta biçiminde olan.**beyzî:-dür**Hezârî söyleden yâ âşiyân şevki yâ **beyzîdür**
Beni güyâ iden âyîne-i didâr-ı Feyzîdir

(Mf 24/1-2)

bezim: Bezm, meclis.**bezim:-de****Bezimde** meclis-i Şeh-i Baykarâyâ reşĥ-efken
Rezimde şaf-şiken-i ħalbgâh-ı Dârâdur

(K 5/39-40)

bezl evle: Sacmak.Sendе varsa ma'rifet hoş-girân-ı dânişe
Cevherün **bezl evle** imsâk eyleme ma'den gibi

(G 239/5-6)

bezl-i vücud: Canımı feda etmek.Muĥibb-i şâdiĥ odur muĥtezâ-yı ħâl üzre
Yâ şarf-ı mâl ide aĥbâbına yâ **bezl-i vücud**

(G 35/3-4)

bezm:Firâkuñla çemende farkı yokdur **bezm** ile
rezmün

Baña her şâĥ-ı pür-gül tîg-i âteş-tâbdur sensüz

(G 101/3-4)

bezm:-i, -n, -eLafz-ı rengîn ile püşîde niĥâb-ı gülgün
Ehl-i dil **bezmine** bir şüh-ı cihândur ma'nâ

(G 1/7-8)

Ma'rifet-perver olan **bezmine** hayret-keş olup
Baykara meclisini çarĥ unıtdı ĥakkâ

(T 13/9-10)

'Āşık-ı ĥaste-dilün **bezmine** gelse o tabîb
Dem olur ĥâţır için şişe vü peymâne çeker

(G 81/3-4)

bezm:-i, -n, -deĤidiv-i dehr Süleymân Aĥa ki **bezmimde**
Simât-ı himmetinün kâse-lîsidür irec

(Kt 1/1-2)

Kimün **bezm**inde bilmem cām-ı meyden neş'e-
yâb olmuş
Kızarmış gül gül olmuş ruhları gâyet
güzellenmiş
(G 112/3-4)

bezm:-e
Ugratma **bezm**e münkir-i 'aşkı kesel gelür
Virme şarâbı kibrine anuñ hâlel gelür
(Tb 2/29-30)

Sâkı ta'allül eyleme gel yoħsa ħumda şey
Besdür lebüñle hâl-i ruħun **bezm**e nuķl ü mey
(Tb 2/121-122)

Külhânı yaķdı ħamâma girüp ol bedr-i tamâm
Nice pertev viricek **bezm**e görürsün aħşâm
(Msd 3/29-30)

Şaķın müħiş ħavâdiş gibi yârâna kesel virme
Şafâ vü neş'e vir her varduğun **bezm**e şarâbâsâ
(G 4/7-8)

Şür-ı baħr-ı ğam bizi bu **bezm**e itmişdür Belîğ
Keştî-i meyle 'aceb lîmâna geldün lenger at
(G 16/13-14)

Ol şüh şanma istese rûh-ı revân kalur
Bir cilve itse **bezm**e gelüp kimde cân kalur
(G 40/1-2)

Ol şivekâr şiveyi hep bî-maħal yapar
Bezme gelince kendüye lâbud kesel yapar
(G 45/1-2)

Zâhidî rîş-i dirâz ile gelüp **bezm**e yine
Gulgul-ı şîşe-i deyrün çañına ot tıķduñ
(G 139/3-4)

Tarz-ı dil-keşle ser-âğaz idicek nazma Belîğ
Şevķ ile **bezm**e nişâr eyle Şüreyyâ 'ıķduñ
(G 139/9-10)

Güftâr-ı şeyh **bezm**e şeker-rîz olursa da
Olman firîb-ħorde bozıķdır 'akidesi
(G 213/9-10)

bezm:-iñ
Daħl itme zâhid ehl-i hevânuñ şarâbına
Lâzım degül mi bâde bu **bezmüñ** kebâbına
(Tb 2/65-66)

Biñ kerre kırdı cämını **bezmüñ** bu rûzgâr
Köhne sıfâl-i mey-kede şavdı nice yasaķ
(G 131/9-10)

bezm:-de
Tehîdür bâr-ı ğamdan **bezmde** pür-bâdedür mînâ
Mişâl-i serv seng-i ta'ndan âzâdedür mînâ
(G 5/1-2)

bezm:-ü, -m, -e
Virürdi luţf-ı hevâ ile **bezmüme** revnaķ
Mişâl-i ħande-i gül-goncaħâ-yı naķş-ı ħarîr
(K 6/127-128)

bezm:-ü, -müz, -e
Yârûñ yanınca **bezmümüze** gelse bellüdür
Sadra geçerdî ħaçeri bir dem celis olur
(G 49/9-10)

bezm:-ü, -m, -de
O gül **bezmümde** gülmez bil ki sır-âb itsem
eşķümle
Olurđı gonca-i 'aks-i dehânı dilde pür-ħande
(G 176/9-10)

bezm:-i
Müheyyâ ol bütün âlât-ı 'işret deyr-i ħüsnünde
Müselmândır görüp bu **bezm**i zâhid kâfir
olmazsa
(G 199/9-10)

bezm-i 'âlem: Dünya meclisi.
bezm-i 'âlem:-de
Bezm-i 'âlemde nice ma'nî-i rengin buldum
Ķadeħ-i mey gibi biñ kerre boşaldum töldüm
(G 149/1-2)

bezm-i 'aşķ: Aşk meclisi.
bezm-i 'aşķ:-uñ
Ĥınâ-yı dest-i maħbûbân gibi ğafletle âĥir-kâr
Çıkar elden tıyulmaz **bezm-i 'aşķuñ** cäm-ı
serşârı
(K 4/53-54)

bezm-i 'ayş: Yeme içme meclisi.
bezm-i 'ayş:-a
Ĥum-ı dilde kırunlan bâde-i mazmün ile pür
Bezm-i 'ayşa Ķadeħ-i şu'le-fikendür elfâz
(G 121/7-8)

bezm-i cüd: Cömertlik sohbeti.
bezm-i cüd:-ı, -n, -da
Cenâb-ı Râtib-ı Âşâf-nazîrün **bezm-i cüdında**
Temennâ-yı Belîge nüşâ-i ilhâmdur mir'ât
(G 13/21-22)

bezm-i dil-i nîk-ĥvâh: İyilik isteyenin meclisi.
bezm-i dil-i nîk-ĥvâh:-u, -m, -a
Bu nazm-ı tâbiş-efgen-i vâlâ-güher Belîğ
Olsun hediyye **bezm-i dil-i nîk-ĥvâhuma**
(G 192/29-30)

bezm-i ehl-i 'aşķ: Aşķlar meclisi.
bezm-i ehl-i 'aşķ:-a
Bu şeb kim **bezm-i ehl-i 'aşķa** bir rûh-ı revân
geldi
Yeñiden Ķaleb-i efsürdeye güyâ ki cân geldi
(G 211/1-2)

bezm-i fenā: Yokluk meclisi.**bezm-i fenā:-dan****Bezm-i fenādan** ayağı çünki çeküp gidem
Nüş-ı şarāb-ı 'Adn ile def-i humār idem

(Tb 19/20)

bezm-i firāk: Ayrılık meclisi.**bezm-i firāk:-a**Yāruñ hayālī **bezm-i firāka** ayak basup
Kān tōldırınca kāse-i çeşmi dem eyledüm

(G 152/9-10)

bezm-i ğam: Gam, keder meclisi.**bezm-i ğam:-da**Neş'e-i ser-şār ile hūn-ābeden leb-rīz olup
Bezm-i ğamda şīşe-i tebhāledür mīnā-yı rūh

(G 27/9-10)

Bezm-i ğamda sākī-i devrān dil-i pūr-tābuma

Cām-i hūnī şīşe-i tebhālden evvel virir

(G 69/13-14)

bezm-i ğam-fezā: Keder artıran sohbet.**bezm-i ğam-fezā:-y, -a**Bu **bezm-i ğam-fezāya** devr-i āhırde ayak
başdık
Tūkenmiş bāde gitmiş keyfler meclis
kesellenmiş

(G 112/9-10)

bezm-i hāş: Seçkinler meclisi.**bezm-i hāş:-i, -n, -da**Seni küyında yāruñ āleme teşhīr ider meh-tāb
Belīgā Rātīb-i Aşaf-nazirūñ **bezm-i hāşında**

(G 7/21-22)

Halīl Pāşā-yı Eflātūn-hıred kim **bezm-i hāşında**

Olur tıfl-ı sebük-hvān şā'ir-i sihr-āferīn olsa

(G 196/19-20)

bezm-i hāşşü'l-hāş: En has, en güzel meclis.**bezm-i hāşşü'l-hāş:-a**

Meyl-i uçmağ itdi ol tūñi-makāl

Bezm-i hāşşü'l-hāşa yā Rab kıl nedīm

(T 8/11-12)

bezm-i havrā: Meclisin ahu gözlüsü.**bezm-i havrāya:-y, -a**Kimūn zūlfine bilmem şāne olmışdur bu şeb
destümKi engüştüm fetīl-i 'anber oldı **bezm-i havrāya**

(K 9/35-36)

bezm-i mäh-tāb: Meclisin ayışığı.

Sākī getir ki devr ide ol cām-ı āfītāb

Āşār-ı feyze kâbil ola **bezm-i mäh-tāb**

(Tb 2/1-2)

bezm-i mey: Şarap meclisi.**bezm-i mey:-de**

Yāre hiç tıngırdamaz ammā bozuktur korğarum

Bezm-i meyde tōkınur mestāne muñrib tel kırār

(G 75/3-4)

bezm-i mey:-e

Gel bezm-i meye ey āfet-i hvānende

Yüz **bencileyin** nigāhıña efgende

(R 21/1-2)

bezm-i miñnet: Eziyet meclisi.**bezm-i miñnet:-üñ**Zehr-āb-ı kahrı çekmege bu **bezm-i miñnetüñ**

Rıñl-ı girānı kelle-i Efrāsyāb olur

(Tb 1/71-72)

bezm-i mükāfat: Beraber sohbet edilen meclis.**bezm-i mükāfat:-da**'İbret al **bezm-i mükāfatda** ey ğurre mest

Kadehūñ kāmı içdikleri mīnādandur

(G 74/3-4)

bezm-i pūr-şevk: Neşe dolu meclis.**bezm-i pūr-şevk:-i, -n, -de**O şūhūñ **bezm-i pūr-şevknde** görse 'āşık-ı zārı

Raķīb-i nā-kesūñ ol dem başın hānçerle kes

gitmez

(G 94/9-10)

bezm-i rindān: Dünya işlerini boş görenlerin meclisi.**bezm-i rindān:-a**Gelüp bād-ı barūtı **bezm-i rindāna** yaparsañ da

Hele riş-i dırāzı zāhidā üz kes sineklik yap

(G 10-13-14)

bezm-i țarab: Şenlikli meclis.**bezm-i țarab:-da****Bezm-i țarabda** saña şeker çiyheden Belīg

Şīrīn-beyān-ı belde-i Kōstantiniyyedür

(G 65/9-10)

Bezm-i țarabda bāde-i gülgün degül Belīg

Sākī şunarsa mest olur ol tünd-hūya şu

(G 170/19-20)

bī-āb: Susuz.**Bī-āb** ol şehūñ leb-i gülbergi çāk olup

Hūn-ı cigerle ğonca gibi kıldı iktifā

(K 2/125-126)

bī-'ad: Sayısız.Nümāyāndur lebümde āhdan tebhāleler **bī-'ad**

İder peydā hābāb-ı mevcı oldıkça şabā müşted

(G 32/1-2)

bī-'adil: Adaletsiz.**Bir bī-'adil** cevher iken cevher-i vücūd

Tārīk-i bezmgāh-ı hārābātı itdi cā

(K 2/47-48)

bī-ārām: Rahatsız, huzursuz.**bī-ārām:-dır**

O şūhūn pertev-i emvāc rüy-ı tāb-nākından

Mişāl-i keşti-i lertzende **bī-ārāmdır** mir'āt

(G 13/13-14)

- bī-ārām:-dur**
Bu nazmından hayālāt-ı Belîgi fehm ider herkes
Ki esrâr-ı dili ifşâda **bī-ārâmdur** mir'ât
(G 13/19-20)
- bī-bâk: Korkusuz, çekinmeyen, sakınmayan.**
Semendi bir ser-i hâr üzre rakş idüp bī-bâk
Şitâb iderse eger hem-rikâb-ı 'Ankâdur
(K 5/45-46)
- Kebş-i ibni Halîl-veş **bī-bâk**
Aña qurbân olurdu tab'-ı selîm
(T 7/5-6)
- Belîgâ âferîn kim penc beyt-i pāk ile tab'uñ
Nizâmî'nün şunar **bī-bâk** Genc-i pencine pençe
(G 200/11-12)
- bī-beden: Bedensiz.**
Temâşâ eylemek isterse her kim **bī-beden** cânı
Muşavver rûhdır seyr itsün endâm-ı 'Âî Cân'ı
(G 218/1-2)
- biber: Patlıcangillerden, vurdumuzda çok yetişen ve çeşitli türleri bulunan bir bitki.**
Yârûñ görinen hâl-i siyeh şanma ruñında
Rezzâk-ı ezel ni'met-i hüsne **biber** ekmiş
(G 108/3-4)
- bī-berg: Dalsız.**
Bī-berg ü bâr mezra'-ı dehrem ki dâname
Eyler hürüş-ü cünbiş-i dil kâr-ı âsiyâ
(G 2/5-6)
- Bī-berg** ü bâr-ı mezrâ-ı dehrüm ki dâname
Eyler hürüş-ü cünbiş-i dil kâr-ı âsiyâ
(K 2/65-66)
- bī-berg ü bī-nevâ kal: Dalsız ve mahrum kalmak.**
bī-berg ü bī-nevâ kal:-dı
Zîrâ ki oldı bir gül-i nev-rüstenen cüdâ
Kaldı fezâ-yı gülşeni **bī-berg ü bī-nevâ**
(Tb 1/59-60)
- bī-berk: Şimşeksiz.**
Vağanda ba'd-ezîn **bī-berk** ü telh-âşâm olan
mürgüñ
Dimâğından hemîşe lezzet-i künc-i kafes gitmez
(G 94/25-26)
- biber-lezîz: Ben.**
Şîrînlîk arturur beñ o hÿvân-ı melâhâte
Eyler efendî tu'me-i pâki **biber-lezîz**
(G 36/3-4)
- bic: Kesmek.**
biç:-me, -ge
Kışt-zâr-ı hañını **biçmege** gÿyâ ebrü
İki çeşmine direvger gibi şundi iki dâs
(G 106/5-6)
- biç:-er**
Hîl'at-i câhı bulur kâmet-i isti'dâduñ
Câmeyi hep **biçer** endâma münâsib hâyyat
(G 118/5-6)
- biç:-üp**
Yine Belîg-i suhanver kumâş-ı ma'nâdan
O sülün âfete kaftân **biçüp** horozlandı
(G 215/11-12)
- bī-câ: Yersiz, olmadık yere, gereksiz yere.**
İder **bī-câ** tebessüm çîn-i ebrünün 'akîbinde
Murâdı ol mehûñ 'uşşâka istiğnâ mîdur bilmem
(G 155/5-6)
- Aña sÿrâh-ı neyden sÿz-ı dil te'sîr ider yoħsa
Degül **bī-câ** bu cünbiş dem-be-dem engüşt-i
neyzende
(G 176/11-12)
- bī-çäre: Çaresiz.**
Virmezdi kimse kimseye bir habbe olmasa
Bī-çäre bendegâne Hudânuñ tekeffÿlî
(G 217/15-16)
- biçilmiş kaftân:* Tamamı ile uygun.
Câme-i hÿsn aña boyınca **biçilmiş kaftân**
Nîm-ten şıkma gÿmüş sînesi dâ'im 'uryân
(Msd 4/15-16)
- bıçkı-i bürrân: Keskin testere.**
bıçkı-i bürrân:-a
Var iken **bıçkı-i bürrâna** müşâbih ebrü
Darb-ı muştayla kırar 'âlemi ol 'arbede-cü
(Msd 5/15-16)
- bī-çoğan: Değneksiz.**
İstid'â meñleb-e delet **bī-çoğan** sebok hîzed
Tohidesti be bâlâ mikoned kef-e terâzÿ râ
(G 243/3-4)
- bī-darb: Çalgısız.**
Güç imiş haylî bu eyyâmda söz diñletmek
Muñrıbuñ kavline **bī-darb** kulağ tutmaz def
(G 130/9-10)
- bī-dırîğ: Sakınmadan.**
Erreves birgün keser naħl-i hayâtın **bī-dırîğ**
CeZR ü medd-i mevce-i enfâs iken 'isâ-yı rÿh
(G 27/15-16)
- bī-ecr: Sevapsız.**
Zâhid dime **bī-ecr** virilmez cennet
İster mi 'ivaz hiç kereme ehl-i kerem
(R 15/3-4)
- bī-edebâne: Edepsize yakışır halde.**
Bu vaz'ı nice bülbül ider **bī-edebâne**
Zann itdi seħer lâne-i pÿr-hÿn güle kondı
(G 221/7-8)

bī-edeblik it: Edebsizlik etmek.**bī-edeblik it:-di**

Beligā farkını būs eyleyelden şāh-ı merdānuñ
Bükildi kıdidi zirā **bī-edeblik itdi** ol ān tığ
(G 126/15-16)

bī-emān: Zalim.

Fitne-ārā bir kul oğlu **bī-emān** gördüm bugün
Āb u tābı ğamzeye pinyālden evvel virür
(G 69/5-6)

Naqd-i dil ğasb eylemiş üftādeden ol **bī-emān**
Şimdicek haṭ şadır oldu anuñ istirdādına
(G 189/13-14)

bī-ezā: Eziyetsiz.

Olsam fütāde çeşmine mürun bu za'f ile
Eyler o demde çeşmini püşide **bī-ezā**
(K 2/75-76)

bī-fitne: Fitnesiz.

Bī-fitne degül dilde hayāl-i leb-i dil-ber
Aḥker ne yapar maḥzen-i bārūta koyınca
(G 204/5-6)

bī-gāne: Yabancı, ecnebi, aşına değil.

Def için ser-levḫa-i dilden ğubār-ı vahşeti
Dīde-i revzen çıkar **bī-gāne** çeşm-i aşinā
(T 1/25-26)

bī-gāne:-den

Anı nā-maḥremān-ı aşk olan **bī-gāneden** şorma
Dil-i dīvāneden şor fitne-i ḫübān-ı Borgosı
(K 3/9-10)

bī-gāne:-y. -e

Niçün iḫşā ider **bī-gāneye** renc-i diltarı
Ko aḫsun eşk-i ğülgün dīdelerden ḫün-ı fāsiddür
(G 43/7-8)

2. Kayıtsızlık, umursamamazlık, tanımamazlıktan gelme.

Kişver-i dilde aceb var mı ki **bī-gāne** diyü
Gönderür evvel o pür-fitne hayāl-iñ cāsūs
(G 107/7-8)

bī-gāne:-den

Suḫan bī-gāneden sırrı nihān itmekdedür yoḫsa
Saña kim dir kim elbette şarāb u tazedden geçsün
(G 161/3-4)

bī-ġarāz: Garazsız.

Degül ba'īd ki mu'ciz-nümā-yı kilik-i terüñ
Cihānda **bī-ġarāz** eylerse cevheri taşvir
(K 6/85-86)

bī-ġüft u ğü: Dedikodusuz.

Ter-zebān olmaz ğam-ı seyl-i havādişden ḫalāş
Ḥāk-līsān-ı dehen **bī-ġüft u ğü** rāhatdadur
(G 64/13-14)

bī-ġümān: Şüphesiz.

İsā nüzül iderdi ṭabābetle **bī-ġümān**
Feryād-ı kıdsiyāndan eger olmasa eşam
(Tb 1/13-14)

bī-ġünāh: Günahsız.

Feryād-resle dergehine itdiler ğülü
Her **bī-ġünāh** bendesine kıymasun diyü
(Th 1/23-24)

bī-ġüneḫ: Günahsız.

Muḫadderden beter iş sa'd u naḫsa i'tibār olmaz
Nişān olmış Beligā tır-i āha **bī-ġüneḫ** kevkeb
(G 11/13-14)

bī-ḫarf: Harfsiz.

Dildür zuḫūr-ı aşka sebep levḫ-i sinede
Bī-ḫarf ma'nī şafḫaya taḫrīr olur mı hīç
(G 23/7-8)

bī-ḫavf: Tehlikeden korkmayan, cesur.

Köpriden geç bir ṭarīk ile bu 'adn-'ābāda gel
Cennete girmez şırāṭı geçmeyen **bī-ḫavf** u bāk
(T19/9-10)

bī-ḫazān: Sonbaharsız.

Bī-ḫazān bir bāğ-ı tāze dil-ğuşādur rüy-ı dost
Ṭurra sünbül ḫaṭṭı benefşe ğonca-fem ruḫsār ğül
(G 146/15-16)

bīḫ-būdī-i firāq: Sağ olan ayrılık.

Olmaz 'abeş yire sözi erbāb-ı hikmetüñ
Vā-bestedür dürüğına **bīḫ-būdī-i firāq**
(G 131/3-4)

bī-hemtā: Eşsiz, benzersiz.

Rüy-ı berber-beçe oldı aña āyīne-nümā
Göricek kendüyi āyīnede ol **bī-hemtā**
(Msd 2/57-58)

bīḫ-i aşk: Aşkın hoşluğu.

bīḫ-i aşk:-uñ
Gerd-i elemle eyledim alüde sīnemi
Kim **bīḫ-i aşkuñ** ola derünümde cılve-sā
(K 2/141-142)

bīḫ-i nihāl-i ma'rifet: Hüner fidanının iyisi.

bīḫ-i nihāl-i ma'rifet:-i
Aḫır kıopardı kavğā-i bāzū-yı merg ile
Bīḫ-i nihāl-i ma'rifeti çarḫ-ı bī-amān
(Tb 47/48)

bīḫ-i nihāl-vürüd-ı elem: Keder fidanının topraklarındaki kökler.

Sad āh kim ḫadīka-i dilde ğubārdan
Bīḫ-i nihāl-vürüd-ı elem oldı üstüvār
(K 12/67-68)

bī-ḫicāb:Açık bir şekilde.

Sāğar-keşān-ı meclise keşf ola **bī-ḫicāb**
Sırr-ı ḫafī-i sākī-i Kevser Ebu Türāb
(Tb 2/7-8)

bī-ḥicāb it: Utanmamak.**bī-ḥicāb it:** -se, -m

Ey āşaf-ı zamāne felekden şikāyeti

İtsem 'aceb mi dergeh-i 'adlūñde **bī-ḥicāb**

(Kt 10/1-2)

bihişt-i himmet: Yardım cenneti.**bihişt-i himmet:** -i, -nüñ**Bihişt-i himmetinüñ** ḥāk-rüb-ı sâḥasıdır

Fürüg-i rişte-i müjgānı mihr-i şa'şā'a-zād

(K 11/41-42)

bī-ḥod ol: Kendinden geçmek.**bī-ḥod ol:** -aOdur pervāne kim **bī-ḥod ola** āşār-ı za'findan

Ten-i zāruñ ḥarir-i pertev-i māḥ olsa melbūsi

(K 3/15-16)

bī-ḥod ol: -ur, -dıOl büt-i ḥüsnüñ düşüp **bī-ḥod olurdu** pâyına

Meryem İsā'yı der-ağüş itmese büt-ḥānede

(G 201/3-4)

bī-ḥüde: Boşuna.

Hemīşe bār-ı ḥātırdur naşibi rāst-refitāruñ

Zebānından degil mi çekdiği **bī-ḥüde** kañtāruñ

(Mf 41/1-2)

Belīg āb-ı ḥayāt-ı āteş-i efsürde dāmendir

Cihānda tutmadı **bī-ḥüde** Mecnün zeyl-i şahrāyı

(Mf 8/1-2)

bī-ḥüş kıl: Kendinden geçme, kendini kaybetmek.**bī-ḥüş kıl:** -mışO rütbe 'ālemi **bī-ḥüş kılmış** devr-i ḥüsnüñ kim

Şeḥer şebnem ūtar āyine mihr-i 'ālem-ārāya

(K 9/11-12)

bihzād: İnan tarihinde meşhur bir ressam ve minvatür sanatkârı, Ferhat u Sirin mesnevilerinde Ferhat'ın babası.

Ḥudāyğān sen ol Cem- 'aṭıyyesin ki sentüñ

Simāt-ı himmetinüñ kâse-lisidür **Bihzād**

(K 11/55-56)

bī-iḥtiyār: Kendinde olmayarak, kendisi istemeksizin.

Eger Kārūn gibi mālîk olursa ehl-i dil gence

Virir **bī-iḥtiyār** ol meblağı yek-pāre bir gence

(G 200/1-2)

bī-'illet: Hastaliksız.Şaḥş eylemese cünbiş eger **bī-'illet**

Āyinede 'aks eyleyemez hiç hareket

(R 5/3-4)

bī-inşāf: İnsafsız, merhametsiz.

Yārdan bir dikiş ayrılmaz ider lāf u güzāf

Āsumānı ne belādūr başa ol **bī-inşāf**

(Msd 5/41-42)

bī-intihā: Nihayetsiz.

Eger ālūde-i 'işyān ise dāmānum ey zaḥid

Anı taḥḥir ider **bī-intihā** deryā-yı rahmet var

(G 68/9-10)

bī-istinkāf eyle: Kaçınmamak.**bī-istinkāf eyle:** -mez

Aña ilkā-yı muḥāṭ eylemez ammā esnāf

Yaḳalar yarı ṭābān-keşdür o **bī-istinkāf**

(Msd 5/47-48)

bıç: Dayanamaz duruma gelmek.**bıç:** -du, -ñ

Nīm-cev ḥāşılı yok ehl-i dilüñ şāmānı

Bu tehī yelmeden ey esb-i ṭabī'at **bıçduñ**

(G 139/7-8)

bī-kāl u kıl: Dedikodusuz.

Şād olup itmānına kaşruñ Belīgā ḳudsiyān

Nāy-ı kikli kūs-ı ḥāme vaz' idüp **bī-kāl u kıl**

(T 30/9-10)

bī-ḳarār: Devamlı olmama, süreklilik göstermeme, istikrarsız.

Pīrāhen içre lerze-fiken cism-i nāzüki

Mīnāda hem-çü mevce-i sīm-āb **bī-ḳarār**

(K 12/17-18)

bī-kes: Kimsesiz, yalnız.**bī-kes:** -e

Ne ḳadar olsa diremdār olana ni'meti bol

Ṭar olur **bī-kese** 'işret-kede-i İslāmbül

(G 143/1-2)

bil: 1. Farkına varmak.**bil:** -mekLuṭf-ı rüḥāniyyetin **bilmek** için dīvārına

Bir mücessem yaz nice gör cān virür bād-ı şabā

(T 1/33-34)

bil: -in, -ür

Maḥbūbına itmez mi fidā rüḥını 'aşık

Bundan **bilinür** rütbe-i iclāl-i Muḥammed

(K 1/21-22)

bil: -in, -mez

Ḳarışdı müy-ı miyān tār-ı zülfe fark idemem

Bilinmez inceden ince ḥayāl-i ma'nadır

(K 5/19-20)

bil: -mez

Mestāne şaḳın elde ṭutup oynama ey dil

Bilmez misin ol zülfi siyāhı ne yıldırdı

(Kt 37/3-4)

bil: -ür

Nice müddet ḥarābāt ehlinüñ miḥmānı olmışdur

Nemek ḥaḳkın **bilür** zāhid şarāba hiç nemek

ḳatmaz

(G 103/5-6)

bil:-me, -m Kimün bezminde **bilmem** cām-ı
meyden neş'e-yâb olmuş
Kızarmış gül gül olmuş ruhları gâyet
güzellenmiş
(G 112/3-4)

bil:-mez, -em
İtdün güşâde sîne-i billürü nâfe dek
Ey şüh **bilmezem** kemerün yok mıdur sentün
(G 138/7-8)

2. İdrak etmek, kavramak.
O gül bezmümde gülmez **bil** ki sîr-âb itsem
eşkümle
Olurdu gönca-i 'aks-i dehâni dilde pür-ğande
(G 176/9-10)

bil:-en
Yâran-ı 'aşrı şimdi **bilen** nâ-ümid olur
Hacet deminde her birisi nâ-be-dîd olur
(Tb 2/105-106)

bil:-ür
Vâ'iz **bilür** mi kışsa-i zülf-i muṭavvelin
Anuñ hayâli nakş-ı ḥaṭ-ı muḥtaşardadır
(G 41/3-4)

bil:-mez, -em
Bu hey'et ile **bilmezem** ey vâ'iz-i ḥod-bîn
Ol şüh-ı melek-manzarı sevmem ne dimekdir
(G 59/9-10)

Gözümde kaṭre-i ḥün-âbı şanmañuz nemdür
'izârum üzre aḳar bende **bilmezem** nemdür
(G 66/1-2)

Bahâr eyyâmıdır dilden Belîgâ şahid-i maẓmûn
Güzargâh-ı hayâle **bilmezem** anı neden çıkmaz
(G 96/13-14)

bil:-me, -m
Ne vaşl-ı yâre fırsat ne belâ-yı hicre ṭakat var
Beni dil-ḥaste-i hecr itmede **bilmem** ne hikmet
var
(G 68/1-2)

Ehl-i vefâya ḳahr ideyor bî-vefâya luṭf
Bilmem ne güne ḥıdmet idem pâdişâhuma
(G 192/25-26)

bil:-mez
Mırrîhi istese eridür bir nigâh ile
Bilmez misin ol âfet-i devrân ne dir nedir
(G 79/9-10)

bil:-me, -dü, -k
Olduḳ düçâr gamze-i cânâna **bilmedük**
Pehlû-nihâde tîğ-i ḳazâya ṭayanmışuz
(G 104/9-10)

bil:-in, -mez
Bilmezem şanma ṭarz-ı dil-pesendi şahid-i
nazmuñ Belîg
İstânbülun erbâb-ı ṭab'ı nükte-dân olmuş
(G 111/21-22)

Ḳıymet-i gevher-i dendâni **bilmezem** yâruñ
Yazmamış anı Dürer şâhibi Monlâ Ḥüsrev
(G 169/3-4)

bil:-düg, -üm
Yokdur zamânedde ḥaşerât içre **bildügüm**
İnsâna aḳrabâ-yı cefâ-cüdan 'aḳrebi
(G 222/11-12)

3. Bilgi sahibi olmak, öğrenmek.
bil:-mez, -se
Mânend-i mis 'ayârı olur dem-be-dem 'ayân
Her kim gubâr-ı rûhuñı **bilmezse** kîmyâ
(K 2/155/156)

bil:-me, -m
Çâki-i zaḥm-ı dil-i zârını dirmiş dikmem
Alamaz baña o ḥayyâṭ ne virdi **bilmem**
(Mf 3/1-2)

Kimün zülfine **bilmem** şâne olmuşdur bu şeb
destüm
Ki engüşüm fetil-i 'anber oldu bezm-i havrâya
(K 9/35-36)

Temâşâ eyle yâruñ nakş-ı ḥâl-i rûyı ebrûsın
Nice bir araya cem' oldu **bilmem** mihr ü meh
kevkeb
(G 11/7-8)

Baḳmaz sitâre ḥâl-i dil-i zâruma Belîg
Bilmem gözine mîl mi çekdi şihâb-ı surḥ
(G 29/11-12)

Bilmem ki maṭlabı o bütüñ nakd-i cân mıdır
Yoḥsa murâdı 'aşıḳı bir imtiḥân mıdır
(Kt 43/1-2)

Sitârem toḡmadı hiçbir zamân burc-ı sa'âdetden
Teselli ḥâṭıra el-leylet-i ḥablî midir **bilmem**
(Mf 61/1-2)

Bilmem ki n'eyle def'-i gam itsün bu ehl-i dil
Bir bâde var anuñ da cihânda ḥumârı var
(G 73/3-4)

Geldüm bu deyr-i 'âleme rind-i ḳalenderüm
Şaff-ı ni'âl-i bezm ile **bilmem** şadır nedir
(G 79/3-4)

Raḳîb ol âteşin ruḥsârı görmüş ḥuşk-mağz olmuş
Niçün **bilmem** kitabı çub-ı gülle anı uşlatmaz
(G 103/3-4)

Bilmem ki Belîgüñ ne olur ḥâşıl-ı kârı
Gönlünde emel toḡmını bir ḥaylî yer ekmiş
(G 108/11-12)

Ey pîr-i 'aşk böyle neden nâ-tüvânsın
Bilmem yanında bir püserüñ yoğ mıdur sentüñ
(G 138/3-4)

Bilmem olur mı yarasına kârger 'ilâc
Nâ-dân elinde haylî zamân kırçalandı dil
(G 147/11-12)

Dünyâyı tutdı güfte-i Nâbî terânesi
Bilmem ne hâzz ider bu Ruhâvîden ehl-i Rûm
(G 148/11-12)

Hırâş-ı sîne vü rûy-ı siyâhdan gayrı
Ne virdi fâ'ide **bilmem** cihânda Hâteme nâm
(G 151/5-6)

Hilâl ebrûsı yâruñ 'anberîn tuğrâ mıdur **bilmem**
Hûsûf-endüde yâhud gurre-i garrâ mıdur
bilmem
(G 155/1-29)

Hilâl ebrûsı yâruñ 'anberîn tuğrâ mıdur **bilmem**
Hûsûf-endüde yâhud gurre-i garrâ mıdur
bilmem
(G 155/1-2)

Şeherde yoğkladum engüşt ile ol nâfe-i müşgîn
Urılmış külçe-i sîm üstine tamgâ mıdur **bilmem**
(G 155/3-4)

İder bî-câ tebessüm çîn-i ebrûnun 'akîbinde
Murâdı ol mehûñ 'uşşâka istignâ mıdur **bilmem**
(G 155/5-6)

Hele dünyâyı görmem zâ'il olsuñ pişgâhumdan
Gözümde 'aks-i hâlûñ merdüm-i bînâ mıdur
bilmem
(G 155/7-8)

O rütbe mest-i ser-gerdânyum dehrûñ ki
endâmum
Dağı mişver gibi merkezde pâ-bercâ mıdur
bilmem
(G 155/9-10)

Kim alsa destine ser-mest olur eş'âr-ı rengînüm
Bu elfâz içre ma'nâ şîşede şahbâ mıdur **bilmem**
(G 155/11-12)

Cevâb ister Belîgâ anı her kimden su'âl itseñ
Kerem didükleri bir lafz-ı bî-ma'nâ mıdur
bilmem
(G 155/13-14)

'Aş u neşât dirler imiş rûzgârda
Bilmem Belîg ol dağı bir 'âlem olmasun
(G 157/15-16)

bil:-ür
Şa'iri şî'rden fark eylemez ebnâ-yı 'aşr ammâ
Bilür nüzhet-i kemâlât suhanda herkesüñ zâtın
(Kt 3/1-2)

Bu esâs-ı girândan ne çeker
Gâv-ı zîr-i zemin **bilür** anı
(T 4/25-26)

Cân u dilden Hüdâ **bilür** ki Belîg
Şeb u rûz olmışam şenâ-hânı
(T 4-39-40)

Bu gülzâr-ı fenâdan irtihâl-i hayl-i ezhârı
Bilür bâng-i şikest-i reng olupdur bülbül-i
cânım
(K 8/11-12)

Ŧâr-ı nâ-sâz-ı dil-i 'uşşâkı düzen muşrıbdır
Elî ağzına uyanlar **bilür** elbette uşıl
(G 143/5-6)

Hâne-i âyîne şâne be-kef ol meh-rû
Kim **bilür** dil yine zülfinde ne teşviş itdi
(G 223/7-8)

bil:-mez, -em
Dağı pergâle-i kâm almadın bâzâr-ı 'âlemde
Benümle **bilmezem** bu çarlı-ı gaddaruñ nedür
kârı
(K 4/51-52)

Hemân çekdükleri bir derd-i serdür kâtib-i
kudret
Ne yazmış **bilmezem** erbâb-ı aqlâmuñ ru'sında
(G 183/11-12)

bil:-ür, -em
Efendi ben **bilürem** dest-i sâkı-i gâmdan
Müdâm çekdügünü dehr içinde 'abd-ı fakîr
(K 6/157/158)

bil:-ür, -sin
Mânend-i gül aç ağzuñı ey gonca-dehen
Bülbül gibi biñ nükte **bilürsün** söyle
(R 9/3-4)

bil:-mek
Bilmek ister iseñ o mazlûmı
Nâmı Bazârî-zâde İbrâhim
(T 14/3-4)

Eger lafz olmasa ma'nâyı **bilmek** hayli
müşkildür
Temâşâ eyle rûy-ı dil-rübâyı zîr-i bürka'da
(G 173/7-8)

bil:-mez
Gelse 'aceb mi mevzu'-ı ma'hûdîña halel
Bilmez misin cihânda kişi itdiğın bulur
(Kt 45/3-4)

Anı sen nişter-i gamze-i cânâneye şor
Cünbiş-i nabz-ı dil-i 'aşkı **bilmez** Bukrât
(G 118/3-4)

Şaff-ı ni'āl ü şadri nice fark idem Belîğ
Bilmez Kalendarân-ı haķikat nedir rüsüm
(G 148/13-14)

bil:-dü, -ñ
Naħl-i dil-keşte olan emrüdî **bildün** mi nedir
Şekkeri şerbetle leb-ber-leb zümürüd gözedür
(Mf 56/1-2)

bil:-me, -düğ, -i
Ferâğ-ı bāl ile zevk idecek kâşâne yokdur yok
Cihânda hiç ğamuñ bir **bilmedüğü** hâne yokdur yok
(G 132/1-2)

bil:-se, -m
Hâlüm mükedder oldı benüm ey hayâl-i yâr
Bilsem 'aceb ki bir kederüñ yok midur senüñ
(G 138/5-6)

bil:-in, -mez
Ne cevherdür dehânuñ hiç **bilinmez**
Tekellüm eyle kırtar halkı şekden
(G 160/5-6)

bil:-sün
Ne **bilsün** cilvegâh-ı râz-ı 'aşkuñ rind-i efgende
Maķâm-ı rüh-ı pākî kimse ta'yîn itmemiş tende
(G 176/1-2)

bil:-se, -k
Zâhid dimiş ki 'Adne girür vird-hvân olan
Bilsek 'aceb ki var mı elinde delâ'ili
(G 216/3-4)

4. Aşıkâr
bil:-in, -di
Bilindi sâye-i haţdan zevâl-i mihr-i cemâl
Ki târ-ı zülfî 'izârında haţ-ı mezveledür
(G 151/11-12)

bil ü mân-ı ilm: İlim idrakı.
Mismâr-zenlik itmese Hindü-yı kilk-i şüh
Olmaz musahhar 'acz ile **bil ü mân-ı ilm**
(K 10/95-96)

bilâ: Edat-ı selb, -siz. (Arabî kelimelere dahil olur.
bilâ-ârâm, bilâ-pervâ, gibi tabirler yanlışdır. Hâl-i
mevkiinde irat olunur. Mesela bilâ-sebep sebepsiz
olarak demektir. Fil-asl te-i gird ile olduğu hâlde
sonradan te-i tavile ile kullanılan "ücret, ruhsat,
müddet" gibi kelimelere bilâ idhal edilince te'lerin
asla ircaıyla bilâ-ücretin, bilâ-ruhsatın, bilâ-
müddetin denilmek evlâdır.
Müşteri böyle kumâşî bulamaz dünyâda
Şandal olmaz aña nisbet **bilâ** kûz dibâda
(Msd 4/39-40)

bilâ-da 'vet: Davet edilmedikçe, çağırmasız.
Seni rüsvây iderler dür-bâş-ı men' ile aħır
Bilâ-da 'vet oturma hvanına ğayrın zübâbâsâ
(G 4/11-12)

bi-lâ-ecsâd: Bedelsiz tenler.
Derün-ı sâye-i cisminde 'aks-i âyîneveş
Havâşş-ı hamse nümâyân olur **bi-lâ-ecsâd**
(K 11/47-48)

bi'l-cümle: Bütün, tamamiyle.
Olmaz bahâ-yı cevher-i vâlâ-yı fîtnatum
Bi'l-cümle naķd-i emti'a-i kârvân-ı 'ilm
(K 10/111-112)

Güm-geşte kîse dūd ile âhim çeküp 'âlem
Kırdı sipâh-ı keyfimi **bi'l-cümle** dil kese
(Kt 23/1-2)

bildür: Bildirmek, göstermek.
bildür:-ür
Bildürür herkese hâlin dil-i âyîne-sirişt
Baķsa mir'âta görür kendüsini hûb ile zîşt
(G 18/1-2)

bile: Dahi, de.
Du 'âya başla Belîğâ kelâmı haţm idelüm
Kudsîyân **bile** emîn için müheyâdur
(G 5/81-82)

Rakşa aĝâz idicek şabr idemem mâ-ħaşalı
Dil anuñla **bile** oynar bayılır nezzâre
(G 207/3-4)

bile: Keskin araçları keskin bir duruma getirmek.
bile:-dür
Kelâl gelmez o fettâna katl-i 'aşıkdan
Yanında hañçer-i bürrâmî dâ'imâ **biLEDÜR**
(G 42/5-6)

bileg: Bilek: Elle kolun, ayakla bacaĝın birleştüğü
bölüm.
bilegi:-i
Külçe-i sîm muşaffâ **bilegi** âyîne ber
Ĝamzesi usturadur nâvek-i müjĝân nişter
(Msd 23-24)

Dil-berüñ 'aşıkâ sîmîn **bilegi**
İtdürür üstüreveş vaz'-ı cibâh
(T 23/15-16)

bilek: Güç, kuvvet.
bilek:-dür
Bir kabza-i sîm destüme girdi bu şeb amâ
'Aklen yine didüm ki bu var ise bilekdür
(G 236/5-6)

bilin: Anlaşılmak, gerçeğine erişilmek, idrak
edilmek.
bilin:-di
Ey dâver-i dârab-ı himem kıţ'adan iķdam
İrfân ile bu bendenüñ aħvâli **bilindi**
(Kt 32/1-2)

bî-lisân: Dilsiz.
Âşâr-ı cehl-i nâ-sürüdün **bî-lisân** iken
Oldı müberhen âyet-i zihnünle şân-ı 'ilm
(K 10/53-54)

billür: Billür, şeffaf cam. Şeffaf bir cevher.

Billür içinde rîşe-i sünbül degül midür
Levh-i ruhında mü-beçe-i nâ-demîdesi

(G 213/3-4)

billürveş: Billur gibi.

‘Arız-ı gül-berg ile ruhsârı reşk-i nev-bahâr
Sînesi billürveş par par yanar âyîne-dâr

(Ş 1/5-6)

bilüm bük: Çaresizlik içinde bırakmak.

bilüm bük:-en

Berk-i sitemle dâmen-ı eflâke şu‘le-zen
Bâr-ı girân-ı kâhr degildür **bilüm büken**

(T 1/7-8)

bîm: Korku.

Cihânda **bîm** ü hirasuñ o rûtbe cârî kim
Olinsa şümî‘-i bed-nâm-ı düşmenüñ ta‘bîr

(K 6/115-116)

Ze nehvêt be sele cûşeş reh-e cânân çîn ebrü râ
Fekened ez **bîm** moceş felek hâr-e enberin bü râ

(G 243/1-2)

bî-mağz: Beyinsiz.

Pesend o merde ki mânend-i piste-yi pür-dil ola
Olursa yuf aña **bî-mağz** girdgân gibi kof

(G 238/3-4)

bî-mağal: Yersiz.

Ol şivekâr şiveyi hep **bî-mağal** yapar
Bezme gelince kendüye lâbüd kesel yapar

(G 45/1-2)

bîmâri-i çeşm-i siyâh: Hastalıklı siyah göz.

bîmâri-i çeşm-i siyâh:-ı, -n, -dan
Helâküm ol bütün **bîmâri-i çeşm-i siyâhından**
Seherde korçarum zağmet virtür âhum
Mesîhâ‘ya

(K 9/5-6)

bî-meres: İpsiz.

Resendür medd-i ihsân u kerem huddâm-ı
mîrâna
Şikârî-i devende şaydgâha **bî-meres** gitmez

(G 94/17-18)

bî-mey: Şarapsız.

Gülü-gîr oldı **bî-mey** mevc-i gam her bir reg-i
câna
Ki seyl-âb olmayınca güşelerden hâr u has
gitmez

(G 94/5-6)

bî-meze: Tadı tuzu olmayan (vaiz).

Qadr-i hem-cinsi ferâmüş ider ol **bî-meze** kim
Olmaya zümre-i nâ-cins ile bir lağza enîs

(G 105/3-4)

bî-meze:-dür

İqbâl ü baht **bî-mezedür** ‘ahd-i şeybde
Hengâm-ı rûze gelse dile iştihâ ‘abeş

(G 20/5-6)

bîm-i ‘adl: Adalet korkusu.

bîm-i ‘adl:-ı, -n, -den

Sezâ ki eyleye üftâde **bîm-i ‘adlinden**
Mu‘âmelât-ı fesâd-ı meşîme-i takdîr

(K 6/95-96)

bîm-i ağyâr: Rakip korkusu.

Hayâl-i yâra dilde **bîm-i ağyâr** olamaz mâni‘
Muşavver şafhanuñ olmaz remîde naqş-ı âhûsı

(K 3/23-24)

bîm-i berk-i kâhr: Zorlayan şimşegîn korkusu.

bîm-i berk-i kâhr:-ı, -n, -dan

Degül kâşid diyâr-ı yâra **bîm-i berk-i**
kâhrından

Mişâl-i mürğ-i âteş-dîde per ol semte ses gitmez

(G 94/3-4)

bîm-i gubâr-ı leşker-i encüm-şümâr: Yıldızları sayan askerın toz korkusu.

bîm-i gubâr-ı leşker-i encüm-şümâr:-ı, -n, -dan

Seher **bîm-i gubâr-ı leşker-i encüm-**
şümârından

Sitâre tıtdı pîş-i çeşmine ebr-i güher-bârı

(K 4/9-10)

bîm-i hier-i yâr: Sevgiliden ayrılma korkusu.

bîm-i hier-i yâr:-dan

Bî-şafâdur **bîm-i hier-i yârdan** ‘ayn-ı vişâl
‘Âşıkun zevkî ümîd-i vaşl ile firkatdedür

(G 64/11-12)

bîm-i şikest-i hırâm: Salmışla incitme korkusu.

Mevc-i harîre **bîm-i şikest-i hırâm** için
Bend oldı mevc-i silsile-i cünbiş-i beden

(G 164/7-8)

bî-minnet: Eziyetsiz, ihsan edici bir biçimde.

Hüdâvendâ nihâl-i sâye-i lutfuñda **bî-minnet**
Sa‘âdet buldı erbâb-ı kemâlün baht-ı menhûsı

(K 3/61-62)

Ser-â-pâ ‘âleme ihsân u cüduñ görse **bî-minnet**

Olurdu iktisâb-ı nâm için Hâtem mühürdârı

(K 4/23-24)

Şâfıdır fîneti ol rûtbe ki eşkâl-i havâs

Sâyesinde görinür âyineveş **bî-minnet**

(G 15/7-8)

bî-misâl ol: Benzersiz olmak.

bî-mişâl ol:-sa

Haç-âver dil-berün cevri çekilmez **bî-mişâl olsa**
Bize bir nâz-perver tâze tıfl-ı hurde-sâl olsa

(G 202/1-2)

bī-mū: Saçsız.

Cemāl-i rüy-ı bütân sāde şafhadur **bī-mū**
 ‘İmād-ı kıt’asidur hüsni-i haṭṭ-ı çār-ebür
 (G 171/1-2)

bī-muḥābā: Çekinmeden, sakınmadan, korkmadan.

O rütbe **bī-muḥābā** ol mehūn kan dökdi pinyāli
 Boyandı mevc-i hūn-ı ehl-i dilden kırmızı şāli
 (G 209/1-2)

bī-muḥarrik: Tahrik edicilikle.

Bī-muḥarrik anı āgūşına aldukça revā
 Şevkden cünbiş ide nāz ile gehvāre-i sīm
 (T 22/7-8)

bīn: 1000, dokuz yüz doksan dokuzdan sonra, bin birden önce gelen sayının adı.

Almış elinde şevk ile yüz **bīn** ‘aşası var
 Bir cevherim ki toḥm-ı fūrūzān-ı ‘Ādemüm
 (Th 1/15-16)

Bīn yüz yigirmi adım yerden atup dāneyi ol
 Bu yeter gerçi nişān ḍarbına tārih ammā
 (T 13/41-42)

Acımaz **bīn** çāk çāk olsa ne var ol āfete
 Zaḥm-ı ‘āşık ağzını ḥançer açar merhem kapar
 (G 55/7-8)

Şaf-ı müjgān-ı yārı der-ḥayāl itdükçe şevkından
 Reg-i dil cünbiş eyler kalsa yüz **bīn** nişter
 altında
 (G 190/7-8)

2. Bin, pek çok.

Mū-be-mū eyledi esrār-ı dil-i zārın fāş
 Birbirinden niçe **bīn** nāz u niyāz itdi tirāş
 (Msd 2/45-46)

Mānend-i gül aç ağzuñi ey gonca-dehen
 Bülbül gibi **bīn** nükte bilürsin söyle
 (R 9/3-4)

Kimsenūñ hiç göñül āyinesini kırma şakın
 Yoḥsa **bīn** neşter olur ḥakkuña her bir mir’āt
 (G 14/5-6)

‘Arşaya **bīn** lu ‘b ile sürse eger ferzāne at
 Bir piyādegāh olur eyler şeh-i devrāni mat
 (G 16/1-2)

Bīn füsün ile ḥayāli o bütūñ geldi Belīg
 Gözūñ aç ḥalvet-i dilbābını yap yap berkit
 (G 17/19-20)

Zīver-i āgūş idüp ol nev-nihāl-i ‘işmeti
 Şalınur **bīn** nāz ile pür-şevk olup mehd-i şafā
 (T 28/5-6)

Çekdi ruḥsārında **bīn** efsün ile hengām-ı şerm
 Mevc-i būdan reng-i bāl-efşānına zencir-i pā
 (T 28/29-30)

Dikkatle eyledüm niçe **bīn** kere cüst u cū
 Ne aqçe var bu yirde ne bir fūls-i māhī var
 (Kt 34/1-2)

Ḳadr-i güher-i nazmı bilen kimse Belīgā
Bīn cān ile gencine-i dīvanum ider aḥz
 (G 38/11-12)

Bir elif çekse Belīg eş ‘ārdan düzd-i suḥan
Bīn elem peydā olur güyā tenümden mū çeker
 (G 71/13-14)

Bīn nihān olsa da müşküñ çıkar elbet ḳokusu
 Rāz-ı ‘aşkı ne ḳadar şaklasa ādem tıyılır
 (G 76/9-10)

İder efgende bir nezzārede **bīn** nāvek-i dil-düz
 Ki her müjgānı bir kez dīdesi yāruñ kemān
 olmış
 (G 111/3-4)

Dil-i mecrūhuma **bīn** zaḥm açarken ḡamze-i ser-
 tiz
 Şunar müjgān-ı kec-dest-i nigāha şad-hezāran
 tūḡ
 (G 126/7-8)

Bīn kerre kırdı cāmını bezmūñ bu rüzgār
 Köhne sifāl-i mey-kede şavdı nice yasaḳ
 (G 131/9-10)

Bezm-i ‘ālemde nice ma’nī-i rengin buldum
 Ḳadeḥ-i mey gibi **bīn** kerre boşaldum ṭoldım
 (G 149/1-2)

Seḥer vaş itmege ol āfitāb-ı hüsni maṭla‘da 2.
 Zebān-ı ḥāmeyi ḳat’ eyledüm **bīn** kerre
 maḳta‘da
 (G 173/1-2)

Göreldeñ ol perinūñ nişter-i müjgān-ı ser-tizūñ
 Gözüm şaplandı ḳaldı güyā **bīn** ḥançer üstinde
 (G 175/5-6)

Şad-gence dest-res saña āsān idi Belīg
Bīn ma’rifet geçeydi Sitānbulda bir pula
 (G 181/17-18)

Şıḡmaz netice mes’ele-i ‘aşka ḳil ü ḳāl
Bīn kerre baḳsa vā‘iz efendi ḳitābına
 (G 198/5-6)

Bīn hūşı olsa ādemi mecnūn-ı ‘aşk ider
 Şekl-i beşerde böyle perinūñ temessüli
 (G 214/7-8)

Dil-ber alınca destine mīnā-yı ‘işveger
Bīn kerre öpdü cāmūñ egildi ayāḡını
 (G 220/7-8)

bin: (Bir şeyin veya bir hayvanın üzerine çıkıp)
Ayakları sarkıtarak oturmak.

bin:-er

Geh edhem-i şeb gâh **biner** eşheb-i rûza
Yok bu tek ü pü çarḥ gibi hiçbir ulaḳda

(G 179/7-8)

biñ dürlü: Birbirinden çok farklı, çok değişik bir biçimde.

Tâb-ı mülden gül gül olmuş âfitâb-ı ruḫlaruñ
Fitneden ḫâli degül her dem ider **biñ dürlü** âl

(Ş 1/11-12)

Olınca müşteriler vaşlınuñ **biñ dürlü** müştâkı
Sakız ḫelvacısı çiynettî esb-i nâza ‘uşşâkı

(Mf 5/1-2)

binâ: Yapı.

Levh-i dilde ḫâme-i efkâr ile resm eyleyüp

Yapdı tarz-ı dil-keş üzere böyle bir ‘âlî **binâ**

(T 1/9-10)

Eyledi resm-i dil-keş üzere **binâ**

Bu sarây-ı refî‘-i bünyânı

(T 4/9-10)

binâ:-dan

Olur ehl-i ma‘ârife ma‘lûm

Bu **binâdan** ḫabî‘at-ı bânî

(T 4/35-36)

binâ:-y, -a

ḫalk şarf itmede îrâdi **binâya** ekşer

Meh gibi ḫânesini ayda bir eyler tecdîd

(G 31/13-14)

binâ kıl: İnşa etmek.

binâ kıl:-dı

Ḳıldı bu tekye-i şerîfi **binâ**

Ḳıkr ola tâ ki anda ism-i ilâh

(T 12/3-4)

Şevḳ-ı icrâ-yı şabâ la‘l ile sipihr-i bennâ

Ḳıldı şâhâne bu eyvânı bu resm üzere **binâ**

(T 21/1-2)

binâ ol: İnşa olmak.

binâ ol:-dı

Oḳudı bülbül terennüm birle târiḫin Belîg

‘Aşḳ-ı Mevlânâ ile **oldı binâ** bu ḳaşr-ı pâk 1169

(T 19/15-16)

binâ ol: İnşa olmak.

binâ ol:-duḡ, -ı, -n, -a

İ‘tidâl üzere **binâ olduḡına**

Şafvet-i âb u havâdur dü-güvâh

(T 23/9-10)

binâ-girih: Dügümün gözü.

Ruḫından kesb-i feyz eylerse ol dü-sebze-i
ḫüsnüñ

Olur **binâ-girih** mânend-i merdüm çeşm-i
süzende

(G 176/3-4)

bî-nâle: Ağlamadan, inlemeden.

Kerd ḫemûşî reh-zen rûzî feḡîr râ

Bî-nâle kuvvet-e cân râ neresed teflî şîr râ

(G 240/1-2)

binâ-yı ‘ayşî ber-bâd eyle: Bozuk yeme içmeyi görmek.

binâ-yı ‘ayşî ber-bâd eyle:-y, -üp

ḫabâbâsâ **binâ-yı ‘ayşî ber-bâd eyleyüp** evvel

Miḡâl-i gird-bâd-ı deşt-i miḫnet-ḫâne ber-düşuz

(G 95/3-4)

binâ-yı ḫalîl: Halil'in gönlü.

binâ-yı ḫalîl:-e

Bu **binâ-yı ḫalîle** gel nâ-gâh

Diyesin Lâ ilâhe illâllah 1127 ya da 1167

(T 12/27-28)

binâ-yı nev-i dil-cü: Gönül cezbedici yeni bina.

binâ-yı nev-i dil-cü:-y, -ı

Bu **binâ-yı nev-i dil-cüyü** yapup

İtdi nüzhetgeh-i ‘Adn’i ta‘îl

(T 20/27-28)

binâ-yı şeddâdı yap: Yemendeki Ad kavmi hükümdarlarından Şeddad'ın zamanından kalan sağlam kafiri bina gibi bir binanın inşa edilmesi.

binâ-yı şeddâdı yap:-ar, -sa

Yaparsa zulm ile zâlim **binâ-yı Şeddâdı**

Anı ḫarâba bir âh-ı ḡarîb olur bâ‘îş

(G 21/3-4)

bî-naẓîr: Eşsiz.

Der vaḳt-e teng bâ del sed ârezü Belîg

Goftem nazîre-e soḫan **bî-naẓîr** râ

(G 240/13-14)

bindirmeg: Bir kimsevi bir şeyin üzerine çıkartmak, oturtmak veya içine verlestirmek, binmesini sağlamak.

bindirmeg:-e

Çift olur yâr ile tek ḫurmaz o mest ü ḫayrân

Anı **bindirmege** bir fil ara teşhîre hemân

(Msd 5/27-28)

bî-nemek it: Tatsız, tuzsuz etmek.

bî-nemek it:-me

Ey çarḫ-ı sifle-ḫvân dili **itme bî-nemek**

Elmâs-rîze-i ḡama laḫt-ı ciger bula

(G 181/15-16)

bî-nevâ: Sessiz sedasız.

Düşdüm diyâr-ı ḡurbete ḫayrân u **bî-nevâ**

Destüm girifte eylemedi mîzbân-ı ‘ilm

(K 10/117-118)

Nice feryād idüp çäk-i giribân itmesün aşık
Bu gülşenden gidüp gül kaldı hayfâ **bī-nevâ**
būlbül
(T 16/3-4)

Ser-â-ser ehl-i suhan **bī-nevâ** qalursa daḥî
Ne gam cihânda benim bir Kerîm Efendim var
(Kt 30/3-4)

Eyler kifâyet emrüne ey **bī-nevâ** senüñ
Bend it miyân-ı cânuña dâd-ı tevekkülü
(G 214/11-12)

bī-nevâ: -y, -u, -m
Bī-nevâyum o kadar kim niğeh-i dîde-i mür
Berķ-i âteş-fiken-i ḥürmen-i sāmānumdur
(G 50/2930)

bī-nevâ: -y, -a
Rūsüm-ı himmeti ehl-i kerem süzenden
öğrensün
Ten-i 'uryân ile her **bī-nevâyâ** giydürür jende
(G 176/5-6)

bī-nevâ id: Sessiz sedasız etmek.
bī-nevâ id: -er
Erbâb-ı ṭab'a dehr-i denî kim cefâ virir
Yâ **bī-nevâ ider** anı yâ bir kazâ virir
(Kt 36/1-2)

bīniş: Görüş, görme kabiliyeti.
bīniş: -e
Gül-i ruḥsârına diḳkatle niğâh itdükçe
'Arz olur **bīniş**e bāliden-i mevc-i nūkhet
(G 15/5-6)

binîş eyle: Görmek.
binîş eyle: -r
Gözün aç sâde niğâh eyle niğâra zinhâr
Kâpama ferce bulursa **binîş eyler** aḡyâr
(Msd 4/17-18)

bīniş-efrüz-ı çerâğ-ı çeşm ol: Basireti aydınlatan
mumun gözü olmak.
bīniş-efrüz-ı çerâğ-ı çeşm ol: -ur
'Aks-i ḥâlûñ **bīniş-efrüz-ı çerâğ-ı çeşm olur**
Mîhr-i raḥşân merdümekdür dîde-i ḥurbâsına
(G 177/13-14)

bī-niyâz: Niyazsız, ihtiyaçsız, müstağni.
Mecnûn güsiste eylemedi **bī-niyâz** iken
Târ-ı niğâhî halka-i çeşm-i ğazâleden
(G 158/3-4)

bī-niyâz: -u, -m
Belîğâ **bī-niyâzum** câme-i müyineden şimdi
Zamân-ı haṭṭı geldi ḥâṭıra dildârûñ ürperdüm
(G 153/13-14)

bī-niyâz: -u, -m
Bu vâdilerde yârun **bī-niyâzum** dest-būsımdan
Ki engüşt-i mühennâ itdi pâyum her ser-i ḥârı
(G 217/9-10)

bī-niyâz eyle: İhtiyaç duymak.
bī-niyâz eyle: -r
Seherde ḥabb-i afyon neş'esinden **bī-niyâz**
eyler
O şuhûñ şafḥa-i ḥâṭırda naķş-ı ḥâl-i Hindûsı
(K 3/21-22)

bī-niyâz ol: Yalvarmayı bırakmak.
bī-niyâz ol: -du, -k
Bī-niyâz olduḳ kibârûñ luṭf u ḳahrından Belîğ
Biz bu 'âlemde ḳanâ' at gibi devlet bulmadıḳ
(G 133/13-14)

bintü'l-'ineb: Sarap.
Senüñle neş'e-zây-ı bezm iken **bintü'l-'ineb**
şimdi
Ḥabâb-âsâ hevâ-âbisten oldu câm-ı ma'kûsı
(K 3/33-34)

bī-pervâ: Çekinmeden, korkusuz bir biçimde.
Elinde tîğî cellâd-ı felekdir ol büt-i ra'nâ
Siyâsetgâh-ı 'aşḳında yine merdâne **bī-pervâ**
(Msd 1/15-16)

Fütâde eyledi dest-i sitemle **bī-pervâ**
Zemîne cism-i nizârum mişâl-i naķş-ı ḥaşîr
(K 6/37-38)

Böyle **bī-pervâ** nice mestâne kec-rev olmasun
Her seḫer çarḫa şunar bir câm-ı gülgün âfitâb
(G 8/3-4)

Luṭfuñûñ âşîḳıdır âh ider atlasa tüfeng
Tüttüni göklere peyveste olur **bī-pervâ**
(T 13/25-26)

Alup âlât-ı bezm-i 'âlem-i bälâyı **bī-pervâ**
Felekte bulsa Zühre cân atar tehniye-i sūra
(T 27/23-24)

Ḥabâbâsâ sebük-bârân-ı dâmen-çide **bī-pervâ**
Girerse baḫr-i ḥûna dâmen-âlûd-ı ḥizâb olmaz
(G 87/13-14)

Yazıḳlar kıymetin feḫm itmeyen nâ-dâna **bī-**
pervâ
Meta'-ı vaşl-ı pâkin elledüp cânâne eskitdi
(G 212/5-6)

Ben ol üftâde-câh-ı âteş-i cürmüm ki **bī-pervâ**
Fürüg-ı mevc-i âteş târ-ı zünnâr-ı miyanumdur
(G 230/5-6)

bir: 1. Bir, belgisiz sıfat.
Menba'-ı cedvel-i tesnîm-i cinândur eş'âr
Mışra'-ı beytde **bir** âb-ı revândur ma'nâ
(G 1/3-4)

Lafz-ı rengin ile püşide niķāb-ı gūlgūn
Ehl-i dil bezmine **bir** ūḫ-ı cihāndur ma'nā
(G 1/7-8)

Helāk-i ğamze-i ḫūn-rīzi **bir** ūḫ-ı dil-ārādur
Ki dā'im künc-i ğamda zıkr ü fikri vird-i
Yaḫyādur
(Msd 1/35-36)

Pejmürde itdi **bir** gül-i gūlzār-ı 'ıffeti
Bād-ı semūm-ı miḫnet ile ūarūar-ı sitem
(Tb 1/7-8)

Piū-i kazāda tevbe ider cümle kārına
Bir kimse itse mergi bu töhmetle müttehem
(Tb 1/15-16)

Heyhāt kim verā-yı 'ademden senūñ gibi
Gelsün bu bāĝ-ı 'āleme **bir** ma'rifet-ūi 'ār
(Tb 1/85-86)

Bir rübā'idür ki ḫūsn-i ḫaṭṭ ile ūevket-ḫayāl
ūaḫa-i rüyında ol kaūlarla ḫaṭṭ-ı la'l-i yār
(ū 1/8-9)

Gel bu müstēsā temāūāĝa **bir** yol aĝ gözün
Naūū-ı esmār-ı mücessemler virir rūḫa ĝidā
(T 1/15-16)

Nāzıra saḫ-ı tavān gūyā ki **bir** āyinedür
Tāĝ-ı zibā anda 'aks-ı ebrūvān-ı dil-rübā
(T 1/17-18)

Lutḫ-ı rūḫāniyyetin bilmek iĝün divārına
Bir mücessem yaz nice gör cān virür bād-ı ūabā
(T 1/33-34)

Vaz' olan ter-desti-mi 'mār ile rengin sūtün
Ĉeūmine her ḫāsidiñ **bir** mīldür āteū-nümā
(T 1/39-40)

Fezā-yı medḫine **bir** ḫadd bulırdı bu iūden
Berid-i ḫāme-i ĉābük-rev olmasa a'rec
(Kt 1/13-14)

Sevdā-yı nazm-ı ḫāk-i Sitānbulda cūū idüp
Oldı Belĝ başuma pūsküllü **bir** belā
(G 2/11-12)

Kāle-i vaūlını **bir** 'adem iĝün eskidemez
Bu ḫadar müūteriniñ ḫāṭırını incidemez
(Msd 2/31-32)

Oldı pertev-fiken ol mevķi'e **bir** bedr-i münir
Karūu varınca bu mihr itdi cemālin tenvir
(Msd 2/37-38)

Bir mey getür ki nūū iden anı mu'āf ola
Akvāl-i ḫürmetinde niĉe iḫtilāf ola
(Tb 2/25-26)

Efsürde oldı meclis-i 'iūret nigāra baĝ
Allāḫ 'aūķına o büte **bir** piyāle ĉaĝ
(Tb 33-34)

Tāĝ oldı tākaṭım ĉekemem bār-ı miḫneti
Gönder ilāḫi bendeñe **bir** ehl-i himmeti
(Tb 2/49-50)

Bir bāde ile pīr-i ḫarābata cüst ü cū
Kim bende iĉse eylemeye ūāha ser-fürü
(Tb 2/77-78)

Bed-nām-ı 'ālem olmaĝ ile iftiḫar idem
Bir serv boylu tāze sevüp iḫtiyār idem
(Tb 2/87-88)

Dünya-yı bī-ūebāta kaḫılma vefāūı yoĝ
Bir köhne zendür ehline anuñ cefāūı ĉoĝ
(Tb 2/99-100)

Lāyık mı āḫ idüp felege **bir** iū itmeyem
Dā'im muḫālif itdüĝi kavli iūitmeyem
(Tb 2/119-120)

Bāl-i semender olsa eger perdeḫā-yı gūū
Eyler güdāḫte anı **bir** āteūin ūadā
(K 2/45-46)

Bir zaḫma baḫye olmadı 'ömrüm resenleri
Maḫv oldu zir-i pāyda ĉün tār-ı buriyā
(K 2/51-52)

Bir zaḫma bakılacak olmadı 'ömrüm resenleri
Maḫv oldu zir-i pāyında ĉün tār-ı buriyā
(K 2/93-94)

ūad āḫ zaḫm-ı ḫaṇĉer-i mesmūm-ı miḫnete
Kim yoĝ derün-ı dürc-i eṭibbāda **bir** devā
(K 2/95-96)

Ĉāk olsa sine ma'din-i āhen-rūba gibi
Bir süzen itmeme aṭlas-ı gerdündan recā
(K 2/101-102)

ūāḫ üzre görse **bir** gül-i ḫamrāyı ol ūanur
Sāķi elinde bāde-i cām-ı elem-zidā
(K 2/165-166)

Tāze dellāk olıcaĝ ḫalvet-i ḫāūūa reh-ber
İtdi **bir** burcda gūyā ki kırān ūems ü ḫamer
(Msd 3/19-20)

Yüregi oynadı **bir** ḫālete vardı ūuyuñ
Tas-ı leb-riz iĉine 'aks idicek meh-rūyuñ
(Msd 3/33-34)

Döner bālā-yı ūem'-i dilde **bir** fānūs-ı gül-gūna
ḫarir-i tār-ı mevc-i ūeh-per-i pervāz-ı ḫuddūsī
(K 3/25-26)

Zebün-ı zir-i bār-ı minnet olma māḫ-tāb-āsā
Saḫa yetmez mi her gün **bir** teh-i nān āfitāb-āsā
(G 4/1-2)

Çift olur yâr ile tek тұрмаz o mest ü hayrân
Anı bindirmege **bir** fil ara teşhîre hemân
(Msd 5/27-28)

Şirtuña atlas ü dîbâ yerine **bir** post al
Püşt ü pâ ur yine Mısr u Yemeni gez abdâl
(Msd 5/33-34)

Emânet ile bu nazmı o hıfz ider zîrâ
Semiyy-i fâhr-i cihân **bir** Emîn Efendidür
(Kt 5/3-4)

Semendi **bir** ser-i hâr üzre rakş idüp bî-bâk
Şitâb iderse eger hem-riqâb-ı 'Ankâdur
(K 5/45-46)

Ayağda ehl-i hüner sifle evc-i rif atde
Nizâm-ı kâr-ı cihân **bir** 'aceb temâşâdır
(K 5/67-68)

Yine **bir** âfet-i merdüm-şikâra oldum esîr
Dem-i nigâhı ider târ-ı zülfi der-zencîr
(K 6/1-2)

Kalmadı hîç şatacak bende hünerden ğayrı
Bulamam beytüme **bir** müştêri-i pür-himemi
(K 7/23-24)

Hâne ber-düş ile eglendürme rûhuñ **bir** nefes
Gird-bâdâsâ aña hâk-i tenüñden hâne yap
(G 9/3-4)

Târ-ı zülf-i yâr-ı nâzükden aña ey çeşm-i ter
Sâye-i müjgân ile **bir** âbnüsü şâne yap
(G 9/7-8)

Tahammül eyleyemez ta'na teng-i havşala-kân
Tolı tüfengi hemân **bir** şerer pür-âteş ider
(Mf 9/1-2)

Nüfüz-ı hurremi **bir** zinde fânüs-ı hayâl eyler
Nesimüñ rişte-i emvâcını şem'-i şeb-ârâya
(K 9/45-46)

Devât-ı likâsından eylesün mânend-i eftimün
Tabîb-i hikmet-ârâ **bir** 'ilâc eyleser sevdâya
(K 9/49-50)

Şerefyâb olsa **bir** kâşâne envâr-ı cebîminden
İder şefkat-nigâhı dîde-i revzen ehîbbâya
(K 9/53-54)

Belîg-i nükte-âmüz-ı hîred eski du 'âcundur
Anı **bir** rütbe ikrâz ile maşsüd eyle a'dâya
(K 9/77-78)

Felekde yoğsa ol ebr-i güher-bârum ki cüşîşdür
Elümde hâme **bir** mizâb olur beyt-i mu'allâya
(K 9/81-82)

Olur **bir** yek-diger çeşpide hem-çün dest-i şehd-âlüd
Sirâyet kılsa nazm-ı sükkerînüm mağz-ı eşyâya
(K 9/89-90)

Revişde ey perî-rü berç-i 'âlem-süza beñzersin
Şitâbuñdan kebâb oldu cigerler **bir** yemeklik yap
(G 10/5-6)

Simât-ı luţfını murğân-ı kuds ider devrân
Mişâl-i fevc-i meges **bir** dükânçe-i kânâd
(K 11/43-44)

Eger ki mişkâla-i re'y-i tâbiş-efgen ile
Teveccüh eylese **bir** şağşa ol firîşte-nihâd
(K 11/45-46)

O şûhuñ dâne-i hâl-i ruñundan feyz-yâb olmuş
Felekde ahterümden ğayrı yokdur **bir** siyeh
kevkab
(G 11/3-4)

Temâşâ eyle yârüñ naqş-ı hâl-i rüyü ebrüsün
Nice **bir** araya cem' oldu bilmem mihr ü meh
kevkab
(G 11/7-8)

Bir kul ne kadar itse güneh Mevlâsı
'Afv eyler anı dostı şefâ'at idicek
(R 11/3-4)

Hengâm-ı şeb ki meş'ale-efrüz-ı mihr-i yâr
Yakdı derün-ı sîneme **bir** şem'-i tâb-dâr
(K 12/1-2)

Degülken haç bu kim **bir** bürüyâ-yı köhneye
mâlik
Belîg-i haste-hâlî çarç-ı dün şâhib-firâş itdi
(K 12/3-4)

Bir şâha hıdmet eyle ki terk itse hıdmetin
Andan kulın kesilmeye hergiz 'ulüfesi
(Kt 14/1-2)

'Arşaya bîñ lu'b ile sürse eger ferzâne at
Bir piyâdegâh olur eyler şeh-i devrânı mat
(G 16/1-2)

Müşterisi çok dükenmez **bir** kumâş-ı tazedür
Sen hemân bâzâr-ı istîgnâda cânâ 'işve şat
(G 16/9-10)

Hüsn-i haţtı **bir** kaşr-ı mürebbî idelim farz
Muhtâcdır ol kaşr-ı metîn çâr-ı 'imâda
(Kt 17/1-2)

Yine **bir** sifle-nihâd evini yapmağa gider
Mihr ü mehden bu felek şirtına urmuş iki hışt
(G 18/11-12)

Aç gözli Oruç Beg Ramâzân nâmında
Bir mâha olup Hâcı Receple nigerân
(R 18/1-2)

İstîkâmetde kadd-i dil-dâra nâvek diñse pes
Güyyâ **bir** la'l-i peykândır başında sivri fes
(Mf 19/1-2)

Çonca-gül **bir** vech ile 'aks itdi āb-ı havza kim
Bülbül-i zār anı seyr itdükçe dir rühî fidāk
(T 19/7-8)

Köpriden geç **bir** tarik ile bu 'adn-'ābāda gel
Cennete girmez şırātı geçmeyen bī-ḥavf u bāk
(T 19/9-10)

Bir başka feyze her dil-i şeydā rübüdedür
Kāh-ı za'ife cezbe-i āhen-rübā 'abeş
(G 20/13-14)

Çeküp kürek fülk-i postum çıkardı küh-ı
miḥnetde
Belīg-i zāra fermān eyle **bir** ferrāce kaplansın
(Kt 21/3-4)

Yaparsa zulm ile zālīm binā-yı Şeddādı
Anı ḥarāba **bir** āh-ı garīb olur bā'is
(G 21/3-4)

Mānī ḥāk içre ḥarāret ile micmer çıkarur
Çinde eylese **bir** kimse bu resmi icrā
(T 21/15-16)

Dimesün kimse **bir** aḥbābı görüp
Leyse fihā mine'l-aḥbābi sivāh
(T 23/27-28)

İhdā idüp Belīgüñe **bir** kīse-i duḥān
Luṭfuñ cihānda olmadı hiç böyle bir kese
(T 23/3-4)

Cihānda itse şāhib-merḥamet **bir** teşneyi āvā
Alur elbette içen selsebīl-i 'ayn-ı me'vādān
(T 24/7-8)

Bir müşterī-i nādīre-dān olmadığından
Kālā-yı dilüñ qaldı revācī Yeñişehre
(Kt 24/3-4)

Her vech ile etvārī sā'irlerine rāciḥ
Bir şūḥ-ı cihān gördüm dil-ber dimege şāliḥ
(G 26/1-2)

Ebrū ile ḥaṭṭ-ı leb **bir** kıṭ'adur ey zāhid
Ma'nāsı anuñ ḡayet erbāb-ı dile vāzıḥ
(G 26/7-8)

Zihī luṭf-ı Ḥudā kim āftāb-ı şer'-i enverden
Ḥusūf-endüde **bir** şehre ola maḥzar tābiş-i nūra
(T 27/1-2)

Dem-i 'İsā gibi iḥyā idüp **bir** demde emvātī
Şarīr-i kil-k-i pākī ihtiyāc itmez dem-i şūra
(T 27/9-10)

Almak ister naḥşını āyine-yi rüşen güher
'Aḳıbet bu şūreti **bir** kālība ifraḡ ider
(Mf 30/1-2)

Diḳkatle eyledüm niçe biñ kere cüst u cū
Ne aḳçe var bu yirde ne **bir** fül-s-i māhī var
(Kt 34/1-2)

Bir rütbedür leṭāfeti ol māh-peykerüñ
Tār-ı nigh ṭokunsa yüzinde nişān ḳalur
(G 40/3-4)

Gelmezse sūk-ı 'āleme **bir** ḳadr-dān Belīg
Deryā-yı dilde dürr-i ma'ānī nihān ḳalur
(G 40/13-14)

Dile ne neş'e ṭoḡurdur görün de 'ibret aluñ
Cenāb-ı duḥter-i rez **bir** hünərli ḳābiledür
(G 42/7-8)

Ṭayanmaz tār-ı cevher pīç ü tāb-ı 'aks-i cānāna
Ki mevc-i şu'leden āyine **bir** deryā-yı āteşdür
(G 48/13-14)

Āşīnādur herkesüñ **bir** feyż ile germiyyeti
Māh-tābuñ pertevin pervāne zann eyler serāp
(Mf 50/1-2)

Bir hünər midür zer ü ziver fidā itmek Belīg
'Āşık-ı şādık olan yarin yolında ser virür
(G 63/13-14)

Ḥüsn ile pür olsa eger şeş cihāt
Böyle **bir** āfet-i şeş ü ya penc olur
(G 67/7-8)

Kime **bir** serv-ḳāmet sāye-endāz olsa 'ālemde
Ḡam u ekdārdan āzādedür başında devlet var
(G 68/11-12)

Fitne-ārā **bir** ḳul oḡlı bī-emān gördüm bugün
Āb u tābī ḡamzeye pinyālden evvel virür
(G 69/5-6)

Bu mülk-i 'āriyetde kimüñ kār u bārı var
Bir bāzdur ki beftere almış şikārı var
(G 73/1-2)

Ḥaşre dek āyine ṭursa ḥod-be-ḥod olmaz şikest
Bir zamān mir'āt-i dil kendi ḳırılmaz el ḳırar
(G 75/5-6)

Çekinür dil geze hūbān ile Ok Meydānıñ
Ḳorḳarum kim yine **bir** ḳaşı kemāna urılır
(G 76/11-12)

Cihānı başuma fikr-i dehānuñ teng ider ammā
Miyānuñ vaşfi eş'ārumda **bir** ince taḥayyüldür
(G 78/7-8)

Bir gül ṭokınsa anı gören kimse gör ne dir
Mir'āt-ı ḥüsn-i yār götürmez nedir nedir
(G 79/1-2)

Bāḡ-ı 'ālemde müyesser mi olur 'ayş müdām
Lāle vü gül sīnede **bir** ṭolu peymāne çeker
(G 81/7-8)

Ṭoĝru söyle olmasa 'âlemde pîr-i mey-fürüş
Var mıdır def° -i ğama dünyâda **bir** tedbîr ider
(G 82/7-8)

Ḳâbil-i feyz olsa **bir** âdem lisân-ı hâl ile
Ders-i 'aşkı aña her berg-i çemen taqrîr ider
(G 82/11-12)

Aşķ **bir** mihrdür olmaz dil-i zâhid pervâz
Âşiyân-ı zaĝana beyza-ı 'Anķā şıĝmaz
(G 84/9-10)

Ḥayâlûñ tâ ki mevcûd ola dilde inkılâb olmaz
İçinde ḥânenûñ **bir** şâhib oldukça ḥarâb olmaz
(G 87/1-2)

Bâĝ-ı 'âlemde müyesser mi olur 'ayş müdâm
Lâle vü gül sînede **bir** ıolu peymâne çeker
(G 81/7-8)

Ṭoĝru söyle olmasa 'âlemde pîr-i mey-fürüş
Var mıdır def° -i ğama dünyâda **bir** tedbîr ider
(G 82/7-8)

Ḳâbil-i feyz olsa **bir** âdem lisân-ı hâl ile
Ders-i 'aşkı aña her berg-i çemen taqrîr ider
(G 82/11-12)

Aşķ **bir** mihrdür olmaz dil-i zâhid pervâz
Âşiyân-ı zaĝana beyza-ı 'Anķā şıĝmaz
(G 84/9-10)

Ḥayâlûñ tâ ki mevcûd ola dilde inkılâb olmaz
İçinde ḥânenûñ **bir** şâhib oldukça ḥarâb olmaz
(G 87/1-2)

Kemergâhında müy-yi zülfi yâ **bir** sâye-yi müdur
Miyân olsa miyânda hiç bu rütbe pîç ü tâb
olmaz
(G 87/9-10)

Belîĝ ol bârgehde himmet-i pîrâna muhtâcuz
Vesîle olmadukça **bir** kibâra intisâb olmaz
(G 87/15-16)

Dem-i vuşlatda el çek dūr-bâş-ı nâzdan ey şûḥ
Girince müşterî **bir** bâĝa şeftâlû-yı ḥâm almaz
(G 88/9-10)

Nice raḥm eylesün 'uşşâķa ĝamzeñ
O bir cellâd-ı ḥünîdir amânsuz
(G 92/5-6)

Reh-i ḥvâbîde oldı ḥaylî demdür câdde-yi
feryâd
Ki semt-i nâle-i mazlûma **bir** feryâd-res gitmez
(G 94/23-24)

Nihâd-ı düşmene **bir** nîş-i zehr-âlûd iken her
dem
Revânî-i suḥanla ehl-i ṭab'a çeşme-i nûşuz
(G 95/9-10)

Gönülden sırrın ifşâ eylemez pîr-i kühen zirâ
Sebû-yı köhnedden terşîḥ idüp **bir** katre mâ
çıkma
(G 97/9-10)

Belîĝâ Vecdî-i pür-fenn gibi ḥâk-i Stâbulda
Edâsı tâze kendi tâze **bir** 'aşķ-âşinâ çıkmaz
(G 97/13-14)

'İmârâtı bu dehrûñ gevher-i zâtuñladur yoḥsa
Yanumda çarḥ-ı gerdün **bir** tehî dülâbdur sensüz
(G 101/9-10)

O şeh-i ḥüsni görüp **bir** yere cem° oldı ḥavâş
İtdiler taḥt-ı dile nakş-ı ḥayâlûñ iclâs
(G 106/1-2)

Ne kadar olsa güzel 'aybsuz olmaz **bir** şûḥ
Buña şâhiddür iki pây-ı siyâh-ı ṭâvûs
(G 107/9-10)

Dil mîve ümîdi ile bâĝa şecer ekmiş
Bir mezra° adur şafḥa kalem ney-şeker ekmiş
(G 108/1-2)

Bilmem ki Belîĝûñ ne olur ḥâşıl-ı kârı
Gönlinde emel toḥmını **bir** ḥaylî yer ekmiş
(G 108/11-12)

Raķib-i kûh-hey° et sıķlet eyler meclîs-i yâra
Yıkılmaz meyl idüp **bir** semte gittikçe
temellenmiş
(G 112/5-6)

Yeryüzinde pâdişâh-ı 'aşr Zıllu° llâh ise
Eylemez mi **bir** şecerle sâyesi yeksân raķ
(G 114/11-12)

İstemez âvâze-i muṭrıb ḥürüş-i ehl-i dil
Bir nesîm-i nerm ile itmekdedür 'Ummân raķ
(G 114/15-16)

Kendinûñ zarfına **bir** 'ârıza îrâş eyler
Müterâkim olıcak sînede 'eczâ-yı ĝarâz
(G 117/7-8)

Nice şâd olmasun **bir** âdemûñ setr eyleseñ
'aybın
Kî ilbâs-ı ḳabâ vü câmeden 'uryân olur maḥzûz
(G 120/7-8)

Yüz virür kim çıkara nakşını yâruñ mir° ât
'Aķıbet şüreti **bir** ḳâlebe eyler ifrâĝ
(G 125/7-8)

Ḥüsnuñ esbâbı miyânında ol ebrû-yı laṭîf
Oldı **bir** beyt ile efrâdını câmî° ta° rîf
(G 129/1-2)

Ne güzel söylemiş ebnâ-yı zamâna şâ° ir
Baña **bir** beyt-i zebân-zed yitişür ḥayr-ı ḥalef
(G 130/3-4)

Ferâg-ı bâl ile zevk idecek kâşâne yokdur yok
Cihânda hiç gamuñ **bir** bilmedüğü hâne yokdur
yok
(G 132/1-2)

Topınma halka-i zülf-i nigâra kendi kayduñ gör
Derünü pâre pâre olmaduk **bir** şâne yokdur yok
(G 132/5-6)

Ehl-i dil kâdrin bilür erbâb-ı himmet bulmaduk
Aradık dünyâyı **bir** şâhib-mürüvvet bulmadık
(G 133/1-2)

‘Aşrımızda eylemiş her şadra **bir** nâ-kes ku ‘üd
‘Arz-ı hâcât idecek ehl-i şehâvet bulmadık
(G 133/3-4)

Şimdicek dillerde **bir** efsânedir mihr-i vefâ
‘Aşık u ma ‘şukı söyletdük şadâkat bulmadık
(G 133/7-8)

Ey pîr-i ‘aşk böyle neden nâ-tüvânsın
Bilmem yanında **bir** püserüñ yok mıdur senüñ
(G 138/3-4)

Hâlüm mükedder oldı benüm ey hayâl-i yâr
Bilsem ‘aceb ki **bir** kederüñ yok mıdur senüñ
(G 138/5-6)

Pehlevânsın hele pîş-kaşada ey sâgar-ı mey
Bir ayâg ile nice tâze cevâmı yıkduñ
(G 139/5-6)

‘Aciz cihânda derdine dermân bulur Belîğ
Zinhâr şekve eyleme **bir** ferde şâbir ol
(G 142/13-14)

Başayor sebze-i bî-gâne-i haţ bâğ-ı ruhuñ
Rüy-ı âyîneye diğkatle nigâh it **bir** yol
(G 143/7-8)

Bir neş’edür cihânı bütün feyz-yâb iden
Ecsâma **bir** hevâdan ider hep nefes hulül
(G 144/5-6)

Bir neş’edür cihânı bütün feyz-yâb iden
Ecsâma **bir** hevâdan ider hep nefes hulül
(G 144/5-6)

Cem’ iderse bağda gül-çîn eger bisyâr gül
Besdür erbâb-ı dile **bir** sâgar-ı ser-şâr gül
(G 146/1-2)

Sâye-i gülbünde rindân meclis-i ‘işret kurup
Meyle pür sâkî ele **bir** kâse almış çâr gül
(G 146/3-4)

Bir şafa virmiş bahârüñ feyzi kim bülbüllere
Perdeden râz-ı derün ‘arz itdi ‘aynekvâr gül
(G 146/5-6)

Bâğbâna minnet itmeme **bir** gül-i pür-hâr için
Besdür ehl-i dânişe renginî-i eş’âr gül
(G 146/11-12)

Bî-hazân **bir** bâğ-ı tâze dil-güşâdur rüy-ı dost
Turra sünbül haţ benefşe gönca-fem ruhsâr gül
(G 146/15-16)

Hâl şanma anı **bir** rütbe leţâfet var kim
Taşrasından görünür dânesi sîb-i zekânuñ
(G 140/7-8)

‘Aciz cihânda derdine dermân bulur Belîğ
Zinhâr şekve eyleme **bir** ferde şâbir ol
(G 142/13-14)

Başayor sebze-i bî-gâne-i haţ bâğ-ı ruhuñ
Rüy-ı âyîneye diğkatle nigâh it **bir** yol
(G 143/7-8)

Bir neş’edür cihânı bütün feyz-yâb iden
Ecsâma **bir** hevâdan ider hep nefes hulül
(G 144/5-6)

Bir neş’edür cihânı bütün feyz-yâb iden
Ecsâma bir hevâdan ider hep nefes hulül
(G 144/5-6)

Cem’ iderse bağda gül-çîn eger bisyâr gül
Besdür erbâb-ı dile **bir** sâgar-ı ser-şâr gül
(G 146/1-2)

Sâye-i gülbünde rindân meclis-i ‘işret kurup
Meyle pür sâkî ele **bir** kâse almış çâr gül
(G 146/3-4)

Bir şafa virmiş bahârüñ feyzi kim bülbüllere
Perdeden râz-ı derün ‘arz itdi ‘aynekvâr gül
(G 146/5-6)

Bâğbâna minnet itmeme bir gül-i pür-hâr için
Besdür ehl-i dânişe renginî-i eş’âr gül
(G 146/11-12)

Bî-hazân **bir** bâğ-ı tâze dil-güşâdur rüy-ı dost
Turra sünbül haţ benefşe gönca-fem ruhsâr gül
(G 146/15-16)

Hâm **bir** mîve idüm gülşen-i ‘âlemde Belîğ
Zahm-ı seng-i sitem-i ehl-i hasedle oldum
(G 149/11-12)

Sâkî-i dehr böyle gülü-gîr olur mı hiç
Mînâ-yı bezm-i mey gibi **bir** kulçul olmasam
(G 150/5-6)

Gitmem şuyınca **bir** büt-i âlüfte-meşrebüñ
Deyr-i kühende neş’e-perest-i mül olmasam
(G 150/15-16)

Cevāb ister Belīgā anı her kimden su'āl itseñ
Kerem didükleri **bir** lafz-ı bī-ma'nā midur
bilmem
(G 155/13-14)

Bir dil cihānda böyle esīr-i ğam olmasun
Ālūde-kerde-i vesah-ı mātem olmasun
(G 157/1-2)

'Aş u neşāt dirler imiş rüzgārda
Bilmem Belīg ol dañ **bir** 'ālem olmasun
(G 157/15-16)

Bir bāde olsa elde ki neş'eyle ben degül
Sāyem düşince mest ola 'aks-i piyāleden
(G 158/7-8)

Rengīn risāledür ezeli gerçi fenn-i hüsn
Bir münteħab şahīfe yüzün ol risāleden
(G 158/9-10)

Hevā-yı 'aşk ile şimdi beyābān-gerd olan
Mecnūn
Hele **bir** sāye bulsun kendine yelpāzeden
geçsün
(G 161/9-10)

Bir cezbe var ki ğitse o dem 'avdet itdürür
Yāruñ cizārı mevce-i reng-i peridesin
(G 162/9-10)

Ey dil teccsüs eyle meded yandı mülk-i cān
Bir tıfl-ı cān-ğüdāz aña kundağ bırakmasun
(G 163/3-4)

Sākī şu cām-ı ser-keşi hıfz eyle kim şakın
Reşk-āverān-ı meykede **bir** kulp taşmasun
(G 163/5-6)

Mülk-i beķāda tālīb-i eyvan olan Belīg
Virān-serāy-ı 'āleme **bir** mih kaçmasun
(G 163/13-14)

Sīr-āb-ı bāğ-ı hüsn için ol hāl-i müy-dār
Bir delvdür ki cāyı kenār-ı çeh-i zekān
(G 164/3-4)

Düşmiş ayağına yine **bir** serv-ķāmetün
Bālā-nişīn-i bezm-i tarab-hāne-i çemen
(G 164/9-10)

Düşmiş ayağına yine **bir** serv-ķāmetün
Bālā-nişīn-i bezm-i tarab-hāne-i çemen
(G 164/9-10)

Bir nefesvār hele ney-zende ki rakķās-ı felek
Güş idelden anı her dem dıtr dir dir ten
(G 165/7-8)

Görüp 'aks-i dehānuñ sinede rüh-ı ğalať-bīnüm
Temāşaya seni **bir** rañne şandı iştiyākından
(G 166/7-8)

Görüp hāl-i ruñuñ imāna gelmez münkir-i
hüsnün
O **bir** gāv-ı dü-pādur qarayı fark itmez aķından
(G 166/13-14)

Bulsam o şūhı sāye-i naħl-i semende ben
Bir cām şunsa bülbul olurum çemende ben
(G 167/1-2)

Bir zarar eyleyemez 'āşık ol piste lebün
'Aķreb-i zūlf-i keci finduķ-ı pistānından
(G 168/3-4)

Rakībi def' idince şād olur meclisde ol āfet
Bulur ħıffet aña **bir** şıklet-i cerrārdan şoñra
(G 172/11-12)

Kurıtdı eşk-i çeşmi 'aks-i ruhsār-ı araķ-rīzūñ
Şuyın nā-būd ider **bir** çāha sīm-āb itseñ efgende
(G 176/13-14)

Ķalmaz mīyān-ı lücce-i fūrķatde fülk-i dil
Elbette **bir** kenāra çıkar rüzgār ile
(G 184/5-6)

'Uşşāka ne ğam vaz'-ı muħalif görinürse
Ķalmaz nağam-ı sāz-ı felek **bir** düzen üzre
(G 185/5-6)

Beñzer o büt-i 'işvegerün hāl-i hať-āver
Bir delv-i resen-besteye çāh-ı zevķān üzre
(G 185/11-12)

'Uşşāka ne ğam vaz'-ı muħalif görinürse
Ķalmaz nağam-ı sāz-ı felek **bir** düzen üzre
(G 185/5-6)

Bir toz kopardı şahn-ı haremğāh-ı sinede
Reng-i ħınā şarılmasa pāy-ı ħayālūñe
(G 193/7-8)

Mü'essirdür sözi **bir** dilde dāğ-ı āteşin olsa
Olur mazmūnı nāfız nāmede naķş-ı nigīn olsa
(G 196/1-2)

Usanduk dil-berān-ı tünd-hūnuñ vaz' u
tavrından
Bize ādāb-ı 'aşkı fehm ider **bir** nāzenin olsa
(G 196/3-4)

Murād ol āfītāb-ı hüsn **bir** nezzāredür yoħsa
Ķapansun revzen-i dil küy-ı yār nāzır olmazsa
(G 199/3-4)

Bir mürāyī zāhid-i ħod-bīne beñzer haķ bu kim
Kimseler dünyāda hiç ğam görmedi mey-hānede
(G 201/9-10)

Hať-āver dil-berün cevri çekilmez bī-mişāl olsa
Bize **bir** nāz-perver taze tıfl-ı ħurde-sāl olsa
(G 202/1-2)

Miyân-ı yârı dirler fark olunmaz târ-ı zülfinden
Görürdük 'âlem-i rü'yâda belki **bir** hayâl olsa
(G 202/11-12)

Belîğ evvel sebük-bârân-ı deşt-i âlem-i himmet
Çekerlerdi cihânuñ kâr u bârın **bir** me'âl olsa
(G 202/15-16)

Ey meh bu yolda 'âşıkâ **bir** hayruñ olmadı
Cisr-i vişâli böyle mi olur kemerleme
(G 203/9-10)

Der ü dîvârı olsa keh-rübâdan bir hünermendüñ
Yine anuñ bulunmaz arasañ **bir** kâh beytinde
(G 206/3-4)

Der ü dîvârı olsa keh-rübâdan **bir** hünermendüñ
Yine anuñ bulunmaz arasañ bir kâh beytinde
(G 206/3-4)

Metîn eyler kımaz hiç rahne **bir** üstâd şî'rinde
Nice olmaz kişi her rahneye âgâh beytinde
(G 206/9-10)

Yapıldukça gâzel süzişli **bir** mazmûna muhtâcuz
Cihânda herkesüñ lâzımdur âteşgâh beytinde
(G 206/11-12)

Kul oğlı **bir** levendüñ bendesi olmak
vazîfemdür
Cemâl-i pâkini vaşf eyledüm 'uşşâka icmâlî
(G 209/7-8)

Bu bâzâr-ı firib-âbâda **bir** mevsimde geldük kim
Tutar ancak resen-bâz istikâmetle terâzüyü
(G 210/7-8)

Bu şeb kim bezm-i ehl-i 'aşka **bir** rûh-ı revân
geldi
Yeñiden kâleb-i efsürdeye güyâ ki cân geldi
(G 211/1-2)

Cihânda ey peri **bir** kara günli 'âşık-ı zârum
Ruñuñda sebz-i hañ baht-ı siyahumdan bitüp
yitdi
(G 212/7-8)

Qalmazdı rüy-ı hâkde **bir** nañl-i sâye-dâr
Naşq itse sâye hâke o şekl-i şemâ'ili
(G 216/9-10)

O şâh-ı hüsne diqqatle nigâh olınsa mümkündür
Eger mañlûb ise **bir** yirde görmek cân u cânânı
(G 218/11-12)

Kurı **bir** nâmı vardur âb-ı hayvânuñ Belîğ ammâ
Der-âgûş eyleyen tâ haşre dek ölmez 'Âlî Cân'ı
(G 218/13-14)

Bir zamân şâ'ire ihsan olunmuş zer ü sîm
Şimdi medh ü gâzele câ'ize tahsîn oldı
(G 224/11-12)

Bu bâğ-ı 'âlemüñ 'arâk-ı rüy-ı yârdan
Bir gayrı yok mı şeb-nem-i hürşid-zâdesi
(G 226/11-12)

Ey büt-reside tenciye minnet ne şeyh-i şeh
Âbâ okursa **bir** nefes-i serd ile tonar
(G 235/7-8)

Bir kabza-i sîm destüme girdi bu şeb amâ
'Aklen yine didüm ki bu var ise bilekdür
(G 236/5-6)

Yaklaşdurarak nâfina engüşt geçürdüm
Didüm ki bu **bir** havzda gird-âb göbekdür
(G 236/7-8)

Yaklaşdurarak nâfina engüşt geçürdüm
Didüm ki bu **bir** havzda gird-âb göbekdür
(G 236/7-8)

Nîk ü bedden merd iseñ i 'mâz-ı 'ayn it fâriğ ol
'Aybını keşf eyleme **bir** âdemüñ revzen gibi
(G 239/11-12)

2. Bir, sayı sıfatı.

Bir gülşenüñ ki bülbül-i hoş-nevâsı var
Verd-i 'izâr-ı dil-bere neşv ü nemâsı var
(Th 1/1-2)

Almış elinde şevk ile yüz biñ 'aşâsı var
Bir cevherim ki toñm-ı fûrüzân-ı 'Âdemüm
(Th 1/5-18)

Helâk-i gamze-i hün-rîzi **bir** şüh-ı dil-ârâdur
Ki dâ'im künc-i gamda zıkr ü fikri vird-i
Yañyâdur
(Msd 1/5-6)

Helâk-i gamze-i hün-rîzi **bir** şüh-ı dil-ârâdur
Ki dâ'im künc-i gamda zıkr ü fikri vird-i
Yañyâdur
(Msd 1/11-12)

Helâk-i gamze-i hün-rîzi **bir** şüh-ı dil-ârâdur
Ki dâ'im künc-i gamda zıkr ü fikri vird-i
Yañyâdur
(Msd 1/17-18)

Dem-i mu'ciz-beyânı lâfz-ı hüsün eylese takrîr
Düşer **bir** âh idüp hâk üzre rüy-ı şafha-i taşvîr
(Msd 1/19-20)

Helâk-i gamze-i hün-rîzi **bir** şüh-ı dil-ârâdur
Ki dâ'im künc-i gamda zıkr ü fikri vird-i
Yañyâdur
(Msd 1/23-24)

Helâk-i gamze-i hün-rîzi **bir** şüh-ı dil-ârâdur
Ki dâ'im künc-i gamda zıkr ü fikri vird-i
Yañyâdur
(Msd 1/29-30)

Ne cādūdur ki itmiş böyle **bir** āzādeyi bende
‘İzār-ı tābnākı mihr ü māhı eyler efgende
(Msd 1/37-38)

Helāk-i ğamze-i hūn-rīz **bir** şūh-ı dil-ārādur
Ki dā’im künc-i ğamda zıkr ü fikri vird-i
Yaḥyādur
(Msd 1/41-42)

Ḥayfā ki kıldı **bir** nefes-i serd ile hebā
Şem’-i sarāy-ı ma’rifeti merg-i tiz-dem
(Tb 1/9-10)

Tahmīl-i bār-ı miḥnet ider zecr ü kahr ile
Aşār-ı za’f görse felek **bir** zebūnda
(Tb 1/23-24)

Bir nev-cevānı nāz ile perverde itse de
Eyler ḥabāb kellesini mevc-i hūnda
(Tb 1/25-26)

Ber-geşte itse saḥ-ı zemīni sipihr-i zāl
Gelmez bu dehre öyle **bir** ālüfte nükte-dān
(Tb 1/49-50)

Zīrā ki oldı **bir** gül-i nev-rüstedan cüdā
Kaldı fezā-yı gülşeni bī-berg ü bī-nevā
(Tb 1/59-60)

Ḥırmen-i ‘ömrüm yaqup maḥv itdi tāb-ı
ruḥlaruñ
Çeşmüme **bir** perdedür güyā niḳāb-ı ruḥlaruñ
(Ş 1/9-10)

Mün’aks-i ṭab’ında eşkāl-i nuḳūş-ı kā’ināt
Kālbīdür **bir** müncelī ayīne-i ‘ālem-nümā
(T 1/3-4)

Levh-i dilde ḥāme-i efkār ile resm eyleyüp
Yapdı ṭarz-ı dil-keş üzre böyle **bir** ‘ālī binā
(T 1/9-10)

Bir mücevher pür-cilā āyīne zan eyler gören
Şafḥa-i dīvāra ‘aks itdikçe emvāc-i hevā
(T 1/27-28)

Şafḥa-i dīvāra resm olmuş ḳurı **bir** naḳş iken
Virdi hep işgüfeye altun şuyı neşv ü nemā
(T 1/37-38)

Çāk olsa sīne ma’din-i āhen-rübā gibi
Bir süzen itmeme atlas-ı gerdūndan recā
(G 2/7-8)

Da’vet itme o perī-rüyı tırāşa gidemez
Tāzesüz **bir** ḳurı dükkānçede yārān idemez
(Msd 2/34)

Bir nefesde itseñ ırḥā-yı ‘inān reh-yāb olur
Menzil-i maḳsūda mānend-i du’ā-yı müsteḥābb
(Kt 2/5-6)

Rindān-ı mestī vāḳı’adan eyleyüp ḥabīr
Böyle vaşıyyet eyledi **bir** sāl-ḥvorde pīr
(Tb 2/15-16)

Peşmīne cāmesin yine gerdūn idüp kabā
Püşīde itdi dūşına **bir** perniyān kabā
(K 2/1-2)

Hey meyle **bir** kopuş var o muṭribde kim beni
Åşüfte itdi ‘aḳlumı başdan idüp cüdā
(K 2/39-40)

Bir bī-‘adīl cevher iken cevher-i vücūd
Ṭārīk-i bezmgāh-ı ḥarābātı itdi cā
(K 2/47-48)

Bir ṭurfādur ki sāye-güzār olsa çeşmüme
Olur serümde erre-i āhen per-i Ḥümā
(K 2/61-62)

Mānend-i Zūlfekār dü-tā olsa ḳametüm
‘Aşḳuñ ider beni yine **bir** merd-i lā-fetā
(K 2/147-148)

Eyler ṭavāf-ı Ka’be-i küyü bu dīdeme
Ḥvāhişle mīl-i sūrmeyi **bir** ābnūs-āsā
(K 2/ 173-174)

Bir tāze naḡme-keşle olur mürg-i dil-şikār
Olmaz nevā-yı çeḥḥeh-i bülbülle āşınā
(K 2/175-176)

Ey pādīşāh-ı kişver-i ma’nā şitāb idüp
Geldi ümid ile der-i vālāna **bir** gedā
(K 2/183-184)

Deşt-i fenāda şanma giden gird-bāddur
Terk itdi reng ü büyü geyüp **bir** ‘abā şabā
(G 3/7-8)

Dest-i Belīg-i rind-i suḥanverde gül degül
Bir kāse virdi meyle leb-ā-leb cabā şabā
(G 3/13-14)

Bādranuñ şehrinde vāḳı’ı **bir** müferriḥ iskele
Bundan aḳdem ābsuz olmuşdı cāy-ı tengnā
(T 3/3-4)

Bir sebze-i nā-yāb-ı maḥabbet varmış
Bu şüre gönüllerde o şimdi bitmez
(R 3/3-4)

Aldı dellākı ḥarāret bayılurken nā-kām
Şu yetiştirdi aña ṭas ile **bir** tāze ḡulam
(Msd 3/23-24)

Ṭarāvet balsa kişt-i maḳsūdı **bir** fāristü’l-ḥaylūn
Ṭaḡıtmaz tek ṭururken çiftesin terk itmez ālātın
(Kt 3/9-10)

Yetişmez zūlfüñe ḥübān-‘aşruñ tār-ı gīsūsı
Senüñ her bir müjen **bir** dil-ber-i fettānuñ ebrūsı
(Kt 3/1-2)

Ne añlar müşkilât-ı mebhâs-ı râz-ı derûnundan
Açılsa ehl-i dil **bir** câhil-i dūna kitâbâsâ
(G 4/3-4)

Bir keremdür Haq eylemiş i'tâ
Belde-i Bâlya Bâdraya anı
(T 4/5-6)

Şubh-dem **bir** büt-i terzî beçe-i şîrînkâr
Gümüş-endâze gibi kadd ile kıldı ref'târ
(Msd 4/1-2)

Mest-i mey söyle ki çakşur gibi evvel meh-rû
Olmış âvîze miyân üzre **bir** arşun gîsû
(Msd 4/19-20)

Yâra ma' hüd iki tonluk çuğa var âmâde
Şüfî **bir** hırka vü destâr ile olmaz sâde
(Msd 4/37-38)

Bir kafesdür rûh-ı vâlâ-menzile bu cism-i pāk
Meyl-i uçmağ eyledi ol tûfî-i cennet-serâ
(T 5/5-6)

Ne kadar hışm ile dil-teng ise hemgâm-ı meşaf
İşi **bir** kâlebe ifrâğ ider erbâb-ı hılâf
(Msd 5/17-18)

Bir alay ipsize yüz virme dükâna irkip
Şimdicek oltanı yutdı tolaşur anda raķîb
(Msd 5/79-50)

Eger kelâm-ı revân-bâhş-ı la'lûn eylese güş
Bir âh idüp yıkılır hâke şafhadan taşvîr
(K 6/3-4)

İdüp kitâbına rağbet hasûd-ı bed-kârûn
Cihânda eylese **bir** nüşâ-i luğat taħrîr
(K 6/107-108)

Geyüp **bir** al eteklik hâleden meydâna 'azm itdi
Semâda Mevlevî âyinini taşvîr ider meh-tâb
(G 7/5-6)

Felekde güyîyâ **bir** pehlevân-ı nâvek-efgendür
Şu'âda tîr-i perrân hâlesin zih-gîr ider meh-tâb
(G 7/7-8)

Hayf kim nâ-şigüfte **bir** gül-i pāk
Hâtırın 'andelibûn itdi sakîm
(T 7/1-2)

Bir oyun kurdı felek gâfil iken kapdurdum
Bir iki düzâhiye elde olan pîş ü kemi
(K 7/11-12)

Görse **bir** şahid-i mazmun ile beytüm Mânî
Naşş iderdi utanup Çinde beytû'l-şanemi
(K 7/63-64)

Dideden dâmân-ı eflâke döker hûn âfîtab
Gâlibâ **bir** şâh-ı hüsne oldı meftûn âfîtab
(G 8/1-2)

Böyle bî-pervâ nice mestâne kec-rev olmasun
Her seher çarha şunar **bir** câm-ı gülgün âfîtab
(G 8/3-4)

Hayf kim bād-ı fenādan nā-gehān
Şoldı **bir** taze gül-i 'anber-şemîm
(T 8/1-2)

Cüst ü cūdan kadd-i çarhuñ oldı ham
Düşdi zirâ hâke **bir** dürr-i yetîm
(T 8/5-6)

Bir işâretdir o çâr-ebür nezaket-pîşenüñ
Ka'be-i rüyında va'z itmiş Hüdâ mihrâb-ı çâr
(Kt 9/3-4)

Cüst ü cū ile felek kâmetini eyledi ham
Hâke **bir** dürr-i girân-māye düşirdi zâhir
(T 9/15-16)

Ten-i pür-za' fuma **bir** lafz ile eylerler istidlâl
Hemân nām u nişānum maħv olup döndüm
mu'ammāya
(K 9/27-28)

Bu dil eger olmasa **bir** âyine-i şâf
Tûfîyi nice eyler idim güyende
(R 10/3-4)

Hâmem esâs-ı beyte metânet virir iken
Bir şadme ile itdi felek beytümü harâb
(Kt 10/3-4)

Bir nîm-iltifâtuñ olursa bu bendeñe
Maħşûr olup ma'ânî-i kevn ü mekân-ı 'ilm
(K 10/125-126)

O zât-ı ekremüñ **bir** tıfl-ı emced şulb-i pâkînden
Gelüp dünyāya itdi hânedân-ı devletün tezyîn
(T 11/7-8)

Bir beyt-i âteşin-i hâkister eyleyüm
Tursun gîlâf-ı miħberede kilik-i Zülfekâr
(K 12/167-168)

Bu 'd-ı menzilde bu vech üzre nişānı hergiz
Uramaz kimse kerâmet gibi bu **bir** ma'nâ
(T 13/31-32)

Gör kazâyı diyâr-ı ğurbetde
Anı katl itdi **bir** sefîh ü le'im
(T 14/5-6)

Telâş-ı hâtır-ı maħzûnı def' itmek için
Didi bu tarz ile **bir** beyt-i pāk-i sencide
(Kt 15/3-4)

Belîğ ol demde çıkdı bî-zebân-ı hâmeden târiħ
Kopardı gülşen-i âl-i Mehemmeden ecel **bir**
gül
(T 16/7-8)

Mā-cerāyī keşf ider şāyed dehān-ı zaḥm-ı dil
‘Aşka **bir** büse vir ey gönca-leb ağzın kapat
(G 16/7-8)

Ol kaşır niçe kâ’im olur erbâ’-ı rükne
Bir muḥkem ‘imād olmasa kilik-i dāde-zāda
(Kt 17/5-6)

Kara mātem libāsı ile kalem
Fevtine **bir** zebān olup giryān
(T 18/7-8)

Pīşvā-yı reh-neverdān-ı tarīk-i Mevlevī
Şeyḥ ‘Ömer kim dest-i tecrīdinde kân **bir** kabza
ḥāk
(T 19/1-2)

Bir meges oldı semādan güyā
Cilve-perdāz-ı miyān-ı kândil
(T 20/9-10)

Bir sarāy oldı bu kim ‘aksini mir‘āt-ı dile
Kilk-i efkār ile resm eyleyemez ehl-i fenā
(T 21/3-4)

Ḳurı **bir** naqşı muḥīt olmış iken cedvel-i sīm
Virdi altun şuyı işküfelere neşv ü nemā
(T 21/21-22)

Bir vücūd oldı bedīd ‘āleme kim envārı
Gösterür büy-ı gülün mevcini enzāra cesīm
(T 22/3-4)

Safḥa gülşen iki mışra’ serv-i dil-cüdur baña
Mışra’ınun beyti güyā **bir** akarsudur baña
(R 22/1-2)

Nokta-i ḥāl-i zib-i ruḥ ma’na-yı rengin nūr-ı
çeşm
İki mışra’la güzel **bir** beyt-i ebrüdur baña
(R 22/3-4)

‘Ayıbsız ādem olmaz herkese **bir** şekk ü reybüm
var
Güzel sevmekdir endişem benim ancak
Şu ‘aybım var
(Mf 22/1-2)

Didi **bir** beyt ile tarīḥ Belīg
Bu nişimengehe hvāh u nā-hvāh
(T 23/29-30)

İhdā idüp Belīgüne bir kīse-i duḥān
Luḥfūñ cihānda olmadı hiç böyle **bir** kese
(Kt 23/3-4)

Yapıldı pāyüñe **bir** nerdübān-ı kaşır-ı suḥān
Ki satır satır niğāh eyleye nüzül u ‘urüc
(G 24/3-4)

Ḥuşūşa **bir** gül-i nev-rüstesi var kim leḫāfetde
Fürüg-ı ḥüsn ile reşk urubdur mihr ü meh-tābuñ
(T 25/11-12)

Bu dükkān **bir** şadefdür güyiyā baḥr-i melāḥāte
Derün-ı perverişgāhidur ol lü’lū-yı nā-yābuñ
(T 25/13-14)

Çiçekli **bir** kumāş-ı tāze düşdi käle-i tarīḥ
Bu cāy-ı bī-bedel merğüb ola beyninde aḥbābuñ
1167
(T 25/19-20)

Teveccüh eyledi nev-şöhre **bir** zāt-ı mu‘allā kim
Fürüg-ı ‘ārızı pertev-feşāndur çihre-i ḥūra
(T 2/3-4)

Mihr-i nūr-efşān gibi kıldı saādetle ḫulū’
Ḥaveristān-ı ‘ademden **bir** meh-i ‘ālem-nümā
(T 28/1-2)

Dehre **bir** tıfl-ı sa‘ādet-māye teşrīf itdi kim
Sāyesinden iktisāb-ı feyz ider zıll-ı ḥümā
(T 28/3-4)

Anı ber-düş eyleyen mehd-i şafādan güyiyā
Güşına āvize eyler **bir** dür-i ‘ālem-bahā
(T 28/7-8)

Gülşen-i vaşında dil cevlan iderken **bir** ḡazel
Toğdı ḥāmemden mişāl-i nūr-ı cism-i sürme-sā
(T 28/17-18)

Şafḥā-i divāra resm olmuş ḫurı **bir** naqş iken
Virdi hep altun şuyı şüküfeye neşv ü nemā
(T 29/3-4)

Şüret-nigār-ı kilik-i kazadan dehān-ı yār
Bir katredür ki tamladı levḥa-yı zekāb-ı surḥ
(G 29/9-10)

Bir sarāy-ı ḡıbtā-fermādur bu kim her bir sūtün
Rüz u şeb eyler keşide dīde-i a’ dāya mīl
(T 30/1-2)

Rüyünun vaşında ra’nā **bir** ḡazel yapdım bugün
Şafḥa-i ḫurşide taḥrīr eyledi küttāb-ı çarḥ
(G 30/11-12)

Bir tonanma var Belīgā cem’ olup ḥayl-i nücüm
Gice gök meydānına meş’al yaḫar meh-tāb-ı
çarḥ
(G 30/13-14)

Çekerek ḫalka-i tevhīde perī-rūları şeyḥ
‘Ākıbet öyle za’if oldı ki **bir** ḥü çekemez
(Mf 32/1-2)

Yazarken kilik-i kudret levḥa naqş-ı matla’-ı
ḥüsnün
Bulındı kāmētün **bir** mışra’-ı s̄ānisi yok müfred
(G 32/3-4)

Ağzım şulanup dā’iye-i ḫvāhiş-zerle
Bir kaḫre düşüp şafḥaya zer-lafzı silindi
(Kt 32/3-4)

Yazarken kıl-k-i kudret levha nakş-ı maṭla‘-ı
ḥüsnüñ
Bulındı kâmetüñ **bir** mısrâ‘-ı sânisî yok müfred
(G 32/3-4)

Püskürme beñ degül o perî zaḥm-ı çeşm için
Atmış ‘izâr-ı âteşine **bir** âvuç sipend
(G 34/7-8)

Erbâb-ı ṭab‘a dehr-i denî kim cefâ virir
Yâ bî-nevâ ider anı yâ **bir** kazâ virir
(Kt 36/1-2)

Var mıdır mesned-i fetvâya didim **bir** Sâlih
Didi hâtif ki vücüh ile Meḥemmed-i Sâlih
(Mf 38/1-2)

Şanmañ ki o büt nakd-i firâvânum ider aḥz
Bir büse için bulsa eger cânım ider aḥz
(G 38/1-2)

Va‘de-i nakd-i vişâli lebünün hep sözdür
Bize de meclis-i ‘işretde **bir** altun bozdur
(Mf 39/1-2)

Bilmem ki maṭlabı o bütñ nakd-i cân mıdır
Yoḥsa murâdı ‘âşıkı **bir** imtiḥân mıdır
(Kt 43/1-2)

Üftâdegâne **bir** şulu şeftâlu virmiyor
Eyâ nihâl-i kâmeti nevres-fidân mıdır
(Kt 43/3-4)

Kapılır **bir** büt-i âhen-dile gönüm zirâ
Şu‘le-i pür-şererüm seng-i siyeh kânımdur
(G 50/23-24)

Dehânı nokta-i şek kıl ü kâle bâdîdür
Cevâbı müşkil anuñ **bir** dakîk mes‘eledür
(G 51/5-6)

Yoḥdur ocaḳda **bir** çubum ammâ ki rüz u şeb
Âteş duḥânına bedel âhum çeker ‘âlem
(Kt 52/1-2)

Söz yok hele rengînî-i mazmûna Belîgâ
Her beytde **bir** şem‘i fûrûzân gibi parlar
(G 52/16-17)

‘Ârızından dâne-i ḥâlün güm eyler ḥaṭṭ-ı yâr
Men‘i nâ-kâbil o **bir** zâğ-ı siyehdür yem çapar
(G 55/9-10)

Tersâlara itdürdi Mesîḥâyı ferâmüş
Ol büt ki şanem-ḥânede **bir** rûḥ-ı revândur
(G 56/7-8)

Ol rûḥ-ı revânî göreli dîde-i Meryem
‘İsâ daḥî âğüşına **bir** bâr-ı girândur
(G 56/11-12)

Sikender **bir** qurı sevdâya düşmiş yoḥsa
‘âlemde
Ḥaḳîkat cüybâr-ı âb-ı ḥayvân çâk-ı gendümdür
(G 58/9-10)

Yine **bir** âfete dil virmişim ki itmişdir
Füruğ-ı ḥüsni bu mâtem-serâyı ḥacle-i sūr
(G 61/3-4)

Rind-i ser-gerdâna şanmañ kim felek efser virür
Şu‘le-i cevvaleden başına **bir** çenber virür
(G 63/1-2)

Ecnebîye âşinâdan çok kerem eyler kibâr
Ebre şu gird-âba deryâ **bir** teḥî sağar virür
(G 63/5-6)

Çopsa **bir** kerre yerinden yaluñuz ‘âşık degül
Ol gül-endâma hezâr âdem başında yer virür
(G 63/7-8)

Nakd-i dil şarf itse de yolında aḡyâr-ı denî
Ol şeh-i ḥüsne nihâyet dilli **bir** defter virür
(G 63/11-12)

Virdi ârâyış yine gülzâra şâh-ı nev-bahâr
Her şükûfe **bir** kadeḥ almış ele ‘işretdedür
(G 64/5-6)

Dilden zebâna gevher-i ma‘nâ ‘aṭıyyedür
Erbâb-ı ṭab‘a **bir** gâzel-i nev hediyyedür
(G 65/1-2)

Bir elif çekse Belîğ eş‘ardan düzd-i suḥan
Biñ elem peydâ olur güyâ tenümden mü çeker
(G 71/13-14)

Gelmiş bu kârgâha o kâlâ-fürüş-ı nâz
‘Uşşâk-ı zâra ḡam gibi **bir** yâdigârı var
(G 73/7-8)

Ḥayâl-i ‘ârızuñ bu çeşm-i ḥasret-pîşede güldür
Gözümde ‘aks-i zülfün şîşede **bir** deste
sünbüldür
(G 78/1-2)

Elümde **bir** karanfûl ‘arz idüp dil-dâra zann
itdüm
Ruḥ-ı rengîn-i yâr âyinede ‘aks-i karanfûldür
(G 78/3-4)

O mihr-i evc-i ḥüsnuñ mişlini bulmaḳ ne
mümkindür
Güneş **bir** dânedür ‘âlemde iki âfitâb olmaz
(G 87/7-8)

Dü ebrü-yı sitem-perverle ol ḡaddârdan ḡayrı
Girüp meydâna **bir** merd iki tîğ-i ḥün-feşân
çekmez
(G 91/9-10)

Bu mahtelgehde ekşer 'aşıkın başı gider ammā
Serinde āh-ı āteşnākten **bir** āl fes gitmez
(G 92/13-14)

Ḥatemān-zādeleriñ eşbehi Aḥmed Ağā kim
Dehre anuñ gibi **bir** zāt-ı mükerrerem gelmez
(G 100/15-16)

Ümmid idüp bu ḥāme-i bī-mağzdan şemer
Bağ-ı emelde **bir** qurı nāya ṭayanmışuz
(G 104/7-8)

Olmadı cilve-nümā ṭab'-ı eḥibbāda Belīg
Böyle nā-dīde ḥayālat ile **bir** nazm-ı selīs
(G 105/17-18)

İder efgende bir nezzārede biñ nāvek-i dil-düz
Ki her müjgānı **bir** kez dīdesi yāruñ kemān
olmuş
(G 111/3-4)

İder efgende bir nezzārede biñ nāvek-i dil-düz
Ki her müjgānı **bir** kez dīdesi yāruñ kemān
olmuş
(G 111/3-4)

Fitne-i devr-i kamerden **bir** nişāndır kim ider
Ḥalka-i zikre girüp ol āfet-i devrān raqş
(G 114/3-4)

Kānī'üm **bir** qurı nezzāreye dirmiş zāhid
Tāzeden n'eydügi ma'lümdür aqşā-yı ğarāz
(G 117/5-6)

Bir ṭıfl-ı nev-resīdedür ol parmağın emer
Olmaz muqayyed āteş-i pervānegāna şem'
(G 122/3-4)

Bir ṭıfl-ı nev-resīdedür ol parmağın emer
Olmaz muqayyed āteş-i pervānegāna şem'
(G 122/3-4)

Ne çeker naḥvet-i erbāb-ı riyādan 'aşık
Bir şehirde ki ola bāde vü maḥbūba yasāğ
(G 125/11-12)

Mūya teşbih miyānında iderler irād
Dehen-i tengine isnād ile **bir** kavlı-ı za'if
(G 129/3-4)

Bir 'aşıkım ki yār-ı vefā-dāra ḥasrettüm
Ḥübān-ı bī-vefā-yı cihāndan uşandı dil
(G 147/13-14)

'Aks-i zülfüñ devr idüp bu çeşm-i ḥayret-
pişeden
Tāze turşun koymaduñ **bir** sünbül alduñ şişeden
(G 159/1-2)

Sīr-āb-ı bāğ-ı ḥüsn için ol ḥāl-i müy-dār
Bir delvdür ki cāy-ı kenār-ı çeh-i zekān
(G 164/3-4)

Naqş-ı sevād-ı ḥaṭṭ-ı zenaḥdānı üstine
Konmuş zekāb-ı la'l ile **bir** nokṭadır dehen
(G 164/19-20)

Çatarsa kaşların 'uşşāka āğyāruñ nifākından
Kopar **bir** fitne iki ebruvānuñ ittifağından
(G 166/1-2)

Ḥayāl-i zülfine piçide kıldum rişte-i cānı
Yine **bir** deste sünbül bağladum güyā ki
sākından
(G 166/9-10)

Bulsam o şūḥı sāye-i naḥl-i semende ben
Bir cām şunsa bülbül olurduḥ çemende ben
(G 167/1-2)

Gönül düşürmege **bir** serv-i nāza mā'il iseñ
Zemine sāye düşürmez o kāmēt-i dil-cü
(G 171/11-12)

Yüzün **bir** sīm micmer anda rengin-i ruḥ āteş
Siyeh ḥāl üzere müyuñ düda benzer 'anber
üstinde
(G 175/7-8)

Ḥayāl-i dil-rübā kim dīde-i surḥumda sābitdir
Gören **bir** naqş olunmuş büt şanur anı zer üstinde
(G 175/9-10)

Ḥāl-i siyeh-i gerden-i dil-dārı ol aqda
Bir kara 'Arab-beççe gibi ara Bulakda
(G 179/1-2)

Güzargāh-ı ḥayāl-i yāre yapmış sāni'-i kudret
İki gözli kemer **bir** köprüdür qaşım Firāt üzere
(G 182/3-4)

Hemān çekdükleri **bir** derd-i serdür kātib-i
kudret
Ne yazmış bilmezem erbāb-ı aqlāmuñ ru'sında
(G 183/11-12)

Beñzer o büt-i 'işvegerüñ ḥāl-i ḥaṭ-āver
Bir delv-i resen-besteye çāh-ı zekān üzere
(G 185/11-12)

Ḥamd eylemezseñ ey dil-i şeydā selāmete
Uğrar nihāl-i devḥa-yı 'ömrüñ **bir** āfete
(G 188/1-2)

Fem degül anı emānet virdi Ḥakkāk-i ezel
Bir nigin-i la'ldür yāruñ kazılmış adına
(G 189/5-6)

Nihān itse 'aceb mi ḥaṭṭ-ı müşg'in ḥāl-i ruḥsārı
O **bir** zāğ-ı siyehdür pençeyi şaklar per altında
(G 190/5-6)

Ten-i pür-za'fuma **bir** harf ile eylerler istidlāl
Hemān nām u nişānum maḥv olup döndüm
mu'ammāya
(G 191/13-14)

'Iydda süfi kanādili şoyup mescidden
Geydürür duht-i reze cāmgöbeği **bir** cāme
(G 194/9-10)

Yine işār iderdüm pâyına ol şāh-ı hūbānuñ
Gelen bu dīdeden her katre **bir** dürr-i semīn olsa
(G 196/9-10)

Ol sīm-beden olmasa **bir** gevher-i nā-yāb
Hāk içre felek itmez idi anı defīne
(G 197/5-6)

Bir nāmver ğam-zede naqş olmuş içinde
Beñzer görinen maqbereler faşş-ı nigīne
(G 197/9-10)

Mülk-i fenāda tañtana-i ferr ü 'izz ü cāh
Degmez yanumda **bir** kadeh Erdek şarābına
(G 198/3-4)

Eger Kārūn gibi mālīk olursa ehl-i dil gence
Virir bī-ihtiyār ol meblağı yek-pāre **bir** gence
(G 200/1-2)

Nihānī 'aksüne āyinede yüz virdügin tıyduk
Hayālūñ hep benümle söyleşür **bir** hasb-i hāl
olsa
(G 202/7-8)

Bir taze sevüp tazelēn ey dil kocalıkda
Fikr-i zen ü ferzende düşüp böyle kocalma
(G 205/9-10)

Suñan iklīmünūñ tahtında **bir** şāh olmasa şā'ir
Belīgā mañlaşuñ yazmazdı nazmın şāh-beytinde
(G 206/13-14)

Hayāl-i yāri istikbāl için mir'āt-i çeşmümde
Gönülde her ser-i müjgānuma **bir** katre kan
geldi
(G 211/11-12)

'Azizā kadrini añlar mı āyā ehl-i isti'dād
Kaşa ile bu hāke **bir** Belīg-i nükte-dān geldi
(G 211/13-14)

Virmezdi kimse kimseye **bir** habbe olmasa
Bī-çāre bendegāne Hudānuñ tekeffüli
(G 214/15-16)

Çıkdı bahār seyrine **bir** şūh-ı mā'ili
Evvel nazarda gönlüm anuñ oldı mā'ili
(G 216/1-2)

Bir tarz-ı dil-keş ile ser-ağāz kim Belīg
Şād ola rüh-ı bülbül-i Firdevs-i Nā'ili
(G 216/13-14)

Görüp şāl-i zümürürd fāmī 'aşık ol beyāz fesde
Başına **bir** beyāz gül-goncasi taqmış şanur anı
(G 218/5-6)

Oldı niceler hürde-i mazmūnına vākıf
Bir beytde dün naqş-ı hañuñ vaşfi okındı
(G 221/3-4)

Habb-ı nebāt-ı la'li degül nisfi şıgmayup
Ağzında kaldı **bir** şeker-endüde leblebi
(G 222/3-4)

Bir büse virse la'li-i lebinden o dil-nüvāz
Luñfin olur mı 'aşıka bundan ziyādesi
(G 226/5-6)

Nigāh-ı müşterīye var iken **bir** āyinesi
O ser-tıraşa yeter sine berber āyinesi
(G 227/1-2)

Bakup hakāyık-ı şun'-ı Hüdāyı seyr itsün
Kimün ki var ise **bir** mäh-peyker āyinesi
(G 227/7-8)

Ruñ-ı pür-tābuñ üzre naqş-ı hāl-i 'anberinünle
Melāhañ bāğınun **bir** lāle-i nu'mānısın cānā
(G 229/7-8)

Olaldan şāh-ı dīvānhāne-i ma'nāya táb-āver
İki dilli kalem **bir** taze Hindī tercemānumdur
(G 230/11-12)

Bir noқта kim dañāyık-ı fenn-i muħassenāt
Zımında munderic ola yāruñ dehāındur
(G 233/7-8)

Yaklaşdurarak nāfına engüşt geçürdüm
Didüm ki bu **bir** havzda gird-āb göbekdür
(G 236/7-8)

Bir kabza-i sīm destüme girdi bu şeb ammā
'Aklen yine didüm ki bu var ise bilekdür
(G 236/5-6)

Olur güm-geşte-reh erbāb-ı tecrid-i 'alāyık-bāz
Mesihā āb-ı süzen oldı **bir** deryā-yı mevc-endāz
(G 237/1-2)

Ze abna-ye 'aşr-e nāsohan puç neşneved
Müy-e sefid u penbe-e güşet **bir** rā
(G 240/7-8)

3. Aynı, benzer.

Birdür başiret ehline hep menşe'-i dü-kevn
Bādām-ı tev'emün iki olmaz şüküfesi
(Kt 14/3-4)

Bak hañ-ı gubāriye ruhsār-ı kenārında
Bu fende anı yazmaz hiç vech ile **bir** şārih
(G 26/9-10)

4. Yalnızca.

Ser-ā-ser ehl-i suñan bī-nevā kalursa dañı
Ne ğam cihānda benim **bir** Kerīm Efendim var
(Kt 30/3-4)

- 5. Bir kez.**
Ol şüh şanma istese rûh-ı revân kalur
Bir cilve itse bezme gelüp kimde cân kalur
(G 40/1-2)
- Mirrîhi istese eridür **bir** nigâh ile
Bilmez misin ol âfet-i devrân ne dir nedir
(G 79/9-10)
- Mevkî'-i zevk ü şafâ olduğına şüphe mi var
Ki diyâr-ı a' deme **bir** giden âdem gelmez
(G 100/11-12)
- Bülbül gibi ol gönca-dehâna çeñe çalma
Bir büsesin al sîb-i zekân çalup alma
(G 205/1-2)
- Bir** cilve itse pertev-i hüsn ile 'aşıkun
Ol yâl u bâl dilde eritmez mi yâgını
(G 220/9-10)
- bir başa bir göz kâfî:* Azla yetinmek gerekir.
Aldı yek-çeşm odur merdümek-i şeffâfi
Bu meşeldür ki dinür **bir** başa bir göz kâfî
(G 228/1-2)
- Aldı yek-çeşm odur merdümek-i şeffâfi
Bu meşeldür ki dinür bir başa **bir** göz kâfî
(G 228/1-2)
- bir bir: Tek tek, birer birer.**
Kemâl-i nev-hattân 'aşrı hep **bir** bir su'âl itdim
Yemin itdi ki yoğdur mişli dünyâda Yesârînüñ
(Kt 18/3-4)
- bir dağa: Yeniden.**
Nevâsî Zühreyi raqş-âver eyler bülbül-i şeydâ
Bu bağa **bir** dağa gelmez Belîğ-i zârdan şöña
(G 172/13-14)
- bir dağî: Bir daha, artık, bundan sonra.**
Nazîri **bir** dağî bu 'âlem-i fanîye gelmez kim
'Ulüm-ı zahir ü bâtında böyle nâmdâr olsun
(T 2/3-4)
- Ruğ-i rengînine gülşende düçâr olsa eger
Büy-ı gül-berg-i güle **bir** dağî itmez 'avdet
(G 15/9-10)
- Rehâ bulmaz bütân-ı sîm-ten dest-i ekâbirden
Girân-ğadr olsa gevher **bir** dağî gencînden
çıkamaz
(G 96/3-4)
- Naqd-i evâkâtı 'abeş yerlere sarf itme şakın
Bir gelür bir dağî bu 'âleme âdem gelmez
(G 100/5-6)
- bir dâne: Bir tane, tek bir.**
Yire **bir dâne** düşürmez bu felek hissetden
Nukre-i encümi hep bağrına basmış pul pul
(G 143/13-14)
- bir dem: Bir nefeslik zaman, bir an.**
Yârûñ yanınca bezmümüze gelse bellüdür
Sadra geçerdî hançeri **bir dem** celîs olur
(G 49/9-10)
- Hayâlî şem' veş tâb-efgen oldı ol bütûñ likîn
Bu eşnâ'da harîm-i sîneden **bir dem** nefes
gitmez
(G 94/29-30)
- Hayâl-i yâre istikbâle çıkmaz haneden **bir dem**
Ki mevc-i târ-ı eşküm pây-bend-i merdümân
olmuş
(G 111/19-20)
- Ser-dâr-ı âhî tünd ider ol eşkıyâ-perest
Bir dem tapancasın dil-i 'uşşâka çakmasun
(G 163/9-10)
- Çekmem belâ-yı fûrkati **bir dem** vişâl için
Gördüm hezâr derd ü elem gül dikeninde ben
(G 167/17-18)
- bir dikiş: Az.**
Yârdan **bir dikiş** ayrılmaz ider lâf u güzâf
Âsumânı ne belâdur başa ol bî-inşâf
(Msd 5/41-42)
- bir elde her esâbi' cümle yeksân olur mı:* Beş
parmak bir olmaz. II Belirli bir insan topluluğu
içinde benzerlikler olabileceği gibi farklılıklar
da olabilir.
Birbirlerinden a'lâ mışra' larum gazelde
Olur mı cümle yeksân bir elde her eşâbi'
(G 124/17-18)
- bir gün: Sonra, ilerde, eninde sonunda, mutlaka.**
Döndikçe çarğ miñnet ile behre-i hamel
Hvân-ı felekde ol dağî **bir gün** kebâb olur
(Tb 1/75/76)
- Açılır güller şitâ vaktinde mânend-i bahar
Rüy-ı cânân olsa **bir gün** mihr-i 'âlem-tâb-ı çarğ
(G 30/9-10)
- Hıfz eyleyemem sînede naqd-i dil ü cânı
Bir gün olur elbet anı cânânum ider ağız
(G 38/9-10)
- Olmaz devâm-ı vaşl ki **bir gün** çıkar Belîğ
Mâh-ı çehâr-deh şebe ağuş-ı hâleden
(G 158/17-18)
- O rütbe cezbesi var teşnegân-ı vâdi-i 'aşıkun
Ki âb-ı beste tîğ-i yârdan **bir gün** olur cârî
(G 217/15-16)
- bir gün ol: Vaktin gelmesi.**
bir gün ol: -ur
Bir gün olur ki şarşar-ı bād-ı fenâ esüp
Bu kâr-hâne zîb-nümâ inķilâb olur
(Tb 1/63/64)

- bir gün ol:-ur**
Baht el virürse **bir gün olur** dilde ber virir
Dikdüm hayâl-i naḥl-i kadûñ gerd-i külfete
(G 188/13-14)
- bir haylî: Epey.**
Ümmîd-i der-âgûş ile ol şûh-ı çelipâ
Açmış turur âgûşını **bir haylî** zamandır
(G 56/9-10)
- bir iki: Birkaç.**
Bir oyun kurdı felek gâfil iken kaçdurdum
Bir iki düzâhiye elde olan pîş ü kemi
(K 7/11-12)
- Bir iki** beyt-i pesendîde nazm-ı 'Urfîden
Du 'â vü medhüne şâyette eyleyüm İrâd
(K 11/69-70)
- Şeh-rehde ribâtdur bu cihân
Gelen olur **bir iki** gün mihmân
(T 18/1-2)
- Sa'adet-dîdegân ikbâl ile dünyâ-perest olmaz
Ki mey-hvâr-ı kühen **bir iki** sâgar meyle mest
olmaz
(G 86/1-2)
- Felek bâlâ tutar ehl-i hünlerden pûç-mağzânı
Müzaḥref **bir iki** müsveddesi var minder altında
(G 190/11-12)
- bir kerre: Bir defacık**
Bir kerre anı almasa dil-ber dehânına
Olmazdı kâm-ıc âlemiyânda şeker lezîz
(G 36/11-12)
- Ḥayâlûñ âstîn-efşân iken rû'yâda **bir kerre**
Görürsem şâ'id-i simînüñi bahtum müsâ'addür
(G 143/5-6)
- Bir kerre** düşelden içine âteş-i hüsnûñ
Par par yanıyor ḥâne-i mir'ât-i müşâ'şa
(G 123/9-10)
- Geh cân düşer pîş-i nazargâhına geh dil
Bir kerre nigâh eylemez ol çeşm-i siyeh-dil
(G 145/1-2)
- Yanar ḥavf eylerüm dilde ḥayâlûñ
Eger **bir kerre** âh itsem yürekden
(G 160/3-4)
- Dil-hvâhî üzre döndürür 'âm Belîg-i zâr
Bir kerre girse dâmen-i çarḥ-ı felek ele
(G 186/11-12)
- bir kez: Bir defa, bir kerecik, bir defa olsun.**
Nazar kıl 'âşık-ı mehcûra **bir kez**
Eger ten görmek isterseñ revânsuz
(G 92/17-18)
- İder efgende bir nezzârede biñ nâvek-i dil-düz
Ki her müjgânı **bir kez** dîdesi yârûñ kemân
olmuş
(G 111/3-4)
- Bilür evvel nazarda müşterîler kıymetin anuñ
Kumâş-ı vaşlı **bir kez** dil-berûñ endâzeden
geçsün
(G 161/5-6)
- bir laḥza: Çok kısa bir an.**
Kadr-i hem-cinsi ferâmûş ider ol bî-meze kim
Olmaya zümre-i nâ-cins ile **bir laḥza** enîs
(G 105/3-4)
- bir pula geç:** Bir kimseyi(şeyi) bir çıkar uğruna
harcamak.
bir pula geç:-e, -y, -di
Şad-gence dest-res saña âsân idi Belîg
Biñ ma'rifet **geçeydi** Sitânbulda **bir pula**
(G 181/17-18)
- bir rişte iki kat olsa zür ile müşkil kopar:**
1. **bir rişte iki kat olsa zür ile müşkil kopar:-**
*Bir davanın bir kişi tarafından savunulması
etkili ve yeterli değildir; yardımlaşarak işler
daha kolay başatılır.*
İttişâlınden cüdâ olma muvâfiḳ yâverüñ
Zür ile müşkil kopar bir rişte olsa iki kat
(Kt 21/1-2)
- bir tüt: Eşit saymak, eşit görmek.**
bir tüt:-ar
Büy-ı nigârı nûkhet-i gülşenle **bir tüt**
Seyr it Belîg bülbül-i zârûñ dimâgını
(G 220/13-14)
- bir vaḳt ol: Bir zamanın gelmesi.**
bir vaḳt ol:-ur
Şahrâ-yı dilde çeşme-i hûn cüst-cü ider
Bir vaḳt olur ki istemez 'âşık vuzûya şu
(G 170/3-4)
- bir zamân: Bir süreliğine.**
Mânend-i ḥâl-i nilî ruḥında ol âfetüñ
Âşâr-ı nakş-ı pây-ı meges **bir zamân** kalur
(G 40/9-10)
- Mişâl-i ḥâl-i nilî **bir zamân** farḥ-ı leḫâfetden
'İzârında nuḳûş-ı pây-ı âşâr-ı meges gitmez
(G 94/11-12)
- Bir zamân** lezzet-çeş-i ḫab'um simâḫ-ı dehr olup
Zehr ü kand ü niş ü nûşında ḫalâvet bulmadık
(G 133/11-12)
- bî-rahne: Zararsız.**
Reng-i mey **bî-rahne** eyler şîşe-i meyden güzâr
Olamaz eflâk sedd-i âsumân-peymây-ı rûḥ
(G 27/3-4)

Su'ūd-ı lā-mekān seyrāna olmaz āsumān mānī'
Fūrūğ-ı reng-i mey **bī-raḥne** eyler şışeden
pervāz
(G 237/7-8)

birak:-di
Reftār kim şadā-yı kademle Mesih-veş
Rāha **birakdı** zinde idüp piç ü táb-ı mār
(K 12/15-16)

birak:-ma, -sun
Yā Rab cihānda dil-şüdenüñ keşt-i dili
Gird-āb-ı bahır-ı miñnete lenger **birakmasun**
(G 163/7-8)

birak: Vazgeçmek.

birak:-di
Birakdı keş-i tılā-düz-ı köhnesin eslāf
Alur şatar zürefāyı zamāna hep ḥaffāf
(G 128/1-2)

3. Kötü bir durumda terk etmek.

birak:-di
Ref'-i niķāb idelden o şāh-ı sitem-perest
Āteş **birakdı** berķ-i mezālīm vilāyete
(G 188/5-6)

biraz: Biraz, bir parça, azıcık.

Şiše-bāzī-i ḥabāb ile **biraz** kurdı oyn
Künc-i ḥalvetde görüp şanma o şūḥı mevzūn
(Msd 3/27-28)

Suḥanda muhtasar maṭlūbdur ammā ḥuzuruñda
Biraz 'arız eyleyem evzā'-ı gerdün-ı sitemkārı
(K 4/45-46)

Biraz da ḥāme-i cādū-eşerle eyleyeyüm
Bizā'-a-i dil-i siḥr-āferinümi taķrır
(K 6/159-160)

Cem' idüp müddet-i 'ömrümde **biraz** dünyalık
Şaklayup cān evine şaymaz idüm derd ü ğamı
(K 7/5-6)

Taḥşil-i fenā mülki için çekme emek
Gird-āb-ı ğama itme **biraz** kendüñi çek
(R 8/1-2)

Gül-yı nāzikin āzürde eyler ḥārveş şāyed
Biraz āteşde nermiyyet virilsün mevc-i şahbāya
(K 9/33-34)

Olamaz ḥüsün ile ḥübāna ber-ā-ber kızlar
Ķalbdür anları meşāṭta **biraz** yaldızlar
(G 57/1-2)

Biraz da tūğ-i ğadri der-niyām it āzmāyişden
Mücerredür bu kim ğaddār olan dünyāda kām
almaz
(G 88/3-4)

Eşer kalmaz dil-i saḥt üzere teşrif-i ḥayālınden
Biraz ḥāk-i zemīn nerm olmayınca naķş-ı pā
çıkma
(G 97/5-6)

Beyt-i ebrūya hele toĝrısı ben daḥl idemem
Şafḥaya saṭr **biraz** geç yazılır mıstarsız
(G 99/3-4)

Ḥaddi tecāvüz itme şakm rüzĝarda
Fülk-i murād hep pūpa ğitmez **biraz** mola
(G 181/11-12)

Ey ğırta mest-i devlet-i pābe-rikāb olan
Eyle **biraz** da tūşe tedārük 'azimete
(G 188/3-4)

Mümkin olurdu çekse **biraz** sāĝar-ı mülü
Āĝuş-ı vaşla çekmek o mest-i tegāfüli
(G 214/1-2)

birbir: 1. Biri öteki, yekdiğer.

birbir:-leri, -n, -den
Birbirlerinden a' lā mışra' larum ğazelde
Olur mı cümle yeksān bir elde her eşābi'
(G 124/17-18)

Karşılıklı olarak biri ötekini, öteki de onu.

birbir:-leri, -n, -den
Birbirlerinden aracıdur ayırur niĝāh
İtdikçe çeşm için şaf-ı müjĝān mücādele
(G 186/3-4)

birbir:-i, -n, -den
Vezir ibni vezir ism ü şān-ı ābāsi
Nūh-āsmān ğibi hep **birbirinden** a' lādur
(K 5/33-34)

Mū-be-mū eyledi esrār-ı dil-i zārın fāş
Birbirinden niçe biñ nāz u niyāz itdi trāş
(Msd 2/ 45-46)

birbir:-i, -y, -le
Dā'imā ehl-i dile şatmak için 'işve vü nāz
Birbiriyle iki çeşm-i siyeh olmuş enbāz
(G 98/1-2)

birbir:-i, -n, e
Ebnā-yı zamān **birbirine** raḥm itmez
Feryāduña hiç kimse cihānda yetmez
(R 3/1-2)

Eylesün yār-ı cefa-piše niyāz ehline nāz
Yaķışur **birbirine** ķāfiyedir nāz u niyāz
(G 98/3-4)

Beñzer erbāb-ı cefā **birbirine** 'ālemde
Nāvek-i ḥār ile süzen ğibidür hey'et-i niş
(G 110/5-6)

Serv-ķāmetleri seyr eyle bahāriyyeye gel
Tāk-i rez ğibi nice **birbirine** itmiş ķul
(G 143/9-10)

- 'Aceb mi itseler âhen-dilân **birbirine** yârî
Olar engüştväne sözintüñ dâ'im kafâ-dârî
(G 217/1-2)
- birden: Ansızın.**
Seyrânı gör ki tutdı Belîğ ebrüvân-ı yâr
Birden nişâna iki kemân-ı keşidesin
(G 162/15-16)
- birden bire: Ansızın.**
Kıpladı hâlini **birden bire** haţtuñ güyâ
Mühreyi itdi fusün ile nihân şu 'bede-bâz
(G 98/11-12)
- Münkeşif fikr ü te'emmülle olur ma'ni-i beyt
Nâz ider haçlede **birden bire** açılmaz 'arûs
(G 107/11-12)
- Ser-i zülfin kesicek mâşîta şandım ki Belîğ
Anı **birden bire** başımla ber-â-ber kesdi
(G 225/11-12)
- birdür: Bir tane, tek.**
Fürüg-ı neş'ede **birdür** vücûda rûh ile râh
Ki nuql-i meclis ola bûs-ı ğabğab-ı tuffâh
(G 25/1-2)
- Birdür** güherle genc-i suhan zîr-i 'arşda
Oldı o gencüñ üstine şimdi emîn Belîğ
(G 127/3-4)
- bî-reh-ber: Kılavuzsuz.**
Kıalur nâ-puhtegân der-bend-i 'aşk âğzında **bî-reh-ber**
Şusuz râh-ı gülüdan mîve olsa nîm-res gitmez
(G 94/21-22)
- birer: Birer tane.**
Beñzer mi hûsn-i duhtere şîrîni-i püser
Lezzet virür dimağa **birer** dürlü her lezîz
(G 36/7-8)
- birgün: Herhangi bir zaman.**
Erreves **birgün** keser naħl-i hayâtın bî-dirîğ
CeZR ü medd-i mevce-i enfâs iken 'isâ-yı rûh
(G 27/15-16)
- birbirine: Birbirleriyle.**
Cân u dil **birbirine** sebkat idüp ol büte dir
Kâkül-i ham-be-hamuñ târına evvel beni aş
(G 115/11-12)
- birışte eyle: Kavrulmak.**
birışte eyle:-r
Eyler birışte şem'-i ruħuñ anı riştevâr
Olmış nigâh-ı dîde-i aħvel dü-tâ 'abeş
(G 20/19-20)
- bî-riyâ: Riyasız, yalansız.**
Dil-ber odur ki Ka'be-i küyında **bî-riyâ**
Mağlûb-ı naqş-ı bûse ola naqş-ı büriyâ
(G 2/1-2)
- birkaç: Çok olmayan, az sayıda, az.**
Degüldür sînesinde bend olan dâğ 'aşık-ı zârûñ
Saña birkaç kızıl altını var şaklar muşamma'da
(G 173/9-10)
- Vâ'iz şarınca künbed-i destâr-bendini
Mestâne yapmışum **saña birkaç** tekerleme
(G 203/5-6)
- birle: İle.**
Oğudı bülbül terennüm **birle** târîhin Belîğ
'Aşk-ı Mevlânâ ile oldı binâ bu kaşr-ı pâk 1169
(T 19/15-16)
- birliğ: Bir ve tek olma.**
birliğ:-i, -n, -e
O bütüñ **birliğine** 'aşıka şahid bu yeter
Gelmeyor hâtıra vaşfında hayâl-i tecnîs
(G 105/15-16)
- bî-rû: Ruhsuz, cansız.**
Yüzün gözün açar ol meh-liķâ-yı mahbübuñ
Cihânda görmedüm âyine gibi hiç **bî-rû**
(G 171/5-6)
- bîrûn: 1. Dışarı.**
bîrûn:-a
Tâb-ı ruhsârı yüzi suyını dökdi câmın
Sildi **bîrûna** çıkup âyine-i endâmın
(Msd 3/39-40)
- 2. Hariç .**
bîrûn:-i, -n, -dan
Reng-i endâm-ı gül-efşân ile **bîrûnından**
Görinür pîreheni şîşe-i pür-bâde-şifât
(G 15/13-14)
- birün ol: Hariç olmak.**
birün ol:-di.
Perdeden **oldı birün** âyine-i sîm-endâm
Kışrını atdı harâretle yâ şîrîn bādâm
(Msd 3/ 11-12)
- birün ol:-sa**
Devr-i hûsnünde bu devlet yüz virür âyineye
Kim derûnında anuñ mâh **olsa birün** âfîtab
(G 8/7-8)
- bî-rüşen: Parlak olmayan.**
bî-rüşen:-i
Bî-rüşeni şevk-i dilûnden şekam olur
Kâh-ı vücûd-ı cevher-i evvelde cân-ı 'ilm
(K 10/51-52)
- biryân: Kebap.**
Süz-ı nâr-ı 'aşk ile nâ-puhtegândır rakş iden
Tâ bişince eyler âteşgâhda **biryân** rakş
(G 114/5-6)
- biş: Pişirmek.**
biş:-ince
Süz-ı nâr-ı 'aşk ile nâ-puhtegândır rakş iden
Tâ **bişince** eyler âteşgâhda biryân rakş
(G 114/5-6)

bī-şafā: Mutsuz.**bī-şafā:-dur****Bī-şafādur** bīm-i hicr-i yārdan ‘ayn-ı vişāl
‘Aşıkun zevk-i ümīd-i vaşl ile firkatdedür

(G 64/11-12)

bī-sāmān: Samansız.Koma bu za‘af ile hırmengeh-i luftuñda **bī-sāmān**

Belīgün hāşıl eyle gendüm ü cevle murādātın

(Kt 3/11-12)

bisāt-ı gülşen: Gül bahçesi döşemesi.**bisāt-ı gülşen:-e**

Olur āzürde-hvāb-ı sebze-i kālīçeden ol gül

Bisāt-ı gülşene nakş-ı münāsib çeşm-i

bülbüldür

(G 78/5-6)

bī-sebeb: Sebepsiz.Yāqub cism-i nizārum **bī-sebeb** kānūn-ı miñnetde

Şerār-ı āhumı peyveste kıldı çarh-ı vālāya

(K 9/65-66)

Beni şikeste-dil eyler mi **bī-sebeb** ol şüh

Hudūs-i fitmeye dā‘im rakīb olur bā‘is

(G 21/5-6)

bī-ser ü pā: Perişan, dağmık.

Şimdi efendi sen var iken rüzgārda

Lāyık ola mı **bī-ser ü pā** düstān-ı ‘ilm

(K 10/121-122)

bī-ser ü pā: Perişan, dağmık.**bī-ser ü pā:-dur****Bī-ser ü pādur** felek hatır nice alsun ele

Cāmı hıfz itmek murād itse Belīgā şel kırar

(G 75/11-12)

bī-siper-i pāy-ı ğaraz it: İsteğın payımı kalkansız etmek.**bī-siper-i pāy-ı ğaraz it:-me**

Zen gibi ziyet-i dünyāya kapılma merd ol

İtme mir‘āt-i dili **bī-siper-i pāy-ı ğaraz**

(G 117/9-10)

bismilgeh: Mezbaha.**bismilgeh:-de**

O çeşm-i haste zīr-i tīg-i ebrūsında cānānuñ

Yatur gūyā ki **bismilgehde** āhū hançer altında

(G 190/3-4)

bismilgeh-i cefā: Eziyet mezbahası.**bismilgeh-i cefā:-st, -n, -da**Olur bu ‘özl ile **bismilgeh-i cefāsında**

Hüsām-ı ğamzeleri reşk-i rişte-i cellād

(K 11/27-28)

bismillāh: Allah'ın adıyla.

Dir zebān-ı lüleler ‘atşāna tārīhin Belīg

Gel hemān bu çeşmeden nüş eyle **bismillāh** mā
1168

(T 3/9-10)

bismişgeh-i ğam: Kederin piştiği yer.**bismişgeh-i ğam:-da**Nice āğişte-i hūn olmasun **bismişgeh-i ğamda**

O şühun hançer-i ser-tizinūñ kurbānidur Yahyā

(G 229/11-12)

bī-şu‘le-āvāz-ı ceres: Kıvılcım sesi çıkmayan cıngırak.

Nice ‘ālemde şem‘-i āhı pinhān eylesün ‘aşık

Bu rāh-ı tıreden **bī-şu‘le-āvāz-ı ceres** gitmez

(G 94/19-20)

bī-sütün: Ferhat'ın Şirin aşkına deldiği dağ (vech-i tesmiyye, dağın direksiz yani ağaçsız olmasıdır).**bī-sütün:-da**

Şirīn revānın itdi telef nā-murād olup

Ferhād küh-kenlik idüp **Bī-sütünda**

(Tb 1/33-34)

bisyār: Çok.Cem‘ iderse bağda gül-çin eger **bisyār** gül

Besdür erbāb-ı dile bir sāğar-ı ser-şār gül

(G 146/1-2)

bisyār ol: Çoğalmak.**bisyār ol:-ur**Cihānda zulm itdün ‘akıbet **bisyār olur** zīrā

Buni işrāb ider dībāda neşr-i kaṭra-i revğan

(Mf 62/1-2)

bit: Sona ermek, tamamlanmak.**bit:-er**Her şey‘ **bitir** ammā ki fenā bāğında

Şad-bār ekerüm toḥm-ı murādım bitmez

(R 2/3-4)

bit:-diO şuhun şafha-i ruhsārına haṭ geldi iş **bitdi**

Diyār-ı Rūma ceys-i zengī geldi tār-mār itdi

(G 212/1-2)

Kām-baḫşi-i vişālūñle olurken dil-firīb

Bitdi āhir sebz-i haṭtuñ va‘de-i kemmūn ile

(G 178/5-6)

2. Ortaya çıkmak.**bit:-mez**

Her şey‘ bitir ammā ki fenā bāğında

Şad-bār ekerüm toḥm-ı murādım **bitmez**

(R 2/3-4)

bit:-me

Dāne-i ḫālını başduñ o büt-i ‘işve-gerūñ

Oñma ey haṭṭ-ı siyeh bāğ-ı cihānda **bitme**

(R 24/3-4)

- bit:-mez**
Söyler lisân-ı hâl ile zülf ol perîveşe
Bâğ-ı ruhında **bitmez** idüm sünbül olmasam
(G 150/13-14)
- bit:-er**
Bitir gülzâr-ı ruhsârûnda güller
Ki gül mümtâzdur sâ'ir çiçekden
(G 160/7-8)
- bit:-üip**
Cihânda ey peri bir kara günlü 'âşık-ı zârum
Ruhunda sebz-i haç baht-ı siyâhumdan **bitüp**
yitdi
(G 212/7-8)
- 3. Yarımkanathılar familyasından, insanın ve birçok hayvanların vücudunda asalak olarak yaşayan ufak böcek cinsi, kehle.**
Meges-âsâ o bütüñ semtine vızlarsa rakîb
Kehli ço pire gibi çapük olup ensede **bit**
(G 17/9-10)
- bî-tâb id: Dermansız etmek.**
bî-tâb id:-er
Beni **bî-tâb ider** derd-i firâkı pister-i gâmda
Ki 'aks-i dil-rübâ âyine-i endâma cân olmuş
(G 111/13-14)
- bî-tâb kal: Gücsüz düşmek.**
bî-tâb kal:-di
Bî-tâb kaldı tevsen-i dil eyle hem-'inân
Şefkat-resâ-yı bedreka-i himmetüñ aña
(K 2/191-192)
- bî-tağşîr: Kusursuz.**
Eger ki mişkâla-i re'y-i tâbiş-efgen ile
Teveccüh itse heyûlâ-yı cisme **bî-tağşîr**
(K 6/67-68)
- bî-tekellüf: Külfetsiz, sıkıntısız, doğal olarak.**
Bî-tekellüf söyledim târîh-i itmâmın Belîğ
Bu sarây-ı dil-keşî yapırdı Seyyîd Muştâfâ
1137
(T 1/45-46)
- Râfîziler sa'y ider mihrâb-ı hâmis va'zına
Bî-tekellüf anları iskât için ey hüşyâr
(Kt 9/1-2)
- Şu'â-ı târ-ı meh-tâb ile kd-ı lü'lü-i nazmın
İderse **bî-tekellüf** gerden-i eflâke pîrâye
(K 9/95-96)
- bî-tereddüd: Kararlı bir biçimde, kararlılıkla.**
Eyleyüp İrci'î nidâsını güş
Virdi cânâna **bî-tereddüd** cân
(T 18/5-6)
- bî-tereddüt: Kararlı bir biçimde, kararlılıkla.**
Okurlar **bî-tereddüt** vaşfını kim kâtib-i kudret
Ezelde eylemiş divânçe-i evşâfını tedvîn
(T 11/5-6)
- bî-tevağkûf: Durmadan.**
Niğâh-ı düşmeni yek-nazarda **bî-tevağkûf**
Mişâl-i zülf-i bütân târ târ ider şemşîr
(K 6/79-80)
- bî-vaqt: Vakitsiz, münasebetsiz vakitte.**
Tûtî iken ebkem ne tırırısın öyle
Bî-vaqt niçün nâza çekersin böyle
(R 9/1-2)
- bî-vefâ: Vefasız.**
bî-vefâ:-y, -a
Ehl-i vefâya kahr ideyor **bî-vefâya** lutf
Bilmem ne güne hıdmet idem pâdişâhuma
(G 192/25-26)
- biz: Birinci çokluk şahıs zamiri, biz.**
Ümmîd-i şikâr ile bu vâdilerde
Biz avlalyalum dîde-i bed-bîn ağara
(R 20/1-2)
- Eslâf-ı cefâ-pîşe gelüp buldığın almış
Bu cây-ı meşakkatde hemân **biz** soğuk aldık
(Kt 25/3-4)
- Ğamzeyi hançer-i bürrâna iderler teşbîh
Hele kec bakmayalum nâvek-i ser-tîzine **biz**
(G 99/7-8)
- Dîvâr-ı cism-i süst-bînâya tayanmışuz
Biz hâk ü bād ü âteş ü mâya tayanmışuz
(G 104/1-2)
- Gülçîn-i bâğ-ı hüsnî olunca o nev-haçañ
Biz şad-hezâr hâr-ı cefâya tayanmışuz
(G 104/5-6)
- Şevk-i suhanla mağlaş-ı ehl-i hüner gibi
Biz müttekâ-yı beyt-resâya tayanmışuz
(G 104/15-16)
- Derdimiz besdür bize incitme ey gerdün-ı dün
Biz bu miñnet-hâneye geldükse râhat bulmadık
(G 133/5-6)
- Bî-niyâz olduk kibârüñ lutf u kahrından Belîğ
Biz bu 'âlemde kanâ'at gibi devlet bulmadık
(G 133/13-14)
- Nice hum-hânenüñ **biz** şerbetin nüş eyledük
ammâ
Hele pîr-i muğânuñ başka halet var kedüsında
(G 183/7-8)
- Biz** hele geçdük nevâsından sipihri-i nâ-kesüñ
Tek hemân ehl-i dile kec bakmasun ney-zen gibi
(G 239/7-8)
- biz:-e**
Destgâhında **bize** iş kesiyor 'işve-fürüş
Nağd-i can vir ki bu eşnâda şatılmaz kontoz
(Msd 4/45-46)

Ḳurbānuñ oldıgım saña lāyık değıl midir
Gökden nüzül iderse **bize** berre-i Ḥamel
(Kt 27/3-4)

Va‘de-i nakd-i vişāli lebünün hep sözdür
Bize de meclis-i ‘işretde bir altun bozdur
(Mf 39/1-2)

Usanduk dil-berān-ı tünd-ḥūnuñ vaz‘ u
ṭavırından
Bize ādāb-ı ‘aşkı fehm ider bir nāzenīn olsa
(G 196/3-4)

Ḥaṭ-āver dil-berūñ cevri çekilmez bī-miṣāl olsa
Bize bir nāz-perver tāze ṭıfl-ı ḥurde-sāl olsa
(G 202/1-2)

Söyledüp naḳşımızı aldı miṣāl-i ṭūṭı
Bize şan‘atla o āyīne-cebīn iş itdi
(G 223/9-10)

biz:-i
Vaz‘-ı rindāne telāş itme **bizi** eyle mu‘āf
Hep çirişdür saña itmişler ‘alāka eṭraf
(Msd 5/11-12)

Tiğ-i ḡamzeyle **bizi** pareleyüp ol meh-rū
Tār-ı zülfiyle ider süzen-i müjgānı refū
(Msd 5/13-14)

Şūr-ı baḥr-ı ḡam **bizi** bu bezme itmişdür Belig
Keşti-i meyle ‘aceb līmāna geldün lenger at
(G 16/13-14)

Dest-māl elde ḥırām eyledi ağızında sakız
Çignedi geçdi **bizi** nāz ile ol kāfir kız
(G 99/1-2)

Demiri yumşak idi ol büt-i ḥançer-dāruñ
Şimdicek kırdı geçürdi **bizi** keskin oldı
(G 224/7-8)

biz:-den
Nice ecr isteyecek girmege **bizden** Rıdvān
Mülk-i mevrūs-ı Benī Ādem iken bāḡ-ı bihişt
(G 18/5-6)

biz:-im
Suḥanda Rātub-ı Āşaf-nazire şimdi Belig
Nazire hiç yaqışur mı **bizim** lisānumuza
(G 208/17-18)

**bizā‘a-i dil-i sihr-āferīn: Büyülevici gönlün
sermayesi.**

bizār: Rahatsız, bıkmın.

bizār:-dur
Reh-i kūyufıda hem-rāh olsa da geh pes gider
geh piş
Ki benden ḡālibā sāyem daḡı **bizārdur** sensüz
(G 102/7-8)

**bize ḡayrıdan ümīd-i rızık düşmez rüzī resān-ı
lutf-ı ḥudāya tayanmışuz:** Kuldān isteme
Allah‘tan iste.

**Düşmez ümīd-i rızık bize ḡayrıdan Belig
Rüzī resān-ı lutf-ı Ḥudāya tayanmışuz**
(G 104/17-18)

bī-zebān-ı ḥāme: Dilsiz kalem.

bī-zebān-ı ḥāme:-den
Belig ol demde çıkdı **bī-zebān-ı ḥāmeden** tāriḡ
Ḳopardı ḡülşen-i āl-i Mehemmeden ecel bir
gül
(T 16/7-8)

bī-ziyā: Işıksız.

Bālā-yı heft-ṭareme pertev-feşān iken
Ḳandil-i necm-i bāḡtumu çarḡ itdi **bī-ziyā**
(K 2/63-64)

bizli: Birlikte olma.

bizli:-dür
Zerrāk-ı şehri ‘avk ile taḡlit idüp Belig
Maḡfice var ki meclis-i yārān **bizlidür**
(G 80/15-16)

**bī‘z-zāt: Kendim, kendin, kendi: Bizzat sordum,
bizzat cevap verdin, bizzat işitti.**

O perinün alamaz ‘aksini mir‘āt ammā
Ḥāne-i āyīnede cılveler eyler **bī‘z-zāt**
(G 14/11-12)

boḡazından lokma geçmez: Sevilen birisini
kaybetme ya da ḡorememe nedeniyle doḡan
üzüntüyü ifade eder.
Ḥisset-i mün‘am-i dünyāyı temāşā itdüm
Loḡma geçmez boḡazından dimeden ḡürbeye
pist
(G 17/13-14)

bol ol: Fazla olmak.

bol ol:-an, -a
Ne kadar olsa diremdār **olana** ni‘meti **bol**
Ṭar olur bī-kese ‘işret-kede-i İslāmbül
(G 143/1-2)

bolbol: bülbül.

Mā **bolbol** bolend nesazim ḥāne rā
Ḥoş kerdeim ḥāne-ye yek āşiyāne rā
(G 241/1-2)

bolend: Yüksek, vüce, ulu.

Mā bolbol **bolend** nesazim ḥāne rā
Ḥoş kerdeim ḥāne-ye yek āşiyāne rā
(G 241/1-2)

böleyor: Bölüyor.

böleyor:
Al bu kumaş-ı zāde tab‘-ı Beligi kim
Nevres-i rü için **böleyor** käle-i suḥan
(G 164/21-22)

boriden: Kesmek.

Bâ loṭf u kahrı ehl-e soḡan şekve mikoned
Netevân ze nuk-e ḡāme **boriden** ḡarir rā
(G 240/9-10)

boş: Dolu olmayan, boş.

Boş elle gelmez idi çār-süy-ı dehre çenār
Seḡāb-ı cüdi çemenzāra olsa ebr-i maṭır
(K 6/91-92)

Eylemez seyl-i ḡavādişden tehi-destān ḡazer
Bāde üzre **boş** kadeḡ kōnsa ider her ān rakş
(G 114/9-10)

boş bulun: Dikkatsiz ve dalgın bulunmak.

boş bulun:-ma
Sākī şarāb-ı nāb ile leb-rīzdir kedū
Zinhār **boş bulunma** tehī kalmāsun sebū
(Tb 2/71-72)

boşına ol: Gereksiz olmak.

boşına ol:-ur
Tüketdi ḡūn-ı dili mevc-ḡīz-i mīnāyı
Olur mı hiç **boşına** meyl-i büse-i leb-i cām
(G 151/3-4)

boved: -idi.

Tenhā nemāned der del şad pāre eks-e düst
Ez yek çerāḡ şad **boved** āyine ḡāne rā
(G 241/7-8)

boy: Endam.

boy:-uñ
Akdı şu pāyına ol serv-i şanavber **boyuñ**
Tāze tāze şuladı kākül-i sūnbül-mūyuñ

boy gösterür: Görünmek; gösteriş yapmak.

boy göster:-ür
Elüm dāmāna irmez kāmēti eflāke ser çekmiş
Meger ol naḡl-i cān boy gösterür cennetde
Tübāya
(K 9/39-40)

boyan: Takmak.

boyan:-dı
O rütbe bī-muḡābā ol mehūñ kan dökdi pinyāli
Boyandı mevc-i ḡūn-ı ehl-i dilden kırmızı şālī
(G 209/1-2)

boyınca: Boyuna kadar.

Cāme-i ḡūsn aña **boyınca** biçilmiş kaftān
Nīm-ten şıkma gümüş sīnesi dā'im 'uryān
(Msd 4/15-16)

Meşşāta leb-i ḡavzda dil-dārı şoyınca
Geydürdi aña mā'ī şu dībāsı **boyınca**
(G 204/1-2)

böyle: Aynıyla, bu şekilde.

Kāleb-i her sūḡan-i dil-keşe cāndur ma'nā
Lafzda anuñ için **böyle** nihāndur ma'nā
(G 1/1-2)

Ne cādūdur ki itmiş **böyle** bir āzādeyi bende
'İzār-ı tābnākı mihr ü māḡı eyler efgende
(Msd 1/37-38)

Dehrūñ şarāb-ı devleti 'ayn-ı serāb olur
Ādem anuñla **böyle** ne mest ü ḡarāb olur
(Tb 1-61-62)

Levḡ-i dilde ḡāme-i efkār ile resp eyleyüp
Yapdı tarz-ı dil-keş üzre **böyle** bir 'ālī binā
(T 1/9-10)

Her mühendis idemez miḡyās ile vaz'-ı esās
Böyle zībā mürtefi' kāşaneye tahte's-semā
(T 1/35-36)

Nazīri bir daḡı bu 'ālem-i fanīye gelmez kim
'Ulüm-ı zāhir ü bātında **böyle** nāmdār olsun
(T 2/3-4)

Tüylerim ürperür ol ḡāleti görsem her bār
Böyle cünbişle olur ḡorḡarum āḡir der-kār
(Msd 2/15-16)

Rindān-ı mestī vākı'adan eyleyüp ḡabīr
Böyle vaşıyyet eyledi bir sāl-ḡvorde pīr
(Tb 2/15-16)

Mīnā içinde **böyle** ḡuşuşā ki şāf ola
Men'ī faḡḡūñ ol meyi şāyed ḡilāf ola
(Tb 2/27-28)

Gel gel kenāra çift olalum **böyle** ṭurma tek
Dönsün piyāle 'aksine devr eyleyor felek
(Tb 2/117-118)

Nāḡun degül bu pā vü yedümde 'ayān olan
Uc virdi **böyle** nevk-i ser-i rişte-i każā
(K 2/59-60)

Ola hemīşe selāmet Girāy ḡān'a dürdü
Ki **böyle** ḡayr ḡalef virmiş aña ḡayy-ı Vedüd
(Kt 4/5-6)

Cübbeyi **böyle** kavuşdurma gel ey sīmīn-ber
Şırmalı fermelegi çāk-i ḡabādan göster
(Msd 4/31-32)

Müşterī **böyle** ḡumāşı bulamaz dünyāda
Şandal olmaz aña nisbet bilā ḡüz dībāda
(Msd 4/39-40)

Penbe atlas gibi ülkerli o rengīn ruḡsār
Söyle zāhid zenebüm gördüñ ise **böyle** nigār
(Msd 4/41-42)

Ola hemīşe selāmet Girāy ḡān'a dürdü
Ki **böyle** ḡayr ḡalef virmiş aña ḡayy-ı Vedüd
(Kt 4/5-6)

Böyle merdāne-reviş zenne kesimle her bār
Lorta gel dā'ire-i ehl-i dile çizme kenār
(Msd 5/9-10)

Böyle lâyiķ mı Belîgüñ kâla aç u 'uryân
Bâ-huşuş ola senüñ gibi velîyü' n-ni' amı
(K 7/49-50)

Pîşvâsı benüm ammâ şu 'arâ-yı Rümüñ
Giçerem **böyle** giderse fûşahâ-yı 'Acemî
(K 7/59-60)

Böyle bî-pervâ nice mestâne kec-rev olmasun
Her seher çarħa şunar bir cām-ı gülgün âfitâb
(G 8/3-4)

Tüñi iken ebkem ne tırırısın öyle
Bî-vaķt niçün nâza çekersin **böyle**
(R 9/1-2)

Ma'cün-fürüş-ı hikmetüñ itmezdi zür-ı dest
Baħt-ı nizâr-ı düşmenüñi **böyle** hvâb-dâr
(K 12/137-138)

Böyle hüsn ile cefâ-pîşe ise yâr Belîg
Yâ taħammüldür aña çäre yâ 'azm-i ğurbet
(G 15/29-30)

Furşatı fevt itme ey dil **böyle** kalmaz rüzigâr
Keşti-i bâde şuyın buldurdı kullân keyfî çat
(G 16/3-4)

Tedkîk-i kâr-ı dâne-i maķsüme sa'y ider
Dönmez efendi **böyle** bu heft-âsiyâ 'abeş
(G 20/15-16)

Ĥançerüñ 'aksinedür derd ile hamyâze-i mevc
Keşf olur **böyle** bu zaħm-ı dehen-i tâze-i mevc
(G 22/1-2)

İhdâ idüp Belîgüne bir kîse-i duħân
Luţfuñ cihânda olmadı hiç **böyle** bir kese
(Kt 23/3-4)

Böyle bedîhi tâze ğazel söyle kim Belîg
Raĝbet cihânda küħneye olmaz cedidedür
(G 44/13-14)

Bu tarz-ı Belîgâneye şad-bâr ola taħsîn
Erbâb-ı dile işte suħân **böyle** gerekdür
(G 59/21-22)

Hüsn ile pür olsa eger şeş cihât
Böyle bir âfet-i şeş ü ya penc olur
(G 67/7-8)

Beni ayırmaĝa bel baĝladı senden cânâ
Ĥançerüñ anuñ için **böyle** miyâna şokulur
(G 76/3-4)

Âferîn tab'ına var ise cihânda gelşün
Levh-i pâke kâlemi **böyle** Belîgâne çeker
(G 81/17-18)

Belîg arâmgâh-ı maħlaşa mi' mâr-ı tab'umdan
Müheyyâ-kerde **böyle** dil-güşâ beyt-i metîn
olmaz
(G 85/17-18)

Belîg erbâb-ı nazma hâksârı 'ayn-ı şöhrtdür
Ki maķta' şafħada pest olmayınca **böyle** nâm
almaz
(G 88/13-14)

Olmadı cilve-nümâ tab'-ı eħibbâda Belîg
Böyle nâ-dîde ĥayâlat ile bir nazm-ı selîs
(G 105/17-18)

Ĥaţ-ı la'liyle iki kaşı o çâr-ebürünüñ
Yazamaz **böyle** güzel ĥaţti cihânda ĥaţtât
(G 118/9-10)

Böyle ister suħân-ı velvele-ârâ ki Belîg
Levh-i maħfûz-ı mu'allâdan ola müstenbat
(G 119/11-12)

Cihânı **böyle** helâk eylemezdi şemşirüñ
Eger ki resmini ebrüdan almasa seyyâf
(G 128/13-14)

Belîg ebnâ-yı 'aşruñ hâmdır piçide-eş'arı
Suħanda **böyle** puħte tarz-ı üstâdâne yoķdur yoķ
(G 132/13-14)

Kametüñ ĥam revişüñ egri felekkârüñ kec
Böyle cünbiş nedür âyâ ki nedendür zürüñ
(G 135/3-4)

Ey pîr-i 'aşķ **böyle** neden nâ-tüvânsın
Bilmem yanında bir püserüñ yoķ mıdur senüñ
(G 138/3-4)

Sâķî-i dehr **böyle** gülü-gîr olur mı hiç
Mînâ-yı bezm-i mey gibi bir kulkul olmasam
(G 150/5-6)

Târ-ı nefesle baĝlu tırurken bedende cân
Hiç zabt olur mı **böyle** bu zindân-ı tende cân
(G 156/1-2)

Bir dil cihânda **böyle** esîr-i ĝam olmasun
Âlüde-kerde-i vesah-ı mâtem olmasun
(G 157/1-2)

Kâkül-i dil-berde ârâm itse göñlüm vechi var
Böyle şîr-i büt-şiken çıkmaz derün-ı pişeden
(G 159/9-10)

Ĥaţ-ı leb **böyle** mevzün naķş olaldan levh-i
rüyında
O çâr-ebürü güzel Ĥayyâmı geçmişdür
murabba'da
(G 173/3-4)

Dânâya gec-muâ' mele nâ-dâna iltifât
Düşmez efendi **böyle** edâ şân-ı devlete
(G 188/7-8)

Rüze eyyâmı derünümde harâretle Belîğ
Böyle şîrîn-suhamı yaptı yoğırdı hâme
(G 194/11-12)

Yıkılmazdı Belîgâ haşre dek seyl-i havâdişden
Esâs-ı beyt-i erbâb-ı suhan **böyle** metin olsa
(G 196/17-18)

Şarâba hırşî artar mey-perestün men ' oldukça
O hünî **böyle** kan içmezdi kan içmek helâl olsa
(G 202/9-10)

Ol tıfl-ı nâz-perveri her kim görürse dir
Böyle melek toğursın añalar beşerleme
(G 203/7-8)

Ey meh bu yolda 'aşîka bir hayruñ olmadı
Cisr-i vişâli **böyle** mi olur kemerleme
(G 203/9-10)

Bir tâze sevüp tâzelen ey dil kocalıkda
Fikr-i zen ü ferzende düşüp **böyle** kocalma
(G 205/9-10)

Bin hüşî olsa âdemi mecnün-ı 'aşk ider
Şekl-i beşerde **böyle** perinün temessüli
(G 214/7-8)

böyle:-dür
Hüsn-i ahlâk eylemez aşl-ı neseble intikâl
Böyledür câri virür ekşer çemende hâr gül
(G 146/9-10)

böyle:-dir
Bağr-ı sefide geldi kim oldu yem-i siyah
'Afv-ı Hüdâya nisbet ile **böyledir** günâh
(Tb 2/69-70)

böyle kal: Aynı şekilde devam etmek.

böyle kal:-ur, -sa
Çalursa böyle âteşgâh-ı dilde süziş-i hasret
Nigâh-ı çeşm-i 'aşîk tāk-ı 'arşa kâr-ı dūd eyler
(G 53/15-16)

böyle ol: Bu şekilde olmak.

böyle ol:-ur
Söz yok suhan-ı Rağîb Efendiye Belîgâ
'Älemde kişi **böyle olur** şâ'ir olunca
(G 180/13-14)

böyle ol:-ur, -sa
Yâkıd cihâni nazm-ı dil-i âteşin Belîğ
Olursa böyle ola suhan-âferin Belîğ
(G 127/1-2)

boylu: Boyu olan.

Bed-nâm-ı 'âlem olmağ ile iftihar idem
Bir serv **boylu** tâze sevüp ihtiyâr idem
(Th 2/87-88)

boyn: Başı bedene bağlayan bölge.

boyn:-ın
Hâlelveş urdı o meh-pâreye rengin pişgîr
Ser-tırâşa uzadup **boynın** o da oldu esîr
(Msd 2/39-40)

boyn:-u, -ñi, -a
Gerçi palançesi yok hardır o ağıyar-ı tebâh
Tolama **boynuña** efsâri tegeller gümrâh
(Msd 5/45-46)

boyn:-ı, -n, -a
Kağramânlar çekemez **boynına** alup cânâ
Yine zencîr-i ser-i zülfi bu dîvâne çeker
(G 81/9-10)

boyn:-u, -m, -a
Zencîr-i zülfi **boynuma** dil-beste olmasa
Efkâr-ı fâsideyle gülü-gîr olur merâk
(G 131/11-12)

bozdur: Bozma işini yaptırmak.

Va'de-i naqd-i vişâli lebünün hep sözdür
Bize de meclis-i 'işretde bir altun **bozdur**
(Mf 39/1-2)

2. İşe yaramaz duruma gelmek.

bozil:-ur
Yanaşup bezmde duht-ı reze başma nemegi
Zâhid incitme ki şuridedür ol kız **bozılır**
(G 76/7-8)

3. Dağılmak.

bozil:-maz
Bozılmaz meclisi olmaz humârî bâde-i 'aşkuñ
Nihâyet yok bu câmuñ gerdişi devr ü teselsüldür
(G 78/9-10)

bozil:-ınca
Mağbünî-i kâlây-ı fenâ zâhir olur hep
Şabr eyle bu bâzâr-ı nedâmet **bozılınca**
(G 180/5-6)

bozil:-dı
Başınca sebze-i hañt bağ-ı hüsn-i cânâni
Bozıldı lâle-i ruhsârı lankurızlanmak
(G 215/9-10)

bozuk: Bozulmuş olan.

bozuk:-tur
Yâre hiç tıngırdamaz ammâ **bozuktur** korkarum
Bezm-i meyde tokinur mestâne muñrib tel
kırâr
(G 75/3-4)

bu: 1. İşaret sıfatı.

Râ kaşlarıyla kâddimi dâl itdi şiveden
Fermân-berân-ı 'aşka o şühuñ **bu** râsı var
(Th 1/9-10)

Mihnet-neverd-i silsile-cünbân-ı mâtemüm
Ser-tâ-kadem **bu** 'aşk ile rûh-ı mükerrümüm
(Th 1/17-18)

Çāk itdi gūş-ı Zühreyi āvāz-ı gūlgūli
İşrāb ider **bu** beyt ile 'uşşāka ol gūli
(Th 1/27-28)

Çil aqçe gibi beñler zeyn idüp ol vech-i berrākı
Bu nisbetle o şūha şāygāndur çilli iţlākı
(Msd 1/25-26)

Kimi dil-ḥaste-i hier itdi dirseñ ol vefā düşmen
Cevāb için **bu** beyti kıldı inşā kil-k-i cādū-fen
(Msd 1/33-34)

Belig ol şāh-ı ḥüsnūñ bendesine bendeyim
bende
Anı işrāb ider yārāna **bu** beyt-i ḥoş-āyende
(Msd 1/39-40)

Piş-i kazāda tevbe ider cümle kārına
Bir kimse itse mergi **bu** tōhmetle müttehem
(Tb 1/15-16)

Ḥam-geşte oldı ḥalka-i mātem gibi felek
Olsun **bu** derd ile felek-i nīlgūn verem
(Tb 1/17-18)

Miḥnet-keşān-ı ḡamkedeyi itdi nāle-ḥiz
Oldı **bu** def'a dehre 'alāmāt-ı rustehiz
(Tb 1/19-20)

Yoğdur neşāt u 'ayş **bu** gerdün-ı dūnda
Olmaz şarāb-ı nāb ḥum-ı ser-nigūnda
(Tb 1/21-22)

Zinhār bakma kec **bu** sipihr-i deniye kim
Tarḥ eyler āşiyāne-i 'akreb 'uyūnda
(Tb 1/29-30)

Pür-varṭa-i helāke atar anı rūzgār
Kimse murāda irmedi **bu** çarḥ-ı dūnda
(Tb 1/35-36)

Mürğ-i ḥümā-yı rūḥı **bu** gūlşenden eyledi
Bālā-yı naḥl-i tārik-i tūbāda āşiyān
(Tb 1/53-54)

Bir gün olur ki şarşar-ı bād-ı fenā estüp
Bu kār-ḥāne zīb-nümā inḡilāb olur
(Tb 1/63-64)

Naḥvet-fürüş-ı dīde-i nergis **bu** 'arşada
Mānend-i çeşm-i merdümek-i nīm-hvāb olur
(Tb 1/67-68)

Zehr-āb-ı ḡahrı çekmege **bu** bezm-i miḥnetüñ
Rıtl-ı girānı kelle-i Efrāsyāb olur
(Tb 1/71-72)

Zinhār ḡurra olma **bu** mülk-i ḥarāba kim
Tāc-ı mülūki lāne-i büm u ḡurāb olur
(Tb 1/73-74)

Dendān-ı zaḥm-ḥürde olmaz devā-pezir
Yā Rab **bu** tiğ-i merg ne ef'ī-lu'āb olur
(Tb 1/77-78)

Yağduñ fūrüg-ı āteş-i ḥasretle 'ālemi
İtdüñ fezā-yı dehri **bu** sūzişle şū'lezār
(Tb 1/83-84)

Heyhāt kim verā-yı 'ademden senüñ gibi
Gelsün **bu** bāğ-ı 'āleme bir ma'rifet-şī'ār
(Tb 1/85-86)

Encüm degül felekde **bu** ḥasretle nā-gehān
Yandı derün-ı micmer-i gerdün-ı zer-nigār
(Tb 1/89-90)

Kimdür o kim **bu** mātemi gūş eyleyüp anuñ
Yanmaya ṭab'-ı germi mişāl-i dil-i çenār
(Tb 1/91-92)

Bu ḥākdan-ı muzlimede der-kemīn olup
Ol 'andelibi eyledi dām-ı ecel-şikār
(Tb 1/93-94)

Rūşen oldı afitāb-āsā **bu** eyvān-ı laṭif
Perteviden dā'imā şehri iktibas eyler ziyā
(T 1/11-12)

Gel **bu** müstesā temāşāgāha bir yol aç gözün
Nağş-ı esmār-ı mücessemeler virir rūḥa ḡidā
(T 1/15-16)

Çeşm-i nergis nağş olaldan **bu** şafā-ābādda
Sebze-i biḡāneye eyler nigāh-ı āşinā
(T 1/19-20)

Bu nümāyişdür ziyāde zīver-i nağş-ı ḥasir
Mevc-i pertev sāḥa-i eyvāna besdür büriyā
(T 1/21-22)

Bu maḡāmuñ luṭfını gūş eyle kim bülbül ider
Ḥande-i gül-ḡonca-i taşvirden meşḡ-i nevā
(T 1/29-30)

Bī-tekellüf söyledim tāriḥ-i itmāmın Belig
Bu sarāy-ı dil-keşī yapırdı Seyyid Muştafā
1137
(T 1/45-46)

Fezā-yı medḥine bir ḥadd bulırdı **bu** işden
Berid-i ḥāme-i çābük-rev olmasa a'rec
(Kt 1/13-14)

Yüz sürmez idi pāyine secde ile ādem
Bu rüy-ı zemīn olmasa pā-māl-i Muḥammed
(K 1/5-6)

Nażiri bir daḥī **bu** 'ālem-i fanīye gelmez kim
'Ulüm-ı zahir ü bātında böyle nāmdār olsun
(T 2/3-4)

Bu ṭayy itdi sehā tūmārını meydān-ı himmetde
Cihānda Ḥātem-i Ṭayy itdiginden şermsār olsun
(T 2/5-6)

Oldı pertev-fiken ol mevķi'e bir bedr-i münir
Karşu varınca **bu** mihr itdi cemālin tenvir
(Msd 38/37-38)

Dāne-i hāline eylerse **bu** ešnada nazar
Mürġ-i dil kırtulamaz 'aķıbet ol dāma düşer
(Msd 2/53-54)

Pir-i muġān ile bulışup keyfe me'ttefaķ
Virdi **bu** güne hātır-ı nā-şaduma sebaķ
(Tb 2/35-36)

Gülgün kümeyt-i sāġara tā ki olup süvār
Bu senglāh-ı mühlikede itmeyem karar
(Tb 2/57-58)

Sāķi cihānda hürmet iderler řarābına
Bu köhne pır-i müflise mey vir řevābına
(Tb 2/61-62)

Rindān bakup **bu** kārġahuñ inķılābına
İtmiş kıyās bāde-i nābuñ hābābına
(Tb 2/63-64)

Daħl itme zāhid ehl-i hevānuñ řarābına
Lāzım degül mi bāde **bu** bezmüñ kebābına
(Tb 2/65-66)

Cām-ı pür eyleyüp baña şun i'tizārı ķo
Āb-ı hayāt olmasa cān beslemez **bu** şu
(Tb 2/73-74)

Bu tengnāda müflis iken kām-rān ide
Mürġān-ı ķuds ile beni hem-āřiyān ide
(Tb 2/79-80)

Ėarķ eyle seyl-i bādeye ġam kişverin tamām
Dārāya ġalıp eyledi İskenderi **bu** cām
(Tb 2/93-94)

Vāreste ol **bu** tül-ı emelden mey iç müdām
Kimse cihānda bulduramaz hāline nizām
(Tb 2/95-96)

Ālüde oldı jeng ile **bu** dest-māl-i çarķ
Ėandil-i ābgīne-i māhı idüp zidā
(K 2/5-6)

Kār-ı mu'azzamāt-ı cihāna **bu** kā'ināt
Olmuş girifte her biri bā-emr-i Kibriyā
(K 2/17-18)

Ėayretle 'aķıbet **bu** temāřā-yı pür-şikest
Ėıldı rüfü-yı pırehen-i ġafletüm kabā
(K 2/21-22)

Bu türegāha bakmaz idüm sāġar olmasa
Gül-cām-kāh-ı meclisi pür-tāb-ı cān-fezā
(K 2/41-42)

Ėalmaz **bu** zır-i çarķda herkes olur hebā
Eyler şikeste dāneleri devr-i āřiyā
(K 2/55-56)

Nāħun degül **bu** pā vü yedümde 'ayān olan
Uc virdi böyle nevk-i ser-i rişte-i ķazā
(K 2/59-60)

Olsam fütāde çeşmine mürun **bu** za'f ile
Eyler o demde çeşmini püşide bī-ezā
(K 2/75-76)

şad-çāk olur **bu** mātemi ġüş eyleyen ġönül
Pür-giryē eyler 'ayn-ı serābı bu mā-cerā
(K 2/127-128)

şad-çāk olur **bu** mātemi ġüş eyleyen ġönül
Pür-giryē eyler 'ayn-ı serābı bu mā-cerā
(K 2/127-128)

Māh-ı muħarremüñ ķad-i ġam-geştesi ġibi
Bu mātem itdi ķāmetini 'ālemüñ dü-tā
(K 2/135-136)

Olsun **bu** maṭla'-ı sūħan-ı pāk u tābdār
Pür-piç-i ṭab'a nāħun-ı tiz-i girih-ġüşā
(K 2/137-138)

Güm-rāh ider **bu** vādī-i pür-ġamda reh-zenān
Luṭfuñ eger ki bendeñe olmazsa reh-nümā
(K 2/189-190)

Tā kim **bu** heft künbed-i devvār-ı nılġün
Bālāda devr ide nitekim beyza-i Ėümā
(K 2/195-196)

İtdüñ o ġonca-femle seħer merħabā řabā
Açma **bu** dürc-i gevher-i rāzi ķapa řabā
(G 3/1-2)

Yapdırup **bu** çeşme-i dil-cüyü ol kām-ı kerem
Ėıldı icrā lüleden 'aşşana āb-ı cān-fezā
(T 3/5-6)

Dir zebān-ı lüleler 'aşşana tāriħin Belġ
Gel hemān **bu** çeşmeden nüş eyle bismillāh mā
1168
(T /9-10)

Bir sebze-i nā-yāb-ı maħabbet varmış
Bu şüre ġönüllerde o şimdi bitmez
(R 3/3-4)

'Aceb mi kiřtzār-ı sinede maħşüle el urřaķ
Bu Ėırmen vaķtidür ölçer biçer herkes ġubūbatın
(Kt 3/3-4)

Ėoma **bu** za'af ile Ėırmengeh-i luṭfuñda bī-
sāmān
Belġün ġāřıl eyle gendüm ü cevle murādātın
(Kt 3/11-12)

Senüñle vezn idüp a'lā ṭutarsa māhı ġam
çekmem
Bu dehrüñ nāķıřı bālāya ref' eyler terāzüsü
(K 3/7-8)

Bu gülzâr-ı fenâdan ‘azm-i tahkik eyleyüp âhir
Miyâne dâmenüñ ber-çîde kılmış serv-i dil-cûsı
(K 3/11-12)

Bürüna zâ‘findan reh-yâb olur **bu** meclis-i
‘aşkun
Şarılsa dâmen-i âvâze-i zencîre maħbûsı
(K 3/17-18)

Bu deryâ-yı fenâdan rihlet emvâc-ı müş‘irdür
Şikest-i kubbe-i câm-ı ħabâbuñ nâle-i küsı
(K 3/27-28)

Belîg-i zâra **bu** inşâ-yı kıt‘adan şimdi
Du‘â-yı devlet-i Mağşûd Girây‘dur mağşûd
(Kt 4/9-10)

Eyledi resm-i dil-keş üzere binâ
Bu sarây-ı refî‘-i bünyânı
(T 4/9-10)

Bâdra şehrinde dil-keş ebyâta
Oldı **bu** şâh-beyt-i vicdânî
(T 4/11-12)

Bu esâs-ı girândan ne çeker
Gâv-ı zîr-i zemin bilür anı
(T 4/25-26)

Olur ehl-i ma‘ârife ma‘lûm
Bu binâdan taḫî‘at-ı bânî
(T 4/35-36)

Sâli-ı itmâmına didim târîḫ
Yapdı Aḫmed Ağâ **bu** evvânı 1167
(T 4/41-42)

Bu pîre-zen-i dehr-i sitem-kâra Belîg
Meyl eyler isem süfle vü nâ-merd olayım
(R 4/3-4)

İç tonından kocınurken o sürîn ü zânû
Mû-miyâna tölama koluñı yazuḫdur **bu**
(Msd 4/21-22)

Daḫî yırtup dikemez başlı başına dil-ber
Tiz tut üste **bu** Kürdiyye Hüseyni ister
(Msd 4/33-34)

Destgâhında bize iş kesiyor ‘işve-fürüş
Naḫd-i can vir ki **bu** eṣnâda şatılmaz ḫontoz
(Msd 4/45-46)

Şa‘adet burcınıñ ikbâl-i ħürşid-i cihândârı
Ziyâ virdi **bu** şehri-ı dil-keşe pertevle didârı
(K 4/1-2)

Zemîne naḫ olup şad-mâh-ı nev na‘l-i
semendinden
Bu ayîn üzere cünbiş şâbit itdi necm-i seyyârı
(K 4/3-4)

Semend-i ‘azminüñ aheng-i pây-ı na‘l-i zer-kübı
Pür itdi kâse-i çinî gibi **bu** çarḫ-ı devvârı
(K 4/11-12)

Egerçi yümn ile ol âfîtab-ı burc-ı iḫsânüñ
Gelüp **bu** şehri tenvîr eyledi pertevle didârı
(K 4/13-14)

Degüldür **bu** mu‘ammâ muḫtefi erbâb-ı
hikmetden
İder şehri münevver kanda olsa mihrüñ envârı
(K 4/15-16)

Tenürasâ derûnum germ idüp tâb-ı teb-i ğamla
Kebâb itdi mişâl-i mürğ-i bismil **bu** dil-i zârı
(K 4/47-48)

Daḫî pergâle-i kâm almadın bâzâr-ı ‘âlemde
Benümle bilmezem **bu** çarḫ-ı ğaddaruñ nedür
kârı
(K 4/51-52)

Mişâl-i cezr ü medd-i mevce-i deryâ-yı pür-i
âşüb
Bu dehr-i pür-ġamuñ ikbâlünüñ der-pey-der
idbârı
(K 4/5-56)

Bir kafesdür rûḫ-ı vâlâ-menzile **bu** cism-i pāk
Meyl-i uçmağ eyledi ol tûḫ-i cennet-serâ
(T 5/5-6)

Bu cism tutub yâr ile şekl-i vahdet
Vâ-beste aña ‘uzvda feyz-i ḫudret
(R 5/1-2)

İtdiler fâ‘idesüz müşteriyânı ta‘zib
‘Aḫîbet ḫalması ol mehde **bu** evzâ‘a şekîb
(Msd 5/51-52)

Emânet ile **bu** nazmı o ħıfz ider zîrâ
Semiyy-i fâḫr-i cihân bir Emîn Efendidür
(Kt 5/3-4)

Cemâlüñ ayinesi üzere ‘aksi ḫaldı meger
Degül **bu** ḫâl-i siyeh nokḫa-i süveydâdur
(K 5/9-10)

Bu ḫüsn ü şîve-i pâ-der-rikâba ġurrelenüp
Efendi bendeñe cevr eyleme bu dünyâdur
(K 5/25-26)

Bu ḫüsn ü şîve-i pâ-der-rikâba ġurrelenüp
Efendi bendeñe cevr eyleme bu dünyâdur
(K 5/25-26)

Keremle sîm ü zer ehl-i keremden olmaz kim
Ezelde **bu** berekât-ı Ḥalîl-‘atâyâdur
(K 5/49-50)

Ḥudâyġâne ki divân-ı Āsafâneñde
Feikle söyleşürüm **bu** maḫall-i icrâdur
(K 5/51-52)

u Şā'ibāne ḥayālāta reşk ider 'Urfi
Ki rūh-ı nāṭıka-i Şevket-i Buḥārīdür

(K 5/73-74)

Bakılsa levḥ-i ṭavāmīr-i nazm-ı eslāfa
Bu şī'r ḥātīmede ketb olunmuş imzādur

(K 5/79-80)

İder ḥāmūşluḡ gönlümde **bu** 'aşk āteşin itfā
Dem-ā-dem bād-zen olmazsa tahrik-i leb-i güyā
(G 6/1-2)

Ne çāre küllü şey'ün ḥālīkūñ taḥtındadır 'ālem
Bu vech üzre dizildi perde-i kânūnı çarḥuñ āh

(T 6/5-6)

Çok söyleme **bu** çarb-ı meseldir ki Belīḡ
'Ömri az olur yırtıcı olan kuşun

(R 6/3-4)

Ey āşaf-ı pür-dād u dihiş çarḥ-ı sitem-kār
Bu ḡam-zedeye eylediḡuñ luṭfa idüp reşk

(Kt 6/1-2)

Bu şeb ḥayālını rū'yāda resm iderdim eger
O cünbiş ü ḥareket olsa ḡabil-i a'bir

(K 6/25-26)

Bu ḥüsn ü şa'şa-i berḡ-süz ile ol māh
Şehāb-ı dīderlüm itdi reşk-i ebr-i maṭır

(K 6/35-36)

Bu ḥāk-i dergeh-i Şeyḥü'l-en'āmdur ki anuñ
Cihānda lem'a-i zerrāt reşk-i bedr-i münir

(K 6/47-48)

Şabā **bu** ḥāki ser-i naḥle eylese iḡār
Semer-feşān olur elbet şüküfe-i taşvīr

(K 6/49-50)

Ola dü-nāḥun-ı dilkeş **bu** iki mışra'-ı nev
Ki ḡā'ibāne temeddühden olmuşum dil-gīr

(K 6/81-82)

Ḥudāygāne ki destān-serā-yı tab'-ı Belīḡ
Bu maṭla' ile ide ser-güzeştīyi taqrīr

(K 6/121-122)

Şikeste itdi heyülāyı ṭab'umı taḡdīr
Bu hey'et üzre ḡabul itmeye hünerde nazīr

(K 6/161-162)

Ten-i pür-za'fa mevc-i şu'leden zencīr ider meh-
tāb

Bu şeb revnāk-fezāy-ı bezm-i meh-tāb olmasun
ol şūḡ

(G 7/17-18)

'Ālem-i naḡş-ı ma'āni dil-i pākümde 'ayān
Sīnem içre **bu** felek şaḡladı mir'āt-i Cemi

(K 7/71-72)

Suḥana dāniş ü güşişle virilmez revnāk
Baña **bu** luṭf-ı suḥan oldu Ḥudānuñ keremi

(K 7/73-74)

Tā ki **bu** gerdiş-i çarḥ ile mizāc-ı 'ālem
Ḡāh şıḡḡat bula ḡālib ola ḡāhī şaḡamı

(K 7/77-78)

Hāle-i āḡūşa aldum ol mehi ammā **bu** şeb
Ḥavfum oldur ki ide nā-geh şebīhün āfitāb

(G 8/5-6)

Devr-i ḥüsnünde **bu** devlet yüz virür āyīneye
Kim derünında anuñ māh olsa bīrün āfitāb

(G 8/7-8)

Bu ḡazel evc-i sipihr-i ma'rifetdür kim Belīḡ
Maṭla'ından maḡṭa'a varınca mazmün āfitāb

(G 8/13-14)

Bu ḥumḡ-ı ḥumārīyi ḡo dünyāda Belīḡ
Bār-ı ḡamı hep sen mi bulunduñ çekecek

(R 8/3-4)

Çekdi serv-āsā anuñ **bu** bāḡdan
'Adne ṭoḡrıldı o ṭab'-ı müstakīm

(T 8/7-8)

Bu şeb sīr-āb olup emvāc-ı deryā-yı tecelliden
Gül-i bādām-ı naḡl-i Ṭūra döndi çeşm-i
giryānum

(K 8/5-6)

Bu güzlār-ı fenādan irtiḡāl-i ḡayl-i ezḡārı
Bilür bāḡ-i şikest-i reng olupdur bülbül-i
cānum

(K 8/11-12)

Ḥāke düşse cigeri pāresi āh eyleyerek
Nice şabr eyleye **bu** derde cihānda şābir

(T 9/17-18)

Fevtine düşdi Belīḡ āh iderek **bu** tāriḡ
Cennet-i 'adni mekān eyledi 'Abdü'l-ḡādir 1164
(T 9/21-22)

Ser-rūze 'ayş için **bu** ḡoncanun güzlār-ı fānide
İder meşḡ-i tebessüm vaz'ı taşvīr-i kelīsāya
(K 9/13-14)

Bu cünbiş her ḡadem şad-pāre eyler rişte-i cānı
Meded ārām vir düşında naḡş-ı mevc-i kālāya
(K 9/21-22)

Kimün zülfine bilmem şāne olmuşdur **bu** şeb
destüm

Ki engüştüm fetīl-i 'anber oldu bezm-i ḡavrāya
(K 9/35-36)

Tırış eyle **bu** vaz'ı hey'etümden maṭlabum
yoḥsa
Efendüm merḥamet kıl kudretüm yokdur
temennāya

(K 9/37-38)

Bu şeb var ey ḥayāl-i bī-vefā-yı yār kim aḥīr
Senüñle ḳaldı faşl-ı müdde'ā dīvān-ı Paşaya
(K 9/41-42)

Ne ḥaletdür **bu** kim 'aksüm ide rü-gerdān olur
peyden
Nigāh itsem temāşagāh-ı mir'āt-i mücellāya
(K 9/69-70)

Bu rütbe derd ü ḡam der-kār iken ḡurbetde
sultānum
Nice ṭab'umda ṭab u kudret olsun şī'r ü inşayā
(K 9/79-80)

Beligāne **bu** nazmum dāverā manzūruñ oldıḳça
Sezādür ḥil'ati ilbās olma ṭab'ı mīnāya
(K 9/99-100)

Bu dil eger olmasa bir āyīne-i şāf
Ṭūṭiyi nice eyler idim güyende
(R 10/3-4)

Ḥabbezā ḳaşr-ı dirāḥşanda **bu** cāy-ı dil-keş
Oldı güyā ḳafes-i bülbül-i bāḡ-ı maḳşūd
(T 10/1-2)

Olsun dü-mışra' ile **bu** nev-maṭla'-ı laṭīf
Evc-i suḡanda şu'le-nümā Ferḳadān-ı 'ilm
(K 10/65-66)

Dest-i şerīfūñ oldı **bu** ḥvān-ı vücüdda
Ser-cümle maḡz ü cevher-i kül üstüḥvān-ı 'ilm
(K 10/75-76)

Destümde ḡürz-i Kāvusi-i kil-k-i bī-amān
Şimdi **bu** 'arşagehde benüm Ḳahramān-ı 'ilm
(K 10/99-100)

Dānişverā **bu** bende-i iḥlaş-perverüñ
Ednā 'ināyetüñle olur kām-rān-ı 'ilm
(K 10/115-116)

Şad āh kim **bu** pīre-zen-i fitne-zāy-ı çarḥ
Olmış belā-yı mübrem-i rüḥ-ı revān-ı 'ilm
(K 10/119-120)

Bir nīm-iltifātuñ olursa **bu** bendeñe
Maḡşūr olup ma'ānī-i kevn ü mekān-ı 'ilm
(K 10/125-126)

Olur **bu** 'özü ile bismilgeh-i cefāsında
Ḥüsām-ı ḡamzeleri reşk-i rişte-i cellād
(K 11/27-28)

Seḡāb-ı ṭīḡi ider cūş-ı ḥün-ı a'dādan
Bu ṭās-ı hunḡumı mānend-i şīşe-i faşşād
(K 11/49-50)

Zihī vücüd-ı seḡā-māye kim 'atāyāsı
İder **bu** 'ālem-i vīrānı ser-be-ser ābād
(K 11/63-64)

İder ḡuzuruña dest-i zamāneden feryād
Zafer-penāha **bu** bendeñ Belig-i nādire-fen
(K 11/78-79)

Hezār mekr ile maḡv eyledi **bu** ṭālī'-i pīr
Beni mişāl-i dürüḡ-ı 'acūze-i Ferḡād
(K 11/87-88)

Bu Şevketāne ḡayālāt ile dil-i Şā'ib
Revān-ı 'Urfī-i şīrīn-keḷāmı eyledi şād
(K 11/107-108)

Bu zulmetḡāhda rüşen-dilāna pey-rev ol zīrā
Gice yābānda ḳalsa gösterür ḡüm-rāha reh
kevkeb
(G 11/11-12)

Ḳıl baña seḡā'at meded ey faḡr-i Resül
Dergāh-ı Ḥüdāya **bu** günehle gidicek
(R 11/1-2)

Sensin Belig şimdi **bu** bāḡ-ı suḡanda sen
Çeh çeh fezā-yı naḡme-resāy-ı dil-i hezār
(K 12/73-74)

Āb-ı seḡāb-ı cüdi eger itse terbiyet
Gelmez **bu** sūḡ-ı 'āleme dest-i teḡi çenār
(K 12/95-96)

Rīḡ-i seḡā-yı pūr-kereminden **bu** 'āleme
Oldı nemek-çeş āb-ı temevvüc-zen-i biḡār
(K 12/99-100)

Nāḡun ḡüzār olup suḡan-ı ḡā'ibāneden
Çekdi ḡaṭāya ṭab'umı **bu** beyt-i ṭāb-dār
(K 12/121-122)

Ḳıldı **bu** tekye-i şerīfi binā
Zıkr ola tā ki anda ism-i ilāh
(T 12/3-4)

Ḥalvetī ehline mübārek ola
Fuḡarā ka'besi **bu** nev dergāh
(T 12/5-6)

Gelse fānūsda şerer gibidür
Bu münevver maḡāma mihr ile māh
(T 12/9-10)

Mihr ü maha olur ziyā-efgen
Eyleyenler **bu** ḡāke vaz'-ı cibāh
(T 12/11-12)

Bu binā-yı Ḥalīle gel nā-ḡāh
Diyesin Lā ilāhe illāllah 1127 ya da 1167
(T 12/27-28)

Degül āyine yāruñ naqşını almak hevāsiyla
Bu dehre fitne-zāda kâleb-i endâmdır mir'ât
(G 13/15-16)

Bu nazmından hayâlât-ı Belîgi fehm ider herkes
Ki esrâr-ı dili ifşâda bî-ārâmdur mir'ât
(G 13/19-20)

Âdem **bu** cihân içre ziyân-kâr ister
Ebnâ-yı zamân mûr degil mâr ister
(R 13/1-2)

Bu 'arşa-i pür-fîtnede kesdirmege söz
Ğaddâre gibi eğri vü ğaddâr ister
(R 13/3-4)

Bu tengnâ-yı saḥ-ı mu'allakda toğrısı
Ezfün iken tıbâ'a ḥum-ı meyden inbisât
(Kt 13/1-2)

173. **bu**:
Hikmet budur ki mezheb-i erbâb-ı keyfde
Afyoncudur **bu** nüh küre-i 'âlem-i neşât
(Kt 13/3-4)

İtse **bu** baht-i Ḥüdâ-dâd ile a'dāya hücüm
Ana eylerdi ekâlim-i kıla'ın ihdâ
(T 13/13-14)

Bu 'd-ı menzilde bu vech üzere nişânı hergiz
Uramaz kimse kerâmet gibi bu bir ma'nâ
(T 13/31-32)

Bu 'd-ı menzilde bu vech üzere nişânı hergiz
Uramaz kimse kerâmet gibi bu bir ma'nâ
(T 13/31-32)

Bin yüz yigirmi adım yerden atup dāneyi ol
Bu yeter gerçi nişân çarbına târîh ammâ
(T 13/41-42)

Ḥaşmın ilzâmına **bu** fenn-i ma'ânide Belîğ
Sözünü eyler iseñ levḥ ü kalemle işbât
(G 14/19-20)

Rûm ili Yeñişehir ḥâkinde
Tâze gül idi **bu** ṭab'-ı selîm
(T 14/1-2)

Telaş-ı ḥâtır-ı maḥzünü def' itmek içün
Didi **bu** tarz ile bir beyt-i pāk-i sencide
(Kt 15/3-4)

Kuzât-ı Rûm ilinün âb-rüyı Mutlabî-zâde
Bu maṭlabgehde dünyâ manşıbın geçdi
temennâdan
(T 15/1-2)

Cihân-ı bî-şebâton şüret-i naqşın alup evvel
Tarîk-i Naqş-bende sâlik olmışdı **bu** ma'nâdan
(T 15/3-4)

Nice feryâd idüp çâk-i girbân itmesün aşık
Bu gülşenden gidüp gül kaldı hayfâ bî-nevâ
bülbül
(T 16/3-4)

Şür-ı baḥr-ı gam bizi **bu** bezme itmişdür Belîğ
Keşti-i meyle 'aceb lîmâna geldün lenger at
(G 16/13-14)

Bu şeb vaşlın o meh ferdāya korsa ey dil-i şeydâ
Buni pek belle kim gündüz çıkmaz küh-ı
billûra
(Mf 16/1-2)

Yoğidi haḥ **bu** ki hiç ḥüsn-i ḥulkına ğâyet
Cihânda şimdi bulunmaz aransa öyle vücüd
(T 17/3-4)

Du'â-yı ḥayr ile şabr eylemek gerek yoḥsa
Bu mâteme nice feryâd uzâr olinsa çî sūd
(T 17/5-6)

Ḥil'at ümmîdi ile varma kibâr-ı 'asra
Hele **bu** sevb-i Ḥüdâ-dâde-i cismi eskit
(G 17/5-6)

Ṭütî-i ṭab'ı Belîge olamazsın pey-rev
Ṭurma **bu** bâğda ey bülbül-i şeydâ öte git
(G 17/17-18)

Şeh-rehde ribâtdur **bu** cihân
Gelen olur bir iki gün mihmân
(T 18/1-2)

Yine bir sifle-nihâd evini yapmağa gider
Mîhr ü mehden **bu** felek şırtına urmuş iki ḥışt
(G 18/11-12)

'İmâdı 'âlem-i rüyâda gördüm zevk-yâb oldım
Yesâriye **bu** fenn-i ḥaṭda olan luḫfi bâr-ı nîk
(Kt 18/1-2)

Bu nazma var ise söz söyle ḥaşma buldursun
Yerâ 'a-i dü-zebân ile müdde 'āya şübüt
(G 19/9-10)

Yapdırup **bu** kaşrı hem dergâhı ta'mîr eyledi
Rûḥ-ı Mevlânâdan istimdâd idüp ol zât-ı pāk
(T 19/3-4)

Naqş ile olınca mânend-i 'arûs-ı dil-pezir
Şaldı kol güyâ der-âğüş itmege **bu** kaşrnâk
(T 19/5-6)

Köpriden geç bir tarîk ile **bu** 'adn-'âbâda gel
Cennete girmez şırâṭı geçmeyen bî-havf u bâk
(T 19/9-10)

Okudı bülbül terennüm birle târîḫin Belîğ
'Aşk-ı Mevlânâ ile oldı binâ **bu** kaşr-ı pāk 1169
(T 19/15-16)

- Buldum ki açmış ağzını hayretle hâtemüm
İtdi **bu** lu'be oldı engüşt ber-dehân
(R 19/3-4)
- Tedkîk-i kâr-ı dâne-i maqsûme sa'y ider
Dönmez efendi böyle **bu** heft-âsiyâ 'abeş
(G 20/15-16)
- Ol şâh-bâz-ı sidre-nişîn şayd olur **bu** şeb
Olmazsa bâz-geşte hadeng-i du'â 'abeş
(G 20/25-26)
- Ümmîd-i şikâr ile **bu** vâdilerde
Biz avlatalum dîde-i bed-bîn ağara
(R 20/1-2)
- Pîşe-kârân-ı şanâyî' -taşşîl
İtdi **bu** kaşr-ı bu resme tekmîl
(T 20/1-2)
- Buldı yümn ile **bu** kaşr-ı 'âlî
Şeref-i ragbet-i bünyâd-ı Halîl
(T 20/5-6)
- Bu** letâfet bu havâ ile virür
Rûh-ı insâna fütühât-ı cezîl
(T 20/15-16)
- Bu** binâ-yı nev-i dil-cüyü yapup
İtdi nüzhetgeh-i 'Adn'î ta'îl
(T 20/27-28)
- Didüm itmâmına târih-i Belîğ
Kaşr-ı nâ-dîde **bu** âbâd-ı Halîl
(T 20/31-32)
- Şevk-ı icrâ-yı şabâ la'l ile sipîhr-i bennâ
Kıldı şâhâne **bu** evvânı bu resm üzre binâ
(T 21/1-2)
- Şevk-ı icrâ-yı şabâ la'l ile sipîhr-i bennâ
Kıldı şâhâne **bu** evvânı bu resm üzre binâ
(T 21/1-2)
- Mânî hâk içre harâret ile micmer çıkarur
Çinde eylese bir kimse **bu** resmi icrâ
(T 21/15-16)
- Farğ-ı pertevle **bu** evvânda sûtün-ı rengîn
Âteşîn mîl çeker çeşm-i 'adüya güyâ
(T 21/31-32)
- Şân-ı evvâna Belîğâne diñildi târih
Buldı itmâmı sa'âdetle **bu** cây-ı zibâ
(T 21/37-38)
- Hañçerüñ 'aksinedür derd ile hamyâze-i mevc
Keşf olur böyle **bu** zahm-ı dehen-i tâze-i mevc
(G 22/1-2)
- Minnetu'llâh sa'âdetle tulû' itdi **bu** dem
Mihr-i tâb-efgen-i eltâfuñ Hudâvend-i 'alîm
(T 22/1-2)
- 'Âleme oldı **bu** ferzende-i sa'âdetmendüñ
Cebhe-i pâki nümâyende-i eltâf-ı kerîm
(T 22/11-12)
- Dîde-i vehmine **bu** devlet ile vâlidintüñ
'Arz ider hey'et-i didâr-ı ferah şüret-i bîm
(T 22/15-16)
- Mihr-i enver gibi **bu** cây-ı lañîf
Şehre pertev-fiken oldı nâ-gâh
(T 23/1-2)
- Bu** meserretgehe vâlâ-yı Hudâ
Pür ide müşterilerden her gâh
(T 23/25-26)
- Didi bir beyt ile târih Belîğ
Bu nişîmengehe hvâh u nâ-hvâh
(T 23/29-30)
- Ekâbir-i şu'arâ meclisinde şadra geçüp
Belîge besdür adamlık **bu** kâle-i mensûc
(G 24/15-16)
- Revân itdi **bu** şehri dil-keşe âb-ı muşaffâyı
Du'â-yı hayrı isticlâb için a'lâ vü ednâdan
(T 24/3-4)
- Bu** eski şehirde buluyor köhne-fürüşân
Dellâli-yi dâd u sited-i nazm ile behre
(Kt 24/1-2)
- Bu** heft-beyt nüh-eflâk ile ber-â-berdür
Belîğ hendese-i kilik ile olındı mesâh
(G 25/13-14)
- Bu** dükkân bir şadefdür güyiyâ bañr-i melâhâtdê
Derün-ı perverişgâhidur ol lû'lü-yı nâ-yâbuñ
(T 25/13-14)
- Hudâ hem şahibin hem müşterisin eylesün
ma'mür
Ola tâ kim **bu** tağ-ı fârem üzre düz-ı meh-tâbuñ
(T 25/17-18)
- Eslâf-ı cefâ-pîşe gelüp buldıñ almış
Bu cây-ı meşakkatde hemân biz soğuk aldık
(Kt 25/3-4)
- Gitdüğe ziyâd oldı gönümde teb-i 'aşkuñ
Bu âteşe dâmendür cünbişle leb-i nâşîh
(G 26/3-4)
- Bağ hañt-ı gubârîye ruhsâr-ı kenârında
Bu fende anı yazmaz hiç vech ile bir şârih
(G 26/9-10)
- Fî-sebîli'llâh bu şehri dil-keşi ihyâ için
Yapdurup **bu** çeşmeyi ağıtdı âb-ı bî-mişâl
(T 26/7-8)
- Fî-sebîli'llâh bu şehri dil-keşi ihyâ için
Yapdurup **bu** çeşmeyi ağıtdı âb-ı bî-mişâl
(T 26/7-8)

Sezâdur nağme-i ter kâsedan izhâr idüp mevcin
Bu eşnâlarda güncâyiş-pezir olmazsa şanbûra
(T 27/25-26)

Bu vaz'-ı nâzikâne-i 'âlem-pesend ile
Ârâyiş-i muhafil-i nesl-i mülüksun
(Kt 28/3-4)

Almak ister nakşını âyîne-yi rüşen güher
'Akıbet **bu** şüreti bir kâlîba ifrag ider
(Mf 30/1-2)

Bir sarây-ı gıbtâ-fermâdur **bu** kim her bir sûtün
Rûz u şeb eyler keşide dîde-i a'dâya mîl
(T 30/1-2)

Bağ-ı 'âlemde hemân nağl-i gül-i penbe gibi
Oldı **bu** nağl-i hayâtum şemeri müy-ı sefid
(G 31/3-4)

Bağ-ı 'âlemde hemân nağl-i gül-i penbe gibi
Oldı **bu** nağl-i hayâtum şemeri müy-ı sefid
(G 31/3-4)

İtmeden **bu** gâzel-i pâkî Belîgâ tebyîz
Şafha-i merdümek-i dideye itdüm tesvîd
(G 31/15-16)

Ey dâver-i dârab-ı himem kıt'adan ikdam
İrfân ile **bu** bendenüñ ahvâli bilindi
(Kt 32/1-2)

Kıymet bilinmez oldı nedür fâ'ide Belîg
Bulmuş **bu** çâr-sûda meta'-ı hüner kesâd
(G 33/13-14)

Ey âşaf-ı cem-mertebe **bu** bende-i zârûñ
Her demde sezâ lutfuñ ile mukrim olınsam
(Kt 33/1-2)

Şad-güne 'inayetle ne var eyleyüp ikrâm
Akrân arasında **bu** kuluñ yüzli bulınsam
(Kt 33/5-6)

Şîrin-dehân dil-bere dâ'im mezâk olup
Bu tengnâda şîre mişâli şıkıldı kand
(G 34/11-12)

Dikkatle eyledüm niçe biñ kere cüst u cü
Ne aqçe var **bu** yirde ne bir fûls-i mâhî var
(Kt 34/1-2)

Kelâm eger ki yire gökden itmeseydi vürüd
Bu vech ile suhana hâme eylemezdi sücüd
(G 35/1-2)

Çirk-i günâh-ı nâdimi eyler izâle eşk
Bu mes'ele tefahhus olınsa Dürerdedür
(G 39/11-12)

Yârûñ **bu** âb u tâbını haç zâ'il itse de
Dillerde hüsn-i maşşere dek dâstân kalur
(G 40/11-12)

Ferîdüm mâ'rifetde gerçi hâsid haşm-ı câhiddür
Bu da 'vâya muţâbık iki mışra' baña şâhiddür
(G 43/1-2)

Şerâr-ı nokta dūd-âlūd u rengin-i nazm âteş
Bu şî'ri levh-i âhen üzre yaz dīvânçe kağıtdur
(G 43/11-12)

Hübân yapar yaparsa **bu** vîrâne göñlümi
Üstâd olıncâ şivede ammâ güzel yapar
(G 45/3-4)

Sû'-ı 'amelde baç **bu** mükâfata kim Belîg
Başur 'illetiyle cihân saña teng olur
(Kt 45/1-2)

Hübân yapar yaparsa **bu** vîrâne göñlümi
Üstâd olıncâ şivede ammâ güzel yapar
(G 45/3-4)

Yularsuz eyledi dil-beste cümle yârânı
Budur **bu** vadî'-i hüsnüñ yularsuz arslanı
(Mf 46/1-2)

Haçda kâtib-zâdedür hvâce 'İmâduñ pey-revi
Dede-zâde buldı **bu** fende velî rengin-nikât
(Kt 46/1-12)

Gülşen-i hüsn-i haçuñ ezhârını sır-âb idüp
Çâr-mışra' akdı **bu** dert-i hâmeden âb-ı hayât
(Kt 46/3-4)

Levh-i ruhsârda târîh-i celî
Bu 'aceb hüsn-i haç-ı Mîr 'Alî 1170
(Mf 47/1-2)

Bu bâguñ ehl-i 'ayşî za'ferânî hânde eyler hep
Dehânında anıñçün goncanuñ dendânî ser-
keşdür
(G 48/3-4)

Şakın men' itme mevc-i bād-ı küyuñ şâne-
zenlikden
Bu şeb târ-ı nigâh-ı dîde zülfünden
münakkaşdur
(G 48/9-10)

Hıdv-i dâd-güster Âşaf 'Abdullah Paşa kim
Bu çarhuñ atlası evvân-ı iclâline mefreşdür
(G 148/15-16)

Dilden Belîg şu gibi aqsa 'aceb degül
Bu Şâbitâne tâze gâzeldir selîs olur
(G 49/13-14)

İkrâm-ı Belîg ile efendim el-hağk
Bu 'arşada hussâdı yine mât itdün
(Kt 49/1-2)

Luğ u keremüñ oldı **bu** du'âya güvâh
Sen ibn-i vezîr oldıgun işbât itdün
(Kt 49/3-4)

Ey nâ'ib-i Nevâhî efendüñ **bu** şekveden
Yağmaz cihânı saña uyup ey dil-i füsûñ
(Kt 50/1-2)

Bu cism-i nerm ile 'azm eylesek beyâbâna
İder vücuduñı şad-pâre tığ-i mevc-i serâp
(Mf 51/1-2)

Hayâlün âyine-i çeşm-i kalbe mişkaladur
Bu sırrı şaklayamaz dide teng-havşaladur
(G 51/1-2)

Kökün kazıtı hatt-ı sebzın riyâz-ı hüsünden
Başar **bu** bağı o sebze Hüdâ-yı nâ-bitdür
(Mf 53/1-2)

Güzeller hüsni 'arz-ı dide-i ehl-i şühüd eyler
Bu da 'vâda hayâlün şimdi işbât-ı vücüd eyler
(G 53/1-2)

Bu nazmı görse 'arif-i Rümî Belîge dir
Enfâs-ı rüh-bağş ile 'İsâ-meniş budur
(G 54/13-14)

Olmuş dü-tâ **bu** nüh-felegün kadd-i nâzûki
Büs ide tâ ki dâmen-i hışn-ı Selâniki
(Kt 55/1-2)

Takdîm iderdi şehr-i Neccârâya vaşfını
Görse **bu** tarz-ı dil-keşi 'âlemde Rûdekî
(Kt 55/3-4)

Bulmaz **bu** cây-gehde olan lüliyân gibi
Şad-sâl gavta eylese deryâya Sönbekî
(Kt 55/5-6)

Bu şehr-i dil-ârâyı gören ehl-i başiret
Dünyâda dimez bâğ-ı İrem şimdi nihândur
(G 6/3-4)

Ümîd-i bâde-i 'ayş itmez andan ehl-i dil hergiz
Felek **bu** deyr-i pür-mihnetde zîrâ ser-nigün
humdur
(G 58/13-14)

Bu hey'et ile bilmezem ey vâ'iz-i hod-bîn
Ol şüh-ı melek-manzarı sevmem ne dimekdir
(G 59/9-10)

İkbâl-i pey-ender-peye dil-beste olanlar
Bergeşte olur devlet-i dünyâ **bu** felekdür
(G 59/11-12)

Bu tarz-ı Belîgâneye şad-bâr ola tahsîn
Erbâb-ı dile işte suhan böyle gerekdür
(G 59/21-22)

Yine bir âfete dil virmişim ki itmişdir
Füruğ-ı hüsni **bu** mâtem-serâyı hacle-i sür
(G 61/3-4)

Bu nazm-ı taze Belîgâ sezâ ki tâbından
Virürse cevher-i elfazı âb-ı gevhere şür
(G 61/15-16)

Türkî zebânı eyle **bu** tarz ile intihab
Elyak egerçi nazma zebân-ı derriyyedür
(G 65/7-8)

Ümîd-i şayd ile **bu** dâne dâne eşk-i niyâz
Döküldi dîdeden ol mürğ-i vahşîye yemdür
(G 66/5-6)

Belîg hak bu ki nazmuñda başka hâlet var
Saña **bu** tarz ile eş'âr-ı pâk mülhemdür
(G 66/9-10)

Şeherde çîn-i cebîn eyleme güle gül dir
Bu kavli ben mi dirüm gülsitânda bülbül dir
(G 72/1-2)

Bu mülk-i 'âriyetde kimün kâr u bârı var
Bir bâzdur ki beftere almış şikârı var
(G 73/1-2)

Bilmem ki n'eyle def'-i gam itsün **bu** ehl-i dil
Bir bâde var anuñ da cihânda humârı var
(G 73/3-4)

Gelmiş **bu** kârgâha o kâlâ-fürüş-ı nâz
'Uşşak-ı zâra gam gibi bir yâdigârı var
(G 73/7-8)

Beñzedürse ne 'aceb zülfünü eftîmûna
Bu hayâl-i 'aşık-ı dil-hastaya sevdândur
(G 74/9-10)

Hayâl-i 'ârîzuñ **bu** çeşm-i hasret-pîşede güldür
Gözümde
(G 78/1-2)

Bozılmaz meclisi olmaz humârı bâde-i 'aşkuñ
Nihâyet yok **bu** câmuñ gerdişi devr ü teselsüldür
(G 78/9-10)

Geldüm **bu** deyr-i 'âleme rind-i kalenderüm
Şaff-ı ni'âl-i bezm ile bilmem şadır nedir
(G 79/3-4)

Destümden alduñ ol güheri virdüñ âhere
Ey çarğ-ı sifle baña **bu** rütbe gâdir nedir
(G 79/11-12)

Olmuş şikeste keffe-i mîzân kâdr-senc
Bu çâr-süda şimdi bilinmez kâdir nedir
(G 79/13-14)

Şad-berg gül midür ki **bu** rengin gâzel
Belîg Ârâyış-ı hadîka-i şehr-i Edirnedür
(G 79/15-16)

Kağramânlar çekemez boynına alup cânâ
Yine zencîr-i ser-i zülfî **bu** dîvâne çeker
(G 81/9-10)

Yağdı berķ-i kahr ile **bu** demde ol āfet-nigāh
Gönlümi yap yap Sitānbul gibi kim ta'mir ider
(G 82/5-6)

Der-hayāl itdikçe gül-berg-i ruḥuñ **bu** çeşm-i ter
Şiše-i inbik-i dilden gül şuyı taķtır ider
(G 82/9-10)

Yağdı berķ-i kahr ile **bu** demde ol āfet-nigāh
Gönlümi yap yap Sitānbul gibi kim ta'mir ider
(G 82/5-6)

Belig 'aceb mi görenler kalursa hayretde
Bu nazm-ı pāk-i selise turur akan şular
(G 83/11-12)

Kemergāhında müy-yi zülfü yā bir sāye-yi müdur
Miyān olsa miyānda hiç **bu** rütbe piç ü tāb
olmaz
(G 87/9-10)

Biraz da tīg-i ğadri der-niyām it āzmāyişden
Mücerredür **bu** kim ğaddār olan dünyāda kām
almaz
(G 88/3-4)

Meger ki bedraka-yı şu 'le-tāb-ı āhumla
Beni ḥaķikate vāşıl ide **bu** rāh-ı mecāz
(G 89/3-4)

Meger ki cūşiş-i pür-tāb-ı meyle şevkümden
İdem **bu** tārem-i vahşet-serāydan pervāz
(G 89/7-8)

O rütbe müriş müdur **bu** meclise şüfi
Ki mürğ ider kafes-i āhenin ile pervāz
(G 89/11-12)

Kapıldı dide-i maḥcüb-ı yāre mürğ-ı niyāz
Ki çeşm-i dühte-pervāz ider şikāra **bu** bāz
(G 90/1-2)

Çekildi seyl ile deryā-yı kulzūme ḥas ü ḥār
Beni ḥaķikate işāl ider **bu** 'aşķ-ı mecāz
(G 90/3-4)

Ḥabāb mānī'-i cūş-ı muḥiṭ olursa eger
Olur **bu** mihr-i ḥamūşī niķāb-ı çihre-i rāz
(G 90/5-6)

Bu ḥande-i şekerin ile piste-i nāzuñ
Yeter nevāle-i süzişger-i gülü-yi niyāz
(G 90/11-12)

'Aceb **bu** sāḥa-i mātem-serāy-ı 'ālemde
Şarir-i ḥāme-i meydür ḥande-i suḥān-perdāz
(G 90/13-14)

Belig nādire-güyān-ı evc-i ma'nādan
Kime müsā'ade itdi **bu** çarḥ-ı sifle-nüvāz
(G 90/15-16)

Belig-i zārı nā-şād eyleyüb āgyārı şād itdün
Bu güne vaz'-ı nā-ber-cāyı taḥ'-ı nüktedān
çekmez
(G 91/13-14)

Dā'imā gülşen-i ḥüsnüñ korur ol çār-ebrü
Çār-ı faşl içre **bu** bağın güli hergiz şolmaz
(G 93/7-8)

Bu maḥtelgehde ekşer 'aşıkın başı gider ammā
Serinde āh-ı āteşnākten bir āl fes gitmez
(G 94/13-14)

Nice 'ālemde şem'-i āhı pinhān eylesün 'aşık
Bu rāh-ı tıreden bi-şu 'le-āvāz-ı ceres gitmez
(G 94/19-20)

Ḥayālī şem'veş tāb-efgen oldı ol bütüñ likin
Bu eşnā'da ḥarim-i sineden bir dem nefes
gitmez
(G 94/29-30)

Beni āzāde kılsa pırlık 'aşķ-ı cevāniden
Yine ḥaķķ-ı velā **bu** bende-i dīrineden çıkmaz
(G 96/5-6)

Bu ğayretler kurıtdı kanını pır-i ḥarābatuñ
Ki vā'iz rüz-ı şenbih meclis-i āzineden çıkmaz
(G 96/9-10)

'İmārātı **bu** dehrüñ gevher-i zātuñladur yoḥsa
Yanumda çarḥ-ı gerdün bir tehī dülābdur sensüz
(G 101/9-10)

Beni mecrūḥ iderseñ deşne-i cevruñle meclisde
Bu zaḥm lāy-ı bāde merhem-i sührābdur sensüz
(G 101/11-12)

Bu bāzār-ı ḥarābāt ehline 'āķıl hüner şatmaz
Açup dürc-i dehān-ı pāki yābāna güher atmaz
(G 103/1-2)

Bu şeb meclisde ardınca düşüp kalkardı dil-
dāruñ
Raķīb-āsā cihānda görmedüm hiç bir ḥacı
yatmaz
(G 103/7-8)

Ümmid idüp **bu** ḥāme-i bi-mağzdan şemer
Bağ-ı emelde bir kurı nāya ṭayanmışuz
(G 104/7-8)

Eyvāy kim **bu** za'f-ı bedenle ḥabābveş
Baḥr-i fenāda āb u hevāya ṭayanmışuz
(G 104/13-14)

Getürür cünbişe āhen dili **bu** cezbe-i 'aşķ
Süzeni raķş ile āşüfte ider mıkñātıs
(G 105/7-8)

Bu zülf ü ḥaṭ elbette başar gülşen-i rüyuñ
Gör anda każāyı ne kađar sebzeler ekmiş
(G 108/7-8)

Germ olup kûçe-i bâzâr-ı suhanda her kim
İşte beş dirse **bu** kâlâya anuñla elleş
(G 109/9-10)

Düşmeyor nakş ‘aceb şeş-der-i evrâka Belîğ
Beyt şeş oldı **bu** nâ-dîde meşari‘de dü-şeş
(G 109/11-12)

Şey’-i vahid gibidür **bu** gam u şādī-i cihân
Lezzet-i nüş ile tev‘em gibidür zahmet-i niş
(G 110/11-12)

Degül **bu** hâl-i nîlî gâbgâbında ol şeh-i hüsniñ
Turunc-ı terdir engüşt-i işâretle nişân olmış
(G 111/5-6)

Bu bezm-i gam-fezâya devr-i âhirde ayak başdık
Tükenmiş bâde gitmiş keyfler meclis
kesellenmiş
(G 112/9-10)

Gelüp tâvüs-ı zülfî ‘arızında haatın ürkütmiş
Bu bâğuñ mürgî uçmuş âşiyânda hâr u has
kalmış
(G 113/3-4)

Şüret-i dil-keşle okunduqça **bu** nev-nazm Belîğ
İtse şevkinden seza hayl-i suhan-sencân raş
(G 114/17-18)

Nür-ı çeşmi yolına eylemişem pây-endâz
İtme rence kıddimüñ gel **bu** perend üstine baş
(G 115/9-10)

Olmaz cihânda zelzele her-dem tehî yire
Bâr-ı girân-ı zulm ile lertzân olur **bu** arz
(G 116/5-6)

Bu gâzelde yine şîrîn-kelimât ile Belîğ
Mâ-haşal pîş-nihâd eyledi ahhâba simât
(G 118/15-16)

Yirde meh gökde **bu** hüsni ile o şeh lâyıq idi
Gâlibâ eylediler râh-ı temâşâyı gâlağ
(G 119/3-4)

Leylî vü şâna şevk ile Mecnûn olup **bu** şeb
İtdi fetile müyına mıkrâzı şâne şem‘
(G 122/7-8)

Her pāk-şüreti dil eyler kabûl der-hâl
Bu kâleb-i ‘acibi hikmetle yaptı Şâni‘
(G 124/7-8)

Hengâm-ı şebde yârı ru‘yâda görmüş ‘âşık
Bu vâkı‘a muţâbık âyâ olur mı vâkı‘
(G 124/13-14)

Bülbül ü kumrîye **bu** bâğda yer kalmadı âh
Serv-i ra‘nâya zağan kondı nihâl-i güle zâğ
(G 125/3-4)

Seyl-i havâdiş eyleyemez haşre dek harâb
Yapdı **bu** resme maħlaş beyt-i metîn Belîğ
(G 127/13-14)

Gâzel-i pākî okıduqça Belîğ-i zâruñ
Olma dem-beste **bu** tarz ile nefes gönder ‘arîf
(G 129/13-14)

Olmasaydı eger ol gevher-i yek-tâya şadef
Dir idüm **bu** küre-i arza tehî dürc-i hazef
(G 130/1-2)

Güç imiş haylî **bu** eyyâmda söz diñletmek
Muţrıbuñ kavline bî-ğarb kulağ tutmaz def
(G 130/9-10)

Biñ kerre kırdı cāmını bezmüñ **bu** rüzgâr
Köhne sifâl-i mey-kede şavdı nice yasağ
(G 131/9-10)

Kırar mest-i mey-i gâflet olanlar şîşe-i kalbün
Şikest olmaz **bu** ‘işret-hânedede peymâne yoğdur
yoğ
(G 132/9-10)

Kemend-i zülfe bend olmuş dil-i divâneden gayrı
Bu vâdilerde zencirin sürer divâne yoğdur yoğ
(G 132/11-12)

Derdimiz besdür bize incitme ey gerdün-ı dñn
Biz **bu** miñnet-hâneye geldükse rahât bulmadık
(G 133/5-6)

Bî-niyâz olduğ kibârüñ luğ u kahrından Belîğ
Biz **bu** ‘âlemde kanâ‘at gibi devlet bulmadık
(G 133/13-14)

Nîm-cev hâşılı yoğ ehl-i dilüñ şāmāni
Bu tehî yelmeden ey esb-i tabî‘at bıçduñ
(G 139/7-8)

Görinen dâmen-i pâkinde degildür dikenüñ
Tırnağı kaldı **bu** âl câmede ey gül dikenüñ
(G 140/1-2)

Rağibi darb idelüm küy-ı dil-rübâda **bu** şeb
Şabâha dek dimesün tabl-ı sîne döğdüm tek
(G 141/5-6)

Olma firîb-hürde-i ârâyiş-i cihân
Şebnem gibi **bu** bâğ-ı fenâda müsâfir ol
(G 142/5-6)

Tutma noğşanını bâzâr-ı fenâda halkuñ
Saña kim didi ki **bu** şıkleti çek mîzân ol
(G 143/11-12)

Yire bir dâne düşürmez **bu** felek hıssetlen
Nukre-i encümü hep bağrına basmış pul pul
(G 143/13-14)

Semm-i kâtille nice şevherini itdi helāk
Yine **bu** pîre-zen-i dehr-i denî kalmaz tûl
(G 143/15-16)

Çeşm-i pür-hûn ile **bu** cāy-ı meşakkatde Belîğ
Tütiyâ oldı baña hâk-i reh-i İslâmbül
(G 143/17-18)

Çîn-i müşgî dimiş zülfünü haml itme Hıtāya
Pîr olsa getürmez **bu** 'ulüm ile 'ateh dil
(G 145/9-10)

Künc-i ribâţ-ı sîne de pervâneveş **bu** şeb
Şem'-i hayâl-i 'arız-ı yâra tolandı dil
(G 147/3-4)

Dünyâyı tutdı güfte-i Nâbî terânesi
Bilmem ne hazz ider **bu** Ruhâvîden ehl-i Rüm
(G 148/11-12)

Göricek hatt-ı ruşun âyîne de yâr dimiş
Ben **bu** bâğ-ı ferah-efzâda çok otlar yoldum
(G 149/5-6)

Geldi ol dem ki diye sâlik-i iklîm-i 'adem
Naqd-i 'ömr ile **bu** dünyâda ucuz kırtuldum
(G 149/9-10)

Künc-i vaţanda âteş-i ğamla yakup beni
Atmazdı rüzgâr **bu** semte kül olmasam
(G 150/3-4)

Bu çarh ezelde kûrılmış mişâl-i çıkırık tām
Nuķuş-ı kâr-ı cihân vech-i ahsen üzere tamām
(G 151/1-2)

Cihânda her kişi hâlince kām-yâb oldı
Bu kârgâhda ancak fakîr almadı kām
(G 151/9-10)

Sürer Belîğ **bu** sevdâ-yı hāmı dilden mey
Şudur 'ilâcı gülü-gîr olunca mîve-i hām
(G 151/11-12)

Kim alsa destine ser-mest olur eş'âr-ı rengînüm
Bu elfâz içre ma'nâ şîşede şahbâ mîdur bilmem
(G 155/11-12)

Târ-ı nefesle bağlu tûrurken bedende cân
Hiç zabt olur mı böyle **bu** zindân-ı tende cân
(G 156/1-2)

Mülk-i 'ademde âh ile mânend-i gird-bād
Âyende cân **bu** deşt-i fenâya revende cân
(G 156/13-14)

Besdür Belîğ-i zâra **bu** elţâf-ı Kırdgâr
Mazmûn-ı neş'e-bahşını kılmış suhanda cân
(G 156/15-16)

Dest-i kazâda düde-i âl-i Mehemmedî
Bu çarh-ı sebzgün kadeh-i pür-sem olmasun
(G 157/5-6)

'Aks-i zülfün devr idüp **bu** çeşm-i hayret-
pîşeden
Tâze tursun koymaduñ bir sünbül alduñ şîşeden
(G 159/1-2)

Alınca naķş-ı yârı merdümekden
Bu tıfl-ı eşküm ayrılmaz Bebekden
(G 160/1-2)

Al **bu** kumaş-ı zâde tab'-ı Belîği kim
Nevres-i rû için böleyor kâle-i suhan
(G 164/21-22)

Rîze-i âyîne taħmîr olup rûz-ı ezel
O büte soñra **bu** şüretde dökilmiş gerden
(G 165/5-6)

Virür ârâyiş-i elfâza nikât-i rengîn
Şîşe-i pür-meye baķ ola **bu** ma'nâ rûşen
(G 165/11-12)

Şöyle tursun hele Bâkî **bu** şanâyî'de Belîğ
Ser-fürü eyleyemem Nâbî-i hüş-lehçeye ben
(G 165/13-14)

N'ola dilden gül-âb-ı eşk-i telhüm aķsa yek-päre
Bu şîşe pârelendi germi-i nâr-ı firâķından
(G 166/11-12)

Taħşîl-i 'aşka eyler idüm mâ-melek fidâ
Olsam muķârin ehl-i kemâle **bu** fende ben
(G 167/7-8)

Şevķ-i nesim-i yâr ile mânend-i gird-bād
Âyende ben **bu** vâdî-i 'aşka revende ben
(G 167/11-12)

Taħşîl-i 'aşka eyler idüm mâ-melek fidâ
Olsam muķârin ehl-i kemâle **bu** fende ben
(G 167/7-8)

Alur diyü dil-i zârî şikenc-i târından
Tutar **bu** havf ile geh şâne pençesin gîsü
(G 171/9-10)

Zebân-ı bendî-i ehl-i suhanla şimdi Belîğ
Ne sihrkâr-ı zamândur **bu** hâme-i cādü
(G 171/13-14)

Nevâsî Zühreyi raķş-âver eyler bülbül-i şeydâ
Bu bağa bir dağa gelmez Belîğ-i zârdan soñra
(G 172/13-14)

Dil-i sengine 'arz itmek ne hâşıl dâne-i eşki
Bu kâra düşme zîrâ sebze bitmez mermer
üstinde
(G 175/11-12)

Enâmil eşheb-i kilke süvâr olmuş Belîğ ammâ
Nice eyler **bu** kerr ü ferî esb-i lâğar üstinde
(G 175/13-14)

Aña sūrāh-ı neyden sūz-ı dil te' sūr ider yoħsa
Degül bī-cā **bu** cünbiş dem-be-dem engüşt-i
neyzende

(G 176/11-12)

Belīgā qadrūñi bilmezse Rūmuñ ehl-i 'irfānı
Bu nazm-ı pākı gönder nükte-sencān-ı
Semerkānda

(G 176/17-18)

Geh edhem-i şeb gāh biner eşheb-i rūza
Yoğ **bu** tek ü pū çarğ gibi hiçbir ulağda

(G 179/7-8)

Şā'ir şanup olurdı Belīgā aña düşmen
Görse **bu** felek miħbere vü ħāme çolağda

(G 410/9-10)

Mağbūnı-i kālāy-ı fenā zāhir olur hep
Şabr eyle **bu** bāzār-ı nedāmet bozılınca

(G 180/5-6)

Ĥāk-i Sitānbulı gözūme tütüyā ider
Yā Rab **bu** kevkeb-i āfetūñ çeşmi kan tola

(G 181/3-4)

Erbāb-ı 'aşk istemez 'ālemdē aqçe pūl
Rāħat bıraksalar **bu** dil-i dağ-dār ile

(G 184/3-4)

Bu tab'-ı nevā-keşle Belīg-i suħan-ārā
Tercih olunur Nābı-i şırin-suħan üzre

(G 185/15-16)

Nigāh itmez **bu** şeb 'uşşaka ol meh kim mey-i
gūlgūn
Ĥınā-bend eylemiş pāy-ı nigāh-ı çeşm-i
mahmūra

(G 187/7-8)

Belīgā **bu** ġazel eflāka nāmuñ eyleyüp hem-ser
Midād-ı surħ ile taħrır olındı Beyt-i ma'mūra

(G 187/11-12)

Bu nazm-ı tābiş-efgen-i vālā-güher Belīg
Olsun hediyye bezm-i dil-i nik-ħvāhuma

(G 192/29-30)

Ramazānda geyer ol ġonca-dehen al cāme
Ĥayrı ħübān **bu** kesimle çıkamaz bayrama

(G 194/1-2)

Cihānda daħme-i Kārūna döndi nağd-i kerem
Fakire 'aks-i keremdür kerem **bu** eşnāda

(G 195/7-8)

Yine işār iderdüm pāyına ol şāh-ı ħübānuñ
Gelen **bu** dīdeden her katre bir dürr-i semin olsa

(G 196/9-10)

Rindān bakup **bu** kārgeħuñ inķılābına
İtmiş kıyās bāde-i nābuñ ħabābına

(G 198/1-2)

Kimdür ki bād-ı şubħ ile yāruñ yetişdüre
Bu 'arz-ı ħālī sūdde-i devlet-me'ābına

(G 198/15-16)

Sūzişli oldı **bu** ġazelūñ korkarım Belīg
Cānān oğursa eyler eğer la'l-i nābına

(G 198/19-20)

Müheyyā ol bütūñ ālāt-ı 'işret deyr-i ħüsnünde
Müselmāndır görüp **bu** bezmi zāhid kāfir
olmazsa

(G 199/9-10)

Kırup mir'at-i tab'um şaħn-ı nişterzāra
döndürme

Bu semte uğrayup 'akstūñ ider şāyed kadem
rence

(G 200/9-10)

Dilde sūz-ı 'aşk eğer āteşden ezfūn olmasa
Kendüyi yağmada **bu** ħvāhiş nedür pervānede

(G 201/11-12)

Ey meh **bu** yolda 'āşika bir ħayruñ olmadı
Cisr-i vişāli böyle mi olur kemerleme

(G 203/9-10)

Güftāra **bu** resme nice iş kesdi Belīgā
Faħrī gibi mıkrāz-ı dü-leb anı oynca

(G 204/11-12)

Lisāna ismūñi alsak berāy-ı istiķbāl
Kopar **bu** rūħ-ı revān tā gelür zebānumuza

(G 208/7-8)

Taşurdı kāse-i tañbürdan **bu** şeb muħrib
Ki mevc-i nağme-i ter çıkdı tā miyānumuza

(G 208/15-16)

Bu bāzār-ı firīb-ābāda bir mevsimde geldük kim
Tutar ancak resen-bāz istiķāmetle terāzūyı

(G 210/7-8)

Bu şeb kim bezm-i ehl-i 'aşka bir rūħ-ı revān
geldi

Yeñiden kāleb-i efsürdeye güyā ki cān geldi

(G 211/1-2)

'Azizā qadrini añlar mı āyā ehl-i isti'dād
Kāza ile **bu** ħāke bir Belīg-i nükte-dān geldi

(G 211/13-14)

Nice üftāde şaħrā-yı 'ademde gird-bād-āsā
Gelüp **bu** 'ālem-i imkāna ser-gerdān olup gitdi

(G 212/3-4)

Belīgā ħārħār-ı ġamla nişterzār olup gönlüm
Bu şeb āmed-sūd-ı rāh-ı ħayāl-i yāri incitti

(G 212/9-10)

Ĥşüfteġāna **bu** kürevi bāğ-ı 'ālemūñ
Şafra-şiken olur mı turunc-ı kefidesi

(G 213/15-16)

Bu şeb tabaşbuş-ı kelbiyye eyleyüp ağıyar
Hârâreti var imiş dil-bere uyuzlandı
(G 215/7-8)

Bu mağlaştayla eyleyemez vâizân-ı 'aşr
Rindüñ cihânda itdiği kesb-i feza'ili
(G 216/5-6)

Mişâl-i cezr ü medd-i mevce-i deryâ-yı pür-âşüb
Bu dehr-i pür-gamuñ iqbâlünüñ der-peydür
idbârı
(G 217/5-6)

Bu vâdilerde yârun bî-niyâzum dest-büsündan
Ki engüşt-i mühennâ itdi pâyum her ser-i hârı
(G 217/9-10)

Bu cism-i mürdeye būs-ı leb-i la'l-i 'Âlî
Cân'dur
Ferâmüş itdi gön'lüm cüst-cüy-ı âb-ı hayvânı
(G 218/3-4)

Bu vaz'ı nice bülbül ider bî-edebâne
Zann itdi seher lâne-i pür-hün güle kondı
(G 221/7-8)

Gisüy-ı nigâra tolaşup şâne Belîgâ
Bu vaz' ile çok hâtır-ı yârana tokındı
(G 221/11-12)

Ebrü-yı yâre vesme henüz nâza başladı
Kimler çeker **bu** vesme kurursa mürekkebi
(G 222/5-6)

Bu çerâgâh-ı vücûdında Belîgüñ ey şüh
Kebş-i cânın saña kurbânlığa tesmîn oldı
(G 224/13-14)

Bu bâğ-ı 'âlemün 'arâk-ı rüy-ı yârdan
Bir gayrı yok mı şeb-nem-i hürşid-zâdesi
(G 226/11-12)

Nâhun ucında reng-i hınâveş **bu** meclisün
Elden çıkar toylmaz imiş câm-ı bâdesi
(G 226/13-14)

Hayâline yalıñuz **bu** gönül degül maşşüş
Nigârüñ 'aksın alur haclenün her âyinesi
(G 227/3-4)

Kazâ **bu** tâk-i sipihre âşâr mıydı her gün
O mâhuñ olmasa hürşid-i envâr âyinesi
(G 227/13-14)

Aldı yek-çeşm odur merdümek-i şeffâfi
Bu meşeldür ki dinür bir başa bir göz kâfi
(G 228/1-2)

Belîgâ lâle-i nu'mânı yâd itdükçe şevkından
Bu rengin nazmı itsün zib-i destâr ol melek-
sîmâ
(G 229/13-14)

Belîgâ nükte-sencân-ı suhan **bu** nazm-ı zibâyâ
Nazîre söylemek mañlûb-ı tab'-ı nükte-
dânumdur
(G 230/13-14)

Ruñında târ-ı ser-i zülfî halka halka olup
Gül-i şigufte **bu** gülşende deste deste olur
(G 232/5-6)

Raķīb ile **bu** gice meclisde dildârüñ
Filân ü festagız olmazsa belki neste olur
(G 232/9-10)

Pistânuña güldür didiler baña **bu** şekdür
Açılsa da görsem anı ben de ne çiçekdür
(G 236/1-2)

Bir kabza-i sîm destüme girdi bu şeb amâ
'Aklen yine didüm ki **bu** var ise bilekdür
(G 236/5-6)

Bir kabza-i sîm destüme girdi bu şeb amâ
'Aklen yine didüm ki **bu** var ise bilekdür
(G 236/5-6)

Yaklaşdurarak nâfina engüşt geçürdüm
Didüm ki **bu** bir havzda gird-âb göbekdür
(G 236/7-8)

İdince mâşıta dendân-ı şânedan taħlîs
Bu rütbe zülf-i siyeh pîç ü tâba düşmesün uf
(G 238/5-6)

Ne medh idersin o şevher-keş-i le'imî harîf
Yeter **bu** pîre-zen-i dehr-i dünî söyleme tuf
(G 238/9-10)

Ĝâfil olma **bu** temâşâgâh-ı 'ibretde Belîg
Hüb u zışten nakşın âl âyîne-i rüşen gibi
(G 239/13-14)

2. İşaret zamiri.

Eyler tavâf-ı Ka'be-i küyü **bu** dideme
Hvâhişle mîl-i sürmeyi bir âbnüs-âsâ
(K 2/173-174)

Eger ki mazhar-ı luğ u kerem ise vüzerâ
Sehâvet ü keremün luğfına **bu** ma'nâdur
(K 5/31-32)

Murâdum 'arz-ı şikâyet degül hikâyetdür
Bu ehl-i dille felek-bînî eski gavğadur
(K 5/65-66)

Ķadimden şu 'arânüñ **bu** de'bidür yoħsa
Sözüm gedâyî-i fâhriyeden müberrâdur
(K 5/69-70)

Hudâvendâ nigâh-ı iltifât-ı 'ayn-ı luğfuñdan
Baña besdür **bu** kim ma'mür ola her beyt-i
vîrânım
(K 8/49-50)

Degülken haq **bu** kim bir büriyâ-yı köhneye
mâlik
Belîg-i haste-hâlî çarh-ı dñn şahib-fırâş itdi
(Kt 12/3-4)

Levh-i ruhsârda târih-i celî
Bu 'aceb hüsn-i haqq-ı Mir 'Âli 1167
(T 12/31-32)

Bir sarây oldı **bu** kim 'aksini mir'ât-ı dile
Kilk-i efkâr ile resm eyleyemez ehl-i fenâ
(T 21 3-4)

Düşmene yâver olup dostı şakın incitme
İtme ey şüh-ı cefâ-pişe **bu** cevri itme
(R 24/1-2)

Çiçekli bir kumâş-ı tâze düşdi kâle-i târih
Bu cây-ı bî-bedel mergüb ola beyninde aḥbâbuñ
1167
(T 25/19-20)

Ol gamze-i dil-düz ile gönüm tolu kandır
Ey şüh-ı cefâ-pişe meded kıyma **bu** cândır
(Kt 37/1-2)

Belîg haq bu ki nazmuñda başka hâlet var
Saña **bu** tarz ile eş'âr-ı pāk mülhemdür
(G 66/9-10)

Kimi būs itmek murâd eyler ruḥın kimisi şem'
Ol gültüñ dāmânını geh o çeker geh **bu** çeker
(G 71/9-10)

Dürr-i suḥanı nazma getürdükse Belîgâ
Erzân anı nâ-dâna virilmez **bu** güherdür
(G 77/13-14)

O bütüñ birliğine 'aşıka şahid **bu** yeter
Gelmeyor hâtırâ vaşında ḥayâl-i tecnîs
(G 105/15-16)

Bir mürâyî zâhid-i ḥod-bîne beñzer haq **bu** kim
Kimseler dünyâda hiç gam görmedi mey-hânedê
(G 201/9-10)

Harekât u sekenâtında ne cünbişdür **bu**
Teni sîm-âb gibi lerziş ider hem-vâre
(G 207/7-8)

Âyînedê 'aksin görüp ol ḥür-likânüñ
Zannum didi **bu** yâ perî yâ hüd ki melekdür
(G 236/15-16)

bu:-dur
Hall ü akd itmede mâlik yed-i beyzâya **budur**
'Uḳde-i müşkilini hep felek arz itsün aña
(T 13/11-12)

Künc-i vaḥdetde **budur** şive-i ehl-i tecrid
Ki bedende ola her müyü zebân-ı tevḥîd
(G 31/1-2)

Künc-i vaḥdetde **budur** şive-i ehl-i tecrid
Ki bedende ola her müyü zebân-ı tevḥîd
(G 31/1-2)

bu:-dur
Nîrû-yı meyle al gam-ı dünyâdan intikâm
Aç güş-ı hüşi diñle **budur** zübde-i kelâm
(Tb 2/97-98)

Aḥbâb-ı nükte-pervere dâ'im **budur** sözüñ
Sevmem vefâsı olmayanı görmesün gözüm
(Tb 2/109-110)

Suḥan-şinâsî-i 'âlem benümle bākîdür
Na'am suḥanda **budur** gayrı ba'd-ezin lâdur
(K 5/75-76)

Hikmet **budur** ki mezheb-i erbâb-ı keyfde
Afyoncıdır bu nüh küre-i 'âlem-i neşât
(Kt 13/3-4)

Yularsuz eyledi dil-beste cümle yârânı
Budur bu vadî-i hüsnüñ yularsuz arslanı
(Mf 46/1-2)

Kim görse luḫfîn 'aşıka dir kim reviş **budur**
Ehl-i vefâya şive-i dâd u dihiş budur
(G 54/1-2)

Kim görse luḫfîn 'aşıka dir kim reviş **budur**
Ehl-i vefâya şive-i dâd u dihiş budur
(G 54/1-2)

Dilde teşâdüm itmede emvâc-ı baḥr-ı ḥün
Pây-ı ḥayâlüñ öpmege ister geliş **budur**
(G 54/3-4)

Naqş-ı ḥayâli cilve-nümâ oldı ol bütüñ
Nâkûs-ı deyr-i dilde dem-â-dem tapış **budur**
(G 54/5-6)

'Uşşâk-ı gussa-pervere pey-rev-nümâ-yı dil
İtmez cemâlin 'arz o perî gösteriş **budur**
(G 54/7-8)

Deşt-i talebde ḥayme kurup gird-bâddan
Dil-dâde olma menzile sâlik reviş **budur**
(G 54/9-10)

Sevdâ-yı mâ-sivâyı kımaz levḥ-i sînedê
Üstâd-ı pişekâra pesendide iş **budur**
(G 54/11-12)

Bu nazmı görse 'ârif-i Rümî Belîge dir
Enfâs-ı rûḥ-baḫş ile 'isâ-meniş **budur**
(K 2/35-36)

Ḥavfum **budur** ki süziş-i gayret-fezây-ı 'aşk
'Aks-i nigârî âyine-i dilde yakmasun
(G 163/11-12)

Budur maqbül olan yanında şimdi ehl-i 'irfânun
Ziyânkâr olmasun bir kimse lutfâ kâdir olmazsa
(G 199/11-12)

Cihana mâlik olur kalb-i sâfa mâlik olan
Budur bakılsa hakikat Sikender âyinesi
(G 227/5-6)

bu:-n, -lar

Mesîhe olmasa **bunlar** ihânet üzre müdâm
Belîg-i mu'cize-dem nuṭṭ ile Mesîhâdur
(K 5/63-64)

bu:-n, -lar; -uñ

Bunlaruñ rûhıdır eş'âr-ı Belîg
Rûhsız ḳâlıbuñ olmaz ṭabî
(Kt 44/3-4)

bu:-n, -dan

Bir büse virse la'l-i lebinden o dil-nüvâz
Luṭfin olur mı 'âşıka **bundan** ziyâdesi
(G 226/5-6)

bü: Koku.

Ḳoḳarsa ḥabb-ı nebât-ı lebüñ ağız miski
Ezelde mevhibedür ḡonca-i dehânıma **bü**
(G 171/3-4)

Ze neḫvet be sele cüşeş reh-e cânân çin ebrü râ
Fekened ez bîm moceş felek ḥâr-e enberin **bü** râ
(G 243/1-2)

Olmam firîb-ḥvorde ben ey şûḫ-ı sâde-rü
Şahbâ-yı la'lfâm degül 'anberiyeye **bü**
(Tb 2/75-76)

bu dehre gel: İnsan, doğmak.

bu dehre gel:-mez
Ber-geşte itse saṭḥ-ı zemîni sipihr-i zâl
Gelmez bu dehre öyle bir âlüfte nükte-dân
(Tb 49-50)

bu dem: Bu zaman.

bu dem:-ler; -de
Bu demlerde yine ey nükte-sencân-ı suḫan
müjde
Belîgüñ şafḥa-i mecmü'a-i pâki ḡazellenmiş
(G 112/13-14)

Bu demlerde 'aceb mi pişvâ-yı reh-zenân olsa
O düzd-i ḡamze şemşîr-i niḡehle çok ḡöñül
çalmış
(G 113/9-10)

bu deñlü: Bu kadar, bu kadar çok.

Hezâr rişte ṭakar çeşm-i sâhîrûñ müjeden
Yumup açınca ḡözi ḳullanur **bu deñlü** silâḥ
(G 25/7-8)

bu kadar: Çok fazla.

Bu kadar kimseye kuyruk mı şalur ol nevr
Yâ çözişün yâ bâşı ḳaydını ḡörsün herkes
(Msd 2/9-10)

Kâle-i vaşlını bir 'adem için eskidemez
Bu kadar müşterinüñ ḥâtırını incidemez
(Msd 2/31-32)

Bülbülün ḳavline ḡülbünde kulak asmaya ḡül
Ḡülsitânda bulamazdı **bu kadar** ṭurfa nikât
(G 14/9-10)

Beytümü 'özü ile nakz eyleme inşâf eyle
Yapmışum ben **bu kadar** ḥalka cihanda ebyât
(G 14/15-16)

Bu kadar fikr-i daḳîḳ ile yine dil-dâruñ
Dehen-i tengine lâyıḳ bulamam ince suḫan
(G 165/3-4)

buber: Ben.

buber:-dür
uḫsâr-ı dil-ârâda olan ḥâl-i siyeh-fâm
Ḥvân-ı nemegîn-i ni'am-ı ḥüsne **buberdür**
(G 77/7-8)

bu'd: Vücut, kevnünet, varlık.

Dîdâr-ı yârı **bu'd** ile seyrâne ṭurmuşız
Ṭâr-ı niḡâḥ-ı dūr-nümâya ṭayanmışız
(G 104/11-12)

bu'd-ı menzilde: Menzilin boyutu.

Bu'd-ı menzilde bu vech üzere nişânı herḡiz
Uramaz kimse kerâmet ḡibi bu bir ma'nâ
(T 13/31-32)

bu'd-ı reh ol: Yolun uzaklığı olmak.

bu'd-ı reh ol:-maz
Niḡeh-i çeşm-i dile **bu'd-ı reh olmaz** reh-zen
Şarḳdan ḡarba gider mihr-i felekden pertev
(G 169/5-6)

bugün: İçinde bulunulan zaman dilimi.

Ol şâ'irüm ki ḡâşiye ber-düş olur **bugün**
Piş-i semend-i ṭab'uma şâḫib-ḳırân-ı 'ilm
(K 10/85-86)

İtmez ḫuḳûḳa kimse ri'âyet **bugün** Belîḡ
Senden keser mu'âmeleyi her kim alsa ḳarḡ
(G 116/9-10)

Ölümündür benüm aḫbâb ile meclisde **bugün**
Virselers bâde-i ḡülgün yirine âb-ı ḡayât
(G 14/3-4)

Çâr-deḫ sâle irüp ol büt-i şîrîn-ḡareket
Nev'-i 'âdemde 'ayân oldu **bugün** mâhiyyet
(G 15/1-2)

Ḥudâvendâ **bugün** sen 'arşâ-i heycâda ḳaplansın
'Adüya pençe-i pür-zür ile derrende ḳaplansın
(Kt 21/1-2)

Rüyınuñ vaşında ra'nâ bir ḡazel yaptım **bugün**
Şafḥa-i ḫurşide taḫrîr eyledi küttâb-ı çarḫ
(G 30/11-12)

Hvâce-i şadr-ı debistân-ı cünûnam ki **bugün**
Nükte-âmüz-ı hîred küdek-i nâ-dânumdur
(G 50/19-20)

Fitne-ârâ bir kul oğlu bî-emân gördüm **bugün**
Âb u tâbı gamzeye pinyâlden evvel virür
(G 69/5-6)

Meclisde şeyh-i şehîr **bugün** ol şeker-lebüñ
Şordum kelâm-ı telh ile bozmuş 'akîdesin
(G 162/7-8)

Ey şüh cürm-i sâbıkı yâd itme kim **bugün**
Dergâh-ı şefkatüñde mukırrum günâhuma
(G 192/5-6)

Ol şuhuñ almışum şulu şeftâlusın Belîğ
Tab'ı zemîn-i şî're **bugün** şu gibi akar
(G 234/9-10)

buhâr-âlüd id: Buhar karıştığundan beri.

buhâr-âlüd id:-elden
Dehân-ı lülesi âteş-feşân-ı bezm-i 'âlemdür
Buhâr-âlüd idelden düd-ı âhım hâk-i Borgosı
(K 3/67-68)

buhl it: Cimrilik yapmak, esirgemek.

buhl it:-mez
Kâbil-i feyz olana ehl-i hüner **buhl itmez**
Reng-i şeb-nem varak üzere gül-i hamrâdandır
(G 74/11-12)

**buhtu' n-nasr: Keldani Hanedanı'ndan gelen
birden fazla Babil kralının adıdır.**

O **Buhtu' n-nasr** hünî gamzelerle tutdı âfâkı
Yıkar Beytü'l-mukaddes gibi her dem kalb-i
'uşşâkı
(Msd 1/27-28)

bük: Eğmek.

bük:-il, -di
Belîğâ farkını bûs eyleyelden şâh-ı merdânüñ
Bükildi kaddi zîrâ bî-edeblik itdi ol ân tîğ
(G 126/15-16)

bükâ eyle: Ağlamak.

bükâ eyle:-r
Bârân-ı seyl-i ebr degüldür revân olan
Yâd eyledükçe ol demi **eyler** felek **bükâ**
(K 2/131-132)

bükâ id: Ağlamak.

bükâ id:-er
Peyveste oldı kule-i eflâke düd-ı âh
Sükkân-ı çarh şimdi zarürî **ider bükâ**
(Mf 49/1-2)

bukrâç: Hipokrat.

Anı sen nişter-i gamze-i cânâneye şor
Cünbiş-i nabz-ı dil-i 'aşığı bilmez **Bukrâç**
(G 118/3-4)

bul: Ermek, ulaşmak.

bul:-a
Dâ'imâ hânde-künân câygeh-i gülşende
Bula gül-gonca gibi perverişi-nâz ü na'im
(T 22/19-20)
Ey çarh-ı sifle-hvân dili itme bî-nemez
Elmâs-rîze-i gama laht-ı ciğer **bula**
(G 181/15-16)

bul:-amaz
Derd olur olsa da pîrâna devâ-yı bih-büd
Bulamaz vaqt-i direv neşv ü nemâ âb ile kişt
(G 18/9-10)

Hırâş-ı dâğa ser-tîz eyle nâhun
Revâyic **bulamaz** zer imtiyhânsuz
(G 92/13-14)

Rûz-ı su'âlde hiç **bulamaz** virmege cevâb
Her kim cevâb-ı huşk ile redd itse sâ'ili
(G 216/11-12)

Dilde cevân ideyor dür olalı rüyından
Bulamaz merdümek-i dideyi nûr-ı nâzır
(T 9/13-14)

bul:-amaz, -dı
Bülbülün kavline gülbünde kulak asmasa gül
Gülsitânda **bulamazdı** bu kadar turfa nikât
(G 14/9-10)

bul:-maz
Zerre miqdârı dehânın yâ olur yâ olmaz
Olmasa mihr-i ruhuñ kimse nişânın **bulmaz**
(G 93/1-2)

bul:-sa
Bâzâr-ı cihân içre n'ola **bulsa** revâyic
Hâliş zeheb ü fizza gibi kâl-i Muhammed
(K 1/17-18)

Şanmañ ki o büt naqd-i firâvânım ider aḥz
Bir büse için **bulsa** eger cânım ider aḥz
(G 38/1-2)

Eyler gürîz **bulsa** da yâri raḥîb-i seg
Âhü-yı deşt-i 'işvedür ol yollı izlidür
(G 80/13-14)

Üstine gerçi nisâr eyledi çok sîm ile zer
Naqd-i cânın ḳor idi âyîneye **bulsa** eger
(Msd 2/59-60)

Ṭarâvet **bulsa** kişt-i maḳsûdı bir fârisü'l-haylün
Ṭaḡıtmaz tek ṭururken çiftesin terk itmez âlâtın
(Kt 3/9-10)

İştihârı ne 'aceb **bulsa** benümle maḥlaş
Düşeli destüme nâm aldı nigînimdeki faş
(G 115/1-2)

Hvâhiş-i nakd-i revân ile gelince o peri
Define kendin atar **bulsa** eger şad-päre
(G 207/11-12)

bul:-di
Suhan-güyân-ı dehre i'tinâ eylerse lâyıkdur
Belîgün nazm âşârını **buldı** rütbe-i i'caz
(G 237/13-14)

Hüdâvendâ nihâl-i sâye-i lutfuñda bî-minnet
Sa'âdet **buldı** erbâb-ı kemâlün baht-ı menhûsı
(K 3/61-62)

Buldı altun şuyıyla neşv ü nemâ
Cümle zerrîn kadehle reyhânî
(T 4/31-32)

Şevketle re'y-i Şâ'ibüm 'Örfiye miş idüp
Buldı nizâmı memleket-i şâ'irân-ı 'ilm
(K 10/109-110)

Buldı yümn ile bu kaşr-ı 'âlî
Şeref-i rağbet-i bünyâd-ı Hâlîl
(T 20/5-6)

Şân-ı evvâna Belîgâne diñildi târih
Buldı itmâmı sa'âdetle bu cây-ı zibâ
(T 21/37-38)

Haţda kâtib-zâdedür hıvâce 'İmâduñ pey-revi
Dede-zâde **buldı** bu fende velî rengin-nikât
(Kt 46/1-2)

bul:-in, -maz
Aña ilbâsa sezâ lafz **bulınmaz** dâ'im
Yohsa gönlümde benüm cilve-künândur ma'nâ
(G 1/13-14)

Ne 'acâyib dür-i yek-tâ imiş ol gevher-i pāk
Ki **bulınmaz** şadef-i kevn ü mekânda aña eş
(G 109/7-8)

Der ü dîvârı olsa keh-rübâdan bir hünermendün
Yine anuñ **bulınmaz** arasañ bir kâh beytinde
(G 206/3-4)

bul:-ur, -di
Fezâ-yı medhine bir hadd **bulırdı** bu işden
Berîd-i hâme-i çâbü-krev olmasa a'rec
(Kt 1/13-14)

bul:-ma, -da
Cihânda nâhun-ı dest-i 'inâyetle pey-ender-pey
Güşâyış **bulmada** erbâb-ı tab'uñ çin-i ebrûsı
(K 3/63-64)

bul:-ma, -di
Duhter-i pākîze-i destür-ı vâlâ-menzilet
Gülşen-i bağ-ı fenâda **bulmadı** büy-ı vefâ
(T 5/1-2)

bul:-mağ
Temşiyet **bulmağ** için re'yine tefvîz itsün
Rüzgâruñ ne kadar varsa umûr-ı ehemî
(K 7/41-42)

bul:-ur
Cenâb-ı menba'-ı lutf u 'atâ Es'ad Efendi kim
Bulur revnaç der-i 'adlinde nazm-ı gevher-
eşânüm
(K 8/41-42)

bul:-ur, -sa
Cezbe-i envâr-ı 'aşkuñla **bulursa** bâl ü per
Cilvegâh-ı Sidredür mahsûd olur me'vâ-yı rüh
(G 27/21-22)

bul:-miş
Kıymet bilinmez oldı nedür fâ'ide Belîg
Bulmuş bu çâr-sûda meta'-ı hüner kesâd
(G 33/13-14)

bul:-dur, -ur
Şayyâd-ı kühen **buldurur** elbette Belîg
Âhû-yı murâdâtını Eski Zağra
(R 20/3-4)

bul:-ur, -ken
Bulurken tûde-i dürr-i suhanla lenger-i temkîn
Yine tab'-ı Belîg 'aşkuñla bahr-i pür-telâtumdur
(G 58/17-18)

bul:-ınca
Bulınca haţt-ı sebz ü hâl-i nîli bāğ-ı cennetde
O naħl-i nâz-perver dūşına bâr-ı nizâm almaz
(G 88/11-12)

bul:-ur
Hil'at-ı câhı **bulur** kâmet-i isti'dâduñ
Câmeyi hep biçer endâma münâsib hâyyağ
(G 118/5-6)

'Aciz cihânda derdine dermân **bulur** Belîg
Zinhâr şekve eyleme bir ferde şâbir ol
(G 142/13-14)

Ehl-i tarîkat 'âzîm olup menzilin **bulur**
Varur muhîte girse eger râh-ı cüya şu
(G 170/13-14)

Bulur hengâm-ı bî-hodlıkda dil ruşsat temâşâyâ
Ki 'aynekdür dü-sâ'at hıvâb-ı sengin çeşm-i
a'mâyâ
(G 191/1-2)

bul:-ma, -dık
Şimdicek dillerde bir efsânedir mihr-i vefâ
'Âşık u ma'sûkı söyletdük şadâkat **bulmadık**
(G 133/7-8)

Lâle pür-hün gül füsürde bülbül-i hayrân hamuş
Gülsitân-ı 'âleme geldük tarâvet **bulmadık**
(G 133/9-10)

Bir zamān lezzet-çeş-i tab'um simāt-ı dehr olup
Zehr ü kand ü niş ü nūşında halāvet **bulmadık**
(G 133/11-12)

bul:-sa, -m

Bulsam o şūhı sāye-i naḥl-i semende ben
Bir cām şunsa bülbul olurdu çemende ben
(G 167/1-2)

bul:-inca

Maşūduñı sa'y ile tarīkünde **bulınca**
Deryāya irer āb-ı revān gitse yolınca
(G 180/1-2)

bul:-miş

Tutalum fırsat-ı nezzāre **bulmuş** dīde-i 'āşık
Nice pāy-ı nigāhı vaz'ide rūy-ı dil-ārāya
(G 191/3-4)

bul:-in, -sa

'Āşık çekerdi reh-güzer-i dil-rübāya sedd
Māni' **bulinsa** ḥāşılı 'ömrüñ şitābına
(G 198/7-8)

2. Meydana gelmek.

bul:-di

Ġalibā neşv ü nemā **buldı** hevā-yı kaşr ile
'Andelīb aldı gül-i taşvīrden büy-ı vefā
(T 1/23-24)

Ƙanda olursa destüñe takdīr olan gelür
Deryāda **buldı** pençe-i mercān ḥizāb-ı surḥ

bul:-in, -maz

Bulunmaz dāmeninde ḥār-ı vahşet vādī-i 'aşkuñ
Künām-ı şīre şem'-i şu'le-zādur çeşm-i āhūsi
(K 3/41-42)

bul:-di

Benüm o nākıd-ı şeh-bender-i ma'āni kim
O resme **buldı** metānet esās-ı ebyātum
(K 11/97-98)

3. Var olmak, mevcut olmak.

bul:-un, -du, -ñ

Bu ḥumḳ-ı ḥumārīyi Ƙo dünyāda Belīg
Bār-ı ḡamı hep sen mi **bulunduñ** çekecek
(R 8/3-4)

bul:-un, -maz, -ken

Semend-i ṭab'uma hem-pā **bulunmazken** ne
hikmetdür
Tarīkında faḳīri sebkat itdi her fūrū-māye
(K 9/75-75)

bul:-in, -maz

Bulunmaz āb u tāb-ı dil-rübā endam-ı 'aksinde
Mey-i gül-gün ile pūr-şīşe olmaz ateşin sāye

bul:-alı

Naşş-ı gülbünde teccessüm **bulalı**
Nevk-i ḥāra tolaşur tār-ı nigāh
(T 23/5-6)

bul:-in, -sa, -m

Şad-güne 'inayetle ne var eyleyüp ikrām
Akrān arasında bu ḳuluñ yüzli **bulinsam**
(Kt 33/5-6)

bul:-in, -ma

Ey āşinā-yı ḡamze-i dildār olan gönül
Ġāfil **bulınma** tīr-i ḳazā geldi ḥāzır ol
(G 142/3-4)

bul:-in, -sa

Sebz-i ḥat başdı ruḥ-ı yāri **bulinsa** ne 'aceb
Bāḡnuñ sebzeyi bigānesini kim yolmaz
(G 93/3-4)

bul:-in, -ur

Sultān Meḥammedde seyr eyle Belīg elbet
Der-beste ise gönlüñ anda **bulnur** fātīh
(G 26/11-12)

bul:-in, -maz

Yoḡidi haḳ bu ki hiç ḥüsn-i ḥulkına ḡāyet
Cihānda şimdi **bulnmaz** aransa öyle vücūd
(T 17/3-4)

O merdüm-zāde her-cāyī **bulnmaz** resm ü
rāhından

Reh-i āmed-şud-ı nezzārede naşş-ı zemīn olmaz
(G 185/7-8)

4. Hatıra gelmek.

bul:-ur, -lar

Kim olsa nüşhalar 'ālemde erbāb-ı ḥired cümle
Bulurlar nüşha-i ebeced gibi ḥıfzında kāmūsi
(K 3/49-50)

5. Arayarak temin etmek.

bul:-sa

Çarḥ ider **bulsa** çeşm revzenine
Merdümün āfitāb-ı raşşāni
(T 4/15-16)

bul:-ur, -sa

Gözün aç sāde nigāh eyle nigāra zinhār
Ƙapama ferce **bulursa** biniş eyler aḡyār
(Msd 4/17-18)

bul:-amaz

Müşterī böyle ḳumāşı **bulamaz** dünyāda
Şandal olmaz aña nisbet bilā ḳüz dībāda
(Msd 4/39-40)

Bulamaz ḳıl ḳadar 'aybın meşelā
Mü-şikāfān-ı cihān itse nigāh
(T 23/21-22)

bul:-a

Belīgā fevtine āh eyleyüp ḥātif didi tarīḥ
Ḥasan Beg cennet-i a'lāda yā Rab **bula**
meskengāh 1116
(T 6/9-10)

bul:-sun

Hevâ-yı 'aşk ile şimdi beybân-gerd olan
Mecnûn
Hele bir sâye **bulsun** kendine yelpâzeden
geçsün

(G 161/9-10)

bul:-amam

Qalmadı hiç şatacağ bende hünerden ğayrı
Bulamam beytûme bir müşterî-i pür-himemi

(K 7/23-24)

bul:-in, -ur

Bulnur mı ğazelim gibi müferrah terkîb
Ki göñüllerde qomaz dağ-ı 'izâm-ı eleme

(K 7/67-68)

bul:-du, -m

Cünûnumdan şarıldum şandılar zülf-i dil-ârâya
Ben eftimûn ile **buldum** 'ilâcı def'-i sevdâyâ

(K 9/1-2)

Buldum ki açmış ağızını hayretle hâtemüm
İtdi bu lu'be oldı engüşt ber-dehân

(R 19/3-4)

bul:-ı, -yor

Bu eski şehirde **buluyor** köhne-fürüşân
Dellâli-yi dâd u sited-i nazm ile behre

(Kt 24/1-2)

bul:-sa

Alup âlât-ı bezm-i 'âlem-i bälâyı bî-pervâ
Felekde **bulsa** Zühre cân atar tehniye-i sûra

(T 27/23-24)

bul:-maz

Bulmaz bu cây-gehde olan lüliyân gibi
Şad-sâl ğavta eylese deryâyâ Sönbekî

(Kt 55/5-6)

bul:-mağ

O mihr-i evc-i hüsnüñ miğlini **bulmağ** ne
mümkindür
Güneş bir dânedür 'âlemde iki âfitâb olmaz

(G 87/7-8)

6. Görmek.**bul:-dığ, -ın**

Eslâf-ı cefâ-pişe gelüp **buldığın** almış
Bu cây-ı meşakkatde hemân biz soğuk aldık

(Kt 25/3-4)

7. Bilmek.**52. bul:-dığ, -ın**

Nihânî **buldığın** zâhid çeker ammâ ki zâhirde
Elinden sâkî-i gül-çihrenüñ ritl-ı girân çekmez

(G 91/11-12)

8. Karşılaşmak.**bul:-ma, -duğ**

Ehl-i dil qadrin bilür erbâb-ı himmet bulmaduğ
Aradık dünyâyı bir şâhib-mürüvvet **bulmadığ**

(G 133/1-2)

bul:-ma, -duğ

Ehl-i dil qadrin bilür erbâb-ı himmet bulmaduğ
Aradık dünyâyı bir şâhib-mürüvvet **bulmadığ**

(G 133/1-2)

'Aşrımızda eylemiş her şadra bir nâ-kes ku'üd
'Arz-ı hâcât idecek ehl-i seğâvet **bulmadığ**

(G 133/3-4)

9. Akla gelmek.**bul:-du, -m**

Bezm-i 'âlemde nice ma'nî-i rengin **buldum**
Qadeh-i mey gibi biñ kerre boşaldum töldim

(G 149/1-2)

10. Denk gelmek.**bul:-amam**

Bu qadar fikr-i dağık ile yine dil-dârûñ
Dehen-i tengine lâyığ **bulamam** ince suhan

(G 165/3-4)

bulak: Mısır'da Kahire'ye bağılı bir kasaba.**bulak:-da**

Hâl-i siyeh-i gerden-i dil-dârî ol aqda
Bir qara 'Arab-beççe gibi ara **Bulağda**

(G 179/1-2)

bülbül: 1. Güzel sesli maruf kuş.

Bu maqâmüñ luftını güş eyle kim **bülbül** ider
Hânde-i gül-ğonca-i taşvirden meşğ-i nevâ

(T 1/29-30)

Ümîd-i nev-bahâr-ı himmeti ol gülbün-i lütfuñ
Hazân vaqtinde güyâ **bülbül** eyler tab'-ı
me'yûsı

(K 3/45-46)

Âteş içre cilve itmek şive-i pervânedür
Sen var ey **bülbül** çemende hâr u hasdan lâne
yap

(G 9/5-6)

Mânend-i gül aç ağızuñı ey ğonca-dehen

Bülbül gibi biñ nükte bilürsin söyle

(R 9/3-4)

Baňa reşk itdi **bülbül** cezbe-fermâ-yı
cünûnumdan

Ki mevc-i büy-ı gül rîğ-i revândur rüy-ı şahrâyâ

(K 9/23-24)

İddi'âyâ düşme ey **bülbül** ki 'aşık yâr için
Kendini pervâneäsâ âteşe 'uryân atar

(G 60/7-8)

Seherde çin-i cebin eyleme güle gül dir

Bu kavli ben mi dirüm gülsitânda **bülbül** dir

(G 72/1-2)

Bülbül ü kumrîye bu bağda yer qalmadı âh

Serv-i ra'nâyâ zağan kondı nihâl-i güle zâğ

(G 125/3-4)

Bād-ı hazzân füsürde idelden o gül-ruhı
Bülbül gibi lisânı Belîğ ebkem eyledüm
(G 152/15-16)

Bülbül seherde germ olıcağ âh u nâleden
Tebhâle-dâr olur dehen-i gönca jâleden
(G 158/1-2)

Bu vaz'ı nice **bülbül** ider bî-edebeâne
Zann itdi seher lâne-i pür-hûn güle kondı
(G 221/7-8)

Bülbül çemende laf-ı suhanverlik itmesün
'Aşruñ Belîğ-i nâdire-gü nükte-dânımdur
(G 233/9-10)

bülbül:-i
Dağ-ı gamuñdur 'âşıka hvâbı harâm iden
Güller çemende eyledi şeb-zinde **bülbülü**
(G 214/5-6)

bülbül:-ler, -e
Bir şafa virmiş bahârûñ feyzi kim **bülbüllere**
Perdeden râz-i derün 'arz itdi 'aynekvâr gül
(G 146/5-6)

bülbül:-üñ
Dâ'imâ gâfil degül ma 'şük âşıkdan yine
Gül yetişi gülsitânda **bülbülün** feryâdına
(G 189/9-10)

El uzatduñ güle güstâhâne
Bülbülün hâtırı yok mı 'âşık
(G 134/3-4)

bülbüle:-e
Meşrebçe nağam dinlemek isterseñ eger
Vir **bülbüle** yem tûfî-i güyâya şeker
(R 14/3-4)

Meyl eylediler rengi ile büyına dehrün
Ehl-i hevse lâle gerek **bülbüle** tomruk
(Kt 39/3-4)

bülbül:-ü, -m
Hûn-ı dilden ser-te-ser âlüde rengin **bülbülüm**
Bâl gül per gül beden gül pençe gül minķâr gül
(G 146/13-14)

2. Aşık.
Nice feryâd idüp çäk-i girîbân itmesün âşık
Bu gülşenden gidüp gül kaldı hayfâ bî-nevâ
bülbül
(T 16/3-4)

Kaşruñ etrafında **bülbül** mesnevî-hvânlık ider
Saķf-ı kaşr âyine-i sîret-nümâdur tâbnâk
(T 19/11-12)

O kudı **bülbül** terennüm birle târihin Belîğ
'Aşık-ı Mevlânâ ile oldı binâ bu kaşr-ı pâk 1169
(T 19/15-16)

Keşf eyleyor esrârını nâ-maħreme **bülbül**
Tıksun ne turur gönca anuñ ağızına yumruk
(Kt 39/1-2)

Çemende bülbül efgân eyledükçe gül güler
ammâ
Gülün ħandânlığından **bülbül**-i nâlan olur
maħzûz
(G 120/9-10)

Bülbül gibi ol gönca-dehâna çeñe çalma
Bir büsesin al sîb-i zekân çalup alma
(G 205/1-2)

bülbül:-ü, -m
Ol **bülbülüm** ki reşhası minķâr-ı ħâmenün
Âb-ı zebân-ı ħaçer-i ħassân rûzgâr
(K 12/155-156)

Ol **bülbülüm** ki baht-ı siyeh berg-i şu'leden
Eyler feşânde deste-i gül ħvâbgâhuma
(G 192/7-8)

bülbül:-i
O perî eylese erbâb-ı suhanla kelimât
Nüktedânlıkda nice **bülbülü** eyler iskât
(G 14/1-2)

bülbül:-üñ
Bülbülün kavline gülbünde kulağ asmaş gül
Gülsitânda bulamazdı bu kadar turfa nikât
(G 14/9-10)

bülbül ol: Aşık olmak.
bülbül ol:-ma, -sa, -m
Şunmazdı çarĥ kâse-i pür-hûn gül olmasam
Efgân u nâle itmez idüm **bülbül olmasam**
(G 150/1-2)

bülbül ol:-ma, -sun
Nice görince gül-i câmî **olmasun bülbül**
Şürâhi 'âşıka meclisde turma kulkul dir
(G 72/7-8)

bülbül ol:-ur, -du, -m
Bulsam o şühî sâye-i naĥl-i semende ben
Bir câm şunsa **bülbül olurdum** çemende ben
(G 167/1-2)

bülbül-i 'âşk: Aşk bülbülü.
bülbül-i 'âşk:-uñ
Tâc-ı fenâyı istemezem Kays-ı 'âlemüm
Bâlâ-yı serde **bülbül-i 'âşkuñ** yuvası var
(Th 1/19-20)

bülbül-i cân: Can bülbülü.
bülbül-i cân:-u, -m
Bu gülzâr-ı fenâdan irtiĥâl-i ħayl-i ezhârı
Bilür bânĥ-i şikest-i reng olupdur **bülbül-i cânım**
(K 8/11-12)

bülbül-i çemenistân-ı rahmet: Merhamet çimenliğinin bülbülü.

bülbül-i çemenistân-ı rahmet:-uñ

Oldı o bülbül-i çemenistân-ı rahmetüñ

Pervâz-ı irtihâli şeref-dâde-i kâdem

(Tb 1/11-12)

bülbül-i hayrân: Şaşkın bülbül.

Lâle pür-hûn gül füsürde **bülbül-i hayrân**

hamûş

Gülsitân-ı âleme geldük tarâvet bulmadık

(G 133/9-10)

bülbül-i hoş-nevâsı: Güzel sesli bülbül.

bülbül-i hoş-nevâsı:-sı

Bir gülşenüñ ki **bülbül-i hoş-nevâsı** var

Verd-i 'izâr-ı dîl-bere neşv ü nemâsı var

(Th 1/1-2)

bülbül-i hüceste-i bâğ-ı cinân-ı 'ilm: İlim cennetlerinin uğurlu bülbülü.

Ey **bülbül-i hüceste-i bâğ-ı cinân-ı 'ilm**

V'ey tûñ-i sebâk-dih-i rûhâniyân-ı ilm

(K 10/67-68)

bülbül-i hüceste-i gülzâr-ı kirdgâr: Allah'ın bahçesindeki uğurlu bülbül.

Ey **bülbül-i hüceste-i gülzâr-ı Kirdgâr**

V'ey sünbül-i hadîka-i feyz-efken-i bahâr

(K 12/123-124)

bülbül-i kîlk-i hoş-elhân: Güzel sesli, bülbül gibi olan kalem.

bülbül-i kîlk-i hoş-elhân:-u, -m

Tarâvet-yâb idüp hem-vâre Hâk gülzâr-ı iqbâlün

Senâ-hvân ola anda **bülbül-i kîlk-i hoş-**

elhânım

(K 8/57-58)

bülbül-i kıdsi: Kutsal, mübarek bülbül.

bülbül-i kıdsi:-i

Şüphesiz **bülbül-i kıdsi** okudu târihün

Hedefe urdı murâd üzre Mehmed Pâşâ 1170

(T 13/43-44)

bülbül-i nâlân: İnleyen bülbül.

Çemende bülbül efgân eyledükçe gül güler

ammâ

Gülüñ handânlığından **bülbül-i nâlân** olur

maḥzûz

(G 120/9-10)

bülbül-i rûḥ: Bülbül yanak.

bülbül-i rûḥ:-ı

Ḳafes-i teng-i bedende şıkılıp âḥir-i kâr

Oldı uçmağa anuñ **bülbül-i rûḥı** tã'ir

(T 9/9-10)

bülbül-i şeydâ: Çılgın aşık.

Tûñ-i tab'ı Belîge olamazsın pey-rev

Turma bu bâğda ey **bülbül-i şeydâ** öte git

(G 17/17-18)

Nevâsı Zühreyi rakş-âver eyler **bülbül-i şeydâ**

Bu bâğa bir daḡa gelmez Belîg-i zârdan şoñra

(G 172/13-14)

bülbül-i tab': Bülbül yaratılışlı.

bülbül-i tab':-u, -m

Ḥum-ı sînemde sevdâ cüş idelden **bülbül-i**

tab'um

Libâs-ı fire-i mâtemle izhâr itdi güftârı

(K 4/49-50)

Suḡanda şan'at-ı tecnîse i'tibâr itmem

Efendi **bülbül-i tab'um** hünlerde yek-tâdur

(K 5/71-72)

bülbül-i taşvîr ol: Bülbülü anlatmak.

bülbül-i taşvîr ol:-ur

Murâd olınsa olur kârgâh-ı ḥürmetde

Nesîm-i gülden **olur** zinde **bülbül-i taşvîr**

(K 6/105-106)

bülbül-i zâr: 1. İnleyen bülbül.

Ḡonca-gül bir vech ile 'aks itdi âb-ı ḥavza kim

Bülbül-i zâr añı seyr itdükçe dir rûḥı fidâk

(T 19/7-8)

2. İnleyen aşık.

bülbül-i zâr:-a

Belîg-i nükte-perver gâlib oldı **bülbül-i zâra**

Gülüñ taḡt-ı zümürüdfâma hengâm-ı cülüsında

(G 183/13-14)

bülbül-i zâr:-ı

Açılmaz gonca-i baḡtum Belîgâ yoḡsa

şevḳinden

Ḡazel-ḥvânlıkda tab'um elken eyler **bülbül-i**

zârı

(G 217/17-18)

bülbül-i zâr:-uñ

Büy-ı nigârı nükhet-i gülşenle bir tutar

Seyr it Belîg **bülbül-i zârıuñ** dimâḡını

(G 220/13-14)

buldur: Bulma işini yaptırmak.

buldur:-amaz

Vâreste ol bu tül-ı emelden mey iç müdâm

Kimse cihânda **bulduramaz** ḥâline niżâm

(Tb 2/95-96)

buldur:-ur, -dı

Nizâmı **buldururdu** Şevketâne nazmuma 'Urfî

Eger kim re'y-i Şâ'ib Tâlib olsa luḡf-ı ma'nâyâ

(K 9/93-94)

buldur:-sun

Bu nazma var ise söz söyle ḡaşma **buldursun**

Yerâ 'a-i dü-zebân ile müdde 'âya şübüt

(G 19/9-10)

bulın: Varsaymak.**bulın:-di**

Yazarken kilik-i kudret levha naqş-ı maṭla‘-i ḥüsnüñ

Bulındı kâmetüñ bir mıṣra‘-ı ṣānisi yoḡ müfred
(G 32/3-4)

Ezel dīvānçe-i ḥüsnî yazarken ḥāme-i Bî-çün

Bulındı kâmetüñ ṣānisi yoḡ mıṣra‘-mevzün
(Mf 43/1-2)

bulıṣ: Bir araya gelmek.

bulıṣ:-up. Pîr-i muḡān ile **bulıṣup** keyfe me‘ttefaḡ

Virdi bu güne ḥāṭır-ı nâ-şāduma sebak
(Tb 2/35-36)

bulutdan nem kap: En küçük bir şeyden alınmak, çok alingan olmak.

buluṭdan nem kap:-ar

Çeşm-i ‘āşık şakınup ‘arz itmesün eşk-i niyâz
Ol perî-rû ter-mizâc olmış **buluṭdan nem kapar**
(G 55/5-6)

buña: Buna.

Ne kadar olsa güzel ‘aybsuz olmaz bir şüh

Buña şahiddür iki pây-ı siyâh-ı tāvüs
(G 107/9-10)

Nice dirlir o şeh-i ḥüsnî görenler mehveş

Dir idüm ben **buña** ‘âlemde iki olsa güneş
(G 109/1-2)

Yoḡ yire incidesin maḥlûkı

Buña hîç kâ‘il olur mı Ḥâlîk
(G 134/9-10)

buñca: *Bu kadar çok.*

Loḡmân-ı dehr **buñca** zamân gūşış eyleyüp

Merge ‘ilâc bulmadı hîç bir fünûnda
(Tb 1/27-28)

Deyr-i kühende **buñca** zamân mey-perest olam

Ser-ḥalka-i mecâlîs-i rindân-ı mest olam
(Tb 2/43-44)

bundan: Bu yüzden.

Maḥbûbına itmez mi fidâ rûḥımı ‘āşık

Bundan bilinür rütbe-i iclâl-i Muḡammed
(K 1/21-22)

Bâdranuñ şehrinde vâḡ‘ı bir müferriḡ iskele

Bundan aḡdem âbsuz olmışdı cây-ı tengnâ
(T 3/3-4)

bunı: Bunu.

Ḥün-ı ‘āşık ḡamze-i cellâduña olsun helâl

Yazmasunlar **bunı** ki kanum Kirâmen Kâtibîn
(Ş 2/7-8)

Bu şeb vaşlın o meh ferdâya korsa ey dil-i şeydâ

Bunı pek belle kim gündüz çıkmaz küh-ı billûra
(Mf 16/1-2)

Cihânda zulm itdün ‘aḡıbet bisyâr olur zîrâ

Bunı işrâb ider dîbâda neşr-i ḡatra-i revḡan
(Mf 62/1-2)

bünyân-ı cefâyı te‘şîs evle: Sıkıntı binasına temel atmak.

bünyân-ı cefâyı te‘şîs evle:-di

Cüş idüp gerd-i ḡaṭ-ı ‘arîzi ol seng-dilüñ
Yeñiden **eyledi bünyân-ı cefâyı te‘şîs**
(G 105/9-10)

burada: Bu yerde.

‘Āşıkından gilemend olsa bütân

Burada mu‘teber olmaz ikrâh
(T 23/11-12)

burc: Gökte Zodyak üzerinde bulunan on iki takım yıldızına verilen ad.

burc:-da

Tâze dellâk olıcaḡ ḡalvet-i ḡâşşa reh-ber
İtdi bir **burcda** güyâ ki kırân şems ü kamer
(Msd 3/19-20)

burc:-ı, -nuñ

Şa‘âdet **burcınun** iḡbâl-i ḡürşid-i cihândârı
Ziyâ virdi bu şeh-r-i dil-keşe pertevle dîdârı
(K 4/1-2)

burc-ı sa‘âdet: Mutluluk burcu.

burc-ı sa‘âdet:-den

Sitârem toḡmadı hiçbir zamân **burc-ı sa‘âdetden**
Tesellî ḡāṭıra el-leylet-i ḡablî midir bilmem
(Mf 61/1-2)

bürehne it: Cıplak bırakmak.

bürehne it:-mek-den

Melâ‘da âdemi beddür **bürehne itmekden**
Ḳalenderân-ı ḡaḡıḡat yanında keşf-i ‘uyüb
(G 12/11-12)

bürhân: Delil, ispat.

bürhân:-ı

Pâkî-i şî‘rûme ma‘nâsî güvâh oldı Belîḡ
Meryemün ‘işmeti **bürhânı** Mesîḡhâdandur
(G 74/15-16)

büriyâ: Hasır.

Bu nümâyişdür ziyâde zîver-i naqş-ı ḡasîr
Mevc-i pertev sâḡa-i evvâna besdür **büriyâ**
(T 1/21-22)

büriyâ-yı köhne: Eskimiş hasır.

büriyâ-yı köhne:-y, -e

Degülken ḡaḡ bu kim bir **büriyâ-yı köhneye**
mâlik
Belîḡ-i ḡaste-ḡâlî çarḡ-ı dün şâḡib-firâş itdi
(Kt 12/3-4)

burka´ : Kadınların örtündükleri peçe, tül, yasmak, vüzoörtüsü.

burka´ : -n, -ı
Gözden şakınıp **burka´** nı açmaz o meh-rü
Dide nighet itmezse ider aña nighet dil
(G 145/3-4)

bürka´ -güsiste eyle: Peçe yırtmak.

bürka´ -güsiste eyle: -y, -e
Demdür ki şimdi şahid-i mā-fi´z-zamirümi
Bürka´ -güsiste eyleye kilik-i beyân-ı ´ilm
(K 10/113-114)

bürün: Fazla.

bürün: -a
Bürüna zâ´findan reh-yâb olur bu meclis-i
aşkun
Şarılsa dâmen-i âvâze-i zencire mahbûsı
(K 3/17-18)

büs eyle: Öpmek.

büs eyleyelden: -le, -yel, -den
Beligâ farkını **büs eyleyelden** şah-ı merdânuñ
Bükildi kaddi zirâ bî-edeblik itdi ol ân tîg
(G 126/15-16)

büs id: Öpmek.

büs id: -e
Olmış dü-tâ bu nüh-felegün kadd-i nâzûki
Büs ide tâ ki dâmen-i hışn-ı Selâniki
(Kt 55/1-2)

büs id: -er
Hoy-kerde **büs ider** leb-i la´luñ Belig-i zâr
Elbette ey perî ´araķ ister şekerleme
(G 203/13-14)

Ben ol şaydum ki pâyın **büs ider** her dem eger
ķanum
Olursa vesme-i ebrü tırâz-ı nâhün-ı şeh-bâz
(G 237/9-10)

büs it: Öpmek.

büs it: -me, -g, -e
Büs itmege nevbet dege tâ ins ü melekden
Hâke sürinür dâmen-i iclâl-i Muhammed
(K 1/9-10)

büs it: -mek
Kimi **büs itmek** murâd eyler ruķın kimisi şem´
Ol gülün dâmanımı geh o çeker geh bu çeker
(G 71/9-10)

büs it: -se
Büs itse pây-ı dil-beri la´l-i bütân gibi
Telh-âb-ı mevce-i leb-i deryâ olur lezîz
(G 37/3-4)

büse: Öpücük.

Mâ-cerâyı keşf ider şâyed dehân-ı zaķm-ı dil
´Aşķa bir **büse** vir ey gönca-leb ağzın kapat
(G 16/7-8)

Şanmañ ki o büt naķd-i firâvânım ider aķz
Bir **büse** için bulsa eger cânım ider aķz
(G 38/1-2)

Yârin utanma **büse** taleb eyle kendiden
Eyler ümîd-i luţf u kerem ķul efendiden
(Kt 41/1-2)

Hâmdur **büse** dirîg itse o nev-rüste nihâl
Şabr idüp ğam yime her mîve zamân ile olur
(G 76/5-6)

Yârûñ alınca bâde-i la´li çeşidesin
Dikdi habâb **büse** leb-i câma didesin
(G 162/1-2)

Bir **büse** virse la´l-i lebinden o dil-nüvâz
Luţfin olur mı ´aşķa bundan ziyâdesi
(G 226/5-6)

büse: -sin
Bülbül gibi ol gönca-dehâna çeñe çalma
Bir **büsesin** al sib-i zekân çalup alma
(G 205/1-2)

büse: -ñ, -e
Tercih iderdi **büseñe** dil sib-i ğabğabı
Ehl-i mezâķa olmasa şîrin muħallebî
(G 222/1-2)

büs-e maķsadaş: Öpme amacı.

Eger an ser u reğbet ber kenâr-e cüybâr est
Behem âyed do leb ez şevķ **büs-e maķsadaş** ķu
râ
(G 243/7-8)

büse vir: Öpmek.

Mâ-cerâyı keşf ider şâyed dehân-ı zaķm-ı dil
´Aşķa bir **büse vir** ey gönca-leb ağzın kapat
(G 16/7-8)

büse-çîn ol: Öpücük almak.

Ruķından **büse-çîn ol** ğâh u bî-ğâh
Ki cennetde olur mîve zamânsuz
(G 92/3-4)

büse-dih-i nâf-ı hedef id: Öpücük veren orta tarafı amaçlamak.

büse-dih-i nâf-ı hedef id: -e
Her işinde aña tevfiķ-i Hudâ yâver olup
Tîr-i maķşûdın **ide büse-dih-i nâf-ı hedef**
(G 130/17-18)

büseğâh: Öpücük yeri.

büseğâh: -ı, -n, -dan
Leţâfetden o şühuñ zâ´il olmaz **büseğâhında**
Mişâl-i ğal-i nîli ´aşķuñ cây-ı leb-i büsi
(K 3/19-20)

büse-i düzdîde: Öpücük çalmak.**büse-i düzdîde:**-y, -iRedd idem gerdânüñe **büse-i düzdîdeyi** gel
Tuyılınca virür aḥz eyledüğüñ ḥırsızlar

(G 157/7-8)

büse-i la 'l-i leb-i şîrîn: Tathî, yakut dudaktan öpücük.**büse-i la 'l-i leb-i şîrîn:**-eİtdiler **büse-i la 'l-i leb-i şîrîne** heves
Müşteri üşdi dükâna yine mânend-i meges

(Msd 2/7-8)

büs-i dāmānuñ: Etek öpmek. II Yaltaklanmak,
dalkavukluk etmek.**büs-i dāmān:**-u, -ñḤulûs-ı bendegîye lâıyık oldur **büs-i dāmānuñ**
Kenâr-ı lebde istiḫbâl ide ṭab 'ı şenākârı

(K 4/7-8)

O vâlâ-menzilet kim şad-edebîle **büs-i dāmānuñ**
Kenâr-ı lebde istiḫsân ider ṭab 'ı şenâ-ḥvānum

(K 8/43-44)

büs-i ğabğab-ı sâkı: Şarap sunanın gerdanının kokusu.Min-ba'd **büs-i ğabğab-ı sâkı** kadeḥ be-kef
Naḫd-i ḥayâtı eylemeyem yoḫ yere telef

(Tb 2/89-90)

büs-i ğabğab-ı tuffāḥ: Elma gibi olan çene altını öpme.Fürüg-ı neş'ede birdür vücûda rûḥ ile rāḥ
Ki nuḫl-i meclis ola **büs-i ğabğab-ı tuffāḥ**

(G 25/1-2)

büs-i la 'l-i ter: Taze dudağın öpücüğü.**büs-i la 'l-i ter:**-ü, -ñ'Uşşâka **büs-i la 'l-i terüñ** yoḫ mıdur senüñ
Ey nâḥl-i 'işve ḥiç şemertüñ yoḫ mıdur senüñ

(G 138/1-2)

büs-i leb-i 'aşıq: Aşığın dudağından öpen.**büs-i leb-i 'aşıq:**-dan**Büs-i leb-i 'aşıqdan** öper sîb-i zenaḥdân
Ol tâze nihālûñ o ḳadar mîvesi terdür

(G 77/5-6)

büs-i leb-i dil-dâr: Sevgilinin dudağına öpme.**büs-i leb-i dil-dâr:**-aBeni **büs-i leb-i dil-dâra** teşvîḳ eyleyüp her
dem

Öper 'aks-i dehân-ı ḡonca ḡülşende leb-i cüyü

(G 210/3-4)

büs-i leb-i la 'l-i 'ālî cān': Ali Can'ın kırmızı dudağına öpme.**büs-i leb-i la 'l-i 'ālî cān':**-durBu cism-i mürdeye **büs-i leb-i la 'l-i 'Ālî**
Cān'dur

Ferāmüş itdi ḡöñlüm cüst-cüy-ı âb-ı ḥayvânı

(G 218/3-4)

büs-i leb-i la 'l-i ter: Taze kırmızı dudağı öpmek.Olsa 'aceb mi **büs-i leb-i la 'l-i ter** lezîz

Turfanda olsa lâbüd olur her şemer lezîz

(G 36/1-2)

büs-i leb-i ṭıfl-ı şîr-ḥvār: Süt içen, henüz memede olan çocuğun dudağı.Ḥoşdur mezâḳa **büs-i leb-i ṭıfl-ı şîr-ḥvār**

Mezc olsa şîr ü ḳand ile ḥelwâ olur lezîz

(G 37/5-6)

büt: Put gibi güzel sevgili.Şanmañ ki o **büt** naḫd-i firāvānum ider aḥz

Bir büse için bulsa eger cānum ider aḥz

(G 38/1-2)

Ḥayâl-i dil-rübâ kim dîde-i surḥumda şâbitdir

Ḡören bir naḫş olunmuş **büt** şanur anı zer üstinde

(G 175/9-10)

Tersâlara itdürdi Mesîḥâyı ferāmüş

Ol **büt** ki şanem-ḥñede bir rûḥ-ı revândur

(G 56/7-8)

büt:-e

Efsürde oldı meclis-i 'işret nigâra baḳ

Allâḥ 'aşḳına o **büte** bir piyâle çaç

(Tb 2/33-34)

Şaşdı dellâk görüp anı yolından şapdı

Vaz'-ı na'leyn iderek ol **büte** âḥir ṭapdı

(Msd 3/15-16)

Cān u dil birbirine sebḳat idüp ol **büte** dir

Kākül-i ḥam-be-ḥamuñ târına evvel beni aş

(G 115/11-12)

Ḥüsni şevketle ze'âmet idi ḥübân ammâ

O **büte** eylediler ḥaṭṭ-ı şerîf ile ferâḡ

(G 125/5-6)

Rîze-i âyîne taḥmîr olunup rûz-ı ezel

O **büte** şoñra bu şüretde dökilmiş gerden

(G 165/5-6)

Çeşm-i pür-fîtne beni ḥançer-i ḡamzeyle Belîḡ

Ḥvâḥ nâ-ḥvâḥ o **büte** 'aşîḳ-ı dil-rîş itdi

(G 223/13-14)

büt:-üñHelāküm ol **bütüñ** bîmâri-i çeşm-i siyâhından

Seḥerde ḳorḳarum zaḥmet virür âḥum

Mesîḥâ'ya

(K 9/5-6)

Meges-āsā o **bütüñ** semtine vızlarsa raķıb
Kehli қо pire gibi çapuk olup ensede bit
(G 17/9-10)

Biñ füsün ile hayāli o **bütüñ** geldi Belig
Gözün aç halvet-i dilbābını yap yap berkit
(G 17/19-20)

Bilmem ki maṭlabı o **bütüñ** naķd-i cān mıdır
Yoḥsa murādı 'āşıkı bir imtiḥān mıdır
(Kt 43/1-2)

Naķş-ı hayāli cilve-nümā oldı ol **bütüñ**
Nāķūs-ı deyr-i dilde dem-ā-dem tapış budur
(G 54/5-6)

'Anberin-ḥāl-i 'izārı o **bütüñ** güyā kim
Derd-i serdef ine yapışdurılan lāendür
(G 74/5-6)

Ḥulāşa çāre görüñ şāne zūlfine ṭolaşur
'Azim başına kayd oldı ol **bütüñ** mular
(G 83/7-8)

Hayālī şem 'veş tāb-efgen oldı ol **bütüñ** likin
Bu eşnā' da ḥarim-i sineden bir dem nefes
gitmez
(G 94/29-30)

O **bütüñ** birliğine 'āşıkā şāhid bu yeter
Gelmeyor ḥātıra vaşında hayāl-i tecnīs
(G 15-16)

Āmed-şüde sedd itse reh-i kūyma aḡyār
Besdür o **bütüñ** semtine ehl-i dile reh dil
(G 145/5-6)

Pederidir o **bütüñ** māni' -i gül-çin-i vişāl
Ḥıfz ider tāze nihāl-i gülī elbette diken
(G 165/9-10)

Müheyyā ol **bütüñ** ālāt-ı 'işret deyr-i ḥüsnünde
Müselmāndır görüp bu bezmi zāhid kāfir
olmazsa
(G 199/9-10)

Lāl olur āyine-i rüyını gördikçe Belig
Vaşf-ı ḥüsnı o **bütüñ** 'āciz ider vaşşāfi
(G 228/13-14)

Gisülerında müy-ı sefid olmaz ol **bütüñ**
Belki qarışdı araya müy-ı miyānudur
(G 233/5-6)

büt:-ler
Hayret-kede-i āyine-i ḥüsnüñe cānā
Bütler nigerān-i dīde-i bütger nigerāndur
(G 56/13-14)

Gisülerımuñ bād-ı nesimī ile **bütler**
Ḥāke dökilürler şanasın berg-i ḥazāndur
(G 56/15-16)

'İsi-dem-i deyr-i kühenim vaķt-i cüdāyī
Bütler uzadup destini dāmānum alurlar
(Mf 58/1-2)

büt:-i
Ol **büti** gördükçe benümle raķıb
Çin-i cebin eyleyüp Efrenc olur
(G 67/5-6)

Gördi mir'āt-ı muşavver beñzemez āyineye
Ol **büti** bütger nice itmez ḥicāb taşvir ider
(G 82/3-4)

bütān: Güzeller, sevgililer.
'Āşıkından gilemend olsa **bütān**
Burada mu 'teber olmaz ikrāh
(T 23/11-12)

bütān-ı bī-vefā: Vefasız, put gibi güzel sevgililer.
bütān-ı bī-vefā:-dan
Göñül ḥüsnı **bütān-ı bī-vefādan** nefy idüp dir lā
O şūḥuñ naziri olduḡın işbāt ider illā
(Mf 37/1-2)

**bütān-ı sīm-ten dest-i ekābir: Büyüklerin elindeki
put kadar güzel gümüş tenli sevgililer.**
bütān-ı sīm-ten dest-i ekābir:-den
Rehā bulmaz **bütān-ı sīm-ten dest-i ekābirden**
Girān-ḡadr olsa gevher bir daḡı gencīnden
çıkma
(G 96/3-4)

bütān-ı sitem-endişe: Sitem ve endişe putları.
Şakın aldanma **bütān-ı sitem-endişe**
Belig çok göñül Ka'besini yıkdılar imānsızlar
(G 57/13-14)

bütger: Put yapan.
Gördi mir'āt-ı muşavver beñzemez āyineye
Ol büti **bütger** nice itmez ḥicāb taşvir ider
(G 82/3-4)

büt-ḥāne: Putperestlerin ibadethanesi.
büt-ḥāne:-de
Ol büt-i ḥüsnüñ düşüp bī-ḡod olurdı pāyına
Meryem isā'yı der-aḡuş itmese **büt-ḥānede**
(G 201/3-4)

büt-i āhen-dile göñl: Gönlü demir olanın sevgilis.
büt-i āhen-dile göñl:-ü, -m
Ḥapılır bir **büt-i āhen-dile göñlüm** zīrā
Şu'le-i pür-şererüm seng-i siyeh kānumdur
(G 50/23-24)

**büt-i ālüfte-meşreb: Alışkın huylu put gibi güzel
sevgili.**
büt-i ālüfte-meşreb:-üñ
Gitmem şuyınca bir **büt-i ālüfte-meşrebüñ**
Deyr-i kühende neş'e-perest-i mül olmasam
(G 150/15-16)

büt-i âteş-pâre: Ateş parçası gibi sevgili.

Ṭonanup âl ile hengâm-ı ṭonanmada Belîğ
Cânımı yakdı benüm ol **büt-i âteş-pâre**
(G 207/13-14)

büt-i hañçer-dâr: Hañçerli, put gibi güzel sevgili.

büt-i hañçer-dâr:-uñ
Demiri yumşak idi ol **büt-i hañçer-dârûñ**
Şimdicek kırdı geçürdi bizi keskin oldı
(G 224/7-8)

büt-i hüsñ: Güzel, put gibi olan sevgili.

büt-i hüsñ:-e
Bel bağlamazsa ol **büt-i hüsne** benüm gibi
Olsun güsiste rişte-i zünnâr-ı Berhemen
(G 164/5-6)

büt-i hüsñüñ:-ü, -ñ
Ol **büt-i hüsñüñ** düşüp bî-hod olurdı pâyına
Meryem İsâ'yı der-ağüş itmese büt-hânede
(G 201/3-4)

büt-i işveger: İşveli, put gibi güzel sevgili.

büt-i işveger:-üñ
Beñzer o **büt-i işvegerüñ** hâl-i hañ-âver
Bir delv-i resen-besteye çâh-ı zevkân üzre
(G 185/11-12)

Dâne-i hâlîni başduñ o **büt-i işve-gerüñ**
Oñma ey hañ-ı siyeh bâğ-ı cihânda bitme
(R 24/3-4)

büt-i işvegerüñ rüy: İşveli sevgilinin yüzü.

büt-i işvegerüñ rüy:-ı, -n, -a
Hüsñ ile dil-ber-i mümtâz ise 'âlemde suhan
O **büt-i işvegerüñ rüyına** ândur ma'nâ
(G 1/11-12)

büt-i kâfir-kış: Zalim sevgili.

Gönlümüñ kâdrini bilmez o **büt-i kâfir-kış**
Düşmesün yâ Rab eyâdi-i Firenge muşhaf
(G 130/5-6)

büt-i rakqâş: Dans eden sevgili.

Ol **büt-i rakqâş** güyâ her yanın evvel kırar
Cünbiş eyler başka her endâmi nazûk bel kırar
(G 75/1-2)

büt-i ra'nâ: Güzel, puta benzeyen sevgili.

Elinde tîğî cellâd-ı felekdir ol **büt-i ra'nâ**
Siyâsetgâh-ı 'aşkında yine merdâne bî-pervâ
(Msd 15-16)

Evvel nazarda dest-res olmazsa mâlüñe
Eyler mi rağbet ol **büt-i ra'nâ** kemâlûñe
(G 193/1-2)

büt-i şîrîn-hareket: Tatlı hareketli put.

Çâr-deh sâle irüp ol **büt-i şîrîn-hareket**
Nev'-i 'âdemde 'ayân oldı bugün mâhiyyet
(G 15/1-2)

büt-i terzî: Terzi güzeli.

Şubh-dem bir **büt-i terzî** beçe-i şîrînkâr
Gümüş-endâze gibi kıdd ile kıldı refâtâr
(Msd 4/1-2)

büt-perest ol: Puta tapmak.

büt-perest ol:-maz
Göñül şâf olsa sevdâ-yı cihândan pâk olur zirâ
'İbâdet-hâne-i İslâmiyânda **büt-perest olmaz**
(G 86/7-8)

büt-resîde: Genç, put gibi güzel sevgili.

Ey **büt-resîde** tenciye minnet ne şeyh-i şehîr
Âbâ okursa bir nefes-i serd ile ṭonar
(G 235/7-5)

bütün: Bütün, tamamıyla.

Feylesofânüñ şikest olmuş **bütün** nâhunları
Hâl ü 'akd-ı kâr-ı devlet hep yed-i rüşvetdedür
(G 64/9-10)

Bir neş'edür cihâni **bütün** feyz-yâb iden
Ecsâma bir hevâdan ider hep nefes hülûl
(G 144/5-6)

büy: Koku.

büy:-ı
Deşt-i fenâda şanma giden gird-bâddur
Terk itdi reng ü **büyü** geyüp bir 'abâ şabâ
(G 3/7-8)

büy:-ı, -n

Reşk-i nesîm-i yâr iledür kayd-ı hıvâb idüp
Büyün kim itdi cünbiş-i gehvâre-i semen
(G 164/17-18)

büy-efgen-i eltfâf-ı cân-bağş: Can veren iyiliklerin kokusunu saçma.

büy-efgen-i eltfâf-ı cân-bağş:-ı
Gül-i taşvîrinün **büy-efgen-i eltfâf-ı cân-bağşı**
Şikest itdi meşâm-ı dilde kâdrin 'anber-i nâbuñ
(T 25/7-8)

büy-efşân: Koku saçmak.

büy-efşân:-lık
Gül-i taşvîri eger eylese **büy-efşânlık**
Pür olur 'atşe ile ma'reke-i 'anber ü üd
(T 10/3-4)

büy-ı aşinâyı ol: Tamdık koku olmak.

büy-ı aşinâyı ol:-sa
Hayl-i ezharın şarılmazdı çemende pâyına
Olsa büy-ı aşinâyı sebze-i bî-gânede
(G 201/13-14)

büy-ı enfâs-ı mesîhâ: Hz. İsa'nın nefesinin kokusu.

büy-ı enfâs-ı mesîhâ:-a
Büy-ı enfâs-ı Mesîhâ gibi câna cân qatar
Cân otı istersin ey dil kâkül-i cânân şatar
(G 60/1-2)

büy-ı gül: Gül kokusu.

Berginde **büy-ı gül** ruhına cân atarsa ger
İtmez derün-ı tab'ına yād-ı vaṭan güzār
(K 12/35-36)

büy-ı gül-berg-i gül:-e

büy-ı gül-berg-i gül:-e
Ruḥ-i renginine gülşende düçār olsa eger
Büy-ı gül-berg-i güle bir daḥī itmez 'avdet
(G 15/9-10)

büy-ı gül:-üñ

Bir vücūd oldı bedid 'āleme kim envārı
Gösterür **büy-ı gülün** mevcini enzāra cesīm
(T 22/3-4)

büy-ı hulq: Yaratılışın kokusu.

büy-ı hulq:-u, -ñ, -la
Nesīm-i dil-güşā hem-dest olaldan **büy-ı**
hulkuñla
Pür itmış 'ıtr ile her bir şüküfe dürc-i jengārı
(K 4/37-38)

büy-ı hün-ı pīrāhen: Gömlekteki kan kokusu.

büy-ı hün-ı pīrāhen:
Delil olup diline **büy-ı hün-ı pīrāhen**
Bilürdi Yūsufunuñ qanda oldıgım Ya' küb
(G 12/9-10)

büy-ı imān: İnanç kokusu.

büy-ı imān:-u, -m
Şadā-yı 'atşeden ber-geşte eyler kübbe-i dehri
Meşām-ı Berhemende cilve kılsa **büy-ı imānum**
(K 8/21-22)

büy-ı nigār: Sevgilinin kokusu.

büy-ı nigār:-ı
Büy-ı nigārı nükhet-i gülşenle bir tıtar
Seyr it Belīg bülbül-i zāruñ dimāgımı
(G 220/13-14)

büy-ı sebükbar: Hafif koku saçan.

büy-ı sebükbar:-ı
Nigāh itse riyāz-ı gülşene reng-i tenezzülle
Gülin mevc-i hevādan pest olur **büy-ı**
sebükbarı
(K 4/25-26)

büy-ı sünbül: Sünbül kokusu.

Zabt idince manşıb-ı hüsni o meh-rū ḥatt ile
Büy-ı sünbül çin seher geldi mübārek bādına
(G 189/11-12)

büy-ı vefā: Vefa kokusu.

Gālibā neşv ü nemā buldı hevā-yı kāsır ile
'Andelib aldı gül-i taşvirden **büy-ı vefā**
(T 1/23-24)

Duḥter-i pākīze-i destür-ı vālā-menzilet
Gülşen-i bağ-ı fenāda bulmadı **büy-ı vefā**
(T 5/1-2)

büy-ı vişāl: Kavuşma kokusu.

büy-ı vişāl:-ü, -ñ
'Arz eyler ise **büy-ı vişālün** saña dekdür
Bilmez misin ol gonca-dehāni ne çiçekdür
(G 59/1-2)

büy-ı zülf: Saç kokusu.

Taş'ide başlayınca arak-çine **büy-ı zülf**
Taktir olan ruḥında 'arak 'anberiyedür
(G 65/5-6)

buyur: 1. "buyurun" diyerek konuğu davet etmek.

Buyur gamdan felek āram vırsün şahid-i
nazmuñ
Belīg-i zārdan maṭlūb ise tekmil-i nāmūsı
(K 3/79-80)

2. Emretmek.

buyur:-sa, -ñ
Buyursañ çarḥ-ı nīli āfitāb-ı 'avn-ı re'yünle
Siler āyine-i meh-tābdan dāmenle jengārı
(K 4/31-32)

buyur:-sa

Buyursa pençe-i mü'min ile
İder enāmili ihrāc-ı cevher-i pülād
(K 11/39-40)

buzlan: Buz tutmak.

buzlan:-dı
O rütbe şiddet-i sermā cihāni kapladı kim
Mişāl-i dāne-i gevher sitāre **buzlandı**
(G 215/3-4)

buzlı: Buzlu.

O rütbe kapladı dehri бүрүдет-i āhum
Ki **buzlı** cevhere döndi şerār-ı şu'le-nihād
(K 11/90-91)

-C-

cā it: Yer etmek.**cā it:-di**

Bir bî-'adîl cevher iken cevher-i vücüd

Târik-i bezmgâh-ı hârâbâtı **itdi cā**

(K 2/47-48)

cā ol: Yer olmak.**cā ol:-dı****Oldı** mişâl-i 'aql-ı Felâton-ı hum-nişînHikmet-serây-ı tab'uña **cā** âşiyân-ı 'ilm

(K 10/21-22)

cā vir: Mahal vermek.**cā vir:-me, -m****Virmem** hayâl-i dil-bere çeşmümde **cā** 'abes

Olmaz habâb-ı meclis-i mevc-i hevâ 'abes

(G 20/1-2)

cabâ: Fazladan.

Dest-i Belîg-i rind-i suhanverde gül degül

Bir kâse virdi meyle leb-â-leb **cabâ** şabâ

(G 13/13-14)

cā-be-cā: Yer yer.

Zîb-i ser eyledi destârı şüküfeâsâ

Cā-be-cā dil-bere şihhâ didi yârân-ı şafâ

(Msd 2/55-56)

Cā-be-cā hâl iledür ruħda olan revnağ-i haţ

Yaşırur hûsn-i haţa zîr ü zeber çonsa nuķaţ

(G 119/1-2)

Temâşâ kıl haţ-ı dil-dârı la'l-i pür-nikâţ üzre

Yapışmış müya beñzer **cā-be-cā** habb-ı nebâţ

üzre

(G 182/1-2)

Ġazelde mu'teber oldur ki ola **cā-be-cā** mazmûn

Yaşmaz dil-rübânüñ 'arızı yek-pâre hâl olsa

(G 202/3-4)

cādū: 1. Büyücü, cadı.**cādū:-dur**Ne **cādūdur** ki itmiş böyle bir âzâdeyi bende

'îzâr-ı tâbnâkı mihr ü mâhı eyler efgende

(Msd 1/37-38)

2.Vampir.

Baña itdüklerini itmedi Yaħyâya Yehūd

İçdiler göz göre **cādū** gibi cismümde demi

(K 7/15-16)

cāh-ı meşakķat gird-bād-ı küh: Dağdaki rüzgar gibi zorlu makam.

Sebük-pervâzi-i fânîye maşrûf ile im'ânı

Ki her **cāh-ı meşakķat gird-bād-ı küh** u

hâmündür

(G 47/9-10)

cāhil: Cehil içinde kalan, bilmeven, okumayan. Genç, tecrübesiz, acemi.**cāhil:-ü, -ñ****Cāhilüñ** dâ'im murâdınca döner çarĥ-ı felek

İltifat eyler gedâ ferzend-i nâ-bînâsına

(G 177/3-4)

cāhil ol: Bilgisiz olmak.**cāhil ol:-an**Ne 'aceb **cāhil olan** şâd ise dünyâda Belîg

Rüzgârüñ ğamı erbâb-ı hüner vâyesidür

(G 46/9-10)

İ'tibâr eylemez ehl-i hünere **cāhil olan**

Ne bilür kadrini huşfaş Belîgâ hürüñ

(G 135/15-16)

Göz diker **cāhil olan** câme-i zer-düze Belîg

Besdür ehl-i dile 'iydiyye çumâş-ı suhanuñ

(G 140/13-14)

cāhil-i dün: Bilgi seviyesi düşük.**cāhil-i dün:-a**

Ne añlar müşkilât-ı mebhâs-ı râz-ı derünundan

Açılsa ehl-i dil bir **cāhil-i dünâ** kitâbâsâ

(G 4/3-4)

cā'ize: Büyüklerden birine takdîm olunan bir şeve mukâbili aldıkları atıvye ve hediveye denilmiştir.**Hulle, hulle-i şîr, hulle-i kasîde de derler. Para ve hedive umulan kimse hangi mesned ve memuriyete geçerse geçsin, hattâ kim olursa olsun; hemen fırsat kaçırmayıp bir kasîde vazarak meh ü senâda bulunmak, mukâbilinde bir şey beklemek eski şâirlerce âdetti. Bir kısım şâirlerin kasîdelerinin surasını burasını deġistirerek gözlerine kestirdikleri zâta sundukları vâkidir.**

Bir zamân şâ'ire ihsan olınurmuş zer ü sîm

Şimdi medħ ü gâzele **cā'ize** taħsîn oldı

(G 224/11-12)

cām: 1. Kadeh.

Ġarĥ eyle seyl-i bâdeye ğam kişverin tamâm

Dârâya ğalip eyledi İskenderi bu **cām**

(Tb 2/93-94)

Çeken derd-i humârı neş'e-i pâder-rikâbından

Elinden sâķi-i gül-çihrenüñ minnetle **cām** almaz

(G 88/7-8)

Bulsam o şühı sâye-i naħl-i semende ben

Bir **cām** şunsa bülbül olurдум çemende ben

(G 167/1-2)

Ġayret-i tâb-ı 'îzârüñla hemân parladı **cām**

Döndi ol dem küre-i nâra kıbâb-ı hammâm

(Msd 3/35-36)

cām:-ı, -nTâb-ı ruħsârı yüzi suyını dökdi **cāmın**

Sildi bîrûna çıkup âyîne-i endâmın

(Msd 3/39-40)

Hevâ-yı feyz-i mihr-i 'aşk ile şeb-gîr ider meh-tâb
Ki **câmin** selsebîl-i nûrdan pür-şîr ider meh-tâb
(G 7/1-2)

câm:-i
Bî-ser ü pādūr felek haţır nice alsun ele
Câmi hıfz itmek murād itse Belîgâ şel kırar
(G 75/11-12)

câm:-uñ
Bozılmaz meclisi olmaz humârı bâde-i 'aşkuñ
Nihâyet yok bu **câmuñ** gerdişi devr ü
teselsüldür
(G 78/9-10)

Dil-ber alınca destine mînâ-yı 'işveger
Biñ kerre öpdi **câmuñ** egildi ayâğını
(G 220/7-8)

câm:-a
Pür eyle ol mey-i pür-rengi **câma** ey sâkî
Ki dil-şigâf ola mevci mişâl-i nâhun-ı nâz
(G 89/5-6)

câm:-i, -n, -i
Biñ kerre kırdı **câminı** bezmüñ bu rûzgâr
Köhne sıfâl-i mey-kede şavdı nice yasak
(G 131/9-10)

2. Cam, pencere.
Tâbiş-i gerden-i billürü ile derledi **câm**
Şevk-i ümmîd-i der-ağuş ile kızdı hâmmâm
(Msd 3/5-6)

câme: Libas, elbise.
Tevbe âşâr-ı günâhı mahv ider dilden Belîg
Câme oldıkça mülevveş pāk olur şabun ile
(G 178/11-12)

Ramazānda geyer ol gönca-dehen al **câme**
Gayrı hûbân bu kesimle çıkamaz bayrama
(G 194/1-2)

'İydda şüfi kânâdili şoyup mescidden
Geydürür duht-i reze câmgöbeği bir **câme**
(G 194/9-10)

câme:-sin
Peşmîne **câmesin** yine gerdün idüp kabâ
Püşide itdi dūşına bir perniyân kabâ
(K 2/1-2)

câme:-den
Şavdı 'aşık gibi başdan küleh-i mu'teberin
Câmeden şive ile çözdü muqaddem kemerin
(Msd 3/7-8)

Nice şād olmasun bir âdemüñ setr eyleseñ
'aybın
Ki ilbâs-ı kabâ vü câmeden 'uryân olur mahzûz
(G120/7-8)

câmeler:-leri, -n
Gül gibi eyledi kat kat çıkarup **câmelerin**
Pîrehen ref' olıcak şandı gören sim-berin
(Msd 3/9-10)

câme:-y, -i
Hil'at-i cāhı bulur kâmet-i isti'dādūñ
Câmeyi hep biçer endâma münâsib hâyyat
(G 118/5-6)

câme:-de
Görinen dâmen-i pâkinde degildür dikenüñ
Tırnağı kaldı bu âl **câmede** ey gül dikenüñ
(G 140/1-2)

câme-i hûsn: Güzellik elbisesi.
Câme-i hûsn aña boyınca biçilmiş kaftân
Nîm-ten şıkma gümüş sinesi dâ'im 'uryân
(Msd 4/15-16)

câme-i müyîne: Kürklü elbisesi.
câme-i müyîne:-den
Belîgâ bî-niyâzum **câme-i müyineden** şimdi
Zamân-ı haţtı geldi haţıra dildaruñ ürperdüm
(G 153/13-14)

câme-i peşmîne: Hırka.
câme-i peşmîne:-sî, -n
anmañ şafaqla mâtem için çarh ider müdâm
Hün-ı cigerle **câme-i peşmînesin** tîlâ
(K 2/133-134)

câme-i zer-düz: Simkeş elbise.
Dilden ğamı zâ'il mi ider **câme-i zer-düz**
Telhî-i meyi def' idemez câm-ı muraşşâ'
(G 123/11-12)

câme-i zer-düz:-e
Göz diker cāhil olan **câme-i zer-düze** Belîg
Besdür ehl-i dile 'iydiyye kumâş-ı suhanuñ
(G 140/13-14)

câmekân: Camla çevrili, camla örtülü yer.
câmekân:-a
Şandılar anı ikiz toğdı güneş hâş ile 'âm
Câmekâna gelicek tutdı perî gibi makâm
(Msd 3/3-4)

câmgöbeği: Yeşile çalan mavi renk.
'İydda şüfi kânâdili şoyup mescidden
Geydürür duht-i reze **câmgöbeği** bir câme
(G 194/9-10)

câmi': Müslümanların içinde ibadet ettikleri mekan.
Yoħsa sen **câmi'** vü mescidde idüp zîr-i lihâf
Köhnelenmiş pābücından geçemezsin lifâf
(Msd 5/35-36)

Hüsnuñ esbâbı miyânında ol ebrü-yı laţîf
Oldı bir beyt ile efrâdını **câmi'** ta'rîf
(G 129/1-2)

cām-ı āfītāb: Güneş kadeh.

Sākī getir ki devr ide ol **cām-ı āfītāb**
 Āsār-ı feyze kābil ola bezm-i mäh-tāb
 (Tb 2/1-2)

cām-ı 'ālem-nümāy-ı saḳf: Tavandaki dünyayı aydınlatan cam.

cām-ı 'ālem-nümāy-ı saḳf:-ı, -n, -dan
Cām-ı 'ālem-nümāy-ı saḳfında
 Görinür cümle 'ālem-i eşbāḥ
 (T 12/15-16)

cām-ı bāde: Şarap kadehi.

cām-ı bāde:-sı
 Nāḥun ucında reng-i ḥınāveş bu meclisün
 Elden çıkar toyılmaz imiş **cām-ı bādesi**
 (G 226/13-14)

cām-ı billür: Billur kadeh.

cām-ı billür:-a
 Derün-ı pîrehenden cism-i pür-nürün
 nümāyāndur
 Ki güyā āb-ı şāfi vaz' olunmuş **cām-ı billūra**
 (Mf 63/1-2)

Derün-ı pîrehenden cism-i pür-nürün
 nümāyāndur
 Ki güyā āb-ı şāfi vaz' olunmuş **cām-ı billūra**
 (G 187/3-4)

cām-ı gülgün: Gül renkli kadeh.

Böyle bî-pervā nice mestāne kec-rev olmasun
 Her seḫer çarḫa şunar bir **cām-ı gülgün** āfītāb
 (G 8/3-4)

cām-ı ḥabāb-ı tesnīm: Cennet ırmaklarından birindeki kadehteki su kabarcığı.

Gülşen-i cennete 'aks eylese la'li pür olur
 Mey-i cān-perver ile **cām-ı ḥabāb-ı Tesnīm**
 (T 22/5-6)

cām-ı ḥün: Kanlı kadeh.

cām-ı ḥün:-ı
 Bezm-i ḡamda sākī-i devrān dil-i pür-tābuma
 Cām-ı ḥünü şışe-i tebḫālden evvel virir
 (G 69/13-14)

cām-ı 'işret-ḫāne: Meyhanenin kadehi.

cām-ı 'işret-ḫāne:-de
 'Aks-i ruḫsāruñ görelden **cām-ı 'işret-ḫānede**
 Gözlerüm kaldı ḫabāb-āsā benüm peymānede
 (G 201/1-2)

cām-ı ma'kūs: Uğursuz kadeh.

cām-ı ma'kūs:-ı
 Senüñle neş'e-zāy-ı bezm iken bintü'l-'ineb
 şimdi
 Ḥabāb-āsā hevā-ābisten oldı **cām-ı ma'kūsı**
 (K 3/33-34)

cām-ı mey: İçki kadehi.

cām-ı mey:-den
 Kimün bezminde bilmem **cām-ı meyden** neş'e-
 yāb olmuş
 Kızarmış gül gül olmuş ruḫları ḡāyet
 güzellenmiş
 (G 112/3-4)

cām-ı mey:-e
 Olup ḫürmetde kâ'im ḫiç tevāzu'dan degül ḫalı
 Beligā var ise **cām-ı meye** üftādedür minā
 (G 5/11-12)

cām-ı murād: İstek şışesi.

Tıbā'-ı ehl-i ma'āniden itdüm istirdād
 Şarır-i ḫāme-i mu'cizle nām-ı eslāfi
 (K 11/106-105)

cām-ı muraşsa': Kıymetli taşlarla bezenmiş kadeh.

Dilden ḡamı zā'il mi ider cāme-i zer-düz
 Telḫi-i meyi def' idemez **cām-ı muraşsa'**
 (G 123/11-12)

cām-ı muraşsa':-da
 Olur elfāz-ı nāzük cilvegāḫ-ı ma'nī-i rengin
 Mey-i gülgün şafālar baḫş ider **cām-ı muraşsa'da**
 (G 173/5-6)

cām-ı pür eyle: Kadeh doldurmak.

cām-ı pür eyle:-y, -üp
Cām-ı pür eyleyüp baña şun i'tizārı ḫo
 Āb-ı ḫayāt olmasa cān beslemez bu şu
 (Tb 2/73-74)

cām-ı pür-ḫün-āb: Kanlı gözyaşı ile dolu kadeh.

cām-ı pür-ḫün-āb:-dur
 İki şışe yapışdırmış şanurlar rüyıma ḫaccām
 O rütbe çeşm-i ḫasret **cām-ı pür-ḫün-ābdur**
 sensüz
 (G 101/5-6)

cām-ı şarāb: Şarap kadehi.

cām-ı şarāb:-ı
 Mülk-i 'ademde cānına urmaz mı şimdi key
 Ḥürmetle tutsa **cām-ı şarābı** al üzre gey
 (Tb 2/123-124)

cām-ı ser-keş: İnatçı kadeh.

cām-ı ser-keş:-i
 Sākī şu **cām-ı ser-keşi** ḫıfz eyle kim şaḫın
 Reşk-āverān-ı meykede bir ḫulp taḫmasun
 (G 163/5-6)

cām-ı serşār: Ağzına kadar dolu şışe.

cām-ı serşār:-ı
 Ḥınā-yı dest-i maḫbübān gibi ḡafletle āḫir-kār
 Çıkar elden tıyulmaz bezm-i 'aşḫuñ **cām-ı serşārı**
 (K 4/53-54)

cām-ı sikender: İskender'in kadehi.**cām-ı sikender:** *-den, -dür*Cirm-i gül-câmları **cām-ı Sikenderdendür**

Cilveger şafhasına nakş-ı sipenc-i Dära

(T 21/23-24)

cām-ı tâbdâr: Parlak kadeh.

Sâkı sezâ midur kıla mey-hâne teng ü tär

Kurbânüñ oldıgum şanı ol **cām-ı tâbdâr**

(Tb 2/51-52)

cām-ı tehî: Boş kadeh.

‘Aksin görünce âbda el eyleyüp habâb

Çeşm-i siyâh-ı mestine **cām-ı tehî** şunar

(G 235/5-6)

cām-ı vârun: Uğursuz kadeh.**cām-ı vârun:** *-dur*

O rütbe hün-feşânlık itdi nişter-hîz-i gâmzeñ

kim

Lebümde şîşe-i teb-hâle güyâ **cām-ı vârundur**

(G 47/3-4)

câmi’-i hüsni: Güzellik derleyen.**câmi’-i hüsni:** *-ü, -n, -de*Ehl-i ‘aşka **câmi’-i hüsni**de hengâm-ı niyâz

Küşe-i ebrü-yı kec mihrâb şeklin gösterür

(G 231/5-6)

câmi’-i iqbâline hâzır: Hazır mutluluğu toplayan.Du ‘â-güyân olunca **câmi’-i iqbâline hâzır**

Ola revgân ser-i mağz-ı hümâ kandil-i mînâya

(K 9/105-106)

cân: Ruh.

Luţf-ı rühâniyyetin bilmek için divârına

Bir mücessem yaz nice gör **cân** virür bād-ı şabâ

(T 1/ 33-34)

Ey fûrûg-ı ‘arızuñ reşk-i cemâl-i hür-ı ‘în

Şem’ anuñ pervânesi **cân** ile Ruhü’l-Emîn

(Ş 2/1-2)

Miñâk-i tecrîbe hâzırlamış ol sîm-beden

Püte-i kalbde **cân** naqdini süzişle erit

(G 17/3-4)

Cân be-leb-âmâdeye derd-âlûd

Kaşr-ı cân-bâhşa gelüp düşse delil

(T 20/21-22)

Sa’y ile **cân** eridüp nakş-ı mücessemlerine

Rüh buldurdı ‘aceb pîşeger-i sihr-ârâ

(T 21/5-6)

Cân fedâ eyler aña cânı olan

Muştâfâyı sever îmânı olan

(Mf 25/1-2)

Mikdâr hâcet olsa eger şeye i ‘tibâr

Olurdı **cân** gibi nemek ey dil girân-bahâ

(Mf 27/1-2)

‘Aşık yanında **cân** nedür ammâ ki setr idüb

Yâd itse cân-ı pâkini cânânedür murâd

(G 33/5-6)

Kadr-i güher-i nazmı bilen kimse Belîgâ

Biñ **cân** ile gencîne-i dîvanum ider aħz

(G 38/11-12)

Derdine dermân su’âlinden Belîgâ maqşaduñ

Cân otı istersin ancak kâkül-i cânân şatar

(G 60/9-10)

Zahm-ı tîgüñle ten-i zârumda eyler **cân** rakş

Zebh olındıkça ider elbette her kurbân rakş

(G 114/1-2)

Cân u dil birbirine sebkat idüp ol büte dir

Kâkül-i ham-be-hamuñ târına evvel beni aş

(G115/11-12)

Ne rütbe hüsni ifrâd olsa yâruñ **cân** olur maħzûz

Ser ü sâmân-ı ‘aşıkdan rüh-ı cânân olur maħzûz

(G 120/1-2)

Laţif ol tâ ki maħfûz olasin halkuñ lisânından

Ne rütbe sa’y ile tîz eyleseñ kaç’ idemez **cân** tîg

(G 126/13-14)

Geh **cân** düşer pîş-i nazargâhına geh dil

Bir kerre nigâh eylemez ol çeşm-i siyeh-dil

(G 145/1-2)

Târ-ı nefesle bağlu tururken bedende **cân**

Hiç zabt olur mı böyle bu zindân-ı tende cân

(G 156/1-2)

Târ-ı nefesle bağlu tururken bedende **cân**

Hiç zabt olur mı böyle bu zindân-ı tende cân

(G 156/1-2)

Zencîr-i zulf-i ham-be-ham-ı yâra bestedir

Her bir girihde şad-dil ü her bir şikende **cân**

(G 156/3-4)

Ey rüh-baħş mürde-dilânsın ne cânsuñ

Cân ile zinde cism hayâlûñle zinde **cân**

(G 156/5-6)

Ey rüh-baħş mürde-dilânsın ne cânsuñ

Cân ile zinde cism hayâlûñle zinde cân

(G 129/5-6)

Reftâra gel ki tâ ola hengâm-ı cilvede

Geh serfikende maqdemüñe geh fikende **cân**

(G 156/7-8)

Olmaz mı bâri ruħşat-ı gül-büse-çîn-i leb

Gelmiş nevâl-i luţfuñı bekler dehende **cân**

(G 156/9-10)

Fânüs içinde şu’le vü şahbâda neş’evêş

Virdi fûrûg-ı feyz ile pertev bedende **cân**

(G 156/11-12)

Mülk-i 'ademde âh ile mânend-i gird-bād
 Âyende **cân** bu deşt-i fenāya revende cān
 (G 156/13-14)

Mülk-i 'ademde âh ile mânend-i gird-bād
 Âyende **cân** bu deşt-i fenāya revende cān
 (G 156/13-14)

Besdür Belîg-i zāra bu elţāf-ı Kirdgār
 Mazmūn-ı neş'e-baḥşımı kılmış suḥanda **cân**
 (G156/15-16)

O şāh-ı ḥüsne diḳḳatle nigāh olınsa mümkindür
 Eger maḥlūb ise bir yirde görmek **cân** u cānānı
 (G 218/11-12)

cân:-dur
 Lafzda anuñ için böyle nihāndur ma'nā
 Kāleb-i her suḥan-i dil-keşe **cāndur** ma'nā
 (G 1/2-1)

Cāndur ma'nī-i rengin aña tendür elfāz
 Neş'e-i rüḥ-ı mezāmīne bedenden elfāz
 (G 121/1-2)

cân:-ı, -n, -a
 Mülk-i 'ademde **cānına** urmaz mı şimdi key
 Ḥürmetle tutsa cām-ı şarābı al üzre gey
 (Tb 2/123-124)

cân:-lar
 Muḥrib demīde eylese nākūr ü şirini
 Güyā ki cism-i mürdeye **cānlar** ider 'atā
 (K 2/33-34)

cân:-a
 Elḥān-nevāz-ı bülbül-i gülşen-serāy-ı bezm
 Enfās-ı rüḥ-baḥş ile **cāna** virür ğidā
 (K 2/35-36)

cân:-u, -m, -ı
 O rütbe āteş-i ğam itdi **cānumı** pür-süz
 Ki dest-i merg olur anuñ taşarrufunda kaşır
 (K 6/155-156)

cân:-dur
 Ol ğamze-i dil-düz ile gönüm tolu kandır
 Ey şūḥ-ı cefā-pişe meded kıyma bu **cāndır**
 (Kt 37/1-2)

cân:-u, -m
 Şanmañ ki o büt naḳd-i firāvānum ider aḥz
 Bir büse için bulsa eger **cānum** ider aḥz
 (G 38/1-2)

cân:-suz
 Ne yapsun berhemen taşviri ānsuz
 Görüp yarı yıkıldı ḥāke **cānsuz**
 (G 92/1-2)

cân:-ım
 Ḥayāl-i dil-beri tā lebde istikbāl ider **cānım**
 Ki şāḥib-ḥāne ikrām eylese miḥmān olur
 maḥzūz
 (G 120/3-4)

cân:-suñ
 Ey rüḥ-baḥş mürde-dilānsın ne **cānsuñ**
 Cān ile zinde cism ḥayālūñle zinde cān
 (G 156/5-6)

cân:-u, -m, -a
 Ey ehl-i cezbe himmet idüñ kuşça **cānuma**
 Ol dāmgeḥden 'avn ile şāyed ki kurtula
 (G 181/5-6)

cân:-ı, -m, -a
 Şikest eyler ser-ā-pā nāḥun-ı tedbirin aġyāruñ
 O şūḥuñ **cānuma** piçidedür cisminde her müyü
 (G 210/9-10)

cân:-ı
 Temāşā eylemek isterse her kim bī-beden **cānı**
 Muşavver rüḥdır seyr itsün endām-ı 'Āī Cān'ı
 (G 218/1-2)

cān at: Şiddetle arzu etmek, çok istemek.
cān at:-ar
 Hemān-dem **cān atar** şebnem gibi aḥbāb-ı şāfi-
 dil
 Görünce tımtırac-ı vaz'ını dükkān-ı pür-tābuñ
 (T 25/3-4)

Alup ālāt-ı bezm-i 'ālem-i bālāy-ı bī-pervā
 Felekde bulsa Zühre **cān atar** tehniye-i sūra
 (T 27/23-24)

cān at:-ar, -sa
 Berginde büy-ı gül ruḥma **cān atarsa** ger
 İtmez derün-ı ḥab'ına yād-ı vaḥan güzār
 (K 12/35-36)

cān at:-dı
 Şadā-yı ma'delet-ārāy-ı tıg-i ḳahruñdan
 Nihād-ı düşmene **cān atdı** ḥalm-ı şā'ika-zād
 (K 11/61-62)

cān at:-up
 Ḳandil-i nūr-ı türbe-i vālāña **cān atup**
 Ervāḥ-ı ḳudsiyān ola pervāne dā'imā
 (K 2/197-198)

cān besle: Kaygısızca yiyip içip rahatına
 bakmak; başkasının yiyeceğini, içeceğini
 sağlamak.
cān besle:-mez
 Cām-ı pür eyleyüp baña şun i'tizārı ḳo
 Āb-ı ḥayāt olmasa **cān beslemez** bu şu
 (Tb 2/73-74)

cân evi: Gönül.**cân evi:-n, -e**

Cem' idüp müddet-i 'ömrümde birâz dünyalık
Şaklayup **cân evine** şaymaz idüm derd ü ğamı
(K 7/5-6)

cân gel: Canlanmak, güçlenmek.*cân gel:-di*

Bu şeb kim bezm-i ehl-i 'aşka bir rûh-ı revân
geldi
Yeñiden kâleb-i efsürdeye güyâ ki **cân geldi**
(G 211/ 1-2)

cân ol: Ruh olmak.**cân ol:-miş**

Beni bî-tâb ider derd-i firâkı pister-i ğamda
Ki 'aks-i dil-rübâ âyîne-i endâma **cân olmuş**
(G 111/13-14)

cân oti: Az bulunan şey.

Büy-ı enfâs-ı Mesîhâ gibi cânâ cân katar
Cân oti istersin ey dil kâkül-i cânân şatar
(G 20/1-2)

cân u dil: İçtenlikle, çok isteyerek, canyürekten.*cân u dil:-den*

Cân u dilden Hüdâ bilür ki Belîğ
Şeb u rüz olmuşam şenâ-hânı
(T 4/39-40)

cân u gönül:-den

Kızılbaşdır hele dünyâda kim sevmezse
'Oşmânı
Sever **cân u gönülden** şubhesiz erbâb-ı dil anı
(Mf 23/2-1)

cân vir: Ruha güç vermek; canlanmasına yol açmak.

Ey bârî Hüdâ derdimize dermân vir
Efsürde olan cism-i za'îfe **cân vir**
(R 16/1-2)

cân vir:-di

Eyleyüp İrci'î nidâsını güş
Virdi cânâna bî-tereddüd cân
(T 18/5-6)

Taşvîr-i yârî şafha-i zerkâra şebt için
Naqqâş-ı Çîn sa'y ile **cân virdi** şürete
(G 188/17-18)

cân vir:-ür

Naqqâş-ı divâr olan mücessemine
Nâ-gehân görse **cân virür** Mânî
(T 4/29-30)

cânâ: Ey canım.

Müşterisi çok dükenmez bir kumâş-ı tâzedür
Sen hemân bâzâr-ı istiğnâda **cânâ** 'işve sat
(G 16/9-10)

Kıl kadar sâde ruhuñ luftını görmez **cânâ**
Levh-i hüsnüñ haţ-ı nev-hâste pîrâyesidür
(G 46/5-6)

Hayret-kede-i âyîne-i hüsnüñe **cânâ**
Bütler nigerân-ı dîde-i bütger nigerândür
(G 56/13-14)

Beni ayırmağa bel bağladı senden **cânâ**
Hânçerüñ anuñ için böyle miyâna şoklur
(G 76/3-4)

Kağramânlar çekemez boynına alup **cânâ**
Yine zencîr-i ser-i zülfi bu dîvâne çeker
(G 81/9-10)

Ğam-ı dünyâyı **cânâ** şanma kim rind-i cihân
çekmez
Hele ben çekdüğüm miñnetleri küh-ı girân
çekmez
(G 91/1-2)

Saňa teşyî'a **cânâ** bend bend-i a'zâ çıkar ammâ
Kıyamet kopsa 'aşkuñ sine-i bî-kîneden çıkmaz
(G 96/11-12)

Ruğ-ı pür-tâbuñ üzre naqqâş-ı hâl-i 'anberîñünle
Melâhaţ bâğınun bir lâle-i nu'mânısın **cânâ**
(G 229/7-8)

cânâ cân kat: Yaşama gücünü artırmak.*cânâ cân kat:-ar*

Büy-ı enfâs-ı Mesîhâ gibi **cânâ cân katar**
Cân oti istersin ey dil kâkül-i cânân şatar
(G 60/1-2)

cânân: Sevgili, gönül verilmiş, maşuka.

Ğalibâ benden ibâ eyledi 'âlem cümle
Hâtırım şormağa **cânân** degül ğam gelmez
(G 100/3-4)

Süzişli oldı bu ğazelüñ korqarım Belîğ
Cânân okursa eyler eşer la'l-i nâbına
(G 198/19-20)

Eş'âr-ı dürüşti alamaz ağzına **cânân**
İnceldelim anı dehen-i yâra uyınca
(G 204/7-8)

Meclis-i meyde kesüp halkı biçerken **cânân**
Arada öyle şıkıldum ki beni ter kesdi
(G 225/3-4)

cânân:-a

Cânâna hâk-pâyımı itme hebâ şabâ
Çeşm-i 'alîle lâzım olur tütiyâ için
(G 3/6-5)

Hil'at ister beni püskürme şeh-i mümtâzum
Dün Belîğ açdum o **cânâna** metâ'-ı râz
(Msd 4/51-52)

- Eyleyüp İrci'î nidâsını güş
Virdi **cânâna** bî-tereddüd cân
(T 18/5-6)
- Düşelden 'aks-i pâki cüybâr-ı sâha-i **câna**
Gümüşden servdir kıdd çekdi bâğ-ı dilde
cânâna
(Kt 40/ 1-2)
- cânân:-uñ**
Zevrağ-ı meyle ayâğın alıyor **cânânuñ**
Rüzgâr üsti çıkar baht-ı kavî korşanuñ
(Msd 5/39-40)
- Kumâş-ı vaşlını seyr eyledüm **cânânuñ** ellenmiş
Gelince sebz-i hañt tâvûs-ı bâğ-ı hüsni tellenmiş
(G 112/1-2)
- O çeşm-i haste zîr-i tîğ-i ebrûsında **cânânuñ**
Yatur güyâ ki bismilgehde âhû hançer altında
(G 190/3-4)
- cânân:-e**
Yazıklar kıymetin fehm itmeyen nâ-dâna bî-
pervâ
Meta'-ı vaşl-ı pâkin elledüp **cânâne** eskitdi
(G 212/ 5-6)
- 'Âşık yanında cân nedür ammâ ki setr idüb
Yâd itse cân-ı pâkini **cânânedür** murâd
(G 33/5-6)
- cânân:-ı**
O şâh-ı hüsne diğkatle nigâh olınsa mümkündür
Eger mañlûb ise bir yirde görmek cân u **cânâni**
(G 218/11-12)
- cânân-ı câm: Sevgilinin kadehi.**
İtdikçe neş'e dîde-i kâlbe müsâ'ade
Cânân-ı câm eyleye 'âşık müşâhade
(Tb 2/9-10)
- cânânım ol: Sevgili olmak.**
cânânım ol:-ur
Hıfz eyleyemem sîne nakd-i dil ü cânı
Bir gün **olur** elbet anı **cânânım** ider ağız
(G 38/9-10)
- cândan: Çok istekli bir biçimde.**
Cândan ketm için âvâz-ı kudüm-i 'aksûñ
Sürmedür şâhn-ı derûnımdaki gerd-i külfet
(G 15/11-12)
- cân-fidâ it:** Canına kıymak.
cân-fidâ it:-me, -y, -e
- Olsun çerâğ-ı mürde-i dil kim ki itmeye
Hem-çün sipend âteş-i 'aşkıñda **cân-fidâ**
(K 2/153-154)
- cân-ı 'ilm: İlim canı.**
cân-ı 'ilm:
Bî-rüşeni şevk-i dilüñden şekâm olur
Kâh-ı vücûd-ı cevher-i evvelde **cân-ı 'ilm**
(K 10/51-52)
- cânı ol: Ruha sahip olmak.**
cânı ol:-an
Cân fedâ eyler aña **cânı olan**
Muştafâyı sever İmâni olan
(Mf 25/1-2)
- cân-ı pâk: Temiz ruh.**
cân-ı pâk:-i, -n, -i
'Âşık yanında cân nedür ammâ ki setr idüb
6. Yâd itse cân-ı pâkini cânânedür murâd
(G 33/5-6)
- cânı yak:** Zulmetmek, eziyet etmek.
cânı yak:-maz, -dı
Yakmazdı cânı sühte-âsâ o seng-dil
Destârı başda olmasa çakmaklı bendiden
(Kt 41/3-4)
- cânib: Taraf, cihet, van.**
cânib:-de
İki **cânibde** devlet ü ikbâl
Bâb-ı vâlânuñ ola derbânı
(T 4/33-34)
- Çeşm-i siyehüñ zevrağıdır kûlzum-i nûruñ
Ber-dâşte müjgân iki **cânibde** kürekdür
(G 59/7-8)
- Kıyâmetler kopar her göz yumup açınca
çeşmimde
İki **cânibde** müjgânım şaf-ı peygârdur sensüz
(G 102/11-12)
- cânib:-i, -n, -e**
Şîveden dil-ber-i rakqâşa bedel eş'ârûñ
Lafz-ı tecnîsi iki **cânibine** dalbızlar
(G 57/5-6)
- cânib-i burc-ı sa'âdet: Mutluluk burcunun tarafı.**
cânib-i burc-ı sa'âdet:-den
Fürûğ-ı vech-i pâki **cânib-i burc-ı sa'âdetden**
Tecelliyât-ı mihr-i pür-ziyâdur şehri mezkûra
(T 27/15-16)
- cânib-i her: Her taraf.**
Oldı revâna **cânib-i her** şehri u kûya şu
Ol serv-i nâzi çıkdı meger cüst ü cûya şu
(G 170/1-2)
- cânib-i 'uşşak: Âşıklar tarafı.**
cânib-i 'uşşak:-dan
Hühdüd mişâli **cânib-i 'uşşakdan** yeter
Nâme-resân-ı şahid-i mülk-i Sebâ şabâ
(G 3/9-10)

cân-perver: (Cana) can katan.**cân-perver:-e**

Hem 'arz-ı niyâz eyler o cân-pervere hem nâz
Geh bende olur gâh olur 'aşk ile şeh dil

(G 145/11-12)

cânumı yak: Acı verecek bir biçimde

cezalandırmak; bir kimseyi, çok sıkıntı ve zarara
sokmak.

cânumı yak:-di

Ṭonanup âl ile hengâm-ı ṭonanmada Belîg

Cânumı yaqdı benim ol büt-i âteş-pâre

(G 207/13-14)

cânumuza geç: Çok etkilemek.**cânumuza geç:-di**

Sitemle gamze-i cânâne **geçdi cânumuza**

Sen ey ḥadeng-i müje bārī girme kânumuza

(G 208/1-2)

cārī: Akmak.

Cihānda bīm ü hirasuñ o rütbe **cārī** kim

Olinsa şümü'-i bed-nām-ı düşmenüñ ta'bır

(K 6/115-116)

Hüsn-i aḥlāk eylemez aşl-ı neseble intikāl

Böyledür **cārī** virür ekşer çemende ḥâr gül

(G 146/9-10)

cārī eyle: Akmak.**cārī eyle:-miş**

'Âlem-i ecssāma **cārī** eylemiş ḥükmin Ḥüdā

Devr ider cevvalēāsā neş'e-yi şahbā-yı rüh

(G 27/19-20)

cārī id: Akmak.**cārī id:-üp**

Cārī idüp ma'ānī-i vālāyı eyledün

Beyt-i ṭabī'ata kâlemi nāv-dān-ı 'ilm

(K 10/25-26)

cārī ol: Akmak.**cārī ol:-ur**

Nice gam teşne-i merg itmesün ā'dā-yı cerrārı

Ki āb-ı neş'e-i tîg-i âteşininden olur **cārī**

(K 4/41-42)

cārī ol:-ur

O rütbe cezbese var teşnegân-ı vâdi-i 'aşkuñ

Ki āb-ı beste tîg-i yârdan bir gün olur **cārī**

(G 217/15-16)

cārīh: Cerheden, varalavan.

Derd-i dili gösterdüm hep revzen-i zaḥmumdan

Keşf olmaz idi ḥālüm luṭf eylemese **cārīh**

(G 26/ 5-6)

cāsūs: Esrar araştırmacı, gizli sevleri öğrenen, casıt.

Kişver-i dilde 'aceb var mı ki bîgâne diyü

Gönderür evvel o pür-fitne ḥayālīñ **cāsūs**

(G 107/7-8)

cây: Yer, mahal, makam.**cây:-ı**

Sîr-âb-ı bâg-ı ḥüsn için ol ḥâl-i müy-dâr

Bir delvdür ki **câyı** kenâr-ı çeh-i zekân

(G 164/3-4)

cây it: Yer etmek.**cây it:-se**

Ol melek-ḥü 'Adni **cây** itse n'ola

Menzil-i ḡilmân olur bağ-ı Na'im

(T 8/9-10)

câygâh eyle: Yer etmek.**câygâh eyle:-le, -di**

Evvel nefesde **eyledi** re'sünde **câygâh**

Rengin edā-yı bülbül-i şad-dâstân-ı 'ilm

(K 10/41-42)

câygâh-ı istirâḥat: Rahat bulunan yer.

Nā-gehân sākī-i şahbā-yı ezelden güş idüp

Câygâh-ı istirâḥat oldıgım dâr-ı bekā

(T 5/3-4)

cây-geh: Oturduğu yer.**cây-geh:-de**

Bulmaz bu **cây-gehde** olan lüliyân gibi

Şad-sāl gavṭa eylese deryāya Sönbekī

(Kt 55/5-6)

câygeh-i gülşen: Gül bahçesinin yeri.**câygeh-i gülşen:-de**

Dā'imā ḥande-künân **câygeh-i gülşende**

Bula gül-gonca gibi perveriş-i nâz ü na'im

(T 22/19-20)

cây-gîr ol: Yerleşmek.**cây-gîr ol:-dı**

'Avn-ı sûtün-ı kilkün ile **oldı cây-gîr**

Der-zîr-i yektâ-yı felek sāye-bân-ı 'ilm

(K 10/57-58)

cây-gîr-i derün ol: Yüreğe yerleşmek.**cây-gîr-i derün ol:-sa**

'Aceb mi nazm-ı Belîg olsa **cây-gîr-i derün**

Ḳabül-i ṭab'a nikât-i 'acib olur bā'is

(G 21/13-14)

cây-ı bî-bedel: Eşsiz yer.

Çiçekli bir kumâş-ı taze düşdi kâle-i târiḥ

Bu **cây-ı bî-bedel** mergüb ola beyninde aḥbābuñ

1167

(T 25/19-20)

cây-ı bisâṭum ol: Döşemeye yer açmak.**cây-ı bisâṭum ol:-dı**

Girdâr-ı levḥ-i dil-siyehüm eyleyüp ḥayāl

Cây-ı bisâṭum oldı o dem kām-ı ejdehā

(K 2/23-24)

cây-ı dil-keş: Gönül cezbedici yer.

Ḥabbezā kaşr-ı dıraḥşanda bu **cây-ı dil-keş**

Oldı güyā kafes-i bülbül-i bâg-ı maşşud

(T 10/1-2)

- cây-ı dūr: Uzak yer.**
cây-ı dūr:-ı
 ‘Aceb mi **cây-ı dūrı** gösterürse dūr-bîn akreb
 Hayâle menzil-i maqşudı almakla yakîn olmaz
 (G 85/5-6)
- cây-ı ğaraż: Arzu yeri.**
 Dil-i şad-päre ne mümkün ki ola **cây-ı ğaraż**
 Dökilüp şîşe şikest olsa Belîgâ sîm-âb
 (G 117/12-11)
- cây-ı ħalîl ibrahîm: Halil İbrahim'in yeri.**
 Didî mevlüdına târiḥ du ‘âgüne Belîg
 Ola dünyâ çemeni **cây-ı ħalîl İbrâhîm** Sene
 1153
 (T 22/21-22)
- cây-ı ħamâm: Güvercinin yeri.**
cây-ı ħamâm:-ı
 ‘Adli ‘inâyet itse nigeḥ-dâr olup ider
Cây-ı ħamâmı dîde-i şâhin-i cân şikâr
 (K 12/105-106)
- cây-ı ħaṭar: Tehlikeli yer.**
cây-ı ħaṭar:-da, -dur
 İtmem girîz ta‘n ile küy-ı nigârdan
 Devlet cihânda âdeme **cây-ı ħaṭardadur**
 (G 41/5-6)
- cây-ı ilticâ: Sevgilinin ayağının toprağı.**
 Ey kâ‘inâta ḥâk-i derûn **cây-ı ilticâ**
 V‘ey naqş-ı büse küçe-i luṭfuḥda naqş-ı pâ
 (K 2/139-140)
- cây-ı laṭîf: Güzel yer.**
 Mihr-i enver gibi bu **cây-ı laṭîf**
 Şehre pertev-fiken oldı nâ-gâḥ
 (T 23/1-2)
- cây-ı leb-i būs: Öpülen dudağın yeri.**
cây-ı leb-i būs:-ı
 Leṭâfetden o şūḥuñ zâ‘il olmaz büseğâhında
 Mişâl-i ḥal-i nîlî ‘âşıkuñ **cây-ı leb-i būsı**
 (K 3/19-20)
- cây-ı meşakḳat: Sıkıntı yeri.**
cây-ı meşakḳat:-de
 Eslâf-ı cefâ-pîşe gelüp buldığım almış
 Bu **cây-ı meşakḳatde** hemân biz soğuk aldık
 (Kt 25/3-4)
- Çeşm-i pür-ḥün ile bu **cây-ı meşakḳatde** Belîg
 Tütüyâ oldı baña ḥâk-i reh-i İslâmbül
 (G 143/17-18)
- cây-ı necât iste: Kurtuluş yeri istemek.**
cây-ı necât iste:-r
 Re’s olur ekşeri a‘zâ-yı bedende maqtū‘
 Mâ-ḥaşal **cây-ı necât ister** iseñ olma re‘is
 (G 105/5-6)
- cây-ı nev-beyt-i ħalîl: Halil'in yeni beytinin yeri.**
 Didiler târiḥ sâlin **cây-ı nev-beyt-i ħalîl**
 Oldı şehr-i nevde ḥaḳḳâ ki sarây-ı bî‘adil
 (T 30/11-12)
- cây-ı nişîmengâḥ-ı erbâb-ı zarâfet: İncelik sahiplerinin oturma yeri.**
 Hoşâ **cây-ı nişîmengâḥ-ı erbâb-ı zarâfet** kim
 Pesend-ârây-ı rağbet-efgenidür şeyḥ ile şâbuñ
 (T 25/1-2)
- cây-ı penâḥ: Sığınacak yer.**
 Ehl-i ‘irfâna hücüm-i ğamdan
 Şâḥa-i şafḥasıdur **cây-ı penâḥ**
 (T 23/23-24)
- cây-ı rûḥ: Can yeri.**
 Muḥtefi meyde keyfiyyet gibi erbâb-ı ḥâl
 Kimseye feth olmadı ḥışn-ı bedende **cây-ı rûḥ**
 (G 27/13-14)
- cây-ı ṭavâfi: Etrafında dolaşılan yer.**
cây-ı ṭavâfid:-dür
 Nigeḥuñ **cây-ı ṭavâfidür** idüp ‘aḳlı delîl
 Vâdî‘-i şâhada ber-ceste olan beyt-i şerîf
 (G 129/11-12)
- cây-ı tengnâ: Dünya.**
 Bâdranuñ şehrinde vâḳ‘ı bir müferriş iskele
 Bundan aḳdem âbsuz olmışdı **cây-ı tengnâ**
 (T 3/3-4)
- cây-ı zîbâ: Renkli yer.**
 Şân-ı evvâna Belîgâne dinildi târiḥ
 Buldı itmâmı sa‘âdetle bu **cây-ı zîbâ**
 (T 21/37-38)
- câzibe-i ehl-i derûn: Aşıkların cazibesi.**
câzibe-i ehl-i derûn:-ı
 İdinüp **câzibe-i ehl-i derûnı** reh-ber
 Virdi dükkânçeye teşrîfi ile zînet ü fer
 (Msd 2/3-4)
- câzibe-i ḥüsn-i ser-tırâş: Berberin güzelliğinin alımlılığı.**
câzibe-i ḥüsn-i ser-tırâş:-a
 Qapılma **câzibe-i ḥüsn-i ser-tırâşa** Belîg
 Qıyâmeti qoparur başına o şehr-âşüb
 (G 12/13-14)
- câzibe-i keh-rübâ: Kehribar taşının cazibesi.**
 Kimse le‘ime yâr olamaz iltifât ile
 Seng-i siyâha **câzibe-i keh-rübâ** ‘abes
 (G 20/3-4)
- câzibe-i mihr: Güneşin çekimi.**
 Getürdi **câzibe-i mihr** raḳşa zerratı
 Yürekde cünbişe meyl-i ḥabîb olur bâ‘iş
 (G 21/11-12)

cebel-i kâf: Kaf Dağı.

Ele aldıçça tüfengi *cebel-i Kâf üzre*
 Darb ider olsa nişân merdüm-i çeşm-i 'Ankâ
 (T 13/33-34)

cebhe-i pâk: Temiz yüz.

cebhe-i pâk:-i
 'Äleme oldı bu ferzende-i sa'âdetmendün
Cebhe-i pâki nümâyende-i elţâf-ı kerîm
 (T 22/11-12)

cebîre: Kırık ve çıkık olan bir uzva bağlanan tahtalar.

Kemer-güsiste derûn haste dil-şikeste görüp
Cebîre bendî-i tab'ımla kıldı def'-i keder
 (Kt 47/7-8)

cebrâ'îl: Peygamberlere vahiy tebliğ memur olan melek.

Kıldı evrâdına rağbetle mezîd
 Midhat-i kaşr-ı nevi **Cebrâ'îl**
 (T 20/19-20)

cedd: Sov, sop, ata.

cedd:-i
 Muhammed 'aşıkına 'afv eyle anuñ cürmini yâ
 Rab
 Şefâ'at-ıhvâh ola mahşerde **ceddi** râkib-i Döldül
 (T 16/5-6)

cedîd: Yeni, nev.

Şîven-tırâz-ı halka-i mâtem olup **cedîd**
 Tutdı cihânı zemzeme-i hün-çeğân-ı gam
 (Tb 1/3-4)

cedîd ol: Yenilenmek.

cedîd ol:-ur
 Sâkı mey ile 'akd-i mahabbet **cedîd olur**
 Lâf-ı vefâda her bir ehibbâ ferîd olur
 (Tb 2/101-102)

cedvel-i sîm: Gümüş nehir.

Kırı bir nakşı muhîtm olmuş iken **cedvel-i sîm**
 Virdi altun şuyı işküfelere neş ü nemâ
 (T 21/21-22)

cefâ: Ezizet, sıkıntı.

Erbâb-ı tab'a dehr-i denî kim **cefâ** virir
 Yâ bî-nevâ ider anı yâ bir kazâ virir
 (Kt 36/1-2)

cefâ:-sı
 Dünya-yı bî-şebâta kapılma vefâsı yok
 Bir köhne zendür ehline anuñ **cefâsı** çok
 (Tb 2/99-100)

Yâruñ **cefâsı** nüşdur â'dâ vefâsı niş
 Olmaz cihânda mîve-i her bir seçer lezîz
 (G 36/5-6)

Hadeng-i gamze ile kaşdı dâ'imâ diledür
 Çekilmez ol kaşı yâyuñ **cefâsı** çok çiledür
 (G 42/1-2)

Ğubâr-ı mâ-sivâdan pâk idince sâhasın ey dil
 Harîm-i sîneye yâruñ **cefâsı** mîhmân geldi

cefâ it: Ezizet etmek.

cefâ it:-me, -g, -e
 Zâl-i sipihre mihr ile meh a'yn olmasa
 Görmezdi cism-i lâğarumı **itmege cefâ**
 (K 2/77-78)

cefâ-cü: Zalim.

cefâ-cü:-dan
 Ümîd-i şefkat itmez ol **cefâ-cüdan** gönül zîrâ
 Nümâyân cism-i billürında dilâb içre seng-âsâ
 (Msd 1/13-14)

cefâ-pîşe: Ezizet etmeyi huy haline getiren.

Böyle hüsn ile **cefâ-pîşe** ise yâr Belîğ
 Yâ tahammüldür aña çäre yâ 'azm-i ğurbet
 (G 15/29-30)

cefâ-yı sâye-i müjgân: Kirpiklerin gölgesinin ezizeti.

cefâ-yı sâye-i müjgân:-ı
 Nîğâhı ol mehe ta'lîm-i nâz ider ki olur
Cefâ-yı sâye-i müjgânı sille-i üstâd
 (K 11/19-20)

cehennem 'azâbına: Cehennemde uğranılacağına inanılan ceza.

cehennem 'azâb:-n, -a
 Nakkâd-ı 'aşkuñ 'akluñ irişmez hesâbına
 İtme havâle rindi **cehennem 'azâbına**
 (Tb 2/67-68)

cehl-i bî-fürûğ: Işıksız bileşizlik.

Hvâb-ı 'ademde kaldı ebed **cehl-i bî-fürûğ**
 İtdüñ güşâde hâke leb-i dâstân-ı 'ilm
 (K 10/55-56)

celâlü'd-dîn-i rûmî: Mutasavvıf bir Türk şâiri ve mevlevî tarikatının kurucusudur. Belh'de doğmuş., Konya'da ölmüştür. Eserleri dîvan, gazel ve rübâilerden mevdana gelmiştir. En meshuru Mesnevî'sidir. Bu büyük mistik ve didaktik eser altı defter mevdana gelmiş olup yaklaşık 25.600 (vevâ 25618) bevîit civârındadır. (d. 1207- ö.: 1273).

Celâlü'd-dîn-i Rûmî gibi ser-gerdân olup âhîr
 Ğubâr-ı gird-bâd-ı cismüñi Rûma eteklik yap
 (G 10/3-4)

celcele: Gök gürültüsü.

Cünbiş-i kâmet ile tabî kıyâmet koparur
 Def döger sînesini **celcele** başlar zâra
 (G 27/9-10)

celîs: Beraber, birlikte oturan, refik.

Fehm iden kâdrini yanında o şâh-ı hüsnüñ
 Eylesün hançerini şadr-ı mu'allâyâ **celîs**
 (G 105/13-14)

celis ol: Arkadaş olmak.**celis ol: -ur**Yāruñ yanınca bezmümüze gelse bellüdü
Sadra geçerdı hancıeri bir dem celis olur

(G 49/9-10)

cellād-ı çeşm: Cellat göz.**cellād-ı çeşm: -ü, -m**Kırup 'aşıklarun cellād-ı çeşmüm şekl-i ebrüda
İki tiğ eylemiş āvīze tāk-i 'arş-ı a 'lāyā

(K 9/9-10)

cellād-ı felek: Cellat felek.Tiğ-i gāmzeyle dün 'uşşāka ne işler kesdi
Kanlar dökdi o cellād-ı felek ser kesdi

(G 225/1-2)

cellād-ı felek: Cellat felek.**cellād-ı felek: -dir**Elinde tiği cellād-ı felekdir ol büt-i ra'nā
Siyāsetgāh-ı 'aşkında yine merdāne bī-pervā

(Msd 1/15-16)

cellād-ı gāmze: Cellat yan bakış.**cellād-ı gāmze: -ñ, -e**Tir-i müjeñ ki dilde tırurken beşer onar
Cellād-ı gāmzeñe yine ebrü kemān şunar

(G 235/1-2)

cellād-ı hünî: Kanlı katil.**cellād-ı hünî: -dir**Nice rahm eylesün 'uşşāka gāmzeñ
O bir cellād-ı hünîdir amānsuz

(G 92/5-6)

cellād-ı rüzgār: Cellat zaman.Tā kim vatandaşan oldı ten-i lāgaram cüdā
Ney gibi deldi bağrumı cellād-ı rüzgār

(K 12/53-54)

cem: İran hükümdar sülalelerinden Pisdadiyan'a mensup olup uzun yıllar ülkesini esenlik içerisinde yönetir. Azerbaycan'a gelince güneşin doğuşuna yakın yüksek bir yere tahtını kurdurur ve güneşin doğuşu ile tahtı ve üzeri mücevherlerle süslü kaftanı parlamaya başlayınca kendisine Cemşid denilir. İdris peygamberin şartına göre amel eden Cemşid, sonraları saltanatına güvenerek tanrılık iddiasında bulunur ve bu yüzden halkı kendisinden yüz çevirir. Dahhak, kendisinden sonra tahta geçer. Şarabın mucididir. Ayrıca meşhur bir kasesinin olduğu ve o kase ile dünyanın çeşitli yerlerini sevredebildiği söylenir.

Destümden aldı dīv-şıfat hoşka-bāz-ı çarh
Hātem gāmıyla Cem gibi nālān iken hemān

(R 19/1-2)

cem: ' -üñO tehī-hvān-ı şeh-i kişver-i fakrum ki Cem'üñ
Cünbiş-i sāye-i müjgānı mükesserānumdur

(G 50/7-8)

cem' eyle: Toplanmak.**Cem' eyle** kendüni seher ey āh-ı şu'le-hız
Eflāk-i heftüme seferüñ yoğ midur sentüñ

(G 138/9-10)

cem' id: Toplamak.**cem' id: -er****Cem' ider** emvāc-ı büyün gönca kirm-i pile-dār
Ola tā cism-i leṭāfet-baḥşına tār-ı kabā

(T 28/13-14)

cem' id: -er, -se**Cem' iderse** bağda gül-çin eger bisyār gül
Besdür erbāb-ı dile bir sāgar-ı ser-şār gül

(G 146/1-2)

cem' id: -üp**Cem' idüp** müddet-i 'ömrümde birāz dünyalık
Şaklayup cān evine şaymaz idüm derd ü gāmı

(K 7/5-6)

cem' ol: Toplanmak.**cem' ol: -di**emāşā eyle yāruñ naqş-ı hāl-i rüyı ebrüsün
Nice bir araya **cem' oldı** bilmem mihr ü meh
kevkeb

(G 111/7-8)

O şeh-i hüsni görüp bir yere **cem' oldı** havāş
İtdiler taht-ı dile naqş-ı hayālün iclās

(G 106/1-2)

cem' ol: -upŞem'ine **cem' olup** derün ehli
Döne pervāneler gibi her gāh

(T 12/7-8)

Bir tonanma var Beligā **cem' olup** hayl-i nücüm
Gice gök meydānına meş'al yaqar meh-tāb-ı
çarh

(G 30/13-14)

cem' a: Bir arada, beraber.Ab-rü dökme şakın yoğ yere kim **cem' a** düşüp
Ne kadar sa'y olırsa dökilen çap tılmaz

(G 93/9-10)

cemāl: Güzellik.**cemāl: -üñ**Ey cemālün pertev-i tāb-efgen-i şubh-ı vişāl
Çaşlarun tuğrā-nüvīs-i milket-i hüsün ü **cemāl**

(Ş 1/1-2)

Cemālün ayīnesi üzre 'aksi kaldı meger

Degül bu hāl-i siyeh nokta-i süveydādur

(K 5/9-10)

cemāl: -i, -nOldı pertev-fiken ol mevki'e bir bedr-i münir
Çarşu varınca bu mihr itdi **cemālın** tenvir

(Msd 2/37-38)

'Uşşāk-ı gussa-pervere pey-rev-nümā-yı dil
İtmez **cemālın** 'arz o perî gösteriş budur

(G 54/7-8)

cemâl:-i

'Uşşâk-ı zâra sebz-ı haţt-ı nev-hediyelik
Yârûn **cemâli** Ka'be-yi seng-i baytarânidur

(G 233/3-4)

cemâl-i âfitâb-ı sâgar: Şarap kadehinin güzelliği.

cemâl-i âfitâb-ı sâgar:-a
Müdâm ağzın açup hayretde kalmış pişgâhında
Cemâl-i âfitâb-ı sâgara dil-dâdedür minâ

(G 5/3-4)

cemâl-i pâk: Temiz yüz.

cemâl-i pâk:-i, -n, -i
Kul oğlı bir levendün bendesi olmak vazîfemdür
Cemâl-i pâkini vaşf eyledüm 'uşşâka icmâlî

(G 209/7-8)

cemâl-i rüy-ı bütân: Put gibi sevgililerin güzel yüzleri.

Cemâl-i rüy-ı bütân sâde şafhadur bî-mü
'İmâd-ı kıt'asidur hüsn-i haţt-ı çâr-ebürü

(G 171/1-2)

cemâl-i yûsuf-ı gül-pîrehen: Gül kokulu gömleklili Yusuf'un güzelliği.

cemâl-i yûsuf-ı gül-pîrehen:-le
Cemâl-i Yûsuf-ı gül-pîrehenle bahr-ı Nîl-asâ
Hayâl-i yâra mazhar düşdi eşk-i çeşm-i
giryânüm

(K 8/29-30)

cem-'aţiyye: Cem'in bahşisi.

cem-'aţiyye:-si -n
Hüdâygân sen ol **Cem-'aţiyyesin** ki senün
Simât-ı himmetinün kâse-lîsidür Bihzâd

(K 11/55-56)

cem-'azamet: Cem gibi büyük.

Hüred-şükûh u Aristo-nazîr ü **Cem-'azamet**
Dilir-i 'arbede-cü Kahramân-ı Kisrâ-dâd

(K 11/35-36)

cem'iyet: Topluluk.

cem'iyet:-le
Perişânlık ser-a-pâ haqq olup levh-i havâtırdan
Yazar 'ahdünde **cem'iyetle** şâ'ir zülf-i dildârı

(K 4/33-34)

cem'iyet-i haţır: Fikir topluluğu.

Ne perişânlıkda ne hengâm-ı cem'iyetdedür
Dâ'imâ **cem'iyet-i haţır** refâhiyyetdedür

(G 64/1-2)

cemmâze-i mevc: Hızlı giden dalga.

Maħmil-i 'aks-i niğâr olmasa deryâda habâb
Anı yâr itmez idi kendüye **cemmâze-i mevc**

(G 22/9-10)

cenâb:-u, -ñ, -a

Erbâb-ı tab'ı bende-i efgende eyledün
Virmiş Hüdâ **cenâbuña** halkı Muhammedî

(Kt 54/3-4)

cenâb-ı dergah-i vâlâ: Yüce dergahın şerefi.

cenâb-ı dergah-i vâlâ:-y, -a
Meger ki keş-me-keş-i dest-bürd-i kahrında
Cenâb-ı dergah-i vâlâya eyleyüm feryâd

(K 11/31-32)

cenâb-ı duħter-i rez: Şarabın şerefi.

Dile ne neş'e toğurdur görün de 'ibret aluñ
Cenâb-ı duħter-i rez bir hünlerli kâbiledür

(G 42/7-8)

cenâb-ı menba'-ı fazl u 'aţâ: İyilik kaynağının şerefi.

Cenâb-ı menba'-ı fazl u 'aţâ Es'ad Efendi kim
Yanında tıfl-ı ebced-hvân olur 'allâme-i Tüsî

(K 3/47-48)

Cenâb-ı menba'-ı luţf u 'aţâ Es'ad Efendi kim

Bulur revnak der-i 'adlinde nazm-ı gevher-efşânüm

(K 8/41-42)

cenâb-ı râtub-ı aşâf-nazîr: Şerefli Ratıp Asaf'a eş.

cenâb-ı râtub-ı aşâf-nazîr:-ün
Cenâb-ı Râtub-ı Aşâf-nazîrün bezm-i cüdında
Temennâ-yı Belîge nüşâ-i ilhâmdur mir'ât

(G 13/21-22)

cenâb-ı şeyh-i vâlâ-menzilet: Yüksek dereceli şeyhin şerefi.

cenâb-ı şeyh-i vâlâ-menzilet:-den
Cihânuñ reng ü büyn istemezdim fırsat el virse
Cenâb-ı şeyh-i vâlâ-menziletden himmet
isterdüm

(G 153/11-12)

cenâh-ı der: Kapının kanadı.

Açmış **cenâh-ı der** gibi vâlâ dü-mışra'ın
Ümmîd-i maħlaşum ile her beyt-i tâb-dâr

(K 12/179-180)

cennet: Gölgecik bahçe anlamında olup ahirette müminlerin gidecekleri yerdir.

İster mi 'ivaz hiç kereme ehl-i kerem
Zâhid dime bî-ecr virilmez **cennet**

(R 15/4-3)

Şolmaz ebedî sünbül-i ferhâl-i Muhammed
Cennet gülüdür tâze ruħ-ı âl-i Muhammed

(K 1/1-2)

Şikâyet nâ-be-câdur itse der-bânından 'aşık kim
Harîm-i yâre **cennet** didi cennette 'azâb olmaz

(G 87/11-12)

cenâb: Seref.

- cennet:-de**
Elüm dāmāna irmez kāmēti eflāke ser çekmiş
Meger ol naḥl-i cān boy gösterür **cennetde**
Tübāya
(K 9/39-40)
- Ruḥından büse-çin ol gāh u bī-gāh
Ki **cennetde** olur mīve zamānsuz
(G 92/3-4)
- cennet:-e**
Köpriden geç bir tarīḡ ile bu ‘adn-‘ābāda gel
Cennete girmez şırāṡı geçmeyen bī-ḥavf u bāk
(T 19/9-10)
- Ḥazīn **cennete** söyleñ ki leb-i Kevşerde
Mustafā ‘aşkına nūş ide şarāb-ı şāfi
(G 228/3-4)
- cennet-i ‘adn: Adn Cennet’i.**
cennet-i ‘adn:-i
Fevtine düşdi Belīg āh iderek bu tarīḡ
Cennet-i ‘adni mekān eyledi ‘Abdü’l-kādir
1164
(T 9/21-22)
- cennet-i a’lā: Yüce Cennet.**
cennet-i a’lā:-da
Belīgā fevtine āh eyleyüp hātif didi tarīḡ
Ḥasan Beg **cennet-i a’lāda** yā Rab bula
meskenḡāh 1116
(T 6/9-10)
- cennet-i firdevs: Firdevs Cenneti.**
Luṡf idüp ol gülbün-i gülşen-serāy-ı ‘ismete
Cennet-i Firdevs iḥsān eyleye bārī Ḥüdā
(T 5/7-8)
- cerīde: Defter.**
cerīde:-si
Şandūk-ı sīnem içre yatur ṡab ‘umuñ Belīg
Mazmün-ı nev-ḡayāl ile pürdür **cerīdesi**
(G 213/21-22)
- cerrāḡ zaḡmdāra merḡamet itse zarar:* Yerinde
olmayan merḡamet, düşmanlıktan farksızdır.
Operatör, hastaya acıyıp müdāhaleyi gerektiren
bir yaraya el sürmek istemezse iyilik etmiş
olmaz.
cerrāḡ zaḡmdāra merḡamet itse zarar:-dır
‘Abes degül dil-i mecrūḡa tünd-hüy-i yār
Zarardır **itse zaḡmdāra merḡamet cerrāḡ**
(G 25/9-10)
- cesīm: Büyük.**
Bir vücüd oldı bedid ‘āleme kim envārı
Gösterür bñy-ı gülüñ mevcini enzāra **cesīm**
(T 22/3-4)
- cev: Arpa.**
Kimi luṡfuñdan alur şıra kimi gendüm ü **cev**
Yoḡdur esb-i dilüñ iştābl-ı riyāzetde yemi
(K 7/45-46)
- cev:-le**
Ḳoma bu za‘af ile ḡirmengeh-i luṡfuñda bī-
sāmān
Belīgün ḡaşıl eyle gendüm ü **cevle** murādātın
(Kt 3/11-12)
- cevāb: Suale karşılık mukabele.**
Kimi dil-ḡaste-i hicr itdi dirseñ ol vefā düşmen
Cevāb için bu beyti kıldı inşā kilik-i cādū-fen
(Msd 34/33-34)
- Ālüde eylestün kefen-i cismi ol ‘asir
Münkir **cevāb** söylemesün göricek Nekir
(Tb 2/17-18)
- Cevāb** ister Belīgā anı her kimden su‘āl itseñ
Kerem didükleri bir lafz-ı bī-ma‘nā mıdır
bilmem
(G 155/13-14)
- cevāb:-ı**
Deḡanı nokṡa-i şek kıl ü kāle bādīdür
Cevābı müşkil anuñ bir daḡıḡ mes‘eledür
(G 51/5-6)
- Yāre sırrın dil zebān-ı kālden evvel virür
Sā ile nāṡıḡ **cevābı** lālden evvel virür
(G 69/1-2)
- cevāb vir: Karşılık vermek, icabet etmek.**
cevāb vir:-me, -g, -e
Rüz-ı su‘ālde hīç bulamaz **virmege cevāb**
Her kim cevāb-ı ḡuşḡ ile redd itse sā‘ili
(G 216/11-12)
- cevāb-ı ḡuşḡ: Kuru yanıt.**
Rüz-ı su‘ālde hīç bulamaz virmege cevāb
Her kim **cevāb-ı ḡuşḡ** ile redd itse sā‘ili
(G 216/11-12)
- cevān: Genç, delikanlı.**
Dirīḡ kim Ağacık-zāde ol ḡuceste liḡā
Dahi **cevān** iken itdi felek anı nā-būd
(T 17/1-2)
- Pirān-ı ‘aşḡuñ olmasa destinde zūr-ı zer
Ülfet ider mi tāze **cevān** iḡtiyār ile
(G 184/9-10)
- cevān:-a**
ṡoymayup gençliğine ol şehid
Hele ḡadr oldı ol **cevāna** ‘azīm
(T 14/7-8)
- cevān:-suz**
Yanumdan geçme sür‘atle gel ‘ömrüm
Baña raḡm eyle pır oldum **cevānsuz**
(G 92/15-16)
- cevān:-ı**
Pehlevānsın hele pīş-ḡabzāda ey sāḡar-ı mey
Bir ayāḡ ile nice tāze **cevānı** yıḡıduñ
(G 139/5-6)

cevānib: Yanlar.**cevānib:-e**

Şafā-yı bādeye tahris idüp ehibbāyı
Dizer **cevānibe** gülden hezār sāgar şāḡ
(G 28/11-12)

cevher: 1. Yaratılış, tıvnet, maya.**cevher:-i, -m**

Almış elinde şevk ile yüz biñ 'aşası var
Bir **cevherim** ki toḡm-ı fūrüzān-ı 'Ādemüm
(Th1/15-16)

Tā kim kitāb-ḡāne-i ma'nādan eylese
Erbāb-ı ṡab'uma **cevher** ol beyān-ı 'ilm
(K 10/131-132)

cevher:-i

Degül ba'id ki mu'ciz-nümā-yı kil-k-i terüñ
Cihānda bi-garaḡ eylese **cevheri** taşvır
(K 6/85-86)

cevher:-i, -m

O **cevherim** ki lebümden olur ziyā-efgen
Mişāl-i tābiş-i āyine şāfi-i taḡdir
(K 6/163-164)

2. Değerli taş

Bir bi-'adil **cevher** iken cevher-i vücüd
ṡārik-i bezmgāh-ı ḡarābātı itdi cā
(K 2/47-48)

Pür olsa şafḡa-i āyineden **cevher** cilā çıkmaz
ḡaṡ-ı ruḡsāruña yüz virme ey meh-rū şafā
çıkamaz
(G 97/1-2)

cevher:-i

Bey' idüp mā-melekin itdi fedā-yı dil-ber
Gitdi piş-taḡtada ne **cevheri** ḡaldı ne dürer
(Msd 2/29-30)

cevher:-e

O rütbe ḡapladı dehri bürüdet-i āhum
Ki buzlı **cevhere** döndi şerār-ı şu'le-nihād
(K 11/90-89)

cevher:-den

Çāk olur cünbiş-i 'aksüñle eger **cevherden**
Şafḡa-i āyinede olmasa şirāze-i mevc
(G 22/3-4)

cevher:-dür

Ne **cevherdür** dehānuñ hiç bilinmez
Tekellüm eyle ḡurtar ḡalkı şekden
(G 160/5-6)

cevher:-ü, -ñ

Sende varsa ma'rifet ḡoş-girān-ı dānişe
Cevherüñ bezl eyle imsāk eyleme ma'den gibi
(G 239/5-6)

3. Öz**cevher:-i, -dür**

O şūḡ-ı 'arbede-ārā ki tiḡ ü ḡançerinüñ
Şikeste **cevheridür** mevc-i ḡün-ı ehl-i vedād
(K 11/15-16)

cevher vir: Cevher saçmak.**cevher vir:-ür**

Cevher-i zātı gerek eşyāda pür-jeng olsa da
Tiḡ-i cevherdāra rüşenger yine **cevher virür**
(G 63/3-4)

cevher-fürüz-ı şıyt-ı zāt: Kişinin sesinin özünü yansıması.**cevher-fürüz-ı şıyt-ı zāt:-uñ**

..... mürde olur olmasa eger
Cevher-fürüz-ı şıyt-ı zātuñ revān-ı 'ilm
(K 10/47-48)

cevher-i elfaz: Kelimelerin elması.**cevher-i elfaz:-ı**

Bu nazm-ı tāze Belīḡa sezā ki tābından
Virürse **cevher-i elfazı** āb-ı gevhere şür
(G 161/15-16)

cevher-i gül: Gülün özü.

Hemīşe **cevher-i gül** ḡizmet-i şerifinden
Ümüd-i rif at ile şākımı ider teşmır
(K 6/61-62)

ṡāk-i pür-ziverine cevher-i gül

Müjesin eyledi kil-k-i taḡlil
(T 20/3-4)

cevher-i isti'dād: Kabiliyet mayası.**cevher-i isti'dād:-uñ**

āt-ı pākinde görüp **cevher-i isti'dāduñ**
İtdi üç tuḡla anı manşıba fermān fermā
(T 13/3-4)

cevher-i kül: Elmasın külü.

Dest-i şerifüñ oldı bu ḡvān-ı vücüdda
Ser-cümle maḡz ü **cevher-i kül** üstüḡvān-ı 'ilm
(K 10/75-76)

cevher-i mir'āt: Elmastan ayna.**cevher-i mir'āti:-i**

Nice 'āşıklaruñ taḡāt getürsin rişe-i cānı
Ki 'aksüñ **cevher-i mir'āti** āteş-dide mü eyler
(G 62/5-6)

cevher-i şemşir-i ḡatı': Keskin kılıcın özü.**cevher-i şemşir-i ḡatı':-ı**

Mānend-i mür **cevher-i şemşir-i ḡatı'**
Eyler keşide kelle-i a'dā-yı dāne-dār
(K12/93-94)

cevher-i vücüd: Varlığın özü.

Bir bi-'adil cevher iken **cevher-i vücüd**
ṡārik-i bezmgāh-ı ḡarābātı itdi cā
(K 2/47-48)

cevher-i zāt: Kişinin özü.**cevher-i zāt:-i**

Cevher-i zātı gerek eşyâda pür-jeng olsa da
Tîğ-i cevherdâra rüşenger yine cevher virtür
(G 63/3-4)

cevher-i zāt:-uñ

İtlâf-geşte-i fitân-ı kudsiyân iken
Oldı o demde **cevher-i zātuñ** zımân-ı 'ilm
(K 10/49-50)

cevher-nümâ ol: Esası göstermek.**cevher-nümâ ol:-up**

Ammâ ki tîğ-i katlüme **cevher-nümâ olup**
Emvâc-ı cüy-ı devleti itdi felek nigâr
(K 12/65-66)

cevlân: Dolaşma, gidip gelme, gezinti, gezinme.**cevlân:-u, -m**

Harâm olsun baña râh-ı talebde da'vî-i merdî
Muht-i merkez-i rüy-ı zemîn olmazsa
cevlânım
(K 8/37-38)

cevlân:-a

Cevlâna başlayup yine sâkî-i sîm-sâk
Pür-neş'e itdi meclise geldi ayak ayak
(G 131/1-2)

Belîgâ esb-i hâme şafhada **cevlâna** geldikçe
Enâmil Haydar-ı Kerrâra beñzer Döldül üstinde
(G 174/9-10)

cevlân id: Gezme, dolaşmak.**cevlân id:-er, -ken**

Gülşen-i vaşında dil **cevlân** iderken bir gâzel
Toğdı hâmemden mişâl-i nür-ı cism-i sürme-sâ
(T 28/17-18)

cevlân id:-e, -yor

Dilde **cevlân** ideyor dür olalı rüyından
Bulamaz merdümek-i dideyi nür-ı nâzır
(T 9/13-14)

cevlângâh kıl: Tâlim meydanı yapmak.**cevlângâh kıl:-dı**

Nidâ-yı irci'î emrin idince güş hâtifden
O dem rûhı fezâ-yı kudsiyânı **kıldı cevlângâh**
(T 6/3-4)

**cevlân-gâh-ı evc-i şah-bâz: Doğanın gökyüzünde
gezdigi yerler.****cevlân-gâh-ı evc-i şah-bâz:-a**

Nice ehl-i suhan tab'-ı Belîge olalar pey-rev
Ki **cevlân-gâh-ı evc-i şah-bâza** kerkenes gitmez
(G 94/31-32)

cevlân-ı şalâbet-eser: Kuvvetli iz ile gezme.**cevlân-ı şalâbet-eser:-ü, -ñ**

'Arşada esb ile **cevlân-ı şalâbet-eserüñ**
Reşkden öldüreyor nâm-ı Hülâgü Hân'ı
(G 219/7-8)

cevr: Eza, sitem.**cevr:-i, -n, -den**

Takarrub mümkün olmaz pîç ü tâba düşme
cevrinden
Şakın mâr-ı siyah-ı zülf-i kecdür akreb-i dil-ber
(G 70/7-8)

cevr:-i

Haş-âver dil-berüñ **cevrî çekilmez** bî-mişâl olsa
Bize bir nâz-perver tâze tıfl-ı hürde-sâl olsa
(G 202/1-2)

cevr eyle: Eziyet etmek.**cevr eyle:-me**

Bu hüsn ü şive-i pâ-der-rikâba gürelenüp
Efendi bendeñe **cevr eyleme** bu dünyâdur
(K 5/25-26)

**cevr ü cefâ eyle: İciticî söz söylemek veya
davranışlar yapmak.****cevr ü cefâ eyle:-mek**

Hayf şad hayf ki beyninde perî-rüyânüñ
'Âşıka **cevr ü cefâ eylemek** âyin oldı
(G 224/3-4)

cevr-i felek: Feleğin cefası.**cevr-i felek:-de**

Alâm-ı bîm-i cürm ile mesmûm iken gönül
Cevr-i felekte itmede ikdâm idüp ezâ
(K 2/53-54)

cevrî it: Eziyet etmek.**cevrî it:-me**

Düşmene yâver olup dostı şakın icitme
İtme ey şüh-ı cefâ-pîşe bu **cevrî itme**
(R 24/1-2)

cevrini çek: Eziyet çekmek.

Her-câyî güzel sevme didüm ey dil-i şeydâ
Çek **cevrini** söz eslemedüñ saña gerekdür
(G 236/13-14)

cevvâle: Hareket halinde olma.**cevvâleyi:-y, -i**

Düçâr-ı gerdiş-i ser-germüm olsa âfet-i haclet
İder hem-âşinâ **cevvâleyi** gird-âb-ı deryâya
(K 9/19-20)

Cevvâle gibi dönmez idi çeşm-i intizâr

Pîçide olsa târ-ı nigâhım ayâğma
(Mf 14/1-2)

Menzilinden alıkor sâliki ser-gerdânlık

Kaç'-ı râh eyleyemez devr ile **cevvâle** vü râs
(G 106/7-8)

cevvâle id: Hareket etmek.**cevvâle id:-er**

Cevvâle gibi gerdiş-i germ-âteşin ider
Düş olsa gird-bâd-ı gubâr-ı siyahuma
(G 192/17-18)

cevvâle ol: Uçmak.

Pervâne gibi bâl u per-i âteşin ile
Cevvâle ol da şem'-i dil-ârâya dâ'ir ol
 (G 142/11-12)

cevvâleāsâ: Koşar gibi.

cevvâleāsâ:
 'Âlem-i ecsâma cārī eylemiş hükmin Hüdâ
 Devr ider **cevvâleāsâ** neş'e-yi şahbâ-yı rûh
 (G 27/19-20)

cevv-i semâ: Gök boşluğu.

cevv-i semâ:-dan
 Zemîne **cevv-i semâdan** yağarsa tîr-i każâ
 Hâbibe âyet-i rahmet rakîbe nâziledür
 (G 42/13-14)

cevb-i mümkinât: İmkan vakası.

Leb-rîz-i 'îkd-ı cevher olur cevbi-i mümkinât
 Açsa feñânetün leb-i gevher-feşân-ı 'ilm
 (K 10/29-30)

cevs-i ceħâlet: Cahillik ordusu.

Cevs-i ceħâlet eyler idi maħv-pây-mâl
 Tab'un eger ki olmasa dârü'l-emân-ı 'ilm
 (K 10/13-14)

cevs-i hüsın: Güzellik ordusu.

cevs-i hüsın:-i
 Aldı etrâfımı zülf ü haṭ u hâl u ebrü
Cevs-i hüsını o şuhûn üstüme ta'yîn oldı
 (G 224/5-6)

cevs-i maḫdem-i ümmîd-i fikr-i yâr: Sevgilinin düşüncesi ümidiyle gelen ordu.

Dîvân-hâne-i harem-i dilde nâ-gehân
 Cüş itdi **cevs-i maḫdem-i ümmîd-i fikr-i yâr**
 (K 12/5-6)

cevs-i zengî: Zenci asker.

O şuhûn şafha-i ruhsârına haṭ geldi iş bitdi
 Diyâr-ı Rûma **cevs-i zengî** geldi târ-mâr itdi
 (G 212/1-2)

cezâ'ır: Cezavir ülkesi.

Dün o şeh-bâza **Cezâ'ır** lâfi kullanmış rakîb
 Korkarım fülk-i vişâle kıçdan ol korşan çatar
 (G 60/5-6)

cezâ-yı 'amelüñdür çek': Yaptığı bir kusur veya
 tedbirsizliğin zararına uğramak.

cezâ-yı 'amelüñdür çek':-a
 Fikr-i emvâl ile bâr-ı gama hammâl olduñ
 Senüñ ey hvâce **cezâ-yı 'amelüñdür çek'**a git
 (G 17/7-8)

cezbe: Hevecana gelme, kendinden geçmek.

Bir cezbe var ki gitse o dem 'avdet itdürür
 Yârûñ cizârı mevce-i reng-i perîdesin
 (G 162/9-10)

cezbe:-si.

O rütbe **cezbesi** var teşnegân-ı vâdi-i 'aşkuñ
 Ki âb-ı beste tîg-i yârdan bir gün olur cârī
 (G217/15-16)

cezbe-fermâ-yı cünün: Deliliğin heyecanını sürme.

cezbe-fermâ-yı cünün:-u, -m, -dan
 Baña reşk itdi bülbül **cezbe-fermâ-yı**
cününundan
 Ki mevc-i büy-ı gül rîg-i revâdur rüy-ı şahrâya
 (K 9/23-24)

cezbe-i âhen-rübâ: Mıknatısın kendine çekmesi.

Bir başka feyze her dil-i şeydâ rübüdedür
 Kâh-ı za'ife **cezbe-i âhen-rübâ** 'abes
 (G 20/13-14)

cezbe-i 'aşk: Aşk cezbesi, aşk daveti.

Getürür cünbişe âhen dili bu **cezbe-i 'aşk**
 Süzeni rakş ile âşüfte ider mıknâtıs
 (G 105/7-8)

cezbe-i envâr-ı 'aşk: Aşk parıltısının kendinden geçirmesi.

cezbe-i envâr-ı 'aşk:-u, -ñ, -la
Cezbe-i envâr-ı 'aşkuñla bulursa bâl ü per
 Cilvegâh-ı Sidredür maḫsûd olur me'vâ-yı rûh
 (G 27/21-22)

cezbe-i ziyet: Süslü coşkunluk.

cezbe-i ziyet:-le
 Pür-şekîb eyledi hayretle cihânı ki idüp
 Nazar-ı ehl-i dili **cezbe-i ziyetle** rübüd
 (T 10/7-8)

cezz ü medd-i mevce-i enfâs: Nefes dalgalarındaki metcezir.

Erreveş birgün keser naḫl-i hayâtın bî-dirîğ
Cezz ü medd-i mevce-i enfâs iken 'îsâ-yı rûh
 (G 27/15-16)

cezz-i aşemi: Kulakları hiç işitmeyenin aklı.

Kimse güş eylesesün diyü şadâ-yı diremi
 Aradum anı hisâb itmege **cezz-i aşemi**
 (K 7/7-8)

cife: Leş.

cife:-y, -i
 Degüldür cilvegâh-ı mâ-sivâ baḫr-i dil-i 'ârif
 Derünündan ider her **cifeyi** deryâ-yı 'Ummân red
 (G 32/11-12)

ciger: Bağır, yürek.

ciger:-i
 Hâke düşse **cigeri** pâresi âh eyleyerek
 Nice şabr eyleye bu derde cihânda şâbir
 (T 9/17-18)

Pek varma gönül üstine ol 'işve-fürüşüñ
 Bâzâr-ı vişâl içre metâ'ı ciger ekmiş
 (G 108/9-10)

Hayāl-i yār gelür hānemüz tehī ey dil
Ciger kebābını ‘arz eyle mihmānumuza
 (G 208/13-14)

cigerler:-ler
 Revişde ey perī-rū berķ-i ‘ālem-sūza beñzersin
 Şitābuñdan kebāb oldı **cigerler** bir yemeklik yap
 (G 10/5-6)

cihān: Dünya.

Şeh-rehde ribātdür bu **cihān**
 Gelen olur bir iki gün mihmān
 (T 18/1-2)

Cihān erbāb-ı cehle sūrdür dānāya mātemdür
 Olur ekşer anuñçün ehl-i tab‘uñ āh beytinde
 (G 206/7-8)

cihān:-a
 Cihana mālīk olur kalb-i sāfa mālīk olan
 Budur bakılsa hākīkat Sikender āyinesi
 (G 227/5-6)

cihān:-da
 Ahsent ey hūceste-i tūṭi-i hoş-makāl
 Olsun **cihānda** bendelerüñ zümre-i kemāl
 (Th 1/31-32)

Bu tayy itdi sehā tūmārını meydān-ı himmetde
Cihānda Hātem-i Tayy itdiginden şermsār
 olsun
 (T 2/5-6)

Sākī **cihānda** hürmet iderler şarābına
 Bu köhne pīr-i müflise mey vir sevābına
 (Tb 2/61-62)

Vāreste ol bu tūl-ı emelden mey iç müdām
 Kimse **cihānda** bulduramaz hāline nizām
 (Tb 2/95-96)

Olmaz **cihānda** muṭrib u tūṭiye ğayrı dek
 Söyletmek için āyine-i cām-ı Cem gerek
 (Tb 2/115-116)

Olsun fidā-yı şāhid ü mey cümle akçe pul
 Kurtul **cihānda** vesveseden mest-i bī-hod ol
 (Tb 2/129-130)

Ebnā-yı zamān birbirine rahm itmez
 Feryāduña hiç kimse **cihānda** yetmez
 (R 3/1-2)

Cihānda nāhun-ı dest-i ‘ināyetle pey-ender-pey
 Güşāyiş bulmada erbāb-ı tab‘uñ çin-i ebrüsü
 (K 3/63-64)

Cihānda tā ki ebed muktezā-yı hikmet ile
 Şitāda şiddet-i sermā sayfda germädür
 (K 5/83-84)

Bu hāk-i dergeh-i Şeyhü’l-en‘āmdur ki anuñ
Cihānda lem‘a-i zerrāt reşk-i bedr-i münir
 (K 6/47-48)

Degül ba‘id ki mu‘ciz-nümā-yı kilck-i terüñ
Cihānda bī-ğaraz eyleyse cevheri taşvır
 (K 6/85-86)

İdüp kitābına rağbet hāsūd-ı bed-kāruñ
Cihānda eylese bir nüşha-i luğat tahrir
 (K 6/107-108)

Cihānda bīm ü hirasuñ o rütbe cārī kim
 Olnsa şūmī‘-i bed-nām-ı düşmenüñ ta‘bir
 (K 6/115-116)

Cihanda maṭla‘-ı hürşid-i tab‘um eyleyeli
 Tecellī ile Yeñişehri reşk-i bedr-i münir
 (K 6/151-152)

Dāimā devlet ü şıhhatle cihānda var ol
 Derd ile ide devā kendüye a‘dā ādemī
 (K 7/79-80)

Belīg āb-ı hayāt-ı āteş-i efsürde dāmendir
Cihānda ṭutmadı bī-hüde Mecnūn zeyl-i şahrāyı
 (Mf 8/1-2)

Hāke düşse cigeri pāresi āh eyleyerek
 Nice şabr eyleye bu derde **cihānda** şābir
 (T 9/17-18)

Cihānı yakmağa ‘azm eyledüñ ey tıfl-ı āteş-bāz
 Dil-i pūr-āhumi al yanuña lā-büd fişeklik yap
 (G 10/7-8)

Pür-şekīb eyledi hayretle **cihānı** ki idüp
 Nazar-ı ehl-i dili cezbe-i ziyetle rübüd
 (T 10/7-8)

‘İzz ü sa‘ādet ile **cihānda** müdām ola
 Tab‘uñda cilveger ni‘am-ı cāvidān-ı ‘ilm
 (K 10/133-134)

Kirişme-senc ü tebessüm-künān güsiste-nikāb
Cihāna ‘arz-ı cemāl eyledi be-vefk-i murād
 (K 11/3-4)

Cihanda derd-i serdür bār-ı zīb-i efser-i zerrin
 Cünün erbābına şahrāda besdür şeb-külele
 kevkeb
 (G 11/9-10)

Fürüg-ı mihr-i ruşsāruñla bedr-i tāmdu mir’āt
Cihanda yoğsa hem-reng-i sevād-ı şāmdur
 mir’āt
 (G 13/1-2)

Ādem bu **cihān** içre ziyān-kār ister
 Ebnā-yı zamān mür degil mār ister
 (R 13/1-2)

Beytümü 'özü ile nakz eyleme inşâf eyle
Yapmışum ben bu kadar halka cihanda ebyât
(G 14/15-16)

Yoğidi hak bu ki hiç hüsn-i hulûkına gâyet
Cihānda şimdi bulunmaz aransa öyle vücūd
(T 17/3-4)

Belîğ kıpçasını düşür ağzıñuñ zîrâ
Cihānda şimdi geçer müsikî yerine sükût
(G 19/11-12)

Mürg-i fakîr nâleden itmez **cihānı** pür
Seyr-i bürehne-pâdan ümîd-i şadâ 'abeş
(G 20/17-18)

İhdâ idüp Belîğüñe bir kîse-i duhân
Luftuñ **cihānda** olmadı hiç böyle bir kese
(Kt 23/3-4)

Cihānda itse şâhib-merhâmet bir teşneyi âvâ
Alur elbette içen selsebîl-i 'ayn-ı me'vâdân
(T 24/7-8)

Ser-â-ser ehl-i suhân bî-nevâ kalursa dahî
Ne gam **cihānda** benim bir Kerîm Efendim var
(Kt 30/3-4)

Yâruñ cefâsı nüşdur â'dâ vefâsı niş
Olmaz **cihānda** mîve-i her bir seçer lezîz
(G 36/5-6)

İtmem girîz ta'n ile küy-i nigârdan
Devlet **cihānda** âdeme cây-ı hâtaradur
(G 41/5-6)

Perestîş eylemek elbette farzdur yâre
Cihānda gayn 'amel ehl-i 'aşka nâfiledür
(G 42/3-4)

Gelse 'aceb mi mevzu'-ı ma'hûdîña hâlel
Bilmez misin **cihānda** kişi itdigin bulur
(Kt 45/3-4)

Huceste-menşkabe 'Osmân Efendi Big kim odur
Cihānda şimdi muqadder-şinâs ehl-i hüner
(Kt 47/1-2)

Ey nâ'ib-i Nevâhî efendüñ bu şekveden
Yağmaz **cihānı** saña uyup ey dil-i füsûñ
(Kt 50/1-2)

Cihānda zulm itdün 'akîbet bisyâr olur zîrâ
Bunu işrâb ider dîbâda neşr-i kaçra-i revgân
(Mf 62/1-2)

Rüyuñ şabâh-ı 'ıyd saçuñ leyletû'l-kadr
Gayrı **cihānda** 'aşka 'ıyd u kadr nedir
(G 79/7-8)

Äferîn tab'ma var ise **cihānda** gelşün
Levh-i pâke kâlemi böyle Belîğâne çeker
(G 81/17-18)

Cihānda medh idecek hâtt-ı yâr var ancak
Ne kara günlere kaldı yazık suhân-gûlar
(G 83/9-10)

Cihānda râst-kîşân-ı maħabbet kâm-bîn olmaz
Ki engüş-t-i şehâdet mazhar-ı zîb-i nigîn olmaz
(G 85/1-2)

Bu şeb meclisde ardınca düşüp kalkardı dil-
dâruñ
Raķîb-âsâ **cihānda** görmedüm hiç bir hâcı
yatmaz
(G 103/7-8)

Olmaz **cihānda** zelzele her-dem tehî yire
Bâr-ı girân-ı zulm ile lertzân olur bu arz
(G 116/5-6)

Hâtt-ı la'liyle iki kaşı o çâr-ebriñuñ
Yazamaz böyle güzel hâttı **cihānda** hâttât
(G 118/9-10)

Eyler **cihānda** dâ'im nâm-ı Belîği ihyâ
Âb-ı hayât-ı nazma mîzândur meşâri'
(G 124/19-20)

Virmez metâ'-ı nazmunı dünyâ bahâsına
Olmaz **cihānda** ehl-i suhân kâm-bîn Belîğ
(G 127/11-12)

Ferâğ-ı bâl ile zevk idecek kâşâne yokdur yok
Cihānda hiç gamuñ bir bilmedüğü hâne yokdur
yok
(G 132/1-2)

İtdün vişâli herkese va'd ey zen-i sipîhr
Âyâ **cihānda** gerçek erüñ yok midur senüñ
(G 138/13-14)

'Aciz **cihānda** derdine dermân bulur Belîğ
Zinhâr şekve eyleme bir ferde şâbir ol
(G 142/13-14)

Bir neş'edür **cihānı** bütün feyz-yâb iden
Ecsâma bir hevâdan ider hep nefes hulûl
(G 144/5-6)

Ser-keş mülâyemet göricek kâmet arturur
Olur **cihānda** şu'lenüñ âb-ı hayâtı mûm
(G 148/3-4)

Taķat gelür mi şadme-i seyl-i havâdişe
Kadd-i hamîde ile **cihānda** pül olmasam
(G 150/9-10)

Hîrâş-ı sine vü rüy-ı siyâhdan gayrı
Ne virdi fâ'ide bilmem **cihānda** Hâteme nâm
(G 151/5-6)

Cihānda her kişi hālince kām-yāb oldı
Bu kārghāda ancak fakīr almadı kām
(G 151/9-10)

Bir dil **cihānda** böyle esīr-i ğam olmasun
Ālūde-kerde-i vesah-ı mātem olmasun
(G 157/1-2)

Gitdi **cihāndan** ol gül-i nev-rüste ba'd-ezīn
Zevk ü şafā cihānda hem olsun hem olmasun
(G 157/3-4)

Gitdi **cihāndan** ol gül-i nev-rüste ba'd-ezīn
Zevk ü şafā cihānda hem olsun hem olmasun
(G 157/3-4)

Rindūn direm-ħarīdesi olduĝda duĝt-ı rez
Herkes **cihānda** kullandır elbet 'abīdesin
(G 162/11-12)

Yā Rab **cihānda** dil-şüdenūn keřti-i dili
Gird-āb-ı baħr-ı miħnete lenger bırakmasun
(G 163/7-8)

Yüzün gözün açar ol meh-liķā-yı maħbūbuñ
Cihānda görmedüm āyine gibi hiç bī-rū
(G 171/5-6)

Sülük erbābı şür'atle geçer 'aşk-ı mecāziden
Cihānda kimse menzil ittiħāz itmez pül üstinde
(G 174/7-8)

Ƙanda gördümse **cihānda** merdüm-i āzādenūn
Çeşm-i giryān gibi ğālib maşrafi īrādına
(G 189/7-8)

Herkes **cihānda** kudreti miķdārı ğam çerker
Ey dermend-i ğam-zede şıkr eyle hālūne
(G 193/11-12)

Cihānda daħme-i Ƙārūna döndi naķd-i kerem
Fakīre 'aks-i keremdür kerem bu eřnāda
(G 195/7-8)

Kemāle cüz'-i a'zam olduĝı mālīk müsellemdür
Cihānda kimse çok görmez kemāl ehlinde māl
olsa
(G 202/5-6)

Yapıldıĝça ğazel sūziřli bir maźmūna muħtācuz
Cihānda herkesūn lāzımdur āteřĝāh beytinde
(G 206/11-12)

Cihānda sedd-i reh-i berķ olan giyāha döner
Şarılsa rişe-i tül-i emel 'inānumuza
(G 208/5-6)

Belīĝ Aħmed Āĝānuñ bende-i ihsāniyum dā' im
Füzün olsun **cihānda** dā'imā devletle iķbāli
(G 209/17-18)

Cihānda ey peri bir kara ğünlü 'aşık-ı zārım
Ruħuñda sebz-i ğať baťt-ı siyāhumdan bitüp
yitdi
(G 212/7-8)

Bu maĝlaťayla eyleyemez vāizān-ı 'aşr
Rindūn **cihānda** itdiĝi kesb-i feza'ili
(G 216/5-6)

Cihānda ğātır-ı pervāneye ri'āyet iden
Dimez seħerde daħi şem'-i tābiř-efgene puf
(G 238/7-8)

cihān:-ı
Benān-ı ğāme Belīĝā **cihānı** mest eyler
Olursa perde-ber-endāz-ı rüy-ı řāhid-i rāz
(G 89/13-14)

Belīĝ üftādegān-ı ğānumānsuz
Cihānı n'eyler ol řūh-ı cihānsuz
(G 92/19-20)

Yaķdı **cihānı** nazm-ı dil-i āteřin Belīĝ
Olursa böyle ola suħan-āferin Belīĝ
(G 127/1-2)

Cihānı böyle helāk eylemezdi řemřirūn
Eger ki resmini ebrūdan almasa seyyāf
(G 128/13-14)

O rütbe şiddet-i sermā **cihānı** ğapladı kim
Miřāl-i dāne-i gevherr sitāre buzlandı
(G 215/3-4)

Cihānı başdı řitā zīr-i yaħda ğaldı zemīn
Gören şanur anı başdurmadur ki tuzlandı
(G 215/5-6)

Kim alsa destine iķlīm-i Hindī seyr eyler
Cihānı gösterir insāna sāĝar-ı āyinesi
(G 227/9-10)

cihān:-uñ
Baķılsa dīde-i im'ān ile mir'āt-i inřāfa
Benüm řimdi **cihānuñ** rūh-ı tūfī-i suħan-ĝusı
(K 3/69-70)

Cihānuñ reng ü büyn istemezdim fırşat el
virse
Cenāb-ı řeyħ-i vālā-menziletten himmet
isterdüm
(G 153/11-12)

Ta'alluķdur **cihānuñ** kār u bārın çerkdiren ammā
Mülükī zevk ider her şayddan āzād olan bende
(G 176/15-16)

Belīĝ evvel sebük-bārān-ı deşt-i ālem-i himmet
Çekerlerdi **cihānuñ** kār u bārın bir me'āl olsa
(G 202/15-16)

cihān teng ol: Çok sıkılmak, büyük bir çaresizlik içinde kalmak.

cihān teng ol:-ur

Sū'-i 'amelde bak bu mükāfata kim Belîğ
Başur 'illetiyle **cihān saña teng olur**

(Kt 45/1-2)

cihānda kühneye rağbet olmaz bedîhi cedîde:

Herkes yeni şeyleri arar. Eski olan şeyler pek beğenilmez.

Böyle **bedîhi** taze gazel söyle kim Belîğ

Rağbet cihānda kühneye olmaz cedîdedür

(G 44/13-14)

cihāni başuma teng id: Bir kimseyi çok sıkıntılı bir duruma sokmak.

cihāni başuma teng id:-er

Cihāni başuma fikr-i dehānuñ **teng ider** ammā
Miyānuñ vaşfi eş 'arumda bir ince taḥayyüldür

(G 78/7-8)

cihān-ı bî-sebāt: Kararsız dünya.

cihān-ı bî-sebāt:-un

Cihān-ı bî-sebātun şüret-i naşım alup evvel
Tārîk-i Naş-bende sâlik olmışdı bu ma'nādan

(T 15/3-4)

cihān-ı şa'ş'a-i tîğ-i nehy: Dünyanın parlak yasak kılıcı.

Eger ki 'ismet-i pür-ihtisābuñ eyler ise

Cihān-ı şa'ş'a-i tîğ-i nehy ile tenvîr

(K 6/97-98)

cihāni tut: Çok yayılmak, her yere dağılmak.

cihāni tut:-di

Şîven-tırâz-ı halka-i mâtem olup cedîd

Ṭutdı cihāni zenzeme-i ḥün-çeğân-ı ğam

(Tb 1/3-4)

Olaldan gülsitān-ı cüdimuñ vaşşāfi sultānum

Cihāni ṭutdı ṭab'-ı pākümüñ şöhretle güftarı

(K 4/65-66)

cilā: Parlaklık.

Virmezdi cilā āyine-i binişe taqdîr

Olmasa eger maḥzar-ı timsāl-i Muḥammed

(K 1/11-12)

Pür olsa şafḥa-i āyineden cevher cilā çıkmaz

Ḥaṭ-ı ruḥsāruña yüz virme ey meh-rū şafā

çıkmaz

(G 97/1-2)

cilā ol: Parlamak.

cilā ol:-ur

'İzārı parlak olur dil-berān-ı Efrenc'üñ

Güzel **cilā olur** iqlim-i kāfir āyinesi

(G 227/15-16)

cilā vir: Parlatmak.

cilā vir:-mez, -di

Virmezdi cilā āyine-i binişe taqdîr

Olmasa eger maḥzar-ı timsāl-i Muḥammed

(K 1/11-12)

cilve: İşvellenme.

cilve:-de

Ebnā-yı dehre itmese ṭab'uñ mu'āvenet

Dest-i 'uküle **cilvede** olmaz 'inān-ı 'ilm

(K 10/39-40)

cilve it: İşvellenmek.

cilve it:-mek

Āteş içre **cilve itmek** şîve-i pervānedür

Sen var ey bülbül çemende ḥār u ḥasdan lâne

yap

(G 9/5-6)

cilve it:-se

Ol şüh şanma istese rūḥ-ı revān kalur

Bir **cilve itse** bezme gelüp kimde cān kalur

(G 40/1-2)

Bir **cilve itse** pertev-i ḥüsn ile 'aşıkuñ

Ol yāl u bāl dilde eritmez mi yāğını

(G 220/9-10)

cilve kı: Görünmek, peyda olmak, ortaya çıkmak.

cilve kı:-di

Takarrüb-i dehen-i yār ümîdi ile Belîğ

Ġazelde maḥlaşumuz **cilve kıldı** bālāda

(G 195/15-16)

cilve kı:-sa

Şadā-yı 'atşeden ber-geşte eyler kübbe-i dehri

Meşām-ı Berḥemende **cilve kılsa** büy-ı imānum

(K 8/21-22)

'Aceb mi **cilve kılsa** şā'irüñ ol mäh beytinde

Ki anuñ vaşf-ı ḥüsnüñ naşş ider her gāh

beytinde

(G 206/1-2)

cilve-engîz-i ḥayāl-i yār: Cilve koparan sevgilinin hayali.

cilve-engîz-i ḥayāl-i yār:-dur

Cilve-engîz-i ḥayāl-i yārdur rakḳās-ı dil

Cünbiş itse āb ider 'aks-i meh-i tābān rakş

(G 114/13-14)

cilvegāh-ı hikmet-i ma'nā ol: Anlam ilminin ortaya çıktığı yer olmak.

cilvegāh-ı hikmet-i ma'nā ol:-up

Derünüm **cilvegāh-ı hikmet-i ma'nā** olup ḥālā

Müheyyâyım gelürse baḥşe Yünānuñ Aristosı

(K 3/73-74)

cilvegāh-ı ma'nā-i rengin ol: Renkli anlamın ortaya çıktığı yer olmak.

cilvegāh-ı ma'nā-i rengin ol:-ur

Olur elfāz-ı nāzük **cilvegāh-ı ma'nā-i rengin**

Mey-i gülgün şafālar baḥş ider cām-ı

muraşşā'da

(G 173/5-6)

cilvegāh-ı mā-sivā: Allah'ın sevgisinden başka bir şeyin bulunmadığı yer.

Degüldür **cilvegāh-ı mā-sivā** baħr-i dil-i 'arīf
Derūnından ider her cifeyi deryā-yı 'Ummān red
(G 32/11-12)

cilvegāh-ı rāz-ı 'aşk: Aşk sırrının ortaya çıktığı yer.
cilvegāh-ı rāz-ı 'aşk:-u, -ñ

Ne bilsün **cilvegāh-ı rāz-ı 'aşkuñ** rind-i efgende
Maķām-ı rūh-ı pākī kimse ta'yīn itmemiş tende
(G 176/1-2)

cilvegāh-ı şadr-ı devlet: Sadrazamın zuhur mahalli.
cilvegāh-ı şadr-ı devlet:-de

Hemīşe ħurrem olsun **cilvegāh-ı şadr-ı devletde**
Vücūd-ı pākini ekrārdan ħıfz eyleye Bārī
(K 4/69-70)

cilvegāh-ı sidre: Sevgilinin boyunun cilve yeri.

cilvegāh-ı sidre:-dür
Cezbe-i envār-ı 'aşkuñla bulursa bāl ü per
Cilvegāh-ı Sidredür maħsūd olur me'vā-yı rūh
(G 27/21-22)

cilvegāh-ı 'uķbā: Ahiretin tecelli ve zuhur mahalli.

cilvegāh-ı 'uķbā:-y, -a
'Azm idüp **cilvegāh-ı 'uķbāya**
Yaķdı dillerde nice dağ-ı elīm
(T 7/3-4)

cilvegāh-ı yār ol: Sevgilinin cilve yeri olmak.

cilvegāh-ı yār ol:-a
Pāk tūt jeng-i 'alāyıkdan derūn-ı sīneñi
Cilvegāh-ı yār ola āyine-i sīmā-yı rūh
(G 27/5-6)

cilveger: Cilveli.

Tab'-ı ayīne-i mücellādur
Cilveger anda luţf-ı Rabbānī
(T 4/7-8)

'İzz ü sa'adet ile cihānda müdām ola
Tab'uñda **cilveger** ni'am-ı cāvidān-ı 'ilm
(K10/133-134)

Cirm-i gül-cāmları cām-ı Sikenderdendür
Cilveger şafhasına naķş-ı sipenc-i Dāra
(T 21/23-24)

Lebūñde **cilveger** tebhāle görse Ħızr-ı ferruĥ-
pey
Ħabāb-ı şīşe-bāza beñzedür āb-ı ħayāt üzre
(G 182/5-6)

cilveger ol: Cilvelenmek.

cilveger ol:-ınca
Olnca levĥ-i dilde **cilveger** ārāyiş-i 'uķbā
Vücūh-ı ħayra virdi āb u tābī muĥbiren mā'dan
(T 24/5-6)

cilve-ĥız eyle: Cilveyle çoşmak.

cilve-ĥız eyle:-y, -emem
Gelemez cünbişe kim ĥālümü 'arz ide zebān
Cilve-ĥız eyleyemem ĥāme-i müşğīn-raķamı
(K 7/3-4)

ilve-ĥız ol: Cilveyle çoşmak.

cilve-ĥız ol:-sa
Minkār-ı hāmen **olsa** terennümle **cilve-ĥız**
Ey 'andelīb-i nağme-zen-i gülsitān-ı 'ilm
(K 10/9-10)

cilve-i naķş-ı ĥayāl-i yār: Sevgilinin hayalinin görüntüsünün işvesi.

cilve-i naķş-ı ĥayāl-i yār:-e
Cilve-i naķş-ı ĥayāl-i yāre şıķletdür diyü
Ħvāb gelmez dāde-i bī-dārıma endişeden
(G 159/3-4)

cilve-i şevķ-i nesīm-i yār: Sevgilinin işve rüzgarının arzusu.

cilve-i şevķ-i nesīm-i yār:-dan
Cilve-i şevķ-i nesīm-i yārdan cüş eyleyüp
Çıķdı servūñ seyl-i mevc-i büy-ı gül bālāsına
(G 177/5-6)

cilve-künān: Cilve eden.

cilve-künān:-dur
Aña ilbāsa sezā lafz bulunmaz dā'im
Yohsa göñlümde benüm **cilve-künāndur** ma'nā
(G 1/13-14)

cilveler eyle: Cilvelenmek.

cilveler eyle:-ler
O perinüñ alamaz 'aksini mir'āt ammā
Ħāne-i āyīñde **cilveler eyler** bi'z-zāt
(G 14/11-12)

cilveler it: Cilvelenmek.

Ķad-i ra'nā ile ey naĥl-i revān **cilveler it**
Bāđda ħaşmir idüp servi-i çenāri incit
(G 17/1-2)

cilve-nümā ol: Cilvelenmek.

cilve-nümā ol:-dı
Naķş-ı ĥayālī **cilve-nümā oldu** ol bütüñ
Nākūs-ı deyr-i dilde dem-ā-dem tapış budur
(G 54/5-6)

cilve-nümā ol:-ma, -dı
Olmadı **cilve-nümā** tab'-ı eĥibbāda Belīg
Böyle nā-dāde ĥayālat ile bir nazm-ı selīs
(G 105/17-18)

cilve-perdāz-ı miyān-ı ķandīl ol: Kandilin ortasında cilve göstermek.

cilve-perdāz-ı miyān-ı ķandīl ol:-dı
Bir meges **oldı** semādan güyā
Cilve-perdāz-ı miyān-ı ķandīl
(T 20/9-10)

cilve-sā ol: Cilve gibi olmak.**cilve-sā ol:-a**

Gerd-i elemle eyledim alüde sînemi

Kim bîh-i 'aşkuñ **ola** derünümde **cilve-sā**

(K 2/141-142)

cirm-i gül-cām: Gül kadehin cansız cismi.**cirm-i gül-cām:-ları****Cirm-i gül-cāmları** cām-ı Sikenderdendir

Cilveger şafhasına naqş-ı sipenc-i Dāra

(T 21/23-24)

cirm-i meh: Ayın cismi.**cirm-i meh:-i**

Tārem-i tābgehinde dir idi

Görse **cirm-i mehi** ehl-i taḥyīl

(T 20/7-8)

cism: 1. Vücut.Bu **cism** tutub yār ile şekl-i vaḥdet

Vā-beste aña 'uzvda feyz-i kudret

(R 5/1-2)

Ey rūḥ-baḥş mürde-dilānsın ne cānsuñ

Cān ile zinde **cism** ḥayālünle zinde cān

(G 156/5-6)

cism:-ü, -m, -iZedeler **cismümi** yüksük gibi süzen-bāzum

Almaz üstine ḥaṭayı yine ol ṭannāzum

(Msd 4/49-50)

cism:-ü, -m, -de

Baña itdüklerini itmedi Yaḥyāya Yehūd

İçdiler göz göre cādū gibi **cismümde** demi

(K 7/15-16)

cism:-üm**Cismüm** gubārı dilde hevāñ ile bāde merg

Ser-germ-i 'aşq olup döne mānend-i gird-bād

(G 33/3-4)

cism:-ü, -ñ, -deFürüg-ı neş'eden mevc-i şafā **cismünde**

meygündür

Ḥabāb-ı bādeves pīrāhenüñ fānūs-ı gülgündür

(G 47/1-2)

cism:-ü, -mSevdā-yı cism-i yār ile **cismüm** gubār olup

Mānend-i ḥāme mīl-i 'aşāya ṭayanmışuz

(G 104/3-4)

Yanup **cismüm** kül olsa nār-ı 'aşkuñla yer

altında

Söyünmez sūz-ı dil aḥker gibi ḥākister altında

(G 190/1-2)

cism:-i, -n, -i

Āteş-i 'aşkı niçün söndüreyüm dilde Belîğ

Per şalup kendi yaqar **cismini** nāra Kākñūs

(G 107/13-14)

cism-eEylemez **cisme** işābet maraz-ı rūḥāñi

Çār-yāruñ olıcaq ḥubbi musāvī aḥlāt

(G 118/13-14)

cism:-ü, -ñ, -ePertev-endāz olıcaq **cismüne** keyfiyyet-i mey

Seyr iden şışe-i pür-bāde şanur pīreñenüñ

(G 140/9-10)

cism:-i, -n, -de

Şikest eyler ser-ā-pā nāḥun-ı tedbīrin aḡyāruñ

O şūḥuñ cānuma pīçidedür **cisminde** her müyü

(G 210/9-10)

cism:-iMuşavver **cismi** naqş itmekde şan'at gösterür

yoḥsa

Nice taşvīr ide ol rūḥ-ı pāki şafḥaya Māñi

(G 218/7-8)

2. Gövde.**cism:-i, -n, -i**

O kadar nāzük ü terdür ki düçār olsa eger

Ḥārves **cismini** āzürde ider mevc-i neşim

(T 22/9-10)

cism:-in, -i**Cismini** eyler hebā pīrānuñ elbet rüzigār

Küzeyi herkes müdām olduqça müsta'mel kırar

(G 75/9-10)

cism-i billür: Kristal beden.**cism-i billür:-i, -n, -da**Ser-ā-pā mevc-i cān **cism-i billürında**

hüveydādur

Velikin çeşm-i mesti teşne-i ḥün-i eḥibbādur

(Msd 1/3-4)

cism-i billür:-i, -n, -da

Ümid-i şefkat itmez ol cefā-cüdan gönül zirā

Nümāyān **cism-i billürında** dilāb içre seng-āsā

(Msd 1/13-14)

cism-i bilür:-i

O rütbe şāfdur cism-i bilür-i ol gül-endāmuñ

Ki mevc-i bādeyi ta'dād kâbildir gülüsında

(G 183/3-4)

cism-i guşsa-perverd: Sıkıntı, naz ile beslenmiş ve büyütülmüş beden.**cism-i guşsa-perver:-ü, -m**

Esüp bād-ı fenā ḥāk itse cism-i guşsa-perverdüm

Yine rāh-ı talebde gird-bād-āsā-yı cihān-gerdüm

(G 153/1-2)

cism-i ḥāmın: Olgunlaşmamış beden.**cism-i ḥāmın:-i, -n, -a**

'Adlünde cism-i ḥāmına iç gömleği ider

Rengin kumāş-ı meş'ale nārı dil-i çenār

(K 12/131-132)

cism-i lafız: Söz bedeni.**cism-i lafız:-da**

Enfās-ı rûh-bağş ile cism-i lafızda çeşm
Rûh-ı hayâli seyr ide 'ayne'l-yakîn Belîğ
(G 127/9-10)

cism-i lâğar: Zayıf beden.**cism-i lâğar:-u, -m**

Pā-māl-i esb-i ğam olalı **cism-i lâğarum**
Dağ urdı sînem üstine tamğa-yı naqş-pā
(K 2/57-58)

cism-i lâğar: Zayıf beden.**cism-i lâğar:-u, -m, -i**

Zāl-i sipihre mihr ile meh a'yn olmasa
Görmezdi **cism-i lâğarumı** itmege cefā
(K 2/77-78)

cism-i leţâfet-bağşına ol: Bedene güzellik vermek.**cism-i leţâfet-bağşına ol:-a**

Cem' ider emvâc-ı bûyın gönca kirm-i pile-dâr
Ola tâ **cism-i leţâfet-bağşına** târ-ı kabā
(T 28/13-14)

cism-i manşûr: Mansur'un bedeni.**cism-i manşûra:-a**

Girândur 'aşıka erbâb-ı 'aşkuñ ta'nı münkirden
Ehâfdur seng-i a'dâ zağm-ı gülden **cism-i**
Manşûra
(G 187/5-6)

cism-i mürde: Ölü beden.**cism-i mürde:-y, -e**

Mutrib demide eylese nâkür ü şîrini
Güyâ ki **cism-i mürdeye** cânlar ider 'atâ
(K 2/33-34)

Bu **cism-i mürdeye** bûs-ı leb-i la'l-i 'Âlî

Cân'dur

Ferâmûş itdi gönüm cüst-cüy-ı âb-ı hayvânı
(G 218/3-4)

cism-i nâ-tüvân: Zayıf beden.

Müjgân degül gözimdeki hvâhişle nâ-gehân
Küyuñ yolında ağlayarak **cism-i nâ-tüvân**
(Th 1/13-14)

cism-i nâzûk: Narin beden.**cism-i nâzûk:-i**

Pîrâhen içre lerze-fiken **cism-i nâzûki**
Mînâda hem-çü mevce-i sîm-âb bî-karâr
(K 12/17-18)

cism-i nerm: Yumuşak beden.

Bu **cism-i nerm** ile 'azm eylesek beyâbâna
2. İder vücûduñı şad-pâre tîğ-i mevce-i serâp

cism-i nizâr: Zayıf beden.**cism-i nizâr:-u, -m**

Fütâde eyledi dest-i sitemle bî-pervâ
Zemîne **cism-i nizârum** mişâl-i naqş-ı haşîr
(K 6/37-38)

Yâkup **cism-i nizârum** bî-sebeeb kânün-ı

miñnetde

Şerâr-ı âhumı peyveste kıldı çarğ-ı vâlâya
(K 9/65-66)

cism-i pāk: Temiz beden.

Bir kafesdür rûh-ı vâlâ-menzile bu cism-i pāk
Meyl-i uçmağ eyledi ol tûñ-i cennet-serâ
(T 5/5-6)

cism-i pāk: Saf beden.**cism-i pāk:-i**

'Ayâr olmış ezelde cism-i pāki ol mehûñ güyâ
Ki beñzer semm-i nâfi tûde-i sîm üzre tamğâya
(G 191/7-8)

Hasendür ism-i sāmîsi gibi endāmı ol şûhuñ

Ser-â-pā cism-i pāki pür-leţâfetden degül hâli
(G 209/9-10)

cism-i pākine:-i, -n, -e

Ten-i pür-za'fa mevc-i şu'leden zencîr ider meh-
tâb

Bu şeb revnâk-fezây-ı bezm-i meh-tâb olmasun
ol şûh
(G 7/17-18)

cism-i pür-nür: Nurlu beden.**cism-i pür-nür:-u, -ñ**

Derûn-ı pîrehenden cism-i pür-nürüñ
nümâyândur
Ki güyâ âb-ı şâfi vaz' olunmuş cām-ı billûra
(Mf 63/1-2)

Derûn-ı pîrehenden cism-i pür-nürüñ

nümâyândur

Ki güyâ âb-ı şâfi vaz' olunmuş cām-ı billûra
(G 187/3-4)

cism-i şafâ-bağşını eyle: Mutluluk vermek.**cism-i şafâ-bağşını eyle:-miş**

Eylemiş cism-i şafâ-bağşını Hâllâk-ı ezel
Nev-ber-i gülbün-i ârâyîş-i bāğ-ı 'işmet
(G 15/3-4)

cism-i 'uryân: Çıplak beden.**cism-i 'uryân:-u, -m**

Sezâdur tîz olursam zağm-ı şemşîr-i niğâhından
Ser-â-pā tîğ-i cevher-dâra döndi cism-i
'uryânım
(K 8/15-16)

Barmağumdan cism-i 'uryânım girândur

qorqarum

Sağ-ı ğabradan adın gezer kirbâsdan süzen gibi
(G 239/3-4)

cism-i yâr: Sevgilinin bedeni.**cism-i yâr:-a**

Düşmezdi cism-i yâra Belîğ 'aks-i çeşmimiz
Pâlûde üzre olmasa bādâm-ı ter lezîz
(G 36/13-14)

cism-i za'if: Kuvetsiz beden.

Tâb-ı mihr-i ruhuñ ol rütbe eritdi beni kim
Zîr-i yek-mûda hemân sâyelenür cism-i za'if
(G 129/9-10)

cism-i za'if:-e

Ey bâri Hudâ derdimize dermân vir
Efsürde olan **cism-i za'ife** cân vir
(R 16/1-2)

cisr-i metîn: Sağlam köprü.

cisr-i metîn:-dür
Ebrüvânım iki göz **cisr-i metîndür** güyâ
Dem-be-dem anda akan göz yaşı deryâçe-i Şat
(G 119/7-8)

cisr-i vişâl: Kavuşma köprüsü.

cisr-i vişâl:-i
Ey meh bu yolda 'âşîka bir hayruñ olmadı
Cisr-i vişâli böyle mi olur kemerleme
(G 203/9-10)

cızla: Cız etmek.

cızla:-r
Dâne-i hâlûñe baksam niğeh-i germüñden
Beçe-i mürğ gibi sinede dâğım **cızlar**
(G 57/11-12)

codâ: Ayır düsmüs, uzak kalmıs, ayır, uzak.

Codâ ez hâksari koşte hemçon hüşe-ye gendom
Meger gerdenkeşi ayân esbâb-e çarh-e ğaddâr
est
(G 242/11-12)

cü: İrmak.

Nağd-i sirişki dîdemüzüñ **cü** gibi açar
İrâd yok maşârifimiz şu gibi açar
(G 234/1-2)

Eger an ser u regbet ber kenâr-e cüybâr est
Behem âyed do leb ez şevk bûs-e maksadaş **cü**
râ
(G 243/7-8)

cüd: Cömertlik.

1. **cüd:-uñ**
Ser-â-pâ 'âleme ihsân u **cüduñ** görse bî-minnet
Olurdi iktisâb-ı nâm için Hatem mühürdarı
(K 4/23-24)

cüd:-ı
Âşaf-ı şânî kerem ma'din-i Aşmed Paşa
Cüdi şermende ider hâtem-i şâhib-himemi
(K 7/27-28)

cüd:-ı, -n
Cüdın hisâba başlasa kilik-i debîr-i çarh
İtmez ihâta dâ'ire pehnâ dūr-i şümâr
(K 12/109-110)

Şîr-i meydân-ı şecâ'at 'Alî Big ibn-i vezîr
Görse reşk eyler idi dâniş ü **cüdın** Âşaf
(G 130/15-16)

cüd-ı yed-i şun'-ı hudârâ: Allah için yapan elin cömertliği.

Goftem **cüd-ı yed-i şun'-ı Hudârâ** başiretem
Sübhâne min-tahayyara fi şun'ihî'l-verâ
(K 2/19-20)

cum'a: Cuma günü, cuma namazı vakti.

Bâkiyâ **cum'a** namâzın kılda gel mey-hâneye
Hürmetin añla tahâretle yapış peymâneye
(Mf 31/1-2)

cübbe: Uzun ve geniş elbise.

cübbe:-y, -i
Cübbeyi böyle kavuşdurma gel ey sîmîn-ber
Şırmalı fermeleği çâk-i kabâdan göster
(Msd 4/31/32)

cübbe vü destâr ile nâ-dâna iltifat itmem: Kişi
don giymekle adam olmaz. II Kılık kıyafet,
değeri olmayan kişiye değer kazandırmaz.

Cübbe vü destâr ile nâ-dâna itmem iltifat
Râgbet eyler lafzuñ erbâb-ı suhan ma'nâsına
(G 177/9-10)

cüdâ: Ayır.

Rüy-ı dîvâr-ı cilâ-dâde-i evvân-ı laţîf
Şahsdan 'aksi ider defter-i cezbîyle **cüdâ**
(T 21/13-14)

Merdüm-i çeşmi hayâlûñden **cüdâ** Mecnûn-şıfat
Eyledüm vâ-beste-i zencîr-i mevc-i seyl-i eşk
(G 136/9-10)

cüdâ id: Ayırmak.

cüdâ id:-emez
Hayâl-i yârı yanımdan felek **cüdâ** idemez
Mişâl-i nokta maķâmum olursa zirve-i Kâf
(G 128/9-10)

cüdâ ol: Ayrılmak.

cüdâ ol:-a
Eyledün şemşîr-i kahruñla beni âzürde-hâl
Umarum senden **cüdâ** ola hayâl
(Ş 2/5-6)

cüdâ ol:-dı
Zîrâ ki oldı bir gül-i nev-rüsteden **cüdâ**
Kaldı fezâ-yı gülşeni bî-berg ü bî-nevâ
(Tb 1/59-60)

Tâ kim vatandaş oldu ten-i lâğaram **cüdâ**
Ney gibi deldi bağrumı cellâd-ı rûzgâr
(K 12/53-54)

cüdâ ol:-ma
İttişâlınden **cüdâ olma** muvâfîk yâverüñ
Zür ile müşkil kıpar bir rişte olsa iki kıat
(G 16/5-6)

- cüdā ol:-ur**
Cüdā olur eger-i tāb-ı tīg-i kaħrından
 Derün-ı ħumda olan meyle neş'e-i maħrec
 (Kt 1/3-4)
- cümle: Bütün.**
 Pîş-i każāda tevbe ider **cümle** kārına
 Bir kimse itse mergi bu tōhmetle müttehem
 (Tb 1/15-16)
- 129.** Olsun fidā-yı şahid ü mey **cümle** akçe pul
130. Kırtul cihānda vesveseden mest-i bî-ħod ol
 Buldı altun şuyıyla neşv ü nemā
Cümle zerrin kaðeħle reyħānī
 (T 4/31-32)
- İşleri **cümle** kubūr yūnlü lübāde ber-düş
 Her 'abā-pūşa nemed giydirür ol ħārā-püş
 (Msd 4/43-44)
- Müħibb-i ehl-i hüner İsmā'ıl Ağa-zāde
 Belīg şî rim anuñ **cümle** dil-pesendidür
 (Kt 5/1-2)
- Cām-ı 'ālem-nümāy-ı sakfında
 Görinür **cümle** 'ālem-i eşbāħ
 (T 12/15-16)
- Güzeşte vaħ'aları **cümle** eyleyüp teblīg
 Yegān yegān saña tefħim ider sicil-i Belīg
 (Mf 35/1-2)
- Yularsuz eyledi dil-beste **cümle** yārānı
 Budur bu vadī' i ħüsnüñ yularsuz arsları
 (Mf 46/1-2)
- Mihrāb-ı ebruvāna şaf çekdi ħayl-i müjgān
Cümle muħassenātu olunca rüy-i cāmī'
 (G 124/3-4)
- cümle 'ālem: Dünyadakilerin hepsi.**
 Ğālibā benden ibā eyledi 'ālem **cümle**
 Ĥātırım şormağa cānān degül ğam gelmez
 (G 100/3-4)
- cümle ol: Uygun söz olmak.**
cümle ol:-sa
 Kim olsa nüşhalar 'ālemde erbāb-ı ħired **cümle**
 Bulurlar nüşha-i ebced gibi ħıfzında kāmūsı
 (K 3/49-50)
- cümleden: Herkes.**
Cümleden luţfuña şāyeste ħuluñdur yoħsa
 'Ādet olmış şu 'arāya vüzerānuñ keremi
 (K 7/47-48)
- cünbān it: Sallanmak.**
cünbān it:-me, -de
 Mızrāb-ı müjeñ nabz-ı dilüm itmede **cünbān**
 Ditrer yüregüm kırmasa elbette yürekdür
 (G 236/3-4)

- cünbiş: Salınma, dilbercesine nazlı hareket etme.**
 Zemīne naķş olup şad-māħ-ı nev na'ı-i
 semendinden
 Bu ayın üzre **cünbiş** şābit itdi necm-i seyyārı
 (K 4/3-4)
- Bu şeb ħayālını rü'yāda resm iderdim eger
 O **cünbiş** ü ħareket olsa ħabil-i a'bir
 (K 6/25-26)
- Virür **cünbiş** şafādan dest-yārī-i dü-çeşmiyle
 Terāzū-yı ħayāle gevher-i deryā-yı 'irfānum
 (K 8/51-52)
- Bu **cünbiş** her kaðem şad-pāre eyler rişte-i cānı
 Meded ārām vir düşında naķş-ı mevce-i kālāya
 (K 9/21-22)
- Ķametüñ ħam revişüñ egri felekkāruñ kec
 Böyle **cünbiş** nedür āyā ki nedendür zürüñ
 (G 135/3-4)
- Aña sürāħ-ı neyden süz-ı dil te'sir ider yoħsa
 Degül bī-cā bu **cünbiş** dem-be-dem engüşti-i
 neyzende
 (G 176/11-12)
- cünbiş:-le**
 Tüylerim ürperür ol ħāleti görsem her bār
 Böyle **cünbişle** olur ħorħarum āħir der-kār
 (Msd 2/15-16)
- Ğitdükçe ziyād oldı gönlümde teb-i 'aşkuñ
 Bu āteşe dāmendür **cünbişle** leb-i nāşih
 (G 26/3-4)
- cünbiş:-e**
 Gelemez **cünbişe** kim ħālümü 'arz ide zebān
 Cilve-ħiz eyleyemem ħāme-i müşğīn-raķamı
 (K 7/3-4)
- Getürdi cāzibe-i mihr raķsa zerrati
 Yürekde **cünbişe** meyl-i ħābīb olur bā'is
 (G 21/11-12)
- cünbiş:-den**
 Teb-i hicrūñle dilde ıztırābum var ki **cünbişden**
 Nücüm-āsā tenümde dağlar seyyārdür sensüz
 (G 102/15-16)
- Ĥarekāt u sekenātında ne **cünbişdür** bu
 Teni sīm-āb gibi lerziş ider hem-vāre
 (G 207/7-8)
- 2. Zevk, eğlence.**
cünbiş:-e
 Getürür **cünbişe** āhen dili bu cezbe-i 'aşķ
 Süzeni raķş ile āşüfte ider mıknātış
 (G 105/7-8)
- cünbiş:-i**
 Sebük-rūħānedür her **cünbişi** ol menba'-ı nürüñ
 Ki çarħa süllem-i emvāc-ı pertevele şu 'ūd eyler
 (G 53/13-14)

cünbiş eyle: Kimıldanmak.**cünbiş eyle:** *-mek, -le*

O la'l-i terde yok teb-hâle hergiz âfet-i tebden
Ki **cünbiş eylemekle** âb-ı gevherde habâb
olmaz

(G 87/3-4)

cünbiş eyle: *-me, -se*

Şahş eylemese **cünbiş** eger bî-illet
Âyinede 'aks eyleyemez hiç hareket

(R 5/3-4)

cünbiş eyle: *-r*

Şaf-ı müjgân-ı yârı der-hayâl itdükçe şevkından
Reg-i dil **cünbiş eyler** kılsa yüz biñ nişter
altında

(G 190/7-8)

2.Salınmak.**cünbiş eyle:** *-r*

Ol büt-i rakkâş güyâ her yanın evvel kırar
Cünbiş eyler başka her endâmı nazûk bel kırar
(G 75/1-2)

cünbiş id: *-e*

Bî-muharrık anı âgûşına alduqça revâ
Şevkden **cünbiş ide** nâz ile gehvâre-i sîm

cünbiş it:1.Salınmak.**cünbiş it:** *-se*

Cilve-engîz-i hayâl-i yârdur rakkâs-ı dil
Cünbiş itse âb ider 'aks-i meh-i tâbân rakş
(G 114/13-14)

2. Coşmak.**cünbiş it:** *-se*

Sezâdur **cünbiş itse** hod-be-hod şimdi
şafâsından
Alup âgûşa ol sîmîn-tenî gehvâre-i zerîn
(T 11/11-129)

cünbiş-i 'aks: Salınışın yansıması.**cünbiş-i 'aks:** *-ü, -ñ, -le*

Çâk olur **cünbiş-i 'aksüñle** eger cevherden
Şafha-i âyinede olmasa şîrâze-i mevc
(G 22/3-4)

cünbiş-i bād-ı müje: Kirpiğin rüzgarla hareketi.**cünbiş-i bād-ı müje:** *-y, -le*

'İnayet kılsa hengâm-ı cidâl erbâb-ı 'irfâna
Atarlar **cünbiş-i bād-ı müjeyle** çarha kühsârı
(K 4/27-28)

cünbiş-i bād-ı nesîm ol: Hafif rüzgarın hareket etmesi.**cünbiş-i bād-ı nesîm ol:** *-ur*

Cünbiş-i bād-ı nesîm ile olur naqş-ı zemîn
Mevc-i pertev-i hünkârî-i tāk-ı vâlâ
(T 21/17-18)

cünbiş-i cāngāh-ı 'aşık olaldan: Aşığın kalbi hareketlendiğinden beri.

Hayâlât-ı bütân ârâyiş-i büt-hâne-i dildür
Olaldan cünbiş-i cāngāh-ı 'aşık bang-i naqûsı
(K 3/29-30)

cünbiş-i dil ol: Gönlü hareketlendirmek.**cünbiş-i dil ol:** *-dı*

Çekdüm derûna kâfile-i hayl-i mihnetüñ
Oldı o cünde **cünbiş-i dil** nâle-i derâ
(K 2/143-144)

cünbiş-i ebrûs: Kaş hareketi.**cünbiş-i ebrû:** *-sı, -n, -a*

O mehüñ **cünbiş-i ebrûsına** bak kim 'ârif
Nâmede vâkıf-ı mazmûn olur ünvanından
(G 168/11-12)

cünbiş-i gehvâre-i semen it: Yaseminden beşiği sallamak.**cünbiş-i gehvâre-i semen it:** *-di*

Reşk-i nesîm-i yâr iledür kayd-ı hvâb idüp
Büyün kim **itdi cünbiş-i gehvâre-i semen**
(G 164/17-18)

cünbiş-i kâmet: Boyun hareketi.

Cünbiş-i kâmet ile tahl kıyâmet kopardur
Def döger sînesini celcele başlar zâra
(G 207/9-10)

cünbiş-i mevc: Dalgalanmak.**Cüş idüp mevc-i şafâ** taqında

'Aks ider **cünbiş-i mevc** üzre şinâh
(T 23/7-8)

cünbiş-i mevc-i nigâh: Bakış dalgasının hareketi.**cünbiş-i mevc-i nigâh:** *-u, -m, -a*

Her bir varaqda her biri şad-lerziş öğredür
Sîm-âbvâr **cünbiş-i mevc-i nigâhuma**
(G 192/21-22)

cünbiş-i mû: Saçın hareketi.

Firâkuñla olup endâma 'arız serdî-i vahşet
Tenümde **cünbiş-i mû** piç ü táb-ı mârdur sensüz
(G 102/3-4)

cünbiş-i nabz-ı dil-i 'aşık: Aşığın gönlünün nabzının hareketi.**cünbiş-i nabz-ı dil-i 'aşık:** *-ı*

Anı sen nişter-i gamze-i cânâneye şor
Cünbiş-i nabz-ı dil-i 'aşıkı bilmez Bukrât
(G 118/3-4)

cünbiş-i nâz iste: Nazlanmak istemek.**cünbiş-i nâz iste:** *-r*

Cünbiş-i nâz ister ebrûda degüldür vesme şart
Yohsa taşvîre muşavvir de güzel ebrû çeker
(G 71/5-6)

cünbiş-i sāye-i müjgān: Kirpiklerin salmışının gölgesi.**cünbiş-i sāye-i müjgān:-ı**O tehi-ḥvān-ı ŧeh-i kişver-i fakrum ki Cem'ün
Cünbiş-i sāye-i müjgānı mükesserānumdur

(G 50/7-8)

cünbiş-nümāy-ı pençe-i pür-zür-ı merg: Ölümün kuvvetli pençesinin hareket göstermesi.**cünbiş-nümāy-ı pençe-i pür-zür-ı merg:-den****Cünbiş-nümāy-ı pençe-i pür-zür-ı mergden**
Zencir-i 'ömr tu 'me-i pür-piç ü táb olur

(Tb 1/69-70)

cünd: Asker.**cünde:-e**Çekdüm derüna kafile-i ḥayl-i mihnetün
Oldı o **cünde** cünbiş-i dil nāle-i derā

(K 2/143-144)

cünün: Çılgınlık, delilik.Cihanda derd-i serdür bār-ı zīb-i efser-i zerrin
Cünün erbābına ŧaḥrāda besdür ŧeb-küleḥ
kevkeb

(G 11/9-10)

cünün:-u, -m, -dan**Cününüm**dan ŧarıldum ŧandılar zülf-i dil-ārāya
Ben eftimün ile buldum 'ilācı def'-i sevdāya

(K 9/1-2)

cünün-ı 'aşk: Aşk çılgınlığı.Ey gönül itme **cünün-ı 'aşk** ile āḥ u figān
Dilde mestür eyle ifşā olmasun sırr-ı nihān

(Ş 2/13-14)

cür'et: Cesaret, yiğitlik, korkmayarak ileriye atılma.Libāsin pāk idüp tekrār telvīs eylemez 'ākıl
Degül lāyık günāha **cür'et** istiğfārdan ŧoḥra

(G 172/5-6)

cür'et: Cesaret, yiğitlik, korkmayarak ileriye atılma.**cür'et:-le**Ol rütbe táb-ı rehle rūḥı táb-nāk kim
Kalmış sipend-i ḥāli o **cür'etle** ber-ḳarār

(K 12/49-50)

cürm: Suç, günah.**cürm:-i, -n, -i**Muḥemmed 'āşıkına 'afv eyle anuñ **cürmini** yā
Rab
Şefā'at-ḥvāḥ ola maḥşerde cecdi rākib-i Döldül

(T 16/5-6)

cürm:-iEy vāy geçdi 'ömr-i 'aziz āḥ u vāḥ ile
Cürmi nedür ki ehl-i dilün ḥurrem olmasun

(G 157/13-14)

cürm-i mücrim: Suçun günahı.Günāḥuñ i 'tirāf itmek gibi hiç bir ŧefi' olmaz
Ki **cürm-i mücrim** ekşer 'afv olur ikrārdan
ŧoḥra

(G 172/7-8)

cürm-i sâbık: Günahın geçmesi.**cürm-i sâbık:-ı**Ey ŧūḥ **cürm-i sâbıkı** yād itme kim bugün
Dergāḥ-ı ŧefkatünde mukırrum günāhuma

(G 192/5-6)

cüş eyle: Çoşup taşmak.**cüş eyle:-dükçe**Dide-i 'uşşākdan **cüş eyledükçe** seyl-i eşk
Ābile-āsā anuñ pürdür ḥabābı ḥün ile

(G 178/7-8)

cüş eyle:-rGelsün miyāna **eyler** ise **cüş** ḳorḳıdan
Çarḥuñ 'Utārid'i heves-i imtiḥān-ı 'ilm

(K 10/105-106)

cüş eyle:-y, -en**Cüş eyleyen** serāb degüldür o 'arşada
Ḥuşk itdü āteş-i ah-ı ulü'l-'abā

(K 2/129-130)

cüş eyle:-y, -üpEmvāc-ı táb-ı 'arızı **cüş eyleyüp** o ŧūḥ
Āb içre oldı 'aks-i kamer gibi āşikār

(K 12/19-20)

cüş eyle:-y, -üpCilve-i ŧevḳ-i nesim-i yārdan **cüş eyleyüp**
Çıkdı servün seyl-i mevc-i büy-ı gül bālāsına

(G 177/5-6)

cüş id: Çoşup, taşmak.**cüş id:-elden**Ḥum-ı sinemde sevdā **cüş idelden** bülbül-i
ḫab'um

Libās-ı türe-i mātemle izḫār itdi güftarı

(K 4/49-50)

cüş id:-erNāz ile seyr eylese ḧahnında mānend-i nesim
Cüş ider deryā gibi ŧevḳ ile mevc-i büriyā

(T 28/21-22)

cüş id:-inceŞadā-yı berḳ-i ḳahrı **cüş idince** kulle-i deyrün
'Aceb mi nīm-i rehden 'avdet itse bāng-i naḳūsı

(K 3/57-58)

cüş id:-üpSevdā-yı nazm-ı ḧāk-i Sitānbulda **cüş idüp**
Oldı Belig başuma püsküllü bir belā

(G 2/11-12)

Cüş idüp mevc-i ŧafā ḫaḳında

'Aks ider cünbiş-i mevc üzre ŧināḥ

(T 23/7-8)

Degül mevc **cüş idüp** mevc-i şafâ-rüy-ı dil-
ārāya
Siyeh-reng oldığı şiddetle āşār-ı teşādümdür
(G 58/11-12)

Cüş idüp gerd-i haṭ-ı 'arızı ol seng-dilün
Yeñiden eyledi bünyân-ı cefâyı te'sis
(G 105/9-10)

cüş it: 1. Kaynamak.

cüş it:-di
Kahve fincânı tokındı leb-i dil-dâra meger
Serpilüp gül suyu **cüş itdi** yakıldı micmer
(Msd 3/49-50)

2. Çoşmak.

cüş it:-di
Divân-hâne-i harem-i dilde nâ-gehân
Cüş itdi ceys-i maḳdem-i ümmîd-i fikr-i yâr
(K 12/5-6)

cüş-âver ol: Çoşmak.

cüş-âver ol:-ma, -ya
Anuñ kim şevḳ-i ma'nâ olmaya tab'ında **cüş-âver**
Beligâ neş'e-dâr-ı bâde-i bezm-i elest olmaz
(G 86/11-12)

cüşeş: Kaynamak.

Ze neḫvet be sele **cüşeş** reh-e cānân çin ebrü rā
Fekened ez bîm moces felek hâr-e enberin bû rā
(G 243/1-2)

cüş-ı bahâr: Baharın çoşkusu.

cüş-ı bahâr:-a
Dest-i fetânetünle kalem-zenlik eyleyüp
Cüş-ı bahâra oldı mübeddel hazân-ı 'ilm
(K 10/63-64)

**cüş-ı hün-ı a'dâdan id: Düşmanların kanını
çoşturmak.**

cüş-ı hün-ı a'dâdan id:-er
Şehâb-ı tîgi ider **cüş-ı hün-ı a'dâdan**
Bu tās-ı hunḳumu mânend-i şîşe-i faşşād
(K 11/49-50)

cüşiş: Coşma.

cüşiş:-dür
Felekde yoḫsa ol ebr-i güher-bārum ki **cüşişdür**
Elümde hâme bir mîzâb olur beyt-i mu'allāya
(K 9/81-82)

cüşiş-i ḫayâl: Hayalin çoşması.

cüşiş-i ḫayâl:-inde
Mişâl-i bütkede kâşâne-i dil-i zühhdâ
Leb-â-leb oldı anuñ **cüşiş-i ḫayâlinde**
(K 11/22-21)

cüşiş-i nâ-rüste: Çocuğun çoşması.

Ruḫında **cüşiş-i nâ-rüste** müy-ı 'anberfâm
Görindi levḫa-i sîm üzre hem-çü naḳş-ı sevâd
(K 11/9-10)

cüşiş-i pür-tâb-ı mey: Şarabın hararetlî çoşkusu.
cüşiş-i pür-tâb-ı mey:-le
Meger ki **cüşiş-i pür-tâb-ı** meyle şevḳümden
İdem bu tarem-i vahşet-serâydan pervâz
(G 89/7-8)

cüşiş-nümâ: Coşkuyu gösteren.

cüşiş-nümâ:-sı Şanmañ ki her meyün dil ü cāna
şafâsı var
Her mey gülü-yı ḫumda **cüşiş-nümâsı** var
(Th 1/3-4)

**cüşiş-nümâ-yı ḳulzüm-i ma'nâ: Anlam denizinin
çoşku göstermesi.**

cüşiş-nümâ-yı ḳulzüm-i ma'nâ:-da
Cüşiş-nümâ-yı ḳulzüm-i ma'nâda zât-ı yek
İtmiş güşâde fülk-i dile bād-bân-ı 'ilm
(K 10/31-32)

**cüşiş-nümâ-yı şevḳ-i ma'âniyle: Anlam arzularının
çoşku göstermesi.**

cüşiş-nümâ-yı şevḳ-i ma'âni:-y, -le
Cüşiş-nümâ-yı şevḳ-i ma'âniyle ḫod-be-ḫod
Kilk-i terüñde zemzeme-i pîr-beyân-ı 'ilm
(K 10/79-80)

cüst ü cü: Arayıp sorma, araştırma, arama.

Bir bâde ile pîr-i ḫarâbata **cüst ü cü**
Kim bende içse eylemeye şâha ser-fürü
(Tb 2/77-78)

Cüst ü cü ile felek kâmetini eyledi ḫam
Ḫâke bir dürr-i girân-mâye düşirdi zâhir
(T 9/15-16)

cüst ü cü:-dan

Cüst ü cüdan ḳadd-i çarḫuñ oldı ḫam
Düşdi zîrâ ḫâke bir dürr-i yetim
(T 8/5-6)

cüst ü cü:-y, -a

Oldı revâna cānib-i her şeh'r u kūya şu
Ol serv-i nâzı çıkdı meger **cüst ü cüya** şu
(G 170/1-2)

**cüst u cü eyle: Arayıp sormak, araştırmak,
aramak.**

cüst u cü eyle:-dü, -m

Dikkatle **eyledüm** niçe biñ kere **cüst u cü**
Ne aççe var bu yirde ne bir fûls-i mähî var
(Kt 34/1-2)

cüst-cü cüst-cü eyle:-r

Düşelden şafḫa-i cān üzre naḳş-ı dâne-i ḫalün
Ġam-ı mür-ı ḫaṭuñ şahrâ-yı dilde **cüst-cü eyler**
(G 62/3-4)

cüst ü cü id: Arayıp sormak, araştırmak, aramak.

cüst ü cü id: -en

Yârûñ fûrûğ-ı mihr-i ruñın **cüst ü cü iden**
Deryâ içinde mâhîye beñzer ki âb arar

cüst-cü id: -er

Şahrâ-yı dilde çeşme-i hün **cüst-cü ider**
Bir vaqt olur ki istemez 'âşık vuzûya şu

(G 170/3-4)

cüst-cü idüp: -üp

Ol serv-i nâzî eşk-i revân **cüst-cü idüp**
Mânend-i âb-ı cü tolaşur nice küy u kend

(G 34/5-6)

cüst-cüy-ı âb-ı hayvân: Ölümsüzlük suyunu arayıp sorma.

cüst-cüy-ı âb-ı hayvân: -ı

Bu cism-i mürdeye bûs-ı leb-i la'l-i 'Âli
Cân' dur

Ferâmüş itdi göñlüm **cüst-cüy-ı âb-ı hayvânı**

(G 218/3-4)

cüy: Irmak.

cüy: -a

'Ömr-i güzerân fikr eyle **cüya** bakup
Al 'ibret eyle âb-ı revândan örnek

(R 1/3-4)

cüyâ-yı keyf: Rahatlık arayan.

cüyâ-yı keyf: -e

Ümmîd-i 'ayş ile ğam-ı ferdâ olur lezîz

Cüyâ-yı keyfe telhî-i şahbâ olur lezîz

(G 37/1-2)

cüybâr: Irmak.

Hiżmetde germ olup dil-i a'dânı süz için

Gird-âbı itdi şu 'le-i cevvalê **cüybâr**

(K 12/129-130)

cüybâr: -a

Tenüm eşk ile virân-kerde-i seyl-âbdur sensüz

Gözüm ol **cüybâra** halka-i gird-âbdur sensüz

(G 101/1-2)

cüybâr-ı âb-ı hayvân: Ölümsüzlük suyu ırmağı.

Sikender bir qurı sevdâya düşmiş yoħsa 'âlemde

Haķıķat **cüybâr-ı âb-ı hayvân** çâk-ı gendümdür

(G 58/9-10)

cüybâr-ı sâħa-i cân: Canın cömertlik ırmağı.

cüybâr-ı sâħa-i cân: -a

Düşelden 'aks-i pâki **cüybâr-ı sâħa-i cânâ**

Gümüşden servdir kıdd çekdi bāğ-ı dilde

cânâna

(Kt 40/1-2)

cüybâr-ı zamîr: Vicdan ırmağı.

Kef-i sirişk-i terüm reşksâz-ı 'anberdür

Ki toldı nükhêt-i zülfiyle **cüybâr-ı zamîr**

(K 6/31-32)

cüy-ı fevvâre: Fıskiyenin suyu.

cüy-ı fevvâre: -den

Cüy-ı fevvâreden eyler feverân

Hem-çü nür-ı müje-i mihr-i cemîl

(T 20/13-14)

cüz': Parça, kısım.

Meh-i temâme olur tu 'me kendü pehlusı

Sipih-r-i pîre-zenûñ **cüz'** ü nakşı kâmiledür

(G 42/11-12)

cüz'-i a'zam: En büyük kısım.

Kemâle **cüz'-i a'zam** olduğı mâlik müsellemdür

Cihânda kimse çok görmez kemâl ehlinde mâl

olsa

(G 202/5-6)

Kemâle **cüz'-i a'zam** olduğı mâlik müsellemdür

Cihânda kimse çok görmez kemâl ehlinde mâl

olsa

(G 202/5-6)

cüz'-i fenn-i şeb-rev: Nöbet ilminin parçası.

cüz'-i fenn-i şeb-rev: -de-lik, -de

Ki germiyyetle cism-i pâkine te'sîr ider meh-tâb

Eger var ise **cüz'-i fenn-i şeb-revlikde**

noķşanuñ

(G 7/19-20)

-Ç-

çāh: Kuvu, çukur.**çāh:-a**

Kurıtdı eşk-i çeşmi 'aks-i ruhsār-ı arak-rīzūñ
Suyın nā-būd ider bir **çāha** sīm-āb itseñ efgende
(G 176/13-14)

çāh: İhtişam.

Mülk-i fenāda tañtana-i ferr ü 'izz ü **çāh**
Degmez yanumda bir kadeh Erdek şarābına
(G 198/3-4)

çāh-ı bābil: Babil kuyusu.**çāh-ı bābil:-e**

Ne rütbe sıhre çalışdı o dīde-i Hārūt
Ki atdı kendüsini **çāh-ı Bābile** Mārūt
(G 19/1-2)

çāh-ı belā: Sıkıntı kuyusu.**çāh-ı belā:-dan**

Şaķın nā-dāna açma hoşka-i ser-beste-i rāzūñ
Seni **çāh-ı belādan** ey dil ihvān-ı zamān çekmez
(G 91/3-4)

çāh-ı çeşm: Dünyanın gözü.**çāh-ı çeşm:-üm, -de**

Ālibā olmuş yine dil-teşne-i eşk-i niyāz
Haylı demdür **çāh-ı çeşmümde** hayālūñ şu
çeker
(G 71/7-8)

çāh-ı zeķān: Çene çukuru.

Beñzer o büt-i 'işvegerūñ hāl-i hať-āver
Bir delv-i resen-besteye **çāh-ı zeķān** üzre
(G 185/11-12)

Dideme **çāh-ı zeķān** gird-āb şeklin gösterür
Kaťre-i hoy lerziş-i sīm-āb şeklin gösterür
(G 231/ 1-2)

çāh-ı zevķān: Çene çukuru kuyusu.

Beñzer o büt-i 'işvegerūñ hāl-i hať-āver
Bir delv-i resen-besteye **çāh-ı zevķān** üzre
(G 185/11-12)

çāk: Tabanca veya tüfeklerde bulunan tetik düzenine basmak.**çāk:-ma, -sun**

Ser-dār-ı āhı tünd ider ol eşkıyā-perest
Bir dem tapancasın dil-i 'uşşāka **çākmasun**
(G 163/9-10)

çāk çāk ol: Param parça olmak.**çāk çāk ol:-sa**

Acımaz biñ **çāk çāk olsa** ne var ol āfete
Zahm-ı 'aşıķ ağzını hañçer açar merhem kapar
(G 55/7-8)

çāk eyle: Yırtmak, parçalamak.**çāk eyle:-y, -en**

Dām-ı tezvīr perde-i nāmūsını **çāk eyleyen**
Ādemūñ açmaz Belīgā 'aybını ādem kapar
(G 55/11-12)

çāk it: Yırtmak, parçalamak.**çāk it:-di**

Çāk itdi gūş-ı Zühreyi āvāz-ı gulğuli
İşrāb ider bu beyt ile 'uşşāka ol gülü
(Th 1/27-28)

çāk itme:-me, -sün

Meded dāmānuñ ber-çīde kıl rāh-ı hayālümde
Tutup **çāk itmesün** ser-pençe-i nāhūnla
müjānum
(K 8/33-34)

çāk ol: Yırtılmak, parçalanmak.**çāk ol:-sa**

Çāk olsa sīne ma'din-i āhen-rübā gibi
Bir süzen itmem atlas-ı gerdündan recā
(G 2/7-8)

çāk ol:-up

Bī-āb ol şehūñ leb-i gülbergi **çāk olup**
Hūn-ı cigerle gonca gibi kıldı iktifā
(K 2/125-126)

çāk ol:-ur

Çāk olur cünbiş-i 'aksūñle eger cevherden
Şafha-i āyīnede olmasa şīrāze-i mevc
(G 22/3-4)

çāk-ı gendüm: Buğday yarığı.**çāk-ı gendüm:-dür**

bir kurı sevdāya düşmiş yoħsa 'ālemde
Haķıķat cüybār-ı āb-ı hayvān **çāk-ı gendümdür**
(G 58/9-10)

çāk-i girībān it: Yaka yırtmak.**çāk-i girībān it:-me, -sün**

Nice feryād idüp **çāk-i girībān** itmesün aşıķ
Bu gülşenden gidüp gül kaldı hayfā bī-nevā
bülbül
(T 16/3-4)

çāk-ı girībān: Yaka yırtmak.**çāk-ı girībān:-u, -m**

Şeref kesb eyleyelden hāk-būs-ı āsitānuñdan
İder dā'im tevāzu' dāmene **çāk-ı girībānum**
(K 8/3-4)

çāk-i girībān:-u, -m, -dur

Benüm ol bende-i mātem-zede kim şām u şehēr
Hāk-rüb-ı haremūñ **çāk-i girībānumdur**
(G 50/5-6)

çāk-i kabā: Elbisenin yırtığı.**çāk-i kabā:-dan**

Cübbeyi böyle kavuşdurma gel ey sīmīn-ber
Şırmalı fermeleği **çāk-i kabādan** göster
(Msd 4/31-32)

çākī-i pīrehen: Yırtık gömlek.**çākī-i pīrehen:** *-in, -den*

İgneden iplige dek hāl-i dili yāre didik

Çākī-i pīreheninden bedeni gördüm ilik

(Msd 4/7-8)

çākī-i zaḥm-ı dil-i zār: İnleyen gönlün yarasının yırtığı.**çākī-i zaḥm-ı dil-i zār:** *-ı, -n, -ı*

Çākī-i zaḥm-ı dil-i zārını dirmiş dikmem

Alamaz baña o ḥayyāt ne virdi bilmem

(Mf 3/1-2)

çaçmaqlı: Çakmak taşı ve zemberekle ateş alan bir tüfek türü.

Yakmazdı cāni sūḥte-āsā o seng-dil

Destārı başda olmasa çaçmaqlı bendiden

(Kt 41/3-4)

çaks: Çakışmak.**çakş:** *-ur*

Mest-i mey şöyle ki çakşur gibi evvel meh-rū

Olmış āvize miyān üzre bir arşun gisū

(Msd 4/19-20)

çalış: Bir şeyin olması, yapılması, elde edilmesi için gereken gavreti göstermek, caba sarfetmek.**çalış:** *-dı*

Ne rütbe siḥre çalışdı o dīde-i Hārūt

Ki atdı kendüsini çāh-ı Bābile Mārūt

(G 19/1-2)

çalış: *-ur*

Ehl-i manşib geçemez dā'ıye-i manşibdan

Çalışur tā 'adem-ābādi idince te'bīd

(G 31/11-12)

çalup al: Az çok demeden çalmak.**çalup al:** *-ma-up*

Bülbül gibi ol ḡonca-dehāna çeñe çalma

Bir büsesin al sīb-i zekān çalup alma

(G 205/1-2)

çañına ot tıķ: Sesini çıkaramayacak, kötülük edemeyecek Bir duruma getirmek, susturmak.**çañına ot tıķ:** *-du, -ñ*

Zāhidā rīş-i dırāz ile gelüp bezme yine

Gulgul-ı şışe-i deyrūñ çañına ot tıķduñ

(G 139/3-4)

çapük ol: Hızlı olmak.**çapük ol:** *-up*

Meges-āsā o bütüñ semtine vızlarsa rakīb

Kehli қо pire gibi **çapük olup** ensede bit**çār: Dört.**

Sāye-i gülbünde rindān meclis-i 'işret kurup

Meyle pür sākī ele bir kāse almış **çār** gül

(G 146/3-4)

çār-deh: Ayın on dördü.**Çār-deh** sāle irüp ol büt-i şīrīn-ḥareket

Nev'-i 'ādemde 'ayān oldu bugün māhiyyet

(G 15/1-2)

çār-dīvār-ı pür-cilā: Cilalı dört duvar.**çār-dīvār-ı pür-cilā:** *-ı, -n, -da***Çār-dīvār-ı pür-cilāsında**

'Aks ider mevc-i nūr içinde şīnāh

(T 12/17-18)

çāre: Bir sonuca varmak, ortadaki engelleri kaldırmak için tutulması gereken yol, çıkar yol, çözüm yolu.Ne **çāre** küllü şey'ün hālikūñ taḥtındadır 'ālem

Bu vech üzre dizildi perde-i kānūmı çarḥuñ āh

(T 6/5-6)

Hulāşa **çāre** görüñ şāne zūlfine tolaşur

'Azīm başına kayd oldu ol bütüñ mūlar

(G 83/7-8)

çār-ebürü: Dört kaşlı, civan.Bir işāretdir o **çār-ebürü** nezaket-pişenūñ

Ka'be-i rüyında va'z itmiş Hūdā miḥrāb-ı çār

(Kt 9/3-4)

Dā'imā gülşen-i ḥüsñüñ korur ol **çār-ebürü**

Çār-ı faşl içre bu bağın güli hergiz şolmaz

(G 93/7-8)

Ḥaḥ-ı leb böyle mevzūn naķş olaldan levḥ-i rüyında

O **çār-ebürü** güzel Ḥayyāmı geçmişdür

murabba'da

(G 173/3-4)

çār-ebürü: *-nuñ*İki kaşıyla ḥaḥ u leb o **çār-ebürünüñ**

Egerçi kıḥ'adur ebrüsü beyt-i a'lādur

(K 5/5-6)

çār-ebürü: *-nuñ*Ḥaḥ-ı la'liyle iki kaş o **çār-ebürünüñ**

Yazamaz böyle güzel ḥaḥtı cihānda ḥaḥḥāḥ

(G 118/9-10)

çār-ebürü: *-y, -ı*

Görüp iḡmāz iderken sāde-rüyān-ı semen-büyı

Gözüm dört oldu gördüm nā-gehān ol **çār-ebürüyı**

(G 210/1-2)

çarḥ: 1. Felek.Döndikçe **çarḥ** miḥnet ile behre-i ḥamel

Ḥvān-ı felekde ol daḥı bir gün kebāb olur

(Tb 1/75-76)

Şanmañ şafaķla mātem içün **çarḥ** ider müdām

Ḥūn-ı cigerle cāme-i peşmīnesin ḥlā

(K 2/133-134)

Ma'rifet-perver olan bezmine hayret-keş olup
Baykara meclisini **çarh** unıtdı hakkā
(T 13/9-10)

Bu **çarh** ezelde kurlımuş mişāl-i çıkırık tām
Nuķūş-ı kār-ı cihān vech-i aḥsen üzere tamām
(G 151/1-2)

Geh edhem-i şeb gāh biner eşheb-i rūza
Yok bu tek ü pū **çarh** gibi hiçbir ulaķda
(G 179/7-8)

çarh:-a
Semāya fırladı yelmāni đarb-ı destinden
İlişdi **çarha** anı şanma māh-ı ğarrādur
(K 5/43-44)

Bām-ı vālāsına yetişmez anuñ
Çarha olsa reside nāvek-i āh
(T 12/19-20)

Sebuk-rūhānedür her cünbiş-i ol menba'-ı nūruñ
Ki **çarha** süllem-i emvāc-ı pertevle şu'ud eyler
(G 53/13-14)

çarh:-uñ
Gelsün miyāna eyler ise cūş korkıdan
Çarhuñ 'Utārid'i heves-i imtiḥān-ı 'ilm
(K 10/105-106)

Ḥıdīv-i dād-güster Āşaf 'Abdullah Paşa kim
Bu **çarhuñ** atlası eyvān-ı iclāline mefreşdür
(G 48/15-16)

Çarhuñ da çeşm-i şevrine dü-zende tır olur
Kec baksa meşhedümdeki berg-i giyāhuma
(G 192/13-14)

2. Baht.

çarh:
Esbāb-ı müste'ār için ey çarh çekme ğam
Erbāb-ı 'aşk vaz'-ı yed itmez ḥilālūne
(G 193/9-10)

3. Dünya.

çarh:-a
'İnayet kılşa hengām-ı cidāl erbāb-ı 'irfāna
Atarlar cünbiş-i bād-ı müjeyle **çarha** kühsāri
(K 4/27-28)

çarh:-a
Böyle bī-pervā nice mestāne kec-rev olmasun
Her seher **çarha** şunar bir cām-ı gülgün āfıtāb
(G 8/3-4)

çarh:-uñ
Ne çäre küllü şey'un ḥālikūñ tahtındadır 'ālem
Bu vech üzere dizildi perde-i kånūni **çarhuñ** āh
(T 6/5-6)

çarh id: Dönmek.
çarh id:-er
Çarh ider bulsa çeşm revzenine
Merdümün āfıtāb-ı raşşāni
(T 4/15-16)

çarh it: Dönmek.
çarh it:-di
Bālā-yı heft-çareme pertev-feşān iken
Kandil-i necm-i bāhtımı **çarh itdi** bī-ziyā
(K 2/63-64)

çarh kāse-i pür-ḥūn: Dönen kan dolu kap.
Şunmazdı **çarh kāse-i pür-ḥūn** gül olmasam
Efgān u nāle itmez idüm bülbül olmasam
(G 150/1-2)

çarh-ı berin: Göğün en yüksek katı.
çarh-ı berin:-e
Vaķtiyle ecel-i ḥāke seni indirir āḥir
'İsī gibi çıksañ da eger **çarh-ı berine**
(G 197/11-12)

çarh-ı bī-amān: Merhametsiz felek.
Aḥır kıopardı kavġā-i bāzū-yı merg ile
Bīh-i nihāl-i ma'rifeti **çarh-ı bī-amān**
(Tb 1 47-48)

çarh-ı devvār: Dönen dünya.
çarh-ı devvār:-ı
Semend-i 'azminūñ aheng-i pāy-ı na'l-i zer-kūbi
Pür itdi kāse-i çinī gibi bu **çarh-ı devvāri**
(K 4/11-12)

çarh-ı dülāb: Felek.
çarh-ı dülāb:-uñ
Döküldi kevkeb-āsā hoş-dilān anı temāşāya
Musahḥar itdi āḥir müşterisin **çarh-ı dülābuñ**
(T 25/5-6)

çarh-ı dün: Alçak felek.
Degülken ḥaķ bu kim bir büriyā-yı köhneye
mālik
Belġ-i ḥaste-ḥālī **çarh-ı dün** şāhib-fırāş itdi
(Kt 12/3-4)

Çarh-ı dün ḥālib-i dünyāyı firīb ile Belġ
Çeşm-i necme kıoyup engüşt-i hilāli didi pişt
(G 18/13-14)

Hamīde-ķamet ile düşdi **çarh-ı dün** peyüme
Rükū'ı besdür anuñ eylemez mi meyl-i ku'ud
(G 35/15-16)

çarh-ı dün:-da
Pür-varḥa-i helāke atar anı rüzġār
Kimse murāda irmedi bu **çarh-ı dūnda**
(Tb 1/35-36)

çarh-ı dün:-e
Cihānda minnet itmeme **çarh-ı dūne**
Ki feyz-i mazhar-ı ḥulķ-ı 'azīmeme
(K 19/1-2)

çarh-ı dün-perver: Soysuzu koruyan dünya.

Ne bilsün merdüm-i sencide kâdrin **çarh-ı dün-perver**
Şikest olmuş hadeng-i âh ile keff-i terâzısı
(K 3/43-44)

çarh-ı felek: Dönen felek.

Câhilüñ dâ'im murâdınca döner **çarh-ı felek**
İltifat eyler gedâ ferzend-i nâ-bînâsına
(G 177/3-4)

çarh-ı ğaddar: Hain felek.

çarh-ı ğaddar: -u, -ñ
Dañi pergâle-i kâim almadın bâzâr-ı 'âlemde
Benümle bilmezem bu **çarh-ı ğaddaruñ** nedür
kârı
(K 4/51-52)

çarh-ı gerdün: Dönen felek.

İderken hirmenümden mürlar hirmân ile 'avdet
Yine eyler havâle **çarh-ı gerdün** berk-i ğaddârı
(K 4/57-58)

'İmârâtı bu dehrüñ gevher-i zâtuñladur yoħsa
Yanumda **çarh-ı gerdün** bir tehî dülâbdur
sensüz
(G 101/9-10)

çarh-ı hasıs eyle: Alçaklıkla döndürmek.

çarh-ı hasıs eyle: -me, -se
ifle-perverlige meyi eylemese **çarh-ı hasıs**
Zîr-dest itmez idi naħl-i dil-ârâyı felîs
(G 105/1-2)

çarh-ı nîl: Mavi felek.

çarh-ı nîli: -i
Buyursañ **çarh-ı nîli** âfitâb-ı 'avn-ı re' yüñle
32. Siler âyine-i meh-tâbdan dâmenle jengârı

çarh-ı sebzgün: Yeşil renkli felek.

Dest-i kazâda düde-i âl-i Mehemmedî
Bu **çarh-ı sebzgün** kadeħ-i pür-sem olmasın
(G 157/5-6)

çarh-ı sifle: Alçak felek.

'Aceb mi dest-res olmazsa ehl-i 'irfâna
Tanîn-i âhum ile **çarh-ı sifle** sersemdür
(G 66/7-8)

Destümden alduñ ol güheri virdüñ âħere
Ey **çarh-ı sifle** baña bu rütbe ğadir nedir
(G 79/11-12)

çarh-ı sifle-ħvân: Alçak yemek sofrasının dönmesi.

Ey **çarh-ı sifle-ħvân** dili itme bî-nemek
Elmâs-rîze-i ğama laħt-ı ciger bula
(G 181/15-16)

çarh-ı sifle-nüvâz: Okşayıcı, alçak felek.

Belîĝ nâdire-güyân-ı evc-i ma'nâdan
Kime müsâ'ade itdi bu **çarh-ı sifle-nüvâz**
(G 90/15-16)

çarh-ı sitem-kâr: Eziyet eden felek.

Ey âşaf-ı pür-dâd u dihiş **çarh-ı sitem-kâr**
Bu ğam-zedeye eylediĝüñ luţfa idüp reşk
(Kt 6/1-2)

çarh-ı vâlâ: Yüce felek.

çarh-ı vâlâ: -y, -a
Yâküp cism-i nizârum bî-sebeb kânün-ı
miħnetde
Şerâr-ı âhumı peyveste kıldı **çarh-ı vâlâya**
(K 9/65-66)

çâr-ı faşl: Dört mevsim.

Dâ'imâ gülşen-i ħüsnüñ korur ol çâr-ebürü
Çâr-ı faşl içre bu baĝın güli herĝiz şolmaz
(G 93/7-8)

çâr-ı 'imâd: Direĝin dördü.

çâr-ı 'imâd: -a
Ĥüsn-i ħaţtı bir kaşr-ı mürebbî idelim farz
Muhtâcdır ol kaşr-ı metîn **çâr-ı 'imâda**
(Kt 17/1-2)

çârıkhık: Çarık konulacak yer.

Zâ'irân-ı ħarem-i 'aşka **çârıkhık** gönder
Reh-i küyında rakîbüñ derisüñ yüz döndür
(Msd 5/20-19)

çâr-mışra': Dört mısra.

Gülşen-i ħüsn-i ħaţuñ ezħarını sîr-âb idüp
Çâr-mışra' aqdı bu dert-i ħâmeden âb-ı ħayât
(Kt 46/ 3-6)

çâr-pâre: Aşĝın dört parça olmuş yüreĝi.

Ele aldıqça o çengî güzeli **çâr-pâre**
Reşkden mihr ile meh görse olur **çâr-pâre**
(G 207/1-2)

çâr-pâre ol: Dört parça olmak.

çâr-pâre ol: -ur
Ele aldıqça o çengî güzeli çâr-pâre
Reşkden mihr ile meh görse olur **çâr-pâre**
(G 207/1-2)

çâr-şü: Çarşı, dört tarafı dükkân olan mahal.

çâr-şüs: -sı, -n, -da
Çekerken rüz u şeb hamyâze ħidmet arzüsında
Beni şatdı o kâfir-kîş Maţta **çâr-şüsında**
(G 183/1-2)

çâr-süd: Dört kazanç.

çâr-süd: -a
Kıymet bilinmez oldu nedür fâ'ide Belîĝ
Bulmuş bu **çâr-süda** meta'-ı hüner kesâd
(G 33/13-14)

Olmuş şikeste keffe-i mîzân kâdr-senc
Bu **çâr-süda** şimdi bilinmez kâdir nedir
(G 79/13-14)

çār-süy-ı dehr: Dünyanın dört tarafı.

çār-süy-ı dehr:-e

Boş elle gelmez idi **çār-süy-ı dehre** çenār
Sehāb-ı cüdi çemenzāra olsa ebr-i maṭur

(K 6/91-92)

çār-süy-ı ma'ārif: Hünerin dört tarafı.

çār-süy-ı ma'ārif:-de

Ammā ki **çār-süy-ı ma'ārifde** kalmamış
Rengīn kumāş-ı kāle-i ma'nāya i'tibār

(K 12/171-172)

çār-tekbīr: Dört kere Allahuekber demek.

Belīgā **çār-tekbīr** ile hātif didi tārīhin
Gidüp 'ukbāya dervīş Mustafā el çekdi
dünyādan 1170

(T 15/13-14)

çārüb-ı meclis: Meclisin süpürgesi.

çārüb-ı meclis:-i

Ol şāh-ı taht-ı mīlket-i ma'na ki eyledi
Çārüb-ı meclisi müjesin dide-i Hümā

(K 2/109-110)

çār-yār: Dört dost, dört halife (Hz. Ebubekir, Ömer, Osman, Ali).

çār-yār:-uñ

Eylemez cisme işābet marāz-ı rühānī
Çār-yāruñ olıcak ḥubbi musāvī ahlāt

(G 118/13-14)

çāšnī-i la'l-i nigār: Sevgilinin dudağının lezzeti.

'Aceb ne mertebedür **çāšnī-i la'l-i nigār**

Ki lafz-ı büsesi lezzet virür dehānumuza

(G 208/3-4)

çat: 1. Sad olmak.

çat:-an

Fülk-i vişāline **çatan** ol kıç levendinüñ
Kullansa başlı başına anı re'is olur

(G 49/11-12)

2. Tutturmak.

çat:-ar

Dün o şeh-bāza Cezā'ır lāfı kullanmış raķīb
Korķarum fülk-i vişāle kıçdan ol korķan **çatar**

(G 60/5-6)

çat:-sa

Berķ-i sitemle nāre yaķar **çatsa** fülk-i dil
Āteşlidür o kāfir-i ḥüsn İngilizlidür

(G 80/9-10)

çat:-maz

Şaķın ber-bād ider fülk-i vişāl-i yarı şan'atla
Ki aғыyār eski korķāndur açıkdan қullanur

çatmaz

(G 103/9-10)

çedik: Mesh üzerine givilen sarı pabuç, terlik.

Pāy-māl itse **çedik** gibi ayakda eşnāf

Öyle perdāhsızca şāhib mi çıkar hiç ešrāf

(Msd 5/29-30)

çeh: Kuvu.

Ṭütī-i ḥāme ğazel-hvānlıĝa āĝāz idicek

Şīvede **çeh** çeh-i bülbül gibi rengīn naĝamu

(K 7/65-66)

çeh çeh: Çukur çukur.

Sensin Belīg şimdi bu bāĝ-ı suḥanda sen

Çeh çeh fezā-yı naĝme-resāy-ı dil-i hezār

(K 12/73-73)

çeh-i bülbül: Bülbül kuvusu.

Ṭütī-i ḥāme ğazel-hvānlıĝa āĝāz idicek

Şīvede çeh **çeh-i bülbül** gibi rengīn naĝamu

(K 7/65-66)

çek:1. Katlanmak, tahammül etmek.

Ṭutma noķşanını bāzār-ı fenāda ḥalkuñ

Saña kim didi ki bu şıķleti **çek** mīzān ol

(G 143/11-12)

çek:-emem

Ṭāk oldı tākātüm **çekemem** bār-ı miḥneti

Gönder ilāhī bendeñe bir ehl-i himmeti

(Tb 2/49-50)

çek:-il, -mez

Şa'iri şı'rden farķ itmeyüp 'ālemde ez-cümle

Çekilmez şıķlet-i lāf-ı suḥanla ḥāsidüñ bārı

(K 4/61-62)

çek:-düg, -ü, -n, -ü

Efendi ben bilürem dest-i sākī-i ğamdan

Müdām **çekdügünü** dehr içinde 'abd-ı faķır

(K 6/157-158)

çek:-üp

Güm-geşte kīse düd ile āhım **çeküp** 'ālem

Қırdı sipāh-ı keyfimi bi'l-cümle dil kese

(Kt 23/1-2)

çek:-en

Çeken derd-i ḥumārı neş'e-i pāder-rikābından

Elinden sākī-i gül-çihrenüñ minnetle cām almaz

(G 88/7-8)

çek:-mez

Ĝam-ı dünyāyı cānā şanma kim rind-i cihān

çekmez

Hele ben çekdügüm miḥnetleri küh-ı girān

çekmez

(G 91/1-2)

Mezāk-ı rind-i 'ālī-himmeti ey ḥvāce benden şor

Çeker her zaḥmeti 'ālemde ammā bār-ı imtinān

çekmez

(G 91/7-8)

Belīg-i zārı nā-şād eyleyüb aғыyārı şād itdüñ

Bu ğüne vaz'-ı nā-ber-cāyı ṭab'-ı nüktedān

çekmez

(G 91/13-14)

çek:-düg, -üm

Ğam-ı dünyâyı cānā şanma kim rind-i cihān
çekmez
Hele ben **çekdüğüm** miñnetleri küh-ı girān
çekmez

(G 91/1-2)

çek:-mez

Ğam-ı dünyâyı cānā şanma kim rind-i cihān
çekmez
Hele ben çekdüğüm miñnetleri küh-ı girān
çekmez

(G 91/1-2)

Şağın nā-dāna açma hoşka-i ser-beste-i rāzuñ
Seni çāh-ı belādan ey dil ihvān-ı zamān **çekmez**

(G 91/3-4)

Kalır şebnem gibi şāf olmayan hāk-i mezelletde
Ki her bir katreyi eflāke mihr-i āsumān **çekmez**

(G 91/5-6)

çek:-er

Mezāk-ı rind-i 'ālī-himmeti ey hvāce benden şor
Çeker her zahmeti 'ālemde ammā bār-ı imtinān
çekmez

(G 91/7-8)

Nihānī buldığın zāhid **çeker** ammā ki zāhirde
Elinden sākī-i gül-çihrenüñ riql-ı girān çekmez

(G 91/11-12)

Eylesün 'āşika ğamzeñ eşer-i āfet-i niş
Tālib-i nüş olan elbette **çeker** minnet-i niş

(G 110/1-2)

Der-pey-i büse olursa fiten-i ğamze Belig
Tālib-i nüş olan elbette **çeker** minnet-i niş

(G 110/15-16)

çek:-er

Ne **çeker** nahvet-i erbāb-ı riyādan 'āşık
Bir şehirde ki ola bāde vü mañbūba yasāğ

(G 125/11-12)

Eylesün 'āşika ğamzeñ eşer-i āfet-i niş
Tālib-i nüş olan elbette **çeker** minnet-i niş

(G 110/1-2)

Der-pey-i büse olursa fiten-i ğamze Belig
Tālib-i nüş olan elbette **çeker** minnet-i niş

(G 110/15-16)

çek:-emem

Zāhid **çekemem** tañtana-i hay ile hüyuñ
Müsteşkil olur vaqvaqa-i nāliš-i dıfda'

(G 123/7-8)

Zāhid **çekemem** tañtana-i hay ile hüyuñ
Müsteşkil olur vaqvaqa-i nāliš-i dıfda'

(G 123/7-8)

Çekmem belā-yı fūrkatı bir dem vişāl için
Gördüm hezār derd ü elem gül dikeninde ben
(G 167/17-18)

çek:-er, -ken

Çekerken rüz u şeb hamyāze hıdmet ārzüsında
Beni şatdı o kāfir-kış Malta çār-şüsında
(G 183/1-2)

çek:-dük, -leri

Hemān **çekdükleri** bir derd-i serdür kātib-i
şudret
Ne yazmış bilmezem erbāb-ı aqlāmuñ ru'sında
(G 183/11-12)

çekilmez:-il, -mez

Haş-āver dil-berüñ cevri **çekilmez** bī-mişāl olsa
Bize bir nāz-perver tāze tıfl-ı hırde-sāl olsa
(G 202/1-2)

çek:-er, -ler, -di

Belig evvel sebük-bārān-ı deşt-i ālem-i himmet
Çekerlerdi cihānuñ kār u bārın bir me'āl olsa
(G 202/15-16)

çek:-mek

Mümkün olurdu çekse biraz sāğar-ı müli
Āğüş-ı vaşla **çekmek** o mest-i teğāfüli
(G 214/1-2)

'Akıbet vīrān olur her tünd-hūyuñ hānesi
Kim belā-yı niş-i zenbūrı yine kendü **çeker**
(G 71/11-12)

2. (Bir şeyi bulunduğu yerden) Kendine doğru getirmek, kendine yaklaştırmak.**çek:-er**

Bu esās-ı girāndan ne **çeker**
Gāv-ı zīr-i zemin bilür anı

(T 4/25-26)

Ğālibā olmuş yine dil-teşne-i eşk-i niyāz
Hayli demdür çāh-ı çeşmümde hayālūñ şu **çeker**
(G 71/7-8)

Kimi būs itmek murād eyler ruñın kimisi şem'
Ol gülūñ dāmānını geh o **çeker** geh bu çeker
(G 71/9-10)

Kimi būs itmek murād eyler ruñın kimisi şem'
Ol gülūñ dāmānını geh o **çeker** geh bu çeker
(G 71/9-10)

Bir elif çekse Belig eş'ārdan düzd-i suñan
Biñ elem peydā olur güyā tenümde mü **çeker**
(G 71/13-14)

Murādımı diyemezsem miyān-ı meclisde
Beni kenāra **çeker** de o şüh-ı şengül dir
(G 72/11-12)

Çemende tavk-ı kumrî halka **çekdi** nāmına
servüñ
Görünce kâmet-i bälâyı ey şâh-ı cihân-ârâ
(G 229/9-10)

Zencîr-i zülfi bende **çekker** mübtelâlaruñ
Bende ne hâcet olmış iken aña bende ben
(G 167/9-10)

‘Aks-i hübânı alur merdümek-i târ-ı nigâh
Hayl-i mâhî-i giriftârı **çekker** karaya ağ
(G 125/9-10)

çek:-emez
Şıkma entârî gibi penbedür endâm-ı nigâr
Çekemez şıkkletüñ belki tegeller dil-dâr
(Msd 4/23-24)

çek:-di
‘Azm idüp pîşgehe **çekdi** hicâb-ı zer-bâf
Kaldı evşâfını tahîre Belîğ-i vaşşâf
(Msd 5/53-54)

çek:-üip
Çeküp kürek fülk-i postum çıkardı küh-ı
miñnetde
Belîğ-i zâra fermân eyle bir ferrâce kaplansın
(Kt 21/3-4)

çek:-mez
Dü ebrü-yı sitem-perverle ol ğaddârdan ğayrı
Girüp meydâna bir merd iki tîğ-i hün-feşân
çekmez
(G 91/9-10)

3. Uzak durmak.

çek:
Taşşil-i fenâ mülki için çekme emek
Gird-âb-ı ğama itme birâz kendüñi **çek**
(R 8/1-2)

4. Benzemek.

çek:-di
Çekdi serv-âsâ anuñ bu bâğdan
‘Adne toğrıldı o tab’-ı müstakîm
(T 8/7-8)

5. Açmak, kaldırmak.

çekil:-il, -miş
Çekilmiş halka halka rişteler emvâc-ı cevherden
Bakılssa ‘aks-ı yâre ‘arşagâh-ı dâmdur mir’ât
(G 13/5-6)

6. Öldürücü bir silahla cana kast etmek.

çek:-icek
Çekicek hançer-i su ‘bân-ı münakkaş-ı postun
Görmedünse nazâr eyle yed-i beyzâda ‘aşâ
(T 13/17-18)

7. Yapmak.

çek:-di
Çekdi ruhsârında biñ efsün ile hengâm-ı şerm
Mevc-i būdan reng-i bâl-efşânına zencîr-i pâ
(T 28/29-30)

8. Yönlendirmek.

çek:-erek
Çekerek halka-i tevhide perî-rûları şeyh
‘Âkıbet öyle za‘îf oldı ki bir hū çekemez
(Mf 32/1-2)

çek:-di
Düşelden ‘aks-ı pâki cüybâr-ı sâha-i cânâ
Gümüşden servdir kıdd **çekdi** bâğ-ı dilde
cânâna
(Kt 40/1-2)

Çeker mevc-i hevâ her zerre hâkin rişte-i nazma
Beyâbân merg-i şahrâ-yı fenânuñ hâki pest
olmaz
(G 86/5-6)

9. Bağlamak.

çek:-emez
Elden gelür mi gerdiş-i berç-ı ‘inân-ı ‘ömr
Seyl-âbuñ önine **çekemez** nahl pây-bend
(G 34/9-10)

çek:-di
Zencîr-i zülfe **çekdi** alup göñlümüz o şüh
Olur Belîğ bend ile dîvânegâna pend
(G 34/13-14)

10. Taşımak.

çek:-dig, -i
Hemîşe bâr-ı hâtırdur naşibi râst-reftârüñ
Zebânından degil mi **çekdigi** biñüde kañtârüñ
(Mf 41/1-2)

11. Dizmek, sıralamak.

çek:-üip
Naş-ı hayâl-i dil-bere âvîze itmege
Târ-ı sirişki dîde **çeküp** şırma tel yapar
(G 45/5-6)

Mihrâb-ı ebruvâna şaf **çekdi** hayl-i müjgân
Cümle muhassenâti olınca rüy-ı câmi
(G 124/3-4)

Çeker târ-ı niğehle aña maşâr dîde-i hod-bîn
Anuñçün şafha-i ruhsârına hañt-ı emân geldi
(G 211/7-8)

12. Cezbetmek.

çek:-er
Nâzenînum tıfl-ı nev-resdür kad-i dil-cü **çekker**
Giderek anı görenler na‘re-i yâ hū **çekker**
(G 71/1-2)

13. Çizmek, işaret koymak.**çek:-se**

Bir elif **çekse** Belîğ eş'ardan düzd-i suhan
Biñ elem peydâ olur güyâ tenümden mü çeker
(G 71/13-14)

çek:-er

Cünbiş-i nâz ister ebrûda degüldür vesme şart
Yohsa taşvîre muşavvir de güzel ebrû **çeker**
(G 71/5-6)

14. Tespih çekmek.**çek:-er**

Gâh peymâne vü geh sübha-i şad-dâne **çeker**
Zâhidi şevk ile gör dem çeker ammâ ne çeker
(G 81/1-2)

15. İçmek.**çek:-er**

Gâh peymâne vü geh sübha-i şad-dâne çeker
Zâhidi şevk ile gör dem **çeker** ammâ ne çeker
(G 81/1-2)

Bâğ-ı âlemde müyesser mi olur 'ayş müdâm

Lâle vü gül sînedde bir tolu peymâne **çeker**
(G 81/7-8)

çek:-mez

Nihânî buldıgın zâhid çeker ammâ ki zâhirde
Elinden sâkî-i gül-çihrenüñ riğl-i girân **çekmez**
(G 91/11-12)

16. Dönmek.**çek:-er**

Pâk-bâz 'âşık u ma'sûkda hiç şerm olmaz
Şem'-i bezmi 'âlenen sîneye pervâne **çeker**
(G 81/5-6)

17. Germek.**çek:-emez**

Çağramânlar **çekemez** boynına alup cânâ
Yine zencîr-i ser-i zülfî bu divâne çeker
(G 81/9-10)

18. Taşımak.**çek:-er**

Çağramânlar çekemez boynına alup cânâ
Yine zencîr-i ser-i zülfî bu divâne **çeker**
(G 81/9-10)

Dâne-i hâli 'izârında komaz hağt-ı siyâh

Kıştâra gelicek mürçeler dâne **çeker**
(G 81/11-12)

19. Taramak.**çek:-er**

Daği bend olmadı dil halka-i târa muhkem
Korkarım zülfine ol gönca-dehen şâne **çeker**
(G 81/13-14)

20. Bağırmaq.**çeker:-er**

Neş'e-i bâde ile gerdiş-i çeşm itse o şüh
Mest olur anı gören na'ra-i mestâne **çeker**
(G 81/15-16)

21. Yazmak.**çek:-er**

Âferîn tab'ına var ise cihânda gelsün
Levh-i pâke kâlemi böyle Belîğâne **çeker**
(G 81/17-18)

22. Ah etmek.**çek:-er**

Berç-i hâtif gibi ğaddâra mükâfâtından
Âh-ı süz-efkeni ğaddâra **çeker** mağdûruñ
(G 135/7-8)

23. Çıkartmak.

Münşâ'ibdir rişte-i âmâlden nağl-i tama'
Hâkde kâmet **çeker** her nağl-i bâlâ rişeden
(G 159/5-6)

24. Bağlamak.**çek:-er**

Zencîr-i zülfî bende **çeker** mübtelâlaruñ
Bende ne hâcet olmuş iken aña bende ben
(G 167/9-10)

25. Kaldırmak.**çek:-se**

Zencîr-i âteşin ile su'bân-ı zülfüñi
Bâlâya **çekse** mevce-i reng-i peridesi
(G 213/7-8)

26. Sunmak.**çek:-se**

Mümkün olurdu **çekse** biraz sâğar-ı müli
Âğüş-ı vaşla çekmek o mest-i teğâfüli
(G 224/1-2)

27. Sürmek.**çek:-er**

Ebrü-yı yâre vesme henüz nâza başladı
Kimler **çeker** bu vesme kûrursa mürekkebi
(G 222/5-6)

çek: Sıkıntılı bir duruma sokmak.**çekdir:-me, -din**

Derd-i hamyâzeyi **çekdirmedin** 'uşşâka Belîğ
Mü-miyânı anuñ âğüşa muğaddem gelmez
(G 100/13-14)

çekdir:-en

Ta'allukdur cihânuñ kâr u bârın **çekdiren** ammâ
Mülükî zevk ider her kayddan âzâd olan bende
(G 176/15-16)

çekide: Süzölmüş, damlamış.**çekide:-dür**

Mihr-i ruğında dâne-i hoy nağd-i dîdedür
Yâ katredir ki 'ayn-ı kâmerden **çekidedür**
(G 44/1-2)

- çekide:-si**
Ruhsāruñ üzre dāne-i hoydan numūnedür
Takhtir olınsa şu'le-i mihrūñ **çekidesi**
(G 213/11-12)
- çekide eyle: Damlamak.**
çekide eyle:-di
Çekide eyledi pinyāli ğamzesinden kân
O zulm-i pîşe baña kıldı el-āmān āmān
(Mf 44/1-2)
- çekide ol: Süzülme, damlamak.**
çekide ol:-sa
Olur zā'il şarābuñ keyfi te'sîr-i melāhāt
Eger olsa çekide āb-ı la'l-i tāk-i engūra
(T 27/17-18)
- çekidesin it: Süzülme, damlamak.**
çekidesin it:-miş
Hoy-kerde şanma kim yine kāfūr-ı gerdeni
İtmiş füsürde şu'le-i gevher çekidesin
(G 162/13-14)
- çekil: Uzlet ve inzivayı ihtiyar etmek, bir şeye karışmamak.**
çekil:-sün
Hudā hem-vāre 'ömr ü devletüñ efvün idüp her dem
Çekilsün dāğ-ı ğam tab'-ı bed-endîşān-ı maḫhūra
(T 27/27-28)
- çekil:-di**
Çekildi seyl ile deryā-yı kulzūme ḥas ü ḥār
Beni ḥaḫīkate işāl ider bu 'aşk-ı mecāz
(G 90/3-4)
- 2. Tahammül edilme.**
çekil:-mez
Hadeng-i ğamze ile kaşdı dā'imā diledür
Çekilmez ol kaşı yāyuñ cefāsi çok çiledür
(G 42/1-2)
- 3. Sineden okun çekilmesi bağlamında.**
çekil:-mez
Çekilmez laht-ı dilden 'ukde-i peykān-ı dil-düzüñ
Ki tār-ı pergere ḥall olmayınca pīneden çıkmaz
(G 96/7-8)
- 4. Bir yerde toplanmak.**
çekil:-en
Āb-ı gevher gibi tābende ma'ānī-i laḫīf
Silk-i nazma **çekilen** dürr-i 'Adendür elfāz
(G 121/3-4)
- çekin: Duyulan bir kaygı dolayısıyla bir şeyi yapmaya eli varmamak.**
çekin:-ür
Çekinür dil geze hūbān ile Oḫ Meydānıñ
Korkarum kim yine bir kaşı kemāna urılır
(G 76/11-12)
- çekiye gel: Tartıya gelmek.**
çekiye gel:-mi, -yor
Çekiye gelmiyor ol kāmēt-i mevzūn aşlā
Nükte-sencān-ı cihān ğaynı ḫosunlar lafi
(G 228/9-10)
- çekmeceli: Çekmece nahivesinden olan kimse.**
Ne 'aceb **Çekmeceli** dil-bere düş oldıḫ āh
Hemen kayışını alır 'aşkı şırtından o māh
(Msd 2/19-20)
- çeleng-i şeh-per-i şahin-i 'aşk: Aşk şahininin kanadındaki en uzun tüvün mücevher sorgucu.**
çeleng-i şeh-per-i şahin-i 'aşk:-dur
Görindi küngüre-i aşiyāne-i serden
Çeleng-i şeh-per-i şahin-i 'aşkdur ebrū
(G 171/7-8)
- cemen: Ağaçlı, çiçekli, vesillik olan yer.**
Güle 'alākasını ğüş idüp ser-ā-ser şāh
Çemende ḥār ile çekdi hezāra ḫançer şāh
(G 28/1-2)
- 'Uşşāk-ı sitem-dīde niçe dāma düşürsün
Ol serv-i seḫi sāye düşürmez **çemen** üzere
(G 185/9-10)
- çemen:-de**
Āteş içre cilve itmek şive-i pervānedür
Sen var ey bülbül **çemende** ḥār u ḥasdan lāne yap
(G 9/5-6)
- Gāh-ı nazarda rüyına nisbetle berg-i gül
Eyler **çemende** şebnem ile mihri seng-sār
(K 12/41-42)
- Firākuñla **çemende** farkı yokdur bezm ile rezmüñ
Baña her şāh-ı pür-gül tıg-i āteş-tābdur sensüz
(G 101/3-4)
- Çemende** bülbül efgān eyledükçe gül güler ammā
Gülüñ ḫandānlığından bülbül-i nālān olur maḫzüz
(G 120/9-10)
- Hüsni aḫlāk eylemez aşl-ı neseble intikāl
Böyledür cārī virür ekşer **çemende** ḥār gül
(G 146/9-10)
- Sākī-i dehr kimseye virmez şarāb-ı sār
Baḫ 'ibret al **çemende** nüh-i cām-ı lāleden
(G 158/11-12)
- Bulsam o şūḫı sāye-i naḫl-i semende ben
Bir cām şunsa bülbül olurдум **çemende** ben
(G 167/1-2)
- Ḥayl-i ezhārın şarılmazdı **çemende** pāyına
Olsa büy-ı aşınāyı sebze-i bī-ğānede
(G 201/13-14)

- Dağ-ı gamuñdur 'aşıkā hvābı harām iden
Güller **çemende** eyledi şeb-zinde bülbülü
(G 214/5-6)
- Çemende** tavk-ı kumrī halkā çekdi nāmına
servüñ
Görünce kâmet-i bālâyı ey şāh-ı cihān-ārā
(G 229/9-10)
- Bülbül **çemende** laf-ı suhanverlik itmesün
'Aşruñ Belîg-i nādire-gū nükte-dānımdur
(G 233/9-10)
- çemen:-i**
Didi mevlüdına tārīh du 'āgüne Belîg
Ola dünyā **çemeni** cāy-ı Hālil İbrāhim Sene
1153
(T 22/21-22)
- çemen:-ler, -e**
Eşküm virür tarāveti müjgān-ı çeşmüme
Neşv ü nemā **çemenlere** āb-ı maṭardadur
(G 41/9-10)
- çemenzār: Çimenlik.**
çemenzār:-a
Şehāb-ı cüdi **çemenzāra** olsa ebr-i maṭır
Boş elle gelmez idi çār-süy-ı dehre çenār
(K 6/92-91)
- çenan: Böylece, böyle.**
Çenan der gerden-e şāfeş nomāyed reng-e her
toġi
Ke pendari şerer der şīşe-ye fānūs-e ṭayyār est
(G 242/7-8)
- çenār:1. Aşık.**
Şehāb-ı cüdi çemenzāra olsa ebr-i maṭır
Boş elle gelmez idi çār-süy-ı dehre **çenār**
(K 6/92-91)
- 2. Uzun ömürlü, geniş gövdeli, uzun bir ağaç.**
Āb-ı şehāb-ı cüdi eger itse terbiyet
Gelmez bu sük-ı 'āleme dest-i tehī **çenār**
(K 12/95-96)
- çenār ol: Cınar olmak.**
çenār ol:-sa
Şehāb-ı cüdi çemenzāra **olsa** ebr-i maṭır
Boş elle gelmez idi çār-süy-ı dehre **çenār**
(K 6/92-91)
- çenber vir: Halka vermek.**
çenber vir:-ür
Rind-i ser-gerdāna şanmañ kim felek efser virür
Şu 'le-i cevvaleden başına bir **çenber virür**
(G 63/1-2)
- çenber-i çarh ol: Feleğin çenberi olmak.**
çenber-i çarh ol:-dı
Nezāket riştesin ol rütbe bārik itdi tab' uñ kim
Yanında **çenber-i çarh oldı** çeşm-i süzen-i İsā
(G 6/7-8)
- Nezāket riştesin ol rütbe bārik itdi tab' uñ kim
Yanında **çenber-i çarh oldı** çeşm-i süzen-i İsā
(G 229/3-4)
- çeñe çal:** Gevezelik etmek.
çeñe çal:-ma
Bülbül gibi ol gönca-dehāna **çeñe çalma**
Bir büsesin al sīb-i zekān çalup alma
(G 205/1-2)
- çengal: Çengel.**
çengali:-i
İki şāh-in-i hūn-āsāma beñzer çeşm-i fettānuñ
Müjeñdür hūn-ı mürg-i ṭab' ile ālüde **çengali**
(G 209/11-12)
- çengī: Zil ve kaşık vurarak oynayan dansöz ve rakkase.**
Ele aldıkça o **çengī** güzeli çār-pāre
Reşkden mihr ile meh görse olur çār-pāre
(G 207/1-2)
- çepellen: Karışmak, kirlenmek.**
çepellen:-miş
Gil-ālūd eylemiş āmed-şud-i ter-dāmenān şimdi
Geçilmez pāk-dāmen vād-i Mecnūn
çepellenmiş
(G 112/7-8)
- çera: Neden?.**
Ger kadr-e āstāne nebudi fuzūn **çera**
Ru dāde est şedmeşin-e āstāne rā
(G 241/11-12)
- çerāg: Mum, kandil.**
Tenhā nemāned der del şad pāre eks-e düst
Ez yek **çerāg** şad boved āyine hāne rā
(G 241/7-8)
- çerāg:-ı, -n, -ı**
Ey 'aks-i yār hicrūñ ile tīredür gözüm
Zulmetde qalmasun gel uyandur **çerāgını**
(G 220/3-4)
- çerāgāh-ı vücūd: Otağa dönmüş beden.**
çerāgāh-ı vücūd:-ı, -n, -da
Bu **çerāgāh-ı vücūdında** Belîgüñ ey şüh
Kebş-i cānın saña kurbānlığa tesmīn oldı
(G 224/13-14)
- çerāg-ı dīde-i aḥbāb: Dostun gözünün ışığı.**
çerāg-ı dīde-i aḥbāb:-ı
Virürdi luṭf-ı hevā ile bezmüme revnağ
Mişāl-i ḥande-i gül-goncahā-yı naqş-ı ḥarīr
(K 6/127-128)
- çerāg-ı mürde-i dil olsun: Gönlü sönük mum olmak.**
çerāg-ı mürde-i dil ol:-sun
Olsun **çerāg-ı mürde-i dil** kim ki itmeye
Hem-çün sipend āteş-i 'aşkıñda cān-fidā
(K 2/1537154)

çerâğ-ı tarabgâh-ı hâne-i naḥcîr ol: Avın sevinçli yerinin mumu olmak.

çerâğ-ı tarabgâh-ı hâne-i naḥcîr ol:-ur
Zamân-ı ma' deletinde fûrûğ-ı dîde-i şîr
Olur çerâğ-ı tarabgâh-ı hâne-i naḥcîr

(K 6/83-84)

çeşide: Tatmış, tadılmış.

çeşide:-sin

Yârûñ alınca bâde-i la'li **çeşidesin**
Dikdi ḥabâb büse leb-i câma dîdesin

(G 162/1-2)

cesm: Göz.

Çarḥ ider balsa **çesm** revzenine
Merdümüñ âfitâb-ı raḥşâmı

(T 4/15-16)

Hüsn-i ḥatı fark itmek için ehl-i kalem
Olmış iki **çesm** 'ayn-ı 'imâd-ı 'Ömer

(R 12/3-4)

Ḥançer-keşide **çesm** ile zinhâr ey göñül
İncinse âdeme görünür ol perî-nijâd

(G 33/9-10)

Enfâs-ı rûḥ-baḥş ile cism-i lafızda **çesm**
Rûḥ-ı ḥayâli seyr ide 'ayne'l-yaḳîn Belîğ

(G 127/9-10)

Bakılsa rûbe-i nazm-ı Belîge iki şâhiddir
Ki Ḥattâṭ-ı ezel **çesm** üzre yazmış beyt-i ebrûyı

(G 210/11-12)

Ze bes **çesm** nezarem muḫtarib oftâde kolfet
Ke hem çon kovkeb-e seyyâre dağ-e sîne
besiyar est

(G 242/3-4)

Begerd dîde-e ḥayret fezâyem nuk-e moĵgân nist
Do **çesm** der reh-e golzâr küyeş pay-e por-ḥâr
est

(G 242/9-10)

çesm:-ü, -m, -e

Çesmüme bir perdedür güyâ niḳâb-ı ruḥlaruñ
Ḥürmen-i 'ömrüm yaḳup maḥv itdi tâb-ı
ruḥlaruñ

(Ş 1/10-9)

Bir turfadur ki sâye-güzâr olsa **çesmüme**
Olur serümde erre-i âhen per-i Ḥümâ

(K 2/61-62)

çesm:-i, -n, -e

Vaz' olan ter-desti-mi 'mâr ile rengîn sûtün
Çesmîne her ḥâsidüñ bir mildür âteş-nümâ

(T 1/39-40)

Olsam fütâde çesmîne mürun bu za'f ile
Eyler o demde **çesmîni** püşide bî-ezâ

(K 2/75-76)

Kışt-zâr-ı ḥatımı biçmege güyâ ebrû
İki **çesmîne** direvger gibi şundi iki dâs

(G 106/5-6)

çesm:-ü, -ñ, -i

Ey vaktini ḡafletle iden hep müstehlik
Aç bağa gidüp **çesmüñi** mânende-i çiçek

(R 1/1-2)

çesm:-i, -n

Şevk-i işrâb-ı güher-sencân-ı fazluñda ider
Esbüñe Rûḥü'l-ḳudüs **çesmîn** rikâb-ı şu'le-tâb

(Kt 2/9-10)

Olsam fütâde çesmîne mürun bu za'f ile
Eyler o demde **çesmîni** püşide bî-ezâ

(K 2/75-76)

çesm:-ü, -m

Şemşîr-i tîz-ser gibi **çesmüm** dü-nîm ider
İtsem eger ki bâliş-i zer-düza ittikâ

(K 2/69-70)

Görinmez iki **çesmüm** 'aksi ol la'l-i ter üstinde
Ḥabâb olur mı peydâ mevc-i âb-ı gevher üstinde

(G 175/1-2)

Ümmîd-i akçe eyleyerek âh u zâr ile
Çesmüm ağardı akçe gibi intizâr ile

(G 184/1-2)

çes:-ü, -m, -de

Virmem ḥayâl-i dil-bere **çesmümde** câ 'abes
Olmaz ḥabâb-ı meclis-i mevc-i hevâ 'abes

(G 20/1-2)

çesm:-i

Olur dîdâra **çesmîni** nazra-i evvelde tâb-efgen
Eger kim ḥâk-pâyı sürme olsa dîde-i ḥûra

(T 27/11-12)

Ḥâk-i Sitânbulı gözüme tütüyâ ider

Yâ Rab bu kevkeb-i âfetüñ **çesmîni** kan tola

(G 181/3-4)

çesm:-ü, -m, -den

Çesmümden eger gitmege kaşd itse ḥayâlüñ
Dâmânımı ser-pençe-i müjgânım ider aḫz

(G 38/5-6)

çesm:-ü, -m, -de

Âlûde-i ḥûn eyleyeli eşk-i dem-â-dem
Çesmümde müjem âteş-i süzân gibi parlar

(G 52/9-10)

Müjem çesmümde güyâ âteşin-mismârdur
sensüz

Reh-i nezzâreye nevg-i nigâhum ḥârdur sensüz

(G 102/1-2)

- çeşm-i, -m, -de**
Kıyâmetler kopar her göz yumup açınca
çeşmimde
İki cânibde müjgânım şaf-ı peygârdur sensüz
(G 102/11-12)
- çeşm:-e**
Degüldür zîr-i pîşânında ebrû-yı dil-âvîzûñ
O **çeşme** sâyebândur mürğ-i hüsnuñ iki şeh-bâli
(G 209/13-14)
- çeşme: Genellikle yol kenarlarında herkesin yararlanması için yapılan, borularla gelen suyun bir oluktan veya musluktan aktığı, valaklı su hazinesi veya yapısı, pınar.**
Dil-i nâzik olur âzürde nigâh-ı kecden
Hâr düşse tokınur **çeşme** mişâl-i süzen
- çeşme:-den**
Dir zebân-ı lüleler 'atşâna târih'in Belîğ
Gel hemân bu **çeşmeden** nüş eyle bismillâh mâ
1168
(T 3/9-10)
- çeşme:-y, -i**
Fî-sebîlî 'llâh bu şeh-r-i dil-keşi ihyâ için
Yapdurup bu **çeşmeyi** akıtdı âb-ı bî-mişâl
(T 26/7-8)
- çeşme-i beğâ: Sonsuzluk çeşmesi.**
Virmez giyâh-ı huşkuma neşv ü nemâ eger
Kışt-i emelde olsa revân **çeşme-i beğâ**
(K 2/81-82)
- çeşme-i dil-cû: Gönül cezbedici çeşme.**
çeşme-i dil-cû:-ı
Yapdurup bu **çeşme-i dil-cûy**ı ol kân-ı kerem
Kıldı icrâ lüleden 'atşâna âb-ı cân-fezâ
(T 3/5-6)
- Belîğâ vir zebân-ı lülesi 'atşâna târih'in
Ayurma **çeşme-i dil-cûy**ı 'Abdu'llâh Paşadan
1161
(T 24/9-10)
- çeşme-i hûn: Kan çeşmesi.**
Şahrâ-yı dilde **çeşme-i hûn** cüst-cû ider
Bir vaqt olur ki istemez 'âşık vuzûya şu
(G 170/3-4)
- çeşme-i nüş: Tatlı çeşme.**
çeşme-i nüş:-uz
Nihâd-ı düşmene bir niş-i zehr-âlüd iken her
dem
Revânî-i suhanla ehl-i tab'a **çeşme-i nüşuz**
(G 95/9-10)
- çeşm-i a'dâ: Düşmanların gözleri.**
Şadme-i kâhırî göz açdırmaya bed-bîn olana
Tütüfâ eyleye bârutını **çeşm-i a'dâ**
(T 13/37-38)
- çeşm-i 'adüya mîl çek:** Düşmanın gözlerini kızgın mille kör etmek.
çeşm-i 'adüya mîl çek:-er-
Farğ-ı pertevle bu eyvânda sütün-ı rengin
Âteşin **mîl çeker çeşm-i 'adüya** güyâ
(T 21/31-32)
- çeşm-i ahter: Yıldızın gözü.**
Çeşm-i ahter kaşır-ı iclâlinde zerrin şem'dân
Târ-ı şem'-i meclis-i ikbâli müjgân-ı Hümâ
(T 1/5-6)
- çeşm-i âhü: Ahunun gözü.**
çeşm-i âhü:-sı
Bulmımaz dâmeninde hâr-ı vahşet vâdî-i 'aşkuñ
Künâm-ı şîre şem'-i şu'le-zâdur **çeşm-i âhüsü**
(K 3/41-42)
- çeşm-i 'alîle: Hastalığın gözü.**
Çeşm-i 'alîle lâzım olur tütüfâ için
Cânâna hâk-pâyını itme hebâ şabâ
(G 3/5-6)
- çeşm-i a'mâ: Kör göz.**
çeşm-i a'mâ:-y, -a
Bulur hengâm-ı bî-hodlukda dil ruşsat temâşâya
Ki 'aynekdür dü-sâ'at h'vâb-ı sengin **çeşm-i a'mâya**
(G 191/1-2)
- çeşm-i 'âşık: Aşığın gözü.**
Çeşm-i 'âşık şakınup 'arz itmesün eşk-i niyâz
Ol perî-rü ter-mizâc olmuş bulutdan nem kapar
(G 55/5-6)
- çeşm-i 'âşık:-dur**
Temâşâ-yı cemâl-i yâra lâyık **çeşm-i 'âşıkdur**
Olur nîlüfer-i baħr-ı tecellî dîde-i Müsî
(K 3/5-6)
- çeşm-i âşinâ: Dost gözü.**
Def' için ser-levha-i dilden gubâr-ı vahşeti
Dîde-i revzen çıkar bîgâne **çeşm-i âşinâ**
(T 1/25-26)
- çeşm-i bîmâr: Hasta göz.**
çeşm-i bîmâr:-ı
Nesîm-i pîrehenden iktisâb-ı feyz ider her dem
Hâbâb-ı Nîl-i hündür ehl-i aşkuñ **çeşm-i bîmârı**
(G 217/3-4)
- çeşm-i bî-merdüme-k-i süzen: İğnenin deliksiz gözü.**
çeşm-i bî-merdüme-k-i süzen:-e
Teng olan dil olamaz kâbil-i güncâyış-i 'aşk
Çeşm-i bî-merdüme-k-i süzene dünyâ şıgımaz
(G 84/11-12)
- çeşm-i bînâ: Gönül gözü.**
Dikdiler menzil-i müsteb'ade emriyle nişân
Anı 'âciz idi fark itmege **çeşm-i bînâ**
(T 13/27-28)

- çeşm-i bülbül: Bülbül gözü.**
çeşm-i bülbül:-dür
 Olur âzürde-ıhvâb-ı sebze-i kâlîçeden ol gül
 Bisât-ı gülşene nakş-ı münâsib **çeşm-i bülbüldür**
 (G 78/5-6)
- çeşm-i cân: Can gözü.**
çeşm-i cân:-a
 Degüldür **çeşm-i cân**a perde dâğ-ı sîne-i şâfım
 Nazarda pîşgâh-ı dîdeye 'aynek hiçâb olmaz
 (G 87/5-6)
- çeşm-i dil: Gönül gözü.**
çeşm-i dil:-e
 Târik olursa **çeşm-i dile** gûşe-i meğâk
 Gülzâr-ı 'Adne pencere aç ola tâbnâk
 (Tb 2/39-40)
- çeşm-i dühte-pervâz id: Göz kenarını dikmek.**
çeşm-i dühte-pervâz id:-r
 Kıpıldı dîde-i maħcüb-ı yâre mürğ-ı niyâz
 Ki **çeşm-i dühte-pervâz** ider şikâra bu bâz
 (G 90/1-2)
- çeşm-i ehibbâ: Tanıkların gözü.**
çeşm-i ehibbâ:-dan
 Gidince pîgâh-ı dîdeden hengâm-ı fevtinde
 O dem yaş yirine kan geldi hep **çeşm-i ehibbâdan**
 (T 15/7-8)
- çeşm-i fakîr: Dilenci gözü.**
çeşm-i fakîr:-e
Çeşm-i fakîre şîşe-i zehr-âbdur felek
 Dünyâ-pereste mâl ile dünyâ olur lezîz
 (G 37/7-8)
- çeşm-i fettân: Fitne çıkarıcı göz.**
çeşm-i fettân:-u, -nî
 İki şâhîn-i hûn-âşâma beñzer **çeşm-i fettânun**
 Müjeñdür hûn-ı mürğ-i tab' ile âlûde çengali
- çeşm-i ğalat-bîn: Hata gören göz.**
çeşm-i ğalat-bîn:-ü, -m
 Dehân-ı teng-i yârî şanmasun **çeşm-i ğalat-bînüm**
 Görüp âyîne-i vechinde 'aks-ı dağ-ı pinhânım
 (K 8/23-24)
- çeşm-i giryân: Ağlayan göz.**
çeşm-i giryân:
 Kanda gördümse cihânda merdüm-i âzâdenün
Çeşm-i giryân gibi ğâlib maşrafı İrâdına
 (G 189/7-8)
- çeşm-i giryânım:-u, -m**
 Bu şeb sır-âb olup emvâc-ı deryâ-yı tecelliden
 Gül-i bādâm-ı naħl-i Tûra döndü **çeşm-i giryânım**
 (K 8/5-6)
- Ğubar-ı dergehinde nakş-ı pây-ı derdmendânı**
İder mağlûb-ı nakş-ı büse elbet çeşm-i giryânım
 (K 8/47-48)
- çeşm-i haķîkat-bîn: Doğru olanı gören göz.**
 Ne ferzend ol ki 'arz itdükçe mir'ât-ı cemâlinde
 Kemâl-i şun'-ı Haķķı seyr ider **çeşm-i haķîkat-bîn**
 (T 11/9-10)
- çeşm-i hasret: Hasret gözü.**
 İki şîşe yapışdırmış şanurlar rûyına haccâm
 O rütbe **çeşm-i hasret** câm-ı pür-hûn-âbdur sensüz
 (G 101/5-6)
- çeşm-i hasret-pîşe: Özleyişe almış göz.**
çeşm-i hasret-pîşe:-de
 Hayâl-i 'arızun bu **çeşm-i hasret-pîşede** güldür
 Gözümde 'aks-i zülfün şîşede bir deste sünbüldür
 (G 78/1-2)
- çeşm-i haste: Yorgun göz.**
 O **çeşm-i haste** zir-i tîğ-i ebrûsında cânânun
 Yatur güyâ ki bismilgehe âhü hançer altında
 (G 190/3-4)
- çeşm-i havrâ: Ahu gözlü.**
çeşm-i havrâ:-y, -a
 Anun Rıdvân mişâli sürme mîl-i âh-ı 'aşıkla
 Ğubar-ı pâyımı eyler keşide **çeşm-i havrâya**
 (K 9/31-32)
- çeşm-i hayret-keşân ol: Hayret çeken göz olmak.**
çeşm-i hayret-keşân ol:-ur
 İlişince o tîka târ-ı nigâh
Çeşm-i hayret-keşân olur kândil
 (T 12/14-13)
- çeşm-i hayret-pîşe: Şaşkın göz.**
çeşm-i hayret-pîşe:-den
 'Aks-i zülfün devr idüp bu **çeşm-i hayret-pîşeden**
 Tâze turşun koymaduñ bir sünbül alduñ şîşeden
 (G 159/1-2)
- çeşm-i ħirbâ: Sık sık fikir deĝiştiren kimsenin gözü.**
çeşm-i ħirbâ:-y, -a
 Görelen nev-ıtrâz-ı şemse-i kaşr-ı mu'allâsın
 Felekde oldı hem-tâ mihr-i rahşân **çeşm-i ħirbâya**
 (K 9/47-48)
- çeşm-i hûnbâr: Kan dolu göz.**
çeşm-i hûnbâr:-ı
 Şafâ-yı mevc-i nûr-ı tal'atında ehl-i vicdânun
 Gül-i bādâm-ı naħl-i Tûra döndü **çeşm-i hûnbârı**
 (K 4/21-22)

çeşm-i hün-rîz: Kan dökücü gözler.**çeşm-i hün-rîz:** -ü, -ñ

Çeşm-i hün-rîzün atar 'aşık ki tîr-i nigâh
Gamzeden gâh şunar pençe-i müjgânına hışt
(G 18/7-8)

çeşm-i intizâr: Bekleyen göz.

Erbâb-ı derd lutfuña nisbetle itdiler
Gül-mîh-i bâb-ı merhâmetün çeşm-i intizâr
(K 127133-134)

Cevvâle gibi dönmez idi çeşm-i intizâr
Pîçide olsa târ-ı nigâhim ayâğına
(Mf 14/1-2)

çeşm-i mest: Sarhoş göz.**çeşm-i mest:** -i

Ser-â-pâ mevc-i cân cism-i billürında
hüveydâdur
Velikin çeşm-i mesti teşne-i hün-ı ehibbâdur
(Msd 1/3-4)

Müjgânı dest-i şefkatin itmiş dirâz kim
Tâ çeşm-i mesti olmaya üftân u şerm-sâr
(K 12/31-32)

çeşm-i mestinün ol: Sarhoş göz olmak.**çeşm-i mestinün ol:** -miş

Olmuş kemâl-i naḫvet ile çeşm-i mestinün
Müjgân yanında bâliš-i kec-tekye-dâdesi
(G 226/7-8)

çeşm-i necm: Yıldızın gözü.**çeşm-i necm:** -e

Çarḫ-ı dūn tālib-i dünyâyı firîb ile Belîğ
Çeşm-i necme koyup engüş-ti hilâli didi pişt
(G 18/13-14)

çeşm-i nergis: Nergisin gözü.

Çeşm-i nergis naḫş olaldan bu şafâ-âbâdda
Sebze-i bigâneye eyler nigâh-ı âşinâ
(T 1/19-20)

çeşm-i pîr-i ken'ânî: Hz. Yakup'un gözleri.

Benem o zaḫm-ıhvâr-ı ḫançer-i sitem ki ḫazâ
Ġubâr-ı ğamla ider raḫne-i dilüm ta'mîr
(K 6/135-136)

çeşm-i pür-fitne: Fitne dolu göz.

Çeşm-i pür-fitne beni ḫançer-i ğamzeyle Belîğ
Ġvâh nâ-ḫvâh o büte 'aşık-ı dil-rîş itdi
(G 223/13-14)

çeşm-i pür-ḫün: Kan ağlayan göz.

Çeşm-i pür-ḫün ile bu cây-ı meşakḫatde Belîğ
Tütüyâ oldı baña ḫâk-i reh-i İslâmbül
(G 143/17-18)

çeşm-i remed-dîde-i cihân: Dünyanın göz ağrısı.

Ġadrüm bilinse çeşm-i remed-dîde-i cihân
Şad-büse naḫş iderdi ser-i ḫâk-i rāhuma
(G 192/11-12)

çeşm-i revzen: Pencerenin gözü.**çeşm-i revzen:** -i

Başîret ehlini âzürde eylemez külfet
İder mi 'ayn-ı remed-büde çeşm-i revzeni dūd
(G 35/5-6)

çeşm-i rüzgâr: Rüzgarın gözü.

Ağlamazdı aña çeşm-i rüzgâr
Olmasaydı maḫzar-ı ḫulḫ-ı 'azîm
(T 8/3-4)

çeşm-i sâḫir: Büyü yapan göz.

Ġo bend itsün zebân ol çeşm-i sâḫir
Anuñla söyleşür 'aşık zebânsuz
(G 92/7-8)

çeşm-i sâḫir: -ü, -ñ

Hezâr rişte taḫar çeşm-i sâḫirün müjeden
Yumup açınca gözi kullandır bu deñlü silâḫ
(G 25/7-8)

Bend itdi târ-ı zülfe anı çeşm-i sâḫirün
Reng-i peride-rüyına besdür niḫâb-ı surḫ
(G 29/7-8)

çeşm-i sevr: Öküzün gözü.**çeşm-i sevr:** -i, -n, -e

Çarḫuñ da çeşm-i sevrine dü-zende tîr olur
Kec baḫsa meşhedümdeki berg-i giyâhuma
(G 192/13-14)

çeşm-i siḫr-âmüz: Büyücülük bilen göz.

O rütbe çeşm-i siḫr-âmüz olur ol nâzük-
endâmuñ
Ki darb-ı pençe-i müjgânı ruḫsârüñ kebüd eyler
(G 53/5-6)

çeşm-i siyâh-ı mest: Sarhoş siyah göz.**çeşm-i siyâh-ı mest:** -i, -n, -e

'Aksin görince âbda el eyleyüp ḫabâb
Çeşm-i siyâh-ı mestine câm-ı teḫî şunar
(G 235/5-6)

çeşm-i siyeh: Siyah göz.

Dâ'imâ ehl-i dile şatmaḫ için 'işve vü nâz
Birbiriyle iki çeşm-i siyeh olmuş enbâz
(G 98/1-2)

çeşm-i siyeh-dil: Siyah gönlün gözyaşı.

Geh cân düşer piş-i nazargâhına geh dil
Bir kerre nigâh eylemez ol çeşm-i siyeh-dil
(G 145/1-2)

çeşm-i siyeh: -üñ

Çeşm-i siyehün zevrakıdır ḫulzüm-i nürüñ
Ber-dâşte müjgân iki cânibde kürektür
(G 59/7-8)

çeşm-i süzende ol: Yakan göz olmak.**çeşm-i süzende ol:-ur**

Ruḥından kesb-i feyz eylerse ol dü-sebze-i ḥüsnuñ

Olur bînâ-girih mânend-i merdüm **çeşm-i süzende**

(G 176/3-4)

çeşm-i süzen-i İsâ: Teselli eden yakıcı göz.Nezâket riştesin ol rütbe bârik itdi tab' uñ kim Yanında çenber-i çarḥ oldı **çeşm-i süzen-i İsâ**

(G 6/7-8)

çeşm-i süzen-i İsâ: İsa'nın iğnesinin gözü.Nezâket riştesin ol rütbe bârik itdi tab' uñ kim Yanında çenber-i çarḥ oldı **çeşm-i süzen-i İsâ**

(G 229/ 3-4)

çeşm-i ter: Hoş göz.Târ-ı zülf-i yâr-ı nâzükden aña ey **çeşm-i ter** Sâye-i müjgân ile bir âbnûsı şâne yap

(G 9/7-8)

Der-ḥayâl itdikçe gül-berg-i ruḥuñ bu **çeşm-i ter** Şişe-i inbîk-i dilden gül şuyı taḳtîr ider

(G 82/9-10)

çeşm-i zâhid: Kaba sofunun gözü.**çeşm-i zâhid:-e**Âyîne-i cemâlünü aç **çeşm-i zâhid** Sırr-ı nihânı göstereyim aña sende ben

(G 167/3-4)

çeşmüm kâr-fermâ: İş buyuran göz.**çeşmüm kâr-fermâ:-y, -a**

Ḥayâl-i sâye-i müjgânın eyler tişe-i ser-tîz

Mişâl-i Küh-ken düş olsa **çeşmüm kâr-fermâya**

(K 9/25-26)

çespîde ol: Uygun olmak.**çespîde ol:-ur****Olur** bir yek-diger **çespîde** hem-çün dest-i şehd-âlûd

Sirâyet kılsa nazm-ı sükkerinüm mağz-ı eşyâya

(K 9/89-90)

çevgân-ı güy-ı çarḥ: Feleğin oyunu.**çevgân-ı güy-ı çarḥ:-a**

Virmezse yâr gerdiş-i ser-germüme sükün

Çevgân-ı güy-ı çarḥ ola ḳadd-i ḥamidesi

(G 213/5-6)

çi: Ne.

Du'â-yı ḥayr ile şabr eylemek gerek yoḥsa

Bu mâteme nice feryâd uzâr olınsa **çi** sūd

(T 17/5-6)

çiçek: Farklı renklerde ve kokularda olabilen kır ve bahçe bitkisi.**çiçekden:-den**

Biter gülzâr-ı ruḥsârunda güller

Ki gül mümtâzdur sâ'ir **çiçekden**

(G 160/7-8)

çiçek:-dür

Pistânuña güldür didiler baña bu şekdür

Açılssa da görsem anı ben de ne **çiçekdür**

(G 236/1-2)

çiçek çıkar: Çiçek hastalığı geçirmek.**çiçek çıkar:-dı**

Fürüg-ı 'ârızı te'sîr idüp o mihr-i ruḥuñ

Çiçek çıkardı ḥarâretle tende yer yer şâḥ

(G 28/5-6)

çiçekli: Çiçeği veya çiçek resimleri olan.**Çiçekli** bir ḳumâş-ı tâze düşdi kâle-i târiḥ

Bu cây-ı bî-bedel merğüb ola beyninde aḥbâbuñ 1167

(T 25/19-20)

çiçeklik: Yaraları iyileştirmeye devam etme.

Kulâḳ tût bâğbân-ı 'aşka ey gül diñlemeklik yap

Şigüfte dâğlarla sinemi ra'nâ **çiçeklik** yap

(G 10/1-2)

çift: İki tane, ikili.

Mir'âta bak da gör nice tek ḫuramaz ebruvân

Oynar ikisi dâne-i ḥâlûñle **çift** ü tāk

(G 131/5-6)

çift ol: 1. Birleşmek.**çift ol:-alum**Gel gel kenâra **çift** olalum böyle ḫurma tek

Dönsün piyâle 'aksine devr eyleyor felek

(Tb 2/117-118)

2. İkili olmak.**çift olur:-ur****Çift olur** yâr ile tek ḫuramaz o mest ü ḥayrân

Anı bindirmege bir fil ara teşḥire hemân

(Msd 5/27-28)

çifte: İki bir arada bulunan veya ikili.**çifte:-sin**

Ṭarâvet bulsa ḳışt-i maḳsûdı bir fârisü'l-ḥaylûñ

Ṭağıtımsız tek ḫururken **çiftesin** terk itmez âlâtın

(Kt 3/9-10)

Âḥû-rev oldı reng-i nigâh-ı remîdesi

Çifte ğazâl-i deşt-i Ḥotendür dü-dîdesi

(G 213/1-2)

çigne: Ağza alınan bir şevi dişler arasında ezme, övütmek.**çigne:-yüp**Şorduḳça ḥastegâna şaḳız **çigneyüp** o şūḥ

Dirmiş lu'âb-ı ḥoḳḳa-i la'lüm şaḳızlıdır

(G 80/5-6)

çignedi geç: İlişki kurması gereken kişiyi

atlayıp onun üstündeki kişiye başvurmak.

çignedi geç:-di

Dest-mâl elde ḥurâm eyledi ağzında şaḳız

Çignedi geçdi bizi nâz ile ol kâfir kıız

(G 99/1-2)

çihre: Cehre, yüz.**çihre:-si**

O mehûn naḥvet ile **çihresi** pür-çin oldı
Görelî kendini âyinede ḥod-bîn oldı

(G 224/1-2)

çihre-i berg-i ḥazan: Sonbahar yaprağının yüzü.

Gelmedin dağdağa-i âfet-i hengâm-ı zübül
Çihre-i berg-i ḥazan gibi şarardum şoldum

(G 149/7-8)

çihre-i berrâk: Pek parlak yüz.

Fitne-i âşûbgâh-ı şehr olup her dil-rübâ
Çihre-i berrâk ile âyine-i 'âlem-nümâ

(Ş 2/9-10)

çihre-i berrâk: Pek parlak yüz.

O meh kim **çihre-i berrâkı** mir'ât-i mücellâdur
Fürûg-ı ḥüsn-i 'âlem-tâb ile ḥürşid-i garrâdur

(Msd 1/1-2)

çihre-i ḥür: Çok beyaz çehrelî.**çihre-i ḥür:-a**

Teveccüh eyledi nev-şöhre bir zât-ı mu'allâ kim
Fürûg-ı 'arîzî pertev-feşâdur **çihre-i ḥûra**

(T 27/3-4)

çihre-i mâh: Ay yüzlü.

Tüp-ı âyine-i şaykal-zede ol **çihre-i mâh**
Âfitâb eñ soñ ider der-gehini püşt ü penâh

(Msd 5/43-44)

çihre-sâ ol: Yüz sürmek.**çihre-sâ ol:-dı**

Ol şâh-ı âb-rûy-ı ḥilâfet ki âsmân
Esb-i semend-i rif atine oldı **çihre-sâ**

(K 2/107-108)

çık: 1. Avrılmak.**çık:-ma**

Şıcağı geçdiği ma'lûm olcağ ħammâmın
Çıkma geldi diline ol meh-i bî-âramın

(Msd 3/37-38)

çık:-maz

Çırpıdan **çıkma**z ise aña ip eyler saña yâr
Şür-ı 'aşk 'âleminün kârı degüldür hencâr

(Msd 4/35-36)

Kâkül-i dil-berde ârâm itse gönlüm vechi var
Böyle şîr-i büt-şiken **çıkma**z derûn-ı pişeden

(G 159/9-10)

Göñülden sırrın ifşâ eylemez pîr-i kühen zirâ
Sebû-yı köhneden terşih idüp bir katre mâ

çıkma

(G 97/9-10)

Ḥayâl-i yâre istikbâle **çıkma**z ḥaneden bir dem
Ki mevc-i târ-ı eşküm pây-bend-i merdümân
olmuş

(G 111/19-20)

çık:-ma, -dı

Anı taḥmîn ile ölçüp biçerek âhir-i kâr
Gördi kim **çıkma**dı şan'atla tegellendi o yâr
(Msd 4/53-54)

çık:-dı

Ḥûn-ı sirişk-i derd ile sînemde eyleyüp
Güyâ nigîn-i la'l idi çıkdı düvâleden
(G 158/5-6)

çık:-ar

Def' için ser-levḥa-i dilden ğubâr-ı vaḥşeti
Dîde-i revzen **çıkma**r bîgâne çeşm-i âşinâ
(T 1/25-26)

2. Ortaya çıkmak.**çık:-dı**

Ḥâk-i derûnde esse şavursa 'aceb midür
Çıkmadı nesîm kuyûñ ile aḫrabâ şabâ
(G 3/11-12)

Belîğ ol demde **çıkma**dı bî-zebân-ı ḥâmeden târiḥ
Çopardı gülşen-i âl-i Mehemmeden ecel bir
gül

(T 16/7-8)

İki zebân ile **çıkma**dı kalem didi târiḥ
Şefâ'at ide 'Ali'ye Mehemmed Mahmûd 1174
(T 17/7-8)

çık:-ar

Sürîni kûh-ı bilür iki sâk-ı pây-ı nigâr
Çıkmar o kûh-ı şafâdan dü-cüy-ı ra'nâdur
(K 5/23-24)

çık:-maz

Çıkmaz ḥayâlî çıkma daḫi kendi sîneden
Gönlüm ḥadeng-i ğamzeñ ile sizli bizlidür
(G 80/3-4)

3. İçeriden dışarıya varmak, gitmek.**çık:-up**

Tâb-ı ruḥsârı yüzi suynı dökdi câmın
Sildi bîrûna **çıkma**p âyine-i endâmın
(Msd 3/39-40)

4. Yükselmek.**çık:-ar**

Zevrak-ı meyle ayâğın alıyor cânânuñ
Rûzgâr üsti **çıkma**r baḫt-ı kavî ḫorşanuñ
(Msd 5/39-40)

çık:-up.

Çıkmap fevvâreden pür-tâb ider bâlâya şîr-i âb
Meger kim göñli aḫdı ṭâk-ı pür-zîbâsına anuñ
(T 25/9-10)

çık:-maz

Dil-i şad-pâre itmez serzenişden nâle vü feryâd
Ṭoḫunsañ çîni-i müdâra meclisde şadâ **çıkma**z
(G97/11-12)

çıkıs:-sa, -ñ

Vakıtiyle ecel-i hâke seni indirir âhir
İsî gibi **çıkısañ** da eger çarh-ı berine
(G 197/11-12)

çıkdı:-dı

Şaşurdu kâse-i şanbürdan bu şeb muşrib
Ki mevc-i nağme-i ter **çıkdı** tâ miyânımuza
(G 208/15-16) 40.

Cilve-i şevk-i nesîm-i yârdan cüş eyleyüp
Çıkdı servüñ seyl-i mevc-i büy-ı gül bälâsına
(G 177/5-6)

5. Dışarı atmak, kaybetmek.

Dem-i âhîrde gelse yâr-ı cânım sîneden **çıkamaz**
O meh şurduçça 'aksi hâne-i âyîneden **çıkamaz**
(G 96/1-2)

6. Getirmek.

çıkır:-ar, -ur
Mânî hâk içre harâret ile micmer **çıkırur**
Çinde eylese bir kimse bu resmi icrâ
(T 21/15-16)

7. Görünmek.

çık:-maz
Rehâ bulmaz bütân-ı sîm-ten dest-i ekâbirden
Girân-kadr olsa gevher bir dahî gencîneden
çıkamaz
(G 96/3-4)

Çekilmez laht-ı dilden 'ukde-i peykân-ı dil-
düzüñ
Ki târ-ı pergere hâll olmayınca pîneden **çıkamaz**
(G 96/7-8)

Bahâr eyyâmıdur dilden Belîgâ şahid-i mażmûn
Güzargâh-ı hayâle bilmezem anı neden **çıkamaz**
(G 96/13-14)

Pür olsa şafha-i âyîneden cevher cilâ **çıkamaz**
Hâş-ı ruhsârûña yüz virme ey meh-rû şafâ
çıkamaz
(G 97/ 1-2)

O rütbe ketm ider âsâr-ı tîgüñ zaħm-ı 'aşık kim
Dehân-ı şerhadan hûn-âbe tâ rûz-ı cezâ **çıkamaz**
(G 97/3-4)

Eser kalmaz dil-i saht üzre teşrîf-i hayâlınden
Biraz hâk-i zemîn nerm olmayınca naqş-ı pâ
çıkamaz
(G 97/5-6)

Belîgâ Vecdî-i pür-fenn gibi hâk-i Stânbulda
Edâsı tâze kendi tâze bir 'aşk-âşinâ **çıkamaz**
(G 97/13-14)

çık:-ar

Kademinden **çıkır** âteş gibi rengîn ma'nâ
Hâme-i germ-rev itdükçe Belîgâ tek ü tâz
(G 98/13-14)

Sâgarda olan pertev-i mey gibi o şühûñ
Reng-i ten-i gülgünü **çıkır** pirehen üzre
(G 185/13-14)

çık:-dı

Emvâc-ı nağme kâse-i şanbürdan taşup
Meclisde **çıkdı** dün gice muşrib miyâne dek
(G 137/9-10)

çık:-sun

Çıksun o gül-'izâr temâşâ-yı bâga tek
Ben söyleşem haķâyık-ı 'aşkı hezâr ile
(G 184/7-8)

çık:-amaz

Ramazânda geyer ol gönca-dehen al câme
Gayrı hûbân bu kesimle **çıkamaz** bayrama
(G 194/1-2)

8. Söylemek.

çık:-maz
Beni âzâde kılsa pîrlik 'aşk-ı cevânîden
Yine haķ-ı velâ bu bende-i dîrîneden **çıkamaz**
(G 96/5-6)

9. Bulunmak.

çık:-maz
Bu gayretler kurıtdı kanını pîr-i harâbatuñ
Ki vâ'iz rûz-ı şenbih meclis-i âzîneden **çıkamaz**
(G 96/9-10)

10. Denk gelmek.

çık:-ar
Saña teşyî'a cânâ bend bend-i a'zâ **çıkır** ammâ
Kıyamet kopsa 'aşkuñ sine-i bî-kîneden **çıkamaz**
(G 96/11-12)

çık:-maz

Saña teşyî'a cânâ bend bend-i a'zâ **çıkır** ammâ
Kıyamet kopsa 'aşkuñ sine-i bî-kîneden **çıkamaz**
(G 96/11-12)

11. Silinmek.

çık:-maz
Pür olsa şafha-i âyîneden cevher cilâ **çıkamaz**
Hâş-ı ruhsârûña yüz virme ey meh-rû şafâ
çıkamaz
(G 97/1-2)

Felek maħv itsede rengîñ-i dildârı reşkinden
Derûnımda ebed dest-i hayâlınden hınâ **çıkamaz**
(G 97/7-8)

12. Sökmek.

çık:-ar, -up
Bâgbân nergisi hacletle kökünden **çıkırup**
Pîş-i çeşmüñde tutar dilde niyâz elde piyâz
(G 98/9-10)

- 13. Üstünden atmak.**
çık:-*ar*
 Elüne şâne alup başdan arak-çini **çık**ar
 Diyeler Rüm u 'Acem âh o kâkül perçem
 (G 154/9-10)
- 14. Nasip olmak.**
çıkar:-*ar*
 Olmaz devâm-ı vaşl ki bir gün **çık**ar Belîg
 Mâh-ı çehâr-deh şebe âğüş-ı hâleden
 (G 158/17-18)
- 15. Gitmek.**
çık:-*di*
 Oldı revâna cânib-i her şeh'r u küya şu
 Ol serv-i nâzı **çık**dı meger cüst ü cüya şu
 (G 170/1-2)
- Çık**dı bahâr seyrine bir şüh-ı mâ'ili
 Evvel nazarda gönlüm anuñ oldı mâ'ili
 (G 216/1-2)
- 16. Saplanılan yerden çıkma.**
çık:-*ar*
 Kalmaz miyân-ı lücce-i fûrkatde fülk-i dil
 Elbette bir kenâra **çık**ar rûzgâr ile
 (G 184/5-6)
- çık**ar: **1. Giysi çıkarmak.**
çıkar:-*up*
 Gül gibi eyledi kat kat **çık**arup cämelerin
 Pîrehan ref' olıcağ şandı gören sîm-berin
 (Msd 3/9-10)
- 2. Atmak, terk etmek.**
 Teng-i vaşlı yanılıp çözme **çık**ar hicrânı
 Bâr olur hâtra kim şoñra şeritler anı
 (Msd 4/25-26)
- Çeküp kürek fülk-i postum **çık**ardı küh-ı
 miñnetde
 Belîg-i zâra fermân eyle bir ferrâce kaplansın
 (Kt 21/3-4)
- 3. Olmak.**
 Tarîkinde **çık**ar her biri lâbüd mu'ciz-i eşrâf
 Eger ta'dâd idüp bed eylesem evşâf-ı âbâya
 (K 9/87-88)
- 4. Ortaya koymak.**
çıkar:-*sa*
 Raķib-i gürg kemîngâha girdi diş bileyor
Çıkarsa mâderi koyınından ol kızı meledür
 (G 51/9-10)
- çık**ar:-*ur*
 Dirhemle denânîre hâcerdür miħak ammâ
 Kalbin **çık**arur sîm ü zer insâna miħakdür
 (G 59/19-20)
- çık**ar:-*a*
 Yüz virür kim **çık**ara naķşını yâruñ mir'ât
 'Aķibet şüreti bir kâlebe eyler ifrâg
 (G 125/7-8)
- çık**ıl: **Dağ**a çık**mak.**
çıkıl:-*maz*
 Bu şeb vaşlın o meh ferdâya korsa ey dil-i şeydâ
 Bunı pek belle kim gündüz **çık**ılmaz küh-ı
 billûra
 (Mf 16/1-2)
- çık**mış: **Yola çık**mak.
 Bahâr şevķine **çık**mış gül-i sefid degül
 Dem-i seherde köpük kuşdı her şecer her şâh
 (G 28/3-4)
- çîn: 1. Çin.**
 Toludur yâd-ı vaţan dilde ki tokımsañ eger
Çîn dir kâseleri memleket-i Fağfûruñ
 (G 135/13-14)
- 2. Kıvrım.**
 Zâbt idince manşib-ı hüsnî o meh-rû haţt ile
 Büy-ı sünbül **çîn** seher geldi mübârek bâdına
 (G 189/11-12)
- Ze nehvîet be sele cüşş reh-e cânân **çîn** ebrü râ
 Fekened ez bîm moceş felek hâr-e enberin bû râ
 (G 243/1-2)
- çîn ol: Kıvrım olmak.**
çîn ol:-sa
 Ser-i târ-ı niğeh ber-geştedür çîn-i cebînüñden
 Hırâm itmez kalem âhârdan levh üzre **çîn olsa**
 (G 196/11-12)
- çîn-i cebîn eyle: Alın kırıştırmak.**
çîn-i cebîn eyle:-me
 Seherde **çîn-i cebîn eyleme** güle gül dir
 Bu kavli ben mi dirüm gülsitânda bülbül dir
 (G 72/1-2)
- çîn-i cebîn eyle:-y, -üp**
 Ol büti gördükçe benümle raķib
Çîn-i cebîn eyleyüp Efrenc olur
 (G 67/5-6)
- çîn-i cebîn: Kırışık alın.**
çîn-i cebîn:-ü, -ñ, -den
 Ser-i târ-ı niğeh ber-geştedür **çîn-i cebînüñden**
 Hırâm itmez kalem âhârdan levh üzre çîn olsa
 (G 196/11-12)
- Çil** aķçe gibi beñler zeyn idüp ol vech-i berrâķı
 Bu nisbetle o şühâ şâygâñdur çilli iţlakı
 (Msd 1/25-26)
- çile: Ezivet, sıkıntı.**
çile:-dür
 Hadeng-i gamze ile kaşdı dâ'imâ diledür
 Çekilmez ol kaşı yâyuñ cefâsı çok **çiledür**
 (G 42/1-2)

çille-i merdâne: Yiğitlerin sıkıntısı.**çille-i merdâne:-de**

Tîr-i âhı râst-îşâl eyleyince menzile

Kâmeti yây oldu pîrûn **çille-i merdâne**

(G 201/5-6)

çilli: Cili olan.

Çil akçe gibi beñler zeyn idüp ol vech-i berrâkı

Bu nisbetle o şûha şâygândur **çilli** itlâkı

(Msd 1/25-26)

çîn: 1. Çin ülkesi.**çîn:-de**

Görse bir şâhid-i mazmun ile beytüm Mânî

Naşş iderdî utanup **Çinde** beytû'l-şanemi

(K 7/63-64)

Mânî hâk içre harâret ile micmer çıkarur

Çinde eylese bir kimse bu resmi icrâ

(T 21/15-16)

çîn-i ebrû: Kaş kıvrımı.**çîn-i ebrû:-nun**İder bî-câ tebessüm **çîn-i ebrûnun** 'akîbinde

Murâdî ol mehûn 'uşşâka istignâ midur bilmem

(G 155/5-6)

çîn-i ebrû:-sı

Cihânda nâhun-ı dest-i 'inâyetle pey-ender-pey

Güşâyış bulmada erbâb-ı tab'ûn **çîn-i ebrûsı**

(K 3/63-64)

çîn-i müşgî: Miskten kıvrım.**Çîn-i müşgî** dimiş zülfünü haml itme Hıfâya

Pîr olsa getirmez bu 'ulûm ile 'ateh dil

(G 145/9-10)

çîni-i müdâr: Saç kıvrımı.

Dil-i şad-çâk-i 'aşık hazm ider tevbiḥ-i a 'dâyı

Ki darb-ı çüb ile **çîni-i müdâr** eylemez âvâz

(G 237/5-6)

çîni-i müdâr: İki yüzlü çini.**çîni-i müdâr:-a**

Dil-i şad-pâre itmez serzenişden nâle vü feryâd

Tokuksañ **çîni-i müdâra** meclisde şadâ çıkmaz

(G 97/11-12)

çiriş: Çiriş otu kökünün öğütülmesi sonucu elde edilen bir tozla yapılan yapıştırıcı mâcun, bir nevi tutkal.**çiriş:-dür**

Vâz'-ı rindâne telâş itme bizi eyle mu 'âf

Hep **çirişdür** saña itmişler 'alâka eḫraf

(Msd 5/11-12)

çirk-âb-ı ğam: Kederin pis suyu.**çirk-âb-ı ğam:-dan**

Gülzâra gel selâse-i gassâle nüş idüp

Çirk-âb-ı ğamdan ey dil-i âlûde tâhir ol

(G 142/9-10)

çirk-âb-ı ğam:-la**Çirk-âb-ı ğamla** dâmeni âlûdedür dilûn

Sâkı getir ki meydür anı şüst ü şûya şû

(G 170/15-16)

çirk-i günâh-ı nâdim: Kirli suçun pişmanlığı.**çirk-i günâh-ı nâdim:-i****Çirk-i günâh-ı nâdimi** eyler izâle eşk

Bu mes'ele tefahḫus olınsa Düreredür

(G 39/11-12)

çirkîn ol: Hoş olmayan.**çirkîn ol:-an, -a**Bed-zebânlık yaḫuşur şüreti **çirkîn olana**

Herkesûn uyğun olur zâtına elbette şifât

(G 14/17-18)

çırpı: Dal, budak kırpıntısı.**çırpı:-dan****Çırpidan** çıkmaz ise aña ip eyler saña yâr

Şür-ı 'aşk 'âleminün kârı degüldür hencâr

(Msd 4/35-36)

çiyne: Ağza alınan bir şevi dişler arasında ezme, öğütmek.**çiyne:-t, -ti**

Olinca müşteriler vaşlınuñ biñ dürlü müştâkı

Sakız helvâcısı **çiynetti** esb-i nâza 'uşşâkı

(Mf 5/1-2)

çiyne:-denBezm-i ḫarabda saña şeker **çiyne**den Belîğ

Şîrin-beyân-ı belde-i Kostantiniyyedür

(G 65/9-10)

ço: Gibi.

Der secdegeh-e 'aşk ne şâyed televvu

Zeftem **ço** gerd bâ moje naşş-e ḫaşir râ

(G 240/3-4)

çok: Miktarı zivade olan.Üstine gerçi nisâr eyledi **çok** sîm ile zer

Naqd-i cânın ḫor idi âyîneye bulsa eger

(Msd 2/59-60)

Dünya-yı bî-sebâta kapılma vefâsı yok

Bir köhne zendür ehline anuñ cefâsı **çok**

(Tb 2/99-100)

Hıramı serve secede itdirür ol naḫl-i dil-cüsü

Namâza başladur **çok** târîki mihrâb-ı ebrûsı

(K 3/3-4)

Çok söyleme bu darb-ı meseldir ki Belîğ

'Ömri az olur yırtıcı olan kuşun

(R 6/3-4)

Müşterîsi **çok** dükenmez bir kumâş-ı tâzedür

Sen hemân bâzâr-ı istignâda cânâ 'işve şat

(G 16/9-10)

Hadeng-i ğamze ile kaşdı dâ' imâ diledür
Çekilmez ol kaşı yâyuñ cefâsı **çok** çiledür
(G 42/1-2)

Şaķın aldanma bütân-ı sitem-endişe
Belîğ **çok** gönül Ka'besini yıkdılar İmânsızlar
(G 57/13-14)

Ecnebîye âşinâdan **çok** kerem eyler kibâr
Ebre şu gird-âba deryâ bir tehî sağar virür
(G 63/5-6)

Bu demlerde 'aceb mi pîşvâ-yı reh-zenân olsa
O düzd-i ğamze şemşîr-i nîgehle **çok** gönül
çalmış
(G 113/9-10)

Hem mürde eyler ihyâ hem zindegânî mürde
Habb-ı nebât-ı lebde var dâhî **çok** menâfî'
(G 124/15-16)

Göricek haţt-ı ruḥun âyinede yâr dimiş
Ben bu bâğ-ı feraḥ-efzâda **çok** otlar yoldum
(G 149/5-6)

Çok sîm-teni koydı felek zîr-i zemîne
Toldurdı nice külçe-i sîm ile ḥazîne
(G 197/1-2)

11. Gîsü-yi nigâra tolaşup şâne Belîgâ
12. Bu vaz' ile **çok** ḥâtîr-ı yârana toķındı

Haţ-ı nev-ḥâste nüş-ı lebi pür-nîş itdi
Kaţı **çok** sâde-dili 'akîbet-endiş itdi
(G 223/1-2)

Beñzemez kâmet-i dil-dâra diyü ḥacletden
Bâğbân bâğda **çok** serv ü şanavber kesdi
(G 225/9-10)

çok gör: Bir kimseyi o şeye değer bulmamak,
yadırgamak; bir şeyi esirgemek.
çok gör:-mez
Kemâle cüz'-i a'zam oldığı mâlik müsellemdür
Cihânda kimse **çok görmez** kemâl ehlinde mâl
olsa
(G 202/5-6)

çoķdan: Çok zaman önce.

Haţ şudür itse kesilmezsin anuñ zülfinden
Senüñ ey dil hele **çoķdan** çürimişdür resenüñ
(G 140/11-12)

çolak: Eli veya kolu sakat olan (kimse).

çolak:-da
Şâ'ir şanup olurdu Belîgâ aña düşmen
Görse bu felek miḥbere vü ḥâme **çolakda**
(G 179/9-10)

çörek: Değirmi ve yumuşak ve yağlı küçük ekmek.
Yer itmek kalmadı â' dâ-yı dîne ḥavf-ı tîğünden
Çörek gibi zehirlense sezâdur ḥalka-i mârî
(K 4/43-44)

çöz: Çözmek, açmak.

çöz:-di
Şavdı 'aşîķ gibi başdan küleh-i mu'teberin
Câmeden şive ile **çözdi** muķaddem kemerin
(Msd 3/7-8)

çöz:-me
Teng-i vaşlı yanılıp **çözme** çıkar hicrânı
Bâr olur ḥâtıra kim soñra şeritler anı
(Msd 4/25-26)

çözil: Bağlı açılmak.

çözil:-sün
Bu kaçard kimseye kuyruk mı şalur ol nevres
Yâ **çözilsün** yâ başı kaydıñı görsün herkes
(Msd 2/9-10)

çüb: Ağaç parçası.

çüb:-u, -m
Yokdur ocaķda bir **çübüm** ammâ ki rüz u şeb
Âteş duḥânına bedel âhum çeker 'âlem
(Kt 52/1-2)

**çüb-ı 'aşâ-yı merdümek-i âhü-yı tatar id: Tatar
ahusunun göz bebeğinin değneğî etmek.**

çüb-ı 'aşâ-yı merdümek-i âhü-yı tatar id:-er
Şevķ-i gubâr-ı kûyi ider mîl-i sürmeyi
Çüb-ı 'aşâ-yı merdümek-i âhü-yı Tatar
(K 12/117-118)

çüb-ı gül: Gül ağacı.

çüb-ı gül:-le
Raķîb ol âteşin ruḥsârı görmüş ḥuşķ-mağz olmuş
Niçün bilmem kitâbı **çüb-ı gülle** anı uşlatmaz
(G 103/3-4)

çuķa: Çuha, tüysüz ve sık dokunmuş yün kumaş.

Yâra ma' hüd iki tonluk **çuķa** var âmâde
Şüfî bir ḥırķa vü destâr ile olmaz sâde
(Msd 4/37-38)

çün: Çünkü, nedeniyle.

Bir zaḥma baḥye olmadı 'ömrüm resenleri
Maḥv oldu zîr-i pâyda **çün** târ-ı büriyâ
(K 2/51-52)

Bir zaḥma bakılacak olmadı 'ömrüm resenleri
Maḥv oldu zîr-i pâyında **çün** târ-ı buriyâ
(K 2/93-94)

Piç ü tâb eyledi lîf aña ezildi şâbün
İstedi kîse-i müşğîn sürine dil-bere **çün**
(Msd 3/26-25)

Ḥırâm-ı mevc-i nâzîk ebr-i nisân-ı leṭâfetdür
Anun **çün** oldu zî-i maķdemünde sebzeler ihya
(G 229/5-6)

çünkü: Şundan dolayı, şu sebepten, zira.

Bezm-i fenâdan ayağı **çünkü** çeküp gidem
 Nüş-ı şarâb-ı 'Adn ile def'-i humâr idem
 (Tb 2/19-20)

Çünkü hammâma giren kimse Belîgâ terler
 Müzd-i hammâma döküp akçeleri ol dil-ber
 (Msd 3/51-52)

çüp-ı ter: Yeni sopa.

çüp-ı teri:-i
 'Aşk-ı nâ-puhte dile ehl-i nefes lâzımdur
 Yaşamaz **çüp-ı teri** üflemeyince âteş
 (G 109/5-6)

**çürü: Genellikle mikroorganizmaların etkisiyle,
kimyasal değişikliğe uğrarak bozulup dağılmak.**

çürü:-miş, -dür
 Haş şudür itse kesilmezsin anuñ zülfinden
 Senüñ ey dil hele çokdan **çürümişdür** resenüñ
 (G 140/11-12)

-D-

da: De, da bağlacı.

Hâleleş urdı o meh-päreye rengin pişgır
Ser-tırâşa uzadup boynın o **da** oldı esır
(Msd 2/39-40)

Dest-i felekde meh gibi şad-naḥun olsa **da**
Pür-piç-i kâr-ı bî-dile olmaz girih-güşâ
(K 2/85-86)

Fesâne olsa **da** elbette diñlenür suḥanum
Ki ahsenü'l-kaşas-i Yūsuf u Züleyhâdur
(K 5/77-78)

Biraz **da** hâme-i cādū-eşerle eyleyeyüm
Bizâ'a-i dil-i sihr-âferinümi takrır
(K 6/159-160)

Gelüp bād-ı barütü bezm-i rindâna yaparsañ **da**
Hele riş-i dırâzi zâhidâ üz kes sineklik yap
(G 10/13-14)

Naqş-ı kademle deşt-i temennâyı eyledüm
Açup **da** düz-ı hırka-i Hindî-i bî-çarâr
(K 12/61-62)

Elfâz-ı medhûñ olmasa **da** Yūsuf olsa ger
Mehd-i kalemden itmem o mazmünü der-kenâr
(K 12/135-136)

'dâ eger ki Rüstem-i şîr-efken olsa **da**
Hâmem olur derünina tîr-i sefid-bâr
(K 12/169-170)

Derd olur olsa **da** pîrâna devâ-yı bih-büd
Bulamaz vaqt-i direv neşv ü nemâ âb ile kişt
(G 18/9-10)

Tezerv-i şu'le-yi hâkister eyler âteş-i kahır
Gürizân olsa **da** ol dem derün-ı şem'-i kâfûra
(T 27/21-22)

Belîğ gönümüzü âhen olsa **da** eridir
Şadâ-yı nây-ı ciger-süz u nağme-i Dâvud
(G 35/17-18)

Danişver ol **da** yap nice ebyât-ı dil-nişîn
Zîrâ binâya başlayan evvel temel yapar
(G 45/9-10)

Nice kim eyledi hîzümle ocağım rüşen
Haq Te'âlâ ide anuñ **da** ocağın ma'mûr
(Kt 48/3-4)

Cevher-i zâtı gerek eşyâda pür-jeng olsa **da**
Tîğ-i cevherdâra rüşenger yine cevher virür
(G 63/3-4)

Biñ nihân olsa **da** müşküñ çıkar elbet koqusı
Râz-ı 'aşkı ne kadar şaklasa âdem tıyılır
(G 76/9-10)

Eyler güriz bulsa **da** yâri rakîb-i seg
Âhû-yı deşt-i 'işvedür ol yollı izlidür
(G 80/13-14)

Dehen-i teñgine ol dil-berün inşâ şıgmaz
Şıgşa **da** incelür elfâzıma ma'nâ şıgmaz
(G 84/1-2)

Biraz **da** tîğ-i ğadri der-niyâm it âzmâyışden
Mücerredür bu kim ğaddâr olan dünyâda kâm
almaz
(G 88/3-4)

Reh-i küyuñda hem-râh olsa **da** geh pes gider
geh piş
Ki benden ğalibâ säyem daḥî bizârdur sensüz
(G 102/7-8)

Ne kadar olsa **da** bādî-i dırâzi-i neşât
Zülfî meşşâta keser ser-keş olunca ifrât
(G 118/1-2)

Mir'âta bak **da** gör nice tek tırılmaz ebruvân
Oynar ikisi dâne-i hâlünle çift ü tāk
(G 131/5-6)

'Aşruñ kibârı mâl ile Kârun olursa **da**
Şormaz Belîğ sîm ü zerün yok midur senün
(G 138/15-16)

Pervâne gibi bâl u per-i âteşin ile
Cevvâle ol **da** şem'-i dil-ârâya dâ'ir ol
(G 142/11-12)

Mevzün olursa **da** yine beddür kelâm-ı şüm
Vaḥşet virür tabâyi'a sec'-i şadâ-yı büm
(G 148/1-2)

Ey ğırta mest-i devlet-i pâbe-rikâb olan
Eyle biraz **da** tûşe tedârük 'azîmete
(G 188/3-4)

Çarḥuñ **da** çeşm-i sevrine dü-zende tîr olur
Kec bakşa meşhedümdeki berg-i giyâhuma
(G 192/13-14)

Vaḳtiyle ecel-i hâke seni indirir âḥîr
'İsî gibi çıksañ **da** eger çarḥ-ı berine
(G 197/11-12)

Güftâr-ı şeyḥ bezme şeker-rîz olursa **da**
Olman firîb-ḥorde boziḳdır 'akidesi
(G 213/9-10)

'Uşşâkı kor mı hâline â'dâ şemâtatı
Âzâr-ı yâra olsa **da** farzâ taḥammüli
(G 214/9-10)

Pistânuña güldür didiler baña bu şekdür
Açılssa **da** görsem anı ben de ne çiçekdür
(G 236/1-2)

dād: Adalet.

Ey mîr-i hüsn **dād** ki yandı Belîğ-i zâr
 Taqat getürmeyor teb-i fûrkât 'azâbına
 (G 198/17-18)

dād u sited: Alışveriş.

Dādiş-i fitrîdür ehl-i şervete dād u sited
 'Aql u rüşdi âdeme Hâk malden evvel virir
 (G 69/9-10)

dād u sited:-le

Fünûna **dād u sitedle** olur mı hiç vâkıf
 Nihâyeti kütübün ismin öğrenür şahhâf
 (G 128/3-4)

dādgerâ: Ey adaletli padişah.

Dāverâ **dādgerâ** lutfuña kalmışdur işim
 Yoħsa aldum gözüme rāh-ı diyār-ı 'ademi
 (K 7/43-44)

dād-ı tevekkül: Güvenilir adalet.

dād-ı tevekkül:-i
 Eyler kifâyet emrûne ey bî-nevâ senûn
 Bend it miyân-ı cānuña **dād-ı tevekküli**
 (G 214/11-12)

dağ: Yara.

Degüldür sînesinde bend olan **dâğ** 'aşık-ı zârûn
 Saña birkaç kızıl altunı var şaklar muşamma'da
 (G 173/9-10)

dâğ:-lar

Ser-â-pâ **dâğlar** nakş eyleyüp baht-ı sitem-
 perver
 Ten-i zârumda beñzer üstühvānum peyker-i
 nāya
 (K 9/71-72)

dâğ:-lar, -la

Kulağ tut bāğbân-ı 'aşka ey gül dinlemeklik yap
 Şigüfte **dâğlarla** sînemi ra'nâ çiçeklik yap
 (G 10/1-2)

dâğ:-u, -m

Dāne-i hālûne baksam nîgeh-i germüñden
 Beçe-i mürğ gibi sînede **dâğum** cızlar
 (G 57/11-12)

dâğ:-lar

Teb-i hicrûñle dilde ıztırābum var ki cünbişden
 Nücüm-āsâ tenümde **dâğlar** seyyârdür sensüz
 (G 102/15-16)

dâğ:-ı, -n, -i

Sultān-ı 'aşk sîneme kurmuş otağımı
 Gösterdi yäre şanma kızıl taze **dâğımı**
 (G 220/2-1)

dağ ur: Yaralamak.

dağ ur:-dı
 Pā-māl-i esb-i gam olalı cism-i lâğarum
Dağ urdı sînem üstine tamğa-yı nakş-pā
 (K 2/57-58)

dağber-dil ol: Gönlü yaralı olmak.

dâğber-dil ol:-ma, -y, -a
Dâğber-dil nice olmaya görüp anı kamer
 Al eteklikden ider hāleyi ol meh-päre
 (G 207/5-6)

dağdağa-i âfet-i hengām-ı zübül: Sararıp solan zamanın bela gürültüsü.

Gelmedin **dağdağa-i âfet-i hengām-ı zübül**
 Çihre-i berg-i hazan gibi şarardum şoldum
 (G 149/7-8)

dağ-e sîne: Gönül yarası.

Ze bes çeşm nezarem mużtarib oftāde kolfet
 Ke hem çon kovkeb-e seyyāre **dağ-e sîne**
 besiyar est
 (G 242/3-4)

dağ-ı âteşin ol: Ateş yarası olmak.

dâğ-ı âteşin ol:-sa
 Mü'essirdür sözi bir **dilde dâğ-ı âteşin olsa**
 Olur mazmûni nâfiz nâmede nakş-ı niğn olsa
 (G 196/1-2)

dağ-ı cān: Can yarası.

dâğ-ı cān:-u, -m, -dur
 Ben ol deryā-yı pür-şurum ki tufān-gāh-ı
 sinemde
 Ki her bir şerha mevc ü her hābābı **dâğ-ı**
cānumdur
 (G 230/3-4)

dağ-ı derün: Gönül yarası.

dâğ-ı derün:-ı
Dâğ-ı derün kâse-i deryüze itmeden
 Olmaz niyâz-ı feyz-i şehenşāh-ı Kerbelâ
 (K 2/105-106)

dağ-ı dil: Gönül yarası.

Fermān olınan aqçeden oldı baña haşıl
 Altun yirine dâğ-ı dil aqçe yirine eşk
 (Kt 6/3-4)

dağ-ı elem: Keder yarası.

dâğ-ı elem:-i
 Nakş idüp levh-i dil-i pāküme **dağ-ı elemi**
 Baña eş'arı unutturdı sipihrûñ sitemi
 (K 7/1-2)

dağ-ı elim: Acıtıp ağrıtan yara.

'Azm idüp cilvegāh-ı 'ukbāya
 Yaqdı dillerde nice **dağ-ı elim**
 (T 7/3-4)

dağ-ı fetile-dār: Mum tutan yara.

Dâğ-ı fetile-dār ile şem'-i berātves
 Yansun vücudum âteş-i 'aşkuñla der-kefen
 (G 164/15-16)

dağ-ı fetile-dār ol: Çerâğân olmak.

dâğ-ı fetile-dār ol:-dı
Dâğ-ı fetile-dār ile oldı fezâ-yı dil
 Gülşen-serây-ı şahñ-ı Çerâğân-ı lāle-zār
 (K 12/3-4)

dāğ-ı ğam: Gam yarası.

Ĥudā hem-vāre ‘ömr ü devletün efvün idüp her dem
Çekilsün **dāğ-ı ğam** tab‘-ı bed-endiřān-ı maḫhūra
(T 27/27-28)

dāğ-ı ğam:-u, -ñ, -dur

Dāğ-ı ğamuñdur ‘āşıka hvābı ḫarām iden
Güller çemende eyledi şeb-zinde bülbülü
(G 214/5-6)

dāğ-ı ‘izām-ı elem: Sıkıntıyı büyüten yara.

dāğ-ı ‘izām-ı elem:-i
Bulnur mı ğazelim gibi müferraḫ terkib
Ki göñüllerde ḫomaz dāğ-ı ‘izām-ı elemi
(K 7/67-68)

dāğ-ı nihānum: Gizli yara.

dāğ-ı nihān:-u, -m, -dur
Meger āyine-yi ‘ālem-nümā-yı vech-i pākinden
Dehān-ı tengi ‘aks-i tābiř **dāğ-ı nihānumdur**
(G 230/7-8)

dāğ-ı sine-i řāfım: Temiz göğüs yarası.

dāğ-ı sine-i řāf:-ı, -m
Degüldür çeşm-i cāna perde **dāğ-ı sine-i řāfım**
Nazarda piřgāh-ı dıdeye ‘aynek ḫicāb olmaz
(G 87/5-6)

dāğ-nümā ol: Yara göstermek.

dāğ-nümā ol:-ur
Sāye-i řāfımı ref itse serinden ḫürřid
Yāsemen lāle gibi ğamla olur **dāğ-nümā**
(T 21/19-20)

dahi: 1. Hem, kezālik, de.

Döndikçe çarḫ mişnet ile behre-i ḫamel
Ĥvān-ı felekde ol **dahi** bir ğün kebāb olur
(Tb 1/75-76)

Dahi yırtup dikemez başı başına dil-ber
Tiz tüt üste bu Kürdiyye Ĥüseyni ister
(Msd 4/33-34)

Dahi ḫaṫt almadı iqlim-i ḫüsni ğālib olup
Ne ser-niğün takıyor zülfı şorgucın maḫbüb
(G 12/1-2)

Dāḫi mülk-i fenāda genc iken ol gevher-i nā-yāb
Miřāl-i genc anı indürdiler ḫāke muřallādan
(T 15/9-10)

Ser-ā-ser ehl-i řuḫan bī-nevā ḫalursa **dahi**
Ne ğam cihānda benim bir Kerim Efendim var
(Kt 30/3-4)

Hem mürde eyler iḫyā hem zindegānı mürde
ḫabb-ı nebāt-ı lebde var **dahi** çok menāfi‘
(G 124/15-16)

2. Henüz.

Dahi bend olmadı dil ḫalka-i fāra muḫkem
ḫorḫarım zülfine ol ğonca-dehen řāne çeker
(G 81/13-14)

Diriğ kim Ağacık-zāde ol ḫuceste likā
Dahi cevān iken itdi felek anı nā-büd
(T 17/1-2)

3. Bir de.

Hele zūr eyleme yap yap kırılır kayḫanı
İbrişim olsa **dahi** ṫurra-i müşg-efřānı
(Msd 4/27-28)

Dahi pergāle-i kām almadın bāzār-ı ‘ālemde
Benümle bilmezem bu çarḫ-ı ğaddaruñ nedür
kānı
(K 4/51-52)

Dahi ma‘şüm iken ārāyiř-i dünyāyı terk itdi
Aña ğülşen-serāy-ı cenneti iḫsān ide Allāḫ
(T 6/7-8)

Dahi naḫl-i emel-i dilde řarāvet nā-yāb
Yaḫdı ğül-berg-i ruḫuñda bād-ı semüm-ı nā‘ir
(T 9/3-4)

Çıkmaz ḫayāli çıksa **dahi** kendi sine-den
Göñlüm ḫadeng-i ğamzeñ ile sizli bizlidür
(G 80/3-4)

4. Bile.

Reh-i küyuñda hem-rāḫ olsa da geh pes gider
geh piş
Ki benden ğālibā sāyem **dahi** bızārdur sensüz
(G 102/7-8)

O rütbe mest-i ser-gerdānyum dehrüñ ki
endāmum
Dahi mişver gibi merkezde pā-bercā midür
bilmem
(G 155/9-10)

‘Ayş u neřāt dirler imiş rüzğarda
Bilmem Beliğ ol **dahi** bir ‘ālem olmasun
(G 157/15-16)

Açmaz mı **dahi** jengini rüşenger-i taḫdir
Paslandı yer altında nice āyine sine
(G 197/7-8)

Cihānda ḫāṫır-ı pervāneye ri‘āyet iden
Dimez seḫerde **dahi** şem‘-i tābiř-efgene puf

dāhil-i hamyāze-i mevc ol: Dalgaların sona ermesi dahilinde olmak.

dāhil-i hamyāze-i mevc ol:-amaz
ḫapamaz zaḫm-ı dilün ağzımı ikbāl-i cihan
Vaşl-ı seyl-āb olamaz **dāhil-i hamyāze-i mevc**
(G 22/7-8)

dahl eyle: Nüfus etmek.**dahl eyle:-sün**

Rindân-ı bâde-ıhvâra ço **dahl eylesün** Belîğ
Bilmez şarâb zevkını zühhâd-ı bî-mezâk

(G 131/13-14)

dahl id: Tesir etmek.**dahl id:-e**

Sâkî sezâ mı hem içe hem **dahl ide** müdâm
Olsun ilâhî zâhid-i nân-kûra mey harâm

(Tb 2/91-92)

dahl id:-emem

Beyt-i ebrûya hele toğrısı ben **dahl idemem**
Şafhaya satır birâz geç yazılır mustarsız

(G 99/3-4)

dahl it: Nüfus etmek.**dahl itme:-me**

Dahl itme zâhid ehl-i hevânun şarâbına
Lâzım degül mi bâde bu bezmün kebâbına

(Tb 2/65-66)

dahl-i be-câ: Yerinde olan tesir.

Ehl-i cihânı kendüye fermân-pezîr ider
Gelse egerçi kâni 'a **dahl-i be-câ** 'abeş

(G 20/27-28)

dahme-i kârün: Kârün'un hazinesi.**dahme-i kârün:-a**

Cihânda **dahme-i Kârûna** döndi naqd-i kerem
Fakîre 'aks-i keremdür kerem bu eşnâda

(G 195/7-8)

dâ'im: Devam eden, devam üzere olan, sürekli.

Der-kemîn olmuş yatur **dâ'im** rakîb-i bed-gümân
Virmesün fırsat o zulm-endîşe Rabbü'l-âlemîn

(Ş 2/15-16)

O destür-ı şehâvet-mâye kim **dâ'im** nişâr eyler
Mişâl-i çeşm-i 'aşık zevk ile **dâ'im** güherbârı

(K 4/17-18)

O rütbe pür-kanâ'at kem-nevâl-i hvân-ı dehrem
kim
Hayâl-i cünbiş-i müjgân olur **dâ'im** meges-
rânum

(K 8/17-18)

Devletin efvün idüp **dâ'im** Hudâ-yı Lâ-yezâl
Şahib-i eyvâna ihsân eylesün 'ömr-i tavîl

(T 30/7-8)

Eyler cihânda **dâ'im** nâm-ı Belîği ihyâ
Âb-ı hayât-ı nazma mîzândur meşâri'

(G 124/19-20)

Câhilün **dâ'im** murâdınca döner çarh-ı felek
İltifat eyler gedâ ferzend-i nâ-bînâsına

(G 177/3-4)

Aña ilbâsa sezâ lafz bulunmaz **dâ'im**
Yoğsa gönlümde benüm cilve-künândur ma'nâ

(G 1/13-14)

Helâk-i gamze-i hün-rîzi bir şüh-ı dil-ârâdur
Ki **dâ'im** künc-i gamda zîkr ü fikri vird-i
Yahyâdur

(Msd 1/5-6)

Helâk-i gamze-i hün-rîzi bir şüh-ı dil-ârâdur
Ki **dâ'im** künc-i gamda zîkr ü fikri vird-i
Yahyâdur

(Msd 1/11-12)

Helâk-i gamze-i hün-rîzi bir şüh-ı dil-ârâdur
Ki **dâ'im** künc-i gamda zîkr ü fikri vird-i
Yahyâdur

(Msd 1/17-18)

Ki **dâ'im** künc-i gamda zîkr ü fikri vird-i
Yahyâdur

Helâk-i gamze-i hün-rîzi bir şüh-ı dil-ârâdur

(Msd 1/24-23)

Helâk-i gamze-i hün-rîzi bir şüh-ı dil-ârâdur
Ki **dâ'im** künc-i gamda zîkr ü fikri vird-i
Yahyâdur

(Msd 1/29-30)

Helâk-i gamze-i hün-rîzi bir şüh-ı dil-ârâdur
Ki **dâ'im** künc-i gamda zîkr ü fikri vird-i
Yahyâdur

(Msd 1/35-36)

Helâk-i gamze-i hün-rîz bir şüh-ı dil-ârâdur
Ki **dâ'im** künc-i gamda zîkr ü fikri vird-i
Yahyâdur

(Msd 1/41-42)

Dirîgâ Açovalı-zâde Hâtem gitdi elden âh
Gönlül çan ile tolsun sine **dâ'im** pür-fîgân olsun

(T 2/1-2)

Ahbâb-ı nükte-pervere **dâ'im** budur sözüüm
Sevmem vefâsı olmayanı görmesün gözüm

(Tb 2/109-110)

Lâyık mı âh idüp felege bir iş itmeyem
Dâ'im muhâlif itdüğü kavli işitmeyem

(Tb 2/119-120)

Câme-i hüsn aña boyınca biçilmiş kaftân
Nîm-ten şıkma gümüş sinesi **dâ'im** 'uryân

(Msd 4/15-16)

O destür-ı şehâvet-mâye kim **dâ'im** nişâr eyler
Mişâl-i çeşm-i 'aşık zevk ile **dâ'im** güherbârı

(K 4/17-18)

Şakınmaz herkese mâ-fî'z-zamîrin 'arz ider
dâ'im

Derünü şâfdır naqş-ı hiyelden sâdedür mînâ

(G 5/5-6)

Şeref kesb eyleyelden hâk-büs-ı âsitânunđan
İder **dâ'im** tevâzu 'dâmene çâk-ı girîbânüm

(K 8/3-4)

- Kibaruñ mefharı Aḥmed Ağā kim āb-ı luṭfıyla
İder dānişverānuñ dilde **dā'im** āteşin teksin
(T 11/1-2)
- Beni şikeste-dil eyler mi bî-sebeb ol şüh
Ḥudūs-i fitneye **dā'im** rakīb olur bā'is
(G 21/5-6)
- Şirîn-dehân dil-bere **dā'im** mezāk olup
Bu tengnâda şire mişâli şıkıldı kând
(G 34/11-12)
- Süz u güdâz-ı 'aşk ile **dā'im** Belîğ-i zâr
Destinde ḥâme tâze vü rengin gâzel yapar
(G 45/11-12)
- 1.** Tiryâkî kül kedisi gibi ḥayli pis olur
2. Ateş başında üsti başı **dā'im** is olur
(G 49/1-2)
- O şühun âfitâb-ı 'arızından feyz alur **dā'im**
Anıñçün nâz ider ḥurşide ḥâl-i kevkeb-i dil-ber
(G 70/5-6)
- Ne gam geh kâhr iderse geh nevâziş
Ki **dā'im** sūd olur mı hiç ziyânsuz
(G 92/11-12)
- Dā'im** şulayor maḥdemîn 'aks-i nigāruñ
Güyâ ki gözüm tâze nihâl-i semer ekmiş
(G 108/5-6)
- Kalb-i sengine kelâm-ı nerm ider lâbüd eser
Kıt'a-i elmâs **dā'im** ḥakk olur ḥurşun ile
(G 178/9-10)
- Gümüşden serve beñzer kâddi kim pây-ı dil-
ârâya
Akar şu gibi dā'im ehl-i 'aşkuñ ṭab'ı meyyâlî
(G 209/3-4)
- Belîğ Aḥmed Ağānuñ bende-i iḥsānyum dā'im
Füzün olsun cihânda **dā'imā** devletle iḳbâlî
(G 209/17-18)
- 'Aceb mi itseler âhen-dilân birbirine yârî
Olar engüştvâne sözünüñ **dā'im** kafâ-dârî
(G 217/1-2)
- dāimā: Devam eden, devam üzere olan, süreklî.**
Dā'imā devlet ü şihhatle cihânda var ol
Derd ile ide devâ kendüye a' dâ âdemî
(K 7/79-80)
- 'Ömrini ezfün idüp bâni-i vâlâ-himmetüñ
Ḥânedānuñ dā'imā ma'mûr ide Bârî Ḥudâ
(T 1/43-44)
- Kandil-i nûr-ı türbe-i vâlâna cân atup
Ervâḥ-ı ḳudsiyân ola pervâne **dā'imā**
(K 2/197/198)
- Āb-ı şâfiden alup nûş eyledükçe teşnegân
Şulanur bahruñ lebi imrendigüñden **dā'imā**
(T 3/7-8)
- Şadâ-yı nağme-i gulgul kesilmez meclis-i
meyden
Murâd üzre mezākın **dā'imā** icrâdadur mînâ
(G 5/7-8)
- Ki düzd-i tîre-rûzi **dā'imā** dil-gîr ider meh-tâb
Nice terk eylesün şeb-zindedârân vâdî-i 'aşkı
(G 7/15-16)
- İsm-i ferḥunde-fâ'lûñ olmuş iken
Dā'imā ḥırz-ı ṭab'-ı nâlânım
(Kt 8/3-4)
- Nûr-veş dîdeden oldıysa o meh-rû pinhân
Dā'imā âyine-i dilde ḥayâlî ḥâzır
(T 9/11-12)
- Dā'imā** ma'mûr ola her âsitâne ḥaşre dek
Münkir-i ayin-i Mevlânâyı reşk itsün helâk
(T 19/13-14)
- Bir muḳadder vaḳtî var her emrûñ olmaz pîş ü
pes
Dā'imā düşmez ḳazâ destinden usturlâb-ı çarḥ
(G 30/5-6)
- Ḥadeng-i gamze ile ḳaşdı **dā'imā** diledür
Çekilmez ol ḳaşı yâyuñ cefâsı çok çiledür
(G 42/1-2)
- Ne perîşânlıḳda ne hengâm-ı cem' iyyetdedür
Dā'imā cem' iyet-i ḥatır refâhiyyetdedür
(G 64/1-2)
- Dā'imā** gülşen-i ḥüsnüñ ḳorur ol çâr-ebürü
Çâr-ı faşl içre bu baḡın güli hergiz şolmaz
(G 93/7-8)
- Dā'imā** ehl-i dile şatmak içün 'işve vü nâz
Birbiriyle iki çem-i siyeh olmuş enbâz
(G 98/1-2)
- Dā'imā** gâfil degül ma'sûḳ âşıkdan yine
Gül yetişdi gülsitânda bülbülün feryâdına
(G 189/9-10)
- Belîğ Aḥmed Ağānuñ bende-i iḥsānyum **dā'im**
Füzün olsun cihânda dā'imā devletle iḳbâlî
(G 209/17-18)
- Rüşen oldı âfitâb-âsâ bu evvân-ı laṭîf
Perteviden **dā'imā** şehri iḳtibas eyler ziyâ
(T 1/11-12)
- İderlerdi perestîş **dā'imā** taşvîr-i zîbaya
Eger ehl-i libâsa raḡbet olsa deyr-i 'âlemde
(K 9/4-3)

Dā'imā hānde-künān cāygeh-i gülşende
Bula gül-ğonca gibi perveriş-i nāz ü na'im
(T 22/19-20)
Kelāl gelmez o fettāna katl-i 'āşıkdan
Yanında hānçer-i bürrāni **dā'imā** biledür
(G 42/5-6)

**dā'ir: Bir konu üzerine olan, üzerine, konusunda,
... ile ilgili, üstüne.**

O tıfl-ı nāz temāruzat-ı bābını okumış
Vişāle **dā'ir** eger şoḥbet olsa ḥasta olur
(G 232/3-4)

Kimüñle ḥāküme maḥşüle **dā'ir** olsa suḥan
Açar revāyic maḥşüli ğayri şekvādur
(K 5/59-60)

dā'ir ol: Dolaşmak.

Pervāne gibi bāl u per-i āteşin ile
Cevvāle ol da şem'-i dil-ārāya **dā'ir ol**
(G 142/11-12)

dā'ire: Halka, çember.

Cüdn hisāba başlasa kil-k-i debir-i çarḥ
İtmez ihāta **dā'ire** pehnā dūr-i şümār
(K 12/109-110)

dā'ire-i 'ālem: Dünyanın çemberi.

dā'ire-i 'ālem:-de
Kutb-ı 'aşr olsa revā **dā'ire-i 'ālemde**
Kim ki etrāfını yeksān tuta mānend-i vasaḥ
(G 119/5-6)

dā'ire-i ehl-i dile: Aşıklar meclisi.

dā'ire-i ehl-i dil:-e
Böyle merdāne-reviş zenne kesimle her bār
Lorta gel dā'ire-i ehl-i dile çizme kenār
(Msd 5/9-10)

dā'ıye-i hvāhiş-zer: Altın isteme arzusu.

dā'ıye-i hvāhiş-zer:-le
Ağzım şulanup **dā'ıye-i hvāhiş-zerle**
Bir kaḥre düşüp şafḥaya zer-lafzı silindi
(Kt 32/3-4)

dā'ıye-i manşib: Makam hırsı.

dā'ıye-i manşib:-dan
Ehl-i manşib geçemez **dā'ıye-i manşibdan**
Çalışur tā 'adem-ābādi idince te'bīd
(G 31/11-12)

**daḳāyık-ı esrār-ı ahmedī: Ahmedi'nin sırlarının
incelikleri.**

Ey māye-baḥş-i luḥf u kerem intihāb olup
Kalbidedür **daḳāyık-ı esrār-ı Ahmedī**
(Kt 54/1-2)

**daḳāyık-ı fenn-i muḥassenāt: Güzel sanatta ince ve
anlaşılması güç olan.**

Bir nokta kim **daḳāyık-ı fenn-i muḥassenāt**
Zımnında münderic ola yāruñ dehānidur
(G 233/7-8)

daḳık: Dakika (zaman).

Dehāni nokḫa-i şek kıl ü kāle bādīdür
Cevābı müşkil anuñ bir **daḳık** mes'eledür
(G 51/5-6)

daḳık it: Çalmak.

daḳık it:-sün
Her kim ki anı ister ise 'ālemde
İtsün seḫer Kā'be-i dil-bābını **daḳık**
(R 7/3-4)

dāl it: Aşığın boyunu eğmek.

dāl it:-di
Rā kaşlarıyla ḳaddimi **dāl itdi** şiveden
Fermān-berān-ı 'aşka o şūḫuñ bu rāsı var
(Th 1/9-10)

**dāl-i muḥammed: Hz. Muhammed'in ismindeki
"dal" harfi.**

Remz eyledüğüm mādde-i çār-anāşır
Ḥāk-i ḳademi olduğına **dāl-i Muḥammed**
(K 1/25-26)

dām: Tuzak, ağ.

Dām:-a
Uşşāk-ı sitem-dīde niçe **dāma** düşürsün
Ol serv-i seḫi sāye düşürmez çemen üzre
(G 185/9-10)

**dāma düşer: Birileri tarafından hazırlanan kötü
bir duruma uğramak, oyuna gelmek.**

dāma düş:-er
Dāne-i ḫāline eylerse bu eşnada nazār
Mürğ-i dil ḳurtulamaz 'aḳıbet ol **dāma düşer**
(Msd 2/53-54)

dāmān: Etek.

dāmān:-u, -ñ, -i
Meded **dāmānuñı** ber-çide ḳıl rāh-ı ḫayālümde
Tutup çak itmesün ser-pençe-i nāḫunla
müjgānum
(K 8/33-34)

dāmān:-a

Elüm **dāmāna** irmez ḳāmeti eflāke ser çekmiş
Meger ol naḫl-i cān boy gösterür cennetde
Tübāya
(K 9/39-40)

dāmān:-u, -m

'İsī-dem-i deyr-i kühenüm vaḳt-i cüdāyī
N'eyler uzadup destini **dāmānum** ider aḫz
(G 38/3-4)

'İsī-dem-i deyr-i kühenim vaḳt-i cüdāyī
Bütler uzadup destini **dāmānum** alurlar
(Mf 58/1-2)

Eger ālüde-i 'işyān ise **dāmānum** ey zaḫid
Anı taḫtīr ider bī-intihā deryā-yı raḫmet var
(G 68/9-10)

- dāmān:-i, -n, -i**
Çeşmümden eger gitmege kaşd itse hayālūñ
Dāmānımı ser-pençe-i müjgānum ider aḥz
(G 38/5-6)
- Kimi būs itmek murād eyler ruḥın kimisi şem‘
Ol gülūñ **dāmānımı** geh o çeker geh bu çeker
(G 71/9-10)
- dāmān-ı çarḥ: Kocakarı olan feleğin eteği.**
dāmān-ı çarḥ:-i
Her müyi tende nahl-i tecellī-nigār ider
Dāmān-ı çarḥı āhum ile pür-şerer idem
(Tb 2/85-86)
- dāmān-ı dil-dār: Sevgilinin eteği.**
dāmān-ı dil-dār:-a
Şarıldı ḥārveş **dāmān-ı dil-dāra** rakīb ammā
O kaşmirdür anuñ kec-vaz‘ı erbāb-ı dile batmaz
(G 103/11-12)
- dāmān-ı eflāk: Feleklerin eteği.**
dāmān-ı eflāk:-e
Dideden **dāmān-ı eflāke** döker ḥün āfitāb
Gālibā bir şāh-ı ḥüsne oldı meftūn āfitāb
(G 8/1-2)
- dāmān-ı hayāl: Hayalin eteği.**
dāmān-ı hayāl:-ü, -ñ
Dāmān-ı hayālūñ gideli dest-i müjemden
Güyā ki turur merdüm-i çeşmüm diken üzre
(G 185/3-4)
- dāmān-ı şahrā: Çölün eteği.**
dāmān-ı şahrā:-y, -a
Ne āfetdür meded ol nev-nihāl-i bāğ-ı ‘ismet
kim
Eger tāb-efgen olsa nāz ile **dāmān-ı şahrāya**
(K 9/29-30)
- dāmen: Etek.**
dāmen:-ü, -ñ
Bu gülzār-ı fenādan ‘azm-i taḥkik eyleyüp āḥir
Miyāne **dāmenüñ** ber-çide kılmış serv-i dil-cūsı
(K 3/11-12)
- dāmen:-i, -n, -de**
41. Bulınmaz **dāmeninde** ḥār-ı vaḥşet vādī-i
‘aşkuñ
42. Künām-ı şire şem‘-i şu‘le-zādur çeşm-i
āḥūsı
(K 3/41-42)
- dāmen:-le**
Anuñ gubārını def‘ eylemezdi **dāmen** ile
Belīg olmasa bād-ı nesīme muğber şāḥ
(G 28/19-20)
- Buyursañ çarḥ-ı nīli āfitāb-ı ‘avn-ı re‘yūñle
Siler āyīne-i meh-tābdan **dāmenle** jengārı
(K 4/31-32)
- dāmen:-dir**
Belīg āb-ı hayāt-ı āteş-i efsürde **dāmendir**
Cihānda tutmadı bī-hüde Mecnūn zeyl-i şahrāyı
(Mf 8/1-2)
- dāmen:-e**
Şeref kesb eyleyelden ḥāk-būs-ı āsitānuñdan
İder dā‘im tevāzu‘ **dāmene** çāk-ı girībānum
(K 8/3-4)
- dāmen:-dür**
Gitdükçe ziyād oldı gönlümde teb-i ‘aşkuñ
Bu āteşe **dāmendür** cünbişle leb-i nāşīḥ
(G 26/3-4)
- dāmen:-i**
Fikr-i ālüde gibi **dāmeni** reh-zenlük idüp
Didede şimdi hayālūñ var iken nem gelmez
(G 100/7-8)
- Çirk-āb-ı ğamla **dāmeni** ālüdedür dilūñ
Sākī getir ki meydür anı şüst ü şüya şu
- dāmen-ālūd-ı gubār ol: Tozun eteğe bulaşması.**
dāmen-ālūd-ı gubār ol:-sa
Selsebil ile anı pāk ider elbet Rıdvān
Dāmen-ālūd-ı gubār olsa o tıfl-ı tāḥir
(T 9/7-8)
- dāmen-ālūd-ı ḥizāb ol: Dalganın iffetsiz olması.**
dāmen-ālūd-ı ḥizāb ol:-maz
Ḥābābāsā sebük-bārān-ı dāmen-çide bī-pervā
Girerse baḥr-i ḥūna **dāmen-ālūd-ı ḥizāb olmaz**
(G 87/13-14)
- dāmen-būs: Etek öpen.**
Vedā‘a geldi **dāmen-būs** için bendeñ Belīg
ammā
Ümīd-i sīm ü zerle hecrūñ eyler sīnesin ‘uryān
(Kt 31/3-4)
- dāmen-gīr ol: Etek tutmak.**
dāmen-gīr ol:-a
Meger ki nāḥun-ı ser-tiz-i mevc-i ḥün-ı dilüm
Ola ol pādīşeh-ı mülk-i ḥüsne **dāmen-gīr**
(K 6/23-24)
- dāmen-i ‘arş: Gökyüzünün eteği.**
dāmen-i ‘arş:-ı
Dilden şerāre **dāmen-i ‘arşı** tutınca ben
Emvāc-ı āhumı felege süllem eyledüm
(G 152/11-12)
- dāmen-i āvāze-i zencīre: Zincirin eteğindeki süs.**
dāmen-i āvāze-i zencīr:-e
Bürūna zā‘findan reh-yāb olur bu meclis-i
‘aşkun
Şarılsa **dāmen-i āvāze-i zencīre** maḥbūsı
(K 3/17-18)

dâmen-i çarh: Feleğin eteği.**dâmen-i çarh:-a**

Gerçi şeb anı karar dur dūd-ı āh-ı 'āşıkān
Dâmen-i çarha sürer her şubh şābūn āfītāb
 (G 8/11-12)

dâmen-i çarh-ı felek: Feleğin eteği.

Dil-hvāhī üzre döndürür 'ām Belīg-i zār
 Bir kerre girse **dâmen-i çarh-ı felek** ele
 (G 186/11-12)

dâmen-ı eflāk: Feleğin eteği.**dâmen-ı eflāk:-e**

Berç-i sitemle **dâmen-ı eflāke** şu'le-zen
 Bār-ı girān-ı kahr degildür bilüm büken
 (Th 1/7-8)

dâmen-i hışn-ı selānik: Selānik kalesinin eteği.**dâmen-i hışn-ı selānik:-i**

Olmış dü-tā bu nüh-felegün kadd-i nāzüki
 Būs ide tā ki **dâmen-i hışn-ı Selāniki**
 (Kt 55/1-2)

dâmen-i iclāl-i muḥammed: Hz. Muhammed'in kudretli eteği.

Būs itmege nevbet dege tā ins ü melekden
 Hāke sürinür **dâmen-i iclāl-i Muḥammed**
 (K 1/9-10)

dâmen-i pāk: Temiz etek.**dâmen-i pāk:-i, -n, -de**

Görinen **dâmen-i pāk**inde degildür dikenün
 Tırnağı kaldı bu āl cāmede ey gül dikenün
 (G 140/1-2)

dâmen-i pāk:-i, -n, -e

Piçide oldı **dâmen-i pāk**ine hārveş
 Kaddüm egerçi eyledi ol meh benüm dü-tā
 (K 2/171-172)

dâmen-i şahrā: Çölün eteği.

Degildür pertev-i āteş-fürüz-ı lāle-i ḥamrā
 Efendim yandı tāb-ı 'ārızından **dâmen-i şahrā**
 (G 229/1-2)

dâmen-i şahrā-yı nāz: Naz çölünün eteği.

Vaḥşī gazāl **dâmen-i şahrā-yı nāz** iken
 İncinme ey perī seni ben ādem eyledüm
 (G 152/13-14)

dâmen-i şeb: Gecenin eteği.

O kākül uçlarına **dâmen-i şeb** diñse lāyıkdır
 Ki nūr-ı cebhe-i berrākı yārūñ şubh-ı şādıkdır
 (Mf 6/1-2)

dâmen-i şeb: Gecenin eteği.**dâmen-i şeb:-de**

Kesme Belīg **dâmen-i şeb**de fiğām kim
 Te'sīr-i āh-ı süziş-i 'āşık şehredür
 (G 41/11-12)

dâmen-keşān ol: Eteğini çekmek.**dâmen-keşān ol:-ur**

Dām-ı ḥayāl-i 'āşıkā düşmek degül o şūh
Dâmen-keşān olur kef-i taşvīr-i kâleden
 (G 158/13-14)

dāmgeh: Tuzak yeri.

dāmgeh:-den Ey ehl-i cezbe himmet idüñ kuşça
 cānuma
 Ol **dāmgehden** 'avn ile şāyed ki kırtula
 (G 181/5-6)

dām-ı belā eyle: Bela tuzağı yapmak.**dām-ı belā eyle:-di**

Aldı havlī-i dü-ḥavi ile anun nemini
Eyledi dām-ı belā zülf-i ḥam-ender-ḥamını
 (Msd 2/51-52)

dām-ı belā: Musibet ağı.**dām-ı belā:-dan**

Gönlüm esīr-i zülf-i bütān eyleyüp beni
Dām-ı belādan eyledi sa'y idüp rehā
 (K 2/177-178)

dām-ı eccl-şikār eyle: Ölüm avcısının tuzak eylemesi.**dām-ı eccl-şikār eyle:-di**

Bu ḥākdan-ı muzlimede der-kemīn olup
 Ol 'andelībi eyledi dām-ı eccl-şikār
 (Tb 1/93-94)

dām-ı ḥayāl-i 'āşık: Aşığın hayalinin tuzağı.**dām-ı ḥayāl-i 'āşık:-a**

Dām-ı ḥayāl-i 'āşıkā düşmek degül o şūh
 Dâmen-keşān olur kef-i taşvīr-i kâleden
 (G 158/13-14)

dām-ı tezvīr: İftira tuzağı.

Dām-ı tezvīr perde-i nāmūsını çāk eyleyen
 Ādemün açmaz Belīgā 'aybını ādem kapar
 (G 55/11-12)

dām-ı tezvīr: Yalan tuzağı.**dām-ı tezvīr:-i, -n, -de**

Nücüm-ı şābit ü seyyāre 'ıkd-i toḥm-ı ḥanzaldur
 Sipihruñ **dām-ı tezvīr**inde şīrīn dāne yokdur
 yok
 (G 132/3-4)

dānā: Bilen, bilgin (kimse).**dānā:-y, -a**

Dānāya gec-muā' mele nā-dāna iltifat
 Düşmez efendi böyle edā şān-ı devlete
 (G 188/7-8)

Cihān erbāb-ı cehle sūrdur **dānāya** mātēmdür

Olur ekşer anuñçün ehl-i tab'ūñ āh beytinde
 (G 206/7-8)

dāne: Tohum.

Tennūr-ı dilūñ āteşi rengīn suḥanumdur
 Her **dāne** nokta dūd ile endüde şererdür
 (G 77/9-10)

- Nücüm-ı şābit ü seyyāre 'ıkd-i tohm-ı hanzaldur
Sipihrūn dām-ı tezvīrinde şīrīn **dāne** yokdur yok
(G 132/3-4)
- Dāne-i hāli** 'izārında komaz hātt-ı siyāh
Kıştāra gelicek mürçeler dāne çeker
(G 81/11-12)
- Meskin del est her ke be zaher molāyem est
Penhān derūn-e penbe neger penbe **dāne rā**
(G 241/3-4)
- dāne:-m, -e**
Bī-berg ü bār mezra'-ı dehrem ki **dāneme**
Eyler hūrūş-ı cünbiş-i dil kār-ı āsiyā
(G 2/5-6)
- dāne:-leri**
Qalmaz bu zīr-i çarhda herkes olur hebā
Eyler şikeste dāneleri devr-i āsiyā
(K 2/55-56)
- dāne:-m, -e**
Bī-berg ü bār-ı mezrā-ı dehrüm ki **dāneme**
Eyler hūrūş-ı cünbiş-i dil kār-ı āsiyā
(K 2/65-66)
- dāne:-y, -i**
Bin yüz yigirmi adım yerden atup **dāneyi** ol
Bu yeter gerçi nişan çarbına tārīh ammā
(T 13/41-42)
- dāne:-müz, -e**
Āsiyāb olmağa şāyeste yine **dānemüze**
Gerdiş-i şa'şa-i gevher-i gālānumdur
(G 50/31-32)
- O mihr-i evc-i hūsnūn mişlini bulmak ne
mümkindür
Güneş bir **dānedür** 'ālemde iki āfītāb olmaz
(G 87/7-8)
- dāne:-si**
Hāl şanma anı bir rütbe leṭāfet var kim
Taşrasından görünür **dānesi** sīb-i zekānuñ
(G 140/7-8)
- dāne dāne: Damla damla.**
dāne dāne:
Ümīd-i şayd ile bu **dāne dāne** eşk-i niyāz
Döküldi dīdeden ol mürğ-i vaḥşīye yemdür
(G 66/5-6)
- Āteş yanar başında ğam-ı rüzgār ile
Lāyık tökerse gözyaşımı **dāne dāne** şem'
(G 122/5-6)
- dāne-i aḥker: Ateş korunun tanesi.**
Nār-ı 'aşk ile yakup maḥv eyle rāḥat pisterin
Dāne-i aḥker gibi ḥākister-i küllhanda yat
(G 16/11-12)
- dāne-i enār eyle: Nar tanesi etmek.**
dāne-i enār eyle:-r
Deryāya itse āteş-i kahrı eger eşer
Eyler şadefde dūrri o dem **dāne-i enār**
(K 12/115-116)
- dāne-i eşk: Gözyaşı damlası.**
dāne-i eşk:-ü, -m
İlişmez kirpigümde yāre karşı **dāne-i eşküm**
Güneş toğdıkdā şebnem katresi tūrmaz nebāt
üzre
(G 182/7-8)
- dāne-i gevher-i şāfide: Saf elmas tanesi.**
dāne-i gevher-i şāfide:-de
Dāne-i gevher-i şāfide olan āb-āsā
Dür-i elfāzda şāḥib-cevelāndur ma'nā
(G 1/15-16)
- dāne-i hāl: Ben tanesi.**
Görince sāye-i zūlfinde şanma **dāne-i hāl**
Dökildi gülşen-i ruḥsāra tohm-ı şeb-būlar
(G 83/3-4)
- dāne-i hāl:-i**
Dāne-i hāli 'izārında komaz hātt-ı siyāh
Kıştāra gelicek mürçeler dāne çeker
(G 81/11-12)
- dāne-i hāl:-i, -n, -e**
Dāne-i hāline eylerse bu eşnada nazar
Mürğ-i dil kırtulamaz 'akıbet ol dāma düşer
(Msd 2/53-54)
- dāne-i hāl:-i, -n, -i**
Dāne-i hālını başduñ o büt-i 'işve-gerüñ
Oñma ey hātt-ı siyeh bāğ-ı cihānda bitme
(R 24/3-4)
- dāne-i hāl:-ü, -ñ**
Her şubḥ kim ki dāne-i hālūñ ḥayāl ide
Olmaz o ḥubb-ı neş'e-yi afyona ihtiyāc
(Mf 10/1-2)
- 'Ārızından **dāne-i hālūñ** güm eyler hātt-ı yār
Men 'i nā-kābil o bir zāğ-ı siyehdür yem kapar
(G 55/9-10)
- dāne-i hālūne:-ü, -ñ, -e**
Dāne-i hālūne baḥsam nigeḥ-i germūñden
Beçe-i mürğ gibi sīnede dāğum cızlar
(G 57/11-12)
- dāne-i hāl:-ü, -ñ, -le**
Mīr'āta baḥ da gör nice tek tūrmaz ebruvān
Oynar ikisi **dāne-i hālūñle** çift ü ṭāḥ
(G 131/5-6)
- dāne-i hāl-i ruḥ: Yüzündeki ben tanesi.**
dāne-i hāl-i ruḥ:-u, -n, -dan
O şūḥuñ **dāne-i hāl-i ruḥundan** feyż-yāb olmış
Felekde aḥterūmden ğayrı yokdur bir siyeh
kevkeb
(G 11/3-4)

dâne-i hoy: Ter damlası.

Mihr-i ruhında **dâne-i hoy** naqd-i dîdedür
Yâ kıtredir ki 'ayn-ı kâmerden çekîdedür
(G 44/1-2)

dâne-i hoy:-dan

Ruhsârûn üzre **dâne-i hoydan** numûnedür
Tahtîr olınsa şu'le-i mihrûn çekîdesi
(G 213/11-12)

dâne-i şayyâd: Avcı tohumu.

Mişâl-i merdümek-i dîde 'ayn-ı re'yûn ile
Görür hâlika-i dâm içre **dâne-i şayyâd**
(K 11/59-60)

dâne-i şeb-nem-i gül: Güldeki şebnem tanesi.

Eriyüp süziş-i evşâf-ı ruhında güyâ
Dâne-i şeb-nem-i gül gevher-i dendânumdur
(G 50/11-12)

dâne-i şerâr id: Kıvılcım tanesi etmek.

dâne-i şerâr id:-er
Ol pür-keremle reşk-i şehâb-ı 'inâyeti
Her kıatre âb-ı ebri **ider dâne-i şerâr**
(K 12/85-86)

dâne-i sîm-âb: Cıva damlası.

dâne-i sîm-âb:-dur
Dil-i bîmâra te'sîr eyledi teb-lerze-i hicrûn
Düşen her kıatre eşküm **dâne-i sîm-âbdur**
sensüz
(G 101/7-8)

dâne-i tûb: Tuğla tanesi.

Eşer âkıbî gelür âh-ı sîneden gül-bâng
Şadâdan evvel alur menzîlini **dâne-i tûb**
(G 12/3-4)

dâne-i tuhm-ı melâhat: Güzellik tohumunun tanesi.

dâne-i tuhm-ı melâhat:-dür
Bâğ-ı hüsnûn sebze-i nev-ıhâţ tarâvet-yâb idüp
Gerdenünde **dâne-i tuhm-ı melâhatdür** o hâl
(Ş 1/3-4)

dâne-i yâkût-ı nâb: Saf yakut tanesi.

dâne-i yâkût-ı nâb:-a
Nâliş-i la'l-i şekerbâriyla ölmüş reşkden
Dâne-i yâkût-ı nâba gerdiş-i reng-i siyâ
(T 28/27-28)

dâniş: Bilgi, ilim, irfan.

Suĥana **dâniş** ü gûşişle virilmez revnak
Baña bu luţf-ı suĥan oldu Ĥudânuñ keremi
(K 7/73-74)

Şîr-i meydân-ı şecâ'at 'Alî Big ibn-i vezîr

Görse reşk eyler idi **dâniş** ü cüdın Âşaf
(G 130/15-16)

danişver ol: Alim olmak.

Danişver ol da yap nice ebyât-ı dil-nişîn
Zîrâ binâya başlayan evvel temel yapar
(G 45/9-10)

dânişverâ: Ey bilgin!

Dânişverâ bu bende-i ihlaş-perverûn
Ednâ 'inâyetüñle olur kâm-rân-ı 'ilm
(K 10/115-116)

Dânişverâ tefâzzul-i cüduñ o rütbe kim

Elfâz-ı medĥe vaşf-ı şerîfüñ virür veĥâr
(K 12/151-152)

dânişverân: Bilginler.

dânişverân:-uñ
Kibârûñ mefĥarî Ahmed Ağâ kim âb-ı luţfuyla
İder **dânişverânûñ** dilde dâ'im âteşin teksîn
(T 11/1-2)

dânişverân-ı dehr: Dünya bilginleri.

dânişverân-ı dehr:-e
Görüp ikrâmını **dânişverân-ı dehre** lâyıkdır
Du'â-güy-yı devâm-ı devleti rûhü'l-emîn olsa
(G 196/21-22)

dâniş-verân-ı dehr: Zamanın bilginleri.

dâniş-verân-ı dehre:-e
Teveccüh eylese **dâniş-verân-ı dehre** kazâ
Virir efendi zarûri hemân kıazaya rızâ
(Mf 4/1-2)

dânişver-i ehl-i hikem: Ahlaklı bilgin.

dânişver-i ehl-i hikem:-i
Baĥş-i 'ilm itmege ağâz idicek meclisde
Lâl ider nuţĥ ile **dânişver-i ehl-i hikemi**
(K 7/31-32)

dâr: Konak.

dârın:-ı, -n
Al zebân-ı ĥâmeden târiĥ-i itmâmın Belîğ
Yapdı Ĥacı Muştafâ **dârın** sarây-ı dil-güşâ
(T 29/7-8)

dârâ: Eski İnan'ın meshur bir şahı olup mecazen hükümdar manasına da gelir.

dârâ:-y, -a
Ėarĥ eyle seyl-i bâdeye Ėam kışverin tamâm
Dârâya Ėalıp eyledi İskenderi bu câm
(Tb 2/93-94)

dâr-âsâ: Savaş gibi.

dâr-âsâ:
İder ber-geşte tâli' aĥter-i dñnbâle **dâr-âsâ**
Ki hâl-i müydârûñ fitne-i âĥîr-zamân olmış
(G 111/17-18)

darb: Vurma.

'Osmân Efendi Beg der-i luţfunda kıorĥarum
Darb añlanur efendim odun isterüm disem
(Kt 52/3-4)

- đarb:-ı, -n, -a**
Bin yüz yigirmi adım yerden atup dāneyi ol
Bu yeter gerçi nişān **đarbına** tārīh ammā
(T 13/41-42)
- đarb id: Çalgı çalmak.**
đarb id:-elüm
Raķibi **đarb idelüm** kūy-ı dil-rübāda bu şeb
Şabāha dek dimesün ŧabl-ı sīne dögdüm tek
(G 141/5-6)
- đarb id: Vurmak.**
đarb id:-er
Ele aldıkça tüfengi cebel-i Kāf üzre
Đarb ider olsa nişān merdüm-i çeşm-i 'Ankā
(T 13/33-34)
- đarb ol: Darbe almak.**
đarb ol:-ın, -an
Sikkeveş **đarb olman** üstine nakş-ı mührüñ
Kal'ı 'āciz-i qor idi pençe-i şir-i ücemi
(K 7/9-10)
- đarb-ı çüb: Odun darbesi.**
Dil-i şad-çāk-i 'āşık hazm ider tevbīh-i a'dāyı
Ki **đarb-ı çüb** ile çin-i müdār eylemez āvāz
(G 237/5-6)
- đarb-ı dest: El darbesi.**
đarb-ı dest:-ı, -n, -de
Semāya fırladı yelmāni **đarb-ı destinden**
İlişdi çarħa anı şanma māh-ı garrādur
(K 5/43-44)
- đarb-ı düm düm tek: Düm düm tek darbesi.**
Şakīl gelmiyor 'uşşāka **đarb-ı düm düm tek**
Uşūl ile o perī meşķ ide tenādüm tek
(G 141/1-2)
- đarb-ı mesel: Atasözü.**
đarb-ı mesel:-dir
Çok söyleme bu **đarb-ı meseldir** ki Belīg
'Ömri az olur yırtıcı olan kuşun
(R 6/3-4)
- đarb-ı muşta: Kunderacıların, derileri vurarak
inceltmek için kullandıkları metalden tokmağın
vuruşu.**
đarb-ı muşta:-y, -la
Var iken bıçkı-i bürrāna müşābih ebrū
Đarb-ı muştayla kırar 'ālemi ol 'arbede-cū
(Msd 5/15-16)
- đarb-ı pençe-i müjgān: Kirpiklerin pençesinin
vuruşu.**
đarb-ı pençe-i müjgān:-ı
O rütbe çeşm-i siħr-āmüz olur ol nāzük-
endāmuñ
Ki đarb-ı pençe-i müjgānı ruħsāruñ kebūd
eyler
(G 53/5-6)
- đarbü'l-mesel: Duruma uygun olarak söylenen söz.**
Şemşir-i ebrüvān-ı beyānında mışra'ı
Meclisde dil-ber 'āşıkā **đarbü'l-mesel** yapar
(G 45/7-8)
- đār-ı beķā ol: Sonsuzluk evi olmak.**
đār-ı beķā ol:-dıĝ, -ın
Nā-gehān sāķi-i şahbā-yı ezelden güş idüp
Cāygāh-ı istirāħat **oldıĝın đār-ı beķā**
(T 5/3-4)
- đārü'l-emān-ı 'ilm ol: İlmin güvenli ülke olması.**
đārü'l-emān-ı 'ilm ol:-ma, -sı
Ceys-i cehālet eyler idi mahv-pāy-māl
ŧab'un eger ki **olmasa đārü'l-emān-ı 'ilm**
(K 10/13-14)
- đārü'ş-şifā-yı dehr: Zamanın tımarhanesi.**
đārü'ş-şifā-yı dehr:-de
Đārü'ş-şifā-yı dehrde Mecnūn olur mıydum
Der-ķayd-ı tār-ı silsile-i kākül olmasam
(G 150/11-12)
- đārü'ş-şifā-yı ħacle-i vaşl: Kavuşmanın şifa yurdu
olan gelin odası.**
đārü'ş-şifā-yı ħacle-i vaşl:-u, -ñ
Darü'ş-şifā-yı **ħacle-i vaşluñ** ħayāl idüp
Ferzāne kānī eyledi 'aşkuñ kızıl dili
(Kt 35/3-4)
- đās: Orak.**
Kışt-zār-ı ħatımı biçmege güyā ebrū
İki çeşmine direvger gibi şundi iki **đās**
(G 106/5-6)
- đās-ı perend-şifat: Atlas kumaş gibi.**
Đās-ı perend-şifat dest-i fekte mehi-nev
Ĥāşıl-ı mezra'-ı 'ömrüñi itmekte direv
(G 169/1-2)
- da'vā: Çözülmesi gereken mesele.**
da'vā:-ya
Ferīdüm mā'rifetde gerçi ħāsid ħaşm-ı cāhiddür
Bu **da'vāya** muṭābiķ iki mışra' baħa şāhiddür
(G 43/1-2)
- da'vā:-da**
Güzeller ħüsni 'arz-ı dīde-i ehl-i şühüd eyler
Bu **da'vāda** ħayālūñ şimdi işbāt-ı vücūd eyler
(G 53/1-2)
- da'vā-i teferrüd eyle: Yalnız kalma fikrinde olmak.**
da'vā-i teferrüd eyle:-se
Şivede eylese **da'vā-i teferrüd** dil-dār
Āyet-i ħüsni berāhin ile besdür aña naşş
(G 115/7-8)

da'vā-yı 'aşk: Aşğın sevgiliden kaynaklı şikayetleri.

da'vā-yı 'aşk:-a

Da'vā-yı 'aşka düşme gel ey müdde'î yeter
Ol gül-'izara 'aşık-ı şeydā hezārı var

(G 73/5-6)

da'vā-yı hüsñ: Güzellik meselesi.

da'vā-yı hüsñ:-e

Ne hâcet keş-me-keş hübân ile ey şüh-ı bî-pervâ
Saña da'vā-yı hüsne hücçet ilzâmdur mir'ât

(G 13/11-12)

da'vā-yı merdî-i suhan: Söz yiğidinin meselesi.

Da'vā-yı merdî-i suhan eylerse 'aşk idüp

Gelsün miyân-ı ma'rekeye hâşm-ı nâ-bekâr

(K 12/165-166)

da'vā-yı naqd-i sehâ: Cömertlik sermayesi meselesi.

Yokdur şarâb-ı nevde şafâ-yı mey-i kühen

Nev-kiselerde da'vā-yı naqd-i sehâ 'abes

(G 20/11-12)

dâverâ: Ey âdil padişah.

Dâverâ el-hâkk semend-i himmetüñ yek hâţvede
Hâlden mâziye vü müstakbele eyler şitâb

(Kt 2/1-2)

Dâverâ dâdgerâ lutfuña kalmışdur işim

Yoşsa aldum gözüme râh-ı diyâr-ı 'ademi

Beligâne bu nazmum dâverâ manzûruñ oldıkça

Sezâdur hîl'ati ilbâs olına tab'ı minâyâ

(K 9/99-100)

dâver-i dâreb-ı himem: Gayretli vuruşların adillîği.

Ey dâver-i dâreb-ı himem kıt'adan ikdam

İrfân ile bu bendenüñ ahvâli bilindi

(Kt 32/1-2)

da'vet: Çağırma.

da'vet:-e

Da'vete itmez icâbet rukye vü efsün ile

Ehl-i 'aşka ol perî teshîr olur altun ile

(G 178/3-4)

da'vet id: Çağırma.

da'vet id:-er

Ugramaz keş-me-keş-i düzağa ehl-i rûze

Şâ'imi girmeye kim da'vet ider hammâma

(G 194/5-6)

da'vet it: Çağırma.

da'vet it:-me

Da'vet itme o perî-rûyî tirâşa gidemez

Tâzesüz bir çurî dükkânçede yârân idemez

(Msd 2/33-34)

da'vî-i merdî: Yiğitçe tartışma.

Hârâm olsun baña râh-ı talebde da'vî-i merdî

Muht-i merkez-i rûy-ı zemîn olmazsa cevlanum

(K 8/37-38)

dâye: Dadı, çocuk bakıcısı.

dâye:-si, -dür

Neş'e-i bezm-i tarab-zâde-i dildür ammâ

Sâkî lâlâsi anuñ duhter-i rez dâyesidür

(G 46/7-8)

dâvegân: Anneler.

dâvegân:-uñ

Şu'le-i cevvaleveş pür-nür ider te'sîrden

Dâvegânüñ hâle-i âğuşımı ol meh-liķâ

(T 28/11-12)

de: Dahi, de (bağlac).

Bir nev-cevânî nâz ile perverde itse de

Eyler habâb kellesini mevc-i hûnda

(Tb 1/25-26)

Va'de-i naqd-i vişâli lebünüñ hep sözdür

Bize de meclis-i 'işretde bir altun bozdur

(Mf 39/1-2)

Yârûñ bu âb u tâbını hâţ zâ'il itse de

Dillerde hüsñ-i mahşere dek dâstân kalur

(G 40/11-12)

Dile ne neş'e toğurdur görûn de 'ibret aluñ

Cenâb-ı duhter-i rez bir hünerli kâbiledür

(G 42/7-8)

Naqd-i dil şarf itse de yolında âğyâr-ı denî

Ol şeh-i hüsne nihâyet dilli bir defter virür

(G 63/11-12)

Cünbiş-i nâz ister ebrûda degüldür vesme şarţ

Yoşsa taşvîre muşavvir de güzel ebrû çeker

(G 71/5-6)

Murâdımı diyemezsem miyân-ı meclisde

Beni kenâra çeker de o şüh-ı şengül dir

(G 72/11-12)

Kesb-i hüner 'âlemde degüldür hüner ancak

Ehl-i hünerüñ kâdrini bilmek de hünerdür

(G 77/3-4)

Nigeh-i tîz ile ol âfet-i cânî şıkduñ

Ėayrı ey nür-ı başar sen de gözümden çıkdûñ

(G 139/1-2)

Ref'-i niķâba 'ismeti meyl itse de olur

Rûy-ı nigâra sâye-i müjgânı sille-zen

(G 164/13-14)

Sitem eylerse de kat'-ı ümîd itmeme vişâlınden

İder dil-ber nüvâziş 'aşka âzârdan şofra

(G 172/9-10)

Pistānuña güldür didiler baña bu şekdür
Açılsa da görsem anı ben **de** ne çiçekdür
(G 236/1-2)

Qābil midür ifhām-ı suhan zāhid-i dūna
Beytū'l-ḥareme gitse **de** ḥar yine ḥarekdür
(G 236/11-12)

Açılsa da görsem anı ben **de** ne çiçekdür
Pistānuña güldür didiler baña bu şekdür
(G 236/2-1)

Qābil midür ifhām-ı suhan zāhid-i dūna
Beytū'l-ḥareme gitse **de** ḥar yine ḥarekdür
(G 236/11-12)

de' b: Usūl, tarz, âdet, gelenek.

de' b:-i, -dür
Qadimden şu 'arānuñ bu **de'**bidür yoḥsa
Sözüm gedāyī-i faḥriyeden müberrādür
(K 5/69-70)

debdebe: Patırtı.
debdebe:-y, -le
Debdebeyle Mora'ya 'azmini güş eyliyecek
Qorqusundan Venedik kāfiri döndi mūra
(Kt 7/3-4)

debistān-ı hayāl: Hayal mektebi.

debistān-ı ḥayāl:-i
Debistān-ı ḥayālī şive-i tefhīm ile perver
İşâret ile eyler ḥall-i eşkāl-i İbni Sinā'ya
(K 9/57-58)

dede-zāde: Dedenin oḡlu.

Ḥaḥda kātib-zādedür ḥvāce 'İmāduñ pey-revi
Dede-zāde buldı bu fende velī rengin-nikāt
(Kt 46/1-2)

**def: Zilli ve pullu bir cembere gerilmiş deriden
yapılan çalgı.**

Def gibi güş-ı cān açaram kavlı-i muḥrıba
Olsam ne deñlü sille-hor dest-i müdde'ā
(K 2/99-100)

Güç imiş ḥaylī bu eyyāmda söz diñletmek
Muḥrıbuñ kavline bī-ḥarb kulaḥ tutmaz **def**
(G 130/9-10)

Cünbiş-i kāmēt ile taḥl kıyāmet kopardır
Def döger sinesini celcele başlar zāra
(G 207/9-10)

def:-i, -n, -e
Ḥvāhiş-i nakd-i revān ile gelince o perī
Define kendin atar bulsa eger şad-pāre
(G 207/11-12)

def' : Uzaklaştırma.

Def' için ser-levḥa-i dilden ḡubār-ı vahşeti
Dide-i revzen çıkar bīḡāne çeşm-i āşinā
(T 1(25-26))

def' eyle: Ortadan kaldırmak.
def' eyle:-mez, -di
Anuñ ḡubārını **def' eylemezdi** dāmen ile
Belīḡ olmasa bād-ı nesīme muḡber şāḡ
(G 28/19-20)

def' id: 1. Ortadan kaldırmak.
def' id:-emez
Dilden ḡamı zā'il mi ider cāme-i zer-düz
Telhī-i meyi **def' idemez** cām-ı muraşşā'
(G 123/11-12)

2. Uzaklaştırmak.
def' id:-ince
Raḡıbi **def' idince** şād olur meclisde ol āfet
Bulur ḥıffet aña bir şıḡlet-i cerrārdan şofıra
(G 172/11-12)

3. Sıvırmak.
def' id:-üp
Tāb-ı nezzāreden endāmı ḥarāret kapdı
Def' idüp ḡayrıyı ḥammāmçı sovuḡluḡ yapdı
(Msd 3/13-14)

def' it: Uzaklaştırmak.
def' it:-mek
Telāş-ı ḥāḡır-ı maḡzūnı **def' itmek** için
Didi bu tarz ile bir beyt-i pāk-i sencide
(Kt 15/3-4)

def' a: Kez, kere.
Mihnet-keşān-ı ḡamkedeyi itdi nāle-ḡız
Oldı bu **def' a** dehre 'alāmāt-ı rusteḡlüz
(Tb 1/19-20)

def'-i ḡam it: Sıkıntıyı ortadan kaldırmak.
def'-i ḡam it:-sün
Bilmem ki n' eyle **def'-i ḡam itsün** bu ehl-i dil
Bir bāde var anuñ da cihānda ḡumārı var
(G 73/3-4)

def'-i ḡam: Gamı, kederi, tasayı giderme.
def'-i ḡam:-a
Toḡru söyle olmasa 'ālemde pīr-i mey-fürüş
Var mıdur **def'-i ḡama** dünyāda bir tedbīr ider
(G 82/7-8)

**def'-i ḡumār id:(içkiden sonra gelen) baş ağrısını
savmak.**
def'-i ḡumār id:-em
Bez-m-i fenādan ayaḡı çünkü çeküp gidem
Nüş-ı şarāb-ı 'Adn ile **def'-i ḡumār idem**
(Tb 2/19-20)

Sākī getür şarābı ki **def'-i ḡumār idem**
Hengām-ı dide 'işret-i evvel-bahār idem
(Tb 2/81-82)

def'-i ḡumār: Sersemlik verme.
def'-i ḡumār:-a
Sākī eger ki meyle leb-ā-leb degilse ḡum
Def'-i ḡumāra iki tolu taş temām gelür
(Mf 2/1-2)

- def'-i keder kıl: Üzüntüyü uzaklaştırma.
def'-i keder kıl:-dt
 Kemer-güsiste derün haste dil-şikeste görüp
 Cebire bendi-i tab'ımla **kıldı def'-i keder**
 (Kt 47/7-8)
- def'-i perişanlıq: Karışıklığı uzaklaştırma.**
 Mevc-i büy-ı gül ile **def'-i perişanlıq** için
 Deste-i sünbülü zencire ider beste şabâ
 (T 21/25-26)
- def'-i sevdâya: Sevdanın ortadan kaldırılması.**
def'-i sevdâ:-y, -a
 Cününümün şarıldım şandılar zülf-i dil-ârâya
 Ben efitmün ile buldum 'ilacı **def'-i sevdâya**
 (K 9/1-2)
- defîne it: Gömmek.**
defîne it:-mez
 Ol sim-beden olmasa bir gevher-i nâ-yâb
 Hâk içre felek **itmez** idi anı **defîne**
 (G 197/5-6)
- defter-i cezb: Kendinden geçiren defter.**
defter-i cezb:-i, -y, -le
 Rûy-ı dîvâr-i cilâ-dâde-i **Gömmek.**
 eyvân-ı laîf
 Şahşdan 'aksi ider **defter-i cezb**ile cüdâ
 (T 21/13-14)
- deg: Bedel, es.**
deg:-e
 Bûs itmege nevbet **dege** tâ ins ü melekden
 Hâke sürinür dâmen-i iclâl-i Muhammed
 (K 1/9-10)
- deg:-mez**
 Mülk-i fenâda tañtana-i ferr ü 'izz ü câh
Degmez yanumda bir kadeh Erdek şarâbına
 (G 198/3-4)
- degil: 1. Isim cümlesinde yükleme veya başka öğelere olumsuzluk anlamı veren sözcük, ek fiilin olumsuzu.**
 O fâzıl-ı mütebahşir ki vaqt-i baht-ı 'ulüm
 Yanında kaçra **degil** 'ilm-i 'âlem-i tahîr
 (K 6/53-54)
- Âdem bu cihân içre ziyân-kâr ister
 Ebnâ-yı zamân mür **degil** mâr ister
 (R 13/1-2)
- Kurbânun oldığım saña lâyıq **degil** midir
 Gökden nüzül iderse bize berre-i Hâmel
 (Kt 27/3-4)
- Hemîşe bâr-ı hâtırdur naşibi râst-refîtarun
 Zebânından **degil** mi çekdiği bihûde kantârun
 (Mf 41/1-2)
- Müjgân **degil** gözimdeki hvâhişle nâ-gehân
 Küyün yolında ağlayarak cism-i nâ-tüvân
 (Th 1/13-14)
- Encüm **degül** felekde bu hasretle nâ-gehân
 Yandı derün-ı micmer-i gerdün-ı zer-nigâr
 (Tb 1/89-90)
- Tâb-ı mülden gül gül olmuş âfitâb-ı ruhlaruñ
 Fitneden hâli degül her dem ider biñ dürlü âl
 (Ş 1/11-12)
- Dağlı itme zâhid ehl-i hevânun şarâbına
 Lâzım **degül** mi bâde bu bezmün kebâbına
 (Tb 2/65-66)
- Olmam firîb-hvorde ben ey şüh-ı sâde-rû
 Şahbâ-yı la'lfâm **degül** 'anberiyeye bû
 (Tb 2/75-76)
- Nâhun **degül** bu pâ vü yedümde 'ayân olan
 Uc virdi böyle nevk-i ser-i rişte-i kazâ
 (K 2/59-60)
- Dest-i Belîg-i rind-i suhanverde gül **degül**
 Bir kâse virdi meyle leb-â-leb cabâ şabâ
 (G 3/13-14)
- Olup hürmetde kâ'im hiç tevâzu'dan **degül** hâli
 Belîgâ var ise câm-ı meye üftâdedür minâ
 (G 5/11-12)
- Cemâlün ayinesi üzre 'aksi kaldı meger
Degül bu hâl-i siyeh nokta-i süveydâdur
 (K 5/9-10)
- Dem-i meşâfda mâhî-i bahr-ı hün mî **degül**
 Zebân-ı hançeri kim hün-feşân-ı a'dâdur
 (K 5/41-42)
- Murâdum 'arz-ı şikâyet **degül** hikâyetdür
 Bu ehl-i dille felek-bînî eski gavğadur
 (K 5/65-66)
- Degül** ba'îd ki mu'ciz-nümâ-yı kilk-i terün
 Cihânda bî-garaz eylerse cevheri taşvîr
 (K 6/85-86)
- Ağçamuñ ismi zebânında mükerrer ammâ
 Kîmyâ gibi **degül** belli vücüd u 'ademi
 (K 7/17-18)
- Encüm **degül** şahâ'if-i evrâk-ı cüduñ
 Eylere zamâne nukra döküp rüz-ı şeb şümâr
 (K 12/145-146)
- Degül** haç-ı leb-i cânâne kim dü-ebrüdan
 Düşürdi sâye açup şâh-bâz-ı hüsni cenah
 (G 25/5-6)
- 'Abeş **degül** dil-i mecrûha tünd-hüyî-i yâr
 Zârardır itse zağmdâra merhamet cerrâh
 (G 25/9-10)
- Bahâr şevkine çıkmış gül-i sefid **degül**
 Dem-i seherde köpük kuşdı her şecer her şâh
 (G 28/3-4)

Püskürme beñ **degül** o perî zahm-ı çeşm için
Atmış 'izâr-ı âteşine bir âvuç sipend
(G 34/7-8)

Dilden Belîğ şu gibi akşa 'aceb **degül**
Bu Şâbitâne tâze gâzeldir selîs olur
(G 49/13-14)

Degül kâşid diyâr-ı yâra bîm-i berç-i kahrından
Mişâl-i mürğ-i âteş-dîde per ol semte ses gitmez
(G 94/3-4)

Degül bu hâl-i nîlî gâbgabında ol şeh-i hüsnüñ
Turunc-ı terdir engüşt-i işâretle nişân olmış
(G 111/5-6)

Müşâbehette **degül** her iş ehline yakışur
Kadeh olur mı meccâlisde şîşe-i haccâm
(G 151/7-8)

Dâm-ı hayâl-i 'âşıkâ düşmek degül o şüh
Dâmen-keşân olur kef-i taşvîr-i kâleden

Bezm-i tarabda bâde-i gülgün degül Belîğ
Sâkî şunarsa mest olur ol tünd-hûya şu

Libâsın pâk idüp tekrâr telvîş eylemez 'âkıl
Degül lâyıq günâha cür'et istiğfârdan soñra
(G 172/5-6)

Aña sūrâh-ı neyden sūz-ı dil te'sîr ider yoħsa
Degül bî-câ bu cünbiş dem-be-dem engüşt-i
neyzende
(G 176/11-12)

Fem **degül** anı emânet virdi Hakkâk-i ezel
Bir nigîn-i la'ldür yâruñ kazılmış adına
(G 189/5-6)

Dâ'imâ gâfil **degül** ma'sûk âşıkdan yine
Gül yetişiği gülsitânda bülbülün feryâdına
(G 189/9-10)

Bî-fitne **degül** dilde hayâl-i leb-i dil-ber
Aħker ne yapar maħzen-i bârûta koyınca
(G 204/5-6)

Billür içinde riş-e sünbül **degül** midür
Levh-i ruħında mû-beçe-i nâ-demîdesi
(G 213/3-4)

Habb-ı nebât-ı la'li **degül** nisfi şıgmayup
Ağzında kaldı bir şeker-endüde leblebi
(G 222/3-4)

Şeħerde mihr **degül** ol mehe muqâbil olup
Sipih-r-i pîre-zenüñ elde ditrer âyinesi
(G 227/11-12)

degil:-dür
Berç-i sitemle dâmen-ı eflâke şu'le-zen
Bâr-ı girân-ı kahr **degildür** bilüm bükên
(Th 1/7-8)

'İşve vü nâzda ol keşger-i müyşikâf
Pişegerdür o şanâi'de **degildür** haffâf
(Msd 5/1-2)

Görinen dâmen-i pâkinde **degildür** dikenüñ
Tırnağı kaldı bu âl câmede ey gül dikenüñ
(G 129/1-2)

Degildür pertev-i âteş-fürüz-ı lâle-i hamrâ
Efendim yandı tâb-ı 'ârızından dâmen-i şahrâ
(G 229/1-2)

Degildür pertev-i âteş-fürüz-ı lâle-i hamrâ
Efendim yandı tâb-ı 'ârızından dâmen-i şahrâ
(G 229/1-2)

Çırpıdan çıkmaz ise aña ip eyler saña yâr
Şür-ı 'aşk 'âleminün kârı **degildür** hencâr
(Msd 4/35-36)

Degildür bu mu'ammâ muħtefi erbâb-ı
hikmetden
İder şehri münevver kanda olsa mihrün envârı
(K 4/15-16)

Degildür cilvegâh-ı mâ-sivâ baħr-i dil-i 'ârif
Derünından ider her cıfeyi deryâ-yı 'Ummân red
(G 32/11-12)

Degildür niyyeti üftâdeden igmaz-ı 'ayn itmek
Müje mihrâb-ı tāk-i ebrüvân-ı yâra sâciddür
(G 43/9-10)

Cünbiş-i nâz ister ebrüda **degildür** vesme şart
Yoħsa taşvîre muşavvir de güzel ebrü çeker
(G 71/5-6)

Degildür çeşm-i câna perde dâğ-ı sîne-i şâfım
Nazarda pişgâh-ı dîdeye 'aynek hicâb olmaz
(G 87/5-6)

Dütâk-ı ham-şode-i ebrüvândan gayrı
Revâ **degildür** iki kıbleye kılnsa namâz
(G 90/7-8)

Doğruluk kârı **degildür** felek-i pür-şürüñ
Egridür kıddi gibi işleri ol kanbüruñ
(G 135/1-2)

Degildür sînesinde bend olan dâğ 'âşık-ı zârüñ
Saña birkaç kızıl altını var şaklar muşamma'da
(G 173/9-10)

Degildür zîr-i pişânında ebrü-yı dil-âvîzüñ
O çeşme sâyebandur mürğ-i hüsnüñ iki şeh-bâli
(G 209/13-14)

Cüş eyleyen serāb **degüldür** o 'arşada
Huşk itdü āteş-i ah-ı ulü'l-'abā
(K 2/129-130)

Bārān-ı seyl-i ebr **degüldür** revān olan
Yād eyledükçe ol demi eyler felek bükā
(K 2/131-132)

degil:-se
Sākī eger ki meyle leb-ā-leb **degilse** hum
Def -i humāra iki tolu taş temām gelür
(Mf 2/1-2)

degül:-ken
Degülken haq bu kim bir büriyā-yı köhneye
mālik
Belig-i haste-hālī çarḥ-ı dūn şahib-firāş itdi
(Kt 12/3-4)

2. Değil, sadece değil.
Degül āyine yāruñ nakşını almak hevāsiyla
Bu dehre fitne-zāda kāleb-i endāmdır mir'āt
(G 13/15-16)

Ser-āgāz eyledikçe nağmeye ol la'l-i rūḥ-efzā
Degül ādem leb-i taşvire ta'līm-i sürüd eyler
(G 53/9-10)

Degül mevc cüş idüp mevc-i şafā-rüy-ı dil-ārāya
Siyeh-reng oldığı şiddetle āsar-ı teşādumdür
(G 58/11-12)

Ḳopsa bir kerre yerinden yaluñuz 'āşik **degül**
Ol gül-endāma hezār ādem başında yer virür
(G 63/7-8)

Yaluñuz 'āşik **degül** mihr-i ruḥ-ı zībāsına
Dīde-i hırbā gibi āyinelere ḥayrettedür
(G 64/15-16)

Ġālibā benden ibā eyledi 'ālem cümle
Ḥātrım sormağa cānān **degül** ğam gelmez
(G 100/3-4)

Degül hicv eylemek şî'r-āşināyı medḥ ider şā'ir
Ki āzār eylemez züvvārı şahib-cāh beytinde
(G 206/5-6)

Ḥasendür ism-i sāmisi gibi endāmi ol şūḥuñ
Ser-ā-pā cism-i pākī pür-letāfetden **degül** ḥālī
(G 209/9-10)

Ḥayāline yaluñuz bu gönül **degül** maḥşuş
Nigāruñ 'aksin alur ḥaclenüñ her āyinesi
(G 227/3-4)

degül:-dür
Kesk-i hüner 'ālemde **degüldür** hüner ancaq
Ehl-i hünerüñ ḳadrini bilmek de hünerdür
(G 77/3-4)

dehān: Ağz.

dehān:-ı, -n, -a
Bir kerre anı almasa dil-ber **dehānına**
Olmazdı kām-ıc ālemiyānda şeker leziz
(G 36/11-12)

dehān:-ı, -n, -da
Bu bāguñ ehl-i 'ayşı za'ferānı ḥande eyler hep
Dehānında anıñçün ğoncanuñ dendānı ser-
keşdür
(G 48/3-4)
'İzārı üzre ḥaṭı dūd-ı şem'-i kāfūrī
Zebān-ı pākī **dehānında** berg-i ğonca-i nūr
(G 61/5-6)

dehān:-ı
Dehānı nokta-i şek kıl ü kāle bādīdür
Cevābı müşkil anuñ bir daḳıq mes'eledür
(G 51/5-6)

dehān:-ı, -n
Zerre miḳdārı **dehānın** yā olur yā olmaz
Olmasa mihr-i ruḥuñ kimse nişānın bulmaz
(G 93/1-2)

dehān:-uñ
Dü-la'lün şafḥada tenvine beñzer kim 'ayān
olmuş
Derünında **dehānuñ** nündür güyā nihān olmuş
(G 111/1-2)

dehān:-a
Erbāb-ı dānişe suḥān-āmüz iken Belig
Mühr-i süküt urdı **dehāna** ḳapandı dil
(G 147/15-16)

dehān:-u, -ñ
Ne cevherdür **dehānuñ** hiç bilinmez
Tekellüm eyle ḳurtar ḥalkı şekden
(G 160/5-6)

dehān:-u, -muz, -a
'Aceb ne mertebedür çāşnī-i la'l-i nigār
Ki lafz-ı büsesi lezzet virür **dehānumuza**
(G 208/3-4)

dehān:-ı, -dur
Bir nokta kim daḳāyık-ı fenn-i muḥassenāt
Zımnında münderic ola yāruñ **dehāndur**
(G 233/7-8)

dehāna al: Söylemek.

dehāna al:-maz
Almaz dehāna kār-ı belā ṭurraveş tenüm
Ol nāz-pervere ṭakılup püskül olmasam
(G 150/7-8)

dehān-ı hoḳḳa-i işgüfe: Çiçekten hokkanın ağzı.
dehān-ı hoḳḳa-i işgüfe:-y, -i
Açup her bir **dehān-ı hoḳḳa-i işgüfeyi** āḥir
Riyāz-ı dehrī kıldı reşksāz-ı sük-ı 'aṭṭar
(K 4/39-40)

dehân-ı lüle: Musluğun ağzı.
dehân-ı lüle:-si

Dehân-ı lülesi âteş-feşân-ı bezm-i 'âlemdür
Buhâr-âlüd idelden düd-ı ahım hâk-i Borgosı
(K 3/67-68)

dehân-ı pîr: Yaşlının ağzı.
dehân-ı pîr:-de

Hırş-ı bî-hengâmı seyrân eyle kim itmektedir
Şevk-i ni'metle **dehân-ı pîrde** dendân rakş
(G 114/7-8)

dehân-ı rahne-i dîvâr: Yarık duvarın ağzı.

dehân-ı rahne-i dîvâr:-i, -n, -i
O şûha göndereyüm nâmemi hiç olmazsa
Dehân-ı rahne-i dîvârını kapar mektüb
(G 12/7-8)

dehân-ı şerhadan: Yarığın ağzı.

1. **dehân-ı şerhadan:-dan**
O rûtbe ketm ider âsâr-ı tîgüñ zağm-ı 'âşık kim
Dehân-ı şerhadan hün-âbe tâ rüz-ı cezâ çıkmaz
(G 97/3-4)

dehân-ı teng: Dar ağız.

dehân-ı tengi:-i
Meger âyîne-yi 'âlem-nümâ-yı vech-i pâkinden
Dehân-ı tengi 'aks-i tâbiş dâğ-i nihânumdur
(G 230/7-8)

dehân-ı teng-i yâr: Sevgilinin küçük ağzı.

dehân-ı teng-i yâr:-i
Dehân-ı teng-i yârı şanmasun çeşm-i ğalat-
bînüm
Görüp âyîne-i vechinde 'aks-ı dağ-i pinhânum
(K 8/23-24)

dehân-ı teng: Dar ağız.

dehân-ı teng:-i, -n, -e
Dehân-ı tengine şakķ olmadan harf olsa
küncide
Selâmetde o şûhuñ erre-i dendân-ı sîn olmaz
(G 85/11-12)

dehân-ı tîşe: Kazmanın ağzı.

dehân-ı tîşe:-den
Kâm-ı 'âşık bahte merhün olduğın iş'âr idüp
Küh-ken şîrîn haber virdi **dehân-ı tîşeden**
(G 159/11-12)

dehân-ı yâr: Sevgilinin ağzı.

Şüret-nigâr-ı kilik-i kaçadan **dehân-ı yâr**
Bir katredür ki tamladı levha-yı zekâb-ı surh
(G 29/9-10)

dehân-ı zağm: Yaranın ağzı.

dehân-ı zağm:-a
Mişâl-i Yûsuf 'azm-i Mısr idüp ol şûh-ı sîmîn-
ten
Dehân-ı zağma telh-âb-ı firâķı oldu şür-efgen
(Msd 1/31-32)

dehân-ı zağm-ı 'âşık: Aşığın yaralı ağzı.

Göñül hem-reng iken âsâr-ı nakş-ı sîne-i bâza
Dehân-ı zağm-ı 'âşık tîgine çekmekde hamyâze
(Msd 1/9-10)

dehân-ı zağm-ı dil: Gönül yarasının ağzı.

Mâ-cerâyı keşf ider şâyed **dehân-ı zağm-ı dil**
'Âşık bir büse vir ey gonca-leb ağzın kapat
(G 16/7-8)

dehen:

Dü la'li sürh ile tenvîne beñzer ammâ kim
Tekellüm ile **dehen** nün u şın olur şâdır
(K 5/7-8)

Nakş-ı sevâd-ı hatt-ı zenağdânı üstine
Konmuş zekâb-ı la'li ile bir noktadır **dehen**
(G 164/19-20)

dehen:-i, -n, -de

Keh-rübâ nâzük imâme o dühâni beçenüñ
Deheninden ider enbübe-i pistân gibi rakş
(G 115/3-4)

dehen:-ü, -ñ

Şafhada surh ile tenvîne müşâbih dü-lebün
Ki derünında anuñ nün-ı hafîdür **dehenüñ**
(G 140/5-6)

dehen:-de

Olmaz mı bâri ruşat-ı gül-büse-çîn-i leb
Gelmiş nevâl-i luţfuñı bekler **dehende** cân
(G 156/9-10)

dehen-i gonca: Gonca ağız.

Bülbül seherde germ olcaķ âh u nâleden
Tebhâle-dâr olur **dehen-i gonca** jâleden
(G 158/1-2)

dehen-i teñg: Dar ağız.

dehen-i teñg:-i, -n, -e
Dehen-i teñgine ol dil-berüñ inşâ şıgmaz
Şıgşa da incelür elfâzına ma'nâ şıgmaz
(G 84/1-2)

Müya teşbîh miyânında iderler irâd

Dehen-i teñgine isnâd ile bir kavlı-ı za'îf
(G 129/3-4)

dehen-i teng:-i, -n, -e

Bu kadar fikr-i daķık ile yine dil-dâruñ
Dehen-i tengine lâyık bulamam ince suhan
(G 165/3-4)

dehen-i yâr: Sevgilinin ağzı.

dehen-i yâr:-a
Eş'âr-ı dürüşti alamaz ağzına cânân
İnceldelim anı **dehen-i yâra** uyunca
(G 204/7-8)

dehr: 1. Dünva.

Efendi ben bilürem dest-i sâkı-i ğamdan
Müdüam çekdügünü **dehr** içinde 'abd-ı fakîr
(K 6/157-158)

dehr:-e

Mihnet-keşân-ı ğamkedeyi itdi nâle-ğiz
Oldı bu def'a **dehre** 'alâmât-ı rustehîz
(Tb 1719-20)

dehr:-e

Degül âyine yâruñ nağşını almak hevâsıyla
Bu **dehre** fitne-zâda kâleb-i endâmdir mir'ât
(G 13/15-16)

Dehre bir tıfl-ı sa'âdet-mâye teşrîf itdi kim
Sâyesinden iktisâb-ı feyz ider zıll-ı hüma
(T 28/3-4)

Ĥatemân-zâdelerüñ eşbehi Ahmed Ağâ kim
Dehre anuñ gibi bir zât-ı mükerrem gelmez
(G 100/15-16)

dehr:-i

O rütbe kapladı **dehri** bürüdet-i âhum
Ki buzlı cevhere döndi şerâr-ı şu'le-nihâd
(K 11/90-89)

dehr:-üñ

Senüñle vezn idüp a'lâ tütarsa mâhi ğam
çekmem
Bu **dehrüñ** nâkışı bälâya ref' eyler terâzûsu
(K 3/7-8)

Meyl eylediler rengi ile büyına **dehrüñ**
Ehl-i hevese lâle gerek bülbüle tomruk
(Kt 39/3-4)

'İmârâtı bu **dehrüñ** gevher-i zâtuñladur yoğsa
Yanumda çarğ-ı gerdün bir tehî dülâbdur sensüz
(G 101/9-10)

O rütbe mest-i ser-gerdânyum **dehrüñ** ki
endânum
Dağî mihver gibi merkezde pâ-bercâ mıdur
bilmem
(G 155/9-10)

2. Zaman.**dehr:-üñ**

Dehrüñ şarâb-ı devleti 'ayn-ı serâb olur
Âdem anuñla böyle ne mest ü ĥarâb olur
(Tb 1/61-62)

dehr-i bî-sebât: Kararsız zaman.**dehr-i bî-sebât:-üñ**

Bakma **dehr-i bî-sebâtuñ** menzil ü me'vâsına
Gird-bâd-ı tîz-revden ĥayme qor şahrâsına
(G 177/1-2)

dehr-i denî: Alçak dünya.

Erbâb-ı şab'a **dehr-i denî** kim cefâ virir
Yâ bî-nevâ ider anı yâ bir każâ virir
(Kt 36/1-2)

dehr-i pür-ğam: Gam dolu dünya.**dehr-i pür-ğam:-üñ**

Mişâl-i cezr ü medd-i mevce-i deryâ-yı pür-i
âşüb
Bu **dehr-i pür-ğamuñ** iğbâlünüñ der-pey-der
idbârı
(K 4/55-56)

dehr-i pür-ğam:-u, -ñ

Mişâl-i cezr ü medd-i mevce-i deryâ-yı pür-âşüb
Bu **dehr-i pür-ğamuñ** iğbâlünüñ der-peydür
idbârı
(G 217/5-6)

dek: Kadar.

Olmaz cihânda muṭrib u tūṭiye ğayrı **dek**
Söyletmek için âyine-i câm-ı Cem gerek
(Tb 2/115-116)

Sarılup fûṭa-i müşğine belî ol ĥod-kâm
Münḥasif oldı yine nişfina **dek** mâh-ı tamâm
(Msd 3/17-18)

Kâle-i ĥüsnüñ idüp zîb-i dükân u bâzâr
Rub'a **dek** tıtdı ruḥun zülf-i giringirde-i yâr
(Msd 4/3-4)

Zürdan rişte-i pervâzi olur mevce-i ĥün
Bâm-ı vâlâsına **dek** mürğ-i kıyâs itse şu'ud
(T 10/9-10)

Nâm-ı şerîfüñ eyleyeyüm naẓm ü nesr ile
Rüz-ı cezâya **dek** sebağ-ı kudsiyân-ı 'ilm
(K 10/127-128)

'Arz eyler ise büy-ı vişâlüñ saña **dekdür**
Bilmez misin ol gonca-dehânı ne çiçekdür
(G 59/1-2)

Meclisde şubḥa **dek** dikilüp tırdı toğrusı
Beñzer efendi gözi açık didebaña şem'
(G 122/9-10)

Zülfüñ ki indi tâ kemer-i zer-nişâne **dek**
Ṭül u dirâz-ı fitnedir âḥir zamâne **dek**
(G 137/1-2)

Zülfüñ ki indi tâ kemer-i zer-nişâne **dek**
Ṭül u dirâz-ı fitnedir âḥir zamâne **dek**
(G 137/1-2)

Şevk-i nesim-i küyuñ ile gird-bâd-veş
Gıtdi ğubâr-ı ten dönerek lâ-mekâna **dek**
(G 137/5-6)

Yâruñ alınca sürme-i ĥâk-i rehin şabâ
Ardınca uçdı dîdelerüm İşfahâna **dek**
(G 137/7-8)

Emvâc-ı nağme kâse-i ṭanbûrdan ṭaşup
Meclisde çıkdı dün gice muṭrib miyâne **dek**
(G 137/9-10)

Ġam pençesinden oldu girbānımız hālāş
Geldük Belîğ gūşe-i dārū'l-emāne **dek**
(G 137/11-12)

İtdūñ gūşāde sīne-i billūri nāfe **dek**
Ey şūh bilmezem kemerūñ yoġ midur senūñ
(G 138/7-8)

Raġibi ħarb idelüm kūy-ı dil-rübāda bu şeb
Şabāha **dek** dimesün ŧabl-ı sīne dögdüm tek
(G 141/5-6)

Yoġdur aġyāra bedel ġam çekici āhen-dil
Ser-i kūyında gice şubha **dek** enşer kesdi
(G 225/7-8)

del: Gönül.

del:
Tutdı zeyl-i suhanı nükte-i mā-ġille vü **del**
Kaġ' idem ġayrı du'ā ile lisān-ı ħalemi
(K 7/75-76)

Der vaġt-e teng bā **del** sed ārezū Belîğ
Goftem nazīre-e soġhan bī-nazīr rā
(G 240/13-14)

Meskin **del** est her ke be zaġer molāyem est
Penhān derūn-e penbe neger penbe dāne rā
(G 241/3-4)

Tenhā nemāned der **del** şad pāre eks-e düst
Ez yek çerāğ şad boved āyīne hāne rā
(G 241/7-8)

Ey 'aşeġān ze ŧab'-e Belîgem besüz **del**
Ezber koned in ġazel-e 'aşeġāne rā
(G 241/13-14)

delā'il: Deliller.

delā'il: -i, -n, -e
Tekellüm-āver-i şuġrā-yı bāġş-i kübrādan
Olur **delā'il**ine ħande-zen şaġir ü kebīr
(K 6/57-58)

delā'ili: -i
Zāhid dimiş ki 'Adne girür vird-ġvān olan
Bilsek 'aceb ki var mı elinde **delā'ili**
(G 216/3-4)

delil: Nişan, alâmet.

Cān be-leb-āmādeye derd-ālūd
Ķaşr-ı cān-bāġşa gelüp düşe **delil**
(T 20/21-22)

delil id: Yol gösterici etmek.

delil id: -üp
Nigeġūñ cāy-ı ŧavāfidür **idüp** 'aġlı **delil**
Vādī'-i şāhada ber-ceste olan beyt-i şerīf
(G 129/11-12)

delil ol: Yol göstermek.

delil ol: -up
Delil olup diline bŷy-ı ġŷn-ı pīrāhen
Bilürdi Yŷsufunuñ ħanda olduġın Ya'kŷb
(G 12/9-10)

dellāk: Hamamda müsterileri yıkayan adam, tellāk.

Şaşdı **dellāk** görüp anı yolından şapdı
Važ'-ı na'leyn iderek ol bŷte āġir ŧapdı
(Msd 3/15-16)

Tāze dellāk olıcaġ ħalvet-i ħāşşa reh-ber
İtdi bir burcda gŷyā ki ħırān şems ü ħamer
(Msd 3/19-20)

dellāk: -ı

Hamamda müsterileri yıkayan adam, tellāk.
Aldı **dellākı** ħarāret bayılırken nā-kām
Şu yetiştirdi aña ŧas ile bir tāze ġulām
(Msd 3/23-24)

dellāl: Satıcı ile alıcı beyninde vasıta olan, birinin malını nida ederek satan.

dellāl: -den
İstemez ġiġ vāsıŧa vaşl-ı nigār-ı teng-dest
Ķalesin muġtāc olan **dellālden** evvel virür
(G 69/3-4)

dellālī-yi dād u sited-i nazm: Şiirin alım satımını yapan satıcı.

Bu eski şehirde buluyor köhne-fürüşān
Dellālī-yi dād u sited-i nazm ile behre
(Kt 24/1-2)

delv: Kova.

delv: -dür
Sīr-āb-ı bāġ-ı ġŷsn için ol ħāl-i mŷy-dār
Bir **delvdür** ki cāyı kenār-ı çeh-i zekān
(G 164/3-4)

delv-i resen-beste: İpe baġlı kova.

delv-i resen-beste: -y, -e
Beñzer o bŷt-i 'işvegerūñ ħāl-i ħaġ-āver
Bir **delv-i resen-besteye** çāh-ı zekān ŷzre
(G 185/11-12)

dem: 1. Zaman.

Olur temevvŷc-i reng içre sāyesi nā-bŷd
Ne **dem** ki reng-i ruġı ħāke eylese te'sīr
(K 6/11-12)

Tezerv-i şu'le-yi ħākister eyler āteş-i ħahrı
Ġürizān olsa da ol **dem** derūn-ı şem'-i kāfŷra
(T 27/21-22)

İmtidād itse eger farġ-ı letāfetden o **dem**
Eşer eyler ruġına tār-ı nigāh-ı ħasret
(G 15/17-18)

Minnetu'llāh sa'ādetle ŧulŷ' itdi bu **dem**
Mīhr-i tāb-efgen-i elġāfuñ Ĥudāvend-i 'alīm
(T 22/1-2)

Gāh peymāne vü geh sübha-i şad-dāne çeker
Zāhidi şevk ile gör **dem** çeker ammā ne çeker
(G 81/1-2)

dem:-i, -n, -dür
Ney-zen **demindür** al neyi efsürdedür yürek
Söndi göñülde ateşi lāzımdır üflemek
(Tb 2 113-114)

‘Arz eyleseñ ol şūha ne dem sūz-ı derūmı
Ser-keşlik idüp ateş-i sūzān gibi parlar
(G 52/5-6)

dem:-dür
Demdür ki şimdi şāhid-i mā-fi’z-zamīrūmi
Bürka’-güsiste eyleye kilik-i beyān-ı ‘ilm
(K 10/113-114)

Sehhāre duht-ı rez nice **demdür** o kāfirūn
Ruhsāri üzre naş-ı gül işler Frenk-pesend
(G 34/3-4)

Ġalibā olmuş yine dil-teşne-i eşk-i niyāz
Ġayli **demdür** çāh-ı çeşmümde Ġayālūñ şu
çeker
(G 71/7-8)

Yakdı berq-i kahr ile bu **demde** ol āfet-nigāh
Göñlūmi yap yap Sītānbul gibi kim ta’mir ider
(G 82/5-6)

Reh-i ħvābīde oldı Ġayli **demdür** cādde-yi
feryād
Ki semt-i nāle-i mazlūma bir feryād-res Ġitmez
(G 94/23-24)

dem:-de
l gülsitān-ı bāğ-ı vefāyı görünce dil
Akdı o **demde** pāyına mānend-i cūybār
(K 12/45-46)

2. Kan.
dem:-i
Baña itdüklerini itmedi YaĠyāya Yehūd
İçdiler göz göre cādū gibi cismümde **demi**
(K 7/15-16)

3. Nefes.
dem:-de
Dem-i ‘İsā gibi ihyā idüp bir demde emvātı
Şarīr-i kilik-i pāki ihtiyāc itmez dem-i şūra
(T 27/9-10)

dem eyle: Zamanlamak.

dem eyle:-dü, -m
Yāruñ Ġayāli bezm-i firāka ayak basup
Ġan tōldırınca kāse-i çeşmi **dem eyledüm**
(G 152/9-10)

dem ol: Zaman olmak.

dem ol:-ur
‘Aşık-ı Ġaste-dilūñ bezmine gelse o tabīb
Dem olur Ġatır için şīşe vü peymāne çeker
(G 81/3-4)

dem-ā-dem: Her zaman, daima, her an.
İder Ġāmūşluk göñlümde bu ‘aşk ateşin itfā
Dem-ā-dem bād-zen olmazsa taĠrīk-i leb-i güyā
(G 6/1-2)

Dem-ā-dem tābiş-i gül-penbe reng-i ‘aks-ı
rūyından
Öñinde Ġūn ile pūr-şīşe-i Ġaccāmdur mir’āt
(G 13/9-10)

Nākūs-ı deyr-i dilde **dem-ā-dem** tapış budur
Naş-ı Ġayāli cilve-nümā oldı ol bütūñ
(G 54/6-5)

Dem-ā-dem meyl-i Ġūn-hvārī-i dildür meşreb-i
dil-ber
Ki lābūd Ġūn ile rengin olur la’l-i leb-i dil-ber
(G 70/1-2)

Fürüg-ı kaĠre-i āb-ı güher deryā-yı pūr-cūşuz
Dem-ā-dem vākıf-ı esrār-ı ‘aşkuz mest-i
medĠūşuz
(G 95/1-2)

dem-be-dem: Her zaman, daima, her an.
Mānend-i mis ‘ayārı olur **dem-be-dem** ‘ayān
Her kim Ġubār-ı rūĠuñı bilmezse kīmyā
(K 2/155-156)

Ebrūvānum iki göz cisr-i metīndür güyā
Dem-be-dem anda aĠan göz yaşı deryāçe-i ŞaĠ
(G 119/7-8)

Mānend-i berq **dem-be-dem** ateş-feşān olup
Ġūlbāng-i āh ile felegi serssem eyledüm
(G 152/7-8)

Aña sūrāĠ-ı neyden sūz-ı dil te’sir ider yoĠşa
Degül bī-cā bu cünbiş **dem-be-dem** engüşt-i
neyzende
(G 176/11-12)

Ma ‘ānī **dem-be-dem** terşih idince levĠ-i
Ġātırdan
Olur Ġāmem Belīgā nāvđān beyt-i mu’allāya
(G 191/15-16)

dem-beste ol: Sessiz olmak.

dem-beste ol:-ma
Ġazel-i pākī okıñduĠça Belīg-i zāruñ
Olma dem-beste bu tarz ile nefes gönder ‘ārīf
(G 129/13-14)

dem-i ahir: Ahir zaman.

dem-i ahir:-de

Dem-i ahirde gelse yâr-ı cânım sîneden çıkmaz
O meh turduçça 'aksi hâne-i âyineden çıkmaz
(G 96/1-2)

dem-i fahriyye: Kendini övme zamanı.

Nâza çekdi **dem-i fahriyye** ben söyledemem
İşte ey dil hünertün var ise söylet kalemi
(K 7/57-58)

dem-i heycâ: Savaş zamanı.

dem-i heycâ:-da

Tâbiş-i tûgini der-pençe **dem-i heycâda**
Görse teb-lerze tutar şerze-i şîr-i ücemi
(K 7/29-30)

dem-i hicâb: Utandığı zaman.

Dem-i hicâb o mehûn güş ider lefâfetden
Şikest-i zemzeme-i reng-i 'ârızî dilşâd
(K 11/11-12)

Târ-ı nigâha 'ârızî üzre **dem-i hicâb**
Reng-i perende zemzeme-i bâl ider şî'âr
(K 12/33-34)

dem-i İsa: İsa'nın nefesi.

Dem-i İsa gibi ihyâ idüp bir demde emvâtı
10. Şarîr-i kîlk-i pâki ihtiyâc itmez dem-i şûra
(T 27/9-10)

dem-i mâhî: Balık zamanı.

Seyl-i eşk içre ne **dem-i mâhî** gibi tutsam vâtan
Zülf-i kec ser-rişte-i küllâb şeklin gösterür
(G 231/11-12)

dem-i meşâf: Saf tutma zamanı.

dem-i meşâf:-da

Dem-i meşâfda mâhî-i baħr-ı hûn mı degül
Zebân-ı hançeri kim hûn-feşân-ı a'dâdur
(K 5/41-42)

dem-i mu' ciz-beyân: Anlatış tavrı herkese benzemeyen nefes.

dem-i mu' ciz-beyân:-

Dem-i mu' ciz-beyânı lâfz-ı hüsün eylese takrîr
Düşer bir âh idüp hâk üzre rüy-ı şafha-i taşvîr
(Msd 1/19-20)

dem-i nigâh: Bakış anı.

dem-i nigâh:-ı

Yine bir âfet-i merdüm-şikâra oldum esîr
Dem-i nigâhı ider târ-ı zülfî der-zencîr
(K 6/1-2)

dem-i seher: Seher vakti.

dem-i seher:-de

Bahâr şevkine çıkmış gül-i sefid degül
Dem-i seherde köpük kuşdı her şecer her şâh
(G 28/3-4)

dem-i şür: Kıyamet zamanı.

dem-i şür:-a

Dem-i 'İsâ gibi ihyâ idüp bir demde emvâtı
Şarîr-i kîlk-i pâki ihtiyâc itmez **dem-i şûra**
(T 27/9-10)

dem-i vuşlat: Kavuşma zamanı.

dem-i vuşlat:-da

Dem-i vuşlatda el çek dür-bâş-ı nâzdan ey şüh
Girince müşterî bir bâğa şeftâlû-yı hâm almaz
(G 88/9-10)

demîde eyle: Yetişmek.

demîde eyle:-se

Muṭrib **demîde eylese** nâkür ü şîrîni
Güyâ ki cism-i mürdeye cânlar ider 'atâ
(K 2/33-34)

demir: Maruf sert maden.

demir:-i

Demiri yumşak idi ol büt-i hançer-dâruñ
Şimdicek kırdı geçürdi bizi keskin oldı
(G 224/7-8)

dem-sâz ol: Arkadaş olmak.

dem-sâz ol:-maz

Şıdık ile şehlere şehzâdeler **olmaz dem-sâz**
Şakınur beçeleri yanına varmaz şeh-bâz
(Mf 29/1-2)

dem-serdî-i sükkân-ı kazâ: Kader sakinlerinin soğukluk zamanı.

dem-serdî-i sükkân-ı kazâ:-dan

Germiyet-i ârâyiş-i manşıbla gezerken
Dem-serdî-i sükkân-ı kazâdan toña kaldık
(Kt 25/1-2)

denâ'et tab'-ı nâ-kesden rüsüm-ı 'ilmle gitmez:

İlim yalnız cehli giderir.

Rüsüm-ı 'ilmle gitmez denâ'et tab'-ı nâ-kesden

İremâriyiş-i elvân ile huld-i berîn olmaz
(G 85/13-14)

denânîr: Akçeler.

denânîr:-e

Dirhemle **denânîre** hacerdür mihak ammâ
Kalbin çıkarur sîm ü zer insâna mihâkdür
(G 59/19-20)

dendân: Dis.

Hırş-ı bî-hengâmı seyrân eyle kim itmektedir
Şevk-i ni'metle dehân-ı pîrde **dendân** rakş
(G 114/7-8)

dendân:-ı

Bu bâğun ehl-i 'ayşî za'ferânî hânde eyler hep
Dehânında anıñçün gönconuñ dendânı ser-keşdür
(G 48/3-4)

- dendân:-e** (G 242/7-8)
Dendân-e mâr kende be reh ke zolf-e yâr
Mârist ber kened heme **dendâne** şâne rā
(G 241/9-10)
- dendân-e mâr: Yılanın dişi.**
dendân-e mâr:
endân-e mâr kende be reh ke zolf-e yâr
Mârist ber kened heme dendâne şâne rā
(G 241/9-10)
- dendân-ı şâne: Tarağın dişi.**
1 dendân-ı şânedan:-den
İdince mâşıta **dendân-ı şânedan** tahtlîs
Bu rütbe zülf-i siyeh piç ü tâba düşmesün uf
(G 238/5-6)
- dendân-ı zağm-hür: Yara yemiş diş.**
dendân-ı zağm-hür:-de
Dendân-ı zağm-hürde olmaz devâ-pezîr
Yâ Rab bu tiğ-i merg ne ef'î-lu 'âb olur
(Tb 1/77-78)
- deñlü: Kadar, derece.**
Def gibi güş-i cân açaram kavî-i muhtıba
Olsam ne **deñlü** sille-hor dest-i müdde 'â
(K 2/99-100)
- der: Kapı.**
Der ü dîvârı olsa keh-rübâdan bir hünermendün
Yine anuñ bulunmaz arasañ bir kâh beytinde
(G 206/3-4)
- 2. Bulunmal hali.**
Der secdegeh-e 'aşk ne şâyed televvu
Zefem ço gerd bâ moje naqş-e haşir rā
(G 240/3-4)
- Der** vaqt-e teng bâ del sed ârezü Belîğ
Goftem nazîre-e soğan bî-nazîr rā
(G 240/13-14)
- Tenhâ nemâned **der** del şad pâre eks-e düst
Ez yek çerâğ şad boved âyîne hâne rā
(G 241/7-8)
- Forûğ-e 'aşk rā âşâr-e baht-e tîre **der** kâr est
Ke nûr-e şam' rā tâbeş-e nomâye der şeb-e târ
est
(G 242/1-2)
- Forûğ-e 'aşk rā âşâr-e baht-e tîre **der** kâr est
Ke nûr-e şam' rā tâbeş-e nomâye der şeb-e târ
est
(G 242/1-2)
- Çenan der gerden-e şâfeş nomâyed reng-e her
toğî
Ke pendari şerer der şîşe-ye fânüs-e tayyâr est
(G 242/7-8)
- Çenan **der** gerden-e şâfeş nomâyed reng-e her
toğî
Ke pendari şerer der şîşe-ye fânüs-e tayyâr est
- Begerd dîde-e hayret fezâyem nuk-e mojjân nîst
Do çeşm **der** reh-e golzâr küyeş pay-e por-hâr
est
(G 242/9-10)
- Be destüre soğan-senca Belîğ der reh-e me'ni
Şadâ kerd der cesmem sâye der şovk tekapu rā
(G 243/11-12)
- Be destüre soğan-senca Belîğ der reh-e me'ni
Şadâ kerd der cesmem sâye der şovk tekapu rā
(G 243/11-12)
- der it: Toplamak.**
der it:-di
Germ olup itdi 'arâk-çinini kesdi anı der
Baş açık 'aşık-ı divâneye döndi o püser
(Msd 2 41-42)
- der-âğüş eyle: Kucaklamak.**
1 der-âğüş eyle:-y, -en
Kırı bir nâmı vardur âb-ı hayvânuñ Belîğ ammâ
Der-âğüş eyleyen tâ haşre dek ölmez 'Âlî Cân'
(G 218/13-14)
- der-âğüş it: Kucaklamak.**
der-âğüş it:-me, -g, -e
Naqş ile olinca mânend-i 'arûs-ı dil-pezîr
Şaldı kol güyâ **der-âğüş itmege** bu kâsnâk
(T 19/5-6)
- der-âğüş it:-me, -se**
Ol büt-i hüsnüñ düşüp bî-hod olurdu pâyına
Meryem isâ'yı **der-âğüş itmese** büt-hânedede
(G 201/3-4)
- der-âğüş-ı kudsîyân it: Meleklerin kucaklaması.**
der-âğüş-ı kudsîyân it:-sün
Allâh itsün anı der-âğüş-ı kudsîyân
Olsun mekân-ı cilve-gehi ravza-i cinân
(Tb 1/99-100)
- der-bân: Kapıcı.**
der-bân:-ı, -n, -dan
Şikâyet nâ-be-câdur itse **der-bânından** 'aşık
kim
Harîm-i yâre cennet didi cennetde 'azâb olmaz
(G 87/11-12)
- derbânî ol: Kapıcı olmak.**
derbânî ol:-a
İki cânibde devlet ü iqbâl
Bâb-ı vâlânuñ ola **derbânî**
(T 4/33-34)
- der-bend-i 'aşk: Aşk geçidi.**
Kâlor nâ-puhtegân **der-bend-i 'aşk** âğzında bî-
reh-ber
Şusuz râh-ı gülûdan mîve olsa nîm-res gitmez
(G 94/21-22)

der-beste: Kapalı kapı.

Der-beste itme dergeh-i luṭfūñ ki eyledem
Gül-miḥ-i bāb-ı merḥametūñ dīde-i recā
(K 2/187-188)

Sultān Mehemmedde seyr eyle Belīg elbet
Der-beste ise gönlüñ anda bulunur fātīḥ
(G 26/11-12)

derd: Keder, acı, zahmet.

Ḥam-geşte oldı ḥalkā-i mātem gibi felek
Olsun bu **derd** ile felek-i niḡün verem
(Tb 1/17-18)

Dāimā devlet ü şīḥhatle cihānda var ol
Derd ile ide devā kendüye a'dā ādemī
(K 7/79-80)

Ḥançerūñ 'aksinedür **derd** ile hamyāze-i mevc
Keşf olur böyle bu zaḥm-ı dehen-i tāze-i mevc
(G 22/1-2)

Çekmem belā-yı fūrkatı bir dem vişāl için
Gördüm hezār **derd** ü elem gül dikeninde ben
(G 167/17-18)

derd:-ü, -ñ
Saķı düşer mi meclis-i 'işretde ġam yimek
Derdūñ var ise sīnede ġam çekme şīşe çek
(Tb 2/111/112)

der:-e
Ḥāke düşse ciġeri pāresi āh eyleyerek
Nice sabr eyleye bu **derde** cihānda şābir
(T 9/17-18)

derd:-i, -miz, -e
Ey bārī Ḥudā **derdimize** dermān vir
Efsürde olan cism-i za'īfe cān vir
(R 16/1-2)

derd:-i, -n, -e
Derdine dermān su'ālinden Belīgā maķşaduñ
Cān otı istersin ancak kākül-i cānān şatar
(G 60/9-10)

'Aciz cihānda **derdine** dermān bulur Belīg
Zinhār şekve eyleme bir ferde şābir ol
(G 142/13-14)

derd:-i, -müz
Derdimüz besdür bize incitme ey gerdün-ı dūn
Biz bu miḥnet-ḥāneye geldükse rāḥat bulmadık
(G 133/5-6)

derd:-ü, -m
Olur izḥardan āzürde ol nāzük-mizāc elbet
Ḥayāl-i yāra açsam dilde pinḥān itdügüm
derdüm
(G 153/5-6)

derd ol: Bir kimse veya olay sıkıntı vermek.
derd ol:-ur

Derd olur olsa da pīrāna devā-yı bih-būd
Bulamaz vaķt-i direv neşv ü nemā āb ile kişt
(G 18/9-10)

derd u devā: Sıkıntı ve çāre.
Şefāsāz-e ezel **derd u devā** rā midehed bāhem
Loab-e mār rā āḥer devā ez mohrey-e mār est
(G 242/5-6)

derd ü ġam: Dert tasa.
Bu rütbe **derd ü ġam** der-kār iken ġurbetde
sultānum
Nice ṭab'umda tāb u ķudret olsun şı'r ü inşāyā
(K 9/79-80)

derd ü ġam:-ı
Cem' idüp müddet-i 'ömrümde birāz dünyalık
Şaklayup cān evine şaymaz idüm **derd ü ġamı**
(K 7/5-6)

derdā: Yazık, eyvah.
Derdā ki serv-i kāmēt-i 'ar'ar-ḥırāmuñı
Zür-āzmāy-ı şadme-i merg itdi ḥāksār
(Tb 1/87-88)

derd-ālūd: Sıkıntı bulaşmış.
Cān be-leb-āmādeye **derd-ālūd**
Kaşr-ı cān-bāḥşa gelüp düşse delil
(T 20/21-22)

derd-i 'aşk: Aşk derdi.
derd-i 'aşk:-dan
Belīg sabr idelüm ter-mizācdur ol şūḥ
Yanında ġirye-i ġam **derd-i 'aşkdan** ġiledür
(G 42/15-16)

derd-i dil: Gönül alan sevgiliye kavuşma derdi.
derd-i dil:-i
Derd-i dili gösterdüm hep revzen-i zaḥmumdan
Keşf olmaz idi ḥālüm luṭf eylemese cāriḥ
(G 26/5-6)

derd-i firāķ: Ayrılık derdi.
derd-i firāķ:-ı
Beni bī-tāb ider **derd-i firāķı** pister-i ġamda
Ki 'aks-i dil-rübā āyīne-i endāma cān olmış
(G 111/13-14)

Derd-i firāķı 'arz o perīye muḥāl olup
Naķş-ı ḥayālını gönüle maḥrem eyledüm
(G 152/3-4)

derd-i ḥamyāze: Esnek sıkıntı.
derd-i ḥamyāze:-y, -i
Derd-i ḥamyāzeyi çekdirmedin 'uşşāka Belīg
Mü-miyānı anuñ āġūşa muķaddem gelmez
(G 100/13-14)

derd-i humār: İckiden sonraki baş ağrısı derdi.**derd-i humār:-ı**

Çeken **derd-i humārı** neş'e-i pāder-rikābından
Elinden sāki-i gül-çihrenün minnetle cām almaz
(G 88/7-8)

derd-i remed: Göz ağrısı derdi.

Mir'āt-i tab'a **derd-i remed** jengbār iken
Nazm-ı Belīg-i rāşidi tanzīr olur mı hīç
(G 23/13-14)

derd-i serdef: Baş ağrısı.**derd-i serdef:-ı, -n, -e**

'Anberin-hāl-i 'izārı o bütüñ güyā kim
Derd-i serdef ine yapışdurulan lāendür
(G 74/5-6)

derd-i ser: Baş ağrısı.**derd-i ser:-dür**

Cihanda **derd-i serdür** bār-ı zīb-i efser-i zerrin
Cünün erbābına şahrāda besdür şeb-küleher
kevkeb
(G 111/9-10)

Hemān çekdikleri bir **derd-i serdür** kاتب-i
kudret
Ne yazmış bilmezem erbāb-ı aqlāmuñ ru'sında
(G 183/11-12)

derdmend-i ğam-zede: Kedere uğramış dertli.

Herkes cihānda kudreti miqdārı ğam çeker
Ey **derdmend-i ğam-zede** şükr eyle hālūne
(G 193/11-12)

dergāh: Tekke.

5. Halveti ehline mübārek ola
6. Fucarā ka'besi bu nev **dergāh**
(T 12/5-6)

dergāh:-ı

Yapdırup bu kaşrı hem **dergāhı** ta'mir eyledi
Rūh-ı Mevlānādan istimdād idüp ol zāt-ı pāk
(T 19/3-4)

dergāh:-a

İki bāl açmış der-i bālāsı şāhib-beyt için
Her seher **dergāha** güyā ref'ider dest-i du'ā
(T 29/5-6)

dergāh-ı hakk: Allah'ın dergahı.**dergāh-ı hakk:-a**

İki bāl açmış der-i vālāsı şāhib-i beyt için
Her seher **dergāh-ı Hakkā** ref'ider dest-i du'ā
(T 1/41-42)

dergāh-ı hüdā: Allah'ın dergahı.**dergāh-ı hüdāya:-y, -a**

Qıl baña şefā'at meded ey fahr-i Resül
Dergāh-ı Hüdāya bu günehle gidicek
(R 11/1-2)

dergāh-ı şefkat: Merhamet dergahı.**dergāh-ı şefkat:-ü, -ñ, -de**

Ey şüh cürm-i sâbıķı yād itme kim bugün
Dergāh-ı şefkatünde mukırrum günāhuma
(G 192/5-6)

dergeh: 1. Kapı, eşik.**dergeh:-ı, -n, -e**

Feryād-resle **dergehine** itdiler gülü
Her bī-günāh bendesine kıymasun diyü
(Th 1/23-24)

2. Tekke.

Ne **dergeh** ol ki anıñ ħak-rüb-ı sâhasıdır
Furūğ-ı rişte-i müjgān-ı mihr-i 'ālem-gır
(K 6/45-46)

dergeh-i 'adl: Adalet dergahı.**dergeh-i 'adl:-üñ, -de**

Fermān olursa **dergeh-i 'adlünde** eyleyem
Hün-ı cigerle rih̄te-i reng-i iştikā
(K 2/159-160)

Ey āşaf-ı zamāne felekden şikāyeti
İtsem 'aceb mi **dergeh-i 'adlünde** bī-ħicāb
(Kt 10/1-2)

dergeh-i belīgā: Belīg'in tekkesi.**dergeh-i belīgā:-a**

Ter-dest-i hāmeyle sezā **dergeh-i Belīgā**
Ārāmgeh-i maħlaş ola beyt-i muşanna'
(G 123/13-14)

dergeh-i devlet-me'āb: Devleti koruyan eşik.**dergeh-i devlet-me'āb:-u, -ñ, -a**

Lāyık ki ola **dergeh-i devlet-me'ābuña**
Tab'-ı Belīg-i nādire-gü tercemān-ı 'ilm
(K 10/123-124)

dergeh-i ħaķ: Allah'ın kapısı.**dergeh-i ħaķ:-da**

Du'āsı ehl-i kurbuñ redd olunmaz **dergeh-i ħaķda**
Siħām eyler işābet pūteye menzil yakın olsa
(G 196/15-16)

dergeh-i luḫfūñ it: İyilik dergahı yapmak.**dergeh-i luḫfūñ it:-me**

Der-beste itme **dergeh-i luḫfūñ** ki eyledem
Gül-miḫ-i bāb-ı merḫametüñ dide-i recā
(K 2/187-188)

dergeh-i vālā: Yüce dergah.**dergeh-i vālā:-ñ, -a**

Ḥudāvendā hezār endişe-i cān-süz ile āḫir
Felekden **dergeh-i vālāña** geldüm 'arz-ı
şekvāya
(K 9/63-64)

dergeh-i vālā:-y, -a

Dest-i niyāzı **dergeh-i vālāya** ref' idüp
Eyler Belīg manşıbn ibķāsım taleb
(Kt 26/3-4)

der-gehini püşt: Arka dergah.

Tüp-ı âyîne-i şaykal-zede ol çihre-i mäh
 Âfitâb eñ soñ ider **der-gehini püşt** ü penâh
 (Msd 5/43-44)

der-ḥâl: Hemen, o anda, şimdi.

Her pāk-şüreti dil eyler kabül **der-ḥâl**
 Bu kâleb-i 'acibi ḥikmetle yaptı Şâni'
 (G 124/7-8)

der-ḥayâl eyle: Hayal kapısı olarak görmek.

der-ḥayâl eyle: -se, -ler
Der-ḥayâl eyleseler dilde anı zâhir olur
 Şem'-i fânüs gibi ḥârice nûrâniyyet
 (G 15/19-20)

der-ḥayâl it: Hayal kapısı etmek.

der-ḥayâl it: -dikçe
Der-ḥayâl itdikçe gül-berg-i ruḥuñ bu çeşm-i
 ter
 Şişe-i inbîk-i dilden gül şuyı taḳtîr ider
 (G 82/9-10)

Şaf-ı müjgân-ı yârı **der-ḥayâl itdükçe**
 şevkıñdan
 Reg-i dil cünbiş eyler ḳalsa yüz biñ nişter
 altında
 (G 190/7-8)

Mihrâb-ı ebruvânını **itmezse der-ḥayâl**
 'Uşşâka vâcib öyle namâzuñ i'âdesi
 (G 226/3-4)

der-i 'adl: Adalet kapısı.

der-i 'adl: -de
 Cenâb-ı menba'-ı luḳ u 'atâ Es'ad Efendi kim
 Bulur revnaḳ **der-i 'adl**inde nazm-ı gevher-
 eñşânım
 (K 8/41-42)

der-i bâlâ: Yüce kapı.

der-i bâlâ: -sı
 İki bâl açmış **der-i bâlâsı** şâhib-beyt için
 Her seḫer dergâha güyâ ref' ider dest-i du'â
 (T 29/5-6)

der-i luḳ: İyilik kapısı.

der-i luḳ: -u, -n, -da
 'Oşmân Efendi Beg **der-i luḳ**funda ḳorḳarım
 Darb añlanur efendim odun isterüm disem
 (Kt 52/3-4)

der-i nezzâre-i pîrân: Yaşlıların bakış kapısı.

der-i nezzâre-i pîrân: -a
 Şudür itmez gözinden kec-nigâh-ı ḫurde-bîn
 ekşer
Der-i nezzâre-i pîrâna 'aynûñ dîde-bân olmış
 (G 111/7-8)

der-i vâlâ: Yüce kapı.

der-i vâlâ: -ñ, -a
 Ey pâdişâh-ı ḳişver-i ma'nâ şitâb idüp
 Geldi ümid ile **der-i vâlâna** bir gedâ
 (K 2/183-184)

der-i vâlâ: -sı
 İki bâl açmış **der-i vâlâsı** şâhib-i beyt için
 Her seḫer dergâh-ı Ḥaḳḳa ref' ider dest-i du'â
 (T 1/41-42)

Der-i vâlâsı seḫerlerde iki bâlin açup
 Şâhib-i beyte ḫulüşâne ider ḫayr du'â
 (T 21/33-34)

İki bâl açmış **der-i vâlâsı** şâhib-beyt için
 Dest-i da'vetdür ki isticlâb ider ecr-i cezil
 (T 30/3-4)

der-i vâlâ: -sı, -n, -a
Der-i vâlâsına iḫsânı mülâzım itmiş
 Kimsede anuñ için görmeyorum iḫsânı
 (G 219/15-16)

deriğ: Esirgemek.

Kes feyz-e ḫod **deriğ** nedâred ze moğbelan
 Ger reng u şebnem rüşen-e zamîr râ
 (G 240/11-12)

derisüñ yüz: Derisini soymak, sıyırmak; işkence
 ederek öldürmek. II Birinin bütün varlığını
 elinden almak.

derisüñ yüz:
 Zâ'irân-ı ḫarem-i 'aşka çârıklık gönder
 Reh-i küynda rakîbüñ **derisüñ yüz** döndür
 (Msd 5/20-19)

der-kâr: Malum, aşikar, bilinen, belli.

Bu rütbe derd ü ḡam **der-kâr** iken ḡurbetde
 sultânım
 Nice ḫab'umda tâb u ḳudret olsun şî'r ü inşâyâ
 (K 9/79-80)

der-kâr ol: Belli olmak.

der-kâr ol: -ur
 Tüylerim ürperür ol ḫâleti görsem her bâr
 Böyle cünbişle **olur** ḳorḳarım âḫir **der-kâr**
 (Msd 2/15-16)

der-ḳayd-ı ḫvâb-ı ḡaflet: Gaflet uykusunu bağlama.

Der-ḳayd-ı ḫvâb-ı ḡaflet iken künc-i sinede
 Ḡavḡa-yı 'aşḳ-ı yâr ile nâ-geh uyandı dil
 (G 147/7-8)

der-ḳayd-ı ḫâr-ı silsile-i kâkül ol: Saç teline bağlanmış zincir olmak.

der-ḳayd-ı ḫâr-ı silsile-i kâkül ol: -ma, -sa, -m
 Darü's-şifâ-yı dehrde Mecnûn olur myıdım
Der-ḳayd-ı ḫâr-ı silsile-i kâkül olmasam
 (G 150/11-12)

der-kefen: Kefenin içinde.

Dâğ-ı fetîle-dâr ile şem'-i berâtveş
Yansun vücüdüm âteş-i 'aşkuñla **der-kefen**
(G 164/15-16)

der-kemîn ol: Pusuda beklemek.

der-kemîn ol:-maz
Esîr-i firşat olmak bâ'îş-i nağş-ı hamiyyetdür
Güzergâh-ı 'aduvda merd-i kâmil **der-kemîn**
olmaz
(G 85/3-4)

der-kemîn ol: Pusuda beklemek.

der-kemîn ol:-mış
Der-kemîn olmış yatur dâ'im raqîb-i bed-
gümân
Virmesün fırsat o zulm-endîşe Rabbü'l-âlemîn
(Ş 2/15-16)

der-kemîn ol: Pusuda beklemek.

der-kemîn ol:-up
Bu hâkdan-ı muzlimede **der-kemîn olup**
Ol 'andelîbi eyledi dâm-ı ecel-şikâr
(Tb 1/93-94)

der-kenâr: Kenarda, göz önünde.

Mümkün mi **der-kenâr** o vahşî-mizâcî kim
Ağuş-ı dideden rem-i âhû gibi akar
(G 234/5-6)

der-kenâr eyle: Göz önünde tutmak.

der-kenâr eyle:-dü, -m
Ağuş-ı hasret-i dil-i zârî güşâd idüp
Mânend-i hâle eyledüm ol mâhî **der-kenâr**
(K 12/47-48)

der-kenâr it: Kenara yazmak.

der-kenâr it:-me, -m
Elfâz-ı medhûn olmasa da Yûsuf olsa ger
Mehd-i kalemnden itmem o mażmûnî der-kenâr
(K 12/135-136)

derle: Terlemek.

derle:-di
Tâbiş-i gerden-i billürî ile **derledi** câm
Şevk-i ümmîd-i der-ağuş ile kızdı hammâm
(Msd 3/5-6)

derleme: Derlemek işi, tedvin.

La'lüñ öperken aldı ten-i zârî **derleme**
Elbette ey perî 'arâk ister şekerleme
(G 203/1-2)

dermân: İlaç, çare.

Ey bârî Hudâ derdimize **dermân** vir
Efsürde olan cism-i za'îfe cân vir
(R 16/1-2)

9. Derdine **dermân** su'âlinden Belîgâ mağsadañ
10. Cân otu istersin ancağ kâkül-i cânân şatar
(G 60/9-10)

'Aciz cihânda derdine **dermân** bulur Belîg
Zinhâr şekve eyleme bir ferde şâbir ol
(G 142/13-14)

der-niyâm it: Kınma sokmak.

Biraz da tîg-i ğadri **der-niyâm it** âzmâyışden
Mücerredür bu kim ğaddâr olan dünyâda kâm
almaz
(G 88/3-4)

der-pençe: Pençede.

Tâbiş-i tîgini **der-pençe** dem-i heycâda
Görse teb-lerze tutar şerze-i şîr-i ücemi
(K 7/29-30)

der-pençe id: Elde bulundurmak.

der-pençe id:-üüp
İdüp 'aşasını **der-pençe** râh-ı 'aşkuñda
Türâb-ı dergeh-i vâlâña geldi sünbül-i bec
(Kt 1/17-18)

der-pey: Ardı sıra, arkasından.

der-pey:-dür
Mişâl-i cezr ü medd-i mevce-i deryâ-yı pür-âşüb
Bu dehr-i pür-ġamuñ iqbâlünüñ **der-peydür**
idbârî
(G 217/5-6)

der-pey-der: Birbirinin ardı sıra, yavaş yavaş.

Mişâl-i cezr ü medd-i mevce-i deryâ-yı pür-
âşüb
Bu dehr-i pür-ġamuñ iqbâlünüñ **der-pey-der**
idbârî
(K 4/55-56)

der-pey-i büse ol: Hemen öpmek.

der-pey-i büse ol:-ur, -sa
Der-pey-i büse olursa fiten-i ğamze Belîg
Tâlib-i nüş olan elbette çeker minnet-i niş
(G 110/15-16)

der-püte: İçinde maden eritilen kapta.

İdüp **der-püte** mevc-i pertev-i şems-i cihân-tâbı
Nücüm-ı çarġa meşğ-i şan'at-ı iksîr ider meh-
tâb
(G 7/3-4)

derrende: Yırtıcı.

Hudâvendâ bugün sen 'arşa-i heycâda kaplansın
'Adüya pençe-i pür-zür ile **derrende** kaplansın
(Kt 21/1-2)

ders-i 'aşk: Aşk dersi.

ders-i 'aşk:-ı
Kâbil-i feyz olsa bir âdem lisân-ı hâl ile
Ders-i 'aşkı aña her berg-i çemen takrîr ider
(G 82/11-12)

dert it: Bir sorunu veya durumu üzüntü konusu
yapmak.

dert it:-me, -sün
Nice **dert** üstine zevk itmesün kim hafta

başında
Şafâdır pîr-i 'aşka ola tâze berber altında
(Mf 28/1-2)

dert-i hâme: Dertli kalem.

dert-i hâme: -den
Gülşen-i hüsn-i haţuñ ezhârını sır-âb idüp
Çâr-mışra' ağı bu **dert-i hâmeden** âb-ı hayât
(Kt 46/3-4)

derün: 1. Gönül.

Gelsün hürüşa küre-i Haddâdveş **derün**
Yansun şerâr-ı âh ile kâşâne-i cihân
(Tb 1-57-58)

Şem 'ine cem ' olup derün ehli
Döne pervâneler gibi her gâh
(T 12/7-8)

Kemer-güsiste **derün** haste dil-şikeste görüp
Cebîre bendî-i tab 'ımla kıldı def 'i keder
(Kt 47/7-8)

derün: -ı
Nâr-ı fûrkatle kimüñ olsa **derüni** pür-dâğ
İdemez şîşe-i fânüs içine vaz ' -ı çerâğ
(G 125/1-2)

Hıdîv-i dehr şadr-ı esbak 'Abdu'llâh Paşa kim
Münevverdür **derüni** lücce-i âb-ı muşaffâdan
(T 24/1-2)

derün: -u, -m, -da
Gerd-i elemle eyledim alüde sinemi
Kim bîh-i 'aşkuñ ola **derünümde** cilve-sâ
(K 2/141-142)

derün: -u, -m
Derünüm cilvegâh-ı hikmet-i ma'nâ olup hâlâ
Müheyyâyım gelürse bahşge Yünânüñ Aristosı
(K 3/73-74)

Tenürasâ **derünüm** germ idüp tâb-ı teb-i gamla
Kebâb itdi miğâl-i mürğ-i bismil bu dil-i zârı
(K 4/47-48)

derün: -u, -m, -u
İdüp ğurbetde âhîr hâne-i bî-minneti mesken
Derünüm hâr-hâr-ı derd ü miñnet pür-hırâş itdi
(Kt 12/1-2)

Rüze eyyâmı **derünümde** harâretle Belîğ
Böyle şîrîn-suhanı yaptı yoğırdı hâme
(G 194/11-12)

derün: -ı, -n, -da
Derünümde sebâtı mün'adim her naqş u
timsâlün
Vefâda hem-hayâl-i çarh-ı mînâfamdır mir'ât
(G 13/17-18)

Gayrınıñ 'aşkı 'aceb var mı **derünümde** diyü
Dün gece geldi hayâlün dili tefîş itdi
(G 223/3-4)

Âkıbet kendüye zehr-âbe olur şerbet-i nüş
Her kimüñ yoğsa **derünümde** gam-ı tâkat-i nîş
(G 110/13-14)

derün: -ı, -n, -dan
Degüldür cilvegâh-ı mâ-sivâ baħr-i dil-i 'arîf
Derünümde ider her cıfeyi deryâ-yı 'Ummân
red
(G 32/11-12)

derün: -ı, -m, -da
Felek mahv itse rengîni-i dildarı reşkinden
Derünümde ebed dest-i hayâlınden hınâ çıkmaz
(G 97/7-8)

derün: -u, -m, -a
Düşmez hayâl-i hestî-i dünyâ **derünümde**
'Aks-i vücûdı şafha-i baħr eylemez kabûl
(G 144/3-4)

derün: -a
Gelmez **derüna** hayli zamândur hayâl-i yâr
Ey dil harîm-i sinede nâ-maħrem olmasun
(G 157/11-12)

'Aksüñ **derüna** eylemese meh gibi tulü'
Mîhr-i ruħuñla âyine itmez muķâbele
(G 186/5-6)

derün: -ı
Şakınmaz herkese mâ-fi' z-zamîrin 'arz ider
dâ'im
Derün şâfdır naqş-ı hıyelden sâdedür mînâ
(G 5/5-6)

Toķınma halka-i zülf-i nigâra kendi kayduñ gör
Derün pâre pâre olmaduk bir şâne yokdur yok
(G 132/5-6)

derün: -ı, -n, -da
Devr-i hüsnünde bu devlet yüz virür âyineye
Kim **derünümde** anuñ mâh olsa birün âfitâb
(G 8/7-8)

Dü-la'lün şafhada tenvine beizer kim 'ayân
olmuş
Derünümde dehânüñ nündür güyâ nihân olmuş
(G 111/1-2)

Ma'nî-i tâze **derünümde** hafî hem-çü gül-âb
Güyiyâ berg-i gül evrâk-ı semendür elfâz
(G 121/11-12)

Şafhada surh ile tenvine müşâbih dü-lebün
Ki **derünümde** anuñ nün-ı hafîdür dehenün
(G 140/5-6)

derün: -ı, -n, -a
'dâ eger ki Rüstem-i şîr-efken olsa da
Hâmem olur **derünümde** tîr-i sefid-bâr
(K 12/169-170)

- derün:-a**
Râh-ı hayâle fem düşer emvâc-ı nûr-ı çeşm
İtse **derûna** reh-güzer-i dîdeden duhûl
(G 144/7-8)
- derûna çek: İçe çekmek.**
derûna çek:-dû, -m
Çekdüm derûna kafile-i hayl-i mihnetüñ
Oldı o cünde cünbişi-i dil nâle-i derâ
(K 2/143-144)
- derün-e penbe: Pamuğun içi.**
Meskin del est her ke be zaher molâyem est
Penhân **derün-e penbe** neger penbe dâne râ
(G 241/ 3-4)
- derün-ı dîde: Gözün içi.**
derün-ı dîde:-de
Çapatdı merdümek-i çeşmi 'aks-i hâl-i nigâr
Derün-ı dîdede lâzımdur ola merdüm tek
(G 141/3-4)
- derün-ı dürc-i eñibbâ: Hekimlerin hokkasının içi.**
derün-ı dürc-i eñibbâ:-da
Şad âh zañm-ı hançer-i mesmüm-ı miñnete
Kim yok **derün-ı dürc-i eñibbâda** bir devâ
(K 2/95-96)
- derün-ı hâcerde: Taşın içi.**
derün-ı hâcerde:-de, -dür
Dest-i bañilde zer-i mañbüb güyiyâ
Nür-ı şerârdur ki **derün-ı hâcerdedür**
(G 39/3-4)
- derün-ı hum: Küpün içi.**
derün-ı hum:-da
Cüdâ olur eñer-i tâb-ı tığ-ı kañrından
Derün-ı humda olan meyle neş'e-i mañrec
(Kt 1/3-4)
- derün-ı micmer-i gerdün-ı zer-nigâr: Altın işlemeli dünyanın yakıcı yerinin içi.**
Encüm degül felekde bu hañretle nâ-gehân
Yandı **derün-ı micmer-i gerdün-ı zer-nigâr**
(Tb 1/89-90)
- derün-ı mînâ: Şişenin içi.**
derün-ı mînâ:-da
Görindi nev-hañ-ı nâ-rüste rüy-ı zîbâda
Mişâl-i rişe-i sünbül **derün-ı mînâda**
(G 195/3-4)
- derün-ı perverişgâh: Büyütme yerinin içi.**
derün-ı perverişgâh:-ı, -dur
Bu dükkân bir şadefdür güyiyâ bañr-i melâhâdde
Derün-ı perverişgâhdur ol lû'lü-yı nâ-yâbuñ
(T 25/13-14)
- derün-ı pîrehen: Gömleğin içi.**
derün-ı pîrehen:-den
Derün-ı pîrehenden cism-i pür-nürüñ
nümâyândur
Ki güyâ âb-ı şâfi vaz' olunmuş câm-ı billûra
(Mf 63/1-2)
- derün-ı pîrehen:-den**
Derün-ı pîrehenden cism-i pür-nürüñ
nümâyândur
Ki güyâ âb-ı şâfi vaz' olunmuş câm-ı billûra
(G 187/3-4)
- derün-ı pîşe: Gönlün meşguliyeti.**
derün-ı pîşe:-den
Kâkül-i dil-berde ârâm itse göñlüm vechi var
Böyle şîr-i büt-şiken çıkmaz **derün-ı pîşeden**
(G 159/9-10)
- derün-ı rişte-i şem'-i sarây-ı yâr eyle: Sevgilinin sarayındaki mumun ipinin içine almak.**
derün-ı rişte-i şem'-i sarây-ı yâr eyle:-er
Târ-ı reg-i hevâ-yı kef-i pâş-ı himmetüñ
Eyler **derün-ı rişte-i şem'-i sarây-ı yâr**
(K 12/127-128)
- derün-ı sâye-i cism: Cismin gölgesinin arkası.**
derün-ı sâye-i cism:-i, -n, -de
Derün-ı sâye-i cisminde 'aks-i âyîneveş
Nigâh-ı dîde olur şuret-i havâşa başîr
(K 6/69-70)
- Derün-ı sâye-i cisminde** 'aks-i âyîneveş
Havâşş-ı hamse nümâyân olur bi-lâ-ecsâd
(K 11/47-48)
- derün-ı şem'-i kâfûr: Beyaz mumun içi.**
derün-ı şem'-i kâfûr:-a
Tezerv-i şu'le-yi hâkister eyler âteş-i kañrı
Gürizân olsa da ol dem **derün-ı şem'-i kâfûra**
(T 27/21-22)
- derün-ı sîne: Gönlün içi.**
derün-ı sîne:-m, -e
Hengâm-ı şeb ki meş'ale-efrüz-ı mihr-i yâr
Yağdı **derün-ı sîne** bir şem'-i tâb-dâr
(K 12/1-2)
- derün-ı sîneñi:-i-ñ, -i**
Pâk tut jeng-i 'alâyıkdan **derün-ı sîneñi**
Cilvegâh-ı yâr ola âyîne-i simâ-yı rûh
(G 27/5-6)
- derün-ı şab': Karakterin arkası.**
derün-ı şab':-ı, -n, -a
Berginde bü-yü gül ruñma cân atarsa ger
İtmez **derün-ı şab'ına** yâd-ı vañan güzâr
(K 12/35-36)
- dervâze: Kapı.**
dervâze:-den
Esir-i câh olan erbâb-ı dil-âvâzedden geçsün
Gelüp eslâfinuñ geçdükleri **dervâzedden** geçsün
(G 161/1-2)

dervāze-i mevc: Dalganın kapısı.

Leb-i deryāda senūñ hem-çü 'aşā-yı Mūsā
Açılır naħl-i kadūñ 'aksine **dervāze-i mevc**
(G 22/13-14)

dervīş: Kalender.

Belīgā çār-tekbīr ile hātif didi tārīhın
Gidüp 'uqbāya **dervīş** Mustafā el çekdi
dünyādan 1170
(T 15/13-14)

dervīş it: Kalender etmek.

dervīş it: -di
Naħd-i vaħtı o şehūñ yolına hep şarf itdüm
Māl-i hūlyā-yı vişāli beni **dervīş itdi**
(G 223/5-6)

dervā: Deniz.

Kef-i luħfūnda tehī-kīse olur ma'den-i zer
Katredür ħulzüm-i iħsān yanında **deryā**
(T 13/19-20)

Nāz ile seyr eylese saħnında mānend-i nesīm
Cūş ider **deryā** gibi şevĸ ile mevc-i būriyā
(T 28/ 21-22)

Yāruñ fūrüg-ı mihr-i ruħın cüst ü cü iden
Deryā içinde māhīye beñzer ki āb arar
(Mf 54/1-2)

deryā: -nuñ
Zuhur itdükçe ma'nā gevheri 'Ummān-ı
ta'bından
Ĥacāletten erir şebnem gibi **deryānuñ** incüsü
(K 3/51-52)

Belīgā şimdi mensūħ emre beñzer her şuħan-
sāzuñ
Ĥabāb üstindedür **deryānuñ** ammā gevher
altında
(G 190/13-14)

deryā: -y, -a
Deryāya itse āteş-i ĸahrı eger eşer
Eyler şadefde dürrü o dem dāne-i enār
(K 12/115-116)

Bulmaz bu cāy-gehde olan lūliyān gibi
Şad-sāl ĸavta eylese **deryāya** Sönbekī
(Kt 55/5-6)

Ecnebīye āşinādan çok kerem eyler kibār
Ebre şu gird-āba **deryā** bir tehī saĸar virür
(G 63/5-6)

İħtiyāruñla şaħın eyleme **deryāya** sefer
Mevci gör kim seferi sāhile deryādandur
(G 74/13-14)

deryā: -da
Maħmil-i 'aks-i nigār olmasa **deryāda** ĸabāb
Anı yār itmez idi kendüye cemmāze-i mevc
(G 22/9-10)

ĸanda olursa destūñe takdīr olan gelür
Deryāda buldı pençe-i mercān ĸizāb-ı surħ
(G 29/3-4)

deryā: -lar
Nice teskīn ola seyl-āb-ı çeşm-i ĸün-feşānumla
Benüm göñlümde **deryālar** söyündürmez
ħarāret var
(G 68/3-4)

deryādan: -dan, -dur
İħtiyāruñla şaħın eyleme deryāya sefer
Mevci gör kim seferi sāhile **deryādandur**
(G 74/13-14)

2.Büyükük.
Belīg ol pādīşāha bendeyüm kim dīk-i cūdında
Gedā-yı gird-ħvān-ı luħfına **deryā** nemek-çeşdüür
(G 48/17-18)

deryāçe-i şat: Şat Denizi.
Ebrūvānum iki göz cısr-i metīndür güyā
Dem-be-dem anda aħan göz yaşı **deryāçe-i Şat**
(G 119/7-8)

**deryā-nevāl-i āsumān-rif' at: Gök makamına
yükselen deniz.**
Ĥıdiv-i memleket **deryā-nevāl-i āsumān-rif' at**
Vezīr-i pür-seħāvet ma'delet-baħş ü hümā-sāye
(K 9/43-44)

deryāya ir: Deryaya ulaşmak.
deryāya ir: -er
Maĸşüdüñi sa'y ile tarīķūnde bulınca
Deryāya irer āb-ı revān gitse yolınca
(G 180/1-2)

deryā-yı āteş: Ateş denizi.
Ehl-i mürüvvet aña dirüm kim yetişdüre
Deryā-yı āteş içre düşerse 'adıya şu
(G 170/7-8)

deryā-yı āteşdür: -dür
Ĥayanmaz tār-ı cevher pīç ü tīb-ı 'aks-i cānāna
Kı mevc-i şu'leden āyīne bir **deryā-yı āteşdür**
(G 48/13-14)

**deryā-yı cünbiş-efgen-i sīm-āb-ı pür-cilā: Çok
parlak gümüş renkli suyu düşüren hareketli deniz.**
deryā-yı cünbiş-efgen-i sīm-āb-ı pür-cilā:
Gehvāre olsa tıfl-ı dile pür-sebāt olur
Deryā-yı cünbiş-efgen-i sīm-āb-ı pür-cilā
(K 2/83-84)

deryā-yı dil: Gönül denizi.
deryā-yı dil: -de
Gelmezse sūĸ-ı 'āleme bir ĸadr-dān Belīg
Deryā-yı dilde dürr-i ma'ānī nihān ĸalür
(G 40/13-14)

deryā-yı fenādan: Yokluk denizi.**deryā-yı fenā:** *-dan*Bu **deryā-yı fenādan** rihlet emvāc-ı müş'irdür
Şikest-i kubbe-i cām-ı ḥabābuñ nāle-i küsü

(K 3/27-28)

deryā-yı kılzüm: Büyük deniz.**deryā-yı kılzüm:** *-e*Çekildi seyl ile **deryā-yı kılzüm**e ḥas ü ḥār
Beni ḥākīkate iṣāl ider bu 'aşk-ı mecāz

(G 90/3-8)

deryā-yı mevc-endāz: Dalga atan deniz.Olur güm-geşte-reh erbāb-ı tecrīd-i 'alāyık-bāz
Mesiḥa āb-ı süzen oldı bir **deryā-yı mevc-**
endāz

(G 237/1-2)

deryā-yı pehn-i cürm: Geniş suç denizi.**deryā-yı pehn-i cürm:** *-e*Kıldı şikeste mevc-i hevā fülk-i tā'atüm
Deryā-yı pehn-i cürme düşüp eylersüm şinā

(K 2/49-50)

deryā-yı pür-cüş: Çoşku dolu deniz.**deryā-yı pür-cüşuz:** *-uz*Fürüg-ı kaṭre-i āb-ı güher **deryā-yı pür-cüşuz**
Dem-ā-dem vākıf-ı esrār-ı 'aşkuz mest-i
medhüşuz

(G 95/1-2)

deryā-yı pür-şür: Gürültülü deniz.**deryā-yı pür-şür:** *-u, -m*Ben ol **deryā-yı pür-şürum** ki tufān-gāh-ı
sinemde
Ki her bir şerḥa mevc ü her ḥabābı dāğ-ı
cānumdur

(G 230/3-4)

deryā-yı pür-telāṭ: Dalgaları çarpışan deniz.**deryā-yı pür-telāṭ:** *-u, -m***Deryā-yı pür-telāṭum** olur kılzüm-i serāb
Dest-i 'atā vü cüdına ebr olsa kīse-dār

(K 12/111-112)

deryā-yı raḥmet: Merhamet denizi.

Eger ālüde-i 'iṣyān ise dāmānum ey zaḥid

Anı taḥḥir ider bī-intihā **deryā-yı raḥmet** var

(G 68/9-10)

deryā-yı 'ummān: Umman denizi.Degüldür cilvegāh-ı mā-sivā baḥr-i dil-i 'ārif
Derünından ider her cıfeyi **deryā-yı 'Ummān**
red

(G 32/11-12)

deryūze-kār-ı küçe-i iḥsānuñ ol: Cömertlik sokaklarında dilencilik yapmak.**deryūze-kār-ı küçe-i iḥsānuñ ol:** *-mıṣ, -am***Deryūze-kār-ı küçe-i iḥsānuñ olmuşam**

İksīr-i naqd-ı luṭfuñ ile oldı pür-nevā

(K 2/185-186)

der-zencir id: Zincirle bağlamak.**der-zencir id:** *-er*

Yine bir āfet-i merdüm-şikāra oldum esir

Dem-i nigāhı **ider** tār-ı zülfi **der-zencir**

(K 6/1-2)

der-zir-i yektā-yı felek: Feleğin katının altında.

'Avn-ı sütün-ı kılkün ile oldı cāy-gir

Der-zir-i yektā-yı felek sāye-bān-ı 'ilm

(K 10/57-58)

deşne-i cevri: Cefa hançeri.**deşne-i cevri:** *-üñ, -le*Beni mecrūḥ iderseñ **deşne-i cevri**ñle meclisde**12.** Bu zaḥm lāy-ı bāde merhem-i sūḥrābdur

sensüz

(G 101/11-12)

des-res-i künc: Köşeye ulaşma isteği.**des-res-i künc:** *-i, -n, -e, -y, -e*

Gevher-i 'aşkı ara virān gönüllerde Belig

Des-res-i küncineye ma' müldür virāned

(G 201/15-16)

dest: El.**dest:** *-i, -n, -de*

Meger ki nāle-i feryād-resle destinden

Mişal-i bād idem ol ḥāk-i dergehe şeb-gir

(K 6/43-44)

Süz u güdāz-ı 'aşk ile dā'im Belig-i zār

Destinde ḥāme tāze vü rengin gāzel yapar

(G 45/11-12)

Yaşmaz kāfirün **destinde** İslāma münāsibdür

Kef-i Ḥaydarda barmağ kaldırup olmiş

müselmān tūğ

(G 126/3-4)

Pirān-ı 'aşkuñ olmasa **destinde** zür-i zer

Ülfet ider mi tāze cevān ihtiyār ile

(G 184/9-10)

dest: *-ü, -m*

Kimün zülfine bilmem şāne olmuşdur bu şeb

Ki engüşüm fetil-i 'anber oldı bezm-i ḥavraya

(K 9/35-36)

Düşdüm diyār-ı gurbete ḥayrān u bī-nevā

Destüm girifte eylemedi mizbān-ı 'ilm

(K 10/117-118)

Bir kabza-i sīm **destüme** girdi bu şeb amā

'Aklen yine didüm ki bu var ise bilekdür

(G 236/5-6)

dest: *-ü, -m, -de***Destümde** gürz-i Kāvusi-i kılk-i bī-amān

Şimdi bu 'arşagehde benüm Ḥahramān-ı 'ilm

(K 10/99-100)

- dest:-ü, -ñ, -e**
Kanda olursa **destüñe** takdîr olan gelür
Deryâda buldı pençe-i mercân hîzâb-ı surh
(G 29/3-4)
- dest:-ü, -ñ**
Rüy-ı hoy-kerdeye yaşdandukça **destüñ** nem
kapar
Gül yüzinden pençe-i mihr-i felek şebnem kapar
(G 55/1-2)
- dest:-i, -n, -i**
‘İsî-dem-i deyr-i kühenim vaqt-i cüdâyî
Bütler uzadup **destini** dāmānum alurlar
(Mf 58/1-2)
- dest:-ü, -m, -e**
Kayıddan āzād idüp ol māh-peyker **destüme**
Zülfini ser-rişte-i āmālden evvel virir
(G 69/7-8)
- dest:-i, -n, -e**
Kim alsa **destine** ser-mest olur eş‘ār-ı rengīnum
Bu elfāz içre ma‘nā şışede şahbā mıdur bilmem
(G 155/11-12)
- Dil-ber alınca **destine** mīnā-yı ‘işveger
Biñ kerre öpdî cāmūñ egildi ayāğını
(G 220/7-8)
- Sākīden alup **destine** dil-ber baña şundi
Şāyed ki leb-i la‘line peymāne tokındı
(G 221/1-2)
- Nazm-ı Belîgi yazmağa hürşid ‘Utāridüñ
Lāyık şunarsa **destine** levh-i müzehheb
(G 222/13-14)
- dest:-ü, -m, -i**
Ġamze-i yāra tokındum şorar elbette rakīb
Ne yalan söyleyeyim **destümi** hançer kesdi
(G 225/5-6)
- dest:-i, -n, -e**
Kim alsa destine iklīm-i Hindî seyr eyler
Cihām gösterir insāna sāgar-ı āyinesi
(G 227/9-10)
- Dest:-ü, -m, -den**
Destümden aldı dīv-şifat hoşka-bāz-ı çarh
Hātem ğamıyla Cem gibi nālān iken hemān
(R 19/1-2)
- destān-serā-vı tab‘-ı belîğ: Bülbül huylu Belîğ.**
Kemend-i miñnet ile eyleyüp ezelden esir
Direm-ħaride-i bāl eyledi beni taqdîr
(K 6/123-124)
- destār: Sarık.**
Zīb-i ser eyledi **destārı** şüküfeāsā
Cā-be-cā dil-bere şıhhā didi yārān-ı şafā
(Msd 2/55-56)
- Yāra ma‘hüd iki tonluk çuka var āmāde
Şüfî bir ħırka vü **destār** ile olmaz sāde
(Msd 4/37-38)
- destār:-i**
O rütbe āsitānı üzre pürdür ehl-i ħācet kim
Teh-i keşşinde ħulkuñ nüh-felek kim kıldı
destārı
(K 4/19-20)
- Yağmazdı cānı sūhte-āsā o seng-dil
Destārı başda olmasa çaçmaklı bendiden
(Kt 41/3-4)
- dest-ber-dest ol: Eli üstün olmak.**
Gezdürür ħübān-ı vālā-menzilet ħayrān olup
Dest-ber-dest ol mihr mānende-i reng-i ħınā
(T 28/9-10)
- dest-büs: El öpme.**
dest-büs:-i, -n, -dan
Bu vādilerde yārun bî-niyāzum **dest-büsünden**
Ki engüşt-i mühennā itdi pāyum her ser-i ħarı
(G 217/9-10)
- deste: Demet.**
Ĥayāl-i ‘arīzuñ bu çeşm-i ħasret-pışede güldür
Gözümde ‘aks-i zülfüñ şışede bir **deste**
sünbüldür
(G 78/1-2)
- Ĥayāl-i zülfine pīçide kıldum rişte-i cānı
Yine bir **deste** sünbül bağladum güyā ki
sākından
(G 166/9-10)
- deste deste ol: Demet demet olmak.**
deste deste ol:-ur
Ruĥında tār-ı ser-i zülfî ħalka ħalka olup
Gül-i şıguftu bu güleşende **deste deste olur**
(G 232/5-6)
- dest-efşār-i zer: Altına eli sıkışmış.**
dest-efşār-i zerd:-den
Nice ħüsrev şıķılmaz idi **dest-efşār-i zerden**
Turunc-ı ğabğab-ı řirñ gibi var iken eglence
(G 200/3-4)
- deste-i gül: Gül destesi.**
Ol bülbülüm ki baĥt-ı siyeh berg-i şu‘leden
Eyler feřānde **deste-i gül** ħvābgāhuma
(G 192/7-8)
- deste-i sünbül: Sünbül destesi.**
deste-i sünbül:-i
Mevc-i büy-ı gül ile def‘-i perīřanlıķ için
Deste-i sünbüli zencire ider beste şabā
(T 21/25-26)
- destgāh: Tezgah.**
destgāh:-i, -ñ, -da
Destgāhında bize iş kesiyor ‘işve-fürüş
Naĥd-i can vir ki bu esnāda şatılmaz ħontoz
(Msd 4/45-46)

destgeh-i hîle: Hile tezgahı.

Kıç ayağıdır o ağıyar-ı denî şeytânun
Nağşı yok destgeh-i hîlede hergiz anuñ
(Msd 5/37-38)

dest-i aḥbāb: Dost eli.

dest-i aḥbāb:-da
Dest-i aḥbābda gāhice görürdüñ evvel
Şimdi dükkānce-i şarrāfda görmem diremi
(K 7/19-20)

dest-i 'arūs-ı ṭab': Yaratılışı süslenmiş gelin eli gibi.

dest-i 'arūs-ı ṭab':-u, -m, -a
Mālîde itdi fikret-i meşşāta-i ezel
Dest-i 'arūs-ı ṭab'uma ḥūn-ı ciger ḥınā
(K 2/67-68)

dest-i 'aṭā vü cūd: Cömertlik eli.

dest-i 'aṭā vü cūd:-ı, -n, -a
Deryā-yı pür-telātum olur kulzüm-i serāb
Dest-i 'aṭā vü cūdına ebr olsa kīse-dār
(K 12/111-112)

dest-i baḥl: Cimrinin eli.

dest-i baḥl:-de
Dest-i baḥilde zer-i maḥbūb gūyiyā
Nūr-ı şerārdu ki derūn-ı ḥacerdedür
(G 39/3-4)

dest-i belîg-i rind-i suḥanver: Düzgün konuşan gönül adamı Belîg'in eli.

dest-i belîg-i rind-i suḥanver:-de
Dest-i Belîg-i rind-i suḥanverde gül degül
Bir kâse virdi meyle leb-ā-leb cabā şabā
(G 3/13-14)

dest-i cebān: Korkak el.

dest-i cebān:-a
Virme ümîd-i kār ile **dest-i cebāna** tîg
Taşvîr elinde olsa musavver'aşā 'abeş
(G 20/21-22)

dest-i cūd: Cömertlik eli.

dest-i cūd:-ı
İdüp nām-ı şerîfîn **dest-i cūdî** 'arş ile hem-şîr
Midād-ı surḥ ile taḥrîr olundu beyt-i ma'mūra
(T 27/7-8)

dest-i da'vetd: Davet eli.

dest-i da'vetd:-dür
İki bāl açmış der-i vālāsı şāhib-beyt için
4. Dest-i da'vetdür ki isticlāb ider ecr-i cezîl
(T 30/3-4)

dest-i du'ā: Dua eli.

İki bāl açmış der-i vālāsı şāhib-i beyt için
Her seḥer dergāh-ı Ḥaḳka ref' ider **dest-i du'ā**
(T 1/41-42)

Tümār-ı nazmı tayy iderek vaḳtidür Belîg
Dest-i du'ā ile pür ola berg-i ḡoncavār
(K 12/181-182)

İki bāl açmış der-i bālāsı şāhib-beyt için
Her seḥer dergāha gūyā ref' ider **dest-i du'ā**
(T 29/5-6)

dest-i du'ā:-dur

Murāduñ ḥıfz ise bād-ı fenādan şem'-i iḳbālūñ
Anuñ dest-i du'ādur ehl-i dil'inde fānūsı
(K 3/13-14)

dest-i felek: Feleğin eli.

dest-i felek:-de
Dest-i felekde meh gibi şad-naḥun olsa da
Pür-pîç-i kār-ı bî-dile olmaz girih-güşā
(K 2/85-86)

Dās-ı perend-şıfat **dest-i felekde** meh-i nev
Ḥāşıl-ı mezra'-ı 'ömrüñi itmekde direv
(G 169/1-2)

dest-i fenā: Yokluk çölü.

dest-i fenā:-da
Dest-i fenāda şanma giden gird-bāddur
Terk itdi reng ü büyü geyüp bir 'abā şabā
(G 3/7-8)

dest-i fenā:-y, -a

Mülk-i 'ademde āh ile mānend-i gird-bād
Āyende cān bu **dest-i fenāya** revende cān
(G 156/13-14)

dest-i feṭānet: Zihin açıklığı eli.

dest-i feṭānet:-ü, -ñ, -le
Dest-i feṭānetüñle kalem-zenlik eyleyüp
Cüş-ı bahāra oldı mübeddel ḥazān-ı 'ilm
(K 10/63-64)

dest-i ğam: Gam eli.

dest-i ğam:
Benüm ol 'āşık-ı sevdā-zede-i deşt-i cünün
Dest-i ğam silsile-cünbān-ı reg-i cānumdur
(G 50/3-4)

dest-i ḥayāl: Hayal eli.

dest-i ḥayāl:-ı, -n, -den
Felek maḥv itsede renginî-i dildārı reşkinden
Derünümde ebed **dest-i ḥayālinden** ḥınā çıkmaz
(G 97/7-8)

dest-i ḳazā: Kaderin eli.

dest-i ḳazā:-da
Dest-i ḳazāda düde-i āl-i Mehemmedî
Bu çarḥ-ı sebzgün kaḫeḥ-i pür-sem olmasun
(G 157/5-6)

dest-i ḳudret: Kudret eli.

dest-i ḳudret:-le
Levh-i yāḳūta o ḥaṭṭ-ı lebi kimse yazamaz
Dest-i ḳudretle anı ḥāme-i icād yazar
(Mf 34/1-2)

dest-i luḡf: Yardım eli.**dest-i luḡf:**-u, -ñBeligā nūş-ı cāmı **dest-i luḡfuñ** hoş-güvār eyler
Güzārgāh-ı gülüya mevc-i bāde ḥārdur sensüz
(G 102/19-20)**dest-i luḡf:**-u, -ñ, -laAyakdan düşdiler üftādegānuñ **dest-i luḡfuñla**
'Usāt-ı güm-rehi ey kā'id-i rāh-ı Ḥüdā al yed
(G 32/9-10)**dest-i merg: Ölüm eli.**Efendi ben bilürem dest-i sākī-i ḡamdan
Müdām çekdügünü dehr içinde 'abd-ı fakīr
(K 6-157/158)**dest-i mücerredāt-ı sūtün-ı refi' ol: Yüce,**
soyut kavramlar direğinin eli olmak.**dest-i mücerredāt-ı sūtün-ı refi' ol:-ur****Dest-i mücerredāt-ı sūtün-ı refi' olur**
Zihnüñ iderse ber-zede-i sāyebāñ-ı 'ilm
(K 10/19-20)**dest-i müdde'ā: Maksat eli.**Def gibi gūş-ı cān açaram kavlı-i muḡrıba
Olsam ne deñlü sille-hor **dest-i müdde'ā**
(K 2/99-100)**dest-i müje: Kipiğın eli.****dest-i müje:**-m, -den, -Dāmān-ı ḥayālūñ gideli **dest-i müjemden**
Güyā ki ḡurur merdüm-i çeşmüm diken üzre
(G 185/3-4)**dest-i nā-şüste-i nā-dāna düş: Cahilin yıkanmamış eline düşmek.****dest-i nā-şüste-i nā-dāna düş:-en****Dest-i nā-şüste-i nā-dāna düşen** rüşen-dil
Şem'-i pertev-fikene beñzer elinde körüñ
(G135/5-6)**dest-i nigār: Güzelin eli.****dest-i nigār:-a**Eylerdi pençesin şafak-ālūde āfītāb
Dest-i nigāra olmasa reng-i ḥınā 'abes
(G 20/9-10)**dest-i niyāz: Yalvarma eli.****dest-i niyāz:-ı****Dest-i niyāzı** dergeh-i vālāya ref' idüp
Eyler Belig manşıbın ibkāsım taleb
(Kt 26/3-4)**dest-i pençe-i mü: Saçtaki el.****dest-i pençe-i mü:**-y, -ı, -nFermāmı **dest-i pençe-i müyün** ile ider
İḡrāc-ı cevher-i dil-i fülād-ı tāb-dār
(K 12/97-98)**dest-i riyā: İki yüzlülük eli.**Girībānın o kimse kırtarur dest-i riyādan kim
Sirişk-i ḥün ile dest-i sebüyı şüst ü şü eyler
(G 62/9-10)**dest-i sebü: Şarap kabının eli.****dest-i sebü:**-y, -ıGirībānın o kimse kırtarur dest-i riyādan kim
Sirişk-i ḥün ile **dest-i sebüyı** şüst ü şü eyler
(G 62/9-10)**dest-i şefkat: Şefkat eli.****dest-i şefkat:**-ı, -nMüjgānı **dest-i şefkatin** itmiş dırāz kim
Tā çeşm-i mesti olmaya üftān u şerm-sār
(K 12/31-32)**dest-i şehd-ālūd: Bal bulaşmış el.**Olur bir yek-diger çeşpide hem-çün **dest-i şehd-ālūd**Sirāyet kılsa nazm-ı sükkerinüm mağz-ı eşyāya
(K 9/89-90)**dest-i şerifün ol: Şeref eli olmak.****dest-i şerifün ol:-dı****Dest-i şerifün oldı** bu ḥvān-ı vücūdda
Ser-cümle mağz ü cevher-i kül üstüḥvān-ı 'ilm
(K 10/75-76)**dest-i sitem: Zulüm eli.****dest-i sitem:-le**Fütāde eyledi **dest-i sitemle** bī-pervā
Zemīne cism-i nizārum mişāl-i naqş-ı ḥaşīr
(K 6/37-38)**dest-i şolaq: Solak el.****dest-i şolaqda:-da**Kec-ḡab' ile ülfet ne zarar rast dilāna
Ḥāme yolına ḡrı gider **dest-i şolaqda**
(G 179/5-6)**dest-i ḡaleb: İstek çölü.****dest-i ḡaleb:-de****Dest-i ḡalebde** ḥayme kurup gird-bāddan
Dil-dāde olma menzile sālİK reviş budur**dest-i ḡaleb: İstekli****dest-i ḡaleb:-de****Dest-i ḡalebde** gerdiş-i ser-germi maḥv olur
Her kim olursa şu'le-i cevvalēveş 'acül
(G 144/13-14)**dest-i tecrīd: Arınma eli.****dest-i tecrīd:-ı, -n, -de**Pişvā-yı reh-neverdān-ı ḡarīk-i Mevlevī
Şeyḥ 'Ömer kim **dest-i tecrīdinde** kān bir ḡabza ḥāk
(T 19/1-2)**dest-i tehī: Boş el.**

Āb-ı şehāb-ı cūdı eger itse terbiyet

Gelmez bu sūk-ı 'āleme **dest-i tehī** çenār
(K 12/95-96)

deşt-i temennâ: Arzu eli.**deşt-i temennâ:**-y, -iNaqş-ı kademle **deşt-i temennâyı** eyledüm
Açup da düz-ı hırka-i Hindî-i bî-karâr

(K 12/61-62)

dest-i 'uqûl: Akılların eli.**dest-i 'uqûl:**-eEbnâ-yı dehre itmese tab'ûñ mu'âvenet
Dest-i 'uqûle cilvede olmaz 'inân-ı 'ilm

(K 10/39-40)

destimde ol: Elde bulunmak.**destimde ol:**-an**Destimde olan** şem'-i fûrûzânımı nâ-gâh
İndürdi ecel elden alup zîr-i zemîne

(G 197/3-4)

destinden düş: Bir şeyle sürekli ilgilenmek.**destinden düş:**-mezBir mukadder vaqtı var her emrûñ olmaz pîş ü
pesDâ'imâ **düşmez** kazâ **destinden** usturlâb-ı çarh

(G 30/5-6)

destini uzad: Dokunmaya çalışmak; yardım etmek.destini uzad:-up'İsî-dem-i deyr-i kühenüm vaqt-i cüdâyî
N'eyler **uzadup destini** dāmānum ider aḥz

(G 38/3-4)

dest-mâl: Mendil.**Dest-mâl** elde hırām eyledi ağzında sakız
Çignedi geçdi bizi nâz ile ol kâfir kız

(G 99/1-2)

dest-mâl:-ü, -ñ, -eBâzâr-ı 'aşka varma tehî ey nigâr-ı mest
Gel gel ki naqd-i cān koyayum **dest-mâlüne**

(G 193/3-4)

dest-mâl-i çarh: Dönen mendil.Âlüde oldı jeng ile bu **dest-mâl-i çarh**
Kandil-i âbgîne-i mâhı idüp zidâ

(K 2/5-6)

dest-res: Eli yetişen.Şad-gence **dest-res** saña âsân idi Belîğ
Biñ ma'rifet geçeydi Sitānbulda bir pula

(G 181/17-18)

dest-res ol: İstedigine ulaşmak.**dest-res ol:**-maz, -sa'Aceb mi **dest-res** olmazsa ehl-i 'irfāna
Tanın-ı āhum ile çarh-ı sifle sersemdür**dest-res olmaz:**-maz, -saEvvel nazarda **dest-res olmazsa** mālüne
Eyler mi rağbet ol büt-i ra'nâ kemālüne**dest-res ol: İstedigine ulaşmak.****dest-res ol:**-ur, -saEsb-i vişāle **dest-res olursa** ey göñül
Zinhâr yoḡla tengini gâfil egerleme**dest-resân ol: Kudretli olmak.****dest-resân olamaz:**-amazBām-ı vālāsına hergiz **olamaz dest-resân**
Süllem-i pây-ı kıyās olsa eger mevc-i havâdestümden al: Bir şeyden mahrum etmek.destümden al:-du-m**Destümden alduñ** ol güheri virdüñ āhere
Ey çarh-ı sifle baña bu rütbe gâdir nedir

(G 79/11-12)

destüme düş: Egemenliği, buyruğu altına girmek; yakalanmak; birine muhtaç olmak; rastlamak, tesadüf etmek.**destüme düş-eli**

İştihârı ne 'aceb bulsa benümle maḡlaş

Düşeli destüme nām aldı nigñimdeki faş

(G 115/1-2)

destür: İzin, müsaade.**destür:**-aHamza Pāşā-yı Silāhdâr-ı şehen-şāh-ı cihān
Ezelî mevhibe luḡ u kerem ol **destūra**

(Kt 7/1-2)

destür:-eBe **destüre** soḡan-senca Belîğ der reh-e me'ni

Şadâ kerd der cesmem sāye der şovk tekāpu rā

(G 243/11-12)

destür-ı şehâvet-māye: Cömertlik izni.**O destür-ı şehâvet-māye** kim dâ'im nişār eyler

Mişāl-i çeşm-i 'āşık zevk ile dâ'im güherbār

(K 4/17-18)

dest-yārî-i dü-çeşm: İki gözlü yardım.**dest-yārî-i dü-çeşm:**-i, -y, -leVirür cünbiş şafādan **dest-yārî-i dü-çeşmiyle**

Terāzû-yı ḡayāle gevher-i deryā-yı 'irfānum

(K 8/51-52)

devā: İlaç.

Şad āh zaḡm-ı ḡançer-i mesmûm-ı miḡnete

Kim yoḡ derûn-ı dürc-i eḡibbāda bir **devā**

(K 2/95-96)

Şefāsāz-e ezel derd u devā rā midehed bâhem

Loab-e mār rā āher **devā** ez mohrey-e mār est

(G 242/5-6)

devā id: Derman etmek.**devā id:**-e

Dāimā devlet ü şihḡatle cihānda var ol

Derd ile ide **devā** kendüye a'dā âdemî

(K 7/79-80)

devā ol: İyileştirmek.

devā ol:-ur

‘Aşıka şafrā-yı heves renc olur
Aña devā gāgab-ı nārenc olur

(G 67/1-2)

devām-ı devlet: Talihin devamlılığı.

devām-ı devlet:-iñ

Devām-ı devletiñ ed‘iyyesile ehl-i vicdānuñ
Füzün oldukça hāk-i ma‘bed üzre renc-i zānūsı

(K 3/83-84)

Olup āyinede manend-i cevher pīç ü tāb-efgen

Devām-ı devletiñ ed‘iyyesi tab‘-ı mücellā

(K 9/103-104)

devām-ı meks: Beklemenin devamı.

devām-ı meks:-i, -n, -e

İ‘timād itmez **devām-ı meksine** erbāb-ı hüş
Rište-i enfās iken zencir-bend-i pāy-ı rüh

(G 27/7-8)

devām-ı ‘ömr: Hayatın devamı.

devām-ı ‘ömr:-i, -niiñ

Devām-ı ‘ömriniñ ed‘iyyesi tekrār olmadıkça
Hulüş ile diye yerde beşer gökde melek āmin

(T 11/13-14)

devām-ı vaşl ol: Kavuşmanın sürmesi.

devām-ı vaşl ol:-maz

Olmaz **devām-ı vaşl** ki bir gün çıkar Belig
Māh-ı çehār-deh şebe āgūş-ı hāleden

(G 158/17-18)

devā-pezir ol: İlacı olmak.

devā-pezir ol:-maz

Dendān-ı zaħm-hürde **olmaz devā-pezir**
Yā Rab bu tiğ-i merg ne ef‘i-lu‘āb olur

(Tb/77-78)

devāt-ı liķā: Divitin lökü.

devāt-ı liķā:-si, -n, -dan

Devāt-ı liķāsından eylesün mānend-i eftimün
Tabib-i hikmet-ārā bir ‘ilāc eyleser sevdāya

(K 9/49-50)

devā-yı bih-būd: İy ilaç.

Derd olur olsa da pīrāna devā-yı **bih-būd**

Bulamaz vaqt-i direv neşv ü nemā āb ile kiş

(G 18/9-10)

devā-yı renc-i saķim: Hastanın eziyet ilacı.

devā-yı renc-i saķim:-e

Harāret-i dili teskīn ider vişāl ile yār

Devā-yı renc-i saķime tabib olur bā‘iş

(G 21/9-10)

devlet: Talih.

Kime bir serv-kāmet sāye-endāz olsa ‘ālemde
Ġam u ekdārdan āzādedür başında **devlet** var

(G 68/11-12)

Nihāl-i sāye-i kaddüñdür ancak başıma **devlet**

Serümde sāye-i bāl-i Hümā miñşārdur sensüz

(G 102/17-18)

Devlet ü ‘ömrini ezfün ide hem-vāre Hüdā

Ķırımuñ ola sa‘ādetle Beligā Hñānı

(G 219/17-18)

Dāimā **devlet** ü şihhatle cihānda var ol

Derd ile ide devā kendüye a‘dā ādemī

(K 7/79-80)

Devr-i hüsñünde bu **devlet** yüz virür āyineye

Kim derünında anuñ māh olsa birün āfitāb

(G 8/7-8)

devlet:-le

‘Ömr ü **devletle** olup tekye-zen-i bāliş-i nāz

Revğan-ı şem‘a-i iķbālī ola mağz-ı hümā

(T 21/35-36)

devlet:-i

‘Ömr ile **devleti** olup ezfün

Hāfızı ola hıfz-ı Yezdānī

(T 4/37-38)

devlet:-ü, -ñ

Hüdā hem-vāre ‘ömr ü **devletiñ** ezfün idüp her
dem

Çekilsün dāğ-ı ğam tab‘-ı bed-endişān-ı
maķhūra

(T 27/27-28)

devlet:-i, -n

Devletin ezfün idüp dā‘im Hüdā-yı Lā-yezāl

Şahib-i evvāna ihsān eylesün ‘ömr-i tavil

(T 30/7-8)

devlet:-le

Belig Aħmed Āgānuñ bende-i ihsānyum dā‘im

Füzün olsun cihānda dā‘imā **devletle** iķbālī

(G 209/17-18)

2. Belli bir toprakta bir hükümet idaresi

altında teşkilatlanmış bulunan bağımsız

siyāsî topluluk, milletin hukukî şahsiyet

kazanmış şekli.

İtmem giriz ta‘n ile kūy-ı nigārdan

Devlet cihānda ādeme cāy-ı haşardadur

(G 41/5-6)

3. Makam.

devlet:-ü, -ñ

Eyler teveccüh-i zu‘afā **devletiñ** ziyād

Mülk-i cihāna mālīk ider pādīşāhı Ķul

(G 144/15-16)

Dide-i vehmine bu **devlet** ile vālidiniñ

‘Arz ider hey‘et-i didār-ı ferah şiret-i bīm

(T 22/15-16)

devlet ü iqbāl: Ulviyet ve iyi tâlih.

İki cānibde **devlet ü iqbāl**
Bāb-ı vālānuñ ola derbānı

(T 4/33-34)

devlet-i dünyā: Dünya saadeti, baht.

İqbāl-i pey-ender-peye dil-beste olanlar
Bergeşte olur **devlet-i dünyā** bu felekdür

(G 59/11-12)

devr: 1. Zaman.**devr:-i, -n, -de**

Meh-i sipihr-i 'adāletdür ol ki **devrinde**
Kitāba eyleyemez tâbiş-i kamer te'sir

(K 6/63-64)

Menzilinden alıkor sāliki ser-gerdānlık
Kaṭ'-ı rāh eyleyemez **devr** ile cevvalē vü rās

(G 106/7-8)

2. Dönme, dönüş.

Bozılmaz meclisi olmaz ḥumārı bāde-i 'aşkuñ
Nihāyet yok bu cāmuñ gerdişi **devr** ü
teselsüldür

(G 78/9-10)

devr eyle: Dönmek, dolaşmak.**devr eyle:-yor-**

Gel gel kenāra çift olalum böyle ṭurma tek
Dönsün piyāle 'aksine **devr eyleyor** felek

(Tb 2/117-118)

devr id: Dönmek, dolaşmak.**devr id:-e**

Sākī getir ki **devr ide** ol cām-ı āfitāb
Aşār-ı feyze kābil ola bezm-i mäh-tāb

(Tb 2/1-2)

devr id:-e

Tā kim bu heft künbed-i devvār-ı nīlgün
Bālāda **devr ide** nitekim beyza-i Ḥümā

(K 2/195-196)

devr id: Dönmek, dolaşmak.**devr id:er**

'Ālem-i ecsāma cārī eylemiş ḥükmin Ḥüdā
Devr ider cevvalēāsā neş'e-yi şahbā-yı rūḥ

(G 27/19-20)

Simāt-ı luṭfını murğān-ı quds **ider devrān**
Mişāl-i fevc-i meges bir dükānçe-i kannād

(K 11/43-44)

devr id:-üp

'Aks-i zülfüñ **devr idüp** bu çeşm-i ḥayret-
pīşeden

Tāze turşun koymaduñ bir sünbül alduñ şīşeden
(G 159/1-2)

devr-i āhir: Ahir zaman.**devr-i āhir:-de**

Bu bezm-i ğam-fezāya **devr-i āhirde** ayak
başdik

Tükenmiş bāde gitmiş keyfler meclis keselenmiş
(G 112/9-10)

devr-i āsiyā: Değirmen zamanı.

Qalmaz bu zīr-i çarḥda herkes olur hebā
Eyler şikeste dāneleri **devr-i āsiyā**

(K 2/55-56)

devr-i ferḥunde-i 'abdullāh paşa: Abdullah Paşa'nın kutlu zamanı.

Devr-i ferḥunde-i 'Abdullāh Paşa kim anuñ
Ṭab'ını mīzān-ı 'adl itmiş Ḥudāy-ı lā-yezāl

(T 26/1-2)

devr-i ḥüsn: Güzellik zamanı.**devr-i ḥüsn:-üñ**

O rütbe 'ālemi bī-hüş kılmış **devr-i ḥüsnüñ** kim
Seher şebnem ṭutar āyine mihr-i 'ālem-ārāya

(K 9/11-12)

devr-i ḥüsnünde: Güzellik zamanı.**devr-i ḥüsn:-ün, -de**

Devr-i ḥüsnünde bu devlet yüz virür āyineye
Kim derünında anuñ mäh olsa birün āfitāb

(G 8/7-8)

devr-i 'ālem: Dünya manastırı.**deyr-i 'ālem:-de**

İderlerdi perestiş dā'imā taşvir-i zībaya
Eger ehl-i libāsa ragbet olsa **deyr-i 'ālemde**

(K 9/4-3)

deyr-i 'ālem:-e

Geldüm bu **deyr-i 'āleme** rind-i kalendertüm
Şaff-ı ni'āl-i bezm ile bilmem şadır nedir

(G 79/3-4)

deyr-i kühen: Eski manastır.**deyr-i kühen:-de**

Deyr-i kühende bunca zamān mey-perest olam
Ser-ḥalka-i mecālis-i rindān-ı mest olam

(Tb 2-43-44)

deyr-i kühen:-de

Gitmem şuyınca bir büt-i ālüfte-meşrebüñ
Deyr-i kühende neş'e-perest-i mül olmasam

(G 150/15-16)

deyr-i pür-miḥnet: Sıkıntı dolu dünya.**deyr-i pür-miḥnetde:-de**

Ümid-i bāde-i 'ayş itmez andan ehl-i dil hergiz
Felek bu **deyr-i pür-miḥnetde** zīrā ser-nigün
ḥumdur

(G 58/13-14)

di: 1. Söylemek.**di:-r**

Ĥâtr olunca neş'e-i meyden şafâ-pezir
Güş it şarîr-i ĥâme-i destân-serâ ne **dir**
(Tb 2/13-14)

Seherde çîn-i cebîn eyleme güle gül **dir**
Bu kavli ben mi dirüm gülsitânda bülbül dir
(G 72/1-2)

Dir zebân-ı lüleler 'atşâna târîhin Belîğ
Gel hemân bu çeşmeden nüş eyle bismillâh mâ
1168
(T 3/9-10)

Şebîh-i merdümek-i dîdedür o ben diyemem
Kimisi noĥta dir ol ĥâle kimi fülful **dir**
(G 72/9-10)

Murâdımı diyemezsem miyân-ı meclisde
Beni kenâra çeker de o şûĥ-ı şengül **dir**
(G 72/11-12)
Görince vehle-i ülâda bağbân ne disün
Şikenc-i zülfi-perîşân-ı yâra sünbül **dir**
(G 72/3-4)

Lisâna almağa esbâb-ı 'ayşî tevbeliyüm
Maĥalli geldi teĥzâ-yı kâfiye mül **dir**
(G 72/5-6)

Firîb-güne tesellîye başlayup yâhüd
Tebessüm eyleyerek **dir** ki leyl-i ĥublâdur
(K 5/61-62)

Nice görince gül-i câmi olmasun bülbül
Şürâhi 'âşîka meclisde ĥurma kulkul **dir**
(G 72/7-8)

Şebîh-i merdümek-i dîdedür o ben diyemem
Kimisi noĥta dir ol ĥâle kimi fülful **dir**
(G 72/9-10)

Ėonca-gül bir vech ile 'aks itdi âb-ı ĥavza kim
Bülbül-i zâr añı seyr itdüĥçe **dir** rûĥî fidâk
(T 19/7-8)

Feyz olmadıkça ma'ni-i bigâneye Belîğ
Elfâza eylerüm **dir** iseñ âşinâ 'abeş
(G 20/29-30)

Ĥârem-i tâbgehinde **dir** idi
Görse cirm-i mehi ehl-i taĥyîl
(T 20/ 7-8)

Göñül ĥüsni bütân-ı bî-vefâdan nefy idüp **dir** lâ
O şûĥuñ nazîri olduĥm işbât ider illâ
(Mf 37/1-2)

Kim görse luĥfîn 'âşîka **dir** kim revîş budur
Ehl-i vefâya şîve-i dâd u dihiş budur
(G 54/1-2)

Bu nazmı görse 'ârif-i Rûmî Belîge **dir**
Enfâs-ı rûĥ-baĥş ile 'îsâ-meniş budur
(G 54/13-14)

Seherde çîn-i cebîn eyleme güle gül dir
Bu kavli ben mi dirüm gülsitânda bülbül **dir**
(G 72 /1-2)

Seherde çîn-i cebîn eyleme güle gül dir
Bu kavli ben mi dirüm gülsitânda bülbül dir
(G 72/1-2)

Görince vehle-i ülâda bağbân ne disün
Şikenc-i zülfi-perîşân-ı yâra sünbül **dir**
(G 72/3-4)

Lisâna almağa esbâb-ı 'ayşî tevbeliyüm
Maĥalli geldi teĥzâ-yı kâfiye mül **dir**
(G 72/5-6)

Nice görince gül-i câmi olmasun bülbül
Şürâhi 'âşîka meclisde ĥurma kulkul **dir**
(G 72/7-8)

Şebîh-i merdümek-i dîdedür o ben diyemem
Kimisi noĥta dir ol ĥâle kimi fülful **dir**
(G 72/9-10)

Murâdımı diyemezsem miyân-ı meclisde
Beni kenâra çeker de o şûĥ-ı şengül **dir**
(G 72/11-12)

Nice **dirler** o şeh-i ĥüsni görenler mehveş
Dir idüm ben buña 'âlemde iki olsa güneş
(G 109/1-2)

'Aceb mi olsa perîşân seherde sünbülveş
Belîğ-i ĥam-zede her gice âĥ kâkül **dir**
(G 72/13-14)

Bir gül ĥoĥinsa anı gören kimse gör ne **dir**
Mîr'ât-i ĥüsni-yâr götürmez nedir nedir
(G 79/1-2)

Mirrîhi istese eridür bir nigâĥ ile
Bilmez misin ol âfet-i devrân ne **dir** nedir
(G 79/9-10)

Cân u dil birbirine sebĥat idüp ol büte **dir**
Kâkül-i ĥam-be-ĥamuñ târına evvel beni aş
(G 115-11-12)

Kimde vardur **dir** iseñ mestî-i şahbâ-yı ĥarâz
Söyledüp lafzına baĥ keşf ola ma'nâ-yı ĥarâz
(G 117/1-2)

Dil-berle girüp ĥalka-i zikre **dir** isem Hû
Ma'lümdur 'uşşâka zâmîrümdeki merca'
(G 123/3-4)

Olmasaydı eger ol gevher-i yek-tâya şadef
Dir idüm bu küre-i arza tehî dürc-i ĥazef
(G 130/1-2)

Toludur yād-ı vatan dilde ki tokınsañ eger
Çin **dir** kāseleri memleket-i Fağfürüñ
(G 135/13-14)

Bakınca āyineye **dir** o şüh-ı gendümgün
Kemāl-i hüsn ile gördüm cihānda kendüm tek
(G 141/7-8)

Suğan bîgāneden sırrı nihān itmekdedür yoħsa
Saña kim **dir** kim elbette şarāb u tazedden geçsün
(G 151/3-4)

Eger ağıyar müselmān-ı kavīyem **dir** ise
Ehl-i dil nefret ider kâfirün İmānından
(G 168/9-10)

Ol tıfl-ı nāz-perveri her kim görürse **dir**
Böyle melek toğursın añalar beşerleme
(G 203/7-8)

di:-y, -ü
Feryād-resle dergehine itdiler gülü
Her bî-günāh bendesine kıymasun **diyü**
(Th 1/23-24)

Kimse güş eylesün **diyü** şadā-yı diremi
Aradum anı hisāb itmege cezr-i aşemi
(K 7/7-8)

Kişver-i dilde ‘aceb var mı ki bîgāne **diyü**
Gönderür evvel o pür-fitne hayālñ cāsūs
(G 107/7-8)

Cilve-i naqş-ı hayāl-i yāre şıkletdür **diyü**
Hvāb gelmez dide-i bî-dārıma endişeden
(G 159/3-4)

Alur **diyü** dil-i zārı şikenc-i tārından
Tutar bu havf ile geh şāne pençesin gīsū
(G 171/9-10)

Ğayrınuñ ‘aşkı ‘aceb var mı derünında **diyü**
Dün gice geldi hayālñ dili tefiş itdi
(G 223/3-4)

Beñzemez kāmēt-i dil-dāra **diyü** hacletden
Bāgbān bāğda çok serv ü şanavber kesdi
(G 225/9-10)

di:-r, -se, -ñ
Kimi dil-haste-i hicr itdi **dirseñ** ol vefā düşmen
Cevāb için bu beyti kıldı inşā kilk-i cādū-fen
(Msd 1/33-34)

Du ‘ā-güyān Belīgā **didiler** mevlūdına tarih
İlahī yümn-i devletle mu ‘ammer ola Muhyiddin
1166
(T 11/15-16)

Manşib olunca ehıbbā-yı şafā-perverden
Resm-i ārāyişe dil-dāde olanlar didiler
(K 16/1-2)

Pistānuña güldür **didiler** baña bu şekdür
Açılsa da görsem anı ben de ne çiçekdür
(G 236/1-2)

Açılsa da görsem anı ben de ne çiçekdür
Pistānuña güldür **didiler** baña bu şekdür
(G 236/1-2)

di:-di
Zīb-i ser eyledi destārı şüküfeāsā
Cā-be-cā dil-bere şıhħā **didı** yārān-ı şafā
(Msd 2/55-56)

Sükker-feşān-ı püşte-i bāğ-ı vefā olup
Süz-ı derün ile **didı** ol şüh-ı cān-şikār
(K 12/71-72)

Beyt-i ātı ile tamām Belīg
Didı tārıhını dil-i āgāh
(T 12/25-26)

Telāş-ı hātır-ı maħzūnı def itmek için
Didı bu tarz ile bir beyt-i pāk-i sencide
(Kt 15/3-4)

Çarħ-ı dūn tālīb-i dünyāyı firib ile Belīg
Çeşm-i necme koyup engüşt-i hilālî **didı** pişt
(G 18/13-14)

Ān mıdır şu ‘le viren ‘arız-ı pākinde didim
Didı ol mugbeçe-i bāde-fürüşāndur yā
(Mf 26/1-2)

Var mıdır mesned-i fetvāya didim bir Şālîh
Didı hātîf ki vücūh ile Meħmed-i Şālîh
(Mf 38/1-2)

Şikāyet nā-be-cādur itse der-bānından ‘aşık kim
Harīm-i yāre cennet **didı** cennetde ‘azāb olmaz
(G 87/11-12)

Didı hātîf mey-i bi-ğış gül-i bî-hār olmaz
Haberin eyledüm ‘uşşāka Belīgā iblāğ
(G 125/13-14)

Tutma nokşanını bāzār-ı fenāda halkūñ
Saña kim **didı** ki bu şıkleti çek mizān ol
(G 143/11-12)

Āyinede ‘aksin görüp ol hūr-likānuñ
Zannum **didı** bu yā perı yā hūd ki melekdür
(G 236/15-16)

Āyinede ‘aksin görüp ol hūr-likānuñ
Zannum **didı** bu yā perı yāhūd ki melekdür
(G 236/15-16)

di:-r, -miş
Çākī-i zaħm-ı dil-i zārını **dirmiş** dikmem
Alamaz baña o hayyāt ne virdi bilmem
(Mf 3/1-2)

İncitmesün mi o dem işitdikçe zâhîde
Dirmiş rakîb-i dîv o perînûñ filânîdür
(Mf 59/1-2)

Şordukça hastegâna şakız çigneyüp o şûh
Dirmiş lu 'âb-ı hoşka-i la'lüm şakızlıdur
(G 80/5-6)

Ķânî'üm bir Ķurı nezzâreye **dirmiş** zâhid
Tâzeden n'eydügi ma'lümdür aĶşâ-yı Ķarâz
(G 117/5-6)

Dirmiş şarîr-i Ķâme-i BelîĶ-i suĶanvere
BerĶ-i Ķayâlî geĶmez idim Döldül olmasam
(G 150/17-18)

Erbâb-ı suĶan Ķüsne **dimiş** gevhêr-i cândur
Ķüsne ise ĶuĶer belde-i Badrâ aña kândur
(G 56/1-2)

di: -di, -m
Sâl-i itmâmına **didim** târiĶ
Yapdı AĶmed Ağâ bu evvânî 1167
(T 4/41-42)

Didim itmâmına ilĶâm ile târiĶ BelîĶ
Dil-Ķuşâ Ķaşr-ı nev-âyin-i maĶâm-ı MaĶmüd
1151
(T 10/15-16)

Bektâşî MuĶarrem Bâbâ Ķördikde **dimiş**
Olmañ Ramâzân adluya 'âşîĶ Şa'bân
(R 18/3-4)

Ân mîdır şu'le viren 'ârîz-ı pâkinde **didim**
Didi ol muĶbeĶe-i bâde-fürüşândur yâ
(Mf/1-2)

di: -dü, -m
Bir Ķabza-i sîm destüme Ķirdi bu şeb amâ
'Aklen yine **didüm** ki bu var ise bilekdür
(G 236/5-6)

Yaklaşdurarak nâfına engüşĶ geĶürdüm
Didüm ki bu bir Ķavzda Ķird-âb göbekdür
(G 236/7-8)

Her-câyî Ķüzel sevme **didüm** ey dil-i şeydâ
Ķek cevrini söz eslemedüñ saña Ķerekdür
(G 236/13-14)

Bir Ķabza-i sîm destüme Ķirdi bu şeb ammâ
'Aklen yine **didüm** ki bu var ise bilekdür
(G 236/5-6)

Yaklaşdurarak nâfına engüşĶ geĶürdüm
Didüm ki bu bir Ķavzda Ķird-âb göbekdür
(G 236/7-8)

Her-câyî Ķüzel sevme **didüm** ey dil-i şeydâ
Ķek cevrini söz eslemedüñ saña Ķerekdür
(G 236/13-14)

RuĶşârî üzre zülfini seyr eyleyüp **didüm**
" Sübhâne ĶâlîĶü'l-leylü ve'n-nehâr "
(K 12/21-22)

Mühr-i zebân-ı şekveyi mürîşde âb idüp
Süz-ı Ķüdâz ile **didüm** ey şûh-ı şîvekâr
(K 12/51-52)

di: -dik
İĶneden ipliĶe dek Ķâl-i dili yâre **didik**
ĶâĶî-i pîreheninden bedeni Ķördüm ilik
(Msd 4/7-8)

di: -ñ, -se
O kâkül uçlarına dâmen-i şeb **diñse** lâyîĶdür
Ķî nür-ı cebhe-i berrâĶî yârüñ şubĶ-ı şâdîĶdür
(Mf 6/1-2)

İstîĶâmetde Ķadd-i dil-dâra nâvek **diñse** pes
Ķüyiyâ bir la'l-i peykândır başında sivri fes
(Mf 19/1-2)

di: -y, -emem
Ķef-i mîzân-ı Ķayâlümde ber-â-ber **diyemem**
ĶevĶer-i ma'nî-i şevketle nikât-i kalemi
(K 7/37-38)

ŞebîĶ-i merdümek-i dâdedür o ben **diyemem**
Ķimisi noĶta dir ol Ķâle kimi fülful dir
(G 72/9-10)

ŞebîĶ-i merdümek-i dâdedür o ben **diyemem**
Ķimisi noĶta dir ol Ķâle kimi fülful dir
(G 72/9-10)

di: -n, -il, -se
Ķayâl-i nazm-ı bâriküm yanında şimdi lâyîĶdür
Mücessemdür **dinilse** mevc-i büy-ı verd-i
Ķamrâya
(K 9/83-84)

di: -y, -e
Devâm-ı 'ömrinüñ ed'iyyesi tekrâr olmadıĶça
Ķulüş ile **diye** yerde beşer Ķökde melek âmîn
(T 11/13-14)

diye: -y, -e, -sîn
Bu binâ-yı Ķalîle Ķel nâ-ĶâĶ
Diyesin Lâ ilâĶe illâllâĶ 1127 ya da 1167
(T 12/27-28)

di: -me
İster mi 'ivâz ĶiĶ Ķereme ehl-i Ķerem
Zâhid **dime** bî-ecr virilmez cennet
(R 15/4-3)

di: -me, -den
Ķisset-i mün'am-i dünyâyî temâşâ itdüm
LoĶma geĶmez boĶazından **dimeden** Ķürbeye
pist
(G 17/13-14)

di:-me, -sün**Dimesün** kimse bir aḥbābı görüp
Leyse fihā mine'l-aḥbābı sivāh

(T 23/27-28)

di:-me, -g, -eHer vech ile eṭvārī sā'irlerine rāciḥ
Bir şūḥ-ı cihān gördüm dil-ber **dimege** şālīḥ

(G 26/1-2)

di:-se, -m'Osmān Efendi Beg der-i luṭfunda ḳorḳarum
Ḍarb añlanur efendim odun isterüm **disem**

(Kt 52/3-4)

di:-mek, -dirBu hey'et ile bilmezem ey vā'iz-i ḥod-bīn
Ol şūḥ-ı melek-manzarı sevmem ne **dimekdir**

(G 59/9-10)

di:-sünGörince vehle-i ūlāda bāḡbān ne **disün**
Şikenc-i zūlf-i perīşān-ı yāra sünbül dir

(G 72/3-4)

di:-y, -emez, -emMurādımı **diyemezsem** miyān-ı meclisde
Beni kenāra çeker de o şūḥ-ı şengül dir

(G 72/11-12)

di:-sünGörince vehle-i ūlāda bāḡbān ne **disün**
Şikenc-i zūlf-i perīşān-ı yāra sünbül dir

(G 72/3-4)

di:-y, -emez, -se, -mMurādımı **diyemezsem** miyān-ı meclisde
Beni kenāra çeker de o şūḥ-ı şengül dir

(G 72/11-12)

di:-r, -lerNice **dirler** o şeh-i ḥüsni görenler mehveş
Dir idüm ben buña 'ālemde iki olsa güneş

(G 109/1-2)

Ḥıfz eyle āb-rūyı ki **dirler** ḥatā idüp

Ḍırr-i girān-māye iken āb-ı rūya şu

(G 170/11-12)

Miyān-ı yārı **dirler** fark olunmaz tār-ı zūlfinden

Görürdük 'ālem-i rü'yāda belki bir ḥayāl olsa

(G 202/11-12)

'Aş u neşāt **dirler** imiş rüzgārda

Bilmem Belīḡ ol daḥī bir 'ālem olmasun

(G 157/15-16)

di:-r, -seGerm olup küçe-i bāzār-ı suḥanda her kim
İşte beş **dirse** bu kālāya anuñla elleş

(G 109/9-10)

di:-n, -ürBilmeyen ḳadrini ehl-i suḥanuñ
Aña ḥayvān **dinür** ammā nātık

(G 134/11-12)

di:-me, -sünRaḳibi ḍarb idelüm kūy-ı dil-rübāda bu şeb
Şabāḥa dek **dimesün** ṭabl-ı sīne dögdüm tek

(G 141/5-6)

di:-mişÇīn-i müşḡī **dimiş** zūlfünü ḥaml itme Ḥıṭāya
Pīr olsa getürmez bu 'ulüm ile 'ateh dil

(G 145/9-10)

Göricek ḥaṭṭ-ı ruḥun āyīnede yār **dimiş**

Ben bu bāḡ-ı feraḥ-efzāda çok otlar yoldum

(G 149/5-6)

di:-n, -mez**Dinmez** işküfe sifāli fesine ammā kim
Ser-niḡün anda saḳız morı ḳaranfıl perçem

(G 154/5-6)

di:-y, -e, -lerElüne şāne alup başdan araḳ-çīni çıkar
Diyeler Rüm u 'Acem āh o kākül perçem

(G 154/9-10)

di:-di, -k, -leriCevāb ister Belīḡā anı her kimden su'al itseñ
Kerem **didükleri** bir lafz-ı bī-ma'nā mıdur
bilmem

(G 155/13-14)

dir:-r, -ümEhl-i mürüvvet aña **dirüm** kim yetişdüre
Deryā-yı āteş içre düşerse 'adūya şu

(G 170/7-8)

Şeherde çīn-i cebīn eyleme güle gül dir

Bu ḳavli ben mi **dirüm** gülsitānda bülbül dir

(G 72/1-2)

Şeherde çīn-i cebīn eyleme güle gül dir

Bu ḳavli ben mi dirüm gülsitānda bülbül dir

(G 72/1-2)

di:-y, -erekDüşdük vaṭan vaṭan **diyerek** 'ākıbet yola
Şad e'l-vedā' nükhet-i ḥāk-i Sitānbula

(G 181/1-2)

di:-n, -ür, -seDil-beste eyler ādemi dünyā nümayışı
Lāyık **dinürse** silsile mevc-i serābına

(G 198/11-12)

di:-mişZāhid **dimiş** ki 'Adne girür vird-ḥvān olan
Bilsek 'aceb ki var mı elinde delā'ili

(G 216/3-4)

di:-nür

Aldı yek-çeşm odur merdümek-i şeffâfi
Bu meşeldür ki **dinür** bir başa bir göz kâfi
(G 228/1-2)

di:-mez

Cihânda hâtır-ı pervâneye ri'âyet iden
Dimez şeherde daği şem'-i tâbiş-efgene puf
(G 238/7-8)

Bu şehri-i dil-ârâyı gören ehl-i başiret
Dünyâda **dimez** bâğ-ı İrem şimdi nihândur
(G 56/3-4)

2. Yazmak.**di:-di, -ler**

Beligâ 'azm-i 'uqbâ eyleyince **didiler** târih
Resül-ı Ekreme Aḥmed Efendi hem-civâr olsun
1127
(T 2/9-10)

Beligâ sâkinân-ı bezm-i vahdet-hâne târihin
Didiler kim kudümüyla Yeñişehr oldu ma'müre
1172
(T 27/29-30)

Didiler târih-i mevlüdün du'â-güyan Belig
Râz-ı dânişle ferîd-i 'âhd ola Aḥmed Vefâ
(T 28/37-38)

Didiler âh ile ana târih
'Adne 'azm itdi rûhın İbrâhim 1170
(T 14/11-12)

Didiler târih sâlin cây-ı nev-beyt-i Ḥalil
Oldı şehri-i nevde ḥakḳâ ki sarây-ı bî-'adil

Sâl-i târihini diger aḥbâb
Didiler kim maḳâm-ı zikrullâh
(T 12/29-30)

di:-dü, -m

Göricek merḳadin **didüm** târih
Ḥâk-i nev-gül mâḳâm-ı İbrâhim 1167
(T 7/9-10)

Didüm itmâmına târih-i Belig
Kaşr-ı nâ-dide bu âbâd-ı Ḥalil
(T 20/31-32)

di:-di, -m

Âh idüp târih için **didim** Belig
Tâzelikte gitdi dünyâdan Selim 1165
(T 8/13-14)

di:-di

Ḥarf-i menḳût ile **didî** târih
"Oldı 'uqbâya Aḥmed Ağa revân" 1172
(T 18/9-10)

Didî mevlüdına târih du'âgüne Belig
Ola dünyâ çemeni cây-ı Ḥalil İbrâhim Sene
1153
(T 22/1-22)

Beligâ fevtine âh eyleyüp hâtif **didî** târih
Ḥasan Beg cennet-i a'lâda yâ Rab bula
meskenğâh 1116
(T 6/9-10)

Didî bir beyt ile târih Belig
Bu nişimengehe hvâh u nâ-hvâh
(T 23/29-30)

Beligâ çâr-tekbîr ile hâtif **didî** târihin
Gidüp 'uqbâya dervîş Mustafâ el çekdi
dünyâdan 1170
(T 15/13-14)

İki zebân ile çıkdı kalem **didî** târih
Şefâ'at ide 'Ali'ye Mehemmed Mahmüd 1174
(T 17/7-8)

dîbâ: Bir nevi ipek kumaş.

Şirtuña atlas ü **dîbâ** yerine bir post al
Püş ü pâ ur yine Mısr u Yemeni gez abdâl
(Msd 5/33-34)

dîbâ:-da

Müşterî böyle kumaş bulamaz dünyâda
Şandal olmaz aña nisbet bilâ kûz **dîbâda**
(Msd 4/39-40)

Cihânda zulm itdün 'akıbet bisyâr olur zirâ
Buni işrâb ider **dîbâda** neşr-i kaḫra-i revğan
(Mf 62/1-2)

dîbâ:-sı

Meşşâta leb-i havzda dil-dârı şoyınca
Geydürdi aña mâ'i şü **dîbâsı** boyınca
(G 204/1-2)

dîbelik: Tamamivle.

Dügme öksüzcedür eylerse daḫî ser-keşlik
Yaḳasın divşirüp ol âfeti sıḫma **dîbelik**
(Msd 9-10)

dîdâr: 1. Görünüs.

dîdâr:-ı
Şa 'âdet burcınıñ iqbâl-i hürşid-i cihândarı
Ziyâ virdi bu şehri-i dil-keşe pertevle **dîdârı**
(K 4/1-2)

Egerçi yümn ile ol âfîtab-ı burc-ı iḫsânıñ
Gelüp bu şehri tenvir eyledi pertevle **dîdârı**
(K 13-14)

2. Yüz.

'Arız-ı cânâna teşbih eyleyelden yüz bulup
Çıkdı yârıñ başına 'arz eyledi **dîdâr** gül
(G 146/7-8)

dīdār:-a

Olur **dīdāra** çeşmi nazra-i evvelde táb-efgen
Eger kim hâk-pâyı sürme olsa dīde-i hūra
(T 27/11-12)

dīdār-ı yār: Sevgilinin yüzü.

dīdār-ı yār:-a
Baht-ı siyâhım oldu **dīdār-ı yāra** mâni'
Ol âfitâb-ı hüsni görürdün olsa tâli'
(G 124/1-2)

dīdār-ı yār:-ı

Dīdār-ı yarı bu 'd ile seyrâne tırmuşız
Târ-ı nigâh-ı dūr-nümāya tayanmışız
(G 104/11-12)

dīde: Göz.

Hudhud-e seçer be tır-e seyyād oftend ez gayret
Eger mibined âhü **dīde** an zîr-e ebrü rā
(G 243/9-10)

Gözden şakınup burka 'nı açmaz o meh-rü
Dīde nıgeh itmezse ider aña nıgeh dil
(G 145/3-4)

Hayâlün âyîne-i çeşm-i kalbe müşkaladur
Bu sırrı şaklayamaz **dīde** teng-ğavşaladur
(G 51/1-2)

Dīde olursa firâkıyla remed-büde 'azim
Tütyâdır göze hâk-i kadem-i İbrâhim
(Mf 42/1-2)

Naşş-ı hayâl-i dil-bere âvize itmege
Târ-ı sirişki **dīde** çeküp şırma tel yapar
(G 45/5-6)

dīde:-leri, -n

Hayrân-ı tâbiş-efgen-i ruhsâr-ı mâh olup
Dikkatle itdi **dīdelerin** Ferkadân-güşâ
(K 2/9-10)

dīde:-m, -e

Eyler tavâf-ı Ka 'be-i küyü bu **dīdeme**
Hvâhişle mîl-i sürmeyi bir âbnüs-âsâ
(K 2/173-174)

Dīdeme çâh-ı zeķân gird-âb şeklin gösterür
Kaṭre-i hoy lerziş-i sîm-âb şeklin gösterür
(G 231/1-2)

Dīdeme çâh-ı zeķân gird-âb şeklin gösterür
Kaṭre-i hoy lerziş-i sîm-âb şeklin gösterür
(G 231/1-2)

dīde:-y, -e

Olup zencirli servi gibi mevzün mışra 'a piçân
Belîgâ 'avdet itmez **dīdeye** düzd-i nıgeh kaṭ 'â
(G 6/11-12)

Şafha-i taķına hayretle temâşasından
Eylemez târ-ı nıgeh **dīdeye** 'avdet kaṭ 'â
(T 21/11-12)

Reh-i nezzâre gâyet dūrdur hâk-i der-i yāra
Nıgeh 'avdet idince **dīdeye** pîr-i cihân olmış
(G 111/11-12)

Yârūñ 'izârı **dīdeye** 'aks eyleyüp Belîg
Yaṭdı murâdı üzre gıce şem 'dan a şem '
(G 122/13-14)

Yârūñ 'izârı **dīdeye** 'aks eyleyüp Belîg
Yaṭdı murâdı üzre gıce şem 'dana şem '
(G 122/13-14)

dīde:-den

Dīdeden dāmân-ı eflâke döker hūn âfitâb
Ġalibâ bir şâh-ı hüsne oldu meftūn âfitâb
(G 8/1-2)

Ümîd-i şayd ile bu dâne dâne eşk-i niyâz
Döküldi **dīdeden** ol mürğ-i vahşiye yemdür
(G 66/5-6)

dīde:-si

Ebrü kemân ğamzeleri tîğ-i hūn-feşân
Müjgâni tîğ **dīdesi** hūn-ğvâr-ı pür-ğumâr
(K 12/29-30)

İder efgende bir nezzârede biñ nâvek-i dil-düz
Ki her müjgâni bir kez **dīdesi** yârūñ kemân
olmuş
(G 11/3-4)

dīde:-y, -üz

Ne 'andelîbe ne gül-i ħandâna mâ 'ilüz
Rind-i cihân **dīdeyüz** 'irfâna mâ 'ilüz
(Mf 12/1-2)

dīde:-ler, -den

Niçün ifşâ ider biğâneye renc-i dilzârı
Ko aksun eşk-i gülgün **dīdelerden** hūn-ı
fâsiddür
(G 43/7-8)

dīde:-m, -üñ

Dīdemün kaşırına âmed-şüd için 'aks-i nigâr
Nerdübân-ı nıgehün mevc-i nıgeh pâyesidür
(G 46/3-4)

dīde:-de

Fikr-i âlüde gibi dâmeni reh-zenlük idüp
Dīdede şimdi hayâlün var iken nem gelmez
(G 100/7-8)

dīde:-ler, -ü, -m

Yârūñ alınca sürme-i hâk-i rehın şabâ
Ardınca uçdı **dīdelerüm** İşfahâna dek
(G 137/7-8)

- dide:-si, -n**
Yāruñ alınca bāde-i la'li çeşidesin
Dikdi habāb büse leb-i cāma **didesin**
(G 162/1-2)
- dide:-müz, -üñ**
Naqd-i sirişki **didemüzüñ** cü gibi aķar
İrād yok maşārıfımız şu gibi aķar
(G 234/1-2)
- didebañ: Gözcü.**
didebañ:-a. Meclisde şubħa dek dikilüp tırdı
toğrusı
Benzer efendi gözi açık **didebaña şem'**
(G 122/9-10)
- dide-bān ol: Gözcü olmak.**
dide-bān ol:-muş
Şudür itmez gözinden kec-nigāh-ı ħurde-bīn
ekşer
Der-i nezzāre-i pīrāna 'aynüñ **dide-bān** olmuş
(G 111/7-8)
- dide-e hayret: Hayret gözü.**
Begerd **dide-e hayret** fezāyem nuk-e moĵgān
nist
Do çeşm der reh-e golzār küyeş pay-e por-ħār
est
(G 242/9-10)
- dide-i a 'dāya mīl keşide eyle:** Düşmanın
gözlerini kızgın mille kör etmek.
dide-i a 'dāya mīl keşide eyle:-r
Bir sarāy-ı ğıbtā-fermādūr bu kim her bir sūtün
Rüz u şeb **eyleyler keşide dide-i a 'dāya mīl**
(T 30/1-2)
- dide-i 'aşık: Aşığın gözü.**
Tutalum fırsat-ı nezzāre bulmuş **dide-i 'aşık**
Nice pāy-ı nigāhı vaz' ide rüy-ı dil-ārāya
(G 191/3-4)
- dide-i bed-bīn: Ümitsiz göz.**
Ümmīd-i şikār ile bu vādilerde
Biz avlalyalum **dide-i bed-bīn** ağara
(R 20/1-2)
- dide-i bī-dār: Uykusuz göz.**
dide-i bī-dār:-i, -m, -a
Cilve-i naķş-ı ħayāl-i yāre şıķletdür diyü
Ĥvāb gelmez **dide-i bī-dārıma** endişeden
(G 159/3-4)
- dide-i giryān: Ağlayan göz.**
Elem çekmez saħāvet-pişe ĩşār-ı diremden hīç
Döküp naqd-i sirişki **dide-i giryān** olur mahzüz
(G 120/5-6)
- dide-i ħarūt: Harut'un gözü**
Ne rütbe siħre çalışdı o **dide-i Ĥarūt**
Ki atdı kendüsini çāh-ı Bābile Mārūt
(G 19/1-2)
- dide-i hem-kār: Aynı yapan iki göz.**
dide-i hem-kār:-a
Tiz-rev hem-rehi sevmez rüfeķā'-yı kāhil
Ĥårdur **dide-i hem-kāra** şanāy'i de ferīd
(G 31/7-8)
- dide-i ħırbā: Bukalemun gibi renk deĵistiren göz.**
Yaluñuz 'aşık degül mihr-i ruħ-ı zibāsına
Dide-i ħırbā gibi āyinelere ħayrettedür
(G 64/15-16)
- dide-i ħırbā:-si, -n, -a**
'Aks-i ħālūñ bīniş-efrüz-ı çerāĵ-ı çeşm olur
Mihr-i raşşān merdümekdür **dide-i ħırbāsına**
(G 177/13-14)
- dide-i ħod-bīn: Bencil göz.**
Çeker tār-ı nigeħle aña maşar **dide-i ħod-bīn**
Anuñçün şafħa-i ruħsārına ħat-ı emān geldi
(G 211/7-8)
- dide-i ħümā: Ĥümā'nın gözü.**
Ol şāh-ı taħt-ı milket-i ma'na ki eyledi
Çārüb-ı meclisi müjesin **dide-i Ĥümā**
(K 2/109-110)
- dide-i ħünbār-ı ferķādān: Düb ve Merak'ın kan
dolmuş gözleri.**
Ĥasretle şāh-ı ħalka-i mātem gibi o dem
Ġarķ oldu ķana **dide-i ħünbār-ı Ferķādān**
(Tb 1/55-56)
- dide-i ħür: Gözlerinin akı karasından çok olan göz.**
dide-i ħūra:-a
Olur dīdāra çeşmi nazra-i evvelde tāb-efgen
Eger kim ħāk-pāy-ı sürme olsa **dide-i ħūra**
(T 27/11-12)
- dide-i im'an: İnanç gözü.**
Baķılsa **dide-i im'an** ile mir'āt-i inşāfa
Benüm şimdi cihānuñ ruħ-ı tūti-i suħan-ĵüsü
(K 3/69-70)
- dide-i ħahraman-ı 'ilm: İlim kahramanının gözü.**
'Ünvān-ı tımtırac ile ħaķķā ki virmişüm
Meydān-ı nazma **dide-i Ĥahraman-ı 'ilm**
(K 10/89-90)
- dide-i ħalb: Kalp gözü.**
dide-i ħalb:-e
İtdikçe neş'e **dide-i ħalbe** müsā'ade
Cānān-ı cām eyleye 'aşık müşāhade
(Tb 2/9-10)

dide-i maḥcüb-ı yâr: Sevgilinin utangaç gözü.

dide-i maḥcüb-ı yâr:-e

Kapıldı **dide-i maḥcüb-ı yâre** mürğ-ı niyâz
Ki çeşm-i dühte-pervâz ider şikâra bu bâz

(G 90/1-2)

dide-i meryem: Meryemin gözü.

Ol rûh-ı revânı görelî **dide-i Meryem**

‘İsâ daḥî âğüşına bir bâr-ı girândur

(G 56/11-12)

dide-i recâ: İstek gözü.

Der-beste itme dergah-i luḫfûn ki eyledem

Gül-mîh-i bâb-ı merḥametûn **dide-i recâ**

(K 2/187-188)

dide-i revzen: Pencerenin gözü.

Def için ser-levḫa-i dilden ğubâr-ı vahşeti

Dide-i revzen çıkar bigâne çeşm-i âşinâ

(T 1/25-26)

Şeref-yâb olsa bir kâşâne envâr-ı cebîninden

İder şefkat-nigâhı **dide-i revzen** eḫibbâyâ

(K 9/53-54)

dide-i revzen: Pencerenin gözü.

dide-i revzene:-e

Kesb-i zevk itmegi işrâb iderek şubḫ ü mesâ

Dide-i revzene çeşmek-zen-i erbâb-ı şafâ

(T 21/9-10)

dide-i şahin-i cân: Can şahininin gözü.

‘Adli ‘inâyet itse nigeh-dâr olup ider

Cây-ı ḫamâmı **dide-i şahin-i cân** şikâr

(K 12/105-106)

dide-i ‘uşşaka teng-nâ: Dünya aşıklarının gözleri.

İtdi ḫayâl-i teng-i nebât-ı leb-i terûn

Gülzâr-ı dehri **dide-i ‘uşşaka teng-nâ**

(K 2/151-152)

dide-i ‘uşşakdan: Aşıkların gözü.

dide-i ‘uşşak:-dan

Dide-i ‘uşşakdan cüş eyledükçe seyl-i eşk

Âbile-âsâ anuñ pürdür ḫabâbı ḫün ile

(G 178/7-8)

dide-i vehm: Korkulu göz.

dide-i vehm:-i, -n, -e

Dide-i vehmine bu devlet ile vâlidinüñ

‘Arz ider hey’et-i dîdâr-ı ferah şüret-i bîm

(T 22/15-16)

diger: Baska başkası.

Sâl-i târiḫini **diger** aḫbâb

Didiler kim maḫâm-ı zikrullâh

(T 12/29-30)

dihîş: Bağıslama.

Kim görse luḫfîn ‘âşîka dir kim revîş budur

2. Ehl-i vefâyâ şive-i dâd u dihiş budur

(G 54/1-2)

dik: 1. Yara dikmek bağlamında.

dik:-me, -m

Çākî-i zaḫm-ı dil-i zârını dirmiş dikmem

2. Alamaz baña o ḫayyât ne virdi bilmem

(Mf 3/1-2)

2. Biçilmiş veya yırtılmış kumaş, deri, yara vb.ni iğneye geçirilmiş iplikle tutturmak.

dik:-emez

Daḥî yırtup dikemez başlı başına dil-ber

34. Tiz tüt üstte bu Kürdiyye Hüseyini ister

(Msd 33-34)

dik:-miş

Şarâb-ı nâba ḫasret çekdüğinden zâhid-i ḫod-bîn

Kadeḫ şeklinde vâfir ruḫ‘alar **dikmiş**

muraḫka‘da

(G 173/13-14)

dik:-dü, -m

Baḫt el virürse bir gün olur dilde ber virir

Dikdüm ḫayâl-i naḫl-i kadûn gerd-i külfete

(G 188/13-14)

3. Yerleştirmek.

dik:-di

Her hünerde kasabü’s seyfi alup taş **dikdi**

Tozadup tozkoparan menzilini itdi hebâ

(T 13/21-22)

4. Koymak.

dik:-di, -ler

Dikdiler menzil-i müsteb‘ade emriyle nişân

Anı ‘âciz idi fark itmege çeşm-i bînâ

(T 13/27-28)

5. Bakmak.

dik:-di

Yâruñ alınca bâde-i la‘li çeşidesin

Dikdi ḫabâb büse leb-i câma didesin

(G 162/1-2)

dik tur: Dik durmak.

dik tur:-up

Dik turup herkese ol serv iderken perḫâş

Ser-fürü eyledi zânûsına yârin kodi baş

(Msd 2/43-44)

diken: Bazı nebatatta bulunan sivri ve batan iğne.

Pederidir o bütûn mâni‘-i gül-çîn-i vişâl

ḫıfz ider tâze nihâl-i güllü elbette diken

(G 165/9-10)

diken:-dür

Tâbiş-i mihre taḫammül mi ider ol gül-beden

Rüyuna güyâ **dikendür** sâye-i müjgân batar

(G 60/3-4)

Gül-i bî-ḫâr iken yâruñ ferâmûş-kerdesiyüm ben

Dikendür ğalibâ gül-çîne mevci-nükheti

verdüm

(G 153/3-4)

Dāmān-ı hayālūñ gideli dest-i müjmeden
Güyā ki turur merdüm-i çeşmüm **diken** üzre
(G 185/3-4)

diken: -ü, -ñ
Görinen dāmen-i pākinde degildür dikenüñ
Tırnağı kaldı bu āl cāmede ey gül **dikenüñ**
(G 140/1-2)

Görinen dāmen-i pākinde degildür **dikenüñ**
Tırnağı kaldı bu āl cāmede ey gül dikenüñ
(G 140/1-2)

Divşirür güllerini bāğ-ı fenānuñ gül-çin
Pāyına hār ile hāsdir ƣalacaƣ gül **dikenüñ**
(G 140/3-4)

2. Sevgilinin eziyeti.

diken: -i, -n, -de
Çekmem belā-yı fūrƣati bir dem vişāl için
Gördüm hezār derd ü elem gül **dikeninde** ben
(G 167/17-18)

diken üzre tur: Bir yerde tedirginlik duymak.

diken üzre tur: -ur

Dāmān-ı hayālūñ gideli dest-i müjmeden
Güyā ki **turur** merdüm-i çeşmüm **diken üzre**
(G 185/3-4)

dik-i cüd: Cömertlik sıkıntısı.

dik-i cüd: -m, -da
Belig ol pādīşāha bendeyüm kim **dik-i cüdında**
Gedā-yı gird-ıhvān-ı luƣfına deryā nemek-çeşdür
(G 48/17-18)

dikil: Ayakta durmak.

dikil: -üp
Meclisde şubha dek **dikilüp** tırdı toğrusı
Beñzer efendi gözi açıƣ dīdebaña şem^ç
(G 122/9-10)

dikilüp tırdı: Bir yerde kısa bir süre ayak
üstünde durmak.

dikilüp tur: -dı-üp

Meclisde şubha dek **dikilüp tırdı** toğrusı
Beñzer efendi gözi açıƣ dīdebaña şem^ç
(G 122/9-10)

dikiş tut: Bir işte veya bir yerde herhangi bir
sebeple uzun süre kalmamak.

dikiş tut: -maz

Uydırırsa pişine vuşla-i yarı ağyār
Şoñra yanuñda **dikiş tıtmaz** o ipsiz mekkār
(Msd 4/11-12)

dikkat: Özen.

dikkat: -le
Hayrān-ı tābiş-efgen-i ruşsār-ı māh olup
Dikkatle itdi dīdelerin Ferƣadān-güşā
(K 2/9-10)

Gül-i ruşsārına **dikkatle** nigāh itdüke
‘Arz olur bīnişe bāliden-i mevc-i nükhet
(G 15/5-6)

Dikkatle eyledüm niçe biñ kere cüst u cū
Ne aƣçe var bu yirde ne bir fūls-i māhī var
(Kt 34/1-2)

7. Başayor sebze-i bī-gāne-i haƣ bāğ-ı ruhuñ
8. Rüy-ı āyineye **dikkatle** nigāh it bir yol
(G 143/7-8)

O şāh-ı hūsne dikkatle nigāh olınsa mümkindür
Eger maƣlūb ise bir yirde görmek cān u cānānı
(G 218/11-12)

2. Duygularla düşünceyi bir şey üzerinde toplama, uyanıklık.

dikkat: -i
Füzündür nev-cevāndan **dikkati** pīr-i kühen-
sālün
Terāzū-yı başiret-sencdür ‘aynuñ temāşāya
(K 9/71-18)

dikkat: -le

Hele **dikkatle** bak āyine-i ruşsār-ı cānāna
Ki ‘aks-i merdüm-i çeşmümdür anda nokta-i
hāli
(G 209/5-6)

dikkat ol: Dikkat etmek.

dikkat ol: -m, -sa
Dikkat olınsa mevc-i melāhāt ol āfetüñ
Haƣt-ı lebinde vesme-i ebrü gibi aƣar
(G 234/3-4)

dil: Gönül.

O vālā-menzilet kim şad-edeble pişgāhında
Dil üzre tā-be-leb vācibdür istikbāl-i pā-būsı
(K 3/53-54)

Nāza çekdi dem-i faħriyye ben söylememem
İşte ey **dil** hūnerüñ var ise söylet ƣalemi
(K 7/57-58)

Fikr-i Şā‘ib ile dīvāna eger virse nizām
ƣul ider kendüye **dil** Şevket ile Muhteşemi
(K 7/61-62)

Müheyyādur yeter ƣāzī-i ƣudsī-i haƣm için ey
dil
Berīd-i āh ile tūmar-ı şī‘ri gönder imzāya
(K 9/101-102)

Bu **dil** eger olmasa bir āyine-i şāf
Tūfiyi nice eyler idim güyende
(R 10/3-4)

O müy-ı levha-i yāƣūta bendedür **dil** kim
Şebāt-ı meşƣ-i tebessümle kaldı haƣt-ı sevād
(K 11/23-24)

İ gülsitân-ı bâğ-ı vefâyı görünce **dil**
Akdı o demde pâyına mânend-i cüybâr
(K 12/45-46)

Furşatı fevt itme ey **dil** böyle kalmaz rüzigâr
Keşt-i bâde şuyın buldurdı kulları keyfi çat
(G 16/3-4)

Müjgân zaḥmına nice ol ğamze işlesün
Ey **dil** ğılâf-ı ḥançer-i şemşir olur mı hiç
(G 23/9-10)

Güm-geşte kîse düd ile âhım çeküp 'âlem
Kırdı sipâh-ı keyfimi bi'l-cümle **dil** kese
(Kt 23/1-2)

Mikdâr ḥacet olsa eger şeye i'tibâr
Olurdı cân gibi nemek ey **dil** girân-bahâ
(Mf 27/1-2)

Gülşen-i vaşfında **dil** cevân iderken bir gazel
Toğdı ḥâmemden mişâl-i nûr-ı cism-i sürme-sâ
(T 28/17-18)

Ḥamîr-i mâye-i ma'nâyı **dil** yapar yoğırır
Kalem dü-mışra' ile beyti hep ikiz toğurır
(Mf 33-1-2)

Darü'ş-şifâ-yı ḥacle-i vaşluñ ḥayâl idüp
Ferzâne kânî eyledi 'aşkuñ kızıl **dili**
(Kt 35-3-4)

Mestâne şakın elde tutup oynama ey **dil**
Bilmez misin ol zülf-i siyâhı ne yilândır
(Kt 37/3-4)

Belîğ ümmîd-i iḥsân ile mağbûn olmasun **dil**
kim
Kibârûñ kîmyâ-yı luṭfi aḥbâba tarâmündür
(G 47/13-14)

Yâd idüp ḥançer-i bürrânûñı **dil** küyında
Nice zâr eylesün yarası vardır sızlar
(G 57/3-4)

Büy-ı enfâs-ı Mesîhâ gibi câna cân katar
Cân otı istersin ey **dil** kâkül-i cânân şatar
(G 60/1-2)

Yâre sırrın **dil** zebân-ı kâlden evvel virür
Sâ' ile nâṭık cevâbı lâlden evvel virür
(G 69/1-2)

Çekinür **dil** geze ḥübân ile Oğ Meydânın
Korķarım kim yine bir kaşı kemâna ırlur
(G 76/11-12)

Daḥi bend olmadı **dil** halka-i târa muḥkem
Korķarım zülfine ol gönca-dehen şâne çeker
(G 81/13-14)

Teng olan **dil** olamaz kâbil-i güncâyış-ı 'aşk
Çeşm-i bi-merdüme-k-i süzene dünyâ şıgmaz
(G 84/11-12)

Şakın nâ-dâna açma hoḳka-i ser-beste-i râzuñ
Seni çâh-ı belâdan ey **dil** iḥvân-ı zamân çekmez
(G 91/3-4)

'Aşk-ı maḥbûb-ı mecâzide karâr itmez **dil**
Reng ü büy-ı çemene jâle kapılmaz hergiz
(G 99/5-6)

Dil mîve ümîdi ile bâğa şecer ekmiş
Bir mezra' adur şafḥa kalem ney-şeker ekmiş
(G 108/1-2)

Cân u **dil** birbirine sebkat idüp ol büte dir
Kâkül-i ḥam-be-ḥamuñ târına evvel beni aş
(G 115/11-12)

Her pāk-şüreti **dil** eyler kabûl der-ḥâl
Bu kâleb-i 'acibi ḥikmetle yaptı Şâni'
(G 124/7-8)

Ḥaṭ şudür itse kesilmezsin anuñ zülfinden
Senüñ ey **dil** hele çokdan çürümişdür resenüñ
(G 140/11-12)

Geh cân düşer pîş-ı nazargâhına geh **dil**
Bir kerre nigâh eylemez ol çeşm-i siyeh-dil
(G 145/1-2)

Gözden şakınup burķa'nı açmaz o meh-rû
Dîde nîgeh itmezse ider aña nîgeh **dil**
(G 45/3-4)

Âmed-şüde sedd itse reh-i küyına aġyâr
Besdür o bütûñ semtine ehl-i dile reh dil
(G 145/5-6)

Zencîr-i ser-i zülfine bend eyledüñ anı
İtdi yine yanuñda 'aceb kim ne güneḥ **dil**
(G 145/7-8)

Çîn-i müşġi dimiş zülfünü ḥaml itme Hıṭâyâ
Pîr olsa getirmez bu 'ulûm ile 'ateḥ **dil**
(G 145/9-10)

Hem 'arz-ı niyâz eyler o cân-pervere hem nâz
Geh bende olur gâḥ olur 'aşk ile şeh dil
(G 145/11-12)

Tevfîk refîk olmıyacak aña Belîğâ
Olur reh-i ḥvâbide-i küyında tebeh **dil**
(G 145/13-14)

Mânend-i şem'-i bezm-i dil-ârâda yandı **dil**
Süz u güdâz-ı âteş-ı 'aşka ṭayandı dil
(G 147/1-2)

Mânend-i şem'-i bezm-i dil-ârâda yandı **dil**
Süz u güdâz-ı âteş-ı 'aşka ṭayandı dil
(G 147/1-2)

Künc-i ribât-ı sînede pervâneves bu şeb
Şem'-i ḥayâl-i 'arız-ı yâra ṭolandı **dil**
(G 147/3-4)

Ṭıflân-ı tünd-hüy-ı cihândan remîdedir
Olmaz esîr-i dâm-ı hîyel kuşkılındı **dil**
(G 147/5-6)

7. Der-kayd-ı hıvâb-ı ğaflet iken künc-i sînede
Ġavġa-yı 'aşk-ı yâr ile nâ-geh uyandı **dil**
(G 147/7-8)

Bilmem olur mı yarasına kârger 'ilâc
Nâ-dân elinde haylî zamân kırçalandı **dil**
(G 147/11-12)

Bir 'aşkıım ki yâr-ı vefâ-dâra hasrettüm
Hübân-ı bî-vefâ-yı cihândan uşandı **dil**
(G 147/13-14)

Bulur hengâm-ı bî-hodlıkda **dil** ruşat temâşâya
Ki 'aynekdür dü-sâ'at hıvâb-ı sengîn çeşm-i
a'mâya
(G 191/1-2)

Bir tâze sevüp tâzelen ey **dil** kocalıkda
Fıkr-i zen ü ferzende düşüp böyle kocalma
(G 205/9-10)

Rakşa ağâz idicek sabr idemem mâ-şaşalı
Dil anuñla bile oynar bayılır nezzâre
(G 207/3-4)

Hayâl-i yâr gelür hânemüz tehî ey **dil**
Ciger kebâbını 'arz eyle mihmânumuza
(G 208/13-14)

Ġubâr-ı mâ-sivâdan pâk idince sâhasın ey **dil**
Harîm-i sîneye yârûñ cefâsı mihmân geldi
(G 211/9-10)

Tercih iderdi büseñe **dil** sîb-i ġabġabı
Ehl-i mezâka olmasa şîrîn muħallebî
(G 222/1-2)

Hâne-i âyîñede şâne be-kef ol meh-rû
Kim bilir **dil** yine zülfinde ne teşvîş itdi
(G 223/7-8)

Bir **dil** cihânda böyle esîr-i ġam olmasun
Âlüde-kerde-i vesah-ı mâtem olmasun
(G 157/1-2)

Gelmez derûna hayli zamândur hayâl-i yâr
Ey dil harîm-i sîñede nâ-mahrem olmasun
(G 157/11-12)

Ey dil teccüss eyle meded yandı mülk-i cân
Bir ṭıfl-ı cân-ġudâz aña kundaġ bırakmasun
(G 163/3-4)

dil:-de
Nice naḫvetle ağâz itmesün ol fitne-cü nâza
Ġadeng-i ġamze **dilde** hem-zebândur şâhid-i
râza
(Msd 7-8)

Ey gönül itme cunûn-ı 'aşk ile âh u figân
Dilde mestür eyle ifşâ olmasun sırr-ı nihân
(Ş 2/13-14)

Hayâl-i yâra **dilde** bîm-i aġyâr olamaz mâñi'
Muşavver şafhanuñ olmaz remîde naġş-ı âhûsı
(K 3/23-24)
Tekebbür **dilde** kem-yâb olsa zâġân-ı siyehkâra
İder ta'lim-i âyîn-i revîş kebki-i ġıramânum
(K 8/31-32)

Girih kalmazdı ġamdan **dilde** ol zât-ı
mu'allânûñ
Nesîm-i cezr ü medd-i luṭfi olsa mevc-i iḫsânun
(K 8/39-40)

Dilde cevlân ideyor dür olalı rüyından
Bulamaz merdümek-i dideyi nür-ı nâzır
(T 9/13-14)

Kibârûñ mefḫarı Ahmed Ağâ kim âb-ı luṭfuyla
İder dânişverânûñ **dilde** dâ'im âteşin teskîn
(T 11/1-2)

Der-hayâl eyleseler **dilde** anı zâhir olur
Şem'-i fânûs gibi ġârice nürâniyyet
(G 15/19-20)

Mâ-sivâ naġş olıcak **dilde** ġarâb eyledi yâr
Yıkılur kişver-i İslâmda yapılsa küñişt
(G 18/3-4)

Cismüm ġubârı **dilde** hevân ile bâde merg
Ser-germ-i 'aşk olup döne mânend-i gird-bâd
(G 33/3-4)

Dilde hayâl-i hâl-i ruḫ-ı kamet-i büñend
Her gice âh ile ataram yıldıza kemend
(G 34/1-2)

Esrâr-ı 'aşkı şaklayamam **dilde** ey perî
Âyîne-ġânede nice 'aksüñ nihân kalur
(G 40/7-8)

7. Esrâr-ı 'aşkı şaklayamam **dilde** ey perî
8. Âyîne-ġânede nice 'aksüñ nihân kalur
(G 40/7-8)

Dilde teşâdüm itmede emvâc-ı baḫr-ı ġûn
Pây-ı hayâlûñ öpmege ister gelişt budur
(G 54/3-4)

Oñılmazdı Belîġâ **dilde** zaḫm-ı ġamzesi ammâ
Hayâl-i süzen-i müjġanı zülfiyle rüfü eyler
(G 62/11-12)

Dilde ġamuñ eyler iken türktâz
Gevher-i 'aşkuñla yine genc olur
(G 67/9-10)

Hayâlûñ tâ ki mevcüd ola **dilde** inġilâb olmaz
İçinde ġânenûñ bir şâhib oldukça ġarâb olmaz
(G 87/1-2)

Teb-i hicrünü **dilde** ıztırabum var ki cünbişden
Nücüm-āsā tenümde dağlar seyyārdür sensüz
(G 102/15-16)

Āteş-i 'aşkı niçün söndüreyüm **dilde** Belîğ
Per şalup kendi yaçar cismini nāra Kāknūs
(G 107/13-14)

Hayf u şad-hayf geçüp 'ömr-i girān-māye 'abeg
Dilde ta' dād-ı sinin ile elem kaldı faқаt
(G 119/9-10)

Toludur yād-ı vātan **dilde** ki toқınsañ eger
Çin dir kāseleri memleket-i Fağfuruñ
(G 135/13-14)

Āteşün ne yine meclisde Belîğ-i zāra
Ne 'aceb saht oluyor **dilde** hasūda hıқduñ
(G 139/11-12)

Olur izhārdan āzürde ol nāzük-mizāc elbet
Hayāl-i yāra açsam **dilde** pinhān itdügüm
derdüm
(G 153/5-6)

Yanar havf eylerüm **dilde** hayālün
Eger bir kerre āh itsem yürekden
(G 160/3-4)

O gül bezmümde gülmez bil ki sīr-āb itsem
eşkümler
Olurdı gonca-i 'aks-i dehānı **dilde** pür-ḥande
(G 176/9-10)

Dilde sūz-ı 'aşk eger āteşden efvün olmasa
Kendüyi yaқmada bu ḥvāhiş nedür pervānede
(G 201/11-12)

Bī-fitne degül **dilde** hayāl-i leb-i dil-ber
Aḥker ne yapar maḥzen-i bārūta koyınca
(G 204/5-6)

Bir cilve itse pertev-i ḥüsün ile 'āşıkuñ
Ol yāl u bāl **dilde** eritmez mi yāğını
(G 220/9-10)

Tīr-i müjeñ ki **dilde** тұrurken beşer onar
Cellād-ı gāmzeñe yine ebrü kemān şınar
(G 235/1-2)

Baht el virürse bir gün olur **dilde** ber virir
Dikdüm hayāl-i naḥl-i kaduñ gerd-i külfete
(G 188/13-14)

Mü'essirdür sözi bir **dilde** dāğ-ı āteşin olsa
Olur mazmünü nāfiz nāmede naқş-ı nigin olsa
(G 196/1-2)

dil:-ler, -de
Eşrāt-ı sā'at irdi gönüller ḥadid olur
Dillerde belki nāmı vefānuñ resid olur
(Tb 2/107-108)

'Azim idüp cilvegāh-ı 'uқbāya
Yaқdı **dillerde** nice dağ-ı elim
(T 7/3-4)

Le'āl-i suḥan kem-yāb ise **dillerde** gām
çekmem
Rezil olur güher dünyāda mişli nādir olmazsa
(G 199/7-8)

dil:-ü, -m
Āb oldı zīr-i seng-i cefāda kalup **dilüm**
Manend-i āb-ı gevher-i şāf-ı girān-baḥā
(K 2/91-92)

dil:-deki
Meger ol menba'-ı deryāçe-i cüd u keremün
Āb-ı luḥfi gidere **dildeki** gerd-i elemi
(K 7/25-26)

dil:-i, -n, -e
Delil olup **diline** bü-yi ḥün-ı pīrāhen
Bilürdi Yūsufunuñ kanda oldıgın Ya'küb
(G 12/9-10)

dil:-leri
Nevāzişgüne tarz u ḥulқ-ı dervişānesi el-ḥaқk
Rübüde eylemişdi **dilleri** a'lā vü ednādan
(T 15/5-6)

dil:-dür
Dildür zuḥür-ı 'aşka sebep levḥ-i sinede
Bī-ḥarf ma'nī şaḥaya taḥrīr olur mı hıç
(G 23-7-8)

dil:-dur
Dil nālesāzdur ser-i zülfi nigārda
Erbāb-ı 'aşkuñ āh u enini şehredür
(G 39/13-14)

dil:-e, -dür
Ḥadeng-i gāmze ile kaşdı dā'imā **diledür**
Çekilmez ol kaşı yāyuñ cefası çok çiledür
(G 42/1-2)

dil:-e
Dile ne neş'e toğurdur görün de 'ibret aluñ
Cenāb-ı duḥter-i rez bir ḥünerli kābiledür
(G 42/7-8)

Ruḥ-ı dil-dāra henüz geldi ḥaḥt-ı fitne-eşer
Dile vahşet virür ammā o kadar korқulmaz
(G 93/5-6)

'Aşk-ı nā-puḥte **dile** ehl-i nefes lāzımdur
Yaқamaz çüp-ı teri üflemeyince āteş
(G 109/5-6)

Ḥayret-efzādur **dile** nezzāresi ol āfetün
'Aks ider şekli-i ḥavāş āyine-sīmāsına
(G 177/7-8)

dil:-den

Dilden hayâl-i kıddi gidelden o gül ruhuñ
Güyâ gözümde her müje hâr-ı hâlidedür
(G 44/3-4)

Dilden Belîğ şu gibi aksa 'aceb degül
Bu Şâbitâne tâze gazeldir selis olur
(G 49/13-14)

Sürer elbette fikr-i fâsidi **dilden** mey-i gülgün
Ki ihrâc itmeyince hânenen düzdi 'ases gitmez
(G 94/15-16)

Bahâr eyyâmıdır **dilden** Belîgâ şahid-i mazmûn
Güzargâh-ı hayâle bilmezem anı neden çıkmaz
(G 96/13-14)

Dilden gamı zâ' il mi ider câme-i zer-düz
Telhî-i meyi def' idemez câm-ı muraşşa'
(G 123/11-12)

Dilden zebâna gevher-i ma'nâ 'aşıyyedür
Erbâb-ı şab'a bir gazel-i nev hediyyedür
(G 65/1-2)

Sürer Belîğ bu sevdâ-yı hâmi **dilden** mey
Şudur 'ilâci gülü-gîr olunca mîve-i hâmi
(G 151/11-12)

Râh-ı kanâ' at içre selâmet murâd ise
Dilden gûsiste eyle kuyûd-ı tecemmüli
(G 214/13-14)

N'ola **dilden** gül-âb-ı eşk-i telhûm aksa yek-
pâre
Bu şîşe pârelendi germî-i nâr-ı firâkından
(G 166/11-12)

Tevbe âsâr-ı günâhı mahv ider **dilden** Belîğ
Câme oldıkça mülevves pâk olur şabun ile
(G 178/11-12)

dil:-i
Endîşe-i küyuñla **dili** kıble-nümânuñ
Âhen ise ditrer yine elbette yürekdür
(G 59/17-18)

Getürür cünbişe âhen **dili** bu cezbe-i 'aşk
Sûzeni rakş ile aşûfte ider mîknâtıs
(G 105/7-8)

Gayrınıñ 'aşkı 'aceb var mı derûnında diyü
Dün gece geldi hayâlün **dili** tefîş itdi
(G 223/3-4)

dil:-i, -n, -de
Dilinden zâhidân-ı gûşe-gîrûñ hiç heves gitmez
Gelince 'ankebütüñ âşiyânından meges gitmez
(G 94/1-2)

dil:-i, -n, -de

Geçürdi laqlakıyyât ile 'ömrin bâğ-ı 'âlemde
Dilinde 'andelîbüñ süziş-i pervâne yokdur yok
(G 132/7-8)

dil:-üñ
Çirk-âb-ı gamla dâmeni âlûdedür **dilün**
Sâkî getür ki meydür anı şüst ü şüya şu
(G 170/15-16)

2. Ağz boşluğunda, tatmaya, yutkunmaya, sesleri boğumlamaya yarayan etli, uzun, hareketli organ, tat alma organı.
dili:-i
Ey çarh-ı sifle-hvân **dili** itme bî-nemek
Elmâs-rîze-i gama laht-ı ciger bula
(G 181/15-16)

dil kapan: Herhangi bir sebepten dolayı konuşmayı bırakmak.

dil kapan:-di
Erbâb-ı dânişe şuhan-âmüz iken Belîğ
Mühr-i sükût urdı dehâna **kapandı dil**
(G 147/15-16)

dil mâ'il-i hevâ ol: Aşka meyilli gönül olmak.
'Ummân-ı ma'şiyetde idüp gavtakârlık
Oldı habâb-ı mâ gibi **dil mâ'il-i hevâ**
(K 2/161-162)

dil ü cân: Gönül ve can.

dil ü cân:-a
Şanmañ ki her meyüñ dil ü cânâ şafâsı var
Her mey gülü-yı humda cüşiş-nümâsı var
(Th 1/3-4)

dil vir: Sevmek, âşık olmak; bir şeyi sevmeye, istemeye veya yapmaya içten yönelmek, eğinmek, meyletmek; düşkün olmak.
dil vir:-miş, -im
Yine bir âfete **dil virmişim** ki itmişdir
Füruğ-ı hüsnî bu mâtem-serâyı hacle-i sür
(G 61/3-4)

dilâb: Gönül suyu.

Ümîd-i şefkat itmez ol cefâ-cüdan gönül zirâ
Nümâyân cism-i billürında **dilâb** içre seng-âsâ
(Msd 13-14)

dilân: Gönüller.

Çünkü hâmmâma giren kimse Belîgâ terler
Müzd-i hâmmâma döküp akçeleri ol **dil-ber**
(Msd 3/51-52)

Dañı yırtup dikemez başlı başına **dil-ber**
Tîz tut üste bu Kürdiye Hüseyni ister
(Msd 4/33-34)

dilân:-uñ
Rengîn **dilânun** ekger olur oğlı sâde-dil
Hâşıl ider mi bâde-i gülgün habâb-ı surh
(G 29/5-6)

ilân:-a

Kec-tab' ile ülfet ne zarar rast **dilâna**
 Hâme yolına toğrı gider dest-i şolağda
 (G 179/5-6)

dil-ber: Gönül alan, güzel.

Dil-ber ki zîr-i fesde nihân itdi kâkûli
 'Uşşâk-ı hâste-hâle görünmez belası var
 (Th 1/29-30)

Dil-ber odur ki Ka'be-i küyında bî-riyâ
 Mağlûb-ı naqş-ı büse ola naqş-ı büriyâ
 (G 2/1-2)

Her vech ile eţvârî sâ'irlerine râcih
 Bir şüh-ı cihân gördüm **dil-ber** dimege şâlih
 (G 26/1-2)

Bir kerre anı almasa **dil-ber** dehânına
 Olmazdı kâm-ıc âlemiyânda şeker lezîz
 (G 36/11-12)

Şemşîr-i ebrûvân-ı beyânında mışra'ı
 Meclisde **dil-ber** 'aşîka çarbü'l-mesel yapar
 (G 45/7-8)

Fitneler peydâ idüp seyr eyle **dil-ber** gamzeden
 Pençe-i çeşm-i siyeh-meste niçe hançer virür
 (G 63/9-10)

Tehî-dest 'aşîk-ı bî-çâreden **dil-ber** selâm almaz
 Kibâr-ı 'aşr ile hem-meşreb olmuş iltiyâm almaz
 (G 88/1-2)

Diñleme mağlağa-i zâhid-i sâlûsî şaķın
 Muṭribuñ kavlini güş eyle mey iç **dil-ber** sev
 (G 169/9-10)

Sitem eylerse de kat'-ı ümîd itmeme vişâlınden
 İder **dil-ber** nüvâziş 'aşîka âzârdan şoñra
 (G 72/9-10)

Dil-ber alınca destine mînâ-yı 'işveger
 Biñ kerre öpdî câmuñ egildi ayâğını
 (G 220/7-8)

Sâkîden alup destine **dil-ber** baña şundu
 Şâyed ki leb-i la'line peymâne toķındı
 (G 221/1-2)

dil-ber:-i

Yek-nazarda nâ-gehân seyr eylese ol **dil-beri**
 Gamze-i cellâdına Mirrîh olurdu müşterî
 (Ş 1/13-14)

Şiveyi öğrense sözinden Belîğ
 Şehrümüzüñ **dil-beri** pür-gânc olur
 (G 67/13-14)

dil-ber:-e

Ne 'aceb Çekmeceli **dil-bere** dūş oldıķ âh
 Hemen kayışını alır 'aşîki şırtından o mâh
 (Msd 2/19-20)

Zîb-i ser eyledi destârî şükûfeāsâ
 Câ-be-câ **dil-bere** şihhâ didi yârân-ı şafâ
 (Msd 2/55-56)

İstedi kîse-i müşğîn sürine **dil-bere** çün
 Pîç ü táb eyledi lif aña ezildi şâbün
 (Msd 3/25-26)

Şîrîn-dehân **dil-bere** dâ'im mezâķ olup
 Bu tengnâda şîre mişâli şıķıldı ķand
 (G 34/11-12)

Bu şeb tabaşbuş-ı kelbiyye eyleyüp ağyâr
 Hârâreti var imiş **dil-bere** uyuzlandı
 (G 215/7-8)

dil-ber:-üñ

Dil-berüñ 'aşîka sîmîn bilegi
 İtdürür üstüreveş vaz'-ı cibâh
 (T 23/15-16)

Hoy-kerde sîb-i ğabğabın öp **dil-berüñ** Belîğ
 Sîr-âb olunca mîve-i me'vâ olur lezîz
 (G 37/11-12)

Dehen-i teñgine ol **dil-berüñ** inşâ şığmaz
 Şığsa da incelür elfâzına ma'nâ şığmaz
 (G 84/1-2)

Bilür evvel nazarda müşteriler kıymetin anuñ
 Kumâş-ı vaşlı bir kez **dil-berüñ** endâzeden
 geçsün
 (G 161/5-6)

Haṭ-âver **dil-berüñ** cevri çekilmez bî-mişâl olsa
 Bize bir nâz-perver tâze tıfl-ı ğurde-sâl olsa
 (G 202/1-2)

dil-ber:-le

Dil-berle girüp halka-i zikre dir isem Hû
 Ma'lümdur 'uşşâka zamîrümdeki merca'
 (G 123/3-4)

dil-berân-ı efrenc': Avrupa'nın gönül alıcı güzelleri.

dil-berân-ı efrenc':-üñ
 'İzârı parlak olur **dil-berân-ı Efrenc'** üñ
 Güzel cilâ olur iķlîm-i kâfir âyinesi
 (G 227/15-16)

dil-berân-ı tünd-hün: Sert huylu, gönül alıcı güzeller.

dil-berân-ı tünd-hün:-nuñ
 Usanduk **dil-berân-ı tünd-hünuñ** vaz' u
 tavrından
 Bize âdâb-ı 'aşîki fehm ider bir nâzenîn olsa
 (G 196/3-4)

dil-ber-i fettân: Gönül alıcı güzel.

dil-ber-i fettân:-uñ

Yetişmez zülfüne hûbân-‘aşruñ târ-ı gîsüsü
Senüñ her bir müjen bir **dil-ber-i fettânüñ**
ebrüsü

(K 3/1-2)

dil-ber-i mümtâz: Seçkin sevgili.

Hüsn ile **dil-ber-i mümtâz** ise ‘âlemde suhan
O büt-i ‘işvegerüñ rüyına ândur ma‘nâ

(G 1/11-12)

dil-ber-i rakqâş: Dans eden sevgili.

dil-ber-i rakqâş:-a

Şiveden **dil-ber-i rakqâşa** bedel eş‘ârüñ
Lafz-ı tecnîsi iki cânibine dalbızlar

(G 57/5-6)

dil-beste eyle: Gönül vermek.

dil-beste eyle:-di

Yularsuz eyledi **dil-beste** cümle yârânı
Budur bu vadî‘-i hüsnuñ yularsuz arslanı

(Mf 46/1-2)

dil-beste eyle:-r

Dil-beste eyler âdemi dünyâ nümâyîşi
Lâyık dinürse silsile mevc-i serâbına

(g 198/11-12)

**dil-beste ol: Gönül bağlamak, gönül vermek,
kendini kaptırmak.**

dil-beste ol:-an, -lar

İkbâl-i pey-ender-peye **dil-beste olanlar**
Bergeşte olur devlet-i dünyâ bu felekdür

(G 59/11-12)

**dil-beste ol: Gönül bağlamak, gönül vermek,
kendini kaptırmak.**

dil-beste ol:-ma, -sa

Zencîr-i zülfî boynuma **dil-beste olmasa**
Efkâr-ı fâsideyle gülü-gîr olur merâk

(G 131/11-12)

dil-dâde: Aşık.

dil-dâde:-dür

Müdm ağzın açup hayretde kalmış pişgâhında
Cemâl-i âfitâb-ı sâğara **dil-dâdedür** mînâ

(G 5/3-4)

dil-dâde ol: Gönül vermek.

dil-dâde ol:-an, -lar

Manşıb olunca ehibbâ-yı şafâ-perverden
Resm-i ârâyîşe **dil-dâde olanlar** didiler

(Kt 16/1-2)

dil-dâde ol:-ma

Deşt-i talebde hayme kurup gird-bâddan
Dil-dâde olma menzile sâlik revîş budur

(G 54/9-10)

Olma her nâ-kese **dil-dâde** Belîg

‘Araba âyine virme yazık

(G 134/13-14)

dil-dâr: Birinin gönlüne malik olan maşuka.

Şıkma entârî gibi penbedür endâm-ı nigâr
Çekemez sıkletüñü belki tegeller **dil-dâr**

(Msd 4/23-24)

Şivede eylese da‘vâ-i teferrüd **dil-dâr**

Âyet-i hüsnî berâhin ile besdür aña naşş

(G 115/7-8)

dil-dâr:-uñ

Belîgâ bî-niyâzum câme-i müyîneden şimdi
Zamân-ı haţtı geldi haţıra **dil-dârüñ** ürperdüm

(G 153/13-14)

Rakîb ile bu gice meclisde **dil-dârüñ**

Filân ü festagız olmazsa belki neste olur

Gönül ki leyle-i zülfünde kaldı **dil-dârüñ**

Görür o âyine-i sineyi güşâde şabâh

(G 25/3-4)

Bu şeb meclisde ardınca düşüp kalkardı **dil-**
dârüñ

Rakîb-âsâ cihânda görmedüm hiç bir hâci
yatmaz

(G 103/7-8)

Bu kadar fikr-i daķık ile yine **dil-dârüñ**

Dehen-i tengine lâyıķ bulamam ince suhan

(G 165/3-4)

dil-dâr:-a

Şaşırup hafta-yı başın oldu o fettâna nedîm
‘Aķıbet eyledi **dil-dâra** şaşalın teslim

(G 232/27-28)

Elümde bir қaranfûl ‘arz idüp **dil-dâra** zann
itdüm

Ruķ-ı rengin-i yâr âyinede ‘aks-i қaranfûldür

(G 78/3-4)

Nigâh itmez hemân ‘uşşâķı gamzeyle helâk
eyler

Gelür tîr-i nigeħden gâlibâ **dil-dâra** kismân tîg

(G 126/9-10)

1 dil-dâr:-ı

Meşşâta leb-i havzda **dil-dârı** şoyınca

Geydürdi aña mâ‘î şu dîbâsi boyınca

(G 204/1-2)

**dil-düz-ı haţır-ı hussâd eyle: Kıskaçların gönlünü
delmek.**

dil-düz-ı haţır-ı hussâd eyle:-miş, -üm

Hezâr mekr ile mahv eyledi bu tâli‘-i pîr
Beni mişâl-i dürüg-ı ‘acüze-i Ferhâd

(K 11/87-88)

- dile gel:** Konuşma kudreti, yeteneği, olmayan varlık konuşmak, dillenenmek, lisana gelmek; dile düşmek.
dile gel:-se
İkbāl ü baht bî-mezedür 'ahd-i şeybde
Hengām-ı rûze gelse dile iştihâ 'abeş
(G 20/5-6)
- dil-firîb ol: Gönül avutmak.**
dil-firîb ol:-ur, -ken
Kām-bağşı-i vişālūñle olurken **dil-firîb**
Bitdi āhir sebz-i hattuñ va 'de-i kemmūn ile
(G 178/5-6)
- dil-gîr id: Gücendirmek.**
dil-gîr id:-er
Siyeh-tab 'ân olur rûşen-dilānuñ düşmen-i cānı
Kî düzd-i tîre-rûzi dā'imā **dil-gîr ider** meh-tāb
(G 7/13-14)
- dil-gîr ol: Gücenmek.**
dil-gîr ol:-mış, -um
Ola dü-nāhun-ı dilkeş bu iki mışra '-ı nev
Kî gā'ibāne temeddühden **olmuşum dil-gîr**
(K 6/81-82)
- dil-güşā: Gönül açan, kalbe ferah veren.**
Didim itmāmına ilhām ile tārîh Belîğ
Dil-güşā kaşr-ı nev-āyîn-i maḳām-ı Maḳmūd
1151
(T 10/15-16)
- Belîğ arāmgāh-ı maḳlaşa mi'mār-ı ṭab'umdan
Mühyyā-kerde böyle **dil-güşā** beyt-i metîn
olmaz
(G 85/17-18)
- dil-güşā:-dur**
Bî-ḥazān bir bāğ-ı tāze **dil-güşādur**
rûy-ı dost
Ṭurra sünbül ḥatṭ benefşe gonca-fem ruḥsār gül
(G 146/15-16)
- dil-ḥastegān-ı ğam-kede: Gam yerinde gönül hasta olanlar.**
Kalmaz raḳîb-i divi gören küy-ı yārda
Dil-ḥastegān-ı ğam-kede korḳar ḥavāleden
(G 158/15-16)
- dil-ḥaste-i hecr it: Ayrılıktan dolayı kalp kırmak.**
dil-ḥaste-i hecr it:-me, -de
Ne vaşl-ı yāre fırsat ne belā-yı hirci ṭakat var
Beni **dil-ḥaste-i hecr itmede** bilmem ne ḥikmet
var
(G 68/1-2)
- dil-ḥaste-i hicr: Ayrılıktan hasta olmuş gönül.**
Kimi **dil-ḥaste-i hicr** itdi dirseñ ol vefā düşmen
Cevāb için bu beyti kıldı inşā kilik-i cādū-fen
(Msd 1/33-34)
- dil-ḥvāhî: Gönül isteği, dilek.**
il-ḥvāhî üzre döndürür 'ām Belîğ-i zār
Bir kerre girse dāmen-i çarḫ-ı felek ele
(g 186/11-12)
- dil-i ābā: Doğru yolu bulanların gönülü.**
Düşdi sūzişle **dil-i ābā** ḥayālūñ ki mūdām
Müteḥarrîk kef-i 'ummān ile yelpāze-i mevc
(G 22/5-6)
- dil-i a 'dān: Düşmanların gönülleri.**
dil-i a 'dān:-n, -ı
Ḥizmetde germ olup **dil-i a 'dānı** sūz için
Gird-ābı itdi şu 'le-i cevvalē cūybār
(K 12/129-130)
- dil-i āgāh: Kalp gözü açık gönül.**
Beyt-i ātî ile tamām Belîğ
Didi tārîhini **dil-i āgāh**
(T 12/25-26)
- dil-i ālūde: Bulaşık gönül.**
Gülzāra gel şelāse-i gassāle nūş idüp
Çirk-āb-ı ğamdan ey **dil-i ālūde** tāhir ol
(G 142/9-10)
- dil-i āyîne-sirişt: Yaradılışı yansıtan gönül.**
Bildürür herkese ḥālin **dil-i āyîne-sirişt**
Baḳsa mir'āta görür kendüsini ḥūb ile zışt
(G 18/1-2)
- dil-i bîdār: Uyanık gönül.**
dil-i bîdār:-u, -ñ, -a
Kıssa-i zūlf-i siyehkārı dırāz itme Belîğ
Dil-i bîdāruña uyku getirir ṭul-ı kaşāş
(G 115/13-14)
- dil-i bîmār: Hasta gönül.**
dil-i bîmār:-a
Dil-i bîmāra te'sîr eyledi teb-lerze-i hicrūñ
Düşen her katre eşkūm dāne-i sîm-ābdur sensüz
(G 101/7-8)
- dil-i bîmār-ı ehl-i 'aşka rūḥānî: Ruhları hasta aşıkların gönülleri.**
Leb-i cān-bağş ile güftāra gelse ol Mesîhā-dem
'İlāç eyler **dil-i bîmār-ı ehl-i 'aşka rūḥānî**
(G 218/9-10)
- dil-i bî-mār: Hasta gönül.**
dil-i bî-mār:-ı, -m, -a
'İsā gibi tecrîd-i güzîn-ferd olayım
Kendi **dil-i bî-mārıma** hem-derd olayım
(R 4/1-2)
- dil-i çenār: Çınar gönül.**
'Adlünde cism-i ḥāmına iç gömleği ider
Rengîn kumāş-ı meş'ale nārı **dil-i çenār**
(K 12/131-132)

dil-i dağ-dār: Yaralı gönül.

Erbāb-ı 'aşk istemez 'ālemdə aqçe pül
Rāhat bıraksalar bu **dil-i dağ-dār** ile

(G 184/3-4)

dil-i deryā-nevāl-i himmet: Yardım bağışi deniz gibi çok olan gönül.

dil-i deryā-nevāl-i himmet:-i, -dür
Dil-i deryā-nevāl-i himmetidür
Keremūñ var ise eger kânı

(T 4/3-4)

dil-i dīvāne: Deli gönül.**dil-i dīvāne:-den**

Anı nā-maḥremān-ı 'aşk olan bī-gāneden şorma
Dil-i dīvāneden şor fitne-i ḥübān-ı Borğosı

(K 3/9-10)

Kemend-i zülfe bend olmuş **dil-i dīvāneden**
ğayrı

Bu vādilerde zencīrin sürer dīvāne yokdur yok

(G 132/11-12)

dil-i efsürde: Soğumuş gönül.**dil-i efsürde:-y, -e**

Feyz-yāb olmağa zulmetkede-i 'ālemdə
Dil-i efsürdeye 'aşk āteşi şem'a kibrit

(G 17/15-16)

dil-i füsūñ: Sihirli gönül.

Ey nā'ib-i Nevāhī efendūñ bu şekveden
Yağmaz cihānı saña uyup ey **dil-i füsūñ**

(Kt 50/1-2)

dil-i ḥurşid: Güneş gönüllü.**dil-i ḥurşid:-i**

Dil-i ḥurşidi ile girdābı nemekdān idinüb
Süfre-i ḥāledeki ḫurs-ı ḫamer nānumdur

(g 50/27-28)

dil-i maḫzūn: Kederli gönül.**dil-i maḫzūn:-ı**

Vişālūñle **dil-i maḫzūnı** mesrūr eyledūñ geldūñ
Efendim iştibāhum ḫalmadı sende kerāmet var

(G 68/7-8)

dil-i mecrūḫ: Yaralı gönül.

'Abeş degül **dil-i mecrūḫa** tünd-hüyi-i yār
Zarardır itse zaḫmdāra merḫamet cerrāḫ

(G 25/9-10)

dil-i mecrūḫ:-u, -m, -a

Dil-i mecrūḫuma biñ zaḫm açarken ğamze-i
ser-tüz

Şunar müjġān-ı kec-dest-i nigāha şad-hezāran
tiġ

(G 126/7-8)

dil-i nāzenin: Narin gönül.

Gelmez kenāra şahid-i ma'nāya nāz ider
İtmez taḫammül aña **dil-i nāzenin** Belig

(G 127/7-8)

dil-i nāzik: Nazik gönül.

Dil-i nāzik olur āzürde nigāh-ı keeden
Ḥār düşse tokınur çeşme mişāl-i süzen

(Mf 17/1-2)

dil-i pāk: Temiz gönül.**dil-i pāk:-ü, -m, -de**

'Ālem-i naqş-ı ma'āni **dil-i pākümde** 'ayān
Sīnem içre bu felek şakladı mir'āt-i Cemi

(K 7/71-72)

dil-i pür-āh: Âh dolu gönül.**dil-i pür-āh:-u, -m, -ı**

Cihānı yağmağa 'azm eyledūñ ey tıfl-ı āteş-bāz
Dil-i pür-āhumı al yanuña lā-büd fişeklik yap

(G 10/7-8)

dil-i pür-feyż eyle: Gönülü bollukla doldurmak.**dil-i pür-feyż eyle:-se**

Mu'allāḫ nürdan kändil olur 'arş-ı mu'allāya
Dil-i pür-feyż eylese mihr-i dıraḫşānum

(K 8/25-26)

dil-i pür-tāb: Parlaklık dolu gönül.**dil-i pür-tāb:-u, -m, -a**

Bezm-i ğamda sākī-i devrān **dil-i pür-tābuma**
Cām-ı ḥūni şişe-i tebhālden evvel virir

(G 69/13-14)

dil-i şad-çāk-i 'aşık: Aşığın paramparça gönlü.

Dil-i şad-çāk-i 'aşık ḫazm ider tevbiḫ-i a'dāyı
Ki darb-ı çüb ile çinī-i müdār eylemez āvāz

(237/5-6)

dil-i şad-pāre: Yüz parça gönül.

Dil-i şad-pāre itmez serzenişden nāle vü feryād
Ṭoḫunsañ çinī-i müdāra meclisde şadā çıkmaz

(G 97/11-12)

dil-i şad-pāre ol: Gönlün yüz parça olması.**dil-i şad-pāre ol:-a**

Dökilüp şişe şikest olsa Beligā sim-āb

Dil-i şad-pāre ne mümkin ki **ola** cāy-ı ğarāz
(11-12)

dil-i şāf: Saf dil.**dil-i şāf:-u, -m, -da**

Mün'akisdür **dil-i şāfumda** ğubār-ı ḫaṭ-ı yār
Görinür āyinede olsa kūsūf-ı ḫurşid

(G 31/5-6)

dil-i saḫt: Cimri gönül.

Eşer ḫalmaz **dil-i saḫt** üzere teşrif-i ḫayālinden
Biraz ḫāk-i zemīn nerm olmayınca naqş-ı pā
çıkamaz

(G 97/5-6)

dil-i saḫt: Katı gönül.**dil-i saḫt:-ı**

Nār-ı hecrūñle **dil-i saḫtı** yanarsa söndir
Gönül ümmid-i vişālūñ yemişinden ḫündir

(Msd 5/21-22)

dil-i sengin: Taş gönüllü.**dil-i sengin:-e**

Suħan-ı nerm ider elbet **dil-i sengine** eşer
İktizâ eylese kuruşunla olur ĥakk elmâs
(G 106/9-10)

dil-i sengin:-i, -n, -e

İder likin sitemle 'âşık-ı bî-kîne tekdîr
Dil-i senginine hiç süziş-i âh itmeyor te'şîr
(Msd 21-22)

dil-i şeydâ: Çılgın gönül.

Bu şeb vaşlın o meh ferdâya korsa ey **dil-i şeydâ**
Bunu pek belle kim gündüz çıkılmaz küh-ı
billûra
(Mf 16/1-2)

Bir başka feyze her **dil-i şeydâ** rübüdedür
Kâh-ı za'ife cezbe-i âhen-rübâ 'abeg
(G 20/13-14)

Âyet-i ĥusni **dil-i şeydâ** güzel tefsîr ider
Kıŝa-i zülfe ser-âgâz eylese zencîr ider
(G 82/1-2)

Ĥamd eylemezseñ ey **dil-i şeydâ** selâmete
Uğrar nihâl-i devĥa-yı 'ömrüñ bir âfete
(G 188/1-2)

Her-câyî güzel sevme didüm ey **dil-i şeydâ**
Çek cevrini söz eslemedüñ saña gerekdür
(G 236/13-14)

dil-i suħanver: Güzel söz söyleyen gönül.

Dil-i suħanver 'aceb mi şikeste olsa Belîğ
Ki nüşhada vарақ-ı münteĥab şikeste olur
(G 232/11-12)

dil-i 'uşşâk: Aşıkların gönlü.

dil-i 'uşşâk:-a
Ser-dâr-ı âhî tünd ider ol eşkıyâ-perest
Bir dem tapancasın **dil-i 'uşşâka** çakmasun
(G 163/9-10)

dil-i 'uşşâk: Aşıkların gönlü.

dil-i 'uşşâk:-dan
Dil-i 'uşşâkdan men' eylemek fikriyle ol âfet
Alup mir'âte 'aks-i kâmetiyle rû-be-rû eyler
(G 62/7-8)

dil-i vaĥdet-güzîn: Birlikle seçilmiş gönül.

İĥtilâţ ile ĥalel bulmaz **dil-i vaĥdet-güzîn**
Keşret-i 'aksiyle mir'ât 'âlem-i vaĥdetdedür
(G 64/7-8)

dil-i zâhid: Kaba sofunun gönlü.

'Aşk bir mihrdür olmaz **dil-i zâhid** pervâz
Aşiyân-ı zağana beyza-ı 'Ankâ şığmaz
(G 84/9-10)

dil-i zâr: İnleyen gönül.**dil-i zâr:-ı**

Tenürasâ derünüm germ idüp tâb-ı teb-i ğamla
Kebâb itdi mişâl-i mürğ-i bismil bu **dil-i zârı**
(K 4/47-48)

Alur diyü **dil-i zârı** şikenc-i târından
Tutar bu ĥavf ile geh şâne pençesin ğisû
(G 171/9-10)

diline geldi: Dile düşmek.

diline gel:-di

şıcağı geçdiği ma'lûm olıcağ ĥammâmın
Çıkma geldi **diline** ol meh-i bî-ârâmin
(Msd 37-38)

dilîr: Yürekli, cesur, yiğit.

Nihâl-i kâmeti bâr-ı nigâh-ı 'âşıkdan
Ĥırâm-ı nâz idemez sâĥa-i çemende **dilîr**
(K 6/7-8)

dilîr-i 'arbede-cü: Kavgacı yiğit.

Ĥired-şükûh u Aristo-nazîr ü Cem-'azamet
Dilîr-i 'arbede-cü Ĥahramân-ı Kisrâ-dâd
(K 11/35-36)

dil-keş ol: Gönül cezbetmek.**dil-keş ol:-dı**

Bâdra şehrinde **dil-keş** ebyâta
Oldı bu şâh-beyt-i vicdânî
(T 4/11-12)

dillerde dâstân kal: Herkes tarafından konuşulur
olmak.

dillerde dâstân ka:-ur

Yâruñ bu âb u tâbını ĥaţ za'il itse de
Dillerde ĥüsn-i maĥşere dek **dâstân** kalur
(G 40/11-12)

dillerde efsâne:

dillerde efsâne:-dir-ler, -de

şimdicek **dillerde** bir **efsânedir** mihr-i vefâ
'Âşık u ma'şûkı söyletdük şadâkat bulmadık
(G 133/7-8)

dilli: Dili olan.

Olaldan ŝahñ-ı dîvânĥâne-i ma'nâya tâb-âver
İki **dilli** kalem bir tâze Hindî tercemânumdur
(G 230/11-12)

dilli defter: Tafsilâthi defter.

dilli defter:-li

Nağd-i dil şarf itse de yolında ağıyâr-ı denî
Ol şeh-i ĥüsne nihâyet **dilli** bir **defter** virür
(G 63/11-12)

dil-mürdegân-ı mey-kede: Meyhanenin gönlü ölü olanları.

dil-mürdegân-ı mey-kede:-y, -i

Âb-ı ĥayât bâde ile nefĥ-i şür-ı ney
Dil-mürdegân-ı mey-kedeyi eylemez mi ĥay
(Tb 126/125-126)

dil-nişîn ol: Gönülde yer tutmak.**dil-nişîn ol:-a**

Naqş-ı remâda ehl-i hîred itmez i'tibâr
 Haqq-ı nigîn gibi **ola** süz **dil-nişîn** Belîğ
 (G 127/5-6)

dil-nüvâz: Gönül okşayan.

Bir büse virse la'l-i lebinden o **dil-nüvâz**
 Luftın olur mı 'aşîka bundan ziyâdesi
 (226/5-6)

dil-nüvâzâne: Gönül okşayana yakışır halde.

Dil-nüvâzâne görüp bendeleri ihsânûñ
 Nice meymendi anuñ olmaya ednâ hademi
 (K 7/35-36)

dil-pesend: Gönüle hoş gelen, gönlün beğendiği.

dil-pesend:-i, -dür
 Mühibb-i ehl-i hüner İsmâ'îl Ağa-zâde
 Belîğ şî'rim anuñ cümle **dil-pesendidür**
 (Kt 5/1-2)

dil-rübâ: Gönül kapıcı, mahbube.

Fitne-i âşûbgâh-ı şeh'r olup her **dil-rübâ**
 Çihre-i berrâk ile âyine-i 'âlem-nümâ
 (Ş 2/9-10)

dil-rübâ:-nuñ

Ğazelde mu'teber oldur ki ola câ-be-câ mazmûn
 Yakışmaz **dil-rübânuñ** 'arızı yek-pâre hâl olsa
 (G 202/3-4)

dilşâd: Gönülü sevinçli.

Dem-i hicâb o mehûñ gûş ider le'tâfetden
 Şikest-i zezeme-i reng-i 'arızı **dilşâd**
 (K 11/11-12)

dil-şigâf ola: Gönül yırtmak.

dil-şigâf ola:-a
 Pür eyle ol mey-i pür-rengi câma ey sâkî
 Ki **dil-şigâf ola** mevci mişâl-i nâhûn-ı nâz
 (G 89/5-6)

dil-şikâf ol: Gönülü yarmak.

Sâkî şarâbı eyleme âlûde şâf ola
 Emvâc-ı rûz-ı neş'e ile **dil-şikâf ola**
 (Tb 2 /21-22)

dil-şikeste: Gönülü kırık.

Kemer-güsiste derûn haste **dil-şikeste** görüp
 Cebîre bendî-i tab'ımla kıldı def'-i keder
 (Kt 47/7-8)

dil-şüde: Gönülü gitmiş, aşık.

dil-şüde:-nüñ
 Yâ Rab cihânda **dil-şüdenüñ** keştî-i dili
 Gird-âb-ı bahr-ı mihnete lenger bırakmasun
 (G 163/7-8)

dil-teng: Gönülü daralmış, mustarip, mağmûm.

Ne kadar hışm ile **dil-teng** ise hemgâm-ı meşaf
 İşi bir kâlebe ifrâğ ider erbâb-ı hılâf
 (Msd 17-18)

dil-teşne-i eşk-i niyâz ol: Yalvaran gözyaşının kalbinin susaması.

dil-teşne-i eşk-i niyâz ol:-miş
 Ğalibâ olmuş yine **dil-teşne-i eşk-i niyâz**
 Hayli demdür çâh-ı çeşmümdde hayâlûñ şu çeker
 (G 71/7-8)

dimağ: Zihin.

dimağ:-a
 Beñzer mi hüsn-i duhtere şîrînî-i püser
 Lezzet virür **dimağa** birer dürlü her lezîz
 (G 36/7-8)

dimâğ:-i, -n, -dan

Vatanda ba'd-ezîn bî-berk ü telh-âşâm olan
 mürğûñ
Dimâğından hemîşe lezzet-i künc-i kâfes
 gitmez
 (G 94/25-26)

3. dimâğ:-i, -n, -i

Büy-ı nigârî nûkhet-i gülşenle bir tutar
 Seyr it Belîğ bülbül-i zârûñ **dimâğım**
 (G 220/13-14)

dimâğ-ı cân: Can dimağı.

dimâğ-ı cân:-i
Dimâğ-ı cânı ta 'îr eylemezse pîş-i mihmâna
 Çeker zencîr-i âteş mevce-i büy-ı gülistânım
 (K 8/27-28)

diñil: Yazılmak.

diñil:-di
 Şân-ı eyvâna Belîğâne **diñildi** târih
 Buldı itmâmı sa'âdetle bu cây-ı zîbâ
 (T 21/37-38)

diñle: Kulak vermek.

Ey rind-i lây-hvâr hemîşe döküp 'arak
 Mey iç kalınca **diñle** beni rûhdan ramak
 (Tb 2/37-38)

Nîrû-yı meyle al gam-ı dünyâdan intikâm
 Aç gûş-ı hûşî **diñle** budur zübde-i kelâm
 (Tb 2/97-98)

Ey gûşâyende-i tılısm-ı 'ulûm
Diñle hâl-i dil-i perîşânım
 (Kt 8/1-2)

diñle:-n, -ür

Fesâne olsa da elbette diñlenür suhanım
 Ki ahsenü'l-kaşâş-i Yûsuf u Züleyhâdur
 (K 5/77-78)

diñle:-mek

3. Meşrebçe nağam diñlemek isterseñ eger
4. Vir bülbüle yem tûñî-i güyâya şeker
 (R 14/3-4)

- diñle:-me**
Diñleme mağlaṭa-i zāhid-i sālūsī şakın
 Muṭribuñ kavlini gūş eyle mey iç dil-ber sev
 (G 169/9-10)
- diñlemelik: Dinlemeye devam etme.**
 Kulaḫ tūt bāḡbān-ı 'aşka ey gül diñlemelik yap
 2. Şigüfte dāḡlarla sīnemi ra'nā çiçeklik yap
 (G 10/1-2)
- dir dir ditre:** Çok üşümek; çok korkmak.
dir dir ditre:-r
 Bir nefesvār hele ney-zende ki raḫḫās-ı felek
 Gūş idelden anı her dem **ditrer dir dir** ten
 (G 165/7-8)
- diraht-ı servden olmaz: Servi ağacından yapılmak.**
diraht-ı servden ol:-maz, -sa
 Şehīd-i 'aşkı olursam o şūh-ı serv-ḫaddūñ
Diraht-ı servden olmazsa istemem tābūt
 (G 19/7-8)
- dirāz it: Uzatmak.**
dirāz it:-me
 Kışsa-i zūlf-i siyehkārı **dirāz itme** Belīḡ
 Dil-i bidāruña uyḫu getirir tūl-ı ḫaşaş
 (G 115/13-14)
- dirāz it:-miş**
 31. Müjgāmı dest-i şefḫatin itmiş dirāz kim
 32. Tā çeşm-i mesti olmaya üftān u şerm-sār
 (K 12/31-32)
- dirāz-ı fitne: Uzatılan fitne.**
dirāz-ı fitne:-dir
 Zūlfūñ ki indi tā kemer-i zer-nişāne dek
 Tūl u **dirāz-ı fitnedir** āḫir zamāne dek
 (G 137/1-2)
- direm: Para.**
direm:-i
 Dest-i aḫbābda gāhıce görürdüñ evvel
 Şimdi dükkānçe-i şarrāfda görmem **diremi**
 (K 7/19-20)
- diremdār ol: Tutumlu olmak.**
diremdār ol:-sa
 Ne ḫadar **olsa diremdār** olana ni'meti bol
 Tar olur bī-kese 'işret-kede-i İslāmbūl
 (G 143/1-2)
- direm-ḫarīde: Para dilenen.**
direm-ḫarīde:-si
 Rindūñ **direm-ḫarīdesi** olduḫda duḫt-ı rez
 Herkes cihānda ḫullanur elbet 'abīdesin
 (G 162/11-12)
- direm-ḫarīde-i bāl: Gönül parası dilenen.**
 Vaṭanda tābiş-i āşār-ı ṭab'um eyler idi
 Çerāḡ-ı dīde-i aḫbābı nūr ile tenvīr
 (K 6/125-126)
- Dās-ı perend-şıfat dest-i felekde meh-i nev
 Hāşıl-ı mezra'-ı 'ömrüñi itmekde direv
 (G 169/2/1-2)
- direvger: Ekin biçen, orakçı.**
 Kışt-zār-ı ḫatını biçmege gūyā ebrū
 İki çeşmine **direvger** gibi şundu iki dās
 (G 106/5-6)
- dirhem: Para.**
dirhem:-le
Dirhemle denānıre ḫacerdür miḫak ammā
 Ḳalbin çıkarur sīm ü zer insāna miḫākdür
 (G 59/19-20)
- dirḡ: Eyvâh...! Yazık...!**
Dirḡ kim Ağacık-zāde ol ḫuceste liḫā
 Dahı cevān iken itdi felek anı nā-būd
 (T 17/1-2)
- dirḡ it: Esirgemek, sakınmak.**
dirḡ it:-se
 Hāmdur buse **dirḡ itse** o nev-rüste nihāl
 Şabr idüp ḡam yime her mīve zamān ile olur
 (G 76/5-6)
- dirḡā: Yazık, eyvah, yazıklar olsun.**
Dirḡā Aḫovalı-zāde Hātem gitdi elden āh
 Gönül ḫan ile ṭolsun sīne dā'im pūr-figān olsun
 (T 2/1-2)
- diş bile:** Kötülük yapmak için fırsat beklemek,
 hıncını gösterir bir durum almak.
diş bile:-yor
 Raḫīb-i gürg kemīngāha girdi **diş bileyor**
 Çıḫarsa māderi ḫoynından ol ḫuzı meledür
 (G 51/9-10)
- ditre: Titremek, sallanmak.**
ditrer:-r
 Teni pālūde gibi kim ṭoḫırsa **ditrer**
 Gördi kim gelmez ovuşdırmaḡa ol ḡonca-i ter
 (Msd 3/21-22)
- Seḫerde mihr degül ol mehe muḫābil olup
 Sipihr-i pīre-zenūñ elde **ditrer** āyinesi
 (G 227/11-12)
- 2.Titremek, korkmak.**
ditre:-r
 Endīşe-i kūyuñla dili ḫible-nümānuñ
 Åhen ise **ditrer** yine elbette yürekdür
 (G 59/17-18)
- Mızrāb-ı müjeñ nabz-ı dilüm itmede cūnbān
Ditrer yüregüm ḫırmasa elbette yürekdür
 (G 236/3-4)
- dīvān: Büyük meclis.**
dīvān:-a
 Fikr-i Şā'ib ile dīvāna eger virse niḫām
 Ḳul ider kendüye dil Şevket ile Muḫteşemi
 (K 7/61-62)

- dīvān:-i, -n, -dan**
Mürde-dil nazm-ı Belîğ ile bulur taze hayât
Okı pür pāk gâzel üstine **dīvānından**
(G 168/13-14)
- dīvānçe: Küçük şiir mecmuası.**
Şerâr-ı nokta dūd-âlūd u rengînî-i nazm âteş
Bu şi'ri levh-i âhen üzre yaz **dīvānçe** kağıtdur
(G 43/11-12)
- dīvānçe-i evşâf: Güzellikler divançesi.**
dīvānçe-i evşâf:-i, -n, -i
Okurlar bi-tereddüt vaşfını kim kâtib-i kudret
Ezelden eylemiş **dīvānçe-i evşâfını** tedvîn
(T 11/5-6)
- dīvānçe-i hüsn: Güzellik divançesi.**
dīvānçe-i hüsn:-i
Ezel **dīvānçe-i hüsn**i yazarken hâme-i Bî-çün
Bulındı kâmetüñ sânisî yok mışra'-mevzûn
(Mf 43/1-2)
- dīvānçe-i şevketdedür: Şevket'in küçük şiir mecmuası.**
dīvānçe-i şevket:-de, -dür
Âşinâyân şanmasun gûş eyleyüp nazmın Belîğ
Ma'ni-i bigâne hep **dīvānçe-i Şevketdedür**
(G 64/17-18)
- dīvāne: Deli, mecnun.**
Kağramânlar çekemez boynına alup cânâ
Yine zencîr-i ser-i zülfi bu **dīvāne** çeker
(G 81/9-10)
- Kemend-i zülfe bend olmuş dil-i dīvāneden gayrı
Bu vâdilerde zencîrin sürer **dīvāne** yokdur yok
(G 132/11-12)
- dīvānegāna bend ol:** Deli bağlı gerek.
dīvānegāna bend ol:-ur
Zencîr-i zülfe çekdi alup gönlümüz o şüh
Olur Belîğ **bend** ile **dīvānegāna** pend
(G 34/13-14)
- dīvāne-i aşk: Aşk delisi.**
dīvāne-i aşk:-uñ
O hün-rîz âfete meftûn olan **dīvāne-i aşkuñ**
12. Gülûda halka-i zencîri gird-âb-ı yem-i
hündür
(G 47/11-12)
- dīvān-hāne-i harem-i dil: Gönlün saygı duvulan salonu.**
dīvān-hāne-i harem-i dil:-de
Dīvān-hāne-i harem-i dilde nâ-gehân
6. Cüş itdi ceyş-i mağdem-i ümmîd-i fikr-i yâr
(K 12/5-6)
- dīvān-ı âsafāneñde: Asaf'ın divanının tarzında.**
Hudâygâne ki dīvān-ı Âsafāneñde
Feikle söyleşürüm bu mağall-i icrâdur
(K 5/51-52)
- dīvān-ı eş'âr: Mevzûn kelâmlar divanı.**
dīvān-ı eş'âr:-i
Olup azürde-dil şad-güne âlâm-ı havâdişden
Tırâz-ı tāk-ı nisyân eyledüm **dīvān-ı eş'ârı**
(K 4/59-60)
- dīvān-ı paşa: Paşa Dīvânı.**
dīvān-ı paşa:-y, -a
Bu şeb var ey hayâl-i bî-vefâ-yı yâr kim âhîr
Senüñle kaldı faşl-ı müdde'â **dīvān-ı Paşaya**
(K 9/41-42)
- dīvâr: Duvar, bina, arsa, bahçe etrafına taştan yapılan perde.**
dīvâr:-i, -n, -a
Luğf-ı rûhâniyyetin bilmek için **dīvârına**
Bir mücessem yaz nice gör cân virür bād-ı şabâ
(T 1/33-34)
- dīvâr:-i**
Der ü **dīvârı** olsa keh-rübâdan bir hünermendüñ
Yine anuñ bulunmaz arasañ bir kâh beytinde
(G 206/3-4)
- dīvâr-ı cism-i süst-bînâ: Gevşek binanın duvarı.**
dīvâr-ı cism-i süst-bînâ:-y, -a
Biz hâk ü bād ü âteş ü mâya tayanmışuz
Dīvâr-ı cism-i süst-bînâya tayanmışuz
(G 104/1-2)
- dīv-sıfat: Seytan suretli.**
Destümden aldı **dīv-sıfat** hokka-bâz-ı çarğ
Hâtem gamıyla Cem gibi nâlân iken hemân
(R 19/1-2)
- dīvşir: Devşirmek.**
dīvşir:-üp
Düğme öksüzcedür eylerse dahî ser-keşlik
Yağasın **dīvşirüp** ol âfeti sıkma dibelik
(Msd 9-10)
- dīvşir:-ür**
Dīvşirür güllerini bæg-ı fenânüñ gül-çîn
Pâyına hâr ile hâsdır kalacak gül dikenüñ
(G 140/3-4)
- dīvâr: Memleket, ülke.**
dīvâr:-uñ
Suhanverân-ı 'Acem tab'ı hep müsellemdür
Olur Belîğ o **dīvârıuñ** mücevher âyinesi
(G 227/17-18)
- dīvâr-ı a' dem: İnsanlık diyarı.**
dīvâr-ı a' dem:-e
Mevki'-i zevk ü şafâ oldıgıma şüphe mi var
Ki **dīvâr-ı a' deme** bir giden âdem gelmez
(G 100/11-12)
- dīvâr-ı ğurbet: Yabancı memleket.**
dīvâr-ı ğurbet:-de
Gör kazâyı **dīvâr-ı ğurbetde**
Anı katlı itdi bir sefih ü le'im
(T 14/5-6)

diyār-ı ğurbet: Gurbet diyarı.**diyār-ı ğurbet:-e**

Düşdüm **diyār-ı ğurbete** hayrān u bī-nevā
Destüm girifte eylemedi mizbān-ı 'ilm

(K 10/117-118)

diyār-ı ğurbet: Yabancı memleket.**diyār-ı ğurbet:-i**

Ümmid-i irtifa' ile dürr-i yetimveş
İtdüm **diyār-ı ğurbeti** re'yümle ihtiyār

(K 12/59-60)

Diyyār-ı ğurbeti seyre naşib olur bā'is
Ki 'azm-i bāga ya eyvā ya sīb olur bā'is

(G 21/1-2)

diyār-ı rüm: Anadolu.**diyār-ı rüm:-a**

O şuhūñ şafha-i ruhsārma hat geldi iş bitdi
Diyyār-ı Rūma ceyš-i zengī geldi tār-mār itdi

(G 212/1-2)

diyār-ı yār: Sevgilinin memleketi.**diyār-ı yār:-a**

Degül kâşid **diyār-ı yāra** bīm-i berķ-i kahrından
Mişāl-i mürġ-i âteş-dide per ol semte ses gütmez

(G 94/3-4)

diye: Güva, sözde, diyerek, sanki. Zannıyla, iddiasıyla, bahanesiyle.

Geldi ol dem ki **diye** sâlik-i iklim-i 'adem
Naķd-i 'ömr ile bu dünyāda ucuz kırtuldum

(G 149/9-10)

diyetin al: Diyet olarak almak.**diyetin al:-ur**

Ehl-i 'aşkı hem şehid eyler hem alur **diyetin**
Naķd-i cânlar hün-bahādur ġamze-i cellādına

(G 189/3-4)

diz: Nesneleri van vana veya tek tek sıralamak.**diz:-er**

Şafā-yı bādeye tahris idüp ehibbāyı
Dizer cevānibe gülden hezār sāġar şāh

(G 28/11-12)

dizil: Sıralanmak.**dizil:-di**

Ne çāre küllü şey'ün hālikün tahtındadır 'ālem
Bu vech üzre **dizildi** perde-i kânūnı çarhuñ āh

(T 16/5-6)

do: İki.**do:**

Begerd dide-e hayret fezāyem nuk-e moġgān nist
Do çeşm der reh-e golzār küyeş pay-e por-hār
est

(G 242/9-10)

Eger an ser u regbet ber kenār-e cüybār est
Behem āyed do leb ez şevķ būs-e maķsadaş cū
rā

(G 243/7-8)

dög: Vurmak.**dög:-düm**

Rakibi darb idelüm küy-ı dil-rübāda bu şeb
Şabāha dek dimesün taḅl-ı sine **dögdüm** tek

(G 141/5-6)

dög:-er

Cünbiş-i kâmet ile taḅl kıyâmet koparur
Def **döger** sinesini celcele başlar zāra

(G 207/9-10)

dök: 1. Akıtmak.**dök:-üp**

Ey rind-i lāy-hvār hemişe **döküp** 'arāk
Mey iç kalınca diñle beni rühdan ramak

(Tb 2/37-38)

Elem çekmez saḡāvet-pişe işār-ı diremden hiç
Döküp naķd-i sirişki dide-i giryān olur maḡzüz

(G 120/5-6)

dök:-er

Dideden dāmān-ı eflāke **döker** hün āfitāb
ġalibā bir şāh-ı hüsne oldı meftün āfitāb

(G 8/1-2)

dök:-ül, -di

Ümīd-i şayd ile bu dāne dāne eşķ-i niyāz
Döküldi dideden ol mürġ-i vahşīye yemdür

(G 66/5-6)

dök:-me

Ab-rū **dökme** şaķın yok yere kim cem'a düşüp
Ne kadar sa'y olunursa dökilen kaç tölmez

(G 93/9-10)

2. Saçmak, serpmek.**dök:-il, -üp**

Uçlarından **dökilüp** her tarafa 'anber-i hām
Nefḡa-i büy-ı şafā-āver ile töldi meşām

(Msd 3/47-48)

dök:-il, -di

Görince sāye-i zülfinde şanma dāne-i hāl
Dökildi güleşen-i ruhsāra toḡm-ı şeb-būlar

(G 83/3-4)

dök:-üp

Encüm degül şahā'if-i evrāk-ı cūduñı
Eyler zamāne nuķra **döküp** rüz-ı şeb şümār

(K 12/145-146)

dök-ül, -di

Döküldi kevkeb-āsā hoş-dilān anı temāşāya
Musahḡar itdi āḡir müşterisin çarḡ-ı dülābuñ

(T 25/5-6)

dök:-il, -ür, -ler

ġisūlarınuñ bād-ı nesimi ile bütler
Ḥāke **dökülürler** şanasın berg-i ḡazāndur

(G 56/15-16)

3. Belirmek.**dök:-il, -miş**

Rîze-i âyîne taḥmîr olunup rûz-ı ezel

O büte ōnra bu ōretde **dökilmiş** gerden

(G 165/5-6)

dön: 1. Devretmek,dolaşmak.**dön:-dikçe****Döndikçe** çarḥ miḥnet ile behre-i ḥamel

Ḥvân-ı felekde ol daḥı bir gün kebâb olur

(Tb 1/75-76)

dön:-sün

Gel gel kenâra çift olalum böyle ṭurma tek

Dönsün piyâle 'aksine devr eyleyor felek

(Tb 2/117-118)

dön:-dür

Zâ'irân-ı ḥarem-i 'aşka çarıklık gönder

Reh-i küymda rakîbüñ derisüñ yüz **döndür**

(Msd 5/19-20)

dön:-e

Şem'ine cem' olup derün ehli

Döne pervâneler gibi her gâh

(T 12/7-8)

Cismüm gubârı dilde hevân ile bâde merg

Ser-germ-i 'aşk olup **döne** mânend-i gird-bâd

(G 33/3-4)

dön:-er

İster erbâb-ı dilüñ hem-vâre giryân olduḡm

Ġalibâ seyl-âb-ı eşk ile **döner** dülâb-ı çarḥ

(G 30/3-4)

dön:-erek

Şevk-i nesîm-i küyuñ ile gird-bâd-veş

Ġitdi gubâr-ı ten **dönerek** lâ-mekâna dek

(G 137/5-6)

dön:-erCâhilüñ dâ'im murâdıñca **döner** çarḥ-ı felek

İltifât eyler gedâ ferzend-i nâ-bînâsına

(G 177/3-4)

2. Benzemek, andırmak, ...gibi olmak.**döndi:-di**

Ġayret-i tâb-ı 'izâruñla hemân parladı câm

Döndi ol dem küre-i nâra kıbâb-ı ḥammâm

(Msd 3/35-36)

Şafâ-yı mevc-i nür-ı tal'atında ehl-i vicdânuñ

Gül-i bādâm-ı naḥl-i Ṭūra **döndi** çeşm-i ḥünbârı

(K 4/21-22)

Debdebeyle Mora'ya 'azmini güş eyliyecek

Korkusundan Venedik kâfiri **döndi** mûra

(Kt 7/3-4)

Bu ōeb sîr-âb olup emvâc-ı deryâ-yı tecelliden

Gül-i bādâm-ı naḥl-i Ṭūra **döndi** çeşm-i

giryânüm

(K 8/5-6)

Cihânda daḥme-i Kârûna **döndi** naḥd-i kerem

Fakîre 'aks-i keremdür kerem bu ešnâda

(G 195/7-8)

O rütbe kapladı dehri bürüdet-i âhum

Ki buzlı cevhere **döndi** ōerâr-ı ōu 'le-nihâd

(K 11/89-90)

Sezâdur tîz olursam zaḥm-ı ōemşîr-i nigâhından

Ser-â-pâ tîg-i cevher-dâra **döndi** cism-i

'uryânüm

(K 8/15-16)

4. dön:-er**Döner** bâlâ-yı ōem' -i dilde bir fânüs-ı gül-güna

Ḥarîr-i târ-ı mevc-i ōeh-per-i pervâz-ı Kuddüsî

(K 3/25-26)

Cihânda sedd-i reh-i berk olan giyâha **döner**

Şarılsa rîşe-i ṭül-i emel 'inânümza

(G 208/5-6)

dön:-dü, -m

Ten-i pür-za' fuma bir lafz ile eylerler istidlâl

Hemân nâm u nişânüm maḥv olup **döndüm**

mu 'ammâya

(K 9/27-28)

Ten-i pür-za' fuma bir harf ile eylerler istidlâl

Hemân nâm u nişânüm maḥv olup **döndüm**

mu 'ammâya

(G 191/13-14)

dön:-üp

Ġğâz-ı ġazel-ḥvânî ile ḥâme-i cân-süz

Abdâla **dönüp** bergini terk itdi ōoyındı

(G 221/9-10)

3. Gelmek.**dön:-mez**

Tedkîk-i kâr-ı dâne-i maḥsûme sa'y ider

Dönmez efendi böyle bu heft-âsiyâ 'abes

(G 20/15-16)

döndür: Geri göndermek, geriye çevirmek.**döndür:-ür**Dil-ḥvâhî üzre **döndürür** 'âm Belîğ-i zâr

Bir kerre girse dâmen-i çarḥ-ı felek ele

(G 186/11-12)

döndür:-me

Kırup mir'at-ı ṭab'um ōaḥn-ı nişterzâra

döndürme

Bu semte uğrayup 'aksüñ ider ōayed ḳadem

rence

(G 200/9-10)

döneklik: Düşünce ve davranışlarını değiştirmeye devam etme.

Tegâfûlgüne geçme sâkinân-ı hâk-i küyuñdan
Helâk eyle rakîbi semt-i 'uşşâka **döneklik** yap
(G 10/11-12)

dört: Üçten sonra gelen sayı.

Yigirmi **dört** senedür kim kuluñ tarîka girüp
Ümid-i nef' -i menâşıbla bād-peymâdur
(K 5/53-54)

dost: Yakın arkadaş.

dost:-uñ
Dostuñ hemişe âdeme luţfi mezîd olur
Ni'met başında müftene herkes şehîd olur
(Tb 2/103-104)

dost:-ı
Bir kul ne kadar itse güneş Mevlâsı
'Afv eyler anı **dostı** şefâ'at idicek
(R 11/3-4)

Düşmene yâver olup **dostı** şaşkın incitme
İtme ey şüh-ı cefâ-pîşe bu cevri itme
(R 24/1-2)

dü: İki.

Dü la'li sürh ile tenvîne beñzer ammâ kim
Tekellüm ile dehen nün u şın olur şâdır
(K 5/7-8)

Dü ebrü-yı sitem-perverle ol gaddârdan gayrı
Girüp meydâna bir merd iki tîg-i hün-feşân
çekmez
(G 191/9-10)

du'â: Allah'a yalvarma, niyaz.

Tutdı zeyl-i suhanı nükte-i mâ-kille vü del
Kaţ' idem gayrı **du'â** ile lisân-ı kalemi
(K 7/75-76)

Bir iki beyt-i pesendîde nazm-ı 'Urfiden
Du'â vü medhüne şayetse eyleyüm îrâd
(K 11/69-70)

du'â:-y, -a
Du'âya başla Belîgâ kelâmı hatm idelüm
Kudsiyân bile emîn için müheyyâdur
(K 5/81-82)

Olsun Belîg hâme-şitâbân **du'âya** kim
Teng oldu gitdi kâfiye-i şâygân-ı 'ilm
(K 10/129-130)

Luţf u keremüñ oldı bu **du'âya** güvâh
Sen ibn-i vezîr oldıgün işbât itdün
(Kt 3-4)

du'â:-sı
Kemer 'atıyye idince kemâl-i şevkümden
Du'âsı hıdmetine bağladım miyâne kemer
(Kt 47/9-10)

du'â eyle: Allah'a yalvarmak, niyaz etmek.
Fevtinüñ hâmem didi züvvâra târihîn Belîg
Rûh-ı pâkîne Zübeyde Hanımuñ **eyle du'â** 1167
(T 5/9-10)

du'â id: Allah'a yalvarmak, niyaz etmek.
du'â id:-er
Der-i vâlâsı şehirlerde iki bâlin açup
Şahib-i beyte hülüşâne **ider hayr du'â**
(T 21/33-34)

du'â it: Allah'a yalvarmak, niyaz etmek.
du'â it:-mek, -dür
Belîgâ başla hengâm-ı du'âdur germ olup zîrâ
Du'â itmekdür ihlâş ile ehl-i dânişüñ kârı
(K 4/67-68)

du'âcu: Biri için Allah' a dua eden kimse.
du'âcun:-u, -n, -dur
Belîg-i nükte-âmüz-ı hîred eski **du'âcundur**
Anı bir rütbe ihraz ile mahsûd eyle a'dâyâ
(K 9/77-78)

du'âgüne: Dua tarzı.
Didi mevlûdına târih **du'âgüne** Belîg
Ola dünyâ çemeni cây-ı Halîl İbrâhîm Sene
1153
(T 22/21-22)

du'â-güsü ol: Dua okumak.
du'â-güsü ol:-sun
'İbâdu'llâha luţf u şefkatüñ fehm eyleyüp 'âlem
Ahâlî-i zemîn u âsmân **olsun du'â-güsü**
(K 3/85-86)

du'â-güyân: Dua okuyanlar.
Du'â-güyân Belîgâ didiler mevlûdına târih
İlahî yümn-i devletle mu'ammer ola Muhyiddin
1166
(T 11/15-16)

Didiler târih-i mevlûdın **du'â-güyân** Belîg
Râz-ı dânişle ferîd-i 'âhd ola Aḥmed Vefâ
(T 28/37-38)

du'â-güyân ol: Dua okuyanların bulunması.
du'â-güyân ol:-mca
Du'â-güyân olınca câmi'-i ikbâline hâzır
Ola revgan ser-i mağz-ı hümâ kandîl-i minâyâ
(K 9/105-106)

du'â-güy-ı devâm-ı devlet: Devletin devamlılığı için dua okuyan.
1. **du'â-güy-ı devâm-ı devlet:-i**
Görüp ikrâmı dânişverân-ı dehre lâyıkdır
Du'â-güy-ı devâm-ı devleti rûhü'l-emîn olsa
(G 196/21-22)

du'ası ehl-i kurb: Allah'a yakın olanların duası.

du'ası ehl-i kurb:-uñ

Du'ası ehl-i kurbuñ redd olunmaz dergeh-i
Haqda

Sihâm eyler işâbet püteye menzil yakın olsa
(G 196/15-16)

Başîret ehlini âzürde eylemez külfet

İder mi 'ayn-ı remed-büde çeşm-i revzeni **dūd**
(G 35/5-6)

Tennür-ı dilûñ âteşi rengin suhanumdur

Her dâne nokta **dūd** ile endüde şererdür
(G 77/9-10)

**du'â-yı devlet-i maqşūd girây': Maksud Giray
Han'ın devletine edilen dua.**

du'â-yı devlet-i maqşūd girây':-dur

Belîg-i zâra bu inşâ-yı kıt'adan şimdi

Du'â-yı devlet-i Maqşūd Girây' dur maqşūd
(Kt 4/9-10)

dūd:-a

Yüzün bir sîm micmer anda renginî-i ruḥ âteş

Siyeh ḥâl üzere müyuñ **dūda** benzer 'anber
üstinde
(G 175/7-8)

du'â-yı devlet-i memdüh: Övülmüş devletin duası.

du'â-yı devlet-i memdüh:-u, -m

Bu Şevketâne hayâlât ile dil-i Şâ'ib

Revân-ı 'Urfî-i şîrin-kelâmı eyledi şād
(K 11/107-108)

dūd-âlūd: Dumanlı.

Şerâr-ı nokta **dūd-âlūd** u renginî-i nazm âteş

Bu şî'ri levḥ-i âhen üzere yaz dîvânçe kağıtdur
(G 43/11-12)

du'â-yı hayr: Hayır duası.

Du'â-yı hayr ile şabr eylemek gerek yoḥsa

Bu mâteme nice feryād uzâr olınsa çi sūd
(T 17/5-6)

dūde-i âl-i mehemedî: Mehmet'in kavminin sovu.

Dest-i kazâda **dūde-i âl-i Mehemedî**

Bu çarḥ-ı sebzgün kadeḥ-i pür-sem olmasun
(G 157/5-6)

du'â-yı hayr:-ı

Revân itdi bu şehir-i dil-keşe âb-ı muşaffâyı

Du'â-yı hayrı isticlâb için a'lâ vü ednâdan
(T 24/3-4)

**dūde-i nesl-i hülâgû: Hülâgû Han'ın neslindeki
dostlar.**

dūde-i nesl-i hülâgû:-y, -a

Oldı hep silsile-i âline vâ-beste kerem

Dūde-i nesl-i Hülâgûya virelden şânı
(G 219/5-6)

dūcâr ol: Tutulmak.

dūcâr ol:-duk

Olduḡ dūcâr gâmeze-i cânâna bilmedük

Pehlû-nihâde tîg-i kazâyâ ḥayanmışuz
(G 104/9-10)

dūde-i sebz: Yeşil is.

dūde-i sebz:-i, -n, -den

Maḥaldür **dūde-i sebzinden** âteş-ḥâne-i ṭab'uñ

Ola pür-vesme mihrâb-ı du'ânun şekl-i ebrûsı
(K 3/81-82)

dūcâr ol:-sa

Ruḥ-i renginine gülşende **dūcâr olsa** eger

Büy-ı gül-berg-i güle bir daḥî itmez 'avdet
(G 15/9-10)

dūd-ı âh: Ahın dumanı.

Peyveste oldı kule-i eflâke **dūd-ı âh**

Sükkân-ı çarḥ şimdi zarûri ider bükâ
(Mf 49-1-2)

dūcâr ol:-sa

O kadar nâzûk ü terdür ki **dūcâr olsa** eger

Ḥârveş cismini âzürde ider mevc-i neşim
(T 22/9-10)

dūd-ı âh:-dan

Şaḥn-ı derûn-ı ehl-i dile **dūd-ı âhdan**

Çekdi livâ-yı miḥneti ser-'asker-i dijem
(Tb 1/5-6)

**dūcâr-ı gerdiş-i ser-germüm ol: Sarhoşlukla
dolaşmak.**

dūcâr-ı gerdiş-i ser-germüm ol:-sa

Dūcâr-ı gerdiş-i ser-germüm olsa âfet-i haclet

İder hem-âşinâ cevvăleyi gird-âb-ı deryâyâ
(K 9/19-20)

dūd-ı âh-ı 'âşîkân: Âşıkların ahının dumanı.

Gerçi şeb anı karardur **dūd-ı âh-ı 'âşîkân**

Dâmen-i çarḥa sürer her şubḥ şâbün âfitâb
(G 8/11-12)

dü-cüy-ı ra'nâ: Güzel iki ırmak.

dü-cüy-ı ra'nâ:-dur

Sürîni küh-ı bilür iki sâk-ı pây-ı nigâr

Çıkar o küh-ı şafâdan **dü-cüy-ı ra'nâdur**
(K 5/23-24)

dūd-ı âhidır: Ahın dumanı.

dūd-ı âhidır:-ı, -dur

'İzârında o ḥatṭ üftâdegânun **dūd-ı âhidır**

Ruḥunda 'aks-i ḥâlî merdüm-i çeşm-i siyâhidır
(Mf 1/1-2)

dūd: Duman.

Güm-geşte kîse **dūd** ile âhım çeküp 'âlem

Kırdı sipâh-ı keyfimi bi'l-cümle dil kese
(Kt 23/1-2)

dūd-ı âh: Ahın dumanı.

dūd-ı âh:-ı, -m

Dehân-ı lülesi âteş-feşân-ı bezm-i 'âlemdür

Buhâr-âlūd idelden **dūd-ı âhım** ḥâk-i Borgosu
(K 3/67-68)

dü-dîde: İki göz.**dü-dîde:-si**

Âhû-rev oldı reng-i nigâh-ı remîdesi

Çifte ğazâl-i deşt-i Hötendür **dü-dîdesi**

(G 213/1-2)

dü-ebrü: İki kaş.Degül haç-ı leb-i cânâne kim **dü-ebrüdan**

Düşürdi säye açup şah-bâz-ı hüsni cenah

(G 25/5-6)

düğme: Giyilecek şeylerin, çarşaf vb. esvânın birbirine kavuşması istenen yerlerine dikilerek bir ilikten geçirilmek sûretive bağlayıcı vazîfesi gören veya süs için kumaş, deri vb. esvâva, giyeceklere dikilen kemik, sedef, mâden, tahta gibi sert şeylerden yapılmış ufak ve genellikle vuvarlık nesne.

Düğme öksüzcedür eylerse dağî ser-keşlik

Yakasın divşirüp ol âfeti sıkma dibelik

(Msd 4/9-10)

dü-güvâh: İki şahit.

İ'tidâl üzre binâ olduğına

Şafvet-i âb u havâdur **dü-güvâh**

(T 23/9-10)

duhân: Duman.**duhân:-i, -n, -a**

Yokdur ocağda bir çubum ammâ ki rüz u şeb

Âteş **duhânına** bedel âhum çeker 'âlem

(Kt 52/1-2)

dühâni: İmame.Keh-rübâ nâzük imâme o **dühâni** beçenüñ

Deheninden ider enbübe-i pistân gibi rağş

(G 115/3-4)

duhter-i pâkîze-i destür-ı vâlâ-menzilet: Yüksek derece müsaadenin pak kızı.**Duhter-i pâkîze-i destür-ı vâlâ-menzilet**

Gülşen-i bağ-ı fenâda bulmadı büy-ı vefâ

(T 5/1-2)

duhter-i rez: Şarap.

Neş'e-i bezm-i tarab-zâde-i dildür ammâ

Sâkî lâlâsı anuñ **duhter-i rez** dâyesidür

(G 46/7-8)

Sehâre **duht-i rez** nice demdür o kâfirün

Ruhsârî üzre nağş-ı gül işler Frenk-pesend

(G 34/3-4)

duht-i rez ol: Şarabın bulunması.**duht-i rez olduq:-duk, -da**Rindün direm-hârîdesi olduqda **duht-i rez**

Herkes cihânda kullanur elbet 'abîdesin

(G 162/11-12)

duht-i rez: Şarap.**duht-i rez:-e**Yanaşup bezmde **duht-i reze** başma nemegi

Zâhid incitme ki şurîdedür ol kız bozulur

(G 76/7-8)

'Iydda şûfî kanâdili şoyup mescidden

Geydürür **duht-i reze** câmgöbegi bir câm

(G 194/9-10)

duhül id: Katılmak.**duhül id:-ip**

Hoşdur sükün-ı 'uğde ki târ-ı güher gibi

Olma güsiste hâne-be-hâne **idüp duhül**

(G 144/11-12)

duhül it: Katılmak.**duhül it:-se**

Râh-ı hayâle fem düşer emvâc-ı nür-ı çeşm

İtse derûna reh-güzer-i dîdeden **duhül**

(G 144/7-8)

duka: Avrupa'da asalet unvanı olup vaktive bu unvanı haiz olanlar epey vâsi memleketlerde hüküm sürdüklerinden hâkim manasını da ihtiva eder.

İhrâb virdi kendisine ğâlibâ **duka**

Feyzî Efendi başladı şimdi tecelluka

(Mf 45/1-2)

dükân: Dükkan.**dükân:-a**

İtdiler büse-i la'l-i leb-i şîrne heves

Müşterî üşdi **dükâna** yine mânend-i meges

(Msd 2/7-8)

Bir alay ipsize yüz virme **dükâna** irkip

Şimdicek oltanı yutdı tolaşur anda rağîb

(Msd 5/49-50)

dükânçe-i kannâd: Şekerci dükkanı.

Simât-ı luţfını murğân-ı quds ider devrân

Mişâl-i fevc-i meges bir **dükânçe-i kannâd**

(K 11/43-44)

dükân-ı berber: Berber dükkanı.

Rüy-ı mir'âte bakar her gelen erbâb-ı nâzar

Olmaz ayinesüz elbette **dükân-ı berber**

(Msd 2/35-36)

dükân-ı cevr: Sitem dükkanı.**dükân-ı cevrinde:-i, -n, -de**Tabîb-i ğamze-i mesti **dükân-ı cevrinde**

İder fetîle-i zağm-ı derün-ı nâvek-i tîr

(K 6/39-40)

dükân-ı cilm: Değnek dükkanı.

Erzân metâ'î rüy-ı dükândur mükevvenât

İtse güşâde hıvâce-i tab'un **dükân-ı cilm**

(K 10/33-34)

dükân-ı 'ırfan: İrfan dükkânı.

İder huzuruña dest-i zamāneden feryād
Zafer-penāha bu bendeñ Belîg-i nādîre-fen
(K 11/78-79)

düken: Tükenmek, bitmek.

düken:-mez
Müşterisi çok **dükenmez** bir kumâş-ı tazedür
Sen hemān bāzār-ı istîgnāda cānā 'işve şat
(G 16/9-10)

dükkân: 1. Çarşıda mal satmaya mahsus açık oda, mahal.

dükkân:-i, -n, -ı
Yeniden eyleyüp ihyā 'Alî Şāh
Yapdı **dükkânını** mā-şā'allāh 1159
(T 13/31-32)

2. Sevgilinin ağzı.

Bu **dükkân** bir şadefdür güyiyā baħr-i
melāhāde
Derün-ı perverişgāhidur ol lü'lü-yı nā-yābuñ
(T 25/13-14)

dükkānçe: Küçük dükkân, dükkāncık.

dükkānçe:-y, -e
İdinüp cāzibe-i ehl-i derüni reh-ber
Virdi **dükkānçeye** teşrîfi ile zînet ü fer
(Msd 2/3-4)

dükkānçe:-de

Da'vet itme o perî-rüyı tırāşa gidemez
Tāzesüz bir qurı **dükkānçede** yārān idemez
(Msd 2/33-34)

dükkānçe-i şarrāf: Küçük altın dükkânı.

dükkānçe-i şarrāf:-da
Dest-i aħbābda gāhıce görürdüñ evvel
Şimdi **dükkānçe-i şarrāfda** görmem diremi
(K 7/19-20)

dükkân-ı pür-tāb: Işıklı dükkân.

dükkân-ı pür-tāb:-uñ
Hemān-dem cān atar şebnem gibi aħbāb-ı şāfi-
dil
Görünce tımçturağ-ı vaz'ını **dükkân-ı pür-
tābuñ**
(T 25/3-4)

dülāb: 1. Gezegen.

dülāb:-dur
'İmārāti bu dehrün gevher-i zātuñladur yoħsa
Yanumda çarħ-ı gerdün bir tehî **dülābdur**
sensüz
(G 101/9-10)

2.Su değirmeni.

Şadme-i emvāc-ı meyl-i eşk ile şām u seħer
Gerdiş-i çarħ-ı felek **dülāb** şeklin gösterür
(G 231/7-8)

dülāb-ı çarħ: Feleğin dolabı.

İster erbāb-ı dilün hem-vāre giryān olduğın
Ġalibā seyl-āb-ı eşk ile döner **dülāb-ı çarħ**
(G 30/3-4)

dü-la'l: İki dudak.

dü-la'lün:-uñ
Dü-la'lün şafhada tenvîne beñzer kim 'ayān
olmuş
Derünında dehānuñ nündur güyā nihān olmuş
(G 111/1-2)

dü-la'l-i surħ: Kırmızı iki dudak.

Ebrularıyla kıt'adur ol hañt-ı püşt-i leb
Ammā **dü-la'l-i surħ** ile beytü'l-kaşidedür
(G 44/11-12)

düldül: Hz. Ali'nin atı.

Belîgā esb-i hāme şafhada cevläna geldikçe
Enāmil Ġaydar-ı Kerrāra beñzer **Düldül** üstinde
(G 174/9-10)

düldül ol: Hz. Ali'nin atı olmak.

düldül ol:-ma, -sa, -m
Dirmiş şarır-i hāme-i Belîg-i suħanvere
Berğ-i ħayālî geçmez idim **Düldül** olmasam
(G 150/17-18)

dü-leb: İki dudak.

dü-leb:-uñ
Şafhada surħ ile tenvîne müşābih **dü-lebüñ**
Ki derünında anuñ nün-ı ħafidür dehenüñ
(G 140/5-6)

dü-mevzün: İki aynı ölçülü.

Hünerdür imtizāc-ı ehl-i 'ırfāna sebeb zîrā
Dü-mevzün mışra'a ülfet viren her yerde
mazmündür
(G 47/7-8)

düm-i 'aķreb: Akrebin kuyruğu.

Eyler vücūduma **düm-i 'aķreb** gibi eger
Şefkat-nigāh-ı cünbiş-i müjgān-ı 'aķrabā
(G 2/9-10)

Eyler vücūduma **düm-i 'aķreb** gibi eser
Şefkat-nigāh-ı cünbiş-i müjgān-ı 'aķrabā
(K 2/71-72)

dü-mışra': İki mısra.

Ġamîr-i māye-i ma'nāyı dil yapar yoğırır
Ġalem **dü-mışra'** ile beyti hep ikiz toğırır
(Mf 33/1-2)

Olsun **dü-mışra'** ile bu nev-maḡla'-ı lañif
Evc-i suħanda şu'le-nümā Ferķadān-ı 'ilm
(K 10/65-66)

dü-mışra':-m

Açmış cenāh-ı der gibi vālā **dü-mışra'ın**
Ümmîd-i maḡlaşum ile her beyt-i tāb-dār
(K 12/179-180)

dün: İçinde bulunulan günden evvelki gün.

İhil'at ister beni püskürme şeh-i mümtâzum

Dün Belîğ açdum o cânâna metâ'-ı râz
(Msd 4/51-52)

Dün o şeh-bâza Cezâ'ır lâfi kullanmış rakîb
Korkarum fülk-i vişâle kıçdan ol korşan çatar
(G 60/5-6)

Tazyîke başlayınca esîrân-ı 'aşkı **dün**
Allâha şükr vâ'izi söyletmedi hunâk
(G 131/7-8)

Emvâc-ı nağme kâse-i tanbûrdan taşup
Meclisde çıktı **dün** gice mu'trib miyâne dek
(G 137/9-10)

Oldı niceler hurde-i mazmûnına vâkıf
Bir beytde **dün** nakş-ı ha'atun vaşfi okındı
(G 221/3-4)

Gayrınınuñ 'aşkı 'aceb var mı derûnında diyü
Dün gice geldi hayâlün dili tefîiş itdi
(G 223/3-4)

Tîg-i gamzeyle **dün** 'uşşâka ne işler kesdi
Kanlar dökdi o cellâd-ı felek ser kesdi
(G 225/1-2)

dü-nâhun-ı dilkeş ol: Gönül çekenin iki ucu olmak.

dü-nâhun-ı dilkeş ol:-a

Ola **dü-nâhun-ı dilkeş** bu iki mışra'-ı nev
Ki gâ'ibâne temeddühden olmuşum dil-gîr
(K 6/81-82)

dü-nîm id: İkiye bölmek.

dü-nîm id:-er

Şemşîr-i tîz-ser gibi çeşmüm **dü-nîm ider**
İtsem eger ki bâliş-i zer-dûza ittikâ
(K 2/69-70)

dünyâ: 1.Yervüzü.

Çeşm-i fakîre şîşe-i zehr-âbdur felek
Dünyâ-pereste mâl ile **dünyâ** olur lezîz
(G 37/7-8)

Teng olan dil olamaz kâbil-i güncâyîş-i 'aşk
Çeşm-i bî-merdüme-i süzene **dünyâ** şıgmaz
(G 84/11-12)

Dil-beste eyler âdemi **dünyâ** nümâyîşi
Lâyîk dinürse silsile mevc-i serâbına
(G 198/11-12)

dünyâ:-da

Müşteri böyle kumâşî bulamaz **dünyâda**
Sandal olmaz aña nisbet bilâ kûz dîbâda
(Msd 4/39-40)

Dünyâda vü 'uqbâda benim zikrim Hâk
Oldır iki 'âlemde murâdım ancak
(R 7/1-2)

Bu humk-ı humârîyi ko **dünyâda** Belîğ
Bâr-ı gamı hep sen mi bulunduñ çekecek
(R 8/3-4)

Kemâl-i nev-hattân 'aşrı hep bir bir su'âl itdi
Yemîn itdi ki yokdır mişli **dünyâda** Yesârînuñ
(Kt 18/3-4)

Sever cân u gönülden şübhesiz erbâb-ı dil anı
Kızılbaşdır hele **dünyâda** kim sevmezse
'Oşmânı
(Mf 23/1-2)

Ne 'aceb câhil olan şâd ise **dünyâda** Belîğ
Rüzgârûn gamı erbâb-ı hüner vâyesidür
(G 46/9-10)

Toğru söyle olmasa 'âlemde pîr-i mey-fürüş
Var midur def'-i gâma **dünyâda** bir tedbir ider
(G 82/7-8)

Hayf **dünyâda** o hengâmenün erbâbına kim
Ziyetî ola şemâtet teli nahl-i sürün
(G 135/11-12)

Ahvâl-i ehl-i dânişe 'ibretle nâzır ol
Dünyâda zillet ister iseñ şimdi şâ'ir ol
(G 142/1-2)

Geldi ol dem ki diye sâlik-i iklim-i 'adem
Naqd-i 'ömr ile bu **dünyâda** ucuz kırtuldum
(G 149/9-10)

'Aş-ı fenâya gül gibi gerçekden aldanup
İtmem efendi yok yire **dünyâda** hânde ben
(G 167/15-16)

Müdâm nüş ile **dünyâda** zâ'il olmaz gam
Ohınca 'âdet eşer kalmıyor müdâvâda
(G 195/9-10)

Le'âlî-i suhan kem-yâb ise dillerde gam
çekmem
Rezîl olur güher **dünyâda** mişli nâdir olmazsa
(G 199/7-8)

dünyâ:-dur

Bu hüsn ü şîve-i pâ-der-rikâba gurrelenüp
Efendi bendeñe cevri eyleme bu **dünyâdur**
(K 5/25-26)

dünyâ:-nuñ

Ğam u sürürına **dünyânuñ** i' tibâr itmez
Belîğ-i nâdire-güftâra şadd pesendim var
(Kt 30/1-2)

dünyâ:-y, -a

Nerre-i şîrân-ı cihân gitmiş 'adem-âbada
'Aşrımızda zen **dünyâya** zebûn oldı ricâl
(Kt 42/3-4)

2. Camia.

Ƙuzāt-ı Rüm ilinüñ āb-rüyü Mutlabî-zāde
Bu maṭlabgehde **dünyā** mansıbın geçdi
temennādan

(T 15/1-2)

3. Her şey.

Virmez metā'-ı nazmunı **dünyā** bahāsına
Olmaz cihānda ehl-i suḥan kām-bîn Belîğ

(G 127/11-12)

dünyā:-y, -ı

Hele **dünyāyı** görmem zā'il olsun pişgāhumdan
Gözümde 'aks-i ḥālün merdüm-i bînā midur
bilmem

(G 155/7-8)

Endek endek kapladı **dünyāyı** zulm-i bî-āmān
Ƙaṭre Ƙaṭre rüy-i dibāya düşer revġan gibi

(G 239/9-10)

*dünyā kadar: Pek çok.**dünyā kadar:*

Az müddetinde küçe-i bāzār-ı 'ālemün

Dünyā kadar belā vü meşakḳat Ƙazandı dil

(G 147/9-10)

dünyā ol: Cennet olmak.**dünyā ol:-a**

Didi mevlüdına tārīḥ du 'āġüne Belîğ

Ola dünyā çemeni cāy-ı Ḥalil İbrāhīm Sene

1153

(T 22/21-22)

dünyāda: Hiçbir zaman, hiçbir biçimde.

Bu şehri dil-ārāyı gören ehl-i başiret

Dünyāda dimez bāğ-ı İrem şimdi nihāndur

(G 56/3-4)

Biraz da tîğ-i ġadri der-niyām it āzmāyişden

Mücerredür bu kim ġaddār olan **dünyāda** kām

almaz

(G 88/3-4)

'Aş-ı fenāya gül gibi gerçekden aldanup

İtmem efendi yok yire **dünyāda** ḥande ben

(G 167/15-16)

Kemān itdiyse Ƙaddüm pirlük **dünyāda** ġam

çekmem

İdem aġyāra sebġat belki yāruñ pāy-būsında

(G 183/5-6)

Bir mürāyī zāhid-i ḥod-bīne beñzer ḥaġ bu kim

Kimseler **dünyāda** hiç ġam görmedi mey-

ḥānede

(G 201/9-10)

dünyādan el çek: Bir kenara çekilip toplum

yaşamına karışmamak.

dünyādan el çek:-di

Belîğā çār-tekbir ile hātif didi tārīḥin

Gidüp 'uġbāya derviş Mustafā **el çekdi**

dünyādan 1170

(T 15/13-14)

dünyādan git: Vefat etmek.*dünyādan git:-di*

Āḥ idüp tārīḥ için didim Belîğ

Tāzelikte gitdi **dünyādan** Selīm 1165

(T 8/13-14)

dünyahıġ: Mal, mülk, servet, para.

Cem' idüp müddet-i 'ömrümde birāz **dünyahıġ**

Şaklayup cān evine şaymaz idüm derd ü ġamı

(K 7/5-6)

dünyā-perest ol: Dünya düşkünü olmak.**dünyā-perest ol:-maz**

Sa' ādet-dideġan iġbāl ile **dünyā-perest olmaz**

2. Ki mey-ḥvār-ı kühen bir iki sāġar meyle mest
olmaz

(G 86/1-2)

dünyā-perest: Dünya düşkünü.**dünyā-perest:-e**

Çeşm-i fakire şişe-i zehr-ābdur felek

Dünyā-pereste māl ile dünyā olur lezīz

(G 37/7-8)

dünyāya gel: İnsan, doğmak.*dünyāya gel:-üp*

O zāt-ı ekremün bir tıfl-ı emced şulb-i pākinden

Gelüp dünyāya itdi ḥānedān-ı devletün tezyīn

(T 11/7-8)

dünyā-yı bî-sebāta kapılma vefası yok: İnsan

öldüğü zaman malını öbür dünyaya götüremez,

bu nedenle gerek kendisi için gerekse hayırlı

işler için para harcamaktan kaçınmamalıdır.

Dünyā-yı bî-sebāta kapılma vefası yok

Bir köhne zendür ehline anuñ cefāsı çok

(Tb 2/99-100)

dünyāyı tut: Çok yayılmak, her yere dağılmak.*dünyāyı tut:-dı*

Dünyāyı tutdı nazm-ı Belîğ-i şikeste-ḥāl

Leb-rīz-i cüşiş oldı ṭarab-ḥane-i ḥayāl

(Th 33-34/)

'Uġġāb-ı zulm bālını açdı o rütbe kim

Dünyāyı tutdı sāye-i menḥūsı tül u 'arż

(G 116/3-4)

Dünyāyı tutdı ġüfte-i Nābī terānesi

Bilmem ne ḥazz ider bu Ruhāvīden ehl-i Rüm

(G 148/11-12)

dü-pistān: İki meme.

Şafā-yı sīne-i berrākı saṭḥ-ı āb-ı bilür

Mişāl-i nokṭa **dü-pistān** ḥabābe-i mādur

(K 5/17-18)

dür: Uzak.**dürd:-dur**

Reh-i nezzâre gâyet **dürdur** hâk-i der-i yâra
Nigeh 'avdet idince dîdeye pîr-i cihân olmuş

(G 111/11-12)

dür: İnci.

Temâşâ eyle kim âyîne'de 'aks-i dil-âvîzûñ

Ruğunda **dür** gibi hoy gördi bañr-ı hayrete çalmış

(G 113/7-8)

dür olalı: Uzak olduğundan beri.Dilde cevân ideyor **dür olalı** rüyından

Bulamaz merdümek-i dîdeyi nûr-ı nâzır

(T 9/13-14)

dür ol: Uzaklaşmak.**dür ol:-ıcağ**

İhâta itdi havâlî-i dehri sâyesi hep

Ki şahs **dür olıcağ** sâyesi hüveydâdur

(K 5/35-36)

dür-â-dür: Uzaktan uzağa.Zann-ı gâlibde nişân harbi iken **dür-â-dür**

Urdu çurşunla o dem itdi yañinen efnâ

(T 13/29-30)

dür-bâş-ı men': Yasak, uzak ol!.Seni rüsvây iderler **dür-bâş-ı men'** ile âñir

Bilâ-da'vet oturma hvanına gayrın zübâbâsâ

(G 4/11-12)

dür-bâş-ı nâz: Nazdan uzak ol.**dür-bâş-ı nâzdan:-dan**Dem-i vuşlatda el çek **dür-bâş-ı nâzdan** ey şûh

Girince müşterî bir bâğa şeftâlû-yı hâam almaz

(G 88/9-10)

dürbâş-ı tañt-ı kâvüsî: Kavusi'nin tahtından uzak ol!.

'Aşâ-yı kilki itdim pâsbân-ı kişver-i ma'nâ

Olur gürz-i Tehemten **dürbâş-ı tañt-ı Kâvüsî**

(K 3/71-72)

dür-bîn: Uzak görücü, basiretli.'Aceb mi cây-ı duri gösterürse **dür-bîn** aqreb

Hayâle menzil-i maqşûdı almaqla yañin olmaz

(G 85/5-6)

dür-bîn eyle: Uzak görücü etmek.**dür-bîn eyle:-r**

Nigâh-ı dür ile itmez çanâ'at râh-ı küyında

'Aşâ eylel elinde pîr-i 'aşkuñ **dür-bîn** olsa

(G 196/7-8)

dür-i dehân-ı pâki: Temiz, küçük ağız.

Bu bâzâr-ı harâbât ehline 'âkıl hüner şatmaz

Açup **dür-i dehân-ı pâki** yâbâna güher atmaz

(G 103/1-2)

dür-i fem: Sedefin ağızı.**dür-i fem:-i**

Tab'idur kulzüm-i zehhâr-ı funûn-ı şattu

Gevher-i pâk-i ma'ânîye şadef **dür-i femi**

(K 7/33-34)

dür-i gevher-i râz: Elmas kutusunun sırrı.**dür-i gevher-i râz:-ı**

İtdüñ o gonca-femle seher merhabâ şabâ

Açma bu **dür-i gevher-i râzi** kağa şabâ

(G 3/1-2)

dür-i hazef: İnciden çömlük.

Olmasaydı eger ol gevher-i yek-tâya şadef

Dir idüm bu küre-i arza tehi **dür-i hazef**

(G 130/1-2)

dür-i jengâr: Pash kutu.**dür-i jengâr:-ı**

Nesim-i dil-güşâ hem-dest olaldan büy-ı

hulkuñla

Pür itmiş 'ıtr ile her bir şükûfe **dür-i jengârı**

(K 4/37-38)

dür-i muhassenât ol: İyilikler kutusu olmak.**dür-i muhassenât ol:-up****Dür-i muhassenât olup** endâmı itdürür

Maqdûr-ı şun'-ı şânî'-i zühdden güzâr

(K 12/43-44)

dür-i şadef: Sedef hokka.**dür-i şadef:-de**

Çamgîn olur meşîme-i mâderde sâf-dil

Dür-i şadefde dürr-i yefimüñ gubârı var

(G 73/9-10)

dürer: 1. "Dür"ün cem'i. İnciler.

Bey' idüp mâ-melekin itdi fedâ-yı dil-ber

Gitdi pîş-tahtada ne cevheri kaldı ne **dürer**

(Msd 2/29-30)

2. Molla Hüsrev'in ünlü eseri.

Kıymet-i gevher-i dendâmı bilinmez yârûñ

Yazmamış anı **Dürer** şahibi Monlâ Hüsrev

(G 169/3-4)

dürer:-de, -dür

Çirk-i günâh-ı nâdimi eyler izâle eşk

Bu mes'ele tefahhus olınsa **Dürerdedür**

(G 39/11-12)

dür-i 'âlem-bahâ: Dünyaya bedel inci.

Anı ber-düş eyleyen mehd-i şafâdan güyiyâ

Güşına âvîze eyler bir **dür-i 'âlem-bahâ**

(T 28/7-8)

dür-i elfâz: Kelimeler incisi.**dür-i elfâz:-da**

Dâne-i gevher-i şâfide olan âb-âsâ

Dür-i elfâzda şahib-cevelândur ma'nâ

(G 1/15-16)

dür-i meknûn: Dizilmiş inci.

Pertev-fiken-i 'arızı şanma **dür-i meknûn**
Hoy kıatresidür kim ola âvîze kulağda
(G 179/3-4)

dür-i şümâr: Sayılan inci.

Cüdn hisâba başlasa kilk-i debîr-i çarh
İtmez ihâta dâ'ire pehnâ **dür-i şümâr**
(K 12/109-110)

dür-i yek-tâ: Tek inci.

Ne 'acâyib dür-i yek-tâ imiş ol gevher-i pāk
8. Ki bulunmaz şadef-i kevn ü mekânda aña eş
(G 109/7-8)

dürlü: Türlü, çeşitli.

Beñzer mi hüsni-duhtere şirîni-i püser
Lezzet virür dimağa birer **dürlü** her lezîz
(G 36/7-8)

dürr: İnci.

Nazmuñı **dürr** ile yeksân şutar elbette Belîğ
Kef-i mîzân-ı hayâle alıcağ kadr-şinâs
(G 106/13-14)

Ne kaş u ne ka'ında anuñ **dürr** ü güher var
İt'âb-ı vücüd eyleme bañr-ı gama tılma
(G 205/5-6)

dürr:-i

Deryâya itse âteş-i kahır eger eşer
Eyler şadefde **dürrü** o dem dâne-i enâr
(K 12/116)

dürr-i 'aden: Aden incisi.

dürr-i 'aden:-dür
Âb-ı gevher gibi tâbende ma'ânî-i lafîf
Silk-i nazma çekilen **dürr-i 'Adendür** elfâz
(G 121/3-4)

dürr-i girân-mâye: Kıymetli inci.

Cüst ü cü ile felek kâmetini eyledi ham
Hâke bir **dürr-i girân-mâye** düşirdi zâhir
(T 9/15-16)

Hıfz eyle âb-rüyı ki dirler hatâ idüp
Dürr-i girân-mâye iken âb-ı rüya şu
(G 170/11-12)

dürr-i ma'ânî: Anlam incisi.

Gelmezse sük-ı 'âleme bir kadr-dân Belîğ
Deryâ-yı dilde **dürr-i ma'ânî** nihân kalur
(G 40/13-14)

dürr-i pāk: Saf inci.

Elden hazîz-i hâke düşelden o **dürr-i pāk**
Ümmîd-i cüst-cü ile kaddi ham eyledüm
(G 152/5-6)

dürr-i şadefçe-i kerem-i kılzum-i hudâ: Allah'ın cömertlik denizindeki küçük inci kabuğunun içindeki inci.

Seyl-i revân-ı tünd-i havâdişle oldı kim
Dürr-i şadefçe-i kerem-i kılzum-i Hudâ
(K 2/121-122)

dürr-i semîn ol: Kıymetli inci olmak.

dürr-i semîn ol:-sa
Yine işâr iderdüm pâyına ol şâh-ı hübânüñ
Gelen bu dîdeden her kıatre bir **dürr-i semîn**
olsa
(G 196/9-10)

dürr-i suhan: Söz incisi.

dürr-i suhan:-ı
Dürr-i suhanı nazma getürdükse Belîğâ
Erzân anı nâ-dâna virilmez bu güherdür
(G 77/13-17)

dürr-i yetîm: Bir sedefte Tek Başına meydana gelen büyük, iri çok makbul inci.

Cüst ü cüdan kadd-i çarhuñ oldı ham
Düşdi zîrâ hâke bir **dürr-i yetîm**
(T 8/5-6)

dürr-i yetîm: Bir sedefte tek başına meydana gelen büyük ve iri, çok makbul inci. (Âilesinin tek çocuğu olduğu ve yetim olarak doğduğu için) Hz. Muhammed.

dürr-i yetîm:-üñ
Ğamgîn olur meşîme-i mâderde sâf-dil
Dürc-i şadefde **dürr-i yetîmüñ** gubârı var
(G 73/9-10)

dürr-i yetîmves: Yetim inci gibi.

Ümmîd-i irtifa' ile **dürr-i yetîmves**
İtdüm diyâr-ı gurbeti re'yümle ihtiyâr
(K 12/59-10)

dürüd ol: Dua olmak.

dürüd ol:-a
Ola hemîşe selâmet Girây Hân'a **dürüd**
Ki böyle hayr halef virmiş aña Hayy-ı Vedüd
(Kt 4/5-6)

dürüg: Yalan.

dürüg:-ı, -n, -a
Olmaz 'abeş yire sözi erbâb-ı hikmetüñ
Vâ-bestedür **dürüğüna** bîh-büdî-i firâk

düş: 1. Yansımak.

düş:-er
Dem-i mu'ciz-beyânı lâfz-ı hüsniñ eylese takrîr
Düşer bir âh idüp hâk üzre rüy-ı safha-i taşvîr

düş:-mez, -di

Düşmezdi cism-i yâra Belîğ 'aks-i çeşmimiz
Pâlûde üzre olmasa bādâm-ı ter lezîz
(G 36/13-14)

düş:-di.

Haṭ-ı nev-hîz-i leb zan itmesün seyr eyleyen anı
Sevâd-ı sâye-i ebrûsı yârûñ **düşdi** tâkından
(G 166/3-4)

düş:-e

Şad-pâre eyle gönlümi âyîne-hâneveş
Mazhar **düşse** her âyîne 'aks-i hilâlüne
(G 193/5-6)

2. Uğramak.**düş:-er**

Sakı **düşer** mi meclis-i 'işretde ğam yimek
Derdüñ var ise sîned e ğam çekme şîşe çek

Râh-ı hayâle fem **düşer** emvâc-ı nûr-ı çeşm
İtse derûna reh-güzer-i dîdeden duhûl
(G 144/7-8)

Geh cân **düşer** pîş-i nazargâhına geh dil
Bir kerre nigâh eylemez ol çeşm-i siyeh-dil
(G 145/1-2)

düş:-di

Cüst ü cüdan kâdd-i çarhuñ oldı ham
Düşdi zîrâ hâke bir dürr-i yetim

Uzatdı kâmeti rûyuñda zülf ü haṭṭ ey şüh
Zuhûri fitnelerüñ **düşdi** hep zevkânnumuza
(G 208/9-10)

düş:-se

Cân be-leb-âmâdeye derd-âlüd
Kaşr-ı cân-bâhşa gelüp **düşse** delil
(T 20/21-22)

düş:-mez

Düşmez efgâr-ı 'imârât-ı cihâna sâlik
Sefer üzre nice ta' mîr olunur köhne ribâṭ
(G 118/7-8)

düş:-mek

Dâm-ı hayâl-i 'âşıka **düşmek** degül o şüh
Dâmen-keşân olur kef-i taşvîr-i kâleden
(G 158/13-14)

düşme:-me, -sin

İdince mâşîta dendân-ı şânedan taḥlîs
Bu rûtbe zülf-i siyeh piç ü tâba **düşmesün** uf
(G 238/5-6)

3. İnmek.**düş:-üp**

Kıldı şikeste mevc-i hevâ fülk-i tâ'atüm
Deryâ-yı pehn-i cürme **düşüp** eylersüm şinâ

4. Gelmek.**düş:-di**

Cemâl-i Yûsuf-i gül-pîrehenle baḥr-ı Nîl-asâ
Hayâl-i yâra mazhar **düşdi** eşk-i çeşm-i
giryânnum

5. Yukarıdan aşağıya birdenbire ve bilâ-ihhtiyâr inmek, sukut etmek, yukarıdan inmek.**düş:-ir, -di**

Cüst ü cü ile felek kâmetini eyledi ham
Hâke bir dürr-i girân-mâye **düşirdi** zâhir

düş:-se

Hâke **düşse** cigeri pâresi âh eyleyerek
Nice şabr eyleye bu derde cihânda şâbir

Dil-i nâzik olur âzürde nigâh-ı kecden
Hâr **düşse** toḫınur çeşme mişâl-i süzen
(Mf 17/1-2)

düş:-üp

Ab-rû dökme şakın yok yere kim cem'a **düşüp**
Ne kadar sa'y olunursa dökilen kaḫ tolmez
(G 93/9-10)

düş:-en

Dil-i bîmâra te'şîr eyledi teb-lerze-i hicrûñ
Düşen her kaṭre eşküm dâne-i sîm-âbdur sensüz
(G 101/7-8)

düş:-miş

Düşmiş ayağına yine bir serv-kâmetüñ
Bâlâ-nişîn-i bezm-i ṭarab-hâne-i çemen
(G 164/9-10)

düş:-er, -se

Ehl-i mürüvvet aña dirüm kim yetişdüre
Deryâ-yı âteş içre **düşerse** 'adüya şu
(G 170/7-8)

düş:-mez

Ey ğirre-mest-i mesned-i evc-i kemâl olan
Düşmez mi hâke mîve-i naḫlûñ resîdesi
(G 213/19-20)

düşer:-er

Endek endek kaḫladı dünyâyı zulm-i bî-âmân
Kaṭre kaṭre rûy-ı dîbâya **düşer** revġan gibi
(G 239/9-10)

6. Yazmak.**düş:-di**

Fevtine **düşdi** Belîġ âh iderek bu târiḫ
Cennet-i 'adni mekân eyledi 'Abdü'l-kâdir 1164

7. Bulunmak.**düş:-dü, -m**

Düşdüm diyâr-ı ğurbete ḫayrân u bî-nevâ
Destüm girifte eylemedi mîzbân-ı 'ilm
(K 10/117-118)

düş:-mez

Düşmez hayâl-i hestî-i dünyâ derûnuma
'Aks-i vücûdı şafḫa-i baḫr eylemez kaḫbûl
(G 144/3-4)

8. Akla, hatıra getirmek.**düş:-di**

Düşdi sūzişle dil-i ābā ḥayālūñ ki müdām
Müteharrik kef-i 'ummān ile yelpāze-i mevc
(G 22/5-6)

9. Damlamak.**düş:-üp**

Ağzım şulanup dā'ıye-i ḥvāhiş-zerle
Bir kaçre **düşüp** şafhaya zer-lafzı silindi
(Kt 32/3-4)

11. Duçar olmak.**düş:-me**

Tağarrub mümkün olmaz piç ü tāba **düşme**
cevrinden
Şağın mār-ı siyāh-ı zūlf-i kecdür aqreb-i dil-ber
(G 70/7-8)

12. Mübtela olmak.**düş:-me**

Da'vā-yı 'aşka **düşme** gel ey müdde'î yeter
Ol gül-'izara 'aşık-ı şeydā hezārı var
(G 73/5-6)

düş:-üp

Güşād-ı mūy-ı miyān bendine **düşüp** 'ākil
İder mi yok yire hīç naqd-i 'ömrini itlāf
(G 128/11-12)

14. Görünmek.**düş:-me, -yor**

Düşmeyer naqş 'aceb şeş-der-i evrāka Belig
Beyt şeş oldu bu nā-dīde meşari'de dü-şeş
(G 109/11-12)

15. Yakışmak, yaraşmak, uygun gelmek.**düş:-mez**

Şıket itmek hele ehl-i dile **düşmez** ašlā
Tevbe kıl bār-ı günāhuñ gele mīzāna eḥaf
(G 130/11-12)

düş:-mez

Dānāya gec-muā' mele nā-dāna iltifat
Düşmez efendi böyle edā şān-ı devlete
(G 188/7-8)

15. Denk gelmek.**düş:-me**

Dil-i sengine 'arz itmek ne ḥāşıl dāne-i eşki
Bu kāra **düşme** zirā sebze bitmez mermer
üstinde
(G 175/11-12)

16. İstenmeyen bir duruma uğramak.**düş:-üp**

Bir taze sevüp tazelene ey dil kocalıkda
Fikr-i zen ü ferzende **düşüp** böyle kocalma
(G 205/9-10)

düş: Uyurken zihinde beliren hayaller ve düşünceler, rüyâ.**düş:-de**

Ḥayālūñ **düşde** görmek arzū-yı dīde-yi cāndur
Göz açmak ḥvābdan her şubḥ-dem düşvārdur
sensüz
(G 102/5-6)

düş: Omuz.**düşma:-ı, -n, -a**

Peşmine cāmesin yine gerdün idüp kabā
Püşide itdi **düşma** bir perniyān kabā

Bulınca ḥaṭṭ-ı sebz ü ḥāl-i nīli bāğ-ı cennetde
O naḥl-i nāz-perver **düşma** bār-ı nizām almaz
(G 88/11-12)

düş:-ı, -n, -da

Bu cünbiş her qadem şad-pāre eyler rişte-i cānı
Meded ārām vir **düşında** naqş-ı mevc-i kālāya
(K 9/21-22)

düş ol: Müptela olmak.**düş ol:-dı, -k**

Ne 'aceb Çekmeceli dil-bere **düş oldık** āh
Hemen kayışımı alur 'aşıkı şırtından o māh
(Msd 2/19-20)

düş ol:-sa

Ḥayāl-i sāye-i müjgānın eyler tişe-i ser-tiz
Mişāl-i Kūh-ken **düş olsa** çeşmüm kār-fermāya
(K 9/25-26)

Cevvāle gibi gerdiş-i germ-āteşin ider

Düş olsa gird-bād-ı ğubār-ı siyāhuma
(G 192/17-18)

düş-sā' at: İki sa'at.

Bulur hengām-ı bī-ḥodlıkda dil ruḥşat temāşāya
Ki 'aynekdür **düş-sā' at** ḥvāb-ı sengin çeşm-i
a'māya
(G 191/1-2)

düş-şebih: İki benzer.

Kef-i cānānede güya mīkrāz
Düş-şebih mün'akis āyinede māh
(T 23/19-20)

düş-sebze-i ḥüsn: İki güzel yeşillik.**düş-sebze-i ḥüsn:-üñ**

Ruḥından kesb-i feyz eylerse ol **düş-sebze-i**
ḥüsnüñ
Olur binā-girih mānend-i merdüm çeşm-i
süzende
(G 176/3-4)

düşelden: Düştüğünden beri.

Düşelden 'aks-i pāki cūybār-ı sāḥa-i cāna
Gümüşden servdir kadd çekdi bāğ-ı dilde
cānāna
(Kt 40/1-2)

Düşelden şafha-i cān üzre naqş-ı dāne-i ḥalūñ
Ġam-ı mūr-ı ḥaṭuñ şahrā-yı dilde cüst-cū eyler
(G 62/3-4)

Bir kerre **düşelden** içine âteş-i ḥüsñüñ
Par par yanıyor ḥāne-i mir'āt-i müşā'şa
(G 123/9-10)

Düşelden saġar-ı leb-rīze 'aks-i ġabġab-ı sākī
Ḥabāb-ı bāde-āsā gözlerüm kaldı mül üstinde
(G 174/3-4)

dü-şeş ol: Tesadüf olmak.

dü-şeş ol:-dı
Düşmeyor naqş 'aceb şeş-der-i evrāka Belġ
Beyt şeş oldu bu nā-dīde meşari 'de **dü-şeş**
(G 109/11-12)

düş-ı dil-ber: Güzelin omzu.

düş-ı dil-ber:-de
Mişāl-i mevce-i sīm-āb **düş-ı dil-berde**
İder ḥararet ile lerze mevc-i tār-ı ḥarīr
(K 6/99-100)

düş-ı dimāġa: Müptela zihin.

düş-ı dimāġa:-a
Ḥavāssa āb u tābı nühket-i rüyuñ virtür yoḥsa
Şemīm-i büy-ı gül **düş-ı dimāġa** bārdur sensüz
(G 102/13-14)

düşize-i ra'nā: Hz. Meryem.

düşize-i ra'nā:
Tıfl-ı dile virmez mi o **düşize-i ra'nā**
Pistānçe-i nārencini sāġınca solınca
(G 180/11-12)

düşmen: Dost olmayan, hasım, düşman.

Kimi dil-ḥaste-i hicr itdi dirseñ ol vefā **düşmen**
Cevāb için bu beyti kıldı inşā kilik-i cādū-fen
(Msd 1/33-34)

düşmen:-e

Düşmene yāver olup dostı şaġın incitme
İtme ey şūḥ-ı cefā-pīşe bu cevri itme
(R 24/1-2)

Firīb-i vaz'-ı maġlūbāneden şād eylerüz ammā
Mükāfat-ı 'amelde **düşmene** ḥün-ı Siyāvūşuz
(G 95/5-6)

düşmen:-dür

Esirān-ı ġama ol rütbe **düşmendür** o ḥünī kim
Gider işkence ta'lim itmeġe iklīm-i Efreñce
(G 200/5-6)

düşmen ol: Kin beslemeye başlamak.

düşmen ol:-ur; -du
Şā'ir şanup **olurdı** Belġā aña **düşmen**
Görse bu felek miḥbere vü ḥāme çolaġda
(G 179/9-10)

düşür: 1. Bırakmak.

düşür:-mez
Yire bir dāne **düşürmez** bu felek ḥissetden
Nukre-i encümü hep baġrına basmış pul pul
(G 143/13-14)

2. Uġratak.

düşür:-sün
'Uşşāk-ı sitem-dīde niçe dāma düşürsün
Ol serv-i şeḥi sāye **düşürmez** çemen üzre
(G 185/9-10)

düstān-ı 'ilm: İlim dostları.

Şimdi efendi sen var iken rüzġarda
Lāyık ola mı bī-ser ü pā **düstān-ı 'ilm**
(K 10/121-122)

düşün: Aklından geçirmek, göz önüne getirmek.

Ġayret-i berġ-ı mükāfatı **düşün**
Nice zālîmlere olduñ lāḥiġ
(G 34/5-6)

düşüp kalk: Biriyle çok yakın arkadaşlık etmek.

düşüp kalk:-ar, -dı
Bu şeb meclisde ardınca **düşüp kalkardı** dil-
dāruñ
Raġīb-āsā cihānda görmedüm hiç bir ḥacı
yatmaz
(G 103/7-8)

düşvār: Güç, müşkül, zor.

düşvār:-dur
Ḥayālūñ düşde görmek arzū-yı dīde-yi cāndur
Göz açmak ḥvābdan her şubḥ-dem **düşvārdur**
sensüz
(G 102/5-6)

dü-tā eyle: Bükmek.

dü-tā eyle:-dı
Piçide oldu dāmen-i pākine ḥārveş
Ġaddüm egerçi **eyledi** ol meh benüm **dü-tā**
(K 2/171-172)

dü-tā itdi: Bükülmek.

dü-tā it:-dı
Māḥ-ı muḥarremūñ ḡad-i ḥam-geştesi gibi
Bu mātem **itdi** kāmetini 'ālemūñ **dü-tā**
(K 2/135-136)

Şevġ-i tişem leb-i bām-ı sarāy-ı 'ālī
İtdi Zāl-i felekūñ ḡaddini ḥasretle **dü-tā**
(T 21/27-28)

dü-tā it:-miş

Naqş-ı eyvānuñ murād üzre temāşā itmeġe
Egilüp ḡaddin sipihr-i pīre-zen **itmiş dü-tā**
(T 1/13-14)

dü-tā kıl: Bükmek.

dü-tā kıl:-dı
O kerem-pīşe ki ḥāk-i rehini öpmek için
Egilüp kāmetini pīr-i felek **kıldı dü-tā**
(T 13/7-8)

dü-tâ ol: Bükülmek.**dü-tâ ol:-dı**

Ez-cümle farḫ-ı keşmekeş-i rüzgârdan
Mihnetle **oldı** hem-çü kemân kâmetüm **dü-tâ**
(K 2/179-180)

dü-tâ ol:-miş

Eyler birişte şem'-i ruhuñ anı riştevâr
Olmış nigâh-ı dide-i ahvel **dü-tâ** 'abes
(G 20/19-20)

Olmış dü-tâ bu nüh-felegün kadd-i nâzûki

Büs ide tâ ki dâmen-i hışn-ı Selâniki
(Kt 55/1-2)

dü-tâ ol:-sa

Mânend-i Zülfekâr **dü-tâ olsa** kâmetüm
'Aşkuñ ider beni yine bir merd-i lâ-fetâ
(K 2/147/148)

düvâl: Kavıs.

Çâr-ḫarḫ ile miyâna kuşanup köhne **düvâl**
Zahidâ sende kâyiş merd iseñ it terk-i menâl
(Msd 5/31-32)

düvâl:-e, -den

Hün-ı sirişk-i derd ile sînemde eyleyüp
Güyâ nigîn-i la'l idi çıkdı **düvâleden**
(G 158/5-6)

düz: 1. Hazırlamak..**düz:-en**

Ṭâr-ı nâ-sâz-ı dil-i 'uşşâkı **düzen** muṭribdır
Eli ağzına uyanlar bilür elbette uşül
(G 143/5-6)

2. Süslemek, güzelleştirmek.**düz:-dı**

düzdi:
Sürer elbette fikr-i fâsidi dilden mey-i gülgün
Ki ihṛac itmeyince hânedan **düzdi** 'ases gitmez
(G 94/15-16)

düzâhi: Cehennemlik, cehenneme mensup.**düzâhi:-y, -e**

Bir oyun ḫurdı felek gâfil iken ḫapdurdum
Bir iki **düzâhiye** elde olan pîş ü kemi
(K 7/11-12)

düzd-i ğamze: Yan bakış hırsızı.

Bu demlerde 'aceb mi pîşvâ-yı reh-zenân olsa
O **düzd-i ğamze** şemşîr-i nigehele çok göñül
çalmış
(G 113/9-10)

düzd-i kâlâ-yı vişâl: Kavuşma kumaşının hırsızı.

Gündüz 'uşşâkı güzeller şoyar elbette Belîğ
Düzd-i kâlâ-yı vişâl ol gice hübân şoyılır
(G 76/13-14)

düzd-i nigh: Bakış hırsızı.

Olup zencîrli servi gibi mevzûn mışra'a pîçân
Belîğâ 'avdet itmez dideye **düzd-i nigh** ḫat'â
(G 6/11-12)

Düzd-i nigh miyâna tolaşmaz 'abes Belîğ

Almış ḫaber ki naḫd-i nezâket kemerdedür
(G 39/15-16)

düzd-i suḫan: Söz hırsızı.

Bir elif çekse Belîğ eş'ârdan **düzd-i suḫan**
Biñ elem peydâ olur güyâ tenümden mü çeker
(G 71/13-14)

düzd-i türe-rûzi: Karanlığı seven hırsız.

Ki **düzd-i türe-rûzi** dâ'imâ dil-gîr ider meh-tâb
Nice terk eylesün şeb-zindedârân vâdi-i 'aşkı
(G 7/15-16)

düzen: Belli yöntem, ilke veya yasalara göre kurulmuş olan durum, uyum, nizam, sistem.

'Uşşâka ne ğam vaz'-ı muḫalif görinürse
Ḫalmaz nağam-ı sâz-ı felek bir **düzen** üzre
(G 185/5-6)

düz-zende: İki dirsek kemiği.

Çarḫuñ da çeşm-i sevrine **düz-zende** tîr olur
Kec baḫsa meşhedümdeki berg-i giyâhuma
(G 92/13-14)

düz-ı ḫırḫa-i hindî-i bî-ḫarâr eyle: Kararsız**Hintlinin ḫırkasını dikmek.**

düz-ı ḫırḫa-i hindî-i bî-ḫarâr eyle:-dü, -m
Naḫş-ı kademle deşt-i temennâyı eyledüm
Açup da **düz-ı ḫırḫa-i Hindî-i bî-ḫarâr**
(K 12/61-62)

düz-ı meh-tâbuñ ol: Ay ışığı dikmek.**düz-ı meh-tâbuñ ol:-a**

Hudâ hem şahîbin hem müşterisin eylesün
ma'mür
Ola tâ kim bu ṭâḫ-ı ṭârem üzre **düz-ı meh-tâbuñ**
(T 25/17-18)

-E-**e'az: En aziz.**

Sultān-ı cihān olmadan 'indümde e'azdür
Ferrāş-i mätēm-kede-i āl-i Muḥammed
(K 1/23-24)

ebed: Gelecekte muteber sonu olmayan zaman.

Cihānda tā ki ebed muḳtezā-yı hikmet ile
Şitāda şiddet-i sermā sayfda germädür
(K 5/83-84)

Hvāb-ı 'ademde kaldı ebed cehl-i bī-fürüg
İtdüñ güşāde ḥāke leb-i dāstān-ı 'ilm
(K 10/55-56)

Felek mahv itsede rengini-i dildāri reşkinden
Derünımda ebed dest-i ḥayālinden ḥinā çıkmaz
(G 97/7-8)

ebedi: Hiçbir zaman.

Şolmaz ebedi sünbül-i ferḥāl-i Muḥammed
Cennet gülidür taze ruḥ-ı āl-i Muḥammed
(K 1/1-2)

ebkem: Dilsiz.

Tütü iken ebkem ne tırırısın öyle
Bī-vaḳt niçün nāza çekersin böyle
(R 9/1-2)

ebkem eyle: Dilsiz yapmak.

ebkem eyledüm:-dii, -m
Bād-ı ḥazān füsürde idelden o gül-ruḥı
Bülbül gibi lisānı Belig ebkem eyledüm
(G 152/15-16)

ebnā-yı 'aşr: Zamanın çocukları.

Şa'iri şiriden fark eylemez ebnā-yı 'aşr ammā
Bilür nüzhet-i kemālāt suḥanda herkesün zātın
(Kt 3/1-2)

Ebnā-yı 'aşr itmez itā-yı bilā-ivaż
Ammā āgāmız ādeme bād-ı hevā virir
(Kt 36/3-4)

Ebnā-yı 'aşr meşgale-i dünyeviyyeden
İcrā-yı sünnet itmeyerek terk olındı farz
(G 116/7-8)

ebnā-yı 'aşra:-a
Şafā-yı neş'e-i bintü'l-'inebden olsa lā-yā'kıl
Oḳur ebnā-yı 'aşra ümm-i şibyān ḥvāce-i ebced
(G 32/7-8)

ebnā-yı 'aşr:-uñ
Belig ebnā-yı 'aşruñ ḥāmdır piçide-eş'arı
Suḥanda böyle puḥte tarz-ı üstādāne yokdur yök
(G 132/13-14)

ebnā-yı dehr: Zamanın çocukları.

Bend iderlerdi hezār efsün ile ebnā-yı dehr
18. Zerre miḳdāri nişān virse eger 'Anḳā-yı rüḥ

ebnā-yı dehr:-e
Ebnā-yı dehre itmese ḫab'uñ mu'āvenet
Dest-i 'uḳüle cilvede olmaz 'inān-ı 'ilm
(K 10/39-40)

ebnā-yı zamān: Zamanın çocukları.

Ebnā-yı zamān birbirine raḥm itmez
Feryāduña hiç kimse cihānda yetmez
(R 3/1-2)

Ādem bu cihān içre ziyān-kār ister
Ebnā-yı zamān mür degil mār ister
(R 13/1-2)

ebnā-yı zamāna:-a
Ne güzel söylemiş ebnā-yı zamāna şa'ir
Baña bir beyt-i zebān-zed yitişür ḥayr-ı ḫalef
(G 130/3-4)

ebr ol:Bulut olmak.

ebr ol:-sa
111. Deryā-yı pür-telāṭum olur ḫulzüm-i serāb
112. Dest-i 'atā vü cüdına ebr olsa kişe-dār
(K 12/111-112)

ebr: Bulut.

ebr:-e
Ecnebīye āşinādan çok kerem eyler kibār
Ebre şu gird-āba deryā bir tehī saḡar virür
(G 63/5-6)

ebr-i cüd: Cömertlik bulutu.

ebr-i cüd:-ı, -nuñ
Sāye-endāz olduḡı iḳlīme ebr-i cüdinuñ
Reşḫasından her giyāh-ı ḫuşḳ olur ka'bü'l-ğazāl
(T 26/5-6)

ebr-i güher-bār: İnci saçan bulut.

ebr-i güher-bār:-ı
Seher bīm-i gubār-ı leşker-i encüm-şümārından
Sitāre ṫıtdı pış-i çeşmine ebr-i güher-bārı
(K 4/9-10)

ebr-i güher-bār: Cevher saçan bulut.

ebr-i güher-bār:-u, -m
Felekde yoḫsa ol ebr-i güher-bārım ki
cüşişdür
Elümde ḫāme bir mizāb olur beyt-i mu'allāya
(K 9/81-82)

ebr-i kef: Bulutun köpüğü.

ebr-i kef:-üñ
Alınsa maḫşere dek naḳd-ı gevher eksilmez
Meger ki ebr-i kefüñ māye-baḫş-ı deryādür
(K 5/47-48)

ebr-i nisāndan sadef dūr-dāne ef'ī semm kapar:

Rūmî nisanın on sekizinci, Mîlâdî mayısın
birinci günü yağın yağmur taneleri denizde
içinden inci çıkan ve adına sadef denilen
kabuklu deniz hayvanının karnına giderse inci,
yılanın ağzına düşerse zehir olmuştur.
Halkuñ isti 'dādına vā-bestedür āsar-ı feyz
**Ebr-i nisāndan şadef dūr-dāne ef'ī semm
kpar**

(G 55/3-4)

ebr-i nisān-ı leṭāfet: Güzel nisan bulutu.

ebr-i nisān-ı leṭāfet:-dūr

Hıram-ı mevc-i nāzik **ebr-i nisān-ı leṭāfetdūr**
Anun çün oldı zī-i maḳdemünde sebzeler ihya
(G 229/5-6)

ebrü: Kaş.

Ebrü kemān ğamzeleri tīg-i hün-feşān
Müjgānı tīg dıdesi hün-hvār-ı pür-ḥumār
(K 12/29-30)

Ebrü ile ḥaṭṭ-ı leb bir kıṭ'adur ey zāhid
Ma'nāsı anuñ ğayet erbāb-ı dile vāzıh
(G 26/7-8)

5. Cünbiş-i nāz ister ebrüda degüldür vesme şarṭ
6. Yoḥsa taşvire muşavvir de güzel **ebrü** çeker
(G71/5-6)

Kışt-zār-ı ḥaṭnı biçmege güyā **ebrü**
İki çeşmine direvger gibi şundi iki dās
(G 106/5-6)

Görindi küngüre-i āşiyāne-i serden
Çeleng-i şeh-per-i şahin-i 'aşkdur **ebrü**
(G 171/7-8)

Aldı etṭrafımı zülf ü ḥaṭ u ḥāl u **ebrü**
Ceşş-i ḥüsni o şuḥuñ üstüme ta'yin oldı
(G 224/5-6)

Tir-i müjeñ ki dilde tururken beşer onar
Cellād-i ğamzeñe yine **ebrü** kemān şunar
(G 235/1-2)

Ze neḥvet be sele cüşeş reh-e cānān çin **ebrü** rā
Fekened ez bīm moceş felek ḥār-e enberin bürā
(G 243/1-2)

ebrü:-sı
Var iken bıçkı-i bürrāna müşābih **ebrü**
Darb-ı muştayla kırar 'ālemi ol 'arbede-cü
(Msd 5/15-16)

Yetişmez zülfüne ḥübān-'aşruñ tār-ı ğīsüsü
Senüñ her bir müjen bir dil-ber-i fettānuñ **ebrüsü**
(K 3/1-2)

Ḥayli şalvarlı şināverdür o **ebrüsü** kemān
Tir-i nezzare-i dil-düza yelekdür müjgān
(Msd 4/13-14)

Ḥançer-i ğamzeye **ebrüsü** anuñ tıre ğılāf
Hele yoḳdır sözümlü ol şugraya ḥaḳke'l-inşāf
(Msd 5/5-6)

İki kaşıyla ḥaṭ u leb o çār-ebrünuñ
Egerçi kıṭ'adur **ebrüsü** beyt-i a'lādur
(K 5/5-6)

Hilāl **ebrüsü** yāruñ 'anberin tuğrā midur bilmem
Ḥusuf-endüde yā ḥud ğurre-i ğarrā midur
bilmem
(G 155/1-2)

ebrü:-sı, -n
Temāşā eyle yāruñ naḳş-ı ḥāl-i rüyü **ebrüsün**
Nice bir araya cem' oldı bilmem mihr ü meh
kevkeb
(G 11/7-8)

ebrü:-ları, -y, -la
Ebrüleriyle ḥaṭ-ı leb-i yarı seyr iden
Ḥayyām ğüftesiyle şanur kıṭ'a-i imād
(G 33/7-8)

Ebrüleriyle kıṭ'adur ol ḥaṭṭ-ı püşt-i leb
Ammā dü-la'l-i surḥ ile beytü'l-kaşidedür
(G 44/11-12)

ebrü:-da
Cünbiş-i nāz ister **ebrüda** degüldür vesme şarṭ
Yoḥsa taşvire muşavvir de güzel ebrü çeker
(G 71/5-6)

ebrü:-yı
Ebrüyü temāşā eyle kec zülfini seyre
Ḥayl-i nazara egri kemer toğrı memerdür
(G 77/11-12)

ebrü:-lar
Keşide tīg-ı kazā ğamze-i cefā-cular
İki ğılāf-ı siyehdür yanuñda **ebrular**
(G 83/ 1-2)

ebrü:-ları, -nın, -
Ebrülarımıñ beyti olup ḥüsni ile maṭla'
Ḥaṭṭ-ı leb-i cānāne zebān-zed iki mışra'
(G 123/1-2)

ebrü:-dan
Cihāmı böyle helāk eylemezdi şemşirüñ
Eger ki resmini **ebrüdan** almasa seyyāf
(G 128/13-14)

ebrüvān: Ebru'lar, kaşlar.

Mir'āta bak da gör nice tek turmaz **ebrüvān**
Oynar ikisi dāne-i ḥālünle çift ü ṭāḳ
(G 131/5-6)

ebrüvān:-um
Ebrüvānum iki göz cisr-i metindür güyā
Dem-be-dem anda aḳan göz yaşı deryāce-i Şaṭ
(G 119/7-8)

- ebruvān:-uñ**
Çatarsa kaşların 'uşşāka aġyāruñ niḡākından
Kopar bir fitne iki **ebruvānuñ** ittifaķından
(G 166/1-2)
- ebrūvān-ı yār: Sevgilinin kaşları.**
Seyrāni gör ki tıtdı Belig **ebrūvān-ı yār**
Birden nişāna iki kemān-ı keşidesin
(G 162/15-16)
- ebrū-yı dil-āviz: Gönli cezbeden kaş.**
ebrū-yı dil-āviz:-üñ
Degüldür zīr-i pişānında **ebrū-yı dil-āvizüñ**
O çeşme sāyebāndur mürġ-i hüsnüñ iki şeh-bāli
(G 209/13-14)
- ebrū-yı laṡif: Güzelin kaşı.**
Hüsnüñ esbābı miyānında ol **ebrū-yı laṡif**
Oldı bir beyt ile efrādını camī' ta'rīf
(G 129/1-2)
- ebrū-yı sitem-perver: Cefa besleyen kaş.**
ebrū-yı sitem-perver:-le
Dü **ebrū-yı sitem-perverle** ol ġaddārdan ġayrı
Girüp meydāna bir merd iki tiġ-i hūn-feşān
çekmez
(G 91/9-10)
- ebrū-yı siyeh: Siyah kaş.**
Ol fitneġerün pertev-i hürşid-i ruḡından
Ebrū-yı siyeh hañçer-i bürrān gibi parlar
(G 52/13-14)
- ebrū-yı yār: Sevgilinin kaşı.**
ebrū-yı yār:-e
Ebrū-yı yāre vesme henüz nāza başladı
Kimler çeker bu vesme kūrursa mürekkebi
(G 222/5-6)
- ebu'l-irşād: Özel isim.**
Önümde ġāşiye ber-düş olur **Ebu'l-İrşād**
Cihāna bir dahī gelmez benüm gibi evlād
(K 11/103-104)
- ebvāt: Manzum şiir manasına olan "bevt" in cem'i.**
Bevitler.
ebyāt:-a
Bādra şehrinde dil-keş **ebyāta**
Oldı bu şāh-beyt-i vicdāni
(T 4/11-12)
- Beytümü 'özü ile nakz eyleme inşāf eyle
Yapmışum ben bu kadar ḡalka cihanda **ebyāt**
(G 14/15-16)
- ebyāt-ı dil-nişin: Gönilde yer tutan şiirler.**
Danışver ol da yap nice **ebyāt-ı dil-nişin**
Zirā bināya başlayan evvel temel yapar
(G 45/9-10)
- ebyāt-ı endāz: Beyitlerin ölçüsü.**
ebyāt-ı endāz:-ı, -n, -a
Ebyāt-ı endāzına pāşide-rīk ola
Emvāc-ı nūr-ı merdümek-i çeşm-i i'tibār
(K 12/77-78)
- ec'alnā: Kıl.**
Yā Rab be-ḡavāşş-ı eşer-i tiziş-i āsmā
Aḡfāz-nā mine'l-faḡr ve **ec'alnā** ġaniyyā
(Mf 36/1-2)
- ecel: Ölüm anı, hayatın sonu, ölüm.**
Belig ol demde çıktı bī-zebān-ı ḡāmeden tāriḡ
Kopardı ġülşen-i āl-i Mehemmeden **ecel** bir
gül
(T 16/7-8)
- Destimde olan şem'-i fūrüzānımı nā-ġāh
İndürdi **ecel** elden alup zīr-i zemine
(G 197/3-4)
- ecel-i ḡāke: Ecel topraġı.**
Vaḡtiyle **ecel-i ḡāke** seni indirir āḡir
'İsī gibi çıksañ da eġer çarḡ-ı berine
(G 197/11-12)
- ecnebī: Yabancı, misafir.**
ecnebī:-ye
Ecnebīye āşinādan çok kerem eyler kibār
Ebre şu ġird-āba deryā bir tehī saġar virür
(G 63/5-6)
- ecr iste: Sevap istemek.**
ecr iste:-y, -e, -cek
Nice **ecr iste**yecek ġirmeġe bizden Rıdvān
Mülk-i mevrūs-ı Benī Ādem iken bāġ-ı bihişt
(G 18/5-6)
- ecr-i cezil: Çok sevap.**
İki bāl açmış der-i vālāsı şāḡib-beyt için
Dest-i da'vetdür ki isticlāb ider **ecr-i cezil**
(T 30/3-4)
- ecsād: Bedenler.**
Benüm ol bülbül-i ġüyā ki kuvvet-i suḡanum
ḡayāl-i şüret-i ma'nāya kesb ider **ecsād**
(K 11/95-96)
- ecsām: Cisimler.**
ecsām:-a
Bir neş'edür cihāni bütün feyz-yāb iden
Ecsāma bir hevādan ider hep nefes ḡulül
(G 144/5-6)
- 'eczā-yı ġarāz: Arzunun kısımları.**
Kendinüñ zarfına bir 'āriza irāş eyler
Müterākim olıcaḡ sinede **'eczā-yı ġarāz**
(G 117/7-8)
- edā: Söyleyiş, terennüm.**
Dānāya ġec-muā' mele nā-dāna iltifat
Düşmez efendi böyle **edā** şān-ı devlete
(G 188/7-8)

- Suḥanda ma'nî-i rengîn laṭîf **edâ** ister
Hâkîm ider mey-i gülgünü âb ile memzûc
(G 24/13-14)
- edâ:-sî**
Belîgâ Vecdî-i pür-fenn gibi hâk-i Stânbulda
Edâsı tâze kendi tâze bir 'aşk-âşinâ çıkmaz
(G 97/13-14)
- edâ iste: Dile getirmeyi arzulamak.**
edâ iste:-r
Suḥanda ma'nî-i rengin laṭîf **edâ** ister
Hâkîm ider mey-i gülgünü âb ile memzûc
(G 24/13-14)
- edâ-yı bülbül-i şad-dâstân-ı 'ilm: İlmin pek çok
destanındaki bülbülün tarzı.**
Evvel nefesde eyledi re'sûnde câygâh
Rengîn **edâ-yı bülbül-i şad-dâstân-ı 'ilm**
(K 10/41-42)
- edhem-i şeb: Gecenin kara yağız atı.**
Geh edhem-i şeb gâh bîner eşeb-i rûza
8. Yok bu tek ü pü çarḫ gibi hiçbir ulaḫda
- e'diyye: Yalvarmalar, niyazlar.**
E'diyye tarîk-i 'âliyede kâm-yâb iken
Hâşâ ki ola arpalıḡuñ şaçı eşk
(Kt 50/3-4)
- ed'iyye:-sî, -le**
Devâm-ı devletüñ **ed'iyyesile** ehl-i vicdânuñ
Füzün oldukça hâk-i ma'bed üzre renc-i zânûsı
(K 3/83-84)
- ed'iyye:-sî**
Olup âyîne de manend-i cevher pîç ü tâb-efgen
Devâm-ı devletüñ **ed'iyyesi** tab'-ı mücellâ
(K 9/103-104)
- Devâm-ı 'ömrünüñ **ed'iyyesi** tekrâr olmadıkça
Hulûş ile diye yerde beşer gökde melek âmîn
(T 11/13-14)
- ed'iyye-i me'sûre: Rivayet edilen niyazlar.**
Yâra **ed'iyye-i me'sûre** iderken ta'lîm
Süz-ı 'aşk itdi eşer vâ'iz efendiye 'azîm
(Msd 2/25-26)
- ednâ: Çok (daha, en, pek) aşağı, âdî.**
Dil-nüvâzâne görüp bendeleri ihsânuñ
Nice meymendi anuñ olmaya **ednâ** ḫademi
(K 7/35-36)
- ednâ:-dan**
Nevâzişgüne tarz u hulḫ-ı dervîşânesi el-ḫâḫḫ
Rübûde eylemişdi dilleri a'lâ vü **ednâdan**
(T 15/5-6)
- Revân itdi bu şehir-i dil-keşe âb-ı muşaffâyı
Du'â-yı ḫayrî isticlâb için a'lâ vü **ednâdan**
(T 24/3-4)
- ednâ ol: Aşağı olmak.**
ednâ ol:-r
Dânişverâ bu bende-i ihlâş-perverüñ
Ednâ 'inâyetüñle **olur** kâm-rân-ı 'ilm
(K 10/115-116)
- efendi: Efendi, sahip.**
Teveccüh eylese dâniş-verân-ı dehre każâ
Virir **efendi** zarûri hemân każaya rızâ
(Mf 4/1-2)
- Bu ḫüsn ü şîve-i pâ-der-rikâba ḡurrelenüp
Efendi bendeñe cevri eyleme bu dünyâdur
(K 5/25-26)
- Suḥanda şan'at-ı tecnîse i'tibâr itmeme
Efendi bülbül-i tab'um hünerde yek-tâdur
(K 5/71-72)
- Efendi** ben bilirem dest-i sâķî-i ḡamdan
Müdâm çekdüḡünü dehr içinde 'abd-ı fakîr
(K 6/157-158)
- Şimdi **efendi** sen var iken rüzḡârda
Lâyîḫ ola mı bî-ser ü pâ düstân-ı 'ilm
(K 10/121-122)
- Tedķîḫ-i kâr-ı dâne-i maḫsûme sa'y ider
Dönmez **efendi** böyle bu heft-âsiyâ 'abeg
(G 20/15-16)
- Şîrînlîk arturur beñ o ḫvân-ı melâḫâte
Eyler **efendi** tu'me-i pâki biber-lezîz
(G 36/3-4)
- Meclîsde şubḫa dek dikilüp tûrdı toḡrusı
Beñzer **efendi** gözi açîḫ dîdebaña şem'
(G 122/9-10)
- Reşk eylerüm **efendi** eşnâ-yı ḡüft-ḡûda
Olsa zamîr-i bârız ol men'-i ḫüсне râcî'
(G 124/5-6)
- 'Ayş-ı fenâya ḡül gibi gerçekten aldanup
İtmem **efendi** yoḫ yire dünyâda ḫande ben
(G 167/15-16)
- Naẓm-ı selîsüm olmaz **efendi** zebâne bâr
Mânend-i ḫâm mîve tûrur mı ḡülûya şü
(G 170/17-18)
- Dânâya gec-muâ' mele nâ-dâna iltîfat
Düşmez **efendi** böyle edâ şân-ı devlete
(G 188/7-8)
- Tab'-ı Belîḡe bende-i Hindü-nijâd iken
Şimdi **efendi** ḫâmeyi kesmiş kitâbete
(G 188/21-22)
- Eyler varaḫda sine-i meddi elf şîḫâf
Tutma şaḫın **efendi** siper tûr-i âhuma
(G 192/15-16)

- Şıgmaz nefice mes'ele-i 'aşka kıl ü kâl
Biñ kerre bakşa vâ'iz **efendi** kitabına
(G 198/5-6)
- efendi**:-y, -e
Yāra ed'iyye-i me'süre iderken ta'līm
Süz-ı 'aşk itdi eşer vâ'iz **efendiye** 'azīm
(Msd 2/25-26)
- efendi**:-den
Yārin utanma büse taleb eyle kendiden
Eyler ümüd-i luṭf u kerem ḳul **efendiden**
(Kt 41/1-2)
- efendi**:-m
İkrām-ı Belīg ile **efendim** el-ḥaḳḳ
Bu 'arşada ḥussādı yine māt itdün
(Kt 49/1-2)
- 'Oşmān Efendi Beg der-i luṭfunda ḳorḳarum
Darb añlanur **efendim** odun isterüm disem
(Kt 52/3-4)
- Vişālünle dil-i maḥzūmı mesrūr eyledün geldün
Efendim iştibāhum ḳalmadı sende kerāmet var
(G 68/7-8)
- Degildür pertev-i āteş-fürüz-ı lāle-i ḥamrā
Efendim yandı táb-ı 'arızından dāmen-i şahrā
(G 229/1-2)
- efendi**:-si, -n, -den
'Ādet budır elbette **efendisinden**
Bayram gelicek yolluḳ ümüd eyler ḳul
(Kt 51/3-4)
- efendü**: Efendi, sahip.
efendü:-ñ
Ey nā'ib-i Nevāhī **efendün** bu şekveden
Yaḳmaz cihānı saña uyup ey dil-i füsün
(Kt 50/1-2)
- efendü**:-m
Tırāş eyle bu vaz'ı hey'etümden maṭlabum
yoḥsa
Efendüm merḥamet ḳıl ḳudretüm yoḳdur
temennāya
(K 9/37-38)
- efgān eyle**: Bağırmaq.
efgān eyle:-dükçe
Çemende bülbül **efgān** eyledükçe gül güler
ammā
Gülün ḥandānlıḡından bülbül-i nālān olur
maḥzüz
(G 120/9-10)
- efgān u nāle it**: İnlüyip haykırmak.
efgān u nāle it:-mez
Şunmazdı çarḫ kāse-i pür-ḥün gül olmasam
Efgān u nāle itmez idüm bülbül olmasam
(G 150/1-2)
- efgār-ı 'imārāt-ı cihān**: Dünyanın imaratlarının sakathġı.
efgār-ı 'imārāt-ı cihān:-a
Düşmez **efgār-ı 'imārāt-ı cihāna** sālīk
Sefer üzre nice ta'mir olunur köhne ribāt
- efgende**: Tutkun, âşık.
efgende:-dür
Meşāfuñ 'arşasında 'āciz ü **efgendedür** Rüstem
Yanında 'ilm ile ṭıfl-ı sebük-hvāndur 'Alī Ḳārī
(K 4/35-36)
- Gel bezm-i meye ey āfet-i ḥvānende
Yüz bencileyin nigāhına **efgende**
(R 21/1-2)
- efgende eyle**: Tutkun etmek.
efgende eyle:-r
Ne cādüdur ki itmiş böyle bir āzādeyi bende
'İzār-ı tābnākı mihr ü māhı **eyler efgende**
(Msd 1/37-38)
- Ḳomaz ḥalk intikāmın zālime idbārı vaḳtinde
Zaḥm-dār olsa ef'ī anı mūrān **eyler efgende**
(G 176/7-8)
- efgende ide**: Tutkun etmek.
İder efgende bir nezzārede biñ nāvek-i dil-düz
Ki her müjgānı bir kez dīdesi yāruñ kemān
olmuş
(G 111/3-4)
- efgende id**:-er
Telāş-engiz-i mevc-i çin-i ebrüsında ol şüḥūñ
İder efgende şāyed fülk-i ḥāl-i 'anberin müyü
(G 210/5-6)
- efgende it**: Civa atmak.
efgende its:-se, -ñ
Ḳurıtdı eşk-i çeşmi 'aks-i ruḥsār-ı arāḳ-rizün
Şuyın nā-büd ider bir çāha sīm-āb **itseñ efgende**
(G 176/13-14)
- ef'ī**: Engerek yılanı.
Ḳomaz ḥalk intikāmın zālime idbārı vaḳtinde
Zaḥm-dār olsa ef'ī anı mūrān **eyler efgende**
(G 176/7-8)
- ef'ī-lu'āb ol**: Engerek yılanının salyası olmak.
ef'ī-lu'āb ol:-ur
Dendān-ı zaḥm-ḥürde olmaz devā-pezir
Yā Rab bu tiğ-i merg ne ef'ī-lu'āb **olur**
(Tb 1/77-78)
- efkār-ı fāsıde**: Bozuk sıkıntı.
efkār-ı fāsıde:-e, -y, -le
Zencir-i zülfi boynuma dil-beste olmasa
Efkār-ı fāsıdeyle gülü-gir olur merāk
(G 131/11-12)

efkened: Atmak, fırlatmak.

Zehr est nāni gireften ez in merdomān beğerz
Zūd **efkened** tenür be-birun hamîr rā
(G 240/5-6)

Âh-ı 'uşşâka tayanmaz **eflâk**
İster 'âbid ola ister fâsık
(G 134/7-8)

eflâk: Felekler.

Reng-i mey bî-rahne eyler şîşe-i meyden güzâr
Olamaz **eflâk** sedd-i âsumân-peymây-ı rûh
(G 27/3-4)

eflâk:-e
Elüm dāmāna irmez kâmeti **eflâke** ser çekmiş
Meger ol nahl-i cān boy gösterür cennetde
Tübāya
(K 9/39-40)

Kalur şebnem gibi şâf olmayan hâk-i mezelletde
Ki her bir kaşreyi **eflâke** mihr-i âsumân çekmez
(G 91/5-6)

eflâk:-a
Belîgâ bu gâzel **eflâka** nāmuñ eyleyüp hem-ser
Midād-ı surh ile tahîr olındı Beyt-i ma'mūra
(G 187/11-12)

eflâk-i heft: Yedi felek.

Cem' eyle kendüni seher ey âh-ı şu'le-ñiz
Eflâk-i heftüme seferüñ yok midur senüñ
(G 138/9-10)

efrâd: Fertler.

efrâd:-n, -ı
Hüsñüñ esbâbı miyânında ol ebrü-yı lañif
Oldı bir beyt ile **efrâdını** cāmi' ta'rîf
(G 129/1-2)

efrenc ol: Avrupalı Fransız olmak.

efrenc ol:-ur
Ol büti gördükçe benümle rakîb
Çin-i cebîn eyleyüp **Efrenc olur**
(G 67/5-6)

efsâne: Asılsız rivayet.

efsânedür:-dür
Nice terciñ olunsun şî'r ü nazm-ı âbdârımdan
Kurı **efsânedür** hep güfte-i Firdevsî-i Tüsî
(K 3/77-78)

efsâr: Yular.
Gerçi palançesi yok hardır o ağıyar-ı tebâh
Tolama boynuña **efsârı** tegeller gümrâh
(Msd5/45-46)

efser vir: Taç vermek.

efser virür:-ür
Rind-i ser-gerdāna şanmañ kim felek **efser**
virür
Şu'le-i cevvaleden başına bir çenber virür
(G 63/1-2)

efsün: Sihir, büyü.

Bend iderlerdi hezâr **efsün** ile ebnâ-yı dehr
Zerre miqdârı nişân virse eger 'Ankâ-yı rûh
(G 27/17-18)

Çekdi ruhsârında biñ **efsün** ile hengām-ı şerm
Mevc-i bûdan reng-i bâl-efşânına zencîr-i pâ
(T 28/29-30)

Sihr ü **efsün** ile her yānumı bend itse o şüh
Yine mevc-i yem-i hvün silsile-cünbānumdur
(G 50/9-10)

Da'vete itmez icâbet rukeye vü **efsün** ile
Ehl-i 'aşka ol perî teşhîr olur altun ile
(G 178/3-4)

efsürde: Duygusuz, hissiz.

efsürde:-dür
Ney-zen demindür al neyi **efsürdedür** yürek
Söndi gönülde ateşi lâzımdır üfleme
(Tb 2/113-114)

efsürde it: Donmak.

efsürde it:-di
Nigāhum serdi-i kâfur-ı cismüñ **itdi efsürde**
Ki muñrib rişte-i nezzâremüzden târ-ı 'üd eyler
(G 53/7-8)

efsürde ol: Hissizleşmek.

efsürde ol:-an
Ey bârî Hudâ derdimize dermân vir
Efsürde olan cism-i za'ife cān vir
(R 16/1-2)

efsürde ol:-di
Efsürde oldu meclis-i 'işret nigāra bak
Allāh 'aşkına o büte bir piyāle çak
(Tb 2/33-34)

eftimün: Bu isimle mârûf bir nebât çiçeğidir. Türkçe'de gelinsacı derler. Hâr u vâbis ve sar'a illetine nâfidir.

Cününımdan şarıldum şandılar zülf-i dil-ârāya
Ben **eftimün** ile buldum 'ilâci def'-i sevdāya
(K 9/1-2)

eftimün:-a
Beñzedürse ne 'aceb zülfüñi **eftimüna**
Bu hayâl-i 'aşık-ı dil-ğastaya sevdāndur
(G 74/9-10)

'Aceb mi künc-i ğamda zülf-i müşğünüñ
hayâliyle
Gönül şarılsa **eftimüna** sevdâ-yı merakından
(G 166/15-16)

efzün: Çok fazla, ziyade.

Bu tengnâ-yı sañ-ı mu'allakda toğrısu
Efzün iken tıbâ'a hum-ı meyden inbisât
(Kt 13/1-2)

efzün id: Artırmak.**efzün id:-e**

Devlet ü 'ömrini **efzün ide** hem-väre Hudā
Kırımuñ ola sa'âdetle Belîgâ Hñm

(G 219/17-18)

efzün id:-er

Kendi şî'ri sâ'irinden mu'teberdür şâ'ire
Şefkati **efzün ider** herkes Belîg evlādına

(G 189/17-18)

efzün id:-üp

'Ömrini **efzün idüp** bāni-i vālā-himmetüñ
Hñnedānuñ dā'imā ma'mür ide Bārī Hudā

(T 1/43-44)

Hudā hem-väre 'ömr ü devletüñ **efzün idüp** her
dem
Çekilsün dāg-ı ğam tab'-ı bed-endişān-ı
maḵhūra

(T 27/27-28)

Devletin **efzün idüp** dā'im Hudā-yı Lā-yezāl
Şahib-i evvāna ihsān eylesün 'ömr-i tavīl

(T 30/7-8)

efzün ol: Artmak, çoğalmak.**efzün ol:-ma, -sa**

Dilde sūz-ı 'aşq eger âteşden **efzün olmasa**
Kendüyi yakmada bu hvāhiş nedür pervānede

(G 201/11-12)

efzün ol:-up

'Ömr ile devleti **olup efzün**
Hñfızı ola hıfz-ı Yezdānī

(T 4/37-38)

eger: Sart edatı, savet.

'İsā nüzül iderdi tabābetle bī-gümān
Feryād-ı qudsiyāndan **eger** olmasa eşam

(Tb 1/13-14)

Küttāb-ı ḥayl-i çarḥa olurdu re'is **eger**
'İlm-i qalemde olsa 'Utāridle imtiḥān

(Tb 1/51-52)

Olur şikeste-zebān 'arşa-ğāh-ı rezminde
Leb-i niyāmdan itse **eger** şudür kec ü mec

(Kt 1/7-8)

Virmezdi cilā āyine-i bñişe taḳdīr
Olmasa **eger** maḫzar-ı timsāl-i Muḫammed

(K 1/11-12)

Sākī **eger** ki meyle leb-ā-leb degilse ḥum
Def'-i ḥumāra iki tolu taş temām gelür

(Mf 2/1-2)

Kalmadı hergiz o meh-rūda kesāfetden eşer
Kıl kadar 'aybı **eger** var ise anuñ göster

(Msd 2/47-48)

Üstine gerçi nisār eyledi çok sīm ile zer
Naḳd-i cānnıñ qor idi āyineye bulsa **eger**

(Msd 2/59-60)

İtmese 'Ankāya ta'līm-i şitāb esbūñ **eger**
Ṭayy-i iklīm-i vücūd itmezdi mñnend-i şihāb

(Kt 2/3-4)

Bāl-i semender olsa **eger** perdehā-yı gūş
Eyler güdāḫte anı bir āteşin şadā

(K 2/45-46)

Şemşīr-i tīz-ser gibi çeşmüm dü-nīm ider
İtsem **eger** ki bālīş-i zer-dūza ittikā

(K 2/69-70)

Virmez giyāh-ı ḥuşkuma neşv ü nemā **eger**
Kışt-i emelde olsa revān çeşme-i beḳā

(K 2/81-82)

Güm-rāh ider bu vādī-i pür-ğamda reh-zenān
Luṭfuñ **eger** ki bendeñe olmazsa reh-nümā

(K 2/189-190)

Semend-i nāzımuñ taşvīridür üstād Mānīnūñ
Eger her mūda şüret gösterürse esb-i cādūsı

(K 3/35-36)

Yine ehl-i keremden 'add ider şahib-ḥired anı
Eger ihsān iderse aldığın her kim şehābāsā

(G 4/13-14)

Dil-i deryā-nevāl-i himmetidür
Keremūñ var ise **eger** kānı

(T 4/3-4)

Şaḫş eylemese cünbiş **eger** bī-'illet
Āyinede 'aks eyleyemez hiç hareket

(R 5/3-4)

Eger ki maḫzar-ı luṭf u kerem ise vüzerā
Seḫāvet ü keremūñ luṭfına bu ma'nādür

(K 5/31-32)

Semendi bir ser-i ḥār üzre raḳş idüp bī-bāk
Şitāb iderse **eger** hem-riḳāb-ı 'Anḳādür

(K 5/45-46)

Bir āh idüp yıkılır ḫāke şafḫadan taşvīr
Eger kelām-ı revān-bāḫş-ı la'lūñ eylese gūş

(K 6/4-5)

Girer ḫusūfa ḫacāletle tāb-ı rüyından
Eger ki olsa muḳābil anuñla bedr-i Münīr

(K 6/15-16)

Bu şeb ḫayālını rü'yāda resm iderdim **eger**
O cünbiş ü hareket olsa ḳabil-i a'bīr

(K 6/25-26)

Eger ki meclis-i 'ilminde 'akl-ı Eflāṭun
Fünün-ı mes'ele-i ḫikmeti idüp taşvīr

(K 6/55-56)

Eger ki mişkala-i re'y-i tâbiş-efgen ile
Teveccüh itse heyülâ-yı cisme bî-takşîr

(K 6/67-68)

Eger ki 'ismet-i pür-ihtisâbuñ eyler ise
Cihân-ı şa'şa-i tîğ-i nehy ile tenvîr

(K 6/97-98)

Olur o haşyet ile müstemirr olursa **eger**
Olursa ismine râci' kelâm içinde zamîr

(K 6/117-118)

O rütbe yaqdı beni nâr-ı ğam ki seyr idemez
Eger ki şafha-i dil naqş-ı yâra olsa mesîr

(K 6/139-140)

Ki germiyyetle cism-i pâkine te'sîr ider meh-tâb
Eger var ise cüz'-i fenn-i şeb-revlikde noqşanuñ

(G 7/19-20)

Fikr-i Şâ'ib ile dîvâna **eger** virse nizâm
Kul ider kendüye dil Şevket ile Muhteşemi

(K 7/61-62)

Yetişemezse **eger** feryāduma Hızr-ı mübârek-
pey

Olur açide-düz-ı naqş-ı pâ zeyl-i beyâbanum

(K 8/19-20)

İderlerdi perestîş dâ'imâ taşvîr-i zîbaya

Eger ehl-i libâsa raġbet olsa deyr-i 'âlemde

(K 9/4-5)

Ne âfetdür meded ol nev-nihâl-i bâġ-ı 'ismet
kim

Eger tâb-efgen olsa nâz ile dâmân-ı şahrâya

(K 9/29-30)

Târîkinde çıkar her biri lâbüd mu'ciz-i eşrâf
Eger ta'dâd idüp bed eylesem evşâf-ı âbâya

(K 9/87-88)

Nizâmı buldururdu Şevketâne nazmuma 'Urfî

Eger kim re'y-i Şâ'ib Tâlib olsa luţf-ı ma'nâya

(K 9/93-94)

Bu dil **eger** olmasa bir âyîne-i şâf
Tûfiyi nice eyler idim güyende

(R 10/3-4)

Gül-i taşvîri **eger** eylese büy-efşânlık
Pür olur 'aşe ile ma'reke-i 'anber ü üd

(T 10/3-4)

Ceyş-i cehâlet eyler idi maġv-pây-mâl
Tab'un **eger** ki olmasa dârü'l-emân-ı 'ilm

(K 10/13-14)

..... mürde olur olmasa **eger**
Cevher-fürüz-ı şıyt-ı zâtuñ revân-ı 'ilm

(K 10/47-48)

Fenn-i suġanda tıfl-ı sebak-hvân olur **eger**
Gelse miyân-ı ma'rekeye nükte-dân-ı 'ilm

(K 10/91-92)

Eger ki mişkala-i re'y-i tâbiş-efgen ile
Teveccüh eylese bir şaşşa ol firişte-nihâd

(K 11/45-46)

Hazmi **eger** ki istese berķ üstüne çeker
Târik şehâb-ı âh ile fânüsdan hişâr

(K 12/91-92)

Âb-ı şehâb-ı cüdi **eger** itse terbiyet
Gelmez bu sük-ı 'âleme dest-i tehî çenâr

(K 12/95-96)

Deryâya itse âteş-i qahrı **eger** eşer
Eyler şadefde dürri o dem dâne-i enâr

(K 12/115-116)

'dâ **eger** ki Rüstem-i şîr-efken olsa da
Hâmem olur derûnına tîr-i sefid-bâr

(K 12/169-170)

Meşrebçe naġam diñlemek isterseñ **eger**
Vir bülbüle yem tûfi-i güyâya şeker

(R 14/3-4)

Ruġ-i renginine gülşende düçâr olsa **eger**
Büy-ı gül-berg-i güle bir daġı itmez 'avdet

(G 15/9-10)

İmtidâd itse **eger** fart-ı leţâfetden o dem
Eşer eyler ruġına târ-ı nigâh-ı ġasret

(G 15/17-18)

Bir piyâdegâh olur eyler şeh-i devrânı mat
'Arşaya bîñ lu'b ile sürse **eger** ferzâne at

(G 16/1-2)

Kimse ib'âd idemez tākında

Mîve-dâr olsa **eger** naqş-ı güsil

(T 20/17-18)

Bâm-ı vâlâsına hergiz olamaz dest-resân
Süllem-i pây-ı kıyâs olsa **eger** mevc-i havâ

(T 21/29-30)

Çâk olur cünbiş-i 'aksünle **eger** cevherden
Şafha-i âyîne de olmasa şîrâze-i mevc

(G 22/3-4)

O kadar nâzük ü terdür ki düçâr olsa **eger**
Ĥârveş cismini âzürde ider mevc-i nesîm

(T 22/9-10)

Bend iderlerdi hezâr efsün ile ebnâ-yı dehr
Zerre miqdârı nişân virse **eger** 'Ankâ-yı rûġ

(G 27/17-18)

Olur didâra çeşmi nazra-i evvelde tâb-efgen
Eger kim ġâk-pâyı sürme olsa dide-i ġûra

(T 27/11-12)

Olur zâ'îl şarâbuñ keyfî te'sîr-i melâhât
Eger olsa çekîde âb-ı la'l-i tāk-i engūra
(T 27/17-18)

Mikdâr hâcet olsa **eger** şeye i' tîbâr
Olurdı cân gibi nemek ey dil girân-bahâ
(Mf 27/1-2)

Şanmañ ki o büt naqd-i firâvânum ider aḥz
Bir büse içün bulsa **eger** cânum ider aḥz
(G 38/1-2)

Çeşmümden **eger** gitmege kaşd itse ḥayâlün
Dâmânını ser-pençe-i müjgânum ider aḥz
(G 38/5-6)

Meyyâl-i ḥâk-i zillet olur puḥtegân-ı 'aşk
Bâlâda kâlsa mîve **eger** nâ-resîdedür
(G 44/5-6)

Huddâm olacaḥ yarın ahâlî-i cinâna
Var ise **eger** Badrâdaki muḡ-beçeḡandur
(G 56/5-6)

Şadâsı nay-zen-i 'aşk olur **eger** muḥrîb
İderse kellemi meclîsde kâse-i ṭanbûr
(G 61/9-10)

Hüsn ile pür olsa **eger** şeş cihât
Böyle bir âfet-i şeş ü ya penc olur
(G 67/7-8)

Eger âlüde-i 'işyân ise dâmânum ey zaḥîd
Anı taḥḥîr ider bî-intihâ deryâ-yı rahmet var
(G 68/9-10)

Habâb mânî'-i cüş-ı muḥîṭ olursa eger
Olur bu mihr-i ḥamûşî nikâb-ı çihre-i râz
(G 90/5-6)

Nazar kııl 'âşîḡ-ı mehcûra bir kez
Eger ten görmek isterseñ revânsuz
(G 92/17-18)

Narḥı bâbında **eger** ḥatt-ı şerîf itse şudûr
Kıl kadar yoḡdur iden şehd-i vişâli irḥâş
(G 115/5-6)

Cihâni böyle helâk eylemezdi şemşîrûñ
Eger ki resmini ebrûdan almasa seyyâf
(G 128/13-14)

Olmasaydı **eger** ol gevher-i yek-tâya şadef
Dir idüm bu küre-i arza tehî dürc-i ḥazef
(G 130/1-2)

Toludur yâd-ı vâṭan dilde ki ṭoḡınsañ **eger**
Çin dir kâseleri memleket-i Faḡfûrûñ
(G 135/13-14)

Cem' iderse baḡda gül-çîn **eger** bisyâr gül
Besdür erbâb-ı dile bir sâḡar-ı ser-şâr gül
(G 146/1-2)

Yanar ḥavf eylerüm dilde ḥayâlün
Eger bir kerre âh itsem yürekden
(G 160/3-4)

Eger aḡyâr müselmân-ı kaḡiyem dir ise
Ehl-i dil nefret ider kâfirûñ îmânından
(G 168/9-10)

Ehl-i tarîkat 'âzim olup menzilin bulur
Varur muḥîte girse **eger** râh-ı cûya şu
(G 170/13-14)

Eger lafz olmasa ma'nâyı bilmek ḥayli
müşkildür
Temâşâ eyle rüy-ı dil-rübâyı zîr-i bürka'da
(G 173/7-8)

Şebistânında ol şüh-ı cihâni şakınur 'âşîḡ
Eger kâliçede taşvîr olursa pister altında
(G 190/9-10)

İḥvana luḡ ile yine itmezdi iltîfat
Üftâde Yûsuf olsa **eger** ka'r-ı çâhuma
(G 192/9-10)

Eylerdî 'aks-i ḡayrî gönülden vâṭan-cüdâ
Mir'ât **eger** ki 'aks-pezir olsa mâhuma
(G 192/19-20)

Vaḡtiyle ecel-i ḥâke seni indirir âḡîr
'İsî gibi çıksañ da **eger** çarḡ-ı berine
(G 197/11-12)

Yine jeng-i 'alâyîḡ 'ankebûtî perde çekmişdür
Eger âyîne-i çeşmümden 'aksün zâḡîr olmazsa
(G 199/5-6)

Eger Kârûn gibi mâlik olursa ehl-i dil gence
Virir bî-iḡtiyâr ol meblaḡı yek-pâre bir gence
(G 200/1-2)

Dilde süz-ı 'aşk **eger** âteşden ezfûn olmasa
Kendüyi yaḡmada bu ḥvâḡîş nedür pervânede
(G 201/11-12)

Ḥvâḡîş-i naqd-i revân ile gelince o perî
Defîne kendin atar bulsa **eger** şad-pâre
(G 207/11-12)

Ḥadeng-i âhi ḡomaz rûzgâr işâbet ide
Eger ki kulle-i Kâfi ḡoşañ nişânumuza
(G 208/11-12)

O şâh-ı ḡüsne diḡḡatle nigâḡ olınsa mümkindür
Eger maḡlûb ise bir yirde görmek cân u cânânı
(G 218/11-12)

Telḡkâm itse **eger** ḡîle-i zehr-âb-ı 'adû
Lafz-ı şîrin ile âsüde ider ḡâḡânı
(G 219/11-12)

- O tıfl-ı nâz temâruzat-ı bâbını okumış
Vişâle dâ'ir **eger** şoĥbet olsa ĥasta olur
(G 232/3-4)
- Ben ol şaydum ki pâyın bûs ider her dem **eger**
ķanum
Olursa vesme-i ebrû tırâz-ı nâĥun-ı şeh-bâz
(G 237/9-10)
- Eger** an ser u reĥbet ber kenâr-e cûybâr est
Behem âyed do leb ez şevķ bûs-e maksadaş cû
râ
(G 243/7-8)
- Hudhud-e secer be tîr-e seyyâd ofted ez ĥayret
Eger mibined âhû dîde an zîr-e ebrû râ
(G 243/9-10)
- eger ki: Meĥer ki, oysa ki.**
Kelâm **eger ki** yire gökden itmeseydi vürüd
Bu vech ile suĥana ĥâme eylemezdi sücüd
(G 35/1-2)
- egerçi: Her ne kadar, ise de, gerçi.**
Piçide oldı dâmen-i pâkine ĥârveş
Ķaddüm **egerçi** eyledi ol meh benüm dü-tâ
(K 2/171-172)
- Egerçi** yümn ile ol âfîtab-ı burc-ı iĥsânun
Gelüp bu şehri tenvîr eyledi pertevle didâr
(K 4/13-14)
- İki kâşıyla ĥaĥ u leb o çâr-ebrûnün
Egerçi kıĥ'adur ebrûsı beyt-i a'lâdur
(K 5/5-6)
- Ehl-i cihânı kendüye fermân-pezîr ider
Gelse **egerçi** ķâni'a daĥl-i be-câ 'abeĥ
(G 20/27-28)
- Eyvâ göbekli sîb-zeķan **egerçi** yâr
'İndimde sîbden benüm eyvâ olur lezîz
(G 37/9-10)
- Türkî zebânı eyle bu tarz ile intihab
Elyak **egerçi** nazma zebân-ı derriyyedür
(G 65/7-8)
- Egerçi** ĥâl-i cebheñ aĥter-i burc-ı sa'âdetdür
Ķarardı tâbiş-i mihr-i ruĥuñla iĥtiraķından
(G 166/5-6)
- egerleme: At üzerine everi kovup bağlamak, ever
vurmak.**
Esb-i vişâle dest-res olursa ey gönül
Zinhâr yokla tengini ĥâfil **egerleme**
(G 203/11-12)
- egil: Bükülmek, kamburlaşmak.**
egil:-üþ
Naķş-ı eyvânun murâd üzre temâşâ itmege
Egilüp ķaddin sipihr-i pîre-zen itmiş dü-tâ
(T 1/13-14)
- O kerem-pîşe ki ĥâk-i rehini öpmek için
Egilüp ķâmetini pîr-i felek kıldı dü-tâ
(T 13/7-8)
- egil:-di**
Dil-ber alınca destine mînâ-yı 'işveger
Biñ kerre öpdi câmuñ **egildi** ayâĥını
(G 220/7-8)
- egkende evle: Düsürmek.**
egkende eyle:-r
Sütürre ĥamzesiyle Ķahamâni **eyler egkende**
Niĥâĥ-ı dest ü pâyın naĥvet ile Zâl-i Sührâbuñ
(T 25/15-16)
- eglen: Eğlenmek, hosca vakit geçirmek.**
eglen:-dür, -me
Ĥâne ber-düş ile **eglendürme** rûĥun bir nefes
Gird-bâdâsâ aña ĥâk-i tenüñden ĥâne yap
(G 9/3-4)
- eglenme: Gönül eğlendirecek, hoş vakit geçirecek
sey.**
Nice ĥüsrev şıķılmaz idi dest-eĥşârî-i zerden
Turunc-ı ĥabĥab-ı şîrin gibi var iken **eglenme**
(G 200/3-4)
- egri: 1. Sözünde durmayan.**
Bu 'arşa-i pür-fitnede kesdirmege söz
Ķaddâre gibi **egri** vü ĥaddâr ister
(R 13/3-4)
- 2. Doğru veya düz olmayan, bir noktasında
yön deĥiştiren, çarpık, münhani.**
Belîĥün **egri** iken eski rûtbe-i câhi
Ķazâ şavub yeñi toĥrıldı baĥt-ı bî-başara
(Kt 29/1-2)
- Ebrüyü temâşâ eyle kec zülfini seyre
Ĥayl-i nazara **egri** kemer toĥrı memerdür
(G 77/11-12)
- Ķametün ĥam revişün **egri** felekkârün kec
Böyle cünbiş nedür âyâ ki nedendür zürün
(G 135/3-4)
- egri:-dür**
Toĥruluk ķarı degüldür felek-i pür-şürün
Egridür ķaddi gibi işleri ol kanbürün
(G 135/1-2)
- ehaf: Çok hafif.**
Sıķlet itmek hele ehl-i dile düşmez aşlâ
Tevbe kıll bâr-ı günâhuñ gele mîzâna **ehaf**
(G 130/11-12)
- ehaf:-dur**
Girândur 'aşıķa erbâb-ı 'aşķuñ ta'nı münķirden
Eĥafdür seng-i a'dâ zaĥm-ı gülden cism-i
Manşûra
(G 187/5-6)

ehibbā: Tanıdıklar.

Sākī mey ile 'ağd-i maḥabbet cedīd olur
Lāf-ı vefāda her bir **ehibbā** ferīd olur
(Tb 2/101-102)

Ehibbā eylemez ta'rīz ile āzürde-dil ammā
Hemān ṭab'-ı Belīge her ne eylerse ḥasūd eyler
(G 53/17-18)

ehibbā: -sī, -n, -a
Kec-küleḥ kākül ucım gösterüp ol sünbül-i ter
Tabla perçemen **ehibbāsına** şaçdı 'anber
(Msd 2/5-6)

ehibbā: -y, -a
Şerefyāb olsa bir kāşāne envār-ı cebīninden
İder şefkat-nigāhı dīde-i revzen **ehibbāya**
(K 9/53-54)

ehibbā: -y, -t
Şafā-yı bādeye taḥris idüp **ehibbāy**
Dizer cevānibe gülden hezār sāgar şāḥ
(G 28/11-12)

ehibbā: -dan, -dur
Ülfetūn revnaķı meclisde **ehibbādandur**
Ma'nī te'lif-i ḥurūfat ile imlādandur
(G 74/1-2)

ehibbā: -da
Sevād-ı mihr ü vefā ḥāk olup gönüllerden
Şadākatuñ eşeri ḳalmamış **ehibbāda**
(G 195/13-14)

ehibbā-yı şafā-perver: Huzuru koruyan arkadaşlar.

ehibbā-yı şafā-perver: -den
Manşib olunca **ehibbā-yı şafā-perverden**
Resm-i ārāyişe dil-dāde olanlar didiler
(Kt 16/1-2)

ehl: 1. Mensup.

ehl: -i, -n, -e
Dünya-yı bī-şebāta ḳapılma vefāsı yoķ
Bir köhne zendür **ehline** anuñ cefāsı çoķ
(Tb 2/99-100)

2. Bir yerin, bir topluluğun halkından olanlar, oraya mensup bulunanlar, cemāat.

ehl: -i, -n, -e
Ḥalveti **ehline** mübārek ola
Fuḳarā ka'besi bu nev dergāḥ
(T 12/5-6)

ehl: -i, -nūñ
Nice müddet ḥarābāt **ehlinūñ** miḥmāni olmışdur
Nemek ḥaḳķın bilür zāhid şarāba hiç nemek
ḳatmaz
(G 103/5-6)

ehl: -i
Şem'ine cem' olup derūn **ehli**
Döne pervāneler gibi her gāḥ
(T 12/7-8)

3. Bir işten anlayan.

ehl: -i, -n, -e
Birdür başiret **ehline** hep menşe'-i dü-kevn
Bādām-ı tev'emūñ iki olmaz şüküfesi
(Kt 14/3-4)

ehl: -i, -n, -i
Başiret **ehlini** āzürde eylemez külfet
İder mi 'ayn-ı remed-büde çeşm-i revzeni dūd
(G 35/5-6)

ehl: -i, -n, -e
Eylesün yār-ı cefa-pīşe niyāz **ehline** nāz
Yaḳşur birbirine ḳāfiyedür nāz u niyāz
(G 98/3-4)

Bu bāzār-ı ḥarābāt **ehline** 'āķıl hüner şatmaz
Açup dürc-i dehān-ı pāki yābāna güher atmaz
(G 103/1-2)

Hakikati gören, doğru yolda yürüyen.

ehl: -i, -n, -de
Kemāle cüz'-i a'zam oldıķı mālīk müsellemdür
Cihānda kimse çoķ görmez kemāl **ehlinde** māl
olsa
(G 202/5-6)

ehl-e soḥan: Şairler.

Bā loṭf u ḳahrı **ehl-e soḥan** şekve mikoned
Netevān ze nuk-e ḥāme boriden ḥarir rā
(G 240/9-10)

ehl-i 'aşķ: Aşıklar.

ehl-i 'aşķ: -a
Şunduḳça ehl-i 'aşķa mey-i la'l-i ḥoş-güvār
56. Şād ola rūḥ-ı küllḥānī-i rind-i Lāy-ḥvār

Ḥudā ḥübān-ı kāfir-kīşden ḥıfz itsün iḥvāni
Ki lāzım **ehl-i 'aşķa** iḳtidā-yı mezheb-i dil-ber
(G 70/9-10)

Da'vete itmez icābet ruḳye vü efsün ile
Ehl-i 'aşķa ol perī teşḫir olur altun ile
(G 178/3-4)

Ehl-i 'aşķa cāmi'-i ḥüsnünde hengām-ı niyāz
Kūşe-i ebrü-yı kec miḥrāb şeklin gösterür
(G 231/5-6)

ehl-i 'aşķ: -t
Ehl-i 'aşķı hem şehīd eyler hem alur diyetin
Naḳd-i cānlar ḥün-bahādur ḡamze-i cellādına
(G 189/3-4)

ehl-i aşķ: -uñ
Nesīm-i pīrehenden iḳtisāb-ı feyz ider her dem
Ḥābāb-ı Nūl-i ḥündür **ehl-i aşķuñ** çeşm-i bimāri
(G 217/3-4)

- Gümişden serve beñzer kıaddi kim pây-ı dil-
ārāya
Akar şu gibi dā'im **ehl-i 'aşkuñ** tab'ı meyyāli
(G 209/3-4)
- ehl-i 'aış: Yiyip içenler.**
ehl-i 'aış:-ı
Bu bāguñ **ehl-i 'aış**ı za'ferānı hānde eyler hep
Dehānında anıñçün ğoncanuñ dendānı ser-
keşdür
(G 48/3-4)
- ehl-i başar: Görmekte hassas olan kişiler.**
İki ğozin keff-i terāzū idüp
Ehl-i bařar merd-i sūhan-senc olur
(G 67/11-12)
- ehl-i başret: Sezgi sahipleri.**
Bu şehr-i dil-ārāyı ğören **ehl-i başret**
Dünyāda dimez bāğ-ı İrem şimdi nihāndur
(G 56/3-4)
- ehl-i cezbe: Heyecana gelenler.**
Ey **ehl-i cezbe** himmet idüñ kuşça cānuma
Ol dāmgēhden 'avn ile řāyed ki kırtula
(G 181/5-6)
- ehl-i cihān: Dünya adamı, Ahireti düşünmeyen.**
ehl-i cihān:-ı
Ehl-i cihānı kendüye fermān-pezir ider
Ğelse egerçi kānı'a daħl-i be-cā 'abes
(G 20/27-28)
- ehl-i dāniř: Bilginler.**
ehl-i dāniř:-e
Bāğbāna minnet itmem bir ğül-i pür-hār için
Besdür **ehl-i dāniře** rengini-i eş'ār ğül
(G 146/11-12)
- ehl-i dāniř: Bilginler.**
ehl-i dāniřüñ:-üñ
Belīğa başla hengām-ı du'ādur germ olup zīrā
Du'ā itmekdür ihlāř ile **ehl-i dāniřüñ** kārı
(K 4/67-68)
- ehl-i dil: Gönül adamları, ārifler.**
Lafz-ı rengin ile pūřide niķāb-ı ğülgün
Ehl-i dil bezmine bir şüh-ı cihāndur ma'nā
(G 1/7-8)
- Murāduñ hıfz ise bād-ı fenādan řem'-i iķbālūñ
Anuñ dest-i du'ādur **ehl-i dil** 'inde fānūsı
(K 3/13-14)
- Ne añlar müřkilāt-ı mebhās-ı rāz-ı derünundan
Açılrsa **ehl-i dil** bir cāhil-i dūna kitābāsā
(G 4/3-4)
- Ümid-i bāde-i 'aış itmez andan **ehl-i dil** hergiz
Felek bu deyr-i pür-miñnetde zīrā ser-niğün
ħumdur
(G 58/13-14)
- Bilmem ki n'eyle def'-i ğam itsün bu **ehl-i dil**
Bir bāde var anuñ da cihānda ğumārı var
(G 73/3-4)
- Ehl-i dil** kıadrin bilür erbāb-ı himmet bulmadıķ
Aradık dūnyāyı bir řāhib-mürüvvet bulmadıķ
(G 153/1-2)
- Eger āğyār müselmān-ı kıaviyem dir ise
Ehl-i dil nefret ider kāfirūñ İmānından
(G 168/9-10)
- Eger Kıārūn gibi mālİK olursa **ehl-i dil** gence
Virir bī-iħtiyār ol meblağı yek-pāre bir gence
(G 200/1-2)
- ehl-i dilden:-den**
Kırarlar řimdi seng-i ta'n ile āyine-i kıalbūñ
Muķaddem ol ğaş-āver **ehl-i dilden** inkisār
almış
(G 113/5-6)
- ehl-i dil:-e**
Ser-mest olunca meclise ğevher niğār idem
Esrār-ı 'aşkı **ehl-i dile** āřikār idem
(Tb 2/83-84)
- Dā'imā **ehl-i dile** şatmak için 'işve vü nāz
Birbiriyle iki şeşm-i siyeh olmuş enbāz
(G 98/1-2)
- şıklet itmek hele **ehl-i dile** düşmez ařlā
Tevbe kıl bār-ı ğünāhuñ ğele mizāna eřaf
(G 130/11-12)
- Ğöz diker cāhil olan cāme-i zer-düze Belīğ
Besdür **ehl-i dile** 'iydiyye kıumāř-ı suħanuñ
(G 140/13-14)
- Āmed-şüde sedd itse reh-i kıuyına āğyār
Besdür o bütüñ semtine **ehl-i dile** reh dil
(G 145/5-6)
- Biz hele ğeçdüķ nevāsından sipihr-i nā-kesüñ
Tek hemān **ehl-i dile** kec baķmasun ney-zen ğibi
(G 239/7-8)
- ehl-i dil:-le**
Murādum 'arż-ı řikāyet ğeğül ğikāyetdür
Bu **ehl-i dille** felek-bīnī eski ğavğadur
(K 5/65-66)
- ehl-i dil:-üñ**
Nīm-cev ğāřılı yok **ehl-i dilüñ** řāmānı
Bu tehī yelmeden ey esb-i řabī'at bıkduñ
(G 139/7-8)
- Ey vāy ğeçdi 'ömr-i 'aziz āh u vāh ile
Cürmi nedür ki **ehl-i dilüñ** ğurrem olmasun
(G 157/13-14)

- Hindü-yı hâme **ehl-i dilûn** tercümânıdır
Söylerse hasb-ı hâlümü yâra zamânıdır
(G 233/1-2)
- ehl-i dünyâ: Dünya adamı, Ahireti düşünmeyen.**
ehl-i dünyâ:-y, -a
Karışmaz kerkesân-ı lâşe-hvârın hayline 'Ankâ
Anuñçün rind-i 'âşık **ehl-i dünyâyâ** qarîn olmaz
(G 85/9-10)
- ehl-i fenâ: Yokluk mensupları.**
Bir sarây oldı bu kim 'aksini mir'ât-ı dile
Kilk-i efkâr ile resm eyleyemez **ehl-i fenâ**
(T 21/3-4)
- ehl-i ğurbet: Ğurbet mensupları.**
Ehl-i ğurbet gibi seyrâna çıkar gerçi Belîğ
Şâhid-i pâk-i ma'ânîye vaţandır elfâz
(G 121/15-16)
- ehl-i hâcet: İhtiyaç sahipleri.**
O rütbe âsitânı üzre pürdür **ehl-i hâcet** kim
Teh-i keşinde hülkuñ nüh-felek kim kıldı
destârı
(K 4/19-20)
- ehl-i hevânuñ: Aşıklar.**
ehl-i hevânuñ:-nuñ
Dağl itme zâhid **ehl-i hevânuñ** şarâbına
Lâzım degül mi bâde bu bezmüñ kebâbına
(Tb 2/65-66)
- ehl-i heves: İstekliler.**
ehl-i heves:-e
Meyl eylediler rengi ile büyına dehrüñ
Ehl-i hevese lâle gerek bülbüle tomruk
(Kt 39/3-4)
- ehl-i himmet: Hünerli olanlar.**
Ehl-i himmet keremi ögrene süzenden kim
Kendi 'uryân geçinür geydürür 'uryâna libâs
(G 106/11-12)
- ehl-i himmet:-i**
Tâk oldı tãkaţüm çekemem bâr-ı miñneti
Gönder ilâhî bendeñe bir **ehl-i himmeti**
(Tb 2/49-50)
- ehl-i hured: Akıllılar.**
Nağş-ı remâda **ehl-i hured** itmez i'tibâr
Haţf-ı niğîn gibi ola süz dil-nişîn Belîğ
(G 127/5-6)
- ehl-i hüner: Hünerli olanlar.**
Ayakda **ehl-i hüner** sifle evc-i rif'atde
Nizâm-ı kâr-i cihân bir 'aceb temâşâdır
(K 5/67-68)
- Huceste-menkabe 'Osmân Efendi Big kim odur
Cihânda şimdi muqadder-şinâs **ehl-i hüner**
(Kt 47/1-2)
- Qâbil-i feyz olana **ehl-i hüner** buğl itmez
Reng-i şeb-nem varak üzre gül-i hamrâdandır
(G 74/11-12)
- ehl-i hüner:-de, -dür**
Şıdğ u hülüş var ise **ehl-i hünerdedür**
Râh-ı suğanda başını itdi fidâ qalem
(G 35/5-6)
- ehl-i hüner:-den**
Felek bâlâ tutar **ehl-i hünerden** püç-mağzânı
Müzahref bir iki müsveddesi var minder altında
(G 190/11-12)
- ehl-i hüner:-e**
İ'tibâr eylemez **ehl-i hünere** câhil olan
Ne bilür qadrini huffaş Belîğâ hürüñ
(G 135/15-16)
- ehl-i hüner:-üñ**
Ehl-i hünerüñ reh-zen-i maksûdı hünerdür
Kendü güheri seng-i reh-i âb-ı güherdür
(G 77/1-2)
- Kesb-i hüner 'âlemde degüldür hüner ancak
Ehl-i hünerüñ qadrini bilmek de hünerdür
(G 77/3-4)
- ehl-i hüç: Akıllılar.**
Olmaz zararı kimseye **ehl-i hüşın**
Kim gevher-i pend ile pür eyler güşın
(R 6/1-2)
- ehl-i 'irfân: Bilginler.**
ehl-i 'irfân:-a
Ehl-i 'irfâna hücüm-ı ğamdan
Şâha-i şafhasıdır cây-ı penâh
(T 23/23-24)
- 'Aceb mi dest-res olmazsa **ehl-i 'irfâna**
Tanîn-i âhum ile çarğ-ı sifle sersemdür
(G 66/7-8)
- ehl-i 'irfân:-ı**
Hüner maqşûdına işâl iderken **ehl-i 'irfânı**
Belîğ-i zâruñ oldı pây-bend-i tab'-ı me'yüsü
(K 3/65-66)
- ehl-i 'irfân:-ı**
Belîğâ qadrüñi bilmezse Rümüñ **ehl-i 'irfânı**
Bu nazm-ı pâki gönder nükte-sencân-ı
Semerkanda
(G 176/17-18)
- ehl-i 'irfân:-uñ**
Budur maqbül olan yanında şimdi **ehl-i 'irfânüñ**
Ziyânkâr olmasun bir kimse luţfa kâdir olmazsa
(G 199/11-12)

ehl-i islām: İslam mensubu.**ehl-i islām:-a**

‘Aceb mi pâdişâh **ehl-i İslâma** vezîr olsa
Ki arslan-şâh-ı vâlâ menzilet Kâplân vezîridir
(Kt 22/3-4)

ehl-i isti’dād: Kabiliyet sahipleri.

‘Azizâ kâdrini añlar mı âyâ **ehl-i isti’dād**
Kaşa ile bu hâke bir Belîg-i nükte-dân geldi
(G 211/13-14)

ehl-i kalem: Yazmada üstat olan kimseler.

Hüsn-i hañı fark itmek için **ehl-i kalem**
Olmuş iki çeşm ‘ayn-ı ‘imâd-ı ‘Ömer
(R 12/3-4)

ehl-i kemâl:-e

Taşşîl-i ‘aşka eyler idüm mâ-melek fidâ
Olsam mukârin **ehl-i kemâle** bu fende ben
(G 167/7-8)

ehl-i kerâmât: Olgunluklar sahipleri.

ehl-i kerâmât:-i, -n
Unitma va ‘di zîrâ va ‘de incâz itmeyen şaḥşuñ
Yanında kadri yokdır nîm-cü **ehl-i kerâmâtın**
(Kt 3/7-8)

ehl-i kerem: Cömertler.

İster mi ‘ivaż hiç kereme **ehl-i kerem**
Zâhid dime bî-ecr virilmez cennet
(R 15/4-5)

Rüsüm-ı himmeti **ehl-i kerem** süzenden
öğrensün
Ten-i ‘uryân ile her bî-nevâya giydürür jende
(G 176/5-6)

ehl-i kerem:-den

Yine **ehl-i keremden** ‘add ider şaḥib-ḥired ânı
Eger iḥsân iderse aldığım her kim şehâbâsâ
(G 4/13-14)

Keremle sîm ü zer **ehl-i keremden** olmaz kim
Ezelde bu berekât-ı Ḥalîl-‘atâyâdur
(K 5/49-50)

ehl-i libâs: Dış görünüşü iyi olanlar.

ehl-i libâs:-a
Eger **ehl-i libâsa** rağbet olsa deyr-i ‘âlemde
İderlerdi perestîş dâ‘imâ taşvîr-i zîbaya
(K 9/3-4)

ehl-i ma‘ârif: İlim sahipleri.

ehl-i ma‘ârif:-den
Erbâb-ı kerem olsa nihâl-i bî-ber
Şâdır mı olur **ehl-i ma‘ârifden** eşer
(R 14/1-2)

ehl-i ma‘ârif:-e

Olur **ehl-i ma‘ârif** ma‘lûm
Bu binâdan tabî‘at-ı bânî
(T 4/35-36)

ehl-i manşıb: Makam sahipleri.

Ehl-i manşıb geçemez dâ‘iye-i manşıbdan
Çalışur tâ ‘adem-âbâdı idince te‘bîd
(G 31/11-12)

ehl-i mezâk: Lezzet sahipleri.

ehl-i mezâk:-a
Tercih iderdi büseñe dil sîb-i ğabğabı
Ehl-i mezâka olmasa şîrin muḥallebî
(G 222/1-2)

ehl-i mürüvvet: Cömertler.

Ehl-i mürüvvet aña dirüm kim yetiştir
Deryâ-yı âteş içre düşerse ‘adüya su
(G 170/7-8)

ehl-i nefes: Nefes sahipleri.

‘Aşk-ı nâ-puḥte dile **ehl-i nefes** lâzımdur
Yaşamaz çüp-ı teri üflemeince âteş
(G 109/5-6)

ehl-i rûm: Rumlar.

Dünyâyı tutdı ğüfte-i Nâbî terânesi
Bilmem ne ḥazz ider bu Ruhâvîden **ehl-i Rûm**
(G 148/11-12)

ehl-i rûze: Oruçlular.

Uğramaz keş-me-keş-i düzaḥa **ehl-i rûze**
Şâ‘imi girmege kim da‘vet ider ḥammâma
(G 194/5-6)

ehl-i şehâvet: Cömertler.

‘Aşrımızda eylemiş her şadra bir nâ-kes ku‘üd
‘Arz-ı ḥacât idecek **ehl-i şehâvet** bulmadık
(G 133/3-4)

ehl-i servet: Zenginlik sahipleri.

ehl-i servet:-e
Dâdiş-i fitridür **ehl-i servete** dâd u sited
‘Akl u rüşdi âdeme Ḥaḫ mâlden evvel virir
(G 69/9-10)

ehl-i siyâm: Oruç tutanlar.

Mağfîret ḥil‘atini geysen n’ola **ehl-i siyâm**
Ḥademe şaḥibi ‘ıydiyye virür ḥuddâma
(G 194/7-8)

ehl-i suḥan: Söz sahipleri.

Ġüş itmedi mevzûn sözüni **ehl-i suḥan**
Ey kec-dehen eş‘âra yaḫışmaz ağızuñ
(R 17/3-4)

Ser-â-ser **ehl-i suḥan** bî-nevâ kalursa daḫî
Ne ğam cihânda benim bir Kerîm Efendim var
(Kt 30/3-4)

Nice **ehl-i suḥan** ḫab‘-ı Belîge olalar pey-rev
Ki cevân-ğâh-ı evc-i şâh-bâza kerkenes gitmez
(G 94/31-32)

- Virmez metâ‘-ı nazmunı dünyâ bahâsına
Olmaz cihânda **ehl-i suhan** kâm-bîn Belîğ
(G 127/11-12)
- ehl-i suhan:-uñ**
Bilmeyen kadrini **ehl-i suhanuñ**
Aña hayvân dinür ammâ nâtiğ
(G 134/11-12)
- ehl-i tab‘: Huydan anlayanlar.**
ehl-i tab‘:-a
Nihâd-ı düşmene bir niş-i zehr-âlüd iken her
dem
Revânî-i suhanla **ehl-i tab‘a** çeşme-i nüşuz
(G 95/9-10)
- ehl-i tab‘uñ ol: Huylarına alışık olunanlar olmak.**
ehl-i tab‘uñ ol:-u, -ñ-ur
Cihân erbâb-ı cehle sürdür dânyâya mâtemdür
Olur ekşer anuñçün **ehl-i tab‘uñ** âh beytinde
(G 206/7-8)
- ehl-i tahtyil: Akla getirenler.**
Târem-i tâbgehinde dir idi
Görse cirm-i mehi **ehl-i tahtyil**
(T 20/7-8)
- ehl-i tarikat: Doğru yol sahipleri.**
Ehl-i tarikat ‘âzım olup menzilin bulur
Varur muhîte girse eger râh-ı cüya şu
(G 170/13-14)
- ehl-i vefâ: Vefa sahipleri.**
ehl-i vefâ:-y, -a
Kim görse luftin ‘âşka dir kim reviş budur
Ehl-i vefâya şive-i dâd u dihiş budur
(G 54/1-2)
- Ehl-i vefâya** kahr ideyor bî-vefâya luft
Bilmem ne güne hıdmet idem pâdişâhuma
(G 192/25-26)
- ehl-i vicdân: Vicdan sahipleri.**
ehl-i vicdân:-uñ
Devâm-ı devletüñ ed‘iyyesile **ehl-i vicdânüñ**
Füzün oldukça hâk-i ma‘bed üzre renc-i zânûsı
(K 3/83-84)
- Şafâ-yı mevc-i nür-ı tal‘atında **ehl-i vicdânüñ**
Gül-i bādâm-ı nahl-i Tûra döndi çeşm-i hünbârı
(K 4/21-22)
- ek: 1. Toprağa tohum atmak veya gömmek.**
eker:-er, -ü, -m
Her şey‘ biter ammâ ki fenâ bağında
Şad-bâr **ekerüm** tohm-ı murâdım bitmez
(R 2/3-4)
- ek:-miş**
Dil mîve ümîdi ile bâğa şecer ekmiş
Bir mezra‘adur şafha kalem ney-şeker **ekmiş**
(G 108/1-2)
- Dil mîve ümîdi ile bâğa şecer **ekmiş**
Bir mezra‘adur şafha kalem ney-şeker ekmiş
(G 108/1-2)
- Yaruñ görinen hâl-i siyeh şanma ruhında
Rezzâk-ı ezel ni‘met-i hüsne biber **ekmiş**
(G 108/3-4)
- Dâ‘im şulayor maqdemîn ‘aks-i nigârüñ
Güyâ ki gözüm tâze nihâl-i semer **ekmiş**
(G 108/5-6)
- Bu zülf ü haç elbette başar gülşen-i rüyuñ
Gör anda kazâyı ne kadar sebzeler **ekmiş**
(G 108/7-8)
- Bilmem ki Belîğüñ ne olur hâşıl-ı kârı
Gönlünde emel tohmını bir haylî yer **ekmiş**
(G 108/11-12)
- 2. İlave etmek.**
ek:-miş
Pek varma gönül üstine ol ‘işve-fürüşüñ
Bâzâr-ı vişâl içre metâ‘ı ciger **ekmiş**
(G 108/9-10)
- ekâbir-i şu‘arâ: Büyük sairler.**
Ekâbir-i şu‘arâ meclisinde şadra geçüp
Belîge besdür adamlık bu kâle-i mensûc
(G 24/15-16)
- ekâlim-i kulâ‘ın: Memleketlerin kaleleri.**
ekâlim-i kulâ‘:-ı, -n
İtse bu baht-i Hüdâ-dâd ile a‘dâya hücum
Ana eylerdi **ekâlim-i kulâ‘ın** ihdâ
(T 13/13-14)
- ekdâr: Kederler.**
ekdâr:-dan
Kime bir serv-kâmet sâye-endâz olsa ‘âlemde
Ğam u **ekdârdan** âzâdedür başında devlet var
(G 68/11-12)
- eks-e düst: Dostun resmi.**
Tenhâ nemâned der del şad pâre **eks-e düst**
Ez yek çerâğ şad boved âyine hâne râ
(G 241/7-8)
- ekser: Genellikle, çoğunlukla, çok zaman.**
Ğüftârda **ekser** kec ü mecdür nağzun
Mânend-i kedü kellede yokdur mağzun
(R 17/1-2)
- Rengîn dilânüñ **ekser** olur oğlı sâde-dil
Hâşıl ider mi bâde-i gülgün habâb-ı surh
(G 29/5-6)
- Halk şarf itmede îrâdi binâya **ekser**
Meh gibi hânesini ayda bir eyler tecdid
(G 31/13-14)

Bād-ı āhumdan olursuñ münkesir ey naḥl-i nāz
Kim nihāl-i nev-resi gülşende **ekşer** yel kırar
(G 75/7-8)

Bu maḳtelgehde **ekşer** 'aşığın başı gider ammā
Serinde āh-ı āteşnākten bir āl fes gitmez
(G 94/13-14)

6. ekşer:

Şudūr itmez gözinden kec-nigāh-ı ḥurde-bīn
ekşer
Der-i nezzāre-i pīrāna 'aynūñ dīde-bān olmış
(G 111/7-8)

Ḥüsni-ı aḥlāk eylemez aṣl-ı neseble intikāl
Böyledür cārī virür **ekşer** çemende ḥār gül
(G 146/9-10)

Günāhuñ i 'tirāf itmek gibi ḥiç bir şeyf' olmaz
Ki cürm-i mücrim **ekşer** 'afv olur ikrārdan şoñra
(G 172/7-8)

Cihān erbāb-ı ceḥle sūrdur dānāya mātemdür
Olur **ekşer** anuñçün ehl-i ṭab' uñ āh beytinde
(G 206/7-8)

ekşeri:-i

Re's olur **ekşeri** a 'zā-yı bedende maḳtū'
Mā-ḥaşal cāy-ı necāt ister iseñ olma re'is
(G 105/5-6)

eksil: Eskisinden az duruma gelmek, azalmak, tenâkus etmek.

eksil:-mez
Alinsa maḥşere dek naḳd-ı gevher **eksilmez**
Meger ki ebr-i kefūñ māye-baḥş-ı deryādur
(K 5/47-48)

el: 1. İnsanın avuç ve parmaklardan ibaret olan tutma, kavrama ve iş görme uzvu.

'Aceb mi kiştzār-ı sīnede maḥşüle **el** urşak
Bu ḥırmen vaktidür ölçer biçer herkes ḥubūbatın
(Kt 3/3-4)

el:-i, -n, -de

Elinde tīği cellād-ı felekdir ol büt-i ra'nā
Siyāsetgāh-ı 'aşkında yine merdāne bī-pervā
(Msd 1/15-16)

Şāh üzre görse bir gül-i ḥamrāy-ı ol şanur
Sākī **elinde** bāde-i cām-ı elem-zidā
(K 2/165-166)

'Adū-yı dīv-nijāda toḳınsa ḳahr eyler
Elinde sā'ikaāsā o tīg-i ḥün-alūd
(Kt 4/3-4)

Elinde ḥāme-i zerrīni Mevlānā-yı Rümī-veş
Gice aşār-ı Şemsi şevḳ ile tanzīr ider meh-tāb
(G 7/9-10)

Dest-i nā-şüste-i nā-dāna düşen rüşen-dil
Şem'-i pertev-fikene beñzer **elinde** körüñ
(G 135/5-6)

Nigāh-ı dür ile itmez ḳanā'at rāh-ı kūyında
'Aşā eyler **elinde** pīr-i 'aşḳuñ dūr-bīn olsa
(G 196/7-8)

O reh-zen-i dil **elinden** ağır tūfengi maḥfūf
Ġazapla 'aşık-ı nā-şāda eyleyor paf puf
(G 238/1-2)

el:-le

Şehāb-ı cūdı çemenzāra olsa ebr-i maṭır
Boş **elle** gelmez idi çār-sūy-ı dehre çenār
(K 6/91-92)

el:-ü, -m, -de

Felekte yoḥsa ol ebr-i güher-bārum ki cūşıdūr
Elümde ḥāme bir mīzāb olur beyt-i mu'allāya
(K 9/81-82)

Elümde bir ḳaranfūl 'arz idüp dil-dāra ḳann
itdüm
Ruḥ-ı rengin-i yār āyinede 'aks-i ḳaranfūldür
(G 78/3-4)

Belīgā Ḥaydar-ı Kerrāriyam ben 'arşa-i nazmuñ
Elümde Zū'l-feḳār-ı ḥāme ṭab'um raḥş-ı
Düldüldür
(G 78/13-14)

el:-i, -n, -den

Çeken derd-i ḥumārı neş'e-i pāder-rikābından
Elinden sākī-i gül-çihrenüñ minnetle cām almaz
(G 88/7-8)

Nihānī buldığın zāhid çeker ammā ki zāhirde
Elinden sākī-i gül-çihrenüñ rıṭl-ı girān çekmez
(G 91/11-12)

el:-de

Dest-māl **elde** ḥıram eyledi ağzında saḳız
Çıgnedi geçdi bizi nāz ile ol kāfir kız
(G 99/1-2)

el:-e

Sāye-i gülbünde rindān meclis-i 'işret ḳurup
Meyle pür sākī **ele** bir kāse almış çār gül
(G 146/3-4)

el:-ü, -n, -e

Elüne şāne alup başdan araḳ-çini çıkar
Diyeler Rüm u 'Acem āh o kākül perçem
(G 154/9-10)

el:-den

Destimde olan şem'-i fūrüzānımı nā-gāh
İndürdi ecel **elden** alup zīr-i zemine
(G 197/3-4)

el:-de

Şeherde mihr degül ol mehe mukābil olup
Sipihri-pîre-zenûn **elde** ditrer āyinesi
(G 227/11-12)

2. İktidar.

el:-i, -n, -de
Bilmem olur mı yarasına kārger 'ilāc
Nā-dān **elinde** haylī zamān kırucalandı dil
(G 147/11-12)

Zāhid dimiş ki 'Adne girür vird-ḥvān olan
Bilsek 'aceb ki var mı **elinde** delā'ili
(G 216/3-4)

el:-ü, -m

Elüm dāmāna irmez kāmēti eflāke ser çekmiş
Meger ol naḥl-i cān boy gösterür cennette
Tübāya
(K 9/39-40)

3. Yabancı.

'Aksin görünce ābda **el** eyleyüp ḥabāb
Çeşm-i siyāh-ı mestine cām-ı tehī şunar
(G 235/5-6)

Ḥaşre dek āyine ḥursa ḥod-be-ḥod olmaz şikest
Bir zamān mir'āt-i dil kendi kırılmaz **el** kırar
(G 75/5-6)

4. Durum.

el:-i, -n, -de
Gözüm ḥavf eylemişdür ḡamze-i cānāneden
ḡayet
Helāk eyler beni taşvîr **elinde** görsem 'uryān tîḡ
(G 126/11-12)

el çek: Vazgeçmek.

Dem-i vuşlatda **el çek** dūr-bāş-ı nāzdan ey şūḥ
Girince müşterî bir bāḡa şeftālū-yı ḥām almaz
(G 88/9-10)

el uzat: Birinden bir hakkı almaya kalkışmak.

el uzat:-du, -ñ
El uzatduñ güle gūstāḥāne
Bülbülün ḥātırı yok mı 'āşık
(G 134/3-4)

el vir: Kâḡit oyunlarında elde olan veya
olmayan sebeplerle oyun üstünlüğünü karşı
tarafa bırakmak.

el vir:-se
Cihānuñ reng ü bŷyın istemezdim fırsat **el virse**
Cenāb-ı şeyḥ-i vālā-menziletten himmet
isterdüm
(G 153/11-12)

2. Yardım etmek.

el vir:-ür, -se
Baḥt **el virürse** bir gün olur dilde ber virir
Dikdüm ḥayāl-i naḥl-i kadūñ gerd-i külfete
(G 188/13-14)

el-āmān: "Bıktım, veter artık, illallah" anlamında şikayet sözü.

Çekide eyledi pinyāli ḡamzesinden kān
O zulm-i pişe baña kıldı **el-āmān** āmān
(Mf 44/1-2)

elbet: Mutlaka, hic şüphesiz, muhakkak.

Şabā bu ḥāki ser-i naḥle eylese işār
Semer-feşān olur **elbet** şüküfe-i taşvîr
(K 6/49-50)

Benüm o bülbül-i mu'ciz-edā ki naḡmemden
Nümā-peziir olur **elbet** şüküfe-i taşvîr
(K 6/165-166)

Ḡubar-ı dergehinde naḡş-ı pāy-ı derdmendānı
İder maḡlūb-ı naḡş-ı büse **elbet** çeşm-i
giryānum
(K 8/47-48)

Selsebîl ile anı pāk ider **elbet** Rıdvān
Dāmen-ālūd-ı ḡubār olsa o tıfl-ı tāḥîr
(T 9/7-8)

Sultān Meḡemmedde seyr eyle Belîḡ **elbet**
Der-beste ise ḡönlüñ anda bulunur fātiḥ
(G 26/11-12)

Ḥıfz eyleyemem sinede naḡd-i dil ü cānı
Bir gün olur **elbet** anı cānānum ider aḥz
(G 38/9-10)

Cismini eyler hebā pīrānuñ **elbet** rüzigār
Küzeyi herkes müdām olduḡça müstā'mel kırar
(G 75/9-10)

Suḥan-ı nerm ider **elbet** dil-i sengine eşer
İktizā eylese kırşunla olur ḥakk elmās
(G 106/9-10)

Olur izḥardan āzürde ol nāzük-mizāc **elbet**
Ḥayāl-i yāra açsam dilde pinḥān itdügüm
derdüm
(G 153/5-6)

Rindüñ direm-ḥaridesi olduḡda duḡt-ı rez
Herkes cihānda kullanur **elbet** 'abidesin
(G 162/11-12)

Anı taḥmîl ider **elbette** kaḡar-ı suḥana
Ḥātır-ı nāzüküme bār-ı girāndur ma'nā
(G 1/17-18)

Ser-menzile vāşıl olur **elbette** Beligā
Her kim ki ola reh-rev-i dŷnbāl-i Muḡammed
(K 1/29-30)

Rŷy-ı mir'āte baḡar her gelen erbāb-ı nāzar
Olmaz āyinesüz **elbette** dŷkān-ı berber
(Msd 2/35-36)

- Fesâne olsa da **elbette** diñlenür şuhanum
Ki ahsenü'l-kaşas-ı Yūsuf u Züleyhādūr
(K 5/77-78)
- Şayyād-ı kühen buldurur **elbette** Belig
Āhū-yı murādātını Eski Zağra
(R 20/3-4)
- Cihānda itse şāhib-merḥamet bir teşneyi āvā
Alur **elbette** iĉen selsebil-i 'ayn-ı me' vādān
(T 24/7-8)
- Perestiş eylemek **elbette** farzdur yāre
Cihānda ğayn 'amel ehl-i 'aşka nāfiledür
(G 42/3-4)
- 'Ādet budır **elbette** efendisinden
Bayram gelicek yolluĝ ümīd eyler kŭl
(Kt 51/3-4)
- Elbette** varur menzile kim ol kaşı yānuñ
Tir-i niĝeh-i şeh-per-i müjĝanı yeledür
(G 59/13-14)
- Endiše-i küyuñla dili kıble-nümānuñ
Āhen ise ditrer yine **elbette** yürekdür
(G 59/17-18)
- İder **elbette** hüner şā'iri bālā-pervāz
Bāl u per mışra' -ı ber-cesteye ma'nādandur
(G 74/7-8)
- Gündüz 'uşşākı güzeller şoyar **elbette** Belig
Düzd-i kālā-yı vişāl ol gice hŭbān şoyılır
(G 76/13-14)
- Sürer **elbette** fikr-i fāsidi dilden mey-i gülgŭn
Ki iḥrāc itmeyince ḥāneden düzdi 'ases ĝitmez
(G 94/15-16)
- Naẓmuñı dürr ile yeksān tutar **elbette** Belig
Kef-i mīzān-ı ḥayāle alıcaĝ ħadr-şinās
(G 106/13-14)
- Bu zülf ü ḥaṭ **elbette** başar güşen-i rŭyuñ
Gör anda ħazāyı ne ħadar sebzeler ekmiş
(G 108/7-8)
- Eylesün 'āşıka ĝamzeñ eşer-i āfet-i niş
Tālib-i nüş olan **elbette** ĉeker minnet-i niş
(G 110/1-2)
- Der-pey-i büse olursa fiten-i ĝamze Belig
Tālib-i nüş olan **elbette** ĉeker minnet-i niş
(G 110/15-16)
- Zaḥm-ı tıĝuñle ten-i zārumda eyler cān raĝş
Zebḥ olındıĝça ider **elbette** her kŭrbān raĝş
(G 114/1-2)
- İzāfe ile baĝar ĝirse zer kıyāfetine
Anuñ 'ayārını **elbette** fark ider şarrāf
(G 128/7-8)
- Olma miḥnet-zede-i nāliş-i āzürde-dilān
İñler **elbette** tokınma teline ṭānbürüñ
(G 135/9-10)
- Ṭār-ı nā-sāz-ı dil-i 'uşşākı düzen muṭrıbdır
Eli aĝzına uyanlar bilür **elbette** uşŭl
(G 143/5-6)
- Suḥan biĝāneden sırrı nihān itmekdedür yoḥsa
Saña kim dir kim **elbette** şarāb u tāzededen ĝeĉsün
(G 161/3-4)
- Meyden 'izārı gül gül olunca ol āfetüñ
Elbette ḥātıra getürür Gül kaşidesin
(G 162/3-4)
- Pederidir o bütŭñ māni' -i gül-ĉin-i vişāl
Ḥıfz ider tāze nihāl-i güli **elbette** diken
(G 165/9-10)
- Āfet-i rişe-i ṭŭl-i emel 'aşk āteşidür
Ḥas u ḥāşāki yakup maḥv ider **elbette** 'alev
(G 169/7-8)
- Elbette** olur zālime vāşıl eşer-i āh
Ṭuymaz elem-i zaḥmını ādem urılınca
(G 180/3-4)
- Ḷalmaz miyān-ı lŭcce-i fŭrkatde fŭlk-i dil
Elbette bir kenāra ĉıĝar rŭzĝar ile
(G 184/5-6)
- La'lŭñ öperken aldı ten-i zārı derleme
Elbette ey perı 'araĝ ister şekerleme
(G 203/1-2)
- Ḥoy-kerde bŭs ider leb-i la'lŭñ Belig-i zār
Elbette ey perı 'araĝ ister şekerleme
(G 203/13-14)
- Luḥfına mazhar olup bāy u gedā bendesidür
'Abd-ı Memlŭk ider **elbette** kerem insānı
(G 219/9-10)
- ĝamze-i yāra tokındum şorar **elbette** raĝıḥ
Ne yalan söyleyeyim destŭmi ḥanĉer kesdi
(G 225/5-6)
- Mızrāb-ı müjeñ nabz-ı dilŭm itmede cŭnbān
Ditrer yŭregŭm kırmasa **elbette** yürekdür
(G 236/3-4)
- Mızrāb-ı müjeñ nabz-ı dilŭm itmede cŭnbān
Ditrer yŭregŭm kırmasa **elbette** yürekdür
(G 236/3-4)
- elbise-yi fāhire: Serefli elbise.**
elbise-yi fāhire:-y, -i
Ma'nāveş **elbise-yi fāhireyi** ĝiydi tamām
Virdi mışra' ĝibi ol kām-et-i mevzŭna niẓām
(Msd 3/41-42)

elde ol: Mümkün olmak, muktedir olmak.

elde ol:-an

Bir oyun kurdı felek gâfil iken kapdurdum

Bir iki düzâhiye **elde olan** piş ü kemi

(K 7/11-12)

2. Elde bulunmak.

elde ol:-sa

Bir bade olsa **elde** ki neş'eyle ben degül

Sâyem düşünce mest ola 'aks-i piyâleden

(G 158/7-8)

elde tut: Sahibi olsun olmasın, bir malı mülkiyeti altında bulundurmak, zilyet olmak.

elde tut:-up

Mestâne şağın **elde tutup** oynama ey dil

Bilmez misin ol zülf-i siyâhi ne yilândır

(Kt 37/3-4)

elden çıkar: Yitirmek.

Hınâ-yı dest-i mañbübân gibi gâfletle âhir-kâr

Çıkar elden tıyulmaz bezm-i 'aşkuñ cām-ı serşârı

(K 4/53-54)

Nâhun ucında reng-i hınâveş bu meclisün

Elden çıkar toyılmaz imiş cām-ı badesi

(G 226/13-14)

elden düş: 1. Yitirmek.

elden düş:-elden

Elden hazîz-i hâke **düşelden** o dürr-i pāk

Ümmîd-i cüst-cü ile kıddi ham eyledüm

(G 152/5-6)

2. Eli tutmaz olmak.

elden düş:-se

Bahâr ol rütbe şâfi eylemiş kim tıynet-i bâğı

Virür âvâze **elden düşse** reng-i şu'le-i hınnâ

(G 6/9-10)

elden ele gezdür: Çok beğenilmek.

elden ele gezdür:-ür:

Gezdürür elden ele şafha-i şî'r-i rengîn

İ'tibârı kadehün neş'e-i şahbâdandır

(Mf 57/1-2)

Gezdürür elden ele şafha-i şî'r-i rengîn

İ'tibârı kadehün neş'e-i şahbâdandır

(Mf 57/1-2)

elden ele gez: Kadehin devretmesi.

elden ele gez:-me, -si

Zîr-i destâna şeref-mâyesidir lütf-ı kibâr

Kadehün **elden ele gezmesi** minâdandır

(Mf 55/1-2)

elden gelür mi: Elden gelmemek. II

Yapamamak, dayanamamak.

Elden gelür mi gerdiş-i berķ-i 'inân-ı 'ömr

Seyl-âbuñ öñine çekemez nañl pây-bend

(G 34/9-10)

elden git: Bir şeyi yitirmek, o şeyden yoksun kalmak.

elden git:-di

Dirîgâ Aķovalı-zâde Hâtem **gitti elden** âh

Gönül kan ile tıolsun sine dâ'im pür-figân olsun

(T 2/1-2)

ele al 1. Elinde tutmak.

ele al:-dıkça

Ey nâdire-fenn hâmeyi **aldıkça ele**

Levhin saña lâyıķ ki şuna şems ü kamer

(R 12/1-2)

Ele aldıkça tufengi cebel-i Kâf üzre

Ďarb ider olsa nişân merdüm-i çeşm-i 'Ankâ

(T 13/33-34)

Ele aldıkça o çengi güzeli çâr-päre

Reşkten mihr ile meh görse olur çâr-päre

(G 207/1-2)

2. Bir şey üzerinde çalışmaya başlamak ;bir konuyu görüşmek; bir konuyu incelemek, araştırmak; herhangi bir şeyi iş edinmek.

ele al:-dukça

Ele aldıkça telh olmazdı kâmun rüy-ı

türşinden

Turunc-ı ğabğab-ı sâķi-i devrân portakal olsa

(G 202/13-14)

ele al:-mış

Virdi ârâyiş yine gülzâra şâh-ı nev-bahâr

Her şüküfe bir kadeh **almış ele** 'işrettedür

(G 64/5-6)

ele al:-sun

Bî-ser ü pâdur felek haţır nice **alsun ele**

Câmı hıfz itmek murâd itse Belîgâ şel kırar

(G 75/11-12)

ele al:-ur

Kabâ-yı sebz ile güyâ emîr tâzesidir

Alur ele gül-i surhî mişâl-i ahker şâh

(G 28/7-8)

ele gir: Yakalanmak.

ele gir:-se

Dil-hvâhi üzre döndürür 'âm Belîg-i zâr

Bir kerre **girse** dâmen-i çarĥ-ı felek **ele**

(G 186/11-12)

elem: Üzüntü, tasa, keder.

Bir elif çekse Belîg eş'ârdan düzd-i suĥan

Biñ **elem** peydâ olur güyâ tenümden mü çeker

(G 71/13-14)

ĥayf u şad-ĥayf geçüp 'ömr-i girân-mâye 'abeş

Dilde ta'dâd-ı sinin ile **elem** kaldı faķat

(G 119/9-10)

Çekmem belâ-yı fûrķati bir dem vişâl içün

Gördüm hezâr derd ü **elem** gül dikeninde ben

(G 167/17-18)

elem çek: Üzülmek, tasalanmak.
elem çek:-mez

Elem çekmez saḥāvet-piṣe İṣār-ı diremden hiç
Döküp nakd-i sirişki dide-i giryān olur mahzūz
(G 120/5-6)

elf: 1000, dokuz yüz doksan dokuzdan sonra, bin birden önce gelen savının adı.

Eyler varakda sine-i meddi **elf** şikāf
Tutma şaḥin efendi siper tūr-i āhuma
(G 192/15-16)

elfāz: Kelimeler, lafızlar.

Baḥr-i eṣ'ār-ı dil-ārāda şadefdür **elfāz**
Perveriṣ-yāfte lū' lū-yı nihāndur ma'nā
(G 1/21-22)

Cāndur ma'nī-i rengin āna tendür **elfāz**
Neṣ'e-i rūḥ-ı mezāmīne bedenden **elfāz**
(G 121/1-2)

Cāndur ma'nī-i rengin āna tendür **elfāz**
Neṣ'e-i rūḥ-ı mezāmīne bedenden **elfāz**
(G 121/1-2)

Āb-ı gevher gibi tābende ma'ānī-i laṭif
Silk-i nazma çekilen dürr-i 'Adendür **elfāz**
(G 121/3-4)

Nefḥa-i bŷy-ı şafa-āver-i cāndur mazmŷn
Şaḥhada nāfe-i āḥū-yı Ḥotendür **elfāz**
(G 121/5-6)

Ḥum-ı dilde kırılan bāde-i mazmŷn ile pŷr
Bezm-i 'ayṣa kadeḥ-i ṣu'le-fikendür **elfāz**
(G 121/7-8)

Reng-i elvān-ı ma'ānī ile tezyīn olcaḥ
Gŷlŷen-i şaḥhada ezhār-ı çemendür **elfāz**
(G 121/9-10)

Ma'nī-i tāze derŷnında ḥafī hem-çŷ gŷl-āb
Gŷyiyā berg-i gŷl evrāk-ı semendür **elfāz**
(G 121/11-12)

Baḥr-i nazm içre mezāmīn-i laṭif incŷdür
Āna menŷe' şadef-i pāk-i dehendür **elfāz**
(G 121/13-14)

Ehl-i ğurbet gibi seyrāna çıkar gerçi Belig
Şāhid-i pāk-i ma'āniye vaṭandur **elfāz**
(G 121/15-16)

Kim alsa destine ser-mest olur eṣ'ār-ı renginŷm
Bu **elfāz** içre ma'nā ŷiŷede şāhbā midur bilmem
(G 155/11-12)

elfāz:-a
Feyz olmadıçça ma'ni-i biĝāneye Belig
Elfāza eylerŷm dir iseñ āşinā 'abeṣ
(G 20/29-30)

elfāz:-l, -n, -a
Dehen-i teĝine ol dil-berŷñ inŷā ŷıĝmaz
ŷıĝsa da incelŷr **elfāzma** ma'nā ŷıĝmaz
(G 84/1-2)

elfāz-ı dürr-i nazm: ŷiirin inci sözleri.
elfāz-ı dürr-i nazm:-u, -m, -a
Elfāz-ı dürr-i nazmuma nisbetle eyledŷm
Raĝbet-fezāy-ı cevher-i lŷ' lŷ-yı ŷāḥvār
(K 12/157-158)

elfāz-ı medḥ: Övgŷ sözleri.
elfāz-ı medḥ:-e
Dāniŷverā tefāzzul-i cŷduñ o rŷtbe kim
Elfāz-ı medḥe vaŷf-ı ŷerīfŷñ virŷr veĝār
(K 12/151-152)

elfāz-ı medḥŷñ ol: Övgŷ sözleri olmak.
elfāz-ı medḥŷñ ol:-ma, -sa
Elfāz-ı medḥŷñ olmasa da Yŷsuf olsa ger
Mehd-i ḥalemden itmem o mazmŷni der-kenār
(K 12/135-136)

elfāz-ı nāzŷk: Nazik sözler.
Olur **elfāz-ı nāzŷk** cilvegāh-ı ma'nī-i rengin
Mey-i gŷlgŷn şafālar baḥş ider cām-ı
muraŷṣa'da
(G 173/5-6)

el-hakk: Hakikaten, doĝrusu.
Dāverā el-ḥaḥḥ semend-i himmetŷñ yek ḥatvede
Ḥalden māzīye vŷ mŷstaḥbele eyler ŷitāb
(Kt 2/1-2)

Nevāziŷĝŷne ṭarz u ḥulḥ-ı derviŷānesi **el-ḥaḥḥ**
Rŷbŷde eylemiŷdi dilleri a'lā vŷ ednādan
(T 15/5-6)

İkrām-ı Belig ile efendim **el-ḥaḥḥ**
Bu 'arşada ḥussādı yine māt itdŷñ
(Kt 49/1-2)

Sŷtŷn-ı ḥāme yelken gŷsterŷp evrākdan nā-gāḥ
Belig **el-ḥaḥḥ** sefīneñ baḥr-ı aŷkuñ lŷccine
ŷalmıŷ
(G 113-11-12)

elhān-ı çeng-zā: Bu çengin naĝmeleri.
Elḥān-ı çeng-zā ile āĝāz idŷp sŷrŷd
Olmıŷ felekte ŷevḥ ile Zŷhre ĝazel-serā
(K 2/13-14)

elhān-nevāz-ı bŷlbŷl-i gŷlŷen-serāy-ı bezm:
Meclisin gŷl bahçesi sarayındaki bŷlbŷlŷñ iyi edici
naĝmeleri.
Elḥān-nevāz-ı bŷlbŷl-i gŷlŷen-serāy-ı bezm
Enfās-ı rūḥ-baḥş ile cāna virŷr ĝidā
(K 2/35-36)

- eli ağzına uy: Hâli vakti yerinde.
eli ağzına uy: -an, -lar
 Târ-ı nâ-sâz-ı dil-i 'uşşâkı düzen muṭrıbdır
Eli ağzına uyanlar bilür elbette uşül
 (G 143/5-6)
- elif: Sevgilinin bovu.**
 Nice hem-düş ola serv-i sehî bālâ-yı cānāna
Elif şeklindedür ol ḳadd-i ra'nā elf-i vāhiddür
 (G 43/3-4)
- Bir **elif** çekse Belîğ eş'ârdan düzd-i suḫan
 Biñ elem peydâ olur güyâ tenümden mü çeker
 (G 71/13-14)
- elinde al: Elinde tutmak.
elinde al: -miş
Almış elinde şevḳ ile yüz biñ 'aşası var
 Bir cevherim ki toḫm-ı fûrüzân-ı 'Âdemüm
 (Th 1/15-16)
- elinde ol: İsteyince o işi yapabilmek.
elinde ol: -sa
 Virme ümîd-i kâr ile dest-i cebāna tîğ
 Taşvîr **elinde olsa** musavver' aşâ 'abeş
 (G 20/21-22)
- elinde tut: Kendi tekelinde bulundurmak,
 başkalarına kaptırmamak; bir malı satmayıp
 bekletmek.
elinde tut: -ar
 Felek-i nevâle ki ḫvân-ı luṭfuñ üzre gelüp
Tutar elinde meh-i nevcü nîme-i Armüd'dan
 (Mf 15/1-2)
- elken eyle: Dilinde tutukluk olmak.**
elken eyle: -r
 Açılmaz gönca-i baḫtum Belîğâ yoḫsa
 şevḳından
 Ğazel-ḫvânîlkıda ṭab'um **elken eyler** bülbül-i
 zârı
 (G 217/17-18)
- elken-zebân-ı bülbül-i gülzâr-ı ḫayret: Hayret**
baḫşesindeki bülbülün tutuk dili.
elken-zebân-ı bülbül-i gülzâr-ı ḫayretüm: -ü, -
 m
Elken-zebân-ı bülbül-i gülzâr-ı ḫayretüm
 ḫalüm ifade itmege yoḫ bende iḳtidâr
 (K 12/173-174)
- elle: Dokunmak.**
elle: -se
 Pistân-ı yârı **ellese** aḡyâr-ı kec-nihâd
 'Aşîḳ tûyınca anı miyânda ḳopar fesâd
 (G 33/1-2)
- elled: Elleme işini yaptırmak.**
elled: -üp
 Yazıklar kıymetin fehḡ itmeyen nâ-dāna bî-
 pervâ
 Meta'-ı vaşl-ı pâkin **elledüp** cānāne eskitdi
 (G 212/5-6)
- ellen: Uğraşılmak.**
ellen: -miş
 Ḳumâş-ı vaşlını seyr eyledüm cānānuñ **ellenmiş**
 Gelince sebz-i ḫaṭṭ ṭāvüs-ı bāğ-ı ḫüsnî tellenmiş
 (G 112/1-2)
- elleş: Dokunmak.**
 Germ olup küçe-i bāzâr-ı suḫanda her kim
 İşte beş dirse bu kâlāya anuñla **elleş**
 (G 109/9-10)
- elmâs: Billürleşmiş saf karbondan ibâret, çok sert, çok kıymetli parlak taş.**
 Suḫan-ı nerm ider elbet dil-i sengine eşer
 İktizâ eylese ḳurşunla olur ḫakk **elmâs**
 (G 106/9-10)
- La'l-i müzâbuñ altına **elmâs** mîḫlasun
 Kim meyl iderse ḫâne-i 'ayş-ı 'imârete
 (G 188/11-12)
- elmâs-rîze-i ḡam: Gam elması saçan.**
 Ey çarḫ-ı sifle-ḫvân dili itme bî-nemek
Elmâs-rîze-i ḡama laḫt-ı ciger bula
 (G 181/15-16)
- elṭâf-ı kirdgâr: Kudret sahibi, yaratıcı Allah'ın iyilikleri.**
 Besdür Belîğ-i zâra bu **elṭâf-ı Kirdgâr**
 Mazmün-ı neş'e-baḫşımı ḳılmış suḫanda cān
 (G 156/15-16)
- e'l-vedâ': "Güle güle" anlamında son veda ifadesi.**
 Düşdük vâtan vâtan diyerek 'âkıbet yola
 Şad e'l-vedâ' nûkhet-i ḫâk-i Sitânbula
 (G 181/1-2)
- elyaḳ: Daha münasip, daha layık.**
 Türkî zebânı eyle bu tarz ile intihab
Elyaq egerçi nazma zebân-ı derriyyedür
 (G 65/7-8)
- em: Dudak, dil ve soluk vardımıyla bir sevi içine çekmek.**
em: -er
 Bir tıfl-ı nev-resîdedür ol parmaḡın **emer**
 Olmaz muḳayyed âteş-i pervâneḡāna şem'
 (G 122/3-4)
- emân: Eminlik.**
emân: -u, -m
 Sâķî ḫumâr kesdi **emânum** piyâle vir
 Âzâd eyle bendeñi ḡamdan şevâba gir
 (Tb 2/11-12)

emānet: Güvenilir bir kimseve saklaması veya birine teslim etmesi için bırakılan sev veya kimse.

Emānet ile bu nazmı o hıfz ider zīrā
Semiyy-i fahr-i cihān bir Emīn Efendidür
(Kt 5/3-4)

emānet:-dür
Ey hāk-i türe sende **emānetdür** ol güher
Yanında kadri lü'lü-i terden kem olmasun
(G 157/7-8)

emānet vir: Bir şeyi veya bir kimseyi birine
veya bir yere bir süreliğine bırakmak.
emānet vir:-di
Fem degül anı **emānet virdi** Hakkāk-i ezel
Bir nigīn-i la'ldür yāruñ kazılmış adına
(G 189/5-6)

emek çek: Bir işte çok çalışarak yorulmak.
emek çek:-me
Taḥşīl-i fenā mülki için **çekme emek**
Gird-āb-ı gama itme birāz kendüñi çek
(R 8/1-2)

emel: İstek, arzu.

Bilmem ki Belīgūñ ne olur ḥāşıl-ı kārı
Gönlinde **emel** toḥmını bir ḥaylı yer ekmiş
(G 108/11-12)

emīn: Güvende olmak, emin olmak.

Du 'āya başla Belīgā kelāmı ḥatm idelüm
Kudsiyān bile **emīn** için müheyyādur
(K 5/81-82)

emīn efendi: İyi şiir ezberleyen bir kişidir.

emīn efendi:-di, -dür
Emānet ile bu nazmı o hıfz ider zīrā
Semiyy-i fahr-i cihān bir **Emīn Efendidür**
(Kt 5/3-4)

emīn ol: İnanmak, güvenmek.

emīn ola:-a
Ola nihāl-i kadūñ tünd-bād-ı ḡamdan **emīn**
Ki sāye-efken-i fark-ı sere-i 'āyādur
(K 5/85-86)

emīn ol:-dı
Birdür güherle genc-i suḥan zīr-i 'arşda
Oldı o gencüñ üstine şimdı **emīn** Belīg
(G 127/3-4)

emīr: Bir kavmin, bir memleketin reisi.

Kabā-yı sebz ile gūyā **emīr** tazesidür
Alur ele gül-i surḥi mişāl-i aḥker şāḥ
(G 28/7-8)

emr: Buyruk.

emr:-i, -n
Nidā-yı irci 'i **emrin** idince gūş hātīfden
O dem rūḥi fezā-yı kudsiyāni kıldı cevlangāḥ
(T 6/3-4)

emr:-i, -y, -le
Dikdiler menzil-i müsteb'ade **emriyle** nişān
Anı 'āciz idi fark itmege çeşm-i binā
(T 13/27-28)

emr:-ü, -ñ, -de
İtme tedbiründe nokşān ger taḡdīrūdūr iş
Ḥüsni tedbir ile **emründe** Ḥudā taḡdīr ider
(G 82/13-14)

emr:-e
Belīgā şimdi mensūḥ **emre** beñzer her suḥan-
sāzuñ
Ḥabāb üstindedür deryānuñ ammā gevher
altında
(G 190/13-14)

emr:-ü, -ñ, -e
Eyler kifāyet **emrüne** ey bī-nevā senüñ
Bend it miyān-ı cānuña dād-ı tevekkülü
(G 214/11-12)

emrüd: Armut.

emrüd:-t
Naḥl-i dil-keşte olan **emrüdü** bildüñ mi nedir
Şekkeri şerbetle leb-ber-leb zümürüd gözedür
(Mf 56/1-2)

emvāc-ı āḥ: Ah dalgaları.

emvāc-ı āḥ:-um, -t
Dilden şerāre dāmen-i 'arşı tutınca ben
Emvāc-ı āḥumı felege süllem eyledüm
(G 152/11-12)

emvāc-ı baḥr-i ḡam: Gam denizinin dalgaları.

Keşt-i bāde kullanalum üçler 'aşkına
Emvāc-ı baḥr-i ḡam geleyor hep üçerleme
(G 203/3-4)

emvāc-ı baḥr-i ḥün: Kan denizinin dalgaları.

Dilde teşādüm itmede **emvāc-ı baḥr-i ḥün**
Pāy-ı ḥayālūñ öpmege ister geliş budur
(G 54/3-4)

emvāc-ı büy: Koku dalgaları.

emvāc-ı büy:-t, -n
Cem' ider **emvāc-ı büyün** gonca kirm-i pile-dār
Ola tā cism-i leḡāfet-baḥşına tār-ı kabā
(T 28/13-14)

emvāc-ı cevher: Elmas dalgaları.

emvāc-ı cevherd:-den
Çekilmiş ḥalkā ḥalkā rişteler **emvāc-ı**
cevherden
Baḡılsa 'aks-ı yāre 'arşagāḥ-ı dāmdur mir'āt
(G 13/5-6)

emvāc-ı cüy-ı devlet: Mutluluk ırmağının dalgaları.

emvāc-ı cüy-ı devlet:-i
Ammā ki tīg-i ḡatlüme cevher-nümā olup
Emvāc-ı cüy-ı devleti itdi felek nigār
(K 12/65-66)

emvâc-ı cüy-ı hûsn: Güzellik ırmağının dalgaları.

Emvâc-ı cüy-ı hûsn taşup başdan aşmasa
Olmazdı 'arızı hañt-ı nevlê benefşe-zâr
(K 12/39-40)

emvâc-ı deryâ-yı tecellî: Beliren denizin dalgaları.

emvâc-ı deryâ-yı tecellî:-den
Bu şeb sîr-âb olup **emvâc-ı deryâ-yı tecellîden**
Gül-i bādām-ı nañl-i Tûra döndi çeşm-i
giryānum
(K 8/5-6)

emvâc-ı eşk merdümek-i dîde: Gözbebeğindeki gözyaşı dalgaları.

emvâc-ı eşk merdümek-i dîde:-ye
Alınca 'aks-i dil-beri âğûşa eyledi
Emvâc-ı eşk merdümek-i dîdeye hücüm
(G 148/5-6)

emvâc-ı hevâ: İstek dalgaları.

Bir mücevhêr pür-cilâ âyîne zan eyler gören
Şafha-i dîvâra 'aks itdikçe **emvâc-ı hevâ**
(T 1/27-28)

Tûğ-ı şâhî gibi gîsûlarına şu yaradı
Açdı **emvâc-ı hevâ** sünbül-i müyn taradı
(Msd 3/43-44)

emvâc-ı hûn: Kan dalgaları.

..... **emvâc-ı hûndan**
Oldı hayâli merdümek-i dîdeden nihân
(Tb 1/43-44)

emvâc-ı müş'ir: Haberci dalgalar.

emvâc-ı müş'ir:-dür
Bu deryâ-yı fenâdan rihlet **emvâc-ı müş'irdür**
Şikest-i kûbbe-i cām-ı habâbuñ nâle-i kûsı
(K 3/27-28)

emvâc-ı nağme: Dalgaların nameleri.

Emvâc-ı nağme kâse-i tanbûrdan taşup
Meclisde çıkdı dün gece muñrıb miyâne dek
(G 137/9-10)

emvâc-ı nûr-ı çeşm: Göz nuru dalgaları.

Râh-ı hayâle fem düşer **emvâc-ı nûr-ı çeşm**
İtse derûna reh-güzer-i dîdeden duñûl
(G 144/7-8)

emvâc-ı nûr-ı merdümek-i çeşm-i i'tibâr: Saygı göz bebeğinin nur dalgaları.

Ebyât-ı endâzına pâşide-rîk ola
Emvâc-ı nûr-ı merdümek-i çeşm-i i'tibâr
(K 12/77-78)

emvâc-ı rûz-ı neş'e: Günün mutluluk dalgaları.

Sâkî şarâbı eyleme âlûde şâf ola
Emvâc-ı rûz-ı neş'e ile dil-şikâf ola
(Tb 2/21-22)

emvâc-ı tâb-ı 'arız: Yanağın parlak dalgaları.

emvâc-ı tâb-ı 'arız:-ı
Emvâc-ı tâb-ı 'arız cûş eyleyüp o şûñ
Âb içre oldı 'aks-i kamer gibi âşikâr
(K 12/19-20)

Emvâc-ı tâb-ı 'arız süllemlük eyleyüp
Yârûñ çıkardı nâmnı tâ âsmâna dek
(G 137/3-4)

emvât: Ölüler.

emvât:-ı
Dem-i 'İsâ gibi ihyâ idüp bir demde **emvâtı**
Şarîr-i kilik-i pâki ihtiyâc itmez dem-i şûra
(T 27/9-10)

eñ: Basına geldiği sıfatların üstün derecede olduğunu gösteren kelime.

Tûp-ı âyîne-i şaykal-zede ol çihre-i mâh
Âfitâb **eñ** soñ ider der-gehini pûst ü penâh
(Msd 5/43-44)

enâmil: Parmak uçları.

Enâmil eşheb-i kilke süvâr olmuş Belîğ ammâ
Nice eyler bu kerr ü ferî esb-i lâgar üstinde
(G 175/13-14)

enâmil:-i

Buyursa pençe-i mü'mîn ile
İder **enâmil** ihrâc-ı cevher-i pülâd
(K 11/ 39-40)

enbân: Yivecek çantası.

enbân:-ı
Enbânı yâd idince Baba 'Amr reşk ider
Nev-kîse iddiñâr ile toymaz hasîs olur
(G 49/5-6)

enbâz ol: Ortak olmak.

enbâz ol:-mış
Dâ'imâ ehl-i dile şatmağ için 'işve vü nâz
Birbiriyle iki çeşm-i siyeh **olmuş enbâz**
(G 98/1-2)

enbübe-i pistân: Memenin boğumu.

Keh-rübâ nâzûk imâme o dühâni beçenüñ
Deheninden ider **enbübe-i pistân** gibi rağş
(G 115/3-4)

encüm: Yıldızlar.

Encüm degül felekde bu hasretle nâ-gehân
Yandı derûn-ı micmer-i gerdün-ı zer-nigâr
(Tb 1/89-90)

Hürşîd-i münevviden alır pertevi encüm
Hâlet virür erbâb-ı dile hâl-i Muhammed

Encüm degül şağâ'if-i evrâk-ı cüdûññ
Eyler zamâne nuğra döküp rûz-ı şeb şümâr
(K 12/145-146)

encümen: Meclis.**encümen:-de**

Lâyık ki **encümende** erürse hiçâbdan
Sırr-ı nihân-ı 'aşkı getürdi lisâna şem'

(G 122/11-12)

endām: Boy, pos.**endām:-ı**

Tâb-ı nezzâreden **endāmı** hâreket kâpdı
Def' idüp ğayrıyı hâmmâmcı sovuqluk yapdı

(Msd 3/13-14)

Dürc-i muhassenât olup **endāmı** itdürür
Mağdûr-ı şun'-ı şâni'-i zühdden güzâr

(K 12/43-44)

Ol büt-i rakqâş güyâ her yanın evvel kırar
Cünbiş eyler başka her **endāmı** nazûk bel kırar

(G 75/1-2)

Hasendür ism-i sâmisî gibi **endāmı** ol şûhuñ
Ser-â-pâ cism-i pâkî pür-lefâfetden degül hâli

(G 209/9-10)

endām:-a

Firâkuñla olup **endâma** 'arız serdî-i vahşet
Tenümde cünbiş-i mü pîç ü tâb-ı mârdur sensüz

(G 102/3-4)

Hil'at-i câhı bulur kâmet-i isti'dâduñ
Câmeyi hep biçer **endâma** münâsib hâyyağ

(G 118/5-6)

endām:-u, -m

O rütbe mest-i ser-gerdânyum dehrûñ ki
endânum
Dañi miñver gibi merkezde pâ-bercâ mıdur
bilmem

(G 55/9-10)

endām-ı 'âi cân': Ali Can'ın endamı.**endām-ı 'âi cân:-ı**

Temâşâ eylemek isterse her kim bî-beden cânı
Muşavver rûhdır seyr itsün **endām-ı 'Âi Cân'**

(H 218/1-2)

endām-ı 'aks: Yansıyan boy pos.**endām-ı 'aks:-ı, -n, -de**

Bulınmaz âb u tâb-ı dil-rübâ **endām-ı 'aksinde**
Mey-i gül-gün ile pür-şîşe olmaz ateşin sâye

(G 191/11-12)

endām-ı nigâr: Güzel yüzlü sevgilinin boyu.

Şıkma entârî gibi penbedür **endām-ı nigâr**
Çekemez şikletünü belki tegeller dil-dâr

(Msd 4/23-24)

endâze: Ölçü.

Evhâm-ı künc-i tâ'ir-i kudsîde mün'adım
Mî'râc-ı kaşr-ı cüdına **endâze** vü şümâr

(K 12/89-90)

endâze:-den

Bilür evvel nazarda müşteriler kıymetin anuñ
Kumâş-ı vaşlı bir kez dil-berün **endâzeden**
geçsün

(G 161/5-6)

endâze-i mevc: Dalganın ölçüsü.

Bağr-i nazmı idemem kîlk ile peymüde Belîğ
Atlas-ı bahri tamâm ölçemez **endâze-i mevc**

(G 22/17-18)

endek endek: Az az.

Endek endek kapladı dünyâyı zulm-i bî-âmân
Kağre kağre rüy-ı dîbâya düşer revğan gibi

(G 239/9-10)

endîşe: Düşünce, fikir.**endîşem:-m**

'Ayıbsız âdem olmaz herkese bir şekk ü reybum
var
Güzel sevmekdir **endîşem** benim ancak
Şu'aybım var

(Mf 22/1-2)

endîşe:-den

Cilve-i naqş-ı hayâl-i yâre şikletdür diyü
Hvâb gelmez dîde-i bî-dârına **endîşeden**

(G 159/3-4)

endîşe it: Kaygılanmak.**endîşe it:-me, -m**

Belîğ **endîşe itmem** rüzgârın germ ü serdinden
Tururken serv-âsâ istikâmetde şebât üzre

(G 182/9-10)

endîşe-i cân-süz: Can yanması endîşesi.

Hüdâvendâ hezâr **endîşe-i cân-süz** ile âhir
Felekden dergeh-i vâlâña geldüm 'arz-ı şekvâya

(K 9/63-64)

endîşe-i küy: Semtin endîşesi.**endîşe-i küy:-u, -ñ, -la**

Endîşe-i küyüñla dili kıble-nümânun
Âhen ise ditrer yine elbette yürekdür

(G 59/17-18)

endüd: Sıva.**endüd:-e**

Tennür-ı dilün âteşi rengin suhanumdur
Her dâne nokta düd ile **endüde** şererdür

(G 77/9-10)

enfâs-ı rûh-bahş: Ruh bahşeden nefesler.

Elhân-nevâz-ı bülbül-i gülşen-serây-ı bezm
Enfâs-ı rûh-bahş ile cânâ virür ğıdâ

(K 2/35-36)

Bu nazmı görse 'arif-i Rümî Belîge dir
Enfâs-ı rûh-bahş ile 'isâ-meniş budur

(G 54/13-14)

- Enfäs-ı rüh-bahş** ile cism-i lafızda çeşm
Rüh-ı hayâli seyr ide 'ayne'l-yakîn Belîğ
(G 127/9-10)
- enfäs-ı şür-äsâ: Sura üfleyecek gibi nefesler.**
Selefde fevt olan ma'naları **enfäs-ı şür-äsâ**
Şarîr-i hâme-i mu'ciz-beyân kâdirdür ihyâya
(K 9/85-86)
- engüşt: Parmak.**
engüşt:-ü, -m
Kimün zülfine bilmem şâne olmuştur bu şeb
destüm
Ki **engüştüm** fetil-i 'anber oldı bezm-i havrâya
(K 9/35-36)
- engüste:**
Buldu ki açmış ağızını hayretle hâtemüm
İtdi bu lu'be oldı **engüşt** ber-dehân
(R 19/3-4)
- Şeherde yokladum **engüşt** ile ol nâfe-i müşğîn
Urılmış külçe-i sim üstine tamgâ mıdur bilmem
(G 155/3-4)
- Yaklaşdurarak nâfına **engüşt** geçürdüm
Didüm ki bu bir havzda gird-âb göbekdür
(G 236/7-8)
- Yaklaşdurarak nâfına **engüşt** geçürdüm
Didüm ki bu bir havzda gird-âb göbekdür
(G 236/7-8)
- engüste: Yaba.**
Bed-zebânun arama ağızını germ-ülfet olup
Künc-i surâhda **engüste** irür çarbet-i niş
(G 110/9-10)
- engüşt-i hilâli koy: Yay gibi olan parmağı koymak.**
engüşt-i hilâli koy:-up
Çarh-ı dün tâlîb-i dünyâyı firîb ile Belîğ
Çeşm-i necme **koyup engüşt-i hilâli** didi pişt
(G 18/13-14)
- engüşt-i işâret: İşâret parmağı.**
engüşt-i işâret:-le
Degül bu hâl-i nîlî gâbgâbında ol şeh-i hüsnün
Turunc-ı terdir **engüşt-i işâretle** nişân olmuş
(G 111/5-6)
- engüşt-i muhannâ: Kınalı parmak.**
Bağsa âyineye hengâm-ı tahayyürde nigâr
Tengdür ağızına **engüşt-i muhannâ** şıgmaz
(G 84/5-6)
- engüşt-i mühennâ: Kutlanmış parmak.**
Bu vâdilerde yârun bî-niyâzum dest-büsından
Ki **engüşt-i mühennâ** itdi pâyum her ser-i hârî
(G 217/9-10)
- engüşt-i mühennâ-yı nigâr: Güzel sevgilinin
kutlanmış parmakları.**
Bâde nuql ister ki **engüşt-i mühennâ-yı nigâr**
Mest-i câm-ı la'line 'unnâb şeklin gösterür
(G 231/9-10)
- engüşt-i neyzende: Ney çalanın parmağı.**
Aña sürâh-ı neyden süz-ı dil te'sir ider yoğsa
Degül bî-câ bu cünbiş dem-be-dem **engüşt-i
neyzende**
(G 176/11-12)
- engüşt-i şehâdet: Şehadet parmağı.**
Cihânda râst-kîşân-ı mahabbet kâm-bîn olmaz
Ki **engüşt-i şehâdet** mazhar-ı zîb-i nigîn olmaz
(G 85/1-2)
- engüşt-vâne: Terzi veya yorgancı yüksüğü.**
'Aceb mi itseler âhen-dilân birbirine yârî
Olar **engüşt-vâne** sözünün dâ'im kâfâ-dârî
(G 217/1-2)
- enîni: İnilti.**
enîni:-i
Dil nâlesâzdur ser-i zülf-i nigârda
Erbâb-ı 'aşkuñ âh u **enîni** şeherdedür
(G 39/13-15)
- enîs olma: Arkadaş olmak.**
enîs olma:-ma, -y, -a
Kadr-i hem-cinsi ferâmüş ider ol bî-meze kim
Olmaya zümre-i nâ-cins ile bir lağza **enîs**
(G 105/4-5)
- enîs-i meclis-i hullân-ı nâ-sezâ ol: Münasip
olmayan sadık dostların meclisinde dost olmak.**
enîs-i meclis-i hullân-ı nâ-sezâ ol:-am
Zîrâ ki ketm-i bâğ-ı 'ademden zuhür idüp
Olam enîs-i meclis-i hullân-ı nâ-sezâ
(K 2/25-26)
- ense: Boynun arka kısmı.**
ense:-de
Meges-âsâ o bütûn semtine vızlarsa raķîb
Kehli ço pire gibi çapük olup **ensede** bit
(G 17/9-10)
- enser kes: Çok üşümeκ.**
enser kesdi:-di
Yokdur ağıyâra b *Boynun arka kısmı.*
edel gam çekici âhen-dil
Ser-i küyında gice şubha dek **enser kesdi**
(G 225/7-8)
- entârî: Kadınların genellikle evde ve vataкта,
erkeklerin eskiden evde, sokakta veya vataкта
giydikleri kolları, çoğunlukla bol ve uzun giyecek.**
Şıkma **entârî** gibi penbedür endâm-ı nigâr
Çekemez şıkletünü belki tegeller dil-dâr
(Msd 4/23-24)

envār: Parlıt.**envār:-ı**

Bir vücūd oldu bedīd 'āleme kim **envārı**
Gösterür büy-ı gülün mevcini enzāra cesīm
(T 22/3-4)

2. Nurlar, aydınlıklar.**envār:-dan**

Mihr ü mehdür sīm ile zerrīn iki mīzāb-ı çarḥ
'Ālemi sīr-āb ider **envārdan** seyl-āb-ı çarḥ
(G 30/1-2)

envār-ı cebīn: Alın parlaklığı.**envār-ı cebīn:-i, -n, -den**

Şerefyāb olsa bir kāşāne **envār-ı cebīninden**
İder şefḫat-nigāhı dīde-i revzen eḫibbāya
(K 9/53-54)

envārı ol: Işıklı olmak.**envārı ol:-sa**

Degüldür bu mu 'ammā muḫtefī erbāb-ı
hikmetden
İder şehri münevver ḫanda olsa mihrūn **envārı**
(K 4/15-16)

envār-ı zāt: Nurlar sahibi.**envār-ı zāt:-ı, -dur**

Ya 'nī 'Ubeyd Efendi ki **envār-ı zātidur**
Nūr-ı çerāğ-ı merdüm-i rūḫāniyān-ı 'ilm
(K 10/7-8)

enzār: Bakışlar, nazarlar.**enzār:-a**

Bir vücūd oldu bedīd 'āleme kim envārı
Gösterür büy-ı gülün mevcini **enzāra** cesīm
(T 22/3-4)

er: Ulaşmak.**er:-er, -di**

Eyā ḫıdiv-i kerem-pīşe ma 'nī-i cūdī
Ererdi ḫaylı zamāndır Belīğ-i ḡam-dīde
(Kt 15/1-2)

er:-ür, -se

Lāyık ki encümende **erürse** hicābdan
Sırr-ı nihān-ı 'aşkı getürdi lisāna şem'
(G 122/11-12)

er: Yiğit.**er:-ü, -ñ**

İtdün vişāli herkese va 'd ey zen-i sipihr
Āyā cihānda gerḫek **erün** yok midur senün
(G 138/13-14)

erbāb: Usta.**erbāb:-ı, -n, -a**

Cihanda derd-i serdür bār-ı zīb-i efser-i zerrīn
Cünün **erbābına** şāhrāda besdür şeb-küleḫ
kevkēb
(G 11/9-10)

Ḥayf dünyāda o hengāmenün **erbābına** kim
Ziyneti ola şemātet teli naḫl-i sūruñ
(G 135/11-12)

erbāb:-ı

Sülük **erbābı** şür'atle geçer 'aşk-ı mecāziden
Cihānda kimse menzil ittiḫāz itmez pül üstinde
(G 174/7-8)

erbāb-ı aḫlām: Yazarlar.**erbāb-ı aḫlām:-uñ**

Hemān çekdükleri bir derd-i serdür kātib-i
ḫudret
Ne yazmış bilmezem **erbāb-ı aḫlāmın** ru'sında
(G 183/11-12)

erbāb-ı 'aşk: Aşıklar.

Erbāb-ı 'aşk istemez 'ālemde akçe pül
Rāḫat bıraḫsalar bu dil-i daḡ-dār ile
(G 184/3-4)

Esbāb-ı müste'ār için ey çarḥ çekme ḡam
Erbāb-ı 'aşk vaz'-ı yed itmez ḫilālüne
(G 193/9-10)

erbāb-ı 'aşk:-a

Nuḫl ü şarāb zāhīde ḡayet lezīz ise
Erbāb-ı 'aşka ḫün ile laḫt-ı ciger lezīz
(G 36/9-10)

erbāb-ı 'aşk:-uñ

Dil nālesāzdur ser-i zulf-i nigārda
Erbāb-ı 'aşkuñ āh u enīni şehrededür
(G 39/13-14)

Girāndur 'āşıka **erbāb-ı 'aşkuñ** ta 'nı münkirden
Eḫāfdur seng-i a 'dā zaḫm-ı gülden cism-i
Manşūra
(G 187/5-6)

erbāb-ı cefā: Sıkıntı ustası.

Beñzer **erbāb-ı cefā** birbirine 'ālemde
Nāvek-i ḫār ile süzen gibidür hey'et-i niş
(G 110/5-6)

erbāb-ı cehl: Cahiller.**erbāb-ı cehl:-e**

Cihān **erbāb-ı cehle** sūrdur dānāya mātemdür
Olur ekşer anuñçün ehl-i ṭab'uñ āḫ beytinde
(G 206/7-8)

erbāb-ı dāniş: Bilginler.**erbāb-ı dāniş:-e**

Erbāb-ı dānişe suḫan-āmüz iken Belīğ
Mühr-i sükūt urdı dehāna ḫapandı dil
(G 147/15-16)

erbāb-ı derd: Dertliler.

Erbāb-ı derd luṭfuña nisbetle itdiler
Gül-mih-i bāb-ı merḫametün çeşm-i intizār
(K 12/133-134)

erbāb-ı dil-āvāze: Gönül sesli ustalar.**erbāb-ı dil-āvāze:-den**

Esir-i cāh olan **erbāb-ı dil-āvāzeden** geçsün
Gelüp eslāfınuñ geçdükleri dervāzeden geçsün
(G 161/1-2)

erbāb-ı dil: Gönül adamları.

Kızılbaşdır hele dünyāda kim sevmezse
'Osmānı
Sever cān u gönülden şübhesiz **erbāb-ı dil** anı
(Mf 23/1-2)

erbāb-ı dil:-e

Hürşid-i münevirden alır pertevî encüm
Hālet virür **erbāb-ı dile** hāl-i Muhammed
(K 1/13-14)

Ebrū ile haṭṭ-ı leb bir kıṭ'adur ey zāhid
Ma'nāsı anuñ gayet **erbāb-ı dile** vāziḥ
(G 26/7-8)

Bu ṭarz-ı Belīgāneye şad-bār ola taḥşin
Erbāb-ı dile işte şuhan böyle gerekdür
(G 59/21-22)

Şarıldı hārveş dāmān-ı dil-dāra raḳīb ammā
O qaşmirdür anuñ kec-vaz'ı **erbāb-ı dile** batmaz
(G 103/11-12)

Cem' iderse bağda gül-çin eger bisyār gül
Besdür **erbāb-ı dile** bir sāğar-ı ser-şār gül
(G 146/1-2)

erbāb-ı dil:-ü, -ñ

İster **erbāb-ı dilün** hem-vāre giryān olduğın
Ġalibā seyl-āb-ı eşk ile döner dülāb-ı çarḥ
(G 30/3-4)

erbāb-ı hāl: Halden anlayıp, duruma göre hareket eden kimse.

Muḥtefî meyde keyfiyyet gibi **erbāb-ı hāl**
Kimseye fetḥ olmadı ḥışn-ı bedene cāy-ı rüh
(G 27/13-14)

erbāb-ı hikmet: Bilgeler.**erbāb-ı hikmet:-den**

Degüldür bu mu'ammā muḥtefî **erbāb-ı hikmetden**
İder şehri münevver ḳanda olsa mihrün envārı
(K 4/15-16)

erbāb-ı hikmet:-üñ

Olmaz 'abeş yire sözi **erbāb-ı hikmetün**
Vā-bestedür dürüğüna bih-büdi-i firāk
(G 131/3-4)

erbāb-ı ḥılāf: Karşıtlar.

Ne ḳadar ḥışm ile dil-teng ise hemgām-ı meşaf
İşi bir ḳalebe ifrāğ ider **erbāb-ı ḥılāf**
(Msd 5/17-18)

erbāb-ı himmet: Gayret sahipleri.

Ehl-i dil ḳadrin bilür **erbāb-ı himmet** bulmadık
Aradık dünyāyı bir şāhib-mürüvvet bulmadık
(G 133/1-2)

erbāb-ı ḥired: Akıl sahipleri.

Kim olsa nüşhalar 'ālemde **erbāb-ı ḥired** cümle
Bulurlar nüşha-i ebced gibi ḥıfzında ḳāmūsı
(K 3/49-50)

erbāb-ı hüner: Hüner ustası.

Ne 'aceb cāhil olan şād ise dünyāda Belīg
Rüzgāruñ ḡamı **erbāb-ı hüner** vāyesidür
(G 46/9-10)

erbāb-ı hüş: Akıl sahipleri.

İ'timād itmez devām-ı meksine **erbāb-ı hüş**
Rişte-i enfās iken zencir-bend-i pāy-ı rüh
(G 27/7-8)

erbāb-ı 'irfān: Bilginler.

erbāb-ı 'irfān:-a
'İnayet ḳılsa hengām-ı cidāl **erbāb-ı 'irfān**
Atarlar cünbiş-i bād-ı müjeyle çarḫa kühsārı
(K 4/27-28)

erbāb-ı 'irfān:-a

Nevāziş-güne ikrāmın görüp **erbāb-ı 'irfān**
Feleklerde melekler eyledi iḥşānna taḥşin
(T 11/3-4)

erbāb-ı isti'dād: Kabiliyetliler.

Ḥayāl-i nazmı taḥḳik eyleyen **erbāb-ı isti'dād**
Belīgā vāridāt-ı ḡayba isnād itse vāriddür
(G 43/13-14)

erbāb-ı isti'dād: Kabiliyetliler.

Belīgün nazmını taḥrīr içün **erbāb-ı isti'dād**
Yapılsun nev-be-nev mecmū'alar şirāzeden
geçsün
(G 161/11-12)

erbāb-ı istikbāl: Karşılayanlar.

Berīd-i müjde-güdan ḡuş idüp **erbāb-ı istikbāl**
Reh-i şevḳinde püyān itdilerse esb-i rehvarı
(K 4/5-6)

erbāb-ı kemāl: Olgunluk sahipleri.

erbāb-ı kemāl:-in
Erbāb-ı kemālın yiri ḥākister-i ḡamdur
Ḥāk üzre düşer mīve kemāliyle olunca
(G 180/7-8)

erbāb-ı kemāl:

Ḥüdāvendā nihāl-i sāye-i luṭfuñda bī-minnet
Sa'adet buldı **erbāb-ı kemālün** baḥt-ı menḥūsı
(K 3/61-62)

erbāb-ı kerem: Cömertler.

Erbāb-ı kerem olsa nihāl-i bī-ber
Şādır mı olur ehl-i ma'ārifden eşer
(R 14/1-2)

erbāb-ı nāzar: Görüş sahipleri.

Rüy-ı mir'āte bakar her gelen **erbāb-ı nāzar**
Olmaz ayīnesüz elbette dükān-ı berber
(Msd 2/35-36)

Düşürmez 'aynek-āsā gözden **erbāb-ı nāzar** anı
Hākāretle nigāh itmezse her kim rüy-ı eşyāya
(G 191/5-6)

erbāb-ı nazm: Şairler.

Belīg **erbāb-ı nazm** hāksārı 'ayn-ı şöhretdür
Ki maқта 'şafhada pest olmayınca böyle nām
almaz
(G 88/13-14)

erbāb-ı suhan: Söz sahipleri.

Erbāb-ı suhan hüsne dimiş gevher-i cāndur
Hüsne ise güher belde-i Badrā ana kāndur
(G 56/1-2)

Cübbe vü destār ile nā-dāna itmeme iltifat
Rağbet eyler lafzuñ **erbāb-ı suhan** ma'nāsına
(G 177/9-10)

erbāb-ı suhan: -la

O perī eylese **erbāb-ı suhanla** kelimāt
Nüktedānlıkda nice bülbüli eyler iskāt
(G 14/1-2)

erbāb-ı ṭab': Huy sahipleri.

erbāb-ı ṭab': -a
Erbāb-ı ṭab' a dehr-i denī kim cefā virir
Yā bī-nevā ider anı yā bir ḳazā virir
(Kt 36/1-2)

Dilden zebāna gevher-i ma'nā 'aṭıyyedür
Erbāb-ı ṭab' a bir gāzel-i nev hediyyedür
(G 65/1-2)

erbāb-ı ṭab': -i

Ey āfitāb-ı evc-i kerem feyz-i cüd ile
Luṭfuñ suhanver eyledi **erbāb-ı ṭab'** i hep
(Kt 26/1-2)

Erbāb-ı ṭab' i bende-i efgende eyledüñ
Virmiş Hüdā cenābuña ḥalkı Muhammedī
(Kt 54/3-4)

Bilinmez şanma tarz-ı dil-pesendi şāhid-i
nazmuñ Belīg
İstānbülün **erbāb-ı ṭab'** i nükte-dān olmış
(G 111/21-22)

erbāb-ı ṭab': -u, -m, -a

Tā kim kitāb-ḥāne-i ma'nādan eylese
Erbāb-ı ṭab' uma cevher ol beyān-ı 'ilm
(K 10/131-132)

erbāb-ı ṭab': -uñ

Cihānda nāḥun-ı dest-i 'ināyetle pey-ender-pey
Güşāyiş bulmada **erbāb-ı ṭab'** uñ çin-i ebrüsü
(K 3/63-64)

erbāb-ı tecrüd-i 'alayıḳ-bāz: Yücelikten ayrılanlar.

Olur güm-geşte-reh **erbāb-ı tecrüd-i 'alayıḳ-
bāz**
Mesiḥa āb-ı süzen oldu bir deryā-yı mevc-endāz
(G 237/1-2)

erbāb-ı tecrüd: Soyutlananlar.

erbāb-ı tecrüd: -üñ
Tehidür meskeni kālīçeden **erbāb-ı tecrüdün**
Miḡāl-i büriyā ḥāk üzre besdür naḳş-ı pehlüsü
(K 3/39-40)

erbāb-ı za'fı: Gücsüzler.

erbāb-ı za'f: -ı
İder **erbāb-ı za'fı** hāksārı menzile vāşıl
Ḥadeng-i mile mevc-i sürmedendür şeh-per-i
pervāz
(G 237/3-4)

erbā'-ı rükn: Direğin dördü.

Ol ḳaşır niçe ḳā'im olur **erbā'-ı rükne**
Bir muḥkem 'imād olmasa kilik-i dāde-zāda
(Kt 17/5-6)

erdek: Balıkesir ilinin Erdek ilçesi.

Mülk-i fenāda ṭaṭāna-i ferr ü 'izz ü cāh
Degmez yanumda bir kadeḥ **Erdek** şarābına
(G 198/3-4)

erḡanün-nevāḥā-yı çarḥ: Dönen orgun sesleri.

erḡanün-nevāḥā-yı çarḥ: -dan
Ammā ki **erḡanün-nevāḥā-yı çarḥdan**
Minnetle olmazam yine ḥvāhende-i nevā
(K 2/97-98)

eri: 1 Tükenmek.

eri: -r
Zuhur itdükçe ma'nā gevheri 'Ummān-ı
ṭa'bından
Ḥacāletten **erir** şebnem gibi deryānuñ incüsü
(K 3/51-52)

2. Saflaşmak.

eri: -yor
Eriyor ḥoḳka-i la'linde kelām-i şirīn
Ne gezer yoḥsa lisānında o ḥüsne-i lüknet
(G 15/25-26)

erid: Gitgide azaltıp yok olmasına sebep olmak, ortadan kaldırmak.

erid: -üp
Sa'y ile cān **eridüp** naḳş-ı mücessemlerine
Rūḥ buldurdu 'aceb pişeger-i siḫr-ārā
(T 21/5-6)

erid: -ir

Belīg gönlümüzi āhen olsa da **eridir**
Şadā-yı nāy-ı ciğer-süz u naḡme-i Dāvud
(G 35/17-18)

erit: Tüketmek.

Mihāk-i tecribe hâzırlamış ol sîm-beden
Püte-i ƙalbe cân naƙdini sūzişle **erit**
(G 17/3-4)

erit:-di

Tâb-ı mihr-i ruhuñ ol rûbe **eritdi** beni kim
Zîr-i yek-mûda hemân säyelenür cism-i za'îf
(G 129/9-10)

eriyüp sūziş-i evşâf-ı ruħ: Yakıcı özelliğe sahip yanakta erimek.

eriyüp sūziş-i evşâf-ı ruħ:-ı, -n, -da
Eriyüp sūziş-i evşâf-ı ruħında güyâ
Dâne-i şeb-nem-i gül gevher-i dendânumdur
(G 150/11-12)

erre-i âhen: Demir bıçkı.

Bir turfadur ki säye-güzâr olsa çeşmüme
Olur serümde **erre-i âhen** per-i Hümâ
(K 2/61-62)

erre-i dendân-ı sîn: Sin ağızlı bıçkı.

Dehân-ı tengine şakk olmadan harf olsa küncide
Selâmetde o şūhuñ **erre-i dendân-ı sîn** olmaz
(G 85/11-12)

erre-i sîn-i ĥasret: Özlem yaşının bıçkısı.

Kesret-i 'aşîka meyl ideli ol âfet-i cân
İdi şad-pâre beni **erre-i sîn-i ĥasret**
(G 15/27-28)

erreves: Bıçkı gibi.

Erreves birgün keser naħl-i hayâtın bî-dirîğ
CeZR ü medd-i mevce-i enfâs iken 'isâ-yı rûħ
(G 27/15-16)

ervâh-ı kudsiyân: Meleklerin nağmeleri.

Ƙandil-i nûr-ı türbe-i vâlâña cân atup
Ervâh-ı kudsiyân ola pervâne dâ'imâ
(K 2/197-198)

erzân: 1. Ucuz.

Erzân metâ'-ı cevher-i bāzâr-ı fîtnatun
Maħmil-be-düş-ı emti'a-i kârbân-ı 'ilm
(K 10/5-6)

Dürr-i suħanı nazma getürdükse Belîgâ
Erzân anı nâ-dâna virilmez bu güherdür
(G 77/13-14)

2. Layık.

Erzân metâ'ı rüy-ı dükândur mükevvenât
İtse güşâde ĥvâce-i tab'uñ dükân-ı cilm
(K 10/33-34)

es: Uğramak.

esüp:-üp
Bir gün olur ki şarşar-ı bād-ı fenâ **esüp**
Bu kâr-ĥâne zîb-nümâ inķilâb olur
(Tb 1/63-64)

2. Hava bir yönden bir yöne akmak, rüzgâr olmak.

es:-üp
Esüp bād-ı fenâ ĥâk itse cism-i ĥuşşa-
perverdüm
Yine râh-ı talebde gird-bād-âsâ-yı cihân-gerdüm
(G 153/1-2)

es'ad efendi: Şeyhülislam Esad Efendi.

Cenâb-ı menba'-ı fâzl u 'atâ **Es'ad Efendi** kim
Yanında tıfl-ı ebced-ĥvân olur 'allâme-i Tüsî
(K 3/47-48)

Cenâb-ı menba'-ı luţf u 'atâ **Es'ad Efendi** kim
Bulur revnaĥ der-i 'adlinde nazm-ı gevher-
eşânun
(K 8/41-42)

esâfil: Esfel'ler, halkın aşağı, bavağı takımı.

esâfil:-e
esâfile mâ'il kibâr-ı dîv-nihâd
Ki ĥâr u ĥaşla ider âteş-i zebâna sürüd
(G 35/7-8)

es: Birbirinin avnı olan sevlerden her biri, denk, emsal.

Ne 'acâyib dür-i yek-tâ imiş ol gevher-i pāk
Ki bulunmaz şâdef-i kevn ü mekânda aña **eş**
(G 109/7-8)

es'âr: Siirler.

Menba'-ı cedvel-i tesnîm-i cinândur **eş'âr**
Mışra'-ı beytde bir âb-ı revândur ma'nâ
(G 1/3-4)

eş'âr:-ı
Naĥş idüp levĥ-i dil-i pāküme dağ-ı elemi
Baña **eş'ârı** unutturdu sipihruñ sitemi
(K 7/1-2)

eş'âr:-a
Güş itmedi mevzün sözüni ehl-i suħan
Ey kec-dehen **eş'âra** yakışmaz ağızuñ
(R 17/3-4)

eş'âr:-uñ
Şiveden dil-ber-i raĥĥâşa bedel **eş'ârüñ**
Lafz-ı tecnîsi iki cânibine dalbızlar
(G 57/5-6)

eş'âr:-dan
Bir elif çekse Belîğ **eş'ârdan** düzd-i suħan
Biñ elem peydâ olur güyâ tenümnden mü çeker
(G 71/13-14)

eş'âr:-u, -m, -da
Cihâni başuma fikr-i dehânuñ teng ider ammâ
Miyânuñ vaşfi **eş'ârumda** bir ince taħayyüldür
(G 78/7-8)

eş'âr-ı belîğ: Belîğ'in şiirleri.

Bunların rûhîdir eş'âr-ı Belîğ
Rûhsız kâlibuñ olmaz tâbî

(Kt 44/3-4)

eş'âr-ı dürrüşti: Sağlam şiirler.

Eş'âr-ı dürrüşti alamaz ağızına cânân
İnceldelim anı dehen-i yâra uynca

(G 204/7-8)

eş'âr-ı pâk: Saf şiirler.

Belîğ haq bu ki nazmuñda başka hâlet var
Saña bu tarz ile eş'âr-ı pâk mülhemdür

(G 66/9-10)

eş'âr-ı rengînüm: Renkli şiirler.

eş'âr-ı rengîn:-ü, -m

Kim alsâ destine ser-mest olur eş'âr-ı rengînüm
Bu elfâz içre ma'nâ şîşede şahbâ midur bilmem

(G 155/11-12)

esâs-ı beyt: Beyit'in temeli.

esâs-ı beyt:-e

Hâmem esâs-ı beyte metânet virir iken
Bir şadme ile itdi felek beytümü harâb

(Kt 10/3-4)

esâs-ı beyt-i erbâb-ı suhan: Şairin beyitlerinin temeli.

Yıkılmazdı Belîgâ haşre dek seyl-i havâdişden
Esâs-ı beyt-i erbâb-ı suhan böyle metîn
olsa

(G 196/17-18)

esâs-ı girândan: Derin temel.

esâs-ı girân:-dan

Bu esâs-ı girândan ne çeker
Gâv-ı zir-i zemin bilür anı

(T 4/25-26)

esb: At, feres.

Esb ü kabâ 'atıyye-i resm-i mülük ise
Ol şeh-süvâr-ı nâz şafâ bahş ider kula

(G 181/9-10)

'Arşada esb ile cevân-ı şalâbet-egerün
Reşkden öldüreyor nâm-ı Hülâgü Hân'ı

(G 219/7-8)

esb:-ün

İtmese 'Ankâya ta'lîm-i şitâb esbüñ eger
Tayy-i iqlîm-i vücüd itmezdi mânend-i şihâb

(Kt 2/3-4)

esb:-ü, -ñ, -e

Şevk-i işrâb-ı güher-sencân-ı fazluñda ider

Esbüñe Rûhü'l-kudüs çeşmin rikâb-ı şu'le-tâb

(Kt 279-10)

esbâb: Unsurlar, öğeler.

esbâb:-ı

Hüsnuñ esbâbı miyânında ol ebrü-yı laţif
Oldı bir beyt ile efrâdını câmi' ta'rîf

(G 129/1-2)

esbâb-e çarh-e ğaddâr: Gaddar feleğ'in vasıtaları.

Codâ ez hâksari koşte hemçon hüşe-ye gendom
Meger gerdenkeşi ayân esbâb-e çarh-e ğaddâr
est

(G 242/11-12)

esbâb-ı 'ayş: Eğlence unsurları.

esbâb-ı 'ayş:-ı

Lisâna almağa esbâb-ı 'ayşı tevbeliyüm
Mağalli geldi teğzâ-yı kâfiye mül dir

(G 72/5-6)

esbâb-ı 'işret: İçki unsurları.

Yetişmez keyfimiz esbâb-ı 'işret hâzır olmazsa
Mey içmek mürîş-i ğamdur şafâ-yı hâtır
olmazsa

(G 199/1-2)

esbâb-ı müste'âr: Ödünç unsurlar.

Esbâb-ı müste'âr için ey çarh çekme ğam
Erbâb-ı 'aşk vaz'-ı yed itmez hilâlüne

(G 193/9-10)

esbeh: En iyi.

esbeh:-i

Hatemân-zâdelerün esbehi Aĥmed Ağâ kim
Dehre anuñ gibi bir zât-ı mükerrrem gelmez

(G 100/15-16)

esb-i cādü: Cadı at.

esb-i cādü:-sı

Semend-i nâzınuñ taşvîridür üstâd Mânînuñ
Eger her mûda şüret gösterürse esb-i cādüsü

(K 3/35-36)

esb-i dil: Gönül atı.

Kimi lutfuñdan alur sıra kimi gendüm ü cev
Yokdur esb-i dilün iştabl-ı riyâzette yemi

(K 7/45-46)

esb-i harûnda: Huysuz at.

esb-i harûn:-da

Her şeh-süvârı hâke şalar tevsen-i felek
Ser-keşlik âşikâredür esb-i harûnda

(Tb 1/37-38)

esb-i nâz: Naz atı.

esb-i nâz:-a

Olnca müşteriler vaşlınuñ biñ dürlü müştâkı
Sakız helvâcısı çiynettî esb-i nâza 'uşşâkı

(Mf 5/1-2)

esb-i rehvarı: Yürüyen at.

esb-i rehvar:-ı

Berîd-i müjde-güdan güş idüp erbâb-ı istikbâl
Reh-i şevkinde püyân itdilerse esb-i rehvarı

(K 4/5-6)

esb-i semend-i rif' atin: Yüce, çevik ve güzel at.**esb-i semend-i rif' atin:-e**

Ol şah-ı âb-rüy-ı hılâfet ki âsmân

Esb-i semend-i rif' atine oldu çihre-sâ

(K 2/107-108)

esb-i tabî' at: Yaradılış atı.

Nîm-cev hâşılı yok ehl-i dilüñ şâmânı

Bu tehî yelmeden ey **esb-i tabî' at** bıkdıñ

(G 139/7-8)

esb-i vişâl: Kavuşma atı.**esb-i vişâl:-e****Esb-i vişâle** dest-res olursa ey gönül

Zinhâr yokla tengini gâfil egerleme

(G 203/11-12)

esed: Çok siddetli.**eşeddür:-dür**O ser-gerdâniyem ben vâdî-i 'aşkuñla
şevkümnden**Eşeddür** gerdiş-i cevvaleden tavk-ı girîbânım

(K 8/13-14)

eser: İz, nişan.**Eşer** akîbi gelür âh-ı sîneden gül-bâng

Şadâdan evvel alur menzilinî dâne-i tûb

(G 12/3-4)

Eşer kalmaz dil-i saht üzre teşrîf-i hayâlınden

Biraz hâk-i zemîn nerm olmayınca naqş-ı pâ

çıkılmaz

(G 97/5-6)

Olinca 'âdet **eşer** kalmayor müdâvâda

Müdâm nûş ile dünyâda zâ' il olmaz gam

(G 195/9-10)

Sevâd-ı mihr ü vefâ hâk olup gönüllerden

Şadâkatuñ **eşeri** kalmamış ehîbbâda

(G 195/13-14)

eser evler: İz bırakmak.**eşer eyle:-r****Eyler** vücüduma düm-i 'akreb gibi **eşer**

Şefkat-nigâh-ı cünbiş-i müjgân-ı 'akrabâ

(G 2/9-10)

Eyler vücüduma düm-i 'akreb gibi **eşer**

Şefkat-nigâh-ı cünbiş-i müjgân-ı 'akrabâ

(K 2/71-72)

İmtidâd itse eger farı-ı le'âfetden o dem

Eşer eyler ruhıma târ-ı nigâh-ı hasret

(G 15/17-18)

2. Tesir etmek.

Süzüñli oldu bu gazelüñ korkarım Belîğ

Cânân okursa **eyler eşer** la'l-i nâbına

(G 198/19-20)

eser id: Tesir etmek.**eşer id:-er**Suhan-ı nerm **ider** elbet dil-i sengine **eşer**

İktizâ eylese kuruşunla olur hakk elmâs

(G 106/9-10)

Kalb-i sengine kelâm-ı nerm **ider** lâbüd **eşer**

Kıt' a-i elmâs dâ'im hakk olur kuruşun ile

(G 178/9-10)

2. Nişan etmek.**eşer id:-üp**Zür-ı nesîm-i âhum **idüp** zülfine **eşer**

Mânend-i nâhun eyledi berg-i ruhın figâr

(K 12/69-70)

eser it: Tesir etmek.**eşer it:-di**

Yâra ed' iyye-i me'süre iderken ta'lim

Süz-ı 'aşk **itdi eşer** vâ'iz efendiye 'azîm

(Msd 2/25-26)

eşer it:-seDeryâya **itse** âteş-i kahrı eger **eşer**

Eyler şadefde dürrî o dem dâne-i enâr

(K 127115-116)

eser kal: Hiçbir belirti, iz olmamak.**eşer kal:-dı****Kalmadı** hergiz o meh-rûda kesâfetden **eşer**

Kıl kadar 'aybı eger var ise anuñ göster

(Msd 2/47-48)

eser ol: İz olmak.**eşer ol:-sa****1.** Erbâb-ı kerem **olsa** nihâl-i bî-ber**2.** Şadır mı olur ehl-i ma'ârifden **eşer****eser-i âfet-i niş eyle: Zehir belasının oku olmak.****eşer-i âfet-i niş eyle:-sün****Eylesün** 'aşıkâ gamzeñ **eşer-i âfet-i niş**

Tâlib-i nûş olan elbette çeker minnet-i niş

(G 110/1-2)

eser-i âh: Beddualar.Elbette olur zâlîme vâşıl **eşer-i âh**

Tuymaz elem-i zañmını âdem urılınca

(G 180/3-4)

eser-i lutf-ı havâ: İyilik belirtisi.**Eşer-i lutf-ı havâ** karger oldıkça seher

Goncalar şit-i güşâyışle olur nağme-serâ

(T 21/7-8)

eser-i mevhibe-i rabbânî: Rabbe ait bağış izni.**eşer-i mevhibe-i rabbânî:**Merhabâ ey **eşer-i mevhibe-i Rabbânî**

Şeref-i silsile-i düde-i Cengîz Hânî

(G 219/1-2)

eser-i táb-ı tîğ-i kahrından: Sıkıntı kılıcının parlak izi.

eser-i táb-ı tîğ-i kahr: -ı, -n, -dan
Cüdâ olur eser-i táb-ı tîğ-i kahrından
Derûn-ı hümâda olan meyle neş'e-i mahrec
(Kt 1/3-4)

eşheb-i rüz: Gündüzün kır atı.

eşheb-i rüz: -a
Geh edhem-i şeb gâh biner eşheb-i rûza
Yok bu tek ü pü çarh gibi hiçbir ulakda
(G 179/7-8)

esir it: Tutsak olmak.

esir it: -mez
İtmez revân-ı 'aşığı tül-i emel **esir**
Bâl-i Hümâya pîçiş mevc-i hevâ 'abes
(G 20/7-8)

esir ol: Tutsak olmak.

esir ol: -dı
Hâleleş urdı o meh-pâreye rengin pişgîr
Ser-tırâşa uzadup boynın o da **oldı esir**
(Msd 2/39-40)

esir ol: -dı, -m
Gelüp Kılavrete küffârına **esir oldım**
İşüm metâlib-i dünyâ için müdarâdur
(K 5/55-56)

esir ol: -du, -m
Yine bir âfet-i merdüm-şikâra **oldum esir**
Dem-i nigâhı ider târ-ı zülf-i der-zencîr
(K 6/1-2)

esir ol: -muş
Ne âfet ol ki anuñ rişte-i nigâhında
Fürüg-ı mevc-i reng-i perîde **olmuş esir**
(K 6/5-6)

esirân-ı 'aşk: Aşk tutsakları.

esirân-ı 'aşk: -ı
Tażyike başlayınca **esirân-ı 'aşk** dün
Allâha şükr vâ'izi söyletmedi hunâk
(G 131/7-8)

esirân-ı ğam: Sıkıntı tutsakları.

esirân-ı ğam: -a
Esirân-ı ğama ol rütbe düşmendür o hünî kim
Gider işkence ta'îm itmege iklîm-i Efrence
(G 200/5-6)

esir-i câh ol: Kuyuda tutsak olmak.

esir-i câh ol: -an
Esir-i câh olan erbâb-ı dil-âvâzeden geçsün
Gelüp eslâfînuñ geçdükleri dervâzeden geçsün
(G 161/1-2)

esir-i dâm-ı hîyel ol: Oyunların tuzağına düşmek.

esir-i dâm-ı hîyel ol: -maz
Tıflân-ı tünd-hüy-ı cihândan remidedir
Olmaz esir-i dâm-ı hîyel kuşkılandı dil
(G 147/5-6)

esir-i fırsat ol: Fırsat bulunca kötülük yapan
(olmak).

esir-i fırsat ol: -mak
Esir-i fırsat olmak bâ'îğ-i nakş-ı hamîyyetdür
Güzergâh-ı 'aduvda merd-i kâmil der-kemîn
olmaz
(G 85/3-4)

esir-i ğam ol: Dert tutsağı olmak.

esir-i ğam ol: -ma, -sun
Bir dil cihânda böyle **esir-i ğam olmasun**
Âlûde-kerde-i vesah-ı mâtem olmasun
(G 57/1-2)

esir-i zülf-i bütân eyleyüp: Güzellerin saçlarının esiri yapmak.

esir-i zülf-i bütân eyle: -y, -üüp
Gönlüm **esir-i zülf-i bütân eyleyüp** beni
Dâm-ı belâdan eylemedi sa'y idüp rehâ
(K 2/177-178)

eşk: Gözyaşı.

Fermân olınan akçeden oldı baña haşıl
Altun yirine dâğ-ı dil akçe yirine **eşk**
(Kt 6/3-4)

Çirk-i günâh-ı nâdimi eyler izâle **eşk**
Bu mes'ele tefahhus olınsa Dürederdür
(G 39/11-12)

Tenüm eşk ile virân-kerde-i seyl-âbdur sensüz
Gözüm ol cüybâra halka-i gird-âbdur sensüz
(G 110/1-2)

eşk: -ü, -m

Eşküm virür tarâveti müjgân-ı çeşmüme
Neşv ü nemâ çemenlere âb-ı mațardadur
(G 41/9-10)

Dil-i bîmâra te'sîr eyledi teb-lerze-i hicrûñ
Düşen her katre **eşküm** dâne-i sîm-âbdur sensüz
(G 101/7-8)

eşk: -ü, -m, -le

Eşkümle oldı perdesi kirbâsveş sefid
Güyâ sevâd-ı merdüm-i çeşm Akdeñizlidür
(G 80/11-12)

Başıldı gerd-i külfet sâha-i hatırda **eşkümle**
Ġubâr-ı ser-keşi her yerde teskîn eyleyen reşdür
(G 48/7-8)

O gül bezmümde gülmez bil ki sîr-âb itsem
eşkümle
Olurdu gonca-i 'aks-i dehânî dilde pür-ħande
(G 176/9-10)

eşk ol: Gözyaşı olmak.**eşk ol:-a**

E'diyye tarîk-i 'âliyede kâm-yâb iken
Hâşâ ki **ola** arpalıgıñ saçı **eşk**

(Kt 50/3-4)

eşkâl-i havâs: Duyguların şekli.

Şâfdır fîneti ol rûtbe ki **eşkâl-i havâs**
Sâyesinde görünür âyîneveş bî-minnet

(G 15/7-8)

eşkâl-i nuķûş-ı kâ'inât: Alem resimlerinin görüntüsü.

Mün'aks-i tab'ında **eşkâl-i nuķûş-ı kâ'inât**
Kalbidür bir müncelî ayîne-i 'âlem-nümâ

(T 1/3-4)

eski: Çok kullanmaktan yıpranmış, harap olmuş şey.

Beni yâbâna atar **eski** pâ-buç gibi o yâr
Çıkma yoldan sağ ayakkabı degildir ağıyâr

(Msd 5/7-8)

Murâdum 'arz-ı şikâyet degül hikâyetdür
Bu ehl-i dille felek-bînî **eski** gavğadur

(K 5/65-66)

Belîg-i nükte-âmûz-ı hîred **eski** du'âcundur
Anı bir rûtbe ikrâz ile maḥsûd eyle a'dâya

(K 9/77-78)

Bu **eski** şehirde buluyor köhne-fürüşân
Dellâlî-yi dâd u sited-i nazm ile behre

(Kt 24/1-2)

Belîgüñ egri iken **eski** rûtbe-i câhı
Kazâ şavub yeñi toğrıldı baht-ı bî-başara

(Kt 29/1-2)

Şaḥın ber-bâd ider fülk-i vişâl-i yârı şan'atla
Ki ağıyâr **eski** çorşândur açıçdan kullanır
çatmaz

(G 103/9-10)

Pîrâne söyle râzuñı pîrân ketüm olur
Konsa teraşşuḥ eylemez **eski** sebüya şu

(G 170/5-6)

eşk-i çeşm: Gözyaşı.

Va'd-ı püç-ı mün'imân-ı 'aşrı engüşt-i Belîg
Şafḥa-i mînâya **eşk-i çeşm** ile taḥrîr ider

(G 82/15-16)

eşk-i çeşm:-i

Kurırdı **eşk-i çeşmi** 'aks-i ruḥsâr-ı araç-rîzûñ
Şuyın nâ-büd ider bir çâha sîm-âb itseñ efgende

(G 176/13-14)

eşk-i çeşm-i giryân: Ağlayan gözün yaşı.**eşk-i çeşm-i giryân:-u, -m**

Cemâl-i Yûsuf-ı gül-pîrehenle baḥr-ı Nil-asâ
Ḥayâl-i yâra mazḥar düşdi **eşk-i çeşm-i**
giryânum

(K 8/29-30)

eşk-i dem-â-dem eyle: Her zaman gözyaşı dökmek.**eşk-i dem-â-dem eyle:-y, -e, -li**

Âlûde-i ḥûn eyleyeli **eşk-i dem-â-dem**
Çeşmümde müjem âteş-i süzân gibi parlar

(G 52/9-10)

eşk-i gülgün: Gül renkli gözyaşı.

Niçün ifşâ ider bîgâneye renc-i dilzârı
Ko aksun **eşk-i gülgün** dîdelerden ḥûn-ı
fâsiddür

(G 43/7-8)

eşk-i niyâz: Yalvarma gözyaşı.

Çeşm-i 'âşık şaḥınup 'arz itmesün **eşk-i niyâz**
Ol perî-rû ter-mizâc olmuş bulutdan nem kapar

(G 55/5-6)

Ümîd-i şayd ile bu dâne dâne **eşk-i niyâz**
Döküldi dîdeden ol mürğ-i vaḥşîye yemdür

(G 66/5-6)

eşk-i revân: Akan gözyaşı.

Ol serv-i nâzı **eşk-i revân** cüst-cü idüp
Mânend-i âb-ı cü tolaşur nice küy u kend

(G 34/5-6)

eski zağra: Trak Beroe köyü yerinde M.Ö. VI. yüzyılda kurulan ve M.S. II. yüzyılda Roma İmparatoru Trayan tarafından kasaba haline getirilen Stara Zagora şehrine "Augusta Trayana" adı verilmiştir. İkinci Bulgar Devleti'nde "Zagora" denilen bölgenin merkezi oldu, 1364'te ise Osmanlılar tarafından zaptedildi. 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı sırasında Osmanlı yönetiminden çıktı. Stara Zagora (Eski Zagra) bugün Bulgaristan'da Flibe havzasının kuzeyinde, Sredna Gora'nın eteğinde, idare bölümü merkezi olarak ünlü Güller Vadisi'nde bulunan şehirdir.

Ferveşi köhnedi şırtında Belîg-i zârûñ
Oldı **Eski Zağra** manşıbı anı yeniler

(Kt 16/3-4)

Şayyâd-ı kühen buldurur elbette Belîg
Âḥû-yı murâdâtını **Eski Zağra**

(R 20/3-4)

Ferveşi köhnedi şırtında Belîg-i zârûñ
Oldı **Eski Zağra** manşıbı anı yeniler

(Kt 38/1-2)

eskid: Çok kullanarak eskimiş duruma getirmek, yıpratmak.**eskid:-emez**

Kâle-i vaşlını bir 'adem için **eskidemez**
Bu kadar müşterinüñ ḥâḫırını incidemez

(Msd 2/31-32)

eskit: Çok kullanarak eskimiş duruma getirmek, yıpratmak.

Hil 'at ümmîdi ile varma kibâr-ı 'asra
Hele bu şevb-i Hüdâ-dâde-i cismi **eskit**
(G 17/5-6)

eskit:-di
Yazıklar kıymetin fehm itmeyen nâ-dâna bî-
pervâ
Meta '-ı vaşl-ı pâkin elledüp cânâne **eskitdi**
(G 212/5-6)

eskivâ-perest: Haydutlara düşkün.

Ser-dâr-ı âhi tünd ider ol **eşkiyâ-perest**
Bir dem tapancasın dil-i 'uşşâka çakmasun
(G 163/9-10)

eslâf: Selefler, evvelkiler, geçmişler.

Mest ü hayrân ider 'aşıkları ol gerden-i şâf
Görmedi tâze vü terlikde nazîrîn **eslâf**
(Msd 5/3-4)

Bırakdı keş-i tîlâ-düz-ı köhnesin **eslâf**
Alur şatar zürefâyı zamâna hep haffâf
(G 128/1-2)

eslâf:-i, -nuñ
Esir-i câh olan erbâb-ı dil-âvâzededen geçsün
Gelüp **eslâfınuñ** geçdükleri dervâzededen geçsün
(G 161/1-2)

eslâf-ı cefâ-pîşe: Ezizet etmeyi huy haline getiren geçmiştekiler.

Eslâf-ı cefâ-pîşe gelüp buldığın almış
Bu cây-ı meşakkatde hemân biz soğuk aldık
(Kt 25/3-4)

esle: Dinlemek.

esle:-me, -dü, -ñ
Her-câyî güzel sevme didüm ey dil-i şeydâ
Çek cevrini söz **eslemedün** saña gerekdür
(G 236/13-14)

esna: Vakit.

esnada:-da
Dâne-i hâline eylerse bu **esnada** nazar
Mürğ-i dil kırtulamaz 'akıbet ol dâma düşer
(Msd 2/53-54)

Destgâhında bize iş kesiyor 'işve-fürüş
Nağd-i can vir ki bu **esnada** şatılmaz kontoz
(Msd 4/45-46)

Hayâlî şem'veş tâb-efgen oldı ol bütûn likîn
Bu **esnâ da** harîm-i sîneden bir dem nefes
gitmez
(G 94/29-30)

Cihânda dağme-i Kârûna döndi nağd-i kerem
Fakîre 'aks-i keremdür kerem bu **esnada**
(G 195/7-8)

esnâ:-lar, -da
Sezâdur nağme-i ter kâsedden izhâr idüp mevcin
Bu **esnâlarda** güncâyış-pezir olmazsa şanbûra
(T 27/25-26)

esnâf: Küçük sermaye ve zanaat sahibi.

1. esnâf:
Pây-mâl itse çedik gibi ayakda **esnâf**
Öyle perdâhsızca şahib mi çıkar hiç esrâf
(Msd 5/29-30)

Aña ilkâ-yı muhât eylemez ammâ **esnâf**
Yakalar yarı tãbân-keşdür o bî-istinkâf
(Msd 5/47-48)

esnâ-yı güft-gü: Söz söylendiği vakit.

esnâ-yı güft-gü:-da
Reşk eylerüm efendi **esnâ-yı güft-güda**
Olsa zamîr-i bârız ol men '-i hüsne râci'
(G 124/5-6)

esrâr: Sırlar, gizler.

esrâr:-i
O Felâtun-hîred vâşif-ı vâlâ-himemûn
Mün 'aks âyîne-i kâlbine **esrârı** Hüdâ
(T 13/5-6)

esrâr:-i, -n, -i
Keşf eyleyor **esrârını** nâ-mahreme bülbül
Tıksun ne turur gonca anuñ ağzına yumruk

esrâr-ı 'aşk: Aşkın sırları.

esrâr-ı 'aşk:-a
Esrâr-ı 'aşka vâkıf olunmak murâd ise
Nazm-ı Belîği tıtsun 'azîz i 'tibâr ile
(G 184/11-12)

esrâr-ı 'aşk:-i
Ser-mest olunca meclise gevher nişâr idem
Esrâr-ı 'aşkı ehl-i dile aşikâr idem
(Tb 2/83-84)

Esrâr-ı 'aşkı şaklayamam dilde ey perî
Âyîne-hânede nice 'aksûn nihân kalur
(G 40/7-8)

esrâr-ı dil: Gönlün sırları.

esrâr-ı dil:-i
Bu nazmından hayâlât-ı Belîği fehm ider herkes
Ki **esrâr-ı dili** ifşâda bî-ârâmdur mir'ât
(G 13/19-20)

esrâr-ı dil-i zâr: İnceleyen gönlün sırları.

esrâr-ı dil-i zâr:-i, -n
Mû-be-mû eyledi **esrâr-ı dil-i zârın** fâş
Birbirinden niçe biñ nâz u niyâz itdi trâş
(Msd 2/45-46)

esrār-ı sūziş-i dil: Gönül yangınının sırları.**esrār-ı sūziş-i dil:-i****Esrār-ı sūziş-i dili** alup zebāna şem‘

Söyler lisān-ı hāl ile hep yana yana şem‘

(G 122/1-2)

eşrāf-ı sā‘at ir: Kıyamet alametlerinin gelmesi.**eşrāf-ı sā‘at ir:-di****Eşrāf-ı sā‘at ir**di gönüller hādīd olur

Dillerde belki nāmı vefānuñ resīd olur

(Tb 2/107-108)

eşrefe'l-ümem: En şerefli ümmetler.Yā vārişe‘l-e‘imme ve yā **eşrefe'l-ümem**

Yā menba‘-ı kerāmet ve yā aḥsene‘l-verā

(K 2/157-158)

esse şavur: Bağırıp çağırarak, öfke ile fena sözler söylemek.*esse şavur:-sa-se*Hāk-i derūnde **esse şavursa** ‘aceb midür

Çıkdı nesīm kuyunuñ ile akrabā şabā

(G 3/11-12)

est: Geniş zaman; -DIR.Zehr **est** nāni gireften ez in merdomān beğerz

Zūd efkened tenür be-bürün ḥamīr rā

(G 240/5-6)

Meskin del **est** her ke be zaḥer molāyem est

Penhān derūn-e penbe neger penbe dāne rā

(G 241/3-4)

Ger kadr-e āstāne nebudi fuzūn çera

Ru dāde **est** şedrneşin-e āstāne rā

(G 241/11-12)

Forūğ-e ‘aşk rā āşār-e baḥt-e tīre der kār **est**

Ke nūr-e şam‘ rā tābeş-e nomāye der şeb-e tār

est

(G 242/1-2)

Forūğ-e ‘aşk rā āşār-e baḥt-e tīre der kār **est**

Ke nūr-e şam‘ rā tābeş-e nomāye der şeb-e tār

est

(G 242/1-2)

Ze bes çeşm nezarem mużtarib oftāde kolfet

Ke hem çon kovkeb-e seyyāre dağ-e sīne

besiyar **est**

(G 242/3-4)

Şefāsāz-e ezel derd u devā rā midehed bāhem

Loab-e mār rā aḥer devā ez mohrey-e mār **est**

(G 242/5-6)

Çenan der gerden-e şāfeş nomāyed reng-e her

toğı

Ke pendari şerer der şīşe-ye fānūs-e ḥayyār **est**

(G 242/7-8)

Begerd dīde-e ḥayret fezāyem nuk-e moğgān nist

Do çeşm der reh-e golzār küyeş pay-e por-ḥār

est

(G 242/9-10)

Codā ez ḥāksari koşte hemçon ḥūşe-ye gendom

Meger gerdenkeşi ayān esbāb-e çarḥ-e gāddār

est

(G 242/11-12)

Beçin ez golşen-e ṭab‘-e Belīğ-e men goli

Ke bā in reng u büyi şāyegān zīb-e destār **est**

(G 242/13-14)

Eger an ser u reğbet ber kenār-e cüybār **est**

Behem āyed do leb ez şevk būs-e maksadaş çu

rā

(G 243/7-8)

eşyā: Şeyler, nesnelere, mevcudat.**eşyā:-da**Cevher-i zātı gerek **eşyāda** pür-jeng olsa da

Tīg-i cevherdāra rüşenger yine cevher virür

(G 63/3-4)

eteklik: Örtü.Geyüp bir al **eteklik** hāleden meydāna ‘azm itdi

Semāda Mevlvī āyininini taşvīr ider meh-tāb

(G 7/5-6)

Celālū‘d-dīn-i Rūmī gibi ser-gerdān olup āḥir

Ğubār-ı gird-bād-ı cismūñi Rūma **eteklik** yap

(G 10/3-4)

eteklik:-den

Dāğber-dil nice olmaya görüp anı kamer

Al **eteklikden** ider hāleyi ol meh-pāre

(G 207/5-6)

effāl: Çocuklar. “Tıfl”ın cem'idir.Şeherde mektebe **effāl** ile gider ol māh

Murādı muşḥaf-ı ḥüsn āyetin muḳābeledür

(G 51/7-8)

etraf: 1. Çevre.

Vaz‘-ı rindāne telāş itme bizi eyle mu‘āf

Hep çirişdür saña itmişler ‘alāka **etraf**

(Msd 5/11-12)

etraf:-ı, -n, -daKaşruñ **etrafında** bülbül mesnevī-hvānlık ider

Sakf-ı kaşr āyine-i sīret-nümādur tābnāk

(T 19/11-12)

etraf:-ı, -n, -ı

Kuṭb-ı ‘aşr olsa revā dā‘ire-i ‘ālemde

Kim ki **etrafını** yeksān ṭuta mānend-i vasat

(G 119/5-6)

etraf:-ı, -n, -a

Yağışur gül gibi yār başına sünbül perçem

İtsün **etrafına** āvīze-i püskül perçem

(G 154/1-2)

- 2. Yan.**
eṭrāf:-i, -n, -da
Ka'bedür merdümek-i çeşmi ki **eṭrāfında**
Müje huccāca bedel secde-künān bağladı şaf
(G 130/7-8)
- eṭrāfumu al:** Çevresinde toplanmak, ortaya almak, kuşatmak.
eṭrāfumu al:-di
Aldı eṭrāfumu zülf ü haṭ u hāl u ebrü
Ceş-i hüsnü o şuhūñ üstüme ta'yin oldı
(G 224/5-6)
- eṭrāfuñ al:-muş**
'Aşā-yı ābnüsü ile müjgān **almış eṭrāfuñ**
Sevād-ı çeşmi göz ḥabsinde yārūñ kanlı merdümdür
(G 58/5-6)
- eṭvār: Hal.**
eṭvār:-ı
Her vech ile **eṭvārı** sā'irlerine rāciḥ
Bir şuh-ı cihān gördüm dil-ber dimege şālih
(G 26/1-2)
- evc: Göküzünün en yüksek noktası, doruk, yüce.**
evc:-de
Ne kadar **evcede** eylerse güşāde per ü bāl
Aşiyānında olur mürğ yine fāriğ-i bāl
(Kt 42/1-2)
- evc-i felek: Göğün tepesi.**
evc-i felek:-den
Seyr idüp **evc-i felekden** o tūfeng-endāzı
İtmesün redd nihāyet tūb atanlık aşlā
(T 13/35-36)
- evc-i ma'ārif: İlim göğü.**
evc-i ma'ārif:-de
Lāyik midir ki ḥāk-i mezellet-nişest olam
Pervāz iderken **evc-i ma'ārifde** pest olam
(Tb 2/45-46)
- evc-i rif'at: Göğün en yüksek noktası.**
evc-i rif'at:-de
Ayakda ehl-i hüner sifle **evc-i rif'atde**
Nizām-ı kār-ı cihān bir 'aceb temāşādır
(K 5/67-68)
- evc-i sipihr-i ma'rifet: Hüner göğünün doruk noktası.**
evc-i sipihr-i ma'rifet:-dür
Bu ğazel **evc-i sipihr-i ma'rifetdür** kim Belīg
Maṭla'ından maḫṭā'a varınca mazmūn āfitāb
(G 8/13-14)
- evc-i suḥanda: Sözüñ doruğu.**
evc-i suḥan:-da
Olsun dü-mişra' ile bu nev-maṭla'-ı laṭif
Evc-i suḥanda şu'le-nümā Ferḫādān-ı 'ilm
(K 10/65-66)
- ev: Memleket.**
ev:-e, -de
Ne kadar **evde** eylerse güşāde per ü bāl
Aşiyānında olur mürğ-i çemen fāriğ-i bāl
(R 23/1-2)
- evhām-ı hayāl: Hayal kuruntusu.**
evhām-ı hayāl:-ü, -m, -de
Evhām-ı hayālümde ğubār-ı ḥaṭ-ı dil-ber
Riṣ-i cigerüm üstüne pāşide nemekdür
(G 59/15-16)
- evhām-ı künc-i ṭā'ir-i ḫudsī: Kutsal kuşun kuruntular köşesi.**
Evhām-ı künc-i ṭā'ir-i ḫudsīde mün'adim
Mi'rāc-ı ḫaṣr-ı cüdına endāze vü şümār
(K 12/89-90)
- evini yap:** Yuva hazırlamak, yuva oluşturmak; evlenmek.
evini yap:-ma, -ğ, -a
Yine bir sifle-nihād **evini yapmağa** gider
Mihr ü mehden bu felek şırtına urmuş iki ḫuşṭ
(G 18/11-12)
- evlād: Çocuklar; kişinin soyundan gelenler.**
evlād:-i, -n, -a
Önümde ğāşīye ber-düş olur Ebu'l-İrşād
Cihāna bir dahī gelmez benüm gibi **evlād**
(K 11/103-104)
- evlād:-i, -n, -a**
Kendi ş'i'ri sā'irinden mu'teberdür şā'ire
Şefḫati efzūn ider herkes Belīg **evlādına**
(G 189/17-18)
- evrād: Her zaman yinelenen dua.**
evrād:-i, -n, -a
Kıldı **evrādına** rağbetle mezīd
Midḫat-i ḫaṣr-ı nevi Cebrā'ıl
(T 20/19-20)
- evrāk: Yapraklar.**
evrāk:-dan
Sütün-ı ḥāme yelken gösterüp **evrākdan** nā-ğāh
Belīg el-ḫaḫḫ sefīneñ baḫr-ı aşkuñ lüccine şalmış
(G 113/11-12)
- evrāk-ı semen: Yasemin yaprakları.**
evrāk-ı semen:-dür
Ma'nī-i tāze derūnında ḫafī hem-çü gül-āb
Güiyā berg-i gül **evrāk-ı semendür** elfāz
(G 121/11-12)
- evşāf: Vasıf'lar, sıfatlar, tarifler.**
evşāf:-i, -n, -ı
'Azm idüp pışgehe çekdi hicāb-ı zer-bāf
Kıldı **evşāfını** tahrīre Belīg-i vaşşāf
(Msd 5/53-54)

evşâf-ı âbâya: Mürşitlerin güzelliği.**evşâf-ı âbâ:** -y, -aTârîkinde çıkar her biri lâbüd mu'ciz-i eşrâf
Eger ta'dâd idüp bed eylesem **evşâf-ı âbâya**

(K 9/87-88)

evvel: 1. Önce.**Evvel** kadehde 'aks ide ref' eyleyüp niķâb
Mir'ât-i ķalbe şâhid-i mazmûn nüh-kitâb

(Tb 2/5-6)

Mest-i mey söyle ki çakşur gibi **evvel** meh-rû
Olmuş âvîze miyân üzre bir arşun gîsû

(Msd 4/19-20)

Dest-i aħbâbda gâhîce görürdün **evvel**
Şimdi dükkânçe-i şarrâfda görmem diremi

(K 7/19-20)

Eşer akîbi gelür âh-ı sîneden gül-bâng
Şadâdan **evvel** alur menzîlini dâne-i tûb

(G 12/3-4)

Cihân-ı bî-şebâtun şüret-i nakşın alup **evvel**
Târîk-i Nakş-bende sâlik olmuşdı bu ma'nâdan

(T 15/3-4)

Ol büt-i rakķâş gūyâ her yanın **evvel** kırar
Cünbiş eyler başka her endâmı nazûk bel kırar

(G 77/1-2)

Belîğ **evvel** sebûk-bârân-ı deşt-i âlem-i himmet
Çekerlerdi cihânuñ kâr u bârın bir me'âl olsa

(G 202/15-16)

2. İlk.**Evvel** nefese eyledi re'sûñde cāygâh
Rengin edâ-yı bülbül-i şad-dâstân-ı 'ilm

(K 10/41-42)

Ĥabâbâsâ binâ-yı 'ayşî ber-bâd eyleyüp **evvel**
Mişâl-i gird-bâd-ı deşt-i miĥnet-ĥâne ber-düşuz

(G 95/ 3-4)

Kişver-i dilde 'aceb var mı ki bîgâne diyü
Gönderür **evvel** o pür-fitne ĥayâlîñ cāsûs

(G 107/7-8)

Cân u dil birbirine sebķat idüp ol büte dir
Kâkül-i ĥam-be-ĥamuñ târına **evvel** beni aş

(G 115/11-12)

Bilür **evvel** nazarda müşteriler kıymetin anuñ
Ĥumâş-ı vaşlı bir kez dil-beruñ endâzededen
geçsün

(G 161/5-6)

Olur ĥâmûş iken ma'nâ-yı rengin şâ'ire vâşıl
Ki **evvel** bestedür leb bâde-i nâbuñ sebûsında

(G 183/9-10)

Evvel nazarda dest-res olmazsa mälûñe
Eyler mi ragbet ol büt-i ra'nâ kemälûñe

(G 193/1-2)

Belîgâ ĥak-rüb-ı meclis-i rindân olup **evvel**
Söz añlar bâri yârân ola âdem şâ'ir olmazsa

(G 199/13-14)

Çıkdı bahâr seyrine bir şüh-ı mâ'ili

Evvel nazarda göñlüm anuñ oldı mâ'ili

(G 216/1-2)

evvel vir: Önce vermek.**evvel vir:** -irĤayıddan âzâd idüp ol mâh-peyker destüme
Zülfîni ser-rişte-i âmâlden **evvel virir**

(G 69/7-8)

Dâdiş-i fitrîdür ehl-i servete dâd u sited

'Aķl u rüşdi âdeme Ĥak mâlden **evvel virir**

(G 69/9-10)

Meclisinde vaz'-ı nâ-ber-câ kibâr-ı devletüñ

Ĥab'ına şad renciş istişķâlden **evvel virir**

(G 69/11-12)

Bezm-i ĥamda sâķî-i devrân dil-i pür-tâbuma

Câm-ı ĥûni şîşe-i tebhâlden **evvel virir**

(G 69/13-14)

Feyz-i vicdânî ile rengîndür nazm-ı Belîğ

Ĥüsn-i tevfiķ-i Ĥuda 'amelden **evvel virir**

(G 69/15-16)

Yâre sırrın dil zebân-ı ķâlden evvel virür

Sâ ile nâtiķ cevâbı lâlden **evvel virür**

(G 69/1-2)

Yâre sırrın dil zebân-ı ķâlden **evvel virür**

Sâ ile nâtiķ cevâbı lâlden evvel virür

(G 69/1-2)

İstemez ĥiç vâsîta vaşlı nigâr-ı teng-dest

Kâlesin muĥtâc olan dellâlden **evvel virür**

(G 69/3-4)

Fitne-ârâ bir ķul oĥlı bî-emân gördüm bugün

Āb u tâbî ĥamzeye pinyâlden **evvel virür**

(G 69/5-6)

evzâ': Haller, vaziyetler.**evzâ':** -a

İtdiler fâ'idesüz müşteriyânı ta'zib

'Aķîbet ķalmadı ol mehde bu **evzâ'** a şekîb

(Msd 5/51-52)

evzâ'-ı gerdün-ı sitemķâr: Sitemkar dünyanın vaziyetleri.**evzâ'-ı gerdün-ı sitemķâr:-ı**

Suĥanda muĥtasar maṭlûbdur ammâ ĥuzuruñda

Biraz 'arz eyleyem **evzâ'-ı gerdün-ı sitemķârı**

(K 4/45-46)

ev: Seslenme ünlemi.

Ey şeb-çerâğ-ı sâha-i zulmet-serây-ı cân
V'ey nür-ı tâbiş-efgen-i kandil-i merdümân
(Th 1/11-12)

Ahşent **ey** huçeste-i tütî-i hoş-makâl
Olsun cihânda bendelerün zümre-i kemâl
(Th 1/31-32)

Ey sünbül-i hadîka-i pür-feyż-i Kirdgâr
V'ey bülbül-i tapanca-i hor-dest-i rüzgâr
(Tb 1/81-82)

Ey cemâlün pertev-i tâb-efgen-i şubh-ı vişâl
Kaşlarun tuğrâ-nüvis-i milket-i hüsn ü cemâl
(Ş 1/1-2)

Şani'-i kudret nihân itmiş ezelde **ey** perî
Lebleründe neş'e-i câm-ı şarâb-ı portakal
(Ş 1/15-16)

Ey vaktini gâfletle iden hep müstehlik
Aç bağa gidüp çeşmüni mânende-i çiçek
(R 1/1-2)

Ey fûrûğ-ı ârizuñ reşk-i cemâl-i hür-ı in
Şem'anun pervanesi cân ile Ruḥü'l-Emîn
(Ş 2/1-2)

Ey gönül itme cunûn-ı aşk ile âh u figân
Dilde mestür eyle ifşâ olmasun sırr-ı nihân
(Ş 2/13-14)

Ey rind-i lâyhvâr hemîşe döküp 'arak
Mey iç kalınca diñle beni rûhdan ramak
(Tb 2/37-38)

Olmam firîb-hvorde ben **ey** şüh-ı sâde-rû
Şahbâ-yı la'lfâm degül 'anberiyeye bû
(Tb 2/75-76)

Ey kâ'inâta hâk-i derün cây-ı ilticâ
V'ey nakş-ı büse küçe-i luḥfunda nakş-ı pâ
(K 2/139-140)

Ey pâdişâh-ı kişver-i ma'nâ şitâb idüp
Geldi ümîd ile der-i vâlâña bir gedâ
(K 2/183-184)

Cübbeyi böyle kavuşdurma gel **ey** simîn-ber
Şırmalı fermelegi çâk-i kabâdan göster
(Msd 4/31-32)

Bu gam-zedeye eylediğün lutfâ idüp reşk
Ey âşaf-ı pür-dâd u dihiş çarḥ-ı sitem-kâr
(Kt 6/1-2)

Nâza çekdi dem-i fahriyye ben söyledemem
İşte **ey** dil hünerün var ise söylet kalemî
(K 7/57-58)

Ey güşâyende-i tılısm-ı 'ulüm
Diñle hâl-i dil-i perîşânım
(Kt 8/1-2)

Ne hâcet ziver-i halhâle **ey** serv-i hırâmânım
Nümâyân sâk-ı billüruñda tavḥ-ı kumrî-i cânım
(K 8/1-2)

Âteş içre cilve itmek şive-i pervânedür
Sen var **ey** bülbül çemende hâr u ḥasdan lâne
yap
(G 9/5-6)

Târ-ı zülf-i yâr-ı nâzükden aña **ey** çeşm-i ter
Sâye-i müjgân ile bir âbnüsü şâne yap
(G 9/7-8)

Mânend-i gül aç ağzuñi **ey** gönca-dehen
Bülbül gibi biñ nükte bilürsin söyle
(R 9/3-4)

Râfîziler sa'y ider mihrâb-ı hâmis va'zına
Bî-tekellüf anları iskât için **ey** hüşyâr
(Kt 9/1-2)

Bu şeb var **ey** hayâl-i bî-vefâ-yı yâr kim âhîr
Senüñle kaldı faşl-ı müdde'â divân-ı Paşaya
(K 9/41-42)

Müheyyâdur yeter kâzî-i kudsi-i hatm için **ey**
dil
Berîd-i âh ile tûmar-ı şî'ri gönder imzâya
(K 9/101-102)

Kulaḥ tut bâğbân-ı aşka **ey** gül diñlemeklik yap
Şigüfte dâğlarla sinemi ra'nâ çiçeklik yap
(G 10/1-2)

Revişde ey perî-rû berḥ-i âlem-süza beñzersin
Şitâbuñdan kebâb oldı cigerler bir yemeklik yap
(G 10/5-6)

Cihânı yakmağa 'azm eyledün **ey** tıfl-ı âteş-bâz
Dil-i pür-âhumı al yanuña lâ-büd fişeklik yap
(G 10/7-8)

Ey âşaf-ı zamâne felekden şikâyeti
İtsem 'aceb mi dergeh-i 'adlünde bî-ḥicâb
(Kt 10/1-2)

Ey 'andelîb-i bâğ-ı hüner hâme-i terün
Olmış zebân-nâk ile raḥbü'l-lisân-ı 'ilm
(K 10/3-4)

Minkâr-ı hâmen olsa terennümle cilve-ḥîz
Ey 'andelîb-i nağme-zen-i gülsitân-ı 'ilm
(K 10/9-10)

Ḥâk-i hidâyet-i kademün olsa ḥayr-ḥvâh
Ey mâye-baḥş-ı kuvvet-i sulṭân-nişân-ı 'ilm
(K 10/59-60)

- Ey** bülbül-i hüceste-i bāğ-ı cinān-ı 'ilm
V'ey tütî-i sebāk-dih-i rühāniyān-ı ilm
(K 10/67-68)
- Ğıl** baña şefā'at meded **ey** fahr-i Resül
Dergāh-ı Hüdāya bu günehle gidicek
(R 11/1-2)
- Mühr**-i zebān-ı şekveyi mürişde āb idüp
Süz-ı güdāz ile didüm **ey** şüh-ı şivekār
(K 10/51-52)
- Ey** bülbül-i hüceste-i güلزār-ı Kirdgār
V'ey sünbül-i hadıka-i feyz-efken-i bahār
(K 12/123-124)
- Ey** nādire-fenn hāmeyi aldıkça ele
Levhin saña lāyık ki şuna şems ü kamer
(R 12/1-2)
- Ne hācet keş-me-keş hübān ile **ey** şüh-ı bī-pervā
Saña da'vā-yı hüsne hüccet ilzāmdur mir'āt
(G 13/11-12)
- Nevk-i sinān gamzeñ işler geçer gönülden
Ey şüh-ı şulh-ı düşmen mızrāk çuvāla sığmaz
(Mf 13/1-2)
- Furşatı fevt itme **ey** dil böyle kıalmaz rüzigār
Keşti-i bāde şuyın buldurdı kıullan keyfi çat
(G 16/3-4)
- Mā-cerāyı keşf ider şāyed dehān-ı zaħm-ı dil
'Aşıkā bir büse vir **ey** gönca-leb ağzın kapat
(G 16/7-8)
- Bu şeb vaşlın o meh ferdāya kıorsa **ey** dil-i şeydā
Bunı pek belle kim gündüz çıkılmaz küh-ı
billūra
(Mf 16/1-2)
- Ey** bārī Hüdā derdimize dermān vir
Efsürde olan cism-i za'ife cān vir
(R 16/1-2)
- Ğad**-i ra'nā ile **ey** naħl-i revān cilveler it
Bāğda kaşmir idüp servi-i çenāri incit
(G 17/1-2)
- Fikr-i emvāl ile bār-ı ğama hammāl olduñ
Senüñ **ey** hvāce cezā-yı 'amelüñdür çek'a git
(G 17/7-8)
- Tütî-i tab'ı Belıge olamazsın pey-rev
Tırma bu bāğda **ey** bülbül-i şeydā öte git
(G 17/17-18)
- Güş** itmedi mevzün sözüni ehl-i suħan
Ey kec-dehen eş'āra yakışmaz ağzuñ
(R 17/3-4)
- Gel bezm-i meye **ey** āfet-i hvānende
Yüz bencileyin nigāhıña efgende
(R 21/1-2)
- Müjgān zaħmına nice ol ğamze işlestin
Ey dil ğılāf-ı ğançer-i şemşir olur mı hıç
(G 23/9-10)
- Düşmene yāver olup dostı şaķın incitme
İtme **ey** şüh-ı cefā-pişe bu cevri itme
(R 24/1-2)
- Dāne-i hālını başduñ o büt-i 'işve-gerüñ
Oñma **ey** ğaıt-ı siyeh bāğ-ı cihānda bitme
(R 24/3-4)
- Ey** āfitāb-ı evc-i kerem feyz-i cüd ile
Luftuñ suħanver eyledi erbāb-ı tab'ı hep
(Kt 26/1-2)
- Ebrü ile ğaıt-ı leb bir kııt'adur **ey** zāhid
Ma'nāsı anuñ ğayet erbāb-ı dile vāziħ
(G 26/7-8)
- Ey** nūr-ı dīde fīdye-i ibn-i Hālil için
Bāğ-ı keremden indi ise kebş-i bī-bedel
(Kt 27/1-2)
- Mikdār hācet olsa eger şeye i'tibār
Olurdu cān gibi nemek **ey** dil girān-bahā
(Mf 27/1-2)
- Ey** āfitāb-ı ma'delet-āğār-ı luft ile
Ma'müre-sāz-ı ğaıt-ı ehl-i sülüksun
(Kt 28/1-2)
- Ey** dāver-i dārāb-ı himem kııt'adan iķdam
İrfān ile bu bendenüñ aħvāli bilindi
(Kt 32/1-2)
- Zā'if-i bī-dimāğüñ men'ine **ey** bāğbān besdür
Çekilse pişğāh-ı bāğa mevc-i büy-ı gülden sed
(G 32/5-6)
- Ayakdan düşdiler üftādegānuñ dest-i luftuñla
'Usāt-ı güm-rehi **ey** kā'id-i rāh-ı Hüdā al yed
(G 32/9-10)
- Ħançer-keşide çeşm ile zinhār **ey** gönül
İncinse ādeme görünür ol perī-nijād
(G 33/9-10)
- Ey** āşaf-ı cem-mertebe bu bende-i zāruñ
Her demde sezā luftuñ ile mukrim olınsam
(Kt 33/1-2)
- Ey** naķd-i eşk bārī sen imdāda gel yetiş
Şimdi Belıg ğam-zedenüñ ğarc-ı rāhı var
(Kt 34/3-4)
- Ol ğamze-i dil-düz ile gönülüm tolu kıandır
Ey şüh-ı cefā-pişe meded kıyma bu cāndır
(Kt 37/1-2)

Mestâne şaķın elde tıtuþ oynama **ey** dil
Bilmez misin ol zülfi-siyâhı ne yılândır

(Kt 37/3-4)

Esrâr-ı 'aşkı şaķlayamam dilde **ey** perî
Âyîne-hâne-de nice 'aksûñ nihân kalur

(G 40/7-8)

Alamaz hâk-i ser-i reh-güzerüñ mevc-i nesîm
Seni **ey** şüh-ı cefâ-pîşe tıtan kanumdur

(G 50/15-16)

Ey nâ'ib-i Nevâhî efendüñ bu şekveden
Yaķmaz cihânı saña uyup ey dil-i füsüñ

(Kt 50/1-2)

Ey nâ'ib-i Nevâhî efendüñ bu şekveden
Yaķmaz cihânı saña uyup ey dil-i füsüñ

(Kt 50/1-2)

Ey kân-ı kerem bende-i dîrîne Belîğ
Olmaz ne ķadar şıķlet iderse medhül

(Kt 51/1-2)

Ey meh ne zaman sîne-i billüruñı açsañ
Nezzârede âyîne-i tâbân gibi parlar

(G 52/3-4)

Ey mâye-baķş-i luţ u kerem intihâb olup
Kalbindedür daķâyık-ı esrâr-ı Ahmedî

(Kt 54/1-2)

Ey tıfl-ı cefâ-pîşe ne var merdüm-i çeşmüñ
Zîver-dih-i âğuş-ı hayâl olsa bebedür

(G 59/5-6)

Bu hey'et ile bilmezem **ey** vâ'iz-i hod-bîn
Ol şüh-ı melek-manzarı sevmem ne dimekdir

(G 59/9-10)

Büy-ı enfâs-ı Mesîhâ gibi câna cân ķatar
Cân otı istersin **ey** dil kâkül-i cânân şatar

(G 50/1-2)

İddi'aya düşme **ey** bülbül ki 'aşık yâr için
Kendini pervâneäsâ âteşe 'uryân atar

(G 60/7-8)

Eger âlüde-i 'işyân ise dâmânum **ey** zaķid
Anı taţhîr ider bî-intihâ deryâ-yı rahmet var

(G 68/9-10)

Da'vâ-yı 'aşķa düşme gel **ey** müdde'î yeter
Ol gül-'izara 'aşık-ı şeydâ hezârı var

(G 73/5-6)

'İbret al bezm-i mükâfatda **ey** gurre mest
Kađeññ kanını içdikleri mînâdandur

(G 74/3-4)

Bâd-ı âhumdan olursuñ münkesir **ey** naħl-i nâz
Kim nihâl-i nev-resi gülşende ekşer yel kırar

(G 75/7-8)

Destümden alduñ ol güheri virdüñ âhere
Ey çarķ-ı sifle baña bu rütbe ğadîr nedir

(G 79/11-12)

gizlidür
Bâdâm-ı çeşmüm **ey** gül-i ra'nâ ikizlidür

(G 80/1-2)

Dem-i vuşlatda el çek dür-bâş-ı nâzdan **ey** şüh
Girince müşterî bir bâğa şeftâlû-yı hâm almaz

(G 88/9-10)

Miyân-ı bezme gel **ey** mutrıb-i ğazel-perdâz
Ki tâziyâne-i şevķ ola şu'le-i âvâz

(G 89/1-2)

Pür eyle ol mey-i pür-rengi câma **ey** sâķî
Ki dil-şigâf ola mevcî mişâl-i nâħun-ı nâz

Teselsül-i nağamât eyle **ey** muğannî-i şüh
Ki kaţ' olur nağamât ile râh-ı dür-ı hicâz

Şaķın nâ-dâna açma hoķķa-i ser-beste-i râzuñ
Seni çâh-ı belâdan **ey** dil ihvân-ı zamân çekmez

Mezâķ-ı rind-i 'âlî-himmeti ey hvâce benden şor
Çeker her zaķmeti 'âlemdede ammâ bâr-ı imtinân
çekmez

O şühî şem'-i bâlîn eyledük kaşâne-i ğamda
Meded incitme **ey** hummâ-yı firķat şimdi nâ-
hoşuz

Pür olsa şafha-i âyineden cevher cilâ çıķmaz
Ĥaţ-ı ruhsârûña yüz virme **ey** meh-rû şafâ
çıķmaz

Bu demlerde yine **ey** nükte-sencân-ı suħan
müjde
Belîğüñ şafha-i mecmû'a-i pâķi ğazellenmiş

Derdimiz besdür bize incitme **ey** gerdün-ı dün
Biz bu miħnet-hâneye geldükse rahâţ bulmadık

Ey sitemger nice gördüñ lâyık
Yıkıla bâğda serv-i bâsık

(G 134/1-2)

'Uşşâķa bûs-ı la'l-i terüñ yok mıdur senüñ
Ey nâħl-i 'işve hiç şemerüñ yok mıdur senüñ

(G 138/1-2)

Ey pîr-i 'aşķ böyle neden nâ-tüvânsın
Bilmem yanında bir püserüñ yok mıdur senüñ

(G 138/3-4)

Hâlüm mükedder oldı benüm **ey** hayâl-i yâr
Bilsem 'aceb ki bir kederüñ yok mıdur senüñ

(G 318/5-6)

İtdüñ ğüşâde sîne-i billürü nâfe dek
Ey şüh bilmezem kemerüñ yok mıdur senüñ

(G 138/7-8)

Cem ' eyle kendüni seher ey âh-ı şu 'le-ñiz
Eflâk-i heftüme seferüñ yok mıdur senüñ
(G 138/9-10)

Bälâ-yı nañl-i mevki ' -i kesb-i hevâ ise
Ey ğonca başum üzre yerüñ yok mıdur senüñ
(G 138/11-12)

İtdüñ vişâli herkese va 'd ey zen-i sipihr
Äyâ cihânda gerçek erüñ yok mıdur senüñ
(G 138/13-14)

Nigeh-i tiz ile ol âfet-i cânı şıkduñ
Ğayrı ey nür-ı başar sen de gözümdeñ çıkduñ
(G 139/1-2)

Pehlevânsın hele piş-ķabzada ey sâĝar-ı mey
Bir ayâĝ ile nice tâze cevânı yıķduñ
(G 139/5-6)

Nim-cev hâşılı yok ehl-i dilüñ şâmânı
Bu tehî yelmeden ey esb-i tabî 'at bıķduñ
(G 139/7-8)

Görinen dâmen-i pâkinde degildür dikenüñ
Tırnaĝı ķaldı bu âl câmede ey gül dikenüñ
(G 140/1-2)

Haş şudür itse kesilmezsin anuñ zülfinden
Senüñ ey dil hele çokdan ķurimişdür resenüñ
(G 140/11-12)

Ey âşinâ-yı ğamze-i dildâr olan ğoñül
Ğâfil bulunma tîr-i ķazâ geldi hâzir ol
(G 142/3-4)

Gülzâra gel selâşe-i gassâle nüş idüp
Ğirk-âb-ı ğamdan ey dil-i âlüde fâhir ol
(G 142/9-10)

Vağşî ğazâl dâmen-i şahrâ-yı nâz iken
İncinme ey perî seni ben âdem eyledüm
(G 152/13-14)

Ey rûh-bağş mürde-dilânsın ne cânsuñ
Cân ile zinde cism hayâlülñle zinde cân
(G 156/5-6)

Ey hâk-i tîre sende emânetdür ol güher
Yanında ķadri lü 'lü-i terden kem olmasun
(G 157/7-8)

Gelmez derüna hayli zamândur hayâl-i yâr
Ey dil harîm-i sînede nâ-mahrem olmasun
(G 157/11-12)

Ey vây geçdi 'ömr-i 'azîz âh u vâh ile
Cürmi nedür ki ehl-i dilüñ ğurrem olmasun
(G 157/13-14)

Ser-ķeşlik itme sâye-i zülfinde hoş geçin
Ey hañ riyâz-ı ķihrede sen nev-remidesin
(G 162/5-6)

Ey dil teccessüs eyle meded yandı mülk-i cân
Bir tıfl-ı cân-ĝudâz âña ķundaķ bırakmasun
(G 163/3-4)

Ey şeb-ķerâĝ-ı şu 'le ber-endâz-ı encümen
Berķ-i sitemle ğırmen-ı ķarĝa şerer-fiken
(G 164/1-2)

Ey şeb-ķerâĝ-ı şu 'le ber-endâz-ı encümen
Berķ-i sitemle ğırmen-ı ķarĝa şerer-fiken
(G 164/1-2)

Ey ehl-i cezbe himmet idüñ ķuşça cânuma
Ol dâmgehden 'avn ile şâyed ki ķurtula
(G 181/5-6)

'Arz-ı niyaz hâk-i reh-i ehl-i nâzda
Ey naķd-i eşķ fâ 'ide itmez hemân şula
(G 181/7-8)

Ey ķarĝ-ı sifle-ĝvân dili itme bî-nemek
Elmâs-rîze-i ğama laĝt-ı ciger bula
(G 181/15-16)

Ħamd eylemezseñ ey dil-i şeydâ selâmete
Uĝrar nihâl-i devĝa-yı 'ömrüñ bir âfete
(G 188/1-2)

Ey ĝırta mest-i devlet-i pâbe-rikâb olan
Eyle biraz da tüşe tedârük 'azîmete
(G 188/3-4)

Ey nev-ķabâ-yı şüret-i kâlâ-perest olan
Âdemde aķl-ı râsiĝe bakmaz kıyâfete
(G 188/9-10)

Ey şüh cürm-i sâbıkı yâd itme kim bugün
Dergâh-ı şefķatüñde mukırrum ĝünâhuma
(G 192/5-6)

Bâzâr-ı 'aşķa varma tehî ey nigâr-ı mest
Gel gel ki naķd-i cân ķoyayum dest-mâlülñe
(G 193/3-4)

Esbâb-ı müste 'âr için ey ķarĝ çekme ğam
Erbâb-ı 'aşķ vaz ' -ı yed itmez ĝilâlülñe
(G 193/9-10)

Herkes cihânda ķudreti miķdârı ğam ķeker
Ey derdmend-i ğam-zede şükr eyle ĝâlülñe
(G 193/11-12)

Ey mîr-i ĝüsn dâd ki yandı Belîĝ-i zâr
Tâķat ĝetürmeyor teb-i fûrķât 'azâbına
(G 198/17-18)

La 'lülñ öperken aldı ten-i zârı derleme
Elbette ey perî 'arâķ ister şekerleme
(G 203/1-2)

Ey meh bu yolda 'âşķa bir hayruñ olmadı
Cîsr-i vişâli böyle mi olur ķemerleme
(G 203/9-10)

Esb-i vişâle dest-res olursa **ey** gönül
Zinhâr yokla tengini gâfil egerleme
(G 203/11-12)

Hoy-kerde bûs ider leb-i la'lûn Belîg-i zâr
Elbette **ey** perî 'araç ister şekerleme
(G 203/13-14)

Bir tâze sevüp tâzelen **ey** dil kocalıkda
Fikr-i zen ü ferzende düşüp böyle kocalma
(G 205/9-10)

Sitemle gamze-i cânâne geçdi cânumuza
Sen **ey** hadeng-i müje bārî girme kânumuza
(G 208/1-2)

Uzatdı kâmeti rûyuñda zülf ü hatt **ey** şüh
Zuhûri fitnelerüñ düşdi hep zevkânumuza
(G 208/9-10)

Hayâl-i yâr gelür hânemüz tehî **ey** dil
Çiger kebâbını 'arz eyle mihmânumuza
(G 208/13-14)

Gubâr-ı mâ-sivâdan pāk idince sâhasın **ey** dil
Harîm-i sîneye yâruñ cefâsı mihmân geldi
(G 211/9-10)

Cihânda **ey** peri bir kara günlî 'âşık-ı zârüm
Ruhuñda sebz-i hat baht-ı siyâhumdan bitüp
yitdi
(G 212/7-8)

Ey gırre-mest-i mesned-i evc-i kemâl olan
Düşmez mi hâke mîve-i nahlûñ resîdesi
(G 213/19-20)

Feryâd idersem **ey** gül-i ter olma teng-dest
Seyr et figân-ı bülbül ile hânde-i gülî
(G 214/3-4)

Eyler kifâyet emrûñe **ey** bî-nevâ senüñ
Bend it miyân-ı cânuña dâd-ı tevekkülü
(G 214/11-12)

Merhâbâ **ey** eger-i mevhibe-i Rabbânî
Şeref-i silsile-i düde-i Cengîz Hânî
(G 219/1-2)

Ey 'aks-i yâr hicrûñ ile tîredür gözüm
Zulmetde kılmasun gel uyandır çerâgını
(G 220/3-4)

Bu çerâgâh-ı vücûdında Belîgüñ **ey** şüh
Kebş-i cânın saña kurbânlığa tesmîn oldı
(G 224/13-14)

Çemende tavk-ı kumrî halka çekdi nâmına
servüñ
Görünce kâmet-i bälâyî **ey** şah-ı cihân-ârâ
(G 229/9-10)

Ey büt-resîde tenciye minnet ne şeyh-i şehîr
Âbâ okursa bir nefes-i serd ile tonar
(G 235/7-8)

Ey meykedede mest-i mey-i 'işret olanlar
Kısmetlerüñüz 'âkıbetü'l-emr kötekdür
(G 236/9-10)

Her-câyî güzel sevme didüm **ey** dil-i şeydâ
Çek cevriñi söz eslemedüñ saña gerekdür
(G 236/13-14)

Ey meykedede mest-i mey-i 'işret olanlar
Kısmetlerüñüz 'âkıbetü'l-emr kötekdür
(G 236/9-10)

Her-câyî güzel sevme didüm **ey** dil-i şeydâ
Çek cevriñi söz eslemedüñ saña gerekdür
(G 236/13-14)

Ey 'aşekân ze tab'-e Belîgem besüz del
Ezber koned in gâzel-e 'aşekâne râ
(G 241/13-14)

eyâ: Ey, hey.
Eyâ hıdiv-i kerem-pîşe ma'nî-i cüdî
Ezerdi hayli zamândır Belîg-i gam-dîde
(Kt 15/1-2)

Üftâdegâne bir şulu şeftâlu virmiyor
Eyâ nihâl-i kâmeti nevres-fidân mıdır
(Kt 43/3-4)

eyâdî-i firenge düş: Fransızların ellerine düşmesi.
eyâdî-i firenge düş: -me, -sün
Gönlümüñ kâdrini bilmez o büt-i kâfir-kış
Düşmesün yâ Rab **eyâdî-i Firenge** muşhaf
(G 130/5-6)

eylük gör: Maddi, manevi yardım görmek.
eylük görî: -me, -di
Kimse **eylük görmedi** 'âlemde nâ-kesden Belîg
Hâşıl olmaz mîve-i şîrîn nihâl-i mişeden
(G 159/13-14)

eyvâ: Ayva.
Diyâr-ı gurbeti seyre naşib olur bâ'ış
Ki 'azm-i bâğa ya **eyvâ** ya sîb olur bâ'ış
(G 21/1-2)

Eyvâ göbekli sîb-zekân egerçi yâr
'İndimde sîbden benüm eyvâ olur lezîz
(G 37/9-10)

eyvâ göbekli: Ayva gibi hafif çıkıntılı, yuvarlak göbek.
eyvâ göbekli: -li
Eyvâ göbekli sîb-zekân egerçi yâr
'İndimde sîbden benüm eyvâ olur lezîz
(G 37/9-10)

eyvân: Saray.**eyvân:-i**Sâl-i itmâmına didim târîh
Yapdı Aḥmed Ağâ bu **eyvânı** 1167

(T 4/41-42)

Şevk-ı icrâ-yı şabâ la'l ile sipîhr-i bennâ
Kıldı şâhâne bu **eyvânı** bu resm üzere binâ

(T 21/1-2)

eyvân:-daFart-ı pertevle bu **eyvânda** sütûn-ı rengîn
Âteşin mîl çeker çeşm-i 'adüya güyâ

(T 21/31-32)

eyvân-ı bî-hem-tâ: Eşsiz saray.Ḥabbezâ **eyvân-ı bî-hem-tâ** ki resmin seyr idüp
Vâlih ü ḥayrân olur üstâd-ı İklîdis-güşâ

(T 29/1-2)

eyvân-ı iclâl: İkrâm köskü.**eyvân-ı iclâl:-i, -n, -e**Ḥıdiv-i dâd-güster Âşaf 'Abdullah Paşa kim
Bu çarḥuñ atlası **eyvân-ı iclâl**ine mefreşdür

(G 48/15-16)

eyvân-ı laṭîf: Güzel saray.Rüşen oldı afitâb-âsâ bu **eyvân-ı laṭîf**
Pertevinden dâ'imâ şehri iktibas eyler ziyâ

(T 1/11-12)

eyvây: Eyvah.**Eyvây** kim bu za'f-ı bedenle ḥabâbveş
Baḥr-i fenâda âb u hevâyâ tayanmışuz

(G 104/13-14)

Eyvây naqd-i eşke revâyic yok ol tabîb
'Uşşâk-ı ḥaste-ḥâtıra baḥmaz şevâbına

(G 198/13-14)

eyvâm: Zaman, devir.**eyvâm:-i, -dur**Bahâr **eyvâmdur** dilden Belîgâ şâhid-i maẓmûn
Güzargâh-ı ḥayâle bilmezem anı neden çıkmaz

(G 96/13-14)

eyvâm:-daGüç imiş ḥaylî bu **eyvâmda** söz diñletmek
Mutrıbuñ kavline bî-ḥarb kulaḥ tutmaz def

(G 130/9-10)

eyvâm:-iRûze **eyvâmı** derûnumda ḥarâretle Belîg
Böyle şîrîn-suḥamı yapdı yoḡırdı ḥâme

(G 194/11-12)

eyvâm-ı şitâ: Kış günleri.**eyvâm-ı şitâ:-da**Süst olur pîrde icrâ-yı me'âsiye ḥavâş
Ḥareketden ḳalır **eyvâm-ı şitâda** ḥaşerât

(G 14/13-14)

ez: Eritmek.**ezil:-il, -ür**Âb-ı dehânına **ezilür** lafz-ı sükkerîn
Yâruñ zebân-ı pâkini ḥaml itme lüknete

(G 188/15-16)

ez: "den, dan" mânâsına gelir.Zehr est nâni gireften **ez** in merdomân beḡerz
Züd efkened tenür be-bîrun ḥamîr râ

(G 140/5-6)

Tenhâ nemâned der del şad pâre eks-e düst

Ez yek çerâḡ şad boved âyîne ḥâne râ

(G 241/7-8)

Şefâsâz-e ezel derd u devâ râ midehed bâhem

Loab-e mâr râ âḫer devâ **ez** mohrey-e mâr est

(G 242/5-6)

Codâ **ez** ḥâksari koşte hemçon ḥüşe-ye gendom
Meger gerdenkeşi ayân esbâb-e çarḥ-e ḡaddâr
est

(G 242/11-12)

Beçin **ez** golşen-e tab'-e Belîg-e men goli

Ke bâ in reng u büyi şâyegân zîb-e destâr est

(G 242/13-14)

Ze neḫvet be sele cüşeş reh-e cânân çin ebrû râ

Fekened **ez** bîm moceş felek ḥâr-e enberin bü râ

(G 243/1-2)

Eger an ser u reḡbet ber kenâr-e cüybâr est

Behem âyed do leb **ez** şevḳ büs-e maḳsadaş cü
râ

(G 243/7-8)

Hudhud-e şecer be tîr-e seyyâd oftend **ez** ḡayret

Eger mibined âhü dîde an zîr-e ebrû râ

(G 243/9-10)

ezâ itme: Ezivet etmek.**ezâ itmede:-me, -de**Alâm-ı bîm-i cürm ile mesmûm iken gönül
Cevr-i felekde **itmede** iḳdâm idüp **ezâ**

(K 2/53-54)

ezber: Zihinde tutma, hafız.

Ey 'aşekân ze tab'-e Belîgem besüz del

Ezber koned in ḡazel-e 'aşekâne râ

(G 241/13-14)

ezber id: Ezberlemek.**ezber idüp:-üp**Naẓm-ı erbâb-ı dili **ezber idüp** ol âfet

Keşf-i esrâr-ı ma'ânîye iderse raḡbet

(G 15/21-22)

ez-cümle: Meselâ, bunun gibi.**Ez-cümle** fart-ı keşmekeş-i rüzḡardan

Mîḫnetle oldı hem-çü kemân kâmetüm dü-tâ

(K 2/179-180)

Şa'iri şî'rden fark itmeyüp 'âlemde **ez-cümle**
Çekilmez şıklet-i lâf-ı suhanla hâsidiñ bânî
(K 4/61-62)

ezel: Başlangıcı olmayan geçmiş zaman.

Ezel dīvānçe-i hüsnî yazarken hâme-i Bî-çün
Bulındı kâmetiñ şânîsi yok mışra'-mevzün
(Mf 43/1-2)

ezel:-de

Şânî'-i kudret nihân itmiş **ezelde** ey perî
Lebleründe neş'e-i cām-ı şarâb-ı portakal
(Ş 1/15-16)

Keremle sîm ü zer ehl-i keremden olmaz kim
Ezelde bu berekât-ı Hâlîl-'atâyâdur
(K 5/49-50)

'Aqlun **ezelde** zihn-i kazâdan güzâr idüp
Geldi zuhûra zemzeme-i kün fe-kân-ı 'ilm
(K 10/73-74)

Okurlar bi-tereddüt vaşfını kim kâtib-i kudret
Ezelde eylemiş dīvānçe-i evşâfını tedvîn
(T 11/5-6)

Bu çarh **ezelde** kurulmuş mişâl-i çıkırık tām
Nuķuş-ı kâr-ı cihân vech-i ahsen üzere tamām
(G 151/1-2)

Koķarsa habb-ı nebât-ı lebûn ağız miski
Ezelde mevhibedür gonca-i dehânıma bû
(G 171/3-4)

'Ayâr olmuş **ezelde** cism-i pâki ol mehûn güyâ
Ki beñzer semm-i nâfi tûde-i sîm üzre tamğâya
(G 191/7-8)

ezel:-den

Kemend-i miñnet ile eyleyüp **ezelden** esîr
Direm-ħarîde-i bâl eyledi beni taķdîr
(K 6/123-124)

ezelî: Çok eskiden beri, devamlı.

Vedî'adır **ezelî** keff-i rây-ı şâ'ibine
Geldi fetħ-i eķâlîm-i Mosku vü İsveç
(Kt 1/5-6)

Ħamza Pâşâ-yı Silahdâr-ı Şehen-şâh-ı cihân
Ezelî mevhibe luţf u kerem ol destûra
(Kt 7/1-2)

Rengîn risâledür **ezelî** gerçi fenn-i hüsn
Bir munteħab şahîfe yüzûn ol risâleden
(G 158/9-10)

ezelî ol: Öncesiz olmak.

ezelî ol:-miş
Gök Ħırķa geyüp tekye-i 'aşķında nüh-eflâk
Olmış ezeli Őevķiyle abdâl-ı Muħammed
(K 1/15-16)

ezhân: Anlayış, kavrayış kudretleri.

ezhân:-e
Ķulzüm-i mevc-hîz-i reng-i ħayâl
Piç ü tâb-efgen oldı **ezhâne**
(Kt 11/1-2)

ezhâr: Çiçekler.

ezhâr:-ı, -n, -ı
Gülşen-i hüsn-i ħaţuñ **ezhârını** sîr-âb idüp
Çâr-mışra' aķdı bu dert-i ħâmeden âb-ı ħayât
(Kt 46/3-4)

ezhâr-ı cemen: Cimenliğin çiçekleri.

ezhâr-ı cemen:-dür
Reng-i elvân-ı ma'ânî ile tezyîn olıcak
Gülşen-i şafħada **ezhâr-ı cemendür** elfâz
(G 121/9-10)

ezil: Ezme işine konu olmak.

ezil:-di
Piç ü tâb eyledi lîf aña **ezildi** şâbûn
İstedi kîse-i müşğîn sürine dil-bere çün
(Msd 3/26-27)

-F-

fahrî: Kat' denilen kâğıt üzerine vazılmış veya yapıdırılmış resimleri ovup başka bir kâğıda veya iki kâğıdı kenarlarından birleştirerek belirsizce birbirine yapıştırmak ve makara veya ince tahta üzerine yapılan resim ve şekilleri ovarak meydana çıkarmak san'atında dehâ göstermiş, Bursalı bir Türk san'atkârıdır.

Güftâra bu resme nice iş kesdi Belîgâ
Fahırî gibi mıkırâz-ı dü-leb anı oynıca
(G 204/11-12)

fahr-i resül: Şerefli Hz. Muhammed.

Kıl baña şefâ'at meded ey fahr-i Resül
Dergâh-ı Hüdâya bu günehle gidicek
(R 11/1-2)

fâ'ide: İse varama, ise varamanın mevdana getirdiği iyi durum, olumlu sonuç, kar, yarar, nefî.

Kıymet bilinmez oldu nedür fâ'ide Belîg
Bulmuş bu çâr-süda meta'-ı hüner kesâd
(G 33/13-14)

fâ'ide:-süz

İtdiler fâ'idesüz müşteriyânı ta'zib
'Akıbet kalmadı ol mehde bu evzâ'a şekîb
(Msd 5/51-52)

fâ'ide it: Kazanç sağlamak.

fâ'ide it:-mez
'Arz-ı niyaz hâk-i reh-i ehl-i nâzda
Ey naqd-i eşk fâ'ide itmez hemân şula
(G181/7-8)

fâ'ide vir: Kazanç vermek.

fâ'ide vir:-di
Hırâş-ı sine vü rüy-ı siyâhdan gayrı
Ne virdi fâ'ide bilmem cihânda Hâteme nâm
(G 151/5-6)

fakat: Sadece.

Hayf u şad-hayf geçüp 'ömr-i girân-mâye 'abes
Dilde ta'dâd-ı sinin ile elem kaldı fakat
(G 119/9-10)

fakîh: Seriat bilgini.

fakîhîhün:-üñ
Minâ içinde böyle hıuşuşâ ki şâf ola
Men'i fakîhîhün ol meyi şâyed hilâf ola
(Tb 2/27-28)

fakîr: Yoksul, muhtac.

Cihânda her kişi hâlince kâm-yâb oldu
Bu kârgâhda ancak fakîr almadı kâm
(G 151/9-10)

fakîr:-i

Semend-i tab'uma hem-pâ bulunmazken ne
hikmetdür
Tarîkında fakîri sebkat itdi her fûrû-mâye
(K 9/75-76)

fakîr:-e

Cihânda dağme-i Kârûna döndi naqd-i kerem
Fakîre 'aks-i keremdür kerem bu eşnâda
(G 195/7-8)

fâm: Renk.

fâm:-ı

Görüp şâl-i zümürd fâmı 'aşık ol beyâz fesde
Başına bir beyâz gül-goncasi tağmış şanur anı
(G 218/5-6)

fânüs: İçinde mum vakılan fener, camlı mahfaza, abajur.

Şarâb-ı âteşine rûzgâruñ âfeti n'eyler
O şem'a sâkıyâ fânüs için âmâdedür minâ
(G 5/9-10)

Fânüs içinde şu'le vü şahbâda neş'eves
Virdi fûrûg-ı feyz ile pertev bedene cân
(G 156/11-12)

fânüs:-ı

Murâduñ hıfz ise bād-ı fenâdan şem'-i iğbâlün
Anuñ dest-i du'âdur ehl-i dil 'inde fânüsü
(K 3/13-14)

fânüs:-dan

Hazmi eger ki istese berç üstüne çeker
Târik şehâb-ı âh ile fânüsdan hişâr
(K 12/91-92)

fânüs:-da

Gelse fânüsda şerer gibidür
Bu münevver mağâma mihr ile mâh
(T 12/9-10)

fânüs-ı çerağ-ı 'arş ol: Gökyüzü kandilinin kapağı olmak.

fânüs-ı çerağ-ı 'arş ol:-ur
Rişte-i pervâzi fânüs-ı çerağ-ı 'arş olur
Mevc-i hün-ı dîdedür zirâ per-i Cibrîl-i eşk
(G 136/11-12)

fânüs-ı gül-gün: Gül renkli fener.

fânüs-ı gül-gün:-a
Döner bâlâ-yı şem'-i dilde bir fânüs-ı gül-güna
Harîr-i târ-ı mevc-i şeh-per-i pervâz-ı Kıddüsî
(K 3/25-26)

fânüs-ı gülgün: Gül renkli fener.

fânüs-ı gülgün:-dur
Fûrûg-ı neş'eden mevc-i şafâ cismünde
meygündür
Habâb-ı bâdeves pîrahenün fânüs-ı gülgündür
(G 47/1-2)

fânüs-ı hayâl: Hayal fenerinin örtüsü.

Nüfûz-ı hurremi bir zinde fânüs-ı hayâl eyler
Nesîmün rişte-i emvâcını şem'-i şeb-ârâya
(K 9/45-46)

fânüs-ı hayâl-i şem'-i dil: Gönül mumunun hayalinin kapağı.

Sinede galtân olaldan gevher-i yek-tâ-yı rûh
Oldı fânüs-ı hayâl-i şem'-i dil minâ-yı rûh
(G 27/1-2)

fânüs-ı müşevveş: Düzensiz fener.

fânüs-ı müşevveş:-dür
Virüp şem'-i 'izâr-ı 'aks-i sâkî reng-i gün-â-gün
Hâbâb-ı câm-ı mey meclisde fânüs-ı
müşevveşdür
(G 48/5-6)

fâriğ ol: Feragat etmek, geri durmak, uzak kalmak.

Nîk ü bedden merd iseñ i' mâz-ı 'ayn it fâriğ ol
'Aybını keşf eyleme bir âdemuñ revzen gibi
(G 239/11-12)

fâriğ ol:-maz

Fâriğ olmaz gerdiş-i mestâne vaz'ından felek
Seng-i ta'n-i ehl-i dil kâr itmeyor minâsına
(G 177/11-12)

2. Kaygısız olmak.

fâriğ-i bâl ol:-ur
Ne kadar evde eylerse güşâde per ü bâl
Aşiyânında olur mürğ-i çemen fâriğ-i bâl
(R 23/1-2)

Ne kadar evde eylerse güşâde per ü bâl
Aşiyânında olur mürğ yine fâriğ-i bâl
(Kt 42/1-2)

fârisü'l-hayl: At binicisi.

fârisü'l-hayl:-üñ
Tarâvet bulsa kişt-i maşsüdi bir fârisü'l-haylün
Tağıtmaz tek tururken çiftesin terk itmez âlâtın
(Kt 3/9-10)

fark: Fark, başkalık, ayırım.

fark:-u, -m
Farkum şikeste olsa misâl-i ser-i hâbâb
Kılmam o demde kâse-i fağfürveş şadâ
(K 2/103-104)

fark:-ı

Firâkuñla çemende farkı yokdur bezm ile
rezmün
Baña her şâh-ı pür-gül tîğ-i âteş-tâbdur sensüz
(G 101/3-4)

fark:-ı, -n, -ı

Beligâ farkımı būs eyleyelden şâh-ı merdânuñ
Bükildi çaddi zirâ bî-edeblik itdi ol ân tîğ
(G 126/15-16)

farka:-a

Müdan miyânı farka iderken müâlâ'a
Geldi sürin-i yâra çatallandı mes'ele
(G 186/9-10)

fark eyle: Anlamak.

fark eyle:-mez
Şa'iri şî'rden fark eylemez ebnâ-yı 'aşr ammâ
Bilür nüzhet-i kemâlât suhanda herkesün zâtın
(Kt 3/1-2)

fark id: 1. Değişmek.

fark id:-em
Şaff-ı ni'âl ü şadri nice fark idem Belîğ
Bilmez Kalendarân-ı hakikat nedir rüsüm
(G 148/13-14)

2. Ayırt etmek.

fark id:-emem
Karışdı müy-ı miyân târ-ı zülfe fark idemem
Bilinmez inceden ince hayâl-i ma'nadır
(K 5/19-20)

3. Anlamak.

fark id:-er
İzâfe ile bakar girse zer kıyâfetine
Anuñ 'ayarını elbette fark ider şarrâf
(G 128/7-8)

fark it: 1. Sezmek.

fark it:-me, -g, -e
Dikdiler menzil-i müsteb'ade emriyle nişân
Anı 'âciz idi fark itmege çeşm-i bînâ
(T 13/27-28)

2. Anlamak.

fark it:-mek
Hüsni hatı fark itmek için ehl-i kalem
Olmış iki çeşm 'ayn-ı 'imâd-ı Ömer
(R 12/3-4)

fark it:-me, -yü, -p

Şa'iri şî'rden fark itmeyüp 'âlemde ez-cümle
Çekilmez sıklet-i lâf-ı suhanla hâsidün bârı
(K 4/61-62)

fark ol: Seçilip ayırt edilmek.

fark ol:-ın, -maz
Miyân-ı yârı dirler fark olunmaz târ-ı zülfinden
Görürdük 'âlem-i rü'yâda belki bir hayâl olsa
(G 202/11-12)

fârsî: Farsça.

Fârsî şî'r yapar Rümde şâ'ir megelâ
Revişin zâğ umıdur kebki iderken taklîd
(G 31/9-10)

fart-ı bahşîş-i nür-ı sa'âdetle ol: Mutluluk ışığı hedgesinin aşırılığı.

fart-ı bahşîş-i nür-ı sa'âdetle ol:-dı
Oldı fart-ı bahşîş-i nür-ı sa'âdetle anuñ
Târ-ı şem'a meclis-i ikbâli müjgân-ı hümâ
(T 28/15-16)

farṭ-ı kerem: Cömertliğin aşırısı.

farṭ-ı kerem:-le

Farṭ-ı keremle teşne iken oldı sineden
Hün-ı cigerle âb-dih-i hançer-i kazâ

(K 2/117-118)

farṭ-ı keşmekeş-i rüzgâr: Zamanın karışıklığının aşırılığı.

farṭ-ı keşmekeş-i rüzgâr:-dan

Ez-cümle **farṭ-ı keşmekeş-i rüzgârdan**

Mihnetle oldı hem-çü kemân kâmetüm dü-tâ

(K 2/179-180)

farṭ-ı leṭâfet: Aşırı güzellik.

farṭ-ı leṭâfet:-den

İmtidâd itse eger **farṭ-ı leṭâfetden** o dem

Eser eyler ruḥına târ-ı nigâh-ı ḥasret

(G 15/17-18)

farṭ-ı leṭâfet:-den

Mişâl-i ḥâl-i nîlî bir zamân **farṭ-ı leṭâfetden**

'İzârında nukûş-ı pây-ı âsâr-ı meges gitmez

(G 94/11-12)

farṭ-ı merḥamet: Merhamet aşırılığı.

farṭ-ı merḥametd:-den

Sehâ-yı ṭab 'ı **farṭ-ı merḥametden** zîr-destâna

Reh-i gencîneyi tebyîne işrâb itdi gencûra

(T 27/19-20)

farṭ-ı nâmiye: Namin aşırılığı.

farṭ-ı nâmiye:-den Miyân-ı micmer-i lutfında

farṭ-ı nâmiyeden

Tecessüm eyler o dem mevc-i bûy-ı müşğ ü

'abîr

(K 6/71-72)

farṭ-ı pertev: Işığın aşırılığı.

farṭ-ı pertev:-le

Farṭ-ı pertevle bu eyvânda sûtün-ı rengîn

Âteşin mîl çeker çeşm-i 'adûya güyâ

(T 21/31-32)

farṭ-ı tehevüm: Hafif uykunun aşırısı.

farṭ-ı tehevüm:-le

Ebnâ-yı 'aşr meşğale-i dünyeviyyeden

İcrâ-yı sünnet itmeyerek terk olındı **farz**

(G 116/7-8)

Güftâr-ı nâ-pesend-i medihüñle olmasun

Huḫum-ı ḥâme **farṭ-ı tehevümle** pür-figâr

(K 12/149-150)

farz: Mutlak surette yapılması gereken.

farz:-dur

Perestîş eylemek elbette **farzdur** yâre

Cihânda gayn 'amel ehl-i 'aşka nâfiledür

(G 42/3-4)

farz id: Varsaymak.

farz id:-elim

Hüsn-i ḥaṭṭı bir kaşr-ı mürebbî idelim farz

Muhtâcdır ol kaşr-ı metin çâr-ı 'imâda

farzâ: Farz edelim ki.

'Uşşâkı kor mı ḥâline â 'dâ şemâtatı

Âzâr-ı yâra olsa da **farzâ** taḥammüli

(G 214/9-10)

fas: Yüzük taşı.

İştihârı ne 'aceb bulsa benümle maḥlaş

Düşeli destüme nâm aldı nigînimdeki **faş**

(G 115/1-2)

fâş eyle: Açığa vurmak, dile vermek.

fâş eyle:-di

Mü-be-mü **eyledi** esrâr-ı dil-i zârın **fâş**

Birbirinden niçe biñ nâz u niyâz itdi tırâş

(Msd 2/45-46)

fâsık iste: Günahkarın istemesi.

fâsık ister:-r

Âh-ı 'uşşâka ṭayanmaz eflâk

İster 'âbid ola **ister fâsık**

(G 134/7-8)

faşl-ı müdde 'â: Maksat bölümü.

Bu şeb var ey ḥayâl-i bî-vefâ-yı yâr kim âḥîr

Senüñle ḳaldı **faşl-ı müdde 'â** dîvân-ı Paşaya

(K 9/41-42)

faşş-ı nigîn: Yüzük taşı.

faşş-ı nigîn:-e

Bir nâmver ḡam-zede nakş olmuş içinde

Beñzer görinen maḳbereler **faşş-ı nigîne**

(G 197/9-10)

fâtiḥ: Fetheden, açan.

Sultân Meḥemmedde seyr eyle Belîğ elbet

Der-beste ise göñlüñ anda bulnur **fâtiḥ**

(G 26/11-12)

fażl-ı mütebaḥḥir: Bilgisi deniz gibi geniş ve engin olan, üstün kişi.

O **fażl-ı mütebaḥḥir** ki vaḳt-i baḥt-ı 'ulüm

Yanında ḳaṭra deḡil 'ilm-i 'âlem-i taḥrîr

(K 6/53-54)

fażl: Zivadelik, artıklık, mezivet.

fażl:-ı

Muḥît-i cüd u **fażl** sâḥa-i eflâke hem-serdür

Pür oldı mevce-i âvâzesinden güş-ı iz'ânım

(K 8/45-46)

fedâ eyle: Kıymak, gözden çıkarmak.

Cân **fedâ eyler** aña cânı olan

Muştafâyı sever İmânı olan

(Mf 25/1-2)

fedâ-yı dil-ber it: Gönül alan sevgiliyi kurban etmek.

fedâ-yı dil-ber it:-di

Bey 'idüp mâ-melekin **itdi fedâ-yı dil-ber**

Gitdi pîş-taḥtada ne cevheri ḳaldı ne dürer

(Msd 2/29-30)

- feğîr: Yoksul.**
Kerd hemüşî reh-zen rûzî feğîr rā
Bî-nāle kuvvet-e cān rā neresed tefl şîr rā
(G 240/1-2)
- fehm evle: Anlamak.**
fehm eyley:-y, -üp
‘İbādu ‘llāha luṭf u şefkatūñ **fehm eyleyüp** ‘ālem
Ahālî-i zemîn u āsmān olsun du ‘ā-gūsı
(K 3/85-86)
- fehm id: Anlamak.**
fehm id:-en
Fehm iden kadrini yanında o şāh-ı hüsnuñ
Eylesün ḥançerini şadr-ı mu‘allāya celîs
(G 105/13-14)
- fehm id:-er**
Bu nazımından ḥayālāt-ı Belîgî **fehm ider** herkes
Ki esrār-ı dili ifşāda bî-ārāmdur mir’āt
(G 13/19-20)
- fehm id:-er**
Usanduk dil-berān-ı tünd-ḥūnuñ vaz’ u
ṭavrından
Bize ādāb-ı ‘aşkı **fehm ider** bir nāzenîn olsa
(G 196/3-4)
- fehm it: Anlamak.**
Vücūdından iden āmed-şod-ı enfāsdan **fehm it**
Gelür elbette ikbāl ādeme idbārdan şoñra
(G 172/3-4)
- fehm it:-me, -y, -en**
Yazıklar kıymetin **fehm itmeyen** nā-dāna bî-
pervā
Meta’-ı vaşl-ı pākin elledüp cānāne eskitdi
(G 212/5-6)
- fehm-i ḥakîm: Bilgiyi anlama.**
Atamaz zür-ı feḫānetle kemend-i pervāz
Paye-i baḫt-ı bülend aḫterine **fehm-i ḥakîm**
(T 22/13-14)
- fekened: Atmak.**
Ze neḫvet be sele cūşeş reh-e cānān çîn ebrü rā
Fekened ez bîm moceş felek ḥār-e enberin bû rā
(G 243/1-2)
- felātun-ḥired: Eflatun akıllı.**
O **Felātun-ḥired** vāşıf-ı vālā-himemūñ
Mün’aks āyîne-i kalbine esrārî Ḥudā
(T 13/5-6)
- feleg: 1. Talih, alınyazısı, vazgı.**
feleg:-e
Lāyık mı āh idüp **felege** bir iş itmeyem
Dā’im muḫālîf itdügi kavli işitmeyem
(Tb 2/119-120)

2. Gökyüzü.
feleg:-i
Mānend-i berķ dem-be-dem āteş-feşān olup
Gülbāng-i āh ile **felegi** sersem eyledüm
(G 152/7-8)

3. Dünya.
felege:-e
Dilden şerāre dāmen-i ‘arşı ṭutınca ben
Emvāc-ı āhumı **felege** süllem eyledüm
(G 152/11-12)

felek: 1.Gökyüzü.
Ḥam-geşte oldı ḥalka-i mātem gibi **felek**
Olsun bu derd ile felek-i nîlgün verem
(Tb 17-18)

Yire bir dāne düşürmez bu **felek** ḥissetden
Nukre-i encümü hep bağırna basmış pul pul
(G 143/13-14)

Ze neḫvet be sele cūşeş reh-e cānān çîn ebrü rā
Fekened ez bîm moceş **felek** ḥār-e enberin bû rā
(G 243/1-2)

felek:-de
Encüm degül **felekde** bu ḫasretle nā-gehān
Yandı derün-ı micmer-i gerdün-ı zer-nigār
(Tb 1/89/90)

Felekde gūyiyā bir pehlevān-ı nāvek-efgendür
Şu’āda tîr-i perrān ḫālesin zih-gîr ider meh-tāb
(G 7/7-8)

Göreliden nev-ṭırāz-ı şemse-i kaşr-ı mu‘allāsın
Felekde oldı hem-tā mihr-i raşşān çeşm-ı
ḫîrbāya
(K 9/47-48)

Felekde yoḫsa ol ebr-i güher-bārum ki cūşışdür
Elümde ḫāme bir mîzāb olur beyt-i mu‘allāya
(K 9/81-82)

O şūḫūñ dāne-i ḫāl-i ruḫundan feyz-yāb olmış
Felekde aḫterümden ḡayrı yoḫdur bir siyeh
kevkeb
(G 11/3-4)

Alup ālāt-ı bezm-i ‘ālem-i bālāyı bî-pervā
Felekde balsa Zühre cān atar tehniye-i sūra
(T 27/23-24)

felek:-ler, -de
Nevāziş-güne ikrāmın görüp erbāb-ı ‘irfāna
Feleklerde melekler eyledi iḫsānıma taḫsîn
(T 11/3-4)

2. Talih, alınyazısı, yazgı.
Taḫmîl-i bār-ı miḫnet ider zecr ü kaḫr ile
Aşār-ı za’f görse **felek** bir zebūnda
(Tb 1/23-24)

Bārān-ı seyl-i ebr degüldür revān olan
Yād eyledükçe ol demi eyler **felek** bükā
(K 2/131-132)

‘Azmüne hıdmet yanaşdırmaq hevāsıyla **felek**
Mihr ü māhi kıldı neşr-i tā’ir-i zerrin-rikāb
(Kt 2/7-8)

Gel gel kenāra çift olalum böyle tırma tek
Dönsün piyāle ‘aksine devr eyleyor **felek**
(Tb 2/117-118)

Buyur ğamdan **felek** ārām virsün şahid-i
nazmuñ
Belīg-i zārdan mañlūb ise tekml-i nāmūsı
(K 3/79-80)

Felek işāret-i engüşt-i şehr-i nevlē ider
Benān-ı hāme-i mu’ciz-beyānumı teşhīr
(K 6/153-154)

Bir oyun kırdı **felek** ğāfil iken kapturdum
Bir iki düzāhiye elde olan pış ü kemi
(K 7/11-12)

‘Ālem-i naqş-ı ma’āni dil-i pākümde ‘ayān
Sīnem içre bu **felek** şakladı mir’āt-i Cemi
(K 7/71-72)

Cüst ü cū ile **felek** kāmētini eyledi ham
Hāke bir dürr-i girān-māye düşirdi zāhir
(T 9/15-16)

Hāmēm esās-ı beyte metānet virir iken
Bir şadme ile itdi **felek** beytümü harāb
(Kt 10/3-4)

Ammā ki tiğ-i katlūme cevher-nümā olup
Emvāc-ı cūy-ı devleti itdi **felek** nigār
(K 12/65-66)

Hall ü akd itmede mālīk yed-i beyzāya budır
‘Ukde-i müşkilini hep **felek** arz itsün aña
(T 13/11-12)

Yine bir sifle-nihād evini yapmağa gider
Mihr ü mehden bu **felek** şırtına urmuş iki hışt
(G 18/11-12)

Çeşm-i fakīre şīşe-i zehr-ābdur **felek**
Dünyā-pereste māl ile dünyā olur lezīz
(G 37/7-8)

Ümid-i bāde-i ‘ayş itmez andan ehl-i dil hergiz
Felek bu deyr-i pür-miñnetde zīrā ser-nigün
humdur
(G 58/13-14)

Rind-i ser-gerdāna şanmañ kim **felek** efser virür
Şu’le-i cevvalēden başına bir çenber virür
(G 63/1-2)

Bī-ser ü pādūr **felek** hañır nice alsun ele
Cāmı hıfz itmek murād itse Belīgā şel kırar
(G 75/11-12)

Felek mahv itse de rengīn-i dildāri reşkinden
Derūnımda ebed dest-i hayālınden hınā çıkmaz
(G 97/7-8)

9. Hayāl-i yāri yanımdan felek cüdā idemez
10. Mişāl-i nokta maķāmum olursa zirve-i Kāf

Ço ‘arz itsün **felek** kālāy-ı vaşlın pişğāhumda
Zen-i mekkāreye meftūn olursam nā-cevān-
merdüm
(G 153/7-8)

Fāriğ olmaz gerdiş-i mestāne vaz’ından **felek**
Seng-i ta’n-i ehl-i dil kār itmeyor mīnāsına
(G 177/11-12)

Şā’ir şanup olurdu Belīgā aña düşmen
Görse bu **felek** miñbere vü hāme çolaķda
(G 179/9-10)

Felek bālā tatar ehl-i hūnerden pūç-mağzāni
Müzahref bir iki müsveddesi var minder altında
(G 190/11-12)

Çok sīm-teni koydu **felek** zīr-i zemīne
Toldurdu nice külçe-i sīm ile hazīne
(G 197/1-2)

Ol sīm-beden olmasa bir gevher-i nā-yāb
Hāķ içre **felek** itmez idi anı defīne
(G 197/5-6)

felek:-de
Elhān-ı çeng-zā ile āğāz idüp sürüd
Olmış **felekde** şevķ ile Zühre ğazel-serā
(K 2/13-14)

Felekde yoħsa ben ol şā’irüm ki eylemişüm
Ĝarīķ-i lūcce-i deryā-yı miñnet olmaz idüm
(K 11/92-91)

felek:-le
Hudāyġāne ki divān-ı Āsafāneñde
Felek söyleşürüm bu maħall-i icrādūr
(K 5/51-52)

felek:-den
Hudāvendā hezār endīşe-i cān-süz ile āñır
Felekden dergeh-i vālāna geldüm ‘arz-ı şevķāya
(K 9/63-64)

felek:-den
Ey āşaf-ı zamāne **felekden** şikāyeti
İtsem ‘aceb mi dergeh-i ‘adlünde bī-hicāb
(Kt 10/1-2)

- felek:-dür**
İkbâl-i pey-ender-peye dil-beste olanlar
Bergeşte olur devlet-i dünyâ bu **felekdür**
(G 59/11-12)
- felek-bîni: Görürlük.**
Murâdum 'arz-ı şikâyet degül hikâyetdür
Bu ehl-i dille **felek-bîni** eski gavgadur
(K 5/65-66)
- felek-i nevâle: Kismetli felek.**
Felek-i nevâle ki hvân-ı luftuñ üzre gelüp
Tutar elinde meh-i nevçü nîme-i Armüd' dan
(Mf 15/1-2)
- felek-i nîlgün: Mavi dünya.**
Ham-geşte oldı halka-i mâtem gibi felek
Olsun bu derd ile **felek-i nîlgün** verem
(Tb 1/17-18)
- felek-i pür-şür: Şamata dolu dünya.**
felek-i pür-şür:-uñ
Toğrılık kârı degüldür **felek-i pür-şürüñ**
Egridür kaddi gibi işleri ol kanbûruñ
(G 135/1-2)
- felekkâr: Felekçi.**
felekkâr:-uñ
Kametüñ ham revişüñ egri **felekkârüñ** kec
Böyle cünbiş nedür âyâ ki nedendür zûruñ
(G 135/3-4)
- fem: Ağız.**
Râh-ı hayâle **fem** düşer emvâc-ı nür-ı çeşm
İtse derüna reh-güzer-i dîdeden duñul
(G 144/7-8)
- Fem** degül anı emânet viridi Hakkâk-i ezel
Bir nigîn-i la'ldür yâruñ kazılmış adına
(G 189/5-6)
- fen: İlim.**
fen:-de
Bağ hatt-ı gubârîye ruhsâr-ı kenârında
Bu **fende** anı yazmaz hiç vech ile bir şârih
(G 26/9-10)
- Hatda kâtib-zâdedür hvâce 'İmâduñ pey-revi
Dede-zâde buldı bu **fende** velî rengin-nikât
(K 46/1-2)
- Tahtîl-i 'aşka eyler idüm mâ-melek fidâ
Olsam muqârin ehl-i kemâle bu **fende** ben
- fenâ: Yokluk, yok olma.**
Her şey' biter ammâ ki **fenâ** bağında
Şad-bâr ekerüm tohm-ı murâdım bitmez
(R 2/3-4)
- Habâb-âsâ müheyâdur **fenâ** rind-i sebük-rûha
Müyesserdür Belîğ âb üzre tarh-endâzî-i mesned
(G 32/13-14)
- fenâ tahşil-i it: Geçici dünya kazancını elde etmek.**
Tahşil-i fenâ mülki için çekme emek
Gird-âb-ı gâma itme birâz kendüni çek
(R 8/1-2)
- fenn-i haţda: Yazı ilmi.**
fenn-i haţda:-da
'İmâdı 'âlem-i rüyâda gördüm zevk-yâb oldım
Yesâriye bu **fenn-i haţda** olan luţfi bâr-ı nik
(Kt 18/1-2)
- fenn-i hüsn: Güzellik ilmi.**
Rengîn risâledür ezeli gerçi **fenn-i hüsn**
Bir münteħab şahîfe yüzüñ ol risâleden
(G 158/9-10)
- fenn-i ma'ânî: Anlam ilmi.**
fenn-i ma'ânî:-de
Kimdür benümle **fenn-i ma'ânide** bahş ider
İşte zamâne işte kazâ-yı girân-ı ilm
(K 10/103-104)
- Haşmın ilzâmına bu **fenn-i ma'ânide** Belîğ
Sözünü eyler iseñ levh ü kalemle işbât
(G 14/19-20)
- fenn-i nezâketde: Nezaket ilmi.**
fenn-i nezâket:-de
Nazîri mün'adim her vech ile **fenn-i nezâketde**
O âfet sâ'irüñ yanında Seyyiddir melâhatde
(Mf 18/1-2)
- fenn-i suħan: Söz ilmi.**
fenn-i suħan:-da
Fenn-i suħanda tıfl-ı sebak-hvân olur eger
Gelse miyân-ı ma'rekeye nükte-dân-ı 'ilm
(K 10/91-92)
- ferâğ: Azat olma, kurtulma.**
ferâğ:-i, -n, -ı
Ol serv-i nâza hüsn-i ebed mâlikânedür
Sâ'irden aldı hatt ile anuñ **ferâğını**
(G 220/5-6)
- ferâğ eyle: Rahat vermek.**
ferâğ eyle:-di, -ler
Hüsn-i şevketle ze'âmet idi hübân ammâ
O büte **eylediler** hatt-ı şerîf ile **ferâğ**
(G 125/5-6)
- ferâğ-ı bâl: Huzur kanadı.**
Ferâğ-ı bâl ile zevk idecek kâşâne yoğdur yok
Cihânda hiç gamuñ bir bilmedüğü hâne yoğdur
yok
(G 132/1-2)
- ferâmüş id: Unutmak.**
ferâmüş id:-er
Kadr-i hem-cinsi **ferâmüş ider** ol bî-meze kim
Olmaya zümre-i nâ-cins ile bir laħza eniş
(G 105/3-4)

ferāmūş it: Unutmak.**ferāmūş it: -di**

Bu cism-i mürdeye būs-ı leb-i la'l-i 'Ālī
Cān'dur

Ferāmūş itdi gönlüm cüst-cüy-ı āb-ı hayvānı
(G 218/3-4)

ferāmūş it: -dür; -di

Tersälara **itdürdi** Mesihāyı **ferāmūş**

Ol büt ki şanem-hānede bir rüh-ı revāndur
(G 56/7-8)

ferāmūş-kerde: Unutulmuş.**ferāmūş-kerde: -sı, -y, -ü, -m, -**

Gül-i bî-hār iken yāruñ **ferāmūş-kerdesiyüm**
ben
Dikendür ğalibā gül-çine mevc-i nükheti
verdüm
(G 153/3-4)

ferce: Aralık.**ferce: -e**

Gözün aç sāde nigāh eyle nigāra zinhār
Kāpama **ferce** bulursa binış eyler āgyār
(Msd 4/17-18)

ferd: Kişi, insanlardan her biri.**ferd: -e**

'Aciz cihānda derdine dermān bulur Belġ
Zinhār şekve eyleme bir **ferde** şābir ol
(G 142/13-14)

ferdā: Yarın, gelecek zaman.**ferdāya: -y, -a**

Bu şeb vaşlın o meh **ferdāya** kırsa ey dil-i
şeydā
Bunı pek belle kim gündüz çıkılmaz küh-ı
billūra
(Mf 16/1-2)

**ferhād: Ferhad. (Ferhad meşhur bir aşk masalının
kahramanlarından biridir. Şirin'in aşkı uğruna
"Bisütün" adlı dağı delmiş sürülerinin sütünü taze
süt içmek isteyen Şirin'in bulunduğu vadideki
kasra akıtmış, ancak masalın diğer kahramanı
Hüsreve nisbetle arzusuna kavuşamamıştır.
Ferhata rām olmayan Şirin Hüsrevi visâline kabul
etmemiştir.).**

Şirīn revānın itdi telef nā-murād olup
Ferhād küh-kenlik idüp Bī-sütünde
(Tb 1/33-34)

ferhād: -a

Benüm **Ferhāda** hādī 'ālem-i ma'nāda ammā
kim
Beni kemnām iden ol Hüsrev ü Şirīn
zebānumdur
(G 230/9-10)

ferīd: Eşsiz, tek, eşi olmayan.

Tīz-rev hem-rehi sevmez rüfeķā' -yı kāhil
Hārdur dīde-i hem-kāra şānāyi' de **ferīd**
(G 31/7-8)

ferīd: -ü, -m

Ferīdüm mā' rifetde gerçi hāsīd haşm-ı cāhiddür
Bu da'vāya muṭābık iki mışra' baña şāhiddür
(G 43/1-2)

ferīd ol: Üstün olmak.**ferīd ol: -ur**

Sākī mey ile 'aķd-i maḥabbet cedīd olur
Lāf-ı vefāda her bir eḫibbā **ferīd olur**
(Tb 2/101-102)

ferīd-i 'āhd ol: Yeminin üstün olması.**ferīd-i 'āhd ol: -a**

Didiler tāriḫ-i mevlūdın du'ā-güyān Belġ
Rāz-ı dānişle **ferīd-i 'āhd ola** Ahmed Vefā
(T 28/37-38)

**ferkadān: Dübb-i asgar (Küçükayı) denilen yıldız
kümesinin en parlak yıldızları olan "Dübb" ve
"Merak"ın müsterek adı.**

Zeyn-i hilāl-i çarḫa olur **Ferkadān** rikāb
Tā pūşt-i nesr-i ṭā'ire baḫtuñ ola süvār
(K 12/143-144)

**ferkadān-güşā it: Dübb-i asgar (Küçükayı) denilen
yıldız kümesinin en parlak yıldızlarını açmak.**

ferkadān-güşā it: -di

Hayrān-ı tābiş-efgen-i ruḫsār-ı māh olup
Dikḫatle **itdi** dīdelerin **Ferkadān-güşā**
(K 2/9-10)

**ferkadān-ı 'ilm: İlim yıldızı (Dübb-i asgar
(Küçükayı) denilen yıldız kümesinin en parlak
yıldızları olan "Dübb" ve "Merak"ın müsterek
adı).**

ferkadān-ı 'ilm:

Olsun dü-mışra' ile bu nev-maṭla' -ı laṭif
Evc-i suḫanda şu'le-nümā **Ferkadān-ı 'ilm**
(K 10/65-66)

fermā: Buyurucu.

Zāt-ı pākinde görüp cevher-i isti'dāduñ
İtdi üç tuĝla anı manşıba fermān **fermā**
(T 13/3-4)

fermān: Buyruk, emir.**fermān: -ı**

Fermānı dest-i pençe-i müyın ile ider
İḫrāc-ı cevher-i dil-i fūlad-ı tāb-dār
(K 12/97-98)

fermān eyle: Buyurmak.**fermān eyle:**

Çeküp kürek fülk-i postum çıkardı küh-ı
miḫnetde
Belġ-i zāra **fermān eyle** bir ferrāce ḫaplansın
(Kt 21/3-4)

fermān it: Buyurmak.**fermān it: -di**

Zāt-ı pākinde görüp cevher-i isti'dāduñ
İtdi üç tuĝla anı manşıba **fermān** fermā
(T 13/3-4)

fermān ol: Buyrulmak.**fermān ol:-an****Fermān olunan** akçeden oldı baña haşıl
Altun yirine dāğ-ı dil akçe yirine eşk

(Kt 6/3-4)

fermān ol:-ur, -sa**Fermān olursa** dergeh-i 'adlūnde eyleyem
Hün-ı cigerle rīhte-i reng-i iştikā

(K 2/159-160)

ferman vir: Emir vermek.**ferman vir:-se****Ferman vırse** zīr-i medīhūnde eyleyüm
Ma' nā-fürüz-ı cevher-i zātumla iftiḥār

(K 12/153-154)

fermān-berān-ı 'aşk: Aşkın buyrukları.**fermān-berān-ı 'aşk:-a****Rā** kaşlarıyla kaddimi dāl itdi şīveden
Fermān-berān-ı 'aşka o şūḥuñ bu rāsı var

(Th 1/9-10)

fermān-ı kirdgār: Allah'ın buyruğu.**Tā** kim fezā-yı şafḥa-i gülzārda ola**Fermān-ı Kirdgār** ile āmed-şūd-ı bahār

(K 12/185-186)

fermān-pezīr id: Buyruğu kabul etmek.**fermān-pezīr id:-er****Ehl-i cihāmı** kendüye **fermān-pezīr ider**
Gelse egerçi kāni'a daḥl-i be-cā 'abes

(G 20/27-28)

fermān-revāy-ı kişver ol: Memleketin emrine uygun olan.**fermān-revāy-ı kişver ol:-an**'Ale'l-ḥuşūş ki **fermān-revāy-ı kişver olan**
Hıdīv-i mA' delet-ārā Ḥalīl Pāşādūr

(K 5/27-28)

fermān-revā-yı kişver-i ma' nā ol: Anlam ülkesinin padişahı olmak.**Fermān-revā-yı kişver-i ma' nā olan** velī
Mesned-nişin-i mülk-i cihāna dimez belī

(Kt 35/1-2)

ferrāce: Örtünecek gibi olan ve givilen bol elbise, cübbe.**ferrāce:**Çeküp kürek fülk-i postum çıkardı küh-ı
miḥnetdeBelīg-i zāra fermān eyle bir **ferrāce** kaplansın

(Kt 21/3-4)

ferrāş-i mätēm-kede-i āl-i muhammed: Hz. Muhammed'in sülalesinin üzüntü verinin süpürücülüğü.

Sultān-ı cihān olmadan 'indümde e'azdūr

Ferrāş-i mätēm-kede-i āl-i Muḥammed

(Kt 1/23-24)

ferve: Kürk.**ferve:-si****Ferve**si köhnedi şırtında Belīg-i zāruñ
Oldı Eski Zağra manşıbı anı yeniler

(Kt 16/3-4)

ferve:-si**Ferve**si köhnedi şırtında Belīg-i zāruñ
Oldı Eski Zağra manşıbı anı yeniler

(Kt 38/1-2)

fervād: Haykırıs.**fervād:-u, -ñ, -a****Ebnā-yı zamān** birbirine raḥm itmez**Feryādūña** hiç kimse cihānda yetmez

(R 3/1-2)

fervād:-u, -m, -aYetişemezse eger **fervāduma** Hızr-ı mübārek-
pey

Olur açide-düz-ı naş-ı pā zeyl-i beyābānum

(K 8/19-20)

fervād:-ı, -n, -a

Dā'imā gāfil degül ma'sūḫ aşıkdan yine

Gül yetişiği gülsitānda bülbülün **fervādına**

(G 189/9-10)

fervād cādde-yi ol: Haykırıs caddesi olmak.**fervād cādde-yi ol:-dı****Reh-i ḥvābide** **oldı** ḥaylı demdür **cādde-yi****fervād**Ki semt-i nāle-i mazlūma bir **fervād-res** gitmez

(G 94/23-24)

fervād eyle: Haykırmak.**fervād eyle:-y, -üm**

Meger ki keş-me-keş-i dest-bürd-i ḳahrında

Cenāb-ı dergeh-i vālāya **eyleyüm feryād**

(K 11/31-32)

fervād id: Haykırmak.**fervād id:-er, -se, -m****Feryād idersem** ey gül-i ter olma teng-dest

Seyr et fiğan-ı bülbül ile ḥande-i gülü

(G 214/3-4)

fervād id:-üpNice **fervād idüp** çāk-i girībān itmesün aşık

Bu gülşenden gidüp gül kaldı ḥayfā bī-nevā

bülbül

(T 16/3-4)

fervād ol: Yardım istenmek.**fervād ol:-ın, -sa**

Du'ā-yı ḥayr ile şabr eylemek gerek yoḥsa

Bu mäteme nice **fervād uzār olınsa** çi sūd

(T 17/5-6)

feryād-ı qudsiyān: Meleklerin feryadı.**feryād-ı qudsiyān: -dan**

‘İsā nüzül iderdi tabâbetle bî-gümân

Feryād-ı qudsiyāndan eger olmasa eşam

(Tb 1/13-14)

feryād-res: İmdada yetişen, imdatçı.

Reh-i hvâbide oldı hayli demdür cādde-yi

feryād

Ki semt-i nâle-i mazlûma bir **feryād-res** gitmez

(G 94/23-24)

feryād-res: -le**Feryād-resle** dergesine itdiler gülü

Her bî-günâh bendesine kıymasun diyü

(Th 1/23-24)

ferzâne: 1. Satrançta vezir.‘Arşaya bîñ lu’b ile sürse eger **ferzâne** at

Bir piyâdegâh olur eyler şeh-i devrânı mat

(G 16/1-2)

2. Bilgili, iyi yetişmiş kimse.

Darü ş-şifâ-yı hacle-i vaşluñ hayâl idüp

Ferzâne kânî eyledi ‘aşkuñ kızıl dili

(Kt 35/3-4)

ferzâne: -leriNice **ferzâneleri** itdi piyâde sürerek

Fîl-i ağıyar o şeh-i gül-ruhı bed-kîş itdi

(G 223/11-12)

ferzend: Oğul, veled.Ne **ferzend** ol ki ‘arz itdükçe mir’ât-i cemâlinde

Kemâl-i şun’-ı Hâkkı seyr ider çeşm-i haqîkat-

bîn

(T 11/9-10)

ferzend: -e

Bir tâze sevüp tâzelen ey dil kocalıkda

Fîkr-i zen ü **ferzende** düşüp böyle kocalma

(G 205/9-10)

ferzende-i sa’âdetmend: Mutlu oğul.**ferzende-i sa’âdetmend: -üñ**‘Âlemler oldı bu **ferzende-i sa’âdetmendüñ**

Cebhe-i pâki nümâyende-i eltâf-ı kerîm

(T 22/11-12)

ferzend-i nâ-bînâ: Kör oğul**ferzend-i nâ-bînâ: -sı, -n, -a**

Câhilüñ dâ’im murâdinca döner çarh-ı felek

İltifat eyler gedâ **ferzend-i nâ-bînâsına**

(G 177/3-4)

ferzend-i vâlâ-gevheri: Yüce özlü oğul.**ferzend-i vâlâ-gevheri: -i**

Hıdîv-i dâd-güster Âşaf-ı şânî Halîl Pâşâ

O zât-ı ekremüñ **ferzend-i vâlâ-gevheri** ol mâh

(T 6/1-2)

fes: Kırmızı ve kalın çuhadan yapılmış, tepesinde püskülü olan, silindir biçiminde bir başlık.

İstikâmetde kâdd-i dil-dâra nâvek diñse pes

Güiyâ bir la’l-i peykândır başında sivri **fes**

(Mf 19/1-2)

Bu maqtelgehde ekser ‘aşıkın başı gider ammâ

Serinde âh-ı âteşnâkden bir âl **fes** gitmez

(G 94/13-14)

O la’l **fes** kâkül üzre berg-i güldür sünbül üstinde

‘İzârında ‘arâk güyâ ki şebnemdür gül üstinde

(G 174/1-2)

fes: -i, -n, -eDinmez işküfe sıfâli **fesine** ammâ kim

Ser-nigün anda sağız morı çaranfîl perçem

(G 154/5-6)

fes: -deGörüp şâl-i zümürd fâmî ‘aşık ol beyâz **fesde**

Başına bir beyâz gül-goncasi taqmış şanur anı

(G 218/5-6)

fesâd: Kargaşalık, karışıklık, fenâlık, kötülük, bozgunculuk, fitne.

Pistân-ı yârî ellese ağıyar-ı kec-nihâd

‘Aşık tûyınca anı miyânda kopar **fesâd**

(G 33/1-2)

fesânde eyle: Saçmak, serpmek.**fesânde eyle: -r**

Ol bülbülüm ki baht-ı siyeh berg-i şu’leden

Eyler fesânde deste-i gül hvâbgâhuma

(G 192/7-8)

fesâne ol: Hikaye olmak.**fesâne ol: -sa**

Fesâne olsa da elbette diñlenür şuhanum

Ki ahsenü’l-kaşâş-i Yûsuf u Züleyhâdur

(K 5/77-78)

feţânet: Zihin açıklığı.**feţânet: -ü, -n**

Leb-rîz-i ‘ıkd-ı cevher olur ceyb-i mümkinât

Açsa **feţânetün** leb-i gevher-feşân-ı ‘ilm

(K 10/29-30)

fetâya-i âşübğâh-ı cevri: Ezivet karışıklığı verinin viğidi.**fetâya-i âşübğâh-ı cevri: -i, -n, -de**İder **fetâya-i âşübğâh-ı cevri**nde

Sihâm-ı gamzeñe gâret-gerân-ı ‘âlemi yâd

(K 11/7-8)

feth: Ele geçirmek.**feth: -e**Kılıcı **feth**e gibi üstün olur heycâda

Münkesir kalb ile altında kan ağlar a’ dâ

(T 13/15-16)

feth id: Açmak.**feth id:-emez**

Hezâr sa'y-ı Belîğ ile kimse feth idemez
50 yerde kîse-i zer mün'akid mu'ammâdur

(K 5/57-58)

feth ol: Ele geçirilmek.**feth ol:-ma, -dı**

Muhtefî meyde keyfiyyet gibi erbâb-ı hâl
Kimseye **feth olmadı** hışn-ı bedende cây-ı rûh

(G 27/13-14)

feth-i bâb: Kapı açma.

Nîl-i âmâl-i Belîğ-i zâra ol âfet-nigâh
Sînesin açdıkça **feth-i bâb** şeklin gösterür

(G 231/13-14)

feth-i bâb id: Kapı açmak.**feth-i bâb id:-e**

Nessâc-ı kârgâh-ı hayâl **ide feth-i bâb**
Virsün kumâş-ı ma'nî-i rengine âb u tâb

(Tb 2/3-4)

feth-i eķālīm-i mosku vü İsveç: İsveç ve Moskova ülkelerinin ele geçirilmesi.

Vedî adır ezeli keff-i rây-ı şâ'ibine
Geldi **feth-i eķālīm-i Mosku vü İsveç**

(Kt 1/5-6)

fetil: Mum fitili.

Leylî vü şâna şevk ile Mecnûn olup bu şeb
İtdi **fetile** müyına mıkırâzî şâne şem'

(G 122/7-8)

fetile-i zaķm-ı derûm id: Gögüsteki yarayı fitillemek.**fetile-i zaķm-ı derûm id:-er**

Ṭabîb-i dide-i mesti belâ-yı naķvetden
İder **fetile-i zaķm-ı derûm** nîş-i 'inâd

(K 11/29-30)

fetile-i zaķm-ı derûn-ı nâvek-i tîr id: Okun arkasındaki yarayı fitillemek.**fetile-i zaķm-ı derûn-ı nâvek-i tîr id:-er**

Ṭabîb-i ğamze-i mesti dükân-ı cevrende
İder **fetile-i zaķm-ı derûn-ı nâvek-i tîr**

(K 6/39-40)

fetil-i 'anber ol: Amber fitili olmak.**fetil-i 'anber ol:-dı**

Kimün zülfine bilmem şâne olmışdur bu şeb
destüm

Ki engüştüim **fetil-i 'anber oldı** bezm-i havrâya

(K 9/35-36)

fetil-i rişte-i şem'-i şebistânım ol: Haremdeki mumun fitili olmak.**fetil-i rişte-i şem'-i şebistânım ol:-ur**

Ben âmîzişde olsam germ olup târ-ı reg-i yâra
Olur lâbüd fetil-i rişte-i şem'-i şebistânım

(K 8/35-36)

fetil-i şem': Mum fitili.**fetil-i şem':-üñ**

Hüdâvendâ himâyet-didegân-ı meclis-i lütfüñ
Reg-i bâdı **fetil-i şem'üñ** eyler rişte-i târi

(K 4/29-30)

fevân: Güzelliği ile ortalığı karıştıran sevgili.**fevân:-a**

Şaşırup hafta-yı başın oldı o **fevâna** nedim
'Aķıbet eyledi dil-dâra şakalın telsim

(Msd 2/27-28)

Kelâl gelmez o **fevâna** katl-i 'aşıkdan

Yanında hânçer-i bürrâni dâ'imâ biledür

(G 42/5-6)

feverân eyle: Fışkırmak.**feverân eyler:-r**

Cüy-ı fevvâreden **eyler feverân**
Hem-çü nür-i müje-i mihr-i cemil

(T 20/13-14)

fevt: Ölüm.**fevt:-i, -nüñ**

Fevtinüñ hâmem didi züvvâra târihin Belîğ
Rûh-ı pâkine Zübeyde Hanımuñ eyle du'â 1167

(T 5/9-10)

fevt:-i, -n, -e

Belîğâ **fevtine** âh eyleyüp hâtif didi târih
Ĥasan Beg cennet-i a'lâda yâ Rab bula
meskenğâh 1116

(T 6/9-10)

Fevtine düşdi Belîğ âh iderek bu târih

Cennet-i 'adni mekân eyledi 'Abdü'l-kâdir 1164

(T 9/21-22)

Kara mâtem libâsı ile kalem

Fevtine bir zebân olup giryân

(T 18/7-8)

fevt ol: Elden çıkarmak, yitirmek, elden kaçırarak.**fevt ol:-an**

Selefde **fevt olan** ma'naları enfâs-ı şür-âsâ
Şarîr-i hâme-i mu'ciz-beyân kâdirdür ihyâya

(K 9/85-86)

fevt ol: Yitmek, ölmek.

fevt or:-dı

Bilmedüñ kadrini **fevt oldı** zamân-ı hüsniñ
'Arz ider mâtem için şimdi siyeh gül perçem

(G 154/3-4)

fevvâre: Fıskiye.**fevvâre:-deki**

Va'd-ı nîşüm ile ancak leb-i bâm
İtdi **fevvâredeki** âba külâh

(T 23/13-14)

- fevväre:-den** (R 5/1-2)
Çıkup fevvâreden pür-tâb ider bālāya şîr-i âb
Meger kim göñli akdı tāk-ı pür-zîbâsına anuñ
(T 25/9-10)
- feylesofâ: Felsefeci.**
feylesofâ:-nuñ
Feylesofānuñ şikest olmuş bütün nâhunları
Hall ü 'akd-ı kâr-ı devlet hep yed-i rüşvetdedür
(G 64/9-10)
- feyz: Nîmet, bağış, ihsan, kerem.**
Âşînâdur herkesüñ bir feyz ile germiyyeti
Mâh-tâbuñ pertevin pervâne zann eyler serâp
(Mf 50 /1-2)
- feyz:-e**
Bir başka feyze her dil-i şeydâ rübüdedür
Kâh-ı za'ife cezbe-i âhen-rübâ 'abeş
(G 20/13-14)
- 2.Bolluk.**
feyz:-i
Bir şafa virmiş bahârüñ feyzi kim bübüllere
Perdeden râz-ı derün 'arz itdi 'aynekvâr gül
(G 146/5-6)
- feyz al: Ders almak.**
O şühun âfitâb-ı 'arızından feyz alur dâ'im
Anıñçün nâz ider hürşide hâl-i kevkib-i dil-ber
(G 70/5-6)
- feyz ol: İlerlemek.**
feyz ol:-ma, -duğça
Feyz olmadığça ma'ni-i bigâneye Belîğ
Elfâza eylerüm dir iseñ âşînâ 'abeş
(G 120/29-30)
- feyz-dih-i şubh-ı nev-bahâr: İlkbahar sabahının bolluk vermesi.**
Râyüñ fûrûğı meş'ale-i râh-ı 'aql-ı küll
Hulkuñ nesîmi feyz-dih-i şubh-ı nev-bahâr
(K 12/141-142)
- feyz-e hod: Kendi feyzi.**
Kes feyz-e hod derîğ nedâred ze moğbelan
Ger reng u şebnem rüşen-e zamîr râ
(G 240 /11-12)
- feyz-i cüd: Cömertlik ihsanı.**
Ey âfitâb-ı evc-i kerem feyz-i cüd ile
Luţfuñ suhanver eyledi erbâb-ı táb'ı hep
(Kt 26/1-2)
- feyzî efendi: Özel isim.**
İhrâb virdi kendisine gâlibâ duğa
Feyzî Efendi başladı şimdi tecelluğa
(Mf 45/)
- feyz-i kudret: Kudret bereketi.**
Bu cism tutub yâr ile şekl-i vahdet
Vâ-beste aña 'uzvda feyz-i kudret
- feyz-i leme'an: İlerleyen bilim.**
feyz-i leme'an:-dur
Gice halvetde yanan şem'-i fûrüzende gibi
Beyt-i ber-cestede feyz-i leme'andur ma'nâ
(G 1/5-6)
- feyz-i mazhar-ı hulq-ı 'azîmem: İstenilen ahlakın ortaya çıktığı yer.**
feyz-i mazhar-ı hulq-ı 'azîm:-em
Cihânda minnet itmem çarh-ı düne
Ki feyz-i mazhar-ı hulq-ı 'azîmem
(Kt 19/1-2)
- feyz-i rûhâniyyet: Ruhani irfan.**
feyz-i rûhâniyyet:-i, -n, -den
Belîğâ feyz-i rûhâniyyetinden nazm-ı
renginüm
Okinsa rûh-ı pāk-i Hâzret-i Hâssân olur mahzûz
(G 120/ 11-12)
- feyz-i vicdân: Suur çokluğu.**
feyz-i vicdân:-ı
Feyz-i vicdâm ile rengindür nazm-ı Belîğ
Hüsni tevfiğ-i Huda 'amelden evvel virir
(G 69/15-16)
- feyz-yâb id: Feyiz bulduran, bolluk ve bereket gösteren.**
feyz-yâb id:-en
Bir neş'edür cihâni bütün feyz-yâb iden
Ecsâma bir hevâdan ider hep nefes hulül
(G 144/5-6)
- feyz-yâb ol: Feyiz bulmak, bolluk ve bereket görmek.**
feyz-yâb ol:-a
Feyz-yâb olmağa zulmetkede-i 'âlemde
Dil-i efsürdeye 'aşk âteşi şem'a kibrit
(G 17/15-16)
- feyz-yâb ol: Bolluk ve bereket görmüş.**
feyz-yâb ol:-muş
O şühun dâne-i hâl-i ruhandan feyz-yâb olmuş
Felekde ahterümden gayrı yokdur bir siyeh
kevkib
(G 11/3-4)
- fezâvem: Arttırmak.**
Begerd dide-e hayret fezâyem nuk-e moğgân
nist
Do çeşm der reh-e golzâr küyeş pay-e por-hâr
est
(G 242/9-10)
- fezâ-yı cebhe-i hürşîd-i säve-dâr: Günesten koruyan taraf.**
Pervâz-ı murg-i re'y-i münîriyle ber-hevâ
Eyler fezâ-yı cebhe-i hürşîd-i säve-dâr
(K 12/119-120)

- fezâ-yı dehr:** Dünya yeri.
fezâ-yı dehr:-i
 Yakduñ fûrûg-ı âteş-i hasretle 'âlemi
 İtdüñ fezâ-yı dehri bu süzişle şu 'lezâr
 (Tb 1/83-84)
- fezâ-yı dil: Gönül boşluğu.**
 Dâg-ı fetile-dâr ile oldı fezâ-yı dil
 Gülşen-serây-ı şahın-ı Çerâğân-ı lâle-zâr
 (K 12/3-4)
- fezâ-yı gülşen: Gül bahçesinin alanı.**
fezâ-yı gülşen:-i
 Zîrâ ki oldı bir gül-i nev-rüsteden cüdâ
 Kaldı fezâ-yı gülşeni bî-berg ü bî-nevâ
 (Tb 1/59-60)
- fezâ-yı kıble-i kâf: Kaf'ın kıblesinin yeri.**
Fezâ-yı kıble-i Kâf ma'nası üzere 'Ankâdur
 'Ufâridle tenezzül eylemez tab'um müdârâya
 (K 9/91-92)
- fezâ-yı kudsiyân: Meleklerin yeri.**
fezâ-yı kudsiyân:-i
 Nidâ-yı irci'î emrin idince güş hâtifden
 O dem rûhı fezâ-yı kudsiyâmı kıldı cevlangâh
 (T 6/3-4)
- fezâ-yı medhîn: Övgü alanı.**
fezâ-yı medhîn:-i, -n, -e
 Fezâ-yı medhîne bir hâdd bulırdı bu işden
 Berid-i hâme-i çâbuk-rev olmasa a'rec
 (Kt 1/13-14)
- fezâ-yı nağme-resây-ı dil-i hezâr: Bülbülün gönlündeki nağmeleri ulaştırdığı yer.**
 Sensin Belîğ şimdi bu bâğ-ı suhanda sen
 Çeh çeh fezâ-yı nağme-resây-ı dil-i hezâr
 (K 12/73-74)
- fezâ-yı şafha: Sayfanın yüzü.**
fezâ-yı şafha:-da
 Zülâl-i şevk-i lebiyle mişâl-i teşne lebân
 Fezâ-yı şafhada şad-çâk olup leb taşvîr
 (K 6/27-28)
- fezâ-yı şafha-i gülzâr: Gül bahçesinin geniş yüzü.**
fezâ-yı şafha-i gülzâr:-da
 Tâ kim fezâ-yı şafha-i gülzârda ola
 Fermân-ı Kirdgâr ile âmed-şüd-ı bahâr
 (K 12/185-186)
- fî: "da, de" anlamında Arapça ön ek.**
 Mîr-i Ekrem Halîl Beg kim anuñ
 Hayradur sa'yı fî sebîli'llah
 (T 12/1-2)
- fidâ: Bağışlamak, dağıtmak.**
 Taşşil-i 'aşka eyler idüm mâ-melek fidâ
 Olsam mukârin ehl-i kemâle bu fende ben
 (G 167/7-8)
- fidâ it: Kıymak gözden çıkarmak.**
fidâ it:-di
 Râh-ı suhanda başını itdi fidâ kalem
 Şıdık u hülüş var ise ehl-i hünerdedür
 (G 39/5-6)
- fidâ it:-mek**
 Bir hüner midür zer ü zîver fidâ itmek Belîğ
 'Âşık-ı şâdik olan yarin yolında ser virür
 (G 63/13-14)
- fidâ it:-mez**
 Mañbûbına itmez mi fidâ rûhını 'âşık
 Bundan bilinür rütbe-i iclâl-i Muhammed
 (K 1/21-22)
- fidâ-yı şahid ü mey olsun: Şarap ve sevgili uğruna yok olmak.**
fidâ-yı şahid ü mey ol:-sun
 Olsun fidâ-yı şahid ü mey cümle akçe pul
 Kurtul cihânda vesveseden mest-i bî-hod ol
 (Tb 2/129/130)
- fidye-i ibn-i halîl: İbni Halil'in sadakası.**
 Ey nür-i dîde fidiye-i ibn-i Halîl için
 Bâğ-ı keremden indi ise kebş-i bî-bedel
 (Kt 27/1-2)
- fiğân: İnilti.**
Fiğân ki silsile-i mevc-i reng-i ruhsârı
 Keşide eyledi pây-ı nigâhuma zincir
 (K 6/ 19-20)
- Fiğân** ki hasret-i 'aks-i gülü-yı pür-tâbı
 Miyân-ı merdümek-i çeşmüm itdi kâse-i şîr
 (K 6/21-22)
- fiğân:-i**
 Kesme Belîğ dâmen-i şebde fiğâmı kim
 Te'sîr-i âh-ı süziş-i 'âşık seherdedür
 (G 41/11-12)
- fiğân-ı bülbül: Bülbülün iniltisi.**
 Feryâd idersem ey gül-i ter olma teng-dest
 Seyr et fiğân-ı bülbül ile hânde-i gülü
 (G 214/3-4)
- fiğâr eyledi: Yaralamak.**
fiğâr eyle:-di
 Zür-ı nesim-i âhum idüp zülfine eşer
 Mânend-i nâhun eyledi berg-i ruñın fiğâr
 (K 12/69-70)
- fikende: Düşkün.**
 Reftâra gel ki tâ ola hengâm-ı cilvede
 Geh serfikende maqdemüñe geh fikende cân
 (G 156/7-8)
- fikr: Düşünce.**
 Münkeşif fikr ü te'emülle olur ma'ni-i beyt
 Nâz ider haclede birden bire açılmaz 'arûs
 (G 107/11-12)

- fikr:-i, -y, -le**
Dil-i 'uşşâkdan men' eylemek **fikriyle** ol âfet
Alup mir'âte 'aks-i kâmetiyle rû-be-rû eyler
(G 62/7-8)
- fikr:-i,**
Kâkülûñ **fikri** ile gülşen-i kûyında Belîğ
Şaçlı sünbül göricek itdi taḥayyül perçem
(G 154/11-12)
- fikr evle: Düşünmek.**
'Ömr-i güzerân **fikr evle** cüya bakup
Al 'ibret evle âb-ı revândan örnek
(R 1/3-4)
- fikret-i meşşâta-i ezal: Eskiden beri gelini süsleyen kadının düşüncesi.**
Mâlîde itdi **fikret-i meşşâta-i ezal**
Dest-i 'arûs-ı tab'uma hûn-ı ciger hınâ
(K 2/67-68)
- fikr-i âlüde: Karışmış düşünce.**
Fikr-i âlüde gibi dâmeni reh-zenlûk idüp
Dîdede şimdi ḥayâlûñ var iken nem gelmez
(G 100/7-8)
- fikr-i daḳîk: İnce düşünce.**
Bu kadar **fikr-i daḳîk** ile yine dil-dâruñ
Dehen-i tengine lâyıḳ bulamam ince suḥan
(G 165/3-4)
- fikr-i dehân: Ağız düşüncesi.**
fikr-i dehân:-uñ
Cihânî başuma **fikr-i dehânûñ** teng ider ammâ
Miyânûñ vaşfi eş'arumda bir ince taḥayyüldür
(G 78/7-8)
- fikr-i emvâl: Mal mülk endişesi.**
Fikr-i emvâl ile bâr-ı ğama hammâl olduñ
Senûñ ey ḥvâce cezâ-yı 'amelûñdür çek'a git
(G 17/7-8)
- fikr-i fâsid: Yanlış düşünce.**
fikr-i fâsid:-i
Sürer elbette **fikr-i fâsidi** dilden mey-i gülgün
Ki iḥrâc itmeyince ḥânedan düzdi 'ases gitmez
(G 94/15-16)
- fikr-i ḥurûc it: Dışarı çıkmayı düşünmek.**
fikr-i ḥurûc itmeyince:-me, -y, -ince
İder mi 'âkil olan kimse tengnâya vülûc
Kemâl-i ḥaşyet ile **itmeyince fikr-i ḥurûc**
(G 24/1-2)
- fikr-i şâ'ib: Sa'ib düşüncesi.**
Fikr-i Şâ'ib ile dîvâna eger virse nizâm
Kul ider kendüye dil Şevket ile Muḥteşemi
(K 7/61-62)
- fikr-i zen: Kadın düşüncesi.**
Bir tâze sevüp tâzelen ey dil kocalıḳda
Fikr-i zen ü ferzende düşüp böyle kocalma
(G 205/9-10)
- fi'l: İş, evlem, amel.**
fi'l:-üñ
Sirâyet eyleyüp asâr-ı fi'l-i maşdardan
Olur taşarruf ile **fi'lüñ** iştikâkı 'asîr
(K 6/109-110)
- fil: Maruf hortumlu büyük hayvan.**
Çift olur yâr ile tek ḫurmaz o mest ü ḥayrân
Anı bindirmege bir **fil** ara teşhîre hemân
(Msd 5/27-28)
- filân: Söylenmesi istenmeyen veya gerekli görülmeyen bir özel adın yerini tutan kelime.**
filânîdür:-i, -dir
İncitmesün mi o dem işitdikçe zâhîde
Dirmiş rakîb-i dîv o perinûñ **filânîdür**
(Mf 59/1-2)
- fi'l-cümle: Herkes.**
İḥaḫa eylese **fi'l-cümle** maşrafum îrâd
Ḥadeng-i ḥâmemi dil-düz-ı ḥâtır-ı ḥussâd
(K 11/93-94)
- fil-i aġyâr: Rakibin fili.**
Nice ferzâneleri itdi piyâde sürerek
Fil-i aġyâr o şeh-i gül-ruḫı bed-kîş itdi
(G 223/11-12)
- filizli: Serpilmeve başlar hâle gelmek.**
filizli:-dür
Pîçide oldı naḫl-i dil-i zâra zülfi-ı kec
Ol nev-nihâl-i kâmet-i ra'nâ **filizlidür**
(G 80/7-8)
- fi'l-mesel: Mesela.**
Eylerdî ğavta şuste-i maḳşadda **fi'l-mesel**
Nâvek-fikenlik itse naḳîş-i lisân-ı 'ilm
(K 10/45-46)
- fincân: Cav, kahve vb. sıcak şeyler içmekte kullanılan, genellikle kulplu, porselen vev camdan yapılmış küçük kap.**
fincân:-ı
Kahve **fincânî** tokındı leb-i dil-dâra meger
Serpilüp gül şuyı cüş itdi yaḳıldı micmer
(Msd 3/49-50)
- finduġ-ı pistân: Fındık meme.**
finduġ-ı pistân:-ı, -n, -dan
Bir zarar eyleyemez 'âşîka ol piste lebûñ
'Akreb-i zülfi-ı keci **finduġ-ı pistânından**
(G 168/3-4)
- firâk: Ayrılık, hicran.**
firâkı:-ı
Firâkı tabına maḫv oldı şahn-ı ayînede
O şuḫa kendüye 'add eyler iken 'aks-ı nazîr
(K 6/33-34)
- firâk:-ı, -y, -la**
Dîde olursa **firâkıyla** remed-büde 'azim
Tütyâdır göze ḥâk-i ḳadem-i İbrâhim
(Mf 42/1-2)

- firāk:-u, -ñ, -la**
Firākuñla çemende farkı yokdur bezm ile rezmüñ
Baña her şāh-ı pür-gül tīg-i āteş-tābdur sensüz
(G 101/3-4)
- Firākuñla** olup endāma ‘arız serdī-i vaḥşet
Tenümde cünbiş-i mü piç ü tāb-ı mardur sensüz
(G 102/3-4)
- firāk-ı yār: Sevgiliden ayrılık.**
Her kim **firāk-ı yār** ile āşüfte-ḥāl iken
Gülzār-ı cennet ister ise ādem olmasun
(G 157/9-10)
- firāt: Fırat Nehri.**
Güzargāh-ı ḥayāl-i yāre yapmış sāni ‘-i kudret
İki gözli kemer bir köprüdür kaşım **Firāt** üzre
(G 182/3-4)
- firdevs-i ā ‘lādan: Yüce Cennet.**
firdevs-i ā ‘lā:-dan
Tezerv-āsā gelüp reftāra ḥüriler ḥıram itsün
Anun rūḥunda istiḳbāl için **firdevs-i ā ‘lādan**
(T 15/11-12)
- fireng ol: Avrupalı olmak.**
fireng ol:-an
Zeḳan-ı muğbeçe-i Rūmdan almış nīm-reng
Kızıl Elmāda **olan** sīb-i zenaḥdan **Fireng**
(Mf 40/1-2)
- firīb: Aldatıcı, aldatan.**
Çarḥ-ı dün ḫālib-i dünyayı **firīb** ile Belīg
Çeşm-i necme koyup engüşt-i hilālī didi pişt
(G 18/13-14)
- firīb-güne: Hile türü.**
Firīb-güne teselliye başlayup yāhūd
Tebessüm eyleyerek dir ki leyl-i ḥublādur
(K 5/61-62)
- firīb-ḥorde ol: Aldatılmak.**
firīb-ḥorde ol:-ma, -n-mañ
Güftār-ı şeyḫ bezme şeker-rīz olursa da
Olman firīb-ḥorde bozıktır ‘akidesi
(G 213/9-10)
- firīb-ḥürde-i āräyiş-i cihān ol: Dünya süslerinin değersiz aldatıcılığına kanmak.**
firīb-ḥürde-i āräyiş-i cihān ol:-ma
Olma firīb-ḥürde-i āräyiş-i cihān
Şebnem gibi bu bāğ-ı fenāda müsāfir ol
(G 142/5-6)
- firīb-ḥvorde ol: Aldatılmak.**
firīb-ḥvorde ol:-ma, -m
Olman firīb-ḥvorde ben ey şūḥ-ı sāde-rū
Şāhbā-yı la ‘lfām degül ‘anberiyeye bñ
(Tb 2/75-76)
- firīb-i vaż ‘-ı mağlūbāne: Mağlup olana yakışır bir şekilde dini öğütü aldatan.**
firīb-i vaż ‘-ı mağlūbāne:-den
Firīb-i vaż ‘-ı mağlūbāneden şād eylerüz ammā
Mükāfat-ı ‘amelde düşmene ḥün-ı Siyāvüşuz
(G 95/5-6)
- firīste-nihād: Melek huylu.**
Eger ki mişkala-i re ‘y-i tābiş-efgen ile
Teveccüh eylese bir şāḫşa ol **firīste-nihād**
(K 11/45-46)
- firīştevār: Melek gibi.**
Beytü ‘l-Ḥarāma gel yine kändilini uyar
İtsün tavāf meclisi ḥübān **firīştevār**
(Tb 2/53-54)
- firḫat: Ayrılık.**
firḫat:-de, -dür
Bī-şafādur bīm-i hicr-i yārdan ‘ayn-ı vişāl
‘Āşıkuñ zevkī ümīd-i vaşl ile **firḫatdedür**
(G 64/11-12)
- firla: Hızla, birdenbire bulunduğu yerden çıkmak, ayrılmak.**
firladı:-dı
Semāya **firladı** yelmāni ḫarb-ı destinden
İlişdi çarḫa anı şanma māh-ı ğarrādur
(K 5/43-44)
- firşat: Herhangi bir sey için en uygun zaman, imkan.**
Ne vaşl-ı yāre **firşat** ne belā-yı hicre ḫakat var
Beni dil-ḫaste-i hecr itmede bilmem ne ḫikmet var
(G 68/1-2)
- firūzī-i vaşf-ı cemil: Güzel özelliğin uğuru.**
firūzī-i vaşf-ı cemil:-üñ, -den
Şeref kesb eyleyüp **firūzī-i vaşf-ı cemilünden**
Olur ḫümār-ı nazmım rüzgāruñ ḫırz-ı bāzūsı
(K 3/55-56)
- fī-sebīli ‘llāh: Allah rızası için.**
Menba ‘-ı cūd u kerem Aḫmed Ağā-yı kāmkar
Fī-sebīli ‘llāh ider ḫayrāta sa ‘-yı bī-riyā
(T 3/1-2)
- Fī-sebīli ‘llāh** bu şehri dil-keşi ihyā için
Yapdurup bu çeşmeyi akıtdı āb-ı bī-mişāl
(T 26/7-8)
- fişeklik: Motive etmeye devam etme.**
Cihāni yakmağa ‘azm eyledüñ ey tıfl-ı āteş-bāz
Dil-i pür-āhumı al yanuña lā-būd **fişeklik** yap
(G 10/7-8)
- fiten-i ğamze: Fitneler çıkararak yan bakış.**
Der-pey-i büse olursa **fiten-i ğamze** Belīg
Tālib-i nüş olan elbette çeker minnet-i niş
(G 110/15-16)

fitnat: Zihin açıklığı.**fitnat:-u, -ñuñ**O zîb-i mañfil-i dānişverān ki **fitnatuñuñ**
Kemîne bendesidür nāfdān-ı isti'dād

(K 11/37-38)

fitne: 1. Kargaşa.Çatarsa kaşların 'uşşāka ağyāruñ nifākından
Kopar bir **fitne** iki ebruvānuñ ittifākından

(G 166/1-2)

fitne:-denTāb-ı mülden gül gül olmuş āfitāb-ı ruñlaruñ
Fitneden hāli degül her dem ider biñ dürlü āl

(Ş 1/11-12)

fitne:-ler**Fitneler** peydā idüp seyr eyle dil-ber ğamzeden
Peñçe-i çeşm-i siyeh-meste niçe hañçer virür

(G 63/9-10)

fitne:-ler, -üñUzadı kāmēti rüyuñda zülf ü hañ ey şüh
Zuhūri **fitnelerüñ** düşdi hep zevkānumuza

(G 208/9-10)

2. Sevgili.O **fitne** ger beni Mecnūn iderse Leylādur
Başumda silsile-i kayd-ı zülf-i sevdādur

(K 5/1-2)

fitne-ārā: Fitne bezeyen.**Fitne-ārā** bir kұл oĝlı bī-emān ğördüm bugün
Āb u tābī ğamzeye pinyālden evvel virür

(G 69/5-6)

fitne-cū: Fitne arayan.Nice nañvetle āĝāz itmesün ol **fitne-cū** nāza
Ĥadeng-i ğamze dilde hem-zebāndur şahid-i
rāza

(Msd 1/7-8)

fitne-cū:-nuñĤınā-bend eylemiş pāy-ı nigāh-ı çeşm-i
mañmūra
Yine ol **fitne-cūnuñ** ĝālibā kūyında kan olmuş

(G 111/15-16)

fitneger: Fitneci.**fitneger:-ün**Ol **fitnegerün** pertev-i ĥurşīd-i ruñından
Ebrū-yı siyeh hañçer-i bürrān gibi parlar

(G 52/13-14)

**fitne-i āñir-zamān ol: Dünyanın son zamanında
ortaya çıkan karışıklık olmak.**İder ber-geşte tālī' aħter-i dūnbāle dār-āsā
Ki ĥāl-i müydāruñ **fitne-i āñir-zamān** olmuş

(G 111/17-18)

**fitne-i āşübgāh-ı şehri ol: Şehrin kargaşalık ve
karışıklık yerindeki karga olmak.****fitne-i āşübgāh-ı şehri ol:-up****Fitne-i āşübgāh-ı şehri olup** her dil-rübā
Çihre-i berrāk ile āyīne-i 'ālem-nümā

(Ş 2/9-10)

fitne-i devr-i kamer: Ahir zaman.**fitne-i devr-i kamer:-den****Fitne-i devr-i kamerden** bir nişāndır kim ider
Ĥalkā-i zikre ĝirüp ol āfet-i devrān raşş

(G 114/3-4)

**fitne-i ĥübān-ı borĝos: Borgos güzellerinin
fitneleri.****fitne-i ĥübān-ı borĝos:-ı**Anı nā-maħremān-ı 'aşş olan bī-ĝāneden şorma
Dil-i dīvāneden şor **fitne-i ĥübān-ı Borĝosı**

(K 3/9-10)

fitne-i ĥüsn: Güzellik fitnesi.**fitne-i ĥüsn:-e**Aħir-zamān **fitne-i ĥüsn**e nişānedür
Yāruñ ki ĥāli aħter-i dūnbāle-dār ola

(G 181/13-14)

fitne-i ĥvābīde: Uykuya dalmış fitne.Uyanup eyledi ol **fitne-i ĥvābīde** kıyām

Reh-i ĝerm-ābeye hengām-ı şeħer kıldı ĥırām

(Msd 3/1-2)

fitne-zā: Fitne çıkararı.**fitne-zā:-da**Degül āyīne yāruñ naşşını almak hevāsıyla
Bu dehre **fitne-zāda** kāleb-i endāmdır mir'āt

(G 13/15-16)

forūĝ-e 'aşş: Aşşın ışıĝı.**Forūĝ-e 'aşş** rā āşār-e baħt-e tīre der kār est
Ke nūr-e şam' rā tābeş-e nomāye der şeb-e tār
est

(G 242/1-2)

frenk-pesend: Avrupa'yı beĝenen.

Seħħāre duħt-ı rez nice demdür o kāfirün

Ruşşārı üzre naşş-ı gül işler **Frenk-pesend**

(G 34/3-4)

fukarā: Fakirler.

Ĥalveti ehline mübārek ola

Fukarā ka'besi bu nev dergāh

(T 12/5-6)

fülful: Kara biber.

Şebih-i merdümek-i dīdedür o ben diyemem

Kimisi noĝta dir ol ĥāle kimi **fülful** dir

(G 72/9-10)

fülk-i dil: Gönül gemisi.Berĝ-i sitemle nāre yaķar çatsa **fülk-i dil**

Āteşlidür o kāfir-i ĥüsn İngilizlidür

(G 80/9-10)

- Qalmaz miyân-ı lücce-i fûrkatde **fûlk-i dil**
Elbette bir kenâra çıkar rûzgâr ile
(G 184/5-6)
- fûlk-i dile:-e**
Cüşiş-nümâ-yı kulzüm-i ma'nâda zât-ı yek
İtmiş güşâde **fûlk-i dile** bād-bân-ı 'ilm
(K 10/31-32)
- fûlk-i hâl-i 'anberîn: Anber kokan ben gemisi.**
Telâş-engîz-i mevc-i çîn-i ebrûsında ol şûhuñ
İder efgende şâyed **fûlk-i hâl-i 'anberîn** müyü
(G 210/5-6)
- fûlk-i murâd: İstek gemisi.**
Haddi tecävüz itme şaķın rûzgârda
Fûlk-i murâd hep pûpa gitmez birâz mola
(G 182/11-12)
- fûlk-i post: Makam gemisi.**
fûlk-i post:-u, -m
Çeküp kürek **fûlk-i postum** çıkardı küh-ı
miñnetde
Belîg-i zâra fermân eyle bir ferrâce kaplansın
(Kt 21/3-4)
- fûlk-i vişâl: Kavuşma gemisi.**
fûlk-i vişâl:-e
Dün o şeh-bâza Cezâ'ır lâfi kullanmış raķib
Korķarum **fûlk-i vişâle** kîçdan ol korşan çatar
(G 60/5-6)
- fûlk-i vişâl-i yâr: Sevgilinin kavuşma gemisi.**
fûlk-i vişâl-i yâr:-ı
Şaķın ber-bād ider **fûlk-i vişâl-i yârı** şan'atla
Ki aģyâr eski korşandur açıķdan kullanur
çatmaz
(G 103/9-10)
- fûlk-i vişâl: Kavuşma gemisi.**
fûlk-i vişâl:-in, -e
Fûlk-i vişâline çatan ol kîç levendinüñ
Kullansa başlı başına anı re'is olur
(G 49/11-12)
- fûls-i mâhî: Balık pulu.**
Dikķatle eyledüm niçe biñ kere cüst u cü
Ne aķçe var bu yirde ne bir **fûls-i mâhî** var
(Kt 34/1-2)
- fünün: Fenler: "fenn" in cem'idir.**
fünün:-da
Loķmân-ı dehr bunca zamân güşiş eyleyüp
Merge 'ilâc bulmadı hiç bir **fününde**
(Tb 1/27-28)
- fünün:-a**
Fününe dâd u sitedle olur mı hiç vâķıf
Niñâyeti kütübün ismin öğrenür şaħhâf
(G 128/3-4)
- fünün-ı mes'ele-i hikmet: İlim problemleri.**
fünün-ı mes'ele-i hikmet:-i
Eger ki meclis-i 'ilminde 'akl-ı Eflâţun
Fünün-ı mes'ele-i hikmeti idüp taşvir
(K 6/55-56)
- fûrkat: Ayrılık.**
fûrkat:-le
Muhtâr-ı bezm-i 'âlem iken 'uzlet eyleyüp
Fûrkatle güşe-i 'ademi kıldı ihtiyar
(Tb 1/95-96)
- fursat: Fırsat, uygun zaman.**
Cihânuñ reng ü büyin istemezdim **fursat** el virse
Cenâb-ı şeyh-i vâlâ-menziletten himmet
isterdüm
(G 153/11-12)
- fursat vir:** Bir işi yapmak için uygun, elverişli şartı sağlamak.
fursat vir:-me, -sün
Der-kemîn olmuş yatur dâ'im raķib-i bed-gümân
Virmesün fursat o zulm-endîşe Rabbü'l-âlemîn
(Ş 2/15-16)
- fursatı fevt it:** Elverişli durumdan yararlanmamak.
fursatı fevt it:-me
Fursatı fevt itme ey dil böyle qalmaz rûzigâr
Keşti-i bâde şuyın buldurdı kullan keyfi çat
(G 16/3-4)
- fursat-ı nezzâre: Bakış aralıǵı.**
Tatalum **fursat-ı nezzâre** bulmuş dîde-i 'aşıķ
Nice pây-ı nigâhı vaz'ide rüy-ı dil-ârâya
(G 191/3-4)
- fürüg: Işık, nur, parlaklık.**
fürüg:-ı
Ey âfitâb-ı cilve-dih-i âsmân-ı 'ilm
Tab'uhn **fürüğü** tâbiş-i rüy-ı cihân-ı 'ilm
(K 10/1-2)
- Râyuhn **fürüğü** meş'ale-i râh-ı 'akl-ı küll
Hulķuhn nesîmi feyż-dih-i şubh-ı nev-bahâr
(K 12/141-142)
- fürüg-ı 'arız: Yanağın parlaklığı.**
fürüg-ı 'arız:-ı
Fürüg-ı 'arızı alşur nişâr-ı ümmîde
Niğâh-ı naħveti ma'müresâz-ı hezl-âbâd
(K 11/13-14)
- Teveccüh eyledi nev-şöhre bir zât-ı mu'allâ kim
Fürüg-ı 'arızı pertev-feşândur çihre-i hûra
(T 27/3-4)
- Fürüg-ı 'arızı** te'sir idüp o mihr-i ruħuñ
Çiçek çıkardı harâretle tende yer yer şâh
(G 28/5-6)

fürüg-1 'arız: Yüzün parlaklığı.**fürüg-1 'arız:-uñ**Ey fürüg-1 'arızuñ reşk-i cemâl-i hür-1 'in
Şem'anuñ pervanesi cân ile Ruḥü'l-Emîn

(Ş 2/1-2)

fürüg-1 âteş-i hasret: Hasret ateşinin ışığı.**fürüg-1 âteş-i hasret:-le**Yağduñ fürüg-1 âteş-i hasretle 'âlemi
İtdüñ fezâ-yı dehri bu süzişle şu'lezâr

(Tb 1/ 83-84)

fürüg-1 bâde: Şarabın parlaklığı.

Sâkî fürüg-1 bâde ile gel ayak ayak

Zulmet-serây-ı hâtır virâne şem'a yak

(Tb 2/31-32)

fürüg-1 bîniş eyle: Sezgiyle ışıklandırmak.**fürüg-1 bîniş eyle:-r**

Zulmet-nümâ-yı cehl-i 'adimü'l-başireti

Eyler fürüg-1 bîniş ile pâsbân-ı 'ilm

(K 10/61-62)

fürüg-1 dîde-i şîr: Aslanın gözünün ışığı.

Zamân-ı ma'deletinde fürüg-1 dîde-i şîr

Olur çerâğ-ı tarabgâh-ı hâne-i naḥcîr

(K 6/83-84)

Zamân-ı ma'deletinde fürüg-1 dîde-i şîr

Olur çerâğ-ı tarabgâh-ı hâne-i naḥcîr

(K 6/93-94)

fürüg-1 feyz: Parlak ihsan.**fürüg-1 feyz:-di**

Fânüs içinde şu'le vü şahbâda neş'eveş

Virdi fürüg-1 feyz ile pertev bedende cân

(G 156/11-12)

fürüg-1 feyz ol: İlimin ışığı olmak.**fürüg-1 feyz ol:-muş**

Tab'-1 mevzûmî fürüg-1 feyz ile olmuş meger

Mısrâ'-1 ber-cest-e-i evrâk-ı dîvân-ı 'atâ

(T 1/7-8)

Tab'-1 mevzûmî fürüg-1 feyz ile olmuş anuñ

Mısrâ'-1 ber-cest-e-i evrâk-ı Dîvân-ı 'Atâ

(T 28/31-32)

fürüg-1 hüsni: Güzellik ışığı.

Huşûşa bir gül-i nev-rüstesi var kim letâfetde

Fürüg-1 hüsni ile reşk urubdur mihr ü meh-
tâbuñ

(T 25/11-12)

fürüg-1 hüsni: Güzellik ışığı.**fürüg-1 hüsni:-i**

Yine bir âfete dil virmişim ki itmişdir

Fürüg-1 hüsni bu mâtem-serâyı hacle-i sūr

(G 61/3-4)

fürüg-1 hüsni 'âlem-tâb: Alemler aydınlatan güzelliğin ışığı.

O meh kim çihre-i berrâkı mir'ât-i mücellâdur

Fürüg-1 hüsni 'âlem-tâb ile hürşid-i garrâdur

(Msd 1/1-2)

O meh kim çihre-i berrâkı mir'ât-i mücellâdur

Fürüg-1 hüsni 'âlem-tâb ile hürşid-i garrâdur

(Msd 1/1-2)

fürüg-1 hüsni âyine: Güzellik aynasının ışığı.

Niçün şahife-i tab'umdan eylemez güzerân

Fürüg-1 hüsni âyine olsa 'aks-pezir

(K 6/13-14)

fürüg-1 kaḫre-i âb-ı güher: Elmas suyu damlasının parlaklığı.

Fürüg-1 kaḫre-i âb-ı güher deryâ-yı pür-cüşuz

Dem-â-dem vâkıf-ı esrâr-ı 'aşkuz mest-i

medhüşuz

(G 95/1-2)

fürüg-1 mâh: Ay ışığı.

Ta'bir-i levne bâ'is olurken fürüg-1 mâh

Pâ-mâl-i eşheb-i elemüm şimdi sâye-dâr

(K 12/57-58)

fürüg-1 mevce-i reng-i perîde: Solmuş renk dalgasının ışığı.

Ne âfet ol ki anuñ rişte-i nigâhında

Fürüg-1 mevce-i reng-i perîde olmuş esîr

(K 6/5-6)

fürüg-1 mevce-i âteş: Ateş dalgasının parlaklığı.

Ben ol üftâde-câh-ı âteş-i cürmüm ki bî-pervâ

Fürüg-1 mevce-i âteş târ-ı zünnâr-ı miyanumdur

(G 230/5-6)

fürüg-1 mevce-i sitârey: Yıldız dalgasının ışığı.**fürüg-1 mevce-i sitâre:-y, -le**

Bulsa fürüg-1 mevce-i sitâreyle terbiyet

Olur ḫalide pâyüme her sebze-i giyâ

(K 2/87-88)

fürüg-1 mey: Meyin parlaklığı.**fürüg-1 mey:-ü, -ñ**

Gülü-yı şîşe gibi gerden-i billürında

Olur fürüg-1 meyüñ mevci kâbil-i ta'dâd

(K 11/17-18)

fürüg-1 mihr-i ruḥ: Ruhun güneş gibi parlaması.**fürüg-1 mihr-i ruḥ:-ı, -n**

Yârûñ fürüg-1 mihr-i ruḥın cüst ü cü iden

Deryâ içinde mâhiye beñzer ki âb arar

(Mf 54/1-2)

fürüg-1 mihr-i ruḥsâr: Güneş gibi parlak yanak.**fürüg-1 mihr-i ruḥsâr:-u, -ñ, -la**

Fürüg-1 mihr-i ruḥsârûñla bedr-i tâmdur

mir'ât

Cihanda yoḫsa hem-reng-i sevâd-i şâmdur

mir'ât

(G 13/1-2)

fürüg-1 neş' : Mutluluk ışığı.**fürüg-1 neş' :-de****Fürüg-1 neş' ede** birdür vücūda rūḥ ile rāh
Ki nuḳl-i meclis ola būs-1 ḡabḡab-1 tuffāḥ

(G 25/1-2)

fürüg-1 neş' e: Mutluluk ışığı.**fürüg-1 neş' e:-den****Fürüg-1 neş' eden** mevc-i şafā cismūnde
meygūndur
Ḥabāb-1 bādeveş pīrāhenūñ fānūs-1 gülgūndur

(G 47/1-2)

fürüg-1 reng-i mey: Şarap rengi ışık.

Şu'ūd-1 lā-mekān seyrāna olmaz āsumān māni'

Fürüg-1 reng-i mey bī-raḥne eyler şışeden
pervāz

(G 237/7-8)

fürüg-1 re'y-i münir: Parlak fikrin ışığı.**fürüg-1 re'y-i münir:-i, -y, -le****Fürüg-1 re'y-i müniriyle** 'aks-1 āyineveş
Ḥavāss-1 ḡamseye bak sāyesinde peydādur

(K 5/37-38)

fürüg-1 rişte-i āteş: Ateş ipinin parlaklığı.**fürüg-1 rişte-i āteş:-le**Murād olunsa olur kārgāḥ-1 ḡirmende
Fürüg-1 rişte-i āteşle tār u pūd-1 ḡarīr

(K 6/75-76)

fürüg-1 rişte-i müjgān: Kirpiklerin telinin parlaklığı.**fürüg-1 rişte-i müjgān:-ı**Bihışt-i himmetinūñ ḡāk-rüb-1 sāḡasıdır
Fürüg-1 rişte-i müjgānı mihr-i şa'şa'a-zād

(K 11/41-42)

fürüg-1 rişte-i müjgān-ı mihr-i 'ālem-gīr: Aleme güneş gibi yayılan kirpiklerin ışığı.

Ne dergeḡ ol ki anıñ ḡāk-rüb-1 sāḡasıdır

Fürüg-1 rişte-i müjgān-ı mihr-i 'ālem-gīr

(K 6/45-46)

fürüg-1 vech-i pāki: Temiz yönün parlaklığı.**fürüg-1 vech-i pāki:-i****Fürüg-1 vech-i pāki** cānib-i burc-1 sa'ādetden
Tecelliyāt-ı mihr-i pūr-ziyādur şehr-i mezkūra

(T 27/15-16)

fürüg-re'y: Işık görme.**Fürüg-re'y** ile ḡall itdūḡi terkīb olur ancak

Mizāc-ı 'ālemūñ taşḡiḡe bādī nūş-ı dārūsı

(K 3/59-60)

fürüg-zāde-i ḡab'-ı münevverün ol: Parlak yaratılışın ışığının çoğalması.**fürüg-zāde-i ḡab'-ı münevverün olmuş:-mış****Olmış fürüg-zāde-i ḡab'-ı münevverün**

Nūr-ı çerāḡ-ı merdūmek-i dūdmān-ı 'ilm

(K 10/17-18)

fürü-māye: Parlak cevher.Semend-i ḡab'uma hem-pā bulunmazken ne
hikmetdürḤarīḡında fakīri sebḡat itdi her **fürü-māye**

(K 9/75-76)

fürüzān eyle: Yanmak, parlamak.**fürüzān eyle:-y, -iip**Āteş-i dilden **fürüzān eyleyüp** şeb tā-seḡer
Her müjemde ḡatreden āvizedür ḡandil-i eşḡ

(G 136/3-4)

füşāḡā-yı 'acemī: Acem şairleri.

Pīşvāsı benüm ammā şu'arā-yı Rūmuñ

ḡiçerem böyle giderse **füşāḡā-yı 'Acemī**

(K 7/59-60)

füsün: Büyü.Biñ **füsün** ile ḡayāli o bütūñ geldi Belīḡ

Gözün aç ḡalvet-i dilbābım yap yap berkit

(G 17/19-20)

Ḡapladı ḡālını birden bire ḡatḡuñ güyā

Mühreyi itdi **füsün** ile nihān şu'bede-bāz

(G 98/11-12)

füsürde: 1. Pörsümüş.Lāle pūr-ḡūñ gül **füsürde** bülbül-i ḡayrān ḡamūş

Gülsitān-ı 'āleme geldük ḡarāvet bulmadıḡ

(G 133/9-10)

2. Donmuş.

ḡoy-kerde şanma kim yine kāfūr-ı gerdeni

İtmiş **füsürde** şu'le-i gevher çekīdesin

(G 162/13-14)

füsürde idelden: Dondurduğundan beri.Bād-ı ḡazān **füsürde idelden** o gül-ruḡı

Bülbül gibi lisānı Belīḡ ebkem eyledüm

(G 152/15-16)

fütāde: Düşkün, bicare.

Ruḡ-ı ḡoy-kerde-i dil-berde güyā sāye-i müjgān

Fütāde ḡarbelerdir cilve eyler gevher üstinde

(G 175/3-4)

fütāde:-si

İtmez o servden güle pest olsa sāyeveş

Maşḡer güninde ḡalkar ayāḡa **fütādesi**

(G 226/9-10)

fütāde eyle: Düşkün etmek.**fütāde eyle:-di****Fütāde eyledi** dest-i sitemle bī-pervā

Zemīne cism-i nizārum mişāl-i naḡş-ı ḡaşīr

(K 6/37-38)

fütāde ol: Düşkün olmak.**fütāde ol:-sa, -m****Olsam fütāde** çeşmine mūrūn bu za'f ile

Eyler o demde çeşmini pūşīde bī-ezā

(K 2/75-76)

fūta-i müşgîn: Misk kokulu peştamal.**fūta-i müşgîn:-e**

Sarılıp fūta-i müşgîne belî ol ḥod-kām

Münḥasif oldı yine nişfina dek mäh-ı tamām

(Msd 3/ 17-18)

fütühât-ı cezîl: Bol zaferler.

Bu leḫâfet bu havâ ile virür

Rûḫ-ı insâna fütühât-ı cezîl

(T 20/15-16)

füyüzât-ı nümû-yı 'aşk: Aşk bitkisinin bolluğu.

Ḥayâl-i nâzüküñ naqş eylemekden şafḫa-i dilde

Füyüzât-ı nümû-yı 'aşk ile maḫşad

tecessümdür

(G 58/15-16)

füzün: Fazla, çok.

Ger ḫâdr-e âstâne nebudi fuzün çera

Ru dâde est şedmeşin-e âstâne râ

(G 241/11-12)

füzün:-dur**Füzündür** nev-cevândan diḫḫati pîr-i kühen-

sâlün

Terâzû-yı başîret-sencdür 'aynuñ temâşâya

(K 9/17-18)

füzün ol: Artmak.**füzün ol:-duḫça**

Devâm-ı devletüñ ed'ıyyesile ehl-i vicdānuñ

Füzün olduḫça ḫâk-i ma'bed üzre renc-i zânûsı

(K 3/83-84)

füzün ols:-sun

Belîg Aḫmed Âgānuñ bende-i iḫsāniyum dâ'im

Füzün olsun cihānda dâ'imā devletle iḫbâli

(G 209/17-18)

-G-**ğabğab: Cene altı.****ğabğab:-ı, -n, -da**Degül bu hâl-i nîlî **ğabğabında** ol şeh-i hüsnüñ
Turunc-ı terdir engüşt-i işâretle nişân olmış

(G 111/5-6)

ğabğab-ı nârenc: Turuncu gıdık.‘Âşıkâ safrâ-yı heves renc olur
Aña devâ **ğabğab-ı nârenc** olur

(G 67/1-2)

ğaddâr: Gadredici, hain, cefakâr.Bu ‘arşa-i pür-fitnede kesdirmeye söz
Ğaddâre gibi eğri vü **ğaddâr** ister

(R 13/3-4)

ğaddâr:-danDü ebrü-yı sitem-perverle ol **ğaddârdan** gayrı
Girüp meydâna bir merd iki tîğ-i hün-feşân
çekmez

(G 91/9-10)

ğaddâr:-aBerğ-i hâtif gibi **ğaddâra** mükâfâtından
Âh-ı süz-efkeni **ğaddâra** çeker mağdûruñ

(G 135/7-8)

Berğ-i hâtif gibi **ğaddâra** mükâfâtından
Âh-ı süz-efkeni **ğaddâra** çeker mağdûruñ

(G 135/7-8)

ğaddâr ol: Zalim olmak.**ğaddâr ol:-an**Biraz da tîğ-i ğadri der-niyâm it âzmâyişden
Mücerredür bu kim **ğaddâr olan** dünyâda kâm
almaz

(G 88/3-4)

**ğaddâre: Arapların cenbivesine benzer pala
nev'inden bir silâh.**Bu ‘arşa-i pür-fitnede kesdirmeye söz
Ğaddâre gibi eğri vü **ğaddâr** ister

(R 13/3-4)

ğadır: Fenalık eden.Destümden alduñ ol güheri virdüñ âhere
Ey çarğ-ı sifle baña bu rütbe **ğadır** nedir

(G 79/11-12)

ğadr ol: Zulüm olmak.**ğadr ol:-dı**Toymayup gençliğine ol şehîd
Hele **ğadr oldu** ol cevâna ‘azîm

(T 14/7-8)

**ğâfil: Yapacağı ve bundan dolayı başına
geleceğini önceden düşünmevip ihmal eden,
gaflette bulunan.**Bir oyun kürdi felek **ğâfil** iken kapdurdum
Bir iki düzâlhiye elde olan pîş ü kemi

(K 7/11-12)

Kazâdan tîğ-i cevherdâr ile **ğâfil** yetiş yohsa
Tarîk-i hîlede ağıyar-ı bî-pervâ tapân-keşdür

(G 48/11-12)

Ey âşinâ-yı ğamze-i dildâr olan gönül
Ğâfil bulunma tîr-i kazâ geldi hâzır ol

(G 142/3-4)

Dâ’imâ **ğâfil** degül ma ‘şük âşıkdan yine
Gül yetişdi gülsitânda bülbülün feryadına

(G 189/9-10)

Esb-i vişâle dest-res olursa ey gönül
Zinhâr yokla tengini **ğâfil** egerleme

(G 203/11-12)

ğâfil ol: Gafil avlanmak, boş bulunmak.**ğâfil ol:-ma****Ğâfil olma** bu temâşâğâh-ı ‘ibretde Belîğ
Hüb u zîşten nakşın âl âyîne-i rûşen gibi

(G 239/13-14)

ğaflet: Farkında olmama hali, bilinçsizlik.**ğaflet:-le**Ey vaktini **ğafletle** iden hep müstehlak
Aç bağa gidüp çeşmüñi mânende-i çiçek

(R 1/1-2)

Hınâ-yı dest-i mañbübân gibi **ğafletle** âhir-kâr
Çıkar elden tıyulmaz bezm-i ‘aşkuñ câm-ı
serşârı

(K 4/53-54)

ğâh: 1. Bazen.Tâ ki bu gerdiş-i çarğ ile mizâc-ı ‘âlem
Ğâh şîhhat bula ğâlib ola ğâhî şakamı

(K 7/77-78)

Çeşm-i hün-rîzûñ atar ‘âşıkâ ki tîr-i nigâh
Ĝamzeden **ğâh** şunar pençe-i müjgânına hışt

(G 18/7-8)

Yüz kızdırub altun-şîfât-ı hüsn-i taleble
Hürşîd gibi **ğâh** toğub ğâh tölansam

(K 33/3-4)

Yüz kızdırub altun-şîfât-ı hüsn-i taleble
Hürşîd gibi ğâh toğub **ğâh** tölansam

(K 33/3-4)

Ğâh peymâne vü geh sübha-i şad-dâne çeker
Zâhidi şevk ile gör dem çeker ammâ ne çeker

(G 81/1-2)

Hem ‘arz-ı niyâz eyler o cân-pervere hem nâz
Geh bende olur **ğâh** olur ‘aşğ ile şeh dil

(G 145/11-12)

2. Bazen de.Geh edhem-i şeb **ğâh** biner eşheb-i rûza
Yok bu tek ü pü çarğ gibi hiçbir ulağda

(G 179/7-8)

- 3. Zaman, an.**
Şem'ine cem' olup derün ehli
Döne pervâneler gibi her **gâh**
(T 12/7-8)
- Bu meserretgehe vâlâ-yı Hudâ
Pür ide müşterilerden her **gâh**
(T 23/25-26)
- Hayâl-i serdî-i bād-ı hazândan her **gâh**
Hezâr-ı haste ile gonca üzre dîtrer şâh
(G 28/9-10)
- 'Aceb mi cilve kılsa şâ'irüñ ol mâh beytinde
Ki anuñ vaşf-ı hüsnüñ naqş ider her **gâh**
beytinde
(G 206/1-2)
- gâh u bî-gâh: Sıralı sırasız, vakitli vakitsiz.**
Ruñından büse-çin ol **gâh u bî-gâh**
Ki cennetde olur mîve zamânsuz
(G 92/3-4)
- gâhî: Bazen, bazı defa, bazı vakit, kimi vakit.**
Tâ ki bu gerdiş-i çarh ile mizâc-ı 'âlem
Gâh şîhhat bula **gâhî** ola şakamı
(K 7/77-78)
- gâh-ı nazâr: Bakış zamanı.**
gâh-ı nazarda:-da
Gâh-ı nazarda rüyına nisbetle berg-i gül
Eyler çemende şebnem ile mihri seng-sâr
(K 12/41-42)
- gâhîce: Bazen, ara sıra.**
Dest-i ahhâbda **gâhîce** görürdüñ evvel
Şimdi dükkânçe-i şarrâfda görmem diremi
(K 7/19-20)
- gâ'ibâne: Yüze karşı olmayarak, gizliden.**
Ola dü-nâhün-ı dilkeş bu iki mışra'-ı nev
Ki **gâ'ibâne** temeddühden olmuşum dil-gîr
(K 6/81-82)
- gâlat evle: Hata etmek.**
gâlağ eyle:-di, -ler
Yirde meh gökde bu hüsn ile o şeh lâyıq idi
Gâlibâ eylediler râh-ı temâşâyı gâlağ
(G 119/3-4)
- gâlib: Üstün gelme.**
Kanda gördümse cihânda merdüm-i âzâdenüñ
Çeşm-i giryân gibi **gâlib** maşrafi îrâdına
(G 189/7-8)
- gâlib ol: Üstün gelmek.**
gâlib ol:-a
Tâ ki bu gerdiş-i çarh ile mizâc-ı 'âlem
Gâh şîhhat bula **gâlib ola** gâhî şakamı
(K 7/77-78)
- gâlib ol:-di**
Belîg-i nükte-perver **gâlib oldu** bülbül-i zâra
Gülün taht-ı zümürüdfâma hengâm-ı cülüsında
(G 183/13-14)
- gâlib ol:-up**
Dañi hağğ almadı iklîm-i hüsnî **gâlib olup**
Ne ser-nigün takayor zülfi şorgucın mañhbüb
(G 12/1-2)
- gâlibâ: İhtimal, ihtimal ki, zannıma göre.**
Gâlibâ neşv ü nemâ buldı hevâ-yı kaşr ile
'Andelîb aldı gül-i taşvîrden bü-yı vefa
(T 1/23-24)
- Dîdeden dâmân-ı eflâke döker hün âfitâb
Gâlibâ bir şâh-ı hüsnî oldu meftün âfitâb
(G 8/1-2)
- İster erbâb-ı dilün hem-vâre giryân olduğın
Gâlibâ seyl-âb-ı eşk ile döner dülâb-ı çarh
(G 30/3-4)
- İhrâb virdi kendisine **gâlibâ** duğa
Feyzî Efendi başladı şimdi tecelluka
(Mf 45/1-2)
- Gâlibâ** olmuş yine dil-teşne-i eşk-i niyâz
Hayli demdür çâh-ı çeşmümde hayâlün şu çeker
(G 71/7-8)
- Gâlibâ** benden ibâ eyledi 'âlem cümle
Hâtırım şormağa cânân degül gam gelmez
(G 100/3-4)
- Reh-i küyünda hem-râh olsa da geh pes gider
geh piş
Ki benden **gâlibâ** säyem dañi bizârdur sensüz
(G 102/7-8)
- Hınâ-bend eylemiş pây-ı nigâh-ı çeşm-i
mañmûra
Yine ol fitne-cünüñ **gâlibâ** küyünda kan olmuş
(G 111/15-16)
- Yirde meh gökde bu hüsn ile o şeh lâyıq idi
Gâlibâ eylediler râh-ı temâşâyı gâlağ
(G 119/3-4)
- Nigâh itmez hemân 'uşşâkı gamzeyle helâk
eyler
Geltür tîr-i nigehten **gâlibâ** dil-dâra kısmân tîğ
(G 126/9-10)
- Gül-i bî-hâr iken yârün ferâmüş-kerdesiyüm ben
Dikendür **gâlibâ** gül-çine mevc-i nükheti
verdüm
(G 153/3-4)

ġalip eyle: Üstün getirmek.**ġalip eyle: -di**

Ġarġ eyle seyl-i bādeye ġam kişverin tamām
Dārāya ġalip eyledi İskenderi bu cām

(Tb 2/93-94)

ġalġān olaldan: Yuvarlandıġından beri.

Sīnede **ġalġān olaldan** gevher-i yek-tā-yı rūġ
Oldı fānūs-ı ġayāl-i Őem'-i dil mīnā-yı rūġ

(G 27/1-2)

ġalġān ol: Yuvarlanmak.**ġalġān ol: -mca**

Ġalġān olunca küçede tıtmaz ġacer temel
Olmaz seferde kimseye rāġat ġazardadur

(G 41/7-8)

ġam: Kavġı, tasa, endūġ, gussa.

Neş'e-i rengini-i gül-cāmdan **ġam** maġv olur
Şeh-nişininde otursa pādīşāġ olur gedā

(T 1/31-32)

Hengām-ı bahār oldı göñül Şabr itmez
Ben sāġa-i bāġa giderüm **ġam** gitmez

(R 2/1-2)

Ġarġ eyle seyl-i bādeye **ġam** kişverin tamām
Dārāya ġalip eyledi İskenderi bu cām

(Tb 2/93-94)

Sakī düşer mi meclis-i 'işretde **ġam** yimek
Derdūñ var ise sīnede ġam çekme Őiře çek

(Tb 2/111-112)

Nice **ġam** teşne-i merg itmesün ā'dā-yı cerrārı
Kı āb-ı neş'e-i tīġ-i āteşininden olur cārı

(K 4/41-42)

Ġam u sūrūrına dūnyānuñ i'tibār itmez
Belīġ-i nādire-ġüftāra Şadd pesendim var

(Kt 30/1-2)

Ser-ā-ser ehl-i suġan bī-nevā ġalursa dahī
Ne **ġam** cihānda benim bir Kerīm Efendim var
(Kt 30/3-4)

Kime bir serv-ġāmet sāye-endāz olsa 'ālemdede
Ġam u ekdārdan āzādedür başında devlet var
(G 68/11-12)

Gelmiş bu kārġāha o kālā-fūrūş-ı nāz
'Uşşak-ı zāra **ġam** gibi bir yādīġārı var

(G 73/7-8)

Ĥāmdur büse dirīġ itse o nev-rüste nihāl
Şabr idüp **ġam** yime her mīve zamān ile olur

(G 76/5-6)

Ne **ġam** geh ġahr iderse geh nevāziş
Kı dā'im sūd olur mı hiç ziyānsuz

(G 92/11-12)

Ġālibā benden ibā eyledi 'ālem cümle
Ĥātırım Őormaġa cānān degül ġam gelmez

(G 100/3-4)

Ġam pençesinden oldı girībānımız ġalāş
Geldük Belīġ ġüře-i dārū'l-emāne dek

(G 137/11-12)

Ten-i bīmārımı **ġam** öyle za'if eyledi kim
Kendümi görmek için gözlüġe muġtāc oldum

(G 149/3-4)

'Uşşāka ne **ġam** vaz'-ı muġalif görinürse
Ġalmaz naġam-ı sāz-ı felek bir düzen üzre

(G 185/5-6)

'Uşşāka ne ġam vaz'-ı muġalif görinürse
Ġalmaz naġam-ı sāz-ı felek bir düzen üzre

(G 185/5-6)

Yaġmaya virdi naġd-i ġayālātı **ġam** Belīġ
Var minnet eyle ġātır-ı deryā-nevālūne

(G 193/13-14)

Olinca 'ādet eğer ġalmayor müdāvāda
Müdām nūş ile dūnyāda zā'il olmaz **ġam**

(G 195/9-10)

Bir mūrāyī zāhid-i ġod-bīne beñzer ġaġ bu kim
Kimseler dūnyāda hiç **ġam** görmedi mey-
ġānede

(G 201/9-10)

ġam: -dan

Sākī ġumār kesdi emānum piyāle vir
Ġzād eyle bendeñi **ġamdan** Őevāba gir

(Tb 2/11-12)

Buyur **ġamdan** felek ārām vırsün Őāhid-i
nazmuñ

Belīġ-i zārdan maġlūb ise tekmil-i nāmūsı

(K 3/79-80)

Girih ġalmazdı **ġamdan** dilde ol zāt-ı
mu'allānuñ

Nesīm-i cezr ü medd-i luġfi olsa mevce-i iġşānum
(K 8/39-40)

ġam: -ı, -y, -la

Destümden aldı dīv-şıfat ġoġka-bāz-ı çarġ
Ĥātem **ġamıyla** Cem gibi nālān iken hemān

(R 19/1-2)

ġam: -la

Sāye-i sakfını ref'itse serinden ġürşid
Yāsemen lāle gibi **ġamla** olur daġ-nümā

(T 21/19-20)

ġam: -ı, -n, -da, -y, -uz

Ġadd-i bülend ü zülfi dirāzın **ġamındayuz**
Bir ucı gökde āġımuñ biri yerdedür

(G 39/7-8)

- ğam:-i**
Ne ‘aceb cāhil olan şād ise dünyāda Belîğ
Rüzgāruñ **ğamı** erbāb-ı hüner vāyesidür
(G 46/9-10)
- Dilden **ğamı** zā‘il mi ider cāme-i zer-düz
Telhî-i meyi def‘ idemez cām-ı muraşsa‘
(G 123/11-12)
- ğam:-uñ**
Dilde **ğamuñ** eyler iken türktāz
Gevher-i ‘aşkuñla yine genc olur
(G 67/9-10)
- Ferāğ-ı bāl ile zevk idecek kâşāne yokdur yok
Cihānda hiç **ğamuñ** bir bilmedüğü hāne yokdur
yok
(G 132/1-2)
- ğam çek:** *Zorluk veya yoksulluk içinde yaşamak.*
ğam çek:-er
Herkes cihānda kudreti miqdārı ğam çeker
Ey dermend-i ğam-zede şükr eyle hālūne
(G 193/11-12)
- ğam çek:-ici**
Yokdur ağıyāra bedel ğam çekici āhen-dil
Ser-i küyında gice şubha dek enşer kesdi
(G 225/7-8)
- ğam çek:-me**
Saķı düşer mi meclis-i ‘işretde ğam yimek
Derdüñ var ise sinede ğam çekme şîşe çek
(Tb 2/111-112)
- Esbāb-ı müste‘ār için ey çarh çekme **ğam**
Erbāb-ı ‘aşk vaz‘-ı yed itmez hilālūne
(G 193/9-10)
- ğam çek:-me, -m**
Senūñle vezn idüp a ‘lā tutarsa māhı **ğam**
çekmem
Bu dehrüñ nākışı bālāya ref‘ eyler terāzūsu
(K 3/7-8)
- Kemān itdiyse kaddüm pīrlık dünyāda **ğam**
çekmem
İdem ağıyāra sebkat belki yāruñ pāy-būsında
(G 183/5-6)
- Le‘ālî-i suhan kem-yāb ise dillerde **ğam**
çekmem
Rezil olur güher dünyāda mişli nādir olmazsa
(G 199/7-8)
- ğam u şādî-i cihān: Dünya sıkıntısı ve huzuru.**
Şey‘-i vahid gibidür bu **ğam u şādî-i cihān**
Lezzet-i nüş ile tev‘em gibidür zahmet-i niş
(G 110/11-12)
- ğamgîn ol: Tasalanmak, üzölmek.**
ğamgîn ol:-ur
Ğamgîn olur meşîme-i māderde sâf-dil
Dürç-i şadefde dürç-i yetimüñ ğubārı var
(G 73/9-10)
- ğam-ı dünyā: Dünya sıkıntısı.**
ğam-ı dünyā:-dan
Nîrū-yı meyle al **ğam-ı dünyādan** intikām
Aç ğuş-ı hūşı diñle budur zübde-i kelam
(Tb 2/97-98)
- ğam-ı dünyā:-y, -i**
Ğam-ı dünyāyı cānā şanma kim rind-i cihān
çekmez
Hele ben çekdügüm miñnetleri küh-ı girān
çekmez
(G 91/1-2)
- ğam-ı ferdā: Yarın kaygısı.**
Ümmîd-i ‘ayş ile **ğam-ı ferdā** olur lezîz
Cüyā-yı keyfe telhî-i şahbā olur lezîz
(G 37/1-2)
- ğam-ı mür-ı haţ: Keder karıncasına benzeyen çizgi.**
ğam-ı mür-ı haţ:-uñ
Düşelden şafha-i cān üzre nakş-ı dāne-i hālūñ
Ğam-ı mür-ı haţuñ şahrā-yı dilde cüst-cü eyler
(G 62/3-4)
- ğam-ı rüzgār: Sıkıntı rüzgarı.**
Āteş yanar başında **ğam-ı rüzgār** ile
Lāyık tökerse gözyaşını dāne dāne şem‘
(G 122/5-6)
- ğam-ı seyl-i havādişden: Felaket selinin kederi.**
ğam-ı seyl-i havādiş:-den
Ter-zebān olmaz **ğam-ı seyl-i havādişden** hālāş
Hāk-lisān-ı dehen bî-ğüft u ğü rāhatdadur
(G 64/13-14)
- ğam-ı ũākat-i niş: Zehir kudretinin tasası.**
Āķıbet kendüye zehr-ābe olur şerbet-i nüş
Her kimüñ yoħsa derünında **ğam-ı ũākat-i niş**
(G 110/13-14)
- ğamze: Süzerek göz ucu ile van bakıs.**
Ğamze mıkrāz-ı belā süzen-i müjgān hūn-bār
Kāle-i rāzımı açınca kesüp biçdi nigār
(Msd 4/5-6)
- Nigāhı rişte-i zer ğamze süzen-i ser-tiz
Şüküfe nakş ider āyîne-i mücellāda
(G 195/11-12)
- ğamze:-ler, -le**
O Buħtu ‘n-nasr hūñi **ğamzelerle** tutdı āfākı
Yıkar Beytü‘l-mukaddes gibi her dem kalb-i
‘uşşākı
(Msd 1/27-28)

- ğamze:-si**
Külçe-i sîm muşaffa bileği âyîne ber
Ğamzesi usturadur nâvek-i müjgân nişter
(Msd 2/23-24)
- ğamze:-leri**
Ebrû kemân **ğamzeleri** tîğ-i hûn-feşân
Müjgânı tîğ didesi hûn-hvâr-ı pür-ğumâr
(K 12/29-30)
- ğamze:-ñ**
Nevk-i sinân **ğamzeñ** işler geçer gönülden
Ey şüh-ı şulh-ı düşmen mızırâk çuvâla sığmaz
(Mf 13/1-2)
- Nice rahm eylesün 'uşşâka **ğamzeñ**
O bir cellâd-ı hûnîdir amânsuz
(G 92/5-6)
- Eylesün 'âşîka **ğamzeñ** eger-i âfet-i nîş
Tâlib-i nûş olan elbette çeker minnet-i nîş
(G 110/1-2)
- ğamze:-den**
Çeşm-i hûn-rîzûñ atar 'âşîka ki tîr-i nigâh
Ğamzedden gâh şunar pençe-i müjgânıma hışt
(G 18/7-8)
- Fitneler peydâ idüp seyr eyle dil-ber **ğamzedden**
Pençe-i çeşm-i siyeh-meste niçe hançer virür
(G 63/9-10)
- O şüh-ı fitne-ârâ **ğamzedden** itdükçe 'uryân-ı tîğ
Niyâm-ı hançere havf ile şâyed ola pinhân tîğ
(G 126/1-2)
- ğamze:-si, -y, -le**
Sütürre **ğamzesiyle** Kahamâni eyler egkende
Nigâh-ı dest ü pâyın nağvet ile Zâl-i Sührâbuñ
(T 25/15-16)
- ğamze:-si, -n, -den**
Çekide eyledi pinyâli **ğamzesinden** kân
O zulm-i pîşe baña kıldı el-âmân âmân
(Mf 44/1-2)
- ğamze:-y, -e**
Fitne-ârâ bir kul oğlı bî-emân gördüm bugün
Âb u tâbı **ğamzeyeye** pinyâlden evvel virür
(G 69/5-6)
- ğamze:-y, -le**
Nigâh itmez hemân 'uşşâkı **ğamzeyeye** helâk
eyler
Gelür tîr-i nigehten gâlibâ dil-dâra kısmân tîğ
(G 126/9-10)
- ğamze işle: Süzgün bakış atmak.**
ğamze işlesün:-sün
Müjgân zahmına nice ol **ğamze işlesün**
Ey dil gılâf-ı hançer-i şemşîr olur mı hiç
(G 23/9-10)
- ğam-zede: Gama, kedere uğramış.**
ğam-zede:-y, -e
Bu **ğam-zede**ye eylediğün lutfâ idüp reşk
Ey âşaf-ı pür-dâd u dihiş çarğ-ı sitem-kâr
(K 6/1-2)
- Benem o **ğam-zede** kim farğ-ı tâb-ı sînemden
Olur sirişte harâretle mevc-i nâr-ı sa'îr
(K 6/137-138)
- ğam-zede:-nîñ**
Ey nağd-i eşk bârî sen imdâda gel yetiş
Şimdi Belîğ **ğam-zedenüñ** hârc-ı râhi var
(K 34/3-4)
- ğam-zede ol: Gama, kedere uğramak.**
ğam-zede ol:-miş
Bir nâmver **ğam-zede** nağş olmuş içinde
Beñzer görinen mağbereler faşş-ı nigine
(G 197/9-10)
- ğam-zede vü teng-dest ol: Kedere yakalanmış ve eli dar olmak.**
ğam-zede vü teng-dest ol:-am
Yârân yapıldı ben ise hâtır-şikest olam
Gül mevsiminde **ğam-zede vü teng-dest** olam
(Tb 2/47-48)
- ğamze-i cânân: Sevgilinin süzgün yan bakışı.**
ğamze-i cânân:-a
Olduk düçâr **ğamze-i cânâna** bilmedük
Pehlû-nihâde tîğ-i kazâya tayanmışuz
(G 104/9-10)
- Hayât-ı câvidândur **ğamze-i cânâna** yüz virmek
Olur zîrâ şehîd-i Kerbelâya âb-ı hayvân tîğ
(G 126/5-6)
- ğamze-i cânân:-e**
Sitekle **ğamze-i cânâne** geçdi cânumuza
Sen ey hadeng-i müje bârî girme kânumuza
(G 208/1-2)
- ğamze-i cânâne:-den**
Gözüm havf eylemişdür **ğamze-i cânânenen**
ğayet
Helâk eyler beni taşvîr elinde görsem 'uryân tîğ
(G 126/11-12)
- ğamze-i cefâ-cü: Zalim yan bakış.**
ğamze-i cefâ-cü:-lar
Keşide tîğ-ı kazâ **ğamze-i cefâ-cûlar**
İki gılâf-ı siyehdür yanuñda ebrular
(G 83/1-2)
- ğamze-i cellâd: Cellat yan bakış.**
ğamze-i cellâd:-i, -n, -a
Yek-nazarda nâ-gehân seyr eylese ol dil-beri
Ğamze-i cellâdına Mirrîh olurdu müşteri
(Ş 1/13-14)

- Ehl-i 'aşkı hem şehîd eyler hem alur diyetin
Naqd-i cânlar hûn-bahâdur **ğamze-i cellâdına**
(G 189/3-4)
- ğamze-i cellâd:** -u, -ñ, -a
Hûn-ı 'âşık **ğamze-i cellâduña** olsun helâl
Yazmasunlar bunu ki kanum Kirâmen Kâtibîn
(Ş 2/7-8)
- ğamze-i dil-düz: Gönül delen yan bakış.**
Ol **ğamze-i dil-düz** ile gönülüm tolu kandır
Ey şüh-ı cefâ-pişe meded kıyma bu cândır
(K 37/1-2)
- ğamze-i ser-tîz: Keskin yan bakış.**
Dil-i mecrühuma bîn zağm açarken **ğamze-i ser-tîz**
Şunar müjgân-ı kec-dest-i nigâha şad-hezâran tîg
(G 126/7-8)
- ğamze-i yâr: Sevgilinin süzgün yan bakışı.**
ğamze-i yâr:-a
Ğamze-i yâra tokındum sorar elbette rakîb
Ne yalan söyleyeyim destümi hançer kesdi
(G 225/5-6)
- ğamze-i yâr:-ı**
Kabül itmez refû-yı 'afiyet-i zağm-ı dil-i 'âşık
Ser-i târ-ı nigâha süzen itseñ **ğamze-i yarı**
(G 217/7-8)
- ğamzeyi hançer-i bürrân: Kılıç gibi olan keskin yan bakış.**
ğamzeyi hançer-i bürrân:-a
Ğamzeyi hançer-i bürrâna iderler teşbîh
Hele kec bakmayalum nâvek-i ser-tîzine biz
(G 99/7-8)
- ğaniyyâ: Zengin.**
Yâ Rab be-ğavâşş-ı eşer-i tîziş-i âsmâ
Ağfâz-nâ mine'l-faqr ve ec'alnâ **ğaniyyâ**
(Mf 36/1-2)
- ğarb: Güneşin battığı cihet., gün batışı.**
ğarb:-a
Nigeh-i çeşm-i dile bu 'd-ı reh olmaz reh-zen
Şarqdan **ğarba** gider mihr-i felekden pertev
(G 169/5-6)
- ğâret-gerân-ı 'âlem: Dünyanın yağmacıları.**
ğâret-gerân-ı 'âlem:-i
İder fetâya-i âşûbgâh-ı cevrinde
Sihâm-ı **ğamzeñe** **ğâret-gerân-ı 'âlemi yâd**
(K 11/7-8)
- ğarîb: Tuhaf, acavip.**
Belîğ-i nâdire-gû meclis-i ehibbâda
Ğarîb mışra'a beñzer miyân-ı inşâda
(G 195/1-2)
- ğark eyle: Boğmak.**
Ğark eyle seyl-i bâdeye ğam kişverin tamâm
Dârâya ğalip eyledi İskenderi bu câm
(Tb 2/93-94)
- ğark ol: Boğulmak.**
ğark ol:-dı
Hasretle şahn-ı halka-i mâtem gibi o dem
Ğark oldu kana dîde-i hûnbâr-ı Ferğâdân
(Tb 1/55-56)
- Geh mâh-tâb gibi göründi hicâbdan
Geh oldu **ğark** kûlzüm-i envâra mihrvâr
(K 12/23-24)
- ğasb eyle: Zorla almak.**
ğasb eyle:-miş
Naqd-i dil **ğasb eylemiş** üftâdeden ol bî-emân
Şimdicek hat şadır oldu anuñ istirdadına
(G 189/13-14)
- ğâşiye: At everinin altına örtülen veya şeritli örtü.**
haşa.
Ol şâ'irüm ki ğâşiye ber-düş olur bu gün
Piş-i semend-i tab'uma şâhib-kırân-ı 'ilm
(K 10/85-86)
- Önümde **ğâşiye** ber-düş olur Ebu'l-İrşâd
Cihâna bir dahî gelmez benüm gibi evlâd
(K 11/103-104)
- ğasl it: Ölüvü yıkamak.**
ğasl it:-düg, -i
Nağl-i mâtem gibi ol ğasl itdüğü her mürdenüñ
Kad çeker kîr-i dırâzı rañne-i tâbütdan
(K 53/3-4)
- ğavğa: Kavga.**
ğavğa:-dur
Murâdum 'arz-ı şikâyet degül hikâyetdür
Bu ehl-i dille felek-bîni eski **ğavğadur**
(K 5/65-66)
- ğavğa-yı 'aşk-ı yâr: Sevgilinin aşkının kavgası.**
Der-kayd-ı hvâb-ı ğaflet iken künc-i sinede
Ğavğa-yı 'aşk-ı yâr ile nâ-geh uyandı dil
(G 147/7-8)
- ğāv-ı dü-pâ: İki avaklı öküz.**
ğāv-ı dü-pâ:-dur
Görüp hâl-i ruñuñ imâna gelmez münkir-i
hüsnüñ
O bir **ğāv-ı dü-pâdur** qarayı fark itmez ağından
(G 166/13-14)
- ğāv-ı zîr-i zemin: Yerin altındaki öküz.**
Bu esâs-ı girândan ne çeker
Ğāv-ı zîr-i zemin bilür anı
(T 4/25-26)

ğavta eyle: Cukurlastırmaq.**ğavta eyle:-r, -di**Eylər **ğavta** şuste-i maqşadda fi'l-meşel
Nävek-fikenlik itse naqış-i lisân-ı 'ilm

(K 10/45-46)

ğavta eyle:-seBulmaz bu cây-gehde olan lüliyân gibi
Şad-sâl **ğavta eylese** deryäya Sönbekî

(Kt 55/5-6)

ğavtakârlık id: Batmaq.**ğavtakârlık id:-üp**'Ummân-ı ma'şiyetde **idüp** **ğavtakârlık**
Oldı ħabâb-ı mâ gibi dil mâ'il-i ħevâ

(K 2/161-162)

ğavväs: Dalgıç.**ğavväs:-lar**Nazm-äverân temennî-i mazmün-ı terdedür
Ğavväslar hemişe ümîd-i güherdedür

(G 39/1-2)

ğävet: Pek, çok, pek çok, aşırı bir biçimde.Yoğidi ħağ bu ki hiç ħüsn-i ħulkına **ğäyet**
Cihânda şimdi bulunmaz aransa öyle vücüd

(T 17/3-4)

Ebrü ile ħağ-ı leb bir kıt' adur ey zâhid
Ma'nâsı anuñ **ğäyet** erbâb-ı dile vâzıh

(G 26/7-8)

Nuql ü şarâb zâhîde **ğäyet** lezîz ise
Erbâb-ı 'aşka ħün ile lağ-ı ciger lezîz

(G 36/9-10)

Reh-i nezzâre **ğäyet** dürdür ħâk-i der-i yâre
Nîgeh 'avdet idince dîdeye pîr-i cihân olmış

(G 111/11-12)

Kimüñ bezminde bilmem câm-ı meyden neş'e-
yâb olmuş
Kızarmış gül olmuş ruħları **ğäyet**
güzellenmiş

(G 112/3-4)

Gözüm ħavf eylemişdür ħamze-i cänânenen
ğäyet

Helâk eyler beni taşvîr elinde görsem 'uryân tîğ

(G 126/11-12)

O şüh-ı ħod-fürüşüñ vaz'ı mîzân-ı ħayâlümde
Ĥarîdâr-ı metâ'-ı vaşlına **ğäyet** girân geldi

(G 211/5-6)

ğavn: Susuzluk.

Perestîş eylemek elbette farzdur yâre

Cihânda **ğavn** 'amel ehl-i 'aşka nâfiledür

(G 42/3-4)

ğavr: Başkası/başkaları.Seni rüsvây iderler dür-bâş-ı men' ile âħîr
Bilâ-da'vet oturma ħvanına **ğavrın** zübâbäsâ

(G 4/11-12)

ğavr:-aMeyl eyler ise **ğavra** komaz bendeñi **ğavret**
Ĥışm ile ħayâlünde girîbânüm ider aħz

(G 38/7-8)

ğavret: Çaba, azim.Meyl eyler ise **ğavra** komaz bendeñi **ğavret**
Ĥışm ile ħayâlünde girîbânüm ider aħz

(G 38/7-8)

Hudhud-e şecer be tîr-e seyyâd ofted ez **ğavret**
Eger mibined âhü dîde an zîr-e ebrü râ

(G 243/9-10)

ğavret:-lerBu **ğavretler** kurıtdı kanını pîr-i ħarâbatuñ
Ki vâ'iz rûz-ı şenbih meclis-i âzîneden çıkmaz

(G 96/9-10)

ğavret-i berğ-i mükâfât: Gayretin sağlam takdiri.**ğavret-i berğ-i mükâfât:-ı**
Ğavret-i berğ-i mükâfâtı düşün
Nice zâlimlere olduñ lâħîk

(G 134/5-6)

ğavret-i tâb-ı 'izâr: Yanağın parlaklığını kıskanma.**ğavret-i tâb-ı 'izâr:-uñ, -la**
Ğavret-i tâb-ı 'izâr-uñla hemân parladı câm
Döndü ol dem küre-i nâra ħbâb-ı ħammâm

(Msd 3/35-36)

ğavrı: Baska.Olmaz cihânda muṭrib u tuṭıye **ğavrı** dek
Söylemek için âyine-i câm-ı Cem gerek

(Tb 2/115-116)

Tâb-ı nezzâreden endâmı ħarâret kaḫdı
Def' idüp **ğavrıyı** ħammâmçı sovuħluk yapıdı

(Msd 3/13-14)

Kimüñle ħâküme maħşüle dâ'ir olsa suħan
Açar revâyic maħşülü **ğavrı** şekvâdur

(K 5/59-60)

Suħan-şinâsî-i 'âlem benümle bâkîdür
Na'am suħanda budur **ğavrı** ba'd-ezin lâdur

(K 5/75-76)

Kalmadı hiç şatacak bende hünerden **ğavrı**
Bulamam beytüme bir müşterî-i pür-himemi

(K 7/23-24)

Ṭıtdı zeyl-i suħanı nükte-i mâ-ķülle vü del
Kaṭ' idem **ğavrı** du'â ile lisân-ı ķalemi

(K 7/75-76)

O şühuñ dâne-i hâl-i ruḥundan feyz-yâb olmuş
Felekde aḥterümden **ğayrı** yokdur bir siyeh
kevkeb
(G 11/3-4)

Rüyuñ şabâh-ı 'ıyd saçuñ leyletü'l-kadr
Ğayrı cihânda 'aşıkâ 'ıyd u kadr nedir
(G 79/7-8)

Dütâk-ı ham-şode-i ebrüvândan **ğayrı**
Revâ degüldür iki kıbleye kılınsa namâz
(G 90/7-8)

Dü ebrü-yı sitem-perverle ol gaddârdan **ğayrı**
Girüp meydâna bir merd iki tîg-i hün-feşân
çekmez
(G 91/9-10)

ğayrı: -y, -a
Belîg-i âzâde-yi sultân-ı 'aşkam
Kul olmam **ğayrıya** 'Abdü'l-kerîmem
(Kt 19/3-4)

'Arz ider **ğayrıya** muṭrıb neye mâlik ise hep
Baña mişkâlle şatar nâzı geçürmez kîrât
(G 118/11-12)

Kemend-i zülfe bend olmuş dil-i divaneden
ğayrı
Bu vâdilerde zencîrin sürer dîvâne yokdur yok
(G 132/11-12)

Nigeh-i tîz ile ol âfet-i câmı şıkduñ
Ğayrı ey nür-ı başar sen de gözümde çıkduñ
(G 139/1-2)

Hırâş-ı sîne vü rüy-ı siyâhdan **ğayrı**
Ne virdi fâ'ide bilmem cihânda Hâteme nâm
(G 151/5-6)

Ramazânda geyer ol gönca-dehen al câme
Ğayrı hübân bu kesimle çıkamaz bayrama
(G 194/1-2)

Bu bâg-ı 'âlemüñ 'arak-ı rüy-ı yârdan
Bir **ğayrı** yok mı şeb-nem-i hürşid-zâdesi
(G 226/11-12)

Çekiye gelmiyor ol kâmet-i mevzûn aşlâ
Nükte-sencân-ı cihân **ğayrı** kusunlar lâfi
(G 228/9-10)

ğayrı: -muñ
Ğayrınıñ 'aşkı 'aceb var mı derünında diyü
Dün gice geldi hayâlün dili teftîş itdi
(G 223/3-4)

ğazâl: Ahu, cevlan.

Vaḥşî **ğazâl** dâmen-i şahrâ-yı nâz iken
İncinme ey perî seni ben âdem eyledüm
(G 152/13-14)

ğazâl-i deşt-i hoten: Hoten Çölü Ahu'su.
ğazâl-i deşt-i hoten: -dür
Âhü-rev oldı reng-i nigâh-ı remîdesi
Çifte ğazâl-i deşt-i Hotendür dü-dîdesi
(G 213/1-2)

ğazap: Öfke, kızgınlık, hiddet.
ğazap: -la
O reh-zen-i dil elinden ağır tüfengi maḥûf
Ğazapla 'aşık-ı nâ-şâda eyleyor paf puf
(G 238/1-2)

ğazel: Divan şiirinin en yaygın nazım şekillerinden biri olan gazelin sözlük anlamı, kadınlarla âşıkâne sohbet etmek ve aşk üzerine konuşmaktır. Edebî bir terim olarak gazel, ilk beyti kendi içinde diğer bevitlerinin ikinci mısraları ilk bevitte kafiveli olan, 4-15 bevit arasında yazılabilen, son bevitte sairin mahlasının bulunduğu ve kafive şeması aa, xa, xa, xa, xa şeklinde olan nazım biçiminin adıdır.

Bu **ğazel** evc-i sipîhr-i ma'rifetdür kim Belîg
Maṭla'ından maḫṭa'a varınca mazmûn âfitâb
(G 8/13-14)

Gülşen-i vaşfında dil cevlan iderken bir **ğazel**
Toğdı hâmemden mişâl-i nür-ı cism-i sürme-sâ
(T 28/17-18)

Rüyuñ vaşfında ra'nâ bir **ğazel** yapdım bugün
Şafha-i hürşide taḫrîr eyledi küttâb-ı çarḫ
(G 30/11-12)

Süz u güdâz-ı 'aşk ile dâ'im Belîg-i zâr
Destinde hâme tâze vü rengin **ğazel** yapar
(G 45/11-12)

Ğazel yapup şu'arâ-yı zamânenün kârı
Hülâşa bâşa 'ameldür mişâl-i şan'at-ı kâf
(G 128/5-6)

Şad-berg gül midür ki bu rengin **ğazel**
Belîg Ârâyiş-i hadîka-i şehri-i Edirmedür
(G 79/15-16)

Mürde-dil nazm-ı Belîg ile bulur tâze ḫayât
Okı pür pâk **ğazel** üstine dîvânından
(G 168/13-14)

Belîgâ bu **ğazel** eflâka nâmuñ eyleyüp hem-ser
Midâd-ı surḫ ile taḫrîr olındı Beyt-i ma'mûra
(G 187/11-12)

Yapıldukça **ğazel** süzişli bir mazmûna muḫtâcuz
Cihânda herkesün lâzımdur âteşgâh beytinde
(G 206/11-12)

Muḫaddem almaz imiş gerçi añı bâde-fürüş
Belîg şimdi **ğazel** kimse almıyor saña yûf
(G 238/11-12)

- ġazel:-dir**
Dilden Belġ ŧu gibi akŧa ‘aceb degül
Bu ŧābitāne tāze **ġazeldir** selīs olur
(G 49/13-14)
- ġazel:-i, -m**
Bulnır mı **ġazelim** gibi müferraġ terkīb
Ki göñüllerde ħomaz daġ-ı ‘izām-ı eleml
(K 7/67-68)
- ġazel:-de**
Bu ġazelde yine ŧırın-kelīmāt ile Belġ
Mā-ġaŧal pīŧ-nihād eyledi aġbāba simāt
(G 118/15-16)
- Birbirlerinden a‘lā mıŧra‘larım **ġazelde**
Olur mı cümle yeksān bir elde her eŧābi‘
(G 124/17-18)
- Takarrüb-i dehen-i yār ümīdi ile Belġ
ġazelde maġlaŧumuz cilve kıldı bālāda
(G 195/15-16)
- ġazelde** mu‘teber oldur ki ola cā-be-cā mazmūn
Yaġıŧmaz dil-rübānuñ ‘ārızı yek-pāre ħāl olsa
(G 202/3-4)
- ġazel:-ü, -ñ**
Süzüŧli oldı bu **ġazeliñ** ħorħarım Belġ
Cānān oġursa eyler eŧer la‘l-i nābına
(G 198/19-20)
- ġazel:-e**
Bir zamān ŧā‘ire iġsan olınurmuş zer ü sim
ŧimdi medġ ü **ġazele** cā‘ize taġsīn oldı
(G 224/11-12)
- ġazel söyle: Gazel okumak.**
Böyle bedīġi tāze **ġazel söyle** kim Belġ
Raġbet cihānda küġneye olmaz cedīdedür
(G 44/13-14)
- ġazel-e ‘aŧeġāne: Aŧıġāne gazel.**
Ey ‘aŧeġān ze ŧab‘-e Belġgem besüz del
Ezber koned in **ġazel-e ‘aŧeġāne** rā
(G 241/13-14)
- ġazel-hvān: Gazel okuyan.**
ġazel-hvān:-liġ, -a
Tūŧi-i ħāme **ġazel-hvānlġa** āġāz idicek
ŧıvede ħeġ ħeġ-i bülbül gibi rengīn naġamı
(K 7/65-66)
- ġazel-hvān:-lık, -da**
Açılmaz ġonca-i baġtum Belġgā yoġŧa
ŧevġından
ġazel-hvānlıkda ŧab‘um elken eyler bülbül-i
zārı
(G 217/17-18)
- ġazel-i nev: Yeni gazel.**
Dilden zebāna gevhēr-i ma‘nā ‘aŧıyyedür
Erbāb-ı ŧab‘a bir **ġazel-i nev** hediyyedür
(G 65/1-2)
- ġazel-i pākī: Saf gazel.**
İtmeden bu **ġazel-i pākī** Belġgā tebyīz
ŧaġġa-i merdümek-i dīdeye itdüm tesvīd
(G 31/15-16)
- ġazel-i pākī** oġındukġa Belġg-i zārūñ
Olma dem-beste bu ŧarz ile nefes ġönder ‘ārīf
(G 129/13-14)
- ġazeliyāt: Gazel tarzında yazılmıŧ ŧiirler.**
ġazeliyāt:-u, -m, -da
Beyt-i rengīnūme baġsun **ġazeliyātumda**
Seyre hvāhiŧer olan ġülŧen-i bāġ-ı İremi
(K 7/69-70)
- ġazellen: Gazellerle dolmak.**
ġazellen:-miŧ
Bu demlerde yine ey nükte-sencān-ı suġan
müjde
Belġġün ŧaġġa-i mecmū‘a-i pākī **ġazellenmiŧ**
(G 112/13-14)
- ġazel-serā ol: Gazel okuyucu olmak.**
ġazel-serā ol:-miŧ
Elġān-ı ħeng-zā ile āġāz idüp sürüd
Olmiŧ felekde ŧevġ ile Zühre **ġazel-serā**
(K 2/13-14)
- geġ: 1. Gitmek, uzaklaŧmak.**
Köpriden **geġ** bir ŧarīġ ile bu ‘adn-‘ābāda gel
Cennete girmez ŧırātı ġeġmeyen bi-ġavf u bāk
(T 19/9-10)
- geġ:-üp**
Geġüp ġiġ baġmadı ārāyiŧ-i dūnyāya raġbetle
Anuñ manzürü mir‘āt-i cemāl-i Kirdkār olsun
(T 2/7-8)
- geġ:-me**
Yanumdan **geġme** sür‘atle gel ‘ömrüm
Baña raġm eyle pīr oldum cevānsuz
(G 92/15-16)
- geġ:-mez**
Dirmiŧ ŧarīr-i ħāme-i Belġg-i suġanvere
Berġ-i ġayālī **geġmez** idim Döldül olmasam
(G 150/17-18)
- geġ:-sün**
ġam olmiŧken nihāl-i kāmēt-i ‘aŧıġ kemān-āsā
ġayāl-i menzil-i maġŧūd ile hamyāzeden ġeġsün
(G 161/7-8)
- 2. Vazgeġmek.**
geġ:-me
Teġāfülgüne **geġme** sākinān-ı ġāk-i küyuñdan
Helāk eyle raġibi semt-i ‘uŧŧāġa döneġlik yap
(G 10/11-12)

geç:-emez

Ehl-i manşib **geçemez** dā'ıye-i manşibdan
Çalışur tā 'adem-âbâdı idince te'bîd

(G 31/11-12)

geçs:-sün

Suħan bîgāneden sırrı nihān itmekdedür yoħsa
Saħa kim dir kim elbette şarāb u tazededen **geçsün**

(G 161/3-4)

Hevā-yı 'aşk ile şimdi beyābān-gerd olan
Mecnün

Hele bir sāye bulsun kendine yelpāzeden **geçsün**

(G 161/9-10)

geç:-dük

Biz hele **geçdük** nevāsından sipihr-i nā-kesün
Tek hemān ehl-i dile kec bakmasun ney-zen gibi

(G 239/7-8)

3. Ardalanmak, ilerlemek.**geç:-di**

Ƙuzāt-ı Rüm ilinün āb-rüyı Mutlabı-zāde
Bu maṭlabgehde dünyā manşıbın **geçdi**
temennādan

(T 15/1-2)

geçm:-me, -y, -en

Köpriden geç bir Ƙarık ile bu 'adn-'ābāda gel
Cennete girmez şırātı **geçmeyen** bî-ħayf u bāk

(T 19/9-10)

3. Bulunmak.**geç:-üp**

Ekābir-i şu 'arā meclisinde şadra **geçüp**
Belige besdür adamlık bu kāle-i mensüc

(G 24/15-16)

4. Belirli zamandan sonra olan.

Beyt-i ebrüya hele toğrısı ben daħl idemem
Şaħaya satır birāz **geç** yazılır mıstırsız

(G 99/3-4)

5. Vaktin ilerlemesi.**geç:-üp**

Ĥayf u şad-ħayf **geçüp** 'ömr-i girān-māye 'abeş
Dilde ta 'dād-ı sinin ile elem kaldı faķaṭ

(G 119/9-10)

6. Vaktin ilerlemesi.**geç:-di**

Ey vāy **geçdi** 'ömr-i 'aziz āh u vāh ile
Cürmi nedür ki ehl-i dilün ĥurrem olmasun

(G 157/13-14)

7. Maruz kalmak, tecrübe etmek.**geçs:-sün**

Esir-i cāh olan erbāb-ı dil-āvāzeden **geçsün**
Gelüp eslāfinuñ geçdükleri dervāzeden geçsün

(G 161/1-2)

Bilür evvel nazarda müşteriler kıymetin anuñ
Ƙumāş-ı vaşlı bir kez dil-berün endāzeden

geçsün

(G 161/5-6)

8. Girmek.**geç:-sün**

Esir-i cāh olan erbāb-ı dil-āvāzeden geçsün
Gelüp eslāfinuñ geçdükleri dervāzeden **geçsün**

(G 161/1-2)

9. Arasına koymak.**geç:-sün**

Beligün nazmını taħrİR için erbāb-ı isti'dād
Yapılsun nev-be-nev mecmū'alar şirāzeden

geçsün

(G 161/11-12)

9. Öne geçmek, geride bırakmak.**geç:-miş, -dür**

Ĥaṭ-ı leb böyle mevzün naķş olaldan levħ-i
rüyında

O çār-eburü güzel Ĥayyāmı **geçmişdür**

murabba'da

(G 173/3-4)

10. Tecrübe etmek.**geç:-er**

Sülük erbābı şür'atle **geçer** 'aşk-ı mecāziden
Cihānda kimse menzil ittiħāz itmez pül üstinde

(G 174/7-8)

11. Anmak.**geç:-er**

Barmağumdan cism-i 'uryānum girāndur
Ƙorķarum

Saṭṭ-ı ġabradan adın **geçer** kirbāsdan süzen gibi

(G 239/3-4)

geçende: Yakın bir geçmişte, yakında.

Her mübtelāya ĥançer-i ġamzeyle zaħm açar
Küyında rāst geldüm o şūħa **geçende** ben

(G 167/13-14)

geçil: Aşmak.**geçil:-mez**

Gil-ālūd eylemiş āmed-şud-i ter-dāmenān şimdi
Geçilmez pāk-dāmen vād-i Mecnün
çepellenmiş

(G 112/7-8)

geçin: Yaşamak, hayatını devam ettirmek.

Ser-keşlik itme sāye-i zülfinde hoş **geçin**
Ey ĥaṭṭ riyāz-ı çihrede sen nev-remidesin

(G 162/5-6)

gec-muā' mele: Ters muamele, kötü davranış.

Dānāya gec-muā' mele nā-dāna iltifat
Düşmez efendi böyle edā şān-ı devlete

(G 188/7-8)

geçür: 1. Etki etmek.**geçür:-mez**

‘Arz ider gayrıya mutrıb neye mālİK ise hep
Baña mişkālle şatar nāzi **geçürmez** kİRāt
(G 118/11-12)

2. Yaşamak, yaşayıp tüketmek.**geçür:-di**

Geçürdi laqlaqlıyyāt ile ‘ömrin bāğ-ı ‘ālemde
Dilinde ‘andelībūñ süziş-i pervāne yoğdur yoğ
(G 132/7-8)

3. Takmak.**3. geçür:-dü, -m**

Yaklaşdurarak nāfına engüşt **geçürdüm**
Didüm ki bu bir havzda gird-āb göbekdür
(G 236/7-8)

gedā: Dilenci.

Neş’e-i rengini-i gül-cāmdan ğam mağv olur
Şeh-nişininde otursa pādīşāh olur **gedā**
(T 1/31-32)

Ey pādīşāh-ı kişver-i ma’nā şitāb idüp
Geldi ümİd ile der-i vālāña bir **gedā**
(K 2/183-184)

Cāhilüñ dā’im murādınca döner çarğ-ı felek
İltifat eyler **gedā** ferzend-i nā-bināsına
(G 177/3-4)

Luţfına mazhar olup bāy u **gedā** bendesidür
‘Abd-ı Memlük ider elbette kerem insāni
(G 219/9-10)

gedā-yı gird-ıhvān-ı luţf: Fakirlerin iyilikle dönen sofrası.**1. gedā-yı gird-ıhvān-ı luţf:-ı, -n, -da**

Belİğ ol pādīşāha bendeyüm kim dİk-i cūdında
Gedā-yı gird-ıhvān-ı luţfına deryā nemek-
çēşdür
(G 48/17-18)

gedā-yı kāse-lis-i hvān-ı vaşl: Kavuşma sofrasının çanak yalayıcı fakiri.**gedā-yı kāse-lis-i hvān-ı vaşl:-uñ**

Gedā-yı kāse-lis-i hvān-ı vaşluñ şeyh-i sālūsı
İder tā haşr olinca rüze-düşmen vaşf-ı la’lūñle
(K 3/31-32)

gedāyī-i fahriye: Kulun kendini övdüğü bölüm.**gedāyī-i fahriye:-den**

Qadimden şu ‘arānuñ bu de’bidür yoğsa
Sözüm **gedāyī-i fahriyeden** müberrādür
(K 5/69-70)

gedd-e delcū: Sevgilinin boyu.

Pāyeş mikoned halhāl tuğ hiştēn gömri
Beher golşen ke ofted sāye-e an **gedd-e delcū** rā
(G 243/5-6)

geh: Bazen.

Geh māh-tāb gibi görüñdi hicābdan
Geh oldı ğarğ kulzüm-i envāra mihrvār
(K 12/23-24)

Geh māh-tāb gibi görüñdi hicābdan
Geh oldı ğarğ kulzüm-i envāra mihrvār
(K 12/23-24)

Kimi būs itmek murād eyler ruñın kimisi şem’
Ol gülüñ dāmānını **geh** o çeker geh bu çeker
(G 71/9-10)

Kimi būs itmek murād eyler ruñın kimisi şem’
Ol gülüñ dāmānını geh o çeker **geh** bu çeker
(G 71/9-10)

Gāh peymāne vü **geh** sūbha-i şad-dāne çeker
Zāhidi şevk ile gör dem çeker ammā ne çeker
(G 81/1-2)

Ne ğam **geh** kahr iderse geh nevāziş
Ki dā’im sūd olur mı hiç ziyānsuz
(G 92/11-12)

Ne ğam geh kahr iderse **geh** nevāziş
Ki dā’im sūd olur mı hiç ziyānsuz
(G 92/11-12)

Reh-i küyuñda hem-rāh olsa da **geh** pes gider
geh pİş
Ki benden ğālibā sāyem dağī bizārdur sensüz
(G 102/7-8)

Reh-i küyuñda hem-rāh olsa da geh pes gider
geh pİş
Ki benden ğālibā sāyem dağī bizārdur sensüz
(G 102/7-8)

Geh cān düşer pİş-i nazargāhına geh dil
Bir kerre nigāh eylemez ol çēşm-i siyeh-dil
(G 145/1-2)

Geh cān düşer pİş-i nazargāhına **geh** dil
Bir kerre nigāh eylemez ol çēşm-i siyeh-dil
(G 145/1-2)

Hem ‘arz-ı niyāz eyler o cān-pervere hem nāz
Geh bende olur gāh olur ‘aşğ ile şeh dil
(G 145/11-12)

Reftāra gel ki tā ola hengām-ı cilvede
Geh serfikende mağdemüñe geh fikende cān
(G 156/7-8)

Reftāra gel ki tā ola hengām-ı cilvede
Geh serfikende mağdemüñe **geh** fikende cān
(G 156/7-8)

Alur diyü dil-i zārı şikenc-i tārından
Tutar bu havf ile **geh** şāne pençesin ğīsü
(G 171/9-10)

Geh edhem-i şeb gâh biner eşheb-i rûza
Yok bu tek ü pû çarh gibi hiçbir ulağda
(G 179/7-8)

gehvâre ol: Beşik olmak.

gehvâre ol:-sa
Gehvâre olsa tıfl-ı dile pür-sebât olur
Deryâ-yı cünbiş-efgen-i sîm-âb-ı pür-cilâ
(K 2/83-84)

gehvâre-i sîm: Gümüş beşik.

Bî-muharrîk anı âğuşına alduğça revâ
Şevkden cünbiş ide nâz ile **gehvâre-i sîm**
(T 22/7-8)

gehvâre-i zerrîn: Altın beşik.

Sezâdur cünbiş itse hüd-be-hüd şimdi şafâsından
Alup âğuşa ol sîmîn-tenî **gehvâre-i zerrîn**
(T 11/11-12)

gel: 1. Uğramak.

Gel bu müstesâ temâşâgâha bir yol aç gözüñ
Naş-ı esmâr-ı mücessemeler virir rûha gıdâ
(T 1/15-16)

Sâkî fûrûğ-ı bâde ile **gel** ayak ayak
Zulmet-serây-ı hâtır virâne şem'a yak
(Tb 2/31-32)

Beytül-Harâma **gel** yine kândilini uyar
İtsün tavâf meclisi hûbân firîştEVâr
(Tb 2/53-54)

Bağr-ı sefide **geldi** kim oldu yem-i siyah
'Afv-ı Hüdâya nisbet ile böyledir günâh
(Tb 2/69-70)

Gel gel kenâra çift olalum böyle tırma tek
Dönsün piyâle 'aksine devr eyleyor felek
(Tb 2/117-118)

Gel gel kenâra çift olalum böyle tırma tek
Dönsün piyâle 'aksine devr eyleyor felek
(Tb 2/117-118)

Sâkî ta'allül eyleme **gel** yoğsa hümde şey
Besdür lebûñle hâl-i ruğun bezme nuğl ü mey
(Tb 2/121-122)

Dir zebân-ı lüleler 'aşâna târîhin Belîğ
Gel hemân bu çeşmeden nüş eyle bismillâh mâ
1168
(T 3/9-10)

Cübbeyi böyle kavuşdurma **gel** ey sîmîn-ber
Şırmalı fermelegi çâk-i kabâdan göster
(Msd 4/31-32)

Güftâra **gel** ki tâ kala minkâr-ı hâmeden
Mesned-nişîn-i mekteb-i 'irfâna yâdgâr
(K 12/75-76)

Bu binâ-yı Halîle **gel** nâ-gâh
Diyesin Lâ ilâhe illâllah 1127 ya da 1167
(T 12/27-28)

Köpriden geç bir tarîk ile bu 'adn-'âbâda **gel**
Cennete girmez şırâtı geçmeyen bî-havf u bāk
(T 19/9-10)

Böyle merdâne-reviş zenne kesimle her bār
Lorta **gel** dâ'ire-i ehl-i dile çizme kenār
(Msd 5/9-10)

Gel bezm-i meye ey âfet-i hÿvânende
Yüz bencileyin nigâhına efgende
(R 21/1-2)

Bâkîyâ cum'a namâzın kılda **gel** mey-hâneye
Hürmetin añla tahâretle yapış peymâneye
(Mf 31/1-2)

Redd idem gerdânüne büse-i düzdideyi **gel**
Tuyılınca virür ağız eyledüğüñ hırsızlar
(G 57/7-8)

Da'vâ-yı 'aşka düşme **gel** ey müdde'î yeter
Ol gül-'izara 'aşık-ı şeydâ hezârî var
(G 73/5-6)

Miyân-ı bezme **gel** ey mutrîb-i gâzel-perdâz
Ki tâziyâne-i şevk ola şu'le-i âvâz
(G 89/1-2)

Yanumdan geçme sür'atle **gel** 'ömrüm
Baña rahm eyle pîr oldum cevânsuz
(G 92/15-16)

Nür-ı çeşmi yolına eylemişem pây-endâz
İtme rencê kâddimüñ **gel** bu perend üstine baş
(G 115/9-10)

Gülsâra **gel** selâse-i gassâle nüş idüp
Çirk-âb-ı gâmdan ey dil-i âlûde tâhîr ol
(G 142/9-10)

Bâzâr-ı 'aşka varma tehî ey nigâr-ı mest
Gel gel ki nağd-i cân çoyayum dest-mâlûñe
(G 193/3-4)

Bâzâr-ı 'aşka varma tehî ey nigâr-ı mest
Gel gel ki nağd-i cân çoyayum dest-mâlûñe
(G 193/3-4)

Ey 'aks-i yâr hicrûñ ile tîredür gözüm
Zulmetde kâlmâsun **gel** uyandır çerâğıñı
(G 220/3-4)

gel:-sün

Heyhât kim verâ-yı 'ademden senüñ gibi
Gelsün bu bâğ-ı 'âleme bir ma'rifet-şî'âr
(Tb 1/85-86)

Gelsün miyâna eyler ise cüş korkıdan
Çarhuñ 'Utârid'i heves-i imtiñân-ı 'ilm
(K 10/105-106)

Da 'vā-yı merdī-i suhan eyleser 'aşk idüp
Gelsün miyân-ı ma'rekeye haşm-ı nâ-bekâr
(K 12/165-166)

Âferîn tab'ına var ise cihânda **gelsün**
Levh-i pâke kâlemi böyle Belîgâne çeker
(G 81/17-18)

gel:-di
İdüp 'aşasını der-pençe râh-ı 'aşkuñda
Türâb-ı dergeh-i vâlâña **geldi** sünbül-i bec
(K 1/17-18)

Ey pâdişâh-ı kişver-i ma'nâ şitâb idüp
Geldi ümîd ile der-i vâlâña bir gedâ
(K 2/183-184)

Gidince pîgâh-ı dîdeden hengâm-ı fevtinde
O dem yaş yirine kan **geldi** hep çeşm-i
ehibbâdan
(T 15/7-8)

Lisâna almağa esbâb-ı 'ayşî tevbeliyüm
Maħallî geldi tekâzâ-yı kâfiye mül dir
(G 72/5-6)

Cevlâna başlayup yine sâkî-i sîm-sâk
Pür-neş'e itdi meclise **geldi** ayak ayak
(G 131/1-2)

Ey âşinâ-yı gamze-i dildâr olan gönül
Ġâfil bulunma tîr-i kazâ **geldi** hâzır ol
(G 142/3-4)

Geldi ol dem ki diye sâlik-i iklîm-i 'adem
Naqd-i 'ömr ile bu dünyâda ucuz kırtuldum
(G 149/9-10)

Müdan miyânı farqa iderken mü'tâlâ'a
Geldi sürîn-i yâra çatallandı mes'ele
(G 186/9-10)

Bu şeb kim bezm-i ehl-i 'aşka bir rûh-ı revân
geldi
Yeñiden kâleb-i efsürdeye güyâ ki cân geldi
(G 211/1-2)

Ġubâr-ı mâ-sivâdan pâk idince sâhasın ey dil
Harîm-i sîneye yâruñ cefâsı miħmân **geldi**
(G 211/9-10)

Biñ füsün ile hayâli o bütüñ **geldi** Belîg
Gözün aç halvet-i dilbâbını yap yap berkit
(G 17/19-20)

O şuhûñ safha-i ruhsârına hat geldi iş bitdi
Diyâr-ı Rûma ceyş-i zengî **geldi** târ-mâr itdi
(G 212/1-2)

Ġayrınuñ 'aşkı 'aceb var mı derünında diyü
Dün gece **geldi** hayâlün dili tefûş itdi
(G 223/3-4)

gel:-en
Rûy-ı mir'âte bakar her **gelen** erbâb-ı nâzar
Olmaz ayînesüz elbette dükân-ı berber
(Msd 2/35-36)

gel:-icek
Şandılar anı ikiz toğdı güneş hâş ile 'âm
Câmekâna gelicek tutdı perî gibi maħâm
(Msd 3/3-4)

gel:-mez
Teni pâlüde gibi kim tokınursa ditrer
Gördi kim **gelmez** ovuşdırmağa ol ğonca-i ter
(Msd 3/21-22)

Seħâb-ı cüdi çemenzâra olsa ebr-i maħır
Boş elle **gelmez** idi çâr-süy-ı dehre çenâr
(K 6/91-92)

Keşf-i râz eyleyecek yanuma hem-dem **gelmez**
Harem-i cânâ hayâlün gibi maħrem gelmez
(G 100/1-2)

Keşf-i râz eyleyecek yanuma hem-dem gelmez
Harem-i cânâ hayâlün gibi maħrem **gelmez**
(G 100/1-2)

Ġâlibâ benden ibâ eyledi 'âlem cümle
Hâtırım şormağa cânân degül gam **gelmez**
(G 100/3-4)

Fikr-i âlüde gibi dâmeni reh-zenlük idüp
Dîdede şimdi hayâlün var iken nem **gelmez**
(G 100/7-8)

Mevkî-'i zevk ü şafâ oldığına şüphe mi var
Ki diyâr-ı a'deme bir giden âdem **gelmez**
(G 100/11-12)

Dâne-i hâli 'izârında kınoz hat-ı siyâh
Kışzâra **gelicek** mürçeler dâne çeker
(G 81/11-12)

Hatemân-zâdelertün eşbehi Ahmed Ağâ kim
Dehre anuñ gibi bir zât-ı mükerrerrem **gelmez**
(G 100/15-16)

Gelmez kenâra şahid-i ma'nâya nâz ider
İtmez taħammül aña dil-i nâzenîn Belîg
(G 127/7-8)

Nevâsı Zühreyi rakş-âver eyler bülbül-i şeydâ
Bu bağa bir daħa **gelmez** Belîg-i zârdan şoñra
(G 172/13-14)

17. **gelür:-ür**
Ġürâba âşiyânı lâne-i bülbülden a'lâdur
Tarabgâh-ı neşâf-efza **gelür** zembûra kendüsü
(K 3/37-38)

Teğâfûl-pîşe baħtumda **gelür** güş-ı dil-âraya
Şadâ-yı âb-şâr-ı nehr-i gülşen mevc-i efgânüm
(K 8/7-8)

Hayāl-i yār **gelür** hānemüz tehī ey dil
Ciger kebābını 'arz eyle mihmānumuza
(G 208/13-14)

gel:-üp
Egerçi yümn ile ol āfītāb-ı burc-ı ihsānuñ
Gelüp bu şehri tenvīr eyledi pertevle dīdārı
(K 4/13-14)

Gelüp Kılavrete küffārına esīr oldım
İşüm meṭālīb-i dūnyā için müdārādūr
(K 5/55-56)

Gelüp bād-ı barūtı bezm-i rindāna yaparsañ da
Hele rīş-i dīrāzı zāhidā üz kes sineklik yap
(G 10/13-14)

Cān be-leb-āmādeye derd-ālūd
Kaşr-ı cān-bāhşa **gelüp** düşse delīl
(T 20/21-22)

Kesāda vardı **gelüp** haṭṭı izārı tozlandı
Girān-bahā-yı meta'-ı vişāl ucızlandı
(G 215/1-2)

Zāhidā rīş-i dīrāz ile **gelüp** bezme yine
Gulgul-ı şīşe-i deyrūñ çañına ot tıkdūñ
(G 139/3-4)

Rūhımı kabza ider istihyā
Sāha-i kaşra **gelüp** 'Azrā'ıl
(T 20/23-24)

Eslāf-ı cefā-pīşe **gelüp** buldığın almış
Bu cāy-ı meşakḳatde hemān biz soğuk aldık
(Kt 25/3-4)

Ol şūh şanma istese rūh-ı revān kalur
Bir cilve itse bezme **gelüp** kimde cān kalur
(G 40/1-2)

Gelüp ṭāvūs-ı zūlfi 'arızında haṭṭın ürkütmiş
Bu bāğūñ mürgī uçmuş āşiyānda hār u has
kalmış
(G 113/3-4)

gel:-eme, -z
Gelemez cünbişe kim hālūmi 'arz ide zebān
Cilve-hīz eyleyemem hāme-i müşğın-raḳamı
(K 7/3-4)

gel:-dü, -m
Hūdāvendā hezār endīşe-i cān-süz ile āhır
Felekden dergēh-i vālāña geldüm 'arz-ı şekvāya
(K 9/63-64)

Geldüm bu deyr-i 'āleme rind-i ḳalenderüm
Şaff-ı ni'āl-i bezm ile bilmem şadır nedir
(G 79/3-4)

gel:-se
Fenn-i suḫanda ṭıfl-ı sebak-ḫvān olur eger
Gelse miyān-ı ma'rekeye nükte-dān-ı 'ilm
(K 10/91-92)

Gelse fānūsda şerer gibidür
Bu münevver maḳāma mihr ile māh
(T 12/9-10)

Yāruñ yanınca bezmümūze **gelse** bellüdür
Sadra geçerdi hañçeri bir dem celīs olur
(G 49/9-10)

Zabṭ eylemege manşib-ı ḫüsni sened ister
Yāruñ ruḫuna **gelse** n'ola haṭṭ-ı hümayun
(Mf 52/1-2)

'Āşık-ı ḫaste-dilūñ bezmine **gelse** o ṭabīb
Dem olur ḫāṭır için şīşe vü peymāne çeker
(G 81/3-4)

Dem-i āhırde **gelse** yār-ı cānum sīneden çıkmaz
O meh ṭurduḳça 'aksi ḫāne-i āyīneden çıkmaz
(G 96/1-2)

gel:-dü, -ñ
Şūr-ı baḫr-ı gam bizi bu bezme itmişdür Belīg
Keşti-i meyle 'aceb līmāna **geldün** lenger at
(G 16/13-14)

Vişālūñle dil-i maḫzūni mesrūr eyledün **geldün**
Efendim iştibāhum ḳalmadı sende kerāmet var
(G 68/7-8)

gel:-ince
Ol şivekār şiveyi hep bī-maḫal yapar
Bezme **gelince** kendüye lābūd kesel yapar
(G 45/1-2)

Dilinden zāhidān-ı gūşe-girūñ hīç heves gitmez
Gelince 'ankebütūñ āşiyānından meges gitmez
(G 94/1-2)

Ḳumāş-ı vaşlını seyr eyledüm cānānuñ ellenmiş
Gelince sebz-i haṭṭ ṭāvūs-ı bāğ-ı ḫüsni tellenmiş
(G 112/1-2)

Ḫvāhiş-i naḳd-i revān ile **gelince** o perī
Define kendin atar balsa eger şad-pāre
(G 207/11-12)

gel:-iş
Dilde teşādüm itmede emvāc-ı baḫr-ı ḫūn
Pāy-ı ḫayālūñ öpmege ister **geliş** budur
(G 54/3-4)

gel:-miş
Gelmiş bu kārğāha o kālā-fürüş-ı nāz
'Uşşak-ı zāra gam gibi bir yādigārı var
(G 73/7-8)

Olmaz mı bāri ruḥṣat-ı gül-būse-çin-i leb
Gelmiş nevāl-i luṭfuñı bekler dehende cān
 (G 156/9-10)

gel:-ür, -se
 Äzürde olma ḥaṭṭı **gelürse** ol āfetüñ
 Bāğ-ı fenāda her gülüñ elbette ḥārı var
 (G 73/11-12)

gel:-dük
 Gam pençesinden oldu giribānımız ḥalāş
Geldük Belig gūşe-i dārü'l-emāne dek
 (G 137/11-12)

Bu bāzār-ı firib-ābāda bir mevsimde **geldük** kim
 Tutar ancak resen-bāz istiḳāmetle terāzūyı
 (G 210/7-8)

gel:-me, -di, -n
Gelmedin dağdağa-i āfet-i hengām-ı zübül
 Çihre-i berg-i ḥazan gibi şarardum soldum
 (G 149/7-8)

gel:-dikçe
 Beligā esb-i ḥāme şafḥada cevāna **geldikçe**
 Enāmil Ḥaydar-ı Kerrāra beñzer Düldül üstinde
 (G 174/9-10)

2. Ortaya çıkmak.
gel:-ecek
 Gülzār-ı ḥüsne ḥaṭṭı **gelicek** olduk āşinā
 Başmış ne çāre sebze-i biğāne bāğımı
 (G 220/11-12)

gel:-dük, -se
 Derdimüz besdür bize incitme ey gerdün-ı dūn
 Biz bu miñnet-ḥāneye **geldükse** rāḥat bulmadık
 (G 133/5-6)

gel:-dük
 Lāle pür-ḥūn gül füsürde bülbül-i ḥayrān ḥamūş
 Gülsitān-ı 'āleme **geldük** ṭarāvet bulmadık
 (G 133/9-10)

gel:-mez, -se
Gelmezse sūḳ-ı 'āleme bir ḳadr-dān Belig
 Deryā-yı dilde dürr-i ma'ānī nihān ḳalır
 (G 40/13-14)

gelür:-ür
 Ṭaḳat **gelür** mi şadme-i seyl-i ḥavādişe
 Ḳadd-i ḥamīde ile cihanda pül olmasam
 (G 150/9-10)

gel:-mez
 Naḳd-i evāḳatı 'abeş yerlere şarf itme şaḳın
 Bir gelür bir daḫī bu 'āleme ādem **gelmez**
 (G 100/5-6)

gel:-di
 Zabt idince manşib-ı ḥüsni o meh-rū ḥaṭṭı ile
 Büy-ı sünbül çin şehir **geldi** mübārek bādına
 (G 189/11-12)

Ruḥ-ı dil-dāra henüz **geldi** ḥaṭṭ-ı fitne-eşer
 Dile vahşet virür ammā o ḳadar ḳorkulmaz
 (G 93/5-6)

Çeker tār-ı nigeḥle aña maştar dīde-i ḥod-bīn
 Anuñçün şafḥa-i ruḥsārına ḥaṭṭ-ı emān **geldi**
 (G 211/7-8)

'Aḳlun ezelde zihn-i ḳazādan gūzār idüp
 Geldi zuḥūra zemzeme-i kün fe-kān-ı 'ilm
 (K 10/73-74)

O şuḥuñ şafḥa-i ruḥsārına ḥaṭ **geldi** iş bitdi
 Diyār-ı Rūma ceyš-i zengī geldi tār-mār itdi
 (G 212/1-2)

gel:-en
 Yine işār iderdüm pāyına ol şāh-ı ḥübānuñ
Gelen bu dideden her ḳatre bir dürr-i gemin olsa
 (G 196/9-10)

3. Sıra gelmek.
gel:-di
 Vedī' adır ezeli keff-i rāy-ı şā'ibine
Geldi fetḥ-i eḳālim-i Mosku vü işveç
 (K 1/5-6)

4. Başlamak.
gel:-di
 Şirin-mezāḳ-ı ḥvān-ı dilünde meges gibi
 Pervāza **geldi** ṭā'ir-i rüḥāniyān-ı 'ilm
 (K 10/35-36)

5. Gelmek, buyurmak, şereflendirmek.
şgel:-üp
 Tezerv-āsā **gelüp** reftāra ḥüriler ḥıram itsün
 Anun rüḥunda istiḳbāl için firdevs-i ā'lādan
 (T 15/11-12)

Serv-ḳāmetleri seyr eyle bahāriyyeye **gel**
 Tāk-i rez gibi nice birbirine itmiş ḳul
 (G 143/9-10)

Şeh-rehde ribāṭdur bu cihān
Gelen olur bir iki gün miḥmān
 (T 18/1-2)

Ey naḳd-i eşḳ bārī sen imdāda **gel** yetiş
 Şimdi Belig ḡam-zedenüñ ḥarc-ı rāḥı var
 (Kt 34/3-4)

'Ādet budır elbette efendisinden
 Bayram **gelicek** yolluḳ ümīd eyler ḳul
 (Kt 51/3-4)

6. Doğmak.
gel:-mez
 Āb-ı şehāb-ı cüdi eger itse terbiyet
Gelmez bu sūḳ-ı 'āleme dest-i teḥi çenār
 (K 12/95-96)

gel:-di

'Azizā qadrini añlar mı āyā ehl-i isti'dād
Kaža ile bu hāke bir Belīg-i nükte-dān **geldi**
(G 211/13-14)

gel:-üp

Nice üftāde şahrā-yı 'ademde gird-bād-āsā
Gelüp bu 'ālem-i imkāna ser-gerdān olup gitdi
(G 212/3-4)

7. Bir durumun etkisi altında kalmak.**gel:-ür**

Uğratma bezme münkir-i 'aşkı kesel **gelür**
Virme şarābı kibrine anuñ hālel **gelür**
(Tb 2/29-30)

8. Çatmak.**gel:-di**

Vedā'a **geldi** dāmen-būs için bendeñ Belīg
ammā
Ümid-i sīm ü zerle hecrüñ eyler sinesin 'uryān
(Kt 31/3-4)

9. Görünmek.**gel:-mez**

Kelāl **gelmez** o fettāna katl-i 'āşıkdan
Yanında hañçer-i bürrānı dā'imā biledür
(G 42/5-6)

Gelmez derūna hayli zamāndur hayāl-i yār

Ey dil harīm-i sinede nā-mahrem olmasun
(G 157/11-12)

Cilve-i nakş-ı hayāl-i yāre şıkletdür diyü

Hvāb **gelmez** dide-i bi-dārıma endişeden
(G 159/3-4)

10. Karşılaşmak.**gel:-ür**

Kapılır bātıl olan sözlere şeyh-i sālūs
Hoş **gelür** berhemenüñ güşına bāng-i nākūs
(G 107/1-2)

Hayl-i hāl-i siyehi rüy-ı dil-ārāda gören

Türk ü tüz itdi şanur Rūma **gelüp** şāh-ı Habeş
(G 109/3-4)

11. İsbet etmek.**gel:-ür**

Nigāh itmez hemān 'uşşākı gamzeyle helāk
eyler
Gelür tır-i nigheden gālibā dil-dāra kismān tığ
(G 126/9-10)

12. Duymak.**gel:-mi, -yor**

Şakıl **gelmiyor** 'uşşāka çarb-ı düm düm tek
Uşül ile o perī meşķ ide tenādüm tek
(G 141/1-2)

13. Haydi yap.

Reftāra **gel** ki tā ola hengām-ı cilvede
Geh serfikende maқdemüñe geh fikende cān
(G 156/7-8)

14. Yaklaşmak.**gel:-e, -yor**

Keşt-i bāde kullanalum üçler 'aşkına
Emvāc-ı baħr-i ğam **geleyor** hep üçerleme
(G 203/3-4)

15. Mal olmak.**gel:-di**

O şüh-ı hod-fürüşuñ vaz'ı mizān-ı hayālümde
Haridār-ı metā'-ı vaşlına ğāyet girān **geldi**
(G 211/5-6)

16. Almak.**gel:-di**

Hayāl-i yāri istikbāl için mir'āt-i çeşmümde
Gönülden her ser-i müjğānuma bir katre kan
geldi
(G 211/11-12)

17. Söylemek.**gel:-se**

Leb-i cān-baħş ile güftāra **gelse** ol Mesihā-dem
'İlāç eyler dil-i bīmār-ı ehl-i 'aşka rühānı
(G 218/9-10)

gel gel: Uğra uğra.

Lülesi işrāb ider 'atşāna tārīhin Belīg
Gel gel iç nev-çeşmesār-ı nürdan āb-ı zülāl 1170
(T 26/9-10)

gele: Gelsin.

Şıklet itmek hele ehl-i dile düşmez aşlā
Tevbe kııl bār-ı günāhuñ **gele** mizāna eħaf
(G 130/11-12)

geleydi: Gelseydi.

Pesend itmez midi nazm-ı Belīg-i zāra inşāf it
Geleydi Rūma Şā'ib mülk-i i'cāmuñ 'ırakından
(G 166/17-18)

gelüp geç: Kısa bir süre etkin olmak.**gelüp geç:-dük, -leri**

Esir-i cāh olan erbāb-ı dil-āvāzededen geçsün
Gelüp eslāfınuñ **geçdükləri** dervāzededen geçsün
(G 161/1-2)

genc: Hazine, define, kenz.

Dāhı mülk-i fenāda **genc** iken ol gevher-i nā-yāb
Mişāl-i **genc** anı indürdiler hāke muşallādan
(T 15/9-10)

genc:-üñ

Birdür güherle genc-i suħan zır-i 'arşda
Oldı o **gencüñ** üstüne şimdi emīn Belīg
(G 127/3-4)

- genc:-e**
Eger Kārūn gibi mālīk olursa ehl-i dil **gence**
Virir bī-iḥtīyār ol meblağı yek-pāre bir gence
(G 200/1-2)
- Eger Kārūn gibi mālīk olursa ehl-i dil gence
Virir bī-iḥtīyār ol meblağı yek-pāre bir **gence**
(G 200/1-2)
- genc olur: Gençleşmek.**
genc ol:-ur
Bāde-i pūr-neş'edür āb-ı hayāt
Pīr-i za'īf içse anı **genc olur**
(G 67/3-4)
- 2. Hazine olmak.**
genc ol:-ur
Dilde ğamuñ eyler iken türktāz
Gevher-i 'aşquñla yine **genc olur**
(G 67/9-10)
- genc-i pencine: Sırlar hazinesi. Nizami'nin hamsesi.**
Belīgā āferīn kim penc beyt-i pāk ile ṭab'ūñ
Nizāmī'ñ nūñ şunar bī-bāk **Genc-i pencine** pençe
(G 200/11-12)
- genc-i suhan: Söz hazinesi.**
genc-i suhan:-da
Birdür güherle **genc-i suhan** zīr-i 'arşda
Oldı o gencüñ üstine şimdi emīn Belīg
(G 127/3-4)
- genc-i suhan zīr-i 'arş: Gökyüzünün altındaki söz hazinesi.**
genc-i suhan zīr-i 'arşda:-da
Birdür güherle **genc-i suhan zīr-i 'arşda**
Oldı o gencüñ üstine şimdi emīn Belīg
(G 127/3-4)
- genc-i fılısm-ı gevher-i esrār-ı enbiyā: Peygamberlerin sırlarının özündeki gizli hazine.**
Sultān-ı Kerbelā ki anuñ zāt-ı pākīdür
Genc-i fılısm-ı gevher-i esrār-ı enbiyā
(K 2/111-112)
- gencine: Devlet.**
gencine:-den
Rehā bulmaz bütān-ı sīm-ten dest-i ekābirden
Girān-ı kadr olsa gevher bir daḥī **gencineden**
çıkma
(G 96/3-4)
- gencine-i dīvan: Dīvan hazinesi.**
gencine-i dīvan:-u, -m
Kadr-i güher-i nazmı bilen kimse Belīgā
Biñ cān ile **gencine-i dīvanum** ider aḥz
(G 38/11-12)
- gencine-i pūr-zer: Altınla dolu hazine.**
Zer-endüzuñ belādur başına **gencine-i pūr-zer**
İrür zembüre āfet ḥānesi pūr-engübīn olsa
(G 196/5-6)
- gencūra: Hazinedar.**
Sehā-yı ṭab'ı farr-ı merḥametden zīr-destāna
Reh-i gencineyi tebyīne işrāb itdi **gencūra**
(T 27/19-20)
- gencüm: Buğday.**
Koma bu za'af ile ḥırmengeh-i luṭfuñda bī-sāmān
Belīgün ḥāşıl eyle **gencüm** ü cevle murādātın
(Kt 3/11-12)
- Kimi luṭfuñdan alur sıra kimi **gencüm** ü cev
Yoğdur esb-i dilüñ işṭabl-ı riyāzette yemi
(K 7/45-46)
- ger: Eğer, şavet.**
O fitne **ger** beni Mecnūn iderse Leylādur
Başumda silsile-i kayd-ı zülfi sevdādur
(K 5/1-2)
- Berginde bü-yı gül ruḥma cān atarsa **ger**
İtmez derün-ı ṭab'ına yād-ı vaṭan güzār
(K 12/35-36)
- Elfāz-ı medhūñ olmasa da Yūsuf olsa **ger**
Mehd-i kalemdeñ itmem o mazmūni der-kenār
(K 12/135-136)
- Ḥıdv-dād **ger** Kāplan Pāşā-yı kerem-güster
Şecā'atle seḥāvetde velātuñ lā-naziridir
(Kt 22/1-2)
- Kes feyz-e ḥod derīg nedāred ze moğbelan
Ger reng u şebnem ruşen-e zamīr rā
(G 240/11-12)
- Ger** kadr-e āstāne nebudi fuzūn çera
Ru dāde est şedmeşin-e āstāne rā
(G 241/11-12)
- gerçek: Aslı olan, uydurma olmayan, doğru, sahih.**
İtdüñ vişāli herkese va'd ey zen-i sipīhr
Āyā cihānda **gerçek** erüñ yoğ midur senüñ
(G 138/13-14)
- gerçekden: Gerçek olarak, cidden, hakikaten, sahih, sahiden, filhakika, filvaki.**
'Aş-ı fenāya gül gibi **gerçekden** aldanup
İtmem efendi yoğ yire dünyāda ḥānde ben
(G 167/15-16)
- gerçi: 1. Her ne kadar, ...ise de; ama, ancak, fakat, lâkin; ('ammā', 'velī', 'lik', 'velikin' edatları ile birlikte).**
'Arşā-i şūrda pejmürde olur **gerçi** Belīg
Bağ-ı dilde şecer-i rişe-revāndur ma'nā
(G 1/23-24)
- 'İsī-i nebi **gerçi** olup rüḥ-ı İlahī
Maḥbüb-ı Ḥüdā zāt-ı pūr-efzāl-ı Muḥammed
(K 1/19-20)

Gerçi palançesi yok hardır o ağıyar-ı tebâh
Tolama boynuña efsârı tegeller gümrâh
(Msd 5/45-46)

Bin yüz yigirmi adım yerden atup dâneyi ol
Bu yeter **gerçi** nişân darbına târîh ammâ
(T 13/41-42)

Yok hayr 'amelim **gerçi** ne pîş ü ne kem
Ammâ kerem-i Hâkdan ümîdi kesmem
(R 15/1-2)

Ehl-i gurbet gibi seyrâna çıkar **gerçi** Belîğ
Şâhid-i pâk-i ma'ânîye vaţandur elfâz
(G 121/15-16)

Rengîn risâledür ezeli **gerçi** fenn-i hüsn
Bir münteħab şahîfe yüzün ol risâleden
(G 158/9-10)

2. Aşında.
Üstine **gerçi** nisâr eyledi çok sîm ile zer
Naqd-i cânın kor idi âyîneye bulsa eger
(Msd 2/59-60)

Gerçi şeb anı karar dur dūd-ı âh-ı 'aşîkân
Dâmen-i çarħa sürer her şubh şâbün âfitâb
(G 8/11-12)

Ferîdüm mâ'rifetde **gerçi** hâsid haşm-ı câhiddür
Bu da 'vâya muţabîk iki mışra' baña şâhiddür
(G 43/1-2)

Nev-rüste sebzeveş görünür zîr-i âbda
Gerçi ruhında sebze-i haţ nâ-demîdedür
(G 44/9-10)

Belîğ süsenâsâda zebânuz **gerçi** 'âlemde
Nevâ-yı 'aşka ammâ gül gibi ser-tâ-ka-dem
güşuz
(G 95/11-12)

Muqaddem almaz imiş **gerçi** añı bâde-fürüş
Belîğ şimdi gâzel kimse almıyor saña yûf
(G 238/11-12)

gerd: Yuvarlak.

Der secdegeh-e 'aşk ne şâyed televvu
Zeftem ço **gerd** bâ moje naqş-e haşir râ
(G 240/3-4)

gerdân: Boyun.

gerdân:-üñ, -e
Redd idem **gerdânüne** büse-i düzdideyi gel
Tuyılınca virür ahz eyledüğüñ hırsızlar
(G 57/7-8)

gerden: Boyun.

Rîze-i âyine taħmîr olup rûz-ı ezel
O büte şoñra bu şüretde dökîlmîş **gerden**
(G 165/5-6)

gerden:-ü, -ñ, -de
Bâğ-ı hüsnün sebze-i nev-haţ tarâvet-yâb idüp
Gerdenünde dâne-i tuħm-ı melâhatdür o hâl
(Ş 1/3-4)

gerden-e şâfeş: Düz gerdan.

Çenan der **gerden-e şâfeş** nomâyed reng-e her
toğı
Ke pendari şerer der şîşe-ye fânûs-e tayyâr est
(G 242/7-8)

gerden-i billür: Billur gerdan.

gerden-i billür:-ı, -n, -da
Gülû-yı şîşe gibi **gerden-i billüründe**
Olur fûrûğ-ı meyün mevci kâbil-i ta'dâd
(K 11/17-18)

gerden-i eflâk: Gökyüzünün gerdanı.

gerden-i eflâk:-e
Şu 'â-ı târ-ı meh-tâb ile kd-ı lü'lü-i nazmın
İderse bî-tekellûf **gerden-i eflâke** pîrâye
(K 9/95-96)

gerden-i şâf: Saf gerdan.

Mest ü hayrân ider 'aşîkları ol **gerden-i şâf**
Görmedi tâze vü terlikde nazîrîn eslâf
(Msd 5/3-4)

gerden-i şâf:-ı, -n

Nüş-ı meyde **gerden-i şâfın** temâşâ eyleyüp
Bâde-i gülğün iner şandum gülüy-ı şîşeden
(G 159/7-8)

gerdenkeş: Meydan okuyan.

gerdenkeş:-ı
Codâ ez hâksari koşte hemçon hüşe-ye gendom
Meger **gerdenkeşi** ayân esbâb-e çarħ-e gaddâr
est
(G 242/11-12)

gerd-i elem: Sıkıntı tozu.

gerd-i elem:-ı
Meger ol menba' -ı deryâçe-i cüd u keremün
Âb-ı luţfi gidere dildeki **gerd-i elemi**
(K 7/25-26)

gerd-i elem: Üzüntü toprağı.

gerd-i elem:-le
Gerd-i elemle eyledim alüde sînemi
Kim bîh-i 'aşkuñ ola derünümde cilve-sâ
(K 2/141-142)

gerd-i haţ-ı 'arîz: Yanaktaki ayva tüyü tozu.

gerd-i haţ-ı 'arîz:-ı
Cüş idüp **gerd-i haţ-ı 'arîzi** ol seng-dilün
Yeñiden eyledi bünyân-ı cefâyân te'sîs
(G 105/9-10)

gerd-i külfet: Sıkıntı tozu.

Cândan ketm içün âvâz-ı kudüm-i 'aksün
Sürmedür şahn-ı derünümdeki **gerd-i külfet**
(G 15/11-12)

- Başıldı **gerd-i külfet** sāha-i hatırda eşkülme
Ğubār-ı ser-keşi her yerde teskîn eyleyen reşdür
(G 48/7-8)
- gerd-i külfet:-e**
Baht el virürse bir gün olur dilde ber virir
Dikdüm hayāl-i naḥl-i kadūñ **gerd-i külfete**
(G 188/13-14)
- gerdiş: Dönme dolaşma.**
gerdiş:-i
Bozılmaz meclisi olmaz ḥumārı bāde-i ‘aşkuñ
Nihāyet yok bu cāmuñ **gerdişi** devr ü
teselsüldür
(G 78/9-10)
- gerdiş-i berķ-i ‘inān-ı ‘ömr: Ömür dizginin şimşek
gibi geri dönmesi.**
Elden gelür mi **gerdiş-i berķ-i ‘inān-ı ‘ömr**
Seyl-ābuñ öñine çekemez naḥl pāy-bend
(G 34/9-10)
- gerdiş-i çarḥ: Dönen felek.**
Tā ki bu **gerdiş-i çarḥ** ile mizāc-ı ‘ālem
Gāḥ şıḥḥat bula ğālib ola ğāḥī saķamı
(K 7/77-78)
- gerdiş-i çarḥ-ı felek: Talihin dönmesi.**
Şadme-i emvāc-ı meyl-i eşk ile şām u seḥer
Gerdiş-i çarḥ-ı felek dūlab şeklin gösterür
(G 231/7-8)
- gerdiş-i çeşm it: Gözleri döndürmek.**
gerdiş-i çeşm it:-se
Neş’e-i bāde ile **gerdiş-i çeşm itse** o şūḥ
Mest olur anı gören na’ra-i mestāne çeker
(G 81/15-16)
- gerdiş-i cevväleden tavķ-ı girībān: Yaka halkasının
hızlıca dolaşması.**
gerdiş-i cevväleden tavķ-ı girībān:-u, -m
O ser-gerdāniyem ben vādī-i ‘aşkuñla
şevķümden
Eşeddür **gerdiş-i cevväleden tavķ-ı girībānum**
(K 8/13-14)
- gerdiş-i germ-āteşin: Sıcak ateşin dönüşü.**
Cevväle gibi **gerdiş-i germ-āteşin** ider
Düş olsa gird-bād-ı ğubār-ı siyāhuma
(G 192/17-18)
- gerdiş-i mestāne: Sarhoş dönme.**
Fāriğ olmaz **gerdiş-i mestāne** vaz’ından felek
Seng-i ta’n-i ehl-i dil kār itmeyor mīnāsına
(G 177/11-12)
- gerdiş-i reng-i siyā: Balçık rengine dönme.**
Nāliş-i la’l-i şekerbāriyla ölmüş reşkden
Dāne-i yāķūt-ı nāba **gerdiş-i reng-i siyā**
(T 28/27-28)
- gerdiş-i şa’şa-i gevher-i ğaltān: Yuvarlanan
elmasın parlak dönüşü.**
gerdiş-i şa’şa-i gevher-i ğaltān:-um, -dur
Āsiyāb olmağa şāyeste yine dānemüze
Gerdiş-i şa’şa-i gevher-i ğaltānumdur
(G 50/31-32)
- gerdiş-i ser-germī: Öfkeli dolaşma.**
gerdiş-i ser-germī:-
Dest-i talebde **gerdiş-i ser-germī** maḥv olur
Her kim olursa şu’le-i cevväleves ‘acül
(G 144/13-14)
- gerdiş-i ser-germ: Sarhoş dolaşan.**
gerdiş-i ser-germ:-ü, -m
Gird-āb olurdu şu’le-i cevväle şerm ile
Görse taleble **gerdiş-i ser-germüm** āşikār
(K 12/63-64)
- gerdiş-i ser-germ: Öfkeli dönüş.**
gerdiş-i ser-germ:-ü, -m, -e
Virmezse yār **gerdiş-i ser-germüme** sükün
Çevġān-ı güy-ı çarḥ ola kaḍd-i ḥamidesi
(G 213/5-6)
- gerdün: 1. Felek.**
Peşmīne cāmesin yine **gerdün** idüp kaḅā
Püşide itdi düşına bir perniyān kaḅā
(K 2/1-2)
- 2. Dünya.**
Ḥayme-i cāḥını güncāyişe imkān yoğ ise
Şaḥn-ı iclālīne **gerdün** kura vālā ḥiyemi
(K 7/39-40)
- gerdün id: Çevirmek.**
gerdün id:-üp
Peşmīne cāmesin yine **gerdün idüp** kaḅā
Püşide itdi düşına bir perniyān kaḅā
(K 2/1-2)
- gerdün-ı dün: Alçak felek.**
Derdimüz besdür bize icitme ey **gerdün-ı dün**
Biz bu miḥnet-ḥāneye geldükse rāḥat bulmadık
(G 133/5-6)
- 2. Alçak dünya.**
gerdün-ı dün:-da
Yokdur neşāt u ‘ayş bu **gerdün-ı dün**
Olmaz şarāb-ı nāb ḥum-ı ser-niġūnda
(Tb 1/21-22)
- gerek: Lazım, elzem.**
Du’ā-yı ḥayr ile şabr eylemek **gerek** yoḥsa
Bu māteme nice feryād uzār olınsa çi süd
(T 17/5-6)
- Meyl eylediler rengi ile büyına dehrūñ
Ehl-i hevese lāle **gerek** bülbüle tomrūķ
(Kt 39/3-4)

Cevher-i zātī **gerek** eşyâda pür-jeng olsa da
Tîg-i cevherdâra rüşenger yine cevher virür
(G 63/3-4)

gerek:-dür
Mânend-i siper sineñi tut tîr-i kaçāya
Meydāna giren 'aşk ile merdāne **gerekdür**
(G 59/3-4)

Bu tarz-ı Belîgāneye şad-bār ola taḥsîn
Erbāb-ı dile işte suḥan böyle **gerekdür**
(G 59/21-22)

Her-cāyî güzel sevme didüm ey dil-i şeydā
Çek cevriñi söz eslemedüñ saña **gerekdür**
(G 236/13-14)

gerek ol: Lazım olmak.

gerek ol:-maz
Olmaz cihānda muḥrib u tütüye gayrı dek
Söyletmek için āyine-i cām-ı Cem **gerek**
(Tb 2/115-116)

germ id: Kızışmak.

germ id:-üp
Tenürasā derūnum **germ idüp** táb-ı teb-i ğamla
Kebāb itdi mişāl-i mürğ-i bismil bu dil-i zārı
(K 4/47-48)

germ ol: Kızışmak.

Bülbül şehirde **germ olıcağ** āh u nāleden
Tebḥāle-dār olur dehen-i ğonca jāleden
(G 158/1-2)

germ ol:-up

Germ olup itdi 'arāk-çinini kesdi anı der
Baş açık 'aşık-ı dīvāneye döndi o püser
(Msd 2/41-42)

Belîgā başla hengām-ı du 'adur **germ olup** zīrā
Du 'ā itmekdür ihlāş ile ehl-i dānişüñ kārı
(K 4/67-68)

Ben āmizişde olsam **germ olup** tār-ı reg-i yāra
Olur lābūd fetil-i rişte-i şem'-i şebistānum
(K 8/35-36)

Hizmetde **germ olup** dil-i a'dāni süz için
Gird-ābı itdi şu 'le-i cevvalē cüybār
(K 12/129-130)

Germ olup küçe-i bāzār-ı suḥanda her kim
İşte beş dirse bu kālāya anuñla elleş
(G 109/9-10)

germ ü serd: Sıkıntı, darlık.

germ ü serd:-i, -n, -den
Belîg endişe itmeme rüzgāruñ **germ ü serdinden**
Tururken serv-āsā istikāmetde şebāt üzre
(G 182/9-10)

germā: Yazın sığağı.

germā:-dur
Cihānda tā ki ebed muktezā-yı hikmet ile
Şitāda şiddet-i sermā sayfda **germādur**
(K 5/83-84)

germī-i nār-ı firāqı: Ayrılık ateşinin sıcaklığı.

germī-i nār-ı firāq:-i, -n, -dan
N'ola dilden gül-āb-ı eşk-i telḥüm aḳsa yek-pāre
Bu şişe pārelendi **germī-i nār-ı firāqından**
(G 166/11-12)

germi-i nezzāre-eser id: İze bakan sıcaklık etmek.

germi-i nezzāre-eser id:-er
Süzüş-i dilden ider **germi-i nezzāre-eser**
İdegör şişe-i çeşmünde şu 'ān tenkīs
(G 105/11-12)

germiyyet: Hararet, sıcaklık.

Ki **germiyyetle** cism-i pākine te 'şir ider meh-
tāb
Eger var ise cüz'-i fenn-i şeb-revlikde noḳşanuñ
(G 7/19-20)

germiyyet:-i

Åşinādur herkesüñ bir feyz ile **germiyyeti**
Māh-tābuñ pertevin pervāne zann eyler serāp
(Mf 50/1-2)

germiyyet-i ārāyiş-i manşıb: Makam süsünün harareti.

germiyyet-i ārāyiş-i manşıb:-la
Germiyyet-i ārāyiş-i manşıbla gezerken
Dem-serdi-i sükkān-ı kızādan toña kaldık
(Kt 25/1-2)

germ-ülfet ol: Hararetli ve sıkı-fıku görüşmek.

germ-ülfet ol:-up
Bed-zebānuñ arama aġzını **germ-ülfet olup**
Künc-i surāḥda engüşte irür dārbet-i niş
(G 110/9-10)

getür: Sunmak (kadeh bağlamında).

ākī **getür** ki devr ide ol cām-ı āfitāb
Åsar-ı feyze kābil ola bezm-i māh-tāb
(Tb 2/1-2)

Bir mey **getür** ki nüş iden anı mu 'āf ola
Akvāl-i hürmetinde niçe ihtilāf ola
(Tb 2/25-26)

Sākī **getür** şarābı ki def'-i ḥumār idem
Hengām-ı dīde 'işret-i evvel-bahār idem
(Tb 2/81-82)

Çirk-āb-ı ğamla dāmeni ālüdedür dilüñ
Sākī **getür** ki meydür anı süst ü şüya şu
(G 170/15-16)

2. Vermek.**getür:-sin**

Nice 'aşıkların taķat **getürsin** rişte-i cānı
Ki 'aksün cevher-i mir'āti âteş-dîde mü eyler
(G 62/5-6)

getür:-me, -yor

Ey mir-i hüsñ dād ki yandı Belîğ-i zār
Taķat **getürmeyor** teb-i fūrķāt 'azābına
(G 198/17-18)

3. Nakletmek.**getür:-dük, -se**

Dürr-i suħanı nazma **getürdükse** Belîğā
Erzān anı nā-dāna virilmez bu güherdür
(G 77/13-14)

4. Coşturmak, heyecanlandırmak.**getür:-ür**

Getürür cünbişe āhen dili bu cezbe-i 'aşķ
Süzeni raķş ile āşüfte ider mıķnātıs
(G 105/7-8)

5. Ulaştırmak.**getür:-mez**

Çin-i müşgī dimiş zülfünü ħaml itme Hıtāya
Pir olsa **getürmez** bu 'ulüm ile 'ateh dil
(G 145/9-10)

gevher:1. Mücevher, elmas.

Ser-mest olunca meclise **gevher** nişār idem
Esrār-ı 'aşķı ehl-i dile āşikār idem
(Tb 2/83-84)

Ruĥ-ı ĥoy-kerde-i dil-berde güyā sāye-i müjgān
Fütāde ĥarbelerdir cilve eyler **gevher** üstinde
(G 175/3-4)

2. İnci.

Zuħur itdükçe ma'nā **gevheri** 'Ummān-ı
ta'bından
Ĥacāletten erir şebnem gibi deryānuñ incisi
(K 3/51-52)

Belîğā şimdi mensüh emre beñzer her suħan-
sāzuñ
Ĥabāb üstindedür deryānuñ ammā **gevher**
altında
(G 190/13-14)

3. Şairin kendisi.

Rehā bulmaz bütān-ı sım-ten dest-i ekābirden
Girān-ķadr olsa **gevher** bir daĥī gencineden
çıķmaz
(G 96/3-4)

gevher-fürüş-ı dürr-i eşķ: Gözyaşı incisinin elmas satması.

Bender-i ĥamda benüm **gevher-fürüş-ı dürr-i**
eşķ
İki keffe bir terāzüdür gözüm incü çeker
(G 71/3-4)

gevher-i 'aşķ: Aşķın özü.**gevher-i 'aşķ:-ı**

Gevher-i 'aşķı ara virān gönüllerde Belîğ
Des-res-i küncineye ma'müldür virānede
(G 201/15-16)

gevher-i 'aşķ:-u, -ñ, -la-

Dilde ĥamuñ eyler iken türktāz
Gevher-i 'aşķuñla yine genc olur
(G 67/9-10)

gevher-i cān: Can özü.**gevher-i cān:-dur**

Ĥvān-ı vişāle **gevher-i cāndur** nemek-baĥā
Maşraf giderse aķ'ime ĥāyet nefis olur
(G 49/7-8)

Erbāb-ı suħan hüsne dimiş **gevher-i cāndur**

Ĥüsñ ise güher belde-i Badrā aña kāndur
(G 56/1-2)

gevher-i dendān: Elmas diş.**gevher-i dendān:-u, -m, -dur**

Eriyüp süziş-i evşāf-ı ruĥında güyā
Dāne-i şeb-nem-i gül **gevher-i dendānumdur**
(G 50/11-12)

gevher-i deryā-yı ĥufrān ol: Bağışlama denizinin incisi.**gevher-i deryā-yı ĥufrān ol:-ma, -sa**

Eylemezdüm ziver-i gencine-i ĥātır Belîğ
Gevher-i deryā-yı ĥufrān olmasa taĥşil-i eşķ
(G 136/13-14)

gevher-i deryā-yı 'irfān: Bilgi denizinin incisi.**gevher-i deryā-yı 'irfān:-u, -m**

Virür cünbiş şafādan dest-yār-i dü-çeşmiyle
Terāzū-yı ĥayāle **gevher-i deryā-yı 'irfānum**
(K 8/51-52)

gevher-i ma'nā: Anlamın özü.

Dilden zebāna **gevher-i ma'nā** 'aĥıyyedür
Erbāb-ı taḅ'a bir ĥazel-i nev hediyyedür
(G 65/1-2)

gevher-i ma'nā:-y, -a

Olmuş zebān-ı kāvış-i gül gül ki rüz u şeb
Ĥasret-keşide **gevher-i ma'nāya** kān-ı 'ilm
(K 10/27-28)

gevher-i ma'nā-i şevketle: Büyüklük manasının özü.**gevher-i ma'nā-i şevketle:-le**

Kef-i mizān-ı ĥayālümde ber-ā-ber diyemem
Gevher-i ma'nā-i şevketle nikāt-i kalemi
(K 7/37-38)

gevher-i nā-yāb: Bulunmaz elmas.

Daĥī mülk-i fenāda genc iken ol **gevher-i nā-**
yāb
Mişāl-i genc anı indürdiler ĥāke muşallādan
(T 15/9-10)

gevher-i nā-yāb ol: Nadir bulunan elmas.**gevher-i nā-yāb ol:** *-ma, -sa*Ol sım-beden **olmasa** bir **gevher-i nā-yāb**

Hāk içre felek itmez idi anı defîne

(G 197/5-6)

gevher-i pāk: Saf elmas.Ne 'acāyib dūr-i yek-tā imiş ol **gevher-i pāk**

Ki bulınmaz şadef-i kevn ü mekānda aña eş

(G 109/7-8)

gevher-i pāk-i ma 'anī: Manaların saf incisi.**gevher-i pāk-i ma 'anī:** *-y, -e*

Tab' idur kuzüm-i zehhār-ı fūnūn-ı şattu

Gevher-i pāk-i ma 'anīye şadef dūrc-i femi

(K 7/33-34)

gevher-i pend: Ögüt cevheri.

Olmaz zararı kimseye ehl-i hūşın

Kim **gevher-i pend** ile pür eyler gūşın

(R 6/1-2)

gevher-i yek-tā: Eşsiz elmas.**gevher-i yek-tā:** *-y, -a*Olmasaydı eger ol **gevher-i yek-tāya** şadef

Dir idüm bu küre-i arza tehī dūrc-i hāzef

(G 130/1-2)

gevher-i yek-tā-yı rüh: Eşsiz can elması.Sīnede galţān olaldan **gevher-i yek-tā-yı rüh**

Oldı fānūs-ı hayāl-i şem'-i dil minā-yı rüh

(G 27/1-2)

gevher-i zātuñladur: Kişinin özü.**gevher-i zāt:** *-uñ, -la, -dur*'İmārātı bu dehrūñ **gevher-i zātuñladur** yoħsa

Yanumda çarĥ-ı gerdün bir tehī dūñabdur sensüz

(G 101/9-10)

gev: Giymek.

Mülk-i 'ademde cānına urmaz mı şimdi key

Hürmetle ħıtsa cām-ı şarābı al üzere **gev**

(Tb 2/123-124)

gey: *-üp*

Gök ħırka geyüp tekye-i 'aşkında nüh-eñlāk

Olmış ezeli şevkiyle abdāl-ı Muħammed

(K 1/15-16)

Gök ħırka **geyüp** tekye-i 'aşkında nüh-eñlāk

Olmış ezeli şevkiyle abdāl-ı Muħammed

(K 1/15-16)

Geyüp bir al eteklik hāleden meydāna 'azm itdi

Semāda Mevlevī āyinini taşvīr ider meh-tāb

(G 7/5-6)

Deşt-i fenāda şanma giden gird-bāddur

Terk itdi reng ü büyi **geyüp** bir 'abā şabā

(G 3/7-8)

gey: *-er*Ramazānda **geyer** ol gönca-dehen al cāme

Ėayrı ħübān bu kesimle çıķamaz bayrama

(G 194/1-2)

gey: *-se*Mağfıret ħil'atini **geyse** n'ola ehl-i siyām

Ėademe şāhibi 'ıydiyye virür ħuddāma

(G 194/7-8)

geydür: Giydirmek.

Ėāk-i rehinde pırehen-i gird-bāddan

Rind-i bürehne 'aşıķa **geydür** ķabā şabā

(G 3/3-4)

geydür: Giydirmek.**geydür:** *-ür*

'ıydda şūfı ķanādili şoyup mescidden

Geydürür duĥt-i reze cāmģöbeği bir cāme

(G 194/9-10)

geydür: *-di*

Meşşāta leb-i ħavzda dil-dārı şoyınca

Geydürdi aña mā'ı şu dībāsi boyınca

(G 204/1-2)

gez: Dolasmak.

Şırtuña atlas ü dībā yerine bir post al

Püşt ü pā ur yine Mışr u Yemeni **gez** abdāl

(Msd 5/33-34)

gez: *-er, -ken*

Germiyyet-i ārāyiş-i mañşıbla gezerken

Dem-serdī-i sükkān-ı ķazādan toña kaldıķ

(Kt 25/1-2)

gez: *-er, -ken*Gül-berg-i 'arızında **gezerken** nezzāreler

Piçide oldı tār-ı nıgeh mevc-i nükhete

(G 188/19-20)

2. Okçulukta kullanılan uzunluk ölçüsü.**gez:** *-e*

Çekinür dil geze ħübān ile Oķ Meydānın

Ėorķarum kim yine bir ķaşı kemāna urılur

(G 76/11-12)

gezdür: Dolandırmak.**gezdür:** *-ür***Gezdürür** ħübān-ı vālā-menzilet ħayrān olup

Dest-ber-dest ol mihir mānende-i reng-i ħınā

(T 28/9-10)

gibi: Benzetme ve örnek ifade eder.Gıce ħalvetde yanan şem'-i fūrüzende **gibi**

Beyt-i ber-cestede feyż-i leme'āndur ma'nā

(G 1/5-6)

Çil akçe **gibi** beñler zeyn idüp ol vech-i berrākı

Bu nisbetle o şūĥa şāygāndur çilli itlākı

(Msd 1/25-26)

O Buhtu'n-nasr hūnī ğamzelerle tutdı āfākı
Yıkar Beytü'l-mukaddes **gibi** her dem kalb-i
'uşşākı

(Msd 1/27-28)

Ħam-geşte oldı ħalka-i mātem **gibi** felek
Olsun bu derd ile felek-i nīlgūn verem

(Tb 1/17-18)

Ħasretle şahn-ı ħalka-i mātem **gibi** o dem
Ħarķ oldı kana dīde-i ħūnbār-ı Ferķādān

(Tb 1/55-56)

Heyhāt kim verā-yı 'ademden senūñ **gibi**
Gelsūn bu bāĝ-ı 'āleme bir ma'rifet-şī'ār

(Tb 1/85-86)

Mıstar-keşīde şafha **gibi** levh-i ṭab'ūñ
Eyle hemīşe nāĥun-ı mātemle pūr-figār

(Tb 1/97-98)

İdbārı görindi milel-i zulmet ü küfrūñ
Pertev viricek gün gibi iķbāl-i Muĥammed

(K 1/7-8)

Bāzār-ı cihān içre n'ola balsa revāyiç
Ħālīş zeheb ü fizza **gibi** kāl-i Muĥammed

(K 1/17-18)

Çāk olsa sīne ma'din-i āhen-rübā **gibi**
Bir süzen itmeme aṭlas-ı gerdūndan recā

(G 2/7-8)

Eyler vücūduma düm-i 'akreb **gibi** eser
Şefkat-nigāh-ı cünbiş-i müjgān-ı 'akrabā

(G 2/9-10)

Peştemāl ucu gibi çiymedi 'uşşākımı yār
Taşma kayşı **gibi** şarkar o miyāna aĝyār

(Msd 2/13-14)

Açdı şāne abanūs **gibi** siyeh perçemūni
İtdi mıkrāz ile pīrāste-i bīş ü kemini

(Msd 2/49-50)

Şemşir-i tiz-ser **gibi** çeşmüm dü-nīm ider
İtsem eger ki bālīş-i zer-dūza ittikā

(K 2/69-70)

Eyler vücūduma düm-i 'akreb **gibi** eser
Şefkat-nigāh-ı cünbiş-i müjgān-ı 'akrabā

(K 2/71-72)

Dest-i felekde meh **gibi** şad-naĥun olsa da
Pūr-piç-i kār-ı bī-dile olmaz girih-güşā

(K 2/85-86)

Def **gibi** güş-ı cān açaram kavlı muṭrıba
Olsam ne deñlü sille-hor dest-i müdde'ā

(K 2/99-100)

Çāk olsa sīne ma'din-i āhen-rübā **gibi**
Bir süzen itmeme aṭlas-ı gerdūndan recā

(K 2/101-102)

Bī-āb ol şehūñ leb-i gülbergi çāk olup
Ħūn-ı cigerle ğonca **gibi** kıldı iktifā

(K 2/125-126)

Māh-ı muĥarremūñ kad-i ħam-geştesi **gibi**
Bu mātem itdi kāmētini 'ālemūñ dü-tā

(K 2/135-136)

'Ummān-ı ma'şiyetde idüp ğavtakārılık
Oldı ħabāb-ı mā **gibi** dil mā'il-i ħevā

(K 2/161-162)

Ṭūmār-ı nazmı ṭayy iderek vaktidür Belīĝ
Gül-ğonca **gibi** ola güşāde kefi du'ā

(K 2/193-194)

Şandılar anı ikiz toĝdı güneş ħāş ile 'ām
Cāmekāna gelicek tutdı perī **gibi** maķām

(Msd 3/3-4)

Şavdı 'aşık **gibi** başdan küleh-i mu'teberin
Cāmeden şive ile çözdü muķaddem kemerin

(Msd 3/7-8)

Gül **gibi** eyledi kat kat çıkarup cāmelerin
Pirehen ref' olıcaķ şandı ğören sim-berin

(Msd 3/9-10)

Teni pālūde **gibi** kim tokınsun dirter
Ġördi kim gelmez ovuşdırmaĝa ol ğonca-i ter

(Msd 3/21-22)

Ma'nāveş elbise-yi fāhireyi giydi tamām
Viridi mışra' **gibi** ol kāmēt-i mevzūna nizām

(Msd 3/41-42)

Tūĝ-ı şāhī **gibi** ğīsūlarına şu yaradı
Açdı emvāc-ı hevā sünbül-i müyın ṭaradı

(Msd 3/43-44)

Sīne-i āyineyi pareleyüp itdi kıyām
Ġitdi āteş **gibi** ol meh toña kaldı ħamām

(Msd 3/53-54)

Kim olsa nüşhalar 'ālemde erbāb-ı ħired cümle
Bulurlar nüşha-i ebced **gibi** ħıfzında kāmūsı

(K 3/49-50)

Zuhur itdüķçe ma'nā gevheri 'Ummān-ı
ṭa'bından

Ħacāletten erir şebnem **gibi** deryānuñ incüsü

(K 3/51-52)

Şakın müĥiş ħavādiş **gibi** yārāna kesel virme
Şafā vü neş'e vir her varduĝuñ bezme şarābāsā

(G 4/7-8)

Muķārın olduĝuñ nīk ü bedi' āteş **gibi** yakma
Aña nef'ün tokınsun mümkin olduķça türābāsā

(G 4/9-10)

Kendi dil-i bî-mārıma hem-derd olayım
‘İsâ **gibi** tecrîd-i güzîn-ferd olayım

(R 4/1-2)

Şubh-dem bir büt-i terzî beçe-i şîrînkâr
Gümüş-endâze **gibi** kadd ile kıldı refîâr

(Msd 4/1-2)

Mest-i mey şöyle ki çaķşur **gibi** evvel meh-rû
Olmış âvîze miyân üzre bir arşun gîsû

(Msd 4/19-20)

Şıkma entârî **gibi** penbedür endâm-ı nigâr
Çekemez şıķletüñü belki tegeller dil-dâr

(Msd 4/23-24)

Penbe atlas **gibi** ülkerli o rengîn ruhsâr
Söyle zâhid zenebüm gördüñ ise böyle nigâr

(Msd 4/41-42)

Zedeler cismümi yüksük **gibi** süzen-bâzum
Almaz üstine haţayı yine ol ÷annâzum

(Msd 4/49-50)

Semend-i ‘azminüñ aheng-i pây-ı na‘l-i zer-kûbı
Pür itdi kâse-i çinî **gibi** bu çarh-ı devvârı

(K 4/11-12)

Yer itmek kalmadı â‘dâ-yı dîne havf-ı tîgünden
Çörek **gibi** zehirlense sezâdur halka-i mârî

(K 4/43-44)

Hınâ-yı dest-i maħbûbân **gibi** ğafletle âhir-kâr
Çıkar elden tuyulmaz bezm-i ‘aşkuñ câm-ı
serşârı

(K 4/53-54)

Beni yâbâna atar eski pâ-buç **gibi** o yâr
Çıķma yoldan saĝ ayakķkabı deĝildir aĝyâr

(Msd 5/7-8)

Pây-mâl itse çedik **gibi** ayakda eşnâf
Öyle perdâhsızca şaħib mi çıkar hiç esrâf

(Msd 5/29-30)

Miyân-ı şafha-i rüyında şekl-i bîñi-i sîm
Gül üzre ĝonca-i zanbaķ **gibi** hüveydâdur

(K 5/11-12)

Vezîr ibni vezîr ism ü şân-ı âbâsı
Nüh-âsmân **gibi** hep birbirinden a‘lâdur

(K 5/33-34)

Olup zencîrli servi **gibi** mevzün mışra‘a pîçân
Belîĝâ ‘avdet itmez dîdeye düzd-i niĝeh kaţ‘â

(G 6/11-12)

Talib-i meblaĝ-ı ma‘hüd ile varsam yanına
Naķş-ı divâr **gibi** yok baña lâ vü ne‘amı

(K 7/13-14)

Baña itdüklerini itmedi Yaħyâya Yehüd
İçdiler göz göre cādü **gibi** cismümde demi

(K 7/15-16)

Aķçamuñ ismi zebânümde mükerrer ammâ
Kîmyâ **gibi** degül belli vücüd u ‘ademi

(K 7/17-18)

Böyle lâyıķ mı Belîĝüñ kala aç u ‘uryân
Bâ-ħuşuş ola senüñ **gibi** velîyü‘n-ni‘amı

(K 7/49-50)

Tûñ-i ħâme ĝazel-hvânlıĝa âĝâz idiceķ
Şîvede çeh çeh-i bülbül **gibi** rengîn naĝamı

(K 7/65-66)

Bulnur mı ĝazelim **gibi** müferraħ terkîb
Ki ĝöñüllerde ķomaz daĝ-ı ‘izâm-ı elemi

(K 7/67-68)

ĝöñlüni âyîne-i ‘aks-i ruħ-ı cânâne yap
Beyt-i aħzânı Züleyħa **gibi** vuşlat-ħâne yap

(G 9/1-2)

Mânend-i gül aç aĝzuñi ey ĝonca-dehen
Bülbül **gibi** biñ nükte bilürsin söyle

(R 9/3-4)

Tüde-i ħak-i siyeh içre anuñ şarşar-ı merg
Berg ü bârın gül-i zibâ **gibi** kıldı ħâsir

(T 9/5-6)

Celâlü‘d-dîn-i Rümî **gibi** ser-gerdân olup âhir
ĝubâr-ı gird-bâd-ı cismüñi Rûma eteklik yap

(G 10/3-4)

Şîrîn-mezaķ-ı ħvân-ı dilüñde meges **gibi**
Pervâza geldi ta‘ir-i rüħaniyân-ı ‘ilm

(K 10/35-36)

Olmış ħarâm âyet-i ħıfzûñla meh **gibi**
Âşâr-ı cehle süziş-i târ-ı ketân-ı ‘ilm

(K 10/71-72)

Gülü-yı şîşe **gibi** gerden-i billürümde
Olur fûrüg-ı meyüñ mevci ķâbil-i ta‘dâd

(K 11/17-18)

Önümde ĝâşiye ber-düş olur Ebu‘l-İrşâd
Cihâna bir dahî gelmez benüm **gibi** evlâd

(K 11/103-104)

‘Aceb mi tıtsa İskender **gibi** iklîm-i Zülmâtı
Riķâbında olur mâh-ı şeb-ârânuñ sipeh kevkeķ

(G 11/5-6)

19. Emvâc-ı tâb-ı ‘arızı cüş eyleyüp o şüh

20. Âb içre oldu ‘aks-i ķamer gibi âşikâr

(K 12/19-20)

Geh mâh-tâb **gibi** görüñdi ħicâbdan

Geh oldu ĝarķ ķulzüm-i envâra mihrvâr

(K 12/23-24)

Tā kim vatanıdan oldu ten-i lāğaram cüdā
Ney **gibi** deldi bağrumı cellād-ı rüzgār
(K 12/53-54)

Hıfzı ta'alluğ eylese zīnet-nümā olur
Reng-i hınā **gibi** ser-i engüşt-i şem'a nār
(K 12/101-102)

Açmış cenāh-ı der **gibi** vālā dü-mısrā'ın
Ümmīd-i maḥlaşum ile her beyt-i tāb-dār
(K 12/179-180)

Şem'ine cem' olup derūn ehli
Döne pervāneler **gibi** her gāh
(T 12/7-8)

Gelse fānūsda şerer **gibidür**
Bu münevver maḳāma mihr ile māh
(T 12/9-10)

Bu 'arşa-i pür-fitne kesdirmeye söz
Ğaddāre **gibi** eğri vü ğaddār ister
(R 13/3-4)

Kılıcı fetḫe **gibi** üstün olur heycāda
Münkesir kalb ile altında kan ağlar a'dā
(T 13/15-16)

Bu 'd-ı menzilde bu vech üzere nişānı hergiz
Uramaz kimse kerāmet **gibi** bu bir ma'nā
(T 13/31-32)

Cevvāle **gibi** dönmez idi çeşm-i intizār
Pîçide olsa tār-ı nigāhım ayāğına
(Mf 14/1-2)

Der-ḫayāl eyleseler dilde anı zāhir olur
Şem'-i fānūs **gibi** ḫārice nūrāniyyet
(G 15/19-20)

Nār-ı 'aşk ile yakup maḫv eyle rāhat pisterin
Dāne-i aḫker **gibi** ḫākister-i külḫanda yat
(G 16/11-12)

Meges-āsā o bütüñ semtine vızlarsa rakīb
Kehli қо pire **gibi** çapük olup ensede bit
(G 17/9-10)

Destümden aldı dīv-şıfat ḫoḳka-bāz-ı çarḫ
Ḫātem ğamıyla Cem **gibi** nālān iken hemān
(R 19/1-2)

Sāye-i saḳfını ref' itse serinden ḫürşīd
Yāsemen lāle **gibi** ğamla olur dāğ-nümā
(T 21/19-20)

Dā'imā ḫānde-künān cāygeh-i gülşende
Bula gül-ğonca **gibi** perveriş-i nāz ü na'im
(T 22/19-20)

Mihr-i enver **gibi** bu cāy-ı laṭif
Şehre pertev-fiken oldu nā-gāh
(T 23/1-2)

Hemān-dem cān atar şebnem gibi aḫbāb-ı şāfi-
dil
Görünce tımturaḳ-ı vaz'ını dükkān-ı pür-tābuñ
(T 25/3-4)

Muḫtefi meyde keyfiyyet **gibi** erbāb-ı ḫāl
Kimseye fetḫ olmadı ḫısn-ı bedende cāy-ı rüh
(G 27/13-14)

Dem-i 'İsā **gibi** iḫyā idüp bir demde emvātı
Şarīr-i kilk-i pāki ihtiyāc itmez dem-i şūra
(T 27/9-10)

Miḳdār ḫācet olsa eger şeye i'tibār
Olurdu cān **gibi** nemek ey dil girān-bahā
(Mf 27/1-2)

Mihr-i nūr-efşān **gibi** kıldı saādetle tülū'
Ḫaveristān-ı 'ademden bir meh-i 'ālem-nümā
(t 28/1-2)

Nāz ile seyr eylese saḫnında mānend-i nesīm
Cüş ider deryā **gibi** şevḳ ile mevc-i büriyā
(T 28/21-22)

Bağ-ı 'ālemdə hemān naḫl-i gül-i penbe **gibi**
Oldı bu naḫl-i ḫayātum ḡemeri müy-ı sefid
(G 31/3-4)

Bağ-ı 'ālemdə hemān naḫl-i gül-i penbe gibi
Oldı bu naḫl-i ḫayātum ḡemeri müy-ı sefid
(G 31/3-4)

Ḫalk şarf itmede irādi bināya ekşer
Meh **gibi** ḫānesini ayda bir eyler tecdid
(G 31/13-14)

Yüz kızdırub altun-şıfat-ı ḫüsn-i taleble
Ḫürşīd **gibi** gāh toğub gāh tölansam
(Kt 33/3-4)

Büs itse pāy-ı dil-beri la'l-i bütān **gibi**
Telḫ-āb-ı mevce-i leb-i deryā olur lezīz
(G 37/3-4)

Muḳārin olduğuñ nık ü bedi āteş **gibi** yakma
Aña nef'in tōkunsun mümkün olduḳça türābāsā
(Mf 48/1-2)

Tiryākī kül kedisi **gibi** ḫayli pis olur
Āteş başında üsti başı dā'im is olur
(G 49/1-2)

Rüyuñ ki senüñ mihr-i dirāḫşān **gibi** parlar
Mercān lebüñ la'l-i Bedaḫşān gibi parlar
(G 52/1-2)

Rüyuñ ki senüñ mihr-i dirāḫşān gibi parlar
Mercān lebüñ la'l-i Bedaḫşān **gibi** parlar
(G 52/1-2)

Ey meh ne zaman sîne-i billüruñi açsañ
Nezzârede âyîne-i tâbân **gibi** parlar
(G 52/3-4)

‘Arz eyleseñ ol şüha ne dem süz-ı derünü
Ser-keşlik idüp âteş-i süzân **gibi** parlar
(G 52/5-6)

Seyr eyle şaf-ender-şaf olup ol kaşı yayuñ
Her bir müjesi nâvek-i peykân **gibi** parlar
(G 52/7-8)

Âlûde-i hûn eyleyeli eşk-i dem-â-dem
Çeşmümde müjem âteş-i süzân **gibi** parlar
(G 52/9-10)

Rüyı olıcağ mihr-i cihân-tâba mukābil
Tîğ-i nîgeh-i ğamzesi yalmân **gibi** parlar
(G 52/11-12)

Ol fitnegerün pertev-i hürşid-i ruhından
Ebrü-yı siyeh hançer-i bürrân **gibi** parlar
(G 52/13-14)

Söz yok hele rengîni-i mazmûna Belîgâ
Her beytde bir şem’i fûrûzân **gibi** parlar
(G 52/15-16)

Nañl-i mâtem **gibi** ol ğasl itdüğü her mürdenüñ
Kad çeker kir-i drâzı rañne-i tâbütdan
(Kt 53/3-4)

Bulmaz bu cây-gehde olan lüliyân **gibi**
Şad-sâl ğavta eylese deryâya Sönbekî
(Kt 55/5-6)

Dâne-i hâlûñe bakşam nîgeh-i germüñden
Beçe-i mürğ **gibi** sinede dâğum cızlar
(G 57/11-12)

Büy-ı enfâs-ı Mesîhâ **gibi** câna cân katar
Cân otı istersin ey dil kâkül-i cânân şatar
(G 60/1-2)

Yaluñuz ‘aşîk degül mihr-i ruñ-ı zîbâsına
Dîde-i ħirbâ **gibi** âyîneler hayretdedür
(G 64/15-16)

Gelmiş bu kârgâha o kâlâ-fürüş-ı nâz
‘Uşşak-ı zâra ğam **gibi** bir yâdigârı var
(G 73/7-8)

Meyl-i kenâr eyleme gün **gibi** şubñ u şâm
Şehrîlerüñ Belîğ ‘aceb iştiñârı var
(G 73/13-14)

Yağdı berğ-i kahr ile bu demde ol âfet-nigâñ
Göñlümi yap yap Sitâñbul **gibi** kim ta‘mîr ider
(G 82/5-6)

Yağdı berğ-i kahr ile bu demde ol âfet-nigâñ
Göñlümi yap yap Sitâñbul **gibi** kim ta‘mîr ider
(G 82/5-6)

Kalur şebnem **gibi** şâf olmayan ħâk-i mezelletde
Ki her bir kaçreyi eflâke mihr-i âsumân çekmez
(G 91/5-6)

Belîgâ süsenâsâda zebânuz gerçi ‘âlemde
Nevâ-yı ‘aşka ammâ gül **gibi** ser-tâ-ğadem
ğüşuz
(G 95/11-12)

Belîgâ Vecdî-i pür-fenn **gibi** ħâk-i Stâñbulda
Edâsı tâze kendi tâze bir ‘aşk-âşinâ çıkmaz
(G 97/13-14)

Ğademinden çıkar âteş **gibi** rengîn ma‘nâ
Ĥâme-i germ-rev itdükçe Belîgâ tek ü tâz
(G 98/13-14)

Keşf-i râz eyleyecek yanuma hem-dem gelmez
Ĥarem-i câna ħayâlûñ **gibi** mañrem gelmez
(G 100/1-2)

Fikr-i âlûde **gibi** dâmeni reh-zenlük idüp
Dîdede şimdi ħayâlûñ var iken nem gelmez
(G 100/7-8)

Ĥatemân-zâdelerüñ eşbehi Ahmed Ağâ kim
Dehre anuñ **gibi** bir zât-ı mükerrrem gelmez
(G 100/15-16)

Şevğ-i suñanla mañlaş-ı ehl-i hüner **gibi**
Biz müttekâ-yı beyt-resâya tayanmışuz
(G 104/15-16)

Kişt-zâr-ı ħatımı biçmege ğüyâ ebrü
İki çeşmine direvger **gibi** şundi iki dâs
(G 106/5-6)

Beñzer erbâb-ı cefâ birbirine ‘âlemde
Nâvek-i ħâr ile süzen **gibidür** hey’et-i niş
(G 110/5-6)

Şey’-i vahid gibidür bu ğam u şâdî-i cihân
Lezzet-i nüş ile tev’em **gibidür** zañmet-i niş
(G 110/11-12)

Şey’-i vahid gibidür bu ğam u şâdî-i cihân
Lezzet-i nüş ile tev’em **gibidür** zañmet-i niş
(G 110/11-12)

Temâşâ eyle kim âyîñede ‘aks-i dil-âvîzûñ
Ruhunda dür **gibi** ħoy gördi bañr-ı ħayrete
talmış
(G 113/7-8)

Keh-rübâ nâzük imâme o dühâni beçenüñ
Deheninden ider enbübe-i pistân **gibi** rağş
(G 115/3-4)

Zen **gibi** ziyet-i dünyâyâ ħapılma merd ol
İtme mir’ât-i dili bî-siper-i pây-ı ğarâz
(G 117/9-10)

Âb-ı gevher **gibi** tâbende ma'ânî-i laîf
Silk-i nazma çekilen dürr-i 'Adendür elfâz
(G 121/3-4)

Ehl-i gurbet **gibi** seyrâna çıkar gerçi Belîğ
Şâhid-i pâk-i ma'ânîye vaţandur elfâz
(G 121/15-16)

Nağş-ı remâda ehl-i hıred itmez i'tibâr
Hatt-ı nigîn **gibi** ola süz dil-nişîn Belîğ
(G 127/5-6)

Toğrnlık kârı degüldür felek-i pür-şüruñ
Egridür kaddi **gibi** işleri ol kanbûruñ
(G 135/1-2)

Berk-i hâtif **gibi** ğaddâra mükâfâtından
Âh-ı süz-efkeni ğaddâra çeker mağdûruñ
(G 135/7-8)

Olma firîb-hürde-i ârâyiş-i cihân
Şebnem **gibi** bu bâğ-i fenâda müsâfir ol
(G 142/5-6)

Pervâne **gibi** bâl u per-i âteşîn ile
Cevvâle ol da şem'-i dil-ârâya dâ'ir ol
(G 142/11-12)

Serv-kâmetleri seyr eyle bahâriyyeye gel
Tâk-i rez **gibi** nice birbirine itmiş kul
(G 143/9-10)

Hoşdur sükûn-ı 'ukde ki târ-ı güher **gibi**
Olma güsiste hâne-be-hâne idüp duhûl
(G 144/11-12)

Bezm-i 'âlemde nice ma'nî-i rengîn buldum
Kadeh-i mey **gibi** biñ kerre boşaldum taldım
(G 149/1-2)

Gelmedin dağdağa-i âfet-i hengâm-ı zübûl
Çihre-i berg-i hâzan **gibi** şarardum şoldum
(G 149/7-8)

Sâkî-i dehr böyle gülü-gîr olur mı hîç
Mînâ-yı bezm-i mey **gibi** bir kulcul olmasam
(G 150/5-6)

Bâd-ı hâzân füsürde idelden o gül-ruhı
Bülbül **gibi** lisânı Belîğ ebkem eyledüm
(G 152/15-16)

Yağışur gül **gibi** yâr başına sünbül perçem
İtsün etrâfına âvîze-i püskül perçem
(G 154/1-2)

O rütbe mest-i ser-gerdâniyum dehrûñ ki
endâmum
Dağhi mişver **gibi** merkezde pâ-bercâ mıdur
bilmem
(G 155/9-10)

Bel bağlamazsa ol büt-i hüsne benüm **gibi**
Olsun güsiste rişte-i zünnâr-ı Berhemen
(G 164/5-6)

'Ağş-ı fenâya gül gibi gerçekten aldanup
İtmem efendi yok yire dünyâda hânde ben
(G 167/15-16)

'Ağş-ı fenâya gül **gibi** gerçekten aldanup
İtmem efendi yok yire dünyâda hânde ben
(G 167/15-16)

Yüzün gözün açar ol meh-liķâ-yı mahbûbuñ
Cihânda görmedüm âyine **gibi** hiç bî-rû
(G 171/5-6)

Günâhuñ i'tirâf itmek **gibi** hiç bir şeffî' olmaz
Ki cürm-i mücrim ekşer 'afv olur ikrârdan şoñra
(G 172/7-8)

Hâl-i siyeh-i gerden-i dil-dârı ol akda
Bir kara 'Arab-beççe **gibi** ara Bulakda
(G 179/1-2)

Geh edhem-i şeb gâh biner eşheb-i rûza
Yok bu tek ü pü çarğ **gibi** hiçbir ulağda
(G 179/7-8)

Ümmîd-i akçe eyleyerek âh u zâr ile
Çeşmüm ağardı akçe **gibi** intizâr ile
(G 184/1-2)

Hâk-i kademûñ safha-i berg-i semen üzre
Şeb-nem **gibi** rüşen görünür nesteren üzre
(G 185/1-2)

Sâğarda olan pertev-i mey **gibi** o şûhuñ
Reng-i ten-i gülgünü çıkar pirenen üzre
(G 185/13-14)

Hâk-i kademûñ safha-i berg-i semen üzre
Şebnem **gibi** rüşen görünür neşteren üzre
(G 185/1-2)

Sâğarda olan pertev-i mey **gibi** o şûhuñ
Reng-i ten-i gülgünü çıkar pirenen üzre
(G 185/13-14)

'Aksûñ derûna eylemese meh **gibi** tûlû'
Mîhr-i ruhuñla âyine itmez muķâbele
(G 186/5-6)

Çanda gördümse cihânda merdüm-i âzâdenûñ
Çeşm-i giryân gibi ğâlib maşrafı İrâdına
(G 189/7-8)

Yanup cismüm kül olsa nâr-ı 'aşkuñla yer
altında
Söyünmez süz-ı dil aķker **gibi** hâkister altında
(G 190/1-2)

Cevvāle **gibi** gerdiş-i germ-āteşin ider
Düş olsa gird-bād-i ğubār-ı siyāhuma
(G 192/17-18)

Vaġtiyle eccl-i ħāke seni indirir āġir
‘İsī **gibi** çıksañ da eger çarġ-ı berine
(G 197/11-12)

Eger Kārūn **gibi** mālīk olursa ehl-i dil gence
Virir bī-iġtiyār ol meblaġı yek-pāre bir gence
(G 200/1-2)

Nice ħüsrev şıķılmaz idi dest-efşār-i zerden
Turunc-ı ġabġab-ı şīrīn **gibi** var iken eglence
(G 200/3-4)

Ġüftāra bu resme nice iş kesdi Belīġā
Faġrī **gibi** mıkrāz-ı dü-leb anı oynca
(G 204/11-12)

Bülbül **gibi** ol ġonca-dehāna çeñe çalma
Bir büsesin al sīb-i zekān çalup alma
(G 205/1-2)

Ĥarekāt u sekenātında ne cünbişdür bu
Teni sīm-āb **gibi** lerziş ider hem-vāre
(G 207/7-8)

Ġümüşden serve beñzer kaddi kim pāy-ı dil-
ārāya
Aķar şu **gibi** dā’im ehl-i ‘aşķuñ tab’ı meyyālī
(G 209/3-4)

Ĥasendür ism-i sāmīsi **gibi** endāmı ol şūġuñ
Ser-ā-pā cism-i pākī pür-letāfetden degül ħālī
(G 209/9-10)

Rüz u şeb reşķ-i kef-i ebr-i ġüher-pāşından
Baġr-i sīm-āb **gibi** lerze tutar ‘Ummāni
(G 219/13-14)

1Seyl-i eşķ içre ne dem-i māġī **gibi** tıtsam vaţan
Zülf-i keç ser-rişte-i küllāb şeklin gösterür
(G 231/11-12)

Seyl-i eşķ içre ne dem-i māġī **gibi** tıtsam vaţan
Zülf-i keç ser-rişte-i küllāb şeklin gösterür
(G 231/11-12)

Naġd-i sirişķi dīdemüzüñ cū gibi aķar
İrād yok maşārīfımız şu **gibi** aķar
(G 234/1-2)

Dıġķat olınsa mevc-i melāġāt ol āfetüñ
Ĥaġġ-ı lebinde vesme-i ebrü **gibi** aķar
(G 234/3-4)

Mümkin mi der-kenār o vaġşī-mizācī kim
Aġuş-ı dīdeden rem-i āġū **gibi** aķar
(G 234/5-6)

Pervāza bāl açup müjedden zāġ-ı çeşmüme
Şaġrā-yı intizāra peristü **gibi** aķar
(G 234/7-8)

Pesend o merde ki mānend-i piste-yi pür-dil ola
Olursa yuf aña bī-maġz girdġān **gibi** koġ
(G 238/3-4)

Ĥāk olup pīrāmen-i yār süzen-i dāmen **gibi**
Tāsını aç gömleġi ‘adāya pīrāhen gibi
(G 239/1-2)

Ĥāk olup pīrāmen-i yār süzen-i dāmen gibi
Tāsını aç gömleġi ‘adāya pīrāhen **gibi**
(G 239/1-2)

Barmaġumdan cism-i ‘uryānum girāndur
ķorķarum
Saġġ-ı ġabradan adın geçer kirbāsdan süzen **gibi**
(G 239/3-4)

Sende varsa ma’rifet ġoş-girān-ı dānişe
Cevherüñ bezl eyle imsāk eyleme ma’den **gibi**
(G 239/5-6)

Biz hele geçdüġ nevāsından sipihr-i nā-kesüñ
Tek hemān ehl-i dile keç baķmasun ney-zen **gibi**
(G 239/7-8)

Endek endek ġapladı dünyāyı zulm-i bī-āmān
Ĥatre ġatre rüy-i dībāya düşer revġān **gibi**
(G 239/9-10)

Nīk ü bedden merd iseñ i’ māz-ı ‘ayn it fāriġ ol
‘Aybını keşf eyleme bir ādemüñ revzen gibi
(G 239/11-12)

Ĥāfil olma bu temāşāġāġ-ı ‘ibretde Belīġ
Ĥüb u zişten naķşın āl āyīne-i rüşen **gibi**
(G 239/13-14)

ġıpta-fermā mīve-çīn-i vaşl-ı cānāna ol: Sevgilinīn kavuşma meyvesini toplamasının ġıpta vermesi.

ġıpta-fermā mīve-çīn-i vaşl-ı cānāna ol: -an, -lar

Olanlar ġıpta-fermā mīve-çīn-i vaşl-ı cānāna
O naġl-i bār-bendi zīb-i āġuş eylesün bārī
(G 217/11-12)

ġice: Gece; ġüneş batıp ortalıġa karanlık bastıktan ġün aġarmaya başlavıncaya kadar geçen süre, tün.

ġice ġalvetde yanan şem’-i fūrüzende gibi
Beyt-i ber-cestede feyz-i leme’āndur ma’nā
(G 1/5-6)

Elinde ġāme-i zerrīni Mevlānā-yı Rūmī-veş
ġice aşār-ı Şemsi şevķ ile tanzīr ider meh-tāb
(G 7/9-10)

Bu zulmetgâhda rüşen-dilâna pey-rev ol zîrâ
Gice yâbânda kâlsa gösterür güm-râha reh
kevkeb

(G 11/11-12)

Bir tonanma var Belîgâ cem' olup hayl-i nücüm
Gice gök meydânına meş' al yaçar meh-tâb-ı
çarlı

(G 30/13-14)

Dilde hayâl-i hâl-i ruḥ-ı kamet-i bülehd
Her **gice** âh ile ataram yıldıza kemend

(G 34/1-2)

'Aceb mi olsa perîşân seherde sünbülveş
Belîg-i gam-zede her **gice** âh kâkül dir

(G 72/13-14)

Gündüz 'uşşâkı güzeller şoyar elbette Belîg
Düzd-i kâlâ-yı vişâl ol **gice** hûbân şoyılır

(G 76/13-14)

Yârûñ 'izârî dîdeye 'aks eyleyüp Belîg
Yağdı murâdî üzre **gice** şem' dan a şem'

(G 122/13-14)

Emvâc-ı nağme kâse-i tanbûrdan taşup
Meclisde çıkdı dün **gice** muṭrıb miyâne dek

(G 137/9-10)

Gayırnuñ 'aşkı 'aceb var mı derûnında diyü
Dün **gice** geldi hayâlûñ dili tefîş itdi

(G 223/3-4)

Muṭrıbâ hecme-i mevc-i nağamât-ı terden
Gice tennür-ı dilûñ âteşi teskîn oldı

(G 224/9-10)

Yokdur ağyâra bedel gam çekici âhen-dil
Ser-i küyında **gice** şubḥa dek enşer kesdi

(G 225/7-8)

Raḳîb ile bu **gice** meclisde dildârûñ

Filân ü festagız olmazsa belki neste olur
(G 232/9-10)

gic: Geçmek.**gic:-em**

Pîşvâsı benüm ammâ şu 'arâ-yı Rûmuñ

Gıçerem böyle giderse fûşahâ-yı 'Acemî

(K 7/59-60)

gid:1. Bir vere doğru yönelmek.**gid:-üp**

Ey vaḳtini ğafletle iden hep müstehlik

Aç bağa gidüp çeşmüñi mânende-i çiçek

(R 1/1-2)

2. Belli bir amaçla bir yere devam etmek veya bir işle uğraşmak.**gid:-emez**Da' vet itme o perî-rüyı tırâşa **gidemez**Tâzesüz bir kırı dükkânçede yârân idemez
(Msd 2/33-34)**gid:-er**Yine bir sifle-nihâd evini yapmağa **gider**Mîhr ü mehden bu felek şırtına urmuş iki hışt
(G 18/11-12)

Esîrân-ı ğama ol rütbe düşmendür o hûnî kim

Gider işkence ta' lîm itmege iklîm-i Efrence
(G 200/5-6)**3. Uzaklaşmak, terk etmek.****gid:-em, -**Bezm-i fenâdan ayağı çünki çeküp **gidem**Nüş-ı şarâb-ı 'Adn ile def'-i hûmâr idem
(Tb 2/19-20)**gid:-en**Deşt-i fenâda şanma **giden** gird-bâddurTerk itdi reng ü büyü geyüp bir 'abâ şabâ
(G 3/7-8)**gid:-er**Seherde mektebe eṭfâl ile **gider** ol mâhMurâdî muşḥaf-ı hûsn âyetin muḳâbeledür
(G 51/7-8)Reh-i küyûnda hem-râh olsa da geh pes **gider**

geh pîş

Kî benden ğalîbâ sâyem daḥî bizârdur sensüz
(G 102/7-8)**4. Ölmek.****gid:-icek**

Kıl baña şefâ'at meded ey fahr-i Resül

Dergâh-ı Hüdâya bu günehle **gidicek**
(R 11/1-2)

Nice feryâd idüp çäk-i girîbân itmesün âşık

Bu gülşenden **gidüp** gül çaldı hayfâ bî-nevâ
bülbül

(T 16/3-4)

5. Ulaşmak.**gid:-ince****Gidince** pîgâh-ı dîdeden hengâm-ı fevtindeO dem yaş yirine kan geldi hep çeşm-i
ehîbbâdan

(T 15/7-8)

Belîgâ çâr-tekbîr ile hâtif didi târîḥin

Gidüp 'uqbâya dervîş Mustafâ el çekdi
dünyâdan 1170

(T 15/13-14)

6. Kesilmek.**gid:-er**

Bu mahtelgehde ekşer 'aşıkın başı **gider** ammā
Serinde āh-ı âteşnâkden bir āl fes gitmez
(G 94/13-14)

7. Uğramak.**gid:-en**

Mevki'-i zevk ü şafâ oldığına şüphe mi var
Ki diyâr-ı a'deme bir **giden** âdem gelmez
(G 100/11-12)

8. İlerlemek.**gid:-er**

Nıgeh-i çeşm-i dile bu'd-ı reh olmaz reh-zen
Şarkdan ğarba **gider** mihr-i felekden pertev
(G 169/5-6)

Kec-ṭab' ile ülfet ne zarar rast dilāna
Hāme yolına toĝrı **gider** dest-i şolakda
(G 179/5-6)

ġidā: Manevi anlamda besin.

Gel bu müstesā temāşāġāha bir yol aç gözün
Naş-ı esmār-ı mücessemeler virir rüḡa **ġidā**
(T 1/15-16)

ġidā ol: Besin olmak.**ġidā ol:-di**

Nüş itdürüp o ğoncaya zehr-i helāhili
Bād-ı fenāya **oldı ġidā** 'ömr-i ḡāşılı
(Tb 1/79-80)

ġidā vir: Beslemek.**ġidā vi:-ür**

Elḡān-nevāz-ı bülbül-i ġülşen-serāy-ı bezm
Enfās-ı rüḡ-baḡş ile cāna **virür ġidā**
(K 2/35-36)

gidelden: Gittiğinden beri.

Dilden ḡayāl-i ḡaddi **gidelden** o ġül ruḡūñ
Ġüyā gözümde her müje ḡār-ı ḡālīdedür
(G 44/3-4)

gideli: Gittiğinden bu yana.

Dāmān-ı ḡayālūñ **gideli** dest-i müjmeden
Ġüyā ki ṭurur merdüm-i çeşmüm diken üzre
(G 185/3-4)

gider: 1. İlerlemek.

Hengām-ı bahār oldı ğöñül şabr itmez
Ben sāḡa-i bāġa **giderüm** ġam gitmez
(R 2/1-2)

2. Ortadan kaldırmak, yok etmek.**gider:-e**

Meger ol menba'-ı deryāçe-i cūd u keremūñ
Āb-ı luṭfi **gidere** dildeki ġerd-i elemi
(K 7/25-26)

3. Devam etmek.**gider: Devam etmek.****gider:-se**

Pişvāsı benüm ammā şu'arā-yı Rūmūñ
Ġiçerem böyle **giderse** fūşāḡa-yı 'Acemī
(K 7/59-60)

giderek: Yavaş yavaş, derece derece, gittikçe.

Nāzeninüm ṭıfl-ı nev-resdür ḡad-i dil-cū çeker
Giderek anı ğörenler na're-i yā hū çeker
(G 71/1-2)

Neş'et-i zulm olur 'ālemlere şāmil **giderek**
İder a'zāya sirāyet veca'-ı āfet-i niş
(G 110/7-8)

ġulāf: Kılıf, kın.

ḡançer-i ġamzeye ebrūsı anuñ türe **ġulāf**
Hele yoĝdır sözümlü ol şuġraya ḡaḡke'l-inşāf
(Msd 5/5-6)

ġulāf-ı ḡançer-i şemşir ol: Kılıcın kılıfı olmak.**ġulāf-ı ḡançer-i şemşir ol:-ur**

Müjġān zaḡmına nice ol ġamze işlestin
Ey dil **ġulāf-ı ḡançer-i şemşir olur** mı ḡiç
(G 23/9-10)

ġulāf-ı miḡber: Mürekkep koydukları kabın kılıfı.**ġulāf-ı miḡber:-de**

Bir beyt-i âteşin-i ḡākister eyleyüm
Ṭursun **ġulāf-ı miḡberede** kilk-i Zülfeḡār
(K 12/167-168)

ġulāf-ı siyeh: Siyah kılıf.**ġulāf-ı siyeh:-dür**

Keşide tiĝ-ı ḡazā ġamze-i cefā-cūlar
İki **ġulāf-ı siyehdür** yanuñda ebrular
(G 83/1-2)

ġil-ālūd eyle: Balçık bulastırmak.**ġil-ālūd eyle:-miş**

Ġil-ālūd eylemiş āmed-şud-i ter-dāmenān şimdi
Geçilmez pāk-dāmen vād-i Mecnūn
çepellenmiş
(G 112/7-8)

ġile: Yakınma, şikayet.**ġile:-dür**

Belig şabr idelüm ter-mizācdur ol şüḡ
Yanında ġirye-i ġam derd-i 'aşḡdan **ġiledür**
(G 42/15-16)

ġilemend ol: Şikayet etmek.**ġilemend ol:-sa**

'Aşıkından **ġilemend olsa** bütān
Burada mu'teber olmaz ikrāḡ
(T 23/11-12)

ġir: 1. Dışarıdan içerive geçmek.**ġirüp:-üp**

Külḡānı yaĝdı ḡamāma **ġirüp** ol bedr-i tamām
Nice pertev viricek bezme ğörürsün aḡşām
(Msd 3/29-30)

2. Şeklini almak.**gir:-er**

Girer husûfa hacâletle tâb-ı rüyından
Eger ki olsa muqâbil anuñla bedr-i Münîr
(K 6/15-16)

gir:-se

İzâfe ile baqar **girse** zer kıyâfetine
Anuñ 'ayârını elbette fark ider şarrâf
(G 128/7-8)

3. Dahil olmak.**gir:-me, -g, -e**

Nice ecr isteyecek **girmege** bizden Rıdvân
Mülk-i mevrûs-ı Benî Âdem iken bağ-ı bihişt
(G 18/5-6)

Ugramaz keş-me-keş-i düzağa ehl-i rûze
Şâ'imi **girmege** kim da'vet ider hâmmâma
(G 194/5-6)

gir:-mez

Köpriden geç bir tarîk ile bu 'adn-'âbâda gel
Cennete **girmez** şırâtı geçmeyen bî-havf u bâk
(T 19/9-10)

gir:-di

Rakîb-i gürg kemîngâha **girdi** diş bileyor
Çıkarısa mâderi koyınından ol kuzı meledür
(G 51/9-10)

gir:-en

Mânend-i siper sineñi tut tîr-i kazâyâ
Meydâna **giren** 'aşk ile merdâne gerekdür
(G 59/3-4)

gir:-er, -se

Hâbâbâsâ sebük-bârân-ı dâmen-çide bî-pervâ
Girerse bahr-i hûna dâmen-âlûd-ı hizâb olmaz
(G 87/13-14)

gir:-ince

Dem-i vuşlatda el çek dür-bâş-ı nâzdan ey şüh
Girince müşterî bir bâğa şeftâlû-yı hâm almaz
(G 88/9-10)

gir:-üp

Dü ebrû-yı sitem-perverle ol gâddârdan gayrı
Girüp meydâna bir merd iki tîg-i hûn-feşân
çekmez
(G 91/9-10)

Fitne-i devr-i kamerden bir nişândır kim ider
Halka-i zikre **girüp** ol âfet-i devrân rakş
(G 114/3-4)

Dil-berle **girüp** halka-i zikre dir isem Hû
Ma'lûmdur 'uşşâka zamîrümdeki merca'
(G 123/3-4)

gir:-se

Ehl-i tarîkat 'âzim olup menzilin bulur
Varur muhîte **girse** eger râh-ı cûya şu
(G 170/13-14)

5. Gitmek.**gir:-ür**

Zâhid dimiş ki 'Adne **girür** vird-hvân olan
Bilsek 'aceb ki var mı elinde delâ'ili
(G 216/3-4)

6. Saplanmak.**gir:-di**

Bir kabza-i sîm destüme **girdi** bu şeb amâ
'Aklen yine didüm ki bu var ise bilekdür
(G 236/5-6)

Bir kabza-i sîm destüme **girdi** bu şeb ammâ
'Aklen yine didüm ki bu var ise bilekdür
(G 236/5-6)

girân: 1. Ağır, sert.**girân:-dur**

Girândur 'âşîka erbâb-ı 'aşkuñ ta'nı münkirden
Ehâfdur seng-i a'dâ zaḥm-ı gülden cism-i
Manşûra
(G 187/5-6)

Barmağumdan cism-i 'uryânüm **girândur**
korçarum
Satḥ-ı gâbradan adın geçer kîrbâsdan süzen gibi
(G 239/3-4)

2. Pahalı.

O şüh-ı hod-fürüşuñ vaz'ı mîzân-ı hayâlümde
Harîdâr-ı metâ'-ı vaşlına gâyet **girân** geldi
(G 211/5-6)

girân-bahâ ol: Kıymetli olmak.**girân-bahâ ol:-ur, -dı**

Mikdâr hâcet olsa eger şeye i'tîbâr
Olurdu cân gibi nemek ey dil **girân-bahâ**
(Mf 27/1-2)

girân-bahâ-yı meta'-ı vişâl: Kavuşma eşyasının kıymeti.

Kesâda vardı gelüp haṭṭ izârı tozlandı
Girân-bahâ-yı meta'-ı vişâl ucızlandı
(G 215/1-2)

girân-ḳadr ol: Önemli kıymeti olmak.**girân-ḳadr ol:-sa**

Rehâ bulmaz bütân-ı sîm-ten dest-i ekâbirden
Girân-ḳadr olsa gevher bir daḥî gencîneden
çıkamaz
(G 96/3-4)

girây hân Kırım Han'ı Maksud Giray.**girây hân'a:-a**

Ola hemîşe selâmet **Girây Hân'a** dürüd
Ki böyle hayr halef virmiş aña Ḥayy-ı Vedüd
(Kt 4/5-6)

giray-ı şahib-i cüd: Cömertlik sahibi giray.

Güzide hayl-i selâtin-i âl-i Cengiz Hân
Kerime-menkabe Mağşud **Giray-ı şahib-i cüd**
(Kt 4/1-2)

gird-âb: Denizlerde, nehirlerde suların döndüğü tehlikeli ver, anaför, su çevirtisi; tehlikeli ver.

Gird-âb olurdu şu 'le-i cevvalé şerm ile
Görse taleble gerdiş-i ser-germüm âşikâr
(K 12/63-64)

Dideme çâh-ı zeķân **gird-âb** şeklin gösterür
Kaatre-i hoy lerziş-i sîm-âb şeklin gösterür
(G 231/1-2)

Yaklaşdurarak nâfina engüşt geçürdüm
Didüm ki bu bir havzda **gird-âb** göbekdür
(G 236/7-8)

girdâb:-ı

Dil-i hurşîdi ile **girdâbı** nemekdân idinüb
Süfre-i hâledeki kûrs-ı kamer nânumdur
(G 50/27-28)

Hizmetde germ olup dil-i a'dânı süz için
Gird-âbı itdi şu 'le-i cevvalé cüybâr
(K 12/129-130)

gird-âb:-a

Ecnebiye âşinâdan çok kerem eyler kibâr
Ebre şu **gird-âba** deryâ bir tehî saġar virür
(G 63/5-6)

gird-âb-ı âb:-dur

Medâr-ı hüsn yâ **gird-âb-ı âbdur** yâhüd
O nâfe külçe-i sîm üzre şekl-i tamġâdur
(K 5/21-22)

gird-âb-ı baġr-ı miġnete: Sıkıntı denizinin girdabı.

gird-âb-ı baġr-ı miġnet:-e
Yâ Rab cihânda dil-şüdenüñ keştî-i dili
Gird-âb-ı baġr-ı miġnete lenger bırakmasun
(G 163/7-8)

gird-âb-ı deryâ: Denizin girdabı.

gird-âb-ı deryâ:-y, -a
Düçâr-ı gerdiş-i ser-germüm olsa âfet-i haclet
İder hem-âşinâ cevvaléyi gird-âb-ı deryâyâ
(K 9/19-20)

gird-âb-ı emel: Şiddetli arzu girdabı.

gird-âb-ı emel:-dür
Leb-i meygünü 'aceb mevc-i şafâdır ammâ
Kulzüm-i nürda **gird-âb-ı emeldür** nâfî
(G 228/11-12)

gird-âb-ı ġam Keder çıkmazı girdabı.

gird-âb-ı ġam:-a
Taġşîl-i fenâ mülki için çekme emek
Gird-âb-ı ġama itme birâz kendüni çek
(R 8/1-2)

gird-âb-ı yem-i hün: Kan denizinin girdabı.

gird-âb-ı yem-i hün:-dur
O hün-rîz âfete meftûn olan dîvâne-i 'aşkuñ
Gülûda ġalka-i zencîri **gird-âb-ı yem-i hündür**
(G 47/11-12)

girdâr-ı levġ-i dil-siyeh: Kara gönül sayfasının tarzı.

girdâr-ı levġ-i dil-siyeh:-ü, -m
Girdâr-ı levġ-i dil-siyehüm eyleyüp ġayâl
Cây-ı bisâţum oldı o dem kâm-ı ejdehâ
(K 2/23-24)

gird-bâd: Döne döne esen şiddetli rüzgar, kasırga, hortum.

gird-bâd:-dur
Deşt-i fenâda şanma giden **gird-bâddur**
Terk itdi reng ü büyü geyüp bir 'abâ şabâ
(G 3/7-8)

gird-bâd:-dan

Deşt-i talebde ġayme kurup **gird-bâddan**
Dil-dâde olma menzile sâlik revîş budur
(G 54/9-10)

gird-bâd:-uñ

Hâne-i cismi tükendükçe nefes eyler ġarâb
Gird-bâduñ za'f-ı bād olur sebab ber-bâdına
(G 189/15-16)

gird-bâd-âsâ: Fırtına gibi.

Nice üftâde şahrâ-yı 'ademde **gird-bâd-âsâ**
Gelüp bu 'âlem-i imkâna ser-gerdân olup gıtdi
(G 212/3-4)

Hâne ber-düş ile eglendürme rûġuñ bir nefes
Gird-bâd-âsâ aña ġâk-i tenünden hâne yap
(G 9/3-4)

gird-bâd-âsâ-yı cihân-gerd: Dünyayı dolaşan fırtına gibi.

gird-bâd-âsâ-yı cihân-gerd:-ü, -m
Esüp bād-ı fenâ ġâk itse cism-i ġuşşa-perverdüm
Yine râh-ı talebde **gird-bâd-âsâ-yı cihân-gerdüm**
(G 153/1-2)

gird-bâd-ı dem: Fırtına zamanı.

Bâr-ı püşişle ġam itmez kâddini rûġâniyân
Gird-bâd-ı dem yeter pîrâhen-i bâlâ-yı rûġ
(G 27/11-12)

gird-bâd-ı ġubâr-ı siyâh: Döne döne esen fırtınanın siyah tozu.

gird-bâd-ı ġubâr-ı siyâhuma:-u, -m, -a
Cevvalé gibi gerdiş-i germ-âteşin ider
Düş olsa **gird-bâd-ı ġubâr-ı siyâhuma**
(G 192/17-18)

gird-bād-ı kaşab-ı şu'le: Alev kamışının fırtınası.

gird-bād-ı kaşab-ı şu'le:-yi

Gird-bād-ı kaşab-ı şu'leyi pīrāhen idüp

Şekl-i cevvalē-i zih tavk-ı girībānumdur

(G 50/13-14)

gird-bād-ı tîz-revden: Çabuk yürüyüşlü fırtına.

gird-bād-ı tîz-rev:-den

Bakma dehr-i bî-sebātuñ menzil ü me' vāsına

Gird-bād-ı tîz-revden hayme kor şahrāsına

(G 177/1-2)

gird-bād-veş: Fırtına gibi.

Şevk-i nesīm-i küyuñ ile **gird-bād-veş**

Gitdi ğubār-i ten dönerek lā-mekāna dek

(G 137/5-6)

girdgān: Çevreler.

Pesend o merde ki mānend-i piste-yi pür-dil ola

Olursa yuf aña bî-mağz **girdgān** gibi kof

(G 238/3-4)

gireften: Almak.

Zehr est nāni **gireften** ez in merdomān beğerz

Züd efkened tenür be-birun hamîr rā

(G 240/5-6)

girībān: Yaka, elbise vakası.

girībān:-um

Meyl eyler ise ğayra komaz bendeñi ğayret

Hişm ile hayālünde **girībānum** ider aħz

(G 38/7-8)

girībān:-ı, -muz

Ĝam pençesinden oldı **girībānumuz** halāş

Geldük Belîğ ğüşe-i dāru'l-emāne dek

(G 137/11-12)

girībānın kırtar: Yaka kırtarmak. II Bir işten kırtulmak.

girībānın kırtar:-ur

Girībānın o kimse **kırtarur** dest-i riyādan kim

Sirişk-i ħūn ile dest-i sebūyi şüst ü şū eyler

(G 62/9-10)

girifte eylem: Tutmak.

girifte eyle:-me, -di

Düşdüm diyār-ı ğurbete hayrān u bî-nevā

Destüm **girifte eylemedi** mîzbān-ı 'ilm

(K 10/117-118)

girifte ol: Tutmak.

girifte ol:-muş

Kār-ı mu'azzamāt-ı cihāna bu kā'ināt

Olmuş girifte her biri bā-emr-i Kibriyā

(K 2/17-18)

giriş: Düşüm.

Giriş kalmazdı ğamdan dilde ol zāt-ı

mu'allānuñ

Nesīm-i cezr ü medd-i luṭfi olsa mevc-i ihsānum

(K 8/39-40)

giriş:-de

Zencîr-i zülf-i ħam-be-ħam-ı yāra bestedir

Her bir **girişde** şad-dil ü her bir şikende cān

(G 156/3-4)

giriş-bend eyle: Düşümlemek.

giriş-bend eyle:-miş

Giriş-bend eylemiş ğisūy-ı müşğ-ālūddan seyr

it

Şemāmeyle turur ğüyā ki 'anber kākül üstinde

(G 174/5-6)

giriş-ğüşā ol: Düşümleri çözmek.

giriş-ğüşā ol:-maz

Dest-i felekde meh gibi şad-naħun olsa da

Pür-pîç-i kār-ı bî-dile **olmaz giriş-ğüşā**

(K 2/85-86)

giriş it: Kaçmak.

giriş it:-me, -m

İtmem **giriş** ta'n ile küy-ı niğārdan

Devlet cihānda ādeme cāy-ı ħatardadır

(G 41/5-6)

ğırra ol: Kibirlenmek.

Zinhār **ğırra olma** bu mülk-i ħarāba kim

Tāc-ı mülkü lāne-i büm u ğurāb olur

(Tb 1/73-74)

ğırra ol:-an

Ey **ğırra** mest-i devlet-i pābe-rikāb **olan**

Eyle biraz da tüşe tedārük 'azîmete

(G 188/3-4)

ğırre-mest-i mesned-i evc-i kemāl ol: Olgunluk doruğunun dayanağıyla ğaflet sarhoşu olmak.

ğırre-mest-i mesned-i evc-i kemāl ol:-an

Ey **ğırre-mest-i mesned-i evc-i kemāl olan**

Düşmez mi ħāke mîve-i naħlūñ resîdesi

(G 213/19-20)

giryān ol: Ağlamak.

giryān ol:-duğ, -ı, -n

İster erbāb-ı dilūñ hem-vāre **giryān olduğın**

Ĝalibā seyl-āb-ı eşk ile döner dülāb-ı çarħ

(G 30/3-4)

giryān ol:-up

Kara mātem libāsı ile kalem

Fevtine bir zebān **olup giryān**

(T 18/7-8)

giryeh id: Gözyaşı akıtmak.

giryeh iden:-en

Mir'āt-i dilde **giryeh iden** 'aks-i dîdedir

Naħl-i muşavvere nem olur āfet-i zübül

(G 144/9-10)

giryehā-yı ziyād: Çok ağlamalar.

Mu'aṭtar itdi meşām-ı cihānı nükhetden

Hayāl-i süfre-i ħulķunla **giryehā-yı ziyād**

(K 11/67-68)

giryeye-i ğam: Sıkıntı gözyaşı.

Belîğ şabr idelüm ter-mizâcdur ol şüh
Yanında **giryeye-i ğam** derd-i 'aşkıdan giledür
(G 42/15-16)

gîsü: Omuz üstüne dökülen saç.

Mest-i mey şöyle ki çakşur gibi evvel meh-rû
Olmış âvize miyân üzre bir arşun **gîsü**
(Msd 4/19-20)

Alur diyü dil-i zârî şikenc-i târından
Tutar bu havf ile geh şâne pençesin **gîsü**
(G 171/9-10)

gîsü:-lari, -n, -a
Tüg-1 şâhî gibi **gîsülarına** şu yaradı
Açdı emvâc-1 hevâ sünbül-i müyün taradı
(Msd 3/43-44)

gîsü:-lari, -nuñ
Gîsülarınuñ bād-1 nesimî ile bütler
Hâke dökilürler şanasın berg-i hazândur
(G 56/15-16)

gîsü:-lari, -n, -da, -
Gîsülarında müy-1 sefid olmaz ol bütüñ
Belki qarışdı araya müy-1 miyânudur
(G 233/5-6)

gîsü-yı müca'ad: Kıvrılmış, omuz üstüne dökülen saç.

Mihr ü meh satl ü legen şebnem ü gül aña miyâh
Şekl-i zencirde **gîsü-yı müca'ad** her gâh
(Msd 2/21-22)

gîsü-yı nigâr: Güzel sevgilinin omzu üstüne düşen saç.

gîsü-yı nigâr:-a
Gîsü-yı nigâra tolaşup şâne Belîğâ
Bu vaz' ile çok hâtır-1 yârana tokındı
(G 221/11-12)

gît: 1. Uğramak.

gît:-mez
Reh-i hvâbide oldı haylî demdür câdde-yi
feryâd
Ki semt-i nâle-i mazlûma bir feryâd-res **gîtmez**
(G 94/23-24)

2. İlerlemek.

gît:-mez
Hengâm-1 bahâr oldı gönül şabr itmez
Ben sâha-i bâğa giderüm ğam **gîtmez**
(R 2/1-2)

gît:-mez
Hayâlî şem' veş tâb-efgen oldı ol bütüñ likin
Bu eşnâ' da harîm-i sîneden bir dem nefes
gîtmez
(G 94/29-30)

gît:-mez
Kalur nâ-puhtegân der-bend-i 'aşk ağzında bî-
reh-ber
Şusuz râh-1 gülüdan mîve olsa nîm-res **gîtmez**
(G 94/21-22)

3. Bir yere doğru yönelmek.

gît:-di
Sîne-i âyineyi pareleyüp itdi kıyâm
Gîtidi âteş gibi ol meh toña kaldı hamâm
(Msd 3/53-54)

4. Devam etmek.

gît:-di
Olsun Belîğ hâme-şitâbân du'aya kim
Teng oldı **gîtidi** kâfiye-i şaygân-1 'ilm
(K 10/129-130)

5. Varmak.

Fikr-i emvâl ile bâr-1 ğama hammâl olduñ
Senüñ ey hvâce cezâ-yı 'amelüñdür çek'a **gît**
(G 17/7-8)

gît:-mez
Resendür medd-i ihsân u kerem huddâm-1
mîrâna
Şikârî-i devende şaydgâha bî-meres **gîtmez**
(G 94/17-18)

6. Uzaklaşmak.

Tütü-i tab'ı Belîge olamazsın pey-rev
Turma bu bâğda ey bülbül-i şeydâ öte **gît**
(G 17/17-18)

gît:-dükçe
Gîtçükçe ziyâd oldı gönümde teb-i 'aşkuñ
Bu âteşe dâmendür cünbişle leb-i nâşih
(G 26/3-4)

gît:-me, -g, -e
Çeşmümden eger gitmege kaşd itse hayâlün
Dâmânını ser-pençe-i müjgânüm ider ağız
(G 38/5-6)

gît:-mez
Dilinden zâhidân-1 güşe-gîrûñ hiç heves **gîtmez**
Gelince 'ankebütuñ âşiyânından meges **gîtmez**
(G 94/1-2)

Gülû-gîr oldı bî-mey mevc-i ğam her bir reg-i
câna
Ki seyl-âb olmayınca güşelerden hâr u has
gîtmez
(G 94/5-6)

Miyân-1 yâra mânend-i kemer-bend olmuşum
zîrâ
Vasaţ-kârân-1 ehl-i bîniş aşlâ pîş ü pes **gîtmez**
(G 94/7-8)

Mişâl-i hâl-i nîlî bir zamân farţ-1 letâfetden
'İzârında nuķuş-1 pây-1 âşâr-1 meges **gîtmez**
(G 94/11-12)

Vaṭanda ba‘d-ezīn bī-berḫ ü telḫ-āṣām olan
mürḡüñ
Dimāḡından hemīṣe lezzet-i künc-i kafes **gıtmez**
(G 94/25-26)

Bu maḡtelgehde ekṣer ‘āṣıḫın başı gider ammā
Serinde āh-ı āteṣnākten bir āl fes **gıtmez**
(G 94/13-14)

Sürer elbette fıkı-i fāsidi dilden mey-i gülḡün
Ki iḫrāc itmeyince ḡāneden düzdi ‘ases **gıtmez**
(G 94/15-16)

Nice ‘ālemde ṣem‘-i āhı pinḡān eylesün ‘āṣıḫ
Bu rāh-ı fıreden bī-ṣu‘le-āvāz-ı ceres **gıtmez**
(G 94/19-20)

gıt:-di
Bey‘ idüp mā-melekin itdi fedā-yı dil-ber
Gıtdi pīṣ-taḡtada ne cevheri ḡaldı ne durer
(Msd 2/29-30)

gıt:-se
Bir cezbe var ki **gıtse** o dem ‘avdet itdürür
Yāruñ cizārı mevce-i reng-i perīdesin
(G 162/9-10)

7. Ölmeḡ.
gıt:-miṣ
Nere-ṣıṣrān-ı cihān **gıtmiṣ** ‘adem-ābāda
‘Aṣrumuzda zen-i dūnyāya zebūn oldı ricāl
(R 23/3-4)

gıt:-di
Gıtdi cihāndan ol gül-i nev-rüste ba‘d-ezīn
Zevḡ ü ṣafā cihānda hem olsun hem olmasun
(G 157/3-4)

Nice üftāde ṣaḡrā-yı ‘ademde gird-bād-āsā
Gelüp bu ‘ālem-i imkāna ser-gerdān olup **gıtdi**
(G 212/3-4)

gıt:-miṣ
Nerre-i ṣıṣrān-ı cihān **gıtmiṣ** ‘adem-ābāda
‘Aṣrumuzda zen dūnyāya zebūn oldı ricāl
(Kt 42/3-4)

8. Etmek.
gıt:-mez
Dilinden zāhidān-ı ḡüṣe-gırūñ ḡıç heves gıtmez
Gelince ‘ankebūtuñ āṣıyānından meges gıtmez
(G 94/1-2)

9. Ulaşmak.
gıt:-mez
Degül ḡāṣıd diyār-ı yāra bīm-i berḡ-i ḡahrından
Miṣāl-i mürḡ-i āteṣ-dīde per ol semte ses gıtmez
(G 94/3-4)

11. Ayrılmak.
gıt:-mez
Yazıklar sa‘ye kim mānend-i müy-ı çini-i müdār
Gönülden pıç ü táb-ı riṣte-i naḡl-i heves **gıtmez**
(G 94/27-28)

12. Uḡramak.
gıt:-mez
Nice ehl-i suḡān ṭab‘-ı Belḡe olalar pey-rev
Ki cevḡān-ḡāh-ı evc-i ṣāh-bāza kerkenes **gıtmez**
(G 94/31-32)

13. Sona ermek.
gıt:-miṣ
Bu bezm-i ḡam-fezāya devr-i āḡırde ayak baṣdıḡ
Tükenmiṣ bāde **gıtmiṣ** keyfler meclis
kesellenmiṣ
(G 112/9-10)

gıt:-di
Ṣevḡ-i nesīm-i küyuñ ile gird-bād-veṣ
Gıtdi ḡubār-ı ten dönerek lā-mekāna dek
(G 137/5-6)

14. Akmak.
gıt:-se
Maḡṣūduñı sa‘y ile tariḡūñde bulınca
Deryāya irer āb-ı revān **gıtse** yolınca
(G 180/1-2)

Bir yerden daha uzak bir yere varmak, azımet etmek.

gıtse:-se
Ḳābil midür ifḡām-ı suḡān zāhid-i dūna
Beytü‘l-ḡareme **gıtse** de ḡar yine ḡarekdür
(G 236/11-12)

gıtdükçe: Gıtgide.
Gıtdükçe nerdübān-ı müsā‘idden oldı pest
Besdür niçün ki vaṣfuña eyler luḡūḡ-ı ‘ār
(K 12/147-148)

gıti-sitānhḡ: Dünyalık.
gıti-sitānhḡ:-a
Tāb-ı suḡānla baṣladı **gıti-sitānhḡa**
Tıḡ-i zebān-ı ṣaf-ṣıken-i pehlevān-ı ‘ilm
(K 10/101-102)

gıttikçe: Gıdereḡ.
Raḡıb-i küḡ-hey‘et ṣıḡlet eyler meclis-i yāra
Yıḡılmaz meyl idüp bir semte **gıttikçe**
temellenmiṣ
(G 112/5-6)

gıv: 1. Üstlenmek.
giy:-di
Ma‘nāveṣ elbise-yi fāḡıreyi **giydi** tamām
Virdi miṣra‘ gibi ol ḡāmet-i mevzūna niḡām
(Msd 3/41-42)

2. Bir giyeceği bedenine veya herhangi bir organına geçirmek.

giy:-dür, -ür

Rüsüm-ı himmeti ehl-i kerem süzenden
ögrensün

Ten-i 'uryân ile her bî-nevâya **giydürür** jende
(G 176/5-6)

giyâh: Ot.

giyâh:-a

Cihânda sedd-i reh-i berk olan **giyâha** döner
Şarılsa rîşe-i tûl-i emel 'inânımuza

(G 208/5-6)

giyâh-ı huşk: Kuru ot.

Sâye-endâz olduğu iklîme ebr-i cüdînuñ

Reşhasından her **giyâh-ı huşk** olur ka'bü'l-ğazâl
(T 26/5-6)

Sâye-endâz olduğu iklîme ebr-i cüdînuñ

Reşhasından her **giyâh-ı huşk** olur ka'bü'l-ğazâl
(T 26/5-6)

giyâh-ı huşk:-ı

Sen ol hıdiv-i zamânsın ki reşha-i kalemüñ

Giyâh-ı huşkı ider hem-ser-i kad-i şimşâd
(K 11/57-58)

giyâh-ı huşk:-u, -m, -a

Virmez **giyâh-ı huşkuma** neşv ü nemâ eger

Kışt-i emelde olsa revân çeşme-i bekā
(K 2/81-82)

giydir: Giyme işini yaptırmak.

giydir:-ür

İşleri cümle kubûr yüñlü lübâde ber-düş

Her 'abâ-puşa nemed **giydürür** ol hârâ-püş
(Msd 4/43-44)

gizli: Başkalarından saklanan, duvurulmayan,

saklı kalan, mahrem, mestur, nihan.

gizli:-dür

Hâlûñ hayâli merdüm-i didemde **gizlidür**

Bâdâm-ı çeşmüm ey gül-i ra' nâ ikizlidür
(G 80/1-2)

**göbek: İnsan ve memeli hayvanlarda göbek
bağının düşmesinden sonra karnın ortasında
bulunan çukurluk.**

göbek:-dür

Yaklaşdurarak nâfına engüş geçürdüm

Didüm ki bu bir havzda gird-âb **göbekdür**
(G 236/7-8)

goftem: Dedim, söyledim.

Goftem cüd-ı yed-i şun'-ı Hüdârâ başiretem

Sübhâne min-tahayyara fi şun'ihî'l-verâ
(K 2/19-20)

Der vaqt-e teng bâ del sed ârezü Belîğ

Goftem nazîre-e sohan bî-nazîr râ
(G 240/13-14)

gök: 1. Mavi renk.

Gök hırka geyüp tekye-i 'aşkında nüh-eflâk

Olmuş ezeli şevkiyle abdâl-ı Muhammed
(K 1/15-16)

2. Gökyüzü.

Bir tonanma var Belîğâ cem' olup hayl-i nücum

Gice **gök** meydânına meş'al yaçar meh-tâb-ı
çarlı
(G 30/13-14)

gök:-de

Gök, gökyüzü.

Devâm-ı 'ömrünüñ ed'iyyesi tekrâr olmadıkça

Hulûş ile diye yerde beşer **gökde** melek âmîn
(T 11/13-14)

gök:-ler, -e

Luţfuñ aşkıdır âh ider atlasa tüfeng

Tütünü **göklere** peyveste olur bî-pervâ
(T 13/25-26)

gök:-den

Ķurbânüñ oldığım saña lâyıq değil midir

Gökden nüzül iderse bize berre-i Hamel
(Kt 27/3-4)

Kelâm eger ki yire **gökden** itmeseydi vürüd

Bu vech ile suhana hâme eylemezdi sücüd
(G 35/1-2)

gök:-de

Yırde meh **gökde** bu hüsn ile o şeh lâyıq idi

Ķalibâ eylediler râh-ı temâşâyı galat
(G 119/3-4)

**gök hırka: Süfiyyûndan Şey Hasan-ı Ezrak-pûş'a
ve tevâbi'inin giydikleri elbise. Buna târizde
bulunmaya câme-i ezrak denir. Câme-i ezrak Acem
şâirlerince âdet hükmünde imiş. Bizim şirimizde
târizde tesadüf edilmez; fakat bazı işaretlere
rastlanır.**

Gök hırka geyüp tekye-i 'aşkında nüh-eflâk

Olmuş ezeli şevkiyle abdâl-ı Muhammed
(K 1/15-16)

gol: Gül.

gol:-i

Beçin ez golşen-e tab'-e Belîğ-e men **goli**

Ke bâ in reng u büyi şâyegân zib-e destâr est
(G 242/13-14)

golşen: Gül bahçesi.

Pâyüş mikoned halhâl tuğ hiştên gomri

Beher **golşen** ke ofted sâye-e an gedd-e delcû râ
(G 243/5-6)

**golşen-e tab'-e belîğ-e men: Belîğ'in gül bahçesi
yaratılışı.**

Beçin ez **golşen-e tab'-e Belîğ-e men goli**

Ke bâ in reng u büyi şâyegân zib-e destâr est
(G 242/13-14)

gömleg: Gömlek.**gömleg:-i**

Ĥāk olup pīrāmen-i yār süzen-i dāmen gibi
Tāsmı aç **gömlegi** 'adāya pīrāhen gibi

(G 239/1-2)

gömri: Kumru.

Pāyeş mikoned ĥalĥāl tuĥ ĥišten **gömri**
Beher golşen ke ofted sāye-e an gedd-e delcū rā

(G 243/5-6)

gonca: 1. Sevgili.

Bālā-yı naĥl-i mevki' -i kesb-i hevā ise
Ey **gonca** başum üzre yerüñ yoĥ midur senüñ

(G 138/11-12)

Keşf eyleyor esrārını nā-maĥreme bülbül
Tıksun ne turur **gonca** anuñ ağzına yumruk

(Kt 39/1-2)

Cem' ider emvāc-ı bŷyın **gonca** kirm-i pile-dār
Ola tā cism-i leĥāfet-baĥşına tār-ı kabā

(T 28/13-14)

Ĥayāl-i serdī-i bād-ı ĥazāndan her gāĥ
Hezār-ı haste ile **gonca** üzre dītrer şāĥ

(G 28/9-10)

gonca:-y, -a

Nüş itdürüp o **goncaya** zehr-i helāhili
Bād-ı fenāya oldı ĥidā 'ömr-i ĥāşılı

(Tb 1/79-80)

gonca:-nun

Ser-rŷze 'ayş için bu **goncanun** gülzār-ı fāñide
İder meşĥ-i tebessüm vaz'ı taşvīr-i kelīsāya

(K 9/13-14)

Bu bāĥuñ ehl-i 'ayşı za' ferānı ĥande eyler hep
Deĥānında anıñĥün **goncanuñ** dendānı ser-
keşdür

(G 48/3-4)

2. Tomurcuk.

Bī-āb ol şehüñ leb-i gülbergi çāk olup
Ĥün-ı cigerle **gonca** gibi kıldı iktifā

(K 2/125-126)

gonca:-sı

Ĥazān u nev-bahārum gülşen-i 'ālemdede
tev'emdür
Murādum **goncası** ĥaclet-figendür verd-i
ra'nāya

(K 9/67-68)

gonca:-lar

Eşer-i luĥf-ı havā karger oldıĥça şeher
Goncalar şīt-i güşāyişle olur naĥme-serā

(T 21/7-8)

gonca-dehān: Gonca gibi küçük ağızlı (sevgili).**gonca-dehān:-ı**

'Arz eyler ise bŷy-ı vişālüñ saña dekdür
Bilmez misin ol **gonca-dehānı** ne çiçekdür

(G 59/1-2)

gonca-dehān:-a

Bülbül gibi ol **gonca-dehāna** çeñe çalma
Bir bŷsesin al sīb-i zeĥān çalup alma

(G 205/1-2)

gonca-dehen: Gonca gibi küçük ağızlı (sevgili).

Daĥi bend olmadı dil ĥalĥa-i tārā muĥkem
Ĥorĥarım zŷlfine ol **gonca-dehen** şāne çeker

(G 81/13-14)

Ramazānda geyer ol **gonca-dehen** al cāme
Ĥayrı ĥübān bu kesimle çıĥamaz bayrama

(G 194/1-2)

gonca-fem: Gonca gibi küçük ve güzel ağızlı.

Bī-ĥazān bir bāĥ-ı tāze dil-güşādur rŷy-ı dost
Tŷrra sŷnbül ĥattı benefşe **gonca-fem** ruĥşār gül

(G 146/15-16)

gonca-fem:-le

İtdüñ o **gonca-femle** şeher merĥabā şabā
Açma bu dŷrc-i gevhēr-i rāzı ĥapa şabā

(G 3/1-2)

gonca-gül: Açılmamış gül.

Gonca-gül bir vech ile 'aks itdi āb-ı ĥavza kim
Bülbül-i zār añı seyr itdükçe dir rŷĥi fidāk

(T 19/7-8)

gonca-gül:-ler

Ĥırām-ı ĥaddŷne gülsende 'ar'ar ser-fŷrŷ eyler
Nesīm-i 'ārızuñ hep **gonca-güller** ārzŷ eyler

(G 62/1-2)

gonca-i 'aks-i dehān: Gonca ağzın yansıması.**gonca-i 'aks-i dehān:-ı**

O gül bezmŷmde gülmaz bil ki sīr-āb itsem
eşĥümle

Olurdu **gonca-i 'aks-i dehānı** dilde pŷr-ĥande

(G 176/9-10)

gonca-i baĥt: Talihin goncası.**gonca-i baĥt:-u, -m**

Açılmaz **gonca-i baĥtum** Belīgā yoĥsa
şevĥından

Ĥazel-ĥvānlıkda taĥ'um elken eyler bülbül-i
zārı

(G 217/17-18)

gonca-i dehān: Gonca gibi küçük ve güzel ağızlı.**gonca-i dehān:-ı, -m, -a**

Ĥoĥarsa ĥabb-ı nebāt-ı lebŷñ aĥız miski

Ezelde mevhibedür **gonca-i dehānıma** bŷ

(G 171/3-4)

gonca-i gül: Açılmamış gül.

Olur tecellî-i gül-mîh-i âsitânuñdan
Hasedle **gonca-i gül** âfitâb-ı 'âlem-gîr
(K 6/101-102)

İtmez tenîde **gonca-i gül** kirm-i pilevâr
Olmazsa yâre mevce-i bû târ-ı pîrehan
(G 164/11-12)

gonca-i ter: Taze (yeni açmış) gonca.

Teni pâlûde gibi kim tokınursa dîtrer
Gördi kim gelmez ovuşdırmağa ol **gonca-i ter**
(Msd 3/21-22)

gonca-i zanbağ: Zambak tomurcuğu.

Miyân-ı şafha-i rüyında şekl-i binî-i sîm
Gül üzre **gonca-i zanbağ** gibi hüveydâdur
(K 5/11-12)

gonca-leb: Gonca dudaklı.

Mâ-cerâyı keşf ider şâyed dehân-ı zahm-ı dil
'Aşka bir büse vir ey **gonca-leb** ağzın kapat
(G 16/7-8)

gönder: Yollamak, ulaşmasını, gitmesini sağlamak.

Gazel-i pâkî okındukça Belîğ-i zârûñ
Olma dem-beste bu tarz ile nefes **gönder** 'ârîf
(G 129/13-14)

Belîğâ kadrûñi bilmezse Rûmuñ ehl-i 'irfânı
Bu nazm-ı pâki **gönder** nükte-sencân-ı
Semerkânda
(G 176/17-18)

Tâk oldu tâkâtuñ çekemem bâr-ı miñneti
Gönder ilâhî bendeñe bir ehl-i himmeti
(Tb 2/49-50)

Zâ'irân-ı harem-i 'aşka çarıklık **gönder**
Reh-i küyında rakîbüñ derisüñ yüz döndür
(Msd 5/19-20)

Müheyvâdur yeter kâzî-i qudsî-i hatm içün ey
dil
Berîd-i âh ile tûmar-ı şî'ri **gönder** imzâya
(K 9/101-102)

gönder:-eyüm

O şûha **göndereyüm** nâmemi hiç olmazsa
Dehân-ı rañne-i dîvârını kapar mektûb
(G 12/7-8)

gönder:-ür

Kişver-i dilde 'aceb var mı ki bîgâne diyü
Gönderür evvel o pür-fitne hayâlîñ cäsüs
(G 107/7-8)

gönl: Gönül, kalp, vürek.

gönl:-ü, -m, -de
Aña ilbâsa sezâ lafz bulunmaz dâ'im
Yohsa **gönlümde** benüm cilve-künândur ma'nâ
(G 1/13-14)

İder hâmüşlük **gönlümde** bu 'aşk âteşin itfâ
Dem-â-dem bād-zen olmazsa tahrîk-i leb-i güyâ
(G 6/1-2)

Gitdükçe ziyâd oldu **gönlümde** teb-i 'aşkuñ
Bu âteşe dâmendür cünbişle leb-i nâşîh
(G 26/3-4)

Nice teskîn ola seyl-âb-ı çeşm-i hün-feşânumla
Benüm **gönlümde** deryâlar söyündürmez
harâret var
(G 68/3-4)

gönl:-ü, -m

Gönlüm esîr-i zülf-i bütân eyleyüp beni
Dâm-ı belâdan eylemedi sa'y idüp rehâ
(K 2/177-178)

Gönlüm hayâl-i vaşl ile ta'mir olur mı hiç
Rüyâda âb-ñurde olan sîr olur mı hiç
(G 23/1-2)

Ol gamze-i dil-düz ile **gönlüm** tolu kândır
Ey şûh-ı cefâ-pîşe meded kıyma bu cândır
(Kt 37/1-2)

Çıkamaz hayâli çıksa dañi kendi sîneden
Gönlüm hadeng-i gamzeñ ile sizli bizlidür
(G 80/3-4)

gönl:-i

Çıkup fevvâreden pür-tâb ider bälâya şîr-i âb
Meger kim **göñli** akdı tāk-ı pür-zîbâsına anuñ
(T 25/9-10)

gönl:-ü, -ñ

Sultân Mehemmedde seyr eyle Belîğ elbet
Der-beste ise gönlüñ anda bulmur fâtîh
(G 26/11-12)

gönl:-ü, -müz, -i

Belîğ **gönlümüzi** âhen olsa da eridir
Şadâ-yı nây-ı ciger-süz u nağme-i Dâvud
(G 35/17-18)

gönl:-ü, -m, -i

Yağdı berķ-i kahr ile bu demde ol âfet-nigâh
Gönlümü yap yap Sîtânbul gibi kim ta'mir ider
(G 82/5-6)

Şad-pâre eyle **gönlümü** âyîne-hâneveş
Mazhar düşe her âyîne 'aks-i hilâlûñe
(G 193/5-6)

gönl:-i, -n, -e

Mihr râzın 'acabâ şimdi kimüñ **göñline** yâr
Tîz-destü ile vaz' itdi mişâl-i geç-bâz
(G 98/7-8)

gönl:-i, -n, -de

Bilmem ki Belîğüñ ne olur hâşıl-ı kârı
Göñlinde emel toñmını bir haylî yer ekmiş
(G 108/11-12)

gönl: -ü, -m, -üñ

Gönlümün kadrini bilmez o büt-i kâfir-kîş
Düşmesün yâ Rab eyâdi-i Firenge muşhaf
(G 130/5-6)

gönlümü yap: Sevindirmek; kırılan bir kimseyi
güzel bir davranışla hoşnut etmek.

Gönlünü âyine-i 'aks-i ruḥ-ı cânâne **yap**
Beyt-i aḥzâni Züleyḥa gibi vuşlat-ḥâne yap
(G 9/1-2)

gönlümü yap: -ar

Hübân **yapar** yaparsa bu vîrâne **gönlümü**
Üstâd olunca şivede ammâ güzel yapar
(G 45/3-4)

gönlümüz al: Sevindirmek; kırılan bir kimseyi
güzel bir davranışla hoşnut etmek.

gönlümüz al: -up
Zencîr-i zülfe çekdi **alup gönlümüz** o şuḥ
Olur Belîg bend ile dîvânegâna pend
(G 34/13-14)

gönlül: Gönlül, kalp, vürek.

Gönlül hem-reng iken âşâr-ı naḫş-ı sine-i bâza
Dehân-ı zaḫm-ı 'aşık tîğine çekmekde ḥamyâze
(Msd 1/9-10)

Ümid-i şefkat itmez ol cefâ-cüdan **gönlül** zirâ
Nümâyân cism-i billürında dilâb içre seng-âsâ
(Msd 1/13-14)

Ey **gönlül** itme cunûn-ı 'aşk ile âh u figân
Dilde mestür eyle ifşâ olmasun sırr-ı nihân
(Ş 2/13-14)

Dirîgâ Aḳovalı-zâde Ḥâtem gitdi elden âh
Gönlül ḫan ile ṭolsun sine dâ'im pür-figân olsun
(T 2/1-2)

Hengâm-ı bahâr oldı **gönlül** şabr itmez
Ben sâḫa-i bâga giderüm gam gitmez
(R 2/1-2)

Pertev-nümây-ı küh-ı tecellî iken **gönlül**
Leb-ber-leb oldı tüde-i kâlâ-yı mâ-sivâ
(K 2/27-28)

Alâm-ı bîm-i cürm ile mesmûm iken **gönlül**
Cevr-i felekde itmede iḳdâm idüp ezâ
(K 2/53-54)

Şad-çâk olur bu mâtemi güş eyleyen **gönlül**
Pür-giryeye eyler 'ayn-ı serâbı bu mâ-cerâ
(K 2/127-128)

Âlât-ı şevküñ üstine lerzân olur **gönlül**
Mânend-i tâziyâne-i ṭanbur-ı pür-nevâ
(K 2/163-164)

Peymân-şikenlik itmegi meşk eyleyüp **gönlül**
'Ahd-i bezme kâhil olup eylemez vefâ
(K 2/181-182)

Nâr-ı hecrünle dil-i saḫtı yanarsa söndir
Gönlül ümmid-i vişâlün yemişinden ḥündür
(Msd 5/21-22)

O gülşende **gönlül** ümmid-i hvâb-ı râḫat eyler
kim
Olur bâng-i şikest-i reng ile hvâb-ı girân ifnâ
(G 6/3-4)

Ağyâra ḫâk-i râhuñı vaşf eylemez **gönlül**
A 'mâya şerḫ-i ḫâssa-i tütîyâ 'abes
(G 20/23-24)

Gönlül ki leyle-i zülfünde ḫaldı dil-dâruñ
Görür o âyine-i sineyi güşâde şabâḫ
(G 25/3-4)

Ḥançer-keşide çeşm ile zinhâr ey **gönlül**
İncinse âdeme görünür ol perî-nijâd
(G 33/9-10)

Gönlül ḫüsni bütân-ı bî-vefâdan nefy idüp dir lâ
O şuḫuñ nazîri olduḡın işbât ider illâ
(Mf 37/1-2)

Gönlül şâf olsa sevdâ-yı cihândan pâk olur zirâ
'İbâdet-ḥâne-i İslâmiyânda büt-perest olmaz
(G 86/7-8)

Güzelde şart olan âşâr-ı ândur
Gönlül meyl eylemez ḫübâna ânsuz
(G 92/9-10)

Pek varma **gönlül** üstine ol 'işve-fürüşuñ
Bâzâr-ı vişâl içre metâ'ı ciger ekmiş
(G 108/9-10)

Ey âşinâ-yı ḡamze-i dildâr olan **gönlül**
Ĝâfil bulunma tîr-i ḫazâ geldi ḫâzır ol
(G 142/3-4)

'Aceb mi künc-i ḡamda zülf-i müşḡinüñ
ḫayâliyle
Gönlül şarılsa eḫîmûna sevdâ-yı merakından
(G 166/15-16)

Esb-i vişâle dest-res olursa ey **gönlül**
Zinhâr yokla tengini ḡâfil egerleme
(G 203/11-12)

Ḥayâline yalıñuz bu **gönlül** degül maḫşuş
Nigârüñ 'aksin alur ḫaclenüñ her âyinesi
(G 227/3-4)

gönlül: -den
Yazıklar sa'ye kim mânend-i müy-ı çîni-i müdâr
Gönlülden piç ü tâb-ı rişte-i naḫl-i heves gitmez
(G 94/27-28)

Gönlülden sırrın ifşâ eylemez pîr-ı kühen zirâ
Sebû-yı köhneden terşih idüp bir ḫatre mâ
çıkamaz
(G 97/9-10)

Eylerdi 'aks-i ğayrī **gönül**den vağan-cüdā
Mir'āt eger ki 'aks-pezīr olsa mähuma
(G 192/19-20)

Nevāzişle **gönül**den mahv olurdi renciş-i āzār
Ħalāvet māni' -i telhī-i tu' m-ı dār-ı çīn olsa
(G 196/13-14)

Ħayāl-i yāri istikbāl için mir'āt-i çeşmümde
Gönülden her ser-i müjgānuma bir katre kan
geldi
(G 211/11-12)

gönül:-ler
Eşrāt-ı sā'at irdi gönüller hadīd olur
Dillerde belki nāmı vefānuñ resid olur
(Tb 2/107-108)

gönül:-de
Ney-zen demindür al neyi efsürdedür yürek
Söndi **gönül**de ateşi lāzımdır üflemek
(Tb 2/113-114)

Gevher-i 'aşkı ara virān **gönüller**de Belīg
Des-res-i küncineye ma'müldür virānede
(G 201/15-16)

gönül:-ler, -de
Bir sebze-i nā-yāb-ı maḥabbet varmış
Bu şüre **gönüller**de o şimdi bitmez
(R 3/3-4)

Bulınur mı ğazelim gibi müferraḥ terkīb
Ki **gönüller**de komaz dağ-ı 'izām-ı elemi
(K 7/67-68)

gönül:-e
Derd-i firākı 'arz o perīye muḥāl olup
Naqş-ı ḥayālını **gönüle** mahrem eyledüm
(G 152/3-4)

gönül:-ler, -den
Sevād-ı mihr ü vefā ḥāk olup **gönüller**den
Şadākatuñ eşeri kalmamış çhibbāda
(G 195/13-14)

gönül āyine: Allah'ın evi.

gönül āyine:-si, -n, -i
Kimsenüñ hiç **gönül āyinesini** kırma şaķın
Yoḥsa biñ neşter olur ḥakkuña her bir mir'āt
(G 14/5-6)

gönül çal: Kalbini çalmak.
gönül çal:-mış
Bu demlerde 'aceb mi pişvā-yı reh-zenān olsa
O düzd-i ğamze şemşir-i nighele çok **gönül**
çalmış
(G 113/9-10)

gönül düşür: Aşık olmak.
gönül düşür:-me, -y, -e
Gönül düşürmege bir serv-i nāza mā'il iseñ
Zemīne sāye düşürmez o kāmēt-i dil-cū
(G 171/11-12)

gönül ka'besi: Allah'ın evi.
gönül ka'besi:-si, -n, -i
Şaķın aldanma bütān-ı sitem-endişe
Belīg çok **gönül Ka'besini** yıkdılar imānsızlar
(G 57/13-14)

gönülden geç: Temenni etmek.
gönülden geç:-er
Nevk-i sinān ğamzeñ işler **geçer gönül**den
Ey şūḥ-ı sulḥ-ı düşmen mızrāk çuvāla sığmaz
(Mf 13/1-2)

gör: 1. Bakmak.

Gör kazāyı diyār-ı ğurbetde
Anı katl itdi bir sefih ü le'im
(T 14/5-6)

İḥtiyāruñla şaķın eyleme deryāya sefer
Mevci **gör** kim seferi sāhile deryādandur
(G 74/13-14)

Bir gül toķınsa anı gören kimse **gör** ne dir
Mir'āt-ı ḥüsn-i yār götürmez nedir nedir
(G 79/1-2)

Ġāḥ peymāne vü geh sübḥa-i şad-dāne çeker
Zāhidi şevk ile **gör** dem çeker ammā ne çeker
(G 81/1-2)

Bu zülf ü ḥaḫ elbette başar gülşen-i rüyuñ
Gör anda kazāyı ne kadar sebzeler ekmiş
(G 108/7-8)

Luḫf-ı rühāniyyetin bilmek için dīvārına
Bir mücessem yaz nice **gör** cān virür bād-ı şabā
(T 1/33-34)

Toķınma ḥalka-i zülf-i nigāra kendi kayduñ **gör**
Derünü pāre pāre olmaduķ bir şāne yoķdur yoķ
(G 132/5-6)

Seyrānı **gör** ki tutdı Belīg ebrūvān-ı yār
Birden nişāna iki kemān-ı keşidesin
(G 162/15-16)

gör:-di
Teni pālūde gibi kim toķınursa ditrer
Gördi kim gelmez ovuşdırmağa ol ğonca-i ter
(Msd 3/21-22)

gör:-en
Bir mücevher pür-cilā āyine zan eyler gören
Şaḫḫa-i divāra 'aks itdikçe emvāc-ı hevā
(T 1/27-28)

Āb-ı fevvāreyi şahında **gören** kimse şanur
Sīm telden aña āvīzeler olmuş memdūd
(T 10/11-12)

gör:-sün
Bu kadar kimseye kuyruk mı şalur ol nevres
Yā çözihsün yā bāşı kaydını **görsün** herkes
(Msd 2/9-10)

gör:-icek
Rüy-ı berber-beçe oldu aña āyīne-nümā
Göricek kendüyi āyīnede ol bi-hemtā
(Msd 2/57-58)

gör:-mez, -di
Zāl-i sipihre mihr ile meh a'yn olmasa
Görmezdi cism-i lāgarımı itmege cefā
(K 2/77-78)

gör:-se
Şāh üzre **görse** bir gül-i hamrāyı ol şanur
Sākī elinde bāde-i cām-ı elem-zidā
(K 2/165-166)

O şūhuñ bezm-i pür-şevkünde **görse** 'āşık-ı zārī
Raķīb-i nā-kesūñ ol dem başın hañçerle kes
gitmez
(G 94/9-10)

Şīr-i meydān-ı şecā'at 'Alī Big ibn-i vezīr
Görse reşk eyler idi dāniş ü cüdın Āşaf
(G 130/15-16)

Lebūñde cilveger tebhāle **görse** Hızr-ı ferruḥ-
pey
Ḥabāb-ı şīşe-bāza beñzedür āb-ı hayāt üzre
(G 182/5-6)

Pā-bürehne reh-i kūyında düşürdi payına
Görse ol kebk-i hırāmendeyi beşer ḥāfi
(G 228/7-8)

Kim **görse** luḥfın 'āşıkā dir kim reviş budur
Ehl-i vefāya şīve-i dād u dihiş budur
(G 54/1-2)

gör:-ür, -sün
Külḥānı yaqdı hamāma girüp ol bedr-i tamām
Nice pertev viricek bezme **görsün** aḥşām
(Msd 3/29-30)

gör:-dü, -m
İgneden iplige dek ḥāl-i dili yāre didik
Çākī-i pīreheninden bedeni **gördüm** ilik
(Msd 4/7-8)

gör:-üp
Görüp āyīne-i ṭākat-güdāz-ı ṭal'at-i pākūñ
Yine söyletdi şīrīn ṭūṭī-i ṭab'-ı şeker-ḥvārī
(K 4/63-64)

Dehān-ı teng-i yārī şanmasun çeşm-i ğalat-
bīnüm
Görüp āyīne-i vechinde 'aks-ı dağ-ı pinḥānum
(K 8/23-24)

Ne yapsun berhemen taşvīri ānsuz
Görüp yārī yıkıldı ḥāke cānsuz
(G 92/1-2)

O şeh-i ḥüsni **görüp** bir yere cem' oldı ḥavāş
İtdiler taḥt-ı dile nakş-ı ḥayālūñ iclās
(G 106/1-2)

Görüp 'aks-i dehānuñ sīnede rūḥ-ı ğalaṭ-bīnüm
Temāşaya seni bir raḥne şandı iştiyākından
(G 166/7-8)

Görüp ḥāl-i ruḥuñ imāna gelmez münkir-i
ḥüsnuñ
O bir gāv-ı dü-pādūr karayı fark itmez aqından
(G 166/13-14)

Müheyyā ol bütüñ ālāt-ı 'işret deyr-i ḥüsñünde
Müselmāndır **görüp** bu bezmi zāhid kāfir
olmazsa
(G 199/9-10)

Görüp iğmāz iderken sāde-rüyān-ı semen-būyı
Gözüm dört oldı gördüm nā-gehān ol çār-ebriyi
(G 210/1-2)

Görüp şāl-i zümürüd fāmı 'āşık ol beyāz fesde
Başına bir beyāz gül-ğoncası ṭakmış şanur anı
(G 218/5-6)

Āyīnede 'aksin **görüp** ol ḥür-liḳānuñ
Zannum didi bu yā perī yā hüd ki melekür
(G 236/15-16)

gör:-me, -di
Mest ü ḥayrān ider 'āşıkıları ol gerd-i şāf
Görmedi taze vü terlikde nazīrīn eslāf
(Msd 5/3-4)

gör:-icek
Göricek merḳadin didüm tāriḥ
Ḥāk-i nev-gül māḳām-ı İbrāhīm 1167
(T 7/9-10)

gör:-ür, -dü, -ñ
Dest-i aḥbābda gāḥice **görüdüñ** evvel
Şimdi dükkāñçe-i şarrāfda görmem diremi
(K 7/19-20)

gör:-ür
Mişāl-i merdümek-i dīde 'ayn-ı re'yūñ ile
Görür ḥalīḳa-i dām içre dāne-i sayyād
(K 11/59-60)

Bildürür herkese ḥālīn dil-i āyīne-siriş
Bağsa mir'āta **görür** kendüsini ḥüb ile ziş
(G 18/1-2)

Gönül ki leyle-i zülfünde kaldı dil-dāruñ
Görür o āyine-i sīneyi güşāde şabāh
 (G 25/3-4)

gör:-me, -dü, -ñ, -se
 Çekicek hañçer-i su‘bān-ı münakkaş-ı postun
Görmedüñse nazar eyle yed-i beyzāda ‘aşa
 (T 13/17-18)

gör:-dikde
 Bektāşī Muħarrem Bābā **gördikde** dimiş
 Olmañ Ramāzān adluya ‘aşıq Şa‘bān
 (R 18/3-4)

gör:-dü, -m
 Yesārīye bu fenn-i hañda olan luñfi bār-ı nīk
 ‘İmādi ‘ālem-i rüyāda **gördüm** zevk-yāb oldım
 (Kt 18/1-2)

gör:-ince
Görince hüsñ-i cihān-süz-ı yārı ins ü melek
 Pür oldı na‘re-i Hū ile ‘ālem-i Lāhut
 (G 19/3-4)

gör:-mez
 Ne sūd umar anuñ ādem içinde **görmez** mi
 Hābābveş küre-i āsumānı kaleb-i pūç
 (G 24/9-10)

gör:-ünce
 Hemān-dem cān atar şebnem gibi aħbāb-ı şāfi-
 dil
Görünce tımtıraq-ı vaz’ını dükkān-ı pür-tābuñ
 (T 25/3-4)

gör:-dü, -m
 Her vech ile etvārı sā’irlerine rāciħ
 Bir şūh-ı cihān **gördüm** dil-ber dimege şāliħ
 (G 26/1-2)

Görüp igmāz iderken sāde-rüyān-ı semen-būyı
 Gözüñ dört oldı gördüm nā-gehān ol çār-ebürüyı
 (G 210/1-2)

Fitne-ārā bir kul oğlı bī-emān **gördüm** bugün
 Āb u tābı ğamzeye pinyālden evvel virür
 (G 69/5-6)

gör:-ür, -se, -m
 Hayālün āstīn-efşān iken rü’yāda bir kerre
Görürsem şā’id-i sīmīnünñi baħtum müsā‘addür
 (G 43/5-6)

gör:-en
 Bu şeh-r-i dil-ārāyı **gören** ehl-i başiret
 Dünyāda dimez bāğ-ı İrem şimdi nihāndur
 (G 56/3-4)

Bir gül toķınsa anı **gören** kimse gör ne dir
 Mir’āt-ı hüsñ-i yār götürmez nedir nedir
 (G 79/1-2)

Neş’e-i bāde ile gerdiş-i çeşm itse o şūh
 Mest olur anı **gören** na‘ra-i mestāne çeker
 (G 81/15-16)

Hayl-i hāl-i siyehi rüy-ı dil-ārāda **gören**
 Türk ü tāz itdi şanur Rūma gelüp şāh-ı Hābeş
 (G 109/3-4)

Hayāl-i dil-rübā kim dīde-i surħumda sābitdir
Gören bir naķş olunmuş büt şanur anı zer üstinde
 (G 175/9-10)

Cihānı başdı şitā zīr-i yaħda kaldı zemīn
 Gören şanur anı başdurmadur ki tuzlandı
 (G 215/5-6)

gör:-ince
Görince vehle-i ülāda bāğbān ne disün
 Şikenc-i zülf-i perişān-ı yāra sünbül dir
 (G 72/3-4)

Nice **görince** gül-i cāmı olmasun bülbül
 Şürāhi ‘aşıka meclisde tırma kılkuł dir
 (G 72/7-8)

Görince vehle-i ülāda bāğbān ne disün
 Şikenc-i zülf-i perişān-ı yāra sünbül dir
 (G 72/3-4)

Nice **görince** gül-i cāmı olmasun bülbül
 Şürāhi ‘aşıka meclisde tırma kılkuł dir
 (G 72/7-8)

Görince sāye-i zülfinde şanma dāne-i hāl
 Dökildi gülşen-i ruhsāra toħm-ı şeb-būlar
 (G 83/3-4)

Yāruñ **görince** ‘aksini gülbāng-i āħdan
 Peyveste oldı kubbe-i eflāka velvele
 (G 186/7-8)

gör:-en, -ler
 Belīğ ‘aceb mi **görenler** kalursa hayretde
 Bu nazm-ı pāk-i selīse tıurur aķan sular
 (G 83/11-12)

gör:-miş
 Raķīb ol āteşin ruhsārı **görmüş** huşk-mağz olmuş
 Niçün bilmem kitābı çüb-ı gülle anı uşlatmaz
 (G 103/3-4)

gör:-me, -düm
 Bu şeb meclisde ardınca düşüp kaķardı dil-
 dāruñ
 Raķīb-āsā cihānda **görmedüm** hiç bir hācı
 yatmaz
 (G 103/7-8)

gör:-en, -ler
 Nice dirler o şeh-i hüsñi **görenler** mehveş
 Dir idüm ben buña ‘ālemde iki olsa güneş
 (G 109/1-2)

gör:-di

Temâşâ eyle kim âyîne de 'aks-i dil-âvîzüñ
Ruḥunda dür gibi hoy **gördi** baḥr-ı hayrete
talmış

(G 113/7-8)

gör:-mek

Zer **görmek** ile müflis eyler mi hiç kanâ'at
Olmaz vişâle tâlib nezzâre ile kânî'

(G 124/11-12)

Mir'ât-i Cemde 'âlemi **görmek** murâd ise
Âyîne-i cemâl-i dil-ârâya nâzır ol

(G 142/7-8)

Ten-i bîmârumı ğam öyle za'îf eyledi kim
Kendümi **görmek** için gözlüğe muhtâc oldum

(G 149/3-4)

gör:-se, -m

Gözüm havf eylemişdür ğamze-i cânânenen
ğayet

Helâk eyler beni taşvîr elinde **görsem** 'uryân tîğ
(G 126/11-12)

gör:-elim

Ref' eyle hicâbı **görelim** mihr-i cemâlün
'Uşşâk-ı siyeh-tâli' i ferdâlara şalma

gör:-dü, -ñ

Mânend-i çeşm-i mürde nice zâlimün Belîğ
Gördün kapandı âh ile bâb-ı ğüşâdesi

(G 226/15-16)

gör:-dikçe

Lâl olur âyîne-i rüyını **gördikçe** Belîğ
Vaşf-ı ḥüsnî o büttün 'âciz ider vaşşâfi

(G 228/13-14)

gör:-ünce

Çemende tavḫ-ı kumrî ḫalka çekdi nâmına
servün

Görünce kâmet-i bâlâyı ey şâh-ı cihân-ârâ
(G 229/9-10)

gör:-se, -m

Pistânuña güldür didiler baña bu şekdür
Açıl da **görsem** anı ben de ne çiçekdür

(G 236/1-2)

Açıl da **görsem** anı ben de ne çiçekdür
Pistânuña güldür didiler baña bu şekdür

(G 236/1-2)

2. İdrak etmek.

Mir'âta bağ da **gör** nice tek ḫuramaz ebruvân
Oynar ikisi dâne-i ḫâlûñle çift ü tāk

(G 131/5-6)

gör:-di

Gördi mir'ât-ı muşavver beñzemez âyîneye
Ol büti bütger nice itmez hiçâb taşvîr ider

(G 82/3-4)

gör:-mek

Ḥayâlün düşde **görmek** ârzü-yı dîde-yi cândur
Göz açmak ḫvâbdan her şubḫ-dem düşvârdur
sensüz

(G 102/5-6)

gör:-miş

Hengâm-ı şebde yârı ru'yâda **görmüş** 'âşik
Bu vâkı'a muḫâbîk âyâ olur mı vâkı'

(G 124/13-14)

gör:-me, -miş

Zâhid meğer ki **görmemiş** 'âlemde ḫüsn ü ân
Gösterdüm anı şimdî o vech-i ḫasende ben

(G 167/5-6)

3. Rast gelmek.**gör:-mez**

Ḳıl kadar sâde ruḫun luḫfını **görmez** cânâ
Levh-i ḫüsnün ḫaḫ-ı nev-ḫâste pîrâyesidür

(G 46/5-6)

gör:-ür, -se

Ol ḫıfl-ı nâz-perveri her kim **görürse** dir
Böyle melek toğursın añalar beşerleme

(G 203/7-8)

gör:-ür, -dük

Miyân-ı yârı dirlere fark olunmaz târ-ı zülfinden
Görürdük 'âlem-i rû'yâda belki bir ḫayâl olsa

(G 202/11-12)

4. Düşünmek.**gör:-üp**

Kemer-ğüsiste derün ḫaste dil-şikeste **görüp**
Cebîre bendî-i ḫab'ımla kıldı def'-i keder

(Kt 47/7-8)

gör:-dükçe

Ol büti **gördükçe** benümle raḫîb
Çîn-i cebîn eyleyüp Efrenc olur

(G 67/5-6)

gör:-di

Gördi mir'ât-ı muşavver beñzemez âyîneye
Ol büti bütger nice itmez hiçâb taşvîr ider

(G 82/3-4)

gör:-dü, -ñ

Ey sitemger nice **gördün** lâyığ
Yıkıla bâğda serv-i bâsîğ

(G 134/1-2)

gör:-mez

Ḥaḫar **görmez** tûvânger naḫdini işârdan soñra
Ki ḫaş atmaz nihâle kimse berg ü bârdan soñra

(G 172/1-2)

5. Tanık olmak.**gör:-se**

Bu nazmı **görse** 'ârif-i Rûmî Belîğe dir
Enfâs-ı rûḫ-baḫş ile 'İsâ-meniş budur

(G 54/13-14)

gör:-me, -yor, -um

Der-i vālāsına ihsānı mülāzım itmiş
Kimsede anuñ için **görmeyorum** ihsānı
(G 219/15-16)

6. Bulmak.

gör:-ü, -ñ

Hulāşa çäre **görün** şāne zülfine tolaşur
'Azım başına kayd oldı ol bütüñ mülār
(G 83/7-8)

6. Umursamak.

gör:-me, -m

Hele dünyāyı **görmem** zā' il olsuñ pişgāhumdan
Gözümde 'aks-i hālün merdüm-i binā midur
bilmem
(G 155/7-8)

7. Yaşamak, tecrübe etmek.

gör:-dü, -m

17. Çekmem belā-yı fūrkatı bir dem vişāl için
18. Gördüm hezār derd ü elem gül dikeninde
ben
(G 167/17-18)

gör:-üp

Görüp ikrāmını dānişverān-ı dehre lāyıkdır
Du 'ā-güy-ı devām-ı devleti rühü'l-emīn olsa
(G 196/21-22)

Zāt-ı pākinde **görüp** cevher-i isti 'dāduñ
İtdi üç tuğla anı manşıba fermān fermā
(T 13/3-4)

Dil-nüvāzāne **görüp** bendeleri ihsānuñ
Nice meymendi anuñ olmaya ednā hādemi
(K 7/35-36)

Nevāziş-güne ikrāmın **görüp** erbāb-ı 'irfāna
Feleklerde melekler eyledi ihsānına tahşin
(T 11/3-4)

gör:-me, -miş

Zāhid meger ki **görmemiş** 'ālemde hüsn ü ān
Gösterdüm anı şimdi o vech-i hasende ben
(G 167/5-6)

gör:-dü, -m

Çekmem belā-yı fūrkatı bir dem vişāl için
Gördüm hezār derd ü elem gül dikeninde ben
(G 167/17-18)

gör:-dikçe

Ser ü sāmānımı hem-sāyelerün **gördikçe**
Beni tevbih ile öldürdi 'iyālün sitemi
(K 7/21-22)

gör:-me, -m

Dest-i aħbābda gāhice görürdün evvel
Şimdi dükkānce-i şarrāfda **görmem** diremi
(K 7/19-20)

gör:-se

Ser-ā-pā 'āleme ihsān u cūduñ **görse** bī-minnet
Olurdu iktisāb-ı nām için Hatem mühürdārı
(K 4/23-24)

gör:-di

Anı tahmīn ile ölçüp biçerek āhir-i kār
Gördi kim çıkmadı şan'atla tegellendi o yār
(Msd 4/53-54)

gör:-mez

Sebük-ruh-i dil ol rütbe te'sir itdi kim nazma
Temāşā eyleyen ru'yāda görmez renc-i kábüsü
(K 3/75-76)

gör:-se, -m

Tüylerim ürperür ol hāleti **görsem** her bār
Böyle cünbişle olur korqarum āhir der-kār
(Msd 2/15-16)

8. Karşılaşmak.

gör:-se

Tahmīl-i bār-ı miñnet ider zecr ü kahr ile
Aşār-ı za'f **görse** felek bir zebūnda
(Tb 1/23-24)

Naqş-ı dīvār olan mücessemine
Nā-gehān **görse** cān virür Mānī
(T 4/29-30)

Görse bir şahid-i mazmun ile beytüm Mānī
Naqş iderdi utanup Çinde beytül-şanemi
(K 7/63-64)

Takdīm iderdi şehri Neccārāya vaşfını
Görse bu tarz-ı dil-keşi 'ālemde Rūdekī
(Kt 55/3-4)

Ṭārem-i tābgehinde dir idi
Görse cirm-i mehi ehl-i taḥyil
(T 20/7-8)

Şā'ir şanup olurdu Beligā aña düşmen
Görse bu felek miñbere vü hāme çolaqda
(G 179/9-10)

Gird-āb olurdu şu'le-i cevvalē şerm ile
Görse taleble gerdiş-i ser-germüm āşikār
(K 12/63-64)

Ele aldıkça o çengī güzeli çār-pāre
Reşkden mihr ile meh **görse** olur çār-pāre
(G 207/1-2)

Tābiş-i tigin der-pençe dem-i heycāda
Görse teb-lerze tutar şerze-i şir-i ücemi
(K 7/29-30)

gör:-en

Gül gibi eyledi kat kat çıkarup cāmelerin
Pirehen ref' olıcağ şandı **gören** sīm-berin
(Msd 3/9-10)

gör:-üp

Şaşdı dellāk görüp anı yolından şapdı
Vaz'-ı na'leyn iderek ol büte āhır tapdı
(Msd 3/15-16)

Dimesün kimse bir aḥbābı görüp

Leyse fihā mine'l-aḥbābı sivāh
(T 23/27-28)

Şiše-bāzī-i ḥabāb ile biraz kurdı oyun

Künc-i ḥalvetde **görüp** şanma o şūhı mevzün
(Msd 3/27-28)

Dāğber-dil nice olmaya görüp anı kamer

Al eteklikden ider hāleyi ol meh-pāre
(G 207/5-6)

gör:-dū, -ñ

Penbe atlas gibi ülkerli o rengin ruḥsār
Söyle zāhid zenebüm **gördün** ise böyle nigār
(Msd 41-42)

gör:-en, -ler

Nāzenünüm tıfl-ı nev-resdür kad-i dil-cū çeker
Giderek anı **görenler** na're-i yā hū çeker
(G 71/1-2)

gör:-ür, -dū, -n

Baht-ı siyāhim oldı dīdār-ı yāra māni'
Ol āfitāb-ı ḥüsni **görüdü** olsa tāli'
(G 124/1-2)

gör:-en

Kalmaz rakīb-i divi **gören** kūy-ı yārda
Dil-ḥastegān-ı gam-kede qorqar ḥavāleden
(G 158/15-16)

gör:-dū, -m, -se

Qanda **gördümse** cihānda merdüm-i āzādenüñ
Çeşm-i giryān gibi gālib maşrafi irādına
(G 189/7-8)

gör:-me, -dū, -m

Yüzin gözin açar ol meh-likā-yı maḥbūbuñ
Cihānda **görmedüm** āyine gibi hiç bī-rū
(G 171/5-6)

gör:-me, -di

Bir mürāyī zāhid-i ḥod-bīne beñzer ḥaḳ bu kim
Kimseler dünyāda hiç gam **görmedi** mey-
ḥānede
(G 201/9-10)

gör:-mek

O şāh-ı ḥüsne diḳkatle nigāh olınsa mümkindür
Eger maṭlūb ise bir yirde **görmek** cān u cānānı
(G 218/11-12)

gör:-ince

l gülsitān-ı bāğ-ı vefāyı **görince** dil
Akdı o demde pāyına mānend-i cūybār
(K 12/45-46)

göreliden: Gördüğümden bu yana, gördüğüm zamandan beri.

Göreliden nev-tırāz-ı şemse-i kaşr-ı mu'allāsın
Felekde oldı hem-tā mihr-i rahşān çeşm-i
ḥirbāya
(K 9/47-48)

nişter-i müjgān-ı ser-tizün

Gözüm şaplandı kaldı güyiyā biñ ḥançer üstinde
(G 175/5-6)

'Aks-i ruḥsāruñ göreliden cām-ı 'işret-ḥānede

Gözlerüm kaldı ḥabāb-āsā benüm peymānede
(G 201/1-2)

görelî: Gördüğümden bu yana, gördüğüm zamandan beri.

Ol rûh-ı revāni **görelî** dīde-i Meryem
'İsā daḥî āğuşına bir bār-ı girāndur
(G 56/11-12)

O mehün naḥvet ile çihresi pür-çin oldı

Görelî kendini āyinede ḥod-bīn oldı
(G 224/1-2)

göriccek: Gördüğü zaman.

Ālūde eylesün kefen-i cismi ol 'asir
Münkir cevāb söylemesün **göriccek** Nekir
(Tb 2/17-18)

Ser-keş mülāyemet göriccek kāmēt arturur

Olur cihanda şu 'lenün āb-ı ḥayātı mūm
(G 148/3-4)

Göriccek ḥaṭṭ-ı ruḥun āyinede yār dimiş

Ben bu bāğ-ı feraḥ-efzāda çok otlar yoldum
(G 149/5-6)

Kākülün fikri ile gülşen-i kūyında Belig

Şaḳlı sūnbül **göriccek** itdi taḥayyül perçem
(G 154/11-12)

göriî: Bir şeyin bulunduğu anlaşılmaq.

göriî:-di
Lebi ḥayāline mānend-i şişe-i fānūs
Görildi şāhn-ı derünümde ateşin taḳrîr
(K 6/29-30)

göriin: 1. Ortaya çıkmak, görünmek.

göriin:-di, -
İdbārı **görindi** milel-i zulmet ü küfrün
Pertev viricek gün gibi iḳbāl-i Muḥammed
(K 1/7-8)

İdbārı görindi milel-i zulmet ü küfrün

Pertev viricek gün gibi İḳbāl-i Muḥammed
(K 1/7-8)

2. Görünür duruma gelmek.

Dile ne neş'e toğurdur **görün** de 'ibret aluñ
Cenāb-ı duḫter-i rez bir hūnerli ḳābiledür
(G 42/7-8)

görin:-ür

Bakılsa meclis-i 'işretde mevc-i mey **görinür**
Keşide-gerden-i şâfi gülü-yı mînâdur
(K 5/13-14)

Câm-ı 'âlem-nümây-ı saqfında
Görinür cümle 'âlem-i eşbâh
(T 12/15-16)

Şâfdır tîneti ol rütbe ki eşkâl-i havâs Sâyesinde
görinür âyineveş bî-minnet
(G 15/7-8)

Hâl şanma anı bir rütbe leâfâf var kim
Taşrasından **görinür** dânesi sîb-i zekânûn
(G 140/7-8)

Reng-i endâm-ı gül-efşân ile birünından
Görinür pîreheni şîşe-i pür-bâde-şîfat
(G 15/13-14)

görin:-en
Bir nâmver gam-zede nakş olmuş içinde
Beñzer **görienen** maqbereler faşş-ı nigîne
(G 197/9-10)

görin:-di
Ruğında cüşîş-i nâ-rüste müy-ı 'anberfâm
Görindi levha-i sîm üzre hem-çü nakş-ı sevâd
(K 11/9-10)

Geh mâh-tâb gibi **göründi** hicâbdan
Geh oldu garq kulzüm-i envâra mihrvâr
(K 12/23-24)

Görindi küngüre-i âşiyâne-i serden
Çeleng-i şeh-per-i şâhin-i 'aşqdur ebrû
(G 171/7-8)

görin:-en
Yârûn **görienen** hâl-i siyeh şanma ruğında
Rezzâk-ı ezel ni' met-i hüsne biber ekmiş
(G 108/3-4)

Görienen dâmen-i pâkinde degildür dikenün
Tırnağı kaldı bu âl câmede ey gül dikenün
(140/1-2)

3. Yansımak.

görin:-ür, -
Mün'akisdür dil-i şâfumda gubâr-ı haţ-ı yâr
Görinür âyinede olsa küsûf-ı hürşîd
(G 31/5-6)

görin:-mez
Görinmez iki çeşmüm 'aksi ol la'l-i ter üstinde
Habâb olur mı peydâ mevc-i âb-ı gevher üstinde
(G 175/1-2)

4. -miş/-miş gibi gelmek.

görin:-ür
Hañcer-keşide çeşm ile zinhâr ey gönül
İncinse âdeme **görinür** ol perî-nijâd
(G 33/9-10)

Nev-rüste sebzeveş **görinür** zîr-i âbda
Gerçi ruğında sebze-i haţ nâ-demîdedür
(G 44/9-10)

Hâk-i kâdemün şafha-i berg-i semen üzre
Şebnem gibi rüşen **görinür** neşteren üzre
(G 185/1-2)

görin:-ür, -se
'Uşşâka ne gam vaz'-ı muhalif **görinürse**
Kalmaz nağam-ı sâz-ı felek bir düzen üzre
(G 185/5-6)

5. İzlenim uyandırmak, ... gibi gelmek.

görin:-ür
Hâk-i kâdemün şafha-i berg-i semen üzre
Şeb-nem gibi rüşen **görinür** nesteren üzre
(G 185/1-2)

6. Olmak.

görin:-ür, -se
'Uşşâka ne gam vaz'-ı muhalif **görinürse**
Kalmaz nağam-ı sâz-ı felek bir düzen üzre
(G 185/5-6)

7. Ortaya çıkmak.

görin:-di
Görindi nev-haţ-ı nâ-rüste rüy-ı zîbâda
Mişâl-i rîşe-i sünbül derün-ı mînâda
(G 195/3-4)

görince: Gördüğü zaman.

Görince ol mehi reng-i ruğum şikeste olur
Gülûda nağme-i hürde şikeste-beste olur
(G 232/1-2)

'Aksin **görince** âbda el eyleyüp habâb
Çeşm-i siyâh-ı mestine câm-ı tehî şunar
(G 235/5-6)

görinmez: Beklenmedik.

Dil-ber ki zîr-i fesde nihân itdi kâkûli
'Uşşâk-ı haste-hâle **görinmez** belâsı var
(Th 1/29-30)

görinmez beliyye: Beklenmeyen bir anda ani
olarak meydana gelen kaza.
görinmez beliyye:-dür
Ümmîd-i der-kenâr ile müy-ı miyân-ı yâr
'Uşşâk-ı haste-hâle **görinmez beliyyedür**
(G 65/3-4)

görmek iste: Bakmak istemek.

görmek iste:-r, -sen
Nazar kııl 'aşık-ı mehcûra bir kez
Eger ten **görmek isterseñ** revânsuz
(G 92/17-18)

göster: 1. Görülmesini sağlamak, görmesine yol açmak.

Ƙalmadı hergiz o meh-rüda kesâfetden eŖer
Ƙıl kadar 'aybı eger var ise anuñ **göster**
(Msd 2/47-48)

Cübbeyi böyle kavuŖdurma gel ey sîmîn-ber
Ŗımalı fermeleği çâk-i Ƙabâdan **göster**
(Msd 4/31-32)

göster:-ür
Bu zulmetgâhda rüŖen-dilâna pey-rev ol zîrâ
Gice yâbânda Ƙalsa **gösterür** güm-râha reh
kevkeb
(G 11/11-12)

Bir vücüd oldu bedîd 'âleme kim envârı
Gösterür büy-ı gülüñ mevcini enzâra cesîm
(T 22/3-4)

Nîl-i âmâl-i Belîğ -i zâra ol âfet-nigâh
Sînesin açdıƘça feth-i bâb Ŗeklin **gösterür**
(G 231/13-14)

Dîdeme çâh-ı zeƘân gird-âb Ŗeklin **gösterür**
Ƙatre-i hoy lerziŖ-ı sîm-âb Ŗeklin gösterür
(G 231/1-2)

Dîdeme çâh-ı zeƘân gird-âb Ŗeklin gösterür
Ƙatre-i hoy lerziŖ-ı sîm-âb Ŗeklin **gösterür**
(G 231/1-2)

Hâller nokta zebân-zed iki mıŖra 'leblerüñ
Müylar zir ü zeber 'irâb Ŗeklin **gösterür**
(G 231/3-4)

Ehl-i 'aşƘa câmi '-i hüsnünde hengâm-ı niyâz
ƘüŖe-i ebrü-yı kec mihrâb Ŗeklin **gösterür**
(G 231/5-6)

Ŗadme-i emvâc-ı meyl-i eŖk ile Ŗâm u Ŗeher
GerdiŖ-i çârĖ-ı felek dülab Ŗeklin **gösterür**
(G 231/7-8)

Bâde nuƘl ister ki engüŖt-i mühennâ-yı nigâr
Mest-i câm-ı la 'line 'unnâb Ŗeklin **gösterür**
(G 231/9-10)

Seyl-i eŖk içre ne dem-i mâhî gibi tıtsam vaŖan
Zülf-i kec ser-riŖte-i küllâb Ŗeklin **gösterür**
(G 231/11-12)

göster:-üp
Kec-küleh kâkül ucım **gösterüp** ol sünbül-i ter
Ƙabla perçemden eğibbâsına Ŗadı 'anber
(Msd 2/5-6)

Teğâfûl **gösterüp** Ŗermende-i iğsân ider yoğsa
'Aduvden merd olan fırŖat deminde intikâm
almaz
(G 88/5-6)

Sütün-ı hâme yelken **gösterüp** evrâƘdan nâ-gâh
Belîğ el-ĖaƘƘ sefineñ bağr-ı aşƘuñ lüccine
ŖalmıŖ
(G 113/11-12)

göster:-ür, -se
Semend-i nâzımuñ taŖvîridür üstâd Mânînuñ
Eger her müda Ŗüret **gösterürse** esb-i câdüsi
(K 3/35-36)

'Aceb mi çây-ı düri **gösterürse** dür-bîn aƖreb
Ėayâle menzil-i maƘŖüdi almaƘla yaƖn olmaz
(G 85/5-6)

göster:-eyüm
Âyîne-i cemâlünü aç çeŖm-i zâhîde
Sırr-ı nihâni **göstereyüm** aña sende ben
(G 167/3-4)

göster:-dü, -m
Zâhid meger ki görmemiş 'âlemde hüsn ü ân
Gösterdüm anı Ŗimdi o vech-i Ėasende ben
(G 167/5-6)

göster:-di
Sultân-ı 'aşƘ sîneme Ƙurmuş otağını
Gösterdi yâre Ŗanma Ƙızıl tâze dâğını
(G 220/1-2)

göster:-ir
Kim alsâ destine iƘlîm-i Hindî seyr eyler
Cihâni **gösterir** insâna sâğar-ı âyinesi
(G 227/9-10)

2. Yansıtmağ.

göster:-dü, -m
Derd-i dilî **gösterdüm** hep revzen-i zağmumdan
ƘeŖ olmaz idi hâlüm luŖ eylemese câriğ
(G 26/5-6)

3. Sergilemek.

göster:-ür
MuŖavver cismi naƘŖ itmekte Ŗan 'at **gösterür**
yoğsa
Nice taŖvîr ide ol rûğ-ı pâki ŖaĖhaya Mânî
(G 218/7-8)

gösteriŖ: Gösterme eylemi ya da biçimi.

'UŖŖâĖ-ı Ėussa-pervere pey-rev-nümâ-yı dil
İtmez cemâlin 'arz o perî gösteriŖ budur
(G 54/7-8)

götür: TaŖımaĖ, kaldırmağ.

götür:-mez
Bir gül tıƘınsa anı gören kimse gör ne dir
Mir 'ât-ı hüsn-i yâr **götürmez** nedir nedir
(G 79/1-2)

göz: Görme organı.

Ebrüvânım iki göz cisr-i metîndür Ėüyâ
Dem-be-dem anda ağan **göz** yaŖı deryâçe-i ŖaŖ
(G 119/7-8)

göz:-i, -m, -deki

Müjgân degül **gözimdeki** hıvâhişle nâ-gehân
Küyuñ yolında ağlayarak cism-i nâ-tüvân
(Th 1/13-14)

göz:-ü, -m, -m

Pây-dâr-ı mâye-i mihrüm idüp ihdâ rikâb
Eyledüm iki **gözüm** resminden anı intihâb
(Kt 2/11-12)

Tenüm eşk ile virân-kerde-i seyl-âbdur sensüz
Gözüm ol cüybara halka-i gird-âbdur sensüz
(G 101/1-2)

Görelde ol perinüñ nişter-i müjgân-ı ser-tüzün
Gözüm şaplandı kaldı güyiyâ bin hançer üstinde
(G 175/5-6)

Dâ'im şulayor maqdemın 'aks-i nigârün
Güyâ ki **gözüm** tâze nihâl-i semer ekmiş
(G 108/5-6)

'Aksünle hem-âgüş olalı tıfl-ı sirişküm
Mânend-i habâb iki **gözüm** gitdi şuyınca
(G 204/3-4)

göz:-e

Dide olursa firâkıyla remed-büde 'azim
Tütyâdır **göze** hâk-i kadem-i İbrâhim
(Mf 42/1-2)

göz:-ü, -m, -de

3. Dilden hayâl-i kaddi gidelden o gül ruhuñ
4. Güyâ gözümde her müje hâr-ı hâlıdedür

Gözümde kaatre-i hün-âbı şanmañuz nemdür
'izârum üzre aqar bende bilmezem nemdür
(G 66/1-2)

Hayâl-i 'ârzuñ bu çeşm-i hasret-pişede güldür
Gözümde 'aks-i zülfüñ şişede bir deste
sünbüldür
(G 78/1-2)

Hele dünyâyı görmem zâ'il olsun pişgâhumdan
Gözümde 'aks-i hâlün merdüm-i binâ mıdur
bilmem
(G 155/7-8)

göz:-i, -n, -

İki **gözün** keff-i terâzû idüp
Ehl-i başar merd-i sühan-senc olur
(G 67/11-12)

göz:-i, -n, -den

Şudür itmez **gözinden** kec-nigâh-ı hurde-bin
ekşer
Der-i nezzâre-i pîrâna 'aynün dide-bân olmuş
(G 111/7-8)

göz:-i

Meclisde şubha dek dikilüp tırdı toğrusı
Beñzer efendi **gözi** açık didebaña şem'
(G 122/9-10)

göz:-ü, -m, -e

Hâk-i Sitânbulı **gözüm** tütüyâ ider
Yâ Rab bu kevkeb-i âfetün çeşmi kan tola
(G 181/3-4)

gözli: Bölüm, hane.

gözli:-li

Güzargâh-ı hayâl-i yâre yapmış şâni'-i kudret
İki **gözli** kemer bir köprüdür kaşım Fırât üzre
(G 182/3-4)

göz açdır: Görüşünü değıştiren bilgi vermek,
uyarmak.

göz açdır:-ma, -y, -a

Şadme-i kahır **göz açdırmaya** bed-bîn olana
Tütüyâ eyleye bârutını çeşm-i a'dâ
(T 13/37-38)

göz aç: Uyanmak.

göz aç:-mak

Hayâlün düşde görmek arzû-yı dide-yi cândur
Göz açmak hıvâbdan her şubh-dem düşvârdur
sensüz
(G 102/5-6)

göz aç:-maz

Şehâb-ı dest-i gevher-bârı İğâr-ı maţalıbden
Göz açmaz rind-i tehî-çeşm-i habâb-ı bañr-ı
pür-şûra
(T 27/13-14)

göz dik: Bir şeyi ele geçirmeyi düşünmek,
istemek.

göz diker:-er

Göz diker câhil olan câme-i zer-düze Belîğ
Besdür ehl-i dile 'iydiyye kumâş-ı şuhanuñ
(G 140/13-14)

göz göre: Herkesin gözü önünde.

Baña itdüklerini itmedi Yahyâya Yehüd
İçdiler **göz göre** cädü gibi cismümde demi
(K 7/15-16)

göz habsi: Gözetleme.

göz habsi:-n, -de

'Aşâ-yı âbnüsü ile müjgân almış eţrafuñ
Sevâd-ı çeşmi **göz habsinde** yârün kanlı
merdümdür
(G 58/5-6)

göz kapa: Görmezden gelmek.

göz kapa:-r

O kadar gözlerini âh okı yıldırılmış kim
Göz kapar havf ile şeb tâ-be-seher yıldızlar
(G 57/9-10)

göz yaşı: Göz tarafından üzüntü, sevinç, yanma gibi hallerde salgılanan sıvı, eşk, sirişk.

Ebrüvānum iki göz cisir-i metīndür güyā
Dem-be-dem anda ağan **göz yaşı** deryāçe-i Şat
(G 119/7-8)

göz yumup açınca: Çok kısa bir zamanda.
Kıyāmetler kopar her **göz yumup açınca**
çeşmimde
İki cānibde müjgānum şaf-ı peygārdur sensüz
(G 102/11-12)

gözden düşürmez: Bir kişi veya şey değerini yitirmek, rağbet görmemek.
gözden düş: -ür, -mez
Düşürmez 'aynek-āsā **gözden** erbāb-ı nazar anı
Hākāretle nigāh itmezse her kim rüy-ı eşyāya
(G 191/5-6)

gözden sakın: Bir şeye aşırı ilgi göstermek, önemle bakıp korumak.
gözden şakın: -up
Gözden şakınup burka'nı açmaz o meh-rū
Dīde nigh itmezse ider aña nigh dil
(G 145/3-4)

gözden sakınurken: Bir şeye aşırı ilgi göstermek, önemle bakıp korumak.
Şekl-i sūnbülde hemān itdi temessül perçem
Zīr-i fesde anı **gözden şakınurken** o perī
(G 154/7-8)

gözede: İstemek, arzulamak.

gözede: -ür Nahl-i dil-keşte olan emrūdī bildūñ
mī nedir
Şekkeri şerbetle leb-ber-leb zümürüd **gözedür**
(Mf 56/1-2)

gözi açık: Fırsattan yararlanan, kurnazca davranan.
gözi açık: -i
Meclisde şubha dek dikilüp turdı toğrusı
Beñzer efendī **gözi açık** dīdebaña şem'
(G 122/9-10)

gözi yumup aç: Çok kısa bir zamanda.
gözi yumup aç: -ınca
Hezār rişte taqar çeşm-i sāhirūñ müjeden
Yumup açınca **gözi** kullanur bu deñlü silāh
(G 25/7-8)

gözine mīl çek: Birinin gözlerini kızgın mille kör etmek.
gözine mīl çek: -di-i, -n, -e
Bağmaz sitāre hāl-i dil-i zāruma Belīg
Bilmem **gözine mīl mi çekdi** şihāb-ı surh
(G 29/11-12)

gözlerini yıldır: Gözünü korkutmak.
gözlerini yıldır: -mış
O kadar **gözlerini** āh okı **yıldır**mış kim
Göz kıpar hāvı ile şeb tā-be-seher yıldızlar
(G 57/9-10)

gözlerüm kal: Elde edemediği bir şeye karşı isteği sürmek; elde edemediği bir şeyi kıskanmak.
gözlerüm kal: -dı
Düşelden sağar-ı leb-rīze 'aks-i gābgāb-ı sāķī
Hābāb-ı bāde-āsā **gözlerüm kaldı** mül üstinde
(G 174/3-4)

'Aks-i ruhsāruñ görelde cām-ı 'işret-hānede
Gözlerüm kaldı hābāb-āsā benüm peymānede
(G 201/1-2)

gözlüg: Görme bozukluğu olan gözlerin daha iyi görmesine veya gözleri korumaya yarayan, bir çerçeveye yerleştirilmiş çift camdan oluşan araç.
gözlüğe: -e
Ten-i bīmārumı gam öyle za 'if eyledi kim
Kendümi görmek için **gözlüğe** muhtāc oldum
(G 149/3-4)

gözüm dört ol: Çok dikkatli bakmak.
gözüm dört ol: -dı-ü, -m
Görüp iğmāz iderken sāde-rüyān-ı semen-büyü
Gözüm dört oldı gördüm nā-gehān ol çār-
ebrüyü
(G 210/1-2)

gözüm hāvı eyle: Daha önce geçirdiği kötü bir denemeden sonra birinden veya bir şeyden zarar gelebileceği kanısına varmak.
gözüm hāvı eyle: -miş, -dür-ü, -m
Gözüm hāvı eylemişdür gamze-i cānāneden
ğayet
Helāk eyler beni taşvīr elinde görsem 'uryān tīg
(G 126/11-12)

gözüm tīredür: Korkusuz.

gözüm tīred: -ür
Ey 'aks-i yār hicrūñ ile **tīredür gözüm**
Zulmetde kalmāsın gel uyandır çerāğımı
(G 220/3-4)

gözümünden çık: Bir mal, para, değer yargısı vb. maddi veya manevi varlığın elden çıkarılmasını kabul etmek.
gözümünden çık: -du, -ñ
Nigh-i tiz ile ol āfet-i cāmı şıkduñ
Ğayı ey nūr-ı başar sen de **gözümünden çıkduñ**
(G 139/1-2)

gözüme al: Gelebilecek her türlü zararı ve tehlikeyi önceden kabul etmek.
gözüme al: -du, -m
Dāverā dādgerā luţfuña kalmışdur işim
Yohsa **aldum gözüme** rāh-ı diyār-ı 'ademi
(K 7/43-44)

gözüň aç: 1. Kendine gelmek, ayılmak.

Gel bu müstesâ temâşâgâha bir yol aç **gözüň**
Naqş-ı esmâr-ı mücessemeler virir rûha gîdâ
(T 1/15-16)

2. Uyanık, dikkatli bulunmak.
Gözüň aç sâde nigâh eyle nigâra zinhâr
Kapama ferce bulursa binîş eyler ağıyâr
(Msd 4/17-18)

3. Görüşünü değıştiren bilgi vermek, uyarmak.
Biñ füsün ile hayâli o bütün geldi Belîğ
Gözüň aç halvet-i dilbâbını yap yap berkit
(G 17/19-20)

gözyaşı: Gözyaşı bezlerinin salgıladığı, bazı etkilerle akan duru sıvı damlacıklarından her biri, yaş.

gözyaşı: -n, -i
Âteş yanar başında gam-ı rûzgâr ile
Lâyik tökerse **gözyaşını** dâne dâne şem'
(G 122/5-6)

ğubâr: 1. Toz.
ğubâr: -dan
Sad âh kim hadîka-i dilde **ğubârdan**
Biğ-i nihâl-vürüd-ı elem oldı üstüvâr
(K 12/67-68)

ğubâr: -i, -n, -i
Anuñ **ğubârını** def' eylemezdi dâmen ile
Belîğ olmasa bād-ı nesîme muğber şâh
(G 28/19-20)

2. Aşğın zayıf bedeni.
ğubâr: -i
Cismüm **ğubârı** dilde hevân ile bāde merg
Ser-germ-i 'aşk olup döne mânend-i gird-bād
(G 33/3-4)

3. Toprak.
ğubâr: -i
Ġamgîn olur meşîme-i māderde sâf-dil
Dürç-i şadefde dürr-i yetimüñ **ğubârı** var
(G 73/9-10)

ğubâr ol: Toz olmak.
ğubâr ol: -up
Sevdâ-yı cism-i yâr ile cismüm **ğubâr olup**
Mânend-i hāme mîl-i 'aşāya tayanmışuz
(G 104/3-4)

ğubâr-ı cehli: Bilgisizin yazısı.
Ğubâr-ı cehli hāmem maḥv idüp ser-şafha-i
dilden
Şafâ-yı cevher-i āyîne-i 'ilm oldı yārānum
(K 8/53-54)

ğubar-ı dergehinde: Tekkenin tozu.
ğubar-ı dergeh: -i, -n, -de
Ğubar-ı dergehinde naqş-ı pây-ı dermendānı
İder mağlûb-ı naqş-ı büse elbet çeşm-i giryānum
(K 8/47-48)

ğubâr-ı gird-bād-ı cism: Vücudun kasırğa tozu.
ğubâr-ı gird-bād-ı cism: -üñ, -i
Celâlü'd-dîn-i Rümî gibi ser-gerdān olup āhîr
Ğubâr-ı gird-bād-ı cismüni Rūma eteklik yap
(G 10/3-4)

ğubâr-ı haḫ: Yazı gibi olan ayva tüyü.
ğubâr-ı haḫ: -i
İtse kadr-i güher-i hüsnî **ğubâr-ı haḫı** pest
Yine mîzân-ı hayālümde benüm kem gelmez
(G 100/9-10)

ğubâr-ı haḫ-ı dil-ber: Sevgilinin yazı gibi olan ayva tüyü.
Evhām-ı hayālümde **ğubâr-ı haḫ-ı dil-ber**
Rîş-i çigerüm üstine pāşide nemekdür
(G 59/15-16)

ğubâr-ı haḫ-ı yâr: Sevgilinin yazı gibi olan ayva tüyü.
Mün'akisdür dil-i şāfumda **ğubâr-ı haḫ-ı yâr**
Görinür āyîne de olsa küsûf-ı hürşîd
(G 31/5-6)

ğubâr-ı mâ-sivâ: İnsanı Tanrı'dan uzaklaştıran dünyevi olan ayva tüyü.
ğubâr-ı mâ-sivâ: -dan
Ğubâr-ı mâ-sivâdan pāk idince sâhasın ey dil
Harîm-i sîneye yāruñ cefâsı mîlhmân geldi
(G 211/9-10)

ğubâr-ı pây: Uğur.
ğubâr-ı pây: -i, -n, -i
Anun Rıdvân mişâli sürme mîl-i âh-ı 'aşıkla
Ğubâr-ı pâyını eyler keşide çeşm-i havrāya
(K 9/31-32)

ğubâr-ı rûḫ: İksir tozu.
ğubâr-ı rûḫ: -u, -ñ, -i
Mânend-i mis 'ayarı olur dem-be-dem 'ayân
Her kim **ğubâr-ı rûḫını** bilmezse kîmyâ
(K 2/155-156)

ğubâr-ı semend: Atın tozu.
ğubâr-ı semend: -i, -y, -le
Olur **ğubâr-ı semendiyle** sürme ḫurde-mişâl
Nefes şikeste-gülû fârisân-ı ehl-i fesād
(K 11/53-54)

ğubâr-ı ser-keş: İnatçı toz.
ğubâr-ı ser-keş: -i
Başıldı gerd-i külfet sâha-i ḫatırda eşkülme
Ğubâr-ı ser-keşi her yerde teskîn eyleyen
reşdür
(G 48/7-8)

gubār-ı ten: Toprak olan beden.

Şevk-i nesīm-i küyuñ ile gird-bād-veş
Gitdi **gubār-ı ten** dönerek lā-mekāna dek
(G 137/5-6)

gubār-ı vahşet: Korku tozu.

gubār-ı vahşet:-i
Def için ser-levha-i dilden **gubār-ı vahşeti**
Dide-i revzen çıkar bîgāne çeşm-i āşinā
(T 1/25-26)

güc: Zor.

Güç imiş haylî bu eyyāmda söz dinletmek
Mutribuñ kavline bî-đarb kulağ tutmaz def
(G 130/9-10)

güdāhte eyle: Eritmek.

güdāhte eyle:-r
Bāl-i semender olsa eger perdehā-yı güş
Eyler güdāhte anı bir āteşin şadā
(K 2/45-46)

güdāz-ı aşk: Aşkta erime.

Süz u **güdāz-ı aşk** ile dā'im Belîğ-i zār
Destinde hāme tāze vü rengin gāzel yapar
(G 45/11-12)

güdāz-ı āteş-i aşk:-a

Mānend-i şem'-i bezm-i dil-ārāda yandı dil
Süz u **güdāz-ı āteş-i aşka** tayandı dil
(G 147/1-2)

güftār: Söz, kelim.

güftār:-ı
Hum-ı sīnemde sevdā cüş idelden bülbül-i
tab'um
Libās-ı fire-i mātemle izhār itdi **güftārı**
(K 4/49-50)

Olaldan gülsitān-ı cüdīnuñ vaşşāfi sultānum
Cihāmı tıtdı tab'-ı pākümüñ şöhretle **güftārı**
(K 4/65-66)

güftār:-a

Güftāra gel ki tā kıla minķār-ı hāmeden
Mesned-nişin-i mekteb-i 'irfāna yādgār
(K 12/75-76)

güftār:-da

Güftārda ekşer kec ü mecdür nağzun
Mānend-i kedū kellede yokdur mağzūn
(R 17/1-2)

Güftāra bu resme nice iş kesdi Belîgā
Faḫrî gibi mıkırāz-ı dü-leb anı oynca
(G 204/11-12)

Leb-i cān-baḫş ile **güftāra** gelse ol Mesīhā-dem
'İlāç eyler dil-i bīmār-ı ehl-i aşka rühānî
(G 218/9-10)

güftār-ı nā-pesend-i medîh: Övülmediğini söylemek.

güftār-ı nā-pesend-i medîh:-üñ, -le Güftār-ı nā-pesend-i medîhüñle olmasun
Huķum-ı hāme farḫ-ı tehevümle pür-figār
(K 12/149-150)

güftār-ı şeyh: Pirin sözü.

Güftār-ı şeyh bezme şeker-riz olursa da
Olman firīb-ḫorde bozıkdır 'akidesi
(G 213/9-10)

güfte: Söz.

güfte:-si, -y, -le
Ebrūlarıyla ḫat-ı leb-i yarı seyr iden
Ḥayyām **güftesiyle** şanur kıt'a-i imād
(G 33/7-8)

güfte-i firdevs-i tūsî: Tusi Firdevsi'nin söylenmiş sözü.

Nice terciḫ olunsun şî'r ü nazm-ı ābdārumdan
Ḳurı efsānedür hep **güfte-i Firdevs-i Tūsî**
(K 3/77-78)

güfte-i nābî: Nabi'nin şiiri.

Dünyāyı tıtdı **güfte-i Nābî** terānesi
Bilmem ne ḫazḫ ider bu Ruhāviden ehl-i Rūm
(G 148/11-12)

güher: 1. Cevher.

Almak ister naḫşını āyine-yi rüşen **güher**
'Aķıbet bu şüreti bir kālība ifrağ ider
(Mf 30/1-2)

Bu bāzār-ı ḫarābāt ehline 'ākıl hūner şatmaz
Açup dürc-i dehān-ı pāki yābāna **güher** atmaz
(G 103/1-2)

Ey ḫāk-i türe sende emānetdür ol **güher**
Yanında kadri lü'lü-i terden kem olmasun
(G 157/7-8)

Le'ālî-i suḫan kem-yāb ise dillerde ğam
çekmem
Rezil olur **güher** dünyāda mişli nādir olmazsa
(G 199/7-8)

Ne kaş u ne ka'rında anuñ dürr ü **güher** var
İt'āb-ı vücüd eyleme baḫr-ı ğama ḫalma
(G 205/5-6)

güher-i

Ehl-i hūnerüñ reh-zen-i maḫşudı hūnerdür
Kendü **güheri** seng-i reh-i āb-ı güherdür
(G 77/1-2)

Destümden alduñ ol **güheri** virdüñ āḫere
Ey çarḫ-ı sifle baña bu rütbe ğadir nedir
(G 79/11-12)

güher:-dür

Dürr-i suhanı nazma getürdükse Belîgâ
Erzân anı nâ-dâna virilmez bu **güherdür**
(G 77/13-14)

güher:-le

Birdür **güherle** genc-i suhan zir-i 'arşda
Oldı o gencün üstine şimdi emîn Belîg
(G 127/3-4)

2. Söz.

Erbâb-ı suhan hüsne dimiş gevher-i cândur
Hüsni ise **güher** belde-i Badrâ aña kândur
(G 56/1-2)

güherbâr: Cevher saçan.

güherbâr:-ı
O destür-i şehâvet-mâye kim dâ'im nişâr eyler
Misâl-i çeşm-i 'aşık zevk ile dâ'im **güherbârı**
(K 4/17-18)

gül: 1. Çiçeklerin ser-firâzı olan maruf hos-bû çiçek, verd.

Mihr ü meh satl ü legen şebnem ü **gül** aña
miyâh
Şekl-i zencîrde gîsü-yı müca'ad her gâh
(Msd 2/21-22)

Yârân yapıldı ben ise hâtır-şikest olam
Gül mevsiminde gam-zede vü teng-dest olam
(Tb 2/47-48)

Dest-i Belîg-i rind-i suhanverde **gül** degül
Bir kâse virdi meyle leb-â-leb cabâ şabâ
(G 3/13-14)

Gül gibi eyledi kat kat çıkarup cämelerin
Pîrehan ref' olıcağ şandı gören sîm-berin
(Msd 3/9-10)

Miyân-ı şafha-i rüyında şekl-i bîni-i sîm
Gül üzre gonca-i zanbağ gibi hüveydâdur
(K 5/11-12)

'Adne kıldı heves o gül yâ Rab
Ola zibâ anuñla bağ-ı Na'im
(T 7/7-8)

Olmış zebân-ı kâviş-i gül **gül** ki rüz u şeb
Hasret-keşide gevher-i ma'nâya kân-ı 'ilm
(K 10/27-28)

Rüm ili Yeñişehir hâkinde
Tâze **gül** idi bu tab'-ı selîm
(T 14/1-2)

Nice feryâd idüp çäk-i girîbân itmesün aşık
Bu gülşenden gidüp **gül** kaldı hayfâ bî-nevâ
bülbül
(T 16/3-4)

Belîg ol demde çıkdı bî-zebân-ı hâmeden târih
Kopardı gülşen-i âl-i Mehemmeden ecel bir
gül
(T 16/7-8)

Dilden hayâl-i kıddi gidelden o **gül** ruhuñ
Güyâ gözümde her müje hâr-ı hâlîdedür
(G 44/3-4)

Rüy-ı hoy-kerdeye yaşdandukça destün nem
kpar
Gül yüzinden pençe-i mihr-i felek şebnem kpar
(G 55/1-2)

Olur âzürde-hvâb-ı sebze-i kâlîçeden ol **gül**
Bisât-ı gülşene nakş-ı münâsib çeşm-i bülbüldür
(G 78/5-6)

Şad-berg **gül** midür ki bu rengin gâzel
Belîg Ârâyış-ı hadîka-i şehri-i Edirnedür
(G 79/15-16)

Bâg-ı 'âlemde müyesser mi olur 'ayş müdâm
Lâle vü **gül** sînede bir tolu peymâne çeker
(G 81/7-8)

Belîgâ süsenâsâda zebânuz gerçi 'âlemde
Nevâ-yı 'aşka ammâ **gül** gibi ser-tâ-kadem
güşuz
(G 95/11-12)

Lâle pür-hün **gül** füsürde bülbül-i hayrân hamüş
Gülsitân-ı 'âleme geldük tarâvet bulmadık
(G 133/9-10)

Divşirür güllerini bâg-ı fenânuñ gül-çîn
Pâyına hâr ile hasdır kalacak **gül** dikenün
(G 140/3-4)

Cem' iderse bağda gül-çîn eger bisyâr **gül**
Besdür erbâb-ı dile bir sâgar-ı ser-şâr gül
(G 146/1-2)

Cem' iderse bağda gül-çîn eger bisyâr gül
Besdür erbâb-ı dile bir sâgar-ı ser-şâr **gül**
(G 146/1-2)

Sâye-i gülbünde rindân meclis-i 'işret kurup
Meyle pür sâkî ele bir kâse almış çâr **gül**
(G 146/3-4)

Bir şafa virmiş bahârûñ feyzi kim bülbüllere
Perdeden râz-ı derün 'arz itdi 'aynekvâr **gül**
(G 146/5-6)

'Arız-ı cânâna teşbîh eyleyelden yüz bulup
Çıkdı yârûñ başına 'arz eyledi didâr **gül**
(G 146/7-8)

Hüsni-i ahlâk eylemez aşl-ı neseble intikâl
Böyledür cârî virür ekşer çemende hâr **gül**
(G 146/9-10)

Bāgbāna minnet itmeme bir gül-i pür-hār için
Besdür ehl-i dānişe rengīnī-i eş'ār **gül**
(G 146/11-12)

Hün-ı dilden ser-te-ser ālüde rengīn bülbülüm
Bāl **gül** per gül beden gül pençe gül minķār gül
(G 146/13-14)

Hün-ı dilden ser-te-ser ālüde rengīn bülbülüm
Bāl gül per **gül** beden gül pençe gül minķār gül
(G 146/13-14)

Hün-ı dilden ser-te-ser ālüde rengīn bülbülüm
Bāl gül per gül beden **gül** pençe gül minķār gül
(G 146/13-14)

Hün-ı dilden ser-te-ser ālüde rengīn bülbülüm
Bāl gül per gül beden gül pençe **gül** minķār gül
(G 146/13-14)

Hün-ı dilden ser-te-ser ālüde rengīn bülbülüm
Bāl gül per gül beden gül pençe **gül** minķār gül
(G 146/13-14)

Bī-ħazān bir bāğ-ı tāze dīl-güşādūr rüy-ı dost
Turra sünbül haṭṭ benefşe gonca-fem ruhsār **gül**
(G 146/15-16)

Añı sır-āb eylesem mīzāb-ı ħāmemden Belīğ
Şafħada taşvīr olan gülbün virür her bār **gül**
(G 146/17-18)

Yaķışūr **gül** gibi yār başına sünbül perçem
İtsün etrāfına āvīze-i püskül perçem
(G 154/1-2)

Bilmedüñ ħadrini fevt oldı zamān-ı ħüsnüñ
'Arz ider mātem için şimdi siyeh **gül** perçem
(G 154/3-4)

Biter gülzār-ı ruhsāruñda güller
Ki **gül** mümtāzđur sār ir çiçekden
(G 160/7-8)

Dā'imā ħāfil degül ma'sūķ āşıķdan yine
Gül yetişdi gülsitānda bülbülün feryādına
(G 189/9-10)

O la'l fes kākül üzre berg-i güldür sünbül
üstinde
'İzārında 'arāķ güyā ki şebnemdür **gül** üstinde
(G 174/1-2)

gül:-i, -dür
Şolmaz ebedī sünbül-i ferħāl-i Muħammed
Cennet **güldür** tāze ruħ-ı āl-i Muħammed
(K 1/1-2)

gül:-in
Nigāh itse riyāz-ı gülsene reng-i tenezzülle
Gülin mevc-i hevādan pest olur büy-ı sebükbārı
(K 4/25-26)

gül:-i
Nesīm-i kūçe-güzār bihişt-i ħulkından
Zükām-ı gonca-i bāğ eyledi **güli** taşvīr
(K 6/77-78)

gül:-den
Şafā-yı bādeye taħris idüp eħibbāyı
Dizer cevānibe gülden hezār sāğar şāħ
(G 28/11-12)

gül:-ler
Açılır güller şitā vaķtinde mānend-i bahar
Rüy-ı cānān olsa bir gün mihr-i 'ālem-tāb-ı çarħ
(G 30/9-10)

gül:-e
Seħerde çin-i cebīn eyleme **güle** gül dir
Bu ħavli ben mi dirüm gülsitānda bülbül dir
(G 72/1-2)

El uzatduñ **güle** güstāħāne
Bülbülün ħātırı yok mı 'āşıķ
(G 134/3-4)

Bu vaz'ı nice bülbül ider bī-edebāne
Zann itdi seħer lāne-i pür-ħün **güle** kondı
(G 221/7-8)

gül:-dür
Ĥayāl-i 'ārižuñ bu çeşm-i ħasret-pişede **güldür**
Gözümde 'aks-i zülfün şışede bir deste
sünbüldür
(G 78/1-2)

Pistānuña **güldür** didiler baña bu şekđür
Açılsa da görsem anı ben de ne çiçekđür
(G 236/1-2)

Açılsa da görsem anı ben de ne çiçekđür
Pistānuña **güldür** didiler baña bu şekđür
(G 236/1-2)

gül:-i
Dā'imā gülsen-i ħüsnüñ ħorur ol çār-ebrü
Çār-ı faşl içre bu bağın **güli** hergiz şolmaz
(G 93/7-8)

gül:-leri, -ni.
Divşirür **güllerini** bāğ-ı fenānuñ gül-çin
Pāyına ħār ile ħasđır ħalacāķ gül dikenün
(G 140/3-4)

gül:-ler
Biter gülzār-ı ruhsāruñda güller
Ki **gül** mümtāzđur sār ir çiçekden
(G 160/7-8)

Dağ-ı ħamuñdur 'āşıķa ħvābı ħarām iden
Güller çemende eyledi şeb-zinde bülbülü
(G 214/5-6)

2. Sevgili.

'Aş-ı fenāya **gül** gibi gerçekden aldanup
İtmem efendi yok yire dünyāda hānde ben
(G 167/15-16)

Ꞑulaꞓ tüt bāgbān-ı 'aşka ey **gül** diñlemeklik yap
Şigüfte dāğlarla sīnemi ra'nā çiçeklik yap
(G 10/1-2)

Güldi yüzümüze **gül** idince hānde
Her bir sözine ola hezār-efgende
(R 10/1-2)

Bülbülün kavline gülbünde kulak asmasa **gül**
Gülsitānda bulamazdı bu kadar turfa nikāt
(G 14/9-10)

Bir **gül** tokınsa anı gören kimse gör ne dir
Mir'āt-ı hüsn-i yār götürmez nedir nedir
(G 79/1-2)

gül:-e

Güle 'alākasını güş idüp ser-ā-ser şāh
Çemende hār ile çekdi hezāra hānçer şāh
(G 28/1-2)

Şeherde çin-i cebin eyleme **güle** gül dir
Bu kavli ben mi dirüm gülsitānda bülbül dir
(G 72/1-2)

İtmez o servden **güle** pest olsa sāyeveş
Maşer güninde kalķar ayāga fütādesi
(G 226/9-10)

Çemende bülbül efgān eyledükçe **gül** güler
ammā
Gülün hāndānlığından bülbül-i nālān olur
maḥzūz
(G 120/9-10)

Görinen dāmen-i pākinde degildür dikenün
Tırnağı kaldı bu āl cāmede ey **gül** dikenün
(G 140/1-2)

Çekmem belā-yı fūrkatı bir dem vişāl için
Gördüm hezār derd ü elem **gül** dikeninde ben
(G 167/17-18)

O **gül** bezmümde gülmez bil ki sīr-āb itsem
eşkümler
Olurdi gonca-i 'aks-i dehānı dilde pür-hānde
(G 176/9-10)

gül:-i

Çāk itdi güş-ı Zühreyi āvāz-ı gūlguli
İşrāb ider bu beyt ile 'uşşāka ol **güli**
(Th 1/27-28)

gül:-ler

Tāk-ı zibāya naķş olan **güller**
Güldürür 'andelīb-i nālānı
(T 4/13-14)

gül:-ün

Kimi būs itmek murād eyler ruḥın kimisi şem'
Ol **gülün** dāmānını geh o çeker geh bu çeker
(G 71/9-10)

Çemende bülbül efgān eyledükçe gül güler
ammā
Gülün hāndānlığından bülbül-i nālān olur
maḥzūz
(G 120/9-10)

Belig-i nükte-perver gālib oldu bülbül-i zāra
Gülün taht-ı zümürüdfāma hengām-ı cülüsında
(G 183/13-14)

gül: 1. Tebessüm etmek.

Şeherde çin-i cebin eyleme güle **gül** dir
Bu kavli ben mi dirüm gülsitānda bülbül dir
(G 72/1-2)

Çemende bülbül efgān eyledükçe gül **güler**
ammā
Gülün hāndānlığından bülbül-i nālān olur
maḥzūz
(G 120/9-10)

2. Neşelenmek.

Şeherde çin-i cebin eyleme güle **gül** dir
Bu kavli ben mi dirüm gülsitānda bülbül dir
(G 72/1-2)

3. Mutlu olmak.

O gül bezmümde **gülmez** bil ki sīr-āb itsem
eşkümler
Olurdi gonca-i 'aks-i dehānı dilde pür-hānde
(G 176/9-10)

gül gül ol: Allanmak.

gül gül ol:-ınca
Meyden 'izārı **gül gül olunca** ol āfetün
Elbette hātra getirür Gül kaşidesin
(G 162/3-4)

gül gül ol:-mış

Tāb-ı mülden **gül gül olmuş** āfitāb-ı ruḥlarıñ
Fitneden hāli degül her dem ider biñ dürlü āl
(Ş 1/11-12)

Kimün bezminde bilmem cām-ı meyden neş'e-
yāb olmuş
Kızarmış **gül gül olmuş** ruḥları gāyet
güzellenmiş
(G 112/3-4)

gül kaşidesi: Gül kasidesi.

gül kaşidesi:-n
Meyden 'izārı gül gül olunca ol āfetün
Elbette hātra getirür **Gül kaşidesin**
(G 162/3-4)

gül ol: Sevgili olmak.**gül ol:** *-ma, -sa, -m*Şunmazdı çarh kâse-i pür-hûn **gül olmasam**
Efgân u nâle itmez idüm bülbül olmasam

(G 150/1-2)

gül şuyı: Gül yağı yapılırken yan ürün olarak elde edilen kokulu ve renksiz sıvı.Kahve fincânı tokındı leb-i dil-dâra meger
Serpilüp **gül şuyı** cüş itdi yakıldı micmer

(Msd 3/49-50)

Der-hayâl itdikçe gül-berg-i ruhuñ bu çeşm-i ter
Şiše-i inbîk-i dilden **gül şuyı** taqtır ider

(G 82/9-10)

gül-âb: Gül suyu.Ma'ni-i tâze derûnında hafî hem-çü **gül-âb**
Güiyâ berg-i gül evrâk-ı semendür elfâz

(G 121/11-12)

gül-âb-ı eşk-i telh: Gül suyu gibi gözyaşı acısı.**gül-âb-ı eşk-i telh:** *-û, -m*N'ola dilden **gül-âb-ı eşk-i telhüm** aqsa yek-
pâre

Bu şişe pârelendi germî-i nâr-ı firâkından

(G 166/11-12)

gülâm: Delikanlı.

Aldı dellâkı harâret bayılırken nâ-kâm

Şu yetiştirdi aña taş ile bir tâze **gülâm**

(Msd 3/23-24)

gül-bâng: Hoş sesli bülbül şakması.

Eşer akîbi gelür âh-ı sînenen gül-bâng

Şadâdan evvel alur menzîlini dâne-i tûb

(G 12/3-4)

gülbâng-i âh: Eskiden tekkelerde, ayin sırasında, saraylarda muayyen merasim sırasında hep bir ağızdan yüksek sesle okunan ilahi veya dua.

Mânend-i berç dem-be-dem âteş-feşân olup

Gülbâng-i âh ile felegi serssem eyledüm

(G 152/7-8)

gülbâng-i âh:-danYârûñ görince 'aksini **gülbâng-i âhdan**

Peyveste oldı kûbbe-i eflâka velvele

(G 186/7-8)

gül-beden: Bedeni gül gibi nerm ve lâtf ve hoş-bû olan güzel.Tâbiş-i mihre taħammül mi ider ol **gül-beden**

Rûyına güyâ dikendür sâye-i müjgân batar

(G 60/3-4)

gül-berg-i 'ârîz: Gül yaprağı yanak.**gül-berg-i 'ârîz:** *-i, -n, -da***Gül-berg-i 'ârîz**ında gezerken nezzâreler

Pîçide oldı târ-ı nîgeh mevc-i nûkhete

(G 188/19-20)

gül-berg-i 'ömr: Ömr gül yaprağı.**gül-berg-i 'ömr:** *-üñ*

Şad âh kim o gülbün-i gülşen-serây-ı cân

Gül-berg-i 'ömrüñ itdi hebâ şarşar-ı hâzân

(Tb 1/41-42)

gül-berg-i ruḥ: Gül yaprağı yanak.**gül-berg-i ruḥ:** *-üñ*Der-hayâl itdikçe **gül-berg-i ruḥuñ** bu çeşm-i
ter

Şiše-i inbîk-i dilden gül şuyı taqtır ider

(G 82/9-10)

gül-berg-i ruḥ: *-u, -ñ, -da*

Daḥî naḥl-i emel-i dilde tarâvet nâ-yâb

Yaḥdı **gül-berg-i ruḥuñda** bād-ı semûm-ı nâ'ir

(T 9/3-4)

gülbün: Gül fidanı.

Añı sîr-âb eylesem mîzâb-ı hâmemden Belîg

Şafhada taşvîr olan **gülbün** virür her bâr gül

(G 146/17-18)

gülbün:-deBülbülün kavline **gülbünde** kulak asmasa gül

Gülsitânda bulamazdı bu kadar şurfâ nikât

(G 14/9-10)

gülbün-i baĝ-ı velâyet: Kentin bahçesindeki gül fidanı.**gülbün-i baĝ-ı velâyet:-i**Şad âh kim o **gülbün-i baĝ-ı velâyeti**

Pejmürde eyledi sitem-i ceyš-i eşkiyâ

(K 2/123-124)

gülbün-i gülşen-serây-ı cân: Can bahçesinin gül fidanı.

Şad âh kim o gülbün-i gülşen-serây-ı cân

Gül-berg-i 'ömrüñ itdi hebâ şarşar-ı hâzân

(Tb 1/41-42)

gülbün-i gülşen-serây-ı 'ismet: Temiz sarayın gül bahçesindeki gül fidanı.**gülbün-i gülşen-serây-ı 'ismet:-e**Luḥ idüp ol **gülbün-i gülşen-serây-ı 'ismete**

Cennet-i Firdevs iḥsân eyleye bârî Hüdâ

(T 5/7-8)

gülbün-i iḳbâl: Mutluluk gül fidanı.**gülbün-i iḳbâl:-i**Mânend-i serv **gülbün-i iḳbâli** aḥterân

Olsun miyân-ı ravza-i devletde pây-dâr

(K 12/183-184)

gülbün-i lütf: İyilik gül fidanı.**gülbün-i lütf:-üñ**Ümîd-i nev-bahâr-ı himmeti ol **gülbün-i lütfuñ**

Hâzân vaktinde güyâ bülbül eyler taḥ' -ı me' yûsı

(K 3/45-46)

gülbün-i sehâ: Cömertlik gül fidanı.

Ol **gülbün-i sehâ** ki zebân-ı hezârveş
Gülrâr-ı midhatünde zebân berg-i şâhsâr
(K 12/81-82)

gül-câm-kâh-ı meclis: Meclisin gül ağacından yapılmış tamburunun gövdesi.

gül-câm-kâh-ı meclis:-i
Bu tîregâha bakmaz idüm sâgar olmasa
Gül-câm-kâh-ı meclisi pür-tâb-ı cân-fezâ
(K 2/41-42)

gül-çîn: Gül devşiren, gül toplayan.

Divşîrür güllerini bâğ-ı fenânuñ **gül-çîn**
Pâyına hâr ile hâsdr kalacak gül dikenüñ
(G 140/3-4)

Cem' iderse bağda **gül-çîn** eger bisyâr gül
Besdür erbâb-ı dile bir sâgar-ı ser-şâr gül
(G 146/1-2)

Gül-i bî-hâr iken yâruñ ferâmüş-kerdesiyüm ben
Dikendür galibâ **gül-çîne** mevc-i nûkheti
verdüm
(G 153/3-4)

gülçîn-i bâğ-ı hüsni ol: Güzellik bağında gül toplamak.

gülçîn-i bâğ-ı hüsni ol:-mca
Gülçîn-i bâğ-ı hüsni olunca o nev-htañ
Biz şad-hezâr hâr-ı cefâya tayanmışuz
(G 104/5-6)

güldür: Gülmesine sebep olmak, gülmesini sağlamak, sevindirmek.

güldür:-ür
Tâk-ı zibâya nakş olan güller
Güldürür 'andelîb-i nâlânı
(T 4/13-14)

gül-endâm: Güzeli endâmlı, boyu gül gibi nâzik ve lâtif olan.

gül-endâm:-a
Ol **gül-endâma** hezâr âdem başında yer virür
(G 63/7-8)

gül-endâm:-uñ
O rütbe şâfdur cism-i bilürî ol **gül-endâmuñ**
Ki mevc-i bâdeyi ta' dâd kâbildir gülüsında
(G 183/3-4)

gül-gönca: Tomurcuk halinde gül.

Tümâr-ı nazmı tayy iderek vaqtidür Belîğ
Gül-gönca gibi ola güşâde kefi du'â
(K 2/193-194)

Dâ'imâ hânde-künân câygeh-i gülşende
Bula **gül-gönca** gibi perveriş-i nâz ü na'im
(T 22/19-20)

Görüp şâl-i zümürürü fâmî 'âşık ol beyâz fesde
Başına bir beyâz **gül-gönca**şî taqmış şanur anı
(G 218/5-6)

gulgul-ı şîşe-i deyr: Dünya şîşesinden çıkan ses.

gulgul-ı şîşe-i deyr:-üñ
Zâhidâ rîş-i dirâz ile gelüp bezme yine
Gulgul-ı şîşe-i deyrüñ çañına ot tıkdüñ
(G 139/3-4)

gülün: Gül renkli.

Gülün kümeyt-i sâgara tâ ki olup süvâr
Bu senglâh-ı mühlikede itmeyem karâr
(Tb 2/57-58)

Mañfûz-ı zañm-ı çeşmdür ol şüh-ı şermgîn
Gülün niğâb-ı 'ârîzî reng-i peridedür
(G 44/7-8)

gülüne-rîz ol: Gül rengi saçmak.

gülüne-rîz ol:-up
Reng-i cünün-ı ğam yine **gülüne-rîz** olup
Sevdâ-yı pây-ı mağz-ı serüm itdi pür-hünâ
(K 2/79-80)

gül-i 'anber-şemîm: Anber kokulu gül.
Hayf kim bād-ı fenâdan nâ-gehân
Şoldı bir taze **gül-i 'anber-şemîm**
(T 8/1-2)

gül-i bādām-ı nañl-i tūr: Tur Dağı'ndaki fidanın bademi.

gül-i bādām-ı nañl-i tūr:-a
Şafâ-yı mevc-i nūr-ı tal'atında ehl-i vicdânüñ
Gül-i bādām-ı nañl-i tūra döndi çeşm-i
hünbârı
(K 4/21-22)

Bu şeb sîr-âb olup emvâc-ı deryâ-yı tecelliden
Gül-i bādām-ı nañl-i tūra döndi çeşm-i
giryânüm
(K 8/5-6)

gül-i bî-hâr: Dikensiz gül.

Gül-i bî-hâr iken yâruñ ferâmüş-kerdesiyüm
ben
Dikendür galibâ **gül-çîne** mevc-i nûkheti
verdüm
(G 153/3-4)

gül-i cām: Gül kadeh.

gül-i cām:-ı
Nice görince **gül-i cāmı** olmasun bülbül
Şürâhi 'âşîka meclisde tırma kulkul dir
(G 72/7-8)

gül-i gülrâr-ı 'iffet: Temizlik gül bahçesinin gülü.

gül-i gülrâr-ı 'iffet:-i
Pejmürde itdi bir **gül-i gülrâr-ı 'iffeti**
Bād-ı semüm-ı miñnet ile şarşar-ı sitem
(Tb 1/7-8)

gül-i hadîka-i hîlm: İyi huy bostanının gülü.

Gül-i hadîka-i hîlm ü hayâna şebnem mi
İder be-rîşte nîgeh âfitâb-ı 'âlem-gîr
(K 6/65-66)

gül-i hamrâ: Kırmızı gül.**gül-i hamrâ:**-*dan, -dur*

Kâbil-i feyz olana ehl-i hüner buhl itmez

Reng-i şeb-nem varak üzere **gül-i hamrâdandır**
(G 74/11-12)**gül-i hamrâ:**-*y, -i*Şâh üzere görse bir **gül-i hamrâyı** ol şanurSâkî elinde bâde-i cām-i elem-zidâ
(K 2/165-166)**gül-i handân: Güleç gül, narin gül, nazenin gül
(gülün açılması bağlamında).****gül-i handân:**-*a*Ne 'andelibe ne **gül-i handâna** mâ'ilüzRind-i cihân dıdeyüz 'irfâna mâ'ilüz
(Mf 12/1-2)**gül-i handân: Gülen sevgili.****gül-i handân:**-*u, -m, -dur*

Ne perî şadmesidür serde ne sevdâ-yı cünün

Beni âşüfte iden ol **gül-i handânumdur**
(G 50/25-26)**gül-i nev-rüste: Taze sevgili.**Gıtdi cihândan ol **gül-i nev-rüste** ba'd-ezînZevk ü şafâ cihânda hem olsun hem olmasun
(G 157/3-4)**gül-i nev-rüste:**-*den*Zîrâ ki oldı bir **gül-i nev-rüsteden** cüdâKaldı fezâ-yı gülşeni bî-berg ü bî-nevâ
(Tb 1/59-60)**gül-i nev-rüste:**-*si*Huşûşa bir **gül-i nev-rütesi** var kim leâfetdeFürüg-i hüsün ile reşk urubdur mihr ü meh-tâbuñ
(T 25/11-12)**gül-i pāk: Saf gül.**Hayf kim nâ-şigüfte bir **gül-i pāk**Hâtırın 'andelibüñ itdi sakım
(T 7/1-2)**gül-i pür-hâr: Diken dolu gül.**Bâgbâna minnet itmeme bir **gül-i pür-hâr** içinBesdür ehl-i dânişe rengîni-i eş'âr gül
(G 146/11-12)**gül-i ra'nâ: Yarısı kırmızı, yarısı sarı olan gül.**

Hâlün hayâli merdüm-i didemde gizlidür

Bâdâm-ı çeşmüm ey **gül-i ra'nâ** ikizlidür
(G 80/1-2)**gül-i revnağ-ı bağ-ı hâtır: Gönül bahçesinin taze
gülü.**

Hayf şadd hayf ki âsib-i fenâdan nâgâh

Oldı pejmürde **gül-i revnağ-ı bağ-ı hâtır**
(T 9/1-2)**gül-i ruhsâr-ı aḥmed: Ahmet'in yanağındaki
pembelik.****gül-i ruhsâr-ı aḥmed:**-*i*

Yâd eyledikçe 'arız-ı âl-i Mehemmedi

Seyr eyle şevk ile **gül-i ruhsâr-ı Aḥmedi**
(Mf 21/1-2)**gül-i ruhsâr: Gül yüz.****gül-i ruhsâr:**-*t, -n, -a***Gül-i ruhsârına** dikkatle nigâh itdükçe'Arz olur binişe bäliden-i mevc-i nükheth
(G 15/5-6)**gül-i sefid: Beyaz gül.**Bahâr şevkine çıkmış **gül-i sefid** degülDem-i seherde köptük kuşdı her şecer her şâh
(G 28/3-4)**gül-i şigufte: Çiçeksiz gül.**

Ruḥında târ-ı ser-i zülfî halka halka olup

Gül-i şigufte bu gülşende deste deste olur
(G 232/5-6)**gül-i surḥi: Kırmızı gül.**

Kâbâ-yı sebz ile güyâ emir tâzesidür

Alur ele **gül-i surḥi** mişâl-i aḥker şâh
(G 28/7-8)**gül-i taşvîr: Gülün sureti.****gül-i taşvîr:**-*den*

Gâlibâ neşv ü nemâ buldı hevâ-yı kasr ile

'Andelîb aldı **gül-i taşvîrden** bü-yi vefâ
(T 1/23-24)**gül-i taşvîri eyle: Gül çizmek.****gül-i taşvîri eyle:**-*se***Gül-i taşvîri** eger eylese bü-y-eşânlıkPür olur 'atşe ile ma'reke-i 'anber ü üd
(T 10/3-4)**gül-i taşvîr: Gül sureti.****gül-i taşvîr:**-*i, -nün***Gül-i taşvîrinün** bü-y-efgen-i elţâf-ı cân-baḥşıŞikest itdi meşâm-ı dilde kâdrin 'anber-i nâbuñ
(T 25/7-8)**gül-i ter: Taze gül.**Feryâd idersem ey **gül-i ter** olma teng-destSeyr et figân-ı bülbül ile ḥande-i gülü
(G 214/3-4)**gül-i zibâ: Renkli gül.**

Tüde-i ḥak-i siyeh içre anuñ şarşar-ı merg

Berg ü bârın **gül-i zibâ** gibi kıldı ḥâsir
(T 9/5-6)**gül-'izar: Gül yanakh.****gül-'izar:**-*a*Çıksun o **gül-'izar** temâşâ-yı bâğa tekBen söyleşem ḥakâyık-ı 'aşkı hezâr ile
(G 184/7-8)

- Da 'vā-yı 'aşka düşme gel ey müdde 'ı yeter
Ol **gül-izara** 'aşık-ı şeydā hezārı var
(G 73/5-6)
- gül-mīh-i bāb-ı merḥametūn eyle: Esirgeme**
kapısının gül kazığı yapmak.
gül-mīh-i bāb-ı merḥametūn eyle:-d, -em
Der-beste itme dergeh-i luṭfuñ ki **eyledem**
Gül-mīh-i bāb-ı merḥametūn dīde-i recā
(K 2/187-188)
- gül-mīh-i bāb-ı merḥametūn it: Merhamet**
kapısına gül çivisi etmek.
gül-mīh-i bāb-ı merḥametūn it:-di, -ler
Erbāb-ı derd luṭfuña nisbetle **itdiler**
Gül-mīh-i bāb-ı merḥametūn çeşm-i intizār
(K 12/133-134)
- gül-mīh-i taḫ-i 'ālem-i bālā ol: Yüce dünyanın**
kubbesinin gülden çivisi olmak.
gül-mīh-i taḫ-i 'ālem-i bālā ol:-up
Gül-mīh-i taḫ-i 'ālem-i bālā olup nücūm
Rüy-ı cihānı eyledi tābişle pür-cilā
(K 2/11-12)
- gül-ruḫ: Gül yanaklı.**
Bād-ı ḥazān füsürde idelden o **gül-ruḫı**
Bülbül gibi lisānı Belīg ebkem eyledüm
(G 152/15-16)
- gülşen: Bahçe, gül bahçesi.**
Safḫa **gülşen** iki mışra 'serv-i dil-cüdur baña
Mışra 'muñ beyti güyā bir akarsudur baña
(R 22/1-2)
- gülşen:-üñ**
Bir **gülşenüñ** ki bülbül-i hoş-nevāsı var
Verd-i 'izār-ı dil-bere neşv ü nemāsı var
(T 1/1-2)
- gülşen:-den**
Mürğ-i hümā-yı rüḫı bu **gülşenden** eyledi
Bālā-yı naḫl-i tārik-i tübāda āşiyān
(Tb 1/53-54)
- Nice feryād idüp çāk-i girībān itmesün āşık
Bu **gülşenden** gidüp gül ḫaldı ḫayfā bī-nevā
bülbül
(T 16/3-4)
- gülşende:-de**
O **gülşende** gönül ümmīd-i hvāb-ı rāḫat eyler
kim
Olur bāng-i şikest-i reng ile hvāb-ı girān ifnā
(G 6/3-4)
- Ruḫ-i renginine **gülşende** dūçār olsa eger
Büy-ı gül-berg-i güle bir daḫī itmez 'avdet
(G 15/9-10)
- Ḥayāl-i ḫadd-i mevzūnuñla āhum naḫl-i ser-
keşdür
Baña **gülşende** sensüz mevc-i bū zencīr-i
āteşdür
(G 48/1-2)
- Ḥırām-ı ḫaddüñe **gülşende** 'ar'ar ser-fürü eyler
Nesīm-i 'arzuñ hep ḡonca-güller arzū eyler
(G 62/1-2)
- Bād-ı āhumdan olursuñ münkesir ey naḫl-i nāz
Kim nihāl-i nev-resi **gülşende** ekşer yel kırar
(G 75/7-8)
- Beni būs-ı leb-i dil-dāra teşvīk eyleyüp her dem
Öper 'aks-i dehān-ı ḡonca **gülşende** leb-i cüyı
(G 210/3-4)
- Ruḫında tār-ı ser-i zülfi ḫalka ḫalka olup
Gül-i şigufte bu **gülşende** deste deste olur
(G 232/5-6)
- Ruḫında tār-ı ser-i zülfi ḫalka ḫalka olup
Gül-i şigufte bu **gülşende** deste deste olur
(G 232/5-6)
- gülşen-i 'ālem: Dünya gül bahçesi.**
gülşen-i 'ālem:-de
Ḥazān u nev-bahārum **gülşen-i 'ālemde**
tev'emdür
Murādum ḡoncası ḫaclet-figendür verd-i ra'nāya
(K 9/67-68)
- Mişli yok **gülşen-i 'ālemde** anuñ
Meger 'aksi ola āb içre 'adīl
(T 20/11-12)
- Simyāveş **gülşen-i 'ālemde** nā-peydā iken
Tutdı 'ahdinde meşāmı mevce-i büy-ı vefā
(T 28/25-26)
- Ḥām bir mīve idüm **gülşen-i 'ālemde** Belīg
Zahm-ı seng-i sitem-i ehl-i ḫasedle oldum
(G 149/11-12)
- gülşen-i āl-i mehemmed: Mehmet'in yüce gül**
bahçesi.
gülşen-i āl-i mehemmed:-den
Belīg ol demde çıkdı bī-zebān-ı ḫāmeden tāriḫ
Ḳopardı **gülşen-i āl-i Mehemmeden** ecel bir
gül
(T 16/7-8)
- gülşen-i baḡ-ı fenā: Yokluk baḡının gül bahçesi.**
gülşen-i baḡ-ı fenā:-da
Duḫter-i pākīze-i destūr-ı vālā-menzilet
Gülşen-i baḡ-ı fenāda bulmadı büy-ı vefā
(T 5/1-2)

gülşen-i bağ-ı irem: Cennetteki gül bahçesi.

gülşen-i bağ-ı irem:-i

Beyt-i renginüme bakşun gazeliyâtumda

Seyre hvâhişger olan **gülşen-i bağ-ı İremi**

(K 7/69-70)

gülşen-i cennet: Cennetteki gül bahçesi.

gülşen-i cennet:-e

Gülşen-i cennete 'aks eylese la'li pür olur

Mey-i cân-perver ile câm-ı habâb-ı Tesnîm

(T 22/5-6)

gülşen-i hüsn-i haç: Güzel yazı bahçesi.

gülşen-i hüsn-i haç:-uñ

Gülşen-i hüsn-i haçuñ ezhârını sîr-âb idüp

Çâr-mışra 'ağdı bu dert-i hâmeden âb-ı hayât

(Kt 46/3-4)

gülşen-i hüsn: Güzellik gül bahçesi.

gülşen-i hüsn:-ü, -ñ

Dâ'imâ **gülşen-i hüsnüñ** korur ol çâr-ebürü

Çâr-ı faşl içre bu bağın güli hergiz şolmaz

(G 93/7-8)

gülşen-i küyn: Gül bahçesinin menzili.

Kâkülün fikri ile **gülşen-i küynda** Belîğ

Şaçlı sünbül göricek itdi tahayyül perçem

(G 154/11-12)

gülşen-i ruhsâr: Yanak bahçesi.

gülşen-i ruhsâr:-a

Görince sâye-i zülfinde şanma dâne-i hâl

Dökildi **gülşen-i ruhsâra** tohm-ı şeb-bûlar

(G 83/3-4)

gülşen-i rüy: Gül bahçesi yüz.

gülşen-i rüy:-u, -ñ

Bu zülf ü haç elbette başar **gülşen-i rüyüñ**

Gör anda kaçâyı ne kadar sebzeler ekmiş

(G 108/7-8)

gülşen-i şafha: Sayfa bahçesi.

gülşen-i şafha:-da

Reng-i elvân-ı ma'ânî ile tezyîn olıcak

Gülşen-i şafhada ezhâr-ı cemendür elfâz

(G 121/9-10)

gülşen-i vaşf: Nitelikli gül bahçesi.

gülşen-i vaşf:-i, -n, -da

Gülşen-i vaşfında dil cevân iderken bir gazel

Ûğdı hâmemden mişâl-i nür-ı cism-i sürme-sâ

(T 28/17-18)

gülşen-serây-ı cennet: Cennet sarayının gül bahçesi.

gülşen-serây-ı cennet:-i

Dahî ma'sûm iken ârâyiş-i dünyâyı terk itdi

Aña **gülşen-serây-ı cenneti** ihsân ide Allâh

(T 6/7-8)

gülşen-serây-ı şahn-ı çerâğân-ı lâle-zâr: Lale senliği ortasındaki gül bahçesi sarayı.

Dâğ-ı fetîle-dâr ile oldı fezâ-yı dil

Gülşen-serây-ı şahn-ı Çerâğân-ı lâle-zâr

(K 12/3-4)

gülsitân: 1. Sevgilinin bulunduğu yer.

gülsitân:-da

Bülbülün kavline gülbünde kulak asmaya gül

Gülsitânda bulamazdı bu kadar turfa nikât

(G 14/9-10)

Seherde çîn-i cebîn eyleme güle gül dir

Bu kavli ben mi dirüm **gülsitânda** bülbül dir

(G 72/1-2)

2. Gül bahçesi.

Dâ'imâ gâfil degül ma'sûk aşıkdan yine

Gül yetişi **gülsitânda** bülbülün feryâdına

(G 189/9-10)

gülsitân-ı âlem: Dünya bahçesi.

gülsitân-ı âlem:-e

Lâle pür-hün gül füsürde bülbül-i hayrân hamüş

Gülsitân-ı âleme geldük tarâvet bulmadık

(G 133/9-10)

gülsitân-ı bağ-ı vefâ: Vefa bahçesinin çiçekliği.

gülsitân-ı bağ-ı vefâyı görince dil

Ağdı o demde pâyına mânend-i cüybar

(K 12/45-46)

gülsitân-ı cüd: Cömertlik gül bahçesi.

gülsitân-ı cüd:-i, -nuñ

Olaldan **gülsitân-ı cüdünüñ** vaşşâfi sulţânım

Cihânı tuţdı tab'-ı pâkümüñ şöhretle güftârı

(K 4/65-66)

gülü: Boğaz.

gülü:-da

O hün-rîz âfete meftün olan dîvâne-i 'aşkuñ

Gülüda halka-i zencîri gird-âb-ı yem-i hündür

gülü:-si, -n, -da

O rütbe şâfdur cism-i bilürü ol gül-endâmuñ

Ki mevc-i bâdeyi ta'dâd kâbildir **gülsında**

(G 183/3-4)

gülü:-da

Görince ol mehi reng-i ruhum şikeste olur

Gülüda nağme-i hürde şikeste-beste olur

(G 232/1-2)

gülü it: Kurban olmak bağlamında.

gülü it:-di, -ler

Feryâd-resle dergehine **itdiler gülü**

Her bî-günâh bendesine kıymasun diyü

(T 1/23-24)

gülü-gİR ol: Boğazdan zor geçmek.

gülü-gİR ol:-dı

Gülü-gİR oldı bî-mey mevc-i gam her bir reg-i cāna
Ki seyl-āb olmayınca güşelerden hār u has gitmez

(G 94/5-6)

gülü-gİR ol: Boğazdan zor geçmek.

gülü-gİR ol:-mca

Sürer Belîg bu sevdā-yı hāmı dilden mey Şudur 'ilācı **gülü-gİR olunca** mive-i hām

(G 151/11-12)

gülü-gİR ol: Boğazdan zor geçmek.

gülü-gİR ol:-ur

Her kim iştise haq sözi telh olsa hazm ider Vezn ile olsa mive **gülü-gİR olur** mı hîç

(G 23/11-12)

Zencîr-i zülfi boynuma dil-beste olmasa

Efkâr-ı fâsideyle **gülü-gİR olur** merāk

(G 131/11-12)

Sākî-i dehr böyle **gülü-gİR olur** mı hîç

Mînā-yı bezm-i mey gibi bir kulkul olmasam

(G 150/5-6)

gülün elbette hārı var: Her güzel şeyin

katlanmayı gerektiren bir bedeli vardır.

Äzürde olma haıı gelürse ol âfetün

Bäg-ı fenāda her **gülün elbette hārı var**

(G 73/11-12)

gülü-yı hum: Kúpün boğazı.

gülü-yı hum:-da

Şanmañ ki her meyün dil ü cāna şafası var

Her mey **gülü-yı humda** cüşiş-nümāsı var

(Th 1/3-4)

gülü-yı mînā: Şişenin boğazı.

gülü-yı mînā:-dur

Bakılsa meclis-i 'işretde mevc-i mey görinür

Keşide-gerden-i şāfi **gülü-yı mînādur**

(K 5/13-14)

gülü-yı nāzik: Nazik boğaz.

gülü-yı nāzik:-i, -n

Gülü-yı nāzikin äzürde eyler hārveş şāyed

Biraz âteşde nermiyyet virilsün mevc-i şahbāya

(K 9/33-34)

gülü-yı serāçe-i pür-şİR: Kıvılcımlı, küçük sarayın boğazı.

Reg-i kebūd-nümā şā'idinde peydādur

Mişāl-i müy **gülü-yı serāçe-i pür-şİR**

(K 6/17-18)

gülü-yı şİşe: Şişenin boğazı.

Gülü-yı şİşe gibi gerden-i billürında

Olur fūrüg-ı meyün mevc-i kâbil-i ta'dād

(K 11/17-18)

gülü-yı şİşe:-den

Nüş-ı meyde gerden-i şāfin temāşā eyleyüp

Bāde-i gülgün iner şandum **gülü-yı şİşeden**

(G 159/7-8)

gülzār: Bahçe, gül bahçesi.

gülzār:-a

Virdi ārāyış yine **gülzāra** şāh-ı nev-bahār

Her şüküfe bir kadeh almış ele 'işretdedür

(G 64/5-6)

Gülzāra gel selāşe-i gassāle nüş idüp

Çirk-āb-ı gamdan ey dil-i ālūde tāhır ol

(G 142/9-10)

gülzār-ı 'adn: Cennet bahçesi.

gülzār-ı 'adne:-e

Tārık olursa çeşm-i dile güşe-i megāk

Gülzār-ı 'Adne pencere aç ola tābnāk

(Tb 2/39-40)

gülzār-ı cennet: Cennet bahçesi.

er kim firāk-ı yār ile aşüfte-hāl iken

Gülzār-ı cennet ister ise ādem olmasun

(G 157/9-10)

gülzār-ı dehr: Dünya bahçesi.

gülzār-ı dehr:-i

İtdi hayāl-i teng-i nebāt-ı leb-i terün

Gülzār-ı dehri dīde-i 'uşşaka teng-nā

(K 2/151-152)

gülzār-ı fānī: Yokluk bahçesi.

gülzār-ı fānī:-de

Ser-rūze 'ayş için bu goncanun **gülzār-ı fānīde**

İder meşq-i tebbesüm vaz'ı taşvīr-i kelīsāya

(K 9/13-14)

gülzār-ı fenā: Yokluk bahçesi.

Bu **gülzār-ı fenādan** 'azm-i taḥkik eyleyüp āhır

Miyāne dāmenün ber-çīde kılmış serv-i dil-cūsı

(K 3/11-12)

Bu **gülzār-ı fenādan** irtihāl-i hayl-i ezhārı

Bilür bāng-i şikest-i reng olupdur bülbül-i

cānum

(K 8/11-12)

gülzār-ı hüsn: Güzellik bahçesi.

gülzār-ı hüsn:-e

Gülzār-ı hüсне haıı gelicek olduk āşınā

Başmış ne çāre sebze-i bigāne bāgını

(G 220/11-12)

gülzār-ı iqbāl: Talih bahçesi.

gülzār-ı iqbāl:-ü, -ñ

Tārāvet-yāb idüp hem-vāre Haq **gülzār-ı**

iqbālün

Senā-hvān ola anda bülbül-i kirk-i hoş-elhānum

(K 8/57-58)

gülsâr-ı midhat: Övgü bahçesi.

gülsâr-ı midhat:-ü, -ñ, -de

Ol gülbün-i şehâ ki zebân-ı hezarveş

Gülsâr-ı midhatünde zebân berg-i şâhsâr

(K 12/81-82)

gülsâr-ı ruhsâr: Yanak gül bahçesi.

gülsâr-ı ruhsâr:-u, -ñ, -da

Biter **gülsâr-ı ruhsâr**unda güller

Ki gül mümtâzdur sâ'ir çiçekden

(G 160/7-8)

gülsâr-ı sa'âdet: Mutluluk bahçesi.

gülsâr-ı sa'âdet:-le

Kelime Tipi: -

Olmasun bād-ı fenâ sâha-i kaşra reh-yâb

Bânî-i kaşr ola **gülsâr-ı sa'âdetle** hülûd

(T 10/13-14)

gülsâr-ı yâr: Sevgilinin gül bahçesi.

gülsâr-ı yâr:-dan

Ümmid-i berg-i kâh ile **gülsâr-ı yârdan**

İtdüm 'izâm-ı cismümi miñnetle keh-rübâ

(K 2/31-32)

güm eyle: Kaybetmek.

güm eyle:-r

'Arızından dâne-i hâlûñ **güm eyler** hañt-ı yâr

Men 'i nâ-kâbil o bir zâğ-ı siyehdür yem kaşar

(G 55/9-10)

güm ol: Kaybolmak.

güm ol:-ur

'Azm idüp şanma 'adem mülkine ismi **güm olur**

Haşr olunca arayan şâ'iri beytinde bulur

(G 76/1-2)

güm-geşte: Yolunu kaybetmiş.

Güm-geşte kîse dūd ile âhım çeküp 'âlem

Kırdı sipâh-ı keyfimi bi'l-cümle dil kese

(Kt 23/1-2)

güm-geşte ol: Yolunu kaybetmek.

güm-geşte ol:-dı

Pertâb kıldı lengeri limân-ı hâvere

Güm-geşte oldı keşti-i hürşid-i pür-ziyâ

(K 2/3-4)

Pertâb kıldı lengeri limân-ı hâvere

Güm-geşte oldı keşti-i hürşid-i pür-ziyâ

(K 2/3-4)

güm-geşte-reh ol: Yolda kaybolmak.

güm-geşte-reh ol:-ur

Olur güm-geşte-reh erbâb-ı tecrid-i 'alâyık-bâz

Mesiha âb-ı süzen oldı bir deryâ-yı mevc-endâz

(G 237/1-2)

gümüşden: Gümüştan yapılmış.

Gümüşden serve beñzer kaddi kim pây-ı dil-

ârâya

Akar şu gibi dâ'im ehl-i 'aşkuñ tab'ı meyyâli

(G 209/3-4)

güm-râh: Yolunu şaşırması, doğru yoldan ayrılmış.

Gerçi palançesi yok hârdır o ağıyâr-ı tebâh

İolama boynuña efsârı tegeller **güm-râh**

(Msd 5/45-46)

güm-râh:-a

Bu zulmetgâhda rüşen-dilâna pey-rev ol zîrâ

Gice yâbânda kâlsa gösterür **güm-râha** reh

kevkeb

(G 11/11-12)

güm-râh id: Yolunu şaşırarak, doğru yoldan ayrılmak.

güm-râh id:-er

Güm-râh ider bu vâdi-i pür-gâmde reh-zenân

Luţfuñ eger ki bendeñe olmazsa reh-nümâ

(K 2/189-190)

gümüm: Kederler.

Keşti-i dağ ile geçer andan hayâl-i yâr

Şahrâ-yı dilde rîk-i revân bahridir **gümüm**

(G 148/7-8)

gümüş: Tabiatta altın , bakır bazen paltin ile birliktede bulunan , altından sonra ne kolay dövülüp haddelenebilen , ısı ve elektriği en iyi ileten , zivnet ve kıymetli süs eşyası imaline varayan, kendine has bevaz renkte olan metal element, sim.

Câme-i hüsn aña boyınca biçilmiş kaftân

Nîm-ten şıkma **gümüş** sinesi dâ'im 'uryân

(Msd 4/15-16)

gümüşden: Gümüştan yapılmış.

Düşelden 'aks-i pâki cüybâr-ı sâha-i cânâ

Gümüşden servdir kadd çekdi bağ-ı dilde

cânâna

(Kt 40/1-2)

gümüş-endâze: Gümüş ölçen.

Şubh-dem bir büt-i terzî beçe-i şîrînkâr

Gümüş-endâze gibi kadd ile kıldı reftâr

(Msd 4/1-2)

gün: 1. Yirmi dört saatlik zaman dilimi.

Kažâ bu tāk-i sipihre âşâr mıydı her **gün**

O mâhuñ olmasa hürşid-i envâr âyinesi

(G 227/13-14)

Zebün-ı zîr-i bâr-ı minnet olma mâh-tâb-âsâ

Saña yetmez mi her **gün** bir teh-i nân âfitâb-âsâ

(G 4/1-2)

Güldürürse rüyımı her **gün** sipihruñ rüzgâr

Kâse kâse her seher nüş itdürür hün âfitâb

(G 8/9-10)

Şeh-rehde ribâtdur bu cihân

Gelen olur bir iki **gün** mihmân

(T 18/1-2)

2. Güneş.

İdbârı görindi milel-i zulmet ü küfrün
Pertev viricek **gün** gibi ikbâl-i Muhammed
(K 1/7-8)

3. Gündüz.

Meyl-i kenâr eyleme **gün** gibi şubh u şâm
Şehrîlerün Belîğ 'aceb iştiârî var
(G 73/13-14)

4. Zaman.

gün:-i, -n, -de
İtmez o servden güle pest olsa sâyeveş
Maşher **güninde** kâlkâr ayâğa fütâdesi
(G 226/9-10)

günâh: Suç, Allah katında yasaklanan sev.

Bahr-ı sefîde geldi kim oldı yem-i siyah
'Afv-ı Hüdâya nisbet ile böyledir günâh
(Tb 2/69-70)

günâh:-a

Libâsın pâk idüp tekrâr telvîs eylemez 'âkıl
Degül lâyıq **günâha** cür'et istigfârdan soñra
(G 172/5-6)

günâh:-u, -ñ

Günâhuñ i'tirâf itmek gibi hiç bir şefî' olmaz
Ki cürm-i mücrim ekşer 'afv olur ikrârdan soñra
(G 172/7-8)

günâh:-u, -m, -a

Ey şüh cürm-i sâbıkı yâd itme kim bugün
Dergâh-ı şefkatünde mukırrum **günâhuma**
(G 192/5-6)

güncâyiş: Sığış, sığışma. güncâyiş-pezir sığışan.

güncâyiş:-e
Hayme-i câhını **güncâyişe** imkân yoğ ise
Şah-ı iclâline gerdün kura vâlâ hıyemi
(K 7/39-40)

güncâyiş-pezir ol: Sığışmak.

güncâyiş-pezir ol:-maz, -sa
Sezâdur nağme-i ter kâseden izhâr idüp mevcin
Bu eşnâlarda **güncâyiş-pezir olmazsa** tanbûra
(T 27/25-26)

gündüz: Günün aydınlık olan vani güneşle aydınlanan kısmı.

Bu şeb vaşlm o meh ferdâya kırsa ey dil-i şeydâ
Bunı pek belle kim **gündüz** çıkılmaz küh-ı
billûra
(Mf 16/1-2)

Gündüz 'uşşâkı güzeller soyar elbette Belîğ

Düzd-i kâlâ-yı vişâl ol gice hûbân şoyılır
(G 76/13-14)

gündüz gör işin giceye kalma: İşinizi akşamüzeri veya gece yapmayın, sabaha bırakın çünkü gece iş yapmanın kötü yönleri daha çoktur.

Hengâm-ı haşa vaşl için olma müterâkkip
Gündüz gör işin her ne ise **giceye kalma**
(G 205/3-4)

güne: Tür.

Pîr-i muğân ile buluşup keyfe me'ttefağ
Virdi bu **güne** hâtır-ı nâ-şâduma sebak
(Tb 2/35-36)

Belîğ-i zârî nâ-şâd eyleyüb agyârî şâd itdün
Bu **güne** vaz'-ı nâ-ber-câyı tab'-ı nüktedân
çekmez
(G 91/13-14)

Ehl-i vefâya kâhr ideyor bî-vefâya luğ
Bilmem ne **güne** hıdmet idem pâdişâhuma
(G 192/25-26)

güneh: Suç, Allah katında yasaklanan şey.

güneh:-le
Kıl baña şefâ'at meded ey fahr-i Resül
Dergâh-ı Hüdâya bu **günehle** gidicek
(R 11/1-2)

güneh it: Günah işlemek.

güneh it:-di
Zencîr-i ser-i zülfine bend eyledün anı
İtdi yine yanuñda 'aceb kim ne **güneh** dil
(G 145/7-8)

güneh it:-se

Bir kul ne kadar **itse güneh** Mevlâsi
'Afv eyler anı dostı şefâ'at idicek
(R 11/3-4)

günes: Gezenlere ve dünyaya ışık ve ısı veren gök cismi, necm. Bu gök cisminin çevreye yaydığı ısı ve ışık.

O mihr-i evc-i hüsnün mişlini bulmağ ne
mümkündür
Güneş bir dânedür 'âlemde iki âfitâb olmaz
(G 87/7-8)

İlişmez kirpigümde yâre karşı dâne-i eşküm
Güneş toğdıkdâ şebnem kıatresi tırılmaz nebât
üzre
(G 182/7-8)

2. Sevgili.

Nice dirler o şeh-i hüsnî görenler mehves
Dir idüm ben buña 'âlemde iki olsa **güneş**,
(G 109/1-2)

güneş toğ: Sabahleyin güneş ufuktan yükselmek.

güneş toğ:-di
Şandılar anı ikiz **toğdı güneş** hâş ile 'âm
Câmekâna gelicek tutdı perî gibi mağâm
(Msd 3/3-4)

günli: Zamanlı.

(K 5/25-26)

Cihānda ey peri bir çara **günli** 'aşık-ı zārüm
Ruḥuñda sebz-i ḥaṭ baḥt-ı siyāhumdan bitüp
yitdi

(G 212/7-8)

gürāb: Karga.

gürāb:-a
Gürāba āşiyānı lāne-i bülbülden a'lādur
Tarabgāh-ı neşāt-efza gelür zembūra kendüsi

(K 3/37-38)

gürbe: Kedi.

gürbe:-ye
Ḥisset-i mün 'am-i dünyāyı temāşā itdüm
Loḳma geçmez boğazından dimeden **gürbeye**
pist

(G 17/13-14)

gurbet: Yurdundan, memleketinden başka yerde bulunma, gariplik: divār-ı gurbet. Yabancı bir memleket.

gurbet:-de
Bu rütbe derd ü ğam der-kār iken **gurbetde**
sulṭānum

Nice ṭab'umda ṭāb u ḳudret olsun şî'r ü inşāyā
(K 9/79-80)

İdüp **gurbetde** āḥir ḥāne-i bî-minneti mesken
Derünüm ḥār-ḥār-ı derd ü miḥnet pür-ḥırāş itdi

(Kt 12/1-2)

güriz eyle: Kaçmak.

güriz eyle:-r
Eyler **güriz** bulsa da yāri raḳīb-i seg
Āḥū-yı deşt-i 'işvedür ol yollı izlidür

(G 80/13-14)

Sipāh-ı ḥālden **eyler güriz** ḳaṭre-i ḥoy
Ki ṭutdı 'arşa-i iḳlîm-i Rūmı Hindülar

(G 83/5-6)

gürizān ol: Kaçmak.

gürizān ol:-sa
Tezerv-i şū'le-yi ḥākister eyler āteş-i ḳahrı
Gürizān olsa da ol dem derün-ı şem'-i kāfūra

(T 27/21-22)

gurre: Sevgili.

'İbret al bezm-i mükāfatda ey **gurre** mest
Ḳadeḥüñ ḳanımlı içdikleri mīnādandur

(G 74/3-4)

gurre-i ğarrā: Hilāl.

Hilāl ebrūsı yāruñ 'anberin ṭuğrā midur bilmem
Ḥusūf-endüde yāḥud **gurre-i ğarrā** midur
bilmem

(G 155/1-2)

gurrelen: Parlamak.

gurrelen:-üp
Bu ḥüsn ü şive-i pā-der-rikāba **gurrelenüp**
Efendi bendeñe cevri eyleme bu dünyādur

gürz-i kāvusî-i kilki-bî-amān: İnsafsız Kavusi'nin kaleminin topuzu.

Destümde **gürz-i Kāvusî-i kilki-bî-amān**

Şimdi bu 'arşagehde benüm Ḳahramān-ı 'ilm

(K 10/99-100)

gürz-i tehemten ol: Eski İran kahramanı Zaloğlu Rüstem'in sapı uzun, büyük topuzu olmak.

gürz-i tehemten ol:-ur

'Aşā-yı kilki itdim pāsbān-ı ḳişver-i ma'nā

Olur **gürz-i Tehemten** dürbāş-ı ṭaḥt-ı Kāvūsî

(K 3/71-72)

güş: 1. Kulak.

güş:-ı, -n

Olmaz zarar kimseye ehl-i ḥüşin

Kim gevher-i pend ile pür eyler **güşin**

(R 6/1-2)

güş:-ı, -n, -a

Anı ber-düş eyleyen mehd-i şafādan güyiyā

Güşına āvîze eyler bir dür-i 'ālem-bahā

(T 28/7-8)

Ḳapılır bāṭıl olan sözlere şeyḥ-i sālūs

Ḥoş gelür berhemenuñ **güşına** bāng-i nākūs

(G 107/1-2)

2. Dinleme.

güş:-uz

Belîgā süsenāsāda zebānuz gerçî 'ālemde

Nevā-yı 'aşḳa ammā gül gibi ser-tā-ḳadem

güşuz

(G 95/11-12)

güş eyle: Dinlemek, kulak vermek.

İm'ān-ı sem'-ı ḥüş ile meclisde **eyle güş**

Mātem şadāların nağam-ı erğanūnda

(Tb 1/31-32)

Bu maḳāmuñ luṭfını **güş eyle** kim bülbül ider

Ḥande-i gül-ğonca-i taşvirden meşḳ-i nevā

(T 1/29-30)

Diñleme mağlaṭa-i zāhid-i sālūsî şaḳın

Muṭribuñ ḳavlini **güş eyle** mey iç dil-ber sev

(G 169/9-10)

güş eyle:-me, -sün

Kimse **güş eylesün** diyü şadā-yı diremi

Aradum anı ḥisāb itmege cezr-i aşemi

(K 7/7-8)

güş eyle:-se:

Bir āḥ idüp yıkılır ḥāke şafḫadan taşvîr

Eger kelām-ı revān-bāḥş-ı la'lūñ **eylese güş**

(K 6/3-4)

Bir āḥ idüp yıkılır ḥāke şafḫadan taşvîr

Eger kelām-ı revān-bāḥş-ı la'lūñ **eylese güş**

(K 6/3-4)

Bir āh idüp yıkılır hāke şafhadan taşvîr
Eger kelām-ı revān-bāhş-ı la 'lūñ **eylese gūş**
(K 6/3-4)

Bir āh idüp yıkılır hāke şafhadan taşvîr
Eger kelām-ı revān-bāhş-ı la 'lūñ **eylese gūş**
(K 6/3-4)

gūş eyle:-y, -en
Şad-çāk olur bu mātemi **gūş eyleyen** gönül
Pür-giryeye eyler 'ayn-ı serābı bu mā-cerā
(K 2/127-128)

gūş eyle:-y, -üp
Kimdür o kim bu mātemi **gūş eyleyüp** anuñ
Yanmaya tab 'ı germi mişāl-i dil-i çenār
(Tb 1/91-92)

Eyleyüp İrci 'ı nidāsını gūş
Virdi cānāna bī-tereddüd cān
(T 18/5-6)

Āşināyān şanmasun **gūş eyleyüp** nazmın Belig
Ma 'nī-i bīgāne hep dīvānce-i Şevketdedür
(G 64/17-18)

gūş eyli:-y, -ecek
Debdebeyle Mora 'ya 'azmini **gūş eyliyecek**
Korkusundan Venedik kāfiri döndi mūra
(Kt 7/3-4)

gūş id: Dinlemek, kulak vermek.

gūş id:-elden
Bir nefesvār hele ney-zende ki rakķās-ı felek
Gūş idelden anı her dem ditrer dir dir ten
(G 165/7-8)

gūş id:-er
Dem-i hicāb o mehūñ **gūş ider** leţāfetden
Şikest-i zemzeme-i reng-i 'ārızı dilşād
(K 11/11-12)

gūş id:-ince
Nidā-yı irci 'ı emrin **idince gūş** hātifden
O dem rūhı fezā-yı qudsiyānı kıldı cevlangāh
(T 6/3-4)

gūş id:-ip
Berid-i müjde-gūdan **gūş idüp** erbāb-ı istikbāl
Reh-i şevkinde pūyān itdilerse esb-i rehvarı
(K 4/5-6)

Nā-gehān sākī-i şahbā-yı ezelden **gūş idüp**
Cāygāh-ı istirāhāt oldıgın dār-ı beķā
(T 5/3-4)

Güle 'alākāsını **gūş idüp** ser-ā-ser şāh
Çemende hār ile çekdi hezāra hānçer şāh
(G 128/1-2)

gūş it: Dinlemek, kulak vermek.
Üftādegānuñ ol şeh-i hūsne recāsı var
Gūş it şadā-yı nağme-i cān-süz-ı bülbülü
(Th 1/25-26)

Hātır olunca neş 'e-i meyden şafā-pezir
Gūş it şarır-i hāme-i destān-serā ne dir
(Tb 2/13-14)

gūş it:-me, -di
Gūş itmedi mevzūn sözünü ehl-i suhan
Ey kec-dehen eş 'āra yaķışmaz ağzuñ
(R 17/3-4)

gūş it:-se
Gūş itse nağmesin ser-i taşvîr-i naķş-ı ÇİN
Ol dem olurdu kāse-i çinī-i pür-şadā
(K 2/169-170)

Gūş itse lafz-ı hilmini hūrşid o dem olur
Haţf-ı şu 'ā-ı şerm ile ebr-i reg-i bahār
(K 12/107-108)

gūşād id: Açmak.

gūşād id:-üp
Ağūş-ı hasret-i dil-i zārı **gūşād idüp**
Mānend-i hāle eyledüm ol māhı der-kenār
(K 12/47-48)

gūşāde: Açık, açılmış.
Mir 'āt-i tab 'uma yine 'atf-ı nigāh idüp
Kaldı **gūşāde** vālih ü hayrān-ı 'ilm
(K 10/93-94)

Gönül ki leyle-i zūlfūñde kaldı dil-dāruñ
Görür o āyine-i sineyi **gūşāde** şabāh
(G 25/3-4)

gūşāde eyle: Açmak.

gūşāde eyle:-r, -se
Ne kadar evde **eylerse gūşāde** per ü bāl
Āşiyānında olur mürğ-i çemen fāriğ-i bāl
(R 23/1-2)

gūşāde eyle:-r, -se
Ne kadar evde **eylerse gūşāde** per ü bāl
Āşiyānında olur mürğ yine fāriğ-i bāl
(Kt 42/1-2)

gūşāde it: Açmak.

gūşāde it:-dü, -ñ
Hvāb-ı 'ademde kaldı ebed cehl-i bī-fürüg
İtdüñ gūşāde hāke leb-i dāstān-ı 'ilm
(K 10/55-56)

İtdüñ gūşāde sine-i billür nāfe dek
Ey şūh bilmezem kemerüñ yok mıdur senüñ
(G 138/7-8)

gūşāde it:-miş
Cūşiş-nümā-yı kulzüm-i ma 'nāda zāt-ı yek
İtmiş gūşāde fülk-i dile bād-bān-ı 'ilm
(K 10/31-32)

- güşāde it:-se**
Erzān metā'ı rüy-ı dükāndur mükevvenāt
İtse güşāde h̄vāce-i ṭab'uñ dükān-ı cilm
(K 10/33-34)
- güşāde ol: Açmak.**
güşāde ol:-a
Tümār-ı nazmı tayy iderek vaktidür Belîğ
Gül-gonca gibi **ola güşāde** kef-i du'ā
(K 2/193-194)
- Hüdā-yı 'izz ü cell her işinde yāver olup
Güşāde ola anuñ bahtı tālî'î mes'ūd
(Kt 4/7-8)
- güşād-ı dīde-i cām-ı cihān-nümā it: Dünyayı**
gösteren kadehın gözünü açmak.
güşād-ı dīde-i cām-ı cihān-nümā itdüm:-dū, -m
'İbret-nümāy-ı sāha-i eflāki seyr için
İtdüm güşād-ı dīde-i cām-ı cihān-nümā
(K 2/15-16)
- güşād-ı mūy-ı miyān: Açılmış ince bel.**
Güşād-ı mūy-ı miyān bendine düşüp 'ākıl
İder mi yok yire hiç nakd-i 'ömrini itlāf
(G 128/11-12)
- güşāyende-i ṭılısm-ı 'ulūm: İlimlerin tılsımlarını**
açan.
Ey **güşāyende-i ṭılısm-ı 'ulūm**
Diñle ḥāl-i dil-i perîşānım
(Kt 8/1-2)
- güşāyiş: Açıklık.**
Cihānda nāḥun-ı dest-i 'ināyetle pey-ender-pey
Güşāyiş bulmada erbāb-ı ṭab'uñ çin-i ebrūsı
(K 3/63-64)
- güşe: Köşe.**
güşe:-ler, -den
Gülū-gir oldı bī-mey mevce-i gam her bir reg-i
cāna
Ki seyl-āb olmayınca **güşelerden** ḥār u ḥas
gitmez
(G 94/5-6)
- güşe-i 'adem: Yokluk köşesi.**
güşe-i 'adem:-i
Muhtār-ı bezm-i 'ālem iken 'uzlet eyleyüp
Fırkatle **güşe-i 'ademi** kıldı ihtiyar
(Tb 1/95-96)
- güşe-i dārü'l-emān: Güvenli evin köşesi.**
güşe-i dārü'l-emān:-e
Gam pençesinden oldı girībānımız ḥalāş
Geldük Belîğ **güşe-i dārü'l-emāne** dek
(G 137/11-12)
- güşe-i haṭṭ: Yazının köşesi.**
güşe-i haṭṭ:-u, -m, -da
Vaşfını levḥe nezāketle yazarken ḥāme
Lafz-ı ḥaṭ **güşe-i haṭṭumda** olmuñ taşhif
(G 129/5-6)
- güşe-i meğāk: Çukurun köşesi.**
Tārik olursa çeşm-i dile **güşe-i meğāk**
Gülzār-ı 'Adne pencere aç ola tābnāk
(Tb 2/39-40)
- güşe-i ṭarf-ı külāh: Şapkanın kenarının köşesi.**
güşe-i ṭarf-ı külāh:-u, -m, -a
Bağ piç ü ṭab-ı sünbül-i dūd-ı siyāhuma
Zīver-dih oldı **güşe-i ṭarf-ı külāhuma**
(G 192/1-2)
- güş-ı bilād: Memleketlerin kulakları.**
Mişāl-i kāse-i çini leb-ā-leb olmuşdur
Şadā-yı debdebe-i ḥaşmetiyle **güş-ı bilād**
(K 11/51-52)
- güş-ı cān aç: Can kulağı ile dinlemek.**
güş-ı cān aç:-ar, -am
Def gibi **güş-ı cān açaram** kavlı-ı muṭriba
Olsam ne deñlü sille-hor dest-i müdde' ā
(K 2/99-100)
- güş-ı dil-āra: Sevgilinin kulağı.**
güş-ı dil-āra:-y, -a
Teğafül-pişe bahtumda gelür **güş-ı dil-āraya**
Şadā-yı āb-şār-ı nehr-i gülşen mevce-i efgānum
(K 8/7-8)
- güş-ı ḥasūd-ı nazm: Şiiri kiskanarak dinleyen.**
güş-ı ḥasūd-ı nazm:-u, -m, -ı
Ol şā'irüm ki debdebe-i kūs-ı çarbetüm
Güş-ı ḥasūd-ı nazmumu ker itdi ra'd-vār
(K 12/163-164)
- güş-ı hüş: Akıl kulağı.**
güş-ı hüş:-ı
Nirü-yı meyle al gam-ı dünyādan intikām
Aç **güş-ı hüşü** diñle budur zübde-i kelām
(Tb 2/97-98)
- güş-ı iz'ān: Akli dinleme.**
güş-ı iz'ān:-u, -m
Muḥit-i cūd u fazlı sāha-i eflāke hem-serdür
Pür oldı mevce-i āvāzesinden **güş-ı iz'ānum**
(K 8/45-46)
- güş-ı zühre: Zühre'nin kulağı.**
güş-ı zühreyi:-y, -ı
Çak itdi **güş-ı Zühreyi** āvāz-ı gulguli
İşrāb ider bu beyt ile 'uşşāka ol gülü
(Th 1/27-28)
- Ker itdi **güş-ı Zühreyi** sūzişle şubḥ-dem
Mātemserāy-ı bülbülü hınā-ger-i elem
(Tb 1/1-2)

güşiş: Çalışma, çalışıs: güşiş-i bî- fâide.**güşiş:-le**Suḥana dâniş ü **güşişle** virilmez revnaḳ
Baña bu luḫf-ı suḫan oldı Ḥudânuñ keremi

(K 7/73-74)

güşiş eyle: Çalışmak, çabalamak.**güşiş eyle:-y, -üp**Loḳmân-ı dehr bunca zamân **güşiş eyleyüp**
Merge 'ilâc bulmadı hiç bir fûnunda

(Tb 1/27-28)

güsiste eyle: Koparmak.Râh-ı ḳanâ'at içre selâmet murâd ise
Dilden **güsiste eyle** kuyûd-ı tecemmülü

(G 214/13-14)

güsiste eyle:-me, -diMecnûn **güsiste eylemedi** bî-niyâz iken
Târ-ı nigâhı ḫalka-i çeşm-i gâzâleden

(G 158/3-4)

güsiste ol: Kırılmak.**güsiste ol:-ma**Ḥoşdur sükûn-ı 'uḳde ki târ-ı güher gibi
Olma güsiste ḫâne-be-ḫâne idüp duḫûl

(G 144/11-12)

güsiste ol:-sunBel bağlamazsa ol büt-i ḫüsne benüm gibi
Olsun güsiste rişte-i zünnâr-ı Berhemen

(G 164/5-6)

güsiste-niḳâb: Çözölmüş örtü.Kirişme-senc ü tebensüm-künân **güsiste-niḳâb**
Cihâna 'arz-ı cemâl eyledi be-vefḳ-i murâd

(K 11/3-4)

güstâḫâne: Küstâḫcasına, edepsizcesine, sıra savgı tanımaksızın.El uzatduñ güle **güstâḫâne**
Bülbülün ḫâtır-ı yok mı 'âşık

(G 134/3-4)

güş-vâr eyle: Küpe yapmak.Âḫ eyle **güş-vâr** muḫribda kim beni
Âşüfte itdi 'aḳlı başından idüp cüdâ

(K 2/167-168)

güvâh: Delil.**güvâh:-u, -m, -a**Levh ü ḫalemle eyledüm işbât-ı müdde 'â
Olmaz hünerde tezkiye lâzım **güvâhuma**

(G 192/27-28)

güvâh ol: Şahit olmak.**güvâh ol:-di**Luḫf u keremün **oldı** bu du'âya **güvâh**
Sen ibn-i vezîr oldıḡun işbât itdüñ

(K 49/3-4)

Pâki-i şî'rüme ma'nâsı **güvâh oldı** Belîḡ
Meryemün 'işmeti bürhâni Mesîḫâdandur

(G 74/15-16)

güyâ: Sanki.Çeşmüme bir perdedür **güyâ** niḳâb-ı ruḫlaruñ
Ḥürmen-i 'ömrüm yakup maḫv itdi tâb-ı
ruḫlaruñ

(Ş 1/9-10)

Nâzıra saḫ-ı ḫavân **güyâ** ki bir âyinedür

Ṭâḳ-ı zîbâ anda 'aks-ı ebrüvân-ı dil-rübâ

(T 1/17-18)

Muḫrib demîde eylese nâkür ü şîrîni

Güyâ ki cism-i mürdeye cânlar ider 'aḫâ

(K 2/33-34)

Tâze dellâk olıcaḳ ḫalvet-i ḫâşşa reh-ber

İtdi bir burcda **güyâ** ki kırân şems ü ḳamer

(Msd 3/19-20)

Ümîd-i nev-bahâr-ı himmeti ol gülbün-i lütfuñ

Hazân vaḫtinde **güyâ** bülbül eyler ḫab'-ı me'yûsı

(K 3/45-46)

Ḥabbezâ ḳaşr-ı dıraḫşanda bu cây-ı dil-keş

Oldı **güyâ** ḳafes-i bülbül-i bâḡ-ı maḳşûd

(T 10/1-2)

Olur hem-vâre timşal-i bütân-ı şehre menzilgâḫ

Temâşâ eyle **güyâ** ḫâne-i ešnâmdur mir'ât

(G 13/3-4)

Naḳş ile olınca mânend-i 'arûs-ı dil-pezîr

Şaldı ḳol **güyâ** der-âḡuş itmege bu ḳaşrnâḳ

(T 19/5-6)

Bir meges oldı semâdan **güyâ**

Cilve-perdâz-ı miyân-ı ḳandîl

(T 20/9-10)

Farḫ-ı pertevle bu eyvânda sûtün-ı rengîn

Âteşin mîl çeker çeşm-i 'adüya **güyâ**

(T 21/31-32)

Safḫa gülşen iki mışra' serv-i dil-cüdur baña

Mışra'ı muñ beyti **güyâ** bir akarsudur baña

(R 22/1-2)

Kef-i cânânede **güyâ** mıḳrâz

Dü-şebîḫ mün'akis âyinede mâḫ

(T 23/19-20)

Hezârî söyleden yâ âşiyân şevḳi yâ beyzîdür

Beni **güyâ** iden âyîne-i didâr-ı Feyzîdir

(Mf 24/1-2)

Ḳabâ-yı sebz ile **güyâ** emîr tâzesidür

Alur ele gül-i surḫi mişâl-i aḫker şâḫ

(G 28/7-8)

İki bâl açmış der-i bâlâsı şâhib-beyt için

Her seḫer dergâha **güyâ** ref'ider dest-i du'â

(T 29/5-6)

Dilden hayāl-i kıddi gidelden o gül ruhuñ
Güya gözümde her müje hār-ı hālidedür
 (G 44/3-4)

O rütbe hün-feşānlık itdi nişter-hız-i gamzeñ
 kim
 Lebümde şışe-i teb-hāle **güya** cām-ı vārundur
 (G 47/3-4)

Eriyüp süziş-i evşāf-ı ruhuñda **güya**
 Dāne-i şeb-nem-i gül gevher-i dendānumdur
 (G 50/11-12)

Tābiş-i mihre taħammül mi ider ol gül-beden
 Rüyuna **güya** dikendür sāye-i müjgān batar
 (G 60/3-4)

Derün-ı pīrehenden cism-i pūr-nūruñ
 nümāyāndur
 Ki **güya** āb-ı şāfi vaz' olunmuş cām-ı billūra
 (Mf 63/1-2)

Bir elif çekse Belig eş'ārdan düzd-i suhan
 Biñ elem peydā olur **güya** tenümden mü çeker
 (G 71/13-14)

'Anberin-hāl-i 'izārı o bütüñ **güya** kim
 Derd-i serdef'ine yapışdurılan lādendür
 (G 74/5-6)

Ol büt-i rakkaş **güya** her yanın evvel kırar
 Cünbiş eyler başka her endāmi nazük bel kırar
 (G 75/1-2)

Eşkümler oldı perdesi kirbāsveş sefid
Güya sevād-ı merdüm-i çeşm Akdeñzlidür
 (G 80/11-12)

Ƙapladı hālını birden bire haṭṭuñ **güya**
 Mühreyi itdi fusün ile nihān şu'bede-bāz
 (G 98/11-12)

Müjem çeşmümde **güya** āteşin-mismārdur
 sensüz
 Reh-i nezzāreye nevg-i nigāhum hārdur sensüz
 (G 102/1-2)

Kışt-zār-ı haṭṭını biçmege **güya** ebrü
 İki çeşmine direvger gibi şundi iki dās
 (G 106/5-6)

Dā'im şulayor maḳdemin 'aks-i nigāruñ
Güya ki gözüm taze nihāl-i semer ekmiş
 (G 108/5-6)

Dü-la'lüñ şafhada tenvine beñzer kim 'ayān
 olmuş
 Derünında dehānuñ nündür **güya** nihān olmuş
 (G 111/1-2)

Ebrüvānum iki göz cısr-i metündür **güya**
 Dem-be-dem anda aḳan göz yaşı deryāçe-i Şaṭ
 (G 119/7-8)

Hün-ı sirişk-i derd ile sīnemde eyleyüp
Güya nigın-i la'l idi çıḳdı düvāleden
 (G 158/5-6)

Hayāl-i zülfine piçide kıldum rişte-i cānı
 Yine bir deste sünbül bağladum **güya** ki
 sākından
 (G 166/9-10)

O la'l fes kākül üzre berg-i güldür sünbül
 üstinde
 'İzārında 'araḳ **güya** ki şebnemdür gül üstinde
 (G 174/1-2)

Girih-bend eylemiş gīsüy-ı müşg-āluddan seyr it
 Şemāmeyle turur **güya** ki 'anber kākül üstinde
 (G 174/5-6)

Ruḳ-ı hoy-kerde-i dil-berde **güya** sāye-i müjgān
 Fütāde harbelerdir cilve eyler gevher üstinde
 (G 175/3-4)

Dāmān-ı hayālüñ gideli dest-i müjmeden
Güya ki turur merdüm-i çeşmüm diken üzre
 (G 185/3-4)

Derün-ı pīrehenden cism-i pūr-nūruñ
 nümāyāndur
 Ki **güya** āb-ı şāfi vaz' olunmuş cām-ı billūra
 (G 187/3-4)

O çeşm-i haste zīr-i tiğ-i ebrüsında cānānuñ
 Yatur **güya** ki bismilgehde āhū hañçer altında
 (G 190/3-4)

'Ayār olmuş ezelde cism-i pāki ol mehüñ **güya**
 Ki beñzer semm-i nāfi tüde-i sim üzre tamgāya
 (G 191/7-8)

Bu şeb kim bezm-i ehl-i 'aşka bir rüh-ı revān
 geldi
 Yeñiden kaleb-i efsürdeye **güya** ki cān geldi
 (G 211/1-2)

güyende eyle: Söylemek.

güyende eyle:-r
 Bu dil eger olmasa bir āyine-i şāf
 Tūṭiyi nice **eyler** idim **güyende**
 (R 10/3-4)

güyiyā: Sanki.

Felekde **güyiyā** bir pehlevān-ı nāvek-efgendür
 Şu 'āda tır-i perrān hālesin zih-gür ider meh-tāb
 (G 7/7-8)

Hayretle 'arızındaki hoy oldı **güyiyā**
 Āyine üzre itmege lerzende ber-ḳarār
 (K 12/25-26)

İstikāmetde ḳadd-i dil-dāra nāvek diñse pes
Güyiyā bir la'l-i peykāndir başında sivri fes
 (Mf 19/1-2)

- Bu dükkân bir şadefdür **güyyiâ** bahr-i melâhâtda
Derûn-ı perverişgâhidur ol lü'lü-yı nâ-yâbuñ
(T 25/13-14)
- Anı ber-düş eyleyen mehd-i şafâdan **güyyiâ**
Güşına âvîze eyler bir dür-i 'âlem-bahâ
(T 28/7-8)
- Dest-i bahilde zer-i maḥbûb **güyyiâ**
Nür-ı şerârdur ki derûn-ı ḥacerdedür
(G 39/3-4)
- Ma'nî-i tâze derûnında ḥafî hem-çü gül-âb
Güyyiâ berg-i gül evrâk-ı semendür elfâz
(G 121/11-12)
- Görelde ol perînüñ nişter-i müjgân-ı ser-tüzün
Gözüm şaplandı kaldı **güyyiâ** biñ ḥançer üstinde
(G 175/5-6)
- güzâf ol: Mânâsız lâf olmak.**
güzâf ol:-a
Kibrit-i aḥmer ol meye nisbet **güzâf ola**
Her kim içerse vâkıf-ı esrâr-ı kâf ola
(Tb 2/23-24)
- güzâr evle: Geçip gitmek.**
Reng-i mey bî-raḥne **eyler** şîşe-i meyden **güzâr**
Olamaz eflâk sedd-i âsumân-peymây-ı rûḥ
(G 27/3-4)
- güzâr id: Geçip gitmek.**
güzâr id:-üüp
'Aklun ezelde zîhn-i kazâdan **güzâr idüp**
Geldi zuhûra zemzeme-i kün fe-kân-ı 'ilm
(K 10/73-74)
- güzâr it: Geçip gitmek.**
güzâr it:-dür, -ür
Dürç-i muḥassenât olup endâmı **itdürür**
Maḥdûr-ı şun'-ı şâni'-i zühdden **güzâr**
(K 12/43-44)
- güzâr it:-mez**
Berginde büy-ı gül ruḥına cân atarsa ger
İtmez derûn-ı ṭab'ına yâd-ı vaṭan **güzâr**
(K 12/35-36)
- güzâr ol: Geçip gitmek.**
güzâr ol:-up
Nâḥun **güzâr olup** suḥan-ı gâ'ibânedan
Çekdi ḥaṭâya ṭab'ımı bu beyt-i tâb-dâr
(K 12/121-122)
- güzârgâh-ı gülü: Boğaz yolu.**
güzârgâh-ı gülü:-y, -a
Belîgâ nûş-ı camî dest-i luṭfuñ ḥoş-güvâr eyler
Güzârgâh-ı gülüya mevc-i bâde ḥârdur sensüz
(G 102/19-20)
- güzârgâh-ı ḥayâl: Hayal yolu.**
güzârgâh-ı ḥayâl:-e
Bahâr eyyâmıdır dilden Belîgâ şâhid-i maẓmûn
Güzârgâh-ı ḥayâle bilmezem anı neden çıkmaz
(G 96/13-14)
- güzârgâh-ı ḥayâl-i yâr: Sevgilinin hayalinin geçiti.**
güzârgâh-ı ḥayâl-i yâr:-e
Güzârgâh-ı ḥayâl-i yâre yapmış şâni'-i kudret
İki gözli kemer bir köprüdür kaşım Fırât üzre
(G 182/3-4)
- güzâr-ı güzâr-ı lâ-mekân-seyrân: Mekanları gezip gitmek.**
güzâr-ı güzâr-ı lâ-mekân-seyrân:-a
Güzâr-ı lâ-mekân-seyrâna olmaz âsumân
mânî'
Ki pervâz-ı fûrûg-ı meyden irmez raḥne mînâya
(K 9/15-16)
- güzel: Güzel, hoş.**
Nokta-i ḥâl-i zib-i ruḥ ma'na-yı rengin nür-ı
çeşm
İki mışra'la **güzel** bir beyt-i ebrûdur baña
(R 22/3-4)
- Ḥübân yapar yaparsa bu vîrâne gönlümi
Üstâd olunca şivede ammâ **güzel** yapar
(G 45/3-4)
- Cünbiş-i nâz ister ebrûda degüldür vesme şart
Yohsa taşvîre muşavvir de **güzel** ebrû çeker
(G 71/5-6)
- Âyet-i ḥüsni dil-i şeydâ **güzel** tefsîr ider
Kışşa-i zülfe ser-âgâz eylese zencir ider
(G 82/1-2)
- Ḥaṭ-ı la'liyle iki kaşı o çâr-ebrañuñ
Yazamaz böyle **güzel** ḥaṭṭı cihânda ḥaṭṭâṭ
(G 118/9-10)
- Ne **güzel** söylemiş ebnâ-yı zamâna şâ'ir
Baña bir beyt-i zebân-zed yitişür ḥayr-ı ḥalef
(G 130/3-4)
- Âyet-i ḥüsni dil-i şeydâ **güzel** tefsîr ider
Kışşa-i zülfe ser-âgâz eylese zencir ider
(G 82/1-2)
- İsm ü resmin levḥ-i ṭab'umda **güzel** yazsun o
şüh
Ḥüccetüñ herkes nigâḥ eyler Belîg imzâsına
(G 177/15-16)
- Şâhid-i nazmın **güzel** şüret virür inşâdına
Kilk-i Mânî-pişenüñ şad-âferün üstâdına
(G 189/1-2)
- 'İzârı parlak olur dil-berân-ı Efrenc'ün
Güzel cilâ olur iklîm-i kâfir âyinesi
(G 227/15-16)

2. Dilber.

'Ayıbsız âdem olmaz herkese bir şekk ü reybum
var

Güzel sevmekdir endişem benim ancak
Şu 'aybım var

(Mf 22/1-2)

Haft-ı leb böyle mevzûn nakş olaldan levh-i
rûyında
O çâr-ebrû **güzel** Hayyâmı geçmiştir
murabba' da

(G 173/3-4)

Her-câyî **güzel** sevme didüm ey dil-i şeydâ
Çek cevri söz eslemedüñ saña gerekdür
(G 236/13-14)

Her-câyî **güzel** sevme didüm ey dil-i şeydâ
Çek cevri söz eslemedüñ saña gerekdür
(G 236/13-14)

güzel:-ler

Güzeller hüsnî 'arz-ı dîde-i ehl-i şühüd eyler
Bu da'vâda hayâlün şimdi işbât-ı vücûd eyler
(G 53/1-2)

Gündüz 'uşşâkı **güzeller** şoyar elbette Belîğ
Düzd-i kâlâ-yı vişâl ol gice hûbân şoyılır
(G 76/13-14)

güzel:-de

Güzelde şart olan âsâr-ı ândur
Gönül meyl eylemez hûbâna ânsuz
(G 92/9-10)

güzel:-i

Sâye-perver **güzelün** vaşlına meyl itme Belîğ
Zîr-i sâye şecerüñ mîvesi şîrin olmaz
(G 93/11-12)

güzel:-i

Ele aldıkça o çengî **güzeli** çâr-pâre
Reşkden mihr ile meh görse olur çâr-pâre
(G 207/1-2)

güzellen: Güzelleşmek.**güzellen:-miş**

Kimün bezminde bilmem câm-ı meyden neş'e-
yâb olmuş
Kızarmış gül gül olmuş ruhları gâyet
güzellenmiş

(G 112/3-4)

güzerân eyle: Geçmek.**güzerân eyle:-mez**

Niçün şahîfe-i tab'umdan **eylemez güzerân**
Fürûğ-ı hüsnine âyîne olsa 'aks-pezir
(K 6/13-14)

güzerân id: Geçmek.**güzerân id:-mez**

Kec-nihâduñ **idemez** kimse yanından **güzerân**
Şâhmerân kal'asıdır 'akrebe hâşiyet-i niş
(G 110/3-4)

güzergâh-ı 'aduv: Düşmanlık geçidi.**güzergâh-ı 'aduv:-da**

Esîr-i fırsat olmak bâ'îs-i nakş-ı hamiyyetdür
Güzergâh-ı 'aduvda merd-i kâmil der-kemîn
olmaz

(G 85/3-4)

güzeşte: Geçmiş olan, gecen.

Güzeşte vak'aları cümle eyleyüp teblîğ
Yegân yegân saña tefhîm ider sicil-i Belîğ
(Mf 35/1-2)

güzide: Seçkin ve üstün.

Güzide hayl-i selâtin-i âl-i Cengîz Hân
Kerîme-menkabe Maqşûd Girây-ı şâhib-i cüd
(Kt 4/1-2)

Güzide hayl-i selâtin-i âl-i Cengîz Hân
Kerîme-menkabe Maqşûd Girây-ı şâhib-i cüd
(Kt 4/1-2)

-H-**habâb: 1. Su üzerinde oluşan hava kabarcığı.**

Bir nev-cevânı nâz ile perverde itse de
Eyler **habâb** kellesini mevc-i hûnda
(Tb 1/25-26)

Maħmil-i 'aks-i nigâr olmasa deryâda **habâb**
Anı yâr itmez idi kendüye cemmâze-i mevc
(G 222/9-10)

Ĥabâb mânî'-i cüş-ı muhîṭ olursa eger
Olur bu mihr-i ĥamûşî niķâb-ı çihre-i râz
(G 90/5-6)

Görinmez iki çeşmüm 'aksi ol la'l-i ter üstinde
Ĥabâb olur mı peydâ mevc-i âb-ı gevher
üstinde
(G 175/1-2)

Belîgâ şimdi mensûḥ emre beñzer her suħan-
sâzuñ
Ĥabâb üstindedür deryânuñ ammâ gevher
altında
(G 190/13-14)

habâb:-ı
Dîde-i 'uşşâkdan cüş eyledükçe seyl-i eşk
Âbile-âsâ anuñ pürdür **habâbı** hûn ile
(G 178/7-8)

Ben ol deryâ-yı pür-şurum ki tufân-gâh-ı
sinemde
Ki her bir şerħa mevc ü her **habâbı** dâğ-ı
cânumdur
(G 230/3-4)

2. Şarap köpüğü.
Yârûñ alınca bâde-i la'li çeşidesin
Dikdi **habâb** büse leb-i câma dîdesin
(G 162/1-2)

habâb:-ı, -n, -a
Rindân bakup bu kârgâhuñ inķilâbına
İtmiş kıyâs bâde-i nâbuñ **habâbına**
(Tb 2/63-64)

Rindân bakup bu kârgehüñ inķilâbına
İtmiş kıyâs bâde-i nâbuñ **habâbına**
(G 198/1-2)

habâb eyle: Su kabarcığı çıkarmak.

habâb eyle:-y, -üp
'Aksin görünce âbda el **eyleyüp habâb**
Çeşm-i siyâh-ı mestine câm-ı tehî şunar
(G 235/5-6)

habâb ol: Kabarcık olmak.

habâb ol:-maz
O la'l-i terde yok teb-hâle hergiz âfet-i tebden
Ki cünbiş eylemekle âb-ı gevherde **habâb**
olmaz
(G 87/3-4)

habâb-âsâ: Şarap köpüğü gibi.

Senüñle neş'e-zây-ı bezm iken bintü'l-'ineb
şimdi
Ĥabâb-âsâ hevâ-âbisten oldı câm-ı ma'kûsı
(K 3/33-34)

Ĥabâb-âsâ müheyyâdur fenâ rind-i sebük-rûħa
Müyesserdür Belîg âb üzre tarḥ-endâzî-i mesned
(G 32/13-14)

'Aks-i ruḥsârûñ görelden câm-ı 'işret-ĥânedede
Gözlerüm kaldı **habâb-âsâ** benüm peymânedede
(G 201/1-2)

Ĥabâb-âsâ sebük-bârân-ı dâmen-çide bî-pervâ
Girerse baħr-i hûna dâmen-âlûd-ı ĥizâb olmaz
(G 87-13-14)

Ĥabâb-âsâ binâ-yı 'ayşî ber-bâd eyleyüp evvel
Mişâl-i gird-bâd-ı deşt-i miḥnet-ĥâne ber-düşüz
(G 95/3-4)

habâbe-i mâ: Su üzerinde oluşan hava kabarcığı.

habâbe-i mâ:-dur
Şafâ-yı sine-i berrâkı saḥ-ı âb-ı bilür
Mişâl-i nokṭa dü-pistân **habâbe-i mâdur**
(K 5/17-18)

habâb-ı bâde-âsâ: Şaraptaki gibi su kabarcığı.

Düşelden saġar-ı leb-rîze 'aks-i ġabġab-ı sâķi
Ĥabâb-ı bâde-âsâ gözlerüm kaldı mül üstinde
(G 174/3-4)

habâb-ı bâdeveş: Şaraptaki gibi su kabarcığı.

Fürûġ-ı neş'eden mevc-i şafâ cismünñde
meyġündür
Ĥabâb-ı bâdeveş pîrâhenüñ fânüs-ı gülġündür
(G 47/1-2)

habâb-ı câm-ı mey: Şaraptaki su kabarcığı.

Virüp şem'-i 'izâr-ı 'aks-i sâķi reng-i ġün-â-ġün
Ĥabâb-ı câm-ı mey meclisde fânüs-ı
müşevveşdür
(G 48/5-6)

habâb-ı mâ: Su kabarcığı.

'Ummân-ı ma'şiyetde idüp ġavtakârlık
Oldı **habâb-ı mâ** gibi dil mâ'il-i ġevâ
(K 2/ 161-162)

habâb-ı meclis-i mevc-i hevâ ol: Aşk dalgası meclisinin şebnemi olmak.

habâb-ı meclis-i mevc-i hevâ ol:-maz
Virmem ġayâl-i dil-bere çeşmümde câ 'abeş
Olmaz habâb-ı meclis-i mevc-i hevâ 'abeş
(G 120/1-2)

habâb-ı mevc: Dalga kabarcığı.

habâb-ı mevc:-ı
Nümâyândur lebümde âhdan tebġâleler bî-'ad
İder peydâ **habâb-ı mevc** oldıkça şabâ müşted
(G 32/1-2)

ḥabāb-ı nīl-i eşk: Mavi gözyaşı kabarcığı.

Ḥāne-i āyīneveş şem'-i ḥayāl-i yār ile
Ḥaclegāh-ı mäh-ı Ken 'āndur **ḥabāb-ı nīl-i eşk**
(G 136/7-8)

ḥabāb-ı nīl-i ḥūn: Kanlı Nil'in su kabarcığı.

ḥabāb-ı nīl-i ḥūn:-dur
Nesīm-i pīrehenden iktisāb-ı feyz ider her dem
Ḥabāb-ı Nīl-i ḥūndur ehl-i aşkuñ çeşm-i
bīmārı
(G 217/3-4)

ḥabāb-ı şīşe-bāza: Şişelerle hüner gösteren, oyunlar yapan hava kabarcığı.

ḥabāb-ı şīşe-bāza:-a
Lebüñde cilveger tebhāle görse Ḥızr-ı ferruḥ-
pey
Ḥabāb-ı şīşe-bāza beñzedür āb-ı ḥayāt üzre
(G 182/5-6)

ḥabāb-ı surḥ: Kırmızı su kabarcığı.

Rengīn dilānuñ ekşer olur oğlı sāde-dil
Ḥāşıl ider mi bāde-i gülgün **ḥabāb-ı surḥ**
(G 29/5-6)

ḥabābveş: Hava kabarcığı misali.

Ne sūd umar anuñ ādem içinde görmez mi
Ḥabābveş küre-i āsumānı kaleb-i pūç
(G 24/9-10)
Eyvāy kim bu za'f-ı bedenle **ḥabābveş**
Baḥr-i fenāda āb u hevāya ṭayanmışuz
(G 104/13-14)

ḥabbe ol: Buğday olmak.

ḥabbe ol:-ma, -sa
Virmezdi kimse kimseye bir **ḥabbe olmasa**
Bī-çäre bendegāne Hudānuñ tekeffülü
(G 214/15-16)

ḥabbezā: Ne güzel.

Ḥabbezā kaşr-ı dıraşşanda bu cāy-ı dil-keş
Oldı güyā kafes-i bülbül-i bāğ-ı maşşūd
(T 10/1-2)
Ḥabbezā eyvān-ı bī-hem-tā ki resmin seyr idüp
Vālih ü ḥayrān olur üstād-ı İklīdis-güşā
(T 29/1-2)

ḥabb-i afyon: Afyon tanesi. Afyonun doğrusu efvündür. Haşhaşın donmuş sütüdür; uvusturucu, kevf vericidir.

Şeherde ḥabb-i afyon neş'esinden bī-niyāz eyler
O şuḥuñ şafḥa-i ḥātırda naşş-ı ḥāl-i Hindüsü
(K 3/21-22)

ḥabb-ı nebāt: Çalı tanesi.

Temāşā kıl ḥaṭ-ı dil-dārı la'l-i pūr-nikāt üzre
Yapışmış müya beñzer cā-be-cā **ḥabb-ı nebāt**
üzre
(G 182/1-2)

ḥabb-ı nebāt-ı leb: Dudaktaki bitki taneleri.

ḥabb-ı nebāt-ı leb:-de
Hem mürde eyler iḥyā hem zindegānı mürde
Ḥabb-ı nebāt-ı lebde var dāḥi çok menāfi'
(G 124/15-16)

ḥabb-ı nebāt-ı leb: Ben.

ḥabb-ı nebāt-ı leb:-ü, -ñ
Kokarsa **ḥabb-ı nebāt-ı lebüñ** ağız miski
Ezelde mevhibedür gonca-i dehānıma bū
(G 171/3-4)

haber: Naklolunan söz.

haber:-in
Didi ḥātīf mey-i bi-ğış gül-i bī-ḥār olmaz
Ḥaberin eyledüm 'uşşāka Belīgā iblāğ
(G 125/13-14)

haber al: Kendisine bildirilmek, öğrenmek, bilgi edinmek.

haber al:-mış
Düzd-i nigh miyāna ṭolaşmaz 'abeş Belīg
Almış ḥaber ki naqd-i nezāket kemerdedür
(G 39/15-16)

haber vir: Bildirmek, haber ulaştırmak; bir durumun, bir olayın belirtisi olmak.

haber vir:-di
Kām-ı 'aşık bahte merhūn olduğın iş'ār idüp
Kūh-ken şīrīn ḥaber virdi dehān-ı tışeden
(G 159/11-12)

haber-i şom: Şom bilgi.

haber-i şom:-ı
Ḥaber-i şomı hem-rehānı Belīg
Peder-i pīre itdiler tefhīm
(T 14/9-10)

ḥabīb: Sevgili, mahbup.

ḥabīb:-e
Zemīne cevvi-i semādan yağarsa tīr-i kazā
Ḥabīb āyet-i rahmet raḥībe nāziledür
(G 42/13-14)

ḥabīr eyle: Haberdar olmak.

ḥabīr eyle:-y, -üp
Rindān-ı mestī vākı'adan **eyleyüp ḥabīr**
Böyle vaşiyet eyledi bir sāl-ḥverde pīr
(Tb 2/15-16)

ḥacālet: Mahcubiyet, utanma.

ḥacālet:-ten
Zuhur itdükçe ma'nā gevheri 'Ummān-ı
ṭa'bından
Ḥacāletten erir şebnem gibi deryānuñ incüsü
(K 3/51-52)

ḥacālet:-le

Girer ḥusūfa **ḥacāletle** tāb-ı rüyından
Eger ki olsa muḳābil anuñla bedr-i Münir
(K 6/15-16)

- ḥacālet:-den**
Ḥacāletden mişāl-i kaṭra-i sīm-āb olur tālān
Miyān-ı sāḥa-i gerdūnda yer kalmaz Şüreyyāya
(K 9/97-98)
- ḥacāt 'arz-ı id: Gereksinimleri sunmak.**
ḥacāt 'arz-ı id:-ecek
'Aşırımızda eylemiş her şadra bir nā-kes ku'ūd
'Arz-ı ḥacāt idecek ehl-i seḥāvet bulmadık
(G 133/3-4)
- ḥaccām: Hacamatçı.**
İki şişe yapıştırmış şanurlar rüyıma ḥaccām
O rütbe çeşm-i ḥasret cām-ı pür-ḥün-ābdur
sensüz
(G 101/5-6)
- ḥacer: Taş, kava.**
Galtān olunca küçede tutmaz ḥacer temel
Olmaz seferde kimseye rāḥat ḥazardadır
(G 41/7-8)
- ḥacer:-dür**
Dirhemle denānıre ḥacerdür miḥak ammā
Kālbın çıkarur sīm ü zer insāna miḥakdür
(G 59/19-20)
- ḥacerü'l-esved: Kabe'nin duvarında bulunan ve cennetten geldiğine inanılan meşhur kara taş.**
ḥacerü'l-esved:-i, -n, -e
Beñzer Ḥacerü'l-esvedine Ka'be-i cānuñ
Ser-levḥa rüyında siyeh ḥāl-i Muḥammed
(K 1/3-4)
- ḥacet: İnsanın muhtaç olduğu şey, lüzumlu husus.**
Ne ḥacet ziver-i ḥalḥāle ey serv-i ḥırāmānum
Nümāyān sāk-ı billūruñda tavḫ-ı kumrī-i cānum
(K 8/1-2)
- Ne ḥacet keş-me-keş ḥübān ile ey şūḥ-ı bī-pervā
Saña da 'vā-yı ḥüsne ḥüccet ilzāmdur mir'āt
(G 13/11-12)
- Mikdār ḥacet olsa eger şeye i'tibār
Olurdi cān gibi nemek ey dil girān-bahā
(Mf 27/1-2)
- ḥacet deminde her birisi nā-be-dīd ol: Ancak büyük fedakārlıklarla elde edilebilecek güzel bir şey, fedakārlık yapılmadan elde edilemez.**
ḥacet deminde her birisi nā-be-dīd ol: -ur
Yārān-ı 'aşrı şimdi bilen nā-ümid olur
Ḥacet deminde her birisi nā-be-dīd olur
(Tb 2/105-106)
- ḥacet ol: Gerekmek.**
ḥacet ol:-muş
Zencir-i zūlfı bende çeker mübtelālaruñ
Bende ne ḥacet olmuş iken aña bende ben
(G 167/9-10)
- ḥacı mustafā: Özel isim.**
ḥacı muştafā:
Al zebān-ı ḥāmeden tāriḥ-i itmāmın Belig
Yapdı Ḥacı Muştafā dārnın sarāy-ı dil-güşā
(T 29/7-8)
- ḥacı recep: Özel isim.**
ḥacı recep:-le
Aç gözli Oruç Beg Ramāzān nāmında
Bir māha olup Ḥacı Recepte nigerān
(R 18/1-2)
- ḥacı yatmaz:** Her durumda kendini kurtarabilen açıkgoz, becerikli kimse.
Bu şeb meclisde ardınca düşüp kalḫardı dil-dāruñ
Raḫīb-āsā cihānda görmedüm hiç bir ḥacı yatmaz
(G 103/7-8)
- ḥacle: Gelin odası.**
ḥacle:-de
Münkeşif fikr ü te'emmülle olur ma'ni-i beyt
Nāz ider ḥaclede birden bire açılmaz 'arūs
(G 107/11-12)
- ḥacle:-nüñ**
Ḥayāline yalıñuz bu gönül degül maḥşuş
Niğaruñ 'aksın alur ḥaclenüñ her āyinesi
(G 227/3-4)
- ḥaclegāh-ı mäh-ı ken'ān: Ay yüzlü Kenan'ın mahrem yeri.**
ḥaclegāh-ı mäh-ı ken'ān:-dur
Ḥāne-i āyineveş şem'-i ḥayāl-i yār ile
Ḥaclegāh-ı mäh-ı Ken'āndur ḥabāb-ı nıl-i eşk
(G 136/7-8)
- ḥacle-i sūr: Dügün odası.**
Yine bir āfete dil virmişim ki itmişdir
Füruğ-ı ḥüsni bu mātem-serāy-ı ḥacle-i sūr
(G 61/3-4)
- ḥaclet: Utanma.**
ḥaclet:-le
Bāgbān nergisi ḥacletle köktünden çıkarup
Piş-i çeşmüñde tutar dilde niyāz elde piyāz
(G 98/9-10)
- ḥaclet:-den**
Beñzemez kāmēt-i dil-dāra diyü ḥacletden
Bāgbān bāğda çok serv ü şanavber kesdi
(G 225/9-10)
- ḥaclet-figen: Şaşkınlığı düşüren.**
ḥaclet-figen:-dür
Ḥazān u nev-bahārum gülşen-i 'ālemde
tev'emdür
Murādum ḡoncası ḥaclet-figendür verd-i
ra'nāya
(K 9/67/68)

hadd: Smır.

Fezā-yı medhine bir **hadd** bulırdı bu işden
Berid-i hāme-i çābük-rev olmasa a' rec
(Kt 1/13-14)

hadd u hudūd bil: Kendi değer ve yeteneğini
olduğundan üstün görmemek.
hadd u hudūd bil:-me, -y, -e
Kenār-ı bāmda a' māya beñzer ol kimse
Ki **bilmeye** zürefā meclisinde **hadd u hudūd**
(G 35/11-12)

haddi tecāvüz it: Ölçüyü kaçırmak, aşırı gitmek.
II Taşkınlık etmek.
haddi tecāvüz it:-di
Haddi tecāvüz itdi sıyeh perçemün hele
Zülfe ider yukardan aşağı mu'āmele
(G 186/1-2)

haddi tecāvüz it:-me
Haddi tecāvüz itme şaķın rüzgārda
Fülk-i murād hep pūpa gitmez birāz mola
(G 181/11-12)

hadem: Hizmetçiler, odacılar.

hadem:-e
Mağfıret hil'atini geysen'ola ehl-i sıyām
Hademe şahibi 'ıydiyye virür huddāma
(G 194/7-8)

hademi ol: Hizmetçi olmak.

hademi ol:-ma, -y, -a
Dil-nüvāzāne görüp bendeleri ihsānuñ
Nice meymendi anuñ **olmaya** ednā **hademi**
(K 7/35-36)

**hadeng menzile varur ammā kemān kal: Ok
menzil alır, vay elde kalır.**

hadeng menzile varur ammā kemān kal:-ur
Hem-pā olur mı sa'y ile hiç nev-cevāna pır
Varur **hadeng menzile ammā kemān kalur**
(G 40/5-6)

hadeng-i āh: Ah oku.

Ne bilsün merdüm-i sencide kadrin çarh-ı dün-
perver
Şikest olmuş **hadeng-i āh** ile keff-i terāzısı
(K 3/43-44)

hadeng-i āh: Ah oku.

hadeng-i āh:-ı
Hadeng-i āhi komaz rüzgār işābet ide
Eger ki kulle-i Kāfi koşāñ nişānumuza
(G 208/11-12)

hadeng-i cehl: Bilgisizlik oku.

'Aķluñ olup mu'allim-i vālā-yı herger
Kılsa **hadeng-i cehl** qarın-i kemān-ı 'ilm
(K 10/43-44)

hadeng-i du'ā: Dua oku.

Ol şāh-bāz-ı sidre-nişin şayd olur bu şeb
Olmazsa bāz-geşte **hadeng-i du'ā** 'abeş
(G 20/25-26)

hadeng-i gamze: Sevgilinin yan bakış oku.

Nice nahvetle āgāz itmesün ol fitne-cū nāza
Hadeng-i gamze dilde hem-zebāndur şahid-i
rāza
(Msd 1/7-8)

Hadeng-i gamze ile kaşdı dā'imā diledür
Çekilmez ol kaşı yāyuñ cefāsı çok çiledür
(G 42/1-2)

hadeng-i gamze: Sevgilinin yan bakış oku.

hadeng-i gamze:-ñ
Çıkmaş hayāli çıkmaş daħi kendi sineden
Gönlüm **hadeng-i gamzeñ** ile sizli bizlidür
(G 180/3-4)

hadeng-i mīl: İğne gibi ince ve uzun ok.

hadeng-i mīl:-e
İder erbāb-ı za'fı hāksarı menzile vāşıl
Hadeng-i mīle mevc-i sürmedendür şeh-per-i
pervāz
(G 237/3-4)

hadeng-i müje: Kirpik oku.

Sitemle gamze-i cānāne geçdi cānumuza
Sen ey **hadeng-i müje** bārı girme kānumuza
(G 208/1-2)

hadī: Hidayet eden, doğru yolu gösteren.

Benüm Ferhāda **hadī** 'ālem-i ma'nāda ammā
kim
Beni kemnām iden ol Hüsrev ü Şīrīn
zebānumdur
(G 230/9-10)

hadīd ol: Hiddetlenmek.

hadīd ol:-ur
Eşrāt-ı sā'at irdi gönüller **hadīd olur**
Dillerde belki nāmı vefānuñ resid olur
(Tb 2/107-108)

hadīka-i dil: Gönül bahçesi.

hadīka-i dil:-de
Sad āh kim **hadīka-i dilde** ğubārdan
Biħ-i nihāl-vürūd-ı elem oldu üstüvār
(K 12/67-68)

hadīs-i şubh: Sabahın haberi.

Şıdķı yanında olsa tezekkür **hadīs-i şubh**
Mehbitle şubh-ı şadıķ ider kızbi ihtiyār
(K 12/103-104)

**haffāf: Kavaf, avakkabı, terlik ve saire vapan ve
satan, kavaf.**

'İşve vü nāzda ol keşşer-i müşikāf
Pışegerdür o şanāi'de degildür **haffāf**
(Msd 5/1-2)

Bırakdı keş-i tılâ-düz-ı köhnesin eslâf
Alur şatar zürefâyı zamâna hep **haffâf**
(G 128/1-2)

hafi: Gizli, saklı, sır.

Mey-i hamrâda olan neş'e-i pür-feyze bedel
Şi'r ü inşâda **hâfî** rûh-ı revândur ma'nâ
(G 1/19-20)

Ma'nî-i tâze derûnında **hâfî** hem-çü gül-âb
Güiyâ berg-i gül evrâk-ı semendür elfâz
(G 121/11-12)

Pâ-bürehne reh-i küyında düşürdi payına
Görse ol kebk-i hürâmendeyi beşer **hâfî**
(G 228/7-8)

hâfız: Hıfzeden, aklında tutan.

hâfız:-ı
'Ömr ile devleti olup efzûn
Hâfızı ola hıfz-ı Yezdânî
(T 4/37-38)

hafta: Ard arda gelen vedi gün.

Nice dert üstüne zevk itmesün kim hafta başında
Şafâdir pîr-i 'aşka ola tâze berber altında
(Mf 28/1-2)

haftaî:-î, -ı
Olup müsa'ade-i baht ü devletün efzûn
Be-kâm-ı dil ide her **haftaî** Hüdâ heftâd
(K 11/117-118)

hafta-yı baş: Haftanın başı.

hafta-yı baş:-ın
Şaşırup **hafta-yı başım** oldı o fettâna nedîm
'Akıbet eyledi dil-dâra şakalın teslim
(Msd 2/27-28)

hâk: Toprak.

Dem-i mu'ciz-beyânı lâfz-ı hüsün eylese taqrîr
Düşer bir âh idüp **hâk** üzre rüy-ı şafha-i taşvîr
(Msd 1/19-20)

Tehîdür meskeni kâlîçeden erbâb-ı tecrîdün
Mişâl-i büriyâ **hâk** üzre besdür naqş-ı pehlûsı
(K 3/39-40)

Mânî **hâk** içre harâret ile micmer çıkarur
Çinde eylese bir kimse bu resmi icrâ
(T 21/15-16)

Biz **hâk** ü bād ü âteş ü mâya tayanmışuz
Dîvâr-ı cism-i süst-bînâya tayanmışuz
(G 104/1-2)

Ol sîm-beden olmasa bir gevher-i nâ-yâb
Hâk içre felek itmez idi anı defîne
(G 197/5-6)

hâk:-e
Her şeh-süvârı **hâke** şalar tevsen-i felek
Ser-keşlik âşikâredür esb-i harûnda
(Tb 1/37-38)

Büs itmege nevbet dege tâ ins ü meleken
Hâke sürinür dâmen-i iclâl-i Muhammed
(K 1/9-10)

Bir âh idüp yıkılır **hâke** şafhadan taşvîr
Eger kelâm-ı revân-bâhş-ı la'lûn eylese güş
(K 6/4-5)

Olur temevvüc-i reng içre sâyesi nâ-büd
Ne dem ki reng-i ruhu **hâke** eylese te'sîr
(K 6/11-12)

Cüst ü cü ile felek kâmetini eyledi ham
Hâke bir dürr-i girân-mâye düşürdi zâhir
(T 9/15-16)

Hâke düşse cigeri pâresi âh eyleyerek
Nice şabr eyleye bu derde cihânda şâbir
(T 9/17-18)

Hvâb-ı 'ademde kaldı ebed cehl-i bî-fürûğ
İtdüñ güşâde **hâke** leb-i dâstân-ı 'ilm
(K 10/55-56)

Cüst ü cüdan kadd-i çarhuñ oldı ham
Düşdi zirâ **hâke** bir dürr-i yetîm
(T 8/5-6)

Mîhr ü maha olur ziyâ-efgen
Eyleyenler bu **hâke** vaz'-ı cibâh
(T 12/11-12)

Dâhî mülk-i fenâda genc iken ol gevher-i nâ-yâb
Mişâl-i genc anı indürdiler muşallâdan
(T 15/9-10)

Bânî-i kaçır-ı zer-endüd-ı laţîf
Hâke altun suyını itdi sebîl
(T 20/25-26)

Gîsûlârımuñ bād-ı nesîmî ile bütler
Hâke dökilürler şanasın berg-i hâzândur
(G 56/15-16)

Ne yapsun berhemen taşvîri ânsuz
Görüp yarı yıkıldı **hâke** cânsuz
(G 92/1-2)

'Azîzâ kadrini añlar mı âyâ ehl-i isti'dâd
Kaşa ile bu **hâke** bir Belîğ-i nükte-dân geldi
(G 211/13-14)

Ey gîrre-mest-i mesned-i evc-i kemâl olan
Düşmez mi **hâke** mîve-i nahlûñ resîdesi
(G 213/19-20)

- Büs itmege nevbet dege tā ins ü melekden
Hāke sürinür dāmen-i iclāl-i Muḥammed
(K 1/9-10)
- Kalmazdı rūy-ı ḥāke bir naḥl-i sāye-dār
Naḥş itse sāye **ḥāke** o şekl-i şemā'ili
(G 216/9-10)
- ḥāk:-ü, -m, -e**
Kimünle **ḥākūme** maḥşüle dā'ir olsa suḥan
Açar revāyic maḥşūli ḡayri şekvādur
(K 5/59-60)
- ḥāk:-i**
Şabā bu **ḥāki** ser-i naḥle eylese İşār
Semer-feşān olur elbet şükūfe-i taşvīr
(K 6/49-50)
- Çeker mevc-i hevā her zerre ḥākin rişte-i nazma
Beyābān merg-i şahrā-yı fenānuñ **ḥāki** pest
olmaz
(G 86/5-6)
- ḥāk:-i, -n, -de**
Rūm ili Yeñişehir **ḥākinde**
Tāze gül idi bu ḥab'-ı selīm
(T 14/1-2)
- ḥāk:-i, -n**
Çeker mevc-i hevā her zerre **ḥākin** rişte-i nazma
Beyābān merg-i şahrā-yı fenānuñ ḥāki pest
olmaz
(G 86/5-6)
- ḥāk:-de**
Münşā'ibdir rişte-i āmālden naḥl-i tama'
Hāke ḡāmet çeker her naḥl-i bālā rişeden
(G 159/5-6)
- hak: Allah tealā.**
Bir keremdür **Hāḡ** eylemiş i'tā
Belde-i Bālya Bādraya anı
(T 4/5-6)
- Dünyāda vü 'uḡbāda benim zikrim **Hāḡ**
Oldır iki 'ālemde murādım ancak
(R 7/1-2)
- Tarāvet-yāb idüp hem-vāre **Hāḡ** gülzār-ı
iḡbālūñ
Senā-ḡvān ola anda bülbül-i kil-k-i ḡoş-elḡānum
(K 8/57-58)
- Dādiş-i fitrīdür ehl-i şervete dād u sited
'Aḡl u rüşdi ādeme **Hāḡ** mālden evvel virir
(G 69/9-10)
- hak: Doğru.**
Degülken **ḥāḡ** bu kim bir būriyā-yı köhneye
mālik
Belḡ-i ḡaste-ḡālī çarḡ-ı dūn şāḡib-firāş itdi
(Kt 12/3-4)
- Yoḡidi **ḥāḡ** bu ki ḡiç ḡüsn-i ḡulḡına ḡāyet
Cihānda şimdi bulunmaz aransa öyle vüçüd
(T 17/3-4)
- Pişvā-yı reh-neverdān-ı tarīḡ-i Mevlevī
Şeyḡ 'Ömer kim dest-i tecrīdinde kān bir ḡabza
ḥāḡ
(T 19/1-2)
- Her kim iştise **ḥāḡ** sözi telḡ olsa ḡazm ider
Vezn ile olsa mīve gülü-gir olur mı ḡiç
(G 23/11-12)
- Belḡ **ḥāḡ** bu ki nazmuñda başka ḡālet var
Saña bu tarz ile eş'ār-ı pāk mülhemdür
(G 66/9-10)
- Bir mūrāyī zāhid-i ḡod-bīne beñzer **ḥāḡ** bu kim
Kimseler dünyāda ḡiç ḡam görmedi mey-ḡānede
(G 201/9-10)
- ḥāk it: Toprak etmek.**
ḥāk it:-se
Esüp bād-ı fenā **ḥāk itse** cism-i ḡuşşa-
perverdüm
Yine rāḡ-ı talebde gird-bād-āsā-yı cihān-gerdüm
(G 153/1-2)
- ḥāk ol: Kazınmak.**
ḥāk ol:-up
Sevād-ı mihr ü vefā **ḥāk olup** ḡönüllerden
Şadākatuñ eşeri ḡalmamış eḡibbāda
(G 195/13-14)
- Hāḡ olup** pīrāmen-i yār süzen-i dāmen gibi
Tāsını aç ḡömlegi 'adāya pīrāhen gibi
(G 239/1-2)
- ḥāḡ te'ālā: Cenab-ı Hak.**
Nice kim eyledi ḡizümle ocaḡım rüşen
Hāḡ Te'ālā ide anuñ da ocaḡın ma'mūr
(Kt 48/3-4)
- ḡāk üzre düşer mīve kemāliyle ol:* Meyve iyice
olduktan sonra topraklar üzerine düşüp çürür ve
kaybolur.
ḡāk üzre düşer mīve kemāliyle ol:-ınca
Erbāb-ı kemālin yiri ḡākister-i ḡamdur
Hāḡ üzre düşer mīve kemāliyle olunca
(G 180/7-8)
- ḡākān: Būvük padişah.**
ḡākān:-ı
elḡkām itse eger ḡile-i zehr-āb-ı 'adū
Lafz-ı şīrīn ile āsūde ider **ḡākānı**
(G 219/11-12)
- ḡākāret: Horlama.**
Düşürmez 'aynek-āsā gözden erbāb-ı nazar anı
Hāḡāretle niḡāḡ itmezse her kim rūy-ı eşyāya
(G 191/5-6)

hakāvıq-ı 'aşk: Aşkın gerçekleri.**hakāvıq-ı 'aşk:-ı**

Çıksun o gül-'izâr temâşâ-yı bâğa tek
Ben söyleşem **hakāvıq-ı 'aşkı** hezâr ile

(G 184/7-8)

hakāvıq-ı ma' nâ: Anlamın gerçekliği.**hakāvıq-ı ma' nâ:-sı, -n, -ı**

Luğat-nüvis-ı hıred lafz-ı dâniş ü cüdın
Yazar **hakāvıq-ı ma' nâsım** Halimide

(Kt 15/5-6)

hakāvıq-ı şun'-ı hüdâ: Allah'ın yarattığı gerçekler.**hakāvıq-ı şun'-ı hüdâ:-y, -ı**

Bakup **hakāvıq-ı şun'-ı Hüdâyı** seyr itsün
Kimüñ ki var ise bir mâh-peyker âyinesi

(G 227/7-8)

hak-büs-ı âsitân: Sevgilinin eşiğine yüz sürme.**hak-büs-ı âsitân:-uñ, -dan**

Şeref kesb eyleyelden **hak-büs-ı âsitānuñdan**
İder dâ'im tevâzu' dāmene çäk-ı giribānum

(K 8/3-4)

hakdan-ı muzlim: Karanlık dünya.**hakdan-ı muzlim:-de**

Bu **hakdan-ı muzlimede** der-kemîn olup
Ol 'andelibi eyledi dām-ı ecel-şikār

(Tb 1/93-94)

hak-i borgos: Borgos toprağı.**hak-i borgos:-ı**

Dehān-ı lülesi âteş-feşān-ı bezm-i 'ālemdür
Buhār-ālūd idelden dūd-ı āhım **hak-i Borgosı**

(K 3/67-68)

hak-i dergeh: Dergahın toprağı.**hak-i dergeh:-e**

Meger ki nāle-i feryād-resle destinden
Mısal-ı bād idem ol **hak-i dergehe** şeb-gır

(K 6/43-44)

hak-i dergeh-i şeyhü'l-en'âm: Kainatın şeyhinin dergahının toprağı.**hak-i dergeh-i şeyhü'l-en'âm:-dur**

Bu **hak-i dergeh-i şeyhü'l-en'āmdur** ki anuñ
Cihānda lem'a-i zerrāt reşk-i bedr-i münir

(K 6/47-48)

hak-i der-i yâr: Sevgilinin kapısının toprağı.**hak-i der-i yâr:-a**

Reh-i nezzāre gāyet dürdur **hak-i der-i yāra**
Nigh 'avdet idince dādeye pır-ı cihān olmış

(G 111/11-12)

hak-i der: Eşik.**hak-i der:-üñ**

Ey kâ'ināta **hak-i derüñ** cāy-ı ilticā
V'ey naqş-ı büse küçe-i luţfuñda naqş-ı pā

(K 2/139-140)

hak-i der:-ü, -ñ, -de

Hak-i derüñde esse şavursa 'aceb midür
Çıkdı nesim kuyuñ ile akrabā şabā

(G 3/11-12)

hak-i hidāyet-i kadem: Uğurlu yolun toprağı.**hak-i hidāyet-i kadem:-üñ**

Hak-i hidāyet-i kademüñ olsa hayr-hvāh
Ey māye-bağş-ı kuvvet-i sultān-nişān-ı 'ilm

(K 10/59-60)

hak-i kadem-i ibrahim: İbrahim'in ayağının tozu.

Dide olursa firākıyla remed-büde 'azim

Tütyādır göze **hak-i kadem-i İbrāhim**

(Mf 42/1-2)

hak-i kademi ol: Ayağının tozu olmak.**hak-i kademi ol:-ı, -n, -a**

Remz eyledüğüm mādde-i çār-anāşır

Hak-i kademi olduğına dāl-i Muhammed

(K 1/25-26)

hak-i kadem: Eşik.**hak-i kadem:-ü, -ñ**

Hak-i kademüñ şafha-i berg-i semen üzre
Şeb-nem gibi rüşen görünür nesteren üzre

(G 185/1-2)

Hak-i kademüñ şafha-i berg-i semen üzre

Şebnem gibi rüşen görünür neşteren üzre

(G 1885/1-2)

hak-i kerbelâ: Kerbela toprağı.

Tāk-ı sipenc-i hātırā yazdım maħabbetüñ
Şengerf-i la'l-süde olup **hak-i Kerbelâ**

(K 2/145-146)

hak-i ma'bed: İbadet edilen yerinin toprağı.

Devām-ı devletüñ ed'ıyyesile ehl-i vicdānuñ

Füzün olduça **hak-i ma'bed** üzre renc-i zānūsı

(K 3/83-84)

hak-i medīne: Medine toprağı.

Bākı mi qalır kimse bu dünyāda Belīgā

Medfen olıca **hak-i Medīne** Şeh-i dīne

(G 197/13-14)

hak-i mezelletde: Ayaklar altında.

Qalır şebnem gibi şāf olmayan **hak-i mezelletde**

Ki her bir kaçreyi eflāke mihr-i āsumān çekmez

(G 91/5-6)

hak-i mezellet-nişest ol: Ayaklar altında oturmak.**hak-i mezellet-nişest ol:-am**

Lāyık mıdır ki **hak-i mezellet-nişest olam**

Pervāz iderken evc-i ma'ārifde pest olam

(Tb 2/45-46)

hāk-i naqş-ı kadem: Ayak tozu.**hāk-i naqş-ı kadem:**-ü, -ñ

Nıgehünñ āb-ı dih sebze-i müjgānumdur

Hāk-i naqş-ı kademün kuḥl-i şafā-hānumdur

(G 50/1-2)

hāk-i nev-gül: Taze gülün toprağı.

Göricek merḳadın didüm tārīḥ

Hāk-i nev-gül māḳām-ı İbrāhīm 1167

(T 7/9-10)

hāk-i rāh: Yolun toprağı.**hāk-i rāh:**-u, -ñ, -i

Ağyāra hāk-i rāhuñı vaşf eylemez göñül

A māya şerḥ-i ḥāssa-i tütiyā 'abes

(G 20/23-24)

hāk-i reh-i ehl-i nāz: Naz sahiplerinin yolunun toprağı.**hāk-i reh-i ehl-i nāz:**-da'Arz-ı niyaz **hāk-i reh-i ehl-i nāzda**

Ey naḳd-i eşk fā'ide itmez hemān şula

(G 181/7-8)

hāk-i reh-i islāmbül: İstanbul'un yolunun toprağı.

Çeşm-i pür-hün ile bu cāy-ı meşakkatde Belîğ

Tütiyā oldı baña **hāk-i reh-i İslāmbül**

(G 143/17-18)

hāk-i reh: Yolun toprağı.**hāk-i reh:**-i, -n, -de**Hāk-i rehinde** pîrehen-i gird-bāddan

Rind-i bürehne 'aşıka geydir kabā şabā

(G 3/3-4)

hāk-i reh: Yolunun toprağı.**hāk-i reh:**-i, -n, -iO kerem-pîşe ki **hāk-i rehini** öpmek için

Egilüp kâmetini pîr-i felek kıldı dü-tā

(T 13/7-8)

hāk-i ser-i reh-güzer: Geçit başının toprağı.**hāk-i ser-i reh-güzer:**-üñAlamaz **hāk-i ser-i reh-güzerün** mevc-i nesîm

Seni ey şüh-ı cefā-pîşe tutan kanumdur

(G 50/15-16)

hāk-i sitānbul: İstanbul'un toprağı.**Hāk-i Sitānbulı** gözüme tütiyā ider

Yā Rab bu kevkeb-i āfetün çeşmi kan tola

(G 181/3-4)

hāk-i stānbul:-daBelîgā Vecdî-i pür-fenn gibi **hāk-i Stānbulda**

Edāsı taze kendi taze bir 'aşk-āşinā çıkmaz

(G 97/13-14)

hāk-i ten: Vücut toprağı.**hāk-i ten:**-üñ, -den

Hāne ber-düş ile eglendürme rūhuñ bir nefes

Gird-bādāsā aña **hāk-i tenünden** hāne yap

(G 9/3-4)

hāk-i türe: Kara toprak.Ey **hāk-i türe** sende emānetdür ol güher

Yanında ḳadri lü'lü-i terden kem olmasun

(G 157/7-8)

hāk-i zemîn: Yerin toprağı.

Eşer ḳalmaz dil-i şaht üzre teşrif-i ḥayālinden

Biraz **hāk-i zemîn** nerm olmayınca naqş-ı pā çıkmaz

(G 97/5-6)

hākîḳat: Doğru olan, asıl.

Sikender bir ḳurı sevdāya düşmiş yoḥsa 'ālemde

Hākîḳat cüybār-ı āb-ı ḥayvān çäk-ı gendümdür

(G 58/9-10)

Cihana mālîk olur ḳalb-i sâfa mālîk olan

Budur baḳılsa **hākîḳat** Sikender āyinesi

(G 227/5-6)

hākîḳat:-e

Meger ki bedraḳa-yı şu 'le-tāb-ı āhumla

Beni ḥākîḳate vāşıl ide bu rāh-ı mecāz

(G 89/3-4)

Çekildi seyl ile deryā-yı ḳulzûme ḥas ü ḥār

Beni ḥākîḳate işāl ider bu 'aşk-ı mecāz

(G 90/3-4)

hākîm id: Hükmetmek.**hākîm id:**-er

Suḥanda ma'nî-i rengîn laḳîf edā ister

Hākîm ider mey-i gülgünü āb ile memzüc

(G 24/13-14)

hākîm-i nādîre-fiḩnat: Benzeri görülmemiş kadar zihni açık bilge.

Hıdîv-i memleket-ārā vezîr-i deryā-dil

Hākîm-i nādîre-fiḩnat zahîr-i püşt-i 'ibād

(K 11/33-34)

hākister: Kül, ateş külü.

Yanup cismüm kül olsa nār-ı 'aşkuñla yer

altında

Söyünmez süz-ı dil aḩker gibi **hākister** altında

(G 190/1-2)

hākister-i ğam: Keder külü.**hākister-i ğam:**-durErbāb-ı kemālin yiri **hākister-i ğamdur**

Hāk üzre düşer mîve kemāliyle olunca

(G 180/7-8)

hākister-i külḩan: Hamam ocağının külü.**hākister-i külḩan:**-da

Nār-ı 'aşk ile yaḳup mahv eyle rāḩat pisterin

Dāne-i aḩker gibi **hākister-i külḩanda** yat

(G 116/11-12)

hakk: Allah.Zihî ḩabî 'at-ı rengîn-edā ki eyledi **Hākḩ**

Şeh-i ḳalem endîşe ḩusrev-i inşād

(K 11/109-110)

hakk: Birine veya bir seve ait olan hisse, pay.**hakk:** -u, -ñ, -a

Kimsenüñ hiç göñül äyinesini kırma şaķın

Yohsa biñ neşter olur **hakkıña** her bir mir'at

(G 14/5-6)

hakk ol: 1. Hisse olmak.**hakk ol:** -upPeriřanlıķ ser-a-pä **hakk olup** levh-i havätirdan

Yazar 'ahdünde cem'iyetle şa'ir zülf-i dildarı

(K 4/33-34)

2. Kazınmak, elmas, tazyik ve sıkletten, ateş ve demirden müteessir olmaz. Yalnız kurşunla döğülerek tıraş edilirmiş.**hakk ol:** -ur

Suhan-ı nerm ider elbet dil-i sengine eser

İktizâ eylese kurşunla **olur hakk** elmâs

(G 106/9-10)

Kalb-i sengine kelâm-ı nerm ider lâbüd eser

Kıt'a-i elmâs dâ'im **hakk olur** kurşun ile

(G 178/9-10)

hakkâ: Doğrusu, gerçekte.**Hakkâ** ki tab'ımuñ yine rengin-edası var

(Th 1/35)

'Ünvân-ı tımtırak ile **hakkâ** ki virmişüm

Meydân-ı nazma dide-i Kahraman-ı 'ilm

(K 10/89-90)

Hakkâ ki virdi merkez-i meydân-ı nazmda

Şemşir-i tab'ı pāküme tiz şer-feşân-ı 'ilm

(K 10/107-108)

Ma'rifet-perver olan bezmine hayret-keş olup

Baykara meclisini çarhı unıtdı **hakkâ**

(T 13/9-10)

Müjgâni müyin eyler her bir nazarda şad-çäk

Tig-i nigâh-i cânân **hakkâ** ki seyf-i kât'i

(G 124/9-10)

hakkâ ol: Doğru olmak.

Didiler târih sâlin cây-ı nev-beyt-i Halil

Oldı şehri nevre **hakkâ** ki sarây-ı bi-'adil

(T 30/11-12)

hakkâk-ı aşk: Aşk madeni kazıyan sanatkâr.

Naķş itdi kilik-i miñnet ile ber-nigîn-i dil

Hakkâk-ı aşk çaralayup nâm-ı dil-rübâ

(K 2/29-30)

hakkâk-i ezel: Allah.Fem degül anı emânet virdi **Hakkâk-i ezel**

Bir nigîn-i la'ldür yârüñ kazılmış adına

(G 189/5-6)

hakk-ı velâ: Doğruluk sahipliği.

Beni âzâde kılsa pîrlük 'aşk-ı cevâniden

Yine **hakk-ı velâ** bu bende-i dîrineden çıkmaz

(G 96/5-6)

hâk-lisân-ı dehen: Ağzın vasat konuşması.

Ter-zebân olmaz ğam-ı seyl-i havâdiden halâş

Hâk-lisân-ı dehen bi-ğüft u gü râhatdadur

(G 64/13-14)

hâk-pâ: Ayak tozu.**hâk-pâ:** -y, -e

Mâye-i iğlâş-ı rüz-efzün-ı tab'um vezn için

Hâk-pâye eyledim ihdâ terâzu-yı şavâb

(Kt 2/13-14)

Olur didâra çeşmi nazra-i evvelde tâb-efgen

Eger kim **hâk-pâyı** sürme olsa dide-i hûra

(T 27/11-12)

hâk-pây: -i, -niCânâna **hâk-pâyımı** itme hebâ şabâ

Çeşm-i 'alile lâzım olur tütüyâ için

(G 3/5-6)

hâk-rüb-ı harem: Sevgilinin süpürgesinin tozu.**hâk-rüb-ı harem:** -iñ

Benüm ol bende-i mâtem-zede kim şâm u şehre

Hâk-rüb-ı haremün çäk-i giribânumdur

(G 50/5-6)

hâk-rüb-ı meclis-i rindân ol: Dünya işlerini boş görenlerin meclisinde süpürge tozu olmak.**hâk-rüb-ı meclis-i rindân ol:** -upBeligâ **hâk-rüb-ı meclis-i rindân olup** evvel

Söz añlar bâri yârân ola âdem şa'ir olmazsa

(G 199/13-14)

hâk-rüb-ı sâha: Alanın toprağını süpürme.**hâk-rüb-ı sâha:** -sı, -dırNe dergeh ol ki amîñ **hâk-rüb-ı sâhasıdır**

Furüg-i rişte-i müjgân-ı mihr-i 'âlem-gir

(K 6/45-46)

hâk-rüb-ı sâha: -sı, -dırBihîşt-i himmetinün **hâk-rüb-ı sâhasıdır**

Furüg-i rişte-i müjgânı mihr-i şa'ş'a-zâd

(K 11/41-42)

hâksâr: Toz, toprak içinde kalmış, düşkün.

Derdâ ki serv-i kâmet-i 'ar'ar-hırâmuñı

Zür-âzmây-ı şadme-i merg itdi **hâksâr**

(Tb 1/87-88)

hâksâr: -iİder erbâb-ı za'fi **hâksârı** menzile vâşıl

Hadeng-i mile mevc-i sürmedendür şeh-per-i

pervâz

(G 237/3-4)

hâksâr: -iCodâ ez **hâksârı** koşte hemçon hûşe-ye gendom

Meger gerdenkeşi ayân esbâb-e çarh-e ğaddâr

est

(G 242/11-12)

haksarı: Perişanlık, düşkünlük.

Belîğ erbâb-ı nazma **haksarı** 'ayn-ı şöhrətdür
Ki maқта 'şafhada pest olmayınca böyle nâm
almaz

(G 88/13-14)

hâl: Ben.

Bâğ-ı hüsniñ sebze-i nev-ğaţ tarâvet-yâb idüp
Gerdenüñde dâne-i tuğm-ı melâhatdür o **hâl**
(Ş 1/3-4)

Câ-be-câ **hâl** iledür ruğda olan revnağ-ı ғаţ
Yağışur hüsni-ı ғаţa zîr ü zeber қonsa nuқat

(G 119/1-2)

Hâl şanma anı bir rütbe letâfet var kim

Taşrasından görünür dânesi sîb-i zekânuñ

(G 140/7-8)

Yüzüñ bir sîm micmer anda rengîñi-ı ruğ âteş
Siyeh **hâl** üzre müyuñ dūda benzer 'anber
üstinde

(G 175/7-8)

Aldı eţrafımı zülf ü ғаţ u hâl u ebrü

Ceys-i hüsni o şuşuñ üstüme ta' yîn oldı

(G 224/5-6)

hâl:-i

Tâb-ı mülden gül gül olmış âfitâb-ı ruğlaruñ
Fitneden **hâli** degül her dem ider biñ dürlü âl

(Ş 1/11-12)

O şūh-ı muğ-beçenüñ **hâli** üzre müy-ı siyâh

Şigüfezar-ı ruğında beğür-ı Meryemdür

(G 66/3-4)

Ağır-zamân fitne-i hüsne nişânedür

Yâruñ ki **hâli** ağter-i dünbâle-dâr ola

(G 181/13-14)

Hasendür ism-i sâmişi gibi endâmi ol şūhuñ

Ser-â-pâ cism-i pâki pür-letâfetden degül hâli

(G 209/9-10)

hâl:-e

Şebîh-i merdümek-i didedür o ben diyemem

Kimisi nuқта dir ol hâle kimi fülful dir

(G 72/9-10)

hâlün:-üñ

Hâlün hayâli merdüm-i didemde gizlidür

Bâdâm-ı çeşmüm ey gül-i ra'nâ ikizlidür

(G 80/1-2)

hâl:-i, -n, -iKapladi **hâlini** birden bire ғаţtuñ güyâ

Mühreyi itdi fusûn ile nihân şu'bede-bâz

(G 98/11-12)

hâl:-dür

Hâne-i merdüm harâb eylerse her dem seyl-i eşk

Hâldür ruhsâr-ı 'acze katre katre nîl-i eşk

(G 36/1-2)

hâl:-i, -n, -e'Uşşâkı қor mı **hâline** â'dâ şemâtatı

Âzar-ı yâra olsa da farzâ tağammüli

(G 214/9-10)

hâller:-ler

Hâller nuқта zebân-zed iki mışra' leblerüñ

Müylar zîr ü zeber 'irâb şeklin gösterür

(G 231/3-4)

hâl: Hâl, durum.**hâld:-den**

Dâverâ el-haққ semend-i himmetüñ yek ғаţvede

Hâlden mâziye vü müstaқbe eyler şitâb

(Kt 2/ 1-2)

hâl:-i, -n, -e.

Vâreste ol bu tül-ı emelden mey iç müdâm

Kimse cihânda bulduramaz **hâline** nizâm

(Tb 2/95-96)

hâl:-iOlup hürmetde kâ'im hîç tevâzu'dan degül **hâli**

Belîğâ var ise câm-ı meye üftâdedür minâ

(G 5/11-12)

hâl:-ü, -m, -iGelemez cünbişe kim **hâlumi** 'arz ide zebân

Cilve-hîz eyleyemem hâme-i müşgîn-raқamı

(K 7/3-4)

hâl:-ü, -m

Elken-zebân-ı bülbül-i gülzâr-ı hayretüm

Hâlüm ifâde itmege yoқ bende iқtidâr

(K 12/173-174)

hâl:-i, -nBildürür herkese **hâlin** dil-i âyine-sirişt

Baқsa mir'âta görür kendüsini hûb ile zişt

(G 18/1-2)

hâl:-ü, -m

Derd-i dili gösterdüm hep revzen-i zağmumdan

Keşf olmaz idi hâlüm luţf eylemese cârih

(G 26/5-6)

Hâlüm mükedder oldı benüm ey hayâl-i yâr

Bilsem 'aceb ki bir kederüñ yoқ mıdur senüñ

(G 138/5-6)

hâl ol: Ben olmak.**hâl ol:-sa**

Ğazelde mu'teber oldur ki ola câ-be-câ mażmün

Yaқışmaz dil-rübânuñ 'ârızı yek-pâre **hâl olsa**

(G 202/3-4)

hālā: Henüz.

Derūnum cilvegāh-ı hikmet-i ma' nā olup **hālā**
Müheyyāyım gelürse bahşē Yünānuñ Aristosı
(K 3/73-74)

Yerüm mānend-i genc-i pür-güher vīrānedür
hālā
Ki her mü renciş-āmüz-ı fitendür mār-ı şeydāya
(K 9/73-74)

halās: Kurtulmak, kurtulus.

Ter-zebān olmaz ğam-ı seyl-i havādişden **halās**
Hāk-lisān-ı dehen bī-ğüft u gū rāhatdadur
(G 64/13-14)

halāş oldı: Kurtulmak.

Ğam pençesinden oldı girībānımız **halāş**
Geldük Belīĝ güşe-i dārü'l-emāne dek
(G 137/11-12)

halāvet:1. Tatlılık, şirinlik.

Bir zamān lezzet-çeş-i tab'um simāt-i dehr olup
Zehr ü ğand ü niş ü nüşında **halāvet** bulmadık
(G 133/11-12)

halāvet:-den
Yapışup kaldı **halāvetden** yine mānend-i hāl
Sāye-i perr-i meges künc-i leb-i cānānede
(G 201/7-8)

2. Lezeet.

Nevāzişle gönülden mahv olurdu renciş-i āzār
Halāvet māni'-i telhī-i tu'm-ı dār-ı çin olsa
(G 196/13-14)

hāle: Av ve güneşin etrafında bazen görünen parlak dâire.

hāle:-den
Geyüp bir al eteklik **hāleden** meydāna 'azm itdi
Semāda Mevlevi āyinini taşvīr ider meh-tāb
(G 7/5-6)

hāle:-si, -n
Felekde güyiyā bir pehlevān-ı nāvek-efgendür
Şu'āda tūr-i perrān **hālesin** zih-gir ider meh-tāb
(G 7/7-8)

hāle:-y, -i
Dāğber-dil nice olmaya görüp anı kamer
Al eteklikden ider **hāleyi** ol meh-pāre
(G 207/5-6)

halef: Sonradan gelen ve birinin yerine geçen kimse, evlat.

Ola hemişe selāmet Girāy Hān'a dūrüd
Ki böyle hayr **halef** virmiş aña Hayy-ı Vedüd
(Kt 4/5-6)

halef:-ü, -m, -dür
Beyt-i ber-ceste iki mışra'-ı dil-keşle Belīĝ
Halefümdür ki toĝar hāme-i ma'nādan ikiz
(G 99/9-10)

hāle-i āĝūşa al: Güneşin doğup gecenin sona ermesiyle ayın ortadan kaybolması.

hāle-i āĝūşa al:-du, -m
Havfum oldur ki ide nā-geh şebihün āfitāb
Hāle-i āĝūşa aldum ol mehi ammā bu şeb
(G 8/5-6)

hāle-i āĝūş: Kucak aĝılı.

hāle-i āĝūş:-ı, -n, -ı
Şu'le-i cevvēleveş pür-nür ider te'sīrden
Dāyegānuñ **hāle-i āĝūşını** ol meh-liķā
(T 28/11-12)

halel bul: Bozmak.

halel bul:-maz
İhtilāt ile **halel bulmaz** dil-i vaħdet-güzīn
Keşret-i 'aksiyle mir'āt 'ālem-i vaħdetdedür
(G 64/7-8)

halel gelse: Bozulmak, zarara uğramak.

halel gel:-se
Gelse 'aceb mi mevzu'-ı ma'hūdīña **halel**
Bilmez misin cihānda kişi itdiğin bulur
(Kt 45/3-4)

halel gel:-ür
Uĝratma bezme münkir-i 'aşkı kesel gelür
Virme şarābı kibrine anuñ **halel gelür**
(Tb 2/29-30)

hālelveş: Boşluk gibi.

Hālelveş urdı o meh-pāreye rengin pişĝir
Ser-tırāşa uzadup boynın o da oldı esir
(Msd 2/39-40)

hālet: Nitelik, durum, hal.

Belīĝ hāk bu ki nazmuñda başka **hālet** var
Saña bu tarz ile eş'ār-ı pāk mülhemdür
(G 66/9-10)

Nice ħum-ħānenüñ biz şerbetin nüş eyledük
ammā
Hele pīr-i muĝānuñ başka **hālet** var kedūsında
(G 183/7-8)

Hürşid-i münevviden alır pertevi encüm
Hālet virür erbāb-ı dile hāl-i Muħammed
(K 1/13-14)

hālet:-i
Tüylerim ürperür ol **hāleti** görsem her bār
Böyle cünbişle olur çorçarum āhir der-kār
(Msd 2/15-16)

hālet:-e
Yüregi oynadı bir **hālete** vardı şuyuñ
Tas-ı leb-riz içine 'aks idicek meh-rüyuñ
(Msd 3/33-34)

- hâlet:-dür**
Ne **hâletdür** bu kim 'aksüm ide rû-gerdân olur
peyden
Nigâh itsem temâşagâh-ı mir'ât-i mücellâya
(K 9/69-70)
- halhâl: Ayak bileziği.**
Pâyeş mikoned **halhâl** tûk hışten gömri
Beher golşen ke ofted sâye-e an gedd-e delcû râ
(G 243/5-6)
- hâl-i cebh: Yüzdeki ben.**
hâl-i cebh:-ñ
Egerçi **hâl-i cebheñ** ahter-i burc-ı sa'âdetdür
Karardı tâbiş-i mihr-i ruhuñla ihtiraqından
(G 166/5-6)
- hâl-i çille: Sıkıntı durumu.**
hâl-i çille:-si, -n, -de
Olur hem-vâre mazhar kîmyâ-yı feyzine şemsün
Ki **hâl-i çillesinde** şubha dek şeb-gîr ider meh-
tâb
(G 7/11-12)
- hâl-i dil: Gönlün durumu.**
hâl-i dil:-i
İgneden ipliğe dek **hâl-i dili** yâre didik
Çâkî-i pîreheninden bedeni gördüm ilik
(Msd 4/7-8)
- hâl-i dil-i perîşân: Perişan gönlün durumu.**
hâl-i dil-i perîşân:-i, -m
Ey güşâyende-i tılısm-ı 'ulûm
Diñle **hâl-i dil-i perîşânım**
(Kt 8/1-2)
- hâl-i dil-i zâr: Ağlayan gönlümün durumu.**
hâl-i dil-i zâr:-u, -m, -a
Bağmaz sitâre **hâl-i dil-i zâruma** Belîğ
Bilmem gözine mîl mi çekdi şihâb-ı surh
(G 29/11-12)
- hâl-i haţ-âver: Ayva tüyleri yeni bitmeye başlamış sevgilinin benî.**
Beñzer o büt-i 'işvegerün **hâl-i haţ-âver**
Bir delv-i resen-besteye çâh-ı zevkân üzre
(G 185/11-12)
- hâl-i kevkeb-i dil-ber: Sevgilinin yıldız benî.**
O şühun âfîtab-ı 'ârızından feyz alur dâ'im
Anıñçün nâz ider hürşîde **hâl-i kevkeb-i dil-ber**
(G 70/5-6)
- hâl-i künc-i zeķan: Çene kenarındaki ben.**
hâl-i künc-i zeķan:-u, -ñ
Mestî-i bâdenüñ ol neş'e-i leb mâyesidür
Hâl-i künc-i zeķanuñ kaţre-i mey sâyesidür
(G 46/1-2)
- hâl-i muħammed: Hz. Muhammed'in benî.**
Beñzer Hacerü'l-esvedine Ka'be-i cânuñ
Ser-levha rûyında siyeh **hâl-i Muhammed**
(K 1/3-4)
- Hürşîd-i münevviden alır pertevi encüm
Hâlet virür erbâb-ı dile **hâl-i Muhammed**
(K 1/13-14)
- hâl-i müy-dâr: Saçı tutan ben.**
Sîr-âb-ı bâğ-ı hüsn için ol **hâl-i müy-dâr**
Bir delvdür ki câyı kenâr-ı çeh-i zeķan
(G 164/3-4)
- hâl-i müydâr: Saç tutan ben.**
hâl-i müydâr:-u, -ñ
İder ber-geşte tâli' ahter-i dünbâle dâr-âsâ
Ki **hâl-i müydâruñ** fitne-i âhîr-zamân olmış
(G 111/17-18)
- hâl-i nîl: Çivit mavisi ben.**
Zâ'il olunca künc-i lebününden o **hâl-i nîl**
Üftâdegân-ı dil-şüdenüñ düşdi kevkebi
(G 222/7-8)
- hâl-i nîl: Çivit mavisi ben.**
Bulunca haţ-ı sebz ü **hâl-i nîli** bâğ-ı cennetde
O naħl-i nâz-perver düşına bâr-ı nîzâm almaz
(G 88/11-12)
- Degül bu **hâl-i nîli** gâbgâbında ol şeh-i hüsnüñ
Turunc-ı terdir engüşt-i işâretle nişân olmış
(G 111/5-6)
- hâl-i ruhsâr: Yanaktaki ben.**
hâl-i ruhsâr:-i
Nihân itse 'aceb mi haţ-ı müşgîn **hâl-i ruhsârı**
O bir zâğ-ı siyehdür pençeyi şaklar per altında
(G 190/5-6)
- hâl-i ruħ: Yüzdeki ben.**
hâl-i ruħ:-u, -n
Sâkî ta'allül eyleme gel yoħsa humda şey
Besdür lebünle **hâl-i ruħun** bezme nuķl ü mey
(Tb 2/121-122)
- hâl-i ruħ:-u, -ñ**
Görüp **hâl-i ruħuñ** İmâna gelmez münkir-i
hüsnüñ
O bir gâv-ı dü-pâdur qarayı fark itmez aķından
(G 166/13-14)
- hâl-i siyeh: Siyah ben.**
Cemâlün ayinesi üzre 'aksi kaldı meger
Degül bu **hâl-i siyeh** noķta-i süveydâdur
(K 5/9-10)
- Yâruñ görinen **hâl-i siyeh** şanma ruħında
Rezzâķ-ı ezel ni'met-i hüсне biber ekmiş
(G 108/3-4)
- hâl-i siyeh-fâm: Siyah renkli ben.**
Ruhsâr-ı dil-ârâda olan **hâl-i siyeh-fâm**
Hvân-ı nemegîn-i ni'am-ı hüсне buberdür
(G 77/7-8)

hāl-i siyeh-i gerden-i dil-dār: Sevgilinin gerdanındaki siyah ben.

hāl-i siyeh-i gerden-i dil-dār:-ı

Hāl-i siyeh-i gerden-i dil-dārı ol aqda

Bir kara 'Arab-beççe gibi ara Bulaqda

(G 179/1-2)

hālide ol: Batırmak.

hālide ol-ur

Bulsa fūrūğ-ı mevc-i sitāreyle terbiyet

Olur hālide pāyüme her sebze-i giyā

(K 2/87-88)

hāhık: Yaratan, Allah.

Yok yire incidesin maḥlūkı

Buña hiç kâ'il olur mı **Hāhık**

(G 134/9-10)

hālīka-i dām: Ağın tabiatı.

Miṣāl-i merdümek-i dīde 'ayn-ı re'yūñ ile

Görür **hālīka-i dām** içre dāne-i şayyād

(K 11/59-60)

hālil beg: Özel isim.

Mīr-i Ekrem **Hālil Beg** kim anuñ

Ḥayradur sa'yı fī sebīli'llah

(T 12/1-2)

hālil pāşā: Özel isim.

Ḥıdıv-i dād-güster Āşaf-ı şāñi **Hālil Pāşā**

O zāt-ı ekremüñ ferzend-i vālā-gevheri ol māh

(T 6/1-2)

hālil pāşā:-dur

'Ale'l-ḥuşuş ki fermān-revāy-ı kişver olan

Ḥıdıv-i mA' delet-ārā **Hālil Pāşādur**

(K 5/27-28)

hālil pāşā-yı 'ālī-cāh: Yüce makamlı Halil Paşa.

Ḥıdıv-i ma' delet-pirā **Hālil Pāşā-yı 'ālī-cāh**

Ḥatālardan vücūd-ı pākūñi ḥıfz eylesün Yezdān

(Kt 31/1-2)

hālil pāşā-yı eflātūn-ḥired: Eflatun akıllı

Hālil Pāşā-yı Eflātūn-ḥired kim bezm-i

ḥāşında

Olur tıfl-ı sebük-ḥvāñ şā'ir-i sihr-āferīn olsa

(G 196/19-20)

hālil'ullah: Allah'ın dostu(Hazret-i İbrahim Peygamber).

hālil'ullah:-dan

Gider mi kürsine-ḥvāñ **Hālil'ullahdan** mihmān

'Aceb mi ben nevāl-i cūd u iḥşānuñla sır olsam

(Kt 31/5-6)

hālīmī: Sözlük yazarı.

Luğat-nüvis-i ḥired lafz-ı dāniş ü cüdın

Yazar ḥakāyık-ı ma'nāsını **Hālīmide**

(Kt 15/5-6)

hālince: Durumuna göre, vaziyetince.

Cihānda her kişi **hālince** kām-yāb oldu

Bu kārğahda ancak fakīr almadı kām

(G 151/9-10)

hālış: Sahte olmayan, safi, temiz.

Bāzār-ı cihāñ içre n'ola bulsa revāyic

Hālış zeheb ü fizza gibi ḳāl-i Muḥammed

(K 1/17-18)

halk: İnsanlar, ahali.

halk:-a

Halk şarf itmede irādi bināya ekşer

Meh gibi ḥānesini ayda bir eyler teccid

(G 31/13-14)

Beytümü 'özü ile nakz eyleme inşāf eyle

Yapmışum ben bu kadar **halka** cihanda ebyāt

(G 14/15-16)

halk:-ı

Erbāb-ı ṭab'ı bende-i efgende eyledüñ

Virmiş Ḥüdā cenābuña **halkı** Muḥammedi

(Kt 54/3-4)

Komaz **halk** intikāmin zālime idbārı vaḳtinde

Zaḥm-dār olsa ef'ı anı mūrāñ eyler efgende

(G 176/7-8)

Meclis-i meyde kesüp **halkı** biçerken cāñāñ

Arada öyle şıkıldum ki beni ter kesdi

(G 225/3-4)

Ne cevherdür dehānuñ hiç bilinmez

Tekellüm eyle kırtar **halkı** şekden

(G 160/5-6)

halk:-uñ

Halkuñ isti' dādına vā-bestedür āşār-ı feyż

Ebr-i nisāndan şadef dūr-dāne ef'ı semm ḳapar

(G 55/3-4)

Laṭif ol tā ki maḥfūz olasın **halkuñ** lisānından

Ne rütbe sa'y ile tiz eyleseñ ḳaṭ' idemez cāñ tiğ

(G 126/13-14)

Ṭutma noḳşanını bāzār-ı fenāda **halkuñ**

Saḥa kim didi ki bu şıḳleti çek mizāñ ol

(G 143/11-12)

Halkuñ iḥāta eyleyemez kısmetin 'uḳūl

Şekl-i rakamda kısmet olur ḥāric-i cūdūl

(G 144/1-2)

halka: Daire şeklinde olan sev.

Çemende ṭavḳ-ı ḳumrī **halka** çekdi nāmına

servūñ

Görünce ḳāmet-i bālāyı ey şāh-ı cihāñ-ārā

(G 229/9-10)

halka halka: Kıvrım kıvrım (zülf bağlamında).

Çekilmiş **halka halka** riştelere emvâc-ı
cevherden
Bağılsa 'aks-ı yâre 'arşagâh-ı dâmdur mir'ât
(G 13/5-6)

halka halka ol: Kıvrım kıvrım olmak.

halka halka ol:-up
Ruḥında tār-ı ser-i zülfî **halka halka olup**
Gül-i şigufte bu gülşende deste deste olur
(G 232/5-6)

halka-i çeşm-i gâzâle: Dişi geyiğin gözünün halkası.

halka-i çeşm-i gâzâle:-den
Mecnûn güsiste eylemedi bî-niyâz iken
Târ-ı nigâhı **halka-i çeşm-i gâzâleden**
(G 158/3-4)

halka-i cism: Beden halkası.

halka-i cism:-i, -n
Hayret-nigâh-ı cevher-i evvel ziyâd olup
Eylere rübüde **halka-i cismin** sinân-ı 'ilm
(K 10/11-12)

halka-i gird-âb: Denizlerde, nehirlerde suların döndüğü tehlikeli halka.

halka-i gird-âb:-dur
Tenüm eşk ile virân-kerde-i seyl-âbdur sensüz
Gözüm ol cüybâra **halka-i gird-âbdur** sensüz
(G 101/1-2)

halka-i mârî: Yılan halkası.

Yer itmek kalmadı â dâ-yı dîne havf-ı tîğünden
Çörek gibi zehirlense sezâdur **halka-i mârî**
(K 4/43-44)

halka-i mâtem: Keder halkası.

Ham-geşte oldı **halka-i mâtem** gibi felek
Olsun bu derd ile felek-i nîlgün verem
(Tb 1/17-18)

halka-i rişte-i âh: Ah ipinin halkası.

halka-i rişte-i âh:-u, -m, -la
Halka-i rişte-i âhumla şerâr-ı cân-süz
Ma'bed-i dilde тұtur sübhâ-i mercânumdur
(G 50/17-18)

halka-i tār: Yıldız halkası.

halka-i tār:-a
Daḥi bend olmadı dil **halka-i tārâ** muhkem
Korkarım zülfine ol gönca-dehen şâne çeker
(G 181/13-14)

halka-i tevhîd: Birlik halkası.

halka-i tevhîd:-e
Çekerek **halka-i tevhîde** perî-rûları şeyh
'Âkıbet öyle za'îf oldı ki bir hû çekemez
(Mf 32/1-2)

halka-i zencîr: Zincir halkası.

halka-i zencîr:-i
O hûn-rîz âfete meftûn olan dîvâne-i 'aşkuñ
Gülûda **halka-i zencîri** gird-âb-ı yem-i hûndur
(G 47/11-12)

halka-i zîkr: Tasavvufta, zikir esnasında daire şeklinde oturmak.

halka-i zîkr:-e
Fitne-i devr-i kâmerden bir nişândır kim ider
Halka-i zikre girüp ol âfet-i devrân rakş
(G 114/3-4)

halka-i zîkr:-e

Dil-berle girüp **halka-i zikre** dir isem Hû
Ma'lûmdur 'uşşâka zamîrümdeki mecra
(G 123/3-4)

halka-i zülf-i nigâr: Sevgilinin saçının halkası.

halka-i zülf-i nigâra:-a
Tökünme **halka-i zülf-i nigâra** kendi kayduñ
gör
Derünü pâre pâre olmaduk bir şâne yokdur yok
(G 132/5-6)

hall: Çözmek, üstesinden gelmek.

Feylesofânûñ şikest olmuş bütün nâhunları
Hall ü 'akd-ı kâr-ı devlet hep yed-i rüşvetdedür
(G 64/9-10)

hall it: Üstesinden gelmek.

hall it:-düg, -i
Fürüg-re'y ile **hall itdügi** terkîb olur ancak
Mizâc-ı 'âlemün taşîhe bâdî nûş-i dârüsü
(K 3/59-60)

hall ol: Çözmek.

hall ol:-ma, -y, -ınca
Çekilmez laht-ı dilden 'uqde-i peykân-ı dil-
düzuñ
Ki tār-ı pergere **hall olmayınca** pîneden çıkmaz
(G 96/7-8)

hall ü akd it: Çözmek ve düğümlmek.

hall ü akd it:-me, -de
Hall ü akd itmede mâlik yed-i beyzâyâ budır
'Uqde-i müşkilini hep felek arz itsün aña
(T 13/11-12)

hallâk-ı cihân: Alemin Allah'ı.

'İzz ü ikbâl ile **Hallâk-ı cihân**
Bâni-i kaşra vire 'ömr-i tavîl
(T 20/29-30)

hallâk-ı ezel: Her zaman var olan Allah.

Eylemiş cism-i şafâ-baḥşımı **Hallâk-ı ezel**
Nev-ber-i gülbün-i ârâyiş-i bâğ-ı 'işmet
(G 15/3-4)

ḥall-i eškāl-i ibni sinā': İbni Sina'nın suretinin durumu.

(G 149/11-12)

ḥall-i eškāl-i ibni sinā':-y, -a

Debistān-ı ḥayālî şive-i tefhîm ile perver
İşâret ile eyler **ḥall-i eškāl-i İbni Sinā'ya**

(K 9/57-58)

ḥall-i 'uḳde-i lec ol: Dar ipin düğümü gibi olmak.

ḥall-i 'uḳde-i lec ol:-ur

Miyāne-i şeb-i āşüb-ı pür-miḥende **olur**
Hilâl-i nâḥun-ı re'yiyle **ḥall-i 'uḳde-i lec**

(Kt 1/9-10)

ḥālūñe şükr eyle: Hâlınden pek memnun olmak.

Herkes cihânda kudreti miḳdârı ğam çeker
Ey derdmend-i ğam-zede **şükr eyle ḥālūñe**

(G 193/11-12)

ḥalvet: Yalnız kalma, tenhaya çekilme, tenhalk.

ḥalvet:-de

Gice **ḥalvetde** yanan şem'-i fûrüzende gibi
Beyt-i ber-cestede feyz-i leme' andur ma'nâ

(G 1/5-6)

ḥalvetî: Kaynaklarda Halvetî hakkında bilgi yoktur. Ömer b. Mezîd'in nazire mecmuasında da yer alması, Halvetî'nin 15. yüzyıl şairi olması gerektiğini göstermektedir. Hayatına dair başka bilgi mevcut değildir.

Ḥalvetî ehline mübârek ola
Fuḳarâ ka'besi bu nev dergâh

(T 12/5-6)

ḥalvet-i dilbâb: Gönle uygun yalnızlık.

ḥalvet-i dilbâb:-ı, -n, -ı

Biñ füsün ile ḥayâlî o bütüñ geldi Belîğ
Gözün aç **ḥalvet-i dilbâbını** yap yap berkit

(G 17/19-20)

ḥalvet-i ḥâşşa: Özel olarak tenhaya çekilme.

Tâze dellâk olıcaḳ **ḥalvet-i ḥâşşa** reh-ber
İtdi bir bureda gūyâ ki kırân şems ü kamer

(Msd 3/19-20)

ḥâm: 1. Terbiye, tecrübe görmemiş.

ḥâm:-dur

Ḥâmdur büse dirîğ itse o nev-rüste nihâl
Şabr idüp ğam yime her mîve zamân ile olur

(G 76/5-6)

ḥâm:-dır

Belîğ ebnâ-yı 'aşruñ **ḥâmdır** pîçide-eş'ârı
Suḥanda böyle puḥte tarz-ı üstädâne yokdur yok

(G 132/13-14)

2. Eğri.

Ḳametüñ **ḥam** revişüñ egri felekkârüñ kec
Böyle cünbiş nedür âyâ ki nedendür zürüñ

(G 135/3-4)

3. Olgunlaşmamış.

Ḥâm bir mîve idüm ğülşen-i 'âlemde Belîğ
Zaḥm-ı seng-i sitem-i ehl-i ḥasedle oldum

ḥam eyle: Bükme.

ḥam eyle:-di

Cüst ü cū ile felek ḳâmetini eyledi **ḥam**
Ḥâke bir dürr-i girân-mâye düşirdi zâhir

(T 9/15-16)

ḥam eyle:-dü, -m

Elden ḥazîz-i ḥâke düşelden o dürr-i pâk
Ümmîd-i cüst-cū ile ḳaddi **ḥam eyledüm**

(G 152/5-6)

ḥam it: Bükme.

ḥam it:-mez

Bâr-ı püşişle **ḥam itmez** ḳaddini rûḥanıyân
Gird-bâd-ı dem yeter pîrâhen-i bâlâ-yı rûḥ

(G 27/11-12)

ḥam ol: Bükülmek.

ḥam ol:-dı

Cüst ü cūdan ḳadd-i çarḥuñ **oldı ḥam**
Düşdi zîrâ ḥâke bir dürr-i yetim

(T 8/5-6)

ḥam ol:-miş, -ken

Ḥam olmuşken nihâl-i ḳâmet-i 'âşık kemân-âsâ
Ḥayâl-i menzil-i maḳşûd ile hamyâzededen geçsün

(G 161/7-8)

ḥamâm: Hamam, sıcak kaplıca.

ḥamâm:-a

Sine-i âyineyi pareleyüp itdi kıyâm

Gitdi âteş gibi ol meh toña kaldı **ḥamâm**

(Msd 3/53-54)

Külḥânı yaḳdı **ḥamâma** girüp ol bedr-i tamâm

Nice pertev viricek bezme görürsün aḥşâm

(Msd 3/29-30)

ḥamd eyle: Hamdetmek ve şükretmek.

ḥamd eyle:-mez, -se, -ñ

Ḥamd eylemezseñ ey dil-i şeydâ selâmete
Uğrar nihâl-i devḥa-yı 'ömrüñ bir âfete

(G 188/1-2)

ḥâme: Kalem.

Felekde yoḥsa ol ebr-i güher-bârum ki cüşişdür

Elümde **ḥâme** bir mîzâb olur beyt-i mu'allâya

(K 9/81-82)

Kelâm eger ki yire gökden itmeseydi vürüd

Bu vech ile suḥana **ḥâme** eylemezdi sücüd

(G 35/1-2)

Süz u güdâz-ı 'aşık ile dâ'im Belîğ-i zâr

Destinde **ḥâme** tâze vü rengin ḳâzet yapar

(G 45/11-12)

Vaşfını levḥe nezâketle yazarken **ḥâme**

Lafz-ı ḥat ḡuşe-i ḥatṭumda olunmuş taşhîf

(G 129/5-6)

Kec-tab' ile ülfet ne zarar rast dilāna
Ḥāme yolına toğrı gider dest-i şolakda
 (G 179/5-6)

Şā'ir şanup olurdu Belīgā aña düşmen
 Görse bu felek miḥbere vü **ḥāme** çolağda
 (G 179/9-10)

ḥāme:-m
 Fevtinūñ **ḥāmēm** didi züvvāra tārīhin Belīg
 Rūḥ-ı pākine Zübeyde Hanımuñ eyle du'ā 1167
 (T 5/9-10)

Ġubār-ı cehli **ḥāmēm** maḥv idüp ser-şafha-i
 dilden
 Şafa-yı cevher-i āyine-i 'ilm oldu yārānum
 (K 8/53-54)

Ḥāmēm esās-ı beyte metānet virir iken
 Bir şadme ile itdi felek beytümü ḥarāb
 (Kt 10/3-4)

Rūze eyyāmı derūnumda ḥarāretle Belīg
 Böyle şīrīn-suḥamı yaptı yoğırdı **ḥāme**
 (G 194/11-12)

'dā eger ki Rüstēm-i şīr-efken olsa da
Ḥāmēm olur derūnına tīr-i sefid-bār
 (K 12/169-170)

Ma'ānī dem-be-dem terşīḥ idince levḥ-i ḥāḫırdan
 Olur **ḥāmēm** Belīgā nāvdañ beyt-i mu'allāya
 (G 191/15-16)

ḥāme:-y, -i
 Ey nādīre-fenn **ḥāmeyi** aldığça ele
 Levḥin saña lāyık ki şuna şems ü kamer
 (R 12/1-2)

Tab'-ı Belige bende-i Hindū-nijād iken
 Şimdi efendi **ḥāmeyi** kesmiş kitābete
 (G 188/21-22)

ḥāme:-m, -den
 Ġülşen-i vaşfında dil cevlan iderken bir ğazel
 Tođdı **ḥāmēmden** mişāl-i nūr-ı cism-i sürme-sā
 (T 28/17-18)

ḥāme-i bī-çün: Sebep sorulmaz olan Allah'ın kalemi.

Ezel dīvānce-i ḥüsni yazarken **ḥāme-i Bī-çün**
 Bulındı ḫāmetūñ şānisi yok mişra'-mevzūn
 (Mf 43/1-2)

ḥāme-i bī-mağzdan: Dimağsız kalem.

ḥāme-i bī-mağz:-dan
 Ümmid idüp bu **ḥāme-i bī-mağzdan** semer
 Bağ-ı emelde bir qurı nāya ḫayanmışuz
 (G 104/7-8)

ḥāme-i cādū: Cadı kalem.
 Zebān-ı bendi-i ehl-i suḥanla şimdi Belīg
 Ne sihrkār-ı zamāndur bu **ḥāme-i cādū**
 (G 171/13-14)

ḥāme-i cān-süz: Durgun kalem.
 Āğāz-ı ğazel-ḫvānī ile **ḥāme-i cān-süz**
 Abdāla dönüp bergini terk itdi şoyındı
 (G 221/9-10)

ḥāme-i efkār: Fikirlerin kalemi.
 Levḥ-i dilde **ḥāme-i efkār** ile resm eyleyüp
 Yapdı ḫarz-ı dil-keş üzre böyle bir 'ālī binā
 (T 1/9-10)

ḥāme-i germ-rev: Hızlı akan kalem.
 Ḫademinden çıkar āteş gibi rengin ma'nā
Ḥāme-i germ-rev itdükçe Belīgā tek ü tāz
 (G 98/13-14)

ḥāme-i icād: Allah'ın kudreti.
 Levḥ-i yāḫūta o ḫaḫt-ı lebi kimse yazamaz
 Dest-i ḫudretle anı **ḥāme-i icād** yazar
 (Mf 34/1-2)

ḥāme-i ma'nā: Anlam kalemi.
ḥāme-i ma'nā:-dan
 Beyt-i ber-ceste iki mişra'-ı dil-keşle Belīg
 Ḥālefümdür ki toğar **ḥāme-i ma'nādan** ikiz
 (G 99/9-10)

ḥāme-i müşğīn-raḫam: Misk kokulu yazan kalem.
ḥāme-i müşğīn-raḫam:-i
 Gelemez cünbişe kim ḫālūmi 'arz ide zebān
 Cilve-ḫīz eyleyemem **ḥāme-i müşğīn-raḫamı**
 (K 7/3-4)

ḥāme-i müyīn: Kıl gibi ince kalem.
ḥāme-i müyīn:-īn
 Keşide **ḥāme-i müyīn** ile ḫaḫt-ı ebrū
 Sevād-ı āyet-i ḫüsni üzre saḫr-ı besmeledür
 (G 51/3-4)

ḥāme-i ter: Yeni kalem.

ḥāme-i ter:-iñ
 Ey 'andelīb-i bāğ-ı hüner **ḥāme-i teriñ**
 Olmuş zebān-nāk ile raḫbū'l-lisān-ı 'ilm
 (K 10/3-4)

ḥāme-i zerrīn: Altın kalem.
 'Uḫārid ile **ḥāme-i zerrīn** ile āşār-ı rengin
 Şafādan eylesün taḫrīr levḥ-i mihr-i ğarrāya
 (K 9/59-60)

ḥāme-i zerrīn: Altın kalem.
ḥāme-i zerrīn:-i
 Elinde **ḥāme-i zerrīni** Mevlānā-yı Rümī-veş
 Gice āşār-ı Şemsi şevḫ ile tanzīr ider meh-tāb
 (G 7/9-10)

hāme-şitābān ol: Çabuk kalem olmak.**hāme-şitābān ol:-sun****Olsun** Belîğ **hāme-şitābān** du'āya kim

Teng oldı gıtdi kâfiye-i şâygân-ı 'ilm

(K 10/129-130)

ham-geşte ol: Bükülmek.**ham-geşte ol:-di****Ham-geşte oldı** halka-i mâtem gibi felek

Olsun bu derd ile felek-i nîlgün verem

(Tb 1/17-18)

Zür-âzmây-ı kût-ı zemîlinden 'aķıbet

Ham-geşte oldı 'acz ile püşt-i kemân-ı 'ilm

(K 10/23-24)

hamîde-kamet: İki büküm boy.

Hamîde-kamet ile düşdi çarh-ı dūn peyüme

Rükū'ı besdür anuñ eylemez mi meyl-i ku'ūd

(G 35/15-16)

hāmî-i keştî-i cānım ol: Can gemisini korumak.**hāmî-i keştî-i cānım ol:-a**

Baħr-i nazm içre istedim ki yine

Ola hāmî-i keştî-i cānım

(Kt 8/5-6)

hamîr: Hamur.

Zehr est nāni gireften ez in merdomān begerz

Zūd efkened tenür be-bürün **hamîr** rā

(G 240/5-6)

hamîr-i māye-i ma'nā: Anlam temeli hamuru.**hamîr-i māye-i ma'nā:-y, -ı****Hamîr-i māye-i ma'nāy**ı dil yapar yoğırır

Kalem dü-mışra' ile beyti hep ikiz toğırır

(Mf 33/1-2)

haml it: 1. Yükleme.**haml it:-me**Çin-i müşgî dimiş zülfünü **haml itme** Hıtağa

Pîr olsa getirmez bu 'ulüm ile 'ateh dil

(G 145/9-10)

2 Saldırmak.**haml it:-me**

Āb-ı dehānına ezilür lafz-ı sükkerîn

Yāruñ zebān-ı pākini **haml itme** lüknete

(G 188/15-16)

hammāl ol: Yük taşımak.**hammāl old:-du, -ñ**Fıkr-i emvāl ile bār-ı ğama **hammāl olduñ**

Senüñ ey hıvāce cezā-yı 'amelüñdür çek'a git

(G 17/7-8)

hammām: Hamam, sıcak kaplıca.

Tābiş-i gerden-i billürü ile derledi cām

Şevk-i ümmîd-i der-ağuş ile kızdı hammām

(Msd 3/5-6)

hammām:-ı, -n

Şıcağı geçdiği ma'lūm olıcağ hammāmın

Çıkma geldi diline ol meh-i bî-ārāmın

(Msd 3/37-38)

hammām:-a

Ugramaz keş-me-keş-i dūzaħa ehl-i rüze

Şā'imi girmege kim da'vet ider **hammāma**

(G 194/5-6)

hammāma giren terler: Bir işe girişen, o işin güçlüklerini veya masraflarını göze almalıdır..Çünkü **hammāma giren** kimse Belîğā **terler**

Müzd-i hammāma döküp aķçeleri ol dil-ber

(Msd 3/51-52)

hammāmçı: Hamam işleten kimse.

Tāb-ı nezzāreden endāmı harāret kapdı

Def' idüp ğayrıyı **hammāmçı** sovuqluğ yapıdı

(Msd 3/13-14)

hāmūn: Geniş ova, büyük sahra.**hāmūn:-dur**

Sebük-pervāzi-i fānīye maşrūf ile im'ānı

Ki her cāh-ı meşakķat gird-bād-ı küh u

hāmūndur

(G 47/9-10)

hāmūş: Suskun.Lāle pür-hūn gül füsürde bülbül-i hayrān **hāmūş**

Gülsitān-ı 'āleme geldük tarāvet bulmadıķ

(G 133/9-10)

Olur **hāmūş** iken ma'nā-yı rengin şā'ire vāşıl

Ki evvel bestedür leb bāde-i nābuñ sebūsında

(G 183/9-10)

hāmūş:-luğİder **hāmūşluğ** gönlümde bu 'aşķ āteşin itfā

Dem-ā-dem bād-zen olmazsa taħrîk-i leb-i güyā

(G 6/1-2)

hamyāze: Esneme.**hamyāze:-den**

Ħam olmışken nihāl-i kāmēt-i 'āşık kemān-āsā

Ħayāl-i menzil-i maķşūd ile **hamyāzeden**

geçsün

(G 161/7-8)

Çekerken rüz u şeb **hamyāze** hidmet arzūsında

Beni şatdı o kāfir-kış Malta çār-şūsında

(G 183-1-2)

hamyāze çek: Esnetmek.**hamyāze çek:-mek, -de**

Göñül hem-reng iken āşār-ı nakş-ı sine-i bāza

Dehān-ı zaħm-ı 'āşık tığine **çekmekte hamyāze**

(Msd 1/9-10)

hamyāze-i mevc: Esnek dalga.Ħançerüñ 'aksinedür derd ile **hamyāze-i mevc**

Keşf olur böyle bu zaħm-ı dehen-i tāze-i mevc

(G 22/1-2)

hamza pāşā-yı silāhdār-ı ŧehen-şāh-ı cihān:
Dünyanın ŧahlar ŧahı Silahtar Hamza Paşa.

Hamza Pāşā-yı Silāhdār-ı ŧehen-şāh-ı cihān
Ezelî mevhibe luţf u kerem ol destūra

(Kt 7/1-2)

hān: Hükümdar.

hān:-uñ

Şeh-i İskender-i Cem-menķabe-i Osman **Hānuñ**
Sābıkā a'nî Silāhdār Mehemmed Pāşā

(T 13/1-2)

hān:-ı

Devlet ü 'ömrini efvñ ide hem-vāre Hüdā
Kırımuñ ola sa'ādetle Belīgā **Hānı**

(G 219/17-18)

hançer: Hançer, kılıç.

Acımaz biñ çāk çāk olsa ne var ol āfete
Zahm-ı 'āşık ağzını **hançer** açar merhem kapar

(G 55/7-8)

Fitneler peydā idüp seyr eyle dil-ber ğamzeden
Pençe-i çeşm-i siyeh-meste niçe **hançer** virür

(G 63/9-10)

Göreliden ol perinüñ nişter-i müjgān-ı ser-tüzün
Gözüm ŧaplandı kaldı güyiyā biñ **hançer**
üstinde

(G 175/5-6)

O çeşm-i haste zır-i tiğ-i ebrüsında cānānuñ
Yatur güyā ki bismilgehde āhü **hançer** altında

(G 190/3-4)

Ğamze-i yāra toķındum ŧorar elbette rakīb
Ne yalan söyleyeyim destümi **hançer** kesdi

(G 225/5-6)

hançer:-ü, -ñ

Hançerüñ 'aksinedür derd ile hamyāze-i mevc
Keşf olur böyle bu zahm-ı dehen-i tāze-i mevc

(G 22/1-2)

Beni ayırmağa bel bağladı senden cānā
Hançerüñ anuñ için böyle miyāna ŧokulur

(G 76/3-4)

hançer:-ı

Yāruñ yanınca bezmümüze gelse bellüdü
Sadra geçerci **hançeri** bir dem celīs olur

(G 49/9-10)

hançer:-le

O ŧühuñ bezm-i pür-şevķinde görse 'āşık-ı zārı
Rakīb-i nā-kesün ol dem başın **hançerle** kes
gitmez

(G 94/9-10)

hançer:-i, -n, -ı

Fehm iden ķadrini yanında o ŧāh-ı hüsñüñ
Eylesün **hançerini** ŧadr-ı mu'allāya celīs

(G 105/13-14)

hançer çek: Saldırmak.

hançer çek:-di

Ğüle 'alāķasını güş idüp ser-ā-ser ŧāh
Çemende hār ile çekdi **hezāra** hançer ŧāh

(G 28/1-2)

hançer-i bürrān: Keskin kılıç, hançer.

Ol fitnegerün pertev-i hürşid-i ruħından
Ebrü-yı siyeh **hançer-i bürrān** gibi parlar

(G 52/13-14)

hançer-i bürrān:-ı

Kelāl gelmez o fettāna katl-i 'āşıkdan
Yanında **hançer-i bürrānı** dā'imā biledü

(G 42/5-6)

hançer-i bürrān:-u, -ñ, -ı

Yād idüp **hançer-i bürrānuñı** dil küyında
Nice zār eylesün yarası vardır sizlar

(G 57/3-4)

hançer-i ğamze: Sevgilinin yan bakış hançeri.

hançer-i ğamzeye:-y, -e

Hançer-i ğamzeye ebrüsü anuñ tīre ğılāf
Hele yokdır sözüml ol ŧuğraya hāķķe'l-inşāf

(Msd 5/5-6)

hançer-i ğamze:-y, -le

Her mübtelāya **hançer-i ğamzeyle** zahm açar
Küyında rāst geldüm o ŧüħa geçende ben

(G 167/13-14)

Çeşm-i pür-fitne beni **hançer-i ğamzeyle** Belīg
Hvāh nā-hvāh o büte 'āşık-ı dil-rīş itdi

(G 223/13-14)

hançer-i ķazā: Tehlike kılıcı.

Olsun ķanāregāh-ı dil-i ehl-i 'āşķda
Āşüfte tiğ-i ğamzesine **hançer-i ķazā**

(G 2/3-4)

hançer-i ser-tiz: Keskin kılıç.

hançer-i ser-tiz:-ı, -nün

Nice āģište-i hün olmasun bismişgeh-i ğamda
O ŧüħun **hançer-i ser-tiziniñ** ķurbānidur Yaħyā

(G 229/11-12)

**hançer-i su' bān-ı münāķķaş-ı post: Üzerinde süslü
yılan olan kalıftaki kılıç.**

hançer-i su' bān-ı münāķķaş-ı post:-u, -n

Çekicek **hançer-i su' bān-ı münāķķaş-ı postun**
Görmedünse nazar eyle yed-i beyzāda 'āşa

(T 13/17-18)

hançer-keşide: Kılıç çeken.

Hançer-keşide çeşm ile zinhār ey göñül
İncinse ādeme görünür ol perī-nijād

(G 33/9-10)

handān: Gülücü, gülen, gülegen.**handān:** *-lîg, -m, -dan*

Çemende bülbül efgân eyledükçe gül güler
ammâ
Gülüñ **handānlığından** bülbül-i nālān olur
maḥzûz

(G 120/9-10)

hande eyle: Gülmek.**hande eyle:** *-r*

Bu bâğuñ ehl-i 'ayşî za' ferāni **hande eyler** hep
Dehānında anıñçın goncanuñ dendāni ser-
keşdür

(G 48/3-4)

hande id: Gülmek.**hande id:** *-ince*

Güldi yüzümüze gül **idince hande**
Her bir sözine ola hezār-efgende

(R 10/1-2)

hande it: Gülmek.**hande it:** *-me, -m*

'Ayş-ı fenāya gül gibi gerçekden aldanup
İtmem efendî yok yire dünyāda **hande** ben

(G 167/15-16)

hande-i gül-gonca-i taşvîr: Suret verilen gonca güllün gülüşü.**hande-i gül-gonca-i taşvîr:** *-den*

Bu maḥāmuñ luḥfını güş eyle kim bülbül ider
Hande-i gül-gonca-i taşvîrden meşğ-i nevā

(T 1/29-30)

hande-i gül: Güllün gülüşü.**hande-i gül:** *-i*

Feryād idersen ey gül-i ter olma teng-dest
Seyr et fiğan-ı bülbül ile **hande-i güli**

(G 214/3-4)

hande-i şekerîn: Tatlı gülüş.

Bu **hande-i şekerîn** ile piste-i nāzuñ
Yeter nevāle-i süzişger-i gülü-yı niyāz

(G 90/11-12)

hande-i suhān-perdāz: Söz düzenleyen gülüş.

'Aceb bu sâḥa-i mâtem-serāy-ı 'ālemd
Şarîr-i ḥāme-i meydür **hande-i suhān-perdāz**

(G 90/13-14)

hande-künān: Gülerək, güle güle.

Dā'imā **hande-künān** cāygeh-i gülşende
Bula gül-gonca gibi perveriş-i nāz ü na'im

(T 22/19-20)

hande-zen ol: Gülmek.**hande-zen ol:** *-ur*

Tekellüm-āver-i şugrā-yı bâḥş-i kübrādan
Olur delā'iline **hande-zen** şağir ü kebir

(K 6/57-58)

hâne: 1. Gönül evi.

Hâne ber-düş ile eglendürme rüḥuñ bir nefes
Gird-bādāsā aña ḥāk-i tenüñden hâne yap

(G 9/3-4)

hâne-nüñ

Ḥayālüñ tā ki mevcüd ola dilde inḳılāb olmaz
İçinde **hānenüñ** bir şāhib oldukça ḥarāb olmaz

(G 87/1-2)

hâne:-den

Sürer elbette fikr-i fāsidi dilden mey-i gülgün
Ki iḥrāc itmeyince **hānedan** düzdi 'ases gitmez

(G 94/15-16)

Ḥayāl-i yāre istikbāle çıkmaz **hānedan** bir dem
Ki mevc-i tār-ı eşküm pāy-bend-i merdümān
olmuş

(G 111/19-20)

hâne:-müz

Ḥayāl-i yār gelür **hānemüz** tehî ey dil
Ciger kebābını 'arz eyle miḥmānumuza

(G 208/13-14)

2. Ev.

Ferāğ-ı bāl ile zevk idecek kāşāne yokdur yok
Cihānda hiç ḡamuñ bir bilmedüğü **hâne** yokdur
yok

(G 132/1-2)

Mā bolbol bolend nesazim hâne rā
Ḥoş kerdeim **hâne**-ye yek aşiyāne rā

(G 241/1-2)

Tenhā nemāned der del şad pāre eks-e düst
Ez yek çerāğ şad boved āyine **hâne** rā

(G 241/7-8)

hâne:-sî, -n, -i

Ḥalk şarf itmede irādi bināya ekşer
Meh gibi **hānesini** ayda bir eyler tecdîd

(G 31/13-14)

hâne:-sî

Zer-endüzuñ belādur başına gencîne-i pür-zer
İrür zenbüre āfet **hānesi** pür-engübîn olsa

(G 196/5-6)

hâne ber-düş: Evi sirtında. II Evsiz yurtsuz.

Hâne ber-düş ile eglendürme rüḥuñ bir nefes
Gird-bādāsā aña ḥāk-i tenüñden hâne yap

(G 9/3-4)

hâne-be-hâne: Ev ev.

Ḥoşdur sükün-ı 'uḳde ki tār-ı güher gibi
Olma güsiste **hâne-be-hâne** idüp duḥül

(G 144/11-12)

hānedān: Soylu aile.**hānedān:-uñ**

‘Ömrini efzūn idüp bāni-i vālā-himmetūñ
Hānedānuñ dā’imā ma’ mūr ide Bārī Hudā

(T 1/43-44)

hānedān-ı devlet: Devletin soylu ailesi.**hānedān-ı devlet:-ü, -n**

O zāt-ı ekremūñ bir tıfl-ı emced şulb-i pākinden
Gelüp dünyāya itdi hānedān-ı devletün tezyīn

(T 11/7-8)

hāne-i āyīne: Her yanı ayna olan oda, salon veya köşk.**hāne-i āyīne:-de**

O perinūñ alamaz ‘aksini mir’āt ammā

Hāne-i āyīnede cilveler eyler bi’z-zāt

(G 14/11-12)

Hāne-i āyīnede şāne be-kef ol meh-rū

Kim bilir dil yine zūlfinde ne teşvīş itdi

(G 223/7-8)

hāne-i āyīne:-den

Dem-i āhırde gelse yār-ı cānum sīneden çıkmaz

O meh turduqça ‘aksi hāne-i āyīneden çıkmaz

(G 96/1-2)

hāne-i āyīneveş: Ayna gibi ev.

Hāne-i āyīneveş şem’-i hayāl-i yār ile

Haclegāh-ı māh-ı Ken āndur habāb-ı nīl-i eşk

(G 136/7-8)

hāne-i ‘ayş-ı ‘imāret: Müessesenin yeme içme yeri.**hāne-i ‘ayş-ı ‘imāret:-e**

La’l-i müzābuñ altına elmās mıhılasun

Kim meyl iderse hāne-i ‘ayş-ı ‘imārete

(G 188/11-12)

hāne-i bī-minnet: Minnetsiz ev.**hāne-i bī-minnet:-i**

İdüp gurbetde āhır hāne-i bī-minneti mesken

Derūnum hār-hār-ı derd ü miñnet pür-hırāş itdi

(Kt 1-2)

hāne-i cism: Cism evi.**hāne-i cism:-i**

Hāne-i cismi tükendükçe nefes eyler hārāb

Gird-bādūñ za’f-ı bād olur sebep ber-bādına

(G 189/15-16)

hāne-i eşnām: Putlar evi.**hāne-i eşnām:-dur**

Olur hem-vāre tımşal-i bütān-ı şehre menzilgāh

Temāşā eyle gūya hāne-i eşnāmdur mir’āt

(G 13/3-4)

hāne-i merd: İnsanın evi.

Hāne-i merdüm hārāb eylerse her dem seyl-i

eşk

Hāldür ruhsār-ı ‘acze katre katre nīl-i eşk

(G 136/1-2)

hāne-i mir’āt-i müşā‘şa: Şaşalı gönül aynası.

Bir kerre düşelden içine āteş-i hüsñüñ

Par par yanıyor hāne-i mir’āt-i müşā‘şa

(G 123/9-10)

hāne-ye yek: Tek ev.

Mā bolbol bolend nesazim hāne rā

Hoş kerdeim hāne-ye yek āşiyāne rā

(G 241/1-2)

hāne-zād: Efendisinin evinde dünyaya gelmiş olan köle veya cariye çocuğu.**hāne-zād:-e**

Ne kadar vahşī ise ma’nī-i bīgāne Belīg

Hāne-zāde kalem-i nādire-destānumdur

(G 50/33-34)

hān-ı maḥmūd: Sultan Mahmut Han.**hān-ı maḥmūd:-un**

Hān-ı Maḥmūdun olup şābıkda sadr-ı a’zamı

Eyledi bay ü gedāyı lutf ile āsūde-hāl

(T 26/3-4)

hār: 1. Rakip.

Ḳābil midür ifhām-ı suḥan zāhid-i dūna

Beytü’l-hāreme gitse de hār yine harekdür

(G 236/11-12)

hār:-dur

Gerçi palançesi yok hārdır o āgyār-ı tebāh

Tolama boynuña efsāri tegeller gümrāh

(Msd 5/45-46)

2. Diken.

Dil-i nāzik olur āzürde nigāh-ı kecden

Hār düşse tokınur çeşme mişāl-i süzen

(Mf 17/1-2)

Güle ‘alākasını güş idüp ser-ā-ser şāh

Çemende hār ile çekdi hezāra ḥançer şāh

(G 28/1-2)

Hüsñ-i aḥlāk eylemez aşl-ı neseble intikāl

Böyledür cārī virür ekşer çemende hār gül

(G 146/9-10)

hār:-dur

Tiz-rev hem-rehi sevmez rüfeḳā’-ı kāhil

Hārdur dīde-i hem-kāra şānāyi’de ferīd

(G 31/7-8)

Müjem çeşmümde gūyā āteşin-mismārdur

sensüz

Reh-i nezzāreye nevg-i nigāhum hārdur sensüz

(G 102/1-2)

3. Bayağı.

Olur esāfile mā’il kibār-ı dīv-nihād

Ki hār u ḥaşla ider āteş-i zebāna sürūd

(G 35/7-8)

4. Hakir.**hār:-dur**

Belīgā nūş-ı cāmı dest-i luţfuñ hoş-güvār eyler
Güzārgāh-ı gülüya mevc-i bāde **hārdur** sensüz
(G 102/19-20)

hār ile has: Çalı çırpı.**hār ile ha:-dur**

Divşürür güllerini bāğ-ı fenānuñ gül-çin
Pâyına **hār ile hasdır** kalacak gül dikenüñ
(G 140/3-4)

hār u has: Çalı çırpı.

Gülü-gir oldı bī-mey mevc-i gam her bir reg-i
cāna
Ki seyl-āb olmayınca güşelerden **hār u has**
gitmez
(G 94/5-6)

Gelüp tāvüs-ı zülfi 'arızında haţtın ürkütmiş
Bu bāğüñ mürgī uçmuş āşiyānda **hār u has**
kalmış
(G 113/3-4)

hār u has:-dan

Āteş içre cilve itmek şive-i pervānedür
Sen var ey bülbül çemende **hār u hasdan** lāne
yap
(G 9/5-6)

harāb: Yıkıntı, yıkılmış, bakımsız.

Yaparsa zulm ile zālīm binā-yı Şeddādı
Anı **harāba** bir āh-ı gārīb olur bā'ış
(G 21/3-4)

harāb eyle: Yıkılmak.**harāb eyle:-di**

Mā-sivā naqş olıcak dilde **harāb eyledi** yār
Yıkılır kişver-i İslāmda yapılsa künişt
(G 18/3-4)

harāb eyle:-r

Harāb eyler anı mānend-i seyl āmed-şüd-ı
merdüm
Sevād-ı künc-i 'uzlet olsa şimdi lāne-i 'Ankā
(G 6/5-6)

Hāne-i cismi tükendükçe nefes **eyler harāb**

Gird-bādüñ za'f-ı bād olur sebab ber-bādına
(G 189/15-16)

harāb eyle:-r, -se

Hāne-i merdüm **harāb eylerse** her dem seyl-i
eşk
Hāldür ruşsār-ı 'acze katre katre nıl-i eşk
(G 136/1-2)

harāb eyle:-y, -emez

Seyl-i havādış **eyleyemez** haşre dek **harāb**
Yapdı bu resme maşlaş beyt-i metin Belīg
(G 127/13-14)

harāb it: Yıkılmak.**harāb it:-di**

Hāmem esās-ı beyte metānet virir iken
Bir şadme ile **itdi** felek beytümü **harāb**
(Kt 10/3-4)

harāb ol: Yıkılmak.**harāb ol:-maz**

Hayālün tā ki mevcüd ola dilde inkılab olmaz
İçinde hānenün bir şāhib oldukça **harāb olmaz**
(G 87/1-2)

harābāt: Mevhaneler, içki içilen yerler.

Nice müddet **harābāt** ehlinün mihmānı
olmuşdur
Nemek haqqın bilir zāhid şarāba hīç nemek
katmaz
(G 103/5-6)

harām id: O şeyden umulan yarar ve rahatı
tattırmamak.**harām id:-en**

Dağ-ı gamuñdur 'āşika hvābı **harām iden**
Güller çemende eyledi şeb-zinde bülbülü
(G 214/5-6)

harām ol: Bir şeyden gereği gibi
yararlanamamak.**harām ol:-muş**

Olmış harām āyet-i hıfzūñla meh gibi
Āşār-ı cehle süziş-i tār-ı ketān-ı 'ilm
(K 10/71-72)

harām ol:-sun

Sākī sezā mı hem içe hem daħl ide müdām
Olsun ilāhī zāhid-i nān-kūra mey **harām**
(Tb 2/91-92)

Harām olsun baña rāh-ı talebde da'vī-i merdī
Muħit-i merkez-i rüy-ı zemīn olmazsa cevlanum
(K 8/37-38)

Olsun harām kametine perniyān-ı nāz
Tār-ı nigāh-ı dīdemi itmezse pūd u tār
(K 12/37-38)

hārā-püş: Üzeri menevisli kumaş giymek.

İşleri cümle kubür yūñlü lübāde ber-düş
Her 'abā-püşa nemed giydürür ol **hārā-püş**
(Msd4/ 43-44)

harāret: 1. Zevk, sevk, aruz ve istek.

Mişāl-i mevce-i sīm-āb düş-ı dil-berde
İder **harāret** ile lerze mevc-i tār-ı harīr
(K 6/99-100)

Mānī hāk içre **harāret** ile micmer çıkarur
Çinde eylese bir kimse bu resmi icrā
(T 21/15-16)

ḥarāret:-i

Bu şeb tabaşbuş-ı kelbiyye eyleyüp agyār

Ḥarāreti var imiş dil-bere uyuzlandı

(G 215/7-8)

ḥarāret:-le

Perdeden oldı birün äyine-i sım-endām

Çışırını atdı **ḥarāretle** yā şırin bādām

(Msd 3/11-12)

Benem o ğam-zede kim fār-ı tīb-ı sīnemden

Olur sirişte **ḥarāretle** mevc-i nār-ı sa'ir

(K 6/137-138)

Fürüg-ı 'arızı te'sir idüp o mihr-i ruḥuñ

Çiçek çıkardı **ḥarāretle** tende yer yer şāḥ

(G 28/5-6)

Rūze eyyāmı derūnumda **ḥarāretle** Belīg

Böyle şırin-şuḥanı yaptı yoğırdı ḥāme

(G 194/11-12)

ḥarāret:-ü, -m, -den

Ḥarāretümden olur künc-i ğamda lerze-fiken

Miṣāl-i mevc-i sım-āb mevc-i naqş-ı ḥaşir

(K 6/149-150)

2. Sıcaklık.

Nice teskin ola seyl-āb-ı çeşm-i ḥün-feşānumla

Benüm gönlümde deryālar söyündürmez

ḥarāret var

(G 68/3-4)

ḥarāret al: Hararetlenmek.

ḥarāret al:-dı

Aldı dellākı **ḥarāret** bayılırken nā-kām

Şu yetiştirdi aña taş ile bir taze ğulām

(Msd 3/23-24)

ḥarāret ḳap: Hararetlenmek

ḥarāret ḳap:-dı

Tīb-ı nezzāreden endāmı **ḥarāret ḳapdı**

Def' idüp ğayrıyı ḥammāmçı sovuqluk yaptı

(Msd 3/13-14)

ḥarāret-i dil: Gönül şevki.

ḥarāret-i dil:-i

Ḥarāret-i dili teskin ider vişāl ile yār

Devā-yı renc-i saḳıme ḥabīb olur bā'is

(G 21/9-10)

ḥarb: Savaş.

Zann-ı ğālibde nişān **ḥarbi** iken dūr-ā-dūr

Urdı ḳurşunla o dem itdi yaḳinen efnā

(T 13/29-30)

ḥarb:-e, -ler, -dir

Ruḥ-ı ḥoy-kerde-i dil-berde ğüyā sāye-i müjġān

Fütāde **ḥarbelerdir** cilve eyler gevher üstinde

(G 175/3-4)

ḥarc-ı rāh: Yol vergisi.

ḥarc-ı rāh:-ı

Ey naqd-i eşk bārī sen imdāda gel yetiş

Şimdi Belīg ğam-zedenün **ḥarc-ı rāhı** var

(Kt 34/3-4)

ḥār-e enber: Anberin dikenı.

Ze neḥvet be sele cüşeş reh-e cānān çin ebrü rā

Fekened ez bīm moceş felek **ḥār-e enberin** bū

rā

(G 243/1-2)

ḥarek: Bir cins hurmaya denir.

ḥarek:-dür

Ḳābil midür ifhām-ı şuḥan zāhid-i dūna

Beytü'l-ḥareme gitse de ḥar yine **ḥarekdür**

(G 236/11-12)

ḥarekāt u sekenāt: Kımıldamalar ve duruşlar:

Davranış, oturuş, duruş.

Vaz'u ḥavrin gözedüp çıkma yolından zırā

Ṭoġrı yoldur kelimāta **ḥarekāt u sekenāt**

(G 14/7-8)

ḥarekāt u sekenātında:-ı, -n, -da

Ḥarekāt u sekenātında ne cünbişdür bu

Teni sım-āb ğibi lerziş ider hem-vāre

(G 207/7-8)

ḥareket: Kımıldama, davranış.

Bu şeb ḥayālını rü'yāda resm iderdim eger

O cünbiş ü **ḥareket** olsa ḳabil-i a'bır

(K 6/25-26)

ḥareket:-den

Süst olur pırde icrā-yı me'āsiye ḥavāş

Ḥareketden ḳalur eyyām-ı şitāda ḥaşerāt

(G 14/13-14)

ḥareket eyle: Kımıldanmak.

ḥareket eyle:-y, -emez

Şaḥş eylemese cünbiş eger bī'illet

Äyīnede 'aks eyleyemez hiç **ḥareket**

(R 5/3-4)

ḥarem-i cān: Sevgilinin girilmeven veri.

ḥarem-i cān:-a

Keşf-i rāz eyleyecek yanuma hem-dem gelmez

Ḥarem-i cāna ḥayālün ğibi maḥrem gelmez

(G 100/1-2)

ḥarf: 1. Dildeki sesleri gösteren ve alfabevi

mevdana getiren işāretlerden her biri.

Deḥān-ı tengine şaḳḳ olmadan **ḥarf** olsa

küncide

Selāmetde o şūhuñ erre-i dendān-ı sīn olmaz

(G 85/11-12)

2. Söz.

Ten-i pūr-za 'fuma bir **ḥarf** ile eylerler istidlāl

Hemān nām u nişānum maḥv olup döndüm

mu'ammāya

(G 191/13-14)

ḥarf-i menkūṭ: Noktalı harf.**Ḥarf-i menkūṭ** ile didi tāriḥ

“ Oldı ‘ukbāya Aḥmed Ağa revān “ 1172

(T 18/9-10)

ḥār-ḥār-ı derd ü miḥnet: Sıkıntı.

İdüp gurbetde āḥir ḥāne-i bî-minneti mesken

Derünüm **ḥār-ḥār-ı derd ü miḥnet** pür-ḥurāş

itdi

(Kt 12/1-2)

ḥārḥār-ı ğam: Kaygı sıkıntısı.**ḥārḥār-ı ğam:-la**Belîġā **ḥārḥār-ı ğamla** nişterzār olup gönlüm

Bu şeb āmed-şüd-ı rāh-ı ḥayāl-i yāri incitti

(G 212/9-10)

ḥār-ı cefā: Eziyet diken.

‘Arz-ı didār eylemez zīrā ki rüy-ı pākine

Mevc-i bād-ı cünbiş-i müjġān olur **ḥār-ı cefā**

(T 28/23-24)

ḥār-ı cefā: Cefa diken.**ḥār-ı cefā:-y, -a**

Gülçin-i bāġ-ı ḥüsnî olunca o nev-ḥaṭuñ

Biz şad-hezār **ḥār-ı cefāya** ṭayanmışuz

(G 104/5-6)

ḥār-ı ḥālīde: Batırılan diken.**ḥār-ı ḥālīde:-dür**

Dilden ḥayāl-i kaddi gidelden o gül ruḥuñ

Güyā gözümde her müje **ḥār-ı ḥālīdedür**

(G 44/3-4)

ḥār-ı vaḥşet: Yabani diken.Bulınmaz dāmeninde **ḥār-ı vaḥşet** vādī-i ‘aşkuñ

Künām-ı şire şem‘-i şu‘le-zādur çeşm-i āḥūsı

(K 3/41-42)

ḥāric: Dışında.**ḥāric:-e**

Der-ḥayāl eyleseler dilde anı zāḥir olur

Şem‘-i fānūs gibi **ḥāric**e nūrāniyyet

(G 15/19-20)

ḥārīdār-ı metā‘-ı vaşl: Kavuşmak için satın alınan eşya.**ḥārīdār-ı metā‘-ı vaşl:-ı, -n, -a**

O şūḥ-ı ḥod-fürüşuñ vaz‘ı mizān-ı ḥayālümde

Ḥārīdār-ı metā‘-ı vaşlına ġāyet girān geldi

(G 211/5-6)

ḥarīf: Arkadaş.Ne medḥ idersin o şevher-keş-i le‘imi **ḥarīf**

Yeter bu pīre-zen-i dehr-i dūnī söyleme tuf

(G 238/9-10)

ḥarīm-i dil: Gönülde korunan.**ḥarīm-i dil:-de**

Ḥayāl-i dil-berī āzürde eyler ḳorḳarım şimdi

Ḥarīm-i dilde zīrā suziş-i nār-ı maḥabbet var

(G 68/5-6)

ḥarīm-i sīne: Kutsal göğüs.**ḥarīm-i sīne:-de**

Gelmez derūna ḥayli zamāndur ḥayāl-i yār

Ey dil **ḥarīm-i sīnede** nā-maḥrem olmasun

(G 157/11-12)

ḥarīm-i sīne: Kutsal göğüs.**ḥarīm-i sīne:-den**

Ḥayālī şem‘veş tāb-efġen oldı ol bütüñ likin

Bu eşnā‘da **ḥarīm-i sīneden** bir dem nefes

gitmez

(G 94/29-30)

ḥarīm-i sīne: Kutsal gönül.**ḥarīm-i sīne:-y, -e**

Ġubār-ı mā-sivādan pāk idince sāḥasın ey dil

Ḥarīm-i sīneye yāruñ cefāsı miḥmān geldi

(G 211/9-10)

ḥarīm-i yār: Kutsal sevgili.**ḥarīm-i yār:-e**

Şikāyet nā-be-cādur itse der-bānından ‘aşık kim

Ḥarīm-i yāre cennet didi cennette ‘azāb olmaz

(G 87/11-12)

ḥarir: İpek, ipekli kumas.

Bā loṭf u ḳāḥrī ehl-e soḥān şekve mikoned

Netevān ze nuk-e ḥāme boriden **ḥarir** rā

(G 240/9-10)

ḥarīr-i pertev-i māḥ: Ay ışığı ipek.

Odur pervāne kim bî-ḥod ola āşār-ı za‘findan

Ten-i zāruñ **ḥarīr-i pertev-i māḥ** olsa melbūsı

(K 3/15-16)

ḥarīr-i tār-ı mevc-i şeh-per-i pervāz-ı ḳuddūsī:**Temiz ipeġe benzer en güzel tüy.**

Döner bālā-yı şem‘-i dilde bir fānūs-ı gül-gūna

Ḥarīr-i tār-ı mevc-i şeh-per-i pervāz-ı**ḳuddūsī**

(K 3/25-26)

ḥarūt: Arkadaşı Marut ile birlikte sihir yaptığı için Babil’de bir kuyuya hapsedilen ve kıyamete kadar orada kalacak olan melek.**ḥarūt:-dan**

Şehvet-engīz-i kef-i nāliş-dih-i ibn-i imām

Pişvādur sāḥirān-ı ‘āleme **Ḥarūtdan**

(Kt 53/1-2)

ḥarveş: Diken gibi.Piçide oldı dāmen-i pākine **ḥarveş**

ḳaddüm egerçi eyledi ol meh benüm dü-tā

(K 2/171-172)

Gülü-yı nāzikin āzürde eyler **ḥarveş** şāyed

Biraz āteşde nermiyyet virilsün mevc-i şāḥbāya

(K 9/33-34)

O kadar nāzük ü terdür ki düçār olsa eger

Ḥarveş cismini āzürde ider mevc-i nesim

(T 22/9-10)

- Şarıldı **hārveş** dāmān-ı dil-dāra raķīb ammā
O kaşmirdür anuñ kec-vaz'ı erbāb-ı dile batmaz
(G 103/11-12)
- hās: Hususi, özel.**
Şandılar anı ikiz toğdı güneş **hāş** ile 'ām
Cāmekāna gelicek tutdı perī gibi maķām
(Msd 3/3-4)
- has: Ot kırıntısı.**
Olsa tevfiķ-i Ĥüdā ādeme hırz-ı bāzū
Has ü **hāşaki** ider rişte-i şirāze-i mevc
(G 22/15-16)
- Āfet-i rişe-i tül-i emel 'aşķ āteşidür
Has u **hāşaki** yaķup maķv ider elbette 'alev
(G 169/7-8)
- has ü hār: Çalı çırpı.**
Çekildi seyl ile deryā-yı kılzūme **has ü hār**
Beni haķikate işāl ider bu 'aşķ-ı mecāz
(G 90/3-4)
- hāşā: Allah korusun.**
E'diyye tarīķ-i 'āliyede kām-yāb iken
Hāşā ki ola arpalıĝuñ şaçı eşķ
(Kt 50/3-4)
- hāşāk: Ot, süprüntü.**
hāşāk:-i
Olsa tevfiķ-i Ĥüdā ādeme hırz-ı bāzū
Has ü **hāşaki** ider rişte-i şirāze-i mevc
(G 22/15-16)
- Āfet-i rişe-i tül-i emel 'aşķ āteşidür
Has u **hāşaki** yaķup maķv ider elbette 'alev
(G 169/7-8)
- hasan beg: Özel isim.**
Beligā fevtine āh eyleyüp hātif didi tarih
Hasan Beg cennet-i a'lāda yā Rab bula
meskenĝāh 1116
(T 6/9-10)
- hasb-i hāl olsa: Halleşmek, görüşüp konuşmak.**
hasb-i hāl ol:-sa
Nihānī 'aksüñe āyinede yüz virdüĝin tıyduk
Ĥayālūñ hep benümle söyleşür bir **hasb-i hāl**
olsa
(G 202/7-8)
- hasb-ı hāl: Halleşme, görüşüp konuşma.**
hasb-ı hāl:-ü, -m, -i
Ĥindü-yı hāme ehl-i dilūñ tercümānidür
Söylerse **hasb-ı hālūmi** yāra zamānidür
(G 233/1-2)
- hased: Cekememezlik.**
hased:-le
Olur tecellī-i gül-miñ-i āsitānuñdan
Hasedle ĝonca-i gül āfitāb-ı 'ālem-ĝir
(K 6/101-102)
- hasen: Güzel, hüsünlü.**
hasen:-dür
Hasendür ism-i sāmisi gibi endāmı ol şūhuñ
Ser-ā-pā cism-i pākī pür-leţāfetden degül hāli
(G 209/9-10)
- haserāt: Zararlı kimseler.**
Süst olur pırde icrā-yı me'āsiye havāş
Ĥareketden kalur eyyām-ı şitāda **haserāt**
(G 14-13-14)
- hāsüd: Hasetci, kıskanc.**
hāsüdün:-üñ
Vaz' olan ter-desti-i mi'mār ile rengin sütün
Çeşmine her **hāsüdün** bir mildür āteş-nümā
(T 1/39-40)
- Şa'iri şî'rden fark itmeyüp 'ālemde ez-cümle
Çekilmez şiklet-i lāf-ı suhanla **hāsüdün** bārı
(K 4/61-62)
- Feridüm mā'rifetde gerçi **hāsüd** haşm-ı cāhiddür
Bu da 'vāya muţābık iki mışra' baña şāhiddür
(G 43/1-2)
- hāsıl: Kazanç.**
Dil-i sengine 'arz itmek ne **hāsıl** dāne-i eşķi
Bu kārā düşme zīrā sebze bitmez mermer
üstinde
(G 175/11-12)
- hāsıl:-ı**
Nīm-cev **hāsılı** yok ehl-i dilūñ şāmānı
Bu tehī yelmeden ey esb-i taḫī'at bıkduñ
(G 139/7-8)
- 'Āşık çekerdı reh-güzer-i dil-rübāya sedd
Mānī' bulnsa **hāsılı** 'ömrüñ şitābına
(G 198/7-8)
- hāsıl eyle: Ortaya çıkarmak.**
Koma bu za'af ile Ĥırmenĝeh-i luţfūnda bī-
sāmān
Beligün **hāsıl eyle** gendüm ü cevle murādātın
(Kt 3/11-12)
- hāsıl id: Ortaya çıkarmak.**
hāsıl id:-er
Rengin dilānuñ ekşer olur oĝlı sāde-dil
Hāsıl ider mi bāde-i gülgün habāb-ı surĝ
(G 29/5-6)
- hāsıl ol: Kazanç olmak.**
hāsıl ol:-dı
Fermān olman aķçeden **oldı** baña **hāsıl**
Altun yirine dāĝ-ı dil aķçe yirine eşķ
(Kt 6/3-4)
- hāsıl ol: Meydana gelmek.**
hāsıl ol:-maz
Kimse eylük görmedi 'ālemde nā-kesden Belig
Hāsıl olmaz mīve-i şirīn nihāl-i mişeden
(G 159/13-14)

hâşıl-ı kâr: Kazançların ortaya çıkması.**hâşıl-ı kâr:-ı**

Bilmem ki Belîğün ne olur **hâşıl-ı kârı**
Gönlünde emel tohumını bir haylı yer ekmiş
(G 108/11-12)

hâşıl-ı mezra 'ı 'ömrünü it: Yaşam arazisinin ortaya çıkması.**hâşıl-ı mezra 'ı 'ömrünü it:-me, -de**

Dās-ı perend-şifat dest-i felekde meh-i nev
Hâşıl-ı mezra 'ı 'ömrünü itmekde direv
(G 169/1-2)

hâşir kıl: Etrafi kuşatmak.**hâşir kıl:-di**

Tüde-i hak-i siyeh içre anuñ şarşar-ı merg
Berg ü bärin gül-i zîbā gibi **kıldı hâşir**
(T 9/5-6)

hâşis ol: Cimri olmak.**hâşis ol:-ur**

Enbāni yād idince Baba 'Amr reşk ider
Nev-kîse iddihār ile toymaz **hâşis olur**
(G 49/5-6)

hâşivvet-i nîş: Zehrin tesiri.

Kec-nihāduñ idemez kimse yanından güzerān
Şāhmerān kāl'asıdur 'akrebe **hâşivvet-i nîş**
(G 110/3-4)

haşl: Seçkin kişiler.**haşl:-a**

Olur esāfile mā'il kibār-ı dīv-nihād
Ki hār u **haşla** ider āteş-i zebāna sürüd
(G 35/7-8)

haşm: Düşman.**haşm:-m**

Haşmın ilzāmına bu fenn-i ma'ānide Belîğ
Sözünü eyler iseñ levh ü kalemle işbāt
(G 14/19-20)

haşm:-a

9. Bu nazma var ise söz söyle haşma buldursun
10. Yerā 'a-i dü-zebān ile müdde 'āya şübüt
(G 19/9-10)

haşm-ı cāhid: Çalışkan düşman.**haşm-ı cāhid:-dür**

Ferīdüm mā'rifetde gerçi hāsıd **haşm-ı cāhiddür**
Bu da'vāya muṭābık iki mışra' baña şāhiddür
(G 43/1-2)

haşm-ı nā-bekār id: Arsızca düşman etmek.**haşm-ı nā-bekār id:-ü, -p**

Da'vā-yı merdī-i suḥān eyleser 'aşk idüp
Gelsün miyān-ı ma'rekeye haşm-ı nā-bekār
(K 12-165-166)

haşr ol: Toplamak, bir araya getirmek.**haşr ol:-ınca**

İder tā **haşr olunca** rüze-düşmen vaşf-ı la'lüñle
Gedā-yı kāse-lis-i ḥvān-ı vaşluñ şeyh-i sālūsı
(K 3/31-32)

haşre dek: Kıyamete kadar.

Dā'imā ma'mür ola her āsitāne **haşre dek**
Münkir-i ayin-i Mevlānāyı reşk itsün helāk
(T 19/13-14)

Haşre dek āyine ṭursa ḥod-be-ḥod olmaz şikest

Bir zamān mir'āt-i dil kendi kırılmaz el kırar
(G 75/5-6)

Haşre dek āyine ṭursa ḥod-be-ḥod olmaz şikest

Bir zamān mir'āt-i dil kendi kırılmaz el kırar
(G 75/5-6)

Haşre dek āyine ṭursa ḥod-be-ḥod olmaz şikest

Bir zamān mir'āt-i dil kendi kırılmaz el kırar
(G 75/5-6)

Seyl-i ḥavādiş eyleyemez **haşre dek** ḥarāb

Yapdı bu resme maḥlaş beyt-i metin Belîğ
(G 127/13-14)

Yıkılmazdı Belîğā **haşre dek** seyl-i ḥavādişden

Esās-ı beyt-i erbāb-ı suḥān böyle metin olsa
(G 196/17-18)

Ḳurı bir nāmı vardur āb-ı ḥayvānuñ Belîğ ammā

Der-āgūş eyleyen tā **haşre dek** ölmez 'Ālī Cān'ı
(G 218/13-14)

hasret: Özlem.

Kemāl-i ḥüsn-i ḥaṭ-ı la'l-i yāra şevḳından
Boyandı **hasret** ile kıpkızıl kāna yāḳūt
(G 19/5-6)

hasret:-le

Hasretle şāhn-ı ḥalka-i mātem gibi o dem
Ḡarḳ oldı kāna dīde-i ḥünbār-ı Ferḳādān
(Tb 1/55-56)

Encüm degül felekde bu **hasretle** nā-gehān

Yandı derün-ı micmer-i gerdün-ı zer-nigār
(Tb 1/89-90)

Şevḳ-i tişem leb-i bām-ı sarāy-ı 'ālī

İtdi Zāl-i felekün ḳaddini **hasretle** dü-tā
(T 21/27-28)

hasret:-tü, -m

Bir 'aşıkım ki yār-ı vefā-dāra **hasrettüm**
Ḥübān-ı bī-vefā-yı cihāndan uşandı dil
(G 147/13-14)

hasret çek: Özlem çekmek.
hasret çekdüğinden: -düg, -ün, -de
 Şarâb-ı nâba **hasret çekdüğinden** zâhid-i hod-
 bîn
 Kadeh şeklinde vâfir ruq'alar dikmiş
 muraqqa'da
 (G 173/13-14)

hasret eyle: Özlemek.

hasret eyle: -dü, -m
 'Ayn-ı 'alili **hasret** ile pür-nem **eyledüm**
 İl iyd-ı ekber eyledi ben mâtem eyledüm
 (G 152/1-2)

hasret-i 'aks-i gülü-yı pür-tâb: Işıklı boğazın aksinin özlemi.

hasret-i 'aks-i gülü-yı pür-tâb:-ı
 Fiğan ki **hasret-i 'aks-i gülü-yı pür-tâbı**
 Miyân-ı merdümek-i çeşmüm itdi kâse-i şîr
 (K 6/21-22)

hasret-keşide ol: Hasret çekmek.

hasret-keşide ol: -miş
Olmuş zebân-ı kâviş-i gül gül ki rûz u şeb
 Hasret-keşide gevher-i ma'nâya kân-ı 'ilm
 (K 10/27-28)

hasta ol: Aşk derdiyle dertlenmek.

hasta ol: -ur
 O tıfl-ı nâz temâruzat-ı bâbını okumış
 Vişâle dâ'ir eger şöhbet olsa **hasta olur**
 (G232/3-4)

haste: Hasta.

Kemer-güsiste derün **haste** dil-şikeste görüp
 Cebire bendî-i tab'ımla kıldı def'-i keder
 (Kt 47/7-8)

hastegân: Hastalar.

hastegân: -a
 Şordukça **hastegâna** şakız çigneyüp o şüh
 Dirmiş lu'âb-ı hoşka-i la'lüm şakızlıdur
 (G 80/5-6)

hasüd eyle: Kiskanmak.

hasüd eyle: -r
 Ehibbâ eylemez ta'rîz ile âzürde-dil ammâ
 Hemân tab'-ı Belîge her ne eylerse **hasüd eyler**
 (G 53/17-18)

hasüda ol: Kiskanmak.

hasüda ol: -u, -yor
 Âteşün ne yine meclisde Belîg-i zâra
 Ne 'aceb saht **oluyor** dilde **hasüda** hıkdüñ
 (G 139/11-12)

haç: Yeni beliren sakal ve bıyık/ayvatüyü.

İki kâşıyla **haç** u leb o çâr-ebrünüñ
 Egerçi kıt'adur ebrüsü beyt-i a'lâdur
 (K 5/5-6)

Yârûñ bu âb u tâbını **haç** zâ'il itse de
 Dillerde hüsn-i mahşere dek dâstân kalur
 (G 40/11-12)

Bu zülf ü **haç** elbette başar gülşen-i rüyüñ
 Gör anda kazâyı ne kadar sebzeler ekmiş
 (G 108/7-8)

Haç şudür itse kesilmezsin anuñ zülfinden
 Senüñ ey dil hele çokdan çürimişdür resenüñ
 (G 140/11-12)

Naqd-i dil ğasb eylemiş üftâdeden ol bî-emân
 Şimdicek **haç** şadır oldı anuñ istirdâdına
 (G 189/13-14)

O şuhûñ şafha-i ruhsârma **haç** geldi iş bitdi
 Diyâr-ı Rûma ceşş-i zengî geldi târ-mâr itdi
 (G 212/1-2)

Aldı eţrafımı zülf ü **haç** u hâl u ebrü
 Ceşş-i hüsnî o şuhûñ üstüme ta'yîn oldı
 (G 224/5-6)

2. Yazı.

haç:-da
Haçda kâtib-zâdedür hıvâce 'İmâduñ pey-revi
 Dede-zâde buldı bu fende velî rengin-nikât
 (Kt 46/1-2)

haç al: Yazmak.

haç al: -ma, -dı
 Henüz **haç almadı** iklîm-i hüsnini o şehüñ
 'Aceb niçün taqayor zülfî ser-nigün sorguc
 (G 24/5-6)

hata: Yanlış.

haça:-y, -ı
 Zedeler cismümi yüksük gibi süzen-bâzum
 Almaz üstine **haçayı** yine ol tannâzum
 (Msd 4/49-50)

haça:-dan
 Bânî-i tekye kâm-yâb olsun
 Anı hıfz eyleye haçâdan Allâh
 (T 12/21-22)

hatâ:-lar, -dan
 Hıdıv-i ma'delet-pirâ Halîl Pâşâ-yı 'âlî-câh
Hatâlardan vücüd-ı pākūñi hıfz eylesün Yezdân
 (Kt 31/1-2)

hatâ id: Yanlış yapmak.

hatâ id: -üp
 Hıfz eyle âb-rüyü ki dirler **hatâ idüp**
 Dürr-i girân-mâye iken âb-ı rüya şü
 (G 170/11-12)

haçar: Tehlike, emniyetsizlik.

Haçar görmez tüvânger naqdini işârdan şöñra
 Ki taş atmaz nihâle kimse berg ü bârdan şöñra
 (G 172/1-2)

ḥaṭ-āver: Sakal ve bıyığı yeni bitmeye başlamış.

Çıkarlar şimdi seng-i ṭa'n ile āyīne-i ḳalbūñ
Muḳaddem ol ḥaṭ-āver ehl-i dilden inkisār
almış

(G 113/5-6)

Ḥaṭ-āver dil-berūñ cevri çekilmez bī-miṣāl olsa
Bize bir nāz-perver tāze ṭıfl-ı ḥurde-sāl olsa

(G 202/1-2)

ḥaṭāya çek Yanlışa çekmek.**ḥaṭāya çek:-di**

Nāḥun gūzār olup suḥan-ı gā'ibāneden
Çekdi ḥaṭāya ṭab'umı bu beyt-i ṭāb-dār

(K 12/121-122)

ḥatem: Arapların Tayy kabilesinden cömertliğiyle ünlü İbn Abdullah bin Sa'd'ın lakabı.

Ser-ā-pā'āleme iḥsān u cūduñ görse bī-minnet
Olurdi iktisāb-ı nām için Ḥatem mūhürdārı

(K 4/23-24)

Destümden aldı dīv-şıfat ḥoḳḳa-bāz-ı çarḥ
Ḥatem ḡamıyla Cem gibi nālān iken hemān

(R 19/1-2)

ḥatem:-e

Ḥırāş-ı sīne vü rüy-ı siyāhdan ḡayrı
Ne virdi fā'ide bilmem cihānda Ḥateme nām

(G 151/5-6)

2. Mühür.**ḥatem:-ü, -m**

Buldu ki açmış aḡzını ḡayretle ḥatemüm
İtdi bu lu'be oldı engüşt ber-dehān

(R 19/3-4)

ḥatemān-zādeler: Hatemlilerin oğulları.**ḥatemān-zāde:-üñ**

Ḥatemān-zādeleriñ eşbehi Aḥmed Ağā kim
Dehre anuñ gibi bir zāt-ı mūkerrem gelmez

(G 100/15-16)

ḥatem-i şāhib-himemi: Kuvvetli mühür.**ḥatem-i şāhib-himemi:-i**

Åşaf-ı şāñi kerem ma'din-i Aḥmed Paşa
Cüdi şermende ider ḥatem-i şāhib-himemi

(K 7/27-28)

ḥatem-i sāñi: İkinci Hatem.

Mefḥar-i nesl-i düde-i Ḥitmān
Aḥmed Ağā o **Ḥatem-i sāñi**

(T 4/1-2)

ḥatem-i ṭayy: Arap'tan olup, saḡvetiyle meşhurdur.

Bu ṭayy itdi sehā tūmārını meydān-ı himmetde
Cihānda **Ḥatem-i Ṭayy** itdiginden şermsār
olsun

(T 2/5-6)

ḥaṭ-ı dil-dār: Güzelin ayva tüyü.**ḥaṭ-ı dil-dār:-ı**

Temāşā ḳıl ḥaṭ-ı dil-dārı la'l-i pür-nikāt üzre
Yapışmış müya beñzer cā-be-cā ḥabb-ı nebāt
üzre

(G 182/1-2)

ḥaṭı düd-ı şem'-i kāfūrī: Beyaz renkli, güzel kokulu mumun dumanının çizgisi.**İzārı üzre ḥaṭı düd-ı şem'-i kāfūrī**

Zebān-ı pākī dehānında berg-i ḡonca-i nūr

(G 61/5-6)

ḥaṭ-ı la'l: Dudaḡın üstündeki ayva tüyü.**ḥaṭ-ı la'l:-i, -y, -le**

Ḥaṭ-ı la'liyle iki ḳaşı o çār-ebürünüñ
Yazamaz böyle güzel ḥaṭı cihānda ḥaṭṭāt

(G 118/9-10)

ḥaṭ-ı leb: Dudaḡın üstünde çıkan ayva tüyü.

Ḥaṭ-ı leb böyle mevzūn naḳş olaldan levḥ-i
rüyında

O çār-ebürü güzel Ḥayyāmı geçmişdür
murabba'da

(G 173/3-4)

ḥaṭ-ı leb-i cānāne: Sevgilinin dudaḡının üstündeki ayva tüyü.

Degül ḥaṭ-ı leb-i cānāne kim dü-ebürdan
Düşürdi sāye açup şāh-bāz-ı ḡüsni cenah

(G 25/5-6)

ḥaṭ-ı leb-i yār: Sevgilinin dudaḡının üstündeki ayva tüyü.**ḥaṭ-ı leb-i yār:-ı**

Ebrūlarıyla ḥaṭ-ı leb-i yārı seyr iden
Ḥayyām ḡüftesiyle şanur ḳıṭ'a-i imād

(G 33/7-8)

ḥaṭ-ı nev-ḡāste: Yeni belirmeye başlamış ayva tüyü.

Ḳıl ḳadar sāde ruḡuñ luṭfını ḡörmez cāñā
Levḥ-i ḡüsñüñ ḥaṭ-ı nev-ḡāste pīrāyesidür

(G 46/5-6)

Ḥaṭ-ı nev-ḡāste nūş-ı lebi pür-niş itdi

Ḳaṭı çok sāde-dili 'aḳıbet-endiş itdi

(G 223/1-2)

ḥaṭ-ı nev-ḡız-i leb: Dudakta eni belirmeye başlamış ayva tüyü.

Ḥaṭ-ı nev-ḡız-i leb zan itmesün seyr eyleyen anı
Sevād-ı sāye-i ebrūsı yārūñ düşdi ṭāḳından

(G 166/3-4)

ḥaṭ-ı ruḡsār: Yanaktaki ayva tüyleri.**ḥaṭ-ı ruḡsār:-u, -ñ, -a**

Pür olsa şafḡa-i āyīneden cevher cilā çıkamaz
Ḥaṭ-ı ruḡsārūña yüz virme ey meh-rū şafā
çıkamaz

(G 97/1-2)

haṭ-ı şua'ı nigāh-ı gāzāl: Ahu görüntüsünün ışığının çizgisi.

haṭ-ı şua'ı nigāh-ı gāzāl

Ḥayāl-i zūlf-i nigār ile Ḳays-ı nā-şāda

Haṭ-ı şua'ı nigāh-ı gāzāle silsiledür

(G 42/9-10)

hātif: Görülmeveni haber veren melek.

Beligā fevtine āh eyleyüp **hātif** didi tārīh

Ḥasan Beg cennet-i a'lāda yā Rab bula

meskengāh 1116

(T 6/9-10)

Beligā çār-tekbir ile **hātif** didi tārīhin

Gidüp 'uqbāya derviş Mustafā el çekdi

dünyādan 1170

(T 15/13-14)

Var mıdır mesned-i fetvāya didim bir Şālih

Didi **hātif** ki vücūh ile Meḥmed-i Şālih

(Mf 38/1-2)

Didi **hātif** mey-i bi-ğış gül-i bi-ḥār olmaz

Ḥaberin eyledüm 'uşşāka Beligā iblāg

(G 125/13-14)

hātif:-den

Nidā-yı irci'î emrin idince güş **hātifden**

O dem rūhı fezā-yı ḳudsiyānı kıldı cevlangāh

(T 6/3-4)

hātıme: Yazılı eserlerin o eserin özeti ve neticesi durumunda olan son bölümü, son söz.

hātıme:-de

Bakılsa levḥ-i ṭavāmīr-i nazm-ı eslāfa

Bu şi'r **hātımede** ketb olunmuş imzādur

(K 5/79-80)

hātır: Gönül.

Bî-ser ü pādur felek **hātır** nice alsun ele

Cāmı ḥıfz itmek murād itse Beligā şel kırar

(G 75/11-12)

'Āşık-ı ḥaste-dilün bezmine gelse o ṭabīb

Dem olur **hātır** için şişe vü peymāne çeker

(G 81/3-4)

Ḥātır olunca neş'e-i meyden şafā-pezir

Güş it şarīr-i ḥāme-i destān-serā ne dir

(Tb 2/13-14)

hātır:-ı, -n, -ı

Kāle-i vaşlını bir 'adem için eskidemez

Bu kadar müşterinün **hātırını** incidemez

(Msd 2/31-32)

hātır:-ın

Ḥayf kim nā-şigüfte bir gül-i pāk

Ḥātırın 'andelibün itdi saḳım

(T 7/1-2)

hātır:-a

Sitārem ṭoğmadı hiçbir zamān burc-ı sa'adetden

Teselli **hātıra** el-leylet-i ḥablī midir bilmem

(Mf 61/1-2)

hātır:-ı

El uzatduñ güle güstāḥāne

Bülbülün **hātır**ı yok mı 'āşık

(G 1334/3-4)

2. Durum, vaziyet.

hātır:-ı, -m

Ġālibā benden ibā eyledi 'ālem cümle

Ḥātırım şormağa cānān degül gam gelmez

(G 100/3-4)

hātır ol: Gönül olmak.

hātır ol:-amaz

Ḳulzüm-i dānişi **hātır** olamaz baḥr-i muḥit

Ḳadeḥün ḥavşala-i tengine deryā sığmaz

(G 84/3-4)

hātıra: Yaşanmış seylerden zihinde kalan her türlü iz, hatırda kalan, hâfızada yaşamaya devam eden sey.

Teng-i vaşlı yanlıp çözme çıkar hicrānı

Bār olur **hātıra** kim şoñra şeritler anı

(Msd/ 25-26)

hātıra gel: Hatırlamak, aklına gelmek.

hātıra gel:-di

Beligā bî-niyāzum cāme-i müyineden şimdi

Zamān-ı ḥatı **geldi hātıra** dildaruñ ürperdüm

(G 153/13-14)

hātıra gel:-me, -yor

O bütün birliğine 'āşıkā şahid bu yeter

Gelmeyor **hātıra** vaşfında ḥayāl-i tecnīs

(G 105/15-16)

hātıra getir: Anımsamak.

hātıra getir:-ür

Meyden 'izārı gül gül olunca ol āfetün

Elbette **hātıra getirür** Gül ḳaşidesin

(G 162/3-4)

hātır-ı deryā-nevāl: Bağışi deniz gibi çok olan gönül.

hātır-ı deryā-nevāl:-ü, -ñ, -e

Yağmaya virdi naḳd-i ḥayālātı gam Belig

Var minnet eyle **hātır-ı deryā-nevālüne**

(G 193/13-14)

hātır-ı mecrüh: Yaralı gönül.

hātır-ı mecrüh:-ı

Beligā tır-i elmās-ı müjeyle zaḥm açar ol şüh

Yine n'işlerse işler **hātır-ı mecrüh**ı sızlalmaz

(G 103/13-14)

hâtır-ı nâ-şâd: Mutsuz gönül.**hâtır-ı nâ-şâd:**-u, -m, -aPîr-i muğân ile buluşup keyfe me'ttefağ
Virdi bu güne **hâtır-ı nâ-şâduma** sebak

(Tb 2/35-36)

hâtır-ı nâzûk: Narin gönül.**hâtır-ı nâzûk:**-ü, -m, -deAnı ta hmil ider elbette kaçar-ı suhana
Hâtır-ı nâzûkûme bâr-ı girândur ma'nâ

(G 1/17-18)

hâtır-ı pervâne: *Pervane gönül.***hâtır-ı pervâneye:**-y, -eCihânda **hâtır-ı pervâneye** ri'âyet iden

Dimez şehirde da hi şem'-i tâbiş-efgene puf

(G 238/1-2)

hâtır-ı pür-ğam: Çok dertli gönül.**Hâtır-ı pür-ğam** yapılmaz neş'e-i efyün ile

İ'tibâr olmaz gelen keyfe mey ü ma'cün ile

(G 178/1-2)

hâtır-ı yâran: Sevgililerin gönlü.**hâtır-ı yâran:**-a

Gîsüy-ı nigâra tolaşup şâne Belîgâ

Bu vaz' ile çok **hâtır-ı yârana** tokındı

(G 221/11-12)

hâtır-şikest ol: Gücenmek.**hâtır-şikest ol:**-amYârân yapıldı ben ise **hâtır-şikest olam**

Gül mevsiminde ğam-zede vü teng-dest olam

(Tb 2/47-48)

hatm idelüm: Bitirmek.**hatm id:**-elimDu'âya başla Belîgâ kelâmı **hatm idelüm**

Kudsîyân bile emîn için müheyyâdur

(K 5/81-82)

hatt: 1. Ayva tüvü.

Zahm-ı tîr-i müjeye karşı tûrurlar ammâ

O şeh-i hüsn kulu **hatt** ile eyler tahvîf

(G 129/7-8)

Bî-hazân bir bāğ-ı tâze dil-güşâdur rüy-ı dost

Tûrra sünbül **hatt** benefşe gonca-fem ruhsâr gül

(G 146/15-16)

Ser-keşlik itme sâye-i zülfinde hoş geçin

Ey **hatt** riyâz-ı çihrede sen nev-remidesin

(G 162/5-6)

Zâbt idince manşib-ı hüsnî o meh-rû **hatt** ile

Büy-ı sünbül çin şehir geldi mübarek bādına

(G 189/11-12)

Uzatdı kâmeti rüyünda zülf ü **hatt** ey şüh

Zuhûri fitnelerün düşdi hep zevkânumuza

(G 208/9-10)

'Îzârında o **hatt** üftâdegânun dūd-ı âhidir

Ruğunda 'aks-i hâlî merdüm-i çeşm-i siyâhidir

(Mf 1/1-2)

Kesâda vardı gelüp **hatt** izârı tozlandı

Girân-bahâ-yı meta'-ı vişâl ucızlandı

(G 215/1-2)

Da hi **hatt** almadı iklim-i hüsnî gâlib olup

Ne ser-nigün takıyor zülfî şorgucın mahbûb

(G 12/1-2)

Gülzâr-ı hüsn **hatt** gelicek olduk âşinâ

Başmış ne çâre sebze-i bîgâne bâgını

(G 220/11-12)

hatt:-ıÂzürde olma **hattı** gelirse ol âfetün

Bâğ-ı fenâda her gülün elbette hârî var

(G 73/11-12)

Ha t-ı la'liyle iki kaşı o çâr-ebra nün

Yazamaz böyle güzel **hattı** cihânda **hattât**

(G 118/9-10)

hatt:-uñKapladı hâlîni birden bire **hattuñ** güyâ

Mühreyi itdi fusûn ile nihân şu'bede-bâz

(G 98/11-12)

hatt:-mGelüp tâvüs-ı zülfî 'ârızında **hattın** ürkütmiş

Bu bâğuñ mürğî uçmuş âşiyânda hâr u has

kalmış

(G 113/3-4)

hatt:-ı, -nuñRengîn hayâl-i gülşen-i ma'nâda **hattınun**

Şîrâze-bend-i deste-i güldür keşidesi

(G 213/13-14)

2. Yazı.

Ol serv-i nâza hüsn-i ebed mâlikânedür

Sâ'irden aldı **hatt** ile anuñ ferâgını

(G 220/5-6)

hattât: Güzel yazı yazan, meşk ve saire yazmakla iştiğal eden adam.

Ha t-ı la'liyle iki kaşı o çâr-ebra nün

Yazamaz böyle güzel **hattı** cihânda **hattât**

(G 118/9-10)

hattât-ı ezel: Ruhları yarattığı zaman yazan Allah.

Ba kılssa rütbe-i nazm-ı Belîge iki şahiddir

Ki **Hattât-ı ezel** çeşm üzre yazmış beyt-i ebrüyü**hatt-ı ebrü: Kaşım çizgisi.**Keşide hâme-i müyîn ile **hatt-ı ebrü**

Sevâd-ı âyet-i hüsn üzre satr-ı besmeledür

(G 51/3-4)

ḥaṭṭ-ı emān: Güvenli ayva tüyü.

Çeker tār-ı nigele aña maşar dide-i ḥod-bîn
Anuñçün şafha-i ruḥsârına ḥaṭṭ-ı emān geldi
(G 211/7-8)

ḥaṭṭ-ı fitne-eser: Fitne çıkaran ayva tüyü.

Ruḥ-ı dil-dāra henüz geldi ḥaṭṭ-ı fitne-eser
Dile vahşet virür ammā o kadar çorqulmaz
(6 93/5-6)

ḥaṭṭ-ı ğubār: Toz gibi küçük ayva tüyü.

Āteşin ruḥsârın üzre hoş idüp ḥaṭṭ-ı ğubār
‘Ārızuñda beñlerün hindü-yı ḥākister-nişin
(Ş 2/3-4)

ḥaṭṭ-ı ğubārī: Bir yazı sitili.

ḥaṭṭ-ı ğubārī: -y, -e
Bağ ḥaṭṭ-ı ğubārīye ruḥsār-ı kenārında
Bu fende anı yazmaz hiç vech ile bir şārīḥ
(G 26/9-10)

ḥaṭṭ-ı hümāyün: Kutlu ayva tüyü.

Yāruñ ruḥuna gelse n’ola ḥaṭṭ-ı hümāyün
Zābt eylemege mañsıb-ı ḥüsni sened ister
(Mf 52/1-2)

ḥaṭṭ-ı la’l-i yār: Sevgilinin dudağındaki ayva tüyü.

Şafha-i rüyında ol kaşlarla ḥaṭṭ-ı la’l-i yār
Bir rübā’idür ki ḥüsni-i ḥaṭṭ ile Şevket-hayāl
(Ş 1/7-8)

ḥaṭṭ-ı leb: Dudağın üzerindeki ayva tüyü.

Ebrü ile ḥaṭṭ-ı leb bir kıṭ’adur ey zāhid
Ma’nāsı anuñ ğayet erbāb-ı dile vāzīḥ
(G 26/7-8)

ḥaṭṭ-ı leb: -i

Levh-i yākūta o ḥaṭṭ-ı lebi kimse yazamaz
Dest-i kudretle anı ḥāme-i icād yazar
(Mf 34/1-2)

ḥaṭṭ-ı leb: -i, -n, -de

Dikkat olınsa mevc-i melāḥāt ol āfetün
Ḥaṭṭ-ı lebinde vesme-i ebrü gibi açar
(G 234/3-4)

ḥaṭṭ-ı leb-i cānāne: Sevgilinin dudağındaki ayva tüyü.

ḥaṭṭ-ı leb-i cānāne: -e
Ebrülarınuñ beyti olup ḥüsni ile maṭla’
Ḥaṭṭ-ı leb-i cānāne zebān-zed iki mışra’
(G 123/1-2)

ḥaṭṭ-ı müşğīn: Misk kokulu ayva tüyü.

Nihān itse ‘aceb mi ḥaṭṭ-ı müşğīn ḥāl-i ruḥsārı
O bir zāğ-ı siyehdür pençeyi şaklar per altında
(G 190/5-6)

ḥaṭṭ-ı nev: Yeni çıkmış ayva tüyü.

ḥaṭṭ-ı nev: -le
Emvāc-ı cüy-i ḥüsni taşup başdan aşmasa
Olmazdı ‘ārızı **ḥaṭṭ-ı nevre** benefşe-zār
(K 12/39-40)

ḥaṭṭ-ı nigīn: Mühür ayva tüyü.

Nağş-ı remāda ehl-i ḥired itmez i’ tibār
Ḥaṭṭ-ı nigīn gibi ola süz dil-nişin Belġ
(G 127/5-6)

ḥaṭṭ-ı püşt-i leb: Dudağın sırtının çizgisi.

11. Ebrülarıyla kıṭ’adur ol **ḥaṭṭ-ı püşt-i leb**
12. Ammā dü-la’l-i surḥ ile beytü’l-kaşidedür
(G 44/11-12)

ḥaṭṭ-ı ruḥ: Yanaktaki ayva tüyü.

Göricek **ḥaṭṭ-ı ruḥun** āyinede yār dimiş
Ben bu bāğ-ı ferāḥ-efzāda çok otlar yoldum
(G 149/5-6)

ḥaṭṭ-ı sebz: Yeşil ayva tüyü.

Bulınca **ḥaṭṭ-ı sebz** ü ḥāl-i nīli bāğ-ı cennetde
O naḥl-i nāz-perver dūşına bār-ı nizām almaz
(G 88/11-12)

ḥaṭṭ-ı sebz: -i, -n

Kökün kazıṭ **ḥaṭṭ-ı sebz**in riyāz-ı ḥüsñünden
Başar bu bağı o sebbe Ḥüdā-yı nā-bitdür
(Mf 53/1-2)

ḥaṭṭ-ı şerīf: Asil ayva tüyü.

Narḥı bābında eger **ḥaṭṭ-ı şerīf** itse şudür
Kıl kadar yoḥdur iden şehd-i vişālī irḥāş
(G 115/5-6)

Ḥüsni-i şevketle ze’āmet idi ḥübān ammā

O büte eylediler **ḥaṭṭ-ı şerīf** ile ferāğ
(G 125/5-6)

ḥaṭṭ-ı şerīf: -i, -n

Mañsıb-ı ḥüsne talebkār olıcağ meh-rüyān
Rūḥ-ı yār itdi hemān **ḥaṭṭ-ı şerīfin** ibrāz
(Mf 60/1-2)

Mañsıb-ı ḥüsne talebkār olıcağ meh-rüyān

Rūḥ-ı yār itdi hemān **ḥaṭṭ-ı şerīfin** ibrāz
(G 98/5-6)

ḥaṭṭ-ı sevād: Siyah ayva tüyü.

O müy-ı levḥa-i yākūta bendedür dil kim
Sebāt-ı meşğ-i tebsümle ḥaldı **ḥaṭṭ-ı sevād**
(K 11/23-24)

Dāne-i ḥālī ‘izārında ḳomaz **ḥaṭṭ-ı siyāh**

Kışzāra gelicek mürçeler dāne çeker
(G 81/11-12)

Dāne-i ḥālını başduñ o büt-i ‘işve-gerüñ

Oñma ey **ḥaṭṭ-ı siyeh** bāğ-ı cihānda bitme
(R 24/3-4)

ḥaṭṭ-ı şu 'â-ı enzâr: Bakış ışıklarının çizgileri.

Lâyıķ oldur o meḥûñ ḥaṭṭ-ı şu 'â-ı enzâr
Ola kerakesinüñ şemsesine rişte-i târ
(Msd 4/29-30)

ḥaṭṭ-ı yâr: Sevgilinin ayva tüyü.

'Arızından dâne-i ḥâlûñ güm eyler ḥaṭṭ-ı yâr
Men 'i nâ-kâbil o bir zâg-ı siyehdür yem kıpar
(G 55/9-10)

Cihânda medḥ idecek ḥaṭṭ-ı yâr var ancak
Ne kara günlere kıaldı yazık suḥan-gûlar
(G 83/9-10)

ḥatv: Adım.

ḥatv: -e, -de
Dâverâ el-ḥakḥ semend-i himmetüñ yek
ḥatvede
Ḥâlden mâziye vü müstaḥbele eyler şitâb
(Kt 2/1-2)

havâ: Heves.

Bu leṭâfet bu havâ ile virür
Rûḥ-ı insâna fütûḥât-ı cezîl
(T 20/15-16)

havâdis: İleji ile karşılanan haber, veni söz.

Şaḳın müḥiş havâdis gibi yârâna kesel virme
Şafâ vü neş'e vir her varduḡuñ bezme şarâbâsâ
(G 4/7-8)

havâle: İsmarlama.

ḥavâle: -den
Kalmaz rakîb-i divi gören küy-ı yârda
Dil-ḥastegân-ı ğam-kede kırkâr ḥavâleden
(G 158/15-16)

havâle eyle: İsmarlamak.

ḥavâle eyle: -r
İderken ḥirmenümden mürlar ḥirmân ile 'avdet
Yine eyler ḥavâle çarḥ-ı gerdün berḥ-i ğaddârı
(K 4/57-58)

havâle it: İsmarlamak.

ḥavâle it: -me
Naḳḳâd-ı 'aşkuñ 'aḳluñ irişmez ḥesâbına
İtme ḥavâle rindi ceḥennem 'azâbına
(Tb 2/67-68)

havâli-i dehr: Dünyanın civarı.

ḥavâli-i dehr: -i
İḥâta itdi ḥavâli-i dehri sâyesi hep
Kı şahs dür olicak sâyesi hüveydâdur
(K 5/35-36)

havâs: Saygın olanlar.

Süst olur pîrde icrâ-yı me'âsiye ḥavâş
Ḥareketden kıalur eyyâm-ı şitâda ḥaşerât
(G 14/13-14)

O şeh-i ḥüsni görüp bir yere cem' oldı ḥavâş
İtdiler taḥt-ı dile naḳş-ı ḥayâlûñ iclâs
(G 106-1-2)

havâss: Hasseler, duvgular.

ḥavâss: -a
Ḥavâssa âb u tâbı nûkhet-i rüyuñ virür yoḥsa
Şemîm-i büy-ı gül dūş-ı dimâga bârdur sensüz
(G 102/13-14)

havâşş-ı ḥamse: Beş duyu.

Derûn-ı sâye-i cisminde 'âks-i âyîneveş
Ḥavâşş-ı ḥamse nümâyân olur bi-lâ-ecsâd
(K 11/47-48)

havâss-ı ḥamse: Beş duyu.

ḥavâss-ı ḥamse: -y, -e
Füruġ-ı re'y-i münîriyle 'âks-i âyîneveş
Ḥavâss-ı ḥamseye bak sâyesinde peydâdur
(K 5/37-38)

ḥaveristân-ı 'adem: Yokluġun doġu tarafı.

ḥaveristân-ı 'adem: -den
Mihr-i nûr-efşân gibi kıldı saâdetle tulû'
Ḥaveristân-ı 'ademden bir meh-i 'âlem-nümâ
(T 28/1-2)

ḥavf: Korku.

Alur diyü dil-i zârı şikenc-i târından
Ṭutar bu ḥavf ile geh şâne pençesin ġisü
(G 171/9-10)

O kıadar gözlerini âḥ okı yıldırımış kim
Göz kıpar ḥavf ile şeb tâ-be-seḥer yıldızlar
(G 57/9-10)

O şûḥ-ı fitne-ârâ ġamzeden itdükke 'uryân-ı tiġ
Niyâm-ı ḥançere ḥavf ile şâyed ola pinḥân tiġ
(G 126/1-2)

ḥavf: -u, -m

Ḥavfum oldur kı ide nâ-geḥ şebḥûñ âfitâb
Ḥâle-i âġuşa aldum ol mehî ammâ bu şeb
(G 8/5-6)

Ḥavfum budur kı sūziş-i ġayret-fezây-ı 'aşḳ
'Aks-i nigârı âyîne-i dilde yakmasun
(G 163/11-12)

ḥavf eyle: Korkmak.

ḥavf eyle: -r, -üm, -
Yanar ḥavf eylerüm dilde ḥayâlûñ
Eger bir kerre âḥ itsem yürekden
(G 160/3-4)

ḥavf-ı tiġ: Kılıç korkusu.

ḥavf-ı tiġ: -ü, -ñ, -den
Yer itmek kıalmadı â'dâ-yı dîne ḥavf-ı tiġüñden
Çörek gibi zehirlense sezâdur ḥalka-i mâri
(K 4/43-44)

ḥavsala-i tengine deryâ: Denizin dar kursaġı.

Kulzüm-i dânişi ḥatır olamaz baḥr-i muḥit
Kadeḥûñ ḥavsala-i tengine deryâ sığmaz
(G 84/3-4)

havz: Havuz.**havz:-da**

Yaklaşdurarak nâfina engüşt geçürdüm
Didüm ki bu bir **havzda** gird-âb göbekdür
(G 236/7-8)

hay evle: Havat sahibi etmek.**hay evle:-mez**

Âb-ı hayât bâde ile nefî-i şür-ı ney
Dil-mürdegân-ı mey-keveyi **eylemez** mi **hay**
(Tb 2/125-126)

havâ: Edep.**hayâ:-n, -a**

Gül-i hadîka-i hîlm ü **hayâna** şebnem mi
İder be-rişte nîgeh âfîtab-ı 'âlem-gîr
(K 6/65-66)

hayâl: Düs.

..... emvâc-ı hûndan
Oldı **hayâli** merdümek-i dîdeden nihân
(Tb 1/43-44)

Eyledün şemşîr-i kâhruñla beni âzürde-hâl
Umarum senden cüdâ ola **hayâl**
(Ş 2/5-6)

hayâl:-i, -n, -i

Bu şeb **hayâlini** rü'yâda resm iderdim eger
O cünbiş ü hareket olsa kaabil-i a'bir
(K 6/25-26)

hayâl:-i, -n, -e

Lebi **hayâline** mânend-i şîşe-i fânüs
Görildi şahn-ı derünümde ateşin taqrîr
(K 6/29-30)

Reftâr kim **hayâline** olsa nazar-fiken
'Ömr-i şitâb-kerde ider 'avdet ihtiyâr
(K 12/13-14)

hayâl:-i

Nür-veş dîdeden oldıysa o meh-rü pinhân
Dâ'imâ âyine-i dilde **hayâli** hâzır
(T 9/11-12)

Biñ füsün ile **hayâli** o bütün geldi Belîğ
Gözün aç halvet-i dilbâbını yap yap berkit
(G 17/19-20)

Vâ'iz bilür mi kışsa-i zülf-i muṭavvelin
Anuñ **hayâli** naqş-ı haṭ-ı muḥtaşardadır
(G 41/3-4)

Yârün **hayâli** bezm-i firâka ayak basup
Kan ṭoldırınca kâse-i çeşmi dem eyledüm
(G 152/9-10)

Naqşuñ **hayâli** kalmadı mir'ât-i dîdede
Âb üzre kilik-i müy ile taṣvîr olur mı hîç
(G 23/3-4)

Ḥâlün **hayâli** merdüm-i dîdemde gizlidir
Bâdâm-ı çeşmüm ey gül-i ra'nâ ikizlidir
(G 80/1-2)

Çıkmaz **hayâli** çıkısa daḥi kendi sîneden
Göñlüm ḥadeng-i gamzeñ ile sizli bizlidir
(G 80/3-4)

hayâl:-ü, -ñ

Düşdi süzişle dil-i âbâ **hayâlün** ki müdâm
Müteḥarrîk kef-i 'ummân ile yelpâze-i mevç
(G 22/5-6)

Çeşmümden eger gitmege kaşd itse **hayâlün**
Dâmânını ser-pençe-i müjgânüm ider aḥz
(G 38/5-6)

Hayâlün âstîn-efşân iken rü'yâda bir kerre
Görürsem şâ'îd-i sîminüñi baḥtüm müsâ'addür
(G 43/5-6)

Hayâlün âyine-i çeşm-i kalbe mişkaladur
Bu sırrı şaklayamaz dîde teng-ḥavşaladur
(G 51/1-2)

Nihânî 'aksüne âyinede yüz virdügin tuyduk
Hayâlün hep benümle söyleşür bir ḥasb-i ḥâl
olsa
(G 202/7-8)

Ġayrınıñ 'aşkı 'aceb var mı derünümde diyü
Dün gice geldi **hayâlün** dili teftiş itdi
(G 223/3-4)

Yanar ḥavf eylerüm dilde **hayâlün**
Eger bir kerre âh itsem yürekden
(G 160/15-16)

Güzeller ḥüsni 'arz-ı dîde-i ehl-i şühüd eyler
Bu da'vâda **hayâlün** şimdi işbât-ı vücüd eyler
(G 53/1-2)

Ġalibâ olmış yine dil-teşne-i eşk-i niyâz
Ḥayli demdür çâh-ı çeşmümde **hayâlün** şu
çeker
(G 71/7-8)

Hayâlün tâ ki mevcüd ola dilde inḳılâb olmaz
İçinde ḥânenüñ bir şâhib oldukça ḥarâb olmaz
(G 87/1-2)

Keşf-i râz eyleyecek yanuma hem-dem gelmez
Ḥarem-i câna **hayâlün** gibi maḥrem gelmez
(G 100/1-2)

Fikr-i âlüde gibi dâmeni reh-zenlük idüp
Dîdede şimdi **hayâlün** var iken nem gelmez
(G 100/7-8)

Hayâlün düşde görmek arzû-yı dîde-yi cândur
Göz açmak ḥvâbdan her şubḥ-dem düşvârdur
sensüz
(G 102/5-6)

ḥayāl:-e

‘Aceb mi cāy-ı dūrı gösterürse dūr-bîn akreb
Ḥayāle menzil-i maqşudı almaqla yaqın olmaz
 (G 85/5-6)

ḥayāl:-i, -ñ

Kişver-i dilde ‘aceb var mı ki bîgâne diyü
 Gönderür evvel o pür-fitne **ḥayālîñ** cāsüs
 (G 107/7-8)

ḥayāl:-ü, -ñ, -de

Meyl eyler ise ğayra komaz bendeñi ğayret
 Hışm ile **ḥayālüñde** giribānum ider aḥz
 (G 38/7-8)

ḥayāl:-ü, -ñ, -den

Merdüm-i çeşmi **ḥayālüñden** cüdā Mecnün-
 şıfat
 Eyledüm vā-beste-i zencîr-i mevc-i seyl-i eşk
 (G 136/9-10)

ḥayāl:-ü, -ñ, -le

Ey rûh-baḥş mürde-dilānsın ne cānsuñ
 Cān ile zinde cism **ḥayālüñle** zinde cān
 (G 156/5-6)

ḥayāl:-i, -y, -le

‘Aceb mi künc-i ğamda zülf-i müşğînüñ
 ḥayāliyle
 Göñül şarılsa eñimüna sevdā-yı meraḳından
 (G 166/15-16)

ḥayāl:-i, -n, -e

Ḥayāline yalıñuz bu göñül degül maḥşūs
 Niğaruñ ‘aksın alur ḥaclenüñ her āyinesi
 (G 227/3-4)

ḥayāl eyle: Düşlemek.**ḥayāl eyle:-y, -üp**

Girdār-ı levḥ-i dil-siyehüm **eyleyüp ḥayāl**
 Cāy-ı bisatıum oldı o dem kām-ı ejdehā
 (K 2/23-24)

ḥayāl id: Düşlemek.**ḥayāl id:-e**

Her şubḥ kim ki dāne-i ḥālüñ **ḥayāl ide**
 Olmaz o ḥubb-ı neş‘e-yi afyona ihtiyāc
 (Mf 10/1-2)

ḥayāl id:-üp

Darü ‘ş-şifā-yı ḥacle-i vaşluñ **ḥayāl idüp**
 Ferzāne kāni eyledi ‘aşkuñ kızıl dili
 (Kt 35/3-5)

ḥayāl it: Düşlemek.**ḥayāl it:-dükçe**

Ḥayāl itdükçe resm-i tāḳ-ı ebrü-yı dil-āvüzüñ
 Beligā künc-i ‘işret-ğüş-e-i mihrābdur sensüz
 (G 101/13-14)

ḥayāl o: Düş olmak.

Miyān-ı yārı dirler fark olunmaz tār-ı zülfinden
 Görürdük ‘ālem-i rü‘yāda belki bir **ḥayāl olsa**
 (G 202/11-12)

ḥayālāt: Hayaller.**ḥayālāt:-a**

Bu Şā‘ibāne **ḥayālāta** reşk ider ‘Urfi
 Ki rûḥ-ı nāḥıka-i Şevket-i Buḥārîdür
 (K 5/73-74)

Bu Şevketāne **ḥayālāt** ile dil-i Şā‘ib
 Revān-ı ‘Urfi-i şîrîn-kelāmi eyledi şād
 (K 11/107-108)

Olmadı cilve-nümā ḥab‘-ı ehibbāda Belîğ
 Böyle nā-dide **ḥayālāt** ile bir nazm-ı selîs
 (G 105/17-18)

ḥayālāt-ı belîğ: Belîğ'in hayalleri.**ḥayālāt-ı belîğ:-i**

Bu nazmından **ḥayālāt-ı Belîği** fehm ider herkes
 Ki esrār-ı dili ifşāda bî-ārāmdur mir ‘āt
 (G 13/19-20)

ḥayālāt-ı bütān: Put gibi güzel sevgililerin hayalleri.

Ḥayālāt-ı bütān ārāyiş-i büt-ḥāne-i dildür
 Olaldan cünbiş-i cāngāḥ-ı ‘aşık bang-i naḳūsı
 (K 3/29-30)

ḥayālî: Hayal niteliğinde olan, hayal ürünü olan.

Ḥayālî şem‘veş tāb-efgen oldı ol bütüñ likin
 Bu eşnā‘da ḥarîm-i sineden bir dem nefes
 gitmez
 (G 94/29-30)

ḥayāl-i ‘arîzuñ: Yanağın hayali.**ḥayāl-i ‘arîzuñ:-u, -ñ-uñ**

Ḥayāl-i ‘arîzuñ bu çeşm-i ḥasret-pîşede güldür
 Gözümde ‘aks-i zülfüñ şîşede bir deste
 sünbüldür
 (G 78/1-2)

ḥayāl-i ‘aşık-ı dil-ḥasta: Gönlü hasta aşığın hayali.

ḥayāl-i ‘aşık-ı dil-ḥasta:-y, -a
 Beñzedürse ne ‘aceb zülfüñi eñimüna
 Bu **ḥayāl-i ‘aşık-ı dil-ḥastaya** sevdāndur
 (G 74/9-10)

ḥayāl-i bî-vefā-yı yār: Sevgilinin vefasız hayali.

Bu şeb var ey **ḥayāl-i bî-vefā-yı yār** kim āḥîr
 Senüñle ḳaldı faşl-ı müdde‘ā divān-ı Paşaya
 (K 9/41-42)

ḥayāl-i cünbiş-i müjgān: Kirpiklerin hareketlerinin hayali.

O rütbe pür-ḳanā‘at kem-nevāl-i ḥvān-ı dehrem
 kim
Ḥayāl-i cünbiş-i müjgān olur dā‘im meges-
 rānum
 (K 8/17-18)

hayāl-i dil-bere: Sevgilinin hayali.

hayāl-i dil-ber:-e

Virmem hayāl-i dil-bere çeşmümde cā 'abeş
Olmaz habāb-ı meclis-i mevc-i hevā 'abes

(G 20/1-2)

hayāl-i dil-berī: Güzelin hayali.

Hayāl-i dil-berī āzürde eyler kōrkarım şimdi
Harīm-i dilde zirā suziş-i nār-ı maḥabbet var

(G 68/5-6)

hayāl-i dil-ber:-i

Hayāl-i dil-berī tā lebde istikbāl ider cānım
Ki şāhib-ḥāne ikrām eylese mihmān olur
maḥzūz

(G 120/3-4)

hayāl-i gülşen-i ma'nā: Anlam gül bahçesinin hayali.

hayāl-i gülşen-i ma'nā:-da

RengİN hayāl-i gülşen-i ma'nāda ḥattınuñ
Şirāze-bend-i deste-i güldür keşidesi

(G 213/13-14)

hayāl-i ḥāl-i ruḥ-ı kâmet-i büleñ: Uzun boylu sevgilinin yanağındaki beninin hayali.

Dilde hayāl-i ḥāl-i ruḥ-ı kâmet-i büleñ
Her gice āh ile ataram yıldıza kemend

(G 34/1-2)

hayāl-i hestī-i dünyā: Dünya varlığının hayali.

Düşmez hayāl-i hestī-i dünyā derünuma
'Aks-i vücūdı şafḥa-i baḥr eylemez kabül

(G 144/3-4)

hayāl-i ḳaddi Sevgilinin boyunun hayali.

hayāl-i ḳaddi-i

Dilden hayāl-i ḳaddi gidelden o gül ruḥuñ
Güyā gözümde her müje ḥār-ı ḥālīdedür

(G 44/3-4)

hayāl-i ḳadd-i mevzūn: Uzun boyun hayali.

hayāl-i ḳadd-i mevzūn:-u, -ñ, -la-uñ, -la

Hayāl-i ḳadd-i mevzūnuñla āhum naḥl-i ser-
keşdür

Baḥa gülşende sensüz mevc-i bū zencīr-i āteşdür
(G 48/1-2)

hayāl-i leb-i dil-ber: Güzelin dudağının hayali.

Bī-fītne degül dilde hayāl-i leb-i dil-ber
Aḥker ne yapar maḥzen-i bārūta koyınca

(G 204/5-6)

hayāl-i ma'nā: Hayalin anlamı.

hayāl-i ma'nā:-dır

Ḳarışdı müy-ı miyān tār-ı zülfe fark idemem
Bilinmez inceden ince hayāl-i ma'nadır

(K 5/19-20)

hayāl-i menzil-i maḳşūd: Amaç gayesinin hayali.

Ḥam olmışken nihāl-i kâmet-i 'āşık kemān-āsā
Hayāl-i menzil-i maḳşūd ile hamyāzeden
geçsün

(G 161/7-8)

hayāl-i naḥl-i kad: Fidan boyun hayali.

hayāl-i naḥl-i kad:-ü, -ñ

Baḥt el virürse bir gün olur dilde ber virir
Dikdüm hayāl-i naḥl-i kadūñ gerd-i külfete

(G 188/13-14)

hayāl-i nazm: Şiirin hayali.

hayāl-i nazm:-ı

Hayāl-i nazmı taḥkīk eyleyen erbāb-ı isti'dād
Belīgā vāridāt-ı gayba isnād itse vāriddür

(G 43/13-14)

hayāl-i nazm-ı bārīküm: İnce şiir hayali.

hayāl-i nazm-ı bārīküm:-ü, -m

Hayāl-i nazm-ı bārīküm yanında şimdi
lāyıkdur

Mücessemdür dinilse mevc-i büy-ı verd-i
ḥamrāya

(K 9/83-84)

hayāl-i nāzük: İnce hayal.

hayāl-i nāzük:-ü, -ñ

Hayāl-i nāzükūñ naḳş eylemekden şafḥa-i dilde
Füyüzāt-ı nümū-yı 'aşk ile maḳşad teccesümdür

(G 58/15-16)

hayāl-i pençe-i müjgān: Kirpiklerin pençesinin hayali.

hayāl-i pençe-i müjgān:-ı

Ḥırāş-ı ḥātır-ı şad-pāreye hemişe olur

Hayāl-i pençe-i müjgānı şāne-i fülād

(K 25-26)

hayāl-i sāye-i müjgān: Kirpiklerin gölgelerinin hayali.

hayāl-i sāye-i müjgān:-ı, -n

Hayāl-i sāye-i müjgānın eyler tişe-i ser-tiz

Miḡāl-i Kūh-ken düş olsa çeşmüm kār-fermāya

(K 9/25-26)

hayāl-i serdī-i bād-ı ḥazāndan: Hazan rüzgarının soğukluk hayali.

hayāl-i serdī-i bād-ı ḥazāndan:-dan

Hayāl-i serdī-i bād-ı ḥazāndan her gāh

Hezār-ı haste ile ḡonca üzre ditrer şāḥ

(G 28/9-10)

hayāl-i şevket: Büyüklük hayali.

Levh-i ṭab'ında teh-i sine-i billürından

Hep mücessem görünür nāsa hayāl-i şevket

(G 15/23-24)

hayāl-i şive vü nāz: İşve ve naz hayali.

Nā-gāh ol şehen-şeh-i mülk-i melāḥatuñ

Oldı hayāl-i şive vü nāz ile āşikār

(K 12/9-10)

ḥayāl-i süfre-i hulq: Ahlak sofrasının hayali. **ḥayāl-i süfre-i hulq:** -u, -n, -la
Mu'attar itdi meşâm-ı cihânı nükhetden
Ḥayāl-i süfre-i hulqunla giryehâ-yı ziyâd
(K 11/67-68)

ḥayāl-i süzen-i müjgân: Kirpik iğnesinin hayali.
ḥayāl-i süzen-i müjgân: -ı
Oñılmazdı Belîgâ dilde zaḥm-ı ğamzesi ammâ
Ḥayāl-i süzen-i müjgânı zülfiyle rûfû eyler
(G 62/11-12)

ḥayāl-i tecnîs: Cinas hayali.
O bütûn birliğine 'aşîka şâhid bu yeter
Gelmeyor ḥâtıra vaşfında **ḥayāl-i tecnîs**
(G 105/15-16)

ḥayāl-i teng-i nebât-ı leb-i terüñ it: Taze, dar, şeker
dudağı düşlemek.
ḥayāl-i teng-i nebât-ı leb-i terüñ it: -di
İtdi ḥayāl-i teng-i nebât-ı leb-i terüñ
Gülzâr-ı dehri dîde-i 'uşşaka teng-nâ
(K 2/151-152)

ḥayāl-i vaşl: Kavuşma hayali.
Gönlüm **ḥayāl-i vaşl** ile ta' mir olur mı hiç
Rüyâda âb-ḥurde olan sîr olur mı hiç
(G 23/1-2)

ḥayāl-i yâr: Yarin hayali.
Hâlüm mükedder oldı benüm ey **ḥayāl-i yâr**
Bilsen 'aceb ki bir kederüñ yok mıdur senüñ
(G 138/5-6)

Keştî-i dağ ile geçer andan **ḥayāl-i yâr**
Şahrâ-yı dilde rîk-i revân bahridir ğumüm
(G 148/7-8)

Gelmez derüna ḥayli zamândur **ḥayāl-i yâr**
Ey dil ḥarîm-i sîne nâ-maḥrem olmasun
(G 157/11-12)

Ḥayāl-i yâr gelür ḥânemüz tehî ey dil
Ciger kebâbını 'arz eyle miḥmânumuza
(G 208/13-14)

ḥayāl-i yâr: -a
Ḥayāl-i yâra dilde bîm-i aġyâr olamaz mâni'
Muşavver şafhanuñ olmaz remîde naqş-ı âhûsı
(K 3/23-24)

Cemâl-i Yûsuf-ı gül-pîrehenle baḥr-ı Nîl-asâ
Ḥayāl-i yâra mazḥar düşdi eşk-i çeşm-i
giryânum
(K 8/29-30)

Olur izḥardan âzürde ol nâzûk-mizâc elbet
Ḥayāl-i yâra açsam dilde pinḥân itdügüm
derdüm
(G 153/5-6)

ḥayāl-i yâr: -e
Ḥayāl-i yâre istiḳbâle çıkmaz ḥaneden bir dem
Ki mevc-i târ-ı eşküm pây-bend-i merdümân
olmuş
(G 111/19-20)

ḥayāl-i yâr: -ı
Ḥayāl-i yârı yanımdan felek cüdâ idemez
Mişâl-i noqta maḳâmum olursa zirve-i Kâf
(G 128/1-2)

ḥayāl-i yâr: -i
Ḥayāl-i yârı istiḳbâl için mir'ât-i çeşmümde
Göñülden her ser-i müjgânuma bir ḳatre kan
geldi
(G 211/11-12)

ḥayāl-i zülf-i nigâr: Sevgilinin saçının hayali.
Ḥayāl-i zülf-i nigâr ile Ḳays-ı nâ-şâda
Ḥaṭ-ı şua'ı nigâh-ı ğazâle silsiledür
(G 42/9-10)

ḥayāl-i zülfine: Sevgilinin zülüflerinin hayali.
ḥayāl-i zülf: -i, -n, -e
Ḥayāl-i zülfine piçide kıldum rişte-i cânı
Yine bir deste sünbül bağladum ğuyâ ki
sâḳından
(G 166/9-10)

ḥayâl-kâr-ı maḳâmât: Hayalli makamlar.
ḥayâl-kâr-ı maḳâmât: -ı
Ḥayâl-kâr-ı maḳâmâtı naqş ider taḅ'a
Zebân-ı ḥâme-i mu'ciz-beyânı kâh-ı şarîr
(K 6/73-74)

ḥayât bul: Taze can bulmak.
ḥayât bul: -ur
Mürde-dil nazm-ı Belîg ile **bulur** tâze **ḥayât**
Oḳı pür pâk ğazel üstine dîvânından
(G 168/13-14)

ḥayât-ı câvidân: Sonsuz hayat.
ḥayât-ı câvidân: -dur
Ḥayât-ı câvidândur ğamze-i cânâna yüz
virmek
Olur zîrâ şehîd-i Kerbelâya âb-ı ḥayvân tiğ
(G 126/5-6)

ḥaydar-ı kerrâriyam: Hz. Ali.
ḥaydar-ı kerrâr: -ı, -y, -am
Belîgâ **Ḥaydar-ı Kerrâriyam** ben 'arşa-i
nazmuñ
Elümde Zü'l-feḳâr-ı ḥâme taḅ'um raḥş-ı
Düldüldür
(G 78/13-14)

ḥayf: Eyvah!, Yazık!
Ḥayf kim nâ-şîġüfte bir gül-i pâk
Ḥâtırın 'andelibüñ itdi saḳım
(T 7/1-2)

Hayf kim bād-ı fenādan nā-gehān
Soldı bir taze gül-i ‘anber-şemīm
(T 8/1-2)

Hayf şadd hayf ki āsīb-i fenādan nāgāh
Oldı pejmürde gül-i revnağ-ı bağ-ı hātır
(T 9/1-2)

Hayf şadd hayf ki āsīb-i fenādan nāgāh
Oldı pejmürde gül-i revnağ-ı bağ-ı hātır
(T 9/1-2)

Hayf u şad-hayf geçüp ‘ömr-i girān-māye ‘abeş
Dilde ta‘dād-ı sinin ile elem kaldı faқаt
(G 119/9-10)

Hayf dünyāda o hengāmenüñ erbābına kim
Ziyneti ola şemātet teli naḥl-i sūruñ
(G 135/11-12)

Hayf şad hayf ki beyninde perī-rüyānuñ
‘Aşıka cevr ü cefā eylemek āyin oldı
(G 224/3-4)

Hayf şad hayf ki beyninde perī-rüyānuñ
‘Aşıka cevr ü cefā eylemek āyin oldı
(G 224/3-4)

hayfā: Yazık!, yazıklar olsun!
Hayfā ki kıldı bir nefes-i serd ile hebā
Şem‘-i sarāy-ı ma‘rifeti merg-i tiz-dem
(Tb 1/9-10)

Nice feryād idüp çāk-i girībān itmesün āşık
Bu gülşenden gidüp gül kaldı **hayfā** bī-nevā
būlbūl
(T 16/3-4)

hayli: Çokça, epeyce, oldukça.

Hayli şalvarlı şināverdür o ebrūsı kemān
Tır-i nezzare-i dil-düza yeledür müjgān
(Msd 4/13-14)

Kenāra atdı beni rüzgār-ı sifle-nihād
Kıpandı **hayli** zamāndur dükān-ı ‘irfānum
(K 11/83-84)

Eyā hıdiv-i kerem-pişe ma‘nī-i cūdī
Ezerdi **hayli** zamāndır Belīg-i ğam-dīde
(Kt 15/1-2)

Tiryākī kül kedisi gibi **hayli** pis olur
Āteş başında üsti başı dā‘im is olur
(G 49/1-2)

Ġālibā olmuş yine dil-teşne-i eşk-i niyāz
Hayli demdür çāh-i çeşmümde hayālūñ şu çeker
(G 71/7-8)

Reh-i hvābīde oldı **hayli** demdür cādde-yi
feryād
Ki semt-i nāle-i mazlūma bir feryād-res gitmez
(G 94/23-24)

Bilmem ki Belīgūñ ne olur hāşıl-ı kārı
Göñlinde emel toḥmını bir **hayli** yer ekmiş
(G 108/11-12)

Güç imiş **hayli** bu eyyāmda söz diñletmek
Muḥribuñ kavline bī-ḡarb kulağ tutmaz def
(G 130/9-10)

Bilmem olur mı yarasına kārger ‘ilāc
Nā-dān elinde **hayli** zamān kırçalandı dil
(G 147/11-12)

Gelmez derūna **hayli** zamāndur hayāl-i yār
Ey dil ḡarīm-i sinede nā-maḡrem olmasun
(G 157/11-12)

Eger lafz olmasa ma‘nāyı bilmek **hayli**
müşkildür
Temāşā eyle rüy-ı dil-rübāyı zır-i bürka‘da
(G 173/7-8)

hayli-i ezhār: Çiçek takımı.

hayli-i ezhār:-l, -n
Hayli-i ezhārın şarılmazdı çemende pāyına
Olsa büy-ı āşināyı sebze-i bī-gānede
(G 201/13-14)

hayli-i ḡāl-i siyeh: Siyah asker ben.

hayli-i ḡāl-i siyeh:-i
Hayli-i ḡāl-i siyehi rüy-ı dil-ārāda gören
Türk ü tüz itdi şanur Rūma gelüp şāh-ı Habeş
(G 109/3-4)

hayli-i māhī-i giriftār: Tutsak balık sürüsü.

hayli-i māhī-i giriftār:-l
‘Aks-i ḡübānı alur merdümek-i tār-ı nigāh
Hayli-i māhī-i giriftārı çeker karaya ağ
(G 125/9-10)

hayli-i müjgān: Kırpık askerleri.

Mihrāb-ı ebruvāna şaf çekdi **hayli-i müjgān**
Cümle muḡassenātı olunca rüy-ı cāmī‘
(G 124/3-4)

hayli-i nazar: Bakış askeri.

hayli-i nazar:-a
Ebrüyü temāşā eyle kec zūlfını seyre
Hayli-i nazara egri kemer toğrı memerdür
(G 77/11-12)

hayli-i nücüm: Yıldız takımı.

Bir tonanma var Belīgā cem‘ olup **hayli-i nücüm**
Gice gök meydānına meş‘al yağar meh-tāb-ı
çarḡ
(G 30/13-14)

hayli-i selāḡın-i āl-i cengiz ḡān: Cengiz Han'ın soyundan padişahlar.

Güzīde **hayli-i selāḡın-i āl-i Cengiz ḡān**
Kerīme-menḡabe Maḡşūd Girāy-ı şāḡīb-i cūd
(Kt 4/1-2)

ḥayl-i suḥan-sencân: Sözdən anlayan zümre.

Şüret-i dil-keşle okunduḡça bu nev-nazm Belîḡ
İtse şevkinden seza **ḥayl-i suḥan-sencân** raḡş
(G 114/17-18)

ḥaylî zamândur ol: Epey vaktin geçmesi.

ḥaylî zamândur ol:-dı
Tolaşdı zülf-i girih-gîr-i dil-bere reg-i dil
Kim **oldı ḥaylî zamândur o** rişte virmedi uc
(G 24/7-8)

ḥayl: Sürü, topluluk.

ḥayl:-i, -n, -e
Karışmaz kerkesân-ı lâşe-ḥvârın **ḥayline** 'Anḡā
Anuñçün rind-i 'aşık ehl-i dünyâyâ **ḡarîn** olmaz
(G 85/9-10)

ḥayme: Çadır; otaḡ.

Baḡma dehr-i bî-sebâtuñ menzil ü me' vâsına
Gird-bâd-ı tiz-revden **ḥayme** ḡor şahrâsına
(G 177/1-2)

ḥayme ḡur: Çadır açmak.

ḥayme ḡur:-up
Deşt-i talebde **ḥayme ḡurup** gird-bâddan
Dil-dâde olma menzile sâlik reviş budur
(G 54/9-10)

ḥayme-i câh: Makam çadırı.

ḥayme-i câh:-ı, -n, -ı
Ḥayme-i câhını güncâyîşe imkân yoḡ ise
Şahn-ı iclâline gerdün ḡura vâlâ ḡiyemi
(K 7/39-40)

ḥayr: İvilik.

Ola hemîşe selâmet Girây Ḥân'a dürüd
Ki böyle **ḥayr** ḡalef virmiş aña Ḥayy-ı Vedüd
(Kt 4/5-6)

Kim ider **ḥayr** ile yâd olmasa şî'r-i Câm
Bayḡara ile Ali Şîr-i kerîmü'ş-şiyemi
(K 7/55-56)

Yoḡ **ḥayr** 'amelim gerçi ne pîş ü ne kem
Ammâ kerem-i Ḥaḡdan ümîdi kesmem
(R 15/1-2)

Der-i vâlâsı şeḡerlerde iki bâlin açup
Şahîb-i beyte ḡulüşâne ider **ḥayr** du'â
(T 21/33-34)

ḥayr:-a, -dur
Mîr-i Ekrem Ḥalîl Beg kim anuñ
Ḥayradur sa'yı fî sebîli'llah
(T 12/1-2)

ḥayrân: Saşırms, saşırıp kalmıs.

Çift olur yâr ile tek ḡurmaz o mest ü **ḥayrân**
Anı bindirmeḡe bir fil ara teşhîre hemân
(Msd 5/27-28)

Düşdüm diyâr-ı ḡurbete **ḥayrân** u bî-nevâ
Destüm girifte eylemedi mîzbân-ı 'ilm
(K 10/117-118)

ḥayrân olup: Çok beḡenmek.

ḥayrân ol:-up
Gezdürür ḡübân-ı vâlâ-menzilet **ḥayrân olup**
Dest-ber-dest ol mihir mânende-i reng-i ḡınâ
(T 28/9-10)

ḥayrân-ı 'ilm: İlim hayranlıḡı.

Mîr'ât-i ḡab'uma yine 'atf-ı nigâh idüp
ḡaldı ḡüşâde vâlih ü **ḥayrân-ı 'ilm**
(K 10/93-94)

ḥayrân-ı tâbiş-efgen-i ruḡsâr-ı mâh ol: Ay yüzün parlaklıḡının düşürülmesine saşırarak.

ḥayrân-ı tâbiş-efgen-i ruḡsâr-ı mâh ol:-up
Ḥayrân-ı tâbiş-efgen-i ruḡsâr-ı mâh olup
Dikkatle itdi dîdelerin Ferḡadân-ḡuşâ
(K 2/9-10)

ḥayrât: Havırlar.

ḥayrât:-a
Menba'-ı cüd u kerem Aḡmed Aḡâ-yı kâmkâr
Fî-sebîli'llah ider **ḥayrâta** sa'-yı bî-riyâ
(T 3/1-2)

ḥayret: Saşırma, saşırıp kalma, ne yapacaḡını bilmeme.

ḥayret:-le
Ḥayretle 'âḡibet bu temâşâ-yı pür-şikest
ḡıldı rûfû-yı pîrehen-i ḡafletüm ḡabâ
(K 2/21-22)

Pür-şekîb eyledi **ḥayretle** cihânı ki idüp
Nazar-ı ehl-i dili cezbe-i ziyetle rûbûd
(T 10/7-8)

Ḥayretle 'arızındaki ḡoy oldı ḡüyyiâ
Âyîne üzre itmeḡe lerzende ber-ḡarâr
(K 12/25-26)

Buldum ki açmış aḡzını **ḥayretle** ḡâtemüm
İtdi bu lu'be oldı engüşt ber-dehân
(R 19/3-4)

Şafḡa-i ḡaḡına **ḥayretle** temâşâsından
Eylemez ḡâr-ı nigeh dîdeye 'avdet ḡaḡ'â
(T 21/11-12)

ḥayret:-de, -dür
Yaluñuz 'aşık degül mihr-i ruḡ-ı zibâsına
Dîde-i ḡirbâ gibi âyîneler **ḥayretdedür**
(G 64/15-16)

ḥayretde ḡal: Saşırarak.

ḥayretde ḡal:-mış
Müddâm aḡzın açup **ḥayretde ḡalmış** pişḡahında
Cemâl-i âfitâb-ı sâḡara dil-dâdedür minâ
(G 5/3-4)

- hayretde kalursa: -ur, -sa**
Belîg 'aceb mi görenler **kalursa hayretde**
Bu nazm-ı pāk-i selîse turur ağan şular
(G 83/11-12)
- hayretde қо: Şaşmasına sebep olmak.**
hayretde қos: -sun
Muşhaf-ı rüyını aç Ka'be-i küyında yine
Hüsninüñ äyeti **hayretde қosun Keşşâf**'ı
(G 228/5-6)
- hayret-efzâ: Şaşkınlığı arttıran.**
hayret-efzâ: -dur
Hayret-efzâdur dile nezzâresi ol âfetüñ
'Aks ider şekl-i havâş äyîne-sîmâsına
(G 177/7-8)
- hayret-fezây-ı İşve-i reftârı eyle: Yürüyüş tarzına dayanamayıp şaşırarak.**
hayret-fezây-ı İşve-i reftârı eyle: -di
Hayret-fezây-ı İşve-i reftârı eyledi
Naqş-ı kudümü mevce-i sîm-âb-ı lerce-dâr
(K 12/11-12)
- hayret-kede-i äyîne-i hüsn: Güzellik aynasının şaşırta yerı.**
hayret-kede-i äyîne-i hüsn: -ü, -ñ, -e
Hayret-kede-i äyîne-i hüsnüñe cânâ
Bütler nigerân-ı dîde-i bütger nigerândur
(G 56/13-14)
- hayret-keş ol: Hayrete düşmek.**
hayret-keş ol: -up
Ma'rifet-perver olan bezmine **hayret-keş olup**
Baykara meclisini çarh umtdı hakkâ
(T 13/9-10)
- hayret-keşide: Hayrete düşmek.**
hayret-keşide: -dür
Mu'ciz-edâ-yı tab'uma **hayret-keşidedür**
Sîhr-âferin-i bülbül-i hunyâgerân-ı ilm
(K 10/87-88)
- hayret-nigâh-ı cevher-i evvel: İlk cevherin şaşkın bakışı.**
Hayret-nigâh-ı cevher-i evvel ziyâd olup
Eyler rübüde halka-i cismın sinân-ı 'ilm
(K 10/11-12)
- hayr-hvâh: İyilik isteyen uğurlu yol.**
Hak-i hidâyet-i kademüñ olsa **hayr-hvâh**
Ey mâye-bağş-ı kuvvet-i sultân-nişân-ı 'ilm
(K 10/59-60)
- hayr-ı halef: Nitelikli eser.**
Ne güzel söylemiş ebnâ-yı zamâna şâ'ir
Baña bir beyt-i zebân-zed yitişür **hayr-ı halef**
(G 130/3-4)
- hayruñ ol: İyilik yapmak.**
hayruñ ol: -ma, -dı
Ey meh bu yolda 'aşîka bir **hayruñ olmadı**
Cîsr-i vişâli böyle mi olur kemerleme
(G 203/9-10)
- hayvân: Canlı mahluk: zî-hayat.**
Bilmeyen kâdrini ehl-i suhanuñ
Aña **hayvân** dinür ammâ nâtiğ
(G 134/11-12)
- havyâm: Ömer Havyâm.**
Ebrularıyla hağ-ı leb-i yârı seyr iden
Havyâm güftesiyle şanur kıt'a-i imâd
(G 33/7-8)
- hayyâm: -ı**
Hağ-ı leb böyle mevzün naqş olaldan levh-i
rüyında
O çâr-ebür güzel **Havyâmı** geçmişdür
murabba'da
(G 173/3-4)
- hayyât: Dikici, terzi.**
Çäk-i zağm-ı dil-i zârını dirmiş dikmem
Alamaz baña o **hayyât** ne virdi bilmem
(Mf 3/1-2)
- Hil'at-i câhı bulur kâmet-i isti'dâduñ
Câmeyi hep biçer endâma münâsib **hayyât**
(G 118/5-6)
- hayy-ı vedüd: Çok şefkatli Allah.**
Ola hemîşe selâmet Girây Hân'a dürüd
Ki böyle hayr halef virmiş aña **Hayy-ı Vedüd**
(Kt 4/5-6)
- hazân: Sonbahar.**
Ümîd-i nev-bahâr-ı himmeti ol gülbün-i lütfüñ
Hazân vaktinde güyâ bülbül eyler tab'-ı
me'yüsü
(K 3/45-46)
- Hazân** u nev-bahârum gülşen-i 'âlemde
tev'emdür
Murâdum goncası haclet-figendür verd-i ra'nâya
(K 9/67-68)
- Metâ'-ı ziver-i dünyâyı terk ider pîrân
Hazân irince hemân berg ü bânı silker şâğ
(G 28/17-18)
- hazân-ı 'ilm: ilim sonbaharı.**
Dest-i feñânetünle kalem-zenlik eyleyüp
Cüş-ı bahâra oldı mübeddel **hazân-ı 'ilm**
(K 10/63-64)

hazef: Canak cömlek gibi çamurdan işlenip ateste pişirilen sevrer.

Suḥan-sence muzahraf şî'r-i nâ-mevzûnî 'arz etmek

Hazef vaz' eylemekdür keff-i mîzân-ı güher-sence

(G 200/7-8)

hazer eyle: Sakınmak, korunmak.

hazer eyle:-mez

Eylemez seyl-i ḥavâdişden tehi-destân **hazer**

Bâde üzre boş kadeḥ kónsa ider her ân rakş

(G 114/9-10)

hazîn: Hüzünlü.

Hazîn cennete söyleñ ki leb-i Kevşerde

Mustafâ 'aşkına nüş ide şarâb-ı şâfi

(G 228/3-4)

hazîne: Nakit ve mal vaz' ve hıfz olunan mahal.

Çok sîm-teni koydı felek zîr-i zemîne

Toldurdu nice külçe-i sîm ile **hazîne**

(G 197/1-2)

hazîne-dâr: Bir hazineyi korumak ve yönetmekle görevli kimse.

Aḥmed Ağa **hazîne-dâr** ol kim

Hüsn-i ḥulûkına yoğ idi pâyân

(T 18/3-4)

hâzır: Huzurda olan, kaybolmayan.

Nür-veş dîdeden oldıysa o meh-rû pinhân

Dâ'imâ âyine-i dilde ḥayâlî **hâzır**

(T 9/11-12)

Bende-i muḥliş-i 'aşk ol iki 'âlemde Belîğ

Üstüne **hâzır** ola himmet-i sulţân-ı Necef

(G 130/13-14)

hâzır ol: Her duruma karşı hazırlıklı, uygun vaziyette olmak.

Ey âşinâ-yı ğamze-i dildâr olan gönül

Ğâfil bulunma tîr-i każâ geldi **hâzır ol**

(G 142/3-4)

hâzır ol:-maz, -sa

Yetişmez keyfimiz esbâb-ı 'işret **hâzır olmazsa**

Mey içmek mürîş-i ğamdur şafâ-yı ḥâtır

olmazsa

(G 199/1-2)

hâzır u nâzır: Her yerde hazır olup, bilen ve gören, yardım eden veya herkese lâyıf cezasını veren Allah (C.C.).

Üstine ola **hâzır u nâzır**

Sîr-ı pāk-i 'Alî Velîyyu'llâh

(T 12/23-24)

hâzır-la: Hazır hale getirmek.

hâzır-la:-mış

Mihāk-i tecrîbe **hâzırlamış** ol sîm-beden

Püte-i ḳalbde cân naḳdini süzişle erit

(G 17/3-4)

hazîz-i ḥāk: Toprağın en aşağısı.

hazîz-i ḥāk:-e

Elden **hazîz-i ḥāke** düşelden o dürr-i pāk

Ümmîd-i cüst-cû ile ḳaddi ḥam eyledüm

(G 152/5-6)

hazm: İhtivat.

hazm:-i

Hazmi eger ki istese berḳ üstüne çeker

Târik şehâb-ı âh ile fânüsdan ḥişâr

(K 12/91-92)

hazm ider: Sindirmek.

hazm id:-er

Her kim işitse ḥāk sözi telḥ olsa **hazm ider**

Vezn ile olsa mîve gülü-gir olur mı ḥiç

(G 23/11-12)

hazm id:-er

Dil-i şad-çāk-i 'âşîḳ **hazm ider** tevbîḥ-i a' dâyı

Ki darb-ı çüb ile çînî-i müdâr eylemez âvâz

(G 237/5-6)

hazret: Saygı ifadesi.

hazret:-i, -n, -e

Maḥşül-i ṭab'ı **hazretine** kendüm 'arz idem

Zîrâ ağâ-yı ḳadir-şinâs iştirâcidir

(Kt 20/3-4)

hazz id: Hoşlanmak.

hazz id:-er

Dünyâyı tıtdı güfte-i Nâbî terânesi

Bilmem ne **hazz ider** bu Ruhâvîden ehl-i Rûm

(G 148/11-12)

hebâ eyle: Zıyan etmek.

hebâ eyle:-r

Cismîni **eyler hebâ** pîrânunî elbet rûzigâr

Küzeyi herkes müdâm olduḳça müsta'mel kırar

(G 75/9-10)

hebâ it: Zıyan etmek.

hebâ it:-di

Şad âh kim o gülbün-i gülşen-serây-ı cân

Gül-berg-i 'ömrün **itdi hebâ** şarşar-ı ḥazân

(Tb 1/41-42)

Her hünerde kasabü's seyfî alup taş dikdi

Tozadup tozkoparan menzîlini **itdi hebâ**

(T 13/21-22)

hebâ it:-me

Cânâna ḥāk-pâyını **itme hebâ** şabâ

Çeşm-i 'alîle lâzım olur tütiyâ içün

(G 3/5-6)

hebâ kı: Telef etmek.

hebâ kı:-di

Ḥayfâ ki **kıldı** bir nefes-i serd ile **hebâ**

Şem'-i sarây-ı ma'rifeti merg-i tîz-dem

(Tb 1/9-10)

hebā ol: Zıyan olmak.**hebā ol:-ur**

Qalmaz bu zır-i çarhda herkes **olur hebā**
Eyler şikeste dāneleri devr-i āsiyā

(K 2/55-56)

hecme-i mevc-i nağamāt-ı ter: Taze nağmelerin dalgalarının şiddeti.**hecme-i mevc-i nağamāt-ı ter:-den**

Muṭribā **hecme-i mevc-i nağamāt-ı terden**
Gice tennūr-ı dilūn āteşi teskīn oldı

(G 224/9-10)

hecr: Ayrılık.**hecr:-iñ**

Vedā'a geldi dāmen-būs için bendeñ Belig
ammā

Ümid-i sīm ü zerle **hecrūñ** eyler sīnesin 'uryān
(Kt 31/3-4)

hedef: Nisan alınacak ver, nisangâh.**hedef:-e**

Şüphesiz bülbül-i kudsi okudu tārihūñ

Hedefe urdı murād üzre Mehemed Pāşā 1170

(T 13/43-44)

hediyve: Armağan.**hediyve:-dür**

Dilden zebāna gevher-i ma'nā 'aṭıyyedür
Erbāb-ı ṭab'a bir ğazel-i nev **hedıyyedür**

(G 65/1-2)

hediyve ol: Armağan olmak.**hediyve ol:-sun**

Bu nazm-ı tābiş-efgen-i vālā-güher Belig

Olsun hedıyye bezm-i dil-i nık-ıhvāhuma

(G 192/29-30)

heft: Yedi sayısı.Tā kim bu **heft** künbed-i devvār-ı nılğün

Bālāda devr ide nitekim beyza-i Hümā

(K 2/195-196)

heftād: Yetmiş.

Olup müsa'ade-i baht ü devletūñ efzün

Be-kām-ı dil ide her haftañı Hüdā **heftād**

(K 11/117-118)

heft-āsiyā: Yedi su değirmeni.

Tedkik-i kār-ı dāne-i maqsūme sa'y ider

Dönmez efendi böyle bu **heft-āsiyā** 'abeg

(G 20/15-16)

heft-beyt: Yedi beyit.Bu **heft-beyt** nüh-eflāk ile ber-ā-berdür

Belig hendese-i kilik ile olndı mesāh

(G 25/13-14)

helāk: Ölmek; ölme, mahv ve ma'düm olma.**helāk:-ü, -m, -e**Benüm **helāküme** ihyā ider o ĩsī-dem

Raķibi şafha-i divāra itseler taşvır

(K 6/41-42)

helāk:-ü, -m**Helāküm** ol bütüñ bīmāri-i çeşm-i siyāhından

Seherde korķarum zaħmet virür āhum

Mesihā'ya

(K 9/5-6)

Teğāfülgüne vaz'ından **helāküm** ol perī-rüyuñ

Alup şan'atla naķd-i hāṭır-ı nāşādı yan geldi

(G 211/3-4)

helāk eyle: Mahvetmek.

Teğāfülgüne geçme sākinān-ı hāk-i küyuñdan

Helāk eyle raķibi semt-i 'uşşāka dōneklik yap

(G 10/11-12)

helāk eyle:-mez, -diCihānı böyle **helāk eylemezdi** şemşirūñ

Eger ki resmini ebrūdan almasa seyyāf

(G 128/13-14)

2. Öldürmek.**helāk eyle:-r**Niğāh itmez hemān 'uşşākı ğamzeyle **helāk****eyler**

Gelür tır-i nıgehden ğālibā dil-dāra kismān tığ

(G 126/9-10)

Gözüm havf eylemişdür ğamze-i cānāneden

ğayet

Helāk eyler beni taşvır elinde görsem 'uryān tığ

(G 126/11-12)

helāk eyle:-y, -üpOl şāh-ı mülk-i ma'rifeti eyleyüp **helāk**

Mānend-i gene menzilini kıldı zır-i hāk

(Tb 1739-40)

helāk it: 1. Öldürmek.**helāk it:-di**Semm-i kātülle nice şevherini **itdi helāk**

Yine bu pīre-zen-i dehr-i deni qalmaz tül

(G 143/15-16)

2. Perişan etmek.**helāk itsün:-sün**

Dā'imā ma'mūr ola her āsitāne haşre dek

Münkir-i ayın-i Mevlānāyı reşk **itsün helāk**

(T 19/13-14)

helāk-i ğamze-i hün-riz: Kan dökücü bakışın öldürücülüğü.**Helāk-i ğamze-i hün-riz** bir şūh-ı dil-ārādur

Ki dā'im künc-i ğamda zıkr ü fikri vird-i

Yaħyādur

(Msd 1/41-42)

helāk-i ğamze-i hün-rīzi: Kan dökücü bakışın öldürücülüğü.

Helāk-i ğamze-i hün-rīzi bir şüh-ı dil-ārādur
Ki dā'im künc-i ğamda zıkr ü fikri vird-i
Yaḥyādur

(Msd 1/5-6)

Helāk-i ğamze-i hün-rīzi bir şüh-ı dil-ārādur
Ki dā'im künc-i ğamda zıkr ü fikri vird-i
Yaḥyādur

(Msd 1/11-12)

helāk-i ğamze-i hün-rīz:-i

Helāk-i ğamze-i hün-rīzi bir şüh-ı dil-ārādur
Ki dā'im künc-i ğamda zıkr ü fikri vird-i
Yaḥyādur

(Msd 1/17-18)

Ki dā'im künc-i ğamda zıkr ü fikri vird-i
Yaḥyādur

Helāk-i ğamze-i hün-rīzi bir şüh-ı dil-ārādur
(Msd 1/23-24)

Helāk-i ğamze-i hün-rīzi bir şüh-ı dil-ārādur
Ki dā'im künc-i ğamda zıkr ü fikri vird-i
Yaḥyādur

(Msd 1/29-30)

Helāk-i ğamze-i hün-rīzi bir şüh-ı dil-ārādur
Ki dā'im künc-i ğamda zıkr ü fikri vird-i
Yaḥyādur

(Msd 1/35-36)

Ki dā'im künc-i ğamda zıkr ü fikri vird-i
Yaḥyādur

Helāk-i ğamze-i hün-rīzi bir şüh-ı dil-ārādur
(Msd 1/24-25)

helāl ol: Bir hizmet veya özverinin istenilerek yapıldığını ve takdir edildiğini göstermek için kullanılan bir söz.

helāl ol:-sa

Şarāba hırşı artar mey-perestüñ men' oldukça
O hünî böyle kan içmezdi kan içmek **helāl olsa**
(G 202/9-10)

helāl ol:-sun

Hün-ı 'aşık ğamze-i cellāduña **olsun helāl**
Yazmasunlar bunu ki kanum Kirāmen Kātibin

(Ş 2/7-8)

hele: 1. Sonunda.

Hele zür eyleme yap yap kırılır kaytını
İbrişim olsa daḥi turra-i müşg-efşānı

(Msd 4/27-28)

Gelüp bād-ı barütü bezm-i rindāna yaparsañ da

Hele rīş-i dırāzı zāhidā üz kes sineklik yap

(G 10/13-14)

Hevā-yı 'aşk ile şimdi beyābān-gerd olan
Mecnün

Hele bir sāye bulsun kendine yelpāzeden geçsün
(G 161/9-10)

Biz **hele** geçdük nevāsından sipihr-i nā-kesüñ
Tek hemān ehl-i dile kec bakmasun ney-zen gibi
(G 239/7-8)

2. özellikle.

Ḥançer-i ğamzeye ebrüsü anuñ türe ğılāf

Hele yokdır sözüml ol suğraya ḥaḳke'l-inşāf
(Msd 5/5-6)

Ḥaddi tecāvüz itdi siyeh perçemüñ **hele**

Zülfe ider yukardan aşağı mu 'āmele
(G 186/1-2)

Ṭoymayup gençliğine ol şehid

Hele ğadr oldı ol cevāna 'azīm
(T 14/7-8)

Ḥil'at ümmidi ile varma kibār-ı 'asra

Hele bu sevb-i Ḥüdā-dāde-i cismi eskit
(G 17/5-6)

Kızılbaşdır **hele** dünyāda kim sevmezse
'Oşmānı

Sever cān u gönülden şubhesiz erbāb-ı dil anı
(Mf 23/1-2)

Söz yok **hele** rengin-i mazmūna Belīgā

Her beytde bir şem'i fūrüzān gibi parlar
(G 52/15-16)

Ġam-ı dünyāyı cānā şanma kim rind-i cihān
çekmez

Hele ben çekdügüm miḥnetleri küh-ı girān
çekmez
(G 91/1-2)

Beyt-i ebrüya **hele** toğrısı ben daḥl idemem

Şafḥaya satır birāz geç yazılır mıstarsız
(G 99/3-4)

Ġamzeyi ḥançer-i bürrāna iderler teşbīh

Hele kec bakmayalum nāvek-i ser-tizine biz
(G 98/7-8)

Sıḳlet itmek **hele** ehl-i dile düşmez aşlā

Tevbe kıl bār-ı günāhuñ gele mizāna eḥaf
(G 130/11-12)

Pehlevānsın **hele** piş-ḳabzada ey sāğar-ı mey

Bir ayāğ ile nice tāze cevānı yıkduñ
(G 139/5-6)

Ḥaṭ sudür itse kesilmezsin anuñ zülfinden

Senüñ ey dil **hele** çokdan çürimişdür resenüñ
(G 140/11-12)

Hele dünyâyı görmem zâ'il olsun pişgâhumdan
Gözümde 'aks-i hâlûn merdüm-i bînâ midur
bilmem
(G 155/7-8)

Bir nefesvâr **hele** ney-zende ki rakqâs-ı felek
Güş idelden anı her dem dıtrer dir dir ten
(G 165/7-8)

Şöyle tursun **hele** Bâkî bu şanâyî'de Belîğ
Ser-fürü eyleyemem Nâbî-i hüş-lehçeye ben
(G 165/13-14)

Nice hum-hânenün biz şerbetin nüş eyledük
ammâ
Hele pîr-i muğânun başka halet var kedüsında
(G 183/7-8)

Hele dikkatle bak âyine-i ruhsâr-ı cânâna
Kî 'aks-i merdüm-i çeşmümdür anda nokta-i
hâli
(G 209/5-6)

helvâ: Helva.

Hoşdur mezâka bûs-ı leb-i tıfl-ı şîr-hvâr
Mezç olsa şîr ü kând ile **helvâ** olur lezîz
(G 37/5-6)

helvâcı: Helva yapan veya satan kimse.
helvâc:-sı
Olinca müşteriler vaşlunuñ biñ dürlü müştâkı
Sakız **helvâcısı** çiyetti esb-i nâza 'uşşâkı
(Mf 5/1-2)

hem: 1. Hem ... hem ... bağlacı.

Berg-i gül-goncada mânend-i gül-âb-ı hoş-bû
Hem nihândur suhanımda **hem** 'ayândur ma'nâ
(G 1/9-10)
Sâkî sezâ mı **hem** içe hem dahl ide müdâm
Olsun ilâhî zâhid-i nân-kûra mey harâm
(Tb 2/91-92)

Hudâ **hem** şahibin **hem** müşterîsin eylesün
ma'mûr
Ola tâ kim bu tāk-ı tarem üzre düz-ı meh-tâbuñ
(T 25/17-18)

Suğan-güyân-ı 'aşruñ nazmı mazmündardur
ammâ
Belîgâ sözleründe **hem** nezâket **hem** selâset var
(G 68/13-14)

Hem 'arz-ı niyâz eyler o cân-pervere **hem** nâz
Geh bende olur gâh olur 'aşk ile şeh dil
(G 145/11-12)

Merd olan hiç kerem itmekle tefâhür mi ider
Hem virür **hem** utanur itdügi ihsânından
(G 168/7-8)

Ehl-i 'aşkı **hem** şehîd eyler **hem** alur diyetin
Naqd-i cânlar hün-bahâdur gamze-i cellâdına
(G 189/3-4)

2. Ayrıca, ilave olarak

Yapdırup bu kaşrı **hem** dergâhı ta'mîr eyledi
Rûh-ı Mevlânâdan istimdâd idüp ol zât-ı pāk
(T 19/3-4)

Hem mürde eyler ihyâ hem zindegânî mürde
Habb-ı nebât-ı lebde var dâhî çok menâfî'
(G 124/15-16)

Hem mürde eyler ihyâ hem zindegânî mürde
Habb-ı nebât-ı lebde var dâhî çok menâfî'
(G 124/15-16)

hem çon: Aynı gibi.

Ze bes çeşm nezarem muhtarib oftâde kolfet
Ke **hem çon** kovkeb-e seyyâre dağ-e sîne
besiyar est
(G 242/3-4)

hem-âgüş ol: Kucak kucağa olmak.

hem-âgüş ol:-alı
'Aksüñle **hem-âgüş olalı** tıfl-ı sirişküm
Mânend-i habâb iki gözüm gitdi şuyınca
(G 204/3-4)

hemân: O anda.

Dir zebân-ı lüleler 'atşâna târihin Belîğ
Gel **hemân** bu çeşmeden nüş eyle bismillâh mâ
1168
(T 3/9-10)

Gayret-i tâb-ı 'izâruñla **hemân** parladı câm
Döndi ol dem küre-i nâra kıbâb-ı hammâm
(Msd 3/35-36)

Teveccüh eylese dâniş-verân-ı dehre kazâ
Virir efendi zarûri **hemân** kazaya rızâ
(Mf 4/1-2)

Çift olur yâr ile tek tırmaz o mest ü hayrân
Anı bindirmege bir fil ara teşhîre **hemân**
(Msd 5/27-28)

Tahammül eyleyemez ta'na teng-i havşala-kân
Tolı tıfengi **hemân** bir şerer pür-âteş ider
(Mf 9/1-2)

Ten-i pür-za'fuma bir lafz ile eylerler istidlâl
Hemân nâm u nişânım mahv olup döndüm
mu'ammâya
(K 9/27-28)

Destümden aldı dîv-şîfat hoşka-bâz-ı çarh
Hâtem gamıyla Cem gibi nâlân iken **hemân**
(R 19/1-2)

Eslâf-ı cefâ-pîşe gelüp buldıgın almiş
Bu cây-ı meşakkatde **hemân** biz soguk aldık
(Kt 25/3-4)

Metâ'-ı ziver-i dünyâyı terk ider pîrân
Hâzân irince **hemân** berg ü bârî silker şâh
(G 28/17-18)

Ehıbbā eylemez ta' rız ile āzürde-dil ammā
Hemān tab' -ı Belıge her ne eylerse hasūd eyler
 (G 53/17-18)

Nıgāh itmez **hemān** 'uşşakı gamzeyle helāk
 eyler
 Gelür tır-i nıgehdēn gālibā dil-dāra kismān tıg
 (G 126/9-10)

Tāb-ı mıhr-i ruhuñ ol rütbe erıtdı benı kim
 Zır-i yek-mūda **hemān** sāyelenür cısm-i za' if
 (G 129/9-10)

'Arz-ı niyaz hāk-i reh-i ehl-i nāzda
 Ey naqd-i eşk fā'ide itmez **hemān** şula
 (G 181/7-8)

Biz hele geçdük nevāsından sipıhr-i nā-kesüñ
 Tek **hemān** ehl-i dile kec baqmasun ney-zen
 gibi
 (G 239/7-8)

2. Sürekli.
 Müşterisi çok dükenmez bir kumāş-ı tazedür
 Sen **hemān** bāzār-ı istıgnāda cānā 'işve şat
 (G 16/9-10)

3. Sanki.
 Bağ-ı ālemdē **hemān** naħl-i gül-i penbe gibi
 Oldı bu naħl-i hayātum semeri müy-ı sefid
 (G 31/3-4)

Manşıb-ı hüsne talebkār olıcaq meh-rüyān
 Ruħ-ı yār itdi **hemān** haṭṭ-ı şerifin ibrāz
 (Mf 60/1-2)

Manşıb-ı hüsne talebkār olıcaq meh-rüyān
 Ruħ-ı yār itdi **hemān** haṭṭ-ı şerifin ibrāz
 (G 98/5-6)

Şekl-i sünbülde **hemān** itdi temessül perçem
 Zır-i fesde anı gözden şakınurken o perī
 (G 154/7-8)

Hemān çekdükleri bir derd-i serdür kätib-i
 kudret
 Ne yazmış bilmezem erbāb-ı aqlāmuñ ru' sında
 (G 183/11-12)

Ten-i pür-za' fuma bir harf ile eylerler istidlāl
Hemān nām u nişānum maħv olup döndüm
 mu' ammāya
 (G 191/13-14)

hemān-dem: Hemen, o anda, vakit kaybetmeden.

Hemān-dem cān atar şebnem gibi aħbāb-ı şāfi-
 dil
 Görünce tımtıraq-ı vaż'ını dükkān-ı pür-tābuñ
 (T 25/3-4)

hem-āşinā id: Bir yerde haber etmek.

hem-āşinā id:-er
 Düçār-ı gerdiş-i ser-germüm olsa āfet-i haclet
İder hem-āşinā cevväleyi gird-āb-ı deryāya
 (K 9/19-20)

hem-āşiyān id: Bir yuvada birlikte bulunmak.

hem-āşiyān id:-e
 Bu tengnāda müflis iken kām-rān ide
 Mürgān-ı quds ile benı **hem-āşiyān ide**
 (Tb 2/79-80)

hem-civār ol: Komşu olmak.

hem-civār ol:-sun
 Belıgā 'azm-i 'uqbā eyleyince didiler tārıħ
 Resül-ı Ekreme Aħmed Efendi **hem-civār olsun**
 1127
 (T 2/9-10)

hemçon: Benzeri.

Codā ez hāksari koşte **hemçon** hüşe-ye gendom
 Meger gerdenkeşi ayān esbāb-e çarħ-e gaddār
 est
 (G 242/11-12)

hem-çü: Onun gibi.

Ez-cümle farṭ-ı keşmekeş-i rüzgārdan
 Mıhnetle oldı **hem-çü** kemān kāmētüm dü-tā
 (K 2/179-180)

Ruħında cüşiş-i nā-rüste müy-ı 'anberfām
 Görindi levħa-i sım üzre **hem-çü** naqş-ı sevād
 (K 11/9-10)

Pirāhen içre lerze-fiken cısm-i nāzüki
 Mınāda **hem-çü** mevce-i sım-āb bī-ķarār
 (K 12/17-18)

Leb-i deryāda senüñ **hem-çü** 'aşā-yı Mūsā
 Açılır naħl-i ķadıñ 'aksine dervāze-i mevç
 (G 22/13-14)

Ma'nī-i tāze derünında hafı **hem-çü** gül-āb
 Güyiyā berg-i gül evrāk-ı semendür elfāz
 (G 121/11-12)

**hem-çü nür-ı müje-i mihr-i cemil: Güzel güneşin
 kirpiğinin ışığı gibi.**

Cüy-ı fevvāreden eyler feverān
Hem-çü nür-ı müje-i mihr-i cemil
 (T 20/13-14)

hem-çün: Gibi.

Olsun çerāğ-ı mürde-i dil kim ki itmeye
Hem-çün sipend āteş-i 'aşkıñda cān-fidā
 (K 2/153-154)

Olur bir yek-diger çespide **hem-çün** dest-i şehd-
 ālud
 Sirāyet kılsa nazm-ı sükkerinüm mağz-ı eşyāya
 (K 9/89-90)

hem-dem: Sırdaş, yakın arkadaş.

Keşf-i rāz eyleyecek yanuma **hem-dem** gelmez
 Harem-i cāna hayālūñ gibi mahrem gelmez
 (G 100/1-2)

hem-derd ol: Dert ortağı olmak.

hem-derd ol: -ayım
 Kendi dil-i bî-mārıma **hem-derd olayım**
 'İsā gibi tecrîd-i güzîn-ferd olayım
 (R 4/1-2)

hem-dest olaldan: Arkadaş olduğundan beri.

Nesîm-i dil-güşā **hem-dest olaldan** bûy-ı
 hulkuñla
 Pür itmiş 'ıtr ile her bir şükûfe dürc-i jengārı
 (K 4/37-38)

hem-düş ol: Omuz omuza olmak.

hem-düş ol: -a
 Nice **hem-düş ola** serv-i sehî bālā-yı cānāna
 Elif şeklindedür ol kıdd-i ra' nā elf-i vāhiddür
 (G 43/3-4)

heme: Hepsî.

Dendān-e mār kende be reh ke zolf-e yār
 Mārîst ber kened **heme** dendāne şāne rā
 (G 241/9-10)

hemen: Cabucak.

Ne 'aceb Çekmeceli dil-bere düş oldık āh
Hemen kayışını alur 'aşıkı şırtından o māh
 (Msd 2/19-20)

hemgām-ı mesaf: Savaş zamanı.

Ne kadar hışm ile dil-teng ise **hemgām-ı meşaf**
 İşi bir kâlebe ifrâğ ider erbāb-ı hılāf
 (Msd 5/17-18)

hem-gerdiş-i pergār: Aynı dönen pergel.

hem-gerdiş-i pergār: -dur
 Beyāz-ı dîde şafha anda naqş-ı merdümek
 merkez
 Ser-i tār-ı niğeh **hem-gerdiş-i pergārdur** sensüz
 (G 102/9-10)

hem-hāl-i mest-i bâde-i bezm-i elest ol: Elest

bezmînde şarabın sarhoşluğuyla aynı hâli
 paylaşmak

hem-hāl-i mest-i bâde-i bezm-i elest ol: -am
 Sākî tegāfûl eyleme mey şun ki mest olam
Hem-hāl-i mest-i bâde-i bezm-i elest olam
 (Tb 2/41-42)

hem-hayâl-i çarh-ı mînâfam: Mavi gökyüzünün
hayalinin aynısı.

hem-hayâl-i çarh-ı mînâfam: -dur
 Derûnında sebâtı mün'adim her naqş u timsālūñ
 Vefâda **hem-hayâl-i çarh-ı mînâfamdır** mir'ât
 (G 13/17-18)

hem- 'inân: Beraber.

Bî-tâb kıaldı tevsen-i dil eyle **hem- 'inân**
 Şefkat-resâ-yı bedreka-i himmetūñ aña
 (K 2/191-192)

hemîşe: Daima, her zaman, hemâre.

Mıstar-keşîde şafha gibi levh-i tab' uñı
 Eyle **hemîşe** nâhun-ı mâtemle pür-figār
 (Tb 1/97-98)

Hemîşe lufti ile rāstān olup mükrim

Yanında bend iledür kırb-ı hānçer-i mu'vec
 (Kt 1/11-12)

Ey rind-i lây-hvār **hemîşe** döküp 'arâk
 Mey iç kalınca dîñle beni rûhdan ramâk
 (Tb 2/37-38)

Dostuñ **hemîşe** âdeme lufti mezîd olur
 Ni' met başında müftene herkes şehîd olur
 (Tb 2/103-104)

Ola **hemîşe** selâmet Girây Hân'a dürüd
 Ki böyle hayr halef virmiş aña Hayy-ı Vedüd
 (Kt 4/5-6)

Hemîşe hurrem olsun cilvegah-ı şadr-ı devletde
 Vücüd-ı pâkini ekrârdan hıfz eyleye Bârî
 (K 4/69-70)

Hemîşe cevher-i gül hizmet-i şerifinden
 Ümîd-i rif'at ile şâkıñı ider teşmîr
 (K 6/61-62)

Hemîşe tâ ki vaqâyi'-nüvis-i 'âlem-i kevn
 Havâdişât-ı meh ü sâli eyleye inşâd
 (K 11/115-116)

Naẓm-âverân temennî-i mazmûn-ı terdedür
 Ğavvâslar **hemîşe** ümîd-i güherdedür
 (G 39/1-2)

Hemîşe bār-ı hâtırdur naşibi rāst-reftāruñ
 Zebānından degil mi çekdiği bihûde kantāruñ
 (Mf 41/1-2)

Vaţanda ba'd-ezîn bî-berķ ü telh-âşām olan
 mürğūñ
 Dimāğından **hemîşe** lezzet-i künc-i kafes gitmez
 (G 94/25-26)

hemîşe ol: Devam etmek.

hemîşe ol: -ur
 Hırâş-ı hâtır-ı şad-pāreye **hemîşe olur**
 Hayâl-i pençe-i müjgāñı şāne-i fülād
 (K 11/25-26)

hem-meşreb ol: Huyu bir olmak.

hem-meşreb ol: -mış
 Tehî-dest 'aşık-ı bî-çâreden dil-ber selām almaz
 Kibâr-ı 'aşr ile **hem-meşreb olmış** iltiyām
 almaz
 (G 88/1-2)

hem-nevā ol: Karşılıklı uyum içinde olmak.

hem-nevā ol:-ur

Muṭrib idince tārimı ṭanbūrınun ḥırāş

Reghā-yı can u dil **olur** anunla **hem-nevā**

(K 2/43-44)

hem-pā: Rütbece bir, aynı derecede.

Semend-i ṭab'uma **hem-pā** bulunmazken ne

hikmetdür

Ṭarīkında fakīri sebḳat itdi her fūrū-māye

(K 9/75-76)

hem-pā ol: Arkadaş olmak.

hem-pā ol:-ur

Hem-pā olur mı sa'y ile hiç nev-cevāna pīr

Varur ḥadeng menzile ammā kemān kalur

(G B40/5-6)

hem-rāh ol: Yol arkadaşı olmak.

hem-rāh ol:-a

Nice zāhid baña **hem-rāh ola** seyr-i sülükumda

Benüm bār-ı dilüm ārāyiş-i dūş-ı tevekküldür

(G 78/11-12)

hem-rāh olsa:-sa

Reh-i küyuñda **hem-rāh olsa** da geh pes gider

geh pīş

Ki benden ḡālībā sāyem daḥī bīzārdur sensüz

(G 102/7-8)

hem-reh: Yol arkadaşı.

hem-reh:-i

Ṭiz-rev **hem-rehi** sevmez rüfekā'-yı kāhil

Ḥārdur dīde-i hem-kāra şanāyi' de ferīd

(G 31/7-8)

hem-rehān: Yol arkadaşları.

hem-rehān:-ı

Ḥāber-i şomı **hem-rehāmı** Belīg

Peder-i pīre itdiler tefhīm

(T 14/9-10)

hem-reng: Bir renkte, bir meşrep ve mizaçta.

Göñül **hem-reng** iken āşār-ı naqş-ı sine-i bāza

Dehān-ı zaḥm-ı 'āşık tiğine çekmekde ḥamyāze

(Msd 1/9-10)

hem-reng-i sevād-ı şām: Gece siyahı ile aynı renk.

hem-reng-i sevād-ı şām:-dur

Fürüg-ı mihr-i ruḥsāruñla bedr-i tāmdur mir'āt

Cihanda yoḥsa **hem-reng-i sevād-ı şāmdur**
mir'āt

(G 13/1-2)

hem-rikāb: Üzengi arkadaşı.

Umūr-ı dehre 'inān-tāb olursa tedbīrūñ

Aña şitāb iderek **hem-rikāb** ola taḳdīr

(K 6/175-176)

hem-rikāb-ı 'anḳā: Anka'nın yol arkadaşı.

hem-rikāb-ı 'anḳā:-dur

Semendi bir ser-i ḥār üzre raqş idüp bī-bāk

Şitāb iderse eger hem-rikāb-ı 'Anḳādur

(K 5/45-46)

hem-sāye: Komşu.

hem-sāyeler:-ler, -üñ

Ser ü sāmānımı **hem-sāyelerüñ** gördikçe

Beni tevbīḥ ile öldürdi 'iyālūñ sitemi

(K 7/21-22)

hem-ser: Benzer, eş, denk.

hem-ser:-dür

Muḥīt-i cūd u fażlı sāḥa-i eflāke **hem-serdür**

Pür oldı mevce-i āvāzesinden ḡuş-ı iz'ānum

(K 8/45-46)

hem-ser eyle: Arkadaş olmak.

hem-ser eyle:-y, -üp

Belīgā bu ḡazel eflāka nāmuñ **eyleyüp hem-ser**

Midād-ı surḥ ile taḥrīr olındı Beyt-i ma'mūra

(G 187/11-12)

hem-ser-i ḳad-i şimşād id: Şimşir ağacının
boyuna benzetmek.

hem-ser-i ḳad-i şimşād id:-er

Sen ol ḥıdiv-i zamānsın ki reşḥa-i ḳalemün

Giyāh-ı ḥuşḳı **ider hem-ser-i ḳad-i şimşād**

(K 11/57-58)

hem-şīr id: Kardeş etmek.

hem-şīr id:-üp

İdüp nām-ı şerīfin dest-i cūdı 'arş ile **hem-şīr**

Midād-ı surḥ ile taḥrīr olındı beyt-i ma'mūra

(T 27/7-8)

hem-tā ol: Benzemek.

hem-tā ol:-dı

Görelde nev-tırāz-ı şemse-i ḳaşr-ı mu'allāsın

Felekde **oldı hem-tā** mihr-i rahşān çeşm-i

ḥirbāya

(K 9/47-48)

hemüşi: Sessizlik, suskunluk.

Kerd **hemüşi** reh-zen rüzī feḡīr rā

Bī-nāle ḳuvvet-e cān rā neresed teḡl şīr rā

(G 240/1-2)

hem-vāre: Daima, her zaman.

Olur **hem-vāre** mazhar kīmyā-yı feyzine

şemsün

Ki ḥāl-i çillesinde şubḥa dek şeb-gīr ider meh-

tāb

(G 7/11-12)

Ṭarāvet-yāb idüp **hem-vāre** Ḥaḳ ḡülzār-ı

ikbālūñ

Senā-ḥvān ola anda bülbül-i kilk-i ḥoş-elḥānum

(K 8/57-58)

- Olur **hem-väre** timsāl-i bütân-ı şehre menzilgâh
Temâşâ eyle gūya hâne-i eşnâmdur mir'ât
(G 13/3-4)
- Hudâ **hem-väre** 'ömr ü devletüñ efzün idüp her dem
Çekilsün dâğ-ı gam tab'-ı bed-endîşân-ı maḫhūra
(T 27/27-28)
- İster erbâb-ı dilüñ **hem-väre** giryân olduğın
Gâlibâ seyl-âb-ı eşk ile döner dülâb-ı çarḫ
(G 30/3-4)
- Harekât u sekenâtında ne cünbişdür bu
Teni sîm-âb gibi lerziş ider **hem-väre**
(G 207/7-8)
- Devlet ü 'ömrini efzün ide **hem-väre** Hudâ
Kırımıñ ola sa'âdetle Belîgâ Hânı
(G 219/17-18)
- hem-zebân: Aynı dili konuşan; kafa dengi olan/kafadar.**
hem-zebân:-dur
Nice naḫvetle âgâz itmesün ol fitne-cū nâza
Hâdeng-i gâmze dilde **hem-zebândur** şahid-i râza
(Msd 1/7-8)
- hencâr: Kural.**
Çırpıdan çıkmaz ise aña ip eyler saña yâr
Şür-ı 'aşk 'âleminün kârı degüldür **hencâr**
(Msd 4/35-36)
- hendese-i kilk: Geometri kalemi.**
Bu heft-beyt nüñ-eflâk ile ber-â-berdür
Belîg **hendese-i kilk** ile olındı mesâh
(G 25/13-14)
- hengâme: Kavga, şamata, velvele.**
hengâme:-nüñ
Hayf dünyâda o hengâmenüñ erbâbına kim
Ziynetî ola şemâtet teli naḫl-i sūruñ
(G 135/11-12)
- hengâm-ı bahâr ol: Bahar mevsiminin gelmesi.**
hengâm-ı bahâr ol:-dı
Hengâm-ı bahâr oldı gönül şabr itmez
Ben sâha-i bâğa giderüm gam gitmez
(R 2/1-2)
- hengâm-ı bî-ḫodlîḫ: Kendinden geçmiş zaman.**
hengâm-ı bî-ḫodlîḫ:-lık, -da
Bulur **hengâm-ı bî-ḫodlîḫ**da dil ruḫşat temâşâyâ
Ki 'aynekdür dü-sâ'at ḫvâb-ı sengîn çeşm-i a'mâyâ
(G 191/1-2)
- hengâm-ı cem'iyet: Topluluk zamanı.**
hengâm-ı cem'iyetde:-de, -dür
Ne perîşânlıkda ne **hengâm-ı cem'iyetdedür**
Dâ'imâ cem'iyet-i ḫatır refâhiyyetdedür
(G 64/1-2)
- hengâm-ı cidâl: Tartışma zamanı.**
İnayet kılsa **hengâm-ı cidâl** erbâb-ı 'irfâna
Atarlar cünbiş-i bād-ı müjeyle çarḫa kühsârı
(K 4/27-28)
- hengâm-ı cilve: İşvelenme zamanı.**
hengâm-ı cilve:-de
Refâra gel ki tâ ola **hengâm-ı cilvede**
Geh serfikende maḫdemüñe geh fikende cân
(G 156/7-8)
- hengâm-ı cülû: Tahta geçen padişahlar için yapılan tören zamanı.**
hengâm-ı cülüsında:-ı, -n, -da
Belîg-i nükte-perver gâlib oldı bülbül-i zâra
Gülün taht-ı zümürüdfâma **hengâm-ı cülüsında**
(G 183/13-14)
- hengâm-ı dide: Baktığı zaman.**
Sâkî getir şarâbı ki def'-i ḫumâr idem
Hengâm-ı dide 'işret-i evvel-bahâr idem
(Tb 2/81-82)
- hengâm-ı du'â: Dua zamanı.**
hengâm-ı du'â:-dur
Belîgâ başla **hengâm-ı du'âdur** germ olup zîrâ
Du'â itmekdür ihlâş ile ehl-i dânişüñ kârı
(K 4/67-68)
- hengâm-ı fevt: Ölüm zamanı.**
hengâm-ı fevt:-ı, -n, -de
Gidince pîgâh-ı dideden **hengâm-ı fevtinde**
O dem yaş yirine kan geldi hep çeşm-i eḫibbâdan
(T 15/7-8)
- hengâm-ı ḫaḫ: Ayva tüyü zamanı.**
hengâm-ı ḫaḫ:-a
Hengâm-ı ḫaḫa vaşl için olma müterâḫkıb
Gündüz gör işin her ne ise giceye kalma
(G 205/3-4)
- hengâm-ı ḫaḫ:-u, -ñ**
Ne 'aceb beklese **hengâm-ı ḫaḫuñ** 'âşık-ı zâr
İntizâr üzre olur şâ'im olan aḫşama
(G 194/3-4)
- hengâm-ı muşâf: Savaş zamanı.**
Nâvek-i ma'reke-ârâ ile **hengâm-ı muşâf**
Nâşih-ı şive-i düşmen-şiken-i kâ'anî
(G 219/3-4)
- hengâm-ı niyâz: İstek zamanı.**
Ehl-i 'aşka câmi'-i ḫüsünde **hengâm-ı niyâz**
Küşe-i ebrü-yı kec mihrâb şeklin gösterür
(G 231/5-6)

hengām-ı rüze: Oruç vakti.

Hengām-ı rüze gelse dile iştiḥā 'abeş
İkbāl ü baht bî-mezedür 'ahd-i şeybde
(G 20/5-6)

hengām-ı şeb: Gece vakti.

Hengām-ı şeb ki meş'ale-efrüz-ı mihr-i yār
Yağdı derün-ı sineme bir şem'-i táb-dār
(K 12/1-2)

hengām-ı şeb:-de

Hengām-ı şebde yārı ru'yāda görmiş 'āşık
Bu vākı 'a mutābık āyā olur mı vākı'
(G 124/13-14)

hengām-ı seher: Sabah olmaya başladığı vakit.

Şeh-levendāne kesüm şevk ile **hengām-ı seher**
Semt-i dükkāna hırām itdi o şūḥ-ı berber
(Msd 2/1-2)

Uyanup eyledi ol fitne-i ḥvābīde kıyām
Reh-i germ-ābeye **hengām-ı seher** kıldı hırām
(Msd 3/1-2)

hengām-ı şerm: Utanma zamanı.

Çekdi ruhsārında bñ efsün ile **hengām-ı şerm**
Mevc-i būdan reng-i bāl-efşānına zencir-i pā
(T 28/29-30)

hengām-ı taḥayyür: Şaşkınlık zamanı.

hengām-ı taḥayyür:-de
Bağsa āyineye **hengām-ı taḥayyürde** nigār
Tengdür ağzına engüşt-i muḥannā şığmaz
(G 84/5-6)

hengām-ı ũonanma: Süslenme zamanı.

hengām-ı ũonanma:-ma, -da
ũonanup āl ile **hengām-ı ũonanmada** Belīg
Cānumı yağdı benüm ol büt-i āteş-pāre
(G 207/13-14)

henüz: Halâ, daha.

Henüz ḥaṭ almadı iklīm-i ḥüsniñi o şehün
'Aceb niçün taḳayor zülfi ser-nigün sorguc
(G 24/5-6)

Yine āzürde olmuş sāye-i tār-ı nigāhından
Nümāyāndur **henüz** ruḥsār-ı gül-berginde āşārı
(G 217/13-14)

2. Şimdi, yeni.

Ruḥ-ı dil-dāra **henüz** geldi ḥaṭt-ı fitne-eşer
Dile vaḥşet virür ammā o ḳadar ḳorḳulmaz
(G 93/5-6)

Ebrü-yı yāre vesme **henüz** nāza başladı
Kimler çeker bu vesme ḳurursa mürekkebi
(G 222/5-6)

hep: Daima, her zaman.

Virdi **hep** işgüfeye altun şuyı neşv ü nemā
Şafḥa-i divāra resm olmuş ḳurı bir naḳş iken
(T 1/38-39)

Ey vaktini ḡafletle iden **hep** müstehlik
Aç bağa gidüp çeşmüñi mānende-i çiçek
(R 1/1-2)

Nice terciḥ olunsun şı'r ü nazm-ı ābdārımdan
Ḳurı efsānedür **hep** ḡüfte-i Firdevs-i Tūsī
(K 3/77-78)

Levh-i divār-ı pür-cilāsından
Mün'akis **hep** nuḳuş-ı elvāñı
(T 4/19-20)

İḥāṭa itdi ḥavāl-i dehiri sāyesi **hep**
Ki şaḥs dūr olıcaḳ sāyesi hüveydādür
(K 5/35-36)

Bu ḥumḳ-ı ḥumārīyi ḳo dünyāda Belīg
Bār-ı ḡamı **hep** sen mi bulunduñ çekecek
(R 8/3-4)

Hall ü akd itmede mālİK yed-i beyzāya budır
'Uḳde-i müşkilini **hep** felek arz itsün aña
(T 13/11-12)

Birdür başiret ehline **hep** menşe'-i dü-kevn
Bādām-ı tev'emün iki olmaz şüküfesi
(Kt 14/3-4)

Levh-i ṭab'ında teh-i sine-i billürından
Hep mücessem görinür nāsa ḥayāl-i şevket
(G 15/23-24)

Ey āfıtāb-ı evc-i kerem feyz-i cūd ile
Luṭfuñ suḥanver eyledi erbāb-ı ṭab'ı **hep**
(Kt 26/1-2)

Derd-i dili gösterdüm **hep** revzen-i zaḥmımdan
Keşf olmaz idi ḥālüm luṭf eylemese cāriḥ
(G 26/5-6)

Şafḥa-i divāra resm olmuş ḳurı bir naḳş iken
Virdi **hep** altun şuyı şüküfeye neşv ü nemā
(T 29/3-4)

Ḥamir-i māye-i ma'nāyı dil yapar yoḡurır
Ḳalem dü-mışra' ile beyti **hep** ikiz ṭoḡurır
(Mf 33/1-2)

Ol şivekār şiveyi **hep** bî-maḥal yapar
Bezme gelince kendüye lā-büd kesel yapar
(G 45/1-2)

Bu bāḡuñ ehl-i 'ayşı za'ferāñı ḥande eyler **hep**
Deḥānında anıñçün ḡoncanuñ dendāñı ser-
keşdür
(G 48/3-4)

Ḥırām-ı ḳaddüñe ḡülşende 'ar'ar ser-fürü eyler
Nesim-i 'arızuñ **hep** ḡonca-güller arzū eyler
(G 62/1-2)

Feylesofānuñ şikest olmuş bütün nāhunları
Hāl ü 'akd-ı kār-ı devlet **hep** yed-i rüşveddedür
(G 64/9-10)

Hil'at-i cāhı bulur kāmēt-i isti'dāduñ
Cāmeyi **hep** biçer endāma münāsib hāyyat
(G 118/5-6)

'Arz ider gayrıya muṭrıb neye mālİK ise **hep**
Baña mişkālle şatar nāzi geçürmez kīrāt
(G 118/11-12)

Esrār-ı sūziş-i dili alup zebāna şem'
Söyler lisān-ı hāl ile **hep** yana yana şem'
(G 122/1-2)

Bırakdı keş-i tılā-düz-ı köhnesin eslāf
Alur şatar zürefāyı zamāna **hep** haffāf
(G 123/8-10)

Yire bir dāne düşürmez bu felek hıssetten
Nukre-i encümi **hep** bağına basmış pul pul
(G 143/13-14)

Bir neş'edür cihāni bütün feyz-yāb iden
Ecsāma bir hevādan ider **hep** nefes hūlūl
(G 144/5-6)

Kār-ı cihān 'aksinedür 'aşımızda **hep**
Zāhid şarāba vaz' ider aşık kedüya şu
(G 170/9-10)

Mağbūn-ı kālāy-ı fenā zāhir olur **hep**
Şabr eyle bu bāzār-ı nedāmet bozılınca
(G 180/5-6)

Haddi tecāvüz itme şakın rüzgārda
Fülk-i murād **hep** pūpa gitmez birāz mola
(G 181/11-12)

Nihānī 'aksüne āyinede yüz virdügin ṭuyduk
Hayālūñ **hep** benümle söyleşür bir ḥasb-i hāl
olsa
(G 202/7-8)

Keşti-i bāde kullanalum üçler 'aşkına
Emvāc-ı bahır-i ğam geleyor **hep** üçerleme
(G 203/3-4)

Oldı **hep** silsile-i āline vā-beste kerem
Düde-i nesl-i Hülāgüya virelden şānı
(G 219/5-6)

Naqd-i vakti o şehūñ yolına **hep** şarf itdüm
Māl-i hülyā-yı vişāli beni derviş itdi
(G 223/5-6)

Şuḥanverān-ı 'Acem ṭab'ı **hep** müsellemdür
Olur Belīg o diyāruñ mücevher āyinesi
(G 227/17-18)

2. Hepsî

Vaz'-ı rindāne telāş itme bizi eyle mu'āf
Hep çirişdür saña itmişler 'alāka etraf
(Msd 5/11-12)

Vezir ibni vezir ism ü şān-ı ābāsi
Nüh-āsmān gibi **hep** birbirinden a'lādür
(K 5/33-34)

Gidince pīgāh-ı dīdeden hengām-ı fevtinde
O dem yaş yirine kan geldi **hep** çeşm-i
ehibbādan
(T 15/7-8)

Kemāl-i nev-ḥaṭṭān 'aşrı **hep** bir bir su'āl itdim
Yemīn itdi ki yokdır mişli dünyāda Yesārīnūñ
(Kt 18/3-4)

Va'de-i naqd-i vişāli lebünūñ **hep** sözdür
Bize de meclis-i 'işretde bir altun bozdur
(Mf 39/1-2)

Uzadı kāmēti rüyuñda zūlf ü ḥaṭṭ ey şūh
Zuhūri fitnelerūñ düşdi **hep** zevkānumuza
(G 208/9-10)

3. Tüm.

Esrār-ı sūziş-i dili alup zebāna şem'
Söyler lisān-ı hāl ile **hep** yana yana şem'
(G 122/1-2)

hep kendüye yon: Çıkan her fırsattan
yararlanarak hep kendi çıkarımı sağlamak.
hep kendüye yon:-dı
Başı ne 'aceb Kūh-kenūñ ṭaşa ṭokınsa
Şirīn'ūñ alup naqşını **hep kendüye yondi**
(G 221/5-6)

her: Tüm.

Şanmañ ki her meyūñ dil ü cāna şafāsı var
Her mey gülü-yı ḥumda cūşiş-nümāsı var
(Th 1/3-4)

Şanmañ ki her meyūñ dil ü cāna şafāsı var
Her mey gülü-yı ḥumda cūşiş-nümāsı var
(Th 1/3-4)

Her şeh-süvāri ḥāke şalar tevsen-i felek
Ser-keşlik āşikāredür esb-i ḥarūnda
(Tb 1/37-38)

Her mühendis idemez miqyās ile vaz'-ı esās
Böyle zibā mürteff' kāşāneye ṭahte's-semā
(T 1/35-36)

İki bāl açmış der-i vālāsı şāhib-i beyt için
Her şehir dergāh-ı Ḥaḫka ref' ider dest-i du'ā
(T 1/41-42)

Fitne-i āşūbgāh-ı şehrolup **her** dil-rübā
Çihre-i berrāk ile āyine-i 'ālem-nümā
(Ş 2/9-10)

Bulsa fūrūġ-ı mevc-i sitāreyle terbiyet
Olur ħalide pāyüme **her** sebze-i giyā
(K 2/87-88)

Uçlarından dökilüp **her** tarafa ‘anber-i ħām
Nefĥa-i büy-ı şafā-āver ile tōldı meşām
(Msd 3/47-48)

Semend-i nāzınıñ taşvīridür üstād Mānīnūñ
Eger **her** mūda şüret gösterürse esb-i cādūsı
(K 3/35-36)

Ĥüdā-yı ‘izz ü cell **her** işinde yāver olup
Güşāde ola anuñ baĥtı tāli ‘i mes‘ūd
(Kt 4/7-8)

Zebün-ı zīr-i bār-ı minnet olma māh-tāb-āsā
Saña yetmez mi **her** gün bir teh-i nān āfitāb-āsā
(G 4/1-2)

Ĥüdā-yı ‘izz ü cell her işinde yāver olup
Güşāde ola anuñ baĥtı tāli ‘i mes‘ūd
(Kt 4/7-8)

Böyle merdāne-reviş zenne kesimle her bār
Lorta gel dā‘ire-i ehl-i dile çizme kenār
(Msd 5/9-10)

Böyle bī-pervā nice mestāne kec-rev olmasun
Her seĥer çarĥa şunar bir cām-ı gülgün āfitāb
(G 8/3-4)

Güldürürse rüyını her gün sipihrūñ rüzgār
Kāse kāse her seĥer nūş itdürür ĥün āfitāb
(G 8/9-10)

Güldürürse rüyını **her** gün sipihrūñ rüzgār
Kāse kāse her seĥer nūş itdürür ĥün āfitāb
(G 8/9-10)

Gerçi şeb anı karardur dūd-ı āh-ı ‘āşıkān
Dāmen-i çarĥa sürer her şubĥ şābūn āfitāb
(G 8/11-12)

Her hünerde kasabū’s seyfi alup taş dikdi
Tozadup tozkoparan menzilini itdi hebā
(T 13/21-22)

Nā-gehān oldı tüfeng atmaĥa taḅ ‘i meyyāl
Her umūrunda işābet ider ol şīr-i vefā
(T 13/23-24)

Her berg-i giyeh teşneliginden yanıyor
Raĥmet ĥapusun luḥf ile aç bārān vir
(R 16/3-4)

Hudāvendā nigāh-ı iltifāt-ı ‘ayn-ı luḥfuñdan
Baña besdür bu kim ma‘mūr ola her beyt-i
vīrānum
(K 8/49-50)

Dā‘imā ma‘mūr ola **her** āsitāne ĥaşre dek
Münkir-i ayīn-i Mevlānāyı reşk itsün helāk
(T 19/13-14)

Sāye-endāz olduĥı iklīme ebr-i cūdınıñ
Reşĥasından **her** giyāh-ı ĥuşk olur ka‘bü‘l-ĥazāl
(T 26/5-6)

Degüldür cilvegāh-ı mā-sivā baĥr-i dil-i ‘ārif
Derünından ider **her** cīfeyi deryā-yı ‘Ummān
red
(G 32/11-12)

Dilde ĥayāl-i ĥāl-i ruĥ-ı ĥamet-i bülend
Her gice āh ile ataram yıldıza kemend
(G 34/1-2)

Olsa ‘aceb mi būs-ı leb-ı la‘l-i ter lezīz
Turfanda olsa lābūd olur **her** semer lezīz
(G 36/1-2)

Beñzer mi ĥüsn-i duĥtere şīrini-i püser
Lezzet virür dimaĥa birer dürlü **her** lezīz
(G 36/7-8)

Hünerdür imtizāc-ı ehl-i ‘irfāna sebeb zīrā
Dü-mevzūn mışra‘a ülfet viren **her** yerde
mazmündür
(G 47/7-8)

Sebuk-pervāzi-i fāniye maşrūf ile im‘āni
Ki **her** cāh-ı meşakĥat gird-bād-ı kūh u
hāmündür
(G 47/9-10)

Siĥr ü efsūn ile **her** yānumı bend itse o şūĥ
Yine mevc-i yem-i ĥvūn silsile-cünbānumdur
(G 50/9-10)

Söz yok hele rengin-i mazmūna Belīgā
Her beytde bir şem‘i fūrūzān gibi parlar
(G 52/15-16)

Sebuk-rūĥānedür **her** cünbişi ol menba‘-ı nūrūñ
Ki çarĥa süllem-i emvāc-ı pertevle şu‘ūd eyler
(G 53/13-14)

‘Aceb mi olsa perīşān seĥerde sünbülveş
Belīg-i ĥam-zede **her** gice āh kākül dir
(G 72/13-14)

Āzürde olma ĥaĥtı gelürse ol āfetūñ
Bāĥ-ı fenāda **her** gülūñ elbette ĥārı var
(G 73/11-12)

Tennūr-ı dilūñ āteşi rengin suĥanumdur
Her dāne noĥta dūd ile endüde şererdür
(G 77/9-10)

Mezāk-ı rind-i ‘ālī-himmeti ey ĥvāce benden şor
Çeker **her** zaĥmeti ‘ālemde ammā bār-ı imtinān
çekmez
(G 91/7-8)

Şem 'ine cem ' olup derün ehli
Döne pervâneler gibi **her** gâh

(T 12/7-8)

Her şey ' biter ammâ ki fenâ bâğında
Şad-bâr ekerüm tohm-ı murâdım bitmez

(R 2/3-4)

Dil-i bîmâra te 'şîr eyledi teb-lerze-i hicrûñ
Düşen **her** katre eşküm dâne-i sîm-âbdur sensüz

(G 101/7-8)

Hayâlün düşde görmek ârzü-yı dîde-yi cândur
Göz açmak hıvâbdan **her** şubh-dem düşvârdur
sensüz

(G 102/5-6)

Kıyâmetler kıpar **her** göz yumup açınca
çeşmimde
İki cânibde müjgânım şaf-ı peygârdur sensüz

(G 102/11-12)

İder efgende bir nezzârede biñ nâvek-i dil-düz
Ki **her** müjgânı bir kez dîdesi yâruñ kemân
olmuş

(G 111/3-4)

Zahm-ı tîğüñle ten-i zârumda eyler cân rakş
Zebh olındıkça ider elbette **her** kurbân rakş

(G 114/1-2)

Eylemez seyl-i havâdişden tehi-destân hâzer
Bâde üzre boş kadeh kónsa ider **her** ân rakş

(G 114/9-10)

Her saht-ı dile hüsn-i haşın nakş idüp ol şüh
Kor mañfaza-i sîneye mânend-i murakka'

(G 123/5-6)

Her pâk-şüreti dil eyler kabûl der-hâl
Bu kâleb-i 'acibi hikmetle yaptı Şâni'

(G 124/7-8)

Her işinde aña tevfiğ-i Hudâ yâver olup
Tir-i makşüdüm ide büse-dih-i nâf-ı hedef

(G 130/17-18)

'Aşrımızda eylemiş **her** şadra bir nâ-kes ku 'üd
'Arz-ı hâcât idecek ehl-i sehâvet bulmadık

(G 133/3-4)

Olma **her** nâ-kese dil-dâde Belîğ
'Araba âyine virme yazık

(G 134/13-14)

Âteş-i dilden fûrüzân eyleyüp şeb tâ-seher
Her müjemde katreden âvîzedür kandil-i eşk

(G 136/3-4)

Añı sir-âb eylesem mîzâb-ı hâmemden Belîğ
Şafhada taşvîr olan gülbün virür **her** bâr gül

(G 146/17-18)

Müşâbehete degül **her** iş ehline yakışur
Kadeh olur mı mecâlisde şîşe-i haccâm

(G 151/7-8)

Münşa 'ibdir rişte-i âmâlden nañl-i tama'
Hâkde kâmet çeker her nañl-i bâlâ rişeden

(G 159/5-6)

Ta'alluğdur cihânüñ kâr u bârın çekdiren ammâ
Mülükî zevk ider **her** kayddan âzâd olan bende

(G 176/15-16)

Râhat yine 'uqbâdadur insâna ki sâlik
Her yirde bulur nermî-i pister yorılınca

(G 180/9-10)

Belîğâ şimdi mensûh emre beñzer **her** suhan-
sâzuñ
Hâbâb üstindedür deryânüñ ammâ gevher
altında

(G 190/13-14)

Şad-pâre eyle gönülümü âyine-hâneveş
Mazhar düşe **her** âyine 'aks-i hilâlüne

(G 193/5-6)

Yine işâr iderdüm pâyına ol şâh-ı hübânüñ
Gelen bu dîdeden **her** katre bir dürr-i semîn olsa

(G 196/9-10)

'Aceb mi cilve kılsa şâ'irüñ ol mâh beytinde
Ki anuñ vaşf-ı hüsnüñ nakş ider **her** gâh
beytinde

(G 206/1-2)

Metin eyler komaz hiç rañne bir üstâd ş'i'rinde
Nice olmaz kişi **her** rañneye âğâh beytinde

(G 206/9-10)

Şikest eyler ser-â-pâ nâñun-ı tedbîrin âgyârüñ
O şühüñ cânuma piçidedür cisminde **her** müyi

(G 210/9-10)

Hayâl-i yâri istikbâl için mir'ât-i çeşmümde
Gönülden **her** ser-i müjgânuma bir katre kan
geldi

(G 211/11-12)

Bu vâdilerde yârun bî-niyâzum dest-büsından
Ki engüşt-i mühennâ itdi pâyum **her** ser-i hârı

(G 217/9-10)

Hayâline yalñuz bu gönül degül mañşüş
Niğârüñ 'aksin alur haçlenüñ **her** âyinesi

(G 227/3-4)

Kazâ bu tāk-i sipihre âşâr mıydı **her** gün
O mâhuñ olmasa hürşîd-i envâr âyinesi

(G 227/13-14)

Ben ol deryâ-yı pür-şürüm ki tufân-gâh-ı
sinemde
Ki her bir şerha mevc ü **her** habâbı dâğ-ı
cânumdur

(G 230/3-4)

2. Her, her bir.

Feryâd-resle dergehine itdiler gülü

Her bî-günâh bendesine kıymasun diyü

(Th 1/23-24)

Vaz' olan ter-destî-i mi'mâr ile rengîn sûtün

Çeşmine **her** hâsidûñ bir mildür âteş-nümâ

(T 1/39-40)

Rüy-ı mir'âte baķar **her** gelen erbâb-ı nâzar

Olmaz ayînesüz elbette dükân-ı berber

(Msd 2/35-36)

Her müyî tende naħl-i tecellî-nigâr ider

Dâmân-ı çarhı âhum ile pür-şerer idem

(Tb 2/85-86)

Her sûtün serv-i dil-güşâyâ bedel

Zîver-i çâr-bâğ-ı erkânı

(T 4/27-28)

İşleri cümle kubûr yûñlü lübâde ber-düş

Her 'abâ-püşa nemed giydirür ol hârâ-püş

(Msd 4/43-44)

Bu cünbiş her kadem şad-pâre eyler rişte-i cânı

Meded ârâm vir düşında naķş-ı mevc-i kâlâyâ

(K 9/21-22)

Yerüm mânend-i genc-i pür-güher vîrânedür

hâlâ

Ki her mü renciş-âmüz-ı fitendür mâr-ı şeydâyâ

(K 9/73-74)

Semend-i tab'uma hem-pâ bulunmazken ne

hikmetdür

Tarîķında faķiri sebķat itdi her fîrû-mâye

(K 9/75-76)

Her şubħ kim ki dâne-i hâlûñ hayâl ide

Olmaz o ħubb-ı neş'e-yi afyona ihtiyâc

(Mf 10/1-2)

Ťutar sözümdeki **her** harf-i kâse-dâr-ı bülend

Mey-i şafâ ile pür ehl-i tab'a câm-ı murâd

(K 11/111-112)

Olup müsa'ade-i baħt ü devletüñ efzün

Be-kâm-ı dil ide **her** haftañı Ĥudâ heftâd

(K 11/117-118)

Ol pür-keremle reşk-i şehâb-ı 'inâyeti

Her kaķre âb-ı ebri ider dâne-i şerâr

(K 12/85-86)

Açmış cenâh-ı der gibi vâlâ dü-mışra'ın

Ümmîd-i maħlaşum ile **her** beyt-i tâb-dâr

(K 12/179-180)

O âfet sâ'irüñ yanında Seyyiddir melâhatde

Nazîri mün'adim **her** vech ile fenn-i nezâketde

(Mf 18/1-2)

Bir başķa feyze **her** dil-i şeydâ rübüdedür

Kâh-ı za'ife cezbe-i âhen-rübâ 'abeş

(G 20/13-14)

Bu meserretgehe vâlâ-yı Ĥudâ

Pür ide müşterîlerden **her** gâh

(T 23/25-26)

Her vech ile etvârî sâ'irlerine râciħ

Bir şüh-ı cihân gördüm dil-ber dimege sâliħ

(G 26/1-2)

Bahâr şevķine çıkmış gül-i sefid degül

Dem-i seherde köpük kuşdı her şecer **her** şâħ

(G 28/3-4)

Ĥayâl-i serdî-i båd-ı ħazândan **her** gâh

Hezâr-ı haste ile ħonca üzre ditrer şâħ

(G 28/9-10)

İki bâl açmış der-i bâlâsı şâħib-beyt için

Her seher dergâha güyâ ref' ider dest-i du'â

(T 29/5-6)

Künc-i vaħdetde budır şive-i ehl-i tecrîd

Ki bedende ola **her** müyî zebân-ı tevħîd

(G 31/1-2)

Dilden ħayâl-i kaddî gidelden o gül ruħuñ

Güyâ gözümde **her** müje hâr-ı hâlîdedür

(G 44/3-4)

Başıldı gerd-i külfet sâħa-i ħatırda eşķümle

Ĥubâr-ı ser-keşi **her** yerde tesķîn eyleyen reşdür

(G 48/7-8)

Naħl-i mâtem gibi ol ħasl itdügi **her** mürdenüñ

Ĥad çeker kîr-i dırâzı raħne-i tâbütdan

(Kt 53/3-4)

Pestden lâ-büd çıkar bâlâyâ mürg-i bâl-zen

Vâşıl-ı maķşûd olur **her** kimse iş himmetdedür

(G 64/3-4)

Virdi ârâyiş yine gülzâra şâh-ı nev-bahâr

Her şükûfe bir kadeħ almış ele 'işrettedür

(G 64/5-6)

Ol büt-i raķķâş güyâ her yanın evvel kırar

Cünbiş eyler başķa **her** endâmı nazûk bel kırar

(G 75/1-2)

Ol büt-i raķķâş güyâ **her** yanın evvel kırar

Cünbiş eyler başķa **her** endâmı nazûk bel kırar

(G 75/1-2)

Her şubh mihr-i hâk-i der-i yâra yüz sürer
Ol âfitâb-ı hüsn yanında bedir nedir
(G 79/5-6)

Qabil-i feyz olsa bir âdem lisân-ı hâl ile
Ders-i 'aşkı aña her berg-i çemen takrîr ider
(G 82/11-12)

Çeker mevc-i hevâ **her** zerre hâkin rişte-i nazma
Beyâbân merg-i şahrâ-yı fenânuñ hâki pest
olmaz
(G 86/5-6)

Firâkuñla cemende farkı yokdur bezm ile
rezmün
Baña **her** şâh-ı pür-gül tîg-i âteş-tâbdur sensüz
(G 101/3-4)

'Aşık odur ki mecma'-ı hübâna bakmasun
Mânend-i âb pâyına **her** servün akmasun
(G 163/1-2)

Beyt-i ber-cestede pinhân olayum za'f ile ben
Leb-i la'lün öpeyüm **her** okudukça anı sen
(G 165/1-2)

Her mübtelâya hânçer-i gamzeyle za'hm açar
Küyünde râst geldüm o şûha geçende ben
(G 167/13-14)

Rüsüm-ı himmeti ehl-i kerem süzenden
ögrensün
Ten-i 'uryân ile **her** bî-nevâya giydürür jende
(G 176/5-6)

Râh-ı gürîz yok zen-i gîsü-bürîdeden
Mânend-i zâg 'ömrine **her** âdemün konar
(G 235/3-4)

Meskin del est **her** ke be za'her molâyem est
Penhân derün-e penbe neger penbe dâne râ
(G 241/3-4)

3. Bütün, herkes.

Her ol âzâdeye Mecnün-ı lâ-kayd olmur itlâk
Anı zencîr-i âhen tütmaya mevc-i serâbâsâ
(G 4/5-6)

Şağın mühiş havâdis gibi yârâna kesel virme
Şafâ vü neş'e vir **her** varduğun bezme şarâbâsâ
(G 4/7-8)

Yine ehl-i keremden 'add ider şâhib-hîred ânı
Eger ihsân iderse aldığım her kim şehâbâsâ
(G 4/13-14)

Tüylerim ürperür ol hâleti görsem **her** bâr
Böyle cünbişle olur korkarum âhir der-kâr
(Msd 9/15-16)

Derünında şebâti mün'adim **her** nakş u timsâlün
Vefâda hem-hayâl-i çarh-ı mînâfamdır mir 'ât
(G 13/17-18)

her bir: Ayır ayrı, beheri.

Sâkî mey ile 'ağd-i ma'habbet cedîd olur
Lâf-ı vefâda **her bir** ehîbbâ ferîd olur
(Tb 2/101-102)

Sezâdır nâvdân-ı hâmeden sîr-âb olundıkça
Ki izhâr ide her bir nokta tohâsâ nebâtâtın
(Kt 3/5-6)

Yetişmez zülfüne hübân-'aşruñ târ-ı gîsüsü
Senün **her bir** müjen bir dil-ber-i fettânuñ ebrüsü
(K 3/1-2)

Nesîm-i dil-güşâ hem-dest olaldan bûy-ı
hulkuñla
Pür itmiş 'itr ile **her bir** şükûfe dürc-i jengârı
(K 4/37-38)

Açup **her bir** dehân-ı hoğka-i işgüfeyi âhir
Riyâz-ı dehri kıldı reşksâz-ı sük-ı 'ağtarı
(K 4/39-40)

Kimsenün hiç göñül âyînesini kırma şağın
Yohsa biñ neşter olur hâkuñla **her bir** mir 'ât
(G 14/5-6)

Bir sarây-ı gîbtâ-fermâdur bu kim **her bir** sûtün
Rüz u şeb eyler keşîde dîde-i a'dâya mîl
(T 30/1-2)

Seyr eyle şaf-ender-şaf olup ol kaşı yayuñ
Her bir müjesi nâvek-i peykân gibi parlar
(G 52/7-8)

Qalür şebnem gibi şâf olmayan hâk-i mezelletde
Ki **her bir** katreyi eflâke mihr-i âsumân çekmez
(G 91/5-6)

Gülû-gîr oldı bî-mey mevc-i gam **her bir** reg-i
câna
Ki seyl-âb olmayınca güşelerden hâr u has
gitmez
(G 94/5-6)

Müjgânı müyin eyler **her bir** nazarda şad-çâk
Tîg-i nigâh-ı cânân hâkkâ ki seyf-i kâf'i
(G 124/9-10)

Zencîr-i zülf-i ham-be-ham-ı yâra bestedir
Her bir girihde şad-dil ü her bir şikende cân
(G 156/3-4)

Her bir varakda her biri şad-lerziş öğredür
Sîm-âbvâr cünbiş-i mevc-i nigâhuma
(G 192/21-22)

Ben ol deryâ-yı pür-şurum ki tufân-gâh-ı
sinemde
Ki **her bir** şerha mevc ü her habâbı dâg-ı
cânumdur
(G 230/3-4)

her bir:-i

Kār-ı mu‘azzamāt-ı cihāna bu kā‘ināt
Olmış girifte **her biri** bā-emr-i Kibriyā
(K 2/17-18)

Tarīkinde çıkar **her biri** lābūd mu‘ciz-i eşrāf
Eger ta‘dād idüp bed eylesem evşāf-ı ābāya
(K 9/87-88)

Her bir varakda her biri şad-lerziş öğredür
Sīm-ābvār cünbiş-i mevc-i nigāhuma
(G 192/21-22)

her bir mukadder vakti var emriñ piş ü pes

almaz: Her şeyin vakti var, horoz bile vaktinde
öter. II Her şey zamanında yapılmalıdır.

**Bir mukadder vakti var her emriñ olmaz piş
ü pes**
Dā‘imā düşmez kaçā destinden usturlāb-ı çarḥ
(G 30/5-6)

her dem: Her zaman.

O Buḥtu‘n-nasr hūnī ğamzelerle tutdı āfākı
Yıkar Beytü‘l-mukaddes gibi **her dem** kalb-i
‘uşşākı
(Msd 1/27-28)

Tāb-ı mülden gül gül olmuş āfitāb-ı ruḥlaruñ
Fitneden ḥālī degül **her dem** ider biñ dürlü āl
(Ş 1/11-12)

Ḥudā hem-vāre ‘ömr ü devletüñ efvün idüp **her
dem**
Çekilsün dāğ-ı ğam tab‘-ı bed-endişān-ı
maḥhūra
(T 27/27-28)

Nihād-ı düşmene bir niş-i zehr-ālūd iken **her
dem**
Revānī-i suḥanla ehl-i tab‘a çeşme-i nūşuz
(G 95/9-10)

Ḥāne-i merdüm ḥarāb eylerse **her dem** seyl-i
eşk
Ḥāldür ruḥsār-ı ‘acze katre katre nıl-i eşk
(G 136/1-2)

Bir nefesvār hele ney-zende ki raḳkās-ı felek
Güş idelden anı **her dem** ditrer dir dir ten
(G 165/7-8)

Beni būs-ı leb-i dil-dāra teşvīk eyleyüp **her dem**
Öper ‘aks-i dehān-ı ğonca gülşende leb-i cüyü
(G 210/3-4)

Nesīm-i pīrehenden iktisāb-ı feyż ider **her dem**
Ḥabāb-ı Nıl-i ḥündür ehl-i aşkuñ çeşm-i bīmārı
(G 217/3-4)

Ben ol şaydum ki pāyın būs ider **her dem** eger
қанum
Olursa vesme-i ebrü tırāz-ı nāḥun-ı şeh-bāz
(G 237/9-10)

Rehber be ḥod ze rāst revān kon ke fir rā
Her dem negāh-e rāst resāned neşāne rā
(G 241/5-6)

her dem:-de

Ey āşaf-ı cem-meretebe bu bende-i zāruñ
Her demde sezā luḥfuñ ile mukrim olınsam
(K 33/1-2)

her gāh: Ara vermeden, sürekli, daima, sık sık.

Mihr ü meh saḥl ü legen şebnem ü gül aña miyāh
Şekl-i zencirde ğīsü-yı müca‘ad **her gāh**
(Msd 2/21-22)

her kim: Kim olursa olsun.

Ser-menzile vāşıl olur elbette Beligā
Her kim ki ola reh-rev-i dünbāl-i Muḥammed
(K 1/29-30)

Kibrit-i aḥmer ol meye nisbet güzāf ola
Her kim içerse vākıf-ı esrār-ı kāf ola
(Tb 2/23-24)

Mānend-i mis ‘ayarı olur dem-be-dem ‘ayān
Her kim ğubār-ı rūḥuñı bilmezse kīmyā
(K 2/155-156)

Her kim ki anı ister ise ‘ālemde
İtsün şehir Kā‘be-i dil-bābını daḳḳ
(R 7/3-4)

Her kim işitse ḥaḳ sözi telḥ olsa ḥazm ider
Vezn ile olsa mīve gülü-gir olur mı ḥiç
(G 23/11-12)

Germ olup küçe-i bāzār-ı suḥanda **her kim**
İşte beş dirse bu kālāya anuñla elleş
(G 109/9-10)

Her kim firāḳ-ı yār ile aşıfte-ḥāl iken
Gülzār-ı cennet ister ise ādem olmasın
(G 157/9-10)

Yā Rab anı kıl vāşıl-ı ser-menzil-i maḳşūd
Her kim ki ide şer‘e ri‘āyet sünen üzre
(G 185/7-8)

Düşürmez ‘aynek-āsā gözden erbāb-ı nazar anı
Ḥaḳāretle nigāh itmezse **her kim** rüy-ı eşyāya
(G 191/5-6)

Ol tıfl-ı nāz-perveri **her kim** görürse dir
Böyle melek toğursın añalar beşerleme
(G 203/7-8)

Rüz-ı su‘älde ḥiç bulamaz virmege cevāb
Her kim cevāb-ı ḥuşk ile redd itse sā‘ili
(G 216/11-12)

Temāşā eylemek isterse **her kim** bī-beden cāmı
Muşavver rūḥdır seyr itsün endām-ı ‘Āi Cān‘ı
(G 218/1-2)

her kim 'acül olursa mahv olur: Acele için sonu pişmanlıktır. İI acele ederek yaptığımız işten istediğimiz sonucu alamayabiliriz. Dest-i talebde gerdiş-i ser-germî **maḥv olur**
Her kim olursa şu'le-i cevväleveş 'acül
(G 144/13-14)

her kim ki cihānda eyelük ile ād çıkarsa 'ālem anı el üzre gezdürür: İyilikle adı çıkamı el üstünde tutarlar.
'Alem el üzre gezdürür anı nigīnveş
Her kim ki eyelük ile cihānda çıkarsa ād
(G 33/11-12)

her kim senden karz alsu mu 'āmelevi keser: Bir şeyi ödünç alıp verme kimi durumlarda dostluğu bozabilir.
İtmez ḥuḳūka kimse ri'āyet bu gün Belīg
Senden keser mu 'āmelevi her kim alsu karz
(G 116/9-10)

her kim: -den
Cevāb ister Belīgā anı **her kimden** su'āl itseñ
Kerem didükleri bir lafz-ı bī-ma'nā midur bilmem
(G 155/13-14)

her kim: -iñ
Āḳıbet kendüye zehr-ābe olur şerbet-i nüş
Her kimüñ yoḥsa derünında ğam-ı tākāt-i nış
(G 110/13-14)

her kişi: Herkes.
Cihānda **her kişi** ḥālince kām-yāb oldı
Bu kārġāhda ancaḳ faḳīr almadı kām
(G 151/9-10)

her ne: Her ne, ne olursa olsun.
Hengām-ı ḥaḫa vaşl için olma müterākḳıb
Gündüz gör için **her ne** ise giceye ḫalma
(G 205/3-4)

her ne eyler: Her ne olursa olsun.
her ne eyle: -r, -se
Eḫıbbā eylemez ta'rız ile āzürde-dil ammā
Hemān ḫab'-ı Belīġe **her ne eylerse** ḫasūd eyler
(G 53/17-18)

her tünd-ḫüyuñ 'akıbet ḫānesi vīrān olur: Ev yıkanın evi yıkılır. İI Başkalarına kötülük yapan kişi muhakkak kötülük bulur.
'Aḳıbet vīrān olur **her tünd-ḫüyuñ ḫānesi**
Kim belā-yı nış-i zembürü yine kendü çeker
(G 71/11-12)

her-cāyī: Kararsız.
O merdüm-zāde **her-cāyī** bulunmaz resp ü rāḫından
Reh-i āmed-şud-ı nezzārede naḳş-ı zemīn olmaz
(G 85/7-8)

Her-cāyī güzel sevme didüm ey dil-i şeydā
Çek cevriñi söz eslemedüñ saña gerekdür
(G 236/3-14)

her-dem: Her zaman.
Olmaz cihānda zelzele **her-dem** tehī yire
Bār-ı girān-ı zulm ile lertzān olur bu arz
(G 116/5-6)

hergiz: Asla, hiçbir zaman, ömrübillah.
Kalmadı **hergiz** o meh-rūda kesāfetden eşer
Ḳıl ḫadar 'aybı eger var ise anuñ göster
(Msd 2/47-48)

Kıç ayaġıdır o aġyār-ı denī şeyḫānuñ
Naḳşı yoḳ destgeḫ-i ḫilede **hergiz** anuñ
(Msd 5/37-38)

Bu'd-ı menzilde bu vech üzre nişanı **hergiz**
Uramaz kimse kerāmet gibi bu bir ma'nā
(T 13/31-32)

Bir şāha ḫıdmet eyle ki terk itse ḫıdmetin
Andan ḫulın kesilmeye **hergiz** 'ulūfesi
(Kt 14/1-2)

Bām-ı vālāsına **hergiz** olamaz dest-resān
Süllem-i pāy-ı ḫıyās olsa eger mevc-i havā
(T 21/29-30)

Ümīd-i bāde-i 'ayş itmez andan ehl-i dil **hergiz**
Felek bu deyr-i pür-miḫnetde zīrā ser-nigün
ḫumdur
(G 58/13-14)

O la'l-i terde yoḳ teb-ḫāle **hergiz** āfet-i tebden
Ki cünbiş eylemekle āb-ı gevherde ḫabāb olmaz
(G 87/3-4)

Dā'imā gülşen-i ḫüsnüñ ḫorur ol çār-eburü
Çār-ı faşl içre bu baġın güli **hergiz** şolmaz
(G 93/7-8)

'Aşḫ-ı maḫbüb-ı mecāzide ḫarār itmez dil
Reng ü büy-ı çemene jāle ḫapılmaz **hergiz**
(G 99/5-6)

herkes: Bircokları.
Bu ḫadar kimseye kuyruk mı şalur ol nevrer
Yā çözişün yā bāşı ḫaydını görsün **herkes**
(Msd 2/9-10)

Dostuñ hemişe ādeme luḫfi mezīd olur
Ni'met başında müftene **herkes** şehīd olur
(Tb 2/103-104)

Ḳalmaz bu zīr-i çarḫda **herkes** olur hebā
Eyler şikeste dāneleri devr-i āsiyā
(K 2/55-56)

'Aceb mi kiştzâr-ı sîned e maḥşûle el urşak
Bu ḥırmen vaktidür ölçer biçer **herkes**
ḥübubatın
(Kt 3/3-4)

Bu nazımından ḥayâlât-ı Belîgi fehm ider **herkes**
Ki esrâr-ı dili ifşâda bî-ârâmdur mir'ât
(G 13/19-20)
Karîn-i pür-hünerden iktisâb-ı feyz ider **herkes**
Ki tâkin ḥüşesi ârâyiş-i bâlâ-yı târemdür
(G 58/7-8)

Cismini eyler hebâ pîrânun elbet rûzigâr
Küzeyi **herkes** müdâm oldukça müstâ'mel kırar
(G 75/9-10)

Deryâya gitse zarfı kadar **herkes** âb alur
Mikdâr-ı ḥavşala virilür tâlibe 'ulüm
(G 148/9-10)

Rindün direm-ḥarîdesi oldukda duḥt-ı rez
Herkes cihânda kullânur elbet 'abîdesin
(G 162/11-12)

İsm ü resmin levḥ-i ṭab'umda güzel yazsun o
şûḥ
Ḥüccetün **herkes** nigâh eyler Belîg imzâsına
(G 177/15-16)

Kendi şî'ri sâ'irinden mu'teberdür şâ'ire
Şefkati efvün ider **herkes** Belîg evlâdına
(G 189/17-18)

Herkes cihânda kudreti mikdârı ğam çeker
Ey derdmend-i ğam-zede şükr eyle ḥâlûne
(G 193/11-12)

herkes:-üñ
Yapıldukça ğazel süzişli bir mazmûna muḥtâcuz
Cihânda **herkesün** lâzımdur âteşgâh beytinde
(G 206/11-12)

Âşînâdur **herkesün** bir feyz ile germiyyeti
Mâh-tâbuñ pertevin pervâne zann eyler serâp
(Mf 20/1-2)

Şa'iri 'rden fark eylemez ebnâ-yı 'aşr ammâ
Bilür nüzhet-i kemâlât suḥanda **herkesün** zâtın
(Kt 3/1-2)

herkes:-e

Şaḥınmaz **herkese** mâ-fi'z-zâmîrin 'arz ider
dâ'im
Derünî şâfdır naqş-ı ḥiyelden sâdedür mînâ
(G 5/5-6)

Dik ṭurup **herkese** ol serv iderken perḥâş
Ser-fürü eyledi zânûsına yârın kodı baş
(Msd 2/43-44)

Bildürür **herkese** ḥâlin dil-i âyîne-sirişt
Baḫsa mir'âta görür kendüsini ḥüb ile zîşt
(G 18/1-2)

'Ayıbsız âdem olmaz **herkese** bir şekk ü reybum
var
Güzel sevmekdir endişem benim ancak
Şu'aybım var
(Mf 22/1-2)

İtdün vişâli **herkese** va'd ey zen-i sipihr
Âyâ cihânda gerçek erün yok midur sentün
(G 138/13-14)

herkesün zâtına uygun olur elbette sıfât: Yüz
huyun aynasıdır.
Bed-zebânlık yaḫuşur şüreti çirkîn olana
Herkesün uygun olur zâtına elbette şifât
(G 14/17-18)

hesâb: Alacaklı veya verecekli olma durumu.

hesâb:-i, -n, -a
Naḫkâd-ı 'aşkuñ 'aḫluñ irişmez **hesâbına**
İtme ḥavâle rindi ceḥennem 'azâbına
(Tb 2/67-68)

hevâ: Arzu.

hevâ:-sı, -y, -la
'Azmüne ḥidmet yanaşdırmak **hevâsıyla** felek
Mîhr ü mâhi kıldı neşr-i fâ'ir-i zerrîn-rikâb
(Kt 2/7-8)

Degül âyîne yârün naḫşını almak **hevâsıyla**
Bu dehre fitne-zâda kâleb-i endâmdır mir'ât
(G 13/15-16)

hevâ:-y, -a
Ten-i kâhum **hevâya** mâ'il oldukça tutar anı
Mişâl-i keh-rübâ zencîr-i mevcgüne-i zerdüm
(G 153/9-10)

2. Hava yuvarını oluşturan, bütün canlıların solunumuna yarayan, renksiz, kokusuz, akışkan gaz karışımı.

hevâ:-y, -a
Eyvây kim bu za'f-ı bedenle ḥabâbveş
Baḫr-i fenâda âb u **hevâya** ṭayanmışuz
(G 104/13-14)

hevâ:-dan

Bir neş'edür cihânı bütün feyz-yâb iden
Ecsâma bir **hevâdan** ider hep nefes ḥulûl
(G 144/5-6)

hevâ-âbisten ol: Arzuyu gizlemek.

hevâ-âbisten ol:-dı
Senünle neş'e-zây-ı bezm iken bintü'l-'ineb
şimdi
Ḥabâb-âsâ **hevâ-âbisten oldu** câm-ı ma'kûsı
(K 3/33-34)

hevân: Horluk.

Cismüm ḡubârı dilde **hevân** ile bâde merg
Ser-germ-i 'aşḫ olup döne mânend-i gird-bâd
(G 33/3-4)

hevā-yı 'aşk: Aşk arzusu.

Hevā-yı 'aşk ile şimdi beyābān-gerd olan
Mecnūn
Hele bir sāye bulsun kendine yelpāzeden geçsün
(G 161/9-10)

hevā-yı dīde-i müjgān: Aşk gözünün kirpikleri.

hevā-yı dīde-i müjgān:-u, -ñ-
Hevā-yı dīde-i müjgānuñ öldürür beni kim
Olur kanāre-yi murğ-ı hevā-yı çengel-i bāz
(G 90/9-10)

hevā-yı feyz-i mihr-i 'aşk: Aşk güneşinin bereketinin arzusu.

Hevā-yı feyz-i mihr-i 'aşk ile şeb-gīr ider meh-tāb
Ki cāmın selsebīl-i nūrdan pūr-şīr ider meh-tāb
(G 7/1-2)

hevā-yı kāsır: Sarayın isteği.

Gālibā neşv ü nemā buldı **hevā-yı kāsır** ile
'Andelīb aldı gül-i taşvīrden bü-y-ı vefā
(T 1/23-24)

heves: Arzu, meyil.

Dilinden zāhidān-ı gūşe-gīrūñ hiç **heves** gitmez
Gelinec 'ankebūtuñ aşıyānından meges gitmez
(G 94/1-2)

heves it: Heveslenmek.

heves it:-di, -ler
İtdiler büse-i la'l-i leb-i şīrīne **heves**
Müşterī üşdi dükāna yine mānend-i meges
(Msd 2/7-8)

heves kıl: İstemek.

heves kıl:-dı
'Adne **kıldı heves** o gül yā Rab
Ola zibā anuñla bağ-ı Na'im
(T 7/7-8)

heves-i imtiḥān-ı 'ilm: İlim sınavının hevesi.

Gelsün miyāna eyler ise cūş korkıdan
Çarḥuñ 'Utārid'i **heves-i imtiḥān-ı 'ilm**
(K 10/105-106)

hev: Seslenme ünlemi.

Hey meyle bir çopuş var o muṭribde kim beni
Aşūfte itdi 'aqlımı başdan idüp cüdā
(K 2/39-40)

heycā: Savasta.

heycā:-da
Kılıcı fetḥe gibi üstün olur **heycāda**
Münkesir kalb ile altında kan ağlar a'dā
(T 13/1-16)

hey'et: Durum.

Şikeste itdi heyūlāyı ṭab'umı taqdīr
Bu **hey'et** üzere kabul itmeye hünerde nazīr
(K 6/161-162)

Bu **hey'et** ile bilmezem ey vā'iz-i ḥod-bīn
Ol şūḥ-ı melek-manzarı sevmem ne dimekdir
(G 59/9-10)

hey'et-i dīdār-ı ferah: Sevinçli yüzün şekli.

Dīde-i vehmine bu devlet ile vālidinūñ
'Arz ider **hey'et-i dīdār-ı ferah** şūret-i bīm
(T 22/15-16)

hey'et-i nīş: Zehir şekli.

Beñzer erbāb-ı cefā birbirine 'ālemde
Nāvek-i ḥār ile süzen gibidür **hey'et-i nīş**
(G 110/5-6)

hevhāt: Yazık, ne yazık.

Heyhāt kim verā-yı 'ademden senūñ gibi
Gelsün bu bāğ-ı 'āleme bir ma'rifet-şī'ār
(Tb 1/85-86)

heyūlā: Ana madde, cisimlerin ilk maddesi.

heyūlā:-y, -ı
Şikeste itdi **heyūlāyı** ṭab'umı taqdīr
Bu hey'et üzere kabul itmeye hünerde nazīr
(K 6/161-162)

heyūlā-yı cism: Cismin ruhu.

heyūlā-yı cism:-e
Eger ki mışkala-i re'y-i tābiş-efgen ile
Teveccūh itse **heyūlā-yı cisme** bī-takşīr
(K 6/67-68)

hezār: 1. Pek çok, binlerce.

Hezār sa'y-ı Belīg ile kimse fetḥ idemez
O yerde kīse-i zer mūn'akid mu'ammādur
(K 5/57-58)

Ḥudāvendā **hezār** endīşe-i cān-süz ile āḥir
Felekden dergeh-i vālāña geldüm 'arz-ı şekvāya
(K 9/63-64)

Hezār mekr ile maḥv eyledi bu tāli'-i pīr
Beni mişāl-i dūrūg-ı 'acūze-i Ferhād
(K 11/87-88)

Bend iderlerdi **hezār** efsūn ile ebnā-yı dehr
Zerre miqdārı nişān virse eger 'Ankā-yı rūḥ
(G 27/17-18)

Çopsa bir kerre yerinden yalūñuz 'āşık degül
Ol gül-endāma **hezār** ādem başında yer virür
(G 63/7-8)

Hezār sa'y Belīg eyle silk-i nazma yine
Le'āli-i suḥan-ı pāki eyledim irdāf
(G 128/15-16)

Çekmem belā-yı fūrḳati bir dem vişāl için
Gördüm **hezār** derd ü elem gül dikeninde ben
(G 167/17-18)

2. Bülbul.

Çıksun o gül- 'izār temāşā-yı bāğa tek
Ben söyleşem hākāyık-ı 'aşkı **hezār** ile
(G 184/7-8)

Hezār rişte taqar çeşm-i sâhîrûñ müjeden
Yumup açınca gözi kullandır bu deñlü silâh
(G 25/7-8)

hezār:-ı

Da 'vâ-yı 'aşka düşme gel ey müdde 'i yeter
Ol gül- 'izara 'aşık-ı şeydâ **hezârı** var
(G 73/5-6)

3. Aşık.

Şafâ-yı bâdeye tahris idüp ehibbâyı
Dizer cevânibe gülden **hezār** sâgar şâh
(G 28/11-12)

hezār:-a

Güle 'alâkasını gûş idüp ser-â-ser şâh
Çemende hâr ile çekdi **hezâra** hançer şâh
(G 28/1-2)

hezârân: Binlerce, pek çok.

Hezârân mekr ü efsün eyleyüp 'ıydiyyelik ol
şûh
Kabâ-yı nâza mevc-i büy-ı gülden târ u püd
eyler
(G 53/3-4)

hezâr-efgende ol: Düşkün aşık olmak.

hezâr-efgende ol:-a
Güldi yüzümüze gül idince hânde
Her bir sözine ola **hezâr-efgende**
(R 10/1-2)

hezârî: Bülbul.

Hezârî söyleden yâ âşiyân şevki yâ beyzîdür
Beni güyâ iden âyîne-i dîdâr-ı Feyzîdir
(Mf 24/1-2)

hezâr-ı haste: Hasta bülbul.

Hayâl-i serdî-i bād-ı hâzândan her gâh
Hezâr-ı haste ile gonca üzre ditrer şâh
(G 28/9-10)

hiç: 1. Yok olan ya da yok denecek kadar az olan.

İder lîkin sitemle 'aşık-ı bî-kîne tekdîr
Dil-i senginine **hiç** sūziş-i âh itmeyor te'sîr
(Msd 1(21-22))

Kalmadı **hiç** şatacak bende hünerden gayrı
Bulamam beytûme bir müşterî-i pür-himemi
(K 7/23-24)

'Uşşâka būs-ı la 'l-i terûñ yok midur senûñ
Ey nâhl-i 'işve **hiç** şemerûñ yok midur senûñ
(G 138/1-2)

2. Asla.

Geçüp **hiç** bakmadı ârâyiş-i dünyâya ragbetle
Anuñ manzûrî mir'ât-i cemâl-i Kirdkâr olsun
(T 2/7-8)

Şahş eylemese cünbiş eger bî-'illet
Âyîne'de 'aks eyleyemez **hiç** hareket
(R 5/3-4)

Kimsenûñ **hiç** gönül âyînesini kırma şakın
Yoħsa biñ neşter olur hākkuña her bir mir'ât
(G 17/5-6)

Yöğidi hāk bu ki **hiç** hüs-n-i hulkına gâyet
Cihânda şimdî bulunmaz aransa öyle vücüd
(T 17/3-4)

Bak hatt-ı gubârîye ruhsâr-ı kenârında
Bu fende anı yazmaz **hiç** vech ile bir şârîh
(G 26/9-10)

İstemez **hiç** vâsihta vaşl-ı nigâr-ı teng-dest
Kâlesin muhtâc olan dellâlden evvel virür
(G 69/3-4)

Yâre **hiç** tıngırdamaz ammâ bozuktur korkarum
Bezmi meyde tokınur mestâne muṭrib tel kırâr
(G 75/3-4)

Pâk-bâz 'aşık u ma'şûkda **hiç** şerm olmaz
Şem'-i bezmi 'âlenen sîneye pervâne çeker
(G 81/5-6)

Kemergâhında müy-ı zulfî yâ bir sâye-yi müdür
Miyân olsa miyânda **hiç** bu rütbe pîç ü tâb
olmaz
(G 87/9-10)

Dilinden zâhidân-ı gûşe-gîrûñ **hiç** heves gitmez
Gelince 'ankebütüñ âşiyânından meges gitmez
(G 94/1-2)

Nice müddet hârâbât ehlinûñ mihmânı olmuşdur
Nemek hākķın bilür zâhid şarâba **hiç** nemek
kātmar
(G 103/5-6)

Ne cevherdür dehânuñ **hiç** bilinmez
Tekellüm eyle kırtar hākķı şekden
(G 160/5-6)

Yüzün gözün açar ol meh-liķâ-yı maḥbûbuñ
Cihânda görmedüm âyîne gibi **hiç** bî-rû
(G 171/5-6)

Metîn eyler komaz **hiç** raḥne bir üstâd şî'inde
Nice olmaz kişi her raḥneye âgâh beytinde
(G 206/9-10)

Rüz-ı su'âlde **hiç** bulamaz virmege cevâb
Her kim cevâb-ı huşķ ile redd itse sâ'ili
(G 216/11-12)

Ferâg-ı bâl ile zevk idecek kâşâne yokdur yok
Cihânda **hiç** gamuñ bir bilmedüğü hâne yokdur
yok

(G 132/1-2)

hiç:-i

Olup hürmetde kâ'im **hiç** tevâzu'dan degül hali
Belîgâ var ise câm-ı meye üftâdedür mînâ

(G 5/11-12)

3. Daha önce, evvel.

İhdâ idüp Belîgüñe bir kîse-i duhân
Luţfuñ cihânda olmadı **hiç** böyle bir kese

(Kt 23/3-4)

4. Hiç edati.

Pây-mâl itse çedik gibi ayakda eşnâf
Öyle perdâhsızca şahib mi çıkar **hiç** eşrâf

(Msd 5/29-30)

İster mi 'ivaż **hiç** kereme ehl-i kerem
Zâhid dime bî-ecr virilmez cennet

(R 15/3-4)

Göñlüm hayâl-i vaşl ile ta'mir olur mı **hiç**
Rüyâda âb-hurde olan sır olur mı **hiç**

(G 23/1-2)

Göñlüm hayâl-i vaşl ile ta'mir olur mı **hiç**
Rüyâda âb-hurde olan sır olur mı **hiç**

(G 23/1-2)

İtmez o şüh 'aşık-ı hayrandan ictinâb
Şîr-i muşavver âfet-i naçîr olur mı **hiç**

(G 23/5-6)

Dıldür zuhûr-ı 'aşka sebeb levh-i sîne
Bî-ħarf ma'nî şafhaya taħrîr olur mı **hiç**

(G 23/7-8)

Müjgân zaħmına nice ol ğamze işlesün
Ey dil ğilâf-ı ğançer-i şemşîr olur mı **hiç**

(G 23/9-10)

Her kim işitse ğak sözi telh olsa hażm ider
Vezn ile olsa mîve gülü-gîr olur mı **hiç**

(G 23/11-12)

Mir'ât-i tab'a derd-i remed jengbâr iken
Nazm-ı Belîg-i râşidi tanzîr olur mı **hiç**

(G 23/13-14)

Hem-pâ olur mı sa'y ile **hiç** nev-cevâna pîr
Varur ğadeng menzile ammâ kemân kalur

(G 40/5-6)

Elem çekmez saħâvet-pîşe İşâr-ı diremden **hiç**
Döküp naqd-i sirişki dîde-i giryân olur maħzûz

(G 120/5-6)

Zer görmek ile müflis eyler mi **hiç** kanâ'at
Olmaz vişâle tâlib nezzâre ile kânî'

(G 120/11-12)

Fünûna dâd u sitedle olur mı **hiç** vâkıf
Niħâyeti kütübüñ ismin öğrenür şaħhâf

(G 128/3-4)

Güşâd-ı müy-ı miyân bendine düşüp 'âkil
İder mi yok yire **hiç** naqd-i 'ömrini itlâf

(G 128/11-12)

Yok yire incidesin maħlûkı
Buña **hiç** kâ'il olur mı Hâlîk

(G 134/9-10)

Sâķî-i dehr böyle gülü-gîr olur mı **hiç**
Mînâ-yı bezm-i mey gibi bir kulkul olmasam

(G 150/5-6)

Tüketdi ğün-ı dili mevc-ğîz-i mînâyı
Olur mı **hiç** boşına meyl-i büse-i leb-i câm

(G 151/3-4)

Târ-ı nefesle bağlu tururken bedende cân
Hiç zaḅt olur mı böyle bu zindân-ı tende cân

(G 156/1-2)

Merd olan **hiç** kerem itmekle tefâhür mi ider
Hem virür hem utanur itdüğü iħsânından

(G 168/7-8)

Bir mürâyî zâhid-i ğod-bîne beñzer ğak bu kim
Kimseler dünyâda **hiç** ğam görmedi mey-ğânede

(G 201/9-10)

Suħanda Râtub-ı Âsaf-nazîre şimdi Belîg
Nazîre **hiç** yakışur mı bizim lisânumuza

(G 208/17-18)

**hiç bir: Bir addan önce getirilerek o adın bildirdiği
varlıktan bir tanesinin bile olmadığını anlatan bir
söz.**

Loķmân-ı dehr bunca zamân ğüşiş eyleyüp
Merge 'ilâc bulmadı **hiç** bir fünûnda

(Tb 1/27-28)

Bu şeb meclisde ardınca düşüp kaķardı dil-
dârûñ

Raķîb-âsâ cihânda görmedüm **hiç bir** ğacı
yatmaz

(G 103/7-8)

Günâhuñ i'tirâf itmek gibi **hiç bir** şefî' olmaz
Ki cürm-i mücrim ekşer 'afv olur iķrârdan soñra

(G 172/7-8)

hiç kimse: Bir kişi bile.

Ebnâ-yı zamân birbirine raħm itmez
Feryâduña **hiç kimse** cihânda yetmez

(R 3/1-2)

hiç olmazsa: En azından.

O şuħa göndereyüm nâmemi **hiç olmazsa**
Deħân-ı raħne-i dîvârını kaķar mektüb

(G 12/7-8)

hicāb: 1. Perde, örtü, engel.**hicāb:-dan**

Geh mäh-tāb gibi görüldi **hicābdan**
Geh oldı garq̄ k̄ulzüm-i envāra mihrvār
(K 12/11-12)

hicāb:-ı

Ref' eyle **hicābı** görelim mihr-i cemālün
'Uşşāk-ı siyeh-tālî' i ferdälara şalma
(G 205/7-8)

2. Utanma sıkılma.**hicāb:-dan**

Lâyık ki encümende erürse **hicābdan**
Sırr-ı nihân-ı 'aşkı getürdi lisāna şem'
(G 122/11-12)

hicāb it: Utanmak.**hicāb it:-mez**

Gördi mir'āt-ı muşavver beñzemez āyineye
Ol büti bütger nice **itmez hicāb** taşvîr ider
(G 82/3-4)

hicāb ol: Perde olmak.**hicāb ol:-maz**

Degüldür çeşm-i cāna perde dāğ-ı sîne-i şāfim
Nazarda pîşgāh-ı dîdeye 'aynek **hicāb olmaz**
(G 87/5-6)

hicāb-ı zer-bāf: Altın tel ile dokunmuş kumaş örtü.

'Azm idüp pîşgehe çekdi **hicāb-ı zer-bāf**
Kaldı evşāfını tahrîre Belîğ-i vaşşāf
(Msd 5/53-54)

hiçbir: Bir isimden önce getirilerek o ismin bildirdiği varlıktan bir tanesinin bile olmadığını anlatan bir söz.

Sitārem toğmadı **hiçbir** zamān burc-ı sa'ādetden
Tesellî hātırā el-leylet-i hāblî midir bilmem
(Mf 61/1-2)

Geh edhem-i şeb gāh biner eşheb-i rûza
Yok bu tek ü pü çarh gibi **hiçbir** ulağda
(G 179/7-8)

hicr: Ayrılık.**hicr:-ü, -ñ**

Ey 'aks-i yār **hicrün** ile tiredür gözüm
Zulmetde kalmasun gel uyandır çerāğını
(G 220/3-4)

hicrān: Ayrılık.**hicrān:-ı**

Teng-i vaşlı yanılıp çözme çıkar hicrānı
Bār olur hātırā kim şoñra şeritler anı
(Msd 4/25-26)

hicv eyle: Birivle şiir voluyla alay etmek, şiir voluyla birini gülünç hale koymak, vermek.**hicv eyle:-mek**

Degül **hicv** eylemek şî'r-āşināyı medh ider şā'ir
Ki āzār eylemez züvvārı şāhib-cāh beytinde
(G 206/5-6)

hıdiv-dād: Adaletli vezir.

Hıdiv-dād ger Kaşan Pāşā-yı kerem-güster
Şecā'atle şehāvetde velātuñ lā-naziridir
(Kt 22/1-2)

hıdiv-i dād-güster: Adalet yayan vezir.

Hıdiv-i dād-güster Āşaf-ı şānî Halîl Pāşā
O zāt-ı ekremün ferzend-i valā-gevheri ol mäh
(T 6/1-2)

Hıdiv-i dād-güster Āşaf 'Abdullah Paşa kim
Bu çarhuñ atlası eyvān-ı iclāline mefreşdür
(G 48/15-16)

hıdiv-i dehr: Zamanın veziri.

Hıdiv-i dehr Süleymān Ağa ki bezminde
Simāt-ı himmetinüñ kāse-lîsidür irec
(Kt 1/1-2)

Hıdiv-i dehr şadr-ı esbak 'Abdu'llāh Paşa kim
Münevverdür derünü lücce-i āb-ı muşaffādan
(T 24/1-2)

hıdiv-i kerem-pîşe: Cömertçe davranan vezir.

Eyā **hıdiv-i kerem-pîşe** ma'nî-i cüdî
Ezerdi hayli zamāndır Belîğ-i gam-dîde
(Kt 15/1-2)

hıdiv-i ma' delet-ārā: Adaleti süsleyen vezir.

'Ale'l-ħuşûş ki fermān-revāy-ı kişver olan
Hıdiv-i ma' delet-ārā Halîl Pāşādür
(K 5/27-28)

hıdiv-i ma' delet-pîrā: Adaleti düzenleyen vezir.

Hıdiv-i ma' delet-pîrā Halîl Pāşā-yı 'ālî-cāh
Ĥatālardan vücūd-ı pāküñi hıfz eylesün Yezdān
(Kt 31/1-2)

hıdiv-i memleket: Memleketin veziri.

Hıdiv-i memleket deryā-nevāl-i āsumān-rif'at
Vezîr-i pür-sehāvet ma' delet-bağş ü hümā-sāye
(K 9/43-44)

hıdiv-i memleket-ārā: Ülkeyi donatan vezir.

Hıdiv-i memleket-ārā vezîr-i deryā-dil
Ĥakîm-i nādîre-ñînat zahîr-i püşt-i 'ibād
(K 11/33-34)

hıdiv-i zamān: Zamanın veziri.

Hıdiv-i zamān:-sın
Sen ol **hıdiv-i zamānsın** ki reşha-i kalemün
Giyāh-ı ĥuşkî ider hem-ser-i kad-i şimşād
(K 11/57-58)

hıdmet: Hizmet.

'Azmüne **hıdmet** yanaşdırmak hevâsıyla felek
Mihr ü mâhî kıldı neşr-i tã'ir-i zerrîn-rikâb
(Kt 2/7-8)

Çekerken rûz u şeb hamyâze **hıdmet** ârzüsında
Beni şatdı o kâfir-kîş Malta çâr-şüsında
(G 183/1-2)

hıdmet:-i, -n

Bir şâha **hıdmet** eyle ki terk itse **hıdmetin**
Andan şulın kesilmeye hergiz 'ulüfesi
(Kt 14/1-2)

hıdmet:-i, -n, -e

Kemer 'aşıyeye idince kemâl-i şevkümden
Du 'âsî **hıdmetine** bağladım miyâne kemer
(Kt 47/9-10)

hıdmet id: Hizmet etmek.

hıdmet id:-em
Ehl-i vefâya kahr ideyor bî-vefâya luf
Bilmem ne güne **hıdmet idem** pâdişâhuma
(G 192/25-26)

hıdmetünde ol: Hizmetinde olmak.

hıdmetünde ol:-di, -y, -sa
Mu 'tâd-ı 'afvun itmege sensin sebep yine
Oldıysa hıdmetünde Belîgün tekâsülü
(G 214/17-18)

hıffet bul: Rahatlamak.

hıffet bul:-ur
Rakîbi def' idince şâd olur meclisde ol âfet
Bulur hıffet aña bir sıkket-i cerrârdan şöña
(G 172/11-12)

hıfz: Saklama, korunma.

Murâduñ **hıfz** ise bād-ı fenâdan şem'-i iqbâlün
Anuñ dest-i du 'âdur ehl-i dil 'inde fânüsü
(K 3/13-14)

hıfz:-ı, -n, -da

Kim olsa nüşhalar 'âlemde erbâb-ı hıred cümle
Bulurlar nüşha-i ebced gibi **hıfzında** kâmusı
(K 3/49-50)

hıfz:-ı

Hıfzı ta 'alluğ eylese zînet-nümâ olur
Reng-i hınâ gibi ser-i engüşt-i şem'a nâr
(K 12/101-102)

hıfz eyle: Korumak.

Sâkî şu cām-ı ser-keşi **hıfz eyle** kim şakın
Reşk-âverân-ı meykede bir şulp taşmasun
(G 163/5-6)

Hıfz eyle âb-rüyı ki dirler hatâ idüp

Dürr-i girân-mâye iken âb-ı rüya şu
(G 170/11-12)

hıfz eyle:-di

Âb u tâb-ı lebi **hıfz eyledi** şîrîn-dehenün
Ki şurur tâze vü ter şehd içine kónsa kirâs
(G 106/3-4)

hıfz eyle:-sün:

Hıdıv-ı ma'delet-pîrâ Halîl Pâşâ-yı 'âlî-câh
Hatâlardan vücüd-ı pâkünü **hıfz eylesün** Yezdân
(Kt 31/1-2)

hıfz eyle:-y, -e

Hemîşe hurrem olsun cilvegah-ı şadr-ı devletde
Vücüd-ı pâkini ekrârdan **hıfz eyleye** Bârî
(K 4/69-70)

Bânî-i tekve kām-yâb olsun

Anı **hıfz eyleye** hatâdan Allâh
(T 12/21-22)

hıfz eyle:-y, -emem

Hıfz eyleyemem sînedek nakd-i dil ü cānı
Bir gün olur elbet anı cānānum ider ağız
(G 38/9-10)

hıfz id: Korumak.

hıfz ider:-er
Emānet ile bu nazmı o **hıfz ider** zîrâ
Semiyî-yi fâhr-i cihān bir Emîn Efendidür
(Kt 5/3-4)

Pederidir o bütüñ mâni'-i gül-çîn-i vişâl
Hıfz ider tâze nihâl-i gülî elbette diken
(G 165/9-10)

hıfz id:-üp

Hıfz idüp anı küdürât-ı cihāndan Mevlâ
'İzz ü nâz ile ola şadr-ı mu'allâda muşkim
(T 22/17-18)

hıfz it: Korumak.

hıfz it:-mek
Bî-ser ü pâdur felek hatır nice alsun ele
Cāmı **hıfz itmek** murâd itse Belîgâ şel kırar
(G 75/11-12)

hıfz it:-sün

Hudâ hübân-ı kâfir-kîşden **hıfz itsün** ihvânı
Ki lâzım ehl-i 'aşka iktidâ-yı mezheb-i dil-ber
(G 70/9-10)

hıfz-ı yezdânî ol: Allah'ın koruması.

hıfz-ı yezdânî ol:-a
'Ömr ile devleti olup efvün
Hâfızı ola hıfz-ı Yezdânî
(T 4/37-38)

hikâyet: Hikâye.

hikâyet:-dür
Murâdum 'arz-ı şikâyet degül **hikâyetdür**
Bu ehl-i dille felek-binî eski gavğadur
(K 5/65-66)

hıkd: Kin, öc duygusu.**hıkd:-uñ**

Âteşüñ ne yine meclisde Belîğ-i zâra

Ne 'aceb saht oluyor dilde hasûda **hıkdüñ**

(G 139/11-12)

hikmet: 1. Bilgelik, hakimlik, hakim adamın hali.**Hikmet** budur ki mezheb-i erbâb-ı keyfde

Afyoncudur bu nüh küre-i 'âlem-i neşâ't

(Kt 13/3-4)

hikmet:-le

Her pâk-şüreti dil eyler kabûl der-hâl

Bu kâleb-i 'acîbi hikmetle yaptı Şâni'

(G 124/7-8)

hikmet:-dür

Semend-i şab'uma hem-pâ bulunmazken ne

hikmetdür

Tarikinda fakîri sebkat itdi her fûrû-mâye

(K 9/75-76)

2. Sebep.**hikmet:**

Ne vaşl-ı yâre fırsat ne belâ-yı hicre taqat var

Beni dil-haste-i hecr itmede bilmem ne **hikmet**

var

(G 68/1-2)

hikmet-serây-ı şab' : Yaratılışın ilim sarayı.**hikmet-serây-ı şab' : -u, -ñ, -a****Hikmet-serây-ı şab'uña** câ âşiyân-ı 'ilm

Oldı mişâl-i 'akl-ı Felâtun-ı hum-nişin

(K 10/21-22)

hilâf ol: Ayrık olmak.**hilâf ol:-a**

Mînâ içinde böyle huşuşâ ki şâf ola

Men 'i fakîhüñ ol meyi şâyed hilâf ola

(Tb 2/27-28)

hilâl: 1. Yeni ay.**Hilâl** ebrûsı yârûñ 'anberîn tuğrâ midur bilmem

Hüsuf-endüde yâ hud gurre-i garrâ midur

bilmem

(G 155/1-2)

Turmazdı tûb-ı âyîne-i çarh-ı bî-sütün

Yârûñ **hilâl** olmasa 'aks-i hamâ'ili

(G 216/7-8)

2. Kaş.**hilâl:-ü, -ñ, -e**

Esbâb-ı müste'âr için ey çarh çekme gam

Erbâb-ı 'aşk vaz'-ı yed itmez **hilâlüne**

(G 193/9-10)

hilâl-i garrâ: Parlak hilal.**hilâl-i garrâ:-dur**

O şûh-ı 'işvegerüñ nâhun-ı mühennâsı

Tamâm münhasif olmuş **hilâl-i garrâdur**

(K 5/15-16)

hilâl-i nâhun-ı re'y: Düşünce ipinin kıvrım yeri.**hilâl-i nâhun-ı re'y:-i, -y, -le**

Miyâne-i şeb-i âşüb-ı pür-mihende olur

Hilâl-i nâhun-ı re'y ile hall-i 'ukde-i lec

(Kt 1/9-10)

hil'at: Kaftan.**Hil'at** ister beni püskürme şeh-i mümtâzum

Dün Belîğ açdum o cânâna metâ'-ı râz

(Msd 4/51-52)

at:**Hil'at** ümmîdi ile varma kibâr-ı 'asra

Hele bu sevb-i Hüdâ-dâde-i cismi eskit

(G 17/5-6)

hil'at:-i, -n, -iMağfîret **hil'atini** geysen'ola ehl-i siyâm

Hâdeme şâhibi 'ıydiyye virür huddâma

(G 194/7-8)

hil'at-i câh: Makam elbisesi.**hil'at-i câh:-ı****Hil'at-i câhı** bulur kâmet-i isti'dâduñ

Câmeyi hep biçer endâma münâsib hâyyat

(G 118/5-6)

hil'at-i nev-câh: Bir makama veya memuriyete yeni geçmiş olanın takdir ettiği kaftan.**hil'at-i nev-câh:-ı, -n, -a**

'Atıyye-i şeref-efzâ-yı şehr yârîden

Yakışdı **hil'at-i nev-câhına** Yeni Zağra

(Kt 29/3-4)

hile-i zehr-âb-ı 'adü it: Düşmanın zehirli su ile aldatması.**hile-i zehr-âb-ı 'adü it:-se**Telhkâm itse eger **hile-i zehr-âb-ı 'adü**

Lafz-ı şîrin ile âsüde ider hâkânı

(G 219/11-12)

himâyet-dîdegân-ı meclis-i lütfüñ evle: İvilik meclisini görenleri korumak.**himâyet-dîdegân-ı meclis-i lütfüñ evle:-r**Hüdâvendâ **himâyet-dîdegân-ı meclis-i lütfüñ**Reg-i bâdı fetil-i şem'ün **eyler** rişte-i târi

(K 4/29-30)

himmet: Lütuf, kerem, yardım.**himmet:-i**

Cihânuñ reng ü büyn istemezdim fırsat el virse

Cenâb-ı şeyh-i vâlâ-menziletten **himmet**

isterdüm

(G 156/11-12)

Aşmed Âgânuñ **himmeti** var ola Belîgâ

Kim bâ'ış-i nev-zemzeme-i kîlk-i beyândur

(G 56/17-18)

himmet:-de, -dür

Pestden lâ-büd çıkar bâlâya mürğ-i bâl-zen

Vâşıl-ı maşûd olur her kimse iş **himmetdedür**

(G 64/3-4)

himmət id: İyilik yapmak.**himmət id: -iün**

Ey ehl-i cezbe **himmət idüñ** kuşça cānuma
Ol dāmgehden 'avn ile şāyed ki kırtula

(G 181/5-6)

himmət-i pīrān: Yaşlıların keremi.**himmət-i pīrān:-a**

Belīg ol bārgēhde **himmət-i pīrāna** muhtācuz
Vesile olmadukça bir kibāra intisāb olmaz

(G 87/15-16)

himmət-i sultān-ı necef ola: Himməti Hızır
olsun.

Bende-i muhliş-i 'aşk ol iki 'ālemde Belīg
Üstüne hāzır **ola himmət-i sultān-ı Necef**

(G 130/13-14)

himmət-i yār-ı muvāfıqla: Uygun sevgilinin
gayreti.

himmət-i yār-ı muvāfıq:-la

Olur nākiş mükemmel **himmət-i yār-ı
muvāfıqla**

Ki rengin-i maẓmūn mışra'ı sāniye merhūndur

(G 47/5-6)

hınā: Kına.

Mālīde itdi fikret-i meşşāta-i ezel

Dest-i 'arūs-ı şab'uma hūn-ı ciğer **hınā**

(K 2/67-68)

Felek maḥv itsede rengin-i dildāri reşkinden

Derünımda ebed dest-i ḥayālinden hınā çıkmaz

(G 97/7-8)

hınā-bend eyle: Kına bağlamak.**hınā-bend eyle:-miş**

Hınā-bend eylemiş pāy-ı nigāh-ı çeşm-i
maḥmūra

Yine ol fitne-cūnuñ gālibā küyında kan olmuş

(G 111/15-16)

Nigāh itmez bu şeb 'uşşaka ol meh kim mey-i
gülgün

Hınā-bend eylemiş pāy-ı nigāh-ı çeşm-i
maḥmūra

(G 187/7-8)

hınā-ger-i elem: Keder şarkısı söyleyen.

Ker itdi gūş-ı Zühreyi sūzişle şubḥ-dem

Mātemserāy-ı bülbüli **hınā-ger-i elem**

(Tb 1/1-2)

hınā-yı dest-i maḥbūbān: Sevgililerin ellerindeki kına.

Hınā-yı dest-i maḥbūbān gibi ḡafletle āḥir-kār
Çıkar elden tıyulmaz bezm-i 'aşkuñ cām-ı
serşarı

(K 4/53-54)

hindī: Hind'e mensup kimse.

Olaldan şahn-ı dīvānhāne-i ma'nāya tāb-āver
İki dilli kalem bir tāze **Hindī** tercemānumdur

(G 230/11-12)

hindū: Hintli.**hindū:-lar**

Sipāh-ı ḥālden eyler güriz katre-i ḥoy

Ki tıtdı 'arşa-i iklīm-i Rūmı **Hindūlar**

(G 83/5-6)

hindū-yı ḥākister-nişin: Küle oturmuş Hintli.

Āteşin ruhsāruñ üzre ḥoş idüp ḥaṭṭ-ı ḡubār

'Ārızuñda beñlerüñ **hindū-yı ḥākister-nişin**

(Ş 2/3-4)

hindū-yı ḥāme: Hindu kalem.

Hindū-yı ḥāme ehl-i dilüñ tercemānidur

Söylerse ḥasb-ı ḥālümü yāra zamānidur

(G 233/1-2)

hindū-yı kilk: Hindu kalem.**hindū-yı kilk:-i**

Şirīn-edā-yı nuṭk-ı ma'ānī-pesend ile

Hindū-yı kilk-i eylemişüm tercemān-ı 'ilm

(K 10/83-84)

hindū-yı kilk-i şūḥ: Hindu kalemin işvesi.

Mismār-zenlik itmese **Hindū-yı kilk-i şūḥ**

Olmaz musaḥḥar 'aciz ile bİL ü mĀn-ı İlm

(K 10/95-96)

ḥırām: Salına salına, naz ve edā ile yürüme.**ḥırām:-ı**

Ḥırāmı serve secde itdirür ol naḥl-i dil-cūsı

Namāza başladur çok tārīki miḥrāb-ı ebrūsı

(K 3/3-4)

Ḥırāmı ta'ne-zen-i mevc-i çeşme-i ḥürşid

Tebessüm-i dehen-i tengi reşk-i ḥānde-i sūr

(G 61/7-8)

ḥırām eyle: Salınarak yürüme.**ḥırām eyle:-di**

Dest-māl elde **ḥırām eyledi** aḡzında saḡız

Çıgnedi geçdi bizi nāz ile ol kāfir kıız

(G 99/1-2)

ḥırām it: Salınarak yürüme.**ḥırām it:-di**

Şeh-levendāne kesüm şevḥ ile hengām-ı şeh̄er

Semt-i dükkāna **ḥırām itdi** o şūḥ-ı berber

(Msd 2/1-2)

ḥırām itmez:-mez

Ser-i tār-ı nigeḥ ber-geştedür çin-i cebinüñden

Ḥırām itmez kalem āḥārdan levḥ üzre çin olsa

(G 196/11-12)

ḥırām it:-sün

Tezerv-āsā gelüp reftāra ḥüriler **ḥırām itsün**

Anun rūḥunda istiḡbāl için firdevs-i ā'lādan

(T 15/11-12)

hıram kıl: Salınarak yürümek.

hıram kıl: -*dt*

Uyanup eyledi ol fitne-i hıvâbide kıyâm

Reh-i germ-âbeye hengâm-ı seher **kıldı hıram**
(Msd 3/1-2)

hıram-ı kıadd: Salınan boy.

hıram-ı kıadd: -*ü, -ñ, -e*

Hıram-ı kıaddüñe gülşende 'ar'ar ser-fürü eyler
Nesim-i 'arızuñ hep gonca-güller arzû eyler
(G 62/1-2)

hıram-ı mevc-i nâzik: Nazik dalganın salınışı.

Hıram-ı mevc-i nâzik ebr-i nisân-ı leâfefdür

Anun çün oldı zî-i maqdemünde sebzeler ihya
(G 229/5-6)

hıram-ı nâz id: Nazlı yürüyüş.

hıram-ı nâz id: -*emez*

Nihâl-i kâmeti bâr-ı nigâh-ı 'âşıkdan

Hıram-ı nâz idemez sâha-i çemende dilir
(K 6/7-8)

hıras: **Korku.**

hıras: -*u, -ñ*

Cihânda bım ü **hırasuñ** o rütbe cârî kim

Olinsa şümü'-i bed-nâm-ı düşmenüñ ta'bır
(K 6/115-116)

hırâş id: **Dokunmak.**

hırâş id: -*ince*

Muñrib **idince** târını şanbürinuñ **hırâş**

Reghâ-yı can u dil olur anunla hem-nevâ
(K 2/43-44)

hırâş-ı dâğ: Yarayı tırmalama.

hırâş-ı dâğ: -*a*

Hırâş-ı dâğa ser-tiz eyle nâhun

Revâyic bulamaz zer imtiñânsuz
(G 92/13-14)

hırâş-ı hâtır-ı şad-pâre: Yüz parça gönlü

tırmalama.

hırâş-ı hâtır-ı şad-pâre: -*y, -e*

Hırâş-ı hâtır-ı şad-pâreye hemişe olur

Hâyâl-i pençe-i müjgâñı şâne-i fülâd
(K 11/25-26)

hırâş-ı sîne: Parçalanmış gönül.

Hırâş-ı sîne vü rüy-ı siyâhdan gayrı

Ne virdi fâ'ide bilmem cihânda Hâteme nâm
(G 151/5-6)

hıred-süküh: **Akıllı.**

Hıred-süküh u Aristo-nazır ü Cem-'azamet

Dilir-i 'arbede-cü Kahramân-ı Kisrâ-dâd
(K 11/35-36)

hırça: Dervişlerin üstlerine giydikleri, biçimi ve rengi mensup oldukları tarıkata göre değişen, kollu, yakasız, pamuklu giyecek.

Gök **hırça** geyüp tekye-i 'aşkında nü-h-eflâk
Olmış ezeli şevkiyle abdâl-ı Muhammed
(K 1/15-16)

Yâra ma'hüd iki tonluk çuka var âmâde

Şüfi bir **hırça** vü destâr ile olmaz sâde
(Msd 4/37-38)

hirmân: **Mahrumluk, mahrumiyet.**

İderken hırmenümden mûrlar **hirmân** ile 'avdet

Yine eyler havâle çarh-ı gerdün berç-i gaddârı
(K 4/57-58)

hirmen: **Harman.**

'Aceb mi kiştâr-ı sinede mahşüle el urşak

Bu **hirmen** vahtidür ölçer biçer herkes
hubûbatın
(Kt 3/3-4)

hirmen: -*ü, -m, -den*

İderken **hirmenümden** mûrlar hirmân ile 'avdet
Yine eyler havâle çarh-ı gerdün berç-i gaddârı
(K 4/57-58)

hirmengeh ol: **Harman yeri olmak.**

hirmengeh ol: -*sa*

Süzân-ı berç-i ülfet olur berg-i zâtuma

Hirmengeh olsa merdümgeh-i dide-i Hümâ
(K 2/89-90)

hirmengeh-i luft: **İyilik harman yeri.**

hirmengeh-i luft: -*uñ, -da*

Çoma bu za'af ile **hirmengeh-i luftuñda** bî-

sâmân
Belîgün hâşıl eyle gendüm ü cevle murâdâtın
(Kt 3/11-12)

hirmen-ı çarh: **Dönen dünya.**

hirmen-ı çarh: -*a*

Ey şeb-çerâğ-ı şu'le ber-endâz-ı encümen

Berç-i sitemle **hirmen-ı çarha** şerer-fiken
(G 164/1-2)

hirmen-i 'ömr: **Hayat harmanı..**

hirmen-i 'ömr: -*ü, -m*

Hirmen-i 'ömrüm yakup mahv itdi tâb-ı

ruhlarıñ
Çeşmüme bir perdedür güyâ nikâb-ı ruhlarıñ
(Ş 1/9-10)

hırs: **Aç gözlülük, şiddet ve tamahla bir sevin üzerine düşme.**

hırs: -*t*

Şarâba **hırşı** artar mey-perestüñ men' oldukça

O hünî böyle kan içmezdi kan içmek helâl olsa
(G 202/9-10)

hırş-ı bî-hengâmî it: Zamansız hırs yapmak.

hırş-ı bî-hengâmî it: -mek, -de, -dür

Hırş-ı bî-hengâmî seyrân eyle kim **itmektedir**

Şevk-i ni'metle dehân-ı pîrde dendân rakş

(G 117/7-8)

hırsız: Başkasının malını çalan kimse.

hırsız: -lar

Redd idem gerdântüne buse-i düzdideyi gel

Tuyılınca virür ahz eyledüğüñ **hırsızlar**

(G 57/7-8)

hırz-ı bâzû: Koldaki muska.

Olsa tevfiğ-i Hüdâ âdeme **hırz-ı bâzû**

Has ü hâşâki ider rişte-i şîrâze-i mevc

(G 22/15-16)

hırz-ı bâzûsı ol: Kol muskası olmak.

hırz-ı bâzûsı ol: -ur

Şeref kesb eyleyüp fîrûzî-i vaşf-ı cemilûnden

Olur tûmâr-ı nazmım rûzgârûñ **hırz-ı bâzûsı**

(K 3/55-56)

hırz-ı tab'-ı nâlânım ol: Üzgün yaratılışlıya muska olmak.

hırz-ı tab'-ı nâlânım ol: -mış

İsm-i ferhunde-fâ'lûñ olmuş iken

Dâ'imâ **hırz-ı tab'-ı nâlânım olmuş**

(Kt 8/3-4)

hisâb: Hesap.

hisâb: -a

Cüdn **hisâba** başlasa kilik-i debîr-i çarh

İtmez ihâta dâ'ire pehnâ dîr-i şûmâr

(K 12/109-110)

hisâb it: Düşünmek, ölçmek biçmek.

hisâb it: -me, -g, -e

Kimse gûş eylemesün diyü şadâ-yı diremi

Aradum anı **hisâb itmege** cezr-i aşemi

(K 7/7-8)

hisâba gel: Sayılamayacak kadar çok;

umulmadık, beklenmedik.

hisâba gel: -mez

Yârûñ **hisâba gelmez** ise mübtelâları

Agyâr-ı dünü almasun âdem hisâbına

(G 198/9-10)

hisâb-ı naqd-i hüsn: Güzellik parasının hesabı.

hisâb-ı naqd-i hüsn: -e İder ol meh nigâhın şarf-

ı naqş-ı hâl ü hañt zîrâ

Hisâb-ı naqd-i hüsne şafha-i erkâmdur mir'ât

(G 13/7-8)

hisâr: Kale.

Hâzmi eger ki istese berğ üstüne çeker

Târik şehâb-ı âh ile fânûsdan **hişâr**

(K 12/91-92)

hışm: Öfke, kızgınlık, gazap.

Ne kadar **hışm** ile dil-teng ise hemgâm-ı meşaf

İşi bir kâlebe ifrâğ ider erbâb-ı hılâf

(Msd 5/17-18)

Meyl eyler ise gayra komaz bendeñi gayret

Hışm ile hayâlûnde girîbanum ider ahz

(G 38/7-8)

hışn-ı beden: Vücut kalesi.

hışn-ı beden: -de

Muhtefi meyde keyfiyyet gibi erbâb-ı hâl

Kimseye feth olmadı **hışn-ı bedene** cây-ı rûh

(G 27/13-14)

hışset: Cimrilik.

hışset: -den

Yire bir dâne düşürmez bu felek **hışsetden**

Nukre-i encümi hep bağına basmış pul pul

(G 143/13-14)

hışset-i mün'am-i dünyâ: Dünyanın nazlı olarak büyütmüş cimriliği.

hışset-i mün'am-i dünyâ: -y, -ı

Hışset-i mün'am-i dünyâyı temâşâ itdüm

Loğma geçmez boğazından dimeden gürbeye

pist

(G 17/13-14)

hışt: Kerpic, tuğla.

Çeşm-i hün-rîzûñ atar 'aşîka ki tîr-i nigâh

Ğamzeden gâh şunar pençe-i müjgânına **hışt**

(G 118/7-8)

Yine bir sifle-nihâd evini yapmağa gider

Mihr ü mehden bu felek şirtına urmuş iki **hışt**

(G 18/11-12)

hışten: Kendi.

Pâyeş mikoned halhâl tuğ **hışten** gömri

Beher golşen ke ofted sâye-e an gedd-e delcû râ

(G 243/5-6)

hıştâv: Cin.

hıştây: -a

Çîn-i müşgî dimiş zülfünü haml itme **Hıştâyâ**

Pîr olsa getürmez bu 'ulûm ile 'ateh dil

(G 145/9-10)

hışem: Cadırlar.

hışem: -i

Hayme-i câhını güncâyîşe imkân yog ise

Şahñ-ı iclâline gerdün kura vâlâ **hışemi**

(K 7/39-40)

hiz: Kalkmak, sıçramak, atılmak anlamına gelen (hâsten)den emir (isfa. muh. vas.).

hiz: -ed

İstid'â meñleb-e delet bî-çoğan sebok **hized**

Tohidesti be bâlâ mikoned kef-e terâzû râ

(G 243/3-4)

hizâb olur: Kına olmak.**hizâb ol:-ur**Pür-piç-i zülf-i ham-be-ham-ı türe-i bütân
Lây-ı sepîd-i derd-i heremle **hizâb olur**

(Tb 1/65-66)

hizmet: İş görmek, çalışmak, başkalarının işini yapmak.**hizmet:-de****Hizmetde** germ olup dil-i a'dânı süz için
Gird-âbı itdi şu'le-i cevvale cüybâr

(K 12/129-130)

hizmet-i şerif: Şerefli iş.**hizmet-i şerif:-i, -n, -den**Hemîşe cevher-i gül **hizmet-i şerifinden**
Ümid-i rif'at ile şâkıını ider teşmîr

(K 6/61-62)

hızr-ı ferruh-pey: Uğurlu Hızır.Lebünde cilveger tebhâle görse **Hızr-ı ferruh-pey**

Habâb-ı şîşe-bâza beñzedür âb-ı hayât üzre

(G 182/5-6)

hızr-ı hüceste-pey: Hızır'ın uğurlu izi.

Turma Belîg-râh-ı harâbatı eyle tay

Reh-berlik eylesün saña **Hızr-ı hüceste-pey**

(Tb 2/127-128)

hızr-ı mübarek-pey: Mübarek, kutlu Hz. Hızır.Yetişemezse eger feryāduma **Hızr-ı mübarek-pey**

Olur açide-düz-ı naşş-ı pâ zeyl-i beyâbanum

(K 8/19-20)

hod: Kendi.Rehber be **hod** ze râst revân kon ke tîr râ

Her dem negâh-e râst resâned neşâne râ

(G 241/5-6)

hod-be-hod: Kendi başına, kimseye danışmada, kendiliğinden.Cüşîş-nümây-ı şevk-i ma'âniyle **hod-be-hod**
Kilk-i teründe zemzeme-i pîr-beyân-ı 'ilm

(K 10/79-80)

Sezâdur cünbiş itse **hod-be-hod** şimdi
safâsından

Alup âgûşa ol sîmîn-tenî gehvâre-i zerîn

(T 11/11-12)

Haşre dek âyîne çursa **hod-be-hod** olmaz şikest
Bir zamân mir'ât-i dil kendi kırılmaz el kırar

(G 75/5-6)

hod-bîn ol: Bencil olmak.**hod-bîn ol:-dı**

O mehûnî naşvet ile çihresi pür-çîn oldu

Görelî kendini âyinede **hod-bîn oldu**

(G 224/1-2)

hod-kâm: Kendi menfaatinden başka bir şey düşünmeyen.Sarı olup fûta-i müşğine belî ol **hod-kâm**

Münhasif oldu yine nişfina dek mâh-ı tamâm

(Msd 3/17-18)

hoşka-bâz-ı çarh: Hilekar felek.Destümden aldı dîv-şîfat **hoşka-bâz-ı çarh**

Hâtem gamıyla Cem gibi nâlân iken hemân

(R 19/1-2)

hoşka-i la'l: Kutu gibi ağız.**hoşka-i la'l:-i, -n, -de**Eriyor **hoşka-i la'l**inde kelâm-i şîrîn

Ne gezer yoğsa lisânında o hüsn-i lüknet

(G 15/25-26)

hoşka-i ser-beste-i râz: Sırrın örtülü kutusu.**hoşka-i ser-beste-i râz:-u, -n** Şaşın nâ-dânaaçma **hoşka-i ser-beste-i râzuñ**

Seni çâh-ı belâdan ey dil ihvân-ı zamân çekmez

(G 91/3-4)

horozlan: Kabadavı tavrı takınmak, çalım satmak.**horozlan:-dı**

Yine Belîg-i suhanver kumâş-ı ma'nâdan

O sülün âfete kaftân biçüp **horozlandı**

(G 215/11-12)

hos: İyi, güzel, lâtif, a'lâ.

Kapılır bâtıl olan sözlere şeyh-i sâlûs

Hoş gelür berhemenuñ güşına bâng-i nâkûs

(G 107/1-2)

Ser-keşlik itme sâye-i zülfinde **hoş** geçin

Ey haţt riyâz-ı çihrede sen nev-remîdesin

(G 162/5-6)

Mâ bolbol bolend nesazim hâne râ

Hoş kerdeim hâne-ye yek âşiyâne râ

(G 241/1-2)

hoş:-dur**Hoşdur** mezâka bûs-ı leb-i tıfl-ı şîr-hvâr

Mezç olsa şîr ü kând ile helvâ olur lezîz

(G 37/5-6)

Hoşdur sükün-ı 'uqde ki târ-ı güher gibi

Olma güsiste hâne-be-hâne idüp duhûl

(G 144/11-12)

hoş idüp: İyi etmek.**hoş id:-üp**Âteşin ruhsârûñ üzre **hoş idüp** haţt-ı gubâr

'Arızuñda beñlerûñ hindû-yı hâkister-nişîn

(Ş 2/3-4)

hoşâ: Ne hoş!**Hoşâ** cây-ı nişîmengâh-ı erbâb-ı zarâfet kim

Pesend-ârây-ı ragbet-efgenidür şeyh ile şâbuñ

(T 25/1-2)

hoş-dilân: Hoş gönüllüler.

Döküldi kevkeb-âsâ **hoş-dilân** anı temâşâyâ
Musahhar itdi âhir müsterîsin çarh-ı dülâbuñ
(T 25/5-6)

hoş-güvâr eyler: Lezzetli yapmak.

hoş-güvâr eyler:-r
Belîgâ nüş-ı câmı dest-i luţfuñ **hoş-güvâr eyler**
Güzârgâh-ı gülüya mevc-i bâde hârdur sensüz
(G 102/19-20)

hov: Ter.

Hayretle 'ârızındaki **hov** oldı gūyiyâ
Âyîne üzre itmege lerzende ber-karâr
(K 12/25-26)

Ruħından **hov** aqup zîr-i zenaħda pâyidâr olmış
Mu'allak katredür mir'ât-i tûb-ı ğabğab-ı dil-ber
(G 70/3-4)

Temâşâ eyle kim âyinede 'aks-i dil-âvîzüñ
Ruħunda dür gibi **hov** gördi baħr-ı hayrete
talmış
(G 113/7-8)

Pertev-fiken-i 'ârızî şanma dür-i meknûn
Hov katresidür kim ola âvîze kulağda
(G 179/3-4)

hov-kerde: Terlemiş.

Hov-kerde sîb-i ğabğabın öp dil-berüñ Belîğ
Sîr-âb olunca mîve-i me'vâ olur lezîz
(G 37/11-12)

Hov-kerde şanma kim yine kâfür-ı gerdeni
İtmiş füsürde şu 'le-i gevher çekîdesin
(G 162/13-14)

Hov-kerde būs ider leb-i la'lüñ Belîğ-i zâr
Elbette ey perî 'arağ ister şekerleme
(G 203/13-14)

hü: Allah.

Dil-berle girüp halka-i zikre dir isem **Hü**
Ma'lumdur 'uşşâka zamîrümdeki merca'
(G 123/3-4)

hü çek: Tekkelerde, dervişler ayin sırasında
sürekli olarak hu demek.

hü çek:-emez
Çekerek halka-i tevhide perî-rûları şeyh
'Âkıbet öyle za'îf oldı ki bir **hü çekemez**
(Mf 32/1-2)

hü çek:-er
Nâzenînum tıfl-ı nev-resdür kad-i dil-cü çeker
Giderek anı görenler na're-i yâ **hü çeker**
(G 71/1-2)

hüb: İvi, güzel.

Bildürür herkese hâlin dil-i âyîne-sirişt
Bağsa mir'âta görür kendüsini **hüb** ile zîşt
(G 18/1-2)

hüb u zîşt: Güzel ve çirkin.

hüb u zîşt:-en
Ĝâfil olma bu temâşâğâh-ı 'ibretde Belîğ
Hüb u zîşten nağşın âl âyîne-i rüşen gibi
(G 239/13-14)

hübân: Güzeller, dilberler.

Beytü'l-Harâma gel yine kandîlini uyar
İtsün tavâf meclisi **hübân** firiştevâr
(Tb 2/53-54)

Ne hâcet keş-me-keş **hübân** ile ey şüh-ı bî-
pervâ
Saña da'vâ-yı hüsne hüccet ilzâmdur mir'ât
(G 13/11-12)

Hübân yapar yaparsa bu vîrâne gönlümü
Üstâd olunca şivede ammâ güzel yapar
(G 45/3-4)

Çekinür dil geze **hübân** ile Oğ Meydânın
Korğarum kim yine bir kaşı kemâna ırılır
(G 76/11-12)

Gündüz 'uşşâkı güzeller şoyar elbette Belîğ
Düzd-i kâlâ-yı vişâl ol gice **hübân** şoyılır
(G 76/13-14)

Hüsni şevketle ze'âmet idi **hübân** ammâ
O büte eylediler haţt-ı şerîf ile ferâğ
(G 125/5-6)

Ramazânda geyer ol ğonca-dehen al câme
Ĝayrı **hübân** bu kesimle çığamaz bayrama
(G 194/1-2)

hübân:-a
Olamaz hüsni ile **hübâna** ber-â-ber kızlar
Kâlbür anları meşâţta biraz yaldızlar
(G 57/1-2)

Güzelde şart olan âğâr-ı ândur
Göñül meyl eylemez **hübâna** ânsuz
(G 92/9-10)

hübân-'aşr: Zamanın güzelleri.

hübân-'aşr:-u, -ñ
Yetişmez zülfüne **hübân-'aşruñ** târ-ı ğîsûsı
Senüñ her bir müjen bir dil-ber-i fettânuñ ebrûsı
(K 3/1-2)

Hübân-ı 'aşruñ 'işvesini seyr idüp Belîğ
Oldım yegâne şive-i fenn-i suħanda ben
(G 167/19-20)

hübân-ı bî-vefâ-yı cihân: Dünyanın vefasız sevgilileri.

hübân-ı bî-vefâ-yı cihân:-dan
Bir 'aşıkım ki yâr-ı vefâ-dâra ğasrettüm
Hübân-ı bî-vefâ-yı cihândan uşandı dil
(G 147/13-14)

hübân-ı kâfir-kîş: Zalim sevgililer.**hübân-ı kâfir-kîş:-den**

Hüdâ **hübân-ı kâfir-kîşden** hıfz itsün ihvânı
Ki lâzım ehl-i 'aşka iktidâ-yı mezheb-i dil-ber
(G 70/9-10)

hübân-ı vâlâ-menzilet: Yüksek derece güzeller.

Gezdürür **hübân-ı vâlâ-menzilet** hayrân olup
Dest-ber-dest ol mihir mânende-i reng-i hınâ
(T 28/9-10)

hubb: Muhabbet.**hubb:-ı**

Eylemez cisme işâbet marâz-ı rühânî
Çâr-yârûn olıcağ **hubbi** musâvî ahlâf
(G 118/13-14)

hubb-ı neş'e-yi afyon: Afyonun verdiği sevinçli muhabbet.**hubb-ı neş'e-yi afyon:-a**

Her şubh kim ki dâne-i hâlûn hayâl ide
Olmaz o **hubb-ı neş'e-yi afyona** ihtiyâc
(Mf 10/1-2)

hububat: Buğday, arpa, çavdar... gibi taneli**bitkiler, tahıl.****hububat:-m, -**

'Aceb mi kiştâr-ı sîned e maşşüle el urşak
Bu hürmen vaktidür ölçer biçer herkes
hububatın
(Kt 3/3-4)

huccâc: Hacılar.**huccâc:-a**

Ka'bedür merdümek-i çeşmi ki eţrafında
Müje **huccâca** bedel secde-künân bağladı şaf
(G 130/7-8)

huccâc-ı secde-pîrâ: Secde süsleyen hacılar.**huccâc-ı secde-pîrâ:-dur**

Sevâd-ı merdümek-i çeşmi Ka'bedür ammâ
Taraf taraf müje **huccâc-ı secde-pîrâdur**
(K 5/3-4)

hüccet: Delil.

Ne hâcet keş-me-keş hübân ile ey şüh-ı bî-pervâ
Saña da'vâ-yı hüsne **hüccet** ilzâmdur mir'ât
(G 13/11-12)

hüccet:-iñ

İsm ü resmin levh-i tab'umda güzel yazsun o
şüh
Hüccetüñ herkes nigâh eyler Belîğ imzâsına
(G 177/15-16)

huceste: Uğurlu.

Dirîğ kim Ağacık-zâde ol **huceste** liğâ
Dahi cevân iken itdi felek anı nâ-büd
(T 17/1-2)

huceste ol: Uğurlu olmak.**huceste ol:-ur**

İder hümâ-yı seher sâyesinde zerrin bâl
O mihr-i hüsün 'aceb tâli'i **huceste olur**
(G 232/7-8)

huceste-i tûfî-i hoş-mağâl: Güzel sözlü papağanın uğuru.

Ahsent ey **huceste-i tûfî-i hoş-mağâl**
Olsun cihânda bendelerün zümre-i kemâl
(Th 1/31-32)

huceste-menkabe: Uğurlu hikaye.

Huceste-menkabe 'Osmân Efendi Big kim odur
Cihânda şimdi muğadder-şinâs ehl-i hünere
(Kt 47/1-2)

hücüm eyle: Saldırmak.**hücüm eyle:-di**

Alınca 'aks-i dil-beri âğûşa **eyledi**
Emvâc-ı eşk merdümek-i dîdeye **hücüm**
(G 148/5-6)

hücüm it: Saldırmak.**hücüm it:-se**

İtse bu baht-i Hüdâ-dâd ile a'dâya **hücüm**
Ana eylerdi ekâlim-i kılâ'ın ihdâ
(T 13/13-14)

hücüm-ı ğam: Sıkıntıdan saldırma.**hücüm-ı ğam:-dan**

Ehl-i 'irfâna **hücüm-ı ğamdan**
Şâha-i şafhasıdur cây-ı penâh
(T 23/23-24)

hüdâ: Allah (c.c.), Cenâbıhak.

'Ömrini efvân idüp bâni-i vâlâ-himmetün
Hânedânun dâ'imâ ma'mür ide Bârî **Hüdâ**
(T 1/43-44)

Cân u dilden **Hüdâ** bilür ki Belîğ

Şeb u rüz olmuşam şenâ-hânı
(T 4/39-40)

Luft idüp ol gülbün-i gülşen-serây-ı 'ismet
Cennet-i Firdevs ihsân eyleye bârî **Hüdâ**
(T 5/7-8)

Bir işâretidir o çâr-ebür nezaket-pişenün
Ka'be-i rüyunda va'z itmiş **Hüdâ** mihrâb-ı çâr
(Kt 9/3-4)

Olup müsa'ade-i baht ü devletün efvân
Be-kâm-ı dil ide her haftañ **Hüdâ** heftâd
(K 11/117-118)

O Felâatun-hîred vâşif-ı vâlâ-himemün
Mün'aks âyine-i kâlbine esrârî **Hüdâ**
(T 13/5-6)

Ey bârî **Hüdâ** derdimize dermân vir
Efsürde olan cism-i za'ife cân vir
(R 16/1-2)

Hudā hem şahibin hem müşterisin eylesün
ma'mūr
Ola tā kim bu tāk-ı tarem üzre düz-ı meh-tābuñ
(T 25/17-18)

'Alem-i ecsāma cārī eylemiş hükmin **Hudā**
Devr ider cevvalēāsā neş'e-yi şahbā-yı rüh
(G 27/19-20)

Hudā hem-vāre 'ömr ü devletün eفزün idüp her
dem
Çekilsün dāğ-ı gam tab'-ı bed-endişān-ı
maḫhūra
(T 27/27-28)

Bed-nigāh-ı çeşm-i a'dādan anı maḫfüz idüp
Tül-ı 'ömr ile mu'ammer eylesün Bārī **Hudā**
(T 28/35-36)

Erbāb-ı tab'ı bende-i efgende eyledün
Virmiş **Hudā** cenābuña ḫalkı Muhammedī
(Kt 54/3-4)

Hudā ḫübān-ı kāfir-kışden ḫıfz itsün iḫvānı
Ki lāzım ehl-i 'aşka iktidā-yı mezheb-i dil-ber
(G 70/9-10)

İtme tedbīründe nokşān ger taḫdīründür iş
Hüsni tedbīr ile emründe **Hudā** taḫdīr ider
(G 82/13-14)

Devlet ü 'ömrini eفزün ide hem-vāre **Hudā**
Kırımuñ ola sa'ādetle Belīgā Ḥāmı
(G 219/17-18)

hudā:-nuñ
Suḫana dāniş ü gūşişle virilmez revnaḫ
Baña bu luḫf-ı suḫan oldı **Hudānuñ** keremi
(K 7/73-74)

Virmezdi kimse kimseye bir ḫebbe olmasa
Bī-çāre bendegāne **Hudānuñ** tekeffüli
(G 214/15-16)

hudāvendā: Ev sultan!

Hudāvendā nihāl-i sāye-i luḫfuñda bī-minnet
Sa'ādet buldı erbāb-ı kemālūñ baḫt-ı menḫūsı
(K 3/61-62)

Hudāvendā ḫimāyet-dīdegān-ı meclis-i luḫfuñ
Reg-i bādı fetil-i şem'ūñ eyler rişte-i tāri
(K 4/29-30)

Hudāvendā nigāh-ı iltifāt-ı 'ayn-ı luḫfuñdan
Baña besdür bu kim ma'mūr ola her beyt-i
vīrānum
(K 8/49-50)

Hudāvendā hezār endişe-i cān-süz ile āḫir
Felekden dergeh-i vālāña geldüm 'arz-ı şekvāya
(K 9/63-64)

Hudāvendā bugün sen 'arşa-i heycāda
ḫaplansın
'Adüya pençe-i pür-zür ile derrende ḫaplansın
(Kt 21/1-2)

hudāvend-i 'alīm: Bilen Allah.

Minnetü 'llāh sa'ādetle ḫulū' itdi bu dem
Mīhr-i tāb-efgen-i elḫāfuñ **Hudāvend-i 'alīm**
(T 22/1-2)

hudāygān: Hükümdarlık.

Hudāygān sen ol Cem-'atıyyesin ki senūñ
Simāt-ı himmetinūñ kāse-līsidür Bihzād
(K 11/55-56)

Hudāygāne ki dīvān-ı Āsafāneñde
Felekle söyleşürüm bu maḫall-i icrādür
(K 5/51-52)

Hudāygāne ki destān-serā-yı tab'-ı Belīg
Bu maḫla' ile ide ser-güzeştıyi taḫrīr
(K 6/121-122)

hudā-yı 'izz ü cell: Aziz Allah.

Hudā-yı 'izz ü cell her işinde yāver olup
Güşāde ola anuñ baḫtı tālī'ı mes'ūd
(Kt 4/7-8)

hudā-yı lā-yezāl: Ebedi olan Allah.

Devr-i ferḫunde-i 'Abdullāh Paşa kim anuñ
Tab'ımı mīzān-ı 'adl itmiş **Hudā-yı lā-yezāl**
(T 26/1-2)

Devletin eفزün idüp dā'im **Hudā-yı Lā-yezāl**
Şāhib-i evvāna iḫsān eylesün 'ömr-i ḫavīl
(T 30/7-8)

hudā-yı nā-bit: Daima büyüyen Allah.

hudā-yı nā-bit:-dür
Kökün ḫazıḫ ḫaḫt-ı sebzin riyāz-ı ḫüsünden
Başar bu bağı o sebze **Hudā-yı nā-bitdür**
(Mf 53/1-2)

huddām: Hizmetçiler.

Huddām olacaḫ yarın ahāl-i cināna
Var ise eger Badrādaki muğ-beçeğāndür
(G 56/5-6)

huddām:-a

Mağfīret ḫil'atini geysel n'ola ehl-i siyām
Ḥademe şāhibi 'ıydiyye virür **huddāma**
(G 94/7-8)

huddām-ı mīrān: Beylerin hizmetçileri.

huddām-ı mīrān:-a
Resendür medd-i iḫsān u kerem **huddām-ı
mīrāna**
Şikārī-i devende şaydgāha bī-meres gıtmez
(G 94/17-18)

hüdhüd: Cavuşkuşu, ibibik, Süleyman Pevgamber ile Sebâ Melîkesi Belkis arasında haber getirip götüren kus.

Hüdhüd mişâli cânib-i 'uşşakdan yeter
Nâme-resân-ı şâhid-i mülk-i Sebâ şabâ
(G 3/9-10)

hudhud-e seçer: Ağactaki ibibik.

Hudhud-e seçer be tîr-e seyyâd ofted ez gayret
Eger mibined âhü dîde an zîr-e ebrû râ
(G 243/9-10)

hudûs-i fitne: Karışıklık mevdana getirme.

hudûs-i fitne:-y, -e
Beni şikeste-dil eyler mi bî-sebeb ol şüh
Hudûs-i fitneye dâ'im rakîb olur bâ'is
(G 21/5-6)

huffaş: Baykus.

İ'tibâr eylemez ehl-i hünere câhil olan
Ne bilür kâdrini huffaş Belîgâ hürûn
(G 135/15-16)

hüküm: Hüküm, karar.

hüküm:-i, -n
'Alem-i ecssâma cârî eylemiş hükmin Hüdâ
Devr ider cevvalâesâ neş'e-yi şahbâ-yı rüh
(G 27/19-20)

hukûk: Şahıslar arasında vefava davalı dost ilişkisi.

hukûk:-a
İtmez hukûka kimse ri'âyet bu gün Belîg
Senden keser mu'âmeleyi her kim alsa karz
(G 116/9-10)

hukum-ı hâme: Kalemin boğazı.

Güftâr-ı nâ-pesend-i medihûnle olmasun
Hukum-ı hâme farz-ı tehevümle pür-figâr
(K 12/149-150)

hulâsa: Kısacası, özet olarak.

Hulâsa çâre görûn şâne zülfine tolaşur
'Azîm başına kayd oldı ol bütûn mûlar
(G 83/7-8)

Ğazel yapup şu'arâ-yı zamânenûn kârı
Hulâsa bâşa 'ameldür mişâl-i şan'at-ı kâf
(G 128/5-6)

huld-i berîn ol: Kutsal cennet olmak.

huld-i berîn ol:-maz
Rüsûm-ı 'imle gîtmez denâ'et tab'-ı nâ-kesden
İremârâyiş-i elvân ile huld-i berîn olmaz
(G 85/13-14)

hulk: Huy, tabiat, yaratılış.

hulk:-uñ
O rütbe âsitânı üzre pürdür ehl-i hâcet kim
Teh-i keşinde hulkuñ nüh-felek kim kıldı
destârı
(K 4/19-20)

Râyuñ fûrûgî meş'ale-i râh-ı 'aql-ı küll
Hulkuñ nesîmi feyz-dih-i şubh-ı nev-bahâr
(K 12/141-142)

hulûd ol: Daimî surette ilelebet kalmak.

hulûd ol:-a
Olmasun bād-ı fenâ sâha-i kaşra reh-yâb
Bânî-i kaşr ola gülzâr-ı sa'âdetle hulûd
(T 10/13-14)

hulûl id Girmek.:

hulûl id:-er
Bir neş'edür cihânı bütûn feyz-yâb iden
Ecssâma bir hevâdan ider hep nefes hulûl
(G 144/5-6)

hulûs: Doğruluk.

Belîg lâf-ı suhan bes ki şahf-ı da'vâyı
İde zebân-ı hâmûşî hulûş ile tefsîr
(K 6/171-172)

Devâm-ı 'ömrinûn ed'iyyesi tekrâr olmadıkça
Hulûş ile diye yerde beşer gökde melek âmîn
(T 11/13-14)

Şıdk u hulûş var ise ehl-i hünervedür
Râh-ı suhanda başını itdi fidâ kalem
(G 39/5-6)

hulûşâne: Doğruluğa yakışır halde.

Der-i vâlâsı şehirlerde iki bâlin açup
Şahib-i beyte hulûşâne ider hayr du'â
(T 21/33-34)

hulûs-ı bendegî: Köleliğin doğruluğu.

hulûs-ı bendegî:-y, -e
Hulûs-ı bendegîye lâyıkk oldur bûs-ı dâmânuñ
Kenâr-ı lebde istikbâl ide tab'ı şenâkârı
(K 4/7-8)

hum: Kûp

Sâkî eger ki meyle leb-â-leb degilse hum
Def'-i humâra iki tolu taş temâm gelür
(Mf 2/1-2)

hum:-da
Sâkî ta'allül eyleme gel yohsa humda şey
Besdür lebünle hâl-i ruñun bezme nuql ü mey
(Tb 2/121-122)

hum:-dur

Ümid-i bâde-i 'ayş itmez andan ehl-i dil hergiz
Felek bu deyr-i pür-miñnetde zîr ser-nigün
humdur
(G 58/13-14)

humâr: Baş ağrısı, mahmurluk.

Sâkî humâr kesdi emânum piyâle vir
Azâd eyle bendeñi gamdan şevâba gir
(Tb 2/11-12)

humārı ol: Mahmurluğun olması.**humārı ol: -maz**

Bozılmaz meclisi **olmaz humārı** bāde-i 'aşkuñ
Nihāyet yok bu cāmuñ gerdişi devr ü teselsüldür
(G 78/9-10)

hümā-sāve: Saadet, kutluluk gölgesi.

Ĥıdiv-i memleket deryā-nevāl-i āsumān-rif'at
Vezīr-i pür-sehāvet ma' delet-balş ü **hümā-sāye**
(K 9/43-44)

hümā-yı seher: Sabahın talih kuşu.

İder **hümā-yı seher** sāyesinde zerrīn bāl
O mihr-i ĥüsün 'aceb tālī' i ĥuceste olur
(G 232/7-8)

hum-hāne: Mevhane.**hum-hāne: -nūñ**

Nice **hum-hānenūñ** biz şerbetin nüş eyledük
ammā
Hele pīr-i muğānuñ başka ĥalet var kedūsında
(G 183/7-8)

hum-ı dil: Gönül küpü.**hum-ı dil: -de**

Hum-ı dilde kurlan bāde-i mazmūn ile pür
Bezm-i 'ayşa kadeh-i şū'le-fikendür elfāz
(G 121/7-8)

hum-ı mey: Şarap küpü.**hum-ı mey: -den**

Bu tengnā-yı saḥ-ı mu'allakda toğrısı
Efzūn iken tībā'a **hum-ı meyden** inbisāt
(Kt 13/1-2)

hum-ı ser-nigūn: Ters dönmüş şarap küpü.**hum-ı ser-nigūn: -da**

Yokdur neşāt u 'ayş bu gerdūn-ı dūnda
Olmaz şarāb-ı nāb **hum-ı ser-nigūnda**
(Tb 1/21-22)

hum-ı sīne: Gönül küpü.**hum-ı sīne: -m, -de**

Hum-ı sīnemde sevdā cūş idelden bülbül-i
ṭab'um
Libās-ı türe-i mātemle izhār itdi güftarı
(K 4/49-50)

humķ-ı humārī: Sersemlik budalalığı.**humķ-ı humārī: -y, -i**

Bu **humķ-ı humārīyi** ko dünyāda Belīğ
Bār-ı ġamı hep sen mi bulunduñ çekecek
(R 8/3-4)

hummā-vı firkat: Avrılık sıtması.

O şūhı şem'-i bālın eyledük kāşāne-i ġamda
Meded incitme ey hummā-yı firkat şimdi nā-
hoşuz
(G 95/7-8)

hün: Kan

Dökdi o şūh kanımı mānend-i āb-ı rü
Küyında **hün** ile ider üftādegān vüzü
(Th 1/21-22)

Dīdeden dāmān-ı eflāke doker **hün** āfitāb
Ĝālībā bir şāh-ı ĥüsne oldı meftūn āfitāb
(G 8/1-2)

Güldürürse rüyımı her gün sipihrūñ rüzġār
Kāse kāse her seher nüş itdürür **hün** āfitāb
(G 8/9-10)

Dem-ā-dem tābiş-i gül-penbe reng-i 'aks-ı
rüyından
Öñinde **hün** ile pür-şīşe-i ĥaccāmdur mir'āt
(G 13/9-10)

Nuķl ü şarāb zāhide ġayet lezīz ise
Erbāb-ı 'aşka **hün** ile laḥt-ı ciger lezīz
(G 36/9-10)

Dem-ā-dem meyl-i **hün**-hvārī-i dildür meşreb-i
dil-ber
Ki lābüd hün ile rengīn olur la'l-i leb-i dil-ber
(G 70/1-2)

Dīde-i 'uşşākdan cūş eyledükçe seyl-i eşk
Ābile-āsā anuñ pürdür ĥabābı **hün** ile
(G 178/7-8)

hün: -dur

Nār-ı hecrūñle dil-i saḥtı yanarsa söndür
Gönül ümmīd-i vişālūñ yemişinden **hündür**
(Msd 5/21-22)

hün-āb: Kanlı su; gözyaşı.**hün-āb: -e**

O rütbe ketm ider āşār-ı tūġūñ zaḥm-ı 'āşık kim
Dehān-ı şerḥadan **hün-ābe** tā rüz-ı cezā çıkmaz
(G 97/3-4)

hün-ābe: -den

Neş'e-i ser-şār ile **hün-ābeden** leb-rīz olup
Bezm-i ġamda şīşe-i tebhāledür mīnā-yı rūḥ
(G 27/9-10)

hün-āb-ı dīde: Kanlı gözyaşı.**hün-āb-ı dīde** meclise besdür şarāb-ı surḥ

Laḥt-ı cigerdür 'āşıkā hūñin kebāb-ı surḥ
(G 29/1-2)

hunāk: Boğazda olan şiş.

Tazyike başlayınca esīrān-ı 'aşkı dün
Allāha şükr vā'izi söyletmedi **hunāk**
(G 131/7-8)

hün-bahā: Kan pahası, diyet.**hün-bahā: -dur**

Ehl-i 'aşkı hem şehīd eyler hem alur diyetin
Naķd-i cānlar **hün-bahādur** ġamze-i cellādına
(G 189/3-4)

hün-bār: Kan dolmuş.

Ġamze mıkırāz-ı belā sūzen-i müjgān **hün-bār**
Kāle-i rāzımı açınca kesüp biçdi nigār
(Msd 4/5-6)

hüner: Maharet.

Hüner maqşūdına işāl iderken ehl-i 'irfānı
Belig-i zāruñ oldu pāy-bend-i tab'-ı me'yūsı
(K 3/65-66)

Bir **hüner** midür zer ü ziver fidā itmek Belig
'Aşık-ı şadıq olan yarin yolunda ser virür
(G 63/13-14)

Kesb-i **hüner** 'ālemde degüldür hüner ancak
Ehl-i hünerüñ qadrini bilmek de hünerdür
(G 77/3-4)

Bu bāzār-ı hārābāt ehline 'ākıl **hüner** şatmaz
Açup dürc-i dehān-ı pāki yābāna güher atmaz
(G 103/1-2)

hüner:-de
Suḡanda şan'at-ı tecnīse i'tibār itmeyem
Efendi bülbül-i tab'um **hünerde** yek-tādür
(K 5/71-72)

Şikeste itdi heyülāyı tab'umı taqdır
Bu hey'et üzre kabul itmeye **hünerde** nazır
(K 6/161-162)

Her **hünerde** kasabü's seyfi alup taş dikdi
Tozadup tozkoparan menzilini itdi hebā
(T 13/21-22)

Levh u kalemle eyledüm işbāt-ı müdde'ā
Olmaz **hünerde** tezkiye lāzım güvāhuma
(G 192/27-28)

hüner:-den
Qalmanı hıç şatacaq bende **hünerden** gayrı
Bulamam beytümeye bir müşter-i pür-himemi
(K 7/23-24)

hüner:-ü, -ñ
Nāza çekdi dem-i fahriyye ben söyledemem
İşte ey dil **hünerüñ** var ise söylet kalemı
(K 7/57-58)

Ehl-i **hünerüñ** reh-zen-i maqşūdı hünerdür
Kendü güheri seng-i reh-i āb-ı güherdür
(G 77/1-2)

hüner:-dür
Hünerdür imtizāc-ı ehl-i 'irfāna sebep zīrā
Dü-mevzūn mışra' a ülfet viren her yerde
mazmündür
(G 47/7-8)

Kesb-i hüner 'ālemde degüldür hüner ancak
Ehl-i hünerüñ qadrini bilmek de **hünerdür**
(G 77/3-4)

hüner id: Uсталık etmek.

hüner id:-er
İder elbette **hüner** şā'iri bālā-pervāz
Bāl u per mışra'-ı ber-cesteye ma'nādandır
(G 27/7-8)

hünerli: Bilgili.

Dile ne neş'e toğurdur görün de 'ibret aluñ
Cenāb-ı duḡter-i rez bir **hünerli** kābiledür
(G 42/7-8)

hünermend: Hünerli.

hünermend:-iñ
Der ü divāri olsa keh-rübādan bir
hünermendüñ
Yine anuñ bulunmaz arasañ bir kāh beytinde
(G 206/3-4)

hün-feşān-ı a'dā: Kan saçan düşman.

hün-feşān-ı a'dā:-dur
Dem-i meşāfda mäh-i baḡr-ı hün mı degül
Zebān-ı ḡançeri kim **hün-feşān-ı a'dādür**
(K 5/41-42)

hün-feşānlıq it: Kan saçmak.

hün-feşānlıq it:-di
O rütbe **hün-feşānlıq itdi** nişter-ḡiz-i ġamzeñ
kim
Lebümde şışe-i teb-ḡāle güyā cām-ı vārundur
(G 47/3-4)

hün-ḡvār-ı pür-ḡumār: Sersem kan dökücü.

Ebrü kemān ġamzeleri tiğ-i hün-feşān
Müjgāni tiğ didesi **hün-ḡvār-ı pür-ḡumār**
(K 12/29-30)

hünī: Kan dökmeğe meyilli.

O Buḡtu'n-nasr **hünī** ġamzelerle tutdı āfākı
Yıkar Beytü'l-mukaddes gibi her dem qalb-i
'uşşākı
(Msd 1/27-28)

Esirān-ı ġama ol rütbe düşmendür o **hünī** kim
Gider işkence ta'līm itmeğe iḡlīm-i Efrenc
(G 200/5-6)

Şarāba hırşı artar mey-perestüñ men' oldukça
O **hünī** böyle qan içmezdi qan içmek ḡelāl olsa
(G 202/9-10)

hün-ı 'āşık: Aşığın kanı.

Hün-ı 'āşık ġamze-i cellāduña olsun ḡelāl
Yazmasunlar bunı ki kanum Kirāmen Kātibin
(Ş 2/7-8)

hün-ı ciger: Yürek kanı.

Mālīde itdi fikret-i meşşāta-i ezel
Dest-i 'arūs-ı tab'uma **hün-ı ciger** hınā
(K 2/67-68)

hün-ı cigerle: Yürek kanı.**hün-ı ciger:-le**

Bî-âb ol şehûn leb-i gülbergi çäk olup

Hün-ı cigerle gonca gibi kıldı iktifâ

(K 2/125-126)

Şanmañ şafakla mâtem için çarh ider müdâm

Hün-ı cigerle câme-i peşminesin tılâ

(K 2/133-134)

Fermân olursa dergeh-i 'adlünde eyleyem

Hün-ı cigerle rihte-i reng-i iştikâ

(K 2/159-160)

Farı-ı keremle teşne iken oldı sîneden

Hün-ı cigerle âb-dih-i hañçer-i każâ

(K 2/117-118)

hün-ı dil: Gönül kanı.**hün-ı dil:-den****Hün-ı** dilden ser-te-ser âlûde rengin bülbülüm

Bâl gül per gül beden gül pençe gül minkâr gül

(G 146/13-14)

hün-ı dil: Gönül kanı.**hün-ı dil:-i**

Tüketdi hün-ı dili mevc-ñiz-i minâyı

Olur mı hiç boşına meyl-i büse-i leb-i câm

(G 151/3-4)

hün-ı fâsid: Bozuk kan.**hün-ı fâsid:-dür**

Niçün ifşâ ider bigâneye renc-i dilzârı

Ko aqsun eşk-i gülgün dîdelerden hün-ı fâsiddür

(G 43/7-8)

hün-ı mürğ-i tab': Huyu kuş öldürme.

İki şahîn-i hün-âşama beñzer çeşm-i fettânûñ

Müjeñdür hün-ı mürğ-i tab' ile âlûde çengali

(G 209/11-12)

hün-ı sirişk-i derd eyley: Dertli, kanlı gözyaşı akıtmak.**hün-ı sirişk-i derd eyley:-y, -üp****Hün-ı** sirişk-i derd ile sînemde eyleyüp

Güyâ nigîn-i la' l idi çıkdı düvâleden

(G 158/5-6)

hün-ı siyävüş: Şehnâme'de kahramanlığı ile adı geçen İran padişahının kanı.**hün-ı siyävüş:-uz**

Firîb-i vaz'-ı mağlûbânedden şâd eylerüz ammâ

Mükâfat-ı 'amelde düşmene hün-ı Siyävüşüz

(G 95/5-6)

hünin: Kanlı.**Hün-âb-ı** dîde meclise besdür şarâb-ı surh

Laht-ı cigerdür 'aşıkâ hünin kebâb-ı surh

(G 29/1-2)

hün-rîz: Kan döken, kan dökücü.

O hün-rîz âfete meftûn olan dîvâne-i 'aşkuñ

Gülûda halka-i zencîri gird-âb-ı yem-i hündür

(G 47/11-12)

hür: Günes.**hürüñ:-uñ**

İ'tibâr eylemez ehl-i hünere câhil olan

Ne bilür kadrini huffaş Belîgâ hürüñ

(G 135/15-16)

hurde-i mazmün: Mazmun parçası.**hurde-i mazmün:-ı, -n, -a**

Oldı niceler hurde-i mazmünuna vâkıf

Bir beyde dün naqş-ı haţuñ vaşfi okındı

(G 221-3-4)

hurde-misâl: Kıvrıntı gibi.

Olur gubâr-ı semendiyle sürme hurde-misâl

Nefes şikeste-gülü fârisân-ı ehl-i fesâd

(K 11/53-54)

hürî: Cennet kıızı.**hürî:-ler**

Tezerv-âsâ gelüp refîlara hürîler hürâm itsün

Anun rûhunda istiğbâl için firdevs-i â'lâdan

(T 15/11-12)

hür-liķâ: Çok güzel, huri yüzlü.**hür-liķâ:-nuñ** Âyinede 'aksin görüp ol hür-

liķânûñ

Zannum didi bu yâ perî yâ hüd ki melekdür

(G 236/15-16)

hürmet: Saygı.**hürmet:-le**

Mülk-i 'ademde cânına urmaz mı şimdi key

Hürmetle tutsa câm-ı şarâbı al üzre gey

(Tb 2/123-124)

hürmet:-deOlup **hürmetde** kâ'im hiç tevâzu'dan degül hali

Belîgâ var ise câm-ı meye üftâdedür minâ

(G 5/11-12)

hürmet:-i, -n

Bâķiyâ cum'a namâzın kılda gel mey-hâneye

Hürmetin añla tahâretle yapış peymâneye

(Mf 31/1-2)

hürmet id: Saymak, saygı göstermek.**hürmet id:-er, -ler**Sâķi cihânda **hürmet iderler** şarâbına

Bu köhne pîr-i müflise mey vir sevâbına

(Tb 2/61-62)

hürmetin ol: İtibar edilmek.**hürmetin ol:-a**O kimse **hürmetin** ikrâr ider meyün ki ola

Muhibb-i sâķi-i hum-hâne-i şarâb-ı taşür

(G 61/11-12)

hurrem ol: Sevinmek.**hurrem ol: -ma, -sun**

Ey vāy geçdi 'ömr-i 'azîz âh u vâh ile
Cürmi nedür ki ehl-i dilüñ **hurrem olmasun**
(G 157/13-14)

hurrem ol: -sun

Hemîşe **hurrem olsun** cilvegah-ı şadr-ı devletde
Vücüd-ı pākini ekrârdan hıfz eyleye Bārī
(K 4/69-70)

hürşid: Güneş.

Sāye-i sakfını ref' itse serinden **hürşid**
Yāsemen lāle gibi ğamla olur dāğ-nümā
(T 21/19-20)

Yüz kızdırub altun-şıfat-ı hüsn-i taleble
Hürşid gibi gāh toğub gāh tolınsam
(Kt 33/3-4)

Nazm-ı Belîgi yazmağa **hürşid** 'Utāridüñ
Lāyık şunarsa destine levh-i müzehheb
(G 222/13-14)

hürşid: -e

O şühun âfitâb-ı 'arızından feyz alur dā'im
Anıñçün nāz ider **hürşide** hāl-i kevkeb-i dil-ber
(G 70/5-6)

hürşid ol: Işık saçmak.**hürşid ol: -ur**

Güş itse lafz-ı hilmini **hürşid** o dem olur
Hatt-ı şu'ā-ı şerm ile ebr-i reg-i bahār
(K 12/107-108)

hürşid-i envār ol: Güneş gibi parlamak.**hürşid-i envār ol: -ma, -sa**

Qazā bu tāk-i sipihre āsar mıydı her gün
O māhuñ olmasa **hürşid-i envār** āyinesi
(G 227/13-14)

hürşid-i felek-mertebe: Mertebesi, payesi felek olan, felek kadar yüce olan güneş.

Hürşid-i felek-mertebe kim zāt-ı münirī
Pertev-fiken-i düde-i nesl-i Hātemāndur
(G 56/19-20)

hürşid-i ğarrā: Parlak güneş.**hürşid-i ğarrā: -dur:**

O meh kim çihre-i berrākı mir'āt-i mücellādur
Fürüg-ı hüsn-i 'ālem-tāb ile **hürşid-i ğarrādur**
(Msd 1/1-2)

hürşid-i münevvir: Aydınlatan güneş.**hürşid-i münevvir: -den**

Hürşid-i münevvirden alır pertev-i encüm
Hālet virür erbāb-ı dile hāl-i Muḥammed
(K 1/13-14)

hurüsa gel: Coşmak.**hurüsa gel: -sün**

Gelsün hurüsa küre-i Haddādvēş derün
Yansun şerār-ı âh ile kâşāne-i cihān
(Tb 1/57-58)

hurüsa gel: -ür

Gelür hurüsa oқundıqça zümre-i 'uşşāk
Belîg-i ğam-zedenüñ şî'r-i pākī velvedür
(G 51/13-14)

hurüş-ı cünbiş-i dil: Gönül eğlencesinin coşkusu.

Bî-berg ü bār mezra'-ı dehrem ki dāneme
Eyler **hurüş-ı cünbiş-i dil** kār-ı āsiyā
(G 2/5-6)

hurüş-ı cünbiş-i dil eyle: Gönülün coşması.

hurüş-ı cünbiş-i dil eyle: -r
Bî-berg ü bār-ı mezrā-ı dehrüm ki dāneme
Eyler **hurüş-ı cünbiş-i dil** kār-ı āsiyā
(K 2/65-66)

hurüş-ı ehl-i dil: Aşıkların coşması.

İstemez āvāze-i muṭrıb **hurüş-ı ehl-i dil**
Bir nesim-i nerm ile itmekdedür 'Ummān raqş
(G 114/15-16)

hüsām-ı ğamze: Bakışın keskinliği.

hüsām-ı ğamze: -leri
Olur bu 'özü ile bismilgeh-i cefāsında
Hüsām-ı ğamzeleri reşk-i rişte-i cellād
(K 11/27-28)

hüse: Salkım.**hüse: -si**

Qarın-ı pür-hünerden iktisāb-ı feyz ider herkes
Ki tākin **hüşesi** ārayiş-i bālā-yı tāremdür
(G 58/7-8)

hüse-ve gendom: Buğdayın avrılan destesi.

Codā ez hāksari koşte hemçon **hüse-ve gendom**
Meger gerdenkeşi ayān esbāb-e çarḥ-e ğaddār
est
(G 242/11-12)

hüşı ol: Güzel olmak.**hüşı ol: -sa**

Bin **hüşı olsa** ādemi mecnün-ı 'aşk ider
Şekl-i beşerde böyle perinüñ temessüli
(G 214/7-8)

huşk it: Kurtulmak.**huşk itdü: -dü**

Cüş eyleyen serāb degüldür o 'arşada
Huşk itdü āteş-i ah-ı ulü'l-'abā
(K 2/129-130)

huşk-mağz ol: Cahil olmak.**huşk-mağz ol: -mış**

Rakīb ol āteşin ruḥsarı görmüş **huşk-mağz olmuş**
Niçün bilmem kitābı çüb-ı gülle anı uşlatmaz
(G 103/3-4)

hüsn: Güzellik.

Hüsn ile dil-ber-i mümtâz ise 'âlemde şuhan
O büt-i 'işvegerün rüyına ândur ma'nâ
(G 1/11-12)

Bu **hüsn** ü şive-i pâ-der-rikâba gurrelenüp
Efendi bendeñe cevri eyleme bu dünyâdur
(K 5/25-26)

Bu **hüsn** ü şa'şa-i berķ-süz ile ol mâh
Şehâb-ı dîdelerüm itdi reşk-i ebr-i maṭur
(K 6/35-36)

Böyle **hüsn** ile cefâ-pîşe ise yâr Belîg
Yâ tahammüldür aña çäre yâ 'azm-i ğurbet
(G 15/29-30)

Erbâb-ı şuhan **hüsn**e dimiş gevher-i cândur
Hüsn ise güher belde-i Badrâ aña kândur
(G 56/1-2)

Olamaz **hüsn** ile hûbâna ber-â-ber kızlar
Kâlbdür anları meşâṭta biraz yaldızlar
(G 57/1-2)

Hüsn ile pür olsa eger şeş cihât
Böyle bir âfet-i şeş ü ya penc olur
(G 67/7-8)

Yırde meh gökde bu **hüsn** ile o şeh lâyıķ idi
Ġalibâ eylediler râh-ı temâşâyı ğalaṭ
(G 119/3-4)

Ebrûlarınuñ beyti olup **hüsn** ile maṭla'
Ḥaṭṭ-ı leb-i cânâne zebân-zed iki mişra'
(G 123/1-2)

Zâhid meger ki görmemiş 'âlemde **hüsn** ü ân
Gösterdüm anı şimdi o vech-i hasende ben
(G 167/5-6)

hüsn:-i
Göñül **hüsn**i bütân-ı bî-vefâdan nefy idüp dir lâ
O şüḥuñ nazîri olduĝm işbât ider illâ
(Mf 37/1-2)

Ne rütbe **hüsn**i ifrâṭ olsa yârüñ cân olur maḥzüz
Ser ü sâ mân-ı 'âşıkdan rûḥ-ı cânân olur maḥzüz
(G 120/1-2)

Güzeller **hüsn**i 'arz-ı dîde-i ehl-i şühüd eyler
Bu da'vâda ḥayâlün şimdi işbât-ı vücüd eyler
(G 53/1-2)

hüsn:-e
Erbâb-ı şuhan **hüsn**e dimiş gevher-i cândur
Hüsn ise güher belde-i Badrâ aña kândur
(G 56/1-2)

hüsn:-i, -nüñ
Muşḥaf-ı rüyını aç Ka'be-i küyında yine
Hüsninüñ âyeti ḥayretde ḳosun Keşşâf'ı
(G 228/5-6)

hüs:-üñ
Hüsnüñ esbâbı miyânında ol ebrü-yı laṭîf
Oldı bir beyt ile efrâdını câmi' ta'rîf
(G 129/1-2)

hüsn-i aḥlâķ: Ahlakın güzelliĝi.
Hüsn-i aḥlâķ eylemez aşl-ı neseble intikâl
Böyledür câri virür ekşer çemende ḥâr gül
(G 146/9-10)

hüsn-i cihân-süz-ı yâr: Sevgilinin dünyayı yakan güzelliĝi.
hüsn-i cihân-süz-ı yâr:-ı
Görince **hüsn-i cihân-süz-ı yârı** ins ü melek
Pür oldı na're-i Hû ile 'âlem-i Lâhut
(G 19/3-4)

hüsn-i duḥter: Şarabın güzelliĝi.
hüsn-i duḥter:-e
Beñzer mi **hüsn-i duḥtere** şîrinî-i püser
Lezzet virür dimaĝa birer dürlü her lezîz
(G 36/7-8)

hüsn-i ebed: Sonsuz güzellik.
Ol serv-i nâza **hüsn-i ebed** mâlikânedür
Sâ'irden aldı ḥaṭṭ ile anuñ ferâĝını
(G 220/5-6)

hüsn-i ḥaṭ: Güzel yazı yazma sanatı.
hüsn-i ḥaṭ:-a
Câ-be-câ ḥâl iledür ruḥda olan revnaķ-i ḥaṭ
Yakışur **hüsn-i ḥaṭa** zîr ü zeber ḳonsa nuḳaṭ
(G 119/1-2)

hüsn-i ḥaṭ:-ı
Hüsn-i ḥaṭı fark itmek için ehl-i kalem
Olmış iki çeşm 'ayn-ı 'imâd-ı 'Ömer
(R 12/3-4)

hüsn-i ḥaṭ: Güzel çizgi.
hüsn-i ḥaṭ:-ı, -n
Her saḥt-ı dile **hüsn-i ḥaṭın** naķş idüp ol şüh
Ḳor maḥfaza-i sineye mânend-i murakķa'
(G 123/5-6)

hüsn-i ḥaṭṭ: Güzel yazı yazma sanatı.
Bir rübâ'idür ki **hüsn-i ḥaṭṭ** ile Şevket-ḥayâl
Şaḫa-i rüyında ol ḳaşlarla ḥaṭṭ-ı la'l-i yâr
(Ş 1/7-8)

hüsn-i ḥaṭṭ:-ı
Hüsn-i ḥaṭṭı bir ḳaşr-ı mürebbi idelim farz
Muḥtâcdır ol ḳaşr-ı metîn çâr-ı 'imâda
(Kt 17/1-2)

hüsn-i haft-ı çâr-ebürü: Civan ayva tüyünün güzelliği.

Cemâl-i rüy-ı bütân sâde şafhadur bî-mû
İmâd-ı kıt'asidur **hüsn-i haft-ı çâr-ebürü**
(G 171/1-2)

hüsn-i haft-ı mir 'âlî: Mir Ali'nin yazısının güzelliği.

Levh-i ruhsârda târih-i celi
Bu 'aceb **hüsn-i haft-ı Mir 'Âlî** 1167
(T 12/31-32)

Levh-i ruhsârda târih-i celi
Bu 'aceb **hüsn-i haft-ı Mîr 'Alî** 1170
(Mf 47/1-2)

hüsn-i hulq: Huy güzelliği.

hüsn-i hulq:-i, -n, -a
Yögidi hak bu ki hiç **hüsn-i hulqına** gâyet
Cihânda şimdi bulunmaz aransa öyle vücüd
(T 17/3-4)

Ahmed Ağa hazîne-dâr ol kim
Hüsn-i hulqına yog idi pâyân
(T 18/3-4)

hüsn-i kabûl: İyi karşılama.

hüsn-i kabûl:-e
Kaht-ı keremde nakd-i dilüñ nîm-cü kadar
Hüsn-i kabûle olsa mukârin revâcîdir
(Kt 20/1-2)

hüsn-i lüknet: Dil tutukluğunun güzelliği.

Eriyor hoşka-i la'inde kelâm-i şîrîn
Ne gezer yoħsa lisânında o **hüsn-i lüknet**
(G 15/25-26)

hüsn-i mahşere dek: Dünya durdukça, uzun süre.
Yârûñ bu âb u tabını hať zâ'il itse de
Dillerde **hüsn-i mahşere dek** dâstân kalur
(G 240/11-12)

hüsn-i şevket: Görkemli güzellik.

hüsn-i şevket:-le
Hüsn-i şevketle ze'âmet idi hübn ammâ
O büte eylediler haft-ı şerîf ile ferâg
(G 125/5-6)

hüsn-i tedbîr: Önlemin güzelliği.

İtme tedbîründe noħşân ger taqdîrîndür iş
Hüsn-i tedbîr ile emründe Hudâ tâkdîr ider
(G 82/13-14)

hüsn-i tevfiķ-i ħuda: Allah'ın yardımına kavuşmanın güzelliği.

Feyz-i vicdânî ile rengîndür nazm-ı Belîg
Hüsn-i tevfiķ-i ħuda 'amelden evvel virir
(G 69/15-16)

hüsrev: Padîşah, hükümdar.

Nice **hüsrev** şıkılmaz idi dest-efşâr-i zerden
Turunc-ı ğabğab-ı şîrîn gibi var iken eglence
(G 200/3-4)

hüsrev ü şîrîn: Hüsrev ü Şîrîn mesnevisi.

Benüm Ferhâda hâdî 'âlem-i ma'nâda ammâ
kim
Beni kemnâm iden ol **Hüsrev ü Şîrîn**
zebânumdur
(G 230/9-10)

hussâd: Hasetçiler, kısınc kimseler.

İkrâm-ı Belîg ile efendim el-ħaķķ
Bu 'arşada **ħussâd** yine mât itdüñ
(Kt 49/1-2)

husûf: Ay tutulması.

ħusûfa:-a
Girer **ħusûfa** ħaçâletle tâb-ı rüyından
Eger ki olsa muķâbil anuñla bedr-i Münîr
(K 6/15-16)

ħusûf-endüde: Yıldızlanmış ay tutulması.

Zihî luťf-ı ħudâ kim âftâb-ı şer'-i enverden
ħusûf-endüde bir şeh'r ola maħżar tâbiş-i nûra
(T 27/1-2)

Hilâl ebrûsı yârûñ 'anberîn tuğrâ mîdur bilmem
ħusûf-endüde yâħud ğurre-i ğarrâ mîdur
bilmem
(G 155/1-2)

ħususâ: Hele.

Mînâ içinde böyle **ħususâ** ki şâf ola
Men'i faķîħüñ ol meyi şâyed ħilâf ola
(Tb 2/27-28)

ħususâ bir gül-i nev-rüstesi var kim leťâfetde
Fürüg-ı hüsn ile reşķ urubdur mihr ü meh-tâbuñ
(T 25/11-12)

ħüsvâr: Akli kendisine var olan, varayan, akıllı.

Râfîziler sa'y ider miħrâb-ı ħâmis va'zına
Bî-tekellüf anları iskât için ey **ħüsvâr**
(Kt 9/1-2)

Ĥâķ-ı derûna remz-i ma'âniyle naķi ider
İtmez ifâde maťlabı lafzıyla **ħüsvâr**
(K 12/177-178)

ħüveydâ: Belli, besbelli, açık, apaçık, aşikâr.

ħüveydâ:-dur
Ser-â-pâ mevc-i cân cism-i billürında
ħüveydâdur
Velîkin çeşm-i mesti teşne-i ħün-ı eħibbâdur
(Msd 1/3-4)

Miyân-ı şafħa-i rüyında şekl-i bîni-i sîm
Gül üzre ğonca-i zanbaķ gibi ħüveydâdur
(K 5/11-12)

- O şîr-i ma'roke-ārā ki rūh-ı a'dāya
Bağılsa nev-eger-i hañçeri **hüveydādur**
(K 5/29-30)
- İhāta itdi havālî-i dehri sāyesi hep
Ki şağs dūr olıcağ sāyesi **hüveydādur**
(K 5/35-36)
- huzur: Kat.**
huzur:-u, -ñ, -da
Suğanda muhtasar mañlūbdur ammā **huzuruñda**
Biraz 'arz eyleyem evzā'-ı gerdün-ı sitemkārı
(K 4/45-46)
- huzur:-u, -ñ, -a**
İder **huzuruña** dest-i zamāneden feryād
Zafer-penāha bu bendeñ Belîg-i nādîre-fen
(K 11/ 78-79)
- huzur:-u, -n, -da**
Tefekkür üzre perîşān iken **huzurunda**
Belîg-i zārına ne şefkatle itdi 'atf-ı nazar
(Kt 47/5-6)
- hvab: Uyku.**
Cilve-i naqş-ı hayāl-i yāre şıkletdür diyü
Hvab gelmez dîde-i bî-dārıma endîşeden
(G 159/3-4)
- hvab:-dan**
Hayālūñ düşde görmek arzū-yı dîde-yi cāndur
Göz açmak **hvabdan** her şubh-dem düşvārdur
sensüz
(G 102/5-6)
- hvab:-ı**
Dağ-ı gamuñdur 'āşıkā **hvabı** harām iden
Güller çemende eyledi şeb-zinde bülbülü
(G 214/5-6)
- hvab-dār it: Uyku tutmamak.**
hvab-dār it:-mez, -di
Ma'cün-fürüş-ı hikmetūñ **itmezdi** zūr-ı dest
Baht-ı nizār-ı düşmenūñi böyle **hvab-dār**
(K 12/137-138)
- hvabgāh: Uyku ve istirahat yeri.**
hvabgāh:-u, -m, -a
Ol bülbülüm ki baht-ı siyeh berg-i şu'leden
Eylar feşānde deste-i gül **hvabgāhuma**
(G 192/7-8)
- hvab-ı 'adem: Dünya uykusu.**
hvab-ı 'adem:-de
Hvab-ı 'ademde kaldı ebed cehl-i bî-fürüg
İdūñ güşāde hāke leb-i dāstān-ı 'ilm
(K 10/55-56)
- hvab-ı girān: Ağır uyku.**
O gülşende gönül ümmîd-i hvab-ı rāhat eyler
kim
Olur bāng-i şikest-i reng ile **hvab-ı girān** ifnā
(G 6/3-4)
- hvab-ı sengin: Sert uyku.**
Bulur hengām-ı bî-hodlıkda dil ruşsat temāşāya
Ki 'aynekdür dü-sā'at **hvab-ı sengin** çeşm-i
a'māya
(G 191/1-2)
- hvace: Hoca.**
Fikr-i emvāl ile bār-ı gama hammāl olduñ
Senūñ ey **hvace** cezā-yı 'amelūñdür çek'a gıl
(G 17/7-8)
- Hañda kاتب-zādedür **hvace** 'İmāduñ pey-revi
Dede-zāde buldı bu fende velî rengin-nikāt
(Kt 46/1-2)
- Mezāk-ı rind-i 'ālî-himmeti ey **hvace** benden
şor
Çeker her zağmeti 'ālemdede ammā bār-ı imtinān
çekmez
(G 91/7-8)
- hvace-i ebced: Eğitimsiz hoca.**
Şafā-yı neş'e-i bintü'l-'inebden olsa lā-yā'kıl
Oğur ebna-yı 'aşra ümm-i şibyān **hvace-i ebced**
(G 32/7-8)
- hvace-i şadr-ı debistān-ı cünün: Delilik okulunun baş hocası.**
hvace-i şadr-ı debistān-ı cünün:-am
Hvace-i şadr-ı debistān-ı cününam ki bugün
Nükte-āmüz-ı hıred küdek-i nā-dānumdur
(G 50/19-20)
- hvace-i tab': Yaratılış hocası.**
hvace-i tab':-uñ
Erzān metā'ı rüy-ı dükāndur mükevvenāt
İtse güşāde **hvace-i tab' uñ** dükān-ı cilm
(K 10/33-34)
- hvah: İsteverek.**
Didi bir beyt ile tārîh Belîg
Bu nişimengehe **hvah** u nā-hvāh
(T 23/29-30)
- hvah nā-hvāh it: Hem istekli hem isteksiz olmak.**
hvah nā-hvāh it:-di
Çeşm-i pür-fitne beni hañçeri gamzeyle Belîg
Hvah nā-hvāh o büte 'āşık-ı dil-rîş **itdi**
(G 223/13-14)
- hvahende-i nevā ol: Sese istekli olmak.**
hvahende-i nevā ol:-maz, -am
Ammā ki erğānün-nevāhā-yı çarhıdan
Minnetle **olmazam** yine **hvahende-i nevā**
(K 2/97-98)
- hvahiş: İstek.**
Dilde süz-ı 'aşk eger āteşden efzūn olmasa
Kendüyi yağmada bu **hvahiş** nedür pervānede
(G 201/11-12)

ḥvāhiş:-le

Müjgān degül gözimdeki **ḥvāhişle** nā-gehān
Kūyuñ yolında ağlayarak cism-i nā-tüvān
(Th 1/13-14)

Eyler ṭavāf-ı Ka'be-i kūyı bu dīdeme

Ḥvāhişle mīl-i sūrmeyi bir ābnūs-āsā

(K 2/173-174)

ḥvān-ı vüçüd: Beden dükkamı.**ḥvān-ı vüçüd:-da**

Dest-i şerīfūñ oldu bu **ḥvān-ı vüçüdda**

Ser-cümle mağz ü cevher-i kül üstüḥvān-ı 'ilm

(K 10/75-76)

ḥvāhişger ol: İstekli olmak.**ḥvāhişger ol:-an**

Beyt-i rengīnūme baqsun ğazeliyātumda
Seyre **ḥvāhişger olan** ğülşen-i bāğ-ı İremi

(K 7/69-70)

ḥvāhiş-i nağd-i revān: Can sermayesinin isteği.**Ḥvāhiş-i nağd-i revān** ile gelince o perī

Define kendin atar bulsa eger şad-pāre

(G 207/11-12)

ḥvan: Sofra.**ḥvan:-ı, -n, -a**

Seni rūsivāy iderler dūr-bāş-ı men' ile āḥir
Bilā-da'vet oturma **ḥvanına** ğayrın zübābāsā

(G 4/11-12)

ḥvān-ı felek: Feleğin sofrası.**ḥvān-ı felek:-de**

Döndikçe çarḥ miḥnet ile behre-i ḥamel

Ḥvān-ı felekde ol daḥı bir ğün kebāb olur

(Tb 1775-76)

ḥvān-ı luṭf: Yardım sofrası.**ḥvān-ı luṭf:-uñ, -**

Felek-i nevāle ki **ḥvān-ı luṭfuñ** üzre ğelüp

Tutar elinde meh-i nevçü nīme-i Armūd'dan

(Mf 1-2)

ḥvān-ı melāḥāt: Güzellik sofrası.**ḥvān-ı melāḥāt:-e**

Şīrīnlik arturur beñ o **ḥvān-ı melāḥāte**

Eyler efendī ṭu'me-i pāki biber-lezīz

(G 36/3-4)

ḥvān-ı nemegīn-i ni'am-ı ḥüsn: Güzel nimetlerin**bulunduğu tuz sofrası.****ḥvān-ı nemegīn-i ni'am-ı ḥüsn:-e**

Ruḥsār-ı dil-ārāda olan ḥāl-i siyeh-fām

Ḥvān-ı nemegīn-i ni'am-ı ḥüsne buberdür

(G 77/7-8)

ḥvān-ı simāṭ-ı dāniş: İlim ziyafetinin sofrası.**ḥvān-ı simāṭ-ı dāniş:-ı, -nūñ**

Ḥvān-ı simāṭ-ı dānişinūñ kāse-līsidür

Bālā-nişin-i taḥtgeh-i ḳudsiyān-ı 'ilm

(K 10/37-38)

ḥvān-ı vişāl: Vuşlat sofrası.

Ḥvān-ı vişāle gevher-i cāndur nemek-baḥā

Maşraf giderse aṭ'ime ğāyet nefis olur

(G 49/7-8)

-I-**‘ıkd: Gerdanlık.****‘ıkd:-uñ**

Tarz-ı dil-keşle ser-âgaz idicek nazma Belîğ

Şevk ile bezme nişâr eyle Süreyyâ ‘ıkdıñ

(G 139/9-10)

‘ıkd-i tohm-ı hançal: Hanzal bitkisinin**tohumundan yapılan gerdanlık.****‘ıkd-i tohm-ı hançal:-dur**

Nücüm-ı şâbit ü seyyâre ‘ıkd-i tohm-ı

hançaldur

Sipihruñ dâm-ı tezvîrinde şîrin dâne yoğdur yok

(G 132/3-4)

‘ırak: Uzak.**‘ırak:-ı, -n, -dan**

Pesend itmez midi nazm-ı Belîğ-i zâra inşâf it

Geleydi Rûma Şâ’ib mülk-i i’câmuñ ‘ırakından

(G 166/17-17)

ırhâ-yı ‘inân reh-yâb it: Yol bulucu dizgini**gevşetmek.****ırhâ-yı ‘inân reh-yâb its:-se, -ñ**

Bir nefesde itseñ ırhâ-yı ‘inân reh-yâb olur

Menzil-i maşsûda mânend-i du’â-yı müsteħâbb

(Kt 2/5-6)

ıstabl-ı rivâzet: Yeme içme ahır.**ıstabl-ı rivâzet:-de**

Kimi luţfuñdan alur sıra kimi gendüm ü cev

Yoğdur esb-i dilüñ ıstabl-ı rivâzetde yemi

(K 7/45-46)

ıtlâk ol Koyvermiş olmak.**ıtlâk ol:-ın, -ur**

Her ol âzâdeye Mecnün-ı lâ-ğayd olunur ıtlâk

Anı zencîr-i âhen tıtmaya mevc-i serâbâsâ

(G 4/5-6)

‘ıtr: Güzel ve hoş kokulu.

Nesim-i dil-güşâ hem-dest olaldan bü-yı

hulkuñla

Pür itmiş ‘ıtr ile her bir şükûfe dürc-i jengârı

(K 4/37-38)

‘ıvâl: Bir kimsenin geçindirmek zorunda olduğu**kimseler. Eş ve çocuk gibi.****‘ıvâl:-üñ**

Ser ü sâmanımı hem-sâyelerüñ gördikçe

Beni tevbîh ile öldürdi ‘ıvâlün sitemi

(K 7/21-22)

‘ıyd: Bayram.

Rüyuñ şabâh-ı ‘ıyd saçuñ leyletü’l-ğadr

Gayrı cihânda ‘aşıkâ ‘ıyd u çadr nedir

(G 79/7-8)

‘ıyd:-da**‘ıyddâ şüfî kanâdîli şoyup mescidden**

Geydürür duht-i reze câmgöbeği bir câme

(G 194/9-10)

‘ıydiyyelik: Bayramlık.

Hezârân mekr ü efsün eyleyüp ‘ıydiyyelik ol

şüh

Çabâ-yı nâza mevc-i bü-yı gülden târ u püd

eyler

(G 53/3-4)

ıztırâb: Keder.**ıztırâb:-um**

Teb-i hicrûñle dilde ıztırâbum var ki cünbişden

Nücüm-âsâ tenümde dağlar seyyârdür sensüz

İ

i'āde: Kaza namazı.**i'āde:-sî**Mihrāb-ı ebruvānımı itmezse der-ḥayāl
'Uşşāka vācib öyle namāzuñ i'ādesi

(G 226/3-4)

ibā eyle: Tiksinmek.**ibā eyle:-di**Gālibā benden **ibā eyledi** 'ālem cümle
Ḥātırım şormağa cānān degül gam gelmez

(G 100/3-4)

ibā eyle:-r, -kenYūsuf olsa tāt-ı 'aşkıñdan **eylerken ibā**
Nazra-i evvelde mest itdün beni şad-aferīn

(Ş 2/11-12)

ib'ād id: Kul etmek.**ib'ād id:-emez**Kimse **ib'ād idemez** tākında
Mīve-dār olsa eger nakş-ı güsil

(T 20/17-18)

'ibādet-ḥāne-i islāmīyān: Cami.**ibādet-ḥāne-i islāmīyān:-da** Gönül şaf olsa
sevdā-yı cihāndan pāk olur zīrā

'İbādet-ḥāne-i İslāmīyānda büt-perest olmaz

(G 86/7-8)

'ibādu'llāh: Allah'ın kulları.**'ibādu'llāh:-a**'İbādu'llāh luṭf u şefkatün fehm eyleyüp 'ālem
Ahālī-i zemīn u āsmān olsun du 'ā-gūsı

(K 3/85-86)

ibkā: Bâki, dâim, devamlı, sürekli kılma.**ibkā:-sı, -n, -ı**Dest-i niyāzı dergēh-i vālāya ref' idüp
Eyler Belīg manşıbın **ibkāsım** taleb

(Kt 26/3-4)

iblāğ eyle: Vardırmaq.**iblāğ eyle:-dii, -m**Didi hātif mey-i bi-ğış gül-i bī-ḥār olmaz
Ḥāberin **eyledüm** 'uşşāka Belīgā **iblāğ**

(G 125/13-14)

ibni: Oğul, velet, zade, ferzend. (İzafetsiz kullanılmaz).Vezīr **ibni** vezīr ism ü şān-ı ābāsı
Nüh-āsmān gibi hep birbirinden a'lādur

(K 5/33-34)

ibn-i vezīr: Vezirin oğlu.**ibn-i vezīr:**Şīr-i meydān-ı şecā'at 'Alī Big **ibn-i vezīr**
Görse reşk eyler idi dāniş ü cüdın Aşaf

(G 130/15-16)

ibn-i vezīr ol: Vezirin oğlu olmak.**ibn-i vezīr ol:-dığ, -un**Luṭf u keremün oldı bu du'āya güvāh
Sen **ibn-i vezīr oldığın** işbāt itdün

(Kt 49/3-4)

ibrāhim: Zulüm görmüş bir zâttır.

Didiler āh ile ana tārīḥ

'Adne 'azm itdi rühın **İbrāhim** 1170

(T 14/11-12)

ibrāz it: Göstermek.**ibrāz it:-di**Manşıb-ı ḥüsne talebkār olıcağ meh-rüyān
Rüh-ı yār **itdi** hemān ḥaṭṭ-ı şerifin **ibrāz**

(Mf 60/1-2)

Manşıb-ı ḥüsne talebkār olıcağ meh-rüyān
Ruh-ı yār **itdi** hemān ḥaṭṭ-ı şerifin **ibrāz**

(G 98/5-6)

'ibret: Ders alma, uvarılma.**'ibret:-le**Aḥvāl-i ehl-i dānişe **'ibretle** nāzır ol
Dünyāda zillet ister iseñ şimdi şā'ir ol

(G 142/1-2)

'ibret al: Ders almak.'İbret al bezm-i mükāfatda ey gurre mest
Ḷadeḥün ḳanıñı içdikleri minādandur

(G 74/3-4)

Sākī-i dehr kimseye virmez şarāb-ı sâf
Bağ **'ibret al** çemende nüh-i cām-ı lāleden

(G 158/11-12)

'ibret al:-u, -ñDile ne neş'e toğurdur görün de **'ibret aluñ**
Cenāb-ı duḥter-i rez bir hūnerli ḳābiledür

(G 42/7-8)

'ibret eyle: Ders vermek.'Ömr-i güzērān fikr eyle cūya baḳup
Al **'ibret eyle** āb-ı revāndan örnek

(R 1/3-4)

'ibret-nümāy-ı sâḥa-i eflāk: Feleklerin ibret gösteren alanı.**'ibret-nümāy-ı sâḥa-i eflāk:-i**'İbret-nümāy-ı sâḥa-i eflākī seyr için
İtdüm güşād-ı dīde-i cām-ı cihān-nümā

(K 2715-16)

ibrışim ol: Kalınca bükülmüş ipek iplik olmak.**ibrışim ol:-sa**Hele zūr eyleme yap yap kıñlır kayṭanı
İbrışim olsa daḥi ṭurra-i müşg-eşşānı

(Msd 4/27-28)

ibriz-i dürc-i şemm: Mücevher kutusunun kokusu.**ibriz-i dürc-i şemm:** -i, -n, -e**İbriz-i dürc-i şemmine** nisbetle olmasa

Mikdâr-ı şemme neş'e-i pür-feyzi küknâr

(K 12/139-140)

ic: 1. Bir sıvıyı ağza alıp yudumlamak.

Ey rind-i lâyhvâr hemîşe döküp 'arak

Mey iç kalınca diñle beni rûhdan ramak

(Tb 2/37-38)

Vâreste ol bu tül-ı emelden mey iç müdâm

Kimse cihânda bulduramaz hâline nizâm

(Tb 2/95-96)

Lülesi işrâb ider 'atşâna târîhin Belîğ

Gel gel iç nev-çeşmesâr-ı nûrdan âb-ı zülâl 1170

(T 26/9-10)

Diñleme mağlata-i zâhid-i sâlûsî şakın

Muñribuñ kavlini gûş eyle mey iç dil-ber sev

(G 169/9-10)

ic: -er, -se

Kibrit-i aħmer ol meye nisbet güzâf ola

Her kim içerse vâkıf-ı esrâr-ı kâf ola

(Tb 2/23-24)

ic: -se

Bir bâde ile pîr-i ħarâbata cüst ü cü

Kim bende içse eylemeye şâha ser-furü

(Tb 2/77-78)

Bâde-i pür-neş'edür âb-ı ħayât

Pîr-i za'îf içse anı genc olur

(G 67/3-4)

ic: -e

Sâkî sezâ mı hem içe hem daħl ide müdâm

Olsun ilâhî zâhid-i nân-kûra mey ħarâm

(Tb 2/91/92)

ic: -di, -ler

Baña itdüklerini itmedi Yahyâya Yehûd

İçdiler göz göre cädü gibi cismümde demi

(K 7/15-16)

ic: -en

Cihânda itse şâhib-merħamet bir teşneyi âvâ

Alur elbette içen selsebîl-i 'ayn-ı me'vâdân

(T 24/7-8)

ic: -dik, -leri

'İbret al bezm-i mükâfatda ey ħurre mest

Kadeħûñ kanımı içdikleri mînâdandur

(G 74/3-4)

ic: -mek

Yetişmez keyfimiz esbâb-ı 'işret ħâzır olmazsa

Mey içmek müris-i ħamdur şafa-yı ħâtır

olmazsa

(G 199/1-2)

ic: -mez, -di

Şarâba ħırşı artar mey-perestüñ men' oldukça

O ħünî böyle kan içmezdi kan içmek ħelâl olsa

(G 202/9-10)

2. Oyuk şeylerin boşluğu.**ic:** -i, -n, -e

Yüreği oynadı bir ħâlete vardı suyuñ

Tas-ı leb-riz içine 'aks idicek meh-rüyuñ

(Msd 3/33-34)

3. Herhangi bir durumun, cismin veya alanın sınırları arasında bulunan bir yer, dâhil, dış karışı.**ic:** -i, -n, -e

Bir kerre düşelden içine âteş-i ħüsnüñ

Par par yanıyor ħâne-i mir'ât-i müşâ'şâ

(G 123/9-10)

Nâr-ı fûrkatle kimüñ olsa derünü pür-dâğ

İdemez şişe-i fânüs içine vaz'-ı çerâğ

G 125/1-2)

ic gömleği id: İç gömleği olarak giymek.**ic gömleği id:** -er

'Adlünde cism-i ħâmına iç gömleği ider

Rengîn kumâş-ı meş'ale nârî dil-i çenâr

(K 12/131-132)

ic ton: Pantolon içine giyilen uzun don, dizlik.**ic ton:** -i, -n, -dan**İç tonundan** kocmurken o sürin ü zânü

Mü-miyâna tolama koluñı yazuğdur bu

(Msd 4/21-22)

icâbet it: Kabul etmek, edilmek.**icâbet it:** -mez

Da'vete itmez icâbet rukye vü efsün ile

Ehl-i 'aşka ol perî teşhir olur altun ile

(G 178/3-4)

Çâr-divâr-ı pür-cilâsında

'Aks ider mevc-i nür içinde şinâh

(T 2/17-18)

Ne sūd umar anuñ âdem içinde görmez mi

Ĥabâbveş küre-i âsumânı kâleb-i püç

(G 24/9-10)

icinde: 1. Arasında.

Mînâ içinde böyle ħuşuşâ ki şâf ola

Men'i faķihüñ ol meyi şâyed ħilâf ola

(Tb 2/27-28)

Bir nâmver ħam-zede naķş olmuş içinde

Beñzer görinen maķbereler faşş-ı nigine

(G 197/9-10)

Billür içinde rişe-i sünbül degül midür

Levh-i ruħında mü-beçe-i nâ-demîdesi

(G 213/3-4)

2. -da/-de.

Olur o haşyet ile müstemirr olursa eger
Olursa ismine râci' kelâm **icinde** zamîr
(K 6/117-118)

Efendi ben bilürem dest-i sâkî-i gâmdan
Müdâm çekdügünü dehr **icinde** 'abd-ı fakîr
(K 6/157-158)

Yârûñ fûrûg-ı mihr-i ruhın cüst ü cü iden
Deryâ **icinde** mâhiye beñzer ki âb arar
(Mf 54/1-2)

Hâyâlûñ tâ ki mevcûd ola dilde inkılâb olmaz
İcinde hânenûñ bir şâhib oldukça harâb olmaz
(G 87/1-2)

Fânûs **icinde** şu'le vü şahbâda neş'eveş
Virdi fûrûg-ı feyz ile pertev bedende cân
(G 156/11-12)

iclâs it: Oturtmak, oturtulmak.

iclâs it: -di, -ler
O şeh-i hüsnî görüp bir yere cem' oldı havâş
İtdiler taht-ı dile naqş-ı hâyâlûñ **iclâs**
(G 106/1-2)

icmâlî: Kısaca.

Kul oğlı bir levendûñ bendesi olmak vazîfemdür
Cemâl-i pâkini vaşf eyledüm 'uşşâka **icmâlî**
(G 209/7-8)

icrâ: Yapma.

icrâ: -da, -dur
Şadâ-yı nağme-i gulgul kesilmez meclis-i
meyden
Murâd üzre mezâkın dâ'imâ **icrâdadur** mînâ
(G 5/7-8)

icrâ eyle: Yapmak.

icrâ eyle: -miş
Eylemiş resm-i binâda **icrâ**
Şan'atin pişegerân-ı âgâh
(T 23/3-4)

icrâ eyle: -se
Mânî hâk içre harâret ile micmer çıkarur
Çinde **eylese** bir kimse bu resmi **icrâ**
(T 21/15-16)

icrâ kıl: Yapmak.

icrâ kıl: -dı
Yapdırup bu çeşme-i dil-cüyü ol kân-ı kerem
Kıldı icrâ lüleden 'atşâna âb-ı cân-fezâ
(T 3/5-6)

icrâ-yı ğarâz eyle: Kin tutmak.

icrâ-yı ğarâz eyle: -me
Seni telvîşe murâd eyleyeni pâke çıkar
Şâf-ı deryâ-dil olup **eyleme icrâ-yı ğarâz**
(G 117/3-4)

icrâ-yı me'âsi: Ulaştırılan yerine getirilen iş.

icrâ-yı me'âsi: -i, -y, -e
Süst olur pîrde **icrâ-yı me'âsiye** havâş
Hâreketden kalur eyyâm-ı şitâda haşerât
(G 14/13-14)

icrâ-yı sünnet it: Hz. Muhammed'in ehl-i İslam için örnek olan veya ders alınan sözleri ve davranışlarına uymak.

icrâ-yı sünnet it: -me, -y, -erek
Ebnâ-yı 'aşr meşgale-i dünyeviyyeden
İcrâ-yı sünnet itmeyerek terk olındı farz
(G 116/7-8)

icre: İçinde.

Ümîd-i şefkat itmez ol cefâ-cüdan gönül zirâ
Nümâyân cism-i billürında dilâb **icre** seng-âsâ
(Msd 1/13-14)

Bâzâr-ı cihân **icre** n'ola bulsa revâyiç
Hâliş zeheb ü fizza gibi kâl-i Muhammed
(K 1/17-18)

Olur temevvüc-i reng **icre** sâyesi nâ-bûd
Ne dem ki reng-i ruhî hâke eylese te'sîr
(K 6/11-12)

İder fezâ-yı cünün **icre** hâr-ı pâyümden
Feşânde-nâle-i hün-ı sâye-i rek-i zincir
(K 6/143-144)

'Âlem-i naqş-ı ma'âni dil-i pâkümde 'ayân
Sînem **icre** bu felek şakladı mir'ât-i Cemi
(K 7/72-73)

Bahr-i nazm **icre** istedim ki yine
Ola hâmi-i keştî-i cânım
(Kt 8/5-6)

Âteş **icre** cilve itmek şîve-i pervânedür
Sen var ey bülbül çemende hâr u hasdan lâne
yap
(G 9/5-6)

Tüde-i hak-i siyeh **icre** anuñ şarşar-ı merg
Berg ü bârın gül-i zîbâ gibi kıldı hâsir
(T 9/5-6)

Mişâl-i merdümek-i dîde 'ayn-ı re'yüñ ile
Görür hâlîka-i dâm **icre** dâne-i şayyâd
(K 11/59-60)

Pîrahên **icre** lerze-fiken cism-i nâzüki
Mînâda hem-çü mevce-i sîm-âb bî-ğarâr
(K 12/17-18)

Emvâc-ı tâb-ı 'ârızı cüş eyleyüp o şüh
Âb **icre** oldı 'aks-i kâmer gibi âşikâr
(K 12/19-20)

Kânûn-ı gülşen **icre** ider pâş-ı himmeti
Mevc-i harîr-i şu'leyi târ-ı kabâ-yı hâr
(K 12/113-114)

Geçdi zamân-ı Şevket ü Hâkân-ı Husrevî
Şimdi benüm memâlik-i nazm **ıçre** şehryâr
(K 12/161-162)

Âdem bu cihân **ıçre** ziyân-kâr ister
Ebnâ-yı zamân mür degil mâr ister
(R 13/1-2)

Mişli yok gülşen-i 'âlemde anuñ
Meger 'aksi ola âb **ıçre** 'adil
(T 20/11-12)

Mânî hâk **ıçre** harâret ile micmer çıkarur
Çinde eylese bir kimse bu resmi icrâ
(T 21/15-16)

Dâ'imâ gülşen-i hüsnuñ korur ol çâr-ebrû
Çâr-ı faşl **ıçre** bu bağm güli hergiz şolmaz
(G 193/7-8)

Pek varma gönül üstine ol 'işve-fürüşüñ
Bâzâr-ı vişâl **ıçre** metâ'ı ciğer ekmiş
(G 108/9-10)

Bahr-i nazm **ıçre** mezâmîn-i laţif incüdür
Aña menşe' şadef-i pâk-i dehendür elfâz
(G 121/13-14)

Kim alsa destine ser-mest olur eş'âr-ı renginüm
Bu elfâz **ıçre** ma'nâ şışede şahbâ midur bilmem
(G 155/11-12)

Ehl-i mürüvvet aña dirüm kim yetişdüre
Deryâ-yı âteş **ıçre** düşerse 'adüya şu
(G 178/7-8)

Ol sîm-beden olmasa bir gevher-i nâ-yâb
Hâk **ıçre** felek itmez idi anı define
(G 197/5-6)

Şandük-ı sînem **ıçre** yatur tab'umuñ Belîğ
Mazmûn-ı nev-hayâl ile pürdür ceridesi
(G 213/21-22)

Râh-ı kanâ'at **ıçre** selâmet murâd ise
Dilden güsiste eyle kuyûd-ı tecemmüli
(G 214/13-14)

Seyl-i eşk **ıçre** ne dem-i mâhî gibi tutsam vaţan
Zülf-i kec ser-rişte-i küllâb şeklin gösterür
(G 231/11-12)

ıçre: -dür
Şemşir-i pâk tîre-niyâm **ıçredür** Belîğ
İtmez kabâ-yı atlası rind-i cihân kabûl
(G 144/17-18)

ıctinâb it: Kaçınmak, uzak durmak.

ıctinâb it: -mez
İtmez o şüh 'aşık-ı hayrandan **ıctinâb**
Şîr-i muşavver âfet-i naçîr olur mı hiç
(G 23/5-6)

ıçün: İçin.

Lafzda anuñ **ıçün** böyle nihândur ma'nâ
Kâleb-i her sühan-i dil-keşe cândur ma'nâ
(G 1/1-2)

Kimi dil-haste-i hicr itdi dirseñ ol vefâ düşmen
Cevâb **ıçün** bu beyti kıldı inşâ kilik-i cādū-fen
(Msd 1/33-34)

Def **ıçün** ser-levha-i dilden gubâr-ı vahşeti
Dîde-i revzen çıkar bigâne çeşm-i âşinâ
(T 1/25-26)

Luţf-ı rûhâniyyetin bilmek **ıçün** dîvârına
Bir mücessem yaz nice gör cân virür bād-ı
şabâ
(T 1/33-34)

İki bâl açmış der-i vâlâsı şâhib-i beyt **ıçün**
Her şehir dergâh-ı Hâkka ref'ider dest-i
du'â
(T 1/41-42)

Kâle-i vaşlını bir 'adem **ıçün** eskidemez
Bu kadar müşterinüñ hâtırını incidemez
(Msd 2/31-32)

Mâye-i ihlâş-ı rüz-efzûn-ı tab'um vezn **ıçün**
Hâk-pâye eyledim ihdâ terâzu-yı şavâb
(Kt 2/13-14)

Olmaz cihânda muţrib u tütüye gayrı dek
Söyletmek **ıçün** âyine-i cām-ı Cem gerek
(Tb 2/115-116)

'İbret-nümây-ı sâha-i eflâki seyr **ıçün**
İtdüm güşâd-ı dîde-i cām-ı cihân-nümâ
(K 2/15-16)

Şanmañ şafaqla mâtem **ıçün** çarh ider müdâm
Hün-ı cigerle câme-i peşminesin tîlâ
(K 2/133-134)

Cânâna hâk-pâyını itme hebâ şabâ
Çeşm-i 'alile lâzım olur tütüyâ **ıçün**
(G 3/5-6)

Ser-â-pâ 'âleme ihşân u cüduñ görse bî-minnet
Olurdu iktisâb-ı nâm **ıçün** Hâtem mühürdârı
(K 4/23-24)

Şarâb-ı âteşine rüzgârıñ âfeti n'eyler
O şem'a sâkıyâ fânüs **ıçün** âmâdedür minâ
(G 5/9-10)

Gelüp Kılavrete küffârına esîr oldım
İşüm meţâlib-i dünyâ **ıçün** müdârâdur
(K 5/55-56)

Du'âya başla Belîğâ kelâmı hatm idelüm
Kudsîyân bile emîn **ıçün** müheyvâdur
(K 5/81-82)

Temşiyet bulmağ **içün** re'yine tefvîz itsün
Rüzgârûñ ne kadar varsa umûr-ı ehemî

(K 7/41-42)

Taḥşîl-i fenâ mülki **içün** çekme emek
Gird-âb-ı gama itme birâz kendüñi çek

(R 8/1-2)

Âh idüp târiḥ **içün** didim Belîğ
Tâzelikte gitdi dünyâdan Selîm 1165

(T 8/13-14)

Râfîziler sa'y ider mihrâb-ı ḥâmis va'zma
Bî-tekellûf anları iskât **içün** ey hûşyâr

(Kt 9/1-2)

Ser-rûze 'ayş **içün** bu goncanun gülzâr-ı fânîde
İder meşḳ-i tebessüm vaz'ı taşvîr-i kelîsâya

(K 9/13-14)

Müheyâdur yeter kâzî-i kudsî-i ḥatm **içün** ey
dil

Berîd-i âh ile tûmar-ı şî'ri gönder imzâya

(K 9/101-102)

Hîzmetde germ olup dil-i a'dânî süz **içün**
Gird-âbı itdi şu'le-i cevvalê cüybâr

(K 12/129-130)

Hüsn-i ḥatı fark itmek **içün** ehl-i kalem
Olmuş iki çeşm 'ayn-ı 'imâd-ı 'Ömer

(R 12/3-4)

O kerem-pîşe ki ḥâk-i rehini öpmek **içün**
Egîlüp kâmetini pîr-i felek kıldı dü-tâ

(T 13/7-8)

Cândan ketm **içün** âvâz-ı kudüm-i 'aksün
Sürmedür şahñ-ı derûnımdaki gerd-i külfet

(G 15/11-12)

Telaş-ı ḥâtîr-ı maḥzûnı def' itmek **içün**
Didi bu tarz ile bir beyt-i pâk-i sencîde

(Kt 15/3-4)

Tezerv-âsâ gelüp ref'târa ḥürîler hırâm itsün
Anun rûḥunda istiḳbâl **içün** firdevs-i â'lâdan

(T 15/11-12)

Mevc-i büy-ı gül ile def'-i perîşânlık **içün**
Deste-i sünbülî zencîre ider beste şabâ

(T 21/25-26)

Revân itdi bu şehr-i dil-keşe âb-ı muşaffâyı
Du'â-yı ḥayrî istiḳlâb **içün** a'lâ vü ednâdan

(T 24/3-4)

Fî-sebîlî'llâh bu şehr-i dil-keşi ihyâ **içün**
Yapdurup bu çeşmeyi akıtdı âb-ı bî-mişâl

(T 26/7-8)

Ey nûr-ı dîde fidye-i ibn-i Ḥalîl **içün**
Bâğ-ı keremden indi ise kebş-i bî-bedel

(Kt 27/1-2)

İki bâl açmış der-i bâlâsı şâhib-beyt **içün**
Her seḫer dergâha gûyâ ref' ider dest-i du'â

(T 29/5-6)

İki bâl açmış der-i vâlâsı şâhib-beyt **içün**
Dest-i da'vetdür ki istiḳlâb ider ecr-i cezîl

(T 30/3-4)

Vedâ'a geldi dâmen-bûs **içün** bendeñ Belîğ
ammâ

Ümîd-i sîm ü zerle hecrûñ eyler sînesin 'uryân

(Kt 31/3-4)

Püskürme beñ degül o perî zaḫm-ı çeşm **içün**
Atmış 'izâr-ı âteşine bir âvuç sipend

(G 34/7-8)

Şanmañ ki o büt naḳd-i firâvanum ider aḫz
Bir büse **içün** bulsa eger cânım ider aḫz

(G 138/1-2)

Dîdemûñ kaşırına âmed-şüd **içün** 'aks-i nigâr
Nerdübân-ı nîgehûñ mevc-i nîgeh pâyesidür

(G 46/3-4)

İddi'âya düşme ey bülbül ki 'aşık yâr **içün**
Kendini pervâneasâ âteşe 'uryân atar

(G 60/7-8)

Beni ayırmağa bel bağladı senden cânâ
Ḥançerûñ anuñ **içün** böyle miyâna şokulur

(G 76/3-4)

'Aşık-ı ḥaste-dilûñ bezmine gelse o taḫîb
Dem olur ḥâtîr **içün** şîşe vü peymâne çeker

(G 81/3-4)

Dâ'imâ ehl-i dile şatmak **içün** 'işve vü nâz
Birbiriyle iki çeşm-i siyeh olmuş enbâz

(G 98/1-2)

Bâğbâna minnet itmem bir gül-i pür-ḥâr **içün**
Besdür ehl-i dânişe rengîñi-eş'âr gül

(G 146/11-12)

Ten-i bîmârumı gam öyle za'îf eyledi kim
Kendümi görmek **içün** gözlüğe muḫtâc oldum

(G 149/3-4)

Bilmedüñ ḳadrini fevt oldı zamân-ı ḥüsnüñ
'Arz ider mâtem **içün** şimdi siyeh gül perçem

(G 154/3-4)

Belîğûñ nazmını taḫrîr **içün** erbâb-ı isti'dâd
Yapılsun nev-be-nev mecmû'alar şîrâzededen

geçsün

(G 161/11-12)

SİR-âb-ı bāğ-ı hüsn **içün** ol hâl-i müy-dâr
Bir delvdür ki cāy-ı kenâr-ı çeh-i zekân
(G 164/3-4)

Mevc-i harîre bîm-i şikest-i hîrâm **içün**
Bend oldı mevc-i silsile-i cünbiş-i beden
(G 164/7-8)

Al bu kumaş-ı zâde tab'-ı Belîği kim
Nevres-i rû **içün** böleyor kâle-i suhan
(G 164/21-22)

Çekmem belâ-yı fûrkati bir dem vişâl **içün**
Gördüm hezâr derd ü elem gül dikeninde ben
(G 167/17-18)

Çekmem belâ-yı fûrkati bir dem vişâl **içün**
Gördüm hezâr derd ü elem gül dikeninde ben
(G 167/17-18)

Birbirlerinden aracıdur ayırur nigâh
İtdikçe çeşm **içün** şaf-ı müjgân mücâdele
(G 186/3-4)

Taşvîr-i yârı şafha-i zerkâra sebt **içün**
Naqqâş-ı ÇİN sa'y ile cân virdi şürete
(G 188/17-18)

Esbâb-ı müste'âr **içün** ey çarh çekme gam
Erbâb-ı 'aşk vaz'-ı yed itmez hilâlüne
(G 193/9-10)

Hengâm-ı haşa vaşl **içün** olma müterakkib
Gündüz gör işin her ne ise giceye kalma
(G 205/3-4)

Hayâl-i yârı istikbâl **içün** mir'ât-i çeşmümde
Gönülden her ser-i müjgânuma bir katre kan
geldi
(G 211/11-12)

Der-i vâlâsına ihsânı mülâzım itmiş
Kimsede anuñ **içün** görmeyorum ihsânı
(G 219/15-16)

Nazm-ı Belîği şafha-i hürşide sebt **içün**
Mirrihûñ aldı tîğın 'Ufârid kalem yonar
(G 235/9-10)

idbâr: Talihsizlik, bahtsızlık.

idbâr:-ı
İdbârı görindi milel-i zulmet ü küfrün
Pertev viricek gün gibi iqbâl-i Muhammed
(K 1/7-8)

Mişâl-i cezr ü medd-i mevce-i deryâ-yı pür-i
aşüb
Bu dehr-i pür-gamuñ iqbâlünüñ der-pey-der
idbârı
(K 4/55-56)

Komaz halk intikâmın zâlime **idbârı** vaktinde
Zahm-dâr olsa ef'î anı mürân eyler efgende
(G 176/7-8)

Mişâl-i cezr ü medd-i mevce-i deryâ-yı pür-aşüb
Bu dehr-i pür-gamuñ iqbâlünüñ der-peydür
idbârı
(G 217/5-6)

iddi'âya düş: Fikirde kavbetmek.

iddi'âya düş:-me
İddi'âya düşme ey bülbül ki 'aşık yâr için
Kendini pervâneesâ âteşe 'uryân atar
(G 60/7-8)

iddihâr: Biriktirme.

Enbânı yâd idince Baba 'Amr reşk ider
Nev-kise **iddihâr** ile toymaz hasıs olur
(G 49/5-6)

idegör: Yapıp görmek.

Süziş-i dilden ider germi-i nezzâre-eşer
İdegör şişe-i çeşmüñde şu 'ân tenkîs
(G 105/11-12)

idi: Ek fîl.

Yüz sürmez **idi** pâyine secde ile âdem
Bu rûy-ı zemîn olmasa pâ-mâl-i Muhammed
(K 1/5-6)

Üstine gerçi nisâr eyledi çok sîm ile zer
Naqd-i cânın kor **idi** âyîneye bulsa eger

Şehâb-ı cüdî çemenzâra olsa ebr-i matır
Boş elle gelmez **idi** çâr-süy-ı dehre çenâr
(K 6/91-92)

Vağanda tâbiş-i âsâr-ı tab'um eyler **idi**
Çerâğ-ı dîde-i ahhâbı nûr ile tenvîr
(K 6/125-126)

Mişâl-i nûr-ı nîgeh rây-ı dîde olmuş **idi**
Miyân-ı merdümek-i akrabâda mesken-gîr
(K 6/129-130)

Sikkeveş darb olınan üstine nakş-ı mührün
Kal'ı 'âciz-i kor **idi** pençe-i şîr-i ücemi
(K 7/9-10)

Ceyş-i cehâlet eyler **idi** mahv-pây-mâl
Tab'un eger ki olmasa dârü'l-emân-ı 'ilm
(K 10/13-14)

Dikdiler menzil-i müsteb'ade emriyle nişân
Anı 'âciz **idi** fark itmege çeşm-i binâ
(T 13/27-28)

Cevvâle gibi dönmez **idi** çeşm-i intizâr
Piçide olsa târ-ı nigâhım ayâğına
(Mf 14/1-2)

- Rüm ili Yeñişehir hâkinde
Tâze gül **idi** bu tab'-ı selîm
(T 14/1-2)
- Ahmed Ağa hazîne-dâr ol kim
Hüsni-i hulkına yoğ **idi** pâyân
(T 18/3-4)
- Târem-i tâbgehinde dir **idi**
Görse cirm-i mehi ehl-i tahtıl
(T 20/7-8)
- Maħmil-i 'aks-i nigâr olmasa deryâda habâb
Anı yâr itmez **idi** kendüye cemmâze-i mevc
(G 22/9-10)
- Derd-i dili gösterdüm hep revzen-i zaħmumdan
Keşf olmaz **idi** hâlüm luṭf eylemese cârih
(G 26/5-6)
- Ol âfet olmasaydı sîm tenli şırma perçemli
Anuñ ârâm-gâhı olmaz **idi** şırma-keş-hâne
(Kt 40/3-4)
- Sifle-perverliğe meyi eylemese çarh-ı hâsîs
Zîr-dest itmez **idi** naḥl-i dil-ârâyı felîs
(G 105/1-2)
- Yırde meh gökde bu hüsni ile o şeh lâyiḳ **idi**
Ġalibâ eylediler râh-ı temâşâyı galaṭ
(G 119/3-4)
- Hüsni-i şevketle ze'âmet **idi** hübân ammâ
O büte eylediler haṭṭ-ı şerîf ile ferâğ
(G 125/5-6)
- Şîr-i meydân-ı şecâ'at 'Alî Big ibn-i vezîr
Görse reşk eyler **idi** dâniş ü cüdın Āşaf
(G 130/15-16)
- Dirmiş şarîr-i hâme-i Belîğ-i suħanvere
Berḳ-i hayâlî geçmez **idim** Döldül olmasam
(G 150/17-18)
- Hün-ı sirişk-i derd ile sinemde eyleyüp
Güyâ nigîn-i la'l **idi** çıḳdı düvâleden
(G 158/5-6)
- Şad-gence dest-res saña âsân **idi** Belîğ
Biñ ma'rifet geçeydi Sitânbulda bir pula
(G 181/17-18)
- Ol sîm-beden olmasa bir gevher-i nâ-yâb
Hâk içre felek itmez **idi** anı defîne
(G 197/5-6)
- Nice hüsrev şıḳılmaz **idi** dest-efşâri-i zerden
Turunc-ı ğabğab-ı şîrîni gibi var iken eglence
(G 200/3-4)
- Demiri yumşak **idi** ol büt-i hañçer-dârûñ
Şimdicek kırdı geçürdi bizi keskin oldı
(G 224/7-8)
- idi:-m**
Bu dil eger olmasa bir âyîne-i şâf
Tüṭṭiyi nice eyler **idim** güyende
(R 10/3-4)
- idi:-m**
Ġarîḳ-i lücce-i deryâ-yı miḥnet olmaz **idüm**
Felekde yoḥsa ben ol şâ'irüm ki eylemişüm
(K 11/91-92)
- idü: Ek fîl.**
idü:-m
Bu türegâha baḳmaz **idüm** sâğar olmasa
Gül-câm-kâh-ı meclisi pür-tâb-ı cân-fezâ
(K 2/41-42)
- Nice dirler o şeh-i hüsni görenler mehveş
Dir **idüm** ben buña 'âlemde iki olsa güneş
(G 109/1-2)
- Olmasaydı eger ol gevher-i yek-tâya şadef
Dir **idüm** bu küre-i arza tehî dürc-i ḥazef
(G 130/1-2)
- Hâm bir mîve **idüm** gülşen-i 'âlemde Belîğ
Zaħm-ı seng-i sitem-i ehl-i ḥasedle oldum
(G 149/11-12)
- Şunmazdı çarh kâse-i pür-hün gül olmasam
Efgân u nâle itmez **idüm** bülbül olmasam
(G 150/1-2)
- Söyler lisân-ı hâl ile zülf ol perîveşe
Bâğ-ı ruḥında bitmez **idüm** sünbül olmasam
(G 150/13-14)
- Taḥşîl-i 'aşka eyler **idüm** mâ-melek fidâ
Olsam muḳârin ehl-i kemâle bu fende ben
(G 167/7-8)
- ifâde it: Anlatmak.**
ifâde it:-g, -e
Elken-zebân-ı bülbül-i gülzâr-ı hayretüm
Hâlüm **ifâde itmege** yok bende iḳtidâr
(K 12/173-174)
- ifâde it:-mez**
Tâḳ-ı derûna remz-i ma'âniyle naḳi ider
İtmez ifâde maṭlabı lafzıyla hüşyâr
(K 12/177-178)
- ifhâm-ı suhan: Sözüñ anlamı.**
Ġâbil midür **ifhâm-ı suhan** zâhid-i düña
Beytü'l-ḥareme gitse de ḥar yine ḥarekdür
(G 236/11-12)
- ifnâ ol: Ortadan kaldırılmak.**
ifnâ ol:-ur
O gülşende gönül ümmîd-i hvâb-ı râḫat eyler
kim
Olur bâng-i şikest-i reng ile hvâb-ı girân **ifnâ**
(G 6/3-4)

ifrâğ eyle: Kalıba dökmek.**ifrâğ eyle:-r**

Yüz virür kim çıkara nakşını yâruñ mir'ât
'Akıbet şüreti bir kâlebe eyler ifrâğ

(G 125/7-8)

ifrâğ id: Kalıba dökmek.**ifrâğ ide-er**

Ne kadar hışm ile dil-teng ise hemgâm-ı meşaf
İşi bir kâlebe ifrâğ ider erbâb-ı hılâf

(Msd 5/17-18)

Almak ister nakşını âyîne-yi rüşen güher
'Akıbet bu şüreti bir kâlıba ifrâğ ider

(Mf 30/1-2)

ifrât: Haddinden geçmek, pek ileri gitmek.

Ne kadar olsa da bādî-i dirâzî-i neşât
Zülfî meşşâta keser ser-keş olunca ifrât

(G 118/1-2)

ifrât ol: Haddinden geçmek, pek ileri gitmek.**ifrât ol:-sa**

Ne rütbe hüsni ifrât olsa yâruñ cân olur mahzûz
Ser ü sâmn-ı 'âşıkdan rûh-ı cânân olur mahzûz

(G 120/1-2)

ifşâ: Gizli bir şeyi veya konuyu açığa çıkarma, yayma.**ifşâ:-da**

Bu nazımından hayâlât-ı Belîgi fehm ider herkes
Ki esrâr-ı dili ifşâda bî-ârâmdur mir'ât

(G 13/19-20)

ifşâ eyle: Gizli bir şeyi veya konuyu açığa çıkarmak, yaymak.**ifşâ eyle:-mez**

Göñülden sırrın ifşâ eylemez pîr-i kühen zirâ
Sebû-yı köhneden terşih idüp bir katre mâ
çıkamaz

(G 97/9-10)

ifşâ id: Gizli bir şeyi veya konuyu açığa çıkarmak, yaymak.**ifşâ id:-er**

Niçün ifşâ ider bigâneye renc-i dilzârı
Ko aqsun eşk-i gülgün dîdelerden hûn-ı fâsiddür

(G 43/7-8)

ifşâ ol: Gizli bir şeyi veya konuyu açığa çıkarmak, yaymak.**ifşâ ol:-ma, -sun**

Ey göñül itme cunûn-ı 'aşk ile âh u figân
Dilde mestür eyle ifşâ olmasun sırr-ı nihân

(Ş 2/13-14)

iftihâr eyle: Övünmek.

iftihâr eyle:-r Ol 'andelîb-i zemzeme-perdâz-ı
fazl kim

Eyler zamâne zât-ı şerîfiyle iftihâr

(K 12/83-84)

iftihâr eyle:-y, -üm

Ferman virse zîr-i medihünde eyleyüm

Ma'nâ-fürüz-ı cevher-i zâtuyla iftihâr

(K 12/153-154)

iftihâr id: Övünmek.**iftihâr id:-em**

Bed-nâm-ı 'âlem olmağ ile iftihâr idem

Bir serv boylu tâze sevüp ihtiyâr idem

(Tb /87-88)

*igmâz id: Görmemiş gibi yapmak, farkında
değilmişçesine davranmak.*

igmâz id:-er, -ken

Görüp igmâz iderken sâde-rüyân-ı semen-büyü

Gözüm dört oldı gördüm nâ-gehân ol çâr-ebriyü

(G 210/1-2)

igmâz-ı 'ayn it: Birini ayıplamak.**igmâz-ı 'ayn it:-mek**

Degüldür niyyeti üftâdeden igmâz-ı 'ayn itmek

Müje mihrâb-ı tāk-i ebrüvân-ı yâra sâciddür

(G 43/9-10)

*igneden iplige dek: En önemsiz ayrıntılarına
kadar, her şey.*

igneden iplige dek:-den

İgneden iplige dek hâl-i dili yâre didik

Çākî-i pîreheninden bedeni gördüm ilik

(Msd 4/7-8)

ihânet: Kötülük.

Mesîhe olmasa bunlar ihânet üzre müdâm

Belîg-i mu'cize-dem nutk ile Mesîhâdur

(K 5/63-64)

ihâta eyle: Kuşatmak, çevrelemek.**ihâta eylese:-se**

'Ale'l-huşûş ki bahtum şerâr-ı mihnet ile

Yağar mezârî-i 'âmâlümü zamân-ı haşâd

(K 11/85-86)

ihâta eyle: Kuşatmak.**ihâta eyle:-y, -emez**

Halkuñ ihâta eyleyemez kısmetin 'uqûl

Şekl-i rakamda kısmet olur hâric-i cüdül

(G 144/1-2)

ihâta it: Kuşatmak.**ihâta it:-di**

İhâta itdi havâlî-i dehri sâyesi hep

Ki şahs dür olıcağ sâyesi hüveydâdur

(K 5/35-36)

ihâta it:-mez

Cüdin hisâba başlasa kilik-i debîr-i çarh

İtmez ihâta dâ'ire pehnâ dür-i şümâr

(K 12/109-110)

ihdā eyle: 1. Hediye etmek.**ihdā eyle:** -di, -mMāye-i ihlāş-ı rüz-efzün-ı tab'um vezn için
Hāk-pāye eyledim ihdā terāzu-yı şavāb

(Kt 2/13-14)

2. Doğru yola götürmek.**ihdā eyle:** -r, -diİtse bu baht-i Hüdā-dād ile a'dāya hücüm
Ana eylerdi ekālīm-i kıla'ın ihdā

(T 13/13-14)

ihdā id: Hediye etmek.**ihdā id:** -üpPāy-dār-ı māye-i mihrüm idüp ihdā rikāb
Eyledüm iki gözüm resminden anı intiḥāb

(Kt 2/11-12)

İhdā idüp Belīgüne bir kīse-i duḥān

Luṭfuñ cihānda olmadı hiç böyle bir kese

(Kt 23/3-4)

ihlās: Doğruluk, samimiyet.Belīgā başla hengām-ı du'ādur germ olup zirā
Du'ā itmekdür ihlāş ile ehl-i dānişün kārı

(K 4/67-68)

ihrāb: Harap etme, edilme.**İhrāb** virdi kendisine gālibā duḡa

Feyzī Efendi başladı şimdi tecelluḡa

(Mf 45/1-2)

ihrāc it: Dışarı atmak.**ihrāc it:** -me, -y, -ince-Sürer elbette fikr-i fāsidi dilden mey-i gülgün
Ki ihrāc itmeyince ḥāneden düzdi 'ases gitmez

(G 94/15-16)

ihrāc-ı cevher-i dil-i fūlad-ı tāb-dār id: Parlak çelikten gönlün elmas atması.**ihrāc-ı cevher-i dil-i fūlad-ı tāb-dār id:** -er

Fermānı dest-i pençe-i müyün ile ider

İhrāc-ı cevher-i dil-i fūlad-ı tāb-dār

(K 12/97-98)

ihrāc-ı cevher-i pūlād id: Çelik cevheri dışarıya çıkarma.**ihrāc-ı cevher-i pūlād id:** -er

Buyursa pençe-i mü'mīn ile

İder enāmili ihrāc-ı cevher-i pūlād

(K 11/39-40)

ihrāz: Kesb etmek, edilmek, kazanmak.**kazanılmak: ihrāz-ı şeref.**Belīg-i nükte-āmüz-ı ḥired eski du'ācundur
Anı bir rütbe ihrāz ile maḥsūd eyle a'dāya

(K 9/77-78)

ihşān: Bağış.Ser-ā-pā 'āleme ihşān u cūduñ görse bī-minnet
Olurdu iktisāb-ı nām için Ḥatem mūhürdārı

(K 4/23-24)

ihşān: -uñDil-nüvāzāne görüp bendeleri **ihşānuñ**

Nice meymendi anuñ olmaya ednā ḥademi

(K 7/35-36)

ihşān: -ı, -n, -aNevāziş-güne ikrāmın görüp erbāb-ı 'irfāna
Feleklerde melekler eyledi **ihşānna** taḥşin

(T 11/3-4)

ihşān: -ı

Der-i vālāsına ihşānı mülāzım itmiş

Kimsede anuñ için görmeyorum **ihşānı**

(G 219/15-16)

Der-i vālāsına ihşānı mülāzım itmiş

Kimsede anuñ için görmeyorum ihşānı

(G 219/15-16)

ihşān eyle: 1. Bağışlamak.**ihşān eyle:** -sünDevletin efzün idüp dā'im Hüdā-yı Lā-yezāl
Şāhib-i evvāna **ihşān eylesün** 'omr-i tavil

(T 30/7-8)

2. İyilik etmek.**ihşān eyle:** -y, -eLuṭf idüp ol gülbün-i güleşen-serāy-ı 'ismet
Cennet-i Firdevs **ihşān eyleye** bārı Hüdā

(T 5/7-8)

ihşān id: 1 Bağışlamak.**ihşān id:** -eDaḡı ma'sūm iken āryāy-i dünyāyı terk itdi
Aña güleşen-serāy-ı cenneti **ihşān ide** Allāh

(T 6/7-8)

2. İyilik yapmak.**ihşān id:** -er, -seYine ehl-i keremden 'add ider şāhib-ḥired ānı
Eger **ihşān iderse** aldığın her kim şehābāsā

(G 14/13-14)

ihşān ol: Hediye etmek.**ihşān ol:** -ın, -ur, -muşBir zamān şā'ire **ihşān olunmuş** zer ü sīm
Şimdi medḡ ü gāzele cā'ize taḥşin oldı

(G 224/11-12)

ihşānından it: Cömertlik etmek.**ihşānından it:** -düg, -ıMerd olan hiç kerem itmekle tefāḡūr mi ider
Hem virür hem utanur **itdüğü ihşānından**

(G 168/7-8)

ihṭilāf ol: Uvmamak.**ihṭilāf ol:** -a

Bir mey getir ki nüş iden anı mu'āf ola

Akvāl-i ḡürmetinde niçe **ihṭilāf ola**

(Tb 2/25-26)

ihtilāt: Karışmak, karışıp görüşmek.

İhtilāt ile hâlel bulmaz dil-i vaḥdet-güzîn
Keşret-i 'aksiyle mir'ât 'âlem-i vaḥdetdedür
(G 64/7-8)

ihtirak: Tutuşma, yanma.

İhtirak:-i, -n, -dan
Egerçi ḥâl-i cebheñ aḥter-i burc-ı sa'âdetdür
Karardı tâbiş-i mihr-i ruḥuñla **İhtirakından**
(G 166/5-6)

ihtiyâc it: Gerektirmek.

İhtiyâc it:-mez
Dem-i 'İsâ gibi ihyâ idüp bir demde emvâti
Şarîr-i kilik-i pâki **İhtiyâc itmez** dem-i şûra
(T 27/9-10)

ihtiyâc ol: Muhtaç olmak.

İhtiyâc ol:-maz
Her şubḥ kim ki dâne-i ḥâlün ḥayâl ide
Olmaz o ḥubb-ı neş'e-yi afyona **İhtiyâc**
(Mf 10/1-2)

ihtiyâr: 1. İrade.

İhtiyâr:-u, -ñ, -la
İhtiyârıyla şakın eyleme deryâya sefer
Mevci gör kim seferi sâhile deryâdandır
(G 74/13-14)

2. Yaşlı.

Pîrân-ı 'aşkuñ olmasa destinde zûr-ı zer
Ülfet ider mi tâze cevân **İhtiyâr** ile
(G 184/9-10)

ihtiyâr id: Seçmek.

İhtiyâr id:-em
Bed-nâm-ı 'âlem olmağ ile iftiḥar idem
Bir serv boylu tâze sevüp **İhtiyâr idem**
(Tb 2/87-88)

İhtiyâr id:-er

Reftâr kim ḥayâline olsa nazar-fiken
'Ömr-i şitâb-kerde **ider** 'avdet **İhtiyâr**
(K 12/13-14)

Şıdkı yanında olsa tezekkür ḥadîş-i şubḥ
Mehbitle şubḥ-ı şâdik **ider** kızbi **İhtiyâr**
(K 12/103-104)

İhtiyâr it: Seçmek.

İhtiyâr it:-dü, -m
Ümmîd-i irtifa' ile dürr-i yetimveş
İtdüm diyâr-ı gurbeti re'yümle **İhtiyâr**
(K 12/59-60)

İhtiyâr kıl: Seçmek.

İhtiyâr kıl:-dı
Muhtâr-ı bezm-i 'âlem iken 'uzlet eyleyüp
Furkatle güşe-i 'ademi **kıldı İhtiyâr**
(Tb 1/95-96)

ihvân: Kardeşler.

İhvân:-ı
Ḥudâ ḥübân-ı kâfir-kışden ḥıfz itsün **İhvânı**
Ki lâzım ehl-i 'aşka iktidâ-yı mezheb-i dil-ber
(G 70/9-10)

İhvân:-a

İhvâna luṭf ile yine itmezdi iltifat
Üftâde Yûsuf olsa eger ka'r-ı çâhuma
(G 192/9-10)

İhvân-ı zamân: Zamanın kardeşleri.

Şakın nâ-dâna açma ḥoḳka-i ser-beste-i râzuñ
Seni çâh-ı belâdan ey dil **İhvân-ı zamân**
Çekmez
(G 91/3-4)

İhvâ: Canlandırma.

İhvâ:-y, -a
Selefde fevt olan ma'naları enfâs-ı şûr-âsâ
Şarîr-i ḥâme-i mu'ciz-beyân kâdirdür **İhvâyâ**
(K 9/85-86)

İhyâ eyle: Canlandırmak.

İhyâ eyle:-r
Hem mürde **eyler İhyâ** hem zindegânî mürde
Ḥabb-ı nebât-ı lebde var dâḥi çok menâfi'
(G 124/15-16)

Eyler cihânda dâ'im nâm-ı Belîgi İhyâ

Âb-ı ḥayât-ı nazma mîzândur meşâri'
(G 124/19-20)

İhyâ eyle: Canlandırmak.

İhyâ eyle:-y, -üp
Yeniden **eyleyüp İhyâ** 'Alî Şâh
Yapdı dükkânını mâ-şâ'allâh 1159
(T 23/31-32)

İhyâ id: Canlandırmak.

İhyâ id:-er
Benüm helâkûme **İhyâ ider** o İsî-dem
Raḳîbi şafḥa-i dîvâra itseler taşvîr
(K 6/41-42)

İhyâ id:-üp

Dem-i 'İsâ gibi **İhyâ idüp** bir demde emvâti
Şarîr-i kilik-i pâki ihtiyâc itmez dem-i şûra
(T 27/9-10)

İhya ol: Canlanmak.

İhya ol:-dı
Ḥîrâm-ı mevc-i nâzik ebr-i nisân-ı leṭâfetdür
Anun çün **oldı** zî-i maḳdemünde sebzeler **İhya**
(G 229/5-6)

İkbâl: Tâlih ve baht açıklığı, mutluluk, saâdet.

Hengâm-ı rûze gelse dile iştiḥâ'abeş
İkbâl ü baht bî-mezedür 'ahd-i şeybde
(G 20/5-6)

- 'İzz ü **ıkbāl** ile Hıllāk-ı cihān
Bāni-i k̄aşra vire 'ōmr-i t̄avil
(T 20/29-30)
- Sa'adet-dīdegān **ıkbāl** ile dūnyā-perest olmaz
Ki mey-ḥvār-ı kühen bir iki sāgar meyle mest
olmaz
(G 86/1-2)
- ıkbāl**: -ü, -nūñ
Mişāl-i cezr ü medd-i mevce-i deryā-yı pür-i
āşüb
Bu dehr-i pür-gamuñ **ıkbālünün** der-pey-der
idbārı
(K 4/55-56)
- Mişāl-i cezr ü medd-i mevce-i deryā-yı pür-āşüb
Bu dehr-i pür-gamuñ **ıkbālünün** der-peydür
idbārı
(G 217/5-6)
- ıkbāl**: -i
Belīg Aḥmed Āgānuñ bende-i ihsānyum dā'im
Füzün olsun cihānda dā'imā devletle **ıkbālī**
(G 209/17-18)
- ıkbāl ādeme elbette idbārdan soñra gelür:*
Karşılaştığı güçlükleri sabırla yenmeye çalışan
kimse, sonunda başarıya ulaşır.
Vücūdundan iden āmed-şod-ı enfāsdan fehm it
Gelür elbette ıkbāl ādeme idbārdan soñra
(G 172/3-4)
- ıkbāl-i cihan: Dünya saadeti.**
K̄apamaz zaḥm-ı dilüñ ağızını **ıkbāl-i cihan**
Vaşl-ı seyl-āb olamaz dāḥil-i hamyāze-i mevç
(G 122/7-8)
- ıkbāl-i ḥürşid-i cihāndār: Dünyayı tutan güneşin
mutluluğu.**
ıkbāl-i ḥürşid-i cihāndār: -ı
Sa'adet burcunuñ **ıkbāl-i ḥürşid-i cihāndārı**
Ziyā virdi bu şehr-i dil-keşe pertevle didārı
(K 4/1-2)
- ıkbāl-i muḥammed: Hz. Muhammed'in saadeti.**
İdbārı görindi milel-i zulmet ü küfrün
Pertev viricek gün gibi **ıkbāl-i Muḥammed**
(K 1/7-8)
- ıkbāl-i pey-ender-pey: Arka arkaya gelen
mutluluk.**
ıkbāl-i pey-ender-pey: -e
İkbāl-i pey-ender-peye dil-beste olanlar
Bergeşte olur devlet-i dūnyā bu felekdür
(G 59/11-12)
- ıkdām: Gavret etme, çabalama, devamlı çalışma.**
Ey dāver-i dārāb-ı himem kıt'adan **ıkdām**
İrfān ile bu bendenün aḥvālī bilindi
(Kt 32/1-2)
- ıkdām id: Gavret etmek, çabalamak, devamlı
çalışmak.**
ıkdām id: -üp
Alām-ı bīm-i cürm ile mesmüm iken gönül
Cevr-i felekde itmede **ıkdām idüp ezā**
(K 2/53-54)
- ıken: Ek fiilin zarf fiil eki almış biçimi.**
Gönül hem-reng **ıken** āşār-ı naqş-ı sīne-i bāza
Dehān-ı zaḥm-ı 'āşık tığine çekmekde hamyāze
(Msd 1/9-10)
- Ḳandil-i nūr-ı dīde-i erbāb-ı t̄ab' **ıken**
Bād-ı şehāb-ı dāmen-i merg itdi lā-mekān
(Tb 1/45-46)
- Muḥtār-ı bezm-i 'ālem **ıken** 'uzlet eyleyüp
Fürkatle güşe-i 'ademi kıldı ihtiyar
(Tb 1/95-96)
- Virdi hep işgüfeye altun şuyı neşv ü nemā
Şafḥa-i divāra resm olmuş kurı bir naqş **ıken**
(T 1/37-38)
- Bu tengnāda müflis **ıken** kām-rān ide
Mürgān-ı ḳuds ile beni hem-āşiyān ide
(Tb 2/79-80)
- Pertev-nümāy-ı küh-ı tecelli **ıken** gönül
Leb-ber-leb oldu tüde-i kālā-yı mā-sivā
(K 2/27-28)
- Bir bī-'adil cevher **ıken** cevher-i vücüd
Ṭārik-i bezmgāh-ı ḥarābātı itdi cā
(K 2/47-48)
- Alām-ı bīm-i cürm ile mesmüm **ıken** gönül
Cevr-i felekde itmede **ıkdām idüp ezā**
(K 2/53-54)
- Bālā-yı heft-ḥareme pertev-feşān **ıken**
Ḳandil-i necm-i bāhtumu çarḥ itdi bī-ziyā
(K 2/63-64)
- Farḥ-ı keremle teşne **ıken** oldu sīneden
Ḥün-ı cigerle āb-dih-i ḥançer-i kazā
(K 2/117-118)
- Senüñle neş'e-zāy-ı bezm **ıken** bintü'l-'ineb
şimdi
Ḥabāb-āsā hevā-ābisten oldu cām-ı ma'kūsı
(K 3/33-34)
- Var **ıken** bıçkı-i bürrāna müşābih ebrü
Ḍarb-ı muştayla kırar 'ālemi ol 'arbede-cü
(Msd 5/15-16)
- Daḥī ma'şüm **ıken** ārāyiş-i dūnyāyı terk itdi
Aña gülşen-serāy-ı cenneti ihsān ide Allāh
(T 6/7-8)

- Firâkı tabına maḥv oldu şahn-ı ayînede
O şuḥa kendüyi ‘add eyler **iken** ‘aks-ı nazîr
(K 6/33-34)
- Bir oyun kurdı felek gâfil **iken** kapdurdum
Bir iki düzâliye elde olan pîş ü kemi
(K 7/11-12)
- İsm-i ferḥunde-fâ’lûñ olmuş **iken**
Dâ’imâ hırz-ı tab’-ı nālânım
(Kt 8/3-4)
- Tûtî **iken** ebkem ne tırırısın öyle
Bî-vaqt niçün nâza çekersin böyle
(R 9/1-2)
- Bu rütbe derd ü gam der-kâr **iken** gurbetde
sultânım
Nice tab’umda tâb u kudret olsun şî’r ü inşâyâ
(K 9/79-80)
- Hâmem esâs-ı beyte metânet virir **iken**
Bir şadme ile itdi felek beytümü ḥarâb
(Kt 10/3-4)
- İtlâf-geşte-i fitân-ı kudsiyân **iken**
Oldı o demde cevher-i zâtuñ zîmân-ı ‘ilm
(K 10/49-50)
- Âşâr-ı cehl-i nâ-sürüdn bî-lisân **iken**
Oldı müberhen âyet-i zihñnüle şân-ı ‘ilm
(K 10/53-54)
- Şimdi efendi sen var **iken** rûzgârda
Lâyık ola mı bî-ser ü pâ düstân-ı ‘ilm
(K 10/121-122)
- Miyân-ı zümre-i ‘irfâna revnaḥ-âver **iken**
Metâ’-ı tab’umı endüde kıldı gerd-i kesâd
(K 11/81-82)
- Bu tengnâ-yı saḥḥ-ı mu‘allaḥda toḡrısı
Efzün **iken** ṭibâ’a ḥum-ı meyden inbisât
(K 13/1-2)
- Zann-ı gâlibde nişân ḥarbi **iken** dūr-â-dür
Urdı ḳurşunla o dem itdi yaḳînen efnâ
(T 13/29-30)
- Dâḥî mülk-i fenâda genc **iken** ol gevher-i nâ-
yâb
Mişâl-i genc anı indürdiler ḥâke muşallâdan
(T 15/9-10)
- Diriḡ kim Ağacık-zâde ol ḥuceste liḳâ
Dahi cevân **iken** itdi felek anı nâ-büd
(T 17/1-2)
- Nice ecr isteyecek girmege bizden Rıdvan
Mülk-i mevrûs-ı Benî Âdem **iken** bâḡ-ı bihişt
(G 18/5-6)
- Destümden aldı dîv-şıfat ḥoḳka-bâz-ı çarḥ
Ḥâtem ḡamıyla Cem gibi nālân **iken** hemân
(R 19/1-2)
- Ḳurı bir naḳşı muḥît olmuş **iken** cedvel-i sîm
Virdi altun şuyı işküfelere neşv ü nemâ
(T 21/21-22)
- Mir‘ât-i ṭab‘a derd-i remed jengbâr **iken**
Nazm-ı Belîḡ-i râşidi tanzîr olur mı ḥiç
(G 23/13-14)
- İ’timâd itmez devâm-ı meksine erbâb-ı hüş
Rište-i enfâs **iken** zencîr-bend-i pây-ı rûḥ
(G 27/7-8)
- Errevesḡ birgün keser naḥl-i ḥayâtın bî-dirîḡ
Cezr ü medd-i mevce-i enfâs **iken** ‘isâ-yı rûḥ
(G 27/15-16)
- Simyâvesḡ gülşen-i ‘âlemde nâ-peydâ **iken**
Ṭutdı ‘ahdinde meşâmı mevce-i bü-y-ı vefâ
(T 28/25-26)
- Şaḥḥâ-i dîvâra resm olmuş ḳurı bir naḳş **iken**
Virdi hep altun şuyı şüküfeye neşv ü nemâ
(T 29/3-4)
- Belîḡüñ egri **iken** eski rütbe-i câhı
Ḳazâ şavub yeñi toḡrıldı baḥt-ı bî-başara
(Kt 29/1-2)
- Kemend-i şayd-ı dil ü cân **iken** kesüp zülfin
Yine kesilmedi zülfi-i Ayâzdan Mahmüd
(G 35/13-14)
- Ḥayâlün âstîn-efşân **iken** rû’yâda bir kerre
Görürsem şâ’id-i sîminüñi baḥtum müsâ’addür
(G 43/5-6)
- Tefekkür üzre perîşân **iken** ḥuzurunda
Belîḡ-i zârına ne şefḳatle itdi ‘aṭf-ı nazar
(Kt 47/5-6)
- E’diyye ṭarîḳ-i ‘âliyede kâm-yâb **iken**
Ḥâşâ ki ola arpalıḡuñ şacı eşḳ
(Kt 50/3-4)
- Dilde ḡamuñ eyler **iken** türktâz
Gevher-i ‘aşḳuñla yine genc olur
(G 67/9-10)
- Nihâd-ı düşmene bir niş-i zehr-âlüd **iken** her
dem
Revânî-i suḥanla ehl-i ṭab‘a çeşme-i nüşuz
(G 95/9-10)
- Fikr-i âlüde gibi dâmeni reh-zenlük idüp
Dîdede şimdi ḥayâlün var **iken** nem gelmez
(G 100/7-8)

- Der-ıayd-ı hvāb-ı gāflet **iken** künc-i sinede
Gāvga-yı 'aşk-ı yār ile nā-geh uyandı dil
(G 147/7-8)
- Erbāb-ı dānişe suhan-āmüz **iken** Belig
Mühr-i süküt urdı dehāna kapandı dil
(G 147/15-16)
- Vaḥşī gāzāl dāmen-i şahrā-yı nāz **iken**
İncinme ey perī seni ben ādem eyledüm
(G 152/13-14)
- Gül-i bī-hār **iken** yāruñ ferāmüş-kerdesiyüm ben
Dikendür galibā gül-çine mevc-i nühketi
verdüm
(G 153/3-4)
- Her kim firāk-ı yār ile āşüfte-hāl **iken**
Gülzār-ı cennet ister ise ādem olmasun
(G 157/9-10)
- Mecnün güsiste eylemedi bī-niyāz **iken**
Tār-ı nigāhı halkā-i çeşm-i gāzāleden
(G 158/ 3-4)
- Zencir-i zülfi bende çeker mübtelālaruñ
Bende ne hācet olmuş **iken** aña bende ben
(G 167/9-10)
- Hıfz eyle āb-rüyü ki dirler hatā idüp
Dürr-i girān-māye **iken** āb-ı rüya şu
(G 170/11-12)
- Olur hāmüş **iken** ma'nā-yı rengin şā'ire vāşıl
Ki evvel bestedür leb bāde-i nābuñ sebūsında
(G 183/9-10)
- Tab'-ı Belige bende-i Hindü-nijād **iken**
Şimdi efendi hāmeyi kesmiş kitābete
(G 188/21-22)
- Nice hüsrev şikılmaz idi dest-efşār-i zerden
Turunc-ı gābgāb-ı şirīn gibi var **iken** eglence
(G 200/3-4)
- Nigāh-ı müşteriye var **iken** bir āyinesi
O ser-trāşa yeter sine berber āyinesi
(G 227/1-2)
- iki: İki, sayı sıfatı.**
İki bāl açmış der-i vālāsı şahib-i beyt için
Her şehir dergāh-ı Hākka ref' ider dest-i du'ā
(T 41/41-42)
- Uçmağa sezā tā'ir-i rūḥa **iki** perdür
İsm-i Hāk ile nām-ı pür-iclāl-i Muḥammed
(K 27/27-28)
- Sākī eger ki meyle leb-ā-leb degilse ḥum
Def'-i ḥumāra **iki** tolu taş temām gelür
(Mf 2/1-2)
- Pāy-dār-ı māye-i mihrüm idüp ihdā rikāb
Eyledüm **iki** gözüm resminden anı intihāb
(Kt 2/11-12)
- İki** cānibde devlet ü iḳbāl
Bāb-ı vālānuñ ola derbānı
(T 4/33-34)
- Yāra ma'hüd **iki** tonluk çuğa var āmāde
Şüfī bir ḥırka vü destār ile olmaz sāde
(Msd 4/37-38)
- İki** kāşıyla ḥaṭ u leb o çār-ebürünüñ
Egerçi kıṭ'adur ebrūsı beyt-i a'lādur
(K 5/5-6)
- Sürini küh-ı bilür **iki** sāk-ı pāy-ı nigār
Çıkar o küh-ı şafādan dü-cüy-ı ra'nādur
(K 5/23-24)
- Ola dü-nāḥun-ı dilkeş bu **iki** mışra'-ı nev
Ki gā'ibāne temeddühden olmuşum dil-gir
(K 6/81-82)
- Dünyāda vü 'uḳbāda benim zikrim Hāk
Oldır **iki** 'ālemdede murādım ancak
(R 7/1-2)
- Kırup 'aşıklarūñ cellād-ı çeşmüm şekl-i ebrüda
İki tiğ eylemiş āvize tāk-i 'arş-ı a'lāyā
(K 9/9-10)
- Hüsn-i ḥaṭı fark itmek için ehl-i kalem
Olmış **iki** çeşm 'ayn-ı 'imād-ı 'Ömer
(R 12/3-4)
- Sāl-i tāriḥ ider nāzire işrāb Belig
İki beytinde **iki** mışra-ı zīr ü bālā
(T 13/39-40)
- İki** zebān ile çıkdı kalem didi tāriḥ
Şefā'at ide 'Ali'ye Mehemmed Mahmüd 1174
(T 17/7-8)
- Yine bir sifle-nihād evini yapmağa gider
Mühr ü mehden bu felek şirtına urmuş **iki** ḥışt
(G 18/11-12)
- Der-i vālāsı şehirlerde **iki** bālin açup
Şahib-i beyte ḥulūşāne ider ḥayr du'ā
(T 21/33-34)
- Safḥa gülşen **iki** mışra' serv-i dil-cüdur baña
Mışra'ınuñ beyti güyā bir akarsudur baña
(R 22/1-2)
- Noḳta-i ḥāl-i zib-i ruḥ ma'na-yı rengin nür-ı
çeşm
İki mışra'la güzel bir beyt-i ebrüdur baña
(R 22/3-4)

İki bāl açmış der-i bālāsı şahib-beyt için
Her seher dergāha güyā ref' ider dest-i du'ā
(T 29/5-6)

İki bāl açmış der-i vālāsı şahib-beyt için
Dest-i da'vetdür ki isticlāb ider ecr-i cezil
(T 30/3-4)

Mihr ü mehdür sīm ile zerrin iki mizāb-ı çarh
'Alemler sīr-āb ider envārdan seyl-āb-ı çarh
(G 30/1-2)

Ferīdüm mā'rifetde gerçi hāsīd haşm-ı cāhiddür
Bu da'vāya muṭābık iki mışra' baña şahiddür
(G 43/1-2)

Şiveden dil-ber-i rakkaşa bedel eş'aruñ
Lafz-ı tecnisi iki cānibine dalbızlar
(G 57/5-6)

Çeşm-i siyehüñ zevrakıdır kulzüm-i nūruñ
Ber-dāşte müjgān iki cānibde kürekdür
(G 59/7-8)

İki gözün keff-i terāzū idüp
Ehl-i başar merd-i sühan-senc olur
(G 67/11-12)

Keşide tīg-i kazā gamze-i cefā-cūlar
İki gılāf-ı siyehdür yanūnda ebrūlar
(G 83/1-2)

O mihr-i evc-i hüsnüñ mişlini bulmak ne
mümkündür
Güneş bir dānedür 'ālemde iki āfitāb olmaz
(G 87/7-8)

Dütāk-ı ham-şode-i ebrüvāndan gayrı
Revā degüldür iki kıbleye kılınsa namāz
(G 90/7-8)

Dü ebrü-yı sitem-perverle ol gāddārdan gayrı
Girüp meydāna bir merd iki tīg-i hün-feşān
çekmez
(G 91/9-10)

Dā'imā ehl-i dile şatmak için 'işve vü nāz
Birbiriyle iki çeşm-i siyeh olmuş enbāz
(G 98/1-2)

Beyt-i ber-ceste iki mışra'-ı dil-keşle Belīg
Halefumdür ki toğar hāme-i ma'nādan ikiz
(G 99/9-10)

İki şişe yapışdırmış şanurlar rüyıma haccām
O rütbe çeşm-i hasret cām-ı pür-hün-ābdur
sensüz
(G 101/5-6)

Kıyāmetler kopar her göz yumup açınca
çeşmimde
İki cānibde müjgānum şaf-ı peygārdur sensüz
(G 102/11-12)

Kışt-zār-ı haṭımı biçmege güyā ebrü
İki çeşmine direvger gibi şundi iki dās
(G 106/5-6)

Ne kadar olsa güzel 'aybsuz olmaz bir şüh
Buña şahiddür iki pāy-ı siyāh-ı tāvūs
(G 107/9-10)

Haṭ-ı la'liyle iki kaşı o çār-ebriñ
Yazamaz böyle güzel haṭtı cihānda haṭtāt
(G 118/9-10)

Ebrüvānum iki göz cısr-i metīndür güyā
Dem-be-dem anda akan göz yaşı deryāçe-i Şaṭ
(G 119/7-8)

Ebrülarınuñ beyti olup hüsn ile maṭla'
Haṭ-ı leb-i cānāne zebān-zed iki mışra'
(G 123/1-2)

Bende-i muhliş-i 'aşk ol iki 'ālemde Belīg
Üstüne hāzır ola himmet-i sultān-ı Necef
(G 130/13-14)

Seyrānı gör ki tıtdı Belīg ebrüvān-ı yār
Birden nişāna iki kemān-ı keşidesin
(G 162/15-16)

Çatarsa kaşların 'uşşāka ağıyaruñ nifākından
Kopar bir fitne iki ebrüvānuñ ittifağından
(G 166/1-2)

Yazup kıl-k-i kazā ol meh-cebīnūñ beyt-i ebrüsün
Nice sığdurdı şerh-i bāb-ı hüsn-i iki mışra'da
(G 173/11-12)

Görinmez iki çeşmüm 'aksi ol la'l-i ter üstinde
Habāb olur mı peydā mevc-i āb-ı gevher üstinde
(G 175/1-2)

Güzargāh-ı hayāl-i yāre yapmış şāni'-i kudret
İki gözli kemer bir köprüdür kaşım Fırāt üzre
(G 182/3-4)

'Aksüñle hem-āgüş olalı tıfl-ı sirişküm
Mānend-i habāb iki gözüm gitdi şuyınca
(G 204/3-4)

İki şahīn-i hün-āşāma beñzer çeşm-i fettānuñ
Müjeñdür hün-ı mürğ-i ṭab' ile ālüde çengali
(G 209/11-12)

Degüldür zīr-i pişānında ebrü-yı dil-āvüzüñ
O çeşme sāyebāndur mürğ-i hüsnüñ iki şeh-bāli
(G 209/13-14)

Bakılsa rütbe-i nazm-ı Belige iki şahiddir
Ki Haṭtāt-ı ezel çeşm üzre yazmış beyt-i ebrüyı
(G 210/11-12)

Olaldan şahn-ı dīvānhāne-i ma'nāya tāb-āver
İki dilli kalem bir taze Hindī tercemānumdur
(G 230/11-12)

Hâller nokta zebân-zed **iki** mışra ' leblerün
Müylar zîr ü zeber 'irâb şeklin gösterür
(G 231/3-4)

iki keffe bir terâzûdur gözüm incü çeker: Göz
terazi, el mizan. II Elle tartıp ağırlığı, gözle
bakıp hacmi tahmin edebiliriz.
Bender-i ğamda benüm gevher-fürüş-ı dürr-i eşk
İki keffe bir terâzûdur gözüm incü çeker
(G 71/3-4)

iki ol: 1. Çift olmak.

iki ol:-maz
Birdür başiret ehline hep menşe'-i dü-kevn
Bādām-ı tev'emün **iki olmaz** şüküfesi
(Kt 14/3-4)

2. İki tane olmak.

iki ol:-sa
Nice dirler o şeh-i hüsnî görenler mehveş
Dir idüm ben buña 'âlemde **iki olsa** güneş
(G 109/1-2)

ikisi: Her ikisi de.

Mir'âta bak da gör nice tek tırılmaz ebruvân
Oynar **ikisi** dâne-i hâlünle çift ü tāk
(G 131/5-6)

ikiz: 1. İki bir arada doğan.

Şandılar anı **ikiz** toğdı güneş hâş ile 'âm
Câmekâna gelicek tıtdı perî gibi maķâm
(Msd 3/3-4)

2. İkili.

Beyt-i ber-ceste iki mışra '-ı dil-keşle Belîğ
Halefumdür ki toğar hâme-i ma'nâdan **ikiz**
(G 99/9-10)

ikiz toğur: İkiz bebek dünyaya getirmek;
herhangi bir işte çok sıkıntı çekmek.

ikiz toğur:-ır
Hamîr-i mâye-i ma'nâyı dil yapar yoğırır
Kalem dü-mışra ' ile beyti hep **ikiz toğurur**
(Mf 33/1-2)

ikizli: İki tanesi bir arada olan.

ikizli:-dür
Hâlün hayâli merdüm-i didemde gizlidür
Bādām-ı çeşmüm ey gül-i ra'nâ **ikizlidür**
(G 80/1-2)

iklîm: Memleket, divar.

iklîm:-e
Sâye-endâz olduğı **iklîme** ebr-i cüdünüñ
Reşhasından her giyâh-ı huşk olur ka'bu'l-ğazâl
(T 26/5-6)

iklîm:-i, -nüñ

Suĥan **iklîminüñ** tahtında bir şâh olmasa şâ'ir
Belîğâ maĥlaşuñ yazmazdı nazmın şâh-beytinde
(G 206/ 13-14)

iklîm-i efrenc: Frenklerin memleketi.

Esîrân-ı ğama ol rütbe düşmendür o hünî kim
Gider işkence ta'lîm itmege **iklîm-i Efrenc**
(G 200/5-6)

iklîm-i hindî: Hindistan diyarı.

Kim alsa destine **iklîm-i Hindî** seyr eyler
Cihânı gösterir insâna sâğar-ı âyinesi
(G 227/9-10)

iklîm-i hüsn: Güzellik diyarı.

iklîm-i hüsn:-i
Daĥî haţţ almadı **iklîm-i hüsnî** ğâlib olup
Ne ser-nigün takayor zülfî şorgucın maĥbûb
(G 12/1-2)

iklîm-i hüsn: Güzellik ülkesi.

iklîm-i hüsn:-i, -n, -i
Henüz haţ almadı **iklîm-i hüsnîni** o şehün
'Aceb niçün taķayor zülfî ser-nigün sorguc
(G 24/5-6)

iklîm-i kâfir: Kafir memleketi.

'İzârı parlak olur dil-berân-ı Efrenc'ün
Güzel cilâ olur **iklîm-i kâfir** âyinesi
(G 227/15-16)

iklîm-i ma'ârif: İlim memleketi.

iklîm-i ma'ârif:-de
Pertev-i nür-ı hidâyette o tıfl-ı ercmenđ
Ola **iklîm-i ma'ârifde** şeh-i fermân-revâ
(T 28/33-34)

**iklîm-i zülmâtı tıtdı: Karanlık ülkesini hizmet
altına almak.**

iklîm-i zülmâtı tıtdı:-sa
'Aceb mi **tıtdı** İskender gibi **iklîm-i Zülmâtı**
Rikâbında olur mâh-ı şeb-ârânüñ sipeh kevkeb
(G 11/5-6)

ikrâh ol: Kerih görmek, tiksirmek.

ikrâh ol:-maz
'Âşıkından gilemend olsa bütân
Burada mu'teber **olmaz ikrâh**
(T 23/11-12)

ikrâm: Kıymet vererek hürmet etme.

ikrâm:-ı, -n
Nevâziş-ğüne **ikrâmın** görüp erbâb-ı 'irfâna
Feleklerde melekler eyledi iĥsânına taĥsîn
(T 11/3-4)

ikrâm:-ı, -n, -ı

Görüp **ikrâmını** dânişverân-ı dehre lâyıķdır
Du'â-ğüy-ı devâm-ı devleti rühü'l-emîn olsa
(G 196/21-22)

ikrâm eyle: Kıymet vererek hürmet etmek.

ikrâm eyle:-se
Hayâl-i dil-beri tâ lebde istikbâl ider cânım
Ki şâhib-ĥâne **ikrâm eylese** miĥmân olur
maĥzûz
(G 120/3-4)

ikrām eyle: Kıymet vererek hürmet etmek.

ikrām eyle: -y, -üp

Şad-güne 'inayetle ne var eyleyüp ikrām
Akrân arasında bu çuluñ yüzli bulınsam

(Kt 33/5-6)

ikrām-ı belîğ: Belîğ'in hürmeti.

İkrām-ı Belîğ ile efendim el-ħaqq

Bu 'arşada ħussādı yine māt itdün

(Kt 49/1-2)

ikrār: Açık sözlülük.

ikrār: -dan

Günāhuñ 'i tirāf itmek gibi hıç bir şefi' olmaz
Ki cürm-i mücrim ekşer 'afv olur **ikrārdan**
soñra

(G 172/7-8)

ikrār id: Kabul ve tasdik etmek.

ikrār id: -er

O kimse hürmetin **ikrār ider** meyün ki ola
Muħibb-i sākı-i ħum-ħāne-i şarāb-ı t̄ahūr

(G 61/11-12)

iksır-i ħāk-i rāh: Yolun toprağının ilacı.

iksır-i ħāk-i rāh: -uñ, -ı

İksır-i ħāk-i rāhuñ kehħāl-i rüzgār
'Ayn-ı 'alile eyledi minnetle tütüyā

(K 2/149-150)

iksır-i naqd-ı luft: İyilik sermayesinin iksiri.

iksır-i naqd-ı luft: -u, -ñ

Deryüze-kār-ı küçe-i iħsānuñ olmışam
İksır-i naqd-ı luftuñ ile oldı pür-nevā

(K 2/185-186)

iktibas eyle: Ödünc almak.

iktibas eyle: -r

Rüşen oldı afitāb-āsā bu eyvān-ı lañif
Pertevinden dā'imā şehr **iktibas eyler** ziyā

(T 1/11-12)

iktidār: Güç yetme, yapabilme.

Elken-zebān-ı bülbül-i gülzār-ı hayretüm

Ĥalüm ifade itmege yoç bende **iktidār**

(K 12/173-174)

iktidā-vı mezheb-i dil-ber: Sevgilinın mezhebine tabi olmak.

Ĥudā ħübān-ı kâfir-kışden ħıfz itsün iħvāmı

Ki lāzım ehl-i 'aşka **iktidā-vı mezheb-i dil-ber**

(G 70/9-10)

iktifā kıl: Yetinmek.

iktifā kıl: -dı

Bī-āb ol şehün leb-i gülbergi çäk olup
Ĥün-ı cigerle gönca gibi **kıldı iktifā**

(K 2/125-126)

iktisāb-ı feyz id: İlim edinmek.

iktisāb-ı feyz id: -er

Dehre bir tıfl-ı sa'ādet-māye teşrif itdi kim
Sāyesinden **iktisāb-ı feyz ider** zıll-ı ħümā

(T 28/3-4)

iktisāb-ı feyz id: -er

Çarın-i pür-ħünerden **iktisāb-ı feyz ider** herkes
Ki tākin ħüşesi ārāyiş-i bālā-yı tāremdür

(G 58/7-8)

iktisāb-ı feyz id: -er

Nesim-i pırehenden **iktisāb-ı feyz ider** her dem
Ĥabāb-ı Nıl-i ħündür ehl-i aşkuñ çeşm-i bımārı

(G 217/3-4)

iktisāb-ı nām ol: Nam kazanmak.

iktisāb-ı nām ol: -ur, -dı

Ser-ā-pā 'āleme iħsān u cüduñ görse bī-minnet

Olurdi iktisāb-ı nām için Ĥatem mühürdür

(K 4/23-24)

iktizā eyle: Lâzım gelmek.

iktizā eyle: -r

Pey-ender-pey nice tır-i nigāha **iktizā eyler**
Müheyyā şeh-per-i müjgāndan vāfir yeleklik
yap

(G 10/9-10)

iktizā eyle: -se

Suħan-ı nerm ider elbet dil-i sengine eşer

İktizā eylese kurşunla olur ħakk elmās

(G 106/9-10)

il: Memleket.

il: -i

Rüm **ili** Yeñişehir ħākinde

Tāze gül idi bu tab'-ı selim

(T 14/1-2)

il: -i, -nün

Ĥuzāt-ı Rüm **ilinün** āb-rüyı Mutlabı-zāde

Bu mañlabgehde dünyā mañşıbın geçdi

temennādan

(T 15/1-2)

il eyle: Dokunmak.

il eyle: -dı 'Ayn-ı 'alili ħasret ile pür-nem
eyledüm

İl İyd-ı ekber **eyledi** ben mātem eyledüm

(G 152/1-2)

ilāc: Deva, şifa.

'ilāc: -ı

Cününümün şarıldum şandılar zülf-i dil-ārāya

Ben efimün ile buldum **'ilācı** def'-i sevdāya

(K 9/1-2)

Sürer Belîğ bu sevdā-yı ħāmı dilden mey

Şudur **'ilācı** gülü-gir olunca mive-i ħām

(G 151/11-12)

'ilac bul: Çare bulmak, şifa vermek.**'ilac bul:-ma, -di**Loqmân-ı dehr bunca zamân güşiş eyleyüp
Merge **'ilac bulmadı** hiç bir fününda

(Tb 1/27-28)

'ilac eyle: Çare bulmak, şifa vermek.**'ilac eyle:-r**Leb-i cân-bağış ile güftära gelse ol Mesîhâ-dem
'ilac eyler dil-i bîmâr-ı ehl-i 'aşka rûhânî

(G 218/9-10)

'ilac eyle:-r, -seDevât-ı lîkâsından eylesün mânend-i eftümün
Tabîb-i hikmet-ârâ bir **'ilac eylerse** sevdâya

(K 9/49-50)

'ilac ol: Derde devâ olmak.**'ilac ol:-ur**Bilmem **olur** mı yarasına kârger **'ilac**
Nâ-dân elinde haylî zamân kırçalandı dil

(G 147/11-12)

ilâhî: Ey Allah'im.Tâk oldı tâkatüm çekemem bâr-ı mihneti
Gönder **ilâhî** bendeñe bir ehl-i himmeti

(Tb 2/49-50)

Sâkî sezâ mı hem içe hem dağl ide müdâm
Olsun **ilâhî** zâhid-i nân-kûra mey harâm

(Tb 2/91-92)

Du 'â-güyân Belîgâ didiler mevlüdına târih

İlahî yümn-i devletle mu'ammer ola Muhyiddin
1166

(T 11/15-16)

i'lan id: Bildirmek.**i'lan id:-er**Kılllet-i mâdiğ ile baħr ise âdem kim olur
Şad-dehenle yemmi **i'lan ider** âvâze-i mevc

(G 22/11-12)

ilbâs: Givdirme, givdirip kuşatma.**ilbâs:-a**Aña **ilbâsa** sezâ lafz bulunmaz dâ'im
Yoħsa gönlümde benüm cilve-künândur ma'nâ

(G 1/13-14)

ilbâs ol: Elbise olmak.**ilbâs ol:-ın, -a**Belîgâne bu nazmum dâverâ manzûruñ oldıqça
Sezâdur ħil'ati **ilbâs olma** tab'ı mînâyâ

(K 9/99-100)

ilbâs-ı kabâ: Kaftan ile giydirilme.Nice şâd olmasun bir âdemüñ setr eyleseñ
'aybınKı **ilbâs-ı kabâ** vü câmeden 'uryân olur maħzûz
(G 120/7-8)**ile: 1. Birlikte, beraber (bağlama edati).**Lafz-ı rengin **ile** püşîde niķâb-ı gülgün
Ehl-i dil bezmine bir şüh-ı cihândur ma'nâ

(G 1/7-8)

Hüsn **ile** dil-ber-i mümtâz ise 'âlemde suħan
O büt-i 'işvegerüñ rüyına ândur ma'nâ

(G 1/11-12)

Almış elinde şevķ **ile** yüz biñ 'aşası var
Bir cevherim ki toħm-ı fûrûzân-ı 'Âdemüm

(Th 1/15-16)

Mihnet-neverd-i silsile-cünbân-ı mâtemüm
Ser-tâ-ķadem bu 'aşķ **ile** rûh-ı mükerrümü

(Th 1/17-18)

Dökdi o şüh kanımı mânend-i âb-ı rû
Küyunda hün **ile** ider üftâdegân vüzü

(Th 1/21-22)

Çâk itdi güş-ı Zühreyi âvâz-ı gülgüli
İşrâb ider bu beyt **ile** 'uşşâķa ol güli

(Th 1/27-28)

O meh kim çihre-i berrâķı mir'ât-i mücellâdur
Fürüg-ı hüsn-i 'âlem-tâb **ile** hürşid-i ğarrâdur

(Msd 1/1-2)

Pejmürde itdi bir gül-i gülzâr-ı 'iffeti
Bâd-ı semüm-ı mihnet **ile** şarşar-ı sitem

(T b 1/7-8)

Hayfâ ki kıldı bir nefes-i serd **ile** hebâ
Şem'-i sarây-ı ma'rifeti merg-i tîz-dem

(Tb 1/9-10)

Ħam-geşte oldı ħalka-i mâtem gibi felek
Olsun bu derd **ile** felek-i niġgün verem

(Tb 1/17-18)

Taħmîl-i bâr-ı mihnet ider zecr ü kaħr **ile**
Aşâr-ı za'f görse felek bir zebûnda

(Tb 1/23-24)

Bir nev-cevânı nâz **ile** perverde itse de
Eyler ħabâb kellesini mevc-i hûnda

(Tb1/25-26)

Aħır kıopardı kavġâ-i bâzû-yı merg **ile**
Bîh-i nihâl-i ma'rifeti çarħ-ı bî-amân

(Tb 1/47-48)

Gelsün ħurûşa küre-i Ħaddâdveş derün
Yansun şerâr-ı âh **ile** kâşâne-i cihân

(Tb1/57-58)

Döndikçe çarħ mihnet **ile** behre-i ħamel
Ħvân-ı felekde ol dağl bir gün kebâb olur

(Tb1/75-76)

Bir rübâ'îdür ki hüsn-i hatt **ile** Şevket-hayâl
Şafha-i rüyında ol kaşlarla hatt-ı la'l-i yâr
(Ş 1/7-8)

Tab'-ı mevzûnî fûrûğ-ı feyz **ile** olmuş meger
Mısrâ'-ı ber-ceste-i evrâk-ı dîvân-ı 'atâ
(T 1/7-8)

Levh-i dilde hâme-i efkâr **ile** resm eyleyüp
Yapdı tarz-ı dil-keş üzre böyle bir 'âlî binâ
(T 1/9-10)

Ġalibâ neşv ü nemâ buldı hevâ-yı kâsr **ile**
'Andelîb aldı gül-i taşvîrden bü-yü vefâ
(T 1/23-24)

Her mühendis idemez miqyâs **ile** vaz'-ı esâs
Böyle zîbâ mürtefî' kâşaneye tahte's-semâ
(T 1/35-36)

Vaz' olan ter-destî-i mi'mâr **ile** rengîn sûtûn
Çeşmine her hâsîdûñ bir mîldür âteş-nümâ
(T 1/39-40)

Hemîşe luftî **ile** râstân olup mükrîm
Yanında bend îledür ħurb-ı ħançer-i mu'vec
(Kt 1/11-12)

Yüz sürmez idi pâyine secde **ile** âdem
Bu rüy-ı zemîn olmasa pâ-mâl-i Muĥammed
(K 1/5-6)

Uçmağa sezâ tâ'îr-i rûĥa iki perdür
İsm-i Ĥaĥ **ile** nâm-ı pür-iclâl-i Muĥammed
(K 1/27-28)

Fitne-i âşûbgâh-ı şeh'r olup her dil-rübâ
Çîhre-i berrâĥ **ile** âyine-i 'âlem-nümâ
(Ş 2/9-10)

Ey gönül itme cunûn-ı 'aşĥ **ile** âh u figân
Dilde mestür eyle ifşâ olmasun sırr-ı nihân
(Ş 2/13-14)

Dirîgâ Aĥovalı-zâde Ĥâtem gitti elden âh
Gönül kan **ile** tolsun sine dâ'im pür-figân olsun
(T 2/1-2)

Şeh-levendâne kesüm şevĥ **ile** hengâm-ı şeh'r
Semt-i dükkâna ĥîrâm itdi o şüh-ı berber
(Msd 2/1-2)

İdinüp câzibe-i ehl-i derûnî reh-ber
Virdi dükkânçeye teşrîfî **ile** zînet ü fer
(Msd 2/3-4)

Açdı şâne abanûs gibi siyeh perçemünü
İtdi mîkrâz **ile** pîrâste-i bîş ü kemini
(Msd 2/49-50)

Aldı havlî-i dü-ĥavi **ile** anun nemini
Eyledi dâm-ı belâ zülf-i ĥam-ender-ĥamını
(Msd 2/51-52)

Bezm-i fenâdan ayağı çünkî çeküp gidem
Nûş-ı şarâb-ı 'Adn **ile** def'-i ĥumâr idem
(Tb 2/19-20)

Sâķî şarâbı eyleme âlûde şâf ola
Emvâc-ı rûz-ı neş'e **ile** dil-şikâf ola
(Tb 2/21-22)

Sâķî fûrûğ-ı bâde **ile** gel ayak ayak
Zulmet-serây-ı ĥâtîr virâne şem'a yak
(Tb 2/31-32)

Pîr-i muĥân **ile** buluşup keyfe me'ttefaĥ
Virdi bu güne ĥâtîr-ı nâ-şâduma sebâĥ
(Tb 2/35-36)

Baĥr-ı sefîde geldi kim oldı yem-i siyah
'Afv-ı Ĥüdâya nisbet **ile** böyledir günâĥ
(Tb 2/69-70)

Sâķî şarâb-ı nâb **ile** leb-rîzdir kedü
Zinhâr boş bulunma tehî ħalmasun sebü
(Tb 2/71-72)

Bir bâde **ile** pîr-i ĥarâbata cüst ü cü
Kim bende içse eylemeye şâĥa ser-furü
(Tb 2/77-78)

Bu tengnâda müflis iken kâm-rân ide
Mürġân-ı ĥuds **ile** beni hem-âşiyân ide
(Tb 2/79-80)

Her müyü tende naĥl-i tecellî-nigâr ider
Dâmân-ı çarĥı âhum **ile** pür-şerer idem
(Tb 2/85-86)

Sâķî mey **ile** 'âĥd-i maĥabbet cedîd olur
Lâf-ı vefâda her bir eĥîbbâ ferîd olur
(Tb 2/101-102)

Âb-ı ĥayât bâde **ile** nefĥ-i şûr-ı ney
Dil-mürdegân-ı mey-kedeyi eylemez mi ĥay
(Tb 2/125-126)

Âlûde oldı jeng **ile** bu dest-mâl-i çarĥ
Ĥandîl-i âbgîne-i mâĥı idüp zîdâ
(K 2/5-6)

Elĥân-ı çeng-zâ **ile** âġâz idüp sürüd
Olmış felekde şevĥ ile Zühre ġazel-serâ
(k 2/13-14)

Elĥân-ı çeng-zâ ile âġâz idüp sürüd
Olmış felekde şevĥ **ile** Zühre ġazel-serâ
(K 2/13-14)

Naĥş itdi kilĥ-i miĥnet **ile** ber-nigîn-i dil
Ĥakkâk-ı 'aşĥ ħaralayup nâm-ı dil-rübâ
(K 2/29-30)

Ümmîd-i berg-i kâĥ ile ġülzâr-ı yârdan
İtdüm 'îzâm-ı cismümü miĥnetle keh-rübâ
(K 2/31-32)

Elhân-nevâz-ı bülbül-i gülşen-serây-ı bezm
Enfâs-ı rûh-bağış **ile** câna virür gîdâ
(K 2/35-36)

Alâm-ı bîm-i cürm **ile** mesmûm iken gönül
Cevr-i felekde itmede ikdâm idüp ezâ
(K 2/53-54)

Sinemde şerhalar çekilüp tîg-i ğadr **ile**
Oldı şahâyif-i raqam-ı mastar-ı 'anâ
(K 2/73-74)

Olsam fütâde çeşmine mürun bu za'f **ile**
Eyler o demde çeşmini püşide bî-ezâ
(K 2/75-76)

Ey pâdişâh-ı kişver-i ma'nâ şitâb idüp
Geldi ümîd **ile** der-i vâlâña bir gedâ
(K 27183-184)

Deryüze-kâr-ı küçe-i ihsânüñ olmışam
İksîr-i nakd-ı lutfuñ **ile** oldı pür-nevâ
(K 2/185-186)

Hâk-i derüñde esse şavursa 'aceb midür
Çıkdı nesîm kuyuñ **ile** akrabâ şabâ
(G 3/11-12)

Tâbiş-i gerden-i billürî **ile** derledi câm
Şevk-i ümmîd-i der-ağuş ile kızdı ğammâm
(Msd 3/5-6)

Tâbiş-i gerden-i billürî **ile** derledi câm
Şevk-i ümmîd-i der-ağuş ile kızdı ğammâm
(Msd 3/5-6)

Şavdı 'aşık gibi başdan küleh-i mu'teberin
Câmeden şive **ile** çozdı muqaddem kemerin
(Msd 3/7-8)

Şu yetiştirdi aña taş **ile** bir tâze ğulâm
(Msd 3/23-24)

Şîşe-bâzî-i ğabâb **ile** biraz kurdı oyn
Künc-i ğalvetde görüp şanma o şühî mevzün
(Msd 3/27-28)

Tuydı nâtır koquyı 'ud **ile** 'anber aradı
Zülf-i dil-dârî o dem şâne arayup taradı
(Msd 3/45-46)

Uçlarından dökilüp her tarafa 'anber-i ğâm
Nefha-i büy-ı şafâ-âver **ile** taldı meşâm
(Msd 3/47-48)

Qoma bu za'af **ile** ğirmengeh-i lutfuñda bî-
sâmân
Belğün ğaşıl eyle gendüm ü cevle murâdâtın
(Kt 3/11-12)

Ne bilsün merdüm-i sencide qadrin çarğ-ı dün-
perver
Şikest olmuş ğadeng-i âh **ile** keff-i terâzûsı
(K 3/43-44)

Fürüg-re'y **ile** ğall itdügi terkîb olur ancak
Mizâc-ı 'âlemün taşğihe bâdî nüş-ı dârûsı
(K 3/59-60)

Bakılsa dide-i im'ân **ile** mir'ât-i inşâfa
Benüm şimdi cihânüñ rûh-ı tûfî-i suğan-ğüsü
(K 3/69-70)

Seni rüsvây iderler dür-bâş-ı men' **ile** âğir
Bilâ-da'vet oturma ğvanına ğayrın zübâbâsâ
(G 4/11-12)

'Ömr **ile** devleti olup efzün
Ħâfızı ola ğıfz-ı Yezdânî
(T 4/37-38)

Şubğ-dem bir büt-i terzî beçe-i şîrînkâr
Gümüş-endâze gibi qadd **ile** kıldı refâr
(Msd 4/1-2)

Yâra ma'hüd iki tonluk çuqa var âmâde
Şüfî bir ğırka vü destâr **ile** olmaz sâde
(Msd 4/37-38)

Nesyeyi levğine tebaşîr **ile** yazdıqça o yâr
Rüy-ı müyum ütüler âteş-i ğayret nâ-ğâr
(Msd 4/47-48)

Anı tağmîn **ile** ölçüp biçerek âğir-i kâr
Gördi kim çıkmadı şan'atla tegellendi o yâr
(Msd 4/53-54)

Egerçi yümn ile ol âfîtab-ı burc-ı ihsânüñ
Gelüp bu şehri tenvîr eyledi pertevle dîdârî
(K 4/13-14)

O destür-ı şehâvet-mâye kim dâ'im nişâr eyler
Mişâl-i çeşm-i 'aşık zevk **ile** dâ'im ğüherbârî
(K 4/17-18)

Meşâfuñ 'arşasında 'âciz ü efgendedür Rüstem
Yanıñda 'ilm **ile** tıfl-ı sebük-ğvândur 'Alî Kârî
(K 4/35-36)

Nesîm-i dil-ğüşâ hem-dest olaldan büy-ı
ğulkuñla
Pür itmiş 'ıtr **ile** her bir şükûfe dürc-i jengârî
(K 4/37-38)

İderken ğırmenümden mûrlar ğirmân **ile** 'avdet
Yine eyler ğavâle çarğ-ı ğerdün berç-i ğaddârî
(K 4/57-58)

Belğâ başla hengâm-ı du'âdur germ olup zîrâ
Du'â itmekdür iğlâş ile ehl-i dânişüñ kârî
(K 4/67-68)

Bu cism tutub yār **ile** şekl-i vahdet
Vā-beste aña 'uzvda feyz-i kudret

(R 5/1-2)

Ne kadar hışm **ile** dil-teng ise hemgām-ı meşaf
İşi bir kâlebe ifrâğ ider erbâb-ı hılâf

(Msd 5/17-18)

Yarı ağıyâr-ı denî şayda olur zer-gerdân
Ökçe it kahr kuncundan atar ol nâ-dân

(Msd 5/25-26)

Çift olur yār **ile** tek tırmaz o mest ü hayrân
Anı bindirmege bir fil ara teşhire hemân

(Msd 5/27-28)

Çâr-darb **ile** miyâna kuşanup köhne düvâl
Zâhidâ sende kâyiş merd iseñ it terk-i menâl

(Msd 5/31-32)

Emânet **ile** bu nazmı o hıfz ider zîrâ
Semiyi-i fahr-i cihân bir Emîn Efendidür

(Kt 5/3-4)

Dü la'li sürh **ile** tenvîne beñzer ammâ kim
Tekellüm ile dehen nün u şın olur şâdir

(K 5/7-8)

Dü la'li sürh **ile** tenvîne beñzer ammâ kim
Tekellüm ile dehen nün u şın olur şâdir

(K 5/7-8)

Hezâr sa'y-ı Belîğ **ile** kimse feth idemez
O yerde kîse-i zer mün'akid mu'ammâdur

(K 5/57-58)

Mesîhe olmasa bunlar ihânet üzre müdâm
Belîğ-i mu'cize-dem nuṭk **ile** Mesîhâdur

(K 5/63-64)

Cihânda tâ ki ebed muktezâ-yı hikmet **ile**
Şitâda şiddet-i sermâ sayfda germâdur

(K 5/83-84)

O gülşende gönül ümmîd-i hvâb-ı râhât eyler
kim

Olur bâng-i şikest-i reng **ile** hvâb-ı girân ifnâ

(G 6/3-4)

Olmaz zararı kimseye ehl-i hüşın
Kim gevher-i pend **ile** pür eyler güşın

(R 6/1-2)

Şikeste-cümbîş **ile** kaddi üzre lerze-fiken
Mişâl-i mevce-i seyl-âb mevci-târ-ı harîr

(K 6/9-10)

Bu hüsn ü şa'ş-a-i berķ-süz **ile** ol mäh
Sehâb-ı didelerüm itdi reşk-i ebr-i maṭır

(K 6/35-36)

Hemîşe cevher-i gül hizmet-i şerifinden
Ümîd-i rif'at **ile** şâkıını ider teşmîr

(K 6/61-62)

Eger ki mışkala-i re'y-i tâbiş-efgen **ile**
Teveccüh itse heyülâ-yı cisme bî-taķşîr

(K 6/67-68)

Eger ki 'ismet-i pür-ihtisâbuñ eyler ise
Cihân-ı şa'ş-a-i tîğ-i nehy **ile** tenvîr

(K 6/97-98)

Mişâl-i mevce-i sîm-âb düş-ı dil-berde
İder hararet **ile** lerze mevci-târ-ı harîr

(K 6/99-100)

Sirâyet eyleyüp asâr-ı fi'l-i maşdardan
Olur taşarruf **ile** fi'lüñ iştikâkı 'asîr

(K 6/109-110)

Zekâb-ı nür **ile** şâyestedir ki âşârûñ
Kaṣa şâhîfe-i hürşide eylese tahîr

(K 6/113-114)

Olur o haşyet **ile** müstemîr olursa eger
Olursa ismine râci' kelâm içinde zamîr

(K 6/117-118)

Hudâygâne ki destân-serâ-yı tab'-ı Belîğ
Bu maṭla' **ile** ide ser-güzeştiyi taķrîr

(K 6/121-122)

Kemend-i miñnet **ile** eyleyüp ezelden esîr
Direm-harîde-i bâl eyledi beni taķdîr

(K 6/123-124)

Vatanda tâbiş-i âşâr-ı ṭab'um eyler idi
Çerâğ-i dîde-i aḥbâbı nür **ile** tenvîr

(K 6/125-126)

Virürdi luṭf-ı hevâ **ile** bezmüme revnaķ
Mişâl-i ḥande-i gül-goncahâ-yı naķş-ı harîr

(K 6/127-128)

O Yüsufam ki yine çeşm-i pîr-i Ken'anî
Sirişk-i ḥasret **ile** eyledim piyale-i şîr

(K 6/133-134)

Cihanda maṭla'-ı hürşid-i ṭab'um eyleyeli
Tecellî **ile** Yeñişehri reşk-i bedr-i münîr

(K 6/151-152)

Belîğ lâf-ı suḥan bes ki şâhîf-ı da'vâyı
İde zebân-ı ḥâmûşî ḥulûş **ile** tefsîr

(K 6/171-172)

Hevâ-yı feyz-i mihr-i 'aşķ **ile** şeb-gîr ider meh-
tâb

Ki câmn selsebil-i nürdan pür-şîr ider meh-tâb

(G 7/1-2)

Elinde hāme-i zerrini Mevlānā-yı Rūmī-veş
Gice aşār-ı Şemsi şevk **ile** tanzîr ider meh-tâb
(G 7/9-10)

Talib-i meblağ-ı ma' hūd **ile** varsam yanına
Nağş-ı dīvār gibi yok baña lâ vü ne'amı
(K 7/13-14)

Ser ü sāmānımı hem-sāyelerün gördikçe
Beni tevbîh **ile** öldürdi 'ıyālūn sitemi
(K 7/21-22)

Bahş-i 'ilm itmege ağāz idicek meclisde
Lāl ider nuṭk **ile** dānişver-i ehl-i hikemi
(K 7/31-32)

Kim ider hayr ile yād olmasa şî'r-i Cām
Baykara **ile** Ali Şîr-i kerîmü'ş-şiyemi
(K 7/55-56)

Fikr-i Şā'ib **ile** dīvāna eger virse nizām
Kul ider kendüye dil Şevket ile Muhteşemi
(K 7/61-62)

Fikr-i Şā'ib ile dīvāna eger virse nizām
Kul ider kendüye dil Şevket **ile** Muhteşemi
(K 7/61-62)

Görse bir şāhid-i mazmun **ile** beytüm Mānī
Nağş iderdi utanup Çinde beytü'l-şanemi
(K 7/63-64)

Tutdı zeyl-i suhanı nükte-i mā-külle vü del
Kat' idem gayrı du'ā **ile** lisān-ı kalemî
(K 7/75-76)

Tā ki bu gerdiş-i çarh **ile** mizāc-ı 'ālem
Gāh şihhat bula gālib ola gāhī şakamı
(K 7/77-78)

Dāimā devlet ü şihhatle cihānda var ol
Derd **ile** ide devā kendüye a'dā ādemî
(K 7/79-80)

Yine lezzet-çeşān-ı hvān-ı 'aşka müjde-hvān ol
kim
Müheyyā rîze-i elmās **ile** pürdür nemekdānum
(K 8/9-10)

Hāne ber-düş **ile** eglendürme rūhuñ bir nefes
Gird-bādāsā aña hāk-i tenūnden hāne yap
(G 9/3-4)

Tār-ı zülf-i yār-ı nāzükden aña ey çeşm-i ter
Sāye-i müjgān **ile** bir ābnūsı şāne yap
(G 9/7-8)

Selsebîl **ile** anı pāk ider elbet Rıdvan
Dāmen-ālūd-ı gubār olsa o tıfl-ı tāhir
(T 9/7-8)

Cüst ü cū **ile** felek kâmetini eyledi ham
Hāke bir dürr-i girān-māye düşirdi zāhir
(T 9/15-16)

Cününümün şarıldum şandılar zülf-i dil-ārāya
Ben eftümün **ile** buldum 'ilācı def'-i sevdāya
(K 9/1-2)

Ten-i pür-za' fuma bir lafz **ile** eylerler istidlāl
Hemān nām u nişānum mahv olup döndüm
mu'ammāya
(K 9/27-28)

Ne āfetdür meded ol nev-nihāl-i bāğ-ı 'ismet
kim
Eger táb-efgen olsa nāz **ile** dāmān-ı şahrāya
(K 9/29-30)

Baña āhı **ile** āteş-nümā-yı tüzîş-i kahrı
Olur mānend-i zībāk lerze-efgen mevc-i hārāya
(K 9/51-52)

Debistān-ı hayālî şîve-i tefhîm **ile** perver
İşāret ile eyler hāl-i eşkāl-i İbni Sinā'ya
(K 9/57-58)

Debistān-ı hayālî şîve-i tefhîm ile perver
İşāret **ile** eyler hāl-i eşkāl-i İbni Sinā'ya
(K 9/57-58)

'Utārid **ile** hāme-i zerrin ile āşār-ı rengin
Şafādan eylesün tahrîr levh-i mihr-i garrāya
(K 9/59-60)

O rütbe lezzet-i mazmūn ile perver ki āşārı
Şu'ā'-ı tār-ı çeşmi eyledi pîçide ma'nāya
(K 9/61-62)

Hudāvendā hezār endîşe-i cān-süz **ile** āhîr
Felekden dergeh-i vālāña geldüm 'arz-ı şekvāya
(K 9/63-64)

Belîğ-i nükte-āmüz-ı hîred eski du'ācundur
Anı bir rütbe ihrāz **ile** mahsūd eyle a'dāya
(K 9/77-78)

Şu'ā'-ı tār-ı meh-tāb **ile** kd-ı lü'lü-i nazmın
İderse bî-tekellūf gerden-i eflāke pîrāye
(K 9/95-96)

Müheyyādur yeter kâzî-i kudsî-i hatm için ey
dil
Berîd-i āh **ile** tūmar-ı şî'ri gönder imzāya
(K 9/101-102)

Hāmem esās-ı beyte metānet virir iken
Bir şadme **ile** itdi felek beytümü hārāb
(Kt 10/3-4)

Gül-i taşvîri eger eylese bûy-efşānlık
Pür olur 'atşe **ile** ma'reke-i 'anber ü üd
(T 10/3-4)

- Didim itmâmina ilhâm **ile** târih Belîğ
Dil-güşâ kaşr-ı nev-âyîn-i maķâm-ı Maħmûd
1151
(T 10/15-16)
- Ey ‘andelîb-i bâğ-ı hüner hâme-i terûñ
Olmış zebân-nâk **ile** raţbü’l-lisân-ı ‘ilm
(K 10/3-4)
- Zür-âzmây-ı kût-ı zemîlinden ‘aķıbet
Ĥam-geşte oldu ‘acz **ile** püşt-i kemân-ı ‘ilm
(K 10/23-24)
- ‘Avn-ı sûtün-ı kilkün **ile** oldu cây-gîr
Der-zîr-i yektâ-yı felek säye-bân-ı ‘ilm
(K 10/57-58)
- Zulmet-nümâ-yı cehl-i ‘adîmü’l-başîreti
Eyler fûrûğ-ı bîniş **ile** pâsbân-ı ‘ilm
(K 10/61-62)
- Olsun dü-mışra’ **ile** bu nev-maţla’-ı laţîf
Evc-i suĥanda şu’le-nümâ Ferķadân-ı ‘ilm
(K 10/65-66)
- Şîrîn-edâ-yı nuţķ-ı ma’ânî-pesend **ile**
Hindü-yı kilki eylemişüm tercemân-ı ‘ilm
(K 10/83-84)
- ‘Ünvân-ı tûmturak **ile** ĥaķķâ ki virmişüm
Meydân-ı nazma dîde-i Ķahraman-ı ‘ilm
(K 10/89-90)
- Mismâr-zenlik itmese Hindü-yı kilk-i şûĥ
Olmaz musaĥĥar ‘acz **ile** bil ü mân-ı ilm
(K 10/95-96)
- Nâm-ı şerîfûñ eyleyeyüm nazm ü nesr **ile**
Rüz-ı cezâyâ dek sebak-ı ĳudsiyân-ı ‘ilm
(K 10/127-128)
- ‘İzz ü sa’âdet **ile** cihânda müdâm ola
Tab’uñda cilveger ni’am-ı câvidân-ı ‘ilm
(K 10/133-134)
- Olur bu ‘özt **ile** bismilgeh-i cefâsında
Ĥüsâm-ı ĳamzeleri reşk-i rişte-i cellâd
(K 11/27-28)
- Buyursa pençe-i mü’mîn **ile**
İder enâmili ihrâc-ı cevher-i pülâd
(K 11/39-40)
- Eger ki mişķala-i re’y-i tâbiş-efgen **ile**
Teveccüh eylese bir şaĥşa ol firişte-nihâd
(K 11/45-46)
- Mişâl-i merdümek-i dîde ‘ayn-ı re’yüñ **ile**
Görür ĥalıķa-i dâm içre dâne-i şayyâd
(K 11/59-60)
- ‘Ale’l-ĥuşuş ki baĥtum şerâr-ı miĥnet **ile**
Yaķar mezârî ‘-i âmâlümü zamân-ı ĥaşâd
(K 11/85-86)
- Hezâr mekr **ile** maĥv eyledi bu tâli’-i pîr
Beni mişâl-i dürûğ-ı ‘acûze-i Ferĥâd
(K 11/87-88)
- Ĥutar sözümdeki her ĥarf-i kâse-dâr-ı bülend
Mey-i şafâ **ile** pür ehl-i tab’a câm-ı murâd
(K 11/111-112)
- Belîğ lâf-ı suĥan bes ki ma’bed-i dilden
Du’â-yı devlet-i memdühüm eyle sîdk **ile** yâd
(K 11/113-114)
- Devâm-ı ‘ömrinüñ ed’iyyesi tekrâr olmadıķça
Ĥulûş **ile** diye yerde beşer gökde melek âmîn
(T 11/13-14)
- Dâğ-ı fetîle-dâr **ile** oldu fezâ-yı dil
Gülşen-serây-ı şahn-ı Ķerâğân-ı lâle-zâr
(K 12/3-4)
- Nâ-gâĥ ol şehen-şeh-i mülk-i melâĥatuñ
Oldı ĥayâl-i şîve vü nâz **ile** âşîkâr
(K 12/9-10)
- Müĥr-i zebân-ı şekveyi mürîşde âb idüp
Süz-ı güdâz **ile** didüm ey şûĥ-ı şivekâr
(K 12/51-52)
- Ümmîd-i irtifa’ **ile** dürr-i yetîmveş
İtdüm diyâr-ı ĳurbeti re’yümle iĥtiyâr
(K 12/59-60)
- ĳird-âb olurdu şu’le-i cevvalê şerm **ile**
ĳörse taleble ĳerdiş-i ser-germüm âşîkâr
(K 12/63-64)
- Sükker-feşân-ı püşte-i bâğ-ı vefâ olup
Süz-ı derün **ile** didi ol şûĥ-ı cân-şîkâr
(K 12/71-72)
- Ĥazmi eger ki istese berķ üstüne çeker
Târik şehâb-ı âĥ **ile** fânûsdan ĥişâr
(K 12/91-92)
- Fermânı dest-i pençe-i müyn **ile** ider
İĥrâc-ı cevher-i dil-i fûlad-ı tâb-dâr
(K 12/97-98)
- Açmış cenâĥ-ı der gibi vâlâ dü-mışra’ın
Ümmîd-i maĥlaşum **ile** her beyt-i tâb-dâr
(K 12/179-180)
- Ĥümâr-ı nazmı tayy iderek vaķtidür Belîğ
Dest-i du’â **ile** pür ola berg-i ĳoncavâr
(K 12/181-182)
- Tâ kim fezâ-yı şafĥa-i gülzârda ola
Fermân-ı Kirdĳâr **ile** âmed-şüd-ı bahâr
(K 12/185-186)

Beyt-i âti **ile** tamâm Belîğ
Didi târihîni dil-i âgâh

(T 12/25-26)

Dem-â-dem tâbiş-i gül-penbe reng-i 'aks-ı
rüyından
Öñinde hûn ile pür-şîşe-i haccâmdur mir'ât

(G 13/9-10)

Ne hâcet keş-me-keş hûbân **ile** ey şüh-ı bî-pervâ
Saña da'vâ-yı hüsne hüccet ilzâmdur mir'ât

(G 13/11-12)

İtse bu baht-i Hüdâ-dâd **ile** a'dâya hücum
Ana eylerdi ekâlim-i kıla'm ihdâ

(T 13/13-14)

Kılıcı fethe gibi üstün olur heycâda
Münkesir kalb **ile** altında kan ağlar a'dâ

(T 13/15-16)

Virselere bâde-i gülğün yirine âb-ı hayât
Ölümündür benüm ahhâb **ile** meclisde bugün

(G 14/3-4)

Beytümü 'özü **ile** nakz eyleme inşâf eyle
Yapmışum ben bu kadar halka cihanda ebyât

(G 14/15-16)

Didiler âh **ile** ana târih
'Adne 'azm itdi rûhın İbrâhim 1170

(T 14/11-12)

Reng-i endâm-ı gül-efşân **ile** birününden
Görünür pîreheñi şîşe-i pür-bâde-şıfat

(G 15/13-14)

Yağdı rüyında per ü bâl-i tezerv-i nigeñi
Âdemî taqat **ile** süziş-i nâr-ı hayret

(G 15/15-16)

Böyle hüsñ **ile** cefâ-pîşe ise yâr Belîğ
Yâ tahammüldür aña çäre yâ 'azm-i ğurbet

(G 15/29-30)

Telâş-ı hâtır-ı mahzûnı def' itmek içün
Didi bu tarz **ile** bir beyt-i pâk-i sencide

(Kt 15/3-4)

Belîğâ çâr-tekbîr **ile** hâtif didi târihîn
Gidüp 'uqbâyâ dervîş Mustafâ el çekdi
dünyâdan 1170

(T 15/13-14)

Bir piyâdegâh olur eyler şeh-i devrânı mat
'Arşaya bîñ lu'b **ile** sürse eger ferzâne at

(G 16/1-2)

Nâr-ı aşk **ile** yakup mahv eyle râhat pisterin
Dâne-i ahker gibi hâkister-i külhanda yat

(G 16/11-12)

Her berg-i giyeh teşneliginden yanıyor
Rağmet kapusun luğ **ile** aç bârân vir

(R 16/3-4)

Du'â-yı hayr **ile** şabr eylemek gerek yoğsa
Bu mâteme nice feryâd uzâr olınsa çi sūd

(T 17/5-6)

İki zebân **ile** çıkdı kalem didi târih
Şefâ'at ide 'Ali'ye Mehemmed Mahmüd 1174

(T 17/7-8)

Çad-i ra'nâ **ile** ey nağl-i revân cilveler it
Bâğda kaşmir idüp servi-i çenârı incit

(G 17/1-2)

Hil'at ümmîdi **ile** varma kibâr-ı 'asra
Hele bu şevb-i Hüdâ-dâde-i cismi eskit

(G 17/5-6)

Fikr-i emvâl **ile** bâr-ı gama hammâl olduñ
Senüñ ey hvâce cezâ-yı 'amelüñdür çek'a git

(G 17/7-8)

Bîñ füsün **ile** hayâli o bütüñ geldi Belîğ
Gözün aç halvet-i dilbâbını yap yap berkit

(G 17/19-20)

Kara mâtem libâsı **ile** kalem
Fevtine bir zebân olup giryân

(T 18/7-8)

Harf-i menkût **ile** didi târih
"Oldı 'uqbâyâ Ahmed Ağa revân" 1172

(T 18/9-10)

Çarğ-ı dün tâlib-i dünyâyı firib **ile** Belîğ
Çeşm-i necme koyup engüşt-i hilâli didi pişt

(G 18/13-14)

O âfet sâ'irüñ yanında Seyyiddir melâhatde
Nazîri mün'adim her vech **ile** fenn-i nezâketde

(Mf 18/1-2)

Görince hüsñ-i cihân-süz-ı yârı ins ü melek
Pür oldı na're-i Hû **ile** 'âlem-i Lâhut

(G 19/3-4)

Kemâl-i hüsñ-i hağ-ı la'l-i yâra şevkından
Boyandı hasret **ile** kıpkızıl kâna yâkût

(G 19/5-6)

Gonca-gül bir vech **ile** 'aks itdi âb-ı havza kim
Bülbül-i zâr añı seyr itdükçe dir rûhî fidâk

(T 19/7-8)

Köpriden geç bir tarîk **ile** bu 'adn-'âbâda gel
Cennete girmez şırâti geçmeyen bi-havf u bâk

(T 19/9-10)

Oğudı bülbül terennüm birle târihîn Belîğ
'Aşğ-ı Mevlânâ **ile** oldı binâ bu kaşr-ı pâk 1169

(T 19/15-16)

- Kimse le'ime yâr olamaz iltifât **ile**
Seng-i siyâha câzibe-i keh-rübâ 'abes
(G 20/3-4)
- Virme ümîd-i kâr **ile** dest-i cebâna tîğ
Taşvîr elinde olsa musavver 'aşâ 'abes
(G 20/21-22)
- Ümmîd-i şikâr **ile** bu vâdilerde
Biz avlayalum dîde-i bed-bîn ağara
(R 20/1-2)
- Buldı yümn **ile** bu kaşr-ı 'âlî
Şeref-i râğbet-i bünyâd-ı Hâlîl
(T 20/5-6)
- Bu letâfet bu havâ **ile** virür
Rûh-ı insâna fütühât-ı cezîl
(T 20/15-16)
- 'İzz ü ikbâl **ile** Hâllâk-ı cihân
Bâni-i kaşra vîre 'ömr-i tavîl
(T 20/29-30)
- Hudâvendâ bugün sen 'arşa-i heycâda kaplansın
'Adüya pençe-i pür-zür **ile** derrende kaplansın
(Kt 21/1-2)
- Yaparsa zulm **ile** zâlim binâ-yı Şeddâdı
Anı hârâba bir âh-ı gârîb olur bâ'îs
(G 21/3-4)
- Hârâret-i dili teskîn ider vişâl **ile** yâr
Devâ-yı renc-i saķîme tabîb olur bâ'îs
(G 21/9-10)
- Yâd eyledikçe 'arîz-ı âl-i Mehemmedi
Seyr eyle şevk **ile** gül-i ruhsâr-ı Aḫmedi
(Mf 21/1-2)
- Şevk-ı icrâ-yı şabâ la'l **ile** sipîhr-i bennâ
Kıldı şâhâne bu eyvânî bu resm üzere binâ
(T 21/1-2)
- Bir sarây oldı bu kim 'aksini mir'ât-ı dile
Kilk-i efkâr **ile** resm eyleyemez ehl-i fenâ
(T 21/3-4)
- Sa'y **ile** cân eridüp nakş-ı mücessemlerine
Rûh buldurdı 'aceb pîşeger-i siḫr-ârâ
(T 21/5-6)
- Mânî ḫâk içre hârâret **ile** micmer çıkarur
Çinde eylese bir kimse bu resmi icrâ
(T 21/15-16)
- Cünbiş-i bād-ı nesîm **ile** olur nakş-ı zemîn
Mevce-i pertev-i ḫünkârî-i tāk-ı vâlâ
(T 21/17-18)
- Mevc-i büy-ı gül **ile** def'-i perişânlık için
Deste-i sünbülü zencîre ider beste şabâ
(T 21/25-26)
- Hançerüñ 'aksinedür derd **ile** hamyâze-i mevc
Keşf olur böyle bu zaḫm-ı dehen-i tâze-i mevc
(G 22/1-2)
- Kıllet-i mâdiḫ **ile** baḫr ise âdem kim olur
Şad-dehenle yemmi i'lân ider âvâze-i mevc
(G 22/11-12)
- Baḫr-i nazmı idemem kilk **ile** peymüde Belîğ
Aḫlas-ı baḫri tamâm ölçemez endâze-i mevc
(G 22/17-18)
- Gülşen-i cennete 'aks eylese la'li pür olur
Mey-i cân-perver **ile** câm-ı ḫabâb-ı Tesnîm
(T 22/5-6)
- Bî-muḫarrîk anı âğüşına alduḫça revâ
Şevkden cünbiş ide nâz **ile** gehvâre-i sîm
(T 22/7-8)
- Dîde-i vehmine bu devlet **ile** vâlidinüñ
'Arz ider hey'et-i didâr-ı ferah şüret-i bîm
(T 22/15-16)
- Hıfz idüp anı kûdürât-ı cihândan Mevlâ
'İzz ü nâz **ile** ola şadr-ı mu'allâda muḫîm
(T 22/17-18)
- Gönlüm ḫayâl-i vaşl **ile** ta'mir olur mı ḫiç
Rüyâda âb-ḫurde olan sîr olur mı ḫiç
(G 23/1-2)
- Naḫsuñ ḫayâli ḫalmadı mir'ât-i dîdede
Âb üzere kilk-i müy **ile** taşvîr olur mı ḫiç
(G 23/3-4)
- Didi bir beyt **ile** târiḫ Belîğ
Bu nişîmengehe hvâh u nâ-hvâh
(T 23/29-30)
- Güm-geşte kîse dūd **ile** âhım çeküp 'âlem
Kırdı sipâh-ı keyfîmi bi'l-cümle dil kese
(Kt 23/1-2)
- İder mi 'âkîl olan kimse tengnâya vülüc
Kemâl-i ḫaşyet **ile** itmeyince fikr-i ḫurüc
(G 24/1-2)
- İder mi 'âkîl olan kimse tengnâya vülüc
Kemâl-i ḫaşyet **ile** itmeyince fikr-i ḫurüc
(G 24/1-2)
- Suḫanda ma'nî-i rengin laḫîf edâ ister
ḫâkîm ider mey-i gülgümü âb **ile** memzûc
(G 24/13-14)
- Bu eski şehirde buluyor köhne-fürüşân
Dellâli-yi dâd u sited-i nazm **ile** behre
(Kt 24/1-2)

Bu heft-beyt nüh-eflāk ile ber-ā-berdür
Belîğ hendese-i kilk **ile** olındı mesâh

(G 25/13-14)

Bu heft-beyt nüh-eflāk ile ber-ā-berdür
Belîğ hendese-i kilk **ile** olındı mesâh

(G 25/13-14)

Hoşâ cāy-ı nişimengāh-ı erbāb-ı zarāfet kim
Pesend-ārāy-ı rağbet-efgenidür şeyh **ile** şābuñ

(T 25/1-2)

Huşūşa bir gül-i nev-rüstesi var kim letāfetde
Fürüg-i hüsün **ile** reşk urubdur mihr ü meh-tābuñ

(T 25/11-12)

Sütürre gamzesiyle Kahamāni eyler egkende
Nigāh-ı dest ü pāyın nahvet **ile** Zāl-i Sührābuñ

(T 25/15-16)

Ey āfitāb-ı evc-i kerem feyz-i cüd **ile**
Luţfuñ suhanver eyledi erbāb-ı tab'ı hep

(Kt 26/1-2)

Bak hāt-ı gubārīye ruhsār-ı kenārında
Bu fende anı yazmaz hiç vech **ile** bir şārih

(G 26/9-10)

Hān-ı Maḥmūdun olup şābıkda sadr-ı a'zamı
Eyledi bay ü gedāyı luţf **ile** āsüde-ḥāl

(T 26/3-4)

Neş'e-i ser-şār **ile** hün-ābeden leb-riz olup
Bezm-i gamda şışe-i tebhāledür minā-yı rüh

(G 27/9-10)

Bend iderlerdi hezar efsün **ile** ebnā-yı dehr
Zerre miqdārı nişān virse eger 'Ankā-yı rüh

(G 27/17-18)

Levh-i divān-ı kazādan intihāb olmuş Belîğ
Reng-i mazmün **ile** pürdür şafha-i garrā-yı rüh

(G 27/23-24)

İdüp nām-ı şerifin dest-i cüdi 'arş ile hem-şir
Midād-ı surh **ile** tahrîr olındı beyt-i ma'mūra

(T 27/7-8)

İdüp nām-ı şerifin dest-i cüdi 'arş ile hem-şir
Midād-ı surh **ile** tahrîr olındı beyt-i ma'mūra

(T 27/7-8)

Ey āfitāb-ı ma'delet-āşār-ı luţf **ile**
Ma'müre-sāz-ı hātır-ı ehl-i sülüksun

(Kt 28/1-2)

Bu vaz'-ı nāzikāne-i 'ālem-pesend **ile**
Ārāyiş-i muhafil-i nesl-i mülüksun

(Kt 28/3-4)

Güle 'alākāsını güş idüp ser-ā-ser şāh
Çemende hār **ile** çekdi hezāra ḥançer şāh

(G 28/1-2)

Ķabā-yı sebz **ile** gūyā emir tāzesidür
Alur ele gül-i surhı mişāl-i aḥker şāh

(G 28/7-8)

Anuñ gubārını def' eylemezdi dāmen **ile**
Belîğ olmasa bād-ı nesīme muğber şāh

(G 28/19-20)

Ziver-i āğuş idüp ol nev-nihāl-i 'işmeti
Şalınur biñ nāz **ile** pür-şevk olup mehd-i şafā

(T 28/5-6)

Nāz **ile** seyr eylese şahında mānend-i nesim
Cüş ider deryā gibi şevk ile mevc-i büriyā

(T 28/21-22)

Nāz ile seyr eylese şahında mānend-i nesim
Cüş ider deryā gibi şevk **ile** mevc-i büriyā

(T 28/21-22)

Çekdi ruhsārında biñ efsün **ile** hengām-ı şerm
Mevc-i būdan reng-i bāl-efşānına zencir-i pā

(T 28/29-30)

Tab'-ı mevzünü fürüg-ı feyz **ile** olmuş anuñ
Mışra'-ı ber-ceste-i evrāk-ı Divān-ı 'Atā

(T 28/31-32)

Bed-nigāh-ı çeşm-i a'dādan anı maḥfuz idüp
Tül-ı 'ömr **ile** mu'ammer eylesün Bārī Ḥudā

(T 28/35-36)

Şıdk **ile** şehlere şehzādelere olmaz dem-sāz
Şaḳınur beçeleri yanına varmaz şeh-bāz

(Mf 29/1-2)

Mihr ü mehdür sım **ile** zerrin iki mizāb-ı çarh
'Ālemi sîr-āb ider envārdan seyl-āb-ı çarh

(G 30/1-2)

İster erbāb-ı dilün hem-vāre giryān olduğın
Ķalibā seyl-āb-ı eşk **ile** döner dülāb-ı çarh

(G 30/3-4)

Ey dāver-i dārāb-ı himem kıt'adan iḳdam
İrfān **ile** bu bendenün aḥvāl-i bilindi

(Kt 32/1-2)

Ḥamir-i māye-i ma'nāyı dil yapar yoğırır
Ķalem dü-mışra' **ile** beyti hep ikiz toğırır

(Mf 33/1-2)

Ey āşaf-ı cem-meretebe bu bende-i zāruñ
Her demde sezā luţfuñ **ile** mukrim olınsam

(Kt 33/1-2)

Dilde ḥayāl-i ḥāl-i ruḥ-ı kamet-i bülend
Her gice āh **ile** ataram yıldıza kemend

(G 34/1-2)

Zencir-i zülfe çekdi alup gönlümüz o şüh
Olur Belîğ bend **ile** divānegāna pend

(G 34/13-14)

Hamîde-kamet **ile** düşdi çarh-ı dñn peyüme
Rükü'ı besdür anuñ eylemez mi meyl-i ku'üd
(G 35/15-16)

Ümmîd-i 'ayş **ile** ğam-ı ferdâ olur lezîz
Cüyâ-yı keyfe telhî-i şahbâ olur lezîz
(G 37/1-2)

Çeşm-i fakîre şîşe-i zehr-âbdur felek
Dünyâ-pereste mâl **ile** dünyâ olur lezîz
(G 37/7-8)

Ol ğamze-i dil-düz **ile** gönlüm tolu kandır
Ey şüh-ı cefâ-pîşe meded kıyma bu cândır
(Kt 37/1-2)

Var mıdır mesned-i fetvâya didim bir Şâlih
Didi hâtif ki vücüh **ile** Mehemmed-i Şâlih
(Mf 38/1-2)

Meyl eyler ise ğayra komaz bendeñi ğayret
Hışm **ile** hayâlünde girbânım ider aħz
(G 38/7-8)

Qadr-i güher-i nazmı bilen kimse Belîĝâ
Biñ cân **ile** gencîne-i dîvanum ider aħz
(G 38/11-12)

Hem-pâ olur mı sa'y **ile** hiç nev-cevâna pîr
Varur hadeng menzile ammâ kemân kalur
(G 40/5-6)

Hadeng-i ğamze **ile** kaşdı dâ'imâ diledür
Çekilmez ol kaşı yâyuñ cefâsı çok çiledür
(G 42/1-2)

Hayâl-i zulf-i nigâr **ile** Kays-ı nâ-şâda
Haţ-ı şua'ı nigâh-ı ğazâle silsiledür
(G 42/9-10)

Ebrûlarıyla kıt'adur ol haţ-ı püşt-i leb
Ammâ dü-la'l-i surh **ile** beytû'l-kaşidedür
(G 44/11-12)

Süz u güdâz-ı 'aşk **ile** dâ'im Belîĝ-i zâr
Destinde hâme tâze vü rengîn ğazel yapar
(G 45/11-12)

Belîĝ ümmîd-i ihsân **ile** maĝbün olmasun dil
kim
Kibârûñ kîmyâ-yı luţfi aħbâba tarâmündür
(G 47/13-14)

Qazâdan tîĝ-i cevherdâr **ile** ğafil yetiş yoħsa
Tarîk-i hîlede aĝyâr-ı bî-pervâ tapân-keşdür
(G 48/11-12)

Enbânı yâd idince Baba 'Amr reşk ider
Nev-kîse iddiħâr **ile** toymaz ħâsîs olur
(G 49/5-6)

İkrâm-ı Belîĝ **ile** efendim el-ħaħk
Bu 'arşada ħussâdı yine mât itdüh
(Kt 49/1-2)

Sihr ü efsün **ile** her yânımı bend itse o şüh
Yine mevc-i yem-i ħvün silsile-cünbânumdur
(G 50/9-10)

Dil-i ħurşîdi **ile** girdâbı nemekdân idinüb
Süfre-i hâledeki ħurs-ı kamer nânumdur
(G 50/27-28)

Bu cism-i nerm **ile** 'azm eylesek beyâbâna
İder vücûduñı şad-pâre tîĝ-i mevc-i serâp
(Mf 51/1-2)

Keşîde hâme-i müyîn **ile** haţ-ı ebrû
Sevâd-ı âyet-i ħüsn üzre satr-ı besmeledür
(G 51/3-4)

Seherde mektebe eţfâl **ile** gider ol mâh
Murâdı muşhaf-ı ħüsn âyetin muĝâbeledür
(G 51/7-8)

Eħibbâ eylemez ta'rîz **ile** âzürde-dil ammâ
Hemân tab'-ı Belîĝe her ne eyleser hasûd eyler
(G 53/17-18)

Bu nazmı görse 'ârif-i Rûmî Belîĝe dir
Enfâs-ı rûh-baħş **ile** 'isâ-meniş budur
(G 54/13-14)

Ümmîd-i der-âĝuş **ile** ol şüh-ı çelîpâ
Açmış turur âĝuşını bir haylî zamândur
(G 56/9-10)

Ġisûlarınuñ båd-ı nesîmî **ile** bütler
Ĥâke dökilürler şanasın berg-i ħazândur
(G 56/15-16)

Olamaz ħüsn **ile** ħübâna ber-â-ber kızlar
Qalbdür anları meşâfta biraz yaldızlar
(G 57/1-2)

O kadar gözlerini âh oķı yıldırımış kim
Göz qapar ħavf **ile** şeb tâ-be-seher yıldızlar
(G 57/9-10)

Hayâl-i nâzükûñ naqş eylemekden şafha-i dilde
Füyüzât-ı nümü-yı 'aşk **ile** maĝşad teccesümdür
(G 58/15-16)

Bu hey'et **ile** bilmezem ey vâ'iz-i ħod-bîn
Ol şüh-ı melek-manzarı sevmem ne dimekdir
(G 59/9-10)

Sirişk-i ħün **ile** dest-i sebûyı süst ü şü eyler
Girbânın o kimse kırtarur dest-i riyâdan kim
(G 62/9-10)

İħtilâţ **ile** hâle bulmaz dil-i vahdet-güzîn
Keşret-i 'aksiyle mir'ât 'âlem-i vahdetdedür
(G 64/7-8)

Bî-şafâdur bîm-i hicr-i yârdan ‘ayn-ı vişâl
‘Aşkuñ zevkı ümîd-i vaşl **ile** firkatdedür
(G 64/11-12)

Ümmîd-i der-kenâr **ile** müy-ı miyân-ı yâr
‘Uşşâk-ı hâste-hâle görünmez beliyedür
(G 65/3-4)

Türkî zebânı eyle bu tarz **ile** intihab
Elyâk egerçi nazma zebân-ı derriyyedür
(G 65/ 7-8)

Ümîd-i şayd **ile** bu dâne dâne eşk-i niyâz
Döküldi dîdeden ol mürğ-i vahşîye yemdür
(G 66/5-6)

‘Aceb mi dest-res olmazsa ehl-i ‘irfâna
Tanîn-i âhum **ile** çarh-ı sifle sersemdür
(G 66/7-8)

Belîğ haq bu ki nazmuñda başka hâlet var
Saña bu tarz **ile** eş‘âr-ı pâk mülhemdür
(G 66/9-10)

Hüsñ **ile** pür olsa eger şeş cihât
Böyle bir âfet-i şeş ü ya penc olur
(G 67/7-8)

Feyz-i vicdânî **ile** rengîndür nazm-ı Belîğ
Hüsñ-i tevfiğ-i Huda ‘amelden evvel virir
(G 69/15-16)

Dem-â-dem meyl-i hün-hvârî-i dildür meşreb-i
dil-ber
Ki lâbüd hün **ile** rengîn olur la‘l-i leb-i dil-ber
(G 70/1-2)

Çekinür dil geze hübân **ile** Oğ Meydânın
Korkarım kim yine bir kaşı kemâna ırlur
(G 76/11-12)

Tennür-ı dilün âteşi rengîn suhanumdur
Her dâne nokta düd **ile** endüde şererdür
(G 77/9-10)

Geldüm bu deyr-i ‘âleme rind-i kalenderüm
Şaff-ı ni‘âl-i bezm **ile** bilmem şadır nedir
(G 79/3-4)

Mirrîhi istese eridür bir nigâh **ile**
Bilmez misin ol âfet-i devrân ne dir nedir
(G 79/9-10)

Çıkmaz hayâli çıkşa daği kendi sîneden
Gönlüm hadeng-i gamzeñ **ile** sizli bizlidür
(G 80/3-4)

Zerrâk-ı şehri ‘avk **ile** tağlit idüp Belîğ
Mağfice var ki meclis-i yârân bizlidür
(G 80/15-16)

Gâh peymâne vü geh sübha-i şad-dâne çeker
Zâhidi şevk **ile** gör dem çeker ammâ ne çeker
(G 81/1-2)

Neş‘e-i bâde **ile** gerdiş-i çeşm itse o şüh
Mest olur anı gören na‘ra-i mestâne çeker
(G 81/15-16)

Yakdı berç-i kahr ile bu demde ol âfet-nigâh
Gönlümü yap yap Sitânbul gibi kim ta‘mîr ider
(G 82/5-6)

Ķâbil-i feyz olsa bir âdem lisân-ı hâl **ile**
Ders-i ‘aşkı aña her berg-i çemen takrîr ider
(G 82/11-12)

İtme tedbîründe nokşân ger takdîründür iş
Hüsñ-i tedbîr **ile** emründe Huda takdîr ider
(G 82/13-14)

Va‘d-ı püç-ı mün‘imân-ı ‘aşrı engüşt-i Belîğ
Şafha-i mînâya eşk-i çeşm **ile** tahrîr ider
(G 82/15-16)

Yakdı berç-i kahr **ile** bu demde ol âfet-nigâh
Gönlümü yap yap Sitânbul gibi kim ta‘mîr
İder
(G 82/5-6)

Rüsüm-ı ‘ilmle gitmez denâ‘et tab‘-ı nâ-kesden
İremârâyîş-i elvân **ile** huld-i berîn olmaz
(G 85/13-14)

Sa‘âdet-didegân ikbâl **ile** dünyâ-perest olmaz
Ki mey-hvâr-ı kühen bir iki sâğar meyle mest
olmaz
(G 86/1-2)

Tehî-dest ‘âşık-ı bî-çâreden dil-ber selâm almaz
Kibâr-ı ‘aşr **ile** hem-meşreb olmuş iltiyâm almaz
(G 88/1-2)

Teselsül-i nağamât eyle ey muğannî-i şüh
Ki kat‘ olur nağamât **ile** râh-ı dūr-ı hicâz
(G 89/9-10)

O rütbe mürîş midür bu meclise şüfi
Ki mürğ ider kafes-i âhenin **ile** pervâz
(G 89/11-12)

Ķapladı hâlîni birden bire haţtuñ güyâ
Mühreyi itdi fusûn **ile** nihân şu‘bede-bâz
(G 98/11-12)

Dest-mâl elde hîrâm eyledi ağzında sakız
Çignedi geçdi bizi nâz **ile** ol kâfir kız
(G 99/1-2)

Tenüm eşk **ile** virân-kerde-i seyl-âbdur sensüz
Gözüm ol cüybara halka-i gird-âbdur sensüz
(G 101/1-2)

Sevdā-yı cism-i yār **ile** cismüm ğubār olup
Mānend-i hāme mīl-i 'aşāya tayanmışuz
(G 104/3-4)

Dīdār-ı yārı bu 'd **ile** seyrāne turmuşız
Tār-ı nigāh-ı dūr-nümāya tayanmışuz
(G 104/11-12)

Ƙadr-i hem-cinsi ferāmūş ider ol bī-meze kim
Olmaya zümre-i nā-cins **ile** bir laḫza enīs
(G 105/3-4)

Getürür cünbişe āhen dili bu cezbe-i 'aşk
Süzeni raḫş **ile** āşufte ider mīknātıs
(G 105/7-8)

Olmadı cilve-nümā tab 'ı eḫıbbāda Belīğ
Böyle nā-dīde ḫayālat **ile** bir nazm-ı selīs
(G 105/17-18)

Menzilinden alıḫor sālīki ser-gerdānlık
Ƙaṭ 'ı rāh eyleyemez devr **ile** cevvalē vü rās
(G 106/7-8)

Nazmuñı dürr **ile** yeksān tutar elbette Belīğ
Kef-i mīzān-ı ḫayāle alıcaḫ Ƙadr-şınās
(G 106/13-14)

Dil mīve ümīdi **ile** bāğa şecer ekmiş
Bir mezra' adur şafḫa Ƙalem ney-şeker ekmiş
(G 108/1-2)

Beñzer erbāb-ı cefā birbirine 'ālemde
Nāvek-i ḫār **ile** süzen gibidür hey'et-i nīş
(G 110/5-6)

Şey' -i vaḫid gibidür bu ğam u şādī-i cihān
Lezzet-i nūş **ile** tev'em gibidür zaḫmet-i nīş
(G 110/11-12)

Ƙırarlar şimdī seng-i ṭa'n **ile** āyīne-i kalbūñ
Muḫaddem ol ḫaṭ-āver ehl-i dilden inkisār almış
(G 113/5-6)

Süz-ı nār-ı 'aşk **ile** nā-puhtegāndır raḫş iden
Tā bişince eyler āteşgāhda biryān raḫş
(G 114/5-6)

İstemez āvāze-i muṭrıb ḫürüş-ı ehl-i dil
Bir nesīm-i nerm ile itmekdedür 'Ummān raḫş
(G 114/15-16)

Şivede eylese da'vā-i teferrüd dil-dār
Āyet-i ḫüsni berāhin **ile** besdür aña naşş
(G 114/7-8)

Yitmez nuḫūd-ı eşk **ile** iş eylesek be-farz
Āḫvāl-i pür-melālūñi şāh-ı cihāna 'arz
(G 116/1-2)

Olmaz cihānda zelzele her-dem teḫi yire
Bār-ı girān-ı zulm **ile** lerzān olur bu arz
(G 116/5-6)

Bu ğazelde yine şīrīn-kelīmāt **ile** Belīğ
Mā-ḫaşal pīş-nihād eyledi aḫbāba simāt
(G 118/15-16)

Yırde meh gökde bu ḫüsñ **ile** o şeh lāyık idi
Ġālibā eylediler rāh-ı temāşāyı ğalaṭ
(G 119/3-4)

ḫayf u şad-ḫayf geçüp 'ömr-i girān-māye 'abeş
Dilde ṭa 'dād-ı sinīn **ile** elem ḫaldı faḫaṭ
(G 119/9-10)

ḫum-ı dilde ḫurılan bāde-i maẓmūn **ile** pür
Bezm-i 'ayşa ḫadeḫ-i şu'le-fikendür elfāz
(G 121/7-8)

Reng-i elvān-ı ma'ānī **ile** tezyīn olıcaḫ
Ġülşen-i şafḫada ezhār-ı çemendür elfāz
(G 121/9-10)

Esrār-ı süziş-i dili alup zebāna şem'
Söyler lisān-ı ḫāl **ile** hep yana yana şem'
(G 122/1-2)

Āteş yanar başında ğam-ı rüzgār **ile**
Lāyık tökerse gözyaşını dāne dāne şem'
(G 122/5-6)

Leylī vü şāna şevk **ile** Mecnūn olup bu şeb
İtdi fetīle müyına mīḫrāzı şāne şem'
(G 122/7-8)

Esrār-ı süziş-i dili alup zebāna şem'
Söyler lisān-ı ḫāl **ile** hep yana yana şem'
(G 122/1-2)

Āteş yanar başında ğam-ı rüzgār **ile**
Lāyık tökerse gözyaşını dāne dāne şem'
(G 122/5-6)

Leylī vü şāna şevk **ile** Mecnūn olup bu şeb
İtdi fetīle müyına mīḫrāzı şāne şem'
(G 122/7-8)

Ebrūlarıñ beyti olup ḫüsñ **ile** maṭla'
ḫaṭṭ-ı leb-i cānāne zebān-zed iki mışra'
(G 123/1-2)

Zer görmek ile müflis eyler mi ḫiç ḫanā'at
Olmaz vişāle ṭālib nezzāre **ile** ḫānī'
(G 124/11-12)

Zer görmek ile müflis eyler mi ḫiç ḫanā'at
Olmaz vişāle ṭālib nezzāre **ile** ḫānī'
(G 124/11-12)

ḫüsñ-i şevketle ze'āmet idi ḫübān ammā
O büte eylediler ḫaṭṭ-ı şerīf **ile** ferāğ
(G 125/5-6)

O şūḫ-ı fitne-ārā ğamzeden itdüḫçe 'uryān-ı tiğ
Niyām-ı ḫaçere ḫavf **ile** şāyed ola pinḫān tiğ
(G 126/1-2)

Laţif ol t  ki mahfuz olasin halku  lis nından
Ne rütbe sa'y **ile** tiz eylese  ka ' idemez c n tiĝ
(G 126/13-14)

Enf s-ı r h-ba ş **ile** cism-i lafizda  eşm
R h-ı hay li seyr ide 'ayne'l-yak n Belig
(G 127/9-10)

 z fe **ile** bakar girse zer kıy fetine
Anu  'ay rını elbette fark ider şarr f
(G 128/7-8)

H sn n esb b  miy nında ol ebr -y  laţif
Oldı bir beyt **ile** efr dını c mi' ta'rif
(G 129/1-2)

M ya teşbih miy nında iderler ir d
Dehen-i tengine isn d **ile** bir kavlı-ı za'if
(G 129/3-4)

Za m-ı tür-i müjeye karşu t rurlar amm 
O şeh-i hüsn kulı ha t **ile** eyler ta vif
(G 129/7-8)

Fer g-ı b l **ile** zevk idecek k ş ne yoğdur yo 
Cih nda hiç g mu n bir bilmediĝi h ne yoğdur
yo 
(G 132/1-2)

Ge urdi la lakıyy t **ile** 'ömrin b g-ı ' lemde
Dilinde 'andelib n s ziş-i perv ne yoğdur yo 
(G 132/7-8)

H ne-i  y neveş şem'-i hay l-i y r ile
Hacleg h-ı m h-ı Ken' ndur hab b-ı nil-i eşk
(G 136/7-8)

Şevk-i nesim-i k yu  **ile** gird-b d-veş
Gitti gub r-ı ten dönerek l -mek na dek
(G 137/5-6)

'Aşru  kib r  m l **ile** K run olursa da
Şormaz Belig sim   zeru n yo  mıdur senu n
(G 138/15-16)

Gayrı ey n r-ı başar sen de gözümden  ıkdu n
(G 139/1-2)

Z hid  riş-i dr z **ile** gelüp bezme yine
Gulgul-ı ş şe-i deyrün  a nına ot t kdu n
(G 139/3-4)

Pehlev nsın hele piş- abzada ey s gar-ı mey
Bir ay g **ile** nice t ze cev nı yıkdu n
(G 139/5-6)

T r-ı dil-keşle ser- gaz idicek nazma Belig
Şevk **ile** bezme niş r eyle S reyy  'ıkdu n
(G 139/9-10)

Şafhada sur  **ile** tenv ne m ş bih d -leb n
Ki der nında anu  n n-ı hafid r dehen n
(G 140/5-6)

Şakil gelmiyor 'uşş ka  arb-ı d m d m tek
Uş l **ile** o per  meşk ide ten d m tek
(G 141/1-2)

Perv ne gibi b l u per-i  teşin **ile**
Cevv le ol da şem'-i dil- r ya d 'ir ol
(G 141/11-12)

Çeşm-i p r-h n **ile** bu c y-ı meş k tde Belig
T tiy  oldu ba a h k-i reh-i Isl mb l
(G 143/17-18)

Çin-i m şg  dimiş z lf ni h ml itme H t ya
P r olsa getürmez bu 'ul m **ile** 'ateh dil
(G 145/9-10)

Hem 'arz-ı niy z eyler o c n-pervere hem n z
Geh bende olur g h olur 'aşk **ile** şeh dil
(G 145/11-12)

Der- ayd-ı h v b-ı g flet iken künc-i s nede
G vga-y  'aşk-ı y r **ile** n -geh uyandı dil
(G 147/7-8)

Keşti-i daĝ **ile** geçer andan hay l-i y r
Şahr -y  dilde rik-i rev n ba ridir g m m
(G 148/7-8)

Geldi ol dem ki diye s lik-i ikl m-i 'adem
Nağd-i 'ömr **ile** bu d ny da ucuz kurtuldum
(G 149/9-10)

T kat gelür mi şadme-i seyl-i hav dişe
 add-i h mide **ile** cihanda p l olmasam
(G 150/9-10)

'Ayn-ı 'alili hasret **ile** p r-nem eyledüm
 l  yd-ı ekber eyledi ben m tem eyledüm
(G 152/1-2)

Elden haziz-i h ke düşelden o dürr-i p k
 mmid-i cüst-c  **ile**  addi h m eyledüm
(G 152/5-6)

M nend-i ber  dem-be-dem  teş-feş n olup
G lb ng-i  h **ile** felegi serssem eyledüm
(G 152/7-8)

K k l n fikri **ile** gülşen-i k yında Belig
Şa lı sünbül göricek itdi ta hayy l perçem
(G 154/11-12)

Seherde yo kladum eng st **ile** ol n fe-i m şg n
Urulmuş külçe-i sim üstine tamg  mıdur bilmem
(G 155/3-4)

Ey r h-ba ş mürde-dil nsın ne c nsu n
C n **ile** zinde cism hay l nle zinde c n
(G 156/5-6)

F n s içinde şu'le v  şahb da neş'eveş
Virdi f r g-ı feyz **ile** pertev bedende c n
(G 11-12)

Mülk-i 'ademde âh **ile** mânend-i gird-bād
 Âyende cân bu deşt-i fenâya revende cân
 (G 156/13-14)

Her kim firâk-ı yâr **ile** âşüfte-hâl iken
 Gülzâr-ı cennet ister ise âdem olmasun
 (G 157/9-10)

Ey vâý geçdi 'ömr-i 'azîz âh u vâh **ile**
 Cürmi nedür ki ehl-i dilüñ hürrem olmasun
 (G 157/13-14)

Hün-ı sirişk-i derd **ile** sînemde eyleyüp
 Güyâ nigîn-i la'l idi çıkdı düvâleden
 (G 158/5-6)

Ham olmışken nihâl-i kâmet-i 'âşık kemân-âsâ
 Hâyâl-i menzil-i maşşud **ile** hamyâzeden geçsün
 (G 161/7-8)

Hevâ-yı 'aşk **ile** şimdi beyâbân-gerd olan
 Mecnûn
 Hele bir sâye bulsun kendine yelpâzeden geçsün
 (G 161/9-10)

Meclisde şeyh-i şehîr bugün ol şeker-lebûñ
 Şordum kelâm-i telh **ile** bozmuş 'akîdesin
 (G 162/7-8)

Dâg-ı fetîle-dâr **ile** şem'-i berâtveş
 Yansun vücüdüm âteş-i 'aşkuñla der-kefen
 (G 164/15-16)

Naşş-ı sevâd-ı hatt-ı zenahtânı üstine
 Konmuş zekâb-ı la'l **ile** bir noqtadır dehen
 (G 164/19-20)

Beyt-i ber-cestede pinhân olayum za'f **ile** ben
 Leb-i la'lüñ öpeyüm her okuduğça anı sen
 (G 165/1-2)

Bu kadar fikr-i dağık **ile** yine dil-dâruñ
 Dehen-i tengine lâyıq bulamam ince suhan
 (G 165/3-4)

Şevk-i nesîm-i yâr **ile** mânend-i gird-bād
 Âyende ben bu vâdî-i 'aşka revende ben
 (G 167/11-12)

Seni mahşerde Bâyezid **ile** vezn itmezler
 Besdür insâna ki mümtâz ola akrânından
 (G 168/5-6)

Mürde-dil nazm-ı Belîğ **ile** bulur tâze hayât
 Okı pür pâk gâzel üstine dîvânından
 (G 148/13-14)

Alur diyü dil-i zârî şikenc-i târından
 Tutar bu havf **ile** geh şâne pençesin gîsü
 (G 171/9-10)

Rüsüm-ı himmeti ehl-i kerem süzenden
 ögrensün
 Ten-i 'uryân **ile** her bî-nevâya giydürür jende
 (G 176/5-6)

Hâtır-ı pür-gam yapılmaz neş'e-i efyün **ile**
 İ'tibâr olmaz gelen keyfe mey ü ma'cün **ile**
 (G 178/1-2)

Hâtır-ı pür-gam yapılmaz neş'e-i efyün **ile**
 İ'tibâr olmaz gelen keyfe mey ü ma'cün **ile**
 (G 178/1-2)

Da'vete itmez icâbet rukye vü efsün **ile**
 Ehl-i 'aşka ol perî teşhîr olur altun **ile**
 (G 178/3-4)

Da'vete itmez icâbet rukye vü efsün **ile**
 Ehl-i 'aşka ol perî teşhîr olur altun **ile**
 (G 178/3-4)

Kâm-bağşı-i vişâlüñle olurken dil-firîb
 Bitdi âhîr sebz-i hattıñ va'de-i kemmün **ile**
 (G 178/5-6)

Dîde-i 'uşşâkdan cüş eyledükçe seyl-i eşk
 Âbile-âsâ anuñ pürdür habâbı hün **ile**
 (G 178/7-8)

Kalb-i sengîne kelâm-ı nerm ider lâbüd eşer
 Kıt'a-i elmâs dâ'im hakk olur kurşun **ile**
 (G 178/9-10)

Tevbe âşâr-ı günâhı mahv ider dilden Belîğ
 Câme oldıkça mülevves pâk olur şabun **ile**
 (G 178/11-12)

Kec-ıtab' **ile** ülfet ne zarar rast dilâna
 Hâme yolına toğrı gider dest-i şolağda
 (G 179/5-6)

Maşşuduñı sa'y **ile** tarîküñde bulınca
 Deryâya irer âb-ı revân gitse yolınca
 (G 180/1-2)

Ey ehl-i cezbe himmet idüñ kuşça cânuma
 Ol dâmgehdin 'avn **ile** şâyed ki kırtula
 (G 181/5-6)

Ümmîd-i akçe eyleyerek âh u zâr **ile**
 Çeşmüm ağardı akçe gibi intizâr **ile**
 (G 184/1-2)

Ümmîd-i akçe eyleyerek âh u zâr **ile**
 Çeşmüm ağardı akçe gibi intizâr **ile**
 (G 184/1-2)

Erbâb-ı 'aşk istemez 'âlemde akçe pül
 Râhat bıraksalar bu dil-i dağ-dâr **ile**
 (G 184/3-4)

Qalmaz miyân-ı lücce-i fûrkâte fûlk-i dil
Elbette bir kenâra çıkar rûzgâr **ile**

(G 184/5-6)

Çıksun o gül- 'izâr temâşâ-yı bâğa tek
Ben söyleşem hâkâyık-ı 'aşkı hezâr **ile**

(G 184/7-8)

Pîrân-ı 'aşkuñ olmasa destinde zûr-ı zer
Ülfet ider mi tâze cevân ihtiyâr **ile**

(G 184/9-10)

Esrâr-ı 'aşka vâkıf olunmak murâd ise
Nazm-ı Belîğî tutsun 'azîz i 'tibâr **ile**

(G 184/11-12)

Belîgâ bu gâzel eflâka nâmuñ eyleyüp hem-ser
Midâd-ı surh **ile** tahrîr olındı Beyt-i ma' mûra

(G 187/11-12)

Taşvîr-i yârî şafha-i zerkâra sebt için
Naqqâş-ı Çîn sa'y **ile** cân virdi şürete

(G 188/17-18)

Zabt idince mansıb-ı hüsni o meh-rû hatt **ile**
Büy-ı sünbül çîn şehir geldi mübarek bādına

(G 189/11-12)

Bulunmaz âb u tâb-ı dil-rübâ endam-ı 'aksinde
Mey-i gül-gün **ile** pür-şîşe olmaz ateşin sāye

(G 191/11-12)

Ten-i pür-za' fuma bir harf **ile** eylerler istidlâl
Hemân nâm u nişânum maḥv olup döndüm
mu'ammâya

(G 191/13-14)

Iḥvana luṭf **ile** yine itmezdi iltifat
Üftâde Yûsuf olsa eger ka' r-ı çâhuma

(G 192/9-10)

Olnca 'âdet eşer qalmayor müdâvâda
Müdâm nûş **ile** dünyâda zâ' il olmaz gam

(G 195/9-10)

Takarrüb-i dehen-i yâr ümîdi **ile** Belîğ
Gâzeld e maḥlaşumuz cilve kıldı bālâda

(G 195/15-16)

Nigâh-ı dür **ile** itmez kanâ' at râh-ı küyında
'Aşâ eyler elinde pîr-i 'aşkuñ dür-bîn olsa

(G 196/7-8)

Çok sîm-teni koydı felek zîr-i zemîne
Toldurdu nice külçe-i sîm **ile** hâzîne

(G 197/1-2)

Kimdür ki bād-ı şubh **ile** yârûñ yetişdüre
Bu 'arz-ı ḥâlî südde-i devlet-me' âbına

(G 198/15-16)

Belîgâ âferîn kim penc beyt-i pāk **ile** tab' uñ
Nizâmî' nûñ şunar bî-bâk Genc-i pencine pençe

(G 200/11-12)

Nezzâre **ile** ben toyamam rüy-ı nigâra
Aç gözlüdür âyîne bakar yâra toynca

(G 204/9-10)

Cünbiş-i kâmet **ile** tabl kıyâmet koparur
Def döger sînesini celcele başlar zâra

(G 207/9-10)

Ḥvâhiş-i naqd-i revân **ile** gelince o perî
Defîne kendin atar bulsa eger şad-pâre

(G 207/11-12)

Ṭonanup âl **ile** hengâm-ı ṭonanmada Belîğ
Cânımı yaqdı benüm ol büt-i âteş-pâre

(G 207/13-14)

İki şâhîn-i hün-âşâma beñzer çeşm-i fettânuñ
Müjeñdür hün-ı mürğ-i tab' **ile** âlüde çengali

(G 209/11-12)

'Azîzâ kadrini añlar mı âyâ ehl-i isti' dâd
Kaža **ile** bu ḥâke bir Belîğ-i nükte-dân geldi

(G 211/13-14)

Zencîr-i âteşin **ile** su' bân-ı zülfüñi
Bâlâya çekse mevce-i reng-i perîdesi

(G 213/7-8)

Şandûk-ı sînem içre yatur tab'umuñ Belîğ
Maẓmûn-ı nev-ḥayâl **ile** pürdür cerîdesi

(G 213/21-22)

Feryâd idersem ey gül-i ter olma teng-dest
Seyr et fiğân-ı bülbül **ile** ḥande-i güli

(G 214/3-4)

Rüz-ı su' âlde hiç bulamaz virmege cevâb
Her kim cevâb-ı ḥuşk **ile** redd itse sâ' ilî

(G 216/11-12)

Bir tarz-ı dil-keş **ile** ser-ağâz kim Belîğ
Şâd ola rûh-ı bülbül-i Firdevs-i Nâ' ilî

(G 216/13-14)

Leb-i cân-baḥş **ile** güftâra gelse ol Mesîhâ-dem
'İlâç eyler dil-i bîmâr-ı ehl-i 'aşka rûḥânî

(G 218/9-10)

Nâvek-i ma' reke-ârâ **ile** hengâm-ı muşâf
Nâşîh-ı şîve-i düşmen-şiken-i kâ' anî

(G 219/3-4)

'Arşada esb **ile** cevân-ı şalâbet-eşerüñ
Reşkden öldüreyor nâm-ı Hülâgü Ḥân' ı

(G 219/7-8)

Telḥkâm itse eger ḥile-i zehr-âb-ı 'adū
Lafz-ı şîrîn **ile** âsüde ider ḥâkânî

(G 219/11-12)

- Ey 'aks-i yār hicrūn **ile** tîredür gözüm
Zulmetde kalmasun gel uyandır çerâgını
(G 220/3-4)
- Ol serv-i nāza hūsn-i ebed mālîkânedür
Sâ'irden aldı hatt **ile** anuñ ferâgını
(G 220/5-6)
- Bir cilve itse pertev-i hūsn **ile** 'âşîkuñ
Ol yāl u bāl dilde eritmez mi yâgını
(G 220/9-10)
- Âğâz-ı gâzel-hvânî **ile** hāme-i cān-sūz
Abdāla dönüp bergini terk itdi şoyındı
(G 221/9-10)
- Gīsüy-ı nigāra tolaşup şāne Belîgā
Bu vaz' **ile** çok hātır-ı yārana tokındı
(G 221/11-12)
- Uğrar kazāya şürb-i müdām **ile** reh-revān
Sālik ider mi meşrebe tercîh mezhebi
(G 222/9-10)
- O mehūñ naḥvet **ile** çihresi pür-çm̄n oldu
Görelî kendini āyinede ḥod-bīn oldu
(G 224/1-2)
- Olmuş kemāl-i naḥvet **ile** çeşm-i mestinūñ
Müjgān yanında bālîş-i kec-tekye-dādesi
(G 226/7-8)
- Mānend-i çeşm-i mürde nice zālîmūñ Belîg
Gördün kapandı āh **ile** bāb-ı güşādesi
(G 226/15-16)
- Şadme-i emvāc-ı meyl-i eşk **ile** şām u şeh̄r
Gerdiş-i çārḥ-ı felek dūlab şeklin gösterür
(G 231/7-8)
- Şadme-i emvāc-ı meyl-i eşk **ile** şām u şeh̄r
Gerdiş-i çārḥ-ı felek dūlab şeklin gösterür
(G 231/7-8)
- Raḳîb **ile** bu gice meclisde dildārūñ
Filān ü festagız olmazsa belki neste olur
(G 232/9-10)
- Ey büt-resīde tenciye minnet ne şeyh-i şeh̄r
Ābā okursa bir nefes-i serd **ile** tonar
(G 235/7-8)
- Dil-i şad-çāk-i 'âşîk hāzm ider tevbîḥ-i a' dāyı
Ki darb-ı çüb **ile** çinî-i müdār eylemez āvāz
(G 237/5-6)
- 2. İle bağlacı.**
İm'ān-ı sem'-ı hūş **ile** meclisde eyle güş
Mātem şadāların nağam-ı erğânında
(Tb 1/31-32)
- 'Arız-ı gül-berg **ile** ruḥsārî reşk-i nev-bahār
Sīnesi billürveş par par yanar āyīne-dār
(Ş 1/5-6)
- Ey fūrüg-ı 'arızūñ reşk-i cemāl-i hūr-ı 'in
Şem' anuñ pervānesi cān **ile** Ruḥü'l-Emīn
(Ş 2/1-2)
- Üstine gerçi nisār eyledi çok sīm **ile** zer
Naḳd-i cānın ḳor idi āyīneye bulsa eger
(Msd 2/59-60)
- Bed-nām-ı 'ālem olmağ **ile** iftiḥar idem
Bir serv boylu tāze sevüp ihtiyār idem
(Tb 2/87-88)
- Zāl-i sipihre mihr **ile** meh a'yn olmasa
Görmezdi cism-i lāğarumı itmege cefā
(K 2777-78)
- Şandılar anı ikiz toğdı güneş hāş **ile** 'ām
Cāmekāna gelicek tıtdı perî gibi maḳām
(Msd 3/3-4)
- Kim ider ḥayr ile yād olmasa şî'r-i Cām
Baykara **ile** Ali Şîr-i kerimü'ş-şiyemi
(K 7/55-56)
- Bu Şevketāne ḥayālāt ile dil-i Şā'ib
Revān-ı 'Urfi-i şîrīn-kelāmı eyledi şād
(K 11/107-108)
- Gāh-ı nazarda rüyına nisbetle berg-i gül
Eyler çemende şebnem **ile** mihrî seng-sār
(K 12/41-42)
- Gelse fānūsda şerer gibidür
Bu münevver maḳāma mihr **ile** māh
(T 12/9-10)
- Ma'î kerrākesi şirtında sipihrūñ taşlar
Şemsedür mihr **ile** meh kavş-i kuzah aña şerit
(G 17/11-12)
- Bildürür herkese ḥālīn dil-i āyīne-sirişt
Baḳsa mir'āta görür kendüsini ḥüb **ile** zışt
(G 18/1-2)
- Derd olur olsa da pīrāna devā-yı bih-būd
Bulamaz vaḳt-i direv neşv ü nemā āb **ile** kişt
(G 18/9-10)
- Bu nazma var ise söz söyle ḥaşma buldursun
Yerā 'a-i dü-zebān **ile** müdde 'āya şübüt
(G 19/9-10)
- Naḳş **ile** olunca mānend-i 'arūs-ı dil-peziḗr
Şaldı ḳol güyā der-āgūş itmege bu ḳasrnāk
(T 19/5-6)
- Düşdi sūzişle dil-i ābā ḥayālūñ ki müdām
Müteḥarrîk kef-i 'ummān **ile** yelpāze-i mevc
(G 22/5-6)

Va 'd-ı nışüm **ile** ancak leb-i bām
İtdi fevvâredeki āba külāh
(T 23/13-14)

Olup āvîze Süreyyâ zencîr
Zer-tılâ' satl u legen mihr **ile** māh
(T 23/17-18)

Suḡanda ma'nî-i rengîn laṭîf edâ ister
Ḥakîm ider mey-i gülgümü āb **ile** memzûc
(G 24/13-14)

Fürüg-ı neş'ede birdür vücûda rûh **ile** rāh
Kî nuḡl-i meclis ola bûs-ı ğabġab-ı tuffāh
(G 25/1-2)

Her vech **ile** etvârî sâ'irlerine râciḥ
Bir şûḡ-ı cihân gördüm dil-ber dimege şâlih
(G 26/1-2)

Ebrû **ile** ḥatt-ı leb bir kıṭ'adur ey zâhid
Ma'nâsı anuñ ğayet erbâb-ı dile vâziḥ
(G 26/7-8)

Ḥayâl-i serdî-i bād-ı ḥazândan her ġāh
Hezâr-ı haste **ile** ġonca üzre ditrer şāḥ
(G 28/9-10)

Cismüm ġubârî dilde hevāñ **ile** bâde merg
Ser-germ-i 'aşḡ olup döne mânend-i gird-bād
(G 33/3-4)

Ḥançer-keşide çeşm **ile** zinhâr ey ġoñul
İncine âdeme görünür ol perî-nijād
(G 33/9-10)

Kelâm eger ki yire gökden itmeseydi vürüd
Bu vech **ile** suḡana ḥāme eylemezdi sücüd
(G 35/1-2)

Nuḡl ü şarâb zâhîde ğayet lezîz ise
Erbâb-ı 'aşḡa ḥün **ile** laḡt-ı ciger lezîz
(G 36/9-10)

Ḥoşdur mezâka bûs-ı leb-i tıfl-ı şîr-ḥvâr
Mezc olsa şîr ü kând **ile** ḥelvâ olur lezîz
(G 37/5-6)

İtmem girîz ta'n **ile** küy-ı nigârdan
Devlet cihânda âdeme cāy-ı ḥaṭardadır
(G 41/5-6)

Sebük-pervâzi-i fânîye maşrûf **ile** im'ânî
Kî her cāh-ı meşakḡat gird-bād-ı kûh u
hāmündür
(G 47/9-10)

Āşînâdur herkestün bir feyz **ile** germiyyeti
Māh-tābuñ pertevin pervâne zann eyler serâp
(Mf 50/1-2)

'Aşâ-yı ābnûsı **ile** müjġân almış etrāfuñ
Sevād-ı çeşmi göz ḥabsinde yârūñ kanlı
merdümdür
(G 58/5-6)

Mânend-i siper sineñi tut tîr-i ġazāya
Meydāna giren 'aşḡ **ile** merdâne gerekdür
(G 5973-49)

Ülfetün revnaḡı meclisde eḥibbādandır
Ma'nî te'lîf-i ḥurûfat **ile** imlādandır
(G74/1-2)

Çekildi seyl **ile** deryâ-yı ḡulzûme ḥas ü ḥār
Beni ḡaḡîqate işāl ider bu 'aşḡ-ı mecāz
(G 90/3-4)

Bu ḥande-i şekerin **ile** piste-i nāzuñ
Yeter nevāle-i süzişger-i gülü-yı niyāz
(G 90/11-12)

Mihr rāzın 'acabâ şimdi kimün göñline yār
Tîz-destî **ile** vaz' itdi mişāl-i geç-bāz
(G 98/7-8)

Firākuñla çemende farkı yokdur bezm **ile**
rezmün
Baña her şāḡ-ı pür-gül tîġ-i âteş-tābdur sensüz
(G 101/3-4)

Ġazel-i pākî okınuḡça Belîġ-i zârūñ
Olma dem-beste bu ṭarz **ile** nefes ġönder 'arîf
(G 129/13-14)

Söyler lisân-ı ḥāl **ile** zülf ol perîveşe
Bāġ-ı ruḡında bitmez idüm sünbül olmasam
(G 150/13-14)

Ele aldıḡça o çengî güzeli çār-pāre
Reşḡden mihr **ile** meh ġörse olur çār-pāre
(G 207/1-2)

iled: 1. Götürmek, ulaştırmak.

iled:-ür
Hemişe luṭfi ile rāstān olup mükrim
Yanında bend **iledür** ḡurb-ı ḥançer-i mu'vec
(Kt 1/11-12)

Reşḡ-i nesîm-i yār **iledür** ḡayd-ı ḥvāb idüp
Büyün kim itdi cünbiş-i gehvāre-i semen
(G 164/17-18)

2. Bazı soyut isimlerden sonra getirilince durum bildiren zarflar oluşturur.

iled:-ür
Cā-be-cā ḥāl **iledür** ruḡda olan revnaḡ-ı ḥaṭ
Yaḡışur ḥüsn-i ḥaṭa zîr ü zeber ḡonca nuḡaṭ
(G 119/1-2)

ilhām: Allah tarafından kalbe gelen mâna.

Didim itmâmına **ilhām** ile târih Belîğ
Dil-güşâ kaşr-ı nev-âyîn-i maķâm-ı Maħmūd
1151

(T 10/15-16)

ilik: Elbisenin düğme geçmeye mahsus deliği.

İgneden ipliğe dek hâl-i dili yâre didik
Çâkî-i pîreheninden bedeni gördüm **ilik**

(Msd 4/7-8)

iliş: 1. Takılmak.

iliş:-di
Semâya fırladı yelmânı darb-ı destinden
İlişdi çarha anı şanma mâh-ı ğarrâdur

(K 5/43-44)

iliş:-ince

İlişince o tâka târ-ı nigâh
Çeşm-i hayret-keşân olur kândil

(T 12/13-14)

2. Dokunmak, temas etmek.

iliş:-mez
İlişmez kirpügümde yâre karşı dâne-i eşküm
Güneş toğdıkdâ şebnem kıatresi tırılmaz nebât
üzre

(G 182/7-8)

ilkâ-yı muhât: Etrâfı sarılmış cehre.

Aña **ilkâ-yı muhât** eylemez ammâ esnâf
Yaķalar yârı tâbân-keşdür o bî-istinkâf

(Msd 5/47-48)

illâ: Mutlaka.

Gönül hüsni bütân-ı bî-vefâdan nefy idüp dir lâ
O şühuñ nazîri olduğım işbât ider **illâ**

(Mf 37/1-2)

iller: Yabancılar.

İller ümîd-i hâr u has-ı güft ü güy sever
Tâbiş-nümâ-yı feyz-i ma'ânî ihtîşâr

(K 12/175-176)

illet: Hastalık.

illet:-i, -y, -le
Sü'-i 'amelde baķ bu mükâfata kim Belîğ
Başur **illetiyle** cihân saña teng olur

(Kt 45/1-2)

ilm: Bilim, bilgi, marifet.

Meşâfuñ 'arşasında 'âciz ü efgendedür Rüstem
Yanıñda **ilm** ile tıfl-ı sebük-hvândur 'Alî Kârî

(K 4/35-36)

'ilm 'inân-ı ol: İlim dizgini olmak.

'ilm 'inân-ı ol:-maz
Ebnâ-yı dehre itmese tab'uñ mu'âvenet
Dest-i 'uķile cilvede **olmaz 'inân-ı 'ilm**

(K 10/39-40)

'ilm revân-ı ol: İlmin akması.

'ilm revân-ı ol:-ma, -sa
..... mürde olur olmasa eger
Cevher-fürüz-ı şıyt-ı zâtuñ **revân-ı 'ilm**

(K 10/47-48)

'ilm-i 'âlem-i taħrîr: Yazı alemi ilmi.

O fazıl-ı mütebaħħir ki vaķt-i baħt-ı 'ulüm
Yanıñda kaķra deĝil 'ilm-i 'âlem-i taħrîr

(K 6/53-54)

'ilm-i kalem: Yazı ilmi.

'ilm-i kalem:-de
Küttâb-ı hayl-i çarha olurdu re'is eger
'İlm-i kalemde olsa 'Uṫarıdle imtiḫân

(Tb 1/51-52)

ilticâ it: Sığınmak.

ilticâ it:-se
Nihâl-i sâye-i iķbâline Kays **ilticâ itse**
Serâbuñ mevcesi zencîr olurdu pây Leylâya

(K 9/55-56)

iltifat: Raĝbet etmek, ilgilenmek

Kimse le'ime yâr olamaz **iltifat** ile
Seng-i siyâha câzibe-i keh-rübâ 'abeş

(G 20/3-4)

Dânâya gec-muâ' mele nâ-dâna **iltifat**

Düşmez efendi böyle edâ şân-ı devlete

(G 188/7-8)

iltifat eyle: Raĝbet etmek, ilgilenmek.

iltifat eyle:-r
Câhilüñ dâ'im murâdinca döner çarḫ-ı felek
İltifat eyler gedâ ferzend-i nâ-binâsına

(G 177/3-4)

iltifat it: Raĝbet etmek, ilgilenmek.

iltifat it:-mez, -di
İḫvana luṫ ile yine **itmezdi iltifat**
Üṫtâde Yûsuf olsa eger ka'r-ı çâhuma

(G 192/9-10)

iltihâb-ı süz-ı dil: Gönül ateşinin tutuşması.

iltihâb-ı süz-ı dil:-den
O rütbe pürderüñ **iltihâb-ı süz-ı dilden** kim
Ser-engüştin yaķar başdıķça ney-zen peyker-
i nâya

(G 191/9-10)

iltiyâm: Arayı tamir etmek.

Tehî-dest 'âşık-ı bî-çâreden dil-ber selâm almaz
Kibâr-ı 'aşr ile hem-meşreb olmuş **iltiyâm** almaz

(G 88/1-2)

ilzâm: Susturma.

ilzâm:-dur
Ne hâcet keş-me-keş ḫübân ile ey şüḫ-ı bî-pervâ
Saña da'vâ-yı hüsne hüccet **ilzâmdur** mir'ât

(G 13/11-12)

ilzām:-ı, -n, -a

Huşmın **ilzāmına** bu fenn-i ma'ānide Belîğ
Sözünü eyler iseñ levh ü kalemle işbāt
(G 19-20)

imād: 1. Direk.

Ol kaşır niçe kâ'im olur erbâ'-ı rükne
Bir muhkem 'imād olmasa kilik-i dāde-zāda
(Kt 17/-6)

'imāda:-a

Üç rükni ise iklām-ı velî oldı mu'ini
Üstād-ı cihān-zāde-i kātible 'imāda
(Kt 17/3-4)

'imād:-ı

Yesārīye bu fenn-i haṭda olan luṭfi bār-ı nîk
'İmādi 'ālem-i rüyāda gördüm zevk-yāb oldım
(Kt 18/1-2)

2. Özel isim.

'imād:-uñ

Haṭda kātib-zādedür hıvāce 'İmāduñ pey-revi
Dede-zāde buldı bu fende velî rengin-nikāt
(Kt 46/1-2)

'imād-ı kıṭ'a: Kıtanın direği.

'imād-ı kıṭ'a:-sı, -dur

Cemāl-i rüy-ı bütān sāde şafhadur bî-mū
'İmād-ı kıṭ'asidur hüsni-i haṭṭ-ı çār-ebrü
(G 171/-2)

'imād-ı millet-i dîn: Din milletinin direği.

'İmād-ı millet-i dîn kahramān-ı mesned-i şer'
Muhiṭ-i kenz-i ma'ānî muḥakkık-ı tefsîr
(K 6/51-52)

imām: Hitap edati.

imām:-e

Keh-rübā nāzük imāme o dühāni beçenüñ
Deheninden ider enbūbe-i pistān gibi raşş
(G 115/3-4)

imām-ı 'aşk: Aşkın imamı.

Kemān-ı ebrüvān-ı yārdan resm eylemiş bennā
imām-ı 'aşk anuñçün ṭāk-ı mihrāba sücüd eyler
(G 53/11-12)

imān: İnanmak, kalben itikat ve lisanen ikrar etmek.

imān:-sız, -lar

Şaḫın aldanma bütān-ı sitem-endişe
Belîğ çok gönül Ka'besini yıkdılar **imānsızlar**
(G 57/13-14)

imān:-ı, -n, -dan

Eger aḡyār müselmān-ı kavīyem dir ise
Ehl-i dil nefret ider kâfirüñ **imānından**
(G 168/9-10)

im'ān: Bir iste çok ileri varma, çok dikkatli olma.

im'ān:-ı

Sebük-pervāzi-i fāniye maşrūf ile **im'ānı**
Ki her cāh-ı meşakkat gird-bād-ı küh u
hāmündür
(G 47/9-10)

imāna gel: Müslümanlığı kabul etmek; en
sonunda doğruyu söylemek; sonradan bir şeyi
kabul edip uymak.

imāna gel:-mez

Görüp hāl-i ruḫuñ **imāna gelmez** münkir-i
hüşnüñ
O bir gāv-ı dü-pādur kararı fark itmez aḫından
(G 166/13-14)

imānı ol: Dîn inancı olmak.

imānı ol:-an

Cān fedā eyler aña cānı olan
Muştafayı sever **imānı olan**
(Mf 25/1-2)

im'ān-ı sem'-ı hüş: Akla kulak veren iman.

im'ān-ı sem'-ı hüş ile meclisde eyle güş
Mātem şadaların naḡam-ı ergānūnda
(Tb 1/31-32)

'imārāt: İmaretler, voksullara viyecek dağıtmak üzere kurulmuş olan havır evleri.

'imārāt:-ı

'İmārātı bu dehrüñ gevher-i zātuñladur yoḫsa
Yanumda çarḫ-ı gerdün bir tehî dülābdur sensüz
(G 101/9-10)

imdāda vetiş: Çok zor ve tehlikeli bir anda yardım etmek.

Ey nakd-i eşk bārī sen **imdāda gel vetiş**
Şimdi Belîğ ḡam-zedenüñ ḫarc-ı rāhı var
(Kt 33-34)

imdād-ı şest ol: Balık oltasının yardımının olması.

imdād-ı şest olmaz:-maz

Olur nā-este zīnet-āver-i menzilüñe maḫşūd
Kemān-ı tūr-i āh-ı 'āşıkā **imdād-ı şest olmaz**
(G 86/9-10)

imiş: Ek fiil.

Şu'arānuñ ṭutalım ḫadr-i cihānda yoḡ **imiş**
Nice inkār olunur kıymet-i āşār-ı demi
(K 7/51-52)

Ne 'acāyib dūr-i yek-tā **imiş** ol gevher-i pāk
Ki bulunmaz şadef-i kevn ü mekānda aña eş
(G 109/7-8)

Güç **imiş** ḫaylī bu eyyāmda söz diñletmek
Muṭribuñ kavline bî-ḫarb kulak ṭutmaz def
(G 130/9-10)

'Ayş u neşāt dirler **imiş** rüzḡarda
Bilmem Belîğ ol daḫī bir 'ālem olmasun
(G 157/15-16)

Bu şeb tabaşbus-ı kelbiyye eyleyüp ağıyar
Hârâreti var **imiş** dil-bere uyuzlandı
(G 215/7-8)

Nâhun ucında reng-i hınâveş bu meclisün
Elden çıkar toyılmaz **imiş** câm-ı bâdesi
(G 226/13-14)

Muqaddem almaz **imiş** gerçi añı bâde-fürüş
Belîğ şimdi ğazel kimse almıyor saña yûf
(G 238/11-12)

imkân: Olanak.

Hayme-i câhımı güncâyışe **imkân** yoğ ise
Şahn-ı iclâline gerdün çura valâ hîyemi
(K 7/39-40)

imkân:-a
İmkâna ser-te-ser 'adem-i himmetün olur
Tâkat-güzâr-ı kudret-i bâr-ı girân-ı 'ilm
(K 10/15-16)

imlâ: Yazım.

imlâ:-dan, -dur
Ülfetün revnaķı meclisde eĥibbâdandır
Ma'ni te'lif-i ĥurûfat ile **imlâdandır**
(G 74/1-2)

imren: Hoş giden bir şeyi arzu etmek, aşırı derecede arzu etmek.

imren:-dig, -ün, -den
Âb-ı şâfiden alup nüş eyledükçe teşnegân
Şulanur bahruñ lebî **imrendiğünden** dâ'imâ
(T 3/7-8)

imsâk eyle: Tutmak.

imsâk eyle:-me
Sende varsa ma'rifet hoş-girân-ı dânişe
Cevherün bezl eyle **imsâk eyleme** ma'den
Gibi
(G 239/5-6)

imtidâd it: Uzamak.

imtidâd it:-se
İmtidâd itse eger farç-ı lefâfetden o dem
Eşer eyler ruĥına târ-ı niğâh-ı ĥasret
(G 15/17-18)

imtiĥân: Sınama.

Bilmem ki maţlabı o bütûñ naķd-i cân mıdır
Yohsa murâdı 'aşığı bir **imtiĥân** mıdır
(Kt 43/1-2)

imtiĥân:-suz
Ĥırâş-ı dâğa ser-tiz eyle nâhun
Revâyic bulamaz zer **imtiĥânsuz**
(G 92/13-14)

imtiĥân ol: Sınanmak.

imtiĥân ol:-sa
Küttâb-ı ĥayl-i çarĥa olurdı re'îs eger
'İlm-i kalemde **olsa** 'Uĥâridle **imtiĥân**
(Tb 1/51-52)

imtizâc-ı ehl-i 'irfân: Marifet sahiplerinin uvuşması.

imtizâc-ı ehl-i 'irfân:-a
Hünerdür **imtizâc-ı ehl-i 'irfâna** sebep zîrâ
Dü-mevzûn mışra'a ülfet viren her yerde
mazmündür
(G 47/7-8)

imzâ: Evraka yazılan isim.

imzâ:-dur
Baķılsa levĥ-i tavâmîr-i nazm-ı eslâfa
Bu şî'r ĥâtîmede ketb olunmuş **imzâdur**
(K 5/79-80)

imzâ:-y, -a
Müheyyâdur yeter kâzî-i ĥudsî-i ĥatm için ey
dil
Berîd-i âh ile tûmar-ı şî'ri gönder **imzâya**
(K 9/101-102)

imzâ:-st, -n, -a
İsm ü resmin levĥ-i tab'umda güzel yazsun o
şûĥ
Ĥüccetün herkes niğâh eyler Belîğ **imzâsına**
(G 177/15-16)

in: Yukarıdan aşağıya doğru gelmek.

in:-di
Ey nûr-ı dîde fîdye-i ibn-i Ĥalîl için
Bâğ-ı keremden **indi** ise kebş-i bî-bedel
(Kt 27/1-2)

Zülfün ki **indi** tâ kemer-i zer-nişâne dek
Tûl u dirâz-ı fitnedir âĥîr zamâne dek
(G 137/1-2)

in:-er
Nüş-ı meyde gerden-i şâfin temâşâ eyleyüp
Bâde-i gülgün **iner** şandum gülüy-ı şîşeden
(G 159/7-8)

in: Bu.

Zehr est nâni gireften ez **in** merdomân begerz
Züf ekened tenür be-bîrun ĥamîr râ
(G 240/5-6)

Ey 'aşekân ze tab'-e Belîgem besüz del
Ezber koned **in** ğazel-e 'aşekâne râ
(G 241/13-14)

Beçin ez golşen-e tab'-e Belîğ-e men goli
Ke bâ **in** reng u büyi şâyegân zîb-e destâr est
(G 242/13-14)

'inân: Dizgin.

'inân:-u, -muz, -a
Cihânda sedd-i reh-i berķ olan giyâha döner
Şarılsa rîşe-i tûl-i emel **'inânumuza**
(G 208/5-6)

'inān-keşide it: Dizgin çekmek.**'inān-keşide it:**-dū, -mTekāver-i dili **itdüm** **'inān-keşide** Belîğ
Münîf-i hoş-suḥana itmeye taḳaddüm tek

(G 141/9-10)

inceden ince: Çok dikkat ederek, en küçük ayrıntılarına değin.Ḳarışdı müy-ı miyān tār-ı zülfe fark idemem
Bilinmez **inceden ince** ḥayāl-i ma'nādır

(K 5/19-20)

'ināyet: Lütuf, ihsan, iyilik.**'ināyet:**-ū, -ñ, -leDānişverā bu bende-i iḥlaş-perverūñ
Ednā **'ināyetūñle** olur kām-rān-ı 'ilm

(K 10/ 115-116)

inceld: İnce duruma getirmek.**inceld:**-elimEş'ār-ı dürüşti alamaz ağzına cānān
İnceldelim anı dehen-i yāra uyınca

(G 204/7-8)

'ināyet:-leŞad-güne **'ināyetle** ne var eyleyüp ikrām
Akrān arasında bu ḳuluñ yüzli bulinsam

(Kt 33/5-6)

incid: Kırmak.**incid:**-emezKāle-i vaşlını bir 'adem için eskidemez
Bu ḳadar müşterinūñ ḥatırını **incidemez**

(Msd 2/31-32)

'ināyet it: İyilik etmek.**'ināyet it:**-se'Adli **'ināyet itse** nigeḥ-dār olup ider
Cāy-ı ḥamāmı dīde-i şāhin-i cān şikār

(K 12/105-106)

2. Zarar vermek.**incid:**-e, -sinYok yire **incidesin** maḥlūḳı
Buña hiç kâ'il olur mı Ḥālîḳ

(G 134/9-10)

'ināyet ḳıl: Lutfetmek, ihsan etmek.**'ināyet ḳıl:**-sa'Ināyet **ḳılsa** hengām-ı cidāl erbāb-ı 'irfāna
Atarlar cünbiş-i bād-ı müjeyle çarḥa kühsārı

(K 4/27-28)

incin: Gücenmek, gönül koymak, gücüne gitmek.**incin:**-seḤançer-keşide çeşm ile zinhār ey gönül
İncinse ādeme görünür ol perī-nijād

(G 33/9-10)

'ināyet-i elḫāf-ı ḥaḳ: Allah'ın iyilikleri.

'Adū-yı devleti maḳhūr olup umūrından

Aña **'ināyet-i elḫāf-ı Ḥaḳ** ola yāver

(Kt 47/3-4)

incin:-meVaḫşi ḡazāl dāmen-i şāhrā-yı nāz iken
İncinme ey perī seni ben ādem eyledüm

(G 152/13-14)

inbisāt: Yavılma.

Bu tengnā-yı saḫ-ı mu'allāḳda toḡrısı

Ezfün iken ḫbā'a ḥum-ı meyden **inbisāt**

(Kt 13/1-2)

incit: 1. Zarar vermek, acıtmak.Ḳad-i ra'nā ile ey naḫl-i revān cilveler it
Bāḡda ḳaşmir idüp servi-i çenārı **incit**

(G 17/1-2)

incāz it: Vaadi yerine getirme, vaadi yerine getirilmek.**incāz it:**-me, -y, -enUnıtma va'di zīrā va'de **incāz itmeyen** şaḫşuñ
Yanında ḳadri yokdır nīm-cū ehl-i kerāmātın

(Kt 3/7-8)

incit:-me, -sün**İncitmesün** mi o dem işitdikçe zāhıde
Dirmiş raḳīb-i dīv o perīnūñ filānidür

(Mf 59/1-2)

ince: Zarif.Cihāni başuma fıkr-i deḥānuñ teng ider ammā
Miyānuñ vaşfi eş'ārumda bir **ince** taḫayyüldür

(G 78/7-8)

incit:-meYanaşup bezmde duḫt-ı reze başma nemegi
Zāhid **incitme** ki şuridedür ol kız bozılır

(G 76/7-8)

Bu ḳadar fikr-i daḳıḳ ile yine dil-dāruñ
Dehen-i tengine lāyık bulamam **ince** suḥan

(G 165/3-4)

O şūḫı şem'-i bālīn eyledük kāşāne-i ḡamda
Meded **incitme** ey ḥummā-yı firḳat şimdi nā-
ḫoşuz

(G 95/7-8)

ince:-l, -ürDehen-i teḡgine ol dil-berūñ inşā şıḡmaz
Şıḡsa da **incelür** elfāzına ma'nā şıḡmaz

(G 84/1-2)

Derdimüz besdür bize **incitme** ey gerdün-ı dūn
Biz bu miḫnet-ḫāneye geldükse rāḫat bulmadık

(G 113/5-6)

incit:-tiBelîḡā ḥārḫār-ı ḡamla nişterzār olup gönülüm
Bu şeb āmed-şüd-ı rāh-ı ḥayāl-i yāri **incitti**

(G 212/9-10)

2. Kırmak.**incit:** *-me*Düşmene yâver olup dostu şakın **incitme**
İtme ey şüh-ı cefâ-pişe bu cevri itme

(R 24/1-2)

incü: İnci.**incü:** *-si*Zuhur itdükçe ma'nâ gevheri 'Ummân-ı
ta'bindan
Hacâletten erir şebnem gibi deryânuñ **incüsü**

(K 3/51-52)

incü: *-dür*Baħr-i nazm içre mezâmîn-i lañif **incüdür**
Aña menşe' şadef-i pāk-i dehendür elfāz

(G 121/13-14)

'ind: Kat.**'ind:** *-i, -n, -de* Murâduñ hıfz ise bād-ı fenâdan
şem'-i ikbâlünAnuñ dest-i du'âdur ehl-i dil **'indinde** fânüsü

(K 3/13-14)

'ind: *-i, -m, -de*

Eyvâ göbekli sîb-zekân egerçi yâr

'İndimde sîbden benüm eyvâ olur lezîz

(G 37/9-10)

indir: Düşürmek.**indir:** *-ir*Vañtiyle ecel-i hâke seni **indirir** âħir

'İsî gibi çıksañ da eger çarħ-ı berine

(G 197/11-12)

'indümde ol: Nezdinde olmak.**'indümde ol:** *-ma, -dan*Sultân-ı cihân **olmadan** 'indümde e'azdür

Ferrâşî-i mâtem-kede-i âl-i Muħammed

(K 1/23-24)

indür: 1. Düşürmek.**indür:** *-di, -ler*

Dâħî mülk-i fenâda genc iken ol gevher-i nâ-yâb

Mişâl-i genc anı **indürdiler** hâke muşallâdan

(T 15/9-10)

2. Baş eğdirmek.**indür:** *-di*

Destimde olan şem'-i fûrûzânımı nâ-gâh

İndürdi ecel elden alup zîr-i zemîne

(G 197/3-4)

ingilizli: İngiltere halkından ya da bu halkın soyundan olan (kimse).**ingilizli:** *-dür*

Berğ-i sitemle nâre yaķar çatsa fülk-i dil

Ateşlidür o kâfir-i ħüsn **İngilizlidür**

(G 80/9-10)

inkâr ol: Kabul ve tasdik etmemek, tanımamak.**inkâr ol:** *-m, -ur*Şu'arânuñ tütalım kâdr-i cihânda yoğ imiş
Nice **inkâr olmur** kıymet-i âşâr-ı demi

(K 7/51-52)

inkılâb: Değişim, dönüşüm, bir durumdan başka bir duruma geçiş.**inkılâb:** *-l, -n, -a*Rindân bakup bu kârgâhuñ **inkılâbına**

İtmiş kıyâs bâde-i nâbuñ ħabâbına

(Tb 2/63-64)

Rindân bakup bu kârgêhuñ **inkılâbına**

İtmiş kıyâs bâde-i nâbuñ ħabâbına

(G 198/1-2)

inkılâb ol: Değişmek.**inkılâb ol:** *-maz*Ĥayâlün tâ ki mevcûd ola dilde **inkılâb olmaz**

İçinde ħânenün bir şâħib oldukça ħarâb olmaz

(G 87/1-2)

inkılâb ol: *-ur*

Bir gün olur ki şarşar-ı bād-ı fenâ esüp

Bu kâr-ĥâne zîb-nümâ **inkılâb olur**

(Tb 1/63-64)

inkisâr al: İlenci gerçekleşmek.**inkisâr al:** *-muş*

Kırarlar şimdi seng-i ta'n ile âyîne-i ħalbün

Muķaddem ol ħať-âver ehl-i dilden inkisâr almış

(G 113/5-6)

inîle: Acı, üzüntü belirten kesik sesler çıkarmak, inildemek.**inîle:** *-r*

Olma miħnet-zede-i nâliš-i âzürde-dilân

İñler elbette toķınma teline ħanbûruñ

(G 135/9-10)

ins: İnsan, beser.Görince ħüsn-i cihân-süz-ı yârı **ins** ü melek

Pür oldı na're-i Hû ile 'âlem-i Lâhut

(G 19/3-4)

ins ü melek: İnsan ve melek.**ins ü melek:** *-den*Bûs itmege nevbet dege tâ **ins ü melekten**

Ĥâke sürinür dâmen-i iclâl-i Muħammed

(K 1/9-10)

inşâ: Edebî nesir.**inşâ:** *-da*

Mey-i ħamrâda olan neş'e-i pür-feyze bedel

Şi'r ü **inşâda** ħafî rûħ-ı revândur ma'nâ

(G 1/19-20)

Dehen-i teñgine ol dil-berün **inşâ** şığmaz

Şığsa da incelür elfâzına ma'nâ şığmaz

(G 84/1-2)

inşâ kıl: Yazmak, kaleme almak.**inşâ kıl:-di**

Kimi dil-ḥaste-i hicr itdi dirseñ ol vefâ düşmen
Cevâb için bu beyti **kıldı inşâ** kıl-k-i cādū-fen
(Msd 1/33-34)

inşâd: Şiir okuma.**inşâd:-i, -n, -a**

Şâhid-i nazmın güzel şüret virür **inşâdına**
Kilk-i Mânî-pişenüñ şad-âferin üstâdına
(G 189/1-2)

inşâd eyle: Şiir okumak.**inşâd eyle:-y, -e**

Zihî ṭabî'at-ı rengin-edâ ki **eyledi** Ḥakk
Şeh-i kalem endişe Ḥusrev-i **inşâd**
(K 11/109-110)

inşâf eyle: Acılamak.

eytümü 'özü ile nakz eyleme **inşâf eyle**
Yapmışum ben bu kadar ḥalka cihanda ebyât
(G 14/15-16)

inşâf it: Hakça davranmak, adâlet göstermek, acıyıp merhamet etmek.

Pesend itmez midî nazm-ı Belîg-i zâra **inşâf it**
Geleydi Rûma Şâ'ib mülk-i i'câmuñ 'ırakından
(g 166/17-18)

insân: Sahıs.**insân:-a**

Dirhemle denânire ḥacerdür miḥak ammâ
Ḳalbin çıkarur sîm ü zer **insâna** miḥakdür
(G 59/19-20)

Seni maḥşerde Bâyezid ile vezn itmezler
Besdür **insâna** ki mümtâz ola akrânından
(G 168/5-6)

Râḫat yine 'uḳbâdadur **insâna** ki sâlik
Her yirde bulur nermî-i pister yorılınca
(G 180/9-10)

Kim alsa destine iḳlîm-i Hindî seyr eyler
Cihâm gösterir **insâna** sâgar-ı âyinesi
(G 227/9-10)

insân:-i.

Luṭfına maḫzar olup bây u gedâ bendesidür
'Abd-ı Memlûk ider elbette kerem **insâm**
(G 219/9-10)

inşâ-yı kıṭ'a: Kıtanın yazısı.**inşâ-yı kıṭ'a:-dan**

Belîg-i zâra bu **inşâ-yı kıṭ'**adan şimdi
Du'â-yı devlet-i Maḫşûd Girây'dur maḫşûd
(Kt 4/9-10)

intihab eyle: Seçmek.

Türkî zebânî **eyle** bu tarz ile **intihab**
Elyak egerçi nazma zebân-ı derriyyedür
(G 65/7-8)

intihâb eyle:-dü, -m

Pây-dâr-ı mâye-i mihrüm idüp ihdâ rikâb
Eyledüm iki gözüm resminden anı **intihâb**
(Kt 2/11-12)

intihâb ol: Seçilmek.**intihâb ol:-miş**

Levh-i dîvân-ı ḳazâdan **intihâb olmuş** Belîg
Reng-i mazmûn ile pürdür şafḫa-i ğarrâ-yı rûḫ
(G 27/23-24)

intihâb ol:-up

Ey mâye-baḫş-i luṭf u kerem **intihâb olup**
Ḳalbindedür daḳâyık-ı esrâr-ı Ahmedî
(Kt 54/1-2)

intikâl eyle: Geçmek, göçmek.**intikâl eyle:-mez**

Ḥüs-n-i aḫlâḳ **eylemez** aḫl-ı neseble **intikâl**
Böyledür câri virür ekşer çemende ḫâr gül
(G 146/9-10)

intikâm: Öç almak.**intikâm:-i, -n**

Ḳomaz ḫalk **intikâmın** zâlime idbârı vaḳtinde
Zaḫm-dâr olsa ef'î anı mürân eyler efgende
(G 176/7-8)

intikâm al: Öç almak.

Nîrû-yı meyle al ḡam-ı dünyâdan **intikâm**
Aç ḡuş-ı hüşi diñle budur zübde-i kelâm
(Tb 2/97-98)

intisâb ol: Bağlanmak.**intisâb ol:-maz**

Belîg ol bârgeḫde himmet-i pîrâna muḫtâcuz
Vesîle olmaduḳça bir kibâra **intisâb olmaz**
(G 87/15-16)

intizâr: Bekleme.

Ümmid-i aḳçe eyleyerek âḫ u zâr ile
Çeşmüm aḡardı aḳçe gibi **intizâr** ile
(G 184/1-2)

intizâr ol: Beklemek.**intizâr ol:-ur**

Ne 'aceb beklese hengâm-ı ḫaṭuñ 'âşık-ı zâr
İntizâr üzre **olur** şâ'im olan aḫşama
(G 194/3-4)

ip eyle: İp yapmak.**ip eyle:-r**

Çırpıdan çıḳmaz ise aña **ip eyler** saña yâr Şûr-ı
'aşḳ 'âleminün kârı degüldür hencâr
(Msd 4/35-36)

ipsiz: Havlaz, serseri, havta.

Uydırırsa pişine vuşla-i yârî aḡyâr
Şofra yanuñda dikiş tutmaz o **ipsiz** mekkâr
(Msd 4/11-12)

- ipsiz:-e**
Bir alay **ipsize** yüz virme dükāna irkip
Şimdicek oltanı yutdı tolaşur anda raķīb
(Msd 5/49-50)
- ir: Ulaşmak.**
ir:-mez
Güzār-ı lā-mekān-seyrāna olmaz āsumān māni
Ki pervāz-ı fūrūg-ı meyden **irmez** raħne mīnāya
(K 9/15-16)
- Elüm dāmāna **irmez** kāmeti eflāke ser çekmiş
Meger ol naħl-i cān boy gösterür cennetde
Tübāya
(K 9/39-40)
- ir:-ince**
Metā'-ı ziver-i dünyāyı terk ider pīrān
Hāzān **irince** hemān berg ü bārī silker şāħ
(G 28/17-18)
- ir:-ür**
Bed-zebānuñ arama ağzını germ-ülfet olup
Künc-i surāħda engüşte **irür** darbet-i niş
(G 110/9-10)
- Zer-endüzüñ belādur başına gencīne-i pür-zer
irür zembüre āfet hānesi pür-engübīn olsa
(G 196/5-6)
- 'irāb: Düzgün konuşma.**
Hāller nokta zebān-zed iki mışra' leblerüñ
Müylar zir ü zeber **'irāb** şeklin gösterür
(G 231/3-4)
- irād: Kazanç.**
İhaça eylese fi'l-cümle maşrafum **irād**
Hādeng-i hāmemi dil-düz-ı hātır-ı hussād
(K 11/93-94)
- Naqd-i sirişki dīdemüzüñ cū gibi açar
irād yok maşārfimiz şu gibi açar
(G 234/1-2)
- irād:-ı, -n, -a**
Kanda gördümse cihānda merdüm-i āzādenüñ
Çeşm-i giryān gibi gālib maşrafi **irādına**
(G 189/7-8)
- irād eyle Söylemek.**
irād eyle:-y, -üm
Bir iki beyt-i pesendīde nazm-ı 'Urfiden
Du ā vü medhūne şāyetse **eyleyüm irād**
(K 11/69-70)
- irād id: Söylemek.**
irād id:-er, -ler
Mūya teşbih miyānında **iderler irād**
Dehen-i tengine isnād ile bir kavı-ı za'if
(G 129/3-4)
- irādi: İrade ile alakalı.**
Hāħ şarf itmede **irādi** bināya ekşer
Meh gibi hānesini ayda bir eyler tecdid
(G 31/13-14)
- irās eyle: Sebep olmak.**
irās eyle:-r
Kendinüñ zarfına bir 'arıza **irās eyle**
Müterākim olıcaķ sinede 'eczā-yı ğaraż
(G 117/7-8)
- irci'ī nidāsını: Dön nidası, 'Ey huzura kavusmuş insan! Sen O'ndan hoşnut, O da senden hoşnut olarak Rabbine dön. (Seçkin) kullarım arasına katıl ve cennetime gir!' (Kur'an-ı Kerim: 89/28).**
irci'ī nidā:-st, -n, -t
Eyleyüp **irci'ī nidāsını** güş
Virdi cānāna bī-tereddüd cān
(T 18/5-6)
- irdāf eyle: Ardısıra vürütme, vürütülme.**
irdāf eyle:-di, -m
Hezār sa'y Belīg eyle silk-i nazma yine
Le'āli-i suħan-ı pāki **eyledim irdāf**
(G 128/15-16)
- iremārāviş-i elvān: Rengarenk bahçelerden mevdana gelen İrem Bağı.**
Rüsüm-ı 'ilmle gıtmez denā'et tab'-ı nā-kesden
İremārāviş-i elvān ile huld-i berīn olmaz
(G 85/13-14)
- 'irfān: Manevi ve ruhi tecrübeyle edinilen sezgisel bilgi.**
Ey dāver-i dārāb-ı himem kıt'adan iķdam
İrfān ile bu bendenüñ aħvāli bilindi
(Kt 32/1-2)
- 'irfāna:-a**
Ne 'andelibe ne gül-i hāndāna mā' ilüz
Rind-i cihān dīdeyüz **'irfāna** mā' ilüz
(Mf 12/1-2)
- irhās id: Fiat indirmek, ucuzlatmak.**
irhās id:-en
Narhı bābında eger hāt-ı şerīf itse şudür
Kıl kadar yokdur **iden** şehd-i vişāli **irhās**
(G 115/5-6)
- irk: Toplamak.**
irk:-ip
Bir alay ipsize yüz virme dükāna **irkip**
Şimdicek oltanı yutdı tolaşur anda raķīb
(Msd 5/49-50)
- irtihāl-i hayl-i ezhār: Çiçek sürüsünün göçmesi.**
irtihāl-i hayl-i ezhār:-ı
Bu güzār-ı fenādan **irtihāl-i hayl-i ezhārı**
Bilür bāng-i şikest-i reng olupdur bülbül-i
cānum
(K 8/11-12)

iş: 1. Yapılan sev, davranış, eylem.

Destgâhında bize **iş** kesiyor 'işve-fürüş
Naqd-i can vir ki bu eşnâda şatılmaz kontoz
(Msd 4/45-46)

Muqadderden beter **iş** sa'd u naḥsa i'tibâr olmaz
Nişân olmuş Belîgâ tîr-i âha bi-güneh kevkeb
(G 11/13-14)

Sevdâ-yı mâ-sivâyı kımaz levḥ-i sînede
Üstâd-ı pişekâra pesendide **iş** budur
(G 54/11-12)

Pestden lâ-büd çıkar bâlâya mürğ-i bâl-zen
Vâşıl-ı maḫşûd olur her kimse **iş** himmetdedür
(G 64/3-4)

Güftâra bu resme nice **iş** kesdi Belîgâ
Fahri gibi mîkrâz-ı dü-leb anı oynca
(G 204/11-12)

O şuhûñ şafḥa-i ruḫsârına ḫaḫ geldi **iş** bitdi
Diyâr-ı Rûma ceyş-i zengî geldi târ-mâr itdi
(G 212/1-2)

iş:-den
Fezâ-yı medḥine bir ḫadd bulırdı bu **işden**
Berid-i ḫâme-i çâbuk-rev olmasa a'rec
(Kt 1/13-14)

iş:-ler, -i
İşleri cümle kubür yûñlü lûbâde ber-düş
Her 'abâ-püşa nemed giydirür ol ḫârâ-püş
(Msd 4/43-44)

iş:-i
Ne kadar ḫışm ile dil-teng ise hemgâm-ı meşaf
İşi bir ḫâlebe ifrâğ ider erbâb-ı ḫılâf
(Msd 5/17-18)

iş:-i, -m
Dâverâ dâdgerâ luḫfuña ḫalmışdur **işim**
Yohsa aldum gözüme râh-ı diyâr-ı 'ademi
(K 7/43-44)

iş:-i, -n, -de
Her **işinde** aña tevfiḫ-i ḫudâ yâver olup
Tîr-i maḫşûdın ide büse-dih-i nâf-ı hedef
(G 130/17-18)

iş:-leri
Toğrılık kârı degüldür felek-i pür-şuruñ
Egridür ḫaddi gibi **işleri** ol kanbûruñ
(G 135/1-2)

iş:-ler
Tîğ-i ğamzeyle dün 'uşşâka ne **işler** kesdi
ḫanlar dökdi o cellâd-ı felek ser kesdi
(G 225/1-2)

2. Uğraş, meşguliyet.

iş:-i, -n, -de
ḫudâ-yı 'izz ü cell her **işinde** yâver olup
Güşâde ola anuñ baḫtı tâli'î mes'üd
(Kt 4/7-8)

ḫudâ-yı 'izz ü cell her **işinde** yâver olup
Güşâde ola anuñ baḫtı tâli'î mes'üd
(Kt 4/7-8)

iş ehline yakışur: Bir kimsenin nasıl bir kişi
olduğu yaptığı işlerden anlaşılır.
Müşâbehette degül her **iş ehline yakışur**
ḫadeḫ olur mı mecâlisde şîşe-i ḫaccâm
(G 151/7-8)

iş eyle: İş yapmak..

iş eyle:-sek
Yıtmez nuḫûd-ı eşk ile **iş eylesek** be-farz
Âḫvâl-i pür-melâlünü şâh-ı cihâna 'arz
(G 116/1-2)

iş it. Bir şeyi görev, meslek olarak kabul etmek.

iş it:-di
Söyledüp naḫşımızı aldı mişâl-i tütî
Bize şan'atla o âyine-cebîn **iş itdi**
(G 223/9-10)

iş it:-me, -y, -em
Lâyıḫ mı âḫ idüp felege bir **iş itmeyem**
Dâ'im muḫâlif itdüğü kavli işitmeyem
(Tb 2/119-120)

iş ol: Dumanın değdiği yerde bıraktığı kara leke ile kirlenmek.

iş ol:-ur
Tiryâkî kül kedisi gibi ḫayli pis olur
Âteş başında üstü başı dâ'im **iş olur**
(G 49/1-2)

İsâ': Hz. İsa pevgamber.

'İsâ nüzü'l iderdi tabâbetle bî-gümân
Feryâd-ı ḫudsiyândan eger olmasa eşam
(Tb 1/13-14)

Kendi dil-i bî-mârıma hem-derd olayım
'İsâ gibi tecrid-i güzîn-ferd olayım
(R 4/1-2)

Ol rûḫ-ı revânı görelî dîde-i Meryem
'İsâ daḫî âğüşına bir bâr-ı girândur
(G 56/11-12)

İsâ:-y, -t
Ol büt-i ḫüsnüñ düşüp bî-ḫod olurdu pâyına
Meryem **İsâ'** yı der-âğüş itmese büt-ḫânede
(G 201/3-4)

işâbet eyle: Yerini bulmak, rastlamak.

işâbet eyle:-mez
Eylemez cisme **işâbet** marâz-ı rûḫânî
Çâr-yâruñ olıcaḫ ḫubbi musâvî aḫlât
(G 118/13-14)

- işâbet eyle:-r**
Du 'âsı ehl-i kurbuñ redd olunmaz dergeh-i
Hakda
Sihâm eyler işâbet püteye menzil yakîn olsa
(G 196/15-16)
- işâbet id: Yerini bulmak, rastlamak.**
işâbet id:-e
Hadeng-i âhı komaz rüzgâr işâbet ide
Eger ki kulle-i Kâfi koşañ nişânumuza
(G 208/11-12)
- işâbet id:-er**
Nâ-gehân oldı tüfeng atmağa tab'ı meyyâl
Her umûrunda işâbet ider ol şîr-i vefâ
(T 13/23-24)
- İsâl id: Vardırmaq.**
İşâl id:-er
Çekildi seyl ile deryâ-yı kûlzüme has ü hâr
Beni hakîkate işâl ider bu 'aşk-ı mecâz
(G 90/3-4)
- İşâl id:-er, -ken**
Hüner maşşûdına işâl iderken ehl-i 'irfânı
Belîğ-i zârûñ oldı pây-bend-i tab'-ı me'yûsı
(K 3/65-66)
- 'İsâ-meniş: İsa yaradılış.**
Bu nazmı görse 'ârif-i Rûmî Belîğedir
Enfâs-ı rûh-bahş ile 'İsâ-meniş budur
(G 54/13-14)
- İşâr: İkrâm etme.**
İşâr:-dan
Hâtar görmez tüvânger naqdini işârdan soñra
Ki taş atmaz nihâle kimse berg ü bârdan soñra
(G 172/1-2)
- İsâr eyle: Serpmek.**
İsâr eyle:-se
Şabâ bu hâki ser-i nahle eylese işâr
Semer-feşân olur elbet şükûfe-i taşvîr
(K 6/49-50)
- İsâr id: İkrâm etmek.**
İşâr id:-er, -dû, -m
Yine işâr iderdüm pâyına ol şâh-ı hübânûñ
Gelen bu dîdeden her katre bir dürr-i semîn olsa
(G 196/9-10)
- İş'âr id: Bildirmek.**
İş'âr id:-üüp
Kâm-ı 'âşık bahte merhûn olduñ iş'âr idüp
Küh-ken şîrîn haber virdi dehân-ı tîşeden
(G 159/11-12)
- işâret: İz, alamet, emare.**
işâret:-dir
Bir işâretdir o çâr-ebürü nezaket-pîşenüñ
Ka'be-i rüyunda va'z itmiş Hüdâ mihrâb-ı çâr
(Kt 9/3-4)
- işâret eyle: İşâret etmek.**
işâret eyle:-r
Debistân-ı hayâlî şîve-i tefhîm ile perver
İşâret ile eyler hall-i eşkâl-i İbni Sinâ'ya
(K 58/57-58)
- İsâr-ı direm: Para ikramı.**
İsâr-ı direm:-den
Elem çekmez şahâvet-pîşe İsâr-ı diremden hiç
Döküp naqd-i sirişki dîde-i giryân olur mahzûz
(G 120/5-6)
- İsâr-ı maţâlib: İsteklerin ikramı.**
İsâr-ı maţâlib:-den
Sehâb-ı dest-i gevher-bârı İsâr-ı maţâlibden
Göz açmaz rind-i tehî-çeşm-i habâb-ı bahr-ı pür-şûra
(T 27/13-14)
- 'İsâ-yı rûh: Hz. İsa'nın ruhu.**
Erreves birgün keser nahl-i hayâtın bî-dirîğ
Cezr ü medd-i mevce-i enfâs iken 'İsâ-yı rûh
(G 27/15-16)
- İsbât eyle: Kanıtlamak.**
İsbât eyle:-r
Hâşmın ilzâmına bu fenn-i ma'ânide Belîğ
Sözünü eyler iseñ levh ü kalemle İsbât
(G 14/19-20)
- İsbât id: Kanıtlamak.**
İsbât id:-er
Gönül hüsni bütân-ı bî-vefâdan nefy idüp dir lâ
O şûhuñ nazîri olduñ İsbât ider illâ
(Mf 37/1-2)
- İsbât it: Kanıtlamak.**
İsbât it:-dû, -ñ
Luţf u keremüñ oldı bu du'âya güvâh
Sen ibn-i vezîr olduñ İsbât itdün
(Kt 49/3-4)
- İsbât-ı müdde'â eyle: Maksudı kanıtlamak.**
İsbât-ı müdde'â eyle:-dû, -m
Levh u kalemle eyledüm İsbât-ı müdde'â
Olmaz hünerde tezkiye lâzım güvâhuma
(G 192/27-28)
- İsbât-ı vücüd eyle: Varlığı kanıtlamak.**
İsbât-ı vücüd eyler:-r
Güzeller hüsni 'arz-ı dîde-i ehl-i şühüd eyler
Bu da'vâda hayâlûñ şimdi İsbât-ı vücüd eyler
(G 53/1-2)
- İse: 1. Kosul edatı.**
Hüsni ile dil-ber-i mümtâz ise 'âlemde şuhân
O büt-i 'işvegerüñ rüyuna ândur ma'nâ
(G 1/11-12)
- Çalmadı hergiz o meh-rûda kesâfetden eser
Kıl kadar 'aybı eger var ise anuñ göster
(Msd 2/47-48)

Saķı düşer mi meclis-i 'işretde ğam yimek
Derdüñ var **ise** sinede ğam çekme şışe çek
(Tb 2/111-112)

Murāduñ hıfz **ise** bād-ı fenādan şem'-i ikbālūñ
Anuñ dest-i du 'ādur ehl-i dil 'inde fānūsı
(K 3/13-14)

Buyur ğamdan felek ārām virsün şāhid-i
nazmuñ
Belġ-i zārdan maṭlūb **ise** tekmil-i nāmūsı
(K 3/79-80)

Dil-i deryā-nevāl-i himmetidür
Keremüñ var **ise** eger kāñı
(T 4/3-4)

Çırpıdan çıkmaz **ise** aña ip eyler saña yār
Şūr-ı 'aşk 'āleminün kārı degüldür hencār
(Msd 4/35-36)

Penbe atlas gibi ülkerli o rengin ruhsār
Söyle zāhid zenebüm gördüñ **ise** böyle niġār
(Msd 4/41-42)

Oluþ hürmetde kā'im hiç tevāzu'dan degül ħalı
Belġā var **ise** cām-ı meye üftādedür minā
(G 5/11-12)

Ne kadar hışm ile dil-teng **ise** hemġām-ı meşaf
İşi bir kālebe ifrāġ ider erbāb-ı ħılāf
(Msd 5/17-18)

Eger ki mazhar-ı luṭf u kerem **ise** vüzerā
Seġāvet ü keremüñ luṭfına bu ma'nādur
(K 5/31-32)

Eger ki 'ismet-i pür-iġtisābuñ eyler **ise**
Cihān-ı şa'sa-i tiġ-i nehy ile tenvīr
(K 6/97-98)

Ki germiyyetle cism-i pākine te'sīr ider meh-tāb
Eger var **ise** cüz'-i fenn-i şeb-revlikde noķřanuñ
(G 7/19-20)

3Her kim ki anı ister **ise** 'ālemdede
İtsün seşer Kā'be-i dil-bābını daķķ
(R 7/3-4)

Ĥayme-i cāhını güncāyiře imkāñ yoġ **ise**
Şāñ-ı iclāliline gerdün kura vālā ħiyemi
(K 7/39-40)

Nāza çekdi dem-i faġriyye ben söyledemem
İşte ey dil hünerüñ var **ise** söylet kalem
(K 7/57-58)

'Azametden mübarek ismüñ **ise**
Şıġmayor baġır-ı şi'ire sultānım
(Kt 8/7-8)

Gelsün miyāna eyler **ise** cüş korkıdan
Çarġuñ 'Utārid'i heves-i imtiġān-ı 'ilm
(K 10/105-106)

Böyle ħüsñ ile cefā-pīře **ise** yār Belġ
Yā taġammüldür aña çāre yā 'azm-i ġurbet
(G 15/29-30)

Üç rükn **ise** iklām-ı veli oldı mu'ini
Üstād-ı cihān-zāde-i kātible 'imāda
(Kt 17/3-4)

Sultān Meġmedde seyr eyle Belġ elbet
Der-beste **ise** gönlüñ anda bulunur fātīġ
(G 26/11-12)

Ey nūr-ı dīde fidye-i ibn-i Ĥalīl için
Bāġ-ı keremden indi **ise** kebs-i bī-bedel
(Kt 27/1-2)

Nuķl ü řarāb zāhide ġayet lezīz **ise**
Erbāb-ı 'aşka ħün ile laġt-ı ciger lezīz
(G 36/9-10)

Meyl eyler **ise** ġayra koşmaz bendeñi ġayret
Ĥıřm ile ġayālūñde girībānum ider aġz
(G 38/7-8)

Şıdķ u ħulūř var **ise** ehl-i hünerdedür
Rāġ-ı suġanda başını itdi fidā kalem
(G 39/5-6)

Ne 'aceb cāhil olan řād **ise** dūnyāda Belġ
Rüzġaruñ ġamı erbāb-ı hüner vāyesidür
(G 46/9-10)

Ne kadar vaġři **ise** ma'nī-i bġāne Belġ
Ĥāne-zāde kalem-i nādire-destānumdur
(G 50/33-34)

Ĥuddām olacak yarın ahālī-i cināna
Var **ise** eger Badrādaki muġ-beçegāndur
(G 56/5-6)

'Arz eyler **ise** büy-ı viřālūñ saña dekdür
Bilmez misin ol ġonca-deġāñı ne çiçekdür
(G 59/1-2)

Eger ālüde-i 'iřyāñ **ise** dāmānum ey zaġid
Anı taṭġır ider bī-intihā deryā-yı raġmet var
(G 68/9-10)

Ĥāferin ṭab'ma var **ise** cihānda gelsün
Levh-i pāke kalemı böyle Belġāne çeker
(G 81/17-18)

Yeryüzinde pādīřāñ-ı 'aşr Zıllu'llāh **ise**
Eylemez mi bir şecerle sāyesi yeksāñ raķř
(G 114/11-12)

'Arz ider ġayrıya muṭrıb neye mālīk **ise** hep
Baña miřķālle şatar nāzi ġeçürmez kīrāt
(G 118/11-12)

Mir'ât-i Cemde 'âlemi görmek murâd **ise**
Âyîne-i cemâl-i dil-ârâya nâzır ol
(G 142/7-8)

Her kim firâk-ı yâr ile âşüfte-hâl iken
Gülzâr-ı cennet ister **ise** âdem olmasun
(G 157/9-10)

Eger ağıyar müselmân-ı kavîyem dir **ise**
Ehl-i dil nefret ider kâfirün îmânından
(G 168/9-10)

Esb ü kabâ 'atıyye-i resm-i mülük **ise**
Ol şeh-süvâr-ı nâz şafâ bahş ider kula
(G 181/9-10)

Esrâr-ı 'aşka vâkıf olunmak murâd **ise**
Nazm-ı Belîği tutsun 'azîz i 'tibâr ile
(G 184/11-12)

Yârûn hisâba gelmez **ise** mübtelâları
Ağıyar-ı dünî almasun âdem hisâbına
(G 198/9-10)

Hengâm-ı haşa vaşl için olma müterakkıb
Gündüz gör işin her ne **ise** giceye kalma
(G 205/3-4)

Râh-ı kanâ 'at içre selâmet murâd **ise**
Dilden güsiste eyle kıyüd-ı tecemmülü
(G 214/13-14)

O şâh-ı hüsne dikkatle nigâh olınsa mümkindür
Eger maflüb **ise** bir yirde görmek cân u cânânı
(G 218/11-12)

Bakup hakâyık-ı şun '-ı Hüdâyı seyr itsün
Kimün ki var **ise** bir mâh-peyker âyinesi
(G 227/7-8)

Bir kabza-i sîm destüme girdi bu şeb ammâ
'Aklen yine didüm ki bu var **ise** bilekdür
(G 236/5-6)

2. Da, de.

Yârân yapıldı ben **ise** hâtır-şikest olam
Gül mevsiminde gam-zede vü teng-dest olam
(Tb 2/47-48)

Kıllet-i mâdih ile bahr **ise** âdem kim olur
Şad-dehenle yemmi i 'lân ider âvâze-i mevc
(G 22/11-12)

Erbâb-ı suhan hüsne dimiş gevher-i cândur
Hüsne **ise** güher belde-i Badrâ aña kândur
(G 56/1-2)

Endişe-i küyuñla dili kıble-nümânun
Âhen **ise** ditrer yine elbette yürekdür
(G 59/17-18)

Bâlâ-yı nañl-i mevki '-i kesb-i hevâ **ise**
Ey gönca başum üzre yerün yok midur senün
(G 138/11-12)

Le'âlî-i suhan kem-yâb **ise** dillerde gam
çekmem
Rezîl olur güher dünyâda mişli nâdir olmazsa
(G 199/7-8)

isem: Ek fiil şart kipi birinci teklik şahıs.
Bu pîre-zen-i dehr-i sitem-kâra Belîğ
Meyl eyler **isem** süfle vü nâ-merd olayım
(R 4/3-4)

Dil-berle girüp halka-i zikre dir **isem** Hû
Ma'lumdur 'uşşâka zamîrümdeki merca'
(G 123/3-4)

iseñ: Ek fiil şart kipi ikinci teklik şahıs.
Çâr-çarb ile miyâna kuşanup köhne düvâl
Zâhidâ sende kâyiş merd **iseñ** it terk-i menâl
(Msd 5/31-32)

Hâşmın ilzâmına bu fenn-i ma'ânide Belîğ
Sözünü eyler **iseñ** levh ü kalemle işbât
(G 14/19-20)

Bilmek ister **iseñ** o mazlümü
Nâmı Bazârî-zâde İbrâhim
(T 4/3-4)

Feyz olmadıkça ma'ni-i bigâneye Belîğ
Elfâza eylerüm dir **iseñ** aşinâ 'abeş
(G 20/29-30)

Re's olur ekşeri a'zâ-yı bedende maqtû'
Mâ-şaşal cây-ı necât ister **iseñ** olma re'is
(G 105/5-6)

Kimde vardur dir **iseñ** mestî-i şahbâ-yı garaž
Söyledüp lafzına bağ keşf ola ma'nâ-yı garaž
(G 117/1-2)

Ahvâl-i ehl-i dânişe 'ibretle nâzır ol
Dünyâda zillet ister **iseñ** şimdi şâ'ir ol
(G 142/1-2)

Gönül düşürmege bir serv-i nâza mâ'il **iseñ**
Zemîne sâye düşürmez o kâmet-i dil-cü
(G 171/11-12)

Çadr-i güheri bilmez **iseñ** nazm-ı Belîğ
Mânend-i hazef-pâre alup yerlere çalma
(G 205/11-12)

Nik ü bedden merd **iseñ** i 'mâz-ı 'ayn it fâriğ ol
'Aybını keşf eyleme bir âdemuñ revzen gibi
(G 239/11-12)

isfahān: Sürmesi ile meşhur ver.**işfahān:-a**

Yāruñ alınca sürme-i hāk-i rehin şabā
Ardınca uçdı dīdelerüm **İşfahāna** dek

(G 137/7-8)

işgüfe: Çiçek.**işgüfe:-y, -e**

Virdi hep **işgüfeye** altun şuyı neşv ü nemā
Şafha-i dīvāra resm olmuş kırı bir nakş iken

(T 1/38-39)

İsī: Hz. İsa peygamber.

Vaqtıyla ecel-i hāke seni indirir āhir
‘İsī gibi çıksañ da eger çarh-ı berine

(G 197/11-12)

İsī-dem: Hz. İsa nefesli.

Benüm helāküme ihyā ider o **İsī-dem**
Raķibi şafha-i dīvāra itseler taşvīr

(K 6/41-42)

İsī-dem-i deyr-i kühen: Dünyanın İsa nefeslisi.**İsī-dem-i deyr-i kühen:-i, -m**

‘İsī-dem-i deyr-i kühenim vaqt-i cüdāyī
Bütler uzadup destini dāmānum alurlar

(Mf 58/1-2)

İsī-dem-i deyr-i kühen:-ü, -m

‘İsī-dem-i deyr-i kühenüm vaqt-i cüdāyī
N’eyler uzadup destini dāmānum ider aħz

(G 38/3-4)

İsī-i nebi: İsa peygamber.

‘İsī-i nebi gerçı olup rüh-i İlahī
Maħbüb-ı Hūdā zāt-ı pür-efzāl-i Muħammed

(K 1/19-20)

işit: Duymak, haber almak.**işit:-me, -y, -em**

Lāyık mı āh idüp felege bir iş itmeyem
Dā’im muħālif itdügi kavli **işitmeyem**

(T b 2/119-120)

işit:-se

Her kim **işitse** haķ sözi telh olsa hazm ider
Vezn ile olsa mīve gülü-gir olur mı hiç

(G 23/11-12)

işit:-dikçe

İncitmesün mi o dem **işitdikçe** zāhide
Dirmiş raķib-i dīv o perinün filānidür

(Mf 59/1-2)

iskāt: Susturma.

Rāfıziler sa’y ider mihrāb-ı hāmıs va’zına
Bī-tekellūf anları **iskāt** için ey hüşyār

(Kt 9/1-2)

iskāt eyle: Susturmak.**iskāt eyle: -r**

O perī eylese erbāb-ı suħanla kelimāt
Nüktedānlıkda nice bülbüli **eyler iskāt**

(G 14/1-2)

iskele: Vapur uğrağı olan şehir veya kasaba.

Bādranun şehrinde vāk’ı bir müferrih **iskele**
Bundan aķdem ābsuz olmışdı cāy-ı tengnā

(T 3/3-4)

işkence: Eziyet, azap.

Esīrān-ı gama ol rütbe düşmendür o hūnī kim
Gider **işkence** ta’līm itmege iklīm-i Efrence

(G 200/5-6)

İskender: 1. Padişah.2. M.Ö. 356-323 arasında yaşayan, Yunanistan, İran, Anadolu, Suriye ve Hindistan’ı ele geçirmiş olan büyük kumandan.

‘Aceb mi tıtsa **İskender** gibi iklīm-i Zülmātı
Riķābında olur māh-ı şeb-ārānun sipeh kevkeb

(G 11/5-6)

İskender:-i

Çarķ eyle seyl-i bādeye gam kişverin tamām
Dārāya ğalip eyledi **İskenderi** bu cām

(Tb 2/93-94)

işkufe: Çiçek.

Dinmez **işkufe** sıfali fesine ammā kim
Ser-niğün anda saķız morı ķaranfil perçem

(G 154/5-6)

işkufe:-ler, -e

Çurı bir nakşı muħit olmuş iken cedvel-i sīm
Virdi altun şuyı **işkufelere** neşv ü nemā

(T 21/21-22)

işlām: Allah’ın Kur’an ile vahvettiğı ve esasları Hz. Muhammed tarafından bildirilen din, müslümanlık.**işlām:-a**

Yakışmaz kāfirün destinde **İslāma** münāsibdür
Kef-i Haydarda barmaķ kaldırup olmuş
müselmān tığ

(G 126/3-4)

işle: 1. Saplamak.**işle:-r**

Nevk-i sinān ğamzeñ **işler** geçer gönülden
Ey şulh-ı şulh-ı düşmen mızrāk çuvāla sığmaz

(Mf 13/1-2)

2. Yapmak.**işle:-r**

Seħhāre duħt-ı rez nice demdür o kāfirün
Ruħsārı üzre nakş-ı gül **işler** Frenk-pesend

(G 34/3-4)

3. İçine girmek, etkilemek, nüfuz etmek.**işle:-r**Belîgâ tîr-i elmâs-ı müjyle zahm açar ol şüh
Yine n' işlerse işler hâtır-ı mecrûhı sızlatmaz

(G 103/13-14)

ism: Ad, nam.Vezîr ibni vezîr **ism** ü şân-ı âbâsı
Nüh-âsmân gibi hep birbirinden a'lâdur

(K 5/33-34)

İsm ü resmin levh-i tab'umda güzel yazsun o
şühHüccetüñ herkes nigâh eyler Belîg imzâsına
(G 177/15-16)**ism:-i**Aķçamuñ **ismi** zebânumda mükerrer ammâ
Kîmyâ gibi degül belli vücud u 'ademi

(K 7/17-18)

'Azm idüp şanma 'adem mülkine **ismi** güm olur
Haşr olunca arayan şâ'iri beytinde bulur

(G 76/1-2)

ism:-ü, -ñ, -î'Azametden mübarek **ismüñ** ise
Şîgmayor baħr-i şî'ire sultânım

(Kt 8/7-8)

ismîn:-i, -nFünûna dâd u sitedle olur mı hiç vâkıf
Nihâyeti kütübüñ **ismîn** öğrenür şahhâf

(G 128/3-4)

ism:-ü, -ñ, -i

7. Lisâna ismüñi alsaķ berây-ı istikbâl

8. Kõpar bu rûh-ı revân tâ gelür zebânumuza

(G 208/7-8)

isma 'il ağa-zâde: Şiir konusunda hünerli bir zâttır.Mühîbb-i ehl-i hüner **İsma 'il Ağa-zâde**
Belîg şî'rim anuñ cümle dil-pesendidür**'işmet: İffetlik, temizlik.****'işmet:-i**Pâkî-i şî'rüme ma'nâsı güvâh oldı Belîg
Meryemüñ '**işmeti** bürhâni Mesihâdandur

(G 74/15-16)

Ref'-i niķâba '**işmeti** meyl itse de olur
Rüy-ı nigâra säye-i müjgânı sille-zen

(G 164/13-14)

'işmet-i pür-ihtisâb: Sorumluluk dolu iffetlilik.**'işmet-i pür-ihtisâb:-u, -ñ**Eger ki '**işmet-i pür-ihtisâbuñ** eyler ise
Cihân-ı şâ'şa-i tîg-i nehy ile tenvîr

(K 6/97-98)

ism-i ferhunde-fâ' l: Fali mesut olanın adı.**ism-i ferhunde-fâ' l:-ü, -ñ****İsm-i ferhunde-fâ' lüñ** olmuş iken
Dâ'imâ hîrz-ı tab'-ı nâlanım

(Kt 8/3-4)

ism-i haķ: Allah'ın ismi.Uçmaĝa sezâ tâ'îr-i rûha iki perdür
İsm-i Haķ ile nâm-ı pür-iclâl-i Muhammed

(K 1/27-28)

ism-i ilâh: Allah'ın ismi.Kıldı bu tekye-i şerîfi binâ
Zîkr ola tâ ki anda **ism-i ilâh**

(T 12/3-4)

ism-i sâmi: Yüce isim.**ism-i sâmi:-sî**Ėasendür **ism-i sâmi** gibi endâmı ol şühûñ
Ser-â-pâ cism-i pâkî pür-leţâfetden degül
hâli

(G 209/9-10)

isnâd: İftira etme.Müya teşbîh miyânında iderler îrâd
Dehen-i tengine **isnâd** ile bir ķavl-ı za'îf

(G 129/3-4)

isnâd it: İftira etmek.**isnâd it:-se**Ėayâl-i nazmı tahkîk eyleyen erbâb-ı isti'dâd
Belîgâ vâridât-ı ĝayba **isnâd itse** vâriddür

(G 43/13-14)

işrâb: Kapalı surette anlatma.Sâl-i târiħ ider nâzîre **işrâb** Belîg
İki beytinde iki mışra-ı zîr ü bâlâ

(T 13/39-40)

işrâb id: Kapalı surette anlatmak.**işrâb id:-er**Çâk itdi ĝuş-ı Zühreyi âvâz-ı ĝulguli
İşrâb ider bu beyt ile 'uşşâķa ol ĝüli

(Th 1/27-28)

Belîg ol şâh-ı hüsñüñ bendesine bendeyim
bendeAnı **işrâb ider** yârâna bu beyt-i hoş-âyende

(Msd 1/39-40)

Lülesi **işrâb ider** 'atşâna târiħin Belîg
Gel gel iç nev-çesmesâr-ı nürdan âb-ı zülâl
1170

(T 26/9-10)

Cihânda zulm itdün 'akîbet bisyâr olur zîrâ

Bunu **işrâb ider** dîbâda neşr-i ķatra-i revĝan

(Mf 62/1-2)

ışrâb id: Kapalı surette anlatma.**ışrâb iderek:-erek**

Kesb-i zevk itmegi **ışrâb iderek** şubh ü mesâ
Dide-i revzene çeşmek-zen-i erbâb-ı şafâ

(T 21/9-10)

ışrâb it: Kapalı surette anlatmak.**ışrâb it:-di**

Sehâ-yı tab 'ı farç-ı merhametden zîr-destâna
Reh-i gencîneyi tebyîne **ışrâb itdi** gencûra

(T 27/19-20)

ışret: İçki.**ışret:-de, -dür**

Virdi ârâyiş yine gülzâra şâh-ı nev-bahâr
Her şükûfe bir kadeh almış ele **ışretdedür**

(G 64/5-6)

ışret-hâne: Yeme içme yeri, meyhane.**ışret-hâne:-de**

Kırar mest-i mey-i gaflet olanlar şîşe-i kâlbûn
Şikest olmaz bu **ışret-hânede** peymâne yokdur
yok

(G 132/9-10)

ışret-i evvel-bahâr id: İlk baharda içmek.**ışret-i evvel-bahâr id:-em**

Sâkî getir şarâbı ki def '-i hûmâr idem
Hengâm-ı dide **ışret-i evvel-bahâr idem**

(Tb 2/81-82)

ışret-kede-i islâmbül: İstanbul'un içki yeri.

Ne kadar olsa diremdâr olana ni'meti bol
Tar olur bî-kese **ışret-kede-i İslâmbül**

(G 143/1-2)

istânbül: İstanbul.**istânbül:-un**

Bilinmez şanma tarz-ı dil-pesendi şâhid-i
nazmuñ Belîğ
İstânbülün erbâb-ı tab 'ı nükte-dân olmuş

(G 111/21-22)

iste: Talep etmek.**iste:-mez, -em**

Tâc-ı fenâyı **istemezem** Kays-ı 'âlemüm
Bâlâ-yı serde bülbül-i 'âşkuñ yuvası var

(Th 1/19-20)

iste:-di

Pîç ü tâb eyledi lif aña ezildi şâbün
İstedî kîse-i müşgîn sürine dil-bere çün

(Msd 3/25-26)

iste:-r

Dañı yırtup dikemez başlı başına dil-ber
Tîz tut üste bu Kürdiyye Hüseyini **ister**

(Msd 4/33-34)

Hil'at **ister** beni püskürme şeh-i mümtâzum
Dün Belîğ açdum o cânâna metâ '-ı râz

(Msd 4/51-52)

Âdem bu cihân içre ziyân-kâr **ister**

Ebnâ-yı zamân mür degil mâr **ister**

(R 13/1-2)

Żabţ eylemege manşıb-ı hüsni sened **ister**

Yârûñ ruñuna gelse n'ola haţţ-ı hümâyün

(Mf 52/1-2)

Almak **ister** nağşını âyîne-yi rüşen güher

'Aķıbet bu şüreti bir kâlıba ifrağ ider

(Mf 30/1-2)

İster erbâb-ı dilüñ hem-vâre giryân olduğın

Ĝalıbâ seyl-âb-ı eşk ile döner dülâb-ı çarğ

(G 30/3-4)

Cevâb **ister** Belîğâ anı her kimden su'âl itseñ

Kerem didükleri bir lafz-ı bî-ma' nâ mıdur

bilmem

(G 155/13-14)

Her kim firâk-ı yâr ile âşüfte-hâl iken

Gülzâr-ı cennet **ister** ise âdem olmasun

(G 157/9-10)

Âdem bu cihân içre ziyân-kâr **ister**

Ebnâ-yı zamân mür degil mâr **ister**

(R 13/1-2)

Ahvâl-i ehl-i dânişe 'ibretle nâzır ol

Dünyâda zillet **ister** iseñ şimdi şâ'ir ol

(G 142/1-2)

Bâde nuķl **ister** ki engüşt-i mühennâ-yı niğâr

Mest-i câm-ı la'line 'unnâb şeklin gösterür

(G 231/9-10)

La'lüñ öperken aldı ten-i zârı derleme

Elbette ey perî 'arâķ **ister** şekerleme

(G 203/1-2)

Hoy-kerde bûs ider leb-i la'lüñ Belîğ-i zâr

Elbette ey perî 'arâķ **ister** şekerleme

(G 203/13-14)

Bu 'arşa-i pür-fitnede kesdirmeye söz

Ĝaddâre gibi eğri vü Ĝaddâr **ister**

(R 13/3-4)

İster mi 'ivaż hiç kereme ehl-i kerem

Zâhid dime bî-ecr virilmez cennet

(R 15/3-4)

Suñanda ma'nî-i rengin laţif edâ **ister**

Hâķim ider mey-i gülgümüñ âb ile memzûc

(G 13/13-14)

Her kim ki anı **ister** ise 'âlemde

İtsün seher Kâ'be-i dil-bâbını daķķ

(R 7/3-4)

iste:-di, -m

Baħr-i nazm içre **istedim** ki yine
Ola ħāmī-i keştī-i cānım

(Kt 8/5-6)

iste:-se

Ĥazmī eger ki **istese** berķ üstüne çeker
Tārik şehāb-ı āh ile fānūsdan ħiṣār

(K 12/91-92)

Mirrīhi **istese** eridür bir nigāh ile
Bilmez misin ol āfet-i devrān ne dir nedir

(G 79/9-10)

Ol şūh şanma **istese** rūḥ-ı revān qalır
Bir cilve itse bezme gelüp kimde cān qalır

(G 40/1-2)

iste:-r, -señ

Meşrebçe nağam diñlemek **isterseñ** eger
Vir bülbüle yem tütī-i güyāya şeker

(R 14/3-4)

Bilmek ister **iseñ** o mazlūmı
Nāmı Bazārī-zāde İbrāhim

(T 14/3-4)

iste:-mez

Zevāl-i devlet-i metbū'ı **istemez** tābi'
Sefīneyi şaķınur yolda reh-ber ü mellāh

(G 25/11-12)

İstemez āvāze-i muṭrıb ħūrūş-ı ehl-i dil
Bir nesim-i nerm ile itmekdedür 'Ummān raķş

(G 114/15-16)

İstemez ħiç vāsıta vaşl-ı nigār-ı teng-dest
Kālesin muḥtāc olan dellālden evvel virür

(G 69/ 3-4)

Erbāb-ı 'aşķ **istemez** 'ālemde aķçe pül
Rāḥat bıraķsalar bu dil-i dağ-dār ile

(G 184/3-4)

iste:-r, -se

Yāruñ ki 'aksi menba'-ı nūr-ı başardadır
İsterse naķd-i merdüm-i çeşmi nazardadır

(G 41/1-2)

ister:-r, -üm

'Oşmān Efendi Beg der-i luḥfunda ķorķarım
Ėarb añlanur efendim odun **isterüm** disem

(Kt 52/3-4)

iste:-r, -sin

Büy-ı enfās-ı Mesīḥā gibi cāna cān qatar
Cān otı **istersin** ey dil kākül-i cānān şatar

(G 60/1-2)

Derdine dermān su'ālinden Belīgā maķsaduñ
Cān otı **istersin** ancak kākül-i cānān şatar

(G 60/9-10)

iste:-mez, -di, -m

Cihānuñ reng ü büyn **istemezdım** fırsat el virse
Cenāb-ı şeyḥ-i vālā-menziletten himmet
isterdüm

(G 153/11-12)

iste:-r, -dü, -m

Cihānuñ reng ü büyn istemezdım fırsat el virse
Cenāb-ı şeyḥ-i vālā-menziletten himmet
isterdüm

(G 153/11-12)

iste:-r, -se

Temāşā eylemek **isterse** her kim bī-beden cānı
Muşavver rūḥdır seyr itsün endām-ı 'Āi Cān'ı

(G 218/1-2)

iste: Bir şey gösterilirken veya bir şeye işaret edilirken söylenen bir söz.

Nāza çekdi dem-i fāḥriyye ben söyledemem
İşte ey dil hünerüñ var ise söylet kalemı

(K 7/57-58)

Kimdür benümle fenn-i ma'ānīde baḥş ider
İşte zamāne işte każā-yı girān-ı ilm

(K 10/103-104)

Kimdür benümle fenn-i ma'ānīde baḥş ider
İşte zamāne işte każā-yı girān-ı ilm

(K 10/103-104)

Bu tarz-ı Belīgāneye şad-bār ola taḥsın
Erbāb-ı dile **işte** suḥan böyle gerekdür

(G 59/21-22)

Germ olup küçe-i bāzār-ı suḥanda her kim
İşte beş dirse bu kālāya anuñla elleş

(G 109/9-10)

ıstibāh: Süphe, süphelenme.**ıstibāh:-um**

Vişālünle dil-i maḥzūnı mesrür eyledüñ geldüñ
Efendim **ıstibāhum** kalmadı sende kerāmet var

(G 68/7-8)

ısticlāb: Çekme.

Revān itdi bu şehir-i dil-keşe āb-ı muşaffāyı
Du'ā-yı ḥayrı **ısticlāb** için a'lā vü ednādan

(T 24/3-4)

ısticlāb id: Çekmek.**ısticlāb id:-er**

İki bāl açmış der-i vālāşı şaḥib-beyt için
Dest-i da'vettür ki **ısticlāb** ider ecr-i cezil

(T 30/3-4)

ıstid'ā: İstemek.

İstid'ā metleb-e delet bī-çoğan sebok ḥized
Tohidesti be bālā mikoned kef-e terāzū rā

(G 243/3-4)

isti'dād: Kabiliyet.**isti'dād:-l, -n, -a**

Halkuñ **isti'dādına** vā-bestedür āsar-ı feyż
Ebr-i nisāndan şadef dūr-dāne ef'ī semm kapar
(G 55/3-4)

istidlāl eyle: Delil edinmek.**istidlāl eyle:-r, -ler**

Ten-i pūr-za'fuma bir lafz ile **eylerler istidlāl**
Hemān nām u nişānum maḥv olup döndüm
mu'ammāya
(K 9/27-28)

Ten-i pūr-za'fuma bir harf ile **eylerler istidlāl**
Hemān nām u nişānum maḥv olup döndüm
mu'ammāya
(G 191/13-14)

istiğfār: Tövbe etmek.**istiğfār:-dan**

Libāsın pāk idüp tekrār telvīs eylemez 'ākıl
Degül läyik günāha cür'et **istiğfardan** şoñra
(G 172/5-6)

istiğnā: Naz, işve.

İder bī-cā tebesstüm çin-i ebrūnun 'aķibinde
Murādı ol mehūñ 'uşşāka **istiğnā** midur bilmem
(G 155/5-6)

istihā: İstek.

Hengām-ı rūze gelse dile **istihā** 'abeş
İkbāl ü baht bī-mezedür 'ahd-i şeybde
(G 20/5-6)

istihār: Şöhret bulmak, meshur olmak.**istihār:-ı**

Meyl-i kenār eyleme gün gibi şubḥ u şām
Şehrileruñ Belīg 'aceb **istihārı** var
(G 73/13-14)

İstihārı ne 'aceb balsa benümle maḥlaş
Düşeli destüme nām aldı niginimdeki faş
(G 115/1-2)

istihār-ı güle: Gülün şöreti.

Viren revāyişi kālā-yı hüsne 'aşıkdır
Ki **istihār-ı güle** 'andelib olur bā'is
(G 21/7-8)

istihsān id: Savunmak.**istihsān id:-er**

O vālā-menzilet kim şad-edebde būs-ı dāmānuñ
Kenār-ı lebde **istihsān ider** tab'ı şenā-hvānum
(K 8/43-44)

istihyā: Utanmak.

Rūhım kábza ider **istihyā**
Sāha-i kaşra gelüp 'Azrā'ıl
(T 20/23-24)

istikāk: Türemek.**istikāk:-ı**

Sirāyet eyleyüp asār-ı fi'l-i maşdardan
Olur taşarruf ile fi'l-iñ **istikākı** 'asır
(K 6/109-110)

istikāmet: Doğruluk, doğru gidış.**istikāmet:-de**

İstikāmetde kadd-i dil-dāra nāvek diñse pes
Güyyā bir la'l-i peykāndır başında sivri fes
(Mf 19/1-2)

Belīg endişe itmem rüzgāruñ germ ü serdinden
Tururken serv-āsā **istikāmetde** sebāt üzre
(G 182/9-10)

istikāmet:-le

Bu bāzār-ı firīb-ābāda bir mevsimde geldük kim
Tutar ancak resen-bāz **istikāmetle** terāzüyü
(G 210/7-8)

istikbāl: Gelecek, gelecek zaman.

Tezerv-āsā gelüp reftāra hüriler hırām itsün
Anun rūhunda **istikbāl** için firdevs-i ā'lādan
(T 15/11-12)

Ḥayāl-i yāri **istikbāl** için mir'āt-i çeşmümde
Göñülden her ser-i müjgānuma bir katre kan
geldi
(G 211/11-12)

istikbāl:-e

Ḥayāl-i yāre **istikbāle** çıkmaz ḥaneden bir dem
Ki mevc-i tār-ı eşküm pāy-bend-i merdümān
olmuş
(G 111/19-20)

istikbāl id: Karşılama.**istikbāl id:-e**

Ḥulūs-ı bendegīye läyik oldur būs-ı dāmānuñ
Kenār-ı lebde **istikbāl ide** tab'ı şenākārı
(K 4/7-8)

istikbāl id:-er

Ḥayāl-i dil-beri tā lebde **istikbāl ider** cānım
Ki şāhib-ḥāne ikrām eylese miḥmān olur
maḥzüz
(G 120/3-4)

istikbāl-i pā-bü: Ayak öpeni karşılama.**istikbāl-i pā-bü:-sı**

O vālā-menzilet kim şad-edebde pişgāhında
Dil üzre tā-be-leb vācibdür **istikbāl-i pā-büsü**
(K 3/53-54)

istimdād id: Yardım istemek.**istimdād id:-üp**

Yapdırup bu kaşrı hem dergāhı ta'mir eyledi
Rūh-ı Mevlānādan **istimdād idüp** ol zāt-ı pāk
(T 19/3-4)

İştirâci: Satın alıcı.**İştirâci:-dir**Maşşül-i şab'ı hâzretine kendüm 'arz idem
Zîrâ ağâ-yı kâdir-şînâs **İştirâcidir**

(K 20/3-4)

İstirdād: Geri almayı istemek.**İstirdād:-i, -n, -a**Naqd-i dil gâsb eylemiş üftâdeden ol bî-emân
Şimdicek haş şâdir oldı anuñ **İstirdādına**

(G 189/13-14)

İstiskâl: Ağır görme, yüz vermeme.**İstiskâl:-den**Meclisinde vaz'-ı nâ-ber-câ kibâr-ı devletün
Tab'ına şad renciş **İstiskâlden** evvel virir

(G 69/11-12)

İstiyâk: Özleme.**İstiyâk:-i, -n, -dan**Görüp 'aks-i dehânuñ sinede rûh-ı gâlaş-bînüm
Temâşaya seni bir rañne şandı **İstiyâkından**

(G 166/7-8)

'İşve: Naz.'İşve vü nâzda ol keşşer-i müyşikâf
Pîşegerdür o şanâi'de degildür haşşâf

(Msd 5/1-2)

Dâ'imâ ehl-i dile şatmak için 'işve vü nâz
Birbiriyle iki çeşm-i siyeh olmuş enbâz

(G 98/1-2)

'İşve:-si, -n, -iHübân-ı 'aşruñ 'işvesini seyr idüp Belîğ
Oldım yegâne şîve-i fenn-i suhanda ben

(G 167/19-20)

'İşve şat: İşvelenmek..Müşterisi çok dükenmez bir kumâş-ı tâzedür
Sen hemân bâzâr-ı istiğnâda cânâ **'İşve şat**

(G 16/9-10)

'İşve-fürüş: İşve satan.Destgâhında bize iş kesiyor **'İşve-fürüş**
Naqd-i can vir ki bu egnâda şatılmaz kontoz

(Msd 4/45-46)

'İşve-fürüş:-u, -ñPek varma gönül üstine ol **'İşve-fürüşün**
Bâzâr-ı vişâl içre metâ'ı ciğer ekmiş

(G 108/9-10)

İt: 1. Yapmak.**İt:-dük, -leri, -n, -i**Baña **İtdüklerini** itmedi Yahyâya Yehüd
İçdiler göz göre cādū gibi cismümde demi

(K 7/15-16)

2. Sürüklemek.**İt:-miş, -dür**Şür-ı bahr-ı gam bizi bu bezme **İtmişdür** Belîğ
Keşti-i meyle 'aceb limâna geldün lenger at

(G 16/13-14)

İt:-miş, -dirYine bir âfete dil virmişim ki **İtmişdir**
Füruğ-ı hüsni bu mâtem-serâyı hacle-i sür

(G 61/3-4)

i'tâ eylemiş: Vermek.**i'tâ eyle:-miş**Bir keremdür Haş eylemiş i'tâ
Belde-i Bâlya Bâdraya anı

(T 4/5-6)

İt'âb-ı vücüd eyle: Vücudu azarlamak.**İt'âb-ı vücüd eyle:-me**Ne kaş u ne ka' rında anuñ dürr ü güher var
İt'âb-ı vücüd eyleme bahr-ı gama şalma

(G 205/5-6)

'İtâ-yı bilâ-'ivaż it: Karşılıksız vermek.**'İtâ-yı bilâ-'ivaż it:-mez** Ebnâ-yı 'aşr **İtmez****'İtâ-yı bilâ-'ivaż**

Ammâ âğâmız âdeme bād-ı hevâ virir

(Kt 36/3-4)

İtfâ id: Söndürmek.**İtfâ id:-er****İder** hāmüşluk gönlümde bu 'aşk âteşin **İtfâ**Dem-â-dem bād-zen olmazsa taşrik-i leb-i güyâ
(G 6/1-2)**i'tibâr: Değer, önem.**

Esrâr-ı 'aşka vâkıf olınmak murâd ise

Nazm-ı Belîği tutsun 'azîz **i'tibâr** ile

(G 184/11-12)

i'tibâr:-i

Gezdürür elden ele şafha-i şî'r-i rengîn

İ'tibârı kadehün neş'e-i şahbâdandur

(Mf 2/1-2)

i'tibâr eyle: Saygı göstermek.**i'tibâr eyle:-mez****İ'tibâr eylemez** ehl-i hünere câhil olan

Ne bilir kadrini huffaş Belîgâ hürün

(G 135/15-16)

i'tibâr it: Rağbet etmek.**i'tibâr it:-me, -m**Suhanda şan'at-ı tecnîse **i'tibâr itmey**

Efendi bülbül-i şab'um hünerde yek-tâdur

(K 5/71-72)

i'tibâr it:-mezĜam u sürürına dünyânuñ **i'tibâr itmey**

Belîg-i nâdire-güftâra şadd pesendim var

(Kt 30/1-2)

- Naşs-ı remāda ehl-i hıred **itmez i' tībār**
Hıtt-ı niğın gibi ola sūz dil-nişin Belīg
(G 127/5-6)
- i' tībār ol: Rağbet edilmek.**
i' tībār ol:-maz
Muqadderden beten iş sa'd u nahsa i' tībār
olmaz
Nişān olmuş Belīgā tır-i āha bi-güneh kevkeb
(G 11/13-14)
- Hātır-ı pür-gam yapılmaz neş'e-i efyūn ile
i' tībār olmaz gelen keyfe mey ü ma'cūn ile
(G 178/1-2)
- i' tībār ol:-sa**
Miqdār hācet **olsa** eger şeye i' tībār
Olurdu cān gibi nemek ey dil girān-bahā
(Mf 27/1-2)
- i' tidāl: Uygunluk.**
i' tidāl üzre binā olduğına
Şafvet-i āb u havādūr dü-güvāh
(T 23/9-10)
- i' timād it: Güvenmek.**
i' timād it:-mez
i' timād itmez devām-ı meksine erbāb-ı hūş
Rişte-i enfās iken zencir-bend-i pāy-ı rüh
(G 27/7-8)
- i' tinā eyle: Özenmek.**
i' tinā eyle:-r, -se
Suhan-güyān-ı dehre i' tinā eyleyse lāyıkdur
Belīgün nazm āşārını buldı rütbe-i i' caz
(G 237/13-14)
- i' tirāf it: Sakladığı bir sevi söyleme.**
i' tirāf it:-mek
Günāhuñ i' tirāf itmek gibi hiç bir şefi' olmaz
Ki cürm-i mücrim ekşer 'afv olur ikrādan soñra
(G 172/7-8)
- i' tizār: Özür dileme, affına sığınma.**
i' tizār:-t
Cām-ı pür eyleyüp baña şun i' tizārı қо
Āb-ı hayāt olmasa cān beslemez bu şu
(Tb 2/73-74)
- itlāf id: Telef etmek.**
itlāf id:-er
Güşād-ı müy-ı miyān bendine düşüp 'ākil
İder mi yok yire hiç naqd-i 'ömrini **itlāf**
(G 128/11-12)
- itlāf-geşte-i fiğan-ı kudsiyān ol: Meleklerin örtüsünü bozmak.**
itlāf-geşte-i fiğan-ı kudsiyān ol:-di İtlāf-geşte-i fiğan-ı kudsiyān iken
Oldı o demde cevher-i zātūñ zīmān-ı 'ilm
(K 10/49-50)
- itlāk: Salıverme.**
i' tīlāk:-t
Çil akçe gibi beñler zeyn idüp ol vech-i berrākı
Bu nisbetle o şūha şāygāndur çilli **i' tīlākı**
(Msd 1/25-26)
- itmām: Tamamlama.**
itmām:-t, -n, -a
Didim **itmāmına** ilhām ile tārih Belīg
Dil-güşā kaşr-ı nev-āyın-i maķām-ı Maħmūd
1151
(T 10/15-16)
- Didüm **itmāmına** tārih-i Belīg
Kaşr-ı nā-dide bu ābād-ı Hālil
(T 20/31-32)
- itmām:-t**
Şān-ı eyvāna Belīgāne diñildi tārih
Buldı **itmāmı** sa'adetle bu cāy-ı zibā
(T 21/37-38)
- itmān: Tamamlama.**
itmān:-t, -n, -a
Şād olup **itmānına** kaşruñ Belīgā kudsiyān
Nāy-ı kikli kūs-ı hāme vaz' idüp bī-kāl u kil
(T 30/9-10)
- ittifāk: Brliktelik.**
ittifāk:-t, -n, -dan
Çatarsa kaşların 'uşşāka āgyāruñ nifākından
Kopar bir fitne iki ebruvānuñ **ittifākından**
(G 166/1-2)
- ittikā it: Yaslanmak.**
ittikā it:-se, -m
Şemşir-i tiz-ser gibi çeşmüm dü-nim ider
İtsem eger ki bāliš-i zer-dūza **ittikā**
(K 2/69-70)
- ittisāl: Yakınlık, yanvana gelme.**
ittisāl:-i, -n, -den
İttisālinden cüdā olma muvāfiķ yāverüñ
Zür ile müşkil kopar bir rişte olsa iki kat
(G 16/5-6)
- i'vaz: Karşılık, bedel.**
İster mi **i'vaz** hiç kereme ehl-i kerem
Zāhid dime bī-ecr virilmez cennet
(R 15/3-4)
- ivd-ı ekber: En büyük bavram.**
'Ayn-ı 'alili hāset ile pür-nem eyledüm
İl **ivd-ı ekber** eyledi ben mātem eyledüm
(G 152/1-2)
- 'ivdiyve: Bavramlık.**
Göz diker cāhil olan cāme-i zer-düze Belīg
Besdür ehl-i dile **'ivdiyve** kumāş-ı suhanuñ
(G 140/13-14)

Mağfîret hîl'atini geysen'ola ehl-i siyâm
Hâdeme şahibi 'ıydiyye virür huddâma
(G 194/7-8)

Meyden 'izârı gül gül olunca ol âfetün
Elbette hâtıra getirür Gül kaşidesin
(G 162/3-4)

izâfe: Bağ, ilgi.

İzâfe ile bakar girse zer kıyâfetine
Anuñ 'ayârını elbette fark ider şarrâf
(G 128/7-8)

'izâr:-u, -m
Gözümde kaçre-i hün-âbı şanmañuz nemdür
'izârum üzre açar bende bilmezem nemdür
(G 66/1-2)

izâle evle: Gidermek.

izâle eyle:-r
Çirk-i günâh-ı nâdimi eyler izâle eşk
Bu mes'ele tefahhus olınsa Dürerdedür
(G 39/11-12)

'izâr-ı âteş: Parlak yanak.

'izâr-ı âteş:-i, -n, -e
Püskürme beñ degül o perî zañm-ı çeşm için
Atmış 'izâr-ı âteşine bir âvuç sipend
(G 34/7-8)

'izâm-ı cismümi it: Cismi büyütme.

'izâm-ı cismümi it:-dü, -m
Ümmid-i berg-i kâh ile gülzâr-ı yârdan
İtdüm 'izâm-ı cismümi miñnetle keh-rübâ
(K 2/31-32)

'izâr-ı tâbnâk: Parlak yanak.

'izâr-ı tâbnâk:-ı
Ne câdüdür ki itmiş böyle bir âzâdeyi bende
'izâr-ı tâbnâkı mihr ü mâhi eyler efgende
(Msd 1/37-38)

'izâr: Yanak.

'izâr:-ı, -n, -da
'izârında o haññ üftâdegânuñ düd-ı âhıdır
Ruñunda 'aks-i hâlî merdüm-i çeşm-i
siyâhidır
(Mf 1/1-2)

izhâr: Göstermek.

izhâr:-dan
Olur izhârdan âzürde ol nâzûk-mizâc elbet
Hayâl-i yâra açsam dilde pinhân itdügüm
derdüm
(G 153/5-6)

Dâne-i hâlî 'izârında kıomaz haññ-ı siyâh
Kışzâra gelicek mürçeler dâne çeker
(G 81/11-12)

izhâr id: Göstermek.

izhâr id:-e
Sezâdır nâvdân-ı hâmeden sîr-âb olundıkça
Ki izhâr ide her bir noñta toñsâ nebâtân
(Kt 3/5-6)

Misâl-i hâl-i nîlî bir zamân farñ-ı letâfetden
'izârında nuñuş-ı pây-ı âşâr-ı meges gitmez
(G 94/11-12)

izhâr id: üp

Sezâdur nağme-i ter kâsedden izhâr idüp mevcin
Bu eşnâlarda güncâyiş-peziñ olmazsa tañbüra
(T 27/25-26)

Bilindi sâye-i haññdan zevâl-i mihr-i cemâl
Ki târ-ı zülfi 'izârında haññ-ı mezveledür
(G 51/11-12)

izhâr it: Göstermek.

izhâr it:-di
Hum-ı sînemde sevda cüş idelden bülbül-i
tañ'um
Libâs-ı türe-i mâtemle izhâr itdi güftârı
(K 4/49-50)

O la'f fes kâkül üzre berg-i güldür sünbül
üstinde
'izârında 'arâk güyâ ki şebnemdür gül üstinde
(G 174/1-2)

'izâr:-ı
'izârı üzre haññ düd-ı şem'-i kâfûrî
Zebân-ı pâki dehânında berg-i gönca-i nür
(G 61/5-6)

'izz: Büyüklük.

'İzz ü sa'âdet ile cihânda müdâm ola
Tañ'uñda cilveger ni'am-ı câvidân-ı 'ilm
(K 10/133-134)

Yârûñ 'izârı dîdeye 'aks eyleyüp Belîğ
Yağdı murâdı üzre gice şem' dan a şem'
(G 122/13-14)

'İzz ü iğbâl ile Hallâk-ı cihân
Bâni-i kaşra vire 'ömr-i tañvil
(T 20/29-30)

'izârı parlak olur dil-berân-ı Efrenc'üñ
Güzel cilâ olur iklîm-i kâfir âyinesi
(G 227/15-16)

Hıfz idüp anı küdürât-ı cihândan Mevlâ
'İzz ü nâz ile ola şadr-ı mu'allâda muñîm
(T 22/17-18)

Kesâda vardı gelüp haññ 'izârı tozlandı
Girân-bahâ-yı meta'-ı vişâl ucızlandı
(G 215/1-2)

Mülk-i fenâda tañtana-i ferr ü 'izz ü câh
Degmez yanumda bir kañdeñ Erdek şarâbına
(G 198/3-4)

-J-**jäle: Ciy, sebnem; sabah vakti yaprak ve çimenlerde oluşan su damlacıkları.**

Aşk-ı maḥbûb-ı mecâzide karar itmez dil
Reng ü bü-y-ı çemene **jäle** kapılmaz hergiz
(G 99/5-6)

jäle:-den

Bülbül şehirde germ olıcağ âh u nâleden
Tebḥâle-dâr olur dehen-i gönca **jâleden**
(G 158/1-2)

jende: Yamalı, eski, yırtık hırka

Rüsûm-ı himmeti ehl-i kerem süzenden
öğrensün
Ten-i 'uryân ile her bî-nevâya giydürür **jende**
(G 176/5-6)

jeng: 1.Kir.

Âlûde oldı **jeng** ile bu dest-mâl-i çarḥ
Kandîl-i âbgîne-i mâhı idüp zidâ
(K 2/5-6)

2. Pas.**jeng:-i, -n, -i**

7. Açmaz mı daḥi **jengini** rüşenger-i taḥdir
8. Paslandı yer altında nice âyîne sîne
(G 179/7-8)

jengâr: Kir.**jengâr:-i**

Buyursañ çarḥ-ı nîli âfitâb-ı 'avn-ı re'yüñle
Siler âyîne-i meh-tâbdan dâmenle **jengârı**
(K 4/31-32)

jengbâr: Pas saçan.

Mir'ât-i ṭab'a derd-i remed **jengbâr** iken
Nazm-ı Belîğ-i râşidi tanzîr olur mı hîç
(G 23/13-14)

jeng-i 'alâyıq: Büyük kir.

Yine **jeng-i 'alâyıq** 'ankebütî perde çekmişdür
Eger âyîne-i çeşmümde 'aksün zâhir olmazsa
(G 199/5-6)

jeng-i 'alâyıq: Yücelik pası.**jeng-i 'alâyıq:-dan**

Pâk tüt **jeng-i 'alâyıqdan** derûn-ı sîneñi
Cilvegâh-ı yâr ola âyîne-i sîmâ-yı rûḥ
(G 27/5-6)

-K-**kabā: Üstlük, kaftan, libas, cübbe.**

Peşmîne cāmesin yine gerdün idüp **kaḅā**
Püşide itdi düşına bir permiyān **kaḅā**
(K 2/1-2)

Ḥayretle 'ākıbet bu temāşā-yı pür-şikest
Kıldı rüfū-yı pīrehen-i ğafletüm **kaḅā**
(K 2/21-22)

Esb ü **kaḅā** 'atıyye-i resm-i mülük ise
Ol şeh-süvār-ı nāz şafā bahş ider kula
(G 181/9-10)

kaḅā id: Üstlük etmek.

kaḅā id:-üp
Peşmîne cāmesin yine gerdün idüp **kaḅā**
Püşide itdi düşına bir permiyān **kaḅā**
(K 2/1-2)

kaḅā sabā: Görgüstüz, özensiz.
Ḥāk-i rehinde pīrehen-i gird-bāddan
Rind-i bürehne 'āşıka geydir **kaḅā şabā**
(G 3/3-4)

kaḅā-yı aḫlas: Üstü ipek, altı pamuk kumaştan kaftan.

kaḅā-yı aḫlas:-ı
Şemşir-i pāk tīre-niyām içredür Belîğ
İtmez **kaḅā-yı aḫlası** rind-i cihān kaḅül
(G 144/17-18)

kaḅā-yı nāz: Naz kaftanı.

kaḅā-yı nāz:-a
Hezārān mekr ü efsün eyleyüp 'ıdyıyyelik ol şüh
kaḅā-yı nāza mevci büy-ı gülden tār u püd
eyler
(G 153/3-4)

kaḅā-yı sebz: Yeşil kaftan.

kaḅā-yı sebz ile güyā emīr tāzesidür
Alur ele gül-i surḫi mişāl-i aḫker şāḫ
(G 28/7-8)

ka'be: 1. Kible-i ehl-i İslām olan Bevtullahü'l-harām.

ka'bedür:-dür
Sevād-ı merdümek-i çeşmi **ka'bedür** ammā
Ṭaraf ṭaraf müje ḥuccāc-ı secde-pirādür
(K /3-45)

ka'bedür merdümek-i çeşmi ki eṭrāfında
Müje ḥuccāca bedel secde-künān baġladı şaf
(G 130/7-8)

2. Gönül.

ka'be:-si
Ḥalveti ehline mübārek ola
Fuḳarā **ka'besi** bu nev dergāḫ
(T 12/5-6)

ka'be-i cān: Can Ka'besi.

ka'be-i cān:-uñ
Beñzer Hacerü'l-esvedine **ka'be-i cānuñ**
Ser-levḫa rüyında siyeh ḫāl-i Muḫammed
(K 1/3-4)

ka'be-i dil-bāb: Kabe'nin gönül kapısı.

ka'be-i dil-bāb:-ı, -n, -ı
Her kim ki anı ister ise 'ālemde
İtsün seḫer **ka'be-i dil-bābını** daḫḫ
(R 7/3-4)

ka'be-i küy: Sevgilinin Kabe kadar kutsal olan kapısının önü.

ka'be-i küy:-ı, -n, -da
ka'be-i küyında ol şüh-ı cefā-cünun Belîğ
Uḫde-i tār-ı sirişki sübha-i şad-dāne yap
(G 9/9-10)

Muşḫaf-ı rüyını aç **ka'be-i küyında** yine
Ḥüsninün āyeti ḫayretde ḫosun Keşşāf'ı
(G 228/5-6)

Dil-ber odur ki **ka'be-i küyında** bī-riyā
Maġlūb-ı naḫş-ı büse ola naḫş-ı büriyā
(G 2/1-2)

ka'be-i rüy: Yüz Ka'be'si.

ka'be-i rüy:-ı, -n, -da
Bir işaretdir o çār-ebrü nezaket-pişenün
ka'be-i rüyında va'z itmış Ḥüdā mihrāb-ı çār
(Kt 9/3-4)

kaḅil: Mümkün, uygun olan.

kaḅil midür ifhām-ı suḫan zāhid-i dūna
Beytü'l-ḫareme gitse de ḫar yine ḫarekdür
(G 236/11-12)

kaḅil:-dir
O rütbe şāfdur cism-i bilüri ol gül-endāmuñ
Ki mevci bādeyi ta'dād **kaḅildir** gülüsında
(G 183/3-4)

kaḅil ol: Uygun olmak.

kaḅil ola:-a
Sākī getir ki devr ide ol cām-i āfītāb
Āşār-ı feyze **kaḅil ola** bezm-i māḫ-tāb
(Tb 2/1-2)

kaḅile: Birlikte yaşayan, konup göçen, bir sülaleden türemiş insanlar. Bir reisin idaresi altında bulunan ve ekserisi aynı soydan gelen insanlar.

kaḅile:-dür
Dile ne neş'e toġurdur görün de 'ibret aluñ
Cenāb-ı duḫter-i rez bir hūnerli **kaḅiledür**
(G 42/7-8)

ķabil-i a 'bīr ol: Yolcuların gidişinin mümkün olması.

ķabil-i a 'bīr ol:-sa

Bu Şeb hayālını rü'yâda resm iderdim eger
O cünbiş ü hareket olsa **ķabil-i a 'bīr**

(K 6/25-26)

ķabil-i feyz ol: Anlayış ve kavrayışı yerinde olan ve feyz almağa istidâdı bulunmak.

ķabil-i feyz ol:-an, -a

Ķābil-i feyz olana ehl-i hüner buhl itmez
Reng-i Şeb-nem varak üzere gül-i ħamrādandur

(G 74/11-12)

ķabil-i feyz ol:-sa

Ķābil-i feyz olsa bir ādem lisān-ı ħāl ile
Ders-i 'aşkı aña her berg-i ħemen takrīr ider

(G 82/11-12)

ķabil-i güncāyiş-i 'aşk ol: Aşka sığmak ve uygun olmak.

ķabil-i güncāyiş-i 'aşk ol:-an

Teng **olan** dil olamaz **ķabil-i güncāyiş-i 'aşk**
Ćeşm-i bī-merdümeķ-i süzene dünyā sığmaz

(G 84/11-12)

ķabil-i ta 'dād ol: Sıralananın uygun olması.

ķabil-i ta 'dād ol:-ur

Gülü-yi Őiše gibi gerden-i billürında
Olur fütüĝ-i meyüñ mevci **ķabil-i ta 'dād**

(K 11/17-18)

kabül evle: Bir önerivi uygun bulmak, onavlamak.

ķabül eyle:-mez

Düşmez hayāl-i hestī-i dünyā derünuma
'Aks-i vücüdi Őafĥa-i baĥr **eylemez ķabül**

(G 144/3-4)

ķabül eyle:-r

Her pāk-şüreti dil **eyler ķabül** der-ĥāl
Bu ķaleb-i 'acibi ĥikmetle yaptı Şāni'

(G 124/7-8)

kabul it: Bir seve isteverek veva istemeverek razı olmak.

ķabül it:-mez

Şemşir-i pāk tīre-niyām içredür Belīĝ
İtmez ķabā-yı atlaşi rind-i cihān **ķabül**

(G 144/17-18)

Ķabül itmez refü-yi 'afiyet-i zaĥm-ı dil-i 'aşık
Ser-i tār-i nigāha süzen itseñ ĝamze-i yarı

(G 217/7-8)

ka 'bü'l-ĝazāl: Kuru ot.

Sāye-endāz olduĝı iklīme ebr-i cüdnuñ
Reşhasından her giyāĥ-ı ĥuşk olur **ka 'bü'l-ĝazāl**

(T 26/5-6)

ķabül-i Şab': Yaradılışı uygun görme.

ķabül-i Şab':-a

'Aceb mi nazm-ı Belīĝ olsa cāy-gīr-i derün
Ķabül-i Şab'a nikāt-i 'acib olur bā'is

(G 21/13-14)

ķabza: Kılıcın sapı.

Pişvā-yı reh-neverdān-ı tarīķ-i Mevlevī
Şeyĥ 'Ömer kim dest-i tecridinde kān bir **ķabza**
ĥāk

(T 19/1-2)

ķabza id: (Azrail için) Ruhı teslim almak.

ķabza id:-er

Rūĥını **ķabza ider** istiĥyā
Sāĥa-i ķaşra gelüp 'Azrā'ıl

(T 20/23-24)

ķabza-i sīm: Gümüş kılıcın sapı.

Bir **ķabza-i sīm** destüme ĝirdi bu Şeb amā
'Aklen yine didüm ki bu var ise bilekdür

(G 236/5-6)

Bir **ķabza-i sīm** destüme ĝirdi bu Şeb ammā
'Aklen yine didüm ki bu var ise bilekdür

(G 236/5-6)

ķad çeker: Boy çekmek.

ķad çeker:-er

Nahl-i mātem gibi ol ĝasıl itdüĝi her mürdenüñ
Ķad çeker kīr-i dirāzı raĥne-i tābütdan

(Kt 53/3-4)

ķadar: 1. Büyüklüğünde, genişliğinde.

Ķalmadı herĝiz o meh-rüda kesāfetden eger
Ķıl **ķadar** 'aybı eger var ise anuñ ĝöster

(Msd 2/47-48)

Atılma pāreye ķundaķçıdır o sīm-endām
Virür neşāt aña yaldız ķadar zer-i maĥbüb

(G 12/5-6)

Ķaĥt-ı keremde naķd-i dilüñ nīm-cü **ķadar**
Ĥüsn-i ķabüle olsa muķārin revācīdır

(Kt 29/1-2)

Bulamaz kıl **ķadar** 'aybın meşelā
Mü-şikāfān-ı cihān itse nigāĥ

(T 23/21-22)

Ķıl **ķadar** sāde ruĥuñ luĥfını ĝörmez cānā
Levh-i ĥüsnüñ ĥaĥt-ı nev-ĥāste pīrāyesidür

(G 46/5-6)

Narĥı bābında eger ĥaĥt-ı Őerīf itse şudür
Ķıl **ķadar** yoķdur iden Şehd-i vişāli irĥāş

(G 115/5-6)

2. Derecesinde.

Bī-nevāyum o **ķadar** kim nigeĥ-i dīde-i mür
Berķ-i āteş-fiken-i ĥırmen-i sāmānumdur

(G 50/29-30)

kadd: Boy.

Şubh-dem bir büt-i terzi beçe-i şirînkâr
Gümüş-endâze gibi **kadd** ile kıldı refîâr
(Msd 4/1-2)

Düşelden 'aks-i pâki cûybâr-ı sâha-i câna
Gümüşden servdir **kadd** çekdi bâğ-ı dilde
cânâna
(Kt 40/1-2)

kadd:-i
Şikeste-cünbîş ile **kaddi** üzre lerze-fiken
Mişâl-i mevce-i seyl-âb mevç-i târ-ı harîr
(K 6/9-10)

Belîgâ farkını bûs eyleyelden şâh-ı merdânuñ
Bükildi **kaddi** zîrâ bî-edeblik itdi ol ân tîğ
(G 126/15-16)

Toğrılık kârı degüldür felek-i pür-şuruñ
Egridür **kaddi** gibi işleri ol kanbûruñ
(G 135/1-2)

Elden hazîz-i hâke düşelden o dürr-i pāk
Ümmîd-i cüst-cû ile **kaddi** ham eyledüm
(G 152/5-6)

Kemân itdiyse **kaddüm** pîrlük dünyâda ğam
çekmem
İdem agyâra sebkat belki yâruñ pây-büsında
(G 183/5-6)

Gümüşden serve beñzer **kaddi** kim pây-ı dil-
ârâya
Akar şu gibi dâ'im ehl-i 'aşkuñ tab'ı meyyâlî
(G 209/3-4)

kadd:-i, -m, -i
Râ kaşlarıyla **kaddimi** dâl itdi şiveden
Fermân-berân-ı 'aşka o şûhuñ bu râsı var
(T h 1/9-10)

kadd:-i, -n
Naqş-ı evvânuñ murâd üzre temâşâ itmege
Egîlüp **kaddin** sipîhr-i pîre-zen itmiş dü-tâ
(T 1/13-14)

kadd:-ü, -m
Piçide oldı dâmen-i pâkine hârveş
Kaddüm egerçi eyledi ol meh benüm dü-tâ
(K 2/171-172)

kadd:-i, -n, -i
Şevk-i tîşem leb-i bâm-ı sarây-ı 'âlî
İtdi Zâl-i feleküñ **kaddini** hasretle dü-tâ
(T 21/27-28)

Bâr-ı püşişle ham itmez **kaddini** rûhâniyân
Gird-bâd-ı dem yeter pîrâhen-i bâlâ-yı rûh
(G 27/11-12)

kadd:-i, -m, -ü, -ñ
Nür-ı çeşmi yolına eylemişem pây-endâz
İtme rence **kaddimüñ** gel bu perend üstine baş
(G 115/9-10)

kadd-i büleñd: Alımlı uzun boy.
Kadd-i büleñd ü zülf-i drâzın ğamındayuz
Bir ucı gökde âhımızuñ biri yerdedür
(G 39/7-8)

kadd-i çarh: Feleğın boyu.
kadd-i çarh:-u, -ñ
Cüst ü cüdan **kadd-i çarhuñ** oldı ham
Düşdi zîrâ hâke bir dürr-i yetim
(T 8/5-6)

kadd-i dil-dâr: Sevgilinin boyu.
kadd-i dil-dâr:-a
İstikâmetde **kadd-i dil-dâra** nâvek diñse pes
Güyyâ bir la'l-i peykândır başında sivri fes
(Mf 19/1-2)

kadd-i hamîde: Eğrilmiş boy.
Takat gelür mi şadme-i seyl-i havâdişe
Kadd-i hamîde ile cihanda pül olmasam
(G 150/9-10)

kadd-i hamîde:-si
Virmezse yâr gerdiş-i ser-germüme sükün
Çevgân-ı güy-ı çarh ola **kadd-i hamidesi**
(G 213/5-6)

kadd-i nâzük: Nazik boy.
kadd-i nâzük:-i
Olmuş dü-tâ bu nüh-felegün **kadd-i nâzükî**
Büs ide tâ ki dâmen-i hışn-ı Selâniki
(Kt 55/1-2)

kadd-i ra'nâ elf-i vâhid: Tek elif gibi güzel boy.
kadd-i ra'nâ elf-i vâhid:-dür
Nice hem-düş ola serv-i sehî bâlâ-yı cânâna
Elif şeklindedür ol **kadd-i ra'nâ elf-i vâhiddür**
(G 43/3-4)

kadeh: Su ve benzeri içkileri içmeye yarayan bardak.
Min-ba'd bûs-ı ğabğab-ı sâkî **kadeh** be-kef
Naqd-i hayâtı eylemeyem yok yere telef
(Tb 2/89-90)

Eylemez seyl-i havâdişden tehi-destân hâzer
Bâde üzre boş **kadeh** kónsa ider her ân rakş
(G 114/9-10)

Şarâb-ı nâba hasret çekdüğinden zâhid-i hod-bîn
Kadeh şeklinde vâfir ruq'alar dikmiş
muraqka'da
(G 173/13-14)

Mülk-i fenâda tañtana-i ferr ü 'izz ü cāh
Degmez yanumda bir **kağeğ** Erdek şarābına
(G 198/3-4)

Virdi āraýış yine gülzāra şāh-ı nev-bahār
Her şüküfe bir **kağeğ** almış ele 'işrettedür
(G 64/5-6)

kağeğ:-de
Evvel **kağeğde** 'aks ide ref' eyleyüp niķāb
Mir'āt-i ķalbe şāhid-i mazmūn nūh-kitāb
(Tb 2/5-6)

kağeğ:-üñ
Zīr-i destāna şeref-māyesidir lütf-ı kibār
Kađeđüñ elden ele gezmesi mīnādandur
(Mf 55/1-2)

Gezdürür elden ele şafha-i şī'r-i rengīn
İ'tibārī **kađeđüñ** neş'e-i şahbādandur
(Mf 57/1-2)

'İbret al bezm-i mükāfatda ey ğurre mest
Kađeđüñ kanımı içdikleri mīnādandur
(G 74/3-4)

Ķulzüm-i dānişi hañtır olamaz bañr-i muñiñ
Kađeđüñ havşala-i tengine deryā sığmaz
(G 84/3-4)

kağeğ ol: Şarap olmak.
kağeğ ol:-ur
Müşābehette degül her iş ehline yaķışur
Kađeđ olur mı mecālisde şīşe-i haćcām
(G 151/7-8)

kağeğ-i mey: Şarap kadehi.
Bezm-i 'ālemdə nice ma'nī-i rengīn buldum
Kađeđ-i mey gibi biñ kerre boşaldum ÷öldim
(G 149/1-2)

kağeğ-i pür-sem ol: Zehir dolu kadeh olmak.
kağeğ-i pür-sem ol:-ma, -sun
Dest-i kaźāda düde-i āl-i Mehemmedī
Bu çarĥ-ı sebzgün **kağeğ-i pür-sem olmasun**
(G 157/5-6)

kağeğ-i şu'le-fiken: Kıvılcım saçan kadeh.
kağeğ-i şu'le-fiken:-dür
Ħum-ı dilde ĳırılan bāde-i mazmūn ile pür
Bezm-i 'ayşa **kağeğ-i şu'le-fikendür** elfāz
(G 121/7-8)

kadem: 1. Adım.
Bu cünbiş her **kadem** şad-pāre eyler rişte-i cānı
Meded ārām vir dūşında naķş-ı mevce-i kālāya
(K 9/21-22)

2. Ayak.
kağem:-i, -n, -den
Kağeminden çıkar āteş gibi rengīn ma'nā
Ħāme-i germ-rev itdükçe Belīġa tek ü tāz
(G 98/13-14)

kağem id: Uğur getirmek.
kağem id:-er
Ķırup mir'at-i tañ'um şahñ-ı nişterzāra
döndürme
Bu semte uğrayup 'aksüñ **ider** şāyed **kağem**
rence
(G 200/9-10)

kağ-i dil-cü: Gönül alıcı boy.
Nāzenīnüm tıfl-ı nev-resdür **kağ-i dil-cü** çeker
Giderek anı görenler na're-i yā hū çeker
(G 71/1-2)

kağ-i ĥam-geşte: Boşı döndüren boy.
kağ-i ĥam-geşte:-si
Māh-ı muħarremüñ **kağ-i ĥam-geştesi** gibi
Bu mātem itdi ķāmetini 'ālemüñ dü-tā
(K 2/135-136)

kağ-i ra'nā: Gül endamlı.
Kağ-i ra'nā ile ey naĥl-i revān cilveler it
Bāġda ĳaşmır idüp servi-i çenārı incit
(G 17/1-2)

kağim: Eski zamandan beri.
kağim:-den
Kađimden şu'arānuñ bu de'bidür yoĥsa
Sözüm gedāyī-i faĥriyeden müberrādur
(K 5/69-70)

kağir: Muktedir, gücü yetme.
kağir:-dür
Selefde fevt olan ma'nāları enfās-ı şūr-āsā
Şarīr-i ĥāme-i mu'ciz-beyān **kağirdür** iĥyāya
(K 9/85-86)

kağir bil: Deġerini bilmek.
kağir bil:-in, -mez
Olmış şikeste keffe-i mīzān kaçr-senc
Bu çār-süda şimdi **bilinmez kağir** nedir
(G 79/13-14)

kaçr: 1. Deġer.
kaçr:-i
Unıtma va'di zīrā va'de incāz itmeyen şahşuñ
Yanında **kağri** yoĳdır nīm-cü ehl-i kerāmātın
(Kt 3/7-8)

Ey ĥāk-i türe sende emānetdür ol güher
Yanında **kağri** lü'lü-terden kem olmasun
(G 157/7-8)

kaçr:-i, -n
Gül-i taşvīrinün büy-efgen-i eltāf-ı cān-baĥşı
Şikest itdi meşām-ı dilde **kağrin** 'anber-i nābuñ
(T 25/7-8)

- ḳadr:-i, -n, -i**
Fehm iden **ḳadrini** yanında o şāh-ı ḥüsnüñ
Eylesün ḥançerini şadr-ı mu'allāya celis
(G 105/13-14)
- İ'tibār eylemez ehl-i hünere cāhil olan
Ne bilür **ḳadrini** ḥuffaş Belīgā ḥürüñ
(G 135/15-16)
- 'Azizā **ḳadrini** añlar mı āyā ehl-i isti'dād
Ḳaža ile bu ḥāke bir Belīg-i nükte-dān geldi
(G 211/13-14)
- 2. Kadir gecesi.**
Rüyuñ şabāh-ı 'ıyd saçuñ leyletü'l-ḳadr
Ġayrı cihānda 'aşıka 'ıyd u **ḳadr** nedir
(G 79/7-8)
- ḳadr-dān: Değerbilir.**
Gelmezse sūḳ-ı 'āleme bir **ḳadr-dān** Belīg
Deryā-yı dilde dürr-i ma'ānī nihān kalur
(G 40/13-14)
- ḳadr-e āstāne: Meclisin ölçüsü.**
Ger **ḳadr-e āstāne** nebudi fuzūn çera
Ru dāde est şedmeşin-e āstāne rā
(G 241/11-12)
- ḳadr-i cihān: Dünya değeri.**
ḳadr-i cihān:-da
Şu 'arānuñ tūtalım **ḳadr-i cihānda** yoğ imiş
Nice inkār olunur kıymet-i āsar-ı demi
(K 7/51-52)
- ḳadr-i güheri bil: Elmasın değerini bilmek.**
ḳadr-i güheri bil:-mez
Ḳadr-i güheri bilmez iseñ nazm-ı Belīgī
Mānend-i ḥazef-pāre alup yerlere çalma
(G 205/11-12)
- ḳadr-i güher-i ḥüsn: Güzellik elmasının değeri.**
ḳadr-i güher-i ḥüsn:-i
İtse **ḳadr-i güher-i ḥüsn**i gubār-ı ḥatı pest
Yine mizān-ı ḥayālümde benüm kem gelmez
(G 100/9-10)
- ḳadr-i güher-i nazmı bil: Şiirin cevherinin değerinin farkına varmak.**
ḳadr-i güher-i nazmı bil:-en
Ḳadr-i güher-i nazmı bilen kimse Belīgā
Biñ cān ile gencine-i dīvanum ider aḥz
(G 38 11-12)
- ḳadr-i hem-cins: Aynı cinsten değer.**
ḳadr-i hem-cins:-i
Ḳadr-i hem-cinsi ferāmüş ider ol bī-meze kim
Olmaya zümre-i nā-cins ile bir laḥza enīs
(G 105/3-4)
- ḳadrin bil:** Değerini bilmek.
ḳadrin bil:-sün
Ne **bilsün** merdüm-i sencide **ḳadrin** çarḥ-ı dūn-
perver
Şikest olmuş ḥadeng-i āh ile keff-i terāzūsı
(K 3/43-44)
- ḳadrin bil:-ür**
Ehl-i dil **ḳadrin bilür** erbāb-ı himmet bulmadıḳ
Aradık dünyāyı bir şāhib-mürüvvet bulmadıḳ
(G 133/1-2)
- ḳadrini bil:-me, -dü, -ñ**
Bilmedüñ ḳadrini fevt oldı zamān-ı ḥüsnüñ
'Arz ider mātem için şimdi siyeh gül perçem
(G 154/3-4)
- ḳadrini bil:-mek**
Kesb-i hünere 'ālemde degüldür hünere ancak
Ehl-i hünereñ **ḳadrini bilmek** de hünereñdür
(G 77/3-4)
- ḳadrini bil:-me, -y, -en**
Bilmeyen ḳadrini ehl-i suḥānuñ
Aña ḥayvān dinür ammā nāḥik
(G 134/11-12)
- ḳadrini bil:-mez**
Gönlümüñ **ḳadrini bilmez** o büt-i kāfir-kış
Düşmesün yā Rab eyādī-i Firenge muşḥaf
(G 130/5-6)
- ḳadr-senc: Kıymet ölçen.**
Olmış şikeste keffe-i mizān **ḳadr-senc**
Bu çār-süda şimdi bilinmez ḳadir nedir
(G 79/13-14)
- ḳadr-şinās: Kadir ve kıymet anlayıcı, anlayan.**
ḳadr-şināsāne: Kadirşinas olana yakışacak surette.
ḳadr-şināsî: Kadirşinaslık.
Nazmuñ dürr ile yeksān tutar elbette Belīg
Kef-i mizān-ı ḥayāle alıcaḳ **ḳadr-şinās**
(G 106/13-14)
- ḳadrüm bil:** Değerin bilinmesi.
ḳadrüm bil:-in, -se
Ḳadrüm bilinse çeşm-i remed-dīde-i cihān
Şad-büse nakş iderdı ser-i ḥāk-i rāhuma
(G 192/11-12)
- ḳadrüñi bil:-mez, -se**
Belīgā **ḳadrüñi bilmezse** Rümüñ ehl-i 'irfānı
Bu nazm-ı pāki gönder nükte-sencān-ı
Semerkānda
(G 176/17-18)
- ḳafā-dār: Arkadaş, es.**
ḳafā-dār:-ı
'Aceb mi itseler āhen-dilān birbirine yāri
Olar engüştüvāne sözinüñ dā'im **ḳafā-dārı**
(G 217/1-2)

kafes: Havvanlar için aralıklı tel, metal veya ağaç çubuklardan yapılmış taşınabilir bölme.

kafes:-dür

Bir kafesdür rüh-ı vâlâ-menzile bu cism-i pāk
Meyl-i uçmağ eyledi ol tütî-i cennet-serā

(T 5/5-6)

kafe-i ahenin: Demirden kafes.

O rütbe müriş midür bu meclise şüfi
Ki mürg ider **kafe-i ahenin** ile pervāz

(G 89/11-12)

kafe-i bülbül-i bağ-ı maşşud ol: Niyet bahçesinin bülbülünün kafesi.

kafe-i bülbül-i bağ-ı maşşud ol:-dı
Hâbbezâ kaşr-ı dıraşşanda bu cāy-ı dil-keş
Oldı güyā **kafe-i bülbül-i bağ-ı maşşud**

(T 10/1-2)

kafe-i teng-i beden: Bedenin dar kafesi.

kafe-i teng-i beden:-de
kafe-i teng-i bedende şıklup âhir-i kār
Oldı uçmağ anuñ bülbül-i rühî t̄'ir

(T 9/9-10)

kafile-i hayl-i mihnet: Gam zümresinin kervanı.

kafile-i hayl-i mihnet:-iñ
Çekdüm derūna **kafile-i hayl-i mihnetiñ**
Oldı o cünde cünbiş-i dil nāle-i derā

(K 2/143-144)

kafir: Allah'ın varlığını inkar eden.

Dest-māl elde hıram eyledi ağzında sakız
Çignedi geçdi bizi nāz ile ol **kafir** kız

(G 99/1-2)

kafir:-i

Debdebeyle Mora'ya 'azmini güş eyliyecek
Korkusundan Venedik **kafiri** döndi mūra

(K 7/3-4)

kafir:-iñ

Seh̄hāre duht-ı rez nice demdür o **kafirüñ**
Ruhsarı üzre naşş-ı gül işler Frenk-pesend
(G 34/3-4)

Yaşşmaz **kafirüñ** destinde İslāma münāsibdür
Kef-i Haydarda barmaq çaldırıp olmış
müselmān t̄ig

(G 129/3-4)

Eger ağyār müselmān-ı kavīyem dir ise
Ehl-i dil nefret ider **kafirüñ** imānından

(G 168/9-10)

kafir ol: Şirke düşmek, ortak koşmak.

kafir ol:-maz, -sa
Müheyyā ol bütüñ ālāt-ı 'işret deyr-i hüsnünde
Müselmāndır görüp bu bezmi zāhid **kafir**
olmazsa

(G 199/9-10)

kafir-i hüsn: Allah'ın varlığını inkar eden güzel.

Berğ-i sitemle nāre yakar çatsa fülk-i dil
Āteşlidür o **kafir-i hüsn** İngilizlidür

(G 80/9-10)

kafir-kış: Dinsiz.

Çekerken rüz u şeb hamyāze hüdmet arzüsında
Beni şatdı o **kafir-kış** Malta çār-şüsında

(G 183/1-2)

kafe-i Beyit veya mısra sonunda tekerrür eden huruf ve harekât.

kafe-i:-dir

Eylesün yār-ı cefa-pişe niyāz ehline nāz
Yakışur birbirine **kafe-i** nāz u niyāz

(G 98/3-4)

kafe-i şaygān-ı 'ilm: İlme uygun kafe-i.

Olsun Beliḡ hāme-şitābān du 'āya kim
Teng oldı gitdi **kafe-i şaygān-ı 'ilm**

(K 10/129-130)

kaftān: Daha çok mükafat ve taltif olarak giydirilen süslü üstlük elbise.

Yine Beliḡ-i suhanver kumāş-ı ma'nādan
O sülün āfete **kaftān** biçüp horozlandı

(G 215/11-12)

kafir-i gerdan: Beviz gerdan.

kafir-i gerdan:-i

Hoy-kerde şanma kim yine **kafir-i gerdani**
İtmış füsürde şu 'le-i gevher çekidesin

(G 162/13-14)

kağıt: Üstüne yazı yazmak va da öteberi sarmak gibi birçok işlerde kullanılan ve türlü bitki maddeleri hamur durumuna getirildikten sonra yufka gibi açılıp kurutulmuş elde edilen ince yaprak.

kağıt:-dur

Şerār-ı noқта dūd-ālūd u rengin-i nazm āteş
Bu ş'i'ri levh-i ahen üzre yaz dīvānce **kağıtdur**

(G 43/11-12)

kāh: Bazen, kimi vakit, bazı bazı, gāh.

Der ü dīvārı olsa keh-rübādan bir hünermendüñ
Yine anuñ bulunmaz arasañ bir **kāh** beytinde

(G 206/3-4)

kahamān: Özel isim.

kahamān:-i

Sütürre gāmezisiyle **Kahamāni** eyler egkende
Nigāh-ı dest ü pāyın naşşvet ile Zāl-i Sührābuñ

(T 25/15-16)

kāh-ı şarir: Saman cızırtısı.

Hāyāl-kār-ı maşşamātı naşş ider t̄ab'a

Zebān-ı hāme-i mu'ciz-beyāni **kāh-ı şarir**

(K 6/73-74)

kāh-ı vüçüd-ı cevher-i evvel: İlk özün bedendeki köşkü.

kāh-ı vüçüd-ı cevher-i evvel:-de
Bî-rüşeni şevk-i dilünden şekam olur
Kāh-ı vüçüd-ı cevher-i evvelde cān-ı 'ilm
(K 10/51-52)

kāh-ı za'if: Kuvvetsiz saman çöpü.

kāh-ı za'if:-e
Bir başka feyze her dil-i şeydā rübüdedür
Kāh-ı za'ife cezbe-i āhen-rübā 'abeş
(G 20/13-14)

kāhil ol: Gayretsiz olmak.

kāhil ol:-up
Peymān-şikenlik itmeği meşk eyleyüp gönül
'Ahd-i bezme **kāhil olup** eylemez vefā
(K 2/181-182)

kahr: 1. Zorlama.

Tahmīl-i bār-ı miñnet ider zecr ü **kahr** ile
Aşār-ı za'f görse felek bir zebūnda
(Tb 1/23-24)

2. Dert.

kahr:-ı
Bā lotf ü **kahrı** ehl-e soħan şekve mikoned
Netevān ze nuk-e hāme boriden ħarir rā
(G 240/9-10)

kahr eyle: Zorlamak.

kahr eyle:-r
'Adū-yı dīv-nijāda tokınsa **kahr eyler**
Elinde sâ'ikaāsā o tığ-i hūn-alūd
(K 4/3-4)

kahr id: 1. Mahvetmek.

kahr id:-er, -se
Ne ğam geh **kahr iderse** geh nevāziş
Ki dā'im sūd olur mı hiç ziyānsuz
(G 92/11-12)

2. Zorlamak.

kahr id:-e, -yor
Ehl-i vefāya **kahr ideyor** bî-vefāya luţf
Bilmem ne ğüne hıdmet idem pādīşāhuma
(G 192/25-26)

kahr it: Mahvetmek.

Yarı ağyār-ı denī şayda olur zer-gerdān
Ökçe **it kahr** ile kuncundan atar ol nā-dān
(Msd 5/25-26)

kahramān: Yiğit, bahadır.

kaħramān:-lar
Kaħramānlar çekemez boynına alup cānā
Yine zencir-i ser-i zülfi bu dīvāne çeker
(G 81/9-10)

kaħramān-ı ğamze-i ser-tiz-i saf-siken: Safları dağıtan keskin bakışlı Kahraman.

Mīnā-keşāna neş'e-i ħayret-fezāsı var
Ol **Kaħramān-ı ğamze-i ser-tiz-i şaf-siken**
(Th 1/5-9)

kaħramān-ı 'ilm: İlim kahramanı.

Destümde ğürz-i Kāvusi-i kilk-i bî-amān
Şimdi bu 'arşagehde benim **Kaħramān-ı 'ilm**
(K 10/99-100)

kaħramān-ı kistrā-dād: Adaletli hükümdar Kahraman.

Ĥired-şüküh u Aristo-nazir ü Cem-'azamet
Dilir-i 'arbede-cū **Kaħramān-ı Kistrā-dād**
(K 11/35-36)

kaħramān-ı mesned-i şer': Şeriat direğinin kahramanı.

'İmād-ı millet-i dīn **kaħramān-ı mesned-i şer'**
Muħit-i kenz-i ma'āni muħaĳķık-ı tefsir
(K 6/51-52)

kaħt-ı kerem: Cömertlik kıtlığı.

kaħt-ı kerem:-de
Kaħt-ı keremde naĳd-i dilün nīm-cū kadar
Ĥüsni-i ĳabüle olsa muĳārin revācīdir
(Kt 20/1-2)

kaħve: Maruf tohum ki kavrulup tahn olunduktan sonra kaynatılıp içilir. Bu tohumun serbetine de kaħve denilir.

Kaħve fīncāni tokındı leb-i dil-dāra meger
Serpilüp gül şuyı cüş itdi yaĳıldı micmer
(Msd 3/49-50)

kā'id-i rāh-ı hüdā: Allah volunun kumandanı.

Ayakdan düşdiler üftādegānuñ dest-i luţfuñla
'Usāt-ı ğüm-rehi ey **kā'id-i rāh-ı Ĥüdā** al yed
(G 32/9-10)

kā'il ol: Razi olmak.

kā'il ol:-ur
Yok yire incidesin maħlūķı
Buña hiç **kā'il olur** mı Ĥālķ
(G 134/9-10)

kā'im ol: Avakta dimdik sağlam durmak.

kā'im ol:-ur
Ol kaşr niçe **kā'im** olur erbā'-ı rükne
Bir muħkem 'imād olmasa kilk-i dāde-zāda
(Kt 17/5-6)

kā'ināt: Alem.

Kār-ı mu'azzamāt-ı cihāna bu **kā'ināt**
Olmış girifte her biri bā-emr-i Kibriyā
(K 2/17-18)

kā'ināt:-a

Ey **kā'ināta** ĳāk-i derün cāy-ı ilticā
V'ey naķş-ı büse küçe-i luţfuñda naķş-ı pā
(K 2/139-140)

kak: Cakmak.**kaç:-ma, -sun**

Mülk-i bekdâda tâlib-i eyvan olan Belîğ

Virân-serây-ı 'âleme bir mih **kaçmasun**

(G 163/13-14)

kâknûs: Gûvâ Hind adalarında yaşavan, kanatları nakışlı, gagası delikli mevhûm bir kuş. Yüzünde 360 deliği varmış. Yüksek dağ başlarında rûzgâra karşı oturunca rûzgâr o deliklere nüfûz eder, muhtelif sesler çıkarırmış. Bu sesi işiten kuşlar yanına üşerlermiş, onlardan bir kaçını vakalayıp vermiş. Bin sene yaşarmış. Öleceği zaman birçok odun yığar, üstüne oturur, latif latif öterken kendinden geçermiş. O zaman kanatlarını birbirine vurarak ateşler çıkarırmış. Bu ateşle odunlar tutuşur, nihâyet kendi de yanarmış. Sonra külünden bir yumurta ve içinden bir vavru çıkarmış. Hükemâ mûsikîyi bu kuşun burnundan çıkan seslerden almışlarmış.

Ateş-i 'aşkı niçün söndüreyüm dilde Belîğ

Per şalup kendi yakar cismini nâra **Kâknûs**

(G 107/13-14)

kâkül: Yanaklara doğru uzanan saç.**kâkül:-i**Kec-küle **kâkül** ucın gösterüp ol sünbül-i ter

Tabla perçemden ehibbâsına saçdı 'anber

(Msd 2/5-6)

O la'1 fes **kâkül** üzre berg-i güldür sünbül üstünde

'İzârında 'arâk güyâ ki şebnemdür gül üstünde

(G 174/1-2)

Girih-bend eylemiş gîsüy-ı müşg-âlüddan seyr it

Şemâmeyle turur güyâ ki 'anber **kâkül** üstünde

(G 174/5-6)

O **kâkül** uçlarına dâmen-i şeb diñse lâyıkdır

Ki nûr-ı cebhe-i berrâkı yârûñ şubh-ı şâdıkdır

(Mf 6/1-2)

'Aceb mi olsa perîşân şeherde sünbülves

Belîğ-i gam-zede her gice âh **kâkül** dir

(G 72/13-14)

Elüne şâne alup başdan arâk-çini çıkar

Diyeler Rûm u 'Acem âh o **kâkül** perçem

(G 154/9-10)

kâkül:-ü, -ñ**Kâkülün** fikri ile gülşen-i küymda Belîğ

Saçlı sünbül göricek itdi taḥayyül perçem

(G 154/11-12)

kâkül:-iDil-ber ki zîr-i fesde nihân itdi **kâküli**

'Uşşâk-ı ḥaste-ḥâle görünmez belâsı var

(Th 1/29-30)

kâkül-i cânân: Sevgilinin saçı.

Büy-ı enfâs-ı Mesîhâ gibi cânâ cân kıtar

Cân otu istersin ey dil **kâkül-i cânân** şatar

(G 60/1-2)

Derdine dermân su'âlinden Belîğâ maḥşaduñ

Cân otu istersin ancak **kâkül-i cânân** şatar

(G 60/9-10)

kâkül-i dil-ber: Sevgilinin saçı.**kâkül-i dil-ber:-de****Kâkül-i dil-berde** ârâmitse gönlüm vecḥi var

Böyle şîr-i büt-şiken çıkmaz derûn-ı pîşeden

(G 159/9-10)

kâkül-i ḥam-be-ḥam: Kıvrım kıvrım saç.**kâkül-i ḥam-be-ḥam:-uñ**

Cân u dil birbirine sebkat idüp ol büte dir

Kâkül-i ḥam-be-ḥamuñ târına evvel beni aş

(G 115/11-12)

kâkül-i sünbül-müy: Sünbül saç.**kâkül-i sünbül-müy:-uñ**

Akdı şu pâyına ol serv-i şanavber boyuñ

Tâze tâze şuladı **kâkül-i sünbül-müyüñ**

(Msd 3/31-32)

kal: Bulunmak.**kal:-dı**

Bey' idüp mâ-melekin itdi fedâ-yı dil-ber

Gitdi pîş-taḥtada ne cevheri **kaldı** ne dürer

(Msd 2/29-30)

Bu şeb var ey ḥayâl-i bî-vefâ-yı yâr kim âḥîr

Senüñle **kaldı** faşl-ı müdde'â dîvân-ı Paşaya

(K 9/41-42)

Ḥayf u şad-ḥayf geçüp 'ömr-i girân-mâye 'abeş

Dilde ta' dâd-ı sinîn ile elem **kaldı** faḫat

(G 119/9-10)

Bir müşteri-i nâdire-dân olmadıḡından

Kâlâ-yı dilüñ **kaldı** revâci Yeñişehre

(Kt 24/3-4)

kal:-ma, -sun

Sâkî şarâb-ı nâb ile leb-rîzdir kedü

Zinhâr boş bulunma teḥi **kalmasun** sebü

(Tb 71-72)

kal:-ma, -dıYer itmek **kalmadı** â'dâ-yı dîne ḥavf-ı tîğüñden

Çörek gibi zehirlense sezâdur ḥalka-i mâri

(K 4/43-44)

İtdiler fâ'idesüz müşteriyânı ta'zib

'Aḫîbet **kalmadı** ol mehde bu evzâ'a şekîb

(Msd 5/51-52)

Vişâlünle dil-i maḥzûni mesrür eyledüñ geldüñ

Efendim iştibâhum **kalmadı** sende kerâmet var

(G 68/7-8)

Bülbül ü kumriye bu bâğda yer **qalmadı** âh
Serv-i ra'nâya zağan kondı nihâl-i güle zâğ
(G 125/3-4)

qal:-maz
Hacâletden mişâl-i kaṭra-i sîm-âb olur tâlân
Miyân-ı sâha-i gerdünda yer **qalmaz** Süreyyâya
(K 9/97-98)

qal:-ur
Ol şüh şanma istese rûh-ı revân **qalür**
Bir cilve itse bezme gelüp kimde cân qalür

Esrâr-ı 'aşkı şaklayamam dilde ey perî
Âyîne-hânedede nice 'aksüñ nihân **qalür**
(G 40/7-8)

Mânend-i hâl-i nîlî ruḥında ol âfetüñ
Âsar-ı naqş-ı pây-ı meges bir zamân **qalür**
(G 40/9-10)

Gelmezse sük-ı 'âleme bir qadr-dân Belîğ
Deryâ-yı dilde dürr-i ma'ânî nihân **qalür**
(G 40/13-14)

qal:-acağ
Divşirür güllerini bâğ-ı fenânuñ gül-çîn
Pâyına hâr ile ḥasdır **qalacağ** gül dikenüñ
(G 140/3-4)

qal:-ma, -yor
Olinca 'âdet eşer **qalmayor** müdâvâda
Müdâm nüş ile dünyâda zâ'il olmaz ğam
(G 195/9-10)

qal:-ma, -miş
Sevâd-ı mihr ü vefâ ḥâk olup gönüllerden
Şadâkatuñ eşeri **qalmamış** eḥibbâda
(G 195/13-14)

qal:-maz, -dı
Qalmazdı rûy-ı ḥâkde bir naḥl-i sâye-dâr
Naqş itse sâye ḥâke o şekl-i şemâ'îli
(G 216/9-10)

qal:-ma, -sun
Ey 'aks-i yâr hicrüñ ile türedür gözüm
Zulmetde **qalmasun** gel uyandır çerâğımı
(G 220/3-4)

qal:-maz
Eşer **qalmaz** dil-i saḥt üzere teşrîf-i ḥayâlınden
Biraz ḥâk-i zemîn nerm olmayınca naqş-ı pâ
çıkılmaz
(G 97/5-6)

2. Bir durum oluşmak, bir hale gelmek.

qal:-dı
Cemâlüñ ayînesi üzere 'aksi **qaldı** meger
Degül bu hâl-i siyeh nokṭa-i süveydâdur
(K 5/9-10)

Nice feryâd idüp çâk-i girîbân itmesün âşık
Bu gülşenden gidüp gül **qaldı** ḥayfâ bî-nevâ
bülbül
(T 16/3-4)

Cihânda medḥ idecek ḥatt-ı yâr var ancak
Ne qara günlere **qaldı** yazık suḥan-gûlar
(G 83/9-10)

qal:-maz, -dı
Girih **qalmazdı** ğamdan dilde ol zât-ı
mu'allânüñ
Nesîm-i cezr ü medd-i luṭfi olsa mevc-i iḥsânüm
(K 8/39-40)

qal:-ur, -sa
Ser-â-ser ehl-i suḥan bî-nevâ **qalursa** daḥî
Ne ğam cihânda benim bir Kerîm Efendim var
(Kt 30/3-4)

qal:-maz
Qalmaz raqîb-i divî gören küy-ı yârda
Dil-ḥastegân-ı ğam-kede qorqar ḥavâleden
(G 158/15-16)

3. Takılmak.

qal:-dı
Gönül ki leyle-i zülfüñde **qaldı** dil-dâruñ
Görür o âyine-i sineyi güşâde şabâḥ
(G 25/3-4)

Görinen dâmen-i pâkinde degildür dikenüñ
Tırnağı **qaldı** bu âl câmede ey gül dikenüñ
(G 140/1-2)

Ḥabb-ı nebât-ı la'li degül nisfi şığmayup
Ağzında **qaldı** bir şeker-endüde leblebi
(G 222/3-4)

4. Payına düşmek.

qal:-miş, -dur
Dâverâ dâdgerâ luṭfuña **qalmışdur** işim
Yoḥsa aldum gözüme râh-ı diyâr-ı 'ademi
(K 7/43-44)

qal:-dı
Ḥvâb-ı 'ademde **qaldı** ebed cehl-i bî-fürüg
İtdüñ güşâde ḥâke leb-i dâstân-ı 'ilm
(K 10/55-56)

qal:-maz
Semm-i kâtülle nice şevherini itdi helâk
Yine bu pîre-zen-i dehr-i denî **qalmaz** tül
(G 143/15-16)

5. Bırakmak.

qal:-ur
Bir rütbedür leṭâfeti ol mâh-peykerüñ
Târ-ı neğh ṭokunsa yüzinde nişân **qalür**
(G 40/3-4)

6. Durmak, hareket etmemek.**çal:-sa**

Meyyāl-i hāk-i zillet olur puhtegān-ı 'aşk
Bālāda **çal**sa mīve eger nā-residedür

(G 44/5-6)

çal:-ur

Çalur şebnem gibi şāf olmayan hāk-i
mezelletde

Ki her bir katreyi eflāke mihr-i āsumān çekmez
(G 91/5-6)

Süst olur pırde icrā-yı me'āsiye havāş
Hareketden **çal**ur eyyām-ı şitāda haşerāt

(G 14/13-14)

Çalur nā-puhtegān der-bend-i 'aşk āğzında bī-
reh-ber

Şusuz rāh-ı gülūdan mīve olsa nīm-res gitmez
(G 94/21-22)

çal:-sa

Şaf-ı müjgān-ı yārı der-hayāl itdükçe şevkından
Reg-i dil cünbiş eyler **çal**sa yüz biñ nişter
altında

(G 190/7-8)

Bu zulmetgāhda rüşen-dilāna pey-rev ol zīrā
Gice yābānda **çal**sa gösterür güm-rāha reh
kevkeb

(G 11/11-12)

çal:-miş

Gelüp tävüs-ı zülfı 'arızında haştın ürkütmiş
Bu bāğūñ mürgī uçmuş āşiyānda hār u has

çalmış

(G 113/3-4)

çal:-dı

Göreldeñ ol perīnūñ nişter-i müjgān-ı ser-tüzūñ
Gözüm şaplandı **çal**dı güyiyā biñ hançer üstinde
(G 175/5-6)

Cihānı başdı şitā zīr-i yaħda **çal**dı zemīn
Gören şanur anı başdurmadur ki tuzlandı

(G 215/5-6)

çal:-maz

Çalmaz mīyān-ı lücce-i fūrkatde fülk-i dil
Elbette bir kenāra çıkar rüzgār ile

(G 184/5-6)

Furşatı fevt itme ey dil böyle **çal**maz rüzigār
Keştī-i bāde şuyın buldurdı kullān keyfi çat

(G 16/3-4)

çal:-a

Böyle lāyık mı Belīgūñ kālā aç u 'uryān
Bā-huşuş ola senūñ gibi veliyü'n-ni'amı

(K 7/49-50)

Sākī sezā midur **çal**ā mey-hāne teng ü tār
Kurbānuñ oldıgum kāmı ol cām-ı tābdār

(Tb 2/51-52)

7. Durumunu korumak.**çal:-maz**

'Uşşāka ne gam vāz'-ı muhalif görinürse
Çalmaz nağam-ı sāz-ı felek bir düzen üzre

(G 185/5-6)

çal:-ma, -dı

Nağsuñ hayāli **çal**madı mir'āt-i dīdede
Āb üzre kilik-i müy ile taşvīr olur mı hīç

(G 23/3-4)

8. Mevcut olmak., elde bulunmak.**çal:-ma, -dı**

Çalmadı hīç şatacak bende hünerden gayrı
Bulamam beytüme bir müşterī-i pür-himemi

(K 7/23-24)

çal': Sökme.**çal':-ı**

Sikkeveş darb olınan üstine nağş-ı mührūñ
Çal'ı 'āciz-i kor idi pençe-i şīr-i ücemi

(K 7/9-10)

kālā: Kumaş.**kālā:-y, -a**

Germ olup küçe-i bāzār-ı suħanda her kim
İşte beş dirse bu **kālā**ya anuñla elleş

(G 109/9-10)

**çal'a: Koparma, koparılma, sökme, sökülme;
verinden çıkarma, çıkarılma.****çal'a:-sı, -dur**

Kec-nihāduñ idemez kimse yanından güzerān
Şāhmerān **çal'**asıdur 'akrebe hāşiyet-i niş

(G 110/3-4)

kālā-fürüş-ı nāz: İşveli kumaş satıcısı.

Gelmiş bu kārgāha o **kālā-fürüş-ı nāz**
'Uşşak-ı zāra gam gibi bir yādigārı var

(G 73/7-8)

kālā-yı cān: Can kumaşı.**kālā-yı cān:-a**

Meftūn-ı şūh-ı gamze-i bī-dāduñam senūñ
Kālā-yı cāna rağbet idersin nazardadır

(G 39/9-10)

kālā-yı dil: Gönül kumaşı.**kālā-yı dil:-ü, -ñ**

Bir müşterī-i nādire-dān olmadıgından
Kālā-yı dilūñ kaldı revāci Yeñişehre

(Kt 24/3-4)

kālā-yı hüsne: Sevgili..**kālā-yı hüsne:-e**

Viren revāyişi **kālā-yı hüsne** 'āşıkdr
Ki iştihār-ı güle 'andelīb olur bā'ış

(G 21/7-8)

kālāy-ı vaşl: Kavuşma kumaşı.**kālāy-ı vaşl: -ın**

Qo 'arz itsün felek **kālāy-ı vaşlın** pişgāhumda
Zen-i mekkāreye meftün olursam nā-cevān-
merdüm

(G 153/7-8)

kalb: Yürek, gönül.

Kılıcı fethe gibi üstün olur heycāda
Münkesir **kalb** ile altında kan ağlar a'dā

(T 13/15-16)

kalb: -i, -dür

Mün'aks-i ṭab'ında eşkāl-i nuḳūş-ı kā'ināt
Qalbıdür bir müncele ayine-i 'ālem-nümā

(T 1/3-4)

kal: -i, -n, -de, -dir

Ey māye-baḥş-i luṭf u kerem intiḥāb olup
Qalbindür daḳāyık-ı esrār-ı Aḥmedī

(Kt 54/1-2)

kalb: -dür

Olamaz ḥüsn ile ḥübāna ber-ā-ber kızlar
Qalbdür anları meşāṭta biraz yaldızlar

(G 1-2)

kalb: -i, -n

Dirhemle denānıre ḥacerdür miḥak ammā
Qalbin çıkarur sım ü zer insāna miḥakdür

(G 59/19-20)

kalb-i sāf: Temiz yürek.**kalb-i sāf: -a**

Cihana mālİK olur **kalb-i sāfa** mālİK olan
Budur bakılsa ḥakīkat Sikender āyinesi

(G 222/5-6)

kalb-i sengīne: Taştan kalp.**Kalb-i sengīne** kelām-ı nerm ider lābüd eşer

Qıṭ'a-i elmās dā'im ḥakk olur qurşun ile

(G 178/9-10)

kalb-i 'uşşāk: Allah'ın evi.**1. kalb-i 'uşşāk: -ı**

O Buḥtu'n-nasr ḥünī ḡamzelerle ṭıtdı āfākı
Yıkar Beytü'l-mukaddes gibi her dem **kalb-i**
'uşşākı

(Msd 1/27-28)

kaldır: Yukarı doğru hareket ettirmek.**kaldır: -up**

Yaşmaz kāfirün destinde İslāma münāsıbdür
Kef-i Ḥaydarda barmaq **kaldırup** olmuş
müselmān tiḡ

(G 126/3-4)

kāle: Kumaş.**kāle: -sin**

İstemez hiç vāsıṭa vaşl-ı nigār-ı teng-dest
Kālesin muḥtāc olan dellālden evvel virür

(G 69/3-4)

kāleb: Kalp.**kāleb: -e**

Ne ḳadar ḥışm ile dil-teng ise hemḡām-ı meşaf
İşi bir **kālebe** ifrāḡ ider erbāb-ı ḥılāf

(Msd 5/17-18)

Yüz virür kim çıkara naḳşını yāruñ mir'āt

'Aḳıbet şüreti bir **kālebe** eyler ifrāḡ

(G 125/7-8)

kāle-bāf-ı dīde-i 'aşık: Aşığın gözüyle kumaş dokumak.

Yine tār-ı nıgehden **kāle-bāf-ı dīde-i 'aşık**
Müheyyā kıldı rāh-ı maḳdem-i dil-dāra pāy-
endāz

(G 237/11-12)

kāleb-i 'acīb: Şaşılacak kalp.**kāleb-i 'acīb: -i**

Her pāk-şüreti dil eyler ḳabül der-ḥāl
Bu **kāleb-i 'acīb** ḥikmetle yaptı Şānī'

(G 124/7-8)

kāleb-i efsürde: Donmuş beden.**kāleb-i efsürde: -y, -e**

Bu şeb kim bezm-i ehl-i 'aşka bir rüḥ-ı revān
geldi

Yeñiden **kāleb-i efsürdeye** ḡüyā ki cān geldi

(G 211/1-2)

kāleb-i endām: Boy pos kalbı.**kāleb-i endām: -dur**

Degül āyine yāruñ naḳşını almak hevāsiyla

Bu dehre fitne-zāda **kāleb-i endām** mir'āt

(G 13/15-16)

kāleb-i her: Her kalp.

Lafzda anuñ için böyle nihāndur ma'nā

Kāleb-i her sūḥan-i dil-keşe cāndur ma'nā

(G 1/1-2)

Lafzda anuñ için böyle nihāndur ma'nā

Kāleb-i her sūḥan-i dil-keşe cāndur ma'nā

(G 1/1-2)

kāleb-i püç: Boş kalp.

Ne sūd umar anuñ ādem içinde görmez mi

Ḥabābveş küre-i āsumānı **kāleb-i püç**

(G 24/9-10)

Ne sūd umar anuñ ādem içinde görmez mi

Ḥabābveş küre-i āsumānı **kāleb-i püç**

(G 24/9-10)

kāle-i ḥüsn: Güzellik kumaşı.**kāle-i ḥüsn: -üñ**

Kāle-i ḥüsnüñ idüp zīb-i dükān u bāzār

Rub'a dek ṭıtdı ruḥun zülfi-girihgirde-i yār

(Msd 4/3-4)

kāle-i mensüc: Örülmüş kumaş.

Ekābir-i şu 'arā meclisinde şadra geçüp
Belige besdür adamlık bu **kāle-i mensüc**
(G 24/15-16)

kāle-i rāz: Sır kumaşı.

kāle-i rāz:-l, -m, -i
Gamze mıkrāz-ı belā süzen-i müjgān hūn-bār
Kāle-i rāzımı açınca kesüp biçdi nigār
(Msd 4/5-6)

kāle-i suhan: Söz söylemek.

Al bu kumaş-ı zāde tab'-ı Belīgi kim
Nevres-i rü için böleyor **kāle-i suhan**
(G 164/21-22)

kāle-i tārih düş: Kalenin tarihini yazmak.

kāle-i tārih düş:-di
Çiçekli bir kumaş-ı taze **düşdi kāle-i tārih**
Bu cāy-ı bī-bedel merğüb ola beyninde aḥbābuñ
1167
(T 25/19-20)

kāle-i vaşl: Kavuşma kumaşı.

kāle-i vaşl:-l, -n, -i
Kāle-i vaşlımı bir 'adem için eskidemez
Bu kadar müşterinüñ ḥātırını incidemez
(Msd 2/31-32)

kalem: Bir çeşit sıyahımsı ve sert kamışın vazı yazmak üzere özel bir biçimde vontulup açılımsı; her çeşit vazı vazan alet, kamış.

İki zebān ile çıkdı **kalem** didi tāriḥ
Şefā' at ide 'Ali'ye Mehemed Mahmūd 1174
(T 17/7-8)

Kara mātem libāsi ile **kalem**
Fevtine bir zebān olup giryān
(T 18/7-8)

Ḥamīr-i māye-i ma'nāyı dil yapar yoğırır
Kalem dü-mışra' ile beyti hep ikiz toğırır
(Mf 33/1-2)

Şıdk u ḥulūş var ise ehl-i hünerdedür
Rāh-ı suḥanda başını itdi fidā **kalem**
(G 39/5-6)

Dil mīve ümīdi ile bāğa şecer ekmiş
Bir mezra'adur şafḥa **kalem** ney-şeker ekmiş
(G108/1-2)

Ser-i tār-ı nigeh ber-geştedür çin-i cebinüñden
Ḥırām itmez **kalem** āhārdan levḥ üzre çin olsa
(G 196/11-12)

Yāruñ yazıldı menkabe-i rüy-ı sādesi
Ruşsār-ı levḥin oldı **kalem** pā-nihādesi
(G 226/1-2)

Olaldan şahn-ı dīvānhāne-i ma'nāya tāb-āver
İki dilli **kalem** bir taze Hindī tercemānumdur
(G 230/11-12)

Nazm-ı Belīgi şafḥa-i ḥurşide şebt için
Mirrīḥūñ aldı tīgim 'Uṭārid **kalem** yonar
(G 235/9-10)

ķalemi:-i

Nāza çekdi dem-i fāḥriyye ben söyledemem
İşte ey dil hünerüñ var ise söylet **ķalemi**
(K 7/57-58)

Āferīn ṭab'ma var ise cihānda gelsün
Levh-i pāke **ķalemi** böyle Beligāne çeker
(G 81/17-18)

Cārī idüp ma'anī-i vālāyı eyledüñ
Beyt-i ṭabī'ata **ķalemi** nāv-dān-ı 'ilm
(K 10/25-26)

ķalem:-le

Ḥaşmın ilzāmına bu fenn-i ma'anīde Belig
Sözünü eyler iseñ levḥ ü **ķalemle** işbāt
(G 14/19-20)

Levh u **ķalemle** eyledüm işbāt-ı müdde'ā
Olmaz hünerde tezkiye lāzım güvāhuma
(G 192/27-28)

ķalem-i nādire-destān: Kalemın nadir bulunan manzum şiir halindeki hikayesi.

ķalem-i nādire-destān:-u, -m, -dur
Ne kadar vahşi ise ma'nī-i bīgāne Belig
Ḥāne-zāde **ķalem-i nādire-destānumdur**
(G 50/33-34)

ķalem-zenlik eyle: Kalem atmak.

ķalem-zenlik eyle:-y, -üip
Dest-i fetānetünle **ķalem-zenlik eyleyüp**
Cüş-ı bahāra oldı mübeddel ḥazān-ı 'ilm
(K 10/63-64)

ķalenderān-ı ḥakīkat: Gerçek Kalenderler.

Melā'da ādemi beddür bürehne itmekden
ķalenderān-ı ḥakīkat yanında keşf-i 'uyüb
(G 112/11-12)

Şaff-ı ni'āl ü şadri nice fark idem Belig
Bilmez **ķalenderān-ı ḥakīkat** nedir rüsüm
(G 148/13-14)

ķāl-i muḥammed: Hz. Muhammed'in sözü.

Bāzār-ı cihān içre n'ola bulsa revāyiç
Ḥāliş zehab ü fizza gibi **ķāl-i Muḥammed**
(K 1/17-18)

ķālb: 1. Biçim.

ķālb:-a
Almak ister naşını āyine-yi rüşen güher
'Aķıbet bu şüreti bir **ķālb**a ifrağ ider
(Mf 30/1-2)

2. Beden.**ḳālīb:-uñ**

Bunların rühidir eş'âr-ı Belîğ
Rühisiz **ḳālībuñ** olmaz ṭabî

(Kt 44/3-4)

ḳālīce: Küçük halı.**ḳālīçeden:-den**

Tehîdür meskeni **ḳālīçeden** erbâb-ı tecrîdün
Mişâl-i büriyâ ḫâk üzre besdür naḳş-ı pehlûsı

(K 3/39-40)

ḳālīçe:-de

Şebistânında ol şüh-ı cihâmî şaḳınur 'âşık
Eger **ḳālīçede** taşvîr olursa pister altında

(G 190/9-10)

ḳallâş-ı meykede: Meyhanenin hilebazı.

Sildi süpürdi süfre-i mirâş-ı vâreyi

ḳallâş-ı meykede ne 'aceb kâse-lis olur

(G 49/3-4)

kām: Zevk.

Cihânda her kişi hâlince kām-yâb oldı

Bu kârgâhda ancak fakîr almadı **kām**

(G 151/9-10)

kām:-u, -m

Ele aldıkça telh olmazdı **kāmum** rüy-i
türşinden

Turunc-ı ğabğab-ı sâkî-i devrân portakal olsa

(G 202/13-14)

kām al: Zevk almak.**kām al:-maz**

Biraz da tîğ-i ğadri der-niyâm it âzmayışden

Mücerredür bu kim ğaddâr olan dünyâda **kām**

almaz

(G 88/3-4)

kām-baḫşî-i vişâl: Kavuşma bağışçısı.**kām-baḫşî-i vişâl:-ü, -ñ, -le**

Kām-baḫşî-i vişâlünle olurken dil-firîb

Bitdi âḫîr sebz-i haṭṭuñ va'de-i kemmün ile

(G 178/5-6)

kām-bîn ol: Muradına erdirilmek.**kām-bîn ol:-ma**

Cihânda râst-kîşân-ı maḫabbet **kām-bîn olmaz**

Ki engüşt-i şehâdet maḫzar-ı zîb-i nigîn olmaz

(G 85/1-2)

Virmez metâ'-ı nazmunı dünyâ bahâsına

Olmaz cihânda ehl-i suḫan **kām-bîn** Belîğ

(G 127/11-12)

kamer: Ay.

Dâğber-dil nice olmaya görüp anı **kamer**

Al eteklikden ider hâleyi ol meh-pâre

(G 207/5-6)

kâmet: Boy, endam.

Münşâ'ibdir rişte-i âmâlden naḫl-i tama'

Ḫâkde **kâmet** çeker her naḫl-i bâlâ rişeden

(G 159/5-6)

ḳâmet:-i, -n, -i

Mâh-ı muḫarremün ḳad-i ḫam-geştesi gibi

Bu mâtem itdi **ḳâmetini** 'âlemün dü-tâ

(K 2/135-136)

Cüst ü cü ile felek **ḳâmetini** eyledi ḫam

Ḫâke bir dürr-i girân-mâye düşirdi zâhir

O kerem-pîşe ki ḫâk-i rehini öpmek için

Egilüp **ḳâmetini** pîr-i felek kıldı dü-tâ

(T 13/7-8)

ḳâmet:-ü, -m

Mânend-i Zülfeḳâr dü-tâ olsa **ḳâmetüm**

'Aşḳuñ ider beni yine bir merd-i lâ-fetâ

(K 2/147-148)

Ez-cümle farṭ-ı keşmekeş-i rüzgârdan

Mîḫnetle oldı hem-çü kemân **ḳâmetüm** dü-tâ

(K 2/179-180)

ḳâmet:-i

Elüm dâmâna irmez **ḳâmeti** eflâke ser çekmiş

Meger ol naḫl-i cân boy gösterür cennetde

Ṭübâya

(K 9/39-40)

Tîr-i âḫî râst-îşâl eyleyince menzile

ḳâmeti yây oldı pîrûñ çille-i merdânede

(G 201/5-6)

Uzatdı **ḳâmeti** rüyuñda zülf ü haṭṭ ey şüh

Zuhûri fitnelerün düşdi hep zevḳânûmuza

(G 208/9-10)

ḳâmet:-i, -n, -e

Olsun ḫarâm ḳâmetine perniyân-ı nâz

Târ-ı nigâh-ı dîdemi itmezse püd u târ

(K 12/37-38)

ḳâmet:-üñ

Yazarken kilik-i kudret levḫa naḳş-ı maṭla'-ı

ḫüsnün

Bulındı **ḳâmetün** bir mışra'-ı sânişi yok müfred

(G 32/3-4)

Ezel dîvânçe-i ḫüsni yazarken ḫâme-i Bî-çün

Bulındı **ḳâmetün** sânişi yok mışra'-ı mevzün

(Mf 43/1-2)

ḳâmetün ḫam revişün egri felekkârûñ kec

Böyle cünbiş nedür âyâ ki nedendür zürûñ

(G 135/3-4)

- kāmet artur*: Yüksek sesle konuşmak; ortalığı velveleye vermek.
kāmet artur: -ur
 Ser-keş mülâyemet göricek **kāmet arturur**
 Olur cihanda şu lenüñ âb-ı hayâtı mûm
 (G 148/3-4)
- kāmet-i bālâ: Uzun boy.**
 Tıfl-ı nev-rüsteyedür toğrısı meylim zîrâ
 Benüm âgüşuma ol **kāmet-i bālâ** şıgmaz
 (G 84/7-8)
- kāmet-i bālâ**: -y, -t
 Çemende tavk-ı kumrî halka çekdi nāmına servüñ
 Görünce **kāmet-i bālâyı** ey şâh-ı cihân-ârâ
 (G 229/9-10)
- kāmet-i dil-cü: Gönül cezbedici boy.**
 Gönül düşürmege bir serv-i nâza mâ'il iseñ
 Zemîne sâye düşürmez o **kāmet-i dil-cü**
 (G 171/11-12)
- kāmet-i dil-dâr: Sevgilinin boyu.**
kāmet-i dil-dâr: -a
 Beñzemez **kāmet-i dil-dâra** diyü hacletden
 Bağbân bağda çok serv ü şanavber kesdi
 (G 225/9-10)
- kāmet-i isti'dād: Endamın yeterliliği.**
kāmet-i isti'dād: -uñ
 Hîl'at-i cāhı bulur **kāmet-i isti'dāduñ**
 Cāmeyi hep biçer endāma münāsib hāyyat
 (G 118/5-6)
- kāmet-i mevzün: Düzgün boy.**
 Çekiye gelmiyor ol **kāmet-i mevzün** aşlâ
 Nükte-sencân-ı cihân gayrî kosunlar lâfi
 (G 228/9-10)
- kāmet-i mevzün**: -a
 Ma'nāves elbise-yi fāhireyi giydi tamām
 Virdi mışrâ' gibi ol **kāmet-i mevzūna** nizām
 (Msd 3/41-42)
- kām-ı 'aşık: Aşk arzusu.**
Kām-ı 'aşık bahte merhūn olduğın iş'âr idüp
 Kūh-ken şîrin haber virdi dehân-ı tüşeden
 (G 159/11-12)
- kām-ı ejdehâ: Büyük yılanın arzusu.**
 Girdâr-ı levh-i dil-siyehüm eyleyüp hayâl
 Cāy-ı bisâtum oldu o dem **kām-ı ejdehâ**
 (K 2/23-24)
- kāmîle: Olgun.**
kāmîle: -dür
 Meh-i temāme olur tu'me kendü pehlusi
 Sîpîh-i pîre-zenüñ cüz' ü naqsı **kāmiledür**
 (G 42/11-12)
- kām-rân id: Bahtiyar etmek.**
kām-rân id: -e
 Bu tengnâda müflis iken **kām-rân ide**
 Mürgân-ı quds ile beni hem-âşiyân ide
 (Tb 2/79-80)
- kām-yâb: Muradına ermiş.**
 E'diyye tarîk-i 'âliyede **kām-yâb** iken
 Hâşâ ki ola arpalıgıñ saçı eşk
 (Kt 50/3-4)
- kām-yâb ol: Muradına ermek.**
kām-yâb ol: -dı
 Cihânda her kişi hâlince **kām-yâb oldu**
 Bu kârgâhda ancak fakîr almadı kām
 (G 151/9-10)
- kām-yâb ol**: -sun
 Bânî-i tekye **kām-yâb olsun**
 Anı hıfz eyleye hâţâdan Allâh
 (T 12/21-22)
- kan: Vücuttaki havatı sıvı.**
 Dirîgâ Aķovalı-zāde Hâtem gitdi elden âh
 Gönül **kan** ile tolsun sine dâ'im pür-figân olsun
 (T 2/1-2)
- Gidince pîgâh-ı dîdeden hengâm-ı fevtinde
 O dem yaş yirine **kan** geldi hep çeşm-i ehîbbâdan
 (T 15/7-8)
- Yârufî hayâli bezm-i firâka ayak basup
kan taldırınca kâse-i çeşmi dem eyledüm
 (G 152/9-10)
- Hâk-i Sitânbulı gözüme tütüiyâ ider
 Yâ Rab bu kevkeb-i âfetüñ çeşmi **kan** tola
 (G 181/3-4)
- Şarâba hırşî artar mey-perestüñ men' oldukça
 O hünî böyle **kan** içmezdi kan içmek helâl olsa
 (G 202/9-10)
- Hayâl-i yâri istikbâl için mir'ât-i çeşmümde
 Gönülden her ser-i müjgânuma bir katre **kan** geldi
 (G 211/11-12)
- kan**: -u, -m
 Ben ol şaydum ki pâyın būs ider her dem eger
kanum
 Olursa vesme-i ebrü tîrâz-ı nâhūn-ı şeh-bâz
 (G 237/9-10)
- kan**: -a
 Hasretle şahn-ı halka-i mâtem gibi o dem
 Ğarķ oldu **kana** dîde-i hünbâr-ı Ferķâdân
 (Tb 1/55-56)

kan:-dur

Ol ğamze-i dil-düz ile gönülüm tolu **kan**dır
Ey şüh-ı cefâ-pîşe meded kıyma bu cândır
(K 37/1-2)

kan:-i

Çekide eyledi pinyâli ğamzesinden **kan**
O zulm-i pişe baña kıldı el-âmân âmân
(Mf 44/1-2)

kan:-u, -m, -dur

Alamaz hâk-i ser-i reh-güzerüñ mevc-i nesîm
Seni ey şüh-ı cefâ-pîşe tutan **kanum**dur
(G 50/15-16)

Kapılır bir büt-i âhen-dile gönülüm zîrâ
Şu'le-i pür-şererüm seng-i siyeh **kân**umdur
(G 50/23-24)

kan:-dur

Erbâb-ı şuhan hüsne dimiş gevhher-i cândur
Hüsni ise güher belde-i Badrâ aña **kândur**
(G 56/1-2)

kan:-lı

'Aşâ-yı âbnüsü ile müjgân almış etrâfuñ
Sevâd-ı çeşmi göz hâbsinde yârün **kanlı**
merdümdür
(G 58/5-6)

kân:-ı

kan:-ı, -n, -i
'İbret al bezm-i mükâfatda ey ğurre mest
Kadehüñ **kanını** içdikleri minâdandır
(G 74/3-4) Dil-i deryâ-nevâl-i himmetidür
Keremüñ var ise eger **kâni**
(T 4/3-4)

kan ağla: Büyük bir üzüntü içinde bulunmak.

kan ağla:-r
Kılıcı fethe gibi üstün olur heycâda
Münkesir kalb ile altında **kan ağlar** a'dâ
(T 13/15-16)

kan dök: Ölüme yol açmak, cana kıymak.

kan dök:-di
O rütbe bî-muhabâ ol mehüñ **kan dökdi** pinyâli
Boyandı mevc-i hün-ı ehl-i dilden kırmızı şâli
(G 209/1-2)

kan ol: Kan çıkmak, kan dökülmek, cinayet işlemek.

kan ol:-miş
Hınâ-bend eylemiş pây-ı nigâh-ı çeşm-i
maħmûra
Yine ol fitne-cünüñ ğalibâ küyında **kan olmuş**
(G 111/15-16)

kâna boyan: Kan içinde bırakmak.

kâna boyan:-dı
Kemâl-i hüsni-i hâç-ı la'lı-yâ şevkından
Boyandı hâsret ile kıpkızıl **kâna** yâkût
(G 19/5-6)

kanâ'at evle: Yetinmek.

kanâ'at evle:-r
Zer görmek ile müflis **eyler** mi hiç **kanâ'at**
Olmaz vişâle tâlib nezzâre ile kâni'
(G 124/11-12)

kanâ'at gibi devlet bulmadık: Kanaat gibi devlet olmaz. İ Elindekiyle yetinmesini bilen kişi yokluk nedir bilmez.

Bî-niyâz olduq kibârüñ luft u kahrından Belîğ
Biz bu 'âlemde **kanâ'at gibi devlet bulmadık**
(G 133/13-14)

kanâ'at it: Yetinmek.

kanâ'at it:-mez
Nigâh-ı dür ile **itmez kanâ'at** râh-ı küyında
'Aşâ eyler elinde pîr-i 'aşkuñ dür-bîn olsa
(G 196/7-8)

kanâdil: Kandiller.

kanâdil:-i
'İydda şüfi **kanâdili** şoyup mescidden
Geydürür duht-i reze câmgöbeği bir câme
(G 194/9-10)

kanâregâh-ı dil-i ehl-i 'aşk: Aşıkların gönül evi.

kanâregâh-ı dil-i ehl-i 'aşk:-da
Olsun **kanâregâh-ı dil-i ehl-i 'aşkda**
Âşüfte tîğ-i ğamzesine hânçer-i kazâ
(G 2/3-4)

kanâre-yi murğ-ı hevâ-yı çengel-i bâz ol: Doğanın kasap çengeline asılması.

kanâre-yi murğ-ı hevâ-yı çengel-i bâz ol:-ur
Hevâ-yı dîde-i müjgânuñ öldürür beni kim
Olur kanâre-yi murğ-ı hevâ-yı çengel-i bâz
(G 90/9-10)

kanbür: Bel veva göğüs kemiğinin eğrilmesi, raşitizm sonucu sırtta ve göğüste oluşan tümsek, kambur zambur.

kanbür:-uñ
Toğnlık kârı degüldür felek-i pür-şuruñ
Egridür qaddi gibi işleri ol **kanbürüñ**
(G 135/1-2)

kand: Seker kamışı.

Şîrîn-dehân dil-bere dâ'im mezâk olup
Bu tengnâda şîre mişâli şıkıldı **kand**
(G 34/11-12)

Hoşdur mezâka bûs-ı leb-i tıfl-ı şîr-hvâr
Mezc olsa şîr ü **kand** ile helvâ olur lezîz
(G 37/5-6)

Bir zamân lezzet-çeş-i tab'um simât-ı dehr olup
Zehr ü **kand** ü niş ü nüşında halâvet bulmadık
(G 133/11-12)

ķanda: Nerede.

Degüldür bu mu‘ammā muhtefî erbâb-ı
hikmetden
İder şehri münevver **ķanda** olsa mihrüñ envârı
(K 4/15-16)

Ķanda gördümse cihânda merdüm-i âzâdenüñ
Çeşm-i giryân gibi ġalib maşrafi îrâdına
(G 189/7-8)

ķanda oldığın bil: Kanlar içinde olduğunu bildirdi.

ķanda oldığın bildirdi:-*diğ, -ın -ür, -di*
Delil olup diline büyü-ı hün-ı pîrâhen
Bilürdi Yüsufunuñ **ķanda oldığın** Ya‘küb
(G 12/9-10)

ķanda ol: Nerede olursa.

ķanda ol:-*ur, -sa*
Ķanda olursa destüñe takdîr olan gelür
Deryâda buldı pençe-i mercân hizâb-ı surh
(G 29/3-4)

kandil: Cerağ.

İlişince o tākā tār-ı nigāh
Çeşm-i hayret-keşân olur **ķandil**
(T 1/13-14)

Ma‘bedi hayl-i nücümün künbed-i eflâkdur
Mihr ü meh **ķandil** aña kavv-ı kuzağ mihrâb-ı
çarğ
(G 30/7-8)

ķandil:-*i, -n, -i*
Beytü’l-Ħarâma gel yine **ķandilini** uyar
İtsün tavâf meclisi hübân firîştevar
(Tb 2/53-54)

ķandil ol: Kandil olmak.

ķandil ol:-*ur*
Mu‘allağ nürdan **ķandil olur** ‘arş-ı mu‘allâya
Dil-i pür-feyz eylese mihr-i dirahşânüm
(K 8/25-26)

ķandil-i âbgîne-i mâh: Ay şişesinin cerağı.

ķandil-i âbgîne-i mâh:-*ı*
Âlüde oldı jeng ile bu dest-mâl-i çarğ
Ķandil-i âbgîne-i mâhı idüp zidâ
(K 2/5-6)

ķandil-i eşk: Gözyaşı kandili.

Âteş-i dilden fûrüzân eyleyüp şeb tâ-seher
Her müjemde kıtreden âvîzedür **ķandil-i eşk**
(G 136/3-4)

ķandil-i mînâ: Cam kandil.

ķandil-i mînâ:-*y, -a*
Du‘â-güyân olunca câmi‘-i ikbâline hâzır
Ola revġan ser-i mağz-ı hüma **ķandil-i mînâya**
(K 9/105-106)

ķandil-i necm-i bâht: Talih yıldızının cerağı.

ķandil-i necm-i bâht:-*u, -m, -ı*
Bâlâ-yı heft-çareme pertev-feşân iken
Ķandil-i necm-i bâhtumu çarğ itdi bi-ziyâ
(K 2/63-64)

ķandil-i nür-ı dîde-i erbâb-ı şab’: Yarattış

sahiplerinin gözlerindeki nurdan meşale.
Ķandil-i nür-ı dîde-i erbâb-ı şab’ iken
Bâd-ı şehâb-ı dâmen-i merg itdi lâ-mekân
(Tb 1/45-46)

ķandil-i nür-ı merdümek-i ‘ayn-ı mürtezâ:

Mürtezâ’nın göz bebeğinin nurunun cerağı.
Nağd-i fûrüg-ı bâşıra-i dîde-i kabûl
Ķandil-i nür-ı merdümek-i ‘ayn-ı Mürtezâ
(K 2/115-116)

ķandil-i nür-ı türbe-i vâlâ: Yüce türbenin ışıklı

kandili.
ķandil-i nür-ı türbe-i vâlâ:-*ñ, -a*
Ķandil-i nür-ı türbe-i vâlâña cân atup
Ervâh-ı kudsiyân ola pervâne dâ’imâ
(K 2/197-198)

kânî: Kanaat eden.

Zer görmek ile müflis eyler mi hiç kanâ‘at
Olmaz vişâle tâlib nezzâre ile **kânî**
(G 124/11-12)

kânî: -ü, -m

Ķânî’üm bir kurı nezzâreye dirmiş zâhid
Tâzeden n’eydügi ma‘lumdur aķşâ-yı ġaraż
(G 117/5-6)

ķanı: Ħani.

Sâķî sezâ midur kıala mey-hâne teng ü tār
Kurbânüñ oldıgum **ķanı** ol câm-ı tâbdâr
(Tb 2/51-52)

kânî eyle: Kinaye söylemek; dokunaklı, iğneli söz

ķandil eyle:-*di*
Darü’ş-şifâ-yı hacle-i vaşluñ hayâl idüp
Ferzâne **kânî eyledi** ‘aşkuñ kıvıl dili
(Kt 35/3-4)

kân-ı ‘ilm: İlim madeni.

Olmuş zebân-ı kâviş-i gül gül ki rüz u şeb
Ħasret-keşide gevher-i ma’nâya **kân-ı ‘ilm**
(K 10/27-28)

kân-ı kerem: Kerem, bağış kaynağı.

Yapdırup bu çeşme-i dil-cüyü ol **kân-ı kerem**
Kıldı icrâ lüleden ‘atşâna âb-ı cân-fezâ
(T 3/5-6)

Ey **kân-ı kerem** bende-i dirîne Belîğ
Olmaz ne kıadar şıķlet iderse medhül
(Kt 51/1-2)

kāni'a gel: İkna olmak.

Ehl-i cihām kendüye fermān-pezīr ider
Gelse egerçi **kāni'a** daḥl-i be-cā 'abeş
 (G 20/27-28)

kanımı dök: Ölüme yol açmak, cana kıymak.

kanımı dök:-di

Dökdü o şüh **kanımı** mānend-i āb-ı rü
 Kūyında ḥūn ile ider üftādegān vüzü
 (Th 1/21-22)

kanını kurut: Canından bezdirmek.

kanını kurut:-dı

Bu gayretler **kurıtdı kanını** pīr-i ḥarābatuñ
 Ki vā'iz rüz-ı şenbih meclis-i āzīneden çıkmaz
 (G 196/9-10)

kanlar dök: Ölüme yol açmak, cana kıymak.

kanlar dök:-di

Tiğ-i ğamzeyle dün 'uşşāka ne işler kesdi
Kanlar dökdü o cellād-ı felek ser kesdi
 (G 225/1-2)

kanṭār: Baskül.

kanṭār:-uñ

Hemīşe bār-ı ḥāṭırdur naşibi rāst-refitāruñ
 Zebānından degil mi çekdiği biḥüde **kanṭāruñ**
 (Mf 41/1-2)

kanum: Sağ ve sol omuzdaki melekler.

Ḥūn-ı 'āşık ğamze-i cellāduña olsun helāl
 Yazmasunlar bunu ki **kanum** Kirāmen Kātibin
 (Ş 2/7-8)

kānumuza gir: Birini öldürmek veya öldürtmek.

kānumuza gir:-me

Sitemle ğamze-i cānāne geçdi cānumuza
 Sen ey ḥadeng-i müje bārī **girme kānumuza**
 (G 208/1-2)

kānūn-ı gülşen: Bahçedeki kanun.

Kānūn-ı gülşen içre ider pāş-ı himmeti
 Mevc-i ḥarīr-i şu'leyi tār-ı kabā-yı ḥār
 (K 12/113-114)

kānūn-ı miḥnetde: Acı sobası.

kānūn-ı miḥnet:-de

Yāḳup cism-i nizārum bī-sebeb **kānūn-ı**
miḥnetde
 Şerār-ı āhumı peyveste kıldı çarḥ-ı vālāya
 (K 9/65-66)

kap: Birdenbire vakalavarak çekerek almak.

kapar:-ar

Rüy-ı ḥoy-kerdeye yaşdandukça destüñ nem
 kapar
 Gül yüzünden pençe-i mihr-i felek şebnem
kapar
 (G 55/1-2)

kapar:-ar

Rüy-ı ḥoy-kerdeye yaşdandukça destüñ nem
kapar
 Gül yüzünden pençe-i mihr-i felek şebnem kapar
 (G 155/1-2)

Acımaz biñ çāk çāk olsa ne var ol āfete
 Zaḥm-ı 'āşık ağzını ḥançer açar merhem **kapar**
 (G 155/7-8)

'Arızından dāne-i ḥālūñ güm eyler ḥaṭṭ-ı yār
 Men 'i nā-kābil o bir zāğ-ı siyehdür yem **kapar**
 (G 55/9-10)

kaḫa: Gizlemek.

İtdüñ o ğonca-femle seḫer merḫabā şabā
 Açma bu dürc-i gevher-i rāzı **kaḫa** şabā
 (G 3/1-2)

kapama: Elbise.

Gözün aç sāde nigāh eyle nigāra zinhār
Kapama ferce bulursa biniş eyler aġyār
 (Msd 4/17-18)

kapān: Kapalı hale gelmek.

kapān:-dı

Kenāra atdı beni rüzgār-ı şifle-nihād
Kapandı ḥayli zamāndur dükān-ı 'irfānum
 (K 11/83-84)

kapān:-sun

Murād ol āfitāb-ı ḥüsne bir nezzāredür yoḫsa
Kapānsun revzen-i dil kūy-ı yār nāzır olmazsa
 (G199/3-4)

kapān:-dı

Mānend-i çeşm-i mürde nice zālimüñ Belig
 Gördüñ **kapandı** āh ile bāb-ı güşādesi
 (G 226/15-16)

kapat: Kapamak.

kapat:-dı

Kapatdı merdümek-i çeşmi 'aks-i ḥāl-i nigār
 Derün-ı didede lāzımdur ola merdüm tek
 (G 141/3-4)

kapdur: Bir şeyin ele geçirilmesine, kapılmasına yol açmak.

kapdurdum:-du, -m

Bir oyun ḳurdı felek ğāfil iken **kapdurdum**
 Bir iki düzāḫiye elde olan piş ü kemi
 (K 7/11-12)

kapıl: Etkisinde kalmak.

kapıl:-ma

Kapılma cāzibe-i ḥüsni ser-tırāşa Belig
 Kıyāmeti ḳoparur başına o seḫr-āşüb
 (G 12/13-14)

Zen gibi ziyet-i dünyāya **kapılma** merd ol
 İtme mir'āt-i dili bī-siper-i pāy-ı ğarāz
 (G 117/9-10)

kapıl:-ur

Kapılır bir büt-i âhen-dile gönlüm zîrâ
Şu'le-i pür-şererüm seng-i siyeh kânımdur
(G 50/23-24)

Kapılır bâtil olan sözlere şeyh-i sâlûs
Hoş gelür berhemenüñ güşına bâng-i nâkûs
(G 107/1-2)

kapıl:-dı

Kapıldı dîde-i maħcüb-ı yâre mürğ-ı niyâz
Ki çeşm-i dühte-pervâz ider şikâra bu bâz
(G 90/1-2)

kapıl:-maz

'Aşk-ı maħbûb-ı mecâzîde karar itmez dil
Reng ü büy-ı çemene jâle **kapılmaz** hergiz
(G 99/5-6)

kapla: Kaplamak, her tarafa sirayet etmek.

kapla:-dı
O rütbe **kapladı** dehri bürüdet-i âhum
Ki buzlı cevhere döndi şerâr-ı şu'le-nihâd
(K 11/90-91)

Kapladı hâlini birden bire haţtuñ güyâ
Mühreyi itdi fusûn ile nihân şu'bede-bâz
(G 98/11-12)

O rütbe şiddet-i sermâ cihâni kapladı kim
Mişâl-i dâne-i gevher sitâre buzlandı
(G 213/3-4)

Endek endek **kapladı** dünyâyı zulm-i bî-âmân
Kaţre kaţre rüy-ı dîbâya düşer revgân gibi
(G 239/9-10)

kaplan: 1. Kedigillerden çevik ve yırtıcı bir hayvan.

kaplan:-sın
Hudâvendâ bugün sen 'arşa-i heycâda kaplansın
'Adüya pençe-i pür-zür ile derrende **kaplansın**
(Kt 21/1-2)

kaplan:-sın
Hudâvendâ bugün sen 'arşa-i heycâda
kaplansın
'Adüya pençe-i pür-zür ile derrende kaplansın
(Kt 21/1-2)

2. Giymek.

kaplan:-sın
Çeküp kürek fülk-i postum çıkardı küh-ı
miñnetde
Belîğ-i zâra fermân eyle bir ferrâce **kaplansın**
(Kt 21/3-4)

3. Kaptan-ı derya Kaplan Paşa.

'Aceb mi pâdişâh ehl-i İslâma vezîr olsa
Ki arslan-şâh-ı vâlâ menzilet **Kaplân** vezîridir
(Kt 22/4-5)

kaplan pâşâ-yı kerem-güster: Cömertlik yayan Kaplan Paşa.

Hıdv-dâd ger **Kaplan Pâşâ-yı kerem-güster**
Şecâ'atle şehâvetde velâtuñ lâ-naziridir
(Kt 22/1-2)

kapusun aç: Bir şeyin sözünü etmek veya bir işe başlamak.

kapusun aç:-sun
Her berg-i giyeh teşneliginden yanıyor
Raħmet **kapusun** luţf ile aç bārân vir
(R 16/3-4)

kâr: 1. Fayda, kazanç.

kâr:-ı, -n, -a
Piş-i kazâda tevbe ider cümle **kârına**
Bir kimse itse mergi bu töhmetle müttehem
(Tb 1/15-16)

kâr:-a
Dil-i sengine 'arz itmek ne hâşıl dâne-i eşki
Bu **kâra** düşme zîrâ sebze bitmez mermer
üstinde
(G 175/12-13)

kâr:-ı
Çırpıdan çıkmaz ise aña ip eyler saña yâr
Şür-ı 'aşk 'âleminün **kârı** degüldür hencâr
(Msd 4/35-36)

Daħî pergâle-i kâm almadın bâzâr-ı 'âlemde
Benümle bilmezem bu çarĥ-ı ğaddaruñ nedür
kârı
(K 4/51-52)

Belîğâ başla hengâm-ı du'âdur germ olup zîrâ
Du'â itmekdür ihlâş ile ehl-i dânişüñ **kârı**
(K 4/67-68)

Doğruluk **kârı** degüldür felek-i pür-şuruñ
Egridür çaddi gibi işleri ol kanbûruñ
(G 135/1-2)

2. İş.

Forüg-e 'aşk râ âşâr-e baħt-e tîre der **kâr** est
Ke nür-e şam' râ tâbeş-e nomâye der şeb-e târ
est
(G 242/1-2)

ka'r: Nihavet.

ka'r:-ı, -n, -da
Ne kaşr u ne **ka' rında** anuñ dürr ü güher var
İt'âb-ı vücüd eyleme baħr-ı ğama talma
(G 205/5-6)

kâr it: Fayda sağlamak.

kâr it:-me, -yor
Fâriğ olmaz gerdiş-i mestâne vaz'ından felek
Seng-i ta'n-i ehl-i dil **kâr itmeyor** mînâsına
(G 177/11-12)

kār u bār: Kazanc.**kār u bār:-ı**

Bu mülk-i 'arıyetde kimüñ **kār u bārı** var
Bir bāzdur ki beftere almış şikārı var

(G 73/1-2)

kār u bār:-ı, -n

Ta'alluğdur cihānuñ **kār u bārın** çekdiren
ammā

Mülükî zevk ider her kayddan āzād olan bende

(G 176/15-16)

Belig evvel sebük-bārān-ı deşt-i ālem-i himmet
Çekerlerdi cihānuñ **kār u bārın** bir me'āl olsa

(G 202/15-16)

kara: 1 .Siyah

Kara mātem libāsı ile kalem
Fevtine bir zebān olup giryān

(T 18 /7-8)

Hāl-i siyeh-i gerden-i dil-dārı ol akda
Bir **ķara** 'Arab-beççe gibi ara Bulakda

(G 179/1-2)

ķara:-ya

'Aks-i hūbānı alur merdümek-i tār-ı nigāh
Hayl-i mähī-i giriftārı çeker **ķaraya** ağ

(G 125/9-10)

2. Sıkıntı.

Cihānda ey peri bir **ķara** günlü 'āşık-ı zārum
Ruħuñda sebz-i haţ baht-ı siyāhumdan bitüp
yitdi

(G 212/7-8)

ķara günlere: Sıkıntı ve felaket dolu gün.

ķara gün:-ler, -e

Cihānda medh idecek haţ-ı yār var ancak
Ne **ķara günlere** kaldı yazık suħan-gūlar

(G 85/9-109)

ķarala: Kara duruma getirmek, lekelemek.**ķarala:-y, -up**

Naş itdi kilk-i miħnet ile ber-nigīn-i dil
Hakkāk-ı 'aşķ **ķaralayup** nām-ı dil-rübā

ķaranfil: Güzel renkli çiçekler açan bir süs bitkisi.

Dinmez işküfe sifāli fesine ammā kim
Ser-nigūn anda saķız morı **ķaranfil** perçem

(G 154/5-6)

ķaranfül: Güzel renkli çiçekler açan bir süs bitkisi.

Elümde bir **ķaranfül** 'arz idüp dil-dāra zann
itdüm

Ruħ-ı rengīn-i yār āyinede 'aks-i ķaranföldür

(G 78/3-4)

ķarar: 1. Sabit ve sakin olmak.**ķarar:-dur**

Gerçi şeb anı **ķarardur** dūd-ı āh-ı 'āşıkān
Dāmen-i çarħa sürer her şubħ şābūn āfitāb

(G 8/11-12)

2. Siyahlaşmak.**ķarar:-dı**

Egerçi hāl-i cebheñ aħter-i burc-ı sa'ādetdür
ķarardı tābiş-i mihr-i ruħuñla ihtiraķından

(G 166/5-6)

ķarār it: Oturmak, yerleşmek.**ķarār it:-me, -y, -em**

Gūlgūn kūmeyt-i sāğara tā ki olup süvār

Bu senglāħ-ı mūhlikede **itmeyem ķarār**

(Tb 2/57-58)

ķarār it:-mez

'Aşķ-ı maħbūb-ı mecāzide **ķarār itmez dil**

Reng ü bü-y-i çemene jāle kapılmaz hergiz

(G 99/5-6)

ķararı akından fark it: Bir işi başarıncaya değin
çok sıkıntı çekmek, güçlüklerle karşılaşmak.

ķararı akından fark it:-mez

Görüp hāl-i ruħuñ imāna gelmez münkir-i
hūsnūñ

O bir gāv-ı dü-pādur **ķararı fark itmez** akından

(G 166/13-14)

ķargāh: Fabrika.**ķargāh:-uñ**

Rindān baķup bu **ķargāhuñ** inķilābına

İtmiş kıyās bāde-i nābuñ ħabābına

(Tb 2/63-64)

ķargāh:-a

Gelmiş bu **ķargāha** o kālā-fürüş-ı nāz

'Uşşak-ı zāra ğam gibi bir yādigārı var

(G 73/7-8)

ķargāh:-da

Cihānda her kişi hālince kām-yāb oldı

Bu **ķargāhda** ancak faķir almadı kām

(G 151/9-10)

ķargāh-ı ħirmen: Harman yeri.**ķargāh-ı ħirmen:-de**

Murād olunsa olur **ķargāh-ı ħirmende**

Fürüg-ı rişte-i āteşle tār u pūd-ı ħarir

(K 6/75-76)

ķargeh: Dünva.**ķargeh:-üñ**

Rindān baķup bu **ķargehüñ** inķilābına

İtmiş kıyās bāde-i nābuñ ħabābına

(G 198/1-2)

ķarger: Etkileyen.

Bilmem olur mı yarasına **ķarger** 'ilāc

Nā-dān elinde ħaylī zamān ķurcalandı dil

(G 147/11-12)

karger ol: Etkilemek.**karger ol:** *-dıkça*Eser-i luṭf-ı havā **karger olduḡça** şehir
Goncalar şit-i güşāyişle olur naḡme-serā

(T 21/7-8)

kār-hāne: Dünya.Bir gün olur ki şarşar-ı bād-ı fenā eşüp
Bu **kār-hāne** zīb-nümā inḡilāb olur

(Tb 1/63-64)

kār-ı āsiyā: Değirmenin kazancı.Bī-berg ü bār-ı mezrā-ı dehrüm ki dāneme
Eyler ḡurüş-i cünbiş-i dil **kār-ı āsiyā**

(K 2/65-66)

kār-ı āsiyā eyle: Uydurmak.**kār-ı āsiyā eyle:** *-r*Bī-berg ü bār mezra '-ı dehrüm ki dāneme
Eyler ḡurüş-i cünbiş-i dil **kār-ı āsiyā**

(G 2/5-6)

kār-ı belā: Sıkıntılı kazanç.Almaz dehāna **kār-ı belā** ṡurraveş tenüm
Ol nāz-pervere ṡakıluṡ püskül olmasam

(G 150/7-8)

ka' r-ı çāh: Kuyunun dibi.**ka' r-ı çāh:** *-u, -m, -a*İḡvana luṭf ile yine itmezdi iltifat
Üftāde Yūsuf olsa eger **ka' r-ı çāhuma**

(G 192/9-10)

kār-ı cihān: Dünya kazancı.**Kār-ı cihān** 'aksinedür 'aşırımızda hep
Zāhid şarāba vaż' ider āşık kedüya şu

(G 170/9-10)

kār-ı dūd: Kara duman.Kalışra böyle āteşgāh-ı dilde sūziş-i ḡasret
Niḡāh-ı çeşm-i 'āşık ṡāk-ı 'arşa **kār-ı dūd** eyler

(G 53/15-16)

kār-ı merdān: Yiğitlerin kârı.**kār-ı merdān:** *-dur*Taḡammül **kār-ı merdāndur** Belīgā
Şikāyet eylemez āşık felekden

(G 160/9-10)

kār-ı mu'azzamāt-ı cihān: Dünyanın büyük ve ağır işlerinin kazançları.**kār-ı mu'azzamāt-ı cihān:** *-a***Kār-ı mu'azzamāt-ı cihāna** bu kā'ināt
Olmış girifte her biri bā-emr-i Kibriyā

(K 2-17-18)

kārı yap: Kazanç sağlamak.**kārı yap:** *-up*Ġazel **yapup** şu 'arā-yı zamānenün **kārı**
İḡlāşa bāşa 'ameldür mişāl-i şan'at-ı kāf

(G 128/5-6)

karın ol: Yakın olmak.**karın ol:** *-maz*Karışmaz kerkesān-ı lāşe-ḡvārın ḡayline 'Ankā
Anuñçün rind-i 'āşık ehl-i dünyāya **karın olmaz**

(G 85/9-10)

karın-i kemān-ı 'ilm kıl: İlim yayını yaklaştırmak.**karın-i kemān-ı 'ilm kıl:** *-sa*

'Aḡluñ olup mu'allim-i vālā-yı herger

Kılsa ḡadeng-i cehl karın-i kemān-ı 'ilm

(K 10/43-44)

karın-i pür-hüner: Hünerli arkadaş.**karın-i pür-hüner:** *-den***Karın-i pür-hünerden** iktisāb-ı feyż ider herkes
Ki tākin ḡüşesi ārāyiş-i bālā-yı tāremdür

(G 58/7-8)

karış: İki veya ikiden çok şey bir araya gelip birbirinin içinde dağılmak, birbirinin içine girmek.**karış:** *-di***Karışdı** müy-ı miyān tār-ı zülfe fark idemem
Bilinmez inceden ince ḡayāl-i ma'nādır

(K 5/19-20)

Ġisülerinde müy-ı sefid olmaz ol bütüñ

Belki **karışdı** araya müy-ı miyānudur

(G 233/5-6)

karış: *-maz***Karışmaz** kerkesān-ı lāşe-ḡvārın ḡayline 'Ankā
Anuñçün rind-i 'āşık ehl-i dünyāya karın olmaz

(G 85/9-10)

karşu: e doğru.Oldı pertev-fiken ol mevķi 'e bir bedr-i münir
Karşu varınca bu mihr itdi cemālin tenvir
(Msd 2/37-38)İlişmez kirpigümde yāre **karşu** dāne-i eşküm
Güneş ṡoḡdıkdā şebnem ḡatresi ṡurmaz nebāt
üzre

(G 182/7-8)

karşu tur: Direnmek, dayanmak.**karşu tur:** *-ur, -lar*Zāḡm-ı tūr-i müjeje **karşu tururlar** ammā

O şeh-i ḡüsn kulu ḡaṡṡ ile eyler ṡaḡvif

(G 129/7-8)

kartal: Kartalçillerden, genellikle kızıl sıvah tüvli, çok güçlü, yuvasını yüksek kavalıklar üzerinde kuran, iri, vırtıcı bir tür kus.**kartal:** *-miş*

Tezerv-i ḡaṡṡ ruḡsārında yāruñ bāl ü per şalmış

O kebk-i ḡoş-ḡıramuñ şāh-bāz-ı ḡüsn **kartalmış**

(G 113/1-2)

kārūn: Musa Peygamber'in zamanında yaşamış, malının ve servetinin çokluğuyla ün salmış bir şahıs. Musa Peygamber'in yardımıyla kimya ilmine vâkıf olmuş ve bu samede servet sahibi olmuştur. Musa Peygamber tarafından kendisine teklif edilen vergi ve da zekâtı vermediği için onun bedduasıyla malı ve serveti yerin dibine geçmiştir. Şahsın adı ve hikâvesi Tevrat'ta geçmektedir. Tanıklarda âervet ve zenginlik sembolü olarak kullanılmıştır.

Eger **Ķārūn** gibi mâlik olursa ehl-i dil gence
Virir bî-ihtiyâr ol meblağı yek-pâre bir gence
(G 200/1-2)

kārūn ol: Musa Peygamber'in zamanında yaşamış, malının ve servetinin çokluğuyla ün salmış bir şahıs olmak.

Ķārūn ol: -ur, -sa
Aşruñ kibârî mâl ile **Ķārūn** olursa da
Şormaz Belîğ sîm ü zerûñ yok midur senûñ
(G 138/15-16)

kārvān-ı rāh-ı hūsn: Güzellik yolundaki kervan.

kārvān-ı rāh-ı hūsn-üñ
Ķārvān-ı rāh-ı hūsnüñ şahıdur ol meh aña
Kim şadā-yı hānde-i Yūsuf olur bāng-i derā
(T 28/19-20)

kaş: Gözün üzerindeki siyah ve kalın kemerli kıllar.

kaş: -lari, -y, -la
Rā **kaşları**yla Ķaddimi dāl itdi şiveden
Fermān-berān-ı 'aşka o şūhuñ bu rāsi var
(Th 1/9-10)

kaş: -lar, -uñ
Ey cemālūñ pertev-i tāb-efgen-i şubh-ı vişāl
Ķaşlaruñ tuğrā-nüvis-i milket-i hūsn ü cemāl
(Ş 1/1-2)

kaş: -lar, -la
Bir rübā'îdür ki hūsn-i haññ ile Şevket-hayāl
Şafha-i rüyında ol **kaşlarla** haññ-ı la'l-i yār
(Ş 1/7-8)

kāş: -ı, -y, -la
İki **kāşıyla** haññ u leb o çār-ebrūñuñ
Egerçi kıñ'adur ebrūsi beyt-i a'lādur
(K 5/5-6)

kaş: -ı
Ĥadeng-i ıamze ile **kaşdi** dā'imā diledür
Çekilmez ol **kaş**ı yāyuñ cefāsi çok çiledür
(G 42/1-2)

Seyr eyle şaf-ender-şaf olup ol **kaş**ı yayuñ
Her bir müjesi nāvek-i peykān gibi parlar
(G 52/7-8)

Elbette varur menzile kim ol **kaş**ı yānuñ
Tir-i nigh-i şeh-per-i müjgāni yeledür
(G 59/13-14)

Çekinür dil geze hūbān ile Oğ Meydānın
ĶorĶarum kim yine bir **kaş**ı kemāna urılır
(G 76/11-12)

Ĥağ-ı la'liyle iki **kaş**ı o çār-ebrūñuñ
Yazamaz böyle güzel haññ cihānda haññat
(G 118/9-10)

kaş: -ı, -m, -
Güzargāh-ı ĥayāl-i yāre yapmış şāni'-i kudret
İki gözli kemer bir köprüdür **kaşım** Fırāt üzre
(G 182/3-4)

kāşane: Saray.

kāşaneye: -y, -e
Her mühendis idemez miĳyās ile vaz'-ı esās
Böyle zibā mürtef' **kāşaneye** tahte's-semā
(T 1/35-36)

Şerefyāb olsa bir **kāşāne** envār-ı cebīninden
İder şefkat-nigāhı dīde-i revzen çhibbāya
(K 9/53-54)

Ferāğ-ı bāl ile zevĳ idecek **kāşāne** yokdur yok
Cihānda hiç ıamuñ bir bilmediği hāne yokdur
yok
(G 132/1-2)

kāşāne-i cihān: Dünya köşkü.

Gelsün ĥurūşa küre-i Ĥaddādveş derün
Yansun şerār-ı āh ile **kāşāne-i cihān**
(Tb 1/57-58)

kāşāne-i dil-i zühhād: Sofuların gönlünün sarayı.

Mişāl-i bütkede **kāşāne-i dil-i zühhād**
Leb-ā-leb oldı anuñ cüşiş-i ĥayālinde
(K 11/21-22)

kāşāne-i ıam: Sıkıntı sarayı.

kāşāne-i ıam: -da
O şūhı şem'-i bālın eyledük **kāşāne-i ıamda**
Meded incitme ey ĥummā-yı fırĳat şimdi nā-
hoşuz
(G 95/7-8)

kaşd: Amaç.

kaşd: -ı
Ĥadeng-i ıamze ile **kaşdi** dā'imā diledür
Çekilmez ol **kaş**ı yāyuñ cefāsi çok çiledür
(G 42/1-2)

kaşd eyle: Niyetlenmek.

kaşd eyle: -y, -üp-yüp
Perişāni-i dil **kaşd eyleyüp** zülf-i siyāhuñdan
Ruĥuñda mevc-i bü şirāze-bend-i niş-i
kejdümdür
(G 58/3-4)

kaşid it: Niyetlenmek.**kaşid it: -se**

Çeşmümden eger gitmege **kaşid itse** hayâlün
Dâmânını ser-pençe-i müjgânum ider aḥz
(G 58/5-6)

kāse: Yavvan kap.

Sāye-i gülbünde rindân meclis-i 'işret kurup
Meyle pür sākî ele bir **kāse** almış çār gül
(G 146/3-4)

kāse: -den

Sezādur nağme-i ter **kāsedan** izhâr idüp mevcin
Bu esnâlarda güncâyış-pezir olmazsa ṭanbūra
(T 27/25-26)

kāse: -leri

Ṭoludur yād-ı vaṭan dilde ki ṭoḳınsañ eger
Çin dir **kāseleri** memleket-i Fağfürüñ
(G 135/13-14)

kāse kāse: Bol bol.

'Arz ider naqş-ı lāle züvvāra
Kāse kāse şarāb-ı reyḥānī
(T 4/17-18)

Güldürürse rüyını her gün sipihrūñ rüzgār
Kāse kāse her şehër nūş itdürür ḥūn āfītāb
(G 8/9-10)

kāse vir: Tas vermek.**kāse vir: -di**

Dest-i Belîğ-i rind-i suḥanverde gül degül
Bir **kāse virdi** meyle leb-ā-leb cabā şabā
(G 3/13-14)

kāse-i çeşm: Göz çukuru.**kāse-i çeşm: -i**

Yāruñ ḥayālî bezm-i firāḳa ayak basup
Kan ṭoldırınca **kāse-i çeşmi** dem eyledüm
(G 152/9-10)

kāse-i çinî: Çini kase.

Semend-i 'azminüñ aheng-i pāy-ı na'l-i zer-kūbı
Pür itdi **kāse-i çinî** gibi bu çarḥ-ı devvārı
(K 4/11-12)

kāse-i çinî-i pür-şadā ol: Ses dolu çini kase olmak.**kāse-i çinî-i pür-şadā ol: -ur, -di**

Güş itse nağmesin ser-i taşvîr-i naqş-ı Çîn
Ol dem **olurdı** **kāse-i çinî-i pür-şadā**
(K 2/169-170)

kāse-i deryüze it: Dilencilik taşı yapmak.**kāse-i deryüze it: -me, -den**

Dāğ-ı derünü **kāse-i deryüze itmeden**
Olmaz niyāz-ı feyz-i şehensāh-ı Kerbelā
(K 2/105-106)

kāse-i fağfürveş: Çin porseleninden yapılan kase gibi.

Farḳum şikeste olsa misāl-i ser-i ḥabāb
Ḳılman o demde **kāse-i fağfürveş** şadā
(K 2/103-104)

kāse-i gird-āb: Tehlikeli yerin kadehi.

kāse-i gird-āb: -a
Ṭabaḳçe-i ni'am-ı mün'imān olur ma'lūm
Baḳılsa **kāse-i gird-āba** saḥn-ı deryāda
(G 195/5-6)

kāse-i şîr it: Süt kabı yapmak.

kāse-i şîr it: -di
Fiğan ki ḥasret-i 'aks-i gülü-yı pür-tābı
Miyān-ı merdümek-i çeşmüm **itdi** **kāse-i şîr**
(K 6/21-22)

kāse-i ṭanbūr: Silindir kap.

Şadāsı nay-zen-i 'aşḳ olur eger muṭrıb
İderse kellemi meclisde **kāse-i ṭanbūr**
(G 61/9-10)

kāse-i ṭanbūr: -dan

Emvāc-ı nağme **kāse-i ṭanbūrdan** taşup
Meclisde çıḳdı dün gice muṭrıb miyāne dek
(G 113/9-10)

Ṭaşurdı **kāse-i ṭanbūrdan** bu şeb muṭrıb
Ki mevc-i nağme-i ter çıḳdı tā miyānumuza
(G 208/15-16)

kāse-lis: Canak valavıcı.

kāse-lis: -i, -dür
Ḥıdîv-i dehr Süleymān Ağa ki bezminde
Simāt-ı himmetinüñ **kāse-lisidür** ırec
(Kt 1/1-2)

Ḥvān-ı simāt-ı dānişinüñ **kāse-lisidür**
Bālā-nişîn-i taḥtgeh-i ḳudsıyān-ı 'ilm
K 10/37-38

Ḥudāygān sen ol Cem- 'atıyyesin ki senüñ
Simāt-ı himmetinüñ **kāse-lisidür** Bihzād
(K 11/55-56)

kāse-lis olur: Canak valavıcı olmak.**kāse-lis ol: -ur**

3. Sildi süpürdi süfre-i mirās-ḥvāreyi
4. Ḳallāş-ı meykede ne 'aceb **kāse-lis olur**
(G 49/3-4)

kaşid: Kasteden, bir sevi yapmaya niyet eden (kimse).

Degül **kaşid** diyār-ı yāra bîm-i berḳ-i ḳahrından
Mişāl-i mürğ-i āteş-dide per ol semte ses gitmez
(G 94/3-4)

kaşların çat: Kızmak, öfkelenmek.

kaşların çat:-ar, -sa

Çatarsa kaşların 'uşşâka ağıyaruñ nifâkından
Kopar bir fitne iki ebruvânuñ ittifâkından

(G 166/1-2)

kaşmir: İnce, sık bir tür yün.

kaşmir:-dür

Şarıldı hârveş dâmân-ı dil-dâra rakîb ammâ

O kaşmirdür anuñ kec-vaz'ı erbâb-ı dile batmaz

(G 103/11-12)

kaşmir id: Kumaş etmek.

kaşmir id:-üp

Qad-i ra'nâ ile ey nañl-i revân cilveler it

Bâğda kaşmir idüp servi-i çenâri incit

(G 17/1-2)

kaşr: 1. Saray, köşk.

Ol kaşr niçe kâ'im olur erbâ'-ı rükne

Bir muhkem 'imâd olmasa kilik-i dâde-zâda

(Kt 17/5-6)

kaşr:-ı

Yapdırup bu kaşrı hem dergâhı ta'mîr eyledi

Rûh-ı Mevlânâdan istimdâd idüp ol zât-ı pâk

(T 19/3-4)

kaşr:-uñ

Kaşruñ etrâfında bülbül mesnevî-hvânlık ider

Sakf-ı kaşr âyine-i sîret-nümâdur tâbnâk

(T 19/11-12)

Şâd olup itmânına kaşruñ Belîgâ kudsiyân

Nây-ı kikli kûs-ı hâme vaz' idüp bî-kâl u kîl

(T 30/9-10)

kaşr:-ı, -n, -a

Dîdemüñ kaşrına âmed-şüd için 'aks-i nigâr

Nerdübân-ı nîgehüñ mevc-i nîgeh pâyesidür

(G 46/3-4)

2. Kısaltma.

Ne kaşr u ne ka'ında anuñ dürr ü güher var

İt'âb-ı vücüd eyleme bañr-ı gama talma

(G 205/5-6)

kaşr-ı 'âlî: Yüce saray.

Buldu yümn ile bu kaşr-ı 'âlî

Şeref-i rağbet-i bünyâd-ı Halîl

(T 20/5-6)

kaşr-ı bu: Bu saray.

Pîşe-kârân-ı şanâyi'-tañşîl

İtdi bu kaşr-ı bu resme tekml

(T 20/1-2)

kaşr-ı cân-bâñş: Can veren saray.

kaşr-ı cân-bâñş:-a

Cân be-leb-âmâdeye derd-âlüd

Qaşr-ı cân-bâñşa gelüp düşse delîl

(T 20/21-22)

kaşr-ı dırañşan: Aydınlık saray.

kaşr-ı dırañşan:-da

Hâbbezâ kaşr-ı dırañşanda bu cây-ı dil-keş

Oldı güyâ kafes-i bülbül-i bâğ-ı mañşüd

(T 10/1-2)

kaşr-ı iclâl: Ululuk sarayı.

kaşr-ı iclâl:-ı, -n, -de

Çeşm-i ahter kaşr-ı iclâlinde zerrîn şem'dân

Târ-ı şem'-i meclis-i iqbâli müjgân-ı Hümâ

(T 1/5-6)

kaşr-ı metîn: Sağlam saray.

Hüsn-i hañtı bir kaşr-ı mürebbî idelim farz

Muhtâcdır ol kaşr-ı metîn çâr-ı 'imâda

(K 17/1-2)

kaşr-ı mürebbî: Çocukların talim ve terbiyesini üstlenen saray.

Hüsn-i hañtı bir kaşr-ı mürebbî idelim farz

Muhtâcdır ol kaşr-ı metîn çâr-ı 'imâda

(Kt 17/1-2)

kaşr-ı nâ-dîde: Görülmemiş saray.

Didüm itmâmına târiñ-i Belîg

Qaşr-ı nâ-dîde bu âbâd-ı Halîl

(T 20/31-32)

kaşr-ı nev-âyîn-i mañâm-ı mañmüd: Mahmut'un makamının yeni tarz sarayı.

Didim itmâmına ilhâm ile târiñ Belîg

Dil-güşâ kaşr-ı nev-âyîn-i mañâm-ı Mañmüd

1151

(T 10/15-16)

kaşr-ı pâk: Temiz saray.

Oqudı bülbül terennüm birle târiñin Belîg

'Aşğ-ı Mevlânâ ile oldı binâ bu kaşr-ı pâk 1169

(T 19/15-16)

kaşrnâk: Zoraki.

Nağş ile olınca mânend-i 'arûs-ı dil-peñir

Şaldı kol güyâ der-âğüş itmege bu kaşrnâk

(T 19/5-6)

kat: Ekleme.

kat:-maz

Nice müddet harâbât ehlinüñ mihmânı olmışdur

Nemek hağğın bilür zâhid şarâba hiç nemek

katmaz

(G 103/5-6)

kañ' eyle: Kesmek.

kañ' eyle:-dü, -m

Seher vaşf itmege ol âfitâb-ı hüsnî mañla'da

Zebân-ı hâmeyi kañ' eyledüm biñ kerre

mañta'da

(G 173/1-2)

kaṭ' id: 1. Kesmek.**kaṭ' id:-em**

Tutdı zeyl-i suḥanı nükte-i mā-külle vü del

Kaṭ' idem gayrı du 'ā ile lisān-ı ḳalemi

(K 7/75-76)

2. Yol almak.**kaṭ' id:-emez**

Laṭıf ol tā ki maḥfūz olasın ḥalkuñ lisānından

Ne rütbe sa'y ile tiz eyleseñ **kaṭ' idemez** cān tığ

(G 126/13-14)

kaṭ kaṭ eyle: Kat kat etmek.**kaṭ kaṭ eyle:-di**Gül gibi eyledi **kaṭ kaṭ** çıkarup cāmelerin

Pیرههه ref' olıcaḳ şandı gören sīm-berin

(Msd 3/9-10)

kaṭ' ol: Karar vermek.**kaṭ' ol:-ur**

Teselsül-i naḡamāt eyle ey muḡann-i şūḥ

Ki **kaṭ' olur** naḡamāt ile rāh-ı dūr-ı ḥicāz

(G 89/9-10)

kaṭ' ā: Asla, hiç.

Olup zencirli servi gibi mevzūn mışra'a piçān

Beligā 'avdet itmez dīdeye düzd-i nıḡeh **kaṭ' ā**

(G 6/11-12)

Şafḥa-i ṭaḳına ḥayretle temāşāsından

Eylemez ṭār-ı nıḡeh dīdeye 'avdet **kaṭ' ā**

(T 21/11-12)

kaṭar-ı suḥan: Anlam kafilesi.**kaṭar-ı suḥan:-a**Anı taḥmīl ider elbette **kaṭar-ı suḥana**

Ḥāṭır-ı nāzüküme bār-ı girāndur ma'nā

(G 1/17-18)

kaṭı: Sert, merhametsiz.

Ḥaṭ-ı nev-ḥāste nüş-ı lebi pür-nış itdi

Kaṭı çok sāde-dili 'aḳıbet-endiş itdi

(G 223/1-2)

kaṭ' -ı rāh eyle: Yol kesmek.**kaṭ' -ı rāh eyle:-y, -emez**

Menzilinden alıḳor sāliki ser-gerdānlıḳ

Kaṭ' -ı rāh eyleyemez devr ile cevvalē vü rās

(G 106/7-8)

kaṭ' -ı ümīd it: Huzuru ummak.**kaṭ' -ı ümīd it:-me, -m**Sitem eylerse de **kaṭ' -ı ümīd itmem** vişālinden

İder dil-ber nüvāziş 'āşıḳa āzārdan soñra

(G 172/9-10)

kātib-i kudret: Güçlü yazıcı.Okurlar bi-tereddüt vaşfını kim **kātib-i kudret**

Ezelde eylemiş divānçe-i evşāfını tedvīn

(T 11/5-6)

Hemān çekdükleri bir derd-i serdür **kātib-i****ḳudret**

Ne yazmış bilmezem erbāb-ı aḳlāmuñ ru'sında

(G 183/11-12)

kātib-zāde: Yazıcının oḡlu.**kātib-zāde:-dür**Ḥaṭda **kātib-zādedür** ḥvāce 'İmāduñ pey-revi

Dede-zāde buldı bu fende velī rengīn-nikāt

(Kt 46 1-2)

kaṭl it: Öldürmek.**kaṭl it:-di**

Gör ḳazāyı diyār-ı ḡurbetde

Anı **kaṭl itdi** bir sefih ü le'īm

(T 14/5-6)

kaṭl-i 'āşıḳ: Aşık katli.**kaṭl-i 'āşıḳ:-dan**Kelāl gelmez o fettāna **kaṭl-i 'āşıḳdan**

Yanında ḥançer-i bürrāni dā'imā bileddür

(G 42/5-6)

kaṭra: Damla.

O fażıl-ı mütebahḥir ki vaḳt-i baḥt-ı 'ulüm

Yanında **kaṭra** deḡil 'ilm-i 'ālem-i taḥrīr

(K 6/53-54)

Aḡzım şulanup dā'ıye-i ḥvāhiş-zerle

Bir **kaṭre** düşüp şafḥaya zer-lafzı silindi

(Kt 32/3-4)

Yine işār iderdüm pāyına ol şāh-ı ḥübānuñ

Gelen bu dīdeden her **kaṭre** bir dürr-i semīn olsa

(G 196/9-10)

Ḥayāl-i yāri istiḳbāl için mir'āt-i çeşmümde

Gönülden her ser-i müjḡanuma bir **kaṭre** ḳan

geldi

(G 211/11-12)

kaṭre: Damla.

Ol pür-keremle reşḳ-i şehāb-ı 'ināyeti

Her **kaṭre** āb-ı ebri ider dāne-i şerār

(K 12/85-86)

kaṭre:-dür

Kef-i luṭfuñda tehī-kise olur ma'den-i zer

Kaṭredür ḳulzüm-i iḥsān yanında deryā

(T 13/19-20)

Şüret-nıḡār-ı kilḳ-i ḳazadan dehān-ı yār

Bir **kaṭredür** ki ṭamladı levḥa-yı zekāb-ı surḥ

(G 29/9-10)

Ruḥından ḥoy aḳup zīr-i zenaḥda pāyidār olmış

Mu'allak **kaṭredür** mir'āt-i ṭüb-ı ḡabḡab-ı dil-ber

(G 70/3-4)

Gönülden sırrın ifşâ eylemez pîr-i kühen zirâ
Sebû-yı köhnedden terşih idüp bir **katre** mâ
çıkılmaz
(G 97/9-10)

Dil-i bîmâra te'sîr eyledi teb-lerze-i hicriñ
Düşen her **katre** eşküm dâne-i sîm-âbdur sensüz
(G 101/7-8)

katre:-dir
Mîhr-i ruñında dâne-i hoy naqd-i dîdedür
Yâ **katredir** ki 'ayn-ı kamerden çekîdedür
(G 44/1-2)

katre:-y, -i
Kalur şebnem gibi şâf olmayan hâk-i mezelletde
Ki her bir **katreyi** eflâke mihr-i âsumân çekmez
(G 91/)

katre:-den
Âteş-i dilden fûrüzân eyleyüp şeb tâ-seher
Her müjemde **katreden** âvîzedür kandîl-i eşk
(G 136/3-4)

katre:-si, -dür
Pertev-fiken-i 'ârızî şanma dür-i meknün
Hoy **katresidür** kim ola âvîze kulağda
(G 179/3-4)

katre katre: Damla damla.
Hâne-i merdüm harâb eylerse her dem seyl-i eşk
Hâldür ruhsâr-ı 'acze **katre katre** nîl-i eşk
(G 136/1-2)

Endek endek kapladı dünyâyı zulm-i bî-âmân
Katre katre rûy-ı dîbâya düşer revğan gibi
(G 239/9-10)

katre-i hoy: Ter damlası.
Sipâh-ı hâlden eyler gürîz **katre-i hoy**
Ki tıtdı 'arşa-i iklîm-i Rûmı Hindûlar
(G 83/5-6)

Dîdeme çâh-ı zekân gird-âb şeklin gösterür
Katre-i hoy lerziş-i sîm-âb şeklin gösterür
(G 231/1-2)

katre-i hün-âb: Kanlı su damlası.
katre-i hün-âb:-ı
Gözümde **katre-i hün-âbı** şanmañuz nemdür
'izârum üzre aqar bende bilmezem nemdür
(G 66/1-2)

katre-i mey: Şarap damlası.
Mestî-i bâdenüñ ol neş'e-i leb mâyesidür
Hâl-i künc-i zekanuñ **katre-i mey** säyesidür
(G 46/1-2)

kavala-i sünbülü seyyîd mehemed: Kavalalı Ali Paşa.

Kavala-i sünbülü Seyyîd Mehemed bağ-ı
âlemde
Semûm-ı serdî-i bād-ı ecelden şoldı ol sünbül
(T 16/1-2)

kavl: Söz, kelâm.

kavl:-i, -n, -e
Bülbülün **kavline** gülbünde kulağ asmasa gül
Gülsitânda bulamazdı bu kadar çurfâ nikât
(G 14/9-10)

kavl:-i
Seherde çîn-i cebîn eyleme güle gül dir
Bu **kavli** ben mi dirüm gülsitânda bülbül dir
(G 72/1-2)

Seherde çîn-i cebîn eyleme güle gül dir
Bu **kavli** ben mi dirüm gülsitânda bülbül dir
(G 72/1-2)

kavl:-i, -n, -e
Güç imiş haylî bu eyyâmda söz dîñletmek
Muñribün **kavline** bî-darb kulağ tutmaz def
(G 130/9-10)

kavl:-i, -n, -i
Dîñleme mağlağa-i zâhid-i sâlûsî şakın
Muñribün **kavlini** güş eyle mey iç dil-ber sev
(G 169/9-10)

kavlî: Söze dayanan, sözde kalan.
Lâyık mı âh idüp felege bir iş itmeyem
Dâ'im muhâlif itdügi **kavlî** işitmeyem
(Tb 2/119-120)

kavl-i muñrib: Çalgıcının sözü.
kavl-i muñrib:-a
Def gibi güş-ı cân açaram **kavl-i muñriba**
Olsam ne deñlü sille-hor dest-i müdde'â
(K 2/99-100)

kavl-ı za'îf: Kuvvetsiz söz.
Müya teşbîh miyânında iderler îrâd
Dehen-i tengine isnâd ile bir **kavl-ı za'îf**
(G 129/3-4)

kavs-i kuzah:1. Ebem kuşağı.
Ma'î kerrâkesi şirtında sipihrüñ taşlar
Şemsedür mihr ile meh **kavs-i kuzah** aña şerit
(G 17/11-12)

2. Mihrap.
Ma'bedi hayl-i nücümün künbed-i eflâkdur
Mîhr ü meh kandîl aña **kavs-ı kuzah** mihrâb-ı
çarh(G 130/7-8)

kavuşdur: Kavuşmasını veya kavuşmalarını sağlamak.**ķavuşdur:-ma**Cübbeyi böyle **ķavuşdurma** gel ey sîmîn-ber
Şırmalı fermeleği çāk-i ķabādan göster

(Msd 4/31-32)

kayd:1. Bağ.**ķayd:-i, -n, -i**Bu ķadar kimseye kuyruk mı şalur ol nevres
Yā çözilsün yā başı **ķaydını** görsün herkes

(Msd 2/9-10)

ķayd:-u, -ñTōkınma halka-i zūlf-i nigāra kendi **ķayduñ** gör
Derūni pāre pāre olmaduđ bir şāne yođdur yođ

(G 132/5-6)

2. Zincir.**ķayd:-dan**Ta'alluğdur cihānuñ kār u bārın çekdiren ammā
Mülūki zevķ ider her **ķayddan** āzād olan bende

(G 176/5-6)

ķayd ol: Yazılmak.**ķayd ol:-dı**Hulāşa çāre görüñ şāne zūlfine tolaşur
'Azīm başına **ķayd oldu** ol bütüñ mūlar

(G 83-7-8)

ķayd-ı hıvāb id: Uykuyu bağlamak. II Güya büyü yapmak suretiyle sidik yolu, erkeklik ve uyku bağlanırmış. Bu suretle bağlı olan idrarını yapamaz, cinsi münasebette bulunamaz, uyuyamazmış.**ķayd-ı hıvāb id:-iip**Reşk-i nesim-i yār iledür **ķayd-ı hıvāb idüp**
Büyın kim itdi cünbiş-i gehvāre-i semen

(G 164/17-18)

ķayd-ı ru'ūs: Baş bađı.Bekleyüp medreselerde 'ulemā-zādelerüñ
Aşıka silsile-i zūlfı olur **ķayd-ı ru'ūs**

(G 1075-6)

ķayd: Bağ.**ķayd:-dan****ķayıddan** āzād idüp ol māh-peyker destüme
Zūlfını ser-rişte-i āmālden evvel virir

(G 69/7-8)

ķāvis: Bağlamak, tutmak veya sıkmak amacıyla kullanılan, dar ve uzun kösele dilimiÇār-đarb ile miyāna kuşanup köhne düvāl
Zāhidā sende **ķāvis** merd iseñ it terk-i menāl

(Msd 5/31-32)

ķays:-iPeştēmāl ucu gibi çiyneği 'uşşākını yār
Taşma **ķaysı** gibi şarkar o miyāna ađyār

(Msd 2/13-14)

ķays: Levla ve Mecnun hikavesinin erkek kahramanı Mecnun.Nihāl-i sāye-i iķbāline **ķays** ilticā' itse
Serābuñ mevcesi zencir olurđı pāy Leylāya
(K 9/55-56)**ķays-ı 'ālem: Dünya Mecnun'u.****ķays-ı 'ālem:-ü, -m**Tāc-ı fenāyı istemezem **ķays-ı 'ālemüm**
Bālā-yı serde bülbül-i 'aşkuñ yuvası var

(Th 1/19-20)

ķays-ı nā-şād: Mutsuz Mecnun.**ķays-ı nā-şād:-a**Ĥayāl-i zūlf-i nigār ile **ķays-ı nā-şāda**
Ĥať-ı şuā'ı nigāh-ı gāzāle silsiledür

(G 42/9-10)

ķaytan: Cođu ipekten yapılan, bir tür uzun, süslü üst giysisi; padişahların gönül almak, ödüllendirmek için birine giydirdikleri değerli kumaş veya kürkten yapılmış giysi, hilat.**ķaytan:-i**Hele zūr eyleme yap yap kırılır **ķaytanı**
İbrişim olsa dağı tırta-i müşg-efşanı**ķaz: Kazımak işlemi.****ķaz:-ıl, -mış, -**Fem degül anı emānet virdi Ĥakkāk-i ezel
Bir nig'ın-i la'ldür yāruñ **ķazılmış** adına

(G 189/5-6)

ķazā: 1. Allah'ın takdirinin oluşması.Teveccüh eylese dāniş-verān-ı dehre **ķazā**
Virir efendi zārüri hemān **ķazaya** rızā

(Mf 4/1-2)

Zekāb-ı nūr ile şāyestedir ki āşāruñ

ķazā şahife-i Ĥurşide eylese taĤrır

(K 6/113-114)

Benem o zaĤm-hıvār-ı Ĥançer-i sitem ki **ķazā**
Ĥubār-ı ġamla ider raĤne-i dilüm ta'mir

(K 6/135-136)

Bir muķadder vaķtı var her emrūñ olmaz pış ü
pesDā'imā düşmez **ķazā** destinden usturlāb-ı çarĤ
(G 30/5-6)

'Azizā ķadrini añlar mı āyā ehl-i isti'dād

ķazā ile bu Ĥāke bir Belīg-i nükte-dān geldi

(G 13-14211)

ķazā bu tāk-i sipihre āşār mıydı her ġün
O māhuñ olmasa Ĥurşid-i envār āyinesi

(G 211/13-14)

Erbāb-ı taĤ'a dehr-i deni kim cefā virir

Yā bī-nevā ider anı yā bir **ķazā** virir

(Kt 36/1-2)

każā:-dan

Każādan tiġ-i cevherdār ile ġafil yetiş yoġsa
Tarīk-i ġilede aġyār-ı bī-pervā ṭapān-keşdür
(G 48/11-12)

każā:-y, -ı

Bu zülf ü ḥaṭ elbette başar ġülşen-i rüyuñ
Gör anda **każāyı** ne kađar sebzeler ekmiş
(G 108/7-8)

2. İlçe.

każā:-y, -ı

Gör **każāyı** diyār-ı ġurbetde
Anı kağl itdi bir sefih ü le'im
(T 14/5-6)

kazan: Sahip olmak.

każan:-dı

Az müddetinde küçe-i bāzār-ı 'ālemün
Dünyā kađar belā vü meşakkaṭ **każandı** dil
(G 147/9-10)

każāya rızā żarūri: Yargıya, verilen hükümlere
boyun eğmek; kadere, alın yazısına boyun
eğmek.

Teveccüh eylese dāniş-verān-ı dehre każā
Virir efendi **żarūri** hemān **każāya rızā**
(Mf 4/1-2)

każāya uğra: Kaza geçirmek.

każāya uğra:-r

Uġrar każāya şürb-i müdām ile reh-revān
1Sālik ider mi meşrebe terciḥ mezhebi
(G 222/9-10)

każā-yı girān-ı ilm: İlmın kıymetli kaderi.

Kimdür benümle fenn-i ma'ānide baḥş ider
İşte zamāne işte każā-yı girān-ı ilm
(K 10/103-104)

każi-i kuđsī-i hatm: Mühür meleġinin silmesi.

Müheyyādur yeter **każi-i kuđsī-i hatm** için ey
dil
Berid-i āh ile tūmar-ı şı'ri ġönder imzāya
(K 9/101-102)

każı: Tıraş etmek.

Kökün **każıṭ** ḥaṭṭ-ı sebzın riyāz-ı ḥüsnünden
Başar bu baġı o sebze Ḥüdā-yı nā-bitdür
(Mf 53/1-2)

ke: Ki

Meskin del est her **ke** be zaḥer molāyem est
Penḥān derün-e penbe neger penbe dāne rā
(G 241/3-4)

Rehber be ḥod ze rāst revān kon **ke** tır rā
Her dem negāh-e rāst resāned neşāne rā
(G 241/5-6)

Dendān-e mār kende be reh **ke** zolf-e yār
Mārist ber kened heme dendāne şāne rā
(G 241/9-10)

Forüg-e 'aşk rā āşār-e baḥt-e tıre der kār est
Ke nūr-e şam' rā tābeş-e nomāye der şeb-e tār
est
(G 242/1-2)

Ze bes çeşm nezarem müżtarib oftāde kolfet
Ke hem çon kovkeb-e seyyāre daġ-e sīne
besiyar est
(G 242/3-4)

Çenan der gerden-e şāfeş nomāyed reng-e her
toġı
Ke pendari şerer der şışe-ye fānūs-e ṭayyār est
(G 242/7-8)

Beçin ez golşen-e ṭab'-e Belig-e men goli
Ke bā in reng u büyi şāyegān zīb-e destār est
(G 242/13-14)

Pāyeş mikoned ḥalḥāl ṭuġ ḥiştin ġomri
Beher golşen **ke** ofted sāye-e an gedd-e delcū rā
(G 243/5-6)

kebāb: Atese karşı kızartılmış et, bürvân.

kebāb:-ı, -n, -a

Daḥl itme zāhid ehl-i hevānuñ şarābına
Lāzım degül mi bāde bu bezmün **kebābına**
(Tb 2/65-66)

kebāb:-ı, -n, -ı

Ḥayāl-i yār gelür ḥānemüz tehī ey dil
Ciger **kebābını** 'arż eyle miḥmānumuza
(G 208/13-14)

kebāb it: Yakmak.

kebāb it:-dı

Tenūrasā derünüm germ idüp tāb-ı teb-i ġamla
Ke bāb itdi mişāl-i mürġ-i bismil bu dil-i zārı
(K 4/47-48)

kebāb oldı: Yanmak.

kebāb ol:-dı

Revişde ey perī-rū berġ-i 'ālem-sūza beñzersin
Şitābuñdan **kebāb oldı** cigerler bir yemeklik
yap
(G 10/5-6)

kebāb ol:-ur

Döndikçe çarḥ miḥnet ile behre-i ḥamel
Ḥvān-ı felekde ol daḥı bir ġün **kebāb olur**

kebāb-ı surḥ: Kırmızı et.

Ḥün-āb-ı dide meclise besdür şarāb-ı surḥ
Laḥt-ı cigerdür 'aşıka ḥünin **kebāb-ı surḥ**
(G 29/1-2)

kebır: Ulu, büyük, cüsseli, azım.

Tekellüm-āver-i şuġrā-yı bāḥş-i kübrādan
Olur delā'iline ḥānde-zen şaġir ü **kebır**
(K 6/57-58)

kebk-i hıramā: Salına salına yürüven keklık.**kebk-i hıramān:-u, -m**Tekebbür dilde kem-yâb olsa zâgân-ı siyekhâra
İder ta'lim-i âyin-i revîş **kebk-i hıramānum**

(K 8/31-32)

kebk-i hıramende: Salına salına yürüven keklık.**kebk-i hıramende:-y, -i**Pâ-bürehne reh-i küyında düşürdi payına
Görse ol **kebk-i hıramendeyi** beşer hâfî

(G 228/7-8)

kebk-i hoş-hıram: Hoş salınışlı keklık.**kebk-i hoş-hıram:-u, -n**Tezerv-i haftı ruhsârında yârûn bâl ü per şalımsı
O kebk-i hoş-hıramuñ şâh-bâz-ı hüsni
kârtalmış

(G 113/1-2)

kebs-i bî-bedel: Eşsiz koç.

Ey nür-ı dîde fidye-i ibn-i Halîl için

Bâg-ı keremden indî ise **kebs-i bî-bedel**

(Kt 27/1-2)

kebs-i cân: Can koçu.**kebs-i cân:-ı, -n**

Bu çerâgâh-ı vücûdında Belîgûn ey şûh

Kebs-i cânın saña kurbânlığa tesmîn oldı

(G 224/13-14)

kebs-i ibni halîl-veş: Halil Paşa'nın koç gibi olan oğlu.**Kebs-i ibni Halîl-veş** bî-bâk

Aña kurbân olurdı tab'-ı selîm

(T 7/5-6)

kebûd evle: Morartmak.**kebûd evle:-r**O rûtbe çeşm-i sıhr-âmûz olur ol nâzûk-
endâmuñKi dârb-ı pençe-i müjgânı ruhsârûn **kebûd eyler**

(G 53/5-6)

kec: 1. Eğri.

Meger ki neş'e-i büy-ı riyâz-ı hulkından

Mişâl-i 'âşık-ı mest eylemiş külâhını **kec**

(Kt 1/15-16)

Ebrûyî temâşâ eyle **kec** zülfini seyre

Hayl-i nazara eğri kemer toğrı memerdür

(G 77/11-12)

2. Çarpık.Kâmetûn ham revîşûn eğri felekkârûn **kec**

Böyle cünbiş nedür âyâ ki nedendür zûruñ

(G 135/3-4)

kec baq: Ters bakmak.**kec baq:-ma**Zinhâr **baqma kec** bu sipihr-i denîye kim

Tarh eyler âşiyâne-i 'akreb 'uyûnda

(Tb 29/30)

kec baq:-ma, -sun

Biz hele geçdük nevâsından sipihr-i nâ-kesûn

Tek hemân ehl-i dile **kec baqmasun** ney-zen
gibi

(G 239/7-8)

kec baq:-ma, -y, -alum

Ġamzeyi hañcer-i bürrâna iderler teşbîh

Hele **kec baqmayalum** nâvek-i ser-tîzine biz

(G 99/7-8)

kec baq:-sa

Çarhuñ da çeşm-i sevrine dü-zende tîr olur

Kec baqsa meşhedümdeki berg-i giyâhuma

(G 192/13/14)

kec ü mec: Altüst.

Olur şikeste-zebân 'arşa-gâh-ı rezminde

Leb-i niyâmdan itse eger şudür **kec ü mec**

(Kt 1/7-8)

kec ü mec:-dürGüftârda ekşer **kec ü mecdür** nağzun

Mânend-i kedü kellede yoğdur mağzûn

(R 17/1-2)

kec-dehen: Eğri ağız.

Güş itmedi mevzûn sözüni ehl-i suhan

Ey **kec-dehen** eş'âra yakışmaz ağızuñ

(R 17/3-4)

kec-küle: Eğri külah.**Kec-küle** kâkül ucın gösterüp ol sünbül-i ter

Tabla perçemden ehibbâsına saçdı 'anber

(Msd 2/5-6)

kec-nigâh-ı hurde-bîn: İnce, ufak şeyleri gören ters bakışlı.Şudür itmez gözinden **kec-nigâh-ı hurde-bîn**

ekşer

Der-i nezzâre-i pîrâna 'aynuñ dîde-bân olmış

(G 111/7-8)

kec-nigeh id: Ters bakış atmak.**kec-nigeh id:-er****İder** ol âfîtab-ı evc-i hüsne **kec-nigeh** kevkeb

Anıñçün menzili 'âlî iken oldı tebeh kevkeb

(G 11/1-2)

kec-nihâd: Mayası bozuk kimse.**kec-nihâd:-uñ****Kec-nihâduñ** idemez kimse yanından güzerân

Şâhmerân kal'asıdır 'akrebe hâşiyet-i niş

(G 110/3-4)

kec-rev ol: Tutulan yolun düzgün olmaması.**kec-rev ol:-ma, -sun**Böyle bî-pervâ nice mestâne **kec-rev olmasun**

Her seher çarha şunar bir câm-ı gülgün âfîtab

(G 8/3-4)

kec-şab': Ters mizaç.

- Kec-ṭab'** ile ülfet ne zarar rast dilāna
Hāme yolına toĝrı gider dest-i şolaĝda
(G 179/5-6)
- kec-vaż'ı: Eğri koyan.**
Şarıldı hārveş dāmān-ı dil-dāra raĝıb ammā
O kaşmirdür anuñ **kec-vaż'**ı erbāb-ı dile batmaz
(G 103/11-12)
- keder: Gam, ısırap, elem, hüzn.**
keder:-ü, -ñ
Hālüm mükedder oldı benüm ey hayāl-i yār
Bilsem 'aceb ki bir **kederüñ** yoĝ midur senüñ
(G 138/5-6)
- kedü: Kabak.**
Sākı şarāb-ı nāb ile leb-rīzdir **kedü**
Zinhār boş bulınma tehī kalmasun sebü
(Tb 2/71-72)
- kedü:-y, -a**
Kār-ı cihān 'aksinedür 'aşrımızda hep
Zāhid şarāba vaż' ider aşık **kedüya** şu
(G 170/9-10)
- kedü:-sı, -n, -da**
Nice hum-hānenüñ biz şerbetin nüş eyledük
ammā
Hele pır-i muĝānuñ başka halet var **kedüsında**
(G 183/7-8)
- kef-e terāzū: Terazinin kefesi.**
İstid'ā meṭleb-e delet bī-çoĝan sebok hized
Tohidesti be bālā mikoned **kef-e terāzū rā**
(G 243/3-4)
- kefen-i cism: Ölüve sarılan bez.**
kefen-i cism:-i
Ālüde eylesün **kefen-i cismi** ol 'asır
Münkir cevāb söylemesün göricek Nekır
(T b 2/17-18)
- keffe-i mīzān: Terazi gözü.**
Olmış şikeste **keffe-i mīzān** qadr-senc
Bu çār-süda şimdi bilinmez qadir nedir
(G 79/13-14)
- keff-i mīzān-ı güher-senc: Elmas tartan terazinin gözü.**
keff-i mīzān-ı güher-senc:-e
Suĝan-sence muzahraf şı'r-i nā-mevzünü 'arz
itmek
Hāzef vaż' eylemekdür **keff-i mīzān-ı güher-senc**
(G 200 /7-8)
- keff-i rāy-ı şā'ib: Doğru düşüncenin kefesi.**
keff-i rāy-ı şā'ib:-i, -n, -e
Vedī'adır ezeli **keff-i rāy-ı şā'ibine**
Geldi feth-i eĝalim-i Mosku vü İsveç
(Kt 1/5-6)
- keff-i terāzū id: Terazi gözü etmek.**
keff-i terāzū id:-üp
İki gözün **keff-i terāzū idüp**
Ehl-i başar merd-i suĝan-senc olur
(G 67/11-12)
- keff-i terāzū: Terazi kefesi.**
keff-i terāzū:-sı
Ne bilsün merdüm-i sencide qadrin çarĝ-ı dün-
perver
Şikest olmuş ḥadeng-i āh ile **keff-i terāzū**
(K 3/43-44)
- kef-i cānān: Sevgilinin eli.**
kef-i cānān:-e, -den
Kef-i cānānede gūya mıkrāz
Dü-şebih mün 'akis āyinede māh
(T 23/19-20)
- kef-i du'ā: Dua eli.**
Tümār-ı nazmı tayy iderek vaĝtidür Belig
Gül-gonca gibi ola güşāde **kef-i du'ā**
(K 2/193-194)
- kef-i ḥaydar: Haydar'ın avucu.**
kef-i ḥaydar:-da
Yaĝışmaz kāfirün destinde İslāma münāsibdür
Kef-i Ḥaydarda barmaq kaldırup olmuş
müselmān tīg
(G 126/3-4)
- kef-i luṭf: İyilik eli.**
kef-i luṭf:-u, -ñ, -da
Kef-i luṭfında tehī-kise olur ma'den-i zer
Kaṭredür kulzüm-i ihsān yanında deryā
(T 13/19-20)
- kef-i mīzān-ı hayāl: Hayal ölçüsünün köpüğü.**
kef-i mīzān-ı hayāl:-e
Nazmuñı dürr ile yeksān tatar elbette Belig
Kef-i mīzān-ı hayāle alıcaĝ qadr-şinās
(G 106/13-14)
- kef-i mīzān-ı hayālüm: Hayal terazisinin kefesi.**
kef-i mīzān-ı hayālüm:-ü, -m, -de
Kef-i mīzān-ı hayālümde ber-ā-ber diyemem
Gevher-i ma'nī-i şevketle nikāt-i kalemi
(K 7/37-38)
- kef-i sirişk-i ter: Taze gözyaşı köpüğü.**
kef-i sirişk-i ter:-ü, -m
Kef-i sirişk-i terüm reşksāz-ı 'anberdür
Ki ṭoldı nükhet-i zülfiyle cüybār-ı zamır
(K 6/31-32)
- kef-i taşvīr-i käle: Kumaşın görüntüsünün tabanı.**
kef-i taşvīr-i käle:-den
Dām-ı hayāl-i 'aşıka düşmek degül o şüh
Dāmen-keşān olur **kef-i taşvīr-i kaleden**
(G 158/13-14)

kef-i 'ummān: Okyanusun köpüğü.

Düşdi sūzişle dil-i ābā hayālūn ki müdām
Müteharrik **kef-i 'ummān** ile yelpāze-i mevc
(G 22/5-6)

kefşger-i müşikāf: Kıl yırtan ayakkabıcı.

'İşve vū nāzda ol **kefşger-i müşikāf**
Pişegerdür o şanāi' de degildür ħaffāf
(Msd 5/1-2)

kefş-i tīlā-düz-ı köhne: Eski altın yıldızla nakış yapmak.

kefş-i tīlā-düz-ı köhne:-sin
Bırakdı **kefş-i tīlā-düz-ı köhnesin** eslāf
Alur şatar zürefāyī zamāna hep ħaffāf
(G 128/1-2)

kehhāl-i rüzgār: Zamanın göz hekimi.

İksīr-i ħāk-i rāhuñi **kehhāl-i rüzgār**
'Ayn-ı 'alīle eyledi minnetle tütiyā
(K 2/149-150)

kehl: Bit.

kehl:-i
Meges-āsā o bütūñ semtine vızlarsa rakīb
Kehli қо pire gibi çapük olup ensede bit
(G 17/9-10)

keh-rübā: Kehribar taşı.

Ümmīd-i berg-i kāh ile gülzār-ı yārdan
İtdüm 'izām-ı cismūmi miñnetle **keh-rübā**
(K 2/31-32)

Keh-rübā nāzük imāme o dühāni beçenūñ
Deheninden ider enbūbe-i pistān gibi raqş
(G 115/3-4)

keh-rübādan ol: Kehribar taşından olmak.

keh-rübādan ol:-sa
Der ü dīvārī **olsa keh-rübādan** bir
hünermendūñ
Yine anuñ bulunmaz arasañ bir kāh beytinde
(G 206/3-4)

kelāl: Yorgunluk, bezme, fütür.

Kelāl gelmez o fettāna katl-i 'āşıkdan
Yanında ħançer-i bürrāni dā'imā biledür
(G 42/5-6)

kelām: Söz.

Olur o ħaşyet ile müstemirr olursa eger
Olursa ismine rāci' **kelām** içinde zamīr
(K 6/117-118)

kelām:-ı

Du 'āya başla Belīgā **kelāmı** ħatm idelüm
Kudsīyān bile emīn için müheyyādür
(K 5/81-82)

kelām-ı belīg: Belīg'in sözü.

Manıku' t-tayrdır **kelām-ı Belīg**
Anı 'arz eyleyen Süleymāna
(Kt 11/3-4)

kelām-ı nerm: Yumuşak söz.

Kalb-i sengīne **kelām-ı nerm** ider lābūd eger
Kıt'a-i elmās dā'im ħakk olur kurşun ile
(G 178/9-10)

kelām-ı revān-bāḡş-ı la'l Dudağın can bağışlayıcı sözü.

kelām-ı revān-bāḡş-ı la'l:-ü, -ñ
Bir āh idüp yıkılır ħāke şafħadan taşvīr
Eger **kelām-ı revān-bāḡş-ı la'l** lūñ eylese gūş
(K 6/3-4)

Bir āh idüp yıkılır ħāke şafħadan taşvīr
Eger **kelām-ı revān-bāḡş-ı la'l** lūñ eylese gūş
(K 6/3-4)

kelām-i şīrīn: Tatlı söz.

Eriyor ħoḡka-i la'l inde **kelām-i şīrīn**
Ne gezer yoḡsa lisānında o ħüsn-i lüknet
(G 15/25-26)

kelām-ı şüm: Uğursuz söz.

Mevzūn olursa da yine beddūr **kelām-ı şüm**
Vaḡşet virür tabāyī'a sec'-i şadā-yı büm
(G 148/1-2)

kelām-ı telḡ: Acı söz.

Meclisde şeyḡ-i şehri bugün ol şeker-lebūñ
Şordum **kelām-ı telḡ** ile bozmış 'akīdesn
(G 162/7-8)

kelef-i rüy-ı mäh-ı tabān: Parlak ayın yüzündeki çiller.

kelef-i rüy-ı mäh-ı tabān:-ı
Bāmına kim 'uruc iderse siler
Kelef-i rüy-ı mäh-ı tabām
(T 4/23-24)

kelimāt: Kelimeler, lâkırdılar, sözler.

kelimāta:-a
Vaz'u ḡavrın gözedüp çıkma yolından zīrā
Ṭoğrı yoldur **kelimāta** ħarekāt u sekenāt
(G 14/7-8)

kelimāt eyle: Söz söylemek.

kelimāt eyle:-se
O perī eylese erbāb-ı suḡanla **kelimāt**
Nüktedānlıḡda nice bülbüli eyler iskāt
(G 14/1-2)

kelle: Baş.

kelle:-si, -n, -i
Bir nev-cevānı nāz ile perverde itse de
Eyler ħabāb **kellesini** mevc-i ħūnda
(Tb 1/25-26)

- kelle:-de**
Güftârda ekşer kec ü mecdür nağzun
Mânend-i kedü **kellede** yokdur mağzûn
(R 17/1-2)
- kelle-i a' dâ-yı dâne-dâr: Mermi tutan düşman kellesi.**
Mânend-i mür cevher-i şemşîr-i kâti 'ı
Eyler keşîde **kelle-i a' dâ-yı dâne-dâr**
(K 12/93-94)
- kelle-i efrâsyâb ol: Efrasiyab'ın kellesi olmak.**
kelle-i efrâsyâb ol:-ur
Zehr-âb-ı kahrı çekmege bu bezm-i miñnetûñ
Rıtl-ı girâm **kelle-i Efrâsyâb olur**
(Tb 1/71-72)
- kellemi id: Zikretmek.**
kellemi id:-er; -se
Şadâsı nay-zen-i 'aşk olur eger muñrîb
İderse kellemi meclisde kâse-i tanbûr
(G 61/9-10)
- kem: Eksik.**
Yok hayr 'amelim gerçi ne pîş ü ne **kem**
Ammâ kerem-i Hâkdan ümîdi kesmem
(R 15/1-2)
- kem:-i**
Bir oyun kurdı felek gâfil iken kapdurdum
Bir iki düzâlhiye elde olan pîş ü **kemi**
(K 7/11-12)
- kem gel: Eksik gelmek.**
kem gel:-mez
İtse kâdr-i güher-i hüsnî gubâr-ı hatı pest
Yine mizân-ı hayâlümde benüm **kem gelmez**
(G 100/9-10)
- kem ol: Değersizleşmek.**
kem ol:-ma, -sun
Ey hâk-i tîre sende emânetdür ol güher
Yanında kâdri lü'lü-i terden **kem olmasun**
(G 157/7-8)
- kemâl: Erginilik, olgunluk, pişkinlik.**
Kemâle cüz'-i a'zam oldığı mâlik müsellemdür
Cihânda kimse çok görmez **kemâl** ehlinde mâl
olsa
(G 202/5-6)
- kemâl:-ü, -ñ, -e**
Evvel nazarda dest-res olmazsa mâlûñe
Eyler mi rağbet ol büt-i ra'nâ **kemâlûñe**
(G 193/1-2)
- kemâl:-e**
Kemâle cüz'-i a'zam oldığı mâlik müsellemdür
Cihânda kimse çok görmez kemâl ehlinde mâl
olsa
(G 202/5-6)
- kemâl-i haşyet: Korkunun son derecesi.**
İder mi 'âkil olan kimse tengnâya vülûc
Kemâl-i haşyet ile itmeyince fikr-i hurûc
(G 24/1-2)
- kemâl-i hüsn-i haţ-ı la'l-i yâr: Sevgilinin dudağındaki olgun ayva tüyü.**
kemâl-i hüsn-i haţ-ı la'l-i yâr:-a
Kemâl-i hüsn-i haţ-ı la'l-i yâra şevkından
Boyandı hasret ile kıpkızıl kâna yâkût
(G 19/5-6)
- kemâl-i nañvet: Kibrin fazlahğı.**
Olmuş **kemâl-i nañvet** ile çeşm-i mestinûñ
Müjgân yanında bâliş-i kec-tekye-dâdesi
(G 226/7-8)
- kemâl-i nev-haţţân: Yazmaya yeni başlayanların olgunluğu.**
Kemâl-i nev-haţţân 'aşrı hep bir bir su'âl itdim
Yemîn itdi ki yokdur mişli dünyâda Yesârîñüñ
(Kt 18/3-4)
- kemâl-i şevk: İstek olgunluğu.**
kemâl-i şevk:-ü, -m, -den
Kemer 'aşıyye idince **kemâl-i şevkümden**
Du'âsı hıdmetine bağladım miyâne kemer
(Kt 47/9-10)
- kemâl-i şun '-ı haqq: Allah'ın kudretinin olgunluğu.**
kemâl-i şun '-ı haqq:-ı
Ne ferzend ol ki 'arz itdükçe mir'ât-i cemâlinde
Kemâl-i şun '-ı Haqqı seyr ider çeşm-i haqqât-
bîn
(T 11/9-10)
- kemân: Yav.**
Ez-cümle farţ-ı keşmekeş-i rûzgârdan
Miñnetle oldı hem-çü **kemân** kâmetüm dü-tâ
(K 2/179-180)
- Hayli şalvarlı şinâverdür o ebrûsı **kemân**
Tîr-i nezzare-i dil-dûza yeledür müjgân
(Msd 4/13-14)
- Tîr-i müjeñ ki dilde tururken beşer onar
Cellâd-ı gamzeñe yine ebrû **kemân** şunar
(G 235/1-2)
- Ebrû **kemân** gamzeleri tîg-i hün-feşân
Müjgânı tîg dîdesi hün-hvâr-ı pür-humâr
(K 12/29-30)
- kemân:-a**
Çekinür dil geze hübân ile Oğ Meydânın
Korkarum kim yine bir kaşı **kemâna** urılır
(G 76/11-12)

kemân it: Keman gibi eğik etmek.

kemân it: -di, -y, -se

Kemân itdiyse kıddüm pîrlik dünyâda gam çekmem

İdem ağıyara sebkat belki yaruñ pây-büsında
(G 183/5-6)

kemân ol: Yay olmak.

kemân ol: -miş

İder efgende bir nezzârede biñ nâvek-i dil-düz
Ki her müjgânı bir kez dîdesi yaruñ **kemân**

olmuş
(G 111/3-4)

kemân-âsâ: Keman gibi.

Ham olmuşken nihâl-i kâmet-i 'âşık **kemân-âsâ**
Hayâl-i menzil-i maşşud ile hamyâzeden geçsün
(G 161/7-8)

kemân-ı ebrüvân-ı yâr: Sevgilinin keman kaşları.

kemân-ı ebrüvân-ı yâr: -dan

Kemân-ı ebrüvân-ı yârdan resm eylemiş
bennâ

İmâm-ı 'aşk anuñçün tāk-ı mihrâba sücüd eyler
(G 53/11-12)

kemân-ı keşîde: Keman çeken.

kemân-ı keşîde: -sin

Seyrânı gör ki tıtdı Belîğ ebrüvân-ı yâr
Birden nişâna iki **kemân-ı keşîdesin**

(G 162/15-16)

kemân-ı tîr-i âh-ı 'âşık: Aşğın ah okunun yayı.

kemân-ı tîr-i âh-ı 'âşık: -a

Olur nâ-ceste zînet-âver-i menzilüñe maşşud
Kemân-ı tîr-i âh-ı 'âşık imdâd-ı şest olmaz

(G 86/9-10)

kemend-i pervâz: Uçuş kemendi.

Atamaz zür-ı feñânetle **kemend-i pervâz**

Paye-i baht-ı bülend ahterine fehm-i hakîm
(T 22/13-14)

kemend-i şayd-ı dil ü cân: Gönül ve canın avlanma bağı.

Kemend-i şayd-ı dil ü cân iken kesüp zülfin

Yine kesilmedi zülf-i Ayâzdan Mahmüd
(G 135/13-14)

kemend-i târ-ı nigâh: Bakış telinin kemendi.

kemend-i târ-ı nigâh: -ı, -n, -da

.....
Kemend-i târ-ı nigâhında merdüm-i âzâd
(K 11/5-6)

kemend-i zülf: Sevgilinin saçının bağı.

kemend-i zülf: -e

Kemend-i zülfe bend olmuş dil-i dîvânenen
ğayı

Bu vâdilerde zencirin sürer dîvâne yokdur yok
(G 132/11-12)

kemer: 1. Bel kuşağı.

kemer: -ı, -n

Şavdı 'âşık gibi başdan küleh-i mu'teberin
Câmeden şive ile çözdü muqaddem **kemerin**
(Msd 3/7-8)

Kemer 'aşıyeye idince kemâl-i şevkünden
Du'âsı hıdmetine bağladım miyâne **kemer**
(Kt 47/9-10)

Kemer 'aşıyeye idince kemâl-i şevkünden
Du'âsı hıdmetine bağladım miyâne **kemer**
(Kt 47/9-10)

Ebrüyü temâşâ eyle kec zülfini seyre
Hayl-i nazara egri **kemer** toğrı memerdür
(G 177/11-12)

kemer: -de, -dür

Düzd-i nigeş miyâna tolaşmaz 'abeş Belîğ
Almış haber ki naqd-i nezâket **kemerdedür**
(G 39/15-16)

kemer: -ü, -ñ

İtdüñ güşâde sine-i billürü nâfe dek
Ey şüh bilmezem **kemerüñ** yok midur senüñ
(G 138/7-8)

2. Çeşitli alanlarda kullanılan yarım daire biçimindeki mimari yapı.

Güzargâh-ı hayâl-i yâre yapmış şâni' -i kudret
İki gözli **kemer** bir köprüdür qaşım Fırât üzre
(G 182/3-4)

kemergâh: Kemer takılan yer, bel.

kemergâh: -ı, -n, -da

Kemergâhında müy-ı zülfi yâ bir sâye-yi
müdur
Miyân olsa miyânda hiç bu rütbe pîç ü tab
olmaz
(G 87/9-10)

kemer-güsiste: Kemer kırılmış.

Kemer-güsiste derün haste dil-şikeste görüp
Cebîre bend-i tab'ımla kıldı def'-i keder
(Kt 47/7-8)

kemer-i zer-nişâne: Altın işlemeli kemer.

Zülfüñ ki indi tâ **kemer-i zer-nişâne** dek
Tül u dirâz-ı fitnedir âhîr zamâne dek
(G 137/1-2)

kemerleme ol: Kemer halinde olmak.

kemerleme ol: -ur

Ey meh bu yolda 'âşık bir hayruñ olmadı
Cisr-i vişâli böyle mi **olur kemerleme**
(G 203/9-10)

kemîne: Aciz, zavallı.

O zîb-i mañfil-i dânişverân ki fiñnatuñuñ
Kemîne bendesidür nâfdân-ı isti'dâd
(K 11/37-38)

kemīngāh: Pusu veri.

Rakīb-i gürg **kemīngāha** girdi diş bileyor
Çıkarsa māderi koyından ol kuzı meledür
(G 51/9-10)

kemnām id: Namsız etmek.

kemnām id: -en
Benüm Ferhāda hādī 'ālem-i ma'nāda ammā
kim
Beni **kemnām iden** ol Hüsrev ü Şirīn
zebānumdur
(G 230/9/10)

kem-yāb: Nadir, bulunmayacak kadar az olan.

Le'ālī-i suhān **kem-yāb** ise dillerde ğam
çekmem
Rezil olur güher dünyāda mişli nādir olmazsa
(G 199/7-8)

kem-yāb ol: Bulunmayacak kadar az olmak.

kem-yāb ol: -sa
Tekebbür dilde **kem-yāb olsa** zāgān-ı siyehkāra
İder ta'lim-i āyīn-i reviş kebk-i hürāmānum
(K 8/31-32)

kenār:1. Yan.

kenār: -a
Gel gel **kenāra** çift olalum böyle turma tek
Dönsün piyāle 'aksine devr eyleyor felek
(Tb 117-118)

Qalmaz miyān-ı lücce-i fūrkatde fülk-i dil
Elbette bir **kenāra** çıkar rüzgār ile
(G 184/5-6)

2. Kıyı.

kenār: -a
Murādımı diyemezsem miyān-ı meclisde
Beni **kenāra** çeker de o şūh-ı şengül dir
(G 72/11-12)

3. Kucak.

kenār: -a
Gelmez **kenāra** şahid-i ma'nāya nāz ider
İtmez taḥammül aña dil-i nāzenin Belīg
(G 127/7-8)

kenār çiz: Bir işten kaçmak.

kenār çiz: -me
Böyle merdāne-reviş zenne kesimle her bār
Lorta gel dā'ire-i ehl-i dile **çizme kenār**
(Msd 5/9-10)

kenāra çeker: Bir şeyi tutup kendine veya başka bir yöne doğru yürütmek.

kenāra çeker: -er
Murādımı diyemezsem miyān-ı meclisde
Beni **kenāra çeker** de o şūh-ı şengül dir
(G 72/1112)

kenār-e cüybār: Irmağın kenarı.

Eger an ser u reğbet ber **kenār-e cüybār** est
Behem āyed do leb ez şevk būs-e maksadaş cū
rā
(G 243/7-8)

kenār-ı bām: Dünyanın kenarı.

kenār-ı bām: -da
Kenār-ı bāmda a'māya beñzer ol kimse
Ki bilmeye zürefā meclisinde ḥadd u ḥudūd
(G 35/11-12)

kenār-ı çeh-i zeķan: Çene çukurunun kenarı.

Sir-āb-ı bāğ-ı ḥüsn içün ol ḥāl-ı müy-dār
Bir delvdür ki cāyī **kenār-ı çeh-i zeķan**
(G 164/3-4)

kenār-ı leb: Dudak kenarı.

kenār-ı leb: -de
Ḥulūs-ı bendegīye lāyık oldur būs-ı dāmānuñ
Kenār-ı lebde istiķbāl ide ṭab'ı şenākār
(K 4/7-8)

O vālā-menzilet kim şad-edeble būs-ı dāmānuñ
Kenār-ı lebde istiḥsān ider ṭab'ı şenā-ḥvānum
(K 8/43-44)

kend: Kent.

Ol serv-i nāzī eşk-i revān cüst-cü idüp
Mānend-i āb-ı cū tolaşur nice küy u **kend**
(G 34/5-6)

kendi: Kişinin öz varlığı, zâtı.

Kendi dil-i bī-mārīma hem-derd olayım
'İsā gibi tecrid-i güzīn-ferd olayım
(R 4/1-2)

Ḥaşre dek āyīne ṭursa ḥod-be-ḥod olmaz şikest
Bir zamān mir'āt-i dil **kendi** kırılmaz el kırar
(G 75/5-6)

Çıkmaz ḥayāli çıkşa daḥi **kendi** sīneden
Göñlüm ḥadeng-i ğamzeñ ile sizli bizlidür
(G 80/3-4)

Belīgā Vecdī-i pür-fenn gibi ḥāk-i Stānbulda
Edāsı taze **kendi** taze bir 'aşk-āşinā çıkmaz
(G 97/13-14)

Āteş-i 'aşkı niçün söndüreyüm dilde Belīg
Per şalup **kendi** yaķar cismini nāra Kākñūs
(G 107/13-14)

Ṭoķınma ḥalka-i zūlf-i nigāra **kendi** kayduñ gör
Derüni pāre pāre olmaduķ bir şāne yoķdur yok
(G 132/5-6)

Kendi ş'i'ri sārīrinden mu'teberdür şā'ire
Şefkati efzün ider herkes Belīg evlādına
(G 189/17-18)

kendi:-den

Yârin utanma büse taleb eyle **kendiden**
Eyler ümîd-i lutf u kerem kul efendiden
(Kt 41/1-2)

kendi:-si, -n, -e

İhrâb virdi **kendisine** gâlibâ duğa
Feyzî Efendi başladı şimdi tecelluğa
(Mf 45/1-2)

kendi:-nüñ

Kendinün zarfına bir 'arıza irâs eyler
Müterâkim olıcağ sînede 'eczâ-yı ğaraz
(G 117/7-8)

kendi:-n, -e

Hevâ-yı 'aşk ile şimdi beyâbân-gerd olan
Mecnûn
Hele bir sâye bulsun **kendine** yelpâzeden
geçsün
(G 161/9-10)

kendi:-n

Hvâhiş-i nakd-i revân ile gelince o perî
Define **kendin** atar bulsa eger şad-pâre
(G 207/11-12)

kendi:-n, -i

O mehûñ nañvet ile çihresi pür-çîn oldu
Görelî kendini âyinede hod-bîn oldu
(G 224/1-2)

kendi 'uryân geçinür 'uryâna libâs geydürür:

Sultan Ahmet'te dilenir, Sultan Mehmet'te
sadaka verir.
Ehl-i himmet keremi öğrene süzenden kim
Kendi 'uryân geçinür geydürür 'uryâna libâs
(G 106/11-12)

kendini âteşe at: Bile bile tehlikeli bir işe
girişmek.**kendini âteşe at:-ar**

İddî'âya düşme ey bülbül ki 'âşık yâr için
Kendini pervâneâsâ **âteşe** 'uryân atar
(G 60/7-8)

kendü: Kişinin öz varlığı, zâtı.

Meh-i temâme olur tu'me **kendü** pehlusu
Sîpihr-i pîre-zenüñ cüz' ü naqsı kâmiledür
(G 42/11-12)

'Akıbet vîrân olur her tünd-hüyuñ hânesi
Kim belâ-yı niş-i zenbûrı yine **kendü** çeker
(G 71/11-12)

Ehl-i hünerün reh-zen-i maksûdı hünerdür
Kendü güheri seng-i reh-i âb-ı güherdür
(G 77/1-2)

kendü:-y, -i

Rüy-ı berber-beçe oldu aña âyîne-nümâ
Göricek **kendüyi** âyinede ol bî-hemtâ
(Msd 2/57-58)

Dilde süz-ı 'aşk eger âteşden ezfün olmasa
Kendüyi yakmada bu hvâhiş nedür pervânedede
(G 201/11-12)

Firâkı tabına mañv oldu şahñ-ı âyinede
O şuğa **kendüyi** 'add eyler iken 'aks-ı nazîr
(K 6/33-34)

kendü:-si

Ġürâba âşiyânı lâne-i bülbülden a'lâdur
Tarabġah-ı neşâf-efza gelür zenbûra **kendüsi**
(K 3/37-38)

kendü:-y, -e

Fikr-i Şâ'ib ile dîvâna eger virse niżâm
Kul ider **kendüye** dil Şevket ile Muhteşemi
(K 7/61-62)

Dâimâ devlet ü sıhhatle cihânda var ol
Derd ile ide devâ **kendüye** a'dâ âdemî
(K 7/79-80)

Mañmil-i 'aks-i nigâr olmasa deryâda habâb
Anı yâr itmez idi **kendüye** cemmâze-i mevc
(G 22/9-10)

Ol şivekâr şiveyi hep bî-mağal yapar
Bezme gelince **kendüye** lâbüd kesel yapar
(G 45/1-2)

Âkıbet **kendüye** zehr-âbe olur şerbet-i nüş
Her kimün yoğsa derünında ġam-ı tākāt-i niş
(G 110/13-14)

Ehl-i cihâni **kendüye** fermân-peziir ider
Gelse egerçi kâni'a dağl-i be-câ 'abes
(G 20/27-28)

kendü:-ñ, -i

Tağşil-i fenâ mülki için çekme emek
Gird-âb-ı ġama itme birâz **kendüñi** çek
(R 8/1-2)

Cem' eyle **kendüñi** seher ey âh-ı şu'le-hiz
Eflâk-i heftüme seferün yoğ midür senün
(G 138/9-10)

kendü:-si, -n, -i

Bildürür herkese hâlin dil-i âyîne-sirişt
Bağsa mir'âta görür **kendüsini** hûb ile zişt
(G 18/1-2)

kendü:-sü, -n, -i

Ne rütbe sihre çalışdı o dîde-i Hârüt
Ki atdı **kendüsini** çâh-ı Bâbile Mârüt
(G 19/1-2)

kendü:-m

Mağşül-i tab'ı hazretine **kendüm** 'arz idem
Zirâ ağâ-yı kâdir-şinâs iştirâcidir
(Kt 20/3-4)

kendü:-m, -i
Ten-i bîmârumı gam öyle za'îf eyledi kim
Kendümi görmek için gözlüğe muhtâc oldum
(G 149/3-4)

kened: Koparmak.

Dendân-e mâr kende be reh ke zolf-e yâr
Mârist ber **kened** heme dendâne şâne râ
(G 241/9-10)

ker it: Sağır etmek.

ker it:-di
Ker itdi gûş-ı Zühreyi sūzişle şubh-dem
Mâtemserây-ı bülbülü hınâ-ger-i elem
(Tb 1/1-2)

Ol şâ'irüm ki debdebe-i kūs-ı darbetüm
Gūş-ı hasūd-ı nazmumı **ker itdi** ra'd-vâr
(K 12/163-164)

kerâmet: Olağanüstü durum.

Bu'd-ı menzilde bu vech üzere nişâni hergiz
Uramaz kimse **kerâmet** gibi bu bir ma'nâ
(T 13/31-32)

Vişâlünle dil-i maḥzûmi mesrûr eyledün geldün
Efendim iştibâhum ḳalmanı sende **kerâmet** var
(G 68/7-8)

kerd: Yapmak.

Kerd hemûşî reh-zen rûzî feğîr râ
Bî-nâle kuvvet-e cân râ neresed tefl şîr râ
(G 240/1-2)

Be destüre soḫan-senca Belîg der reh-e me'ni
Şadâ **kerd** der cesmem sâye der şovḳ tekapu râ
(G 243/11-12)

kerdeim: Yaptım.

Mâ bolbol bolend nesazim ḫâne râ
Ḥoş **kerdeim** ḫâne-ye yek âşiyâne râ
(G 241/1-2)

kere: Defa.

Dikkatle eyledüm niçe biñ **kere** cüst u cû
Ne aḳçe var bu yirde ne bir fûls-i mâhî var
(Kt 34/1-2)

kerem:1. Cömertlik.

Ḥamza Pâşâ-yı Silahdâr-ı şehen-şâh-ı cihân
Ezelî mevhibe luḫf u **kerem** ol destûra
(K 7/1-2)

Âşaf-ı şânî **kerem** ma'din-i Ahmed Paşa
Cûdı şermende ider ḫâtem-i şâḫib-himemi
(K 7/27-28)

Cihânda daḫme-i Ḳârûna döndi naḳd-i kerem
Fakîre 'aks-i keremdür **kerem** bu eṣnâda
(G 195/7-8)

Oldı hep silsile-i âline vâ-beste **kerem**
Dûde-i nesl-i Hülâgûya virelden şânı
(G 219/5-6)

kerem:-üñ

Eger ki mazhar-ı luḫf u kerem ise vüzerâ
Seḫâvet ü **keremüñ** luḫfına bu ma'nâdur
(K 5/31-32)

Luḫf u **keremüñ** oldı bu du'âya güvâh
Sen ibn-i vezîr oldıḡun işbât itdün
(Kt 49/3-4)

kerem:-le

Keremle sîm ü zer ehl-i keremden olmaz kim
Ezelde bu berekât-ı Ḥalîl-'aḫâyâdur
(K 5/49-50)

kerem:-e

İster mi 'ivaz hiç **kereme** ehl-i kerem
Zâhid dime bî-ecr virilmez cennet
(R 15/3-4)

kerem:-i

Ehl-i himmet **keremi** ögrene süzenden kim
Kendi 'uryân geçinür geydürür 'uryâna libâs
(G 106/11-12)

kerem:-dür

Âdemi bende iden luḫf u **keremdür** yoḫsa
Pâdişâh eyleyemez merdüm-i âzâdeyi ḳul
(G 143/3-4)

2. İyilik.

Cevâb ister Belîgâ anı her kimden su'al itseñ
Kerem didükleri bir lafz-ı bî-ma'nâ midür
bilmem
(G 155/13-14)

kerem:-üñ

Dil-i deryâ-nevâl-i himmetidür
Keremüñ var ise eger kâni
(T 4/3-4)

kerem:-dür

Bir **keremdür** Ḥaḳ eylemiş i'tâ
Belde-i Bâlya Bâdraya anı
(T 4/3-4)

kerem:-i

Cümleden luḫfına şâyeste ḳuluñdur yoḫsa
'Âdet olmuş şu 'arâya vüzerânuñ **keremi**
(K 7/47-48)

kerem id: Cömertlik etmek.

kerem id:-er

Luḫfına mazhar olup bây u gedâ bendesidür
'Abd-ı Memlûk **ider** elbette **kerem** insânı
(G 219/9-10)

kerem it: İyilik etmek.**kerem itm: -mek, -le**Merd olan hiç **kerem itmekle** tefâhür mi ider
Hem virür hem utanur itdüğü ihsânından

(G 168/7-8)

kerem-i hâk: Allah'ın iyiliği.**kerem-i hâk: -dan**Yok hayr 'amelim gerçi ne pîş ü ne kem
Ammâ **kerem-i Hâkdan** ümîdi kesmem

(R 15/1-2)

keremi ol: İyilik olmak.**keremi ol: -di**Suhana dâniş ü güşişle virilmez revnak
Baña bu luft-ı suhan **oldı** Hudânuñ **keremi**

(K 7/73-74)

kerem-pîşe: Cömertçe davranan, kerim.O **kerem-pîşe** ki hâk-i rehini öpmek için
Egîlüp kâmetini pîr-i felek kıldı dü-tâ

(T 13/7-8)

kerîm efendi: Özel isim.**kerîm efendi: -m**Ser-â-ser ehl-i suhan bî-nevâ kalursa dahî
Ne gam cihânda benim bir **Kerîm Efendim** var

(Kt 40/1-2)

kerîme-menkabe: Serefli menkibe.Güzide hayl-i selâtin-i âl-i Cengîz Hân
Kerîme-menkabe Makşûd Girây-ı şâhib-i cüd

(Kt 4/1-2)

kerkenes: Yırtıcı kuşlardan, leşle beslenen**atmacadan ufak bir kuş.**Nice ehl-i suhan tab'-ı Belîge olalar pey-rev
Ki cevân-gâh-ı evc-i şâh-bâza **kerkenes** gitmez

(G 94/31-32)

kerkesân-ı lâşe-hvâr: Les viven akbabalar.**kerkesân-ı lâşe-hvâr: -m**Karışmaz **kerkesân-ı lâşe-hvârın** hayline
'Ankâ

Anuñçün rind-i 'âşik ehl-i dünyâya qarîn olmaz

(G 85/9-10)

kerre: Defa.Kopsa bir **kerre** yerinden yaluñuz 'âşik degül
Ol gül-endâma hezâr âdem başında yer virür

(G 63/7-8)

Biñ **kerre** kırdı câmını bezmüñ bu rûzgâr
Köhne sifâl-i mey-kede şavdı nice yasak

(G 131/9-10)

Bezm-i 'âlemd nice ma'nî-i rengin buldum
Kadeh-i mey gibi biñ **kerre** boşaldım töldim

(G 149/1-2)

Seher vaşf itmege ol âfîtab-ı hüsni maţla'da
Zebân-ı hâmeyi kaţ' eyledüm biñ **kerre**
maţta'da

(G 173/1-2)

Şıgmaz netîce mes'ele-i 'aşka kıl ü kâl
Biñ **kerre** bakşa vâ'iz efendi kitâbına

(G 198/5-6)

Dil-ber alınca destine mînâ-yı 'işveger
Biñ **kerre** öpdî cümüñ egildi ayâğını

(G 220/7-8)

kes: 1. Kesici bir aletle ayırmak.**kes: -üm**Şeh-levendâne **kesüm** şevk ile hengâm-ı şeh
Semt-i dükkâna hırâm itdi o şüh-ı berber

(Msd 2/1-2)

kes: -diGerm olup itdi 'arâk-çinini **kesdi** anı der
Baş açık 'âşik-ı divâneye döndi o püser

(Msd 2/41-42)

Güftâra bu resme nice iş **kesdi** Belîgâ
Fahri gibi mîkrâz-ı dü-leb anı oynca

(G 204/11-12)

Tig-i gamzeyle dün 'uşşâka ne işler kesdi
Kanlar dökdü o cellâd-ı felek ser **kesdi**

(G 225/1-2)

Gamze-i yâra tokındum şorar elbette rakîb
Ne yalan söyleyeyim destümü hañçer **kesdi**

(G 225/5-6)

Beñzemez kâmet-i dil-dâra diyü hacletden
Bâgbân bâgda çok serv ü şanavber **kesdi**

(G 225/9-10)

Ser-i zülfün kesicek mâşîta şandım ki Belîg
Anı birden bire başımla ber-â-ber **kesdi**

(G 225/11-12)

kes: -iyorDestgâhında bize iş **kesiyor** 'işve-fürüş
Naqd-i can vir ki bu esnâda şatılmaz kotonz

(Msd 4/45-46)

kes: -erErreves birgün **keser** nañl-i hayâtın bî-dırîg
CeZR ü medd-i mevce-i enfâs iken 'İsâ-yı rûh

(G 27/15-16)

kes: -üpKemend-i şayd-ı dil ü cân iken **kesüp** zülfün
Yine kesilmedi zülf-i Ayâzdan Mahmûd

(G 35/13-14)

kes: -erNe kadar olsa da bâdî-i dırâzî-i neşât
Zülfî meşşâta **keser** ser-keş olunca ifrât

(G 118/1-2)

kesi:-icek

Ser-i zülfin **kesicek** mâşîta şandım ki Belîğ
Anı birden bire başımla ber-â-ber kesdi
(G 225/11-12)

2. Durdurmsk.**kes:-di**

Sâkî hümâr **kesdi** emânum piyâle vir
Âzâd eyle bendeñi ğamdan şevâba gir
(Tb 2/11-12)

kes:-e

Güm-geşte kîse dūd ile âhım çeküp 'âlem
Kırdı sipâh-ı keyfîmi bi'l-cümle dil **kese**
(Kt 23/1-2)

kesme:-me

Kesme Belîğ dâmen-i şebde figânı kim
Te şîr-i âh-ı süziş-i 'âşîk şehrededür
(G 41/11-12)

3. Bırakmak.**kes:-miş**

Tab'-ı Belîğe bende-i Hindü-nijâd iken
Şimdi efendi hâmeyi **kesmiş** kitâbete
(G 188/21-22)

4. Vermek.**kes:-di**

Tîğ-i ğamzeye dün 'uşşâka ne işler **kesdi**
Kanlar dökdi o cellâd-ı felek ser kesdi
(G 225/1-2)

kes: Kimse.

Kes feyz-e hüd derîğ nedâred ze moğbelan
Ger reng u şebnem rüşen-e zâmîr râ
(G 240/11-12)

kesâd: Kıtık, yokluk, azlık.

Kıymet bilinmez oldı nedür fâ'ide Belîğ
Bulmuş bu çâr-süda meta'-ı hüner **kesâ**
(G 33/13-14)

kesâd:-a

Kesâda vardı gelüp haţţ izârî tozlandı
Girân-bahâ-yı meta'-ı vişâl ucızlandı
(G 215/1-2)

kesâfet: Pislik.**kesâfet:-den**

Qalmadı hergiz o meh-rüda **kesâfetden** eser
Kıl kadar 'aybı eger var ise anuñ göster
(Msd 2/47-48)

kesb evlevelden: Kazandığında.

Şeref **kesb eyleyelden** hâk-büs-i âsitânuñdan
İder dâ'im tevâzu' dâmene çâk-ı girîbânum
(K 8/3-4)

kesb eyle: Kazanmak.**kesb eyle:-y, -üp**

Şeref **kesb eyleyüp** firûzî-i vaşf-ı cemilüñden
Olur tûmâr-ı nazmım rüzgâruñ hırz-ı bâzûsı
(K 3/55-56)

kesb-i feyz eyle: İhsan kazanmak.**kesb-i feyz eyle:-r, -se**

Ruñından **kesb-i feyz eyleyse** ol dü-sebze-i
hüsnuñ
Olur binâ-girih mânend-i merdüm çeşm-i
süzende
(G 176/3-4)

kesb-i feza'ili itd: Çalışarak faziletler kazanmak.**kesb-i feza'ili it:-dig, -i**

Bu mağlaţayla eyleyemez vâizân-ı 'aşr
Rindüñ cihânda **itdigi kesb-i feza'ili**
(G 216/5-6)

kesb-i hüner: Marifet kazanmak.

Kesb-i hüner 'âlemde degüldür hüner ancak
Ehl-i hünerüñ kâdrini bilmek de hünerdür
(G 77/3-4)

kesb-i zevk it: Eğlence kazanmak.**kesb-i zevk itm:-me, -g, -i**

Kesb-i zevk itmegi işrâb iderek şubh ü mesâ
Dîde-i revzene çeşmek-zen-i erbâb-ı şafâ
(T 21-9-10)

kese ol: Kese olmak.**kese ol:-ma, -di**

İhdâ idüp Belîğüne bir kîse-i duğan
Luţfuñ cihânda **olmadı** hiç böyle bir **kese**
(Kt 23/3-4)

kesel: Yorgunluk, ağırlık.

Uğratma bezme münkir-i 'aşkı **kesel** gelür
Virme şarâbı kibrine anuñ ğalel gelür
(Tb 2/29-30)

Ol şivekâr şiveyi hep bî-mağal yapar

Bezme gelince kendüye lâbüd **kesel** yapar
(G 45/ 1-2)

kesel vir: Ağırlık olmak.**kesel vir:-me**

Şakın mühiş ğavâdiş gibi yârâna **kesel virme**
Şafâ vü neş'e vir her varduğuñ bezme şarâbâsâ
(G 4/7-8)

kesel yap: Tembellik yapmak.**kesel yap:-ar**

Ol şivekâr şiveyi hep bî-mağal yapar
Bezme gelince kendüye lâ-büd **kesel yapar**
(G 4/1-2)

keşf eyle: Açığa çıkarmak.**keşf eyle:-me**

Nîk ü bedden merd iseñ i 'mâz-ı 'ayn it fâriğ ol
'Aybımı **keşf eyleme** bir âdemuñ revzen gibi
(G 239/11-12)

- keşf eyle:-yor**
Keşf eyleyor esrârını nâ-mahreme bülbül
 Tıksun ne turur gonca anuñ ağzına yumruk
 (Kt 39/1-2)
- keşf id: Açmak, kaldırmak.**
keşf id:-er
 Mâ-cerâyı **keşf ider** şâyed dehân-ı zaḥm-ı dil
 ‘Aşka bir büse vir ey gonca-leb ağzın kapat
 (G 16/7-8)
- keşf ol: Açığa çıkmak.**
keşf ol:-a
 Sâgar-keşân-ı meclise **keşf ola** bî-hicâb
 Sırr-ı hafî-i sâkî-i Kevser Ebu Türâb
 (T b2/7-8)
- Kimde vardur dir iseñ mestî-i şahbâ-yı ğaraż
 Söyledüp lafzına bak **keşf ola** ma'nâ-yı ğaraż
 (G 117/1-2)
- keşf ol:-maz**
 Derd-i dili gösterdüm hep revzen-i zaḥmumdan
Keşf olmaz idi hâlüm luṭf eylemese câriḥ
 (G 26/5-6)
- keşf ol:-ur**
 Hânçerüñ ‘aksinedür derd ile hamyâze-i mevc
Keşf olur böyle bu zaḥm-ı dehen-i tâze-i mevc
 (G 22/1-2)
- keşf-i esrâr-ı ma‘ânî: Manaların sırlarını ortaya çıkarmak.**
keşf-i esrâr-ı ma‘ânî:-y, -e
 Nazm-ı erbâb-ı dili ezber idüp ol âfet
Keşf-i esrâr-ı ma‘ânîye iderse ragbet
 (G 15/21-22)
- keşf-i râz eyle: Sırları açmak.**
keşf-i râz eyleye:-y, -e, -cek
Keşf-i râz eyleyecek yanuma hem-dem gelmez
 Harem-i câna ḥayâlün gibi mahrem gelmez
 (G 100/1-2)
- keşf-i ‘uyüb: Ayıpları açığa çıkarmak.**
 Melâ‘da âdemi beddür bürehne itmekden
 Kalendarân-ı ḥakîkat yanında **keşf-i ‘uyüb**
 (G 12/11-12)
- keşide: 1. Cekilmiş.**
Keşide ḥâme-i müyîn ile ḥatt-ı ebrü
 Sevâd-ı âyet-i ḥüsn üzere satr-ı besmeledür
 (G 51/3-4)
- Keşide** tiğ-ı kazâ ğamze-i cefâ-cûlar
 İki ğilâf-ı siyehdür yanuñda ebrûlar
 (G 83/1-2)
- 2. Keşide süsü.**
keşide:-si
 Rengin ḥayâl-i gülşen-i ma'nâda ḥattımuñ
 Şirâze-bend-i deste-i güldür **keşidesi**
 (G 213/13-14)

- keşide eyle: Cekmek.**
keşide eyle:-di
 Fiğân ki silsile-i mevc-i reng-i ruḥsârı
Keşide eyledi pây-ı nigâhıma zencîr
 (K 60/19-20)
- keşide eyle:-r**
 Anun Rıdvân mişâli sürme mîl-i âh-ı ‘aşıkla
 Ğubâr-ı pâyını **eyler keşide** çeşm-i havrâya
 Mânend-i mür cevher-i şemşîr-i kâti‘ı
Eyler keşide kelle-i a‘dâ-yı dâne-dâr
 (K 12/93-94)
- keşide-gerden-i şâfi: Saf gerdanı çeken.**
 Bakılsa meclis-i ‘işretde mevc-i mey görinür
Keşide-gerden-i şâfi gülü-yı mînâdur
 (K 5/13-14)
- kesil:1. Bitmek, sona ermek.**
kesil:-mez
 Şadâ-yı nağme-i gulgul **kesilmez** meclis-i
 meyden
 Murâd üzere mezâkın dâ‘imâ icrâdadur mînâ
 (G 5/7-8)
- kesil:-me, -y, -e**
 Bir şâha ḥıdmet eyle ki terk itse ḥıdmetin
 Andan kûlün **kesilmeye** herğiz ‘ulüfesi
 (Kt 14/1-2)
- 2. Yerine geçmek.**
kesil:-sün
 Gelürse meclise sâkî rakîb-i âhen-dil
 O rûtbe şun mey-i kattâli kim **kesilsün** tuc
 (G 24/11-12)
- 3. Ayrılmak.**
kesil:-me, -di
 Kemend-i şayd-ı dil ü cân iken kesüp zülfün
 Yine kesilmedi zülf-i Ayâzdan Mahmûd
 (G 35/13-14)
- kesil:-mez, -sîn**
 Ḥaṭ şudür itse **kesilmezsin** anuñ zülfinden
 Senüñ ey dil hele çokdan çürimişdür resenüñ
 (G 140/11-12)
- kesim: Kesme işi.**
kesimle:-le
 Böyle merdâne-reviş zenne **kesimle** her bâr
 Lorta gel dâ‘ire-i ehl-i dile çizme kenâr
 (G 140/14-15)
- Ramazânda geyer ol gonca-dehen al câme
 Ğayrı ḥübân bu **kesimle** çıkmaz bayrama
 (G 194/1-2)
- keskin ol: Çok kesici olmak.**
keskin ol:-di
 Demiri yumşak idi ol büt-i ḥançer-dâruñ
 Şimdicek kırdı geçürdi bizi **keskin oldı**
 (G 224/7-8)

keş-me-keş: Karışıklık.

Ne hâcet keş-me-keş hübân ile ey şüh-ı bî-pervâ
Saña da 'vâ-yı hüsne hüccet ilzâmdur mir'ât
(G 13/11-12)

keş-me-keş-i dest-bürd-i kahr: Kudret karışıklığı.

keş-me-keş-i dest-bürd-i kahr:-i, -n, -da
Meger ki keş-me-keş-i dest-bürd-i kahrında
Cenâb-ı dergeh-i vâlâya eyleyüm feryâd
(K 11/31-32)

keş-me-keş-i düzağ: Cehennem karışıklığı.

keş-me-keş-i düzağ:-a
Ugramaz keş-me-keş-i düzağa ehl-i rüze
Şâ'imi girmege kim da 'vet ider hâmmâma
(G 194/5-6)

kesret-i 'aks: Bolluk vansıma.

kesret-i 'aks:-i, -y, -le
İhtilâf ile hâlel bulmaz dil-i vahdet-güzîn
Kesret-i 'aksıyla mir'ât 'âlem-i vahdetdedür
(G 64/7-8)

kesret-i 'aşık: Aşk zenginliği.

kesret-i 'aşık:-a
Kesret-i 'aşıka meyl ideli ol âfet-i cân
İtdi şad-pâre beni erre-i sîn-i hâşret
(G 15/27-28)

keşşâf: Fars asıllı ünlü İslam âlimi Zemahşerî'nin tam adı el-Keşşaf an hakaiki gavamizi't-tenzil ve uvuni'l-ekavil fi vücuhî't-te'vil olan meshur tefsir kitabıdır. Bazı kaynaklarda el-Keşşaf an hakaiki't-tenzili'n-natık an dekaiki't-te'vil veva sadece el-Keşşaf an hakaiki't-tenzil adıyla da zikredilir.

keşşâf :-i
Muşhaf-ı rüyımı aç Ka'be-i küyında yine
Hüsniñüñ âyeti hayretde kosun Keşşâf'ı
(G 228/5-6)

keşti-i 'anber: Ada bahçının bağırsaklarında toplanan yumuşak, yapışkan ve misk kokan gemi.

keşti-i 'anber:-le
O dem ki bağır-ı seherde idüp telâtum-ı nür
Pür oldı keşti-i 'anberle kulzum-i kâfür
(G 61/1-2)

keştî-i bâde: Şarap kadehi.

Furşatı fevt itme ey dil böyle kalmaz rüzigâr
Keştî-i bâde şuyın buldurdı kullan keyfî çat
(G 16/3-4)

Keştî-i bâde kullanalum üçler 'aşkına
Emvâc-ı bağır-ı gam geleyor hep üçerleme
(G 203/3-4)

keştî-i dağ: Yara gemisi.

Keştî-i dağ ile geçer andan hayâl-i yâr
Şahrâ-yı dilde rik-i revân bahridir gümüm
(G 148/7-8)

keştî-i dil: Gönül gemisi.

keştî-i dil:-i
Yâ Rab cihânda dil-şüdenüñ keştî-i dili
Gird-âb-ı bağır-ı miñnete lenger bırakmasun
(G 163/7-8)

keştî-i hürşid-i pür-ziyâ: Işıklı dolu güneş gemisi.

Pertâb kıldı lengeri limân-ı hâvere
Güm-geşte oldı keştî-i hürşid-i pür-ziyâ
(K 2/3-4)

keştî-i mey: Şarap kadehi.

keştî-i mey:-le
Şür-ı bağır-ı gam bizi bu bezme itmişdür Belîğ
Keştî-i meyle 'aceb lîmâna geldüñ lenger at
(G 16/13-14)

kesüp biç: Parçalamak.

kesüp biç:-di
Gamze mîkrâz-ı belâ süzen-i müjgân hün-bâr
Kâle-i râzımı açınca kesüp biçdi nigâr
(Msd 4/5-6)

2. Zorbahlıkla korkutmak.

kesüp biç:-er, -ken
Meclis-i meyde kesüp halkı biçerken cânân
Arada öyle şıkıldum ki beni ter kesdi
(G 225/3-4)

ketb ol: Yazılmak.

ketb ol:-ın, -muş
Bağırsa levh-i tavâmîr-i nazm-ı eslâfa
Bu şî'r hâtime de ketb olunmuş imzâdur
(K 5/79-80)

ketm: Bir sözü, bir haberi, bir sırrı saklama, gizli tutma.

Cândan ketm için âvâz-ı kudüm-i 'aksün
Sürmedür şahn-ı derünimdaki gerd-i külfet
(G 15/11-12)

ketm id: Gizli tutmak.

ketm id:-er
O rütbe ketm ider âşâr-ı tîğün zağm-ı 'aşık kim
Dehân-ı şerhadan hün-âbe tâ rüz-ı cezâ çıkmaz
(G 97/3-4)

ketm-i bâğ-ı 'adem: İnsanlık bahçesini saklamak.

ketm-i bâğ-ı 'adem:-den
Zîrâ ki ketm-i bâğ-ı 'ademden zuhür idüp
Olam enîs-i meclis-i hüllân-ı nâ-sezâ
(K 2/25-26)

ketüm ol: Sır saklamak, ağzı sıkı olmak.

ketüm ol:-ur
Pîrâne söyle râzuñı pîrân ketüm olur
Konsa teraşşuh eylemez eski sebüya şu
(G 170/5-6)

kevkeb: Yıldız.

İder ol âfitâb-ı evc-i hüsne kec-nigeh kevkeb
Anıñçün menzili 'âlî iken oldı tebeh kevkeb
(G 11/1-2)

- İder ol âfîtab-ı evc-i hüsne kec-nigeh **kevkeb**
Anıñçün menzili 'âlî iken oldı tebeh kevkeb
(G 11/1-2)
- O şühûñ dâne-i hâl-i ruñundan feyz-yâb olmış
Felekde ahterümden gayrı yokdur bir siyeh
kevkeb
(G 11/3-4)
- 'Aceb mi tutsa İskender gibi iklîm-i Zülmâtı
Rikâbında olur mâh-ı şeb-ârânuñ sipih **kevkeb**
(G 11/5-6)
- Temâşâ eyle yâruñ naqş-ı hâl-i rüyü ebrûsın
Nice bir araya cem' oldı bilmem mihr ü meh
kevkeb
(G 11/7-8)
- Cihanda derd-i serdür bâr-ı zîb-i efsar-i zerrîn
Cünün erbâbına şahradâ besdür şeb-küleğ
kevkeb
(G 11/910)
- Bu zulmetgâhda rüşen-dilâna pey-rev ol zîrâ
Gice yâbânda kâlsa gösterür güm-râha reh
kevkeb
(G 11/11-12)
- Muqadderden beter iş sa'd u nahsa i'tibâr olmaz
Nişân olmış Belîgâ tîr-i âha bi-güneğ **kevkeb**
(G 11/13-14)
- kevkeb-âsâ: Yıldız gibi.**
Döküldi **kevkeb-âsâ** hoş-dilân anı temâşâyâ
Musahhar itdi âhir müşterîsin çarh-ı dülâbuñ
(T 25/5-6)
- kevkeb-i âfet: Güzelin yıldızı.**
kevkeb-i âfet:-üñ
Hâk-i Sitânbulı gözüme tütüyâ ider
Yâ Rab bu **kevkeb-i âfetüñ** çeşmi kan tola
(G 181/3-4)
- kevkebi düş:* Ününü yitirmek.
kevkebi düş:-di
Zâ'il olunca künc-i lebûñden o hâl-i nîl
Üftâdegân-ı dil-şüdenüñ **düşdi kevkebi**
(G 222/7-8)
- kev: Ki ev nidası.**
Mülk-i 'ademde cânına urmaz mı şimdi **key**
Hürmetle tutsa câm-ı şarâbı al üzre gey
(Tb 2/123-124)
- keyf: Ferahlık, rahatlık, huzur duygusu, gönül açıklığı.**
keyfe:-e
Pîr-i muğân ile buluşup **keyfe** me'ttefağ
Virdi bu güne hâtır-ı nâ-şâduma sebağ
(Tb 2/35-36)
- keyf:-i**
Olur zâ'il şarâbuñ **keyfi** te'sîr-i melâhât
Eger olsa çekîde âb-ı la'l-i tâk-i engûra
(T 27/17-18)
- keyf:-ler**
Bu bezm-i gam-fezâyâ devr-i âhirde ayak başdık
Tükenmiş bâde gitmiş **keyfler** meclis
kesellenmiş
(G 112/9-10)
- keyf:-i, -miz**
Yetişmez **keyfimiz** esbâb-ı 'işret hâzır olmazsa
Mey içmek mürîş-i gamdur şafâ-yı hâtır
olmazsa
(G 199/1-2)
- keyfe gel:* Keyiflenmek.
keyfe gel:-en
Hâtır-ı pür-gam yapılmaz neş'e-i efyün ile
İ'tibâr olmaz **gelen keyfe** mey ü ma'cün ile
(G 178/1-2)
- keyfi çat:* Keyfetmek.
Furşatı fevt itme ey dil böyle kalmaz rüzigâr
Keşti-i bâde şuyın buldurdı çullan **keyfi çat**
(G 16/3-4)
- keyfiyyet: Durum.**
Muhtefi meyde **keyfiyyet** gibi erbâb-ı hâl
Kimseye feth olmadı hışn-ı bedende cây-ı rûh
(G 27/13-14)
- keyfiyyet-i mey: Şarabın verdiği sarhoşluk.**
Pertev-endâz olıcağ cismüñe **keyfiyyet-i mey**
Seyr iden şîşe-i pür-bâde şanur pîrehenüñ
(G 140/9-10)
- kez: Defa, kere.**
Ki her müjgânı bir **kez** dîdesi yâruñ kemân
olmış
(G 111/3-4)
- ki: Ki bağlacı.**
Bir gülşenüñ **ki** bülbül-i hoş-nevâsı var
Verd-i 'izâr-ı dil-bere neş ü nemâsı var
(Th 1/1-2)
- Şanmañ **ki** her meyüñ dil ü câna şafâsı var
Her mey gülü-yı humda cüşiş-nümâsı var
(Th1/3-4)
- Almış elinde şevk ile yüz biñ 'aşâsı var
Bir cevherim **ki** tohm-ı fûrûzân-ı 'Ademüm
(Th 1/15-16)
- Dil-ber **ki** zîr-i fesde nihân itdi kâküli
'Uşşâk-ı haste-hâle görünmez belâsı var
(Th 1/29-30)
- 35. Hâkkâ ki** tab'ımuñ yine rengîn-edâsı var
(Th 1/35)

Helāk-i ğamze-i hün-rîzi bir şüh-ı dil-ārādūr
Ki dā' im künc-i ğamda zıkr ü fikri vird-i
 Yaḥyādūr

(Msd 1/5-6)

Helāk-i ğamze-i hün-rîzi bir şüh-ı dil-ārādūr
Ki dā' im künc-i ğamda zıkr ü fikri vird-i
 Yaḥyādūr

(Msd 1/11-12)

Helāk-i ğamze-i hün-rîzi bir şüh-ı dil-ārādūr
Ki dā' im künc-i ğamda zıkr ü fikri vird-i
 Yaḥyādūr

(Msd 1/17-18)

Ki dā' im künc-i ğamda zıkr ü fikri vird-i
 Yaḥyādūr

Helāk-i ğamze-i hün-rîzi bir şüh-ı dil-ārādūr
Ki dā' im künc-i ğamda zıkr ü fikri vird-i
 Yaḥyādūr

(Msd 1/23-24)

Helāk-i ğamze-i hün-rîzi bir şüh-ı dil-ārādūr
Ki dā' im künc-i ğamda zıkr ü fikri vird-i
 Yaḥyādūr

(Msd 1/29-30)

Helāk-i ğamze-i hün-rîzi bir şüh-ı dil-ārādūr
Ki dā' im künc-i ğamda zıkr ü fikri vird-i
 Yaḥyādūr

(Msd 1/35-36)

Ne cādūdūr **ki** itmiş böyle bir āzādeyi bende
 'İzār-ı tābnākı mihr ü māhı eyler efgende

(Msd 1/37-38)

Helāk-i ğamze-i hün-rîz bir şüh-ı dil-ārādūr
Ki dā' im künc-i ğamda zıkr ü fikri vird-i
 Yaḥyādūr

(Msd 1/41/42)

Ḥayfā **ki** kıldı bir nefes-i serd ile hebā
 Şem'-i sarāy-ı ma'rifeti merg-i tîz-dem

(Tb 1/9-10)

Zîrā **ki** oldı bir gül-i nev-rüsteden cüdā
 Kaldı fezā-yı gülşeni bî-berg ü bî-nevā

(Tb 1/59-60)

Bir gün olur **ki** şarşar-ı bād-ı fenā esüp
 Bu kār-ḥāne zîb-nümā inkılab olur

(Tb 1/63-64)

Derdā **ki** serv-i kāmēt-i 'ar'ar-ḥırāmuñı
 Zür-āzmāy-ı şadme-i merg itdi ḥāksār

(Tb 1/87-88)

Bir rübā'idür **ki** ḥüsn-i ḥaṭṭ ile Şevket-ḥayāl
 Şafḥa-i rüyında ol kaşlarla ḥaṭṭ-ı la'l-i yār

(Ş 1/7-8)

Nesl-i tāhir Muştafa Ağa **ki** zāt-ı pākîdür
 Şem'-i bezm-i düde-i āl-i Resül-i kibriyā

(T 1/1-2)

Nāzıra saḥḥ-ı ṭavān güyā **ki** bir āyinedür
 Ṭāk-ı zîbā anda 'aks-ı ebrüvān-ı dil-rübā

(T 1/17-18)

Ḥıdīv-i dehr Süleymān Ağa **ki** bezminde
 Simāt-ı himmetinüñ kāse-lîsidür irec

(Kt 1/1-2)

Meger **ki** neş'e-i büy-ı riyāz-ı ḥulķından
 Mişāl-i 'āşık-ı mest eylemiş külāhını kec

(KT 1/15-16)

Ser-menzile vāşıl olur elbette Beligā
 Her kim **ki** ola reh-rev-i dūnbāl-i Muḥammed

(K 1/29-30)

Dil-ber odur **ki** Ka'be-i küyında bî-riyā
 Mağlūb-ı naķş-ı büse ola naķş-ı büriyā

(G 2/1-2)

Bî-berg ü bār mezra'-ı dehrem **ki** dāneme
 Eyler ḥurūş-ı cünbiş-i dil kār-ı āsiyā

(G 2/5-6)

Sākī eger **ki** meyle leb-ā-leb degilse ḥum
 Def'-i ḥumāra iki ṭolu taş temām gelür

(Mf 2/1-2)

Hün-ı 'āşık ğamze-i cellāduña olsun ḥelāl
 Yazmasunlar bunı **ki** kanum Kirāmen Kātibin

(Ş 2/7-8)

Her şey' biter ammā **ki** fenā bağında
 Şad-bār ekerüm ṭoḥm-ı murādım bitmez

(R 2/3-4)

Sākī getir **ki** devr ide ol cām-ı āfıtāb
 Āşār-ı feyze kâbil ola bezm-i mäh-tāb

(Tb 2/1-2)

Bir mey getir **ki** nüş iden anı mu'āf ola
 Akvāl-i ḥürmetinde niçe iḥtilāf ola

(Tb 2/25-26)

Mînā içinde böyle ḥuşuşā **ki** şāf ola
 Men'ı fakīḥün ol meyi şāyed ḥilāf ola

(Tb 2/27-28)

Sākī teğāfül eyleme mey şun **ki** mest olam
 Hem-ḥāl-i mest-i bāde-i bezm-i elest olam

(Tb 2/41-42)

Lāyık mıdır **ki** ḥāk-i mezellet-nişest olam
 Pervāz iderken evc-i ma'ārifde pest olam

(Tb 2/45-46)

Sākī getir şarābı **ki** def'-i ḥumār idem
 Hengām-ı dīde 'işret-i evvel-bahār idem

(Tb 2/81-82)

Zîrā **ki** ketm-i bağ-ı 'ademden zuḥūr idüp
 Olam enīs-i meclis-i ḥullān-ı nā-sezā

(K 2/25-26)

- Muṭrib demide eylese nākūr ü şîrîni
Güyâ **ki** cism-i mürdeye cânlar ider ‘aṭâ
(K 2/33-34)
- Bir tırfadur **ki** sāye-güzār olsa çeşmüme
Olur serümde erre-i âhen per-i Hümâ
(K 2/61-62)
- Bî-berg ü bār-ı mevrâ-ı dehrüm **ki** dāneme
Eyler hürüş-ı cünbiş-i dil kâr-ı âsiyâ
(K 2/65-66)
- Şemşîr-i tîz-ser gibi çeşmüm dü-nîm ider
İtsem eger **ki** bâliş-i zer-dûza ittikâ
(K 2/69-70)
- Ammâ **ki** erġanün-nevâhâ-yı çarġdan
Minnetle olmazam yine ħvâhende-i nevâ
(K 2/97-98)
- Ol şâh-ı âb-rüy-ı ħilâfet **ki** âsmân
Esb-i semend-i rif’atine oldı çihre-sâ
(K 2-107-108)
- Ol şâh-ı taġt-ı milket-i ma’na **ki** eyledi
Çarüb-ı meclisi müjesin dîde-i Hümâ
(K 2/109-110)
- Sultân-ı Kerbelâ **ki** anuñ zât-ı pākîdür
Genc-i tılsım-ı gevher-i esrâr-ı enbiyâ
(K 2/111-112)
- Olun çerâġ-ı mürde-i dil kim **ki** itmeye
Hem-çün sipend âteş-i ‘aşkıñda cân-fidâ
(K 2/153)
- Der-beste itme dergeh-i luṭfuñ **ki** eyledem
Gül-mîġ-ı bâb-ı merġametüñ dîde-i recâ
(K 2/187-188)
- Güm-râh ider bu vâdî-i pür-gamda reh-zenân
Luṭfuñ eger **ki** bendeñe olmazsa reh-nümâ
(K 2/189-190)
- Tâze dellâk olcaġ ħalvet-i ħâşşa reh-ber
İtdi bir bureda güyâ **ki** kırân şems ü kamer
(Msd 3/19-20)
- Sezâdır nâvdân-ı ħâmeden sîr-âb olundıġça
Ki izhâr ide her bir noġta toġsâ nebâtâtın
(Kt 3/5-6)
- Ola hemîşe selâmet Girây Hân’a dürüd
Ki böyle ħayr ħalef virmiş aña Ħayy-ı Vedüd
(Kt 4/5-6)
- Cân u dilden Hüdâ bilür **ki** Belîġ
Şeb u rüz olmışam şenâ-ġânı
(T 4/39-40)
- Mest-i mey şöyle **ki** çakşur gibi evvel meh-rü
Olmış âvîze miyân üzre bir arşun ġisü
(Msd 4/19-20)
- Destġâhında bize iş kesiyor ‘işve-fürüş
Naġd-i can vir **ki** bu eşnâda şatılmaz kontoz
(Msd 4/45-46)
- Ola hemîşe selâmet Girây Hân’a dürüd
Ki böyle ħayr ħalef virmiş aña Ħayy-ı Vedüd
(Kt 4/5-6)
- Nice ġam teşne-i merg itmesün â’dâ-yı cerrârı
Ki âb-ı neş’e-i tîġ-i âteşininden olur cârî
(K 4/41-42)
- O şîr-i ma’reke-ârâ **ki** rûġ-ı a’dâya
Baġılsa nev-eşer-i ħançeri hüveydâdur
(K 5/29-30)
- Eger **ki** mazġar-ı luṭf u kerem ise vüzerâ
Seġâvet ü keremüñ luṭfına bu ma’nâdur
(K 5/31-32)
- İġâta itdi ħavâlî-i dehri sāyesi hep
Ki şahs dür olcaġ sāyesi hüveydâdur
(K 5/35-36)
- Alınsa maġşere dek naġd-ı gevher eksilmez
Meger **ki** ebr-i kefuñ mâye-baġş-ı deryâdur
(K 59/47-48)
- Hüdâyġâne **ki** dîvân-ı Âsafâneñde
Felekle söyleşürüm bu maġall-i icrâdur
(K 5/51-52)
- Firîb-güne tesellîye başlayup yâhüd
Tebessüm eyleyerek dir **ki** leyl-i ħublâdur
(K 5/61-62)
- Bu Şâ’ibâne ħayâlâta reşk ider ‘Urfî
Ki rûġ-ı nâṭıġa-i Şevket-i Buġarîdür
(K 5/73-74)
- Fesâne olsa da elbette dîñlenür suġanum
Ki ahsenü’l-kaşşâ-i Yûsuf u Züleyġâdur
(K 5/77-75)
- Ola nihâl-i ġadûñ tünd-bâd-ı ġamdan emîn
Ki sāye-efken-i farġ-ı sere-i ‘âyâdur
(K 5/85-86)
- O kâkül uçlarına dâmen-i şeb dîñse lâyıġdır
Ki nür-ı cebhe-i berrâkı yârûñ şubġ-ı şâdıġdır
(Mf 6/1-2)
- Çok söyleme bu çarb-ı meseldir **ki** Belîġ
‘Ömri az olur yırtıcı olan kuşun
(R 6/3-4)
- Ne âfet ol **ki** anuñ rişte-i nigâhında
Fürûġ-ı mevce-i reng-i perîde olmuş esîr
(K 6/5-6)
- Olur temevvüc-i reng içre sāyesi nâ-büd
Ne dem **ki** reng-i ruġı ħâke eylese te’sîr
(K 6/11-12)

- Girer hüsüfa hacâletle tâb-ı rüyından
Eger **ki** olsa muqâbil anuñla bedr-i Münir
(K 6/15-16)
- Figân **ki** silsile-i mevc-i reng-i ruhsârı
Keşide eyledi pây-ı nigâhıma zencîr
(K 9/19-20)
- Figân **ki** hasret-i 'aks-i gülü-yı pür-tâbı
Miyân-ı merdümek-i çeşmüm itdi kâse-i şîr
(K 6/21-22)
- Meger **ki** nâhun-ı ser-tîz-i mevc-i hün-ı dilüm
Ola ol pâdişeh-ı mülk-i hüsne dâmen-gîr
(K 6/23-24)
- Kef-i sirişk-i terüm reşksâz-ı 'anberdür
Ki tldı nûkhet-i zülfiyle cüybâr-ı zamîr
(K 6/31-32)
- Meger **ki** nâle-i feryâd-resle destinden
Mişâl-i bād idem ol hâk-i dergehe şeb-gîr
(K 6/43-44)
- Ne dergeh ol **ki** anuñ hâk-rüb-ı sâhasıdır
Furûğ-i rişte-i müjgân-ı mihr-i 'âlem-gîr
(K 6/47-48)
- Bu hâk-i dergeh-i Şeyhü'l-en'âmdur **ki** anuñ
Cihânda lem'a-i zerrât reşk-i bedr-i münir
(K 6/47-48)
- O fazıl-ı mütebahhîr **ki** vaqt-i baht-ı 'ulüm
Yanında kaçra degîl 'ilm-i 'âlem-i tahîr
(K 6/53-54)
- Eger **ki** meclis-i 'ilminde 'akl-ı Eflâţun
Fünün-ı mes'ele-i hikmeti idüp taşvîr
(K 6/55-56)
- Meh-i sipihr-i 'adâletdür ol **ki** devrinde
Kitâba eyleyemez tâbiş-i kâmer te'sîr
(K 6/63-64)
- Eger **ki** mişkâla-i re'y-i tâbiş-efgen ile
Teveccüh itse heyülâ-yı cisme bî-takşîr
(K 6/67-68)
- Ola dü-nâhun-ı dilkeş bu iki mışra'-ı nev
Ki gâ'ibâne temeddühden olmışum dil-gîr
(K 6/81-82)
- Degül ba'id **ki** mu'ciz-nümâ-yı kilik-i terûñ
Cihânda bî-garâz eylemse cevheri taşvîr
(K 6/85-86)
- Sezâ **ki** eyleye üftâde bîm-i 'adlinden
Mu'âmelât-ı fesâd-ı meşîme-i takdîr
(K 6/95-96)
- Eger **ki** 'ismet-i pür-ihtisâbuñ eyler ise
Cihân-ı şa'sa-i tîğ-i nehy ile tenvîr
(K 6/97-98)
- Zekâb-ı nûr ile şâyestedir **ki** âşârûñ
Kaşa şahîfe-i hurşide eylese tahîr
(K 6/113-114)
- Fezâ-yı hâk-i deruñ mezra'-ı tecellidür
Ki naqş-ı büse olur anda mihr-i 'âlem-gîr
(K 6/119-120)
- Hudâygâne **ki** destân-serâ-yı tab'-ı Belîğ
Bu maţla' ile ide ser-güzeştîyi taqrîr
(K 6/121-122)
- O Yüsufam **ki** yine çeşm-i pîr-i Ken'ânî
Sirişk-i hasret ile eyledim piyale-i şîr
(K 6/133-134)
- Benem o zağm-hvâr-ı hançer-i sitem **ki** kazâ
Gübâr-ı gamla ider rağne-i dilüm ta'mîr
(K 6/135-136)
- O rütbe yakdı beni nâr-ı gam **ki** seyr idemez
Eger ki şafha-i dil naqş-ı yâra olsa mesîr
(K 6/139-140)
- O rütbe yakdı beni nâr-ı gam **ki** seyr idemez
Eger **ki** şafha-i dil naqş-ı yâra olsa mesîr
(K 9/139-140)
- Mişâl-i sebze tenümden zühür ider peykân
Ki hâk-i cismümi itdi zamâne mezra'-ı tîr
(K 6/145-145)
- O rütbe âteş-i gam itdi cânımı pür-süz
Ki dest-i merg olur anuñ taşarrufunda kaçîr
(K 6/155-156)
- O cevherim **ki** lebümden olur ziyâ-efgen
Mişâl-i tâbiş-i âyîne şâfi-i takdîr
(K 6/163-164)
- Benüm o bülbül-i mu'ciz-edâ **ki** nağmemden
Nümâ-pezir olur elbet şüküfe-i taşvîr
(K 6/165-166)
- Benüm o pâdişâh-ı milket-i suhan **ki** baña
Muğaldür k'ola âyîne-i kaderde nazîr
(K 6/167-168)
- Belîğ lâf-ı suhan bes **ki** şahf-ı da'vâyı
İde zebân-ı hâmuşî hulûş ile tefsîr
(K 6/171-172)
- Hevâ-yı feyz-i mihr-i 'aşk ile şeb-gîr ider meh-
tâb
Ki câmın selsebil-i nûrdan pür-şîr ider meh-tâb
(G 7/1-2)
- Olur hem-vâre mazhar kîmyâ-yı feyzine şemsüñ
Ki hâl-i çillesinde şubha dek şeb-gîr ider meh-
tâb
(G 7/11-12)

Ki düzd-i türe-rüzi dâ'imâ dil-gür ider meh-tâb
Nice terk eylesün şeb-zindedârân vâdî-i 'aşkı
(G 7/15-16)

Ki germiyyetle cism-i pâkine te'sîr ider meh-tâb
Eger var ise cüz'-i fenn-i şeb-revlikde noqşanuñ
(G 7/19-20)

Her kim **ki** anı ister ise 'âlemde
İtsün seher Kâ'be-i dil-bâbını daqq
(R 7/3-4)

Bulınur mı gâzelim gibi müferraḥ terkîb
Ki göñüllerde qomaz dağ-ı 'izâm-ı elemi
(K 7/67-68)

Ḥavfım oldur **ki** ide nâ-geh şebihün âfîtab
Hâle-i âğuşa aldum ol mehi ammâ bu şeb
(G 8/5-6)

Baḥr-i nazm içre istedim **ki** yine
Ola ḥâmî-i keşti-i cânım
(Kt 8/5-6)

Belîga şad temalluḥ mültezimdür rûḥ-ı 'Urfiden
Ki Rûmi reşk-i Şirâz eyledi ṭab'-ı suḥandânım
(K 8/55-56)

Ḥayf şadd ḥayf **ki** âsîb-i fenâdan nâgâḥ
Oldı pejmürde gül-i revnaḥ-ı bağ-ı ḥâṭır
(T 9/1-2)

Güzâr-ı lâ-mekân-seyrâna olmaz âsumân mâni'
Ki pervâz-ı fûrûğ-ı meyden irmez raḥne minâya
(K 9/15-16)

Baḥna reşk itdi bülbül cezbe-fermâ-yı
cününüm
Ki mevc-i büy-ı gül rîğ-i revândur rûy-ı şahrâya
(K 9/23/24)

Kimün zülfine bilmem şâne olmuşdur bu şeb
destüm
Ki engüştüm fetîl-i 'anber oldı bezm-i ḥavrâya
(K 9/35-36)

O rütbe lezzet-i mazmûn ile perver **ki** âsârı
Şu'â'-ı târ-ı çeşmi eyledi piçide ma'nâya
(K 9/61-62)

Yerüm mânend-i genc-i pür-güher vîrânedür
ḥâlâ
Ki her mü renciş-âmûz-ı fitendür mâr-ı şeydâya
(K 9/73-74)

Felekde yoḥsa ol ebr-i güher-bârüm **ki** cüşişdür
Elümde ḥâme bir mîzâb olur beyt-i mu'allâya
(K 9/81-82)

Her şubḥ kim **ki** dâne-i ḥâlûñ ḥayâl ide
Olmaz o ḥubb-ı neş'e-yi afyona ihtiyâc
(Mf 10/1-2)

Pür-şekîb eyledi ḥayretle cihânı **ki** idüp
Nazar-ı ehl-i dili cezbe-i ziyetle rübüd
(T 10/7-8)

Ya'nî 'Ubeyd Efendi **ki** envâr-ı zâtıdur
Nûr-ı çerâğ-ı merdüm-i rûḥâniyân-ı 'ilm
(K 10/7-8)

Ceyş-i cehâlet eyler idi maḥv-pây-mâl
Ṭab'un eger **ki** olmasa dârü'l-emân-ı 'ilm
(K 10/13-14)

Olmış zebân-ı kâviş-i gül gül **ki** rûz u şeb
Ḥasret-keşide gevher-i ma'nâya kân-ı 'ilm
(K 10/27-28)

Sen sen **ki** nâḥun-ı kef-i idrâki eyledüñ
Müşkil-güşây-ı nükte-i sırr-ı nihân-ı 'ilm
(K 10/69-70)

Ol şâ'irüm **ki** gâşiye ber-düş olur bu gün
Piş-i semend-i ṭab'uma şâḥib-kırân-ı 'ilm
(K 10/85-86)

'Ünvân-ı tûmturâḥ ile ḥakkâ **ki** virmişüm
Meydân-ı nazma dîde-i Ḳahraman-ı 'ilm
(K 10/89-90)

Ḥakkâ **ki** virdi merkez-i meydân-ı nazmda
Şemşîr-i ṭab'ı pâkûme tîz şer-feşân-ı 'ilm
(K 10/107-108)

Demdür **ki** şimdi şâhid-i mâ-fi'z-zamîrümü
Bürka'-güsiste eyleye kilk-i beyân-ı 'ilm
(K 10/113-114)

Lâyîḳ **ki** ola dergeh-i devlet-me'âbuña
Ṭab'-ı Belîg-i nâdire-gü tercemân-ı 'ilm
(K 10/123-124)

Sepîde-dem **ki** o şâhenşeh-i ferîşte-nijâd
Mişâl-i mihr-i dirâşşende kıldı 'âlemi şâd
(K 11/1-2)

O şûḥ-ı 'arbede-ârâ **ki** tîğ ü ḥançerintüñ
Şikeste cevheridür mevc-i ḥün-ı ehl-i vedâd
(K 11/15-16)

Nigâḥı ol mehe ta'lîm-i nâz ider **ki** olur
Cefâ-yı sâye-i müjgânı sille-i üstâd
(K 11/19-20)

Meger **ki** keş-me-keş-i dest-bürd-i ḳahrında
Cenâb-ı dergeh-i vâlâya eyleyüm feryâd
(K 11/31-32)

O zîb-i maḥfil-i dânişverân **ki** fiṭnatuñuñ
Kemîne bendesidür nâfdân-ı isti'dâd
(K 11/31-32)

Eger **ki** mişkâla-i re'y-i tâbiş-efgen ile
Teveccüh eylese bir şaḥşa ol firîşte-nihâd
(K 11/45-46)

Hüdāygān sen ol Cem- 'aṭiyyesin **ki** senūñ
Simāt-ı himmetinūñ kāse-lisidür Bihzād
(K 11/55-56)

Sen ol hıdiv-i zamānsın **ki** reşha-i kalemūñ
Giyāh-ı huşkı ider hem-ser-i kad-i şimşād
(K 11/57-58)

'Ale'l-huşuş **ki** bahtum şerār-ı miñnet ile
Yağar mezārı'-i āmālūmi zamān-ı haşād
(K 11/85-86)

O rütbe kapladı dehri bürüdet-i āhum
Ki buzlı cevhere döndi şerār-ı şu 'le-nihād
(K 11/89-90)

Garık-ı lücce-i deryā-yı miñnet olmaz idüm
Felekde yoğsa ben ol şā'irüm **ki** eylemişüm
(K 11/91-92)

Benüm ol bülbül-i güyā **ki** kuvvet-i suhanum
Hayāl-i şüret-i ma'nāya kesb ider ecsād
(K 11/95-96)

İder cevāhir-i kudsi-ı hüyina imdād
Ki oldı reşk-i binā-yı 'imāret-i Şeddād
(K 11/99-100)

Benüm o fāris-i meydān-ı ma'rifet **ki** bu gün
Meşime-i 'adem ü ümmehāt-ı erba'adan
(K 11/101-102)

Zihī tabi'at-ı rengin-edā **ki** eyledi Hakk
Şeh-i kalem endişe Husrev-i inşād
(K 11/109-110)

Belig lāf-ı suhan bes **ki** ma'bed-i dilden
Du'ā-yı devlet-i memdūhum eyle sırdk ile yād
(K 11/113-114)

Ben o bed-bahtam **ki** baksam şafha-i āyineye
Baht-ı şümumdan baña 'aksimde rev-gerdān
olur
(Mf 11/1-2)

Ne ferzend ol **ki** 'arz itdüğe mir'āt-i cemālinde
Kemāl-i şun'-ı Hakkı seyr ider çeşm-i hakikat-
bīn
(T 11/9-10)

Hengām-ı şeb **ki** meş'ale-efrüz-ı mihr-i yār
Yağdı derün-ı sineme bir şem'-i tāb-dār
(K 12/1-2)

Ammā **ki** tığ-i katlūme cevher-nümā olup
Emvāc-ı cüy-ı devleti itdi felek nigār
(K 12/65-66)

Güftāra gel **ki** tā kala minķār-ı hāmeden
Mesned-nişin-i mekteb-i 'irfāna yādgār
(K 12/75-76)

Ol gülbün-i seḫā **ki** zebān-ı hezarveş
Gülzār-ı midḫatūñde zebān berg-i şāhsār
(K 12/81-82)

Hazmi eger **ki** istese berķ üstüne çeker
Tārik seḫāb-ı āh ile fānūsdan hişār
(K 12/91-92)

Gitdüğe nerdübān-ı müsā'iddin oldı pest
Besdür niçün **ki** vaşfuña eyler luḫük-ı 'ār
(K 12/147-148)

Ol bülbülüm **ki** reşhası minķār-ı hāmenūñ
Āb-ı zebān-ı ḫaçer-i Ḥassān rüzgār
(K 12/155-156)

Ol şā'irüm **ki** debdebe-i kūs-ı darbetüm
Güş-ı ḫasūd-ı nazmumı ker itdi ra'd-vār
(K 12/163-164)

'dā eger **ki** Rüstem-i şir-efken olsa da
Ḥāmem olur derünına tır-i sefid-bār
(K 12/169-170)

Ammā **ki** çār-süy-ı ma'ārifde kalmamış
Rengin kumāş-ı käle-i ma'nāya i'tibār
(K 12/171-172)

Ey nādire-fenn hāmeyi aldıķça ele
Levhin saña lāyık **ki** şuna şems ü kamer
(R 12/1-2)

Bu nazmından hayālāt-ı Beligi fehm ider herkes
Ki esrār-ı dili ifşāda bī-ārāmdur mir'āt
(G 13/19-20)

Hikmet budur **ki** mezheb-i erbāb-ı keyfde
Afyoncıdır bu nüh küre-i 'ālem-i neşāt
(Kt 13/3-4)

O kerem-pişe **ki** ḫāk-i rehini öpmek için
Egilüp kāmētini pīr-i felek kıldı dü-tā
(T 13/7-8)

Bir şāha ḫıdmet eyle **ki** terk itse ḫıdmetin
Andan ḫulın kesilmeye hergiz 'ulūfesi
(K 14/1-2)

Şāfdır tīneti ol rütbe **ki** eşkāl-i ḫavās
Sāyesinde görünür āyineveş bī-minnet
(G 15/7-8)

Felek-i nevāle **ki** ḫvān-ı luḫfuñ üzre gelüp
Tutar elinde meh-i nevcü nīme-i Armūd'dan
(Mf 15/1-2)

Yogidi ḫaḫ bu **ki** hiç ḫüsn-i ḫulķına gāyet
Cihānda şimdi bulunmaz aransa öyle vücūd
(T 17/3-4)

Çeşm-i ḫün-rizūñ atar 'āşıķa **ki** tır-i nigāh
Ĝamzeden gāh şunar pençe-i müjgānına ḫışt
(G 18/7-8)

- Kemâl-i nev-**h**attân 'aşrı hep bir bir su'âl itdim
Yemîn itdi **ki** yokdır mişli dünyâda Yesârînüñ
(Kt 18/3-4)
- Ne rütbe sihre çalışdı o dide-i Hârût
Ki atdı kendüsini çâh-ı Bâbile Mârût
(G 19/1-2)
- Cihânda minnet itmeme çarh-ı düne
Ki feyz-i mazhar-ı hulk-ı 'azîmem
(Kt 19/1-2)
- Buldu **ki** açmış ağzını hayretle hâtemüm
İtdi bu lu'be oldı engüşt ber-dehân
(R 19/3-4)
- Ol şüh-ı cefâ-pîşeyi meclisde tutardım
Ammâ **ki** o dem n'eyleyeyim tıtdı merâkım
(Mf 20/1-2)
- Diyar-ı gurbeti seyre naşib olur bâ'is
Ki 'azm-i bâğa ya evvâ ya sîb olur bâ'is
(G 21/1-2)
- Viren revâyişi kâlâ-yı hüsne 'âşıkdır
Ki işihâr-ı güle 'andelib olur bâ'is
(G 21/7-8)
- Düşdi sūzişle dil-i âbâ hayâlün **ki** müdâm
Müteharrik kef-i 'ummân ile yelpäze-i mevc
(G 22/5-6)
- O kadar nazûk ü terdür **ki** düçâr olsa eger
Harveş cismini âzürde ider mevc-i nesim
(T 22/9-10)
- 'Aceb mi pâdişâh ehl-i İslâma vezîr olsa
Ki arslan-şâh-ı vâlâ menzilet Kaplân vezîridir
(K 22/3-4)
- Yapıldı pâyüñe bir nerdübân-ı kaşr-ı suhan
Ki satr satr nigâh eyleye nüzül u 'urüc
(G 24/3-4)
- Yapıldı pâyüñe bir nerdübân-ı kaşr-ı suhan
Ki satr satr nigâh eyleye nüzül u 'urüc
(G 24/3-4)
- Fürüg-ı neş'ede birdür vücûda rûh ile râh
Ki nuql-i meclis ola būs-ı ğabğab-ı tuffâh
(G 25/1-2)
- Gönül **ki** leyle-i zülfüñde kaldı dil-dâruñ
Görür o âyine-i sineyi güşâde şabâh
(G 25/3-4)
- 'Arz-ı dîdâr eylemez zîrâ **ki** rüy-ı pâkine
Mevc-i bād-ı cünbiş-i müjgân olur hâr-ı cefâ
(T 28/23-24)
- Habbezâ evvân-ı bî-hem-tâ **ki** resmin seyr idüp
Vâlih ü hayrân olur üstâd-ı İklîdis-güşâ
(T 29/1-2)
- Şüret-nigâr-ı kilik-i kazadan dehân-ı yâr
Bir katredür **ki** tamladı levha-yı zekâb-ı surh
(G 29/9-10)
- İki bâl açmış der-i vâlâsı şahib-beyt için
Dest-i da'vetdür **ki** isticlâb ider ecr-i cezîl
(T 30/3-4)
- Didiler târih sâlin cây-ı nev-beyt-i Halîl
Oldı şehri nevde haqqâ **ki** sarây-ı bî-'adil
(T 30/11-12)
- Künc-i vahdetde budır şive-i ehl-i tecrîd
Ki bedende ola her müyü zebân-ı tevhi'd
(G 31/1-2)
- Künc-i vahdetde budır şive-i ehl-i tecrîd
Ki bedende ola her müyü zebân-ı tevhi'd
(G 31/1-2)
- Çekerek halka-i tevhide perî-rûları şeyh
'Âkıbet öyle za'if oldı **ki** bir hü çekemez
(Mf 32/1-2)
- 'Âşık yanında cân nedür ammâ **ki** setr idüb
Yâd itse cân-ı pâkini cânânedür murâd
(G 5/5-6)
- Olur esâfile mâ'il kibâr-ı dîv-nihâd
Ki hâr u haşla ider âteş-i zebâna sürüd
(G 35/7-8)
- Kenâr-ı bâmde a'mâya beñzer ol kimse
Ki bilmeye zürefâ meclisinde hâdd u hudüd
(G 35/11-12)
- Var mıdır mesned-i fetvâya didim bir Şâlih
Didi hâtif **ki** vücûh ile Mehemmed-i Şâlih
(Mf 38/1-2)
- Şanmañ **ki** o büt naqd-i firâvânüm ider aḥz
Bir büse için bulsa eger cânüm ider aḥz
(G 38/1-2)
- Dest-i bahilde zer-i maḥbûb güyiyâ
Nür-ı şerârdür **ki** derün-ı hacereddür
(G 39/3-4)
- Düzd-i nigeḥ miyâna tolaşmaz 'abeş Belîğ
Almış haber **ki** naqd-i nezâket kemerdedür
(G 39/15-16)
- Yârûñ **ki** 'aksi menba'-ı nür-ı başardadır
İsterse naqd-i merdüm-i çeşmi nazardadır
(G 41/1-2)
- Bilmem **ki** maḥlabı o bütüñ naqd-i cân mıdır
Yohsa murâdı 'âşıkı bir imtihan mıdır
(Kt 43/1-2)
- Mihr-i ruḥında dâne-i hoy naqd-i dîdedür
Yâ katredür **ki** 'ayn-ı kamerden çekidedür
(G 44/1-2)

Olur nâkış mükemmel himmet-i yâr-ı muvâfıkla
Ki renginî-i mazmûn mısra'ı sâniye merhûndur
(G 47/5-6)

Sebük-pervâzi-i fânîye maşrûf ile im'ânı
Ki her câh-ı meşakkât gird-bâd-ı küh u
hâmûndur
(G 47/9-10)

Ṭayanmaz târ-ı cevher pîç ü tâb-ı 'aks-i cânâna
Ki mevc-i şü'leden âyine bir deryâ-yı âteşdür
(G 48/13-14)

O tehi-hvân-ı şeh-i kişver-i fakrum **ki** Cem'ün
Cünbiş-i sâye-i müjgânı mükesserânumdur
(G 50/7-8)

Hvâce-i şadr-ı debistân-ı cünûnam **ki** bugün
Nükte-âmûz-ı hîred küdek-i nâ-dânumdur
(G 50/19-20)

E'diyye tarîk-i 'âliyede kâm-yâb iken
Hâşâ **ki** ola arpalıgûn şaçı eşk
(G 199/3-4)

Bilindi sâye-i haṭdan zevâl-i mihr-i cemâl
Ki târ-ı zülfi 'izârında haṭ-ı mezveledür
(G 51/11-12)

Yokdur ocaḡda bir çubum ammâ **ki** rûz u şeb
Âteş duḡânına bedel âhum çeker 'âlem
(G 201/1-2)

Rüyuñ **ki** senüñ mihr-i dıraşşân gibi parlar
Mercân lebüñ la'l-i Bedaşşân gibi parlar
(g 52/1-2)

O rûtbe çeşm-i sihr-âmûz olur ol nâzük-
endâmuñ
Ki darb-ı pençe-i müjgânı ruşsârüñ kebüd eyler
(G 53/5-6)

Nigâhum serdî-i kâfûr-ı cismüñ itdi efsürde
Ki muṭrüb rişte-i nezzâremüzden târ-ı 'üd eyler
(G 53/7-8)

Sebük-rûhânedür her cünbiş ol menba'-ı nûruñ
Ki çarḡa süllem-i emvâc-ı pertevle şü'üd eyler
(G 53/13-14)

Yârüñ fûrûḡ-ı mihr-i ruḡın cüst ü cü iden
Deryâ içinde mâhiye beñzer **ki** âb arar
(G 206/1-2)

Tersâlara itdürdi Mesîhâyı ferâmûş
Ol büt **ki** şanem-hânede bir rûh-ı revândur
(G 56/7-8)

Karîn-i pür-hünerden iktisâb-ı feyz ider herkes
Ki tâkin hüşesi ârâyîş-i bâlâ-yı târemdür
(G 208/7-8)

İddi'âya düşme ey bülbül **ki** 'âşik yâr için
Kendini pervâneesâ âteşe 'uryân atar
(G 60/7-8)

O dem **ki** baḡr-i şeherde idüp telâṭum-ı nûr
Pür oldı keşti-i 'anberle ḡulzüm-i kâfûr
(G 61/1-2)

Yine bir âfete dil virmişim **ki** itmişdir
Fûrûḡ-ı hüşni bu mâtem-serâyı ḡacle-i sūr
(G 61/3-4)

ider meyün **ki** ola
Muḡıbb-i sâki-i ḡum-hâne-i şarâb-ı taḡûr
(G 61/11-12)

Meded meded şakınuñ anı seng-i münkirden
Ki rûh-ı pîr-i muḡândur piyâle-i billür
(G 61/13-14)

Bu nazm-ı tâze Belîḡa sezâ **ki** tâbından
Virürse cevher-i elfazı âb-ı gevhere şûr
(G 61/15-16)

Nice 'âşiklaruñ taḡât getürsin rişte-i cânı
Ki 'aksüñ cevher-i mir'âti âteş-dide mü eyler
(G 62/5-6)

Derün-ı pîrehenden cism-i pür-nûruñ
nümâyândur
Ki güyâ âb-ı şâfi vaz' olunmuş câm-ı billüra
(Mf 63/1-2)

Belîḡ ḡaḡ bu **ki** nazmuñda başka ḡâlet var
Saña bu tarz ile eş'âr-ı pāk mülhemdür
(G 66/9-10)

Dem-â-dem meyl-i ḡün-hvâri-i dildür meşreb-i
dil-ber
Ki lâbüd ḡün ile rengin olur la'l-i leb-i dil-ber
(G 70/1-2)

Hudâ ḡübân-ı kâfir-kîşden hıfz itsün iḡvânı
Ki lâzım ehl-i 'aşka iḡtidâ-yı mezheb-i dil-ber
(G 70/9-10)

Bu mülk-i 'âriyetde kimüñ kâr u bârı var
Bir bâzdur **ki** beftere almış şikârı var
(G 73/1-2)

Bilmem **ki** n'eyle def'-i ḡam itsün bu ehl-i dil
Bir bâde var anuñ da cihânda ḡumârı var
(G 73/3-4)

Yanaşup bezmde duḡt-ı reze başma nemeḡi
Zâhid incitme **ki** şuridedür ol kız bozulur
(G 76/7-8)

Şad-berg gül midür **ki** bu rengin ḡazel
Belîḡ Ârâyîş-i ḡadıka-i şehri Edirnedür
(G 79/15-16)

Zerrāk-ı şehri 'avk ile tağlit idüp Belîğ
Maḥfice var **ki** meclis-i yārān bizlidür
(G 80/15-16)

Sipāh-ı ḥālden eyler güriz katre-i ḥoy
Ki tutdı 'arşa-i iklīm-i Rūmı Hindūlar
(G 83/5-6)

Cihānda rāst-kīşān-ı maḥabbet kām-bīn olmaz
Ki engüşt-i şehādet maḥzar-ı zīb-i nigān olmaz
(G 85/1-2)

Sa'ādet-dīdegān iḳbāl ile dünyā-perest olmaz
Ki mey-ḥvār-ı kühen bir iki sāgar meyle mest
olmaz
(G 86/1-2)

O la'l-i terde yok teb-ḥāle hergiz āfet-i tebden
Ki cünbiş eylemekle āb-ı gevherde ḥabāb olmaz
(G 87/3-4)

Ki maḳta' şafḥada pest olmayınca böyle nām
almaz
(G 88/13-14)

Miyān-ı bezme gel ey muṭrib-i ḡazel-perdāz
Ki tāziyāne-i şevḳ ola şu'le-i āvāz
(G 89/1-2)

Meger **ki** bedraḳa-yı şu'le-tāb-ı āhumla
Beni ḥaḳīqate vāşıl ide bu rāh-ı mecāz
(G 89/3-4)

Pür eyle ol mey-i pür-rengi cāma ey sākī
Ki dil-şigāf ola mevci mişāl-i nāḥun-ı nāz
(G 89/5-6)

Meger **ki** cūşiş-i pür-tāb-ı meyle şevḳümden
İdem bu tārem-i vaḥşet-serāydan pervāz
(G 89/7-8)

Teselsül-i naḡamāt eyle ey muḡanni-i şūḥ
Ki ḳaṭ' olur naḡamāt ile rāh-ı dūr-ı ḥicāz
(G 89/9-10)

O rütbe müriş midür bu meclise şüfi
Ki mürğ ider ḳafes-i āhenin ile pervāz
(G 89/11-12)

Ḳapıldı dīde-i maḥcüb-ı yāre mürğ-ı niyāz
Ki çeşm-i düḥte-pervāz ider şikāra bu bāz
(G 90/1-2)

Ḳalır şebnem gibi şāf olmayan ḥāk-i mezelletde
Ki her bir ḳatreyi eflāke mihr-i āsumān çekmez
(G 91/5-6)

Nihānī buldıḡın zāhid çeker ammā **ki** zāhirde
Elinden sākī-i gül-çihrenüñ riḳl-i girān çekmez
(G 91/11-12)

Ruḥından büse-çin ol ḡāh u bī-ḡāh
Ki cennetde olur mīve zamānsuz
(G 92/3-4)

Ne ḡam geh ḳahr iderse geh nevāziş
Ki dā'im sūd olur mı ḥiç ziyānsuz
(G 92/11-12)

Gülū-ḡir oldı bī-mey mevc-i ḡam her bir reg-i
cāna
Ki seyl-āb olmayınca ḡüşelerden ḥār u ḥas
gitmez
(G 94/5-6)

Sürer elbette fikr-i fāsidi dilden mey-i gülḡün
Ki iḥrāc itmeyince ḥāneden düzdi 'ases gitmez
(G 94/15-16)

Reh-i ḥvābīde oldı ḥaylī demdür cādde-yi
feryād
Ki semt-i nāle-i mazlūma bir feryād-res gitmez
(G 94/23-24)

Nice ehl-i suḥan ṭab'-ı Belīḡe olalar pey-rev
Ki cevlan-ḡāh-ı evc-i şāh-bāza kerkenes gitmez
(94/31-32)

Çekilmez laḥt-ı dilden 'uḳde-i peykān-ı dil-
düzuñ
Ki tār-ı pergere ḥall olmayınca pīneden çıḳmaz
(G 96/7-8)

Bu ḡayretler ḳurıtdı ḳanını pīr-i ḥarābatuñ
Ki vā'iz rüz-ı şenbih meclis-i āzineden çıḳmaz
(G 96/9-10)

Beyt-i ber-ceste iki mışra'-ı dil-keşle Belīḡ
Ḥalefumdür **ki** toḡar ḥāme-i ma'nādan ikiz
(G 99/1-10)

Mevḳi'-i zevḳ ü şafā oldıḡına şüphe mi var
Ki diyār-ı a'deme bir giden ādem gelmez
(G 100/11-12)

Reh-i küyuñda hem-rāh olsa da geh pes gider
geh pīş
Ki benden ḡālibā sāyem daḡı bizārdur sensüz
(G 102/7-8)

Teb-i hicrūñle dilde ıztırābum var **ki** cünbişden
Nücüm-āsā tenümde daḡlar seyyārdür sensüz
(G 102/15-16)

Şaḳın ber-bād ider fülk-i vişāl-i yārı şan'atla
Ki āḡyār eski ḳorşāndur açıḳdan ḳullanur
çatmaz
(G 103/9-10)

Şāf-finet olanuñ pāyını taḳbīl iderüz
Ki öpen āyineyi kendi lebin eyler būs
(G 107/3-4)

Kişver-i dilde 'aceb var mı **ki** bîgâne diyü
Gönderür evvel o pür-fitne hayâlîñ cāsūs
(G 107/7-8)

Dâ'im şulayor maqdemîn 'aks-i nigāruñ
Güyā **ki** gözüm tāze nihāl-i semer ekmiş
(G 108/-6)

Bilmem **ki** Belîgüñ ne olur hâşıl-ı kārı
Göñlînde emel toğmını bir haylî yer ekmiş
(G 108/11-12)

Ne 'acāyib dūr-i yek-tā imiş ol gevher-i pāk
Ki bulunmaz şadef-i kevn ü mekānda añā eş
(G 109/7-8)

İder efgende bir nezzārede biñ nāvek-i dil-düz
Ki her müjgānı bir kez dīdesi yāruñ kemān
olmuş
(G 111/3-4)

Beni bî-tāb ider derd-i firākı pister-i ğamda
Ki 'aks-i dil-rübā āyîne-i endāma cān olmuş
(G 111/13-14)

İder ber-geşte tālî 'ahter-i dūnbāle dār-āsā
Ki hāl-i müydāruñ fitne-i āhîr-zamān olmuş
(G 111/17-18)

Hayāl-i yāre istikbāle çıkmaz haneden bir dem
Ki mevc-i tār-ı eşküm pāy-bend-i merdümān
olmuş
(G 111/9-20)

Böyle ister suhan-ı velvele-ārā **ki** Belîğ
Levh-i maḥfūz-ı mu'allādan ola müstenbaḥ
(G 119/11-12)

Hayāl-i dil-beri tā lebde istikbāl ider cānım
Ki şāhib-hāne ikrām eylese mihmān olur
maḥzūz
(G 120/3-4)

Nice şād olmasun bir ādemüñ setr eyleseñ
'aybın
Ki ilbās-ı kabā vü cāmeden 'uryān olur maḥzūz
(G 120/7-8)

Lāyık **ki** encümende erürse hicābdan
Sırr-ı nihān-ı 'aşkı getürdi lisāna şem'
(G 122 11/12)

Lāyık **ki** encümende erürse hicābdan
Sırr-ı nihān-ı 'aşkı getürdi lisāna şem'
(G 122/11-12)

Müjgānı müyın eyler her bir nazarda şad-çāk
Tîğ-i nigāh-ı cānān ḥakkā **ki** seyf-i kāt'i
(G 124/9-10)

Ne çeker naḥvet-i erbāb-ı riyādan 'aşık
Bir şehirde **ki** ola bāde vü maḥbūba yasāğ
(G 125/11-12)

Cihānı böyle helāk eylemezdi şemşürüñ
Eger **ki** resmini ebrūdan almasa seyyāf
(G 128/13-14)

Ka'bedür merdümek-i çeşmi **ki** etrāfında
Müje huccāca bedel secde-künān bağladı şaf
(G 130/7-8)

Ḳametüñ ḥam revişüñ egri felekkāruñ keç
Böyle cünbiş nedür āyā **ki** nedendür zūruñ
(G 135/3-4)

Ṭoludur yād-ı vaṭan dilde **ki** toğınsañ eger
Çin dir kāseleri memleket-i Fağfūruñ
(G 135/13-14)

Zülfüñ **ki** indi tā kemer-i zer-nişāne dek
Ṭul u dirāz-ı fitnedir āhîr zamāne dek
(G 137/1-2)

Hālüm mükedder oldı benüm ey hayāl-i yār
Bilsem 'aceb **ki** bir kederüñ yoğ mıdur senüñ
(G 138/5-6)

Şafḥada surḥ ile tenvīne müşābih dü-lebüñ
Ki derünında anuñ nün-ı ḥafidür dehenüñ
(G 140/5-6)

Ṭutma noğşanını bāzār-ı fenāda ḥalkuñ
Saña kim didi **ki** bu şikleti çek mizān ol
(G 143/11-12)

Hoşdur sükün-ı 'uğde **ki** tār-ı güher gibi
Olma güsiste ḥāne-be-ḥāne idüp duḥul
(G 144/11-12)

Bir 'aşıkım **ki** yār-ı vefā-dāra ḥasrettüm
Ḥübān-ı bî-vefā-yı cihāndan uşandı dil
(G 277/13-14)

Geldi ol dem **ki** diye sālîk-i iqlīm-i 'adem
Nağd-i 'ömr ile bu dünyāda ucuz kırtuldum
(G 149/9-10)

O rütbe mest-i ser-gerdānyum dehrüñ **ki**
endāmum
Daḥi miḥver gibi merkezde pā-bercā mıdur
bilmem
(G 155/9-10)

Reftāra gel **ki** tā ola hengām-ı cilvede
Geh serfikende maqdemüñe geh fikende cān
(G 156/7-8)

Ey vāy geçdi 'ömr-i 'azîz āh u vāh ile
Cürmi nedür **ki** ehl-i dilüñ ḥurrem olmasun
(G 157/13-14)

Bir bāde olsa elde **ki** neş'eyle ben degül
Sāyem düşünce mest ola 'aks-i piyāleden
(G 158/7-8)

Olmaz devām-ı vaşl **ki** bir gün çıkar Belîğ
Mâh-ı çehâr-deh şebe âğüş-ı hâleden
(G 158/17-18)

Biter gülzâr-ı ruhsârûnda güller
Ki gül mümtâzdur sâ'ir çiçekden
(G 160/7-8)

Bir cezbe var **ki** gitse o dem 'avdet itdürür
Yârûñ cizârî mevce-i reng-i perîdesin
(G 162/9-10)

Seyrânî gör **ki** tutdı Belîğ ebrûvân-ı yâr
Birden nişâna iki kemân-ı keşîdesin
(G 162/15-16)

'Âşık odur **ki** mecma'-ı hûbâna bakmasun
Mânend-i âb pâyına her servûñ aqmasun
(G 163/1-2)

Hâvfum budur **ki** sûziş-i gayret-fezây-ı 'aşk
'Aks-i nigârî âyîne-i dilde yakmasun
(G 163/11-12)

Sîr-âb-ı bâğ-ı hûsn için ol hâl-i müy-dâr
Bir delvdür **ki** câyî kenâr-ı çeh-i zekân
(G 164/3-4)

Bir nefesvâr hele ney-zende **ki** rakqâs-ı felek
Güş idelden anı her dem dîtrer dir dir ten
(G 165/7-8)

Hayâl-i zülfine piçide kıldum rişte-i cânı
Yine bir deste sünbül bağladum güyâ **ki**
sâkından
(G 166/9-10)

Zâhid meger **ki** görmemiş 'âlemde hûsn ü ân
Gösterdüm anı şimdi o vech-i hasende ben
(G 167/5-6)

Zâhid meğer **ki** görmemiş 'âlemde hûsn ü ân
Gösterdüm anı şimdi o vech-i hasende ben
(G 167/5-6)

Nice gönülüm alayum zülf-i perîşânından
Ki niğeh kırtulamaz pençe-i müjgânından
(G 168/1-2)

Seni mahşerde Bâyezid ile vezn itmezler
Besdür insâna **ki** mümtâz ola akrânından
(G 168/5-6)

Şahrâ-yı dilde çeşme-i hûn cüst-cü ider
Bir vaqt olur ki istemez 'âşık vuzûya şu
(G 170/3-4)

Hıfz eyle âb-rüyî ki dirler hatâ idüp
Dürr-i girân-mâye iken âb-ı rûya şu
(G 170/11-12)

Çirk-âb-ı gamla dâmeni âlûdedür dilûñ
Sâkî getür ki meydür anı süst ü şûya şu
(G 170/15-16)

Hatar görmez tüvânger nakdini işârdan soñra
Ki taş atmaz nihâle kimse berg ü bârdan soñra
(G 172/1-2)

Günâhuñ i 'tirâf itmek gibi hîç bir şefî' olmaz
Ki cürm-i mücrim ekşer 'afv olur ikrârdan soñra
(G 172/7-8)

O la'l fes kâkül üzre berg-i güldür sünbül
üstinde
'İzârında 'arâk güyâ ki şebnemdür gül üstinde
(G 174/1-2)

Girih-bend eylemiş gîsüy-ı müşg-âlûddan seyr it
Şemâmeyle turur güyâ ki 'anber kâkül üstinde
(G 174/5-6)

O gül bezmümde gülmez bil ki sîr-âb itsem
eşkümler
Olurdi gonca-i 'aks-i dehânî dilde pür-hânde
(G 176/9-10)

Râhat yine 'uqbâdadur insâna ki sâlik
Her yirde bulur nermî-i pister yorılınca
(G 180/9-10)

Ey ehl-i cezbe himmet idüñ kuşça cânuma
Ol dâmgehden 'avn ile şâyed ki kırtula
(G 181/5-6)

Ahîr-zamân fitne-i hûsne nişânedür
Yârûñ ki hâlî ahter-i dînbâle-dâr ola
(G 181/13-14)

O rütbe şâfdur cism-i bilürî ol gül-endâmuñ
Ki mevc-i bâdeyi ta'dâd kâbildir gülüsında
(G 183/3-4)

Olur hâmûş iken ma'nâ-yı rengin şâ'ire vâşıl
Ki evvel bestedür leb bâde-i nâbuñ sebüsında
(G 183/9-10)

Dâmân-ı hayâlûñ gideli dest-i müjemden
Güyâ ki turur merdüm-i çeşmüm diken üzre
(G 185/3-4)

Yâ Rab anı kıl vâşıl-ı ser-menzil-i maqşûd
Her kim ki ide şer'e ri'âyet sünen üzre
(G 185/7-8)

Dâmân-ı hayâlûñ gideli dest-i müjemden
Güyâ ki turur merdüm-i çeşmüm diken üzre
(G 185/3-4)

Yâ Rab anı kıl vâşıl-ı ser-menzil-i maqşûd
Her kim ki ide şer'e ri'âyet sünen üzre
(G185/7-8)

Derün-ı pîrehenden cism-i pür-nürüñ
nümâyândur

Ki güyâ âb-ı şâfi vaz' olunmuş câm-ı billûra
(G 187/3-4)

Şehid-i tîg-i 'aşk oldur ki âşâr-ı neşâtından
İde meşq-i tebüssüm mâtem arayan leb-i gûra

(G187/)

O çeşm-i haste zîr-i tîg-i ebrüsında cânânun
Yatur güyâ ki bismilgehde âhû hançer altında

(G 190/3-4)

Bulur hengâm-ı bî-hodlukda dil ruşat temâşâyâ
Ki 'aynekdür dü-sâ'at hıvâb-ı sengin çeşm-i
a'mâyâ

(G 191/1-2)

'Ayâr olmuş ezelde cism-i pâki ol mehün güyâ
Ki beñzer semm-i nâfi tüde-i sîm üzre tamgâyâ

(G 191/7-8)

Ol 'âşıkım ki bâl-i Hümâ-yı sa'âdeti
Pîçide eyledüm ser-i târ-ı nigâhıma

(G 192/3-4)

Ol bülbülüm ki baht-ı siyeh berg-i şu'leden
Eylere feşânde deste-i gül hıvâbgâhuma

(G 192/7-8)

Eylerdî 'aks-i gayrî gönülden vañan-cüdâ
Mir'ât eger ki 'aks-pezîr olsa mâhuma

(G 192/19-20)

Bâzâr-ı 'aşka varma tehî ey nigâr-ı mest
Gel gel ki naqd-i cân koyayum dest-mâlûñe

(G 193/3-4)

Kimdür ki bād-ı şubh ile yârün yetişdüre
Bu 'arz-ı hâlî südde-i devlet-me'âbına

(G 198/15-16)

Ey mîr-i hüsn dâd ki yandı Belîg-i zâr
Tâkat getürmeyor teb-i fûrkât 'azâbına

(G 198/17-18)

Ğazelde mu'teber oldur ki ola cā-be-cā mazmün
Yaşmaz dil-rübânun 'ârızı yek-pâre hâl olsa

(G 202/3-4)

'Aceb mi cilve kılsa şâ'irün ol mâh beytinde
Ki anuñ vaşf-ı hüsnün naqş ider her gâh
beytinde

(G 206/1-2)

Degül hicv eylemek şî'r-âşinâyı medh ider şâ'ir
Ki âzâr eylemez züvvârî şâhib-câh beytinde

(G 206/5-6)

'Aceb ne mertebedür çâşnî-i la'l-i nigâr
Ki lafz-ı büsesi lezzet virür dehânumuza

(G 208/3-4)

Ĥadeng-i âhı kımaz rüzgâr işâbet ide
Eger ki kulle-i Kâfi kısañ nişânumuza

(G 208/11-12)

Hele dikkatle bak âyine-i ruhsâr-ı cânâna
Ki 'aks-i merdüm-i çeşmümdür anda nokta-i
hâli

(G 209/5-6)

Bakılsa rütbe-i nazm-ı Belîge iki şahiddir
Ki Ĥattât-ı ezel çeşm üzre yazmış beyt-i ebrüyü

(G 210/11-12)

Bu şeb kim bezm-i ehl-i 'aşka bir rûh-ı revân
geldi

Yeñiden kâleb-i efsürdeye güyâ ki cân geldi
(G 211/1-2)

Cihânı başdı şitâ zîr-i yaħda kaldı zemîn
Gören şanur anı başdurmadur ki tuzlandı

(G 215/5-6)

Zâhid dimiş ki 'Adne girür vird-hıvân olan
Bilsek 'aceb ki var mı elinde delâ'ili

(G 216/3-4)

Zâhid dimiş ki 'Adne girür vird-hıvân olan
Bilsek 'aceb ki var mı elinde delâ'ili

(G 216/3-4)

Bu vâdilerde yârün bî-niyâzum dest-büsında
Ki engüşt-i mühennâ itdi pâyum her ser-i hârı

(G 217/9-10)

O rütbe cezbesi var teşnegân-ı vâdi-i 'aşkuñ
Ki âb-ı beste tîg-i yârdan bir gün olur cârı

(G 217/15-16)

Sâkiden alup destine dil-ber baña şundu
Şâyed ki leb-i la'line peymâne tokındı

(G 221/1-2)

Ĥayf şad Ĥayf ki beyninde perî-rüyânun
'Aşka cevri ü cefâ eylemek âyîn oldu

(G 224/3-4)

Meclis-i meyde kesüp halkı biçerken cânân
Arada öyle şıkıldum ki beni ter kesdi

(G 225/3-4)

Ser-i zülfin kesicek mâşta şandım ki Belîg
Anı birden bire başımla ber-â-ber kesdi

(G 225/11-12)

Bakup hakâyık-ı şun'-ı Ĥüdâyı seyr itsün
Kimün ki var ise bir mâh-peyker âyinesi

(G 227/7-8)

Aldı yek-çeşm odur merdümek-i şeffâfi
Bu meşeldür ki dinür bir başa bir göz kâfi

(G 228/1-2)

Hâzîn cennete söyleñ ki leb-i Kevşerde
Mustafâ 'aşkına nüş ide şarâb-ı şâfi
(G 228/3-4)

Ben ol deryâ-yı pür-şürüm ki tufân-gâh-ı
sinemde
Ki her bir şerha mevc ü her habâbı dâğ-ı
cânumdur
(G 230/3-4)

Ben ol deryâ-yı pür-şürüm ki tufân-gâh-ı
sinemde
Ki her bir şerha mevc ü her habâbı dâğ-ı
cânumdur
(G 230/3-4)

Ben ol üftâde-câh-ı âteş-i cürmüm ki bî-pervâ
Fürûğ-ı mevc-i âteş târ-ı zünnâr-ı miyanumdur
(G 230/5-6)

Bâde nuğl ister **ki** engüş-ti mühennâ-yı niğâr
Mest-i câm-ı la'line 'unnâb şeklin gösterür
(G 231/9-10)

Dil-i şuhanver 'aceb mi şikeste olsa Belîğ
Ki nüshada varağ-ı münteħab şikeste olur
(G 232/11-12)

Tîr-i müjeñ **ki** dilde tururken beşer onar
Cellâd-ı gamzeñe yine ebrü kemân şunar
(G 235/1-2)

Bir kabza-i sîm destüme girdi bu şeb amâ
'Aklen yine didüm **ki** bu var ise bilekdür
(G 236/5-6)

Yaklaşdurarak nâfına engüş geçürdüm
Didüm **ki** bu bir havzda gird-âb göbekdür
(G 236/7-8)

Bir kabza-i sîm destüme girdi bu şeb ammâ
'Aklen yine didüm **ki** bu var ise bilekdür
(G 236/5-6)

Yaklaşdurarak nâfına engüş geçürdüm
Didüm **ki** bu bir havzda gird-âb göbekdür
(G 236/7-8)

Âyîne de 'aksin görüp ol hür-liğânun
Zannum didi bu yâ perî yâhûd **ki** melekdür
(G 236/15-16)

Dil-i şad-çâk-i 'âşık hazm ider tevbiğ-i a' dâyı
Ki darb-ı çub ile çîni-i müdâr eylemez âvâz
(G 237/5-6)

Ben ol saydum **ki** pâyın bûs ider her dem eger
kanum
Olursa vesme-i ebrü tîrâz-ı nâhun-ı şeh-bâz
(G 237/9-10)

Pesend o merde **ki** mânend-i piste-yi pür-dil ola
Olursa yuf aña bî-mağz girdgân gibi kof
(G 238/3-4)

**ki şehd içine kirâs konsa tâze vü ter turur: Bal
içine kiraz konursa tâze gibi dururmus. II
Çürümekten korumak, kışın tâze tâze yemek,
hastalara ve gebe kadınlara istediklerinde vermek
üzere üzüm asmak, mevve saklamak Anadolu'da
çok eski bir âdetti. Mevveler türlü türlü şekillerde
muhafaza olunabilirse de en emini ve temiz
pamuk içinde saklamaktır. Bugün bile Avrupa'dan
mevve getirtmek icap etse pamuk içinde
gönderilmekte ve saklanmaktadır.**

Âb u tâb-ı lebi hıfz eyledi şîrin-dehenüñ
Ki turur tâze vü ter şehd içine konsa kirâs
(G 106/3-4)

ķibâb-ı ħammâm: Hamamın kubbeleri.
Ėayret-i tâb-ı 'izâruñla hemân parladı câm
Döndi ol dem küre-i nâra **ķibâb-ı ħammâm**
(Msd 3/35-36)

ķibâr: Büyükle, ulular.
Ecnebîye âşinâdan çok kerem eyler **ķibâr**
Ebre şu gird-âba deryâ bir tehî sağar virür
(G 63/5-6)

ķibâr: -uñ
ķibârûñ meñğarı Aħmed Ağâ kim âb-ı luţfuyla
İder dânişverânun dilde dâ'im âteşin teskîn
(T 11/1-2)

Belîğ ümmîd-i iħsân ile mağbûn olmasun dil
kim
ķibârûñ ķimyâ-yı luţfi aħbâba tarâmündür
(G 47/13-14)

Bî-niyâz olduğ **ķibârûñ** luţf u ħahrından Belîğ
Biz bu 'âlemde ħanâ'at gibi devlet bulmadığ
(G 133/13-14)

ķibâr: -a
Belîğ ol bârgehde himmet-i pîrâna muħtâcuz
Vesîle olmaduğça bir **ķibâra** intisâb olmaz
(G 87/15-16)

ķibâr: -ı
'Aşruñ **ķibârı** mâl ile Ėarun olursa da
Şormaz Belîğ sîm ü zerûñ yok mîdur senüñ
(G 138/15-16)

ķibâr-ı 'aşr: Zamanın büyüklere.
Tehî-dest 'âşık-ı bî-çâreden dil-ber selâm almaz
ķibâr-ı 'aşr ile hem-meşreb olmuş iltiyâm
almaz
(G 88/1-2)

kibār-ı 'asra var: Zamanın büyüklerine ulaşmak.

kibār-ı 'asra var: -*ma*

Hil'at ümmidi ile **varma kibār-ı** 'asra

Hele bu sevb-i Hüdā-dāde-i cismi eskit

(G 17/5-6)

kibār-ı dīv-nihād: Dev yaradılışlı büyükler.

Olur esāfile mā'il **kibār-ı dīv-nihād**

Ki hār u haşla ider āteş-i zebāna sürüd

(G 35/7-8)

kible: Namaz kılariken dönülen Kâbe.

kible: -*y*, -*e*

Dütāk-ı ham-şode-i ebrüvāndan gayrı

Revā degüldür iki **kibley**e kıılınsa namāz

(G 90/7-8)

kible-nümā: Kible semtini göstermeye mahsus alet.

kible-nümā: -*nuñ*

Endişe-i küyüñla dili **kible-nümānuñ**

Åhen ise dıtrer yine elbette yürekdür

(G 59/17-18)

kibr: Büyüklük, büyüklenme.

kibr: -*i*, -*n*, -*e*

Ugratma bezme münkir-i 'aşkı kesel gelür

Virme şarābı **kibrine** anuñ halel gelür

(Tb 2/29-30)

kibrit: Genellikle kutuların kenarlarındaki eczalı

kısma sürtülerek ateş alan, başı eczalı çöp parçası.

Feyz-yāb olmağa zulmetkede-i 'ālemde

Dil-i efsürdeye 'aşk āteşi şem'a **kibrit**

(G 17/15-16)

kibrit-i aħmer: Eski 'ilm-i kimya' terimi; toprağı altın yaptığına inanılan iksir.

Kibrit-i aħmer ol meye nisbet güzāf ola

Her kim içerse vākıf-ı esrār-ı kāf ola

(Tb 2/23-24)

kıç: Teknenin geri tarafı.

Fülk-i vişāline çatan ol **kıç** levendinüñ

Çullansa başlı başına anı re'is olur

(G 49/11-12)

kıç: -*dan*

Dün o şeh-bāza Cezā'ır lāfı kullanmış raķıb

Çorķarum fülk-i vişāle **kıçdan** ol çorşan çatar

(G 49/11-12)

kifāyet eyle: Yetişmek.

kifāyet eyle-*r*

Eyler kifāyet emrüne ey bī-nevā senüñ

Bend it miyān-ı cānuña dād-ı tevekküli

(G 214/11-12)

kıl: 1. Tüy.

Çalmadı hergiz o meh-rüda kesāfetden eşer

Kıl kadar 'aybı eger var ise anuñ göster

(Msd 2/47-48)

Bulamaz **kıl** kadar 'aybın meşelā

Mü-şikāfān-ı cihān itse niğāh

(T 23/21-22)

2. Saç teli.

Kıl kadar sāde ruħuñ luşfını görmez cānā

Levh-i hüsnüñ haş-ı nev-ħāste pīrāyesidür

(G 49/5-6)

Narhı bābında eger haş-ı şerif itse şudür

Kıl kadar yokdur iden şehd-i vişāli irħāş

(G 115/5-6)

kıl ü kāl: Dedikodu.

Şıgmaz netice mes'e-i 'aşka **kıl ü kāl**

Biñ kerre baksa vā'iz efendi kitābına

(G 198/5-6)

kıl ü kāl: -*e*:

Dehāni nokça-i şek **kıl ü kāle** bādідür

Cevābı müşkil anuñ bir daķık mes'eledür

(G 51/5-6)

kılavrete: Yunanistan'da bir kasaba.

Gelüp **Kılavrete** küffārına esir oldım

İşüm meřālīb-i dünyā için müdārādür

(K 5/55-56)

kıldı rüfü-yı pīrehen-i gāflet: Gāflet gömleğinin dikişini belirsizleştirerek yamalamak.

kıldı rüfü-yı pīrehen-i gāflet: -*ü*, -*m*

Hayretle 'ākıbet bu temāşā-yı pür-şikest

Kıldı rüfü-yı pīrehen-i gāfletüm kabā

(K 2/21-22)

kılç: Kılç.

kılç: -*i*

Kılçı fethe gibi üstün olur heycāda

Münkesir çalb ile altında kan ağlar a'dā

(T 13/15-16)

kilk: Kalem, kamlık kalem.

Baħr-i nazmı idemem **kilk** ile peymüde Belig

Aşlas-ı baħrı tamām ölçemez endāze-i mevc

(G 22/17-18)

kilk-i beyān-ı 'ilm: İlim anlatan kalem.

Demdür ki şimdi şāhid-i mā-fi'z-zamirümi

Bürka'-güsiste eyleye **kilk-i beyān-ı 'ilm**

(K 10/113-114)

kilk-i cādü-fen: Büyücü kalem.

Kimi dil-ħaste-i hicr itdi dirseñ ol vefā düşmen

Cevāb için bu beyti kıldı inşā **kilk-i cādü-fen**

(Msd 1/33-34)

kilk-i dāde-zād: Doğuştan verilmiş kalem.

kilk-i dāde-zād: -*a*

Ol çarş niçe kā'im olur erbā'-ı rükne

Bir muħkem 'imād olmasa **kilk-i dāde-zāda**

(Kt 17/5-6)

kilk-i debîr-i çarh: Feleğin katibinin kalemi.

Cüdm hisâba başlasa **kilk-i debîr-i çarh**
İtmez ihâta dâ'ire pehnâ dūr-i şümâr

(K 12/109-110)

kilk-i efkâr: Fikirlerin kalemi.

Bir sarây oldı bu kim 'aksini mir'ât-ı dile
Kilk-i efkâr ile resm eyleyemez ehl-i fenâ

(T 21/3-4)

kilk-i kazâ: Kaza kalemi.

Yazup **kilk-i kazâ** ol meh-cebinüñ beyt-i
ebrûsin

Nice sığdurdı şerh-i bâb-ı hüsni iki mışra'da

(G 173/11-12)

kilk-i kudret: Kuvvetli kalem.

Yazarken **kilk-i kudret** levha naqş-ı ma'la'-ı
hüsniñ

Bulındı kâmetüñ bir mışra'-ı sânişi yok müfred

(G 32/3-4)

kilk-i mânî-pîşe: Mani'nin sanatının kalemi.**kilk-i mânî-pîşe: -n, -ü, -ñ**

Şahid-i nazmın güzel şüret virür inşâdına

Kilk-i Mânî-pîşenüñ şad-âferin üstâdına

(G 189/1-2)

kilk-i mihnet: Gam kalemi.

Naqş itdi **kilk-i mihnet** ile ber-nigîn-i dil

Hakkâk-ı 'aşk karalayup nâm-ı dil-rübâ

(K 2/29-30)

kilk-i müy: İnce kalem.

Naqşuñ hayâli kalmadı mir'ât-i dîdede

Âb üzre **kilk-i müy** ile taşvîr olur mı hiç

(G 23/3-4)

kilk-i tahtîl eyle: Kalemle analiz etmek.**kilk-i tahtîl eyle: -di**

Ťâk-i pür-ziverine cevher-i gül

Müjesin eyledi **kilk-i tahtîl**

(T 20/3/4)

kilk-i ter: Yeni kalem.**kilk-i ter: -ü, -ñ, -de**

Cüşiş-nümây-ı şevk-i ma'âniyle hod-be-hod

Kilk-i teründe zemzeme-i pîr-beyân-ı 'ilm

(K 10/79-80)

kilk-i zülfeğâr eyle Hz. Ali'nin kılıcından kalem etmek.**kilk-i zülfeğâr eyle: -y, -üm**

Bir beyt-i âteşin-i hâkister eyleyüm

Ťursun gülâf-ı mihberede **kilk-i Zülfeğâr**

(K 12/167-168)

killet-i mādih: Övgünün azlığı.

Killet-i mādih ile baħr ise âdem kim olur

Şad-dehenle yemmi i' lān ider âvāze-i mevc

(G 22/11-12)

kim: 1. "Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

O meh **kim** çihre-i berrâkı mir'ât-i mücellâdur

Fürüg-ı hüsni 'âlem-tâb ile hürşid-i garrâdur

(Msd 1/1-2)

Zinhâr bakma kec bu sipihri-denîye **kim**

Tarh eyler âşiyâne-i 'akreb 'uyûnda

(Tb 1/29-30)

Şad âh **kim** o gülbün-i gülşen-serây-ı cān

Gül-berg-i 'ömrüñ itdi hebâ şarşar-ı hâzān

(Tb 1/41-42)

Zinhâr gırra olma bu mülk-i harâba **kim**

Tâc-ı mülkü lāne-i büm u gürâb olur

(Tb 1/73-74)

Heyhât **kim** verâ-yı 'ademden senüñ gibi

Gelsün bu bâğ-ı 'âleme bir ma'rifet-şî'âr

(Tb 1/85-86)

Bu maqâmuñ luftını güş eyle **kim** bülbül ider

Hānde-i gül-gonca-i taşvirden meşk-i nevâ

(T 1/29-30)

Nažiri bir daħi bu 'âlem-i fanîye gelmez **kim**

'Ulüm-ı zahir ü bātında böyle nāmdâr olsun

(T 2/3-4)

Baħr-ı sefide geldi **kim** oldı yem-i siyah

'Afv-ı Hüdāya nisbet ile böyledir günāh

(Tb 2/69-70)

Bir bāde ile pîr-i harâbata cüst ü cü

Kim bende içse eylemeye şāha ser-furū

(Tb 2/77-78)

Hey meyle bir çopuş var o muṭribde **kim** beni

Âşüfte itdi 'aqlumı başdan idüp cüdā

(K 2/39-40)

Şad âh zaħm-ı hañcer-i mesmüm-ı mihnete

Kim yok derün-ı dürc-i eṭibbāda bir devā

(K 2/95-96)

Seyl-i revān-ı tünd-i havādişle oldı **kim**

Dürr-i şadefçe-i kerem-i kulzüm-i Hüdā

(K 2/121-122)

Şad âh **kim** o gülbün-i bağ-ı velāyeti

Pejmürde eyledi sitem-i ceys-i eşkiyā

(K 2/123-124)

Gerd-i elemle eyledim alüde sînemi

Kim bih-i 'aşkuñ ola derünümde cilve-sā

(K 2/141-142)

Âh eyle güş-vār muṭribde **kim** beni

Âşüfte itdi 'aqlı başından idüp cüdā

(K 2/167-168)

Teni pālūde gibi kim tokınursa ditrer
Gördi **kim** gelmez ovuşdırmağa ol gönca-i ter
(Msd 3/21-22)

Odur pervâne **kim** bî-hod ola āsār-ı za'findan
Ten-i zāruñ harîr-i pertev-i mäh olsa melbûsı
(K 3/15-16)

Cenâb-ı menba'-ı fazl u 'aşa Es'ad Efendi **kim**
Yanında tıfl-ı ebced-hvân olur 'allâme-i Tüsî
(K 3/47-48)

Kim olsa nüshalar 'âlemde erbâb-ı hıred cümle
Bulurlar nüsha-i ebced gibi hıfzında kâmûsı
(K 3/49-50)

O vâlâ-menzilet **kim** şad-edeble pişgâhında
Dil üzre tâ-be-leb vâcibdür istikbâl-i pâ-bûsı
(K 3/53-54)

Sebük-ruhî-i dil ol rütbe te'sîr itdi **kim** nazma
Temâşâ eyleyen ru'yâda görmez renc-i kâbüsı
(K 3/75-76)

Bâmına **kim** 'urüc iderse siler
Kelef-i rüy-ı mäh-i tâbânı
(T 4/23-24)

Teng-i vaşlı yanılıp çözme çıkar hicrânı
Bâr olur hâtırâ **kim** soñra şeritler anı
(Msd 4/25-26)

Anı tahmîn ile ölçüp biçerek âhîr-i kâr
Gördi **kim** çıkmadı şan'atla tegellendi o yâr
(Msd 4/ 53-54)

O destür-ı şehâvet-mâye **kim** dâ'im nişâr eyler
Mişâl-i çeşm-i 'âşık zevk ile dâ'im güherbârı
(K 4/17-18)

O rütbe âsitânı üzre pürdür ehl-i hâcet **kim**
Teh-i keşinde hulkûñ nüh-felek kim kıldı
destârı
(K 4/19-20)

O rütbe âsitânı üzre pürdür ehl-i hâcet **kim**
Teh-i keşinde hulkûñ nüh-felek kim kıldı
destârı
(K 4/19-20)

Dü la'li sürh ile tenvîne beñzer ammâ **kim**
Tekellüm ile dehen nün u şın olur şadır
(K 5/7-8)

Dem-i meşâfda mâhî-i bahr-ı hün mî degül
Zebân-ı hançeri **kim** hün-feşân-ı a'dâdur
(K 5/41-42)

Keremle sîm ü zer ehl-i keremden olmaz **kim**
Ezelde bu berekât-ı Halîl-'aâyâdur
(K 5/49-50)

Yigirmi dört senedür **kim** kuluñ tarîka gürüp
Ümîd-i nef'-i menâşibla bād-peymâdur
(K 5/5354)

O gülşende gönül ümmîd-i hvâb-ı râhat eyler
kim
Olur bâng-i şikest-i reng ile hvâb-ı girân ifnâ
(G 16/3-4)

Nezâket riştesin ol rütbe bârik itdi tab'uñ **kim**
Yanında çenber-i çarh oldı çeşm-i süzen-i isâ
(G 6/7-8)

Olmaz zararı kimseye ehl-i hüşin
Kim gevher-i pend ile pür eyler güşin
(R 6/1-2)

Cihânda bîm ü hirasuñ o rütbe câri **kim**
Olinsa şümî'-i bed-nâm-ı düşmenüñ ta'bîr
(K 6/115-116)

Benem o gam-zede **kim** farf-ı tâb-ı sînemden
Olur sirişte harâretle mevc-i nâr-ı sa'îr
(K 6/137-138)

Müdâm **kim** reh-i maqşadda peyk-i taqdîre
Ola keşide-ümîd-i mürâfaqat tedbir
(K 6/173-174)

Hayf **kim** nâ-şigüfte bir gül-i pāk
Hâtırın 'andelibüñ itdi saķîm
(T 7/1-2)

Gelemez cünbişe **kim** hâlümü 'arz ide zebân
Cilve-hîz eyleyemem hâme-i müşgîn-raķamı
(K 7/3-4)

Kim ider hayr ile yâd olmasa şî'r-i Câm
Baykara ile Ali Şîr-i kerîmü'ş-şiyemi
(K 7/55-56)

Hayf **kim** bād-ı fenâdan nâ-gehân
Şoldı bir tâze gül-i 'anber-şemîm
(T 8/1-2)

Yine lezzet-çeşân-ı hvân-ı 'aşka müjde-hvân ol
kim
Müheyyâ rîze-i elmâs ile pürdür nemekdânım
(K 8/9-10)

O rütbe pür-kanâ'at kem-nevâl-i hvân-ı dehrem
kim
Hayâl-i cünbiş-i müjgân olur dâ'im meges-
rânım
(K 8/17-18)

Cenâb-ı menba'-ı lutf u 'aşa Es'ad Efendi **kim**
Bulur revnaķ der-i 'adlinde nazm-ı gevher-
eşânım
(K 8/41-42)

O vâlâ-menzilet **kim** şad-edeble būs-ı dāmānuñ
Kenâr-ı lebde istihsân ider tab'ı şenâ-ıhvānum
(K 8/43-44)

Hudāvendâ nigâh-ı iltifât-ı 'ayn-ı luţfuñdan
Baña besdür bu **kim** ma'mür ola her beyt-i
vîrānum
(K 8/49-50)

O rütbe 'ālemi bî-hüş kılmış devr-i hüsnüñ **kim**
Seher şebnem tutar āyine mihr-i 'ālem-ārāya
(K 9/11-12)

Ne āfetdür meded ol nev-nihâl-i bâğ-ı 'ismet
kim
Eger tâb-efgen olsa nâz ile dāmân-ı şahrāya
(K 9/29-30)

Bu şeb var ey hayâl-i bî-vefâ-yı yâr **kim** âhîr
Senüñle kaldı faşl-ı müdde'â dîvân-ı Paşaya
(K 9/41-42)

Ne hâletdür bu **kim** 'aksüm ide rû-gerdân olur
peyden
Nigâh itsem temâşagâh-ı mir'ât-i mücellāya
(K 9/69-70)

Nizâmı buldururdu Şevketâne nazmuma 'Urfî
Eger **kim** re'y-i Şâ'ib Tâlib olsa luţf-ı ma'nāya
(K 9/93-94)

Şad âh **kim** bu pîre-zen-i fitne-zāy-ı çarh
Olmış belâ-yı mübrem-i rûh-ı revân-ı 'ilm
(K 10/119-120)

Olsun Belîğ hâme-şitâbân du'āya **kim**
Teng oldu gîtdi kâfiye-i şāygân-ı 'ilm
(K 10/129-130)

O müy-ı levha-i yâkûta bendedür dil **kim**
Sebât-ı meşq-i tebessümle kaldı haţf-ı sevâd
(K 11/23-24)

Zihî vücüd-ı sehâ-māye **kim** 'atâyāsı
İder bu 'ālem-i vîrānı ser-be-ser âbâd
(K 11/63-64)

Benüm o nâkıd-ı şeh-bender-i ma'ānî **kim**
O resme buldı metānet esās-ı ebyātum
(K 11/97-98)

Kibāruñ mefharı Aḥmed Agâ **kim** âb-ı luţfuyla
İder dānişverānuñ dilde dâ'im âteşin teskîn
(T 11/1-2)

Okurlar bi-tereddüt vaşfını **kim** kâtib-i kudret
Ezelde eylemiş dîvânçe-i evşāfını tedvîn
(T 11/5-6)

Reftâr **kim** hayâline olsa nazar-fiken
'Ömr-i şitâb-kerde ider 'avdet ihtiyâr
(K 12/13-14)

Reftâr **kim** şadâ-yı kademle Mesih-veş
Râha bıraktı zinde idüp pîç ü tâb-ı mâr
(K 12/15-16)

Müjgâni dest-i şefkatin itmiş dirâz **kim**
Tâ çeşm-i mesti olmaya üftân u şerm-sâr
(K 12/31-32)

Ol rütbe tâb-ı rehle rûhı tâb-nâk **kim**
Kalmış sipend-i hâli o cür'etle ber-çarâr
(K 12/49-50)

Sad âh **kim** hadîka-i dilde gubârdan
Biḥ-i nihâl-vürüd-ı elem oldu üstüvâr
(K 12/67-68)

Ol 'andelîb-i zemzeme-perdâz-ı fazl **kim**
Eyler zamâne zât-ı şerîfiyle iftîhâr
(K 12/83-84)

Dānişverâ tefâzzul-i cüduñ o rütbe **kim**
Elfâz-ı medhe vaşf-ı şerîfün virür veḳâr
(K 12/151-152)

Degülken haḳ bu **kim** bir büriyâ-yı köhneye
mâlik
Belîğ-i haste-hâlî çarh-ı dün şâhib-firâş itdi
(Kt 12/3-4)

Mîr-i Ekrem Halîl Beg **kim** anuñ
Ḥayradur sa'yı fî sebîli'llah
(T 12/1-2)

Sâl-i târiḫini diger aḥbâb
Didiler **kim** maḳâm-ı zikrullâh
(T 12/29-30)

Bu şeb vaşlın o meh ferdāya korsa ey dil-i şeydâ
Bunı pek belle **kim** gündüz çıkılmaz küh-ı
billūra
(Mf 16/1-2)

Dirîğ **kim** Ağacık-zâde ol ḥuceste likâ
Dahi cevân iken itdi felek anı nâ-büd
(T 17/1-2)

Aḥmed Agâ hazîne-dâr ol **kim**
Ḥüsn-i ḥulkına yoğ idi pâyân
(T 18/3-4)

Pîşvâ-yı reh-neverdân-ı tarîk-i Mevlevî
Şeyḫ 'Ömer **kim** dest-i tecridinde kân bir ḳabza
ḥâḳ
(T 19-1-2)

Ḡonca-gül bir vech ile 'aks itdi âb-ı havza **kim**
Bülbül-i zâr añı seyr itdükçe dir rûhî fidâḳ
(T 19/7-8)

Bir sarây oldu bu **kim** 'aksini mir'ât-ı dile
Kilk-i efkâr ile resm eyleyemez ehl-i fenâ
(T 21/3-4)

Kıllet-i mādih ile baħr ise ādem **kim** olur
Şad-dehenle yemmi i 'lān ider āvāze-i mevc
(G 22/11-12)

Bir vücūd oldu bedīd 'āleme **kim** envārı
Gösterür bŷy-ı gülŷnı mevcini enzāra cesīm
(T 22/3-4)

Tolaşdı zŷlf-i girih-gŷr-i dil-bere reg-i dil
Kim oldu ħaylī zamāndur o rişte virmedi uc
(G 24 /7-8)

Gelürse meclise sākī rakīb-i āhen-dil
O rŷtbe şun mey-i kattālī **kim** kesilsŷn tŷc
(G 24/11-12)

Gelürse meclise sākī rakīb-i āhen-dil
O rŷtbe şun mey-i kattālī **kim** kesilsŷn tŷc
(G 24/11-12)

Ĥıdīv-i dehr şadr-ı esbak 'Abdu'llāh Paşa **kim**
Mŷnevverdŷr derŷnı lŷcce-i āb-ı muşaffādan
(T 24/1-2)

Degŷl ħaĥ-ı leb-i cānāne **kim** dŷ-ebrŷdan
Dŷşŷrdı sāye aĥup şāh-bāz-ı ħŷsn-i cenaĥ
(G 25/5-6)

Ĥoşā cāy-ı nişimengāh-ı erbāb-ı zarāfet **kim**
Pesend-ārāy-ı raĥbet-efgenidŷr şeyĥ ile şābuñ
(T 2571-2)

Çıkup fevvāreden pŷr-tāb ider bālāya şŷr-i āb
Meger **kim** göñlī aĥdı tāk-ı pŷr-zŷbāsına anuñ
(T 25/9-10)

Ĥuşŷşa bir gül-i nev-rŷstesi var **kim** leĥāfetde
Fŷrŷg-ı ħŷsn ile reşk urubdur mihr ŷ meh-tābuñ
(T 25/11-12)

Devr-i ferĥunde-i 'Abdullāh Paşa **kim** anuñ
Tab'ını mŷzān-ı 'adl itmiş Ĥudāy-ı lā-yezāl
(T 26/1-2)

Zihī luĥf-ı Ĥudā **kim** āftāb-ı şer'-i enverden
Ĥuşŷf-endŷde bir şehŷr ola maĥzar tābiş-i nŷra
(T 27/1-2)

Teveccŷh eyledi nev-şŷhre bir zāt-ı mu'allā **kim**
Fŷrŷg-ı 'ārtzı pŷrtey-feşāndur ĥihre-i ĥŷra
(T 27/1-2)

O zāt-ı hikmet-āmŷz-ı Aristo **kim** mŷdām eyler
Niĥāĥ-ı iltifātın nŷş-dārŷ tab'-ı rencŷra
(T 27/5-6)

Olur dŷdāra ĥeşmi nazra-i evvelde tāb-efgen
Eger **kim** ĥāk-pāy-ı sŷrme olsa dŷde-i ĥŷra
(T 27/11-12)

Belķġā sākŷnān-ı bezm-i vaĥdet-ĥāne tāriĥin
Didiler **kim** kudŷmıyyla Yeñişehir oldu ma'mŷre
1172
(T 27/29-30)

Dehre bir tŷfl-ı sa'ādet-māye teşŷrif itdi **kim**
Sāyesinden iktisāb-ı feyż ider zıll-ı ĥŷmā
(T 28/3-4)

Kārvān-ı rāh-ı ĥŷsnŷñ şāĥıdur ol meh āña
Kim şadā-yı ĥānde-i Yŷsuf olur bāng-i derā
(T 28/19-20)

Nice dert ŷstine zevĥ itmesŷn **kim** hafta başında
Şafādur pŷr-i 'aşka ola tāze berber altında
(Mf 28/1-2)

Bir sarāy-ı ĥŷbtā-fermādur bu **kim** her bir sŷtŷn
Rŷz u şeb eyler keşide dŷde-i a'dāya mŷl
(T 30/1-2)

Teşnedŷr āña nazār zŷrā tŷllā-yı taĥına
Bānī-i eyvān **kim** altun şuyın itmiş sebŷl
(T 30/5-6)

Erbāb-ı taĥ'a dehr-i denī **kim** cefā virir
Yā bŷ-nevā ider anı yā bir każā virir
(K 36/1-2)

Kesme Belķġ dāmen-i şebde figānı **kim**
Te'sŷr-i āh-ı sŷziş-i 'aşıĥ seherdedŷr
(G 41/11-12)

Bŷyle bedŷĥi tāze ĥāzel sŷyle **kim** Belķġ
Raĥbet cihānda kŷhneye olmaz ceddedŷr
(G 44/13-14)

Sŷ'-ı 'amelde baĥ bu mŷkāfata **kim** Belķġ
Başur 'illetiyle cihān saña teng olur
(K 45/1-2)

O rŷtbe ĥŷn-feşānlıĥ itdi nişter-ĥŷz-i ĥamzeñ
kim
Lebŷmde şŷşe-i teb-ĥāle gŷyā cām-ı vārundur
(G 47/3-4)

Belķġ ŷmmŷd-i iĥsān ile maĥbŷn olmasun dil
kim
Kibāruñ kŷmyā-yı luĥfi aĥbāba tarāmŷndur
(G 47/13-14)

Ĥuceste-menĥabe 'Oşmān Efendi Big **kim** odur
Cihānda şimdi muĥadder-şinās ehl-i ĥŷner
(K 47/1-2)

Ĥıdīv-i dād-gŷster Āşaf 'Abdullah Paşa **kim**
Bu ĥarĥuñ atlası eyvān-ı iclāline mefreşdŷr
(G 48/15-16)

Belķġ ol pādŷşāha bendeyŷm **kim** dŷk-i cŷdında
Gedā-yı gird-ĥvān-ı luĥfına deryā nemek-ĥeşdŷr
(G 48/17-18)

Nice **kim** eyledi hüzümle ocağım rüşen
Hağ Te'âlâ ide anuñ da ocağın ma'mür
(K 48/3-4)

Benüm ol bende-i mâtem-zede **kim** şâm u seher
Hâk-rüb-i haremün çâk-i girîbânumdur
(G 50/5-6)

Benüm ol şîr-i belâgat-eşer-i pür-dil **kim**
Püç- mağzî-i kalem berç-i neyistânumdur
(G 50/21-22)

Bî-nevâyum o kadar **kim** nige-hi dîde-i mür
Berç-i âteş-fiken-i hürmen-i sāmânumdur
(G 50/29-30)

Kim görse luţfin 'aşîka dir kim reviş budur
Ehl-i vefâya şive-i dâd u dihiş budur
(G 54/1-2)

Ahmed Âğânuñ himmeti var ola Belîgâ
Kim bâ'îş-i nev-zemzeme-i kilç-i beyândur
(G 56/17-18)

Hürşîd-i felek-meretebe **kim** zât-ı münîrî
Pertev-fiken-i düde-i nesl-i Hâtemândur
(G 56/19-20)

O kadar gözlerini âh okı yıldırımış **kim**
Göz çapar havf ile şeb tâ-be-seher yıldızlar
(G 57/9-10)

Elbette varur menzile **kim** ol kaşı yânuñ
Tîr-i nige-hi şeh-per-i müjgâni yelekdür
(G 59/13-14)

Sirişk-i hûn ile dest-i sebûyî şüst ü şü eyler
Girîbânın o kimse kırtarur dest-i riyâdan **kim**
(G 62/9-10)

Rind-i ser-gerdâna şanmañ **kim** felek efser virür
Şu'le-i cevvaleden başına bir çenber virür
(G 63/1-2)

'Akıbet vîrân olur her tünd-hüyuñ hânesi
Kim belâ-yı niş-i zenbûri yine kendü çeker
(G 71/11-12)

'Anberîn-hâl-i 'izârî o bütüñ güyâ **kim**
Derd-i serdef'ine yapışdurılan lâdendür
(G 74/5-6)

İhtiyârûñla şakın eyleme deryâya sefer
Mevci gör **kim** seferi sâhile deryâdandır
(G 74/13-14)

Bâd-ı âhumdan olursuñ münkesir ey nañl-i nâz
Kim nihâl-i nev-resi gülşende ekşer yel kırar
(G 75/7-8)

Çekinür dil geze hûbân ile Oğ Meydânın
Korçarum **kim** yine bir kaşı kemâna urılır
(G 76/11-12)

Anuñ **kim** şevk-i ma'nâ olmaya tab'ında cüş-
âver
Belîgâ neş'e-dâr-ı bâde-i bezm-i elest olmaz
(G 86/11-12)

Şikâyet nâ-be-câdur itse der-bânından 'aşîk **kim**
Harîm-i yâre cennet didi cennette 'azâb olmaz
(G 87/11-12)

Biraz da tîğ-i ğadri der-niyâm it âzmâyışden
Mücerrebdür bu **kim** ğaddâr olan dünyâda kâm
almaz
(G 88/3-4)

Hevâ-yı dîde-i müjgânuñ öldürür beni **kim**
Olur kanâre-yi murğ-ı hevâ-yı çengel-i bâz
(G 90/9-10)

Ğam-ı dünyâyı cânâ şanma **kim** rind-i cihân
çekmez
Hele ben çekdüğüm miñnetleri küh-ı girân
çekmez
(G 91/1-2)

Ab-rü dökme şakın yok yere **kim** cem'a düşüp
Ne kadar sa'y olursa dökilen çap tılmaz
(G 93/9-10)

Yazıklar sa'ye **kim** mânend-i müy-ı çînî-i müdâr
Gönülden piç ü tâb-ı rişte-i nañl-i heves gîtmez
(G 94/27-28)

O rütbe ketm ider âşâr-ı tîğüñ zañm-ı 'aşîk **kim**
Dehân-ı şerhadan hûn-âbe tâ rüz-ı cezâ çıkmaz
(G 97/3-4)

Hâtemân-zâdelerüñ eşbehi Ahmed Ağâ **kim**
Dehre anuñ gibi bir zât-ı mükerrrem gelmez
(G100/15-16)

Eyvây **kim** bu za'f-ı bedenle habâbveş
Bañr-i fenâda âb u hevâyâ tayanmışuz
(G 104/13-14)

Ğadr-i hem-cinsi ferâmüş ider ol bî-meze **kim**
Olmaya zümre-i nâ-cins ile bir lañza enîs
(G 105/3-4)

Ehl-i himmet keremi öğrene süzenden **kim**
Kendi 'uryân geçinür geydürür 'uryâna libâs
(G 106/11-12)

Dü-la'lüñ şafhada tenvine beñzer **kim** 'ayân
olmuş
Derünında dehânuñ nündür güyâ nihân olmuş
(G111/1-2)

Temâşâ eyle **kim** âyînede 'aks-i dil-âvîzüñ
Ruñunda dür gibi hoy gördi bañr-ı hayrete
talmış
(G 113/7-8)

- Fitne-i devr-i kamerden bir nişandır **kim** ider
Halka-i zikre girüp ol âfet-i devrân rakş
(G114/3-4)
- Hırş-ı bî-hengâmı seyrân eyle **kim** itmektedir
Şevk-i ni‘metle dehân-ı pîrde dendân rakş
(G 114/7-8)
- ‘Ukkâb-ı zulm bâlını açdı o rütbe **kim**
Dünyâyı tutdı säye-i menhûsı tül u ‘arz
(G116/3-4)
- Yüz virür **kim** çıkara nakşını yâruñ mir’ât
‘Akıbet şüreti bir kâlebe eyler ifrâğ
(G 125/7-8)
- Hayf dünyâda o hengâmenüñ erbâbına **kim**
Ziyneti ola şemâtet teli nañl-i süruñ
(G 135/11-12)
- Hâl şanma anı bir rütbe le‘âfet var **kim**
Taşrasından görünür dânesi sîb-i zekânuñ
(G 140/7-8)
- Zencîr-i ser-i zülfine bend eyledüñ anı
İtdi yine yanußda ‘aceb **kim** ne güneñ dil
(G 145/7-8)
- Bir şafa virmiş bahâruñ feyzi kim bülbüllere
Perdeden râz-ı derün ‘arz itdi ‘aynekvâr gül
(G 146/5-6)
- Ten-i bîmârumı gam öyle za‘îf eyledi **kim**
Kendümi görmek için gözlüğe muhtâc oldum
(G 149/3-4)
- Dinmez işküfe sıfâli fesine ammâ **kim**
Ser-nigün anda saķız mori karanfil perçem
(G 154/5-6)
- Ėoy-kerde şanma **kim** yine kâfûr-ı gerdeni
İtmiş füsürde şu ‘le-i gevher çekidesin
(G 162/13-14)
- Sâki şu câm-ı ser-keşi hıfz eyle **kim** şaķın
Reşk-âverân-ı meykede bir kulp taķmasun
(G 163/5-6)
- Reşk-i nesîm-i yâr iledür kayd-ı Ėvâb idüp
Büyün **kim** itdi cünbiş-i gehvâre-i semen
(G 168/17-18)
- Al bu kumaş-ı zâde tab‘-ı Belîgi **kim**
Nevres-i rü için böleyor kâle-i suñan
(G 164/21-22)
- O mehüñ cünbiş-i ebrûsına baķ **kim** ‘ârif
Nâmede vâķıf-ı mażmûn olur ünvanından
(G 168/11-12)
- Ehl-i mürüvvet aña dirüm **kim** yetişdüre
Deryâ-yı âteş içre düşerse ‘adüya şu
(G 170/7-8)
- Ėayâl-i dil-rübâ **kim** dîde-i surhumda şâbitdir
Gören bir nakş olunmuş büt şanur anı zer üstinde
(G 174/9-10)
- Pertev-fiken-i ‘ârızı şanma dür-i meknün
Ėoy katresidür **kim** ola âvîze kulaķda
(G 179/3-4)
- Nigâh itmez bu şeb ‘uşşâķa ol meh **kim** mey-i
gülğün
Ėınâ-bend eylemiş pây-ı nigâh-ı çeşm-i
mahmûra
(G 187/7-8)
- La‘l-i müzâbuñ altına elmâs mıñlasun
Kim meyl iderse Ėâne-i ‘ayş-ı ‘imârete
(G 188/11-12)
- O rütbe pürderümi iltihâb-ı süz-ı dilden **kim**
Ser-engüştin yaķar başdıķķa ney-zen peyker-i
nâya
(G 191/9-10)
- Ey şüh cürm-i sâbıķı yâd itme **kim** bugün
Dergâh-ı şefkatünde mukırrum günâhuma
(G 192/5-6)
- Ugramaz keş-me-keş-i düzaķa ehl-i rûze
Şâ‘imi girmege **kim** da‘vet ider Ėammâma
(G 194/5-6)
- Ėalîl Pâşâ-yı Eflâtûn-Ėired **kim** bezm-i Ėâşında
Olur tıfl-ı sebük-Ėvân şâ‘ir-i sihr-âferîn olsa
(G 196/19-21)
- Esîrân-ı Ėama ol rütbe düşmendür o Ėünî **kim**
Gider işkence ta‘lîm itmege iķlîm-i Efreñce
(G 200/5-6)
- Belîgâ âferîn **kim** penc beyt-i pâķ ile taḅ‘uñ
Nizâmî‘nün şunar bî-bâķ Genc-i pencine peñçe
(G 200/11-12)
- Bir mürâyî zâhid-i Ėod-bîne beñzer Ėaķ bu **kim**
Kimseler dünyâda hiç Ėam görmedi mey-Ėânedede
(G 201/9-10)
- Gümüşden serve beñzer kaddi **kim** pây-ı dil-
ârâya
Aķar şu gibi dâ‘im ehl-i ‘aşķuñ taḅ‘ı meyyâlî
(G 209/3-4)
- Bu bâzâr-ı firîb-âbâda bir mevsimde geldük **kim**
Tutar ancaķ resen-bâz istikâmetle terâzûyı
(G 210/7-8)
- Bu şeb **kim** bezm-i ehl-i ‘aşķa bir rûğ-ı revân
geldi
Yeñiden kâleb-i efsürdeye Ėüyâ ki cân geldi
(G 211/1-2)

O rütbe şiddet-i sermâ cihâni kapladı **kim**
Mişâl-i dâne-i gevher sitâre buzlandı
(G 215/3-4)

Bir tarz-ı dil-keş ile ser-agâz **kim** Belîğ
Şâd ola rûh-ı bülbül-i Firdevs-i Nâ'îlî
(G 216/13-14)

Hâne-i âyinede şâne be-kef ol meh-rû
Kim bilür dil yine zülfinde ne teşvîş itdi
(G 223/7-8)

Kim alsa destine iklîm-i Hindî seyr eyler
Cihâni gösterir insâna sâgar-ı âyinesi
(G 227/9-10)

Nezâket riştesin ol rütbe bârîk itdi tab' uñ **kim**
Yanında çenber-i çarlı oldu çeşm-i süzen-i İsâ
(G 229/3-4)

Benüm Ferhâda hâdî 'âlem-i ma'nâda ammâ
kim
Beni kemnâm iden ol Hüsrev ü Şîrin
zebânudur
(G 230/9-10)

Bir nokta **kim** dağâyık-ı fenn-i muhassenât
Zîmnında münderic ola yârûñ dehânıdır
(G 233/7-8)

Mümkün mi der-kenâr o vahşî-mizâcî **kim**
Ağuş-ı dîdeden rem-i âhû gibi akar
(G 234/5-6)

2. Soru zamiri..
Tolaşdı zülf-i girih-gîr-i dil-bere reg-i dil
Kim oldu haylî zamândur o rişte virmedi uc
(G 24/7-8)

kim:-i
Kimi dil-haste-i hicr itdi dirseñ ol vefâ düşmen
Cevâb için bu beyti kıldı inşâ kilik-i cādū-fen
(Msd 1/33-34)

3. Her kim.
Olsun çerâğ-ı mürde-i dil **kim** ki itmeye
Hem-cün sipend âteş-i 'aşkıñda cân-fidâ
(K 2/153-154)

Teni pâlûde gibi **kim** tokınursa ditrer
Gördi kim gelmez ovuşdırmağa ol gonca-i ter
(Msd 3/21-22)

Yine ehl-i keremden 'add ider şahib-hîred ânı
Eger ihsân iderse aldığın her **kim** şehâbâsâ
(G 4/13-14)

Bahâr ol rütbe şâfî eylemiş **kim** tıynet-i bâğı
Virür âvâze elden düşse reng-i şu'le-i hımnâ
(G 16/9-10)

Devr-i hüsñünde bu devlet yüz virür âyineye
Kim derünında anuñ mâh olsa birün âfitâb
(G 8/7-8)

Her şubh **kim** ki dâne-i hâlûñ hayâl ide
Olmaz o hubb-ı neş'e-yi afyona ihtiyâc
(Mf 10/1-2)

Kızılbaşdır hele dünyâda **kim** sevmezse
'Oşmânı
Sever cân u gönüldeñ şubhesiz erbâb-ı dil anı
(Mf 23 /1-2)

Kim görse lutfîn 'aşıkâ dir **kim** revîş budur
Ehl-i vefâya şive-i dâd u dihiş budur
(G 54/1-2)

Yağdı berç-i kahr ile bu demde ol âfet-nigâh
Gönlümü yap yap Sitâbul gibi **kim** ta'mir ider
(G 82/5-6)

Yağdı berç-i kahr ile bu demde ol âfet-nigâh
Gönlümü yap yap Sitâbul gibi **kim** ta'mir ider
(G 82/5-6)

Sebz-i hat başdı ruh-ı yâri bulınsa ne 'aceb
Bâğınuñ sebze-yi bigânesini **kim** yolmaz
(G 93/3-4)

Tutma noşşanını bâzâr-ı fenâda halkuñ
Saña **kim** didi ki bu şıkleti çek mîzân ol
(G 143/11-12)

Kim alsa destine ser-mest olur eş'âr-ı renginüm
Bu elfâz içre ma'nâ şîşede şahbâ mıdur bilmem
(G 155/11-12)

Şuhan bigânededen sırrı nihân itmekdedür yoğsa
Saña **kim** dir kim elbette şarâb u tâzededen geçsün
(G 161/3-4)

kim:-de
Kimde vardur dir iseñ mestî-i şahbâ-yı garaž
Söyledüp lafzına bak keşf ola ma'nâ-yı garaž
(G 117/1-2)

kim:-dür
Kimdür o kim bu mâtemi güş eyleyüp anuñ
Yanmaya tab'-ı germi mişâl-i dil-i çenâr
(Tb 1/91-92)

Kimdür ki bād-ı şubh ile yârûñ yetişdüre
Bu 'arz-ı hâlî sūdde-i devlet-me'âbına
(G 181/15-16)

Kimdür benümle fenn-i ma'ânide bahş ider
İşte zamâne işte kazâ-yı girân-ı ilm
(K 10/103-104)

kim ki: Hangi kimse ki.
Kırb-ı 'aşr olsa revâ dâ'ire-i 'âlemde
Kim ki etrafını yeksân tuta mânend-i vasat
(G 119/5-6)

ķımāt-ı sebze: Sebze örtüsü.**ķımāt-ı sebze:-y, -e****ķımāt-ı sebze** pıçide kıldı tıfl-āsā

Alup ŗüküfeyi āgūŗ-ı cāna besler ŗāh

(G 28/13-14)

ķimde cān kalur: Bitkin bir duruma gelmek,
gücü tükenmek.

Ol ŗūh ŗanma istese rūh-ı revān ķalur

Bir cilve itse bezme gelüp **ķimde cān ķalur**

(G 40/1-2)

ķime: Soru zamiri. Herhangi bir kimseye, her ķime.**ķime** bir serv-ķāmet sāye-endāz olsa 'ālemdē

Ĝam u ekdārdan āzādedür baŗında devlet var

(G 68/11-12)

Belīg nādire-gūyān-ı evc-i ma'nādan

ķime müsā'ade itdi bu ķarh-ı sifle-nüvāz

(G 90/15-16)

ķimi: Bazısı.ķimi luťfuñdan alur ŗıra **ķimi** gendüm ü cev

Yoķdur esb-i dilūñ iŗtabl-ı riyāzetde yemi

(K 7/45-46)

ķimi būs itmek murād eyler ruħın ķimisi ŗem'

Ol gülūñ dāmānımı geh o ķeker geh bu ķeker

ŗebih-i merdümek-i didedür o ben diyemem

ķimisi noķta dir ol hāle **ķimi** fülful dir

(G 72/9-10)

ķimisi: Belgisiz zamir.ķimi būs itmek murād eyler ruħın **ķimisi** ŗem'

Ol gülūñ dāmānımı geh o ķeker geh bu ķeker

(G 71/9-10)

ŗebih-i merdümek-i didedür o ben diyemem

ķimisi noķta dir ol hāle ķimi fülful dir

(G 72/9-10)

ķimler: Hangi kişiler.

Ebrū-yı yāre vesme henüz nāza baŗladı

ķimler ķeker bu vesme ķurursa mürekkebi

(G 222/5-6)

ķimse: Herhangi bir kiŗi, kim olduğu bilinmeyen kiŗi.

Pıŗ-ı kazāda tevbe ider cümle ķārina

Bir **ķimse** itse mergi bu tōhmetle müttehē

(Tb 1/15-16)

Pür-varťa-i helāke atar anı rūzgār

ķimse murāda irmedi bu ķarh-ı dūnda

(Tb 1/35-36)

Vāreste ol bu tül-ı emelden mey iç mūdām

ķimse cihānda bulduramaz hāline nizām

(Tb 2/95-96)

Ĝunki hāmmāma giren **ķimse** Belīgā terler

Müzd-i hāmmāma dōküp akķeleri ol dil-ber

(Msd 3/51-52)

Hezār sa'y-ı Belīg ile **ķimse** feth idemez

O yerde ķise-i zer mün'akid mu'ammādur

(K 5/57-58)

ķimse gūŗ eylesün diyü ŗadā-yı diremi

Aradum anı hīsāb itmege cezr-i aŗemi

(K 7/7-8)

ķimse le'ime yār olamaz iltifāt ile

Seng-i siyāha cāzibe-i keh-rübā 'abes

(G 20/3-4)

ķimse ib'ād idemez tākında

Mıve-dār olsa eger naķŗ-ı gūsil

(T 20/17-18)

Mānī hāk iĉre hārāret ile micmer ķıķarur

Ĝinde eylese bir **ķimse** bu resmi icrā

(T 21/15-16)

Dimesün **ķimse** bir aħbābı görüp

Leyse fi hā mine'l-aħbābi sivāh

(T 23/27-28)

O **ķimse** hürmetin ikrār ider meyün ki ola

Muħıbb-i sāķi-i ĥum-hāne-i ŗarāb-ı taħür

(G 61/11-12)

Pestden lā-büd ķıķar bālāya mürġ-i bāl-zen

Vāŗıl-ı maķŗüd olur her **ķimse** iŗ himmetdedür

(G 64/3-4)

Bir gül toķınsa anı gören **ķimse** gör ne dir

Mir'āt-ı ĥüsn-i yār götürmez nedir nedir

(G 79/1-2)

Zerre miķdārın dehānın yā olur yā olmaz

Olmasa mihr-i ruħuñ ķimse niŗānın bulmaz

(G 93/1-2)

Kec-nihāduñ idemez **ķimse** yanından gūzerān

ŗāhmerān ķal'asıdır 'akrebe hāŗıyyet-i niŗ

(G 110/3-4)

İtmez ĥuķūķa **ķimse** ri'āyet bu gün Belīg

Senden keser mu'āmeleyi her kim alsa ķarż

(G 116/9-10)

Levh-i yāķūta o ĥaťt-ı lebi **ķimse** yazamaz

Dest-i ķudretle anı hāme-i icād yazar

(Mf 3-4/1-2)

Kenār-ı bāmda a'māya beñzer ol **ķimse**

Ki bilmeye zürefā meclisinde ĥadd u ĥudūd

(G 35/11-12)

Ĝadr-i gūher-i nazmı bilen **ķimse** Belīgā

Biñ cān ile gencine-i dıvanum ider aħż

(G 38/11-12)

İder mi 'âkil olan **kimse** tengnâya vülûc
Kemâl-i haşyet ile itmeyince fikr-i hürûc
(G 24/1-2)

Âb-ı fevvâreyi şahnında gören **kimse** şanur
Sîm telden aña âvîzeler olmuş memdûd
(T 10/11-12)

Bu 'd-ı menzilde bu vech üzre nişâni hergiz
Uramaz **kimse** kerâmet gibi bu bir ma'nâ
(T 13/31-32)

Kimse eyelük görmedi 'âlemde nâ-kesden Belîğ
Hâşil olmaz mîve-i şîrin nihâl-i mişeden
(G 159/13-14)

Sülûk erbâbı şür'atle geçer 'aşk-ı mecâziden
Cihânda **kimse** menzil ittihâz itmez pül üstinde
(G 174/7-8)

Ne bilsün cilvegâh-ı râz-ı 'aşkuñ rind-i efgende
Maķâm-ı rûh-ı pâkî **kimse** ta'yîn itmemiş tende
(G 176/1-2)

Muķaddem almaz imiş gerçi añı bâde-fürûş
Belîğ şimdi ğazel **kimse** almıyor saña yûf
(G 238/11-12)

Kemâle cüz'-i a'zam olduğı mâlik müsellemdür
Cihânda **kimse** çok görmez kemâl ehlinde mâl
olsa
(G 202/5-6)

Virmezdi **kimse** kimseye bir hâbbe olmasa
Bî-çâre bendegâne Hudânuñ tekeffülü
(G 214/15-16)

kimse:-y, -e
Bu kadar **kimseye** kuyruk mı şalur ol nevres
Yâ çözişün yâ bâşı kaydını görsün herkes
(Msđ 2/9-10)

Olmaz zarar **kimseye** ehl-i hüşin
Kim gevher-i pend ile pür eyler güşin
(R 6/1-2)

Muhtefî meyde keyfiyyet gibi erbâb-ı hâl
Kimseye feth olmadı hışn-ı bedende cây-ı rûh
(G 27/13-14)

Ğaltân olunca küçede tutmaz hâcer temel
Olmaz seferde **kimseye** râhat hâzardadır
(G 41/7-8)

Sâkî-i dehr **kimseye** virmez şarâb-ı sâf
Baķ 'ibret al çemende nüh-i câm-ı lâleden
(G 158/11-12)

kimse:-nüñ
Kimsenüñ hiç göñül âyinesini kırma şaķın
Yohsa biñ neşter olur hâķkuña her bir mir'ât
(G 114/5-6)

kimse:-ler
Bir mürâyî zâhid-i hüd-bîne beñzer hâķ bu kim
Kimseler dünyâda hiç ğam görmedi mey-
hânedede
(G 201/9-10)

kimse:-de
Der-i vâlâsına ihsâni mülâzım itmiş
Kimsede anuñ için görmeyorum ihsâni
(G 219/15-16)

kimse nihâle taş atmaz: Bilgili, hünlerli, işinde
başarılı olan kimselere genellikle sataşılır.
Hâtar görmez tûvânger nakdini işârdan soñra
Ki **taş atmaz nihâle kimse** berg ü bârdan soñra
(G 172/1-2)

kimüñ: Kimin.

Kimüñ zülfine bilmem şâne olmuşdur bu şeb
destüm
Ki engüşüm fetil-i 'anber oldı bezm-i havrâya
(K 9/35-36)

Bu mülk-i 'âriyetde **kimü** kâr u bârı var
Bir bâzdur ki beftere almış şikârı var
(G 73/1-2)

Mihr râzın 'acabâ şimdi **kimüñ** göñline yâr
Tiz-desti ile vaz' itdi mişâl-i geç-bâz
(G 98/7-8)

Kimüñ bezminde bilmem câm-ı meyden neş'e-
yâb olmuş
Kızarmış gül gül olmuş ruħları ğâyet
güzellenmiş
(G 112/3-4)

Nâr-ı fûrķatle **kimüñ** olsa derünü pür-dâğ
İdemez şîşe-i fânüs içine vaz'-i çerâğ
(G 125/1-2)

Baķup hâķâyık-ı şun'-ı Hüdâyı seyr itsün
Kimüñ ki var ise bir mâh-peyker âyinesi
(G 227/7-8)

kimüñle: Kiminle

Kimüñle hâķüme maħşüle dâ'ir olsa suħan
Açar revâyc maħşüli ğayri şekvâdur
(K 5/59-60)

kimyâ: Bakır, kurşun vb. adi madenleri iksir denilen maddevi ilave ederek gümüş veya altına dönüştürme ilmi, simya. II Sevgilinin volunun toprağı.

Mânend-i mis 'ayarı olur dem-be-dem 'ayân
Her kim ğubâr-ı rûhuñı bilmezse **kimyâ**
(K 2/155-156)

Aķçamuñ ismi zebânümde mükerrer ammâ
Kimyâ gibi degül belli vücüd u 'ademi
(K 7/17-18)

kīmyā-yı feyz: Kīmya ilmi.**kīmyā-yı feyz:-i, -n, -e**Olur hem-vāre mazhar **kīmyā-yı feyzine**

şemsüñ

Ki hâl-i çillesinde şubha dek şeb-gîr ider meh-tâb

(G 7/11-12)

kīmyā-yı luţf: İyilik iksiri.**kīmyā-yı luţf:-ı**

Belîg ümmîd-i ihsân ile mağbûn olmasun dil kim

Kibârûñ **kīmyā-yı luţfi** aħbâba tarâmündür

(G 47/13-14)

kıpkızıl: Kıpkırmızı.

Kemâl-i hüsn-i haţ-ı la'îl-i yâra şevkıñdan

Boyandı hasret ile **kıpkızıl** kâna yâkût

(G 19/5-6)

kır: 1. Yok etmek.**kırar:-ar**

Var iken bıçkı-i bürrâna müşâbih ebrû

Darb-ı muştayla **kırar** 'âlemi ol 'arbede-cû

(Msd 5/15-16)

2. Parçalamak.**kır:-up****Kırup** 'âşıklañ cellâd-ı çeşmüm şekl-i ebrûda

İki tiğ eylemiş âvîze tâk-i 'arş-ı a'lâyâ

(K 9/9-10)

Kırup mir'at-i ta'b'um şahn-ı nişterzâra

döndürme

Bu semte uğrayup 'aksüñ ider şâyed kadem rence

(G 200/9-10)

kır:-arOl büt-i rakķaş güyâ her yanın evvel **kırar**

Cünbiş eyler başka her endâmı nazûk bel kırar

(G 75/1-2)

Haşre dek âyîne tursa hõd-be-hõd olmaz şikest

Bir zamân mir'ât-i dil kendi kırılmaz el **kırar**

(G 75/5-6)

Bâd-ı âhumdan olursuñ münkesir ey naħl-i nâz

Kim nihâl-i nev-resi gülşende ekşer yel **kırar**

(G 75/7-8)

Cismini eyler hebâ pîrânûñ elbet rûzigâr

Küzeyi herkes müdâm olduķça müsta'mel **kırar**

(G 75/9-10)

Kırar mest-i mey-i gâflet olanlar şîşe-i kalbûñ

Şikest olmaz bu 'işret-hânedede peymâne yokdur

yok

(G 132/9-10)

kır:-dıBiñ kerre **kırdı** cāmını bezmüñ bu rûzgâr

Kõhne sıfâl-i mey-kede şavdı nice yasaķ

(G 131/9-10)

kır:-ar, -lar**Kırarlar** şimdi seng-i ta'n ile âyîne-i kalbûñ

Muķaddem ol haţ-âver ehl-i dilden inkisâr almış

(G 113/5-6)

kır:-ma, -sa

Mıızrâb-ı müjeñ nabz-ı dilüm itmede cünbân

Ditrer yüregüm **kırmasa** elbette yürekdür

(G 236/3-4)

3. İncitmek.**kır:-ma**Kimsenüñ hiç gönül âyinesini **kırma** şaķın

Yohsa biñ neşter olur haķkuña her bir mir'ât

(G 14/5-6)

kır:-dı

Güm-geşte kîse düd ile âhım çeküp 'âlem

Kırdı sipâh-ı keyfimi bi'l-cümle dil kese

(Kt 23/1-2)

4. Bükme.**kır:-ar**

Ol büt-i rakķaş güyâ her yanın evvel kırar

Cünbiş eyler başka her endâmı nazûk bel **kırar**

(G 75/1-2)

kır:-ıl, -maz

Haşre dek âyîne tursa hõd-be-hõd olmaz şikest

Bir zamân mir'ât-i dil kendi **kırılmaz** el kırar

(G 75/5-6)

kırâmen kâtibîn: Sağ ve sol omuzdaki melekler.

Hün-ı 'âşık gamze-i cellâduña olsun helâl

Yazmasunlar bunu ki kanum **Kırâmen Kâtibîn**

(Ş 2/7-8)

kırân it: Yakınlaşmak.**kırân it:-dı**

Tâze dellâk olıcak hâlvet-i hâşsa reh-ber

İtdi bir bureda güyâ ki **kırân** şems ü kamer

(Msd 3-19-20)

kırât: Değerli taşların tartısında kullanılan iki**desigramlık ölçü birimi.**

'Arz ider ğayrıya muţrib neye mâlik ise hep

Baña mişķâlle şatar nâzı geçürmez **kırât**

(G 118/11-12)

kırbâs: Bez.**kırbâs:-dan**

Barmağumdan cism-i 'uryânım girândur

korķarum

Saţh-ı ğabradan adın geçer **kırbâs**dan süzen

gibi

(G 239/3-4)

kirbäsves: Bez gibi.

Eşkümle oldı perdesi **kirbäsves** sefid
Güyâ sevâd-ı merdüm-i çeşm Akdeñizlidür
(G 80/11-12)

kırdı geçür: Yakıp yıkarak, öldürerek, baskı
veya etki yaparak büyük zarar vermek.
kırdı geçür:-di
Demiri yumşak idi ol büt-i hançer-daruñ
Şimdicek **kırdı geçürdi** bizi keskin oldı
(G 224/7-8)

kır-i dirâz: Uzun kır.

kır-i dirâz:-ı
Nahl-i mâtem gibi ol ğasl itdügi her mürdenüñ
Kad çeker **kır-i dirâzi** rañne-i tâbütdan
(Kt 53/3-4)

kırl: Bükülerek kat yeri oluşturmak.

kırl:-ur
Hele zür eyleme yap yap **kırlur** kaytanı
İbrişim olsa dañi turra-i müşg-efşanı
(Msd 4/27-28)

kırım: Evalettir.

kırım:-uñ
Devlet ü 'ömrini eفزün ide hem-väre Hüdâ
Kırımıñ ola sa 'âdetle Beligâ Hâmı
(G 219/17-18)

kirişme-senc: İşve ölçen.

Kirişme-senc ü tebsüm-künân güsiste-nikâb
Cihâna 'arz-ı cemâl eyledi be-vefk-i murâd,
(K 11/3-4)

kirm-i pile-dâr: İpek böcegi.

Cem' ider emvâc-ı bûyin gonca **kirm-i pile-dâr**
Ola tâ cism-i leñâfet-bağşına târ-ı kabâ
(T 28/13-14)

kirm-i pilevâr: Çerçinin kurdu.

İtmez tenide gonca-i gül **kirm-i pilevâr**
Olmazsa yäre mevce-i bû târ-ı pîrehan
(G 164/11-12)

kırmızı: Al, kızıl renk.

O rütbe bî-muñâbâ ol mehûñ kan dökdi pinyâli
Boyandı mevce-i hûn-ı ehl-i dilden **kırmızı** şalı
(G 209/1-2)

kirpig: Kirpik.

kirpig:-ü, -m, -de
İlişmez **kirpigümde** yäre karşı dâne-i eşküm
Güneş toğdıkdâ şebnem katresi turmaz nebât
üzre
(G 182/7-8)

kise: Para.

Güm-geşte **kise** düd ile ahım çeküp 'âlem
Kırdı sipâh-i keyfimi bi'l-cümle dil kese
(Kt 23/1-2)

kise-dâr ol: Eskiden zengin bir kimsenin parasını idâre eden, hesâbını tutup harcamalarını yapan kimse olmak.

kise-dâr ol:-sa
Deryâ-yı pür-telâtum olur kulzüm-i serâb
Dest-i 'atâ vü cüdına ebr **olsa kise-dâr**
(K 12/111-112)

kise-i duñan: Tütün kesesi.

İhdâ idüp Beligüñe bir **kise-i duñan**
Luñuñ cihânda olmadı hiç böyle bir kese
(K 23/3-4)

kise-i müşgîn: Misk kokulu kese.

İstedi **kise-i müşgîn** sürine dil-bere çün
Piç ü tâb eyledi lif aña ezildi şabün
(Msd 3/25-26)

kise-i zer: Altın kese.

Hezâr sa 'y-ı Belig ile kimse feth idemez
O yerde **kise-i zer** mün 'akid mu 'ammâdur
(K 5/57-58)

kişi: İnsan, şahıs.

Söz yok suñan-ı Rağıb Efendiye Beligâ
'Âlemde **kişi** böyle olur şâ'ir olunca
(G 180/13-14)

Metin eyler komaz hiç rañne bir üstâd ş'i rinde
Nice olmaz **kişi** her rañneye ağâh beytinde
(G 206/9-10)

kişi itdigin bul: Yaptığı kötü davranışın
karşılığını görmek.

kişi itdigin bul:-ur
Gelse 'aceb mi mevzu '-ı ma 'hüdiña halel
Bilmez misin cihânda **kişi itdigin bulur**
(Kt 45/3-4)

kismân: Kismen.

Nigâh itmez hemân 'uşşâkı ğamzeyle helâk
eyler
Gelür tîr-i nigeñden ğâlibâ dil-dâra **kismân** tûğ
(G 126/9-10)

kismet: Nasip.

kismet:-i, -n
Halkuñ ihâta eyleyemez **kismetin** 'uñul
Şekl-i rakamda kismet olur hâric-i cüdül
(G 144/1-2)

kismet:-lerü, -ñüz
Ey meykedede mest-i mey-i 'işret olanlar
Kismetlerüñüz 'âkıbetü'l-emr kötekdür
(G 236/9-10)

kismet ol: Nasip olmak.

kismet ol:-ur
Halkuñ ihâta eyleyemez kismetin 'uñul
Şekl-i rakamda **kismet olur** hâric-i cüdül
(G 144/1-2)

kısr: Kabuk.**kısr:-i, -n, -t**

Perdeden oldı birün äyine-i sım-endäm

Kısrımı atdı harâretle yâ şırin bädäm

(Msd 3/11-21)

kişver: Ülke.**kişver:-i, -n**Ğarķ eyle seyl-i bādeye ğam **kişverin** tamām

Dārāya ğalip eyledi İskenderi bu cām

(Tb 2/93-94)

kıssa-i zülf: Zülfenin hikayesi.**kıssa-i zülf:-e**

Āyet-i hüsni dil-i şeydā güzel tefsir ider

Kıssa-i zülfe ser-āġāz eylese zencir ide

(G 82/1-2)

kişver-i dil: Gönül ülkesi.**kişver-i dil:-de****Kişver-i dilde** ‘aceb var mı ki bīġāne diyü

Gönderür evvel o pür-fitne hayālîñ cāsüs

(G 107/7-8)

kıssa-i zülf-i muṭavvel: Uzatılmış saçın hikayesi.**kıssa-i zülf-i muṭavvel:-in**Vā ‘iz bilür mi **kıssa-i zülf-i muṭavvelin**

Anuñ hayālî nakş-ı ḥaṭ-ı muḥtaşardadır

(G 41/3-4)

kişver-i islām: İslam ülkesi.**kişver-i islām:-da**

Mā-sivā nakş olcak dilde harāb eyledi yār

Yıkılır **kişver-i İslāmda** yapılsa küniş

(G 18/3-4)

kıssa-i zülf-i siyehkār: Kötülük yapan saçın hikayesi.**kıssa-i zülf-i siyehkār:-ı****Kıssa-i zülf-i siyehkārı** dırāz itme Belġ

Dil-i bīdārūña uyku getirir ṭül-ı kaşaş

(G 115/13/14)

kıṭ’a: Kıta nazım şekli.**kıṭ’a:-dur**

İki kāşıyla ḥaṭ u leb o çār-ebriñuñ

Egerçi **kıṭ’adur** ebrüsü beyt-i a’lādur

(K 5/5-6)

kişt: Ekin.

Derd olur olsa da pīrāna devā-yı bih-büd

Bulamaz vakt-i direv neş ü nemā āb ile **kişt**

(G18/9-10)

Ebrü ile ḥaṭ-ı leb bir **kıṭ’adur** ey zāhid

Ma’nası anuñ ğayet erbāb-ı dile vāzıḥ

(G 26/7-8)

kişt-i emel: Arzu ekini.**kişt-i emel:-de**

Virmez giyāh-ı ḥuşkuma neş ü nemā eger

Kişt-i emelde olsa revān çeşme-i beķā

(K 2/81-82)

Ebrüleriyle **kıṭ’adur** ol ḥaṭ-ı püşt-i leb

Ammā dü-la’l-i surḥ ile beytü’l-kaşidedür

(G 44/11-12)

kıṭ’a:-danEy dāver-i dārāb-ı himem **kıṭ’adan** ikdam

İrfān ile bu bendenüñ aḥvālî bilindi

(Kt 32/1-2)

kişt-i maḳsüd: Amaç ekini.**kişt-i maḳsüd:-ı**Ṭarāvet bulsa **kişt-i maḳsüdü** bir fārisü’l-ḥaylün

Ṭaġitmaz tek ṭururken çiftesin terk itmez ālātın

(Kt 3/9-10)

kitāb: Yazılmış ve basılmış eser.**kitāb:-a**

Meh-i sipihr-i ‘adāletdür ol ki devrinde

Kitāba eyleyemez tābiş-i kamer te’sir

(K 6/63-64)

kiştzār: Tarla.**kiştzār:-a**

Dāne-i ḥālî ‘izārında komaz ḥaṭ-ı siyāh

Kiştzāra gelicek mürçeler dāne çeker

(G 81/11-12)

kitāb:-i, -n, -aİdüp **kitābına** raġbet ḥasüd-ı bed-kāruñ

Cihānda eylese bir nüşā-i luġat taḥrîr

(K 6/107-108)

kişt-zār-ı ḥaṭ: Ayva tüyü tarlası.**kişt-zār-ı ḥaṭ:-i, -n, -ı****Kişt-zār-ı ḥaṭım** biçmege güyā ebrü

İki çeşmine direvger gibi şundi iki dās

(G 106/5-6)

Şıġmaz netice mes’ele-i ‘aşka kıl ü kāl

Biñ kerre baksa vā ‘iz efendi **kitābına**

(G 198/5-6)

kiştzār-ı sīne: Göġüs tarlası.**kiştzār-ı sīne:-de**‘Aceb mi **kiştzār-ı sīnede** maḥşüle el urşak

Bu ḥırmen vaktidür ölçer biçer herkes ḥubūbatın

(Kt 3/3-4)

kitāb:-ı

Raķib ol āteşin ruḥşarı görmiş ḥuşk-maġz olmış

Niçün bilmem **kitābı** çüb-ı gülle anı uşlatmaz

(G 103/3-4)

kitābasā: Kitap gibi.

Ne añlar müşkilāt-ı mebhās-ı rāz-ı derünundan

Açılsa ehl-i dil bir cāhil-i dūna **kitābasā**

(G 4/3-4)

kitâbet: Yazı yazma.**kitâbet:-e**

Tab'-ı Belîge bende-i Hindü-nijâd iken
Şimdi efendi hâmeyi kesmiş **kitâbete**

(G 188/21-22)

kitâb-hâne-i ma' nâ: Anlam kütüphanesi.**kitâb-hâne-i ma' nâ:-dan**

Tâ kim **kitâb-hâne-i ma' nâdan** eylese
Erbâb-ı tab'uma cevher ol beyân-ı 'ilm

(K 10/131-132)

kıt'a-i elmâs: Elmas parçası.

Kalb-i sengine kelâm-ı nerm ider lâbüd eser

Kıt'a-i elmâs dâ'im hakk olur kırşun ile

(G 178/9-10)

kıt'a-i imâd: Direk kıtası.

Ebrûlarıyla haç-ı leb-i yârı seyr iden

Hayyâm güftesiyle şanur **kıt'a-i imâd**

(G 33/7-8)

kıy: İçi sızlamadan öldürmek, canına kastetmek.**kıy:-ma, -sun**

Feryâd-resle dergehine itdiler gülü

Her bî-günâh bendesine **kıymasun** diyü

(Th 1/23-24)

kıy:-ma

Ol gamze-i dil-düz ile gönlüm tolu kândır

Ey şüh-ı cefâ-pişe meded **kıyma** bu cândır

(Kt 37/1-2)

kıyâfet: 1. Elbise.**kıyâfet:-i, -n, -e**

İzâfe ile bakar girse zer **kıyâfetine**

Anuñ 'ayârını elbette farç ider şarrâf

(G 128/7-8)

2. Kılık.**kıyâfet:-e**

Ey nev-çabâ-yı şüret-i kâlâ-perest olan

Âdemde akl-ı râsihe bakmaz **kıyâfete**

(G 188/9-10)

kıyâm evle Ayağa kalkmak.**kıyâm eyle:-di**

Uyanup **eyledi** ol fitne-i hvâbide **kıyâm**

Reh-i germ-âbeye hengâm-ı seher kıldı hırâm

(Msd 3/1-2)

kıyâm it: Ayağa kalkmak.**kıyâm it:-di**

Sîne-i âyineyi pareleyüp **itdi kıyâm**

Gitdi âteş gibi ol meh toña çaldı hamâm

(Msd 3/56-54)

kıyâmet kopar: Aşırı gürültülere, kargaşaya yol açmak.

Kıyâmetler kopar her göz yumup açınca
çeşmimde

İki cânibde müjgânüm şaf-ı peygârdur sensüz

(G 102/11-12)

kıyâmet kopar:-ur

Cünbiş-i kâmet ile tabl **kıyâmet koparur**

Def döger sînesini celcele başlar zâra

(G 207/9-10)

Çapılma câzibe-i hüsn-i ser-tırâşa Belîğ

Kıyâmeti koparur başıma o şeh-r-âşüb

(G 112/13-14)

kıyâmet kop: Kıyâmet günü gelmek; bir yerde çok gürültü ve telaş olmak.

kıyâmet kop:-sa

Saňa teşyî'a cânâ bend bend-i a'zâ çıkar ammâ

Kıyâmet kopsa 'aşkuñ sîne-i bî-kîneden çıkmaz

(G 96/11-12)

kıyâs it: Mukavese etmek, karşılaştırmak.**kıyâs it:-miş**

Rindân bakup bu kârgâhuñ inçilâbına

İtmiş kıyâs bâde-i nâbuñ habâbına

(Tb 2/63-64)

Rindân bakup bu kârgêhuñ inçilâbına

İtmiş kıyâs bâde-i nâbuñ habâbına

(G 198/1-2)

kıyâmet: Değer.**kıyâmet:-i, -n**

Yazıklar **kıyâmetin** fehm itmeyen nâ-dâna bî-

pervâ

Meta'-ı vaşl-ı pâkin elledüp cânâne eskitdi

(G 212/5-6)

kıyâmet bilinmez ol: Değeri bilinmez hâle gelmek.

kıyâmet bilinmez ol:-dı

bilinmez oldu nedür fâ'ide Belîğ

Bulmuş bu çâr-sûda meta'-ı hüner kesâd

(G 33/13-14)

kıyâmet-i âsar-ı dem: Zamanın eserlerinin değeri.**kıyâmet-i âsar-ı dem:-i**

Şu'arânuñ tütalım kâdr-i cihânda yoğ imiş

Nice inkâr olunur **kıyâmet-i âsar-ı demi**

(K 7/51-52)

kıyâmet-i gevher-i dendân: İnci dişin değeri.**kıyâmet-i gevher-i dendân:-ı**

Kıyâmet-i gevher-i dendânı bilinmez yârûñ

Yazmamış anı Dürer şâhibi Monlâ Hüsrev

(G 196/3-4)

kıyâmetin bil: Değerini bilmek.

kıyâmetin bil:-ür

Bilür evvel nazarda müşteriler **kıyâmetin** anuñ

Kumâş-ı vaşlı bir kez dil-beruñ endâzeden

geçsün

(G 161/5-6)

kıız: 1. Isıtılan veya ısınan bir nesnenin sıcaklığı çok artmak.

kıız:-dı
Tâbiş-i gerden-i billürü ile derledi cām
Şevk-i ümmîd-i der-ağuş ile **kıızdı** hammām
(Msd 3/5-6)

kıız: Sevgili.

Yanaşup bezmde duht-ı reze başma nemegi
Zâhid incitme ki şuridedür ol **kıız** bozılır
(G 76/7-8)

Dest-mâl elde hırâm eyledi ağızında sakız
Çignedi geçdi bizi nâz ile ol kâfir **kıız**
(G 99/1-2)

kıızl:-lar

Olamaz hüsn ile hübâna ber-â-ber **kıızlar**
Kâlbdür anları meşâttâ biraz yaldızlar
(G 57/1-2)

kıızar: Kırmızı renk almak.

kıızar:-mış
Kimün bezminde bilmem cām-ı meyden neş'e-
yâb olmuş
kıızarmış gül gül olmuş ruhları gâyet
güzellenmiş
(G 112/3-4)

kıızb: Yalan.

kıızbi:-i
Şıdkı yanında olsa tezekkür hadîş-i şubh
Mehbitle şubh-ı şâdik ider **kıızbi** ihtiyâr
(K 12/103-104)

kıızıl: Parlak kırmızı renk.

Darü'ş-şifâ-yı hacle-i vaşluñ hayâl idüp
Ferzâne kânî eyledi 'aşkuñ **kıızıl** dili
(Kt 35/3-4)

Degüldür sînesinde bend olan dâğ 'âşık-ı zâruf
Saña birkaç **kıızıl** altını var şaklar muşamma'da
(G 173/9-10)

Sultân-ı 'aşk sîneme kırmış otağını
Gösterdi yâre şanma **kıızıl** tâze dâğını
(G 220/1-2)

kıızıl elmâ: Oğuz Türkleri'nden beri Türk cihan hâkimiyeti ülküsüne verilen isim.

kıızıl elmâ:-da
Zeķan-ı muğbeçe-i Rûmdan almış nîm-reng
kıızıl Elmâda olan sîb-i zenaħdan Fireng
(Mf 40/1-2)

kıızlbâş: Siiler ve Aleviler'i nitelendirmek için kullanılmış olan genel bir tanım.

kıızlbâşd:-dır
kıızlbâşdır hele dünyâda kim sevmezse
'Oşmânı
Sever cân u gönülden şubhesiz erbâb-ı dil anı
(Mf 23/1-2)

ko: 1. Bırakmak.

Cām-ı pür eyleyüp baña şun i'tizârı **ko**
Âb-ı hayât olmasa cân beslemez bu şu
(Tb 2/73-74)

Bu humķ-ı humârîyi **ko** dünyâda Belîğ
Bâr-ı gamı hep sen mi bulunduñ çekecek
(R 8/3-4)

Meges-âsâ o bütüñ semtine vızlarsa raķib
Kehli **ko** pire gibi çapük olup ensede bit
(G 17/9-10)

Niçün ifşâ ider bîgâneye renc-i dîlzârı
ko aksun eşk-i gülğün didelerden hün-ı fâsiddür
(G 43/7-8)

ko bend itsün zebân ol çeşm-i sâhîr
Anuñla söyleşür 'âşık zebânsuz
(G 92/7-8)

Rindân-ı bâde-hvâra **ko** daħl eylesün Belîğ
Bilmez şarâb zevķını zühhâd-ı bî-mezâķ
(G 131/13-14)

ko 'arz itsün felek kâlây-ı vaşlın pişgâhumda
Zen-i mekkâreye meftün olursam nâ-cevân-
merdüm
(G 153/7-8)

ko:-r
Üstine gerçi nisâr eyledi çok sîm ile zer
Naķd-i cânın **kor** idi âyîneye bulsa eger
(Msd 2/59-60)

'Uşşâķı **kor** mı hâline â'dâ şemâtatı
Âzâr-ı yâra olsa da farzâ tahammülü
(G 214/9-10)

ko:-ma
komâ bu za'af ile hırmengēh-i luţfuñda bî-
sâmân
Belîğün hâşıl eyle gendüm ü cevle murâdâtın
(K 3/11-12)

ko:-maz
Bulnur mı gâzelim gibi müferraħ terkîb
Ki gönüllerde **komaz** dağ-ı 'izâm-ı elemi
(K7 /67-68)

Meyl eyler ise gayra **komaz** bendeñi gayret
Hışm ile hayâlünde girîbanum ider aħz
(G 38/7-8)

Sevdâ-yı mâ-sivâyı **komaz** levh-i sînede
Üstâd-ı pişekâra pesendide iş budur
(G 54/11-12)

komaz halk intikâmın zâlîme idbârı vaķtinde
Zahm-dâr olsa ef'î anı mürân eyler efgende
(G 176/7-8)

Dâne-i hâli 'izârında **komaz** haţt-ı siyâh
Kıştâra gelicek mürçeler dâne çeker
(G 81/11-12)

Metîn eyler **komaz** hîç raĥne bir üstâd şî'rinde
Nice olmaz kişi her raĥneye âġâh beytinde
(G 206/9-10)

Ĥadeng-i âhi **komaz** rûzgâr işâbet ide
Eger ki kulle-i Kâfi koşañ nişânumuza
(G 208/11-12)

kor:-r, -sa
Bu şeb vaşlın o meh ferdâya **kor**sa ey dil-i
şeydâ
Bunı pek belle kim gündüz çıkılmaz küh-ı
billûra

kos:-sun, -lar
Çekiye gelmiyor ol kâmet-i mevzûn aşlâ
Nükte-sencân-ı cihân ġayrı **kosunlar** lâfi
(G 228/9-10)

2. Yerleştirmek.

ko:-r
Baġma dehr-i bî-şebâtuñ menzil ü me' vâsına
Gird-bâd-ı tîz-revden ġayme **kor** şahrâsına
(G 177/1-2)

Her saĥt-ı dile ĥusn-i ĥatın naġş idüp ol şüh
Kor maĥfâza-i sîneye mânend-i muraġka'
(G 123/5-6)

koca: İhtiyar.

koca:-lık, -da
Bir tâze sevüp tâzelen ey dil **koçalıkda**
Fikr-i zen ü ferzende düşüp böyle koçalma
(G 205/9-10)

koçal: İhtiyarlama.

koçal:-ma
Bir tâze sevüp tâzelen ey dil koçalıkda
Fikr-i zen ü ferzende düşüp böyle **koçalma**
(G 205/9-10)

kocın: Cekinmek.

koçın:-ur, -ken
İç tonından **koçınurken** o sürin ü zânû
Mû-miyâna tolama koluñı yazuġdur bu
(Msd 4/21-22)

kof ol: Bilgisiz olmak.

kof ol:-ur, -sa
Pesend o merde ki mânend-i piste-yi pür-dil ola
Olursa yuf âna bî-maġz girdġân gibi **ko**f
(G 238/3-4)

köhne: 1. Yaşlanmış.

Sâķi cihânda ĥürmet iderler şarâbına
Bu **köhne** pîr-i müflise mey vir gevâbına
(Tb 2 61-62)

2. Eski, eskimiş.

Dünya-yı bî-şebâta ġapılma vefâsı yok
Bir **köhne** zendür ehline anuñ cefâsı ġok
(Tb 2/99-100)

Düşmez efgâr-ı 'imârât-ı cihâna sâlik
Sefer üzre nice ta'mîr olunur **köhne** ribâţ
(G 118/7-8)

Biñ kerre kırdı câmını bezmûñ bu rûzgâr
Köhne sifâl-i mey-kede şavdı nice yasaġ
(G 131/9-10)

Çâr-ġarb ile miyâna kuşanup **köhne** düvâl
Zâhidâ sende kâyiş merd iseñ it terk-i menâl
(Msd 5/31-32)

köhne:-di

Ferveşi **köhnedi** şırtında Belîġ-i zârûñ
Oldı Eski Zaġra mañşıbı anı yeniler
(Kt 16//3-4)

Ferveşi **köhnedi** şırtında Belîġ-i zârûñ
Oldı Eski Zaġra mañşıbı anı yeniler
(Kt 38/1-2)

köhne-fürüşân: Eski satıcılar.

Bu eski şehirde buluyor **köhne-fürüşân**
Dellâlî-yi dâd u sited-i nazm ile behre
(Kt 24/1-2)

köhnelen: Eskimiş.

köhnelen:-miş
Yoĥsa sen câmi' vü mescidde idüp zîr-i lihâf
Köhnelenmiş pâbücından geġemezsın lifâf
(Msd 5/35-36)

kök: Kök, bir şevin dip kısmı.

kök:-ü, -n
Kökün ġazıt ĥaţt-ı sebzın riyyâz-ı ĥusnünden
Başar bu baġı o sebze Ĥüdâ-yı nâ-bitdür
(Mf 53/1-2)

kök:-ü, -n, -den
Bâġbân nergisi ĥacletle **kökünden** çıkarup
Pîş-i çeşmünde tutar dilde niyyâz elde piyyâz
(G 98/9-10)

koç: Koku çıkarmak.

koç:-ar, -sa
Koçarsa ĥabb-ı nebât-ı lebüñ aġız miski
Ezelde mevhibedür ġonca-i dehânıma bû
(G 171/3-4)

koçu: Cisimlerden yayılan küçücük zerrelerin burun zarı üzerindeki özel sinilerde uyandırdığı duyular.

koçu:-y, -t
Tuydı nâtır **koçuyı** 'ud ile 'anber aradı
Zülfi dil-dârı o dem şâne arayup taradı
(Msd 3/45-46)

kol: İnsan vücudunda omuz başından parmak uçlarına kadar uzanan bölüm.**kol:**-i, -ñ, -iİç tonından kocinurken o sürin ü zânû
Mû-miyâna tolama **koluñı** yazuğdur bu

(Msd 4/21-22)

kol şal: Dallanmak.**kol şal:**-dıNağş ile olunca mânend-i 'arûs-ı dil-pezir
Şaldı kol güyâ der-âgüş itmege bu kasmâk

(T 19/5-6)

k'ola: Ki ola.Benüm o pâdişâh-ı milket-i şuhan ki baña
Muhâldür **k'ola** âyine-i kaderde nazîr

(K 6/167-168)

kolfet: Sıkıntı, zahmet, mesakkat, vorgunluk.Ze bes çeşm nezarem muztarib oftâde **kolfet**
Ke hem çon kovkeb-e seyyâre dağ-e sîne
besiyar est

(G 242/3-4)

kon: Yerleşmek.**kon:**-saEylemez seyl-i havâdişden tehi-destân hâzer
Bâde üzre boş kadeh **kon**sa ider her ân rağş

(G 114/9-10)

Pîrâne söyle râzuñı pîrân ketüm olur

Konsa teraşşuh eylemez eski sebüya şu

(G 170/5-6)

kon:-mışNağş-ı sevâd-ı hağt-ı zenağhdâni üstine
Konmış zekâb-ı la'l ile bir noğtadır dehen

(G 164/19-20)

2. Kuş, kelebek, uçak, toz vb. bir yere inmek.**kon:**-dıBu vaz'ı nice bülbül ider bî-edebâne
Zann itdi şehir lâne-i pür-hün güle **kon**dı

(G 221/7-8)

kon:-arRâh-ı gürîz yok zen-i gîsü-bürîdeden
Mânend-i zâğ 'ömrine her âdemüñ **kon**ar

(G 235/3-4)

3. Yap.Rehber be hüd ze râst revân **kon** ke tîr râ
Her dem negâh-e râst resâned neşâne râ

(G 241/5-6)

koned: Yapmak.**koned:**Ey 'aşekân ze tab'-e Belîgem besüz del
Ezber **koned** in gazel-e 'aşekâne râ

(G 241/13-14)

kop: Bütün ilişkileri kesilip büsbütün avrılmak veya uzaklaşmak.**kop:**-uşHey meyle bir **kopuş** var o muṭribde kim beni
Âşüfte itdi 'aqlumı başdan idüp cüdâ

(K 2/39-40)

kopar: Çıkarmak.**kop:**-rÇatarsa kaşların 'uşşâka ağıyaruñ nifâkıdan
Kopar bir fitne iki ebruvânuñ ittifâkıdan

(G 166/1-2)

kopar: Kesmek, ayırmak.**kopar:**-dıBelîğ ol demde çıkdı bî-zebân-ı hâmeden târiğ
Kopardı gülşen-i âl-i Mehemmeden ecel bir
gül

(T 16/7-8)

2. Çıkarmak.Pistân-ı yârı ellese ağıyâr-ı kec-nihâd
'Âşık tûyınca anı miyânda **kopar** fesâd

(G 33/1-2)

Lisâna ismüñi alsak berây-ı istikbâl

Kopar bu rûh-ı revân tâ gelür zebânumuza

(G 208/7-8)

köpri: Herhangi bir engelle ayrılmış iki yakayı birbirine bağlayan veya trafik akımının, başka bir trafik akımını kesmeden üstten geçmesini sağlayan ahşap, kâğıt, beton veya demir yapı.**köpri:**-den**Köpriden** geç bir tarîk ile bu 'adn-'âbâda gel
Cennete girmez şırâti geçmeyen bî-havf u bâk

(T 19/9-10)

köprü: İki şey arasında bağ veya ilişkiyi sağlayan şey, köprü.**köprü:**-dürGüzargâh-ı hayâl-i yâre yapmış şâni'-i kudret
İki gözli kemer bir **köprüdür** çalım Fîrât üzre

(G 182/3-4)

köpük: Doğal kauçuktan hazırlanan dolgu gereci.

Bahâr şevkine çıkmış gül-i sefid degül

Dem-i şehirde **köpük** kuşdı her şecer her şâğ

(G 28/3-4)

kör: Görme engelli.**kör:**-üñ

Dest-i nâ-şüste-i nâ-dâna düşen rûşen-dil

Şem'-i pertev-fikene beñzer elinde **körüñ**

(G 135/5-6)

kork: 1.Kaygılanmak.**kork:**-ar

Kalmaz rağîb-i dîvi gören küy-ı yârda

Dil-ğastegân-ı gam-kede **korkar** havâleden

(G 158/15-16)

korq:-ar, -um

Tüylerim ürperür ol hâleti görsem her bār
Böyle cünbişle olur **korqarum** āhir der-kār
(Msd 2/15-16)

Helāküm ol bütüñ bīmāri-i çeşm-i siyāhından
Şeherde **korqarum** zahmet virür āhum
Mesihā'ya
(K 9/5-6)

'Oşmān Efendi Beg der-i lutfunda **korqarum**
Darb añlanur efendim odun isterüm disem
(Kt 52/3-4)

Çekinür dil geze hübān ile Oğ Meydānı
Korqarum kim yine bir qaşı kemāna urılır
(G 76/11-12)

korq:-ar, -im

Daħi bend olmadı dil halka-i tārā muhkem
Korqarım zülfine ol gonca-dehen şāne çeker
(G 81/13-14)

Süzışli oldı bu ğazelüñ **korqarım** Belīg
Cānān okursa eyler eşer la'l-i nābına
(G 198/19-20)

2. Ürkme.

korq:-ar, -um
Dün o şeh-bāza Cezā'ır lāfi kullanmış rakīb
Korqarum fülk-i vişāle kıçdan ol korşan çatar
(G 60/5-6)

Barmağumdan cism-i 'uryānum girāndur
korqarum
Saħı-ı ğabradan adın geçer kirbāsdan süzen gibi
(G 239/3-4)

Yāre hiç tıngırdamaz ammā bozuktur
korqarum
Bezm-i meyde toķınur mestāne mutrıb tel kırār
(G 75/3-4)

korq:-ar, -im

Ħayāl-i dil-berī āzürde eyler **korqarım** şimdi
Ħarīm-i dilde zīrā suziş-i nār-ı maħabbet var
(G 68/5/6)

korq:-ul, -maz

Ruħ-ı dil-dāra henüz geldi ħaṭṭ-ı fitne-eşer
Dile vaħşet virür ammā o kadar **korqulmaz**
(G 93/5-6)

korqı: Bir tehlike veya tehlike düşüncesi karşısında duyulan kaygı, üzüntü.

korqı:-dan

Gelsün miyāna eyler ise cüş **korqıdan**
Çarħuñ 'Utārid'i heves-i imtiħān-ı 'ilm
(K 10/105-106)

korqu: Bir tehlike veya tehlike düşüncesi karşısında duyulan kaygı, üzüntü.

korqu:-su, -n, -dan

Debdebeyle Mora'ya 'azmini güş eyliyecek
Korqusundan Venedik kāfiri döndi mūra
(Kt 7/3-4)

korşan: Düşman veya kendi ulusunun gemilerine saldıran deniz haydudu, deniz hırsızı.

Dün o şeh-bāza Cezā'ır lāfi kullanmış rakīb
Korşan fülk-i vişāle kıçdan ol **korşan** çatar
(G 60/5-6)

korşan:-uñ

Zevrak-ı meyle ayāğın alıyor cānānuñ
Rüzgār üsti çıkar baħt-ı kavī **korşanuñ**
(Msd 5/39-40)

korşān:-dur

Şaķın ber-bād ider fülk-i vişāl-i yārī şan'atla
Ki aġyār eski **korşāndur** açıķdan kullanur
çatmaz
(G 103/9-10)

koru: Bir kimsevi veya bir şevi dış etkilerden, tehlikeden, zor bir durumdan uzak tutmak.

kor:-r

Dā'imā gülşen-i ħüsnüñ **korur** ol çār-ebür
Çār-ı faşl içre bu baġın güli hergiz şolmaz
(G 93/7-8)

kos: Yetişmek.

koş:-añ

Ħadeng-i āhı komaz rüzgār işābet ide
Eger ki kulle-i Kāfi **koşañ** nişānumuza
(G 208/11-12)

košte: Öldürmüş.

Codā ez ħāksari **košte** hemçon ħüşe-ye gendom
Meger gerdenkeşi ayān esbāb-e çarħ-e ğaddār
est
(G 242/11-12)

kötek: Sopavla atılan davak, patak.

kötek:-dür

Ey meykedede mest-i mey-i 'işret olanlar
Kısmetlerüñüz 'ākıbetü'l-emr **kötekdür**
(G 236/9-10)

kovkeb-e sevvāre: Yıldız gezegeni.

Ze bes çeşm nezarem muṭtarib oftāde kolfet
Ke hem çon **kovkeb-e seyyāre** daġ-e sine
besiyar est
(G 242/3-4)

koy: 1. Bırakmak.

koy:-ma, -du, -ñ

'Aks-i zülfüñ devr idüp bu çeşm-i ħayret-
pişeden
Tāze turşun **koymaduñ** bir sünbül alduñ şişeden
(G 159/1-2)

- köy:-di**
Çok sîm-tenî **köydî** felek zîr-i zemîne
Toldurdî nice külçe-i sîm ile hâzîne
(G 197/1-2)
- 2. Yerleştirmek.**
köy:-ayum
Bâzâr-ı 'aşka varma tehî ey nigâr-ı mest
Gel gel ki nakd-i cân **köyayum** dest-mâlûne
(G 193/3-4)
- kovn: Bağır.**
köy:-i, -n, -dan
Raķîb-i gürğ kemîngâha girdi diş bileyor
Çıkarsa mâderi **köynından** ol kızı meledür
(G 51/9-10)
- kubbe-i dehr: Dünyanın kubbesi.**
qubbe-i dehr:-i
Şadâ-yı 'atşeden ber-geşte eyler **qubbe-i dehri**
Meşâm-ı Berhemende cilve kılsa büy-ı îmânım
(K 8/21-22)
- qubbe-i eflâk: Gök kubbe.**
qubbe-i eflâk:-a
Yârûn görince 'aksini gülbâng-i âhdan
Peyveste oldî **qubbe-i eflâka** velvele
(G 186/7-8)
- kubür: Mezarlar.**
İşleri cümle **qubür** yünlü lübâde ber-düş
Her 'abâ-püşa nemed giydirür ol hârâ-püş
(Msd 4/43-44)
- küçe: Dar sokaklar.**
küçe:-de
Çaltân olunca **küçede** tutmaz hâcer temel
Olmaz seferde kimseye râhat hâzardadır
(G 41/7-8)
- küçe-i bâzâr-ı 'âlem: Dünya pazarının dar sokakları.**
küçe-i bâzâr-ı 'âlem:-üñ
Az müddetinde **küçe-i bâzâr-ı 'âlemüñ**
Dünyâ kadar belâ vü meşâkkat kazandı dil
(G 147/9-10)
- küçe-i bâzâr-ı suhan: Söz pazarının dar sokakları.**
küçe-i bâzâr-ı suhan:-da
Germ olup **küçe-i bâzâr-ı suhanda** her kim
İşte beş dirse bu kâlâya anuñla elleş
(G 109/9-10)
- küçe-i luţf: İyiliğin dar sokağı.**
küçe-i luţf:-u, -ñ, -da
Ey kâ' inâta hâk-i derüñ cây-ı ilticâ
V'ey nakş-ı büse **küçe-i luţfuñda** nakş-ı pâ
(K 2/139-140)
- küdek-i nâ-dân: Cahil çocuk.**
küdek-i nâ-dânım:-u, -m, -dur
Hvâce-i şadr-ı debistân-ı cününam ki bugün
Nükte-âmüz-ı hîred **küdek-i nâ-dânımdur**
(G 50/19-20)
- kudret: İktidar, güç.**
qudret:-ü, -m
Tırâş eyle bu vaz'ı hey' etümden maţlabum
yoħsa
Efendüm merhâmet kııl **qudretüm** yokdur
temennâya
(K 9/37-38)
- qudret:-i**
Herkes cihânda **qudreti** miqdârı ğam çeker
Ey derdmend-i ğam-zede şükr eyle hâlûne
(G 193/11-12)
- kudsiyân: Melekler.**
Du'âya başla Belîgâ kelâmı hatm idelüm
Qudsiyân bile emîn için müheyyâdur
(K 5/81-82)
- Şâd olup itmânına kaşruñ Belîgâ **qudsiyân**
Nây-ı kikli kûs-ı hâme vaz' idüp bî-kâl u kııl
(T 30/9-10)
- kudüm: Gelis.**
qudüm:-i, -y, -la
Belîgâ sâkinân-ı bezm-i vahdet-hâne târihî
Didiler kim **qudümüyla** Yeñişehr oldî ma'müre
1172
(T 27/29-30)
- küdürât-ı cihân: Dünya tasaları.**
küdürât-ı cihân:-dan
Hıfz idüp anı **küdürât-ı cihândan** Mevlâ
'İzz ü nâz ile ola şadr-ı mu'allâda muķim
(T 22/17-18)
- küffâr: Kâfirler.**
küffâr:-i, -n, -a
Gelüp Kılavrete **küffârına** esîr oldım
İşüm meţâlib-i dünyâ için müdarâdur
(K 5/55-56)
- küfr: Dinsizlik, iman'ın zıddı.**
küfr:-üñ
İdbârî görindi milel-i zulmet ü **küfrüñ**
Pertev viricek gün gibi ikbâl-i Muħammed
(K 1/7-8)
- küh-ı billür: Seffâ dağı.**
Sürîni **küh-ı bilür** iki sâķ-ı pây-ı nigâr
Çıkar o küh-ı şafâdan dü-cüy-ı ra'nâdur
(K 5/23/24)
- küh-ı billür:-a**
Bu şeb vaşlın o meh ferdâya ķorsa ey dil-i şeydâ
Bunı pek belle kim gündüz çıķılmaz **küh-ı**
billüra
(M f 16/1-2)

küh-ı girân: Gam dağı.

Gam-ı dünyâyı cānā şanma kim rind-i cihān
çekmez
Hele ben çekdüğüm miñnetleri **küh-ı girân**
çekmez

(G 91/1-2)

küh-ı miñnet: Gam dağı.

küh-ı miñnet:-de
Çeküp kürek fülk-i postum çıkardı **küh-ı**
miñnetde
Belig-i zāra fermān eyle bir ferrāce kaplansın

(Kt 21/3-4)

küh-ı şafā: Huzur dağı.

küh-ı şafād:-dan
Sürni küh-ı bilür iki sāk-ı pāy-ı nigār
Çıkar o **küh-ı şafādan** dü-cüy-ı ra'nādur

(K 5/23-24)

küh-ken: Dağı delen, Ferhad.

Kām-ı 'aşık bahte merhūn olduğın iş'ār idüp
Küh-ken şirīn haber virdi dehān-ı tışeden

(G 159/11-12)

küh-ken:-üñ

Başı ne 'aceb **Küh-kenüñ** taşa tokınsa
Şirīn' üñ alup naqşını hep kendüye yondi

(G 221/5-6)

küh-kenlik id: Dağ delmek.

küh-kenlik id:-üp
Şirīn revānın itdi telef nā-murād olup
Ferhād **küh-kenlik idüp** Bī-sütünda

(Tb 1/33-34)

kuhl-i şafā-hānum: Safahan sürmesi.

kuhl-i şafā-hān:-u, -m, -dur
Nıgehūñ āb-ı dih sebze-i müjgānumdur
Hāk-i naqş-ı kademūñ **kuhl-i şafā-hānumdur**

(G 50/1-2)

kühsār: Dağlar.

kühsār:-ı
'İnayet kılsa hengām-ı cidāl erbāb-ı 'irfāna
Atarlar cünbiş-i bād-ı müjeyle çarha **kühsārı**

(K 4/27-28)

kul: Köle, esir, tutsak.

Yārin utanma büse taleb eyle kendiden
Eyler ümīd-i luţf u kerem **kul** efendiden

(K 41/1-2)

'Ādet budır elbette efendisinden

Bayram gelicek yolluğ ümīd eyler **kul**

(K 51/3-4)

kul:-u, -ñ

İğirmi dört senedür kim **kuļuñ** tarıka girüp
Ümīd-i nef'-i menāşıbla bād-peymādur

(K 5/53-54)

Şad-güne 'inayetle ne var eyleyüp ikrām
Akrān arasında bu **kuļuñ** yüzli bulınsam

(K 33/5-6)

kul:-u, -ñ, -dur

Cümleden luţfuña şāyeste **kuļuñdur** yoğsa
'Ādet olmış şu 'arāya vüzerānuñ keremi

(K 7/47-48)

kul:-ı, -n

Bir şāha hıdmet eyle ki terk itse hıdmetin
Andan **kuļuñ** kesilmeye hergiz 'ulüfesi

(K 14/1-2)

kul:-ı

Zahm-ı tır-i müjeye karşı tururlar ammā
O şeh-i hüsn **kuļuñ** haţf ile eyler taħvif

(G 129/7-8)

kul:-a

Esb ü kabā 'aţıyye-i resm-i mülük ise
Ol şeh-süvār-ı nāz şafā başş ider **kuļuñ**

(G 181/9-10)

2. Tanrı'ya göre insan.

Bir **kuļuñ** ne kadar itse güneh Mevlası
'Afv eyler anı dostı şefā'at idicek

(R 11/3-4)

kuļuñ eyle: Esir etmek.**kuļuñ eyle:-y, -emez**

Ādemi bende iden luţf u keremdür yoğsa
Pādişāh **eyleyemez** merdüm-i āzādeyi **kuļuñ**

(G 143/3-4)

kuļuñ id: Esir etmek.**kuļuñ id:-er**

Fikr-i Şā'ib ile dīvāna eger virse nıżām
kuļuñ ider kendüye dil Şevket ile Muhteşemi

(K 7/61-62)

Eyler teveccüh-i zu'afā devletüñ ziyād

Mülk-i cihāna mālīk ider pādişāhi **kuļuñ**

(G 144/15-16)

kuļuñ it: Esir etmek.**kuļuñ it:-miş**

Serv-kāmetleri seyr eyle bahāriyyeye gel
Tāk-i rez gibi nice birbirine **itmiş kuļuñ**

(G 143/9-10)

kuļuñ kedisi: Uyuşuk, miskin kimse.

Tiryākī **kuļuñ kedisi** gibi hayli pis olur

Āteş başında üsti başı dā'im is olur

(G 149/1-2)

kuļuñ oğı: Asker olarak yetiştirilen yeniçeri genci.

Fitne-ārā bir **kuļuñ oğı** bī-emān gördüm bugün
Āb u tabı gāmzeze pinyālden evvel virür

(G 69/5-6)

Ꞗul oğı bir levendũn bendesi olmak
vazıfemdür
Cemâl-i pâkini vaşf eyledũm ‘uşşâka icmâlî
(G 209/7-8)

Ꞗul ol: Aşırı derecede bağlanmak, boyun eğmek.

Ꞗul ol: -ma, -m
Belîğ-i âzâde-yi sultân-ı ‘aşkam
Ꞗul olmam ğayrıya ‘Abdũ’l-kerîmem
(Kt 19/3-4)

Ꞗul ol: Bütünüyle yanmak, varını yoğunu
yitirmek.
Ꞗul ol: -ma, -sa, -m
Kũnc-i vaçanda âteş-i ğamla yakup beni
Atmazdı rüzĝâr bu semte **Ꞗul olmasam**
(G 150/3-4)

Ꞗul ol: -sa
Yanup cismũm **Ꞗul olsa** nâr-ı ‘aşkuñla yer
altında
Söyünmez sũz-ı dil ağker gibi hâkister altında
(G 190/1-2)

Ꞗulâh: Başa givilen şapka.

Ꞗulâh: -ı, -n, -ı
Meger ki neş’e-i bũy-ı riyâz-ı hũlkından
Mişâl-i ‘aşık-ı mest eylemiş **Ꞗulâhım** kec
(Kt 1/15-16)

Ꞗulâh it: Kũlah etmek.

Ꞗulâh it: -dı
Va’d-ı nîşũm ile ancak leb-i bãm
İtdi fevvâredeki âba **Ꞗulâh**
(T 23/13-14)

Ꞗulak as: Önem vermek, dinlemek.
Ꞗulak as: -ma, -sa
Bũlbũlũn kavline ğũlbũnde **Ꞗulak asmasa** ğũl
Ĝũlsitânda bulamazdı bu kadar tũrfa nikât
(G 114/9-10)

Ꞗulak tut: İyi anlamak üzere dinlemek.
Ꞗulak tut bāĝbân-ı ‘aşka ey ğũl diñlemeklik
yap
Şiĝũfte dāĝlarla sînemî ra’nâ çiçeklik yap
(G 10/1-2)

Ꞗulak tut: -maz
Ĝũç imiş ğaylî bu eyyâmda söz diñletmek
Mutribũn kavline bî-çarb **Ꞗulak tutmaz** def
(G 130/9-10)

Ꞗulakda ol: Kulakta durmak.
Ꞗulakda ol: -a
Pertev-fiken-i ‘ârızî şanma dũr-i meknũn
Ĝoy řatresidũr kim ola âvîze **Ꞗulakda**
(G 179/3-4)

Ꞗũlçe-i sîm: Ĝũmũsten eritilerek kalıba dũkũlmũş
yekpare maden.

Ꞗũlçe-i sîm muşaffa bileĝi âyîne ber
Ĝamzesi usturadur nâvek-i mũĝân nişter
(Msd 2/23-24)

Medâr-ı ğũsn yâ gird-âb-ı âbdur yâhũd
O nâfe **Ꞗũlçe-i sîm** ũzre şekl-i tamĝadur
(K 5/21-22)

Seherde yokladum engũst ile ol nâfe-i mũşĝin
Urılmış **Ꞗũlçe-i sîm** ũstine tamĝâ midur bilmem
(G 155/3-4)

Çok sîm-teni koydı felek zîr-i zemîne
Toldurdu nice **Ꞗũlçe-i sîm** ile ğazîne
(G 197/1-2)

Ꞗũleh-i mu’teber: Deĝerli şapka.

Ꞗũleh-i mu’teber: -ı, -n
Şavdı ‘aşık gibi başdan **Ꞗũleh-i mu’teberin**
Câmeden şive ile çözdü muĝaddem kemerin
(Msd 3/7-8)

Ꞗũle-i eflâk: Ĝöĝũn kulesi.

Ꞗũle-i eflâk: -e
Peyveste oldu **Ꞗũle-i eflâke** dũd-ı âh
Sũkkân-ı çarĝ şimdi zârũri ider bũkâ
(Mf 49/1-2)

Ꞗũlfet ide: Sıkıntı etmek.

Ꞗũlfet ide: -er
Başşet ehlini âzũrde eylemez **Ꞗũlfet**
İder mi ‘ayn-ı remed-bũde çerşm-i revzeni dũd
(G 35/5-6)

Ꞗũlhân: Hamam ocaĝı.

Ꞗũlhân: -ı
Ꞗũlhânı yaĝdı ğamâma ĝirũp ol bedr-i tamâm
Nice pertev viricek bezme ĝörũrsũn ağşâm
(Msd 3/29-30)

Ꞗũlřul: Aĝzı dar sũrahi veya kabaktan dũkũlũrken
çıkân ses.

Nice ĝörince ğũl-i câmî olmasun bũlbũl
Şũrâhi ‘aşıka meclisde tũrma **Ꞗũlřul** dir
(G 72/7-8)

Ꞗũlřul ol: Aĝzı dar sũrahi veya kabaktan
dũkũlũrken çıkân ses olmak.

Ꞗũlřul ol: -ma, -sa, -n
Sâķi-i dehr bũyle ğũlũ-ĝir olur mı hiç
Mînâ-yı bezm-i mey gibi bir **Ꞗũlřul** olmasam
(G 150/5-6)

Ꞗũllan: Bir vasıtayı işletmek, sũrmek.

Ꞗũllan: -lan
Furşatı fevt itme ey dil bũyle çalmaz rũzigâr
Keşti-i bâde şuyın buldurdy **Ꞗũllan** keyfî çat
(G 16/3-4)

- kullan:-ur**
Hezār rişte taqar çeşm-i sāhirūn müjeden
Yumup açınca gözi **kullanur** bu deñlü silāh
(G 125/7-8)
- Rindūn direm-ħarīdesi olduqda duht-ı rez
Herkes cihānda **kullanur** elbet 'abīdesin
(G162/11-12)
- kullan:-sa**
Fülk-i vişāline çatan ol kış levendinūn
Ƙullansa başlı başına anı re'is olur
(G 149/11-12)
- kullan:-alum**
Keşti-i bāde **kullanalum** üçler 'aşqına
Emvāc-ı baħr-i ğam geleyor hep üçerleme
(G 203/3-4)
- 4. Söylemek.**
kullan:-miş
Dün o şeh-bāza Cezā'ır lāfi **kullanmış** rakīb
Ƙorqarum fülk-i vişāle kışdan ol Ƙorşan çatar
(G 60/5-6)
- kulle-i deyr: Kilisenin tepesi.**
kulle-i deyr:-üñ
Şadā-yı berķ-i ğahrı cüş idince **kulle-i deyrüñ**
Aceb mi nīm-i rehden 'avdet itse bāng-i nakūsı
(K 3/57-58)
- kulle-i kâf: Kaf Dağı'nın tepesi.**
kulle-i kâf:-ı
Ħadeng-i āhi komaz rüzgār işābet ide
Eger ki **kulle-i Ƙāfi** Ƙoşañ nişānumuza
(G 208/11-12)
- Ƙulp tak:* Bir kimseyi, bir şeyi kusurlu
göstermek için bahane, kusur bulmak.
Ƙulp tak:-ma, -sun
Sāķi şu cām-ı ser-keşi hıfz eyle kim şaķın
Reşk-āverān-ı meykede bir **Ƙulp taqmasun**
(G 163/5-6)
- kulzüm-i dāniş: Bilgi denizi.**
Ƙulzüm-i dāniş:-i
Ƙulzüm-i dānişi Ħatır olamaz baħr-i muħit
Ƙadehūn Ħavşala-i tengine deryā sıgmaz
(G 84/3-4)
- Ƙulzüm-i envār: Aydınlıklar denizi.**
Ƙulzüm-i envār:-a
Geh māh-tāb gibi görüñdi Ħicābdan
Geh oldı ğarķ **Ƙulzüm-i envāra** mihrvār
(K 12/23-24)
- Ƙulzüm-i iħsān: Cömertlik denizi.**
Kef-i luftūnda tehī-kise olur ma'den-i zer
Ƙatredür **Ƙulzüm-i iħsān** yanında deryā
(T 13/19-20)
- Ƙulzüm-i kâfūr: Ak deniz.**
O dem ki baħr-i şeħerde idüp telāţum-ı nūr
Pür oldı keşti-i 'anberle **Ƙulzüm-i kâfūr**
(G 61/1-2)
- Ƙulzüm-i mevc-ħiz-i reng-i Ħayāl: Düş renkli dalga kaldıran deniz.**
Ƙulzüm-i mevc-ħiz-i reng-i Ħayāl:
Ƙulzüm-i mevc-ħiz-i reng-i Ħayāl
Piç ü tāb-efgen oldı ezhāne
(Kt 11/1-2)
- Ƙulzüm-i nūr: Nur denizi.**
Ƙulzüm-i nūr:-da
Leb-i meygūni 'aceb mevc-i şafādır ammā
Ƙulzüm-i nūrda gird-āb-ı emeldür nāfi
(G 228/11-12)
- Ƙulzüm-i nūr:-uñ**
Çeşm-i siyehūn zevraķıdır **Ƙulzüm-i nūruñ**
Ber-dāşte müjġān iki cānibde kürekdür
(G 59/7-8)
- Ƙulzüm-i serāb: Serap denizi.**
Deryā-yı pür-telāţum olur **Ƙulzüm-i serāb**
Dest-i 'atā vü cūdına ebr olsa ķise-dār
(K 12/111-112)
- Ƙulzüm-i zehħār-ı fūnūn-ı şattı: Bilim ırmağının coşkun denizi.**
Tab 'ıdur **Ƙulzüm-i zehħār-ı fūnūn-ı şattı**
Gevher-i pāk-i ma'āniye şadef dūrc-i femi
(K 7/33-34)
- Ƙumāş: İpek, keten, pamuk, vünden olan mensucat.**
Ƙumāş:-ı
Müşterī böyle **Ƙumāşı** bulamaz dünyāda
Şandal olmaz aña nisbet bilā ķüz dībāda
(Msd 4/39-40)
- Ƙumāş-ı käle-i ma'nā: Anlam kalıbının kumaşı.**
Ƙumāş-ı käle-i ma'nā:-y, -a
Ammā ki çār-sūy-ı ma'ārifde ħalmamış
Rengin **Ƙumāş-ı käle-i ma'nāya** i'tibār
(K 12/171-172)
- Ƙumāş-ı Ƙumāş-ı ma'nī-i rengine: Renkli anlam kumaşı.**
Nessāc-ı kārġāh-ı Ħayāl ide fetħ-i bāb
Virşün **Ƙumāş-ı ma'nī-i rengine** āb u tāb
(Tb 2/3-4)
- Ƙumāş-ı ma'nā: Anlam kumaşı.**
Ƙumāş-ı ma'nā:-dan
Yine Belġ-i suhanver **Ƙumāş-ı ma'nādan**
O sülün āfete ħaftān biçüp Ħorozlandı
(G 215/11-12)

ķumāş-ı ma' nî-i rengîn: Renkli anlam kumaşı.**ķumāş-ı ma' nî-i rengîn:-e**

Nessâc-ı kârgâh-ı hayâl ide feth-i bâb
Virsün ķumāş-ı ma' nî-i rengîne âb u tâb
(Tb 2/3-4)

ķumāş-ı meş'ale: Aydınlık kumaş.

'Adlünde cism-i hâmina iç gömleği ider
Rengîn ķumāş-ı meş'ale nârî dil-i çenâr
(K 12/131-132)

ķumāş-ı suhan: Söz kumaşı.**ķumāş-ı suhan:-uñ**

Göz diker câhil olan câme-i zer-düze Belîğ
Besdür ehl-i dile 'iydiyye ķumāş-ı suhanuñ
(G 140/13-14)

ķumāş-ı taze: Yeni kumaş.

Çiçekli bir ķumāş-ı taze düşdi kâle-i târiğ
Bu cây-ı bî-bedel mergüb ola beyninde aħbâbuñ
1167
(T 25/19-20)

ķumāş-ı taze: Yeni kumaş.**ķumāş-ı taze:-dür**

Müşterisi çok dükmenmez bir ķumāş-ı tazedür
Sen hemân bazar-ı istiğnâda cânâ 'işve şat
(G 16/9-10)

ķumāş-ı vaşl: Kavuşma kumaşı.**ķumāş-ı vaşl:-ı**

Bilür evvel nazarda müşteriler kıymetin anuñ
Ķumāş-ı vaşlı bir kez dil-beruñ endâzeden
geçsün
(G 161-5-6)

ķumāş-ı vaşl:-ı, -n, -ı

Ķumāş-ı vaşlımı seyr eyledüm cânânuñ ellenmiş
Gelince sebz-ı hañt tâvüs-ı bâğ-ı hüsni tellenmiş
(G 112/1-2)

ķumāş-ı zâde: Çoğalan kumaş.

Al bu ķumāş-ı zâde tab'-ı Belîği kim
Nevres-i rü için böleyor kâle-i suhan
(G 164/21-22)

ķümevt-i sāğar: Kadehteki kırmızı şarap.**ķümevt-i sāğar:-a**

Gülgün ķümevt-i sāğara tâ ki olup süvâr
Bu senglâh-ı mühlikede itmeyem karar
(Tb 2/57-58)

ķumrî: Güvercin nevinden maruf kus, müennesi: ķumriyye.**ķumrî:-y, -e**

Bülbül ü ķumriyye bu bâğda yer ķalmadı âh
Serv-i ra'nâya zağan kondi nihâl-i güle zâğ
(G 125/3-4)

ķünâm-ı şîr: Yabani aslan.**ķünâm-ı şîr:-e**

Bulınmaz dâmeninde hâr-ı vahşet vâdî-i 'aşkuñ
Ķünâm-ı şîre şem'-i şu'le-zâdur çeşm-i âhüsü
(K 3/41-42)

ķünbed-i destâr-bend: Sarıklı kubbe.**ķünbed-i destâr-bend:-î, -n, -î**

Vâ'iz şarınca ķünbed-i destâr-bendini
Mestâne yapmışum aña birkaç tekerleme
(G 203/5-6)

ķünbed-i devvâr-ı nîlgün: Mavi, dönen kubbe.

Tâ kim bu heft ķünbed-i devvâr-ı nîlgün
Bâlâda devr ide nitekim beyza-ı Hümâ
(K 2/195-196)

ķünbed-i eflâk: Gök kubbe.**ķünbed-i eflâk:-dur**

Ma'bedi hayl-i nücumın ķünbed-i eflâkdur
Mîhr ü meh kandil aña kavş-ı kızağ mîhrâb-ı
çarğ
(G 7/7-8)

ķünc-i ğam: Üzüntü köşesi.**ķünc-i ğam:-da**

Helâk-i ğamze-i hün-rîzi bir şüh-ı dil-ârâdur
Ki dâ'im ķünc-i ğamda zıkr ü fikri vird-i
Yahyâdur
(Msd1/5-6)

Helâk-i ğamze-i hün-rîzi bir şüh-ı dil-ârâdur
Ki dâ'im ķünc-i ğamda zıkr ü fikri vird-i
Yahyâdur
(Msd /11-12)

Helâk-i ğamze-i hün-rîzi bir şüh-ı dil-ârâdur
Ki dâ'im ķünc-i ğamda zıkr ü fikri vird-i
Yahyâdur
(Msd1/17-18)

Ki dâ'im ķünc-i ğamda zıkr ü fikri vird-i
Yahyâdur
Helâk-i ğamze-i hün-rîzi bir şüh-ı dil-ârâdur
(Msd1/24-25)

Helâk-i ğamze-i hün-rîzi bir şüh-ı dil-ârâdur
Ki dâ'im ķünc-i ğamda zıkr ü fikri vird-i
Yahyâdur
(Msd/129-30)

Helâk-i ğamze-i hün-rîzi bir şüh-ı dil-ârâdur
Ki dâ'im ķünc-i ğamda zıkr ü fikri vird-i
Yahyâdur
(Msd 1/35-36)

Helâk-i ğamze-i hün-rîz bir şüh-ı dil-ârâdur
Ki dâ'im ķünc-i ğamda zıkr ü fikri vird-i
Yahyâdur
(Msd 1/41-42)

- Cihanda matla‘-ı hürşid-i tab‘um eyleyli
Tecelli ile Yeñişehri reşk-i bedr-i münir
(K 6/151-152)
- ‘Aceb mi **künc-i gamda** zülf-i müşginün
hayâliyle
Gönül şarılta efitmüna sevdâ-yı merakından
(G 166/15-16)
- künc-i halvet: Tenhalık köşe.**
künc-i halvet:-de
Şiše-bâzi-i habâb ile biraz kırdı oyun
Künc-i halvetde görüp şanma o şühı mevzün
(Msd 3/27-28)
- künc-i ‘işret-güşe-i mihrâb: Sevgilinin kaşının ucundaki içki köşesi.**
künc-i ‘işret-güşe-i mihrâb:-dur
Hayâl itdükçe resm-i tāk-ı ebrü-yı dil-ävizün
Beligâ **künc-i ‘işret-güşe-i mihrâbdur** sensüz
(G 101/13-14)
- künc-i leb-i cānâne: Sevgilinin dudağının kenarı.**
künc-i leb-i cānâne:-de
Yapışup kaldı halâvetden yine mānend-i hāl
Sāye-i perr-i meges **künc-i leb-i cānānede**
(G 201/7-8)
- künc-i leb: Dudağın kenarı.**
künc-i leb:-ü, -ñ, -den
Zā‘il olunca **künc-i lebünden** o hāl-i nıl
Üftādegān-ı dil-şüdenün düşdi kevkēbi
(G 222/7-8)
- künc-i ribâṭ-ı sīne: Gönül bağıının köşesi.**
künc-i ribâṭ-ı sīne:-de
Künc-i ribâṭ-ı sīnede pervāneveş bu şeb
Şem‘-i hayāl-i ‘arız-ı yāra tolandı dil
- künc-i sīne: Gönül köşesi.**
künc-i sīne:-de
Der-қayd-ı hvāb-ı gāflet iken **künc-i sīnede**
Gāvga-yı ‘aşk-ı yār ile nā-geh uyandı dil
(G 147/7-8)
- künc-i surāḥ: Dilek köşesi.**
künc-i surāḥ:-da
Bed-zebānuñ arama ağızını germ-ülfet olup
Künc-i surāḥda engüşte irür dārbet-i niş
(G110/9-10)
- künc-i vaḥdet: Birlik köşesi.**
künc-i vaḥdet:-de
Künc-i vaḥdetde budır şīve-i ehl-i tecrīd
Ki bedende ola her müyü zebān-ı tevḥīd
(G 31/1-2)
- künc-i vaṭan: Vatanın köşesi.**
künc-i vaṭan:-da
Künc-i vaṭanda āteş-i gamla yakup beni
Atmazdı rüzgār bu semte kül olmasam
(G 150/3-4)
- küncide ol: Sıgmak.**
küncide ol:-sa
Dehān-ı tengine şakḳ olmadan ḥarf olsa
küncide
Selāmetde o şūhuñ erre-i dendān-ı sīn olmaz
(G 85/11-12)
- kundak bırak:** Bir düzeni bozucu davranışta bulunmak.
kundak bırak:-ma, -sun
Ey dil teccüs eyle meded yandı mülk-i cān
Bir tıfl-ı cān-güdāz aña **kundak bırakmasun**
(G 163/3-4)
- kundakçı: Kasıtlı olarak vangın çıkararak kişi.**
kundakçı:-dır
Atılma pāreye **kundakçıdır** o sīm-endām
Virür neşāt aña yaldız қadar zer-i mahbüb
(G 12/5-6)
- küngüre-i ‘arşda rüh: Ruhun yüksek tabakası.**
küngüre-i ‘arşda rüh:-ı
Eyleyüp küngüre-i ‘arşda rūhı tayerān
Ola āyīne-i didāra o tūtī nāzir
(T 19/19-20)
- küngüre-i āşivāne-i ser: Baş vuvasının tepesi.**
küngüre-i āşivāne-i ser:-den
Görindi **küngüre-i āşivāne-i serden**
Çeleng-i şeh-per-i şahin-i ‘aşkdur ebrü
(G 171/7-8)
- küniş: Mecusi tapınağı, Yahudi havrası.**
Mā-sivā naḳş olıcak dilde ḥarāb eyledi yār
Yıkılır kişver-i İslāmda yapılsa **küniş**
(G 18/3-4)
- қur: Kurma, hazır hale gelme.**
қur:-dı
Bir oyun **қurdı** felek gāfil iken қapdurdum
Bir iki düzāhiye elde olan piş ü kemi
(K 7/11-12)
- қur:-up**
Sāye-i gülbünde rindān meclis-i ‘işret **қurup**
Meyle pür sākī ele bir kāse almış çār gül
(G 146/3-4)
- қur:-mış**
Sultān-ı ‘aşk sīneme **қurmuş** otağını
Gösterdi yāre şanma kızıl tāze dāğını
(G 220/1-2)
- 2. Tesis etmek, parçaları bir araya getirmek.**
қur:-a
Ḥayme-i cāhını güncāyişe imkān yoğ ise
Şahn-ı iclāline gerdün **қura** vālā ḥiyemi
(K 7/39-40)

3. Yaratmak.**kurıl:-ıl, -mış**

Bu çarh ezelde **kurılmış** mişâl-i çikrik tām
Nuķūş-ı kār-ı cihān vech-i aḥsen üzere tamām
(G151/1-2)

kurbān: Bir uğurda feda olma.

Zaḥm-ı tıgūñle ten-i zārunda eyler cān raķş
Zebḥ olındıķça ider elbette her **kurbān** raķş
(G 114/1-2)

kurbān:-ı, -dur

Nice āgişte-i ḥūn olmasun bismişgeḥ-i ğamda
O şūḥun ḥançer-i ser-tizinūñ **kurbānidur** Yaḥyā
(G 229/11-12)

kurbān olur: Bayrak, bağımsızlık, vatan, din
gibi bir ũlkü uğruna ölümü göze almak.

kurbān ol:-ur; -dı

Kebş-i ibni Ḥalil-veş bī-bāk
Aña **kurbān olurdu** ṭab'-ı selīm
(T 7/5-6)

kurbānlıĝ: Kurban edilmek için ayrılmış, kurban edilmeye uygun.**kurbānlıĝ:-a**

Bu çerāĝah-ı vücdında Belıĝūñ ey şūḥ
Kebş-i cānın saña **kurbānlıĝa** tesmīn oldı
(G 224/13-14)

kurbānuñ ol: Uĝruna ızdırap veya büyük
üzüntü, sıkıntı çekmek, zarara girmek, ölmek.

kurbānuñ ol:-dıĝ, -ım

Kurbānuñ oldıĝım saña lāyık deĝil midir
Gökden nüzül iderse bize berre-i Ḥamel
(Kt 27/3-4)

kurbānuñ ol:-dıĝ, -ım

Sākī sezā mıdur ķala mey-ḥāne teng ü tār
Kurbānuñ oldıĝım ķanı ol cām-ı tābdār
(Tb 2/51-52)

kurb-ı ḥançer-i mu'vec: Herkeşce beĝenilen kılıcın yakınlıĝı.

Hemişe lutfı ile rāstān olup mükrim
Yanında bend iledür **kurb-ı ḥançer-i mu'vec**
(Kt 1/11-12)

kurcala: Eselemek.**kurcala:-n, -dı**

Bilmem olur mı yarasına kārger 'ilāc
Nā-dān elinde ḥaylī zamān **kurcalandı** dil
(G 147/11-12)

kürdiyye ḥüseyni: Türk müziĝinde birlesik makam.

Daḥī yırtup dikemez başlı başına dil-ber
Tiz ṭut ũste bu **Kürdiyye Ḥüseyni** ister
(Msd 4/33-34)

küre-i 'ālem-i neşāt: Neşeli dünya.

Hikmet budur ki mezheb-i erbāb-ı keyfde
Afyoncıdır bu nüh **küre-i 'ālem-i neşāt**
(Kt 13/3-4)

küre-i arz: Yer küre.**küre-i arz:-a**

Olmasaydı eger ol gevher-i yek-tāya şadef
Dir idüm bu **küre-i arza** teḥi dürc-i ḥazef
(G 130/1-2)

küre-i āsumān: Küre şeklindeki felek.**küre-i āsumān:-ı**

Ne sūd umar anuñ ādem içinde görmez mi
Ḥabābveş **küre-i āsumānı** ķaleb-i pūç
(G 24/9-10)

küre-i ḥaddādveş: Demircinin maden fırını gibi.

Gelsün ḥurūşa **küre-i Ḥaddādveş** derūn
Yansun şerār-ı āḥ ile ķāşāne-i cihān
(Tb 1/57-58)

küre-i nāra: Ateş küresi.

Ĝayret-i tāb-ı 'izāruñla hemān parladı cām
Döndi ol dem **küre-i nāra** ķıbbāb-ı ḥammām
(Msd 3/35-36)

kürek: Küçük deniz teknelerini vürütmeve yaravan, bir ucu vassı, uzun aĝac.

Çeküp **kürek** fülk-i postum çıkardı küh-ı
miḥnetde
Belıĝ-i zāra fermān eyle bir ferrāce kaplansın
(Kt 3/3-4)

kürek:-dür

Çeşm-i siyehūñ zevrakıdır ķulzüm-i nūruñ
Ber-dāšte müjĝān iki cānibde **kürekdür**
(G 59/7-8)

kürevi: Yuvarlak, küre şeklinde.

Āşüfteĝāna bu **kürevi** bāĝ-ı 'ālemūñ
Şafra-şiken olur mı turunc-ı kefidesi
(G 213/15-16)

kurı: 1. Faydasız.

Virdi hep işĝufeye altun şuyı neşv ü nemā
Şafḥa-i divāra resm olmuş **kurı** bir naķş iken
(T 1/37-38)

Kurı bir naķşı muḥit olmuş iken cedvel-i sim
Virdi altun şuyı işķüfelere neşv ü nemā
(T 21/21-22)

Şafḥā-i divāra resm olmuş **kurı** bir naķş iken
Virdi hep altun şuyı şüküfeye neşv ü nemā
(T 29/3-4)

Sikender bir **kurı** sevdāya düşmiş yoḥsa
'ālemde
Ḥaķıķat cüybār-ı āb-ı ḥayvān çāk-ı gendümdür
(G 58/9-10)

2. Boş.

Da'vet itme o perî-rûyî tırâşa gidemez
Tâzesüz bir **ķuri** dükkânçede yârân idemez
(Msd 2/33-34)

Ümmîd idüp bu hâme-i bî-mağzdan semer
Bağ-ı emelde bir **ķuri** nâya tayanmışuz
(G 104/7-8)

Ķānî'üm bir **ķuri** nezzâreye dirmiş zâhid
Tâzeden n'eydügi ma'lûmdur aķşâ-yı ġaraż
(G 117/5-6)

3. Bir esasa dayanmayan.

Nice terciġ olunsun Şi'r ü nazm-ı âbdârundan
Ķuri efsânedür hep ġufte-i Firdevsî-i Tûsî
(K 3/77-78)

Ķuri bir nâmi vardur âb-i ġayvânuġ Belîġ
ammâ
Der-âġuş eyleyen tâ ġaşre dek ölmez 'Âlî Cân'
(G 218/13-14)

ķuril: Hazırlanmak.

ķuril:-an
Ĥum-ı dilde **ķurulan** bâde-i mazmûn ile pür
Bezmi-i 'ayşa ġadeġ-i Şu'le-fikendür elfâz
(G 121/7-8)

ķurit: Suyunu ve ıslaklıġını giderip kuru duruma getirmek.

ķurit:-di
Ķuritdi eşk-i çeşmi 'aks-i ruġsâr-ı arak-rîzûġ
Şuyın nâ-bûd ider bir çâha sîm-âb itseġ eġgende
(G 176/13-14)

ķurs-ı kamer: Ayın vüzevi.

Dil-i ġurŐîdi ile girdâbı nemekdân idinüb
Süfre-i hâledeki **ķurs-ı kamer** nânumdur
(G 50/27-28)

ķürsine-ġvân: İç çeken.

Gider mi **ķürsine-ġvân** Ĥalîl'ullahdan miġmân
Aceb mi ben nevâl-i cûd u iġsânuġla sîr olsam
(Kt 31/5-6)

ķurŐun: Atom numarası 82, atom aġırlıġı 207,21, yoğunluġu 11,3 olan, 327,4 °C'de eriyen, yumuşak ve bükülġen, mavimtrak esmer renkte bir element.

Kalb-i sengîne kelâm-ı nerm ider lâbûd eşer
Ķıġ'a-i elmâs dâ'im ġakk olur **ķurŐun** ile
(G 178/9-10)

ķurŐun:-la

Ķann-ı ġâlibde niŐân ġarbi iken dūr-â-dür
Urdı **ķurŐunla** o dem itdi yakînen eġnâ
(T 13/29-30)

Suġan-ı nerm ider elbet dil-i sengîne eşer
İġtizâ eylese **ķurŐunla** olur ġakk elmâs
(G 106/9-10)

ķurtar: Bir canlıyı bir felaketten, tehlikeden veya zor durumdan uzaklaştırmak.

Ne cevherdür dehânuġ ġiç bilinmez
Tekellüm eyle **ķurtar** ġalkı Şekden
(G 160/5-6)

ķurtul: Tehlikeli veya kötü bir durumu atlatmak.

ķurtul:-amaz
Dâne-i ġâlîne eylerse bu eşnada nazâr
Mürġ-i dil **ķurtulamaz** 'aķıbet ol dâma dūŐer
(Msd 2/53-54)

ķurtul:-amaz

Nice ġönlüm alayum zülġ-i perîşânından
Ķi neġh **ķurtulamaz** pençe-i müġġânından
(G 168/1-2)

ķurtul:-a

Ey ehl-i cezbe himmet idün ġuŐça cânuma
Ol dâmġehden 'avn ile Şâyed ki **ķurtula**
(G 181/5-6)

2. Sıkıntılı ve müşkül durumdan sıyrılmak, çıkmak.

Olsun fidâ-yı Şâhid ü mey cümle aķçe pul
Ķurtul cihânda vesveseden mest-i bî-ġod ol
(Tb 2129-130)

ķuru: Islaklıġını, nemini vitirerek kuru duruma getirmek.

ķuru:-r, -sa
Ebrü-yı yâre vesme henüz nâza başladı
Ķimler çeker bu vesme **ķurursa** mürekkebi
(G 222/5-6)

ķuŐ: Yeniden ortaya çıkmak.

ķuŐ:-di
Baġâr Őevġine çıkmış ġül-i seġid degül
Dem-i Őeġerde köpük **ķuŐdı** her Şecer her Őâġ
(G 28/3-4)

ķuŐan: Beline ķuŐak, kılıç, kemer vb. Şeyler bağlamak.

ķuŐan:-up
Çâr-ġarb ile miyâna **ķuŐanup** köhne düvâl
Zâhidâ sende ķâyıŐ merd iseġ it terk-i menâl
(Msd 5/31-32)

ķuŐça: Kuş gibi.

Ey ehl-i cezbe himmet idün **ķuŐça** cânuma
Ol dâmġehden 'avn ile Şâyed ki ķurtula
(G 181/5-6)

ķüŐe-i ebrü-vı kec: Eġri kaŐm köşesi.

Ehl-i 'aşka câmi'-i ġüsnünde hengâm-ı niyâz
ĶüŐe-i ebrü-yı kec miġrâb Şeklin ġöŐerür
(G 231/5-6)

kuşkılan: Kuşku içinde bulunmak, kuşku duymak, süphelenmek.**kuşkılan:-dı**

Tıflân-ı tünd-hüy-ı cihândan remîdedir
Olmaz esîr-i dâm-ı hîyel **kuşkılandı** dil

(G 147/5-6)

küsûf-ı hürşîd ol: Güneş tutulması.**küsûf-ı hürşîd ol:-sa**

Mün'akisdür dil-i şâfumda gubâr-ı haç-ı yâr
Görinür âyinede **olsa küsûf-ı hürşîd**

(G 31/5-6)

kutb-ı 'aşr: Zamanın ekseni.**Ꞙutb-ı 'aşr olsa revâ dâ'ire-i 'âlemde**

Kim ki etrâfını yeksân çuta mânend-i vasat

(G 119/5-6)

küttâb-ı çarh: Felek yazıcıları.

Rüyunuñ vaşfında ra'nâ bir gâzel yapdım bugün
Şafha-i hürşîde tahtır eyledi **küttâb-ı çarh**

(G 30/11-12)

küttâb-ı hayl-i çarh: Felek sürüsünün yazıcısı.**küttâb-ı hayl-i çarh:-a**

Küttâb-ı hayl-i çarha olurdu re'îs eger
'İlm-i kalemde olsa 'Utâridle imtiḥân

(Tb 1/51-52)

kütüb: Kitaplar.**kütüb:-üñ**

Fünûna dâd u sitedle olur mı hiç vâkıf
Niḫâyeti **kütübüñ** ismin öğrenür şahḫâf

(G 128/3-4)

ku'üd eyle: Oturmak.**ku'üd eyle:-miş**

'Aşrımızda eylemiş her şadra bir nâ-kes **ku'üd**
'Arz-ı ḫâcât idecek ehl-i şehâvet bulmadık

(G 133/3-4)

ku'üd meyl-i eyle: Namazın oturarak eda edilen**kısmına meyletmek.****ku'üd meyl-i eyle:-mez**

Hamîde-kamet ile düşdi çarḫ-ı dūn peyüme
Rükû'ı besdür anuñ **eylemez** mi **meyl-i ku'üd**

(G 35/15-16)

kuvvet-e cân: Canın gücü.

Kerd ḫemüşî reh-zen rûzî feğîr râ

Bî-nâle **kuvvet-e cân** râ neresed teḫl şîr râ

(G /2401-2)

kuvvet-i nâmiyye: Artan kuvvet.**kuvvet-i nâmiyye:-den**

Kuvvet-i nâmiyyeden sâye-i verd-i taşvîr
Mevce-i râyîḫaya eyledi ḫâkında nümüd

(T 10/5-6)

küy: Semt.

Ol serv-i nâzı eşk-i revân cüst-cü idüp
Mânend-i âb-ı cū çolaşur nice **küy** u kend

(G 34/5-6)

küy:-a

Oldı revâna cânib-i her şehr u **küya** şu
Ol serv-i nâzı çıkdi meger cüst ü cüya şu

(G 170/1-2)

küy:-uñ

Müjgân degül gözimdeki ḫvâhişle nâ-gehân
Küyüñ yolında ağlayarak cism-i nâ-tüvân

(Th /13-14)

Ḫâk-i derüñde esse şavursa 'aceb midür
Çıkdi nesim **küyüñ** ile akrabâ şabâ

(G 3/11-12)

küy:-ı, -n, -da

Dökdi o şüh kanımı mânend-i âb-ı rû
Küyünda ḫün ile ider üftâdegân vüzü

(Th 1/21-22)

küy:-ı, -n, -da

Seni **küyünda** yârin 'âleme teşhîr ider meh-tâb
Belîgâ Râtıb-ı Aşaf-nazîrûñ bezm-i ḫâşında

(G 7/21-22)

Yâd idüp ḫaçer-i bürrânuñı dil **küyünda**
Nice zâr eylesün yarası vardır sızlar

(G 57/3-4)

Ḫınâ-bend eylemiş pây-ı nigâh-ı çeşm-i
maḫmûra

Yine ol fitne-cünüñ gâlibâ **küyünda** kan olmuş

(G 111/15-16)

Her mübtelâya ḫaçer-i gâmezle zaḫm açar
Küyünda râst geldüm o şüḫa geçende ben

(G 167/13-14)

küves: Sokak.

Begerd dîde-e ḫayret fezâyem nuk-e mojjân nîst
Do çeşm der reh-e golzâr **küveş** pay-e por-ḫâr
est

(G 242/9-100)

küy-ı dil-rübâ: Güzelin semti.**küy-ı dil-rübâ:-da**

Râkıbi darb idelüm **küy-ı dil-rübâda** bu şeb
Şabâḫa dek dimesün ḫabl-ı sîne döğdüm tek

(G 141/5-6)

küy-ı nigâr: Sevgilinin semti.**küy-ı nigâr:-dan**

İtmem girîz ta'n ile **küy-ı nigârdan**
Devlet cihânda âdeme cây-ı ḫaçardadır

(G 41/5-6)

küy-ı yâr: Sevgilinin semti.

Murâd ol âfîtab-ı ḫüsne bir nezzâredür yoḫsa
Çapansun revzen-i dil **küy-ı yâr** nâzır olmazsa

(G 199/3-4)

küy-ı yâr:-da

Çalmaz rakīb-i dīvi gören **küy-ı yârda**

Dil-ḥastegān-ı ğam-kede karkar ḥavāleden

(G 158/15-16)

kuyruk sal: Yaltaklanmak.

kuyruk şal:-ur

Bu kadar kimseye **kuyruk** mı **şalur** ol nevres

Yā çözişün yā başı kaydını görsün herkes

(Msd 2/9-10)

kuyūd-ı tecemmüli: Süslenmiş, bağı olunan şeyler.

ḳuyūd-ı tecemmül:-i

Rāh-ı kanā'at içre selāmet murād ise

Dilden güsiste eyle **ḳuyūd-ı tecemmüli**

(G 214/13-14)

küz: Gölgede kalan, güneş almavan (ver).

Müşteri böyle ḳumāşı bulamaz dünyāda

Şandal olmaz aña nisbet bilā **ḳüz** dībāda

(Msd 4/39-40)

ḳuzāt-ı rüm: Rum'un kadıları.

ḳuzāt-ı Rüm ilinüñ āb-rüyü Mutlabī-zāde

Bu maḥlabgehde dünyā mañşıbın geçdi

temennādan

(T 15/1-2)

küze: Su içmeye varavan çömlek, testi.

küzeyi:-yi

Cismini eyler hebā pīrānuñ elbet rüzigār

Küzeyi herkes müdām oldukça müsta'mel kırar

(G 75/9-10)

kuzi: Kuzu, yavru.

Rakīb-i gürg kemīngāha girdi diş bileyor

Çıkarşa māderi ḳoynından ol **ḳuzi** meledür

(G 51/9-10)

-L-**lā: Hayır.**

Gönül hüsni bütân-ı bî-vefâdan nefy idüp dir **lā**
O şühuñ nazîri olduğım işbât ider illâ
(Mf 37/1-2)

lād:-dur

Suğan-şinâsî-i 'âlem benümle bākîdür
Na'am suğanda budur gayrı ba'd-ezin **lādur**
(K 5/75-76)

lā ilāhe illallah: Kelime-i tevhid.

Bu binâ-yı Hâlile gel nâ-gâh
Diyesin **Lā ilāhe illallah** 1127 ya da 1167
(T 12/27-28)

lā vü ne'amı: Hayır ve evet.

Ṭalib-i meblağ-ı ma'hüd ile varsam yanına
Naşş-ı divâr gibi yok baña **lā vü ne'amı**
(K 7/13-14)

lā-büd: Elbette, mutlaka, nâ-çâr.

Cihâmı yakmağa 'azm eyledün ey ṭıfl-ı âteş-bâz
Dil-i pür-âhumı al yanuña **lā-büd** fişeklik yap
(G 10/7-8)

lā-büd:

Ol şivekâr şiveyi hep bî-mağal yapar
Bezme gelince kendüye **lā-büd** kesel yapar
(G 45/1-2)

Ben âmîzişde olsam germ olup târ-ı reg-i yâra
Olur **lā-büd** fetil-i rişte-i şem'-i şebistânım
(K 8/35-36)

Olsa 'aceb mi būs-ı leb-i la'l-i ter lezîz
Turfanda olsa **lā-büd** olur her şemer lezîz
(G 36/1-2)

Ol şivekâr şiveyi hep bî-mağal yapar
Bezme gelince kendüye **lā-büd** kesel yapar
(G 45/1-2)

Pestden lā-büd çıkar bālâya mürğ-i bâl-zen
Vâşıl-ı maqşûd olur her kimse iş himmetdedür
(G 64/3-4)

2. Lazım, gerek.

Ṭarîkînde çıkar her biri **lā-büd** mu'ciz-i eşrâf
Eger ta'dâd idüp bed eylesem evşâf-ı âbâya
(K 9/87-88)

Dem-â-dem meyl-i hün-hvârî-i dildür meşreb-i
dil-ber
Ki **lā-büd** hün ile rengîn olur la'l-i leb-i dil-ber
(G 70/1-2)

Kalb-i sengîne kelâm-ı nerm ider **lā-büd** eğer
Kıt'a-i elmâs dâ'im hakk olur kurşun ile
(G 178/9-10)

lâden: Bu isim ile maruf kokulu bir nevi ratinec ki Girit adasında hâsıl olur.

lâdendür:-dür
'Anberîn-hâl-i 'izârı o bütüñ güyâ kim
Derd-i serdef'ine yapışdurılan **lâdendür**
(G 74/5-6)

lâf: Söz.

lâf:-ı
Dün o şeh-bâza Cezâ'ir **lâfı** kullanmış rakîb
Korkarum fülk-i vişâle kıçdan ol korşan çatar
(G 60/5-6)

Çekiye gelmiyor ol kâmet-i mevzün aşlâ
Nükte-sencân-ı cihân gayrı çosunlar **lâfı**
(G 228/9-10)

lâf u güzâf id: Boş söz etmek.

lâf u güzâf id:-er
Yârdan bir dikiş ayrılmaz **ider lâf u güzâf**
Âsumânı ne belâdur başa ol bî-inşâf
(Msd 5/41-42)

lâf-ı suğanverlik it: Güzel sözler söylemek.

lâf-ı suğanverlik it:-me, -sün
Bülbül çemende **lâf-ı suğanverlik itmesün**
'Aşruñ Belîğ-i nâdire-gü nükte-dânımdur
(G 233/9-10)

lâf-ı vefâ: Sözü yerine getirme.

lâf-ı vefâ:-da
Sâkî mey ile 'akd-i mağabbet cedîd olur
Lâf-ı vefâda her bir çhibbâ ferîd olur
(Tb 2/101-102)

lafz: Söz.

Aña ilbâsa sezâ **lafz** bulunmaz dâ'im
Yohsa gönlümde benüm cilve-künândur ma'nâ
(G 1/13-14)

Ten-i pür-za'fuma bir **lafz** ile eylerler istidlâl
Hemân nâm u nişânım mağv olup döndüm
mu'ammâya
(K 9/27-28)

lafz:-da

Lafzda anuñ için böyle nihândur ma'nâ
Kâleb-i her sühan-i dil-keşe cândur ma'nâ
(G 1/1-2)

lafz:-ı, -y, -la

Ṭâk-ı derûna remz-i ma'âniyle naķi ider
İtmez ifâde maṭlabı **lafzıyla** hüşyâr
(K 12/177-178)

lafz:-ı, -n, -a

Kimde vardur dir iseñ mestî-i şahbâ-yı garaż
Söyledüp **lafzına** baķ keşf ola ma'nâ-yı garaż
(G 117/1-2)

- lafz: -uñ**
Cübbe vü destâr ile nâ-dâna itmem iltifat
Rağbet eyler **lafzuñ** erbâb-ı suhan ma'nâsına
(G 177/9-10)
- lafz ol: Sözüñ olması.**
lafz ol: -ma, -sa
Eger **lafz olmasa** ma'nâyı bilmek hayli müşkildür
Temâsâ eyle rüy-ı dil-rübâyı zîr-i Bürka'da
(G 173/7-8)
- lafz-ı bî-ma'nâ: Manasız söz.**
Cevâb ister Belîgâ anı her kimden su'âl itseñ
Kerem didükleri bir **lafz-ı bî-ma'nâ** mıdır bilmem
(G 155/13-14)
- lafz-ı büse: öpücük sözü.**
lafz-ı büse: -si
'Aceb ne mertebedür çâšnî-i la'l-i nigâr
Ki **lafz-ı büsesi** lezzet virür dehânumuza
(G 208/3-4)
- lafz-ı dâniş ü cüd: Bilgi ve cömertlik sözü.**
lafz-ı dâniş ü cüd: -in
Lugât-nüvis-ı hîred **lafz-ı dâniş ü cüdün**
Yazar haqâyık-ı ma'nâsını Halîmîde
(Kt 15/5-6)
- lafz-ı haş: Ayva tüyünün sözü.**
Vaşfını levhe nezâketle yazarken hâme
Lafz-ı haş güşe-i haşşumda olunmuş taşhîf
(G 129/5-6)
- lafz-ı hüsn: Güzel söz.**
lafz-ı hüsn: -i, -n
Dem-i mu'ciz-beyânı **lafz-ı hüsnin** eylese takrîr
Düşer bir âh idüp hâk üzere rüy-ı şafha-i taşvîr
(Msd 1/19-20)
- lafz-ı rengîn: Süslü söz.**
Lafz-ı rengîn ile püşîde niqâb-ı gülgün
Ehl-i dil bezmine bir şüh-ı cihândur ma'nâ
(G 1/7-8)
- lafz-ı şîrîn: Tatlı söz.**
Telhâm itse eger hîle-i zehr-âb-ı 'adû
Lafz-ı şîrîn ile âsüde ider hâkânı
(G 219/11-12)
- lafz-ı sükkerîn: Şekerli söz.**
Âb-ı dehânna ezilür **lafz-ı sükkerîn**
Yârûñ zebân-ı pâkini haml itme lüknete
(G 188/15-16)
- lafz-ı tecnîs: Cinash söz.**
lafz-ı tecnîs: -i
Şiveden dil-ber-i rakqâşa bedel eş'ârûñ
Lafz-ı tecnîsi iki cânibine dalbızlar
(G 57/5-6)
- lâhik ol: Yetisen, ulasan.**
lâhik ol: -du, -ñ
Gayret-i berk-i mükâfâtı düşün
Nice zâlimlere **olduñ lâhik**
(G 134/5-6)
- laht-ı ciger: Ciğer parçası.**
Nuql ü şarâb zâhîde gayet lezîz ise
Erbâb-ı 'aşka hûn ile **laht-ı ciger** lezîz
(G 36/9-10)
- Ey çarh-ı sifle-hvân dili itme bî-nemek
Elmâs-rîze-i gama **laht-ı ciger** bula
(G 181/15-16)
- laht-ı ciger: -dür**
Hûn-âb-ı dîde meclise besdür şarâb-ı surh
Laht-ı cigerdür 'âşka hûnîn kebâb-ı surh
(G 29/1-2)
- laht-ı dil: Gönül parçası.**
laht-ı dil: -den
Çekilmez **laht-ı dilden** 'ukde-i peykân-ı dil-
düzuñ
Ki târ-ı pergere hall olmayınca pîneden çıkmaz
(G 96/7-8)
- laqlakıyyât: Favdasız, boş lâkırdılar; mânâsız sözler.**
Geçürdi **laqlakıyyât** ile 'ömürin bâğ-ı 'âlemde
Dilinde 'andelübün süziş-i pervâne yokdur yok
(G 132/7-8)
- la'l: 1. Dudak.**
la'l: -i
Dü **la'li** sürh ile tenvine beñzer ammâ kim
Tekellüm ile dehen nün u şın olur şadır
(K 5/7-8)
- Güşen-i cennete 'aks eylese **la'li** pür olur
Mey-i cân-perver ile câm-ı habâb-ı Tesnîm
(T 22/5-6)
- la'l: -ü, -ñ**
La'lüñ öperken aldı ten-i zârî derleme
Elbette ey perî 'arâk ister şekerleme
(G 203/1-2)
- 2. Yakut nev'inden pembe zî-kıymet taş.**
Şevk-ı icrâ-yı şabâ **la'l** ile sipih-ı bennâ
Kıldı şâhâne bu evvânı bu resm üzere binâ
(T 21/1-2)
- 3. Kırmızı.**
O **la'l** fes kâkül üzere berg-i güldür sünbül
üstinde
'İzârında 'arâk güyâ ki şebnemdür gül üstinde
(G 174/1-2)
- lâl: Dilsiz.**
Yâre sırrın dil zebân-ı kâlden evvel virür
Sâ'ile nâñk cevâbı **lâlden** evvel virür
(G 69/1-2)

lāl id: Susturmak.**lāl id:-er**Bağs-i 'ilm itmege ağaz idicek meclisde
Lāl ider nuṭṭ ile dānişver-i ehl-i hikemî

(K 7/31-32)

lāl ol: Dilsiz olmak.**lāl ol:-ur**Lāl olur āyine-i rūyını gördikçe Belîğ
Vaşf-ı hüsni o bütüñ 'āciz ider vaşşāfî

(G 228/13-14)

lālā: Bakıcı, koruma, öğretmen.**lālā:-sı**Neş'e-i bezm-i tarab-zāde-i dildür ammā
Sākî lālāsı anuñ duḡter-i rez dāyesidür

(G 46/7-8)

lāle: Zambakgillerden yaprakları uzun ve mızrağı andırır, çiçeği ise kadehe benzer çok renkli bir çiçek.Sāye-i sakfını ref itse serinden hürşid
Yāsemem lāle gibi ğamla olur dāğ-nümā
(T 21/19-20)Meyl eylediler rengi ile bŷyına dehrŷn
Ehl-i hevese lāle gerek bŷlbŷle tŷmruk

(Kt 39/3-4)

Bāğ-ı 'ālemdē müyesser mi olur 'ayş müdām
Lāle vŷ gül sinede bir tŷlu peymāne çekerLāle pŷr-hŷn gül fŷsurde bŷlbŷl-i hayrān hamŷş
Gŷlsitān-ı 'āleme geldŷk tarāvet bulmadıķ

(G 133/9-10)

lāle-i nu' mān: Kanlı lale.Belîğā lāle-i nu' māmı yād itdŷkçe ŷevkından
Bu rengin nazmı itsŷn zib-i destār ol melek-simā
(G 229/13-14)**lāle-i nu' mān:-ı, -sı, -nı, -**Ruḡ-ı pŷr-tābuñ ŷzre naķş-ı hāl-i 'anberinŷnle
Melāḡaḡ bāğnun bir lāle-i nu' mānisin cānā

(G 229/7-8)

lāle-i ruḡsār: Lale yanak.**lāle-i ruḡsār:-ı, -**Başınca sebze-i ḡaḡ bāğ-ı hŷsn-i cānānı
Bozıldı lāle-i ruḡsārı lankurızlanmak

(G 215/9-10)

la' l-i bedahşān: Bedahşan yakutu.Rŷyuñ ki senŷn mihr-i dirahşān gibi parlar
Mercān lebŷñ la' l-i Bedahşān gibi parlar

(G 52/1-2)

la' l-i leb-i dil-ber: Sevgilinin dudağının kırmızılığı.**la' l-i leb-i dil-ber:**Dem-ā-dem meyl-i hŷn-hvārī-i dildür meşreb-i
dil-ber

Ki lābŷd hŷn ile rengin olur la' l-i leb-i dil-ber

(G 70/1-2)

la' l-i leb: Kırmızı dudak.**la' l-i leb:-ı, -nı, -den**Bir bŷse virse la' l-i lebinden o dil-nŷvāz
Luḡfin olur mı 'āşıķa bundan ziyādesi

(G 226/5-6)

la' l-i mŷzāb: Şarap.**la' l-i mŷzāb:-uñ**La' l-i mŷzābuñ altına elmās mıḡlasun
Kim meyl iderse hāne-i 'ayş-ı 'imārete

(G 188/11-12)

la' l-i nāb: Berrak dudak.**la' l-i nāb:-ı, -nı, -a**Sŷzişli oldu bu ğazelŷñ korķarım Belîğ
Cānān oķursa eyler eger la' l-i nābın

(G 198/19-20)

la' l-i peykān: Kırmızı ok temreni.**la' l-i peykān:-dır**İstikāmetde kadd-i dil-dāra nāvek diñse pes
Gŷyiyā bir la' l-i peykāndır başında sivri fes
(Mf 19/1-2)**la' l-i pŷr-nikāt: Nŷkteler dolu dudak.**Temāşā kıl ḡaḡ-ı dil-dārı la' l-i pŷr-nikāt ŷzre
Yapışmış mŷya beñzer cā-be-cā ḡabb-ı nebāt
ŷzre

(G 182/1-2)

la' l-i rŷḡ-efzā: Can katan dudak.Ser-āğāz eyledikçe nağmeye ol la' l-i rŷḡ-efzā
Degŷl ādem leb-i taşvire ta' līm-i sŷrŷd eyler
(G 53/9-10)**la' l-i ter: Hoş dudak.****la' l-i terde:-de**O la' l-i terde yok teb-hāle hergiz āfet-i tebden
Ki cŷnbiş eylemekle āb-ı gevherde ḡabāb olmaz
(G 87/3-4)**lā-mekān: Mekansızlık, yurtsuzluk.****lā-mekān:-a**Şevķ-i nesim-i kŷyuñ ile gird-bād-veş
Gitdi ğubār-ı ten dŷnerek lā-mekāna dek
(G 137/5-6)**lā-mekān it: Yurtsuz etmek.****lā-mekān it:-di**Kāndil-i nŷr-ı dide-i erbāb-ı ḡab' iken
Bād-ı şehāb-ı dāmen-i merg itdi lā-mekān
(Tb 1/45-46)**lā-nazir: Eşsiz, benzersiz.****lā-nazir:-ı, -dır**Hıdŷv-dād ger Kāplān Pāşā-yı kerem-ğŷster
Şecā'atle şehāvetde velātŷñ lā-naziridir
(Kt 22/1-2)

lâne: Yuva, âsivân.

Âteş içre cilve itmek şive-i pervânedür
Sen var ey bülbül çemende hâr u hasdan **lâne**
yap

(G 9/5-6)

lâne-i 'ankâ: Anka kuşunun yuvası.

Harâb eyler anı mânend-i seyl âmed-şüd-ı
merdüm
Sevâd-ı künc-i 'uzlet olsa şimdi **lâne-i 'Ankâ**

(G 6/5-6)

lâne-i bülbül: Bülbül yuvası.

lâne-i bülbül: -den
Gürâba aşiyâmı **lâne-i bülbülden** a'lâdur
Tarabgâh-ı neşâf-efza gelür zenbûra kendüsi

(K 3/37-38)

lâne-i büm u gürâb ol: Karga ve baykuş yuvası olmak.

lâne-i büm u gürâb ol: -ur
Zinhâr gürra olma bu mülk-i harâba kim
Tâc-ı mülükü **lâne-i büm u gürâb olur**

(Tb 1/73-74)

lâne-i pür-hün: Kan dolu yuva.

Bu vaz'ı nice bülbül ider bî-edebâne
Zann itdi seher **lâne-i pür-hün** güle kondı

(G 221/7-8)

latîf: Hos, güzel.

Suhandâ ma'nî-i rengin **latîf** edâ ister
Hakîm ider mey-i gülgünü âb ile memzûc

(G 24/13-14)

latîf ol: Hoş olmak.

Latîf ol tâ ki mahfûz olasin halkuñ lisânından
Ne rûtbe sa'y ile tîz eyleseñ kat' idemez cân tîğ

(G 126/13-14)

lâ-vâ'kıl ol: Dünyavî bilmez hale gelmek.

lâ-yâ'kıl ol: -sa
Şafâ-yı neş'e-i bintü'l-'inebden olsa **lâ-yâ'kıl**
Okur ebnâ-yı 'aşra ümm-i şibyân hvâce-i ebced

(G 32/7-8)

lây-ı sepîd-i derd-i herem: İhtiyarlık derdinin beyaz küllü.

lây-ı sepîd-i derd-i herem: -le
Pür-pîç-i zülf-i ham-be-ham-ı türe-i bütân
Lây-ı sepîd-i derd-i heremle hizâb olur

(Tb 1/65-66)

lâyık: Yakısır, münasip, sâvân.

Lâyık mıdır ki hâk-i mezellet-nişest olam
Pervâz iderken evc-i ma'ârifde pest olam

(Tb 2/45-46)

Lâyık mı âh idüp felege bir iş itmeyem
Dâ'im muhâlif itdüğü kavli işitmeyem

(Tb 2/119-120)

Lâyık oldur o mehûñ hatt-ı şu 'â-ı enzâr
Ola kerakesinüñ şemsesine rişte-i târ

(Msd 4/29-30)

Hulûs-ı bendegîye **lâyık** oldur bûs-ı dâmânûñ
Kenâr-ı lebde istikbâl ide tab'ı senâkârı

(K 4/7-8)

Böyle **lâyık** mı Belîgüñ kâla aç u 'uryân
Bâ-huşûş ola senüñ gibi velîyü' n-ni'amı

(K 7/49-50)

Ey nâdire-fenn hâmeyi aldıkça ele
Levhin saña **lâyık** ki şuna şems ü kamer

(R 12/1-2)

Qurbânüñ oldıgım saña **lâyık** değil midir
Gökden nüzül iderse bize berre-i Hamel

(Kt 27/3-4)

Yirde meh gökde bu hüsn ile o şeh **lâyık** idi
Gâlibâ eylediler râh-ı temâşâyı gâlağ

(G 119/3-4)

Âteş yanar başında gam-ı rüzgâr ile
Lâyık tökerse gözyaşını dâne dâne şem'

(G 122/5-6)

Lâyık ki encümende erürse hiçâbdan
Sırr-ı nihân-ı 'aşkı getürdi lisâna şem'

(G 122/11-12)

Ey sitemger nice gördüñ **lâyık**
Yıkıla bâğda serv-i bâsık

(G 134/1-2)

Bu kadar fikr-i dağık ile yine dil-dârûñ
Dehen-i tengine **lâyık** bulamam ince suhan

(G 165/3-4)

Libâsın pâk idüp tekrâr telvîş eylemez 'âkıl
Degül **lâyık** günâha cür'et istîğfârdan şöñra

(G 172/5-6)

Dil-beste eyler âdemi dünyâ nümâyîşi
Lâyık dinürse silsile mevc-i serâbına

(G 198/11-12)

Nazm-ı Belîgi yazmağa hürşîd 'U'târidüñ
Lâyık şunarsa destine levh-i müzehheb

(G 22/13-14)

lâyık: -dur
Hayâl-i nazm-ı bârîküm yanında şimdi **lâyıkdur**
Mücessemdür dinilse mevc-i büy-ı verd-i
hamrâya

(K 9/83-84)

Suhan-güyân-ı dehre i'tinâ eylerse **lâyıkdur**
Belîgüñ nazm âşârını buldı rûtbe-i i'caz

(G 237/13-14)

lāyık:-dur

O kākül uçlarına dāmen-i şeb diñse **lāyıkdır**
Ki nūr-ı cebhe-i berrākı yārūñ şubḥ-ı şādıkdır
(Mf 6/1-2)

Görüp ikrāmını dānişverān-ı dehre **lāyıkdır**
Du 'ā-gūy-ı devām-ı devleti rūḥü'l-emīn olsa
(G 196/21-22)

lāyık ol: Layık olmak, yaraşmak.**lāyık ol:-a**

Şimdi efendi sen var iken rüzgārda
Lāyık ola mı bī-ser ü pā düstān-ı 'ilm
(K 10/121-122)

Lāyık ki **ola** dergeh-i devlet-me'ābuña
Tab'-ı Belīg-i nādire-gū tercemān-ı 'ilm
(K 10/123-124)

lāyık ol: -ur

Temāşā-yı cemāl-i yāra **lāyık** çeşm-i 'āşıkdur
Olur nılüfer-i baḥr-ı tecellī dīde-i Müsī
(K 3/5-6)

lāzım: Gerekli.

Daḥl itme zāhid ehl-i hevānuñ şarābına
Lāzım degül mi bāde bu bezmüñ kebābına
(Tb 2/65-66)

Ḥudā ḥübān-ı kāfir-kışden hıfz itsün ihvānı
Ki **lāzım** ehl-i 'aşka iktidā-yı mezheb-i dil-ber
(G 70/9-10)

lāzım:-dur

Ney-zen demindür al neyi efsürdedür yürek
Söndi göñülde ateşi **lāzımdır** üflemek
(Tb 2/113-114)

lāzım:-dur

'Aşk-ı nā-puḥte dile ehl-i nefes **lāzımdur**
Yaşamaz çüp-ı teri üflemeyince ateş
(G 109/5-6)

Kapatdı merdümek-i çeşmi 'aks-i ḥāl-i nigār
Derün-ı dīdede **lāzımdur** ola merdüm tek
(G 141/3-4)

Yapıldıḡça gāzel sūzişli bir mazmūna muḥtācuz
Cihānda herkesüñ **lāzımdur** āteşgāh beytinde
(G 206/11-12)

lāzım ol: Gerekmek.**lāzım ol:-maz**

Levh ü kalemle eyledüm işbāt-ı müdde'ā
Olmaz hünerde tezkiye **lāzım** güvāhuma
(G 192/27-28)

lāzım ol:-ur

Çeşm-i 'alīle **lāzım olur** tütüiyä için
Cānāna ḥāk-pāyını itme hebā şabā
(G 3/5-6)

le'ālī-i suhan: Söz incileri.

Le'ālī-i suhan kem-yāb ise dillerde ğam
çekmem
Rezil olur güher dünyāda mişli nādīr olmazsa
(G 199/7-8)

le'ālī-i suhan-ı pāki: Temiz söz incileri.

Hezār sa'y Belīg eyle silk-i nazma yine
Le'ālī-i suhan-ı pāki eyledim irdāf
(G 128/15-16)

leb: Dudak.

İki kāşıyla ḥaṭ u **leb** o çār-ebürünüñ
Egerçi kıṭ'adur ebrusı beyt-i a'lādur
(K 5/5-6)

Zülāl-i şevk-i lebiyle mişāl-i teşne lebān
Fezā-yı şafḥada şad-çāk olup **leb** taşvīr
(K 6/27-28)

Eger an ser u reġbet ber kenār-e cüybār est
Behem āyed do **leb** ez şevk būs-e maksadaş cū
rā
(G 243/7-8)

leb:-ler, -ü, -ñ, -de

Şāni'-i kudret nihān itmiş ezelde ey perī
Leblerüñde neş'e-i cām-ı şarāb-ı portakal
(Ş 1/15-16)

Olur ḥāmūş iken ma'nā-yı rengin şā'ire vāşıl
Ki evvel bestedür **leb** bāde-i nābuñ sebūsında
(G 183/9-10)

leb:-ü, -ñ, -le

Sākī ta'allül eyleme gel yoḡsa ḥumda şey
Besdür **lebüñle** ḥāl-i ruḡun bezme nuḡl ü mey
(Tb 2/121-122)

leb:-i

Lebi ḥayāline mānend-i şişe-i fānūs
Görildi şaḥn-ı derünümde ateşin taḡrīr
(K 6/29-30)

leb:-ü, -m, -den

O cevherim ki **lebüm**den olur ziyā-efgen
Mişāl-i tābiş-i āyine şāfi-i taḡdir
(K 6/163-164)

leb:-üm, -de

Nümāyāndur **lebümde** āhdan tebhāleler bī-'ad
İder peydā ḥabāb-ı mevci oldıkça şabā müşted
(G 32/1-2)

Nümāyāndur **lebümde** āhdan tebhāleler bī-'ad
İder peydā ḥabāb-ı mevci oldıkça şabā müşted
(G 32/1-2)

leb:-ü, -nüñ

Va'de-i naḡd-i vişāli **lebünün** hep sözdür
Bize de meclis-i 'işretde bir altun bozdur
(Mf 39/1-2)

- leb:-ü, -m, -de**
O rütbe hün-feşânlık itdi nişter-hîz-i ğamzeñ
kim
Lebümde şîşe-i teb-hâle güyâ cām-ı vārundur
(G 47/3-4)
- leb:-ü, -ñ**
Rüyuñ ki senüñ mihr-i dıraşşân gibi parlar
Mercân **lebün** la'l-i Bedaşşân gibi parlar
(G 52/1-2)
- Bir zarar eyleyemez 'aşıka ol piste **lebün**
'Akrēb-i zülf-i keci finduğ-ı pistānından
(G 168/3-4)
- leb:-de**
Hayāl-i dil-beri tā **lebde** istikbāl ider cānım
Ki şāhib-hāne ikrām eylese mihmān olur
maḥzūz
(G 120/3-4)
- leb:-ü, -ñ, -de**
Lebünde cilveger tebhāle görse Hızr-ı ferruḥ-
pey
Ḥabāb-ı şîşe-bāza beñzedür āb-ı hayāt üzre
(G 182/5-6)
- leb:-ü, -ñ**
Lebün lezzet-resādur mevc-i la'l-i āb-ı engūra
Zebānuñ āşinādur sūz-ı berg-i ğonca-i nūra
(G 187/1-2)
- leb:-ler, -ü, -ñ**
Ḥāller nokta zebān-zed iki mışra' **leblerün**
Mūylar zīr ü zeber 'irāb şeklin gösterür
(G 231/3-4)
- leb-ā-leb: Ağzına kadar dolu.**
Sākī eger ki meyle **leb-ā-leb** degilse ḥum
Def-i ḥumāra iki ṭolu taş temām gelür
(Mf 2/1-2)
- Dest-i Belîğ-i rind-i suḥanverde gül degül
Bir kâse virdi meyle **leb-ā-leb** cabā şabā
(G 3/13-14)
- leb-ā-leb ol: Ağzına kadar dolmak.**
leb-ā-leb ol: -dı
Leb-ā-leb oldu anuñ cūşış-i hayālinde
Mişāl-i bütkeke kâşāne-i dil-i zūhhād
(K 11/21-22)
- leb-ā-leb ol:-mış, -dur**
Mişāl-i kâse-i çinī **leb-ā-leb olmuştur**
Şadā-yı debdebe-i ḥaşmetiyle güş-ı bilād
(K 11/51-52)
- leb-ber-leb: Dudak dudağa.**
Naḥl-i dil-keşte olan emrüdī bildün mi nedir
Şekkeri şerbetle **leb-ber-leb** zümürütü gözedür
(Mf 56/1-2)
- leb-ber-leb ol: Dudak dudağa olmak.**
leb-ber-leb ol: -dı
Pertev-nümāy-ı küh-ı tecellī iken gönül
Leb-ber-leb oldu tüde-i kālā-yı mā-sivā
(K 2/27-28)
- leb-i bām: Kubbenin kenarı.**
Va'd-ı nişüm ile ancak **leb-i bām**
İtdi fevvāredeki āba külāh
(T 23/13-14)
- leb-i bām-ı sarāy-ı 'ālī: Yüce sarayın kubbesinin kenarı.**
Şevk-i tişem **leb-i bām-ı sarāy-ı 'ālī**
İtdi Zāl-i felekün kaddini ḥaşretle dü-tā
(T 21/27-28)
- leb-i cām: Kadehin kenarı.**
leb-i cām:-a
Yāruñ alınca bāde-i la'li çeşidesin
Dikdi ḥabāb büse **leb-i cāma** dīdesin
(G 162/1-2)
- leb-i cān-baḥş: Can veren dudak.**
Leb-i cān-baḥş ile güftāra gelse ol Mesīhā-dem
'İlāç eyler dil-i bīmār-ı ehl-i 'aşka rühānī
(G 218/9-10)
- leb-i cüy: Irmak kenarı.**
leb-i cüy:-ı
Beni būs-ı leb-i dil-dāra teşvīk eyleyüp her dem
Öper 'aks-i dehān-ı ğonca gülşende **leb-i cüyü**
(G 210/3-4)
- leb-i dāstān-ı 'ilm: ilim destanının kenarı.**
Ḥvāb-ı 'ademde kaldı ebed cehl-i bī-fürüg
İtdün güşāde ḥāke **leb-i dāstān-ı 'ilm**
(K 10/55-56)
- leb-i deryā: Deniz kenarı.**
leb-i deryā:-da
Leb-i deryāda senün hem-çü 'aşā-yı Mūsā
Açılır naḥl-i kadūñ 'aksine dervāze-i mevc
(G 22/13-14)
- leb-i dil-dār: Sevgilinin dudağı.**
leb-i dil-dār:-a
Kahve fincāmı tokındı **leb-i dil-dāra** meger
Serpilüp gül şuyı cūş itdi yakıldı micmer
(Msd 3/49-50)
- leb-i gevher-feşān-ı 'ilm: İlim elması saçan dudak.**
Leb-riz-i 'ıkd-ı cevher olur ceyb-i mümkināt
Açsa feţānetün **leb-i gevher-feşān-ı 'ilm**
(K 10/29-30)
- leb-i gülberg: Gül yaprağı dudak.**
leb-i gülberg:-i
Bī-āb ol şehūñ **leb-i gülbergi** çāk olup
Ḥün-ı cigerle ğonca gibi kıldı iktifā
(K 2/125-126)

leb-i gür: Kabir dudak.**leb-i gür:-a**

Şehid-i tîg-i 'aşk oldur ki âşâr-ı neşâtidan
İde meşk-i tebsüm mâtem arayan **leb-i gûra**
(G 187/9-10)

leb-i havz: Dudağın kenarı.**leb-i havz:-da**

Meşşâta **leb-i havzda** dil-dârî şoyınca
Geydürdi aña mâ'î şü dibâsı boyınca
(G 204/1-2)

leb-i kevserde: Kevser'in kenarı.**leb-i kevserde:-de**

Hâzîn cennete söyleñ ki **leb-i Kevserde**
Mustafâ 'aşkına nüş ide şarâb-ı şâfi
(G 228/3-4)

leb-i la'l: Kırmızı dudak.**leb-i la'l:-i, -n, -e**

Sâkiden alup destine dil-ber baña şundi
Şayed ki **leb-i la'line** peymâne tokındı
(G 221/1-2)

leb-i la'l: Yakut dudak.**leb-i la'l:-ü, -ñ**

Beyt-i ber-cestede pinhân olayum za'f ile ben
Leb-i la'lüñ öpeyüm her okudukça anı sen
(G 165/1-2)

Hoy-kerde būs ider **leb-i la'lüñ** Belîg-i zâr
Elbette ey perî 'arağ ister şekerleme
(G 203/13-14)

leb-i meygün: Kırmızı dudak.**leb-i meygün:-ı**

Leb-i meygünü 'aceb mevc-i şafâdır ammâ
Kulzüm-i nürda gird-âb-ı emeldür nâfi
(G 228/11-12)

leb-i nâşih: Öğüt veren dudak.**leb-i nâşih:**

Gitdükçe ziyâd oldı gön'lümde teb-i 'aşkuñ
Bu âteşe dâmendür cünbişle **leb-i nâşih**
(G 26/3-4)

leb-i niyâm: Kılıcın kenarı.**leb-i niyâm:-dan**

Olur şikeste-zebân 'arşa-gâh-ı rezminde
Leb-i niyâmdan itse eger şudür kec ü mec
(Kt 1/7-8)

lebîşulan: İmrenmek.**lebîşulan:-ur**

Âb-ı şâfiden alup nüş eyledükçe teşnegân
Şulanur bahruñ **lebî** imrendigüñden dâ'imâ
(T 3/7-8)

leb-i taşvîr: Dudağın resmi.**leb-i taşvîr:-e**

Ser-âgâz eyledikçe nağmeye ol la'l-i rûh-efzâ
Degül âdem **leb-i taşvîre** ta'lîm-i sürüd eyler
(G 53/9-10)

leblebi: Dış kabuğu çıkarıldıktan sonra fırında kavrulup çerez olarak yenen nohut.**leblebi:**

Ĥabb-ı nebât-ı la'li degül nisfî şıgmayup
Ağzında kaldı bir şeker-endüde **leblebi**
(G 222/3-4)

leb-rîz: Taşkın, ağzına kadar dolmuş.**leb-rîz:-dir**

Sâkî şarâb-ı nâb ile **leb-rîzdir** kedü
Zinhâr boş bulunma tehî kalmasun sebü
(Tb 2/71-72)

leb-rîz ol: Ağzına kadar dolmak.**leb-rîz ol:-up**

Neş'e-i ser-şâr ile hün-âbeden **leb-rîz olup**
Bezmi-gamda şîşe-i tebhâledür minâ-yı rûh
(G 27/9-10)

leb-rîz-i cüşiş ol: Coşup taşmak.**leb-rîz-i cüşiş ol:-dı**

Dünyâyı tutdı nazm-ı Belîg-i şikeste-hâl
Leb-rîz-i cüşiş oldı tarab-ĥane-i ĥayâl
(Th 1/33-34)

leb-rîz-i 'ıkd-ı cevher ol: Gerdanlığın elmasla dolması.**leb-rîz-i 'ıkd-ı cevher ol:-ur**

Leb-rîz-i 'ıkd-ı cevher olur ceyb-i mümkinât
Açsa feñânetün leb-i gevher-feşân-ı 'ilm
(K 10/29-30)

legen: Genellikle, içinde bir şey yıkamak için kullanılan metal veya plastikten yayvan kap.

Mihr ü meh sağl ü **legen** şebnem ü gül aña miyâh
Şekl-i zencîrde gîsü-yı müca'ad her gâh
(Msd 2/21-22)

Olup âvîze Süreyyâ zencîr
Zer-ıtlâ' sağl u legen mihr ile mâh
(T 23/17-18)

le'im: Alçak, aşağılık, cimri [kimse].

Gör kazâyı diyâr-ı gurbetde

Anı katl itdi bir sefih ü le'im
(T 14/5-6)

le'ime: Alçak, aşağılık, cimri [kimse].**le'im:-e**

Kimse **le'ime** yâr olamaz iltifât ile
Seng-i siyâha câzibe-i keh-rübâ 'abes
(G 20/3-4)

lem'a-efken-i zulmet-serây-ı cân: Canın karanlık sarayına parıltı salan.Ruhsârî **lem'a-efken-i zulmet-serây-ı cân**

Refîâr-ı nâzî ta'ne-zen-i mevc-i cüybâr
(K 12/27-28)

lem 'a-i berķ-i tekellüm: Söz şimşeginin parıltısı.**lem 'a-i berķ-i tekellüm: -dür**

Zebānuñ aşınā-yı cünbiş-i mevc-i tebensümdür
Nigāh-ı hānde-sūzuñ lem 'a-i berķ-i tekellümdür
(G 58/1-2)

lem 'a-i zerrāt: Zerrelere ışıkları.

Bu hāk-i dergeh-i Şeyhü 'l-en 'āmdur ki anuñ
Cihānda **lem 'a-i zerrāt** reşk-i bedr-i münir
(K 6/47-48)

lenger: Çapa.**lenger: -i**

Şūr-ı baħr-ı ğam bizi bu bezme itmişdür Belig
Keşt-i meyle 'aceb līmāna geldüñ **lenger** at
(G 16/13-14)

Yā Rab cihānda dil-şüdenüñ keşt-i dili
Gird-āb-ı baħr-ı miħnete **lenger** bırakmasun
(G 163/7-8)

Pertāb kıldı **lengeri** limān-ı hāvere
Güm-geşte oldı keşt-i-i ħurşid-i pür-ziyā
(K 2/3-4)

lenger-i temkîn: Tedbir çapası.

Bulurken tüde-i dürr-i suħanla **lenger-i temkîn**
Yine tab 'ı Belig 'aşkuñla baħr-ı pür-telātumdur
(G 58/17-18)

lerzān ol: Titremek.**lerzān ol: -ur**

Ālāt-ı şevķüñ üstine **lerzān olur** gönül
Mānend-i tāziyāne-i ŧanbur-ı pür-nevā
(K 2/163-164)

Olmaz cihānda zelzele her-dem tehī yire
Bār-ı girān-ı zulm ile **lerzān olur** bu arz
(G 116/5-6)

lerze: Titreme.

Rüz u şeb reşk-i kefi ebr-i güher-pāşından
Baħr-ı sīm-āb gibi **lerze** tutar 'Ummāni
(G 219/13-14)

lerze id: Titremek.**lerze id: -er**

Mişāl-i mevc-i sīm-āb düş-ı dil-berde
İder ħararet ile **lerze** mevc-i tār-ı ħarir
(K 6/99-100)

lerze-efgen: Titreyiş düşüren.

Baħna āhi ile āteş-nümā-yı tiziş-i ħahrı
Olur mānend-i zībāk **lerze-efgen** mevc-i ħārāya
(K 9/51-52)

lerze-fiken: Titreyiş saçan.

Şikeste-cünbiş ile ħaddi üzre **lerze-fiken**
Mişāl-i mevc-i seyl-āb mevc-i tār-ı ħarir
(K 6/9-10)

Pirāhen içre **lerze-fiken** cism-i nāzüki
Mīnāda hem-çü mevc-i sīm-āb bī-ķarār
(K 12/17-18)

lerzende it: Titretmek.**lerzende it: -me, -g, -e**

Ĥayretle 'arızındaki ĥoy oldı güyiyā
Āyine üzre **itmege lerzende** ber-ķarār
(K 12/25-26)

lerziş id: Titretmek.**lerziş id: -er**

Ĥarekāt u sekenātında ne cünbişdür bu
Teni sīm-āb gibi **lerziş ider** hem-vāre
(G 207/7-8)

lerziş-i sīm-āb: Gümüş renkli suyun titreyiş.

Ĥāl şanma anı bir rütbe **leĤāfet** var kim
ŧaşrasından görünür dānesi sīb-i zekānuñ
(G 140/7-8)

Dīdeme çāh-ı zekān gird-āb şeklin gösterür
Ĥatre-i ĥoy **lerziş-i sīm-āb** şeklin gösterür
(G 231/1-2)

leĤāfet: Güzellik.

Bu **leĤāfet** bu havā ile virtür
Rūh-ı insāna fütūħāt-ı cezil
(T 20/15-16)

leĤāfet: -den

LeĤāfetden o şūħuñ zā 'il olmaz büsegāhında
Mişāl-i ĥal-i nīli 'aşıkuñ cāy-ı leb-i büsi
(K 3/19-20)

Dem-i ĥicāb o mehüñ güş ider **leĤāfetden**
Şikest-i zezeme-i reng-i 'arızı dilşād
(K 11/11-12)

leĤāfet: -de

Ĥuşūşa bir gül-i nev-rüstesi var kim **leĤāfetde**
Fürüg-ı ĥüsn ile reşk urubdur mihr ü meh-ŧabuñ
(T 25/11-12)

leĤāfet: -i

Bir rütbedür **leĤāfeti** ol māh-peykerüñ
ŧār-ı nigh ŧokunsa yüzinde nişān ħalur
(G 40/3-4)

levāzım-ı 'ayş-ı dü-rüz: İki gündüz veme içme malzemeleri lazım.**levāzım-ı 'ayş-ı dü-rüz: -e**

Niçün **levāzım-ı 'ayş-ı dü-rüze** şarf itmez
Bahār vakti tutar müşt-i ğoncada zer şāħ
(G 28/15-16)

levend: 1. Boylu poslu vakışıklı.**levend: -i, -n, -ü, -ñ**

Fülk-i vişāline çatan ol kıç **levendinüñ**
Ĥullansa başlı başına anı re 'is olur
(G 49/11-12)

2. Osmanlı bahriye teşkilâtında donanmada ve kıyılarda hizmet gören askerî sınıf.

levend:-üñ

Çul oğlu bir **levendün** bendesi olmak
vazîfemdir

Cemâl-i pâkini vaşf eyledüm 'uşşâka icmâlî
(G 209/7-8)

levh: Sayfa.

Levh u kalemle eyledüm işbât-ı müdde'â
Olmaz hünerde tezkiye lâzım güvâhuma
(G 192/27-28)

Ser-i târ-ı nîgeh ber-geştedür çîn-i cebinüñden
Hürâm itmez kalem âhârdan **levh** üzre çîn olsa
(G 196/11-12)

Hâşmın ilzâmına bu fenn-i ma'ânide Belîğ
Sözünü eyler iseñ **levh** ü kalemle işbât
(G 14/19-20)

levh:-i, -n, -e
Nesyeyi **levhine** tebâşir ile yazdıqça o yâr
Rüy-ı müyum ütüler âteş-i gayret nâ-çâr
(Msd 4/47-48)

levh:-i, -n
Ey nâdire-fenn hâmeyi aldıkça ele
Levhin saña lâyıq ki şuna şems ü kamer
(R 12/1-2)

4. levh:-e
Vaşfını **levhe** nezâketle yazarken hâme
Lafz-ı haţ güşe-i haţtumda olunmuş taşhîf
(G 129/5-6)

levha: Bir yere asılmak üzere yazılmış veya yapılmış yazı veya resim.

Yazarken kilik-i kudret **levha** naqş-ı maţla'-ı
hüsnün
Bulındı kâmetün bir mısra'-ı şânîsi yok müfred
(G 32/3-4)

levha-i sîm: Gümüş sayfa.

Ruñında çüşiş-i nâ-rüste müy-ı 'anberfâm
Görindi **levha-i sîm** üzre hem-çü naqş-ı sevâd
(K 11/9-10)

levha-yı zekâb-ı surh: Kağıttaki kırmızı mürekkep.

Şüret-nigâr-ı kilik-i każadan dehân-ı yâr
Bir katredür ki şamladı **levha-yı zekâb-ı surh**
(G 29/9-10)

levh-i âhen: Demir sayfa.

Şerâr-ı nokta dūd-âlüd u rengîni-i nazm âteş
Bu şî'ri **levh-i âhen** üzre yaz dîvançe kağıtdur
(G 43/11-12)

levh-i dil: Gönül sayfası.

levh-i dil:-de
Levh-i dilde hâme-i efkâr ile resm eyleyüp
Yapdı tarz-ı dil-keş üzre böyle bir 'âlî binâ
(T 1/9-10)

Olınca **levh-i dilde** cilveger ârâyiş-i 'ukbâ
Vücüh-ı hayra virdi âb u tâbî muhbiren mâ'dan
(T 24/5-6)

levh-i dil-i pâk: Temiz gönül sayfası.

levh-i dil-i pâk:-ü, -m, -e
Naqş idüp **levh-i dil-i pâküme** dağ-ı elemi
Baña eş'ârı unutturdu sipihrûñ sitemi
(K 7/1-2)

levh-i dîvân-ı każâ: Kader sözünün sayfası.

levh-i dîvân-ı każâ:-da
Levh-i dîvân-ı każâdan intihâb olmuş Belîğ
Reng-i mażmûn ile pürdür şafha-i garrâ-yı rûh
(G 27/23-24)

levh-i dîvâr-ı pür-cilâ: Cilalı duvarın yüzü.

levh-i dîvâr-ı pür-cilâs:-sî, -n, -dan
Levh-i dîvâr-ı pür-cilâsından
Mün'akis hep nuqûş-ı elvânî
(T 4/19-20)

levh-i hâtır: Gönül sayfası.

levh-i hâtır:-dan
Ma'ânî dem-be-dem terşih idince **levh-i hâtırdan**
Olur hâmem Belîgâ nâvdân beyt-i mu'allâya
(G 191/15-16)

levh-i havâtır: Fikirler sayfası.

levh-i havâtır:-dan
Perişânlık ser-a-pâ haqq olup **levh-i havâtırdan**
Yazar 'ahdünde cem'iyetle şâ'ir zülf-i dildârı
(K 4/33-34)

levh-i hüsn: Güzel sayfa.

levh-i hüsn:-üñ
Kıl kadar sâde ruñuñ luñtını görmez cânâ
Levh-i hüsnün haţ-ı nev-hâste pîrâyesidür
(G 46/5-6)

levh-i mañfûz-ı mu'allâ: Yüce korunmuş sayfalar.

levh-i mañfûz-ı mu'allâdan:-dan
Böyle ister suhan-ı velvele-ârâ ki Belîğ
Levh-i mañfûz-ı mu'allâdan ola müstenbat
(G 119/11-12)

levh-i mihr-i garrâ: Gösterişli güneş sayfası.

levh-i mihr-i garrâ:-y, -a
Uţârid ile hâme-i zerrîn ile âşâr-ı rengînin
Şafâdan eylesün tahîr **levh-i mihr-i garrâya**
(K 9/59-60)

levh-i müzehheb: Altınla yaldızlanmış sayfa.

Nazm-ı Belîgi yazmağa hürşid 'Uţâridün
Lâyık şunarsa destine **levh-i müzehheb**
(G 222/13-14)

levh-i pâke: Temiz sayfa.

Âferin tağ'ma var ise cihânda gelsün
Levh-i pâke kâlemi böyle Belîgâne çeker
(G 81/17-18)

levh-i ruḥ: Yanak sayfası.**levh-i ruḥ:-i, -n, -da**

Billür içinde rişe-i sünbül degül midür

Levh-i ruḥında mü-beçe-i nâ-demîdesi

(G 213/3-4)

levh-i ruḥsârda: Yanak sayfası.**levh-i ruḥsâr:-da****Levh-i ruḥsârda** târiḥ-i celî

Bu 'aceb ḥüsn-i ḥaṭṭ-ı Mir 'Âli 1167

(T 12/31-32)

Levh-i ruḥsârda târiḥ-i celî

Bu 'aceb ḥüsn-i ḥaṭṭ-ı Mir 'Ali 1170

(Mf 47/1-2)

levh-i rüy: Yüz sayfası.**levh-i rüy:-i, -n, -da**Ḥaṭṭ-ı leḥ böyle mevzün naḡş olaldan **levh-i****rüyunda**O çâr-ebür güzel Ḥayyâmı geçmişdür
murabba'da

(G 173/3-4)

levh-i sîne: Gönül sayfası.**levh-i sîne:-de**Dildür zuhür-ı 'aşka sebep **levh-i sîne**

Bî-ḥarf ma'nî şafḥaya taḥrîr olur mı hîç

(G 23/7-8)

Sevdâ-yı mâ-sivâyı kımaz **levh-i sîne**

Üstâd-ı pîşekâra pesendîde iş budur

(G 54/11-12)

levh-i ṭab': Yaratılış sayfası.**levh-i ṭab':-i, -n, -da****Levh-i ṭab'ında** teh-i sîne-i billürından

Hep mücessem görünür nâsa ḥayâl-i şevket

(G 15/23-24)

levh-i ṭab': Yaratılış sayfası.**levh-i ṭab':-u, -m, -da**İsm ü resmin **levh-i ṭab'umda** güzel yazsun o

şüh

Hüccetüñ herkes nigâh eyler Belîğ imzâsına

(G 177/15-16)

levh-i ṭab': Yaratılış sayfası.**levh-i ṭab':-u, -ñ, -i**Mıstar-keşîde şafḥa gibi **levh-i ṭab'uñı**

Eyle hemîşe nâḥun-ı mâtemle pür-figâr

(Tb 1/97-98)

**levh-i ṭavâmîr-i nazm-ı eslâf: Geçmişlerin şiir
tomarları ve defterleri.****levh-i ṭavâmîr-i nazm-ı eslâf:-a**Bakılsa **levh-i ṭavâmîr-i nazm-ı eslâfa**

Bu şi'r ḥâtimede ketb olunmuş imzâdur

(K 5/79-80)

levh-i yâḳût: Yakutlu sayfa.**levh-i yâḳût:-a****Levh-i yâḳûta** o ḥaṭṭ-ı lebi kimse yazamaz

Dest-i ḳudretle anı ḥâme-i icâd yazar

(Mf 34/1-2)

**leylâ: Leyla ile Mecnun hikayesinin kadın
kahramanı.****leylâ:-dur**O fitne ger beni Mecnün iderse **Leylâdur**

Başumda silsile-i ḳayd-ı zülfi sevdâdur

(K 5/1-2)

leylâ:-y, -a

Nihâl-i sâye-i iḳbâline Ḳays ilticâ' itse

Serâbuñ mevcesî zencîr olurdu pây **Leylâya**

(K 9/55-56)

leyle-i zülf: Saçın sivahlığı.**leyle-i zülf:-ü, -ñ, -de**Gönül ki **leyle-i zülfünde** ḳaldı dil-dâruñ

Görür o âyine-i sîneyi güşâde şabâḥ

(G 25/3-4)

leyletî'l-ḳadr: Kadir gecesi.Rüyüñ şabâḥ-ı 'ıyd saçuñ **leyletî'l-ḳadr**

Ġayrı cihânda 'âşîka 'ıyd u ḳadr nedir

(G 79/7-8)

leylî: Mecnun'un sevdiği kız.**Leylî** vü şâna şevḳ ile Mecnün olup bu şeb

İtdi fetîle müyma mıḳrâzî şâne şem'

(G 122/7-8)

leyl-i ḥublâ: Hamile.**leyl-i ḥublâ:-dur**

Firîb-güne tesellîye başlayup yâhüd

Tebessüm eyleyerek dir ki **leyl-i ḥublâdur**

(K 5/61-62)

leyse: Olmadı.

Dimesün kimse bir aḥbâbı görüp

Leyse fihâ mine'l-aḥbâbî sivâḥ

(T 23/27-28)

leziḫ: Lezzetli, tatlı, hoş.

Beñzer mi ḥüsn-i duḡtere şîrîni-i püser

Lezzet virür dimaġa birer dürlü her **leziḫ**

(G 36/7-8)

Nuḳl ü şarâb zâhide gayet **leziḫ** iseErbâb-ı 'aşka ḥün ile laḥt-ı ciger **leziḫ**

(G 36/9-10)

Nuḳl ü şarâb zâhide gayet **leziḫ** iseErbâb-ı 'aşka ḥün ile laḥt-ı ciger **leziḫ**

(G 36/9-10)

Bir kerre anı almasa dil-ber deḥânına

Olmazdı kâm-ıc âlemiyânda şeker **leziḫ**

(G 36/11-12)

leziz ol: Lezzetli olmak.**leziz ol: -ma, -sa**Düşmezdi cism-i yâra Belîğ 'aks-i çeşmimiz
Pâlûde üzre **olmasa** bādâm-ı ter **leziz**

(G 36/13-14)

leziz ol: -saOlsa 'aceb mi būs-ı leb-i la'l-i ter **leziz**
Turfanda **olsa** lābüd olur her **semer leziz**

(G 36/1-2)

leziz ol: -urOlsa 'aceb mi būs-ı leb-i la'l-i ter **leziz**
Turfanda **olsa** lābüd olur her **semer leziz**

(G 36/1-2)

Ümmid-i 'ayş ile ğam-ı ferdâ olur **leziz**Cüyâ-yı keyfe telhî-i şahbâ **olur leziz**

(G 37/1-2)

Ümmid-i 'ayş ile ğam-ı ferdâ olur **leziz**Cüyâ-yı keyfe telhî-i şahbâ **olur leziz**

(G 37/1-2)

Būs itse pây-ı dil-beri la'l-i bütân gibi

Telh-âb-ı mevce-i leb-i deryâ **olur leziz**

(G 37/3-4)

Hoşdur mezâka būs-ı leb-i tıfl-ı şîr-ıhvâr

Mezc olsa şîr ü kând ile helvâ **olur leziz**

(G 37/5-6)

Çeşm-i fakîre şîşe-i zehr-âbdur felek

Dünyâ-pereste mâl ile dünyâ **olur leziz**

(G 37/7-8)

Eyvâ göbekli sîb-zeķan egerçi yâr

'İndimde sîbden benüm eyvâ **olur leziz**

(G 37/9-10)

Hoy-kerde sîb-i ğabğabın öp dil-berün Belîğ

Sîr-âb olunca mîve-i me'vâ **olur leziz**

(G 37/11-12)

lezzet: Tat.

'Aceb ne mertebdür çâşnî-i la'l-i nigâr

Ki lafz-ı büsesi **lezzet** virür dehânumuza

(G 208/3-4)

lezzet vir: Tat ve çeşni katmak.**lezzet vir: -ür**

Beñzer mi hüsni-i duħtere şîrîni-i püser

Lezzet virür dimağa birer dürlü her **leziz**

(G 36/7-8)

lezzet-çeşân-ı hvân-ı 'aşk: Aşk sofrasının lezzetini tadanlar.**lezzet-çeşân-ı hvân-ı 'aşk: -a**Yine **lezzet-çeşân-ı hvân-ı 'aşka** müjde-ıhvân ol
kim

Müheyyâ rîze-i elmâs ile pürdür nemekdânım

(K 8/9-10)

lezzet-çeş-i şab'um ol: Yaradılışın tadına bakmak.**lezzet-çeş-i şab'um ol: -up**Bir zamân **lezzet-çeş-i şab'um** simât-ı dehr **olup**
Zehr ü kând ü niş ü nüşında ğalâvet bulmadık

(G 133/11-12)

lezzet-i künc-i şafes: Kafesin köşesinin zevki.**lezzet-i künc-i şafes: -mez**Vaçanda ba'd-ezîn bî-berķ ü telh-âşâm olan
mürğünDimâğından hemişe **lezzet-i künc-i şafes**

gitmez

(G 94/25-26)

lezzet-i maźmün: Mazmunun çeşnisi.O rütbe **lezzet-i maźmün** ile perver ki âşârı

Şu'â'-ı târ-ı çeşmi eyledi pîçide ma'nâya

(K 9/61-62)

lezzet-i nüş: İçkinin tadı.

Şey'-i vahid gibidür bu ğam u şādî-i cihân

Lezzet-i nüş ile tev'em gibidür zahmet-i niş

(G 110/11-12)

lezzet-resâ: Lezzete erişen.**lezzet-resâ: -dur**Lebüñ **lezzet-resâdur** mevc-i la'l-i âb-ı engüra

Zebânuñ âşinâdur süz-ı berg-i ğonca-i nûra

(G 187/1-2)

libâs: Elbise, givsi.**libâs: -ı**Kara mâtem **libâsı** ile kalem

Fevtine bir zebân olup giryân

(T 18/7-8)

libâs: -ı, -n**Libâsın** pāk idüp tekrâr telvîş eylemez 'âkıı

Degül lâyıķ ğünâha cür'et istiğfârdan soñra

(G 172/5-6)

libâs-ı fire-i mâtem: Kederin karanlık elbisesi.**libâs-ı fire-i mâtem: -le**

Ħum-ı sînemde sevda cüş idelden bülbül-i

şab'um

Libâs-ı fire-i mâtemle izhâr itdi ğüftârı

(K 4/49-50)

lif: Yıkanmak için kullanılan bitki telleri demeti**veva türlü ipliklerden yapılmış örgü.**Pîç ü tâb eyledi **lif** aña ezildi şâbün

İstedî kîse-i müşğîn sürine dil-bere çün

(Msd 3/25-26)

likâ: Cehre.Dirîğ kim Ağacık-zâde ol ğuceste **likâ**

Dahi cevân iken itdi felek anı nâ-büd

(T 17/1-2)

likin: Lâkin, ancak, ama.İder **likin** sitemle 'âşık-ı bî-kîne tekdür

Dil-i senginine hiç süzîş-i âh itmeyor te'sîr

(Msd 1/21-22)

Hayâlî şem' veş tâb-efgen oldı ol bütün **likîn**
Bu eşnâ' da harîm-i sîneden bir dem nefes
gitmez

(G 94/29-30)

**lîmân: Gemilerin barınmalarına, yük alıp
boşaltmalarına, yolcu indirip bindirmelerine
varayan doğal veya yapay sığınak, liman.**

lîmân:-a

Şûr-ı baħr-ı ğam bizi bu bezme itmişdür Belîğ
Keşti-i meyle 'aceb lîmâna geldüñ lenger at

(G 16/13-14)

limân-ı hâver: Doğu limanı.

limân-ı hâvere:-e

Pertâb kıldı lengeri **limân-ı hâvere**

Güm-geşte oldı keşti-i ħurşid-i pür-ziyâ

(K 2/3-4)

lisân: Dil.

lisân:-i, -n, -da

Eriyor ħoċka-i la'inde kelâm-i şîrîn
Ne gezer yohsa **lisânında** o ħüsn-i lüknet

(G 15/25-26)

lisân:-a

Lisâna almaġa esbâb-ı 'ayşî tevbeliyüm

Maħallî geldi tekâzâ-yî kâfiye mül dir

(G 72/5-6)

Lisâna ismüñi alsak berây-ı istikbâl

Ķopar bu rûĥ-ı revân tâ gelür zebânumuza

(G 208/7-8)

lisân:-i, -n, -dan

Laťif ol tâ ki maħfûz olasın ħalkuñ **lisânından**

Ne rütbe sa'y ile tîz eylesen ħať' idemez cân tîğ

(G 126/13-14)

lisân:-i

Bâd-ı ħazân füsürde idelden o gül-ruĥı

Bülbül gibi **lisâni** Belîğ ebkem eyledüm

(G 152/15-16)

lisân:-u, -muz, -a

Suĥanda Râtüb-ı Âşaf-nazîre şimdi Belîğ

Nazîre ħiç yaċışur mı bizim **lisânumuza**

(G 208/17-18)

lisâna getir: Dile getirmek.**lisâna getir:-a -di**

Lâyık ki encümente erürse ħicâbdan

Sırr-ı nihân-ı 'aşkı **getürdi lisâna** şem'

(G 122/11-12)

lisân-ı ħâl: Sözle deġil ħâl ve davranışla anlatma.

Ķâbil-i feyz olsa bir âdem **lisân-ı ħâl** ile

Ders-i 'aşkı aña her berg-i çemen taċrîr ider

(G 82/11-12)

Esrâr-ı süzîş-i dili alup zebâna şem'

Söyler **lisân-ı ħâl** ile hep yana yana şem'

(G 122/1-2)

Söyler **lisân-ı ħâl** ile zülf ol perîveşe

Bâġ-ı ruĥında bitmez idüm sünbül olmasam

(G 150/13-14)

lisân-ı ħalem: Kalemin dili.

lisân-ı ħalemi:-i

Ķıtdı zeyl-i suĥanı nükte-i mâ-ċülle vü del

Ķať' idem gayrı du'â ile **lisân-ı ħalemi**

(K 7/75-76)

livâ-yı miĥneti çek: Zahmet bavraġını çekmek.

livâ-yı miĥneti çek:-di

Şaĥn-ı derün-ı ehl-i dile düd-ı âhdan

Çekdi **livâ-yı miĥneti** ser-'asker-i dijem

(Tb 1/5-6)

loab-e mâr: Yılanın salvası.

Şefâsâz-e ezel derd u devâ râ midehed bâhem

Loab-e mâr râ âĥer devâ ez mohrey-e mâr est

(G 242/5-6)

loċmân-ı deħr: Zamanın doktoru.

Loċmân-ı deħr bunca zamân ġüşîş eyleyüp

Merge 'ilâc bulmadı ħiç bir fününda

(Tb 1/27-28)

lorta: Avakkabı kalıbının çapı.

Böyle merdâne-reviş zenne kesimle her bâr

Lorta gel dâ' ire-i ehl-i dile çizme kenâr

(Msd 5/9-10)

loťf: İvilik.

Bâ **loťf** u ħahrı ehl-e soĥan şekve mikoned

Netevân ze nuk-e ĥâme boriden ħarir râ

(G 240/9-10)

**lu'âb-ı ħoċka-i la'l: Dudaktan ve aġızdan akan
salva.**

lu'âb-ı ħoċka-i la'l:-ü, -m

Şordukça ĥastegâna şakız çigneyüp o şüĥ

Dirmiş **lu'âb-ı ħoċka-i la'lüm** şakızlıdur

(G 80/5-6)

lu'b: Oyun.

Bir piyâdegâĥ olur eyler şeh-i devrânı mat

'Arşaya bîñ **lu'b** ile sürse eger ferzâne at

(G 16/1-2)

lu'be it: Oyun etmek.

lu'be it:-di

Buldu ki açmış aġzını ĥayretle ĥâtemüm

İtdi bu **lu'be** oldı engüşt ber-deĥân

(R 19/3-4)

lücc: Girdab.

lücc:-i, -n, -e

Sütün-ı ĥâme yelken gösterüp evrâċdan nâ-ġâĥ

Belîğ el-ĥaċċ sefineñ baħr-ı aşkuñ **lüccine**

şalmış

(G 113/11-12)

lütce-i âb-ı muşaffâ: Saf suyun girdabı.**lütce-i âb-ı muşaffâ:-dan**

Hıdiv-i dehr şadr-ı esbak 'Abdu'llâh Paşa kim

Münevverdür derünü **lütce-i âb-ı muşaffâdan**

(T 24/1-2)

luğat-nüvis-i hıred: Akılcıca sözlük yazan.**Luğat-nüvis-i hıred** lafz-ı dâniş ü cüdın

Yazar haqâyık-ı ma'nâsını Hâlimide

(Kt 15/5-6)

luhük-i 'âr eyle: Utanmak.**luhük-i 'âr eyle:-r**

Gıtdükçe nerdübân-ı müsâ'idden oldı pest

Besdür niçün ki vaşfuña **eyler luhük-i 'âr**

(K 12/147-148)

löknet: Pelteklük.**löknet:-e**

Âb-ı dehânına ezilür lafz-ı sükkerin

Yârûñ zebân-ı pâkini haml itme **löknete**

(G 188/15-16)

lüle: Cesme, musluk ve emsaline takılan küçük boru.**lüle:-den**

Yapdırup bu çeşme-i dil-cüyü ol kân-ı kerem

Kıldı icrâ **luleden** 'atşâna âb-ı cân-fezâ

(T 3/5-6)

lüle:-si**Lülesi** işrâb ider 'atşâna târihin Belîg

Gel gel iç nev-çeşmesâr-ı nürdan âb-ı zülâl 1170

(T 26/9-20)

lülüvân ol: Utanmaz olmak.**lülüvân ol:-an**Bulmaz bu cây-gehde **olan lülüvân** gibi

Şad-sâl gavta eylese deryâya Sönbekî

(Kt 55/5-6)

lü'lü-i ter: Taze inci.**lü'lü-i ter:-den**

Ey hâk-i tîre sende emânetdür ol güher

Yanında kadri **lü'lü-i terden** kem olmasun

(G 157/7-8)

lü'lü-yı nâ-yâb: Bulunmaz inci.**lü'lü-yı nâ-yâb:-uñ**

Bu dükkân bir şadefdür güyiyâ bañr-i melâhâtdede

Derün-ı perverişgâhıdur ol **lü'lü-yı nâ-yâbuñ**

(T 25/13-14)

lü'lü-yı nihân: Gizlenmiş inci.**lü'lü-yı nihân:-dur**

Bañr-i eş'âr-ı dil-ârâda şadefdür elfâz

Perveriş-yâfte **lü'lü-yı nihândur** ma'nâ

(G 1/21-22)

luft: Yardım, inayet, ihsan.'İbâdu'llâha **luft** u şefkatüñ fehm eyleyüp 'âlem

Ahâli-i zemîn u âsmân olsun du'â-güsü

(K 3/85-86)

Hamza Pâşâ-yı Silâhdâr-ı şehen-şâh-ı cihân

Ezelî mevhibe **luft** u kerem ol destüra

(Kt 7/1-2)

Her berg-i giyeh teşneliginden yanayor

Rañmet kapusun **luft** ile aç bârân vir

(R 16/3-4)

Hân-ı Mañmûdun olup şâbıkda şadr-ı a'zamı

Eyledi bay ü gedâyı **luft** ile âsüde-hâl

(T 26/3-4)

Luft u keremüñ oldı bu du'âya güvâh

Sen ibn-i vezîr oldıñun işbât itdüñ

(Kt 49/3-4)

Âdemi bende iden **luft** u keremdür yoñsa

Pâdişâh eyleyemez merdüm-i âzâdeyi kul

(G 143/3-4)

İhvana **luft** ile yine itmezdi iltifat

Üftâde Yüsuf olsa eger ka'r-ı çâhuma

(G 192/9-10)

Ehl-i vefâya kañr ideyor bî-vefâya **luft**

Bilmem ne güne hıdmet idem pâdişâhuma

(G 192/25-26)

luft:-i, -n, -iBu mañamuñ **luftını** güş eyle kim bülbül ider

Hânde-i gül-gonca-i taşvirdeñ meşğ-i nevâ

(T 1/29-30)

luft:-iHemîşe **luftı** ile râstân olup mükrim

Yanında bend iledür kurb-ı hañçer-i mu'vecc

(Kt 11-12)

luft:-iDostuñ hemîşe âdeme **luftı** mezid olur

Ni'met başında müftene herkes şehîd olur

(Tb 2/103-104)

luft:-u, -ñ

Güm-râh ider bu vâdi-i pür-gamda reh-zenân

Luftuñ eger ki bendeñe olmazsa reh-nümâ

(K 2/189-190)

luft:-i, -n, -aEger ki mazhar-ı **luft** u kerem ise vüzerâSeñâvet ü keremüñ **luftına** bu ma'nâdur

(K 5/31-32)

luft:-u, -ñ, -aDâverâ dâdgerâ **luftuña** kalmışdur işim

Yoñsa aldum gözüme râh-ı diyâr-ı 'ademi

(K 7/43-44)

Cümleden **luftuña** şâyeste kuluñdur yoñsa

'Âdet olmuş şu 'arâya vüzerânuñ keremi

(K 7/47-48)

- Erbâb-ı derd **luţfuña** nisbetle itdiler
Gül-mîh-i bâb-ı merhâmetüñ çeşm-i intizâr
(K 12/133-134)
- luţf:-u, -ñ, -dan**
Kimi **luţfuñdan** alur sıra kimi gendüm ü cev
Yokdur esb-i dilüñ iştabl-ı riyâzette yemi
(K 7/45-46)
- luţf:-u, -ñuñ**
Luţfuñuñ âşıkıdır âh ider atlasa tûfeng
Tütüni göklere peyveste olur bî-pervâ
(T 13/25-26)
- luţf:-u, -ñ**
İhdâ idüp Belîgüñe bir kîse-i duhân
Luţfuñ cihânda olmadı hiç böyle bir kese
(Kt 23/3-4)
- Ey âfitâb-ı evc-i kerem feyz-i cüd ile
Luţfuñ suhanver eyledi erbâb-ı tab'ı hep
(Kt 26/1-2)
- Ey âşaf-ı cem-mertebe bu bende-i zârüñ
Her demde sezâ **luţfuñ** ile mukrim olınsam
(Kt 33/1-2)
- luţf:-i, -ni**
Kıl kadar sâde ruhuñ **luţfini** görmez cânâ
Levh-i hüsnüñ haţ-ı nev-ğâste pîrâyesidür
(G 46/5-6)
- luţf:-i, -n**
Kim görse **luţfin** 'âşıkâ dir kim reviş budur
Ehl-i vefâya şive-i dâd u dihiş budur
(G 54/1-2)
- luţf:-i, -n, -a**
Luţfina mazhar olup bây u gedâ bendesidür
'Abd-ı Memlûk ider elbette kerem insânı
(G 219/9-10)
- luţf:-in.**
Bir büse virse la'l-i lebinden o dil-nüvâz
Luţfin olur mı 'âşıkâ bundan ziyâdesi
(G 226/5-6)
- luţf eyle: Yardımda bulunmak.**
luţf eyle:-me, -se
Derd-i dili gösterdüm hep revzen-i zaḥmumdan
Keşf olmaz idi hâlüm **luţf eylemese** câriḥ
(G 26/5-6)
- luţf id: Yardım etmek.**
luţf idüp:-üp
Luţf idüp ol gülbün-i gülşen-serây-ı 'ismetle
Cennet-i Firdevs ihsân eyleye bârî Hüdâ
(T 5/7-8)
- luţf u ḳahr: İyilik ve kötülük.**
luţf u ḳahr:-i, -n, -dan
Bî-niyâz olduḳ kibârüñ **luţf u ḳahrından** Belîg
Biz bu 'âlemde ḳanâ' at gibi devlet bulmadık
(G 133/13-14)
- luţfa eyle: İyilik etmek.**
luţfa eyle:-diğ, -üñ
Ey âşaf-ı pür-dâd u dihiş çarḫ-ı sitem-kâr
Bu ḡam-zedeye **eylediğüñ luţfa** idüp reşḳ
(Kt 6/1-2)
- luţf-ı ḥudâ: Allah'ın yardımı.**
Zihî **luţf-ı Ḥudâ** kim âftâb-ı şer'-i enverden
Ḥusuf-endüde bir şehr ola maḡzar tâbiş-i nûra
(T 27/1-2)
- luţf-ı kibâr: Nazikçe yardım.**
Zir-i destâna şeref-mâyesidir **luţf-ı kibâr**
Ḳadeḡüñ elden ele gezmesi mînâdandır
(Mf 55/1-2)
- luţf-ı ma'nâya ol: Anlam bağıslama.**
luţf-ı ma'nâya ol:-sa
Nizâmı buldururdu Şevketâne nazmuma 'Urfî
Eger kim re'y-i Şâ'ib Tâlib olsa **luţf-ı ma'nâya**
(K 9/93-94)
- luţfi ol: Yardım olmak.**
luţfi olan:-an
Yesâriye bu fenn-i haţda **olan luţfi** bâr-ı nîk
'İmâdi 'âlem-i rüyâda gördüm zevḳ-yâb oldım
(Kt 18/1-2)
- luţf-ı rabbânî: Allah'ın yardımı.**
Tab'-ı ayîne-i mücellâdur
Cilveger anda **luţf-ı Rabbânî**
(T 4/7-8)
- luţf-ı rûhâniyyet: Ruhani yardım.**
luţf-ı rûhâniyyet:-i, -n
Luţf-ı rûhâniyyetin bilmek için dîvârına
Bir mücesssem yaz nice gör cân virür bād-ı şabâ
(T 1/33-34)
- luţf-ı suḡan: Sözün iyisi.**
ḡSuḡana dâniş ü ḡüşişle virilmez revnaḳ
Baña bu **luţf-ı suḡan** oldu Ḥudânuñ keremi
(K 7/73-74)

-M-**mā: 1. Su.**

Dir zebān-ı lüleler 'atşāna tārīhin Belīg
Gel hemān bu çeşmeden nüş eyle bismillāh mā
1168
(T 3/9-10)

mā':- 'dan

Olinca levh-i dilde cilveger ārayış-i 'uqbā
Vücūh-ı hayra virdi āb u tābī muhbiren **mā' dan**
(T 24/5-6)

Gönülden sırrın işā eylemez pīr-i kühen zirā
Sebū-yı köhneden terşih idüp bir katre mā
çikmaz
(G 97/9-10)

2. Biz.

Mā bolbol bolend nesazim hāne rā
Hoş kerdeim hāne-ye yek āşiyāne rā
(G 241/1-2)

ma' anī: Manalar.

Ma' anī dem-be-dem terşih idince levh-i
hāırdan
Olur hāmem Belīgā nāvdān beyt-i mu' allāya
(G 191/15-16)

ma' anī-i kevn ü mekān-ı 'ilm: İlim dünyasının anlamları.

Bir nīm-iltifātuñ olursa bu bendeñe
Maşşür olup **ma' anī-i kevn ü mekān-ı 'ilm**
(K 10/125-126)

ma' anī-i laıf: Hoş manalar.

Āb-ı gevher gibi tābende **ma' anī-i laıf**
Silk-i nazma çekilen dürr-i 'Adendür elfāz
(G 121/3-4)

ma' anī-i vālā: Yüce anlamlar.

ma' anī-i vālā:-y, -ı
Cārī idüp **ma' anī-i vālāyı** eyledüñ
Beyt-i tabī'ata kalemī nāv-dān-ı 'ilm
(K 10/25-26)

ma' bed-i dilde tur: Gönül mabedinde bulunmak.

ma' bed-i dilde tur:-ur
Halka-i rişte-i āhumla şerār-ı cān-süz
Ma' bed-i dilde turur sübhā-i mercānumdur
(G 50/17-18)

ma' bedi hayl-i nücum: Yıldız zümresinin ibadet yeri.

ma' bedi hayl-i nücum:-ı, -n

Ma' bedi hayl-i nücumın künbed-i eflākdur
Mıhr ü meh kändil aña kavı-ı kuzah mıhrāb-ı
çarh
(G 30/7-8)

mā-cerā: Hiç olmayacak gibi görünen olay.

Şad-çāk olur bu mātemi güş eyleyen gönül
Pür-giryeye eyler 'ayn-ı serābı bu **mā-cerā**
(K 2/127-128)

mā-cerā:-y, -ı

Hiç olmayacak gibi görünen olay.
Mā-cerāyı keşf ider şāyed dehān-ı zahm-ı dil
'Āşıkā bir büse vir ey gönca-leb ağzın kapat
(G 16/7-8)

ma' cün: Macun, hamur kıvamına getirilmiş ilaç.

Hātır-ı pür-gam yapılmaz neş'e-i efyün ile
İ'tibār olmaz gelen keyfe mey ü **ma' cün** ile
(G 178/1-2)

ma' cün-fürüş-ı hikmet: İyilik macunu satan.

ma' cün-fürüş-ı hikmet:-iñ
Ma' cün-fürüş-ı hikmetün itmezdi zür-ı dest
Baht-ı nizār-ı düşmenüñi böyle hvāb-dār
(K 12/137-138)

mādde-i çār-anāsır: Dört unsur (toprak, hava, su, ates) madde.

Remz eyledüğüm **mādde-i çār-anāsır**
Hāk-i kademī oldugına dāl-i Muhammed
(K 1/25-26)

ma' delet-bahş: Adalet bağışlama.

Hıdiv-i memleket deryā-nevāl-i āsumān-rif at
Vezīr-i pür-sehāvet **ma' delet-bahş** ü hümā-sāye
(K 9/43-44)

ma' den: Çok değerli şeyleri kapsayan kaynak.

Sende varsa ma' rifet hoş-girān-ı dānişe
Cevherün bezl eyle imsāk eyleme **ma' den** gibi
(G 239/5-6)

ma' den-i zer: Altın madeni.

Kef-i luıfuñda teh-ı-kıse olur **ma' den-i zer**
Katredür kulzüm-i ihsān yanında deryā
(T 13/19-20)

māder: Anne.

māder:-ı
Raķīb-i gürg kemingāha girdi diş bileyor
Çıkarsa **māderi** koyınından ol kızı meledür
(G 51/9-10)

ma' din-i āhen-rübā: Mıknatısın bulunduğu yer.

Çāk olsa sīne **ma' din-i āhen-rübā** gibi
Bir süzen itmeme atlas-ı gerdüñdan recā
(G 2/7-8)

Çāk olsa sīne **ma' din-i āhen-rübā** gibi
Bir süzen itmeme atlas-ı gerdüñdan recā
(K 2/101-102)

ma' din-i aħmed paşa: Ahmet Paşa'nın bulunduğu yer.

Āşaf-ı şānī kerem **ma' din-i Aħmed Paşa**
Cüdi şermende ider hātem-i şāhib-himemi
(K 7/27-28)

mā-fī'z-zāmīr: Gönülde olan, içinde gizlenen.**mā-fī'z-zāmīr: -in**Şağınmaz herkese **mā-fī'z-zāmīr**in 'arz ider dā'im

Derünü şâfdır naqş-ı hıyelden sâdedür mînâ

(G 5/5-6)

mağbün ol: Aldanmak.**mağbün ol: -ma, -sun**Belîg ümmîd-i ihsân ile **mağbün olmasun** dil kim

Kibârûn kimyâ-yı lufti aḥbâba tarâmündür

(G 47/13-14)

mağbünî-i kâlây-ı fenâ: Yokluk kumaşını alırken aldanmış olan.**Mağbünî-i kâlây-ı fenâ** zâhir olur hep

Şabr eyle bu bazar-ı nedâmet bozılınca

(G 180/5-6)

mağdür: Gadre, haksızlığa uğramış ve gadir görmüş.**mağdür: -uñ**

Berķ-i hâtif gibi ğaddâra mükâfâtından

Âh-ı süz-efkeni ğaddâra çeker **mağdürüñ**

(G 135/7-8)

mağfîret: Allah'ın, kullarının günahlarını bağışlaması, varlıgaması.**Mağfîret** ḥil'atini geysel'e ehl-i siyâm

Ḥademe şahibi 'ıydıyye virür ḥuddâma

(G 194/7-8)

mağlata-i zâhid-i sâlûsî: İkiyüzlü kaba sofunun boş ve manasız sözü.Diñleme **mağlata-i zâhid-i sâlûsî** şaḥın

Mutribuñ kavlini güş eyle mey iç dil-ber sev

(G 169/9-10)

mağlaṭayla eyle: Birini şaşırtmak, yanıltmak için zihin karıştırıcı, saçma sapan söz söylemek.**mağlaṭayla eyle: -y, -emez**Bu **mağlaṭayla eyleyemez** vâizân-ı 'aşr

Rindüñ cihânda itdiği kesb-i feza'ili

(G 216/5-6)

mağlûb-ı naqş-ı büse: Yenilmiş öpücüğünün resmi.

Dil-ber odur ki Ka'be-i küyında bî-riyâ

Mağlûb-ı naqş-ı büse ola naqş-ı büriyâ

(G 2/1-2)

mağlûb-ı naqş-ı büse id: Öpücük aksini yenmek.**mağlûb-ı naqş-ı büse id: -er**

Ġubar-ı dergesinde naqş-ı pây-ı derdmendânı

İder mağlûb-ı naqş-ı büse elbet çeşm-i

giryânüm

(K 8/47-48)

mağz: Bevin, dimağ.

Dest-i şerîfûñ oldı bu ḥvân-ı vücûdda

Ser-cümle **mağz** ü cevher-i kül üstüḥvân-ı 'ilm

(K 10/75-76)

mağz: -ün

Ġüftârda ekşer kec ü mecdür nağzun

Mânend-i kedü kellede yokdur **mağzün**

(R 17/1-2)

mağz-ı eşyâ: Eşyanın çekirdeği.**mağz-ı eşyâ: -y, -a**

Olur bir yek-diger çeşpide hem-çün dest-i şehd-âlüd

Sirâyet kılsa nazm-ı sükkerinüm **mağz-ı eşyâya**

(K 9/89-90)

mağz-ı hü mâ ol: Mutluluğun özü olmak.**mağz-ı hü mâ ol: -a**

'Ömr ü devletle olup tekye-zen-i bâlîş-i nâz

Revġan-ı şem'a-i iḳbâli **ola mağz-ı hü mâ**

(T 21/35-36)

mâh: 1. Ay, kamer.

Devr-i ḥüsünüñde bu devlet yüz virür âyineye

Kim derünında anuñ **mâh** olsa birün âfitâb

(G 8/7-8)

Gelse fânüsda şerer gibidür

Bu münevver maḳâma mihr ile **mâh**

(T 12/9-10)

Olup âvîze Süreyyâ zencîr

Zer-ıtlâ' saṭl u legen mihr ile **mâh**

(T 23/17-18)

mah: -aMihr ü **maha** olur ziyâ-efgen

Eyleyenler bu ḥâke vaz'-ı cibâh

(T 12/11-12)

mâh: -ı

Ne cādûdur ki itmiş böyle bir âzâdeyi bende

'İzâr-ı tâbnâkı mihr ü **mâhı** eyler efgende

(Msd 1/37-38)

'Azmüne ḥıdmet yanaşdırmâḳ hevâsıyla felek

Mihr ü **mâhı** kıldı neşr-i tã'ir-i zerrîn-rikâb

(Kt 2/7-8)

Senüñle vezn idüp a'lâ tütarsa **mâhı** ġam

çekmem

Bu dehrüñ naḳışı bâlâya ref' eyley terâzusu

(K 3/7-8)

2. Ay yüzlü.

Kef-i cânânede ġüya mıkrâz

Dü-şebîh mün'akis âyinede **mâh**

(T 23/19-20)

Şeherde mektebe eṭfâl ile gider ol **mâh**

Murâdı muşḥaf-ı ḥüsn âyetin muḳâbeledür

(G 51/7-8)

Ḥıdîv-i dâd-ġüster Âşaf-ı şânî Ḥalîl Pâşâ

O zât-ı ekremüñ ferzend-i vâlâ-gevheri ol **mâh**

(T 6/1-2)

- Bu hüsn ü şa'şa-i berķ-süz ile ol **māh**
Şehāb-ı dīdelerüm itdi reşk-i ebr-i maṭır
(K 6/35-36)
- 'Aceb mi cilve kılsa şā'irūñ ol **māh** beytinde
Ki anuñ vaşf-ı hüsnūñ naķş ider her gāh
beytinde
(G 206/1-2)
- māh:-ı**
Ağūş-ı ḥasret-i dil-i zārī gūşād idüp
Mānend-i hāle eyledüm ol **māhı** der-kenār
(K 12/47-48)
- māha:-a**
Aç gözli Oruç Beg Ramāzān nāmında
Bir **māha** olup Hācı Receple nigerān
(R 18/1-2)
- māh:-u, -m, -a**
Eylerdi 'aks-i ğayrī gönülden vaṭan-cüdā
Mīr'āt eger ki 'aks-pezīr olsa **māhuma**
(G 192/19-20)
- māh:-u, -ñ**
Kaẓā bu ṭāk-i sipihre āşār mıydı her gün
O **māhuñ** olmasa hūrşīd-i envār āyinesi
(G 227/13-14)
- mahabbet: Sevgi.**
mahabbet:-ü, -ñ
Ṭāk-ı sipenc-i ḥāṭıra yazdım **mahabbetüñ**
Şengerf-i la'l-süde olup ḥāk-i Kerbelā
(K 2/145-146)
- mahal: Yeridir, uygundur.**
mahal:-dür
Maḥaldür düde-i sebzinden āteş-ḥāne-i ṭab'uñ
Ola pür-vesme mihrāb-ı du'ānuñ şekl-i ebrüsü
(K 3/81-82)
- mahalli: Yerli.**
Lisāna almağa esbāb-ı 'ayşı tevbeliyüm
Maḥallī geldi tekāzā-yı kāfiye mül dir
(G 72/5-6)
- maḥall-i icrā: Uygulama yeri.**
maḥall-i icrā:-dür
Ḥudāygāne ki dīvān-ı Āsafāneñde
Felekle söyleşürüm bu **maḥall-i icrādür**
(K 5/51-52)
- mā-ḥaşal: Sonunda.**
Re's olur ekşeri a'zā-yı bedende maḳtū'
Mā-ḥaşal cāy-ı necāt ister iseñ olma re'īs
(G 105/5-6)
- mā-ḥaşal:**
Bu gazelde yine şīrīn-kelīmāt ile Belīğ
Mā-ḥaşal piş-nihād eyledi aḥbāba simāt
(G 118/15-16)
- mā-ḥaşal:-ı**
Raķşa ağāz idicek şabr idemem **mā-ḥaşalı**
Dil anuñla bile oynar bayılır nezzāre
(G 207/3-4)
- mahbüb: Sevilen, sevgili.**
Daḥi ḥaṭṭ almadı iklīm-i hüsnī gālib olup
Ne ser-nigün takayor zülfi şorgucın **mahbüb**
(G 12/1-2)
- mahbüb:-ı, -n, -a**
Maḥbübına itmez mi fidā rūḥımı 'aşık
Bundan bilinür rütbe-i iclāl-i Muḥammed
(K 1/21-22)
- mahbüb:-a**
Ne çeker naḥvet-i erbāb-ı riyādan 'aşık
Bir şehirde ki ola bāde vü **mahbūba** yasāğ
(G 125/11-12)
- mahbüb-ı ḥudā: Allah'ın sevgilisi.**
'İsī-i nebi gerçi olup rūḥ-ı İlahī
Maḥbüb-ı Ḥudā zāt-ı pür-efzāl-i Muḥammed
(K 1/19-20)
- mahbūs: Bir vere kapatılmış, hapsedilmiş.**
mahbūs:-ı
Bürüna zā'findan reh-yāb olur bu meclis-i
'aşkun
Şarılsa dāmen-i āvāze-i zencire mahbūsi
(K 3/17-18)
- mahfaza-i sine: Göğüs kutusu.**
mahfaza-i sine:-y, -e
Her saḥt-ı dile hüsn-i ḥaṭm naķş idüp ol şūḥ
Çor **mahfaza-i sineye** mānend-i murakka'
(G 123/5-6)
- mahfice var: Gizlilik olması.**
Zerrāk-ı şehri 'avķ ile tağlit idüp Belīğ
Maḥfice var ki meclis-i yārān bizlidür
(G 80/15-16)
- mahfuz id: Korumak.**
mahfuz id:-üp
Bed-nigāh-ı çeşm-i a'dādan anı **mahfuz idüp**
Ṭül-ı 'ömr ile mu'ammer eylesün Bārī Ḥudā
(T 28/35-36)
- mahfuz ol:-a, -sın**
Laṭīf ol tā ki **mahfuz olasin** ḥalkūñ lisānından
Ne rütbe sa'y ile tiz eyleseñ ḳaṭ' idemez cān tiğ
(G 126/13-14)
- mahfuz-ı zaḥm-ı çeşm: Göz yarasını saklamak.**
mahfuz-ı zaḥm-ı çeşm:-dür
Maḥfuz-ı zaḥm-ı çeşmdür ol şūḥ-ı şermgīn
Gülgün niķāb-ı 'ārızı reng-i perīdedür
(G 44/7-8)

māhī: Bahk.**māhī:**-y, -eYāruñ fūrūg-ı mihr-i ruḥın cüst ü cü iden
Deryā içinde **māhīye** beñzer ki āb arar

(Mf 54/1-2)

māh-ı çeḥār-deh: Ayın ön dördü.

Olmaz devām-ı vaşl ki bir gün çıkar Belîg

Māh-ı çeḥār-deh şebe āgüş-ı hāleden

(G 158/17-18)

māh-ı ğarrād: Parlak ay.**māh-ı ğarrād:**-durSemāya fırladı yelmāni ḍarb-ı destinden
İlişdi çarḥa anı şanma **māh-ı ğarrādur**

(K 5/43-44)

māh-ı muḥarrem: Muharrem ayı.**māh-ı muḥarrem:**-üñ**Māh-ı muḥarremüñ** kad-i ḥam-geştesi gibi

Bu mātēm itdi kāmētini 'ālemüñ dü-tā

(K 2/135-136)

māh-ı şeb-ārā: Geceye benzeyen ay.**māh-ı şeb-ārā:**-nuñ

'Aceb mi ũtsa İskender gibi iqlīm-i Zülmātı

Rikābında olur **māh-ı şeb-ārānuñ** sipeh kevkeb

(G 11/5-6)

māh-ı tamām: Dolunay.

Sarılıp fūṭa-i müşğine belı ol ḥod-kām

Münḥasif oldı yine nişfına dek **māh-ı tamām**

(Msd 3/17-18)

māhī-i baḥr-ı ḥün: Kan denizindeki balık.Dem-i meşāfda **māhī-i baḥr-ı ḥün** mı degül

Zebān-ı ḥançeri kim ḥün-feşān-ı a'dādur

(K 5/41-42)

māhiyyet: Bir şeyin aslı, nasıl olduğu.

Çār-deh sāle irüp ol büt-i şirīn-ḥareket

Nev'-i 'ādemde 'ayān oldı bugün māhiyyet

(G 15/1-2)

mahlas: Şiirlerde kullanılan ad.İştihāri ne 'aceb bulsa benümle **mahlaş**

Düşeli destüme nām aldı nigīnimdeki faş

(G 115/1-2)

mahlaş:-u, -muz

Taḳarrüb-i dehen-i yār ümīdi ile Belîg

Ġazelde **mahlaşumuz** cilve kıldı bālāda

(G 195/15-16)

mahlaş:-u, -ñ

Suḥan iqlīmünün taḥtında bir şāh olmasa şā'ir

Belîgā **mahlaşuñ** yazmazdı nazmın şāh-

beytinde

(G 206/13-14)

mahlaş yap: Adını kullandığı beyit yapmak.**mahlaş yap:**-dı

Seyl-i ḥavādiş eyleyemez ḥaşre dek ḥarāb

Yapdı bu resme **mahlaş** beyt-i metīn Belîg

(G 12/13-14)

mahlaş-ı ehl-i hüner: Şairlerin şiirde kullandıkları isim.Şevk-i suḥanla **mahlaş-ı ehl-i hüner** gibi

Biz müttēkā-yı beyt-resāya ṭayanmışuz

(G 104/15-16)

mahlük: Yaratık.**mahlük:**-ıYok yire incidesin **mahlükü**

Buña hiç kâ'il olur mı Ḥālîk

(G 134/9-10)

mahmil-be-düş-ı emti'a-i kârbân-ı 'ilm: İlim kervanındaki ticaret mallarının omuzda taşındığı sepet.

Erzān metā'-ı cevher-i bāzār-ı fıṭnatın

Mahmil-be-düş-ı emti'a-i kârbân-ı 'ilm

(K 10/5-6)

mahmil-i 'aks-i nigār ol: Güzelin vansımasının manası olma.**mahmil-i 'aks-i nigār ol:**-ma, -sa**Mahmil-i 'aks-i nigār** olmasa deryāda ḥabāb

Anı yār itmez idi kendüye cemmāze-i mevç

(G 22/9-10)

māh-ı peyker: Yüzü ay gibi parlak olan sevgili.**māh-ı peyker:**-üñBir rütbedür leṭāfeti ol **māh-ı peykerüñ**

Tār-ı nigeh ṭokunsa yüzinde nişān kalur

(G 40/3-4)

Ḳayıddan āzād idüp ol **māh-ı peyker** destüme

Zülfini ser-rişte-i āmālden evvel virir

(G 69/7-8)

Baḳup ḥakāyık-ı şun'-ı Ḥüdāyı seyr itsün

Kimüñ ki var ise bir **māh-ı peyker** āyinesi

(G 227/7-8)

mahrem: Gizli, saklı.

Keşf-i rāz eyleyecek yanuma hem-dem gelmez

Ḥarem-i cāna ḥayālün gibi **mahrem** gelmez

(G 100/1-2)

mahrem eyle: Gizlemek.**mahrem eyle:**-düm

Derd-i firākı 'arz o perīye muḥāl olup

Naş-ı ḥayālını gōñüle **mahrem eyledüm**

(G 152/3-4)

mahşer: Kıvamet.

İtmez o servden güle pest olsa sāyeveş

Mahşer gününde ḳalkar ayāga fütādesi

(G 226/9-10)

maḥşer:-de

Muhammed 'aşıkına 'afv eyle anuñ cürmini yâ
Rab
Şefâ'at-hvâh ola **maḥşerde** cecdi râkib-i Düldül
(T 16/5-6)

Seni **maḥşerde** Bâyezid ile vezn itmezler
Besdür insâna ki mümtâz ola akrânından
(G 168/5-6)

maḥşere dek: Dünya durdukça, uzun süre.
Alinsa **maḥşere dek** naqd-ı gevher eksilmez
Meger ki ebr-i kefür mâye-baḥş-ı deryâdur
(K 5/47-48)

maḥsüd eyle: İmrendirmek.

Belîğ-i nükte-âmûz-ı hîred eski du 'âcundur
Anı bir rûtbe iḥrâz ile **maḥsüd eyle** a' dâya
(K 9/77-78)

maḥsüd ol: İmrenmek.

maḥsüd ol:-ur
Cezbe-i envâr-ı 'aşkıñla bulursa bâl ü per
Cilvegâh-ı Sidredür **maḥsüd olur** me'vâ-yı rûḥ
(G 27/21-22)

maḥşül: 1. Meme.

maḥşül:-e
'Aceb mi kiştzâr-ı sînede **maḥşüle** el urşak
Bu hırmen vaḳtidür ölçer biçer herkes ḥubûbatın
(Kt 3/3-4)

2. Rızık.

maḥşül:-e
Kimüñle ḥâkûme **maḥşüle** dâ'ir olsa suḥan
Açar revâyic maḥşülü gayri şekvâdur
(K 5/59-60)

maḥşül:-i

Kimüñle ḥâkûme maḥşüle dâ'ir olsa suḥan
Açar revâyic **maḥşülü** gayri şekvâdur
(K 5/59-60)

maḥşül-i ṭab': Huydan meydana gelen şey.

maḥşül-i ṭab':-ı
Maḥşül-i ṭab'ı ḥâzretine kendüm 'arz idem
Zîrâ ağâ-yı ḳadir-şinâs iştirâcidir
(Kt 20/3-4)

maḥşür ol: Sınırlandırmak.

maḥşür ol:-up
Bir nîm-iltifâtuñ olursa bu bendeñe
Maḥşür olup ma'ânî-i kevn ü mekân-ı 'ilm
(K 10/125-126)

maḥsüs: Özel, has.

Ḥayâline yalıñuz bu gönül degül **maḥşüş**
Niğârüñ 'aksın alur ḥa clenüñ her âyinesi
(G 227/3-4)

mâh-tâb: Ay ışığı.

Geh **mâh-tâb** gibi göründi ḥicâbdan
Geh oldı ḡarḳ ḳulzüm-i envâra mihrvâr
(K 12/23-24)

mâh-tâb:-uñ

Âşinâdur herkesüñ bir feyz ile germiyyeti
Mâh-tâbuñ pertevin pervâne ḡann eyler serâp
(Mf 50/1-2)

mâh-tâb-âsâ: Ay ışığı gibi.

Zebün-ı zîr-i bâr-ı minnet olma **mâh-tâb-âsâ**
Saña yetmez mi her gün bir teh-i nân âfîtab-âsâ
(G 4/1-2)

ma'ḥüd: Söz, ahit.

Yâra **ma'ḥüd** iki ṭonluk çuḳa var âmâde
Şüfî bir ḡırḳa vü destâr ile olmaz sâde
(Msd 4/37-38)

maḥûf: Tehlikeli.

O reh-zen-i dil elinden ağır tüfengi **maḥûf**
Ġazapla 'aşıḳ-ı nâ-şâda eyleyor paf puf
(G 238/1-2)

maḥv eyle: Yok etmek.

Nâr-ı 'aşḳ ile yakup **maḥv eyle** râḫat pisterin
Dâne-i aḥker gibi ḥâkister-i küllḫanda yat
(G 16/11-12)

maḥv id: Yok etmek.

maḥv id:-er
Âfet-i rişe-i tül-i emel 'aşḳ âtesidür
Ḥas u ḥâşâki yakup **maḥv ider** elbette 'alev
(G 169/7-8)

Tevbe âşâr-ı günâhı **maḥv ider** dilden Belîğ
Câme oldıḳça mülevveş pâk olur şabun ile
(G 178/11-12)

Ġubâr-ı cehli ḥâmem **maḥv idüp** ser-şafha-i
dilden
Şafâ-yı cevher-i âyine-i 'ilm oldı yârânum
(K 8/53-54)

maḥv it: Yok etmek.

maḥv it:-di
Çeşmüme bir perdedür güyâ niḳâb-ı ruḫlaruñ
Hırmen-i 'ömrüm yakup **maḥv itdi** tâb-ı
ruḫlaruñ
(Ş 1/9-10)

maḥv it:-se, -de

Felek **maḥv itsede** renginî-i dildârı reşkinden
Derünümde ebed dest-i ḥayâlınden ḥınâ çıḳmaz
(G 97/7-8)

maḥv ol: Yok olmak.

maḥv ol:-dı
Bir zaḫma bakılacak olmadı 'ömrüm resenleri
Maḥv oldı zîr-i pâyında çün târ-ı buriyâ
(K 2/93-94)

Firâkı tabına **maḥv oldu** şahn-ı ayînede
O şuḥa kendüyi 'add eyler iken 'aks-ı nazîr
(K 6/33-34)

maḥv ol:-du
Bir zaḥma baḥye olmadı 'ömrüm resenleri
Maḥv oldu zîr-i pâyda çün târ-ı büriyâ
(K 2/51-52)

maḥv ol:-up
Ten-i pür-za' fuma bir lafz ile eylerler istidlâl
Hemân nâm u nişânım **maḥv olup** döndüm
mu'ammâya
(K 9/27-28)

Ten-i pür-za' fuma bir harf ile eylerler istidlâl
Hemân nâm u nişânım **maḥv olup** döndüm
mu'ammâya
(G 191/13-14)

maḥv ol:-ur
Neş'e-i rengîni-i gül-câmdan ğam **maḥv olur**
Şeh-nişîninde otursa pâdişâh olur gedâ
(T 1/31-32)

maḥv ol:-ur, -di
Nevâzişle gönülden **maḥv olurdu** rencişi-i âzâr
Halâvet mâni'-i telhî-i tu'm-ı dâr-ı çîn olsa
(G 196/13-14)

maḥv-ı vücüd it: Bedeni yok etmek.
maḥv-ı vücüd it:-se, -m
'Aceb mi pişgâh-ı yârda **maḥv-ı vücüd itsem**
Eritdi yağumı ol âfitâbuñ yâl ile bâli
(G 209/15-16)

maḥv-pây-mâl eyle: Ayaklar altında yok etmek.
maḥv-pây-mâl eyle:-r
Ceyş-i cehâlet eyler idi **maḥv-pây-mâl**
Tab'un eger ki olmasa dârü'l-emân-ı 'ilm
(K 10/13-14)

maḥzar ol: Görünmek.
maḥzar ol:-a
Zihî luṭf-ı Ḥudâ kim âftâb-ı şer'-i enverden
Ḥusûf-endüde bir şeh'r **ola maḥzar** tâbiş-i nûra
(T 27/1-2)

maḥzûz ol: Hoşlanmak.
maḥzûz ol:-ur
Ne rûtbe ḥüsni ifrâṭ olsa yâruñ cân **olur maḥzûz**
Ser ü sâmân-ı 'âşıkdan rûḥ-ı cânân **olur maḥzûz**
(G 120/1-2)

Ḥayâl-i dil-beri tâ lebde istikbâl ider cânım
Ki şâhib-ḥâne ikrâm eylese mihmân **olur**
maḥzûz
(G 120/3-4)

Elem çekmez saḥâvet-pîşe İsrâ-ı diremden hîç
Döküp naqd-i sirişki dîde-i giryân **olur maḥzûz**
(G 120/5-6)

Nice şâd olmasun bir âdemüñ setr eyleseñ
'aybın
Ki ilbâs-ı kabâ vü câmeden 'uryân **olur maḥzûz**
(G 120/7-8)

Çemende bülbül efgân eyledükçe gül güler
ammâ
Gülüñ ḥandânlığından bülbül-i nâlân **olur**
maḥzûz
(G 120/9-10)

Belîgâ feyz-i rûḥâniyyetinden nazm-ı rengînum
Oķınsa rûḥ-ı pâk-i Ḥazret-i Ḥassân **olur**
maḥzûz
(G 120/11-12)

Ne rûtbe ḥüsni ifrâṭ olsa yâruñ cân **olur maḥzûz**
Ser ü sâmân-ı 'âşıkdan rûḥ-ı cânân **olur maḥzûz**
(G 120/1-2)

mâ'î: Mavi.
Meşşâṭa leb-i ḥavzda dil-dârı şoyınca
Geydürdi aña **mâ'î** şu dibâsı boyınca
(G 204/1-2)

ma'î kerrâke: Yünden yapılmış mavi hafif kumaş.
ma'î kerrâke:-si
Ma'î kerrâkesi sırtında sipihruñ taşlar
Şemsedür mihr ile meh kavs-i kuzah aña şerit
(G 17/11-12)

mâ'il: Meyilli.
Gönül düşürmege bir serv-i nâza **mâ'il** iseñ
Zemîne sâye düşürmez o kâmet-i dil-cü
(G 171/11-12)

mâ'il:-üz
Ne 'andelîbe ne gül-i ḥandâna mâ'ilüz
Rind-i cihân dîdeyüz 'irfâna **mâ'ilüz**
(Mf 12/1-2)

Ne 'andelîbe ne gül-i ḥandâna **mâ'ilüz**
Rind-i cihân dîdeyüz 'irfâna mâ'ilüz
(Mf 12/1-2)

mâ'il ol: Meyilli olmak.
mâ'il ol:-duḡça
Ten-i kâhum hevâya **mâ'il olduḡça** tutar anı
Mişâl-i keh-rübâ zencür-i mevcgüne-i zerdüm
(G 153/9-10)

mâ'il ol:-ur
Olur esâfile **mâ'il** kibâr-ı dîv-nihâd
Ki ḥâr u ḥaşla ider âteş-i zebâna sürüd
(G 35/7-8)

mâ'ili ol:-dı
Çıkdı bahâr seyrine bir şûḥ-ı mâ'ili
Evvel nazarda gönülüm anuñ **oldı mâ'ili**
(G 216/1-2)

makām: Mertebe.**makām:-uñ**

Bu **makāmuñ** lutfını güş eyle kim bülbül ider
 Hānde-i gül-ğonca-i taşvirden meşq-i nevā
 (T 1/29-30)

makām:-a

Gelse fānūsda şerer gibidür
 Bu münevver **makāma** mihr ile māh
 (T 12/9-10)

makām:-u, -m

Hāyāl-i yārı yanından felek cüdā idemez
 Mişāl-i nokta **makāmum** olursa zirve-i Kāf
 (G 128/9-10)

makām tüt: Yer etmek.**makām tüt:-di**

Şandılar anı ikiz toğdı güneş hāş ile ‘ām
 Cāmekāna gelicek **tütü** perī gibi **makām**
 (Msd 3/3-4)

mākām-ı ibrāhīm: İbrahim'in huzuru.

Göriccek merkadın didüm tārīh
 Hāk-i nev-gül **mākām-ı İbrāhīm** 1167
 (T 7/9-10)

makām-ı rüh-ı pākī: Temiz ruhun meskeni.

Ne bilsün cilvegāh-ı rāz-ı ‘aşkuñ rind-i efgende
Makām-ı rüh-ı pākī kimse ta ‘yın itmemiş
 tende
 (G 176/1-2)

makām-ı zikrullāh: Allah-u Teālā'nın güzel sözlerle anıldığı makam.

Sāl-i tārīhini diger aḥbāb
 Didiler kim **makām-ı zikrullāh**
 (T 12/29-30)

makber: Mezar, mezarlık.**makbere:-ler**

Bir nāmver ḡam-zede naqş olmuş içinde
 Beñzer görinen **makbereler** faşş-ı nigñe
 (G 197/9-10)

makbül ol: Beğenilmek.**makbül ol:-an**

Budur **makbül olan** yanında şimdi ehl-i
 ‘irfānuñ
 Ziyānkār olmasun bir kimse lutfā kādır olmazsa
 (G 199/11-12)

makdem: Avak basma.**makdem:-i, -n, -i**

Mānend-i serv **makdemini** üstüvār idüp
 Oldı muķīm-i bāḡçe-i me‘men-i rızā
 (K 2/119-120)

makdem:-in

Dā‘im şulayor **makdemin** ‘aks-i nigāruñ
 Güyā ki gözüm tāze nihāl-i semer ekmiş
 (G 108/5-6)

makdem:-ü, -ñ, -e

Reftāra gel ki tā ola hengām-ı cilvede
 Geh serfikende **makdemüñe** geh fikende cān
 (G 156/7-8)

makdūr-ı şun‘-ı şāni‘-i zühd: Gücünün vettiği kadar dūnvava raḡbet etmeme, kendini ibadete verme.**makdūr-ı şun‘-ı şāni‘-i zühd:-den**

Dürç-i muḡassenāt olup endāmı itdürür
Makdūr-ı şun‘-ı şāni‘-i zühdden güzār
 (K 12/43-44)

maḡhūr ol: Kahrolunmak, helāk edilmek.**maḡhūr ol:-up**

‘Adū-yı devleti **maḡhūr olup** umürından
 Aña ‘ināyet-i elṡāf-ı Hāḡ ola yāver
 (Kt 47/3-4)

maḡşad: Amaç.

Hāyāl-i nāzüküñ naqş eylemekden şafḡa-i dilde
 Füyüzāt-ı nümü-yı ‘aşq ile **maḡşad** teecessümdür
 (G 58/15-16)

maḡşad:-uñ

Derdine dermān su‘ālinden Belīgā **maḡşaduñ**
 Cān otı istersin ancaḡ kākül-i cānān şatar
 (G 60/9-10)

maḡşūd: Amaç.

Belīg-i zāra bu inşā-yı kıt‘adan şimdi
 Du‘ā-yı devlet-i **Maḡşūd** Girāy’dur maḡşūd
 (Kt 4/9-10)

maḡşūd:-i, -n, -a

Hüner **maḡşūdına** işāl iderken ehl-i ‘irfānı
 Belīg-i zāruñ oldı pāy-bend-i ṡab‘-ı me‘yūsı
 (K 3/65-66)

maḡşūd:-u, -ñ, -i

Maḡşūduñı sa‘y ile tarīküñde bulınca
 Deryāya irer āb-ı revān gitse yolınca
 (G 120/1-2)

maḡşūd girāy-ı şāhib-i cūd: Cömertlik sahibi Maksud Giray Han.

Güzide ḡayl-i selāṡin-i āl-i Cengiz Hān
 Kerīme-menḡabe **Maḡşūd Girāy-ı şāhib-i cūd**
 (Kt 4/1-2)

maḡşūd ol: Amaç olmak.**maḡşūd ol:-ur**

Olur nā-çeste zīnet-āver-i menzilüñe **maḡşūd**
 Kemān-ı tūr-i āh-ı ‘āşıḡa imdād-ı şest olmaz
 (G 86/9-10)

makṡa‘: Bir kasīde veya gazelin mısırāları birbirine kāfiveli olan ilk beyti.

Belīg erbāb-ı nazma ḡāksārı ‘ayn-ı şöhretdür
 Ki **makṡa‘** şafḡada pest olmayınca böyle nām
 almaz
 (G 88/13-14)

maḳṭa' :-a

Bu ğazel evc-i sipihr-i ma'rifetdür kim Belîğ
Maṭla'ından **maḳṭa' a** varınca maẓmûn âfitâb
(G 8/13-14)

maḳṭa' :-da

Seher vaş itmege ol âfitâb-ı hüsni maṭla'da
Zebân-i hâmeyi ḳaṭ' eyledüm biñ kerre
maḳṭa'da
(G 173/1-2)

maktelgeh: Öldürülen yer.

maḳtelgeh:-de
Bu **maḳtelgehde** ekser 'aşıkın başı gider ammâ
Serinde âh-ı âteşnakden bir âl fes gitmez
(G 94/13-14)

maktü': Kesilmiş.

Re's olur ekseri a'zâ-yı bedende **maḳtü'**
Mâ-ḫaşal cây-ı necât ister iseñ olma re'is
(G 105/5-6)

mâl: Varlık, servet.

Çeşm-i fakîre şîşe-i zehr-âbdur felek
Dünyâ-pereste **mâl** ile dünyâ olur lezîz
(G 37/7-8)

'Aşruñ kibârı **mâl** ile Kârun olursa da
Şormaz Belîğ sîm ü zerüñ yoḳ midur senüñ
(G 138/15-16)

mâl:-den

Dâdiş-i fitrîdür ehl-i şervete dâd u sited
'Aḳl u rüşdi âdeme Ḥaḳ **mâlden** evvel virir
(G 69/9-10)

mâl:-ü, -ñ, -e

Evvel nazarda dest-res olmazsa **mâlûñe**
Eyler mi raĝbet ol büt-i ra'nâ kemâlûñe
(G 193/1-2)

mâl ol: Serveti olmak.

mâl ol:-sa
Kemâle cüz'-i a'zam olduĝı mâlik müsellemdür
Cihânda kimse çok görmez kemâl ehlinde **mâl**
olsa
(G 202/5-6)

mâl-i hülyâ-yı vişâl: Kavuşma hayalinin serveti.

mâl-i hülyâ-yı vişâl:-i
Naḳd-i vaḳtı o şehûñ yolına hep şarf itdüm
Mâl-i hülyâ-yı vişâli beni dervîş itdi
(G 223/5-6)

mâlîde it: Sürmek.

mâlîde it:-di
Mâlîde itdi fikret-i meşşâta-i ezel
Dest-i 'arûs-ı ṭab'uma hûn-ı ciger hınâ
(K 2/67-68)

mâlik: Sahip.

Degülken ḫaḳ bu kim bir büriyâ-yı köhneye
mâlik
Belîğ-i ḫaste-hâlî çarḫ-ı dün şâhib-firâş itdi
(Kt 12/3-4)

Hall ü akd itmede **mâlik** yed-i beyzâya budır
'Uḳde-i müşkilini hep felek arz itsün aña
(T 13/11-12)

'Arz ider ğayrıya muṭrib neye **mâlik** ise hep
Baña mişḳâlle şatar nâzi geḫürmez kîrât
(G 118/11-12)

Eyler teveccüh-i zu'afâ devletüñ ziyâd
Mülk-i cihâna **mâlik** ider pâdişâhı ḳul
(G 144/15-16)

mâlik ol: Sahip olmak.

mâlik ol:-an
Cihana mâlik olur ḳalb-i sâfa **mâlik olan**
Budur baḳılsa ḫakîkat Sikender âyinesi
(G 227/5-6)

mâlik ol: Sahip olmak.

mâlik ol:-dıĝ, -i
Kemâle cüz'-i a'zam **oldıĝı mâlik** müsellemdür
Cihânda kimse çok görmez kemâl ehlinde mâl
olsa
(G 202/5-6)

mâlik ol: Sahip olmak.

mâlik ol:-ur
Cihana **mâlik olur** ḳalb-i sâfa mâlik olan
Budur baḳılsa ḫakîkat Sikender âyinesi
(G 227/5-6)

mâlik ol:-ur, -sa

Eger Kârun gibi **mâlik olursa** ehl-i dil gence
Virir bî-iḫtiyâr ol meblaĝı yek-pâre bir gence
(G 200/1-2)

mâlikâne: Geniş bir alana kurulmuş, büvük ve gösterişli ev, vurtluk.

mâlikâne:-dür
Ol serv-i nâza ḫüsni ebed **mâlikânedür**
Sâ'irden aldı ḫaṭṭ ile anuñ ferâĝını
(G 220/5-6)

malta: Akdeniz'de bir ada sehidir.

Çekerken rûz u şeb hamyâze ḫidmet ârzüsında
Beni şatdı o kâfir-kîş **Malta** çâr-şüsında
(G 183/1-2)

ma'lûm: Bilinmiş, belli.

ma'lûm:-dur
Ḳânî'üm bir ḳurî nezzâreye dirmiş zâhid
Tâzeden n'eydüĝi **ma'lûmdur** aḳşâ-yı ğarâz
(G 117/5-6)

Dil-berle girüp ḫalka-i zikre dir isem Hû
Ma'lûmdur 'uşşâḳa zâmîrümdeki merca'
(G 123/3-4)

ma'lûm ol: Bilinmek.**ma'lûm ol:-ıcağ**

Şıcağı geçdiği **ma'lûm olıcağ** hammâmın
Çıkma geldi diline ol meh-i bî-ârâmin

(Msd 3/37-38)

ma'lûm ol:-ur**Olur** ehl-i ma'ârife **ma'lûm**

Bu binâdan tabî'at-ı bânî

(T 4/35-36)

Tabağçe-i ni'am-ı mün'imân olur ma'lûm

Bakılsa kâse-i gird-âba sahn-ı deryâda

(G 195/5-6)

mâ-melek: Bir kimsenin sâhip olduğu her şey, varı voğu, mal varlığı.

Tahşîl-i 'aşka eyler idüm **mâ-melek** fidâ
Olsam muğârin ehl-i kemâle bu fende ben

(G 167/7-8)

mâ-melek:-i, -n

Bey' idüp **mâ-melekin** itdi fedâ-yı dil-ber
Gitti piş-tahtada ne cevheri kaldı ne dürer

(Msd 2/29-30)

ma'mül: Yapılmış, işlenmiş.**ma'mül:-dür**

Gevher-i 'aşkı ara vîrân gönüllerde Belîğ
Des-res-i küncineye **ma'müldür** vîrâne

(G 201/15-16)

ma'mür eyle: İmar etmek.**ma'mür eyle:-sün**

Hudâ hem şahibin hem müşterisin **eylesün**

ma'mür

Ola tâ kim bu tāk-ı t̄arem üzre düz-ı meh-tâbuñ
(T 25/17-18)

ma'mür id: İmar etmek.**ma'mür id:-e**

'Ömrini efzün idüp bânî-i vâlâ-himmetüñ
Hânedânüñ dâ'imâ **ma'mür ide** Bârî Hudâ

(T 1/43-44)

Nice kim eyledi hîzümle ocağım rüşen

Hâk Te'âlâ **ide** anuñ da ocağın **ma'mür**

(Kt 48/3-4)

ma'mür ol: 1. Onarılmak.**ma'mür ol:-a**

Hudâvendâ nigâh-ı iltifât-ı 'ayn-ı luţfuñdan
Baña besdür bu kim **ma'mür ola** her beyt-i
vîrânüm

(K 8/49-50)

2. Bayındır olmak.**ma'mür ol:-a**

Dâ'imâ **ma'mür ola** her âsitâne haşre dek
Münkir-i ayin-i Mevlânâyı reşk itsün helâk

(T 19/13-14)

ma'müre ol:-dı

Belîğâ sâkinân-ı bezm-i vahdet-hâne târihîn
Didiler kim kudümüyla Yeñişehr **oldı ma'müre**
1172

(T 27/29-30)

ma'müre-sâz-ı hâtır-ı ehl-i sülük: Tarikat yolundakilerin gönlünde insan bulundurma.**ma'müre-sâz-ı hâtır-ı ehl-i sülük:-sun**

Ey âfitâb-ı ma'delet-âsâr-ı luţf ile

Ma'müre-sâz-ı hâtır-ı ehl-i sülüksun

(Kt 28/1-2)

ma'müresâz-ı hezl-âbâd: Çok alaycı güzel.

Fürüg-ı 'ârızı alşur nişâr-ı ümmide

Nigâh-ı nahveti **ma'müresâz-ı hezl-âbâd**

(K 11/13-14)

ma'nâ: Anlam, kavram.

Bu'd-ı menzilde bu vech üzre nişânı hergiz

Uramaz kimse kerâmet gibi bu bir **ma'nâ**

(T 13/31-32)

Lafzda anuñ için böyle nihândur **ma'nâ**

Qaleb-i her sūhan-i dil-keşe cândur **ma'nâ**

(G 1/1-2)

Menba'-ı cedvel-i tesnîm-i cinândur eş'âr

Mışra'-ı beytde bir âb-ı revândur **ma'nâ**

(G 1/3-4)

Gice halvetde yanan şem'-i fîrüzende gibi

Beyt-i ber-cestede feyz-i leme'ândur **ma'nâ**

(G 1/5-6)

Lafz-ı rengin ile pūşide niqâb-ı gülgün

Ehl-i dil bezmine bir şūh-ı cihândur **ma'nâ**

(G 1/7-8)

Berg-i gül-goncada mænend-i gül-âb-ı hoş-bū

Hem nihândur suhanımda hem 'ayândur **ma'nâ**

(G 1/9-10)

Hüsni ile dil-ber-i mümtâz ise 'âlemde suhan

O büt-i 'işvegerüñ rüyına ândur **ma'nâ**

(G 1/11-12)

Aña ilbâsa sezâ lafz bulunmaz dâ'im

Yoğsa gönlümde benüm cilve-künândur **ma'nâ**

(G 1/13-14)

Dâne-i gevher-i şâfide olan âb-âsâ

Dür-i elfâzda şâhib-cevelândur **ma'nâ**

(G 1/15-16)

Anı tahmîl ider elbette kaţar-ı suhana

Hâtır-ı nâzûkûme bâr-ı girândur **ma'nâ**

(G 1/17-18)

Mey-i hamrâda olan neş'e-i pür-feyze bedel

Şi'r ü inşâda hafî rûh-ı revândur **ma'nâ**

(G 1/19-20)

Bahr-i eṣ'ār-ı dil-ārāda şadefdür elfāz
Perveriş-yäfte lü'lü-yı nihāndur **ma'nā**
(G 1/21-22)

'Arşa-i şürda pejmürde olur gerçi Belîğ
Bağ-ı dilde şecer-i rîşe-revāndur **ma'nā**
(G 1/23-24)

Zuhur itdükçe **ma'nā** gevheri 'Ummān-ı
ta'bından
Hacāletten erir şebnem gibi deryānuñ incüsü
(K 3/51-55)

Dehen-i teñgine ol dil-beruñ inşā şıgmaz
Şıgsa da incelür elfāzına **ma'nā** şıgmaz
(G 84/1-2)

Ḳademinden çıkar āteş gibi rengin **ma'nā**
Hāme-i germ-rev itdükçe Belîgā tek ü tāz
(G 98/13-14)

Kim alsa destine ser-mest olur eṣ'ār-ı renginüm
Bu elfāz içre **ma'nā** şışede şahbā midur bilmem
(G 155/11-12)

Virür ārāyiş-i elfāza nikāt-i rengin
Şişe-i pür-meye baḳ ola bu **ma'nā** rüşen
(G 165/11-12)

ma'nā:-dur
Eger ki mazhar-ı luṭf u kerem ise vüzerā
Sehāvet ü keremüñ luṭfına bu **ma'nādur**
(K 5/31-32)

ma'nā:-y, -a
O rütbe lezzet-i mazmūn ile perver ki āsarı
Şu'ā'-ı tār-ı çeşmi eyledi piçide **ma'nāya**
(K 9/61-62)

ma'nā:-ları
Selefde fevt olan **ma'naları** enfās-ı şūr-āsā
Şarīr-i hāme-i mu'ciz-beyān kādirdür ihyāya
(K 9/85-86)

ma'nā:-sı
Fezā-yı kıble-i Ḳāf **ma'nası** üzere 'Ankādur
'Utāridle tenezzül eylemez taḳ'um müdārāya
(K 9/91-92)

Ebrū ile haṭṭ-ı leḳ bir kıṭ'adur ey zāhid
Ma'nası anuñ ğayet erbāb-ı dile vāziḳ
(G 26/7-8)

Pākī-i şī'rüme **ma'nası** güvāh oldı Belîğ
Meryemüñ 'işmeti bürhānı Mesīhādandur
(G 74/15-16)

ma'nā:-dan
Cihān-ı bī-şebātun şüret-i naḳşın alup evvel
Ṭarīḳ-i Naḳş-bende sālīk olmışdı bu **ma'nadan**
(T 15/3-4)

ma'nā:-dan, -dur
İder elbette hüner şā'iri bālā-pervāz
Bāl u per mışra'-ı ber-cesteye **ma'nādandur**
(G 74/7-8)

ma'nā:-y, -ı
Eger lafz olmasa **ma'nāyı** bilmek ḫayli
müşkildür
Temāşā eyle rüy-ı dil-rübāyı zīr-i bürka'da
(G 173/7-8)

ma'nā:-sı, -n, -a
Cübbe vü destār ile nā-dāna itmem iltifat
Rağbet eyler lafzuñ erbāb-ı suḫan **ma'nāsına**
(G 177/9-10)

**ma'nā-fürüz-ı cevher-i zāt: Kişiliğın mayasını
aydınlatan manalar.**

ma'nā-fürüz-ı cevher-i zāt:-u, -m, -la
Ferman virse zīr-i medīhünde eyleyüm
Ma'nā-fürüz-ı cevher-i zātımla iftiḫār
(K 12/153-154)

ma'nāveş: Anlam gibi.

Ma'nāveş elbise-yi fāhireyi giydi tamām
Virdi mışra' gibi ol ḳamet-i mevzūna niżām
(Msd 3/41-42)

ma'nā-yı ğaraż: Arzunun anlamı.

Kimde vardur dir iseñ mestī-i şahbā-yı ğaraż
Söyledüp lafzına baḳ keşf ola **ma'nā-yı ğaraż**
(G 117/1-2)

ma'na-yı rengin: Renkli anlam.

Noḳta-i ḫāl-i zib-i ruḫ **ma'na-yı rengin** nūr-ı
çeşm
İki mışra'la güzel bir beyt-i ebrūdur baña
(R 22/3-4)

Olur ḫāmüş iken **ma'nā-yı rengin** şā'ire vāşıl
Ki evvel bestedür leḳ bāde-i nābuñ sebūsında
(G 183/9-10)

mānende-i çiçek: Çiçek gibi.

Ey vaḳtini ğafletle iden hep müstehlik
Aç bağa gidüp çeşmüñi **mānende-i çiçek**
(R 1/1-2)

mānende-i reng-i ḫınā: Kına rengi gibi.

Gezdürür ḫübān-ı vālā-menzilet ḫayrān olup
Dest-ber-dest ol mihir **mānende-i reng-i ḫınā**
(T 28/9-10)

mānend-i āb: Su gibi.

'Aşık odur ki mecma'-ı ḫübāna baḳmasun
Mānend-i āb pāyına her servüñ aḳmasun
(G 163/1-2)

mānend-i āb-ı cū: Akarsuya benzer.

Ol serv-i nāzı eşk-i revān cüst-cū idüp
Mānend-i āb-ı cū tolaşur nice küy u kend
(G 34/5-6)

manend-i âb-ı gevher-i şâf-ı girân-bahâ: Kıymetli saf elmas suyu gibi.

Âb oldı zîr-i seng-i cefâda kalup dilüm

Manend-i âb-ı gevher-i şâf-ı girân-bahâ

(K 2/91-92)

mānend-i âb-ı rû: Yüz suyu gibi.

Dökdi o şûh şanımlı **mānend-i âb-ı rû**

Küyünde hûn ile ider üftâdegân vüzü

(Th 1/21-22)

mānend-i 'arūs-ı dil-pezîr: Gönülün beğendiği gelin gibi.

Naşş ile olunca **mānend-i 'arūs-ı dil-pezîr**

Şaldı çol güyâ der-âgûş itmege bu kasmâk

(T 19/5-6)

mānend-i bahar: Bahar gibi.

Açılur güller şitâ vaktinde **mānend-i bahar**

Rüy-ı cānân olsa bir gün mihr-i 'âlem-tâb-ı çarh

(G 30/9-10)

mānend-i berķ: Şimşek gibi.

Mānend-i berķ dem-be-dem âteş-feşân olup

Gülbāng-i âh ile felegi serssem eyledüm

(G 152/7-8)

mānend-i çeşm-i merdümek-i nîm-hvâb ol: Yarı uykulu göz bebeği gibi olmak.

mānend-i çeşm-i merdümek-i nîm-hvâb ol:-ur

Naşvet-fürüş-ı dîde-i nergis bu 'arşada

Mānend-i çeşm-i merdümek-i nîm-hvâb olur

(Tb 1/67-68)

mānend-i çeşm-i mürde: Bitkin göz gibi.

Mānend-i çeşm-i mürde nice zālimum Belîğ

Gördün çapandı âh ile bâb-ı güşâdesi

(G 226/15-16)

manend-i cevher: Elmas gibi.

Olup âyinede **manend-i cevher** pîç ü tâb-efgen

Devâm-ı devletün ed'iyyesi tab'-ı mücellâ

(K 9/103-104)

mānend-i çüb-sâ: Sopa gibi.

Meclisde nağme-i bem-i māliden-i kemân

Sâyide itdi tab'umu **mānend-i çüb-sâ**

(K 2/37-38)

mānend-i cüybâr: Irmak gibi.

l gülsitân-ı bâğ-ı vefâyı görünce dil

Akdı o demde pâyına **mānend-i cüybâr**

(K 12/45-46)

mānend-i du'â-yı müsteħabb: Sevap dua gibi.

Bir nefesde itseñ irhâ-yı 'inân reh-yâb olur

Menzil-i maķsûda **mānend-i du'â-yı**

müsteħabb

(Kt 2/5-6)

mānend-i eftimün eyle: Gelin saçını şifa veren bitki yapmak.

mānend-i eftimün eyle:-sün

Devât-ı likâsından **eylesün mānend-i eftimün**

Tabîb-i hikmet-ârâ bir 'ilâc eyleser sevdâyâ

(K 9/49-50)

mānend-i genc-i pür-güher: Mücevher dolu hazine gibi.

Yerüm **mānend-i genc-i pür-güher** vîrânedür

hâlâ

Ki her mü renciş-âmüz-ı fitendür mâr-ı şeydâyâ

(K 9/73-74)

mānend-i gene: Tekrar gibi.

Ol şâh-ı mülk-i ma'rifeti eyleyüp helâk

Mānend-i gene menzilini kıldı zîr-i hâk

(Tb 1/39-40)

mānend-i gird-bād: Hortum gibi.

Mülk-i 'ademde âh ile **mānend-i gird-bād**

Âyende cān bu deşt-i fenâyâ revende cān

(G 156/13-14)

Şevķ-i nesîm-i yâr ile **mānend-i gird-bād**

Âyende ben bu vādî-i 'aşķa revende ben

(G 167/11-12)

mānend-i gird-bād ol: Rüzgar gibi olmak.

mānend-i gird-bād ol:-up

Cismüm gubârı dilde hevân ile bāde merg

Ser-germ-i 'aşķ **olup** döne **mānend-i gird-bād**

(G 33/3-4)

mānend-i gül: Gül gibi.

Mānend-i gül aç ağzuñi ey gonca-dehen

Bülbül gibi biñ nükte bilürsin söyle

(R 9/3-4)

mānend-i gül-âb-ı hoş-bü: Gülsuyu gibi hoş kokulu.

Berg-i gül-goncada **mānend-i gül-âb-ı hoş-bü**

Hem nihândur suhanımda hem 'ayândur ma'nâ

(G 1/9-10)

mānend-i ħabâb: Su kabarcığı gibi.

'Aksüñle hem-âgûş olalı tıfl-ı sirişķüm

Mānend-i ħabâb iki gözüm gitdi şuyınca

(G 204/3-4)

mānend-i ħâl: Ben gibi.

Yapışup kaldı ħalâvetden yine **mānend-i ħâl**

Sâye-i perr-i meges künc-i leb-i cānâned

(G 201/7-8)

mānend-i hâle: Ay ağılı gibi.

Ağûş-ı ħasret-i dil-i zârı güşâd idüp

Mānend-i hâle eyledüm ol mâhi der-kenâr

(K 12/47-48)

mānend-i hāl-i nīlī: Çiviye benzeyen ben.

Mānend-i hāl-i nīlī ruḥında ol āfetūñ
Āsār-ı naqş-ı pāy-ı meges bir zamān kalur
(G 40/9-10)

mānend-i hām mīve su gülüya turur mı: Sözüñü
keserek hareketlerine engel olarak kişiyi sıkamak
işi zor duruma getirmek.
Nazm-ı selisüm olmaz efendi zebāne bār
Mānend-i hām mīve turur mı gülüya şu
(G 170/17-18)

mānend-i hāme: Kalem gibi.

Sevdā-yı cism-i yār ile cismüm ğubār olup
Mānend-i hāme mīl-i ‘aşāya tayanmışuz
(G 104/3-4)

mānend-i hazef-pāre: Çanak parçası, çömlek kırığı gibi.

Kadr-i güheri bilmez iseñ nazm-ı Belīġi
Mānend-i hazef-pāre alup yerlere çalma
(G 205/11-12)

mānend-i kedü: Kabak gibi.

Güftārda ekşer kec ü mecdür nağzun
Mānend-i kedü kellede yoğdur mağzün
(R 17/1-2)

mānend-i kemer-bend ol: Kemer bağı gibi olmak.

mānend-i kemer-bend ol:-mış, -um
Miyān-ı yāra **mānend-i kemer-bend olmışum**
zīrā
Vasaṭ-kārān-ı ehl-i biniş aşlā piş ü pes gitmez
(G 94/7-8)

mānend-i meges: Sinek gibi.

İtdiler büse-i la ‘l-i leb-i şirine heves
Müşteri üşdi dükāna yine **mānend-i meges**
(Msd 2/7-8)

mānend-i merd: Gözbebeğine benzer.

mānend-i merd:-ü, -m
Ruḥından kesb-i feyz eylerse ol dü-sebze-i
hüsnüñ
Olur bīnā-girih **mānend-i merdüm** çeşm-i
süzende
(G 176/3-4)

mānend-i mis: Misk gibi.

Mānend-i mis ‘ayarı olur dem-be-dem ‘ayān
Her kim ğubār-ı rūḥuñı bilmezse kīmyā
(K 2/155-156)

mānend-i mür: Karınca gibi.

Mānend-i mür cevher-i şemşir-i kātı ‘ı
Eyler keşide kelle-i a ‘dā-yı dāne-dār
(K 12/93-94)

mānend-i muraqqa ‘: Yamalı hırka gibi.

Her saht-ı dile hüsn-i ḥaṭın naqş idüp ol şüh
Kor maḥfāza-i sīneye **mānend-i muraqqa ‘**
(G 123/5-6)

mānend-i müy-ı çinī-i müdār: Saç kıvrımının döndüğü yer gibi.

Yazıklar sa ‘ye kim **mānend-i müy-ı çinī-i müdār**
Gönülden piç ü táb-ı rişte-i naḥl-i heves gitmez
(G 94/27-28)

mānend-i nāḥun: Tırnak gibi.

Zür-ı nesīm-i āhum idüp zülfine eger
Mānend-i nāḥun eyledi berg-i ruḥın figār
(K 12/69-70)

mānend-i nesīm: Hafif hafif esen, hoş ve latif rüzgâr gibi.

Nāz ile seyr eylese şahnında **mānend-i nesīm**
Cüş ider deryā gibi şevk ile mevc-i büriyā
(T 28/21-22)

mānend-i piste-yi pür-dil ol: Cesur ve fıstık gibi olmak.

mānend-i piste-yi pür-dil ol:-a
Pesend o merde ki **mānend-i piste-yi pür-dil ola**
Olursa yuf aña bī-mağz girdgān gibi koş
(G 238/3-4)

mānend-i şem ‘-i bezm-i dil-ārā: Gönülleri süsleyen sohbetin mumu gibi.

mānend-i şem ‘-i bezm-i dil-ārā:-da
Mānend-i şem ‘-i bezm-i dil-ārāda yandı dil
Süz u güdāz-ı āteş-i ‘aşka tayanıdı dil
(G 147/1-2)

mānend-i serv: Servi gibi.

Mānend-i serv maqdemini üstüvār idüp
Oldı muķim-i bāğçe-i me ‘men-i rızā
(K 2/119-120)

Mānend-i serv gülbün-i iķbāli aḥterān
Olsun miyān-ı ravza-i devletde pāy-dār
(K 12/183-184)

mānend-i seyl: Sel gibi.

Ḥarāb eyler anı **mānend-i seyl** āmed-şüd-ı
merdüm
Sevād-ı künc-i ‘uzlet olsa şimdi lāne-i ‘Ankā
(G 6/5-6)

mānend-i şihāb: Kayan yıldız gibi.

İtmese ‘Ankāya ta ‘līm-i şitāb esbüñ eger
Ṭayy-i iķlīm-i vücüd itmezdi **mānend-i şihāb**
(Kt 2/3-4)

mānend-i siper: Kalkana benzer.

Mānend-i siper sineñi tüt tır-ı każāya
Meydāna giren ‘aşk ile merdāne gerekdür
(G 59/3-4)

mānend-i şşe-i fānūs: Fanus şşesi gibi.

Lebi ḥayāline **mānend-i şşe-i fānūs**
Görildi şahn-ı derünımda ateşin taķrır
(K 6/29-30)

mānend-i şîşe-i faşşād: Kan alıcı şîşe gibi.

Şehāb-ı tîgi ider cūş-ı hūn-ı a' dādan
Bu tās-ı hunkumı **mānend-i şîşe-i faşşād**
(K 11/49-50)

mānend-i tāziyāne-i ũanbur-ı pūr-nevā: Nağme dolu tamburun kamçısı gibi.

Ālāt-ı ũevkūn ũstine lertzān olur gōnūl
Mānend-i tāziyāne-i ũanbur-ı pūr-nevā
(K 2/163-164)

mānend-i vasaũ: Ortada gibi.

ũuũb-ı 'aşr olsa revā dā' ire-i 'ālemde
Kim ki eũrāfını yeksān ũta **mānend-i vasaũ**
(G 119/5-6)

mānend-i zāğ: Karga gibi.

Rāh-ı gūrız yok zen-i gīsū-būrīdeden
Mānend-i zāğ 'ōmrine her ādemūn ũonar
(G 235/3-4)

mānend-i zībāk ol: Cıva gibi olmak.

mānend-i zībāk ol: -ur
Baña āhı ile āteş-nümā-yı tīziş-i ũahrı
Olur mānend-i zībāk lerze-efgen mevc-i
hārāya
(K 9/51-52)

mānend-i zūlfekār: Hz. Ali'nin ucu çatalı, ortası yivli olan meşhur kılıcı gibi.

Mānend-i Zūlfekār dū-tā olsa ũametüm
'Aşkuñ ider beni yine bir merd-i lā-fetā
(K 2/147-148)

mānī: Meşhur bir nakkaşın ismidir.

Naşş-ı dīvār olan mücessemine
Nā-gehān gōrse cān virür **Mānī**
(T 4/29-30)

Muşavver cismi naşş itmekde şan'at gōsterür
yoħsa
Nice taşvīr ide ol rūh-ı pāki şafhaya **Mānī**
(G 228/7-8)

mānī: -nūñ

Semend-i nāzınıñ taşvīridür ũstād **Mānīnūñ**
Eger her mūda şūret gōsterürse esb-i cādūsı
(K 3/35-36)

Görse bir şāhid-i mazmun ile beytüm **Mānī**
Naşş iderdi utanup ũinde beytū'l-şanemi
(K 7/63-64)

Mānī hāk iũre hārāret ile micmer çıkarur
ũinde eylese bir kimse bu resmi icrā
(T 21/15-16)

mānī': Mana, anlam.

'Aşık çekerdi reh-gūzer-i dil-rūbāya sedd
Mānī' bulınsa hāşılı 'ōmrūñ ũitābına
(G 198/7-8)

Dildür zuhūr-ı 'aşka sebeb levh-i sinede
Bī-harf **ma' nī** şafhaya taħrīr olur mı hīç
(G 23/7-8)

Ūlfetūñ revnākı meclisde eħibbādandur
Ma' nī te' lif-i hūrūfat ile imlādandur
(G 74/1-2)

mānī' ol: Engellemek.

mānī' ol: -amaz
Ĥayāl-i yāra dilde bīm-i ağyār **olamaz mānī'**
Muşavver şafhanuñ olmaz remide naşş-ı āhūsı
(K 3/23-24)

mānī' ol: -dī
Baħt-ı siyāhım **oldı** dīdār-ı yāra **mānī'**
Ol āfītāb-ı hūsni gōrürdün olsa tālī'
(G 124/1-2)

mānī' ol: -maz
Güzār-ı lā-mekān-seyrāna **olmaz** āsumān **mānī'**
Ki pervāz-ı fūrūğ-ı meyden irmez raħne mīnāya
(K 9/15-16)

Şu'ūd-ı lā-mekān seyrāna **olmaz** āsumān **mānī'**
Fūrūğ-ı reng-i mey bī-raħne eyler şışeden
pervāz
(G 237/7-8)

ma' ni-i beyt: Beyitin anlamı.

Münkeşif fikr ü te' emmülle olur **ma' ni-i beyt**
Nāz ider hāclede birden bire açılmaz 'arūs
(G 107/11-12)

ma' nī-i bīgāne: Yabancı anlam.

Ne ũadar vahşī ise **ma' nī-i bīgāne** Belīğ
Ĥāne-zāde ũalem-i nādire-destānumdur
(G 50/33-34)

Āşināyān şanmasun gūş eyleyüp nazmın Belīğ
Ma' nī-i bīgāne hep dīvānçe-i Şevketdedür
(G 64/17-18)

ma' ni-i bīgāne: Yabancı anlam.

ma' ni-i bīgāne: -y, -e
Feyz olmadıkça **ma' ni-i bīgāneye** Belīğ
Elfāza eylerüm dir iseñ āşinā ' abeş
(G 20/29-30)

ma' nī-i cūdī: Cömertliğin anlamı.

Eyā Ĥıdiv-i kerem-pīşe **ma' nī-i cūdī**
Erdi ĥayli zamāndır Belīğ-i ğam-dīde
(Kt 15/1-2)

mānī' -i cūş-ı muħiũ ol: Anlam denizinin çoşması.

mānī' -i cūş-ı muħiũ ol: -ur, -sa
Ĥabāb **mānī' -i cūş-ı muħiũ** olursa eger
Olur bu mihr-i ĥamūşī niĩāb-ı çihre-i rāz
(G 90/5-6)

māni' -i gül-çin-i vişāl: Gül toplayana kavuşmayı engelleme.

Pederidir o bütûn **māni' -i gül-çin-i vişāl**
Hıfz ider taze nihāl-i gülü elbette diken
(G 165/9-10)

ma' nī-i rengin: Renkli anlam.

Suḥanda **ma' nī-i rengin** laṭif edā ister
Ḥakīm ider mey-i gülgünü āb ile memzūc
(G 24/13-14)

Suḥanda **ma' nī-i rengin** laṭif edā ister
Ḥakīm ider mey-i gülgünü āb ile memzūc
(G 24/13-14)

Cāndur **ma' nī-i rengin** aña tendür elfāz
Neş' e-i rûḥ-ı mezāmīne bedenden elfāz
(G 121/1-2)

Bezm-i 'ālemdə nice **ma' nī-i rengin** buldum
Kadeḥ-i mey gibi biñ kerre boşaldum ṭoldım
(G 149/1-2)

ma' nī-i taze: Taze anlam.

Ma' nī-i taze derūmında ḥafī hem-çü gül-āb
Güyyā berg-i gül evrāk-ı semendür elfāz
(G 121/11-12)

māni' -i telhī-i ṭu' m-ı dār-ı çin ol: Kıvrımlı ağacın tadının acılığma engel olmak.

māni' -i telhī-i ṭu' m-ı dār-ı çin ol: -sa
Nevāzişle gönülden maḥv olurdu renciş-i āzār
Ḥalāvet **māni' -i telhī-i ṭu' m-ı dār-ı çin olsa**
(G 196/13-14)

mañşib: Devlet memuriyetindeki makam.

mañşib: -a
Zāt-ı pākinde görüp cevher-i isti' dāduñ
İtdi üç tuğla anı **mañşiba** fermān fermā
(T 13/3-4)

mañşib: -ı, -n

Kuzāt-ı Rūm ilinüñ āb-rūyı Mutlabī-zāde
Bu maṭlabgeḥde dünyā **mañşibın** geçdi
temennādan
(T 15/1-2)

Dest-i niyāzı dergeḥ-i vālāya ref' idüp
Eyler Belig **mañşibın** ibkāsını ṭaleb
(Kt 26/3-4)

mañşib ol: Memur olmak.

mañşib ol: -mca
Mañşib olunca ehibbā-yı şafā-perverden
Resm-i ārāyişe dil-dāde olanlar didiler
(Kt 16/1-2)

mañşib-ı ḥüsn: Güzellik makamı.

mañşib-ı ḥüsn: -e
Mañşib-ı ḥüsne talebkār olıcaḥ meh-rüyān
Rūḥ-ı yār itdi hemān ḥaṭṭ-ı şerifin ibrāz
(Mf 60/1-2)

Mañşib-ı ḥüsne talebkār olıcaḥ meh-rüyān
Rūḥ-ı yār itdi hemān ḥaṭṭ-ı şerifin ibrāz
(G 98/5-6)

mañşib-ı ḥüsn: Güzellik makamı.

mañşib-ı ḥüsn: -i
Zabṭ eylemege **mañşib-ı ḥüsn**i sened ister
Yāruñ ruḥuna gelse n'ola ḥaṭṭ-ı ḥümāyün
(Mf 52/1-2)

Zabṭ idince **mañşib-ı ḥüsn**i o meh-rū ḥaṭṭ ile
Büy-ı sünbül çin seḥer geldi mübārek bādına
(G 189/11-12)

mañşibı ol: Devlet memuru olmak.

mañşibı ol: -dı
Ferveşi köhnedi şırtında Belig-i zāruñ
Oldı Eski Zağra **mañşibı** anı yeniler
(Kt 16/3-4)

Ferveşi köhnedi şırtında Belig-i zāruñ
Oldı Eski Zağra **mañşibı** anı yeniler
(Kt 38/1-2)

mantıku' t-tayr: Feridüddin Attar'ın ünlü mesnevisi; kuş dili.

mantıku' t-tayr: -dır
Mantıku' t-tayrdır kelām-ı Belig
Anı 'arz eyleyen Süleymāna
(Kt 11/3-4)

manzür: Bakılan.

manzür: -ı
Geçüp hiç bakmadı ārāyiş-i dünyāya rağbetle
Anuñ **manzürü** mir'āt-i cemāl-i Kirdkār olsun
(T 2/7-8)

manzür: -uñ

Beligāne bu nazmum dāverā **manzürüñ** oldıḥça
Sezādur ḥil'ati ilbās olına ṭab'ı mīnāyā
(K 9/99-100)

mār: Yılan.

Ādem bu cihān içre ziyān-kār ister
Ebnā-yı zamān mūr degil **mār** ister
(R 13/1-2)

maraz-ı rühānī: Ruhla ilgili hastalık.

Eylemez cisme işābet **maraz-ı rühānī**
Çār-yāruñ olıcaḥ ḥubbi musāvī aḥlāṭ
(G 118/13-14)

ma' reke-i 'anber ü üd: Anber ve üd kokulu savaş alanı.

Gül-i taşviri eger eylese büy-efşānlık
Pür olur 'atşe ile **ma' reke-i 'anber ü üd**
(T 10/3-4)

mār-ı şeydā: Çılgın yılan.**mār-ı şeydā:-y, -a**Yerüm mænend-i genc-i pür-güher vîrânedür
hâlâKi her mü renciş-âmüz-ı fitendür **mār-ı şeydāya**
(K 9/73-74)**mār-ı siyâh-ı zülf-i kec: Yılana benzer eğri siyah saç.****mār-ı siyâh-ı zülf-i kec:-dür**Takarrub mümkün olmaz pîç ü tâba düşme
cevrindenŞaķın **mār-ı siyâh-ı zülf-i kecdür** akreb-i dil-
ber

(G 70/7-8)

mā'rifet: Hüner.Şad-gence dest-res saña âsân idi Belîğ
Biñ **ma'rifet** geçeydi Sitâbulda bir pula

(G 181/17-18)

Sende varsa **ma'rifet** hoş-girân-ı dânişe
Cevherüñ bezi eyle imsâk eyleme ma'den gibi

(G 239/5-6)

mā'rifet:-deFerüdüm **mā'rifetde** gerçi hâsid haşm-ı cāhiddür
Bu da vāya muṭâbîķ iki mışra' baña şāhiddür

(G 43/1-2)

ma'rifet-perver ol: Hünerli olmak.**ma'rifet-perver ol:-an****Ma'rifet-perver olan** bezmine hayret-keş olup
Baykara meclisini çarḫı unıttı hakkā

(T 13/9-10)

ma'rifet-şi'âr: Hüner işareti.Heyhât kim verâ-yı 'ademden senüñ gibi
Gelsün bu bâğ-ı 'āleme bir **ma'rifet-şi'âr**

(Tb 1/85-86)

mārist: Yılandır.Dendân-e mār kende be reh ke zolf-e yâr
Mārist ber kened heme dendâne şâne rā

(G 241/9-10)

mārūt: Arkadaşı Harut ile birlikte sihir yaptığı için Babil'de bir kuyuya hapsedilen ve kıyamete kadar orada kalacak olan melek.Ne rütbe sihre çalıřdı o dide-i Hārūt
Ki atdı kendüsini çāh-ı Bābile **Mārūt**

(G 19/1-2)

māsā'allāh: Allah korusun, Allah saklasın .Yeniden eyleyüp ihyā 'Alî Şāh
Yapdı dükkānını **mā-şā'allāh** 1159

(T 23/31-32)

maşarîf: Harcamalar.**maşarîf:-ı, -muz**Naķd-i sirişki didemüzüñ cū gibi aķar
İrād yok **maşarîfimiz** şu gibi aķar

(G 234/1-2)

māşıta: Bas tarayan.Ser-i zülfin kesicek **māşıta** şandım ki Belîğ
Anı birden bire başımla ber-ā-ber kesdi

(G 225/11-12)

İdince **māşıta** dendân-ı şāneden taḫlîs
Bu rütbe zülf-i siyeh pîç ü tâba düşmesün uf
(G 238/5-6)**mā-sivā: İnsanı Tanrı'dan uzaklaştıran dünvevi her şey.****Mā-sivā** naķş olıcak dilde ḫarāb eyledi yâr
Yıķılır kişver-i İslāmda yapılsa küñişt

(G 18/3-4)

maşraf: Harcanan para, gider.**maşraf:-u, -m**İḫāta eylese fi'l-cümle **maşrafum** İrād
Ḥadeng-i ḫāmemi dil-düz-ı ḫāḫır-ı ḫussād

(K 11/93-94)

maşraf:-ıKanda gördümse cihānda merdüm-i āzādenüñ
Çeşm-i giryān gibi gālib **maşrafı** İrādına

(G 189/7-8)

*maşraf giderse at'ime gāyet nefis olur: Ucuza
mal olan şeyler niteliksizdir.***maşraf giderse at'ime gāyet nefis ol:-ur**
Ḥvān-ı vişāle gevher-i cāndur nemek-baḫā**Maşraf giderse at'ime gāyet nefis olur**

(G 49/7-8)

maşrūf: Sarfedilmiş.Sebuk-pervāzi-i fāniye **maşrūf** ile im'ānı
Ki her cāh-ı meşakķat gird-bād-ı küh u
hāmündür

(G 47/9-10)

maştar: Satırları doğru göstermek için gerekli çizgileri yapmava varayan alet.Çeker tār-ı nigeḫle aña **maştar** dide-i ḫod-bîn
Anuñçün şafḫa-i ruḫsārına ḫatt-ı emān geldi

(G 211/7-8)

ma'sūk: Sevgili, sevilen.Dā'imā gāfil degül **ma'sūk** aşıkdan yine
Gül yetişdi gülsitānda bülbülün feryādına

(G 189/9-10)

ma'sūk:-daPāk-bāz 'aşık u **ma'sūkda** ḫiç şerm olmaz
Şem'-i bezmi 'ālenen sineye pervāne çeker

(G 81/5-6)

ma'sūk:-ıŞimdicek dillerde bir efsānedir mihr-i vefā
'Aşık u **ma'sūkı** söyletdük şadākat bulmadık

(G 133/7-8)

ma'süm: Suçsuz, kabahatsız; kimsesiz, zavallı; küçük çocuk.

Daḥī **ma'süm** iken ārayış-ı dünyayı terk itdi
Aña gülşen-serāy-ı cenneti ihsān ide Allāh
(T 6/7-8)

mat eyler: Yenmek.

mat eyle:-r
Bir piyādegāh olur **eyler** şeh-i devrānı **mat**
'Arşaya bīn lu'b ile sūrse eger ferzāne at
(G 16/1-2)

māt it: Yenmek.
māt it:-dū, -ñ
İkrām-ı Belīg ile efendim el-ḥakk
Bu 'arşada ḥussādı yine **māt itdūñ**
(Kt 49/1-2)

mātem: Keder, üzüntü.

İm 'ān-ı sem'-ı hūş ile meclisde eyle gūş
Mātem şadāların nağam-ı erğanūnda
(Tb 1/31-32)

Kara **mātem** libāsı ile kalem
Fevtine bir zebān olup giryān
(T 18/7-8)

Bilmedūñ kadrini fevt oldı zamān-ı ḥüsnūñ
'Arz ider **mātem** için şimdi siyeh gül perçem
(G 154/3-4)

Şehid-i tīg-i 'aşk oldur ki āşār-ı neşātından
İde meşq-i tebeşüm **mātem** arayan leb-i gūra
(G 187/9-10)

mātem:-i
Şanmañ şafaqla **mātem** için çarḥ ider müdām
Ḥün-ı cigerle cāme-i peşmīnesin tılā
(K 2/133-134)

Māh-ı muḥarremūñ kad-i ḥam-geştesi gibi
Bu **mātem** itdi kāmetini 'ālemūñ dü-tā
(K 2/135-136)

Kimdür o kim bu **mātemi** gūş eyleyüp anuñ
Yanmaya ṭab'-ı germi mişāl-i dil-i çenār
(Tb 1/91-92)

Şad-çāk olur bu **mātemi** gūş eyleyen gönül
Pür-giryeye eyler 'ayn-ı serābı bu mā-cerā
(K 2/127-128)

mātem:-e
Du 'ā-yı ḥayr ile şabr eylemek gerek yoḥsa
Bu **māteme** nice feryād uzār olımsa çı sūd
(T 17/5-6)

mātem:-dür
Cihān erbāb-ı cehle sūrdur dānāya **mātemdür**
Olur ekşer anuñçün ehl-i ṭab'uñ āh beytinde
(G 206/7-8)

mātem eyle: Üzölmek.

mātem eyle:-dū, -m
'Ayn-ı 'alīli ḥasret ile pür-nem eyledüm
İl İyd-ı ekber eyledi ben **mātem eyledüm**
(G 152/1-2)

mātem-serāy: Hüzün sarayı.

mātem-serāy:-ı
Yine bir āfete dil virmişim ki itmişdir
Füruğ-ı ḥüsni bu **mātem-serāyı** ḥacle-i sūr
(G 61/3-4)

mātemserāy-ı bülbül: Bülbülün hüzün sarayı.

mātemserāy-ı bülbül:-ı
Ker itdi gūş-ı Zühreyi sūzişle şubḥ-dem
Mātemserāy-ı bülbülü hınā-ger-i elem
(Tb 1/1-2)

maṭla': Bir kasıde veya gazelin mısraları birbirine

kāfıveli olan ilk bevti.
Ḥudāygāne ki destān-serā-yı tab'-ı Belīg
Bu **maṭla'** ile ide ser-güzeştıyī taqrır
(K 6/121-122)

maṭla':-ı, -n, -da
Bu gazel evc-i sipihr-i ma'rifetdür kim Belīg
Maṭla'ından maḳṭa'a varınca mazmūn āfıtāb
(G 8/13-14)

maṭla':-da
Seher vaşf itmege ol āfıtāb-ı ḥüsni **maṭla'da**
Zebān-ı ḥāmeyi kaṭ' eyledüm biñ kerre
maḳṭa'da
(G 173/11-2)

maṭla' ol: Doğuş yeri olmak.

maṭla' ol:-up
Ebrūlarınıñ beyti **olup** ḥüsni ile **maṭla'**
Ḥaṭṭ-ı leb-i cānāne zebān-zed iki mişra'
(G 123/1-2)

maṭlab: İstek, istenilen sev.

maṭlab:-u, -m
Tırāş eyle bu vaz'ı hey'etümden **maṭlabum**
yoḥsa
Efendüm merḥamet kıl ḳudretüm yoḳdur
temennāya
(K 9/37-38)

maṭlab:-ı
Ṭāk-ı derūna remz-i ma'āniyle naḳı ider
İtmez ifāde **maṭlabı** lafzıyla ḥüşyār
(K 12/177-178)

Bilmem ki **maṭlabı** o bütüñ naḳd-i cān mıdır
Yoḥsa murādı 'aşıḳı bir imtiḥān mıdır
(Kt 43/1-2)

maṭlabgeh: İstek yeri.

maṭlabgehde:-de

Ḳuzāt-ı Rûm ilinüñ âb-rûyı Mutlabî-zâde
Bu **maṭlabgehde** dünyâ manşıbın geçdi
temennâdan

(T 15/1-2)

maṭla'-ı sühan-i pâk u tâbdâr ol: Temiz ve parlak
sözün doğuş yeri olmak.

maṭla'-ı sühan-i pâk u tâbdâr ol:-sun Olsun

bu **maṭla'-ı sühan-i pâk u tâbdâr**

Pür-piç-i ṭab'a nâhun-ı tîz-i girih-güşâ

(K 2/137-138)

maṭlûb: Talep olunan, istenilen şey, maksut.

O şâh-ı ḥüsne diḳkatle niḡâh olınsa mümkindür
Eger **maṭlûb** ise bir yirde görmek cân u cânânı

(G 218/11-12)

Buyur ḡamdan felek ârâm virsün şâhid-i
nazmuñ

Belîḡ-i zârdan **maṭlûb** ise tekmîl-i nâmûsı

(K 3/79-80)

maṭlûb:-dur

Suḡanda muḥtasar **maṭlûbdur** ammâ ḥuzuruñda
Biraz 'arz eyleyem evzâ'-ı gerdün-ı sitemkârı

(K 4/45-46)

maṭlûb-ı ṭab'-ı nükte-dân: Nükte bilen yaratılışın
isteḡi.

maṭlûb-ı ṭab'-ı nükte-dân:-u, -m, -dur

Belîḡâ nükte-sencân-ı suḡan bu nazm-ı zîbâya

Nazîre söylemek **maṭlûb-ı ṭab'-ı nükte-**

dânumdur

(G 230/13-14)

mâya: Öz.

Biz ḥâk ü bād ü âteş ü **mâya** ṭayanmışuz

Divâr-ı cism-i süst-binâya ṭayanmışuz

(G 104/1-2)

mâye: Öz.

mâye:-si, -dür

Mestî-i bâdenüñ ol neş'e-i leb **mâyesidür**

Ḥâl-i künc-i zekanuñ kaṭre-i mey sāyesidür

(G 46/1-2)

mâye-baḡş-ı deryâ: İnci baḡışlayan deniz.

mâye-baḡş-ı deryâ:-dur

Alınsa maḡşere dek naḳd-ı gevher eksilmez

Meger ki ebr-i kefüñ **mâye-baḡş-ı deryâdur**

(K 5/47-48)

mâye-baḡş-ı kuvvet-i sulṭân-nişân-ı 'ilm ol: İlim
sultanını gösteren kuvvetin esasını baḡışlamak.

mâye-baḡş-ı kuvvet-i sulṭân-nişân-ı 'ilm ol:-

sa

Ḥâk-i hidâyet-i ḳademüñ olsa ḡayr-ḡvâh

Ey **mâye-baḡş-ı kuvvet-i sulṭân-nişân-ı 'ilm**

(K 10/59-60)

mâye-baḡş-ı luṭf u kerem: İyilik ve cömertlik gücü
veren.

mâye-baḡş-ı luṭf u kerem:

Ey **mâye-baḡş-ı luṭf u kerem** intihâb olup

Ḳalbindedür daḳâyıḳ-ı esrâr-ı Aḡmedî

(Kt 54/1-2)

mâye-i ihlâş-ı rûz-efzün-ı ṭab': Yaratılıştan uzun
ömürlü, doğru huylu kişi.

mâye-i ihlâş-ı rûz-efzün-ı ṭab':-u, -m

Mâye-i ihlâş-ı rûz-efzün-ı ṭab'um vezn içün

Ḥâk-pâye eyledim ihdâ terâzu-yı şavâb

(Kt 2/13-14)

maḡzar: Erişme.

Cemâl-i Yûsuf-ı gül-pîrehenle baḡr-ı Nîl-asâ

Ḥayâl-i yâra **maḡzar** düşdi eşk-i çeşm-i

giryânum

(K 8/29-30)

Şad-pâre eyle gönümi âyine-ḡâneveş

Maḡzar düşe her âyine 'aks-i hilâlüne

(G 193/5-6)

maḡzar ol: Erişmek.

maḡzar ol:-up

Luṭfına **maḡzar olup** bây u gedâ bendesidür

'Abd-ı Memlûk ider elbette kerem insânı

(G 219/9-10)

maḡzar ol:-ur

Olur hem-vâre **maḡzar** kîmyâ-yı feyzine

şemsüñ

Ki ḡâl-i çillesinde şubḡa dek şeb-gîr ider meh-

tâb

(G 7/11-12)

maḡzar-ı hulḳ-ı 'azîm ol: Kesin karar veren
yaratılışa nail olmak.

maḡzar-ı hulḳ-ı 'azîm ol:-ma, -sa, -y, -dı

Aḡlamazdı aña çeşm-i rûzgâr

Olmasaydı maḡzar-ı hulḳ-ı 'azîm

(T 8/3-4)

maḡzar-ı luṭf u kerem: Cömertlik ve iyiliḡin
görünmesi.

Eger ki **maḡzar-ı luṭf u kerem** ise vüzerâ

Şehâvet ü keremüñ luṭfına bu ma'nâdur

(K 5/31-32)

maḡzar-ı tîmsâl-i muḡammed ol: Hz.

Muḡammed'in suretinin çıktığı yer olmak.

maḡzar-ı tîmsâl-i muḡammed ol:-ma, -sa

Virmezdi cilâ âyine-i bînişe taḳdîr

Olmasa eger maḡzar-ı tîmsâl-i Muḡammed

(K 1/11-12)

maḡzar-ı zîb-i niḡn ol: Yüzük takmak.

maḡzar-ı zîb-i niḡn ol:-maz

Cihânda râst-kîşân-ı maḡabbet kâm-bîn olmaz

Ki engüşti-i şehâdet **maḡzar-ı zîb-i niḡn olmaz**

(G 85/1-2)

māzī: Geçmiş.**mażīye:-y, -e**

Dāverā el-ḥaḳḳ semend-i himmetūñ yek ḥaṭvede
Hālden **mażīye** vü müstakbele eyler şitāb
(Kt 2/1-2)

mazlūm: Zulüm görmüş, kendine zulmedilmiş.**mażlūm:-ı**

Bilmek ister iseñ o **mażlūmı**
Nāmı Bazārī-zāde İbrāhim
(T 14/3-4)

mażmūn: Nükteli, sanatlı, ince söz.

Bu gazel evc-i sipih-i ma'rifetdür kim Belîğ
Maṭla'ımdan maḳṭa'a varınca **mażmūn** āfitāb
(G 8/13-14)

Nefḥa-i bŷı-ı şafa-āver-i cāndur **mażmūn**
Şaḥhada nāfe-i āhŷı-yı Ḥotendür elfāz
(G 121/5-6)

mażmūn:-ı
Elfāz-ı medhŷn olmasa da Yŷuf olsa ger
Mehd-i kalemden itmem o **mażmŷnı** der-kenār
(K 12/135-136)

Mŷ'essirdŷr sŷzi bir dilde dāğ-ı āteşin olsa
Olur **mażmŷnı** nāfız nāmede naḳş-ı niğın olsa
(G 196/1-2)

mażmūn:-dur
Hŷnerdŷr imtizāc-ı ehl-i 'ırfāna sebeb zīrā
Dŷ-mevzŷn mışra'a ŷlfet viren her yerde
mażmŷndur
(G 47/7-8)

mażmūn:-a
Yapıldıḳça gazel sŷzişli bir **mażmŷna**
muḥtācuz
Cihānda herkesŷñ lāzımdur āteşgāh beytinde
(G 206/11-12)

mażmŷn ol: İnce söz olmak.

mażmŷn ol:-a
Ġazelde mu'teber oldur ki **ola** cā-be-cā
mażmŷn
Yaḳışmaz dil-rŷbānuñ 'ārızı yek-pāre ḥāl olsa
(G 202/3-4)

mażmŷndār: Mazmun sahibi.

mażmŷndār:-dur
Suḥan-gŷyān-ı 'aşruñ nazmı **mażmŷndardur**
ammā
Belîğā sŷzlerŷnde hem nezāket hem selāset var
(G 68/13-14)

mażmŷn-ı neş'e-baḥşımı kıl: Mazmundan sevinçle söz etmek.

mażmŷn-ı neş'e-baḥşımı kıl:-mış
Besdŷr Belîğ-i zāra bu elṭāf-ı Kırdgār
Mażmŷn-ı neş'e-baḥşımı kılmuş suḥanda cān
(G 156/15-16)

mażmŷn-ı nev-ḥayāl: Yeni hayal mazmunu.

Şandŷḳ-ı sīnem iḳre yatur ṭab'umuñ Belîğ
Mażmŷn-ı nev-ḥayāl ile pŷrdŷr cerīdesi
(G 213/21-22)

me: Kovun ya da kuzu sesi.

me:-le, -dŷr
Raḳıḫ-i gŷrg kemīngāha girdi dış bileyor
Çıḳarsa māderi koynından ol ḳuzı **meledŷr**
(G 51/9-10)

me'āl ol: Durum olmak.

me'āl ol:-sa
Belîğ evvel sebŷk-bārān-ı deşt-i ālem-i himmet
Çekerlerdi cihānuñ kār u bārın bir **me'āl olsa**
(G 202/15-16)

meblağ: Tutar, vekun.

meblağ:-ı
Eger Ḳārŷn gibi mālik olursa ehl-i dil gence
Virir bī-iḥtīyār ol **meblağı** yek-pāre bir gence
(G 200/1-2)

mecālīs: Meclisler.

mecālīs:-de
Mŷşābehette degŷl her iş ehline yaḳışur
Ḳadeḫ olur mı **mecālīsde** şışe-i ḥaccām
(G 151/7-8)

meclis: Eğlence veri, zevk ve safa toplantısı.

Bu bezm-i ğam-fezāya devr-i āḫırde ayak başdık
Tŷkenmiş bāde gitmiş keyfler **meclis**
kesellenmiş
(G 112/9-10)

meclis:-ı
Beytŷ'l-Ḥarāma gel yine kandılini uyar
İtsŷn ṭavāf **meclisi** ḥŷbān fıriştevār
(Tb 2/53-54)

Bozılmaz **meclisi** olmaz ḥumārı bāde-i 'aşḳuñ
Nihāyet yok bu cāmuñ gerdişi devr ŷ teselsŷldŷr
(G 78/9-10)

meclis:-e
Ser-mest olunca **meclise** gevher nişār idem
Esrār-ı 'aşḳı ehl-i dile āşikār idem
(Tb 2/83-84)

Hŷn-āb-ı dīde **meclise** besdŷr şarāb-ı surḫ
Laḫt-ı ciğerdŷr 'aşıḳa ḥŷnīn kebāb-ı surḫ
(G 29/1-2)

O rŷtbe mŷriş midŷr bu **meclise** şŷfi
Ki mŷrg ider ḳafes-i āhenin ile pervāz
(G 89/11-12)

Cevlāna başlayup yine sākī-i sīm-sāk
Pŷr-neş'e itdi **meclise** geldi ayak ayak
(G 131/1-2)

meclis:-de

İm'ân-ı sem'-i hûş ile **meclisde** eyle gûş
Mâtem şadâların nağam-ı erğanında
(Tb 1/31-32)

Meclisde nağme-i bem-i mâliden-i kemân
Sâyide itdi şab'umu mânend-i çüb-sâ
(K 2/37-38)

Bahş-i 'ilm itmege ağâz idicek **meclisde**
Lâl ider nuṭk ile dânişver-i ehl-i hikemi
(K 7/31-32)

Virseler bâde-i gülgün yirine âb-ı hayât
Ölümümdür benüm aḥbâb ile **meclisde** bugün
(G 14/3-4)

Ol şüh-ı cefâ-pişeyi **meclisde** tutardım
Ammâ ki o dem n'eyleyeyim tıtdı merâkım
(Mf 20/1-2)

Şemşir-i ebrûvân-ı beyânında mışra'ı
Meclisde dil-ber 'âşıka ḍarbü'l-mesel yapar
(G 45/7-8)

Virüp şem'-i 'izâr-ı 'aks-i sâkî reng-i gün-â-gün
Ḥabâb-ı câm-ı mey **meclisde** fânüs-ı
müşevveşdür
(G 48/5-6)

Şadâsı nay-zen-i 'aşk olur eger muṭrıb
İderse kellemi **meclisde** kâse-i ṭanbûr
(G 61/9-10)

Nice görince gül-i câmı olmasun bülbül
Şürâhi 'âşıka **meclisde** ṭurma kulkul dir
(G 72/7-8)

Ülfetün revnaķı **meclisde** eḥibbâdandır
Ma'nî te'lif-i ḥurûfat ile imlâdandır
(G 74/1-2)

Dil-i şad-pâre itmez serzenişden nâle vü feryâd
Ṭoḫunsañ çîmî-i müdâra **meclisde** şadâ çıkmaz
(G 97/11-12)

Beni mecrûḥ iderseñ deşne-i cevruñle **meclisde**
Bu zaḥm lâ-yı bâde merhem-i süh râbdur sensüz
(G 101/11-12)

Bu şeb **meclisde** ardınca düşüp kaḫkardı dil-
dâruñ
Raķîb-âsâ cihânda görmedüm hiç bir ḥacı
yatmaz
(G 103/7-8)

Meclisde şubḥa dek dikilüp ṭurdu ṭoğrusı
Beñzer efendi gözi açık dîdebaña şem'
(G 122/9-10)

Emvâc-ı nağme kâse-i ṭanbûrdan ṭaşup
Meclisde çıkdı dün gice muṭrıb miyâne dek
(G 137/9-10)

Âteşün ne yine **meclisde** Belîg-i zâra
Ne 'aceb saḫt oluyor dilde ḥasûda ḫıḫduñ
(G 139/11-12)

Meclisde şeyḫ-i şeh'r bugün ol şeker-lebûñ
Şordum kelâm-ı telḫ ile bozmış 'akîdesin
(G 162/7-8)

Raķîbi def' idince şâd olur **meclisde** ol âfet
Bulur ḫiffet aña bir şıḫlet-i cerrârdan şoñra
(G 172/11-12)

Raķîb ile bu gice **meclisde** dildâruñ
Filân ü festagız olmazsa belki neste olur
(G 232/9-10)

meclis:-i, -n, -i
Ma'rifet-perver olan bezmine ḫayret-keş olup
Baykara **meclisini** çarḫ unıtdı ḫakkâ
(T 13/9-10)

meclis:-i, -n, -de
Ekâbir-i şu'arâ **meclisinde** şadra geçüp
Belîge besdür adamlıḫ bu kâle-i mensûc
(G 24/15-16)

Kenâr-ı bâmda a'mâya beñzer ol kimse
Ki bilmeye zürefâ **meclisinde** ḫadd u ḫudûd
(G 35/11-12)

Meclisinde vaz'-ı nâ-ber-câ kibâr-ı devletün
Ṭab'ına şad renciş istişkâlden evvel virir
(G 69/11-12)

meclis:-üñ
Nâḫun ucında reng-i ḫınâveş bu **meclisün**
Elden çıkar ṭoyılmaz imiş câm-ı bâdesi
(G 226/13-14)

meclise gel: Toplantı yerine buyurmak.

meclise gel:-ür, -se
Gelürse meclise sâkî rakîb-i âhen-dil
O rütbe şun mey-i kattâli kim kesilsün tüc
(G 24/11-12)

meclis-i 'aşk: Aşk meclisi.

meclis-i 'aşk:-un
Bürüna zâ'findan reh-yâb olur bu **meclis-i**
'aşkun
Şarılsa dâmen-i âvâze-i zencire maḫbûsı
(K 3/17-18)

meclis-i âzîne: Cuma toplantısı.

meclis-i âzîne:-den
Bu ḡayretler ḫurıtdı ḫanını pîr-i ḫarâbatuñ
Ki vâ'iz rûz-ı şenbih **meclis-i âzineden** çıkmaz
(G 96/9-10)

meclis-i eḥibbâ: Dostlar meclisi.

meclis-i eḥibbâ:-da
Belîg-i nâdire-gü **meclis-i eḥibbâda**
Ġarîb mışra'a beñzer miyân-ı inşâda
(G 195/1-2)

meclis-i iqbāl: Mutluluk meclisi.**meclis-i iqbāl:-i**

Oldı farḫ-ı bahşış-i nūr-ı sa'ādetle anuñ
Tār-ı şem'a **meclis-i iqbālī** müjgān-ı hümā
(T 28/15-16)

meclis-i 'ilm: İlim meclisi.**meclis-i 'ilm:-i, -n, -de**

Eger ki **meclis-i 'ilminde** 'akl-ı Eflāṭun
Fünün-ı mes'ele-i hikmeti idüp taşvīr
(K 6/55-56)

meclis-i 'işret: İçki meclisi.

Efsürde oldı **meclis-i 'işret** nigāra bak
Allāh 'aşkına o büte bir piyāle çak
(Tb 2/33-34)

Sāye-i gülbünde rindān **meclis-i 'işret** kurup
Meyle pür sākī ele bir kāse almış çār gül
(G 146/3-4)

meclis-i 'işret:-de

Sākī düşer mi **meclis-i 'işretde** gam yimək
Derdüñ var ise sīnede gam çekme şīşe çek
(Tb 2/11-112)

Bakılsa **meclis-i 'işretde** mevc-i mey görünür
Keşide-gerden-i şāfī gülü-yı mīnādūr
(K 5/13-14)

Va 'de-i nakd-i vişāli lebünün hep sözdür
Bize de **meclis-i 'işretde** bir altun bozdur
(Mf 39/1-2)

meclis-i mey: Şarap meclisi.**meclis-i mey:-de**

Meclis-i meyde kesüp halkı biçerken cānān
Arada öyle şıkdımd ki beni ter kesdi
(G 225/3-4)

meclis-i mey:-den

Şadā-yı nağme-i gulgul kesilmez **meclis-i meyden**
Murād üzre mezākın dā'imā icrādādūr mīnā
(G 5/7-8)

meclis-i şeh-i baykarā: Hüseyin Baykara'nın meclisi.**meclis-i şeh-i baykarā:-y, -a**

Bezimde **meclis-i Şeh-i Baykarāya** reşk-efken
Rezimde şaf-şiken-i kalbgāh-ı Dārādūr
(K 5/39-40)

meclis-i yār: Dost meclisi.**meclis-i yār:-a**

Rākīb-i küh-hey'et şiklet eyler **meclis-i yāra**
Yıkılmaz meyl idüp bir semte gittikçe
temellenmiş
(G 112/5-6)

meclis-i yārān: Dostlar meclisi.

Zerrāk-ı şehri 'avḫ ile tağlit idüp Belīg
Maḫfice var ki **meclis-i yārān** bizlidür
(G 80/15-16)

mecma'-ı hūbān: Sevgililerin toplandığı yer.**mecma'-ı hūbān:-a**

'Aşık odur ki **mecma'-ı hūbāna** bakmasun
Mānend-i āb pāyına her servüñi aḫmasun
(G 163/1-2)

mecmū'a: İçinde şiirler, seçilmiş söz ve yazılar bulunan el yazması kitap.**mecmū'a:-lar**

Belīgün nazmını taḫrīr için erbāb-ı isti'dād
Yapılsun nev-be-nev **mecmū'alar** şirāzeden
geçsün
(G 161/11-12)

mecnūn: Mecnūn, aşk yüzünden deli-divāne olmus, aklı başından gitmiş kimse, Levlā ile Mecnun hikāvelerinin erkek kahramanı, Kavs.

Belīg āb-ı hayāt-ı āteş-i efsürde dāmendir
Cihānda tutmadı bī-hūde **Mecnūn** zeyl-i şahrāyı
(Mf 8/1-2)

Mecnūn güsiste eylemedi bī-niyāz iken

Tār-ı nigāhı halka-i çeşm-i ğazāleden
(G 158/3-4)

mecnūn id: Mecnun'a çevirmek.**mecnūn id:-er, -se**

O fitne ger beni **Mecnūn iderse** Leylādūr
Başumda silsile-i ḫayd-ı zülfi sevādūr
(K 5/1-2)

mecnūn ol: Mecnun olmak.**mecnūn ol:-an**

Hevā-yı 'aşk ile şimdi beyābān-gerd **olan Mecnūn**
Hele bir sāye bulsun kendine yelpāzeden geçsün
(G 161/9-10)

mecnūn ol:-up

Leylī vü şāna şevḫ ile **Mecnūn olup** bu şeb
İtdi fetile müyına mīkrāzı şāne şem'
(G 122/7-8)

mecnūn ol:-ur

Darü'ş-şifā-yı dehrde **Mecnūn olur** mıydum
Der-ḫayd-ı tār-ı silsile-i kākül olmasam
(G 150/11-12)

mecnūn-ı 'aşk id: Aşk delisi etmek.**mecnūn-ı 'aşk id:-er**

Bin hüşi olsa ādemi **mecnūn-ı 'aşk ider**
Şekl-i beşerde böyle perinün temessülü
(G 214/7-8)

mecnūn-ı lā-ḫayd: Kayıtsız Mecnun.

Her ol āzādeye **Mecnūn-ı lā-ḫayd** olınur itlāk
Anı zencir-i āhen tutmaya mevc-i serābāsā
(G 4/5-6)

mecnün-şifat: Mecnun misali.

Merdüm-i çeşmi hayâlünden cüdâ **Mecnün-şifat**
Eyledüm vâ-beste-i zencîr-i mevc-i seyl-i eşk
(G 136/9-10)

mecrûh id: Yaralamak.

mecrûh id:-er, -señ
Beni **mecrûh iderseñ** deşne-i cevruñle meclisde
Bu zaħm lâ-yı bāde merhem-i sührābdur sensüz
(G 101/11-12)

medār-ı hüsñ: Güzel merkez.

Medār-ı hüsñ yā gird-āb-ı ābdur yāhūd
O nāfe külçe-i sîm üzre şekl-i tamgādur
(K 5/21-22)

medd-i ihsān u kerem: Cömertliği vayma.

Resendür **medd-i ihsān u kerem** huddām-ı
mîrāna
Şikārî-i devende şaydgāha bî-meres gitmez
(G 94/17-18)

medd-i luḫfi ol: Yardım etmek.

medd-i luḫfi ol:-sa
Girih kalmazdı ğamdan dilde ol zāt-ı
mu'allānuñ
Nesîm-i cezr ü **medd-i luḫfi olsa** mevc-i
ihsānum
(K 8/39-40)

meded: Yardım et!.

Meded dāmānuñ ber-çide kıl rāh-ı hayālümde
Tutup çak itmesün ser-pençe-i nāhūnla
müjgānum
(K 8/33-34)

Bu cünbiş her kadem şad-pāre eyler rişte-i cānı
Meded ārām vir düşında naqş-ı mevc-i kālāya
(K 9/21-22)

Ne āfetdür **meded** ol nev-nihāl-i bāğ-ı 'ismet
kim
Eger táb-efgen olsa nāz ile dāmān-ı şahrāya
(K 9/29-30)

Kıl baña şefā'at **meded** ey faħr-ı Resül
Dergāh-ı Hüdāya bugünehle gidicek
(R 11/1-2)

Ol ğamze-i dil-düz ile gönlüm tolu kandır
Ey şüh-ı cefā-pişe **meded** kıyma bu cāndır
(Kt 37/1-2)

O şühı şem'-i bālîn eyledük kāşāne-i ğamda
Meded incitme ey ħummā-yı firkat şimdi nā-
hoşuz
(G 95/7-8)

Nuķūd-ı cān virirken müşterî bazār-ı 'aşkında
Meded şimdi metā'-ı vaşlı yāruñ
mübtezellenmiş

meded eyle: Yardım etmek.

Ey dil teccsüs **eyle meded** yandı mülk-i cān
Bir tıfl-ı cān-güdāz āna kundağ bırakmasun

meded meded: İmdat imdat!.

Meded meded şakınuñ anı seng-i münkirden
Ki rüh-ı pîr-i muğāndur piyāle-i billür
(G 61/13-14)

medfen ol: Mezar olmak.

medfen ol:-ıcağ
Bākî mi kalur kimse bu dünyāda Belîgā
Medfen olcağ ħāk-i Medîne Şeh-i dîne
(G 197/13-14)

medh: Övgü.

Bir zamān şā'ire ihsan olınurmuş zer ü sîm
Şimdi **medh** ü ğazele cā'ize tahsîn oldı
(G 224/11-12)

medh:-ü, -n, -e

Bir iki beyt-i pesendîde nazm-ı 'Urfiden
Du'ā vü **medhüne** şāyetse eyleyüm irād
(K 11/69-70)

medh id: Övmek.

medh id:-ecek
Cihānda **medh idecek** haḫḫ-ı yār var ancak
Ne kara günlere kaldı yazık suħan-gūlar
(G 83/9-10)

medh id: Övgüsünde bulunmak.

medh id:-er
Degül hicv eylemek şî'r-āşınāyı **medh ider** şā'ir
Ki āzār eylemez züvvārî şāhib-cāh beytinde
(G 206/5-6)

medh id:-er, -sîn

Ne **medh idersin** o şevher-keş-i le'imî ħarîf
Yeter bu pîre-zen-i dehr-i dūnî söyleme tuf
(G 238/9-10)

medh-i ħarîr-i ħāme-i gevher-nisārdan: Cevher saçan kalemin ipeğini övme.

medh-i ħarîr-i ħāme-i gevher-nişār:-dan
Medh-i ħarîr-i ħāme-i gevher-nişārdan
Aĝende oldı vūs'at-i kevn-i mekân-ı 'ilm
(K10/81-82)

medhül id: Avıplanacak bir kusur işlemek.

medhül id:-er, -se
Ey kân-ı kerem bende-i dîrine Belîğ
Olmaz ne kadar sıķlet **iderse medhül**
(Kt 51/1-2)

medrese: Talebe ve müderrislerin ders okudukları ve ikamet evledikleri bina.

medrese:-ler, -de
Bekleyüp **medreselerde** 'ulemā-zādelerūñ
Āşıķa silsile-i zülfi olur kayd-ı ru'ūs
(G 107/56)

mefhar: Övünc.**mefhar:-ı**

Kibârûn **mefharı** Aḥmed Ağâ kim âb-ı luṭfuyla
İder dânişverânûn dilde dâ'im âteşin teskîn

(T 11/1-2)

mefhar-i nesl-i düde-i hitmân: Hitman'ın soyunun kendisiyle övünüleni.**Mefhar-i nesl-i düde-i Hitmân**

Aḥmed Ağâ o Hâtem-i şânî

(T 4/1-2)

mefreş: Bir çeşit döşeme, yaygı.**mefreş:-dür**

Hıdîv-i dâd-güster Āşaf 'Abdullah Paşa kim
Bu çarḥuñ atlası eyvân-ı iclâline **mefreşdür**

(G 48/15-16)

mefṭûn ol: Tutkun, tutulmuş olmak.**mefṭûn ol:-an**

O ḥûn-rîz âfete **mefṭûn olan** dîvâne-i 'aşkuñ
Gülûda ḥalkâ-i zencîri gird-âb-ı yem-i ḥündür

(G 47/11-12)

mefṭûn oldu:-dı

Dîdeden dâmân-ı eflâke döker ḥûn âfitâb
Ġalîb bir şâh-ı ḥüsne **oldı mefṭûn** âfitâb

(G 8/1-2)

mefṭûn ol:-ur, -sa, -m

Ko 'arz itsün felek kâlây-ı vaşlın pişgâhumda
Zen-i mekkâreye **mefṭûn olursam** nâ-cevân-
merdüñ

(G 153/7-8)

mefṭûn-ı şûḥ-ı ğamze-i bî-dâd: Sıkıntılı bir şekilde cilveli bakışa vurulmuş.**mefṭûn-ı şûḥ-ı ğamze-i bî-dâd:-uñ, -am**

Mefṭûn-ı şûḥ-ı ğamze-i bî-dâduñam senüñ
Kâlâ-yı câna raġbet idersin nazardadır

(G 39/9-10)

meger: Oysaki.

Ṭab'-ı mevzûnı fûrûġ-ı feyz ile olmiş **meger**
Mışra'-ı ber-ceste-i evrâk-ı dîvân-ı 'aḡâ

(T 1/7-8)

Meger ki neş'e-i büy-ı riyâz-ı ḥulkından
Mişâl-i 'aşıq-ı mest eylemiş külâhımı tec

(Kt 1/15-16)

Yâri şan'atla ider terbiye üstâdı **meger**
Yoḥsa başdan çıkarır anı rakîb-i kâfer

(Msd 2 /17-18)

Ķahve fîncânı tokındı leb-i dil-dâra **meger**
Serpilüp gül suyu cüş itdi yakıldı micmer

(Msd 3/49-50)

Cemâlûñ ayînesi üzre 'aksi kaldı **meger**
Degül bu ḥâl-i siyeh nokta-i süveydâdur

(Ksd 5/9-10)

Alınsa maḥşere dek naḡd-ı gevher eksilmez

Meger ki ebr-ı kefuñ mâye-baḥş-ı deryâdur

(K 5/47-48)

Meger ki nâḥun-ı ser-tîz-i mevc-i ḥûn-ı dilüm
Ola ol pâdişeh-ı mülk-i ḥüsne dâmen-gîr

Meger ki nâle-i feryâd-resle destinden
Mişal-i bād idem ol ḥâk-ı dergehe şeb-gîr

(K 6/43-44)

Meger ol menba'-ı deryâçe-i cüd u keremüñ
Âb-ı luṭfi gidere dildeki gerd-i elemi

(K 7/25-26)

Elüm dâmâna irmez kâmeti eflâke ser çekmiş
Meger ol naḥl-i cân boy gösterür cennetde
Ṭübâya

(K 9/39-40)

Meger ki keş-me-keş-i dest-bürd-i ḡarında
Cenâb-ı dergeh-i vâlâya eyleyüm feryâd

(K 11/31-32)

Meknûz-ı dürc-i ṭynet-i endâmıdur **meger**
Şun'-ı bedî'-i ḡudret-i vâlâ-yı Kırdġâr

(K 12/87-88)

Mişli yok gülşen-i 'âlemde anuñ

Meger 'aksi ola âb içre 'adil

(T 20/11-12)

Çıkup fevvâreden pür-tâb ider bâlâya şîr-i âb
Meger kim gönli aḡdı ṭâk-ı pür-zîbâsına anuñ

(T 25/9-10)

Meger ki bedraka-yı şu'le-tâb-ı âhumla
Beni ḡaḡîkate vâşıl ide bu râh-ı mecâz

(G 89/3-4)

Meger ki cüşiş-i pür-tâb-ı meyle şevḡumden
İdem bu ṭârem-i vahşet-serâydan pervâz

(G 89/7-8)

Zâhid **meger** ki görmemiş 'âlemde ḥüsñ ü ân
Gösterdüm anı şimdi o vech-i ḡasende ben

(G 167/5-6)

Oldı revâna cânib-i her şehri u küya şu
Ol serv-i nâzı çıktı **meger** cüst ü cüya şu

(G 170/1-2)

Meger âyîne-yi 'âlem-nümâ-yı vech-i pâkinden
Dehân-ı tengi 'aks-i tâbiş dâġ-ı nihânımdur

(G 230/7-8)

Codâ ez ḡâksari koşte hemḡon ḡuşe-ye gendom
Meger gerdenkeşi ayân esbâb-e çarḡ-e ḡaddâr
est

(G 242/11-12)

meges: Sinek.

Şîrîn-mezâk-ı hıvân-ı dilûnde **meges** gibi
Pervâza geldi tâ'ir-i rûhâniyân-ı 'ilm
(K 10/35-36)

Bir **meges** oldu semâdan gūyâ
Cilve-perdâz-ı miyân-ı kândil
(T 20/9-10)

Dilinden zâhidân-ı gūşe-gîrûn hiç heves gitmez
Gelince 'ankebütuñ âşiyânından **meges** gitmez
(G 94/1-2)

meges-âsâ: Sinek gibi.

Meges-âsâ o bütûn semtine vızlarsa rakîb
Kehli ço pire gibi çaptük olup ensede bit
(G 17/9-10)

meges-rânum ol: Sineklik olmak.

meges-rânum ol:-ur
O rûtbe pür-kanâ'at kem-nevâl-i hıvân-ı dehrem
kim
Hayâl-i cünbiş-i müjgân **olur** dâ'im **meges-**
rânum
(K 8/17-18)

meh: Av , kamer.

Mihr ü **meh** safl ü legen şebnem ü gül aña
miyâh
Şekl-i zencîrde gîsü-yi müca'ad her gâh
(Msd 2/21-22)

Zâl-i sipihre mihr ile **meh** a'yn olmasa
Görmezdi cism-i lâgarumi itmege cefâ
(K 2/77-78)

Dest-i felekde **meh** gibi şad-naşun olsa da
Pür-piç-i kâr-ı bî-dile olmaz girih-güşâ
(K 2/85-86)

Olmuş harâm âyet-i hıfzûnla **meh** gibi
Âşâr-ı cehle süziş-i târ-ı ketân-ı 'ilm
(K 10/71-72)

Temâşâ eyle yârûn nakş-ı hâl-i rûyî ebrûsın
Nice bir araya cem' oldu bilmem mihr ü **meh**
kevkeb
(G 11/7-8)

Bu şeb vaşlın o **meh** ferdâya kırsa ey dil-i şeydâ
Bunı pek belle kim gündüz çıkılmaz küh-ı
billûra
(Mf 16/1-2)

Ma'î kerrâkesi şırtında sipihrûn taşlar
Şemsedür mihr ile **meh** kavs-i kuzah aña şerit
(G 17/11-12)

Halk şarf itmede îrâdi binâya ekşer
Meh gibi hânesini ayda bir eyler tecdîd
(G 31/13-14)

Yırde **meh** gökde bu hüsni ile o şeh lâyık idi
Ğâlibâ eylediler râh-ı temâşâyı ğalat
(G 119/3-4)

'Aksûn derûna eylemese **meh** gibi tûlû'
Mihr-i ruhuñla âyîne itmez muķâbele
(G 186/5-6)

Ele aldıķça o çengî güzeli çâr-päre
Reşkden mihr ile **meh** görse olur çâr-päre
(G 201/1-2)

meh:-üñ

Dem-i hicâb o **mehûn** güş ider lefâfetden
Şikest-i zemzeme-i reng-i 'ârızı dilşâd
(K 11/11-12)

meh:-e

Nigâhı ol **mehe** ta'lim-i nâz ider ki olur
Cefâ-yı sâye-i müjgânı sille-i üstâd
(K 11/19-20)

meh:-den

Yine bir sifle-nihâd evini yapmağa gider
Mihr ü **mehden** bu felek şırtına urmuş iki hışt
(G 18/11-12)

meh:-dür

Mihr ü **mehdür** sîm ile zerrîn iki mizâb-ı çarķ
'Âlemi sîr-âb ider envârdan seyl-âb-ı çarķ
(G 30/1-2)

2. Ay yüzlü güzel.

O **meh** kim çihre-i berrâkı mir'ât-i mücellâdur
Fürûğ-ı hüsni 'âlem-tâb ile hürşid-i ğarrâdur
(Msd 1/1-2)

Piçide oldu dâmen-i pâkine hârveş
Ķaddüm egerçi eyledi ol **meh** benüm dü-tâ
(K 2/171-172)

Sîne-i âyineyi pareleyüp itdi kıyâm
Gitti âteş gibi ol **meh** toña kaldı hamâm
(Msd 3/53-54)

Ey **meh** bu yolda 'âşıkâ bir hayruñ olmadı
Cisri vişâli böyle mi olur kemerleme
(G 203/9-10)

Nigâh itmez bu şeb 'uşşâka ol **meh** kim mey-i
gülğün
Hınâ-bend eylemiş pây-ı nigâh-ı çeşm-i
mahmûra
(G 187/7-8)

Kârvân-ı râh-ı hüsniñ şahıdur ol **meh** aña
Kim şadâ-yı hânde-i Yûsuf olur bâng-i derâ
(T 28/19-20)

Ey **meh** ne zaman sîne-i billûruñı açsañ
Nezzârede âyîne-i tâbân gibi parlar
(G 52/3-4)

Dem-i âhirde gelse yâr-ı cānum sîneden çıkmaz
O **meh** turduqça 'aksi hâne-i âyîneden çıkmaz
(G 96/1-2)

meh:-e
Şehirde mihr degül ol **mehe** muķābil olup
Sipihri-i pîre-zenûn elde ditrer âyinesi
(G 227/11-12)

meh:-de
İtdiler fâ'idesüz müşteriyânı ta'zib
'Aķıbet kalmadı ol **mehde** bu evzâ'a şekîb
(Msd 5/51-52)

meh:-i
Havfım oldur ki ide nâ-geh şebihün âfitâb
Hâle-i âgûşa aldum ol **mehi** ammâ bu şeb
(G 8/5-6)

Görince ol **mehi** reng-i ruķum şikeste olur
Gülûda nağme-i ĥurde şikeste-beste olur
(G 232/1-2)

meh:-üñ
İder bî-câ tebessüm çîn-i ebrünun 'akîbinde
Murâdı ol **mehüñ** 'uşşâka istiğnâ mıdur bilmem
(G 155/5-6)

O rütbe bî-muķābâ ol **mehüñ** kan dökdi pinyâli
Boyandı mevce-i ĥün-ı ehl-i dilden kırmızı şâli
(G 209/1-2)

O **mehüñ** naĥvet ile çihresi pür-çîn oldı
Görelî kendini âyinede ĥod-bîn oldı
(G 224/1-2)

O **mehüñ** cünbiş-i ebrūsına baķ kim 'ârif
Nâmede vâķıf-ı mażmün olur ünvanından
(G 168/11-12)

'Ayâr olmış ezelde cism-i pâki ol **mehüñ** güyâ
Ki beñzer semm-i nâfi tûde-i sîm üzre tamğâya
(G 191/7-8)

O **mehüñ** saïd'-i berrâķı yed-i beyzâdur
Şaĥn-ı dükkânçe tecellî-gede-yi Mûsâdur
(Mf 7/1-2)

Lâyık oldur o **mehüñ** ĥaţţ-ı şu'â-ı enzâr
Ola kerakesinüñ şemsesine rişte-i târ
(Msd 4/29-30)

3. Parlak.
İder ol **meh** nigâhın şarf-ı naķş-ı ĥâl ü ĥaţţ zîrâ
Ĥisâb-ı naķd-i ĥüsne şafĥa-i erķâmdur mir'ât
(G 13/7-8)

4. Gökyüzünde asılı kandil.
Ma'bedi ĥayl-i nücümün künbed-i eflâkdur
Mihr ü **meh** ķandil aña ķavvs-ı ķuzah miĥrâb-ı
çarĥ
(G 30/7-8)

mehbit: İncecek yer.
mehbit:-le
Şıdķı yanında olsa tezekkür ĥadış-ı şubĥ
Mehbitle şubĥ-ı şâdik ider kizbi iĥtiyâr
(K 12/103-104)

meh-cebîn: Açık alınlı, alını açık, temiz.
meh-cebîn:-üñ
Yazup kilke-i ķazâ ol **meh-cebînüñ** beyt-i
ebrūsın
Nice sıĥdurdı şerĥ-i bâb-ı ĥüsni iki mışra'da
(G 173/11-12)

mehd-i kalem: Kalemin besiği.
mehd-i kalem:-den
Elfâz-ı medhün olmasa da Yûsuf olsa ger
Mehd-i kalemden itmem o mażmünü der-kenâr
(K 12/135-136)

mehd-i safâ: Huzurlu vervüzü.
Zîver-i âgûş idüp ol nev-nihâl-i 'işmeti
Şalınur biñ nâz ile pür-şevķ olup **mehd-i safâ**
(T 28/5-6)

mehd-i şafâd: Huzurlu yer yüzü.
mehd-i şafâdan:-dan
Anı ber-düş eyleyen **mehd-i şafâdan** güyiyâ
Güşına âvîze eyler bir dür-i 'âlem-bahâ
(T 28/7-8)

mehammed mahmüd: Özel isim.
İki zebân ile çıķdı kalem didi târiĥ
Şefâ'at ide 'Ali'ye **Mehammed Mahmüd** 1174
(T 17/7-8)

mehammed pâşâ: Sultan Mahmut Han olan ibtidayı der-saltanatında mesned sadarete geçmiş yüzeradan olup, İstanbulludur.
Şüphesiz bülbül-i ķudsi oķudı târiĥhün
Hedefe urdı murâd üzre **Mehammed Pâşâ** 1170
(T 13/43-44)

mehammed-i şâliĥ: Şeyhülislam Mehmet Salih
Var mıdır mesned-i fetvâya didim bir Şâliĥ
Didi hâtif ki vücüh ile **Mehammed-i Şâliĥ**
(Mf 38/1-2)

meh-i 'âlem-nümâ: Alemi gösteren ay.
Mihr-i nür-efşân gibi kıldı saâdetle tulü'
Ĥaveristân-ı 'ademden bir **meh-i 'âlem-nümâ**
(T 28/1-2)

meh-i bî-ârâmin: Ay yüzü huzursuz güzel.
meh-i bî-ârâmin:-ı, -n
Şıcağı geçdiği ma'lûm olıcaķ ĥammâmın
Çıķma geldi diline ol **meh-i bî-ârâmin**
(Msd 3/37-38)

meh-i nev: Yeni ay.
Dâs-ı perend-şıfat dest-i felekde **meh-i nev**
Ĥâşıl-ı mezra'-ı 'ömrünü itmekte direv
(G 169/1-2)

meh-i nevcü: Yeni ay.

Felek-i nevâle ki hıvân-ı luţfuñ üzre gelüp
Tutar elinde **meh-i nevcü** nîme-i Armüd'dan
(Mf 15/1-2)

meh-i sipihr-i 'adâlet: Adalet göğünün ayı.

meh-i sipihr-i 'adâlet:-dür
Meh-i sipihr-i 'adâletdür ol ki devrinde
Kitâba eyleyemez tâbiş-i kamer te'sîr
(K 6/63-64)

meh-i temâm: Dolunay.

meh-i temâm:-e
Meh-i temâme olur tu'me kendü pehlüsü
Sipihr-i pîre-zenûñ cüz' ü nakşî kâmiledür
(G 42/11-12)

meh-liqâ: Ay yüzlü güzel.

Şu'le-i cevvalëveş pür-nür ider te'sîrden
Dâyegânuñ hâle-i âğuşını ol **meh-liqâ**
(T 28/11-12)

meh-liqâ-yı maħbûb: Ay yüzlü güzel.

meh-liqâ-yı maħbûb:-uñ
Yüzün gözin açar ol **meh-liqâ-yı maħbûbuñ**
Cihânda görmedüm âyine gibi hiç bî-rü
(G 171/5-6)

meh-pâre: Ay parçası.

Dâğber-dil nice olmaya görüp anı kamer
Al eteklikden ider hâleyi ol **meh-pâre**
(G 207/5-6)

meh-pâre:-y, -e

Hâlelveş urdı o **meh-pâreye** rengin pişgîr
Ser-tırâşa uzadup boynın o da oldı esîr
(Msd 2/39-40)

meh-rü: Ay yüzlü güzel.

Mest-i mey şöyle ki çaşşur gibi evvel **meh-rü**
Olmış âvîze miyân üzre bir arşun gîsü
(Msd 4/19-20)

Tîğ-i gâmezle bizi pareleyüp ol meh-rü

Târ-ı zülfiyle ider süzen-i müjgânı refü
(Msd 5/13-14)

Nür-veş dîdeden oldıysa o meh-rü pinhân

Dâ'imâ âyine-i dilde hayâli hâzîr
(T 9/11-12)

Pür olsa şafha-i âyineden cevher cilâ çıkmaz

Haţ-ı ruhsârûña yüz virme ey **meh-rü** şafâ
çıkılmaz
(G 97/1-2)

Gözden şakınup burka'nı açmaz o meh-rü

Dîde nîgeh itmezse ider aña nîgeh dil
(G 145/3-4)

Żabıt idince mansıb-ı hüsni o **meh-rü** haţt ile
Büy-ı sünbül çin seher geldi mübârek bādına
(G 189/11-12)

Hâne-i âyinede şâne be-kef ol **meh-rü**
Kim bilür dil yine zülfinde ne teşvîş itdi
(G 223/7-8)

meh-rü:-da

Çalması hergiz o **meh-rüda** kesâfetden eşer
Kıl kadar 'aybı eger var ise anuñ göster
(Msd 2/47-48)

meh-rü:-y, -uñ

Yüregi oynadı bir hâlete vardı şuyun
Taş-ı leb-rîz içine 'aks idicek **meh-rüyuñ**
(Msd 3/33-34)

meh-rüyân: Ay yüzlüler.

Mansıb-ı hüsne talebkâr olıcağ **meh-rüyân**
Rûh-ı yâr itdi hemân haţt-ı şerîfin ibrâz
(Mf 60/1-2)

Mansıb-ı hüsne talebkâr olıcağ meh-rüyân

Ruĥ-ı yâr itdi hemân haţt-ı şerîfin ibrâz

meh-tâb: 1. Ay ışığı.

Hevâ-yı feyz-i mihr-i 'aşk ile şeb-gîr ider **meh-tâb**
Ki câmin selsebîl-i nürdan pür-şîr ider meh-tâb
(G 7/1-2)

aşk ile şeb-gîr ider meh-tâb

Ki câmin selsebîl-i nürdan pür-şîr ider **meh-tâb**
(G 7/1-2)

İdüp der-püte mevc-i pertev-i şems-i cihân-tâbı
Nücüm-ı çarĥa meşĥ-i şan'at-ı iksîr ider **meh-tâb**
(G 7/3-4)

Geyüp bir al eteklik hâleden meydâna 'azm itdi
Semâda Mevlevî âyiniñi taşvîr ider **meh-tâb**
(G 7/5-6)

Felekde güyiyâ bir pehlevân-ı nâvek-efgendür
Şu'âda tîr-i perrân hâlesin zih-gîr ider **meh-tâb**
(G 7/7-8)

Ki düzd-i tîre-rûzi dâ'imâ dil-gîr ider **meh-tâb**
Nice terk eylesün şeb-zindedârân vâdî-i 'aşkı
(G 7/15-16)

Ten-i pür-za'fa mevc-i şu'leden zencîr ider

meh-tâb
Bu şeb revnâĥ-fezâ-yı bezm-i meh-tâb olmasun
ol şuĥ
(G 7/17-18)

Ki germiyyetle cism-i pâkine te'sîr ider meh-tâb

Eger var ise cüz'-i fenn-i şeb-revlikde noĥşanuñ
(G 7/19-20)

Seni küyında yārın ‘āleme teşhīr ider **meh-tāb**
Belīgā Rātib-ı Aşaf-nazīrūñ bezm-i hāşında
(G 7/21-22)

meh-tāb: -uñ
Huşūşa bir gül-i nev-rüstesi var kim letāfetde
Fūrūğ-ı hūsn ile reşk urubdur mihr ü **meh-tābuñ**
(T 25/11-12)

2. Eser.
Elinde hāme-i zerrīni Mevlānā-yı Rūmī-veş
Gice aşār-ı Şemsi şevk ile tanzīr ider **meh-tāb**
(G 7/9-10)

3. Mürit.
Olur hem-vāre mazhar kīmyā-yı feyzine şemstūñ
Ki hāl-i çillesinde şubha dek şeb-gīr ider **meh-tāb**
(G 7/11-12)

4. Yazar.
Bu nazmı hāme-i zerrīn ile tahrīr ider **meh-tāb**
(G 7/23)

meh-tāb-ı çarh: Dünyanın ay ışığı.
Bir tonanma var Belīgā cem’ olup hayl-i nücüm
Gice gök meydānına meş’al yaqar **meh-tāb-ı çarh**
(G 30/13-14)

mehveş: Ay gibi.
Nice dirler o şeh-i hūsnı görenler **mehveş**
Dir idüm ben buña ‘ālemde iki olsa güneş
(G 109/1-2)

mekān: Yurt, vatan.
mekān: -u, -m, -dur
Nihāl-i cilve-gāh-ı bülbul-i kudsī **mekānumdur**
Per ü bāl-i hümā ziyet-nümā-yı āşiyānumdur
(G 230/1-2)

mekān eyle: Yer etmek.
mekān eyle: -di
Fevtine düşdi Belīg āh iderek bu tārīh
Cennet-i ‘adnı **mekān eyledi** ‘Abd’l-ķādir
1164
(T 9/21-22)

mekān-ı cilve-gehi ol: Yurt olmak.
mekān-ı cilve-gehi ol: -sun
Allāh itsün anı der-āğūş-ı kudsīyān
Olsun mekān-ı cilve-gehi ravza-i cinān
(Tb 1/99-100)

mekkār: Hilekar.
Uydırırşa pişine vuşla-i yarı ağıyār
Şofıra yanuñda dikiş çutmaz o ipsiz **mekkār**
(Msd 4/11-12)

meknüz-ı dürc-i tıynet-i endām: Bedende saklanan huy kutusu.

meknüz-ı dürc-i tıynet-i endām: -ı, -dur
Meknüz-ı dürc-i tıynet-i endāmıdur meger
Şun ‘-ı bedī ‘-i kudret-i vālā-yı Kırdgār
(K 12/87-88)

mekr: Hile.
Hezār **mekr** ile mahv eyledi bu tāli ‘-i pīr
Beni mişāl-i dürūğ-ı ‘acūze-i Ferhād
(K 11/87-88)

mekr ü efsün eyle: Hile ve büyü yapmak.
mekr ü efsün eyle: -y, -üp
Hezārān **mekr ü efsün eyleyüp** ‘ıydıyyelik ol
şūh
Ķabā-yı nāza mevc-i büy-ı gülden tār u pūd
eyler
(G 53/3-4)

mekr-i düşmāndan emīn ol: Dost düşman olmaz, düşman olmaz dost.
mekr-i düşmāndan emīn ol: -dan
Degüldür mürğ-i zeyrek hīle-i şayyāddan ġāfil
Nevāzişgüne ‘āşık **mekr-i düşmāndan emīn olmaz**
(G 85/15-16)

mekteb: Okul.
mekteb: -e
Seherde **mektebe** etfāl ile gider ol māh
Murādı muşhaf-ı hūsn āyetin muķābeledür
(G 51/7-8)

mektüb: Bir sev haber vermek, sormak, istemek veya duyguları bildirmek için birine çoğunlukla posta yoluyla gönderilen, zarfa konulmuş yazılı kağıt, name.
O şūha göndereyüm nāmemi hiç olmazsa
Dehān-ı raĥne-i dīvārını ķapar **mektüb**
(G 12/7-8)

melā’: Cemaat.
melā’: -da
Melā’ da ādemi beddūr bürehne itmekden
Ķalenderān-ı ĥaķīķat yanında keşf-i ‘uyüb
(G 12/11-12)

melāhat: Güzellik.
Ruĥ-ı pūr-tābuñ üzre naķş-ı hāl-i ‘anberīnünle
Melāĥat bāġınun bir lāle-i nu ‘mānısın cānā
(G 229/7-8)

melāhat: -de
O āfet sā’irūñ yanında Seyyīddir **melāhatde**
Nazīri mün ‘adim her vech ile fenn-i nezāketde
(Mf 18/1-2)

melbūsi ol: Giyimek.
melbūsi ol: -sa
Odur pervāne kim bī-ĥod ola āşār-ı za ‘findan
Ten-i zārūñ ĥarīr-i pertev-i māh **olsa melbūsi**
(K 3/15-16)

melek: Allah katında bulunan ve nur olarak yaratılan varlıkların her biri.

melek:-ler

Nevâzîş-güne ikrâmın görüp erbâb-ı 'irfâna
Feleklerde **melekler** eyledi ihsânına taḥsîn

(T 11/3-4)

Görince hüsn-i cihân-süz-ı yârı ins ü **melek**
Pür oldı na're-i Hû ile 'âlem-i Lâhut

(G 19/3-4)

Devâm-ı 'ömrünü ed'iyyesi tekrâr olmadıkça
Hulûş ile diye yerde beşer gökde **melek** âmîn

(T 11/13-14)

melek:-dür

Âyîne de 'aksin görüp ol hür-liḳânuñ
Zannum didi bu yâ perî yâḥûd ki **melekdür**

(G 236/15-16)

2. Huyu melek gibi olan.

Ol tıfl-ı nâz-perveri her kim görürse dir
Böyle **melek** toğursın añalar beşerleme

(G 203/7-8)

melek-hû: Melek huylu.

Ol **melek-hû** 'Adni cây itse n'ola
Menzil-i ḡilmân olur baḡ-ı Na'im

(T 8/9-10)

melek-sîmâ: Melek yüzlü güzel.

Belîgâ lâle-i nu'mânı yâd itdükçe şevkinden
Bu rengin nazmı itsün zîb-i destâr ol **melek-**
sîmâ

(G 229/13-14)

meliksâh-ı sikender-ḥaşemî: İskender'in yanında olan Meliksah.

Rûḡ-baḡş-ı suḡan-ı nûrîdır zinde tutân
Nâm-ı Sencerle **Meliksâh-ı Sikender-ḥaşemî**

(K 7/53-54)

memâlik-i nazm: Şiir ülkeleri.

Geçdi zamân-ı Şevket ü Hâkân-ı Husrevî
Şimdi benüm **memâlik-i nazm** içre şehryâr

(K 12/161-162)

memdûd ol: Uzatılmak.

memdûd ol:-mîş

Âb-ı fevvâreyi şahnında gören kimse şanur
Sîm telden aña âvîzeler **olmuş memdûd**

(T 10/11-12)

memer: Geçilecek ver olan bu dünya.

memer:-dür

Ebrûyî temâşâ eyle kec zülfini seyre
Ḥayl-i nazara egri kemer toḡrı **memerdür**

(G 77/11-12)

memleket-i faḡfûr: Cin imparatorlarının alem-i mahsusu.

memleket-i faḡfûr:-uñ

Ṭoludur yâd-ı vaṭan dilde ki toḡksañ eger
Çin dir kâseleri **memleket-i Faḡfûruñ**

(G 135/13-14)

memleket-i şâ'irân-ı 'ilm: İlim şairlerinin memleketi.

Şevketle re'y-i Şâ'ibüm 'Örfiye miş idüp
Buldı nizâmı **memleket-i şâ'irân-ı 'ilm**

(K 10/109-110)

memlûk-ı ṭab'-ı pür-kerem: Cömert huylunun malı.

memlûk-ı ṭab'-ı pür-kerem:-üñ

Mıṣra'-resây-ı küçe-i bâzâr-ı nazmda
Memlûk-ı ṭab'-ı pür-keremüñ nuṭk-ı müste'âr

(K 12/125-126)

memzûc: Karışık, karışmış.

Suḡanda ma'nî-i rengin laṭîf edâ ister
Ḥakim ider mey-i gülgünü âb ile **memzûc**

(G 24/13-14)

men': Yasak etme.

men':-i, -n, -e

Zâ'if-i bî-dimâḡuñ **men'ine** ey bâḡbân besdür
Çekilse pişḡâh-ı bâḡa mevc-i büy-ı gülden sed

(G 32/5-6)

men':-i

'Arızından dâne-i ḡâlûñ güm eyler ḡaṭṭ-ı yâr
Men'i nâ-kâbil o bir zâḡ-ı siyehdür yem kâpar

(G55/9-10)

men' eyle: Yasak etmek.

men' eyle:-mek

Dil-i 'uşşâkdan **men' eylemek** fikriyle ol âfet
Alup mir'âte 'aks-i kâmetiyle rû-be-rû eyler

(G 62/7-8)

men' it: Yasak etmek.

men' it:-me

Şakın **men' itme** mevc-i bâd-ı küyuñ şâne-
zenlikden

Bu şeb târ-ı niḡâh-ı dîde zülfünden
münakkaşdur

(G 48/9-10)

men' ol: Yasak olmak.

men' ol:-duḡça

Şarâba hırşî artar mey-perestüñ **men' olduḡça**
O ḡünî böyle ḡan içmezdi ḡan içmek ḡelâl olsa

(G 202/9-10)

menâfi': Faydalar.

Hem mürde eyler ihyâ hem zindeḡânî mürde
Ḥabb-ı nebât-ı lebde var dâḡı çok **menâfi'**

(G 124/15-16)

menba'-ı cedvel-i tesnīm-i cinān: Güzel bahçelerdeki, cennetteki Tesnim ırmağının su kanalının pınarı.

menba'-ı cedvel-i tesnīm-i cinān: *-dur*
Menba'-ı cedvel-i tesnīm-i cināndur eş'ār
Mısrā'-ı beytde bir āb-ı revāndur ma'nā
(G 1/3-4)

menba'-ı cūd u kerem: Cömertlik ve eli açıklık kaynağı.

Menba'-ı cūd u kerem Aḥmed Ağā-yı kām-kār
Fī-sebīlī'llāh ider ḥayrāta sa'-yı bī-riyā
(T 3/1-2)

menba'-ı deryāçe-i cūd u kerem: Cömertlik denizinin kaynağı.

menba'-ı deryāçe-i cūd u kerem: *-üñ*
Meger ol menba'-ı deryāçe-i cūd u keremüñ
Āb-ı luḥfi gidere dildeki gerd-i elemi
(K 7/25-26)

menba'-ı kerāmet: Keramet kaynağı.

Yā vārişe'l-e'imme ve yā eşrefe'l-ümem
Yā menba'-ı kerāmet ve yā aḥsene'l-verā
(K 2/157-158)

menba'-ı nūr-ı baṣar: Kalb gözü ışığının kaynağı.

menba'-ı nūr-ı baṣar: *-da, -dur*
Yāruñ ki 'aksi menba'-ı nūr-ı baṣardadır
İsterse naḥd-i merdüm-i çeşmi nazardadır
(G 41/1-2)

menba'-ı nūr: Nur kaynağı.

menba'-ı nūr: *-uñ*
Sebük-rūḥānedür her cünbişi ol menba'-ı nūruñ
Ki çarḥa süllem-i emvāc-ı pertevle şu'ūd eyler

men'i: El erişmez.

Mīnā içinde böyle ḥuşuşā ki şāf ola
Men'i faḫḫūñ ol meyi şāyed ḥilāf ola
(Tb 2/27-28)

men'-i ḥüsn: Esirgenen güzellik.

men'-i ḥüsn: *-e*
Reşk eylerüm efendi eşnā-yı güft-gūda
Olsa zamīr-i bārız ol men'-i ḥüсне rāci'
(G 124/5-6)

menkabe-i rüy-ı sāde: Saf vanağın hikavesi.

menkabe-i rüy-ı sāde: *-si*
Yāruñ yazıldı menkabe-i rüy-ı sādesi
Ruḥsār-ı levḥin oldı kalem pā-nihādesi
(G 226/1-2)

menşe' şadef-i pāk-i dehen: Ağızdaki saf sedefin kökü.

menşe' şadef-i pāk-i dehen: *-dür*
Baḥr-i nazm içre mezāmīn-i laṭif incüdür
Aña menşe' şadef-i pāk-i dehendür elfāz
(G 121/13-14)

menşe'-i dü-kevn: İki vücudun kökeni.

Birdür başiret ehline hep menşe'-i dü-kevn
Bādām-ı tev'emüñ iki olmaz şüküfesi
(Kt 14/3-4)

mensüh: Nesholunmuş, hükümsüz bırakılmış, hükmü kaldırılmış.

Belīgā şimdi mensüh emre beñzer her suḥan-sāzuñ
Ḥabāb üstindedür deryānuñ ammā gevher altında
(G 190/13-14)

menzil: Yer, mekân.

Bakma dehr-i bī-sebātuñ menzil ü me' vāsına
Gird-bād-ı tiz-revden ḥayme çor şahrāsına
(G 177/1-2)

Du'āsı ehl-i ḳurbuñ redd olunmaz dergeh-i
Ḥaḳda
Sihām eyler işābet püteye menzil yaḳın olsa
(G 196/15-16)

menzil: -i, -n, -i

Ol şāh-ı mülk-i ma'rifeti eyleyüp helāk
Mānend-i gene menziline kıldı zīr-i ḥāk
(Tb 1/39-40)

Her hūnerde kasabū's seyfi alup taş dikdi
Tozadup tozkoparan menziline itdi hebā
(T 13/21-22)

menzil: -i

İder ol āfitāb-ı evc-i ḥüsne kec-nigeh kevkeb
Anıñçün menzili 'ālī iken oldı tebeh kevkeb
(G 11/1-2)

menzil: -e

Deşt-i talebde ḥayme ḳurup gird-bāddan
Dil-dāde olma menzile sālīk reviş budur
(G 54/9-10)

Elbette varur menzile kim ol kaşı yānuñ
Tir-i nigeh-i şeh-per-i müjgānı yelekdür
(G 59/13-14)

Tir-i āhı rāst-ışāl eyleyince menzile
Ḳāmeti yāy oldı pīruñ çille-i merdānede
(G 201/5-6)

menzil: -i, -n, -den

Menzilinden alıḳor sālīki ser-gerdānlık
Ḳaṭ'-ı rāh eyleyemez devr ile cevvalē vü rās
(G 106/7-8)

menzil: -i, -n

Ehl-i ṭarīḳat 'āzīm olup menzilin bulur
Varur muḥīte girse eger rāh-ı cūya şu
(G 170/13-14)

- İder erbâb-ı za' fî hâksârî **menzile** vâşıl
Hjadeng-i mîle mevc-i sürmedendür şeh-per-i
pervâz
(G 237/3-4)
- menzilet: Derece, rütbe.**
'Aceb mi pâdişâh ehl-i İslâma vezîr olsa
Ki arslan-şâh-ı vâlâ **menzilet** Kâplân vezîridir
(Kt 22/3-4)
- menzilgâh ol: Konak olmak.**
menzilgâh ol:-mak
Olur hem-vâre tîmsâl-i bütân-ı şehre **menzilgâh**
Temâşâ eyle güya hâne-i eşnâmdur mir'ât
(G 13/3-4)
- menzil-i evvel: İlk konak.**
menzil-i evvel:-de
Sâlike vehle-i ülâda belâdur reh-i 'aşk
Mest olur **menzil-i evvelde** Beligâ reh-rev
(G 169/11-12)
- menzil-i gûlmân ol: Cennette hizmet gördüğüne
inanılan delikanlıların yeri olmak.**
menzil-i gûlmân ol:-ur
Ol melek-hû 'Adni cây itse n'ola
Menzil-i gûlmân olur bağ-ı Na'im
(T 8/9-10)
- menzil-i maşşûd: Amaç yeri.**
menzil-i maşşûd:-a
Merdâne-i cünbiş eyleyerek şîr-i mest olam
Şâyed ola ki **menzil-i maşşûda** yol bulam
(Tb 2/59-60)
- menzil-i maşşûda ol: Amaç yeri olmak.**
menzil-i maşşûda ol:-ur
Bir nefesde itseñ ırhâ-yı 'inân reh-yâb **olur**
Menzil-i maşşûda mânend-i du'â-yı müsteşâbb
(Kt 2/5-6)
- menzil-i maşşûdı almakla yakîn olmaz:* Bir işi
başarmak ve amaca ulaşmak için bunlara
yönelik çalışmak, çaba harcamak gerekir; ancak
bu şekilde iş biter ve sona erer.
'Aceb mi cây-ı dūrî gösterürse dūr-bîn âkreb
Hâyâle **menzil-i maşşûdı almakla yakîn
olmaz**
(G 85/5-6)
- menzil-i müsteb'ad: Uzak görülen menzil.**
menzil-i müsteb'ad:-e
Dikdiler **menzil-i müsteb'ade** emriyle nişân
Anı 'âciz idi fark itmege çeşm-i bînâ
(T 13/27-28)
- menzilini al: Varmak.**
menzilini al:-i, -n, -i-ur
Eşer âkıbi gelür âh-ı sineden gül-bâng
Şadâdan evvel **alur menzilini** dâne-i tûb
(G 12/3-4)
- merâk: Bir şeyi anlamak veya öğrenmek için
duvulan istek.**
Zencîr-i zülfi boynuma dil-beste olmasa
Efkâr-ı fâsideyle gülü-gîr olur **merâk**
(G 131/11-12)
- merâkım tût: Merak etmek.**
merâkım tût:-dı
Ol şüh-ı cefâ-pîşeyi meclisde tütardım
Ammâ ki o dem n'eyleyeyim **tütüdü merâkım**
(Mf 20/1-2)
- mercân: Denizden çıkan maruf kırmızı cevher.**
Rüyuñ ki senüñ mihr-i dirahşân gibi parlar
Mercân lebüñ la'l-i Bedahşân gibi parlar
(G 52/1-2)
- merd: Yiğit, cesur, kahraman.**
Çâr-çarb ile miyâna kuşanup köhne düvâl
Zâhidâ sende kâyiş **merd** iseñ it terk-i menâl
(Msd 5/31-32)
- Dü ebrü-yı sitem-perverle ol gâddârdan gayrı
Girüp meydâna bir **merd** iki tûğ-i hûn-feşân
çekmez
(G 91/9-10)
- Nîk ü bedden **merd** iseñ i'mâz-ı 'ayn it fâriğ ol
'Aybını keşf eyleme bir âdemuñ revzen gibi
(G 239/11-12)
- merd:-e**
Pesend o **merde** ki mânend-i piste-yi pür-dil ola
Olursa yuf aña bî-mağz girdgân gibi kof
(G 238/3-4)
- merd ol: Yiğit olmak.**
Zen gibi ziyinet-i dünyâyâ kapılma **merd ol**
İtme mir'ât-i dili bî-siper-i pây-ı gârağ
(G 17/9-10)
- merd ol:-an**
Merd olan hiç kerem itmekle tefâhür mi ider
Hem virür hem utanur itdüğü ihsânından
(G 168/7-8)
- merd olan fırsat deminde 'aduvden intikâm
almaz:* Mert olanlar eline fırsat geçince,
düşmanından intikam almaya kalkmaz.
Teğâfûl gösterüp şermende-i ihsân ider yoğsa
'Aduvden **merd olan fırsat deminde intikâm
almaz**
(G 88/5-6)
- merdâne: Erkeğe varasır biçimde, erkekçe.**
Elinde tîgi cellâd-ı felekdir ol büt-i ra'nâ
Siyâsetgâh-ı 'aşkında yine **merdâne** bî-pervâ
(Msd 1/15-16)
- Mânend-i siper sineñi tût tûr-i kazâyâ
Meydâna giren 'aşk ile **merdâne** gerekdür
(G 59/3-4)

merdâne-i cünbiş eyle: Mertçe hareket etmek.

merdâne-i cünbiş eyle:-y, -erek

Merdâne-i cünbiş eyleyerek şîr-i mest olam
Şâyed ola ki menzil-i maqşûda yol bulam

(Tb 2/59-60)

merdâne-reviş: Mertçe gidiş.

Böyle **merdâne-reviş** zenne kesimle her bār
Lorta gel dā'ire-i ehl-i dile çizme kenār

(Msd 5/9-10)

merd-i kâmil: Olgun yiğit.

Esîr-i fırsat olmak bā'is-i naqş-ı hamiyyetdür
Güzergâh-ı 'aduvda **merd-i kâmil** der-kemîn
olmaz

(G 85/3-4)

merd-i lâ-fetâ id: Hz. Ali gibi yiğit olmak.

merd-i lâ-fetâ id:-er

Mānend-i Zülfeķār dü-tā olsa kâmetüm
'Aşkuñ **ider** beni yine bir **merd-i lâ-fetâ**

(K 2/147-148)

merd-i sūhan-senc ol: Ölçülü söz söyleyen yiğit olmak.

merd-i sūhan-senc ol:-ur

İki gözün keff-i terāzū idüp
Ehl-i başar **merd-i sūhan-senc olur**

(G 67/11-12)

merdomān: Halklar.

ehr est nāni gireften ez in **merdomān** begerz
Zūd efkened tenür be-birun hāmîr rā

(G 240/5-6)

merdüm: 1. İnsan.

merdüm:-üñ

Çarh ider bulsa çeşm revzenine
Merdümün āfitāb-ı raḥşāni

(T 4/15-16)

2. Göz bebeği.

Kapatdı **merdümek-i çeşmi** 'aks-i ḥāl-i nigār
Derün-ı dîdede lâzımdur ola **merdüm** tek

(G 141/3-4)

merdüm:-dür

'Aşā-yı ābnüsü ile müjgān almış etrāfuñ
Sevād-ı çeşmi göz ḥabsinde yārūñ kanlı
merdümdür

(G 58/5-6)

merdümek: Göz bebeği.

merdümek:-den

Alınca naqş-ı yarı **merdümekden**
Bu tıfl-ı eşküm ayrılmaz Bebekden

(G 160/1-2)

merdümek:-dür

'Aks-i ḥālūñ biniş-efrüz-ı çerāğ-ı çeşm olur
Mîhr-i raḥşān **merdümekdür** dîde-i ḥırbāsına

(G 177/13-14)

merdümek-i çeşm: Göz bebeği.

merdümek-i çeşm:-i

Ka'bedür **merdümek-i çeşmi** ki etrāfında
Müje huccāca bedel secde-künān bağladı şaf

(G130/7-8)

Kapatdı **merdümek-i çeşmi** 'aks-i ḥāl-i nigār
Derün-ı dîdede lâzımdur ola **merdüm** tek

(G 141/3-4)

merdümek-i dîde: Göz bebeği.

merdümek-i dîde:-den

..... emvāc-ı ḥūndan
Oldı ḥayāli **merdümek-i dîdeden** nihān

(Tb 1/43-44)

merdümek-i dîdevi:

merdümek-i dîde:-y, -i

Dilde cevlan ideyor dür olalı rüyundan
Bulamaz **merdümek-i dîdevi** nür-ı nāzır

(T 9/13-14)

merdümek-i şeffâf: Saydam göz bebeği.

merdümek-i şeffâf:-ı

Aldı yek-çeşm odur **merdümek-i şeffâfi**
Bu meşeldür ki dinür bir başa bir göz kâfi

(G 228/1-2)

merdümek-i târ-ı nigâh: Bakış karanlılığının bebeği.

'Aks-i ḥübāni alur **merdümek-i târ-ı nigâh**

Ḥayl-i mähî-i giriftarı çeker qaraya ağ

(G 125/9-10)

merdümgēh-i dîde-i ḥümā: Hüma'nın göz bebeğinin yeri.

Süzān-ı berķ-i ülfet olur berg-i zātuma

Ḥırmengēh olsa **merdümgēh-i dîde-i Ḥümā**

(K 2/89-90)

merdüm-i āzād: Serbest insan.

.....
Kemend-i târ-ı nigāhında **merdüm-i āzād**

(K 11/5-6)

merdüm-i āzāde: Serbest insan.

merdüm-i āzāde: -nüñ

Çanda gördümse cihānda **merdüm-i āzādenüñ**
Çeşm-i giryān gibi gālib maşrafı irādına

(G 189/7-8)

merdüm-i āzāde:-y, -i

Ādemi bende iden luḥ u keremdür yoḥsa
Pādişāh eyleyemez **merdüm-i āzādeyi** kul

(G 143/3-4)

merdüm-i bînā: Gören göz bebeği.

Hele dünyāyı görmem zā'il olsuñ pişgāhumdan
Gözümde 'aks-i ḥālūñ **merdüm-i bînā** mıdur
bilmem

(G 155/7-8)

merdüm-i çeşm: Göz bebeği.**merdüm-i çeşm:-i****Merdüm-i çeşmi** hayâlünden cüdâ Mecnûn-
şıfatEyledüm vâ-beste-i zencîr-i mevc-i seyl-i eşk
(G136/9-10)**merdüm-i çeşm-i 'ankâ: Anka'nın göz bebeği.**

Ele aldıkça tûfengi cebel-i Kâf üzre

Darb ider olsa nişân merdüm-i çeşm-i 'Ankâ
(T 13/33-34)**merdüm-i çeşm-i siyâh: Siyah göz bebeği.****merdüm-i çeşm-i siyâh:-i, -dur**

'İzârında o haţţ üftâdegânuñ dūd-ı âhıdır

Ruḥunda 'aks-i ḥâlî **merdüm-i çeşm-i siyâhıdır**
(Mf 1/1-2)**merdüm-i çeşm: Göz bebeği.****merdüm-i çeşm:-ü, -m**

Dâmân-ı hayâlün gideli dest-i müjemden

Güyâ ki тұrur **merdüm-i çeşmüm** diken üzre
(G 186/3-4)**merdüm-i çeş:-üñ**Ey tıfl-ı cefâ-pîşe ne var **merdüm-i çeşmün**Zîver-dih-i âğuş-ı hayâl olsa bebedür
(G 59/5-6)**merdüm-i dîde: Göz bebeği.****merdüm-i dî:-m, -de**Ḥâlün hayâlî **merdüm-i dîdemde** gizlidürBâdâm-ı çeşmüm ey gül-i ra'nâ ikizlidür
(G 80/1-2)**merdüm-i sencîde: Muntazam kimse.**Ne bilsün **merdüm-i sencîde** kâdrin çarḥ-ı dün-
perverŞikest olmuş ḥadeng-i âh ile keff-i terâzûsı
(K 3/43-44)**merdüm-zâde: İnsanoğlu.**O **merdüm-zâde** her-câyî bulunmaz resm ü
râhındanReh-i âmed-şud-ı nezzârede naqş-ı zemîn olmaz
(G 85/7-8)**merg: Ölüm, vefat.**Cismüm gubârı dilde hevân ile bâde **merg**Ser-germ-i 'aşk olup döne mânend-i gird-bâd
(G 33/3-4)**merg:-i**

Pîş-i kazâda tevbe ider cümle kârına

Bir kimse itse **mergi** bu töhmetle müttehém
(Tb 1/15-16)**merg:-e**

Loqmân-ı dehr bunca zamân güşiş eyleyüp

Merge 'ilâc bulmadı hiç bir fûnunda
(Tb 1/27-28)**merg-i şahrâ-yı fenân: Yokluk çölünde ölüm.****merg-i şahrâ-yı fenân:-uñ**Çeker mevc-i hevâ her zerre ḥâkin rişte-i nazma
Beyâbân **merg-i şahrâ-yı fenânıñ** ḥâki pest
olmaz

(G 86/5-6)

merg-i tîz-dem: Tez zamanda yeşerme.

Ḥayfâ ki kıldı bir nefes-i serd ile hebâ

Şem'-i sarây-ı ma'rifeti **merg-i tîz-dem**
(Tb 1/9-20)**mergüb ol: Rağbet edilmek.****mergüb ol:-a**

Çiçekli bir kumâş-ı tâze düşdi kâle-i târiḥ

Bu cây-ı bî-bedel **mergüb ola** beyninde
aḥbâbuñ 1167
(T 25/19-20)**merḥabâ: Müslümanlar arasında bir nevi
selâmlaşma kelimesi olup, "rahat olunuz, serbest
olun, hoş geldiniz" mânâsında söylenir.****Merḥabâ** ey eđer-i mevhibe-i RabbânîŞeref-i silsile-i dūde-i Cengîz Ḥânî
(G 219/1-2)**merḥabâ it: Hitap etmek.****merḥabâ it:-dü, -ñ****İtdün** o ḡonca-femle seḥer **merḥabâ** şabâAçma bu dürc-i gevher-i râzı ḡapa şabâ
(G 3/1-2)**merḥamet kıl: Merhamet etmek.**Tirâş eyle bu vaz'ı hey'etümden maḡlabum
yoḡsaEfendüm **merḥamet kıl** kudretüm yokdur
temennâya
(K 9/37-38)**merhem: Yara üzerine konulan yumusak deva.**

Acımaız biñ çâk çâk olsa ne var ol âfete

Zahm-ı 'âşık ağzını ḡançer açar **merhem** kapar
(G 55/7-8)**merhem-i sührâb: Sührâb'ın merhemi.****merhem-i sührâb:-dur**

Beni mecrûḥ iderseñ deşne-i cevruñle meclisde

Bu zahm lây-ı bâde **merhem-i sührâbdur**
sensüz
(G 101/11-12)**merhün: Rehin edilmiş.****merhün:-dur**

Olur nâkış mükemmel himmet-i yâr-ı muvâfıḡla

Ki renginî-i mazmün mışra'ı şâniye **merhündür**
(G 47/5-6)**merhün ol: Rehin edilmek.****merhün ol:-duḡ, -ın**Kâm-ı 'âşık bahte **merhün olduḡın** iş'âr idüpKüh-ken şîrîn ḡaber virdi dehân-ı tüşeden
(G 159/11-12)

merkad: Mezar, kabir.**merkad:-in**

Göricek **merkadın** didüm târîh
Hâk-i nev-gül mâkâm-ı İbrâhîm 1167

(T 7/9-10)

merkez: Belirli bir verin ortası, orta kabul edilen en önemli yeri, bir ülkenin, bir belde veya bölgenin yönetildiği yer.

Beyâz-ı dîde şafha anda nakş-ı merdümek

merkez

Ser-i târ-ı nîgeh hem-gerdiş-i pergârdur sensüz
(G 102/9-10)

merkez:-de

O rütbe mest-i ser-gerdânyum dehrûn ki
endâmum
Daği mihver gibi **merkezde** pâ-bercâ mîdur
bilmem

(G 155/9-10)

merkez-i meydân-ı nazm: Şiir meydanının merkezi.**merkez-i meydân-ı nazm:-da**

Hâkkâ ki virdi **merkez-i meydân-ı nazmda**
Şemşîr-i tab'ı pâkûme tîz şer-feşân-ı 'ilm

(K 10/107-108)

mermer üstinde sebze bitmez: İyi insanlardan
kötülük gelmez.

Dil-i sengine 'arz itmek ne hâşıl dâne-i eşki
Bu kâra düşme zîrâ **sebze bitmez mermer**
üstinde

(G 175/11-12)

meretebe: Derece, basamak, rütbe.**meretebe:-dür**

'Aceb ne **meretebedür** çâşnî-i la'l-i nigâr
Ki lafz-ı büsesi lezzet virür dehânumuza

(G 208/3-4)

mervem: Hz. İsâ Aleyhisselâmin vâlideleri ismi, Hz. Mervem binti Umrân.

Ol büt-i hüsnûn düşüp bî-hod olurdu pâyına
Meryem isâ'yı der-agüş itmese büt-hânedede

(G 201/3-4)

meryem:-üñ

Pâkî-i şî'rüme ma'nâsı güvâh oldı Belîg
Meryemüñ 'işmeti bürhâni Mesîhâdandur

(G 174/15-16)

mesâ: Akşam.

Kesb-i zevk itmegi işrâb iderek şubh ü **mesâ**
Dîde-i revzene çeşmek-zen-i erbâb-ı şafâ

(T 21/9-10)

mesâf: Savaş.**mesâf:-uñ**

Meşâfuñ 'arşasında 'âciz ü efgendedür Rüstem
Yanında 'ilm ile tıfl-ı sebük-hvândur 'Alî Kârî

(K 4/35-36)

mesâh ol: Ölçmek.**mesâh ol:-ın, -dı**

Bu heft-beyt nüh-eflâk ile ber-â-berdür
Belîg hendese-i kîlk ile **olındı mesâh**

mesakkat: Zahmet, sıkıntı.

Az müddetinde küçe-i bâzâr-ı 'âlemüñ
Dünyâ kadar belâ vü **meşâkkat** kazandı dil

(G 147/9-10)

meş'al: Mesale.

Bir tonanma var Belîgâ cem' olup hayl-i nücum
Gice gök meydânına **meş'al** yaçar meh-tâb-ı
çarh

(G 30/13-14)

meş'ale-efrûz-ı mihr-i yâr: Sevgilinin güneş gibi aydınlık veren ışığı.

Hengâm-ı şeb ki **meş'ale-efrûz-ı mihr-i yâr**
Yakdı derûn-ı sîneme bir şem'-i tâb-dâr

(K 12/1-2)

meş'ale-i râh-ı 'aql-ı küll: Her şeyi kavrayan akıl yolunun meşalesi.

Râyûn fûrûgı **meş'ale-i râh-ı 'aql-ı küll**
Hulkuñ nesîmi feyz-dih-i şubh-ı nev-bahâr

(K 12/141-142)

meş'al-i kamer: Ayın önder olan ışığı.

Tâbiş-figenlik itdi o dem **meş'al-i kamer**
Kıldı sipenc-i türe-i gerdüni rüşenâ

(K 2/7-8)

meşâm: Burun, koku alacak yer.

Uçlarından dökilüp her tarafa 'anber-i hâam
Nefha-ı büy-ı şafâ-âver ile taldı **meşâm**

(Msd 3/47-48)

meşâm:-ı

Simyâveş gülşen-i 'âlemde nâ-peydâ iken
Tutdı 'ahdinde **meşâmı** mevce-i büy-ı vefâ

(T 28/25-26)

meşâm-ı berhemem: Berhemem'in burnu.**meşâm-ı berhemem:-de**

Şadâ-yı 'atşeden ber-geşte eyler kübbe-i dehri
Meşâm-ı Berhememde cilve kılsa büy-ı
İmânum

(K 8/21-22)

meşâm-ı cihân: Dünyanın ucu.**meşâm-ı cihân:-ı**

Mu'ahtar itdi **meşâm-ı cihânı** nükhetden
Hayâl-i süfre-i hulkuñla giryehâ-yı ziyâd

(K 11/67-68)

meşâm-ı dil: Gönlün ucu.**meşâm-ı dil:-de**

Gül-i taşvîrinün büy-efgen-i eltâf-ı cân-bağşı
Şikest itdi **meşâm-ı dilde** kadrin 'anber-i nâbuñ

(T 25/7-8)

mesari': Mısralar.**meşari' :-de**

Düşmeyor nakş 'aceb şeş-der-i evrâka Belîğ
Beyt şeş oldı bu nâ-dîde **meşari'** de dü-şeş
(G 109/11-12)

meşari': Yollar, caddeler.

Eyler cihânda dâ'im nâm-ı Belîği ihyâ
Âb-ı hayât-ı nazma mizândur **meşari'**
(G124/19-20)

mescid: Mescit, Müslümanların vakit namazlarını kılmaları ve ibâdetlerini yerine getirmeleri için yapılan, içinde cuma ve bayram namazları kılınmayan minâresiz, minbersiz küçük câmi.**mescid:-de**

Yolşa sen câmi' vü **mescidde** idüp zîr-i lihâf
Köhnelenmiş pübücündan geçemezsin lifâf
(Msd 5/35-36)

mescid:-den

kılınmayan minâresiz, minbersiz küçük câmi.
'lydda şüfi kanâdili şoyup **mescidden**
Geydürür duht-i reze câmgöbeği bir câme
(G 184/9-10)

mesel: Atasözü.**mesel:-dür**

Aldı yek-çeşm odur merdümek-i şeffâfi
Bu **meşeldür** ki dinür bir başa bir göz kâfi
(G 228/1-2)

meselâ: Misal olarak, şunun gibi, söz gelişi.

Bulamaz kıl kadar 'aybın **meşelâ**
Mü-şikâfân-ı cihân itse nigâh
(T 23/21-22)

Fârsî şî'r yapar Rümde şâ'ir **meselâ**
Revişin zâğ unıdur kebki iderken taklîd
(G 31/9-10)

mes'ele: Cözüme kavuşturulması, bir sonuca bağlanması gereken durum, sorun.

Çirk-i günâh-ı nâdimi eyler izâle eşk
Bu **mes'ele** tefahhus olınsa Dürerdedür
(G 39/11-12)

mes'ele:-dür

Dehânı nokta-i şek kıl ü kâle bādîdür
Cevâbı müşkil anuñ bir daķık **mes'eledür**
(G 51/5-6)

mes'ele çatallan: Bir işte güçlkle karşılaşmak.

mes'ele çatallan:-dı
Müdan miyânı farka iderken müâlâ'a
Geldi sürin-i yâra **çatallandı mes'ele**
(G 186/9-10)

mes'ele-i 'aşk: Aşk meselesi.**mes'ele-i 'aşk:-a**

Şıgmaz netice **mes'ele-i 'aşka** kıl ü kâl
Biñ kerre bakşa vâ'iz efendi kitâbına
(G 198/5-6)

meserretgeh: Sevinc veri.**meserretgeh:-e**

Bu **meserretgehe** vâlâ-yı Hudâ
Pür ide müşterilerden her gâh
(T 23/25-26)

meşgale-i dünyeviyye: Dünya ile ilgili işler.**meşgale-i dünyeviyye:-den**

Ebnâ-yı 'aşr **meşgale-i dünyeviyyeden**
İcrâ-yı sünnet itmeyerek terk olındı farz
(G 116/7-8)

meşhed: Sevgilinin âşığı bakışıyla aşk şehidi ettiği yer.**meşhed:-ü, -m, -deki**

Çarhuñ da çeşm-i sevrine dü-zende tîr olur
Kec bakşa **meşhedümdeki** berg-i giyâhuma
(G 192/13-14)

mesîh: İsa peygamberin lâkabı.**mesîh:-e**

Mesîhe olmasa bunlar ihânet üzre müdâm
Belîğ-i mu'cize-dem nuţk ile **Mesîhâdur**
(K 5/63-64)

mesîh:-a

Olur güm-geşte-reh erbâb-ı tecrîd-i 'alâyık-bâz
Mesîha âb-ı süzen oldı bir deryâ-yı mevc-endâz
(G 237/1-2)

mesîhâ: Hz. İsa'nın lakabı.**mesîhâ:-dur**

Mesîhe olmasa bunlar ihânet üzre müdâm
Belîğ-i mu'cize-dem nuţk ile **Mesîhâdur**
(K 5/63-64)

mesîhâ:-'y, -a

Helâküm ol bütûn bîmâri-i çeşm-i siyâhından
Seherde korçarum zaħmet virür âhum
Mesîhâ'ya
(K 9/5-6)

mesîhâ:-y, -ı

Tersâlara itdürdi **Mesîhayı** ferâmüş
Ol büt ki şanem-ĥâned bir rûh-ı revândur
(G 56/7-8)

mesîhâ:-dan, -dur

Pâkî-i şî'rüme ma'nâsı güvâh oldı Belîğ
Meryemüñ 'işmeti bürhânı **Mesîhâdandır**
(G 74/15-16)

mesîhâ-dem: Mesîha nefesli, nefesi Mesîha gibi.

Leb-i cân-baħş ile güftâra gelse ol **Mesîhâ-dem**
'İlâç eyler dil-i bîmâr-ı ehl-i 'aşka rûhânî
(G 218/9-10)

mesih-ves: Hz. İsa gibi.

Reftâr kim şadâ-yı kademle **Mesih-ves**
Râha bıraķdı zinde idüp piç ü tâb-ı mâr
(K 12/15-16)

meşîme-i mâder: Ana rahmi.

meşîme-i mâ:-de
 Gamgîn olur **meşîme-i mâderde** sâf-dil
 Dürç-i şadefde dürr-i yetimün ğubârı var
 (G 73/9-10)

mesk evle: Öğrenmek.

meşk eyle:-y, -üp
 Peymân-şikenlik itmegi **meşk eyleyüp** göñül
 ‘Ahd-i bezme kâhil olup eylemez veñâ
 (K 2/181-182)

mesk id: Öğrenmek.

meşk id:-e
 Sakîl gelmiyor ‘uşşâka çarb-ı düm düm tek
 Uşûl ile o perî **meşk ide** tenâdüm tek
 (G 141/1-2)

mesken: Ev.

meskeni:-i
 Tehîdür **meskeni** kâlîçeden erbâb-ı tecrîdüñ
 Mişâl-i büriyâ ħâk üzre besdür nakş-ı pehlûsı
 (K 3/39-40)

mesken id: Yurt edinmek.

mesken id:-üp
 İdüp ğurbetde âhir ħâne-i bî-minneti **mesken**
 Derûnum ħâr-ħâr-ı derd ü miñnet pür-ħırâş itdi
 (Kt 12/1-2)

meskenğâh: Ev.

Belîğâ fevtine âh eyleyüp ħâtif didi târiğ
 Ħasan Beg cennet-i a‘lâda yâ Rab bula
meskenğâh 1116
 (T 6/11-12)

meşk-i nevâ id: Şarkı söylemek.

meşk-i nevâ id:-er
 Bu maĳâmuñ luĳmı ğuş eyle kim bülbül ider
 Ħande-i gül-ğonca-i taşvîrden **meşk-i nevâ**
 (T 1/29-30)

meşk-i şan‘at-ı iksîr id: Sihirli karışım hünerini öğrenmek için çalışmak.

meşk-i şan‘at-ı iksîr id:-er
 İdüp der-püte mevc-i pertev-i şems-i cihân-tâbı
 Nücüm-ı çarĳa **meşk-i şan‘at-ı iksîr ider** meh-
 tâb
 (G 7/3-4)

meşk-i tebessüm: Gülmeye alışma.

Ser-rûze ‘ays için bu ğoncanun ğülzâr-ı fânide
 İder **meşk-i tebessüm** vaz‘ı taşvîr-i kelîsâya
 (K 9/13-14)

meşk-i tebessüm id: Gülümsemeye alışmak.

meşk-i tebessüm id:-e
 Şehid-i tîğ-i ‘aşĳ oldur ki âşâr-ı neşâtından
 İde **meşk-i tebessüm** mâtem arayan leb-î ğura
 (G 187/9-10)

meskin: Mesken.

Meskin del est her ke be zaĳer molâyem est
 Penĳân derûn-e penbe neger penbe dâne râ
 (G 241/3-4)

mesmüm: Zehirlenmiş.

Alâm-ı bîm-i cürm ile **mesmüm** iken göñül
 Cevr-i felekde itmede iĳdâm idüp ezâ
 (K 2/53-54)

mesned-i fetvâ: Şevhülislam ve müftülerin verdikleri din hükümlerinin dayanağı.

mesned-i fetvâ:-y, -a
 Var mıdır **mesned-i fetvâya** didim bir Şâliĳ
 Didi ħâtif ki vücûh ile Meĳammed-i Şâliĳ
 (Mf 38/1-2)

mesned-nişîn-i mekteb-i ‘irfân: Bilgi okulunun makamında oturan.

mesned-nişîn-i mekteb-i ‘irfân:-a
 Ēüftâra gel ki tâ ĳala minĳâr-ı ħâmeden
Mesned-nişîn-i mekteb-i ‘irfâna yâdgâr
 (K 12/75-76)

mesned-nişîn-i mülk-i cihâna belî dimez:

Yüksek bir makamda oturan dünyayı tasdik
 etmez.
 Fermân-revâ-yı kişver-i ma‘nâ olan velî
Mesned-nişîn-i mülk-i cihâna dimez belî
 (Kt 35/1-2)

mesnevî-hvânîlık id: Mesnevî okuyucu olmak.

mesnevî-hvânîlık id:-er
 Kaşruñ etrâfında bülbül **mesnevî-hvânîlık ider**
 Saĳf-ı kaşr âyine-i sîret-nümâdur tâbnâk
 (T 19/11-12)

meşreb: Yaratılış, huv, tabiat.

meşreb:-çe
Meşrebçe naĳam diñlemek isterseñ eger
 Vir bülbüle yem tûti-i ğüyâya şeker
 (R 14/3-4)

meşreb:-e

Uĳrar każâyâ şürb-i müdâm ile reh-revân
 Sâlik ider mi **meşrebe** tercîĳ mezhebi
 (G 222/9-10)

meşreb-i dil-ber: Güzel yaratılışlı.

Dem-â-dem meyl-i ĳûn-hvârî-i dildür **meşreb-i dil-ber**
 Ki lâbüd ĳûn ile rengîn olur la‘l-i leb-i dil-ber
 (G 70/1-2)

mesrür evle: Sevindirmek.

mesrür eyle:-düñ
 Vişâlûñle dil-i maĳzûni **mesrür eyledüñ** geldüñ
 Efendim iştibâhum ĳalmadı sende kerâmet var
 (G 68/7-8)

mesrūr kııl: Sevindirmek.

mesrūr kııl:-dı

Bî-ṭaleb-i hîzüm 'aṭasıyla şitâ-hengâmı

Kıldı aḥbâbını 'Osman Big Efendi **mesrūr**

(Kt 48/1-2)

meşşâta: Gelini süsleyen kadın.

Ne kadar olsa da bādî-i dirâzî-i neşât

Zülfî **meşşâta** keser ser-keş olinca ifrât

(G 118/1-2)

Meşşâta leb-i ḥavzda dil-dârî soyınca

Geydürdi aña mâ'î şu dîbâsı boyınca

(G 204/1-2)

mest: Sarhos.

Çift olur yâr ile tek ṭurmaz o **mest** ü ḥayrân

Anı bindirmege bir fil ara teşhîre hemân

(Msd 5/27-28)

'İbret al bezm-i mükâfatda ey ḡurre **mest**

Ḳadeḥûñ ḳanıñı içdikleri mîñâdandır

(G 74/3-4)

mest eyle: Kendinden geçirmek, sarhoş etmek.

mest eyle:-r

Benân-ı ḥâme Belîgâ cihânî **mest eyle**

Olursa perde-ber-endâz-ı rûy-ı şâhid-i râz

(G 89/13-14)

mest it: Kendinden geçirmek, sarhoş etmek.

mest it:-dü, -ñ

Yûsuf olsa tâc-ı 'aşḳından eylerken ibâ

Nazra-i evvelde **mest itdün** beni şad-aferîn

(Ş 2/11-12)

mest ol: Kendinden geçmek, sarhoş olmak.

mest ol:-a

Bir bâde olsa elde ki neş'eyle ben degül

Sâyem düşünce **mest ola** 'aks-i piyâleden

(G 158/7-8)

mest ol: Kendinden geçmek, sarhoş olmak.

mest ol:-am

Sâķî tegâfûl eyleme mey şun ki **mest olam**

Hem-ḥâl-i mest-i bâde-i bezm-i elest olam

(Tb 2/41-42)

mest ol:-maz

Sa'âdet-dîdegân iḳbâl ile dünyâ-perest olmaz

Ki mey-ḥvâr-ı kühen bir iki sâġar meyle **mest**

olmaz

(G 186/1-2)

mest ol:-ur

Neş'e-i bâde ile gerdiş-i çeşm itse o şûḥ

Mest olur anı gören na'ra-i mestâne çeker

(G 81/15-16)

Sâlike vehle-i ülâda belâdur reh-i 'aşḳ

Mest olur menzil-i evvelde Belîgâ reh-rev

(G 169/11-12)

Bezm-i tarabda bâde-i gülgün degül Belîġ

Sâķî şunarsa **mest olur** ol tünd-ḥûya şu

(G 170/19-20)

mest ü ḥarâb olur: Kendinden geçip viran olmak.

mest ü ḥarâb ol:-ur

Dehrûñ şarâb-ı devleti 'ayn-ı serâb olur

Âdem anuñla böyle ne **mest ü ḥarâb olur**

(Tb 1/61-62)

mest ü ḥayrân id: Sarhoş ve hayran etmek.

mest ü ḥayrân id:-er

Mest ü ḥayrân ider 'aşḳları ol gerden-i şâf

Görmedi tâze vü terlikde nazîrîn eslâf

(Msd 5/3-4)

mestâne: Sarhoş olmuş, kendinden gecmiş.

mahmur.

Böyle bî-pervâ nice **mestâne** kec-rev olmasun

Her seḫer çarḫa şunar bir câm-ı gülgün âfîṭâb

(G 8/3-4)

Mestâne şaḳın elde ṭutup oynama ey dil

Bilmez misin ol zülf-i siyâhı ne yılândır

(Kt 37/3-4)

Yâre hiç ṭungırdamaz ammâ bozuktur ḳorḳarum

Bezm-i meye ṭoḳınur **mestâne** muṭrıb tel kırâr

(G 75/3-4)

Vâ'ız şarınca künbed-i destâr-bendini

Mestâne yapmışum aña birkaç tekerleme

(G 203/5-6)

mest-i bî-ḥod ol: Kendinden geçmek.

Olsun fidâ-yı şâhid ü mey cümle aççe pul

Ḳurtul cihânda vesveseden **mest-i bî-ḥod ol**

(Tb 2/129-130)

mest-i câm-ı la'l: Kırmızı şarabın sarhoşluğu.

mest-i câm-ı la'l:-i, -n, -e

Bâde nuḳl ister ki engüşt-i mühennâ-yı nigâr

Mest-i câm-ı la'line 'unnâb şeklin gösterür

(G 231/9-10)

mest-i devlet-i pâbe-rikâb: Devlet makamının sarhoşluğu.

Ey ḡırra **mest-i devlet-i pâbe-rikâb** olan

Eyle biraz da tûşe tedârük 'azîmete

(G 188/3-4)

mest-i medhüş: Sarhoş.

mest-i medhüş:-uz

Fürüg-ı ḳaṭre-i âb-ı güher deryâ-yı pür-cüşuz

Dem-â-dem vâḳıf-ı esrâr-ı 'aşḳuz **mest-i**

medhüşuz

(G 94/1-2)

mest-i mey: Şarabın sarhoşluğu.

Mest-i mey şöyle ki çaçşur gibi evvel meh-rû

Olmış âvîze miyân üzre bir arşun ḡisû

(Msd 4/19-20)

mest-i mey-i ğaflet ol: Bilinçsizce şarabın sarhoşu olmak.

mest-i mey-i ğaflet ol:-an, -lar

Kırar **mest-i mey-i ğaflet olanlar** şîşe-i kalbün
Şikest olmaz bu 'işret-hānede peymāne yokdur
yok

(G 132/9-10)

mest-i mey-i 'işret ol: İçilen şarabın sarhoş olmak.

mest-i mey-i 'işret ol:-an, -lar

Ey meykedede **mest-i mey-i 'işret olanlar**
Kısmetlerüñüz 'ākıbetü'l-emr kötekdür

(G 236/9-10)

mest-i ser-gerdān: Perişan sarhoş.

mest-i ser-gerdān:-ı, -y, -u, -m

O rütbe **mest-i ser-gerdānyum** dehrün ki
endāmum
Daħi mihver gibi merkezde pā-bercā midur
bilmem

(G 155/9-10)

mest-i teġāfül: İlgisizliğin sarhoşluğu.

mest-i teġāfül:-ı

Mümkün olurdu çekse biraz sāġar-ı müli
Āġuş-ı vaşla çekmek o **mest-i teġāfülü**

(G 214/1-2)

mest-i bāde: Şarabın verdiği sarhoşluk.

mest-i bāde:-nüñ

Mest-i bādenüñ ol neş'e-i leb māyesidür
Hāl-i künc-i zeķanuñ kaṭre-i mey sāyesidür

(G 46/1-2)

mest-i şahbā-yı ġaraż: Arzu şarabının sarhoşluğu.

Kimde vardur dir iseñ **mest-i şahbā-yı ġaraż**

Söyledüp lafzına baķ keşf ola ma'nā-yı ġaraż

(G 117/1-2)

mestür eyle: Gizlemek.

Ey gönül itme cunün-ı 'aşk ile āh u figān

Dilde **mestür eyle** ifşā olmasun sırr-ı nihān

(Ş 2/13-14)

mes'ūd: Mutlu.

Hüdā-yı 'izz ü cell her işinde yāver olup

Güşāde ola anuñ baḫtı tāli'i **mes'ūd**

(Kt 4/7-8)

metā'ı: Mal, eşya.

Pek varma gönül üstine ol 'işve-fürüşüñ

Bāzār-ı vişāl içre **metā'ı** ciġer ekmiş

(G 108/9-10)

metā'-ı cevher-i bāzār-ı fiṭnat: İdrak pazarının cevherinin sermayesi.

metā'-ı cevher-i bāzār-ı fiṭnat:-u, -n

Erzān **metā'-ı cevher-i bāzār-ı fiṭnatun**

Maḫmil-be-düş-ı emti'a-i kārban-ı 'ilm

(K 10/5-6)

metā'-ı hüner: Marifet eşyası.

Ķıymet bilinmez oldu nedür fā'ide Belġ

Bulmuş bu çār-süda **metā'-ı hüner** kesād

(G 33/13-14)

metā'-ı nazm: Kıymetli şiir.

metā'-ı nazm:-u, -n, -ı

Virmez **metā'-ı nazmunı** dünyā bahāsına

Olmaz cihānda ehl-i suḫan kām-bīn Belġ

(G 117/11-12)

metā'-ı rāz: Gizli şey.

Hil'at ister beni püskürme şeh-i mümtāzum

Dün Belġ açdum o cānāna **metā'-ı rāz**

(Msd 451-52)

metā'ı rüy-ı dükān: Dükkan eşyası.

metā'ı rüy-ı dükān:-dur

Erzān **metā'ı rüy-ı dükāndur** mükevvenāt

İtse güşāde hıvāce-i ṭab'uñ dükān-ı cilm

(K 10/33-34)

metā'-ı vaşl: Kıymetli eşyaya kavuşma.

metā'-ı vaşl:-ı

Nuķūd-ı cān virirken müşterī bazār-ı 'aşkında

Meded şimdi **metā'-ı vaşl** yāruñ

mübtezellenmiş

(G 112/11-12)

metā'-ı vaşl-ı pāk: Temiz kavuşma eşyası.

metā'-ı vaşl-ı pāk:-ı, -n

Yazıklar kıymetin fehm itmeyen nā-dāna bī-
pervā

Meta'-ı vaşl-ı pākin elledüp cānāne eskitdi

(G 212/5-6)

metā'-ı zīver-i dünyā: Dünyanın süs eşyaları.

metā'-ı zīver-i dünyā:-y, -ı

Metā'-ı zīver-i dünyāyı terk ider pīrān

Hāzān irince hemān berg ü bārı silker şāḫ

(G 128/17-18)

metālib-i dünyā: Dünya arzusu.

Gelüp Kılavrete küffārına esir oldım

İşüm **metālib-i dünyā** için müdārādur

(K 5/55-56)

metānet: Dayanıklılık, sağlamlık.

Hāmem esās-ı beyte **metānet** virir iken

Bir şadme ile itdi felek beytümi ḫarāb

(K 10/3-4)

Benüm o nāķıd-ı şeh-bender-i ma'ānī kim

O resme buldı **metānet** esās-ı ebyātum

(K 11/97-98)

metīn eyle: Sağlamlastırmak.

metīn eyle:-r

Metīn eyler ḫomaz hıç raḫne bir üstād şı'rinde

Nice olmaz kişi her raḫneye āġāḫ beytinde

(G 206/9-10)

meftin ol: Sağlam olmak.

meftin ol: -sa

Yıkılmazdı Beligā haşre dek seyl-i havādişden
Esās-ı beyt-i erbāb-ı suhan böyle **meftin olsa**

(G 196/17-18)

meftleb-e delet: Senin muradın.

İstid'ā **meftleb-e delet** bī-çoğan sebok hized
Tohidesti be bālā mikeded kef-e terāzū rā

(G 243/3-4)

me'vā: Yurt.

me'vā: -sı, -na

Bakma dehr-i bī-şebātuñ menzil ü **me'vāsına**
Gird-bād-ı tiz-revden hayme qor şahrāsına

(G 177/1-2)

me'vā-yı rüh: Can yeri.

Cezbe-i envār-ı 'aşkuñla bulursa bāl ü per
Cilvegāh-ı Sidredür mahsūd olur **me'vā-yı rüh**

(G 27/21-22)

mevc: Dalga.

Degül **mevc** cūş idüp mevc-i şafā-rüy-ı dil-ārāya
Siyeh-reng oldığı şiddetle āsar-ı teşādümdür

(G 58/11-12)

Ben ol deryā-yı pür-şürüm ki tufān-gāh-ı
sinemde
Ki her bir şerha **mevc** ü her habābı dāğ-ı
cānumdur

(G 230/3-4)

mevc: -i

Gülü-yı şişe gibi gerden-i billürında
Olur fūrüg-ı meyüñ **mevci** kâbil-i ta'dād

(K 11/17-18)

İhtiyāruñla şakin eyleme deryāya sefer
Mevci gör kim seferi sâhile deryādandur

(G 74/13-14)

mevc: -i, -n, -i

Bir vücüd oldı bedid 'āleme kim envārı
Gösterür bü-yı gülüñ **mevcini** enzāra cesim

(T 22/3-4)

mevc: -i, -n

Sezādur nağme-i ter kāseden izhār idüp **mevcin**
Bu eşnālarda güncāyiş-pezir olmazsa tanbūra

(T 27/25-26)

mevc: Dalga.

mevc: -sı

Nihāl-i sâye-i ikbālne Kays ilticā' itse
Serābuñ **mevcesı** zencir olurdu pāy Leylāya

(K 955-56)

mevc-i āvāze: Ses dalgası.

mevc-i āvāze: -sı, -n, -den

Muht-i cūd u fazlı sâha-i eflāke hem-serdür
Pür oldı **mevc-i āvāzesinden** gūş-ı iz'ānum

(K 8/45-46)

mevc-i bū tār-ı pîrehen ol: Gömleğin karanlık kokusunun dalgalanması.

mevc-i bū tār-ı pîrehen ol: -maz, -sa

İtmez tenide gonca-i gül kirm-i pîlevār
Olmazsa yāre mevc-i bū tār-ı pîrehen

(G 164/11-12)

mevc-i bü-yı gülistān: Gül bahçesinin koku dalgası.

mevc-i bü-yı gülistān: -u, -m

Dimāğ-ı cānı ta'tir eylemezse pîş-i mihmāna
Çeker zencir-i āteş **mevc-i bü-yı gülistānum**

(K 8/27-28)

mevc-i bü-yı vefā: Vefa kokusunun dalgası.

Simyāveş gülşen-i 'ālemdē nā-peydā iken
Tutdı 'ahdinde meşāmı **mevc-i bü-yı vefā**

(T 28/25-26)

mevc-i hün: Kan dalgası.

Zürdan rişte-i pervāzı olur **mevc-i hün**

Bām-ı vālāsına dek mürğ-i kıyās itse şu 'ud

(T 10/9-10)

mevc-i pertev-i hünkār-i tāk-ı vālā: Yüce kubbenin sultanının ışık dalgası.

Cünbiş-i bād-ı nesim ile olur naqş-ı zemīn

Mevce-i pertev-i hünkār-i tāk-ı vālā

(T 21/17-18)

mevc-i rāyiha: Koku dalgası.

mevc-i rāyiha: -y, -a

Quvvet-i nāmiyyeden sâye-i verd-i taşvīr
Mevce-i rāyihaya eyledi tākında nümüd

(T 10/5-6)

mevc-i reng-i perīde: Solgun renk dalgası.

mevc-i reng-i perīde: -sı

Zencir-i āteşin ile su'bān-ı zülfüñi

Bālāya çekse **mevc-i reng-i perīdesi**

(G 213/7-8)

mevc-i reng-i perīde: Güzel renk dalgası.

mevc-i reng-i perīde: -de, -sı, -n

Bir cezbe var ki gitse o dem 'avdet itdürür

Yāruñ cizārı **mevc-i reng-i perīdesin**

(G 162/9-10)

mevc-i sīm-āb: Gümüş renkli su dalgası.

Pîrahēn içre lerce-fiken cism-i nāzūki

Mīnāda hem-çü **mevc-i sīm-āb** bī-қarār

(K 12/17-18)

mevc-i sīm-āb-ı lerce-dār: Titrek gümüş renkli su dalgası.

Hayret-fezāy-ı işve-i reftārı eyledi

Naqş-ı kudümü **mevc-i sīm-āb-ı lerce-dār**

(K 12/11-12)

mevc-hîz-i mînâ: Dalga kaldıran şişe.

mevc-hîz-i mînâ:

Tüketdi hûn-ı dili **mevc-hîz-i mînâyı**

Olur mı hiç boşına meyl-i büse-i leb-i cām

(G 151/3-4)

mevc-i bāde: Şarap dalgası.

Beligā nûş-ı cāmı dest-i luţfuñ hoş-güvār eyler

Güzārgāh-ı gülüya **mevc-i bāde** hārdur sensüz

(G 202/19-20)

mevc-i bāde:-y, -i

O rütbe şāfdur cism-i bilürı ol gül-endāmuñ

Ki **mevc-i bādeyi** ta'dād kâbildir gülüsında

(G 183/3-4)

mevc-i bād-ı cünbiş-i müjgān ol: Kirpiklerin rüzgarla dalgalanması.

mevc-i bād-ı cünbiş-i müjgān ol:-ur

'Arz-ı dīdār eylemez zīrā ki rüy-ı pākine

Mevc-i bād-ı cünbiş-i müjgān olur hār-ı cefa

(T 28/23-24)

mevc-i bād-ı küy: Köy rüzgarının dalgası.

mevc-i bād-ı küy:-u, -ñ

Şakın men' itme **mevc-i bād-ı küyuñ** şāne-zenlikden

Bu şeb tār-ı nigāh-ı dīde zülfüñden

münakkaşdur

(G 48/9-10)

mevc-i bû: Koku dalgası.

Hayāl-i kıdd-i mevzūnuñla āhum naḥl-i ser-

keşdür

Baña gülşende sensüz **mevc-i bû** zencīr-i

āteşdür

(G 48/1-2)

mevc-i bû şīrāze-bend-i niş-i kejdüm: Akrep zehrinin ibrişiminin kokusunun dalgası.

mevc-i bû şīrāze-bend-i niş-i kejdüm:-dür

Perīşānī-i dil kaşd eyleyüp zülf-i siyāhuñdan

Ruḥuñda **mevc-i bû şīrāze-bend-i niş-i**

kejdümdür

(G 58/3-4)

mevc-i bû: Koku dalgası.

mevc-i bû:-dan

Çekdi ruşsārında biñ efsün ile hengām-ı şerm

Mevc-i būdan reng-i bāl-eşānına zencīr-i pā

(T 28/29-30)

mevc-i būriyā: Fakirlik dalgası.

Nāz ile seyr eylese sahnında mānend-i nesīm

Cüş ider deryā gibi şevk ile **mevc-i būriyā**

(T 28/21-22)

mevc-i bûy-ı gül: Gül kokusu dalgası.

Baña reşk itdi bülbül cezbe-fermā-yı

cününümde

Ki **mevc-i bûy-ı gül** rīg-i revāndur rüy-ı şahrāya

(K 9/23-24)

Mevc-i bûy-ı gül ile def'-i perīşānlık için

Deste-i sünbülü zencīre ider beste şabā

(T 21/25-26)

mevc-i bûy-ı gül: Gül kokusu dalgası.

mevc-i bûy-ı gül:-den

Zā'if-i bī-dimāguñ men'ine ey bāgbān besdür

Çekilse pişgāh-ı bāga **mevc-i bûy-ı gülden** sed

(G 32/5-6)

Hezārān mekr ü efsün eyleyüp 'ıydiyyelik ol şūḥ

Qabā-yı nāza **mevc-i bûy-ı gülden** tār u pūd

eyler

(G 53/3-4)

mevc-i bûy-ı müşğ ü 'abīr: Amber ve misk kokularının dalgası.

Miyān-ı micmer-i luţfında farţ-ı nāmıyeden

Tecessüm eyler o dem **mevc-i bûy-ı müşğ ü**

'abīr

(K 6/71-72)

mevc-i bûy-ı verd-i ḥamrā: Kırmızı gül kokusunun dalgası.

mevc-i bûy-ı verd-i ḥamrā:-y, -a

Hayāl-i nazm-ı bāriküm yanında şimdi lāyıkdur

Mücessemdür dinilse **mevc-i bûy-ı verd-i**

ḥamrāya

(K 9/83-84)

mevc-i cān: Can dalgası.

Ser-ā-pā **mevc-i cān** cism-i billürında

hüveydādur

Velikin çeşm-i mesti teşne-i hûn-ı eḥibbādur

(Msd 1/3/4)

mevc-i cevher-i cān: Can özünün dalgası.

mevc-i cevher-i cān:-ı

İderdüm pāyına piçide **mevc-i cevher-i cānı**

O şūḥun 'aksi teşrīf itse mir'āt-i süveydāya

(K 9/7-8)

mevc-i efgān: Feryat dalgası.

mevc-i efgān:-u, -m

Tegafül-pişe bahtumda gelür güş-ı dil-ārāya

Şadā-yı āb-şār-ı nehr-i gülşen **mevc-i efgānum**

(K 8/7-8)

mevc-i ğam: Tasa dalgası.

Gülū-gīr oldı bī-mey **mevc-i ğam** her bir reg-i

cāna

Ki seyl-āb olmayınca güşelerden hār u ḥas

gitmez

(G 94/5-6)

mevc-i ḥārā: Mermer dalgası.

mevc-i ḥārā:-y, -a

Baña āhı ile āteş-nümā-yı tiziş-i kahrı

Olur mānend-i zībāk lerze-efgen **mevc-i ḥārāya**

(K 9/51-52)

mevc-i harîr: İpek dalgası.**mevc-i harîr:-e**

Mevc-i harîre bîm-i şikest-i hıram için

Bend oldı mevc-i silsile-i cünbiş-i beden

(G 164/7-8)

mevc-i harîr-i şu'le: Ateş dalgası.**mevc-i harîr-i şu'le:-y, -i**

Kânûn-ı gülşen içre ider pāş-ı himmeti

Mevc-i harîr-i şu'leyi tār-ı kabā-yı hār

(K 12/113/114)

mevc-i havā: İstek dalgası.

Bām-ı vālāsına hergiz olamaz dest-resān

Süllem-i pāy-ı kıyās olsa eger mevc-i havā

(T 21/29-30)

mevc-i hevā: Aşk dalgası.

İtmez revān-ı 'āşıkı tûl-i emel esîr

Bāl-i Hümāya piçiş mevc-i hevā 'abes

(G 207-8)

Çeker mevc-i hevā her zerre hâkin rişte-i nazma

Beyābān merg-i şahrā-yı fenānuñ hâki pest

olmaz

(G 86/5-6)

mevc-i hevā fülk-i tã'at: İbadet gemisinin arzu dalgası.**mevc-i hevā fülk-i tã'at:-ü, -m**

Kıldı şikeste mevc-i hevā fülk-i tã'atım

Deryā-yı pehn-i cürme düşüp eylersüm şinā

(K 2/49-50)

mevc-i hevā: Arzu dalgası.**mevc-i hevā:-dan**

Nigāh itse riyāz-ı gülşene reng-i tenezzülle

Gülin mevc-i hevādan pest olur büy-ı sebûkbārı

(K 4/25-26)

mevc-i hūnda eyle: Kesmek bağlamında.**mevc-i hūnda eyle:-r**

Bir nev-cevānı nāz ile perverde itse de

Eyler habāb kellesini mevc-i hūnda

(Tb 1/25/26)

mevc-i hūn-ı dīde: Kanlı gözyaşı dalgası.**mevc-i hūn-ı dīde:-dür**

Rişte-i pervāzı fānūs-ı çerağ-ı 'arş olur

Mevc-i hūn-ı dīdedür zīrā per-i Cibril-i eşk

(G 136/11-12)

mevc-i hūn-ı ehl-i dil: Aşıkların kan dalgası.**mevc-i hūn-ı ehl-i dil:-den**

O rütbe bî-muḥābā ol mehūñ kan dökdi pinyāli

Boyandı mevc-i hūn-ı ehl-i dilden kırmızı şālı

(G 206/1-2)

mevc-i hūn-ı ehl-i vedād: Dostlarının kanının dalgası.

O şūḥ-ı 'arbēde-ārā ki tīg ü ḥançeriniñ

Şikeste cevheridür mevc-i hūn-ı ehl-i vedād

(K 11/15-16)

mevc-i iḥsān: Cömertlik dalgası.**mevc-i iḥsān:-u, -m**

Girih kılmazdı gamdan dilde ol zāt-ı

mu'allānuñ

Nesim-i cezr ü medd-i luḫfi olsa mevc-i

iḥsānum

(K 8/39-40)

mevc-i la'l-i āb-ı engür: Şarbin kırmızı dalgası.**mevc-i la'l-i āb-ı engür:-a**

Lebūñ lezzet-resādur mevc-i la'l-i āb-ı engüra

Zebānuñ āşinādur sūz-ı berg-i gonca-i nūra

(G 187/1-2)

mevc-i melāḫāt: Güzellik dalgası.

Dikkat olınsa mevc-i melāḫāt ol āfetūñ

Ḥaḫḫ-ı lebinde vesme-i ebrū gibi akar

(G 234/3-4)

mevc-i mey: Şarap dalgası.

Bağılsa meclis-i 'işretde mevc-i mey görünür

Keşide-gerden-i şāfi gülü-yı minādur

(K 5/13-14)

mevc-i misāl-i nāḫun-ı nāz: Naz tırnağına benzer dalga.

Pür eyle ol mey-i pür-rengi cāma ey sākı

Ki dil-şigāf ola mevc-i mişāl-i nāḫun-ı nāz

(G 89/5-6)

mevc-i nağme-i ter: Hoş ahenk dalgası.

Taşurdi kâse-i ḫanbürdan bu şeb mutrib

Ki mevc-i nağme-i ter çıkdı tā miyānumuza

(G 208/15-16)

mevc-i nesim: Hafif esen ve sevgilinin kokusunu taşıyan rüzgarın dalgası.

O kadar nāzük ü terdür ki dūçār olsa eger

Ḥārveş cismini āzürde ider mevc-i nesim

(T 22/9-10)

Alamaz ḫāk-i ser-i reh-güzertūñ mevc-i nesim

Seni ey şūḥ-ı cefā-pişe ḫutan kanumdur

(G 50/15-16)

mevc-i nigh: Bakış dalgası.

Dīdemūñ kaşırına āmed-şüd için 'aks-i nigār

Nerdübān-ı nighiñ mevc-i nigh pāyesidür

(G 46/3-4)

mevc-i nūkhet: Güzel koku dalgası.**mevc-i nūkhet:-e**

Gül-berg-i 'arızında gezerken nezzāreler

Piçide oldı tār-ı nigh mevc-i nūkhet

(G 188/19-20)

mevc-i nūkhet: Koku dalgası.**mevc-i nūkhet:-i**

Gül-i bî-ḫār iken yāruñ ferāmūş-kerdesiyüm ben

Dikendür ğalibā gül-çine mevc-i nūkheti

verdüm

(G 153/3-4)

mevc-i nür: Işık dalgası.

Çār-dīvār-ı pür-cilâsında
‘Aks ider **mevc-i nür** içinde şinâh
(T 12/17-18)

mevc-i pertev: Işık dalgası.

Bu nümâyişdür ziyâde zîver-i nağş-ı hasîr
Mevc-i pertev sâha-i eyvâna besdür büriyâ
(T 1/21-22)

mevc-i pertev-i şems-i cihân-tâbi id: Dünyayı aydınlatan güneşin dalgasını toplamak.

mevc-i pertev-i şems-i cihân-tâbi id:-üip
İdüp der-püte mevc-i pertev-i şems-i cihân-tâbi
Nücüm-ı çarha meşğ-i şan‘at-ı iksîr ider meh-tâb
(G 7/3-4)

mevc-i şafâ: Huzur dalgası.

Cüş idüp **mevc-i şafâ** taķında
‘Aks ider cünbiş-i mevc üzre şinâh
(T 2/7-83)

Fürüg-ı neş‘eden **mevc-i şafâ** cismünde meygündür
Hâbâb-ı bâdeveş pîrâhenün fânüs-ı gülğündür
(G 47/1-2)

mevc-i şafâ: Saflık dalgası.

mevc-i şafâ:-dur
Leb-i meygünü ‘aceb **mevc-i şafâdır** ammâ
Kulzüm-i nürda girdâb-ı emeldür nâfi
(G 228/11-12)

mevc-i şafâ-rüy-ı dil-ârâ: Gönülleri süsleyen yüzün mutluluk dalgası.

mevc-i şafâ-rüy-ı dil-ârâ:-y, -a
Degül mevc cüş idüp **mevc-i şafâ-rüy-ı dil-ârâya**
Siyeh-reng oldığı şiddetle âsâr-ı teşâdümdür
(G 58/11-12)

mevc-i şahbâya: Şarap dalgası.

mevc-i şahbâ:-y, -a
Gülü-yı nâzikin âzürde eyler hârveş şâyed
Biraz âteşde nermiyyet virilsün **mevc-i şahbâya**
(K 9/33-34)

mevc-i serâbâsâ: Serap gibi dalga.

Her ol âzâdeye Mecnün-ı lâ-kayd olunur itlâk
Anı zencîr-i âhen tûtmaya **mevc-i serâbâsâ**
(G 4/5-6)

mevc-i serâb: Şaşkınlık dalgası.

mevc-i serâb:-t, -n, -a
Dil-beste eyler âdemi dünyâ nümâyişi
Lâyık dinürse silsile **mevc-i serâbına**
(G 198/11-12)

mevc-i şikeste-cevher-i mir‘ât-i tâb-dâr: Parlak aynanın kırık elmas dalgası.

Nağş-ı kademle tefrîş-i pâ itdi şafhasın
Mevc-i şikeste-cevher-i mir‘ât-i tâb-dâr
(K 12/7-8)

mevc-i silsile-i cünbiş-i beden: Bedenin salınış zincirinin dalgası.

Mevc-i hârîre bîm-i şikest-i hîrâm içün
Bend oldı **mevc-i silsile-i cünbiş-i beden**
(G 164/7-8)

mevc-i şu‘le: Alev dalgası.

mevc-i şu‘le:-den
Tayanmaz târ-ı cevher pîç ü tâb-ı ‘aks-i cânâna
Ki **mevc-i şu‘leden** âyine bir deryâ-yı âteşdür
(G 48/13-14)

mevc-i sürme: Sürme dalgası.

mevc-i sürme:-den, -dür Ider erbâb-ı za‘fi
hâksârı menzile vâşıl
Hâdeng-i mîle **mevc-i sürmedendür** şeh-per-i pervâz
(G 237/3-4)

mevc-i târ-ı eşk: Gözyaşı karanlığının dalgası.

mevc-i târ-ı eşk:-ü, -m
Hayâl-i yâre istikbâle çıkmaz haneden bir dem
Ki **mevc-i târ-ı eşküm** pây-bend-i merdümân olmış
(G 111/19-20)

mevc-i târ-ı hârîr: Karanlık ipek dalgası.

Şikeste-cünbiş ile kaddi üzre lerze-fiken
Mişâl-i mevce-i seyl-âb **mevc-i târ-ı hârîr**
(K 6/9-10)

Mişâl-i mevce-i sîm-âb düş-ı dil-berde
İder hâraret ile lerze **mevc-i târ-ı hârîr**
(K 6/99-100)

mevc-i yem-i hvün: Kan denizinin dalgası.

Sîhr ü efsün ile her yânumı bend itse o şüh
Yine **mevc-i yem-i hvün** silsile-cünbânumdur
(G 50/9-10)

mevcüd ol: Var olmak.

mevcüd ol:-a
Hayâlün tâ ki **mevcüd ola** dilde inkılâb olmaz
İçinde hânenün bir şâhib oldukça hârâb olmaz
(G 87/1-2)

mevhibe: Bahşış, ihsan, bağış.

Hamza Pâşâ-yı Silahdâr-ı şehen-şâh-ı cihân
Ezelî **mevhibe** luţf u kerem ol destûra
(G 87/1-2)

mevhibe:-dür

Çoķarsa habb-ı nebât-ı lebün ağız miski
Ezelde **mevhibe** dönca-i dehânıma bû
(G 171/3-4)

mevki' : Durulacak yer.**mevki' :-e**Oldı pertev-fiken ol **mevki'**e bir bedr-i münir
Karşu varınca bu mihr itdi cemâlin tenvir

(Msd 2/37-38)

mevki' -i zevk ü şafâ ol: Eğlence veri olmak.**mevki' -i zevk ü şafâ ol:-diğ, -i, -n, -a****Mevki' -i zevk ü şafâ olduğına** şüphe mi var
Ki diyâr-ı a' deme bir giden âdem gelmez

(G 100/11-12)

mevlâ: Allah.Hıfz idüp anı küdürât-ı cihândan **Mevlâ**

'İzz ü nâz ile ola şadr-ı mu'allâda mukîm

(T 22/17-18)

mevlâ:-sıBir kul ne kadar itse güneş **Mevlâsı**

'Afv eyler anı dostı şefâ'at idicek

(R 11/3-4)

mevlânâ-yı rûmî-veş: Mevlânâ Rûmî gibi.Elinde hâme-i zerrîni **Mevlânâ-yı Rûmî-veş**

Gice aşâr-ı Şemsi şevk ile tanzîr ider meh-tâb

(G 7/9-10)

mevlevî: Mevlevîler.

Geyüp bir al eteklik hâleden meydâna 'azm itdi

Semâda **Mevlevî** âyininini taşvîr ider meh-tâb

(G 7/5-6)

mevlüd: Birisinin doğması.**mevlüd:-i, -n, -a**Du'â-güyân Belîgâ didiler **mevlüdına** târih

İlahî yümn-i devletle mu'ammer ola Muhyiddin

1166

(T 11/15-16)

Didi **mevlüdına** târih du'âgüne Belîg

Ola dünyâ çemeni cây-ı Hâlîl İbrâhîm Sene

1153

(T 22/21-22)

mevsim: Vakit, zaman.**mevsim:-i, -n, -de**Yârân yapıldı ben ise **hâtır-şikest olam**Gül **mevsiminde** gam-zede vü teng-dest olam

(Tb 2/47-48)

mevsim:-deBu bâzâr-ı firîb-âbâda bir **mevsimde** geldük kim

Tutar ancak resen-bâz istikâmetle terâzûyı

(G 210/7-8)

mevzu' -ı ma' hüd: Sözü gecen konu.**mevzu' -ı ma' hüd:-i, -n, -a**Gelse 'aceb mi **mevzu' -ı ma' hüdına** hâlel

Bilmez misin cihânda kişi itdiğin bulur

(Kt 45/3-4)

mevzün: Uygun.

Şişe-bâzî-i habâb ile biraz kurdı oyun

Künc-i hâlvette görüp şanma o şühî **mevzün**

(Msd 3/27-28)

Güş itmedi **mevzün** sözüni ehl-i suhan

Ey kec-dehen eş'âra yakışmaz ağzuñ

Hâş-ı leb böyle **mevzün** naş olaldan levh-i
rüyında

O çâr-eburü güzel Hayyâmı geçmişdür

murabba'da

(G 173/3-4)

mevzün ol: 1. Düzgün olmak.**mevzün ol:-up****Olup** zencirli servi gibi **mevzün** mışra'a pîçân

Belîgâ 'avdet itmez dîdeye düzd-i nîgeh kat'â

(G 6/11-12)

2. Uygun etmek.**mevzün ol:-ur, -sa****Mevzün olursa** da yine beddür kelâm-ı şüm

Vahşet virür tabâyi'a sec'-i şadâ-yı büm

(G 148/1-2)

mev: Sarap.

Şanmañ ki her meyün dil ü câna şafâsı var

Her **mey** gülü-yı humda cüşiş-nümâsı var

(Th 1/3-4)

Bir **mey** getür ki nüş iden anı mu'âf ola

Akvâl-i hürmetinde niçe ihtilâf ola

(Tb 2/25-26)

Ey rind-i lâ-y-hvâr hemîşe döküp 'arak

Mey iç kalınca diñle beni rûhdan ramak

(Tb 2/37-38)

Sâkî tegâfûl eyleme **mey** şun ki mest olam

Hem-hâl-i mest-i bâde-i bezm-i elest olam

(Tb 2/41-42)

Sâkî cihânda hürmet iderler şarâbına

Bu köhne pîr-i müflise **mey** vir şevâbına

(Tb 2/61-62)

Sâkî sezâ mı hem içe hem dañl ide müdâm

Olsun ilâhî zâhid-i nân-kûra **mey** harâm

(Tb 2/91-92)

Vâreste ol bu tül-ı emelden **mey** iç müdâm

Kimse cihânda bulduramaz hâline niżâm

(Tb 2/95-96)

Sâkî **mey** ile 'akd-i mañabbet cedîd olur

Lâf-ı vefâda her bir eñibbâ ferîd olur

(Tb 2/101-102)

Sâkî ta'allül eyleme gel yoñsa humda şey

Besdür lebünle hâl-i ruñun bezme nuñl ü **mey**

Sürer Belîğ bu sevdâ-yı hâmi dilden **mey**
Şudur 'ilâcı gülü-gîr olunca mîve-i hâmi
(G 151/11-12)

Diñleme mağlata-i zâhid-i sâlûsi şakın
Muñribuñ kavlini gûş eyle **mey** iç dil-ber sev
(G 169/5-10)

Hâtır-ı pür-gâm yapılmaz neş'e-i efyün ile
İ'tibâr olmaz gelen keyfe **mey** ü ma'cün ile

Yetişmez keyfimiz esbâb-ı 'işret hâzîr olmazsa
Mey içmek mürîş-i gâmdur şafâ-yı hâtır
olmazsa
(G 199/1-2)

mey:-üñ
Şanmañ ki her **meyüñ** dil ü câna şafâsi var
Her mey gülü-yı hümde cüşiş-nümâsi var
(Th 1/3-4)

mey:-le
Cüdâ olur eşer-i tâb-ı tîğ-i kañrından
Derün-ı hümde olan **meyle** neş'e-i mañrec
(K 1/3-4)

Hey **meyle** bir kopuş var o muñribde kim beni
Aşûfte itdi 'aqlumı başdan idüp cüdâ
(K 2/39-40)

Sa'âdet-dîdegân ikbâl ile dünyâ-perest olmaz
Ki mey-hvâr-ı kühen bir iki sâgar **meyle** mest
olmaz
(G 56/11-12)

Sâye-i gülbünde rindân meclis-i 'işret kurup
Meyle pür sâķi ele bir kâse almış çâr gül
(G 146/3-4)

Dest-i Belîğ-i rind-i suhanverde gül degül
Bir kâse virdi **meyle** leb-â-leb cabâ şabâ
(G 13/13-14)

mey:-e
Kibrit-i aħmer ol **meyle** nisbet güzâf ola
Her kim içerse vâķıf-ı esrâr-ı kâf ola
(Tb 2/23-24)

mey:-i
Mînâ içinde böyle huşuşâ ki şâf ola
Men'î fakîhüñ ol **meyle** şâyed hilâf ola
(Tb 2/27-28)

Sifle-perverlige **meyle** eylemese çarĥ-ı ĥasîs
Zîr-dest itmez idi naĥl-i dil-ârâyı felîs
(G 105/1-2)

mey:-de
Muñtefi meyle keyfiyyet gibi erbâb-ı hâl
Kimseye fetĥ olmadı ĥışn-ı bedende cây-ı rûĥ
(G 27/13-14)

mey:-ü, -n
O kimse ĥürmetin ikrâr ider **meyün** ki ola
Muĥibb-i sâķi-i ĥum-ĥâne-i şarâb-ı taĥûr
(G 61/11-12)

mey:-den
Meyden 'izârı gül gül olunca ol âfetüñ
Elbette ĥâtra getürür Gül kaşâdesin
(G 162/3-4)

mey:-dür
Çirk-âb-ı gâmla dâmeni âlüdedür dilüñ
Sâķî getür ki **meydür** anı süst ü şüya şü
(G 170/15-16)

meydân: Geniş yer, açıklık, saha.

meydân:-a
Geyüp bir al eteklik hâleden **meydâna** 'azm itdi
Semâda Mevlevî âyiniñi taşvîr ider meh-tâb
(G 7/5-6)

Mânend-i siper sineñi tüt tîr-i kaşâyâ
Meydâna giren 'aşĥ ile merdâne gerekdür
(G 59/3-4)

Dü ebrü-yı sitem-perverle ol ĥaddârdan ĥayıñı
Girüp **meydâna** bir merd iki tîğ-i ĥün-feşân
çekmez
(G 91/9-10)

meydân:-i, -n, -a
Bir tonanma var Belîğâ cem' olup ĥayl-i nücüm
Gice gök **meydânına** meş'al yaķar meh-tâb-ı
çarĥ
(G 30/13-14)

meydân-ı himmet: İyilik meydanı.

meydân-ı himmet:-de
Bu tayy itdi sehâ tûmârını **meydân-ı himmetde**
Cihânda Ĥâtem-i Tayy itdiginden şermsâr olsun
(T 2/5-6)

meydân-ı nazm: Şiir meydanı.

meydân-ı nazm:-a
'Ünvân-ı tûmçurak ile ĥaķķâ ki virmişüm
Meydân-ı nazma dîde-i Kaħraman-ı 'ilm
(K 10/89-90)

meygün: Şarap renkli.

meygün:-dur
Fürüg-i neş'eden mevc-i şafâ cismüñde
meygündür
Ĥabâb-ı bâdeveş pîrâhenüñ fânüs-ı gülgündür
(G 47/1-2)

mey-ĥâne: İçki içilen yer.

Sâķî sezâ mîdur ĥala **mey-ĥâne** teng ü târ
Kurbânüñ oldıgum kañı ol câm-ı tâbdâr
(Tb 2/51-52)

- mey-hâne:-y, -e**
Bâkıyâ cum'a namâzın kılda gel **mey-hâneye**
Hürmetin aña şahâretle yapış peymâneye
(Mf 31/1-2)
- mey-hâne:-de**
Bir mürâyî zâhid-i hüd-bîne beñzer haq bu kim
Kimseler dünyâda hiç gam görmedi **mey-hâne**
(G 201/9-10)
- mey-hvâr-ı kühen: Şarap için ihtiyar.**
Sa'âdet-dîdegân ikbâl ile dünyâ-perest olmaz
Ki **mey-hvâr-ı kühen** bir iki sâgar meyle mest
olmaz
(G 86/1-2)
- mey-i 'ays: Şarap içmek.**
Şîşe-i püç-ı felekden **mey-i 'ays** umma Belîğ
Bagal-ı rind-i gam-endüza o minâ şîğmaz
(G 84/13-14)
- mey-i bi-ğış gül-i bî-hâr ol: Dikensiz gülün halis şarabı olmak.**
mey-i bi-ğış gül-i bî-hâr ol:-maz
Didi hâtif **mey-i bi-ğış gül-i bî-hâr** olmaz
Haberin eyledüm 'uşşâka Belîgâ iblâğ
(G 125/13-14)
- mey-i cân-perver: (Cana) can katan şarap.**
Gülşen-i cennete 'aks eylese la'li pür olur
Mey-i cân-perver ile câm-ı habâb-ı Tesnîm
(T 22/5-6)
- mey-i gül-gün: Gül renkli şarap.**
Bulınmaz âb u tâb-ı dil-rübâ endam-ı 'aksinde
Mey-i gül-gün ile pür-şîşe olmaz ateşin sâye
(G 161/11-12)
- Sürer elbette fikr-i fâsidi dilden **mey-i gülgün**
Ki ihrâc itmeyince hânedan düzdi 'ases gitmez
(G 94/15-16)
- Olur elfâz-ı nâzûk cilvegâh-ı ma'nî-i rengin
Mey-i gülgün şafâlar bağş ider câm-ı
muraşşâ'da
(G 173/5-6)
- Nigâh itmez bu şeb 'uşşâka ol meh kim **mey-i gülgün**
gülgün
Hınâ-bend eylemiş pây-ı nigâh-ı çeşm-i
mahmûra
(G 187/7-8)
- mey-i gülgün:-ı**
Suğanda ma'nî-i rengin laţif edâ ister
Hakîm ider **mey-i gülgün** âb ile memzûc
(G 24/13-14)
- mey-i hamrâ: Kırmızı şarap.**
mey-i hamrâ:-da
Mey-i hamrâda olan neş'e-i pür-feyze bedel
Şi'r ü inşâda hafî rûh-ı revândur ma'nâ
(G 7/19-20)
- mey-i kattâl: Öldürücü şarap.**
mey-i kattâl:-i
Gelürse meclise sâkî rakîb-i âhen-dil
O rütbe şun **mey-i kattâli** kim kesilsün tûc
(G 24/11-12)
- mey-i la'li hoş-güvâr: Leziz kırmızı şarap.**
Şundukça ehl-i 'aşka **mey-i la'li hoş-güvâr**
Şâd ola rûh-ı külhanî-i rind-i Lây-hvâr
(Tb 2/55-56)
- mey-i pür-reng: Renk dolu şarap.**
mey-i pür-reng:-i
Pür eyle ol **mey-i pür-rengi** câma ey sâkî
Ki dil-şîğâf ola mevci mişâl-i nâhun-ı nâz
(G 159/5-6)
- meykede: Meyhane, içki içilen yer.**
meykede:-de
Ey **meykede**de mest-i mey-i 'işret olanlar
Kısmetlerünüz 'âkıbetü'l-emr kötekdür
(G 239/9-10)
- mevl: Mevil, yönelme.**
meyle:-e
Sâkî eger ki **meyle** leb-â-leb degilse hum
Def -i humâra iki tolu taş temâm gelür
(Mf 2/1-2)
- meyl:-i, -m**
Tıfl-ı nev-rüsteyedür toğrısı **meylim** zîrâ
Benüm âğuşuma ol kâmet-i balâ şîğmaz
(G 184/7-8)
- meyl eyle: Yönelmek, eğilimli olmak.**
meyl eyle:-di, -ler
Meyl eylediler rengi ile büyına dehrûn
Ehl-i hevse lâle gerek bülbüle tomrük
(Kt 39/3-4)
- meyl eyle:-mez**
Güzelde şart olan âşâr-ı ândur
Gönül **meyl eylemez** hûbâna ânsuz
(G 192/9-10)
- meyl eyle:-r**
Bu pîre-zen-i dehr-i sitem-kâra Belîğ
Meyl eyler isem süfle vü nâ-merd olayım
(R 4/3-4)
- Meyl eyler** ise gayra komaz bendeñi gayret
Hışm ile hayâlünde giribânım ider ağız
(G 38/7-8)

meyl id: Yönelmek, eğilimli olmak.

meyl id: -eli

Kesret-i 'aşıkā **meyl ideli** ol âfet-i cân
İtdi şad-päre beni erre-i sîn-i hâşret

(G 15/27-28)

meyl id: -er, -se

La'l-i müzâbuñ altına elmâs mihlasun
Kim **meyl iderse** hâne-i 'ayş-ı 'imârete

(G 188/11-12)

meyl id: -üp

Rakîb-i küh-hey'et şıklet eyler meclîs-i yâra
Yıkılmaz **meyl idüp** bir semte gittikçe
temellenmiş

(G 112/5-6)

meyl it: Yönelmek, eğilimli olmak.

meyl it: -me

Sâye-perver güzeliñ vaşlına **meyl itme** Belîğ
Zîr-i sâye şecerüñ mîvesi şîrin olmaz

(G 93/11-12)

meyl it: -se

Rûy-ı nigâra sâye-i müjgânı sille-zen

(G 164/13-14)

**meyl-i büse-i leb-i câm: Kadehin dudağındaki
öpücüğü istemek.**

Tüketdi hûn-ı dili mevc-hîz-i mînâyı
Olur mı hiç boşına **meyl-i büse-i leb-i câm**

(G 151/3-4)

meyl-i habîb: Sevgilinin yönelmesi.

Getürdi câzibe-i mihr rakşa zerrati

Yürekde cünbişe **meyl-i habîb** olur bâ'ış

(G 21/11-12)

**meyl-i hûn-hvârî-i dil: Gönlün kan akıtmaya
yönelmesi.**

meyl-i hûn-hvârî-i dil: -dür

Dem-â-dem **meyl-i hûn-hvârî-i dildür** meşreb-i
dil-ber

Ki lâbüd hûn ile rengin olur la'l-i leb-i dil-ber

(G 70/1-2)

meyl-i kenâr eyle: Çevreye yönelmek.

meyl-i kenâr eyle: -me

Meyl-i kenâr eyleme gün gibi şubh u şâm

Şehrîlerüñ Belîğ 'aceb iştiârî var

(G 73/13-14)

meyl-i uçmağ eyle: Cennete gitmek.

meyl-i uçmağ eyle: -di

Bir kafesdür rûh-ı vâlâ-menzile bu cism-i pāk

Meyl-i uçmağ eyledi ol tûti-i cennet-serâ

(T 5/5-6)

meyl-i uçmağ it: Cennete gitmek.

meyl-i uçmağ it: -di

Meyl-i uçmağ itdi ol tûti-mağāl

Bezm-i hâşşü'l-hâşa yâ Rab kıl nedim

(T 8/11-12)

meymend: Şarap sahibi.

meymend: -i

Dil-nüvâzâne görüp bendeleri ihsânüñ
Nice **meymendi** anuñ olmaya ednâ hâdemî

(K 735/36)

mey-perest: İçkiyi taparcasına seven.

mey-perest: -ü, -ñ

Şarâba hırşî artar **mey-perestüñ** men' oldukça

O hûnî böyle kan içmezdi kan içmek helâl olsa

(G 202/9-10)

mey-perest ol: İçkiyi taparcasına sevmek.

mey-perest ol: -am

Deyr-i kühende bunca zamân **mey-perest** Ser-

halka-i mecâlis-i rindân-ı mest olam

(Tb 2/43-44)

**meyyâl-i hâk-i zillet ol: Alçaklık doğruluğuna
meyletmek.**

meyyâl-i hâk-i zillet ol: -ur

Meyyâl-i hâk-i zillet olur puhtegân-ı 'aşk

Bâlâda kalsa mîve eger nâ-resîdedür

(G 44/5-6)

mezâk: Tat.

mezâk: -i, -n

Şadâ-yı nağme-i gulgul kesilmez meclis-i

meyden

Murâd üzre **mezâkın** dâ'imâ icrâdadur mînâ

(G 5/7-8)

mezâk: -a

Hoşdur **mezâka** bûs-ı leb-i tıfl-ı şîr-hvâr

Mezc olsa şîr ü kand ile helvâ olur lezîz

(G 37/5-6)

mezâk ol: Tatmak.

mezâk ol: -up

Şîrin-dehân dil-bere dâ'im **mezâk olup**

Bu tengnâda şîre mişâli şıkıldı kand

(G 34/11-12)

**mezâk-ı rind-i 'âlî-himmet: Gayreti çok olan
rindin zevki.**

mezâk-ı rind-i 'âlî-himmet: -i

Mezâk-ı rind-i 'âlî-himmeti ey hvâce benden

şor

Çeker her zahmeti 'âlemde ammâ bâr-ı imtinân

çekmez

(G 91/7-8)

mezâmîn-i laţîf: Hoş mazmunlar.

Bahr-i nazm içre **mezâmîn-i laţîf** incüdür

Aña menşe' şadef-i pāk-i dehendür elfâz

(G 121/13-14)

mezc ol: Katmak, karıştırmak.

mezc ol: -sa

Hoşdur mezâka bûs-ı leb-i tıfl-ı şîr-hvâr

Mezc olsa şîr ü kand ile helvâ olur lezîz

(G 37/5-6)

mezheb: Yol, gidilen yol.**mezheb:-i**

Uğrar każāya şürb-i müdām ile reh-revān
Sālik ider mi meşrebe tercih **mezhebi**

(G 222/9-10)

mezheb-i erbāb-ı keyf: Neşelilerin yolu.**mezheb-i erbāb-ı keyf:-de**

Hikmet budur ki mezheb-i erbāb-ı keyfde
Afyoncudur bu nüh küre-i 'ālem-i neşāt

(Kt 13/3-4)

mezid kıl: Çoğalmak.**mezid kıl:-di**

Kıldı evrādına rağbetle **mezid**

Midhat-i kaşr-ı nevi Cebrā'ıl

(T 20/19-20)

mezid ol: Artmak.**mezid ol:-ur**

Dostuñ hemişe ādeme luḫfi **mezid olur**
Ni'met başında müftene herkes şehid olur

(Tb 2/103-104)

mezra'ad: Tarım arazisi.**mezra'a:-dur**

Dil mive ümīdi ile bāğa şecer ekmiş
Bir **mezra'adur** şafha kalem ney-şeker ekmiş

(G 108/1-2)

mezra'-ı dehre: Tarladaki eğri budama bıçağı.**mezra'-ı dehre:-m**

Bī-berg ü bār **mezra'-ı dehrem** ki dāneme
Eyler hürüş-ı cünbiş-i dil kār-ı āsiyā

(G 2/5-6)

mi: Soru eki.

Maḫbūbına itmez **mi** fidā rūḫını 'āşık
Bundan bilinür rütbe-i iclāl-i Muḫammed

(K 1/21-22)

Daḫl itme zāhid ehl-i hevānuñ şarābına
Lāzım degül **mi** bāde bu bezmüñ kebābına

(Tb 265-66)

Sakı düşer **mi** meclis-i 'işretde ğam yimek
Derdüñ var ise sīnede ğam çekme şīşe çek

(Tb 2/111-112)

Āb-ı hayāt bāde ile nefḫ-i şūr-ı ney
Dil-mürdegān-ı mey-kedeyi eylemez **mi** hay

(Tb 2125-126)

'Aceb mi kiştzār-ı sīnede maḫşüle el urşak
Bu hürmen vaktidür ölçer biçer herkes ḫubūbatın

(Kt 3/3-4)

Şadā-yı berḫ-i kaḫrı cūş idince kulle-i deyrüñ
'Aceb **mi** nīm-i rehden 'avdet itse bāng-i naḫūsı

(K 3/57-58)

Zebün-ı zīr-i bār-ı minnet olma māh-tāb-āsā
Saña yetmez **mi** her gün bir teh-i nān āfitāb-āsā

(G 4/1-2)

Pāy-māl itse çedik gibi ayakda ešnāf
Öyle perdāhsızca şahib **mi** çıkar hiç eşrāf

(MS 5/29-30)

Dem-i meşāfda māhī-i baḫr-ı ḫün **mi** degül
Zebān-ı ḫançeri kim ḫün-feşān-ı a'dādur

(K 5/41-42)

Gül-i ḫadīka-i ḫilm ü ḫayāna şebnem **mi**
İder be-rişte nigh āfitāb-ı 'ālem-gir

(K 6/65-66)

Bu ḫumḫ-ı ḫumārīyi ḫo dünyāda Belig
Bār-ı ğamı hep sen **mi** bulunduñ çekecek

(R 8/3-4)

Ey āşaf-ı zamāne felekden şikāyeti
İtsem 'aceb **mi** dergeh-i 'adlünde bī-ḫicāb

(Kt 10/1-2)

'Aceb **mi** ḫıtsa İskender gibi iḫlīm-i Zülmātu
Rikābında olur māh-ı şeb-ārānuñ sipeh kevkeb

(G 11/5-6)

İster **mi** 'ivaż hiç kereme ehl-i kerem
Zāhid dime bī-ecr virilmez cennet

(R 15/3-4)

Beni şikeste-dil eyler **mi** bī-sebeb ol şūḫ
ḫudū-i fitneye dā'im raḫīb olur bā'is

(G 21/5-6)

'Aceb **mi** pādīşāh ehl-i İslāma vezir olsa
Ki arslan-şāh-ı vālā menzilet ḫaplan veziridir

(Kt 34/3-4)

İder **mi** 'āḫil olan kimse tengnāya vüluc
Kemāl-i ḫaşyet ile itmeyince fikr-i ḫuruc

(G 24/1-2)

Ne sūd umar anuñ ādem içinde görmez **mi**
ḫabābveş küre-i āsumānı kaleb-i pūç

(G 24/9-10)

Rengin dilānuñ ekşer olur oğlu sāde-dil
ḫāşıl ider **mi** bāde-i gülgün ḫabāb-ı surḫ

(G 29/5-6)

Baḫmaz sitāre ḫāl-i dil-i zāruma Belig
Bilmem gözine mīl **mi** çekdi şihāb-ı surḫ

(G 29/11-12)

Gider mi kürsine-ḫvān ḫalil'ullahdan miḫmān
'Aceb **mi** ben nevāl-i cūd u iḫsānuñla sīr olsam

(Kt 31/5-6)

Gider **mi** kürsine-ḫvān ḫalil'ullahdan miḫmān
'Aceb mi ben nevāl-i cūd u iḫsānuñla sīr olsam

(Kt 31/5-6)

Başiret ehlini āzürde eylemez külfet
İder **mi** ‘ayn-ı remed-büde çeşm-i revzeni dūd
(G 35/5-6)

Hamīde-kamet ile düşdi çarḥ-ı dūn peyüme
Rükū ‘ı besdür anuñ eylemez **mi** meyl-i ku‘ūd
(G 35/15-16)

Beñzer **mi** hüsn-i duḥtere şirīnī-i püser
Lezzet virür dimağa birer dürlü her lezīz
(G 36/7-8)

Hemīşe bār-ı ḥāṭırdur naşibi rāst-refṭāruñ
Zebānından degil mi çekdiği biḥüde kañṭāruñ
(Mf 41/1-2)

Vā ‘iz bilür **mi** kışsa-i zülf-i muṭavvelin
Anuñ ḥayālī naqş-ı ḥaṭ-ı muḥtaşardadır
(G 41/3-4)

Gelse ‘aceb **mi** mevzu ‘-ı ma‘ḥūdiña ḥalel
Bilmez misin cihānda kişi itdiğin bulur
(Kt 45/3-4)

Naḥl-i dil-keşte olan emrūdi bildūñ **mi** nedir
Şekkeri şerbetle leb-ber-leb zümürüd gözedür
(Mf 56/1-2)

İncitmesün **mi** o dem işitdikçe zāhıde
Dirmiş raḳīb-i dīv o perinūñ filānidür
(Mf 59/1-2)

Tābiş-i mihre taḥammül **mi** ider ol gül-beden
Rüyına güyā dikendür sāye-i müjgān batar
(G 60/3-4)

‘Aceb **mi** dest-res olmazsa ehl-i ‘irfāna
Tanīn-i āhum ile çarḥ-ı sifle sersemdür
(G 66/7-8)

Şeḥerde çin-i cebīn eyleme güle gül dir
Bu kavli ben **mi** dirüm gülsitānda bülbül dir
(G 72/1-2)

‘Aceb **mi** olsa perīşān şeḥerde sünbülveş
Belīg -i ḡam-zede her gice āh kākül dir
(G 72/13-14)

Bāḡ-ı ‘ālemdə müyesser **mi** olur ‘ayş müdām
Lāle vü gül sīnede bir tolu peymāne çeker
(G 81/7-8)

Belīg ‘aceb mi görenler ḳalursa ḥayretde
Bu nazm-ı pāk-i selīse ṭurur aḳan şular
(G 83/11-12)

‘Aceb **mi** cāy-ı dūrī gösterirse dūr-bīn aḳreb
Ḥayāle menzil-i maḳşūdī almaḳla yakīn olmaz
(G 69/5-6)

Mevḳi ‘-i zevḳ ü şafā oldığına şüphe **mi** var
Ki diyār-ı a‘deme bir gidēn ādem gelmez
(G 100/11-12)

Bu demlerde ‘aceb **mi** pişvā-yı reh-zenān olsa
O düzd-i ḡamze şemşir-i nigeḥle çok ḡönül
çalmış
(G 113/9-10)

Yeryüzinde pādīşāh-ı ‘aşr Zıllu‘llāh ise
Eylemez **mi** bir şecerle sāyesi yeksān raḳş
(G 114/11-12)

Dilden ḡamı zā‘il **mi** ider cāme-i zer-düz
Telhī-i meyi def‘ idemez cām-ı muraşşa‘
(G 123/11-12)

Zer ḡörmek ile müflis eyler **mi** ḥiç kanā‘at
Olmaz vişāle ṭālib nezzāre ile ḳānī‘
(G 124/11-12)

Güşād-ı müy-ı miyān bendine düşüp ‘āḳil
İder **mi** yok yire ḥiç naḳd-i ‘ömrini itlāf
(G 128/11-12)

Ṭaḳat gelür **mi** şadme-i seyl-i ḥavādişe
Ḳadd-i ḥamīde ile cihanda pül olmasam
(G 150/9-10)

‘Aceb **mi** künc-i ḡamda zülf-i müşḡinūñ
ḥayāliyle
ḡönül şarılsa eftīmūna sevda-yı merakından
(G 166/15-16)

Merd olan ḥiç kerem itmekle tefāḥür **mi** ider
Hem virür hem utanur itdüḡi iḥsānından
(G 168/7-8)

Ṭıfl-ı dile virmez **mi** o düşize-i ra‘nā
Pistānçe-i nārencini sāḡınca solınca
(G 180/11-12)

Pīrān-ı ‘aşḳuñ olmasa destinde zūr-ı zer
Ülfet ider **mi** tāze cevān iḥtiyār ile
(G 184/9-10)

Nihān itse ‘aceb **mi** ḥaṭṭ-ı müşḡin ḥāl-i ruḥsārı
O bir zāḡ-ı siyehdür pençeyi şaḳlar per altında
(G 190/5-6)

Evvel nazarda dest-res olmazsa mālūñe
Eyler **mi** raḡbet ol büt-i ra‘nā kemālūñe
(G 193/1-2)

Ey meh bu yolda ‘āşıḳa bir ḥayruñ olmadı
Cisr-i vişāli böyle **mi** olur kemerleme
(G 203/9-10)

‘Aceb **mi** cilve ḳılsa şā‘irūñ ol māḥ beytinde
Ki anuñ vaşf-ı hüsnūñ naqş ider her ḡāḥ
beytinde
(G 206/1-2)

‘Aceb **mi** pişḡāh-ı yārda maḥv-ı vücūd itsem
Eritdi yağımı ol āfitābuñ yāl ile bālī
(G 209/15-16)

Ey ğurre-mest-i mesned-i evc-i kemāl olan
Düşmez **mi** hāke mīve-i naḥlūn resīdesi
(G 213/19-20)

‘Aceb **mi** itseler āhen-dilān birbirine yārī
Olar engüştväne sözinūn dā’im kafā-dārī
(G217/1-2)

Bir cilve itse pertev-i ḥüsn ile ‘āşıkuñ
Ol yāl u bāl dilde eritmez **mi** yāğını
(G 220/9-10)

Dil-i suḥanver ‘aceb **mi** şikeste olsa Belīg
Kı nüşhāda varaq-ı münteḥab şikeste olur
(G 232/11-12)

Mümkün **mi** der-kenār o vaḥşī-mizācı kim
Ağüş-ı dīdeden rem-i āhū gibi akar
(G 234/5-6)

mi:-dür
Ḥāk-i derūnde esse şavursa ‘aceb **midür**
Çıkdı nesīm kuyuñ ile aḫrabā şabā
(G 3/11-12)

Kurbānuñ oldıgım saña lāyık değil **midir**
Gökden nüzül iderse bize berre-i Ḥamel
(Kt 27/3-4)

Bir hüner **midür** zer ü zīver fidā itmek Belīg
‘Āşık-ı şādık olan yarin yolında ser virür
(G 63/13-14)

Şad-berg gül **midür** ki bu rengin ğazel
Belīg Ārāyiş-i ḥadıka-i şehri-i Edirnedür
(G 79/15-16)

O rütbe müriş **midür** bu meclise şüfi
Ki mürğ ider kafes-i āhenin ile pervaz

Kābil **midür** ifhām-ı suḥan zāhid-i dūna
Beytū’l-ḥareme gitse de ḥar yine ḥarekdür
(G 236/11-12)

Kābil **midür** ifhām-ı suḥan zāhid-i dūna
Beytū’l-ḥareme gitse de ḥar yine ḥarekdür
(G 236/11-12)

Billür içinde rişe-i sünbül degül **midür**
Levh-i ruḥında mū-beçe-i nā-demīdesi
(G 213/3-4)

mi:-di
Pesend itmez **midī** nazm-ı Belīg-i zāra inşāf it
Geleydi Rūma Şā’ib mülk-i i’cāmuñ ‘ırakından
(G 166/17-18)

mi:-dir
Sitārem toğmadı hiçbir zamān burc-ı sa’ādetden
Tesellī ḥātırā el-leylet-i ḥablī **midir** bilmem
(Mf 61/1-2)

mis:-sin
Mestāne şaḫın elde tutup oynama ey dil
Bilmez **misin** ol zülfi siyāhı ne yıldıdır
(Kt 37/3-4)

Gelse ‘aceb mi mevzu’-ı ma’ḥūdiña ḥalel
Bilmez **misin** cihānda kişi itdigin bulur
(Kt 45/3-4)

mi:Soru eki.
Bu kadar kimseye kuyruk **mi** şalur ol nevres
Yā çözişün yā başı kaydını görşün herkes
(Msd 2/65-66)

Sākī sezā **mi** hem içe hem daḥl ide müdām
Olsun ilāhī zāhid-i nān-kūra mey ḥarām
(Tb 2/91-62)

Lāyık **mi** āh idüp felege bir iş itmeyem
Dā’im muḥālif itdügi kavli işitmeyem
(Tb 2/119-120)

Mülk-i ‘ademde cānına urmaz **mi** şimdi key
Ḥürmetle tutsa cām-ı şarābı al üzre gey
(Tb 2/123-124)

Böyle lāyık **mi** Belīgüñ kala aç u ‘uryān
Bā-ḥuşuş ola senūñ gibi veliyü’ n-ni’ami
(K 7/49-50)

Bulnur **mi** ğazelim gibi müferraḥ terkīb
Ki gönüllerde kımaz dağ-ı ‘izām-ı elemi
(K 7-67-68)

Şimdi efendi sen var iken rüzgārda
Lāyık ola **mi** bī-ser ü pā düstān-ı ‘ilm
(K 10/121-122)

Erbāb-ı kerem olsa nihāl-i bī-ber
Şadır **mi** olur ehl-i ma’ārifden eşer
(R 14/1-2)

Gönlüm ḥayāl-i vaşl ile ta’mir olur **mi** hiç
Rüyāda āb-ḥurde olan sır olur mı hiç
(G 23-1-2)

Gönlüm ḥayāl-i vaşl ile ta’mir olur **mi** hiç
Rüyāda āb-ḥurde olan sır olur mı hiç
(G 23/1-2)

İtmez o şüh ‘āşık-ı ḥayrandan ictināb
Şir-i muşavver āfet-i naḫçir olur **mi** hiç
(G 23/5-6)

Dildür zuhūr-ı ‘aşka sebep levḥ-i sīnede
Bī-ḥarf ma’nī şafḥaya taḫrīr olur **mi** hiç
(G 23/7-8)

Müjgān zaḫmına nice ol ğamze işleşün
Ey dil ğilāf-ı ḥançer-i şemşir olur **mi** hiç
(G 23/9-10)

- Her kim iştir hak sözi telh olsa hazm ider
Vezn ile olsa mive gülü-gir olur **mı** hiç
(G 23/11-12)
- Mir'at-i tab'a derd-i remed jengbâr iken
Nazm-ı Belîg-i râşidi tanzîr olur **mı** hiç
(G 23/13-14)
- Hem-pâ olur **mı** sa'y ile hiç nev-cevâna pîr
Varur hadeng menzile ammâ kemân kalur
(G 40/5-6)
- Kişver-i dilde 'aceb var **mı** ki bîgâne diyü
Gönderür evvel o pür-fitne hayâlîñ cäsüs
(G 107/7-8)
- Hengâm-ı şebde yâr ru'yâda görmiş 'âşık
Bu vâkı'a muṭâbık âyâ olur **mı** vâkı'
(G 124/13/14)
- Fünûna dâd u sitedle olur **mı** hiç vâkıf
Niḫâyeti kütübün ismin öğrenür şahḫâf
(G 128/3/4)
- El uzatduñ güle güstâhâne
Bülbülün ḫâtırı yok **mı** 'âşık
(G 134/3-4)
- Yok yire incidesin maḫlûkı
Buña hiç ḫâ'il olur **mı** Ḫâlık
(G 134/9-10)
- Bilmem olur **mı** yarasına kârger 'ilâc
Nâ-dân elinde ḫaylî zamân ḫurcalandı dil
(G 147/11-12)
- Sâkî-i dehr böyle gülü-gîr olur **mı** hiç
Mînâ-yı bezm-i mey gibi bir ḫulḫul olmasam
(G 150/5-6)
- Tüketdi ḫün-ı dili mevc-ḫîz-i mînâyı
Olur **mı** hiç boşına meyl-i büse-i leb-i câm
(G 151/3-4)
- Müşâbehette degül her iş ehline yakışur
Ḫadeḫ olur **mı** mecâlisde şîşe-i haccâm
(G 151/7-8)
- Suḫanda Râtıb-ı Âşaf-nazîre şimdi Belîg
Nazîre hiç yakışur **mı** bizim lisânumuza
(G208/17-18)
- 'Azizâ ḫâdrini añlar **mı** âyâ ehl-i isti'dâd
Ḫâza ile bu ḫâke bir Belîg-i nükte-dân geldi
(G 211/13-14)
- Âşüftegâna bu kürevî bâg-ı 'âlemün
Şafra-şiken olur **mı** turunc-ı kefidesi
(G 122/15-16)
- 'Uşşâkı ḫor **mı** ḫâline â'dâ şemâtatı
Âzâr-ı yâra olsa da farzâ taḫammülü
(G 214/9-10)
- Zâhid dimiş ki 'Adne girür vird-ḫvân olan
Bilsek 'aceb ki var **mı** elinde delâ'ili
(G 216/3-4)
- Uğrar kazâya şürb-i müdâm ile reh-revân
Sâlik ider **mı** meşrebe tercîḫ mezhebi
(G 222/9-10)
- Ġayrınıñ 'âşkı 'aceb var **mı** derünında diyü
Dün gice geldi ḫayâlün dili teftîş itdi
(G 223/3-4)
- Bir büse virse la'l-i lebinden o dil-nüvâz
Luṭfin olur **mı** 'âşığa bundan ziyâdesi
(G 226/5-6)
- Bu bâg-ı 'âlemün 'araḫ-ı rüy-ı yârdan
Bir ḫayrı yok **mı** şeb-nem-i ḫürşid-zâdesi
(G 226/11-12)
- Görinmez iki çeşmüm 'aksi ol la'l-i ter üstinde
Ḫabâb olur **mı** peydâ mevc-i âb-ı gevher üstinde
(G 175/1-2)
- Açmaz **mı** daḫi jengini rüşenger-i taḫdir
Paslandı yer altında nice âyine sine
(G 197/7-8)
- Târ-ı nefesle baḫlu ṭururken bedende cân
Hiç zabṭ olur **mı** böyle bu zindân-ı tende cân
(G 156/1-2)
- Olmaz **mı** bâri ruḫşat-ı gül-büse-çin-i leb
Gelmiş nevâl-i luṭfuñı bekler dehende cân
(G 159/9-10)
- mı**: -dur
Sâkî sezâ **mı**dur kala mey-ḫâne teng ü târ
Kurbânuñ oldıgum ḫanı ol câm-ı tâbdâr
(Tb 2/51-52)
- Hilâl ebrüsü yârün 'anberîn tuḫrâ mıdur bilmem
Ḫusûf-endüde yâ ḫud ḫurre-i ḫarrâ **mı**dur
bilmem
(G 155/1-2)
- Ṭoḫru söyle olmasa 'âlemde pîr-i mey-fürüş
Var **mı**dur def'-i ḫama dünyâda bir tedbîr ider
(G 82/7-8)
- 'Uşşâka bûs-ı la'l-i terün yok mıdur senün
Ey nâḫl-i 'işve hiç semerün yok **mı**dur senün
(G 138/1-2)
- 'Uşşâka bûs-ı la'l-i terün yok mıdur senün
Ey nâḫl-i 'işve hiç semerün yok **mı**dur senün
(G 138/1-2)
- Ey pîr-i 'âşḫ böyle neden nâ-tüvânsın
Bilmem yanında bir püserün yok **mı**dur senün
(G 138/3-4)

Hâlüm mükedder oldı benüm ey hayâl-i yâr
Bilsem 'aceb ki bir kederün yok **mıdur** senün
(G 138/5-6)

Hilâl ebrüsü yârün 'anberin tuğrâ **mıdur** bilmem
Hüsuf-endüde yâhud gurre-i garrâ **mıdur**
bilmem
(G 155/1-2)

Hilâl ebrüsü yârün 'anberin tuğrâ **mıdur** bilmem
Hüsuf-endüde yâhud gurre-i garrâ **mıdur**
bilmem
(G 155/1-2)

Şeherde yokladum engüşte ile ol nâfe-i müşgîn
Urılmış külçe-i sîm üstine tamgâ **mıdur** bilmem
(G 155/3-4)

İder bî-câ tebesüm çîn-i ebrünün 'aķibinde
Murâdı ol mehûn 'uşşâka istignâ **mıdur** bilmem
(G 155/5-6)

Hele dünyâyı görmem zâ'il olsun pişgâhumdan
Gözümde 'aks-i hâlün merdüm-i bînâ **mıdur**
bilmem
(G 100/7-8)

O rütbe mest-i ser-gerdânyum dehrün ki
endânum
Daħi mişver gibi merkezde pâ-bercâ **mıdur**
bilmem
(G 188/9-10)

Kim alsa destine ser-mest olur eş'âr-ı renginüm
Bu elfâz içre ma'nâ şîşede şahbâ **mıdur** bilmem
(G 155/11-12)

Cevâb ister Beligâ anı her kimden su'al itseñ
Kerem didükleri bir lafz-ı bî-ma'nâ **mıdur**
bilmem
(G 155/13-14)

İtdün güşâde sîne-i billürü nâfe dek
Ey şüh bilmezem kemerün yok **mıdur** senün
(G 138/7-8)

Cem' eyle kendünî seher ey âh-ı şu'le-hîz
Eflâk-i heftüme seferün yok **mıdur** senün
(G 138/9-10)

İtdün vişâli herkese va'd ey zen-i sipihr
Âyâ cihânda gerçek erün yok **mıdur** senün
(G 138/13-14)

'Aşruñ kibârı mâl ile Kârün olursa da
Şormaz Belig sim ü zerün yok **mıdur** senün
(G 138/15-16)

mı:-dır
Ân **mıdur** şu'le viren 'arız-ı pâkinde didim
Didi ol muğbeçe-i bâde-fürüşândur yâ
(Mf 26/1-2)

Var **mıdur** mesned-i fetvâya didim bir Şâlih
Didi hâtif ki vücüh ile Mehemmed-i Şâlih
(Mf 38/1-2)

Bilmem ki maţlabı o bütün naķd-i cân **mıdur**
Yoħsa murâdı 'aşkı bir imtiħân **mıdur**
(Kt 43/1-2)

Bilmem ki maţlabı o bütün naķd-i cân **mıdur**
Yoħsa murâdı 'aşkı bir imtiħân **mıdur**
(Kt 43/1-2)

Lâyık **mıdur** ki hâk-i mezellet-nişest olam
Pervâz iderken evc-i ma'ârifde pest olam
(Tb 2/51-52)

Üftâdegâne bir şulu şeftâlu virmiyor
Eyâ nihâl-i kâmeti nevres-fidân **mıdur**
(Kt 43/3-4)

mı:-y, -du, -m
Darü's-şifâ-yı dehrde Mecnün olur **mıydum**
Der-ķayd-ı tār-ı silsile-i kâkül olmasam
(G 150/11-12)

mı:-y, -dı
Kaźâ bu tāk-i sipiħre âşâr **mıydı** her gün
O mâhuñ olmasa hürşid-i envâr âyinesi
(G 227/13-14)

mibined: Görünür.

Hudhud-e şecer be tîr-e seyyâd oftend ez gayret
Eger **mibined** âhü dide an zir-e ebrü râ
(G 243/9-10)

micmer: İçinde tütsü yakılan kap, tütsü kabı,
Kaħve fincâmı tokındı leb-i dil-dâra meger
Serpilüp gül şuyı cüş itdi yaķıldı **micmer**
(Msd 3/49-50)

Mânî hâk içre harâret ile **micmer** çıkarur
Çinde eylese bir kimse bu resmi icrâ
(T 21/15-16)

Yüzün bir sîm **micmer** anda rengini-i ruh âteş
Siyeh hâl üzre müyuñ düda benzer 'anber
üstinde
(G 175/7-8)

midâd-ı surħ: Kırmızı mürekkep.

İdüp nâm-ı şerifin dest-i cüdi 'arş ile hem-şîr
Midâd-ı surħ ile taħrîr olundu beyt-i ma'mûra
(T 27/7-8)

Beligâ bu gâzel eflâka nâmuñ eyleyüp hem-ser
Midâd-ı surħ ile taħrîr olundu Beyt-i ma'mûra
(G 187/11-12)

midehed: Veriyor.

Şefâsâz-e ezel derd u devâ râ **midehed** bâhem
Loab-e mâr râ âħer devâ ez mohrey-e mâr est
(G 242/5-6)

midhat-i kaşr-ı nevi: Yeni sarayın övücüsü.

Kıldı evrâdına ragbetle mezîd
Midhat-i kaşr-ı nevi Cebrâ'îl

(T 20/19-20)

mih: Civi.

Mülk-i bekaâda tâlib-i eyvan olan Belîğ
Virân-serây-ı 'âleme bir **mih** kaçmasun

(G 163/13-14)

mihak: Altın ve gümüş avarını ölçmeve varavan taş.

Dirhemle denânîre hâcerdür **mihak** ammâ
Kalbin çıkarur sîm ü zer insâna mihakdür

(G 59/19-20)

mihak:-dür

Dirhemle denânîre hâcerdür mihak ammâ
Kalbin çıkarur sîm ü zer insâna **mihakdür**

(G 59/19-20)

mihak-i tecrîbe: Ölçülme.

Mihak-i tecrîbe hâzırlamış ol sîm-beden
Püte-i kalbde cân naqdini sūzişle erit

(G 17/3-4)

mihbere: Mürekkep koydukları kap.

Şâ'ir şanup olurdu Belîğâ aña düşmen
Görse bu felek **mihbere** vü hâme çolağda

(G 179/9-10)

mihir: Mihr, güneş.

Gezdürür hūbân-ı vâlâ-menzilet hayrân olup
Dest-ber-dest ol **mihir** mænende-i reng-i hınâ

(T 28/9-10)

mihla: Civilemek.***mihla:-sun***

La'l-i müzâbuñ altına elmâs mihlasun
Kim meyl iderse hâne-i 'ayş-ı 'imârete

(G188/11-12)

mihmân: Konuk, misafir.

Gider mi kürsine-hvân Halîl'ullahdan **mihmân**
'Aceb mi ben nevâl-i cüd u ihsânüñla sîr olsam

(Kt 31/5-6)

Hayâl-i dil-beri tâ lebde istiğbâl ider cânım
Ki şâhib-hâne ikrâm eylese **mihmân** olur
mağzūz

(G 120-3-4)

Ġubâr-ı mâ-sivâdan pāk idince sâhasın ey dil
Harîm-i sîneye yârūñ cefâsı **mihmân** geldi

(G 211/9-10)

mihmân:-u, -muz, -a

Hayâl-i yâr gelür hânemüz tehî ey dil
Ciger kebâbını 'arz eyle **mihmânumuza**

(G 208/13-14)

mihmân ol: Misafir olmak.***mihmân ol:-ur***

Şeh-rehde ribâtdur bu cihân
Gelen **olur** bir iki gün **mihmân**

(T 18/1-2)

mihmânı ol:-muş, -dur

Nice müddet harâbât ehlinüñ **mihmânı**
olmuşdur
Nemek haqqın bilür zâhid şarâba hîç nemek
katmaz

(G 103/5-6)

mihnet: Sıkıntı.

Döndükçe çarh **mihnet** ile behre-i hamel
Hvân-ı felekde ol dahı bir gün kebâb olur

(Tb 1/75-76)

mihnet:-le

Ümmîd-i berg-i kâh ile gülzâr-ı yârdan
İtdüm 'izâm-ı cismümü **mihnetle** keh-rübâ

(K 2/31-32)

Ez-cümle farç-ı keşmekeş-i rüzgârdan

Mihnetle oldı hem-çü kemân kâmetüm dü-tâ

(K 2/179-180)

mihnet:-leri

Ġam-ı dünyâyı cânâ şanma kim rind-i cihân
çekmez
Hele ben çekdüğüm **mihnetleri** küh-ı girân
çekmez

(G 191/1-2)

mihnet-hâne: Sıkıntı çekilen yer.***mihnet-hâne:-y, -e***

Derdimiz besdür bize incitme ey gerdün-ı dün
Biz bu **mihnet-hâneye** geldükse râhat bulmadık

(G 133/5-6)

mihnet-keşân-ı ğamkede: Dünyada acı çeken.***mihnet-keşân-ı ğamkede:-y, -i***

Mihnet-keşân-ı ğamkedeyi itdi nâle-hîz
Oldı bu def a dehre 'alâmât-ı rustehîz

(Tb/19-20)

mihnet-neverd-i silsile-cünbân-ı mâtem:**Üzüntünün peşi sıra gidip dolaşan acı.*****mihnet-neverd-i silsile-cünbân-ı mâtem:-ü, -m***

Mihnet-neverd-i silsile-cünbân-ı mâtemüm
Ser-tâ-kadem bu 'aşk ile rüh-ı mükerrremüm

(Th 1/17-18)

mihnet-zede-i nâliş-i âzürde-dilân ol: İncitilmiş**gönüllerin sıkıntısını çekmek.*****mihnet-zede-i nâliş-i âzürde-dilân ol:-ma***

Olma mihnet-zede-i nâliş-i âzürde-dilân

İñler elbette toķınma teline tañbüruñ

(G 135/9-10)

mihr: Güneş, şems, âfâtâb.

Ne cādūdur ki itmiş böyle bir āzādeyi bende
'İzār-ı tābnākı **mihr** ü māhı eyler efgende
(Msd 1/37-38)

Mihr ü meh saṭl ü legen şebnem ü gül aña
miyāh
Şekl-i zencīrde gīsū-yı müca'ad her gāh
(Msd 2-21/22)

Oldı pertev-fiken ol mevķi'e bir bedr-i münir
Karşu varınca bu **mihr** itdi cemālin tenvir
(Msd 2/37-38)

'Azmüne hıdmet yanaşdırmak hevāsıyla felek
Mihr ü māhı kıldı neşr-i ṭā'ir-i zerrīn-rikāb
(Kt 2/7-8)

Zāl-i sipihre **mihr** ile meh a'yn olmasa
Görmezdi cism-i lāgarumı itmege cefā
(K 2/77-78)

Temāşā eyle yāruñ naqş-ı hāl-i rüyü ebrūsın
Nice bir araya cem' oldı bilmem **mihr** ü meh
kevkeb
(G 11/7-8)

Gelse fānūsda şerer gibidür
Bu münevver maķāma **mihr** ile māh
(T 12/9-10)

Mihr ü maha olur ziyā-efgen
Eyleyenler bu ḥāke vaż'-ı cibāh
(T 12/11-12)

Ma'ī kerrākesi şırtında sipihrūñ taşlar
Şemsedür **mihr** ile meh kavş-i kuzah aña şerit
(G 17/11-12)

Yine bir sifle-nihād evini yapmağa gider
Mihr ü mehden bu felek şırtına urmuş iki ḥişt
(G 18/11-12)

Olup āvīze Şüreyyā zencir
Zer-ṭılā' saṭl u legen **mihr** ile māh
(T 23/17-18)

Ḥuşūşa bir gül-i nev-rüstesi var kim leṭāfetde
Fürüg-ı ḥüsn ile reşk urubdur **mihr** ü meh-tābuñ
(T 25/11-12)

Mihr ü mehdür sīm ile zerrīn iki mizāb-ı çarḥ
'Ālemi sīr-āb ider envārdan seyl-āb-ı çarḥ
(G 30/1-2)

Ele aldıķça o çengī güzeli çār-pāre
Reşkten **mihr** ile meh görse olur çār-pāre
(G 207/1-2)

ihr:-ü, -ñ
Degüldür bu mu'ammā muḥtefī erbāb-ı
hikmetden
İder şehri münevver kanda olsa **mihrūñ** envāri
(K 4/15-16)

mihr:-i
Gāh-ı nazarda rüyına nisbetle berg-i gül
Eylere çemende şebnem ile **mihrī** seng-sār
(K 12/41-42)

mihr:-dür
'Aşk bir **mihrdür** olmaz dil-i zāhid pervāz
Āşiyān-ı zağana beyza-ı 'Anķā şıgmaz
(G 84/9-10)

2. Sevgili.
Mihr rāzın 'acabā şimdi kimüñ gönline yār
Tiz-destü ile vaż' itdi mişāl-i geç-bāz
(G 98/7-8)

3. Gökyüzüne asılı kandil.
Ma'bedi ḥayl-i nücümün künbed-i eflākdur
Mihr ü meh kändil aña kavş-ı kuzah mihrāb-ı
çarḥ
(G 30/7-8)

mihrāb: Sevgilinin kaşları.
Ehl-i 'aşka cāmi'-i ḥüsnünde hengām-ı niyāz
Küşe-i ebrū-yı kec **mihrāb** şeklin gösterür
(G 231/5-6)

mihrāb-ı çarḥ: Dünyanın mihrabi.
Ma'bedi ḥayl-i nücümün künbed-i eflākdur
Mihr ü meh kändil aña kavş-ı kuzah **mihrāb-ı**
çarḥ
(G 30/7-8)

mihrāb-ı du'ān: Dua mihrabi.
mihrāb-ı du'ān:-nuñ
Maḥaldür düde-i sebzinden āteş-ḥāne-i ṭab'uñ
Ola pür-vesme **mihrāb-ı du'ānuñ** şekl-i ebrūsı
(K 3/81-82)

mihrāb-ı ebrū: Mihrap kaş.
mihrāb-ı ebrū:-sı
Ḥıramı serve secde itdirür ol naḥl-i dil-cūsı
Namāza başladur çok tāriki **mihrāb-ı ebrūsı**
(K 3/3-4)

mihrāb-ı ebruvān: Mihrap kaş.
mihrāb-ı ebruvān:-a
Mihrāb-ı ebruvāna şaf çekdi ḥayl-i müjgān
Cümle **muḥassenāti olunca** rüy-ı cāmi'
(G 24/3-4)

mihrāb-ı ebruvān:-i, -n, -ı
Mihrāb-ı ebruvānını itmezse der-ḥayāl
'Uşşāka vācib öyle namāzuñ i'ādesi
(G 226/3-4)

mihrāb-ı hāmīs: Beşinci mihrap.

Rāfıziler sa'y ider mihrāb-ı hāmīs va'zına
Bī-tekellūf anları iskāt için ey hüşyār
(Kt 9/1-2)

mihrāb-ı tāk-i ebrūvān-ı yār: Sevgilinin kaşlarının asıldığı mihrap.

mihrāb-ı tāk-i ebrūvān-ı yār:-a
Degüldür niyyeti üftādeden iğmaz-ı 'ayn itmek
Müje **mihrāb-ı tāk-i ebrūvān-ı yāra** sâciddür
(G 143/9-10)

mihr-i 'ālem-ārā: Dünyayı aydınlatan güneş.

mihr-i 'ālem-ārā:-y, -a
O rütbe 'ālemi bī-hūş kılmuş devr-i hüsnüñ kim
Seher şebnem tutar āyine **mihr-i 'ālem-ārāya**
(K 9/11-12)

mihr-i 'ālem-tāb-ı çarḥ: Dünyayı aydınlatan güneş.

mihr-i 'ālem-tāb-ı çarḥ:-sa
Açılır güller şitā vaktinde mānend-i bahar
Rüy-ı cānān olsa bir gün **mihr-i 'ālem-tāb-ı çarḥ**
(G 30/9-10)

mihr-i āsumān: Göğün güneşi.

Kalur şebnem gibi şāf olmayan ḥāk-i mezelletde
Ki her bir katreyi eflāke **mihr-i āsumān** çekmez
(G 91/5-6)

mihr-i cemāl: Güneş gibi güzel yüz.

mihr-i cemālūñ:-ü, -ñ
Ref' eyle hicābı görelim mihr-i **cemālūñ**
'Uşşāk-ı siyeh-tālī'i ferdālara şalma
(G 205/7-8)

mihr-i cihān-tāba: Dünyayı aydınlatan güneş.

Rüyü olıcaḥ **mihr-i cihān-tāba** muḳābil
Tīğ-i nigeḥ-i ğamzesi yalmān gibi parlar
(G 52/11-12)

mihr-i dirāḥşān: Parlak güneş.

Rüyüñ ki senūñ **mihr-i dirāḥşān** gibi parlar
Mercān lebūñ la'l-i Bedaḥşān gibi parlar
(G 52/1-2)

mihr-i dirāḥşān:-u, -m

Mu'allāḥ nürdan kandil olur 'arş-ı mu'allāya
Dil-i pür-feyz eylese **mihr-i dirāḥşānum**
(K 8/25-26)

mihr-i enver: Parlak güneş.

Mihr-i enver gibi bu cāy-ı laṭīf
Şehre pertev-fiken oldı nā-ğāḥ
(T 23/1-2)

mihr-i evc-i hüsn: Güzellik göğünün güneşi.

mihr-i evc-i hüsn:-üñ
O **mihr-i evc-i hüsnūñ** mişlini bulmaḥ ne
mümkindür
Güneş bir dānedür 'ālemde iki āfītāb olmaz
(G 87/7-8)

mihr-i felek: Feleğin güneşi.

mihr-i felek:-den
Nigeḥ-i çeşm-i dile bu'd-ı reh olmaz reh-zen
Şarḥdan ğarba gider **mihr-i felekden** pertev
(G 169/5-6)

mihr-i ḥāk-i der-i yār: Sevgilinin kapısının toprağındaki güneş.

mihr-i ḥāk-i der-i yār:-a
Her şubḥ **mihr-i ḥāk-i der-i yāra** yüz sürer
Ol āfītāb-ı hüsn yanında bedir nedir
(G 79/5-6)

mihr-i ḥamūşī: Suskun güneş.

Ḥabāb māñī'-i cūş-ı muḥīt olursa eger
Olur bu **mihr-i ḥamūşī** niḳāb-ı çihre-i rāz
(G 190/5-6)

mihr-i hüsn: Güzellik güneşi.

mihr-i hüsn:-ün
İder hümā-yı seher sāyesinde zerrin bāl
O **mihr-i hüsnūñ** 'aceb tālī'i ḥuceste olur
(G 232/7-8)

mihr-i nūr-efşān: Nurlar saçan güneş.

Mihr-i nūr-efşān gibi kıldı saādetle ṭulū'
Ḥaveristān-ı 'ademden bir meh-i 'ālem-nümā
(T 28/1-2)

mihr-i raḥşān: Parlak güneş.

Göreliden nev-ı tırāz-ı şemse-i kaşr-ı mu'allāsın
Felekde oldı hem-tā **mihr-i raḥşān** çeşm-i
ḥirbāya
(K 9/47-48)

'Aks-i ḥālūñ biniş-efrüz-ı çerāğ-ı çeşm olur
Mihr-i raḥşān merdümekdür dīde-i ḥirbāsına
(G 177/13-14)

mihr-i ruḥ-ı zībā: Güneş gibi olan yanağın süsü.

mihr-i ruḥ-ı zībā:-sı, -n, -a
Yaluñuz 'aşıḳ degül **mihr-i ruḥ-ı zībāsına**
Dīde-i ḥirbā gibi āyinelere ḥayrettedür
(G 64/15-16)

mihr-i ruḥım: Yanak güneşi.

mihr-i ruḥ:-ı, -n, -da
Mihr-i ruḥında dāne-i ḥoy naḳd-i dīdedür
Yā ḳatredir ki 'ayn-ı ḳamerden çekīdedür
(G 44/1-2)

mihr-i ruḥ:-uñ

Fürüg-ı 'ārızı te'sir idüp o **mihr-i ruḥuñ**
Çiçek çıkardı ḥarāretle tende yer yer şāḥ
(G 28/5-6)

mihr-i ruḥ:-u, -ñ, -la

'Aksūñ derūna eylemese meh gibi ṭulū'
Mihr-i ruḥuñla āyine itmez muḳābele
(G 186/5-6)

mıhr-i ruĥuñ ol: Güneş yanak olmak.

mıhr-i ruĥuñ ol:-*ma, -sa*

Zerre mıkdârı dehânın yâ olur yâ olmaz

Olmasa mıhr-i ruĥuñ kimse nişânın bulmaz

(G 93/1-2)

mıhr-i şa'şâ'a-zâd: Parlaklık doğuran güneş.

Bihîşt-i himmetinüñ ĥâk-rüb-ı sâhasıdır

Fürüg-i rişte-i müjgânı **mıhr-i şa'şâ'a-zâd**

(K 11/41-42)

mıhr-i tâb-efgen-i elťâf: İyilikler ışığı dışarı taşırın güneş.

mıhr-i tâb-efgen-i elťâf:-uñ

Minnetu'llâh sa'âdetle tülû' itdi bu dem

Mıhr-i tâb-efgen-i elťâfuñ Ĥudâvend-i 'alîm

(T 22/1-2)

mıhr-i vefâ: Dostluk güneşi.

Şimdicek dillerde bir efsânedir **mıhr-i vefâ**

'Aşık u ma'sûkı söyletdük şadâkat bulmadık

(G 133/7-8)

mıhrvâr: Güneş gibi.

Geh mâh-tâb gibi görüñdi ĥicâbdan

Geh oldı ġarġ ħulzüm-i envâra **mıhrvâr**

(K 12/23-24)

mıhver: Eksen.

O rütbe mest-i ser-gerdânyum dehrüñ ki

endâmum

Daĥi **mıhver** gibi merkezde pâ-bercâ midur

bilmem

(G 155/9-10)

mıkdâr: Bir şeyin ölçülebilen, savılabilen veya azalıp çoğalabilme durumu, nicelik, derece.

Mıkdâr ĥâcet olsa eger şeye i'tibâr

Olurdı cân gibi nemek ey dil girân-bahâ

(Mf 27/1-2)

mıkdâr:-ı

Bend iderlerdi hezâr efsün ile ebnâ-yı dehr

Zerre **mıkdârı** nişân virse eger 'Ankâ-yı rüh

(G 27/17-18)

Zerre **mıkdârı** dehânın yâ olur yâ olmaz

Olmasa mıhr-i ruĥuñ kimse nişânın bulmaz

(G 93/1-2)

Herkes cihânda ħudreti **mıkdârı** ġam çeker

Ey derdmend-i ġam-zede şükr eyle ĥâlüñe

(G 193/11-12)

mıkdâr-ı ĥavşala: Zihnin aldığı kadar.

Deryâya ġitse zarfı ħadar herkes âb alur

Mıkdâr-ı ĥavşala virilür tälibe 'ulüm

(G 148/9-10)

mıkdâr-ı şemme ol: Değerli koku olmak.

mıkdâr-ı şemme ol:-*ma, -sa*

İbrîz-i dürc-i şemmine nisbetle **olmasa**

Mıkdâr-ı şemme neş'e-i pür-feyz-i küknâr

(K 12/139-140)

mıknâtı: Mıknatis, çekici.

Getürür cünbişe âhen dili bu cezbe-i 'aşġ

Süzeni raġş ile âşüfte ider **mıknâtı**

(G 105/7-8)

mıkoned: Yapmak.

Bâ loť u ħahrı ehl-e soġan şekve **mıkoned**

Netevân ze nuk-e ĥâme boriden ġarir râ

(G 240/9-10)

-çoġan sebok ĥized

Tohidesti be bâlâ **mıkoned** kef-e terâzü râ

(G 243/3-4)

Pâyeş **mıkoned** ĥalĥâl tuġ ĥiştin ġomri

Beher ġolşen ke ofted säye-e an gedd-e delcû râ

(G 243/5-6)

mıkrâz: Makas, kesecek alet.

Açdı şâne abanüs gibi siyeh perçemüni

İtdi **mıkrâz** ile pîrâste-i biş ü kemini

(Msd 2/49-50)

Kef-i cänânede ġüya **mıkrâz**

Dü-şebîh mün'akis âyîñede mâh

(T 23/19-20)

mıkrâz:-ı

Leylî vü şâna şevġ ile Mecnûn olup bu şeb

İtdi fetîle müyina **mıkrâzı** şâne şem'

(G 122/7-8)

mıkrâz-ı belâ: Bela makası.

ġamze **mıkrâz-ı belâ** süzen-i müjgân ĥün-bâr

Kâle-i râzımı açınca kesüp biçdi niġâr

(Msd 4/5-6)

mıkrâz-ı dü-leb: İki kenarlı makas.

ġüftâra bu resme nice iş kesdi Belîġâ

Faġrî gibi **mıkrâz-ı dü-leb** anı oynıca

(G 204/11-12)

mıkvâs: Ölçü, nispet.

Her müĥendis idemez **mıkvâs** ile vaz'-ı esâs

Böyle zîbâ mürtefi' kâşaneye taĥte's-semâ

(T 1/35-36)

mîl: Türlü işlerde kullanılmak için yapılan ince ve uzun metal çubuk.

mîl:-dür

Vaz' olan ter-destî-i mi'mâr ile rengîn sütün

Çeşmine her ĥâsidüñ bir **mîldür** âteş-nümâ

(T 1/39-40)

milel-i zulmet: Karanlık milletler.

İdbârî görindi **milel-i zulmet** ü küfrün
Pertev viricek gün gibi ikbâl-i Muḥammed
(K 1/7-8)

mîl-i âh-ı 'aşık: Aşığın ah sürmesini çeken alet.

mîl-i âh-ı 'aşık:-la
Anun Rıdvan mişâli sürme **mîl-i âh-ı 'aşıkla**
Gubâr-ı pâyını eyler keşide çeşm-i havrâya
(K 9/31-32)

mîl-i 'aşâ: İnce, uzun çomak.

mîl-i 'aşâ:-y, -a
Sevdâ-yı cism-i yâr ile cismüm gubâr olup
Mânend-i hâme **mîl-i 'aşâya** tayanmışuz
(G 104/3-4)

mîl-i nizâr-ı sürme-i âhü-yı kühsâr it: Dağın tepesindeki ahunun sürmesini solgun mîl etmek.

mîl-i nizâr-ı sürme-i âhü-yı kühsâr it:-di
Sevdâ-yı serle **itdi** sevâd-ı vaṭan tenüm
Mîl-i nizâr-ı sürme-i âhü-yı kühsâr
(K 12/55-56)

mîl-i sürme: Sürmenin ucu.

mîl-i sürme:-y, -i
173Hvâhişle **mîl-i sürmeyi** bir âbnüs-âsâ
(K 2/173-174)

mîl-i sürme:-y, -i
Şevk-i gubâr-ı küyü ider **mîl-i sürmeyi**
Çüb-ı 'aşâ-yı merdümek-i âhü-yı Tatar
(K 12/117-118)

mi' mâr-ı tab': Mizac vapan.

mi' mâr-ı tab':-u, -m, -dan
Belîğ arâmgâh-ı mahlaşa mi' mâr-ı tab'umdan
Müheyyâ-kerde böyle dil-güşâ beyt-i metin
olmaz
(G 85/17-18)

mînâ: Sise.

Mînâ içinde böyle huşuşâ ki şâf ola
Men 'i fakîhün ol meyi şâyed hilâf ola
(Tb 2/27-28)

Tehîdür bâr-ı gâmdan bezmde pür-bâdedür **mînâ**
Mişâl-i serv seng-i ta'ndan âzâdedür **mînâ**
(G 5/1-2)

Tehîdür bâr-ı gâmdan bezmde pür-bâdedür **mînâ**
Mişâl-i serv seng-i ta'ndan âzâdedür **mînâ**
(G 5/1-2)

Müdâm ağzın açup hayretde kalmış pişgâhında
Cemâl-i âfitâb-ı sâgara dil-dâdedür **mînâ**
(G 5/3-4)

Şaḫınmaz herkese mâ-fi'z-zamîrin 'arz ider
dâ'im
Derûnî şâfdür naḫş-ı hîyelden sâdedür **mînâ**
(G 5/5-6)

Şadâ-yı nağme-i gulgul kesilmez meclis-i
meyden
Murâd üzre mezkâkın dâ'imâ icrâdadur **mînâ**
(G 5/7-8)

Şarâb-ı âteşine rûzgâruñ âfeti n'eyler
O şem'a sâkıyâ fânüs için âmâdedür **mînâ**
(G 5/9-10)

Olup hürmetde kâ'im hîç tevâzu'dan degül hâli
Belîgâ var ise câm-ı meye üftâdedür **mînâ**
(G 5/11-12)

Şişe-i püç-ı felekden mey-i 'ayş umma Belîğ
Bagal-ı rind-i gâam-endüza o **mînâ** şıgmaz
(G 84/13-14)

mînâ:-y, -a
Güzâr-ı lâ-mekân-seyrâna olmaz âsumân mâni'
Ki pervâz-ı fûrûg-ı meyden irmez raḫne **mînâya**
(K 9/15-16)

mînâ:-da
Pîrâhen içre lerze-fiken cism-i nâzüki
Mînâda hem-çü mevce-i sîm-âb bî-ḫarâr
(K 12/17-18)

mînâ:-dan, -dur
Zîr-i destâna şeref-mâyesidir lütf-ı kibâr
Ḳadehün elden ele gezmesi **mînâdandur**
(Mf 55/1-2)

'İbret al bezm-i mükâfatda ey gurre mest
Ḳadehün ḫanımı içdikleri **mînâdandur**
(G 74/3-4)

mînâ:-sı, -n, -a
Fâriğ olmaz gerdiş-i mestâne vaz'ından felek
Seng-i ta'n-i ehl-i dil kâr itmeyor **mînâsına**
(G 177/11-12)

mînâ-keşân: Şişe çeken.

mînâ-keşân:-a
Mînâ-keşâna neş'e-i hayret-fezâsı var
Ol Ḳahramân-ı gâmeze-i ser-tüz-i şaf-şiken
(Th 1/5-6)

mînâ-yı bezm-i mey: Şarap sohbetindeki şişe.

Sâkı-i dehr böyle gülü-gîr olur mı hîç
Mînâ-yı bezm-i mey gibi bir ḫulḫul olmasam
(G 150/5-6)

mînâ-yı 'işveger: İşveli şişe.

Dil-ber alınca destine **mînâ-yı 'işveger**
Biñ kerre öpdi câmuñ egildi ayâğımı
(G 220/7-8)

mînâ-yı rûh: Can şişesi.

Neş'e-i ser-şâr ile hün-âbeden leb-rîz olup
Bezm-i gâmda şişe-i tebhâledür **mînâ-yı rûh**
(G 27/9-10)

mīnā-yı rūh ol: Can şişesi olmak.

mīnā-yı rūh ol:-di

Sīnede galtān olaldan gevher-i yek-tā-yı rūh

Oldı fānūs-i hayāl-i şem'-i dil **mīnā-yı rūh**

(G 27/1-2)

min-ba'd: Bundan sonra.

Min-ba'd būs-ı ğabğab-ı sākī kađeh be-kef

Nağd-i hayātı eylemeyem yok yere telef

(Tb 2/9-90)

minkār: Kus gagası.

Hün-ı dilden ser-te-ser ālüde rengin bülbülüm

Bāl gül per gül beden gül pençe gül **minkār** gül

(G 146/13-14)

minkār-ı hāme: Parça koparmak ve yontmak sūretiyle taş üzerine oyma yapmaya yarayan çelik kalem, taşçı kalemi.

minkār-ı hāme:-den

Güftāra gel ki tā kala **minkār-ı hāmeden**

Mesned-nişin-i mekteb-i 'irfāna yādgār

(K 12/75-76)

minkār-ı hāme: Parça koparmak ve yontmak sūretiyle taş üzerine oyma yapmaya yarayan çelik kalem, taşçı kalemi.

minkār-ı hāme:-n

Minkār-ı hāmen olsa terennümle cilve-ĥız

Ey 'andelīb-i nağme-zen-i gülsitān-ı 'ilm

(K 10/9-10)

minkār-ı hāme:-nūñ

Ol bülbülüm ki reşhası **minkār-ı hāmenūñ**

Āb-ı zebān-ı ħançer-i Ħassān rüzgā

(K 12/155-156)

minnet: İyilik.

Ey büt-reside tenciye **minnet** ne şeyh-i şehri

Ābā oğursa bir nefes-i serd ile tonar

(G 235/7-8)

minnet:-le

Ammā ki erğanūn-nevāhā-yı çarĥdan

Minnetle olmazam yine ĥvāhende-i nevā

(K 2/97-98)

İksīr-i ĥāk-i rāhuñi keĥĥāl-i rüzgār

'Ayn-ı 'alile eyledi **minnetle** tütiyā

(K 2/149-150)

Çeken derd-i ĥumārı neş'e-i pāder-rikābından

Elinden sākī-i gül-çihrenūñ **minnetle** cām almaz

(G 88/7-8)

minnet eyle: İyilik etmek.

Yağmaya virdi nağd-i hayālātı ğam Belīg

Var **minnet eyle** ĥātır-ı deryā-nevālūñe

(G 193/13-14)

minnet it: Boyun eğmek.

minnet it:-me, -m

Cihānda **minnet itmeme** çarĥ-ı dūne

Ki feyz-i mazhar-ı ĥulĥ-ı 'azīmeme

(Kt 19/1-2)

Bāğbāna **minnet itmeme** bir gül-i pür-ĥār için

Besdür ehl-i dānişe rengin-i eş'ār gül

(G 146/11-12)

minnet-i niş: Zehrin iyiliği.

Eylesün 'āşika ğamzeñ eşer-i āfet-i niş

Tālib-i nūş olan elbette çeker **minnet-i niş**

(G 110/1-2)

Der-pey-i buse olursa fiten-i ğamze Belīg

Tālib-i nūş olan elbette çeker **minnet-i niş**

(G 110/15-16)

minnetu'llāh: Allah'ın iyiliği.

Minnetu'llāh sa'ādetle tūlū' itdi bu dem

Mihr-i tāb-efgen-i elĥāfuñ Ħudāvend-i 'alim

(T 22/1-2)

miñşār: Testere, bıçkı.

miñşār:-dur

Nihāl-i sāye-i ħaddūndur ancak başıma devlet

Serümde sāye-i bāl-i Ħümā **miñşārdur** sensüz

(G 102/17-18)

mi'rāc-ı ħaşr-ı cūd: Cömertlik köşkünün merdiveni.

mi'rāc-ı ħaşr-ı cūd:-i, -n, -a

Evhām-ı künc-i tār-ir-i ħudsīde mün'adim

Mi'rāc-ı ħaşr-ı cūdına endāze vü şümār

(K 12/89-90)

mir'āt: Ayna.

Eylerdi 'aks-i ğayrī gönülden vañan-cüdā

Mir'āt eger ki 'aks-pezir olsa māhuma

(G 192/19-20)

Fürüg-ı mihr-i ruĥsāruñla bedr-i tāmdu **mir'āt**

Cihanda yoĥsa hem-reng-i sevād-ı şāmdur

mir'āt

(G 13/1-2)

Fürüg-ı mihr-i ruĥsāruñla bedr-i tāmdu **mir'āt**

Cihanda yoĥsa hem-reng-i sevād-ı şāmdur

mir'āt

(G 13/1-2)

Olur hem-vāre timşal-i bütān-ı şehre menzilgāh

Temāşā eyle ğūya ĥāne-i eşnāmdur **mir'āt**

(G 13/3-4)

Çekilmiş ĥalka ĥalka riştelere emvāc-ı cevherden

Baĥılsa 'aks-ı yāre 'arşagāh-ı dāmdur **mir'āt**

(G 13/5-6)

İder ol meh nigāhın şarf-ı nağs-ı ĥāl ü ĥatt zīrā

Ħisāb-ı nağd-i ĥüsne şafĥa-i erĥāmdur **mir'āt**

(G 13/7-8)

- Dem-â-dem tâbiş-i gül-penbe reng-i 'aks-ı rüyından
Öninde hün ile pür-şîşe-i haccâmdur **mir'ât**
(G 13/9-10)
- Ne hâcet keş-me-keş hübân ile ey şüh-ı bî-pervâ
Saña da 'vâ-yı hüsne hüccet ilzâmdur **mir'ât**
(G 13/11-12)
- O şühun pertev-i emvâc rüy-ı tâb-nâkından
Mişâl-i keştî-i lerzende bî-ârâmdır **mir'ât**
(G 13/13-14)
- Değül âyîne yâruñ naqşını almak hevâsıyla
Bu dehre fitne-zâda kâleb-i endâmdır **mir'ât**
(G 13/15-16)
- Derünında şebâtı mün'adim her naqş u timsâlün
Vefâda hem-hayâl-i çarh-ı minâfamdır **mir'ât**
(G 13/17-18)
- Bu nazmından hayâlât-ı Belîgi fehm ider herkes
Ki esrâr-ı dili işâda bî-ârâmdur **mir'ât**
(G 13/19-20)
- Cenâb-ı Râtub-ı Âşâf-nazirün bezm-i cüdında
Temennâ-yı Belîge nüsha-i ilhâmdur **mir'ât**
(G 13/21-22)
- Kimsenün hiç gönül âyinesini kırma şakin
Yohsa biñ neşter olur hakkuña her bir **mir'ât**
(G 14/5-6)
- O perinün alamaz 'aksini **mir'ât** ammâ
Hâne-i âyinede cilveler eyler bi'z-zât
(G 14/11-12)
- Bildürür herkese hâlin dil-i âyine-sirişt
Bağsa **mir'âta** görür kendüsini hüb ile zîşt
(G 18/1-2)
- İhtilâl ile hâlel bulmaz dil-i vahdet-güzîn
Keşret-i 'aksiyle **mir'ât** 'âlem-i vahdetdedür
(G 64/7-8)
- Yüz virür kim çıkara naqşını yâruñ **mir'ât**
'Akıbet şüreti bir kâlebe eyler ifrâğ
(G 125/7-8)
- Mir'âta** bak da gör nice tek тұрмаz ebruvân
Oynar ikisi dâne-i hâlünle çift ü tāk
(G 131/5-6)
- mir'âte al: Aynada bakmak.**
mir'âte al:-up
Dil-i 'uşşâkdan men' eylemek fikriyle ol âfet
Alup mir'âte 'aks-i kâmetiyle rû-be-rû eyler
(G 62/7-8)
- mir'ât-i cemâl-i kirdkâr ol: Allah'ın aynası olmak.**
mir'ât-i cemâl-i kirdkâr ol:-sun
Geçüp hiç bakmadı ârâyış-i dünyâya ragbetle
Anuñ manzûrı **mir'ât-i cemâl-i Kirdkâr olsun**
(T 2/7-8)
- mir'ât-i cemâl: Güzellik aynası.**
mir'ât-i cemâl:-i, -n, -de
Ne ferzend ol ki 'arz itdükçe **mir'ât-i cemâlinde**
Kemâl-i şun'-ı Hakkı seyr ider çeşm-i hakîkat-bîn
(T 11/9-10)
- mir'ât-i cem: Cem'in aynası.**
mir'ât-i cem:-de
Mir'ât-i Cemde 'âlemi görmek murâd ise
Âyine-i cemâl-i dil-ârâya nâzır ol
(G 142/7-8)
- mir'ât-i cem: Cem'in aynası.**
mir'ât-i cem:-i
'Âlem-i naqş-ı ma'âni dil-i pākümde 'ayân
Sînem içre bu felek şakladı **mir'ât-i Cemi**
(K 7/71-72)
- mir'ât-i çeşm: Göz aynası.**
mir'ât-i çeşm:-ü, -m, -de
Hayâl-i yâri istikbâl için **mir'ât-i çeşmümde**
Gönülden her ser-i müjgânuma bir çatre kan geldi
(G 211/11-12)
- mir'ât-i dîde: Göz aynası.**
mir'ât-i dîdede:-de
Naqşuñ hayâli kalmadı **mir'ât-i dîdede**
Âb üzre kilk-i müy ile taşvir olur mı hiç
(G 23/3-4)
- mir'ât-i dil: Gönül aynası.**
Haşre dek âyine тұrsa hod-be-hod olmaz şikest
Bir zamân **mir'ât-i dil** kendi kırılmaz el kırar
(G 75/5-6)
- mir'ât-i dil:-de**
Mir'ât-i dilde girye iden 'aks-i dîdedir
Nañl-i muşavvere nem olur âfet-i zübül
(G 144/9-10)
- mir'ât-i dil:-e**
Bir sarây oldı bu kim 'aksini **mir'ât-ı dile**
Kilk-i efkâr ile resm eyleyemez ehl-i fenâ
(T 21/3-4)
- mir'ât-i dil:-i**
Zen gibi ziyet-i dünyâya kapılma merd ol
İtme **mir'ât-i dili** bî-siper-i pây-ı ğaraz
(G 117/9-10)
- mir'ât-ı hüsni-yâr: Sevgilinin güzel aynası.**
Bir gül tokınsa anı gören kimse gör ne dir
Mir'ât-ı hüsni-yâr götürmez nedir nedir
(G 79/1-2)

mir'at-i inşaf: Merhamet aynası.

mir'at-i inşaf:-a

Bakılsa dide-i im'ân ile **mir'at-i inşafa**

Benüm şimdi cihānuñ rüh-i tūf-i suhan-güsü

(K 3/69-70)

mir'at-i kalb: Gönül aynası.

mir'at-i kalb:-e

Evvel kadehde 'aks ide ref' eyleyüp niķāb

Mir'at-i kalbe şahid-i mazmün nüh-kitāb

(Tb 2/5-6)

mir'at-i mücellā: Parlak ayna.

mir'at-i mücellā:-dur

O meh kim çihre-i berrāķı **mir'at-i mücellādur**

Fürüg-ı hüs-n-i 'ālem-tāb ile hürşid-i ğarrādur

(Msd 1/1-2)

mir'at-ı muşavver: Şekillendirilmiş ayna.

Gördi **mir'at-ı muşavver** beñzemez āyineye

Ol büti bütger nice itmez hicāb taşvīr ider

(G 82/3-4)

mir'at-i süveydā: Sivah ayna.

mir'at-i süveydā:-y, -a

İderdüm pâyına piçide mevc-i cevher-i cāni

O şuhun 'aksi teşrif itse **mir'at-i süveydāya**

(K 9/7-8)

mir'at-i ũab : Yaradılış aynası.

mir'at-i ũab :-a

Mir'at-i ũab 'a derd-i remed jengbār iken

Nazm-ı Belġ-i rāşidi tanzīr olur mı hīç

(G 23/13-14)

mir'at-i ũab : Yaradılış aynası.

mir'at-i ũab :-u, -m

ũırup **mir'at-i ũab** 'um şahn-ı nişterzāra

döndürme

Bu semte uğrayup 'aksün ider şāyed kadem

rence

(G 200/9-10)

mir'at-i ũab : Yaradılış aynası.

mir'at-i ũab :-u, -m, -a

Mir'at-i ũab 'uma yine 'atf-ı niġāh idüp

ũaldı güşāde vālih ü hayrān-ı 'ilm

(K 10/93-94)

mir'at-i ũub-ı ğabġab-ı dil-ber: Sevgilinin ġıdıġımın kiremit aynası.

Ruġından hoy aķup zīr-i zenaġda pāyidār olmış

Mu'allak ķatredür **mir'at-i ũub-ı ğabġab-ı dil-**

ber

(G 70/3-4)

mir-i ekrem: Ekrem Komutan.

Mir-i Ekrem Ĥalīl Beg kim anuñ

Ĥayradur sa'yı fī sebīli'llah

(T 12/1-2)

mīr-i ġüs-n: Güzellik komutanı.

Ey **mīr-i ġüs-n** dād ki yandı Belġ-i zār

ũakat ġetürmeyor teb-i fūrķāt 'azābına

(G 198/17-18)

mirrīh: Mars; bu gezegene 'cellād-ı felek' de denir.

Bir elinde kılıç, diġer elinde kesik baş tutar.

Minvatürlerde aslan üzerinde kılıç çekmiş biçimde resimlenmektedir.

Yek-nazarda nā-ġehān seyr eylese ol dil-beri

ġamze-i cellādına **Mirrīh** olurdu müşteri

(Ş 1/13-14)

Mirrīhi istese eridür bir niġāh ile

Bilmez misin ol āfet-i devrān ne dir nedir

(G 79/9-10)

mirrīh:-ün

Nazm-ı Belġi şafha-i hürşide şeb için

Mirrīhün aldı tıġın 'Uġarid ķalem yonar

(G 235/9-10)

misāli: Gibi, benzer sekilde.

Hüdhüd **misāli** cānib-i 'uşşakdan yeter

Nāme-resān-ı şahid-i mülk-i Sebā şabā

(G 3/9-10)

Anun Rıdvān **misāli** sürme mīl-i āh-ı 'āşıkla

ġubār-ı pāyını eyley keşide çeşm-i havrāya

(K 9/31-32)

Şīrīn-dehān dil-bere dā'im mezāk olup

Bu tengnāda şire **misāli** şıkıldı ķand

(G 34/11-12)

misāl-i aġker: Ateş koru gibi.

Ķabā-yı sebz ile ġüyā emīr tāzesidür

Alur ele ġül-i surġi **misāl-i aġker** şāġ

(G 28/7-8)

misāl-i 'aġl-ı felātun-ı ġum-nişīn: Diyojen'in içinde oturduğu küp gibi.

Ĥikmet-serāy-ı ũab'uña cā āşiyān-ı 'ilm

Oldı **misāl-i 'aġl-ı Felātun-ı ġum-nişīn**

(K 10/21-22)

misāl-i 'aşık-ı mest eyle: Aşık gibi kendinden geçirmek.

misāl-i 'aşık-ı mest eyle:-miş

Meger ki neş'e-i büy-ı riyāz-ı ġulķından

Misāl-i 'aşık-ı mest eylemiş külāhını kec

(Kt 16/15-16)

misāl-i bād: Rüzgar gibi.

Meger ki nāle-i feryād-resle destinden

Misāl-i bād idem ol ġāk-i dergehe şeb-ġir

(K 6/43-44)

misāl-i būriyā: Huzur gibi.

Tehīdür meskeni ķālīçeden erbāb-ı tecridün

Misāl-i būriyā ġāk üzre besdür naķş-ı pehlüsü

(K 3/39-40)

misāl-i bütkede: Put evi gibi.

Miṣāl-i bütkede kâşâne-i dil-i zühhād
Leb-â-leb oldu anuñ cüş-i hayâlinde
(K 11/21-22)

misāl-i çeşm-i 'aşık: Aşkın gözü gibi.

O destür-i şehâvet-mâye kim dâ'im nişâr eyler
Miṣāl-i çeşm-i 'aşık zevk ile dâ'im güherbârı
(K 4/17-18)

misāl-i cezr ü medd-i mevce-i deryâ-yı pür-âşüb:
Kargaşa dolu denizin dalgasını çekmesi gibi.

Miṣāl-i cezr ü medd-i mevce-i deryâ-yı pür-âşüb
Bu dehr-i pür-gamuñ iqbâlünüñ der-peydür
idbârı
(G 217/5-6)

Miṣāl-i cezr ü medd-i mevce-i deryâ-yı pür-i âşüb
Bu dehr-i pür-gamuñ iqbâlünüñ der-pey-der idbârı

(K 4/55-56)

misāl-i çıkrık: Ağır bir şeyi çekecek ipin sarılmasına yarayan ve bir eksen üzerinde uzunca bir kolla çevrilerek dönen silindir gibi.

Bu çarh ezelde kurulmuş **miṣāl-i çıkrık** tām
Nuķüş-i kâr-i cihân vech-i aḥsen üzere tamām
(G 151/1-2)

misāl-i dâne-i gevher: İnci tanesine benzer.

O rütbe şiddet-i sermâ cihânı kapladı kim
Miṣāl-i dâne-i gevher sitâre buzlandı
(G 215/3-4)

misāl-i dil-i çenâr: Aşğın gönlü gibi.

Kimdür o kim bu mâtemi güş eyleyüp anuñ
Yanmaya tab'-ı germi **miṣāl-i dil-i çenâr**
(Tb 1/91-92)

misāl-i fevc-i meges: Sinek bölüğü gibi.

Simât-ı luḫfını murğân-ı quds ider devrân
Miṣāl-i fevc-i meges bir dükânçe-i kânâd
(K 11/43-44)

misāl-i geç-bâz: Oyunda hile yapana benzemek.

Mihr râzın 'acabâ şimdi kimüñ göñline yâr
Tiz-destî ile vaz' itdi **miṣāl-i geç-bâz**
(G 98/7-8)

misāl-i genc: Hazine gibi.

Dâhî mülk-i fenâda genc iken ol gevher-i nâ-yâb
Miṣāl-i genc anı indürdiler ḥâke muşallâdan
(T 15/9-10)

misāl-i gird-bâd-ı deşt-i miḥnet-ḥâne: Sıkıntı çekilen çöldeki kasırga gibi.

Ḥabâbâsâ binâ-yı 'ayşî ber-bâd eyleyüp evvel
Miṣāl-i gird-bâd-ı deşt-i miḥnet-ḥâne ber-
düşüz
(G 95/3-4)

misāl-i ḥâl-i nîlî: Çivit mavisî ben gibi.

Miṣāl-i ḥâl-i nîlî bir zamân farç-ı letâfetden
'İzârında nuķüş-i pâ-y-ı âşâr-ı meges gitmez
(G 94/11-12)

misāl-i ḥâl-i nîlî 'aşık: Aşğın çivit mavisî benî.

miṣāl-i ḥâl-i nîlî 'aşık: -uñ
Letâfetden o şühûñ zâ'il olmaz büsegâhında
Miṣāl-i ḥâl-i nîlî 'aşikuñ cây-ı leb-i büsü
(K 3/19-20)

misāl-i kâse-i çinî: Çini kase gibi.

Miṣāl-i kâse-i çinî leb-â-leb olmuşdur
Şadâ-yı debdebe-i ḥaşmetiyle güş-ı bilâd
(K 11/51-52)

misāl-i kaṭra-i sîm-âb: Gümüş su dalgası gibi.

Ḥacâletden **miṣāl-i kaṭra-i sîm-âb** olur tâlân
Miyân-ı sâḥa-i gerdünda yer kalmaz Süreyyâya
(K 9/97-98)

misāl-i keh-rübâ: Kehribar taşına benzer.

Ten-i kâhum hevâya mâ'il olduḫça tutar anı
Miṣāl-i keh-rübâ zencîr-i mevcgüne-i zerdüm
(G 153/9-10)

misāl-i keştî-i lerzende: Titreyen geminin benzeri.

O şühun pertev-i emvâc rû-y-ı tâb-nâkindan
Miṣāl-i keştî-i lerzende bî-âramdır mir'ât
(G 13/13-14)

misāl-i küh-ken: Ferhat gibi.

Ḥayâl-i sâye-i müjgânın eyler tişe-i ser-tiz
Miṣāl-i Küh-ken düş olsa çeşmüm kâr-fermâya
(K 9/25-26)

misāl-i merdümek-i dîde: Gözbebeği gibi.

Miṣāl-i merdümek-i dîde 'ayn-ı re'yûñ ile
Görür ḥalıka-i dâm içre dâne-i şayyâd
(K 11/59-60)

misāl-i mevce-i seyl-âb: Sel dalgası gibi.

Şikeste-cünbîş ile kaddi üzre lerze-fiken
Miṣāl-i mevce-i seyl-âb mevc-i târ-ı ḥarîr
(K 6/9-10)

misāl-i mevce-i sîm-âb: Cıvanın hareketleri gibi.

Miṣāl-i mevce-i sîm-âb düş-ı dil-berde
İder ḥararet ile lerze mevc-i târ-ı ḥarîr
(K 6/99-100)

misāl-i mihr-i dıraḫşende: Parlayan güneş gibi.

Sepîde-dem ki o şâhenşeh-i ferîşte-nijâd
Miṣāl-i mihr-i dıraḫşende kıldı 'âlemi şâd
(K 11/1-2)

misāl-i mürğ-i âteş-dîde: Ateş gözüne benzer kuş.

Degül kâşid diyâr-ı yâra bîm-i berk-i kahrından
Miṣāl-i mürğ-i âteş-dîde per ol semte ses
gitmez
(G 94/3-4)

misāl-i mürğ-i bismil: Kesilmiş kuş gibi.

Tenūrasā derūnum germ idüp táb-ı teb-i ğamla
Kebāb itdi **mişāl-i mürğ-i bismil** bu dil-i zārı
(K 4/47-48)

misāl-i müy: Saç gibi.

Reg-i kebūd-nümā şā`idinde peydādur
Mişāl-i müy gülü-yı serāçe-i pür-şır
(K 6/17-18)

misāl-i naqş-ı haşır: Özleyen güzel gibi.

Fütāde eyledi dest-i sitemle bî-pervā
Zemīne cism-i nizārum **mişāl-i naqş-ı haşır**
(K 6/37-38)

misāl-i noqta: Nokta gibi.

Şafā-yı sīne-i berrākı saḥ-ı āb-ı bilūr
Mişāl-i noqta dü-pistān ḥabābe-i mādur
(K 5/17-18)

Ḥayāl-i yārı yanımın felek cüdā idemez
Mişāl-i noqta maḳāmum olursa zirve-i Kāf
(G 128/9-10)

misāl-i nūr-ı cism-i sürme-sā: Sürmenin ışığı gibi.

Gülşen-i vaşfında dil cevllān iderken bir ğazel
Toĝdı ḥāmemden **mişāl-i nūr-ı cism-i sürme-sā**
(T 28/17-18)

misāl-i rişe-i sünbül: Sünbülün saçağı gibi.

Görindi nev-ḥaṭ-ı nā-rüste rüy-ı zībāda
Mişāl-i rişe-i sünbül derūn-ı mināda
(G 195/3-4)

misāl-i şan`at-ı kâf: Kâf sanatı gibi.

Ġazel yapup şu`arā-yı zamānenün kārı
Ḥülāşa bâşa `ameldür **mişāl-i şan`at-ı kâf**
(G 128/5-6)

misāl-i ser-i ḥabāb: Su kabarcığının başı gibi.

Farḳum şikeste olsa **misāl-i ser-i ḥabāb**
Kılmam o demde kâse-i faĝfūrveş şadā
(K 2/103-104)

misāl-i serv: Servi gibi.

Tehīdür bār-ı ğamdan bezmde pür-bādedür mīnā
Mişāl-i serv seng-i ta`ndan āzādedür mīnā
(G 5/1-2)

misāl-i süzen: İğne gibi.

Dil-i nāzik olur āzürde niĝāh-ı kecden
Ḥār düşşe toḳınur çeşme **mişāl-i süzen**
(Mf 17/1-2)

misāl-i teşne lebān: Susuz dudaklar gibi.

Zülāl-i şevk-i lebiyle **mişāl-i teşne lebān**
Fezā-yı şafḥada şad-çāk olup leb taşvır
(K 6/27-28)

misāl-i tūṭı: Papağan gibi.

Söyledüp naqşımızı aldı **mişāl-i tūṭı**
Bize şan`atla o āyīne-cebīn iş itdi
(G 223/9-10)

misāl-i yūsuf: Hz. Yusuf gibi.

Mişāl-i Yūsuf `azm-i Mısr idüp ol şüh-ı sīmīn-
ten
Dehān-ı zaḥma telḥ-āb-ı firākı oldı şür-efgen
(Msd 1/31-32)

misāl-i zülf-i bütān: Put gibi güzel sevgililerin saçları gibi.

Niĝāh-ı düşmeni yek-nazarda bî-tevaḳkuf
Mişāl-i zülf-i bütān tār tār ider şemşır
(K 6/79-80)

miskāl: Bir buçuk dirhem ağırlığındaki vezin.

mişkāl:-le
`Arz ider ğayrıya muṭrib neye mālīk ise hep
Baña **mişkāl**e şatar nāzı geçürmez kırat
(G 118/11-12)

mişkala: Kılıç, ayna, kösele vs. parlatmaya yarayan cila aleti.

mişkala:-dur
Ḥayālün āyīne-i çeşm-i kalbe **mişkaladur**
Bu sırrı şaḳlayamaz dīde teng-ḥavşaladur
(G 51/1-2)

mişkala-i re`y-i tābiş-efgen: Işık düşüren düşünceyi parlatmaya yarayan cila aleti.

Eger ki **mişkala-i re`y-i tābiş-efgen** ile
Teveccüh itse heyülā-yı cisme bî-taḳşır
(K 6/67-68)

Eger ki **mişkala-i re`y-i tābiş-efgen** ile
Teveccüh eylese bir şaḥşa ol firīşte-nihād
(K 11/45-46)

mişl: Eş, denk.

mişli:-i
Kemāl-i nev-ḥaṭṭān `aşrı hep bir bir su`āl itdim
Yemīn itdi ki yoḳdır **mişli** dünyāda Yesārīnün
(Kt 18/3-4)

Mişli yoḳ gülşen-i `ālemde anuñ
Meger `aksi ola āb içre `adil
(T 20/11-12)

Le`ālī-i suḥan kem-yāb ise dillerde ğam
çekmem
Rezīl olur güher dünyāda **mişli** nādīr olmazsa
(G 199/7-8)

mişli:-i, -n, -i
O mihr-i evc-i ḥüsnün **mişlini** bulmaḳ ne
mümkindür
Güneş bir dānedür `ālemde iki āfītāb olmaz
(G 87/7-8)

mişl id: Benzetmek.

mişl id:-üp
Şevketle re`y-i Şā`ibüm `Örfiye **mişl idüp**
Buldı nizāmı memleket-i şā`irān-ı `ilm
(K 10/109-110)

mismār-zenlik it: Çivi vurmak.**mismār-zenlik it:** -me, -se**Mismār-zenlik itmese** Hindū-yı kilk-i şūh

Olmaz musahhar ‘acz ile bīl ü mār-ı ilm

(K 10/95-96)

mısr: Ülke.

Şirtuña atlas ü dībā yerine bir post al

Püşt ü pā ur yine **Mısr** u Yemeni gez abdāl

(Msd 5/33-34)

mısrā: 1. Dize.

Ma‘nāves elbise-yi fāhireyi giydi tamām

Virdi **mısrā** ‘ gibi ol kāmēt-i mevzūna nizām

(Msd 3/41-42)

Safha gülşen iki **mısrā** ‘ serv-i dil-cüdur baña

Mısrā ‘ muñ beyti güyā bir akarsudur baña

(R 22/1-2)

Ferīdüm mā ‘ rifetde gerçi hāsīd haşm-ı cāhiddür

Bu da ‘vāya muṭābıḳ iki **mısrā** ‘ baña

şāhiddür

(G 43/1-2)

Ebrūlarınuñ beyti olup hüsñ ile maṭla ‘

Haṭṭ-ı leb-i cānāne zebān-zed iki **mısrā** ‘

(G 123/1-2)

Hāller nokṭa zebān-zed iki **mısrā** ‘ leblerüñ

Mūylar zīr ü zeber ‘ irāb şeklin gösterür

(G 231/3-4)

mısrā: -ı, -nuñSafha gülşen iki **mısrā** ‘ serv-i dil-cüdur baña**Mısrā** ‘ inuñ beyti güyā bir akarsudur baña

(R 22/1-2)

mısrā: -la

Nokṭa-i hāl-i zib-i ruḥ ma ‘ na-yı rengin nūr-ı

çeşm

İki **mısrā** ‘ la güzel bir beyt-i ebrüdur baña

(R 22/3-4)

mısrā: -ıŞemşir-i ebrüvān-ı beyānında **mısrā** ‘ ı

Meclisde dil-ber ‘ āşıkā ḍarbü ‘ l-mesel yapar

(G 45/7-8)

Olur nāḳış mükemmel himmet-i yār-ı muvāfıḳla

Ki rengin-i mażmün **mısrā** ‘ ı şāniye merhündür

(G 47/5-6)

mısrā: -a

Hünerdür imtizāc-ı ehl-i ‘ irfāna sebeb zīrā

Dü-mevzūn **mısrā** ‘ a ülfet viren her yerde

mażmündür

(G 47/7-8)

Belig-i nādire-gü meclis-i eḥibbāda

Ġarīb **mısrā** ‘ a beñzer miyān-ı inşāda

(G 195/1-2)

mısrā: -lar; -u, -mBirbirlerinden a ‘ lā **mısrā** ‘ larum gazelde

Olur mı cümle yeksān bir elde her eşābi ‘

(G 124/17-18)

mısrā: -da

Yazup kilk-i ḳazā ol meh-cebinüñ beyt-i ebrūsın

Nice sigdurdı şerḥ-i bāb-ı hüsni iki **mısrā** ‘ da

(G 173/11-12)

2. İki kanatlı kapı.Olup zencirli servi gibi mevzūn **mısrā** ‘ a piçān

Beligā ‘ avdet itmez dideye düzd-i nigh ḳaṭ ‘ ā

(G 6/11-12)

mısrā: -ı ber-ceste-i evrāk-ı dīvān-ı ‘ aṭā: Ata**Divanı'nın yapraklarının seçkin mısrası.**

Ṭab ‘-ı mevzūnı fūrüg-ı feyz ile olmuş meger

Mısrā ‘-ı ber-ceste-i evrāk-ı dīvān-ı ‘ aṭā

(T 1/7-8)

Ṭab ‘-ı mevzūnı fūrüg-ı feyz ile olmuş anuñ

Mısrā ‘-ı ber-ceste-i evrāk-ı dīvān-ı ‘ aṭā

(T 28/31-32)

mısrā: -ı ber-ceste: En güzel ve en kuvvetli olan mısra.**mısrā: -ı ber-ceste: -ye**

İder elbette hüner şā ‘ iri bālā-pervāz

Bāl u per **mısrā** ‘-ı ber-cesteye ma nādandur

(G 74/7-8)

mısrā: -ı beyt: İki dizeden oluşan şiir parçasında bir dize.**mısrā: -ı beyt: -de**

Menba ‘-ı cedvel-i tesnīm-i cināndur eş ‘ār

Mısrā ‘-ı beytde bir āb-ı revāndur ma ‘ nā

(G 1/3-4)

mısrā: -ı dil-keş: Gönül cezbedici mısra.**mısrā: -ı dil-keş: -le**Beyt-i ber-ceste iki **mısrā** ‘-ı dil-keşle Belig

Halefümdür ki ṭoġar hāme-i ma ‘ nādan ikiz

(G 99/9-10)

mısrā: -ı nev: Yeni mısra.Ola dü-nāḥun-ı dilkeş bu iki **mısrā** ‘-ı nev

Ki ġā ‘ ibāne temeddühden olmuşum dil-gir

(K 6/81-82)

mısrā: -ı sānī: Öven dize.**mısrā: -ı sānī: -si**

Yazarken kilk-i ḳudret levḥa naḳş-ı maṭla ‘-ı

hüsñüñ

Bulındı ḳāmetüñ bir **mısrā** ‘-ı sānisi yok müfred

(G 32/3-4)

mısrā-ı zīr ü bālā: Aşağı yukarı mısra.

Sāl-i tāriḥ ider nāzire işrāb Belig

İki beytinde iki **mısrā-ı zīr ü bālā**

(T 13/39-40)

mışra'-mevzün: Ölçülü mısra.

Ezel dīvānçe-i hüsni yazarken hāme-i Bī-çün
Bulındı kâmetüñ şânisi yok **mışra'-mevzün**
(Mf 43/1-2)

mışra'-resây-ı küçe-i bazar-ı nazm: Şiir pazarının dar sokaklarının mısra yetiştireni.

mışra'-resây-ı küçe-i bazar-ı nazm:-da
Mışra'-resây-ı küçe-i bazar-ı nazm
Memlûk-ı tab'-ı pür-keremüñ nuḡk-ı müste'âr
(K 12/125-126)

mıstar: Eskiden hattatlar satırları düzgün götürmek için sıra sıra iplikler geçirilmiş mukavvadan bir alet kullanırlardı. Bu alet kâğıdın altına konur, üstüne parmak gezdirilerek kâğıtta ipliklerin izi bırakılırdı. Yazı bu çizgiler üzerine yazılırdı. Tıpkı şimdiki çizgili defterler gibi. Bu mukavva altına mıstar denirdi. Mıstarlı kâğıda yazılan satırlar tam muvâzi olurdu.

mıstar:-sız
Beyt-i ebrüya hele toğrısı ben dahl idemem
Şaḡhaya satır birâz geç yazılır **mıstarsız**
(G 99/3-4)

mıstar-keşîde: Satırlanmış, yazı için çizgileri çekilmiş.

Mıstar-keşîde şaḡha gibi levḡ-i tab'uñı
Eyle hemîşe nâḡun-ı mâtemle pür-figâr
(Tb 1/97-98)

mîve: Meyve, vemiş.

Meyyâl-i ḡâk-i zillet olur puḡtegân-ı 'aşk
Bâlâda kâlsa **mîve** eger nâ-residedür
(G 44/5-6)

Dil **mîve** ümîdi ile bâḡa şecer ekmiş
Bir mezra'adur şaḡha kalem ney-şeker ekmiş
(G 108/1-2)

Ḥâm bir **mîve** idüm gülşen-i 'âlemde Belîḡ
Zaḡm-ı seng-i sitem-i ehl-i ḡasedle oldum
(G 149/11-12)

mîve:-sı
Büs-ı leb-i 'âşıkdan öper sîb-i zenaḡdân
Ol tâze nihâlüñ o kadar **mîvesi** terdür
(G 77/5-6)

Sâye-perver güzelüñ vaşlına meyl itme Belîḡ
Zîr-i sâye şecerüñ **mîvesi** şîrin olmaz
(G 93/11-12)

mîve ile ol: Meyvenin yanında bulunan.

mîve ile ol:-sa
Her kim işitse ḡâk sözi telḡ olsa ḡazm ider
Vezn **ile olsa mîve** gülü-gir olur mı ḡiç
(G 23/11-12)

mîve ol: Meyve olmak.

mîve ol:-sa
Ḳalır nâ-puḡtegân der-bend-i 'aşk âḡzında bî-
reh-ber
Şusuz rāh-ı gülüdan **mîve olsa** nîm-res gitmez
(G 94/21-22)

mîve ol:-ur
Ruḡından büse-çîn ol ḡāh u bî-ḡāh
Ki cennetde **olur mîve** zamânsuz
(G 92/3-4)

mîve-dâr ol: Meyvesi bol olmak.

mîve-dâr ol:-sa
Kimse ib'âd idemez ḡâkında
Mîve-dâr olsa eger naḡş-ı ḡüsil
(T 20/17-18)

mîve-i ḡâm: Olgunlaşmamış meyve.

Sürer Belîḡ bu sevdâ-yı ḡâmı dilden mey
Şudur 'ilâci gülü-gir olunca **mîve-i ḡâm**
(G 151/11-12)

mîve-i her bir seçer lezî olmaz: Bütün insanlardan çalışkanlık, verimlilik beklenemez. Dıştan böyle görünen niceleri vardır ki verimli hiçbir yanları yoktur.
Yâruñ cefâsı nüşdur â'dâ vefâsı nîş
Olmaz cihânda mîve-i her bir seçer lezîz
(G 36/5-6)

mîve-i me'vâ: Meyvenin yeri.

Hoy-kerde sîb-i ḡabḡabın öp dil-berüñ Belîḡ
Sîr-âb olunca **mîve-i me'vâ** olur lezîz
(G 37/11-12)

mîve-i naḡl: Fidanın meyvesi.

mîve-i naḡl:-ü, -ñ
Ey ḡirre-mest-i mesned-i evc-i kemâl olan
Düşmez mi ḡâke **mîve-i naḡlûñ** resîdesi
(G 213/19-20)

mîve-i şîrin: Tatlı yemiş.

Kimse eyelük görmedi 'âlemde nâ-kesden Belîḡ
Ḥâşıl olmaz **mîve-i şîrin** nihâl-i mişeden
(G 159/13-14)

mivâh: Sular

Mîhr ü meh saḡl ü legen şebnem ü gül aña
mivâh
Şekl-i zencîrde ḡîsü-yı müca'ad her ḡāh
(Msd 2/21-22)

mivân: 1. Bel.

Mest-i mey şöyle ki çaḡşur gibi evvel meh-rü
Olmış âvîze **mivân** üzre bir arşun ḡîsü
(Msd 4/19-20)

mivân:-a
Peştemâl ucı gibi çiynedi 'uşşâkıyı yâr
Ḥaşma kayşı gibi şarkar o **mivâna** âḡyâr
(Msd 2/13-14)

Çār-darb ile **miyāna** kuşanup köhne düvāl
Zāhidā sende kāyış merd iseñ it terk-i menāl
(Msd 5/31-32)

Düzd-i nigeñ **miyāna** tolaşmaz ‘abeş Belîğ
Almış haber ki nağd-i nezāket kemerdedür
(G 39/15-16)

Beni ayırmağa bel bağladı senden cānā
Hānçerüñ anuñ için böyle **miyāna** şokulur
(G 76/3-4)

miyān:-e
Bu gülzār-ı fenādan ‘azm-i taḥkik eyleyüp āḥir
Miyāne dāmenüñ ber-çide kılmış serv-i dil-cūsı
(K 3/11-12)

miyān:-da
Pistān-ı yārı ellese ağıyār-ı kec-nihād
‘Aşık tūyınca anı **miyānda** kopar fesād
(G 33/1-2)

miyān:-uñ
Cihānı başuma fikr-i dehānuñ teng ider ammā
Miyānuñ vaşfi eş ‘arumda bir ince taḥayyüldür
(G 78/7-8)

miyān:-ı, -n, -da
Hüsñüñ esbābı **miyānında** ol ebrü-yı laṭif
Oldı bir beyt ile efrādını cāmi ‘ ta ‘rif
(G 129/1-2)

Mūya teşbīh **miyānında** iderler irād
Dehen-i tengine isnād ile bir kavlı-ı za ‘if
(G 129/3-4)

miyān:-ı
Mūdan **miyānı** farka iderken müṭāla ‘a
Geldi sürin-i yāra çatallandı mes ‘ele
(G 186/9-10)

2. Ara.
miyān:-a
Gelsün **miyāna** eyler ise cüş qorqıdan
Çarḥuñ ‘Utārid ‘i heves-i imtiḥān-ı ‘ilm
(K 10/105-106)

miyān:-da
Kemergāhında müy-ı zülfi yā bir sāye-yi müdur
Miyān olsa **miyānda** hıç bu rütbe pıç ü tāb
olmaz
(G 87/9-10)

miyān:-e
Kemer ‘aṭiyye idince kemāl-i şevkümden
Du ‘āsı hıdmetine bağladım **miyāne** kemer
(Kt 47/9-10)

Emvāc-ı nağme kāse-i ṭanbūrdan taşup
Meclisde çıkdı dün gice muṭrıb **miyāne** dek
(G 137/9-10)

miyān:-u, -muz, -a
Taşurdı kāse-i ṭanbūrdan bu şeb muṭrıb
Ki mevc-i nağme-i ter çıkdı tā **miyānumuza**
(G 208/15-16)

miyān ol: Bel olmak.
miyān ol:-sa
Kemergāhında müy-ı zülfi yā bir sāye-yi müdur
Miyān olsa miyānda hıç bu rütbe pıç ü tāb
olmaz
(G 87/9-10)

miyāne-i şeb-i āşüb-ı pür-miḥen: Sıkıntı dolu kargaşa gecesinin ortası.
miyāne-i şeb-i āşüb-ı pür-miḥen:-de
Miyāne-i şeb-i āşüb-ı pür-miḥende olur
Hilāl-i nāḥun-ı re ‘yiyle ḥall-i ‘ukde-i lec
(Kt 1/9-10)

miyān-ı bezm: Sohbetin ortası.
miyān-ı bezm:-e
Miyān-ı bezme gel ey muṭrıb-i ḡazel-perdāz
Ki tāziyāne-i şevk ola şu ‘le-i āvāz
(G 89/1-2)

miyān-ı cān: Sevgilinin beli.
miyān-ı cān:-u, -ñ, -a
Eyler kifāyet emrüne ey bī-nevā sentüñ
Bend it **miyān-ı cānuña** dād-ı tevekkülü
(G 214/11-12)

miyān-ı inşā: Secili nesrin arası.
miyān-ı inşā:-da
Belîğ-i nādire-gū meclis-i eḥibbāda
Ġarīb mışra ‘a beñzer **miyān-ı inşāda**
(G 195/1-2)

miyān-ı lücce-i fūrkat: Ayrılık girdabının ortası.
miyān-ı lücce-i fūrkat:-de
Qalmaz **miyān-ı lücce-i fūrkatde** fülk-i dil
Elbette bir kenāra çıkar rüzgār ile
(G 184/5-6)

miyān-ı ma ‘reke: Savaş alanının içi.
miyān-ı ma ‘reke:-y, -e
Fenn-i suḥanda tıfl-ı sebak-ḥvān olur eger
Gelse **miyān-ı ma ‘rekeye** nükte-dān-ı ‘ilm
(K 10/91-92)

Da ‘vā-yı merdī-i suḥan eylerse ‘aşk idüp
Gelsün **miyān-ı ma ‘rekeye** ḥaşm-ı nā-bekār
(K 12/165-166)

miyān-ı meclis: Toplantının ortası.
miyān-ı meclis:-de
Murādımı diyemezsem **miyān-ı meclisde**
Beni kenāra çeker de o şūḥ-ı şengül dir
(G 72/11-12)

miyân-ı merdümek-i çeşm: Gözbebeğinin içi.

miyân-ı merdümek-i çeşm:-ü, -m

Fığan ki hasret-i 'aks-i gülü-yı pür-tâbı

Miyân-ı merdümek-i çeşmüm itdi kâse-i şîr

(K 6/21-22)

miyân-ı micmer-i luft: İyilik buhurdanının ortası.

miyân-ı micmer-i luft:-ı, -n, -da

Miyân-ı micmer-i luftında farç-ı nâmiyeden

Tecessüm eyler o dem mevc-i büy-ı müşğ ü

'abîr

(K 6/71-72)

miyân-ı ravza-i devlet: Mutluluk bahçesinin ortası.

miyân-ı ravza-i devlet:-de

Mânend-i serv gülbün-i ikbâli ahterân

Olsun **miyân-ı ravza-i devletde** pây-dâr

(K 12/183-184)

miyân-ı şafha-i rüy: Yüzün ortası.

miyân-ı şafha-i rüy:-ı, -n, -da

Miyân-ı şafha-i rüyunda şekl-i bînî-i sîm

Gül üzre gonca-i zanbağ gibi hüveydâdur

(K 5/11-12)

miyân-ı sâha-i gerdün: Dünya meydanının ortası.

miyân-ı sâha-i gerdün:-da

Hacâletden mişâl-i kaTRA-i sîm-âb olur tâlân

Miyân-ı sâha-i gerdünda yer çalmaz

Şüreyyâya

(K 9/97-98)

miyân-ı yâr: Sevgilinin beli.

miyân-ı yâr:-a

Miyân-ı yâra mânend-i kemer-bend olmuşum

zîrâ

VasaT-kârân-ı ehl-i bîniş aşlâ pîş ü pes gitmez

(G 94/7-8)

miyân-ı yâr:-ı

Miyân-ı yârı dirler fark olunmaz târ-ı zülfinden

Görürdük 'âlem-i rû'yâda belki bir hayâl olsa

(G 202/11-12)

miyân-ı zîb-i hıyâbân-ı gülşen-i taqdîr: Kader gül bahçesinin yolunun ortasındaki süs.

Vücüd-ı gül-bün-i nûkhet-fezây-ı himmetidür

Miyân-ı zîb-i hıyâbân-ı gülşen-i taqdîr

(K 6/59-60)

mîzâb ol: Oluk olmak.

mîzâb ol:-ur

Felekde yoĥsa ol ebr-i güher-bârum ki cüşîşdür

Elümde hâme bir **mîzâb olur** beyt-i mu'allâya

(K 9/81-82)

mîzâb-ı çarĥ: Dünyanın oluĥu.

Mîhr ü mehdür sîm ile zerrîn iki **mîzâb-ı çarĥ**

'âlemi sîr-âb ider envârdan seyl-âb-ı çarĥ

(G 30/1-2)

mîzâb-ı hâme: Kalemin oluĥu.

mîzâb-ı hâme:-m, -den

Añı sîr-âb eylesem **mîzâb-ı hâmemden** Belîĥ

Şafĥada taşvîr olan gülbün virür her bâr gül

(G 146/17-18)

mîzâc-ı 'âlem: Dünyanın tabiatı.

Tâ ki bu gerdiş-i çarĥ ile **mîzâc-ı 'âlem**

Gâĥ şîĥĥat bula gâlib ola gâĥî şakamı

(K 7/77-78)

mîzâc-ı 'âlem:-üñ

Fürüg-re'y ile ĥall itdüĥi terkîb olur ancak

Mîzâc-ı 'âlemüñ taşĥihe bādî nüş-ı dârûsı

(K 3/59-60)

mîzân: Terazi.

mîzân-dur

Eyler cihânda dâ'im nâm-ı Belîĥi iĥyâ

Âb-ı ĥayât-ı nazma **mîzândur** meşâri'

(G 124/19-20)

mîzân:-a

Şîklet itmek hele ehl-i dile düşmez aşlâ

Tevbe kıl bâr-ı günâhuñ gele **mîzâna** eĥaf

(G 130/11-12)

mîzân ol: Ölçü olmak.

Ťutma nokşanını bâzâr-ı fenâda ĥalkuñ

Saĥa kim didi ki bu şîkleti çek **mîzân ol**

(G 143/11-12)

mîzân-ı ĥayâl: Hayalin ölçüsü.

mîzân-ı ĥayâl:-ü, -m, -de

İtse kâdr-i güher-i ĥüsni ĥübâr-ı ĥatı pest

Yine **mîzân-ı ĥayâlümde** benüm kem gelmez

(G 100/9-10)

O şüĥ-ı ĥod-fürüşüñ vaz'ı **mîzân-ı ĥayâlümde**

Ĥarîdâr-ı metâ'-ı vaşlına ĥâyret girân geldi

(G 211/5-6)

mîzbân-ı 'ilm: İlmin ev sahibi.

Düşdüm diyâr-ı ĥurbete ĥayrân u bî-nevâ

Destüm girifte eylemedi **mîzbân-ı 'ilm**

(K 10/117-118)

mîzrâb-ı müje: Mızrap kirpik.

mîzrâb-ı müje:-ñ

Mîzrâb-ı müjeñ nabz-ı dilüm itmede cünbân

Ditrer yüregüm kırmasa elbette yürekdür

(G 236/3-4)

mîzrâk çuvâla sîĥmaz: Gizli tutulması imkânsız

durumlar karşısında söylenen bir söz.

Nevk-i sinân ĥamzeñ işler geçer ĥöñölden

Ey şüĥ-ı şulĥ-ı düşmen **mîzrâk çuvâla sîĥmaz**

(Mf 13/1-2)

moces: Dalga.

Ze neĥvet be sele cüşeş reh-e cânân çin ebrü râ

Fekened ez bîm **moces** felek ĥâr-e enberin bû râ

(G 243/1-2)

moğbelan: Kabul gören insanlar.

Kes feyz-e ħod derîğ nedâred ze **moğbelan**
Ger reng u şebnem rüşen-e zâmîr rā
(G 240/11-12)

mohrey-e mār: Yılanın omurga kemiği.

Şefâsâz-e ezel derd u devâ rā midehed bâhem
Loab-e mār rā âher devâ ez **mohrey-e mār** est
(G 242/5-6)

moje: Kirpik.

Der secdegeh-e 'aşk ne şâyed televvu
Zeftem ço gerd bâ **moje** naqş-e ħaşîr rā
(G 240/3-4)

mola: Ara verme.

Ĥaddî tecävüz itme şakın rûzgârda
Fülk-i murâd hep pûpa gîtmez birâz **mola**
(G 181/11-12)

molâyem: Mülâyim.

Meskin del est her ke be zaĥer **molâyem** est
Penĥân derûn-e penbe neger penbe dâne rā
(G 241/3-4)

monlâ hüsrev: Asıl adı Mehmed'dir. Kavnaklarda**Fatih Sultan Mehmed'in Molla Hüsrev'e karşı****büyük saygı ve sevgi beslediği ve onun için,****"Zamanın Ebû Hanîfe'sidir" dediği rivayet edilir.**

Kıymet-i gevher-i dendâni bilinmez yârûn
Yazmamış anı Dürer şâhibi **Monlâ Hüsrev**
(G 169/3-4)

mor: Kırmızı ile mavinin karışmasından oluşan**renk, menekşe renginin kırmızıya çalanı.**

mor:-ı
Dinmez işkûfe sıfâli fesine ammâ kim
Ser-nigûn anda sakız **morı** karanfil perçem
(G 154/5-6)

mora: Peloponnes (1460-1686: I. Türk hakimiyeti,**1686-1715: Venedik hakimiyeti, 1715-1821: II.****Türk hakimiyeti, 1821-1827: Avaklanma, sonra****Yunan Krallığı devri, Evâlet Mrk. sıra ile Gördes,****Londari, Anaboli ve Trablıçe. Yunanistan'a****geçtikten sonra vâdi vönetim bölgesine avrıldı:****Argolide, Korinthos, Arkaida, Achaia, Elide,****Laconia, Messenia).**

mora:-'ya
Debdebeyle **Mora'ya** 'azmini güş eyliyecek
Korkusundan Venedik kâfirî döndi mûra
(Kt 7/3-4)

mü: Sac.

mü:-y, -ı
Her **müyı** tende naĥl-i tecellî-nigâr ider
Dâmân-ı çarĥı âhum ile pür-şerer idem
(Tb 2/85-86)

mü:-da

Semend-i nâzinuñ taşvîridür üstâd Mânînuñ
Eger her **müda** şüret gösterürse esb-i cādüsü
(K 3/35-36)

Yerüm mânend-i genc-i pür-güher vîrânedür
ĥâlâ
Ki her **mü** renciş-âmüz-ı fîtedür mâr-ı şeydâya
(K 9/73-74)

Bir elif çekse Belîğ eş'ârdan düzd-i suĥan
Biñ elem peydâ olur güyâ tenümden **mü** çeker
(G 71/13-14)

mü:-lar

Ĥulâşa çâre görûn şâne zülfine tolaşur
'Azîm başına kayd oldu ol bütûn **mülar**
(G 83/7-8)

mü:-dan

Müdan miyânî farka iderken mü'tâlâ'a
Geldi sürîn-i yâra çatallandı mes'ele
(G 186/9-10)

mü eyle: Kıl olmak.

mü eyle:-r
Nice 'aşıklaruñ taĥât getürsin rişte-i cânı
Ki 'aksûn cevher-i mir'âti âteş-dîde **mü eyler**
(G 62/5-6)

mu'âf eyle: Bağışlamak.

Vâz'-ı rindâne telâş itme bizi **eyle mu'âf**
Hep çirişdür saña itmişler 'alâka etraf
(Msd 5/11-12)

mu'âf ol: Bağışlanmak.

mu'âf ol:-a
Bir mey getür ki nüş iden anı **mu'âf ola**
Akvâl-i ĥürmetinde niçe iĥtilâf ola
(Tb 2/25-26)

mu'alim-i tefsîr: Yorumlama öğretmeni.

Şaf-ı ni'al-i debistân-serây-ı fazlından
Tufeyl-i tıfl-ı sebaĥ-ĥvân **mu'alim-i tefsîr**
(K 6/89-90)

mu'allak: Asılı kalmış, boştaki duran.

Mu'allak nürdan kândil olur 'arş-ı mu'allâya
Dil-i pür-feyz eylese mihr-i dirâĥşânun
(K 8/25-26)

Ruĥından ĥoy aĥup zîr-i zenaĥda pâyidâr olmış
Mu'allak kaĥredür mir'ât-i tûb-ı ġabġab-ı dil-ber
(G 70/3-4)

mu'âmelât-ı fesâd-ı meşîme-i taĥdîr: Kaderin son

kargaşasındaki muameleler.
Sezâ ki eyleye üftâde bîm-i 'adlinden
Mu'âmelât-ı fesâd-ı meşîme-i taĥdîr
(K 6/95-96)

mu'âmele id: Anlaşmak.

mu'âmele id:-er
Ĥaddî tecävüz itdi siyeh perçemûn hele
Zülfe ider yukardan aşağı **mu'âmele**
(G 186/1-2)

mu‘ammā: Bilmeye, anlaşılmaz, halledilmez şekilde güç, halli müşkül iş veya şey.

Degüldür bu mu‘ammā muhtefi erbâb-ı hikmetden
İder şehri münevver kanda olsa mihrün envârı
(K 4/15-16)

mu‘ammā:-dur

Hezâr sa‘y-ı Belîğ ile kimse feth idemez
O yerde kîse-i zer mün‘akid mu‘ammâdur
(K 5/57-58)

mu‘ammā:-y, -a

Ten-i pür-za‘fuma bir lafz ile eylerler istidlâl
Hemân nâm u nişânım maḥv olup döndüm
mu‘ammâya
(K 9/27-28)

Ten-i pür-za‘fuma bir harf ile eylerler istidlâl
Hemân nâm u nişânım maḥv olup döndüm
mu‘ammâya
(G 191/13-14)

mu‘ammer eyile: Uzun ömür vermek.

mu‘ammer eyile:-sün
Bed-nigâh-ı çeşm-i a‘dâdan anı maḥfûz idüp
Tül-ı ‘ömr ile mu‘ammer eylesün Bârî Hudâ
(T 28/35-36)

mu‘ammer ol: Yaşamak.

mu‘ammer ol:-a
Du‘â-güyân Belîğâ didiler mevlûdına târiḥ
İlahî yümn-i devletle mu‘ammer ola
Muhyiddin 1166
(T 11/15-16)

mu‘attar it: Kokulandırmak.

mu‘attar it:-di
Mu‘attar itdi meşâm-ı cihânı nükhethden
Ḥayâl-i süfre-i hülkunla giryehâ-yı ziyâd
(K 11/67-68)

mu‘âvenet it: Yardım etmek.

mu‘âvenet it:-me, -se
Ebnâ-yı dehre itmese tab‘uñ mu‘âvenet
Dest-i ‘ukûle cilvede olmaz ‘inân-ı ‘ilm
(K 10/39-40)

mübârek: Hayırlı, uğurlu.

‘Azametden mübârek ismün ise
Şıgmayor baḥr-i şî‘ire sulṭânım
(Kt 8/7-8)

mübârek bād: Mübârek olsun mânâsına
temenniye tazammun eden bir tabirdir.

mübârek bād:-i, -n, -a
Zabt idince manşib-ı ḥüsni o meh-rû ḥaṭṭ ile
Büy-ı sünbül çin şehër geldi mübârek bādına
(G 189/11-12)

mübârek ol: Hayırlı olmak.

mübârek ol:-a
Ḥalveti ehline mübârek ola
Fuḳarâ ka‘besi bu nev dergâh
(T 12/5-6)

mü-beçe-i nâ-demîde: Yetişmemiş meyhane cırağı.

mü-beçe-i nâ-demîde:-si
Billür içinde rişe-i sünbül degül midür
Levh-i ruḥında mü-beçe-i nâ-demîdesi
(G 213/3-4)

mübeddel ol: Değişmek.

mübeddel ol:-di
Dest-i feṭânetünle kalem-zenlik eyleyüp
Cüş-ı bahâra oldı mübeddel ḥazân-ı ‘ilm
(K 10/63-64)

mü-be-mü: İnceden inceye.

Mü-be-mü eyledi esrâr-ı dil-i zârın fâş
Birbirinden niçe biñ nâz u niyâz itdi tirâş
(Msd 2/45-46)

müberhen ol: Delil ile ispat etmek.

müberhen ol:-di
Âşâr-ı cehl-i nâ-sürüdün bî-lisân iken
Oldı müberhen âyet-i zihñunle şân-ı ‘ilm
(K 10/53-54)

müberrâ: Arınmış

müberrâ:-dur
Ḳadîmden şu‘arânuñ bu de‘bidür yoḥsa
Sözüm gedâyî-i fâḥriyeden müberrâdur
(K 5/69-70)

mübtelâ: Tutkun.

mübtelâ:-lar, -u, -ñ
Zencîr-i zülfi bende çeker mübtelâlaruñ
Bende ne ḥâcet olmış iken aña bende ben
(G 167/9-10)

mübtelâ:-y, -a

Her mübtelâyâ ḥançer-i ğamzeyle zaḥm açar
Küyunda râst geldüm o şulḥa geçende ben
(G 167/13-14)

mübtelâ:-ları

Yârûñ ḥisâba gelmez ise mübtelâları
Ağyâr-ı dünî almasun âdem ḥisâbına
(G 198/9-10)

mübtzellen: Değerlenmek.

mübtzellen:-miş
Nuḳûd-ı cân virirken müştêrî bazâr-ı ‘aşkıında
Meded şimdi metâ‘-ı vaşlı yârûñ
mübtzellenmiş
(G 112/11-12)

mücâdele it: Uğraşmak, savaşmak, çatışmak.

mücâdele it:-dikçe
Birbirlerinden aracıdur ayırur nigâ
İtdikçe çeşm için şaf-ı müjgân mücâdele
(G 1/1-2)

Birbirlerinden aracıdır ayırur nigāh
İtdikçe çeşm için şaf-ı müjgān **mücadele**
(G 186/3-4)

mücerreb: Tecrübe olunmuş, denenmiş.

mücerreb:-dür
Biraz da tîğ-i ğadri der-niyām it āzmāyişden
Mücerredür bu kim ğaddār olan dünyāda kām
almaz
(G 88/3-4)

mücessem: Cismi olan.

Luţf-ı rūhāniyyetin bilmek için dīvārına
Bir **mücessem** yaz nice gör cān virür bād-ı şabā
(T 1/33-34)

mücessem:-i, -n, -e
Naqş-ı dīvār olan **mücessemine**
Nā-gehān görse cān virür Mānī
(T 4/29-30)

mücessem:-dür
Ĥayāl-i nazm-ı bārüküm yanında şimdi lāyıkdur
Mücessemdür dinilse mevc-i bü-y-ı verd-i
ĥamrāya
(K 9/83-84)

mücessem görün: Varlığı görünür olmak.

mücessem görün:-ür
Levh-i şab'ında teh-i sîne-i billürından
Hep **mücessem görünür** nāsa ĥayāl-i şevket
(G 15/23-24)

mücevhher: Elmas.

Bir **mücevhher** pür-cilā āyine zan eyler gören
Şafha-i dīvāra 'aks itdikçe emvāc-i hevā
(T 1/27-28)

mücevhher ol: Elmas olmak.

mücevhher ol:-ur
Suĥanverān-ı 'Acem şab'ı hep müsellemdür
Olur Belîğ o diyāruñ **mücevhher** āyinesi
(G 227/17-18)

mu'ciz-edā-yı şab': Yaratılışın mucizevi üslubu.

mu'ciz-edā-yı şab':-u, -m, -a
Mu'ciz-edā-yı şab'uma ĥayret-keşidedür
Sihr-āferin-i bülbül-i ĥunyāgerān-ı ilm
(K 10/87-88)

mu'ciz-i eşrāf: Şeriflerin mucizeleri.

Ĥariķinde çıkar her biri lābüd **mu'ciz-i eşrāf**
Eger ta'dād idüp bed eylesem evşāf-ı ābāya
(K 9/87-88)

mu'ciz-nümā-yı kilk-i ter: Yeni mucizeler gösteren kalem.

mu'ciz-nümā-yı kilk-i ter:-üñ
Degül ba'īd ki **mu'ciz-nümā-yı kilk-i terüñ**
Cihānda bī-ğaraž eylerse cevheri taşvīr
(K 6/85-86)

müdām: 1. Sarap.

Sākī sezā mı hem içe hem daĥl ide **müdām**
Olsun ilāhī zāhid-i nān-kūra mey ĥarām
(Tb 2/91-92)

Müdām aĥzın açup ĥayretde kalmış pişgāhında
Cemāl-i āfitāb-ı sāğara dil-dādedür mīnā
(G 5/3-4)

Müdām kim reh-i maķşadda peyk-i taķdīre
Ola keşide-ümīd-i mūrāfaķat tedbir
(K 6/173-174)

Cismini eyler hebā pīrānuñ elbet rüzīgār
Küzeyi herkes **müdām** olduķça müsta'mel kırar
(G 75/9-10)

Bāğ-ı 'ālemde müyesser mi olur 'ayş **müdām**
Lāle vü gül sīnede bir tolu peymāne çeker
(G 81/7-8)

2. Her zaman, daima, devamlı.

Vāreste ol bu tül-ı emelden mey iç **müdām**
Kimse cihānda bulduramaz ĥāline niżām
(Tb 2/95-96)

Şanmañ şafaķla mātem için çarĥ ider **müdām**
Ĥün-ı cigerle cāme-i peşmīnesin tūlā
(K 2/133-134)

Efendi ben bilürem dest-i sākī-i ğamdan
Müdām çekdüĝünü dehr içinde 'abd-ı faķīr
(K 6/157-158)

Düşdi sūzişle dil-i ābā ĥayālūñ ki **müdām**
Müteĥarrik kef-i 'ummān ile yelpāze-i mevc
(G 22/5-6)

Olınca 'ādet eger kalmayor müdāvāda
Müdām nüş ile dünyāda zā'il olmaz ğam
(G 195/9-10)

müdām eyle: Devam ettirmek.

müdām eyle:-r
O zāt-ı hikmet-āmüz-ı Aristo kim **müdām eyler**
Nigāĥ-ı iltifātın nüş-dārü şab'-ı rencūra
(T 27/5-6)

müdām ol: Devam etmek.

müdām ol:-a
'İzz ü sa'ādet ile cihānda **müdām ola**
Şab'uñda cilveger ni'am-ı cāvidān-ı 'ilm
(K 10/133-134)

müdām ol:-ma, -sa

Mesilhe **olmasa** bunlar ihānet üzre **müdām**
Belîğ-i mu'cize-dem nuţķ ile Mesilĥādur
(K 5/63-64)

müdārā: İdare ile kullanma, hüs-n-i muâmele, vüze gülme.**müdārā:-dur**

Gelüp Kılavrete küffârına esîr oldım

İşüm metâlib-i dünyâ için müdârâdur

(K 5/55-56)

müdārā:-y, -a

Fezâ-yı kıble-i Kâf ma'nâsı üzere 'Ankâdur

'Utâridle tenezzül eylemez tab'um müdârâya

(K 9/91-92)

müdāvā: Hastaya bakıp ilaç verme, doktorun bir hasta hakkında kullandığı ilaçlar ve tedavi yöntemleri.**müdāvā:-da**

Olinca 'âdet eşer kalmıyor müdāvâda

Müdâm nüş ile dünyâda zâ'il olmaz ğam

(G 195/9-10)

müdde'î: İddia edici, iddia eden.

Da'vâ-yı 'aşka düşme gel ey müdde'î yeter

Ol gül-'izara 'âşık-ı şeydâ hezârı var

(G 73/5-6)

müddet: Süre, zaman aralığı.

Nice müddet hârabât ehlinüñ mihmânı olmuşdur

Nemek hâkkin bilür zâhid şarâba hiç nemek

katmaz

(G 103/5-6)

müddet:-i, -n, -de

Az müddetinde küçe-i bâzâr-ı 'âlemüñ

Dünyâ kadar belâ vü meşakkât kazandı dil

(G 147/9-10)

müddet-i 'ömrü: Hayat zamanı.**müddet-i 'ömr:-ü, -m, -de**

Cem' idüp müddet-i 'ömrümde birâz dünyalık

Şaklayup cân evine şaymaz idüm derd ü ğamı

(K 7/5-6)

mü'essir: Tesir eden.**mü'essir:-dür**

Mü'essirdür sözi bir dilde dâğ-ı âteşin olsa

Olur mazmûnı nâfiz nâmede nağş-ı nigîn olsa

(G 196/1-2)

müferrah: Sıkıntıdan, üzüntüden kurtulmuş.

Bulnır mı ğazelim gibi müferrah terkîb

Ki göñüllerde çomaz dağ-ı 'izâm-ı elemi

(K 7/67-68)

müferrih: İc acısı.

Bâdranuh şehrinde vâk'ı bir müferrih iskele

Bundan âkdem âbsuz olmuşdı cây-ı tengnâ

(T 3/3-4)

müflis: İflâs eden, parasız pulsuz kalmış, sermavesini kaybetmiş.

Bu tengnâda müflis iken kâm-rân ide

Mürġân-ı kuds ile beni hem-âşiyân ide

(Tb 2/79-80)

Zer görmek ile müflis eyler mi hiç kanâ'at

Olmaz vişâle tâlib nezzâre ile kâni'

(G 124/11-12)

müfred: Mısraları birbirivle kafiveli olmayan tek bevî.

Yazarken kilik-i kudret levha nağş-ı matla'-ı

hüsünüñ

Bulındı kâmetüñ bir mışra'-ı şânisi yok müfred

(G 32/3-4)

muğannî-i süh: İşveli şarkıcı.

Teselsül-i nağamât eyle ey muğannî-i süh

Ki kağ' olur nağamât ile râh-ı dūr-ı hicâz

(G 89/9-10)

muğ-beçeġân: Atese tapan çocuklar.**muğ-beçeġân:-dur**

Huddâm olacağ yarın ahâl-i cinâna

Var ise eger Badrâdaki muğ-beçeġândur

(G 56/5-6)

muğbeçe-i bâde-fürüşân: Şarap satan meyhane çırağı.**muğbeçe-i bâde-fürüşân:-dur**

Ân mudır şu'le viren 'arız-ı pâkinde didim

Didi ol muğbeçe-i bâde-fürüşândur yâ

(Mf 26/1-2)

muğber ol: Tozlanmak.**muğber ol:-ma, -sa**

Anuñ ġubârını def' eylemezdi dâmen ile

Belîġ olmasa bād-ı nesîme muğber şâh

(G 28/19-20)

muhakkık-ı tefsîr: Yorum tahkik eden.

'İmâd-ı millet-i dîn kahramân-ı mesned-i şer'

Muhtî-i kenz-i ma'ânî muhakkık-ı tefsîr

(K 6/51-52)

muhâl: Olmaz şey, imkânsız.**muhâl:-dür**

Derd-i firâkı 'arz o perîye muhâl olup

Nağş-ı hayâlini göñüle mahrem eyledüm

(G 152/3-4)

Benüm o pâdişâh-ı milket-i suhan ki baña

Muhâldür k'ola âyine-i kaderde nazîr

(K 6/167-168)

muhâlif it Karşı çıkmak.**muhâlif it:-düġ, -i**

Lâyık mı âh idüp felege bir iş itmeyem

Dâ'im muhâlif itdüġi kavli işitmeyem

(Tb 2/119-120)

muhammedî: İslam Peygamberi ile ilgili.

Erbâb-ı tab'ı bende-i efgende eyledüñ

Virmiş Hüdâ cenâbuña halkı Muhammedî

(Kt 54/3-4)

muhassenāt: İvilikler.**muḥassenāti:-t**

Mihrāb-ı ebruvāna şaf çekdi ḥayl-i müjgān
Cümle **muḥassenāti** olunca rüy-ı cāmī'

(G 124/3-4)

muhbir: İhbar edici, eden, haber veren: Muhbir-i sâdik.**muḥbir:-en**

Olinca levḥ-i dilde cilveger āräyiş-i 'uqbā
Vücūh-ı ḥayra virdi āb u tābı **muḥbiren** mā'dan

(T 24/5-6)

muhemmed: İslam peygamberi.

Muhammed 'aşıkına 'afv eyle anuñ cürmini yā
Rab

Şefā'at-ḥvāh ola maḥşerde cecdi rākib-i Düldül
(T 16/5-6)

mühendis: Mesleği mühendislik olan kimse.

Her **mühendis** idemez miqyās ile vaz'-ı esās
Böyle zibā mürtefi' kâşaneye tahte' s-semā

(T 1/35-36)

müheyyā: Hazır, hazırlanmış olan.

Yine lezzet-çeşân-ı ḥvān-ı 'aşka müjde-ḥvān ol
kim

Müheyyā rîze-i elmās ile pürdür nemekdānum
(K 8/9-10)

Pey-ender-pey nice tîr-i nigāha iktizā eyler

Müheyyā şeh-per-i müjgāndan vāfir yeleklik
yap

(G 10/9-10)

müheyyā:-y, -t, -m

Derūnum cilvegāh-ı hikmet-i ma'nā olup ḥalā

Müheyyāyım gelürse baḥşe Yünānuñ Aristosı

(K 3/73-74)

Müheyyā ol bütūn ālāt-ı 'işret deyr-i ḥüsnünde

Müselmāndır görüp bu bezmi zāhid kāfir
olmazsa

(G 199/9-10)

müheyyā:-dur

Du'āya başla Belīgā kelāmı ḥatm idelüm

Ḳudsiyān bile emīn için **müheyyādur**

(K 5/81-82)

Müheyyādur yeter kâzi-i ḳudsî-i ḥatm için ey
dil

Berid-i āh ile tūmar-ı şî'ri gönder imzāya

(K 9/101-102)

Ḥabāb-āsā **müheyyādur** fenā rind-i sebük-rūḥa

Müyesserdür Belīg āb üzre ṭarḥ-endāzî-i mesned
(G 32/13-14)

müheyyā ḳıl: Hazırlamak.**müheyyā ḳıl:-dı**

Yine tār-ı niğehden kâle-bāf-ı dīde-i 'aşık
Müheyyā ḳıldı rāh-ı maḳdem-i dil-dāra pāy-
endāz

(G 237/11-12)

müheyyā-kerd: Hazırlanması devan eden.**müheyyā-kerd:-e**

Belīg arāmgāh-ı maḥlaşa mi'mār-ı ṭab'umdan
Müheyyā-kerde böyle dil-güşā beyt-i metin
olmaz

(G 85/17-18)

mühibb-i ehl-i hüner: Hünerli dost.

Mühibb-i ehl-i hüner İsmā'ıl Ağa-zāde

Belīg şî'rim anuñ cümle dil-pesendüdür

(Kt 5/1-2)

mühibb-i sâdik: Hakikî dost.

Mühibb-i sâdik odur mukteżā-yı ḥāl üzre

Yā şarf-ı māl ide aḥbābına yā bezl-i vücūd

(G 35/3-4)

mühibb-i sâki-i ḥum-ḥāne-i şarāb-ı ṭaḥūr:

**Meyhanede temiz ve helâl olan cennet şarabı sunan
dost.**

O kimse ḥürmetin iḳrār ider meyün ki ola

Mühibb-i sâki-i ḥum-ḥāne-i şarāb-ı ṭaḥūr

(G 61/11-12)

mühiş: Vahşetli, korkunç.

Şakın **mühiş** ḥavādîş gibi yārāna kesel virme

Şafā vü neş'e vir her varduḡuñ bezme şarābāsā

(G 4/7-8)

müḥit: Büyük deniz, okyanus.**müḥit:-e**

Ehl-i ṭarīḳat 'āzim olup menzilin bulur

Varur **müḥite** girse eger rāh-ı cūya şu

(G 170/13-14)

müḥit ol: Kuşatmak.**müḥit ol:-miş**

Ḳurı bir naḳşı **müḥit olmuş** iken cedvel-i sîm

Virdi altun şuyı işküfelere neşv ü nemā

(T 21/21-22)

müḥit-i cüd: Cömert çevre.

Müḥit-i cüd u fazlı sāḥa-i eflāke hem-serdür

Pür oldı mevce-i āvāzesinden güş-ı iz'ānum

(K 8/45-46)

müḥit-i kenz-i ma'ānî: Manalar hazinesini**kuşatan.**

'İmād-ı millet-i dîn kahramān-ı mesned-i şer'

Müḥit-i kenz-i ma'ānî muḥaḳḳıḳ-ı tefsîr

(K 6/51-52)

muht-i merkez-i rüy-ı zemîn ol: Yeryüzünün merkezini kuşatmak.

muht-i merkez-i rüy-ı zemîn ol: -maz, -sa
Harâm olsun baña rāh-ı talebde da'vî-i merdî
Muht-i merkez-i rüy-ı zemîn olmazsa
cevlânım

(K 8/37-38)

muhkem: Sağlam, dayanıklı.

Daği bend olmadı dil halka-i t̄ara **muhkem**
Korkarım zülfine ol gönca-dehen şâne çeker
(G 81/13-14)

muhkem ol: Sağlam olmak.

muhkem ol: -ma, -sa
Ol kaşır niçe kâ'im olur erbâ'-ı rükne
Bir **muhkem** 'imād olmasa kilik-i dāde-zāda
(Kt 17/5-6)

mühre: Bir çeşit yuvarlak sev.

mühre: -y, -i
Kapladi hālını birden bire haţtuñ güyā
Mühreyi itdi fusūn ile nihān şu'bede-bāz
(G 98/11-12)

mühr-i süküt: Sessizlik kilidi.

Erbāb-ı dānişe suhan-āmūz iken Belîğ
Mühr-i süküt urdı dehāna çapandı dil
(G 147/15-16)

mühr-i zebān-ı şekveyi id: Şikayetçi dili kilitlemek.

mühr-i zebān-ı şekveyi id: -üp
Mühr-i zebān-ı şekveyi mürişde āb idüp
Süz-ı güdāz ile didüm ey şüh-ı şivekār
(K 12/51-52)

muhtāc: İhtivacı olan, muhtac.

muhtāc: -dır
Hüsni haţtı bir kaşır-ı mürebbî idelim farz
Muhtācdır ol kaşır-ı metin çār-ı 'imāda
(Kt 17/1-2)

muhtāc: -uz

Belîğ ol bāgehde himmet-i pīrāna **muhtācuz**
Vesile olmaduqça bir kibāra intisāb olmaz
(G 87/15-16)

Yapıldıqça gāzel süzişli bir mazmūna

muhtācuz
Cihānda herkesüñ lāzımdur āteşgāh beytinde
(G 206/11-12)

muhtāc ol: İhtivacı olmak.

muhtāc ol: -an
İstemez hiç vāsiţa vaşl-ı nigār-ı teng-dest
Kālesin **muhtāc olan** dellālden evvel virür
(G 69/3-4)

muhtāc ol: -du, -m

Ten-i bīmārumı gam öyle za'if eyledi kim
Kendümi görmek için gözlüğe **muhtāc oldum**
(G 149/3-4)

muhtār-ı bezm-i 'ālem: Dünya meclisinin seçilmesi.

Muhtār-ı bezm-i 'ālem iken 'uzlet eyleyüp
Fırkatle gūşe-i 'ademi kıldı ihtiyar
(Tb 1/95-96)

muhtasar: İhtisar olunmuş, kısaltılmış.

Suhandā **muhtasar** maţlūbdur ammā huzuruñda
Biraz 'arz eyleyem evzā'-ı gerdün-ı sitemkārı
(K 4/45-46)

muhtefi: Gizlenen.

Degüldür bu mu'ammā **muhtefi** erbāb-ı
hikmetden
İder şehri münevver kanda olsa mihrüñ envārı
(K 4/15-16)

Muhtefi meyde keyfiyyet gibi erbāb-ı hāl
Kimseye feth olmadı hışn-ı bedende cāy-ı rüh
(G 27/13-14)

muhtesem: İrānlı şair.

muhtesem: -i
Fikr-i Şā'ib ile dīvāna eger virse nizām
Kul ider kendüye dil Şevket ile **Muhtesemi**
(K 7/61-62)

mühürdār: Özel kalem müdürü.

mühürdār: -ı
Ser-ā-pā 'āleme ihsān u cüduñ görse bī-minnet
Olurdu iktisāb-ı nām için Hātem **mühürdārı**
(K 4/23-24)

muhyiddin: Özel isim.

Du'ā-güyān Belîğā didiler mevlūdına tārīh
İlahī yümn-i devletle mu'ammer ola **Muhyiddin**
1166
(T 11/15-16)

mu'ini ol: Yardımcı olmak.

mu'ini ol: -dı
Üç rükn ise iklām-ı velî oldı **mu'ini**
Üstād-ı cihān-zāde-i kātible 'imāda
(Kt 17/3-4)

müjde: Sevinç haberi, besaret.

Bu demlerde yine ey nükte-sencān-ı suhan
müjde
Belîğüñ şafha-i mecmū'a-i pākī gāzellenmiş
(G 112/13-14)

müjde-hvān: Sevinç sofrası.

Yine lezzet-çeşān-ı hvān-ı 'aşka **müjde-hvān** ol
kim
Müheyyā rīze-i elmās ile pürdür nemekdānum
(K 8/9-10)

müje: Kirpik.

Sevād-ı merdümek-i çeşmi Ka'bedür ammā
Taraf taraf **müje** huccāc-ı secde-pirādūr
(K 5/3-4)

Degüldür niyyeti üftâdeden igmaz-ı 'ayn itmek
Müje mihrâb-ı tāk-i ebrüvân-ı yâra sâciddür
(G 43/9-10)

Dilden hayâl-i kıddi gidelden o gül ruhuñ
Güya gözümdе her **müje** hâr-ı hâlidedür
(G 44/3-4)

Ka'bedür merdümek-i çeşmi ki eṭrafında
Müje huccâca bedel secde-künân bağladı şaf
(G 130/7-8)

müje:-si, -n
Ol şâh-ı taht-ı milket-i ma'na ki eyledi
Çarüb-ı meclisi **müjesin** dîde-i Hümâ
(K 2/109-110)

Tāk-i pür-zîverine cevher-i gül
Müjesin eyledi kilik-i taḥlîl
(T 20/3-4)

müje:-n
Yetişmez zülfüne hûbân-'aşruñ târ-ı gîsüsü
Senüñ her bir **müjen** bir dil-ber-i fettânuñ ebrüsü
(K 3/1-2)

müje:-den
Hezâr rişte taḥar çeşm-i sāhirüñ **müjeden**
Yumup açınca gözi kullânur bu deñlü silâh
(G 25/7-8)

müje:-si
Seyr eyle şaf-ender-şaf olup ol kaşı yayuñ
Her bir **müjesi** nâvek-i peykân gibi parlar
(G 52/7-8)

müje:-m
Âlûde-i hûn eyleyeli eşk-i dem-â-dem
Çeşmümde **müjem** âteş-i süzân gibi parlar
(G 52/9-10)

Müjem çeşmümde güya âteşin-mismârdur
sensüz
Reh-i nezzâreye nevg-i nigâhum hârdur sensüz
(G 102/1-2)

müjem:-m, -de, -
Âteş-i dilden fûrüzân eyleyüp şeb tâ-seher
Her **müjemde** katreden âvîzedür kandîl-i eşk
(G 136/3-4)

müje:-den
Pervâza bâl açup **müjeden** zâğ-ı çeşmüme
Şahrâ-yı intizâra peristü gibi akar
(G 234/8)

müje:-ñ, -dür
İki şâhin-i hûn-âşâma beñzer çeşm-i fettânuñ
Müjendür hûn-ı mürğ-i tab' ile âlûde çengali
(G 209/11-12)

müjgân: Kırpıklar.

Müjgân degül gözimdеki hûvâhişle nâ-gehân
Küyuñ yolında ağlayarak cism-i nâ-tüvân
(Th 1/13-14)

Hayli şalvarlı şinâverdür o ebrüsü kemân
Tîr-i nezzare-i dil-düza yeledür **müjgân**
(Msd 4/13-14)

Müjgân zaḥmına nice ol gamze işlesün
Ey dil gülâf-ı hançer-i şemşir olur mı hiç
(G 23/9-10)

'Aşâ-yı âbnüsü ile **müjgân** almış eṭrafuñ
Sevâd-ı çeşmi göz habsinde yârüñ kanlı
merdümdür
(G 58/5-6)

Çeşm-i siyehüñ zevrakıdır kulzüm-i nûruñ
Ber-dâşte **müjgân** iki cânibde kürekdür
(G 59/7-8)

Olmuş kemâl-i nahvet ile çeşm-i mestinüñ
Müjgân yanında bâliş-i kec-tekye-dâdesi
(G 226/7-8)

müjgân:-u, -m
Meded dâmânuñı ber-çide kıl râh-ı hayâlümde
Tutup çak itmesün ser-pençe-i nâhunla
müjgânım
(K 8/33-34)

müjgân:-ı
Ebrü kemân gamzeleri tîğ-i hûn-feşân
Müjgânı tîğ dîdesi hûn-hvâr-ı pür-ḥumâr
(K 12/29-30)

Müjgânı dest-i şefkatin itmiş dirâz kim
Tâ çeşm-i mesti olmaya üftân u şerm-sâr
(K 12/31-32)

İder efgende bir nezzârede biñ nâvek-i dil-düz
Ki her **müjgânı** bir kez dîdesi yârüñ kemân
olmuş
(G 111/3-4)

Müjgânı müyün eyler her bir nazarda şad-çâk
Tîğ-i nigâh-ı cânân haḥkâ ki seyf-i kât'î
(G 124/9-10)

müjgân:-u, -m
Kıyâmetler ḳopar her göz yumup açınca
çeşmimde
İki cânibde **müjgânım** şaf-ı peygârdur sensüz
(G 102/11-12)

müjgân-ı çeşm: Gözün üzerindeki kırpıklar.
müjgân-ı çeşm:-üm, -e
Eşküm virür tarâveti **müjgân-ı çeşmüme**
Neşv ü nemâ çemenlere âb-ı maṭardadır
(G 41/9-10)

müjgân-ı hüma: Hüma'nın kirpikleri.

Çeşm-i ahter kaşır-ı iclâlinde zerrîn şem' dān
Tār-ı şem' -i meclis-i iqbālî **müjgân-ı hüma**
(T 1/5-6)

Oldı farṭ-ı bahşış-i nūr-ı sa'âdetle anuñ
Tār-ı şem' a meclis-i iqbālî **müjgân-ı hüma**
(T 28/15-16)

müjgân-ı kec-dest-i nigâh: Bakışın eğri eli olan kirpikleri.

müjgân-ı kec-dest-i nigâh: -a
Dil-i mecrühuma biñ zaḥm açarken ğamze-i ser-
tîz
Şunar **müjgân-ı kec-dest-i nigâha** şad-hezâran
tîğ
(G 126/7-8)

mukâbele: Karşılık; Arap edebiatında, bir söz içinde geçen iki veya daha fazla unsurdan sonra her birinin karşısını yahut ilgisini sırasıyla zikretmek anlamındaki edebî sanatın ismidir.

mukâbele: -dür
Şeherde mektebe eṭfâl ile gider ol mäh
Murâdı muşhaf-ı hüsân âyetin **mukâbeledür**
(G 51/7-8)

mukâbele it: Karşılaştırmak.

mukâbele it: -mez
'Aksüñ derüna eylemese meh gibi ṭulü'
Mihr-i ruḥuñla âyine **itmez mukâbele**
(G 186/5-6)

mukâbil: Karşılık.

Rüyı olıcak mihr-i cihân-tâba **mukâbil**
Tîğ-i nigeh-i ğamzesi yalmân gibi parlar
(G 52/11-12)

mukâbil ol: Karşılık olmak.

mukâbil ol: -sa
Girer ḥusûfa hacâletle tâb-ı rüyından
Eger ki **olsa mukâbil** anuñla bedr-i Münîr
(K 6/15-16)

mukâbil ol: -up
Şeherde mihr degül ol mehe **mukâbil olup**
Sipihri-pîre-zenüñ elde ditrer âyinesi
(G 227/11-12)

mukaddem: Eskiden beri.

Şavdı 'aşık gibi başdan küleh-i mu'teberin
Câmeden şive ile çözdü **mukaddem** kemerin
(Msd 3/7-8)

Derd-i ḥamyâzeyi çekdirmedin 'uşşâka Belîğ
Mü-miyânı anuñ âğuşa **mukaddem** gelmez
(G 100/13-14)

Kırarlar şimdi seng-i ta'n ile âyine-i kalbün
Mukaddem ol ḥaṭ-âver ehl-i dilden inkisâr
almış
(G 113/5-6)

Mukaddem almaz imiş gerçi añı bâde-fürüş
Belîğ şimdi ğazel kimse almıyor saña yûf
(G 238/11-12)

mukadder: Takdir edilmiş, uygun (reva)görülmuş kader, alın yazısı.

mukadder: -den
Mukadderden beter iş sa'd u naḥsa i'tibâr
olmaz
Nişân olmuş Belîğâ tîr-i âha bi-güneh kevkeḥ
(G 11/13-14)

mukadder-şinâs: Kaderden anlayan.

Ḥuceste-menkabe 'Oşmân Efendi Big kim odur
Cihânda şimdi **mukadder-şinâs** ehl-i hüner
(Kt 47/1-2)

mukâfat: Bir hizmet veya muvaffakiyete ve iyiliğe karşı verilen karşılık.

mukâfat: -a
Sü'-i 'amelde baḥ bu **mukâfata** kim Belîğ
Başur 'illetiyle cihân saña teng olur
(Kt 45/1-2)

mukâfat: -i, -n, -dan
Berḫ-i hâtif gibi ğaddâra **mukâfatından**
Âh-ı süz-efkeni ğaddâra çeker mağdürüñ
(Kt 135/7-8)

mukâfat-ı 'amel: Bir hizmet ya da iyiliğe karşı edilen iyilik.

mukâfat-ı 'amel: -de
Firîb-i vaz'-ı mağlûbânedin şâd eylerüz ammâ
Mukâfat-ı 'amelde düşmene hün-ı Siyâvüşüz
(G 95/5-6)

mukârin ol: Yakın olmak.

mukârin ol: -dığ, -uñ
Mukârin olduğıñ nîk ü bedi' âteş gibi yakma
Aña nef ün ṭoḫınsun mümkün olduḫça türâbâsa
(G 4/9-10)

mukârin ol: -duğ, -uñ
Mukârin olduğıñ nîk ü bedi' âteş gibi yakma
Aña nef in ṭoḫınsun mümkün olduḫça türâbâsa
(Mf 48/1-2)

mukârin ol: -sa
Kaḫt-ı keremde naḫd-i dilüñ nîm-cü kadar
Hüsni-ı kabüle **olsa mukârin** revâcîdir
(Kt 20/1-2)

mukârin ol: -sa, -m
Taḫşil-i 'aşka eyler idüm mâ-melek fidâ
Olsam mukârin ehl-i kemâle bu fende ben
(G 167/7-8)

mukavved ol: Bağlanmak.

mukavved ol: -maz
Bir ṭıf-ı nev-residedür ol parmağın emer
Olmaz mukavved âteş-i pervâneğâna şem'
(G 122/3-4)

mükedder ol: Kederli olmak.**mükedder ol:-di**Hâlüm **mükedder oldı** benüm ey hayâl-i yâr
Bilsem 'aceb ki bir kederüñ yoq midur senüñ

(G 138/5-6)

mükemmel ol: Kusursuz olmak.**mükemmel ol:-ur****Olur** nâkış **mükemmel** himmet-i yâr-ı
muvâfıklaKi rengîni-i mazmün mışra 'ı şânıye merhündür
(G 47/5-6)**mükerrer: Tekrar olunmuş, defa defa icra edilmiş.**Aqçamuñ ismi zebânumda **mükerrer** ammâ
Kımyâ gibi degül belli vücud u 'ademi

(K 7/17-18)

mükesserân: Kırılanlar.**mükesserân:-um, -dur**O tehi-hvân-ı şeh-i kişver-i faqrum ki Cem'üñ
Cünbiş-i säye-i müjgâni **mükesserânumdur**

(G 50/7-8)

mükevvenât: Yaratılmış sevlerin tamâmı, varlıklar, mahlûkat, mevcûdat.Erzân metâ 'ı rûy-ı dükândur **mükevvenât**
İtse güşâde hvâce-i tab' uñ dükân-ı cilm

(K 10/33-34)

mukîm ol: İkâmet etmek.**mukîm ol:-a**Hıfz idüp anı küdürât-i cihândan Mevlâ
'İzz ü nâz ile **ola** şadr-ı mu'allâda **mukîm**

(T 22/17-18)

mukîm-i bâğçe-i me' men-i rızâ ol: Hz. Hüseyin'in Kabe bahçesini korumak.**mukîm-i bâğçe-i me' men-i rızâ ol:-di**

Mânend-i serv maqdemini üstüvâr idüp

Oldı mukîm-i bâğçe-i me' men-i rızâ

(K 2/119-120)

mukırr: İkrar eden, doğruyu söyleyen "vardır, evet öyledir" diyen, kusurunu, kabahatini gizlemeven; birinin kendisinde hakkı olduğunu haber veren (kimse).**mukırr:-u, -m**Ey şüh cürm-i sâbıkı yâd itme kim bugün
Dergâh-ı şefkatüñde **mukırrum** günâhuma

(G 192/5-6)

mükrim: İkrar eden, ikramı bol.**mükrim:**Hemîşe luftı ile râstân olup **mükrim**

Yanında bend iledür qurb-ı hançer-i mu'vec

(Kt 1/11-12)

mukrim ol: Ağrılanmak.**mukrim ol:-m, -sa, -m**

Ey âşaf-ı cem-mertebe bu bende-i zârüñ

Her demde sezâ luftüñ ile **mukrim olınsam**

(Kt 33/1-2)

muktezâ-yı hâl: Gereken durum.Muhibb-i şâdıq odur **muktezâ-yı hâl** üzere
Yâ şarf-ı mâl ide ahhâbına yâ bezl-i vücüd

(G 35/3-4)

muktezâ-yı hikmet: İlmin neticesi.Cihânda tâ ki ebed **muktezâ-yı hikmet** ile
Şitâda şiddet-i sermâ sayfda germâdur

(K 5/83-84)

mül:Şarap.Lisâna almağa esbâb-ı 'ayşı tevbeliyüm
Mağalli geldi tekkâzâ-yı kâfiye **mül** dir

(G 72/5-6)

Düşelden sağar-ı leb-rîze 'aks-i ğabğab-ı sâkı
Hâbâb-ı bâde-âsâ gözlerüm kaldı **mül** üstinde

(G 174/3-4)

mülâyemet: Mülâvimlik.Ser-keş **mülâyemet** göricek kâmet arturur
Olur cihanda şu'lenüñ âb-ı hayâtı müm

(G 148/3-4)

mülâzım it: Bir kimseve tutunup kalmak, ondan ayrılmamak.**mülâzım it:-miş**Der-i vâlâsına ihsânı **mülâzım itmiş**

Kimsede anuñ için görmeyorum ihsânı

(G 219/15-16)

mülevves ol: Kirletmek.**mülevves ol:-dikça**

Tevbe âşâr-ı günâhı maıv ider dilden Belîğ

Câme oldıkça mülevves pâk olur şabun ile

(G 178/11-12)

mülhem: İlham edilmiş.**mülhem:-dür**

Belîğ haq bu ki nazmuñda başka hâlet var

Saña bu tarz ile eş'âr-ı pâk **mülhemdür**

(G 66/9-10)

mülk: Sahip olunan ver.**mülk:-i**Taşsîl-i fenâ **mülki** için çekme emek

Gird-âb-ı ğama itme birâz kendüñi çek

(R 8/1-2)

mülk:-i, -n, -e'Azım idüp şanma 'adem **mülkine** ismi güm olur
Haşr olunca arayan şâ'iri beytinde bulur

(G 76/1-2)

mülk-i 'adem: Yokluk yeri.**mülk-i 'adem:-de****Mülk-i 'ademde** cânına urmaz mı şimdi key

Hürmetle çutsa cân-ı şarâbı al üzere gey

(Tb 2/123-124)

Mülk-i 'ademde âh ile mânend-i gird-bâd

Âyende cân bu deşt-i fenâyâ revende cân

(G 156/13-14)

mülk-i 'arıyet: Emanet yeri.**mülk-i 'arıyet:-de**

Bu **mülk-i 'arıyetde** kimün kâr u bârı var
Bir bâzdur ki beftere almış şikârı var

(G 73/1-2)

mülk-i bekā: Yokluk yeri.**mülk-i bekā:-da**

Mülk-i bekāda t̄alib-i eyvan olan Belîg
Vîrân-serây-ı 'âleme bir mîh kaçmasun

(G 163/13-14)

mülk-i cān: Can yeri.

Ey dil tecessüs eyle meded yandı **mülk-i cān**
Bir t̄ıfl-ı cān-güdāz aña çundağ birağmasun

(G 163/3-4)

mülk-i cihān: Dünya yeri.**mülk-i cihān:-a**

Eyler teveccüh-i zu 'afā devletün ziyād
Mülk-i cihāna mālîk ider pādîşāhı kul

(G 144/15-16)

mülk-i fenāda: Yokluk yeri.**mülk-i fenā:-da**

Dāhî **mülk-i fenāda** genc iken ol gevher-i nā-
yāb

Miṣāl-i genc anı indürdiler hāke muşallādan

(T 15/9-10)

Mülk-i fenāda tañtana-i ferr ü 'izz ü cāh

Değmez yanumda bir kadeh Erdek şarābına

(G 198/3-4)

mülk-i ħarāb: Viran memleket.**mülk-i ħarāb:-a**

Zinhār ħırra olma bu **mülk-i ħarāba** kim
Tāc-ı mülkü lāne-i büm u ħurāb olur

(Tb 1/73-74)

mülk-i i' cām: Maksudı belirsiz memleket.**mülk-i i' cām:-uñ**

Pesend itmez midî nazm-ı Belîg-i zāra inşāf it
Geleydi Rūma Şā'ib **mülk-i i' cāmuñ** 'ırakından

(G 166/17-18)

mülk-i mevrūs-ı benī ādem: Beni Adem'den miras kalmış memleket.

Nice ecr isteyecek girmege bizden Rıdvān

Mülk-i mevrūs-ı Benī Ādem iken bāğ-ı bihişt

(G 18/5-6)

mültezim: İltizamcı, kesenekçi, kesimci, devlete ait bir geliri götürü olarak üstüne alıp toplayan.**mültezim:-dür**

Belîga şad temalluk **mültezimdür** rüh-ı
'Urfiden

Ki Rūmî reşk-i Şîrāz eyledi t̄ab'-ı suhandānum

(K 8/55-56)

mülükî: Padîşaha varası.

Ta' alluğdur cihānuñ kâr u bârın çekdiren ammā

Mülükî zevk ider her kayddan āzād olan bende

(G 176/15-16)

müm ol: Yumuşamak, erimek.**müm ol:-ur**

Ser-keş mülāyemet göricek kāmēt arturur

Olur cihanda şu 'lenüñ āb-ı ħayātı **müm**

(G 148/3-4)

mü-miyān: Sevgilinin kul kadar ince beli.**mü-miyān:-a**

İç tonundan kaçınurken o sürin ü zānū

Mü-miyāna t̄olama koluñı yazuğdur bu

(Msd 4/21-22)

mü-miyān:-ı

Derd-i ħamyāzeyi çekdirmedin 'uşşāka Belîg

Mü-miyāni anuñ āğūşa muğaddem gelmez

(G 100/13-14)

mümkîn: İmkan dahilinde.

Mümkîn mi der-kenār o vaḫşî-mizācı kim

Āğūş-ı dīdeden rem-i āhū gibi ağar

(G 234/5-6)

mümkîndür:-dür

O mihr-i evc-i ħüsnüñ mişlini bulmağ ne

mümkîndür

Güneş bir dānedür 'ālemde iki āfītāb olmaz

(G 87/7-8)

O şāh-ı ħüsne diğkatle nigāh olınsa **mümkîndür**

Eger maṭlūb ise bir yirde görmek cān u cānānı

(G 218/11-12)

mümkîn ol: İmkan dahilinde olmak.**mümkîn ol:-duğça**

Muğārın olduğıñ nîk ü bedî 'āteş gibi yağma

Aña nef 'ün t̄oğınsun **mümkîn olduğça** t̄ürābāsā

(G 4/9-10)

mümkîn ol:-maz

Takarrub **mümkîn olmaz** pîç ü t̄āba düşme

cevrinden

Şağın mār-ı sıyāh-ı zülf-i kecdür aqreb-i dil-ber

(G 70/7-8)

mümkîn ol:-ur, -dı

Mümkîn olurdu çekse biraz sāğar-ı müli

Āğūş-ı vaşla çekmek o mest-i tegāfūli

(G 214/1-2)

mümkîn ol:-duğça

Muğārın olduğıñ nîk ü bedî 'āteş gibi yağma

Aña nef 'in t̄oğınsun **mümkîn olduğça** t̄ürābāsā

(Mf 48/1-2)

mümtâz: Seçilmiş, seçkin, imtiyazlı.**mümtâz:-dur**

Biter gülzâr-ı ruhsârunda güller
Ki gül mümtâzdur sâ'ir çiçekden

(G 160/7-8)

mümtâz ol: Üstün tutulmak.**mümtâz ol:-a**

Seni mahşerde Bâyezid ile vezn itmezler
Besdür insâna ki mümtâz ola akrânından

(G 168/5-6)

mün'adim: Yok olan (kimse veya sev), yok olucu.

Evhâm-ı künc-i tâ'ir-i kıdsîde mün'adim
Mî'râc-ı kaçır-ı cüdina endâze vü şümâr

(K 12/89-90)

Derûnında şebâti mün'adim her nakş u
timsâlûn

Vefâda hem-hayâl-i çarh-ı mînâfamdır mir'ât
(G 13/17-18)

O âfet sâ'irûn yanında Seyyîddir melâhatde
Nazîri mün'adim her vech ile fenn-i nezâketde
(Mf 18/1-2)

mün'akid: Dügümlenmiş.

Hezâr sa'y-ı Belîğ ile kimse feth idemez
O yerde kîse-i zer mün'akid mu'ammâdur
(K 5/57-58)

mün'akis: Tersine dönmüş, çevrilmiş.

Levh-i divâr-ı pür-cilâsından
Mün'akis hep nuķuş-ı elvânî

(T 4/19-20)

Kef-i cânânede gûya mîkrâz
Dü-şebîh mün'akis âyîne mäh
(T 23/19-20)

mün'akis:-dür

Mün'akisdür dil-i şâfumda gubâr-ı haç-ı yâr
Görinür âyîne de olsa kûsûf-ı hürşid
(G 31/5-6)

münakkaş: Nakışlı, süslü.**münakkaş:-dur**

Şakın men' itme mevc-i bād-ı küyuñ şâne-
zenlikden
Bu şeb târ-ı nigâh-ı dîde zülfüñden
münakkaşdur
(G 48/9-10)

mün'aks: Akseden.

O Felâtun-ı hîred vâşif-ı vâlâ-himemün
Mün'aks âyîne-i kalbine esrârî Hudâ
(T 13/5-6)

mün'aks-i tab': Yaratılışın tersine dönmesi.**mün'aks-i tab':-i, -n, -da**

Mün'aks-i tab'ında eşkâl-i nuķuş-ı kâ'inât
Kalbidür bir müncelî ayîne-i 'âlem-nümâ
(T 1/3-4)

münâsib: Yaradır, uygun.

Hil'at-i câhı bulur kâmet-i isti'dâduñ
Câmeyi hep biçer endâma münâsib hâyyat
(G 118/5-6)

münâsib:-dür

Yaķışmaz kâfirûn destinde İslâma münâsibdür
Kef-i Haydarda barmaq kaldırıp olmış
müselmân tîğ
(G 126/3-4)

müncelî: Cilalı, parlavan.

Mün'aks-i tab'ında eşkâl-i nuķuş-ı kâ'inât
Kalbidür bir müncelî ayîne-i 'âlem-nümâ
(T 1/3-4)

münderic ol: Kapsamak.**münderic ol:-a**

Bir nokta kim daķâyık-ı fenn-i muħassenât
Zımnında münderic ola yârûn dehâmidür
(G 233/7-8)

münevver: Aydınlık.

Gelse fânûsda şerer gibidür
Bu münevver maķâma mihr ile mäh
(T 12/9-10)

münevver:-dür

Hıdîv-i dehr şadr-ı esbak 'Abdu'llâh Paşa kim
Münevverdür derûnî lücce-i âb-ı muşaffâdan
(T 24/1-2)

münevver id: Nurlandırmak.**münevver id:-er**

Degüldür bu mu'ammâ muħtefî erbâb-ı
hikmetden
İder şehri münevver kaçanda olsa mihrûn envârı
(K 4/15-16)

münhasif ol: Işığ azalmak.**münhasif ol:-di**

Sarılıp fûta-i müşgîne belî ol hod-kâm
Münhasif oldu yine nişfina dek mäh-i tamâm
(Msd 3/17-18)

münhasif ol: Parlaklığı sönmek.**münhasif ol:-miş**

O şüh-ı işvegerûn nâhun-ı mühennâsı
Tamâm münhasif olmuş hilâl-i garrâdur
(K 5/15-16)

münîf-i hoş-suhan: Büyük, güzel söz.**münîf-i hoş-suhan:-a**

Tekâver-i dili itdüm 'inân-keşide Belîğ
Münîf-i hoş-suhan itmeye taķaddüm tek
(G 141/9-10)

münkeşif ol: Meydana çıkarılmak.**münkeşif ol:-ur**

Münkeşif fikr ü te'emmülle olur ma'ni-i beyt
Nâz ider kaçlede birden bire açılmaz 'arûs
(G 107/11-12)

münkesir: Kırılan.

Kılıcı fethe gibi üstün olur heycâda
Münkesir kalb ile altında kan ağlar a'dâ
 (T 13/15-16)

münkesir ol: Kırılmak.

münkesir ol:-ur, -suñ
 Bâd-ı âhumdan **olursuñ münkesir** ey nañl-i nâz
 Kim nihâl-i nev-resi gülşende ekşer yel kırar
 (G 75/7-8)

münkir: İslâm dînindeki îman esaslarını inkâr eden, inanmayan (kimse), îmansız, reddeden, kabul ve itiraf etmeyen (kimse).

Âlûde eylesün kefen-i cismi ol 'asîr
Münkir cevâb söylemesün göricek Nekîr
 (Tb 2/17-18)

münkir:-den

Girândur 'aşıkâ erbâb-ı 'aşkuñ ta'nı **münkirden**
 Ehfâdur seng-i a'dâ zañm-ı gülden cism-i
 Manşûra
 (G 187/5-6)

münkir-i 'aşk: Aşkî inkar eden.

münkir-i 'aşk:-ı
 Uğratma bezme **münkir-i 'aşkî** kesel gelür
 Virme şarâbı kibrine anuñ hâlel gelür
 (Tb 2/29-30)

münkir-i ayîn-i mevlânâ: Mevlana'nın adetini inkar eden.

münkir-i ayîn-i mevlânâ:-y, -ı
 Dâ'imâ ma'mûr ola her âsitâne haşre dek
Münkir-i ayîn-i Mevlânâyı reşk itsün helâk
 (T 19/13-14)

münkir-i hüsn: Güzelliği inkar eden.

münkir-i hüsn:-iñ
 Görüp hâl-i ruñuñ imâna gelmez **münkir-i hüsnüñ**
 O bir gāv-ı dü-pâdur qarayı fark itmez akından
 (G 166/13-14)

münşa'ib: Dallanan, çatallanan, kollara ayrılan, ayrılmış.

münşa'ibdir:-dir
Münşa'ibdir rişte-i âmâlden nañl-i tama'
 Hâkde kâmet çeker her nañl-i bâlâ rîşeden
 (G 159/5-6)

müntehab: İntihap edilmiş, seçilmiş, güzide.

Rengîn risâledür ezeli gerçi fenn-i hüsn
 Bir **müntehab** şahife yüzüñ ol risâleden
 (G 158/9-10)

mür: Karınca.

Âdem bu cihân içre ziyân-kâr ister
 Ebnâ-yı zamân **mür** degil mâr ister
 (R 13/1-2)

mür:-u, -n

Olsam fütâde çeşmine **mürun** bu za'f ile
 Eyler o demde çeşmini püşide bî-ezâ
 (K 2/75-76)

mür:-lar

İderken hürmenümden **mürular** hürmân ile 'avdet
 Yine eyler havâle çarñ-ı gerdün berç-i gaddarı
 (K 4/57-58)

mür:-a

Debdebeyle Mora'ya 'azmini güş eyliyecek
 Qorqusundan Venedik kâfiri döndü **mūra**
 (Kt 7/3-4)

murabba: Dört mısradan oluşan şiir.

murabba:-da
 Hâñ-ı leb böyle mevzün nağş olaldan levh-i
 rüyında
 O çâr-ebürü güzel Hâyâyımı geçmişdür
murabba'da
 (G 173/3-4)

murâd: İstek., dilek, arzu.

Nağş-ı eyvânuñ **murâd** üzre temâşâ itmege
 Egilüp kaddin sipihri-pire-zen itmiş dü-tâ
 (T 1/13-14)

Şadâ-yı nağme-i gulgul kesilmez meclis-i
 meyden
Murâd üzre mezâkın dâ'imâ icrâdadur mînâ
 (G 5/7-8)

'Aşık yanında cân nedür ammâ ki setr idüb
 Yâd itse cân-ı pâkini cânânedür **murâd**
 (G 33/5-6)

Mir'ât-i Cemde 'âlemi görmek **murâd** ise
 Âyine-i cemâl-i dil-ârâya nâzır ol
 (G 142/7-8)

Murâd ol âfitâb-ı hüsn bir nezzâredür yoñsa
 Qapansun revzen-i dil küy-ı yâr nâzır olmazsa
 (G 199/3-4)

murâd:-u, -ñ

Murâduñ hıfz ise bâd-ı fenâdan şem'-i ikbâlün
 Anuñ dest-i du'âdur ehl-i dil 'indinde fânüsü
 (K 3/13-14)

murâd:-u, -m

Murâdum 'arz-ı şikâyet degül hikâyetdür
 Bu ehl-i dille felek-bînî eski gavğadur
 (K 5/65-66)

Hazân u nev-bahârum gülşen-i 'âlemde
 tev'emdür
Murâdum goncası haclet-figendür verd-i
 ra'nâya
 (K 9/67-68)

murād:-i

Seherde mektebe etfāl ile gider ol mäh
Murādi muşhaf-ı hüsn âyetin muķābeledür
 (G 51/7-8)

murād:-i, -m

Dünyāda vü 'uķbāda benim zikrim Hāk
 Oldır iki 'ālemde **murādim** ancak
 (R 7/1-2)

2. Maksat, meram, niyet.

Şüphesiz bülbül-i kudsi okudu tārihün
 Hedefe urdı **murād** üzre Mehemmed Pāşā 1170
 (T 13/43-44)

Esrār-ı 'aşka vāķıf olunmak **murād** ise
 Nazm-ı Belīgi tutsun 'aziz i 'tibār ile
 (G 184/11-12)

Rāh-ı kanā'at içre selāmet **murād** ise
 Dilden güsiste eyle kuyūd-ı tecemmüli
 (G 214/13-14)

murād:-i

Bilmem ki maţlabı o bütüñ nakd-i cān mıdır
 Yoħsa **murādi** 'aşıķı bir imtiħān mıdır
 (Kt 43/1-2)

Yāruñ 'izārı dideye 'aks eyleyüp Belig
 Yaķdı **murādi** üzre gice şem' dan a şem'
 (G 122/13-14)

Yāruñ 'izārı dideye 'aks eyleyüp Belig
 Yaķdı **murādi** üzre gice şem'dana şem'
 (G 122/13-14)

İder bī-cā tebesşüm çīn-i ebrūnun 'aķibinde
Murādi ol mehūñ 'uşşāķa istiğnā mıdır bilmem
 (G 155/5-6)

murād:-i, -m, -i

Murādımı diyemezsem miyān-ı meclisde
 Beni kenāra çeker de o şūħ-ı şengül dir
 (G 72/11-12)

murād:-ınca

Cāhilūñ dā'im **murādınca** döner çarħ-ı felek
 İltifat eyler gedā ferzend-i nā-bīnāsına
 (G 177/3-4)

murād eyle: İstemek.

murād eyle:-r
 Kimi būs itmek **murād eyler** ruħın kimisi şem'
 Ol gülūñ dāmānımı geh o çeker geh bu çeker
 (G 71/9-10)

murād eyle:-y, -en, -i

Seni telvise **murād eyleyeni** pāķe çıkar
 Şāf-ı deryā-dil olup eyleme icrā-yı ğarāz
 (G 117/3-4)

murād it: İstemek.

murād it:-se
 Bī-ser ü pādur felek haţır nice alsun ele
 Cāmı hıfz itmek **murād itse** Beligā şel kırar
 (G 75/11-12)

murād ol: İstemek.

murād ol:-un, -sa
Murād olunsa olur kārġāh-ı ħirmende
 Fürüg-ı rişte-i āteşle tār u pūd-ı ħarir
 (K 6/75-76)

murāda ir: İsteġine kavuşmak, dileġi
 gerçekteşmek, arzusu yerine gelmek.
murāda ir:-me, -di
 Pür-varṫa-i helāķe atar anı rüzġār
 Kimse **murāda irmedi** bu çarħ-ı dūnda
 (Tb 1/35-36)

murādāt: İstekler.

murādāt:-i, -n
 Kōma bu za'af ile ħirmengeh-i luţfuñda bī-
 sāmān
 Beligün ħāşıl eyle gendüm ü cevle **murādātın**
 (Kt 3/11-12)

murakka'da: Yamalı.

Şarāb-ı nāba ħasret çekdüġinden zāhid-i ħod-bīn
 Kadeħ şeklinde vāfir ruķ'alar dikmiş
murakka'da
 (G 173-13-14)

mürān: Karıncalar.

Kōmaz ħalk intikāmın zālime idbārı vaķtinde
 Zahm-dār olsa ef'i anı **mürān** eyler efgende
 (G 176/7-8)

mürāyī: İki yüzlü(kimse).

Bir **mürāyī** zāhid-i ħod-bīne beñzer ħaķ bu kim
 Kimseler dünyāda hiç ġam görmedi mey-ħānede
 (G 201/9-10)

mürçe: Karınca.

mürçe:-ler
 Dāne-i ħālī 'izārında kōmaz ħaţı-ı siyāh
 Kışzāra gelicek **mürçeler** dāne çeker
 (G 81/11-12)

mürde: Ölü, ölmüş.

Hem **mürde** eyler ihyā hem zindeġānī mürde
 Ĥabb-ı nebāt-ı lebde var dāħi çok menāfi'
 (G 124/15-16)

mürde:-nüñ

Naħl-i mātem gibi ol ġasıl itdüġi her **mürdenüñ**
 Kād çeker kīr-i dirāzi raħne-i tābütdan
 (Kt 53/3-4)

mürde ol: Sönmek.

mürde ol:-ur
 mürde olur olmasa eger
 Cevher-fürüz-ı şıyt-ı zātuñ revān-ı 'ilm
 (K 10/47-48)

mürde-dil: Gönülü ölü olan, hissiz, duygusuz (kimse).

Mürde-dil nazm-ı Belîğ ile bulur tâze hayât
Okı pür pâk gâzel üstine dîvânından
(G 168/13-14)

mürde-dilân: Gönülleri ölmüşler.

mürde-dilân:-sın
Ey rûh-bağış **mürde-dilân**sın ne cânsuñ
Cân ile zinde cism hayâlünle zinde cân
(G 156/5-6)

mürekkeb: Yazı yazmak, desen çizmek veya basmak için kullanılan, türlü renklerde sıvı madde.

mürekkeb:-i
Ebrû-yı yâre vesme henüz nâza başladı
Kimler çeker bu vesme kurursa **mürekkebi**
(G 222/5-6)

mürğ: Kuş.

Ne kadar evde eylerse güşâde per ü bâl
Aşiyânında olur **mürğ** yine fâriğ-i bâl
(Kt 42/1-2)

O rütbe mürîş midür bu meclise şüfi
Ki **mürğ** ider kafes-i âhenîn ile pervâz
(G 89/11-12)

mürğ:-iñ
Vağanda ba 'd-ezîn bî-berç ü telh-âşâm olan
mürğün
Dimâğından hemîşe lezzet-i künc-i kafes gitmez
(G 94/25-26)

mürğî: Kuş ile ilgili.

Gelüp tâvûs-ı zülfî 'arızında hattın ürkütmiş
Bu bâğuañ **mürğî** uçmuş aşiyânda hâr u has
kalmış
(G 113/3-4)

mürğân-ı kuds: Kutsal kuslar.

Bu tengnâda müflis iken kâm-rân ide
Mürğân-ı kuds ile beni hem-âşiyân ide
(Tb 2/79-80)

Simâğ-ı luğfını **mürğân-ı kuds** ider devrân
Mişâl-i fevc-i meges bir dükânçe-i kânâd
(K 11/43-44)

mürğ-i bâl-zen: Uçan kuş.

Pestden lâ-büd çıkar bâlâya **mürğ-i bâl-zen**
Vâşıl-ı mağşûd olur her kimse iş himmetdedür
(G 64/3-4)

mürğ-i çemen: Bülbül.

Ne kadar evede eylerse güşâde per ü bâl
Aşiyânında olur **mürğ-i çemen** fâriğ-i bâl
(R 23/1-2)

mürğ-i dil: Gönül kuşu.

Dâne-i hâline eylerse bu eşnada nazar
Mürğ-i dil kurtulamaz 'akîbet ol dâma düşer
(Msd 2/53-54)

mürğ-i dil-şikâr ol: Gönül avlayan kuş olmak.

mürğ-i dil-şikâr ol:-ur
Bir tâze nağme-keşle olur **mürğ-i dil-şikâr**
Olmaz nevâ-yı çehçeh-i bülbülle aşınâ
(K 2/175-176)

mürğ-i fakîr: Yoksul kuş.

Mürğ-i fakîr nâleden itmez cihânı pür
Seyr-i bürehne-pâdan ümîd-i şadâ 'abes
(G 20/17-18)

mürğ-i hoş-elhân-ı tab': Yaratılışın güzel sesli kuşu.

mürğ-i hoş-elhân-ı tab':-u, -m, -a
Aşüfte oldı **mürğ-i hoş-elhân-ı tab'uma**
Rengîn-edâ-yı tûfî-i Hindüsitan-ı 'ilm
(K 10/97-98)

mürğ-i hümâ-yı rûh: Canlı Hüma kuşu.

mürğ-i hümâ-yı rûh:-i
Mürğ-i hümâ-yı rûhî bu gülşenden eyledi
Bâlâ-yı nağl-i târik-i tûbâda aşiyân
(Tb 1/53-54)

mürğ-i hüsn: Güzellik kuşu.

mürğ-i hüsn:-iñ
Degüldür zir-i pişânında ebrû-yı dil-âvizün
O çeşme säyebândur **mürğ-i hüsnün** iki şeh-
bâli
(G 209/13-14)

mürğ-i kıyâs: Kıyas kuşu.

Zürdan rişte-i pervâzı olur mevce-i hün
Bâm-ı valâsına dek **mürğ-i kıyâs** itse şu 'ud
(T 10/9-10)

mürğ-i niyâz: Dilek kuşu.

Kapıldı dîde-i mağcüb-ı yâre **mürğ-i niyâz**
Ki çeşm-i düğte-pervâz ider şikâra bu bâz
(G 90/1-2)

mürğ-i vahşî: Yabani kuş.

mürğ-i vahşî:-ye
Ümîd-i şayd ile bu dâne dâne eşk-i niyâz
Döküldi dîdeden ol **mürğ-i vahşîye** yemdür
(G 66/5-6)

mürğ-i zeyrek hîle-i sayyâddan gâfil degüldür:

Zeyrek kuş tuzağa düşmez.
Degüldür mürğ-i zeyrek hîle-i sayyâddan gâfil
Nevâzişgüne 'aşık mekr-i düşmândan emîn
olmaz
(G 85/15-16)

müris: Miras bırakan.

O rütbe **müris** midür bu meclise şüfi
Ki mürğ ider kafes-i âhenîn ile pervâz
(G 89/11-12)

müris-i gam: Sıkıntı mirası bırakan.**müriş-i gam:-dur**

Yetişmez keyfimiz esbâb-ı 'işret hâzır olmazsa
Mey içmek **mürîş-i gamdur** şafâ-yı hâtır
olmazsa

(G 199/1-2)

mürtefi' : Yüce.

Her mühendis idemez miyâs ile vaz'-ı esâs
Böyle zîbâ **mürtefi'** kâşaneyeye tahte's-semâ

(T 1/35-36)

müsâ'ad: Elverişlilik.**müsâ'ad:-dür**

Hayâlün âstîn-efşân iken rü'yâda bir kerre
Görürsem şâ'id-i simînüni bahtum **müsâ'addür**

(G 43/5-6)

müsâ'ade it: İzin vermek.**müsâ'ade it:-di**

Beliğ nâdire-güyân-ı evc-i ma'nâdan
Kime **müsâ'ade itdi** bu çarh-ı sifle-nüvâz

(G 90/15-16)

müsâ'ade it:-dikçe

İtdikçe neş'e dîde-i kâlbe **müsâ'ade**
Cânân-ı câm eyleye 'âşık müşâhade

(Tb 2/9-10)

müşâbeheth: Benzevis, benzeme.**müşâbeheth:-le**

Müşâbehethle degül her iş ehline yakışur
Kadeh olur mı mecâlisde şîşe-i haccâm

(G 151/7-8)

müşâbih: Benzer.

Var iken bıçkı-i bürrâna **müşâbih** ebrû
Darb-ı muştayla kırar 'âlemi ol 'arbede-cü

(Msd 5/15-16)

Şafhada surh ile tenvîne **müşâbih** dü-lebûn
Ki derûnında anuñ nün-ı hafidür dehenûn

(G 140/5-6)

muşaffa: Saf, duru, arı.

Külçe-i sim **muşaffa** bilegi âyine ber
Gamzesi usturadur nâvek-i müjgân nişter

(Msd 2/23-24)

müsâfir ol: Konuk olmak.

Olma firîb-hürde-i ârâyiş-i cihân

Şebnem gibi bu bâğ-ı fenâda **müsâfir ol**

(G 142/5-6)

müşâhade eyle: Bakmak, temaşa etmek.**müşâhade eyle:-y, -e**

İtdikçe neş'e dîde-i kâlbe **müsâ'ade**
Cânân-ı câm eyleye 'âşık müşâhade

(Tb 2/9-10)

musahhar it: Ele geçirmek.**musahhar it:-di**

Döküldi kevkeb-âsâ hoş-dilân anı temâşaya
Musahhar itdi âhir müşterisin çarh-ı dülâbuñ

(T 25/5-6)

musahhar ol: Boyun eğmek.**musahhar ol:-maz**

Mismâr-zenlik itmese Hindü-yı kilik-i şüh
Olmaz musahhar 'acz ile bîl ü mân-ı ilm

(K 10/95-96)

muşallâ: Cenâze namazı kılmağa mahsus açık mahal, namazgâh, muşallâ taşı.**muşallâ:-dan**

Dâhî mülk-i fenâda genc iken ol gevher-i nâ-yâb
Miğâl-i genc anı indürdiler hâke **muşallâdan**

(T 15/9-10)

muşamma': Bir tarafına kauçuk veya yağlı boya sürülerek su geçirilmecek duruma getirilen kalın bez.**muşamma':-da**

Degüldür sînesinde bend olan dâğ 'âşık-ı zârûn
Saña birkaç kızıl altını var şaklar **muşamma'** da

(G 173/9-10)

musâvî ol: Esit olmak.**musâvî ol:-ıcağ**

Eylemez cisme işâbet maraz-ı rûhânî
Çâr-yârûn olıcağ hubbî musâvî ahlât

(G 118/13-14)

muşavver: Bir şekle, bir biçime konulmuş, şekil ve suret verilmiş.

Temâşâ eylemek isterse her kim bî-beden cânı
Muşavver rûhdır seyr itsün endâm-ı 'Âî Cân'ı

(G 218/1-2)

Muşavver cismi nakş itmekte şân'at gösterür
yoğsa

Nice taşvîr ide ol rûh-ı pâki şafhaya Mânî

(G 218/7-8)

muşavver şafhan: Sayfanın resmedilmesi.**muşavver şafhan:-nuñ**

Hayâl-i yâra dilde bîm-i âgyâr olamaz mâni'
Muşavver şafhanuñ olmaz remîde nakş-ı âhûsı

(K 3/23-24)

musavver'aşâ: Resmedilmiş gibi.

Virme ümîd-i kâr ile dest-i cebâna tîğ

Taşvîr elinde olsa **musavver'aşâ** 'abeg

(G 20/21-22)

musavvir: Tasvir eden.

Cünbiş-i nâz ister ebrûda degüldür vesme şart
Yoğsa taşvîre **muşavvir** de güzel ebrû çeker

(G 71/5-6)

müsellem: Verilmiş, teslim edilmiş, tevdi olunmuş.**müsellem:-dür**

Kemâle cüz'-i a'zam olduğu mâlik **müsellemdür**
Cihânda kimse çok görmez kemâl ehlinde mâl
olsa

(G 202/5-6)

Suhanverân-ı 'Acem tab'ı hep **müsellemdür**

Olur Belîğ o diyârûñ mücevher âyinesi

(G 227/17-18)

müselmân: Müslüman; İslam dininden olan kimse.**müselmân:-dır**

Müheyyâ ol bütün âlât-ı 'işret deyr-i hüsnünde
Müselmândır görüp bu bezmi zâhid kâfir
olmazsa

(G 199/9-10)

müselmân ol: Müslüman olmak.**müselmân ol:-mış**

Yakışmaz kâfirün destinde İslâma münâsibdür
Kef-i Haydarda barmağ kaldırup **olmuş**

müselmân tîğ

(G 126/3-4)

müselmân-ı kavî: Sağlam müslüman.**müselmân-ı kavî:-e, -m**Eger ağyâr **müselmân-ı kavîyem** dir ise

Ehl-i dil nefret ider kâfirün îmânından

(G 168/9-10)

mushaf: Kuran.

Gönlümün kadrini bilmez o büt-i kâfir-kîş

Düşmesün yâ Rab eyâdi-i Firenge **muşhaf**

(G 130/5-6)

muşhaf-ı hüsn: Güzellik kitabı.

Şeherde mektebe eñfâl ile gider ol mâh

Murâdı **muşhaf-ı hüsn** âyetin muğâbeledür

(G 51/7-8)

muşhaf-ı rüy: Yüz kitabı.**muşhaf-ı rüy:-i, -n, -i****Muşhaf-ı rüyü**ni aç Ka'be-i küyında yine

Hüsninün âyeti hayretde kosun Keşşâf'ı

(G 228/5-6)

mü-şikâfân-ı cihân: Çok dikkatli olanlar.

Bulamaz kıl kadar 'aybın meşelâ

Mü-şikâfân-ı cihânitse nigâh

(T 23/21-22)

müşkil: Zor, güç.

Dehânı nokta-i şek kıl ü kâle bādīdür

Cevâbı **müşkil** anuñ bir daķık mes'eledür

(G 51/5-6)

müşkil:-dür

Eger lafz olmasa ma'nâyı bilmek hayli

müşkildür

Temâşâ eyle rüy-ı dil-rübâyı zir-i bürka'da

(G 173/7-8)

müşkilât-ı mebhâs-ı râz-ı derün: Kalbin sırlarını arama zorlukları.**müşkilât-ı mebhâs-ı râz-ı derün:-u, -n, -dan**Ne añlar **müşkilât-ı mebhâs-ı râz-ı****derünundan**

Açılrsa ehl-i dil bir câhil-i dūna kitâbâsâ

(G 4/3-4)

müşkil-güşây-ı nükte-i sırr-ı nihân-ı 'ilm eyle: İlimin gizli sırrının ince sözünü halletmek.**müşkil-güşây-ı nükte-i sırr-ı nihân-ı 'ilm****eyle:-dû, -ñ**Sen sen ki nâhun-ı kef-i idrâki **eyledün****Müşkil-güşây-ı nükte-i sırr-ı nihân-ı 'ilm**

(K 10/69-70)

müşküñ kokusu elbet çıkar: Değerli kişi nerede
olsa varlığını gösterir.Biñ nihân olsa da **müşküñ çıkar elbet koķusu**

Râz-ı 'aşkı ne kadar şaklasa âdem tuylur

(G 776/9-10)

mustafa: Özel isim.

Belîğâ çâr-tekbîr ile hâtif didi târihin

Gidüp 'uķbâya dervîş **Mustafâ** el çekdi

dünyâdan 1170

(T 15/13-14)

mustafa: Hz. Muhammed.

Hâzin cennete söyleñ ki leb-i Kevgerde

Mustafâ 'aşkına nüş ide şarâb-ı şâfi

(G 228/3-4)

muştafa:-y, -i

Cân fedâ eyler aña cânı olan

Muştafâyı sever îmânı olan

(Mf 25/1-2)

mustafa ağa: Hassa başmimarıdır.Nesl-i tâhir **Muştafa Ağa** ki zât-ı pākīdür

Şem'-i bezm-i düde-i âl-i Resül-i kibriyâ

(T 1/1-2)

müstakbel: Gelecek.**müstakbel:-e**

Dâverâ el-haķķ semend-i himmetün yek hatvede

Hâlden mâziye vü **müstakbele** eyler şitâb

(Kt 2/1-2)

müstakı ol: Şevkli, büyük bir şevkle istemek.**müstakı ol:-ınca****Olunca** müşteriler vaşlınuñ biñ dürlü **müstakı**

Sakız helvâcısı çiynettî esb-i nâza 'uşşakı

(Mf 5/1-2)

müsta'mel ol: Kullanmak.**müsta'mel ol:-dukça**

Cismini eyler hebâ pirânuñ elbet rüzigâr

Küzeyi herkes müdâm **oldukça müsta'mel** kırar

(G 75/9-10)

müsted ol: Sıddetlenmek.**müsted ol:-dikça**

Nümâyândur lebümde âhdan tebhâleler bî-'ad
İder peydâ habâb-ı mevci **oldıkça şabâ müsted**
(G 32/1-2)

müstehlik id: İstihlak etmek, yivip içerek tüketmek, bitirmek.**müstehlik id:-en**

Ey vaktini gafletle **iden hep müstehlik**
Aç bağa gidüp çeşmüñi mânende-i çiçek
(R 1/1-2)

müstenbat ol: İstinbat olunmak, zımnen anlaşılma.**müstenbat ol:-a**

Böyle ister suhan-ı velvele-ârâ ki Belîğ
Levh-i mahfûz-ı mu'allâdan **ola müstenbat**
(G 119/11-12)

müşteri: 1. İştirâ eden, satın alan.

İdiler büse-i la'l-i leb-i şîrine heves

Müşteri üşdi dükâna yine mânend-i meges
(Msd 2/7-8)

Müşteri böyle kumâşî bulamaz dünyâda
Şandal olmaz aña nisbet bilâ kûz dîbâda
(Msd/39-40)

Dem-i vuşlatda el çek dür-bâş-ı nâzdan ey şüh
Girince **müşteri** bir bâğa şeftâlû-yı hâm almaz
(G 88/9-10)

Nukûd-ı cân virirken **müşteri** bazâr-ı 'aşkında
Meded şimdi metâ'-ı vaşlı yâruñ
mübtzellenmiş
(G 112/11-12)

müşteri:-nüñ

Kâle-i vaşlını bir 'adem için eskidemez
Bu kadar **müşterinüñ** hâtırını incidemez
(Msd 2/31-32)

müşteri:-ler

Olinca **müşteriler** vaşlınıñ biñ dürlü müştâkı
Sakız helvâcısı çiynetti esb-i nâza 'uşşâkı
(Mf 5/1-2)

2. Aşık.**müşteri:-si**

Müşterisi çok dükenmez bir kumâş-ı tâzedür
Sen hemân bazâr-ı istiğnâda cânâ 'işve şat
(G 16/9-10)

müşteri:-ler, -den

Bu meserretgehe vâlâ-yı Hudâ
Pür ide **müşterilerden** her gâh
(T 23/25-26)

müşteris:-sin

Döküldi kevkeb-âsâ hoş-dilân anı temâşâya
Musahhar itdi âhîr **müşterisin** çarh-ı dülâbuñ
(T 25/55-6)

Hudâ hem şahibin hem **müşterisin** eylesün
ma'mûr
Ola tâ kim bu tāk-ı tãrem üzre düz-ı meh-tãbuñ
(T 25/17-18)

müşteri:-ler

Bilür evvel nazarda **müşteriler** kıymetin anuñ
Kumâş-ı vaşlı bir kez dil-berüñ endâzeden
geçsün
(G 161/5-6)

müşteri ol: İştirâ etmek.

Yek-nazarda nã-gehân seyr eylese ol dil-beri
Gamze-i cellâdına Mirrîh **olurdu müşteri**
(Ş 1/13-14)

müşteri-i nâdire-dân ol: Az bulunan müşteri.

müşteri-i nâdire-dân ol:-dığ, -m, -dan
Bir **müşteri-i nâdire-dân olmadıgından**
Kâlâ-yı dilün kaldı revâcî Yefîşehre
(Kt 24/3-4)

müşteri-i pür-himem: Gayretli müşteri.

müşteri-i pür-himem:-i
Kalmadı hiç şatacak bende hünerden gayrı
Bulamam beytûme bir **müşteri-i pür-himemi**
(K 7/23-24)

müşteriyân: Müşteriler.

müşteriyân:-ı
İtdiler fâ' idesüz **müşteriyânı** ta'zib
'Akıbet kalmadı ol mehde bu evzâ'a şekîb
(Msd 5/51-52)

müstesâ: İstisare edilen, kendisine danışılan.

Gel bu **müstesâ** temâşâgâha bir yol aç gözün
Naşş-ı esmâr-ı mücessemeler virir rûha gîdâ
(T 1/15-16)

müsteskal ol: Terslemek.

müsteskal ol:-ur
Zâhid çekemem tañtana-i hay ile hüyuñ
Müsteskal olur vaqvaqa-i nâliş-i dîfda'
(G 123/7-8)

müşt-i gonca: Açılmamış gül.

müşt-i gonca:-da
Niçün levâzım-ı 'ayş-ı dü-rûze şarf itmez
Bahâr vakti tutar **müşt-i goncada** zer şâh
(G 28/15-16)

müsvedde: İlk vazılan, acele ile temiz vazılmayan yazı.

müsvedde:-si
Felek bâlâ tutar ehl-i hünerden püç-mağzânı
Müzahref bir iki **müsveddesi** var minder altında
(G 190/11-12)

muṭâbık: birbirine)uyan; uygun.

Ferîdüm mâ'rifetde gerçi hâsîd haşm-ı câhiddür
Bu da 'vâya **muṭâbık** iki mişra' baña şâhiddür
(G 43/1-2)

muṭābık ol: Uymak.**muṭābık ol:-ur**

Hengām-ı şebde yāri ru' yāda görmüş 'āşık
Bu vākı' a muṭābık āyā olur mı vākı'

(G 124/13-14)

mu'tād-ı 'afvuñ it: Affetmeve alışmak.**mu'tād-ı 'afvuñ it:-me, -g, -e**

Mu'tād-ı 'afvuñ itmege sensin sebep yine
Oldıysa hıdmetüñde Belîgün tekāsüli

(G 214/17-18)

mütāla'a id: Düşünmek.**mütāla'a id:-er, -ken**

Müdan miyāni farka iderken mütāla'a
Geldi sürin-i yāra çatallandı mes'ele

(G 186/9-10)

mu'teber: İtibarlı, sayılır, hatırlı.

Ğazelde mu'teber oldur ki ola cā-be-cā
mazmün

Yakışmaz dil-rübānuñ 'ārızı yek-pāre hāl olsa

(G 202/3-4)

'Āşıkından gilemend olsa bütān

Burada mu'teber olmaz ikrāh

(T 23/11-12)

mu'teber:-dür

Kendi ş'i ri sâ'irinden mu'teberdür şâ'ire
Şefkati efvün ider herkes Belîg evlādına

(G 189/17-18)

müteharrik: Hareket eden, hareketli.

Düşdi süzişle dil-i ābā hayālün ki müdām

Müteharrik kefi 'ummān ile yelpāze-i mevc

(G 22/5-6)

müterākım ol: Birirmek.**müterākım ol:-ıcağ**

Kendinün zarfına bir 'ārızā irāş eyler

Müterākım olcağ sinede 'eczā-yı ğarağ

(G 117/7-8)

müteraqqıb ol: Beklemek.**müteraqqıb ol:-ma**

Hengām-ı haṭa vaşl için olma müteraqqıb

Gündüz gör işin her ne ise gıceye ğalma

(G 205/3-4)

mutlabî-zāde: Rum kadısıdır.

Ğuzāt-ı Rüm ilinün āb-rüyı Mutlabî-zāde

Bu maṭlabgehdē dūnyā mañsıbın geçdi
temennādan

(T 15/1-2)

mutrib: Cılgıcı.

Olmaz cihānda mutrib u tūfiye ğayrı dek

Söyletmek için āyine-i cām-ı Cem gerek

(Tb 2/115-116)

Muṭrib demide eylese nākūr ü şirini

Ğüyā ki cism-i mürdeye cānlar ider 'atā

(K 2/33-34)

Muṭrib idince tārını tanbürünüñ hırāş

Reghā-yı can u dil olur anunla hem-nevā

(K 2/43-44)

Şadāsı nay-zen-i 'aşk olur eger **muṭrib**

İderse kellemi meclisde kāse-i ṭanbūr

(G 61/9-10)

Yāre hiç tungırdamaz ammā bozuktur ğorğarum

Bezm-i meyde ṭoğınur mestāne **muṭrib** tel ğırār

(G 75/3-4)

'Arz ider ğayrıya **muṭrib** neye mālİK ise hep

Baṅa mişķālle şatar nāzi geçürmez ğırāt

(G 118/11-12)

Emvāc-ı nağme kāse-i ṭanbürdan ṭaşup

Meclisde çığdı dün gıce **muṭrib** miyāne dek

(G 137/9-10)

Ṭaşurdi kāse-i ṭanbürdan bu şeb **muṭrib**

Ki mevc-i nağme-i ter çığdı tā miyānumuza

(G 208/15-16)

muṭrib:-de

Hey meyle bir ğopuş var o **muṭribde** kim beni

Āşüfte itdi 'ağlumı başdan idüp cüdā

(K 2/39-40)

muṭrib:-da

Āh eyle ğuş-vār **muṭribda** kim beni

Āşüfte itdi 'ağlı başından idüp cüdā

(K 2/167-168)

kāfūr-ı cismün itdi efsürde

Ki **muṭrib** rişte-i nezzāremüzden tār-ı 'ūd eyler

(G 53/7-8)

muṭrib:-uñ

Ğüç imiş ğaylı bu eyyāmda söz diñletmek

Muṭribuñ ğavline bî-ğarḅ ğulağ ṭutmaz def

(G 130/9-10)

Diñleme mağlaṭa-i zāhid-i sālūsı şağın

Muṭribuñ ğavlini ğuş eyle mey iç dil-ber sev

(G 169/9-10)

muṭrib:-dur

Ṭār-ı nā-sāz-ı dil-i 'uşşāķı düzen **muṭribdur**

Eli ağzıma uyanlar bilür elbette uşul

(G 143/5-6)

muṭribā: Ey çalgıcı!

Muṭribā hecme-i mevc-i nağamāt-ı terden

Gıce tennūr-ı dilün āteşi tesğin oldı

(G 224/9-10)

muṭṭrib-i ğazel-perdāz: Gazel söyleyen çalgıcı.
Miyān-ı bezme gel ey **muṭṭrib-i ğazel-perdāz**
Ki tāziyāne-i ŧevk ola ŧu‘le-i āvāz
(G 89/1-2)

mütthem it: Suclu bulunmak.

mütthem it:-se
Pīŧ-i kazāda tevbe ider cümle kārına
Bir kimse **itse** mergi bu töhmetle **mütthem**
(Tb 1/15-16)

müttekā-yı beyt-resā: Beyte uygun asa.

müttekā-yı beyt-resā:-ya
ŧevk-i suḥanla maḥlaŧ-ı ehl-i hüner gibi
Biz **müttekā-yı beyt-resāya** ṭayanmıŧuz
(G 104/15-16)

muvāfık: Münasip, uygun.

İttiŧālınden cüdā olma **muvāfık** yāvertūn
Zür ile müŧkil kopar bir riŧte olsa iki kat
(G 16/5-6)

müy: 1. Kıl.

müy:-i
Künc-i vaḥdetde budır ŧive-i ehl-i tecrüd
Ki bedende ola her **müyü** zebān-ı tevḥüd
(G 31/1-2)

Telaŧ-engiz-i mevc-i çin-i ebrüsında ol ŧūḥuñ
İder efgende ŧāyed fülk-i ḥāl-i ‘anberin **müyü**
(G 210/5-6)

ŧikest eyler ser-ā-pā nāḥun-ı tedbirin aġyāruñ
O ŧūḥuñ cānuma piçidedür cisminde her **müyü**
(G 210/9-10)

müy:-i, -n
Müjgānı **müyın** eyler her bir nazarda ŧad-çāk
Tīġ-i nigāh-ı cānān ḥākḳā ki seyfi-i kāt‘i
(G 124/9-10)

müy:-a
Müya teŧbīḥ miyānında iderler irād
Dehen-i tengine isnād ile bir ḳavl-ı za‘if
(G 129/3-4)

Temāŧā kıl ḥaṭ-ı dil-dārı la‘l-i pür-nikāt üzere
Yapıŧmıŧ **müya** beñzer cā-be-cā ḥabb-ı nebāt
üzre
(G 182/1-2)

müy:-u, -ñ
Yüzüñ bir sīm micmer anda rengin-i ruḥ āteŧ
ŧiyeh ḥāl üzere **müyüñ** dūda benzer ‘anber
üstinde
(G 175/7-8)

2. Saç.

müy:-i, -n, -a
Leylī vü ŧāna ŧevk ile Mecnūn olup bu ŧeb
İtdi fetile **müyına** mıkṛāzı ŧāne ŧem‘
(G 122/7-8)

Leylī vü ŧāna ŧevk ile Mecnūn olup bu ŧeb
İtdi fetile **müyına** mıkṛāzı ŧāne ŧem‘
(G 122/7-8)

müy:-lar
Ḥāller nokṭa zebān-zed iki mıŧra‘ leblerūñ
Müylar zır ü zeber ‘irāb ŧeklin gösterür
(G 231/3-4)

müy-e sefid: Ak saç, aġarmıŧ saç.
Ze abna-ye ‘aŧr-e nāsoḥan puç neŧneved
Müy-e sefid u penbe-e güŧet bir rā
(G 240/7-8)

müyesser: Kolaylıkla elde edilen.
müyesser:-dür
Ḥābāb-āsā müheyādūr fenā rind-i sebük-rūḥa
Müyesserdür Belīg āb üzere ṭarḥ-endāzı-i
mesned
(G 32/13-14)

müyesser ol: Kolay olmak.
müyesser ol:-ur
Bāġ-ı ‘ālemde **müyesser** mi **olur** ‘ayŧ müdām
Lāle vü gül sinede bir tolu peymāne çeker
(G 81/7-8)

müy-i ‘anberfām: Amber rengi saç.
Ruḥında cūŧiŧ-i nā-rüste **müy-i ‘anberfām**
Görindi levḥa-i sīm üzere hem-çü naḳŧ-ı sevād
(K 11/9-10)

müy-i levḥa-i yāḳūt: Yakut dudaktaki kıl.
müy-i levḥa-i yāḳūt:-a
O **müy-i levḥa-i yāḳūta** bendedür dil kim
Sebāt-ı meŧḳ-i tebsümle ḳaldı ḥaṭṭ-ı sevād
(K 11/23-24)

müy-i miyān: İnce bel.
Ḳarıŧdı **müy-i miyān** tār-ı zülfe fark idemem
Bilinmez inceden ince ḥayāl-i ma‘nādır
(K 5/19-20)

müy-i miyān-ı yār: Sevgilinin düzgün saçı.
Ümmüd-i der-kenār ile **müy-i miyān-ı yār**
‘Uŧŧāk-ı ḥaste-ḥāle görünmez beliyyedür
(G 65/3-4)

müy-i sefid: Ak saç, aġarmıŧ saç.
Baġ-ı ‘ālemde hemān naḥl-i gül-i penbe gibi
Oldı bu naḥl-i ḥayātum ŧemeri **müy-i sefid**
(G 31/3-4)

müy-i sefid ol: Ak saç olmak.
müy-i sefid ol:-maz
Gisülerında müy-i sefid olmaz ol bütüñ
Belki ḳarıŧdı araya **müy-i miyānudur**
(G 233/5-6)

müy-i siyāh: Siyah saç.
O ŧūḥ-ı muġ-beçenüñ ḥāli üzere **müy-i siyāh**
ŧiġüfezār-ı ruḥında beḥür-ı Meryemdür
(G 66/3-4)

müy-ı zülf: İnce saç.**müy-ı zülf:-i**

Kemergâhında müy-ı zülfî yâ bir sâye-yi müdur
Miyân olsa miyânda hiç bu rütbe piç ü tâb
olmaz

(G 87/9-10)

muzahraf: Sahte süs, boya, valancı yıldız vb. ile süslenmiş olan.

Suğan-sence muzahraf şî'r-i nâ-mevzünü 'arz
itmek
Hâzef vaz' eylemekdür keff-i mîzân-ı güher-
sence

(G 200/7-8)

müzahref: Pislîk.

Felek bâlâ tutar ehl-i hünerden püç-mağzânı
Müzahref bir iki müsveddesi var minder altında
(G 190/11-12)

müzd-i hammâm: Hamam ücreti.**müzd-i hammâm:-a**

Çünkü hammâma giren kimse Belîgâ terler
Müzd-i hammâma döküp akçeleri ol dil-ber
(Msd/ 51-52)

muhtarib: Sıkıntılı.

Ze bes çeşm nezarem muhtarib oftâde kolfet
Ke hem çon kovkeb-e seyyâre dağ-e sîne
besiyar est

(G 242/3-4)

-N-**na'am: Evet.**

Suħan-şinâsî-i 'âlem benümle bâkîdür
Na'am suħanda budur ğayrı ba'd-ezin lâdur
(K 5/75-76)

nâ-be-câ: Uygunsuz, münasip olmayan.

nâ-be-câ:-dur
Şikâyet **nâ-be-câdur** itse der-bânından 'âşik
kim
Harîm-i yâre cennet didi cennetde 'azâb olmaz
(G 87/11-12)

nâbî: Asıl adı Yusuf olan sair, eserlerinde Nâbî mahlasını kullandı.

Bâkî vü Nefî vü Sâbit **Nâbî**
Suħana virdiler âb u tabî
(Kt 44/1-2)

nâbî-i hüş-lehçe: İvi ile kötövü lehcevi avıran Nabi.

nâbî-i hüş-lehçe:-y, -e
Şöyle tursun hele Bâkî bu şanâyî'de Belîğ
Ser-fürü eyleyemem **Nâbî-i hüş-lehçeye** ben
(G 165/13-14)

nâbî-i şîrîn-suħan: Tatlı sözlü Nabi.

Bu tab'-ı nevâ-keşle Belîğ-i suħan-ârâ
Tercih olunur **Nâbî-i şîrîn-suħan** üzre
(G 185/15-16)

nâ-büd id: Yok etmek.

nâ-büd id:-er
Kurıtdı eşk-i çeşmi 'aks-i ruhsâr-ı arâk-rîzûñ
Şuyın **nâ-büd ider** bir çâha sîm-âb itseñ
efgende
(G 176/13-14)

nâ-büd it: Perişan etmek.

nâ-büd it:-di
Dirîğ kim Ağacık-zâde ol huceste likâ
Dahi cevân iken **itdi** felek anı **nâ-büd**
(T 17/1-2)

nâ-büd ol: Yok olmak.

nâ-büd ol:-ur
Olur temevvüc-i reng içre sâyesi **nâ-büd**
Ne dem ki reng-i ruħî hâke eylese te'sîr
(K 6/11-12)

nabz-ı dil: Kalbin nabzı.

nabz-ı dil:-ü, -m
Mızrâb-ı müjeñ **nabz-ı dilüm** itmede cünbân
Ditrer yüregüm kırmasa elbette yürekdür
(G 236/3-4)

nâ-çâr: Çaresiz.

Nesyeyi levhine tebaşir ile yazdıqça o yâr
Rüy-ı müyum ütüler âteş-i ğayret **nâ-çâr**
(Msd/47-48)

nâ-ceste: Parçasız.

Olur **nâ-ceste** zînet-âver-i menzilüñe maşşûd
Kemân-ı tîr-i âh-ı 'âşîka imdâd-ı şest olmaz
(G 86/9-10)

nâ-cevân-merd: Genç olmayan adamlar.

nâ-cevân-merd:-ü, -m
Ço 'arz itsün felek kâlây-ı vaşlın pişğahumda
Zen-i mekkâreye meftün olursam **nâ-cevân-**
merdüm
(G 153/7-8)

nâ-dân: Cahil, bilgisiz.

Yârî aĝvâr-ı denî şayda olur zer-gerdân
Ökçe it kahr ile kuncundan atar ol **nâ-dân**
(Msd 5/25-26)

Bilmem olur mı yarasına kârger 'ilâc
Nâ-dân elinde haylî zamân çurcalandı dil
(G 147/11-12)

nâ-dân:-a
Şakın **nâ-dâna** açma hoşka-i ser-beste-i râzuñ
Seni çâh-ı belâdan ey dil ihvân-ı zamân çekmez
(G 91/3-4)

Dürri-i suħanı nazma getürdükse Belîğâ
Erzân anı **nâ-dâna** virilmez bu güherdür
(G 77/13-14)

Dânâyâ gec-muâ' mele **nâ-dâna** iltifat
Düşmez efendi böyle edâ şân-ı devlete
(G 188/7-8)

Yazıklar kıymetin fehm itmeyen **nâ-dâna** bî-
pervâ
Meta'-ı vaşl-ı pâkin elledüp cânâne eskitdi
(G 212/5-6)

nâ-demîde: Yetişmemiş.

nâ-demîde:-dür
Nev-rüste sebzeveş görünür zîr-i âbda
Gerçi ruħında sebze-i haç **nâ-demîdedür**
(G 44/9-10)

nâ-dîde: Görülmemiş.

Olmadı cilve-nümâ tab'-ı çhibbâda Belîğ
Böyle **nâ-dîde** hayâlat ile bir nazm-ı selis
(G 105/17-18)

Düşmeyor nakş 'aceb şeş-der-i evrâka Belîğ
Beyt şeş oldı bu **nâ-dîde** meşari'de dü-şeş
(G 109/11-12)

nâdir ol: Az bulunmak.

nâdir ol:-maz, -sa
Le'âlî-i suħan kem-yâb ise dillerde ğam
çekmem
Rezîl olur güher dünyâda mişli **nâdir olmazsa**
(G 109/7-8)

nādīre-fenn: Sanatı eşsiz.

Ey **nādīre-fenn** hāmeyi aldıqça ele
Levhin saña lāyık ki şuna şems ü kamer
(R 12/1-2)

nādīre-gūyān-ı evc-i ma' nā: Anlam göğünün nadir söyleyenleri.

nādīre-gūyān-ı evc-i ma' nā:-dan
Belig **nādīre-gūyān-ı evc-i ma' nādan**
Kime müsā'ade itdi bu çarḥ-ı sifle-nüvāz
(G 90/15-16)

nāf: Göbek.

nāf:-e
İtdün gūşāde sīne-i billürü **nāfe** dek
Ey şūh bilmezem kemerün yok mıdur senün
(G 138/7-8)

nāf:-ı, -n, -a
Yaşladurarak **nāfına** engüşt geçürdüm
Didüm ki bu bir havzda gird-āb göbekdür
(G 236/7-8)

nāfe: Göbek miski.

Medār-ı hüsn yā gird-āb-ı ābdur yāhūd
O **nāfe** külçe-i sīm üzre şekl-i tamgādur
(K 5/21-22)

nāfe-i müşgīn: Göbek miski kokusu.

Şeherde yokladum engüşt ile ol nāfe-i müşgīn
Urılmış külçe-i sīm üstine tamgā mıdur bilmem
(G 155/3-4)

nāfi: Faydalı.

Leb-i meygūnı 'aceb mevc-i şafādır ammā
Kulzüm-i nūrda gird-āb-ı emeldür **nāfi**
(G 228/11-12)

nāfile: Boş vere, boşuna.

nāfile:-dür
Perestīş eylemek elbette farzdur yāre
Cihānda gayn 'amel ehl-i 'aşka **nāfiledür**
(G 42/3-4)

nāfiz ol: Etkilemek.

nāfiz ol:-ur
Mü'essirdür sözi bir dilde dāğ-ı āteşīn olsa
Olur mazmūnı **nāfiz** nāmede naqş-ı nigīn olsa
(G 196/1-2)

nā-gāh: Ansızın, birdenbire.

Zamāne āteş-i ḥasretle reşk idüp **nā-gāh**
Beni ayırdı vaṭandan mişāl-i büy-ı 'abīr
(K 6/131-132)

Nā-gāh ol şehen-şeh-i mülk-i melāhatuñ
Oldı ḥayāl-i şive vü nāz ile āşikār
(K 12/8-10)

Bu binā-yı Ḥalīle gel **nā-gāh**
Diyesin Lā ilāhe illāllah 1127 ya da 1167
(T 12/27-28)

Mihr-i enver gibi bu cāy-ı laṭīf
Şehre pertev-fiken oldı **nā-gāh**
(T 23/1-2)

Sütün-ı hāme yelken gösterüp evrākdan **nā-gāh**
Belig el-ḥaḥḥ sefineñ baḥr-ı aşkuñ lüccine
şalmış
(G 113/11-12)

Destimde olan şem'-i fūrüzānımı **nā-gāh**
İndürdi ecel elden alup zīr-i zemine
(G 197/3-4)

nā-gāh: Ansızın, birdenbire.
Ḥayf şadd ḥayf ki āsīb-i fenādan **nā-gāh**
Oldı pejmürde gül-i revnak-ı bağ-ı ḥatīr
(T 9/1-2)

nağam: Nağme.

Meşrebçe **nağam** dinlemek isterseñ eger
Vir bülbüle yem tūṭi-i güyāya şeker
(R 14/3-4)

nağam:-ı
Tūṭi-i hāme gāzel-hvānlığa āgāz idicek
Şivede çeh çeh-i bülbül gibi rengin **nağamı**
(K 7/65-66)

nağamāt: Nağmeler.

Teselsül-i **nağamāt** eyle ey muğannī-i şūh
Ki kaṭ' olur nağamāt ile rāh-ı dūr-ı hicāz
(G 89/9-10)

nağam-ı erğānün: Kiliselerde çalınan büyük çalgının nağmeleri.

nağam-ı erğānün:-da
İm'ān-ı sem'-ı hūş ile meclisde eyle gūş
Mātem şadāların **nağam-ı erğānunda**
(TB 1/31-32)

nağam-ı sāz-ı felek: Talih sazının nağmeleri.

'Uşşāka ne ğam vaż'-ı muḥalif görinürse
Qalmaz **nağam-ı sāz-ı felek** bir düzen üzre
(G 185/5-6)

nā-geh: Ansızın, birdendire.

Ḥavfım oldur ki ide **nā-geh** sebhün āfītāb
Hāle-i āgūşa aldum ol mehi ammā bu şeb
(G 8/6-5)

Der-ḳayd-ı ḥvāb-ı ğaflet iken künc-i sīnede
Ġavġa-yı 'aşk-ı yār ile **nā-geh** uyandı dil
(G 147/7-8)

nā-gehān: Ansızın, birdendire.

Müjgān degül gözimdeki ḥvāhişle **nā-gehān**
Kūyuñ yolında aġlayarak cism-i nā-tüvān
(Th 1/13-14)

- Encüm degül felekde bu hasretle **nā-gehān**
Yandı derūn-ı micmer-i gerdūn-ı zer-nigār
(Tb 1/89-90)
- Yek-nazarda **nā-gehān** seyr eylese ol dil-beri
Gamze-i cellādına Mirrīh olurdu müşteri
(Ş 1/13-14)
- Naqş-ı dīvār olan mücessemine
Nā-gehān görse cān virür Mānī
(T 4/29-30)
- Nā-gehān** sākī-i şahbā-yı ezelden gūş idüp
Cāygāh-ı istirāḥat oldıgın dār-ı bekā
(T 5/3-4)
- Ḥayf kim bād-ı fenādan **nā-gehān**
Şoldı bir taze gül-i 'anber-şemīm
(T 8/1-2)
- Dīvān-hāne-i ḥarem-i dilde **nā-gehān**
Cūş itdi ceşş-i maḳdem-i ümmīd-i fikr-i yār
(K 12/5-6)
- Nā-gehān** oldı tūfeng atmağa ṭab'ı meyyāl
Her umūrunda işābet ider ol şīr-i vefa
(T 13/23-24)
- Görüp igmāz iderken sāde-rüyān-ı semen-būyı
Gözüm dört oldı gördüm **nā-gehān** ol çār-ebrūyı
(G 210/1-2)
- nağme: Kulağa hoş gelen āhenkli ses, ezgi.**
nağme: -sī, -n
Gūş itse **nağmesin** ser-i taşvīr-i naqş-ı Çīn
Ol dem olurdu kāse-i çinī-i pūr-şadā
(K 2/169-170)
- nağme: -m, -den**
Benüm o bülbül-i mu'ciz-edā ki **nağmemden**
Nümā-pezir olur elbet şükūfe-i taşvīr
(K 6/165-166)
- nağme: -ye**
Ser-āgāz eyledikçe **nağmeye** ol la'l-i rūḥ-efzā
Degül ādem leb-i taşvīre ta'līm-i sūrūd eyler
(G 53/9-10)
- nağme-i dāvud: Hz. Dāvud'un sesi.**
Belīg gönümūzi āhen olsa da eridir
Şadā-yı nāy-ı ciger-sūz u **nağme-i Dāvud**
(G 35/17-18)
- nağme-i ḥurde: Ufak ahenk.**
Görince ol mehi reng-i ruḥum şikeste olur
Gülüda **nağme-i ḥurde** şikeste-beste olur
(G 232/1-2)
- nağme-i ter: Hoş ahenk.**
Sezādur **nağme-i ter** kāseden izhār idüp mevcin
Bu eşnālarda güncāyış-pezir olmazsa ṭanbūra
(T 25/25-26)
- nağme-keş: Ses çeken.**
nağme-keş: -le
Bir taze **nağme-keşle** olur mürğ-i dil-şikār
Olmaz nevā-yı çehçeh-i bülbülle āşinā
(K 2/175/176)
- nağme-serā ol: Şarkı söylemek.**
nağme-serā ol: -ur
Eşer-i luṭf-ı havā karger oldıkça seḥer
Goncalar şīt-i güşāyışle **olur nağme-serā**
(T 21/7-8)
- nağz: Hoş grünen.**
nağz: -u, -n
Güftārda ekşer kec ü mecdür **nağzun**
Mānend-i kedū kellede yokdur mağzūn
(R 17/1-2)
- nāh: İp.**
nāḥ: -un
Nāḥun ucında reng-i ḥināveş bu meclisūn
Elden çıkar ṭoyılmaz imiş cām-ı badesi
(G 226/13-14)
- nahl: Fidan.**
Elden gelür mi gerdiş-i berķ-i 'inān-ı 'ömr
Seyl-ābuñ öñine çekemez **nahl** pāy-bend
(G 34/9-10)
- nahl-i bālā: Uzun fidan.**
Münşā 'ibdir rişte-i āmālden nahl-i tama'
Ḥākde kāmēt çeker her **nahl-i bālā** rişeden
(G 159/5-6)
- nahl-i bār-bendi: Ufak çocuğu annesinin sırtına bağlamağa yarıyan göğüs kuşağının fidanı.**
nahl-i bār-bend-i
Olanlar gıpta-fermā mīve-çin-i vaşl-ı cānāna
O **nahl-i bār-bendi** zīb-i āğuş eylesün bārī
(G 217/11-12)
- nahl-i cān: Can fidanı gibi sevgili.**
Elüm dāmāna irmez kāmēti eflāke ser çekmiş
Meger ol **nahl-i cān** boy gösterür cennetde
Ṭübāya
(K 9/39-40)
- nahl-i dil-ārā: Gönülleri süsleyen fidan gibi sevgili.**
nahl-i dil-ārā: -y, -i
Sifile-perverlige meyi eylemese çarḥ-ı ḥāsīs
Zīr-dest itmez idi **nahl-i dil-ārāyī** felīs
(G 105/1-2)
- nahl-i dil-cū: Gönül çeken fidan gibi sevgili.**
nahl-i dil-cū: -sī
Ḥīrāmı serve secde itdirür ol **nahl-i dil-cūsı**
Namāza başladur çok tāriki miḥrāb-ı ebrūsı
(K 3/3-4)

naḥl-i dil-i zār: Zayıf fidan gibi sevgili.

naḥl-i dil-i zār:-a

Piçide oldı **naḥl-i dil-i zāra** zülf-i kec
Ol nev-nihāl-i kâmet-i ra'nâ filizlidür

(G 80/7-8)

naḥl-i dil-keşte ol: Gönülde gezen arı olma.

naḥl-i dil-keşte ol:-an

Naḥl-i dil-keşte olan emrüdı bildüñ mi nedir
Şekkeri şerbetle leb-ber-leb zümürüd gözedür

(Mf 56/1-2)

naḥl-i emel-i dil: Gönül arzusunun fidanı.

naḥl-i emel-i dil:-de

Daḥî **naḥl-i emel-i dilde** tarâvet nâ-yâb
Yakdı gül-berg-i ruḥuñda bād-ı semüm-ı nâ'ir

(T 9/3-4)

naḥl-i gül-i penbe: Pembe gül fidanı.

Bağ-i 'âlemde hemân **naḥl-i gül-i penbe** gibi
Oldı bu **naḥl-i ḥayâtum** semeri müy-ı sefid

(G 31/3-4)

naḥl-i ḥayât: Hayat fidanı.

naḥl-i ḥayât:-ı, -n

Erreves birgün keser **naḥl-i ḥayâtın** bî-dırîğ
CeZR ü medd-i mevce-i enfâs iken 'İsâ-yı rûḥ

(G 27/15-16)

naḥl-i ḥayât: Hayat fidanı gibi sevgili.

naḥl-i ḥayât:-u, -m

Bağ-i 'âlemde hemân **naḥl-i gül-i penbe** gibi
Oldı bu **naḥl-i ḥayâtum** semeri müy-ı sefid

(G 31/3-4)

nâḥl-i 'işve: İşveli fidan gibi sevgili.

'Uşşâka būs-ı la'l-i terüñ yok midur senüñ

Ey **nâḥl-i 'işve** hiç semerüñ yok midur senüñ

(G 138/1-2)

naḥl-i kad: Fidan boy.

naḥl-i kad:-üñ

Leb-i deryâda senüñ hem-çü 'aşâ-yı Mūsâ
Açılır **naḥl-i kadüñ** 'aksine dervâze-i mevc

(G 22/13-14)

naḥl-i mâtem: Üzüntü arısı.

Naḥl-i mâtem gibi ol ğasl itdüğü her mürdenüñ
Kad çeker kîr-i dirâzı raḥne-i tâbütdan

(Kt 53/3-4)

naḥl-i muşavvere: Fidan resmi.

Mir'ât-i dilde girye iden 'aks-i dîdedir

Naḥl-i muşavvere nem olur âfet-i zübül

(G 144/9-10)

naḥl-i nâz: Naz fidanı gibi sevgili.

Bād-ı âhumdan olursuñ münkesir ey **naḥl-i nâz**
Kim nihâl-i nev-resi gülşende ekşer yel kırır

(G 75/7-8)

naḥl-i nâz-perver: Naz eden fidan gibi sevgili.

Bulınca ḥaṭṭ-ı sebz ü ḥâl-i nîli bāğ-ı cennetde

O **naḥl-i nâz-perver** düşına bār-ı niẓâm almaz

(G 88/11-12)

naḥl-i revân: Yürüyen fidan gibi sevgili.

Ḳad-i ra'nâ ile ey **naḥl-i revân** cilveler it

Bâğda kaşmir idüp servi-i çenârı incit

(G 17/1-2)

naḥl-i sāye-dâr: Gölge tutan fidan.

Ḳalmazdı rûy-ı ḥâkde bir **naḥl-i sāye-dâr**

Naḫş itse sāye ḥâke o şekl-i şemâ'ili

(G 216/9-10)

naḥl-i ser-keş: Dikkafalı fidan gibi sevgili.

naḥl-i ser-keş:-dür

Ḥayâl-i ḳadd-i mevzünüñla âhum **naḥl-i ser-keşdür**

Baḥa gülşende sensüz mevce-i bû zencîr-i âteşdür

(G 48/1-2)

naḥl-i sūr: Gelin odalarına koyulan hurma ağacı.

naḥl-i sūr:-uñ

Ḥayf dünyâda o hengâmenüñ erbâbına kim

Ziynetü ola şemâtet teli **naḥl-i sūruñ**

(G 135/11-12)

naḥl-i tama': Şiddetli arzu fidanı.

Münşâ 'ibdir rişte-i âmâlden **naḥl-i tama'**

Ḥâkde kâmet çeker her **naḥl-i bālâ** rişeden

(G 159/5-6)

naḥl-i tecellî-nigâr id: Görünen fidan olmak.

naḥl-i tecellî-nigâr id:-er

Her müyü tende **naḥl-i tecellî-nigâr ider**

Dâmân-ı çarḫı âhum ile pür-şerer idem

(Tb 2/85-86)

nâ-ḥoş: Hasta, dertli.

nâ-ḥoş:-uz

O şüḫı şem'-i bālîn eyledük kâşâne-i ğamda

Meded incitme ey ḥummâ-yı fırkat şimdi **nâ-ḥoşuz**

(G 95/7-8)

nahs: Uğursuz.

Muḳadderden beter iş sa'd u **nahsa** i'tibâr olmaz
Nişân olmış Belîğâ tîr-i âha bi-güneḫ kevkeb

(G 11/13-14)

nâḥun: Tırnak, zıfr.

Nâḥun degül bu pā vü yedümde 'ayân olan

Uc virdi böyle nevk-i ser-i rişte-i ḳazâ

(K 2/59-60)

Nâḥun güzâr olup suḫan-ı gâ'ibânedan

Çekdi ḥaṭāya ṭab'umı bu beyt-i tâb-dâr

(K 12/121-122)

Ḥırâş-ı dâğa ser-tîz eyle **nâḥun**

Revâyc bulamaz zer imtiḥânsuz

(G 92/13-14)

- nāḥun:-lari**
Feylesofānuñ şikest olmuş bütün **nāḥunlari**
Ḥall ü 'aḳd-ı kār-ı devlet hep yed-i rüşvetdedür
(G 64/9-10)
- nāḥun-ı dest-i 'ināyet: İyilik elinin tırnağı.**
nāḥun-ı dest-i 'ināyet:-le
Cihānda **nāḥun-ı dest-i 'ināyetle** pey-ender-pey
Güşāyiş bulmada erbāb-ı tab' uñ çin-i ebrüsü
(K 3/63-64)
- nāḥun-ı kef-i idrāk: Anlayış elinin tırnağı.**
nāḥun-ı kef-i idrāk:-i
Sen sen ki **nāḥun-ı kef-i idrāk** eyledün
Müşkil-güşāy-ı nükte-i sırr-ı nihān-ı 'ilm
(K 10/69-70)
- nāḥun-ı mātem: Keder tırnağı.**
nāḥun-ı mātem:-le
Mıstar-keşide şafha gibi levh-i tab' uñı
Eyle hemişe **nāḥun-ı mātemle** pür-figār
(Tb 1/97-98)
- nāḥun-ı mūhennā: Kınalı tırnak.**
nāḥun-ı mūhennā:-sı
O şūh-ı 'işvegerüñ **nāḥun-ı mūhennāsi**
Tamām mūnḥasif olmuş hilāl-i ğarrādur
(K 5/15-16)
- nāḥun-ı ser-tız-i mevc-i ḥün-ı dil: Gönüldeki keskin tırnağın kan dalgası.**
nāḥun-ı ser-tız-i mevc-i ḥün-ı dil:-ü, -m
Meger ki **nāḥun-ı ser-tız-i mevc-i ḥün-ı dilüm**
Ola ol pādişeh-ı mülk-i ḥüsne dāmen-ġir
(K 6/23-24)
- nāḥun-ı tedbīr: Tedbir tırnağı.**
nāḥun-ı tedbīr:-i, -n
Şikest eyler ser-ā-pā **nāḥun-ı tedbīrin** aġyāruñ
O şūḥuñ cānuma pīçidedür cisminde her müyü
(G 210/9-10)
- nāḥun-ı tız-i girih-güşā: Dügümleri çözen keskin tırnak.**
Olsun bu maṭla'-ı sūḥan-i pāk u tābdār
Pür-piç-i tab'a **nāḥun-ı tız-i girih-güşā**
(K 2/137-138)
- naḥvet: Kibir, böbürlenme.**
naḥvet:-le
Nice **naḥvetle** āġāz itmesün ol fitne-cü nāza
Ḥadeng-i ğamze dilde hem-zebāndur şāhid-i rāza
(Msd 1/7-8)
- Sütürre ğamzesiyle Ḳahamāni eyler egkende
Niġāh-ı dest ü pāyin **naḥvet** ile Zāl-i Sührābuñ
(T 25/15-16)
- O mehūñ **naḥvet** ile çihresi pür-çin oldı
Görelî kendini āyinede ḥod-bīn oldı
(G 224/1-2)
- naḥvet-fürüş-ı dīde-i nergis: Nergis gözün kibir satması.**
Naḥvet-fürüş-ı dīde-i nergis bu 'arşada
Mānend-i çeşm-i merdümek-i nīm-hvāb olur
(Tb 1/67-68)
- naḥvet-i erbāb-ı riyā: Gösteriş ustalarının kibri.**
naḥvet-i erbāb-ı riyā:-dan
Ne çeker **naḥvet-i erbāb-ı riyādan** 'aşıġ
Bir şehirde ki ola bāde vü maḥbūba yasāġ
(G 125/11-12)
- nā-hvāh: İstemeyerek.**
Didi bir beyt ile tāriḥ Belīġ
Bu nişimengehe hvāh u **nā-hvāh**
(T 23/29-30)
- nā'ib-i nevāhī: Nevahi'nin vekili.**
Ey **nā'ib-i Nevāhī** efendüñ bu şekveden
Yaġmaz cihāni saña uyup ey dil-i füsūñ
(Kt 50/1-2)
- na'im: Nimetler.**
Dā'imā ḥānde-künān cāygeḥ-i gülşende
Bula gül-ġonca gibi perveriş-i nāz ü **na'im**
(T 22/19-20)
- nā-ķābil: Kabiliyetsiz.**
'Arızından dāne-i ḥālūñ güm eyler ḥaṭṭ-ı yār
Men'i **nā-ķābil** o bir zāġ-ı siyehdür yem ḳapar
(G 55/9-10)
- nā-kām: Zavallı.**
Aldı dellāki ḥarāret bayılırken **nā-kām**
Şu yetiştirdi aña ṭas ile bir tāze ġulām
(Msd 3/23-24)
- naḳd: Nakit, sermaye.**
naḳd:-i, -n, -i
Miḥāk-i tecrībe ḥāzırlamış ol sīm-beden
Püte-i ḳalbde cān **naḳdini** sūzişle erit
(G 17/ 3-4)
- naḳd:-i, -n, -i**
Ḥaṭar görmez tüvānger **naḳdini** İşārdan soñra
Ki ṭaş atmaz nihāle kimse berg ü bārdan soñra
(G 172/1-2)
- naḳd-i can: Can sermayesi.**
Destġāhında bize iş kesiyor 'işve-fürüş
Naḳd-i can vir ki bu ešnāda satılmaz ḳontoz
(Msd 4/45-46)
- Bilmem ki maṭlabı o bütüñ **naḳd-i cān** mıdır
Yoḥsa murādı 'aşıġı bir imtiḥān mıdır
(Kt 43/1-2)
- Bāzār-ı 'aşka varma tehī ey niġār-ı mest
Gel gel ki **naḳd-i cān** ḳoyayum dest-mālūne
(G 193/3-4)

- nağd-i cān:-ı, -n**
Üstine gerçi nisār eyledi çok sīm ile zer
Nağd-i cānın kor idi āyineye bulsa eger
(Msd 2/59-60)
- nağd-i cānl:-lar**
Ehl-i 'aşkı hem şehīd eyler hem alur diyetin
Nağd-i cānlar hūn-bahādūr gāmze-i celladına
(G 189/3-4)
- nağd-i dīde: Göz sermayesi.**
nağd-i dīde:-dür
Mīhr-i ruħında dāne-i hōy **nağd-i dīdedür**
Yā kıtredir ki 'ayn-ı kıamerden çekīdedür
(G 44/1-2)
- nağd-i dil: Gönül sermayesi.**
Nağd-i dil şarf itse de yolında āgyār-ı denī
Ol şeh-i hūsne nihāyet dilli bir defter virür
(G 63/11-12)
- Nağd-i dil** gāsb eylemiş üftādeden ol bī-emān
Şimdicek haṭ şādır oldı anuñ istirdadına
(G 189/13-14)
- nağd-i dil ü cān: Gönül ve can sermayesi.**
nağd-i dil ü cān:-ı
Hıfz eyleyemem sīnede **nağd-i dil ü cānı**
Bir gün olur elbet anı cānānum ider aḥz
(G 38/9-10)
- nağd-i dil: Gönül sermayesi.**
nağd-i dil:-üñ
Kaḥt-ı keremde **nağd-i dilüñ** nīm-cū kıadar
Hūsni-ı kıabüle olsa muķārın revācīdir
(Kt 20/1-2)
- nağd-i emti'a-i kārīvān-ı 'ilm: İlim kervanındaki malların fiyatı.**
nağd-i emti'a-i kārīvān-ı 'ilm:
Olmaz bahā-yı cevher-i vālā-yı fıtnatum
Bi'l-cümle **nağd-i emti'a-i kārīvān-ı 'ilm**
(K 10/111-112)
- nağd-i eşk: Gözyaşı sermayesi.**
Ey **nağd-i eşk** bārī sen imdāda gel yetiş
Şimdi Belīg gām-zedenüñ ḥarc-ı rāhı var
(Kt 34/3-4)
- 'Arz-ı niyaz ḥāk-i reh-i ehl-i nāzda
Ey **nağd-i eşk** fā'ide itmez hemān şula
(G 181/7-8)
- nağd-i eşk:-e**
Eyvāy **nağd-i eşke** revāyic yok ol ṭabīb
'Uşşāk-ı ḥaste-ḥātıra bakmaz **sevabına**
(G 198/13-14)
- nağd-i evākāt: Zaman sermayesi.**
nağd-i evākāt:-ı
Nağd-i evākātı 'abeş yerlere şarf itme şakın
Bir gelür bir daḥī bu 'āleme ādem gelmez
(G 100/5-6)
- nağd-i firāvān: Bol sermaye.**
nağd-i firāvānum:-u, -m
Şanmañ ki o büt **nağd-i firāvānum** ider aḥz
Bir buse için bulsa eger cānum ider aḥz
(G 38/1-2)
- nağd-i fūrüg-ı bāşıra-i dīde-i kıabül: Kabul
gözünün basiret ışığıının sermayesi.
Nağd-i fūrüg-ı bāşıra-i dīde-i kıabül
Kāndil-i nūr-ı merdümek-i 'ayn-ı Mürtezā
(K 2/115-116)
- nağd-i gevher: Cevher sermayesi.**
Alınsa maḥşere dek **nağd-i gevher** eksilmez
Meger ki ebr-i kefūñ māye-baḥş-ı deryādūr
(K 5/47-48)
- nağd-i ḥātır-ı nāşā: Mutsuz gönül sermayesi.**
nağd-i ḥātır-ı nāşā:-dı
Tegāfülgüne vaz'ından helāküm ol perī-rüyüñ
Alup şan'atla **nağd-i ḥātır-ı nāşadı** yan geldi
(G 211/3-4)
- nağd-i ḥayālāt: Hayat sermayesi.**
nağd-i ḥayālāt:-ı
Yağmaya virdi **nağd-i ḥayālātı** gām Belīg
Var minnet eyle ḥātır-ı deryā-nevālūñe
(G 193/13-14)
- nağd-i ḥayāt: Hayat sermayesi.**
nağd-i ḥayāt:-ı
Mīn-ba'd būs-ı gābgāb-ı sākī kıadeḥ be-kef
Nağd-i ḥayātı eylemeyem yok yere telef
(Tb 2/89-90)
- nağd-i kerem: Cömertlik sermayesi.**
Cihānda daḥme-i Kıārūna döndi **nağd-i kerem**
Fakīre 'aks-i keremdür kerem bu esnada
(G 195/7-8)
- nağd-i merdüm-i çeşm: Göz bebeği sermayesi.**
nağd-i merdüm-i çeşm:-ı
Yāruñ ki 'aksi menba'-ı nūr-ı başardadur
İsterse **nağd-i merdüm-i çeşmi** nazardadur
(G 41/1-2)
- nağd-i nezāket: Naziklik sermayesi.**
Düzd-i nıgeh miyāna ṭolaşmaz 'abeş Belīg
Almış ḥaber ki **nağd-i nezāket** kemerdedür
(G 39/15-16)
- nağd-i 'ömr: Ömür sermayesi.**
Geldi ol dem ki diye sālīk-i iklīm-i 'adem
Nağd-i 'ömr ile bu dünyāda ucuz kıurtuldum
(G 149/9-10)

- nağd-i 'ömr:-i, -n, -i**
Güşād-ı müy-ı miyān bendine düşüp 'ākil
İder mi yok yire hîç **nağd-i 'ömrini** itlaf
(G 128/11-12)
- nağd-i sirişk: Gözyaşı sermayesi.**
nağd-i sirişk:-i
Elem çekmez şahāvet-pîşe İsar-ı diremden hîç
Döküp **nağd-i sirişki** dīde-i giryān olur mahzūz
(G 120/5-6)
- Nağd-i sirişki** dīdemüzüñ cū gibi aqar
İrād yok maşārıfımız şu gibi aqar
(G 234/1-2)
- nağd-i vaqt: Zaman sermayesi.**
nağd-i vaqt:-i
Nağd-i vaqtı o şehūñ yolına hep şarf itdüm
Māl-i hūlyā-yı vişāli beni derviş itdi
(G 223/5-6)
- nā-kes: Alçak.**
'Aşrımızda eylemiş her şadra bir **nā-kes** ku 'ūd
'Arz-ı hācāt idecek ehl-i şehāvet bulmadık
(G 133/3-4)
- Olma her **nā-kese** dil-dāde Belīg
'Araba āyine virme yazık
(G 134/13-14)
- Kimse eylük görmedi 'ālemdē **nā-kesden** Belīg
Hāşıl olmaz mīve-i şīrīn nihāl-i mīşeden
(G 159/13-14)
- naķi: Temiz, pak.**
Tāk-ı derūna remz-i ma'āniyle **naķi** ider
İtmez ifāde maṭlabı lafzıyla hūşyār
(K 12/177-178)
- nāķıs: Eksik, tam değil.**
Olur **nāķış** mükemmel himmet-i yār-ı muvāfiķla
Ki rengīnī-i mazmūn mīşra 'ı sāniye merhūndur
(G 47/5-6)
- nāķış:-ı**
enūñle vezn idüp a'lā tutarsa māhı ğam çekmem
Bu dehrūñ **nāķışı** bālāya ref' eyler terāzūsu
(K 3/7-8)
- Meh-i temāme olur tu'me kendü pehlusı
Sipīhr-i pīre-zenūñ cüz' ü **naķısı** kāmiledür
(G 42/11-12)
- naķış-i lisān-ı 'ilm: İlim dilinin eksikliği.**
Eylerdi ğavta şuste-i maķşadda fi'l-meşel
Nāvek-fikenlik itse **naķış-i lisān-ı 'ilm**
(K 10/45-46)
- nakkād-ı 'aşk: Aşkın ivisini kötüsünden avıran kimse.**
naķkād-ı 'aşk:-uñ
Naķkād-ı 'aşkuñ 'aķluñ irişmez hesābına
İtme havāle rindi ceħennem 'azābına
(Tb 2/67-68)
- nakkās-ı cīn: Mani.**
Taşvīr-i yārı şafha-i zerkāra şebt için
Naķkās-ı Cīn sa'y ile cān virdi şürete
(G 188/17-18)
- naķş: 1Akis, görüntü.**
Virdi hep işğüfeye altun şuyı neşv ü nemā
Şafha-i divāra resm olmuş kuru bir **naķş** iken
(T 1/38-37)
- Derūnında şebātı mūn'adim her **naķş** u timsālūñ
Vefāda hem-ħayāl-i çarĥ-ı mīnāfamdır mir'āt
(G 13/17-18)
- Düşmeyor **naķş** 'aceb şeş-der-i evrāķa Belīg
Beyt şeş oldu bu nā-dīde meşari' de dü-şeş
(G 109/11-12)
- Bir nāmver ğam-zede **naķş** olmuş içinde
Beñzer görinen maķbereler faşş-ı niğine
(G 197/9-10)
- naķş:-ı, -n, -ı**
Degül āyine yāruñ **naķşını** almak hevāsiyla
Bu dehre fitne-zāda kāleb-i endāmdır mir'āt
(G 13/15-16)
- Almak ister **naķşını** āyine-yi rüşen güher
'Aķıbet bu şüreti bir kālība ifrağ ider
(Mf 30/1-2)
- Yüz virür kim çıkar **naķşını** yāruñ mir'āt
'Aķıbet şüreti bir kālebe eyler ifrāę
(G 125/7-8)
- naķş:-uñ**
Naķşuñ ğayāli kalmadı mir'āt-i dīdede
Āb üzre kilik-i müy ile taşvīr olur mı hîç
(G 23/3-4)
- naķ:-ı, -muz, -ı**
Söyledüp **naķşımız**ı aldı mişāl-i tütü
Bize şan'atla o āyine-cebīn iş itdi
(G 223/9-10)
- naķş:-ı, -n**
Ĝāfil olma bu temāşāğāh-ı 'ibretde Belīg
Hūb u zīšten **naķşın** āl āyine-i rüşen gibi
(G 239/13-14)
- 2. Resim.**
Şafhā-i divāra resm olmuş kuru bir **naķş** iken
Virdi hep altun şuyı şüküfeye neşv ü nema
(T 29/3-4)

nağş:-ı

Çıç ayağıdır o ağyâr-ı denî şeytânun
Nağşı yok destgeh-i hîlede hergiz anuñ
 (Msd 5/37-38)

Kurı bir **nağşı** muhît olmış iken cedvel-i sîm
 Virdi altun şuyı işküfelere neşv ü nema
 (T 21/21-22)

nağş:-ı, -n, -ı

Başı ne 'aceb Kûh-kenûñ taşa tokınsa
 Şîrin' ûñ alup **nağşını** hep kendüye yondı
 (G 221/5-6)

nağş eyle: Resmetmek.

nağş eyle:-mek, -den
 Hayâl-i nâzükün **nağş eylemekden** şafha-i dilde
 Füyüzât-ı nümü-yı 'aşk ile mağşad teccessümdür
 (G 58/15-16)

nağş id:1. Görünmek.

nağş id:-er
 Hayâl-kâr-ı makâmâtı **nağş ider** tab'a
 Zebân-ı hâme-i mu'ciz-beyânı kâh-ı şarîr
 (K 6/73-74)

nağş id:-er

Nigâhî rişte-i zer gâmze süzen-i ser-tîz
 Şükûfe **nağş ider** âyine-i mücellâda
 (G 195/11-12)

2. İşaret etmek.

nağş id:-er
 'Aceb mi cilve kılsa şâ'irün ol mâh beytinde
 Ki anuñ vaşf-ı hüsünün **nağş ider** her gâh
 beytinde
 (G 206/1-2)

3. Resmetmek.

nağş id:-er, -di
 Görse bir şahid-i mazmun ile beytüm Mânî
Nağş iderdi utanup Çinde beytü'l-şanemi
 (K 7/63-64)

nağş id:-üp

Nağş idüp levh-i dil-i pâküme dağ-ı elemi
 Baña eş'ârı unutturdu sipihrûñ sitemi
 (K 7/1-2)

Her saht-ı dile hüs-n-i hañın **nağş idüp** ol şüh
 Kor mağfaza-i sîneye mânend-i murağka'
 (G 123/5-6)

4. Yaymak.

nağş id:-er, -di
 Qadrüm bilinse çeşm-i remed-dîde-i cihân
 Şad-büse **nağş iderdi** ser-i hâk-i râhuma
 (G 192/11-12)

nağş it: Süsleyip bezemek.

nağş it:-di
Nağş itdi kilik-i miñnet ile ber-nigin-i dil
 Hakkâk-ı 'aşk qaralayup nâm-ı dil-rübâ
 (K 2/29-30)

nağş it:-mek, -de

Muşavver cismi **nağş itmekde** şan'at gösterür
 yoğsa
 Nice taşvîr ide ol rûh-ı pâki şafhaya Mânî
 (G 218/7-8)

nağş it:-se

Qalmazdı rüy-ı hâkde bir nañl-i sâye-dâr
Nağş itse sâye hâke o şekl-i şemâ'ili
 (G 216/9-10)

nağş olaldan: Resmedildiğinden beri.

nağş olaldan:-al, -dan
 Çeşm-i nergis **nağş olaldan** bu şafâ-âbâdda
 Sebze-i bigâneye eyler nigâh-ı âşinâ
 (T 1/19-20)

Hañ-ı leb böyle mevzün **nağş olaldan** levh-i
 rüyında
 O çâr-ebürü güzel Hayyâmı geçmişdür
 murabba'da
 (G 173/3-4)

nağş ol:1. Resmedilmek.

nağş ol:-an
 Tâk-ı zîbâya **nağş olan** güller
 Güldürür 'andelîb-i nâlânı
 (T 4/13-14)

nağş ol:-muş

Virdi hep işgüfeye altun şuyı neşv ü nemâ
 Şafha-i divâra resm **olmuş** qurı bir **nağş** iken
 (T 1/38-39)

nağş ol:-ınca

Nağş ile olınca mânend-i 'arûs-ı dil-peziñ
 Şaldı kol güyâ der-âğûş itmege bu qarñâk
 (T 19/5-6)

2. Görünmek.

nağş ol:-ıcak
 Mâ-sivâ **nağş olıcak** dilde harâb eyledi yâr
 Yıķılur kişver-i İslâmda yapılsa künişt
 (G 18/3-4)

3. Yansımak.

nağş ol:-up
 Zemîne **nağş olup** şad-mâh-ı nev na'l-i
 semendinden
 Bu ayın üzre cünbiş sâbit itdi necm-i seyyarı
 (K 4/3-4)

nağş-e haşir: Hurma yapraklarından dokunan halının motifi.

Der secdegeh-e 'aşk ne şâyed televvu
 Zeftem ço gerd bâ moje **nağş-e haşir râ**
 (G 240/3-4)

nağş-ı āhû: Ahu görüntüsü.

nağş-ı āhû:-st

Hayāl-i yāra dilde bīm-i ağıyar olamaz māni'

Muşavver şafhanuñ olmaz remide **nağş-ı āhûsı**
(K 3/23-24)

nağş-ı būriyā ol: Hasırdaki resim olmak.

nağş-ı būriyā ol:-a

Dil-ber odur ki Ka'be-i kūyında bī-riyā

Mağlūb-ı nağş-ı būse ola **nağş-ı būriyā**
(G 2/1-2)

nağş-ı būse: Öpücüğün güzelliği.

Ey kā'ināta hāk-i deruñ cāy-i ilticā

V'ey **nağş-ı būse** kūçe-i luţfuñda nağş-ı pā
(K 2/139-140)

nağş-ı dāne-i hal: Ben tanesinin görüntüsü.

nağş-ı dāne-i hal:-ü, -ñ

Düşelden şafha-i cān üzre **nağş-ı dāne-i halūñ**

Ġam-ı mūr-ı haţuñ şahrā-yı dilde cüst-cü eyler
(G 62/3-4)

nağş-ı derūn-ı halcegeh-i mefhar-ı kibār ol:

Büyüklerin övündüğü uzak yerin içindeki görüntü olmak.

nağş-ı derūn-ı halcegeh-i mefhar-ı kibār ols:-sun

Olsun 'arūs-ı şive-i reng-efken-i suhan

Nağş-ı derūn-ı halcegeh-i mefhar-ı kibār
(K 12/79-80)

nağş-ı dīvār: Duvardaki resim.

Talib-i meblağ-ı ma'hūd ile varsam yanına

Nağş-ı dīvār gibi yok baña lā vū ne'amı
(K 7/13-14)

nağş-ı dīvār ol: Duvara resim olmak.

nağş-ı dīvār ol:-an

Nağş-ı dīvār olan mücessemine

Nā-gehān görse cān virür Mānī
(T 4/29-30)

nağş-ı esmār-ı mücessem: Cismi olmayan meyvelerin görüntüsü.

nağş-ı esmār-ı mücessem:-ler

Gel bu müstesā temāşāgāha bir yol aç gözüñ

Nağş-ı esmār-ı mücessem virir rūha ğidā
(T 1/15-16)

nağş-ı eyvān: Sarayın görüntüsü.

nağş-ı eyvān:-uñ

Nağş-ı eyvānuñ murād üzre temāşā itmege

Egilüp kaddin sipihr-i pīre-zen itmiş dü-tā
(T 1/13-14)

nağş-ı gül: Gül resmi.

Sehħāre duht-ı rez nice demdür o kāfiruñ

Ruhsārı üzre **nağş-ı gül** işler Frenk-pesend
(G 34/3-4)

nağş-ı gülbün: Gül fidanı görüntüsü.

nağş-ı gülbün:-de

Nağş-ı gülbünde teccesüm bulalı

Nevk-i hāra tolaşur tār-ı nigāh
(T 23/5-6)

nağş-ı hāl-i 'anberīn: Sevgilinin nağş gibi olan amber kokulu beni.

nağş-ı hāl-i 'anberīn:-ü, -n, -le

Ruĥ-ı pūr-tābuñ üzre **nağş-ı hāl-i 'anberīnünle**

Melāḥaţ bağınun bir lāle-i nu'mānisin cānā
(G 229/7-8)

nağş-ı hāl-i hindū: Sevgilinin nağş gibi olan siyah beni.

nağş-ı hāl-i hindū:-st

Seherde ḥabb-i afyon neş'esinden bī-niyāz eyler

O şuĥuñ şafha-i ḥātrda **nağş-ı hāl-i Hindūsı**
(K 3/21-22)

nağş-ı hāl-i rüy: Sevgilinin yüzündeki nağş gibi olan beni.

nağş-ı hāl-i rüy:-ı

Temāşā eyle yāruñ **nağş-ı hāl-i rüy-i** ebrūsın

Nice bir araya cem' oldı bilmem mihr ü meh
kevkeb
(G 11/7-8)

nağş-ı ḥaţ-ı muḥtaşar: Sevgilinin nağş gibi olan kısaltılmış ayva tüyleri.

nağş-ı ḥaţ-ı muḥtaşar:-da, -dur

Vā'iz bilür mi kışsa-i zūlf-i muḥtavvelin

Anuñ ḥayāli **nağş-ı ḥaţ-ı muḥtaşardadır**
(G 41/3-4)

nağş-ı ḥaţ: Sevgilinin nağş gibi olan ayva tüyleri.

nağş-ı ḥaţ:-uñ

Oldı niceler ḥurde-i mażmūnına vākıf

Bir beytde dün **nağş-ı ḥaţuñ** vaşfi okındı
(G 221/3-4)

nağş-ı ḥayāl: Hayalin görüntüsü.

nağş-ı ḥayāl:-i

Nākūs-ı deyr-i dilde dem-ā-dem tapış budur

Nağş-ı ḥayāli cilve-nümā oldı ol büttün
(G 54/6-5)

nağş-ı ḥayāl-i dil-ber: Sevgilinin hayalinin görüntüsü.

nağş-ı ḥayāl-i dil-ber:-e

Nağş-ı ḥayāl-i dil-bere āvīze itmege

Tār-ı sirişki dīde çeküp şırma tel yapar
(G 45/5-6)

nağş-ı ḥayāl: Hayalin görüntüsü.

nağş-ı ḥayāl:-i, -n, -i

Derd-i firākı 'arz o perīye muḥāl olup

Nağş-ı ḥayālini göñüle mahrem eyledüm
(G 152/3-4)

- naqş-ı hayâl:** -ü, -ñ
O şeh-i hüsnî görüp bir yere cem' oldı havās
İtdiler taht-ı dile **naqş-ı hayālün** iclās
(G 106/1-2)
- naqş-ı hiyel:** Aldatmaların görüntüleri.
naqş-ı hiyel: -den
Şaķınmaz herkese mā-fī'z-zamīrin 'arz ider
dā'im
Derūnī şāfdır **naqş-ı hiyelden** sādedür mīnā
(G 5/5-6)
- naqş-ı kadem:** Uğuru yerleştirme.
naqş-ı kadem: -le
Naqş-ı kademle tefrīş-i pā itdi şafhasın
Mevc-i şikeste-cevher-i mir'āt-i tāb-dār
(K 12/7-8)
- Naqş-ı kademle deşt-i temennāyı eyledüm
Açup da düz-ı hırķa-i Hindī-i bī-ķarār
(K 12/61-62)
- naqş-ı kudüm:** Gelişinin görüntüsü.
naqş-ı kudüm: -ı
Hayret-fezāy-ı işve-i refīarı eyledi
Naqş-ı kudümü mevce-i sīm-āb-ı lerce-dār
(K 12/11-12)
- naqş-ı lāle:** Lale resmi.
'Arz ider **naqş-ı lāle** züvvāra
Kāse kāse şarāb-ı reyhānī
(T 4/17-18)
- naqş-ı maṭla'-ı hüsn:** Güzelliğinin doğuş yerinin görüntüsü.
naqş-ı maṭla'-ı hüsn: -nüñ
Yazarken kil-k-i kudret levḫa **naqş-ı maṭla'-ı hüsnün**
Bulındı ķāmetüñ bir mışra'-ı şānīsī yok müfred
(G 32/3-4)
- naqş-ı merdümek:** Bebek resmi.
Beyāz-ı dīde şafḫa anda **naqş-ı merdümek**
merkez
Ser-i tār-ı nıgeh hem-gerdiş-i pergārdur sensüz
(G 102/9-10)
- naqş-ı mevc-i kālā:** Kumaş hareketlerinin görüntüsü.
naqş-ı mevc-i kālā: -y, -a
Bu cünbiş her ķadem şad-pāre eyler rişte-i cānı
Meded ārām vir düşında **naqş-ı mevc-i kālāya**
(K 9/21-22)
- naqş-ı mücessem:** Cismi olan resim.
naqş-ı mücessem: -leri, -n, -i
Sa'y ile cān eridüp **naqş-ı mücessemlerine**
Rūḫ buldurdı 'aceb pīşeger-i sihr-ārā
(T 21/5-6)
- naqş-ı mühr:** Mühr izi.
naqş-ı mühr: -üñ
Sikkeveş darb olınan üstine **naqş-ı mührün**
Ķal'ı 'āciz-i ķor idi pençe-i şir-i ücemi
(K 7/9-10)
- naqş-ı münāsib:** Uygun resim.
Olur āzürde-ıhvāb-ı sebze-i ķālīçeden ol gül
Bisāt-ı gülşene **naqş-ı münāsib** çeşm-i
bülbüdür
(G 78/5-6)
- naqş-ı nigîn ol:** Mühr izi olmak.
naqş-ı nigîn ol: -sa
Mü'essirdür sözi bir dilde dāğ-ı āteşin olsa
Olur mażmūnī nāfiz nāmede **naqş-ı nigîn olsa**
(G 196/1-2)
- naqş-ı pā:** Ayak izi.
Ey kā'ināta ḫāk-i derüñ cāy-ı ilticā
V'ey naqş-ı büse küçe-i luṭfuñda **naqş-ı pā**
(K 2/139-140)
- Yetişemezse eger feryāduma Hızr-ı mübārek-
pey
Olur açīde-düz-ı **naqş-ı pā** zeyl-i beyābānum
(K 8/19-20)
- 'Uşşāka nevā-yı büselikden başla
Şehnāz-ı melāḫatüm **naqş-ı pā** sipende
(R 21/3-4)
- Eşer ķalmaz dil-i saḫt üzere teşrīf-i ḫayālinden
Biraz ḫāk-i zemīn nerm olmayınca **naqş-ı pā**
çıkma
(G 97/5-6)
- naqş-ı pāy-ı derdmendān:** Aşıkların ayaklarının aksı.
naqş-ı pāy-ı derdmendān: -ı
Ķubar-ı dergehinde **naqş-ı pāy-ı derdmendān**
İder mağlūb-ı naqş-ı büse elbet çeşm-i giryānum
(K 8/47-48)
- naqş-ı pehlū:** Sevgilinin nakış gibi olan vücudunun iki yanı.
naqş-ı pehlū: -sı
Tehīdür meskeni ķālīçeden erbāb-ı tecrīdün
Mişāl-i būriyā ḫāk üzere besdür **naqş-ı pehlūsı**
(K 3/39-40)
- naqş-ı remā:** Ateş külünün izi.
naqş-ı remā: -a
Naqş-ı remāda ehl-i ḫired itmez i'tibār
Ḥaṭṭ-ı nigîn gibi ola sūz dil-nişin Belīg
(G 127/5-6)
- naqş-ı sevād:** Siyah iz.
Ruḫında cūşış-i nā-rüste müy-i 'anberfām
Görindi levḫa-i sīm üzere hem-çü **naqş-ı sevād**
(K 11/9-10)

naş-ı sevād-ı haţ-ı zenaĥdān: Sevgilinin
çenesindeki nakış gibi olan ben.

naş-ı sevād-ı haţ-ı zenaĥdān:-ı

Naş-ı sevād-ı haţ-ı zenaĥdānı üstine
Konmuş zekāb-ı la' l ile bir nokţadır dehen

(G 164/19-20)

naş-ı sipenc-i dār: Eski İnan'ın meşhur bir şaĥı
olan Dara'nın konaĥının görüntüsü.

naş-ı sipenc-i dār:-a

Cirm-i gül-cāmları cām-ı Sikenderdendür
Cilveĥer şaĥasına **naş-ı sipenc-i Dāra**

(T 21/23-24)

naş-ı yār: Sevgilinin görüntüsü.

naş-ı yār:-ı

Alınca **naş-ı yārı** merdümekden
Bu tıfl-ı eşküm ayrılmaz Bebekden

(G 160/1-2)

naş-ı zemīn: Yeryüzünün görüntüsü.

Cünbiş-i bād-ı nesīm ile olur **naş-ı zemīn**
Mevce-i pertev-i ĥünkārī-i tāk-ı vālā

(T 21/17-18)

naş-ı zemīn ol: Dünyanın resmi olmak.

naş-ı zemīn ol:-maz

O merdüm-zāde her-cāyī bulunmaz resm ü
rahımdan
Reh-i āmed-şud-ı nezzārede **naş-ı zemīn**
olmaz

(G 85/7-8)

nākūr: Dūdük.

Muţrib demīde eylese **nākūr** ü şīrīni
Güyā ki cism-i mürdeye cānlar ider 'aţā

(K 2/33-34)

nākūs-ı deyr-i dil: Gönlün kilise çanı.

nākūs-ı deyr-i dil:-de

Nākūs-ı deyr-i dilde dem-ā-dem tapış budur
Naş-ı ĥayālī cilve-nümā oldu ol bütün

(G 54/6-5)

nakz eyle: Bozmak.

nakz eyle:-me

Beytümü 'özü ile **nakz eyleme** inşāf eyle
Yapmışum ben bu kadar ĥalka cihanda ebyāt

(G 14/15-16)

nālān: Inleyen.

Destümden aldı dīv-şıfat ĥoĥka-bāz-ı çarĥ
ĥātem ĥamıyla Cem gibi **nālān** iken hemān

(R 19/1-2)

na' lçe: Daha fazla dayanması için ayaklarının
ökçesine çakılan demir.

na' lçe:-si

Reşk ider pertev-i na' leynüñe āyīne-i şāf
Sīmden **na' lçesi** 'aks-i ĥelāl-i şeffaf

(Msd 5/23-24)

nāle: Feryat.

Mürg-i fakīr **nāleden** itmez cihānı pür
Seyr-i bürehne-pādan ümīd-i şadā 'abes
(G 20/17-18)

nāle:-den

Bülbül seĥerde germ olıcaĥ āh u **nāleden**
Tebĥāle-dār olur dehen-i ĥonca jaleden
(G 158/1-2)

nāle vü feryād it: İnleyip medet istemez.

nāle vü feryād it:-mez

Dil-i şad-pāre itmez serzenişden **nāle vü feryād**
Tıķunsañ çīnī-i mūdāra meclisde şadā çıkmaz
(G 97/11-12)

nāle-ĥız it: İnleyiş şaçtırmak.

nāle-ĥız it:-di

Miĥnet-keşān-ı ĥamkedeyi **itdi nāle-ĥız**
Oldı bu def 'a dehre 'alāmāt-ı rusteĥız
(Tb 1/19-20)

nāle-i derā: Çan iniltisi.

Çekdüm derūna ĥafile-i ĥayl-i miĥnetüñ
Oldı o cünde cünbiş-i dil **nāle-i derā**
(K 2/143-144)

nāle-i feryād-resle: İmdada yetişen inilti.

nāle-i feryād-res:-le

Meger ki **nāle-i feryād-resle** destinden
Mişal-i bād idem ol ĥāk-i dergeĥe şeb-gīr
(K 6/43-44)

nāle-i kūs: Büyük davul sesi.

nāle-i kūs:-ı

Bu deryā-yı fenādan rıĥlet emvāc-ı müş 'irdür
Şikest-i ĥubbe-i cām-ı ĥabābuñ **nāle-i kūsı**
(K 3/27-28)

nālesāz: Nev.

nālesāz:-dur

Dil **nālesāzdur** ser-i zülfi-i nigārda
Erbāb-ı 'aşķuñ āh u enīni seĥerdedür
(G 39/13-14)

na' l-i semend: At nalı.

na' l-i semend:-i, -n, -den

Zemīne naş olup şad-māĥ-ı nev **na' l-i**
semendinden
Bu ayın üzre cünbiş şābit itdi necm-i seyyarı
(K 4/3-4)

nāliš-i la' l-i şekerbār: Şeker yağdıran dudaĥın
iniltisi.

nāliš-i la' l-i şekerbār:-ı, -y, -la

Nāliš-i la' l-i şekerbārıyla ölmüş reşkden
Dāne-i yāķüt-ı nāba gerdiş-i reng-i siyā
(T 28/27-28)

nām: 1. San,şöhret.

Ten-i pür-za' fuma bir lafz ile eyerler istidlâl
Hemân **nām** u nişânüm ma'v olup döndüm
mu'ammāya
(K 9/27-28)

Ten-i pür-za' fuma bir harf ile eyerler istidlâl
Hemân **nām** u nişânüm ma'v olup döndüm
mu'ammāya
(G 191/13-14)

Hırâş-ı sîne vü rüy-ı siyâhdan ğayrı
Ne virdi fâ'ide bilmem cihânda Hâteme **nām**
(G 151/5-6)

nām-ı
Eşrât-ı sâ'at irdi gönüller hadîd olur
Dillerde belki **nāmı** vefânüñ resîd olur
(Tb 2/107-108)

Kurı bir **nāmı** vardır âb-ı hayvânüñ Belîğ ammâ
Der-âğuş eyleyen tâ haşre dek ölmez 'Âlî Cân'ı
(G 218/13-14)

nām:-ı, -n, -da
Aç gözli Oruç Beg Ramâzân **nāmında**
Bir mâha olup Hâcî Receple nigerân
(R 18/1-2)

nām:-u, -ñ
Belîğ bu ğazel eflâka **nāmuñ** eyleyüp hem-ser
Midâd-ı surh ile ta'hrîr olındı Beyt-i ma'mûra
(G 187/11-12)

nām:-ı, -n, -a
Çemende tavk-ı kumrî halka çekdi **nāmına**
servüñ
Görünce kâmet-i bâlâyı ey şâh-ı cihân-ârâ
(G 229/9-10)

2. Ad
nām:-ı
Bilmek ister iseñ o mazlûmı
Nāmı Bazârî-zâde İbrâhim
(T 14/3-4)

nām al: Şöhret sahibi olmak, tanınmak.
nām al:-dı
İştihârî ne 'aceb bulsa benümle ma'laş
Düşeli destüme **nām aldı** nigînimdeki faş
(G 115/1-2)

nām al:-maz
Belîğ erbâb-ı nazma hâksârî 'ayn-ı şöhretdür
Ki ma'ğa 'şafhada pest olmayınca böyle **nām**
almaz
(G 88/13-14)

nā-maḥrem: Mahrem olmayan.

nā-maḥrem:-e
Keşf eyleyor esrârını **nā-maḥreme** bülbül
Tıksun ne turur gonca anuñ ağzına yumruk
(Kt 39/1-2)

nā-maḥrem ol: Yabancı olmak.

nā-maḥrem ol:-ma, -sun
Gelmez derüna hayli zamândur hayâl-i yâr
Ey dil ḥarîm-i sinede **nā-maḥrem olmasun**
(G 157/11-12)

nā-maḥremân-ı 'aşk ol: Yabancı aşık olmak.

nā-maḥremân-ı 'aşk ol:-an
Anı **nā-maḥremân-ı 'aşk olan** bî-gânededen
şorma Dil-i divânededen şor fitne-i ḥübân-ı
Borgosı
(K 3/9-10)

namâz: Beş vakitte icrası müminine farz olan kıvâm ve kuûd ve rükû ve sücut ile tesbihten ibaret olan ibadet, salât.

namâz:-a
Hırâmı serve secde itdirür ol naḥl-i dil-cüsü
Namâza başladur çok târîki mihrâb-ı ebrûsı
(K 3/3-4)

namâz:-uñ
Mihrâb-ı ebruvânını itmezse der-hayâl
'Uşşâka vâcib öyle **namâzuñ** i'âdesi
(G 226/3-4)

namâz kıl: Namaz eda etmek.
namâz kıl:-ın, -sa
Düşâk-ı ḥam-şode-i ebruvândan ğayrı
Revâ degüldür iki kıbleye kılınsa namaz
(G 90/7-8)

namâzın kıl:-da
Bâkîyâ cum'a **namâzın kıl**da gel mey-hâneye
Hürmetin aña tahâretle yapış peymâneye
(Mf 31/1-2)

namdâr olsun: Şöhretli olmak.

namdâr olsun:-sun
Nazîri bir daḥî bu 'âlem-i fanîye gelmez kim
'Ulüm-ı zahir ü bâtında böyle **namdâr olsun**
(T 2/3-4)

name: Mektup.

name:-m, -i
O şûha göndereyüm **name**mi hiç olmazsa
Dehân-ı raḥne-i divârını ḫapar mektüb
(G 12/7-8)

name:-de
O mehûñ cünbiş-i ebrûsına bak kim 'ârif
Namede vâkıf-ı mazmûn olur ünvanından
(G 168/112)

name:-de
Mü'essirdür sözi bir dilde dâğ-ı âteşin olsa
Olur mazmûnı nâfîz **namede** nakş-ı nigîn olsa
(G 196/1-2)

nāme-resān-ı şahid-i mülk-i sebā: Hz.

Süleyman'ın zevcesi Belkıs'in Yemen'de
hükümü altında bulunduğu māmur olan şehre
mektup ulaştırın tanık.

Hüdhüd mişâli cânib-i 'uşşakdan yeter
Nāme-resān-ı şahid-i mülk-i Sebā şabā

(G 3/9-10)

nām-ı belîğ: Belîğ'in şöreti.**nām-ı belîğ:-i**

Eyler cihānda dā'im nām-ı Belîği ihyā
Āb-ı hayāt-ı nazma mizāndur meşāri'

(G 124/19-20)

nām-ı dil-rübā: Seygilerin adı.

Nağş itdi kıl-k-i miñnet ile ber-nigîn-i dil
Hakkāk-ı 'aşk karalayup nām-ı dil-rübā

(K 2/29-30)

nām-ı eslāf: Evvelkilerin namı.**nām-ı eslāf:-i**

Tıbā'-ı ehl-i ma'aniden itdüm istirdād
Şarîr-i hāme-i mu'cizle nām-ı eslāfi

(K 11/106-105)

nām-ı hülāgü hān': Hülāgü Han'ın şöreti.**nām-ı hülāgü hān':-i**

'Arşada esb ile cevlan-ı şalābet-eşerūñ
Reşkden öldüreyor nām-ı Hülāgü Hān'

(G 219/7-8)

nām-ı pür-iclāl-i muḥammed: Hz. Muhammed'in kudretli adı.

Uçmağa sezā tā'ir-i rūḥa iki perdür
İsm-i Hağ ile nām-ı pür-iclāl-i Muḥammed

(K 1/27-28)

nām-ı sencerle: Sencer'in şöreti.**nām-ı sencerle:-le**

Rūḥ-bağş-ı suḥan-ı nūrıdır zinde tutāñ
Nām-ı Sencerle Melikşāh-ı Sikender-ḥaşemī

(K 7/53-54)

nām-ı şerîf: Saygın ad.**nām-ı şerîf:-i, -n**

İdüp nām-ı şerîfin dest-i cüdi 'arş ile hem-şir
Midād-ı surḥ ile tahrîr olundu beyt-i ma'mūra

(T 27/7-8)

nām-ı şerîf: Saygın ad.**nām-ı şerîf:-ü, -ñ**

Nām-ı şerîfüñ eyleyeyüm nazm ü nesr ile
Rüz-ı cezāya dek sebak-ı küdsiyān-ı 'ilm

(K 10/127-128)

nā-murād ol:İsteğine kavuşmamak.**nā-murād ol:-up**

Şirîn revānın itdi telef nā-murād olup
Ferhād küh-kenlik idüp Bî-sütünda

(Tb 1/33-34)

nāmver: Namlı.

Bir nāmver ğam-zede nağş olmuş içinde
Beñzer görinen mağbereler faşş-ı nigine

(G 197/9-10)

nān: Ekmek.**nān:-u, -m, -dur**

Dil-i ḥurşidi ile girdābi nemekdān idinüb
Süfre-i hāledeki ḫurs-ı kamer nānumdur

(G 50/27-28)

nān:-i

Zehr est nāni ğireften ez in merdomān beğerz
Züd efkened tenür be-bîrun ḥamîr rā

(G 240/5-6)

nā-peydā: Zahir olmayan, gizli, nihan.

Simyāveş gülşen-i 'ālemde nā-peydā iken
Tutdı 'ahdinde meşāmı mevce-i bü-yı vefa

(T 28/25-26)

nā-puhtegān: Olgun olmayan kimseler.

Ḳalür nā-puhtegān der-bend-i 'aşk āğzında bî-
reh-ber

Şusuz rāh-ı gülüdan mîve olsa nîm-res gitmez

(G 94/21-22)

nā-puhtegān:-dır

Süz-ı nār-ı 'aşk ile nā-puhtegāndır rağş iden
Tā bişince eyler āteşgāhda biryān rağş

(G 114/5-6)

nār: Ateş, od.

'Adlünde cism-i ḥāmına iç gömleği ider
Rengîn ḫumāş-ı meş'ale nārî dil-i çenār

(K 12/131-132)

nār ol: Ateş olmak.**nār ol:-ur**

Hıfzı ta'alluğ eylese zînet-nümā olur

Reng-i ḫınā gibi ser-i engüşt-i şem'a nār

(K 12/101-102)

nāra: Cehennem.

Āteş-i 'aşkı niçün söndüreyüm dilde Belîğ
Per şalup kendi yağar cismini nāra Kāknūs

(G 107/13-14)

na'ra-i mestāne: Sarhoşken bağırma.

Neş'e-i bāde ile gerdiş-i çeşm itse o şüh

Mest olur anı gören na'ra-i mestāne çeker

(G 81/15-16)

nāre yak: Sarhoş ya da külhanbeyi bağırması.**nāre yak:** -ar

Berğ-i sitemle nāre yağar çatsa fülk-i dil
Āteşlidür o kāfir-i ḫusn İngilizlidür

(G 80/9-10)

na' re-i hü: Allah diyerek yüksek sesle uzun uzun bağırma.

Görünce hüsn-i cihân-süz-ı yarı ins ü melek
Pür oldı na' re-i Hü ile 'âlem-i Lâhut

(G 19/3-4)

na' re-i yâ: Yüksek sesle uzun uzun ya diyerek bağırma.

Nâzenînüm tıfl-ı nev-resdür kad-i dil-cü çeker
Giderek anı görenler na' re-i yâ hü çeker

(G 71/1-2)

nâ-resîde: Yeni yetme.

nâ-resîde:-dür
Meyyâl-i hâk-i zillet olur puhtegân-ı 'aşk
Bâlâda kâlsa mîve eger nâ-residedür

(G 44/5-6)

narh: Resmi makamlarca gösterilen fiyat.

narh:-ı
Narhı bâbında eger hatt-ı şerîf itse şudür
Kıl kadar yokdur iden şehd-i vişâli irhâş

(G 115/5-6)

nâr-ı 'aşk: Aşk ateşi.

Nâr-ı 'aşk ile yakup mahv eyle râhat pisterin
Dâne-i aḥker gibi hâkister-i külhanda yat

(G 16/11-12)

nâr-ı 'aşk:-u, -ñ, -la

Yanup cismüm kül olsa nâr-ı 'aşkuñla yer
altında

Söyünmez süz-ı dil aḥker gibi hâkister altında

(G 190/1-2)

nâr-ı fûrkat: Ayrılık ateşi.

nâr-ı fûrkat:-le
Nâr-ı fûrkatle kimüñ olsa derünü pür-dâğ
İdemez şîşe-i fânüs içine vaz'-ı çerâğ

(G 125/1-2)

nâr-ı hecr: Ayrılık ateşi.

nâr-ı hecr:-ü, -ñ, -le
Nâr-ı hecrüñle dil-i saḥtı yanarsa söndür
Gönül ümmîd-i vişâlûñ yemişinden hündür

(Msd 5/21-22)

nâs: İnsanlar, halk.

nâs:-a
Levh-i tab'ında teh-i sîne-i billürından
Hep mücessem görünür nâsa ḥayâl-i şevket

(G 15/23-24)

nâ-şâd eyle: Mutsuz etmek.

nâ-şâd eyle:-y, -üb
Belîğ-i zârî nâ-şâd eyleyüb ağıyarı şâd itdün
Bu güne vaz'-ı nâ-ber-câyı tab'-ı nüktedân
çekmez

(G 91/13-14)

naşîb: Kısmete düşen sev, pay, hisse.

Diyâr-ı gurbeti seyre naşîb olur bâ'is
Ki 'azm-i bâğa ya eyvâ ya sîb olur bâ'is

(G 21/1-2)

naşîb:-i

Hemîşe bâr-ı ḥâtırdur naşîbi râst-reftârûñ
Zebânından degil mi çekdiği bîḥûde kañtârûñ

(Mf 41/1-2)

nâ-şigüfte: Çiçeksiz.

Ḥayf kim nâ-şigüfte bir gül-i pāk
Ḥâtırın 'andelibüñ itdi saḥîm

(T 7/1-2)

nâşih-ı şîve-i düşmen-şiken-i kâ'anî: Hakana ait düşman kırıcı tarzda öğüt verici.

Nâvek-i ma'reke-ârâ ile hengâm-ı muşâf
Nâşih-ı şîve-i düşmen-şiken-i kâ'anî

(G 219/3-4)

naşş: Herhangi bir konuda Kur'an'da veya hadislerde bulunan ve üzerinde tartışılması dînen câiz olmayan delil hükmündeki kesin ifâde.

Şîvede eylese da'vâ-i teferrüd dil-dâr
Âyet-i ḥusni berâhin ile besdür aña naşş

(G 115/7-8)

nâṭık: Konuşan, söz söyleyen.

Yâre sırım dil zebân-ı kâlden evvel virür
Sâ ile nâṭık cevâbı lâlden evvel virür

(G 69/1-2)

Bilmeyen kâdrini ehl-i suḥanûñ
Aña ḥayvân dinür ammâ nâṭık

(G 134/11-12)

nâṭır: Kadınlar hamamında hizmet eden kadın.

Tuydı nâṭır koḫuyı 'ud ile 'anber aradı
Zülf-i dil-dârı o dem şâne arayup taradı

(Msd 3/45-46)

nâ-tüvân: Zayıf, güçsüz çaresiz.

nâ-tüvân:-sın
Ey pîr-i 'aşk böyle neden nâ-tüvânsın
Bilmem yanında bir püserüñ yok mıdur senüñ

(G 138/3-4)

nâ-ümîd ol: Ümitsiz olmak.

nâ-ümîd ol:-ur
Yârân-ı 'aşrı şimdi bilen nâ-ümîd olur
Ḥacet deminde her birisi nâ-be-dîd olur

(Tb 2/105-106)

nâvdân ol: Oluk olmak.

nâvdân ol:-ur
Ma'ânî dem-be-dem terşih idince levh-i ḥâtırdan
Olur ḥâmem Belîğâ nâvdân beyt-i mu'allâya

(G 191/15-16)

nāvdān-ı hāme: Kalemin oluşu.**nāvdān-ı hāme: -den**

Sezâdir **nāvdān-ı hāmeden** sîr-âb olundıkça
Ki izhâr ide her bir nokta tohâsâ nebâtâtın

(Kt 3/5-6)

nāv-dān-ı 'ilm eyle: İlim oluşu yapmak.**nāv-dān-ı 'ilm eyle: -dû, -ñ**

Cārî idüp ma'ânî-i vâlâyî **eyledüñ**
Beyt-i tabî'ata kâlemi **nāv-dān-ı 'ilm**

(K 10/25-26)

nāvek: Ok.

İstikâmetde kadd-i dil-dâra **nāvek** diñse pes
Güyyiâ bir la'l-i peykândır başında sivri fes

(Mf 19/1-2)

nāvek-fikenlik it: Ok saçmak.**nāvek-fikenlik it: -se**

Eylerdi gavta şuste-i maqşadda fi'l-meşel
Nāvek-fikenlik itse naqîş-i lisân-i 'ilm

(K 10/45-46)

nāvek-i âh: Ah oku.

Bām-ı vâlâsına yetişmez anuñ
Çarha olsa reside **nāvek-i âh**

(T 12/19-20)

nāvek-i dil-düz: Gönül delen ok.

İder efgende bir nezzârede biñ **nāvek-i dil-düz**
Ki her müjgâni bir kez dîdesi yâruñ kemân
olmuş

(G 111/3-4)

nāvek-i hâr: Okun dikenî.

Beñzer erbâb-ı cefâ birbirine 'âlemde
Nāvek-i hâr ile süzen gibidür hey'et-i niş

(G 110/5-6)

nāvek-i ma'reke-ârâ: Savaş alanını süsleyen ok.

Nāvek-i ma'reke-ârâ ile hengâm-ı muşâf
Nâşîh-ı şîve-i düşmen-şiken-i kâ'anî

(G 219/3-4)

nāvek-i müjgân: Kirpik okları.

Külçe-i sîm muşaffa bileği âyîne ber
Gamzesi usturadur **nāvek-i müjgân** nişter

(Msd 2/23-24)

nāvek-i peykân: Ok temrenî.

Seyr eyle şaf-ender-şaf olup ol kaşı yayuñ
Her bir müjesi **nāvek-i peykân** gibi parlar

(G 52/7-8)

nāvek-i ser-tîz: Ucu keskin ok.**nāvek-i ser-tîz: -i, -n, -e**

Çamzeyi hançer-i bürrâna iderler teşbîh
Hele kec bakmayalum **nāvek-i ser-tîzine** biz

(G 99/7-8)

nāv: Kamis.**nāy: -a**

Ümmîd idüp bu hāme-i bî-mağzdan şemer
Bağ-ı emelde bir kırî **nāya** tayanmışuz

(G 104/7-8)

nā-yâb: Bulunmaz, nadir.

Dağî nağl-i emel-i dilde tarâvet **nā-yâb**
Yağdı gül-berg-i ruhuñda bād-ı semûm-ı nâ'ir

(T 9/3-4)

nay-zen-i 'aşk ol: Aşğın ney çalması.**nay-zen-i 'aşk ol: -ur**

adâsı **nay-zen-i 'aşk olur** eger muñrib
İderse kellemi meclisde kâse-i şanbûr

(G 61/9-10)

nâz: İşve, cilve.

Bir nev-cevânı **nâz** ile perverde itse de
Eyler habâb kellesini mevc-i hûnda

(Tb 1/25-26)

Ne âfetdür meded ol nev-nihâl-i bâğ-ı 'ismet
kim

Eger tâb-efgen olsa **nâz** ile dâmân-ı şahrâya

(K 9/29-30)

Bî-muħarrîk anı âğûşına alduqça revâ

Şevkden cünbiş ide **nâz** ile gehvâre-i sîm

(T 22/7-8)

Hıfz idüp anı kûdürât-ı cihândan Mevlâ

'İzz ü **nâz** ile ola şadr-ı mu'allâda muķim

(T 22/17-18)

Zîver-i âğûş idüp ol nev-nihâl-i 'işmeti

Şalınur biñ **nâz** ile pür-şevk olup mehd-i şafâ

(T 28/5-6)

Nâz ile seyr eylese şahnında mânend-i nesîm

Cüş ider deryâ gibi şevk ile mevc-i büriyâ

(T 28/21-22)

Dâ'imâ ehl-i dile şatmak için 'işve vü **nâz**

Birbiriyle iki çeşm-i siyeh olmuş enbâz

(G 98/1-2)

Eylesün yâr-ı cefa-pîşe niyâz ehline **nâz**

Yağışur birbirine kâfiyedir **nâz** u niyâz

(G 98/3-4)

Dest-mâl elde hıram eyledi ağzında saķız

Çignedi geçdi bizi **nâz** ile ol kâfir kıız

(G 99/1-2)

Hem 'arz-ı niyâz eyler o cân-pervere hem **nâz**

Geh bende olur gâh olur 'aşk ile şeh dil

(G 145/11-12)

nâz: -a

Ebrü-yı yâre vesme henüz **nâza** başladı

Kimler çeker bu vesme kûrursa mürekkebi

(G 222/5-6)

Nice naḥvetle āgāz itmesün ol fitne-cü **nāza**
 Ḥadeng-i ḡamze dilde hem-zebāndur şāhid-i
 rāza
 (Msd 1/7-8)

nāz:-da
 'İşve vü **nāzda** ol keşşger-i müyşikāf
 Pīşegerdür o şanāi' de degildür ḥaffāf
 (Msd 5/1-2)

nāz:-ı
 'Arz ider ḡayrıya muṭrıb neye mālik ise hep
 Baña mişkālle şatar **nāzi** geçürmez kırāt
 (G 118/11-12)

nāz id: Cilve yapmak.

nāz id:-er
 O şūḥun āfītāb-ı 'arızından feyz alur dā'im
 Anıñçün **nāz** ider ḥurşide ḥāl-i kevkeb-i dil-ber
 (G 70/5-6)

Münkeşif fikr ü te'emülle olur ma'ni-i beyt
Nāz ider ḥaclede birden bire açılmaz 'arūs
 (G 107/11-12)

Gelmez kenāra şāhid-i ma'nāya **nāz ider**
 İtmez taḥammül aña dil-i nāzenin Belig
 (G 127/7-8)

nāz u niyāz: Yalvarıp yakararak.
 Mū-be-mū eyledi esrār-ı dil-i zārın fāş
 Birbirinden niçe biñ **nāz u niyāz** itdi traş
 (Msd 2/45-46)

Eylesün yār-ı cefa-pīşe niyāz ehline nāz
 Yağışur birbirine kāfiyedir **nāz u niyāz**
 (G 98/3-4)

nāza çek: İstekli olduğu hâlde yapmacıklı
 davranışlarla isteksiz gibi davranmak.
nāza çek:-di
Nāza çekdi dem-i faḥriyye ben söyledemem
 İşte ey dil hūnerün var ise söylet kalem
 (K 7/57-58)

nāza çek:-er, -sin
 Tūṭi iken ebkem ne tırırısın öyle
 Bī-vaqt niçün **nāza çekersin** böyle
 (R 9/1-2)

nazar: Bakış

Teşnedür aña **nazar** zırā tılā-yı taķına
 Bāni-i eyvān kim altun şuyın itmiş sebil
 (T 30/5-6)

nazar:-da, -dur
 Meftün-ı şūḥ-ı ḡamze-i bī-dāduñam senün
 Kālā-yı cāna raġbet idersin **nazardadur**
 (G 39/9-10)

Yāruñ ki 'aksi menba'-ı nūr-ı başardadur
 İsterse naḡd-i merdüm-i çeşmi **nazardadur**
 (G 41/1-2)

nazar:-da
 Degüldür çeşm-i cāna perde dāġ-ı sine-i şāfim
Nazarda pīşġāh-ı dīdeye 'aynek ḥicāb olmaz
 (G 87/5-6)

Müjġānı müyın eyler her bir **nazarda** şad-çāk
 Tīġ-i nigāh-ı cānān ḥāķķā ki seyf-i kāt'i
 (G 124/9-10)

Bilür evvel **nazarda** müşteriler kıymetin anuñ
 Ḳumāş-ı vaşlı bir kez dil-berün endāzeden
 geçşün
 (G 161/5-6)

Evvel **nazarda** dest-res olmazsa mālūne
 Eyler mi raġbet ol büt-i ra'nā kemālūne
 (G 193/1-2)

Çıkdı bahār seyrine bir şūḥ-ı mā'ili
 Evvel **nazarda** göñlüm anuñ oldı mā'ili
 (G 216/1-2)

nazar eyle: Bakmak.

Çekicek ḥançer-i su'bān-ı mūnaķķāş-ı postun
 Görmedünse **nazar eyle** yed-i beyzāda 'aşa
 (T 13/17-18)

nazar eyle:-r, -se

Dāne-i ḥāline **eylerse** bu eşnada **nazar**
 Mürg-i dil ḡurtulamaz 'aķıbet ol dāma düşer
 (Msd 53/53-54)

nazar kıl: Bakmak.

Nazar kıl 'āşık-ı mehcūra bir kez
 Eger ten görmek isterseñ revānsuz
 (G 92/17-18)

nazar-fiken ol: Bakış saçmak.

nazar-fiken ol:-sa
 Reftār kim ḥayāline olsa **nazar-fiken**
 'Ömr-i şitāb-kerde ider 'avdet ihtiyār
 (K 12/13-14)

nazar-ı ehl-i dil: Âşıkların gözü.

nazar-ı ehl-i dil:-i
 Pür-şekib eyledi ḥayretle cihānı ki idüp
Nazar-ı ehl-i dili cezbe-i ziyetle rübüd
 (T 10/7-8)

nāzenin: Narin

nāzenin:-ü, -m
Nāzeninüm tıfl-ı nev-resdür ḡad-i dil-cü çeker
 Giderek anı görenler na're-i yā hū çeker
 (G 71/1-2)

nāzenin ol: Narin olmak.

nāzenin ol:-sa
 Usandūķ dil-berān-ı tünd-ḥūnuñ vaż' u
 ṭavrından
 Bize ādāb-ı 'aşkı fehm ider bir **nāzenin olsa**
 (G 196/3-4)

nāzile: Bela, sıkıntı.**nāzile:-dür**Zemîne cevvi-i semâdan yağarsa tîr-i kazâ
Hâbibe âyet-i rahmet rakîbe **nāziledür**

(G 42/13-14)

nāzır: Benzer.Şikeste itdi heyülâyı tab'ımı taqdîr
Bu hey'et üzre kabul itmeye hünerde **nāzır**

(K 6/161-162)

Benüm o pâdişâh-ı milket-i suhan ki baña
Muhalldür k'ola âyîne-i kaderde **nāzır**

(K 6/167-168)

nāzır:-a**Nāzıra** saḥl-ı tavân gūyâ ki bir âyinedür
Ṭâk-ı zibâ anda 'aks-ı ebrûvân-ı dil-rübâ

(T 1/17-18)

nāzır:-i**Nāziri** bir dahî bu 'âlem-i fanîye gelmez kim
'Ulûm-ı zahir ü bâḥında böyle nâmdâr olsun

(T 2/3-4)

O âfet sâ'irüñ yanında Seyyîddir melâhatde
Nāziri mün'adim her vech ile fenn-i nezâketde

(Mf 18/2-1)

nāzır ol: Bakmak.Aḥvâl-i ehl-i dânişe 'ibretle **nāzır ol**
Dünyâda zillet ister iseñ şimdi şâ'ir ol

(G 142/1-2)

Mir'ât-i Cemde 'âlemi görmek murâd ise
Âyîne-i cemâl-i dil-ârâya **nāzır ol**

(G 142/7-8)

nāzır ol:-aEyleyüp küngüre-i 'arşda rûhî tayerân
Ola âyîne-i didâra o ṭüfî **nāzır**

(T 9/19-20)

nāzır ol:-maz, -saMurâd ol âfitâb-ı hüsne bir nezzâredür yoḥsa
Kâpansun revzen-i dil küy-ı yâr **nāzır olmazsa**

(G 199/3-4)

nāzire: Bir şairin manzum eserine başka bir şair tarafından aynı vezin, kafive ve edavla yazılan benzer manzume.Suḥanda Râtüb-ı Âşaf-**nāzire** şimdi Belîğ
Nāzire hiç yakışur mı bizim lisânümüza

(G 208/17-18)

Belîğâ nükte-sencân-ı suhan bu nazm-ı zibâyâ
Nāzire söylemek maḥlûb-ı tab'-ı nükte-
dânumdur

(G 230/13-14)

nāzire id: Bir şairin manzum eserine başka bir şair tarafından aynı vezin, kafive ve edavla yazılan benzer manzume yazmak.**nāzire id:-er**Sâl-i târiḥ ider **nāzire** işrâb Belîğ
İki beytinde iki mışra-ı zîr ü bâlâ

(T 13/39-40)

nāzire-e soḥan: Bir söze karşılık olarak söylenen söz.Der vaḳt-e teng bâ del sed ârezü Belîğ
Goftem **nāzire-e soḥan** bî-nāzır râ

(G 240/13-14)

nāziri ol: Benzeri olmak.**nāziri ol:-duğ, -ın**Gönül hüsni bütân-ı bî-vefâdan nefy idüp dir lâ
O şūhuñ **nāziri olduğum** işbât ider illa

(Mf 37/1-2)

nāzırin: Benzer.Mest ü ḥayrân ider 'aşıkları ol gerden-i şâf
Görmedi tâze vü terlikde **nāzırin** eslaf

(Msd 5/3-4)

nazm: Siir, nazım.**nazm:-a**Sebük-ruḥî-i dil ol rûtbe te'sîr itdi kim **nazma**
Temâşâ eyleyen ru'yâda görmez renc-i kâbusı

(K 3/75-76)

Bu **nazma** var ise söz söyle ḥaşma buldursun
Yerâ 'a-i dü-zebân ile müdde 'âya **sübut**

(G 19/9-10)

Ṭarz-ı dil-keşle ser-âgaz idicek **nazma** Belîğ
Şevḳ ile bezme nişâr eyle **Süreyyâ** 'ıḳduñ

(G 139/9-10)

Suḥan-gūyân-ı dehre i'tinâ eylerse lâyıḳdur
Belîğün **nazm** âşârını buldı rûtbe-i i'caz

(G 237/13-14)

Türkî zebânı eyle bu tarz ile intihab

Elyâḳ egerçi **nazma** zebân-ı derriyyedür

(G 65/7-8)

Dürr-i suhanı **nazma** getürdükse Belîğâ

Erzân anı nâ-dâna virilmez bu güherdür

(G 77/13-14)

nazm:-ıEmânet ile bu **nazmı** o ḥıfz ider zîrâ

Semiyy-i faḥr-i cihân bir Emîn Efendidür

(Kt 5/3-4)

Bu **nazmı** görse 'ârif-i Rümî Belîge dir

Enfâs-ı rûḥ-baḥş ile 'İsâ-meniş budur

(G 54/13-14)

- Beligā lāle-i nu 'māni yād itdükçe şevkinden
Bu rengin **naẓmı** itsün zīb-i destār ol melek-
sīmā
(G 229/13-14)
- Suḥan-gūyān-ı 'aşruñ **naẓmı** mazmündardur
ammā
Beligā sözleründe hem nezāket hem selāset var
(G 68/13-14)
- naẓm:-u, -m, -a**
Nizāmı buldururdu Şevketāne **naẓmuma** 'Urfi
Eger kim re'y-i Şā'ib Tālib olsa luṭf-ı ma'nāya
(K 9/93-94)
- naẓm:-ı, -n, -dan**
Bu **naẓmından** hayālāt-ı Beligi fehm ider
herkes
Ki esrār-ı dili ifşāda bī-ārāmdur mir'āt
(G 13/19-20)
- naẓm:-ı, -n**
Aşināyān şanmasun gūş eyleyüp **naẓmın** Belig
Ma'nī-i bīgāne hep dīvānce-i Şevketdedür
(G 64/17-18)
- Suḥan ikliminün tahtında bir şāh olmasa şā'ir
Beligā maḥlaşuñ yazmazdı **naẓmın** şāh-
beytinde
(G 206/13-14)
- naẓm:-u, -ñ, -da**
Belig ḥaḳ bu ki **naẓmuñda** başka ḥālet var
Saña bu tarz ile eş'ār-ı pāk mülhemdür
(G 66/9-10)
- naẓm:-u, -ñ, -ı**
Naẓmuñı dürr ile yeksān tutar elbette Belig
Kef-i mīzān-ı hayāle alıcaḳ ḳadr-şinās
(G 106/13-14)
- naẓm:-ı, -n, -ı**
Beligün **naẓmını** taḥrīr için erbāb-ı isti'dād
Yapılsun nev-be-nev mecmū'alar şīrāzeden
geçsün
(G 161/11-12)
- naẓm ü nesr: Şiir ve düzyazı.**
Nām-ı şerīfün eyleyeyüm **naẓm ü nesr** ile
Rüz-ı cezāya dek sebaḳ-ı ḳudsiyān-ı 'ilm
(K 10/127-128)
- naẓm-āverān: Şairler.**
Naẓm-āverān temennī-i mazmūn-ı terdedür
Ġavvaslar hemişe ümīd-i güherdedür
(G 39/1-2)
- naẓm-ı ābdār: Parlak şiir.**
naẓm-ı ābdār-u, -m, -dan
Nice terciḥ olunsun şī'r ü nazm-ı ābdārumdan
Ḳurı efsānedür hep güfte-i Firdevs-i Tūsī
(K 3/77-78)
- naẓm-ı belig: Belig'in şiiri.**
Aceb mi **naẓm-ı Belig** olsa cāy-gīr-i derün
Ḳabül-i ṭab'a nikāt-i 'acib olur bā'is
(G 21/13-14)
- Feyz-i vicdāni ile rengindür **naẓm-ı Belig**
Ḥüsni tevfiḳ-i Ḥuda 'amelden evvel virir
(G 69/15-16)
- Mürde-dil **naẓm-ı Belig** ile bulur tāze ḥayāt
Oḳı pür pāk ḡazel üstine divanından
(G 168/13-14)
- naẓm-ı belig:-ı**
Esrār-ı 'aşḳa vāḳıf olınmak murād ise
Naẓm-ı Beligi ṭutsun 'aziz i'tibār ile
(G 184/11-12)
- Naẓm-ı Beligi** yazmaḡa ḥurşid 'Utāridün
Lāyık şunarsa destine levḥ-i müzehheb
(G 222/13-14)
- Naẓm-ı Beligi** şafḥa-i ḥurşide şebt için
Mirrīḥün aldı tıḡm 'Utārid kalem yonar
(G 235/9-10)
- naẓm-ı beligi: Belig'in şiiri ile ilgili.**
Ḳadr-i güheri bilmez iseñ **naẓm-ı Beligi**
Mānend-i ḥazef-pāre alup yerlere ḳalma
(G 205/11-12)
- naẓm-ı belig-i rāşid: Doğruya giden Belig'in şiiri.**
naẓm-ı belig-i rāşid:-ı
Mir'āt-ı ṭab'a derd-i remed jengbār iken
Naẓm-ı Belig-i rāşidi tanzir olur mı ḥiç
(G 23/13-14)
- naẓm-ı belig-i şikeste-ḥāl: Perişan olmuş Belig'in şiiri.**
Dünyāyı ṭıtdı **naẓm-ı Belig-i şikeste-ḥāl**
Leb-riz-i cüşiş oldı ṭarab-ḥane-i hayāl
(Th 1/33-34)
- naẓm-ı belig-i zār: Dertli Belig'in şiiri.**
naẓm-ı belig-i zār:-a
Pesend itmez midi **naẓm-ı Belig-i zāra** inşāf it
Geleydi Rūma Şā'ib mülk-i i'cāmuñ 'ırakından
(G166/17-18)
- naẓm-ı dil-i āteşin: Ateşli gönülden yazılmış şiir.**
Yaḳdı cihāni **naẓm-ı dil-i āteşin** Belig
Olursa böyle ola suḥan-āferin Belig
(G 127/1-2)
- naẓm-ı erbāb-ı dil: Şairlerin şiiri.**
naẓm-ı erbāb-ı dil:-ı
Naẓm-ı erbāb-ı dili ezber idüp ol āfet
Keşf-i esrār-ı ma'āniye iderse raḡbet
(G 15/21-22)

naẓm-ı gevher-efşân: Elmas saçan şiir.**naẓm-ı gevher-efşân:** -u, -mCenâb-ı menba'-ı lıft u 'atâ Es'ad Efendi kim
Bulur revnak der-i 'adlınde **naẓm-ı gevher-efşânur**

(K 8/41-42)

naẓm-ı zîbâ: Renkli şiir.**naẓm-ı zîbâ:** -y, -aBelîgâ nükte-sencân-ı suhan bu **naẓm-ı zîbâya**
Nazîre söylemek maflüb-ı tab'-ı nükte-
dânumdur

(G 230/13-14)

naẓm-ı pâki: Saf şiir.**naẓm-ı pâki:** -iBelîgâ kadrûni bilmezse Rûmuñ ehl-i 'irfânı
Bu **naẓm-ı pâki** gönder nükte-sencân-ı
Semerkanda

(G 176/17-18)

naẓmum ol: Şiirin olması.**naẓmum ol:** -dıkçaBelîgâne bu **naẓmum** dâverâ manzûruñ **oldıkça**
Sezâdur hil'ati ilbâs olına tab'-ı mînâyâ

(K 9/99-100)

naẓm-ı pâk-i selîse: Akıcı, saf şiir.Belîg 'aceb mi görenler kalursa hayretde
Bu **naẓm-ı pâk-i selîse** turur ağan şular

(G 83/11-12)

nâz-perver: Naz eden, nazlı.Haṭ-âver dil-beruñ cevri çekilmez bî-mişâl olsa
Bize bir **nâz-perver** tâze ṭıfl-ı hurde-sâl olsa

(G 202/1-2)

naẓm-ı rengîn: Renkli şiir.**naẓm-ı rengîn:** -ü, -mBelîgâ feyz-i rûhâniyyetinden **naẓm-ı rengînüm**
Okınsa rûh-ı pâk-i Ḥazret-i Ḥassân olur maḥzûz

(G 120/11-12)

nâz-perver: -eAlmaz dehâna kâr-ı belâ ṭuraveş tenüm
Ol **nâz-pervere** taḫılup püskül olmasam

(G 150/7-8)

naẓm-ı selîs: Akıcı şiir.Olmadı cilve-nümâ tab'-ı eḫibbâda Belîg
Böyle nâ-dîde ḫayâlat ile bir **naẓm-ı selîs**

(G 105/17-18)

naẓra-i evvel: İlk bakış.**naẓra-i evvel:** -deYûsuf olsa tâc-ı 'aşkından eylerken ibâ
Naẓra-i evvelde mest itdûñ beni şad-aferîn

(Ş 2/11-12)

naẓm-ı selîs: -ü, -m**Naẓm-ı selîsüm** olmaz efendi zebâne bâr
Mânend-i ḫâm mîve turur mı gülüya şu

(G 170/17-18)

naẓra-i evvel: -deOlur dîdâra çeşmi **naẓra-i evvelde** tâb-efgen
Eger kim ḫâk-pâyı sürme olsa dîde-i ḫûra

(T 27/11-12)

naẓm-ı sükkerîn: Şekerle ilgili şiir.**naẓm-ı sükkerîn:** -n, -ü, -mOlur bir yek-diger çeşpîde hem-çün dest-i şehd-
âlûd
Sirâyet kılsa **naẓm-ı sükkerînüm** mağz-ı
eşyaya

(K 9/89-90)

nâzük: Narin.O kadar **nâzük** ü terdür ki düçâr olsa eger
Ḥârveş cismîni âzürde ider mevc-i nesim

(T 22/9-10)

naẓm-ı tâbiş-efgen-i vâlâ-güher: Yüce cevherin parlayışını düşüren şiir.Bu **naẓm-ı tâbiş-efgen-i vâlâ-güher** Belîg
Olsun hediye bezm-i dil-i nik-ḫvâhuma

(G 192/29-30)

Ol büt-i rakḫâş güyâ her yanın evvel kırar

Cünbiş eyler başka her endâmı **nâzük** bel kırar

(G 75/1-2)

naẓm-ı tâze: Yeni şiir.Bu **naẓm-ı tâze** Belîgâ sezâ ki tâbindan
Virürse cevher-i elfazı âb-ı gevhere şür

(G 61/15-16)

Keh-rübâ **nâzük** imâme o dühâni beçenûñ

Deheninden ider enbûbe-i pistân gibi rakş

(G 115/3-4)

naẓm-ı 'urfî: Urfî'nin şiiri.**naẓm-ı 'urfî:** -denBir iki beyt-i pesendîde **naẓm-ı 'Urfiden**
Du'â vü medḫüne şâyetse eyleyüm irâd

(K 11/69-70)

nâzük-endâm: Narin beden**nâzük-endâm:** -u, -ñO rütbe çeşm-i sihr-âmûz olur ol **nâzük-
endâmuñ**

Ki ḫarb-ı pençe-i müjgânı ruḫsârûñ kebûd eyler

(G 53/5-6)

nâzük-mizâc: Nazik huylu.Olur izhârdan âzürde ol **nâzük-mizâc** elbet
Ḥayâl-i yâra açsam dilde pinhân itdügüm
derdüm

(G 153/5-6)

ne: 1. Öyle bir.

Ne cādūdur ki itmiş böyle bir āzādeyi bende
‘izār-ı tābnākı mihr ü māhı eyler efgende
(Msd 1/37-38)

Dehrūñ şarāb-ı devleti ‘ayn-ı serāb olur
Ādem anuñla böyle **ne** mest ü ħarāb olur
(Tb 1/61-62)

Bu esās-ı girāndan **ne** çeker
Gāv-ı zīr-i zemin bilür anı
(T 4/25-26)

Yārdan bir dikiş ayrılmaz ider lāf u güzāf
Āsumānı **ne** belādūr başa ol bī-inşāf
(Msd 5/41-42)

Ne āfet ol ki anuñ rişte-i nigāhında
Fūrūg-ı mevce-i reng-i perīde olmuş esīr
(K 6/5-6)

Ne āfetdür meded ol nev-nihāl-i bāg-ı ‘ismet
kim
Eger tāb-efgen olsa nāz ile dāmān-ı şahrāya
(K 9/29-30)

Ne hāletdür bu kim ‘aksüm ide rū-gerdān olur
peyden
Nigāh itsem temāşagāh-ı mir’āt-i mücellāya
(K 9/69-70)

Semend-i ṭab‘uma hem-pā bulunmazken **ne**
hikmetdür
Tārıkında faḳiri sebkat itdi her fūrū-māye
(K 9/75-76)

Ne ferzend ol ki ‘arz itdükçe mir’āt-i cemālinde
Kemāl-i şun‘-ı Ḥāḳḳı seyr ider çeşm-i ḥāḳḳat-
bīn
(T 11/9-10)

Daḫi ḥaṭṭ almadı iklīm-i ḥüsni gālib olup
Ne ser-nigün takayor zülfī şorgucın maḥbüb
(G 12/1-2)

Ne rütbe siḫre çalırdı o dīde-i Hārūt
Ki atdı kendüsini çāh-ı Bābile Mārūt
(G 19/1-2)

Ne sūd umar anuñ ādem içinde görmez mi
Ḥabābveş küre-i āsumānı kāleb-i pūç
(G 24/9-10)

Ser-ā-ser ehl-i şuḫan bī-nevā ḳalursa daḫī
Ne ḡam cihānda benim bir Kerīm Efendim var
(Kt 30/3-4)

Ser-ā-ser ehl-i şuḫan bī-nevā ḳalursa daḫī
Ne ḡam cihānda benim bir Kerīm Efendim var
(Kt 30/3-4)

Ne dergeh ol ki anuñ ḥak-rüb-ı sāhasıdır
Furūg-ı rişte-i müjgān-ı mihr-i ‘ālem-gīr
(K 6/45-46)

Tefekkür üzre perīşān iken ḫuzurunda
Belīg-i zārına ne şefkatle itdi ‘aṭf-ı nazār
(Kt 47/5-6)

Ne perī şadmesidür serde ne sevdā-yı cünün
Beni āşüfte iden ol gül-i ḫandānumdur
(G 50/25-26)

Ne perī şadmesidür serde ne sevdā-yı cünün
Beni āşüfte iden ol gül-i ḫandānumdur
(G 50/25-26)

Ne ḡam geh ḳahr iderse geh nevāziş
Ki dā‘im sūd olur mı hiç ziyānsuz
(G 92/11-12)

Ne rütbe ḥüsni ifrāt olsa yāruñ cān olur maḥzüz
Ser ü sāmān-ı ‘āşīḳdan rūḫ-ı cānān olur maḥzüz
(G 120/1-2)

Laṭīf ol tā ki maḥfūz olasın ḫalkuñ lisānından
Ne rütbe sa‘y ile tiz eyleseñ ḳaṭ‘ idemez cān tiğ
(G 126/13-14)

Ne cevherdür dehānuñ hiç bilinmez
Tekellüm eyle ḳurtar ḫalkı şekden
(G 160/5-6)

Zebān-ı bendī-i ehl-i şuḫanla şimdi Belīg
Ne sihrkār-ı zamāndur bu ḫāme-i cādū
(G 171/13-14)

Ḥarekāt u sekenātında **ne** cünbişdür bu
Teni sīm-āb gibi lerziş ider hem-vāre
(G 207/7-8)

Ey rūḫ-baḫş mürde-dilānsın **ne** cānsuñ
Cān ile zinde cism ḫayālūñle zinde cān
(G 156/5-6)

Tiğ-i ḡamzeyle dün ‘uşşāka **ne** işler kesdi
Ḳanlar dökdi o cellād-ı felek ser kesdi
(G 225/1-2)

Ne güzel söylemiş ebnā-yı zamāna şā‘ir
Baña bir beyt-i zebān-zed yitişür ḫayr-ı ḫalef
(G 130/3-4)

Dile **ne** neş‘e ṭoğurdur görin de ‘ibret aluñ
Cenāb-ı duḫter-i rez bir hünerli ḳābiledür
(G 42/7-8)

Ey büt-resīde tenciye minnet **ne** şeyh-i şeh
Ābā oḳursa bir nefes-i serd ile ṭonar
(G 235/7-8)

2. Nasıl.

Dendân-ı zahm-hürde olmaz devâ-pezîr
Yâ Rab bu tiğ-i merg **ne** ef'î-lu'âb olur
(Tb 1/77-78)

Def gibi güş-ı cân açaram kavlı muṭrıba
Olsam **ne** deñlü sille-hor dest-i müdde'â
(K 2/99-100)

Ne bilsün merdüm-i sencide ḳadrin çarḫ-ı dün-
perver
Şikest olmuş ḫadeng-i âh ile keff-i terâzusu
(K 3/43-44)

Ne añlar müşkilât-ı mebhâs-ı râz-ı derünundan
Açılsa ehl-i dil bir câhil-i dūna kitâbâsâ
(G 4/3-4)

Ne çäre küllü şey'ün hâlikūñ taḫtındadır 'âlem
Bu vech üzre dizildi perde-i kânūñi çarḫuñ âh
(T 6/5-6)

Mestâne şaḳın elde tıttup oynama ey dil
Bilmez misin ol zülf-i siyâhı **ne** yılandır
(Kt 37/3-4)

Ne vaşl-ı yâre fırşat ne belâ-yı hicre taḳat var
Beni dil-ḫaste-i hecr itmede bilmem ne ḫikmet
var
(G 68/1-2)

Gâḫ peymâne vü geh sübḫa-i şad-dâne çeker
Zâhidi şevḳ ile gör dem çeker ammâ **ne** çeker
(G 81/1-2)

Cihânda medḫ idecek ḫaṭṭ-ı yâr var ancak
Ne ḳara günlere ḳaldı yazıḳ suḫan-gūlar
(G 83/9-10)

O mihr-i evc-i ḫüsnuñ mişlini bulmaḳ **ne**
mümkündür
Güneş bir dânedür 'âlemde iki âfıtâb olmaz
(G 87/7-8)

Ne yapsun berhemen taşvîri ânsuz
Görüp yârı yıḳıldı ḫâke cânsuz
(G 92/1-2)

Bilmem ki Belîğūñ **ne** olur ḫâşıl-ı kârı
Göñlünde emel toḫmını bir ḫaylî yer ekmiş
(G 108/11-12)

Zencîr-i zülfî bende çeker mübtelâlaruñ
Bende **ne** ḫâcet olmuş iken aña bende ben
(G 167/9-10)

ne:-dür

Ḳametūñ ḫam revişūñ egri felekkârūñ kec
Böyle cünbiş **nedür** âyâ ki nedendür zürūñ
(G 195/3-4)

ne:-dir

Naḫl-i dil-keşte olan emrûdı bildūñ mi **nedir**
Şekkeri şerbetle leb-ber-leb zümürürd gözedür
(Mf 56/1-2)

Zencîr-i ser-i zülfine bend eyledūñ anı
İtdi yine yanuñda 'aceb kim **ne** güneḫ dil
(G 145/7-8)

Dünyâyı tıttı güfte-i Nâbî terânesi
Bilmem **ne** ḫazz ider bu Ruhâvîden ehl-i Rüm
(G 148/11-12)

Ḫırâş-ı sîne vü rüy-ı siyâhdan gayrı
Ne virdi fâ'ide bilmem cihânda Ḫâteme nâm
(G 151/5-6)

Ne çeker naḫvet-i erbâb-ı riyâdan 'âşık
Bir şehirde ki ola bâde vü maḫbûba yasâğ
(G 125/11-12)

Ne bilsün cilvegâh-ı râz-ı 'aşkuñ rind-i efgende
Maḳâm-ı rûḫ-ı pâki kimse ta'yin itmemiş tende
(G 176/1-2)

Kec-ṭab' ile ülfet **ne** zarar rast dilâna
Ḫâme yolına toğrı gider dest-i şolaḳda
(G 179/5-6)

'Uşşâka **ne** ḡam vaz'-ı muḫalif görinürse
Ḳalmaz nağam-ı sâz-ı felek bir düzen üzre
(G 185/5-6)

'Aceb **ne** mertebedür çâşnî-i la'l-i nigâr
Ki lafz-ı büsesi lezzet virür dehânumuza
(G 208/3-4)

Ḫâne-i âyîne şâne be-kef ol meh-rû
Kim bilür dil yine zülfinde **ne** teşvîş itdi
(G 223/7-8)

Pistânuña güldür didiler baña bu şekdür
Açılsa da görsem anı ben de **ne** çiçekdür
(G 236/1-2)

3. Bağlama unsuru.

Bey' idüp mâ-melekin itdi fedâ-yı dil-ber
Gıtdi pîş-taḫtada ne cevheri ḳaldı **ne** dürer
(Msd 2/29-30)

Bey' idüp mâ-melekin itdi fedâ-yı dil-ber
Gıtdi pîş-taḫtada **ne** cevheri ḳaldı ne dürer
(Msd 2/29-30)

Ne ḫâcet keş-me-keş ḫübân ile ey şüḫ-ı bî-pervâ
Saña da'vâ-yı ḫüsne ḫüccet ilzâmdur mir'ât
(G 13/11-12)

Ehl-i vefâya ḳahr ideyor bî-vefâya luṭf
Bilmem **ne** güne ḫıdmet idem pâdişâhuma
(G 192/25-26)

Ne kaş u ne ka'ında anuñ dürr ü güher var
İt'âb-ı vücüd eyleme bañr-ı gama talma
(G 205/5-6)

Seyl-i eşk içre ne dem-i mâhî gibi tıtsam vañan
Zülf-i kec ser-rişte-i küllâb şeklin gösterür
(G 231/11-12)

4. Hangi şey.

Hâtır olunca neş'e-i meyden şafâ-pezîr
Güş it şarîr-i hâme-i destân-serâ ne dir
(Tb 2/13-14)

Olur temevvüc-i reng içre sâyesi nâ-büd
Ne dem ki reng-i ruñı hâke eylese te'sîr
(K 6/11-12)

Mirrîhi istese eridür bir nigâh ile
Bilmez misin ol âfet-i devrân ne dir nedir
(G 79/9-10)

Şad-güne 'inayetle ne var eyleyüp ikrâm
Akrân arasında bu kuluñ yüzli bulinsam
(Kt 33/5-6)

Ey meh ne zaman sîne-i billürüñi açsañ
Nezzârede âyine-i tâbân gibi parlar
(G 52/3-4)

'Arz eyleseñ ol şüha ne dem süz-ı derünü
Ser-keşlik idüp âteş-i süzân gibi parlar
(G 52/5-6)

Bu hey'et ile bilmezem ey vâ'iz-i hod-bîn
Ol şüh-ı melek-manzarı sevmem ne dimekdir
(G 59/9-10)

Görince vehle-i ülâda bağbân ne distün
Şikenc-i zülf-i perîşân-ı yâra sünbül dir
(G 72/3-4)

Bir gül tókınsa anı gören kimse gör ne dir
Mir'ât-ı hüsn-i yâr götürmez nedir nedir
(G 79/1-2)

Âteşüñ ne yine meclisde Belîğ-i zâra
Ne 'aceb sañt oluyor dilde hasûda hıkduñ
(G 139/11-12)

Hemân çekdikleri bir derd-i serdür kâtib-i
kudret
Ne yazmış bilmezem erbâb-ı aqlâmuñ ru'sında
(G 183/11-12)

5. Neden.

Ne hâcet ziver-i halhâle ey serv-i hırâmânım
Nümâyân sâk-ı billürüñde tavk-ı kumrî-i cânım
(K 8/1-2)

Tütî iken ebkem ne tırırısın öyle
Bî-vaqt niçün nâza çekersin böyle
(R 9/1-2)

Keşf eyleyor esrârını nâ-mahreme bülbül
Tıksun ne turur gönca anuñ ağzına yumruk
(Kt 39/1-2)

6. Ne kadar.

Dil-i sengine 'arz itmek ne hâşıl dâne-i eşki
Bu kâra düşme zîrâ sebze bitmez mermer
üstinde
(G 175/11-12)

Ne medh idersin o şevher-keş-i le'imî harîf
Yeter bu pîre-zen-i dehr-i dünî söyleme tuf
(G 238/9-10)

7. "ne ... ne" bağlama edatı.

Ne 'andelîbe ne gül-i hândâna mâ'ilüz
Rind-i cihân dideyüz 'irfâna mâ'ilüz
(Mf 12/1-2)

Yok hayr 'amelim gerçi ne pîş ü ne kem
Ammâ kerem-i Hâkdan ümîdi kesmem
(R 15/1-2)

Ne perîşânlıkda ne hengâm-ı cem'iyetdedür
Dâ'imâ cem'iyet-i hâtır refâhiyyetdedür
(G 64/1-2)

Ne vaşl-ı yâre fırsat ne belâ-yı hicre tañat var
Beni dil-haste-i hecr itmede bilmem ne hikmet
var
(G 68/1-2)

8. Şaşma veya abartı bildiren bir söz.

Ne 'acâyib dür-i yek-tâ imiş ol gevher-i pāk
Ki bulunmaz şadef-i kevn ü mekânda aña eş
(G 109/7-8)

9. Olumsuzluk bildiren Farsça nâ- ekinin eski şiiirlerde rastlanan şekli.

Der secdegeh-e 'aşk ne şâyed televvu
Zeftem ço gerd bâ moje nağş-e haşir rā
(G 240/3-4)

ne 'aceb: Ne olmuş, şaşılacak ne var.
Ne 'aceb Çekmeceli dil-bere düş oldık âh
Hemen kayışını alur 'aşıkı şırtından o mâh
(Msd 2/19-20)

Ne 'aceb câhil olan şad ise dünyâda Belîğ
Rüzgârüñ gamı erbâb-ı hüner vâyesidür
(G 46/9-10)

Sildi süpürdi süfre-i mîrâs-ıhvâreyi
Kallâş-ı meykede ne 'aceb kâse-lis olur
(G 49/3-4)

Beñzedürse ne 'aceb zülfüñi eftümüne
Bu hayâl-i 'aşık-ı dil-hastaya sevdândur
(G 74/9-10)

Sebz-i hat başdı ruñ-ı yâri bulınsa ne 'aceb
Bâğnuñ sebze-yi bigânesini kim yolmaz
(G 93/3-4)

- İstihârî **ne ‘aceb** bulsa benümle maḥlaş
Düşeli destüme nâm aldı nigînimdeki faş
(G 115/1-2)
- Âteşüñ ne yine meclisde Belîğ-i zâra
Ne ‘aceb saḥt oluyor dilde ḥasûda ḥıkdüñ
(G 139/11-12)
- Ne ‘aceb** beklese hengâm-ı ḥaṭuñ ‘âşık-ı zâr
İntizâr üzre olur şâ’im olan aḥşama
(G 194/3-4)
- Başı **ne ‘aceb** Kûh-kenüñ taşa ṭokınsa
Şîrîn’üñ alup naḥşını hep kendüye yondi
(G 221/5-6)
- ne bilür: Ne bilür!.**
İ’tibâr eylemez ehl-i hünere câhil olan
Ne bilür ḳadrini ḥuffaş Belîğâ ḥürüñ
(G 135/15-16)
- ne çäre: “çaresi yok, elden ne gelir” anlamında kullanılan bir söz.**
Gülzâr-ı ḥüsne ḥaṭṭ gelicek olduk âşinâ
Başmış **ne çäre** sebze-i bigâne bâğını
(G 220/11-12)
- ne çiçekdür bilmez misin:* Ne denli yeteneksiz,
niteliksiz olduğunu biliriz□ anlamında
kullanılan bir söz.
‘Arz eyler ise bûy-ı vişâlüñ saña dekdür
Bilmez misin ol gönca-dehâni **ne çiçekdür**
(G 59/1-2)
- ne gezer: Bulunmaz, yoktur.**
Eriyor ḥokḳa-i la’inde kelâm-i şîrîn
Ne gezer yoḥsa lisânında o ḥüsn-i lüknet
(G 15/25-26)
- ne ḳadar: Ne ölçüde.**
Ne ḳadar ḥışm ile dil-teng ise hengâm-ı meşaf
İşi bir ḳälebe ifrâğ ider erbâb-ı ḥılâf
(Msd 5/17-18)
- Temşiyet bulmağ için re’yine tefvîz itsün
Rüzgâruñ **ne ḳadar** varsa umûr-ı ehemî
(K 7/41-42)
- Bir ḳul **ne ḳadar** itse güneh Mevlâsı
‘Afv eyler anı dostı şefâ’at idicek
(R 11/3-4)
- Ne ḳadar** evede eylerse güşâde per ü bâl
Âşiyânında olur mürğ-i çemen fâriğ-i bâl
(R 23/1-2)
- Ne ḳadar** evcde eylerse güşâde per ü bâl
Âşiyânında olur mürğ yine fâriğ-i bâl
(Kt H42/1-2)
- Ne ḳadar** vahşî ise ma’nî-i bigâne Belîğ
Ḥâne-zâde ḳalem-i nâdire-destânumdur
(G 50/33-34)
- Ey kân-ı kerem bende-i dirîne Belîğ
Olmaz **ne ḳadar** ḡıḳlet iderse medḥül
(Kt 51/1-2)
- Biñ nihân olsa da müşküñ çıkar elbet kokusu
Râz-ı ‘aşkı **ne ḳadar** şaklasa âdem tuiyür
(G 76/9-10)
- Ab-rû dökme şakın yok yere kim cem’a düşüp
Ne ḳadar sa’y olunursa dökilen ḳap ṭolmaz
(G 93/9-10)
- Ne ḳadar** olsa güzel ‘aybsuz olmaz bir şülḥ
Buña şâhiddür iki pây-ı siyâh-ı tâvüs
(G 107/9-10)
- Bu zülf ü ḥaṭ elbette başar gülşen-i rüyuñ
Gör anda ḳazâyı **ne ḳadar** sebzeler ekmiş
(G 108/7-8)
- Ne ḳadar** olsa da bâdî-i dirâzî-i neşât
Zülfi meşşâta keser ser-keş olunca ifrâṭ
(G 118/1-2)
- Ne ḳadar** olsa diremdâr olana ni’meti bol
Ṭar olur bî-kese ‘işret-kede-i İslâmbül
(G 143/1-2)
- ne mümkün ki: Mümkün değil.**
Dil-i şad-pâre **ne mümkün ki** ola cây-ı ğaraz
Dökilüp şîşe şikest olsa Belîğâ sîm-âb
(G 117/12-11)
- ne var: Şaşılır mı, tuhaf mı.**
Acımaz biñ çâk çâk olsa **ne var** ol âfete
Zahm-ı ‘âşık ağzını ḥançer açar merhem ḳapar
(G 55/7-8)
- Ey tıfl-ı cefâ-pîşe **ne var** merdüm-i çeşmüñ
Zîver-dih-i âğüş-ı ḥayâl olsa bebeddür
(G 59/5-6)
- ne virdi alamaz:* Ne verdin de alamazsın.
Çâkî-i zahm-ı dil-i zârını dirmiş dikmem
Alamaz baña o ḥayyât **ne virdi bilmem**
(Mf 3/1-2)
- ne yalan söyleyeyim:* Doğrusunu söylemek
gerekirse.
Ĝamze-i yâra ṭokındum şorar elbette raḳîb
Ne yalan söyleyeyim destümi ḥançer kesdi
(G 225/5-6)
- nebât: Ot, çalı, ağaç gibi verden biten sev, canlı olmaksızın yetişen sev, bitki. .**
İlişmez kirpigümde yâre ḳarşu dâne-i eşküm
Güneş ṭoğdıkdâ şebnem ḳatresi ṭurmaz **nebât**
üzre
(G 182/7-8)
- Sezâdır nâvdân-ı ḥâmeden sîr-âb olundıḳça
Ki izhâr ide her bir nokṭa toḥsâ **nebâtâtın**
(Kt 3/5-6)

nebudi: Değil.

Ger qadr-e āstāne **nebudi** fuzūn çera
Ru dāde est şedmeşin-e āstāne rā
(G 241/11-12)

necāt: Kurtuluş.

Virdi zaḥm-ı nāḥun-ı kayd-ı müdāvādan **necāt**
‘Uqde-i derd-i dil-i aşüfteye taḥlil-i eşk
(G 136/5-6)

necm-i seyyār: Sabit olmavan yıldız.

necm-i seyyār:-ı
Zemīne naqş olup şad-māh-ı nev na’l-i
semendinden
Bu ayın üzre cünbiş şābit itdi **necm-i seyyarı**
(K 4/3-4)

nedāred: Sahip olmamak.

Kes feyz-e ḥod deriğ **nedāred** ze moğbelan
Ger reng u şebnem rüşen-e zāmīr rā
(G 240/11-12)

neden: Niçin.

Ey pīr-i ‘aşk böyle **nedēn** nā-tüvānsın
Bilmem yanında bir püserüñ yok mıdur senüñ
(G 138/3-4)

Bahār eyyāmıdır dilden Belīgā şahid-i mazmūn
Güzargāh-ı ḥayāle bilmezem anı **nedēn** çıkmaz
(G 96/13-14)

nedēn:-dür

Kametüñ ḥam revişüñ egri felekkāruñ kec
Böyle cünbiş nedür āyā ki **nedēndür** zürüñ
(G 135/3-4)

nedīm kıl: Arkadaş etmek.

Meyl-i uçmağ itdi ol tūḫī-makāl
Bezm-i ḥāşşü’l-ḥāşa yā Rab **kıl nedim**
(T 8/11-12)

nedīm ol: Dost olmak.

Şaşırup hafta-yı başın **oldı** o fettāna **nedīm**
‘Akıbet eyledi dil-dāra şakalın teslim
(Msd 2/27-28)

nedir: Nedendir ?.

Bir gül tōkınsa anı gören kimse gör ne dir
Mir’āt-ı ḥüsn-i yār götürmez **nedir** nedir
(G 79/1-2)

Bir gül tōkınsa anı gören kimse gör ne dir
Mir’āt-ı ḥüsn-i yār götürmez **nedir** nedir
(G 79/1-2)

Geldüm bu deyr-i ‘āleme rind-i kalendarüm
Şaff-ı ni’āl-i bezm ile bilmem şadır **nedir**
(G 79/3-4)

Her şubḥ mihr-i ḥāk-i der-i yāra yüz sürer
Ol āfitāb-ı ḥüsn yanında bedir **nedir**
(G 79/5-6)

Rüyuñ şabāh-ı ‘ıyd saçuñ leyletū’l-ı-kadr
Ġayrı cihānda ‘aşıka ‘ıyd u qadr **nedir**
(G 79/7-8)

Mirrīhi istese eridür bir nigāh ile
Bilmez misin ol āfet-i devrān ne dir nedir
(G 79/9-10)

Destümden alduñ ol güheri virdüñ āḥere
Ey çarḫ-ı sifle baña bu rütbe ğadir **nedir**
(G 79/11-12)

Olmış şikeste keffe-i mizān qadr-senc
Bu çār-süda şimdi bilinmez qadir **nedir**
(G 79/13-14)

Şaff-ı ni’āl ü şadri nice fark idem Belīg
Bilmez Kalendar-ı ḥaḫīkat **nedir** rüsum
(G 148/13-14)

nedür: Nedir.

Daḫī pergāle-i kām almadın bāzār-ı ‘ālemde
Benümle bilmezem bu çarḫ-ı ğaddaruñ **nedür**
kārı
(K 4/51-52)

‘Aşık yanında cān **nedür** ammā ki setr idüb
Yād itse cān-ı pākini cānānedür murād
(G 33/5-6)

Kıymet bilinmez oldı **nedür** fā’ide Belīg
Bulmuş bu çār-süda meta’-ı hüner kesād
(G 33/13-14)

Ey vāy geçdi ‘ömr-i ‘aziz āh u vāh ile
Cürmi **nedür** ki ehl-i dilüñ ḥurrem olmasun
(G 157/13-14)

Dilde süz-ı ‘aşk eger āteşden efzūn olmasa
Kendüyi yaqmada bu ḥvāhiş **nedür** pervanede
(G 201/11-12)

nef’: Menfaat, fayda,kâr,çıkâr.

nef’:-ün
Muḫārin olduġuñ nık ü bedi’ āteş gibi yaqma
Aña **nef’ ün** tōkınsun mümkin olduġça türābāsā
(G 4/9-10)

nef’:-i, -n
Muḫārin olduġuñ nık ü bedi’ āteş gibi yaqma
Aña **nef’ in** tōkınsun mümkin olduġça türābāsā
(Mf 48/1-2)

nefes: Soluk.

Bir **nefesde** itseñ ırḫā-yı ‘inān reh-yāb olur
Menzil-i maḫsüda mānend-i du’ā-yı müsteḥābb
(Kt 2/5-6)

Ḥāne ber-düş ile eglendürme rūḫuñ bir **nefes**
Gird-bādāsā aña ḥāk-i tenüñden ḥāne yap
(G 9/3-4)

- Hayālî şem' veş tâb-efgen oldı ol bütün likin
Bu eşnâ' da harîm-i sîneden bir dem **nefes**
gitmez
(G 94/29-30)
- Ġazel-i pākî okındukça Belîġ-i zârûñ
Olma dem-beste bu tarz ile **nefes** gönder 'ârîf
(G 129/13-14)
- Bir neş' edür cihânı bütün feyz-yâb iden
Ecsâma bir hevâdan ider hep **nefes** hülûl
(G 144/5-6)
- Hâne-i cismi tükendükçe **nefes** eyler harâb
Gird-bâduñ za'f-ı bād olur sebab ber-bâdına
(G 189/15-16)
- nefes:-de**
Evvel **nefes**de eyledi re'sünde câygâh
Rengin edâ-yı bülbül-i şad-dâstân-ı 'ilm
(K 10/41-42)
- nefes ol: Nefes olmak.**
nefes ol:-ur
Olur ġubâr-ı semendiyle sürme ġurde-mişâl
Nefes şikeste-ġülû fârisân-ı ehl-i fesâd
(K 11/53-54)
- nefes-i serd: Soġuk nefes.**
ġayfâ ki kıldı bir **nefes-i serd** ile hebâ
Şem'-i sarây-ı ma'rifeti merg-i tîz-dem
(Tb1/9-10)
- Ey büt-reside tenciye minnet ne şeyh-i şeh'r
Âbâ okursa bir **nefes-i serd** ile tonar
(G 235/7-8)
- nefesvâr: Nefes gibi.**
Bir **nefesvâr** hele ney-zende ki rakķâs-ı felek
ġüş idelden anı her dem dîtrer dir dir ten
(G 165/7-8)
- nefġa-i büy-ı şafa-âver: Huzur getiren ġüzel koku.**
Uçlarından dökilüp her tarafa 'anber-i ġâm
Nefġa-i büy-ı şafa-âver ile taldı meşâm
(Msd 3/47-48)
- nefġa-i büy-ı şafa-âver-i cân: Ruġa ġönül senliġi**
getiren ġüzel koku.
nefġa-i büy-ı şafa-âver-i cân:-dur
Nefġa-i büy-ı şafa-âver-i cândur mazmûn
Şafġada nâfe-i âġû-yı ġotendür elfâz
(G 121/5-6)
- nefġ-i şür-ı ney: Ney üflemek.**
Âb-ı ġayât bâde ile **nefġ-i şür-ı ney**
Dil-mürdegân-ı mey-kedeyi eylemez mi ġay
(Tb 2/125-126)
- nef'î: Nef'î (ö. 1044/1635). 17. yüzyıl Klasik Türk**
edebiyatı şairi. Hiciv ve kaside üstadı olarak
tanınmıştır.
Bâkî vü Nef'î vü Şâbit Nâbî
Suġana virdiler âb u tabı
(Kt 44/1-2)
- nefret id: Birine veya bir şeye karşı nefret**
duvgusuyla dolu olmak.
nefret id:-er
Eger âġyâr müselmân-ı kavîyem dir ise
Ehl-i dil **nefret ider** kâfirûñ imanından
(G 168/9-10)
- nefy id: İnkâr etme.**
nefy id:-îp
ġönül ġüsni bütân-ı bî-vefâdan **nefy idüp** dir lâ
O şūġuñ nazîri olduġın işbât ider illa
(Mf 37/1-2)
- negâh-e râst: Düzġün bakıs.**
Rehber be ġod ze râst revân kon ke tîr râ
Her dem **negâh-e râst** resâned neşâne râ
(G 241/5-6)
- neġer: Bak.**
Meskin del est her ke be zaġer molâyem est
Penġân derûn-e penbe **neġer** penbe dâne râ
(G 241/3-4)
- nehvet: Kibir.**
Ze **nehvet** be sele cüşeş reh-e cânân çin ebrû râ
Fekened ez bîm moceş felek ġâr-e enberin bû râ
(G 243/1-2)
- nekîr: İnsanları ölümden sonra sorguya ceken iki**
melekten biri.
Âlüde eylestin kefen-i cismi ol 'asîr
Münkîr cevâb söylemesün ġöricek **Nekîr**
(Tb 2/17-18)
- nem: 1. Rutubet.**
Rûy-ı ġoy-kerdeye yaşdandukça destûñ **nem**
ķapar
ġül yüzünden pençe-i mihr-i felek şebnem ķapar
(G 55/1-2)
- nem:-i, -n, -i**
Aldı havlî-i dü-ġavi ile anun **nemini**
Eyledi dâm-ı belâ zülf-i ġam-ender-ġamını
(Msd 2/51-52)
- 2. Gözyaşı.**
nem:-dür
ġözümde ķatre-i ġün-âbı şanmañuz **nemdür**
'izârum üzre aķar bende bilmezem **nemdür**
(G 66/1-2)
- 3. Neyim.**
nem:-dür
ġözümde ķatre-i ġün-âbı şanmañuz **nemdür**
'izârum üzre aķar bende bilmezem **nemdür**
(G 66/1-2)

nem ol: Gözyaşı olmak.**nem ol:-ur**Mir'ât-i dilde girye iden 'aks-i dîdedir
Naḥl-i muşavvere **nem olur** âfet-i zübül

(G 144/9-10)

nemâned: Kalmasın.Tenhâ **nemâned** der del şad pâre eks-e düst
Ez yek çerâğ şad boved âyîne hâne râ

(G 241/7-8)

nemed: Keçe, kaba.İşleri cümle kubûr yünlü lübâde ber-düş
Her 'abâ-püşa **nemed** giydirür ol hârâ-püş

(Msd 43-44)

nemeg: Tuz.Yanaşup bezimde duḥt-ı reze başma **nemegi**
Zâhid incitme ki şuridedür ol kız bozılır

(G 76/7-8)

nemek: Tuz.Mikdâr hâcet olsa eger şeye i 'tibâr
Olurdi cân gibi **nemek** ey dil girân-bahâ

(Mf 27/1-2)

nemek hakkı: Sofrasında yemek yediği ve
iyiliklerini gördüğü kimsenin kendisi üzerinde
bulunduğu kabul edilen hak, duygusal borç.*nemek hakkı:-n*Nice müddet hârâbât ehlinün mihmânı olmuşdur
Nemek hakkın bilür zâhid şarâba hiç nemek
kaşmaz

(G 103/5-6)

nemek-bahâ: Derin, tuzlu su.Ḥvân-ı vişâle gevher-i cândur **nemek-bahâ**
Maşraf giderse aṭ'ime gâyet nefis olur

(G 49/7-8)

nemek-çeş: Tatmak.**nemek-çeş:-dür**Belîğ ol pâdişâha bendeyüm kim dîk-i cüdında
Gedâ-yı gird-ḥvân-ı luḫfına deryâ **nemek-**
çeşdür

(G 48/17-18)

nemek-çeş ol: Tatmak.**nemek-çeş ol:-dı**Rîğ-i şehâ-yı pür-kereminden bu 'âleme
Oldı nemek-çeş âb-ı temevvüc-zen-i biḥâr

(K 12/99-100)

nemekdân: Tuzluk.**nemekdân:-u, -m**Yine lezzet-çeşân-ı ḥvân-ı 'aşka müjde-ḥvân ol
kimMühyyâ rîze-i elmâs ile pürdür **nemekdânım**

(K 8/9-10)

nemekdân idin: Tuzluk yapmak.**nemekdân idin:-üb**Dil-i ḥurşîdi ile girdâbi **nemekdân idinüb**
Süf're-i hâledeki ḫurs-ı kamer nânumdur

(G 50/27-28)

nerdübân-ı kaşr-ı suhan: Söz köşkünün merdiveni.Yapıldı pâyüñe bir **nerdübân-ı kaşr-ı suhan**
Ki saṭr saṭr nigâh eyleye nüzül u 'urüc

(G 24/3-4)

nerdübân-ı müsâ'id: Uygun merdiven.**nerdübân-ı müsâ'id:-den**Gittükçe **nerdübân-ı müsâ'id** den oldu pest
Besdür niçün ki vaşfuña eyler luḫûk-ı 'âr

(K 12/147-148)

nerdübân-ı nigh: Bakış merdiveni.**nerdübân-ı nigh:-üñ**Dîdemün kaşrına âmed-şüd için 'aks-i nigâr
Nerdübân-ı nighüñ mevc-i nigh pâyesidür

(G 46/3-4)

neresed: Varmamak, ulaşmamak.

Kerd ḥemüşî reh-zen rüzî feğîr râ

Bî-nâle kuvvet-e cân râ **neresed** teḫl şîr râ

(G 240/1-2)

nere-şîrân-ı cihân: Yiğitler.**Nere-şîrân-ı cihân** gitmiş 'adem-âbâda

'Aşrumuzda zen-i dünyâya zebûn oldu rical

(R 23/3-4)

nergis: İri papatya biçiminde ortası veşil veva sarı,**yaprakları gri ve sarı bir çiçek. Suvu,****uvuşturucudur. Mahmur bakışı andırır.****nergis:-i**Bâğbân **nergisi** hacletle kökünden çıkarup

Piş-i çeşmünde tutar dilde niyâz elde piyâz

(G 98/9-10)

nerm ol: Yumuşamak.**nerm ol:-ma, -y, -mca**

Eşer kalmaz dil-i saḫt üzre teşrîf-i ḫayâlınden

Biraz ḫâk-i zemîn **nerm olmayınca** nakş-ı pâ

çıkamaz

(G 97/5-6)

nerm-i pister: Yumuşak yatak.

Râḫat yine 'uḫbâdadur insâna ki sâlik

Her yirde bulur **nerm-i pister** yorılınca

(G 180/9-10)

nermiyyet: Yumuşaklık.

Gülü-yı nâzikin âzürde eyler hârveş şâyed

Biraz âteşde **nermiyyet** virilsün mevc-i şahbâya

(K 9/33-34)

nerre-i şîrân-ı cihân: Yiğitler.**Nerre-i şîrân-ı cihân** gitmiş 'adem-âbâda

'Aşrımızda zen dünyâya zebûn oldu rical

(Kt 42/3-4)

neşâne: Hedef.

Rehber be hüd ze rāst revān kon ke tūr rā
Her dem negāh-e rāst resāned **neşâne** rā
(G 241/5-6)

neşāt: Sevinç.

Yokdur **neşāt** u 'ayş bu gerdün-ı dūnda
Olmaz şarāb-ı nāb hūm-ı ser-nigūnda
(Tb 1/21-22)

'Ays u **neşāt** dirler imiş rüzgārda
Bilmem Belīg ol dahī bir 'ālem olmasun
(G 157/15-16)

neşāt vir: Ferahlatmak.

neşāt vir: -ür
Atılma pāreye kundaqçıdır o sīm-endām
Virür neşāt aña yaldız kadar zer-i maḥbūb
(G 12/5-6)

nesazim: Kurmavız.

Mā bolbol bolend **nesazim** ḥāne rā
Hoş kerdeim ḥāne-ye yek āşiyāne rā
(G 241/1-2)

neş'e: Mutluluk.

İtdikçe **neş'e** dīde-i ḳalbe müsā'ade
Cānān-ı cām eyleye 'āşık müşāhade
(Tb 2/9-10)

Dile ne **neş'e** toğurdur görün de 'ibret aluñ
Cenāb-ı duḥter-i rez bir hūnerli ḳābiledür
(G 42/7-8)

neş'e: -si, -n, -den
Şeḫerde ḥabb-i afyon **neş'esinden** bī-niyāz eyler
O şuşuñ şafḫa-i ḫātırda naḳş-ı ḫāl-i Hindüsü
(K 3/21-22)

neş'e: -dür
Bir **neş'edür** cihāni bütün feyz-yāb iden
Ecsāma bir hevādan ider hep nefes ḫulūl
(G 144/5-6)

neş'e: -y, -le
Bir bāde olsa elde ki **neş'eyle** ben degül
Sāyem düşünce mest ola 'aks-i piyaleden
(G 158/7-8)

neş'e-dār-ı bāde-i bezm-i elest ol: Elest bezmindeki şarap ile mutluluk sahibi olmak.

neş'e-dār-ı bāde-i bezm-i elest ol: -maz
Anuñ kim şevḳ-i ma'nā olmaya ḫab'ında cūş-
āver
Belīgā neş'e-dār-ı bāde-i bezm-i elest olmaz
(G 86/11-12)

neş'e-i bāde: Şarabın mutluluğu.

Neş'e-i bāde ile gerdış-i çeşm itse o şūḫ
Mest olur anı gören na'ra-i mestāne çeker
(G 81/15-16)

neş'e-i bezm-i şarab-zāde-i dil: Gönlün sevinç doğuran sohbetinin mutluluğu.

neş'e-i bezm-i şarab-zāde-i dil: -dür
Neş'e-i bezm-i şarab-zāde-i dildür ammā
Sāḳī lālāsi anuñ duḥter-i rez dāyesidür
(G 46/7-8)

neş'e-i büy-ı riyāz-ı ḫulḳ: Ahlak bahçesinin kokusundan duyulan mutluluk.

neş'e-i büy-ı riyāz-ı ḫulḳ: -ı, -n, -da
Meğer ki **neş'e-i büy-ı riyāz-ı ḫulḳından**
Mişāl-i 'āşık-ı mest eylemiş külahını kec
(Kt 1/15-16)

neş'e-i cām-ı şarāb-ı portakal: Portakal renkli şarap şişesindeki mutluluk.

Şāni' -i ḳudret nihān itmiş ezelde ey perī
Lebleründe **neş'e-i cām-ı şarāb-ı portakal**
(Ş 1/15-16)

neş'e-i efyün: Afyonun verdiği mutluluk.

Ḫātır-ı pür-ḡam yapılmaz **neş'e-i efyün** ile
İ'tibār olmaz gelen keyfe mey ü ma'cūn ile
(G 78/1-2)

neş'e-i ḫayret-fezā: Hayret veren, hayreti artıran mutluluk.

neş'e-i ḫayret-fezā: -sı
Mīnā-keşāna **neş'e-i ḫayret-fezāsi** var
Ol Ḳahramān-ı ḡamze-i ser-tüz-i şaf-şiken
(Th 1/5-6)

neş'e-i leb: Dudağın verdiği mutluluk.

Mestī-i bādenūñ ol **neş'e-i leb** māyesidür
Ḫāl-i künc-i zekānuñ ḳatre-i mey sāyesidür
(G 46/1-2)

neş'e-i maḫrec ol: Dışarı çıkan mutluluk olmak.

neş'e-i maḫrec ol: -an
Cūdā olur eşer-i tāb-ı tīg-i ḳahrından
Derün-ı ḫumda **olan** meyle **neş'e-i maḫrec**
(Kt 3-4)

neş'e-i mey: Şarabın verdiği mutluluk.

neş'e-i mey: -den
Ḫātır olunca **neş'e-i meyden** şafā-pezir
Güş it şarīr-i ḫāme-i destān-serā ne dir
(Tb 2/13-14)

neş'e-i pāder-rikāb: Hareketsizliğin verdiği mutluluk.

neş'e-i pāder-rikāb: -ı, -n, -dan
Çeken derd-i ḫumārī **neş'e-i pāder-rikābından**
Elinden sāḳī-i gül-çihrenūñ minnetle cām almaz
(G 88/7-8)

neş'e-i pür-feyz: Bereket dolu coşku.

neş'e-i pür-feyz: -e
Mey-i ḫamrāda olan **neş'e-i pür-feyze** bedel
Şi'r ü inşāda ḫafī rūḫ-ı revāndur ma'nā
(G 1/19-20)

neş'e-i rengîni-i gül-câm: Gül şişenin verdiği hoş mutluluk.

neş'e-i rengîni-i gül-câm:-dan

Neş'e-i rengîni-i gül-câmdan gam mahv olur
Şeh-nişininde otursa pâdişâh olur geda

(T 1/31-32)

neş'e-i rûh-ı mezâmîn: Mazmunların ruhunun mutluluğu.

neş'e-i rûh-ı mezâmîn:-e

Cândur ma'nî-i rengin aña tendür elfâz
Neş'e-i rûh-ı mezâmîne bedenden elfâz

(G 121/1-2)

neş'e-i şahbâ: Şarabın verdiği mutluluk.

neş'e-i şahbâ:-dan, -dur

Gezdürür elden ele şafha-i şî'r-i rengin
İ'tibârî kadehün **neş'e-i şahbâdandur**

(Mf 57/1-2)

neş'e-i ser-şâr: Ağzına kadar dolu mutluluk.

Neş'e-i ser-şâr ile hün-âbeden leb-rîz olup

Bezm-i gamda şîşe-i tebhâledür mînâ-yı rûh

(G 27/9-10)

neş'e-perest-i mül ol: Neşe seven şarap olmak.

neş'e-perest-i mül ol:-ma, -sam

Gitmem şuyınca bir büt-i âlüfte-meşrebün

Deyr-i kühede **neş'e-perest-i mül olmasam**

(G 150/15-16)

neş'et-i zulm ol: Eziyetin meydana gelmesi.

neş'et-i zulm ol:-ur

Neş'et-i zulm olur 'âlemlere şâmil giderek
İder a'zâya sirâyet veca'-ı âfet-i niş

(G 110/7-8)

neş'eveş: Sevinç gibi.

Fânüs içinde şu'le vü şahbâda **neş'eveş**

Virdi fûrûg-ı feyz ile pertev bedende cân

(G 156/11-12)

neş'e-yâb ol: Neşeli olmak.

neş'e-yâb ol:-mış

Kimün bezmünde bilmem câm-ı meyden **neş'e-**

yâb olmış

Kızarmış gül gül olmuş ruhları gâyet
güzellenmiş

(G 112/3-4)

neş'e-yi şahbâ-yı rûh: Can sahiplerinin mutluluğu.

'Alem-i ecsâma cârî eylemiş hükmin Hüdâ

Devr ider cevvalâsâ **neş'e-yi şahbâ-yı rûh**

(G 27/19-20)

neş'e-zây-ı bezm: Meclis eğlencesinden sonra.

Senünle **neş'e-zây-ı bezm** iken bintü'l-'ineb
şimdi

Hâbâb-âsâ hevâ-âbisten oldı câm-ı ma'kûsı

(K 3/33-34)

nesîm: Hafif hafif esen, hoş ve latif rüzgâr.

Hâk-i derûnde esse şavursa 'aceb midür

Çıkdı **nesîm** kuyuñ ile akrabâ şabâ

(G 3/11-12)

nesîm:-üñ

Hafif hafif esen, hoş ve latif rüzgâr.

Nüfûz-ı hurremi bir zinde fânûs-ı hayâl eyler

Nesîmün rişte-i emvâcını şem'-i şeb-ârâya

(K 9/45-46)

nesîm:-i

Râyuñ fûrûgı meş'ale-i râh-ı 'aql-ı küll

Hulkuñ **nesîmi** feyz-dih-i şubh-ı nev-bahâr

(K 12/141-142)

nesîm-i 'ârız: Ağzdan çıkan hafif rüzgâr.

Hıram-ı kaddüne gülşende 'ar'ar ser-fürü eyler

Nesîm-i 'ârızuñ hep gonca-güller arzû eyler

(G 62/1-2)

nesîm-i cezr: Asıl esinti.

Girih kalmazdı gamdan dilde ol zât-ı

mu'allânun

Nesîm-i cezr ü medd-i lufti olsa mevc-i

ihsânun

(K 8/39-40)

nesîm-i dil-güşâ: Gönül açan rüzgâr.

Nesîm-i dil-güşâ hem-dest olaldan büy-ı

hulkuñla

Pür itmiş 'ıtr ile her bir şükûfe dürc-i jengâri

(K 4/37-38)

nesîm-i gül: Gülün rüzgarı.

nesîm-i gül:-den

Murâd olınsa olur kârgâh-ı hürmetde

Nesîm-i gülden olur zinde bülbül-i taşvîr

(K 6/105-106)

nesîm-i küçe-güzâr bihişt-i hulq: Yaratılış

cennetinin dar sokaklarından geçen rüzgâr.

nesîm-i küçe-güzâr bihişt-i hulq:-ı, -n, -dan

Nesîm-i küçe-güzâr bihişt-i hulqından

Zükâm-ı gonca-i bâğ eyledi güli taşvîr

(K 6/77-78)

nesîm-i nerm: Yumuşak rüzgâr.

İstemez âvâze-i muṭrib hürüş-ı ehl-i dil

Bir **nesîm-i nerm** ile itmekdedür 'Ummân rakş

(G 114/15-16)

nesîm-i pîrehen: Nesim'in gömleği.

nesîm-i pîrehen:-den

Nesîm-i pîrehenden iktisâb-ı feyz ider her dem

Hâbâb-ı Nûl-i hündür ehl-i aşkuñ çeşm-i bîmâri

(G 217/3-4)

nesl-i tâhir: Temiz soy.

Nesl-i tâhir Muştafa Ağa ki zât-ı pākîdür

Şem'-i bezm-i düde-i âl-i Resûl-i kibriyâ

(T 1/1-2)

neşveved: Duymaz.

Ze abna-ye 'aşr-e nāsohan puç neşveved
Müy-e sefid u penbe-e güşet bir rā
(G 240/7-8)

neşr-i kaçra-i revgān: Yağ damlasını meydana çıkarma.

Cihānda zulm itdüñ 'aķıbet bisyār olur zīrā
Buni işrāb ider dībāda neşr-i kaçra-i revgān
(Mf 62/1-2)

nesr-i tā'ir-i zerrīn-rikāb kıl: Altından makama sahip kusu saçmak.

neşr-i tā'ir-i zerrīn-rikāb kıl: -dī
'Azmüñe hıdmet yanaşdırmaķ hevāsıyla felek
Mıhr ü māhı **kıldı neşr-i tā'ir-i zerrīn-rikāb**
(Kt 2/7-8)

nessāc-ı kārghā-ı hayāl: Haval fabrikasında kumas dokuyan.

Nessāc-ı kārghā-ı hayāl ide feth-i bāb
Virşün kumāş-ı ma'nī-i rengine āb u tāb
(Tb 2/3-4)

neste ol: Sakin olmak.

neste ol: -ur
Raķīb ile bu gice meclisde dildāruñ
Fılān ü festagız olmazsa belki **neste olur**
(G 32/9-10)

neşter ol: Keskin ve sivri uçlu bir bıçak hâline gelmek.

neşter ol: -ur
Kımsenüñ hiç göñül āyinesini kırma şaķın
Yoħsa biñ **neşter olur** hāķķuñā her bir mir'āt
(G 14/5-6)

nesteren: Yaban güli.

Hāk-i kademüñ şafha-i berg-i semen üzre
Şebnem gibi rüşen görinür neşteren üzre
(G 185/1-2)

neşv ü nemā: Gelişme, büyümeye, gelişim.

Gālibā neşv ü nemā buldı hevā-yı kasr ile
'Andelīb aldı gül-i taşvirden bü-yı vefa
(T 1/23-24)

Virdi hep işgüfeye altun şuyı **neşv ü nemā**
Şafha-i divāra resm olmuş kırı bir naķş iken
(T 1/38-37)

Virmez giyāh-ı huşkuma **neşv ü nemā** eger
Kışt-i emelde olsa revān çeşme-i beķā
(K 2/81-82)

Buldı altun şuyıyla **neşv ü nemā**
Cümle zerrīn kadehle reyhāñī
(T 4/31-32)

Derd olur olsa da pīrāna devā-yı bih-būd
Bulamaz vaķt-i direv **neşv ü nemā** āb ile kışt
(G 18/9-10)

Κarı bir naķşı muħit olmuş iken cedvel-i sım
Virdi altun şuyı işküfelere **neşv ü nemā**
(T 21/21-22)

Şafhā-i divāra resm olmuş kırı bir naķş iken
Virdi hep altun şuyı şüküfeye **neşv ü nemā**
(T 29/3-4)

Eşküñ virür tarāveti müjgān-ı çeşmüme
Neşv ü nemā çemenlere āb-ı maţardadır
(G 41/9-10)

neşv ü nemāsi: -sı

Bir gülşenüñ ki bülbül-i hoş-nevāsı var
Verd-i 'izār-ı dil-bere **neşv ü nemāsi** var
(Th 1/1-2)

nesye: Unutulmuş.

nesye: -y, -i
Nesyeyi levhine tebāşir ile yazdıķça o yār
Rüy-ı müyum ütüler āteş-i gayret nā-çār
(Msd 4/47-48)

netevān: Yapamamak.

Bā loţf u kahrı ehl-e soħan şekve mikoned
Netevān ze nuk-e hāme boriden harir rā
(G 240/9-10)

nefice: Son, gaye.

Olur **nefice** nihāyet-pezir-i kām-ı 'uķül
Sarāy-ı rif'atüñe süllem olsa seb'ı şidād
(K 11/65/66)

Şıgmaz **nefice** mes'ele-i 'aşka kıl ü kāl
Biñ kerre baķsa vā'iz efendi kitabına
(G 198/5-6)

nev: Yeni, taze, taravetli.

Hālveti ehline mübārek ola
Fuķarā ka'besi bu **nev** dergāh
(T 12/5-6)

nevā: Ezgi, ses, sada.

nevā: -sı
Nevāsı Zühreyi raķş-āver eyler bülbül-i şeydā
Bu baĝa bir daħa gelmez Belig-i zārdan soħra
(G 172/13-14)

nevā: -sı, -n, -dan

Biz hele geçdüñ **nevāsından** sipihr-i nā-kesüñ
Tek hemān ehl-i dile kec baķmasun ney-zen gibi
(G 239/7-8)

nevāle-i süzişger-i gülü-vı niyāz: İstek boĝazındaki yakıcı yiyecek.

Bu hānde-i şekerin ile piste-i nāzuñ
Yeter **nevāle-i süzişger-i gülü-vı niyāz**
(G 90/11-12)

nevāl-i cūd u ihsān: Cömert ve iyi talih.**nevāl-i cūd u ihsān:-uñla**

‘Aceb mi ben **nevāl-i cūd u ihsānuñla** sîr olsam
Gider mi kürsine-ḥvān Ḥalîl’ullahdan mihman
(Kt 31/5-6)

nevāl-i luṭf: İyi talih.**nevāl-i luṭf:-u, -ñ, -i**

Olmaz mı bâri ruḥşat-ı gül-büse-çîn-i leb
Gelmiş **nevāl-i luṭfuñı** bekler dehende cān
(G 156/9-10)

nevā-yı ‘aşk: Aşk ezgisi.**nevā-yı ‘aşk:-a**

Belîgâ süsenāsâda zebānuz gerçi ‘âlemde
Nevā-yı ‘aşka ammâ gül gibi ser-tâ-kadem
güşuz
(G 95/11-12)

nevā-yı büselik: Neva buselik makamı.**nevā-yı büselik:-den**

‘Uşşâka **nevā-yı büselikden başla**
Şehnâz-ı melâhatüm naqş-ı pâ sipende
(R 21/3-4)

nevā-yı çehçeh-i bülbül: Bülbülün çukurdan gelen sesi.**nevā-yı çehçeh-i bülbül:-le**

Bir tâze nağme-keşle olur mürğ-i dil-şikâr
Olmaz **nevā-yı çehçeh-i bülbülle aşınâ**
(K 2/175-176)

nevâziş: Gönül almak, iltifat.

Ne gam geh kahr iderse geh **nevâziş**
Ki dâ’im sūd olur mı hiç ziyānsuz
(G 92/11-12)

nevâziş:-le

Nevâzişle gönülden maḥv olurdu renciş-i âzâr
Ḥalâvet mâni’-i telhî-i ṭu’-m-ı dâr-ı çîn olsa
(G 196/13-14)

nevâzişgüne: İltifat çeşitliliği.

Nevâzişgüne tarz u hulk-ı dervişanesi el-hakk
Rübüde eylemişdi dilleri a’lâ vü ednadan
(T 15/5-6)

Degüldür mürğ-i zeyrek ḥile-i şayyâddan gâfil
Nevâzişgüne ‘aşık mekr-i düşmândan emîn
olmaz
(G 85/15-16)

Nevâziş-güne ikrâmın görüp erbâb-ı ‘irfâna
Feleklerde melekler eyledi ihsânına taḥşîn
(T 11/3-4)

nev-bahâr: İlkbahar.**nev-bahârum:-u, -m**

Ḥazân u **nev-bahârum** gülşen-i ‘âlemde
tev’emdir
Murâdum goncastı haclet-figendür verd-i ra’nâya
(K 9/67-68)

nev-be-nev: Yepyeni.

Belîgüñ nazmını taḥrîr için erbâb-ı isti’dâd
Yapılsun **nev-be-nev** mecmû’alar şîrâzededen
geçsün
(G 161/11-12)

nev-ber-i gülbün-i ârâyiş-i bâğ-ı ‘işmet: Temizlik bahçesinin süsü olan yeni açılmış gül fidanı.

Eylemiş cism-i şafâ-baḥşımı Ḥallâk-ı ezel
Nev-ber-i gülbün-i ârâyiş-i bâğ-ı ‘işmet
(G 15/3-4)

nevbet: Nöbet.

Büs itmege **nevbet** dege tâ ins ü melekden
Ḥâke sürinür dâmen-i iclâl-i Muḥammed
(K 1/9-10)

nev-çeşmesâr-ı nûr: Nurlu yeni çeşme.**nev-çeşmesâr-ı nûr:-dan**

Lülesi işrâb ider ‘atşâna târiḥin Belîg
Gel gel iç **nev-çeşmesâr-ı nûrdan** âb-ı zülâl
1170
(T 26/9-10)

nev-cevân: Genç, delikanlı.

Bir **nev-cevânı** nâz ile perverde itse de
Eyler ḥabâb kellesini mevc-i ḥûnda
(Tb 1/25-26)

nev-cevân:-dan

Füzündür **nev-cevândan** diḳkati pîr-i kühen-
sâlün
Terâzû-yı başîret-sencdür ‘aynuñ temaşaya
(K 9/17-18)

nev-cevân:-a

Hem-pâ olur mı sa’y ile hiç **nev-cevâna** pîr
Varur ḥadeng menzile ammâ kemân ḳalür
(G 40/5-6)

nev-eser-i ḥançer: Kılıcın yeni izi.**nev-eser-i ḥançer:-i**

O şîr-i ma’reke-ârâ ki rûḥ-ı a’dâya
Bakılsa **nev-eser-i ḥançeri** hüveydâdur
(K 5/29-30)

nevg-i nigâh: Bakış oku.**nevg-i nigâh:-u, -m**

Müjem çeşmümde güyâ âteşin-mismârdur
sensüz
Reh-i nezzâreye **nevg-i nigâhum** ḥârdur sensüz
(G 102/1-2)

nev-ḥaṭ: Ayva tüyleri yeni çıkmış sevgili.**nev-ḥaṭ:-u, -ñ**

Gülçîn-i bâğ-ı ḥüsnî olınca o **nev-ḥaṭuñ**
Biz şad-hezâr ḥâr-ı cefâya ṭayanmışuz
(G 104/5-6)

nev-ḥaṭ-ı nā-rüste: Büluğa ermemiş güzelin yeni çıkan ayva tüyü.

Görindi **nev-ḥaṭ-ı nā-rüste** rüy-ı zibāda
Mişāl-i rişe-i sünbül derün-ı mînāda

(G 195/3-4)

nev'-i 'âdem: İnsan soyu, insanlar.

nev'-i 'âdem:-de

Çâr-deh sāle irüp ol büt-i şîrin-ḥareket
Nev'-i 'âdemde 'ayân oldı bugün mâhiyyet

(G 151/1-2)

nev-ḳabā-yı şüret-i kâlâ-perest ol: Yeni kaftanın kumaşını sevmek.

nev-ḳabā-yı şüret-i kâlâ-perest ol:-an

Ey **nev-ḳabā-yı şüret-i kâlâ-perest olan**
Âdemde akl-ı rāsiḥe bakmaz kıyāfete

(G 188/9-10)

nevk-i hār: Dikenin ucu.

nevk-i hār:-a

Naşş-ı gülbünde teccsüm bulalı
Nevk-i hāra tolaşur tār-ı nigāh

(T 23/5-6)

nevk-i ser-i rişte-i ḳazā: Kaza ipinin ucu.

Nāḥun degül bu pā vü yedümde 'ayân olan
Uc virdi böyle **nevk-i ser-i rişte-i ḳazā**

(K 2/59-60)

nevk-i sinān: Mızrağın ucu.

Nevk-i sinān gamzeñ işler geçer gönülden

Ey şüh-ı şulḥ-ı düşmen mızrāk çuvāla sığmaz

(Mf 13/1-2)

nev-kîse: Yeni kese.

Enbāni yād idince Baba 'Amr reşk ider
Nev-kîse iddiḥār ile toymaz ḥasıs olur

(G 49/5-6)

nev-kîse:-ler, -de

Yokdur şarāb-ı nevde şafā-yı mey-i kühen
Nev-kîselerde da 'vā-yı naqd-i seḥā 'abeş

(G 20/11-12)

nev-maṭla'-ı laṭîf: Hoş, yeni matla.

Olsun dü-mişra' ile bu **nev-maṭla'-ı laṭîf**

Evc-i suḥanda şu'le-nümā Ferḳadān-ı 'ilm

(K 10/65-66)

nev-naẓm: Yeni şiir.

Şüret-i dil-keşle okunduḳça bu **nev-naẓm** Belîğ
İtse şevḳinden seza ḥayl-i suḥan-sencān raşş

(G 114/17-18)

nev-nihāl-i bağ-ı 'ismet: İffet bağının yeni fidanı.

Ne âfetdür meded ol **nev-nihāl-i bağ-ı 'ismet**
kim

Eger tâb-efgen olsa nāz ile dāmān-ı şahrāya

(K 9/29-30)

nev-nihāl-i 'işmet: Temiz, yeni fidan.

nev-nihāl-i 'işmet:-i

Zîver-i āğuş idüp ol **nev-nihāl-i 'işmeti**
Şalınur biñ nāz ile pür-şevḳ olup mehd-i şafā

(T 28/5-6)

nev-nihāl-i ḳāmet-i ra'nā: Güzel endamlı yeni fidan.

Piçide oldı naḥl-i dil-i zāra zülf-i kec

Ol **nev-nihāl-i ḳāmet-i ra'nā** filizlidür

(G 80/7-8)

nev-remîde: Yeni korkmuş.

nev-remîde:-sin,

Ser-keşlik itme sāye-i zülfinde hoş geçin

Ey ḥaṭṭ riyāz-ı çihrede sen **nev-remîdesin**

(G 162/5-6)

nevres: Yeni yetişen, taze.

Bu ḳadar kimseye kuyruk mı şalur ol **nevres**
Yā çözişün yā bāşı ḳaydını görsün herkes

(Msd 2/9-10)

nevres-fidān: Taze fidan.

Üftādegāne bir şulu seftālu virmiyor

Eyā nihāl-i ḳāmeti **nevres-fidān** midür

(Kt 43/3-4)

nevres-i rü: Taze yüz.

Al bu ḳumaş-ı zāde tab'-ı Belîği kim

Nevres-i rü için böleyor kâle-i suḥan

(G 164/21-22)

nev-rüste: Yeni yetme.

Nev-rüste sebzeveş görünür zîr-i âbda

Gerçi ruḥında sebze-i ḥaṭ nā-demîdedür

(G 44/9-10)

nev-rüste nihāl: Yeni açılmış fidan gibi sevgili.

Ḥāmdur büse dirîğ itse o **nev-rüste nihāl**

Şabr idüp gam yime her mîve zamān ile olur

(G 76/5-6)

nev-şöhre: Yeni şöhretli.

Teveccüh eyledi **nev-şöhre** bir zāt-ı mu'allā kim

Fürüg-ı 'arızı pertev-feşāndür çihre-i ḥūra

(T 27/3-4)

nev-ṭırāz-ı şemse-i ḳaşr-ı mu'allā: Yüce sarayın güneşinin yeni süsü.

nev-ṭırāz-ı şemse-i ḳaşr-ı mu'allā:-sı, -n

Göreliden **nev-ṭırāz-ı şemse-i ḳaşr-ı mu'allāsin**

Felekde oldı hem-tā mihr-i rahşān çeşm-i

ḥirbāya

(K 9/47-48)

nev: Kamıstan yapılmış bir arşın uzunluğunda nefesli çalgı.

Tā kim vaṭandan oldı ten-i lağaram cüdā

Ney gibi deldi bağrumı cellād-ı rüzgār

(K 12/53-54)

neyi:-i

Ney-zen demindür al **neyi** efsürdedür yürek
Söndi gönülde ateşi lâzımdır üflemek
(Tb 2/113-114)

ney:-e

'Arz ider gayrıya mu'trıb **neye** mâlik ise hep
Baña mişkâlle şatar nâzı geçürmez kîrât
(G 118/11-12)

n'eydügi: Ne olduğu.

Ķānî 'üm bir qurı nezzāreye dirmiş zāhid
Tāzeden **n'eydügi** ma'lūmdur aqşā-yı ğarāz
(G 117/5-6)

n'eyle: Ne eylemek, ne yapmak.

Bilmem ki **n'eyle** def'-i ğam itsün bu ehl-i dil
Bir bāde var anuñ da cihānda ħumārı var
(G 73/3-4)

n'eyle:-r

Şarāb-ı āteşine rüzġaruñ āfeti **n'eyler**
O şem'a sākīyā fānūs için āmādedür minā
(G 5/9-10)

'İsī-dem-i deyr-i kühenüm vaqt-i cüdāyī
N'eyler uzadup destini dāmānum ider aĥz
(G 38/3-4)

Belīġ üftādegān-ı ħānumānsuz
Cihānı **n'eyler** ol şüh-ı cihānsuz
(G 92/19-20)

n'eyle:-y, -e, -y, -im

Ol şüh-ı cefā-pīşeyi meclisde tutardım
Ammā ki o dem **n'eyleyeyim** tıtdı merākım
(Mf20/1-2)

ney-şeker: Şeker kamışı.

Dil mīve ümīdi ile bāġa şecer ekmiş
Bir mezra' adur şafġa kalem **ney-şeker** ekmiş
(G 108/1-2)

ney-zen: Ney çalan.

O rütbe pürderüni iltihāb-ı sūz-ı dilden kim
Ser-engüştin yaġar başdıķça **ney-zen** peyker-i
nāya
(G 191/9-10)

Biz hele geçdüķ nevāsından sipihr-i nā-kesūñ
Tek hemān ehl-i dile kec baķmasun **ney-zen** gibi
(G 239/7-8)

Ney-zen demindür al neyi efsürdedür yürek
Söndi gönülde ateşi lâzımdır üflemek
(Tb 2/113-114)

ney-zen:-de

Bir nefesvār hele **ney-zende** ki raķķās-ı felek
Güş idelden anı her dem ditrer dir dir ten
(G 165/7-8)

nezāket: Naziklik, incelik, zariflik.

Nezāket riştesin ol rütbe bārik itdi tab' uñ kim
Yanında çenber-i çarġ oldu çeşm-i süzen-i İsā
(G 6/7-8)

Suġan-güyān-ı 'aşruñ nazmı mazmūndārdur
ammā
Belīġā sözleründe hem **nezāket** hem selāset var
(G 68/13-14)

Nezāket riştesin ol rütbe bārik itdi taḅ' uñ kim
Yanında çenber-i çarġ oldu çeşm-i süzen-i İsā
(G 229/3-4)

nezāket:-le

Vaşfını levġe **nezāketle** yazarken ħāme
Lafz-ı ħaṭ gūşe-i ħaṭtūmda olunmış taşġıf
(G 129/5-6)

nezaket-pişe: Nazik huylu.

nezaket-pişen:-nüñ
Bir işāretdir o çār-ebur **nezaket-pişenüñ**
Ka'be-i rüyında va'z itmiş Ĥüdā mihrāb-ı çār
(Kt 9/3-4)

nezarem: Kovmam.

Ze bes çeşm **nezarem** mu'tarıb oftāde kolfet
Ke hem çon kovkeb-e seyyāre daġ-e sīne
besiyar est
(G 242/3-4)

nezzāre: Bir şeye bakma; intizar etme.

Zer görmek ile müflis eyler mi hiç kanā'at
Olmaz vişāle tālib **nezzāre** ile kānī'
(G 124/)

Nezzāre ile ben toyamam rüy-ı niġara
Aç gözlidür āyīne baķar yāra toyinca
(G 204/9-10)

Raķşa aġāz idicek şabr idemem mā-ġaşalı
Dil anuñla bile oynar bayılır **nezzāre**
(G 207/3-4)

nezzāre:-de

Ey meh ne zaman sīne-i billūruñı açsañ
Nezzārede āyīne-i tābān gibi parlar
(G 52/3-4)

İder efgende bir **nezzārede** biñ nāvek-i dil-düz
Ki her müġġanı bir kez dīdesi yāruñ kemān
olmuş
(G 111/3-4)

nezzāre:-y, -e

Ķānī 'üm bir qurı **nezzāreye** dirmiş zāhid
Tāzeden n'eydügi ma'lūmdur aqşā-yı ğarāz
(G 117/5-6)

nezzāre:-si

Ĥayret-efzādur dile **nezzāresi** ol āfetüñ
'Aks ider şekl-i ħavāş āyīne-sīmāsına
(G 177/7-8)

nezzāre:-ler

Gül-berg-i 'arızında gezerken **nezzāreler**
Pîçide oldı târ-ı nîgeh mevc-i nûkhete

(G 188/19-20)

nezzāre:-dür

Murād ol âfitâb-ı hüsne bir **nezzāredür** yoħsa
Kıpansun revzen-i dil küy-ı yâr nâzır olmazsa

(G 199/3-4)

ni'am-ı cāvidān-ı ilm: İlmin sonsuz nimetleri.

'İzz ü sa'âdet ile cihānda müdām ola
Tab'unda cilveger **ni'am-ı cāvidān-ı ilm**

(K 10/133-134)

nice: 1. Nasıl.

Nice naħvetle āgāz itmesün ol fitne-cū nāza
Hādeng-i ğamze dilde hem-zebāndur şahid-i
rāza

(Msd 1/7-8)

Luţf-ı rühāniyyetin bilmek için dīvārına
Bir mücessem yaz **nice** gör cān virür bād-ı şabā

(T 1/33-34)

Nice terciħ olunsun şî'r ü nazm-ı âbdārumdan
Kurı efsānedür hep ğüfte-i Firdevs-i Tūsī

(K 3/77-78)

Nice ğam teşne-i merg itmesün ā'dā-yı cerrārı
Ki āb-ı neş'e-i tîĝ-i āteşininden olur cārī

(K 4/41-42)

Ki düzd-i tîre-rüzi dā'imā dil-gîr ider meh-tāb
Nice terk eylesün şeb-zindedārān vādī-i 'aşkı

(G 7/15-16)

Dil-nüvāzāne görüp bendeleri ihsānuñ
Nice meymendi anuñ olmaya ednā hādemi

(K 7/35-36)

Şu'arānuñ tūtalım kadr-i cihānda yoĝ imiş
Nice inkār olmur kıymet-i āşār-ı demi

(K 7/51-52)

Böyle bî-pervā **nice** mestāne kec-rev olmasun
Her seħer çarħa şunar bir cām-ı gülgün āfitāb

(G 8/3-4)

Hāke düşse cigeri pāresi āh eyleyerek
Nice şabr eyleye bu derde cihānda şābir

(T 9/17-18)

Bu dil eger olmasa bir āyine-i şāf
Tūţiyi **nice** eyler idim güyende

(R 10/3-4)

Temāşā eyle yāruñ nakş-ı hāl-i rüy-i ebrūsın
Nice bir araya cem' oldı bilmem mihr ü meh
kevkeb

(G 111/7-8)

Ol kaşr **nice** kâ'im olur erbā'-ı rükne
Bir muħkem 'imād olmasa kilik-i dāde-zāda

(Kt 17/5-6)

Müjgān zaħmına **nice** ol ğamze işlesün
Ey dil ğılāf-ı ħaçer-i şemşir olur mı hîç

(G 23/9-10)

Esrār-ı 'aşkı şaklayamam dilde ey perī
Āyine-ħānede **nice** 'aksün nihān kalur

(G 40/7-8)

Nice hem-düş ola serv-i sehī bālā-yı cānāna
Elif şeklindedür ol kadd-i ra'nā elf-i vāhiddür

(G 43/3-4)

Nice kim eyledi hîzümle ocaĝım rüşen
Hāq Te'ālā ide anuñ da ocaĝın ma'mür

(Kt 48/3-4)

Nice 'aşıklarūñ taħāt getürsin rişte-i cānı
Ki 'aksün cevher-i mir'āti āteş-dide mü eyler

(G 62/5-6)

Nice teskîn ola seyl-āb-ı çeşm-i hün-feşānumla
Benüm gönlümde deryālar söyündürmez ħarāret
var

(G 68/3-4)

Nice görünce gül-i cāmı olmasun bülbül
Şürāhi 'aşıka meclisde tırma kulkul dir

(G 72/7-8)

Bî-ser ü pādur felek ħatır **nice** alsun ele
Cāmı ħıfz itmek murād itse Belîĝā şel kırar

(G 75/11-12)

Nice rahm eylesün 'uşşāka ğamzeñ
O bir cellād-ı hün'idir amānsuz

(G 92/5-6)

Nice 'ālemde şem'-i āhı pinhān eylesün 'aşık
Bu rāh-ı tîreden bî-şu'le-āvāz-ı ceres ğitmez

(G 94/19-20)

Nice dirlere o şeh-i hüsni görenler mehveş
Dir idüm ben buña 'ālemde iki olsa güneş

(G 109/1-2)

Düşmez efgār-ı 'imārāt-ı cihāna sālîk
Sefer üzre **nice** ta'mîr olunur köhne ribāt

(G 118/7-8)

Nice şād olmasun bir ādemün setr eyleseñ
'aybın
Ki ilbās-ı kabā vü cāmeden 'uryān olur maħzüz

(G 120/7-8)

Bîñ kerre kırdı cāmını bezmün bu rüzgār
Köhne sifal-i mey-kede şavdı **nice** yasak

(G 131/9-10)

- Ey sitemger **nice** gördün lâyük
Yıkıla bâğda serv-i bâsık
(G 134/1-2)
- Gayret-i berk-i mükâfâtı düşün
Nice zâlimlere olduñ lâhık
(G 134/5-6)
- Serv-kâmetleri seyr eyle bahâriyyeye gel
Tâk-i rez gibi nice birbirine itmiş kul
(G 143/9-10)
- Şaff-ı ni'âl ü şadri **nice** fark idem Belîğ
Bilmez Kâlanderân-ı hâkîkat nedir rüsüm
- Nice** gönüm alayum zülf-i perîşânından
Ki nigh kırtulamaz pençe-i müjgânından
(G 168/1-2)
- Yazup kilik-i kazâ ol meh-cebînün beyt-i ebrûsın
Nice sığdurdı şerh-i bâb-ı hüsnî iki mışra'da
(G 173/11-12)
- Enâmil eşheb-i kilke süvâr olmuş Belîğ ammâ
Nice eyler bu kerr ü ferî esb-i lâğar üstinde
(G 175/13-14)
- 'Uşşâk-ı sitem-dîde **niçe** dâma düşürsün
Ol serv-i şehî sâye düşürmez çemen üzre
(G 185/9-10)
- Nice** hüsrev şıkılmaz idi dest-efşârî-i zerden
Turunc-ı gâbgâb-ı şîrîn gibi var iken eğlence
(G 200/3-4)
- Dâğber-dil **nice** olmaya görüp anı kâmer
Al eteklikden ider hâleyi ol meh-pâre
(G 207/5-6)
- Muşavver cismi nakş itmekde şan'at gösterür
yoğsa
Nice taşvîr ide ol ruh-ı pâki şafhaya Mânî
(G 218/7-8)
- Bu vaz'ı **nice** bülbül ider bî-edebâne
Zann itdi seher lâne-i pür-hûn güle kondı
(G 221/7-8)
- Nice** âğişte-i hûn olmasun bismişgeh-i gâmda
O şühun hançer-i ser-tîzinün kurbâmidur Yahyâ
(G 229/11-12)
- 2. Pek çok.**
Mû-be-mû eyledi esrâr-ı dil-i zârın fâş
Birbirinden **niçe** biñ nâz u niyâz itdi tiraş
(Msd2/45-46)
- Bir mey getür ki nûş iden anı mu'âf ola
Akvâl-i hürmetinde **niçe** ihtilâf ola
(Tb 2/25-26)
- Külhânı yakdı hamâma girüp ol bedr-i tamâm
Nice pertev viricek bezme görürsün aışşâm
(Msd 3/29-30)
- Azm idüp cilvegâh-ı 'uqbâya
Yakdı dillerde **nice** dağ-ı elim
(T 7/3-4)
- Bu rütbe derd ü gam der-kâr iken ğurbetde
sultânım
Nice şab'umda tâb u kudret olsun şî'r ü inşâyâ
(K 9/79-80)
- Pey-ender-pey **nice** tîr-i nigâha iktizâ eyler
Mûheyâ şeh-per-i müjgândan vâfir yeleklik
yap
(G 10/9-10)
- O perî eylese erbâb-ı suhanla kelimât
Nüktedânlıkda **nice** bülbülü eyler iskât
(G 14/1-2)
- Nice** feryâd idüp çâk-i girbân itmesün aşık
Bu gülşenden gidüp gül kaldı hayfâ bî-nevâ
bülbül
(T 16/3-4)
- Du'â-yı hayr ile şabr eylemek gerek yoğsa
Bu mâteme **nice** feryâd uzâr olinsa çi sūd
(T 17/5-6)
- Nice** ecr isteyecek girmege bizden Rıdvân
Mülk-i mevrûs-ı Benî Âdem iken bâğ-ı bihişt
(G 18/5-6)
- Nice** dert üstine zevk itmesün kim hafta başında
Şafâdır pîr-i 'aşka ola tâze berber altında
(Mf 28/1-2)
- Sehhâre duht-ı rez **nice** demdür o kâfirün
Ruhsârî üzre nakş-ı gül işler Frenk-pesend
(G 34/3-4)
- Ol serv-i nâzî eşk-i revân cüst-cü idüp
Mânend-i âb-ı cü tolaşur **nice** küy u kend
(G 34/5-6)
- Diğkatle eyledüm **niçe** biñ kere cüst u cü
Ne aççe var bu yirde ne bir fûls-i mâhî var
(Kt 34/1-2)
- Danişver ol da yap **nice** ebyât-ı dil-nişîn
Zîrâ binâya başlayan evvel temel yapar
(G 45/9-10)
- Yâd idüp hançer-i bürrânunı dil küyında
Nice zâr eylesün yarası vardır sızlar
(G 57/3-4)
- Fitneler peydâ idüp seyr eyle dil-ber gamzeden
Pençe-i çeşm-i siyeh-meste **niçe** hançer virür
(G 63/9-10)

Nice görince gül-i cāmı olmasun bülbül
Şürāhi 'āşıkā meclisde tırma kılkuş dir
(G 72/7-8)

Nice zāhid baña hem-rāh ola seyr-i sülükumda
Benüm bār-ı dilüm ārāyış-i düş-ı tevekküldür
(G 78/11-12)

Gördi mir'āt-ı muşavver beñzemez āyineye
Ol büti bütger **nice** itmez hicāb taşvır ider
(G 82/3-4)

Gördi mir'āt-ı muşavver beñzemez āyineye
Ol büti bütger **nice** itmez hicāb taşvır ider
(G 82/3-4)

Nice ehl-i şuhan tab'-ı Belige olalar pey-rev
Ki cevlan-gāh-ı evc-i şāh-bāza kerkenes gitmez
(G 94/31-32)

Nice müddet harābāt ehlinün mihmānı olmışdur
Nemek haqqın bilür zāhid şarāba hiç nemek
katmaz
(G 103/5-6)

Mir'āta bağ da gör nice tek tırmar ebruvān
Oynar ikisi dāne-i hālūñle çift ü tāk
(G 131/5-6)

Pehlevānsın hele piş-kabzada ey sāgar-ı mey
Bir ayāğ ile **nice** taze cevāmı yıkdūñ
(G 139/5-6)

Semm-i kātülle **nice** şevherini itdi helāk
Yine bu pīre-zen-i dehr-i deni kalmaz tül
(G 143/15-16)

Bezm-i 'ālemde **nice** ma'nī-i rengin buldum
Kadeh-i mey gibi biñ kerre boşaldum taldım
(G 149/1-2)

Nice hum-hānenün biz şerbetin nüş eyledük
ammā
Hele pīr-i muğānuñ başka halet var kedüsında
(G 183/7-8)

Ṭotalum fırsat-ı nezzāre bulmuş dide-i 'āşık
Nice pāy-ı nigāhı vaz' ide rüy-ı dil-ārāya
(G 191/3-4)

Çok sīm-teni koydı felek zīr-i zemīne
Toldurdu **nice** külçe-i sīm ile hāzīne
(G 197/1-2)

Açmaz mı daği jengini rüşenger-i tağdir
Paslandı yer altında **nice** āyine sīne
(G 197/7-8)

Güftāra bu resme **nice** iş kesdi Beligā
Faḫrī gibi mīkrāz-ı dü-leb anı oynıca
(G 204/11-12)

68. nice:
Metin eyler komaz hiç raḫne bir üstād ş'i rinde
Nice olmaz kişi her raḫneye āgāh beytinde
(G 206/9-10)

Nice üftāde şahrā-yı 'ademde gird-bād-āsā
Gelüp bu 'ālem-i imkāna ser-gerdān olup gitdi
(G 212/3-4)

Nice ferzāneleri itdi piyāde sürerek
Fil-i āgyār o şeh-i gül-ruḫı bed-kış itdi
(G 223/11-12)

Mānend-i çeşm-i mürde **nice** zālimün Belig
Gördün ḫapandı āh ile bāb-ı güşādesi
(G 226/15-16)

niceler: Birçokları, nice kimseler.
Oldı **niceler** ḫurde-i mazmūnına vāḫıf
Bir beytde dün naḫş-ı ḫaṭuñ vaşı okındı
(G 221/3-4)

niçün: Neden.
Niçün şahife-i tab'umdan eylemez güzerān
Fürüg-ı hüsnine āyine olsa 'aks-pezir
(K 6/13-14)

Ṭüṭi iken ebkem ne tırırsın öyle
Bī-vakt **niçün** nāza çekersin böyle
(R 9/1-2)

Gitdükçe nerdübān-ı müsā'idden oldı pest
Besdür **niçün** ki vaşfuña eyler luḫūḫ-ı 'ār
(K 12/147-148)

Henüz ḫaṭ almadı iklīm-i hüsnini o şehün
'Aceb **niçün** taḫayor zülfi ser-nigün sorguḫ
(G 24/5-6)

Niçün levāzım-ı 'ayş-ı dü-rüze şarf itmez
Bahār vakti tutar müşt-i göncada zer şāḫ
(G 28/15-16)

Niçün ifşā ider bigāneye renc-i dīlzārı
Ḳo aḫsun eşk-i gülgün didelerden hün-ı fāsiddür
(G 43/7-8)

Raḫīb ol āteşin ruḫsārı görmüş ḫuşk-mağz olmuş
Niçün bilmem kitābı çüb-ı gülle anı uşlatmaz
(G 103/3-4)

Āteş-i 'aşkı **niçün** söndüreyüm dilde Belig
Per şalup kendi yaḫar cismini nāra Kāḫnūs
(G 107/13-14)

nida-yı irci 'i Dön nidası, 'Ey huzura kavuşmuş
insan! Sen O'ndan hoşnut, O da senden hoşnut
olarak Rabbine dön. (Seçkin) kullarım arasına
katıl ve cennetime gir!' (Kur'an-ı Kerim: 89/28).
Nida-yı irci 'i emrin idince güş hātifden
O dem rūḫı fezā-yı ḫudsiyānı kıldı cevlangāḫ
(T 6/3-4)

nifāk: Münafıklık, iki yüzlülük.

nifākından: -i, -n, -dan

Çatarsa kaşların 'uşşaka ağyaruñ **nifākından**
Kopar bir fitne iki ebruvānuñ ittifākından

(G 166/1-2)

nigā: Bakış, nazar.

Birbirlerinden aracıdur ayırur **nigā**

İtdikçe çeşm için şaf-ı müjgān mücadele

(G 1/1-2)

nigāh: Bakış, nazar.

Mirrīhi istese eridür bir **nigāh** ile

Bilmez misin ol āfet-i devrān ne dir nedir

(G 79/9-10)

Birbirlerinden aracıdur ayırur **nigāh**

İtdikçe çeşm için şaf-ı müjgān mücadele

(G 186/3-4)

nigāh: -i

Nigāhi ol mehe ta 'līm-i nāz ider ki olur

Cefā-yı sāye-i müjgānı sille-i üstād

(K 11/19-20)

Nigāhi rişte-i zer gāmze süzen-i ser-tiz

Şükufe naqş ider āyīne-i mücellāda

(G 195/11-12)

nigāh: -i, -n

İder ol meh **nigāhım** şarf-ı naqş-ı hāl ü haṭṭ zīrā

Hısāb-ı naqd-i hüsne şafha-i erkāmdur mir'āt

(G 13/7-8)

nigāh: -i, -ñ, -a

Gel bezm-i meye ey āfet-i hvanende

Yüz bencileyin **nigāhuña** efgende

(R 21/1-2)

nigāh: -um

Nigāhum serdī-i kāfür-ı cismüñ itdi efsürde

Ki muṭrıb rişte-i nezzāremüzden tār-ı 'ūd eyler

(G 53/7-8)

nigāh eyle: Bakmak, görmek.

Gözün aç sāde **nigāh eyle** nigāra zinhār

Kapama ferce bulursa binış eyler ağyār

(Msd 4/17-18)

nigāh eyle: -mez

Geh cān düşer pīş-i nazargāhına geh dil

Bir kerre **nigāh eylemez** ol çeşm-i siyeh-dil

(G 145/1-2)

nigāh eyle: -r

İsm ü resmin levh-i ṭab'umda güzel yazsun o

şūh

Hüccetüñ herkes **nigāh eyler** Belig imzāsına

(G 177/15-16)

nigāh eyle: -y, -e

Yapıldı pāyüñe bir nerdübān-ı kaşr-ı suhan

Ki saṭr saṭr **nigāh eyleye** nüzül u 'urüc

(G 24/3-4)

nigāh it: Bakmak.

Başayor sebze-i bī-gāne-i haṭṭ bāg-ı ruḥuñ

Rüy-ı āyīneye diḳkatle **nigāh it** bir yol

(G 143/7-8)

nigāh it: -dik-çe

Gül-i ruḥsārına diḳkatle **nigāh itdükçe**

'Arz olur bīnişe bāliden-i mevc-i Nükhet

(G 15/5-6)

nigāh it: -mez

Nigāh itmez yolında pāy-māl olsam türābāsā

Beligā pādīşāh-ı mülk-i istiğnādur ol āfet

(G 4/16-15)

Nigāh itmez hemān 'uşşakı gāmzeyle helāk

eyler

Gelür tür-i nigehten gālibā dil-dāra kismān tīg

(G 126/9-10)

Nigāh itmez bu şeb 'uşşaka ol meh kim mey-i

gulgūn

Hınā-bend eylemiş pāy-ı nigāh-ı çeşm-i

mahmura

(G 187/7-8)

nigāh it: -mez, -se

Düşürmez 'aynek-āsā gözden erbāb-ı nazar anı

Ḥakāretle **nigāh itmezse** her kim rüy-ı eşyaya

(G 191/5-6)

nigāh itse: -se

Nigāh itse riyāz-ı gülşene reng-i tenezzülle

Gülin mevc-i hevādan pest olur büy-ı sebükbarı

(K 4/25-26)

nigāh it: -se, -m

Ne ḥāletdür bu kim 'aksüm ide rü-gerdān olur

peyden

Nigāh itsem temāşagāh-ı mir'āt-i mücellāya

(K 9/69-70)

nigāh ol: Bakmak.

nigāh ol: -m, -sa

O şāh-ı hüsne diḳkatle **nigāh olınsa** mümkindür

Eger maṭlūb ise bir yirde görmek cān u cānānı

(G 218/11-12)

nigāh-ı aşinā eyle: Dostça bakmak.

nigāh-ı aşinā eyle: -r

Çeşm-i nergis naqş olaldan bu şafā-ābādda

Sebze-i bīgāneye eyler **nigāh-ı aşinā**

(T 1/19-20)

nigāh-ı çeşm-i 'aşık eyle: Aşık gözüyle bakmak.

nigāh-ı çeşm-i 'aşık eyle: -r

Çalursa böyle âteşgâh-ı dilde süziş-i hasret

Nigāh-ı çeşm-i 'aşık tāk-ı 'arşa kār-ı dūd eyler

(G 53/15-16)

nigāh-ı dest ü pây: Ele ayağa bakma.

nigāh-ı dest ü pây: -i, -n

Sütürre gamzesiyle Kahamānı eyler egkende

Nigāh-ı dest ü pâyın naḥvet ile Zāl-i Sührābuñ

(T 25/15-16)

nigāh-ı dīde: Gözün bakışı.

Derün-ı sâye-i cisminde 'aks-i âyineveş

Nigāh-ı dīde olur şuret-i havāşa başır

(K 6/69-70)

nigāh-ı dīde-i aḥvel: Şaşı göz bakışlı.

Eyler birişte şem-i ruḥuñ anı riştevār

Olmuş **nigāh-ı dīde-i aḥvel** dü-tā 'abes

(G 20/19-20)

nigāh-ı dūr: İnci bakış.

Nigāh-ı dūr ile itmez kanā'at rāh-ı küyında

'Aşā eyler elinde pīr-i 'aşkuñ dūr-bīn olsa

(G 196/7-8)

nigāh-ı düşmen: Düşmanca bakış.

nigāh-ı düşmen: -i

Nigāh-ı düşmeni yek-nazarda bī-tevaḥḥuf

Mişāl-i zülf-i bütān tār tār ider şemşīr

(K 6/79-80)

nigāh-ı ḥande-süz: Yakıcı gülüşle bakan.

nigāh-ı ḥande-süz: -uñ

Zebānuñ aşınā-yı cünbiş-i mevc-i tebsümdür

Nigāh-ı ḥande-süzüñ lem'a-i berḳ-i

tekellümdür

(G 58/1-2)

nigāh-ı iltifāt-ı 'ayn-ı luḥf: İyilik gözüyle ilgilenen bakış.

nigāh-ı iltifāt-ı 'ayn-ı luḥf: -u, -ñ, -dan

Hudāvendā **nigāh-ı iltifāt-ı** 'ayn-ı luḥfuñdan

Baña besdür bu kim ma'mūr ola her beyt-i

vīrānum

(K 8/49-50)

nigāh-ı iltifāt: Dikkatli bakış.

nigāh-ı iltifāt: -i, -n

O zāt-ı hikmet-āmüz-ı Aristo kim müdām eyler

Nigāh-ı iltifātın nüş-dārü ṭab'-ı rencūra

(T 27/5-6)

nigāh-ı kec: Eğri bakış, ters bakış.

nigāh-ı kec: -den

Dil-i nāzik olur āzürde **nigāh-ı kecden**

Ḥār düşse ṭokınur çeşme mişāl-i süzen

(Mf 17/1-2)

nigāh-ı müşterī: Satın alan bakış.

nigāh-ı müşterī: -y, -e

Nigāh-ı müşterīye var iken bir âyinesi

O ser-tırāşa yeter sine berber âyinesi

(G 227/1-2)

nigāh-ı naḥvet: Kibirli bakış.

nigāh-ı naḥvet: -i

Fürüg-ı 'arızı alşur nişār-ı ümmīde

Nigāh-ı naḥveti ma'müresāz-ı hezl-ābād

(K 11/13-14)

nigār: Güzel yüzlü sevgili.

Çamze mıkrāz-ı belā süzen-i müjgān ḥün-bār

Kāle-i rāzımı açınca kesüp biçdi **nigār**

(Msd 4/5-6)

Penbe atlas gibi ülkerli o rengin ruḥsār

Söyle zāhid zenebüm gördüñ ise böyle **nigār**

(Msd 42/41-42)

Baksa âyineye hengām-ı taḥayyürde **nigār**

Tengdür ağzına engüşt-i muḥannā şıgmaz

(G 84/5-6)

nigār: -a

Efsürde oldı meclis-i 'işret **nigāra baḳ**

Allāh 'aşkına o büte bir piyāle çak

(Tb 2/33-34)

Gözün aç sâde nigāh eyle **nigāra** zinhār

Çapama ferce bulursa binış eyler ağyār

(Msd 4/17-18)

nigār: -uñ

Ḥayāline yalıñuz bu gönül degül maḥşüş

Nigāruñ 'aksin alur ḥaclenüñ her âyinesi

(G 227/3-4)

nigār it: Tasvir etmek.

nigār it: -di

Ammā ki tīg-i katlıme cevher-nümā olup

Emvāc-ı cüy-ı devleti **itdi** felek **nigār**

(K 12/65-66)

nigār-ı mest: Sarhoş sevgili.

Bāzār-ı 'aşka varma tehī ey **nigār-ı mest**

Gel gel ki naḳd-i cān ḳoyayum dest-mālūne

(G 193/3-4)

nigeh: Bakış

Reh-i nezzāre gāyet dūrdur ḥāk-i der-i yāra

Nigeh 'avdet idince dīdeye pīr-i cihān olmış

(G 111/11-12)

Nice gönülüm alayum zülf-i perişānından

Ki **nigeh** kırtulamaz pençe-i müjgānından

(G 168/1-2)

nigeh: -ü, -ñ

Nigehün āb-ı dih sebze-i müjgānumdur

Ḥāk-i naḳş-ı kademün kuḥl-i şafā-ḥānumdur

(G 50/1-2)

- Nıgehühñ** cāy-ı tavāfidür idüp 'aklı delil
Vādī' -i şahada ber-ceste olan beyt-i şerīf
(G 129/11-12)
- nıgeh id: Bakmak.**
nıgeh id:-er
Gül-i hadıka-i hılm ü hayāna şebnem mi
İder be-rişte **nıgeh** āfitāb-ı 'ālem-gır
(K 6/65-66)
- Gözden şakınup burka'nı açmaz o meh-rū
Dıde **nıgeh** itmezse **ider** aña nıgeh dil
(G 145/3-4)
- nıgeh it: Bakmak.**
nıgeh it:-mez, -se
Gözden şakınup burka'nı açmaz o meh-rū
Dıde **nıgeh** itmezse **ider** aña nıgeh dil
(G 145/3-4)
- nıgeh-dār ol: Bekçi olmak.**
nıgeh-dār ol:-up
'Adlı 'ināyet itse **nıgeh-dār olup** **ider**
Cāy-ı hamāmı dıde-i şahin-i cān şikār
(K 12/105-106)
- nıgeh-i çeşm-i dile: Gönül gözünün bakışı.**
nıgeh-i çeşm-i dil:-e
Nıgeh-i çeşm-i dile bu'd-ı reh olmaz reh-zen
Şarkdan ğarba gider mihr-i felekden Pertev
(G 169/5-6)
- nıgeh-i dıde-i mür: Karınca gözün bakışı.**
Bī-nevāyum o kadar kim **nıgeh-i dıde-i mür**
Berç-i āteş-fiken-i hırmen-i sāmānumdur
(G 50/29-30)
- nıgeh-i germ: Sıcak bakış.**
nıgeh-i germ:-ü, -ñ, -den
Dāne-i hālūñe bakşam **nıgeh-i germünden**
Beçe-i mürğ gibi sinede dāğum cızlar
(G 57/11-12)
- nıgeh-i tız: Keskin bakış.**
Nıgeh-i tız ile ol āfet-i cānı şıkduñ
Ġayrı ey nūr-ı başar sen de gözümdeñ çıkduñ
(G 139/1-2)
- nıgerān: Bakıcı, bakakalan, seyreden.**
nıgerān:-dur
Ġayret-kede-i āyine-i hüsñüñe cānā
Bütler **nıgerān-ı dıde-i bütger nıgerāndur**
(G 56/13-14)
- nıgerān ol: Seyretmek.**
nıgerān ol:-up
Aç gözli Oruç Beg Ramāzān nāmında
Bir māha **olup** Ġācı Recepte **nıgerān**
(R 18/1-2)
- nıgerān-ı dıde-i bütger: Put yapan bakıcının gözü.**
Ġayret-kede-i āyine-i hüsñüñe cānā
Bütler **nıgerān-ı dıde-i bütger** nıgerāndur
(G 56/13-14)
- nıgīn: Yüzük.**
nıgīnimdeki:-i, -m, -deki İştihārı ne 'aceb bulsa
benümle mağlaş
Düşeli destüme nām aldı **nıgīnimdeki** faş
(G 115/1-2)
- nıgīn-i la'l: Yakut mühür.**
Ġün-ı sirişk-i derd ile sīnemde eyleyüp
Güyā **nıgīn-i la'l** idi çıkdı düvāleden
(G 158/5-6)
- nıgīn-i la'l: Lal taşından yapılmış mühür.**
nıgīn-i la'l:-dür
Fem degül anı emānet virdi Ġakkāk-i ezel
Bir **nıgīn-i la'ldür** yāruñ kızılmış adına
(G 189/5-6)
- nıgīnveş: Yüzük gibi.**
'Ālem el üzre gezdürür anı **nıgīnveş**
Her kim ki eylük ile cihānda çıkarsa ād
(G 33/11-12)
- nıhād-ı düşmen: Düşman hıvlu.**
nıhād-ı düşmen:-e
Şadā-yı ma'delet-ārāy-ı tığ-i kahrūndan
Nıhād-ı düşmene cān atdı talm-ı şā'ıka-zād
(K 11/61-62)
- nıhād-ı düşmen:-e**
Nıhād-ı düşmene bir nış-i zehr-ālūd iken her
dem
Revānī-i suhanla ehl-i tab'a çeşme-i nüşuz
(G 95/9-10)
- nıhāl: Fidan gibi olan sevgili.**
nıhāl:-üñ
Būs-ı leb-i 'āşıkdan öper sīb-i zenaħdān
Ol taze **nıhālün** o kadar mivesi terdür
(G 77/5-6)
- nıhāl-i bī-ber: Yapraksız fidan.**
Erbāb-ı kerem olsa **nıhāl-i bī-ber**
Şadır mı olur ehl-i ma'ārifden eşer
(R 14/1-2)
- nıhāl-i cilve-gāh-ı bülbül-i kudsi: Kutsal bülbülün
cilve yerinin fidanı.**
Nıhāl-i cilve-gāh-ı bülbül-i kudsi mekānumdur
Per ü bāl-i hümā ziyet-nümā-yı āşiyānumdur
(G 230/1-2)
- nıhāl-i devħa-yı 'ömr: Ömür ağacının fidanı.**
nıhāl-i devħa-yı 'ömr:-ü, -ñ
Ġamd eylemezseñ ey dil-i şeydā selāmete
Uğrar **nıhāl-i devħa-yı 'ömrün** bir āfete
(G 188/1-2)

nihāl-i gül: Gül fidanı.

Bülbül ü kumrîye bu bâğda yer kalmadı âh
Serv-i ra'nâya zağan kondı **nihāl-i güle** zâğ
(G 125/3-4)

nihāl-i güli: Gül fidanı.

Pederidir o büttün mâni '-i gül-çin-i vişâl
Hıfz ider taze **nihāl-i güli** elbette diken
(G 165/9-10)

nihāl-i kad: Düzgün, güzel boy.

nihāl-i kad: -ü, -î
Ola **nihāl-i kadûn** tünd-bâd-ı ğamdan emîn
Ki sâye-efken-i fark-ı sere-i 'âyâdur
(K 5/85-86)

nihāl-i kâmet: Düzgün, güzel boy.

nihāl-i kâmet: -i
Nihāl-i kâmeti bâr-ı nigâh-ı 'âşıkdan
Hıram-ı nâz idemez sâha-i çemende dilir
(K 6/7-8)

Üftâdegâne bir şulu şeftâlu virmiyor
Eyâ **nihāl-i kâmeti** nevres-fidân mıdır
(Kt/3-4)

nihāl-i kâmet-i 'âşık: Aşığın fidan boyu.

Ham olmışken **nihāl-i kâmet-i 'âşık** kemân-âsâ
Hayâl-i menzil-i maqşûd ile hamyâzededen geçsün
(G 161/7-8)

nihāl-i mişe: Meşe dalı.

nihāl-i mişe: -den
Kimse eylük görmedi 'âlemde nâ-kesden Belîğ
Hâşıl olmaz mîve-i şîrîn **nihāl-i mişeden**
(G 159/13-14)

nihāl-i nev-res: Taze fidan.

nihāl-i nev-res: -i
Bâd-ı âhumdan olursuñ münkesir ey nahl-i nâz
Kim **nihāl-i nev-resi** gülşende ekşer yel kırar
(G 75/7-8)

nihāl-i sâye-i iqbâl: Talihli fidanın gölgesi.

nihāl-i sâye-i iqbâl: -i, -n, -e
Nihāl-i sâye-i iqbâline Kays ilticâ' itse
Serâbuñ mevcesi zencîr olurdu pây Leyläya
(K 9/55-56)

nihāl-i sâye-i kadd: Fidan boyun gölgesi.

nihāl-i sâye-i kadd: -üñ, -dür
Nihāl-i sâye-i kaddüñdür ancak başıma devlet
Serümde sâye-i bâl-i Hümâ minşârdur sensüz
(G 102/17-18)

nihāl-i sâye-i luft: İyilik fidanın gölgesi.

nihāl-i sâye-i luft: -uñ, -da
Hüdâvendâ **nihāl-i sâye-i luftuñda** bî-minnet
Sa'âdet buldı erbâb-ı kemâlûñ baht-ı menhûsı
(K 3/61-62)

nihāl-i semer: Meyve fidanı.

Dâ'im şulayor maqdemîn 'aks-i nigârûñ
Güyâ ki gözüm taze **nihāl-i semer** ekmiş
(G 108/5-6)

nihân: Saklı, gizli.

Esrâr-ı 'aşkı şaklayamam dilde ey perî
Âyine-ğânede nice 'aksûñ **nihân** kalur
(G 40/7-8)

Gelmezse sük-ı 'âleme bir kâdr-dân Belîğ
Deryâ-yı dilde dürr-i ma'ânî **nihân** kalur
(G 40/13-14)

nihân: -dur

Lafzda anuñ için böyle **nihândur** ma'nâ
Kâleb-i her sühân-i dil-keşe cândur ma'nâ
(G 1/2-1)

Berg-i gül-ğoncada mânend-i gül-âb-ı hoş-bü
Hem **nihândur** sühânımda hem 'âyândur ma'nâ
(G 1/9-10)

Bu şehri-i dil-ârâyı gören ehl-i başîret
Dünyâda dimez bâğ-ı İrem şimdi **nihândur**
(G 56/3-4)

nihân it: Saklamak.

nihân it: -di
Dil-ber ki zîr-i fesde **nihân itdi** kâkûli
'Uşşâk-ı haste-ğâle görünmez belâsı var
(Th 1/29-30)

Çapladı hâlini birden bire hattûñ güyâ
Mühreyi **itdi** fusûn ile **nihân** şu'bede-bâz
(G 98/11-12)

nihân it: Saklamak.

nihân it: -mek, -de, -dür
Sühân bîğâneden sırrı **nihân** itmekdedür yoğsa
Saña kim dir kim elbette şarâb u tâzededen geçsün
(G 161/3-4)

nihân itmiş: -miş

Şânî '-i kudret **nihân itmiş** ezelde ey perî
Leblerüñde neş'e-i câm-ı şarâb-ı portakal
(Ş 1/15-16)

nihân it: -se

Nihân itse 'aceb mi hatt-ı müşğîn hâl-i ruhsârı
O bir zâğ-ı siyehdür pençeyi şaklar per altında
(G 190/5-6)

nihân ol: Saklamak.

nihân ol: -dı
..... emvâc-ı hûndan
Oldı hayâli merdümek-i dîdeden **nihân**
(Tb 1/43-44)

- nihān olmuş:-miş**
Dü-la'lüñ şafhada tenvīne beñzer kim 'ayān olmuş
Derünında dehānuñ nūndur güyā **nihān olmuş**
(G 111/1-2)
- nihān ol:-sa**
Biñ **nihān olsa** da müşküñ çıkar elbet koşusu
Rāz-ı 'aşkı ne kadar şaklasa ādem tıyılır
(G 76/9-10)
- nihānī: Gizlilik, sır.**
Nihānī buldığın zāhid çeker ammā ki zāhirde
Elinden sākī-i gül-çihrenüñ rıtl-ı girān çekmez
(G 91/11-12)
- Nihānī** 'aksüne āyīnede yüz virdüğün tıyduk
Hayālün hep benümle söyleşür bir hasb-i hāl
olsa
(G 202/7-8)
- nihāyet: Sonunda.**
Seyr idüp evc-i felekden o tūfeng-endāzı
İtmesün redd **nihāyet** tūb atanlık aşlā
(T 13/35-36)
- Naqd-i dil şarf itse de yolında ağıyār-ı denī
Ol şeh-i hūsne **nihāyet** dilli bir defter virür
(G 63/11-12)
- Bozılmaz meclisi olmaz hūmārī bāde-i 'aşkuñ
Nihāyet yok bu cāmuñ gerdişi devr ü
teselsüldür
(G 78/9-10)
- nihāyet:-i**
Fünūna dād u sitedle olur mı hiç vākıf
Nihāyeti kütübün ismin öğrenür şahhāf
(G 128/3-4)
- nihāyet-pezīr-i kām-ı 'uqūl ol: Akılların istekleri ile sonu kabul etmek.**
nihāyet-pezīr-i kām-ı 'uqūl ol:-ur
Olur netice **nihāyet-pezīr-i kām-ı 'uqūl**
Sarāy-ı rif'atüne süllem olsa seb'-i şidād
(K 11/65-66)
- nīk ü bed: İyi ve kötü.**
nīk ü bed:-den
Nīk ü bedden merd iseñ i 'māz-ı 'ayn it fāriğ ol
'Aybını keşf eyleme bir ādemuñ revzen gibi
(G 239/11-12)
- nīk ü bedi:-i**
Muķārīn olduğıñ **nīk ü bedi** āteş gibi yakma
Aña nef ün tōķınsun mümkin olduķça tūrābāsā
(G 4/9-10)
- Muķārīn olduğıñ **nīk ü bedi** āteş gibi yakma
Aña nef in tōķınsun mümkin olduķça tūrābāsā
(Mf 48/1-2)
- niķāb: Yüz örtüsü, peçe, yasmak.**
Evvel kadehde 'aks ide ref' eyleyüp **niķāb**
Mir'āt-i ķalbe şāhid-i mazmūn nūh-ķitāb
(Tb 2/5-6)
- niķāb eyle: Örtü etmek.**
niķāb eyle:-y, -ü, -p
Vaķt-i nigeħde bāl u perin eyleyüp **niķāb**
Reng-i perīde 'arız-ı 'ismet-penāhuma
(G 192/23-24)
- niķāb ref'-i idelden: Peçeyi yükselttiğinden beri.**
Ref'-i niķāb idelden o şāh-ı sitem-perest
Āteş bıraķdı berķ-i mezālīm vilayete
(G 188/5-6)
- niķāb-ı 'arız: Yanak örtüsü.**
niķāb-ı 'arız:-ı
Maħfūz-ı zaħm-ı çeşmdür ol şūh-ı şermgīn
Gülgün **niķāb-ı 'arız** reng-i perīdedür
(G 44/7-8)
- niķāb-ı çihre-i rāz ol: Sır yüzünü saklamak.**
niķāb-ı çihre-i rāz ol:-ur
Ĥabāb mānī'-i cūş-ı muħiķ olursa eger
Olur bu mihr-i ĥamūşī **niķāb-ı çihre-i rāz**
(G 90/5-6)
- niķāb-ı gülgün: Pembe yazma.**
Lafz-ı rengīn ile pūşīde **niķāb-ı gülgün**
Ehl-i dil bezmine bir şūh-ı cihāndur ma'nā
(G 1/7-8)
- niķāb-ı ruħ: Yanağın örtüsü.**
niķāb-ı ruħlaruñ:-ñ-lar, -uñ
Çeşmüme bir perdedür güyā **niķāb-ı ruħlaruñ**
Ĥırmen-i 'ōmrüm yakup maħv itdi tāb-ı
ruħlaruñ
(Ş 1/10-9)
- niķāb-ı surħ: Kırmızı yüz örtüsü.**
Bend itdi tār-ı zülfe anı çeşm-i sāħirüñ
Reng-i perīde-rüyına besdür **niķāb-ı surħ**
(G 29/7-8)
- niķāt: Nükteler: "nükte"nin çoğuludur.**
Bülbülün ķavline gülbünde kulak asmasa gül
Gülsitānda bulamazdı bu ķadar tūrfa **niķāt**
(G 14/9-10)
- niķāt-i 'acīb: Kaçınılmaz nükteler.**
'Acēb mi nazm-ı Belīğ olsa cāy-gīr-i derün
Ĥabül-i táb'a **niķāt-i 'acīb** olur bā'is
(G 21/13-14)
- niķāt-i kalemi: Kalemin nükteleri.**
niķāt-i kalemi:-i
Kef-i mīzān-ı ĥayālümde ber-ā-ber diyemem
Gevher-i ma'nī-i şevketle **niķāt-i kalemi**
(K 7/37-38)

nikāt-i rengīn: Renkli nükteleler.

Virür ārāyış-i elfāza **nikāt-i rengīn**
Şişe-i pür-meye baķ ola bu ma'nā rūşen
(G 165/11-12)

nīl-i āmāl-i belīğ-i zār: İnleven Belīğ'in isteklerinin süsü.

nīl-i āmāl-i belīğ-i zār:-a
Nīl-i āmāl-i Belīğ-i zāra ol āfet-nigāh
Sīnesin açdıķça feth-i bāb şeklin gösterür
(G 231/13-14)

nīl-i eşk: Mavi gözyaşı.

Hāne-i merdüm harāb eylerse her dem seyl-i eşk
Hāldür ruhsār-ı 'acze ķatre ķatre **nīl-i eşk**
(G 136/1-2)

nīlüfer-i baķr-ı tecellī dīde-i müsī: Musa'ya görünen denizin nīlüferi.

Temāşā-yı cemāl-i yāra lāyık çeşm-i 'āşıkdur
Olur **nīlüfer-i baķr-ı tecellī dīde-i müsī**
(K 3/5-6)

nīm-cev: Yarım arpa.

Nīm-cev hāşılı yok ehl-i dilūn şāmānı
Bu tehī yelmeden ey esb-i tabī'at bıkduñ
(G 139/7-8)

nīm-cū: Ot arayan.

Unıtma va'di zīrā va'de incāz itmeyen şaķşuñ
Yanında ķadri yokdır **nīm-cū** ehl-i kerāmātın
(Kt 7-8)

Ķaķt-ı keremde naķd-i dilūn **nīm-cū** ķadar
Hūsn-i ķabūle olsa muķārin revācīdir
(Kt 20/1-2)

nīme-i armūd': Armutun varısı.

nīme-i armūd':-dan
Felek-i nevāle ki hūvān-ı luţfuñ üzre gelüp
Tutar elinde meh-i nevçü **nīme-i Armūd'dan**
(Mf 15/1-2)

ni'met: Nimet, bahşedilmiş rızık.

Dostuñ hemişe ādeme luţfi mezīd olur
Ni'met başında müftene herkes şehīd olur
(Tb 2/103-104)

ni'met:-i

Ne ķadar olsa diremdār olana **ni'meti** bol
Tar olur bī-kese 'işret-kede-i İslāmbül
(G 143/1-2)

ni'met-i hūsn: Güzellik rızıkı.

ni'met-i hūsn:-e
Yāruñ görinen hāl-i siyeh şanma ruķında
Rezzāķ-ı ezel **ni'met-i hūsn**e biber ekmiş
(G 108/3-4)

nīm-i reh: Yolun yarısı.

nīm-i reh:-den
Şadā-yı berķ-i ķahrı cūş idince ķulle-i deyrūñ
'Aceb mi **nīm-i rehden** 'avdet itse bāng-i
naķsı
(K 3/57-58)

nīm-iltifātuñ ol: Yarım iltifat etmek.

nīm-iltifātuñ ol:-ur, -sa
Bir **nīm-iltifātuñ olursa** bu bendeñe
Maķşūr olup ma'ānī-i kevn ü meķān-ı 'ilm
(K 10/125-126)

nīm-reng: Yarı şekil.

Zekān-ı muğbeçe-i Rūmdan almış **nīm-reng**
Ķızıl Elmāda olan sīb-i zenaķdan Fireng
(Mf 40/1-2)

nīm-res: Yarı yetişmiş, yarı ham olan.

Ķalur nā-puhtegān der-bend-i 'āşķ āğzında bī-
reh-ber
Şusuz rāh-ı gülūdan mīve olsa **nīm-res** gitmez
(G 94/21-22)

nīm-ten: Eskiden gömlek üstüne giyilen kolları yelek.

Cāme-i hūsn aña boyınca biçilmiş kaftān
Nīm-ten şıkma gümüş sīnesi dā'im 'uryān
(Msd 4/15-16)

nīrū-yı mev: Sarabın gücü.

nīrū-yı mev:-le
Nīrū-yı meyle al ğam-ı dünyādan intīķām
Aç gūş-ı hūşı diñle budur zūbde-i kelām
(Tb 2/97-98)

nīş: Zehir.

Yāruñ cefāşı nūşdur ā'dā vefāşı **nīş**
Olmaz cihānda mīve-i her bir seķer lezīz
(G 36/5-6)

Bir zamān lezzet-çeş-i tab'um simāt-ı dehr olup
Zehr ü ķand ü **nīş** ü nūşında hālāvet bulmadık
(G 133/11-12)

nişān: 1. İşaret, iz.

nişān:-u, -m
Ten-i pür-za'fuma bir lafz ile eylerler istidlāl
Hemān nām u **nişānum** maķv olup döndüm
mu'ammāya
(K 9/27-28)

Bir rütbedür leţāfeti ol māh-peykeruñ
Tār-ı nighet tokunsa yüzinde **nişān** ķalur
(G 40/3-4)

nişān:-ı, -n

Zerre miķdārı dehānın yā olur yā olmaz
Olmasa mihr-i ruķuñ kimse **nişān** bulmaz
(G 93/1-2)

nişan:-dir

Fitne-i devr-i kamerden bir **nişandır** kim ider
Halka-i zikre girüp ol âfet-i devrân rakş
(G 114/3-4)

nişan:-u, -m

Ten-i pür-za' fuma bir harf ile eylerler istidlâl
Hemân nâm u **nişanum** ma'lv olup döndüm
mu'ammâya
(G 191/13-14)

2. Hedef.

Dikdiler menzil-i müsteb'ade emriyle **nişan**
Anı 'âciz idi fark itmege çeşm-i binâ
(T 13/27-28)

Zann-ı gâlibde **nişan** harbi iken dūr-â-dūr
Urdu kuruşunla o dem itdi yakînen efnâ
(T 13/29-30)

Bin yüz yigirmi adım yerden atup dâneyi ol
Bu yeter gerçi **nişan** çarbına târîh amma
(T 13/41-42)

nişan:-ı

Bu 'd-ı menzilde bu vech üzere **nişanı** hergiz
Uramaz kimse kerâmet gibi bu bir ma' nâ
(T 13/31-32)

nişan:-u, -muz, -a

Hadeng-i âhı komaz rûzgâr işâbet ide
Eger ki kulle-i Kâfi koşañ **nişanumuza**
(G 208/11-12)

nişan ol: Ok nevinden öldürücü silahların atıldığı hedef haline gelmek.**nişan ol:-muş**

Muqadderden beter iş sa'd u na'hsa i'tibâr olmaz
Nişan olmuş Belîgâ tîr-i âha bi-güneh kevkeb
(G 11/13-14)

Degül bu hâl-i nîlî gâbgâbında ol şey-i hüsnüñ
Turunc-ı terdir engüşt-i işâretle **nişan olmuş**
(G 111/5-6)

nişan ol:-sa

Ele aldıqça tufengi cebel-i Kâf üzere
Darb ider **olsa nişan** merdüm-i çeşm-i 'Ankâ
(T 13/33-34)

nişan vir: İşaret bırakmak.**nişan vir:-se**

Bend iderlerdi hezâr efsün ile ebnâ-yı dehr
Zerre miqdârı **nişan virse** eger 'Ankâ-yı rûh
(G 27/17-18)

nişâne: İz.**nişâne:-dür**

Ahîr-zamân fitne-i hüsne **nişanedür**
Yâruñ ki hâli ahter-i dünbâle-dâr ola
(G 181/13-14)

nişar eyle: Saçmak.

Tarz-ı dil-keşle ser-âgaz idicek nazma Belîg
Şevk ile bezme **nişar eyle** Süreyyâ 'ıkdûñ
(G 139/9-10)

nişar eyle:-di

Üstine gerçi **nişar eyledi** çok sîm ile zer
Naqd-i cânın qor idi âyîneye bulsa eger
(Msd 2/59-60)

nişar eyle:-r

O destür-ı şehâvet-mâye kim dâ'im **nişar eyler**
Mişâl-i çeşm-i 'âşık zevk ile dâ'im güherbârı
(K 4/17-18)

nişar id: Saçmak.**nişar id:-em**

Ser-mest olunca meclise gevher **nişar idem**
Esrâr-ı 'aşkı ehl-i dile âşikâr idem
(Tb 2/83-84)

nişar-ı ümmîd: Ümit saçma.**nişar-ı ümmîd:-e**

Fürüg-ı 'ârızı alşur **nişar-ı ümmîde**
Niğâh-ı na'vveti ma'müresâz-ı hezl-âbâd
(K 11/13-14)

nisbet: Göre, nazaran, nisbetle.

Kibrî-i a'şmer ol meye **nisbet** güzâf ola
Her kim içerse vâkıf-ı esrâr-ı kâf ola
(Tb 2/23-24)

Bahr-ı sefîde geldi kim oldı yem-i siyah
'Afv-ı Hüdâya **nisbet** ile böyledir günah
(Tb 2/69-70)

nisbet:-le

Çil akçe gibi beñler zeyn idüp ol vech-i berrâkı
Bu **nisbetle** o şüha şâygândur çilli itlâkı
(Msd 1/25-26)

Gâh-ı nazarda rüyına **nisbetle** berg-i gül
Eyler çemende şebnem ile mihri seng-sâr
(K 12/41-42)

Erbâb-ı derd luţfuña **nisbetle** itdiler
Gül-mîh-i bâb-ı merhâmetüñ çeşm-i intizâr
(K 12/133-134)

İbrîz-i dürc-i şemmine **nisbetle** olmasa
Miqdâr-ı şemme neş'e-i pür-feyż-i küknâr
(K 12/139-140)

Elfâz-ı dürr-i nazmuma **nisbetle** eyledüm
Ragbet-fezây-ı cevher-i lü'lü-yı şâhvâr
(K 12/157-158)

nisbet sandal olmaz: Yanında sandal olamaz.

Müşterî böyle kumâşî bulamaz dünyâda
Şandal olmaz aña **nisbet** bilâ kûz dîbada
(Msd 4/39-40)

nısf: Yarı, yarım.**nısf:** -l, -n, -a

Sarılup fūta-i müşgine belî ol ḥod-kām
Münhasif oldı yine **nısfına** dek mäh-i tamam
(Msd 3/17-18)

nış-i 'inād: İnat zehri.

Ṭabīb-i dide-i mesti belā-yı naḫvetden
İder fetile-i zaḫm-ı derūnı **nış-i 'inād**

(K 11/29-30)

nış-i zehr-ālūd: Zehirli.

Nihād-ı düşmene bir **nış-i zehr-ālūd** iken her
dem
Revānī-i suḫanla ehl-i ṭab'a çeşme-i nūşuz
(G 95/9-10)

nişmengah: Oturma yeri.**nişmengah:** -e

Didi bir beyt ile tāriḫ Belīg
Bu **nişmengah**e hvāh u nā-hvāh

(T 23/29-30)

n'işle: Zehirlemek.**n'işlerse:** -r, -se

Belīgā tır-i elmās-ı müjeyle zaḫm açar ol şūḫ
Yine **n'işlerse** işler ḫātır-ı mecrūḫı sızlatmaz
(G 103/13-14)

nist: Değildir.

Begerd dide-e ḫayret fezāyem nuk-e moĵān
nist
Do çeşm der reh-e golzār kūyeş pay-e por-ḫār
est

(G 242/9-10)

nişter: Keskin bıçak, neşter.

Külçe-i sım muşaffā bilegi āyine ber
Ġamzesi usturadur nāvek-i müjġān **nişter**

(Msd 2/23-24)

Şaf-ı müjġān-ı yāri der-ḫayāl itdükke şevkından
Reg-i dil cünbiş eyler ḫalsa yüz biñ **nişter**
altında

(G 190/7-8)

nişter-ḫız-i ğamze: Neşter atan süzgün bakış.**nişter-ḫız-i ğamze:** -ñ

O rütbe ḫün-feşānlık itdi **nişter-ḫız-i ğamzeñ**
kim

Lebümde şışe-i teb-ḫāle güyā cām-ı vārundur
(G 47/3-4)

nişter-i ğamze-i cānāne: Sevgilinin bakış bıçağı.**nişter-i ğamze-i cānāne:** -y, -e

Anı sen **nişter-i ğamze-i cānāneye** şor
Cünbiş-i nabz-ı dil-i 'āşıkı bilmez Buĵrāt

(G 118/3-4)

nişterzār ol: Zayıf bıçak olmak.**nişterzār ol:** -up

Belīgā ḫārḫār-ı ğamla **nişterzār olup** gönlüm
Bu şeb āmed-şüd-ı rāh-ı ḫayāl-i yāri incitti
(G 212/9-10)

nitekim: Sonuçta, buna bağlı olarak.

Tā kim bu heft künbed-i devvār-ı nīlgün
Bālāda devr ide **nitekim** beyza-i Ḥümā
(K 2/ 195-196)

niyām-ı ḫançer: Kılıcın kılıfı.**niyām-ı ḫançer:** -e

O şūḫ-ı fitne-ārā ğamzeden itdükke 'uryān-ı tīg
Niyām-ı ḫançere ḫavf ile şāyed ola pinḫān tīg
(G 126/1-2)

niyāz eyle: Yalvarmak.**niyāz eyle:** -sün

Eylesün yār-i cefa-pişe **niyāz** ehline nāz
Yakışur birbirine kâfiyedir nāz u niyāz
(G 98/3-4)

niyāz-ı feyz-i şehensāh-ı kerbelā ol: Kerbela'nın padişahlar padişahından ihsan istemek.**niyāz-ı feyz-i şehensāh-ı kerbelā ol:** -maz

Dāġ-ı derūnı kāse-i deryūze itmeden
Olmaz niyāz-ı feyz-i şehensāh-ı Kerbelā
(K 2/105-106)

niyyet: Maksat.**niyyet:** -i

Degüldür **niyyeti** üftādeden iġmaz-ı 'ayn itmek
Müje mihrāb-ı tāk-i ebrūvān-ı yāra sāciddür
(G 43/9-10)

nizām: Düzen.

Vāreste ol bu tül-ı emelden mey iç müdām
Kimse cihānda bulduramaz ḫāline **nizām**
(Tb 2/95-96)

Ma'nāveş elbise-yi fāhireyi giydi tamām
Virdi mişra' gibi ol kāmēt-i mevzūna **nizām**
(Msd 3/41-42)

Fikr-i Şā'ib ile dīvāna eger virse **nizām**
Ḳul ider kendüye dil Şevket ile Muḫteşemi
(K 7/61-62)

nizām: -ı

Nizāmı buldururdu Şevketāne nazmuma 'Urfi
Eger kim re'y-i Şā'ib Ṭālib olsa luṭf-ı ma'nāya
(K 9/93-94)

Şevketle re'y-i Şā'ibüm 'Örfiye miş idüp
Buldı **nizāmı** memleket-i şā'irān-ı 'ilm
(K 10/109-110)

nizāmı': Karamanlı Nizāmî. XV. vüzyıl divan şairi.**nizāmı':** -nüñ

Belīgā āferin kim penc beyt-i pāk ile ṭab'uñ
Nizāmı' nüñ şunar bī-bāk Genc-i pencine pençe
(G 200/11-12)

nizām-ı kār-ı cihān: Dünya kazancının düzeni.

Ayakda ehl-i hüner sifle evc-i rif'atde

Nizām-ı kār-ı cihān bir 'aceb temāşadır

(K 5/67-68)

noksan: Eksiklik.**noğşanuñ: -u, -ñ**

Ki germiyyetle cism-i pākine te'sir ider meh-tāb

Eger var ise cüz'-i fenn-i şeb-revlikde

noğşanuñ

(G 7/19-20)

noğşan: -l, -n, -lTutma **noğşanı**mı bāzār-ı fenāda halkuñ

Saña kim didi ki bu şıkkleti çek mizān ol

(G 143/11-12)

nokta: Çok küçük boyutlarda işaret, benek.

Sezādır nāv-dān-ı hāmeden sir-āb olundıkça

Ki izhār ide her bir **noğta** toğsā nebātātın

(Kt 3/5-6)

Şebih-i merdümek-i didedür o ben diyemem

Kimisi **noğta** dir ol hāle kimi fülful dir

(G 72/9-10)

Bir **noğta** kim dağayık-ı fenn-i muhasseñat

Zımnında münderic ola yāruñ dehānidur

(G 233/7-8)

noğta: -dur

Nağş-ı sevād-ı hañt-ı zenañdānı üstine

Konmuş zekāb-ı la'l ile bir **noğtadır** dehen

(G 164/19-20)

2. Bazı harflerin üstüne, ortasına, altına konulan şu (.) işaret.Hāller **noğta** zebān-zed iki mışra' lebleruñ

Müylar zir ü zeber 'irāb şeklin gösterür

(G 231/3-4)

3. Ben.

Tennür-ı diluñ āteşi rengin suhanumdur

Her dāne **noğta** dūd ile endüde şererdür

(G 77/9-10)

noğta-i hāl: Nokta ben.**noğta-i hāl: -i**

Hele diğkatle bağ āyine-i ruhsār-ı cānāna

Ki 'aks-i merdüm-i çeşmümdür anda **noğta-i****hāl**

(G 209/5-6)

noğta-i hāl-i zib-i ruğ: Yanağın süsü olan ben.**Noğta-i hāl-i zib-i ruğ** ma'na-yı rengin nür-i

çeşm

İki mışra'la güzel bir beyt-i ebrüdur bana

(R 22/3-4)

noğta-i şek: Şüphe noktası.Dehānı **noğta-i şek** kıl ü käle bādīdür

Cevābı müşkil anuñ bir dağık mes'eledür

(G 51/5-6)

noğta-i süveydā: Yürekte olan siyah nokta.**noğta-i süveydā: -dur**

Cemālūñ ayinesi üzre 'aksi kaldı meger

Degül bu hāl-i siyeh **noğta-i süveydādur**

(K 5/9-10)

n'ola: Ne olur.Bāzār-ı cihān içre **n'ola** bulsa revāyiç

Hāliş zehab ü fizza gibi kāl-i Muḥammed

(K 1/17-18)

Ol melek-hū 'Adni cāy itse **n'ola**

Menzil-i ğilmān olur bağ-ı Na'im

(T 8/9-10)

Zabñ eylemege mañsıb-ı hüsnı sened ister

Yāruñ ruḥuna gelse **n'ola** hañt-ı hümayun

(Mf 52/2-1)

N'ola dilden gül-āb-ı eşk-i telhüm aksa yek-pāre

Bu şışe pārelendi germi-i nār-ı firākıñdan

(G 166/11-12)

Mağfıret hil'atini geysel **n'ola** ehl-i siyām

Hādeme şahibi 'ıdyiye virür huddāma

(G 194/7-8)

nomāyed: Gösteriyor.Çenan der gerden-e şāfeş **nomāyed** reng-e her

toğı

Ke pendari şerer der şışe-ye fānüs-e tayyār est

(G 242/7-8)

nücüm: Yıldızlar.Gül-mih-i tağ-i 'ālem-i bālā olup **nücüm**

Rüy-ı cihānı eyledi tābişle pür-cilā

(K 2/11-12)

nücüm-āsā: Yıldızlar gibi.

Teb-i hicrūñle dilde izñrābum var ki cünbişden

Nücüm-āsā tenümde dağlar seyyārdür sensüz

(G 102/15-16)

nücüm-ı çarğ: Göğün yıldızları.**nücüm-ı çarğ: -a**

İdüp der-püte mevc-i pertev-i şems-i cihān-tābı

Nücüm-ı çarğa meşğ-i şan'at-ı iksir ider meh-

tāb

(G 7/3-4)

nücüm-ı sābit: Hareket etmeyen yıldızlar.**Nücüm-ı sābit** ü seyyāre 'ıkd-i toğm-ı

hañzaldur

Sipihruñ dām-ı tezvırinde şirñ dāne yoğdur yoğ

(G 132/3-4)

nüfüz-ı hurremi eyle: Sevinçlendirmek.**nüfüz-ı hurremi eyle: -r****Nüfüz-ı hurremi** bir zinde fānüs-ı ḥayāl eyler

Nesimūñ rişte-i emvācını şem'-i şeb-ārāya

(K 9/45-46)

nüh: Dokuz.

Hikmet budur ki mezheb-i erbâb-ı keyfde
Afyoncudur bu **nüh** küre-i 'âlem-i neşât
(Kt 3-4)

nüh-âsmân: Dokuz felek.

Vezîr ibni vezîr ism ü şân-ı âbâsı
Nüh-âsmân gibi hep birbirinden a' lâdur
(K 5/33-34)

nüh-eflâk: Dokuz felek.

Gök hırka geyüp tekye-i 'aşkında **nüh-eflâk**
Olmış ezeli şevkiyle abdâl-ı Muhammed
(K 1/15-16)

Bu heft-beyt **nüh-eflâk** ile ber-â-berdür
Belîğ hendese-i kılk ile olındı mesâh
(G 25/13-14)

nüh-feleg: Dokuz felek.

nüh-feleg:-ün
Olmış dü-tâ bu **nüh-felegün** kadd-i nâzûki
Büs ide tâ ki dâmen-i hışn-ı Selâniki
(Kt 1-2)

nüh-felek: Dokuz felek.

O rûtbe âsitanı üzre pürdür ehl-i hâcet kim
Teh-i kefşinde hülkuñ **nüh-felek** kim kıldı
destarı
(K 4/19-20)

nüh-i cām-ı lāle: Dokuz kadeh lāle.

nüh-i cām-ı lāle:-den
Sākî-i dehr kimseye virmez şarâb-ı sâf
Bağ 'ibret al çemende **nüh-i cām-ı lāleden**
(G 158/11-12)

nüh-kitâb: Dokuz kitap.

Evvel kadehde 'aks ide ref' eyleyüp niķâb
Mir'ât-i ķalbe şâhid-i mazmün **nüh-kitâb**
(Tb 2/5-6)

nukat kon: Nokta koymak.

nukat kon:-sa
Câ-be-câ hâl iledür ruħda olan revnak-i haķ
Yaķışur hüşn-i haķa zîr ü zeber **ķonsa nukat**
(G 119/1-2)

nuk-e hāme: İpliğın ucu.

Bā loķ u ķahrı ehl-e soħan şekve mikoned
Netevān ze **nuk-e hāme** boriden ħarir rā
(G 240/9-10)

nuk-e moğān: Kirpiğın ucu.

Begerd dide-e ħayret fezāyem **nuk-e moğān**
nist
Do çeşm der reh-e golzār kūyeş pay-e por-ħār
est
(G 242/9-10)

nükhet: Güzel koku, raviha, nefh-i tayvîb.

nükhet:-den
Mu'atтар itdi meşâm-ı cihānı **nükhetden**
Ĥayâl-i süfre-i ħulķunla giryehâ-yı ziyād
(K 11/67-68)

nükhet-i gülşen: Gül bahçesi kokusu.

nükhet-i gülşen:-le
Büy-yı nigârı **nükhet-i gülşenle** bir tıtar
Seyr it Belîğ bülbül-i zāruñ dimağını
(G 220/13-14)

nükhet-i ħāk-i sitānbul: İstanbul'un toprağının güzel kokusu.

nükhet-i ħāk-i sitānbul:-a
Düşdük vaţan vaţan diyerek 'ākıbet yola
Şad e'l-vedâ' **nükhet-i ħāk-i Sitānbul**
(G 181/1-2)

nükhet-i rüy: Yüzün güzel kokusu.

nükhet-i rüy:-u, -ñ
Ĥavâssa âb u tâbı **nükhet-i rüyüñ** virür yoħsa
Şemîm-i bü-yı gül düş-yı dimāğa bārdur sensüz
(G 102/13-14)

nükhet-i zülf: Saçın güzel kokusu.

nükhet-i zülf:-i, -y, -le
Kef-i sirişk-i terüm reşksâz-ı 'anberdür
Ki tıldı **nükhet-i zülfıyle** cüybâr-ı zamîr
(K 6/ 31-32)

nukl: Meze.

Sākî ta' allül eyleme gel yoħsa ĥumda şey
Besdür lebünle ĥâl-i ruħun bezme **nukl** ü mey
(Tb 2/121-122)

Nukl ü şarâb zāhide ġayet lezîz ise
Erbâb-ı 'aşķa ĥün ile laĥt-ı ciğer lezîz
(G 36/9-10)

Bāde **nukl** ister ki engüşt-i mühennâ-yı nigâr
Mest-i cām-ı la'line 'unnâb şeklin gösterür
(G 231/9-10)

nukl-i meclis ol: Meclisin mezesi olmak.

nukl-i meclis ol:-a
Fürüg-ı neş'ede birdür vücūda rüh ile rāh
Ki **nukl-i meclis ola** büs-ı ġabğab-ı tuffāh
(G 25/1-2)

nukra: Gümüş.

Encüm degül şaĥâ'if-i evrāk-ı cüduñı
Eyler zamāne **nukra** döküp rüz-ı şeb şümār
(K 12/145-146)

nukre-i encüm: Gümüş yıldızlar.

nukre-i encüm:-i
Yire bir dāne düşürmez bu felek ĥissetden
Nukre-i encümü hep bağrına basmış pul pul
(G 143/13-14)

nükte: Ancak dikkat edildiğinde anlaşılan ince söz ve mana.

Mānend-i gül aç ağzuñi ey gonca-dehen
Bülbül gibi biñ **nükte** bilürsin söyle

(R 9/3-4)

nükte-āmüz-ı hıred: Akıllı nükte öğretin.

Hıvāce-i şadr-ı debistān-ı cünūnam ki bugün
Nükte-āmüz-ı hıred küdek-i nā-dānumdur

(G 50/19-20)

O perī eylese erbāb-ı suhanla kelimāt
Nüktedānlıhda nice bülbüli eyler iskāt

(G 14/1-2)

nükte-dān: Nükte bilen, ince ve zarif kimse.

Ber-geşte itse saḥ-ı zemīni sipihr-i zāl
Gelmez bu dehre öyle bir ālüfte **nükte-dān**

(Tb 1/49-50)

nükte-dān:-ı, -m, -dur

Bülbül çemende laf-ı suhanverlik itmesün
‘Aşruñ Belig-i nādire-gü **nükte-dānmıdır**

(G 233/9-10)

nükte-dān ol: İnce sözden anlayan olmak.**nükte-dān ol:-mıḡ**

Bilinmez şanma tarz-ı dil-pesendi şahid-i
nazmuñ Belig
İstānbülun erbāb-ı ṭab‘ı **nükte-dān olmış**

(G 111/21-22)

nükte-dān-ı ‘ilm: İlmin nüktesinden anlayan.

Fenn-i suhanda ṭıfl-ı sebak-ıhvān olur eger
Gelse miyān-ı ma‘rekeye **nükte-dān-ı ‘ilm**

(K 10/91-92)

nükte-i mā-ḳıl: Sıgımlıcağ nükte.**nükte-i mā-ḳıl:-le**

Ṭıtdı zeyl-i suhanı **nükte-i mā-ḳille** vü del
Kaṭ‘ idem ġayrı du‘ā ile lisān-ı ḳalemi

(K 7/75-76)

nükte-sencān-ı cihān: Dünyanın nüktesini değerlendirenler.

Çekiye gelmiyor ol ḳāmet-i mevzūn aḡlā
Nükte-sencān-ı cihān ġayrı ḳosunlar lafi

(G 228/9-10)

nükte-sencān-ı semerḳand: Semerḳant'ın nükteden anlayanları.**nükte-sencān-ı semerḳand:-a**

Beligā ḳadrüñi bilmezse Rümüñ ehl-i ‘irfāñı
Bu nazm-ı pāki ġönder **nükte-sencān-ı Semerḳanda**

(G 176/17-18)

nükte-sencān-ı suhan: Söz nüktesinden anlayanlar.

Bu demlerde yine ey **nükte-sencān-ı suhan**
müjde

Beligüñ ḡafḡa-i mecmü‘a-i pāki ġazellenmiş
(G 112/13-14)

Beligā **nükte-sencān-ı suhan** bu nazm-ı zibāya
Nazire söylemek maṭlūb-ı ṭab‘-ı nükte-
dānumdur

(G 230/13-14)

nukūd-ı cān vir: Can parası vermek.**nukūd-ı cān vir:-ir, -ken**

Nukūd-ı cān virirken müḡterī bazār-ı ‘aşḳında
Meded şimdi metā‘-ı vaḡlı yāruñ
mübtezellenmiş

(G 112/11-12)

nukūd-ı eḡk: Gözyaşı paraları.

Yitmez **nukūd-ı eḡk** ile iş eylesek be-farz
Āhvāl-i pür-melālūñi ḡāh-ı cihāna ‘arz

(G 116/1-2)

nukūḡ-ı elvāñi: Renkli resimler.

Levh-i dīvār-ı pür-cilāsından
Mün‘akis hep **nukūḡ-ı elvāñi**

(T 4/19-20)

nukūḡ-ı kār-ı cihān: Dünya işlerinin resimleri.

Bu çarḡ ezelde ḳurılmış miḡāl-i çıkrık tām
Nukūḡ-ı kār-ı cihān vech-i aḡsen üzere tamam

(G 151/1-2)

nukūḡ-ı pāy-ı āsar-ı meges: Sineğin ayak izleri.

Miḡāl-i ḡāl-i nīli bir zamān farṭ-ı leṭāfetden
‘İzārında **nukūḡ-ı pāy-ı āsar-ı meges** gitmez

(G 94/11-12)

nümāyān: Görünen, meydanda.

Ümid-i ḡefḳat itmez ol cefā-cüdan ġöñül zirā
Nümāyān cism-i billürında dilāb içre seng-āsā

(Msd 1/13-14)

Ne ḡacet ziver-i ḡalḡāle ey serv-i ḡirāmānum
Nümāyān sāḳ-ı billürüñda ṭavḳ-ı ḳumrī-i cānum

(K 8/1-2)

nümāyān:-dur

Nümāyāndur lebümde āhdan tebhāleler bī-‘ad
İder peydā ḡabāb-ı mevci oldıḳça ḡabā müḡted

(G 32/1-2)

Derün-ı pīrehenden cism-i pür-nürüñ

nümāyāndur

Ki ġüyā āb-ı ḡāfi vāz‘ olunmuş cām-ı billura

(Mf 63/1-2)

Derün-ı pīrehenden cism-i pür-nürüñ

nümāyāndur

Ki ġüyā āb-ı ḡāfi vāz‘ olunmuş cām-ı billura

(G 187/3-4)

Yine āzürde olmuş sāye-i tār-ı niġāhından

Nümāyāndur henüz ruḡsār-ı gül-berginde āḡārı

(G 217/13-14)

nümāyān ol: Görünmek.**nümāyān ol:-ur**

Derūn-ı sāye-i cisminde 'āks-i āyineveş
Havāşş-ı ḥamse **nümāyān olur** bi-lā-ecsād

(K 11/47-48)

nümāyende-i elṭāf-ı kerīm ol: Cömertçe iyilikler göstermek.**nümāyende-i elṭāf-ı kerīm ol:-dı**

'Āleme oldu bu ferzende-i sa'ādetmendūñ
Cebhe-i pāki **nümāyende-i elṭāf-ı kerīm**

(T 22/11-12)

nümāyiş: Gösteri.**nümāyiş:-dür**

Bu **nümāyişdür** ziyāde zīver-i naqş-ı ḥaşir
Mevc-i pertev sāḥa-i eyvāna besdür būriyā

(T 1/21-22)

nümāyiş:-i

Dil-beste eyler ādemi dünyā **nümāyişi**
Lāyik dinürse silsile mevc-i serabına

(G 198/11-12)

nümūd eyle: Göstermek.**nümūd eyle:-di**

Kuvvet-i nāmıyyeden sāye-i verd-i taşvir
Mevce-i rāyihāya **eyledi** ṭākında **nümūd**

(T 10/5-6)

numüne: Örnek, misal.**numüne:-dür**

Ruḥsārūñ üzre dāne-i ḥoydan **numünedür**
Taḳtir olınsa şu 'le-i mihrūñ çekidesi

(G 213/11-12)

nūn: Hurūf-ı Osmāniyyenin virmi sekizinci harfi olan "n"nin ismi.

Dü la'li sürḥ ile tenvīne beñzer ammā kim
Tekellüm ile dehen **nūn** u şın olur şādır

(K 5/7-8)

nūn:-dur

Dü-la'lūñ şafḥada tenvīne beñzer kim 'ayān
olmuş

Derūnında dehānuñ **nūndur** gūyā nihān olmuş

(G 111/1-2)

nūn-ı ḥafī: Gizli nun.**nūn-ı ḥafī:-dür**

Şafḥada surḥ ile tenvīne müşābih dü-lebūñ
Ki derūnında anuñ **nūn-ı ḥafīdür** dehenūñ

(G 140/5-6)

nūr: Işık.

Vaṭanda tābiş-i āşār-ı ṭab'um eyler idi
Çerāğ-ı dīde-i aḥbābı **nūr** ile tenvir

(K 6/125-126)

nūr telāṭum-ı id: Işık dalgalarının çarpışması.**nūr telāṭum-ı id:-üp**

O dem ki baḥr-i şeherde **idüp telāṭum-ı nūr**
Pür oldu keşti-i 'anberle ḳulzüm-i kâfur

(G 61/1-2)

nūrāniyyet: Parlaklık.

Der-ḥayāl eyleseler dilde anı zāhir olur
Şem'-i fānūs gibi ḥārice **nūrāniyyet**

(G 15/19-20)

nürdan: Işıklı, parlak.

Mu'allāḳ **nürdan** ḳandil olur 'arş-ı mu'allāya
Dil-i pür-feyż eylese mihr-i dirāḥşānum

(K 8/25-26)

nūr-e şam': Mumun ışığı.

Forūğ-e 'aşḳ rā āşār-e baḥt-e tīre der kār est
Ke **nūr-e şam'** rā tābeş-e nomāye der şeb-e tār
est

(G 242/1-2)

nūr-ı başar: Göz nuru.

Nıgeh-i tız ile ol āfet-i cānı şıḳduñ
Ġayrı ey **nūr-ı başar** sen de gözümdeñ çıkduñ

(G 139/1-2)

nūr-ı cebhe-i berrāk: Şeffaf yüzün ışığı.

nūr-ı cebhe-i berrāk:-i
O kākül uçlarına dāmen-i şeb diñse lāyikdür
Ki **nūr-ı cebhe-i berrākı** yārūñ şubḥ-ı şādıḳdır

(Mf 6/1-2)

nūr-ı çerāğ-ı merdümek-i düdmān-ı 'ilm: İlim ailesindeki insanların mumunun ışığı.

nūr-ı çerāğ-ı merdümek-i düdmān-ı 'ilm:
Olmış fürüğ-zāde-i ṭab'-ı münnevverün
Nūr-ı çerāğ-ı merdümek-i düdmān-ı 'ilm

(K 10/17-18)

nūr-ı çeşm: Göz nuru.

Noḳṭa-i ḥāl-i zib-i ruḥ ma'na-yı rengin **nūr-ı**
çeşm

İki mışra'la güzel bir beyt-i ebrüdur bana

(R 22/3-4)

nūr-ı çeşm: Gözün nuru.**nūr-ı çeşm:-i**

Nūr-ı çeşmi yolına eylemişem pāy-endāz
İtme rence ḳaddimūñ gel bu perend üstine baş

(G 115/9-10)

nūr-ı dīde: Göz nuru.

Ey **nūr-ı dīde** fidyeye-i ibn-i Ḥalil için
Bāğ-ı keremden indi ise kebş-i bī-bedel

(Kt 27/1-2)

nūr-ı nāzır: Işık gözetmek.

Dilde cevlan ideyor dür olalı rüyından
Bulamaz merdümek-i dīdeyi **nūr-ı nāzır**

(T 9/13-14)

nür-ı nıgeh: Aydınlık bakış.

Süzilmiş perde-i bādāmdan **nür-ı nıgeh** şad-bār
O şūhuñ soñra varmış şafha-i rüyında ān olmuş
(G 111/9-10)

nür-ı şerār: Kıvılcımın ışığı.

nür-ı şerār: -dur
Dest-i bahilde zer-i maħbūb güyyiā
Nür-ı şerārdur ki derūn-ı ħacerdedür
(G 39/3-4)

nür-ı tābiş-efgen-i kandil-i merdümān: İnsanların kandilinin ışık saçan nuru.

Ey şeb-çerāğ-ı sāha-i zūlmet-serāy-ı cān
V'ey **nür-ı tābiş-efgen-i kandil-i merdümān**
(Th 1/11-12)

nür-veş: Nurlu, ışıklı.

Nür-veş dīdeden oldıysa o meh-rū pinhān
Dā'imā āyine-i dilde ħayālī ħāzır
(T 9/11-12)

nüş: 1. Tatlı sev.

nüş: -dur
Yāruñ cefāsı **nüşdur** ā'dā vefāsı nış
Olmaz cihānda mīve-i her bir seçer lezīz
(G 36/5-6)

2. Şarap.

Olinca 'ādet eşer kalmayor müdāvāda
Müdām **nüş** ile dünyāda zā'il olmaz ħam
(G 195/10-9)

nüş: -ı, -n, -da

Bir zamān lezzet-çeş-i ṭab'um simāt-ı dehr olup
Zehr ü kand ü nış ü **nüşında** ħalāvet bulmadık
(G 133/11-12)

nüş eyle: İçmek.

Dir zebān-ı lüleler 'atşāna tārlıñ Belīg
Gel hemān bu çeşmeden **nüş eyle** bismillāh mā
1168
(T 3/9-10)

nüş eyle: -dük

Nice ħum-ħānenūñ biz şerbetin **nüş eyledük**
ammā
Hele pīr-i muğānuñ başka ħalet var kedūsında
(G 183/7-8)

nüş eyle: -dükçe

Āb-ı şāfiden alup **nüş eyledükçe** teşnegān
Şulanur baħruñ lebī imrendigūñden dā'imā
(T 3/7-8)

nüş id: İçmek.

nüş id: -e
Ĥāzīn cennete söyleñ ki leb-i Kevşerde
Mustafā 'aşkına **nüş ide** şarāb-ı şāfi
(G 228/3-4)

nüş id: -en

Bir mey getir ki **nüş iden** anı mu'āf ola
Akvāl-i ħürmetinde niçe iħtilāf ola
(Tb 2/25-26)

nüş id: -iip

Gülrāra gel selāse-i gassāle **nüş idüp**
Çirk-āb-ı ħāmdan ey dil-i ālūde ṭāhir ol
(G 142/9-10)

nüş it: İçmek.

nüş it: -dür, -iip
Nüş itdürüp o ħoncaya zehr-i helāhili
Bād-ı fenāya oldı ħidā 'ömr-i ħāşılı
(Tb 1/79-80)

nüş it: -dür, -ür

Güldürürse rüyını her gün sipihrūñ rüzgār
Kāse kāse her seħer **nüş itdürür** ħūn āfītāb
(G 8/9-10)

nüş-dārū: Bir tür macun, panzehir, tiryak.

O zāt-ı hikmet-āmūz-ı Aristo kim müdām eyler
Nıgāñ-ı iltifātın **nüş-dārū** ṭab'-ı rencūra
(T 27/5-6)

nüşa: Birbirinin tıpkısı olan vazılı sevlerin her biri.

nüşa: -lar
Kim olsa **nüşhalar** 'ālemde erbāb-ı ħired cümle
Bulurlar nüşha-i ebced gibi ħıfzında kāmūsı
(K 3/49-50)

nüşa: -da

Dil-i şuħanver 'aceb mi şikeste olsa Belīg
Ki **nüşhada** varak-ı münteħab şikeste olur
(G 232/11-12)

nüşa-i ebced: Ebced kitabı.

Kim olsa nüşhalar 'ālemde erbāb-ı ħired cümle
Bulurlar **nüşa-i ebced** gibi ħıfzında kāmūsı
(K 2/49-50)

nüşa-i ilhām: Mana kitabı.

nüşa-i ilhām: -dur
Cenāb-ı Rātīb-ı Āşāf-nazīrūñ bezm-i cūdında
Temennā-yı Belige **nüşa-i ilhāmdur** mir'āt
(G 13/21-22)

nüş-ı cām: Kadehteki şarap.

nüş-ı cām: -ı
Belīgā **nüş-ı cāmı** dest-i luṭfuñ ħoş-güvār eyler
Güzārgāh-ı gülüya mevc-i bāde ħārdur sensüz
(G 102/19-20)

nüş-ı dārū: İlaç içme.

nüş-ı dārū: -sı
Fürüg-re'y ile ħall itdüğü terkīb olur ancak
Mizāc-ı 'ālemūñ taşhıhe bādī **nüş-ı dārūsı**
(K 3/59-60)

nüş-ı leb: Dudağın şerbeti.**nüş-ı leb:-i**Hâṭ-ı nev-hâste **nüş-ı lebi** pür-niş itdi

Kaṭı çok sâde-dili 'aḳıbet-endiş itdi

(G 223/1-2)

nüş-ı mey: Şarap içme.**nüş-ı mey:-de****Nüş-ı meyde** gerden-i şâfin temâsâ eyleyüp

Bâde-i gülgün iner şandum gülüy-ı şişeden

(G 159/7-8)

nüş-ı şarâb-ı 'adn: Cennet şarabından içme.

Bezm-i fenâdan ayağı çünki çeküp gidem

Nüş-ı şarâb-ı 'Adn ile def'-i ḥumâr idem

(Tb 2/19-20)

nuṭk: Söz, kelâm.

Mesîhe olmasa bunlar ihânet üzre müdâm

Belîğ-i mu'cize-dem **nuṭk** ile Mesîhâdur

(K 5/63-64)

Baḡs-i 'ilm itmege ağâz idicek meclisde

Lâl ider **nuṭk** ile dânişver-i ehl-i hikemi

(K 7/31-32)

nuṭk-ı müste'âr: Ödünç söz.

Mışra'-resây-ı küçe-i bâzâr-ı nazmda

Memlûk-ı ṭab'-ı pür-keremüñ **nuṭk-ı müste'âr**

(K 12/125-126)

nüvâziş id: Gönül almak, iltifat etmek.**nüvâziş id:-er**

Sitem eylerse de kat'-ı ümîd itmem vişâlınden

İder dil-ber **nüvâziş** 'âşıkâ âzârdan soñra

(G 172/9-10)

nüzhetgeh-i 'adn': Cennetin ferahlığı.**nüzhetgeh-i 'adn':-i**

Bu binâ-yı nev-i dil-cüyü yapup

İtdi **nüzhetgeh-i 'Adn**'i ta'ṭil

(T 20/27-28)

nüzhet-i kemâlât: Olgunlukların ferahlıkları.

Şa'iri şî'rden fark eylemez ebnâ-yı 'aşr ammâ

Bilür nüzhet-i kemâlât suḡanda herkesüñ zâtın

(Kt 3/1-2)

nüzül: Aşağıya inme.

Yapıldı pâyüñe bir nerdübân-ı kaşr-ı suḡan

Ki saṭr saṭr nigâh eyleye nüzül u 'urüc

(G 24/3-4)

nüzül id: Aşağıya inmek.**nüzül id:-er, -di**

'İsâ nüzül iderdi ṭabâbetle bî-gümân

Feryâd-ı ḳudsiyândan eger olmasa eşam

(Tb 1/13-14)

nüzül id: -er, -se

Ḳurbânüñ oldığım saña lâyıḳ deḡil midir

Gökden nüzül iderse bize berre-i Ḥamel

(Kt 27/3-4)

-O-**o: 1. Üçüncü teklik şahıs zamiri.**

Hüsn ile dil-ber-i mümtâz ise 'âlemde suhan
O büt-i 'işvegerün rüyına ândur ma'nâ
(G 1/11-12)

O Buhtu'n-nasr hünî gamzelerle tutdı âfâkı
Yıkar Beytü'l-mukaddes gibi her dem kalb-i
'uşşâkı
(Msd 1/27-28)

Hâleleş urdı o meh-päreye rengin pişgîr
Ser-tırâşa uzadup boynın o da oldu esir
(Msd 2/39-40)

Bir sebze-i nâ-yâb-ı mahabbet varmış
Bu şüre gönüllerde o şimdi bitmez
(R 3/3-4)

Şarâb-ı âteşine rüzgârın âfeti n'eyler
O şem'a sâkıyâ fânüs için âmâdedür mînâ
(G 5/9-10)

Aña ilkâ-yı muhât eylemez ammâ esnâf
Yağalar yârî tâbân-keşdür o bî-istinkâf
(Msd 5/47-48)

O gülşende gönül ümmid-i hvâb-ı râhat eyler
kim
Olur bâng-i şikest-i reng ile hvâb-ı girân ifnâ
(G 6/3-4)

Benüm o pâdişâh-ı milket-i suhan ki baña
Muğaldür k'ola âyine-i kaderde nazîr
(K 6/167-168)

O müy-ı levha-i yâkûta bendedür dil kim
Sebât-ı meşq-i tebsümle kaldı haţt-ı sevâd
(K 11/23-24)

Ben o bed-bahtam ki baksam şafha-i âyineye
Baht-ı şümumdan baña 'aksimde rev-gerdân
olur
(Mf 11/1-2)

Gönül ki leyle-i zülfünde kaldı dil-dârûn
Görür o âyine-i sineyi güşâde şabâh
(G 25/3-4)

Çekide eyledi pinyâli gamzesinden kân
O zulm-i pîşe baña kıldı el-âmân âmân
(Mf 44/1-2)

Kimi bûs itmek murâd eyler ruhın kimisi şem'
Ol gülün dâmânımı geh o çeker geh bu çeker
(G 171/9-10)

Şebîh-i merdümek-i didedür o ben diyemem
Kimisi nokta dir ol hâle kimi fülful dir
(G 72/9-10)

o:-dur

Muhibb-i şadık **odur** muktezâ-yı hâl üzre
Yâ şarf-ı mâl ide ahhâbına yâ bezl-i vücüd
(G 35/3-4)

Huceste-menkabe 'Osmân Efendi Big kim **odur**
Cihânda şimdi muqadder-şinâs ehl-i hüner
(Kt 47/1-2)

'Âşık **odur** ki mecma'-ı hûbâna bakmasun
Mânend-i âb pâyına her servün aqmasun
(G 163/1-2)

Aldı yek-çeşm **odur** merdümek-i şeffâfi
Bu meşeldür ki dinür bir başa bir göz kâfi
(G 228/1-2)

Dil-ber **odur** ki Ka'be-i küyında bî-riyâ
Mağlûb-ı naqş-ı büse ola naqş-ı büriyâ
(G 2/1-2)

Odur pervâne kim bî-hod ola âşâr-ı za'findan
Ten-i zârûn harîr-i pertev-i mâh olsa melbûsı
(K 3/15-16)

o:-lar

'Aceb mi itseler âhen-dilân birbirine yârî
Olar engüştüne sözünün dâ'im kafâ-dârî
(G 217/1-2)

2. İşaret sıfatı.

Râ kaşlarıyla kâddimi dâl itdi şiveden
Fermân-berân-ı 'aşka o şühuñ bu râsı var
(Th 1/9-10)

Dökdi o şüh kanımı mânend-i âb-ı rû
Küyında hün ile ider üftâdegân vüzü
(Th 1/21-22)

O meh kim çihre-i berrâkı mir'ât-i mücellâdur
Fürüg-ı hüsn-i 'âlem-tâb ile hürşid-i garrâdur
(Msd 1/1-2)

Çil aqçe gibi beñler zeyn idüp ol vech-i berrâkı
Bu nisbetle o şüha şaygâdur çilli itlâkı
(Msd 1/25-26)

Oldı o bülbül-i çemenistân-ı rahmetün
Pervâz-ı irtihâli şeref-dâde-i kadem
(Tb 1/11-12)

Şad âh kim o gülbün-i gülşen-serây-ı cân
Gül-berg-i 'ömrün itdi hebâ şarşar-ı hâzân
(Tb 1/41-42)

Nüş itdürüp o goncaya zehr-i helâhili
Bâd-ı fenâya oldu gıdâ 'ömr-i hâşılı
(Tb 1/79-80)

Kimdür o kim bu mâtemi güş eyleyüp anuñ
Yanmaya tab'-ı germi misâl-i dil-i çenâr
(Tb 1/91-92)

‘İzârında o hatt üftâdegânuñ dūd-ı âhidir
Ruḥunda ‘aks-i ḥâlî merdüm-i çeşm-i siyâhidir
(Mf 1/1-2)

Bâg-ı hüsnüñ sebze-i nev-ḥaṭ ṭarâvet-yâb idüp
Gerdenüñde dâne-i tuḥm-ı melâḥatdür o ḥâl
(Ş 1/3-4)

Der-kemîn olmış yatur dâ‘im rakîb-i bed-gümân
Virmesün fırsat o zulm-endîşe Rabbü‘l-âlemîn
(Ş 2/15-16)

Şeh-levendâne kesüm şevk ile hengâm-ı şehër
Semt-i dükkâna ḥırâm itdi o şüh-ı berber
(Msd/ 1-2)

Peştemâl ucu gibi çiymedi ‘uşşâkıyı yâr
Taşma kayışı gibi şarkar o miyâna ağıyar
(Msd 2/13-14)

Ne ‘aceb Çekmeceli dil-bere düş oldık âh
Hemen kayışını alır ‘aşığı şirtından o mâh
(Msd 2/19-20)

Şaşırup hafta-yı başın oldı o fettâna nedim
‘Aķıbet eyledi dil-dâra şaķalın teslîm
(Msd/27-28)

Da‘vet itme o perî-rüyî tırâşa gidemez
Tâzesüz bir ḫurî dükkânçede yârân idemez
(Msd 33-34)

Ḥâleleş urdı o meh-pâreye rengîn pişgîr
Ser-tırâşa uzadup boynın o da oldı esîr
(Msd 2/39-40)

Germ olup itdi ‘araķ-çînini kesdi anı der
Baş açık ‘aşık-ı dîvâneye döndi o püser
(Msd 2/41-42)

Kalmadı hergiz o meh-rûda kesâfetden eşer
Kıl kadar ‘aybı eger var ise anuñ göster
(Msd 2/47-48)

Efsürde oldı meclis-i ‘işret nigâra bak
Allâh ‘aşķına o büte bir piyâle çak
(Tb 2/33-34)

Hey meyle bir kopuş var o muṭribde kim beni
Âşüfte itdi ‘aķlumı başdan idüp cüdâ
(K 2/39-40)

Şad âh kim o gülbün-i bağ-ı velâyeti
Pejmürde eyledi sitem-i ceş-ı eşkiyâ
(K 2/123-124)

Cüş eyleyen serâb degüldür o ‘arşada
Ḥuşk itdü âteş-i ah-ı ulü‘l-‘abâ
(K 2/129-130)

Çekdüm derüna kafile-i ḫayl-i mihnetüñ
Oldı o cünde cünbiş-i dil nâle-i derâ
(K 2/143-144)

İtdüñ o gonca-femle şehër merḥabâ şabâ
Açma bu dürc-i gevher-i râzı kaḫa şabâ
(G 3/1-2)

Çâkî-i zaḫm-ı dil-i zârını dirmiş dikmem
Alamaz baña o ḫayyât ne virdi bilmem
(Mf 3/1-2)

Şîşe-bâzî-i ḫabâb ile biraz ḫurdı oyun
Künc-i ḫalvetde görüp şanma o şühî mevzün
(Msd 3/27-28)

Seherde ḫabb-i afyon neş‘esinden bî-niyâz eyler
O şuhûñ şafḫa-i ḫâtırda naķş-ı ḥâl-i Hindüsü
(K 3/21-22)

O vâlâ-menzilet kim şad-edeble pişgâhında
Dil üzre tâ-be-leb vâcibdür istikbâl-i pâ-büsü
(K 3/53-54)

‘Adü-yı dîv-nijâda toķınsa ḫahr eyler
Elinde sâ‘iķâsâ o tîg-i ḫün-alüd
(Kt 4/3-4)

Mefḫar-i nesl-i düde-i Ḥitmân
Aḫmed Ağâ o Ḥâtem-i şânî
(T 4/1-2)

Uydırırca pişine vuşla-i yârı ağıyar
Şofra yanuñda dikiş ṭutmaz o ipsiz mekkâr
(Msd 4/11-12)

Ḥayli şalvarlı şinâverdür o ebrüsü kemân
Tir-i nezzare-i dil-düza yeledür müjgân
(Msd 4/13-14)

İç tonından ḫocınurken o sürîn ü zânü
Mü-miyâna ṭolama koluñı yazuḫdur bu
(Msd 4/21-22)

Lâyık oldur o mehüñ ḫaṭ-ı şü‘â-ı enzâr
Ola kerakesinüñ şemsesine rişte-i târ
(Msd 4/29-30)

Penbe aṭlas gibi ülkerli o rengîn ruḫsâr
Söyle zâhid zenebüm gördüñ ise böyle nigâr
(Msd 4/41-42)

Nesyeyi levḫine teḫâşir ile yazdıķca o yâr
Rüy-ı müyum ütüler âteş-i ḫayret nâ-çâr
(Msd 4/47-48)

Ḥil‘at ister beni püskürme şeh-i mümtâzum
Dün Belîg açdum o cânâna metâ‘-ı râz
(Msd 4/51-52)

Anı taḫmîn ile ölçüp biçerek âhir-i kâr
Gördi kim çıķmadı şan‘atla tegellendi o yâr
(Msd 4/53-54)

‘Adü-yı dîv-nijâda toķınsa ḫahr eyler
Elinde sâ‘iķâsâ o tîg-i ḫün-alüd
(Kt 4/3-4)

O destür-ı şehâvet-mâye kim dâ'im nişâr eyler
Mişâl-i çeşm-i 'âşık zevk ile dâ'im güherbârı
(K 4/17-18)

O rütbe âsitâni üzre pürdür ehl-i hâcet kim
Teh-i keşinde hülkuñ nü-h-felek kim kıldı
destârı
(K 4/19-20)

Letâfetden o şühuñ zâ'il olmaz büsegâhında
Mişâl-i hal-i nilî 'âşıkun cây-ı leb-i büsü
(K 3/19-20)

Şeherde habb-i afyon neş'esinden bî-niyâz eyler
O şühuñ şafha-i hâtırda nakş-ı hâl-i Hindüsü
(K 3/21-22)

O vâlâ-menzilet kim şad-edible pişgâhında
Dil üzre tâ-be-leb vâcibdür istikbâl-i pâ-büsü
(K 3/53-54)

'Adû-yı dîv-nijâda tokınsa kahr eyler
Elinde sâ'ikaâsâ o tîg-i hün-alüd
(Kt 4/3-4)

Mefhar-i nesl-i düde-i Hitmân
Ahmed Ağâ o Hâtem-i şânî
(T 4/1-2)

Uydırırsa pişine vuşla-i yârı ağıyâr
Şoñra yanuñda dikîş tütmoz o ipsiz mekkâr
(Msd 4/11-12)

Hayli şalvarlı şinâverdür o ebrüsü kemân
Tîr-i nezzare-i dil-düza yeledür müjgân
(Msd 4/13-14)

İç tonından kocınurken o sürin ü zânü
Mü-miyâna tolama koluñı yazukdur bu
(Msd 4/21-22)

Lâyık oldur o mehûñ hañt-ı şu'â-i enzâr
Ola kerakesinüñ şemsesine rişte-i târ
(Msd 4/29-30)

Penbe atlas gibi ülkerli o rengin ruhsâr
Söyle zâhid zenebüm gördün ise böyle nigâr
(Msd 4/41-42)

Nesyeyi levhine tebâşir ile yazdıqça o yâr
Rüy-ı müyum ütüler âteş-i gayret nâ-çâr
(Msd 4/47-48)

Hil'at ister beni püskürme şeh-i mümtâzum
Dün Belîg açdum o cânâna metâ'-ı râz
(Msd 4/51-52)

Anı tahmîn ile ölçüp biçerek âhir-i kâr
Gördi kim çıkmadı şan'atla tegellendi o yâr
(Msd 4/53-54)

'Adû-yı dîv-nijâda tokınsa kahr eyler
Elinde sâ'ikaâsâ o tîg-i hün-alüd
(Kt 4/3-4)

O destür-ı şehâvet-mâye kim dâ'im nişâr eyler
Mişâl-i çeşm-i 'âşık zevk ile dâ'im güherbârı
(K 4/17-18)

O rütbe âsitâni üzre pürdür ehl-i hâcet kim
Teh-i keşinde hülkuñ nü-h-felek kim kıldı
destârı
(K 4/19-20)

'İşve vü nâzda ol keşger-i müyşikâf
Pişegerdür o şanâ' de degildür hañfâf
(Msd 5/1-2)

Beni yâbâna atar eski pâ-buç gibi o yâr
Çıkma yoldan sağ ayakkabı degildir ağıyâr
(Msd 5/7-8)

Çift olur yâr ile tek tırmaz o mest ü hayrân
Anı bindirmege bir fil ara teşhîre hemân
(Msd 5/27-28)

Kıç ayağıdır o ağıyâr-ı denî şeytânun
Nakşı yok destgeh-i hilede hergiz anun
(Msd 5/37-38)

Gerçi palançesi yok hardır o ağıyâr-ı tebâh
Tolama boynuña efsârı tegeller gümrâh
(Msd/ 45-46)

Emânet ile bu nazmı o hıfz ider zirâ
Semiyy-i fâhr-i cihân bir Emîn Efendidür
(Kt 5/3-4)

O fitne ger beni Mecnûn iderse Leylâdur
Başumda silsile-i kayd-ı zülfi sevdâdur
(K 5/1-2)

İki kâşıyla hañt u leb o çâr-ebriñun
Egerçi kıt'adur ebrüsü beyt-i a'lâdur
(K 5/5-6)

O şüh-ı 'işvegerün nâhun-ı mühennâsı
Tamâm münhasif olmuş hilâl-i garrâdur
(K 5/15-16)

Medâr-ı hüsn yâ gird-âb-ı âbdur yâhüd
O nâfe külçe-i sîm üzre şekl-i tamgâdur
(K 5/21-22)

Sürini küh-ı bilür iki sâk-ı pây-ı nigâr
Çıkar o küh-ı şafâdan dü-cüy-ı ra'nâdur
(K 5/23-24)

O şîr-i ma'reke-ârâ ki rüh-ı a'dâya
Bakılsa nev-eşer-i hañçeri hüveydâdur
(K 5/29-30)

Hezār sa'y-ı Belîğ ile kimse fetḥ idemez
 O yerde kîse-i zer mün'akid mu'ammâdur
 (K 5/57-58)

Hıdîv-i dâd-güster Âşaf-ı şânî Ḥalîl Pâşâ
 O zât-ı ekremüñ ferzend-i vâlâ-gevheri ol mâh
 (T 6/1-2)

O kâkül uçlarına dâmen-i şeb diñse lâyıkdır
 Ki nûr-ı cebhe-i berrâkı yârüñ şubḥ-ı şâdıkdır
 (Mf 6/1-2)

Bu şeb ḥayâlini rü'yâda resm iderdim eger
 O cünbiş ü hareket olsa ḳabil-i a'bîr
 (K 6/25-26)

Firâkı tabına maḥv oldı şaḥn-ı ayîne
 O şuḥa kendüyi 'add eyler iken 'aks-ı nazîr
 (K 6/33-34)

Benüm helâkûme ihyâ ider o îsî-dem
 Raḳîbi şafḥa-i dîvâra itseler taşvîr
 (K 6/41-42)

O fazıl-ı mütebahḥir ki vaḳt-i baḥt-ı 'ulûm
 Yanında ḳaṭra deĝil 'ilm-i 'âlem-i taḥrîr
 (K 3/53-54)

Cihânda bîm ü hirasuñ o rütbe cârî kim
 Olınsa şümî'-i bed-nâm-ı düşmenüñ ta'bîr
 (K 6/115-116)

Olur o ḥaşyet ile müstemirr olursa eger
 Olursa ismine râcî' kelâm içinde zamîr
 (K 6/117-118)

O Yûsufam ki yine çeşm-i pîr-i Ken'ânî
 Sirişk-i ḥaşret ile eyledim piyale-i şîr
 (K 6/133-134)

Benem o zaḥm-ḥvâr-ı ḥançer-i sitem ki ḳazâ
 Ğubâr-ı ĝamla ider raḥne-i dilûm ta'mîr
 (K 6/135-136)

Benem o ĝam-zede kim farṭ-ı tâb-ı sînemden
 Olur sirişte ḥarâretle mevc-i nâr-ı sa'îr
 (K 6/137-138)

O rütbe yaḳdı beni nâr-ı ĝam ki seyr idemez
 Eger ki şafḥa-i dil naḳş-ı yâra olsa mesîr
 (K 6/139-140)

O rütbe âteş-i ĝam itdi cānumı pür-süz
 Ki dest-i merg olur anuñ taşarrufunda ḳaşîr
 (K 6/155-156)

O cevherim ki lebümden olur ziyâ-efgen
 Mişâl-i tâbiş-i âyine şâfi-i taḳdir
 (K 6/163-164)

Benüm o bülbül-i mu'ciz-edâ ki naĝmemden
 Nümâ-pezir olur elbet şükûfe-i taşvîr
 (K 6/165-166)

'Adne kıldı heves o gül yâ Rab
 Ola zîbâ anuñla baĝ-ı Na'îm
 (T 7/7-8)

O mehûñ säid'-i berrâkı yed-i beyzâdur
 Şaḥn-ı dükkânçe tecellî-gede-yi Mûsâdur
 (Mf 7/1-2)

Çekdi serv-âsâ anuñ bu bâĝdan
 'Adne toĝrıldı o ṭab'-ı müstakîm
 (T 8/7-8)

O ser-gerdâniyem ben vâdî-i 'aşkuñla
 şevḳümden
 Eşeddür gerdiş-i cevvaleden ṭavḳ-ı giriñbanum
 (K 8/13-14)

O rütbe pür-ḳanâ'at kem-nevâl-i ḥvân-ı dehrem
 kim
 Ḥayâl-i cünbiş-i müjĝân olur dâ'im meges-
 rânüm
 (K 8/17-18)

O vâlâ-menzilet kim şad-edeble bûs-ı dâmānuñ
 Kenâr-ı lebde istiḥsân ider ṭab'ı şenâ-ḥvānum
 (K 8/43-44)

Bir işâretdir o çâr-ebrû nezaket-pîşenüñ
 Ka'be-i rüyında va'z itmiş Ḥüdâ mihrâb-ı çâr
 (Kt 9/3-4)

Selsebîl ile anı pâk ider elbet Rıdîvân
 Dâmen-âlûd-ı ĝubâr olsa o tıfl-ı tâḥîr
 (T 9/7-8)

Nûr-veş dîdeden oldıysa o meh-rû pinhân
 Dâ'imâ âyine-i dilde ḥayâli ḥazîr
 (T 9/11-12)

Eyleyüp küngüre-i 'arşda rûḥı ṭayerân
 Ola âyine-i dîdâra o tûṭî nâzîr
 (T 9/19-20)

İderdüm pâyına piçide mevc-i cevher-i cānı
 O şūḥun 'aksi teşrif itse mir'ât-i süveydâya
 (K 8/7-8)

O rütbe 'âlemi bî-hûş kılmış devr-i ḥüsnüñ kim
 Seḥer şebnem ṭutar âyine mihr-i 'âlem-ârâya
 (K 9/11-12)

O rütbe lezzet-i maẓmûn ile perver ki âşârı
 Şu'â'-ı târ-ı çeşmi eyledi piçide ma'nâya
 (K 9/61-62)

Her şubḥ kim ki dâne-i ḥâlûñ ḥayâl ide
 Olmaz o ḥubb-ı neş'e-yi afyona ihtiyâc
 (Mf 10/1-2)

Sepide-dem ki o şâhenşeh-i ferîşte-nijâd
 Mişâl-i mihr-i dirâşşende kıldı 'âlemi şâd
 (K 11/1-2)

Dem-i hicāb o mehūn gūş ider leţāfetden
Şikest-i zemzeme-i reng-i 'ārızı dilşād

(K 11/11-12)

O şūh-ı 'arbede-ārā ki tiġ ü hañcerinüñ
Şikeste cevheridür mevc-i hūn-ı ehl-i vedād

(K 11/15-16)

O zīb-i mañfil-i dānişverān ki fiţnatuñuñ
Kemīne bendesidür nāfdān-ı isti'dād

(K 11/37-38)

O rütbe kapladı dehri bürüdet-i āhum
Ki buzlı cevhere döndi şerār-ı şu'le-nihād

(K 11/89-90)

Benüm o nākıd-ı şeh-bender-i ma'ānī kim
O resme buldı metānet esās-i ebyātum

(K 11/97-98)

Benüm o nākıd-ı şeh-bender-i ma'ānī kim
O resme buldı metānet esās-ı ebyātum

(K 11/97-98)

Benüm o fāris-i meydān-ı ma'rifet ki bu gün
Meşīme-i 'adem ü ümmehāt-ı erba'adan

(K 11/101-102)

O şūhuñ dāne-i hāl-i ruñundan feyz-yāb olmış
Felekde ahterümden ğayrı yoñdur bir siyeh
kevkeb

(G 11/3-4)

O zāt-ı ekremüñ bir tıfl-ı emced şulb-i pākinden
Gelüp dünyāya itdi hānedān-ı devletün tezyīn

(T 11/7-8)

Emvāc-ı tāb-ı 'ārızı cūş eyleyüp o şūh
Āb içre oldı 'aks-i kāmēr gibi āşikār

(K 12/19-20)

l gülsitān-ı bāġ-ı vefāyı görünce dil
Akdı o demde pāyına mānend-i cüybār

(K 12/45-46)

Ol rütbe tāb-ı rehle rūhı tāb-nāk kim
Kalmış sipend-i hāl-i o cür'etle ber-ķarār

(K 12/49-50)

Elfāz-ı medhūñ olmasa da Yūsuf olsa ger
Mehd-i ķalemden itmē o mazmūnı der-ķenār

(K 12/135-136)

Dānişverā tefāzzul-i cūduñ o rütbe kim
Elfāz-ı medhe vaşf-ı şerifüñ virür veķār

(K 12/151-152)

Atılma pāreye ķundakçıdır o sīm-endām
Virür neşāt āña yaldız ķadar zer-i mañbūb

(H 12/5-6)

O şūha göndereyüm nāmemi hiç olmazsa
Dehān-ı rañne-i dīvārını ķapar mektüb

(G 12/7-8)

Ķapılma cāzibe-i hūsn-i ser-tırāşa Belig
Ķıyāmeti ķoparur başına o şeh-r-āşüb

(G 12/13-14)

İlişince o tākā tār-ı nigāh
Çeşm-i hayret-ķeşān olur ķandil

(T 12/13-14)

O şūhun pertev-i emvāc rüy-ı tāb-nākından
Mişāl-i keşt-i lertzende bī-ārāmdır mir'āt

(G 13/13-14)

O Felātun-hıred vāşıf-ı vālā-himemüñ
Mün'aks āyine-i ķalbine esrārı Hūdā

(T 13/5-6)

O kerem-pişe ki hāk-i rehini öpmek içün
Egilüp ķāmetini pır-i felek kıldı dü-tā

(T 13/7-8)

Seyr idüp evc-i felekden o tūfeng-endāzi
İtmesün redd nihāyet tūb atanlık aşlā

(T 13/35-36)

O perī eylese erbāb-ı suñanla kelimāt
Nüktedānlıķda nice bülbüli eyler iskāt

(G 14/1-2)

O perinüñ alamaz 'aksini mir'āt ammā
Hāne-i āyinede cıveler eyler bi'z-zāt

(G 14/11-12)

Bilmek ister iseñ o mazlūmı
Nāmı Bazārī-zāde İbrāhim

(T 14/3-4)

İmtidād itse eger fart-ı leţāfetden o dem
Eşer eyler ruñına tār-ı nigāh-ı ħasret

(G 15/17-18)

Eriyor hoşķa-i la'linde kelām-i şirīn
Ne gezer yoñsa lişānında o hūsn-i lüknet

(G 15/25-26)

Bu şeb vaşlın o meh ferdāya ķorsa ey dil-i şeydā
Bunı pek belle kim gündüz çıķılmaz kūh-ı
billūra

(Mf 16/1-2)

Meges-āsā o bütüñ semtine vızlarsa raķīb
Kehli ķo pire gibi ķapük olup ensede bit

(G 17/9-10)

Biñ füsün ile hayāli o bütüñ geldi Belig
Gözün aç ħalvet-i dilbābını yap berkit

(G 17/19-20)

O âfet sâ'irün yanında Seyyiddir melâhatde
Nazîri mün'adim her vech ile fenn-i nezâketde
(Mf 18/1-2)

Ne rütbe sihre çalışdı **o** dîde-i Hârût
Ki atdı kendüsini çâh-ı Bâbile Mârût
(G 19/1-2)

Şehîd-i 'aşkı olursam **o** şüh-ı serv-ı kaddün
Dıraht-ı servden olmazsa istemem tâbüt
(G 19/7-8)

İtmez **o** şüh 'aşkı-ı hayrandan ictinâb
Şîr-i muşavver âfet-i naççîr olur mı hiç
(G 23/5-6)

Henüz haatmadı iklim-i hüsnini **o** şehdün
'Aceb niçün taqayor zülfî ser-nigün sorguc
(G 24/5-6)

Tolaşdı zülf-i girih-gîr-i dil-bere reg-i dil
Kim oldı haylî zamândur **o** rişte virmedi uc
(G 24/7-8)

Gelürse meclise sâkî rakîb-i âhen-dil
O rütbe şun mey-i kattâli kim kesilsün tûc
(G 24/11-12)

Tolaşdı zülf-i girih-gîr-i dil-bere reg-i dil
Kim oldı haylî zamândur **o** rişte virmedi uc
(G 24/7-8)

Gelürse meclise sâkî rakîb-i âhen-dil
O rütbe şun mey-i kattâli kim kesilsün tûc
(G 24/11-12)

Dâne-i hâlini başduñ **o** büt-i 'işve-gerüñ
Oñma ey haat-ı siyeh bâğ-1381 cihânda bitme
(R 42/3-4)

O zât-ı hikmet-âmüz-ı Aristo kim müdâm eyler
Nigâh-ı iltifâtn nûş-dârü tab'-ı rencûra
(T 27/5-6)

Fürüg-ı 'arızı te'sîr idüp **o** mihr-i ruhuñ
Çiçek çıkardı harâretle tende yer yer şâh
(G 28/5-6)

Pertev-i nûr-ı hidâyetle **o** tıfl-ı ercmen
Ola iklim-i ma'ârifde şeh-i fermân-revâ
(T 28/33-34)

Levh-i yâkûta **o** haat-ı lebi kimse yazamaz
Dest-i kudretle anı hâme-i icâd yazar
(Mf 34/1-2)

Sehhâre duht-ı rez nice demdür **o** kâfirün
Ruhsârî üzre naş-ı gül işler Frenk-pesend
(G 34/3-4)

Püskürme beñ degül **o** perî zañm-ı çeşm için
Atmış 'izâr-ı âteşine bir âvuç sipend
(G 34/7-8)

Zencîr-i zülfe çekdi alup gönlümüz **o** şüh
Olur Belîğ bend ile dîvânegâna pend
(G 34/13-14)

Şîrînlîk arturur beñ **o** hvân-ı melâhâte
Eyler efendi tu'me-i pâki biber-lezîz
(G 36/1-2)

Göñül hüsnî bütân-ı bî-vefâdan nefy idüp dir lâ
O şühüñ nazîri olduğın işbât ider illâ
(Mf 37/1-2)

Şanmañ ki **o** büt naqd-i firâvânüm ider aħz
Bir büse için bulsa eger cânüm ider aħz
(G 38/1-2)

Yaqmazdı cânı sühte-âsâ **o** seng-dil
Destârî başda olmasa çakmaklı bendiden
(Kt 41/3-4)

Kelâl gelmez **o** fettâna katl-i 'aşkıdan
Yanında hañçer-i bürrânî dâ'imâ biledür
(G 42/5-6)

Bilmem ki maatlabı **o** bütüñ naqd-i cân mıdır
Yoħsa murâdı 'aşkı bir imtiñân mıdır
(Kt 43/1-2)

Dilden hayâl-i kaddi gidelden **o** gül ruhuñ
Güyâ gözümde her müje hâr-ı hâlidedür
(G 44/3-4)

O rütbe hün-feşânlık itdi nişter-hîz-i gamzeñ
kim
Lebümde şişe-i teb-hâle güyâ câm-ı vârandur
(G 47/3-4)

O hün-rîz âfete meftün olan dîvâne-i 'aşkuñ
Gülûda halka-i zencîri gird-âb-ı yem-i hündür
(G 47/11-12)

O tehî-hvân-ı şeh-i kişver-i fakrum ki Cem'ün
Cünbiş-i sâye-i müjgânî mükesserânımdur
(G 50/7-8)

Sihr ü efsün ile her yânumı bend itse **o** şüh
Yine mevc-i yem-i hvün silsile-cünbânımdur
(G 50/9-10)

Bî-nevâyum **o** kadar kim nigeh-i dîde-i mür
Berğ-i âteş-fiken-i hürmen-i sâmânımdur
(G 50/29-30)

Kökün kazıt haat-ı sebzîñ riyâz-ı hüsnünden
Başar bu bağı **o** sebze Hüdâ-yı nâ-bitdür
(Mf 53/1-2)

O rütbe çeşm-i sihr-âmüz olur ol nâzük-
endâmuñ
Ki darb-ı pençe-i müjgânî ruhsârüñ kebüd eyler
(G 53/5-6)

'Uşşāk-ı ğussa-pervere pey-rev-nümā-yı dil
İtmez cemālin 'arz o perī gösteriş budur
(G 54/7-8)

'Arızından dāne-i hālūn güm eyler haṭṭ-ı yār
Men 'i nā-kābil o bir zāğ-ı siyehdür yem kaṭar
(G 55/9-10)

İncitmesün mi o dem işitdikçe zāhide
Dirmiş raḳīb-i dīv o perīnūn filānidür
(Mf 59/1-2)

Dün o şeh-bāza Cezā'ır lāfi kullanmış raḳīb
Korḳarum fülk-i vişāle kıçdan ol korşan çatar
(G 60/5-6)

O kimse hürmetin ikrār ider meyün ki ola
Muḥibb-i sāki-i ḥum-hāne-i şarāb-ı taḥūr
(G 61/11-12)

Sirişk-i ḥūn ile dest-i sebūyı süst ü şū eyler
Girbānın o kimse kırtarur dest-i riyādan kim
(G 62/9-10)

O şūḥ-ı muğ-beçenūn hāl-i üzre müy-ı siyāh
Şigüfezār-ı ruḥında beḥūr-ı Meryemdür
(G 66/3-4)

O şūḥun āfitāb-ı 'arızından feyz alur dā'im
Anıçün nāz ider ḥurşide hāl-i kevkeb-i dil-ber
(G 70/5-6)

Murādımı diyemezsem miyān-ı meclisde
Beni kenāra çeker de o şūḥ-ı şengül dir
(G 72/11-12)

Gelmiş bu kārgāha o kālā-fürüş-ı nāz
'Uşşāk-ı zāra ğam gibi bir yādigārı var
(G 73/7-8)

'Anberin-hāl-i 'izārı o bütūn güyā kim
Derd-i serdef'ine yapışdurılan lādendür
(G 74/5-6)

Ḥāmdur büse dirig itse o nev-rüste nihāl
Şabr idüp ğam yime her mīve zamān ile olur
(G 76/5-6)

Şordukça ḥastegāna şakız çigneyüp o şūḥ
Dirmiş lu 'āb-ı ḥoḳka-i la'lüm şakızlıdur
(G 80/5-6)

Berḳ-i sitemle nāre yaḳar çatsa fülk-i dil
Āteşlidür o kāfir-i ḥüsn İngilizlidür
(G 80/9-10)

'Āşık-ı ḥaste-dilūn bezmine gelse o taḫīb
Dem olur ḥātır için şīşe vü peymāne çeker
(G 81/3-4)

Neş'e-i bāde ile gerdiş-i çeşm itse o şūḥ
Mest olur anı gören na'ra-i mestāne çeker
(G 81/15-16)

Şīşe-i pūç-ı felekden mey-i 'ays umma Belig
Bagal-ı rind-i ğam-endūza o mīnā şığmaz
(G 84/13-14)

O merdüm-zāde her-cāyī bulunmaz resm ü
rāhından
Reh-i āmed-şud-ı nezzārede naḳş-ı zemīn olmaz
(G 85/7-8)

Dehān-ı tengine şakḳ olmadan ḥarf olsa küncide
Selāmetde o şūḥuñ erre-i dendān-ı sīn olmaz
(G 85/11-12)

O la'l-i terde yoḳ teb-hāle hergiz āfet-i tebden
Ki cünbiş eylemekle āb-ı gevherde ḥabāb olmaz
(G 87/3-4)

O mihr-i evc-i ḥüsnūn mişlini bulmaḳ ne
mümkündür
Güneş bir dānedür 'ālemde iki āfitāb olmaz
(G 87/7-8)

Bulınca haṭṭ-ı sebz ü hāl-i nīli bāğ-ı cennetde
O naḥl-i nāz-perver dūşına bār-ı niżām almaz
(G 88/11-12)

O rütbe müriş midür bu meclise şūfi
Ki mürğ ider kafes-i āhenin ile pervāz
(G 89/11-12)

Nice raḥm eylesün 'uşşāka ğamzeñ
O bir cellād-ı ḥünidir amānsuz
(G 92/5-6)

O şūḥuñ bezm-i pür-şevkünde görse 'āşık-ı zārı
Raḳīb-i nā-kesūn ol dem başın ḥançerle kes
gitmez
(G 94/9-10)

O şūḥı şem'-i bālīn eyledük kāşāne-i ğamda
Meded incitme ey ḥummā-yı fırkat şimdi nā-
ḥoşuz
(G 95/7-8)

Dem-i āḥirde gelse yār-ı cānum sīneden çıkmaz
O meh ṭurduḳça 'aksi ḥāne-i āyīneden çıkmaz
(G 96/1-2)

O rütbe ketm ider āşār-ı tūğūn zaḥm-ı 'āşık kim
Dehān-ı şerḥadan ḥūn-ābe tā rüz-ı cezā çıkmaz
(G 97/3-4)

İki şīşe yapışdırmış şanurlar rüyıma ḥaccām
O rütbe çeşm-i ḥasret cām-ı pür-ḥūn-ābdur
sensüz
(G 101/11-12)

Sarıldı hârveş dâmân-ı dil-dâra rakîb ammâ
Ö kaşmirdür anuñ kec-vaz'ı erbâb-ı dile batmaz
 (G 103/11-12)

Gülçîn-i bæg-ı hüsnî olınca **o** nev-ğaţuñ
 Biz şad-hezâr hâr-ı cefâya tayanmışuz
 (G 104/5-6)

Fehm iden kâdrini yanında **o** şâh-ı hüsnüñ
 Eylesün hançerini şadr-ı mu'allâya celîs
 (G 105/13-14)

Ö bütün birliğine 'âşıkâ şâhid bu yeter
 Gelmeyor hâtıra vaşında hayâl-i tecnîs
 (G 105/13-14)

Ö şeh-i hüsnî görüp bir yere cem' oldı havâş
 İtdiler taht-ı dile nakş-ı hayâlüñ iclâs
 (G 106/1-2)

Kişver-i dilde 'aceb var mı ki bîgâne diyü
 Gönderür evvel **o** pür-fitne hayâlîñ cäsüs
 (G 107/7-8)

Nice dirler **o** şeh-i hüsnî görenler mehveş
 Dir idüm ben buña 'âlemde iki olsa güneş
 (G 109/1-2)

Süzilmiş perde-i bādâmdan nūr-ı nîgeh şad-bâr
Ö şübuñ şofra varmış şafha-i rüyunda ân olmuş
 (G 111/9-10)

Tezerv-i haţtı ruhsârında yaruñ bâl ü per şalmış
Ö kebk-i hoş-hıramuñ şâh-bâz-ı hüsnî kartalmış
 (G 113/1-2)

Bu demlerde 'aceb mi pîşvâ-yı reh-zenân olsa
Ö düzd-i gamze şemşîr-i nîgehle çok göñül
 çalmış
 (G 113/9-10)

Keh-rübâ nâzûk imâme **o** dühâni beçenüñ
 Deheninden ider enbübe-i pistân gibi rakş
 (G 115/3-4)

'Ukkâb-ı zulm bälını açdı **o** rütbe kim
 Dünyâyı tutdı sâye-i menhûsı tül u 'arz
 (G 116/3-4)

Haţ-ı la'liyle iki kaşı **o** çâr-ebrüñüñ
 Yazamaz böyle güzel haţtı cihânda haţţât
 (G 118/3-4)

Yirde meh gökde bu hüsn ile **o** şeh lâyıķ idi
 Ğalibâ eylediler râh-ı temâşâyı ğalaţ
 (G 119/3-4)

Hüsn-i şevketle ze'âmet idi hübân ammâ
Ö büte eylediler haţ-ı şerîf ile ferâĝ
 (G 125/5-6)

Ö şüh-ı fitne-ârâ ğamzeden itdüķçe 'uryân-ı tîĝ
 Niyâm-ı hançere havf ile şâyed ola pinhân tîĝ
 (G 126/1-2)

Birdür güherle genc-i suhan zîr-i 'arşda
 Oldı **o** gencüñ üstine şimdi emîn Belîĝ
 (G 127/3-4)

Zahm-ı tîr-i müjeye karşu tûrurlar ammâ
Ö şeh-i hüsn kulu haţţ ile eyler tahvîf
 (G 129/7-8)

Gönlümüñ kâdrini bilmez **o** büt-i kâfir-kîş
 Düşmesün yâ Rab eyâdî-i Firenge muşhaf
 (G 130/5-6)

Hayf dünyâda **o** hengâmenüñ erbâbına kim
 Ziyeti ola şemâtet teli naħl-i sûruñ
 (G 135/11-12)

Şakîl gelmiyor 'uşşâka darb-ı düm düm tek
 Uşûl ile **o** perî meşķ ide tenâdüm tek
 (G 141/1-2)

Bakınca âyîneye dir **o** şüh-ı gendümgün
 Kemâl-i hüsn ile gördüm cihânda kendüm tek
 (G 141/7-8)

Gözden şakınup burķa'nı açmaz **o** meh-rû
 Dîde nîgeh itmezse ider aña nîgeh dil
 (G 145/3-4)

Âmed-şüde sedd itse reh-i küyına aĝyâr
 Besdür **o** bütün semtine ehl-i dile reh dil
 (G 145/5-6)

Hem 'arz-ı niyâz eyler **o** cân-pervere hem nâz
 Geh bende olur ĝah olur 'aşķ ile şeh dil
 (G 145/11-12)

Derd-i firâķı 'arz **o** perîye muħâl olup
 Nakş-ı hayâlîni göñüle maħrem eyledüm
 (G 152/3-4)

Elden hazîz-i hâke düşelden **o** dürr-i pâk
 Ümmîd-i cüst-cü ile kâddi ħam eyledüm
 (G 152/5-6)

Bâd-ı hazân füsürde idelden **o** gül-ruħı
 Bülbül gibi lisânı Belîĝ ebkem eyledüm
 (G 125/15-16)

Şekl-i sünbülde hemân itdi temessül perçem
 Zîr-i fesde anı gözden şakınurken **o** perî
 (G 154/7-8)

Elüne şâne alup başdan arak-çîni çıkar
 Diyeler Rüm u 'Acem âh **o** kâkül perçem
 (G 154/9-10)

- O** rütbe mest-i ser-gerdānyum dehrūn ki
endāmum
Daḡı miḡver gibi merkezde pā-bercā mıdur
bilmem
(G 155/9-10)
- Dām-ı hayāl-i ‘āşıka düşmek degül **o** şūḡ
Dāmen-keşān olur kef-i taşvır-i kaleden
(G 158/13-14)
- Rīze-i āyine taḡmīr olinup rüz-ı ezel
O büte şoñra bu şüretde dökilmiş gerden
(G 165/5-6)
- Pederidir **o** bütūn māni ‘-i gül-çīn-i vişāl
Hıfz ider taze nihāl-i güli elbette diken
(G 165/9-10)
- Görüp ḡāl-i ruḡuñ imāna gelmez münkir-i
ḡüsñūñ
O bir gāv-ı dü-pādur qarayı fark itmez akından
(G 166/13-14)
- Bulsam **o** şūḡı sāye-i naḡl-i semende ben
Bir cām şunsa bülbül olurum çemende ben
(G 167/1-2)
- Zāhid meger ki görmemiş ‘ālemde ḡüsñ ü ān
Gösterdüm anı şimdi **o** vech-i ḡasende ben
(G 16/5-6)
- Her mübtelāya ḡaḡçer-i ḡamzeyle zaḡm açar
Küyında rāst geldüm **o** şūḡa geçende ben
(G 167/13-14)
- O** mehūñ cünbiş-i ebrūsına baḡ kim ‘ārif
Nāmede vāḡıf-ı maẓmūn olur ünvanından
(G 168/11-12)
- Göñül düşürmege bir serv-i nāza mā’il iseñ
Zemīne sāye düşürmez **o** ḡāmet-i dil-cū
(G 171/11-12)
- ḡaḡ-ı leb böyle mevzūn naḡş olaldan levḡ-i
rüyında
O çār-ebrū güzel ḡayyāmı geçmişdür
murabba’da
(G 173/3-4)
- O** la’l fes kākül üzre berg-i güldür sünbül
üstinde
‘İzārında ‘araḡ güyā ki şebnemdür gül üstinde
(G 174/1-2)
- O** gül bezmümde gülmez bil ki sır-āb itsem
eşkümler
Olurdu ḡonca-i ‘aks-i dehām dilde pür-ḡande
(G 176/9-10)
- İsm ü resmin levḡ-i ḡab’umda güzel yazsun **o**
şūḡ
ḡüccetūñ herkes nigāḡ eyler Belīḡ imzāsına
(G 177/15-16)
- ḡıfl-ı dile virmez mi **o** düşize-i ra’nā
Pistāñçe-i nārencini sāḡınca solınca
(G 180/11-12)
- Çekerken rüz u şeb hamyāze ḡidmet arzūsında
Beni şatdı **o** kāfir-kış Malḡa çār-şūsında
(G 183/1-2)
- O** rütbe şāfdur cism-i bilürü ol gül-endāmūñ
Ki mevc-i bādeyi ta’dād ḡābildir gülusında
(G 183/3-4)
- Çıksun **o** gül-‘izār temāşā-yı bāḡa tek
Ben söyleşem ḡaḡāyık-ı ‘aşkı hezār ile
(G 184/7-8)
- Beñzer **o** büt-i ‘işvegerūñ ḡāl-i ḡaḡ-āver
Bir delv-i resen-besteye çāḡ-ı zevḡāñ üzre
(G 185/11-12)
- Sāḡarda olan pertev-i mey gibi **o** şūḡuñ
Reng-i ten-i gülgünü çıkar pirehen üzre
(G 185/13-14)
- Beñzer **o** büt-i ‘işvegerūñ ḡāl-i ḡaḡ-āver
Bir delv-i resen-besteye çāḡ-ı zevḡāñ üzre
(G 185/11-12)
- Sāḡarda olan pertev-i mey gibi **o** şūḡuñ
Reng-i ten-i gülgünü çıkar pirehen üzre
(G 185/13-14)
- Ref-i niḡāb idelden **o** şāḡ-ı sitem-perest
Āteş bıraḡdı berḡ-ı mezālīm vilāyete
(G 188/5-6)
- Zābt idince mañşib-ı ḡüsni **o** meh-rū ḡaḡ ile
Büy-ı sünbül çin şehir geldi mübārek bādına
(G 189/11-12)
- O** çeşm-i ḡaste zīr-i tiḡ-i ebrūsında cānānuñ
Yatur güyā ki bismilgeḡde āḡ ḡaḡçer altında
(G 190/3-4)
- Nihān itse ‘aceb mi ḡaḡ-ı müşḡīñ ḡāl-i ruḡsārı
O bir zāḡ-ı siyehdür pençeyi şaḡlar per altında
(G 190/5-6)
- O** rütbe pürderünü iltihāb-ı süz-ı dilden kim
Ser-engüştin yaḡar başdıḡa ney-zen peyker-i
nāya
(G 191/9-10)
- Esīrān-ı ḡama ol rütbe düşmendür **o** ḡünī kim
Gider işkence ta’līm itmege iḡlīm-i Efrence
(G 200/5-6)
- Şarāba ḡırsı artar mey-perestūñ men’ olduḡça
O ḡünī böyle ḡan içmezdi ḡan içmek ḡelāl olsa
(G 202/9-10)

- Ele aldıkça **o** çengî güzeli çâr-pâre
Reşkden mihr ile meh görse olur çâr-pâre
(G 207/1-2)
- Ûvâhiş-i nakd-i revân ile gelince **o** perî
Define kendin atar bulsa eger şad-pâre
(G 207/11-12)
- O** rütbe bî-muhabâb ol mehûn kan dökdi pinyâli
Boyandı mevc-i hûn-ı ehl-i dilden kırmızı şâlî
(G 209/1-2)
- Degüldür zîr-i pîşânında ebrû-yı dil-âvîzûn
O çeşme sâyebandur mürğ-i hüsnuñ iki şeh-bâlî
(G 209/13-14)
- Şikest eyler ser-â-pâ nâhûn-ı tedbirin âgyârûn
O şuhûn cânuma piçidedür cisminde her müyî
(G 210/9-10)
- O** şuh-ı hod-fürûşuñ vaz'ı mîzân-ı hayâlümde
Harîdâr-ı metâ'-ı vaşlına gâyet girân geldi
(G 211/5-6)
- O** şuhûn şafha-i ruhsârına haç geldi iş bitdi
Diyâr-ı Rûma ceşş-i zengî geldi târ-mâr itdi
(G 212/1-2)
- Mümkin olurdu çekse biraz sâgar-ı müli
Âgûş-ı vaşla çekmek **o** mest-i tegâfûli
(G 214/1-2)
- O** rütbe şiddet-i sermâ cihânı kapladı kim
Mişâl-i dâne-i gevher sitâre buzlandı
(G 215/3-4)
- Yine Belîğ-i suhanver kumâş-ı ma'nâdan
O sülûn âfete kaftân biçüp horozlandı
(G 215/11-12)
- Kalmazdı rûy-ı hâkde bir nañl-i sâye-dâr
Naş itse sâye hâke **o** şekl-i şemâ'îli
(G 216/9-10)
- Olanlar ğıpta-fermâ mîve-çîn-i vaşl-ı cânâna
O nañl-i bâr-bendi zib-i âgûş eylesün bârî
(G 217/11-12)
- O** rütbe cezbese var teşnegân-ı vâdi-i 'aşkuñ
Ki âb-ı beste tîğ-i yârdan bir gün olur cârî
(G 217/15-16)
- O** şah-ı hüsne diğkatle nigâh olınsa mümkündür
Eger mañlûb ise bir yirde görmek cân u cânânı
(G 218/11-12)
- Zâ'il olınca künc-i lebûnden **o** hâl-i nîl
Ûftâdegân-ı dil-şüdenûñ düşdi kevkebi
(G 222/7-8)
- Nakd-i vañtı **o** şehûn yolına hep şarf itdüm
Mâl-i hülyâ-yı vişâlî beni dervîş itdi
(G 223/5-6)
- Söyledüp nakşımızdı aldı mişâl-i tûñî
Bize şan'atla **o** âyîne-cebîn iş itdi
(G 223/9-10)
- Nice ferzâneleri itdi piyâde sürerek
Fîl-i âgyâr **o** şeh-i gül-ruñı bed-kîş itdi
(G 223/11-12)
- Çeşm-i pür-fitne beni hañçer-i ğamzeyle Belîğ
Ûvâh nâ-Ûvâh **o** büte 'aşık-ı dil-rîş itdi
(G 223/13-14)
- O** mehûn nañvet ile çihresi pür-çîn oldu
Görelî kendini âyîne de hod-bîn oldu
(G 224/1-2)
- Aldı eñrâfumuñ zülf ü haç u hâl u ebrû
Ceşş-i hüsni **o** şuhûn üstüme ta'yîn oldu
(G 224/5-6)
- Tîğ-i ğamzeyle dün 'uşşâka ne işler kesdi
Kanlar dökdi **o** cellâd-ı felek ser kesdi
(G 225/1-2)
- Bir bûse vîrse la'l-i lebinden **o** dil-nüvâz
Luñfin olur mı 'aşıkâ bundan ziyâdesi
(G 226/5-6)
- İtmez **o** servden güle pest olsa sâyeveş
Mañşer güninde kalker ayâğa fütâdesi
(G 226/9-10)
- Nigâh-ı müşterîye var iken bir âyinesi
O ser-tırâşa yeter sine berber âyinesi
(G 227/1-2)
- Ûzâ bu tāk-i sipihre âşâr mıydı her gün
O mâhuñ olmasa hürşîd-i envâr âyinesi
(G 227/13-14)
- Suhanverân-ı 'Acem tab'ı hep müsellemdür
Olur Belîğ **o** diyârûn mücevher âyinesi
(G 227/17-18)
- Lâl olur âyîne-i rûyını gördikçe Belîğ
Vaşf-ı hüsni **o** bütûn 'âciz ider vaşşâfî
(G 228/13-14)
- Nice âğişte-i hûn olmasun bismişgeh-i ğamda
O şuhun hañçer-i ser-tizinûñ kurbânıdur Yañyâ
(G 229/11-12)
- O** tıfl-ı nâz temâruzat-ı bâbını okumış
Vişâle dâ'ir eger şoñbet olsa hasta olur
(G 232/3-4)
- İder hümâ-yı seher sâyesinde zerrin bâl
O mihr-i hüsnuñ 'aceb tâlî'î hüceste olur
(G 232/7-8)
- Mümkin mi der-kenâr **o** vañşî-mizâcî kim
Âgûş-ı dâdeden rem-i âhû gibi añar
(G 234/5-6)

O reh-zen-i dil elinden ağır tûfengi maḥûf
Gazapla 'aşık-ı nâ-şâda eyleyor paf puf
(G 238/1-2)

Pesend **o** merde ki mânend-i piste-yi pür-dil ola
Olursa yuf aña bî-mağz girdgân gibi kıof
(G 238/3-4)

Ne medḥ idersin **o** şevher-keş-i le'imî harîf
Yeter bu pîre-zen-i dehr-i dūnî söyleme tuf
(G 238/9-10)

o dem: Ozaman.

Ḥasretle şah-nı ḥalka-i mâtem gibi **o dem**
Garḳ oldu kana dîde-i ḥünbâr-ı Ferḳādân
(Tb 1/55-56)

Tâbiş-figenlik itdi **o dem** meş'al-i kamer
Kıldı sipenc-i türe-i gerdünü rüşenâ
(K 2/7-8)

Girdâr-ı levḥ-i dil-siyehüm eyleyüp ḥayâl
Cây-ı bisâṭum oldu **o dem** kâm-ı ejdehâ
(K 2/23-24)

Tuydı nâṭır koḳuyı 'ud ile 'anber aradı
Zülf-i dil-dârî **o dem** şâne arayup ṭaradı
(Msd 3/45-46)

Nidâ-yı irci'î emrin idince güş ḥâtifden
O dem rûḫı fezâ-yı ḳudsîyânı kıldı cevlangâḥ
(T 6/3-4)

Miyân-ı micmer-i luṭfında farṭ-ı nâmiyeden
Tecessüm eyler **o dem** mevc-i büy-ı müşg ü
'abîr
(K 6/71-72)

Güş itse lafz-ı ḫilmini ḥürşid **o dem** olur
Ḥaṭṭ-ı şu'â-ı şerm ile ebr-i reg-i bahâr
(K 12/107-108)

Deryâya itse âteş-i ḳahrı eger eşer
Eyler şadefde dürrî **o dem** dâne-i enâr
(K 12/115-116)

Zann-ı gâlibde nişân ḫarbi iken dūr-â-dür
Urdı ḳurşunla **o dem** itdi yakînen efnâ
(T 13/29-30)

Gidince pîgâḥ-ı dîdeden hengâm-ı fevtinde
O dem yaş yirine kan geldi hep çeşm-i
eḫibbâdan
(T 15/7-8)

Ol şüh-ı cefâ-pîşeyi meclisde tutardım
Ammâ ki **o dem** n' eyleyeyim tıtdı merâḳım
(Mf 20/1-2)

İncitmesün mi **o dem** işitdikçe zâhide
Dirmiş rakîb-i dîv o perînüñ filânidür
(Mf 59/1-2)

O dem ki baḫr-i seherde idüp telâṭum-ı nür
Pür oldu keşti-i 'anberle ḳulzüm-i kâfûr
(G 61/1-2)

Bir cezbe var ki gitse **o dem** 'avdet itdürür
Yârûñ cizârî mevc-i reng-i perîdesin
(G 162/9-10)

o dem:-de
Olsam fütâde çeşmine mûrun bu za'f ile
Eyler **o demde** çeşmini püşide bî-ezâ
(K 2/75-76)

Farḳum şikeste olsa misâl-i ser-i ḫabâb
Ḳılman **o demde** kâse-i fağfürveş şadâ
(K 2/103-104)

İtlâf-geşte-i fiṭan-ı ḳudsîyân iken
Oldı **o demde** cevher-i zâtuñ zimân-ı 'ilm
(K 10/49-50)

o kadar: Çok fazla.

O kadar nâzûk ü terdür ki düçâr olsa eger
Ḥârveş cismîni âzürde ider mevc-i neşim
(T 22/9-10)

O kadar gözlerini âḫ okı yıldırılmış kim
Göz ḳapar ḫavf ile şeb tâ-be-seḫer yıldızlar
(G 57/9-10)

Bûs-ı leb-i 'aşıkdan öper sîb-i zenaḫdân
Ol tâze nihâlûñ **o kadar** mîvesi terdür
(G 77/5-6)

Ruḫ-ı dil-dâra henüz geldi ḫaṭṭ-ı fitne-eşer
Dile vahşet virür ammâ **o kadar** ḳorḳulmaz
(G 93/5-6)

ocağ: 1. Dergah.

ocağ:-ı, -m
Nice kim eyledi hîzümle **ocağım** rüşen
Ḥaḳ Te'âlâ ide anuñ da ocağın ma'mûr
(Kt 48/3-4)

2. Ateş yanan yer.

ocağ:-ı, -n
Ateş yanan yer.
Nice kim eyledi hîzümle ocağım rüşen
Ḥaḳ Te'âlâ ide anuñ da **ocağın** ma'mûr

ocağ: Ateş yanan yer.

ocağ:-da
Yokdur **ocağda** bir çubum ammâ ki rüz u şeb
Âteş duḫânına bedel âhum çeker 'âlem
(Kt 52/1-2)

odun: Yakılmak için kesilmiş, parçalanmış ağaç.

'Osḫmân Efendi Beg der-i luṭfında ḳorḳarum
Ḍarb añlanur efendim **odun** isterüm disem
(Kt 52/3-4)

oftāde: Düşkün, biçāre.

Ze bes çeşm nezarem muẓtarib **oftāde** kolfet
Ke hem çon kovkeb-e seyyāre dağ-e sīne
besiyar est
(G 242/3-4)

ofted: Düşmek.

Pāyeş mikoned hālḥāl tuḫ ḥiştēn gömri
Beher golşen ke **ofted** sāye-e an gedd-e delcū rā
(G 243/5-6)

Hudhud-e seçer be tīr-e seyyād **ofted** ez ğayret
Eger mibined āhū dīde an zīr-e ebrū rā
(G 243/9-10)

oğl: Toy delikanlı.

oğl:-l
Rengīn dilānuñ ekşer olur **oğl** sāde-dil
Ḥāşıl ider mi bāde-i gülgün ḥabāb-ı surḥ
(G 29/5-6)

ok: Yaralavıcı acı.

ok:-l
O kadar gözlerini āh **okı** yıldırımı kim
Göz kapar ḥavf ile şeb tā-be-seḥer yıldızlar
(G 57/9-10)

**ok meydān: İstanbul'un Kağıthane ve Şişli
ilçelerine bağlı bir semttir. Fatih Sultan Mehmet'in
bu bölgede okçuluk müsabakaları için kurdurduğu
ok meydanı ve okçuluk tekkesi nedeniyle bu ad
verilmiştir.**

ok meydān:-m
Çekinür dil geze hūbān ile **Ok Meydān**
Korķarım kim yine bir kaşı kemāna urulur
(G 76/11-12)

**okı: Yazılmış bir sevi gözden geçirip anlamaya
çalışmak II İdrak etmek, kavramak.**

Mürde-dil nazm-ı Belīğ ile bulur tāze ḥayāt
Okı pür pāk ğazel üstine dīvānından
(G 168/13-14)

oqın: Okunmak.

oqın:-sa
Belīgā feyz-i rūḥāniyyetinden nazm-ı rengīnüm
Oqınsa rūḥ-ı pāk-i Ḥazret-i Ḥassān olur maḥzūz
(G 120/11-12)

oqın:-duqça
Ġazel-i pākī **oqındukça** Belīg-i zāruñ
Olma dem-beste bu tarz ile nefes gönder 'ārīf
(G 129/13-14)

oqın:-dt
Oldı niceler ḥurde-i mazmūnına vākıf
Bir beytde dün naqş-ı ḥaṭuñ vaşfi **oqındı**
(G 221/3-4)

**oku: 1. Bir yazıyı meydana getiren harf ve
işaretlere bakıp bunları çözümlmek veya
seslendirmek.**

oku:-r, -lar
Okurlar bi-tereddüt vaşfını kim kātib-i ḳudret
Ezelde eylemiş dīvānçe-i evşāfını tedvīn
(T 11/5-6)

oku:-r
Şafā-yı neş'e-i bintü'l-'inebden olsa lā-yā'ḳıl
Oḳur ebnā-yı 'aşra ümm-i şibyān ḥvāce-i ebced
(G 32/7-8)

oku:-n, -duqça
Gelür ḥurūşa **oqındukça** zümre-i 'uşşāk
Belīg-i ğam-zedenüñ şī'r-i pākī velvedür
(G 51/13-14)

oku:-n, -duqça
Şüret-i dil-keşle **oqındukça** bu nev-nazm Belīg
İtse şevḳinden seza ḥayl-i suḥan-sencān raḳş
(G 114/17-18)

oku:-r, -sa
Süzışli oldı bu ğazelüñ korķarım Belīg
Cānān **oḳursa** eyler eşer la'l-i nābına
(G 198/19-20)

2. Söylemek.

oku:-dt
Şüphesiz bülbül-i ḳudsi **oḳudı** tāriḥüñ
Hedefe urdı murād üzre Mehemmed Pāşā 1170
(T 13/43-44)

Oḳudı bülbül terennüm birle tāriḥin Belīg
'Aşḳ-ı Mevlānā ile oldı binā bu ḳaşr-ı pāk 1169
(T 19/15-16)

oku:-duqça
Beyt-i ber-cestede pinḥān olayum za'f ile ben
Leb-i la'lüñ öpeyüm her **oḳudukça** anı sen
(G 165/1-2)

oku:-mış
O tıfl-ı nāz temāruzat-ı bābını **oḳumış**
Vişāle dā'ir eger şoḥbet olsa ḥāsta olur
(G 232/3-4)

oku:-r, -sa
Ey büt-resīde tenciye minnet ne şeyh-i şehr
Ābā **oḳursa** bir nefes-i serd ile tonar
(G 235/7-8)

ol: 1. O, işaret sıfatı.

Mīnā-keşāna neş'e-i ḥayret-fezāsı var
Ol Ḳahramān-ı ğamze-i ser-tiz-i şaf-şiken
(Th 1/5-6)

Üftādegānuñ **ol** şeh-i ḥüsne recāsı var
Güş it şadā-yı nağme-i cān-süz-ı bülbülü
(Th 1/25-26)

Çäk itdi güş-ı Zühreyi āvāz-ı gūlgūli
İşrāb ider bu beyt ile 'uşşāka **ol** gülī
(Th 1/27-28)

Nice naḥvetle āgāz itmesün **ol** fitne-cū nāza
Ḥadeng-i gamze dilde hem-zebāndur şāhid-i
rāza
(Msd 1/7-8)

Ümīd-i şefkat itmez **ol** cefā-cūdan gönül zīrā
Nümāyān cism-i billürında dilāb içre seng-āsā
(Msd 1/13-14)

Elinde tīgi cellād-ı felekdir **ol** büt-i ra'nā
Siyāsetgāh-ı 'aşkında yine merdāne bī-pervā
(Msd 1/15-16)

Çil akçe gibi beñler zeyn idüp **ol** vech-i berrākī
Bu nisbetle o şūḥa şāygāndur çilli itlākī
(Msd 1/25-26)

Mişāl-i Yūsuf 'azm-i Mısr idüp **ol** şūḥ-ı sīmīn-
ten
Dehān-ı zaḥma telḥ-āb-ı fīrākī oldı şūr-efgen
(Msd 1/31-32)

Kimi dil-ḥaste-i hier itdi dirseñ **ol** vefā düşmen
Cevāb için bu beyti kıldı inşā kīlk-i cādū-fen
(Msd 1/33-34)

Belīg **ol** şāh-ı ḥüsnuñ bendesine bendeyim
bende
Anı işrāb ider yārāna bu beyt-i ḥoş-āyende
(Msd 1/39-40)

Ol şāh-ı mülk-i ma'rifeti eyleyüp helāk
Mānend-i gene menzilinī kıldı zīr-i ḥāk
(Tb 1/39-40)

Döndikçe çarḥ miḥnet ile behre-i ḥamel
Ḥvān-ı felekde **ol** daḥı bir gün kebāb olur
(Tb 1/75-76)

Bu ḥākdan-ı muzlimede der-kemīn olup
Ol 'andelībi eyledi dām-ı ecel-şikār
(Tb 1/93-94)

Bir rübā'ıdır ki ḥüsni-ı ḥatt ile Şevket-ḥayāl
Şafḥa-i rüyında **ol** kaşlarla ḥatt-ı la'l-i yār
(Ş 1/7-8)

Yek-nazarda nā-gehān seyr eylese **ol** dil-beri
Gamze-i cellādına Mirrīh olurdu müşterī
(Ş 1/13-14)

Kec-küleḥ kākül ucın gösterüp **ol** sünbül-i ter
Tabla perçemden eḥibbāsına şaçdı 'anber
(Msd 2/5-6)

Bu kadar kimseye kuyruk mı şalur **ol** nevres
Yā çözişün yā bāşı kaydı mı görsün herkes
(Msd 2/9-10)

Tüylerim ürperür **ol** ḥāleti görsem her bār
Böyle cünbişle olur ḳorḳarum āḥir der-kār
(Msd 2/15-16)

Oldı pertev-fiken **ol** mevki'e bir bedr-i münir
Ḳarşu varınca bu mihr itdi cemālin tenvīr
(Msd 2/37-38)

Dik тұrup herkese **ol** serv iderken perḥāş
Ser-fürü eyledi zānūsına yārın ḳodı baş
(Msd 2/43-44)

Dāne-i ḥāline eyleser bu eşnada nazār
Mürg-i dil ḳurtulamaz 'aḳıbet **ol** dāma düşer
(Msd 2/53-54)

Rüy-ı berber-beçe oldı aña āyīne-nümā
Göricek kendüyi āyīnede **ol** bī-hemta
(Msd 2/57-58)

Sākī getir ki devr ide **ol** cām-ı āfītāb
Āşār-ı feyze ḳābil ola bezm-i māh-tāb
(Tb 2/1-2)

Ālūde eylesün kefen-i cismi **ol** 'asīr
Münkir cevāb söylemesün göricek Nekīr
(Tb 2/17-18)

Kibrit-i aḥmer **ol** meye nisbet güzāf ola
Her kim içerse vāḳıf-ı esrār-ı ḳāf ola
(Tb 2/23-24)

Mīnā içinde böyle ḥuşuşā ki şāf ola
Men'i faḳīḥūñ **ol** meyi şāyed ḥilāf ola
(Tb 2/27-28)

Sākī sezā mıdur ḳala mey-ḥāne teng ü tar
Kurbānuñ oldıḡum ḳanı **ol** cām-ı tābdār
(Tb 2/51-52)

Ol şāh-ı āb-rüy-ı ḥilāfet ki āsmān
Esb-i semend-i rif atine oldı çihre-sā
(K 2/107-108)

Ol şāh-ı taḥt-ı milket-i ma'na ki eyledi
Çārüb-ı meclisi müjesin dīde-i Ḥümā
(K 2/109-110)

Bī-āb **ol** şehūñ leb-i gülbergi çäk olup
Ḥün-ı cigerle ḡonca gibi kıldı iktifā
(K 2/125-126)

Pīçide oldı dāmen-i pākine ḥārveş
Ḳaddüm egerçi eyledi **ol** meh benüm dü-tā
(K 2/171-172)

Yapdırup bu çeşme-i dil-cüyü **ol** kār-ı kerem
Kıldı icrā lüleden 'atşāna āb-ı cān-fezā
(T 3/5-6)

Uyanup eyledi **ol** fitne-i ḥvābide kıyām
Reh-i germ-ābeye hengām-ı şehēr kıldı ḥırām
(Msd 3/1-2)

Şaşdı dellāk görüp anı yolından şapdı
Vaz' -ı na'leyn iderek **ol** büte āhır tapdı
(Msd 3/15-16)

Sarılup fūta-i müşgine belī **ol** ḥod-kām
Münḥasif oldı yine nişfına dek mäh-ı tamām
(Msd 3/17-18)

Teni pālūde gibi kim tokınursa ditrer
Gördi kim gelmez ovuşdırmağa **ol** ḡonca-i ter
(Msd 3/21-22)

Külḥānı yaqdı ḥamāma girüp **ol** bedr-i tamām
Nice pertev viricek bezme görürsün aḡşām
(Msd 3/29-30)

Akdı şu pāyına **ol** serv-i şanavber boyuñ
Tāze tāze şuladı kākül-i sünbül-müyuñ
(Msd 3/31-32)

Şıcağı geçdiği ma'lüm olıcaq ḥammāmın
Çıkma geldi diline **ol** meh-i bī-ārāmın
(Msd 3/37-38)

Ma'nāveş elbise-yi fāhireyi giydi tamām
Virdi mısrā' gibi **ol** kāmēt-i mevzūna nizām
(Msd 3/41-42)

Çünkü ḥammāma giren kimse Belīgā terler
Müzd-i ḥammāma döküp aqçeleri **ol** dil-ber
(Msd 3/51-52)

Sine-i āyineyi pareleyüp itdi kıyām
Gitti āteş gibi **ol** meh toña kaldı ḥamām
(Msd 3/53-54)

Ḥırāmı serve secde itdirür **ol** naḥl-i dil-cūsı
Namāza başladur çok tāriki miḥrāb-ı ebrūsı
(K 3/3-4)

Ümid-i nev-bahār-ı himmeti **ol** gülbün-i lütfuñ
Hazān vaqtinde güyā bülbül eyler ṭab'-ı me'yūsı
(K 3/45-46)

Sebuk-ruḥi-i dil **ol** rütbe te'sir itdi kim nazma
Temāşā eyleyen ru'yāda görmez renc-i kábūsı
(K 3/75-76)

Her **ol** āzādeye Mecnūn-ı lā-kayd olunur itlāk
Anı zencir-i āhen ṭutmaya mevc-i serābāsā
(G 4/5-6)

Nigāh itmez yolında pāy-māl olsam türābāsā
Belīgā pādīşāh-ı mülk-i istiḡnādur **ol** āfet
(G 4/15-16)

Düğme öksüzcedür eylerse daḡı ser-keşlik
Yaқasın divşirüp **ol** āfeti sıkma dibelik
(Msd 4/9-10)

İşleri cümle kubūr yüñlü lübāde ber-düş
Her 'abā-pūşa nemed giydirür ol ḥārā-püş
(Msd 4/43-44)

Zedeler cismümi yükstük gibi süzen-bāzum
Almaz üstine ḥatayı yine **ol** ṭannāzum
(Msd 4/49-50)

Egerçi yümn ile **ol** āfitāb-ı burc-ı iḡsānuñ
Gelüp bu şehri tenvir eyledi pertevle dīdārı
(K 4/13-14)

Bir kafesdür rüḥ-ı vālā-menzile bu cism-i pāk
Meyl-i uçmağ eyledi **ol** tütü-i cennet-serā
(T 5/5-6)

Luṭf idüp **ol** gülbün-i güleşen-serāy-ı 'ismet
Cennet-i Firdevs iḡsān eyleye bārī Ḥüdā
(T 5/7-8)

'İşve vü nāzda **ol** keşşer-i müşşikāf
Pişegerdür o şanā' de degildür ḥaffāf
(Msd 5/1-2)

Ḥançer-i ḡamzeyle ebrūsı anuñ tire ḡilāf
Hele yoқdır sözü **ol** suḡraya ḥaқke'-i-inşāf
(Msd 5/5-6)

Tiğ-i ḡamzeyle bizi pareleyüp **ol** meh-rü
Tār-ı zülfiyle ider süzen-i müjḡanı refü
(Msd 5/13-14)

Var iken bıçkı-i bürrāna müşābih ebrü
Ḍarb-ı muştayla kırar 'ālemi **ol** 'arbede-cü
(Msd 5/15-16)

Yarı aḡyār-ı deni şayda olur zer-gerdān
Ökçe it kahr ile kuncundan atar **ol** nā-dān
(Msd 5/25-26)

Yārdan bir dikiş ayrılmaz ider lāf u güzāf
Āsumānı ne belādur başa **ol** bī-inşāf
(Msd 5/41-42)

Ṭüp-ı āyine-i şaykal-zede **ol** çihre-i mäh
Āfitāb eñ soñ ider der-gehini püş ü penāḥ
(Msd/43-44)

İtdiler fā'idēsüz müşteriyānı ta'zib
'Aқıbet qalmadı **ol** mehde bu evzā'a şekıb
(Msd 5/51-52)

Nezāket riştesin **ol** rütbe bārik itdi ṭab'uñ kim
Yanında çenber-i çarḡ oldı çeşm-i süzen-i isā
(G 6/7-8)

Bahār **ol** rütbe şāfi eylemiş kim ṭıynet-i bāḡı
Virür āvāze elden düşse reng-i şu'le-i ḥınnā
(G 6/9-10)

Ḥıdīv-i dād-güster Āşaf-ı şānı Ḥalil Pāşā
O zāt-ı ekremüñ ferzend-i vālā-gevheri **ol** mäh
(T 6/1-2)

Ne āfet **ol** ki anuñ rişte-i nigāhında
Fürüg-ı mevc-i reng-i peride olmuş esir
(K 6/5-6)

- Meger ki nâhun-ı ser-tîz-i mevc-i hûn-ı dilüm
Ola **ol** pâdişeh-ı mülk-i hüsne dâmen-gîr
(K 6/23-24)
- Bu hüsn ü şa'şa-i berķ-süz ile **ol** mâh
Şehâb-ı dîdelerüm itdi reşk-i ebr-i maṭır
(K 6/35-36)
- Meger ki nâle-i feryâd-resle destinden
Mişal-i bād idem **ol** hâk-i dergehe şeb-gîr
(K 6/43-44)
- Ne dergeh **ol** ki anî hâk-rûb-ı sâhasıdır
Furtûg-ı rişte-i müjgân-ı mihr-i 'âlem-gîr
(K 6/45-46)
- Ten-i pür-za'fa mevc-i şu'leden zencîr ider meh-tâb
Bu şeb revnâķ-fezây-ı bezm-i meh-tâb olmasun
ol şüh
(G 7/17-18)
- Ĥamza Pâşâ-yı Silahdâr-ı şehen-şâh-ı cihân
Ezelî mevhibe luṭf u kerem **ol** destûra
(Kt 7/1-2)
- Meger **ol** menba'-ı deryâķe-i cûd u keremûn
Âb-ı luṭfi gidere dildeki gerd-i elemi
(K 7/25-26)
- Ĥavfım oldır ki ide nâ-geh şebihün âfitâb
Hâle-i âgûşa aldım **ol** mehi ammâ bu şeb
(G 8/5-6)
- Ol** melek-hû 'Adni cây itse n'ola
Menzil-i ğilmân olur baĝ-ı Na'im
(T 8/9-10)
- Meyl-i uçmaĝ itdi **ol** tûṭi-maķâl
Bezm-i hâşşü'l-hâşa yâ Rab kıl nedîm
(T 8/11-12)
- Yine lezzet-ķeşân-ı hvân-ı 'aşķa müjde-hvân **ol**
kim
Müheyyâ rîze-i elmâs ile pürdür nemekdânım
(K 8/9-10)
- Girih ķalmazdı ĝamdan dilde **ol** zât-ı
mu'allânû
Nesîm-i cezr ü medd-i luṭfi olsa mevc-i ihsânım
(K 8/39-40)
- Ka'be-i küyında **ol** şüh-ı cefâ-cünun Belîĝ
'Uķde-i târ-ı sirişķi sühba-i şad-dâne yap
(G 9/9-10)
- Helâküm **ol** bütûn bîmâri-i ķeşm-i siyâhından
Şeherde korķarım zaḥmet virür âhım
Mesîhâ'ya
(K 9/5-6)
- Ne âfetdür meded **ol** nev-nihâl-i baĝ-ı 'ismet
kim
Eger tâb-efĝen olsa nâz ile dâmân-ı şahrâya
(K 9/29-30)
- Elüm dâmâna irmez ķâmeti eflâķe ser ķekmiş
Meger **ol** naḥl-i cân boy gösterür cennetde
Ṭübâya
(K 9/39-40)
- Felekde yoḥsa **ol** ebr-i ĝüher-bârum ki cüşîḫdür
Elümde hâme bir mîzâb olur beyt-i mu'allâya
(K 9/81-82)
- Ol** şâ'irüm ki ĝâşîye ber-düş olur bu ĝün
Pîş-i semend-i ṭab'uma şâhib-ķırân-ı 'ilm
(K 10/85-86)
- Tâ kim kitâb-hâne-i ma'nâdan eylese
Erbâb-ı ṭab'uma cevher **ol** beyân-ı 'ilm
(K 10/131-132)
- Nigâhı **ol** mehe ta'lîm-i nâz ider ki olur
Cefâ-yı sâye-i müjgânı sille-i üstâd
(K 11/19-20)
- Eger ki mişķala-i re'y-i tâbiş-efĝen ile
Teveccüh eylese bir şaḥşa **ol** firîşte-nihâd
(K 11/45-46)
- Ĥudâyĝân sen **ol** Cem-'atîyyesin ki senûn
Simât-ı himmetinûn ķâse-lîsidür Bihzâd
(K 11/55-56)
- Sen **ol** hıdiv-i zamânsın ki reşķa-i ķalemûn
ĝiyâh-ı ḥuşķı ider hem-ser-i ķad-i şimşâd
(K 11/57-58)
- ĝarîķ-i lücce-i deryâ-yı miḥnet olmaz idüm
Felekde yoḥsa ben **ol** şâ'irüm ki eylemişüm
(K 11/91-92)
- Benüm **ol** bülbül-i ĝüyâ ki kuvvet-i suḥanım
Ĥayâl-i şüret-i ma'nâya keşb ider ecsâd
(K 11/95-96)
- İder **ol** âfitâb-ı evc-i hüsne kec-niĝeh kevkib
Anıñçün menzili 'âlî iken oldı tebeh kevkib
(K 11/1-2)
- Ne ferzend **ol** ki 'arz itdükķe mir'ât-i cemâlinde
Kemâl-i şun'-ı Ĥaķķı seyr ider ķeşm-i haķîķat-
bîn
(T 11/9-10)
- Sezâdur cünbiş itse ḥod-be-ḥod şimdi şafâsından
Alup âĝûşa **ol** sîmîn-tenî ĝehvâre-i zerrîn
(T 11/11-12)
- Nâ-ĝâh **ol** şehen-şeh-i mülk-i melâḫatuñ
Oldı ḥayâl-i şîve vü nâz ile âşîķâr
(K 12/9-10)

Agüş-ı hasret-i dil-i zârî güşâd idüp
Mânend-i hâle eyledüm **ol** mâhî der-kenâr
(K 12/47-48)

Ol rütbe tâb-ı rehle rûhî tâb-nâk kim
Kalmış sipend-i hâli o cür'etle ber-karâr
(K 12/49-50)

Sükker-feşân-ı püşte-i bâğ-ı vefâ olup
Süz-ı derûn ile didi **ol** şüh-ı cân-şikâr
(K 12/71-72)

Ol gülbün-i şehâ ki zebân-ı hezârveş
Gülzâr-ı midhatûnde zebân berg-i şahsâr
(K 12/81-82)

Ol 'andelîb-i zemzeme-perdâz-ı fazl kim
Eyler zamâne zât-ı şerîfiyle iftîhâr
(K 12/83-84)

Ol pür-keremle reşk-i şehâb-ı 'inâyeti
Her kaçre âb-ı ebri ider dâne-i şerâr
(K 12/85-86)

Ol bülbülüm ki reşhası minķâr-ı hâmenûñ
Âb-ı zebân-ı hañçer-i Hassân rûzgâr
(K 12/155-156)

Ol şâ'irüm ki debdebe-i kûs-ı darbetüm
Güş-ı hasûd-ı nazmumî ker itdi ra'd-vâr
(K 12/163-164)

İder **ol** meh nigâhın şarf-ı nakş-ı hâl ü hañt zîrâ
Hisâb-ı nakd-i hüsne şafha-i erķâmdur mir'ât
(G 13/7-8)

Nâ-gehân oldı tûfeng atmağa tab'ı meyyâl
Her umûrunda işâbet ider **ol** şîr-i vefâ
(T 13/23-24)

Bin yüz yigirmi adım yerden atup dâneyi **ol**
Bu yeter gerçi nişân darbına târîh ammâ
(T 13/41-42)

Toymayup gençliğine **ol** şehîd
Hele ğadr oldı ol cevâna 'azîm
(T 14/7-8)

Toymayup gençliğine **ol** şehîd
Hele ğadr oldı ol cevâna 'azîm
(T 14/7-8)

Çâr-deh sâle irüp **ol** büt-i şîrin-hâreket
Nev'-i 'âdemde 'ayân oldı bugün mâhiyyet
(G 15/1-2)

Şâfdır tîneti **ol** rütbe ki eşkâl-i havâs
Sâyesinde görünür âyîneveş bî-minnet
(G 15/7-8)

Nazm-ı erbâb-ı dili ezber idüp **ol** âfet
Keşf-i esrâr-ı ma'ânîye iderse râğbet
(G 15/21-22)

Kesret-i 'âşîka meyl ideli **ol** âfet-i cân
İtdi şad-pâre beni erre-i sîn-i hasret
(G 15/27-28)

Dâhî mülk-i fenâda genc iken **ol** gevher-i nâ-yâb
Mişâl-i genc anı indürdiler hâke muşallâdan
(T 15/9-10)

Kavala-i sünbüli Seyyîd Mehemmed bağ-ı
âlemde
Semûm-ı serdî-i bād-ı ecelden şoldı **ol** sünbül
(T 16/1-2)

Dirîĝ kim Ağacık-zâde **ol** huçeste likâ
Dahi cevân iken itdi felek anı nâ-büd
(T 17/1-2)

Mihâk-i tecrîbe hâzırlamış **ol** sîm-beden
Püte-i kalbde cân nakdini süzişle erit
(G 17/3-4)

Hüsni hañtı bir kaçr-ı mürebbî idelim farz
Muhtâcdır **ol** kaçr-ı metîn çâr-ı 'imâda
(Kt 17/1-2)

Ol kaçr niçe kâ'im olur erbâ'-ı rükne
Bir muhkem 'imâd olmasa kilki-dâde-zâda
(Kt 17/5-6)

Ahmed Aĝa hazîne-dâr **ol** kim
Hüsni hulķına yoĝ idi pâyân
(T 18/3-4)

Yapdırup bu kaçrı hem dergâhı ta'mir eyledi
Rûh-ı Mevlânâdan istimdâd idüp **ol** zât-ı pāk
(T 19/3-4)

Ol şâh-bâz-ı sidre-nişîn şayd olur bu şeb
Olmazsa bâz-geşte hadeng-i du'a 'abeş
(G 20/25-26)

Ol şüh-ı cefâ-pîşeyi meclisde tutardım
Ammâ ki o dem n'eyleyeyim tütü merâķım
(Mf 20/1-2)

Beni şikeste-dil eyler mi bî-sebeb **ol** şüh
Hudûş-i fitneye dâ'im raķîb olur bâ'îş
(G 21/5-6)

Müjgân zaķmına nice **ol** ğamze işlesün
Ey dil ğılâf-ı hañçer-i şemşîr olur mı hiç
(G 23/9-10)

Bu dükkân bir şadefdür güyiyâ baħr-i melâhâde
Derûn-ı perverişĝâhdur **ol** lü'lü-yı nâ-yâbuñ
(T 25/13-14)

Ân mıdır şu'le viren 'arîz-ı pâkinde didim
Didi **ol** muĝbeçe-i bâde-fürüşândur yâ
(Mf 26/1-2)

Tezerv-i şu'le-yi hâkister eyler âteş-i kahrı
Gürizân olsa da **ol** dem derûn-ı şem'-i kâfûra
(T 27/21-22)

Zîver-i âgûş idüp **ol** nev-nihâl-i 'işmeti
Şalınur biñ nâz ile pür-şevk olup mehd-i şafâ
(T 28/5-6)

Şu'le-i cevvalëveş pür-nür ider te'sîrden
Däyegânuñ hâle-i âgûşını **ol** meh-liķâ
(T 28/11-12)

Kârvân-ı râh-ı hüsnüñ şâhidur **ol** meh aña
Kim şadâ-yı hânde-i Yûsuf olur bâng-i derâ
(T 28/19-20)

Hançer-keşide çeşm ile zinhâr ey gönül
İncinse âdeme görünür **ol** perî-nijâd
(G 33/9-10)

Ol serv-i nâzî eşk-i revân cüst-cü idüp
Mânend-i âb-ı cü tolaşur nice küy u kend
(G 34/5-5)

İderdüm **ol** ruḥ-i al-i haṭṭ-âvere teşbîh
Olaydı âteş-i berg-i gül üzre sâye-i düd
(G 35/9-10)

Kenâr-ı bâmde a'mâya beñzer **ol** kimse
Ki bilmeye zürefâ meclisinde hâdd u hudüd
(G 35/11-12)

Ol ğamze-i dil-düz ile gönüm tolu kandır
Ey şüh-ı cefâ-pişe meded kıyma **bu** cândır
(Kt 37/1-2)

Mestâne şakın elde tutup oynama ey dil
Bilmez misin **ol** zülf-i siyâhî ne yilândır
(Kt 37/3-4)

Ol şüh şanma istese rûḥ-ı revân kalur
Bir cilve itse bezme gelüp kimde cân kalur
(G 40/1-2)

Bir rütbedür letâfeti **ol** mâh-peykerün
Târ-ı nighet tokunsa yüzinde nişân kalur
(G 40/3-4)

Mânend-i hâl-i nîlî ruḥında **ol** âfetün
Âşâr-ı naķş-ı pây-ı meges bir zamân kalur
(G 40/9-10)

Ol âfet olmasaydı sîm tenli şırma perçemli
Anuñ ârâm-ġahî olmaz idi şırma-keş-hâne
(Kt 40/3-4)

Hadeng-i ğamze ile kaşdı dâ'imâ diledür
Çekilmez **ol** kaşı yâyuñ cefâsı çok çiledür
(G 42/1-2)

Belîġ şabr idelüm ter-mizâcdur **ol** şüh
Yanında ġirye-i ğam derd-i 'aşkdan giledür
(G 42/15-16)

Nice hem-düş ola serv-i sehî bälâ-yı cânâna
Elif şeklindedür **ol** kadd-i ra'nâ elf-i vâhiddür
(G 43/3-4)

Maḥfûz-ı zaḥm-ı çeşmdür **ol** şüh-ı şermġin
Gülgün niķâb-ı 'ârızî reng-i perîdedür
(G 44/7-8)

Ebrûlarıyla kıt'adur **ol** haṭṭ-ı püşt-i leb
Ammâ dü-la'l-i surḥ ile beytü'l-kaşidedür
(G 44/11-12)

Ol şivekâr şiveyi hep bî-maḥal yapar
Bezme gelince kendüye lâ-büd kesel yapar
(G 45/1-2)

Mestî-i bâdenün **ol** neş'e-i leb mâyesidür
Ḥâl-i künc-i zeķanuñ kaṭre-i mey sâyesidür
(G 46/1-2)

Belîġ **ol** pâdişâha bendeyüm kim dîk-i cüdında
Gedâ-yı ġird-ḥvân-ı luṭfına deryâ nemek-çeşdü
(G 48/17-18)

Fülk-i vişâline çatan **ol** kîç levendinün
Kullansa başlı başına anı re'is olur
(G 49/11-12)

Benüm **ol** 'âşık-ı sevdâ-zede-i deşt-i cünün
Dest-i ğam silsile-cünbân-ı reg-i cânumdur
(G 50/3-4)

Benüm **ol** bende-i mâtem-zede kim şâm u şeh
Ḥâk-rüb-ı haremün çâk-i ġirbânumdur
(G 50/5-6)

Benüm **ol** şîr-i belâġat-eşer-i pür-dil kim
Püç- maġzî-i ķalem berķ-i neyistânumdur
(G 50/21-22)

Ne perî şadmesidür serde ne sevdâ-yı cünün
Beni âşüfte iden **ol** gül-i ḥandânumdur
(G 50/25-26)

Şeherde mektebe eṭfâl ile gider **ol** mâh
Murâdı muşḥaf-ı ḥüsn âyetin muķâbeledür
(G 51/7-8)

Raķîb-i ġürg kemîngâha ġirdi diş bileyor
Çıķarsa mâderi ķoynından **ol** ķuzî meledür
(G 51/9-10)

'Arz eyleseñ **ol** şühâ ne dem süz-ı derünü
Ser-keşlik idüp âteş-i süzân gibi parlar
(G 52/5-6)

Seyr eyle şaf-ender-şaf olup **ol** kaşı yayuñ
Her bir müjesi nâvek-i peykân gibi parlar
(G 52/7-8)

Ol fitnegerün pertev-i ḥurşîd-i ruḥından
Ebrû-yı siyeh ḥançer-i bürrân gibi parlar
(G 52/13-14)

- Naḥl-i mâtem gibi **ol** ğasl itdüĝi her mürdenüñ
 Kad çeker kîr-i dirâzî raḥne-i tâbütdan
 (Kt 53/3-4)
- Hezârân mekr ü efsün eyleyüp 'ıydiyyelik **ol** şüh
 Kabâ-yı nâza mevc-i büy-i gülden târ u püd
 eyler
 (G 53/3-4)
- O rütbe çeşm-i sıhr-âmüz olur **ol** nâzük-
 endâmuñ
 Ki darb-ı pençe-i müjgâni ruḥsârûñ kebüd eyler
 (G 53/5-6)
- Ser-âgâz eyledikçe nağmeye **ol** la'l-i rûḥ-efzâ
 Degül âdem leb-i taşvîre ta'lim-i sürüd eyler
 (G 53/9-10)
- Sebuk-rûḥânedür her cünbişi **ol** menba'-ı nürüñ
 Ki çarḥa süllem-i emvâc-ı pertevle şu'üd eyler
 (G 53/13-14)
- Nâkûs-ı deyr-i dilde dem-â-dem tapış budur
 Naqş-ı ḥayâlî cilve-nümâ oldı **ol** bütün
 (G 54/5-6)
- Çeşm-i 'âşık şakınup 'arz itmesün eşk-i niyâz
Ol perî-rû ter-mizâc olmış buluḥdan nem kapar
 (G 55/5-6)
- Acımaz biñ çâk çâk olsa ne var **ol** âfete
 Zaḥm-ı 'âşık ağzını ḥançer açar merhem kapar
 (G 55/7-8)
- Tersâlara itdürdi Mesihâyı ferâmüş
Ol büt ki şanem-ḥâne de bir rûḥ-ı revândur
 (G 56/7-8)
- Ümmîd-i der-âgüş ile **ol** şüh-ı çelipâ
 Açmış şurur âgüşını bir ḥaylî zamândur
 (G 56/9-10)
- Ol** rûḥ-ı revânî görelî dîde-i Meryem
 'İsâ daḥî âgüşına bir bâr-ı girândur
 (G 56/11-12)
- 'Arz eyler ise büy-ı vişâlüñ saña dekdür
 Bilmez misin **ol** ğonca-dehâni ne çiçekdür
 (G 59/1-2)
- Bu hey'et ile bilmezem ey vâ'iz-i ḥod-bîn
Ol şüh-ı melek-manzarı sevmem ne dimekdür
 (G 59/9-10)
- Elbette varur menzile kim **ol** kaşı yânuñ
 Tîr-i niĝeh-i şeh-per-i müjgâni yeledür
 (G 59/13-14)
- Tâbiş-i mihre taḥammül mi ider **ol** gül-beden
 Rüyına güyâ dikendür säye-i müjgân batar
 (G 60/3-4)
- Dün o şeh-bâza Cezâ'ır lâfî kullanmış rakîb
 Korkarum fülk-i vişâle kıçdan **ol** korşan çatar
 (G 60/5-6)
- Dil-i 'uşşâkdan men' eylemek fikriyle **ol** âfet
 Alup mir'âte 'aks-i kâmetiyle rû-be-rû eyler
 (G 62/7-8)
- Ḳopsa bir kerre yerinden yaluñuz 'âşık degül
Ol gül-endâma hezâr âdem başında yer virür
 (G 63/7-8)
- Naqđ-i dil şarf itse de yolında aĝyâr-ı denî
Ol şeh-i ḥüsne nihâyet dilli bir defter virür
 (G 63/7-8)
- Ümîd-i şayd ile bu dâne dâne eşk-i niyâz
 Döküldi dîdeden **ol** mürĝ-i vaḥşîye yemdür
 (G 66/5-6)
- Ol** büti gördükçe benümle rakîb
 Çin-i cebîn eyleyüp Efrenc olur
 (G 67/5-6)
- Ḳayıddan âzâd idüp **ol** mâḥ-peyker destüme
 Zülfini ser-rişte-i âmâlden evvel virür
 (G 69/7-8)
- Kimi bûs itmek murâd eyler ruḥın kimisi şem'
Ol gülüñ dâmânını geh o çeker geh bu çeker
 (G 71/9-10)
- Şebîh-i merdümek-i dîdedür o ben diyemem
 Kimisi noḡta dir **ol** ḥâle kimi fülful dir
 (G 72/9-10)
- Şebîh-i merdümek-i dîdedür o ben diyemem
 Kimisi noḡta dir **ol** ḥâle kimi fülful dir
 (G 72/9-10)
- Da'vâ-yı 'aşka düşme gel ey müdde'î yeter
Ol gül-'izara 'âşık-ı şeydâ hezârî var
 (G 73/5-6)
- Âzürde olma ḥattı gelirse **ol** âfetüñ
 Bâĝ-ı fenâda her gülüñ elbette ḥârî var
 (G 73/11-12)
- Ol** büt-i rakkâş güyâ her yanın evvel kırar
 Cünbiş eyler başka her endâmî nazûk bel kırar
 (G 75/1-2)
- Yanaşup bezmde duḥt-ı reze başma nemegi
 Zâhid incitme ki şurîdedür **ol** kız bozılır
 (G 76/7-8)
- Gündüz 'uşşâkı güzeller şoyar elbette Belîĝ
 Düzd-i kâlâ-yı vişâl **ol** gice ḥübân şoyılır
 (G 76/13-14)
- Bûs-ı leb-i 'âşıkdan öper sîb-i zenaḥdân
 Ol tâze nihâlüñ o kadar mîvesi terdür
 (G 77/5-6)

Olur âzürde-ıhvâb-ı sebze-i kâliçeden **ol** gül
Bisâf-ı gülşene naqş-ı münâsib çeşm-i bülbüldür
(G 78/5-6)

Her şubh mihr-i hâk-i der-i yâra yüz sürer
Ol âfitâb-ı hüsn yanında bedir nedir
(G 79/5-6)

Destümden alduñ **ol** güheri virdüñ âhere
Ey çarh-ı sifle baña bu rütbe gadir nedir
(G 79/11-12)

Piçide oldı nañl-i dil-i zâra zülf-i kec
Ol nev-nihâl-i kâmet-i ra'nâ filizlidür
(G 80/7-8)

Eyler güriş bulsa da yâri raqîb-i seg
Âhü-yı deşt-i 'işvedür **ol** yollı izlidür
(G 80/13-14)

Dañi bend olmadı dil halka-i târa muhkem
Korkarım zülfine **ol** gönca-dehen şâne çeker
(G 81/13-14)

Gördi mir'ât-ı muşavver beñzemez âyineye
Ol büti bütger nice itmez hicâb taşvîr ider
(G 82/3-4)

Yağdı berç-i kahr ile bu demde **ol** âfet-nigâh
Gönlümi yap yap Sitânbul gibi kim ta'mir ider
(G 82/5-6)

Gördi mir'ât-ı muşavver beñzemez âyineye
Ol büti bütger nice itmez hicâb taşvîr ider
(G 82/3-4)

Yağdı berç-i kahr ile bu demde **ol** âfet-nigâh
Gönlümi yap yap Sitânbul gibi kim ta'mir ider
(G 82/5-6)

Ĥulâşa çäre görüñ şâne zülfine tolaşur
'Azîm başına kayd oldı **ol** bütüñ mülar
(G 83/7-8)

Dehen-i teñgine **ol** dil-berüñ inşâ şıgmaz
Şıgşa da incelür elfâzına ma'nâ şıgmaz
(G 84/1-2)

Tıfl-ı nev-rüsteyedür toğrısı meylim zîrâ
Benüm âğüşuma **ol** kâmet-i bâlâ şıgmaz
(G 84/7-8)

Belîğ **ol** bargehde himmet-i pîrâna muhtâcuz
Vesîle olmaduğça bir kibâra intisâb olmaz
(G 87/15-16)

Pür eyle **ol** mey-i pür-rengi câma ey sâkî
Ki dil-şigâf ola mevci mişâl-i nâñun-ı nâz
(G 89/5-6)

Dü ebrü-yı sitem-perverle **ol** ġaddârdan ġayrı
Girüp meydâna bir merd iki tîğ-i ĥun-feşân
çekmez
(G 91/9-10)

Belîğ üftâdegân-ı ĥânumânsuz
Cihâni n'eyley **ol** şüh-i cihânsuz
(G 92/19-20)

Dâ'imâ gülşen-i ĥüsnüñ korur **ol** çâr-ebürü
Çâr-ı faşl içre bu bağın güli hergiz şolmaz
(G 93/7-8)

Ĥayâlî şem'veş tâb-efgen oldı **ol** bütüñ likin
Bu eşnâ'da ĥarîm-i sineden bir dem nefes
gitmez
(G 94/29-30)

Dest-mâl elde ĥurâm eyledi ağzında sağız
Çignedi geçdi bizi nâz ile **ol** kâfir kız
(G 99/1-2)

Tenüm eşk ile virân-kerde-i seyl-âbdur sensüz
Gözüm **ol** cüybâra halka-i gird-âbdur sensüz
(G 101/1-2)

Raqîb **ol** âteşin ruşsârı görmiş ĥuşk-mağz olmuş
Niçün bilmem kitâbî çüb-ı gülle anı uşlatmaz
(G 103/3-4)

Belîğâ tîr-i elmâs-ı müjeyle zahm açar **ol** şüh
Yine n'işlerse işler ĥâtîr-ı mecrûhı sızlatmaz
(G 103/13-14)

Cüş idüp gerd-i ĥağ-ı 'arızı **ol** seng-dilüñ
Yeñiden eyledi bünyân-ı cefâyı te'sîs
(G 105/9-10)

Pek varma gönül üstine **ol** 'işve-fürüşüñ
Bâzâr-ı vişâl içre metâ'ı ciger ekmiş
(G 108/9-10)

Ne 'acâyib dür-i yek-tâ imiş **ol** gevher-i pāk
Ki bulunmaz şadef-i kevn ü mekânda aña eş
(G 109/7-8)

Degül bu ĥâl-i nîlî ġabğabında **ol** şeh-i ĥüsnüñ
Turunc-ı terdir engüşt-i işâretle nişân olmuş
(G 111/5-6)

Ĥinâ-bend eylemiş pây-ı nigâh-ı çeşm-i
maĥmûra
Yine **ol** fitne-cünüñ ġâlibâ küyında kan olmuş
(G 111/15-16)

Kırarlar şimdi seng-i ta'n ile âyine-i kalbüñ
Muqaddem **ol** ĥağ-âver ehl-i dilden inkisâr almış
(G 113/5-6)

Fitne-i devr-i kamerden bir nişândır kim ider
Ĥalka-i zikre girüp **ol** âfet-i devrân rağş
(G 114/3-4)

Cân u dil birbirine sebkat idüp **ol** büte dir
Käkül-i ham-be-hamuñ târına evvel beni aş
(G 115/11-12)

Bir tıfl-ı nev-resîdedür **ol** parmağın emer
Olmaz muqayyed âteş-i pervâneğâna şem'
(G 122/3-4)

Her saht-ı dile hüsni-ı haşın naqş idüp **ol** şüh
Kor maḥfaza-i sîneye mânend-i murakka'
(G 123/5-6)

Baht-ı siyâhım oldu dîdâr-ı yâra mâni'
Ol âfitâb-ı hüsni görürdün olsa tâli'
(G 124/1-2)

Reşk eylerüm efendi eşnâ-yı güft-güda
Olsa zamîr-i bârız **ol** men'-i hüsne râci'
(G 124/5-6)

Belîğâ farkını bûs eyleyelden şâh-ı merdânuñ
Bükildi ḳaddi zîrâ bî-edeblik itdi **ol** ân tîğ
(G 126/15-16)

Hüsnuñ esbâbı miyânında **ol** ebrû-yı laṭîf
Oldı bir beyt ile efrâdını câmi' ta'rîf
(G 129/1-2)

Tâb-ı mihr-i ruḥuñ **ol** rûtbe eritdi beni kim
Zîr-ı yek-mûda hemân säyelenür cism-i za'îf
(G 129/9-10)

Olmasaydı eger **ol** gevher-i yek-tâya şadef
Dir idüm bu küre-i arza tehî dürc-i ḥazef
(G 130/1-2)

Ṭoğrılık kârı degüldür felek-i pür-şuruñ
Egridür ḳaddi gibi işleri **ol** kanbûruñ
(G 135/1-2)

Nigeh-i tîz ile **ol** âfet-i cânı şıḳduñ
Gayrı ey nûr-ı başar sen de gözümdeñ çıkduñ
(G 139/1-2)

Geh cân düşer pîş-i nazargâhına geh dil
Bir kerre nigâh eylemez **ol** çeşm-i siyeh-dil
(G 139/1-2)

Almaz dehâna kâr-ı belâ ṭurraveş tenüm
Ol nâz-pervere taḳıluḫ püskül olmasam
(G 150/7-8)

Söyler lisân-ı hâl ile zülf **ol** perîveşe
Bâğ-ı ruḥında bitmez idüm sünbül olmasam
(G 150/13-14)

Olur izhârdan âzürde **ol** nâzük-mizâc elbet
Ḥayâl-i yâra açsam dilde pinhân itdügüm
derdüm
(G 153/5-6)

Seherde yokladum engüşt ile **ol** nâfe-i müşğîn
Urılmış külçe-i sîm üstine tamgâ mıdur bilmem
(G 155/3-4)

İder bî-câ tebessüm çîn-i ebrünun 'aḳtîbinde
Murâdı **ol** mehüñ 'uşşâka istiğnâ mıdur bilmem
(G 155/5-6)

Gitdi cihândan ol gül-i nev-rüste ba'd-ezîn
Zevḳ ü şafâ cihânda hem olsun hem olmasun
(G 157/3-4)

Ey ḥâk-i türe sende emânetdür **ol** güher
Yanında ḳadri lü'lü-i terden kem olmasun
(G 157/7-8)

Rengîn risâledür ezeli gerçi fenn-i hüsni
Bir münteḥab şâhîfe yüzüñ **ol** risâleden
(G 158/9-10)

Meyden 'izârı gül gül olunca **ol** âfetüñ
Elbette ḥâtra getürür Gül ḳaşîdesin
(G 162/3-4)

Meclisde şeyḥ-i şehri bugün **ol** şeker-lebüñ
Şordum kelâm-ı telḥ ile bozmış 'akîdesin
(G 162/7-8)

Ser-dâr-ı âhı tünd ider **ol** eşkıyâ-perest
Bir dem ṭapancasın dil-i 'uşşâka çâḳmasun
(G 163/9-10)

Sîr-âb-ı bâğ-ı hüsni için **ol** hâl-i müy-dâr
Bir delvdür ki câyı kenâr-ı çeḥ-i zekân
(G 164/3-4)

Bel bağlamazsa **ol** büt-i hüsne benüm gibi
Olsun güsiste rişte-i zünnâr-ı Berhemen
(G 164/5-6)

Sîr-âb-ı bâğ-ı hüsni için **ol** hâl-i müy-dâr
Bir delvdür ki câyı kenâr-ı çeḥ-i zekân
(G 164/3-4)

Bir zarar eyleyemez 'aşîka **ol** piste lebüñ
'Aḳreb-i zülf-i keci finduḳ-ı pistânından
(G 168/3-4)

Oldı revâna cânib-i her şehri u küya şu
Ol serv-i nâzı çıkdi meger cüst ü cüya şu
(G 170/1-2)

Bezm-i ṭarabda bâde-i gülgün degül Belîğ
Sâḳî şunarsa mest olur **ol** tünd-ḥüya şu
(G 170/19-20)

Yüzün gözün açar **ol** meh-liḳâ-yı maḥbûbuñ
Cihânda görmedüm âyine gibi hiç bî-rü
(G 171/5-6)

Râḳîbi def' idince şâd olur meclisde **ol** âfet
Bulur ḥiffet âna bir şıḳlet-i cerrârdan şoñra
(G 172/11-12)

Seher vaşf itmege **ol** âfitâb-ı hüsni maṭla'da
Zebân-ı hâmeyi kat' eyledüm biñ kerre
maḳta'da

(G 173/1-2)

Yazup kıl-k-i kaḳâ **ol** meh-cebînüñ beyt-i ebrûsın
Nice sıgdurdu şerh-i bâb-ı hüsni iki mışra'da

(G 173/11-12)

Görinmez iki çeşmüm 'aksi **ol** la'l-i ter üstinde
Ḥabâb olur mı peydâ mevc-i âb-ı gevher üstinde

(G 175/1-2)

Görelde **ol** perînüñ nişter-i müjgân-ı ser-tüzüñ
Gözüm şaplandı kaldı güy-yâ biñ ḥançer üstinde

(G 175/5-6)

Ruḥından kesb-i feyz eylerse **ol** dü-sebze-i
ḥüsñüñ
Olur bîñâ-girih mânend-i merdüm çeşm-i
süzende

(G 176/3-4)

Ḥayret-efzâdur dile nezzâresi **ol** âfetüñ
'Aks ider şekl-i ḥavâş âyîne-sîmâsına

(G 177/7-8)

Da'vete itmez icâbet ruḳye vü efsün ile
Ehl-i 'aşka **ol** perî teşhir olur altun ile

(G 178/3-4)

Ḥâl-i siyeh-i gerden-i dil-dârı **ol** aḳda
Bir kara 'Arab-beççe gibi ara Bulakda

(G 179/1-2)

Ey ehl-i cezbe himmet idüñ kuşça cānuma

Ol dāmgehden 'avn ile şâyed ki kırtula

(G 181/5-6)

Esb ü kabâ 'aṭiyye-i resm-i mülük ise

Ol şeh-süvâr-ı nâz şafâ bahş ider kula

(G 181/9-10)

O rütbe şâfdur cism-i bilürü **ol** gül-endâmuñ

Ki mevc-i bâdeyi ta'dâd kâbilür gülüsında

(G 183/3-4)

'Uşşâk-ı sitem-dîde niçe dâma düşürsün

Ol serv-i şehi sâye düşürmez çemen üzre

(G 185/9-10)

'Uşşâk-ı sitem-dîde niçe dâma düşürsün

Ol serv-i şehi sâye düşürmez çemen üzre

(G 185/9-10)

Nigâh itmez bu şeb 'uşşâka **ol** meh kim mey-i
gülgün

Ḥınâ-bend eylemiş pây-ı nigâh-ı çeşm-i
mahmûra

(G 187/7-8)

Naḳd-i dil ğasb eylemiş üftâdeden **ol** bî-emân
Şimdicek ḥaṭ şâdir oldu anuñ istirdâdına

(G 189/13-14)

Şebistânında **ol** şüh-ı cihânı şakınur 'aşık

Eger kâlîçede taşvîr olursa pister altında

(G 190/9-10)

'Ayâr olmuş ezelde cism-i pâki **ol** mehüñ güyâ

Ki beñzer semm-i nâfi tüde-i sîm üzre tamgâya

(G 191/7-8)

Ol 'aşıkım ki bâl-i Hümâ-yı sa'âdeti

Piçide eyledüm ser-i târ-ı nigâhıma

(G 192/3-4)

Ol bülbülüm ki baḥt-ı siyeh berg-i şu'leden

Eyler feşânde deste-i gül ḥvâbgâhuma

(G 192/7-8)

Evvel nazarda dest-res olmazsa mâlüñe

Eyler mi rağbet **ol** büt-i ra'nâ kemâlüñe

(G 193/1-2)

Ramazânda geyer **ol** ğonca-dehen al câme

Ġayrı ḥübân bu kesimle çıkmaz bayrama

(G 194/1-2)

Yine işâr iderdüm pâyına **ol** şâh-ı ḥübânuñ

Gelen bu dîdeden her katre bir dürr-i gemîn olsa

(G 196/9-10)

Ol sîm-beden olmasa bir gevher-i nâ-yâb

Ḥâk içre felek itmez idi anı defîne

(G 197/5-5)

Eyvây naḳd-i eşke revâyic yok **ol** tabîb

'Uşşâk-ı ḥaste-ḥâtıra bakmaz şevâbına

(G 198/13-14)

Murâd **ol** âfitâb-ı hüsne bir nezzâredür yoḥsa

Kapansun revzen-i dil küy-ı yâr nâzîr olmazsa

(G 199/3-4)

Müheyyâ **ol** bütüñ âlât-ı 'işret deyr-i ḥüsñünde

Müselmândır görüp bu bezmi zâhid kâfir

olmazsa

(G 199/9-10)

Eger Kârün gibi mâlik olursa ehl-i dil gence

Virir bî-iḥtiyâr **ol** meblağı yek-pâre bir gence

(G 200/1-2)

Esîrân-ı ğama **ol** rütbe düşmendür o hünî kim

Gider işkence ta'lîm itmege iḳlîm-i Efrenc

(G 200/5-6)

Ol büt-i ḥüsñüñ düşüp bî-ḥod olurdu pâyına

Meryem işâ'yı der-ağuş itmese büt-ḥâñede

(G 201/3-4)

Ol tıfl-ı nâz-perveri her kim görürse dir
Böyle melek toğursın añalar beşerleme

(G 203/7-8)

Bülbül gibi **ol** gonca-dehâna çeñe çalma
Bir büsesin al sîb-i zekân çalup alma

(G 205/1-2)

‘Aceb mi cilve kılsa şâ‘irüñ **ol** mâh beytinde
Ki anuñ vaşf-ı hüsñüñ nakş ider her gâh
beytinde

(G 206/1-2)

Dägber-dil nice olmaya görüp anı kamer
Al eteklikden ider hâleyi **ol** meh-päre

(G 207/5-6)

Ŧonanup âl ile hengâm-ı Ŧonanmada Belîg
Cânımı yaqdı benüm **ol** büt-i âteş-päre

(G 207/13-14)

O rütbe bî-muñhâbâ **ol** mehünñ kan dökdi pinyâli
Boyandı mevc-i hün-ı ehl-i dilden kırmızı şâli

(G 209/1-2)

Hasendür ism-i sâmisî gibi endâmı **ol** şühñ
Ser-â-pâ cism-i pâki pür-letâfetden degül hâli

(G 209/9-10)

‘Aceb mi pişgâh-ı yârda mañv-ı vücüd itsem
Eritdi yağımı **ol** âfitâbuñ yâl ile bâli

(G 209/15-16)

Görüp igmâz iderken sâde-rüyân-ı semen-büyü
Gözüm dört oldu gördüm nâ-gehân **ol** çâr-ebürü

(G 210/1-2)

Telâş-engîz-i mevc-i çin-i ebrüsında **ol** şühñ
İder efgende şâyed fülk-i hâl-i ‘anberîn müyü

(G 210/5-6)

Tegâfûlgüne vaz‘ından helâküm **ol** perî-rüyüñ
Alup şan‘atla nakd-i hâtir-ı nâşâdı yan geldi

(G 211/3-4)

Görüp şâl-i zümürüd fâmı ‘aşık **ol** beyâz fesde
Başına bir beyâz gül-goncası taqmış şanur anı

(G 218/5-6)

Muşavver cismi nakş itmekde şan‘at gösterür
yoğsa

Nice taşvîr ide **ol** rüh-ı pâki şafhaya Mânî

(G 218/7-8)

Leb-i cân-bağş ile güftâra gelse **ol** Mesîhâ-dem
‘Îlâç eyler dil-i bîmâr-ı ehl-i ‘aşka rühânî

(G 218/9-10)

Ol serv-i nâza hüsñ-i ebed mâlikânedür
Sâ‘irden aldı hañt ile anuñ ferâğını

(G 220/5-6)

Bir cilve itse pertev-i hüsñ ile ‘aşıkñ
Ol yâl u bâl dilde eritmez mi yâğını

(G 220/9-10)

Hâne-i âyîñede şâne be-kef **ol** meh-rü
Kim bilür dil yine zülfinde ne teşvîş itdi

(G 223/7-8)

Demiri yumşak idi **ol** büt-i hañçer-dârüñ
Şimdicek kırdı geçürdi bizi keskin oldu

(G 224/7-8)

Seherde mihr degül **ol** mehe muñkâbil olup
Sipîhr-i pîre-zenüñ elde ditrer âyinesi

(G 227/11-12)

Pâ-bürehne reh-i küyında düşürdi payına
Görse **ol** kebk-i hürâmendeyi beşer hâfi

(G 228/7-8)

Çekiye gelmiyor **ol** kâmet-i mevzün aşlâ
Nükte-sencân-ı cihân gayrı koşunlar lâfi

(G 228/9-10)

Nezâket riştesin **ol** rütbe bârîk itdi tañ‘uñ kim
Yanında çenber-i çarh oldu çeşm-i süzen-i İsâ

(G 229/3-4)

Belîgâ lâle-i nu‘mânî yâd itdükçe şevkinden
Bu rengin nazmı itsün zîb-i destâr **ol** melek-sîmâ

(G 229/13-14)

Ben **ol** deryâ-yı pür-şûrum ki tuñân-gâh-ı
sinemde
Ki her bir şerha mevc ü her habâbı däg-ı
cânumdur

(G 230/3-4)

Ben **ol** üftâde-câh-ı âteş-i cürmüm ki bî-pervâ
Fürüg-ı mevc-i âteş târ-ı zünnâr-ı miyanumdur

(G 230/5-6)

Benüm Ferhâda hâdî ‘âlem-i ma‘nâda ammâ
kim

Beni kemnâm iden **ol** Hüsrev ü Şîrîn

zebânumdur

(G 230/9-10)

Nîl-i âmâl-i Belîg-i zâra **ol** âfet-nigâh
Sînesin açdıqça fetñ-i bâb şeklin gösterür

(G 231/13-14)

Görince **ol** mehi reng-i ruñum şikeste olur
Gülüda nağme-i hurde şikeste-beste olur

(G 232/1-2)

Gîsûlarında müy-ı sefid olmaz **ol** bütüñ
Belki qarışdı araya müy-ı miyânudur

(G 233/5-6)

Diġkat olinsa mevc-i melāhāt **ol** āfetūñ
Ĥaṭṭ-ı lebinde vesme-i ebrū gibi aġar
(G 234/3-4)

Ol ūhuñ almişum şulu ūeftālusun Belig
Ṭab'ı zemīn-i ūi're bugūn ūu gibi aġar
(G 234/9-10)

Āyīnede 'aksin görüp **ol** hūr-liġānuñ
Zannum didi bu yā perī yā hūd ki melekdür
(G 236/15-16)

Ben **ol** ūaydum ki pāyın būs ider her dem eger
ġanum
Olursa vesme-i ebrū ṭırāz-ı nāhun-ı ūeh-bāz
(G 237/9-10)

2. Teklik üçüncü şahıs zamiri.
Şāh üzre görse bir gül-i ħamrāyı **ol** ūanur
Sāġi elinde bāde-i cām-ı elem-zidā
(K 2/165-166)

Mest ü ħayrān ider 'āşıġları **ol** gerden-i ūāf
Görmedi tāze vü terlikde naẓīrīn eslāf
(Msd 5/3-4)

Meh-i sipihr-i 'adāletdür **ol** ki devrinde
Kitāba eyleyemez tābiş-i ġamer te'sīr
(K 6/63-64)

Mirrīhi istese eridür bir nigāh ile
Bilmez misin **ol** āfet-i devrān ne dir nedir
(G 79/9-10)

'Ays u neşāt dirler imiş rüzġārda
Bilmem Belig **ol** daġı bir 'ālem olmasun
(G 157/15-16)

Ĥadr-i hem-cinsi ferāmūş ider **ol** bī-meze kim
Olmaya zümre-i nā-cins ile bir laġza enīs
(G 105/3-4)

ol:-dir
Dünyāda vü 'uġbāda benim zikrim Ĥaġ
Oldır iki 'ālemde murādım ancak
(R 7/1-2)

ol:-ur
Bilmem ki Beligūñ ne **olur** ħāşıl-ı kārı
Göñlünde emel toġmını bir ħaylī yer ekmiş
(G 108/11-12)

3. Olmak.
ol:-sa
'Aceb mi **olsa** perīşān seġerde sünbülveş
Belig -i ġam-zede her gice āh kākül dir
(G 72/13-14)

4. Bulunmak.
ol:-maz
Zerre miġdārı deġānın yā olur yā **olmaz**
Olmasa mihr-i ruġūñ kimse nişānın bulmaz
(G 93/1-2)

ol dem: O zaman.
Ġūş itse naġmesin ser-i taşvīr-i naġş-ı Ĥīn
Ol dem olurdu kāse-i ġinī-i pūr-şadā
(K 2/169-170)

Ġayret-i tāb-ı 'izāruñla hemān parladı cām
Döndi **ol dem** küre-i nāra ġıbāb-ı ħammām
(Msd 3/35-36)

O ūhuñ bezm-i pūr-şevġinde görse 'āşıġ-ı zārı
Raġīb-i nā-kesūñ **ol dem** başın ħanġerle kes
gitmez
(G 94/9-10)

Geldi **ol dem** ki diye sālīk-i iġlīm-i 'adem
Naġd-i 'ömr ile bu dünyāda ucuz ġurtuldum
(G 149/9-10)

ol dem:-de
Belig **ol demde** ġıġdı bī-zebān-ı ħāmeden tāriġ
Ĥopardı ġülşen-i āl-i Mehemmeden ecel bir
gül
(T 16/7-8)

ol dem:-i
Bārān-ı seyl-i ebr degüldür revān olan
Yād eyledükçe **ol demi** eyler felek бүkā
(K 2/131-132)

*ol ġonca-dehen yolına ser virseler istemez belki
birāz sīm ile zer olsa makbūle geçer: Dilber
para ister, gazel dinlemez.
İstemez virseler ol ġonca-dehen yolına ser
Belki makbūle geçer olsa birāz sīm ile zer*
(Msd 2/11-12)

ola: Diyelim.
Āh-ı 'uşşāġa ṭayanmaz eflāk
İster 'ābid **ola** ister fāsıġ
(G 134/7-8)

Ĥapatdı merdümek-i ġeşmi 'aks-i ħāl-i nigār
Derün-ı dīdede lāzımdur **ola** merdüm tek
(G 141/3-4)

ola ki: Diyelim ki.
Merdāne-i cünbiş eyleyerek ūir-i mest olam
Şāyed **ola ki** menzil-i maġşūda yol bulam
(Tb 2/59-60)

olaldan: Olduğundan beri.
Olaldan ūaġn-ı divāñhāne-i ma'nāya tāb-āver
İki dilli ġalem bir tāze Hindī tercemānumdur
(G 230/11-12)

oldur: Odur.
Lāyıġ **oldur** o mehūñ ħaṭṭ-ı ūu 'ā-ı enzār
Ola kerakesinūñ ūemesine rişte-i tār
(Msd/ 29-30)

Ĥulūs-ı bendegīye lāyıġ **oldur** būs-ı dāmānuñ
Kenār-ı lebbe istiġbāl ide ṭab'ı ūenākārı
(K 4/7-8)

- Havfum **oldur** ki ide nā-geh şebihūn āfitāb
Hāle-i āgūşa aldum ol mehi ammā bu şeb
(G 8/5-6)
- Şehid-i tīg-i 'aşk **oldur** ki āşār-ı neşātından
İde meşq-i tebsüm mātem arayan leb-i gūra
(G 187/9-10)
- Ġazelde mu'teber **oldur** ki ola cā-be-cā
mazmūn
Yaşımaz dil-rübānuñ 'ārızı yek-pāre hāl olsa
(G 202/3-4)
- olıcaq: Olduğu zaman.**
Rüyı **olıcaq** mihr-i cihān-tāba muķābil
Tīg-i nıgeh-i ġamzesi yalmān gibi parlar
(G 52/11-12)
- olmasa pā-māl-i muħammed: Hz. Muhammed'in ayakları altında ġıġnenmiş olmak.**
Yüz sürmez idi pāyine secde ile ādem
Bu rüy-i zemīn **olmasa pā-māl-i Muħammed**
(K 1/5-6)
- oltanı yut:* Aldanmak.
oltanı yut:-dı
Bir alay ipsizye yüz virme dükāna irkip
Şimdicek **oltanı yutdı** tolaşur anda rakīb
(Msd 5/49-50)
- olup kâ'im: Ayakta durma.**
Olup hürmetde **kâ'im** hiç tevāzu'dan degül hali
Belîġa var ise cām-ı meye üftādedür mīnā
(G 5/11-12)
- oruç beg: Divan katibidir.**
Aç gözli **Oruç Beg** Ramāzān nāmında
Bir māha olup Hācı Receple nıgerān
(R 18/1-2)
- 'osmān: Hz. Osman. Üçüncü İslam halifesi.**
'osmān:-ı
Kızılbaşdır hele dünyāda kim sevmezse
'**Osmani**
Sever cān u gönülden şubhesiz erbāb-ı dil anı
(Mf 23/1-2)
- 'osman big efendi:Özel isim.**
Bī-taleb-i hīzüm 'atasıyla şitā-hengāmı
Kıldı aħbābımı '**Osman Big Efendi** mesrūr
(Kt 48/1-2)
- 'osmān efendi: Özel isim.**
'**Osman Efendi** Beg der-i lutfunda korķarum
Darb añlanur efendim odun isterüm disem
(Kt 52/3-4)
- 'osmān efendi big: Özel isim.**
Huceste-menķabe '**Osman Efendi Big** kim odur
Cihānda şimdi muķadder-şinās ehl-i hūner
(Kt 47/1-2)
- ot: Toprak üstündeki bölümleri odunlaşmavıp yumuşak kalan, ilkbaharda bitip bir iki mevsim sonra kuruyan küçük bitkilere verilen ortak ad.**
ot:-ı
Derdine dermān su'ālinden Belîġa maķşaduñ
Cān **otı** istersin ancaķ kākül-i cānān şatar
(G 60/9-10)
- otağ: Büyük çadır, büvüklere mahsus yüksek etekli geniş ve süslü çadır.**
otağ:-ı, -n, -ı
Sultān-ı 'aşk sīneme ķurmuş **otağımı**
Gösterdi yāre şanma kızıl tāze dāġımı
(G 220/1-2)
- otlar yol:* Çok uğraşmak.
otlar yol:-du, -m
Göriceķ haţ-ı ruħun āyīnede yār dimiş
Ben bu bāġ-ı ferāh-efzāda çok **otlar yoldum**
(G 149/5-6)
- otur: Vücûdun belden yukarı kısmı dik duracak ve vücut ağırlığı kaba etler üzerine binecek şekilde bir yere yerleşmek, kuut etmek.**
otur:-sa
Neş'e-i rengīni-i gül-cāmdan ġam maħv olur
Şeh-nişininde **otursa** pādīşāh olur gedā
(T 1/31-32)
- otur:-ma, -**
Seni rüsvāy iderler dūr-bāş-ı men' ile āħir
Bilā-da'vet **oturma** hvanına ġayrın zübābāsā
(G 4/11-12)
- ovuşdırmağ: Bir sevi bastırarak başka bir sevi üzerinden geçirmek.**
ovuşdırmağ:-a
Teni pālūde gibi kim toķınursa ditrer
Gördi kim gelmez **ovuşdırmağa** ol ġonca-i ter
(Msd 3/21-22)
- oy: Keskin, sivri uçlu bir cisimle bir sevi vontarak veva delerek çukur oluşturmak.**
oy:-ınca
Ġüftāra bu resme nice iş kesdi Belîġa
Fāħrī gibi mıķrāz-ı dü-leb anı **oyınca**
(G 204/11-12)
- oyın kur:-dı*
Şişe-bāzī-i ġabāb ile biraz **ķurdı oyun**
Künc-i ġalvetde görüp şanma o şūħı mevzūn
(Msd 3/27-28)
- ovna: Eğlenmek.*
ovna:-ma
Mestāne şaķın elde tutup **ovnama** ey dil
Bilmez misin ol zülf-i siyāhı ne yīlandıır
(Kt 37/3-4)

oyna:-r

Rakşa aġāz idicek şabr idemem mā-ħaşalı
Dil anuñla bile **oynar** bayılur nezzāre

(G 207/3-4)

2. Hareket etmek.

oyna:-r

Mir āta baġ da ġör nice tek tırmaz ebruvān
Oynar ikisi dāne-i ħālūñle çift ü tāk

(G 131/5-6)

oyun: Hile.

Bir **oyun** ġurdı felek ġāfil iken ġapdurdum
Bir iki düzāħıye elde olan pīş ü kemi

(K 7/11-12)

-Ö-**öğred: Bilinmeyen bir konuda bilgi sahibi olmasını sağlamak.****öğred:-ür**Her bir varakda her biri şad-lerziş **öğredür**
Sîm-âbvâr cünbiş-i mevc-i nigâhuma

(G 192/21-22)

öğren: Bilgi edinmek.**öğren:-se**Şîveyi **öğrense** sözinden Belîğ
Şehrümüzün dil-beri pür-ğanc olur

(G 67/13-14)

öğren:-eEhl-i himmet keremi öğrene süzenden kim
Kendi 'uryân geçinür geydürür 'uryâna libâs

(G 109/11-12)

öğren:-ürFünûna dâd u sitedle olur mı hiç vâkıf
Niḥâyeti kütübün ismin **öğrenür** şahḥâf

(G 128/3-4)

öğren:-sün

Rüsüm-ı himmeti ehl-i kerem süzenden

öğrensün

Ten-i 'uryân ile her bî-nevâya giydürür jende

(G 176/5-6)

ökçe: Ayakkabı veya terliğin, topuğun altına gelen yüksek kısmı.

Yârî ağıyâr-ı denî sayda olur zer-gerdân

Ökçe it kahr ile kuncundan atar ol nâ-dân

(Msd 5/25-26)

öksüz: Öksüz; annesi veya hem annesi hem babası ölmüş çocuk; kimsesiz, garip.**öksüz:-ce, -dür**Düğme **öksüzcedür** eylerse daḥî ser-keşlik
Yaḳasın divşirüp ol âfeti sıkma dibelik

(Msd 4/9-10)

ölç: Ölçmek.**ölç:-emez**Baḥr-i nazmı idemem kilik ile peymüde Belîğ
Aṭlas-ı baḥrı tamâm **ölçemez** endâze-i mevc

(G 22/17-18)

ölçer biç: Bir konuda çok ayrıntılı düşünmek,
inceden inceye düşünmek, değerlendirmek.**ölçer biç:-er**

'Aceb mi kiştzâr-ı sînede maḥşüle el urşak

Bu ḥırmen vaktidür **ölçer biçer** herkes

ḥubûbatın

(Kt 3/3-4)

ölçüp biç:-erekAnı taḥmîn ile **ölçüp biçerek** âḥir-i kâr

Gördi kim çıkmadı şan'atla tegellendi o yâr

(Msd 4/53-54)

öl: Yaşamaz olmak, can vermek.**öl:-mez**Kuru bir nâmı vardur âb-ı ḥayvânuñ Belîğ ammâ
Der-âgüş eyleyen tâ ḥaşre dek **ölmez** 'Âlî Cân'ı

(G 218/13-14)

öldür: Bir canlının hayatına son vermek.**öldür:-di**

Ser ü sâmanımı hem-sâyelerün gördikçe

Beni tevbiḥ ile **öldürdi** 'ıyâlün sitemi

(K 7/21-22)

ölüm: Vefat.**ölüm:-ü, -m, -dür**

Virselers bâde-i gülğün yirine âb-ı ḥayât

Ölümümdür benüm aḥbâb ile meclisde bugün

(G 14/3-4)

'ömr: Hayat.'**Ömr** ile devleti olup eفزün

Ḥâfızı ola ḥıfz-ı Yezdânî

(T 4/37-38)

'**Ömr** ü devletle olup tekye-zen-i bâliş-i nâz

Revğan-ı şem'a-i ikbâli ola mağz-ı ḥümâ

(T 21/35-36)

Ḥudâ hem-vâre '**ömr** ü devletün eفزün idüp her
demÇekilsün dâğ-ı gam ṭab'-ı bed-endişân-ı
maḥḥûra

(T 27/27-28)

'**ömr:-i, -n, -i**'**Ömrini** eفزün idüp bâni-i vâlâ-himmetün

Ḥânedânun dâ'imâ ma'mûr ide Bârî Ḥudâ

(T 1/43-44)

Devlet ü '**ömrini** eفزün ide hem-vâre Ḥudâ

Kırımıñ ola sa'âdetle Belîğâ Ḥânî

(G 219/17-18)

'**ömr:-üm**Bir zaḥma baḥye olmadı '**ömrüm** resenleri

Maḥv oldu zir-i pâyda çün târ-ı büriyâ

(K 2/51-52)

Bir zaḥma bakılacak olmadı '**ömrüm** resenleri

Maḥv oldu zir-i pâyında çün târ-ı buriyâ

(K 2/93-94)

Yanumdan geçme sür'atle gel '**ömrüm**

Baña raḥm eyle pîr oldum cevânsuz

(G 92/15-16)

'**ömr:-i, -n**Geçürdi laḳlaḳıyyât ile '**ömrin** bâğ-ı 'âlemde

Dilinde 'andelibün süziş-i pervâne yokdur yok

(G 132/7-8)

- ‘ömr:-üñ**
‘Aşık çekerdi reh-güzer-i dil-rübāya sedd
Māni’ bulinsa hāşılı ‘**ömrüñ** şitābına
(G 198/7-8)
- ‘ömr:-i, -n, -e**
Rāh-ı gürüz yok zen-i gīsü-bürīdeden
Mānend-i zāğ ‘**ömrine** her ādemüñ konar
(G 235/3-4)
- ‘ömr-i ‘azīz: Saygın yaşam.**
Ey vāy geçdi ‘**ömr-i ‘azīz** āh u vāh ile
Cürmi nedür ki ehl-i dilüñ hürrem olmasun
(G 157/13-14)
- ‘ömr-i girān-māye: Kıymetli ömür.**
Hayf u şad-hayf geçüp ‘**ömr-i girān-māye** ‘abeş
Dilde ta’ dād-ı sinin ile elem kaldı faķať
(G 119/9-10)
- ‘ömr-i güzerān: Geçen hayat.**
‘**Ömr-i güzerān** fikr eyle cūya bakup
Al ‘ibret eyle āb-ı revāndan örnek
(R 1/3-4)
- ‘ömr-i hāşıl: Ortaya çıkan ömür.**
‘**ömr-i hāşıl:-ı**
Nüş itdürüp o goncaya zehr-i helāhili
Bād-ı fenāya oldı gıdā ‘**ömr-i hāşılı**
(Tb 1/79-80)
- ‘ömr-i şitāb-kerde: Acele edilmiş ömür.**
‘**ömr-i şitāb-kerde:**
Reftār kim hayāline olsa nazar-fiken
‘**Ömr-i şitāb-kerde** ider ‘avdet ihtiyār
(K 12/13-14)
- ‘ömr-i řavīl: Uzun ömür.**
‘İzz ü ikbāl ile Hāllāk-ı cihān
Bāni-i şaşra vire ‘**ömr-i řavīl**
(T 20/29-30)
- Devletin efvün idüp dā’im Hūdā-yı Lā-yezāl
Şahib-i eyvāna ihsān eylesün ‘**ömr-i řavīl**
(T 30/7-8)
- ön: Huzur.**
ön:-ü, -m, -de
Önümde gāşıye ber-düş olur Ebu’l-İrşād
Cihāna bir dahī gelmez benüm gibi evlād
(K 11/103-104)
- ön:-i, -n, -de:**
Dem-ā-dem tābiş-i gül-penbe reng-i ‘aks-ı
rüyından
Öninde hūn ile pür-şışe-i haccāmdur mir’āt
(G 13/9-10)
- önine:-i, -n, -e**
Elden gelür mi gerdiş-i berķ-i ‘inān-ı ‘ömr
Seyl-ābuñ **önine** çekemez naħl pāy-bend
(G 34/9-10)

öp: Sevgi va da saygı duygusuyla dudaklarımı bir seve değdirip hafif bir emme hareketi vapar gibi olmak.

Hoy-kerde sīb-i ğabğabın **öp** dil-berüñ Belīğ
SİR-āb olunca mīve-i me’vā olur lezīz
(G 37/11-12)

öp:-mek
O kerem-pīşe ki hāk-i rehini **öpmek** için
Egilüp kāmētini pīr-i felek kıldı dü-tā
(T 13/7-8)

öp:-er
Būs-ı leb-i ‘āşıkdan **öper** sīb-i zenaħdān
Ol tāze nihālūñ o ķadar mīvesi terdür
(G 77/5-6)

Beni būs-ı leb-i dil-dāra teşvīķ eyleyüp her dem
Öper ‘aks-i dehān-ı gonca gülşende leb-i cūyı
(G 210/3-4)

öp:-eyüm
Beyt-i ber-cestede pinhān olayum za’f ile ben
Leb-i la’lūñ **öpeyüm** her okuduķça anı sen
(G 165/1-2)

öp:-er, -ken
La’lūñ **öperken** aldı ten-i zārı derleme
Elbette ey perī ‘araķ ister şekerleme
(G 203/1-2)

öp:-di
Dil-ber alınca destine mīnā-yı ‘işveger
Biñ kerre **öpdı** cāmuñ egildi ayāğını
(G 220/7-8)

öp:-me, -g, -e:
Dilde teşādüm itmede emvāc-ı baħr-ı hūn
Pāy-ı hayālūñ **öpmege** ister geliş budur
(G 154/3-4)

‘örfi: 963 (1556) yılında Sîraz’da doğdu. Asıl adı Cemâleddin Muhammed’dir.

Şevketle re’y-i Şā’ibüm ‘**Örfiye** mişl idüp
Buldı nizāmı memleket-i şā’irān-ı ‘ilm
(K 10/109-110)

örnek al: Bir şeyden kendisi için ders çıkarmak.
‘Ömr-i güzerān fikr eyle cūya bakup
Al ‘ibret eyle āb-ı revāndan **örnek**
(R 1/3-4)

öte: İlerive.

Tūtī-i řab’ı Belīğe olamazsın pey-rev
Tırma bu bāğda ey bülbül-i şeydā **öte** git
(G 17/17-18)

öyle: 1. O şekilde, ona benzer, onun gibi.

Ber-geşte itse saç-ı zemīni sipih-ı zāl
Gelmez bu dehre **öyle** bir ālüfte nükte-dān
(T b 50/49-50)

Pāy-māl itse çedik gibi ayakda eşnāf
Öyle perdāhsızca şahib mi çıkar hiç esrāf
 (Msd 29/30)

Tūfī iken ebkem ne tırırın **öyle**
 Bī-vaqt niçün nāza çekersin böyle
 (R 9/1/2)

Yoğidi haq bu ki hiç hüsn-i hulkına gāyet
 Cihānda şimdi bulunmaz aransa **öyle** vücūd
 (T 17/3-4)

Çekerek halka-i tevhīde perī-rūları şeyh
 'Ākıbet **öyle** za'if oldı ki bir hū çekemez
 (Mf 32/1-2)

Ten-i bīmārumı gam **öyle** za'if eyledi kim
 Kendümi görmek için gözlüğe muhtāc oldum
 (G 149/3-4)

2. O kadar, çok fazla.
 Meclis-i meyde kesüp halkı biçerken cānān
 Arada **öyle** şıkıldum ki beni ter kesdi
 (G 225/3-4)

Mihrāb-ı ebruvānını itmezse der-ḥayāl
 'Uşşāka vācib **öyle** namāzuñ i'ādesi
 (G 226/3-4)

**'özü: Yapılan bir kabahat ve kusur üzerine affını
 dilemek üzere gösterilen bahane veya sebep,
 mazeret.**

Olur bu 'özü ile bismilgeh-i cefāsında
 Hüsām-ı gānzeleri reşk-i rişte-i cellād
 (K 11/27-28)

Beytümü 'özü ile nakz eyleme inşāf eyle
 Yapmışum ben bu kadar halka cihanda ebyāt
 (G 14/15-16)

-P-**pā: Ayak.**

Nāḥun degül bu **pā** vü yedümde ‘ayān olan
Uc virdi böyle nevk-i ser-i rişte-i każā
(K 2/59-60)

Şırtuña atlas ü dībā yerine bir post al
Püşt ü **pā** ur yine Mısr u Yemeni gez abdāl
(Msd 5/33-34)

pā-bercā: Ayağı yerde demek olan bu tâbir, mecaz yoluyla kaim, sabit, berkarar, daim, bâki mânâlarında da kullanılır.

O rütbe mest-i ser-gerdānyum dehrūn ki
endāmum
Daḥi miḥver gibi merkezde **pā-bercā** midur
bilmem
(G 155/9-10)

pā-būç: Ayakkabı.

Beni yābāna atar eski **pā-būç** gibi o yār
Çıkma yoldan sağ ayakkabı degildir aḡyār
(Msd 5/7-8)

Yoḥsa sen cāmi‘ vü mescidde idüp zīr-i lihāf
Köhlenenmiş **pā-būçından** geçemezsin lifāf
(Msd 5/35-36)

pā-bürehne: Yalın ayak.

Pā-bürehne reh-i küymda düşürdi payına
Görse ol kebk-i ḥıramendeyi beşer ḥāfī
(G 228/7-8)

pādişāh: 1. Sultan, padişah.

‘Aceb mi **pādişāh** ehl-i İslāma vezīr olsa
Ki arslan-şāh-ı vālā menzilet Qaplān vezīridir
(Kt 22/3-4)

Ādemi bende iden luṭf u keremdür yoḥsa
Pādişāh eyleyemez merdüm-i āzādeyi kul
(G 143/3-4)

pādişāh:-ı

Eyler teveccüh-i zu‘afā devletün ziyād
Mülk-i cihāna mālīk ider **pādişāhı** kul
(G 144/15-16)

2. Sevgili.

pādişāh:-a
Belīg ol **pādişāha** bendeyüm kim dīk-i cūdında
Gedā-yı gird-ḥvān-ı luṭfına deryā nemek-çeşdür
(G 48/17-18)

pādişāh:-u, -m, -a

Ehl-i vefāya kahr ideyor bī-vefāya luṭf
Bilmem ne güne ḥıdmet idem **pādişāhuma**
(G 192/25-26)

pādişāh ol: Padişah olmak.

pādişāh ol:-ur
Neş‘e-i rengini-i gül-cāmdan ḡam maḥv olur
Şeh-nişininde otursa **pādişāh olur** gedā
(T 1/31-32)

pādişāh-ı ‘aşr: Zamanın padişahı.

Yeryüzinde **pādişāh-ı ‘aşr** Zillu‘llāh ise
Eylemez mi bir şecerle sāyesi yeksān raḡş
(G 114/11-12)

pādişāh-ı kişver-i ma‘nā: Anlam ülkesinin padişahı.

Ey **pādişāh-ı kişver-i ma‘nā** şitāb idüp
Geldi ümid ile der-i vālāna bir gedā
(K 2/183-184)

pādişāh-ı mülk-i istiḡnā: İşve ülkesinin padişahı.

pādişāh-ı mülk-i istiḡnā:-dur
Niḡāh itmez yolında pāy-māl olsam türābāsā
Belīgā **pādişāh-ı mülk-i istiḡnādur** ol āfet
(G 4/15-16)

pādişāh-ı mülk-i ḥüsn: Güzellik memleketinin padişahı.

pādişāh-ı mülk-i ḥüsn:-e
Meger ki nāḥun-ı ser-tiz-i mevc-i ḥün-ı dilüm
Ola ol **pādişāh-ı mülk-i ḥüsn**e dāmen-gır
(K 6/23-24)

paf puf evley: Sıkıntı belirten bir söz.

paf puf evley:-yor
O reh-zen-i dil elinden aḡır tūfengi maḥūf
Ġazapla ‘āşık-ı nā-şāda **evleyor paf puf**
(G 238/1-2)

pāk: Temiz, saf.

Pāk tut jeng-i ‘alāyıkdan derün-ı sineñi
Cilvegāh-ı yār ola āyine-i simā-yı rūḡ
(G 27/5-6)

Mürde-dil nazm-ı Belīg ile bulur tāze ḡayāt
Oḡı pür **pāk** ḡazel üstine dīvānından
(G 168/13-14)

pāk id: Temizlemek.

pāk id:-er
Selsebīl ile anı **pāk ider** elbet Rıdvān
Dāmen-ālūd-ı ḡubār olsa o tıfl-ı ṭāhir
(T 9/7-8)

pāk id:-ince

Ġubār-ı mā-sivādan **pāk idince** sāḡasın ey dil
Ḥarīm-i sineye yāruñ cefāsı miḡmān geldi
(G 211/9-10)

pāk idüp:-üp

Libāsın **pāk idüp** tekrār telviş eylemez ‘ākıl
Degül lāyık ḡünāha cūr‘et istiḡfārdan şoñra
(G 172/5-6)

- pāk ol:-ur**
Gönül şâf olsa sevdâ-yı cihândan **pāk olur** zîrâ
‘İbâdet-hâne-i İslâmiyânda büt-perest olmaz
(G 86/7-8)
- Tevbe âsâr-ı günâhı mahv ider dilden Belîğ
Câme oldıkça mülevves **pāk olur** şabun ile
(G 178/11-12)
- pāk-bâz ‘âşık: Yürekten bağılı aşık.**
Pāk-bâz ‘âşık u ma’şûkda hiç şerm olmaz
Şem‘-i bezmi ‘âlenen sîneye pervâne çeker
(G 81/5-6)
- pāk-dâmen: Namuslu.**
Gil-âlüd eylemiş âmed-şud-i ter-dâmenân şimdi
Geçilmez **pāk-dâmen** vâdî-i Mecnûn
Çepellenmiş
(G 112/7-8)
- pâke çıkar: Aklamak.**
Seni telvîşe murâd eyleyeni **pâke çıkar**
Şâf-ı deryâ-dil olup eyleme icrâ-yı garâz
(G 117/3-4)
- pākî-i şî‘r: Saf şiir.**
pākî-i şî‘r:-ü, -m, -e Pākî-i şî‘rüme ma‘nâsı
güvâh oldı Belîğ
Meryemün ‘işmeti bürhâni Mesîhâdandır
(G 74/15-16)
- pāk-şüret: Temiz suret.**
pāk-şüret:-i
Her pāk-şüreti dil eyler kabûl der-hâl
Bu kâleb-i ‘acibi hikmetle yaptı Şâni‘
(G 124/7-8)
- palan: Genellikle eşeklere, bazen de atlara vurulan,kaşsız, enli, yayvan ve yumuşak bir çeşit ever.**
palançe:-çe, -si
Gerçi **palançesi** yok hardır o ağıyar-ı tebâh
Tolama boynuna efsârî tegeller gümrâh
(Msd 5/45-46)
- pâlûde: Süzülmüş, saf hâle getirilmiş.**
Teni **pâlûde** gibi kim tokınursa ditrer
Gördi kim gelmez ovuşdırmağa ol gonca-i ter
(Msd 3/21-22)
- Düşmezdi cism-i yâra Belîğ ‘aks-i çeşmimiz
Pâlûde üzre olmasa bādâm-ı ter lezîz
(G 36/13-14)
- pâ-mâl-i esb-i gam ol: Gam atını ayaklar altına düşürdüğünden beri.**
pâ-mâl-i esb-i gam ol:-alı
Pâ-mâl-i esb-i gam olalı cism-i lâğarum
Dağ urdı sinem üstine tamğa-yı naqş-pâ
(K 2/57-58)
- pâ-mâl-i eşheb-i elem: Sıkıntı atının ayaklar altına alınması.**
pâ-mâl-i eşheb-i elem:-ü, -m
Ta‘bir-i levne bâ‘îş olurken fûrûğ-ı mâh
Pâ-mâl-i eşheb-i elemüm şimdi sâye-dâr
(K 12/57-58)
- pâ-mâl-i muhammed ol: Hz. Muhammed'in ayakları altında çiğnenmiş olmak.**
pâ-mâl-i muhammed ol:-ma, -sa
Yüz sürmez idi pâyine secde ile âdem
Bu rûy-ı zemîn olmasa **pâ-mâl-i Muhammed**
(K 1/5-6)
- pâ-nihâdesi ol: Hazır iz olmak.**
pâ-nihâdesi ol:-dı
Yârûn yazıldı menkabe-i rûy-ı sâdesi
Ruhsâr-ı levhîn **oldı kalem pâ-nihâdesi**
(G 226/1-2)
- par par: Alev alev.**
‘Arız-ı gül-berg ile ruhsârî reşk-i nev-bahâr
Sînesi billürveş **par par** yanar âyîne-dâr
(Ş 1/5-6)
- Bir kerre düşelden içine âteş-i hüsnün
Par par yanıyor hâne-i mir‘ât-i müşâ‘şa
(G 123/9-10)
- pâre: Parça, kısım.**
Tenhâ nemâned der del şad **pâre** eks-e düst
Ez yek çerâğ şad boved âyîne hâne râ
(G 241/7-8)
- pâre:-si**
Hâke düşse çigeri **pâresi** âh eyleyerek
Nice şabr eyleye bu derde cihânda şâbir
(T 9/17-18)
- pâre pâre ol: Parça parça olmak.**
pâre pâre ol:-ma, -duk
Tokınma halka-i zülf-i nigâra kendi kayduñ gör
Derûnı **pâre pâre olmaduk** bir şâne yokdur yok
(G 132/5-6)
- parele: Parçalamak.**
parele:-y, -üp
Sine-i âyineyi pareleyüp itdi kıyâm
Gitdi âteş gibi ol meh toña kaldı hamâm
(Msd 3/53-54)
- Tiğ-i gamzeyle bizi **pareleyüp** ol meh-rû
Târ-ı zülfîyle ider süzen-i müjgânı refû
(Msd 5/13-14)
- pârelen: Parçalanmak.**
pârelen:-di
N’ola dilden gül-âb-ı eşk-i telhüm akşa yek-pâre
Bu şîşe **pârelendi** germî-i nâr-ı firâkından
(G 166/11-12)

päreye atıl: Sevgilinin gönlüne dâhil olmak.

päreye atıl:-ma

Atılma päreye kundağcıdır o sîm-endâm
Virür neşât aña yıldız kadar zer-i maḥbûb

(G 12/5-6)

parla: Parlamak, ışıldamak.

parla:-di

Gayret-i tâb-ı 'izârûnla hemân **parladı** câm
Döndi ol dem küre-i nâra kıbâb-ı ḥammâm

(Msd 3/35-36)

parla:-r

Rüyuñ ki senüñ mihr-i dıraḥşân gibi **parlar**
Mercân lebüñ la 'l-i Bedaḥşân gibi **parlar**

(G 52/1-2)

Rüyuñ ki senüñ mihr-i dıraḥşân gibi **parlar**
Mercân lebüñ la 'l-i Bedaḥşân gibi **parlar**

(G 52/1-2)

Ey meh ne zaman sîne-i billürüñi açsañ
Nezzârede âyine-i tâbân gibi **parlar**

(G 52/3-4)

'Arz eyleseñ ol şüḥa ne dem süz-ı derüñ
Ser-keşlik idüp âteş-i süzân gibi **parlar**

(G 52/5-6)

Seyr eyle şaf-ender-şaf olup ol kaşı yayuñ
Her bir müjesi nâvek-i peykân gibi **parlar**

(G 52/7-8)

Âlüde-i ḥün eyleveli eşk-i dem-â-dem
Çeşmümde müjem âteş-i süzân gibi **parlar**

(G 52/9-10)

Rüyı olıcağ mihr-i cihân-tâba muḳâbil
Tîğ-i nigh-i ğamzesi yalmân gibi **parlar**

(G 52/11-12)

Ol fitnegerün pertev-i ḥurşid-i ruḥından
Ebrü-yı siyeh ḥançer-i bürrân gibi **parlar**

(G 52/13-14)

Söz yok hele rengîñ-i maẓmûna Belîğâ
Her beytde bir şem'i fûrüzân gibi **parlar**

(G 52/15-16)

parlak ol: Parlamak.

parlak ol:-ur

'İzârî **parlak olur** dil-berân-ı Efrenc'üñ
Güzel cilâ olur iḳlîm-i kâfir âyinesi

(G 227/15-16)

parmağ: İnsanda ve bazı hayvanlarda ellerin ve ayakların son bölümünü oluşturan, boğumlu,

ovnak, uzunca organların her biri.

parmağ:-ın

Bir tıfl-ı nev-resîdedür ol **parmağın** emer
Olmaz muḳayyed âteş-i pervâneğâna şem'

(G 122/3-4)

pâsbân-ı 'ilm: İlim nöbetçisi.

Zulmet-nümâ-yı cehl-i 'adîmü 'l-başîreti
Eyler fûrüg-ı bîniş ile **pâsbân-ı 'ilm**

(K 10/61-62)

pâsbân-ı kişver-i ma' nâ it: Anlam ülkesine bekçi etmek.

pâsbân-ı kişver-i ma' nâ it:-di, -m

'Aşâ-yı kilki **itdim pâsbân-ı kişver-i ma' nâ**
Olur gürz-i Tehemten dürbâş-ı taḥt-ı Kāvüsî

(K 3/71-72)

pâş-ı himmeti id: İvilik saçmak.

pâş-ı himmeti id:-er

Kânün-ı gülşen içre **ider pâş-ı himmeti**
Mevc-i ḥarîr-i şü'leyi târ-ı ḳabâ-yı ḥâr

(K 12/113-114)

pâşide nemek: Bir üzüntünün acısını, bir kusurun ağırlığını artıran şeyler yapmak.

pâşide nemek:-dür

Evhâm-ı ḥayâlümde ğubâr-ı ḥaḫ-ı dil-ber
Rîş-i ciğerüm üstine **pâşide nemekdür**

(G 59/15-16)

pâşide-rîk ol: Kum saçmak.

pâşide-rîk ol:-a

Ebyât-ı endâzına **pâşide-rîk ola**

Emvâc-ı nür-ı merdümek-i çeşm-i i'tibâr

(K 12/77-78)

paslan: Üzerinde pas oluşmak.

paslan:-di

Açmaz mı daḫi jengini rüşenger-i taḫdir
Paslandı yer altında nice âyine sîne

(G 197/7-8)

pây: Ayak.

Nihâl-i sāye-i iḳbâline Ḳays ilticâ' itse

Serâbuñ mevcisi zencîr olurdu **pây** Leylâya

(K 9/55-56)

pây:-i, -n, -e

Yüz sürmez idi **pâyine** secde ile âdem

Bu rüy-ı zemîn olmasa pâ-mâl-i Muḥammed

(K 1/5-6)

pây:-ü, -m, -e

Bulsa fûrüg-ı mevc-i sitâreyle terbiyet

Olur ḫalide pâyüme her sebze-i ğiyâ

(K 2/87-88)

pây:-i, -n, -a

Aḳdı şu **pâyına** ol serv-i şanavber boyuñ

Tâze tâze şuladı kâkül-i sünbül-müyuñ

(Msd 3/31-32)

Ḥayl-i ezḫârın şarılmazdı çemende **pâyına**

Olsa büy-ı âşinâyı sebze-i bi-ğâne

(G 201/13-14)

İderdüm **pâyına** pîçide mevc-i cevher-i cânı
O şühun 'aksi teşrîf itse mir'ât-i süveydâya
(K 9/7-8)

İ gülsitân-ı bağ-ı vefâyı görünce dil
Akdı o demde **pâyına** mânend-i cüybâr
(K 12/45-46)

pây:-ü, -ñ, -e
Yapıldı **pâyüñe** bir nerdübân-ı kaşr-ı suhan
Ki saır saır nigâh eyleye nüzül u 'urüc
(G 24/3-4)

2. Hisse.

pâyımı:-i, -n, -l
Şâf-înet olanuñ **pâyımı** takbîl idertüz
Ki öpen âyineyi kendi lebin eyler būs
(G 107/3-4)

pây:-i, -n, -a
Divşirtür güllerini bağ-ı fenânuñ gül-çîn
Pâyına hâr ile hasdır kalacak gül dikenüñ
(G 140/3-4)

'Aşık odur ki mecma'-ı hûbâna bakmasun
Mânend-i âb **pâyına** her servüñ aqmasun
(G 163/1-2)

Yine işâr iderdüm **pâyına** ol şâh-ı hûbânuñ
Gelen bu dîdeden her katre bir dürr-i semîn olsa
(G 196/9-10)

pây:-i, -n
Ben ol şaydum ki **pâyım** būs ider her dem eger
kanum
Olursa vesme-i ebrû tîrâz-ı nâhün-ı şeh-bâz
(G 237/9-10)

pāvân: Son bulmak, bitmek.

Ahmed Ağa hazîne-dâr ol kim
Hüsni hulkına yoğ idi **pāvân**
(T 18/3-4)

pây-bend: Ayak bağı, köstek; engel, mani.
Elden gelür mi gerdiş-i berk-i 'inân-ı 'ömr
Seyl-âbuñ öñine çekemez nañl **pây-bend**
(G 34/9-10)

pây-bend-i merdümân ol: İnsanların ayak bağı olmak.

pây-bend-i merdümân ol:-miş
Hayâl-i yâre istikbâle çıkmaz haneden bir dem
Ki mevc-i târ-ı eşküm **pây-bend-i merdümân**
olmuş
(G 111/19-20)

pây-bend-i tab'-ı me'yüsü ol: Ümidi kesilenlerin ayak bağı olmak.

pây-bend-i tab'-ı me'yüsü ol:-dı
Hüner maşşüdına işâl iderken ehl-i 'irfânı
Belig-i zâruñ **oldı pây-bend-i tab'-ı me'yüsü**
(K 3/65-66)

pây-büs: Ayak öpme.

pây-büs:-i, -n, -da
Kemân itdiyse kıddüm pîrlik dünyâda gam
çekmem
İdem ağıyara sebkat belki yâruñ **pây-büsında**
(G 183/5-6)

pây-dâr ol: Kalmak, yok olmamak, var olmakta, yaşamakta devam etmek.

pây-dâr ol:-sun
Mânend-i serv gülbün-i ikbâli ahterân
Olsun miyân-ı ravza-i devlette **pây-dâr**
(K 12/183-184)

pây-dâr-ı mâye-i mihr: Güneş cevherinin sürekliliği.

pây-dâr-ı mâye-i mihr:-ü, -m
Pây-dâr-ı mâye-i mihrüm idüp ihdâ rikâb
Eyledüm iki gözüm resminden anı intihâb
(Kt 2/11-12)

pâye: Makam, rütbe, derece.

pâye:-si, -dür
Dîdemüñ kaşrına âmed-şüd için 'aks-i nigâr
Nerdübân-ı nighüñ mevc-i nigh **pâyesidür**
(G 46/3-4)

pay-e por-hâr: Dikenli ayak.

Begerd dîde-e hayret fezâyem nuk-e mojjân nist
Do çeşm der reh-e golzâr küyeş **pay-e por-hâr**
est
(G 242/9-10)

paye-i baht-ı bülend: Yüce talihin derecesi.

Atamaz zür-ı fetânetle kemend-i pervâz
Paye-i baht-ı bülend ahterine fehm-i hakîm
(T 22/13-14)

pâye-i irtifa'-ı sükkân: Sakinlerin yüksek makamı.

pâye-i irtifa'-ı sükkân:-ı
Pâye-i irtifa'-ı sükkân
Ayak altına aldı 'Ummâni
(T 4/21-22)

pây-endâz eyle: Ayak atmak.

pây-endâz eyle:-miş, -em
Nür-ı çeşmi yolına eylemişem **pây-endâz**
İtme rence kıddimüñ gel bu perend üstine baş
(G 115/9-10)

pâyeş: Ayağı.

Pâyeş mikoned halhâl tuğ hiştin gömri
Beher golşen ke ofted sâye-e an gedd-e delcû rā
(G 243/5-6)

pây-ı dil-ârâ: Gönülleri süsleyen ayak.

pây-ı dil-ârâ:-y, -a
Gümüştenden serve beñzer kıddi kim **pây-ı dil-ârâya**
Akar şu gibi dâ'im ehl-i 'aşkuñ tab'ı meyyâli
(G 209/3-4)

pāy-ı dil-beri la 'l-i bütān: Put kadar güzel sevgililerin dudağından alınan güzel hisse.

Būs itse **pāy-ı dil-beri la 'l-i bütān** gibi
Telh-āb-ı mevce-i leb-i deryā olur leziz

(G 37/3-4)

pāy-ı hayāl: Hayalinin payı.

pāy-ı hayāl:-ü, -ñ, -e
Dilde teşādüm itmede emvāc-ı baħr-ı hūn
Pāy-ı hayālūñ öpmege ister geliş budur

(G 54/3-4)

pāy-ı hayāl:-ü, -ñ, -e
Bir toz kopardı şahñ-ı haremğāh-ı sinede
Reng-i ħinā şarılmasa **pāy-ı hayālūñe**

(G 193/7-8)

pāy-ı nigāh: Bakış hissesi.

pāy-ı nigāh:-ı
Tutalum fırsat-ı nezzāre bulmuş dīde-i 'āşık
Nice **pāy-ı nigāhı** vaz' ide rüy-i dil-ārāya

(G 191/3-4)

pāy-ı nigāh-ı çeşm-i maħmūr: Kendinden geçmiş bakışın nasibi.

pāy-ı nigāh-ı çeşm-i maħmūr:-a
Ĥinā-bend eylemiş **pāy-ı nigāh-ı çeşm-i maħmūra**
Yine ol fitne-cünüñ gālibā küyında kan olmuş

(G 111/15-16)

Nigāh itmez bu şeb 'uşşaka ol meh kim mey-i gülgün
Ĥinā-bend eylemiş **pāy-ı nigāh-ı çeşm-i maħmūra**

(G 187/7-8)

pāy-ı nigāh: Bakış hissesi.

pāy-ı nigāh:-ı, -m, -a
Figān ki silsile-i mevc-i reng-i ruħşārı
Keşide eyledi **pāy-ı nigāhıma** zencir

(K 6/19-20)

pāy-ı siyāh-ı řāvūs: Tavusun siyah ayakları.

Ne kadar olsa güzel 'aybsuz olmaz bir şüh
Buña şāhiddür iki **pāy-ı siyāh-ı řāvūs**

(G 107/9-10)

pāyidār ol: Kalıcı olmak.

pāyidār ol:-mış
Ruħından hoy aķup zīr-i zenaħda **pāyidār olmış**
Mu'allak ķatredür mir'āt-i çüb-ı gābgāb-ı dil-ber

(G 70/3-4)

pāyına dūs: Çok yalvarmak.

pāyına dūs:-üp
Ol büt-i ĥüsñüñ **düşüp** bī-ħod olurdu **pāyına**
Meryem isā' yı der-agüş itmese büt-ħānede

(G 201/3-4)

pāyına dūs:-di

Pā-bürehne reh-i küyında **düşürdi pāyına**
Görse ol kebk-i ĥirāmendeyi beşer ĥāfi

(G 228/7-8)

pāy-māl it: Önem verilmesi gereken şeyleri hiçe saymak, çiğnemek.

pāy-māl it:-se
Pāy-māl itse çedik gibi ayakda eşñāf
Öyle perdāħsızca şahib mi çıkar hiç eşrāf

(Msd 5/29-30)

pāy-māl ol: Ayaklar altında kalmak, çiğnenmek, yok olmak, ortadan kalkmak.

pāy-māl ol:-sa, -m
Nigāh itmez yolında **pāy-māl olsam** türābāsā
Belīgā pādīşāh-ı mülk-i istiğñadur ol āfet

(G 4/15-16)

pāyum it: Nasip etmek.

pāyum it:-di
Bu vādilerde yārun bī-niyāzum dest-būsında
Ki engüş-i mühennā **itdi pāyum** her ser-i ĥārı

(G 217/9-10)

peder: Baba.

peder:-ı, -dir
Pederidir o bütüñ māñi'-i gül-çin-i vişāl
Ĥıfz ider tāze nihāl-i güli elbette diken

(G 165/9-10)

peder-i pīr: Yaşlı baba.

peder-i pīr:-e
Ĥaber-i şomı hem-rehāñı Belīg
Peder-i pīre itdiler tefħim

(T 14/9-10)

pehlevān: Yiğit.

pehlevān:-sın
Pehlevānsın hele pīş-ķabzada ey sāğar-ı mey
Bir ayāğ ile nice tāze cevāñı yıķduñ

(G 139/5-6)

pehlevān-ı nāvek-efgen: Ok saçan pehlivan.

pehlevān-ı nāvek-efgen:-dür
Felekde güyiyā bir **pehlevān-ı nāvek-efgendür**
Şu'āda tīr-i perrān hālesin zih-gīr ider meh-tāb

(G 7/7-8)

pehlu: Omuz. Bedenin iki yanından her biri, yan.

pehlu:-sı
Meh-i temāme olur şu 'me kendü **pehlusı**
Sipihr-i pīre-zenüñ cüz' ü naķsı kāmiledür

(G 42/11-12)

pehlü-nihāde: Yana konmuş.

Olduķ dūçār ġamze-i cāñāna bilmedük
Pehlü-nihāde tūğ-i ķazāya řayanmışuz

(G 104/9-10)

pehnâ: Geniş.

Cüdm hisâba başlasa kilik-i debîr-i çarh
İtmez ihâta dâ'ire **pehnâ** dîr-i şümâr
(K 12/109-110)

pejmürde eyle: Soldurmak.

pejmürde eyle:-di
Şad âh kim o gülbün-i baĝ-ı velâyeti
Pejmürde eyledi sitem-i ceyš-i eşkiyâ
(K 2/123-124)

pejmürde it: Soldurmak.

pejmürde it:-di
Pejmürde itdi bir gül-i gülzâr-ı 'iffeti
Bâd-ı semüm-ı miñnet ile şarşar-ı sitem
(Tb 1/7-8)

pejmürde ol: Solmak.

pejmürde ol:-di
Hayf şadd hayf ki âsib-i fenâdan nâgâh
Oldı pejmürde gül-i revnaĝ-ı baĝ-ı hâtır
(T 9/1-2)

pejmürde ol:-ur

'Arşa-i şürda **pejmürde olur** gerçi Belîĝ
Baĝ-ı dilde şecer-i rişe-revândur ma'nâ
(G 1/23-24)

pek: Gereken, beklenen veya alıılmış olandan çok.

Bu şeb vaşlın o meh ferdâya çorsa ey dil-i şeydâ
Bunı **pek** belle kim gündüz çıkılmaz küh-ı
billûra
(Mf 16/1-2)

Pek varma gönül üstine ol 'işve-fürüşuñ
Bâzâr-ı vişâl içre metâ'ı çiger ekmiş
(G 108/9-10)

penâh id: Sığınacak ver etmek.

penâh id:-er
Tüp-ı âyîne-i şaykal-zede ol çihre-i mâh
Âfitâb eñ soñ ider der-gehini püşt ü penâh
(Msd 5/43-44)

penbe: Pembe.

penbe:-dür
Şıkma entârî gibi **penbedür** endâm-ı nigâr
Çekemez sıklêtünü belki tegeller dil-dâr
(Msd 4/23-24)

2. Pamuk.

o rengîn ruhsâr
Söyle zâhid zenebüm gördüñ ise böyle nigâr
(Msd 4/41-42)

Meskin del est her ke be zaħer molâyem est
Penhân derün-e **penbe** neger penbe dâne râ
(G 241/3-4)

penbe-e güşet: Kulak pamuĝu.

Ze abna-ye 'aşr-e nâsoħan puç neşneved
Müy-e sefid u **penbe-e güşet** bir râ
(G 240/7-8)

pençe: Bes.

Belîĝâ âferîn kim **pençe** beyt-i pâk ile taħ'uñ
Nizâmî'nün şunar bî-bâk Genc-i pencine pençe
(G 200/11-12)

pençe ol: Beş sayısına ulaşmak.

pençe ol:-ur
Hüsn ile pür olsa eger şeş cihât
Böyle bir âfet-i şeş ü ya **pençe olur**
(G 67/7-8)

pençe: El.

Hün-ı dilden ser-te-ser âlûde rengîn bülbülüm
Bâl gül per gül beden gül **pençe** gül minķâr gül
(G 146/13-14)

Belîĝâ âferîn kim penc beyt-i pâk ile taħ'uñ
Nizâmî'nün şunar bî-bâk Genc-i pencine **pençe**
(G 200/11-12)

pençe:-si, -n

Eylerdi **pençesin** şafak-âlûde âfitâb
Dest-i nigâra olmasa reng-i hınâ 'abeş
(G 20/9-10)

Alur diyü dil-i zârî şikenc-i târından
Tutar bu havf ile geh şâne **pençesin** gîsü
(G 171/9-10)

pençe:-si, -n, -den

Ĝam **pençesinden** oldı girîbânımız halâş
Geldük Belîĝ güşe-i dârü'l-emâne dek
(G 137/11-12)

pençe:-y, -i

Nihân itse 'aceb mi haţt-ı müşĝin hâl-i ruhsârı
O bir zâĝ-ı siyehdür **pençeyi** şaklar per altında
(G 190/5-6)

pençe-i çeşm-i siyeh-mest: Körkütük aşık gözün pençesi.

pençe-i çeşm-i siyeh-mest:-e
Fitneler peydâ idüp seyr eyle dil-ber ĝamzeden
Pençe-i çeşm-i siyeh-meste niçe hançer virür
(G 63/9-10)

pençe-i mercân hizâb-ı surh: Kına gibi kırmızı renkteki mercanın pençesi.

Ķanda olursa destüñe takdîr olan gelür
Deryâda buldı **pençe-i mercân hizâb-ı surh**
(G 29/3-4)

pençe-i mihr-i felek: Gökteki güneşin pençesi.

Rüy-ı hoy-kerdeye yaşdandukça destüñ nem
ķapar
Gül yüzinden **pençe-i mihr-i felek** şebnem
ķapar
(G 55/1-2)

pençe-i müjgân: Kirpiklerin pençesi.**pençe-i müjgân:-i, -n, -a**

Çeşm-i hün-rizûn atar 'âşıkâ ki tîr-i nigâh

Gamzeden gâh şunar **pençe-i müjgânma** hışt

(G 18/7-8)

pençe-i müjgân:-i, -n, -dan

Nice gönlüm alayum zülf-i perîşânından

Ki nigh qurtulamaz **pençe-i müjgânından**

(G 168/1-2)

pençe-i mü' mîn: İman edenlerin eli.Buyursa **pençe-i mü' mîn** ile

İder enâmîli ihrâc-ı cevher-i pülâd

(K 11/39-40)

pençe-i pür-zür: Kuvvetli pençe.

Hudâvendâ bugün sen 'arşa-i heycâda kaplansın

'Adüya **pençe-i pür-zür** ile derrende kaplansın

(Kt 21/1-2)

pençe-i şîr-i ücem: Sık ağaçlık yerlerdeki aslanın pençesi.**pençe-i şîr-i ücem:-i**

Sikkeveş darb olınan üstüne naqş-ı mührüñ

Kal'ı 'âciz-i qor idi **pençe-i şîr-i ücemî**

(K 7/9-10)

 pencere: Yapıları veya tren, vapur vb. ulaşım araçlarını aydınlatmak, havalandırmak amacıyla yapılan, çerçeve, cam, panjur, perde gibi eklentilerle daha kullanışlı bir duruma getirilen açıklık.

Târik olursa çeşm-i dile güşe-i meğâk

Gülzâr-ı 'Adne **pencere** aç ola tâbnâk

(Tb 2/39-40)

pend: Nasihat, öğüt.

Zencîr-i zülfe çekdi alup gönlümüz o şûh

Olur Belîğ bend ile dîvânegâna **pend**

(G 34/13-14)

pendari: Sanmak.

Çenan der gerden-e şâfeş nomâyed reng-e her toğî

Ke **pendari** şerer der şîşe-ye fânûs-e tayyâr est

(G 242/7-8)

penhân: Gizli.

Meskin del est her ke be zaher molâyem est

Penhân derûn-e penbe neger penbe dâne râ

(G 241/3-4)

per: Kanat.

Âteş-i 'aşkı niçün söndüreyüm dilde Belîğ

Per şalup kendi yaqar cismini nâra Kâknûs

(G 107/13-14)

Hün-ı dilden ser-te-ser âlüde rengîn bülbülüm

Bâl gül **per** gül beden gül pençe gül minkâr gül

(G 146/13-14)

Nihân itse 'aceb mi hatt-ı müşgîn hâl-i ruhsârı

O bir zâg-ı siyehdür pençeyi şaklar **per** altında

(G 190/5-6)

per:-dürUçmağa sezâ tâ'îr-i rûha iki **perdür**

İsm-i Hâk ile nâm-ı pür-iclâl-i Muhammed

(K 1/27-28)

per ol: Kanat olmak.

Degül kâşid diyâr-ı yâra bîm-i berk-i qahrından

Mişâl-i mürğ-i âteş-dide **per ol** semte ses gitmez

(G 94/3-4)

per ü bâl: Kanat ve kol.Ne kadar evde eylerse güşâde **per ü bâl**

Âşiyânında olur mürğ-i çemen fâriğ-i bâl

(R 23/1-2)

Ne kadar evde eylerse güşâde **per ü bâl**

Âşiyânında olur mürğ yine fâriğ-i bâl

(Kt 42/1-2)

per ü bâl-i hüma: Hüma'nın kanadı ve kolu.

Nihâl-i cilve-gâh-ı bülbül-i kudsi mekânımdur

Per ü bâl-i hüma ziyet-nümâ-yı âşiyânımdur

(G 230/1-2)

per ü bâl-i tezerv-i nigh: Sülün gibi kol ve kanadı olan güzelin bakışı.**per ü bâl-i tezerv-i nigh:-di -i**Yağdı rüyında **per ü bâl-i tezerv-i nighi**

Âdemî taqat ile süziş-i nâr-ı hayret

(G 15/15-16)

perçem: Alna düşen kısa saç demeti, kâkül.Yağışur gül gibi yâr başına sünbül **perçem**İtsün etrâfına âvîze-i püskül **perçem**

(G 154/1-2)

Bilmedün qadrini fevt oldı zamân-ı hüsnüñ

'Arz ider mâtem için şimdi siyeh gül **perçem**

(G 154/3-4)

Dinmez işküfe sifâli fesine ammâ kim

Ser-nigün anda saqız morî qaranfil **perçem**

(G 154/5-6)

Şekl-i sünbülde hemân itdi temessül **perçem**

Zîr-i fesde anı gözden şakınurken o perî

(G 154/7-8)

Elüne şâne alup başdan arak-çîni çıkar

Diyeler Rüm u 'Acem âh o kâkül **perçem**

(G 154/9-10)

Kâkülün fikri ile gülşen-i küyında Belîğ

Şaçlı sünbül göricek itdi tahayyül **perçem**

(G 154/11-12)

perçem:-den

Kec-külele kākül ucın gösterüp ol sünbül-i ter
Tabla **perçemden** ehıbbāsına saçdı 'anber
(Msd 2/5-6)

perçem:-ü, -n, -i

Açdı şāne abanūs gibi siyeh **perçemüni**
İtdi mikrāz ile pīrāste-i biş ü kemini
(Msd 2/49-50)

perçem:-li

Ol āfet olmasaydı sīm tenli şırma **perçemli**
Anuñ ārām-gāhı olmaz idi şırma-keş-ḥāne
(Kt 40/3-4)

perçem:-ü, -ñ

Ḥaddi tecāvüz itdi siyeh **perçemüñ** hele
Zülfe ider yukardan aşağı mu 'āmele
(G 186/1-2)

perçem it: Perçem etmek.

perçem itsün:-sün
Yakışur gül gibi yār başına sünbül perçem
İtsün eṭrāfına āvīze-i pūskül **perçem**
(G 154/1-2)

perdāh: Sakal tıraşından sonra kul çıkış yönünün tersine yapılan ikinci tıraş.

perdāh:-sızca
Pāy-māl itse çedik gibi ayakda ešnāf
Öyle **perdāhsızca** şahib mi çıkar hiç ešrāf
(Msd 5/29-30)

perde: 1.Örtü.

perde:-dür
Çeşmüme bir **perdedür** güyā niḳāb-ı ruḥlaruñ
Ḥırmen-i 'ömrüm yaqub maḥv itdi tāb-ı
ruḥlaruñ
(Ş 1/9-10)

perde:-den

Perdeden oldı birün āyīne-i sīm-endām
Kıışrını atdı ḥarāretle yā şīrīn bādām
(Msd 3/11-12)

Bir şafa virmiş bahāruñ feyzi kim bübüllere
Perdeden rāz-ı derün 'arż itdi 'aynekvār gül
(G 146/5-6)

perde:-si

Eşkümlle oldı **perdesi** kirbāsveş sefid
Güyā sevād-ı merdüm-i çeşm Aḳdeñizlidür
(G 80/11-12)

2. Engel.

Degüldür çeşm-i cāna **perde** dāğ-ı sīne-i şāfim
Nazarda pişgāh-ı dīdeye 'aynek ḥicāb olmaz
(G 87/5-6)

perde çek Örtmek.

perde çek:-miş, -dür
Yine jeng-i 'alāyık 'ankebütü **perde çekmişdür**
Eger āyīne-i çeşmümde 'aksün zāhir olmazsa
(G 199/5-6)

perde-ber-endāz-ı rüy-ı şāhid-i rāz ol: Sır gibi olan sevgilinin yüzünden utanmayı bırakmak.

perde-ber-endāz-ı rüy-ı şāhid-i rāz ol:-ur, -sa
Benān-ı ḥāme Belīgā cihānı mest eyler
Olursa **perde-ber-endāz-ı rüy-ı şāhid-i rāz**
(G 89/13-14)

perdehā-vı gūş ol: Kulak perdeleri olmak.

perdehā-yı gūş ol:-sa
Bāl-i semender **olsa** eger **perdehā-yı gūş**
Eyler güdāḥte anı bir āteşin şadā
(K 2/45-46)

perde-i bādām: Badem gibi olan gözlerin görüş perdesi.

perde-i bādām:-dan
Süzilmiş **perde-i bādāmdan** nūr-ı nigeḥ şad-bār
O şūḥuñ soñra varmış şafḥa-i rüyında ān olmuş
(G 111/9-10)

perde-i kånün: Kanun perdesi.

perde-i kånün:-ı
Ne çāre küllü şey 'ün hāliküñ taḥtındadır 'ālem
Bu vech üze dizildi **perde-i kånünü** çarḥuñ āḥ
(T 6/5-6)

perde-i nāmūs: Namus perdesi.

perde-i nāmūs:-sı, -n, -ı
Dām-ı tezvīr **perde-i nāmūsını** çāk eyleyen
Ādemüñ açmaz Belīgā 'aybını ādem kapar
(G 55/11-12)

perend: Atlas.

Nūr-ı çeşmi yolına eylemişem pāy-endāz
İtme rence ḳaddimüñ gel bu **perend** üstine baş
(G 115/9-10)

perestiş eyle: Tapmak.

perestiş eyle:-mek
Perestiş eylemek elbette farzdur yāre
Cihānda ḡayn 'amel ehl-i 'aşka nāfiledür
(G 42/3-4)

perestiş ide: Tapmak.

perestiş id:-ler, -di
İderlerdi perestiş dā 'imā taşvīr-i zībaya
Eger ehl-i libāsa raḡbet olsa deyr-i 'ālemde
(K 9/3-4)

pergāle-i kām: Arzu parçası.

Daḥī **pergāle-i kām** almadın bāzār-ı 'ālemde
Benümle bilmezem bu çarḥ-ı ḡaddaruñ nedür
kānı
(K 4/51-52)

perhās id: Kavga etmek.**perhās id: -er, -ken**Dik turup herkese ol serv **iderken perhās**
Ser-fürü eyledi zānūsına yārın ıodı baş

(Msd 2/43-44)

perī: 1. Sevgili.Şāni'-i kudret nihān itmiş ezelde ey **perī**
Lebleründe neş'e-i cām-ı şarāb-ı portakal

(Ş 1/15-16)

Şandılar anı ikiz toğdı güneş hās ile 'ām
Cāmekāna gelicek tutdı **perī** gibi maķām

(Msd 3/3-4)

O **perī** eylese erbāb-ı suhanla kelimāt
Nüktedānlıkda nice bülbüli eyler iskāt

(G 14/1-2)

Püskürme beñ degül o **perī** zaħm-ı çeşm için
Atmış 'izār-ı āteşine bir āvuç sipend

(G 34/7-8)

Esrār-ı 'aşkı şaklayamam dilde ey **perī**
Āyīne-ĥānede nice 'aksün nihān kalur

(G 40/7-8)

'Uşşāk-ı ğussa-pervere pey-rev-nümā-yı dil
İtmez cemālin 'arz o **perī** gösteriş budur

(G 54/7-8)

Şakīl gelmiyor 'uşşāka darb-ı düm düm tek
Uşul ile o **perī** meşķ ide tenādüm tek

(G 141/1-2)

Vaĥşī ğazāl dāmen-i şahrā-yı nāz iken
İcinme ey **perī** seni ben ādem eyledüm

(G 152/13-14)

Şekl-i sünbülde hemān itdi temessül perçem
Zīr-i fesde anı gözden şakınurken o perīDa'vete itmez icābet ruķye vü efsün ile
Ehl-i 'aşka ol **perī** teşhīr olur altun ile

(G 178/3-4)

La'lün öperken aldı ten-i zārı derleme
Elbette ey **perī** 'araķ ister şekerleme

(G 203/1-2)

Ĥoy-kerde būs ider leb-i la'lün Belīĝ-i zār
Elbette ey **perī** 'araķ ister şekerleme

(G 203/13-14)

Ĥvāĥiş-i naķd-i revān ile gelince o **perī**
Define kendin atar bulsa eger şad-pāre

(G 207/11-12)

Cihānda ey **perī** bir kara ğünli 'aşķ-ı zārım
Ruĥuñda sebz-i ĥaţ baĥt-ı siyāhumdan bitüp
yitdi

(G 212/7-8)

peri: -nünO **perinün** alamaz 'aksini mir'āt ammā
Ĥāne-i āyīnede cilveler eyler bi'z-zāt

(G 14/11-12)

İncitmesün mi o dem işitdikçe zāhide
Dirmiş rakīb-i dīv o **perinün** filānidür

(Mf 59/1-2)

Görelde ol **perinün** nişter-i müjĝān-ı ser-tüzün
Gözüm şaplandı ĥaldı ğüyiyā biñ ĥançer üstinde

(G 175/5-6)

Bin hüşı olsa ādemi mecnün-ı 'aşķ ider
Şekl-i beşerde böyle **perinün** temessüli

(G 214/7-8)

perī: -yeDerd-i firākı 'arz o **perīye** muĥāl olup
Naķş-ı ĥayālini ğönüle maĥrem eyledüm

(G 152/3-4)

2. Cisimleri çok lâtif ve görünmez olan hoş mahluk.Āyīnede 'aksin ğörüp ol ĥür-liķānuñ
Zannum didi bu yā **perī** yāĥüd ki melekdür

(G 236/15-16)

Ne **perī** şadmesidür serde ne sevdā-yı cünün
Beni āşüfte iden ol ĥül-i ĥandānumdur

(G 50/25-26)

per-i cibril-i eşk: Cebrail'in kanadının gözyaşı.Rişte-i pervāzi fānūs-ı çeraĝ-ı 'arş olur
Mevc-i ĥün-ı dīdedür zīrā **per-i Cibril-i eşk**

(G 136/11-12)

per-i ĥümā ol: Ĥümā'nın kanadı olmak.**per-i ĥümā ol: -ur**Bir tırfadur ki sāye-ĝüzār olsa çeşmüme
Olur serümde erre-i āhen **per-i Ĥümā**

(K 2/61-62)

perī-nijād: Peri tabiyatlı.Ĥançer-keşide çeşm ile zinhār ey ğönül
İcinse ādeme ğörinür ol **perī-nijād**

(G 33/9-10)

perī-rü: Peri yüzlü.Revişde ey **perī-rü** berķ-i 'ālem-sūza beñzersin
Şitābuñdan kebāb oldı cigerler bir yemeklik yap

(G 10/5-6)

Çeşm-i 'aşķ şakınup 'arz itmesün eşk-i niyāz
Ol **perī-rü** ter-mizāc olmış buluţdan nem kapar

(G 55/5-6)

perī-rü: -y, -iDa'vet itme o **perī-rüyı** tırāşa ğidemez
Tāzesüz bir ĥurı dükkānçede yārān idemez

(Msd 2/33-34)

- perī-rū:-ları**
Çekerek halka-i tevhide **perī-rūları** şeyh
‘Ākıbet öyle za‘îf oldu ki bir hü çekemez
(Mf 32/1-2)
- perī-rū:-y, -uñ**
Teğāfülgüne vaz‘ından helāküm ol **perī-rūyuñ**
Alup şan‘atla nakd-i hātır-ı nāşadı yan geldi
(G 211/3-4)
- perī-rüyān: Peri yüzlü güzeller.**
perī-rüyān:-uñ
Hayf şad hayf ki beyninde **perī-rüyānuñ** ‘Āşıkā
cevr ü cefā eylemek āyīn oldu
(G 224/3-4)
- perīşān: Zavallı.**
Tefekkür üzre **perīşān** iken huzurunda
Belīg-i zārına ne şefkatle itdi ‘aţf-ı nazar
(Kt 47/5-6)
- perīşān ol: Karışmak.**
perīşān ol:-sa
‘Aceb mi **olsa perīşān** şehirde sünbülveş
Belīg-i gam-zede her gice āh kākül dir
(G 72/13-14)
- perīşānī-i dil: Dil kaygısı.**
Perīşānī-i dil kaşd eyleyüp zülf-i siyāhuñdan
Ruħuñda mevc-i bñ şīrāze-bend-i nīş-i
kejdümdür
(G 58/3-4)
- perīşānlık: Karışıklık.**
Perīşānlık ser-a-pā hakk olup levh-i havātırdan
Yazar ‘ahdünde cem‘iyetle şā‘ir zülf-i dildārı
(K 4/33-34)
- perīşānlık:-da**
Ne **perīşānlıkda** ne hengām-ı cem‘iyyetdedür
Dā‘imā cem‘iyet-i hātır refāhiyyetdedür
(G 64/1-2)
- peristü: Kırlangıç.**
Pervāza bāl açup müjeden zāğ-ı çeşmüme
Şahrā-yı intizāra **peristü** gibi açar
(G 234/7-8)
- perīveş: Peri gibi güzel.**
perīveş:-e
Söyler lisān-ı hāl ile zülf ol **perīveşe**
Bāğ-ı ruħında bitmez idüm sünbül olmasam
(G 150/13-14)
- perniyān: İpekten dokunmuş, bir nevi işlemeli kumaş, nakışlı atlas.**
Peşmine cāmesin yine gerdün idüp kabā
Püşide itdi düşma bir **perniyān** kabā
(K 2/1-2)
- perniyān-ı nāz it: Naz kumaşı etmek.**
perniyān-ı nāz it:-mez, -se
Olsun harām kametine **perniyān-ı nāz**
Tār-ı nigāh-ı didemi **itmezse** pūd u tār
(K 12/37-38)
- pertāb kıl: Atmak.**
pertāb kıl:-di
Pertāb kıldı lengeri limān-ı hāvere
Güm-geşte oldu keştī-i hūrşid-i pūr-ziyā
(K 2/3-4)
- pertev: Işık.**
İdbārı görindi milel-i zulmet ü küfrün
Pertev viricek gün gibi iqbāl-i Muħammed
(K 1/7-8)
- Külhānı yakdı hamāma girüp ol bedr-i tamām
Nice **pertev** viricek bezme görürsün aħşām
(Msd 3/29-30)
- Fānūs içinde şu‘le vü şahbāda neş‘eveş
Virdi fūrüg-ı feyz ile **pertev** bedende cān
(G 156/11-12)
- Nıgeh-i çeşm-i dile bu‘d-ı reh olmaz reh-zen
Şarķdan ğarba gider mihr-i felekden **pertev**
(G 169/5-6)
- pertev:-i, -n, -den**
Rūşen oldu afitāb-āsā bu eyvān-ı laţif
Pertevinden dā‘imā şehriktības eyler ziyā
(T 1/11-12)
- pertev:-i**
Hūrşid-i münevirden alır **pertev** encüm
Hālet virür erbāb-ı dile hāl-i Muħammed
(K 1/13-14)
- pertev:-le**
Şa‘adet burcunuñ iqbāl-i hūrşid-i cihāndārı
Ziyā virdi bu şehri dil-keşe **pertevle** didārı
(K 4/1-2)
- Egerçi yümn ile ol afitāb-ı burc-ı ihsānuñ
Gelüp bu şehri tenvir eyledi **pertevle** didārı
(K 4/13-14)
- pertev:-i, -n**
Āşinādur herkesün bir feyz ile germiyyeti
Māh-tābuñ **pertevin** pervāne zann eyler serāp
(Mf 50/1-2)
- pertev-endāz ol: Işık saçmak.**
pertev-endāz ol:-ıcaķ
Pertev-endāz olıcaķ cismüne keyfiyyet-i mey
Seyr iden şīşe-i pūr-bāde şanur pīrehenün
(G 140/9-10)
- pertev-feşān: Işık saçan.**
Bālā-yı heft-ţareme **pertev-feşān** iken
Kāndil-i necm-i bāhtumı çarķ itdi bñ-ziyā
(K 2/63-64)

- pertev-feşân:-dur**
Teveccüh eyledi nev-şöhre bir zât-ı mu'allâ kim
Fürûğ-ı 'arîzî **pertev-feşândur** çihre-i hûra
(T 27/3-4)
- pertev-fiken ol: Işık saçmak.**
pertev-fiken ol:-di
Oldı **pertev-fiken** ol mevki' e bir bedr-i münîr
Karşu varınca bu mihr itdi cemâlin tenvîr
(Msd 2/37-38)
- Mihr-i enver gibi bu cây-ı laţif
Şehre **pertev-fiken oldı** nâ-gâh
(T 23/1-2)
- pertev-fiken-i 'arîz: Işık saçan yanak.**
pertev-fiken-i 'arîz:-ı
Pertev-fiken-i 'arîzî şanma dür-i meknûn
Hoy katresidür kim ola âvîze kulağda
(G 179/3-4)
- pertev-fiken-i düde-i nesl-i haţemân: Hatemlilerin soyunun ateş saçan kaleminin dumanı.**
pertev-fiken-i düde-i nesl-i haţemân:-dur
Hürşîd-i felek-mertebe kim zât-ı münîrî
Pertev-fiken-i düde-i nesl-i Haţemândur
(G 56/19-20)
- pertev-i âteş-fürüz-ı lâle-i hamrâ: Kırmızı lalenin fazla ateşinin ışığı.**
Degildür **pertev-i âteş-fürüz-ı lâle-i hamrâ**
Efendim yandı tâb-ı 'arîzînden dâmen-i şahrâ
(G 229/1-2)
- pertev-i emvâc: Dalgaların parıltısı.**
O şûhûn **pertev-i emvâc** rûy-ı tâb-nâkından
Mişâl-i keşî-i lerzende bî-ârâmdır mir'ât
(G 13/13-14)
- pertev-i hürşîd-i ruḥ: Güneş gibi parlayan yanak.**
pertev-i hürşîd-i ruḥ:-ı, -n, -da
Ol fitnegerün **pertev-i hürşîd-i ruḥından**
Ebrû-yı siyeh ḥançer-i bürrân gibi parlar
(G 52/13-14)
- pertev-i ḥüsn: Güzellik ışığı.**
Bir cülve itse **pertev-i ḥüsn** ile 'aşıkun
Ol yâl u bâl dilde eritmez mi yağını
(G 220/9-10)
- pertev-i mey ol: Şarabın ışığı olmak.**
pertev-i mey ol:-an
Sâgarda olan **pertev-i mey** gibi o şûhûn
Reng-i ten-i gülgünü çıkar pirehen üzre
(G 185/13-14)
- pertev-i na'leyn: Bir çift ayakkabı, nalın.**
pertev-i na'leyn:-ü, -ñ, -e
Reşk ider **pertev-i na'leynüne** âyîne-i şâf
Sîmden na'lçesi 'aks-i helâl-i şeffâf
(Msd 5/23-24)
- pertev-i nür-ı hidâyet: Doğru yol ışığı.**
pertev-i nür-ı hidâyet:-le
Pertev-i nür-ı hidâyetle o tıfl-ı ercmen
Ola iklim-i ma'ârifde şeh-i fermân-revâ
(T 28/33-34)
- pertev-i tâb-efgen-i şubḥ-ı vişâl: Kavuşma sabahının ışık saçan ışığı.**
Ey cemâlün **pertev-i tâb-efgen-i şubḥ-ı vişâl**
Kaşlarun tuğrâ-nüvis-i milket-i ḥüsn ü cemâl
(Ş 1/1-2)
- pertev-nümây-ı küh-ı tecellî: Ortaya çıkan dağın ışık göstermesi.**
Pertev-nümây-ı küh-ı tecellî iken gönül
Leb-ber-leb oldı tüde-i kâlâ-yı mâ-sivâ
(K 2/27-28)
- pertev-nümây-ı maḥfil-i vâlâ-yı etḳiyâ': Allah korkusuyla günah işlemekten çekinenlerin yüce meclisinin ışık göstermesi.**
Revnâk-fezâ-yı devḫa-yı âl-i Muḫammedî
Pertev-nümây-ı maḥfil-i vâlâ-yı etḳiyâ'
(K 2/113-114)
- pervâne:1. Kelebek (gecelevin ışığın/mumun etrafında dönmesi vönüvle).**
pervâne:-si
Ey fürûğ-ı 'arîzuñ reşk-i cemâl-i hür-ı 'în
Şem' anuñ **pervânesi** cân ile Ruḫü'l-Emîn
(Ş 2/1-2)
- Âşînadur herkesün bir feyz ile germiyyeti
Mâh-tâbuñ pertevin **pervâne** zann eyler serâp
(Mf 50/1-2)
- Pâk-bâz 'âşîk u ma'şûkda hiç şerm olmaz
Şem'-i bezmi 'âlenen sîneye **pervâne** çeker
(G 81/5-6)
- Pervâne** gibi bâl u per-i âteşin ile
Cevvâle ol da şem'-i dil-ârâya dâ'ir ol
(G 142/11-12)
- pervâne:-ler**
Şem'ine cem' olup derün ehli
Döne **pervâneler** gibi her gâh
(T 12/7-8)
- pervâne:-de**
Dilde süz-ı 'aşk eger âteşden efzûn olmasa
Kendüyi yaḫmada bu ḫvâhiş nedür **pervânedede**
(G 201/11-12)
- 2. Sevgili.**
Odur **pervâne** kim bî-hod ola âşâr-ı za'findan
Ten-i zârûñ ḫarîr-i pertev-i mâh olsa melbûsî
(K 3/15-16)

pervâne ol: Birinin yanında onun hizmetine hazır olduğunu gerekli gereksiz göstermek.

pervâne ol:-a

Kandil-i nūr-ı türbe-i vālāna cān atup
Ervāh-ı qudsiyān **ola pervâne** dā'imā

(K 2/197-198)

pervâneāsā: Kelebek gibi (geceleyn ışığın/mumun etrafında dönmesi yönüyle).

İddi'āya düşme ey bülbül ki 'āşık yār için
Kendini **pervâneāsā** āteşe 'uryān atar

(G 60/7-8)

pervâneveş: Kelebek gibi.

Künc-i ribāṭ-ı sінде **pervâneveş** bu şeb
Şem'-i ḥayāl-i 'ānız-ı yāra ṭolandı dil

(G 147/3-4)

pervāz: Pencere.

pervāz:-a

Şirīn-mezāk-ı ḥvān-ı dilünde meges gibi
Pervāza geldi ṭā'ir-i rūḥāniyān-ı 'ilm

(K 10/35-36)

2. Uçuş.

pervāz:-a

Pervāza bāl açup müjeden zāg-ı çeşmüme
Şahrā-yı intizāra peristü gibi akar

(G 234/7-8)

pervāz eyle: Uçmak.

pervāz eyle:-r

Şu 'ūd-ı lā-mekān seyrāna olmaz āsumān māni'
Fürüg-ı reng-i mey bī-raḥne **eyler** şışeden

pervāz

(G 23/7-8)

pervāz id: Uçmak.

pervāz id:-em

Meger ki cūşış-ı pür-tāb-ı meyle şevkünden
İdem bu ṭārem-i vaḥşet-serāydan **pervāz**

(G 89/7-8)

pervāz id:-er

O rütbe müriş midür bu meclise şüfi

Ki mürğ **ider** kafes-i āhenin ile **pervāz**

(G 89/11-12)

pervāz id:-er, -ken

Lāyık midür ki ḥāk-i mezellet-nişest olam

Pervāz iderken evc-i ma'ārifde pest olam

(Tb 2/45-46)

pervāz ol: Uçmak.

pervāz ol:-maz

'Aşk bir mihrdür **olmaz** dil-i zāhid **pervāz**

Āşiyān-ı zağana beyza-ı 'Ankā şıgımaz

(G 84/9-10)

pervāz-ı fürüg-ı mey: Şarabın ışığına uçma.

pervāz-ı fürüg-ı mey:-den

Güzār-ı lā-mekān-seyrāna olmaz āsumān māni'
Ki **pervāz-ı fürüg-ı meyden** irmez raḥne
mīnāya

(K 9/15-16)

pervāz-ı irtihāl: Ölmek.

pervāz-ı irtihāl:-i

Oldı o bülbül-i çemenistān-ı raḥmetüñ
Pervāz-ı irtihāli şeref-dāde-i ḳadem

(Tb 1/11-12)

pervāz-ı murğ-i re'y-i münir: Parlak fikir kuşunun uçuşu.

pervāz-ı murğ-i re'y-i münir:-i, -y, -le

Pervāz-ı murğ-i re'y-i müniriyle ber-hevā
Eyler fezā-yı cebhe-i ḥürşid-i sāye-dār

(K 12/119-120)

perver: Terbive etme.

Debistān-ı ḥayālī şive-i tefhīm ile **perver**
İşāret ile eyler ḥall-i eşkāl-i İbni Sinā'ya

(K 9/57-58)

O rütbe lezzet-i mazmün ile **perver** ki āşarı
Şu 'ā'-ı tār-ı çeşmi eyledi piçide ma'nāya

(K 9/61-62)

perverde it: Terbiye etmek.

perverde it:-di

Perverde itdi 'ahd-i ezelde vücüdını
Baṭn-ı fezā-yı nādire-dān tev'emān-ı 'ilm

(K 10/77-78)

perverde it:-se

Bir nev-cevāni nāz ile **perverde itse** de
Eyler ḥabāb kellesini mevc-i ḥünda

(Tb 1/25-26)

perveriş-i nāz: Nazlanmak.

Dā'imā ḥānde-künān cāygeh-i gülşende

Bula gül-gonca gibi **perveriş-i nāz** ü na'im

(T 22/19-20)

perveriş-vāfte: Terbive bulmuş.

Baḥr-i eş'ār-ı dil-ārāda şādefdür elfāz

Perveriş-yäfte lü'lü-yı nihāndur ma'nā

(G 1/21-22)

pes: 1. Yenilgiyi kabul ettiğini belirtmek için veya birinin şaşkınlık veren davranışlarına karşılık olarak.

İstikāmetde ḳadd-i dil-dāra nāvek diñse **pes**

Güyiyā bir la'l-i peykāndür başında sivri fes

(Mf 19/1-2)

2. Arka.

Miyān-ı yāra mānend-i kemer-bend olmuşum
zīrā

Vasaṭ-kārān-ı ehl-i biniş aşlā piş ü **pes** gitmez

(G 94/7-8)

- Reh-i küyüfida hem-râh olsa da geh **pes** gider
geh pîş
Ki benden gâlibâ sayem dahî bîzârdur sensüz
(G 102/7-8)
- pesend: Beğenilmiş, makbul.**
pesend:-di, -m
Çam u sürürına dünyânuñ i' tîbâr itmez
Belîg-i nâdire-güftâra şadd **pesendim** var
(Kt 30/1-2)
- Pesend** o merde ki mânend-i piste-yi pür-dil ola
Olursa yuf aña bî-mağz girdgân gibi kof
(G 238/3-4)
- pesend it: Takdir edilmek.**
pesend it:-mez
Pesend itmez midi nazm-ı Belîg-i zâra inşâf it
Geleydi Rûma Şâ'ib mülk-i i' câmuñ 'ırakından
(G 166/17-18)
- pesend-ârây-ı rağbet-efgenidür: İstek düşüren
beğeniyi kabul eden.**
Hoşâ cây-ı nişîmengâh-ı erbâb-ı zarâfet kim
Pesend-ârây-ı rağbet-efgenidür şeyh ile şâbuñ
(T 25/1-2)
- pesendîde: Beğenilmiş, makbul.**
Sevdâ-yı mâ-sivâyı kômaz levh-i sînede
Üstâd-ı pişekâra **pesendîde** iş budur
(G 54/11-12)
- pesmîne: Hırka.**
Pesmîne câmesin yine gerdün idüp kabâ
Püşide itdi düşîma bir perniyân kabâ
(K 2/1-2)
- pest: Alçak, aşağı.**
pest:-den
Pestden lâ-büd çıkar bâlâya mürğ-i bâl-zen
Vâşıl-ı maşşud olur her kimse iş himmetdedür
(G 64/3-4)
- pest it: Gözden düşürmek.**
pest it:-mez
İtmez o servden güle **pest** olsa sâyeveş
Maşşer güninde kalğar ayâga fütâdesi
(G 226/9-10)
- pest it:-se**
İtse kâdr-i güher-i hüsnî gubâr-ı haatı **pest**
Yine mîzân-ı hayâlümde benüm kem gelmez
(G 100/9-10)
- pest ol: Hor görülme.**
pest ol:-am
Lâyık mıdır ki hâk-i mezellet-nişest olam
Pervâz iderken evc-i ma'ârifde **pest olam**
(T 2/45-46)
- pest ol:-di**
Gîtdükçe nerdübân-ı müsâ'iddin **oldı pest**
Besdür niçün ki vaşfuña eyler luhûk-ı 'âr
(K 12/147-148)
- pest ol-ma, -y, -ınca**
Belîg erbâb-ı nazma hâksârı 'ayn-ı şöhrêtdür
Ki mağta' şafhada **pest olmayınca** böyle nâm
almaz
(G 88/13-14)
- pest ol:-maz**
Çeker mevc-i hevâ her zerre hâkin rişte-i nazma
Beyâbân merg-i şahrâ-yı fenânuñ hâki **pest**
olmaz
(G 86/5-6)
- pest ol:-ur**
Nîgâh itse riyâz-ı gülşene reng-i tenezzülle
Gülün mevc-i hevâdan **pest olur** büy-ı sebûkbârı
(K 4/25-26)
- pevdâ: Aşîkâr, var, mevcut.**
pevdâ:-dur
Füruğ-ı re'y-i münîriyle 'aks-ı âyineveş
Havâss-ı hâmseye bağ sâyesinde pevdâdur
(K 5/37-38)
- Reg-i kebûd-nümâ şâ'idinde **pevdâdur**
Mişâl-i müy gülü-yı serâçe-i pür-şîr
(K 6/17-18)
- pevdâ id: Ortaya çıkarmak.**
pevdâ id:-er
Nümâyândur lebümde âhdan tebhâleler bî-'ad
İder pevdâ habâb-ı mevcî oldıkça şabâ müştêd
(G 32/1-2)
- pevdâ id:-üp**
Fitneler **pevdâ idüp** seyr eyle dil-ber gâmzeden
Pençe-i çeşm-i siyeh-meste niçe hançer virür
(G 63/9-10)
- pevdâ ol: Ortaya çıkmak.**
pevdâ ol:-ur
Bir elif çekse Belîg eş'ârdan düzd-i suhan
Biñ elem **pevdâ olur** güyâ tenümünden mü çeker
(G 71/13-14)
- pevden ol: İz olmak.**
pevden ol:-ur
Ne hâletdür bu kim 'aksüm ide rû-gerdân **olur**
pevden
Nîgâh itsem temâşagâh-ı mir'ât-i mücellâyâ
(K 9/69-70)
- pev-ender-pev: Arka arkava, ardisıra, durmadan.**
Cihânda nâhun-ı dest-i 'inâyetle **pev-ender-pev**
Güşâyış bulmada erbâb-ı tağ'ûñ çin-i ebrûsı
(K 3/63-64)

Pey-ender-pey nice tîr-i nigâha iktizâ eyler
Müheyâ şeh-per-i müjgândan vâfir yeleklik
yap
(G 10/9-10)

pevkân: Ok temreni.

Misâl-i sebze tenümden zühür ider **pevkân**
Ki hâk-i cismümi itdi zamâne mezra'-ı tîr
(K 6/145-146)

peyker-i nây: Nevin yüzü.

peyker-i nây:-a
Ser-â-pâ dâğlar nakş eyleyüp baht-ı sitem-perver
Ten-i zârümde beñzer üstülhvânüm **peyker-i**
nâya
(K 9/71-72)

O rütbe pürderümi iltihâb-ı süz-ı dilden kim
Ser-engüştin yaçar başdıkça ney-zen **peyker-i**
nâya
(G 191/9-10)

peymâne: Kadeh.

Gâh **peymâne** vü geh sübha-i şad-dâne çeker
Zâhidi şevk ile gör dem çeker ammâ ne çeker
(G 81/1-2)

'Âşık-ı haste-dilüñ bezmine gelse o tabîb
Dem olur hâtır için şîşe vü **peymâne** çeker
(G 81/3-4)

Bâğ-ı âlemde müyesser mi olur 'ayş müdâm
Lâle vü gül sînedde bir tolu **peymâne** çeker
(G 81/7-8)

Kırar mest-i mey-i gaflet olanlar şîşe-i kâlbün
Şikest olmaz bu 'işret-hânede **peymâne** yokdur
yok
(G 132/9-10)

Sâkîden alup destine dil-ber baña şundi
Şâyed ki leb-i la'line **peymâne** tokındı
(G 221/1-2)

peymâne:-y, -e
Bâkîyâ cum'a namâzın kılda gel mey-hâneye
Hürmetin aña tahâretle yapış **peymâneye**
(Mf 31/1-2)

peymâne:-de
'Aks-i ruhsârüñ görelden câm-ı 'işret-hânede
Gözlerüm kaldı habâb-âsâ benüm peymânede
(G 201/1-2)

peymân-şikenlik it: Vefasızlık etmek.

peymân-şikenlik it:-me, -g, -i
Peymân-şikenlik itmegi meşk eyleyüp gönül
'Ahd-i bezme kâhil olup eylemez vefâ
(K 2/181-182)

peymüde id: Ölçülmek.

peymüde id:-emem
Baħr-i nazmı **idemem** kilik ile **peymüde** Belîğ
Atlas-ı baħri tamâm ölçemez endâze-i mevc
(G 22/17-18)

pey-rev: Arkası sıra giden; izinden giden, uyan.

pey-rev:-i
Haıda kâtib-zâdedür hvâce 'İmâduñ **pey-revi**
Dede-zâde buldı bu fende velî rengîn-nikât
(K 46/1-2)

pey-rev ol: Birinin ardı sıra gitmek, takip etmek.

Bu zulmetgâhda rüşen-dilâna **pey-rev ol** zirâ
Gice yâbânda kâlsa gösterür güm-râha reh
kevkeb
(G 11/11-12)

pey-rev ol:-a, -lar
Nice ehl-i suhan tab'-ı Belîğe **olalar** **pey-rev**
Ki cevlân-gâh-ı evc-i şâh-bâza kerkenes gitmez
(G 94/31-32)

pey-rev ol:-amaz, -sın
Tütî-i tab'-ı Belîğe **olamazsın** **pey-rev**
Turma bu bâğda ey bülbül-i şeydâ öte git
(G 17/17-18)

pey-rev-nümâ-yı dil: Gönül gösterenin ardı sıra giden.

'Uşşâk-ı gussa-pervere **pey-rev-nümâ-yı dil**
İtmez cemâlin 'arz o perî gösteriş budur
(G 54/7-8)

pevüme düş: Bölüşmede hisse almak.

pevüme düş:-di
Hamîde-ķamet ile **düşdi** çarħ-ı dñn **pevüme**
Rükü'ı besdür anuñ eylemez mi meyl-i ku'üd
(G 35/15-16)

pevveste kıl: Bitiştirmek.

pevveste kıl:-dı
Yâkup cism-i nizârum bî-sebeb kânün-ı
miħnetde
Şerâr-ı âhumı **pevveste kıldı** çarħ-ı vâlâya
(K 9/65-66)

pevveste ol: Bitişmek.

pevveste ol:-dı
Pevveste oldu kule-i eflâke dñd-ı âh
Sükkân-ı çarħ şimdi zarürî ider bükâ
(Mf 49/1-2)

Yârüñ görince 'aksini gülbâng-i âhdan
Pevveste oldu kubbeye eflâka velvele
(G 186/7-8)

Luftuñuñ aşıkıdır âh ider atlasa tüfeng
Tütünü göklere **pevveste olur** bî-pervâ
(T 13/25-26)

pîç ü tâb eyle: Sıkıntı yapmak.**pîç ü tâb eyle:-di****İç ü tâb eyledi** lif aña ezildi şâbûn

İstedi kîse-i müşğîn sürine dil-bere çün

(Msd 3/25-26)

pîç ü tâb ol: İstirab ve sıkıntı olmak.**pîç ü tâb ol:-maz**

Kemergâhında müy-yi zülfî yâ bir sâye-yi müdur

Miyân olsa miyânda hiç bu rütbe **pîç ü tâb****olmaz**

(G 87/9-10)

pîç ü tâb: İstirab ve sıkıntı.**pîç ü tâb:-a**Tağarrub mümkün olmaz **pîç ü tâba** düşme

cevrinden

Şağın mâr-ı siyâh-ı zülf-i kecdür aqreb-i dil-ber

(G 70/7-8)

dince mâşıta dendân-ı şânedan tahtlîs

Bu rütbe zülf-i siyeh **pîç ü tâba** düşmesün uf

(G 238/5-6)

pîç ü tâb-efgen ol: İstirab ve sıkıntı düşürmek.**pîç ü tâb-efgen ol:-di**

Kulzüm-i mevc-hîz-i reng-i hayâl

Pîç ü tâb-efgen oldu ezhâne

(Kt 11/1-2)

pîç ü tâb-efgen ol:-up**Olup** âyinede manend-i cevher **pîç ü tâb-efgen**

Devâm-ı devletün ed'iyyesi tab'-ı mücellâ

(K 9/103-104)

pîç ü tâb-ı 'aks-i cânân:Sevgilinin yansımasının ısrabı ve sıkıntısı.**pîç ü tâb-ı 'aks-i cânân:-a**Tayanmaz târ-ı cevher **pîç ü tâb-ı 'aks-i cânâna**

Ki mevc-i şu'leden âyine bir deryâ-yı âteşdür

(G 48/13-14)

pîç ü tâb-ı mâr: Yılanın ısrabı.

Refâr kim şadâ-yı kademle Mesih-veş

Râha bırakdı zinde idüp **pîç ü tâb-ı mâr**

(K 12/15-16)

pîç ü tâb-ı mâr:-dur

Fırâkuñla olup endâma 'arîz serdî-i vahşet

Tenümde cünbiş-i mü **pîç ü tâb-ı mârdur**

sensüz

(G 102/3-4)

pîç ü tâb-ı rişte-i nahl-i heves: Heves fidanının ipinin ızdırab ve sıkıntısı.

Yazıklar sa'ye kim mânend-i müy-yi çînî-i müdâr

Gönülden **pîç ü tâb-ı rişte-i nahl-i heves**

gıtmez

(G 94/27-28)

pîç ü tâb-ı sünbül-i düd-ı siyâh: Acı ve ızdırab veren dumanlı saç.**pîç ü tâb-ı sünbül-i düd-ı siyâh:-u, -m, -a**Bağ **pîç ü tâb-ı sünbül-i düd-ı siyâhuma**

Ziver-dih oldu güşe-i taraf-ı külâhuma

(G 192/1-2)

pîçân: Saç kıvrımları.Olup zencirli servi gibi mevzûn mışra'a **pîçân**

Belîgâ 'avdet itmez dîdeye düzd-i nigh kat'â

(G 6/11-12)

pîçide: Kıvrılmış, karmaşık hâle getirilmiş.**pîçide:-dür**

Şikest eyler ser-â-pâ nâhun-ı tedbîrin agyâruñ

O şûhuñ cânuma **pîçidedür** cisminde her müyü

(G 210/9-10)

pîçide eyle: Dolaştırmak.**pîçide eyle:-di**

O rütbe lezzet-i mazmûn ile perver ki âşârı

Şu'â'-ı târ-ı çeşmi **eyledi pîçide** ma'nâya

(K 9/61-62)

pîçide eyle:-dü, -m

Ol 'aşıkım ki bâl-i Hümâ-yı sa'âdeti

Pîçide eyledüm ser-i târ-ı nigâhuma

(G 192/3-4)

pîçide id: Dolaştırmak.**pîçide id:-er, -dü, -m****İderdüm** pâyına **pîçide** mevc-i cevher-i cânı

O şûhun 'aksi teşrîf itse mir'ât-i süveydâya

(K 9/7-8)

pîçide kıl: Bükme.**pîçide kıl:-di**Kımat-ı sebze **pîçide kıldı** tıfl-âsâ

Alup şüküfeyi âğuş-ı câna besler şâh

(G 28/13-14)

pîçide kıl:-du, -mHayâl-i zülfine **pîçide kıldum** rişte-i cânı

Yine bir deste sünbül bağladum güyâ ki

sâkından

(G 166/9-10)

pîçide ol: Dolanmak.**pîçide ol:-di****Pîçide oldu** dâmen-i pâkine hârveş

Kaddüm egerçi eyledi ol meh benüm dü-tâ

(K 2/171-172)

Pîçide oldu nahl-i dil-i zâra zülf-i kec

Ol nev-nihâl-i kâmet-i ra'nâ filizlidür

(G 80/7-8)

Gül-berg-i 'arîzinde gezerken nezzâreler

Pîçide oldu târ-ı nigh mevc-i nükhete

(G 188/19-20)

- pîçide ol:-sa**
Cevvâle gibi dönmez idi çeşm-i intizâr
Pîçide olsa târ-ı nigâhım ayâğına
(Mf 14/1-2)
- pîçide-eş'âr: Karmaşık şiir söyleyen şairler.**
pîçide-eş'âr:-ı
Belîğ ebnâ-yı 'aşruñ hâmdır **pîçide-eş'ârı**
Suğanda böyle puhte tarz-ı üstâdâne yokdur yok
(G 132/13-14)
- pîçis: Kıvrım.**
İtmez revân-ı 'aşıkı tûl-i emel esîr
Bâl-i Hümâyâ **pîçis** mevc-i hevâ 'abeş
(G 20/7-8)
- pîgâh-ı dîde: Gözün kıvrım veri.**
pîgâh-ı dîde:-den
Gidince **pîgâh-ı dîdeden** hengâm-ı fevtinde
O dem yaş yirine kan geldi hep çeşm-i ehibbâdan
(T 15/7-8)
- pîne: Yama.**
pîne:-den
Çekilmez laht-ı dilden 'ukde-i peykân-ı dil-
düzuñ
Ki târ-ı pergere hâll olmayınca **pîneden** çıkmaz
(G 96/7-8)
- pinhân evle: Saklamak, gizlemek.**
pinhân evle:-sün
Nice 'âlemde şem'-i âhı **pinhân eylesün** 'aşık
Bu râh-ı fîreden bî-şu'le-âvâz-ı ceres gitmez
(G 94/19-20)
- pinhân it: Saklamak, gizlemek.**
pinhân it:-düg, -üm
Olur izhârdan âzürde ol nâzük-mizâc elbet
Hayâl-i yâra açsam dilde **pinhân itdügüm**
derdüm
(G 153/5-6)
- pinhân ol: Gizli, saklı olmak.**
pinhân ol:-a
O şûh-ı fitne-ârâ gamzeden itdükçe 'uryân-ı tîğ
Niyâm-ı hançere havf ile şâyed **ola pinhân tîğ**
(G 126/1-2)
- pinhân ol:-ayum**
Beyt-i ber-cestede **pinhân olayum** za'f ile ben
Leb-i la'lüñ öpeyüm her okudukça anı sen
(G 165/1-2)
- pinhân ol:-di, -y, -sa**
Nür-veş dîdeden **oldıysa** o meh-rû **pinhân**
Dâ'imâ âyine-i dilde hayâli hâzır
(T 9/11-12)

- pinvâl: Sis.**
pinyâl:-i
Çekide eyledi **pinyâli** gamzesinden kân
O zulm-i pişe baña kıldı el-âmân âmân
(Mf 44/1-2)
- pinyâl:-den**
Fitne-ârâ bir kul oğlı bî-emân gördüm bugün
Âb u tâbı gamzeye **pinyâlden** evvel virür
(G 69/5-6)
- pîr:1 İhtivar.**
Rindân-ı mestî vâkı'adan eyleyüp habîr
Böyle vaşiyet eyledi bir sâl-hvorde **pîr**
(Tb 2/15-16)
- Hem-pâ olur mı sa'y ile hiç nev-cevâna **pîr**
Varur hadeng menzile ammâ kemân kalur
(G 40/5-6)
- 2. Herhangi bir konuda, bir meslekte deneyim kazanmış, eskimiş kimse.**
pîr:-de
Süst olur **pîrde** icrâ-yı me'âsiye havâş
Hareketden kalur eyyâm-ı şitâda haşerât
(G 14/13-14)
- 3. Bir tarikatın kurucusu.**
pîr:-üñ
Tir-i âhı râst-îşâl eyleyince menzile
Kâmeti yây oldı **pîrûñ** çille-i merdânedede
(G 201/5-6)
- pîr ol: Yaşlı olmak.**
pîr ol:-du, -m
Yanumdan geçme sür'atle gel 'ömrüm
Baña rahm eyle **pîr oldum** cevânsuz
(G 92/15-16)
- pîr ol:-sa**
Çîn-i müşgî dimiş zülfünü haml itme Hıttâyâ
Pîr olsa getirmez bu 'ulüm ile 'ateh dil
(G 145/9-10)
- pîrâhen: Gömlek.**
Pîrâhen içre lerze-fiken cism-i nâzûki
Mînâda hem-çü mevce-i sîm-âb bî-karâr
(K 12/17-18)
- 2. Beden**
Hâk olup pîrâmen-i yâr süzen-i dâmen gibi
Tâsını aç gömlegi 'adâya **pîrâhen** gibi
(G 239/1-2)
- pîrâhen:-üñ**
Fürüg-ı neş'eden mevc-i şafâ cismüñde
meygündür
Hâbâb-ı bâdeveş **pîrâhenüñ** fânüs-ı gülgündür
(G 47/1-2)

pīrāhen id: Korunmak.**pīrāhen id: -iip**Gird-bād-ı kaşab-ı şu 'leyi **pīrāhen idüp**

Şekl-i cevvalē-i zih tavk-ı girībānumdur

(G 50/13-14)

pīrāhen-i balā-yı rüh: Uzun beden.

Bār-ı pūşişle ham itmez kıddini rühāniyān

Gird-bād-ı dem yeter **pīrāhen-i balā-yı rüh**

(G 27/11-12)

pīrāmen-i vār: Sevgilinin cevresi.Hāk olup **pīrāmen-i vār** süzen-i dāmen gibi

Tāsını aç gömlegi 'adāya pīrāhen gibi

(G 239/1-2)

pīrān: Yaşlılar, ihtiyaçlar.Metā '-ı zīver-i dünyāyı terk ider **pīrān**

Hāzān irince hemān berg ü bārı silker şāh

(G 28/17-18)

Pīrāne söyle rāzuñı pīrān ketüm olur

Konsa teraşşuñ eylemez eski sebūya şu

(G 170/5-6)

pīrān: -uñCismini eyler hebā **pīrānuñ** elbet rüzigār

Kūzeyi herkes müdām olduğça müsta' mel kırar

(G 75/9-10)

pīrāna ol: Yaşlı olmak.**pīrāna ol: -sa**Derd olur **olsa** da **pīrāna** devā-yı bih-būd

Bulamaz vakt-i direv neşv ü nemā āb ile kişt

(G 18/9-10)

pīrāne: Yaşlılara yakışır surette.**Pīrāne** söyle rāzuñı pīrān ketüm olur

Konsa teraşşuñ eylemez eski sebūya şu

(G 170/5-6)

pīrān-ı 'aşkuñ ol: Aşkın öncüleri olmak.**pīrān-ı 'aşkuñ ol: -ma, -sa****Pīrān-ı 'aşkuñ** olmasa destinde zūr-ı zer

Ülfet ider mi tāze cevān ihtiyār ile

(G 184/9-10)

pīrāste-i bīş ü kemini it: Fazlasını ve eksliğini düzenlemek.**pīrāste-i bīş ü kemini it: -di**

Açdı şāne abanūs gibi siyeh perçemüni

İtdi mīkrāz ile **pīrāste-i bīş ü kemini**

(Msd 2/49-50)

pīrāye: Bezek, süs.**pīrāye: -si, -dür**

5Kıl kadar sāde ruñuñ luñfını görmez cānā

Levh-i hūsnūñ hañ-ı nev-hāste **pīrāyesidür**

(G 46/5-6)

pīrāye id: Süs etmek.**pīrāye id: -er, -se**

Şu 'ā-ı tār-ı meh-tāb ile kd-ı lū' lū-i nazmın

İderse bī-tekellūf gerden-i eflāke **pīrāye**

(K 9/95-96)

pīre: İnsanın ve kimi hayvanların kanını emerek yaşayan, ivi sıçradığı için kolay vakalanamayan küçük asalak böcek.

Meges-āsā o bütüñ semtine vızlarsa raķīb

Kehli ko **pīre** gibi çapük olup ensede bit

(G 17/9-10)

pīrehen: Gömlek.

Gül gibi eyledi kat kat çıkarup cāmelerin

Pīrehen ref' olıcağ şandı gören sīm-berin

(Msd 3/9-10)

Sāğarda olan pertev-i mey gibi o şūhuñ

Reng-i ten-i gülgünü çıkar **pīrehen** üzre

(G 185/13-14)

pīrehen: -i

Reng-i endām-ı gül-efşān ile bīrūnından

Görünür **pīreheni** şīşe-i pūr-bāde-şıfat

(G 157/13-14)

pīrehen: -ü, -ñ

Pertev-endāz olıcağ cismüñe keyfiyyet-i mey

Seyr iden şīşe-i pūr-bāde şanur **pīrehenüñ**

(G 140/9-10)

pīrehen-i gird-bād: Karışmış gömlek.**pīrehen-i gird-bād: -dan**Hāk-i rehinde **pīrehen-i gird-bāddan**

Rind-i bürehne 'āşıka geydir kabā şabā

(G 3/3-4)

pīre-zen-i dehr-i denī: Alçak dünyanın kocakarı olan felek.

Semm-i kātülle nice şevherini itdi helāk

Yine bu **pīre-zen-i dehr-i denī** kalmaz tūl

(G 143/15-16)

pīre-zen-i dehr-i dünī: Alçak dünyanın kocakarı olan felek.

Ne medh idersin o şevher-keş-i le'imi harīf

Yeter bu **pīre-zen-i dehr-i dünī** söyleme tuf

(G 238/9-10)

pīre-zen-i dehr-i sitem-kār: Eziyet eden kocakarı felek.**pīre-zen-i dehr-i sitem-kār: -a**Bu **pīre-zen-i dehr-i sitem-kāra** Belig

Meyl eyler isem süfle vü nā-merd olayım

(R 4/3-4)

pīre-zen-i fitne-zāy-ı çarh: Dünyanın fitne doğuran kocakarı olan felek.Şad āh kim bu **pīre-zen-i fitne-zāy-ı çarh**

Olmış belā-yı mübrem-i rüh-ı revān-ı 'ilm

(K 10/119-120)

pīr-i 'aşk: Aşk ustası.

Ey **pīr-i 'aşk** böyle neden nā-tüvānsın
Bilmem yanında bir püserüñ yok midur senüñ
(G 138/3-4)

pīr-i 'aşka ol: Aşk ustası olmak.

pīr-i 'aşka ol:-a
Nice dert üstüne zevk itmesün kim hafta başında
Şafadır **pīr-i 'aşka ola** taze berber altında
(Mf 28/1-2)

pīr-i 'aşk: Aşk ustası.

pīr-i 'aşk:-uñ Nigāh-ı dūr ile itmez kanā'at rāh-ı
küyünda
Aşā eyler elinde **pīr-i 'aşkuñ** dūr-bīn olsa
(G 196/7-8)

pīr-i cihān ol: Dünyanın piri olmak.

pīr-i cihān ol:-muş
Reh-i nezzāre gāyet dūrdur hāk-i der-i yāra
Nigeh 'avdet idince dādeye **pīr-i cihān olmuş**
(G 111/11-12)

pīr-i felek: Usta felek.

O kerem-pīşe ki hāk-i rehini öpmek için
Egilüp kāmētini **pīr-i felek** kıldı dü-tā
(T 13/7-8)

pīr-i harābat: Meyhanelerin piri.

pīr-i harābat:-a
Bir bāde ile **pīr-i harābata** cüst ü cū
Kim bende içse eylemeye şāha ser-furū
(Tb 2/77-78)

pīr-i harābat:-uñ

Bu gayretler kırtdı kanını **pīr-i harābatuñ**
Ki vā'iz rüz-i şenbih meclis-i āzīneden çıkmaz
(G 96/9-10)

pīr-i kühen: Çok yaşlı.

Gönülden sırrın ifşā eylemez **pīr-i kühen** zirā
Sebū-yı köhneden terşih idüp bir katre mā
çıkamaz
(G 97/9-10)

pīr-i kühen-sāl: Eski yılların ihtiyarı.

pīr-i kühen-sāl:-ün
Füzündür nev-cevāndan diğkati **pīr-i kühen-**
sālün
Terāzū-yı başiret-sencdür 'aynuñ temāşāya
(K 9/17-18)

pīr-i mey-fürüş ol: İhtiyar meyhaneci olmak.

pīr-i mey-fürüş ol:-ma, -sa
Toğru söyle **olmasa** 'ālemdē **pīr-i mey-fürüş**
Var midur def'-i gāma dünyāda bir tedbīr ider
(G 82/7-8)

pīr-i müflis: Parasız pulsuz pīr.

pīr-i müflis:-e
Sākī cihānda hürmet iderler şarābına
Bu köhne **pīr-i müflise** mey vir sevābına
(Tb 2/61-62)

pīr-i muğān: Mevhaneci.

Pīr-i muğān ile bulışup keyfe me'ttefak
Virdi bu güne hātır-ı nā-şāduma sebak
(Tb 2/35-36)

pīr-i muğān:-uñ

Nice hum-hānenüñ biz şerbetin nüş eyledük
ammā
Hele **pīr-i muğānuñ** başka halet var kedüsında
(G 183/7-8)

pīr-i za'if: Kuvvetsiz ihtiyar.

Bāde-i pūr-neş'edür āb-ı hayāt
Pīr-i za'if içse anı genc olur
(G 67/3-4)

pīrlık: Yaşlılık, ihtiyarlık.

Beni āzāde kılsa **pīrlık** 'aşk-ı cevāniden
Yine hāk-ı velā bu bende-i dīrīneden çıkmaz
(G 96/5-6)

Kemān itdiyse qaddüm **pīrlık** dünyāda gām
çekmem
İdem āgyāra sebkāt belki yāruñ pāy-būsında
(G 183/5-6)

pīs: 1. Ön.

Miyān-ı yāra mānend-i kemer-bend olmuşum
zirā
Vasať-kārān-ı ehl-i bīniş aślā **pīs** ü pes gitmez
(G 94/7-8)

Reh-i küyünda hem-rāh olsa da geh pes gider
geh **pīs**
Ki benden gālibā sāyem dahī bizārdur sensüz
(G 102/7-8)

pīs:-i, -n, -e

Uydırırca **pīsine** vuşla-i yarı āgyār
Şoñra yānuñda dikiş tutmaz o ipsiz mekkār
(Msd 4/11-12)

2. İleri.

Bir oyun kırtdı felek gāfil iken qāpdurdum
Bir iki düzāhiye elde olan **pīs** ü kemi
(K 7/11-12)

3. Huzur.

Yok hayr 'amelim gerçi ne **pīs** ü ne kem
Ammā kerem-i Hākdan ümīdi kesmem
(R 15/1-2)

pis ol: Kirli olmak.

pis ol:-ur
Tiryākī kül kedisi gibi hayli **pis olur**
Āteş başında üstü başı dā'im is olur
(G 49/1-2)

pīseger: Sanatlar.**pīseger:-dür**‘İşve vü nâzda ol keşşer-i müyşikâf
Pīsegerdür o şanâi’de degildür haffâf

(Msd 5/1-2)

pīsegerân-ı âgâh: Haberdar sanatçılar.Eylemiş resm-i binâda icrâ
Şan’atin pīsegerân-ı âgâh

(T 23/3-4)

pīseger-i sihr-ârâ: Sihirle süsleyen sanatçı.Sa’y ile cân eridüp nakş-ı mücessemlerine
Rûh buldurdı ‘aceb pīseger-i sihr-ârâ

(T 21/5-6)

pīşe-kârân-ı şanâyi’-tahşîl: Sanatlar kazanan sanatçı.**Pīşe-kârân-ı şanâyi’-tahşîl**
İtdi bu kaşır-ı bu resme tekmil

(T 20/1-2)

pişgâh: Huzur.**pişgâh:-i, -n, -dan**O vâlâ-menzilet kim şad-edebte pişgâhında
Dil üzre tâ-be-leb vâcibdür istikbâl-i pâ-büsü

(K 3/53-54)

Müdâm ağzın açup hayretde kalmış pişgâhında
Cemâl-i âfitâb-ı sâgara dil-dâdedür mînâ

(G 5/3-4)

pişgâh:-u, -m, -daKo’arz itsün felek kâlây-ı vaşlın pişgâhumda
Zen-i mekkâreye meftûn olursam nâ-cevân-
merdüm

(G 153/7-8)

pişgâh:-u, -m, -danHele dünyâyı görmem zâ’il olsun pişgâhumdan
Gözümde ‘aks-i hâlûn merdüm-i bînâ mıdur
bilmem

(G 155/7-8)

pīşgâh-ı bâğ: Bahçenin önü.**pīşgâh-ı bâğ:-a**Zâ’if-i bî-dimâğuñ men’ine ey bâğbân besdür
Çekilse pīşgâh-ı bâğa mevc-i büy-ı gülden sed

(G 32/5-6)

pīşgâh-ı dîde: Göz önü.**pīşgâh-ı dîde:-y, -e**Degüldür çeşm-i câna perde dâğ-ı sîne-i şâfım
Nazarda pīşgâh-ı dîdeye ‘aynek hicâb olmaz

(G 87/5-6)

pīşgâh-ı yâr: Sevgilinin huzuru.**pīşgâh-ı yâr:-da**‘Aceb mi pīşgâh-ı yârda maḥv-ı vücüd itsem
Eritdi yağumı ol âfitabuñ yâl ile bâlî

(G 209/15-16)

pīşgeh: İş yeri.**pīşgeh:-e**‘Azm idüp pīşgehe çekdi hicâb-ı zer-bâf
Kaldı evşâfımı tahrîre Belîğ-i vaşşâf

(Msd 5/53-54)

pīşgîr: Havlu.Hâlelveş urdı o meh-pâreye rengin pişgîr
Ser-trâşa uzadup boynın o da oldı esir

(Msd 2/3-40)

pīş-i çeşm: Göz önü.**pīş-i çeşm:-i, -n, -e**Seher bîm-i ğubâr-ı leşker-i encüm-şümârından
Sitâre tutdı pīş-i çeşmine ebr-i güher-bârı

(K 4/9-10)

pīş-i çeşm: Göz önü.**pīş-i çeşm:-ü, -ñ, -de**Bâğbân nergisi hacletle kökünden çıkarup
Pīş-i çeşmünde tutar dilde niyâz elde piyâz

(G 98/9-10)

pīş-i kazâ: Kaderin huzuru.**pīş-i kazâ:-da**Pīş-i kazâda tevbe ider cümle kârına
Bir kimse itse mergi bu töhmetle müttehem

(Tb 1/15-16)

pīş-i mişmân: Misafirin önü.**pīş-i mişmân:-a**Dimâğ-ı cânî ta’tîr eylemezse pīş-i mişmâna
Çeker zencîr-i âteş mevce-i büy-ı gülistânım

(K 8/27-28)

pīş-i nazargâh: Bakış yerinin önü.**pīş-i nazargâh:-i, -n, -a**Geh cân düşer pīş-i nazargâhına geh dil
Bir kerre nigâh eylemez ol çeşm-i siyeh-dil

(G 145/1-2)

pīş-i semend-i ṭab’: Yaratılış atının önü.**pīş-i semend-i ṭab’:-u, -m, -a**Ol şâ’irüm ki gâşiye ber-düş olur bu gün
Pīş-i semend-i ṭab’uma şâhib-kırân-ı ‘ilm

(K 10/85-86)

pīş-ķabza: Sapın önü.**pīş-ķabza:-da**Pehlevânsın hele pīş-ķabzada ey sâğar-ı mey
Bir ayâğ ile nice tâze cevânı yıķduñ

(G 139/5-6)

pīş-nihâd: KanunBu ğazelde yine şîrîn-kelimât ile Belîğ
Mâ-ḥaşal pīş-nihâd eyledi aḥbâba simât

(G 118/15-16)

pist: Kedivi kovmak için kullanılan ünlem.

Hisset-i mün'am-i dünyâyı temâşâ itdüm
Loğma geçmez boğazından dimeden gürbeye
pist

(G 17/13-14)

Çarh-ı dün t̄alib-i dünyâyı fir̄b ile Belîğ
Çeşm-i necme koyup engüşt-i hilâli didi **pişt**

(G 18/13-14)

pış-tahta: Tahtanın önü.

pış-tahta:-da
Bey' idüp mâ-melekin itdi fedâ-yı dil-ber
Gitti **pış-tahtada** ne cevheri kaldı ne dürer

(Msd 2/29-30)

pistân: Meme.

pistânûña:-u, -ñ, -a
Açılca da görsem anı ben de ne çiçekdür
Pistânûña güldür didiler baña bu şekdür

(G 236/1-2)

pistânçe-i nârencini: Portakal gibi olan meme.

pistânçe-i nârencini:-i, -n, -i
Tıfl-ı dile virmez mi o düşîze-i ra'nâ
Pistânçe-i nârencini sağınca solınca

(G 180/11-12)

pistân-ı yâr: Sevgilinin memesi.

pistân-ı yâr:-ı
Pistân-ı yârı ellese ağıyar-ı kec-nihâd
'Âşık t̄uyınca anı miyânda kopar fesâd

(G 33/1-2)

piste: Fıstık.

Bir zarar eyleyemez 'âşık ol **piste** lebûñ
'Akrab-i zulf-i keci finduk-ı pistânından

(G 168/3-4)

piste-i nâz: İşveli fıstık.

piste-i nâz:-u, -ñ
Bu hânde-i şekerin ile **piste-i nâzuñ**
Yeter nevâle-i sūzişger-i gülü-yı niyâz

(G 90/11-12)

pister: Yatak, dösek.

Şebistânında ol şüh-ı cihâmı şakınur 'âşık
Eger kâlîçede taşvîr olursa **pister** altında

(G 190/9-10)

pisterin:-in
Nâr-ı 'aşk ile yaqub mahv eyle rāhāt **pisterin**
Dâne-i aḥker gibi ḥākister-i külhanda yat

(G 16/11-12)

pister-i ğam: Gam döşegi.

pister-i ğam:-da
Beni bî-tâb ider derd-i firâkı **pister-i ğamda**
Ki 'aks-i dil-rübâ âyine-i endâma cân olmuş

(G 111/13-14)

pışvâ: Bir taifenin büyüğü, azîmü'l-kadrî, muktediyvün bih.

pışvâ:-sı
Pışvâsı benüm ammâ şu'arâ-yı Rümüñ
Giçerem böyle giderse füşahâ-yı 'Acemî

(K 7/59-60)

pışvâ:-dur
Şehvet-engîz-i kef-i nâliş-dih-i ibn-i imâm
Pışvâdur sâhirân-ı 'âleme Hârûtdan

(Kt 53/1-2)

pışvâ-yı reh-neverdân-ı tarîk-i mevlevî: Mevlevî yolunun yolcularının başkanı.

Pışvâ-yı reh-neverdân-ı tarîk-i Mevlevî
Şeyh 'Ömer kim dest-i tecrîdinde kân bir çabza
ḥāk

(T 19/1-2)

pışvâ-yı reh-zenân ol: Eşkıyanın yol kesmesi.

pışvâ-yı reh-zenân ol:-sa
Bu demlerde 'aceb mi **pışvâ-yı reh-zenân olsa**
O düzd-i ğamze şemşîr-i niğehle çok gönül
çalmış

(G 113/9-10)

piyâde it: Yava etmek.

piyâde it:-di
Nice ferzâneleri itdi **piyâde** sürerek
Fil-i ağıyar o şeh-i gül-ruḥı bed-kış itdi

(G 223/11-12)

piyâdegâh: Satranç oyununda ön sıraya dizilen sekiz küçük taşın her biri, paytak, piyon.

Bir **piyâdegâh** olur eyler şeh-i devrânı mat
'Arşaya bîñ lu'b ile sürse eger ferzâne at

(G 16/1-2)

piyâle: Kadeh, şarap bardağı.

Sâkî ḥumâr kesdi emânum **piyâle** vir
Âzâd eyle bendeñi ğamdan şevâba gir

(Tb 2/11-12)

Gel gel kenâra çift olalum böyle tırma tek
Dönsün **piyâle** 'aksine devr eyleyor felek

(Tb 2/117-118)

piyâle çak: İçki içmek.

Efsürde oldı meclis-i 'işret nigâra bak
Allâh 'aşkıma o büte bir **piyâle çak**

(Tb 2/33-34)

piyâle-i billür: Billur kadeh.

Meded meded şakınun anı seng-i münkirden
Ki rûḥ-ı pîr-i muğândur **piyâle-i billür**

(G 61/13-14)

portakal olsa: Portakal olmak.

portakal ol:-sa
Ele alduqça telḥ olmazdı kânum rûy-ı türşinden
Turunc-ı ğabğab-ı sâkî-i devrân **portakal olsa**

(G 202/13-14)

post: Kürk. İci kürklü elbise.

Şırtuña atlas ü dībā yerine bir **post** al
Püşt ü pā ur yine Mısr u Yemeni gez abdal
(Msd 5/33-34)

puç: Hiç.

Ze abna-ye 'aşr-e nāsohan **puç** neşneved
Mü-y-e sefid u penbe-e güşet bir rā
(G 240/7-8)

pūç- mağzī-i kalem: Kalemin boş beyni.

Benüm ol şīr-i belāgat-eşer-i pūr-dil kim
Pūç- mağzī-i kalem berķ-i neyistānumdur
(G 50/21-22)

pūç-mağzān: Boş kafalılar, beyinsizler.

pūç-mağzān:-ı
Felek bālā tutar ehl-i hünerden **pūç-mağzānı**
Müzahref bir iki müsveddesi var minder altında
(G 190/11-12)

pūd u tār: Argaç ile arış.

Olsun harām kametine perniyān-ı nāz
Tār-ı nigāh-ı dīdemi itmezse **pūd u tār**
(K 12/37-38)

puf: Pûf. Mum vesair vanar bir sev söndürüleceği zaman dudaklar bükülerek çıkarılan nefes.

Cihānda hātır-ı pervāneye ri'āyet iden
Dimez şeherde daği şem'-i tābiş-efgene **puf**
(G 238/7-8)

puhte: Pişkin, olgun, gün görmüş olan.

Belīg ebnā-yı 'aşruñ hāmdır piçide-eş'arı
Suḡanda böyle **puhte** tarz-ı üstādāne yokdur
yok
(G 132/13-14)

puhtegān-ı 'aşk: Aşkın olgunlaşması.

Meyyāl-i ḡāk-i zillet olur **puhtegān-ı 'aşk**
Bālāda ḡalsa mīve eger nā-residedür
(G 44/5-6)

pul: Fûls, akça.

İsun fidā-yı şāhid ü mey cümle akçe **pul**
Kurtul cihānda vesveseden mest-i bī-ḡod ol
(Tb 2/129-130)

Erbāb-ı 'aşk istemez 'ālemdə akçe **pul**
Rāḡat bıraksalar bu dil-i dağ-dār ile
(G 184/3-4)

pül ol: Köprü olmak.

pül ol:-ma, -sa, -m
Ṭakat gelür mi şadme-i seyl-i havādiş
Ḳadd-i ḡamīde ile cihanda **pül olmasam**
(G150/9-10)

pul pul: Akçe akçe.

Yire bir dāne düşürmez bu felek ḡissetden
Nukre-i encümi hep bağrına basmış **pul pul**
(G 143/13-14)

pūpa git: Arkadan gelen rüzgârla, yelkenleri
şişerek hızla gitmek; alabildiğince, hiçbir şeye
bağımlı olmadan.

pūpa git:-mez
Ḥaddi tecāvüz itme şakın rüzgârda
Fülk-i murād hep **pūpa gitmez** birāz mola
(G 181/11-12)

pür: Dolu.

Ṭutar sözümdəki her ḡarf-i kāse-dār-ı bülend
Mey-i şafā ile **pür** ehl-i ṭab'a cām-ı murād
(K 11/111-112)

Ḥum-ı dilde ḡurulan bāde-i mazmün ile **pür**
Bezmi-i 'ayşā ḡadeḡ-i şu'le-fikendür elfāz
(G 121/7-8)

Sāye-i gülbünde rindān meclis-i 'işret ḡurup
Meyle **pür** sākī ele bir kāse almış ḡār gül
(G 146/3-4)

Mürde-dil nazm-ı Belīg ile bulur tāze ḡayāt
Oḡı **pür** pāk ḡazel üstine dīvānından
(G 168/13-14)

Dīde-i 'uşşāḡdan cūş eyledükçe seyl-i eşḡ
Ābile-āsā anuñ **pürdür** ḡabābı ḡün ile
(G 178/7-8)

pürdür:-dür

O rütbe āsitānı üzre **pürdür** ehl-i ḡacet kim
Teh-i keşinde ḡulḡuñ nūh-felek kim ḡıldı
destārı
(K 4/19-20)

Yine lezzet-ḡeşān-ı ḡvān-ı 'aşḡa müjde-ḡvān ol
kim
Müheyyā rīze-i elmās ile **pürdür** nemekdānum
(K 8/9-10)

Levh-i dīvān-ı ḡazādan intihāb olmuş Belīg
Reng-i mazmün ile **pürdür** şafḡa-i ḡarrā-yı rūḡ
(G 27/23-24)

Şandük-ı sinem içre yatur ṭab'umuñ Belīg
Mazmün-ı nev-ḡayāl ile **pürdür** cerīdesi
(G 213/21-22)

pür eyle: Doldurmak.

Pür eyle ol mey-i pür-rengi cāma ey sākī
Ki dil-şigāf ola mevci mişāl-i nāḡun-ı nāz
(G 89/5-6)

pür eyle:-r

Olmaz zarar kimseye ehl-i ḡuşın
Kim gevher-i pend ile **pür eyle** ḡuşın
(R 6/1-2)

pür id: Doldurmak.

pür id:-e
Bu meserretgehe vālā-yı Ḥudā
Pür ide müşterilerden her ḡāḡ
(T 23/25-26)

pür it: Kaplamak.**pür itdi:-di**

Semend-i 'azminüñ aheng-i pây-ı na'l-i zer-kübı
Pür itdi kâse-i çinî gibi bu çarh-ı devvârı
 (K 4/11-12)

pür it:-mez

Mürg-i fakîr nâleden **itmez** cihânı **pür**
 Seyr-i bürehne-pâdan ümîd-i şadâ 'abes
 (G 20/17-18)

pür it:-miş

Nesîm-i dil-güşâ hem-dest olaldan büy-ı
 hulkuñla
Pür itmiş 'ıtr ile her bir şükûfe dürc-i jengârı
 (K 4/37-38)

pür ol: Dolmak.**pür ol:-a**

Tümâr-ı nazmı tayy iderek vaktidür Belîğ
 Dest-i du'â ile **pür ola** berg-i goncavâr
 (K 12/181-182)

pür ol:-di

Muht-i cüd u fazlı sâha-i eflâke hem-serdür
Pür oldı mevce-i âvâzesinden güş-ı iz'ânım
 (K 12/45-46)

Görince hüsn-i cihân-süz-ı yarı ins ü melek
Pür oldı na're-i Hü ile 'âlem-i Lâhut
 (G 19/3-4)

O dem ki bahr-i şeherde idüp telâtum-ı nür
Pür oldı keşti-i 'anberle kulzüm-i kâfür
 (G 61/1-2)

pür ol:-sa

Hüsn ile **pür olsa** eger şeş cihât
 Böyle bir âfet-i şeş ü ya penc olur
 (G 67/7-8)

Pür olsa şafha-i âyineden cevher cilâ çıkmaz
 Hâf-ı ruhsârûña yüz virme ey meh-rû şafâ
 çıkmaz
 (G 97/1-2)

pür ol:-ur

Gül-i taşviri eger eylese büy-efşânlık
Pür olur 'aşe ile ma'reke-i 'anber ü üd
 (T 10/3-4)

Gülşen-i cennete 'aks eylese la'li **pür olur**
 Mey-i cân-perver ile câm-ı habâb-ı Tesnîm
 (T 22/5-6)

pür-âtes: Ataşlenmiş, ateş dolu.

Taḥammül eyleyemez ta'na teng-i havşala-kân
 Toli tûfengi hemân bir şerer **pür-âtes** ider
 (Mf 9/1-2)

pür-bâde: Şarapla dolu olan, kızıl renkte.**pür-bâde:-dür:**

Tehîdür bâr-ı ğamdan bezmde **pür-bâdedür**
 mînâ
 Mişâl-i serv seng-i ta'ndan âzâdedür mînâ
 (G 5/1-2)

pür-cilâ: Cilalı.

Bir mücevher **pür-cilâ** âyine zan eyler gören
 Şafha-i dîvâra 'aks itdikçe emvâc-ı hevâ
 (T 1/27-28)

pür-cilâ eyle: Çok parlatmak.**pür-cilâ eyledi:-di**

Gül-mîh-i tak-i 'âlem-i bâlâ olup nücüm
 Rüy-ı cihâm **eyledi** tâbişle **pür-cilâ**
 (K 2/11-12)

pür-çîn ol: Kıvrım kıvrım olmak.**pür-çîn ol:-di**

O mehûñ nahvet ile çihresi **pür-çîn oldı**
 Görelî kendini âyinede ḥod-bîn oldı
 (G 224/1-2)

pür-dâğ ol: Yarası çok olmak.**pür-dâğ ol:-sa**

Nâr-ı fûrkatle kimüñ **olsa** derünü **pür-dâğ**
 İdemez şîşe-i fânüs içine vaz'-ı çerâğ
 (G 125/1-2)

pürderün: Kalbi dolu.**pürderün:-ı**

O rütbe **pürderüm** iltihâb-ı süz-ı dilden kim
 Ser-engüştin yakar başdikça ney-zen peyker-i
 nâya
 (G 191/9-10)

pür-engübîn ol: Bal dolu olmak.**pür-engübîn ol:-sa**

Zer-endüzuñ belâdur başına gencîne-i pür-zer
 İrür zenbûre âfet hânesi **pür-engübîn olsa**
 (G 196/5-6)

pür-figân ol: İnilti ile dolmak.**pür-figân ol:-sun**

Dirîgâ Akovalı-zâde Hâtem gitdi elden âh
 Göñül kan ile tolsun sîne dâ'im **pür-figân**
 olsun
 (T 2/1-2)

pür-figâr eyle: Yaralarla doldurmak.

Mıstar-keşide şafha gibi levh-i tab'uñı
Eyle hemişe nâhun-ı mâtemle **pür-figâr**
 (Tb 1/97-98)

pür-figâr ol: Çok efkarlı olmak.**pür-figâr ol:-ma, -sun**

Güftâr-ı nâ-pesend-i medihüñle **olmasun**
 Hukum-ı hâme farf-ı tehevümle **pür-figâr**
 (K 12/149-150)

pür-fitne: Fitne dolu.

Kişver-i dilde 'aceb var mı ki bîgâne diyü
Gönderür evvel o **pür-fitne** hayâlîñ cāsüs
(G 107/7-8)

pür-giryeyeyle: Ağlamak.

pür-giryeyeyle:-r
Şad-çäk olur bu mâtemi güş eyleyen gönül
Pür-giryeyeyle 'ayn-ı serâbı bu mâ-cerâ
(K 2/127-128)

pür-ħande ol: Sevinçli olmak.

pür-ħande ol:-ur, -du
O gül bezmümde gülmez bil ki sîr-âb itsem
eşkümler
Olurdu ğonca-i 'aks-i dehânı dilde **pür-ħande**
(G 176/9-10)

pür-ħnâ it: Kınamak.

pür-ħnâ it:-di
Reng-i cünün-ı ğam yine gülgüne-rîz olup
Sevdâ-yı pây-ı mağz-ı serüm **itdi pür-ħnâ**
(K 2/79-80)

pür-ħrâş it: Çok tirmalamak.

pür-ħrâş it:-di
İdüp ğurbetde âhir ħâne-i bî-minneti mesken
Derünüm ħâr-ħâr-ı derd ü miñnet **pür-ħrâş itdi**
(Kt 12/1-2)

pür-ħün: Kanlı, kan dolu.

Lâle **pür-ħün** gül füsürde bülbül-i ħayrân
ħamüş
Ġülsitân-ı 'âleme geldük tarâvet bulmadık
(G 133/9-10)

pür-jeng ol: Pashı olmak.

pür-jeng ol:-sa
Cevher-i zâtı gerek eşyâda **pür-jeng olsa** da
Tîĝ-i cevherdâra rüşenger yine cevher vürür
(G 63/3-4)

pür-kanâ'at kem-nevâl-i ħvân-ı dehrem: Sofrannı bıçaĝı ile az yiyecekle çok yetinme.

O rütbe **pür-kanâ'at kem-nevâl-i ħvân-ı dehrem** kim
Ġayâl-i cünbiş-i müĝân olur dâ'im meges-
rânüm
(K 8/17-18)

pür-kerem: Cömertlik dolu.

pür-kerem:-le
Ol **pür-keremle** reşk-i şehâb-ı 'inâyeti
Her kañre âb-ı ebrî ider dâne-i şerâr
(K 12/85-86)

pür-leñâfet: Güzellik, hoşluk dolu.

pür-leñâfet:-den
Hasendür ism-i sâmişi gibi endâmı ol şühun
Ser-â-pâ cism-i pâkî **pür-leñâfetden** degül ħâlî
(G 209/9-10)

pür-nem: Yaş dolu.

'Ayn-ı 'alîli ħasret ile **pür-nem** eyledüm
İl İyd-ı ekber eyledi ben mâtem eyledüm
(G 152/1-2)

pür-neş'e it: Neşe doldurmak.

pür-neş'e it:-di
Cevlâna başlayup yine sâķi-i sîm-sâķ
Pür-neş'e itdi meclise geldi ayak ayak
(G 131/1-2)

pür-nevâ ol: Sesli olmak.

pür-nevâ ol:-di
Deryüze-kâr-ı küçe-i ihsânun olmışam
İksîr-i naķd-ı luñfuñ ile **oldı pür-nevâ**
(K 2/185-186)

pür-nîş it: Zehirle doldurmak.

pür-nîş it:-di
Ġať-ı nev-ħaste nüş-ı lebi **pür-nîş itdi**
Kaťı çok sâde-dili 'aķıbet-endîş itdi
(G 223/1-2)

pür-nür id: Nurla doldurmak.

pür-nür id:-er
Şu'le-i cevväleveş **pür-nür ider** te'sîrden
Dâyegânun ħâle-i âĝuşımı ol meh-likâ
(T 28/11-12)

pür-pîç-i kâr-ı bî-dil: Gönülsüz işin kıvrımı.

pür-pîç-i kâr-ı bî-dil:-e
Dest-i felekde meh gibi şad-nañun olsa da
Pür-pîç-i kâr-ı bî-dile olmaz girih-ĝuşâ
(K 2/85-86)

pür-pîç-i şab': Yaratılışın fazla kıvrımı.

pür-pîç-i şab':-a
Olsun bu maťla'-ı sühân-i pâk u tâbdâr
Pür-pîç-i şab'a nâñun-ı tîz-i girih-ĝuşâ
(K 2/137-138)

pür-pîç-i zülf-i ħam-be-ħam-ı tîre-i bütân: Put gibi güzel sevgililerin kıvrım kıvrım saçları.

Pür-pîç-i zülf-i ħam-be-ħam-ı tîre-i bütân
Lây-ı sepîd-i derd-i heremle ħizâb olur
(Tb 1/65-66)

pür-sebât ol: Çok kararlı olmak.

pür-sebât ol:-ur
Gehvâre olsa tıfl-ı dile **pür-sebât olur**
Deryâ-yı cünbiş-efgen-i sîm-âb-ı pür-cilâ
(K 2/83-84)

pür-şekîb id: Çok sabır etmek.

pür-şekîb id:-üp
Pür-şekîb eyledi ħayretle cihâmı ki **idüp**
Naźar-ı ehl-i dili cezbe-i ziyetle rübüd
(T 10/7-8)

pür-şerer id: Kıvılcımlarla doldurmak.**pür-şerer id:-em**

Her müyi tende naḥl-i tecellî-nigâr ider

Dâmân-ı çarḥı âhum ile **pür-şerer idem**

(Tb 2/85-86)

pür-şevk ol: Neşe ile dolmak.**pür-şevk ol:-up**

Zîver-i âğuş idüp ol nev-nihâl-i 'işmeti

Şalınur biñ nâz ile **pür-şevk olup** mehd-i şafâ

(T 28/5-6)

pür-şîr id: Süt ile doldurmak.**pür-şîr id:-er**

Hevâ-yı feyz-i mihr-i 'aşk ile şeb-gîr ider meh-tâb

Ki câmin selsebîl-i nûrdan **pür-şîr ider** meh-tâb

(G 7/1-2)

pür-şîşe: Dolu kadeh.

Bulınmaz âb u tâb-ı dil-rübâ endam-ı 'aksinde

Mey-i gül-gün ile **pür-şîşe** olmaz ateşin سایe

(G 191/11-12)

pür-şîşe-i haccâm: Kan alanın kan dolu şişesi.**pür-şîşe-i haccâm:-dur**

Dem-â-dem tâbiş-i gül-penbe reng-i 'aks-ı

rüyından

Öñinde hûn ile **pür-şîşe-i haccâmdur** mir'ât

(G 13/9-10)

pür-tâb id: Işık ile doldurmak.**pür-tâb id:-er**Çıkup fevvâreden **pür-tâb ider** bälâyâ şîr-i âb

Meger kim göñli aḳdı ṭâḳ-ı pür-zîbâsına anuñ

(T 25/9-10)

pür-tâb-ı cân-fezâ: Mutluluk arttıran ışıkla dolu.

Bu tîregâha bakmaz idüm sāğar olmasa

Gül-câm-kâh-ı meclisi **pür-tâb-ı cân-fezâ**

(K 2/41-42)

pür-varṭa-i helâk: Ölüm uçurumu.**pür-varṭa-i helâk:-e** Pür-varṭa-i helâke atar

anı rûzgâr

Kimse murâda irmedi bu çarḥ-ı dunda

(Tb 1/35-36)

pür-vesm: Rastıklı.**pür-vesm:-e**

Maḥaldür düde-i sebzinden âteş-hâne-i ṭab' uñ

Ola **pür-vesme** mihrâb-ı du 'ânuñ şekl-i ebrûsı

(K 3/81-82)

püser: Oğul.

Germ olup itdi 'araḳ-çînini kesdi anı der

Baş aḳıḳ 'âşık-ı dîvâneye döndi o **püser**

(Msd 2/41-42)

püser:-ü, -ñ

Ey pîr-i 'aşk böyle neden nâ-tüvânsın

Bilmem yanında bir **püserüñ** yok mıdur senüñ

(G 138/3-4)

püşide: Örtülmüş.Lafz-ı rengîn ile **püşide** niḳâb-ı gülgün

Ehl-i dil bezmine bir şûḥ-ı cihândur ma'nâ

(G 1/7-8)

püşide eyle: Örtmek.**püşide eyle:-r**

Olsam fütâde çeşmine mürun bu za'f ile

Eyler o demde çeşmini **püşide** bî-ezâ

(K 2/75-76)

püşide it: Örtmek.**püşide it:-di**

Peşmine câmesin yine gerdün idüp kabâ

Püşide itdi düşına bir perniyân kabâ

(K 2/1-2)

püşkül ol: İplik, ipek veya ince telden demet şeklindeki süs olmak.**püşkül ol:-ma, -sa, -m**

Almaz dehâna kâr-ı belâ ṭurraveş tenüm

Ol nâz-pervere ṭaḳıluḳ **püşkül olmasam**

(G 150/7-8)

püşküllü belâ ol: Dert, sıkıntı ya da zarar

kaynağı olan insan ya da şey; büyük dert.

püşküllü belâ ol:-dı

evdâ-yı nazm-ı ḥâk-i Sitânbulda cüş idüp

Oldı Belîg başuma **püşküllü bir belâ**

(G 2/11-12)

püşkürme: Aynı yerde toplanmış.Ḥil'at ister beni **püşkürme** şeh-i mümtâzum

Dün Belîg aḳdum o cânâna metâ'-ı râz

(Msd 4/51-52)

Püşkürme beñ degül o perî zaḥm-ı çeşm için

Atmış 'izâr-ı âteşine bir âvuç sipend

(G 34/7-8)

püş: Sırt.

Şirtuña atlas ü dîbâ yerine bir post al

Püş ü pâ ur yine Mışr u Yemeni gez abdâl

(Msd 5/33-34)

püş-i kemân-ı 'ilm: İlim yayının sırtı.

Zür-âzmây-ı küt-ı zemîlinden 'aḳıbet

Ḥam-geşte oldı 'acz ile **püş-i kemân-ı 'ilm**

(K 10/23-24)

püş-i nesr-i ṭâ'ir: Uçan kartalın sırtı.**püş-i nesr-i ṭâ'ir:-e**

Zeyn-i hilâl-i çarḥa olur Ferḳadân rikâb

Tâ **püş-i nesr-i ṭâ'ire** baḥtuñ ola süvâr

(K 12/143-144)

püte: Pota, kuvumcuların içinde maden erittikleri kap.**püte:-y, -e**

Du 'âsı ehl-i ḳurbuñ redd olunmaz dergeh-i

Ḥaḳda

Siḥâm eyler işâbet **püteye** menzil yaḳın olsa

(G 196/15-16)

pūte-i alb: Kalbin eritildiđi kap.

pūte-i alb: *-de*

Miak-i tecrube hzırlamış ol sım-beden

Pūte-i albde cn nadini sūziřle erit

(G 17/3-4)

pūyn it: Kořmak.

pūyn it: *-d, -ler, -se*

Berd-i mūjde-gūdan gūř idūp erbb- istibl

Reh-i řevinde **pūyn itdilerse** esb-i rehvr

(K 4/5-6)

-R-**rā: 1. Arapçadaki "re" harfi.**

Rā kaşlarıyla kaddimi dāl itdi şiveden
Fermān-berān-ı 'aşka o şūhuñ bu rāsı var
(Th 1/9-10)

2. Sevgilinin kaşı.

rā:-sı
Rā kaşlarıyla kaddimi dāl itdi şiveden
Fermān-berān-ı 'aşka o şūhuñ bu rāsı var
(Th 1/9-10)

3. Belirtme hâli.

Kerd hemüşî reh-zen rûzî feğîr **rā**
Bî-nâle kuvvet-e cân rā neresed tefl şîr rā
(G 240/1-2)

Kerd hemüşî reh-zen rûzî feğîr rā
Bî-nâle kuvvet-e cân rā neresed tefl şîr **rā**
(G 240/1-2)

Der secdegeh-e 'aşk ne şâyed televvu
Zeftem ço gerd bā moje naqş-e haşîr **rā**
(G 240/3-4)

Zehr est nāni gireften ez in merdomān begerz
Zūd efkened tenūr be-bîrun hamîr **rā**
(G 240/5-6)

Ze abna-ye 'aşr-e nāsohan puç neşevend
Müy-e sefid u penbe-e güşet bir **rā**
(G 240/7-8)

Bā loţ u qahrı ehl-e sohan şekve mikoned
Netevān ze nuk-e hāme boriden harîr **rā**
(G 240/9-10)

Kes feyz-e hōd derîg nedāred ze moğbelan
Ger reng u şebnem rüşen-e zāmîr **rā**
(G 240/11-12)

Der vaqt-e teng bā del sed ārezū Belîg
Goftem nazîre-e sohan bî-nazîr **rā**
(G 240/13-14)

Mā bolbol bolend nesazim hāne **rā**
Hoş kerdeim hāne-ye yek aşiyāne rā
(G 241/1-2)

Mā bolbol bolend nesazim hāne rā
Hoş kerdeim hāne-ye yek aşiyāne **rā**
(G 241/1-2)

Meskin del est her ke be zaher molāyem est
Penhān derūn-e penbe neger penbe dāne **rā**
(G 241/3-4)

Rehber be hōd ze rāst revān kon ke tîr rā
Her dem negāh-e rāst resāned neşāne rā
(G 241/5-6)

Rehber be hōd ze rāst revān kon ke tîr rā
Her dem negāh-e rāst resāned neşāne **rā**
(G 241/5-6)

Tenhā nemāned der del şad pāre eks-e düst
Ez yek çerāg şad boved āyîne hāne **rā**
(G 241/7-8)

Dendān-e mār kende be reh ke zolf-e yār
Mārist ber kened heme dendāne şāne **rā**
(G 241/9-10)

Ger qadr-e āstāne nebudi fuzūn çera
Ru dāde est şedmeşin-e āstāne **rā**
(G 241/11-12)

Ey 'aşekān ze tab'-e Belîgem besüz del
Ezber koned in gāzel-e 'aşekāne **rā**
(G 241/13-14)

Forûg-e 'aşk **rā** āşār-e baht-e tîre der kār est
Ke nūr-e şam' rā tābeş-e nomāye der şeb-e tār
est
(G 242/1-2)

Forûg-e 'aşk rā āşār-e baht-e tîre der kār est
Ke nūr-e şam' **rā** tābeş-e nomāye der şeb-e tār
est
(G 242/1-2)

Şefāsāz-e ezel derd u devā **rā** midehed bāhem
Loab-e mār rā āher devā ez mohrey-e mār est
(G 242/5-6)

Şefāsāz-e ezel derd u devā rā midehed bāhem
Loab-e mār **rā** āher devā ez mohrey-e mār est
(G 242/5-6)

Ze nehvîet be sele cüşeş reh-e cânān çîn ebrū **rā**
Fekened ez bîm mocesş felek hār-e enberin bû rā
(G 243/1-2)

Ze nehvîet be sele cüşeş reh-e cânān çîn ebrū rā
Fekened ez bîm mocesş felek hār-e enberin bû **rā**
(G 243/1-2)

İstid'ā meţleb-e delet bî-çoğan sebok hîzed
Tohîdesti be bālā mikoned kef-e terāzū **rā**
(G 243/3-4)

Pāyeş mikoned halhāl tuğ hîştin gomri
Beher golşen ke oftend sāye-e an gedde delcū **rā**
(G 243/5-6)

Eger an ser u regbet ber kenār-e cüybār est
Behem āyed do leb ez şevk būs-e maksadaş cū
rā
(G 243/7-8)

Hudhud-e şecer be tîr-e seyyād oftend ez gayret
Eger mibined āhū dîde an zîr-e ebrū **rā**
(G 243/9-10)

Be destüre sohan-senca Belîg der reh-e me'ni
Şadâ kerd der cesmeme sâye der şovk tekapu rā
(G 243/11-12)

rab: Cümle yaratılmışları besleyen, terbiye eden, Cenabihak.

Yā Rab anı kıl vāşıl-ı ser-menzil-i maşşud
Her kim ki ide şer'e ri'āyet sünen üzre
(G 185/7-8)

rabbü'l-âlemîn: Alemlerin rabbi, var olan her şeyin yaratıcısı.

Der-kemîn olmuş yatur dā'im rakîb-i bed-gümân
Virmesün fırsat o zulm-endişe Rabbü'l-âlemîn
(Ş 2/15-16)

râci' ol: Münasebeti, ilgisi olmak.

râci' ol:-sa
Reşk eylerüm efendi eşnâ-yı güft-güda
Olsa zamîr-i bârız ol men'-i hüsne râci'
(G 124/5-6)

râcih: Tercih edilen, müreccah.

Her vech ile etvârî sâ'irlerine râcih
Bir şüh-ı cihân gördüm dil-ber dimege şâlih
(G 26/1-2)

ra'd-vâr: Gök gürlemesi gibi.

Ol şâ'irüm ki debdebe-i kûs-ı darbetüm
Güş-ı hasûd-ı nazmumî ker itdi ra'd-vâr
(K 12/163-164)

râfiż: Bırakma.

râfiż:-i, -ler:
Râfiżiler sa'y ider mihrâb-ı hâmis va'zına
Bî-tekellûf anları iskât için ey hüşyâr
(Kt 9/1-2)

rağbet: İstek, arzu, ilgi.

rağbet:-le
Geçüp hiç bakmadı ârâyiş-i dünyâya rağbetle
Anuñ manzûrî mir'ât-i cemâl-i Kirdkâr olsun
(T 2/7-8)

Qıldı evrâdına rağbetle mezîd
Midhat-i kaşr-ı nevi Cebra'îl
(T 20/19-20)

rağbet eyle: 1. İstemek.

rağbet eyle:-r
Cübbe vü destâr ile nâ-dâna itmeme iltifat
Rağbet eyler lafzuñ erbâb-ı suhan ma'nâsına
(G 177/9-10)

2. Meyletmek.

Evvel nazarda dest-res olmazsa mâlüñe
Eyler mi rağbet ol büt-i ra'nâ kemâlûñe
(G 193/1-2)

rağbet id: İstemek.

rağbet id:-er, -se
Nazm-ı erbâb-ı dili ezber idüp ol âfet
Keşf-i esrâr-ı ma'âniye iderse rağbet
(G 15/21-22)

2. Meyletmek.

rağbet id:-er, -sin
Meftûn-ı şüh-ı ğamze-i bî-dâduñam seniñ
Kâlâ-yı câna rağbet idersin nazardadır
(G 39/9-10)

rağbet ol: Meyletmek.

rağbet ol:-sa
Eger ehl-i libâsa rağbet olsa deyr-i âlemde
İderlerdi perestiş dâ'imâ taşvîr-i zibaya
(K 9/3-4)

rağbet-fezâ-yı cevher-i lü'lü-yı şâhvâr eyle: İri taneli inci tanesine rağbeti arttırmak.

rağbet-fezâ-yı cevher-i lü'lü-yı şâhvâr eyle:-
dü, -m
Elfâz-ı dürr-i nazmuma nisbetle eyledüm
Rağbet-fezâ-yı cevher-i lü'lü-yı şâhvâr
(K 12/157-158)

râh: Yol, tarik.

râh:-a
Reftâr kim şadâ-yı kademle Mesih-veş
Râha bıraktı zinde idüp piç ü tâb-ı mâr
(K 12/15-16)

râh:-i, -n, -da

O merdüm-zâde her-câyî bulunmaz resm ü
râhından
Reh-i âmed-şud-ı nezzârede naqş-ı zemîn olmaz
(G 85/7-8)

râhat: Sıkıntı veya vorgunluk, tedirginlik vermeyen.

Nâr-ı aşk ile yakup mahv eyle râhat pisterin
Dâne-i aḥker gibi ḥâkister-i külḥanda yat
(G 16/11-12)

Râhat yine 'uqbâdadur insâna ki sâlik
Her yirde bulur nermî-i pister yorılınca
(G 180/9-10)

râhat:-da, -dur

Ter-zebân olmaz ğam-ı seyl-i havâdişden ḥalâş
Ḥâk-lisân-ı dehen bî-güft u gû râhatdadur
(G 64/13-14)

râhat bırak: Daha rahat ve huzurlu oturmayı sağlamak.

râhat bırak:-sa, -lar
Erbâb-ı aşk istemez âlemde aḳçe pül
Râhat bırakmalar bu dil-i dağ-dâr ile
(G 184/3-4)

- rāhat bul:* Huzur bulmak.
rāhat bul:-ma, -dı, -k
 Derdimüz besdür bize incitme ey gerdün-ı dün
 Biz bu miñnet-hāneye geldükse **rāhat**
bulmadık
 (G 133/5-6)
- rāh-ı aşk: Aşk yolu.**
rāh-ı aşk:-uñ, -da
 İdüp 'aşasını der-pençe **rāh-ı aşkuñda**
 Türāb-ı dergeh-i vālāña geldi sünbül-i bec
 (Kt 1/17-18)
- rāh-ı cūya var: Akarsuyun yoluna ulaşması.**
rāh-ı cūya var:-ur
 Ehl-i tarīkat 'āzım olup menzilin bulur
Varur muñte girse eger **rāh-ı cūya** şu
 (G 170/13-14)
- rāh-ı diyār-ı adem: Yokluk yerinin yolu.**
rāh-ı diyār-ı adem:-i
 Dāverā dādgerā luñfuña kalmışdur işim
 Yoñsa aldum gözüme **rāh-ı diyār-ı ademi**
 (K 7/43-44)
- rāh-ı dūr-ı hicāz: Hicaz'ın uzak yolu.**
 Teselsül-i nağamāt eyle ey muğanni-i şūñ
 Ki kañ' olur nağamāt ile **rāh-ı dūr-ı hicāz**
 (G 89/9-10)
- rāh-ı gülü: Yolun boğazı.**
rāh-ı gülü:-dan
 Kalur nā-puhtegān der-bend-i 'aşk āğzında bī-
 reh-ber
 Şusuz **rāh-ı gülüdan** mīve olsa nīm-res gitmez
 (G 94/21-22)
- rāh-ı güriz: Kaçış yolu.**
Rāh-ı güriz yok zen-i gīsū-bürīdeden
 Mānend-i zāğ 'ömrine her ādemüñ konar
 (G 235/3-4)
- rāh-ı harābat: Meyhanelerin yolu.**
rāh-ı harābat:-ı
 Turma Belīg rāh-ı harābatı eyle tay
 Reh-berlik eylesün saña Hızr-ı huçeste-pey
 (Tb 2/127-128)
- rāh-ı hayāl: Hayal yolu.**
rāh-ı hayāl:-e
Rāh-ı hayāle fem düşer emvāc-ı nūr-ı çeşm
 İtse derūna reh-güzer-i dīdeden duñül
 (G 144/7-8)
- rāh-ı hayāl:-ü, -m, -de**
 Meded dāmānuñi ber-çide kıl **rāh-ı hayālümde**
 Tutup çak itmesün ser-pençe-i nāñunla
 müjgānum
 (K 8/33-34)
- rāh-ı kanā'at: Yetinme yolu.**
Rāh-ı kanā'at içre selāmet murād ise
 Dilden güsiste eyle kuyūd-ı tecemmüli
 (G 214/13-14)
- rāh-ı küy: Semtinin yolu.**
rāh-ı küy:-ı, -n, -da
 Nigāh-ı dūr ile itmez kanā'at **rāh-ı küyında**
 'Aşā eyler elinde pīr-i 'aşkuñ dūr-bīn olsa
 (G 196/7-8)
- rāh-ı mağdem-i dil-dāra pāy-endāz: Sevgilinin geldiği yola ayak atma.**
 Yine tār-ı niğehden kāle-bāf-ı dīde-i 'aşık
 Müheyvā kıldı **rāh-ı mağdem-i dil-dāra pāy-
 endāz**
 (G 237/11-12)
- rāh-ı mecāz: Gerçek olmayan yol.**
 Meger ki bedraqa-yı şu 'le-tāb-ı āhumla
 Beni haqīkate vāşıl ide bu **rāh-ı mecāz**
 (G 89/3-4)
- rāh-ı suñan: Söz yolu.**
Rāh-ı suñanda başını itdi fidā kalem
 Şıdık u hulūş var ise ehl-i hūnerdedür
 (G 39/5-6)
- rāh-ı taleb: İstek yolu.**
rāh-ı taleb:-de
 Harām olsun baña **rāh-ı talebde** da'vī-i merdī
 Muñit-i merkez-i rüy-ı zemīn olmazsa cevlanum
 (K 8/37-38)
- Esüp bād-ı fenā hāk itse cism-i guşsa-perverdüm
 Yine **rāh-ı talebde** gird-bād-āsā-yı cihān-
 gerdüm
 (G 153/1-2)
- rāh-ı temāşā: Gezinti yolu.**
rāh-ı temāşā:-yı
 Yirde meh gökde bu hüsn ile o şey lāyık idi
 Gālibā eylediler **rāh-ı temāşayı** gālañ
 (G 119/3-4)
- rāh-ı tīre: Karanlık yol.**
rāh-ı tīre:-den
 Nice 'ālemde şem'-i āñi pinhān eylesün 'aşık
 Bu **rāh-ı tīreden** bī-şu 'le-āvāz-ı ceres gitmez
 (G 94/19-20)
- rahm eyle: Merhamet etmek, acımak.**
 Yanumdan geçme sür'atle gel 'ömrüm
 Baña **rahm eyle** pīr oldum cevānsuz
 (G 92/15-16)
- rahm eyle:-sün**
 Nice **rahm eylesün** 'uşşāka ğamzeñ
 O bir cellād-ı hūnidir amānsuz
 (G 92/5-6)

rahm it: Merhamet etmek, acımak.

rahm it:-mez

Ebnā-yı zamān birbirine **rahm itmez**
Feryāduña hiç kimse cihānda yetmez

(R 3/1-2)

rahmet: Esirgeme, kollama, merhamet.

Her berg-i giyeh teşneliginden yanıyor

Rahmet kapusun luṭf ile aç bārān vir

(R 16/3-4)

rahne: Yarık.

Güzār-ı lā-mekān-seyrāna olmaz āsumān māni'
Ki pervāz-ı fūrūg-ı meyden irmez **rahne** mīnāya

(K 9/15-16)

Görüp 'aks-i dehānuñ sīnede rūh-ı galaṭ-bīnüm
Temāşaya seni bir **rahne** şandı iştiyākından

(G 166/7-8)

Metīn eyler kımaz hiç **rahne** bir üstād şî'rinde
Nice olmaz kışı her **rahneye** āgāh beytinde

(G 206/9-10)

rahne:-y, -e

Metīn eyler kımaz hiç **rahne** bir üstād şî'rinde
Nice olmaz kışı her **rahneye** āgāh beytinde

(G 206/9-10)

rahne-i tābūt: Tabutun deliği.

rahne-i tābūt:-dan

Nahl-i mātem gibi ol gāsl itdüğü her mürdenüñ
Kad çeker kır-i dirāzı **rahne-i tābüt**dan

(Kt 53/3-4)

rahş-ı düldül: Hz. Ali'nin atı.

rahş-ı düldül:-dür

Belīgā Ḥaydar-ı Kerrārıyam ben 'arşa-i nazmuñ
Elümde Zü'l-fekār-ı ḥāme ṭab'um **rahş-ı**
Düldüldür

(G 78/13-14)

rakīb: Şiirde sevgilivi aşık kadar sevmediği halde
ona vani sevgilive sözünü geçiren ve onu aşıktan
soğutmaya çalışan kimse.

Bir alay ipsize yüz virme dükāna irkip
Şimdiecek oltanı yutdı tolaşur anda **rakīb**

(Msd 5/49-50)

Meges-āsā o bütüñ semtine vızlarsa rakīb
Kehli kıo pire gibi çapük olup ensede bit

(G 17/9-10)

Beni şikeste-dil eyler mi bī-sebeb ol şūḥ
Ḥudūs-i fitneye dā'im **rakīb** olur bā'ış

(G 21/5-6)

Dün o şeh-bāza Cezā'ır lāfi kullanmış **rakīb**
Korķarum fülk-i vişāle kıçdan ol korşan çatar

(G 60/5-6)

Ol bütü gördükçe benümle **rakīb**

Çīn-i cebīn eyleyüp Efrenc olur

(G 67/5-6)

Rakīb ol āteşin ruḥsārı görmüş ḥuşk-mağz olmuş
Niçün bilmem kitābı çüb-ı gülle anı uşlatmaz

(G 103/3-4)

Şarıldı ḥārveş dāmān-ı dil-dāra **rakīb** ammā

O kaşmirdür anuñ kec-vaz'ı erbāb-ı dile batmaz

(G 103/11-12)

Ġamze-i yāra toķındum şorar elbette **rakīb**

Ne yalan söyleyeyim destümi ḥançer kesdi

(G 225/5-6)

Rakīb ile bu gice meclisde dildāruñ

Filān ü festagız olmazsa belki neste olur

(G 232/9-10)

rakīb:-üñ

Zā'irān-ı ḥarem-i 'aşka çarıklık gönder

Reh-i küyünda **rakībüñ** derisüñ yüz döndür

(Msd 5/19-20)

rakīb:-i

Benüm helāküme iḥyā ider o isī-dem

Rakībı şafḥa-i dīvāra itseler taşvır

(K 6/41-42)

Tegāfülgüne geçme sākinān-ı ḥāk-i küyüñdan

Helāk eyle **rakībı** semt-i 'uşşāka döneklik yap

(G 10/11-12)

Rakībı darb idelüm küy-ı dil-rübāda bu şeb

Şabāḥa dek dimesün ṭabl-ı sīne dögdüm tek

(G 141/5-6)

Rakībı def' idince şād olur meclisde ol āfet

Bulur ḥıffet aña bir şıķlet-i cerrārdan şoñra

(G 172/11-12)

rakīb:-e

Zemīne cevvi-i semādan yağarsa tūr-i każā

Ḥabibe āyet-i rahmet **rakīb**e nāziledür

(G 42/13-14)

rakīb-āsā: Rakip gibi.

Bu şeb meclisde ardınca düşüp kaķardı dil-
dāruñ

Rakīb-āsā cihānda görmedüm hiç bir ḥacı
yatmaz

(G 103/7-8)

rakīb-i āhen-dil: Gönlü demir gibi olan rakip.

Gelürse meclise sāķı **rakīb-i āhen-dil**

O rütbe şun mey-i kattāli kim kesilsün tūc

(G 24/11-12)

raķīb-i bed-gümān: Şüpheci rakip.

Der-kemīn olmış yatur dā'im **raķīb-i bed-gümān**
Virmesün fırsat o zulm-endişe Rabbü'l-ālemīn
(Ş 2/15-16)

raķīb-i dīv: Dev rakip.

İncitmesün mi o dem işitdikçe zāhide
Dirmiş **raķīb-i dīv** o perīnün filānidür
(Mf 59/1-2)

raķīb-i dīv:-i

Kalmaz **raķīb-i dīvi** gören kūy-ı yārda
Dil-ħastegān-ı ğam-kede kōrkar ħavāleden
(G 158/15-16)

rākīb-i düldül: Düldül'ün binicisi olan Hz. Ali.

Muhemmed 'āşıkına 'afv eyle anuñ cürmini yā
Rab
Şefā'at-ħvāh ola maħşerde cecdi **rākīb-i Düldül**
(T 16/5-6)

raķīb-i gürg: Kurt gibi olan rakip.

Raķīb-i gürg kemīngāha girdi diş bileyor
Çıkarırsa māderi koynından ol kuzı meledür
(G 51/9-10)

raķīb-i kāfer: Kafir rakip.

Yāri şan'atla ider terbiye üstādı meger
Yoħsa başdan çıkarır anı **raķīb-i kāfer**
(Msd 2/17-18)

raķīb-i kūh-hey'et: Dağ suretli rakip.

Raķīb-i kūh-hey'et şıklet eyler meclīs-i yāra
Yıkılmaz meyl idüp bir semte gittikçe
temellenmiş
(G 112/5-6)

raķīb-i nā-kes: Alçak rakip.

raķīb-i nā-kes-üñ
O şūħuñ bezm-i pür-şevkünde görse 'āşık-ı zārı
Raķīb-i nā-kesüñ ol dem başın ħançerle kes
gitmez
(G 94/9-10)

raķīb-i seg: Köpek rakip.

Eyler güriş bulsa da yāri **raķīb-i seg**
Āħū-yı deşt-i 'işvedür ol yollı izlidür
(G 80/13-14)

rakkās-ı dil: Dans eden gönül.

Cilve-engiz-i ħayāl-i yārdur **rakkās-ı dil**
Cünbiş itse āb ider 'aks-i meh-i tābān rakş
(G 114/13-14)

rakkās-ı felek: Oynayan felek.

Bir nefesvār hele ney-zende ki **rakkās-ı felek**
Güş idelden anı her dem ditrer dir dir ten
(G 165/7-8)

raķş: Dans etmek.

Getürür cünbişe āhen dili bu cezbe-i 'aşk
Süzeni **raķş** ile āşüfte ider mıknātıs
(G 105/7-8)

Hırş-ı bī-hengāmı seyrān eyle kim itmektedir
Şevk-i ni'metle dehān-ı pırde dendān **raķş**
(G 114/7-8)

raķş:-a

Raķşa ağāz idicek şabr idemem mā-ħaşalı
Dil anuñla bile oynar bayılır nezzāre
(G 207/3-4)

raķş eyle: Dans etmek.

raķş eyle:-mez
Yeryüzinde pādīşāh-ı 'aşr Zıllu'llāh ise
Eylemez mi bir şecerle sāyesi yeksān **raķş**
(G 114/11-12)

raķş eyle:-r

Zaħm-ı tīgüñle ten-i zārumda **eyler cān raķş**
Zebħ olındıkça ider elbette her kurbān rakş
(G 114/1-2)

Süz-ı nār-ı 'aşk ile nā-puhtegāndır rakş iden
Tā bişince **eyler** āteşgāhda biryān **raķş**
(G 114/5-6)

raķş id: Dans etmek.

raķş id:-en
Süz-ı nār-ı 'aşk ile nā-puhtegāndır **raķş iden**
Tā bişince eyler āteşgāhda biryān rakş
(G 114/5-6)

raķş id:-er

Zaħm-ı tīgüñle ten-i zārumda eyler cān rakş
Zebħ olındıkça **ider** elbette her kurbān **raķş**
(G 114/1-2)

Eylemez seyl-i ħavādişden tehi-destān ħazer
Bāde üzre boş kadeħ kōnsa **ider** her ān **raķş**
(G 114/9-10)

Cilve-engiz-i ħayāl-i yārdur rakkās-ı dil
Cünbiş itse āb **ider** 'aks-i meh-i tābān **raķş**
(G 114/13-14)

3. Fitne-i devr-i kāmerden bir nişāndır kim **ider**
4. Halka-i zikre girüp ol āfet-i devrān **raķş**
(G 114/3-4)

Keh-rübā nāzük imāme o dūhāni beçenüñ
Deheninden **ider** enbūbe-i pistān gibi **raķş**
(G 115/3-4)

raķş id:-üp

Semendi bir ser-i ħār üzre **raķş idüp** bī-bāk
Şitāb iderse eger hem-riķāb-ı 'Ankādur
(K 5/45-46)

rağş it: Dans etmek.**rağş it:**-mek, -de, -dür

İstemez âvâze-i muṭrib hürüş-i ehl-i dil

Bir nesim-i nerm ile **itmekdedür** 'Ummân **rağş**
(G 114/15-16)**rağş it:**-se

Şüret-i dil-keşle okunduğça bu nev-nazm Belîğ

İtse şevkinden seza ḥayl-i suḥan-sencân **rağş**
(G 114/17-18)**rağşa getür: Dans ettirmek.****rağşa getür:**-dü**Getürdi** cāzibe-i mihr **rağşa** zerratıYürekde cünbişe meyl-i ḥabîb olur bâ'is
(G 21/11-12)**rağş-âver eyle: Dans etmek.****rağş-âver eyle:**-rNevâsî Zühreyi **rağş-âver eyler** bülbül-i şeydâBu bağa bir dağa gelmez Belîğ-i zârdan soñra
(G 172/13-14)**ramak kal:** Az kalsın olacaktı.**ramak kal:**-inca**Terkib-i Bent 2**

Ey rind-i lâ-y-ḥvâr hemîşe döküp 'arak

Mey iç **kalınca** diñle beni rûḥdan **ramak**
(Tb 2/37-38)**ramâzân: 1. Özel isim.**Aç gözli Oruç Beg **Ramâzân** nâmındaBir mâha olup Ḥacı Receptle nigerân
(R 18/1-2)

Bektâşî Muḥarrem Bâbâ gördükde dimiş

Olmañ **Ramâzân** adluya 'aşık Şa'ban
(R 18/3-4)**2. Ramazan ayı.****ramâzân:**-da**Ramâzânda** geyer ol gönca-dehen al câmeGayrı ḥübân bu kesimle çıkamaz bayrama
(G 194/1-2)**ra' nâ: Hos.**

Kulağ tut bâğbân-ı 'aşka ey gül diñlemeklik yap

Şigüfte dağlarla sinemi **ra' nâ** çiçeklik yap
(G 10/1-2)Rüyünüñ vaşfında **ra' nâ** bir gâzel yaptım bugünŞafha-i ḥurşide taḥrîr eyledi küttâb-ı çarḥ
(G 30/11-12)**râs: Yol.**

Menzilinden alıkor sâliki ser-gerdânlık

Kaṭ'-ı râh eyleyemez devr ile cevvalê vü **râs**
(G 106/7-8)**rast: Doğru, eğri olmayan, müstakim.**Kec-tab' ile ülfet ne zarar **rast** dilânaḤâme yolına toğrı gider dest-i şolakda
(G 179/5-6)Rehber be ḥod ze **râst** revân kon ke tîr râHer dem negâh-e **râst** resâned neşâne râ
(G 241/5-6)**râst gel** Tasarlamadığı halde karşılaşmak,
rastlamak, tesâdüf etmek.**râst gel:**-dü, -m

Her mübtelâya ḥançer-i ğamzeyeyle zaḥm açar

Küyında **râst geldüm** o şüḥa geçende ben
(G 167/13-14)**râstân ol: Haklı olmak.****râstân ol:**-upHemîşe luṭfi ile **râstân olup** mükrimYanında bend iledür ḳurb-ı ḥançer-i mu'vec
(Kt 1/11-12)**râst-îşâl eyle: Doğruya vardırma.****râst-îşâl eyle:**-y, -inceTîr-i âhi **râst-îşâl eyleyince** menzileḲâmeti yây oldı pîrûñ çille-i merdânedede
(G 201/5-6)**râst-kîşân-ı maḥabbet: Doğru huyları sevmek.**Cihânda **râst-kîşân-ı maḥabbet** kâm-bîn olmazKi engüşt-i şehâdet maḥzar-ı zîb-i niğîn olmaz
(G 85/1-2)**râst-reftâr: Doğru yürüyüş.****râst-reftâr:**-u, -ñHemîşe bâr-ı ḥâtırdur naşibi **râst-reftârûñ**Zebânından degil mi çekdiği biḥüde ḳantârûñ
(Mf 41/1-2)**ratbü'l-lisân-ı 'ilm: İlmin veni sözü.**

Ey 'andelîb-i bâğ-ı hüner ḥâme-i terûñ

Olmuş zebân-nâk ile **ratbü'l-lisân-ı 'ilm**
(K 10/3-4)**râtüb-ı âsaf-nazîre: Ratıp Asaf'ın naziresi.**Suḥanda **Râtüb-ı Aşaf-nazîre** şimdi BelîğNazîre hiç yaḳışur mı bizim lisânumuza
(G 208/17-18)**râtüb-ı aşaf-nazîr Ratıp Asaf'a eş.****râtüb-ı aşaf-nazîr:**-üñ

Seni küyında yârin 'âleme teşhîr ider meh-tâb

Belîğâ **Râtüb-ı Aşaf-nazîrûñ** bezm-i ḥâşında
(G 7/21-22)**ravza-i cinân: Cennetler bahçesi.**

Allâh itsün anı der-âğüş-ı ḳudsiyân

Olsun mekân-ı cilve-gehi **ravza-i cinân**
(Tb 1/99-100)**rây: Fikir, düşünce.****rây:**-üñ**Râyüñ** fîrûğî meş'ale-i râh-ı 'aḳl-ı küllḤulḳuñ nesîmi feyz-dih-i şubḥ-ı nev-bahâr
(K 12/141-142)

râz: Sır: gizlenen sev.**râz:-in**Mihr **râzın** 'acabâ şimdi kimün gönline yâr
Tiz-desti ile vaz' itdi mişâl-i geç-bâz

(G 98/7-8)

râz-ı aşk: Aşkın sırrı.**râz-ı aşk:-ı**Biñ nihân olsa da müşküñ çıkar elbet kokusu
Râz-ı aşkı ne kadar şaklasa âdem tıyılır

(G 76/9-10)

râz:-u,-ñ, -ıPîrâne söyle râzuñi pîrân ketüm olur
Konsa teraşşuñ eylemez eski sebüya su

(G 170/5-6)

râz-ı dâniş: Bilginin sırrı.**râz-ı dâniş:-le**Didiler târih-i mevlüdün du 'â-güyân Belîğ
Râz-ı dânişle ferid-i 'âhd ola Ahmed Vefâ

(T 28/37-38)

râz-ı derün: Gönlün sırrı.Bir şafa virmiş bahârûñ feyzi kim bülbüllere
Perdeden **râz-ı derün** 'arz itdi 'aynekvâr gül

(G 146/5-6)

recâ: Dilek, niyâz.**recâ:-sı**Üftâdegânuñ ol şeh-i hüsne **recâsı** var
Güş it şadâ-yı nağme-i cân-süz-ı bülbülü

(Th 1/25-26)

recâ it: İstemek.**recâ it:-me, -m**Çâk olsa sine ma' din-i âhen-rübâ gibi
Bir süzen **itmem** atlas-ı gerdündan **recâ**

(G 2/7-8)

red id: Geri çevirmek.**red id:-er**Degüldür cilvegâh-ı mâ-sivâ baħr-i dil-i 'ârif
Derününden **ider** her cıfeyi deryâ-yı 'Ummân
red

(G 32/11-12)

redd id: Verilen veya yapılması istenen bir şeyi kabul etmemek, geri çevirmek.**redd id:-em****Redd idem** gerdânüne büse-i düzdideyi gel
Tıyılınca virür aħz eyledüğüñ hırsızlar

(G 57/7-8)

redd it: Verilen veya yapılması istenen bir şeyi kabul etmemek, geri çevirmek.**redd it:-me, -sün**Seyr idüp evc-i felekden o tûfeng-endâzi
İtmesün redd nihâyet tûb atanlık aşlâ

(T 13/35-36)

redd it:-seRüz-ı su'âlde hîç bulamaz virmege cevâb
Her kim cevâb-ı huşk ile **redd itse** sâ'ili
(G 216/11-12)**redd ol: Kabul olmamak.****redd ol:-in, -maz**Du'âsı ehl-i kurbuñ **redd olunmaz** dergeh-i
Hâkda
Sihâm eyler işâbet püteye menzil yakîn olsa
(G 196/15-16)**ref' eyle: Kaldırmak.****Ref' eyle** hicâbı görelim mihr-i cemâlün
'Uşşâk-ı siyeh-tâli' i ferdâlara şalma
(G 205/7-8)**ref' eyle: 1.Yüceltmek.****ref' eyle:-r**Senüñle vezn idüp a'lâ tıtarsa mâhı ğam
çekmem
Bu dehrün nâkışı bâlâya **ref' eyler** terâzusu
(K 3/7-8)**2. Kaldırmak.****ref' eyle:-y, -üp**Evvel kâdehde 'aks ide **ref' eyleyüp** niķâb
Mir'ât-i ķalbe şâhid-i mazmün nüh-kitâb
(Tb 2/5-6)**ref' ider:1. Yükseltmek.****ref' id:-er**İki bâl açmış der-i vâlâsı şâhib-i beyt için
Her seħer dergâh-ı Hâkķa **ref' ider** dest-i du'â
(T 1/41-42)**2. Kaldırmak.****ref' id:-er**İki bâl açmış der-i bâlâsı şâhib-beyt için
Her seħer dergâha ğüyâ **ref' ider** dest-i du'â
(T 29/5-6)**ref' id:-üp**Dest-i niyâzi dergeh-i vâlâya **ref' idüp**
Eyler Belîğ manşıbın ibķâsını taleb
(Kt 26/3-4)**ref' it: Yükseltmek.****ref' it:-se**Sâye-i sakfını **ref' itse** serinden hürşîd
Yâsemem lüle gibi ğamla olur dâğ-nümâ
(T 21/19-20)**ref' ol: Kalkmak.****ref' ol:-ıcaķ**Gül gibi eyledi ķat ķat çıkarup cämelerin
Pîreħen **ref' olıcaķ** şandı gören sîm-berin
(Msd 3/9-10)

refâhiyyet: Bolluk içinde vasama.**refâhiyyet:-de, -dür**Ne perişanlıqda ne hengâm-ı cem'iyetdedür
Dâ'imâ cem'iyet-i haţır **refâhiyyetdedür**

(G 64/1-2)

ref'-i niķāba ol: Örtüyü kaldırmak.**ref'-i niķāba ol:-ur****Ref'-i niķāba** 'ismeti meyl itse de **olur**
Rüy-ı nigāra sāye-i müjgānı sille-zen

(G 164/13-14)

refik ol: Yoldaş olmak.**refik ol:-y, -acak**Tevfik **refik olmayacak** aña Beligā
Olur reh-i hıvābide-i küyında tebeh dil

(G 145/13-14)

reftār: Yürüme.**Reftār** kim hayāline olsa nazar-fiken
'Ömr-i şitāb-kerde ider 'avdet ihtiyār

(K 12/13-14)

Reftār kim şadā-yı kademle Mesih-veş
Rāha bıraķdı zinde idüp piç ü tāb-ı mār

(K 12/15-16)

reftār:-aTezerv-āsā gelüp **reftāra** hūriler hıram itsün
Anun rühunda istiķbāl için firdevs-i ā'lādan

(T 15/11-12)

Reftāra gel ki tā ola hengām-ı cilvede
Geh serfikende maķdemüñe geh fikende cān

(G 156/7-8)

reftār kıl: Yürümek.**reftār kıl:-dı**Şubh-dem bir büt-i terzi beçe-i şirinkār
Gümüş-endāze gibi ķadd ile **ķıldı reftār**

(Msd 4/1-2)

reftār-ı nāz: Nazlı yürüyüş.**reftār-ı nāz:-ı**Ruhsāri lem'a-efken-i zulmet-serāy-ı cān
Reftār-ı nāzi ta'ne-zen-i mevc-i cūybār

(K 12/27-28)

refü id: Örmek.**refü id:-er**Tig-i ğamzeyle bizi pareleyüp ol meh-rū
Tār-ı zülfıyle **ider** süzen-i müjgānı **refü**

(Msd 5/13-14)

refü-yı 'afiyet-i zaħm-ı dil-i 'aşık: Aşığın yaralı gönlünün sağlıklı yaması.Kabül itmez **refü-yı 'afiyet-i zaħm-ı dil-i 'aşık**
Ser-i tār-ı nigāha süzen itseñ ğamze-i yāri

(G 217/7-8)

reġbet: Raġbet.Eger an ser u **reġbet** ber kenār-e cūybār est
Behem āyed do leb ez şevķ būs-e maķsadaş cū
rā

(G 243/7-8)

reg-i bād: Rüzgar damarı.**reg-i bād:-ı**Hüdāvendā ħimāyet-dideġān-ı meclis-i lütfuñ
Reg-i bādı fetil-i şem'ün eyler rişte-i tārı

(K 4/29-30)

reg-i cān: Can damarı/şah damarı.**reg-i cān:-a**Gülü-ġir oldı bī-mey mevc-i ğam her bir **reg-i**
cāna
Ki seyl-āb olmayınca ğuşelerden hār u haş
gitmez

(G 94/5-6)

reg-i dil: Kalp damarı.Tolaşdı zülf-i ġirih-ġir-i dil-bere **reg-i dil**
Kim oldı haylı zamāndur o rişte virmedi uc

(G 24/7-8)

reg-i kebūd-nümā: Mavi görünen damar.**Reg-i kebūd-nümā** şā'idinde peydādur
Mişāl-i müy gülü-yı serāçe-i pür-şir

(K 6/17-18)

reh: Yol.Bu zulmetġahda rüşen-dilāna pey-rev ol zirā
Gice yābānda ķalsa gösterür ġüm-rāha **reh**
kevkeb

(G 11/11-12)

Āmed-şüde sedd itse reh-i küyına agyār
Besdür o bütüñ semtine ehl-i dile **reh** dil

(G 145/5-6)

Dendān-e mār kende be **reh** ke zolf-e yār
Mārist ber kened heme dendāne şāne rā

(G 241/9-10)

rehā bul: Kurtulmak.**rehā bul:-maz****Rehā bulmaz** bütān-ı sīm-ten dest-i ekābirden
ġirān-ķadr olsa gevhher bir daġı gencineden
ķıkmaz

(G 96/3-4)

rehā eyle: Kurtulmak.**rehā eyle:-me, -dı**ġönlüm esir-i zülf-i bütān eyleyüp beni
Dām-ı belādan **eylemedi** sa'y idüp **rehā**

(K 2/177-178)

rehber: Kılavuz, yol gösterici.**Rehber** be ġod ze rāst revān kon ke tır rā
Her dem negāh-e rāst resāned neşāne rā

(G 241/5-6)

reh-ber id: Kılavuz etmek.

reh-ber id: -in, -üp

İdinüp cāzibe-i ehl-i derūnı **reh-ber**

Virdi dükkānceye teşrifi ile zīnet ü fer

(Msd 2/3-4)

reh-ber ol: Yol göstermek.

reh-ber ol: -ıcağ

Tāze dellāk **olıcağ** ḥalvet-i ḥāşşa **reh-ber**

İtdi bir burcda güyā ki kırān şems ü kamer

(Msd 3/19-20)

reh-berlik eyle: Kılavuzluk etmek.

reh-berlik eyle: -sün

Ṭurma Belīg rāh-ı ḥarābatı eyle tay

Reh-berlik eylesün saña Hızr-ı ḥuceste-pey

(Tb 2/127-128)

reh-e cānān: Sevgilinin yolu.

Ze neḥvet be sele cūşeş **reh-e cānān** çin ebrū rā

Fekened ez bīm moceş felek ḥār-e enberin bū rā

(G 243/1-2)

reh-e golzār: Gül bahçesinin yolu.

Begerd dīde-e ḥayret fezāyem nuk-e moĵgān nist

Do çeşm der **reh-e golzār** küyeş pay-e por-ḥār

est

(G 242/9-10)

reh-e me'ni: Mana yolu.

Be destūre soḥan-senca Belīg der **reh-e me'ni**

Şadā kerd der cesmeme sāye der şovk tekapu rā

(G 243/11-12)

reh-güzer-i dīde: Geçitin gözü.

reh-güzer-i dīde: -den

Rāh-ı ḥayāle fem düşer emvāc-ı nūr-ı çeşm

İtse derūna **reh-güzer-i dīdeden** duḥūl

(G 144/7-8)

reh-güzer-i dil-rübā: Sevgilinin geçtiği yol.

reh-güzer-i dil-rübā: -y, -a

‘Āşık çekerdi **reh-güzer-i dil-rübāya** sedd

Māni’ bulmsa ḥāşılı ‘ömrün şitābına

(G 198/7-8)

reh-i āmed-şud-ı nezzāre: Seyircilerin gelip gittiği yol.

reh-i āmed-şud-ı nezzāre: -de

O merdüm-zāde her-cāyī bulunmaz resm ü

rāhından

Reh-i āmed-şud-ı nezzārede naqş-ı zemīn

olmaz

(G 85/7-8)

reh-i ‘aşk: Aşk yolu.

Sālike vehle-i ūlāda belādur **reh-i ‘aşk**

Mest olur menzil-i evvelde Belīgā reh-rev

(G 169/11-12)

reh-i gencīne: Hazinenin yolu.

reh-i gencīne: -y, -i

Sehā-yı ṭab’ı farṭ-ı merḥametden zīr-destāna

Reh-i gencīneyi tebyīne işrāb itdi gencūra

(T 27/19-20)

reh-i germ-ābe: Sıcak su hamamının yolu.

reh-i germ-ābe: -y, -e

Uyanup eyledi ol fitne-i ḥvābīde kıyām

Reh-i germ-ābeye hengām-ı şehēr kıldı ḥırām

(Msd 3/1-2)

reh-i ḥvābīde: Uykuya dalmış yol.

Reh-i ḥvābīde oldı ḥaylī demdür cādde-yi

feryād

Ki semt-i nāle-i mazlūma bir feryād-res gitmez

(G 94/23-24)

reh-i ḥvābīde-i küy: Semtte uykuya dalmış yol.

reh-i ḥvābīde-i küy: -ı, -n, -da

Tevfīk refīk olmyacak aña Belīgā

Olur **reh-i ḥvābīde-i küyünda** tebeh dil

(G 145/13-14)

reh-i küy: Köyün yolu.

reh-i küy: -ı, -n, -a

Āmed-şüde sedd itse **reh-i küyüna** aĵyār

Besdür o bütüñ semtine ehl-i dīle reh dil

(G 145/5-6)

Zā’irān-ı ḥarem-i ‘aşka çarıklık gönder

Reh-i küyünda rakībūñ derisūñ yüz döndür

(Msd 5/19-20)

Zā’irān-ı ḥarem-i ‘aşka çarıklık gönder

Reh-i küyünda rakībūñ derisūñ yüz döndür

(Msd 5/19-20)

Pā-bürehne **reh-i küyünda** düşürdi payına

Görse ol kebk-i ḥırāmendeyi beşer ḥāfī

(G 228/7-8)

reh-i küy: -uñ, -da

Reh-i küyünda hem-rāh olsa da geh pes gider

geh piş

Ki benden gālibā sāyem daḥī bizārdur sensüz

(G 102/7-8)

reh-i nezzāre: Gözlenen yol.

Reh-i nezzāre gāyet dūrdur ḥāk-i der-i yāra

Niĵeh ‘avdet idince dīdeye pīr-i cihān olmsı

(G 111/11-12)

reh-i nezzāre: -y, -e

Müjem çeşmümdü güyā āteşin-mismārdur

sensüz

Reh-i nezzāreye nevg-i niĵāhum ḥārdur sensüz

(G 102/1-2)

reh-i şevk: Arzu yolu.**reh-i şevk:** *-i, -n, -de*

Berîd-i müjde-güdan güş idüp erbâb-ı istikbâl

Reh-i şevkinde püyân itdilerse esb-i rehvârî

(K 4/5-6)

reh-nümâ ol: Yol göstermek.**reh-nümâ ol:** *-maz, -sa*

Güm-râh ider bu vâdî-i pür-ğamda reh-zenân

Luţfuñ eger ki bendeñe **olmazsa reh-nümâ**

(K 2/189-190)

reh-rev: Yolcu.

Sâlike vehle-i ülâda belâdur reh-i 'aşk

Mest olur menzil-i evvelde **Belîgâ reh-rev**

(G 169/11-12)

reh-revân: Yolcu.Uğrar kazâya şürb-i müdâm ile **reh-revân**

Sâlik ider mi meşrebe tercîh mezhebi

(G 222/9-10)

reh-rev-i dünbâl-i muhâmed ol: Hz.**Muhammed'in yolunun takipçisi olmak.****reh-rev-i dünbâl-i muhâmed ol:** *-a*

Ser-menzile vâşıl olur elbette Belîgâ

Her kim ki ola **reh-rev-i dünbâl-i Muhammed**

(K 1/29-30)

reh-yâb ol: Yol bulucu olmak.**reh-yâb ol:** *-ur*Bürûna zâ'findan **reh-yâb olur** bu meclis-i

'aşkun

Şarılsa dâmen-i âvâze-i zencire mañbûsı

(K 3/17-18)

reh-zen: Haydut, eşkiya.Nîgeh-i çeşm-i dile bu 'd-ı reh olmaz **reh-zen**

Şarkdan ğarba gider mihr-i felekden pertev

(G 169/5-6)

Kerd hemüşî **reh-zen** rûzî feğîr râ

Bî-nâle kuvvet-e cân râ neresed tefl şîr râ

(G 240/1-2)

reh-zenân: Kadınların yolu.Güm-râh ider bu vâdî-i pür-ğamda **reh-zenân**

Luţfuñ eger ki bendeñe olmazsa reh-nümâ

(K 2/189-190)

reh-zen-i dil: Gönül haydutu.O **reh-zen-i dil** elinden ağır tüfengi mañûf

Ġazapla 'aşık-ı nâ-şâda eyleyor paf puf

(G 238/1-2)

reh-zen-i makşüd: İstek haydutu.**reh-zen-i makşüd:** *-ı*Ehl-i hünerüñ **reh-zen-i makşüdü** hünerdür

Kendü güheri seng-i reh-i âb-ı güherdür

(G 77/1-2)

reh-zenlük id: Eşkiyalık etmek.**reh-zenlük id:** *-üp*Fikr-i âlüde gibi dâmeni **reh-zenlük idüp**

Dîdede şimdi hayâlün var iken nem gelmez

(G 100/7-8)

re'îs ol: Başta bulunmak.**re'îs ol:** *-ma*

Re's olur ekşeri a'zâ-yı bedende maqtû'

Mâ-ğaşal cây-ı necât ister iseñ **olma re'îs**

(G 105/5-6)

re'is ol: *-ur*

Fülk-i vişâline çatan ol kîç levendiniñ

Kullansa başlı başına anı **re'is olur**

(G 49/11-12)

re'îs ol: *-ur, -dı*Küttâb-ı hayl-i çarha **olurdu re'îs** eger

'İlm-i kalemde olsa 'Utâridle imtiñan

(Tb 1/51-52)

remed-büd: Göz ağrısının varlığı.**remed-büd:** *-e*Dîde olursa firâkıyla **remed-büde** 'azim

Tütyâdır göze ħâk-i kadem-i İbrâhim

(Mf 42/1-2)

rem-i âhû: Ahunun ürkmesi.

Mümkin mi der-kenâr o vañşî-mizâcı kim

Ağuş-ı dîdeden **rem-i âhû** gibi aķar

(G 234/5-6)

remîde: Ürkme, korkma.**remîde:** *-dir*Tıflân-ı tünd-ñüy-ı cihândan **remîdedir**

Olmaz esîr-i dâm-ı ħiyel kuşkılandı dil

(G 147/5-6)

remîde ol: Ürkme.**remîde ol:** *-maz*

Ĥayâl-i yâra dilde bîm-i aġyâr olamaz mâni'

Muşavver şafhanuñ **olmaz remîde** naķş-ı âhûsı

(K 3/23-24)

remz eyle: İşaret etmek.**remz eyle:** *-düg, -üm,***Remz eyledügüm** mädde-i çâr-anâşır

Ĥâk-i kâdemi olduğına dâl-i Muhammed

(K 1/25-26)

remz-i ma'âni: Anlamaların işareti.**remz-i ma'âni:** *-y, -le*Tâķ-ı derûna **remz-i ma'âniyle** naķi ider

İtmez ifâde maţlabı lafzıyla ħuşyâr

(K 12/177-178)

renc: Hasta.**rence:-e**

Kırup mir'at-i tab'um şahn-ı nişterzāra
döndürme
Bu semte uğrayup 'aksün ider şāyed kadem
rence

(G 200/9-10)

renc ol: Eziyet olmak.**renc ol:-ur**

'Aşka şafra-yı heves **renc olur**
Aña devā gābāb-ı nārenc olur

(G 67/1-2)

rence it: İncitmek.**rence it:-me**

Nür-ı çeşmi yolına eylemişem pāy-endāz
İtme renc kaddimūn gel bu perend üstine baş

(G 115/9-10)

Nür-ı çeşmi yolına eylemişem pāy-endāz

İtme renc kaddimūn gel bu perend üstine baş

(G 115/9-10)

renc-i diltār: Zavallı gönül eziyeti.**renc-i diltār:-ı**

Niçün ifşā ider bīgāneye **renc-i diltārı**
Ko aksun eşk-i gülgün dīdelerden hūn-ı fāsiddür

(G 43/7-8)

renc-i kábüs: Sıkıntılı kabus.**renc-i kábüs:-ı**

Sebuk-ruhı-i dil ol rütbe te'sir itdi kim nazma
Temāşā eyleyen ru'yāda görmez **renc-i kábüsü**

(K 3/75-76)

renc-i zānū: Dizdeki hastalık.**renc-i zānū:-sı**

Devām-ı devletūn ed'iyyesile ehl-i vicdānuñ
Füzūn oldukça hāk-i ma'bed üzre **renc-i zānüsü**

(K 3/83-84)

renciş: Sızlanış.

Meclisinde vaz'-ı nā-ber-cā kibār-ı devletūn
Tab'ına şad **renciş** istişkalden evvel virir

(G 69/11-12)

renciş-āmüz-ı fiten: Fitne eziyetini öğretme.**renciş-āmüz-ı fiten:-dür**

Yerüm mānend-i genc-i pür-güher vīrānedür
hālā
Ki her mū **renciş-āmüz-ı fitendür** mār-ı
şeydāya

(K 9/73-74)

renciş-i āzār: İncitmenin kederi.

Nevāzişle gönülden mahv olurdu **renciş-i āzār**
Halāvet māni'-i telhı-i tu'm-ı dār-ı çin olsa

(G 196/13-14)

reng: Renk.

Deşt-i fenāda şanma giden gird-bāddur
Terk itdi **reng ü büy** geyüp bir 'abā şabā

(G 3/7-8)

Kes feyz-e hōd derīg nedāred ze moğbelan
Ger **reng** u şebnem rüşen-e zāmır rā

(G 240/11-12)

reng u bü: Renk ve koku.**reng u bü:-y, -i**

Beçin ez golşen-e tab'-e Belīg-e men goli
Ke bā in **reng u büy** şāyegān zīb-e destār est

(G 242/13-14)

reng ü büy-ı çemen: Çimenin şanı.**reng ü büy-ı çemen:-e**

'Aşk-ı mahbūb-ı mecāzide karar itmez dil
Reng ü büy-ı çemene jāle kapılmaz hergiz

(G 99/5-6)

reng ü büy: Şan.**reng ü büy:-ı, -n**

Cihānuñ **reng ü büy**ın istemezdim fırsat el
virse
Cenāb-ı şeyh-i vālā-menziletten himmet
isterdüm

(G 153/11-12)

reng-e her: Her renk.

Çenan der gerden-e şāfeş nomāyed **reng-e her**
toğı
Ke pendari şerer der şīşe-ye fānūs-e tayyār est

(G 242/7-8)

reng-i 'aks-ı rüy: Yüzün renginin yansıması.**reng-i 'aks-ı rüy:-ı, -n, -dan**

Dem-ā-dem tābiş-i gül-penbe **reng-i 'aks-ı
rüy**ından
Öñinde hūn ile pür-şīşe-i haccāmdur mir'at

(G 13/9-10)

reng-i bāl-efşān: Gönül saçan renk.**reng-i bāl-efşān:-ı, -n, -a**

Çekdi ruhsārında biñ efsūn ile hengām-ı şerm
Mevc-i būdan **reng-i bāl-efşānına** zencir-i pā

(T 28/29-30)

reng-i cünün-ı ğam: Deliliğin sıkıntılı aldatıcılığı.

Reng-i cünün-ı ğam yine gülgüne-riz olup
Sevdā-yı pāy-ı mağz-ı serüm itdi pür-hınā

(K 2/79-80)

reng-i elvān-ı ma'ānī: Manaların renkleri.

Reng-i elvān-ı ma'ānī ile tezyin olıcağ
Gülşen-i şafhada ezhār-ı çemendür elfāz

(G 121/9-10)

reng-i endām-ı gül-efşān: Gül saçan boyunun hilesi.

Reng-i endām-ı gül-efşān ile bīrūnından
Görünür pīreheni şīşe-i pür-bāde-şifāt

(G 15/13-14)

reng-i gūn-ā-gūn vir: Çeşitli renk vermek.

reng-i gūn-ā-gūn vir:-ūp

Virūp şem'-i 'izār-ı 'aks-i sākī **reng-i gūn-ā-gūn**

Hābāb-ı cām-ı mey meclisde fānūs-ı müşevveşdür

(G 48/5-6)

reng-i hūnā: Kına rengi.

Hıfzı ta'alluḫ eylese zīnet-nūmā olur

Reng-i hūnā gibi ser-i engüşt-i şem'a nār

(K 12/101-102)

Eylerdi pençesin şafak-ālūde āfitāb

Dest-i nigāra olmasa **reng-i hūnā** 'abes

(G 20/9-10)

Bir toz ḳopardı şahn-ı haremḡāh-ı sīnede

Reng-i hūnā şarılmasa pāy-ı ḡayālūne

(G 193/7-8)

reng-i hūnāveş: Kına rengi gibi.

Nāḡun ucında **reng-i hūnāveş** bu meclisūn

Elden ḳıḡar ḡoyılmaz imiş cām-ı bādesi

(G 226/13-14)

rengi ile bŷy: Şan.

rengi ile bŷy:-i, -n, -a

Meyl eylediler **rengi ile bŷyına** dehrūn

Ehl-i hevese lāle gerek bŷlbŷle ḡomruk

(Kt 39/3-4)

reng-i mażmŷn: İnce sŷz oyunu.

Levh-i dīvān-ı ḳazādan intihāb olmuş Belīḡ

Reng-i mażmŷn ile pŷrdŷr şafḡa-i ḡarrā-yı rūḡ

(G 27/23-24)

reng-i mey: Şarap rengi.

Reng-i mey bī-raḡne eyler şīşe-i meyden gŷzār

Olamaz eflāk sedd-i āsumān-peymāy-ı rūḡ

(G 27/3-4)

reng-i nigāh-ı remīdesi ol: Korkarak hoş bakmak.

reng-i nigāh-ı remīdesi ol:-dı

Āhŷ-rev oldu **reng-i nigāh-ı remīdesi**

Çifte ḡazāl-i deşt-i ḡotendŷr dŷ-dīdesi

(G 213/1-2)

reng-i perende: Av kuşunun rengi.

Tār-ı nigāha 'ārız-ı ŷzre dem-i ḡicāb

Reng-i perende zemzeme-i bāl ider şī'ār

(K 12/33-34)

reng-i perīde: Soluk renk.

Vaḡt-i nigehde bāl u perin eyleyŷp niḳāb

Reng-i perīde 'ārız-ı 'ismet-penāhuma

(G 192/23-24)

reng-i perīde: Soluk renk.

reng-i perīde:-dŷr

Maḡfŷz-ı zaḡm-ı çeşmdŷr ol şŷḡ-ı şermḡin

Gŷlgŷn niḳāb-ı 'ārız-ı **reng-i perīdedŷr**

(G 44/7-8)

reng-i perīde-rŷy: Tunç gibi soluk renk.

reng-i perīde-rŷy:-i, -n, -a

Bend itdi tār-ı zŷlfe anı çeşm-i sāḡirŷn

Reng-i perīde-rŷyına besdŷr niḳāb-ı surḡ

(G 29/7-8)

reng-i ruḡ: Yanaḡın rengi.

reng-i ruḡ:-i

Olur temevvŷc-i reng iḡre sāyesi nā-bŷd

Ne dem ki **reng-i ruḡı** ḡāke eylese te'sir

(K 6/11-12)

reng-i ruḡ:-u, -m

Gŷrince ol mehi **reng-i ruḡum** şikeste olur

Gŷlŷda naḡme-i ḡurde şikeste-beste olur

(G 232/1-2)

reng-i şeb-nem: Çiḡ renkli.

Ḳābil-i feyz olana ehl-i hŷner buḡl itmez

Reng-i şeb-nem varāḡ ŷzre gŷl-i ḡamrādandur

(G 74/11-12)

reng-i şu'le-i hūnā: Kınanın alev rengi.

Bahār ol rŷtbe şāfi eylemiş kim ḡıynet-i bāḡı

Virŷr āvāze elden dŷşse **reng-i şu'le-i hūnā**

(G 6/9-10)

reng-i tenezzŷl: Nŷzŷl etme şekli.

reng-i tenezzŷl:-le

Niḡāh itse riyāz-ı gŷlşene **reng-i tenezzŷlle**

Gŷlin mevc-i hevādan pest olur bŷy-ı sebŷkbārı

(K 4/25-26)

reng-i ten-i gŷlgŷn: Gŷl renkli tenin rengi.

reng-i ten-i gŷlgŷn:-i

Sāḡarda olan pertev-i mey gibi o şŷḡuḡ

Reng-i ten-i gŷlgŷnı ḳıḡar pirehen ŷzre

(G 185/13-14)

rengin: 1.Gŷzel, hoş, latif.

Vāz' olan ter-dest-i mi'mār ile **rengin** sŷtŷn

Çeşmine her ḡāsidŷn bir mīldŷr āteş-nŷmā

(T 1/39-40)

Ḥŷfi-i ḡāme ḡazel-hvānlıḡa āḡāz idicek

Şīvede ḡeh ḡeh-i bŷlbŷl gibi rengin naḡamı

(K 7/65-66)

Evvel nefesde eyledi re'sŷnde cāyḡāh

Rengin edā-yı bŷlbŷl-i şad-dāstān-ı 'ilm

(K 10/41-42)

Tennŷr-ı dilŷn āteşi **rengin** suḡanumdur

Her dāne noḡta dŷd ile endŷde şererdŷr

(G 77/9-10)

Şad-berg gŷl midŷr ki bu **rengin** ḡazel

Belīḡ Ārāyiş-i ḡadīḳa-i şehr-i Edirnedŷr

(G 79/15-16)

Ḳademinden ḳıḡar āteş gibi **rengin** ma'nā

Ḥāme-i germ-rev itdŷkḡe Belīḡā tek ŷ tāz

(G 98/13-14)

- Hün-ı dilden ser-te-ser âlûde **rengîn** bülbülüm
Bâl gül per gül beden gül pençe gül minkâr gül
(G 146/13-14)
- Rengîn** risâledür ezeli gerçi fenn-i hüsn
Bir münteḥab şahîfe yüzün ol risâleden
(G 158/9-10)
- Rengîn** ḥayâl-i gülşen-i ma'nâda ḥattınuñ
Şîrâze-bend-i deste-i güldür keşîdesi
(G 213/13-14)
- Belîgâ lâle-i nu'mânî yâd itdükçe şevkinden
Bu **rengîn** nazmı itsün zîb-i destâr ol melek-
sîmâ
(G 229/13-14)
- rengîn:-dür**
Feyz-i vicdânî ile **rengîndür** nazm-ı Belîg
Hüsn-i tevfiḳ-i Ḥuda 'amelden evvel virir
(G 69/15-16)
- 2. Parlak renkli.**
Ḥâleleş urdı o meh-pâreye **rengîn** pişgîr
Ser-tırâşa uzadup boynın o da oldı esîr
(Msd 2/39-40)
- Penbe atlas gibi ülkerli o **rengîn** ruḥsâr
Söyle zâhid zenebüm gördün ise böyle nigâr
(Msd 41-42)
- 'Adlünde cism-i ḥâmına iç gömleği ider
Rengîn kumâş-ı meş'ale nârî dil-i çenâr
(K 12/131-132)
- Ammâ ki çâr-süy-ı ma'ârifde ḳalmamış
Rengîn kumâş-ı kâle-i ma'nâya i'tibâr
(K 12/171-172)
- rengîn ol: Parlamak.**
rengîn ol:-ur
Dem-â-dem meyl-i hün-hvârî-i dildür meşreb-i
dil-ber
Ki lâbüd hün ile **rengîn olur** la'l-i leb-i dil-ber
(G 70/1-2)
- rengîn-edâ-yı tûḫî-i hindüsîtân-ı 'ilm: İlmin güzel
şakıyan Hindistan Papağan'ı.**
Âşûfte oldı murğ-i hoş-elḥân-ı ṭab'uma
Rengîn-edâ-yı tûḫî-i Hindüsîtân-ı 'ilm
(K 10/97-98)
- rengînî-i dildâr: Hoş sevgili.**
rengînî-i dildâr:-ı
Felek maḥv itsede **rengînî-i dildârı** reşkinden
Derünımda ebed dest-i ḥayâlınden ḥınâ çıkmaz
(G 97/7-8)
- rengînî-i eş'âr: Güzel şiirler.**
Bâgbâna minnet itmeme bir gül-i pür-ḥâr için
Besdür ehl-i dânişe **rengînî-i eş'âr** gül
(G 146/11-12)
- rengînî-i mazmûn: İnce söz güzelliği.**
Olur nâkış mükemmel himmet-i yâr-ı muvâfiḳla
Ki **rengînî-i mazmûn** mısra'ı şânîye merhûndur
(G 47/5-6)
- rengînî-i mazmûn:-a**
Söz yok hele **rengînî-i mazmûna** Belîgâ
Her beytde bir şem'i fûrûzân gibi parlar
(G 52/15-16)
- rengînî-i nazm: Şiirin güzelliği.**
Şerâr-ı nokta düd-âlûd u **rengînî-i nazm** âteş
Bu şî'ri levḫ-i âhen üzre yaz dîvânçe kağıtdur
(G 43/11-12)
- rengîn-nikât: Hoş nükteler.**
Ḥatda kâtib-zâdedür ḥvâce 'îmâduñ pey-revi
Dede-zâde buldı bu fende velî **rengîn-nikât**
(Kt 46/1-2)
- reş: Serpme.**
reşdür:-dür
Başıldı gerd-i külfet sâḫa-i ḥatırda eşkümlü
Ġubâr-ı ser-keşi her yerde teskîn eyleyen **reşdür**
(G 48/7-8)
- re's: Baslangıç.**
re's:-ü, -ñ, -de
Evvel nefesde eyledi **re'sünde** câygâh
Rengîn edâ-yı bülbül-i şad-dâstân-ı 'ilm
(K 10/41-42)
- re's ol: Baş olmak.**
re's ol:-ur
Re's olur ekşeri a'zâ-yı bedende maḳtû'
Mâ-ḥaşal cây-ı necât ister iseñ olma re'is
(G 105/5-6)
- resâned: Ulaştırmak.**
Rehber be ḥod ze râst revân kon ke tîr râ
Her dem negâh-e râst **resâned** neşâne râ
(G 241/5-6)
- resen: İp.**
resen:-leri
Bir zaḫma baḫye olmadı 'ömrüm **resenleri**
Maḥv oldu zîr-i pâyda çün târ-ı buriyâ
(K 2/51-52)
- Bir zaḫma bakılacak olmadı 'ömrüm **resenleri**
Maḥv oldu zîr-i pâyında çün târ-ı buriyâ
(K 2/93-94)
- resen:-dür**
Resendür medd-i iḫşân u kerem ḥuddâm-ı
mîrâna
Şikârî-i devende şaydgâha bî-meres gitmez
(G 94/17-18)
- resen:-ü, -ñ**
Ḥat şudür itse kesilmezsin anuñ zülfinden
Senüñ ey dil hele çokdan çürimişdür **resenüñ**
(G 140/11-12)

resen-bâz: İple oynayan, ip cambazı.

Bu bâzâr-ı firîb-âbâda bir mevsimde geldük kim
Tutar ancak **resen-bâz** istikâmetle terâzüyü
(G 210/7-8)

reşha: Damla.

reşha:-sı
Ol bülbülüm ki **reşhası** minkâr-ı hâmenün
Âb-ı zebân-ı hânçer-i Hâssân rûzgâr
(K 12/155-156)

reşha:-sı, -n, -dan

Sâye-endâz olduğı iklîme ebr-i cüdmün
Reşhasından her giyâh-ı huşk olur ka'bü'l-
ğazâl
(T 26/5-6)

reşha-i kalem: Kalemin damlası.

reşha-i kalem:-üñ
Sen ol hıdiv-i zamânsın ki **reşha-i kalemün**
Giyâh-ı huşkı ider hem-ser-i kad-i şimşâd
(K 11/57-58)

resîd ol: Erişmek, ulaşmak.

resîd ol:-ur
Eşrât-ı sâ'at irdi gönüller hadîd olur
Dillerde belki nâmı vefânun **resîd olur**
(Tb 108/107-108)

resîde: Erişmiş, vasıl olmuş.

resîde:-sı
Ey girre-mest-i mesned-i evc-i kemâl olan
Düşmez mi hâke mîve-i nağlun **resîdesi**
(G 213/19-20)

resîde ol: Erişmek, ulaşmak.

resîde ol:-sa
Bâm-ı vâlâsına yetişmez anuñ
Çarha **olsa resîde** nâvek-i âh
(T 12/19-20)

reşk: Kiskançlık.

Dâ'imâ ma'mûr ola her âsitâne haşre dek
Münkîr-i ayîn-i Mevlânâyı **reşk** itsün helâk
(T 19/13-14)

reşk:-den

Nâliš-i la'l-i şekerbâriyla ölmüş **reşkden**
Dâne-i yâkût-ı nâba gerdiş-i reng-i siyâ
(T 28/27-28)

Ele aldıkça o çengî güzeli çâr-pâre

Reşkden mihr ile meh görse olur çâr-pâre
(G 207/1-2)

'Arşada esb ile cevân-ı şalâbet-eşerün

Reşkden öldüreyor nâm-ı Hülâgü Hân'ı
(G 219/7-8)

reşk:-i, -n, -den

Felek mağv itsede rengîni-i dildâr **reşkiden**
Derünümde ebed dest-i hayâlınden hınâ çıkmaz
(G 97/7-8)

reşk evle: Kiskanmak.

reşk eyle:-r
Şîr-i meydân-ı şecâ'at 'Alî Big ibn-i vezîr
Görse **reşk eyler** idi dâniş ü cüdün Âşaf
(G 130/15-16)

reşk eyle:-r, -üm

Reşk eylerüm efendi eşnâ-yı güft-güda
Olsa zamîr-i bârız ol men'-i hüsne râci'
(G 124/5-6)

reşk id: Kiskanmak.

reşk id:-er
Reşk ider pertev-i na'leynüne âyîne-i şâf
Sîmden na'lçesi 'aks-i helâl-i şeffâf
(Msd 5/23-24)

Bu Şâ'ibâne hayâlâta **reşk ider** 'Urfî

Ki rûh-ı nâtika-i Şevket-i Buhârîdür
(K 5/73-74)

Enbânı yâd idince Baba 'Amr **reşk ider**
Nev-kise iddihâr ile toymaz hâsis olur
(G 49/5-6)

reşk id:-üp

Bu gam-zedeye eylediğün lutfâ **idüp reşk**
Ey âşaf-ı pür-dâd u dihiş çarh-ı sitem-kâr
(Kt 6/1-2)

reşk it: Kiskanmak.

reşk it:-di
Baña **reşk itdi** bülbül cezbe-fermâ-yı
cününümün
Ki mevc-i büy-ı gül rîg-i revândur rüy-ı şahrâya
(K 9/23-24)

reşk-âverân-ı meykede: Meyhaneye haset getirenler.

Sâkî şu câm-ı ser-keşi hıfz eyle kim şakın
Reşk-âverân-ı meykede bir kulp taçmasun
(G 163/5-6)

reşk-efken: Haset salan.

Bezimde meclis-i Şeh-i Baykarâya **reşk-efken**
Rezimde şaf-şiken-i kalbgâh-ı Dârâdur
(K 5/39-40)

reşk-i bedr-i münîr: Parlak dolunayın kiskanması.

Bu hâk-i dergeh-i Şeyhü'l-en'âmdur ki anuñ
Cihânda lem'a-i zerrât **reşk-i bedr-i münîr**
(K 6/47-48)

reşk-i bülbül: Kiskanç bülbül.

reşk-i bülbül:-dür
Şafâ-yı neş'e-i vaşfuñla **reşk-i bülbüldür**
Şarîr-i lağziş-i mestâne-pây-ı kilik-i debîr
(K 6/103-104)

reşk-i cemâl-i hür-ı 'în: Ahu gözlülerin güzel yüzlerine imrenme.

Ey fûrûğ-ı 'arîzuñ **reşk-i cemâl-i hür-ı 'în**
Şem'anuñ pervânesi cân ile Ruḥü'l-Emîn
(Ş 2/1-2)

reşk-i ebr-i maṭır it: Yağmur bulutunu kiskandırmak.

reşk-i ebr-i maṭır it: -di
Bu hüsn ü şa'şa-i berķ-süz ile ol mäh
Şehâb-ı dîdelerüm **itdi reşk-i ebr-i maṭır**
(K 6/35-36)

reşk-i ḥande-i sūr: Dügünün işvesine imrenmek.

Ḥırâmı ta'ne-zen-i mevc-i çeşme-i hürşîd
Tebessüm-i dehen-i tengi **reşk-i ḥande-i sūr**
(G 61/7-8)

reşk-i kef-i ebr-i güher-pâş: İnci saçan bulut köpüğünün gıpta vermesi.

reşk-i kef-i ebr-i güher-pâş: -ı, -n, -dan
Rüz u şeb **reşk-i kef-i ebr-i güher-pâşından**
Baḥr-i sîm-âb gibi lerze tutar 'Ummâni
(G 219/13-14)

reşk-i nesîm-i yâr: Sevgilinin rüzgarını kiskanmak.

Reşk-i nesîm-i yâr iledür kayd-ı ḥvâb idüp
Büyın kim itdi cünbiş-i gehvâre-i semen
(G 164/17-18)

reşk-i nev-bahâr: İlkbahara imrenme.

'Arîz-ı gül-berg ile ruḥsârı **reşk-i nev-bahâr**
Sînesi billürveş par par yanar âyîne-dâr
(Ş 1/5-6)

reşk-i rişte-i cellâd ol: Celladın ipini kiskandırmak.

reşk-i rişte-i cellâd ol: -ur
Olur bu 'özü ile bismilgeh-i cefâsında
Ḥüsâm-ı gâmezleri **reşk-i rişte-i cellâd**
(K 11/27-28)

reşk-i şehâb-ı 'inâyet: İyilik bulutunun haseti.

reşk-i şehâb-ı 'inâyet: -i
Ol pür-keremle **reşk-i şehâb-ı 'inâyeti**
Her kaṭre âb-ı ebr-i ider dâne-i şerâr
(K 12/85-86)

reşk-i şîrâz eyle: Şirazi'nin kiskanması.

reşk-i şîrâz eyle: -di
Belîga şad temalluḳ mültezimdür rûḥ-ı 'Urfîden
Ki Rûmi **reşk-i Şîrâz eyledi** ṭab'-ı suḥandânım
(K 8/55-56)

reşksâz-ı 'anber: İmrendiren güzel koku.

reşksâz-ı 'anber: -dür
Kef-i sirişk-i terüm **reşksâz-ı 'anberdür**
Ki ṭoldı nükheth-i zülfiyle cüybâr-ı zamîr
(K 6/31-32)

reşksâz-ı sük-ı 'aṭṭarı kıl: Güzel koku satanların çarşında imrendirmek.

reşksâz-ı sük-ı 'aṭṭarı kıl: -dı
Açup her bir dehân-ı hokḳa-i işgüfeyi âḫîr
Riyâz-ı dehri **kıldı reşksâz-ı sük-ı 'aṭṭarı**
(K 4/39-40)

resm: 1. Sekil.

Şevķ-ı icrâ-yı şabâ la'l ile sipihr-i bennâ
Kıldı şâhâne bu eyvânı bu **resm** üzre binâ
(T 21/1-2)

resm: -i, -n, -den

Pây-dâr-ı mâye-i mihrüm idüp ihdâ rikâb
Eyledüm iki gözüm **resminden** anı intihâb
(Kt 2/11-12)

resm: -e

Benüm o nâkıd-ı şeh-bender-i ma'ânî kim
O **resme** buldı metânet esâs-ı ebyâtum
(K 11/97-98)

Pişe-kârân-ı şanâyi'-taḫşîl
İtdi bu kaşr-ı bu **resme** tekmiñ

(T 20/1-2)

resm: -i, -n, -i

Cihâmı böyle helâk eylemezdi şemşîrûñ
Eger ki **resmini** ebrûdan almaşa seyyâf
(G 128/13-14)

2. Görüntü.

resm: -i
Mânî ḥâk içre ḥarâret ile micmer çıkarur
Çinde eylese bir kimse bu **resmi** icrâ
(T 21/15-16)

resm: -e

Güftâra bu **resme** nice iş kesdi Belîgâ
Faḫrî gibi mıkrâz-ı dü-leb anı oynca
(G 204/11-12)

resm: -i, -n

Ḥabbezâ eyvân-ı bî-hem-tâ ki **resmin** seyr idüp
Vâlih ü ḥayrân olur üstâd-ı İḳlîdis-güşâ
(T 29/1-2)

İsm ü **resmin** levḫ-i ṭab'umda güzel yazsun o
şüh

Ḥüccetüñ herkes niğâḫ eyler Belîg imzâsına
(G 177/15-16)

3. Usul.

O merdüm-zâde her-câyî bulunmaz **resm** ü
râhından
Reh-i âmed-şud-ı nezzârede naķ-ı zemîn olmaz
(G 85/7-8)

resm: -e

Seyl-i ḥavâdiş eyleyemez ḥaşre dek ḥarâb
Yapdı bu **resme** maḫlaş beyt-i metîn Belîg
(G 127/13-14)

resm eyle: Çizmek.**resm eyle:-miş**

Kemân-ı ebrûvân-ı yârdan **resm eylemiş** bennâ
İmâm-ı 'aşk anuñçün **taş-ı** mihrâba sücüd eyler
(G 53/11-12)

resm eyle:-y, -emez

Bir sarây oldı bu kim 'aksini mir'ât-ı dile
Kilk-i efkâr ile **resm eyleyemez** ehl-i fenâ
(T 21/3-4)

resm eyle:-y, -üp

Levh-i dilde hâme-i efkâr ile **resm eyleyüp**
Yapdı tarz-ı dil-keş üze böyle bir 'âlî binâ
(T 1/9-10)

resm id: Suret vermek.**resm id:-er, -di, -m**

Bu şeb hayâlini rû'yâda **resm iderdim** eger
O cünbiş ü hareket olsa qabil-i a'bîr
(K 6/25-26)

resm ol: Çizilmek.**resm ol:-miş**

Virdi hep işgüfeye altun şuyı neşv ü nemâ
Şafhâ-i dîvâra **resm olmuş** kuru bir naqş iken
(T 1/37-38)

Şafhâ-i dîvâra **resm olmuş** kuru bir naqş iken
Virdi hep altun şuyı şüküfeye neşv ü nemâ
T 29/3-4

resm-i ârâyiş: Süslü resim.**resm-i ârâyiş:-e**

Manşib olınca ehibbâ-yı şafâ-perverden
Resm-i ârâyişe dil-dâde olanlar didiler
(Kt 16/1-2)

resm-i binâ: Binanın resmi.**resm-i binâ:-da**

Eylemiş **resm-i binâda** icrâ
Şan'atin pişegerân-ı âgâh
(T 23/3-4)

resm-i dil-keş eyle: Gönül cezbedici resim yapmak.**resm-i dil-keş eyle:-di**

Eyledi resm-i dil-keş üzere binâ
Bu sarây-ı refi'-i bünyânı
(T 4/9-10)

resm-i taş-ı ebrû-yı dil-âvîz: Gönül asan kemere benzer kaşın resmi.**resm-i taş-ı ebrû-yı dil-âvîz:-üñ**

Hayâl itdüğçe **resm-i taş-ı ebrû-yı dil-âvîzüñ**
Belîgâ künc-i 'işret-güşe-i mihrâbdur sensüz
(G 101/13-14)

resül-ı ekrem: Hz. Muhammed.**resül-ı ekrem:-e**

Belîgâ 'azm-i 'uqbâ eyleyince didiler târih
Resül-ı Ekreme Aḥmed Efendi hem-civâr olsun
1127
(T 2/9-10)

revâ: Uygun, varasır.

Bî-muharrrik anı âgüşına alduğça **revâ**
Şevkden cünbiş ide nâz ile gehvâre-i sîm
(T 22/7-8)

Dütâk-ı ḥam-şode-i ebrûvândan ḡayrı
Revâ degüldür iki kıbleye kılinsa namâz
(G 90/7-8)

revâ ol: Uymak.**revâ ol:-sa**

Ḳuṭb-ı 'aşr **olsa revâ** dâ'ire-i 'âlemde
Kim ki eṭrâfını yeksân tuta mânend-i vasat
(G 119/5-6)

revâcî: Kıymetli.

Bir müştêrî-i nâdire-dân olmadıḡından
Kâlâ-yı dilüñ kaldı **revâcî** Yeñişehre
(Kt 24/3-4)

revâcî:-dir

Ḳaṭṭ-ı keremde naqd-i dilüñ nîm-cü kadar
Ḥüsn-i kabûle olsa muḳârin **revâcîdir**
(Kt 20/1-2)

revân: 1. Ruh, can.**revânın:-ı, -n**

Şîrîn **revânın** itdi telef nâ-murâd olup
Ferhâd küh-kenlik idüp Bî-sütünda
(Tb 1/33-34)

revân:-suz

Nażar kıl 'âşık-ı mehcûra bir kez
Eger ten görmek isterseñ **revânsuz**
(G 92/17-18)

2. Giden.

Rehber be ḥod ze râst **revân** kon ke tîr râ
Her dem negâh-e râst resâned neşâne râ
(G 241/5-6)

revân it: Akmak.**revân it:-di**

Revân itdi bu şehr-i dil-keşe âb-ı muşaffâyı
Du'â-yı ḡayrı isticlâb için a'lâ vü ednâdan
(T 24/3-4)

revân ol: 1. Akmak.**revân ol:-an**

Bârân-ı seyl-i ebr degüldür **revân olan**
Yâd eyledükçe ol demi eyler felek bükâ
(K 2/131-132)

revân ol:-sa

Virmez giyâh-ı ḥuşkuma neşv ü nemâ eger
Kışt-i emelde **olsa revân** çeşme-i beḡâ
(K 2/81-82)

2. Gitmek.**revân ol:-dı**

Ḥarf-i menḳût ile didi târih
" **Oldı** 'uqbâya Aḥmed Aḡa **revân** " 1172
(T 18/9-10)

- 3. Yolcu olmak.**
revāna ol:-dt
 Oldı **revāna** cānib-i her şehri u kūya şu
 Ol serv-i nāzi çıkdı meger cüst ü cūya şu
 (G 170/1-2)
- revān-ı 'āşık: Aşğın canı.**
revān-ı 'āşık:-t
 İtmez **revān-ı 'āşıkı** tül-i emel esir
 Bāl-i Hümāya pıçış mevc-i hevā 'abeş
 (G 20/7-8)
- revānī-i suhan: Akıcı söz.**
revānī-i suhan:-la
 Nihād-ı düşmene bir nış-i zehr-ālūd iken her
 dem
Revānī-i suhanla ehl-i tab'a çeşme-i nüşuz
 (G 95/9-10)
- revāyic: Sürüm.**
 Bāzār-ı cihān içre n'ola balsa **revāyic**
 Hālîş zeheb ü fizza gibi kāl-i Muḥammed
 (K 1/17-18)
- Kimünle hākūme maḥşüle dā'ir olsa suhan
 Açar **revāyic** maḥşülü gayri şekvādur
 (k 5/59-60)
- Hırāş-ı dāğa ser-tiz eyle nāhun
Revāyic bulamaz zer imtiḥānsuz
 (G 92/13-14)
- Eyvāy naqd-i eşke **revāyic** yok ol tabīb
 'Uşşāk-ı ḥaste-ḥātıra baḥmaz şevābına
 (G 198/13-14)
- revende: Giden.**
 Mülk-i 'ademde āh ile mānend-i gird-bād
 Āyende cān bu deşt-i fenāya **revende** cān
 (G 156/13-14)
- Şevk-i nesīm-i yār ile mānend-i gird-bād
 Āyende ben bu vādī-i 'aşka **revende** ben
 (G 167/11-12)
- revğan: Yağ.**
 Endek endek kapladı dünyāyı zulm-i bī-āmān
 Kaṭre kaṭre rūy-ı dibāya düşer **revğan** gibi
 (G 239/9-10)
- revğan ol: Yağ olmak.**
revğan ol:-a
 Du 'ā-gūyān olunca cāmi'-i iqbāline ḥāzır
Ola revğan ser-i mağz-ı hümā kandīl-i mīnāya
 (K 9/105-106)
- revğan-ı şem'a-i iqbāl: Saadet mumunun yağı.**
revğan-ı şem'a-i iqbāl:-i
 'Ömr ü devletle olup tekye-zen-i bāliş-i nāz
Revğan-ı şem'a-i iqbālī ola mağz-ı hümā
 (T 21/35-36)
- rev-gerdān ol: Boynunda yürümek.**
rev-gerdān ol:-ur
 Ben o bed-baḥtam ki baḥsam şafḥa-i āyīneye
 Baḥt-ı şumumdan baña 'aksimde **rev-gerdān**
olur
 (Mf 11/1-2)
- revis: 1. Tutum.**
 Kim görse luṭfın 'āşıkā dir kim **revis** budur
 Ehl-i vefāya şive-i dād u dihiş budur
 (G 54/1-2)
- Deşt-i talebde ḥayme ḳurup gird-bāddan
 Dil-dāde olma menzile sālîk **revis** budur
 (G 54/9-10)
- 2. Yürüyüş.**
revis:-üñ
 Ḳametün ḥam **revisün** egri felekkāruñ kec
 Böyle cünbiş nedür āyā ki nedendür zürüñ
 (G 135/3-4)
- revisde: Gidiş.**
Revisde ey perī-rū berḳ-i 'ālem-sūza beñzersin
 Şitābuñdan kebāb oldı cigerler bir yemeklik yap
 (G 10/5-6)
- revnaḳ: Parlaklık, letafet.**
 Virürdi luṭf-ı hevā ile bezmüme **revnaḳ**
 Mişāl-i ḥānde-i gül-goncaḥā-yı naḳş-ı ḥarîr
 (K 6/127-128)
- Suḥana dāniş ü güşişle virilmez **revnaḳ**
 Baña bu luṭf-ı suhan oldı Ḥudānuñ keremi
 (K 7/73-74)
- Cenāb-ı menba'-ı luṭf u 'aṭā Es'ad Efendi kim
 Bulur **revnaḳ** der-i 'adlinde naẓm-ı gevher-
 efşānum
 (K 8/41-42)
- revnaḳ:-t**
 Ülfetün **revnaḳı** meclisde eḥibbādandur
 Ma'nī te'lif-i ḥurūfat ile imlādandur
 (G 74/1-2)
- revnaḳ-āver: Parlatan.**
 Miyān-ı zümre-i 'irfāna **revnaḳ-āver** iken
 Metā'-ı ṭab'umı endüde kıldı gerd-i kesād
 (K 11/81-82)
- revnāḳ-fezāy-ı bezm-i meh-tāb ol: Ay ışığı**
meclisinin parlaklığını arttırmak.
revnāḳ-fezāy-ı bezm-i meh-tāb ol:-ma, -sun
 Ten-i pür-za'fa mevc-i şu'leden zencir ider meh-
 tāb
 Bu şeb **revnāḳ-fezāy-ı bezm-i meh-tāb**
olmasun ol şūḥ
 (G 7/17-18)

revnâk-fezâ-yı devhâ-yı âl-i muhammedî: Hz. Muhammed'in soy ağacının parlaklığının arttıran.
Revnâk-fezâ-yı devhâ-yı âl-i Muhammedî
 Pertev-nümây-ı maḥfil-i vâlâ-yı etkîyâ
 (K 2/113-114)

revnâk-i ḥaṭ: Taze ayva tüyü.
 Câ-be-câ ḥâl iledür ruḥda olan **revnâk-i ḥaṭ**
 Yaḫşur ḥüsn-i ḥaṭa zîr ü zeber ḫonsa nuḫaṭ
 (G 119/1-2)

revzen: Pencere.
 Nîk ü bedden merd iseñ i 'mâz-ı 'ayn it fâriğ ol
 'Aybını keşf eyleme bir âdemün **revzen** gibi
 (G 239/11-12)

revzen:-i, -n, -e
 Çarḫ ider bulsa çeşm **revzenine**
 Merdümün âfitâb-ı raḫşânı
 (T 4/15-16)

revzen-i dil: Gönül penceresi.
 Murâd ol âfitâb-ı ḫüsne bir nezzâredür yoḫsa
 Ḳapansun **revzen-i dil** küy-ı yâr nâzır olmazsa
 (G 199/3-4)

revzen-i zaḫm: Gönül yarasından ölmek.
revzen-i zaḫm:-u, -m, -dan
 Derd-i dili gösterdüm hep **revzen-i zaḫmumdan**
 Keşf olmaz idi ḫâlüm luṭf eylemese cârîḫ
 (G 26/5-6)

re'y: Görüş, düşünce, mütalaa.
re'y:-i, -n, -e
 Temşiyet bulmağ için **re'yine** tefvîz itsün
 Rüzgârûñ ne ḫadar varsa umûr-ı ehemî
 (K 7/41-42)

re'y:-ü, -m, -le
 Ümmîd-i irtifa' ile dürr-i yetîmveş
 İtdüm diyâr-ı ğurbeti **re'yümle** iḫtiyâr
 (K 12/59-60)

reyb: Şüphce.
reyb:-ü, -m
 'Ayıbsız âdem olmaz herkese bir şekk ü **reybüm**
 var
 Güzel sevmekdir endişem benim ancak
 Şu 'aybım var
 (M 22/1-2)

revhânî: Fesleğen gibi.
 Buldı altun şuyıyla neşv ü nemâ
 Cümle zerrîn kadeḫle **revhânî**
 (T 4/31-32)

re'y-i şâ'ib ṭalib: Sa'ib'in düşüncesi.
 Nizâmı buldururdu Şevketâne nazmuma 'Urfî
 Eger kim **re'y-i Şâ'ib Ṭalib** olsa luṭf-ı ma'nâya
 (K 9/93-94)

re'y-i şâ'ib:-ü, -m
 Şevketle **re'y-i Şâ'ibüm** 'Örfiye mişl idüp
 Buldı nizâmı memleket-i şâ'irân-ı 'ilm
 (K 10/109-110)

rezîl ol: Çok utanacak bir duruma gelmek.
rezîl ol:-ur
 Le'âlî-i suḫan kem-yâb ise dillerde ğam
 çekmem
Rezîl olur güher dünyâda mişli nâdir olmazsa
 (G 199/7-8)

rezim: Savaş.
rezim:-de
 Bezimde meclis-i Şeh-i Baykarâya reşk-efken
Rezimde şaf-şiken-i ḫalbgâḫ-ı Dârâdur
 (K 5/39-40)

rezm: Savaş.
rezm:-üñ
 Firâkuñla çemende farkı yokdur bezm ile
rezmün
 Baña her şâḫ-ı pür-gül tîğ-i âteş-tâbdur sensüz
 (G 101/3-4)

rezzâk-ı ezel: Başlangıcı olmayan geçmiş zamandan beri bütün mahlukların rızıkını veren Allah.
 Yârûñ görinen ḫâl-i siyeh şanma ruḫında
Rezzâk-ı ezel ni 'met-i ḫüsne biber ekmiş
 (G 108/3-4)

ri'âyet: Gütme, gözetme.
ri'âyet:-le
 Âyîn-i ehl-i ṭab'a **ri'âyetle** eyleyüm
 Taẓmîn-i nazm-zâd u ṭab'-ı vaḫîd-i zâr
 (K 12/159-160)

ri'âyet id: 1. Uymak.
ri'âyet id:-e
 Yâ Rab anı kıl vâşıl-ı ser-menzil-i maḫşûd
 Her kim ki **ide** şer'e **ri'âyet** sünen üzre
 (G 185/7-8)

2. İtibar etmek.
ri'âyet id:-en
 Cihânda ḫâtır-ı pervâneye **ri'âyet iden**
 Dimez seḫerde daḫi şem'-i tâbiş-efgene puf
 (G 238/7-8)

ri'âyet it: Gözetmek.
ri'âyet itm:-mez
 İtmez ḫuḫûka kimse **ri'âyet** bu gün Belîğ
 Senden keser mu'âmeleyi her kim alsa karz
 (G 116/9-10)

ribât: Konak.
 Düşmez efgâr-ı 'imârât-ı cihâna sâlik
 Sefer üzre nice ta'mîr olunur köhne **ribâṭ**
 (G 118/7-8)

- ribâṭ:-dur**
Şeh-rehde **ribâṭdur** bu cihân
Gelen olur bir iki gün mihmân
(T 18/1-2)
- ricâl: Er kişiler.**
Nere-şîrân-ı cihân gitmiş 'adem-âbâda
'Aşrumuzda zen-i dünyâyâ zebûn oldı **ricâl**
(R 23/3-4)
- Nerre-i şîrân-ı cihân gitmiş 'adem-âbâda
'Aşrumuzda zen dünyâyâ zebûn oldı **ricâl**
(Kt 42/3-4)
- ridvân: Cennetin kapısını bekleyen melek.**
Selsebil ile anı pāk ider elbet **Rıdṽân**
Dâmen-âlūd-ı ğubâr olsa o tıfl-ı tâhir
(T 9/7-8)
- Anun **Rıdṽân** mişâli sürme mîl-i âh-ı 'âşıkla
Ġubâr-ı pâyını eyler keşîde çeşm-i havrâyâ
(K 9/31-32)
- Nice ecr isteyecek girmege bizden **Rıdṽân**
Mülk-i mevrûs-ı Benî Âdem iken bâğ-ı bihişt
(G 18/5-6)
- rîg-i revân: Akan kum.**
rîg-i revân:-dur
Baña reşk itdi bülbül cezbe-fermâ-yı
cününüm
Ki mevc-i bûy-ı gül **rîg-i revândur** rûy-ı
şahrâyâ
(K 9/23-24)
- rîg-i şehâ-yı pür-kerem: Cömertlik dolu kum.**
rîg-i şehâ-yı pür-kerem:-i, -n, -den
Rîg-i şehâ-yı pür-kereminden bu 'âleme
Oldı nemek-çeş âb-ı temevvüc-zen-i bihâr
(K 12/99-100)
- rîhlet: Ölüm.**
Bu deryâ-yı fenâdan **rîhlet** emvâc-ı müş'irdür
Şikest-i ħubbe-i câm-ı ħabâbuñ nâle-i kûsı
(K 3/27-28)
- rîhte-i reng-i iştikâ eyle: Şikayet hilesini akıtmak.**
rîhte-i reng-i iştikâ eyle:-y, -em
Fermân olursa dergeh-i 'adlünde **eyleyem**
Hün-ı cigerle **rîhte-i reng-i iştikâ**
(K 2/159-160)
- rikâb:1. Üzengi.**
Pây-dâr-ı mâye-i mihrüm idüp ihdâ **rikâb**
Eyledüm iki gözüm resminden anı intihâb
(Kt 2/11-12)
- 2. Büyük bir kimsenin katı, önu.**
rikâb:-i, -n, -da
'Aceb mi tutsa İskender gibi iklîm-i Zülmâtı
Rikâbında olur mâh-ı şeb-ârânûñ sipeh kevkib
(G 11/5-6)
- rikâb ol: Üzengi olmak.**
rikâb ol:-ur
Zeyn-i hilâl-i çarĥa **olur** Ferĥadân **rikâb**
Tâ püşt-i nesr-i tâ'ire baĥtûñ ola süvâr
(K 12/143-144)
- rikâb-ı şu'le-tâb: Alev parlatan üzengi.**
Şevĥ-i işrâb-ı güher-sencân-ı faẓlûnda ider
Esbûñe Rûĥû'l-ĥudûs çeşmin **rikâb-ı şu'le-tâb**
(Kt 2/9-10)
- rîk-i revân: Akan salya.**
Keşti-i dağ ile geçer andan ĥayâl-i yâr
Şahrâ-yı dilde **rîk-i revân** baĥridir ğumûm
(G 148/7-8)
- rind: Kalender, aldırısız, dünya işlerini hoş gören.**
rind:-i
Naĥĥâd-ı 'aşĥûñ 'aĥluñ irişmez ĥesâbına
İtme ĥavâle **rindi** ceĥennem 'azâbına
(Tb 2/67-68)
- rind:-üñ**
Rindün direm-ĥarîdesi olduĥda duĥt-ı rez
Herkes cihânda kullânur elbet 'abîdesin
(G 162/11-12)
- Bu mağlaṭayla eyleyemez vâizân-ı 'aşr
Rindün cihânda itdiĝi kesb-i feza'ili
(G 216/5-6)
- rindân: Rindler, kalenderler, dünya işlerini boş görenler.**
Rindân bakup bu kârgâhuñ inĥilâbına
İtmiş kıyâs bâde-i nâbuñ ĥabâbına
(Tb 2/63-64)
- Sâye-i ĝülbünde **rindân** meclis-i 'işret ĥurup
Meyle pür sâkî ele bir kâse almış çâr ĝül
(G 146/3-4)
- Rindân** bakup bu kârgêhuñ inĥilâbına
İtmiş kıyâs bâde-i nâbuñ ĥabâbına
(G 198/1-2)
- rindân-ı bâde-ĥvâr: Dünya işlerini boş görenlerin aşâĝılık şarabı.**
rindân-ı bâde-ĥvâr:-a
Rindân-ı bâde-ĥvâra ko daĥl eylesün Belîĝ
Bilmez şarâb zevĥını zühĥâd-ı bî-mezâĥ
(G 131/13-14)
- rindân-ı mestî: Sarhoş gönül adamları.**
Rindân-ı mestî vâkı'adan eyleyüp ĥabîr
Böyle vaşiyet eyledi bir sâl-ĥverde pîr
(Tb 2/15-16)
- rind-i 'aşık: Aşık rind.**
Ĥarışmaz kerkesân-ı lâşe-ĥvârın ĥayline 'Anĥâ
Anuñçün **rind-i 'aşık** ehl-i dünyâyâ ĥarîn olmaz
(G 85/9-10)

rind-i bürehne: Çıplak gönül adamı.

Ĥāk-i rehinde pîrehen-i gird-bâddan

Rind-i bürehne 'aşîka geydir kabâ şabâ

(G 3/3-4)

rind-i cihân: Alemin arifi, gönül adamı.

Ne 'andelîbe ne gül-i ĥandâna mâ' ilüz

Rind-i cihân dîdeyüz 'irfâna mâ' ilüz

(Mf 12/1-2)

Ėam-ı dñnyâyı cânâ şanma kim **rind-i cihân**

çekmez

Hele ben çekdügüm miĥnetleri küh-ı girân

çekmez

(G 91/1-2)

Şemşîr-i pāk tîre-niyâm içredür Belîğ

İtmez kabâ-yı atlası **rind-i cihân** kabül

(G 144/17-18)

rind-i efgende: Zavallı gönül insanı.

Ne bilsün cilvegâh-ı râz-ı 'aşkuñ **rind-i efgende**

Maķâm-ı rüh-ı pākî kimse ta 'yin itmemiş tende

(G 176/1-2)

rind-i ĥalender: Aldırışsız gönül insanı.

rind-i ĥalender:-ü, -m

Geldüm bu deyr-ı 'äleme **rind-i ĥalenderüm**

Şaff-ı ni'âl-i bezm ile bilmem şadır nedir

(G 79/3-4)

rind-i lây-ĥvâr: Şarap tortusunu içecek kadar ayyaş olan rint.

Ey **rind-i lây-ĥvâr** hemîşe döküp 'arak

Mey iç ĥalınca dîñle beni rühdan ramaķ

(Tb 2/37-38)

rind-i sebük-rüh: Çevik ruhlar rindi.

rind-i sebük-rüh:-a

Ĥabâb-âsâ müheyâdur fenâ **rind-i sebük-rühâ**

Müyesserdür Belîğ âb üzre ĥarĥ-endâzî-i mesned

(G 32/13-14)

rind-i ser-gerdân: Perişan rint.

rind-i ser-gerdân:-a

Rind-i ser-gerdâna şanmañ kim felek efser

virür

Şu'le-i cevvaleden başına bir çenber virür

(G 63/1-2)

rind-i tehî-çesm-i ĥabâb-ı baĥr-ı pür-şûra: Gürültü denizinin su kabarcığı gibi yalnız kalenderi.

Seĥâb-ı dest-i gevher-bârı İşâr-ı maţâlibden

Göz açmaz **rind-i tehî-çesm-i ĥabâb-ı baĥr-ı**

pür-şûra

(T 27/13-14)

risâle: Küçük kitap, kitapçık.

risâle:-dür

Rengîn **risâledür** ezeli gerçi fenn-i ĥüsn

Bir münteĥab şaĥîfe yüzüñ ol risâleden

(G 158/9-10)

risâle:-den

Rengîn risâledür ezeli gerçi fenn-i ĥüsn

Bir münteĥab şaĥîfe yüzüñ ol **risâleden**

(G 158/9-10)

rîşe: Saçak, püskül.

rîşeden:-den

Münşa'ibdir rîşte-i âmâlden naĥl-i tama'

Ĥâkde kâmet çeker her naĥl-i bâlâ **rîşeden**

(G 159/5-6)

rîşe-i sünbül: Sümbül saçağı.

Billür içinde **rîşe-i sünbül** degül midür

Levh-i ruĥında mü-beçe-i nâ-demîdesi

(G 213/3-4)

rîşe-i tül-i emel: Arzunun uzun püskülü.

Cihânda sedd-i reh-i berķ olan giyâha döner

Şarılsa **rîşe-i tül-i emel** 'inânumuza

(G 208/5-6)

rîş-i cigerüm: Aşk varası.

rîş-i ciger:-ü, -m

Evhâm-ı ĥayâlümde ĥubâr-ı ĥat-ı dil-ber

Rîş-i cigerüm üstine pâşîde nemekdür

(G 59/15-16)

rîş-i dırâz: Uzun sakal.

Zâhidâ **rîş-i dırâz** ile gelüp bezme yine

Gulgul-ı şîşe-i deyrüñ çañına ot tıķduñ

(G 139/3-4)

rîş-i dırâz:-ı

Gelüp båd-ı barütü bezm-i rindâna yaparsañ da

Hele **rîş-i dırâzı** zâhidâ üz kes sineklik yap

(G 10/13-14)

rîşte: 1.Bağ.

Ĥolaşdı zülfi girih-gîr-i dil-bere reg-i dil

Kim oldu ĥayli zamândur o **rîşte** virmedi uc

(G 24/7-8)

rîşte:-si, -n

Nezâket **rîştesin** ol rütbe bârik itdi tab'uñ kim

Yanında çenber-i çarĥ oldu çesm-i süzen-i isâ

(G 6/7-8)

rîşte:-ler

Çekilmiş ĥalka ĥalka **rîşteler** emvâc-ı

cevherden

Baķılsa 'aks-ı yâre 'arşagâh-ı dâmdur mir'ât

(G 13/5-6)

2. İp.

Hezâr **rîşte** taķar çesm-i şâhirüñ müjeden

Yumup açınca gözi kullanur bu deñlü silâĥ

(G 25/7-8)

rîşte-i âmâl: Niyet bağı.

rîşte-i âmâl:-den

Münşa'ibdir **rîşte-i âmâlden** naĥl-i tama'

Ĥâkde kâmet çeker her naĥl-i bâlâ rîşeden

(G 159/5-6)

rişte-i cân: Gönül bağı.**rişte-i cân:-ı**

Bu cünbiş her kadem şad-pâre eyler **rişte-i cânı**
Meded ârâm vir düşında naqş-ı mevc-i kalâya
(K 9/21-22)

Nice 'aşıklarun taqât getürsin rişte-i cânı

Ki 'aksün cevher-i mir'âti âteş-dide mü eyler
(G 62/5-6)

Hayâl-i zülfine piçide kıldum rişte-i cânı

Yine bir deste sünbül bağladum güyâ ki
sâkından
(G 166/9-10)

rişte-i emvâc: Dalgaların bağı.**rişte-i emvâc:-ı, -n, -ı**

Nüfûz-ı hurremi bir zinde fânûs-ı hayâl eyler
Nesimün **rişte-i emvâcını** şem'-i şeb-ârâya
(K 9/45-46)

rişte-i enfâs: Nefeslerin bağı.**İ'timâd itmez devâm-ı meksine erbâb-ı hüş**

Rişte-i enfâs iken zencîr-bend-i pây-ı rûh
(G 27/7-8)

rişte-i nazm: Şiir bağı.**rişte-i nazm:-a**

Çeker mevc-i hevâ her zerre hâkin **rişte-i nazma**
Beyâbân merg-i şahrâ-yı fenânuñ hâki pest
olmaz
(G 86/5-6)

rişte-i nezzâre: Alakalı bakış.**rişte-i nezzâre: -müz, -den**

Nigâhum serdi-i kâfûr-ı cismün itdi efsürde
Ki muṭrıb **rişte-i nezzâremüzden** târ-ı 'ud eyler
(G 53/7-8)

rişte-i nigâh: Alakalı bakış.**rişte-i nigâh:-ı, -n, -da**

Ne âfet ol ki anuñ **rişte-i nigâhında**
Fürüg-ı mevc-i reng-i perîde olmuş esîr
(K 6/5-6)

rişte-i pervâz: Saçağın ipi.**rişte-i pervâz:-ı**

Rişte-i pervâzı fânûs-ı çerağ-ı 'arş olur
Mevc-i hûn-ı dîdedür zîrâ per-i Cibrîl-i eşk
(G 136/11-12)

rişte-i pervâzı ol: İpin uçması.**rişte-i pervâzı ol:-ur**

Zürdan **rişte-i pervâzı olur** mevce-i hûn
Bâm-ı vâlâsına dek mürğ-i kıyâs itse şu 'ud
(T 10/9-10)

rişte-i şîrâze-i mevc id: Dalgaların bağı yapmak.**rişte-i şîrâze-i mevc id:-er**

Olsa tevfiğ-i Hüdâ âdeme hırz-ı bâzû
Ḥas ü ḥâşâki **ider rişte-i şîrâze-i mevc**
(G 22/15-16)

rişte-i târ ol: Tel ip olmak.**rişte-i târ ol:-a**

Lâyık oldur o mehûñ ḥaṭṭ-ı şu 'â-ı enzâr
Ola kerakesinün şemsesine **rişte-i târ**
(Msd 4/29-30)

rişte-i târ: Tel ip.**rişte-i târ:-ı**

Hüdâvendâ ḥimâyet-dîdegân-ı meclis-i lüṭfuñ
Reg-i bâdı fetîl-i şem'ün eyler **rişte-i târı**
(K 4/29-30)

rişte-i zer: Altın ip.

Nigâhı **rişte-i zer** gamze süzen-i ser-tîz
Şükûfe naqş ider âyîne-i mücellâda
(G 195/11-12)

rişte-i zünnâr-ı berhemen: Brahma, Hintlilerin ve Mecusilerin ruhani başkanının kuşağının ipi.

Bel bağlamazsa ol büt-i ḥüsne benüm gibi
Olsun güsiste **rişte-i zünnâr-ı Berhemen**
(G 164/5-6)

riştevâr: İnce iplik gibi.

Eyler birişte şem'-i ruḥuñ anı **riştevâr**
Olmış nigâh-ı dîde-i aḥvel dü-tâ 'abes
(G 20/19-20)

riṭl-ı girân: Kırmızı ağır ve dolu kadeh.

Nihâni buldığım zâhid çeker ammâ ki zâhirde
Elinden sâkî-i gül-çihrenün **riṭl-ı girân** çekmez
(G 91/11-12)

riṭl-ı girân:-ı

Zehr-âb-ı kaḥrı çekmege bu bezm-i miḥnetün
Riṭl-ı girânı kelle-i Efrâsyâb olur
(Tb 1/71-72)

riyâz-ı çihre: Yüz bahçeleri.**riyâz-ı çihre:-de**

Ser-keşlik itme sâye-i zülfinde hoş geçin
Ey ḥaṭṭ **riyâz-ı çihrede** sen nev-remîdesin
(G 162/5-6)

riyâz-ı dehr: Dünya bahçeleri.**riyâz-ı dehr:-ı**

Açup her bir dehân-ı hoḳka-i işgüfeyi âḥîr
Riyâz-ı dehri kıldı reşksâz-ı sük-ı 'aṭṭarı
(K 4/39-40)

riyâz-ı gülşen: Gül bahçeleri.**riyâz-ı gülşen:-e**

Nigâh itse **riyâz-ı gülşene** reng-i tenezzülle
Gülin mevc-i hevâdan pest olur büy-ı sebükbârı
(K 4/25-26)

riyâz-ı ḥüsn: Güzellik bahçeleri.**riyâz-ı ḥüsn:-ü, -n, -den**

Kökün kaẓıṭ ḥaṭṭ-ı sebzın **riyâz-ı ḥüsnünden**
Başar bu bağı o sebze Hüdâ-yı nâ-bitdür
(Mfd 53/1-2)

rîze-i âyîne: Aynanın ufak parçası.

Rîze-i âyîne taḥmîr olup rûz-ı ezel
O büte ōñra bu ōuretde dökilmiş gerden
(G 165/5-6)

rîze-i elmâs: Elmas parçası.

Yine lezzet-çeşân-ı ḥvân-ı 'aşka müjde-ḥvân ol
kim
Müheyyâ rîze-i elmâs ile pürdür nemekdânım
(K 8/9-10)

ru': Yüz, cehre, sath.

ru': -sı, -n, -da
Hemân çekdikleri bir derd-i serdür kâtib-i
ḳudret
Ne yazmış bilmezem erbâb-ı aḳlâmuñ ru'ında
(G 183/11-12)

ru dâde: Ortaya çıkmak.

Ger ḳadr-e âstâne nebudi fuzûn çera
Ru dâde est ōedrneŝin-e âstâne râ
(G 241/11-12)

rub': Kumaş ölçmekte kullanılan 68 santim uzunluğunda çarşı arşınının sekizde biri miktarındaki uzunluk ölçüsü, urup.

rub': -a
Kâle-i ḥüsnüñ idüp zîb-i dükân u bâzâr
Rub'a dek ḫıtdı ruḥun zülf-i girihgirde-i yâr
(Msd 4/3-4)

rübâ'î: Yazı bağlamında kullanılmıştır.

rübâ'î: -dür
Bir rübâ'îdür ki ḫüsn-i ḫatt ile Şevket-ḫayâl
Őaḫa-ı rüyında ol ḳaŝlarla ḫatt-ı la'l-i yâr
(Ő 1/7-8)

rü-be-rü evle: Karşı karşıya gelmek.

rü-be-rü evle: -r
Dil-i 'uŝŝâḳdan men' eylemek fikriyle ol âfet
Alup mir'âte 'aks-i ḳâmetiyle rü-be-rü eyler
(G 62/7-8)

rübüd evle: Kaptırmak.

rübüd evle: -di
Pür-şekîb eyledi ḫayretle cihânı ki idüp
Nazar-ı ehl-i dili cezbe-i ziynetle rübüd
(T 10/7-8)

rübüde: Kapılmıŝ, kapılan, dil-rübüde gönlü kapılmıŝ, meftun.

rübüde: -dür
Bir başka feyze her dil-i şeydâ rübüdedür
Kâh-ı za'ife cezbe-i âhen-rübâ 'abeş
(G 20/13-14)

rübüde evle: Gönlünü kaptırmak.

rübüde evle: -miş, -di
Nevâzişgüne tarz u ḫulḳ-ı dervişânesi el-ḫaḳḳ
Rübüde eylemişdi dilleri a'lâ vü ednâdan
(T 15/5-6)

rübüde evle: -r

ḫayret-nigâh-ı cevher-i evvel ziyâd olup
Eyeler rübüde ḫalka-i cismin sinân-ı 'ilm
(K 10/11-12)

rüdekî: İranlı şair.

Taḳdîm iderdi şehr-i Neccârâya vaşfını
Görse bu tarz-ı dil-keşi 'âlemde Rüdekî
(Kt 55/3-4)

rüfekâ'-yı kâhil: Gayretsiz arkadaşlar.

Tiz-rev hem-rehi sevmez rüfekâ'-yı kâhil
ḫârdur dîde-i hem-kâra şanâyi' de ferid
(G 31/7-8)

rüfü evle Örmek.

rüfü evle: -r
Oñılmazdı Belîgâ dilde zaḫm-ı ḡamzesi ammâ
ḫayâl-i süzen-i müjgâni zülfıyla rüfü eyler
(G 62/11-12)

rüfü-yı pîrehen-i ḡafletüm ḳıl: Gaflet gömleğinin dikini belirsizleştirerek yamalamak.

rüfü-yı pîrehen-i ḡafletüm ḳıl: -dı
ḫayretle 'âḳıbet bu temâşâ-yı pür-şikest
Ḳıldı rüfü-yı pîrehen-i ḡafletüm ḳabâ
(K 2/21-22)

rü-gerdân id: Yüz çevirmek.

rü-gerdân id: -e
Ne ḫâletdür bu kim 'aksüm ide rü-gerdân olur
peyden
Nigâh itsem temâşagâh-ı mir'ât-i mücellâya
(K 9/69-70)

ruh: Yanak.

ruh: -u, -n, -da
'îzârında o ḫatt üftâdegânuñ düd-ı âhidür
Ruḫunda 'aks-i ḫâlî merdüm-i çeşm-i siyâhidür
(Mf 1/1-2)

ruh: -un

Kâle-i ḫüsnüñ idüp zîb-i dükân u bâzâr
Rub'a dek ḫıtdı ruḥun zülf-i girihgirde-i yâr
(Msd 4/3-4)

ruh: -ı, -n, -da

Ruḫında cüşiş-i nâ-rüste müy-ı 'anberfâm
Görindi levḫa-i sîm üzre hem-çü naḳŝ-ı sevâd
(K 11/9-10)

Mânend-i ḫâl-i nîlî ruḫında ol âfetüñ
Âşâr-ı naḳŝ-ı pây-ı meges bir zamân ḳalur
(G 40/9-10)

Nev-rüste sebzeveş görünür zîr-i âbda
Gerçi ruḫında sebze-i ḫaḫ nâ-demidedür
(G 44/9-10)

Yârûñ görinen ḫâl-i siyeh şanma ruḫında
Rezzâḳ-ı ezel ni'met-i ḫüsnе biber ekmiş
(G 108/3-4)

İde başlayınca arak-çine bÿy-i zÿlf
Takÿtir olan **ruhında** 'arak 'anberiyedÿr
(G 65/5-6)

ruh:-i, -n, -a
Berginde bÿy-i gÿl **ruhına** cān atarsa ger
İtmez derÿn-i tab'ına yād-ı vaţan gÿzār
(K 12/35-36)

İmtidād itse eger farţ-ı leţāfetden o dem
Eşer eyler **ruhına** tār-ı nigāh-ı ħasret
(G 15/17-18)

ruh:-uñ
Dilden ħayāl-i kaddi gidelden o gÿl **ruhıñ**
Gÿyā gözümde her müje ħār-ı ħālidedÿr
(G 44/3-4)

Ƙıl kadar sādē **ruhıñ** luţfını görmez cānā
Levh-i ħÿsnÿñ ħaţ-ı nev-ħāste pīrāyesidÿr
(G 46/5-6)

ruh:-u, -n, -a
Zabţ eylemege manşıb-ı ħÿsni sened ister
Yāruñ **ruhuna** gelse n'ola ħaţ-ı ħümāyÿn
(Mf 52/1-2)

ruh:-u, -ñ, -da
Perişān-i dil ħaşd eyleyÿp zÿlf-i siyāhuñdan
Ruhıñda mevc-i bÿ şīrāze-bend-i nīş-i
kejdÿmdÿr
(G 58/3-4)

ruh:-i, -n, -dan
Ruhından ħoy akup zīr-i zenaĥda pāyidār olmış
Mu'allak ħatredÿr mir'āt-i tÿb-ı ħābgab-ı dil-ber
(G 70/3-4)

Ruhında tār-ı ser-i zÿlfi ħalka ħalka olup
Gÿl-i şıgufte bu gÿlşende deste deste olur
(G 232/5-6)

Ruhından kesb-i feyz eylerse ol dÿ-sebze-i
ħÿsnÿñ
Olur bīnā-girih mānend-i merdÿm çeşm-i
sÿzende
(G 176/3-4)

Taş' **Ruhından** bÿse-çin ol gāh u bī-gāh
Kı cennetde olur mīve zamānsuz
(G 92/3-4)

ruh:-ın
Kimi bÿs itmek murād eyler **ruhın** kimisi şem'
Ol gÿlÿñ dāmānını geh o çeker geh bu çeker
(G 71/9-10)

ruh:-ları
Kimÿñ bezminde bilmem cām-ı meyden neş'e-
yāb olmış
Ƙızarmış gÿl gÿl olmış **ruhları** ħāyet
gÿzellenmiş
(G 112/3-4)

ruh:-u, -n, -da
Temāşā eyle kim āyīnede 'aks-i dil-āvīzÿñ
Ruhunda dÿr gibi ħoy gÿrdi baĥr-ı ħayrete
talmış
(G 113/7-8)

ruh:-u, -ñ, -da
Cihānda ey perı bir ħara gÿnli 'āşık-ı zārım
Ruhıñda sebz-i ħaţ baĥt-ı siyāhumdan bitÿp
yitdi
(G 212/7-8)

ruh:Can

ruh:-a
Gel bu müstesā temāşāgāha bir yol aç gözÿñ
Naş-ı esmār-ı mücessemler virir **ruĥa** ħıdā
(T 1/15-16)

Fÿrÿğ-ı neş'ede birdÿr vÿcÿda **ruh** ile rāĥ
Kı nuql-i meclis ola bÿs-ı ħābgab-ı tuffāĥ
(G 25/1-2)

ruh:-i, -n, -ı
Maĥbÿbına itmez mi fidā **ruhını** 'āşık
Bundan bilinÿr rÿtbe-i iclāl-i Muĥammed
(K 1/21-22)

Ruhını ħabza ider istiĥyā
Sāĥa-i ħaşra gelÿp 'Azrā'ıl
(T 20/23-24)

ruh:-dan
Ey rind-i lāy-ĥvār hemişe dökÿp 'arak
Mey iç ħalınca diñle beni **ruhdan** ramaĥ
(Tb 2/37-38)

ruh:-u, -ñ
Ĥāne ber-dÿş ile eglendÿrme **ruhıñ** bir nefes
Gird-bādāsā aña ħāk-i tenÿñden ħāne yap
(G 9/3-4)

ruh:-ı
Ol rÿtbe tāb-ı rehle **ruhı** tāb-nāk kim
Ƙalmış sipend-i ħālī o cÿr'etle ber-ħarār
(K 12/49-50)

ruh:-i, -n
Didiler āĥ ile ana tārīĥ
'Adne 'azm itdi **ruhın** İbrāĥim 1170
(T 14/11-12)

ruh:-u, -n, -da
Tezerv-āsā gelÿp ref tāra ħÿriler ħırām itsÿn
Anun ruhunda istiĥbāl için firdevs-i ā'lādan
(T 15/11-12)

- rūh:-ı**
Nidā-yı ırcı'ı emrin idince gūş hâtıfden
O dem **rūhı** fezā-yı kudsıyānı kıldı cevlangāh
(T 6/3-4)
- rūh:-ı, -dır**
Bunlaruñ **rūhıdır** eş'ār-ı Belīg
Rūhsız kālībuñ olmaz tábı
(Kt 44/3-4)
- rūh:-sız**
Bunlaruñ rūhıdır eş'ār-ı Belīg
Rūhsız kālībuñ olmaz tábı
(Kt 44/3-4)
- rūh:-dır**
Temāşā eylemek isterse her kim bī-beden cānı
Muşavver rūhdır seyr itsün endām-ı 'Āi Cān'ı
(G 218/1-2)
- rūh buldur: Canlanmasına yol açmak.**
rūh buldur:-dı
Sa'y ile cān eridüp naqş-ı mücessemlerine
Rūh buldurdı 'aceb pīşeger-i sihr-ārā
(T 21/5-6)
- rūhāniyān: Ruhtan meydana gelmiş melekler.**
Bār-ı pūşıle ham itmez kaddini **rūhāniyān**
Gird-bād-ı dem yeter pīrāhen-i bālā-yı rūh
(G 27/11-12)
- ruhāvī: Urfalı ve mûsikîden bir makamın Halk mûsikîsinde şarka mahsus bir kısmına Urfa ağzı derler.**
ruhāvī:-den
Dünyāyı tutdı güfte-i Nābı terānesi
Bilmem ne hazz ider bu **Ruhāvîden** ehl-i Rūm
(G 148/11-12)
- rūh-bağş: Ruh veren, ruh bahşeden.**
Ey rūh-bağş mürde-dilānsın ne cānsuñ
Cān ile zinde cism hayālünle zinde cān
(G 156/5-6)
- rūh-bağş-ı suhan-ı nūrı: Nurlu sözlere ruh veren.**
rūh-bağş-ı suhan-ı nūrı:-ı, -dır
Rūh-bağş-ı suhan-ı nūrıdır zinde tutān
Nām-ı Sencerle Melikşāh-ı Sikender-şaşemī
(K 7/53-54)
- ruḥda ol: Yanakta bulunmak.**
ruḥda ol:-an
Cā-be-cā hāl iledür **ruḥda olan** revnağ-i ḥaṭ
Yağışur hūsn-i ḥaṭa zīr ü zeber kōnsa nuḳaṭ
(G 119/1-2)
- rūhı: Ruha ait, ruhla ilgili.**
Gōnca-gül bir vech ile 'aks itdi āb-ı ḥavza kim
Būlbūl-i zār añı seyr itdükçe dir **rūhı** fidāk
(T 19/7-8)
- rūh-ı a'dā: Düşmanların ruhu.**
rūh-ı a'dā:-y, -a
O şır-ı ma'reke-ārā ki rūh-ı a'dāya
Bağılsa nev-eşer-i ḥançeri hüveydādūr
(K 5/29-30)
- rūh-ı al-i ḥaṭṭ-āver: Ayva tüyü veren hileci yanak.**
rūh-ı al-i ḥaṭṭ-āver:-e
İderdüm ol **rūh-ı al-i ḥaṭṭ-āvere** teşbīh
Olaydı āteş-i berg-i gül üzre sāye-i dūd
(G 35/9-10)
- rūh-ı āl-i muḥammed: Hz Muhammed'in yüce ruhu.**
Şolmaz ebedī sūnbūl-i ferḥāl-i Muḥammed
Cennet gülidür taze **rūh-ı āl-i Muḥammed**
(K 1/1-2)
- rūh-ı būlbūl-i firdevs-i nā'ilī: Firdevsi Naili'nin būlbūl gibi olan canı.**
Bir tarz-ı dil-keş ile ser-ağāz kim Belīg
Şād ola **rūh-ı būlbūl-i Firdevs-i Nā'ilī**
(G 216/13-14)
- rūh-ı cānān: Sevgilinin yanağı.**
Ne rütbe hūsnı ifrāt olsa yāruñ cān olur maḥzūz
Ser ü sāmān-ı 'aşıkdan **rūh-ı cānān** olur
maḥzūz
(G 120/1-2)
- rūh-ı dil-dār: Sevgilinin yanağı.**
rūh-ı dil-dār:-a
Rūh-ı dil-dāra henüz geldi ḥaṭṭ-ı fītne-eşer
Dile vahşet virür ammā o kadar kōrkulmaz
(G 93/5-6)
- rūh-ı ḡalaṭ-bīn: Hata gören can.**
rūh-ı ḡalaṭ-bīn:-ü, -m
Görüp 'aks-i dehānuñ sīnede **rūh-ı ḡalaṭ-bīnüm**
Temāşaya seni bir raḥne şandı iştiyākından
(G 166/7-8)
- rūh-ı ḥayāl: Can hayali.**
rūh-ı ḥayāl:-ı
Enfās-ı rūh-bağş ile cism-i lafizda çeşm
Rūh-ı ḥayālī seyr ide 'ayne'l-yakīn Belīg
(G 127/9-10)
- rūh-ı ilahī ol: Tanrısal ruh olmak.**
rūh-ı ilahī ol:-up
'İsī-i nebi gerçi olup **rūh-ı İlahī**
Maḥbūb-ı Hūdā zāt-ı pūr-efzāl-i Muḥammed
(K 1/19-20)
- rūh-ı insān: İnsan canı.**
rūh-ı insān:-a
Bu leṭāfet bu havā ile virür
Rūh-ı insāna fütūḥāt-ı cezīl
(T 20/15-16)

**rüh-i külhânî-i rind-i lâ-y-hvâr: Şarap tortusunu
içecek kadar ayyaş olan rint Külhanî-i Lâyhâr'ın
ruhu.**

Şundukça ehl-i 'aşka mey-i la'l-i hoş-güvâr
Şad ola **rüh-i külhânî-i rind-i Lây-hvâr**
(Tb 2/55-56)

rüh-i mevlânâ: Mevlana'nın ruhu.

rüh-i mevlânâ:-dan
Yapdırup bu kaşrı hem dergâhı ta'mîr eyledi
Rüh-i Mevlânâdan istimdâd idüp ol zât-ı pāk
(T 19/3-4)

rüh-i mükerrerem: Saygı değer ruh.

rüh-i mükerrerem:-ü, -m
Mihnet-neverd-i silsile-cünbân-ı mâtemüm
Ser-tâ-ka-dem bu 'aşk ile **rüh-i mükerreremüm**
(Th 1/17-18)

**rüh-i nâfıka-i şevket-i buhârî: Şevket-i Buhârî'nin
fesahat ve belâgatle söyleme kudreti.**

rüh-i nâfıka-i şevket-i buhârî:-dür
Bu Şâ'ibâne hayâlâta reşk ider 'Urfî
Ki **rüh-i nâfıka-i Şevket-i Buhârîdür**
(K 5/73-74)

rüh-i pāk: Temiz can.

rüh-i pāk:-i
Muşavver cismi nakş itmekde şan'at gösterür
yoğsa
Nice taşvîr ide ol **rüh-i pākî** şafhaya Mânî
(G 218/7-8)

**rüh-i pāk-i hazret-i hassân: Hasan bin Sabit'in
temiz ruhu.**

Belîgâ feyz-i rühâniyyetinden nazm-ı renginüm
Okınsa **rüh-i pāk-i Hazret-i Hassân** olur
mağzüz
(G 120/11-12)

rüh-i pākî: Temiz ruh.

rüh-i pākî:-n, -e
Fevtinüñ hâmem didi züvvâra târîhin Belîg
Rüh-i pākîne Zübeyde Hanımuñ eyle du'â 1167
(T 5/9-10)

rüh-i pîr-i muğân: Meyhanecinin ruhu.

rüh-i pîr-i muğân:-dur
Meded meded şakınuñ anı seng-i münkirden
Ki **rüh-i pîr-i muğândur** piyâle-i billür
(G 61/13-14)

rüh-i pür-tâb: Ateş dolu yanak.

rüh-i pür-tâb:-uñ
Rüh-i pür-tâbuñ üzre nakş-ı hâl-i 'anberinünle
Melâhağ bâğınun bir lâle-i nu'mânısın cânâ
(G 229/7-8)

rüh-i rengîn-i yâr: Sevgilinin parlak yanağı.

Elümde bir karanfûl 'arz idüp dil-dâra zann
itdüm
Rüh-i rengîn-i yâr âyîne'de 'aks-i karanfûldür
(G 78/3-4)

ruh-i rengîn: Hoş yanak.

ruh-i rengîn:-i, -n, -e
Ruh-i rengînine gülşende dūçâr olsa eger
Büy-ı gül-berg-i güle bir dağî itmez 'avdet
(G 15/9-10)

rüh-i revân: Yaşam kaynağı olan sevgili.

Ol şüh şanma istese **rüh-i revân** kalur
Bir cilve itse bezme gelüp kimde cân kalur
(G 40/1-2)

Lisâna ismüni alsak berây-ı istikbâl
Kopar bu **rüh-i revân** tâ gelür zebânumuza
(G 208/7-8)

Bu şeb kim bezm-i ehl-i 'aşka bir **rüh-i revân**
geldi
Yeñiden kâleb-i efsürdeye güyâ ki cân geldi
(G 211/1-2)

rüh-i revân:-dur

Mey-i hamrâda olan neş'e-i pür-feyze bedel
Şi'r ü inşâda hafî **rüh-i revândur** ma'nâ
(G 1/19-20)

Tersâlara itdürdi Mesîhâyı ferâmüş
Ol büt ki şanem-hânede bir **rüh-i revândur**
(G 56/7-8)

rüh-i revân:-i

Ol **rüh-i revâmî** görelî dîde-i Meryem
'İsâ dağî ağuşına bir bâr-ı girândur
(G 56/11-12)

**rüh-i tûfî-i suhan-gü: Söz söyleyenlerin papağan
ruhu.**

rüh-i tûfî-i suhan-gü:-sı
Bağılsa dîde-i im'ân ile mir'ât-i inşâfa
Benüm şimdi cihânuñ **rüh-i tûfî-i suhan-güsü**
(K 3/69-70)

rüh-i 'urfi: Urfi'nin canı.

rüh-i 'urfi:-den
Belîgâ şad temalluğ mültezimdür **rüh-i**
'Urfîden
Ki Rûmi reşk-i Şîrâz eyledi ta'b'-ı suhandânüm
(K 8/55-56)

rüh-i vâlâ-menzile: Yüksek derece ruh.

Bir kafesdür **rüh-i vâlâ-menzile** bu cism-i pāk
Meyl-i uçmağ eyledi ol tûfî-i cennet-serâ
(T 5/5-6)

rüh-i yâr: Sevgilinin yanağı.

Manşıb-ı hüsne talebkâr olıcağ meh-rüyân
Rüh-i yâr itdi hemân hağğ-ı şerîfin ibrâz
(Mf 60/1-2)

Manşıb-ı hüsne talebkâr olıcağ meh-rüyân
Rüh-i yâr itdi hemân hağğ-ı şerîfin ibrâz
(G 98/5-6)

ruh-ı yār:-i

Seb-z-i hāt başdı **ruh-ı yāri** bulnsa ne ‘aceb
Bāgınuñ sebze-yi bigānesini kim yolmaz
(G 93/3-4)

ruhsār: 1. Yanak.

Penbe atlas gibi ülkerli o rengin **ruhsār**
Söyle zāhid zenebüm gördün ise böyle niğār
(Msd 4/41-42)

ruhsār:-i

‘Arız-ı gül-berg ile **ruhsārı** reşk-i nev-bahār
Sīnesi billürveş par par yanar āyīne-dār
(Ş 1/5-6)

Ruhsārı üzre zülfini seyr eyleyüp didüm
“ Sübhāne Hālīkū’l-leylü ve’n-nehār “
(K 12/21-22)

Ruhsārı lem‘a-efken-i zulmet-serāy-ı cān
Reftār-ı nāzı ta‘ne-zen-i mevc-i cüybār
(K 12/27-28)

Rakīb ol āteşin **ruhsārı** görmüş huşk-mağz
olmuş
Niçün bilmem kitābı çüb-ı gülle anı uşlatmaz
(G 103/3-4)

Sehğāre duht-ı rez nice demdür o kāfirün
Ruhsārı üzre naqş-ı gül işler Frenk-pesend
(G 34/3-4)

ruhsār:-u, -ñ

Āteşin **ruhsārūñ** üzre hoş idüp hāt-ı ğubār
‘Arızuñda beñlerün hindü-yi hākister-nişin
(Ş 2/3-4)

O rütbe çeşm-i sıhr-āmüz olur ol nāzük-
endāmuñ
Ki çarb-ı pençe-i müjgānı **ruhsārūñ** kebūd
eyler
(G 53/5-6)

Ruhsārūñ üzre dāne-i hoydan numünedür
Takṭir olınsa şu‘le-i mihruñ çekidesi
(G 213/11-12)

ruhsār:-i, -n, -dan

Çekdi **ruhsārında** biñ efsün ile hengām-ı şerm
Mevc-i būdan reng-i bāl-efşānna zencir-i pā
(T 28/29-30)

ruhsār:-i, -n, -da

Tezerv-i hāt-ı **ruhsārında** yāruñ bāl ü per şalmış
O kebk-i hoş-ı hıramuñ şāh-bāz-ı hüsni kartalmış
(G 113/1-2)

2. Yüz.

Bī-hazān bir bāğ-ı taze dil-güşādur rüy-ı dost
Turra sünbül hāt-ı benefşe gonca-fem **ruhsār** gül
(G 146/15-16)

ruhsār-ı ‘acze: Yanağın sonu.

Hāne-i merdüm harāb eylerse her dem seyl-i eşk
Hāldür **ruhsār-ı ‘acze** katre katre nıl-i eşk
(G 136/1-2)

ruhsār-ı dil-ārāda ol: Gönülleri süsleyen yanak olmak.

ruhsār-ı dil-ārāda ol:-an
Ruhsār-ı dil-ārāda olan hāl-i siyeh-fām
Hvān-ı nemegın-i ni‘am-ı hüsne buberdür
(G 77/7-8)

ruhsār-ı gül-berg: Gül yaprağının yüzü.

ruhsār-ı gül-berg:-i, -n, -de
Yine āzürde olmuş sāye-i tār-ı niğāhından
Nümāyāndur henüz ruhsār-ı gül-berginde āsārı
(G 217/13-14)

ruhsār-ı kenār: Yanağın kenarı.

ruhsār-ı kenār:-i, -n, -da
Bağ hāt-ı ğubārıye ruhsār-ı kenārında
Bu fende anı yazmaz hiç vech ile bir şārih
(G 26/9-10)

ruhsār-ı levh: Sayfanın yüzü.

ruhsār-ı levh:-i, -n
Yāruñ yazıldı menkabe-i rüy-ı sadesi
Ruhsār-ı levhin oldı kalem pā-nihādesi
(G 226/1-2)

ruhsat: İzin, müsaade.

Bulur hengām-ı bī-hodlıkda dil **ruhsat** temāşāya
Ki ‘aynekdür dü-sā‘at hvāb-ı sengin çeşm-i
a‘māya
(G 191/1-2)

ruhsat-ı gül-büse-çin-i leb ol: Dudaktan gül öpücüğü toplamaya izin vermek.

ruhsat-ı gül-büse-çin-i leb ol:-maz
Olmaz mı bāri **ruhsat-ı gül-büse-çin-i leb**
Gelmiş nevāl-i luṭfuñı bekler dehende cān
(G 156/9-10)

ruhü’l-emīn: Dört büyük melekten biri olan Cebrail.

Ey fūrüg-ı ‘arızuñ reşk-i cemāl-i hūr-ı ‘ın
Şem‘anuñ pervānesi cān ile **Ruhü’l-Emīn**
(Ş 2/1-2)

ruhü’l-emīn ol: Dört büyük melekten biri olan Cebrail olmak.

ruhü’l-emīn ol:-sa
Görüp ikrāmını dānişverān-ı dehre lāyıkdır
Du‘ā-ğüy-ı devām-ı devleti **ruhü’l-emīn olsa**
(G 196/21-22)

ruhü’l-kudüs: Cebrail.

Şevk-i işrāb-ı güher-sencān-ı fazluñda ider
Esbūne **Ruhü’l-kudüs** çeşmin rikāb-ı şu‘le-tāb
(Kt 2/9-10)

ruk' a: Yama.**ruk' a:-lar**

Şarāb-ı nāba ḥasret çekdüğinden zāhid-i ḥod-bîn
Kadeh şeklinde vāfir **ruk' alar** dikmiş
murakka' da

(G 173/13-14)

rükn: Direk.

Üç **rükn** ise iklām-ı velī oldı mu'ini
Üstād-ı cihān-zāde-i kātible 'imāda

(Kt 17/3-4)

rükū' : Namazda dizlere tutunarak vücudun belden yukarısı yere müvâzî gelecek şekilde eğilme hareketi.**rükū' i:-ı**

Hamīde-kamet ile düşdi çarḥ-ı dūn peyüme

Rükū' i besdür anuñ eylemez mi meyl-i ku'ūd

(G 35/15-16)

rukve: Dua.

Da'vete itmez icābet **rukve** vü efsün ile

Ehl-i 'aşka ol perī teşhir olur altun ile

(G 178/3-4)

rüm: Anadolu bölgesi.

Rüm ili Yeñişehir ḥākinde

Tāze gül idi bu tab'-ı selīm

(T 14/1-2)

Elüne şāne alup başdan araç-çini çıkar

Diyeler **Rüm** u 'Acem āh o kākül perçem

(G 154/9-10)

rüm:-a

Celālū'd-dīn-i Rūmī gibi ser-gerdān olup āḥir

Gubār-ı gird-bād-ı cismüñi **Rūma** eteklik yap

(G 10/3-4)

Ḥayl-i ḥāl-i siyehi rüy-ı dil-ārāda gören

Türk ü tāz itdi şānur **Rūma** gelüp şāh-ı Habeş

(G 109/3-4)

Pesend itmez midī nazm-ı Belīg-i zāra inşāf it

Geleydi **Rūma** Şā'ib mülk-i i'cāmuñ 'irakından

(G 166/17-18)

rüm:-da

Fārsī şī'r yapar **Rüm**da şā'ir meşelā

Revişin zāg unıdur kebki iderken taklīd

(G 31/9-10)

rüm:-uñ

Belīgā ḡadrüñi bilmezse **Rümüñ** ehl-i 'irfānı

Bu nazm-ı pākı gönder nükte-sencān-ı

Semerḡanda

(G 176/17-18)

rümi: 1207-1273 yılları arasında yaşayan büyük mutasavvif Mevlana Celaleddin Rûmî.

Belīgā şad temalluḡ mültezimdür rüh-ı 'Urfiden

Ki **Rümi** reşk-i Şīrāz eyledi tab'-ı suḡandānum

(K 8/55-56)

rüsd: Doğru yol bulup bağlanmak, Hak yolunda salabet, metanet ve kemal-i isabetle dosdoğru gitmek.**rüsd:-i**

Dādiş-i fitrīdür ehl-i servete dād u sited

'Aḡl u **rüsd**i ādeme Ḥāḡ mālden evvel virir

(G 69/9-10)

rüsen: Aydınlık.

Ḥāk-i ḡademüñ şafḡa-i berg-i semen üzre

Şeb-nem gibi **rüsen** görünür nesteren üzre

(G 185/1-2)

rüsen eyle: Aydınlatmak.**rüsen eyle:-di**

Nice kim **eyledi** hīzümle ocaḡım **rüsen**

Ḥāḡ Te'ālā ide anuñ da ocaḡım ma'mür

(Kt 48/3-4)

rüsen ol: 1. Aşık olmak, açığa çıkmak.**rüsen ol:-a**

Virür arāyiş-i elfāza nikāt-i rengīn

Şişe-i pür-meye bak **ola** bu ma'nā **rüsen**

(G 165/11-12)

2. Aydınlanmak.**rüsen ol:-dı**

Rüsen oldı afitāb-āsā bu eyvān-ı laḡif

Pertevinden dā'imā şehr iḡtibas eyler ziyā

(T 1/11-12)

rüsenā ḡıl: Aydınlatmak.**rüsenā ḡıl:-dı**

Tābiş-figenlik itdi o dem meş'al-i kamer

ḡıldı sipenc-i türe-i gerdüñi **rüsenā**

(K 2/7-8)

rüsen-dil: Gönlü aydınlık.

Dest-i nā-şüste-i nā-dāna düşen **rüsen-dil**

Şem'-i pertev-fikene beñzer elinde körüñ

(G 135/5-6)

rüsen-dilān:-a

Bu zulmetḡahda **rüsen-dilāna** pey-rev ol zīrā

Gice yābānda ḡalsa gösterür güm-rāha reh

kevkeb

(G 11/11-12)

rüsen-e zamir: Parlak gönlü.

Kes feyz-e ḡod derīg nedāred ze moḡbelan

Ger reng u şebnem **rüsen-e zamir** rā

(G 240/11-12)

rüşenger: Parlattıcı.

Cevher-i zāti gerek eşyāda pür-jeng olsa da

Tiḡ-i cevherdāra **rüşenger** yine cevher virür

(G 63/3-4)

rüşenger-i taḡdir: Kaderin parlattıcısı.

Açmaz mı daḡı jengini **rüşenger-i taḡdir**

Paslandı yer altında nice āyine sine

(G 197/7-8)

rüstem: Şeh-nâme'de Zâl'in dillere destan kahramanlıklarıyla anılan oğlu.

Meşâfuñ 'arşasında 'aciz ü efgendedür **Rüstem**
Yanında 'ilm ile tıfl-ı sebük-hvândur 'Alî Kārî
(K 4/35-36)

rüstem-i şîr-efken ol: Aslan salan Rüstem olmak.

rüstem-i şîr-efken ol:-sa
'dâ eger ki **Rüstem-i şîr-efken olsa** da
Hâmem olur derûnına tîr-i sefid-bâr
(K 12/169-170)

rüsüm: Usul.

Şaff-ı ni'âl ü şadri nice fark idem Belîğ
Bilmez Kâlederân-ı haķıķat nedir **rüsüm**
(G 148/13-14)

rüsüm-ı himmet: Gayret usulü.

rüsüm-ı himmet:-i
Rüsüm-ı himmeti ehl-i kerem süzenden
ögrensün
Ten-i 'uryân ile her bî-nevâya giydürür jende
(G 176/5-6)

rüsvây id: Avıplanacak, utanacak bir duruma getirilmek, rezil edilmek.

rüsvây id:-er, -ler
Seni **rüsvây iderler** dür-bâş-ı men' ile âhîr
Bilâ-da'vet oturma hvanına gayrın zübâbâsâ
(G 4/11-12)

rütbe: 1. Derece.

Sebük-ruhî-i dil ol **rütbe** te'sîr itdi kim nazma
Temâşâ eyleyen ru'yâda görmez renc-i kâbüsî
(K 3/75-76)

O **rütbe** âsitânî üzre pürdür ehl-i hâcet kim
Teh-i keşînde hülkuñ nü-h-felek kim kıldı
destânî
(K 4/19-20)

Nezâket riştesin ol **rütbe** bârik itdi tab'uñ kim
Yanında çenber-i çarhı oldı çeşm-i süzen-i İsâ
(G 6/7-8)

Bahâr ol **rütbe** şâfi eylemiş kim tıynet-i bâğî
Virür âvâze elden düşse reng-i şu'le-i hımnâ
(G 6/9-10)

Cihânda bîm ü hirasuñ o **rütbe** cārî kim
Olınsa şümü'-i bed-nâm-ı düşmenüñ ta'bîr
(K 6/115-116)

O **rütbe** yaqdı beni nâr-ı ğam ki seyr idemez
Eger ki şafha-i dil naķş-ı yâra olsa mesîr
(K 6/139-140)

O **rütbe** âteş-i ğam itdi cânımı pür-süz
Ki dest-i merg olur anuñ taşarrufunda kaşîr
(K 6/155-156)

O **rütbe** pür-kanâ'at kem-nevâl-i hvân-ı dehrem
kim
Hayâl-i cünbiş-i müjgân olur dâ'im meges-
rânım
(K 8/17-18)

O **rütbe** 'âlemi bî-hüş kılmış devr-i hüsnüñ kim
Seher şebnem tutar âyine mihr-i 'âlem-ârâya
(K 9/11-12)

O **rütbe** lezzet-i mazmûn ile perver ki âşârî
Şu'â'-ı târ-ı çeşmi eyledi piçide ma'nâya
(K 9/61-62)

Belîğ-i nükte-âmüz-ı hured eski du'âcundur
Anı bir **rütbe** ihrâz ile maşsüd eyle a'dâya
(K 9/77-78)

Bu **rütbe** derd ü ğam der-kâr iken ğurbetde
sultânım
Nice tab'umda tâb u kudret olsun şî'r ü inşâyâ
(K 9/79-80)

O **rütbe** kapladı dehri bürüdet-i âhum
Ki buzlu cevhere döndi şerâr-ı şu'le-nihâd
(K 11/89-90)

Ol **rütbe** tâb-ı rehle rûhî tâb-nâk kim
Kalmış sipend-i hâlî o cür'etle ber-ķarâr
(K 12/49-50)

Dânişverâ tefâzzul-i cüduñ o **rütbe** kim
Elfâz-ı medhe vaşf-ı şerîfuñ virür veķâr
(K 12/151-152)

Şâfdır tîneti ol **rütbe** ki eşkâl-i havâs
Sâyesinde görünür âyineveş bî-minnet
(G 15/7-8)

Ne **rütbe** sihre çalışdı o dîde-i Hârût
Ki atdı kendüsini çâh-ı Bâbile Mârût
(G 19/1-2)

Gelürse meclise sâķî rakîb-i âhen-dil
O **rütbe** şun mey-i kattâlî kim kesilsün tûc
(G 24/11-12)

O **rütbe** hün-feşânlık itdi nişter-hîz-i ğamzeñ
kim
Lebümde şîşe-i teb-hâle ğüyâ câm-ı vârundur
(G 47/3-4)

Destümden alduñ ol güheri virdüñ âhere
Ey çarh-ı sifle baña bu **rütbe** ğadır nedir
(G 79/11-12)

Kemergâhında müy-ı zülfî yâ bir sâye-yi müdur
Miyân olsa miyânda hiç bu **rütbe** piç ü tâb
olmaz
(G 87/9-10)

O **rütbe** ketm ider āşār-ı tîğün zaḥm-ı 'āşık kim
Dehān-ı şerhadan ḥün-ābe tā rüz-ı cezā çıkamaz
(G 97/3-4)

İki şîşe yapışdırmış şanurlar rüyıma ḥaccām
O **rütbe** çeşm-i ḥasret cām-ı pür-ḥün-ābdur
sensüz
(G 101/5-6)

'Uḳḳāb-ı zulm bālını açdı o **rütbe** kim
Dünyâyı tutdı sāye-i menḥüsü tül u 'arz
(G 116/3-4)

Ne **rütbe** ḥüsni ifrāt olsa yāruñ cān olur maḥzüz
Ser ü sāmān-ı 'āşıkdan rüḥ-ı cānān olur maḥzüz
(G 120/1-2)

Laṭif ol tā ki maḥfuz olasin ḥalkuñ lisānından
Ne **rütbe** sa'y ile tiz eyleseñ kaṭ' idemez cān tîğ
(G 126/13-14)

Tāb-ı mihr-i ruḥuñ ol **rütbe** eritdi beni kim
Zîr-i yek-müda hemān sāyelenür cism-i za'if
(G 129/9-10)

Ḥāl şanma anı bir **rütbe** leṭāfet var kim
Taşrasından görünür dānesi sîb-i zekānuñ
(G 140/7-8)

O **rütbe** mest-i ser-gerdānyum dehrüñ ki
endāmum
Daḥi miḥver gibi merkezde pā-bercā midur
bilmem
(G 155/9-10)

O **rütbe** şāfdur cism-i bilürü ol gül-endāmuñ
Ki mevc-i bādeyi ta'dād kâbildir gülüsında
(G 183/3-4)

O **rütbe** pürderünü iltihāb-ı süz-ı dilden kim
Ser-engüştin yaḳar başdıqça ney-zen peyker-i
nāya
(G 191/9-10)

Esîrān-ı gama ol **rütbe** düşmendür o ḥünî kim
Gider işkence ta'lîm itmege iḳlîm-i Efreñce
(G 200/5-6)

O **rütbe** bî-muḥābā ol mehüñ kan dökdi pinyālî
Boyandı mevc-i ḥün-ı ehl-i dilden kırmızı şālî
(G 209/1-2)

O **rütbe** cezbesi var teşnegān-ı vādi-i 'aşkuñ
Ki āb-ı beste tîğ-i yārdan bir gün olur cārî
(G 217/15-16)

Nezāket riştesin ol **rütbe** bārîk itdi ṭab'uñ kim
Yanında çenber-i çarḫ oldı çeşm-i süzen-i İsā
(G 229/3-4)

İdince mâşıtā dendān-ı şāneden taḥlîs
Bu **rütbe** zülf-i siyeh piç ü tāba düşmesün uf
(G 238/5-6)

rütbe: -dür
Bir **rütbedür** leṭāfeti ol māh-peykerüñ
Tār-ı nîgeh ṭokunsa yüzinde nişān ḳalır
(G 40/3-4)

2. Makam, paye.
O **rütbe** mürîş midür bu meclise şüfi
Ki mürğ ider ḳafes-i āhenin ile pervāz
(G 89/11-12)

O **rütbe** şiddet-i sermā cihānı ḳapladı kim
Mişāl-i dāne-i gevher sitāre buzlandı
(G 215/3-4)

rütbe ol: Basamak olmak.

rütbe ol: -ur
O **rütbe** çeşm-i siḥr-āmüz **olur** ol nāzük-
endāmuñ
Ki ḳarb-ı pençe-i müjgānı ruḥsāruñ kebūd eyler
(G 53/5-6)

rütbe-i cāh: Makamın derecesi.

rütbe-i cāh: -ı
Belîğüñ egri iken eski **rütbe-i cāhı**
Ḳazā şavub yeñi ṭoğrıldı baḥt-ı bî-başara
(Kt 29/1-2)

rütbe-i i'caz: Mucize makam.

Suḥan-güyān-ı dehre i'tinā eylerse lāyıḳdur
Belîğün nazm āşarını buldı **rütbe-i i'caz**
(G 237/13-14)

rütbe-i iclāl-i muḥammed: Hz. Muhammed'in ululuk derecesi.

Maḥbübına itmez mi fidā rüḥını 'āşık
Bundan bilinür **rütbe-i iclāl-i Muḥammed**
(K 1/21-22)

rütbe-i nazm-ı belîğ: Belîğ'in şiirinin derecesi.

rütbe-i nazm-ı belîğ: -e
Baḳılsa **rütbe-i nazm-ı Belîğ**e iki şāhiddir
Ki Ḥattāt-ı ezel çeşm üzre yazmış beyt-i ebrüyı
(G 210/11-12)

rüy: Yüz.

rüy: -ı, -n, -da
Beñzer Hacerü'l-esvedine Ka'be-i cānuñ
Ser-levḫa **rüyunda** siyeh ḥāl-i Muḥammed
(K 1/3-4)

Beñzer Hacerü'l-esvedine Ka'be-i cānuñ
Ser-levḫa **rüyunda** siyeh ḥāl-i Muḥammed
(K 1/3-4)

Dilde cevlan ideyor dür olalı **rüyundan**
Bulamaz merdümek-i dideyi nür-ı nāzır
(T 9/13-14)

Yaḳdı **rüyunda** per ü bāl-i tezerv-i nîgehi
Ādemî taḳat ile süziş-i nār-ı ḥayret
(G 15/15-16)

- rüy:-i, -n, -a**
Gâh-ı nazarda **rüyına** nisbetle berg-i gül
Eyler çemende şebnem ile mihr-i seng-sâr
(K 12/41-42)
- rüy:-i, -nuñ**
Rüyunuñ vaşfında ra'nâ bir gazel yaptım bugün
Şafha-i hürşide tañrîr eyledi küttâb-ı çarh
(G 30/11-12)
- rüy:-u, -ñ**
Rüyün ki senüñ mihr-i dıraşşân gibi parlar
Mercân lebüñ la'l-i Bedaşşân gibi parlar
(G 52/1-2)
- Rüyün** şabâh-ı 'ıyd saçuñ leyletü'l-kañr
Gayrı cihânda 'aşıkâ 'ıyd u kañr nedir
(G 79/7-8)
- rüy:-i**
Rüyü olıcağ mihr-i cihân-tâba muķâbil
Tîğ-i nîgeh-i ğamzesi yalmân gibi parlar
(G 52/11-12)
- rüy:-i, -n, -a**
Tâbiş-i mihre taħammül mi ider ol gül-beden
Rüyına ğüyâ dikendür sâye-i müjġân batar
(G 60/3-4)
- rüy:-i, -m, -a**
İki şîşe yapışdırmış şanurlar **rüyına** ħaccâm
O rütbe çeşm-i ħasret câm-ı pür-ĥün-âbdur
sensüz
(G 101/5-6)
- rüy:-u, -ñ, -da**
Uzadı kâmeti **rüyunda** zülf ü ħaţţ ey şüh
Zuhûri fitnelerüñ düşdi hep zevkânumuza
(G 208/9-10)
- rü'yâ: Uyku içinde görülen keyfiyet, düş.**
Göñlüm ħayâl-i vaşl ile ta'mir olur mı ħiç
Rüyâda âb-ĥurde olan sîr olur mı ħiç
(G 23/1-2)
- rü'yâ:-da**
Bu şeb ħayâlini **rü'yâda** resm iderdim eger
O cünbiş ü ħareket olsa ħabil-i a'bir
(K 6/25-26)
- Sebük-ruĥî-i dil ol rütbe te'sîr itdi kim nazma
Temâşâ eyleyen **ru'yâda** görmez renc-i kâbüsü
(K 3/75-76)
- Ĥayâlün âstîn-eşşân iken **rü'yâda** bir kerre
Görürsem şâ'id-i simînüñi baĥtum müsâ'addür
(G 43/5-6)
- Hengâm-ı şebde yârı **ru'yâda** görmiş 'aşık
Bu vâķi'a muţâbîķ âyâ olur mı vâķi'
(G 124/13-14)
- rüy-ı âyîne: Aynanın yüzü.**
rüy-ı âyîne:-y, -e
Başayor sebze-i bî-gâne-i ħaţ bağ-ı ruĥuñ
Rüy-ı âyîneye diķķatle nigâĥ it bir yol
(G 143/7-8)
- rüy-ı berber-beçe: Berber çırağının yüzü.**
Rüy-ı berber-beçe oldı aña âyîne-nümâ
Göricek kendüyi âyîne ol bî-hemtâ
(Msd 2/57-58)
- rüy-ı cāmî' ol: Caminin yüzü olmak.**
rüy-ı cāmî' ol:-mca
Mîĥrâb-ı ebruvâna şaf çekdi ħayl-i müjġân
Cümle muĥassenâti **olınca rüy-ı cāmî'**
(G 124/3-4)
- rüy-ı cānān: Sevgilinin yüzü.**
Açılır güller şitâ vaktinde mānend-i bahar
Rüy-ı cānān olsa bir gün mihr-i 'ālem-tāb-ı
çarĥ
(G 30/9-10)
- rüy-ı cihān: Dünyanın yüzü.**
rüy-ı cihān:-i
-mîĥ-i ħaķ-i 'ālem-i bālâ olup nücüm
Rüy-ı cihāni eyledi tâbişle pür-cilâ
(K 2/11-12)
- rüy-ı dîbā: Kumaşın yüzü.**
rüy-ı dîbā:-y, -a
Endek endek ħapladı dünyâyı zulm-i bî-āmān
Ĥatre ħatre **rüy-ı dîbāya** düşer revġan gibi
(G 239/9-10)
- rüy-ı dil-ārā: Gönülleri süsleyen yüz.**
rüy-ı dil-ārā:-da
Ĥayl-i ĥâl-i şiyehi **rüy-ı dil-ārāda** gören
Türk ü tâz itdi şanur Rūma gelüp şāĥ-ı Ĥabeş
(G 109/3-4)
- rüy-ı dil-ārā:-y, -a**
Tūalum fırsat-ı nezzāre bulmuş dîde-i 'aşık
Nice pây-ı nigāĥı vaz' ide **rüy-ı dil-ārāya**
(G 191/3-4)
- rüy-ı dil-rübāyî zîr-i bürka': Peçenin altındaki sevgilinin yüzü.**
rüy-ı dil-rübāyî zîr-i bürka':-da
Eger lafz olmasa ma'nâyı bilmek ħayli
müşķildür
Temâşâ eyle **rüy-ı dil-rübāyî zîr-i bürka'da**
(G 173/7-8)
- rüy-ı dîvār-ı cilā-dāde-i eyvān-ı laţîf: Güzel sarayın cilâlanmış duvarının yüzü.**
Rüy-ı dîvār-ı cilā-dāde-i eyvān-ı laţîf
Şaĥsdan 'aksi ider defter-i cezbîyle cüdâ
(T 21/13-14)

rüy-ı dost: Dostun yüzü.

Bî-ḥazān bir bāğ-ı tāze dil-güşādur **rüy-ı dost**
 Turra sünbül ḥaṭṭ benefşe gonca-fem ruḥsār gül
 (G 146/15-16)

rüy-ı eşyā: Yaratılmış yüz.

rüy-ı eşyā: -y, -a
 Düşürmez 'aynek-āsā gözden erbāb-ı nazar anı
 Ḥākāretle nigāh itmezse her kim **rüy-ı eşyāya**
 (G 191/5-6)

rüy-ı ḥāk: Toprağın yüzü.

rüy-ı ḥāk: -de
 Kalmazdı **rüy-ı ḥākde** bir naḥl-i sāye-dār
 Naḥş itse sāye ḥāke o şekl-i şemā ilı
 (G 216/9-10)

rüy-ı ḥoy-kerde: Terlemiş yüz.

rüy-ı ḥoy-kerde: -y, -e
Rüy-ı ḥoy-kerdeye yaşdandukça destüñ nem
 kapar
 Gül yüzinden pençe-i mihr-i felek şebnem kapar
 (G 55/1-2)

rüy-ı mir'āt: Aynanın yüzü.

rüy-ı mir'āt: -e
Rüy-ı mir'āte bakar her gelen erbāb-ı nāzar
 Olmaz ayñesüz elbette dükān-ı berber
 (Msd 2/35-36)

rüy-ı mü: Yüzdeki saç.

rüy-ı mü: -y, -u, -m
 Nesyeyi levḥine teḥbāşir ile yazdıḳça o yār
Rüy-ı müyum ütüler āteş-i ḡayret nā-çār
 (Msd 4/47-48)

rüy-ı nigār: Güzel sevgilinin yüzü.

rüy-ı nigār: -a
 Ref'-i niḳāba 'ismeti meyl itse de olur
Rüy-ı nigāra sāye-i müjgānı sille-zen
 (G 164/13-14)

Nezzāre ile ben ṭoyamam **rüy-ı nigāra**
 Aç gözlidir āyine bakar yāra ṭoyınca
 (G 204/9-10)

rüy-ı pāk: Temiz yüz.

rüy-ı pāk: -i, -n, -e
 'Arz-ı dīdār eylemez zīrā ki **rüy-ı pākine**
 Mevc-i bād-ı cünbiş-i müjgān olur ḥār-ı cefā
 (T 28/23-24)

rüy-ı şafḥa-i taşvīr: Çizilen sayfanın yüzü.

Dem-i mu'ciz-beyānı lāfz-ı ḥüsnin eylese taḳrīr
 Düşer bir āh idüp ḥāk üzere **rüy-ı şafḥa-i taşvīr**
 (Msd 1/19-20)

rüy-ı şahrā: Çölün yüzü.

rüy-ı şahrā: -y, -a
 Baña reşk itdi bülbül cezbe-fermā-yı
 cününüm dan
 Ki mevc-i büy-ı gül rīg-i revāndur **rüy-ı şahrāya**
 (K 9/23-24)

rüy-ı siyāh: Siyah yüz.

rüy-ı siyāh: -dan
 Ḥırāş-ı sīne vü **rüy-ı siyāhdan** ḡayrı
 Ne virdi fā'ide bilmem cihānda Ḥāteme nām
 (G 151/5-6)

rüy-ı tāb-nāk: Parlak yüz.

rüy-ı tāb-nāk: -i, -n, -dan
 O şūḥun pertev-i emvāc **rüy-ı tāb-nākdan**
 Mişāl-i keşti-i lertzende bī-ārāmdır mir'āt
 (G 13/13-14)

rüy-ı türşi: Turşu yüz.

rüy-ı türşi: -n, -den
 Ele aldukça telḥ olmazdı kāmum **rüy-ı türşinden**
 Turunc-ı ḡabḡab-ı sākī-i devrān portakal olsa
 (G 202/13-14)

rüy-ı zemīn: Yeryüzü.

Yüz sürmez idi pāyine secde ile ādem
 Bu **rüy-ı zemīn** olmasa pā-māl-i Muḥammed
 (K 1/5-6)

rüy-ı zībā: Güzel yüz.

rüy-ı zībā: -da
 Görindi nev-ḥaṭ-ı nā-rüste **rüy-ı zībāda**
 Mişāl-i rişe-i sünbül derün-ı mīnāda
 (G 195/3-4)

rüyümü güldür: Birini mutlu etmek, birine iyilik etmek.

rüyümü güldür: -ür, -se
Güldürürse rüyümü her gün sipihrūñ rüzḡār
 Kāse kāse her seḥer nūş itdürür ḥūñ āfitāb
 (G 8/9-10)

rüz u şeb: Gündüz ve gece.

Olmuş zebān-ı kāviş-i gül gül ki **rüz u şeb**
 Ḥaşret-keşide gevher-i ma'nāya kān-ı 'ilm
 (K 10/27-28)

Bir sarāy-ı ḡibtā-fermādur bu kim her bir sūtün
Rüz u şeb eyler keşide dīde-i a'dāya mīl
 (T 30/1-2)

Yokdur ocaḳda bir çubum ammā ki **rüz u şeb**
 Āteş duḡānına bedel āhum çeker 'ālem
 (Kt 52/1-2)

Çekerken **rüz u şeb** hamyāze ḥidmet ārzūsında
 Beni şatdı o kāfir-kīş Malṭa çār-şūsında
 (G 183/1-2)

Rüz u şeb reşk-i kefi ebr-i güher-pâşından
Baħr-i sîm-âb gibi lerze tutar 'Ummânî
(G 219/13-14)

rüze: Günlük.

Rüze eyyâmî derûnumda harâretle Belîğ
Böyle şîrîn-suħanı yaptı yoğırdı hâme
(G 194/11-12)

rüze-düşmen id: Düşman tutmak.

Gedâ-yı kâse-lîs-i hvân-ı vaşluñ şeyh-i sâlûsı
İder tâ haşr olunca **rüze-düşmen** vaşf-ı la'lûñle
(K 3/31-32)

rüzgâr: 1. Esinti, vel.

Pür-varṭa-i helâke atar anı **rüzgâr**
Kimse murâda irmedi bu çarḫ-ı dūnda
(Tb 35/35-36)

Zevrak-ı meyle ayâğın alıyor cānānuñ
Rüzgâr üsti çıkar baħt-ı kavî korşanuñ
(Msd 5/39-40)

Qalmaz mîyân-ı lücce-i fûrkatde fûlk-i dil
Elbette bir kenâra çıkar **rüzgâr** ile
(G 184/5-6)

Hadeng-i âhi komaz **rüzgâr** işâbet ide
Eger ki kulle-i Kâfi koşañ nişānumuza
(G 208/11-12)

Biñ kerre kırdı cāmını bezmüñ bu **rüzgâr**
Köhne sifâl-i mey-kede şavdı nice yasak
(G 131/9-10)

Künc-i vaṭanda âteş-i ğamla yaqup beni
Atmazdı **rüzgâr** bu semte kül olmasam
(G 150/3-4)

2. Devir, zaman.

Güldürürse rüyını her gün sipihrüñ **rüzgâr**
Kâse kâse her seher nüş itdürür hün âfitâb
(G 8/9-10)

Ol bülbülüm ki reşhası minkâr-ı hâmenüñ
Âb-ı zebân-ı hañçer-i Hâssân **rüzgâr**
(K 12/155-156)

rüzgâr: -uñ
Şeref kesb eyleyüp firüzî-i vaşf-ı cemilüñden
Olur tûmâr-ı nazmım **rüzgârüñ** hırz-ı bâzûsı
(K 3/55-56)

Şarâb-ı âteşine **rüzgârüñ** âfeti n'eyler
O şem'a sâkiyâ fânüs için âmâdedür mînâ
(G 5/9-10)

Belîğ endîşe itmem **rüzgârüñ** germ ü serdinden
Türurken serv-âsâ istikâmetde şebât üzre
(G 182/9-10)

Ne 'aceb cāhil olan şād ise dünyāda Belîğ
Rüzgârüñ ğamı erbāb-ı hüner vāyesidür
(G 46/9-10)

Temşiyet bulmağ için re'yine tefvîz itsün
Rüzgârüñ ne kadar varsa umûr-ı ehemî
(K 7/41-42)

rüzgâr: -da

Şimdi efendi sen var iken **rüzgârda**
Lâyîk ola mı bî-ser ü pâ düstân-ı 'ilm
(K 10/121-122)

'Aysz u neşât dirler imiş **rüzgârda**
Bilmem Belîğ ol daħî bir 'âlem olmasun
(G 157/15-16)

Haddi tecāvüz itme şakım **rüzgârda**
Fûlk-i murād hep pûpa gitmez birâz mola
(G 181/11-12)

rüzî: Gündüze özgü.

Kerd hemüşi reh-zen **rüzî** feğîr rā
Bî-nāle kuvvet-e cān rā neresed tefl şîr rā
(G 240/1-2)

rüz-ı cezâ: Kıyamet günü.

O rütbe ketm ider âşâr-ı tîğüñ zaħm-ı 'âşîk kim
Dehân-ı şerħadan hün-âbe tâ **rüz-ı cezâ** çıkmaz
(G 97/3-4)

rüz-ı cezâ: -y, -a

Nām-ı şerîfüñ eyleyeyüm nazm ü nesr ile
Rüz-ı cezâya dek sebağ-ı qudsiyân-ı 'ilm
(K 10/127/128)

rüz-ı ecel: Ölüm günü.

Beni **rüz-ı ecel** şerm-i günehdür zâr iden yoħsa
Reg-i târ-ı nefesâlûde-i bâng-i şikest olmaz
(G 86/3-4)

rüz-ı ezel: Geçmiş gün.

Rîze-i âyine taħmîr olunup **rüz-ı ezel**
O büte soñra bu şüretde dökilmiş gerden
(G 165/5-6)

rüz-ı şeb: Gece gündüz.

Encüm degül şahâ'if-i evrāk-ı cüduñı
Eyler zamâne nukra döküp **rüz-ı şeb** şümâr
(K 12/145-146)

rüz-ı şenbih: Cumartesi günü.

Bu ğayretler kırdı kanını pîr-i harâbatuñ
Ki vā'iz **rüz-ı şenbih** meclis-i âzîneden çıkmaz
(G 96/9-10)

rüz-ı su'âl: Soru günü.

rüz-ı su'âl: -de
Rüz-ı su'âlde hiç bulamaz virmege cevâb
Her kim cevâb-ı huşk ile redd itse sâ'ili
(G 216/11-12)

rūzigār: Zaman.

Furşatı fevt itme ey dil böyle qalmaz **rūzigār**
Keştî-i bāde şuyın buldurdı kullan keyfî çat
(G 16/3-4)

Cismini eyler hebā pīrānuñ elbet **rūzigār**
Kūzeyi herkes müdām oldukça müsta‘mel kırar
(G 75/9-10)

-S-**sa 'adet: Mutluluk.**

Hüdāvendā nihāl-i sāye-i luṭfuṅda bī-minnet
Sa 'adet buldı erbāb-ı kemālūn baḥt-ı menhūsı
(K 3/61-62)

Şa 'adet burcınıñ ikbāl-i hürşid-i cihāndārı
Ziyā virdi bu şehr-i dil-keşe pertevle didārı
(K 4/1-2)

'İzz ü sa 'adet ile cihānda müdām ola
Tab'ūnda cilveger ni'am-ı cāvidān-ı 'ilm
(K 10/133-134)

sa 'adet:-le
Şān-ı eyvāna Beligāne diñildi tāriḥ
Buldı itmāmı sa 'adetle bu cāy-ı zibā
(T 21/37-38)

Minnetu'llāh sa 'adetle tülū' itdi bu dem
Mihr-i tāb-efgen-i eltāfuñ Hüdāvend-i 'alim
(T 22/1-2)

Mihr-i nūr-efşān gibi kıldı sa 'adetle tülū'
Hāveristān-ı 'ademden bir meh-i 'ālem-nümā
(T 28/1-2)

sa 'adet-didegān: Mutlu olan gözler.

Sa 'adet-didegān ikbāl ile dünyā-perest olmaz
Ki mey-hvār-ı kühen bir iki sāgar meyle mest
olmaz
(G 86/1-2)

sa 'adetle ol: Mutlu olmak.

sa 'adetle ol:-a
Devlet ü 'ömrini eفزün ide hem-vāre Hüdā
Kırımıñ ola sa 'adetle Beligā Hānı
(G 3219/17-18)

sabā: Povrazdan esen lātif rüzgār.

İtdüñ o gönca-femle seher merḥabā şabā
Açma bu dürc-i gevher-i rāzı çapa şabā
(G 3/1-2)

İtdüñ o gönca-femle seher merḥabā şabā
Açma bu dürc-i gevher-i rāzı çapa şabā
(G 3/1-2)

Cānāna ḥāk-pāyını itme hebā şabā
Çeşm-i 'alile lāzım olur tütiyā için
(G 3/5-6)

Deşt-i fenāda şanma giden gird-bāddur
Terk itdi reng ü büyü geyüp bir 'abā şabā
(G 3/7-8)

Hüdhüd mişāli cānib-i 'uşşakdan yeter
Nāme-resān-ı şāhid-i mülk-i Sebā şabā
(G 3/9-10)

Ḥāk-i derüñde esse şavursa 'aceb midür
Çıkdı nesim kuyuñ ile akrabā şabā
(G 3/11-12)

Dest-i Belig-i rind-i suḥanverde gül degül
Bir kāse virdi meyle leb-ā-leb cabā şabā
(G 3/13-14)

Şabā bu ḥāki ser-i naḥle eylese ĩşār
Semer-feşān olur elbet şüküfe-i taşvır
(K 6/49-50)

Mevc-i büy-ı gül ile def'-i perışānlık için
Deste-i sünbülü zencire ider beste şabā
(T 21/25-26)

Nümāyāndur lebümde āhdan tebhāleler bī-'ad
İder peydā ḥabāb-ı mevci oldıkça şabā müştēd
(G 32/1-2)

Yāruñ alınca sürme-i ḥāk-i rehin şabā
Ardınca uçdı didelerüm ĩşfahāna dek
(G 137/7-8)

sabāh: Güneşin doğduğu andan öğleve kadar geçen zaman, sabah.

Gönül ki leyle-i zülfünde kaldı dil-dāruñ
Görür o āyine-i sīneyi güşāde şabāḥ
(G 25/3-4)

şabāḥ:-a
Raķibi darb idelüm küy-ı dil-rübāda bu şeb
Şabāḥa dek dimesün ṭabl-ı sine dögdüm tek
(G 141/5-6)

şabāh-ı 'ıyd: Bayram sabahı.

Rüyuñ şabāh-ı 'ıyd saçuñ leyletū'l-ķadr
Ĝayrı cihānda 'āşıķa 'ıyd u ķadr nedir
(G 79/7-8)

sābık: Geçmişte, evvelden.

şābık:-da
Hān-ı Maḥmūdun olup şābıkda şadr-ı a'zamı
Eyledi bay ü gedāyı luṭf ile āsüde-ḥāl
(T 26/3-4)

sābıkā: Geçmişte, evvelden.

Şeh-i ĩskender-i Cem-menķabe-i Osman Hānuñ
Sābıkā a'nī Silāhdār Mehemmed Pāşā
(T 13/1-2)

sābir: Sabredici, eden, sabırlı.

Ḥāke düşse cigeri pāresi āh eyleyerek
Nice şabr eyleye bu derde cihānda şābir
(T 9/17-18)

sābir ol: Sabırlı olmak.

'Aciz cihānda derdine dermān bulur Belig
Zinhār şekve eyleme bir ferde şābir ol
(G 142/13-14)

şâbit: XVII. vüzyıl divan şairlerinden Bosnalı Şâbit.

Bâkî vü Nefî vü **Şâbit** Nâbî
Suḥana virdiler âb u tâbî
(Kt 44/1-2)

şâbit:-dir
Ḥayâl-i dil-rübâ kim dîde-i surḥumda **şâbitdir**
Gören bir naqş olunmuş büt şanur anı zer üstinde
(G 175/9-10)

2. şâbitâne: Sabit tarzı.
Dilden Belîğ şu gibi aḳsa ‘aceb degül
Bu **Şâbitâne** tâze gâzeldir selîs olur
(G 49/13-14)

şâbit it: Hareketsiz etmek.

şâbit it:-di
Zemîne naqş olup şad-mâh-ı nev na’l-i
semendinden
Bu ayîn üzre cünbiş **şâbit itdi** necm-i seyyârî
(K 4/3-4)

şabr eyle: Sabretmek, dayanmak.

Mağbûnî-i kâlây-ı fenâ zâhir olur hep
Şabr eyle bu bâzâr-ı nedâmet bozılınca
(G 180/5-6)

şabr eyle:-mek
Du ‘â-yı ḥayr ile **şabr eylemek** gerek yohşa
Bu mâteme nice feryâd uzâr olınsa çi sūd
(T 17/5-6)

şabr eyle:-y, -e
Ḥâke düşse ciğeri pâresi âh eyleyerek
Nice **şabr eyleye** bu derde cihânda şâbir
(T 9/17-18)

şabr id: Sabretmek, dayanmak.

şabr id:-elüm
Belîğ **şabr idelüm** ter-mizâcdur ol şūḥ
Yanında ğirye-i ğam derd-i ‘aşqdan giledür
(G 42/15-16)

şabr id -emem
Raḳşa aġâz idicek **şabr idemem** mâ-ḥaşalı
Dil anuñla bile oynar bayılır nezzâre
(G 207/3-4)

şabr id:-üp
Ḥâmdur büse dirîğ itse o nev-rüste nihâl
Şabr idüp ğam yime her mîve zamân ile olur
(G 76/5-6)

şabr it: Sabretmek, dayanmak.

şabr it:-mez
Hengâm-ı bahâr oldı gönül **şabr itmez**
Ben sâḥa-i bâġa giderüm ğam gitmez
(K 2/1-2)

şâbün: Kirli ve yağlı şeyleri temizlemekte kullanılan, türlü yağlarla alkaliler birleştirilerek yapılan madde.

Piç ü tâb eyledi lif âna ezildi **şâbün**
İstedi kîse-i müşġin sürine dil-bere çün
(Msd 3/25-26)

Gerçi şeb anı karardur dūd-ı âh-ı ‘âşıkân
Dâmen-i çarḫa sürer her şubḫ **şâbün** âfitâb
(G 8/11-12)

Tevbe âşâr-ı günâhı maḥv ider dilden Belîğ
Câme oldıkça mülevveş pâk olur **şabun** ile
(G 178/11-12)

şac: 1. Yavmak.

şac:-di
Kec-küleḥ kâkül ucın gösterüp ol sünbül-i ter
Tabla perçemden eḫibbâsına **şaçdı** ‘anber
(Msd 2/5-6)

2. Atın yelesi.

şac:-ı
E’diyye tarîḫ-i ‘âliyede kâm-yâb iken
Ḥâşâ ki ola arpalıġuñ şacı eşk
(Kt 50/3-4)

3. Baş derisini kaplayan kıllar.

şac:-u, -ñ
Rüyuñ şabâh-ı ‘ıyd **şaçuñ** leyletü’l-ı-kadr
Ġayrı cihânda ‘âşıkâ ‘ıyd u kadr nedir
(G 79/7-8)

şac:-lı
Kâkülüñ fikri ile gülşen-i küyında Belîğ
Şaçlı sünbül göricek itdi taḥayyül perçem
(G 154/11-12)

şâcid: Secde eden.

şâcid:-dür
Degüldür niyyeti üftâdeden iġmaz-ı ‘ayn itmek
Müje mihrâb-ı tâḫ-i ebrüvân-ı yâra **şâciddür**
(G 43/9-10)

şad: 1. Pek çok.

Şad âh kim o gülbün-i gülşen-serây-ı cân
Gül-berg-i ‘ömrüñ itdi hebâ şarşar-ı ḥazân
(Tb 1/41-42)

Şad âh zaḫm-ı ḥançer-i mesmûm-ı miḫnete
Kim yok derün-ı dürc-i eḫibbâda bir devâ
(K 2/95-96)

Şad âh kim o gülbün-i baġ-ı velâyeti
Pejmurde eyledi sitem-i ceyš-i eşkiyâ
(K 2/123-124)

Belîġa **şad** temalluḫ mültezimdür rûḫ-ı ‘Urfiden
Ki Rûmi reşk-i Şîrâz eyledi taḫ-ı suḫandânüm
(K 8/55-56)

Şad āh kim bu pîre-zen-i fitne-zāy-ı çarḥ
Olmuş belā-yı mübrem-i rūḥ-ı revān-ı 'ilm
(K 10/119-120)

Şad āh kim ḥadīka-i dilde ḡubārdan
Biḥ-i nihāl-vürüd-ı elem oldı üstüvār
(K 12/67-68)

Ne 'aceb cāhil olan **şad** ise dünyāda Belīḡ
Rüzgāruñ ḡamı erbāb-ı hüner vāyesidür
(G 46/9-10)

Meclisinde vāz'-ı nā-ber-cā kibār-ı devletüñ
Tab'ma **şad** renciş istişkalden evvel virir
(G 69/11-12)

Düşdük vaṭan vaṭan diyerek 'ākıbet yola
Şad e'l-vedā' nükhet-i ḥāk-i Sitānbula
(G 181/1-2)

Hayf **şad** hayf ki beyninde perī-rüyānuñ
'Aşka cevri ü cefā eylemek āyin oldı
(G 224/3-4)

2. Yüz.
Tenhā nemāned der del şad pāre eks-e düst
Ez yek çerāḡ **şad** boved āyine ḥāne rā
(G 241/7-8)

Tenhā nemāned der del **şad** pāre eks-e düst
Ez yek çerāḡ şad boved āyine ḥāne rā
(G 241/7-8)

sa'd: Uğur

Muqadderden beteri iş **sa'd** u naḥsa i'tibār olmaz
Nişān olmuş Belīḡā tır-i āha bi-güneḥ kevkeb
(G 11/13-14)

sadā: Ses.

Bāl-i semender olsa eger perdehā-yı ḡuş
Eyler güdāḡte anı bir āteşin **şadā**
(K 2/45-46)

Dil-i şad-pāre itmez serzenişden nāle vü feryād
Toḡunsañ çini-i müdāra meclisde **şadā** çıkmaz
(G 97/11-12)

Be destüre soḡan-senca Belīḡ der reh-e me'ni
Şadā kerd der cesmem sāye der şovḡ tekapu rā
(G 423/11-12)

şadā: -lari, -n
İm'ān-ı sem'-ı hūş ile meclisde eyle ḡuş
Mātem **şadāların** naḡam-ı erḡanūnda
(Tb 1/ 31-32)

şadā: -dan
Eser akıbi gelür āh-ı sineden ḡül-bāḡ
Şadādan evvel alur menzilinü dāne-i tūb
(G 12/3-4)

şadā: -sı
Şadāsı nay-zen-i 'aşḡ olur eger muṭrıb
İderse kelleme meclisde kāse-i ṭanbūr
(G 61/9-10)

şadā kı: Seslenmek.
şadā kı: -ma, -m
Farḡum şikeste olsa misāl-i ser-i ḡabāb
Ḳılmam o demde kāse-i faḡfūrveş **şadā**
(K 2/103-104)

şad-āferin: Pek çok takdir.
Yūsuf olsa tāk-ı 'aşḡından eylerken ibā
Naḡra-i evvelde mest itdūñ beni **şad-āferin**
(Ş 2/11-12)

Şāhid-i nazmın ḡüzel şüret virür inşādına
Kilk-i Mānī-pişenüñ **şad-āferin** üstādına
(G 189/1-2)

şadākat: İcten baḡlılık.

Şimdicek dillerde bir efsānedir mihr-i vefā
'Aşık u ma'şūḡı söyletdük **şadākat** bulmadık
(G 133/7-8)

şadākat: -uñ
Sevād-ı mihr ü vefā ḡāk olup ḡöñüllerden
Şadākatuñ eşeri kalmamış eḡibbāda
(G 198/13-14)

**şadā-yı āb-şār-ı nehr-i ḡülşen: Gül bahçesindeki
nehrin şırltı sesi.**
Teḡafül-pişe baḡtumda gelür ḡuş-ı dil-āraya
Şadā-yı āb-şār-ı nehr-i ḡülşen mevc-i eḡḡānum
(K 8/7-8)

şadā-yı 'aşe: Tek aksırık sesi.
şadā-yı 'aşe: -den
Şadā-yı 'aşeden ber-geşte eyler ḡubbe-i dehiri
Meşām-ı Berḡemende cilve ḡılsa bü-yi imānum
(K 8/21-22)

şadā-yı berḡ-i ḡahr: Kudret şimşeginin sesi.
şadā-yı berḡ-i ḡahr: -ı
Şadā-yı berḡ-i ḡahrı cūş idince ḡulle-i deyrüñ
'Aceb mi nīm-i rehden 'avdet itse bāḡ-i naḡūsı
(K 3/57-58)

**şadā-yı debdebe-i ḡaşmet: Kızgınlık tantanasının
sesi.**
şadā-yı debdebe-i ḡaşmet: -i, -y, -le
Mişāl-i kāse-i çini leb-ā-leb olmuşdur
Şadā-yı debdebe-i ḡaşmetiyle ḡuş-ı bilād
(K 11/51-52)

şadā-yı direm: Akçe sesi.
şadā-yı direm: -i
Kimse ḡuş eylesün diyü **şadā-yı diremi**
Aradum anı ḡisāb itmege cezr-i aşemi
(K 7/7-8)

şadâ-yı hânde-i yûsuf ol: Yusuf'un gülüşünün sesi olmak.

şadâ-yı hânde-i yûsuf ol:-ur

Kârvân-ı râh-ı hüsnuñ şâhıdur ol meh aña

Kim şadâ-yı hânde-i Yûsuf olur bâng-i derâ

(T 28/19-20)

şadâ-yı kadem: Adım sesi.

şadâ-yı kadem:-le

Reftâr kim şadâ-yı kademle Mesih-veş

Râha bıraktı zinde idüp pîç ü tâb-ı mâr

(K 12/15-16)

şadâ-yı ma' delet-ârây-ı tîğ-i kahr: Kahr kılıcının adalet süsleyen sesi.

şadâ-yı ma' delet-ârây-ı tîğ-i kahr:-u, -ñ, -dan

Şadâ-yı ma' delet-ârây-ı tîğ-i kahrundan

Nihâd-ı düşmene cân atdı talm-ı şâ'ika-zâd

(K 11/61-62)

şadâ-yı nağme-i cân-süz-ı bülbül: Bülbülün can yakan ezgisinin sesi.

şadâ-yı nağme-i cân-süz-ı bülbül:-i

Üftâdegânuñ ol şeh-i hüsne recâsı var

Güş it şadâ-yı nağme-i cân-süz-ı bülbülü

(Th 1/25-26)

şadâ-yı nağme-i gulgul: Ağzı dar sürahi veya kabaktan içindeki şey dökülürken çıkan ses.

Şadâ-yı nağme-i gulgul kesilmez meclis-i meyden

Murâd üzre mezâkin dâ'imâ icrâdadur mînâ

(G 5/7-8)

şadâ-yı nây-ı ciger-süz: Ciğer yakan ney sesi.

Belîğ gönümüzi âhen olsa da eridir

Şadâ-yı nây-ı ciger-süz u nağme-i Dâvud

(G 35/17-18)

şad-bâr: Yüz kere.

Her şey' biter ammâ ki fenâ bâğında

Şad-bâr ekerüm tohm-ı murâdım bitmez

(R 2/3-4)

Süzilmiş perde-i bādâmdan nûr-ı niğeh şad-bâr

O şühûñ soñra varmış şafha-i rüyında ân olmuş

(G 111/9-10)

şad-bâr ol: Yüz kere olmak.

şad-bâr ol:-a

Bu tarz-ı Belîgâneye şad-bâr ola taşsın

Erbâb-ı dile işte suhan böyle gerekdür

(G 59/21-22)

şad-berg: Yüz yapraklı, katmerli.

Şad-berg gül midür ki bu rengin gâzel

Belîğ Ârâyiş-i hadîka-i şehri Edirnedür

(G 79/15-16)

şad-büse: Pek çok öpücük.

Şadrüm bilinse çeşm-i remed-dide-i cihân

Şad-büse naşş iderdı ser-i hâk-i râhuma

(G 192/11-12)

şad-çâk: Yüz parça, paramparça.

Zülâl-i şevk-i lebiyle mişâl-i teşne lebân

Fezâ-yı şafhada şad-çâk olup leb taşvîr

(K 6/27-28)

şad-çâk eyle: Yüz parça etmek, paramparça etmek.

şad-çâk eyle:-r

Müjgânı müyün eyler her bir nazarda şad-çâk

Tîğ-i nigâh-ı cânân hâkka ki seyf-i kâf'ı

(G 124/9-10)

şad-çâk ol: Yüz parça olmak, paramparça olmak.

şad-çâk ol:-ur

Şad-çâk olur bu mâtemi güş eyleyen gönül

Pür-giryeye eyler 'ayn-ı serâbı bu mâ-cerâ

(K 2/127-128)

sadd: Kapayan, örten, engel olan.

Hayf şadd hayf ki âsib-i fenâdan nâgâh

Oldı pejmürde gül-i revnak-ı bağ-ı hâtır

(T 9/1-2)

Ğam u sürürına dünyânuñ i'tibâr itmez

Belîğ-i nâdire-güftâra şadd pesendim var

(Kt 30/1-2)

şad-dehen: Sad harfine benzeyen ağız.

şad-dehenle:-le

Çillet-i mâdiñ ile bañr ise âdem kim olur

Şad-dehenle yemmi i' lân ider âvâze-i mevc

(G 22/11-12)

şad-dil: Yüz gönül.

Zencir-i zulf-i ħam-be-ħam-ı yâra bestedir

Her bir girihde şad-dil ü her bir şikende cân

(G 156/3-4)

sâde:1. Sadece, yalnızca.

Gözün aç sâde nigâh eyle nigâra zinhâr

Çapama ferce bulursa binîş eyler ağıyar

(Msd 4/17-18)

2. Süsten arınmış, ziynetsiz.

Kıl kadar sâde ruñuñ lutfını görmez cânâ

Levh-i hüsnuñ ħat-ı nev-ħâste pîrâyesidür

(G 46/5-6)

Cemâl-i rüy-ı bütân sâde şafhadur bî-mû

'îmâd-ı kıt'asıdur hüsni-i ħat-ı çâr-ebürü

(G 171/1-2)

sâde:-dür

Şakınmaz herkese mâ-fî'z-żamîrin 'arz ider

dâ'im

Derünü şâfdır naşş-ı ħiyelden sâdedür mînâ

(G 5/5-6)

sâde ol: Süsten arınmış olmak.

sâde ol:-maz

Yâra ma' hüd iki tonluk çuğa var âmâde

Şüfî bir ħırka vü destâr ile olmaz sâde

(Msd 4/37-38)

şad-edeb: Pek çok terbiye.**şad-edeb:-le**

O vâlâ-menzilet kim **şad-edeble** pişgâhında
Dil üzre tâ-be-leb vacibdür istikbâl-i pâ-büsü
(K 3/53-54)

O vâlâ-menzilet kim **şad-edeble** bûs-ı dâmânuñ
Kenâr-ı lebde istihsân ider tab' ı şenâ-ıhvânım
(K 8/43-44)

sâde-dil: Temiz kalp.**sâde-dil:-i**

Haţ-ı nev-hâste nûş-ı lebi pür-nîş itdi
Kaţı çok **sâde-dili** 'aķıbet-endiş itdi
(G 223/1-2)

sâde-dil ol: Temiz kalpli olmak.**sâde-dil ol:-ur**

Rengin dilânuñ ekşer **olur** oğlı **sâde-dil**
Hâşıl ider mi bâde-i gülgün habâb-ı surh
(G 29/5-6)

şadef: Midve, istiridve gibi içinde inci bulunan deniz hayvanı.

Tab'idur kûlzüm-i zehhâr-ı fûnûn-ı şattı
Gevher-i pâk-i ma'ânîye **şadef** dürc-i femi
(K 7/33-34)

şadef:-dür

Baħr-i eş'âr-ı dil-ârâda **şadefdür** elfâz
Perveriş-yâfte lü'lü-yı nihândur ma'nâ
(G 1/21-22)

Bu dükkân bir **şadefdür** güyiyâ baħr-i
melâhâtda
Derûn-ı perverişgâhidur ol lü'lü-yı nâ-yâbuñ
(T 25/13-14)

şadef:-de

Deryâya itse âteş-i ķahrı eger eşer
Eyler **şadefde** dürrü o dem dâne-i enâr
(K 12/115-116)

şadef ol: Sedef olmak.**şadef ol:-ma, -sa, -y, -dı**

Olmasaydı eger ol gevher-i yek-tâya **şadef**
Dir idüm bu küre-i arza tehî dürc-i ĥazef
(G 130/1-2)

şadef-i kevn ü mekân: Alemin sedefi.**şadef-i kevn ü mekân:-da**

Ne 'acâyib dür-i yek-tâ imiş ol gevher-i pâk
Ki bulnmaz **şadef-i kevn ü mekânda** aña eş
(G 109/7-8)

sâde-rüyân-ı semen-büy: Yasemin kokulu sade yüzlüler.**sâde-rüyân-ı semen-büy:-ı,**

Görüp igmâz iderken **sâde-rüyân-ı semen-büyü**
Gözüm dört oldı gördüm nâ-gehân ol çâr-ebriyü
(G 210/1-2)

şad-genc: Pek çok hazine.**şad-genc:-e**

Şad-gence dest-res saña âsân idi Belîğ
Biñ ma'rifet geçeydi Sitânbulda bir pula
(G 181/17-18)

şad-güne: Yüz türlü, yüz çeşit.

Olup azürde-dil **şad-güne** âlâm-ı ĥavâdişden
Tırâz-ı tāk-ı nisyân eyledüm dîvân-ı eş'ârı
(K 4/59-60)

Şad-güne 'inayetle ne var eyleyüp ikrâm
Akrân arasında bu kuluñ yüzli bulnsam
(Kt 33/5-6)

şad-hayf: Yüz kere vazık.

Ĥayf u **şad-hayf** geçüp 'ömr-i girân-mâye 'abes
Dilde ta'dâd-ı sinin ile elem kaldı faķaţ
(G 119/9-10)

şad-hezâr: Yüzbinlerce.

Gülçin-i bâğ-ı ĥüsnî olunca o nev-ĥaţuñ
Biz **şad-hezâr** ĥâr-ı cefâya tayanmışuz
(G 104/5-6)

şad-hezâr:-an

Dil-i mecrühuma biñ zaĥm açarken ġamze-i ser-tîz
Şunar müjgân-ı kec-dest-i nigâha **şad-hezâran** tiğ
(G 126/7-8)

şadır: Ortaya çıkan.

Geldüm bu deyr-i 'âleme rind-i ķalenderüm
Şaff-ı ni'âl-i bezm ile bilmem **şadır** nedir
(G 79/3-4)

şadır ol: Ortaya çıkmak.**şadır ol:-dı**

Naķd-i dil ġasb eylemiş üftâdeden ol bî-emân
Şimdicek ĥaţ **şadır oldı** anuñ istirdâdına
(G 189/13-14)

şadır ol:-ur

Dü la'li sürh ile tenvine beñzer ammâ kim
Tekellüm ile dehen nün u şın **olur şadır**
(K 5/7-8)

Erbâb-ı kerem olsa nihâl-i bî-ber
Şadır mı olur ehl-i ma'ârifden eşer
(R 14/1-2)

şad-lerziş: Pek çok titreyiş.

Her bir varaķda her biri **şad-lerziş** öğredür
Sîm-âbvâr cünbiş-i mevc-i nigâhuma
(G 192/21-22)

şad-mâh-ı nev: Pek çok yeniay.

Zemîne naķş olup **şad-mâh-ı nev** na'ı-i
semendinden
Bu ayın üzre cünbiş şâbit itdi necm-i seyyârı
(K 4/3-4)

şadme: Carpma.

Hâmem esâs-ı beyte metânet virir iken
Bir şadme ile itdi felek beytümü hârâb
(Kt 10/3-4)

şadme:-si, -dür

Ne perî şadmesidür serde ne sevdâ-yı cünün
Beni aşüfte iden ol gül-i handânumdur
(G 50/25-26)

şadme-i emvâc-ı meyl-i eşk: Gözyaşı dalgasının çarpması.

Şadme-i emvâc-ı meyl-i eşk ile şâm u seher
Gerdiş-i çârğ-ı felek dūlab şeklin gösterür
(G 231/7-8)

şadme-i kahr: Sıkıntı musibeti.

şadme-i kahr:-ı
Şadme-i kahrı göz açdırmaya bed-bîn olana
Tütüya eyleye bārutını çeşm-i a' dā
(T 13/37-38)

şadme-i seyl-i havâdis: Bela selinin çarpması.

şadme-i seyl-i havâdis:-e
Tağat gelür mi şadme-i seyl-i havâdişe
Kadd-i hamîde ile cihanda pül olmasam
(G 150/9-10)

şad-naḥun ol: Yüz tırnaklı olmak.

şad-naḥun ol:-sa
Dest-i felekde meh gibi şad-naḥun olsa da
Pür-piç-i kâr-ı bî-dile olmaz girih-güşā
(K 2/85-86)

şad-päre: Yüz parça.

Hvâhiş-i nağd-i revân ile gelince o perî
Define kendin atar bulsa eger şad-päre
(G 207/11-12)

şad-päre eyle: Yüz parça etmek.

Şad-päre eyle gönlümü äyîne-hāneveş
Mazhar düşe her äyîne 'aks-i hilālūñe
(G 193/5-6)

şad-päre eyle:-r

Bu cünbiş her kadem şad-päre eyler rişte-i cānı
Meded ārām vir düşında nağş-ı mevc-i kālāya
(K 9/21-22)

şad-päre id: Yüz parça etmek.

şad-päre id:-er
Bu cism-i nerm ile 'azm eylesek beyābāna
İder vücūduñı şad-päre tîğ-i mevc-i serāp
(Mf 51/1-2)

şad-päre it: Yüz parça etmek.

şad-päre it:-di
Kesret-i 'aşıka meyl ideli ol âfet-i cān
İtdi şad-päre beni erre-i sîn-i ḥaşret
(G 15/27-28)

sadr: 1. Oturulacak en iyi yer.

şadra:-a
'Aşrımızda eylemiş her şadra bir nā-kes ku'üd
'Arz-ı ḥacât idecek ehl-i seḥâvet bulmadık
(G 133/3-4)

2. Ön.

şadr:-i
Şaff-ı ni'âl ü şadri nice fark idem Belîğ
Bilmez Kalendarân-ı ḥakîkat nedir rüsüm
(G 148/13-14)

sadra: Meclisin önü ve en muteber yeri.

Ekâbir-i şu'arâ meclisinde şadra geçüp
Belîge besdür adamlık bu kâle-i mensûc
(G 24/15-16)

sadra geç: Başa geçmek.

şadra geç:-di
Yârūñ yanınca bezmümüze gelse bellüdür
Sadra geçerdi ḥançeri bir dem celis olur
(G 49/9-10)

şadr-ı a'zamı ol: En büyük sadrazam olmak.

şadr-ı a'zamı ol:-up
Hân-ı Maḥmūdun olup şâbıkda şadr-ı a'zamı
Eyledi bay ü gedâyı lutf ile âsüde-ḥâl
(T 26/3-4)

şadr-ı esbağ: Evvelki sadrazam.

Hıdîv-i dehr şadr-ı esbağ 'Abdu'llāh Paşa kim
Münevverdür derüni lücce-i âb-ı muşaffādan
(T 24/1-2)

şadr-ı mu'allā: Ulu sadrazam.

şadr-ı mu'allā:-da
Ḥıfz idüp anı kūdūrât-ı cihāndan Mevlā
'İzz ü nāz ile ola şadr-ı mu'allāda muḳîm
(T 22/17-18)

şadr-ı mu'allāya eyle: Ulu sadrazam yapmak.

şadr-ı mu'allāya eyle:-sün
Fehm iden kadrini yanında o şāh-ı ḥüsnūñ
Eylesün ḥançerini şadr-ı mu'allāya celis
(G 105/13-14)

şad-sāl: Asır, yüzyıl.

Bulmaz bu cāy-gehde olan lūliyān gibi
Şad-sāl gāvta eylese deryāya Sönbekî
(Kt 55/5-6)

şâf: 1. Temiz.

şâf:-dır
Şaḳınmaz herkese mā-fî'z-zamîrin 'arz ider
dā'im
Derüni şâfdır nağş-ı ḥiyelden sâdedür mînā
(G 5/5-6)

Şâfdır tîneti ol rütbe ki eşkâl-i havâs
Sâyesinde görinür äyîneveş bî-minnet
(G 15/7-8)

O rütbe **şâfdur** cism-i bilürî ol gül-endâmuñ
Ki mevc-i bâdeyi ta‘dâd kıbildir gülüsında
(G 183/3-4)

2. Yan yana dizilmek.

Mihrâb-ı ebruvâna **şaf** çekdi hayl-i müjgân
Cümle muhassenâti olinca rüy-ı câmî‘
(G 124/3-4)

şaf bağla: Yan yana dizilmek.

şaf bağla:-dı
Ka‘bedür merdümek-i çeşmi ki efrâfında
Müje huccâca bedel secde-künân **bağladı şaf**
(G 130/7-8)

şâf ol: Halis olmak.

şâf ol:-a
Sâkî şarâbı eyleme âlüde **şâf ola**
Emvâc-ı rüz-ı neş‘e ile dil-şikâf ola
(Tb 2/21-22)

Mînâ içinde böyle huşuşâ ki **şâf ola**
Men‘i fakîhün ol meyi şâyed hilâf ola
(Tb 2/27-28)

şâf ol:-ma, -y, -an
Kalur şebnem gibi **şâf olmayan** hâk-i
mezelletde
Ki her bir kaçreyi eflâke mihr-i âsumân çekmez
(G 91/5-6)

şâf ol:-sa
Gönül **şâf olsa** sevdâ-yı cihândan pâk olur zîrâ
‘İbâdet-hâne-i İslâmiyânda büt-perest olmaz
(G 86/7-8)

şafâ: Kedersizlik, endişesizlik, gönül şenliği.

Pür olsa şafâ-i âyineden cevher cilâ çıkmaz
Hağ-ı ruhsârûna yüz virme ey meh-rû **şafâ**
çıkılmaz
(G 97/1-2)

Gitdi cihândan ol gül-i nev-rüste ba‘d-ezîn
Zevk ü **şafâ** cihânda hem olsun hem olmasun
(G 157/3-4)

Esb ü kabâ ‘atıyye-i resm-i mülük ise
Ol şeh-süvâr-ı nâz **şafâ** bahş ider kula
(G 181/9-10)

şafâ:-sı
Şanmañ ki her meyün dil ü câna **şafâsı** var
Her mey gülü-yı humda cüşiş-nümâsı var
(Th 1/3-4)

şafâ:-dan
Virür cünbiş **şafâdan** dest-yârî-i dü-çeşmiyle
Terâzû-yı hayâle gevher-i deryâ-yı ‘irfânım
(K 8/51-52)

‘Utârid ile hâme-i zerrîn ile âşâr-ı rengînin
Şafâdan eylesün taħrîr levh-i mihr-i ğarrâya
(K 9/59-60)

şafâ:-sı, -n, -dan
Sezâdur cünbiş itse hod-be-hod şimdi
şafâsından
Alup âğuşa ol simîn-tenî gehvâre-i zerrîn
(T 11/11-12)

şafâ:-dır
Nice dert üstine zevk itmesün kim hafta başında
Şafâdır pîr-i ‘aşka ola tâze berber altında
(Mf 28/1-2)

şafâ:-lar
Olur elfâz-ı nâzûk cilvegâh-ı ma‘nî-i rengîn
Mey-i gülgün **şafâlar** bahş ider câm-ı
muraşşa‘da
(G 173/5-6)

şafa vir: Rahatlatmak, mutlu etmek.

şafa vir:-miş
Bir **şafa virmiş** bahârûñ feyzi kim bülbüllere
Perdeden râz-ı derün ‘arz itdi ‘aynekvâr gül
(G 146/5-6)

şafâ vü neş‘e: Huzur ve mutluluk.

Şakın mühiş havâdiş gibi yârâna kesel virme
Şafâ vü neş‘e vir her varduğun bezme şarâbasâ
(G 4/7-8)

şafâ-âbâd: Gönül şenliği.

şafâ-âbâd:-da
Çeşm-i nergis nakş olaldan bu **şafâ-âbâdda**
Sebze-i bigâneye eyler nigâh-ı âşinâ
(T 1/19-20)

şafâ-pezir ol: Huzur bulmak.

şafâ-pezir ol:-ınca
Hâtır olinca neş‘e-i meyden **şafâ-pezir**
Güş it şarîr-i hâme-i destân-serâ ne dir
(Tb 2/13-14)

şafâ-yı bâde: Kadeh şenliği.

şafâ-yı bād:-y, -e
Şafâ-yı bâdeye taħris idüp ehibbâyı
Dizer cevânibe gülden hezâr sâgar şâh
(G 28/11-12)

şafâ-yı cevher-i âyîne-i ‘ilm: İlim aynasındaki incinin eğlencesi.

Ğubâr-ı cehli hâmem mahv idüp ser-şafâ-i
dilden
Şafâ-yı cevher-i âyîne-i ‘ilm oldı yârânım
(K 8/53-54)

şafâ-yı hâtır ol: Gönül şenliği olmak.

şafâ-yı hâtır ol:-maz, -sa
Yetişmez keyfimiz esbâb-ı ‘işret hâzir olmazsa
Mey içmek mürîş-i ğamdur **şafâ-yı hâtır**
olmazsa
(G 199/1-2)

şafâ-yı mevc-i nür-ı ʔal'at: Yüzdeki nur dalgasının huzuru.

şafâ-yı mevc-i nür-ı ʔal'atı:-ı, -n, -da
Şafâ-yı mevc-i nür-ı ʔal'atında ehl-i vicdânun
Gül-i bādâm-ı naḥl-i ʔūra döndi çeşm-i ḥünbârî
(K 4/21-22)

şafâ-yı mey-i kühen: Eski şarabın verdiği gönül şenliği.

Yokdur şarâb-ı nevde **şafâ-yı mey-i kühen**
Nev-kîselerde da'vâ-yı naḥd-i şehâ'abeş
(G 20/11-12)

şafâ-yı neş'e-i bintü'l-'ineb: Şarabın verdiği gönül şenliği.

şafâ-yı neş'e-i bintü'l-'ineb:-den
Şafâ-yı neş'e-i bintü'l-'inebden olsa lâ-yâ'kıl
Okur ebnâ-yı 'aşra ümm-i şibyân ḥvâce-i ebced
(G 32/7-8)

şafâ-yı neş'e-i vaşf: Kedersiz, neşeli özellikler. şafâ-yı neş'e-i vaşf:-u, -ñ, -la

Şafâ-yı neş'e-i vaşfuñla reşk-i bülbüldür
Şarîr-i lağziş-i mestâne-pây-ı kîlk-i debîr
(K 6/103-104)

şafâ-yı sîne-i berrâk: Saf ve huzurlu göğüs.

şafâ-yı sîne-i berrâk:-ı
Şafâ-yı sîne-i berrâkı saḥ-ı âb-ı bilür
Misâl-i noḡta dü-pistân ḥabâbe-i mädür
(K 5/17-18)

sâf-dil: Temiz yürekli.

Ġamgîn olur meşîme-i mäderde **sâf-dil**
Dür-c-i şadefde dürr-i yetîmün ğubârî var
(G 173/9-10)

şaf-ender-şaf ol: Sıra sıra dizilmek.

şaf-ender-şaf ol:-up
Seyr eyle **şaf-ender-şaf olup** ol kaşî yayuñ
Her bir müjesi nâvek-i peykân gibi parlar
(G 52/7-8)

saff-ı ni'âl: Nalların sırası.

Şaff-ı ni'âl ü şadri nice fark idem Belîğ
Bilmez Ƙalenderân-ı ḥaḡḡat nedir rüsüm
(G 148/13-14)

saff-ı ni'âl-i bezm: Meclisteki avakkabların sırası.

Geldüm bu deyr-i 'âleme rind-i Ƙalenderüm
Şaff-ı ni'âl-i bezm ile bilmem şadır nedir
(G 79/3-4)

safha: Bir sevin vassı vüzü, savfa, levha.

Mıstar-keşîde **şafha** gibi levḥ-i ṭab'uñ
Eyle hemîşe nâḥun-ı mâtemle pür-figâr
(Tb 1/97-98)

Safha gülşen iki mışra' serv-i dil-cüdur baña
Mışra' inuñ beyti güyâ bir akarsudur baña
(R 22/1-2)

Beyâz-ı dîde **şafha** anda naḡş-ı merdümek
merkez
Ser-i târ-ı niğeh hem-gerdiş-i pergârdur sensüz
(G 102/9-10)

Dil mîve ümîdi ile bâğa şecer ekmiş
Bir mezra'adur **şafha** kalem ney-şeker ekmiş
(G 108/1-2)

şafha:-dan

Bir âh idüp yıkılır ḥâke **şafhadan** taşvîr
Eger kelâm-ı revân-bâḡş-ı la'lüñ eylese ğüş
(K 6/3-4)

şafha:-sı, -n

Naḡş-ı kademle tefrîş-i pâ itdi **şafhasın**
Mevc-i şikeste-cevher-i mir'ât-i tâb-dâr
(K 12/7-8)

şafha:-sı, -n, -a

Cirm-i gül-câmları câm-ı Sikenderdendür
Cilveger **şafhasına** naḡş-ı sipenc-i Dâra
(T 21/23-24)

şafha:-y, -a

Dildür zuḥür-ı 'aşka sebeb levḥ-i sîne
Bî-ḥarf ma'nî **şafhaya** taḥrîr olur mı ḥîç
(G 23/7-8)

Ağzım şulanup dâ'ıye-i ḥvâhiş-zerle
Bir ḡatre düşüp **şafhaya** zer-lafzı silindi
(Kt 32/3-4)

Beyt-i ebrüya hele toğrısı ben daḥl idemem
Şafhaya saḡr birâz geç yazılır mıstarsız
(G 99/3-4)

Muşavver cismi naḡş itmekte şan'at gösterir
yoḡsa
Nice taşvîr ide ol rûḥ-ı pâki **şafhaya** Mânî
(G 218/7-8)

şafha:-da

Belîğ erbâb-ı nazma ḥâksârî 'ayn-ı şöhredür
Ki maḡta' **şafhada** pest olmayınca böyle nâm
almaz
(G 48/13-14)

Dü-la'lüñ **şafhada** tenvîne beñzer kim 'ayân
olmuş
Derünında dehânuñ nündür güyâ nihân olmuş
(G 111/1-2)

Şafhada surḡ ile tenvîne müşâbih dü-lebüñ
Ki derünında anuñ nün-ı ḥafîdür dehenüñ
(G 140/5-6)

Añı sîr-âb eylesem mîzâb-ı ḥâmemden Belîğ
Şafhada taşvîr olan gülbün virür her bâr gül
(G 146/17-18)

- Beligā esb-i hāme **şafhada** cevlāna geldikçe
Enāmīl Haydar-ı Kerrāra beñzer Döldül üstinde
(G 174/9-10)
- şafha:-dur**
Cemāl-i rüy-ı bütān sāde **şafhadur** bī-mū
‘İmād-ı kıt’ asıdur hüsni-ı haṭṭ-ı çār-ebür
(G 171/1-2)
- şafhada nāfe-i āhū-yı hoten: Hoten abusunun göbeğinin yüzündeki misk.**
şafhada nāfe-i āhū-yı hoten:-dür
Nefha-i büy-ı şafa-āver-i cāndur maẓmūn
Şafhada nāfe-i āhū-yı Hotendür elfāz
(G 121/5-6)
- şafha-i āyīne: Aynanın yüzü.**
şafha-i āyīne:-de
Çāk olur cünbiş-i ‘aksūñle eger cevherden
Şafha-i āyīnede olmasa şirāze-i mevc
(G 22/3-4)
- şafha-i āyīne:-den**
Pür olsa **şafha-i āyīneden** cevher cilā çıkmaz
Haṭṭ-ı ruhsāruña yüz virme ey meh-rū şafā
çıkmaz
(G 97/1-2)
- şafha-i āyīne:-y, -e**
Ben o bed-baḥtam ki baqsam **şafha-i āyīneye**
Baḥt-ı şümumdan baña ‘aksimde rev-gerdān
olur
(Mf 11/1-2)
- şafha-i baḥr: Denizın yüzü.**
Düşmez ḥayāl-i hestī-i dünyā derünuma
‘Aks-i vücūdi **şafha-i baḥr** eylemez kabūl
(G 144/3-4)
- şafha-i berg-i semen: Yasemin yaprağının yüzeyi.**
Ḥāk-i kademūñ şafha-i berg-i semen üzre
Şeb-nem gibi rüşen görinür nesteren üzre
(G 185/1-2)
- şafha-i cān: Can sayfası.**
Düşelden **şafha-i cān** üzre naqş-ı dāne-i ḥalūñ
Ġam-ı mūr-ı haṭṭ-ı şahrā-yı dilde cüst-cū eyler
(G 62/3-4)
- şafha-i dil: Gönül sayfası.**
şafha-i dil:-de
Ḥayāl-i nāzükūñ naqş eylemekden **şafha-i dilde**
Füyüzāt-ı nümū-yı ‘aşş ile maqşad teccessümdür
(G 58/15-16)
- şafha-i dīvāra: Duvarın yüzü.**
şafha-i dīvār:-a
Bir mücevhər pür-cilā āyīne zan eyler gören
Şafha-i dīvāra ‘aks itdikçe emvāc-ı hevā
(T 1/27-28)
- Virdi hep işğüfeye altun şuyı neşv ü nemā
Şafha-i dīvāra resm olmış kırı bir naqş iken
(T 1/37-38)
- Virdi hep işğüfeye altun şuyı neşv ü nemā
Şafha-i dīvāra resm olmış kırı bir naqş iken
(T 1/37-38)
- Benüm helāküme ihyā ider o İsi-dem
Raķibi **şafha-i dīvāra** itseler taşvır
(K 6/41-42)
- Şafha-i dīvāra** resm olmış kırı bir naqş iken
Virdi hep altun şuyı şüküfeye neşv ü nemā
(T 29/3-4)
- şafha-i erkām: Rakamların yüzü.**
şafha-i erkām:-dur
İder ol meh nigāhın şarf-ı naqş-ı ḥāl ü haṭṭ zirā
Ḥisāb-ı naqd-i ḥüsne **şafha-i erkāmdur** mir’at
(G 13/7-8)
- şafha-i ġarrā-yı rüh: Canın güzel sayfası.**
Levh-i divān-ı kazādan intihāb olmış Belig
Reng-i maẓmūn ile pürdür **şafha-i ġarrā-yı rüh**
(G 27/23-24)
- şafha-i ḥātır: Hatır sayfası.**
şafha-i ḥātır:-da
Şeherde ḥabb-i afyon neş’esinden bī-niyāz eyler
O şuḥūñ **şafha-i ḥātırda** naqş-ı ḥāl-i Hindüsü
(K 3/21-22)
- şafha-i ḥurşid: Parlak sayfa.**
şafha-i ḥurşid:-e
Rüyumuñ vaşında ra’nā bir ġazel yaptım bugün
Şafha-i ḥurşide taḥrīr eyledi küttāb-ı çarḥ
(G 30/11-12)
- Naẓm-ı Belig **şafha-i ḥurşide** sebt içün
Mirrīḥūñ aldı tıġm ‘Utārid kalem yonar
(G 235/9-10)
- şafha-i mecmū ‘a-i pāki: Temiz mecmua sayfası.**
Bu demlerde yine ey nükte-sencān-ı suḥan
müjde
Beligūñ **şafha-i mecmū ‘a-i pāki** ġazellenmiş
(G 112/13-14)
- şafha-i merdümek-i dide: Göz bebeği sayfası.**
şafha-i merdümek-i dide:-y, -e
İtmeden bu ġazel-i pākī Beligā tebyiz
Şafha-i merdümek-i dideye itdüm tesvid
(G 31/15-16)
- şafha-i mīnā: Şişenin yüzü.**
şafha-i mīnā:-y, -a
Va’d-ı pūç-ı mün ‘imān-ı ‘aşrı engüşt-i Belig
Şafha-i mīnāya eşk-i çeşm ile taḥrīr ider
(G 82/15-16)
- şafha-i ruhsār: Yüz sayfası.**
şafha-i ruhsār:-ı, -n, -a
Çeker tār-ı nighle aña maşar dide-i ḥod-bīn
Anuñçün **şafha-i ruhsārına** haṭṭ-ı emān geldi
(G 211/7-8)

- O şuhûn **şafha-i ruhsârına** hat geldi iş bitdi
Diyâr-ı Rûma ceyş-i zengî geldi târ-mâr itdi
(G 212/1-2)
- şafha-i rüy: Yüz sayfası.**
şafha-i rüy:-ı, -n, -da
Şafha-i rüyunda ol kaşlarla hatt-ı la'î-yâr
Bir rübâ'idür ki hüsn-i hatt ile Şevket-hayâl
(Ş 1/7-8)
- Süzilmiş perde-i bādāmdan nūr-ı nîgeh şad-bâr
O şuhûn soñra varmış **şafha-i rüyunda** ân olmuş
(G 111/9-10)
- şafha-i şî'r-i rengin: Parlak şiirin sayfası.**
Gezdürür elden ele **şafha-i şî'r-i rengin**
İ'tibârî kadehün neş'e-i şahbādandur
(Mf 57/1-2)
- şafha-i taq: Kubbenin yüzü.**
şafha-i taq:-ı, -n, -a
Şafha-i taquna hayretle temâşasından
Eylemez târ-ı nîgeh dîdeye 'avdet kat'â
(T 21/11-12)
- şafha-i zerkâr: Altın işlemeli sayfa.**
şafha-i zerkâra:-a
Taşvîr-i yârî **şafha-i zerkâra** sebt için
Naqqâş-ı Çîn sa'y ile cân virdi şürete
(G 188/17-18)
- şâf-ı deryâ-dil ol: Temiz ve geniş gönüllü olmak.**
şâf-ı deryâ-dil ol:-up
Seni telvîşe murâd eyleyeni pâke çıkar
Şâf-ı deryâ-dil olup eyleme icrâ-yı ğarâz
(G 117/3-4)
- şâfî eyle: Temizlenmek.**
şâfî eyle:-miş
Bahâr ol rûtbe şâfî eylemiş kim tıynet-i bâġı
Virür âvâze elden düşse reng-i şu'le-i hımnâ
(G 6/9-10)
- şaf-ı müjgân: Kirpiklerin sırası.**
Birbirlerinden aracıdur ayırur nigâh
İtdikçe çeşm için şaf-ı müjgân mücâdele
(G 186/3-4)
- şaf-ı müjgân-ı yâr: Sevgilinin kirpiklerinin sırası.**
şaf-ı müjgân-ı yâr:-ı
Şaf-ı müjgân-ı yârî der-hayâl itdikçe şevkından
Reg-i dil cünbiş eyler kâlsa yüz bîñ nişter
altında
(G 190/7-8)
- şaf-ı peygâr: Pergel safları.**
şaf-ı peygâr:-dur
Kıyâmetler kopar her göz yumup açınca
çeşmimde
İki cânibde müjgânım **şaf-ı peygârdur** sensüz
(G 102/11-12)
- şafra-şiken ol: Öd koparmak.**
şafra-şiken ol:-ur
Âşüfteġana bu kürevî bâġ-ı 'âlemün
Şafra-şiken olur mı turunc-ı kefidesi
(G 213/15-16)
- şafra-yı heves: Arzu ödü.**
Âşika **şafra-yı heves** renc olur
Aña devâ ġabġab-ı nârenc olur
(G 67/1-2)
- şaf-şiken-i kalbgâh-ı dârâ: Dara'nın kalbinde safları dağıtan.**
şaf-şiken-i kalbgâh-ı dârâdur:-dur
Bezimde meclis-i Şeh-i Baykarâya reşk-efken
Rezimde **şaf-şiken-i kalbgâh-ı Dârâdur**
(K 5/39-40)
- şâf-şînet ol: Temiz huylu olmak.**
şâf-şînet ol:-an, -uñ
Şâf-şînet olanuñ pâyını takbîl iderüz
Ki öpen âyineyi kendi lebin eyler büs
(G 107/3-4)
- şafvet-i âb u havâ: Havanın ve suyun saflığı.**
şafvet-i âb u havâ:-dur
İ'tidâl üzre binâ olduġına
Şafvet-i âb u havâdur dü-güvâh
(T 23/9-10)
- sâġ: Vücudun sağ tarafı.**
sâġ:-ınca
Tıfl-ı dile virmez mi o düşîze-i ra'nâ
Pistânçe-i nârencini **sâġınca** solınca
(G 180/11-12)
- sâġ ayakkabı deġil:** Bir kimsenin güvenilmez olduġunu belirten bir söz.
sâġ ayakkabı deġil:-dir
Beni yâbâna atar eski pâ-buç gibi o yâr
Çıkma yoldan **sâġ ayakkabı deġildir** aġyâr
(Msd 5/7-8)
- sâġar: Kadeh.**
Şafâ-yı bâdeye tahris idüp ehibbâyı
Dizer cevânibe gülden hezâr **sâġar** şâġ
(G 28/11-12)
- Sa'âdet-dîdegân ikbâl ile dünyâ-perest olmaz
Ki mey-hvâr-ı kühen bir iki **sâġar** meyle mest
olmaz
(G 86/1-2)
- sâġar:-da**
Sâġarda olan pertev-i mey gibi o şuhûn
Reng-i ten-i gülgünü çıkar pirehen üzre
(G 185/13-14)
- sâġar ol: Kadehin bulunması.**
sâġar ol:-ma, -sa
Bu tîregâha bakmaz idüm **sâġar olmasa**
Gül-câm-kâh-ı meclisi pür-tâb-ı cân-fezâ
(K 2/41-42)

sāgar vir: Kadeh sunmak.**sāgar vir:-ür**Ecnebîye aşınâdan çok kerem eyler kibâr
Ebre şu gird-âba deryâ bir tehî **sāgar virür**

(G 63/5-6)

sāgar-ı âyine: Ayna şeklinde olan kadeh.**sāgar-ı âyine:-si**Kim alsâ destine iklim-i Hindî seyr eyler
Cihânı gösterir insâna **sāgar-ı âyinesi**

(G 227/9-10)

sāgar-ı leb-rîze 'aks-i ğabġab-ı sâķi: Şarap sunanın gerdanındaki dolu şarabın yansması.Düşelden **sāgar-ı leb-rîze 'aks-i ğabġab-ı sâķi**
ġabâb-ı bâde-âsâ gözlerüm kaldı mül üstinde

(G 174/3-4)

sāgar-ı mey: Şarap kadehi.Pehlevânsın hele pîş-kabzâda ey **sāgar-ı mey**
Bir ayâġ ile nice tâze cevânı yıkduñ

(G 139/5-6)

sāgar-ı mül: Şarap kadehi.**sāgar-ı mül:-i**Mümkün olurdu çekse biraz **sāgar-ı müli**
ġġüş-ı vaşla çekmek o mest-i teġâfüli

(G 214/1-2)

sāgar-ı ser-şâr: Ağzına kadar dolu kadeh.Cem' iderse baġda gül-çîn eger bisyâr gül
Besdür erbâb-ı dile bir **sāgar-ı ser-şâr** gül

(G 146/1-2)

sāgar-keşân-ı meclis: Meclisin kadeh çekeni.**sāgar-keşân-ı meclis:-e****Sāgar-keşân-ı meclise** keşf ola bî-hicâb
Sırr-ı ġafi-i sâķi-i Kevser Ebu Türâb

(Tb 2/7-8)

sāġir: Küçük ufak.Tekellüm-âver-i şuġrâ-yı bâġş-i kübrâdan
Olur delâ'iline ġande-zen **sāġir** ü kebîr

(K 6/57-58)

sâha: Arsa.**sâha:-st, -n**ġubâr-ı mâ-sivâdan pâk idince **sâhasın** ey dil
ġarım-ı sîneye yâruñ cefâsı mîġmân geldi

(G 211/9-10)

sâha-i bâġ: Bahçe meydanı.**sâha-i bâġ:-a**Hengâm-ı bahâr oldu ġöñül şabr itmez
Ben **sâha-i bâġa** giderüm ġam ġitmez

(R 2/1-2)

sâha-i çemende: Çimenlik meydan.**sâha-i çemen:-de**Nihâl-i kâmeti bâr-ı nigâh-ı 'aşıkdan
ġırâm-ı nâz idemez **sâha-i çemende** dilîr

(K 6/7-8)

sâha-i eflâk: Gökyüzü arsası.**sâha-i eflâk:-e**Muġit-i cüd u fazlı **sâha-i eflâke** hem-serdür
Pür oldu mevce-i âvâzesinden ġüş-ı iz'ânüm

(K 8/45-46)

sâha-i eyvân: Sarayın avlusu.**sâha-i eyvân:-a**Bu nümâyişdür ziyâde zîver-i naķş-ı ġasîr
Mevc-i pertev **sâha-i eyvâna** besdür büriyâ

(T 1/21-22)

sâha-i ġatır: Gönül meydanı.**sâha-i ġatır:-da**Başıldı ġerd-i külfet **sâha-i ġatırda** eşkülme
ġubâr-ı ser-keşi her yerde teskîn eyleyen reşdür

(G 48/7-8)

sâha-i kaşr: Sarayın meydanı.**sâha-i kaşr:-a**Rûġmı kabza ider istiġyâ
Sâha-i kaşra ġelüp 'Azrâ'îl

(T 20/23-24)

sâha-i kaşra reh-yâb: Yol bulucu sarayın avlusu.Olmasun bād-ı fenâ **sâha-i kaşra reh-yâb**
Bânî-i kaşr ola ġülzâr-ı sa'âdetle ġulûd

(T 10/13-14)

sâha-i mâtem-serây-ı 'âlem: Dünyadaki hüznün sarayının yeri.**sâha-i mâtem-serây-ı 'âlem:-de**'Aceb bu **sâha-i mâtem-serây-ı 'âlemde**
Şarîr-i ġâme-i meydür ġande-i suġân-perdâz

(G 90/13-14)

sâha-i şafġa Sayfanın meydanı.**sâha-i şafġa:-st, -dur**Ehl-i 'irfâna hücüm-i ġamdan
Sâha-i şafġasıdır cây-ı penâġ

(T 23/23-24)

sâġâ'if-i evrâk-ı cû: Cömertlik sayfalarının yaprakları.**sâġâ'if-i evrâk-ı cûd:-uñ, -ı**Encüm degül **sâġâ'if-i evrâk-ı cûduñ**
Eyler zamâne nuķra döküp rüz-ı şeb şümâr

(K 12/145-146)

sâġâvet-pîşe: Cömertlik huyu.Elem çekmez **sâġâvet-pîşe** işâr-ı diremden hiç
Döküp naķd-i sirişki dîde-i ġiryân olur maġzûz

(G 120/5-6)

sâġâyif-i raķam-ı maştar-ı 'anâ ol: Zahmet mastarı işaretinin sayfaları olmak.**sâġâyif-i raķam-ı maştar-ı 'anâ ol:-dı**Sinemde şerġalar çekilüp tîġ-i ġadr ile
Oldı **sâġâyif-i raķam-ı maştar-ı 'anâ**

(K 2/73-74)

şahbâ: Sarap.

Kim **alsa** destine ser-mest olur eş'âr-ı renginüm
Bu elfâz içre ma'nâ şîşede **şahbâ** midür bilmem
(G 155/11-12)

şahbâ:-da

Fânüs içinde şu'le vü **şahbâda** neş'eveş
Virdi fütürü-ı feyz ile pertev bedende cân
(G 156/11-12)

şahbâ-yı la'lfâm: Kırmızı renkli şarap.

Olmam firib-ıvorde ben ey şüh-ı sâde-rü
Şahbâ-yı la'lfâm degül 'anberiyeye bû
(Tb 2/75-76)

şahhâf: Eski kitap alıp satan kimse, kitapçı.

Fünûna dâd u sitedle olur mı hiç vâkıf
Niğâyeti kütübün ismin öğrenür **şahhâf**
(G 128/3-4)

şahib: Bir sevin mülkiyetini ve o sevi istediği gibi kullanabilme hakkını elinde bulunduran kimse, mâlik.

şahib:-i, -n
Hudâ hem **şahibin** hem müştêrsin eylesün
ma'mûr
Ola tâ kim bu tâğ-ı târem üzre düz-ı meh-tâbuñ
(T 25/17-18)

şahib:-i

Kıymet-i gevher-i dendâni bilinmez yârûñ
Yazmamış anı Dürer **şahibi** Monlâ Hüsrev
(G 169/3-4)

Mağfîret hil'atini geysel n'ola ehl-i siyâm
Hâdeme **şahibi** 'ıydiyye virür huddâma
(G 194/7-8)

şahib çık: Korumak, koruyucu olmak, ilgilenip gözetmek.

şahib çık:-ar
Pây-mâl itse çedik gibi ayakda eşnâf
Öyle perdâhsızca **şahib** mi **çıkâr** hiç eşrâf
(Msd 5/29-30)

şahib ol: Mülkiyetinde olmak.

şahib ol:-dukça
Hayâlün tâ ki mevcûd ola dilde inkılab olmaz
İçinde hânenün bir **şahib oldukça** hârâb olmaz
(G 87/1-2)

şahib-beyt: Beytin sahibi.

İki bâl açmış der-i bälâsı **şahib-beyt** için
Her şehir dergâha güyâ ref' ider dest-i du'â
(T 29/5-6)

İki bâl açmış der-i vâlâsı **şahib-beyt** için
Dest-i da'vetdür ki isticlâb ider ecr-i cezil
(T 30/3-4)

şahib-câh: Rütbeli.

Degül hicv eylemek şî'r-âşinâyı medh ider şâ'ir
Ki âzâr eylemez züvvârı **şahib-câh** beytinde
(G 206/5-6)

şahib-cevelân Dolaşan kimse.

şahib-cevelân:-dur
Dâne-i gevher-i şâfide olan âb-âsâ
Dür-i elfâzda **şahib-cevelândur** ma'nâ
(G 1/15-16)

şahib-firâş it: Yatağa düşürmek.

şahib-firâş it:-di
Degülken hağ bu kim bir büriyâ-yı köhneye
mâlik
Belîğ-i haste-hâlî çarh-ı dñ **şahib-firâş itdi**
(Kt 12/3-4)

şahib-hâne: Ev sahibi.

Hayâl-i dil-beri tâ lebde istikbâl ider cânım
Ki **şahib-hâne** ikrâm eylese mihmân olur
mağzûz
(G 120/3-4)

şahib-hüred: Akıl sahibi.

Yine ehl-i keremden 'add ider **şahib-hüred** ânı
Eger ihsân iderse aldığın her kim şehâbâsâ
(G 4/13-14)

şahib-i beyt: Beytin sahibi.

İki bâl açmış der-i vâlâsı **şahib-i beyt** için
Her şehir dergâh-ı Hağka ref' ider dest-i du'â
(T 1/41-42)

şahib-i beyt: Beytin sahibi.

şahib-i beyt:-e
Der-i vâlâsı şehirlerde iki bälün açup
Şahib-i beyte hulûşâne ider hayr du'â
(T 21/33-34)

şahib-i eyvân: Sarayın sahibi.

şahib-i eyvân:-a
Devletin efzün idüp dâ'im Hudâ-yı Lâ-yezâl
Şahib-i eyvâna ihsân eylesün 'ömr-i tavîl
(T 30/7-8)

şahib-kırân-ı 'ilm: Talihli ilim.

Ol şâ'irüm ki gâşiye ber-düş olur bu gün
Piş-i semend-i tab'uma **şahib-kırân-ı 'ilm**
(K 10/85-86)

şahib-merhamet: Merhametli.

Cihânda itse **şahib-merhamet** bir teşneyi âvâ
Alur elbette için selsebîl-i 'ayn-ı me'vâdân
(T 24/7-8)

şahib-mürüvvet: İnsanlık sahibi.

Ehl-i dil kadrin bilür erbâb-ı himmet bulmadık
Aradık dünyâyı bir **şahib-mürüvvet** bulmadık
(G 133/1-2)

şahîfe: Sayfa.

Rengîn risâledür ezeli gerçi fenn-i hüsn
Bir münteḥab **şahîfe** yüzün ol risâleden
(G 158/9-10)

şahîfe-i ṭab' : Yaratılış sayfası.

şahîfe-i ṭab' : -u, -m, -dan
Niçün **şahîfe-i ṭab' umdan** eylemez güzerân
Fürüg-ı hüsnine âyîne olsa 'aks-pezir
(K 6/13-14)

sâhil: Deniz, nehir, göl kenarı.

sâhil: -e
İhtiyârûnla şakin eyleme deryâya sefer
Mevci gör kim seferi **sâhile** deryâdandır
(G 74/13-14)

sâhirân-ı 'âlem: Dünyanın büyücülere.

sâhirân-ı 'âlem: -e
Şehvet-engîz-i kefi nâliş-dih-i ibn-i imâm
Pişvâdur **sâhirân-ı 'âleme** Hârûtdan
(Kt 53/1-2)

şahn: 1. Avlu.

şah: -i, -n, -da
Âb-ı fevvâreyi **şahnında** gören kimse şanur
Sîm telden aña âvîzeler olmuş memdûd
(T 10/11-12)

2. Orta.

şahn: -i, -n, -da
Nâz ile seyr eylese **şahnında** mânend-i nesîm
Cüş ider deryâ gibi şevk ile mevc-i bürîyâ
(T 28/21-22)

şahn-ı ayîne: Avnının ortası.

şahn-ı ayîne: -de
Fırâkı tabına maḥv oldı **şahn-ı ayîne**
O şuḥa kendüyi 'add eyler iken 'aks-ı nazîr
(K 6/33-34)

şahn-ı derün-ı ehl-i dil: Aşıkların gönüllerinin ortası.

şahn-ı derün-ı ehl-i dil: -e
Şahn-ı derün-ı ehl-i dile dūd-ı âhdan
Çekdi livâ-yı miḥneti ser-'asker-i dijem
(Tb 1/5-6)

şahn-ı derün: Gönlün ortası.

şahn-ı derün: -i, -m, -da
Lebi ḥayâline mânend-i şîşe-i fânûs
Görildi **şahn-ı derünümde** ateşin taqrîr
(K 6/29-30)

şahn-ı derün: -i, -m, -daki

Cândan ketm için âvâz-ı kudüm-i 'aksün
Sürmedür **şahn-ı derünündeki** gerd-i külfet
(G 15/11-12)

şahn-ı deryâ: Denizin ortası.

şahn-ı deryâ: -da
Ṭabaḳçe-i ni'am-ı mün'imân olur ma'lûm
Bağılsa kâse-i gird-âba **şahn-ı deryâda**
(G 195/5-6)

şahn-ı dîvânḥâne-i ma'nâ: Anlam salonunun ortası.

şahn-ı dîvânḥâne-i ma'nâ: -y, -a
Olaldan **şahn-ı dîvânḥâne-i ma'nâya** tâb-âver
İki dilli kalem bir tâze Hindî tercemânumdur
(G 230/11-12)

şahn-ı dükkânçe: Küçük dükkânın ortası.

O mehûn sâid'-i berrâkı yed-i beyzâdur
Şahn-ı dükkânçe tecellî-gede-yi Mûsâdur
(Mf 7/1-2)

şahn-ı halka-i mâtem: Keder halkasının ortası.

Ḥasretle **şahn-ı halka-i mâtem** gibi o dem
Ġarḳ oldı kana dîde-i ḥünbâr-ı Ferḳâdân
(Tb 1/55-56)

şahn-ı ḥaremḡâh-ı sîne: Kalbin harem dairesinin ortası.

şahn-ı ḥaremḡâh-ı sîne: -de
Bir toz kopardı **şahn-ı ḥaremḡâh-ı sîne**
Reng-i ḥinâ şarılmasa pây-ı ḥayâlûne
(G 193/7-8)

şahn-ı iclâl: Kudretli avlu.

şahn-ı iclâl: -i, -n, -e
Ḥayme-i câhını güncâyîşe imkân yoḡ ise
Şahn-ı iclâlîne gerdün ḳura valâ ḥiyemi
(K 7/39-40)

şahn-ı nişterzâr: Neşter yerinin ortası.

şahn-ı nişterzâr: -a
Ḳırup mir'at-i ṭab'um **şahn-ı nişterzâra**
döndürme
Bu semte uğrayup 'aksün ider şâyed ḳadem
rence
(G 200/9-10)

şahrâ: Cöl.

şahrâ: -da
Cihanda derd-i serdür bâr-ı zîb-i efser-i zerrîn
Cünün erbâbına **şahrâda** besdür şeb-küleḥ
kevkēb
(G 11/9-10)

şahrâ: -si, -n, -a

Baḳma dehr-i bî-şebâtuñ menzil ü me'vâsına
Gird-bâd-ı tîz-revdan ḥayme ḳor **şahrâsına**
(G 177/1-2)

şahrâ-yı 'adem: Yokluk çölü.

şahrâ-yı 'adem: -de
Nice üftâde **şahrâ-yı 'ademde** gird-bâd-âsâ
Gelüp bu 'âlem-i imkâna ser-gerdân olup gitdi
(G 212/3-4)

şahrâ-yı dil: Gönül çölü.**şahrâ-yı dil:-de**

Düşelden şafha-i cân üzre nakş-ı dâne-i halûñ
Gam-ı mür-ı haţuñ **şahrâ-yı dilde** cüst-cü eyler
(G 62/3-4)

Keştî-i dağ ile geçer andan hayâl-i yâr
Şahrâ-yı dilde rîk-i revân bahridir gümüm
(G 148/7-8)

Şahrâ-yı dilde çeşme-i hûn cüst-cü ider
Bir vakt olur ki istemez 'âşik vuzûya şu
(G 170/3-4)

şahrâ-yı intizâr: Beklenen çöl.**şahrâ-yı intizâr:-a**

Pervâza bâl açup müjeden zâg-ı çeşmüme
Şahrâ-yı intizâra peristü gibi akar
(G 234/7-8)

saht: Kati.

Âteşüñ ne yine meclisde Belîg-i zâra
Ne 'aceb **saht** oluyor dilde hasûda hıkdüñ
(G 139/11-12)

saht-ı dil: Kati gönül.**saht-ı dil:-e**

Her **saht-ı dile** hüsn-i haţın nakş idüp ol şüh
Kor mahfaza-i sîneye mânend-i muraqka'
(G 123/5-6)

sâ'ib: Bir verle veya bir seyle ilişiği ve alâkası olmayan.

Pesend itmez midi nazm-ı Belîg-i zâra inşâf it
Geleydi Rûma **Şâ'ib** mülk-i i'câmuñ 'ırakından
(G 166/17-18)

şâ'ibâne: Saib'e yakışır şekilde.

Bu **Şâ'ibâne** hayâlâta reşk ider 'Urfî
Ki rûh-ı nâţıka-i Şevket-i Buḫârîdür
(K 5/73-74)

şâ'id: Kolun dirsek ile bilek arasındaki kısmı.

şâ'id:-i, -n, -de
Reg-i kebûd-nümâ **şâ'idinde** peydâdur
Mişâl-i müy gülü-yı serâçe-i pür-şîr
(K 6/17-18)

sâid'-i berrâk: Şeffaf ön kol.

sâid'-i berrâk:-i
mehûñ **sâid'-i berrâkı** yed-i beyzâdur
Şahn-ı dükkânçe tecellî-gede-yi Müsâdur
(Mf 7/5-6)

şâ'id-i sîmîn: Gümüş ön kol.

şâ'id-i sîmîn:-ü, -ñ, -i
Hayâlûñ âstîn-efşân iken rû'yâda bir kerre
Görürsem **şâ'id-i sîmînüni** bahtum müsâ'addür
(G 43/5-6)

sâ'ikaāsâ: Yıldırım gibi.

'Adû-yı dîv-nijâda tokınsa kahr eyler
Elinde **sâ'ikaāsâ** o tîg-i hûn-alûd
(Kt 4/3-4)

'Adû-yı dîv-nijâda tokınsa kahr eyler
Elinde **sâ'ikaāsâ** o tîg-i hûn-alûd
(Kt 4/3-4)

sâ'il: Sual eden.

sâ'il:-e
Yâre sırrın dil zebân-ı kâlden evvel virür
Sâ'ile nâţık cevâbı lâlden evvel virür
(G 69/1-2)

sâ'il:-i
Rûz-ı su'âlde hîç bulamaz virmege cevâb
Her kim cevâb-ı huşk ile redd itse sâ'ili
(G 216/11-12)

sâ'im: Oruçlu.

sâ'im:-i
Ugramaz keş-me-keş-i düzaḫa ehl-i rûze
Şâ'imi girmege kim da'vet ider hammâma
(G 194/5-6)

şâ'im ol: Oruçlu olmak.

şâ'im ol:-an
Ne 'aceb beklese hengâm-ı haţuñ 'âşik-ı zâr
İntizâr üzre olur **şâ'im olan** aḫşama
(G 194/3-4)

sâ'ir: Başka, gavrı.

Biter gülzâr-ı ruḫsârufîda güller
Ki gül mümtâzdur **sâ'ir** çiçekden
(G 160/7-8)

sâ'ir:-üñ
O âfet **sâ'irüñ** yanında Seyyiddir melâhatde
Nazîri mün'adim her vech ile fenn-i nezâketde
(Mf 18/1-2)

sâ'ir:-leri, -n, -e
Her vech ile etvârî **sâ'irlerine** râciḫ
Bir şüh-ı cihân gördüm dil-ber dimege şâliḫ
(G 26/1-2)

sâ'ir:-i, -n, -den
Kendi ş'i'ri **sâ'irinden** mu'teberdür şâ'ire
Şefkati efzûn ider herkes Belîg evlâdına
(G 189/17-18)

sâ'ir:-den
Ol serv-i nâza hüsn-i ebed mâlikânedür
Sâ'irden aldı haţı ile anuñ ferâgını
(G 220/5-6)

sâk: 1. Yarık, parça.

şâk:-i, -n, -i
Hemîşe cevher-i gül hizmet-i şerifinden
Ümîd-i rif'at ile **şâkı** ider teşmîr
(K 6/61-62)

2. Sağlam.**sāk:-i, -n, -dan**

Hayāl-i zülfine piçide kıldum rişte-i cânı

Yine bir deste sünbül bağladum güyâ ki

sākundan

(G 166/9-10)

sakalın teslim eyle: İradesi başkasının elinde olmak, başkasının sözünden dışarı çıkamamak.**sakalın teslim eyle:-di**

Şaşırup hafta-yı başım oldu o fettâna nedim

'Akıbet eyledi dil-dâra **şakalın teslim**

(Msd 2/27-28)

sakam: Hastalık.**sakamı:-i**

Tâ ki bu gerdiş-i çarh ile mizâc-ı 'âlem

Gâh şihhat bula gâlib ola gâhî **sakamı**

(K 7/77-78)

sakamı ol: Hata olmak.**sakamı ol:-a**

Tâ ki bu gerdiş-i çarh ile mizâc-ı 'âlem

Gâh şihhat bula gâlib **ola gâhî sakamı**

(K 7/77-78)

sakf-ı kaşr: Sarayın çatısı.

Kaşruñ etrâfında bülbül mesnevî-hvânlık ider

Sakf-ı kaşr âyine-i sîret-nümâdur tâbnâk

(T 19/11-12)

sâki: Mecliste içki dağıtan, kadehlere içki kovan kimse.**Sâki** eger ki meyle leb-â-leb degilse hum

Def'-i humâra iki tolu taş temâm gelür

(Mf 2/1-2)

Sâki getir ki devr ide ol câm-ı âfitâb

Âşâr-ı feyze kâbil ola bezm-i mâh-tâb

(Tb 2/1-2)

Sâki humâr kesdi emânum piyâle vir

Âzâd eyle bendeñi gamdan şevâba gir

(Tb 2/11-12)

Sâki şarâbı eyleme âlüde şâf ola

Emvâc-ı rüz-ı neş'e ile dil-şikâf ola

(Tb 2/21-22)

Sâki fûrûğ-ı bâde ile gel ayak ayak

Zulmet-serây-ı hâtır virâne şem'a yak

(Tb 2/31-32)

Sâki tegâfûl eyleme mey şun ki mest olam

Hem-hâl-i mest-i bâde-i bezm-i elest olam

(Tb 2/41-42)

Sâki sezâ midur kıla mey-hâne teng ü târ

Kurbânüñ oldıgum kanı ol câm-ı tâbdâr

(Tb 2/51-52)

Sâki cihânda hürmet iderler şarâbına

Bu köhne pîr-i müflise mey vir şevâbına

(Tb 2/61-62)

Sâki şarâb-ı nâb ile leb-rîzdir kedü

Zinhâr boş bulunma tehî kalmasun sebû

(Tb 2/71-72)

Sâki getir şarâbı ki def'-i humâr idem

Hengâm-ı dîde 'işret-i evvel-bahâr idem

(Tb 2/81-82)

Sâki sezâ mı hem içe hem dañlı ide müdâm

Olsun ilâhî zâhid-i nân-kûra mey harâm

(Tb 2/91-92)

Sâki mey ile 'ağd-i maħabbet cedîd olur

Lâf-ı vefâda her bir eħibbâ ferîd olur

(Tb 2/101-102)

Sâki düşer mi meclis-i 'işretde gam yimek

Derdüñ var ise sîned e gam çekme şîşe çek

(Tb 2/111-112)

Sâki ta'allül eyleme gel yoħsa humda şey

Besdür lebünle hâl-i ruħun bezme nuql ü mey

(Tb 2/121-122)

Şâh üzre görse bir gül-i hamrâyı ol şanur

Sâki elinde bâde-i câm-ı elem-zidâ

(K 2/165-166)

Gelürse meclise **sâki** rakîb-i âhen-dil

O rütbe şun mey-i kattâli kim kesilsün tûc

(G 24/11-12)

Gelürse meclise **sâki** rakîb-i âhen-dil

O rütbe şun mey-i kattâli kim kesilsün tûc

(G 24/11-12)

Neş'e-i bezm-i tarab-zâde-i dildür ammâ

Sâki lâlâsı anuñ duħter-i rez dâyesidür

(G 46/7-8)

Pür eyle ol mey-i pür-rengi câma ey **sâki**

Ki dil-şigâf ola mevci mişâl-i nâhun-ı nâz

(G 89/5-6)

Sâye-i gülbünde rindân meclis-i 'işret kırup

Meyle pür **sâki** ele bir kâse almış çâr gül

(G 146/3-4)

Sâki şu câm-ı ser-keşi hîfz eyle kim şakın

Reşk-âverân-ı meykede bir kûlp taħmasun

(G 163/5-6)

Çirk-âb-ı gamla dâmeni âlüdedür dilün

Sâki getir ki meydür anı şüst ü şüya şu

(G 170/15-16)

- Bezm-i tarabda bāde-i gülgün degül Belîğ
Sākî şunarsa mest olur ol tünd-*hūya* şu
 (G 170/19-20)
- sākî:-den**
Sākîden alup destine dil-ber baña şundi
 Şayed ki leb-i la'line peymāne tokındı
 (G 221/1-2)
- sāk-ı billür: Billur baldır.**
sāk-ı billür:-u, -n, -da
 Ne hācet ziver-i halhāle ey serv-i hürāmānum
 Nümāyān **sāk-ı billüründa** tavk-ı kumrî-i
 cānum
 (K 8/1-2)
- sāk-ı pāy-ı nigār: Güzelin ayak baldır.**
 Sürini küh-ı bilür iki **sāk-ı pāy-ı nigār**
 Çıkar o küh-ı şafādan dü-cüy-ı ra' nādūr
 (K 5/23-24)
- sākî-i dehr: Zamanın içki sunanı**
Sākî-i dehr böyle gülü-gir olur mı hiç
 Mīnā-yı bezm-i mey gibi bir kulkul olmasam
 (G 150/5-6)
- Sākî-i dehr** kimseye virmez şarāb-ı sāf
 Bak 'ibret al çemende nüh-i cām-ı lāleden
 (G 158/11-12)
- sākî-i devrān: Dönerek şarap sunan.**
 Bezm-i gamda **sākî-i devrān** dil-i pür-tābuma
 Cām-ı hūnı şişe-i tebhālden evvel virir
 (G 69/13-14)
- sākî-i gül-çihre: Gül yüzlü sākî.**
sākî-i gül-çihre:-nüñ
 Çeken derd-i humārı neş'e-i pāder-rikābından
 Elinden **sākî-i gül-çihrenüñ** minnetle cām
 almaz
 (G 88/7-8)
- Nihānī buldığın zāhid çeker ammā ki zāhirde
 Elinden **sākî-i gül-çihrenüñ** rıtl-ı girān çekmez
 (G 91/11-12)
- sākî-i şahbā-yı ezel: Eski şarabı sunan.**
sākî-i şahbā-yı ezel:-den
 Nā-gehān **sākî-i şahbā-yı ezelden** güş idüp
 Cāygāh-ı istirāḥat oldıgın dār-ı bekā
 (T 5/3-4)
- sākî-i sīm-sāk: Kadeh sunanın gümüş baldır.**
 Cevlāna başlayup yine **sākî-i sīm-sāk**
 Pür-neş'e itdi meclise geldi ayak ayak
 (G 131/1-2)
- sakıl: Türk müziğinde ağır karakterli 48 zamanlı ve 3 vuruşlu bir usul olup kar, beste, pesrev ve ilahi gibi eserlerde kullanılırdı.**
Şakıl gelmiyor 'uşşāka darb-ı düm düm tek
 Uşul ile o perî meşk ide tenādüm tek
 (G 141/1-2)
- sakım it: Hasta etmek.**
sakım it:-di
 Hayf kim nā-şigüfte bir gül-i pāk
 Hātırın 'andelibūñ **itdi sakım**
 (T 7/1-2)
- sakin: 1. Cekinmek, kendini gözetmek, korumak.**
Şakın mühiş havādis gibi yārāna kesel virme
 Şafā vü neş'e vir her varduğūñ bezme şarābāsā
 (G 4/7-8)
- Şakın** ber-bād ider fülk-i vişāl-i yāri şan'atla
 Ki agyār eski korşāndūr açıkdan kullanur
 çatmaz
 (G 103/9-10)
- Sākî şu cām-ı ser-keşi hıfz eyle kim **şakın**
 Reşk-āverān-ı meykede bir kulp taqmasun
 (G 163/5-6)
- şakın:-maz**
Şakınmaz herkese mā-fi'z-zamīrin 'arz ider
 dā'im
 Derünü şāfdır naqş-ı hıyelden sādēdür mīnā
 (G 5/5-6)
- şakın:-up**
 Çeşm-i 'āşık **şakınup** 'arz itmesün eşk-i niyāz
 Ol perî-rū ter-mizāc olmış bulutdan nem kapar
 (G 55/5-6)
- şakın:-ur**
 Şıdık ile şehlere şehzādeler olmaz dem-sāz
Şakınur beçeleri yanına varmaz şeh-bāz
 (Mf 29/1-2)
- şakın:-uñ**
 Meded meded **şakınuñ** amı seng-i münkirden
 Ki rüh-ı pīr-i muğāndūr piyāle-i billür
 (G 61/13-14)
- Şebistānında ol şūh-ı cihānī **şakınur** 'āşık
 Eger kālīçede taşvīr olursa pister altında
 (G 190/9-10)
- 2. Hiçbir zaman, olmaması gereken.**
 Kimsenüñ hiç gönül āyīnesini kırma **şakın**
 Yoḥsa biñ neşter olur ḥakkuña her bir mir'āt
 (G 14/5-6)
- Düşmene yāver olup dostı **şakın** incitme
 İtme ey şūh-ı cefā-pişe bu cevri itme
 (R 24/1-2)

Mestâne **şakın** elde tutup oynama ey dil
Bilmez misin ol zülf-i siyâhı ne yılândır
(Kt 37/3-4)

Şakın men' itme mevc-i bād-ı küyuñ şâne-
zenlikden
Bu şeb tār-ı nigāh-ı dīde zülfünden
münakkaşdur
(G 48/9-10)

Şakın aldanma bütān-ı sitem-endişe
Belig çok gönül Ka'besini yıkdılar İmānsızlar
(G 57/13-14)

Takarrub mümkün olmaz piç ü tāba düşme
cevrinden
Şakın mār-ı siyāh-ı zülf-i kecdür akreb-i dil-ber
(G 70/7-8)

İhtiyāruñla **şakın** eyleme deryāya sefer
Mevci gör kim seferi sâhile deryādandır
(G 74/13-14)

Şakın nā-dāna açma hoşka-i ser-beste-i rāzuñ
Seni çāh-ı belādan ey dil ihvān-ı zamān çekmez
(G 91/3-4)

Ab-rū dökme **şakın** yok yere kim cem'a düşüp
Ne kadar sa'y olunursa dökilen çap tolmaz
(G 93/9-10)

Nakd-i evākātı 'abeş yerlere şarf itme **şakın**
Bir gelür bir dañi bu 'āleme ādem gelmez
(G 100/5-6)

Diñleme mağlaṭa-i zāhid-i sālūsi **şakın**
Mutrıbuñ kavlini gūş eyle mey iç dil-ber sev
(G 169/9-10)

Haddi tecāvüz itme **şakın** rüzgārda
Fülk-i murād hep pūpa gitmez birāz mola
(G 181/11-12)

Eyler varakda sine-i meddi elf şikāf
Tutma **şakın** efendi siper tūr-i āhuma
(G 192/15-16)

**sākinān-ı bezm-i vahdet-hāne: Birlik meclisinin
sakinleri.**

Beligā **sākinān-ı bezm-i vahdet-hāne** tārīhin
Didiler kim kudūmiyla Yeñişehr oldı ma'müre
1172
(T 27/29-30)

**sākinān-ı hāk-i küy: Meyhanede oturanların
mahallesinin toprağı.**

sākinān-ı hāk-i küy: -u, -ñ, -dan
Teğāfülgüne geçme **sākinān-ı hāk-i küyuñdan**
Helāk eyle rakibi semt-i 'uşşāka dōneklük yap
(G 10/11-12)

sākīyā: Ey saki.
Şarāb-ı āteşine rüzgārūñ āfeti n'eyler
O şem'a **sākīyā** fānūs için āmādedür mīnā
(G 5/9-10)

**sakız: Sakız ağacı denilen bir ağaçtan çıkan ve
cekildikçe uzamak özelliği gösteren madde.**
Olnca müşteriler vaşlunuñ biñ dürlü müştākı
Sakız helvācısı çiynetti esb-i nāza 'uşşākı
(Mf 5/1-2)

Şordukça hastegāna **şakız** çigneyüp o şüh
Dirmiş lu'āb-ı hoşka-i la'lüm sakızlıdur
(G 80/5-6)

Dest-māl elde hıram eyledi ağzında **şakız**
Çignedi geçdi bizi nāz ile ol kāfir kız
(G 99/1-2)

Dinmez işküfe sifāli fesine ammā kim
Ser-nigün anda **şakız** mori karanfil perçem
(G 154/5-6)

sakızlı: Sakız bulaşmış.
sakızlı: -dur
Şordukça hastegāna şakız çigneyüp o şüh
Dirmiş lu'āb-ı hoşka-i la'lüm **sakızlıdur**
(G 80/5-6)

sakla: Gizlemek.
sakla: -y, -up
Cem' idüp müddet-i 'ömrümde birāz dünyalık
Şaklayup cān evine şaymaz idüm derd ü gamı
(K 7/5-6)

sakla: -di
'Ālem-i naqş-ı ma'āni dil-i pākümde 'ayān
Sīnem içre bu felek **şakladı** mir'āt-i Cemi
(K 7/71-72)

sakla: -y, -amam
Esrār-ı 'aşkı **şaklayamam** dilde ey perī
Āyīne-hānede nice 'aksūñ nihān kalur
(G 40/7-8)

sakla: -y, -amaz
Hayālūñ āyīne-i çeşm-i kalbe mişkaladur
Bu sırrı **şaklayamaz** dīde teng-ħavşaladur
(G 51/1-2)

sakla: -sa
Biñ nihān olsa da müşkūñ çıkar elbet kokuşu
Rāz-ı 'aşkı ne kadar **şaklasa** ādem tūyılur
(G 76/9-10)

sakla: -r
Degüldür sīnesinde bend olan dāğ 'āşık-ı zārūñ
Saña birkaç kızıl altını var **şaklar** muşamma'da
(G 173/9-10)

Nihān itse 'aceb mi ħaṭṭ-ı müşgīñ hāl-i ruhsarı
O bir zāğ-ı siyehdür pençeyi **şaklar** per altında
(G 190/5-6)

sal: 1. Bırakmak.**şal:-ar**Her şeh-süvârî hâke şalar tevsen-i felek
Ser-keşlik aşikâredür esb-i hârunda

(Tb 1/37-38)

şal:-maRef' eyle hicâbı görelim mihr-i cemâlün
'Uşşâk-ı siyeh-tâli' i ferdâlara şalma

(G 205/7-8)

şal:-mışTezerv-i hâttı ruhsârında yârûñ bâl ü per şalmış
O keb-k-i hoş-ıramuñ şâh-bâz-ı hüsni kartalmış

(G 113/1-2)

Sütün-ı hâme yelken gösterüp evrâkdan nâ-gâh

Belîğ el-hâkķ sefineñ baır-ı aşkuñ lüccine

şalmış

(G 113/11-12)

2. Çırpamak.**şal:-up**Âteş-i 'aşkı niçün söndüreyüm dilde Belîğ
Per şalup kendi yaķar cismini nâra Kâknûs

(G 107/13-14)

sâl: Yıl, sene.**sâl:-i**Hemîşe tâ ki vaķâyî' -nüvis-i 'âlem-i kevn
Havâdişât-ı meh ü sâli eyleye inşâd

(K 11/115-116)

sâl:-i, -nDidiler târih sâlin cây-ı nev-beyt-i Halîl
Oldı şehir-i nevde hâkķâ ki sarây-ı bî-'adîl

(T 30/11-12)

sâle ir: Basmak.**sâle ir:-üp**Çâr-deh sâle irüp ol büt-i şîrîn-hareket
Nev' -i 'âdemde 'ayân oldı bugün mâhiyyet

(G 15/1-2)

sâl-hvorde: Yıllar geçirmiş.**sâl-hvorde:**

Rindân-ı mestî vâkı'adan eyleyüp habîr

Böyle vaşîyyet eyledi bir sâl-hvorde pîr

(Tb 2/15-16)

sâl-i itmâm: Tamamlama yılı.**sâl-i itmâm:-i, -n, -a****Sâl-i itmâmına** didim târih

Yapdı Ahmed Ağâ bu evvânı 1167

(T 4/41-42)

sâl-i târih: Tarihin yılı.**Sâl-i târih** ider nâzîre işrâb Belîğ

İki beytinde iki mışra-ı zîr ü bâlâ

(T 13/39-40)

sâl-i târih:-i, -n, -i**Sâl-i târihini** diger aħbâb

Didiler kim maķâm-ı zıkrullâh

(T 12/29-30)

sâlih: 1. Uygun.

Her vech ile etvârî sâ'irlerine râcih

Bir şüh-ı cihân gördüm dil-ber dimege sâlih

(G 26/1-2)

2. Şeyhülislam Mehmet Salih.Var mıdır mesned-i fetvâya didim bir **Şâlih**Didi hâtif ki vücüh ile Meħmed-i **Şâlih**

(Mf 38/1-2)

sâlik: Bir yola giren, bir yolda giden.

Deşt-i talebde hayme kırup gird-bâddan

Dil-dâde olma menzile **sâlik** revîş budur

(G 54/9-10)

Düşmez efgâr-ı 'imârât-ı cihâna **sâlik**

Sefer üzre nice ta' mîr olunur köhne ribât

(G 118/7-8)

Râhat yine 'uķbâdadur insâna ki **sâlik**

Her yirde bulur nermî-i pister yorılınca

(G 180/9-10)

Uğrar kaçâyâ şûrb-i müdâm ile reh-revân

Sâlik ider mi meşrebe tercîh mezhebi

(G 222/9-10)

sâlik:-iMenzilinden alıķor **sâliki** ser-gerdânlık

Kaķ' -ı râh eyleyemez devr ile cevvalê vü râs

(G 106/7-8)

sâlik:-e**Sâlike** vehle-i ulâda belâdur reh-i 'aşķ

Mest olur menzil-i evvelde Belîğâ reh-rev

(G 169/11-12)

sâlik ol: Sülûk etmek.**sâlik ol:-mış, -dı**

Cihân-ı bî-sebâton şüret-i naķşın alup evvel

Târîķ-i Naķş-bende **sâlik olmışdı** bu ma'nâdan

(T 15/3-4)

sâlik-i iķlîm-i 'adem: Dünya memleketinde bir yola giren.Geldi ol dem ki diye **sâlik-i iķlîm-i 'adem**

Naķd-i 'ömr ile bu dünyâda ucuz ķurtuldum

(G 149/9-10)

salın: Naz ve eda ile yürümek.**şalın:-ur**

Zîver-i âğûş idüp ol nev-nihâl-i 'işmeti

Şalnur biñ nâz ile pür-şevķ olup mehd-i şafâ

(T 28/5-6)

sāmān: 1. Servet, zenginlik.**sāmān:-l, -m, -l**Ser ü **sāmānımı** hem-sâyelerün gördikçe
Beni tevbiḥ ile öldürdi 'ıyālūn sitemi

(K 7/21-22)

**2. Tahl taneleri alındıktan sonra kalan
sapları.****sāmān:-l**Nīm-cev ḥāşılı yok ehl-i dilūn **sāmānı**
Bu tehī yelmeden ey esb-i ṭabī'at bıḳduñ

(G 139/7-8)

sāmān-ı 'āşık: Aşk serveti.**sāmān-ı 'āşık:-dan**Ne rütbe ḥüsnı ifrāt olsa yāruñ cān olur maḥzūz
Ser ü **sāmān-ı 'āşıkdan** rūḥ-ı cānān olur
maḥzūz

(G 120/1-2)

şan: Zannetmek.**şan:-mañ****Şanmañ** ki her meyūñ dil ü cāna şafası var
Her mey gülü-yı ḥumda cūşış-nümāsı var

(Th 1/3-4)

şan:-urŞāḥ üzre görse bir gül-i ḥamrāyı ol **şanur**
Sāḳi elinde bāde-i cām-ı elem-zidā

(K 2/165-166)

Perteve-endāz olıcaḳ cismūñe keyfiyyet-i mey
Seyr iden şışe-i pür-bāde **şanur** pîreñenūñ

(G 140/9-10)

şan:-di, -lar**Şandılar** anı ikiz toḡdı güneş ḥāş ile 'ām
Cāmekāna gelicek tıtdı perī gibi maḳām

(Msd 3/3-4)

Cününümduñ şarıldum **şandılar** zūlf-i dil-ārāya
Ben eftimūn ile buldum 'ilācı def'-i sevdāya

(K 9/1-2)

şan:-dıGül gibi eyledi ḳat ḳat çıkarup cāmelerin
Pîreñen ref' olıcaḳ **şandı** gören sîm-berin

(Msd 3/9-10)

Görüp 'aks-i dehānuñ sîñede rūḥ-ı ḡalaṭ-bîñüm
Temāşaya seni bir raḥne **şandı** iştıyāḳından

(G 166/7-8)

şan:-maŞışe-bāzî-i ḥabāb ile biraz ḳurdu oyun
Küñc-i ḥalvetde görüp **şanma** o şūḫı mevzün

(Msd 3/27-28)

Ol şūḫ **şanma** istese rūḥ-ı revān ḳalur

Bir cilve itse bezme gelüp kimde cān ḳalur

(G 40/1-2)

'Azim idüp **şanma** 'adem mülkine ismi güñ olur
Ḥaşr olunca arayan şā'iri beytinde bulur

(G 76/1-2)

Ḥāl **şanma** anı bir rütbe leṭāfet var kim
Ṭaşrasından görünür dāñesi sîb-i zekānuñ

(G 140/7-8)

Sultān-ı 'aşḳ sîñeme ḳurmuş otaḡını
Gösterdi yāre **şanma** ḳızıl tāze dāḡını

(G 220/1-2)

Bilinmez **şanma** tarz-ı dil-pesendi şāhid-i
nazmuñ Belîḡ

İstānbülun erbāb-ı ṭab'ı nükte-dāñ olmuş

(G 111/21-22)

Ḥoy-kerde **şanma** kim yine kāfūr-ı gerdeni
İtmış füsürde şu'le-i gevher çekidesin

(G 162/13-14)

Perteve-fiken-i 'arızı **şanma** dūr-i meknün
Ḥoy ḳatresidür kim ola āvîze ḳulaḳda

(G 179/3-4)

Semāya fırladı yelmāñı ḳarb-ı destinden
İlişdi çarḫa anı **şanma** māḥ-ı ḡarrādur

(K 5/43-44)

Yāruñ görinen ḥāl-i siyeh **şanma** ruḥında
Rezzāḳ-ı ezel ni'met-i ḥüñne biber ekmiş

(G 108/3-4)

Görince sāye-i zūlfinde **şanma** dāñe-i ḥāl
Dökildi ḡulşen-i ruḥsāra toḡm-ı şeb-būlar

(G 83/3-4)

Ḡam-ı dünyāyı cāñā **şanma** kim rind-i cihān
çekmezHele ben çekdüḡüm miḫnetleri kūḥ-ı girān
çekmez

(G 91/1-2)

şan:-ma, -sunDehān-ı teng-i yāri **şanmasun** çeşm-i ḡalat-
bîñüm

Görüp āyîne-i vechinde 'aks-ı daḡ-ı pinḥānum

(K 8/23-24)

şan:-urĀb-ı fevvāreyi şaḫnında gören kimse **şanur**

Sîm telden aña āvîzeler olmuş memdūd

(T 10/11-12)

şan:-ur

Ḥayāl-i dil-rübā kim dîde-i surḫumda şābitdir

Gören bir naḳş olunmuş büt **şanur** anı zer üstinde

(G 175/9-10)

Ḥayl-i ḥāl-i siyehi rüy-ı dil-ārāda gören

Türk ü tāz itdi **şanur** Rūma gelüp şāḥ-ı Ḥabeş

(G 109/3-4)

Cihām başdı şitā zîr-i yahda kaldı zemîn
Gören **şanur** anı başdurmadur ki tuzlandı
(G 215/5-6)

Görüp şâl-i zümürürd fâmî 'âşık ol beyâz fesde
Başına bir beyâz gül-goncası taķmış **şanur** anı
(G 218/5-6)

Ebrûlarıyla haķ-ı leb-i yârı seyr iden
Ĥayyâm güftesiyle **şanur** kıt'a-i imâd
(G 33/7-8)

şan:-a, -sın
Ĥisûlarınuñ bād-ı nesimî ile bütler
Ĥâke dökülürler **şanasın** berg-i Ĥazândur
(G 56/15-16)

şan:-ma, -sun
Ĥşinâyân **şanmasun** güş eyleyüp nazmın Belîğ
Ma'ni-i biğâne hep dîvânçe-i Şevketdedür
(G 64/17-18)

şan:-ma, -ñuz
Gözümde kaķre-i Ĥün-âbı **şanmañuz** nemdür
'izârum üzre aķar bende bilmezem nemdür
(G 66/1-2)

şan:-ur, -lar
İki şîşe yapışdırmış **şanurlar** rûyima Ĥaccâm
O rûtbe çeşm-i Ĥasret cām-ı pür-Ĥün-âbdur
sensüz
(G 101/5-6)

şan:-up
Şâ'ir **şanup** olurdı Belîğâ aña düşmen
Görse bu felek miĤbere vü Ĥâme çolaķda
(G 179/9-10)

şan:-du, -m
Nüş-ı meyde gerden-i şâfin temâşâ eyleyüp
Bâde-i gülgün iner şandum gülüy-ı şîşeden
(G 159/7-8)

şan:-dı, -m
Ser-i zülfin kesicek mâşîta **şandım** ki Belîğ
Anı birden bire başımla ber-â-ber kesdi
(G 225/11-12)

şaña: Sen zamirinin vönelme durumu eki almış biçimi.

Ĥurma Belîğ rāh-ı Ĥarābatı eyle tay
Reh-berlik eylesün **şaña** Ĥızır-ı Ĥuceste-pey
(Tb 2/127-128)

Zebûn-ı zîr-i bār-ı minnet olma māh-tāb-āsâ
Saña yetmez mi her gün bir teh-i nân âfitāb-āsâ
(G 4/1-2)

Çırpıdan çıķmaz ise aña ip eyler **şaña** yâr
Şür-ı 'aşķ 'âleminün kârı degüldür hencâr
(Msd 4/35-36)

Vaz'-ı rindâne telâş itme bizi eyle mu'âf
Hep çirişdür **şaña** itmişler 'alâķa etraf
(Msd 5/11-12)

Ey nâdire-fenn Ĥâmeyi aldıkça ele
Levhin **şaña** lâyıķ ki şuna şems ü kamer
(R 12/1-2)

Ne Ĥâcet keş-me-keş Ĥübân ile ey şüh-ı bî-pervâ
Saña da'vâ-yı Ĥüsne Ĥüccet ilzâmdur mir'ât
(G 13/11-12)

Ĥurbânuñ oldığım **şaña** lâyıķ degil midir
Gökden nüzül iderse bize berre-i Ĥamel
(Kt 27/3-4)

Güzeşte vaķ'aları cümle eyleyüp teblîğ
Yegân yegân **şaña** tefhîm ider sicil-i Belîğ
(Mf 35/1-2)

Sû'-ı 'amelde baķ bu mükâfata kim Belîğ
Başur 'illetiyle cihân **şaña** teng olur
(Kt 45/1-2)

Ey nâ'ib-i Nevâhî efendüñ bu şekveden
Yâķmaz cihânı **şaña** uyup ey dil-i füsûñ
(Kt 50/1-2)

'Arz eyler ise büy-ı vişâlûñ **şaña** dekdür
Bilmez misin ol gonca-dehânı ne çiçekdür
(G 59/1-2)

Bezm-i Ĥarabda **şaña** şeker çiynden Belîğ
Şîrin-beyân-ı belde-i Ĥostantiniyyedür
(G 65/9-10)

Belîğ Ĥaķ bu ki nazmuñda başķa Ĥalet var
Saña bu tarz ile eş'âr-ı pāk mülhemdür
(G 66/9-10)

Saña teşyî'a cānâ bend bend-i a'zâ çıkar ammâ
Ĥıyamet kopsa 'aşķuñ sine-i bî-kîneden çıķmaz
(G 96/11-12)

Ĥutma noķşanını bāzâr-ı fenâda Ĥalkuñ
Saña kim didi ki bu şıķleti çek mîzân ol
(G 143/11-12)

SuĤan biğâneden sırrı nihân itmekdedür yoĤsa
Saña kim dir kim elbette şarâb u tâzededen geçsün
(G 161/3-4)

Degüldür sînesinde bend olan dâğ 'âşık-ı zârûñ
Saña birķaç kızıl altunı var şaķlar muşamma'da
(G 173/9-10)

Şad-gence dest-res **şaña** âsân idi Belîğ
Biñ ma'rifet geçeydi Sîtânbulda bir pula
(G 181/17-18)

Bu çerâğâh-ı vücûdında Belîğüñ ey şüh
Keş-i cānın **şaña** Ĥurbânlığa tesmîn oldı
(G 224/13-14)

Her-cāyī güzel sevme didüm ey dil-i şeydā
Çek cevrini söz eslemedüñ **saña** gerekdür
(G 236/13-14)

Mukaddem almaz imiş gerçi añı bāde-fürüş
Belîğ şimdi ğazel kimse almıyor **saña** yūf
(G 238/11-12)

şanāī': Tertipli işler.

şanāī':-de

İşve vü nāzda ol keşşer-i müşikāf
Pişegerdür o **şanāī'** de degildür ħaffāf
(Msd 5/1-2)

şan'at: Ustalık.

Muşavver cismi nakş itmekde **şan'at** gösterür
yoħsa
Nice taşvîr ide ol rûh-ı pāki şafhaya Mānī
(G 218/7-8)

şan'at:-la

Yāri **şan'atla** ider terbiye üstādı meger
Yoħsa başdan çıkarır anı rakīb-i kâfer
(Msd 2/17-18)

Anı taħmîn ile ölçüp biçerek āhîr-i kār
Gördi kim çıkmadı **şan'atla** tegellendi o yār
(Msd 4/53-54)

Şakın ber-bād ider fülk-i vişāl-i yāri **şan'atla**
Ki ağıyar eski çorşāndur açıkdan kullānır
çatmaz
(G 103/9-10)

Tegāfûlgüne vaz'ından helāküm ol perî-rüyuñ
Alup **şan'atla** nakd-i ħātır-ı nāşādı yan geldi
(G 211/3-4)

Söyledüp nakşımızı aldı mişāl-i tūñi
Bize **şan'atla** o āyîne-cebîn iş itdi
(G 223/9-10)

şan'at:-i, -n

Eylemiş resm-i bināda icrā
Şan'atın pişegerān-ı āġāh
(T 23/3-4)

şan'at-ı tecnīs: Cinas sanatı.

şan'at-ı tecnīs:-e

Suħanda **şan'at-ı tecnīse** i'tibār itmem
Efendi bülbül-i tab'um hūnerde yek-tādır
(K 5/71-72)

şanavber: Çam fıstığı kozalağı veva onun sekinde olan.

Beñzemez kâmet-i dil-dāra diyü ħacletden
Bāġbān bāġda çok serv ü **şanavber** kesdi
(G 225/9-10)

şanāyī': Sana'atlar, zanaatlar.

şanāyī':-de

Tîz-rev hem-rehi sevmez rüfekā'-yı kâhil
Ĥardur dîde-i hem-kāra **şanāyī'** de ferîd
(G 31/7-8)

Şöyle tursun hele Bākī bu **şanāyī'** de Belîğ
Ser-fürü eyleyemem Nābī-i ħüş-leħçeye ben
(G 165/13-14)

şandûk-ı sîne: Göğüs sandığı.

şandûk-ı sîne:-m

Şandûk-ı sînem içre yatur tab'umuñ Belîğ
Mazmûn-ı nev-ĥayāl ile pürdür cerîdesi
(G 213/21-22)

şanem-hâne: Puthane.

şanem-hâne:-de

Tersālara itdürdi Mesîĥāyî ferāmîş
Ol büt ki **şanem-hānede** bir rûh-ı revāndur
(G 56/7-8)

şanī: İkinci.

şanī:-si

1. Ezel dîvānçe-i ĥüsni yazarken ĥāme-i Bî-çün
2. Bulındı kâmetüñ **şanīsi** yok mışra'-mevzün
(Mf 43/1-2)

şanī:-y, -e

Olur nākış mükemmel himmet-i yār-ı muvāfiķla
Ki rengîni-i mazmûn mışra'ı **şanīye** merhündur
(G 47/5-6)

şanī' yap: Allah'ın yaratması.

şanī' yap:-tt

Her pāk-şüreti dil eyler kabûl der-ĥāl
Bu kâleb-i 'acibi ĥikmetle **yaptı Şanī'**
(G 124/7-8)

şanī'-i kudret: Kudretli Allah.

Şanī'-i kudret nihān itmiş ezelde ey perî
Lebleründe neş'e-i cām-ı şarāb-ı portakal
(Ş 1/15-16)

Güzargāh-ı ĥayāl-i yāre yapmış **şanī'-i kudret**
İki gözli kemer bir köprüdür kaşım Firāt üzre
(G 182/3-4)

şanmañ: Sanmamak.

Şanmañ şafakla mātem için çarĥ ider müdām
Ĥûn-ı cigerle cāme-i peşmînesin tîlā
(K 2/133-134)

Şanmañ ki o büt nakd-i firāvānum ider aĥz
Bir bûse için bulsa eger cānum ider aĥz
(G 38/1-2)

Rind-i ser-gerdāna **şanmañ** kim felek efser virür
Şu'le-i cevvaleden başına bir çenber virür
(G 63/1-2)

saplan: Hızla batmak.**şaplan:-dt**

Göreden ol perinün nişter-i müjgân-ı ser-tüzün
Gözüm **şaplandı** kaldı güyiyâ biñ hançer
üstinde

(G 175/5-6)

sar: Etrafını kuşatmak.**şar:-inca**

Vâ'iz **şarınca** künbed-i destâr-bendini
Mestâne yapmışum aña birkaç tekerleme

(G 203/5-6)

sarardum sol: Giderek daha çok solmak. II
Sağlığı bozulmak.

şarardum sol:-du, -m

Gelmedin dağdağa-i âfet-i hengâm-ı zübül
Çihre-i berg-i hâzan gibi **şarardum şoldum**

(G 149/78)

sarây ol: Saray olmak.**sarây ol:-dt**

Bir **sarây oldu** bu kim 'aksini mir'ât-ı dile
Kilk-i efkâr ile resm eyleyemez ehl-i fenâ

(T 21/3-4)

sarây-ı bî-'adil: Adaletsiz saray.

Didiler târih sâlin cây-ı nev-beyt-i Halîl

Oldı şehr-i nevde **hakka** ki **sarây-ı bî-'adil**

(T 30/11-12)

sarây-ı dil-güşâ: Gönül açan, kalbe ferahlık veren saray.

Al zebân-ı hâmeden târih-i itmâmın Belîğ
Yapdı Hacı Muştafa dârin **sarây-ı dil-güşâ**

(T 29/7-8)

sarây-ı dil-keşî: Gönül cezbedici saray.

Bî-tekellûf söyledim târih-i itmâmın Belîğ

Bu **sarây-ı dil-keşî** yapırdı Seyyid Muştafa

1137

(T 1/45-46)

sarây-ı gıbtâ-fermâ: İmrendiren saray.**sarây-ı gıbtâ-fermâ:-dur**

Bir **sarây-ı gıbtâ-fermâdur** bu kim her bir
sütün

Rüz u şeb eyler keşîde dîde-i a'dâya mîl

(T 30/1-2)

sarây-ı refî'-i bünyân: Bina olan yüksek saray.**sarây-ı refî'-i bünyân:-ı**

Eyledi resm-i dil-keş üzere binâ

Bu **sarây-ı refî'-i bünyâm**

(T 4/9-10)

sarây-ı rif at: Yüce saray.**sarây-ı rif at:-ü, -ñ, -e**

Olur netîce nihâyet-pezir-i kâm-ı 'ukûl

Sarây-ı rif atüne süllem olsa seb'-i şidâd

(K 11/65-66)

sarf it: Harcamak.**şarf it:-dü, -m**

Naqd-i vâkıti o şehün yolına hep **şarf itdüm**
Mâl-i hülyâ-yı vişâli beni derviş itdi

(G 223/5-6)

şarf it: Harcamak.**şarf it:-me**

Naqd-i evâkâtı 'abeş yerlere **şarf itme** şakın
Bir gelür bir dahî bu 'âleme âdem gelmez

(G 100/5-6)

şarf it:-me, -deHalk **şarf itmede** irâdi binâya ekşer

Meh gibi hânesini ayda bir eyler teccid

(G 31/13-14)

şarf it:-mezNiçün levâzım-ı 'ayş-ı dü-rûze **şarf itmez**

Bahâr vâkıti tutar müşt-i göncada zer şâh

(G 28/15-16)

şarf it:-seNaqd-i dil **şarf itse** de yolında ağıyar-ı denî

Ol şeh-i hüsne nihâyet dilli bir defter virür

(G 63/11-12)

sarf-ı māl id: Malını sarf etmek.**şarf-ı māl id:-e**

Muhibb-i şadıq odur muktezâ-yı hâl üzre

Yâ **şarf-ı māl ide** ahibbına yâ bezl-i vücüd

(G 35/3-4)

sarf-ı naqs-ı hāl ü haţţ id: Ayva tüyünün ve beninin resmini harcamak.**şarf-ı naqs-ı hāl ü haţţ id:-er****İder** ol meh nigâhın **şarf-ı naqs-ı hāl ü haţţ**

zîrâ

Hisâb-ı naqd-i hüsne şafha-i erķâmdur mir'ât

(G 13/7-8)

sarıl: 1. Dolanmak.**sarıl:-up****Sarılup** fûta-i müşgîne belî ol hüd-kâm

Münhasif oldı yine nişfına dek mäh-ı tamâm

(Msd 3/17-18)

şarıl:-du, -mCününümdu **şarıldum** şandılar zülfi dil-ârâya

Ben eftümün ile buldum 'ilâcı def'-i sevdâya

(K 9/1-2)

şarıl:-dt**Şarıldı** hârveş dâmân-ı dil-dâra rakîb ammâ

O kâşmirdür anuñ kec-vaz'ı erbâb-ı dile batmaz

(G 103/11-12)

şarıl:-sa

Cihânda sedd-i reh-i berķ olan giyâha döner

Şarılsa rişe-i tül-i emel 'inânumuza

(G 208/5-6)

2. Çevrelemek.**şarıl:-sa**Bürüne zâ'findan reh-yâb olur bu meclis-i
'aşkun**Şarıl**sa dâmen-i âvâze-i zencîre maḥbûsı

(K 3/17-18)

3. Bağlanmak.**şarıl:-sa**'Aceb mi künc-i ğamda zülf-i müşğînün
ḥayâliyleGönül **şarıl**sa eftimûna sevdâ-yı meraḳından

(G 166/15-16)

şarıl:-ma, -sa

Bir toz ḳopardı şahñ-ı ḥaremġâh-ı sîne

Reng-i ḥinâ **şarıl**masa pây-ı ḥayâlûne

(G 193/7-8)

şarıl:-maz, -diḤayl-i ezḥârın **şarıl**mazdı çemende pâyına

Olsa büy-ı âşinâyı sebze-i bî-gâne

(G 201/13-14)

**şarîr-i ḥâme-i belîġ-i suḥanver: Güzel söz sövleyen
Belîġ'in kaleminin gıcirtısı.****şarîr-i ḥâme-i belîġ-i suḥanver:-e**Dirmiş **şarîr-i ḥâme-i Belîġ-i suḥanver**e

Berġ-i ḥayâlî geçmez idim Dûldül olmasam

(G 150/17-18)

**şarîr-i ḥâme-i destân-serâ: Destan okuyanın
kaleminin gıcirtısı.**

Ḥâṭır olunca neş'e-i meyden şafâ-pezîr

Güş it **şarîr-i ḥâme-i destân-serâ** ne dir

(Tb 2/13-14)

şarîr-i ḥâme-i mey: Şarap kaleminin gıcirtısı.**şarîr-i ḥâme-i mey:-dür**

'Aceb bu sâḥa-i mâtem-serây-ı 'âlemde

Şarîr-i ḥâme-i meydür ḥande-i suḥân-perdâz

(G 90/13-14)

**şarîr-i ḥâme-i mu'ciz-beyân: Anlatış tavrı herkese
benzemeyen kalemin gıcirtısı.**

Selefde fevt olan ma'naları enfâs-ı şür-âsâ

Şarîr-i ḥâme-i mu'ciz-beyân kâdirdür iḥyâya

(K 9/85-86)

şarîr-i ḥâme-i mu'ciz: Mucizevi kalemin gıcirtısı.**şarîr-i ḥâme-i mu'ciz:-le**

Ṭıbâ'-ı ehl-i ma'âniden itdüm istirdâd

Şarîr-i ḥâme-i mu'cizle nâm-ı eslâfi

(K 11/105-106)

şarîr-i kilik-i pâki: Temiz kalemin gıcirtısı.

Dem-i 'İsâ gibi iḥyâ idüp bir demde emvâti

Şarîr-i kilik-i pâki ihtiyâc itmez dem-i şûra

(T 27/9-10)

**şarîr-i laġziş-i mestâne-pây-ı kilik-i debîr: Katibin
kaleminin ayağındaki sarhoş kayışın gıcirtısı.**

Şafâ-yı neş'e-i vaşfuñla reşk-i bûlbûldür

Şarîr-i laġziş-i mestâne-pây-ı kilik-i debîr

(K 6/103-104)

sark: Sarkıntılık etmek.**şarġ:-ar**

Peştemâl ucı gibi çiyne

Ṭaşma ḳayşı gibi **şarġar** o miyâna aġyâr

(Msd 2/13-14)

**sarrâf: Bir şeyden iyi anlayan, o sevin ehli olan
kimse.**

İzâfe ile baġar girse zer kıyâfetine

Anuñ 'ayârını elbette fark ider **sarrâf**

(G 128/7-8)

sarşar-ı bād-ı fenâ: Yokluk fırtınası.Bir gün olur ki **sarşar-ı bād-ı fenâ** esüp

Bu kâr-ḥâne zîb-nümâ inġilâb olur

(Tb 1/63-64)

sarşar-ı ḥazân: Sonbahar fırtınası.

Şad âh kim o gülbün-i gülşen-serây-ı cân

Gül-berg-i 'ömrün itdi hebâ **sarşar-ı ḥazân**

(Tb 1/41-42)

sarşar-ı merg: Ölüm fırtınası.Tüde-i ḥak-i siyeh içre anuñ **sarşar-ı merg**

Berg ü bârın gül-i zîbâ gibi kıldı ḥâsir

(T 9/5-6)

sarşar-ı sitem: Sitem fırtınası.

Pejmürde itdi bir gül-i gülzâr-ı 'iffeti

Bâd-ı semüm-ı miḥnet ile **sarşar-ı sitem**

(Tb 1/7-8)

**şat: Bir malı veya mülkü para karşılığı elden
çıkarmak.****şat:-acaġ**Ḳalmadı hiç **şatacaġ** bende hünerden ġayrı

Bulamam beytüme bir müşterî-i pür-himemi

(K 7/23-24)

şat:-ar

Bırakdı keş-i ṫılâ-düz-ı köhnesin eslâf

Alur **şatar** zürefâyı zamâna hep ḥaffâf

(G 128/1-2)

2. Göstermek, yansıtmak.**şat:-maġ**Dâ'imâ ehl-i dile **şatmaġ** için 'işve vü nâz

Birbiriyle iki çeşm-i siyeh olmuş enbâz

(G 98/1-2)

şat:-mazBu bâzâr-ı ḥarâbât ehline 'âkıl hüner **şatmaz**

Açup dürc-i dehân-ı pâki yâbâna güher atmaz

(G 103/1-2)

- şat:-ar**
‘Arz ider gayrıya muṭrıb neye mālİK ise hep
Baña mişkālle **şatar** nāzi geçürmez kīrāt
(G 118/11-12)
- 3. Yok pahasına vermek.**
şat:-di
Çekerken rüz u şeb hamyāze hİdmet arzūsında
Beni **şatdı** o kāfir-kİş Malṭa çār-şūsında
(G 183/1-2)
- şat:-ar**
Büy-yı enfās-ı Mesīhā gibi cāna cān katar
Cān otı istersin ey dil kākül-i cānān **şatar**
(G 60/1-2)
- Derdine dermān su’ālinden Belīgā maḫşaduñ
Cān otı istersin ancak kākül-i cānān **şatar**
(G 60/9-10)
- sath-ı āb-ı bilür: Temiz suyun vüzü.**
Şafā-yı sine-i berrākı **saḫ-ı āb-ı bilür**
Mişāl-i noḫta dü-pistān ḫabābe-i mādūr
(K 5/17-18)
- saḫ-ı ğabra: Yerin dış yüzü.**
saḫ-ı ğabra:-dan
Barmağumdan cism-i ‘uryānum girāndūr
korḫarum
Saḫ-ı ğabradan adın geçer kīrbāsdan süzen
gibi
(G 239/3-4)
- saḫ-ı ṭavān: Tavanın dışta olan tarafı, dam.**
Nāzıra **saḫ-ı ṭavān** gūyā ki bir āyinedür
Ṭāḫ-ı zībā anda ‘aks-ı ebrūvān-ı dil-rübā
(T 1/17-18)
- saḫ-ı zemīn: Yerin üstü.**
saḫ-ı zemīn:-i
Ber-geşte itse **saḫ-ı zemīn** sipīr-i zāl
Gelmez bu dehre öyle bir ālüfte nükte-dān
(Tb 1/49-50)
- şatıl: Satma işi yapılmak.**
şatıl:-maz
Destgāhında bize iş kesiyor ‘işve-fürüş
Naḫd-i can vir ki bu ešnāda **şatılmaz** kontoz
(Msd 2/45-46)
- şatıl: Küçük leğen.**
Mīr ü meh **şatıl** ü legen şebnem ü gül aña
miyāh
Şekl-i zencīrde gīsū-yı müca’ad her gāh
(Msd 2/21/22)
- Olup āvīze Süreyyā zencīr
Zer-ṭılā’ **şatıl** u legen mīr ile māh
(T 23/17-18)
- saḫr: Satır, vazı sırası.**
Beyt-i ebrūya hele toğrısu ben daḫl idemem
Şafḫaya **saḫr** birāz geç yazılır mıstarsız
(G 99/3-4)
- saḫr saḫr: Satır satır.**
Yapıldı pāyūñe bir nerdübān-ı kaşr-ı suḫan
Ki **saḫr saḫr** nigāh eyleye nüzül u ‘urüc
(G 24/3-4)
- saḫr-ı besmele: Besmelenin yazı sırası.**
saḫr-ı besmele:-dür
Keşīde ḫāme-i müyīn ile ḫaṭṭ-ı ebrū
Sevād-ı āyet-i ḫüsñ üzre **saḫr-ı besmeledür**
(G 51/3-4)
- sa’y: Çalışıp çabalama.**
Sa’y ile cān eridüp naḫş-ı mücessemlerine
Rūḫ buldurdı ‘aceb pişeger-i sihr-ārā
(T 21/5-6)
- Hem-pā olur mı **sa’y** ile hiç nev-cevāna pīr
Varur ḫadeng menzile ammā kemān ḫalır
(G 40/5-6)
- Laṭīf ol tā ki maḫfūz olasın ḫalkuñ lişānından
Ne rütbe **sa’y** ile tīz eyleseñ kaṭ ‘ idemez cān tīg
(G 126/13-14)
- Maḫşuduñı **sa’y** ile tarīḫünde bulınca
Deryāya irer āb-ı revān gitse yolınca
(G 180/1-2)
- Taşvīr-i yārı şafḫa-i zerkāra şebt için
Naḫḫāş-ı Çīn **sa’y** ile cān virdi şūrete
(G 188/17-18)
- sa’y:-ı**
Mīr-i Ekrem Ḥalīl Beg kim anuñ
Ḥayradur **sa’yı** fī sebīli’llah
(T 12/1-2)
- sa’y eyle: Çalışıp çabalamak.**
sa’y eyle:
Hezār **sa’y** Belīg **eyle** silk-i nazma yine
Le’ālī-i suḫan-ı pāki eyledim irdāf
(G 128/15-16)
- sa’y id: Çalışıp çabalamak.**
sa’y id:-er
Rāfīziler **sa’y ider** miḫrāb-ı ḫāmis va’zına
Bī-tekellūf anları iskāt için ey ḫüşyār
(Kt 9/1-2)
- Tedḫīḫ-i kār-ı dāne-i maḫşūme **sa’y ider**
Dönmez efendi böyle bu heft-āsiyā ‘abes
(G 20/15-16)
- sa’y id:-üp**
Göñlüm esīr-i zūlf-i bütān eyleyüp beni
Dām-ı belādan eylemedi **sa’y idüp** rehā
(K 2/177-178)

sa'y ol: Çalışıp çabalanmak.**sa'y ol:** -in, -ur, -saAb-rü dökme şağın yok yere kim cem'a düşüp
Ne kadar **sa'y olursa** dökilen kap tolmaz

(G 93/9-10)

şayd: Avlama.**şayd:** -u, -mBen ol **şaydum** ki pâyın būs ider her dem eger
kanum

Olursa vesme-i ebrü tırâz-ı nâhün-ı şeh-bâz

(G 237/9-10)

şayd ol: Av olmak.**şayd ol:** -urOl şâh-bâz-ı sidre-nişîn **şayd olur** bu şeb

Olmazsa bâz-geşte hadeng-i du'â 'abeş

(G 20/25-26)

Yarı ağıyar-ı denî **şayda olur** zer-gerdân

Ökçe it kahr ile kuncundan atar ol nâ-dân

(Msd 5/25-26)

şaydgâh: Av yeri, avı çok olan yer.**şaydgâh:** -a

Resendür medd-i ihsân u kerem huddâm-ı

mîrâna

Şikârî-i devende **şaydgâha** bî-meres gitmez

(G 94/17-18)

sâye: Gölge.

'Uşşâk-ı sitem-dîde niçe dâma düşürsün

Ol serv-i şehî **sâye** düşürmez çemen üzre

(G 185/9-10)

Kalmazdı rüy-ı hâkde bir nahl-i sâye-dâr

Nağş itse **sâye** hâke o şekl-i şemâ'îli

(G 216/9-10)

Hevâ-yı 'aşk ile şimdi beyâbân-gerd olan

Mecnûn

Hele bir **sâye** bulsun kendine yelpâzeden geçsün

(G 161/9-10)

Be destüre soğan-senca Belîğ der reh-e me'ni

Şadâ kerd der cismem **sâye** der şovk tekapu râ

(G 243/11-12)

sâye: -siİhâta itdi havâlî-i dehri **sâyesi** hep

Ki şahş dūr olıcak sâyesi hüveydâdur

(K 5/35-36)

İhâta itdi havâlî-i dehri sâyesi hep

Ki şahş dūr olıcak **sâyesi** hüveydâdur

(K 5/35-36)

Olur temevvüc-i reng içre **sâyesi** nâ-būd

Ne dem ki reng-i ruhlı hâke eylese te'sir

(K 6/11-12)

Yeryüzinde pâdişâh-ı 'aşr Zıllu'llâh ise

Eylemez mi bir şecerle **sâyesi** yeksân rakş

(G 114/11-12)

sâye: -si, -n, -de

Füruğ-ı re'y-i münîriyle 'aks-ı âyineveş

Havâss-ı hâmseye bak **sâyesinde** peydâdur

(K 5/37-38)

Şâfdır tîneti ol rûtbe ki eşkâl-i havâs

Sâyesinde görünür âyineveş bî-minnet

(G 15/7-8)

İder hümâ-yı seher **sâyesinde** zerrîn bâl

O mihr-i hüsnün 'aceb tâli' i hüceste olur

(G 232/7-8)

İder hümâ-yı seher **sâyesinde** zerrîn bâl

O mihr-i hüsnün 'aceb tâli' i hüceste olur

(G 232/7-8)

sâye: -si, -n, -den

Dehre bir tıfl-ı sa'âdet-mâye teşrîf itdi kim

Sâyesinden iktisâb-ı feyz ider zıll-ı hümâ

(T 28/3-4)

sâye: -si, -dür

Mestî-i bâdenün ol neş'e-i leb mâyesidür

Hâl-i künc-i zeķanuñ kaṭre-i mey **sâyesidür**

(G 46/1-2)

sâye: -m

Reh-i küyünda hem-râh olsa da geh pes gider

geh pîş

Ki benden gâlibâ **sâyem** daḥî bîzârdur sensüz

(G 102/7-8)

sâye: -len, -ür

Tâb-ı mihr-i ruḥuñ ol rûtbe eritdi beni kim

Zîr-i yek-mûda hemân **sâyelenür** cism-i za'îf

(G 129/9-10)

sâye düşür: Bir şeyin değerini veya ününü
azaltacak işler yapmak.**sâye düşür:** -di

Degül ḥaṭ-ı leb-i cânâne kim dü-ebrûdan

Düşürdi sâye açup şâh-bâz-ı hüsn-i cenah

(G 25/5-6)

sâye düşür: -mez

Göñül düşürmege bir serv-i nâza mâ'il iseñ

Zemîne **sâye düşürmez** o ķamet-i dil-cü

(G 171/11-12)

sâye ol: Gölge olmak.**sâye ol:** -maz

Bulınmaz âb u tâb-ı dil-rübâ endam-ı 'aksinde

Mey-i gül-gün ile pür-şîşe olmaz ateşin sâye

(G 191/11-12)

sāyebān: Gölgelek, koruyan, şemsiye.

sāyebān:-dur

Degüldür zîr-i pîşânında ebrü-yı dil-âvîzûñ
O çeşme **sāyebāndur** mürğ-i hüsnüñ iki şeh-
bâli

(G 209/13-14)

sāye-bān-ı 'ilm: İlim şemsiyesi.

'Avn-ı sütün-ı kilkün ile oldı cāy-gîr

Der-zîr-i yektâ-yı felek **sāye-bān-ı 'ilm**

(K 10/57-58)

sāye-dār: Koruyan.

Ta'bîr-i levne bâ'îş olurken fîrûğ-ı mâh

Pâ-mâl-i eşheb-i elemüm şimdi **sāye-dār**

(K 12/57-58)

sāye-e an: Onun gölgesi.

Pāyēş mikoned hâlâl tûk hîştēn gomri

Beher golşen ke ofted **sāye-e an** gedde-e delcū rā

(G 243/5-6)

sāye-endāz ol: Gölge salmak.

sāye-endāz ol:-duğı

Sāye-endāz olduğı iklîme ebr-i cūdınuñ

Reşhasından her giyâh-ı huşuk olur ka'bü'l-gazâl

(T 26/5-6)

sāye-endāz ol:-sa

Kîme bir serv-şâmet **sāye-endāz olsa** 'âlemdē

Ġam u ekdârdan âzâdedür başında devlet var

(G 68/11-12)

sāye-güzār ol: Gölgenin geçmesi.

sāye-güzār ol:-sa

Bir tûrfadur **kî sāye-güzār olsa** çeşmüme

Olur serümde erre-i âhen per-i Hümâ

(K 2/61-62)

sāye-i bāl-i hümâ: Hümâ'nın kanadının gölgesi.

Nihâl-i sāye-i kâddüñdür ancak başıma devlet

Serümde **sāye-i bāl-i Hümâ** minşârdur sensüz

(G 102/17-18)

sāye-i dūd ol: Dumanın gölgesi olmak.

sāye-i dūd ol:-dı

İderdüm ol ruğ-i al-i haţţ-âvere teşbîh

Olaydı âteş-i berg-i gül üzre **sāye-i dūd**

(G 35/9-10)

sāye-i gülbün: Gül fidanının gölgesi.

sāye-i gülbün:-de

Sāye-i gülbünde rindân meclis-i 'işret kurup

Meyle pür sâkî ele bir kâse almış çâr gül

(G 146/3-4)

**sāye-i haţdan zevâl-i mihr-i cemâl: Güneş gibi
güzel yüze düşen uğursuz ayva tüyünün gölgesi.**

sāye-i haţdan zevâl-i mihr-i cemâl:-dı

Bilindi sāye-i haţdan zevâl-i mihr-i cemâl

Kî târ-ı zülfî 'izârında haţ-ı mezveledür

(G 51/11-12)

sāye-i menhüs: Uğursuz gölge.

sāye-i menhüs:-ı

'Ukķâb-ı zulm bālını açdı o rütbe kim

Dünyâyı tûtdı **sāye-i menhüsü** tûl u 'arz

(G 116/3-4)

sāye-i müjgân: Kirpiklerin gölgesi.

Târ-ı zülf-i yâr-ı nâzûkden âña ey çeşm-i ter

Sāye-i müjgân ile bir âbnüsü şâne yap

(G 9/7-8)

Tâbiş-i mihre taħammül mi ider ol gül-beden

Rüyına gūyâ dikendür **sāye-i müjgân** batar

(G 60/3-4)

sāye-i müjgân:-ı

Ref'-i niķâba 'ismeti meyl itse de olur

Rüy-ı nigâra **sāye-i müjgânı** sille-zen

(G 164/13-14)

sāye-i naħl-i semen: Yasemin fidanının gölgesi.

sāye-i naħl-i semen:-de

Bulsam o şūhı **sāye-i naħl-i semende** ben

Bir cām şunsa bülbül olurum çemende ben

(G 167/1-2)

sāye-i perr-i meges: Sineğın kanadının gölgesi.

Yapışup kaldı hâlâvetden yine mânend-i hâl

Sāye-i perr-i meges künc-i leb-i cânânede

(G 201/7-8)

sāye-i saķf: Çatının gölgesi.

sāye-i saķf:-ı, -n, -ı

Sāye-i saķfını ref' itse serinden hürşid

Yâsēmen lâle gibi ğamla olur dâğ-nümâ

(T 21/19-20)

sāye-i târ-ı nigâhından: Bakış karanlığının gölgesi.

sāye-i târ-ı nigâh:-ı, -n, -dan

Yine âzürde olmuş **sāye-i târ-ı nigâhından**

Nüm âyândur henüz ruhsâr-ı gül-berginde âşârı

(G 217/13-14)

sāye-i verd-i taşvîr: Resmedilen gültün gölgesi.

Ķuvvet-i nâmiyyeden **sāye-i verd-i taşvîr**

Mevce-i râyihaya eyledi tākında nümüd

(T 10/5-6)

sāye-i zülf: Saçın gölgesi.

sāye-i zülf:-ı, -n, -de

Görince **sāye-i zülfinde** şanma dâne-i hâl

Dökildi gülşen-i ruhsâra toħm-ı şeb-bûlar

(G 83/3-4)

Ser-keşlik itme **sāye-i zülfinde** hoş geçin

Ey haţţ riyâz-ı çihrede sen nev-remîdesin

(G 162/5-6)

- sāyem düş:** Bir şey üzerine karaltı inmek,
üzerine gölge gelmek.
sāyem düş:-ince
Bir bāde olsa elde ki neş' eyle ben degül
Sāyem düşince mest ola 'aks-i piyāleden
(G 158/7-8)
- sāye-perver: Nazik, mülayim.**
Sāye-perver güzelün vaşlına meyl itme Belîğ
Zîr-i sāye şecerün mîvesi şîrîn olmaz
(G 93/11-12)
- sāyeveş ol: Gözden düşmek.**
sāyeveş ol:-sa
İtmez o servden güle pest **olsa sāyeveş**
Maşşer güninde kalker ayāğa fütādesi
(G 229/9-10)
- sāye-yi mü Saçın gölgesi.**
sāye-yi mü:-dur
Kemergāhında müy-ı zülfî yā bir **sāye-yi müdür**
Miyān olsa miyānda hiç bu rütbe piç ü tāb
olmaz
(G 87/9-10)
- sayf: Yaz mevsimi.**
sayf:-da
Cihānda tā ki ebed muktezā-yı hikmet ile
Şitāda şiddet-i sermā **sayfda** germādur
(K 5/83-84)
- sa'y-ı belîğ: Belîğ'in çabası.**
Hezār **sa'y-ı Belîğ** ile kimse feth idemez
O yerde kîse-i zer mün'akid mu'ammādur
(K 5/57-58)
- sa'-yî bî-riyā id: Yalansız sürmek.**
sa'-yî bî-riyā id:-er
Menba'-ı cūd u kerem Aḥmed Ağā-yı kām-kār
Fî-sebîlî'llāh **ider** ḥayrāta **sa'-yî bî-riyā**
(T 3/1-2)
- sāyide itdi: Eskitmek.**
sāyide it:-di
Meclisde nağme-i bem-i māliden-i kemān
Sāyide itdi ṭab' umı mānend-i çüb-sā
(K 2/37-38)
- saymaz id: Kabul etmemek.**
şaymaz id:-üm
Cem' idüp müddet-i 'ömrümde birāz dünyalık
Şaklayup cān evine **şaymaz idüm** derd ü ğamı
(K 7/5-6)
- savvād-ı kühen: Eski avcı.**
Şayyād-ı kühen buldurur elbette Belîğ
Āhū-yı murādātını Eski Zağra
(R 20/3-4)
- sebak vir: Ders, öğüt vermek.**
sebak vir:-di
Pîr-i muğān ile buluşup keyfe me'ttefağ
Virdi bu güne ḥatîr-ı nā-şāduma **sebak**
(Tb 2/35-36)
- sebak-ı kıdsiyān-ı 'ilm eyle: İlim melekleri ile ders vermek.**
sebak-ı kıdsiyān-ı 'ilm eyle:-y, -e, -y, -üm
Nām-ı şerîfün **eyleyeyüm** nazm ü nesr ile
Rüz-ı cezāya dek **sebak-ı kıdsiyān-ı 'ilm**
(K 10/127-128)
- sebāt: Karārından ve sözünden dönmeme, bir iş veya davranışta azim ve kararlılık gösterme.**
Belîğ endîşe itmeme rüzgāruñ germ ü serdinden
Ṭururken serv-āsā istikāmetde **sebāt** üzere
(G 182/17-18)
- sebātî-ı**
Derününde **sebātî** mün'adim her naqş u timsālün
Vefāda hem-ḥayāl-i çarḥ-ı mīnāfamdır mir'āt
(G 13/17-18)
- sebāt-ı meşq-i tebessümle kal: Gülümsemenin sabit kalması.**
sebāt-ı meşq-i tebessümle kal:-di
O müy-ı levḥa-i yāqūta bendedür dil kim
Sebāt-ı meşq-i tebessümle kaldı ḥatt-ı sevād
(K 11/23-24)
- sebeb: Neden, gerekçe.**
Dildür zuhūr-ı 'aşka **sebeb** levḥ-i sīnede
Bî-ḥarf ma'nî şafḥaya taḥrîr olur mı hiç
(G 23/7-8)
- Hünerdür imtizāc-ı ehl-i 'irfāna **sebeb** zîrā
Dü-mevzūn mışra'a ülfet viren her yerde
mazmündür
(G 47/7-8)
- Mu'tād-ı 'afvün itmege sensin **sebeb** yine
Oldıysa ḥıdmetünde Belîğün tekāsülü
(G 214/17-18)
- sebeb ol: Neden olmak, yok açmak**
sebeb ol:-ur
Ḥāne-i cismi tükendükçe nefes eyler ḥarāb
Gird-bāduñ za'f-ı bād **olur sebeb** ber-bādına
(G 189/15-16)
- seb'-i şidād: Sert sövgü.**
Olur netice nihāyet-pezîr-i kām-ı 'uqūl
Sarāy-ı rif'atüne süllem olsa **seb'-i şidād**
(K 11/65-66)
- sebîl it: Bol bol vermek, dağıtmak.**
sebîl it:-di
Bānî-i kaşr-ı zer-endüd-ı laṭîf
Ḥāke altun suyunı **itdi sebîl**
(T 20/25-26)
- sebîl it: Bol bol vermek, dağıtmak.**
sebîl it:-miş
Teşnedür aña nazār zîrā tılā-yı taḥına
Bānî-i eyvān kim altun şuyın **itmiş sebîl**
(T 30/5-6)

sebîlî'llah: Allah rızası için.

Mîr-i Ekrem Halîl Beg kim anuñ
Hayradur sa'yı fî **sebîlî'llah**

(T 12/1-2)

sebkat id: Geçmek.**sebkat id:-em**

Kemân itdiyse kaddüm pîrlik dünyâda gam
çekmem

İdem ağıyara **sebkat** belki yârûñ pây-büsında

(G 183/5-6)

sebkat id:-üip

Cân u dil birbirine **sebkat idüp** ol büte dir
Kâkül-i ham-be-hamuñ târına evvel beni aş

(G 115/11-12)

sebkat it: Geçmek.**sebkat it:-di**

Semend-i tab'uma hem-pâ bulunmazken ne
hikmetdür

Târıkında fakîri **sebkat itdi** her fûrû-mâye

(K 9/75-76)

sebok: Hafif.

İstid'â meñleb-e delet bî-çoğan **sebok** hized
Tohidesti be bâlâ mikonedi kef-e terâzû râ

(G 243/3-4)

sebt: Yazma, kavdetme.

Taşvîr-i yârî şafha-i zerkâra **sebt** için
Naqqâş-ı Çîn sa'y ile cân virdi şürete

(G 188/17-18)

Nazm-ı Belîgi şafha-i hürşide **sebt** için
Mîrrîhûñ aldı tîgîn 'Ufârid kalem yonar

(G 235/9-10)

sebû: Sarap kabı, testi.

Sâkî şarâb-ı nâb ile leb-rîzdir kedü
Zinhâr boş bulınma tehî kalmasun **sebû**

(Tb 2/71-72)

sebû:-y, -a

Pîrâne söyle râzuñ pîrân ketüm olur

Konsa teraşşuh eylemez eski **sebûya** şu

(G 170/5-6)

sebû:-sı, -n, -da

Olur hâmüş iken ma'nâ-yı rengîn şâ'ire vâşıl
Ki evvel bestedür leb bâde-i nâbuñ **sebûsında**

(G 183/9-10)

sebük-bârân-ı dâmen-çide: Etek toplayan hafif**vağmur.**

Habâbâsâ **sebük-bârân-ı dâmen-çide** bî-pervâ
Girerse bañr-i hûna dâmen-âlüd-i hizâb olmaz

(G 87/13-14)

sebük-bârân-ı deşt-i âlem-i himmet: Kerem**aleminin çölündeki hafif rüzgar.**Belîg evvel **sebük-bârân-ı deşt-i âlem-i****himmet**

Çekerlerdi cihânuñ kâr u bârın bir me'al olsa

(G 202/15-16)

sebük-pervâzi-i fânî: Ölümlü dünyanın çabuk**uçuculuğu.****sebük-pervâzi-i fânî:-y, -e****Sebük-pervâzi-i fânîye** maşrûf ile im'ânı

Ki her câh-ı meşakkat gird-bâd-ı küh u

hâmündür

(G 47/9-10)

sebük-rühâne: Çevik rûhlular (canlılar).**sebük-rühâne:-dür****Sebük-rühânedür** her cünbişi ol menba'-ı

nûruñ

Ki çarha süllem-i emvâc-ı pertevle şu'üd eyler

(G 53/13-14)

sebük-ruhî-i dil: Ruhlu hafif olan gönül.**Sebük-ruhî-i dil** ol rütbe te'sîr itdi kim nazma

Temâşâ eyleyen ru'yâda görmez renc-i kâbüsü

(K 3/75-76)

sebû-yı köhne: Eskimiş testi.**sebû-yı köhne:-den**

Gönülden sırrın işâ eylemez pîr-i kühen zirâ

Sebû-yı köhneden terşih idüp bir katre mâ

çıkma

(G 97/9-10)

sebze: Yeşillik.

Kökün kazıt hatt-ı sebzın riyâz-ı hüsnünden

Başar bu bağı o **sebze** Hüdâ-yı nâ-bitdür

(Mf 53/1-2)

sebze:-ler

Bu zulf ü hat elbette başar gülşen-i rüyuñ

Gör anda kazâyı ne kadar **sebze**ler ekmiş

(G 108/7-8)

Hîrâm-ı mevc-i nâzik ebr-i nisân-ı letâfetdür

Anun çün oldı zî-i maqdemünde **sebze**ler ihya

(G 229/5-6)

sebze-i bîgâne: Yabancı yeşillik.

Gülzâr-ı hüsnâ hatt gelicek olduk aşinâ

Başmış ne çâre **sebze-i bîgâne** bağını

(G 220/11-12)

sebze-i bî-gâne:-de

Hayl-i ezhârın şarılmazdı çemende pâyına

Olsa büy-ı aşinâyı **sebze-i bî-gâne**de

(G 201/13-14)

sebze-i bîgâne:-y, -e

Çeşm-i nergis naqş olaldan bu şafâ-âbâdda

Sebze-i bîgâneye eyler nigâh-ı aşinâ

(T 1/19-20)

sebze-i bî-gâne-i haṭṭ: Yeşil umursamaz ayva tüyü.

Başayor **sebze-i bî-gâne-i haṭṭ** bāg-ı ruḥuñ
Rüy-ı âyineye diḳkatle niğâh it bir yol
(G 143/7-8)

sebze-i giyâ: Yeşil ot.

Bulsa fûrûg-ı mevc-i sitâreyle terbiyet
Olur ḥalide pâyüme her **sebze-i giyâ**
(K 2/87-88)

sebze-i haṭṭ: Yeşil ayva tüyü.

Başınca **sebze-i haṭṭ** bāg-ı ḥüsn-i cānânı
Bozıldı lâle-i ruḥsârı lankurızlanmak
(G 215/9-10)

Nev-rüste sebzeveş görünür zîr-i âbda
Gerçi ruḥında sebze-i haṭṭ nâ-demîdedür
(G 44/9-10)

sebze-i müjgân: Sebze gibi olan kirpikler.

sebze-i müjgân: -u, -m, -dur
Niğehûñ âb-ı dih **sebze-i müjgân**umdur
Ḥâk-i naḳş-ı ḳademûñ kuḥl-i şafâ-ḥânumdur
(G 50/1-2)

sebze-i nâ-yâb-ı maḥabbet: Sevginin eşsiz yeşilliği.

Bir **sebze-i nâ-yâb-ı maḥabbet** varmış
Bu şüre göñüllerde o şimdi bitmez
(R 3/3-4)

sebze-i nev-haṭṭ: Yeni çıkan ayva tüyünün yeşilliği.

Bāg-ı ḥüsnüñ **sebze-i nev-haṭṭ** tarâvet-yâb idüp
Gerdenüñde dâne-i tuḥm-ı melâḥatdür o ḥâl
(Ş 1/3-4)

sebzeveş: Yeşillik gibi.

Nev-rüste sebzeveş görünür zîr-i âbda
Gerçi ruḥında sebze-i haṭṭ nâ-demîdedür
(G 44/9-10)

sebze-yi bigâne: Yabancı yeşillik.

sebze-yi bigâne: -si, -n, -i
Sebze-i haṭṭ başdı ruḥ-ı yâri bulınsa ne 'aceb
Bāğınuñ **sebze-yi bigânesini** kim yolmaz
(G 93/3-4)

sebze-hatt-ı nev-hedivelik: Yeni hedivelik yeşil ayva tüyü.

'Uşşâk-ı zâra **sebze-hatt-ı nev-hedivelik**
Yâruñ cemâli Ka'be-yi seng-i baytarânıdır
(G 233/3-4)

sebze-i hat: Yeşil ayva tüyü.

Sebze-i hat başdı ruḥ-ı yâri bulınsa ne 'aceb
Bāğınuñ **sebze-yi bigânesini** kim yolmaz
(G 93/3-4)

Cihânda ey peri bir ḳara günlü 'âşık-ı zârum
Ruḥında **sebze-i haṭṭ** baḥt-ı siyâhumdan bitüp
yitdi
(G 212/7-8)

sebze-i hatt: Yeşil ayva tüyü.

Ḳumâş-ı vaşlını seyr eyledüm cānānuñ ellenmiş
Gelince **sebze-i haṭṭ** tâvüs-ı bāg-ı ḥüsnî tellenmiş
(G 112/1-2)

sebze-i haṭṭ: -u, -ñ

Kām-baḥşı-i vişâlûñle olurken dil-firîb
Bitdi âhir **sebze-i haṭṭuñ** va' de-i kemmün ile
(G 178/5-6)

secde: Genellikle namaz kılarırken alın. el avararını, dizleri ve ayak parmaklarını yere getirerek alınan durum.

Yüz sürmez idi pâyine **secde** ile âdem
Bu rüy-ı zemîn olmasa pâ-mâl-i Muḥammed
(K 1/5-6)

secde it: Saygı göstertmek.

secde it: -dir, -ür

Ḥırâmı serve **secde itdirür** ol naḥl-i dil-cūsı
Namāza başladur çok târîki mihrâb-ı ebrūsı
(K 3/3-4)

secdegeh-e 'aşk: Aşkın secde edildiği yer.

Der **secdegeh-e 'aşk** ne şâyed televvu
Zeftem ço gerd bā moje naḳş-e ḥaşir rā
(G 240/3-4)

secde-künân: Secde eden.

Ka'bedür merdümek-i çeşmi ki eṭrâfında
Müje huccâca bedel **secde-künân** bağladı şaf
(G 130/7-8)

sed: Yüz sayısı, 100.

Der vakt-e teng bā del **sed** ârezü Belîğ
Goftem nazîre-e soḥan bî-nazîr rā
(G 240/13-14)

sed çek: Kapamak.

sed çek: -il, -se

Zâ'if-i bî-dimâğûñ men'ine ey bāğbân besdür
Çekilse pîşgâh-ı bāga mevc-i büy-ı gülden **sed**
(G 32/5-6)

sed çek: -er, -di

'Âşık **çekerdî** reh-güzer-i dil-rübâya **sedd**
Mâni' bulınsa ḥâşılı 'ömrün şitâbına
(G 198/7-8)

sedd it: Kapamak.

sedd it: -se

Âmed-şüde **sedd itse** reh-i küyına ağyâr
Besdür o bütüñ semtine ehl-i dile reh dil
(G 145/5-6)

sedd-i âsumân-peymây-ı rûḥ ol: Can tartıcı feleğın mani olması.

sedd-i âsumân-peymây-ı rûḥ ol: -a, -maz

Reng-i mey bî-raḥne eyler şîşe-i meyden güzâr
Olamaz eflâk **sedd-i âsumân-peymây-ı rûḥ**
(G 27/3-4)

sedd-i reh-i berķ ol: Sert yolun seti.**sedd-i reh-i berķ ol:-an**Cihānda **sedd-i reh-i berķ olan** giyāha döner
Şarıl̄sa rīşe-i ūl-i emel 'inānumuza

(G 208/5-6)

şedrneşin-e āstāne: Meclisin başında oturan.Ger ķadr-e āstāne nebudi fuzūn ĉera
Ru dāde est **şedrneşin-e āstāne rā**

(G 241/11-12)

sefer: Yolculuk, seyahat.Düşmez efgār-ı 'imārāt-ı cihāna sāl̄ik
Sefer ūzre nice ta 'mīr olunur kōhne ribāt

(G 118/7-8)

seferi:-iİhtiyāruñla şakın eyleme deryāya sefer
Mevci gör kim **seferi** sāhile deryādandur

(G 74/13-14)

sefer:-ü, -ñCem' eyle kendüñi seher ey āh-ı şu 'le-ħiz
Eflāk-i heftüme **seferüñ** yok mıdur senüñ

(G138/9-10)

sefer eyle: Yolculuk etmek.**sefer eyle:-me**İhtiyāruñla şakın eyleme deryāya **sefer**
Mevci gör kim seferi sāhile deryādandur

(G 74/13-14)

sefid ol: Ağarmak.**sefid ol:-dı**Eşküml̄e **oldı** perdesi kirbāsveş **sefid**
Güya sevād-ı merdüm-i ĉeşm Akdeñizlidür

(G 80/11-12)

sefiħ: Zevk ve eğlenceye düşkün, parasını pulunu israf eden akılsız.Gör kazāyı diyār-ı ğurbetde
Anı katl̄ itdi bir **sefiħ** ü le'im

(T 14/5-6)

sefin: Gemi, keşfi.**sefin:-eñ**Sütün-ı ħāme yelken gösterüp evrākdan nā-gāh
Belig el-ħakķ **sefineñ** baħr-ı aşkuñ lüccine
şalmış

(G 113/11-12)

sefineyi şakınur yolda reh-ber ü mellāħ: Kişi
çok büyük yıkım ve zararlara uğramıssa küçük
zararları düşünmez bile.

Zevāl-i devlet-i metbū'ı istemez tābi'

Sefineyi şakınur yolda reh-ber ü mellāħ

(G 25/11-12)

sehā ol: Cömert olmak.**sehā ol:-sun**Bu tayy itdi **sehā** tūmārını meydān-ı himmetde
Cihānda Ĥātem-i Tayy itdiginden şermsār **olsun**

(T 2/5-6)

sehābāsā: Bulut gibi.Yine ehl-i keremden 'add ider şahib-ħired ānı
Eger iħsān iderse aldıgın her kim **sehābāsā**

(G 4/13-14)

sehāb-ı āh: Ah bulutu.Ĥazmi eger ki istese berķ üstüne ĉeker
Tārik **sehāb-ı āh** ile fānūsdan ħişār

(K 12/91-92)

sehāb-ı cūd: Cömertlik bulutu.**sehāb-ı cūd:-ı****Sehāb-ı cūdi** ĉemenzāra olsa ebr-i maħır
Boş elle gelmez idi ĉār-sūy-ı dehre ĉenār

(K 6/91-92)

sehāb-ı dest-i gevher-bār: Cevher yağdıran elin bulutu.**sehāb-ı dest-i gevher-bār:-ı****Sehāb-ı dest-i gevher-bārı** ĩşār-ı maħālibden
Göz açmaz rind-i tehī-ĉeşm-i ħabāb-ı baħr-ı pūr-
şūra

(T 27/13-14)

sehāb-ı dīde: Göz göz bulut.**sehāb-ı dīde:-ler, -ü, -m**Bu ħūsn ü şa'şa-i berķ-süz ile ol māħ
Sehāb-ı dīdelerüm itdi reşķ-i ebr-i maħır

(K 6/35-36)

sehāb-ı fıg: Kılıç bulutu.**sehāb-ı fıg:-ı****Sehāb-ı fıgi** ider cūs-ı ħūn-ı a'dādan
Bu fās-ı hunķumı mānend-i şīşe-i faşşād

(K 11/49-50)

sehāvet: Cömertlik.Eger ki mazħar-ı luř u kerem ise vūzerā
Sehāvet ü keremüñ luşfına bu ma'nādur

(K 5/31-32)

sehāvet:-deĤidiv-dād ger Kāplān Pāşā-yı kerem-ğüster
Şecā'atle **sehāvetde** velātuñ lā-naziridir

(Kt 22/1-2)

sehā-yı şab': Yaratılış kabuĝu.**sehā-yı şab':-ı****Sehā-yı şab'**ı farķ-ı merħametden zīr-destāna
Reh-i gencineyi tebyine işrāb itdi gencūra

(T 27/19-20)

seher: Tan verinin ağarmasından biraz önceki zaman veya şafağın sökmek üzere olduğu vakit.

İki bāl açmış der-i vālāsı şahib-i beyt için
Her **seher** dergāh-ı Hakkā ref' ider dest-i du'ā
(T 1/41-42)

İtdüñ o gönca-femle **seher** merhabā şabā
Açma bu dürc-i gevher-i rāzi kıpa şabā
(G 3/1-2)

Seher bīm-i ğubār-ı leşker-i encüm-şümārından
Sitāre tutdı pış-i çeşmine ebr-i güher-bārı
(K 4/9-10)

Her kim ki anı ister ise 'ālemde
İtsün **seher** Kā'be-i dil-bābını daqq
(R 7/3-4)

Böyle bī-pervā nice mestāne kec-rev olmasun
Her **seher** çarha şunar bir cām-ı gülgün āfitāb
(G 8/3-4)

Güldürse rüyını her gün sipihrūñ rüzgār
Kāse kāse her **seher** nüş itdürür hūn āfitāb
(G 8/9-10)

O rütbe 'ālemi bī-hüş kılmış devr-i hüsnuñ kim
Seher şebnem tutar āyine mihr-i 'ālem-ārāya
(K 9/11-12)

İki bāl açmış der-i bālāsı şahib-beyt için
Her **seher** dergāha ğüyā ref' ider dest-i du'ā
(T 29/5-6)

Eşer-i luţf-ı havā karger oldıqça **seher**
Goncalar şit-i ğüşāyişle olur nağme-serā
(T 21/7-8)

Benüm ol bende-i mātem-zede kim şām u **seher**
Hāk-rüb-ı haremūñ çāk-i ğirbānumdur
(G 50/5-6)

Cem' eyle kendüñi **seher** ey āh-ı şu'le-hız
Eflāk-i heftüme seferūñ yok midur senūñ
(G 138/9-10)

Seher vaşf itmege ol āfitāb-ı hüsni maţla'da
Zebān-ı hāmeyi kaç' eyledüm biñ kerre
maţta'da
(G 173/1-2)

Seher vaşf itmege ol āfitāb-ı hüsni maţla'da
Zebān-ı hāmeyi kaç' eyledüm biñ kerre
maţta'da
(G 173/1-2)

Zabt idince manşib-ı hüsni o meh-rū haţt ile
Büy-ı süñbül çin **seher** geldi mübārek bādına
(G 189/11-12)

Bu vaz'ı nice bülbül ider bī-edebāne
Zann itdi **seher** lāne-i pür-hūn güle kındı
(G 221/7-8)

Şadme-i emvāc-ı meyl-i eşk ile şām u **seher**
Gerdiş-i çārḥ-ı felek dūlab şeklin gösterür
(G 231/7-8)

Şadme-i emvāc-ı meyl-i eşk ile şām u **seher**
Gerdiş-i çārḥ-ı felek dūlab şeklin gösterür
(G 231/7-8)

seher:-de
Seherde habb-i afyon neş'esinden bī-niyāz eyler
O şuḥuñ şafha-i hātırda naqş-ı hāl-i Hindūsı
(K 3/21-22)

Helāküm ol bütüñ bīmāri-i çeşm-i siyāhından
Seherde korqarum zaḥmet virür āhum
Mesihā'ya
(K 9/5-6)

Seherde mektebe eţfāl ile gider ol māh
Murādi muşhaf-ı hüsñ āyetin muķābeledür
(G 51/7-8)

Seherde çin-i cebin eyleme güle gül dir
Bu kıvli ben mi dirüm gülsitānda bülbül dir
(G 72/1-2)

'Aceb mi olsa perişān **seherde** süñbülveş
Belġ -i ğam-zede her gice āh kākül dir
(G 72/13-14)

Seherde yokladum engüşt ile ol nāfe-i müşġin
Urılmış külçe-i sīm üstine tamġā mıdur bilmem
(G 155/3-4)

Bülbül **seherde** germ olıcaq āh u nāleden
Tebhāle-dār olur dehen-i gönca jāleden
(G 158/1-2)

Seherde mihr degül ol mehe muķābil olup
Sipihr-i püre-zenūñ elde ditrer āyinesi
(G 227/11-12)

Cihānda hātır-ı pervāneye ri'āyet iden
Dimez **seherde** daḥi şem'-i tābiş-efgene puf
(G 238/7-8)

seher:-ler, -de
Der-i vālāsı **seherlerde** iki bālin açup
Şahib-i beyte hūlūşāne ider ḥayr du'ā
(T 21/33-34)

seher:-de, -dür
Dil nālesāzdur ser-i zülf-i nigārda
Erbāb-ı 'aşkuñ āh u enini **seherdedür**
(G 39/13-14)

Kesme Belġ dāmen-i şebde fiġānı kim
Te'şir-i āh-ı süziş-i 'aşık **seherdedür**
(G 41/11-12)

seh are: Çok güzel,b v levici kad n.

Se h are duht-ı rez nice demdür o k fir n
Ruhs rı üzre naqs-ı gül işler Frenk-pesend
(G 34/3-4)

sekam ol: Uygun olmak.

Şekam ol:-ur
B -rüşeni Şevk-i dil nden Şekam olur
K h-ı v c d-ı cevher-i evvelde c n-ı  ilm
(K 10/51-52)

sel m: Esenlik dileme sözü.

Teh -dest  aŐık-ı b - areden dil-ber sel m almaz
Kib r-ı  aŐ ile hem-meşreb olmuş iltiy m almaz
(G 88/1-2)

sel met: Esenliğe kavuşma, huzura erme.

R h-ı kan  at içre sel met mur d ise
Dilden güsiste eyle  uy d-ı tecemmüli
(G 214/11-12)

Ola hemişe sel met Gir y H n  a d r d
Ki böyle hayr  alef virmiş a na Hayy-ı Ved d
(Kt 4/5-6)

sel met:-e
Hamd eylemezse  ey dil-i Őeyd  sel mete
UĞrar nih l-i dev a-yı  omr n bir  fete
(G 188/1-2)

sel metde ol: Huzura ermek.

sel metde ol:-maz
Deh n-ı tengine Őak  olmadan harf olsa küncide
Sel metde o Őu hu  erre-i dend n-ı s n olmaz
(G 85/11-12)

sel se-i gass le:  cki kadehini  cleme,  c nc  kadehi içmiŐ olma.

G lz ra gel sel se-i gass le n Ő idüp
 irk- b-ı Đamdan ey dil-i  l de t hir ol
(G 142/9-10)

sel set: Akıcılık kolay anlaşılma hali.

Su an-g y n-ı  Őru  nazmı mazm nd rdur
amm 
Belig  sözleründe hem nez ket hem sel set var
(G 68/13-14)

sele: Yayvan sepet.

Ze ne vet be sele c ŐeŐ reh-e c n n Çin ebr  r 
Fekened ez b m moceş felek h r-e enberin b  r 
(G 243/1-2)

selef: Ecdat.

selef:-de
Selefe fevt olan ma  n ları enf s-ı Ő r- s 
Őar r-i h me-i mu  ciz-bey n k dird r ihy ya
(K 9/85-86)

selim: Sultan II. Selim.

 h idüp t riğ i n didim Belig 
T zelikte gitdi d ny dan Selim 1165
(T 8/13-14)

selis ol: Düzgün akıcı.Aruz  lc s n n  feil t n feil t n feil t n feil n   kalıbıyla gazel biçiminde yazılmak.

selis ol:-ur
Dilden Belig  Şu gibi aksa  aceb degül
Bu Ő bit ne t ze  gazeldir selis olur
(G 49/13-14)

selsebil: Cennette bir  eŐme.

Selsebil ile anı p k ider elbet Rıdvan
D men- l d-ı g b r olsa o tıfl-ı t hir
(T 9/7-8)

selsebil-i  ayn-ı me  v d n: Mevadan'daki altın  eŐme.

Cih nda itse Ő hib-mer amet bir teşneyi  v 
Alur elbette içen selsebil-i  ayn-ı me  v d n
(T 24/7-8)

selsebil-i n rdan: Parlak, tatlı cennet  eŐmesi.

Hev -yı feyz-i mihr-i  aŐ ile Şeb-g r ider meh-
t b
Ki c min selsebil-i n rdan p r-Şir ider meh-t b
(G 7/1-2)

sem : Gök.

sem :-da
Geyüp bir al eteklik h leden meyd na  azm itdi
Sem da Mevlevi  yinini taşvir ider meh-t b
(G 7/5-6)

sem :-dan
Bir meges oldi sem dan g y 
Cilve-perd z-ı miy n-ı  andil
(T 20/9-10)

sem :-y, -a
Sem ya fırladı yelm ni  arb-ı destinden
İlişdi  ar a anı Şanma m h-ı Đarr dur
(K 5/43-44)

semend: At.

Semendi bir ser-i h r üzre rakş idüp b -b k
Őit b iderse eger hem-rik b-ı  Ank dur
(K 5/45-46)

semend-i  azm: Giden at.

semend-i  azm:-i, -n  
Semend-i  azmin n aheng-i p y-ı na  l-i zer-
k bı
P r itdi k se-i  in  gibi bu  ar -ı devv rı
(K 4/11-12)

semend-i himmet: Cömertlik atı.

semend-i himmet:-  
D ver  el- ak  semend-i himmetün yek
 atvede
H lden m ziye v  müstakbele eyler Őit b
(Kt 2/1-2)

semend-i nâz: Naz atı.**semend-i nâz:-ı, -nuñ****Semend-i nâzınuñ** taşvîridür üstâd Mânînuñ

Eger her müda şüret gösterürse esb-i cādüsü

(K 3/35-36)

semend-i şab': Yaratılış atı.**semend-i şab':-u, -m, -a****Semend-i şab'uma** hem-pā bulunmazken ne hikmetdür

Tarıkında fakîri sebķat itdi her fūrū-māye

(K 9/75-76)

semer: Meyve.

Olsa 'aceb mi būs-ı leb-i la'l-i ter lezîz

Turfanda olsa lābūd olur her **semer** lezîz

(G 36/1-2)

Ümmîd idüp bu hāme-i bî-mağzdan **semer**

Bağ-ı emelde bir qurı nāya tayanmışuz

(G 104/7-8)

semer:-üñ

'Uşşāka būs-ı la'l-i terüñ yok mıdur senüñ

Ey nāhl-i 'işve hiç **semerüñ** yok mıdur senüñ

(G 138/1-2)

semer-feşān ol: Meyve saçmak.**semer-feşān ol:-ur**

Şabā bu hāki ser-i naħle eylese ĩşār

Semer-feşān olur elbet şüküfe-i taşvîr

(K 6/49-50)

semeri ol: Meyve vermek.**semeri ol:-dı**

Bağ-ı 'ālemde hemān naħl-i gül-i penbe gibi

Oldı bu naħl-i ĥayātum **semeri** müy-ı sefid

(G 31/3-4)

semivv-i fahr-i cihān: Dünvanın övündüğü adas.

Emānet ile bu nazmı o ĥıfz ider zîrā

Semivv-i fahr-i cihān bir Emīn Efendidür

(Kt 5/3-4)

semm-i kätîl: Zehrin öldürücülüğü.**semm-i kätîl:-le****Semm-i kätîlle** nice şevherini itdi helāk

Yine bu pîre-zen-i dehr-i denī kalmaz tül

(G 143/15-16)

semm-i nāfi: Faydalı zehir.

'Ayār olmuş ezelde cism-i pāki ol mehüñ güyā

Ki beñzer **semm-i nāfi** tūde-i sīm üzre tamğāya

(G 191/7-8)

semt: 1. Birkaç mahallevi içine alan bölüm, bölge.**semt:-i, -n, -e**Meges-āsā o bütün **semtine** vızlarsa raķīb

Kehli ço pire gibi çapük olup ensede bit

(G 17/9-10)

Āmed-şüde sedd itse reh-i kūyma ağıyār

Besdür o bütün **semtine** ehl-i dile reh dil

(G 145/5-6)

semt:-e

Künc-i vaçanda āteş-i ģamla yakup beni

Atmazdı rüzgār bu **semt**e kül olmasam

(G 150/3-4)

Kırup mir'at-i şab'um řaħn-ı nişterzāra

döndürme

Bu **semt**e uğrayup 'aksüñ ider řāyed ķadem

rence

(G 200/9-10)

2.Taraf.**semt:-e**

Degül ķāşid diyār-ı yāra bîm-i berķ-i ķahrından

Mişāl-i mürĝ-i āteş-dide per ol **semt**e ses ģitmez

(G 94/3-4)

Raķîb-i kūh-hey'et şıķlet eyler meclîs-i yāra

Yıkılmaz meyl idüp bir **semt**e gittikçe

temellenmiş

(G 112/5-6)

semt-i dükkān: Dükkanın bölgesi.**semt-i dükkān:-a**

Şeh-levendāne kesüm şevķ ile hengām-ı şeh̄er

Semt-i dükkāna ĥıram itdi o şüh-ı berber

(Msd 2/1-2)

semt-i nāle-i mażlüm: Zulüm görmüşün fiğan**şehri.****semt-i nāle-i mażlüm:-a**

Reh-i ĥvābide oldı ĥaylî demdür cādde-yi

feryād

Ki **semt-i nāle-i mażlūma** bir feryād-res ģitmez

(G 94/23-24)

semt-i 'uşşāka: Aşıkların yönü.**semt-i 'uşşāk:-a**

Tegāfülgüne geçme sākinān-ı ĥāk-i kūyuñdan

Helāk eyle raķîbi **semt-i 'uşşāka** döneķlik yap

(G 10/11-12)

semüm-ı serdî-i bād-ı ecel: Ölüm rüzgarının sert**sam yeli.****semüm-ı serdî-i bād-ı ecel:-den**

Kavala-i sünbülü Seyyîd Mehemmed bağ-ı

ālemde

Semüm-ı serdî-i bād-ı ecelden şoldı ol sünbül

(T 16/1-2)

sen: İkinci tekil şahıs zamiri.Yoħsa **sen** cāmî' vü mescidde idüp zîr-i liĥāf

Köĥnelenmiş pābücımdan geçemezsin lifāf

(Msd 5/35-36)

Bu ĥumķ-ı ĥumārîyi řo dūnyāda Belîĝ

Bār-ı ģamı hep **sen** mi bulunduñ çekecek

(R 8/3-4)

Anı **sen** nişter-i ğamze-i cānāneye şor
Cünbiş-i nabz-ı dil-i 'aşıkı bilmez Bukrāt
(G 118/3-4)

Sensin Belîğ şimdi bu bâğ-ı suhanda **sen**
Çeh çeh fezâ-yı nağme-resây-ı dil-i hezâr
(K 12/73-74)

Müşterisi çok dükenmez bir kumâş-ı tazedür
Sen hemân bâzâr-ı istîgnâda cānâ 'işve şat
(G 16/9-10)

Âteş içre cilve itmek şîve-i pervānedür
Sen var ey bülbül cemende hâr u hasdan lâne
yap
(G 9/5-6)

Sen sen ki nâhun-ı kefi idrâki eyledün
Müşkil-güşây-ı nükte-i sırr-ı nihân-ı 'ilm
(K 10/69-70)

Sen sen ki nâhun-ı kefi idrâki eyledün
Müşkil-güşây-ı nükte-i sırr-ı nihân-ı 'ilm
(K 10/69-70)

Ey nakd-i eşk bârî **sen** imdâda gel yetiş
Şimdi Belîğ ğam-zedenün harc-ı râhi var
(Kt 34/3-4)

Şimdi efendi **sen** var iken rüzgârda
Lâyık ola mı bî-ser ü pâ düstân-ı 'ilm
(K 10/121-122)

Sen ol hıdiv-i zamānsın ki reşha-i kalemün
Giyâh-ı huşkı ider hem-ser-i kad-i şimşād
(K 11/57-58)

Hudâygân **sen** ol Cem- 'atıyyesin ki senün
Simât-ı himmetinün kâse-lisidür Bihzād
(K 11/55-56)

Hudāvendâ bugün **sen** 'arşa-i heycâda kaplansın
'Adüya pençe-i pür-zür ile derrende kaplansın
(Kt 21/1-2)

Luţf u keremün oldı bu du 'āya güvâh
Sen ibn-i vezîr oldıgün işbât itdün
(Kt 49/3-4)

sen:-ün
Heyhât kim verâ-yı 'ademden **senün** gibi
Gelsün bu bâğ-ı 'āleme bir ma'rifet-şi'âr
(Tb 1/85-86)

Böyle lâyıkmı Belîğün kıla aç u 'uryân
Bâ-huşuş ola **senün** gibi veliyü' n-ni'amı
(G 7/49-50)

Hudâygân sen ol Cem- 'atıyyesin ki **senün**
Simât-ı himmetinün kâse-lisidür Bihzād
(K 11/55-56)

Meftün-ı şüh-ı ğamze-i bî-dāduñam **senün**
Kālâ-yı cāna rağbet idersin nazardadır
(G 39/9-10)

Leb-i deryâda **senün** hem-çü 'aşâ-yı Mūsâ
Açılır naḥl-i kadün 'aksine dervāze-i mevc
(G 22/13-14)

Yetişmez zülfüne hübân- 'aşruñ tār-ı gīsüsü
Senün her bir müjen bir dil-ber-i fettānuñ ebrüsü
(K 3/1-2)

Fikr-i emvâl ile bār-ı ğama hammâl olduñ
Senün ey hvāce cezâ-yı 'amelüñdür çek'a git
(G 17/7-8)

Rüyuñ ki **senün** mihr-i dıraḥşân gibi parlar
Mercân lebün la'l-i Bedaḥşân gibi parlar
(G 52/1-2)

'Uşşâka būs-ı la'l-i terün yok midur **senün**
Ey nâhl-i 'işve hiç semerün yok midur senün
(G 138/1-2)

'Uşşâka būs-ı la'l-i terün yok midur **senün**
Ey nâhl-i 'işve hiç semerün yok midur senün
(G 138/1-2)

Ey pîr-i 'aşk böyle neden nâ-tüvānsın
Bilmem yanında bir püserün yok midur **senün**
(G 138/3-4)

Hâlüm mükedder oldı benüm ey hayâl-i yâr
Bilsem 'aceb ki bir kederün yok midur **senün**
(G 138/5-6)

İtdün güşâde sîne-i billürü nāfe dek
Ey şüh bilmezem kemerün yok midur **senün**
(G 138/7-8)

Cem' eyle kendüni seher ey âh-ı şu'le-hiz
Eflâk-i heftüme seferün yok midur **senün**
(G 138/9-10)

Bālâ-yı naḥl-i mevki'-i kesb-i hevâ ise
Ey gönca başum üzre yerün yok midur **senün**
(G 138/11-12)

İtdün vişâli herkese va'd ey zen-i sipihr
Āyâ cihânda gerçek erün yok midur **senün**
(G 138/13-14)

'Aşruñ kibârı māl ile Kârun olursa da
Şormaz Belîğ sîm ü zerün yok midur senün
(G 138/15-16)

Nîgeh-i tîz ile ol âfet-i cāmı şıkduñ
Ġayrı ey nür-ı başur **sen** de gözümden çıkduñ
(G 139/1-2)

Sitemle ğamze-i cānāne geçdi cānumuza
Sen ey hadeng-i müje bârî girme kânumuza
(G 208/1-2)

Ser-keşlik itme sāye-i zülfinde hoş geçin
Ey **haṭṭ** riyāz-ı çihrede **sen** nev-remidesin
(G 162/5-6)

Beyt-i ber-cestede pinhān olayum za'f ile ben
Leb-i la'lūn öpeyüm her okuduğça anı **sen**
(G 165/1-2)

Haṭ şudür itse kesilmezsin anuñ zülfinden
Senüñ ey dil hele çokdan çürimişdür resenüñ
(G 140/11-12)

Eyler kifāyet emrüne ey bī-nevā **senüñ**
Bend it miyān-ı cānuña dād-ı tevekkülü
(G 214/11-12)

sen:-den
Eyledüñ şemşir-i kahruñla beni āzürde-ḥāl
Umarum **senden** cüdā ola ḥayāl
(Ş 2/5-6)

sen:-iñ, -le
Senüñle vezn idüp a'lā ṭatarsa māhı ḡam
çekmem
Bu dehrüñ nākışı bālāya ref` eyler terāzusu
(K 3/7-8)

sen:-i
Seni rüsvāy iderler dūr-bāş-ı men' ile āḥir
Bilā-da'vet oturma ḥvanına ḡayrın zübābāsā
(G 4/11-12)

Şakın nā-dāna açma ḥokka-i ser-beste-i rāzuñ
Seni çāh-ı belādan ey dil iḥvān-ı zamān çekmez
(G 91/3-4)

Seni küyında yārın 'āleme teşhīr ider meh-tāb
Belīgā Rātīb-ı Aşaf-nazirüñ bezm-i ḥāşında
(G 7/21-22)

Seni maḥşerde Bāyezid ile vezn itmezler
Berdür insāna ki mümtāz ola aḡrānından
(G 168/5-6)

Vaḡtiyle ecel-i ḥāke **seni** indirir āḥir
'İsī gibi çıksañ da eger çarḡ-ı berine
(G 197/11-12)

Görüp 'aks-i dehānuñ sīnede rūḡ-ı ḡalaṭ-bīnüm
Temāşaya **seni** bir raḡne şandı iştiyākından
(G 166/7-8)

Seni telvīşe murād eyleyeni pāke çıkar
Şāf-ı deryā-dil olup eyleme icrā-yı ḡarāz
(G 117/3-4)

Vaḡşī ḡazāl dāmen-i şāhrā-yı nāz iken
İncinme ey perī **seni** ben ādem eyledüm
(G 152/13-14)

Alamaz ḡāk-i ser-i reh-güzerüñ mevc-i nesīm
Seni ey şūḡ-ı cefā-pīşe ṭutan ḡanumdur
(G 50/15-16)

sen:-sin
Sensin Belīg şimdi bu bāḡ-ı suḡanda sen
Çeh çeh fezā-yı naḡme-resāy-ı dil-i hezār
(K 12/73-74)

Mu'tād-ı 'afvuñ itmege **sensin** sebep yine
Oldıysa ḡıdmetünde Belīgüñ tekāsülü
(G 214/17-18)

sen:-süz
Ḥayāl-i ḡadd-i mevzūnuñla āhum naḡl-i ser-
keşdür

Baḡa ḡülşende **sensüz** mevc-i bū zencir-i
āteşdür
(G 48/1-2)

Tenüm eşk ile virān-kerde-i seyl-ābdur **sensüz**
Gözüm ol cüybāra ḡalka-i gird-ābdur **sensüz**
(G 101/1-2)

Tenüm eşk ile virān-kerde-i seyl-ābdur **sensüz**
Gözüm ol cüybāra ḡalka-i gird-ābdur **sensüz**
(G 101/1-2)

Firākuñla çemende farkı yokdur bezm ile
rezmüñ
Baḡa her şāḡ-ı pür-gül tüḡ-i āteş-tābdur **sensüz**
(G 101/3-4)

İki şīşe yapışdırmış şanurlar rüyıma ḡaccām
O rütbe çeşm-i ḡasret cām-ı pür-ḡün-ābdur
sensüz
(G 101/5-6)

Dil-i bīmāra te'sīr eyledi teb-lerze-i hicrūñ
Düşen her ḡatre eşküñ dāne-i sīm-ābdur **sensüz**
(G 101/7-8)

İmārātı bu dehrüñ gevher-i zātuñladur yoḡsa
Yanumda çarḡ-ı gerdün bir tehī dülābdur **sensüz**
(G 101/9-10)

Beni mecrūḡ iderseñ deşne-i cevruñle meclisde
Bu zaḡm lāy-ı bāde merhem-i süḡrābdur **sensüz**
(G 101/11-12)

Ḥayāl itdükçe resm-i ṭāk-ı ebrü-yı dil-āvizüñ
Belīgā künc-i 'işret-ḡüşe-i miḡrābdur **sensüz**
(G 101/13-14)

Müjem çeşmümde ḡüyā āteşin-mismārdur
sensüz
Reh-i nezzāreye nevg-i nigāhum ḡardur **sensüz**
(G 102/1-2)

Müjem çeşmümde ḡüyā āteşin-mismārdur
sensüz
Reh-i nezzāreye nevg-i nigāhum ḡardur **sensüz**
(G 102/1-2)

Firâkuñla olup endâma 'arız serdî-i vahşet
Tenümde cünbiş-i mü pîç ü tâb-ı mârdu **sensüz**
(G 102/3-4)

Hayâlün düşde görmek arzû-yı dîde-yi cândur
Göz açmak hıvâbdan her şubh-dem düşvârdur
sensüz
(G 102/5-6)

Reh-i küyuñda hem-râh olsa da geh pes gider
geh pîş
Ki benden gâlibâ sâyem dahî bizârdur **sensüz**
(G 102/7-8)

Beyâz-ı dîde şafha anda naqş-ı merdümek
merkez
Ser-i târ-ı nigeh hem-gerdiş-i pergârdur **sensüz**
(G 102/9-10)

Kıyâmetler kopar her göz yumup açınca
çeşmimde
İki cânibde müjgânum şaf-ı peygârdur **sensüz**
(G 102/11-12)

Havâssa âb u tâbı nûkhet-i rüyuñ virür yoħsa
Şemîm-i büy-ı gül düş-ı dimâğa bârdur **sensüz**
(G 102/13-14)

Teb-i hicrûñle dilde ıztırâbum var ki cünbişden
Nücüm-âsâ tenümde dağlar seyyârdur **sensüz**
(G 102/15-16)

Nihâl-i sâye-i kaddüñdür ancak başıma devlet
Serümde sâye-i bâl-i Hümâ miñşârdur **sensüz**
(G 102/17-18)

Belîğâ nûş-ı câmı dest-i luţfuñ hoş-güvâr eyler
Güzârgâh-ı gülüya mevc-i bâde hârdur **sensüz**
(G 102/19-20)

sen:-den
Beni ayırmağa bel bağladı **senden** cânâ
Hañçerüñ anuñ için böyle miyâna şokulur
(G 76/3-4)

sen-de
Ey hâk-i türe **sende** emânetdür ol güher
Yanında kadri lü'lü-i terden kem olmasun
(G 157/7-8)

Sende varsa ma'rifet hoş-girân-ı dânişe
Cevherüñ bezl eyle imsâk eyleme ma'den gibi
(G 239/5-6)

Âyine-i cemâlünü aç çeşm-i zâhide
Sırr-ı nihânı göstereyüm aña **sende** ben
(G 167/3-4)

Âyine-i cemâlünü aç çeşm-i zâhide
Sırr-ı nihânı göstereyüm aña **sende** ben
(G 167/3-4)

senâ-hâm ol: Övmek.

senâ-hâm ol:-mîş, -am
Cân u dilden Hüdâ bilür ki Belîğ
Şeb u rüz **olmuşam senâ-hânı**
(T 4/39-40)

senâ-hvân ola:-a
Tarâvet-yâb idüp hem-vâre Haq gülzâr-ı iqbâlün
Senâ-hvân ola anda bülbül-i kilik-i hoş-elhânım
(K 8/57-58)

sende: Sen” şahıs zamirinin bulunma hali eki almış şekli.

“ Çar-darb ile miyâna kuşanup köhne düvâl
Zâhidâ **sende** kâyiş merd iseñ it terk-i menâl
(Msd 5/31-32)

Vişâlünle dil-i maħzünü mesrür eyledüñ geldüñ
Efendim iştibâhum kalmadı **sende** kerâmet var
(G 68/7-8)

sene: Yıl,sal.

senedür:-dür
Yigirmi dört **senedür** kim kuluñ tarîka girüp
Ümîd-i nef -i menâşibla bād-peymâdur
(K 5/53-54)

Didi mevlüdına târih du'âgüne Belîğ
Ola dünyâ çemeni cây-ı Halîl İbrâhîm **Sene**
1153
(T 22/21-22)

sened: Delil.

Zâbt eylemege manşib-ı hüsnî **sened** ister
Yârüñ ruħuna gelse n'ola haţt-ı hümâyün
(Mf 52/1-2)

seng-âsâ: Taş gibi.

Ümîd-i şefkat itmez ol cefâ-cüdan gönül zirâ
Nümâyân cism-i billürında dilâb içre **seng-âsâ**
(Msd 1/13-14)

seng-dil: Taş kalp, katı kalp, acımasız.

Yağmazdı cânı sülhte-âsâ o **seng-dil**
Destârı başda olmasa çaķmaķlı bendiden
(Kt 41/3-4)

seng-dil:-üñ

Cüş idüp gerd-i haţ-ı 'arız ol **seng-dilün**
Yeñiden eyledi bünyân-ı cefâyı te'sîs
(G 105/9-10)

seng-i a'dâ: Düşmanın attığı taş.

Girândur 'aşıkâ erbâb-ı 'aşkuñ ta'nı münkirden
Eħâfdur **seng-i a'dâ** zaħm-ı gülden cism-i
Manşûra
(G 187/5-6)

seng-i münkir: Taşları inkar eden.

seng-i münkir:-den
Meded meded şakınuñ anı **seng-i münkirden**
Ki rûh-ı pîr-i muğândur piyâle-i billür
(G 61/13-14)

seng-i reh-i âb-ı güher: Elmas suyu yolunun taşı.**seng-i reh-i âb-ı güher:-dür**Ehl-i hünerüñ reh-zen-i maksûdı hünerdür
Kendü güheri **seng-i reh-i âb-ı güherdür**

(G 77/1-2)

seng-i siyâh: Siyah taş.**seng-i siyâh:-a**Kimse le'ime yâr olamaz iltifât ile
Seng-i siyâha câzibe-i keh-rübâ 'abeş

(G20/3-4)

seng-i siyeh: Siyah taş.

Kıpılır bir büt-i âhen-dile göñlüm zîrâ

Şu 'le-i pür-şerertüm **seng-i siyeh** kânumdur

(G 50/23-24)

seng-i ta'n: Yerme taşı.Kırarlar şimdi **seng-i ta'n** ile âyine-i kalbün

Mukaddem ol haţ-âver ehl-i dilden inkisâr almış

(G 113/5-6)

seng-i ta'n: Yerme taşı.**seng-i ta'n:-dan**

Tehîdür bâr-ı gamdan bezimde pür-bâdedür mînâ

Mişâl-i serv **seng-i ta'ndan** âzâdedür mînâ

(G 5/1-2)

seng-i ta'n-i ehl-i dil: Şairlerin yerme tartısı.

Fâriğ olmaz gerdiş-i mestâne vaz'ından felek

Seng-i ta'n-i ehl-i dil kâr itmeyor mînâsına

(G 177/11-12)

senglâh-ı mühlik: Helak eden taşlık yer.**senglâh-ı mühlik:-de**

Gülgün kümeyt-i sâgara tâ ki olup süvâr

Bu **senglâh-ı mühlikede** itmeyem karar

(Tb 2/57-58)

seng-sâr eyle: Taşlık yer yapmak.**seng-sâr eyler-r**

Gâh-ı nazarda rûyına nisbetle berg-i gül

Eyler çemende şebnem ile mihr-i **seng-sâr**

(K 12/41-42)

senüñle: Seninle birlikte.**Senüñle** neş'e-zây-ı bezm iken bintü'l-'ineb

şimdi

Habâb-âsâ hevâ-âbisten oldı câm-ı ma'kûsı

(K 3/33-34)

Bu şeb var ey hayâl-i bî-vefâ-yı yâr kim âhîr

Senüñle kaldı faşl-ı müdde'â dîvân-ı Paşaya

(K 8/41-42)

sepîde-dem: Sabah aydınlığı.**Sepîde-dem** ki o şâhenşeh-i ferîşte-nijâd

Mişâl-i mihr-i dirahşende kıldı 'âlemi şâd

(K 11/1-2)

ser: 1. Baş, kafa.Eger an **ser** u regbet ber kenâr-e cüybâr estBehem âyed do leb ez şevk bûs-e maksadaş cü
râ

(G 243/7-8)

Ne rütbe hüsni ifrâţ olsa yârûñ cân olur maḥzûz

Ser ü sâmân-ı 'âşıkdan rûḥ-ı cânân olur maḥzûz

(G 120/1-2)

Tiğ-i gamzeyle dün 'uşşâka ne işler kesdi

Kânlar dökdi o cellâd-ı felek **ser** kesdi

(G 225/1-2)

ser:-ü, -m, -de

Bir tûrfadur ki sâye-güzâr olsa çeşmüme

Olur **serümde** erre-i âhen per-i Hümâ

(K 2/61-62)

Nihâl-i sâye-i kaddüñdür ancak başıma devlet

Serümde sâye-i bâl-i Hümâ minşârdur sensüz

(G 102/17-18)

Teveccüh-i eşer-i baht-ı vâjgünümudan

Serümde sâye-i bâl-i Hümâ olur şemşîr

(K 6/147-148)

ser:-i, -n, -denSâye-i sakfını ref'itse **serinden** hürşîd

Yâsemen lâle gibi gamla olur dâğ-nümâ

(T 21/19-20)

Bu maḥtelgehde ekser 'âşıkın başı gider ammâ

Serinde âh-ı âteşnâkden bir âl fes gitmez

(G 94/13-14)

ser:-deNe perî şadmesidür **serde** ne sevdâ-yı cünün

Beni âşüfte iden ol gül-i ḥandânumdur

(G 50/25-26)

2. Tehlike.**Ser** ü sâmânımı hem-sâyelerüñ gördikçe

Beni tevbiḥ ile öldürdi 'iyâlün sitemi

(K 7/21-22)

ser çek: Herhangi bir konuda önde gitmek,
önayak olmak.**ser çek:-miş**Elüm dâmâna irmez kâmeti eflâke **ser çekmiş**

Meger ol naḥl-i cân boy gösterür cennetde

Tübâya

(K 9/39-40)

serâb: Çölde güneşin ışığın parlamasıyla su gibi görünen havâ.Cüş eyleyen **serâb** degüldür o 'arşada

Huşk itdü âteş-i ah-ı ulü'l-'abâ

(K 2/129-130)

- serāb:-uñ**
Nihāl-i sāye-i iqbāline Qays ilticā' itse
Serābuñ mevcesi zencir olurdu pāy Leylāya
(K 9/55-56)
- ser-ağāz: Başlangıç.**
Bir tarz-ı dil-keş ile **ser-ağāz** kim Belîğ
Şād ola rüh-i bülbül-i Firdevs-i Nā' ilî
(G 216/13-14)
- ser-ağāz evle: Baslamak.**
ser-ağāz eyle:-dikçe
Ser-ağāz eyledikçe nağmeye ol la'1-i rüh-efzā
Degül âdem leb-i taşvire ta'lîm-i sürüd eyler
(G 53/9-10)
- ser-ağāz eyle:-se**
Âyet-i hüsnî dil-i şeydā güzel tefsîr ider
Kıssa-i zülfe **ser-ağāz eylese** zencir ider
(G 82/1-2)
- Âyet-i hüsnî dil-i şeydā güzel tefsîr ider
Kıssa-i zülfe **ser-ağāz eylese** zencir ider
(G 82/1-2)
- ser-ağāz id: Baslamak.**
ser-ağāz id:-icek
Tarz-ı dil-keşle **ser-ağāz idicek** nazma Belîğ
Şevk ile bezme nişār eyle Süreyyā 'ıkdūñ
(G 139/9-10)
- serāp: Sashın hāle gelmek.**
Aşinādūr herkesūñ bir feyz ile germiyyeti
Māh-tābuñ pertevin pervāne zann eyler **serāp**
(Mf 50/1-2)
- ser-ā-pā: Baştan ayağa, tamamen.**
Ser-ā-pā mevc-i cān cism-i billürında
hüveydādūr
Velîkin çeşm-i mestî teşne-i hün-ı ehibbādūr
(Msd 1/3-4)
- Ser-ā-pā** 'āleme ihsān u cūduñ görse bî-minnet
Olurdu iktisāb-ı nām için Hatem mühürdārî
(K 4/23-24)
- Perişānlık **ser-a-pā** hākk olup levh-ı havāturdan
Yazar 'ahdünde cem'iyetle şā'ir zülf-i dildārî
(K 4/33-34)
- Sezādūr tîz olursam zaḥm-ı şemşîr-i nigāhından
Ser-ā-pā tîg-i cevher-dāra döndi cism-i
'uryānum
(K 8/15-16)
- Ser-ā-pā** dāğlar nakş eyleyüp baht-ı sitem-
perver
Ten-i zārumda beñzer üstühvānum peyker-i
nāya
(K 9/71-72)
- Hasendür ism-i sāmîsi gibi endāmî ol şūhuñ
Ser-ā-pā cism-i pākî pür-leţāfetden degül hālî
(G 209/9-10)
- Şikest eyler **ser-ā-pā** nāhun-ı tedbîrin ağıyaruñ
O şūhuñ cānuma pîçidedür cisminde her müyî
(G 210/9-10)
- ser-ā-ser: Baştan başa, tamamıyla.**
Güle 'alākasını güş idüp **ser-ā-ser** şāh
Çemende hār ile çekdi hezāra ḥançer şāh
(G 28/1-2)
- Ser-ā-ser** ehl-i suḥan bî-nevā kalursa daḥî
Ne ḡam cihānda benim bir Kerîm Efendim var
(Kt 30/3-4)
- ser-'asker-i dijem: Öfkeli komutan.**
Şāhn-ı derün-ı ehl-i dile dūd-ı āhdan
Çekdi livā-yı miḥneti **ser-'asker-i dijem**
(Tb 1/5-6)
- ser-be-ser: Baştan başa.**
Zihî vücūd-ı seḫā-māye kim 'atāyāsî
İder bu 'ālem-i vîrānî **ser-be-ser** ābād
(K 11/63-64)
- ser-cümle: Hepsi, tamamı, bütün.**
Dest-i şerîfūñ oldu bu ḥvān-ı vücūdda
Ser-cümle mağz ü cevher-i kül üstühvān-ı 'ilm
(K 10/75-76)
- ser-dār-ı āh: Ah komutanı.**
ser-dār-ı āh:-ı
Ser-dār-ı āhî tünd ider ol eşkıyā-perest
Bir dem ṭapancasın dil-i 'uşşāka çaқmasun
(K 163/9-10)
- serdî-i kāfūr-ı cism: Bedenin kafur gibi sert olması.**
serdî-i kāfūr-ı cism:-üñ
Nigāhum **serdî-i kāfūr-ı cismüñ** itdi efsürde
Kî muṭrib rişte-i nezzāremüzden tār-ı 'ūd eyler
(G 53/7-8)
- serdî-i vaḥşet ol: Hoyrat korku olmak.**
serdî-i vaḥşet ol:-up
Firākuñla **olup** endāma 'ārız **serdî-i vaḥşet**
Tenümde cünbiş-i mü pîç ü tīb-ı mārduz sensüz
(G 102/3-4)
- ser-engüş: Parmağın başı.**
ser-engüştin:-i, -n
O rütbe pürderümü iltihāb-ı süz-ı dilden kim
Ser-engüştin yaқar başdıқça ney-zen peyker-i
nāya
(G 191/9-10)
- serfikende: Baş yakan.**
Reftāra gel ki tā ola hengām-ı cilvede
Geh **serfikende** maқdemüne geh fikende cān
(G 156/7-8)

ser-fürü eyle: Baş eğmek, itaat etmek, minnet etmek.

ser-fürü eyle:-di

Dik тұrup herkese ol serv iderken perhāş

Ser-fürü eyledi zānūsma yārn qodi baş

(Msd 2/43-44)

ser-fürü eyle: Baş eğmek, itaat etmek, minnet etmek.

ser-fürü eyle:-me, -y, -e

Bir bāde ile pīr-i hārābata cüst ü cū

Kim bende içse eylemeye şāha **ser-furū**

(Tb 2/77-78)

ser-fürü eyle: Baş eğmek, itaat etmek, minnet etmek.

ser-fürü eyle:-r

Hırām-ı kaddūne gülşende ‘ar’ar **ser-fürü eyler**

Nesim-i ‘ārtzuñ hep gonca-güller ārzū eyler

(G 62/1-2)

ser-fürü eyle: Baş eğmek, itaat etmek, minnet etmek.

ser-fürü eyle:-y, -emem

Şöyle тұrsun hele Bākī bu şanāyi ‘de Belīg

Ser-fürü eyleyemem Nābī-i hūş-lehçeye ben

(G 165/13-14)

ser-gerdān: Başı dönmüş.

ser-gerdān:-i, -y, -em

O **ser-gerdāniyem** ben vādī-i ‘aşkuñla

şevkūmden

Eşeddür gerdiş-i cevväleden tavk-ı giribānum

(K 8/13-14)

ser-gerdān ol: Başı dönmek.

ser-gerdān ol:-up

Celālū ‘d-dīn-i Rūmī gibi **ser-gerdān olup** āhır

Ġubār-ı gird-bād-ı cismūñi Rūma eteklik yap

(G 10/3-4)

Nice üftāde şahrā-yı ‘ademde gird-bād-āsā

Gelüp bu ‘ālem-i imkāna **ser-gerdān olup** gitdi

(G 212/3-4)

ser-gerdānlık: Başı dönmüştük.

Menzilinden alıkor sālīki **ser-gerdānlık**

Qat’-i rāh eyleyemez devr ile cevväle vū rās

(G 106/7-8)

ser-germ-i ‘aşk: Aşkın öfkesi.

Cismüm gubārı dilde hevāñ ile bāde merg

Ser-germ-i ‘aşk olup dōne mānend-i gird-bād

(G 33/3-4)

ser-güzeşt: Macera, baştan geçen haller.

ser-güzeştīyi:-i, -y, -i

Hudāygāne ki destān-serā-yı tab’-ı Belīg

Bu mafla’ ile ide **ser-güzeştīyi** taqrır

(K 6/121-122)

ser-halka-i mecālis-i rindān-ı mest ol: Sarhoş rintlerin meclislerinde halka halinde oturmak.

ser-halka-i mecālis-i rindān-ı mest ol:-am

Deyr-i kühende bunca zamān mey-perest olam

Ser-halka-i mecālis-i rindān-ı mest olam

(Tb 2/43-44)

ser-i engüşt-i şem’a: Sevgilinin parmağının başı.

Hıfzı ta ‘alluq eylese zīnet-nümā olur

Reng-i hınā gibi **ser-i engüşt-i şem’a** nār

(K 12/101-102)

ser-i hāk-i rāh: Yolun toprağının başı.

ser-i hāk-i rāh:-u, -m, -a

Qadrüm bilinse çeşm-i remed-dīde-i cihān

Şad-būse nakş iderdi **ser-i hāk-i rāhuma**

(G 192/11-12)

ser-i hār: Dikenin başı.

Semendi bir **ser-i hār** üzere raqş idüp bī-bāk

Şitāb iderse eger hem-riqāb-ı ‘Anqādur

(K 5/45-46)

ser-i hār:-i

Bu vādilerde yārun bī-niyāzum dest-būsındān

Ki engüşt-i mühennā itdi pāyum her **ser-i hārī**

(G 217/9-10)

ser-i küy: Sevgilinin yanbaşı,köyü.

ser-i küy:-i, -n, -da

Yoқdur ağıyāra bedel ğam çekici āhen-dil

Ser-i küyında gice şubha dek enşer kesdi

(G 225/7-8)

ser-i mağz-ı hümā: Saadet özünün başı.

Du ‘ā-güyān olınca cāmī’-i iqbāline hāzır

Ola revġān **ser-i mağz-ı hümā** kändil-i mīnāya

(K 9/105-106)

ser-i müjgān: Kirpiklerin başı.

ser-i müjgān:-u, -m, -a

Ġayāl-i yāri istiқbāl için mir‘āt-i çeşmümde

Gönülden her **ser-i müjgānuma** bir qatre kan

geldi

(G 211/11-12)

ser-i naḥle: Fidanın ucu.

Şabā bu hākī **ser-i naḥle** eylese īşār

Semer-feşān olur elbet şüküfe-i taşvīr

(K 6/49-50)

ser-i tār-ı nigāh: Bakış karanlığının başı.

ser-i tār-ı nigāh:-a

Qabül itmez refū-yı ‘afiyet-i zaḥm-ı dil-i ‘āşık

Ser-i tār-ı nigāha süzen itseñ ğamze-i yāri

(G 217/7-8)

ser-i tār-ı nigāh: Bakış karanlığının başı.

ser-i tār-ı nigāh:-i, -m, -a

Ol ‘āşıkım ki bāl-i Hümā-yı sa ‘ādeti

Piçide eyledüm **ser-i tār-ı nigāhuma**

(G 192/3-4)

ser-i tār-ı nıgeh: Bakış karanlığının başı.

Beyāz-ı dıde şafha anda naqş-ı merdümek
merkez

Ser-i tār-ı nıgeh hem-gerdiş-i pergârdur sensüz
(G 102/9-10)

Ser-i tār-ı nıgeh ber-geştedür çin-i cebînüñden
Hıram itmez qalem âhârdan levh üzre çin olsa
(G 196/11-12)

ser-i taşvîr-i naqş-ı çîn: Çin resminin anlatımının başı.

Güş itse nağmesin **ser-i taşvîr-i naqş-ı ÇİN**
Ol dem olurdu kâse-i çinî-i pür-şadâ
(K 2/169-170)

ser-i zülf-i nigâr: Sevgilinin saçının ucu.

ser-i zülf-i nigâr:-da
Dil nâlesâzdur **ser-i zülf-i nigârda**
Erbâb-ı 'aşkuñ âh u enîni şehrededür
(G 39/13-14)

ser-i zülf: Saç ucu.

ser-i zülf:-i, -n
Ser-i zülfîn kesicek mâşıta şandım ki Belîğ
Anı birden bire başımla ber-â-ber kesdi
(G 225/3-4)

ser-keş: İnatçı, dik başlı.

ser-keş:-dür
Bu bâğuñ ehl-i 'ayşî za 'ferâni hânde eyler hep
Dehânında anıñçün goncanuñ dendâni **ser-keşdür**
(G 48/3-4)

Ser-keş mülâyemet göricek kâmet arturur
Olur cihanda şu 'lenüñ âb-ı hayâtı müm
(G 148/3-4)

ser-keş ol: İtaat etmemek, dik başlılık göstermek.

ser-keş ol:-mca
Ne kadar olsa da bādî-i dirâzî-i neşât
Zülfî meşşâta keser **ser-keş olunca** ifrât
(G 118/1-2)

ser-keşlik: İnatçılık, dik başlılık.

Her şeh-süvârî hâke şalar tevsen-i felek
Ser-keşlik âşikâredür esb-i hârûnda
(Tb 1/37-38)

ser-keşlik eyle: İtaat etmemek, dik başlılık göstermek.

ser-keşlik eyle:-er, -se
Dügme öksüzcedür **eylerse** dañi **ser-keşlik**
Yağasın divşirüp ol âfeti sıkma dibelik
(Msd 4/9-10)

ser-keşlik id: İtaat etmemek, dik başlılık göstermek.

ser-keşlik id:-üip
'Arz eylesen ol şühâ ne dem süz-ı derüni
Ser-keşlik idüp âteş-i süzân gibi parlar
(G 52/5-6)

ser-keşlik it: İtaat etmemek, dik başlılık göstermek.

ser-keşlik itme:-me
Ser-keşlik itme sâye-i zülfinde hoş geçin
Ey hañt riyâz-ı çihrede sen nev-remidesin
(G 162/5-6)

ser-levha: Bir yere asılmak üzere yazılmış veya yapılmış yazının veya resmin başı.

Beñzer Hacerü'l-esvedine Ka'be-i cânuñ
Ser-levha rüyunda siyeh hâl-i Muhammed
(K 1/3-4)

ser-levha-i dil: Gönül sayfasının başı.

ser-levha-i dil:-den
Def için **ser-levha-i dilden** gubâr-ı vahşeti
Dıde-i revzen çıkar bîgâne çeşm-i âşinâ
(T 1/25-26)

ser-menzil: Ahiret.

ser-menzil:-e
Ser-menzile vâşıl olur elbette Belîğâ
Her kim ki ola reh-rev-i dünbâl-i Muhammed
(K 1/29-30)

ser-mest eyle: Sarhoş etmek.

ser-mest eyle:-di
Mey-i rengîn-i mazmün itdi harf-i kâse-dârin
pür
Belîğ ahhâbî **ser-mest eyledi** beyt-i muşanna'da
(G 173/15-16)

ser-mest ol: Sarhoş olmak.

ser-mest ol:-mca
Ser-mest olunca meclise gevher nişâr idem
Esrâr-ı 'aşkı ehl-i dile âşikâr idem
(Tb 2/83-84)

ser-mest ol:-ur

Kim alsa destine **ser-mest olur** eş 'âr-ı rengînüm
Bu elfâz içre ma'nâ şışede şahbâ mıdur bilmem
(G 155/11-12)

ser-nigün: Ters dönmüş.

Dañi hañt almadı iklîm-i hüsni gâlib olup
Ne **ser-nigün** takıyor zülfî şorgucın mañbüb
(G 12/1-2)

Henüz hañt almadı iklîm-i hüsni o şehüñ
'Aceb niçün takıyor zülfî **ser-nigün** sorguc
(G 24/5-6)

Ümîd-i bade-i 'ayş itmez andan ehl-i dil hergiz
Felek bu deyr-i pür-miñnetde zîrâ **ser-nigün**
humdur
(G 58/13-14)

Dinmez işküfe sıfâli fesine ammâ kim
Ser-nigün anda sağız morî karanfil perçem
(G 154/5-6)

ser-peñçe-i müjgân: Kirpiğin kuvveti.**ser-peñçe-i müjgân:-u, -m**Çeşmümden eger gitmege kaşd itse hayâlün
Dâmânını **ser-peñçe-i müjgân**um ider ağız

(G 38/5-6)

ser-peñçe-i nâhun: Peñçedeki tırnağın ucu.**ser-peñçe-i nâhun:-la**Meded dâmânunuñ ber-çide kıl rāh-ı hayālümde
Tutup çak itmesün **ser-peñçe-i nâhunla**
müjgân

(K 8/33-34)

serpil: Serpme işine konu olmak.**serpil:-üp**Kahve fincânı tokındı leb-i dil-dāra meger
Serpilüp gül şuyı cüş itdi yakıldı micmer

(Msd 3/49-50)

ser-rişte-i âmâl: Umutların ip ucu.**ser-rişte-i âmâl:-den**Kayıddan azād idüp ol mäh-peyker destüme
Zülfini **ser-rişte-i âmâlden** evvel virir

(G 69/7-8)

ser-rişte-i küllâb: Çengel ipinin ucu.Seyl-i eşk içre ne dem-i mâhî gibi tutsam vağan
Zülf-i kec **ser-rişte-i küllâb** şeklin gösterür

(G 231/11-12)

ser-rüz: Günün başı.**ser-rüz:-e****Ser-rüze** 'ayş için bu göncanun gülzâr-ı fânide
İder meşq-i tebessüm vaz'ı taşvîr-i kelisäya

(K 9/13-14)

ser-şafha-i dil: Gönül sayfasının başı.**ser-şafha-i dil:-den**Gübâr-ı cehli hāmem mahv idüp **ser-şafha-i**
dilden

Şafâ-yı cevher-i äyine-i 'ilm oldı yārānum

(K 8/53-54)

sersem: Bir şeyleri düşünmeden yapan, kendinde olmayan.**sersem:-dür**'Aceb mi dest-res olmazsa ehl-i 'irfāna
Tanin-i āhum ile çarh-ı sifle **sersemdür**

(G 66/7-8)

sersem eyle: Sersemleştirmek.**sersem eyle:-dü, -m**Mānend-i berç dem-be-dem āteş-feşān olup
Gülbāng-i āh ile felegi **sersem eyledüm**

(G 152/7-8)

ser-tā-kağem: Baştan ayağa kadar.

Miñnet-neverd-i silsile-cünbān-ı mātēmüm

Ser-tā-kağem bu 'aşk ile rüh-ı mükerrēmüm

(Th 1/17-18)

Belîgā süsenāsāda zebānuz gerçi 'ālemde
Nevā-yı 'aşka ammā gül gibi **ser-tā-kağem**
güşuz

(G 95/11-12)

ser-te-ser: Baştan başa, büsbütün.İmkāna **ser-te-ser** 'adem-i himmetün olur

Tākāt-güzâr-ı kudret-i bār-ı girān-ı 'ilm

(K 10/15-16)

Hün-ı dilden **ser-te-ser** ālūde rengin bülbülüm

Bāl gül per gül beden gül peñçe gül minķār gül

(G 146/13-14)

ser-tırāş: Berber.**ser-tırāşa:-a**

Hālelveş urdı o meh-pāreye rengin pişgîr

Ser-tırāşa uzadup boynın o da oldı esîr

(Msd 2/39-40)

Nigāh-ı müşerîye var iken bir āyinesi

O **ser-tırāşa** yeter sine berber āyinesi

(G 227/1-2)

ser-tîz eyle: Keskinleştirmek.Hırāş-ı dāga **ser-tîz eyle** nâhun

Revāyic bulamaz zer imtiḥānsuz

(G 92/13-14)

serv: 1. Servi boylu güzel.Dik тұrup herkese ol **serv** iderken perḥāş

Ser-fürü eyledi zānūsına yārin kodi baş

(Ms 2/43-44)

serv:-dir

Düşelden 'aks-i pāki cūybār-ı sāḥa-i cāna

Gümüşden **servdir** kadd çekdi bāğ-ı dilde

cānāna

(Kt 40/1-2)

2. Servi ağacı, uzun boylu ve koyu yeşil yapraklı ağaç.

Bed-nām-ı 'ālem olmağ ile iftiḥār idem

Bir **serv** boylu taze sevüp ihtiyār idem

(Tb 2/87-88)

Beñzemez kāmēt-i dil-dāra diyü hacletden

Bāğbān bāğda çok **serv** ü şanavber kesdi

(G 225/9-10)

serv:-eHırāmı **serve** secde itdirür ol naḥl-i dil-cūsı

Namāza başladur çok tārīki miḥrāb-ı ebrūsı

(K 3/3-4)

Gümüştän **serve** beñzer kaddi kim pāy-ı dil-

ārāya

Aķar şu gibi dā'im ehl-i 'aşkuñ tab'ı meyyāli

(G 209/3-4)

serv:-iOlup zencîrli **servi** gibi mevzün mışra'a pīçān

Belîgā 'avdet itmez dīdeye düzd-i nigh kat'ā

(G 6/11-12)

- serv:-üñ**
‘Aşık odur ki mecma‘-ı hūbāna bakmasun
Mānend-i āb pāyına her **servüñ** aqmasun
(G 163/1-2)
- Cilve-i şevk-i nesīm-i yārdan cūş eyleyüp
Çıkıdı **servüñ** seyl-i mevc-i büy-ı gül bālāsına
(G 177/5-6)
- Çemende tavk-ı kumrī halka çekdi nāmına
servüñ
Görünce kāmēt-i bālāyı ey şāh-ı cihān-ārā
(G 229/9-10)
- serv:-den**
İtmez o **servden** güle pest olsa sāyeveş
Maşher güninde kalķar ayāğa fütādesi
(G 226/9-10)
- serv-āsā: Servi gibi.**
Çekdi **serv-āsā** anuñ bu bāğdan
‘Adne toğrıldı o tab‘-ı müstakīm
(T 8/7-8)
- Belig endişe itmem rüzgāruñ germ ü serdinden
Tururken **serv-āsā** istiķāmetde sebāt üzre
(G 182/9-10)
- serv-i bāsık: Uzamış servi.**
Ey sitemger nice gördüñ lāyık
Yıkıla bāğda **serv-i bāsık**
(G 134/1-2)
- serv-i dil-cü Gönül cezbedici servi.**
serv-i dil-cü:-dur
Safha gülşen iki mışra‘ **serv-i dil-cüdur** baña
Mışra‘ muñ beyti güyā bir akarsudur baña
(R 22/1-2)
- serv-i dil-cü: Gönül çeken sevgili.**
serv-i dil-cü:-sı
Bu gülzār-ı fenādan ‘azm-i taħkik eyleyüp āhir
Miyāne dāmenüñ ber-çide kılmış **serv-i dil-cüsü**
(K 3/11-12)
- serv-i dil-güşā: Gönül açan servi.**
serv-i dil-güşā:-y, -a
Her sütün **serv-i dil-güşāya** bedel
Zīver-i çār-bāğ-ı erkānı
(T 4/27-28)
- serv-i hırāmān: Salınarak yürüyen servi.**
serv-i hırāmān:-u, -m
Ne hācet zīver-i halhāle ey **serv-i hırāmānum**
Nümāyān sāk-ı billūruñda tavk-ı kumrī-i cānum
(K 8/1-2)
- serv-i kāmēt-i ‘ar‘ar-hırām: Salınan güzelin servi boyu.**
serv-i kāmēt-i ‘ar‘ar-hırām:-u, -ñ, -ı
Derdā ki **serv-i kāmēt-i ‘ar‘ar-hırāmuñı**
Zūr-āzmāy-ı şadme-i merg itdi hāksār
(Tb 1/87-88)
- serv-i nāz: İşveli sevgili.**
serv-i nāz:-a
Gönül düşürmege bir **serv-i nāza** mā‘il iseñ
Zemīne sāye düşürmez o kāmēt-i dil-cü
(G 171/11-12)
- Ol **serv-i nāza** hūs-n-i ebed mālīkānedür
Sā‘irden aldı haṭṭ ile anuñ ferāğını
(G 220/5-6)
- serv-i nāzi:-ı**
Ol **serv-i nāzi** eşk-i revān cüst-cü idüp
Mānend-i āb-ı cū tolaşur nice kūy u kend
(G 34/5-6)
- Oldı revāna cānib-i her şehr u kūya şu
Ol **serv-i nāzi** çıkıdı meger cüst ü cūya şu
(G 170/1-2)
- serv-i ra‘nā: Güzel servi.**
serv-i ra‘nā:-y, -a
Bülbül ü kumrīye bu bāğda yer kalmadı āh
Serv-i ra‘nāya zağan kondı nihāl-i güle zāğ
(G 125/3-4)
- serv-i şanavber: Servi boy.**
Akdı şu pāyına ol **serv-i şanavber** boyuñ
Tāze tāze şuladı kākül-i sünbül-müyuñ
(Msd 3/31-32)
- serv-i şehi: Kavak gibi uzun, mevzun olan, dağınık olmayan servi.**
‘Uşşāk-ı sitem-dīde niçe dāma düşürsün
Ol **serv-i şehi** sāye düşürmez çemen üzre
(G 185/9-10)
- serv-i şehi bālā-yı cānān: Sevgilinin servi gibi uzun ve düzgün boyu.**
serv-i şehi bālā-yı cānān:-a
Nice hem-düş ola **serv-i şehi bālā-yı cānāna**
Elif şeklindedür ol kadd-i ra‘nā elf-i vāhiddür
(G 43/3-4)
- serv-i çenār: Sevgilinin endamı.**
serv-i çenār:-ı
Kād-i ra‘nā ile ey naḥl-i revān cilveler it
Bāğda kaşmir idüp **serv-i çenārı** incit
(G 17/1-2)
- serv-kāmēt: Servi boyu.**
Kime bir serv-kāmēt sāye-endāz olsa ‘ālemde
Ĝam u ekdārdan āzādedür başında devlet var
(G 68/11-12)
- serv-kāmēt:-leri**
Serv-kāmēleri seyr eyle bahāriyyeye gel
Tāk-i rez gibi nice birbirine itmiş kul
(G 143/9-10)
- serv-kāmēt:-üñ**
Düşmiş ayağına yine bir **serv-kāmētüñ**
Bālā-nişin-i bezm-i tarab-hāne-i çemen
(G 164/9-10)

Düşmiş ayağına yine bir **serv-ķāmetūn**
Bālā-niṣn-i bezm-i ʔarab-hāne-i ʕemen
(G 164/9-10)

serzeniş: Başı kalkma.

serzeniş:-den
Dil-i şad-pāre itmez **serzenişden** nāle vü feryād
Toķunsañ ʕni-i müdāra meclisde şadā ʕıkma
(G 97/11-12)

ses: Bir kulağın duyabileceği frekans ve özellikteki titresim.

Degül kāşid diyār-ı yāra bīm-i berķ-i ķahrından
Mişāl-i mürğ-i āteş-dīde per ol semte **ses** gitmez
(G 94/3-4)

setr eyle: Örtmek.

setr eyle:-se, -ñ
Nice şād olmasun bir ādemūn **setr eyleseñ**
‘aybın
Ki ilbās-ı ķabā vü cāmeden ‘uryān olur mahzūz
(G 120/7-8)

setr id: Örtmek.

setr id:-üb
‘Aşık yanında cān nedür ammā ki **setr idüb**
Yād itse cān-ı pākini cānānedür murād
(G 33/5-6)

sev: 1. Gönül vermek.

Diñleme mağlaṭa-i zāhid-i sālūsī şakın
Muṭribūñ kavlini gūş eyle mey iç dil-ber **sev**
(G 169/9-10)

sev:-üp
Bed-nām-ı ‘ālem olmağ ile iftiħar idem
Bir serv boylu taze **sevüp** ihtiyār idem
(Tb 2/87-88)

Bir taze **sevüp** tazelēn ey dil ķocalıkda
Fikr-i zen ü ferzende düşüp böyle ķocalma
(G 205/9-10)

sev:-me
Her-cāyī güzel **sevme** didüm ey dil-i şeydā
Çek cevriñi söz eslemedūñ saña gerekdür
(G 236/13-14)

sev:-mek, -dir
‘Ayıbsız ādem olmaz herkese bir şekk ü reybum
var
Güzel **sevme**dir endişem benim ancak
Şu ‘aybım var
(Mf 22/1-2)

sev:-me, -m
Bu hey’et ile bilmezem ey vā‘iz-i ĥod-bīn
Ol şūh-ı melek-manzarı **sevmem** ne dimekdür
(G 59/9-10)

2. Hoşlanmak.

sev:-er
İller ümūd-i hār u has-ı güft ü güy **sever**
Tābiş-nümā-yı feyz-i ma‘ānī ihtişār
(K 12/175-176)

sev:-mez
Tiz-rev hem-rehi **sevmez** rüfeķā‘-yī kāhil
Ĥārdur dīde-i hem-kāra şanāyi‘ de ferīd
(G 31/7-8)

3. Sevgi ve bağıllık duymak.

sev:-er
Kızılbaşdır hele dünyāda kim sevmezse
‘Oşmānı
Sever cān u gönülden şübhesiz erbāb-ı dil anı
(Mf 23/1-2)

Cān fedā eyler aña cānı olan
Muştafāyı **sever** imānı olan
(Mf 25/1-2)

sev:-mez, -se
Kızılbaşdır hele dünyāda kim **sevmezse**
‘Oşmānı
Sever cān u gönülden şübhesiz erbāb-ı dil anı
(Mf 23/1-2)

sevāb: Allah (c.c.) tarafından mükafatlandırılacak doğruluk ve iyilik karşılığı. Allah'ın rızasını kazanmaya mahsus iyi amel ve hayırlı işler.

sevāb:-ı, -n, -a
Sākī cihānda ĥürmet iderler şarābına
Bu köhne pīr-i müflise mey vir **sevābına**
(Tb 2/61/62)

‘Uşşāk-ı ĥaste-ĥāṭıra bakmaz **sevābına**
(G 198/13-14)

sevāba gir: Sevap kazanmak.
Sākī ĥumār kesdi emānum piyāle vir
Āzād eyle bendeñi ġamdan **sevāba gir**
(Tb 2/11-12)

sevād-ı āyet-i ĥüsn: Güzellik işaretindeki siyahlık.

Keşīde ĥāme-i müyīn ile ĥaṭṭ-ı ebrū
Sevād-ı āyet-i ĥüsn üzre satır-ı besmeledür
(G 51/3-4)

sevād-ı ʕeşm: Siyah göz.

sevād-ı ʕeşm:-i
‘Aşā-yı ābnūsı ile müjgān almış eṭrāfuñ
Sevād-ı ʕeşmi göz ĥabsinde yārūñ kanlı
merdümdür
(G 58/5-6)

sevād-ı künc-i ‘uzlet ol: Yalnızlık köşesinin karanlığına istemek.

sevād-ı künc-i ‘uzlet ol:-sa
Ĥarāb eyler anı mānend-i seyl āmed-şūd-ı
merdüm
Sevād-ı künc-i ‘uzlet olsa şimdi lāne-i ‘Anķā
(G 6/5-6)

sevād-ı merdümek-i çeşm: Gözbebeğinin siyahı.

Eşkümle oldı perdesi kirbäsveş sefîd
Güyâ sevād-ı merdüm-i çeşm Akdeñizlidür
(G 80/11-12)

sevād-ı merdümek-i çeşm:-i

Sevād-ı merdümek-i çeşmi Ka'bedür ammâ
Taraf taraf müje hüccâc-ı secde-pirâdur
(K 5/3-4)

sevād-ı mihr ü vefâ: Vefa güneşinin sevgisi.

Sevād-ı mihr ü vefâ hâk olup gönüllerden
Şadâkatuñ eşeri kalmamış ehibbâda
(G 195/13-14)

sevād-ı säye-i ebrü: Siyah kaşımın gölgesi.

sevād-ı säye-i ebrü:-sı
Hağ-ı nev-hîz-i leb zan itmesün seyr eyleyen anı
Sevād-ı säye-i ebrüsü yârûñ düşdi tağından
(G 166/3-4)

sevād-ı vağan: Vatanın karanlığı.

Sevdâ-yı serle itdi sevād-ı vağan tenüm
Mîl-i nizâr-ı sürme-i âhü-yı kühsâr
(K 12/55-56)

sevb-i hüdâ-dâde-i cism: Allah'ın verdiği vücut elbisesi.

sevb-i hüdâ-dâde-i cism:-i
Hil'at ümmîdi ile varma kibâr-ı 'asra
Hele bu sevb-i Hüdâ-dâde-i cismi eskit
(G 17/5-6)

sevdâ: Güçlü sevgi, aşk.

Hüm-ı sînemde sevdâ cüş idelden bülbül-i
tağ'um
Libâs-ı fire-i mâtemle izhâr itdi güftarı
(K 4/49-50)

sevdâ:-dur

O fitne ger beni Mecnûn iderse Leylâdur
Başumda silsile-i kayd-ı zülfî sevdâdur
(K 5/1-2)

sevdâ:-y, -a

Devât-ı liķâsından eylesün mânend-i eftimûn
Tabîb-i hikmet-ârâ bir 'ilâc eyleser sevdâya
(K 9/49-50)

sevdâ:-n, -dur

Beñzedürse ne 'aceb zülfüñi eftimûna
Bu hayâl-i 'âşık-ı dil-hastaya sevdâdur
(G 74/9-10)

sevdâya düş: Çok aşık olmak.

sevdâya düş:-miş
Sikender bir kurı sevdâya düşmiş yoħsa
'âlemde
Haķîkat cüybâr-ı âb-ı hayvân çâk-ı gendümdür
(G 58/9-10)

sevdâ-yı cihân: Dünya sevdası.

sevdâ-yı cihân:-dan
Gönül şâf olsa sevdâ-yı cihândan pâk olur zîrâ
'İbâdet-hâne-i İslâmiyânda büt-perest olmaz
(G 86/7-8)

sevdâ-yı cism-i yâr: Sevgilinin cisminin sevdası.

Sevdâ-yı cism-i yâr ile cismüm gubâr olup
Mânend-i hâme mîl-i 'aşâya tayanmışuz
(G 104/3-4)

sevdâ-yı cünün: Delilik sevdası.

Ne perî şadmesidür serde ne sevdâ-yı cünün
Beni âşüfte iden ol gül-i handânumdur
(G 50/25-26)

sevdâ-yı hâm: Olgunlaşmamış sevdâ.

Sürer Belîğ bu sevdâ-yı hâmı dilden mey
Şudur 'ilâci gülü-gir olunca mîve-i hâm
(G 151/11-12)

sevdâ-yı mâ-sivâ: Tanrı'dan başka her şeye olan sevdâ.

sevdâ-yı mâ-sivâ:-yı
Sevdâ-yı mâ-sivâyı komaz levh-i sînede
Üstâd-ı pişekâra pensidide iş budur
(G 54/11-12)

sevdâ-yı merak: Sevdâ merakı.

sevdâ-yı merak:-ı, -n, -dan
'Aceb mi künc-i ğamda zülf-i müşğînün
hayâliyle
Gönül şarılsa eftimûna sevdâ-yı merakından
(G 166/15-16)

sevdâ-yı nazm-ı hâk-i sitânbul: İstanbul'un toprağının sırasına aşık.

sevdâ-yı nazm-ı hâk-i sitânbul:-da
Sevdâ-yı nazm-ı hâk-i Sitânbulda cüş idüp
Oldı Belîğ başuma püsküllü bir belâ
(G 2/11-12)

sevdâ-yı pây-ı mağz-ı ser: Dimağ nasibinin sevdası.

sevdâ-yı pây-ı mağz-ı ser:-ü, -m
Reng-i cünün-ı ğam yine gülgüne-rîz olup
Sevdâ-yı pây-ı mağz-ı serüm itdi pür-hınâ
(K 2/79-80)

sevdâ-yı ser: Baştaki sevdâ.

sevdâ-yı ser:-le
Sevdâ-yı serle itdi sevād-ı vağan tenüm
Mîl-i nizâr-ı sürme-i âhü-yı kühsâr
(K 12/55-56)

sevf: Kılıç.

sevf:-i
Her hünerde kasabü's seyfi alup taş dikdi
Tozadup tozkoparan menzilini itdi hebâ
(T 13/21-22)

seyf-i kâf'i: Kesip atan kılıç.

Müjgâmi müyün eyler her bir nazarda şad-çäk
Tîg-i nigâh-ı cānān hakkā ki **seyf-i kâf'i**
(G 124/9-10)

seyl: Sel.

Çekildi **seyl** ile deryā-yı kuzüme has ü hār
Beni haqîkate işāl ider bu 'aşk-ı mecāz
(G 90/3-4)

seyl-âb: Sel.

seyl-âb:-uñ
Elden gelür mi gerdiş-i berç-i 'inān-ı 'ömr
Seyl-âbuñ öñine çekemez nañl pây-bend
(G 34/9-10)

seyl-âb ol: Sel olmak.

seyl-âb ol:-ma, -y, -ınca
Gülü-gir oldı bî-mey mevc-i gam her bir reg-i
cāna
Ki **seyl-âb olmayınca** güşelerden hār u has
gıtmez
(G 94/5-6)

seyl-âb-ı çarh: Dünyanın seli.

Mihr ü mehdür sim ile zerrin iki mizâb-ı çarh
'Ālemi sir-âb ider envārdan **seyl-âb-ı çarh**
(G 30/1-2)

seyl-âb-ı çeşm-i hün-feşân: Kan saçan gözün seli.

seyl-âb-ı çeşm-i hün-feşân:-u, -m, -la
Nice teskîn ola **seyl-âb-ı çeşm-i hün-feşānumla**
Benüm gönümde deryālar söyündürmez harâret
var
(G 68/3-4)

seyl-âb-ı eşk: Gözyaşı seli.

İster erbâb-ı dilüñ hem-vāre giryān olduğın
Galibā **seyl-âb-ı eşk** ile döner dülâb-ı çarh
(G 30/3-4)

seyl-i bâde: Şarap seli.

seyl-i bâde:-y, -e
Çark eyle **seyl-i bâdeye** gam kişverin tamām
Dārāya galip eyledi İskenderi bu cām
(Tb 2/93-94)

seyl-i eşk: Gözyaşı seli.

Hāne-i merdüm harâb eylese her dem **seyl-i eşk**
Hāldür ruhsâr-ı 'acze katre katre nîl-i eşk
(G 136/1-2)

Dide-i 'uşşâkdan cüş eyledükçe **seyl-i eşk**
Ābile-āsā anuñ pürdür habâbı hün ile
(G 178/7-8)

Dide-i 'uşşâkdan cüş eyledükçe **seyl-i eşk**
Ābile-āsā anuñ pürdür habâbı hün ile
(G 178/7-8)

Seyl-i eşk içre ne dem-i mähî gibi tutsam vaţan
Zülf-i kec ser-rişte-i küllâb şeklin gösterür
(G 231/11-12)

seyl-i havâdis: Söz seli.

Seyl-i havâdis eyleyemez haşre dek harâb
Yapdı bu resme mañlaş beyt-i metin Belîg
(G 127/13-14)

seyl-i havâdis: Yeni söz seli.

seyl-i havâdis:-den
Eylemez **seyl-i havâdisden** tehi-destān hāzer
Bāde üzre boş kadeh kōnsa ider her ān rağş
(G 114/9-10)

Yıkılmazdı Belîgā haşre dek **seyl-i havâdisden**
Esās-ı beyt-i erbâb-ı suhan böyle metin olsa
(G 196/17-18)

seyl-i mevc-i büy-ı gül: Gül kokusunun dalga seli.

Cilve-i şevk-i nesim-i yārdan cüş eyleyüp
Çıkdı servüñ **seyl-i mevc-i büy-ı gül** bālāsına
(G 177/5-6)

seyl-i revân-ı tünd-i havâdisle ol: Yeni sözle sert akan sel olmak.

seyl-i revân-ı tünd-i havâdisle ol:-dı
Seyl-i revân-ı tünd-i havâdisle oldı kim
Dürr-i şadefçe-i kerem-i kuzüm-i Hudā
(K 2/121-122)

sevr: Temaşa.

'İbret-nümāy-ı sāha-i eflâki **sevr** için
İtdüm güşād-ı dide-i cām-ı cihān-nümā
(K 2/15-16)

sevr:-e

Beyt-i renginüme baksun gāzeliyātumda
Sevre hvāhişger olan gülşen-i bāğ-ı İremi
(K 7/69-70)

Diyār-ı gurbeti **sevre** naşib olur bā'is
Ki 'azm-i bāğa ya eyvā ya sīb olur bā'is
(G 21/1-2)

Ebrüyü temāşā eyle kec zülfini **sevre**
Hayl-i nazara egri kemer toğrı memerdür
(G 77/11-12)

sevr:-i, -n, -e

Çıkdı bahār **seyrine** bir şüh-ı mā'ili
Evvel nazarda gönüm anuñ oldı mā'ili
(G 216/1-2)

sevr et: Temaşa etmek.

Feryād idersem ey gül-i ter olma teng-dest
Sevr et fiğan-ı bülbül ile hānde-i güli
(G 214/3-4)

sevr eyle: Temaşa etmek.

Yād eyledikçe 'arız-ı āl-i Mehemmedi
Sevr eyle şevk ile gül-i ruhsâr-ı Ahmedi
(Mf 21/1-2)

Sultān Mehemmedde **sevr eyle** Belîg elbet
Der-beste ise gönlüñ anda bulunur fātih
(G 26/11-12)

seyr eyle şaf-ender-şaf olup ol kaşı yayuñ
Her bir müjesi nâvek-i peykân gibi parlar
(G 52/7-8)

Fitneler peydâ idüp **seyr eyle** dil-ber gâmezden
Pençe-i çeşm-i siyeh-meste niçe hançer virür
(G 63/9-10)

Serv-kâmetleri **seyr eyle** bahâriyyeye gel
Tâk-i rez gibi nice birbirine itmiş kul
(G 143/9-10)

seyr eyle:-dü, -m
Kumâş-ı vaşlını **seyr eyledüm** cânânuñ ellenmiş
Gelince sebz-i hatt fâvüs-ı bâğ-ı hüsnî tellenmiş
(G 112/1-2)

seyr eyle:-r
Kim alsa destine iklim-i Hindî **seyr eyler**
Cihâmî gösterir insâna sâğar-ı âyinesi
(G 227/7-8)

seyr eyle:-se
Yek-nazarda nâ-gehân **seyr eylese** ol dil-beri
Gamze-i cellâdına Mirrîh olurdu müştērî
(Ş 1/13-14)

Nâz ile **seyr eylese** sahnında mânend-i nesîm
Cüş ider deryâ gibi şevk ile mevc-i büriyâ
(T 28/21-22)

seyr eyle:-y, -en
Hañ-ı nev-hîz-i leb zan itmesün **seyr eyleyen** anı
Sevâd-ı sâye-i ebrûsı yârufî düşdi tākından
(G 166/3-4)

seyr eyle:-y, -üp
Ruhsârî üzre zülfîni **seyr eyleyüp** didüm
“ Sübhâne Hâlıkü'l-leylü ve'n-nehâr “
(K 12/21-22)

seyr id: Temaşa etmek.

seyr id:-e
Enfâs-ı rûh-bahş ile cism-i lafızda çeşm
Rûh-ı hayâlî **seyr ide** 'ayne'l-yağîn Belîğ
(G 127/9-10)

seyr id:-en
Ebrûlarıyla hañ-ı leb-i yârî **seyr iden**
Hayyâm güftesiyle şanur kıt'a-i imâd
(G 33/7-8)

Pertev-endâz olıcağ cismüne keyfîyyet-i mey
seyr iden şîşe-i pür-bâde şanur pîreheñüñ
(G 140/9-10)

seyr id:-er
Ne ferzend ol ki 'arz itdükçe mir'ât-i cemâlinde
Kemâl-i şun'-ı Hâkkı **seyr ider** çeşm-i haqîkat-
bîn
(T 11/9-10)

seyr id:-üp
seyr idüp evc-i felekden o tûfeng-endâzı
İtmesün redd nihâyet tûb atanlık aşlâ
(T 13/35-36)

Habbezâ evvân-ı bî-hem-tâ ki resmin **seyr idüp**
Vâlih ü hayrân olur üstâd-ı İklîdis-güşâ
(T 29/1-2)

Hübân-ı 'aşruñ 'işvesini **seyr idüp** Belîğ
Oldım yegâne şive-i fenn-i suhanda ben
(G167/19-20)

seyr it: Temaşa etmek.
Büy-ı nigârî nûkhet-i gülşenle bir tutar
seyr it Belîğ bülbül-i zârufî dimâğını
(G 220/13-14)

seyr it:-dükçe
Gönca-gül bir vech ile 'aks itdi âb-ı havza kim
Bülbül-i zâr añî **seyr itdükçe** dir rûhî fidâk
(T 19/7-8)

seyr it:-sün
Temâşâ eylemek isterse her kim bî-beden câmî
Muşavver rûh'dır **seyr itsün** endâm-ı 'Âî Cân'ı
(G 218/1-2)

Bakup hakâyık-ı şun'-ı Hüdâyî **seyr itsün**
Kimüñ ki var ise bir mâh-peyker âyinesi
(G 227/7-8)

seyrân: Gezme, gezinme.

seyrân:-e
Dîdâr-ı yârî bu 'd ile **seyrâne** tûrmışız
Târ-ı nigâh-ı dür-nümâya tayanmışız
(G 104/11-12)

seyrân:-ı
seyrânî gör ki tûtdı Belîğ ebrûvân-ı yâr
Birden nişâna iki kemân-ı keşîdesin
(G 162/15-16)

seyrân:-a
Şu 'üd-ı lâ-mekân **seyrâna** olmaz âsumân mâni'
Fürüg-ı reng-i mey bî-rahne eyler şîşeden
pervâz
(G 237/7-8)

seyrân eyle: Gezme.

Hırş-ı bî-hengâmı **seyrân eyle** kim itmektüdür
Şevk-i ni'metle dehân-ı pîrde dendân rağş
(G 114/7-8)

seyrâna çık: Gezme gitmek.

seyrâna çık:-a
Ehl-i gurbet gibi **seyrâna çıkar** gerçi Belîğ
Şâhid-i pâk-i ma'ânîye vatandaşur elfâz
(G 121/15-16)

seyr-i bürehne-pâ: Yalın ayak gezmek.

seyr-i bürehne-pâ:-dan

Mürg-i fakîr nâleden itmez cihânı pür

Seyr-i bürehne-pâdan ümîd-i şadâ 'abes

(G 20/17-18)

seyr-i sülûk: Takib edilecek usûl, bir terbiye yoluna girip devam etme.

seyr-i sülûk:-u, -m, -da

Nice zâhid baña hem-râh ola **seyr-i sülûkumda**

Benüm bâr-ı dilüm ârâyiş-i düş-ı tevekküldür

(G 78/11-12)

seyyâf: Kılıç yapan.

Cihânı böyle helâk eylemezdi şemşürün

Eger ki resmini ebrûdan almasa **seyyâf**

(G 128/13-14)

sevvâr: Gezen.

seyyâr:-dür

Teb-i hicrûnle dilde ıztırâbum var ki cünbişden

Nücüm-âsâ tenümde dağlar **seyyârdür** sensüz

(G 102/15-16)

sevvâre: Yürüven, sabit olmayan yıldız.

Nücüm-ı şâbit ü **seyyâre** 'ıkd-i tohm-ı hanzaldur

Sipihrûn dâm-ı tezvîrinde şîrîn dâne yokdur yok

(G 132/3-4)

sevvîd: Seyvid Azim Şirvani'nin mahlası.

seyyîd:-dir

O âfet sâ'irün yanında **Seyyîddir** melâhatde

Nazîri mün'adim her vech ile fenn-i nezâketde

(Mf 18/1-2)

sevvîd mustafâ: Hassa başmimarıdır.

Bî-tekellûf söyledim târîh-i itmâmın Belîğ

Bu sarây-ı dil-keşî yapdırdı **Seyyîd Muştafâ**

1137

(T 1/45-46)

sezâ: Uygun, münasip.

Aña ilbâsa **sezâ** lafz bulunmaz dâ'im

Yohsa gönlümde benüm cilve-künândur ma'nâ

(G 1/13-14)

Uçmağa **sezâ** tâ'ir-i rûha iki perdür

İsm-i Hâk ile nâm-ı pür-iclâl-i Muḥammed

(K 1/27-28)

Sâkî **sezâ** midur kala mey-hâne teng ü târ

Kurbânun oldıgum kanı ol câm-ı tâbdâr

(Tb 2/51-52)

Sâkî **sezâ** mı hem içe hem daḥl ide müdâm

Olsun ilâhî zâhid-i nân-kûra mey ḥarâm

(Tb 2/91-92)

Sezâ ki eyleye üftâde bîm-i 'adlinden

Mu'âmelât-ı fesâd-ı meşîme-i taḥdîr

(K 6/95-96)

Ey âşaf-ı cem-mertebe bu bende-i zâruñ

Her demde **sezâ** luḥfûñ ile mukrim olınsam

(Kt 33/1-2)

Bu nazm-ı tâze Belîğâ **sezâ** ki tâbından

Virürse cevher-i elfazı âb-ı gevhere şür

(G 61/15-16)

Şüret-i dil-keşle oḥundukça bu nev-nazm Belîğ

İtse şevkînden **seza** ḥayl-i suḥan-sencân raḥş

(G 114/17-18)

Ter-destî-i ḥâmeyle **sezâ** dergeh-i Belîğâ

Ârâmgeh-i maḥlaş ola beyt-i muştanna'

(G 123/13-14)

sezâ:-dır

Sezâdur nâvdân-ı ḥâmeden sîr-âb olundıkça

Ki izhâr ide her bir nokta toḥâsâ nebâtâtın

(Kt 3/5-6)

sezâ:-dur

Yer itmek ḳalması â'dâ-yı dîne ḥavf-ı tîğüñden

Çörek gibi zehirlense **sezâdur** ḥalka-i mârî

(K 4/43-44)

Sezâdur tîz olursam zaḥm-ı şemşîr-i nigâhından

Ser-â-pâ tîğ-i cevher-dâra döndi cism-i

'uryânım

(K 8/15-16)

Belîğâne bu nazmum dâverâ manzûruñ oldıkça

Sezâdur ḥil'ati ilbâs olma ḥab'ı mînâyâ

(K 9/99-100)

Sezâdur cünbiş itse ḥod-be-ḥod şimdi

şafâsından

Alup âğûşa ol sîmîn-tenî gehvâre-i zerrîn

(T 11/11-12)

Sezâdur nağme-i ter kâsedden izhâr idüp mevcin

Bu eḣnâlarda güncâyîş-pezîr olmazsa ḥanbûra

(T 27/25-26)

sîb: Elma.

Diyâr-ı gurbeti seyre naşîb olur bâ'îş

Ki 'azm-i bâğa ya eyvâ ya **sîb** olur bâ'îş

(G 21/1-2)

sîb:-den

Eyvâ göbekli sîb-zeḳan egerçi yâr

'İndimde **sîbden** benüm eyvâ olur lezîz

(G 37/9-10)

sîb-i ğabğab: Çene altı elması.

sîb-i ğabğab:-ı

Tercîh iderdî büseñe dil **sîb-i ğabğabı**

Ehl-i mezâka olmasa şîrîn muḥallebî

(G 222/1-2)

sīb-i ğabġab: Çene altı elması.**sīb-i ğabġab:-i, -n**Hoy-kerde **sīb-i ğabġabım** öp dil-berün Belîġ
SİR-âb olunca mîve-i me'vâ olur lezîz

(G 37/11-12)

sīb-i zekân: Elmaya benzeyen güzel çene.Bülbül gibi ol ğonca-dehâna çeñe çalma
Bir büsesin al **sīb-i zekân** çalup alma

(G 205/1-2)

Eyvâ göbekli **sīb-zekân** egerçi yâr

'İndimde sîbden benüm eyvâ olur lezîz

(G 37/9-10)

sīb-i zekân:-uñ

Hâl şanma anı bir rütbe leñâfet var kim

Taşrasından görünür dânesi **sīb-i zekânıñ**

(G 140/7-8)

sīb-i zenañ: Elmaya benzeyen güzel çene.**sīb-i zenañ:-dan**

Zekân-ı muġbeçe-i Rûmdan almış nîm-reng

Kızıl Elmâda olan **sīb-i zenañdan** Fireng

(Mf 40/1-2)

Büs-ı leb-i 'aşıkdan öper **sīb-i zenañdân**

Ol taze nihâlün o kadar mîvesi terdür

(G 77/5-6)

sicil-i belîġ: Belîġ'in sicili.

Güzeşte vak'aları cümle eyleyüp teblîġ

Yegân yegân saña tefhîm ider **sicil-i Belîġ**

(Mf 35/1-2)

sıdk: 1. Doğruluk.

Belîġ lâf-ı suñan bes ki ma'bed-i dilden

Du'â-yı devlet-i memdühüm eyle **sıdk** ile yâd

(K 11/113-114)

sıdk:-ı**Şıdkı** yanında olsa tezekkür hadîs-i şubñ

Mehbitle şubñ-ı şâdk ider kizbi ihtiyâr

(K 12/103-104)

2. İçten bağlılık.**Şıdk** ile şehlere şehzâdeler olmaz dem-sâz

Şakınur beçeleri yanına varmaz şeh-bâz

(Mf 29/1-2)

Şıdk u hulûş var ise ehl-i hünerdedür

Râh-ı suñanda başımı itdi fidâ kalem

(G 39/5-6)

sifal: Kadeh.**sifal:-i**Dinmez işküfe **sifali** fesine ammâ kim

Ser-nigün anda saķız morı karanfil perçem

(G 154/5-6)

sifal-i mey-kede: Meyhanenin kadehi.

Biñ kerre kırdı cāmını bezmün bu rüzġâr

Köhne **sifal-i mey-kede** şavdı nice yasaķ

(G 131/9-10)

sifle: Alçak.Ayakda ehl-i hüner **sifle** evc-i rif'atde

Nizâm-ı kâr-ı cihân bir 'aceb temâşadır

(K 5/67-68)

sifle-nihâd: Alçak huylu.Yine bir **sifle-nihâd** evini yapmaġa gider

Mîhr ü mehden bu felek şırtına urmuş iki hışt

(G 18/11-12)

sifle-perverlig: Alçaklıktan beslenme.**sifle-perverlig:-e****Sifle-perverlige** meyi eylemese çarñ-ı hasîs

Zir-dest itmez idi nañl-i dil-ârâyı felis

(G 105/1-2)

şıġ: 1. Yer tutmak.**şıġ:-ma, -yor**

'Azametden mübarek ismün ise

Şıġmayor bañr-i şî'ire sultânım

(Kt 8/7-8)

şıġ:-mazDehen-i teñine ol dil-berün inşâ **şıġmaz**Şıġsa da incelür elfâzına ma'nâ **şıġmaz**

(G 84/1-2)

Kulzüm-i dânişi hañır olamaz bañr-i muñit

Kadehün hañşala-i tengine deryâ **şıġmaz**

(G 84/3-4)

Baksa âyineye hengâm-ı taħayyürde nigâr

Tengdür aġzına engüşt-i muñannâ **şıġmaz**

(G 84/5-6)

Tıfl-ı nev-rüsteyedür toġrısı meylim zîrâ

Benüm âġüşuma ol kâmet-i bâlâ **şıġmaz**

(G 84/7-8)

'Aşķ bir mihrdür olmaz dil-i zâhid pervâz

Âşiyân-ı zaġana beyza-ı 'Anķâ **şıġmaz**

(G 84/9-10)

Teng olan dil olamaz kâbil-i güncâyış-i 'aşķ

Çeşm-i bî-merdümeķ-i süzene dünyâ **şıġmaz**

(G 84/11-12)

Şışe-i püç-ı felekden mey-i 'ayş umma Belîġ

Bagal-ı rind-i ġam-endüza o minâ **şıġmaz**

(G 84/13-14)

şıġ:-ma, -y, -upHâbb-ı nebât-ı la'li degül nisfi **şıġmayop**

Aġzında kaldı bir şeker-endüde leblebi

(G 222/3-4)

şığ:-sa
Dehen-i teñgine ol dil-berüñ inşâ şıgmaz
Şıgşa da incelür elfâzına ma'nâ şıgmaz
(G 84/1-2)

2. Uygun gelmek.

şığ:-maz
Şıgmaz netice mes'ele-i 'aşka kıl ü kâl
Biñ kerre bakşa vâ'iz efendi kitâbına
(G 198/5-6)

sıgdur:

sıgdur:-dı
Yazup kıl-k-i kazâ ol meh-cebînün beyt-i ebrûsın
Nice **sıgdurdı** şerh-i bâb-ı hüsnî iki mışra'da
(G 173/11-12)

sihâm: Oklar.

Du'âsı ehl-i qurbuñ redd olunmaz dergeh-i
Hakda
Sihâm eyler işâbet püteye menzil yakîn olsa
(G 196/15-16)

sihâm-ı gâmze: Bakış okları.

sihâm-ı gâmze:-ñ, -e
İder fetâya-i âşübgâh-ı cevrinde
Sihâm-ı gâmzene gâret-gerân-ı 'âlemi yâd
(K 11/7-8)

sihâ: Sağlık, afiyet.

Zîb-i ser eyledi destârı şüküfeâsâ
Câ-be-câ dil-bere **sihâ** didi yârân-ı şafâ
(Msd 55-56)

sihhat: Sağlık, afiyet.

sihhat:-le
Dâimâ devlet ü **sihhatle** cihânda var ol
Derd ile ide devâ kendüye a'dâ âdemî
(K 7/79-80)

sihhat bul: Sağlık bulmak.

sihhat bul:
Tâ ki bu gerdiş-i çarh ile mizâc-ı 'âlem
Gâh **sihhat bula** gâlib ola gâhî sakamı
(K 7/77-78)

sihr: Büyü, efsun.

Sihr ü efsün ile her yânumı bend itse o şüh
Yine mevc-i yem-i hvün silsile-cünbânumdur
(G 50/9-10)

sihr:-e

Ne sihre çalışdı o dide-i Hârût
Ki atdı kendüsini çâh-ı Bâbile Mârût
(G 19/1-2)

sihr-âferîn-i bülbül-i hunyâgerân-ı ilm: İlim şarkıcıları bülbüllerin büyüleyiciliği.

Mu'ciz-edâ-yı tab'uma hayret-keşîdedür
Sihr-âferîn-i bülbül-i hunyâgerân-ı ilm
(K 10/87-88)

sihrkâr-ı zamân: Zamanın sihir yaparı.

sihrkâr-ı zamân:-dur
Zebân-ı bendî-i ehl-i suhanla şimdi Belîğ
Ne **sihrkâr-ı zamândur** bu hâme-i cādū
(G 171/13-14)

sık: 1. Bunaltmak.

sık:-ma
Düğme öksüzcedür eylerse dañi ser-keşlik
Yakasın divşirüp ol âfeti **sıkma** dibelik
(Msd 4/9-10)

2. Çevresine sarılarak veya bir şey sararak çepeçevre basınç altına almak.

şık:-ma
Câme-i hüsn aña boyınca biçilmiş kaftân
Nîm-ten **şıkma** gümüş sinesi dâ'im 'uryân
(Msd 4/15-16)

sikender: 1. Kuran'da adı geçen Zülkarneyn ve Yunan tarihinde adı geçen Büyük İskender'in karıştırılmasıyla mevdana gelmiş bir karakter.

Sikender bir qurı sevdâya düşmiş yohsa
'âlemde
Hakîkat cüybâr-ı âb-ı hayvân çâk-ı gendümdür
(G 58/9-10)

2. Büyük İskender.

Cihana mâlik olur kalb-i sâfa mâlik olan
Budur bakılsa hakîkat **Sikender** âyinesi
(G 227/5-6)

sıkıl: 1. Bunalmak.

sıkıl:-up
Kafes-i teng-i bedende **sıkılup** âhir-i kâr
Oldı uçmağa anuñ bülbül-i rûñı tã'ir
(T 9/9-10)

sıkıl:-du, -m

Meclis-i meyde kesüp halkı biçerken cânân
Arada öyle **sıkıldum** ki beni ter kesdi
(G 225/3-4)

2. Sıkılarak suyu çıkartılmak.

sıkıl:-dı
Şîrîn-dehân dil-bere dâ'im mezâk olup
Bu tengnâda şîre mişâli **sıkıldı** kând
(G 34/11-12)

3. Sıkıntıya düşmek.

sıkıl:-maz
Nice hüsrev **sıkılmaz** idi dest-efşârî-i zerden
Turunc-ı gâbgâb-ı şîrîn gibi var iken eglence
(G 200/3-4)

sikkeves: Akca üzerine darp olunan nakış gibi.

Sikkeves darb olınan üstine nakş-ı mührün
Kal'ı 'âciz-i qor idi pençe-i şîr-i ücemi
(K 7/9-10)

sıklet: 1. Ağırık.**sıklet:-ü, -ñ, -ü**Şıkma entārī gibi penbedür endām-ı nigār
Çekemez **sıkletüñü** belki tegeller dil-dār

(Msd 4/23-24)

2. Sıkıntı.**sıklet:-i**Tutma noqşanını bāzār-ı fenāda halkuñ
Saña kim didi ki bu **sıkleti** çek mizān ol

(G 143/11-12)

sıklet:-dürCilve-i naqş-ı hayāl-i yāre **sıkletdür** diyü
Hvāb gelmez dide-i bī-dārıma endişeden

(G 159/3-4)

sıklet eyle: Ağırılık yapmak.**sıklet eyle:-r**Raķib-i kūh-hey'et **sıklet eyler** meclis-i yāra
Yıkılmaz meyl idüp bir semte gittikçe
temellenmiş

(G 112/5-6)

sıklet it: Ağırılık etmek.**sıklet it:-mek****Sıklet itmek** hele ehl-i dile düşmez aşlā
Tevbe kıl bār-ı günāhuñ gele mizāna eħaf

(G 130/11-12)

sıklet olmaz: Sıkıntı olmak.**sıklet ol:-maz**Ey kån-ı kerem bende-i dırine Belig
Olmaz ne qadar **sıklet** iderse medħül

(Kt 51/1-2)

sıklet-i cerrār: Testi satıcısının ağırılığı.**sıklet-i cerrārdan:-dan**Raķibi def' idince şād olur meclisde ol āfet
Bulur ħiffet aña bir **sıklet-i cerrārdan** şöñra

(G 172/11-12)

sıklet-i lāf-ı suħan: Sözüñ ağırılığı.**sıklet-i lāf-ı suħan:-la**Şa'iri ş'i'rden fark itmeyüp 'ālemde ez-cümle
Çekilmez **sıklet-i lāf-ı suħanla** ħāsidüñ bārı

(K 4/61-62)

sıkma: Kadınların givdiği dar bir velek çeşidi.Şıkma entārī gibi penbedür endām-ı nigār
Çekemez **sıkletüñü** belki tegeller dil-dār

(Msd 4/23-24)

sil: Silmek, silme işlemi.**sil:-di**Tāb-ı ruħsarı yüzi suyını dökdi cāmın
Sildi bürüna çıkup āyine-i endāmın

(Msd 3/39-40)

sil:-erBāmına kim 'urüc iderse **siler**
Kelef-i rüy-ı māh-ı tábāni

(T 4/23-24)

Buyursañ çarĥ-ı nīli āfītāb-ı 'avn-ı re' yüñle

Siler āyine-i meh-tābdan dāmenle jengārı

(K 4/31-32)

sil:-in, -di

Ağzım şulanup dā'ıye-i ħvāhiş-zerle

Bir kaṭre düşüp şafħaya zer-lafzı **silindi**

(Kt 32/3-4)

silāh: Kılıç, tüfek gibi cenk aleti.

Hezār rişte taķar çeşm-i sāħirüñ müjedden

Yumup açınca gözi kullandır bu deñlü **silāh**

(G 25/7-8)

silāhdār mehemmed pāsā: Sultan Mahmut Han olan ibtida-vı der-saltanatında mesned sadarete geçmiş vüzeradan olup, İstanbulludur.Şeh-i İskender-i Cem-menķabe-i Osman Ĥānuñ
Sābıkā a' nī **Silāhdār Mehemmed Pāsā**

(Kt 13/1-2)

sildi süpür: Ne var ne yoksa hepsini yemek; ne
var ne yok hepsini alıp götürmek veya yok
etmek.**sildi süpür:-di****Sildi süpürdi** süfre-i mīrāş-ħvāreyi

Kallāş-ı meykede ne 'aceb kāse-lis olur

(G 49/3-4)

silk: Üstündeki şeyleri düşürmek veya temizlemek için bir şeyi kuvvetle sallamak veya sarsmak.**silk:-er**

Metā'-ı ziver-i dünyāyı terk ider pīrān

Ĥazān irince hemān berg ü bārı **silker** şāĥ

(G 28/17-18)

silk-i nazm: Manzum söz dizisi.**silk-i nazm:-a**

Āb-ı gevher gibi tábende ma'ānī-i laṭif

Silk-i nazma çekilen dürr-i 'Adendür elfāz

(G 121/3-4)

Hezār sa'y Belig eyle **silk-i nazma** yine

Le'āli-i suħan-ı pāki eyledim irdāf

(G 128/15-16)

sille-hor ol: Tokat verilen olmak.**sille-hor ol:-sa, -m**

Def gibi güş-ı cān açaram kavlı mutrıba

Olsam ne deñlü **sille-hor** dest-i müdde'a

(K 2/99-100)

sille-i üstād ol: Ustanın şamarı olmak.**sille-i üstād ol:-ur**Nigāhı ol mehe ta'līm-i nāz ider ki **olur**Cefa-yı sāye-i müjgānı **sille-i üstād**

(K 11/19-20)

sille-zen: Tokat vuran.

Ref'-i niķāba 'ismeti meyl itse de olur

Rüy-ı nigāra sāye-i müjgānı **sille-zen**

(G 164/13-14)

silsile: Zincir.

Dil-beste eyler âdemi dünyâ nümayişi
Lâyik dinürse **silsile** mevc-i serâbına
(G 198/11-12)

silsile:-dür

Hayâl-i zülf-i nigâr ile Kays-ı nâ-şâda
Haṭ-ı şua'î nigâh-ı gâzâle **silsiledür**
(G 42/9-10)

silsile-cünbân: Peşi sıra gitmek.

silsile-cünbân:-u, -m, -dur
Sihr ü efsün ile her yânumı bend itse o şüh
Yine mevc-i yem-i hıvün **silsile-cünbânudur**
(G 50/9-10)

silsile-cünbân-ı reg-i cânum: Can damarının peşi sıra gitmesi.

silsile-cünbân-ı reg-i cânum:-u, -m, -dur
Benüm ol 'âşık-ı sevdâ-zede-i deşt-i cünün
Dest-i gam **silsile-cünbân-ı reg-i cânumdur**
(G 50/3-4)

silsile-i âli: Ulu soy.

silsile-i âli:-n, -e
Oldı hep **silsile-i âline** vâ-beste kerem
Düde-i nesl-i Hülâgüya virelden şânı
(G 219/5-6)

silsile-i kayd-ı zülf: Saçın zincir bağı.

silsile-i kayd-ı zülf:-i
O fitne ger beni Mecnün iderse Leylâdur
Başumda **silsile-i kayd-ı zülfi** sevdâdur
(K 5/1-2)

silsile-i mevc-i reng-i ruhsâr: Yanaktaki renk dalgasının silsilesi.

silsile-i mevc-i reng-i ruhsâr:-ı
Fığân ki **silsile-i mevc-i reng-i ruhsârı**
Keşide eyledi pây-ı nigâhıma zencir
(K 6/19-20)

sîm: Gümüş.

Üstine gerçi nisâr eyledi çok **sîm** ile zer
Naḳd-i cânın kor idi âyîneye balsa eger
(Msd 2/59-60)

Âb-ı fevvâreyi şahnında gören kimse şanur
Sîm telden aña âvîzeler olmuş memdüd
(T 10/11-12)

Mihr ü mehdür sîm ile zerrin iki mîzâb-ı çarḫ
'Âlemi sîr-âb ider envârdan seyl-âb-ı çarḫ
(G 30/1-2)

Ol âfet olmasaydı **sîm** tenli şırma perçemli
Anuñ ârâm-gâhı olmaz idi şırma-keş-ḫâne
(Kt 40/3-4)

Dirhemle denânire ḫacerdür miḫak ammâ
Ḳalbin çıkarur **sîm** ü zer insâna miḫakdür

Yüzün bir **sîm** micmer anda rengîni-i ruḫ âteş
Siyeh ḫâl üzre müyuñ düda benzer 'anber
üstinde
(G 175/7-8)

sîm:-den

Reşk ider pertev-i na'leynüñe âyîne-i şâf
Sîmden na'leşi 'aks-i ḫelâl-i şeffâf
(Msd 5/23-24)

sîm ü zer ol: Altın ve gümüş elde etmek.

sîm ü zer ol:-maz
Keremle **sîm ü zer** ehl-i keremden **olmaz** kim
Ezelde bu berekât-ı Ḫalîl-'atâyâdur
(K 5/49-50)

sîm ü zer: Gümüş ve altın.

sîm ü zer:-ü, -ñ
'Aşruñ kibârı mâl ile Ḳarun olursa da
Şormaz Belîğ **sîm ü zerüñ** yoḫ midür sentüñ
(G 138/15-16)

sîm-âb: Civa.

Dil-i şad-pâre ne mümkün ki ola cây-ı ğaraż
Dökilüp şîşe şikest olsa Belîğâ **sîm-âb**
(G 117/11-12)

Ḳurıtdı eşk-i çeşmi 'aks-i ruḫsâr-ı araḫ-rîzün
Şuyın nâ-büd ider bir çâha **sîm-âb** itseñ efgende
(G 176/13-14)

Ḫarekât u sekenâtında ne cünbişdür bu
Teni **sîm-âb** gibi lerziş ider hem-vâre
(G 207/7-8)

sîm-âbvâr: Civa gibi.

Her bir varakda her biri şad-lerziş öğredür
Sîm-âbvâr cünbiş-i mevc-i nigâhuma
(G 192/21-22)

simât eyle: Ziyafet vermek.

simât eyle: -di
Bu gâzelde yine şîrin-kelîmât ile Belîğ
Mâ-ḫaşal pîş-nihâd **eyledi** aḫbâba **simât**
(G 118/15-16)

simât-ı dehr: Dünya ziyafeti.

Bir zamân lezzet-çeş-i tab'um **simât-ı dehr** olup
Zehr ü kand ü niş ü nüşında ḫalâvet bulmadıḫ
(G 133/11-12)

simât-ı himmet: Yardım ziyafeti.

simât-ı himmet:-i, -niñ
Ḫıdîv-i dehr Süleymân Ağa ki bezminde
Simât-ı himmetinüñ kâse-lîsidür irec
(Kt 1/1-2)

Ḫudâygân sen ol Cem-'atıyyesin ki sentüñ
Simât-ı himmetinüñ kâse-lîsidür Bihzâd
(K 11/55-56)

simāt-ı lutf: Yardım ziyafeti.**simāt-ı lutf:** -l, -n, -l**Simāt-ı lutfını** murgân-ı quds ider devrân
Misâl-i fevc-i meges bir dükânçe-i kannâd

(K 11/43-44)

sîm-beden: Gümüş bedenli.Mihâk-i tecrîbe hâzırlamış ol **sîm-beden**
Püte-i kâlbde cân nakdini süzişle erit

(G 17/3-4)

Ol **sîm-beden** olmasa bir gevher-i nâ-yâb
Hâk içre felek itmez idi anı defîne

(G 197/5-6)

sîm-ber: Gümüş gibi beyaz göğüslü.**sîm-ber:** -inGül gibi eyledi kat kat çıkarup câmelerin
Pirehen ref' olıcağ şandı gören **sîm-berin**

(Msd 3/9-10)

sîm-endām: Gümüş bedenli.Atılma pâreye kundağcıdır o **sîm-endām**
Virür neşât aña yıldız kadar zer-i maḥbûb

(G 12/5-6)

sîmîn: Gümüş.Dil-berüñ 'aşka **sîmîn** bilegi
İtdürür üstüreveş vaz'-ı cibâh

(T 23/15-16)

sîmîn-ber: Gümüş gerdanlı.Cübbeyi böyle kavuşdurma gel ey **sîmîn-ber**
Şırmalı fermelegi çâk-i kabâdan göster

(Msd 4/31-32)

sîmîn-tenî: Gümüş tenli sevgili.Sezâdur cünbiş itse ḥod-be-ḥod şimdi şafâsından
Alup âgüşa ol **sîmîn-tenî** gehvâre-i zerrîn

(T 11/11-12)

sîm-ten: Gümüş tenli.**sîm-ten:** -iÇok **sîm-teni** koydı felek zîr-i zemîne
Toldurdu nice külçe-i sîm ile ḥazîne

(G 197/1-2)

simvâves: İşaret gibi.**Simvâves** gülşen-i 'âlemde nâ-peydâ iken
Tutdı 'ahdinde meşâmı mevce-i büy-ı vefâ

(T 28/25-26)

sinân-ı 'ilm: İlim süngüsü.Ḥayret-nigâh-ı cevher-i evvel ziyâd olup
Eyler rübûde ḥalka-i cism **sinân-ı 'ilm**

(K 10/11-12)

sîne: 1. Göğüs.Dirîgâ Akovalı-zâde Ḥâtem gitdi elden âh
Gönül kan ile tolsun **sîne** dâ'im pür-fiğân olsun

(T 2/1-2)

Açmaz mı daḥi jengini rüşenger-i taḥdir
Paslandı yer altında nice âyine **sîne**

(G 197/7-8)

Nigâh-ı müştêriye var iken bir âyinesi
O ser-tırâşa yeter **sîne** berber âyinesi

(G 227/1-2)

sîne: -si'Arız-ı gül-berg ile ruḥsârı reşk-i nev-bahâr
Sînesi billürveş par par yanar âyine-dâr

(Ş 1/5-6)

sîne: -mPâ-mâl-i esb-i ḡam olalı cism-i lâğarum
Dağ urdı **sînem** üstine tamga-yı naḡş-pâ

(K 2/57-58)

sîne: -m, -de**Sînemde** şerḫalar çekilüp tîğ-i ḡadr ile
Oldı şahâyif-i raḡam-ı mastar-ı 'anâ

(K 2/73-74)

sînem: -m, -iGerd-i elemle eyledim alüde **sînemi**
Kim bîh-i 'aşkuñ ola derûnumda cilve-sâ

(K 2/141-142)

Kulak tut bâḡbân-ı 'aşka ey gül diñlemeklik yap
Şigüfte daḡlarla **sînemi** ra'nâ çiçeklik yap

(G 10/1-2)

sîne: -de**Sînede** galṭân olaldan gevher-i yek-tâ-yı rûḥ
Oldı fânûs-ı ḥayâl-i şem'-i dil minâ-yı rûḥ

(G 27/1-2)

Ḥıfz eyleyemem **sînede** naḡd-i dil ü cânı
Bir gün olur elbet anı cânânım ider aḡz

(G 38/9-10)

Bâḡ-ı 'âlemde müyesser mi olur 'ayş müdâm
Lâle vü gül **sînede** bir tolu peymâne çeker

(G 81/7-8)

sîne: -si, -nVedâ'a geldi dâmen-büs için bendeñ Belîḡ
ammâÜmîd-i sîm ü zerle hecrüñ eyler **sînesin** 'uryân

(Kt 31/3-4)

Nîl-i âmâl-i Belîḡ-i zâra ol âfet-nigâh

Sînesin açdıḡça feth-i bâb şeklin gösterür

(G 231/13-14)

sîne: -ñ, -iMânend-i siper **sîneñi** tut tîr-i ḡazâyâ

Meydâna giren 'aşḡ ile merdâne gerekdür

(G 59/3-4)

sīnes:-*si, -n, -i*

Cünbiş-i kâmet ile tabl kıyâmet koparur
Def döger **sīnesini** celcele başlar zâra
(G 207/9-10)

2. Gönül

Çäk olsa **sīne** ma'din-i âhen-rübâ gibi
Bir süzen itmeme aţlas-ı gerdündan recâ
(G 2/7-8)

sīne:-*de*

Saķi düşer mi meclis-i 'işretde ğam yimek
Derdüñ var ise **sīnede** ğam çekme şişe çek
(Tb 2/111-112)

Dâne-i hâlûñe baķsam nigeħ-i germüñden
Beçe-i mürğ gibi **sīnede** dâğum cızlar
(G 57/11-12)

Kendinüñ zarfına bir 'arızâ irâş eyler
Müterâkim olıcaķ **sīnede** 'eczâ-yı ğaraż
(G 117/7-8)

Görüp 'aks-i dehânuñ **sīnede** rüh-ı ğalaţ-binüm
Temâşaya seni bir raħne şandı iřtiyâķından
(G 166/7-8)

sīne:-*den*

Farţ-ı keremle teşne iken oldı **sīneden**
Hün-ı cigerle âb-dih-i hañçer-i każâ
(K 2/117-118)

Çıkmaż hayâli çıkısa daħi kendi **sīneden**
Göñlüm hadeng-i ğamzeñ ile sizli bizlidür
(G 80/3-4)

Dem-i âħirde gelse yâr-ı cânım **sīneden** çıkmaż
O meh turduķça 'aksi hâne-i âyineden çıkmaż
(G 96/1-2)

sīne:-*si*

Câme-i hüsn aña boyınca biçilmiş kaştân
Nim-ten şıkma gümüş **sīnesi** dâ'im 'uryân
(Msd 4/15-16)

sīne:-*m*

'Âlem-i naķş-ı ma'âni dil-i pâkümde 'ayân
Sīnem içre bu felek şaķladı mir'ât-i Cemi
(K 7/71-72)

sīne:-*y, -e*

Pâk-bâz 'aşık u ma'şuķda hiç şerm olmaz
Şem'-i bezmi 'âlenen **sīneye** pervâne çeker
(G 81/5-6)

sīne:-*m, -de*

Hün-ı sirişk-i derd ile **sīnemde** eyleyüp
Güyâ nigîn-i la'l idi çıkdı düvâleden
(G 158/5-6)

sīne:-*si, -n, -de*

Degüldür **sīnesinde** bend olan dâğ 'aşık-ı zâruñ
Saña birkaç kızıl altını var şaķlar muşamma'da
(G 173/9-10)

sīne:-*m, -e*

Sultân-ı 'aşķ **sīneme** kurmuş otağını
Gösterdi yâre şanma kızıl tâze dâğını
(G 220/1-2)

sīne çäk ol: Çok acımak.

sīne çäk ol:-sa

Çäk olsa **sīne ma'** din-i âhen-rübâ gibi
Bir süzen itmeme aţlas-ı gerdündan recâ
(K 2/101-102)

sīne-i âyine: Ayna gibi göğüs.

sīne-i âyine:-*y, -i*

Sīne-i âyineyi pareleyüp itdi kıyâm
Gitti âteş gibi ol meh toña kaldı hamâm
(Msd 3/53-54)

sīne-i bî-kîne: Kinsiz gönül.

sīne-i bî-kîne:-den

Saña teşyî 'a cânâ bend bend-i a'zâ çıkar ammâ
Kıyamet kopsa 'aşķuñ **sīne-i bî-kînen** çıkmaż
(G 96/11-12)

sīne-i billür: Billür göğüs.

sīne-i billür:-i

İtdüñ ğuşâde **sīne-i billürü** nâfe dek
Ey şülh bilmezem kemerüñ yok midür sentüñ
(G 138/7-8)

sīne-i billür:-u, -ñ, -i

Ey meh ne zaman **sīne-i billürüñü** açsañ
Nezzârede âyine-i tâbân gibi parlar
(G 52/3-4)

sīne-i medd: Çeken kalp.

sīne-i medd:-i

Eyler varaķda **sīne-i meddi** elf şikâf
Tutma şaķın efendi siper tîr-i âhuma
(G 192/15-16)

sineklik: Gereksiz vere konuşmaya devam etme.

Gelüp bād-ı barütü bezm-i rindâna yaparsañ da
Hele riş-i dirâzı zâhidâ üz kes **sineklik** yap
(G 10/13-14)

sipâh-ı hâl: Ben ordusu.

sipâh-ı hâl:-den

Sipâh-ı hâlden eyler ğüriz kaçre-i hoy
Ki tutdı 'arşa-i iķlîm-i Rümü Hindûlar
(G 83/5-6)

sipâh-ı keyf: Huzurlu asker.

sipâh-ı keyf:-i, -m, -i

Güm-geşte kise düd ile âhım çeküp 'âlem
Kırdı **sipâh-ı keyfimi** bi'l-cümle dil kese
(Kt 23/1-2)

sipeh ol: Asker olmak.

sipeh ol:-ur

'Aceb mi tutsa İskender gibi iķlîm-i Zülmâtı
Riķâbında **olur** mâh-ı şeb-ârânuñ **sipeh** kevkeb
(G 11/5-6)

sipenc-i fire-i gerdün: Feleğin karanlık misafirhanesi.

sipenc-i fire-i gerdün:-ı

Tâbiş-figenlik itdi o dem meş'al-i kamer
Kıldı sipenc-i fire-i gerdümü rüşenâ

(K 2/7-8)

sipend: Üzerlik tohumu.Tütsü olarak kullanılır.

Olsun çerâğ-ı mürde-i dil kim ki itmeye
Hem-cün sipend âteş-i 'aşkıñda cân-fidâ

(K 2/153-154)

sipend:-e

'Uşşâka nevâ-yı büselikden başla
Şehnâz-ı melâhatüm naqş-ı pâ sipende

(R 21/3-4)

sipend atmış: (Mora Türkleri Arasında) nazar değmemesi için üzerlik tohumunun yakılması.

sipend at:-mış

Püskürme beñ degül o perî zaħm-ı çeşm için
Atmış 'izâr-ı âteşine bir âvuç sipend

(G 34/7-8)

sipend-i hâl: Üzerlik tohumunun durumu.

sipend-i hâl:-i

Ol rütbe tâb-ı rehle rûhı tâb-nâk kim
Kalmış sipend-i hâli o cür'etle ber-çarâr

(K 12/49-50)

siper: Ardına gizlenecek, ardına sığınacak sev.

Eyler varakda sine-i meddi elf şikâf
Tutma şaķın efendi siper tır-i âhuma

(G 192/15-16)

Sipihri1.Gök, sema.

sipihri:-e

Zihî zamâneye zâtuñ kemâl-i revnaķ u zib
Zihî sipihre vücüdün furûğ-ı bedr-i münîr

(K 6/111-112)

sipihri:-üñ

Güldürürse rüyımı her gün sipihrûñ rüzgâr
Kâse kâse her şehir nüş itdürür hün âfitâb

(G 8/9-10)

2. Felek.

sipihri:-üñ

Naqş idüp levh-i dil-i pâkûme dağ-ı elemi
Baña eş'ârı unutturdu sipihrûñ sitemi

(K 7/1-2)

Ma'î kerrâkesi şırtında sipihrûñ taşlar

Şemsedür mihr ile meh kavs-i kuzah aña şerit

(G 17/11-12)

Nücüm-ı sâbit ü seyyâre 'ıkd-i toħm-ı hanzaldur

Sipihrûñ dâm-ı tezvîrinde şîrîn dâne yokdur
yok

(G 132/3-4)

sipihri-i bennâ: Usta gök.

Şevk-ı icrâ-yı şabâ la'l ile sipihri-i bennâ
Kıldı şâhâne bu eyvânı bu resm üzre binâ

(T 21/1-2)

sipihri-i deniye: Alçak talih.

Zinhâr bakma kec bu sipihri-i deniye kim
Tarh eyler âşiyâne-i 'akreb 'uyunda

(Tb 1/29-30)

sipihri-i nâ-kes: Alçak felek.

sipihri-i nâ-kes:-üñ

Biz hele geçdük nevâsından sipihri-i nâ-kesüñ
Tek hemân ehl-i dile kec bakmasun ney-zen gibi

(G 239/7-8)

sipihri-i pîre-zen: Kocakarı felek.

Naqş-ı eyvânüñ murâd üzre temâşâ itmege
Egilüp kıddin sipihri-i pîre-zen itmış dü-tâ

(T 1/13-14)

sipihri-i pîre-zen:-üñ

Meh-i temâme olur tu 'me kendü pehlusi
Sipihri-i pîre-zenüñ cüz' ü naķsı kâmiledür

(G 42/11-12)

Şeherde mihr degül ol mehe muķâbil olup

Sipihri-i pîre-zenüñ elde ditrer âyinesi

(G 227/11-12)

sipihri-i zâl: İhtiyar felek.

Ber-geşte itse saħ-ı zemîni sipihri-i zâl
Gelmez bu dehre öyle bir âlüfte nükte-dân

(Tb 1/49-50)

sîr ol: Doymak.

sîr ol:-sa, -m

Gider mi kürsine-hvân Halîl'ullahdan mihmân
'Aceb mi ben nevâl-i cüd u ihsânüñla sîr olsam

(Kt 31/5-6)

sîr ol:-ur

Gönlüm hayâl-i vaşl ile ta'mir olur mı hîç
Rüyâda âb-ħurde olan sîr olur mı hîç

(G 23/1-2)

sıra: Düzen.

Kimi lutfuñdan alur sıra kimi gündüm ü cev
Yokdur esb-i dilüñ ıştâbl-ı riyâzette yemi

(K 7/45-46)

sîr-âb eyle: Tazelemek.

sîr-âb eyle:-se, -m

Añı sîr-âb eylesem mîzâb-ı hâmemden Belîğ
Şaħhada taşvîr olan gülbün virür her bâr gül

(G 146/)

sîr-âb id: Tazelemek.

sîr-âb id:-er

Mihr ü mehdür sîm ile zerrîn iki mîzâb-ı çarħ
'Âlemi sîr-âb ider envârdan seyl-âb-ı çarħ

(G 30/1-2)

- sîr-âb id: -üp**
Gülşen-i hüsn-i haṭuñ ezharını **sîr-âb idüp**
Çâr-mışra' akdı bu dert-i hâmeden âb-ı hayât
(Kt 46/3-4)
- sîr-âb it: Suya kanmak.**
sîr-âb it: -se, -m
O gül bezmümde gülmez bil ki **sîr-âb itsem**
eşkümle
Olurdi ğonca-i 'aks-i dehâm dilde pür-ḥande
(G 176/9-10)
- sîr-âb ol: 1. Suya kanmak.**
sîr-âb ol: -ınca
Hoy-kerde sîb-i ğabğabın öp dil-berüñ Belîğ
Sîr-âb olunca mîve-i me'vâ olur lezîz
(G 37/11-12)
- sîr-âb ol: -up**
Bu şeb **sîr-âb olup** emvâc-ı deryâ-yı tecelliden
Gül-i bādâm-ı nahl-i Ṭūra döndi çeşm-i
giryânüm
(K 8/5-6)
- 2. Tazelenmek.**
sîr-âb ol: -un, -dıkça
Sezâdır nâvdân-ı hâmeden **sîr-âb olundıkça**
Ki izhâr ide her bir nokta toḥsâsâ nebâtâtın
(Kt 3/5-6)
- sîr-âb-ı bağ-ı hüsn: Güzellik bağının suya kananı.**
Sîr-âb-ı bağ-ı hüsn için ol ḥâl-i müy-dâr
Bir delvdür ki câyı kenâr-ı çeh-i zekan
(G 164/3-4)
- sîrât: Cehennemın üzerine kurulan köprü.**
sîrât: -ı
Köpriden geç bir târîk ile bu 'adn-'âbâda gel
Cennete girmez **sîrâtı** geçmeyen bî-ḥavf u bâk
(T 19/9-10)
- sîrâyet id: Geçmek.**
sîrâyet id: -er
Neş'et-i zulm olur 'âlemlere şâmil giderek
İder a'zâya **sîrâyet** veca'-ı âfet-i niş
(G 110/7-8)
- sîrâyet kıl: Geçmek.**
sîrâyet kıl: -sa
Olur bir yek-diger çeşpide hem-çün dest-i şehd-
âlüd
Sîrâyet kılsa nazm-ı sükkerinüm mağz-ı eşyâya
(K 9/89-90)
- sîrişki-i hün: Kanlı gözyaşı**
Sîrişki-i hün ile dest-i sebûyi şüst ü şū eyler
Girîbânın o kimse kırtarur dest-i riyâdan kim
(G 62/9-10)
- sırma: Altın valdıızlı veva valdıızsız ince gümüş tel.**
Ol âfet olmasaydı sîm tenli **sırma** perçemli
Anuñ ârâm-ğâhı olmaz idi **sırma-keş-hâne**
(Kt 40/3-4)
- Naqş-ı hayâl-i dil-bere âvîze itmege
Târ-ı sîrişki dîde çeküp **sırma** tel yapar
(G 45/5-6)
- sırma: -lı**
Cübbeyi böyle kavuşdurma gel ey sîmîn-ber
Şırmalı fermelegi çâk-i kabâdan göster
(Msd 4/31-32)
- sırma-keş-hâne ol: Sırma çeken ev olmak.**
sırma-keş-hâne ol: -maz
Ol âfet olmasaydı sîm tenli sırma perçemli
Anuñ ârâm-ğâhı **olmaz** idi **sırma-keş-hâne**
(Kt 40/3-4)
- sırr: Gizli husus.**
sırr: -ı
Ḥayâlün âyîne-i çeşm-i kalbe mişkaladur
Bu **sırrı** şaklayamaz dîde teng-ḥavşaladur
(G 51/1-2)
- Suḥan bîğânedan **sırrı** nihân itmekdedür yoḥsa
Saña kim dir kim elbette şarâb u tâzeden geçsün
(G 161/3-4)
- sırr: -ın**
Yâre **sırrın** dil zebân-ı kâlden evvel virür
Sâ' ile nâṭık cevâbı lâlden evvel virür
(G 69/1-2)
- Gönülden **sırrın** ifşâ eylemez pîr-i kühen zirâ
Sebû-yı köhneden terşih idüp bir katre mâ
çıkamaz
(G 97/9-10)
- sırr-ı ḥafî-i sâkı-i kevser ebu türâb: Hz. Ali'nin sırrı.**
Sâğar-keşân-ı meclise keşf ola bî-hicâb
Sırr-ı ḥafî-i sâkı-i Kevser Ebu Türâb
(Tb 2/7-8)
- sırr-ı nihân: Gizli sır.**
Ey gönül itme cunûn-ı 'aşk ile âh u figân
Dilde mestür eyle ifşâ olmasun **sırr-ı nihân**
(Ş 2/13-14)
- sırr-ı nihân: -ı**
Âyîne-i cemâlünî aç çeşm-i zâhîde
Sırr-ı nihânı göstereyüm aña sende ben
(G 167/3-4)
- sırr-ı nihân-ı 'aşk: Aşkın gizli sırrı.**
sırr-ı nihân-ı 'aşk: -ı
Lâyık ki encümende erürse hicâbdan
Sırr-ı nihân-ı 'aşkı getürdi lisâna şem'
(G 122/11-12)
- sırr-ı pâk-i 'alî veliyyu'llâh: Ali Veliyyu'llah'ın temiz sırrı.**
Üstine ola hâzır u nâzır
Sırr-ı pâk-i 'Alî Veliyyu'llâh
(T 12/23-24)

şirt: Boyundan kuvruk sokumuna kadar uzanan üst bölüm.**şirt:-u, -ñ, -a**

Şirtuña aflas ü dibā yerine bir post al

Püşt ü pā ur yine Mısr u Yemeni gez abdāl

(Msd /33-34)

şirt:-l, -n, -da

Fervesi köhnedi şirtında Belîğ-i zāruñ

Oldı Eski Zağra manşıbı anı yeniler

(Kt 16/3-4)

Ma'î kerrākesi şirtında sipihruñ taşlar

Şemsedür mihr ile meh kavs-i kuzah aña şerit

(G 17/11-12)

Fervesi köhnedi şirtında Belîğ-i zāruñ

Oldı Eski Zağra manşıbı anı yeniler

(Kt 38/1-2)

şirtına ur: Şirtına almak.**şirtına ur:-mış**

Yine bir sifle-nihād evini yapmağa gider

Mihr ü mehden bu felek şirtına urmuş iki hışt

(G 18/11-12)

sitanbul: İstanbul şehri.

Yağdı berķ-i kahr ile bu demde ol āfet-nigāh

Gönlümi yap yap Sitanbul gibi kim ta'mir ider

(G 82/5-6)

sitanbul:-da

Şad-gence dest-res saña āsān idi Belîğ

Biñ ma'rifet geçeydi Sitanbulda bir pula

(G 181/17-18)

sitäre: Yıldız, necm.

Şeher bīm-i ğubār-ı leşker-i encüm-şümārından

Sitäre tutdı pış-i çeşmine ebr-i güher-bārı

(K 4/9-10)

Bağmaz sitäre hāl-i dil-i zāruma Belîğ

Bilmem gözine mīl mi çekdi şihāb-ı surh

(G 29/11-12)

O rütbe şiddet-i sermā cihānı kapladı kim

Mişāl-i dāne-i gevher sitäre buzlandı

(G 215/3-4)

sitäre:-m

Sitārem toğmadı hiçbir zamān burc-ı sa'ādetden

Tesellī hātra el-leylet-i hāblī midir bilmem

(Mf 61/1-2)

sitem: Zulüm, eza, cefa.**sitem:-le**

İder līkin sitemle 'āşık-ı bī-kīne tekdır

Dil-i senginine hiç süziş-i āh itmeyor te'şir

(Msd 1/21-22)

Sitemle ğamze-i cānāne geçdi cānumuza

Sen ey hadeng-i müje bārı girme kānumuza

(G 208/1-2)

sitem:-i

Nağş idüp levh-i dil-i pākūme dağ-ı elemi

Baña eş'arı unutturdu sipihruñ sitemi

(K 7/1-2)

Ser ü sāmānımı hem-sāyeleruñ gördikçe

Beni tevbih ile öldürdi 'iyālūñ sitemi

(K 7/21-22)

sitem eyle: Haksızlık etmek.**sitem eyle:-r, -se****Sitem eylerse** de kat'-ı ümīd itmem vişālınden

İder dil-ber nüvāziş 'āşıkā āzārdan şoñra

(G 172/9-10)

sitemger: Zalim, haksızlık eden.

Ey sitemger nice gördüñ lāyık

Yıkıla bağda serv-i bāsık

(G 134/1-2)

sitem-i cevs-i eşkiyā: Havdutların askerlerinin zulmü.

Şad āh kim o gülbün-i bağ-ı velāyeti

Pejmürde eyledi sitem-i cevs-i eşkiyā

(K 2/123-124)

şit-i güşāviş: Açık patırtı.**şit-i güşāviş:-le**

Eşer-i luṭf-ı havā karger oldıkça şeher

Ġoncalar şit-i güşāvişle olur nağme-serā

(T 21/7/-8)

sivri: Ucuna doğru gittikçe incelen.

İstikāmetde kadd-i dil-dāra nāvek diñse pes

Güyiyā bir la'l-i peykāndır başında sivri fes

(Mf 19/1-2)

siyāsetgāh-ı 'aşk: Aşk idam cezasının tatbik edildiği yer.**siyāsetgāh-ı 'aşk:-l, -n, -da**

Elinde tığı cellād-ı felekdir ol büt-i ra'nā

Siyāsetgāh-ı 'aşkında yine merdāne bī-pervā

(Msd 1/15-16)

sivreh: Sivah, kara.

Beñzer Hacerü'l-esvedine Ka'be-i cānuñ

Ser-levhā rüyında sivreh hāl-i Muḥammed

(K 1/3-4)

Açdı şāne abanūs gibi sivreh perçemüni

İtdi mıkraz ile pīrāste-i bış ü kemini

(Msd 2/49-50)

O şūhuñ dāne-i hāl-i ruḥundan feyz-yāb olmış

Felekde aḥteründen ğayrı yokdur bir sivreh

kevkeb

(G 11/3-4)

Bilmedün kadriini fevt oldı zamân-ı hüsnüñ
'Arz ider mâtem için şimdi **siyeh** gül perçem
(G 154/3-4)

Yüzüñ bir sîm micmer anda rengîni-i ruḥ âteş
Siyeh hâl üzre müyuñ dūda benzer 'anber
üstinde
(G 175/7-8)

Haddi tecävüz itdi **siyeh** perçemüñ hele
Zülfe ider yukardan aṣağı mu 'âmele
(G 186/1-2)

siyeh-reng ol: Kararmak.

siyeh-reng ol:-diğ. -ı
Degül mevc cüş idüp mevc-i şafâ-rüy-ı dil-ârāya
Siyeh-reng oldığı şiddetle âşâr-ı teşâdümdür
(G 58/11-12)

sızla: Hafif ve ince ağırlı.

sızla:-r
Yâd idüp ḥançer-i bürrânuñı dil küyında
Nice zâr eylesün yarası vardır **sızlar**
(G 57/3-4)

sızlat: Sızlamasına sebep olmak.

sızlat:-maz
Belîgâ tîr-i elmâs-ı müjeyle zahm açar ol şüh
Yine n' işlerse işler ḥâtır-ı mecrûhı **sızlatmaz**
(G 57/13-14)

sizli bizli: Samimi.

sizli bizli:-dür
Çıkamaz ḥayâli çıkısa daḥi kendi sîneden
Göñlüm ḥadeng-i gamzeñ ile **sizli bizlidür**
(G 80/3-4)

soğuk al: Üşüyerek hastalanmak, üşütmek.

soğuk al:-dık
Eslâf-ı cefâ-pîşe gelüp buldığım almış
Bu cây-ı meşakkatde hemân biz **soğuk aldık**
(Kt 25/3-4)

sohan-senc: Sözden anlayan, verinde söz söyleven.

sohan-senc:-a
Be destüre **sohan-senca** Belîg der reh-e me'ni
Sadâ kerd der cesmeme sâye der şovk tekapu râ
(G 243/11-12)

sohbet ol: Konuşmak.

sohbet ol:-sa
O tıfl-ı nâz temâruzat-ı bâbını okumış
Vişâle dâ'ir eger **sohbet olsa** ḥasta olur
(G 232/3-4)

sokul: Takmak.

sokül:-ur
Beni ayırmağa bel bağladı senden cânâ
Ḥançerüñ anuñ için böyle miyâna **sokülur**
(G 76/3-4)

sol: 1. Tazeliğini, diriliğini, rengini vitirmek.

şol:-maz
Şolmaz ebedî sünbül-i ferḥâl-i Muḥammed
Cennet gülidür taze ruḥ-ı âl-i Muḥammed
(K 1/1-2)

Dâ'imâ gülşen-i hüsnüñ korur ol çâr-ebürü
Çâr-ı faşl içre bu bağın güli hergiz **şolmaz**
(G 93/7-8)

şol:-di
Ḥayf kim bād-ı fenâdan nâ-gehân
Şoldı bir taze gül-i 'anber-şemîm
(T 8/1-2)

Kavala-i sünbülü Seyyid Mehemmed bağ-ı
âlemde
Semüm-ı serdî-i bād-ı ecelden **şoldı** ol sünbül
(T 16/1-2)

2. Vücutun sol tarafı.

sol:-ınca
Tıfl-ı dile virmez mi o düşîze-i ra'nâ
Pistânçe-i nârencini sâğınca **solınca**
(G 180/11-12)

sön: Etkisini vitirmek.

sön:-di
Ney-zen demindür al neyi efsürdedür yürek
Söndi gönülde ateşi lâzımdır üflemek
(Tb 2/113-114)

şoñ: Nihayet.

Tüp-ı âyîne-i şaykal-zede ol çihre-i mâh
Âfitâb eñ **şoñ** ider der-gehini püşt ü penâh
(Msd 5/43-44)

sönbekî: Ege Denizi ile Akdeniz'in bulunduğu bölgede küçük fakat tarihî bir adadır.

Bulmaz bu cây-gehde olan lüliyân gibi
Şad-sâl gavṫa eylese deryâya **Sönbekî**
(Kt 55/5-6)

söndir: Son vermek.

Nâr-ı hecrünle dil-i saḫtı yanarsa **söndir**
Gönül ümmîd-i vişâlün yemişinden hündür
(Msd 5/21-22)

söndür: Son vermek.

söndür:-eyüm
Âteş-i 'aşkı niçün **söndüreyüm** dilde Belîg
Per şalup kendi yaḫar cismine nâra Kâknüs
(G 107/13-14)

soñra: Daha ileri bir zamanda, müteakiben.

Uydırırca pişine vuşla-i yârı ağıyar
Soñra yanuñda dikiş tutmaz o ipsiz mekkâr
(Msd 4/11-12)

Teng-i vaşlı yanılıp çözme çıkar hicrânı
Bâr olur ḥâtırâ kim **soñra** şeritler anı
(Msd 4/25-26)

Süzilmiş perde-i bādāmdan nūr-ı niğeh şad-bār
O şūhuñ **şoñra** varmış şafha-i rüyında ān olmuş
(G 111/9-10)

Rīze-i āyine tañmīr olunup rüz-ı ezel
O büte **şoñra** bu şüretde dökilmiş gerden
(G 165/5-6)

Haţar görmez tüvānger nağdini işārdan **şoñra**
Ki taş atmaz nihāle kimse berg ü bārdan **şoñra**
(G 172/1-2)

Haţar görmez tüvānger nağdini işārdan **şoñra**
Ki taş atmaz nihāle kimse berg ü bārdan **şoñra**
(G 172/1-2)

Libāsın pāk idüp tekrār telvīs eylemez 'ākıl
Degül lāyık günāha cūr'et istiğfārdan **şoñra**
(G 172/5-6)

Günāhuñ i' tirāf itmek gibi hiç bir şefi' olmaz
Ki cürm-i mücrim ekşer 'afv olur ikrārdan
şoñra
(G 172/7-8)

Sitem eylerse de kat' -ı ümīd itmem vişālinden
İder dil-ber nüvāziş 'aşıka āzārdan **şoñra**
(G 172/9-10)

Raķibi def' idince şād olur meclisde ol āfet
Bulur hiffet aña bir sıķlet-i cerrārdan **şoñra**
(G 172/11-12)

Nevāsı Zühreyi raķş-āver eyler bülbül-i şeydā
Bu baĝa bir daĝa gelmez Belīĝ-i zārdan **şoñra**
(G 172/13-14)

şor: Soru yönelterek bilgi istemek, sual etmek.

Anı nā-maħremān-ı 'aşk olan bī-gāneden **şorma**
Dil-i dīvāneden şor fitne-i hūbān-ı Borĝosı
(K 3/9-10)

Mezāķ-ı rind-i 'ālī-himmeti ey hvāce benden
şor
Çeker her zaħmeti 'ālemdede ammā bār-ı imtinān
çekmez
(G 91/7-8)

Anı sen nişter-i ĝamze-i cānāneye **şor**
Cünbiş-i nabz-ı dil-i 'aşıķı bilmez Buķrāt
(G 118/3-4)

şor:-ma
Anı nā-maħremān-ı 'aşk olan bī-gāneden **şorma**
Dil-i dīvāneden şor fitne-i hūbān-ı Borĝosı
(K 3/9-10)

şor:-dukça
Şordukça ĥastegāna şakız çinēyüp o şūh
Dirmiş lu 'āb-ı ĥoķka-i la'lüm şakızlıdır
(G 80/5-6)

şor:-maĝ, -a
Ĝālibā benden ibā eyledi 'ālem cümle
Ĥaţırım **şormaĝa** cānān degül ĝam gelmez
(G 100/3-4)

şor:-maz
'Aşruñ kibāri māl ile Kārun olursa da
Şormaz Belīĝ sim ü zeruñ yok midur sentuñ
(G 138/15-16)

şor:-du, -m
Meclisde şeyh-i şehri bugün ol şeker-lebūñ
Şordum kelām-ı telh ile bozmış 'akīdesin
(G 162/7-8)

şor:-ar
Ĝamze-i yāra toķındum **şorar** elbette raķib
Ne yalan söyleyeyim destümi ĥançer kesdi
(G 225/5-6)

şorguc: Bazı kusların tepelerinde bulunan uzunca tüv, tuĝ.

Henüz ĥaţ almadı iķlīm-i ĥüsniñi o şehūñ
'Aceb niçün takayor zülfi ser-niĝün **şorguc**
(G 24/5-6)

şorguc:-i, -n
Daĝı ĥaţ almadı iķlīm-i ĥüsniñi ĝālib olup
Ne ser-niĝün takayor zülfi **şorgucın** maħbüb
(G 12/1-2)

şovukluk yap: İlgisiz davranmak.
şovukluk yap:-dı
Tāb-ı nezzāreden endāmı ĥarāret kapdı
Def' idüp ĝayrıyı ĥammāmcı **şovukluk yaptı**
(Msd 3/13-14)

şov: 1. Üzerindeki elbiseleri çıkarmak.

şoy:-ar
Gündüz 'uşşāķı güzeller **şoyar** elbette Belīĝ
Düzd-i kālā-yı vişāl ol gice hūbān şoyılır
(G 76/13-14)

şoy:-il, -ur
Gündüz 'uşşāķı güzeller şoyar elbette Belīĝ
Düzd-i kālā-yı vişāl ol gice hūbān **şoyılır**
(G 76/13-14)

şoy:-mca
Meşşāta leb-i ĥavzda dil-dārı **şoymca**
Geydürdi aña mā'ī şu dībāsı boyınca
(G 204/1-2)

2. Hırsızlık yapmak.

şoy:-up
'İydda şūfi kanādili **şoyup** mescidden
Geydürür duĝı-ti reze cāmĝöbeĝi bir cāme
(G 194/9-10)

**soyın: Dünvevi (maddi) unsurlardan sıvrılmak;
günahlardan arınmak.**

Āgāz-ı gāzel-ıhvānī ile hāme-i cān-sūz
Abdāla dönüp bergini terk itdi **şoyındı**
(G 221/9-10)

söyle: 1. Yazmak.

söyle:-di, -m
Bī-tekellūf **söyledim** tārīh-i itmāmın Belīg
Bu sarāy-ı dil-keşī yapırdı Seyyīd Muştafā
1137
(T 1/45-46)

söyle:-mek
Belīgā nükte-sencān-ı suhan bu nazm-ı zībāya
Nazīre **söylemek** maṭlūb-ı ṭab'-ı nükte-
dānumdur
(G 230/13-14)

2. Demek.

Penbe atlas gibi ülkerli o rengin ruhsār
Söyle zāhid zenebüm gördün ise böyle nigār
(Msd 4/41-42)

Mānend-i gül aç ağzuñi ey gonca-dehen
Būlbūl gibi biñ nükte bilürsin **söyle**
(R 9/3-4)

Ṭoğru **söyle** olmasa 'ālemde pīr-i mey-fürüş
Var mıdır def'-i gama dünyāda bir tedbir ider
(G 82/7-8)

Pīrāne **söyle** rāzuñi pīrān ketüm olur
Konsa teraşşuḥ eylemez eski sebūya şu
(G 170/5-6)

söyle:-me, -sün
Ālūde eylesün kefen-i cismi ol 'asīr
Münkir cevāb **söylemesün** göricek Nekīr
(Tb 2/17-18)

söyle:-me
Çok **söyleme** bu darb-ı meseldir ki Belīg
'Ömri az olur yırtıcı olan kuşun
(R 6/3-4)

Ne medḥ idersin o şevher-keş-i le'imi ḥarīf
Yeter bu pīre-zen-i dehr-i dūñi **söyleme** tuf
(G 238/9-10)

söyle:-r
Esrār-ı sūziş-i dili alup zebāna şem'
Söyler lisān-ı ḥāl ile hep yana yana şem'
(G 112/1-2)

Söyler lisān-ı ḥāl ile zūlf ol perīveşe
Bāğ-ı ruḥında bitmez idüm sūnbūl olmasam
(G 150/13-14)

söyle:-miş
Ne güzel **söylemiş** ebnā-yı zamāna şā'ir
Baña bir beyt-i zebān-zed yitişür ḥayr-ı ḥalef
(G 130/3-4)

söyle:-r, -se
Ḥindū-yı hāme ehl-i dilūñ tercümānıdır
Söylerse ḥasb-ı ḥālūmi yāra zamānıdır
(G 233/1-2)

söyled: İçindekileri döktürmek.

söyled:-emem
Nāza çekdi dem-i fāhriyye ben **söyledemem**
İşte ey dil hūnerūñ var ise söylet kalemı
(K 7/57-58)

söyled:-en
Hezārī **söyleden** yā āşiyān şevki yā beyzīdir
Beni güyā iden āyīne-i dīdār-ı Feyzīdir
(Mf 24/1-2)

söyled:-üp
Söyledüp naşşımızı aldı mişāl-i ṭūṭı
Bize şan'atla o āyīne-cebīn iş itdi
(G 223/9-10)

Kimde vardur dir iseñ mestī-i şahbā-yı ġarāz
Söyledüp lafzına baḡ keşf ola ma'nā-yı ġarāz
(G 117/1-2)

söyleñ: Söyleyin.

Ḥazīn cennete **söyleñ** ki leb-i Kevşerde
Muştafā 'aşkına nūş ide şarāb-ı şāfi
(G 228/3-4)

söyleş: Konuşmak, karşılıklı sohbet etmek.

söyleş:-ür
Kö bend itsün zebān ol çeşm-i sāḥir
Anuñla **söyleşür** 'aşık zebānsuz
(G 92/7-8)

Nihāñi 'aksūne āyīnede yüz virdügin tıyduḡ
Ḥayālūñ hep benümle **söyleşür** bir ḥasb-i ḥāl
olsa
(G 202/7-8)

söyleş:-em
Çıksun o gül-'izār temāşā-yı bāğa tek
Ben **söyleşem** ḥaḡāyık-ı 'aşkı hezār ile
(G 184/7-8)

söyleş:-ür, -ü, -m
Ḥudāyġāne ki dīvān-ı Āsafāneñde
Feikle **söyleşürüm** bu maḡall-i icrādur
(K 5/51-52)

söylet: 1. Konuşturmak.

söylet:-mek
Olmaz cihānda muṭrib u ṭūṭıye ġayrı dek
Söyletmek için āyīne-i cām-ı Cem gerek
(Tb 2/115-116)

söylet:-me, -di
Tazyīke başlayınca esīrān-ı 'aşkı dūñ
Allāha şükr vā'izi **söyletmedi** ḥunāk
(G 131/7-8)

söylet:-di

Görüp âyine-i tākāt-güdāz-ı tal'at-i pākūñ
Yine **söylet**di şîrîn tūtî-i tab'-ı şeker-hvârî
(K 4/63-64)

2. İçindekileri söktürmek.

Nāza çekdi dem-i fahriyye ben söyledemem
İşte ey dil hünereñ var ise **söylet** kalemi
(K 7/57-58)

söylet:-dik

Şimdicek dillerde bir efsanedir mihr-i vefā
'Aşık u ma 'şukî **söyletdük** şadākat bulmadık
(G 133/7-8)

söyün: Sönmek.**söyün:-mez**

Yanup cismüm kül olsa nār-ı 'aşkuñla yer
altında
Söyünmez süz-ı dil aḥker gibi ḥākister altında
(G 190/1-2)

söyündür: Söndürmek.**söyündürmez:-mez**

Nice teskîn ola seyl-âb-ı çeşm-i hün-feşānumla
Benüm gönlümde deryālar **söyündürmez**
ḥarāret var
(G 68/3-4)

söz: Bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, kelam, laf, kavil.

Her-cāyî güzel sevme didüm ey dil-i şeydā
Çek cevrini **söz** eslemedüñ saña gerekdür
(G 236/13-14)

Söz yok hele rengîni-i mazmūna Beligā
Her beytde bir şem'i fūrüzān gibi parlar
(G 52/15-16)

Söz yok suḥan-ı Rağîb Efendiye Beligā
'Alemdede kişi böyle olur şā'ir olunca
(G 180/13-14)

Beligā ḥak-rüb-ı meclis-i rindān olup evvel
Söz añlar bāri yārān ola ādem şā'ir olmazsa
(G 199/13-14)

söz:-ü, -m

Aḥbāb-ı nükte-pervere dā'im budur **sözüm**
Sevmem vefāsı olmayanı görmesün gözüm
(Tb 2/109-110)

Ḥançer-i gāmzeeye ebrūsı anuñ tîre ğılāf
Hele yokdır **sözüm** ol şuğraya ḥakke'l-inşāf
(Msd 5/5-6)

Ḳadimden şu'arānuñ bu de'bidür yoḥsa
Sözüm gedāyî-i fahriyeden müberrādür
(K 5/69-70)

söz:-i, -n, -e

Güldi yüzümüze gül idince ḥande
Her bir **sözine** ola hezār-efgende
(R 10/1-2)

söz:-ü, -m, -deki

Ṭutar **sözümdeki** her ḥarf-i kāse-dār-ı büleñd
Mey-i şafā ile pür ehl-i tab'a cām-ı murād
(K 11/111-112)

söz:-ü, -ñ, -i

Ḥaşmın ilzāmına bu fenn-i ma'ānide Belig
Sözünü eyler iseñ levḥ ü kalemlle işbāt
(G 14/19-20)

söz:-ü, -n, -i

Güş itmedi mevzün **sözünü** ehl-i suḥan
Ey kec-dehen eṣ'āra yakışmaz ağızuñ
(R 17/3-4)

söz:-i

Her kim işitse ḥak **sözi** telḥ olsa ḥazm ider
Vezn ile olsa mīve gülü-gir olur mı ḥiç
(G 23/11-12)

söz:-i, -n, -den

Şiveyi öğrense **sözinden** Belig
Şehrümüzün dil-beri pür-ganc olur
(G 67/13-14)

sözler:-ler, -iñ, -de

Suḥan-güyān-ı 'aşruñ nazmı mazmündardür
ammā
Beligā **sözleründe** hem nezāket hem selāset var
(G 68/13-14)

söz:-ler, -e

Ḳapılır bātıl olan **sözlere** şeyḥ-i sālūs
Ḥoş gelür berhemenuñ güşına bāng-i nākūs
(G 107/1-2)

söz:-i

Olmaz 'abeḡ yire **sözi** erbāb-ı hikmetün
Vā-bestedür dürüğına biḥ-büdi-i firāk
(G 131/3-4)

Mü'essirdür **sözi** bir dilde dāğ-ı āteşin olsa
Olur mazmūnı nāfiz nāmede naḡş-ı nigîn olsa
(G 196/1-2)

söz:-i, -nüñ

'Aceb mi itseler āhen-dilān birbirine yārî
Olar engüştväne **sözünüñ** dā'im kafā-dārî
(G 217/1-2)

söz:-dür

Va'de-i naḡd-i vişāli lebünüñ hep **sözdür**
Bize de meclis-i 'işretde bir altun bozdür
(Mf 39/1-2)

söz dînlet: Bir sözü tutmak.

söz dînlet:-mek

Güç imiş haylî bu eyyâmda **söz dînletmek**

Mutribuñ kavline bî-đarb kulağ tutmaz def

(G 130/9-10)

söz kes: Konuşmasını bitirmeden susmak;
başkasının konuşmasını önlemek.

söz kes:-dir, -me, -g, -e

Bu 'arşa-i pür-fitnede **kesdirmege söz**

Ğaddäre gibi eğri vü ğaddâr ister

(R 13/3-4)

söz söyle: Şiir söylemek.

Bu nazma var ise **söz söyle** haşma buldursun

Yerâ 'a-i dü-zebân ile müdde 'āya şübüt

(G 19/9-10)

**şu: Hidrojen ve oksijen karışımından oluşan, sıvı
durumda bulunan, bütün varlıkların yaşam
kaynağı olan akıcı madde.**

Câm-ı pür eyleyüp baña şun i 'tizârî ko

Āb-ı hayât olmasa cân beslemez bu **şu**

(Tb

2/73-74)

Aldı dellâkı harâret bayılırken nâ-kâm

Şu yetiştirdi aña taş ile bir tâze ğulâm

(Msd 3/23-24)

Akdı **şu** pâyına ol serv-i şanavber boyuñ

Tâze tâze şuladı kâkül-i sünbül-müyuñ

(Msd 3/31-32)

Tüg-ı şâhî gibi ğisûlarına **şu** yaradı

Açdı emvâc-ı hevâ sünbül-i müyün taradı

(Msd 3/43-44)

Ecnebîye âşinâdan çok kerem eyler kibâr

Ebre **şu** gird-âba deryâ bir tehî sağar virür

(G 63/5-6)

Ġalibâ olmuş yine dil-teşne-i eşk-i niyâz

Haylî demdür çâh-ı çeşmümde hayâlün **şu** çeker

(G 71/7-8)

Oldı revâna cânib-i her şehr u küya **şu**

Ol serv-i nâzî çıkdı meger cüst ü cüya **şu**

(G 170/1-2)

Oldı revâna cânib-i her şehr u küya **şu**

Ol serv-i nâzî çıkdı meger cüst ü cüya **şu**

(G 170/1-2)

Pîrâne söyle râzuñı pîrân ketüm olur

Ƙonsa teraşşuğ eylemez eski sebüya **şu**

(G 170/5-6)

Ehl-i mürüvvet aña dirüm kim yetiştüre

Deryâ-yı âteş içre düşerse 'adüya **şu**

(G 170/7-8)

Kâr-ı cihân 'aksinedür 'aşrımızda hep

Zâhid şarâba vaz' ider âşık kedüya **şu**

(G 170/9-10)

Hıfz eyle âb-rüyı ki dirler hatâ idüp

Dürr-i girân-mâye iken âb-ı rüya **şu**

(G 170/11-12)

Ehl-i tarikat 'âzim olup menzilin bulur

Varur muhîte girse eger râh-ı cüya **şu**

(G 170/13-14)

Çirk-âb-ı ğamla dâmeni âlüdedür dilün

Sâķi getir ki meydür anı şüst ü şüya **şu**

(G 170/15-16)

Bezm-i tarabda bâde-i ğulgün degül Belîğ

Sâķi şunarsa mest olur ol tünd-ğüya **şu**

(G 170/19-20)

Meşşâta leb-i havzda dil-dârî soyınca

Geydürdi aña mâ'î **şu** dîbâsı boyınca

(G 204/1-2)

Gümişden serve beñzer kaddi kim pây-ı dil-
ârâya

Akar **şu** gibi dâ'im ehl-i 'aşkuñ tab'ı meyyâli

(G

209/3-4)

şu:-y, -i

Virdi hep işğüfeye altun **şuyı** neşv ü nemâ

Şafha-i dîvâra resm olmuş kuru bir nağş iken

(T 1/38-39)

Ƙuru bir nağşı muhît olmuş iken cedvel-i sîm

Virdi altun **şuyı** işküfelere neşv ü nemâ

(T 21/21-22)

Şafha-i dîvâra resm olmuş kuru bir nağş iken

Virdi hep altun **şuyı** şüküfeye neşv ü nemâ

(T 29/3-4)

şu:-y, -uñ

Yüregi oynadı bir hâlete vardı şuyuñ

Taş-ı leb-rîz içine 'aks idicek meh-rüyuñ

(Msd 3/33-34)

şu:-y, -i, -y, -la

Buldı altun **şuyıyla** neşv ü nemâ

Cümle zerrîn kadehle reyhânî

(T 4/31-32)

şu:-y, -i, -n, -i

Bânî-i Ƙaşr-ı zer-endüd-ı laţif

Ĥâke altun **suyını** itdi sebîl

(T 20/25-26)

şu:-y, -i, -n

Teşnedür aña nazar zîrâ tîlâ-yı taƘına

Bânî-i eyvân kim altun **şuyın** itmiş sebîl

(T 30/5-6)

şu:-suz

Kalur nâ-puhtegân der-bend-i 'âşk âğzında bî-reh-ber

Şusuz râh-ı gülûdan mîve olsa nîm-res gitmez
(G 94/21-22)

şu:-dur

Sürer Belîğ bu sevdâ-yı hâmi dilden mey

Şudur 'ilâcı gülü-gîr olinca mîve-i hâmi
(G 151/11-12)

şu:-y, -l, -n

Kurıtdı eşk-i çeşmi 'aks-i ruhsâr-ı arak-rîzûn

Şuyın nâ-bûd ider bir çâha sîm-âb itseñ efgende
(G 176/13-14)

şu gibi akar: Zaman hızla geçmek; para, yiyecek vb. bol bol gelmek.

Naqd-i sirişki dîdemüzün cû gibi akar

İrad yok maşarıfımız **şu gibi akar**
(G 234/1-2)

Ol şühuñ almışum şulu şeftâlusın Belîğ

Tab'ı zemîn-i şî're bugün **şu gibi akar**
(G 234/9-10)

şu gibi ak:-sa

Dilden Belîğ **şu gibi akşa** 'aceb degül

Bu Şâbitâne tâze gazeldir selîs olur
(G 49/13-14)

şu iste: Suya ihtiyaç yoktur: Şairler bu konuda daha çarpıcı bir üslup geliştirme amacıyla olmalı, böyle bir abdest için suyun dahi gerekli olmadığı vurgularlar.

şu iste:-mez

Şahrâ-yı dilde çeşme-i hün cüst-cû ider

Bir vâkt olur ki **istememez** 'âşık vuzûya **şu**
(G 170/3-4)

su'âl: Soru.

su'âl:-i, -n, -den

Derdine dermân **su'âlınden** Belîğâ maşşaduñ

Cân otı istersin ancak kâkül-i cânân şatar
(G 60/9-10)

su'âl it: Soru sormak.

su'âl it:-di, -m

Kemâl-i nev-hattân 'aşrı hep bir bir **su'âl itdim**

Yemîn itdi ki yokdır miğli dünyâda Yesârînüñ
(Kt 18/3-4)

su'âl its:-se, -ñ

Cevâb ister Belîğâ anı her kimden **su'âl itseñ**

Kerem didükleri bir lafz-ı bî-ma'nâ midur bilmem

(G 155/13-14)

su'bân-ı zülf: Büyük saç vılanı.

su'bân-ı zülf:-ü, -ñ, -i

Zencîr-i âteşin ile **su'bân-ı zülfünü**

Bâlâya çekse mevce-i reng-i perîdesi

(G 213/7-8)

subh: Sabah.

Gerçi şeb anı karar dur dūd-ı âh-ı 'âşıkân

Dâmen-i çarha sürer her **şubh** şâbün âfîtab
(G 8/11-12)

Her **şubh** kim ki dâne-i hâlûn hayâl ide

Olmaz o hubb-ı neş'e-yi afyona ihtiyâc
(Mf 10/1-2)

Kesb-i zevk itmegi işrâb iderek **şubh** ü mesâ

Dîde-i revzene çeşmek-zen-i erbâb-ı şafâ
(T 21/9-10)

Her **şubh** mihr-i hâk-i der-i yâra yüz sürer

Ol âfîtab-ı hûsn yanında bedir nedir
(G 79/5-6)

şubh:-a

Yokdur ağıyâra bedel gam çekici âhen-dil

Ser-i küyında gice **şubha** dek enşer kesdi
(G 225/7-8)

Meclisde **şubha** dek dikilüp tûrdı toğrusı

Beñzer efendi gözi açık dîdebaña şem'
(G 122/9-10)

şubh u şâm: Sabah ve akşam.

Meyl-i kenâr eyleme gün gibi **şubh u şâm**

Şehrîlerüñ Belîğ 'aceb iştiârı var
(G 73/13-14)

şubha dek: Sabaha kadar. II Bütün gece boyunca.

Olur hem-vâre mazhar kîmyâ-yı feyzine şemsün
Ki hâl-i çillesinde **şubha dek** şeb-gîr ider meh-tâb

(G 7/11-12)

Meclisde **şubha dek** dikilüp tûrdı toğrusı

Beñzer efendi gözi açık dîdebaña şem'
(G 122/9-10)

sübha-i mercân Mercan tespih.

sübha-i mercân:-u, -m, -dur

Halka-i rişte-i âhumla şerâr-ı cân-süz

Ma'bed-i dilde tûrur **sübha-i mercânımdur**
(G 50/17-18)

sübha-i şad-dâne: Yüzlük tespih.

Ka'be-i küyında ol şüh-ı cefâ-cünun Belîğ

'Ukde-i târ-ı sirişki **sübha-i şad-dâne** yap
(G 9/9-10)

Gâh peymâne vü geh **sübha-i şad-dâne** çeker

Zâhidi şevk ile gör dem çeker ammâ ne çeker
(G 81/1-2)

sübhân: “Her türlü kusurdan, noksandan, beşerî nitelik ve zaafılardan uzak olan” anlamında Allah’ın isimlerindedir.

sübhân:-e

Goftem cüd-ı yed-i şun ‘-ı Hudārā başiretem

Sübhâne min-tahayyara fi şun ‘ihî ‘l-verā

(K 2/19-20)

Ruhsârı üzre zülfini seyr eyleyüp didüm

“ **Sübhâne** Hâlıkü ‘l-leylü ve ‘n-nehâr “

(K 12/21-22)

şubh-dem: Sabah vaktinde, sabahleyin.

Ker itdi güş-ı Zühreyi sūzişle **şubh-dem**

Mâtemserây-ı bülbülü hnâ-ger-i elem

(Tb 1/1-2)

Şubh-dem bir büt-i terzî beçe-i şîrînkâr

Gümüş-endäze gibi kadd ile kıldı refâr

(Msd 4/1-2)

Hayâlün düşde görmek arzū-yı dîde-yi cändur

Göz açmak hvâbdan her **şubh-dem** düşvârdur

sensüz

(G 102/5-6)

şubh-ı şâdık: Gerçek sabah.

Şıdki yanında olsa tezekkür hadîş-i şubh

Mehbitle **şubh-ı şâdık** ider kızbi ihtiyâr

(K 12/103-104)

şubh-ı şâdık: Gerçek sabah.

şubh-ı şâdık:-dir

O kâkül uçlarına dâmen-i şeb diñse lâyıkdır

Ki nūr-ı cebhe-i berrâkı yârün **şubh-ı şâdık**dır

(Mf 6/1-2)

sübüt: Varlığı, gerçekliği kesin olarak ortaya çıkma, gerçekleşme, tahakkuk etme.

Bu nazma var ise söz söyle haşma buldursun

Yerā ‘a-i dü-zebân ile müdde ‘āya **sübüt**

(G 19/9-10)

sücüd eyle: Secdeye varmak.

sücüd eyle:-mez, -di

Kelâm eger ki yire gökden itmeseydi vürüd

Bu vech ile suhâna hâme **eylemezdi sücüd**

(G 35/1-2)

sücüd eyle:-r

Kemân-ı ebrüvân-ı yârdan resm eylemiş bennâ

İmâm-ı ‘aşk anuñçün tāk-ı mihrâba **sücüd eyler**

(G 53/11-12)

süd: Kazanc.

Du ‘â-yı hayr ile şabr eylemek gerek yoħsa

Bu mâteme nice feryâd uzâr olınsa çi **süd**

(T 17/5-6)

Ne **süd** umar anuñ âdem içinde görmez mi

Hâbâbveş küre-i âsumânı kâleb-i püç

(G

24/9-10)

süd hiç ziyânsuz olur mı: Ticarette sadece kâr etmek düşünülmez, zarar da edilebilir.

Ne ğam geh kâhr iderse geh nevâziş

Ki dâ ‘im **süd olur mı hiç ziyânsuz**

(G 92/11-12)

süd umar: Kazanc ummak.

süd um:-ar

Ne **süd umar** anuñ âdem içinde görmez mi

Hâbâbveş küre-i âsumânı kâleb-i püç

(G 24/9-10)

südde-i devlet-me ‘âb: Padişah esiği/kapısı.

südde-i devlet-me ‘âb:-ı, -n, -a

Kimdür ki bād-ı şubh ile yârün yetiştüre

Bu ‘arz-ı hâlî **südde-i devlet-me ‘âbına**

(G 98/15-16)

sudür it: Ortaya çıkmak.

sudür it:-mez

Sudür itmez gözinden kec-nigâh-ı hurde-bîn

ekşer

Der-i nezzâre-i pîrâna ‘aynuñ dîde-bân olmış

(G 111/7-8)

sudür it:-se

Olur şikeste-zebân ‘arşa-gâh-ı rezminde

Leb-i niyâmdan **itse** eger **sudür** kec ü mec

(Kt 1/7-8)

Narhı bâbında eger haţt-ı şerîf **itse sudür**

Kıl kadar yokdur iden şehd-i vişâli irhâş

(G 115/5-6)

Haţ **sudür itse** kesilmezsin anuñ zülfinden

Senüñ ey dil hele çokdan çürimişdür resenüñ

(G 140/11-12)

süfi: Dinin emir ve vasaklarına sıkı sıkıya bağlı olan.

Yâra ma ‘hüd iki tonluk çuka var âmâde

Süfi bir hırka vü destâr ile olmaz sâde

(Msd 4/37-38)

O rütbe müriş midür bu meclise **süfi**

Ki mürğ ider kafes-i âhenin ile pervâz

(G 89/11-12)

‘Tydda **süfi** kanâdîli soyup mescidden

Geydürür duht-i reze câmgöbeği bir câme

(G 194/9-10)

süfle vü nâ-merd ol: Alçak ve sözüne güvenilmez olmak.

süfle vü nâ-merd ol:-ayım

Bu pîre-zen-i dehr-i sitem-kâra Belîğ

Meyl eyler isem **süfle vü nâ-merd olayım**

(R 4/3-4)

süfre-i hâle: Parlak sofrası.**süfre-i hâle:** *-de, -ki*Dil-i hürşîdi ile girdâbı nemekdân idinüb
Süfre-i hâledeki kırs-ı kamer nânumdur

(G 50/27-28)

süfre-i mîrâs-ıhvâr: Mirasyedi sofrası.**süfre-i mîrâs-ıhvâr:** *-e, -y, -i*Sildi süpürdi **süfre-i mîrâs-ıhvâreyi**
Kallâş-ı meykede ne 'aceb kâse-lis olur

(G 49/3-4)

şûgra: Daha küçük; küçük önerme.**şûgra:** *-y, -a*Hâncer-i gâmezeye ebrûsı anuñ tîre gılâf
Hele yoqdır sözüml ol **şûgraya** hâkçe'l-inşâf

(Msd 5/5-6)

suhan: Söz, kelâm.Hüsni ile dil-ber-i mümtâz ise 'âlemde **suhan**
O büt-i 'işvegerüñ rüyına ândur ma'nâ

(G 1/11-12)

Bu tarz-ı Belîgâneye şad-bâr ola tahsîn
Erbâb-ı dile işte **suhan** böyle gerekdür

(G 59/21-22)

Suhan bigânededen sırrı nihân itmekdedür yoğsaSaña kim dir kim elbette şarâb u tâzededen geçsün
(G 161/3-4)

Bu kadar fikr-i dakîk ile yine dil-dâruñ

Dehen-i tengine lâyıq bulamam ince **suhan**

(G 165/3-4)

Suhan ikliminüñ tahtında bir şâh olmasa şâ'irBelîgâ mağlaşuñ yazmazdı nazmın şâh-beytinde
(G 206/13-14)**suhan:** *-i, -m, -da*Berg-i gül-goncada mânen-i gül-âb-ı hoş-bü
Hem nihândür **suhanımda** hem 'ayândur ma'nâ

(G 1/9-10)

suhan: *-da*Şa'iri şî'rden fark eylemez ebnâ-yı 'aşr ammâ
Bilür nüzhet-i kemâlât **suhandâ** herkesüñ zâtın
(Kt 3/1-2)**Suhandâ** Râtıb-ı Âşaf-nazîre şimdi Belîg

Nazîre hiç yakışur mı bizim lisânumuza

(G 208/17-18)

Suhandâ muhtasar maflûbdur ammâ huzuruñdaBiraz 'arz eyleyem evzâ'-ı gerdün-ı sitemkârı
(K 4/45-46)**Suhandâ** şan'at-ı tecnîse i'tibâr itmem

Efendi bülbül-i tab'um hünerde yek-tâdur

(K 5/71-72)

Suhan-şinâsî-i 'âlem benümle bākîdür

Na'am **suhandâ** budur gayrı ba'd-ezin lâdur

(K 5/75-76)

Suhandâ ma'nî-i rengin lafîf edâ ister

Hâkîm ider mey-i gülgünü âb ile memzûc

(G 24/13-14)

Belîg ebnâ-yı 'aşruñ hâmdır pîçîde-eş'ârı

Suhandâ böyle puhte tarz-ı üstâdâne yoqdur
yoğ

(G 132/13-14)

Besdür Belîg-i zâra bu eltâf-ı Kirdgâr

Mazmûn-ı neş'e-başımı kılmış **suhandâ** cân

(G 156/15-16)

suhan: *-u, -m*Fesâne olsa da elbette diñlenür **suhanum**

Ki ahsenü'l-kaşşâs-ı Yûsuf u Züleyhâdur

(K 5/77-78)

suhan: *-a***Suhandâ** dâniş ü güşîle virilmez revnağ

Baña bu luğf-ı suhan oldı Hudânuñ keremi

(K 7/73-74)

Kelâm eger ki yire gökden itmeseydi vürüd

Bu vech ile **suhandâ** hâme eylemezdi sücüd

(G 35/1-2)

Bākî vü Nef'î vü Şâbit Nâbî

Suhandâ virdiler âb u tâbî

(Kt 44/1-2)

suhan: *-u, -m, -dur*Tennür-ı dilüñ âteşi rengin **suhanumdur**

Her dâne nokta düd ile endüde şererdür

(G 77/9-10)

suhan ol: Söz olmak.**suhan ol:** *-sa*Kimüñle hâkûme mağşüle dâ'ir **olsa suhan**

Açar revâyc mağşülü gayri şekvâdur

(K 5/59-60)

suhan-âferîn ol: Memnun kalınan sözler olmak.**suhan-âferîn ol:** *-a*

Yakdı cihânı nazm-ı dil-i âteşin Belîg

Olursa böyle ola suhan-âferîn Belîg

(G 127/1-2)

suhan-âmüz: Söz öğretin.Erbâb-ı dânişe **suhan-âmüz** iken Belîg

Mühr-i sükut urdı dehâna çapandı dil

(G 147/15-16)

suhan-gü: Söz söyleyenler.

suhan-gü: *-lar*
Cihānda medh̄i idecek hatt-ı yār var ancak
Ne kara günlere kaldı yazık **suhan-gülar**
(G 83/9-10)

suhan-güyān-ı 'aşr: Asrın şairleri.

suhan-güyān-ı 'aşr: *-uñ*
Suhan-güyān-ı 'aşruñ nazmı mazmündardur
ammā
Belīgā sözleründe hem nezāket hem selāset var
(G 68/13-14)

suhan-güyān-ı dehr: Dünyaya söz söyleyenler.

suhan-güyān-ı dehr: *-e*
Suhan-güyān-ı dehre i 'tinā eylerse lāyıkdur
Belīgün nazm āşārını buldı rütbe-i i 'caz
(G 237/13-14)

suhan-i dil-keş: Gönül çeken söz.

suhan-i dil-keş: *-e*
Lafzda anuñ için böyle nihāndur ma 'nā
Kāleb-i her **suhan-i dil-keşe** cāndur ma 'nā
(G 1/1-2)

suhan-ı gā'ibāne: Gizli söz.

suhan-ı gā'ibāned: *-den*
Nāhun güzār olup **suhan-ı gā'ibāneden**
Çekdi haṭāya ṭab' umı bu beyt-i ṭāb-dār
(K 12/121-122)

suhan-ı nerm: Yumuşak söz.

Suhan-ı nerm ider elbet dil-i sengine eser
İktizā eylese kurşunla olur hakk elmās
(G 106/9-10)

suhan-ı rağīb efendi: Rağīb Efendi'nin şiiri.

suhan-ı rağīb efendi: *-y, -e*
Söz yok **suhan-ı Rağīb Efendiye** Belīgā
'Alemdede kişi böyle olur şā'ir olunca
(G 180/13-14)

suhan-ı velvele-ārā iste: Gürültü ile bezenen sözler söylemek.

suhan-ı velvele-ārā iste: *-r*
Böyle **ister suhan-ı velvele-ārā** ki Belīg
Levh-i maḥfūz-ı mu'allādan ola müstenbaṭ
(G 119/11-12)

suhan-sāz: Söz söyleyen

suhan-sāz: *-u, -ñ*
Belīgā şimdi mensūh emre beñzer her **suhan-**
sāzuñ
Ḥābāb üstindedür deryānuñ ammā gevher
altında
(G 190/13-14)

suhan-senc: Ölçülü söz, tartılı söz.

suhan-senc: *-e*
Suhan-sence muzāḥraf şī'r-i nā-mevzūnı 'arz
itmek
Ḥazef vaz' eylemekdür keff-i mizān-ı güher-
sence
(G 200/7-8)

suhan-şināsī-i 'ālem: Dünya sözlerini tanıyan.

Suhan-şināsī-i 'ālem benümle bākīdür
Na'am suḥanda budur ḡayrı ba'd-ezin lādur
(K 5/75-76)

suhanver eyle: Güzel söz söylemek.

suhanver eyle: *-di*
Ey āfitāb-ı evc-i kerem feyz-i cūd ile
Luṭfuñ **suhanver eyledi** erbāb-ı ṭab'ı hep
(Kt 26/1-2)

suhanverān-ı 'acem: İran'ın güzel söz söyleyenleri.

Suhanverān-ı 'Acem ṭab'ı hep müsellemdür
Olur Belīg o diyāruñ mücevher āyinesi
(G 227/17-18)

sūhte-āsā: Yanmış gibi.

Yağmazdı cānı **sūhte-āsā** o seng-dil
Destāri başda olmasa çakmaḡlı bendiden
(Kt 41/3-4)

sū'-i 'amel: İşin kötüsü.

sū'-i 'amel: *-de*
Sū'-i 'amelde baḡ bu mükāfata kim Belīg
Başur 'illetiyle cihān saña teng olur
(Kt 45/1-2)

sūḡ-ı 'ālem: Dünya pazarı.

sūḡ-ı 'ālem: *-e*
Āb-ı şehāb-ı cūdı eger itse terbiyet
Gelmez bu **sūḡ-ı 'āleme** dest-i tehī çenār
(K 12/95-96)

Gelmezse **sūḡ-ı 'āleme** bir ḡadr-dān Belīg
Deryā-yı dilde dürr-i ma'ānī nihān ḡalür
(G 40/13-14)

sūkkān-ı çarḡ: Dünya sakinleri.

Peyveste oldı ḡule-i eflāke dūd-ı āh
Sūkkān-ı çarḡ şimdi zarūr ider bükā
(Mf 49/1-2)

sūkker-feşān-ı pūşte-i bāḡ-ı vefā ol: Vefa bağının tepesinde şeker dağıtmak.

sūkker-feşān-ı pūşte-i bāḡ-ı vefā ol: *-up*
Sūkker-feşān-ı pūşte-i bāḡ-ı vefā olup
Sūz-ı derün ile didi ol şūḡ-ı cān-şīkār
(K 12/71-72)

sūkkün ol: Huzurlu olmak.

sūkkün ol: *-a*
Virmezse yār gerdiş-i ser-germüme **sūkkün**
Çevḡān-ı güy-ı çarḡ **ola** ḡadd-i ḡamidesi
(G 213/5-6)

sükün-ı 'uqde: Çözülen düğüm.

Hoşdur **sükün-ı 'uqde** ki tār-ı güher gibi
Olma güsiste hāne-be-hāne idüp duhül
(G 144/11-12)

süküt müsikî yerine geçer: Susmak kabul etmek demektir.

Belîğ çoçasını düşür ağzıñuñ zîrâ
Cihānda şimdi **geçer müsikî yerine süküt**
(G 19/11-12)

sula: 1. Sulamak, su vermek.

şuladı:-di
Akdı şu pâyına ol serv-i şanavber boyuñ
Tāze tāze **şuladı** kākül-i sünbül-müyuñ
(Msd 3/31-32)

şula:-yor
Dā'im **şuluyor** maqdemın 'aks-i nigāruñ
Güyâ ki gözüm tāze nihāl-i semer ekmiş
(G 108/5-6)

2. Akıtmak.
'Arz-ı niyaz hāk-i reh-i ehl-i nāzda
Ey naqd-i eşk fâ'ide itmez hemān **şula**
(G 181/7-8)

şulb-i pāk: Temiz döl.

şulb-i pāk:-i, -n, -den
O zāt-ı ekremüñ bir tıfl-ı emced **şulb-i pākinden**
Gelüp dünyāya itdi hānedān-ı devletün tezyin
(T 11/7-8)

şülevmān: Hz. Süleyman (as) pevgamber.

şülevmān:-a
Manıķu't-tayrdır kelām-ı Belîğ
Anı 'arz eyleyen **Sülevmāna**
(Kt 11/3-4)

şülevmān ağa: Özel isim.

Hıdīv-i dehr **Sülevmān Ağa** ki bezminde
Simāt-ı himmetinüñ kāse-lisidür irec
(Kt 1/1-2)

şüllem eyle: Basamak yapmak.

şüllem eyle:-dii, -m
Dilden şerāre dāmen-i 'arşı tütınca ben
Emvāc-ı āhumi felege **şüllem eyledüm**
(G 152/11-12)

şüllem ol: Merdiven olmak.

şüllem ol:-sa
Olur netice nihāyet-pezir-i kām-ı 'uķül
Sarāy-ı rif'atüne **şüllem olsa** seb'-i şidād
(K 11/65-66)

şüllem-i emvāc-ı pertev: Işık dalgasının merdiveni

şüllem-i emvāc-ı pertev:-le
Sebuk-rühānedür her cünbişi ol menba'-ı nūruñ
Ki çarħa **şüllem-i emvāc-ı pertevle** şu'ud eyler
(G 53/13-14)

şüllem-i pây-ı kıyās ol: Kıyaslama derecesinin merdiveni olmak.

şüllem-i pây-ı kıyās ol:-sa
Bām-ı vālāsına hergiz olamaz dest-resān
Şüllem-i pây-ı kıyās olsa eger mevc-i havā
(T 21/29-30)

şüllem-lük eyle: Basamak eylemek.

şüllem-lük eyle:-y, -üp
Emvāc-ı tāb'-ı 'arızı **şüllem-lük eyleyüp**
Yāruñ çıkardı nāmını tā āsmāna dek
(G 137/3-4)

şulţān: Hükümdar, sultan.

şulţān:-u, -m
Olaldan gülsitān-ı cüdünüñ vaşşāfi **şulţānum**
Cihāni tuţdı tab'-ı pākümüñ şöhretle güftarı
(K 4/65-66)

şulţān:-ı, -m
'Azametden mübarek ismüñ ise
Şıgmayor baħr-i ş'i'ire **şulţānım**
(Kt 8/7-8)

şulţān:-u, -m
Bu rütbe derd ü ğam der-kār iken ğurbetde
şulţānum
Nice tab'umda tāb u kudret olsun ş'i'r ü inşāyā
(K 9/79-80)

şulţān meħemmed: Fatih Sultan Mehmet.

şulţān meħemmed:-de
Şulţān Meħemmedde seyr eyle Belîğ elbet
Der-beste ise gönlüñ anda bulunur fātih
(G 26/11-12)

şulţān-ı 'aşk: Aşkın sultanı olan sevgili.

Şulţān-ı 'aşk sīneme kırmış otağını
Gösterdi yāre şanma kızıl tāze dāğını
(G 220/1-2)

şulţān-ı cihān: Dünya padişahı.

Şulţān-ı cihān olmadan 'indümde e'azdür
Ferrāş-i mātem-kede-i āl-i Muħammed
(K 1/23-24)

şulţān-ı kerbelā: Kerbela'nın Sultanı.

Şulţān-ı Kerbelā ki anuñ zāt-ı pākīdür
Genc-i tılısm-ı gevher-i esrār-ı enbiyā
(K 2/111-112)

şulu: Sulu olan.

Üftādegāne bir **şulu** şeftālu virmiyor
Eyā nihāl-i kāmeti nevres-fidān mıdır
(Kt 43/3-4)

Ol şūhuñ almışum **şulu** şeftālusın Belîğ
Tab'ı zemīn-i ş'i're bugün şu gibi aķar
(G 234/9-10)

sülük: Tarikat, tekke yolu.

Sülük erbâbı şür'atle geçer 'aşk-ı mecâziden
Cihânda kimse menzil ittiḥâz itmez pül üstinde
(G 174/7-8)

sülün: Sülüngillerden, kuvruğu çok uzun, eti yenilen bir kuş.

Yine Belîg-i suhanver kumâş-ı ma'nâdan
O sülün âfete kaftân biçüp ḥorozlandı
(G 215/11-12)

sun: Takdim etmek.

Sâkî teğâfûl eyleme mey **sun** ki mest olam
Hem-ḥâl-i mest-i bâde-i bezm-i elest olam
(Tb 2/41-42)

Câm-ı pür eyleyüp baña **sun** i'tizârî ko **74**. Âb-ı
ḥayât olmasa cân beslemez bu şü
(Tb 2/73-74)

şun:-ar
Böyle bî-pervâ nice mestâne kec-rev olmasun
Her seḥer çarḥa **şunar** bir câm-ı gülgün âfîtab
(G 8/3-4)

Çeşm-i ḥün-rizûn atar 'âşîka ki tîr-i nigâh
Ġamzeden gâh **şunar** pençe-i müjgânına ḥışt
(G 18/7-8)

Dil-i mecrûhuma biñ zaḥm açarken Ġamze-i ser-tîz

Şunar müjgân-ı kec-dest-i nigâha şad-hezâran
tiğ
(G 126/7-8)

Belîgâ âferîn kim penc beyt-i pāk ile tab'uñ
Nizâmî'nün **şunar** bî-bāk Genc-i pencine pençe
(G 200/11-12)

Tîr-i müjeñ ki dilde tururken beşer onar
Cellâd-ı Ġamzeñe yine ebrû kemân **şunar**
(G 235/1-2)

'Aksin görince âbda el eyleyüp ḥabâb
Çeşm-i siyâh-ı mestine câm-ı tehî **şunar**
(G 235/5-6)

şun:-dukkça
Şundukça ehl-i 'aşka mey-i la'l-i ḥoş-güvâr
Şâd ola rûḥ-ı külḥanî-i rind-i Lây-ḥvâr
(Tb 2/55-56)

Gelürse meclise sâkî rakîb-i âhen-dil
O rûtbe **şun** mey-i kattâli kim kesilsün tûc
(G 24/11-12)

şun:-a
Ey nâdire-fenn ḥâmeyi aldıkça ele
Levhin saña lâyiğ ki **şuna** şems ü kâmer
(R 12/1-2)

şun:-maz, -dı
Şunmazdı çarḥ kâse-i pür-ḥün gül olmasam
Efgân u nâle itmez idüm bülbül olmasam
(G 150/1-2)

şun:-sa
Bulsam o şūḥı sâye-i naḥl-i semende ben
Bir câm **şunsa** bülbül olurdum çemende ben
(G 167/1-2)

şun:-ar, -sa
Bezm-i tarabda bâde-i gülgün degül Belîg
Sâkî **şunarsa** mest olur ol tünd-ḥüya şü
(G 170/19-20)

Naẓm-ı Belîgi yazmağa ḥurşîd 'Utâridüñ
Lâyiğ **şunarsa** destine levḥ-i müzehheb
(G 222/13-14)

şun:-dı
Sâkîden alup destine dil-ber baña **şundi**
Şâyed ki leb-i la'line peymâne tokındı
(G 221/1-2)

sünbül: Maruf çiçek, sünbül.

Kavala-i sünbülü Seyyîd Mehemmed bağ-ı
âlemde
Semûm-ı serdî-i bād-ı ecelden şoldı ol **sünbül**
(T 16/1-2)

Görince vehle-i ülâda bâğbân ne disün
Şikenc-i zülf-i perîşân-ı yâra **sünbül** dir
(G 72/3-4)

Bî-ḥazân bir bâğ-ı tâze dil-güşâdur rûy-ı dost
Turra **sünbül** ḥattı benefşe gonca-fem ruhsâr gül
(G 146/15-16)

Yakışur gül gibi yâr başına **sünbül** perçem
İtsün eṭrâfına âvîze-i püskül perçem
(G 154/1-2)

Kâkülün fikri ile gülşen-i küyında Belîg
Şaḥlı **sünbül** göricek itdi taḥayyül perçem
(G 154/11-12)

'Aks-i zülfün devr idüp bu çeşm-i ḥayret-
pişeden
Tâze turşun koymaduñ bir **sünbül** alduñ şişeden
(G 159/1-2)

Ḥayâl-i zülfine piçide kıldum rişte-i cânı
Yine bir deste **sünbül** bağladum güyâ ki
sâkından
(G 166/9-10)

O la'l fes kâkül üzre berg-i güldür **sünbül**
üstinde
'İzârında 'arağ güyâ ki şebnemdür gül üstinde
(G 174/1-2)

- sünbül:-dür**
 Hayâl-i 'arîzuñ bu çeşm-i hasret-pîşede güldür
 Gözümde 'aks-i zülfün şîşede bir deste
sünböldür
 (G 78/1-2)
- sünbül ol: Sünbül olmak.**
sünbül ol:-ma, -sa, -m
 Söyler lisân-ı hâl ile zülf ol perîveşe
 Bâğ-ı ruhında bitmez idüm **sünbül olmasam**
 (G 150/13-14)
- sünbül-i bec: Yaran sünbül.**
 İdüp 'aşasını der-pençe rāh-ı 'aşkuñda
 Türāb-ı dergeh-i vālāña geldi **sünbül-i bec**
 (Kt 1/17-18)
- sünbül-i ferhāl-i muhāmed: Hz. Muhammed'in sünbül saçı.**
 Şolmaz ebedī **sünbül-i ferhāl-i Muḥammed**
 Cennet gülidür taze ruh-ı āl-i Muḥammed
 (K 1/1-2)
- sünbül-i ḥadīka-i feyz-efken-i bahār: Baharın bereket seren bahçesinin sünbülü.**
 Ey bülbül-i hüceste-i gülzār-ı Kirdgār
 V'ey **sünbül-i ḥadīka-i feyz-efken-i bahār**
 (K 12/123-124)
- sünbül-i ḥadīka-i pür-feyz-i kirdgār: Allah'ın bolluk dolu bahçesinin sünbülü.**
 Ey **sünbül-i ḥadīka-i pür-feyz-i Kirdgār**
 V'ey bülbül-i ṭapanca-ı ḥor-dest-i rüzgār
 (Tb 1/81-82)
- sünbül-i müy: Sünbül saç.**
sünbül-i müy:-y, -l, -n
 Tüg-ı şāhī gibi gīsularına şu yaradı
 Açdı emvāc-ı hevā **sünbül-i müyin** ṭaradı
 (Msd 3/43-44)
- sünbül-i ter: Taze sünbül saç.**
 Kec-küleḥ kākül ucın gösterüp ol **sünbül-i ter**
 Ṭabla perçemenen eḥibbāsına saçdı 'anber
 (Msd 2/5-6)
- sünbülveş: Sünbül gibi.**
 'Aceb mi olsa perîşān seḥerde **sünbülveş**
 Belīg -i ḡam-zede her gice āh kākül dir
 (G 72/13-14)
- sünen: Sünnetler.**
 Yā Rab anı kıl vāşıl-ı ser-menzil-i maḡşūd
 Her kim ki ide şer'e ri 'āyet **sünen** üzre
 (G 185/7-8)
- sun'-ı bedī'-i kudret-i vālā-vı kirdgār: Allah'ın vüce kudretinin ender eseri.**
 Meknüz-ı dürc-i ṭiyet-i endāmıdır meger
Şun'-ı bedī'-i kudret-i vālā-vı Kirdgār
 (K 12/87-88)
- sür: Sürmek.**
sür:-er
 Gerçi şeb anı karardur dūd-ı āh-ı 'āşıkān
 Dāmen-i çarḡa **sürer** her şubḡ şābūn āfītāb
 (G 8/11-12)
- Sürer** elbette fikr-i fāsidi dilden mey-i gülgün
 Ki iḥrāc itmeyince ḡāneden düzdi 'ases gitmez
 (G 94/15-16)
- Kemend-i zülfe bend olmış dil-i dīvāneden gayrı
 Bu vādilerde zencirin **sürer** dīvāne yoḡdur yoḡ
 (G 132/11-12)
- Sürer** Belīg bu sevdā-yı ḡāmi dilden mey
 Şudur 'ilacı gülü-ḡir olunca mīve-i ḡām
 (G 151/11-12)
- sür:-se**
 Bir piyādegāḡ olur eyler şeh-i devrānı mat
 'Arşaya bīñ lu'b ile **sürse** eger ferzāne at
 (G 16/1-2)
- sür:-erek**
 Nice ferzāneleri itdi piyāde **sürerek**
 Fil-i āḡyār o şeh-i gül-ruḡı bed-kış itdi
 (G 223/11-12)
- sür: Dügün.**
sür:-dur
 Cihān erbāb-ı chele **sürdur** dānāya mātēmdür
 Olur ekşer anuñçün ehl-i ṭab'uñ āh beytinde
 (G 206/7-8)
- sürāhi: İçine şarap konan uzun boyunlu kap.**
 Nice görince gül-i cāmı olmasun bülbül
Şürāhi 'āşıkā meclisde ṭurma kulkul dir
 (G 72/7-8)
- sürāḡ-ı ney: Şarap kabı.**
sürāḡ-ı ney:-den
 Aña **sürāḡ-ı neyden** süz-ı dil te'sir ider yoḡsa
 Degül bī-cā bu cünbiş dem-be-dem engüş-ti
 neyzende
 (G 176/11-12)
- sür'at: Cabukluk.**
sür'at:-le
 Yanumdan geçme **sür'atle** gel 'ömrüm
 Baña raḡm eyle pīr oldum cevānsuz
 (G 92/15-16)
- Sülük erbābı **şür'atle** geçer 'aşḡ-ı mecāziden
 Cihānda kimse menzil ittīḡāz itmez pül üstinde
 (G 174/7-8)
- süret: 1. Sekil, biçim.**
 Semend-i nāzınuñ taşvīridür üstād Mānīnuñ
 Eger her mūda **şüret** gösterürse esb-i cādūsı
 (K 3/35-36)

- şüret:-i**
Bed-zebânlık yaşıyor **şüreti** çirkîn olana
Herkesün uygun olur zâtına elbette şîfât
(G 14/17-18)
- Almak ister nakşını âyîne-yi rüşen güher
'Akıbet bu **şüreti** bir kâltba ifrâğ ider
(Mf 30/1-2)
- Yüz virür kim çıkara nakşını yârûñ mir'ât
'Akıbet **şüreti** bir kâlebe eyler ifrâğ
(G 125/7-8)
- 2. Resim.**
şüret:-de
Rîze-i âyîne tañmîr olup rûz-ı ezel
O büte soñra bu **şüretde** dökilmiş gerden
(G 165/5-6)
- şürete:-e**
Taşvîr-i yârı şafha-i zerkâra şebt için
Nakqâş-ı Çîn sa'y ile cân virdi **şürete**
(G 188/17-18)
- 3. Tarz.**
Şâhid-i nazmın güzel **şüret** virür inşâdına
Kilk-i Mânî-pişenün şad-âferîn üstâdına
(G 189/1-2)
- şüret-i bîm: Korkunun şekli.**
Dîde-i vehmine bu devlet ile vâlidinün
'Arz ider hey'et-i dîdâr-ı ferah **şüret-i bîm**
(T 22/15-16)
- şüret-i dil-keş: Gönül cezbedici biçim.**
şüret-i dil-keş:-le
Şüret-i dil-keşe okunduğça bu nev-nazm Belîğ
İtse şevkînden seza hayl-i suhan-sencân rakş
(G 114/17-18)
- şüret-i havâş: Duyguların şekli.**
şüret-i havâş:-a
Derün-ı sâye-i cisminde 'aks-i âyîneveş
Nigâh-ı dîde olur **şüret-i havâşa** başîr
(K 6/69-70)
- şüret-i naqş: Resmin sureti.**
şüret-i naqş:-i, -n
Cihân-ı bî-şebâton **şüret-i naqşın** alup evvel
Tarîk-i Naqş-bende sâlik olmışdı bu ma'nâdan
(T 15/3-4)
- şüret-nigâr-ı kilk-i kâza: Kaza kaleminin nakşının şekli.**
şüret-nigâr-ı kilk-i kâza:-dan
Şüret-nigâr-ı kilk-i kâzadan dehân-ı yâr
Bir katredür ki tamladı levha-yı zekâb-ı surh
(G 29/9-10)
- şürevvâ: Ürker, Pervîn.**
Olup âvîze **Şüreyyâ** zencîr
Zer-tilâ' satl u legen mihr ile mâh
(T 23/17-18)
- Tarz-ı dil-keşle ser-âgaz idicek nazma Belîğ
Şevk ile bezme nişâr eyle **Şüreyyâ** 'ıkduñ
(G 139/9-10)
- şüreyyâ:-y, -a**
Hacâletden mişâl-i kaçra-i sîm-âb olur tâlân
Miyân-ı sâha-i gerdünda yer kalmaz
Şüreyyâya
(K 9/97-98)
- sürh: Kırmızı.**
Dü la'li **sürh** ile tenvîne beñzer ammâ kim
Tekellüm ile dehen nün u şın olur şâdir
(K 5/7-8)
- Şafhada **surh** ile tenvîne müşâbih dü-lebün
Ki derünında anuñ nün-ı hafîdür dehenün
(G 140/5-6)
- sürin: 1. Bir şeye değmek.**
sürin:-ür
Büs itmege nevbet dege tâ ins ü melekten
Hâke **sürinür** dâmen-i iclâl-i Muhammed
(K 1/9-10)
- 2. Eziyet çekmek.**
sürin:-e
Piç ü tâb eyledi lif aña ezildi şâbün
İstedi kîse-i müşğîn **sürine** dil-bere çün
(Msd 3/25-26)
- 3. Göbek.**
İç tonından kocınurken o **sürin** ü zânü
Mü-miyâna tolama koluñı yazuğdur bu
(Msd 4/21-22)
- sürin:-i**
Sürini küh-ı bilür iki sâk-ı pây-ı nigâr
Çıkar o küh-ı şafâdan dü-cüy-ı ra'nâdur
(K 5/23-24)
- sürin-i yâr: Sevgilinin göbeği.**
sürin-i yâr:-a
Müdan miyâni farğa iderken mütâla'a
Geldi **sürin-i yâra** çatallandı mes'ele
(G 186/9-10)
- sürme: Göze çekilen maruf siyah madde, kühl.**
sürme-çüb sürme mili, hilâlî, sürme-dân sürme muhafazası.
Anun Rıdvân mişâli **sürme** mîl-i âh-ı 'aşıkla
Ğubâr-ı pâyını eyler keşide çeşm-i havrâya
(K 9/31-32)
- Olur ğubâr-ı semendiyle **sürme** ğurde-mişâl
Nefes şikeste-ğülü fârisân-ı ehl-i fesâd
(K 11/53-54)
- sürme:-dür**
Cândan ketm için âvâz-ı kudüm-i 'aksün
Sürmedür şahn-ı derünündaki gerd-i külfet
(G 15/11-12)

sürme ol: Sürme olmak.**sürme ol:-sa**Olur dîdâra çeşmi nazra-i evvelde tâb-efgen
Eger kim hâk-pâyı **sürme olsa** dîde-i hûra

(T 27/11-12)

sürme-i hâk-i reh: Yolunun toprağının sürmesi.Yaruñ alınca **sürme-i hâk-i reh**in şabâ
Ardınca uçdı dîdelerüm İşfahâna dek

(G 137/7-8)

sürüd: Nağme.Elhân-ı çeng-zâ ile âgâz idüp **sürüd**
Olmuş felekde şevk ile Zühre gâzel-serâ

(K 2/13-14)

ürüd id: Türkü söylemek.**sürüd id:-er**Olur esâfile mâ'il kibâr-ı dîv-nihâd
Ki hâr u haşla **ider** âteş-i zebâna **sürüd**

(G 35/7-8)

sürür: Sevinç, mutluluk.**sürür:-ı, -n, -a**Gam u **sürürına** dünyânuñ i'tibâr itmez
Belîg-i nâdire-güftâra şadd pesendim var

(Kt 30/1-2)

süsenâsâ: Susam gibi.**süsenâsâ:-da**Belîgâ **süsenâsâda** zebânuz gerçi 'âlemde
Nevâ-yı 'aşka ammâ gül gibi ser-tâ-ka-dem
güşuz

(G 95/11-12)

süst ol: Gevsemek.**süst ol:-ur****Süst olur** pîrde icrâ-yı me'âsiye havâş
Hâreketden kalur eyyâm-ı şitâda haşerât

(G 14/13-14)

sütün: Direk.Vaz' olan ter-destî-i mi'mâr ile rengîn **sütün**
Çeşmine her hâsidüñ bir mildür âteş-nümâ

(T 1/39-40)

Her **sütün** serv-i dil-güşâya bedel
Zîver-i çâr-bâg-ı erkânı

(T 4/27-28)

Bir sarây-ı gıbtâ-fermâdur bu kim her bir **sütün**
Rüz u şeb eyler keşîde dîde-i a'dâya mîl

(T 30/1-2)

sütün-ı hâme: Direk kalem..**Sütün-ı hâme** yelken gösterüp evrâkdan nâ-gâh
Belîg el-hâkş sefîneñ baħr-ı aşkuñ lüccine
salmış

(G 113/11-12)

sütün-ı rengîn: Renkli direk.Farç-ı pertevle bu eyvânda **sütün-ı rengîn**

Âteşin mîl çeker çeşm-i 'adûya güyâ

(T 21/31-32)

sütürre: Ustura.**Sütürre** gamzesiyle Kaħamânı eyler egkende

Nigâh-ı dest ü pâyın naħvet ile Zâl-i Sührâbuñ

(T 25/15-16)

su'üd eyle: Yükselmek.**şu'üd eyle:-r**Sebük-rühânedür her cünbişi ol menba'-ı nûruñ
Ki çarħa süllem-i emvâc-ı pertevle **şu'üd eyler**

(G 53/13-14)

su'üd it: Merdivene çıkmak.**şu'üd it:-se**

Zürdan rişte-i pervâzı olur mevce-i hûn

Bâm-ı vâlâsına dek mürg-i kıyâs **itse şu'üd**

(T 10/9-10)

su'üd-ı lâ-mekân: Mekansız yükselme.**Şu'üd-ı lâ-mekân** seyrâna olmaz âsumân mâni'Fürüg-ı reng-i mey bî-raħne eyler şîşeden
pervâz

(G 237/7-8)

süvâr ol: Binici olmak.**süvâr ol:-a**

Zeyn-i hilâl-i çarħa olur Ferkağân rikâb

Tâ püşt-i nesr-i tã'ire baħtuñ **ola süvâr**

(K 12/143-144)

süvâr ol:-upGülgün kümeyt-i sâğara tâ ki **olup süvâr**

Bu senglâh-ı mühlikede itmeyem qarâr

(Tb 2/57-58)

şuyın buldur: İşi düzene koymak.**şuyın buldur:-dı** Fırşatı fevt itme ey dil böyle
kalmaz rüzigârKeşti-i bâde **şuyın buldurdı** kullan keyfi çat

(G 16/3-4)

şuyınca git: Bir kimseyi sinirlendirmeyecek
biçimde davranmak.**şuyınca git:-dı**

'Aksüñle hem-âgüş olalı tıfl-ı sirişküm

Mânend-i habâb iki gözüm **gitti şuyınca**

(G 204/3-4)

şuyınca git:-me, -m**Gitmem şuyınca** bir büt-i âlüfte-meşrebüñ

Deyr-i kühende neş'e-perest-i mül olmasam

(G 150/15-16)

süz: Yanma.Hizmetde germ olup dil-i a'dâmı **süz** için

Gird-âbı itdi şu'le-i cevvalê cüybâr

(K 12/129-130)

Süz u güdâz-ı 'aşk ile dâ'im Belîğ-i zâr
Destinde hâme tâze vü rengîn gâzel yapar
(G 45/11-12)

Nağş-ı remâda ehl-i hîred itmez i'tibâr
Hatt-ı nigîn gibi ola **süz** dil-nişîn Belîğ
(G 127/5-6)

Mânend-i şem'-i bezm-i dil-ârâda yandı dil
Süz u güdâz-ı âteş-i 'aşka tayandı dil
(G 147/1-2)

**süzân-ı berç-i ülfet ol: Alışkanlık şimşegini
yakmak.**

süzân-ı berç-i ülfet ol:-ur
Süzân-ı berç-i ülfet olur berg-i zâtuma
Hirmengeh olsa merdümgeh-i dîde-i Hümâ
(K 2/89-90)

süzen: İğne.

Çäk olsa sine ma'din-i âhen-rübâ gibi
Bir **süzen** itmeme atlas-ı gerdündan recâ
(G 2/7-8)

Çäk olsa sine ma'din-i âhen-rübâ gibi
Bir **süzen** itmeme atlas-ı gerdündan recâ
(K 2/101-102)

Beñzer erbâb-ı cefâ birbirine 'âlemde
Nâvek-i hâr ile **süzen** gibidür hey'et-i niş
(G 110/5-6)

Barmağumdan cism-i 'uryânım girândur
korkarum
Sağ-ı gâbradan adın geçer kirbâsdan **süzen** gibi
(G 239/3-4)

süzen:-i
Getürür cünbişe âhen dili bu cezbe-i 'aşk
Süzeni rakş ile âşüfte ider mıkñâtıs
(G 105/7-8)

süzen:-den
Ehl-i himmet keremi ögrene **süzenden** kim
Kendi 'uryân geçinür geydürür 'uryâna libâs
(G 106/11-12)

Rüsüm-ı himmeti ehl-i kerem **süzenden**
ögrensün
Ten-i 'uryân ile her bî-nevâya giydürür jende
(G 176/5-6)

süzen it: İğne yapmak.

süzen it:-se, -ñ
Kabül itmez refû-yı 'afiyet-i zağm-ı dil-i 'âşık
Ser-i târ-ı nigâha **süzen itseñ** gâmze-i yârı
(G 217/7-8)

süzen-bâz: İğne ile oynayan.

Zedeler cismümi yüksük gibi **süzen-bâzum**
Almaz üstine hatayı yine ol ãannâzum
(Msd 4/49-50)

süzen-i dâmen: Etek iğnesi.

Hâk olup pîrâmen-i yâr **süzen-i dâmen** gibi
Tâsım aç gömlegi 'adâya pîrâhen gibi
(G 239/1-2)

süzen-i müjgân: İğneye benzeyen kirpikler.

Ğamze mıkırâz-ı belâ **süzen-i müjgân** hûn-bâr
Kâle-i râzımı açınca kesüp biçdi nigâr
(Msd 4/5-6)

süzen-i müjgân:-ı

Tîğ-i ğamzeyle bizi pareleyüp ol meh-rû
Târ-ı zülfiyle ider **süzen-i müjgân** refû
(Msd 5/13-14)

süzen-i ser-tîz: Ucu sivri iğne.

Nigâhı rişte-i zer ğamze **süzen-i ser-tîz**
Şükûfe nakş ider âyîne-i mücellâda
(G 195/11-12)

süz-ı 'aşk: Aşk ateşi.

Yâra ed 'iyye-i me'sûre iderken ta'lim
Süz-ı 'aşk itdi eşer vâ'iz efendiye 'azîm
(Msd 2/25-26)

Dilde **süz-ı 'aşk** eger âteşden efzûn olmasa
Kendüyi yakmada bu hvâhiş nedür pervânede
(G 201/11-12)

süz-ı berg-i ğonca-i nûr: Nur goncasının yaprağının sıkıntısı.

süz-ı berg-i ğonca-i nûr:-a
Lebûñ lezzet-resâdur mevc-i la'l-i âb-ı engûra
Zebânûñ âşinâdur **süz-ı berg-i ğonca-i nûra**
(G 187/1-2)

süz-ı derûn: Gönül yangını.

Sükker-feşân-ı püşte-i bâğ-ı vefâ olup
Süz-ı derûn ile didi ol şüh-ı cân-şikâr
(K 12/71-72)

süz-ı derûn:-ı

'Arz eylesen ol şühâ ne dem **süz-ı derûn**
Ser-keşlik idüp âteş-i süzân gibi parlar
(G 52/5-6)

süz-ı dil: Gönül yangını.

Aña sūrâh-ı neyden **süz-ı dil** te'sîr ider yoħsa
Degül bî-câ bu cünbiş dem-be-dem engüşti-i
neyzende
(G 176/11-12)

Yanup cismüm kül olsa nâr-ı 'aşkuñla yer
altında

Söyünmez **süz-ı dil** aħker gibi ħâkister altında
(G 190/1-2)

süz-ı güdâz: Yanıp tutuşma.

Müħr-i zebân-ı şekveyi mürîşde âb idüp
Süz-ı güdâz ile didüm ey şüh-ı şivekâr
(K 12/51-52)

süz-ı nâr-ı 'aşk: Aşk ateşinin yakıcılığı.

Süz-ı nâr-ı 'aşk ile nâ-puhtegândır rakş iden
Tâ bişince eyler âteşgâhda biryân rakş
(G 114/5-6)

süzil: Göz baygınlaşmak, mahmurlaşmak.

süzil:-miş
Süzilmiş perde-i bādâmdan nûr-ı nîgeh şad-bâr
O şühûñ soñra varmış şafha-i rüyunda ân olmuş
(G 111/9-10)

süzis: Yanma, içi yanma, vürek yanığı, büyük acı, iztirap.

süzisle:-le
Ker itdi güş-ı Zühreyi **süzisle** şubħ-dem
Mâtemserây-ı bülbülü hınâ-ger-i elem
(Tb 1/1-2)

Yağduñ fūrüg-ı âteş-i ħasretle 'âlemi
İtdüñ fezâ-yı dehri bu **süzisle** şu 'lezâr
(Tb 1/83-84)

Mihâk-i tecrîbe ħâzırlamış ol sîm-beden
Püte-i ħalbde cân nakdini **süzisle** erit
(G 17/3-4)

Düşdi **süzisle** dil-i âbâ ħayâlûñ ki müdâm
Müteħarrîk kef-i 'ummân ile yelpâze-i mevc
(G 22/5-6)

süzis-i âh: Ahın yakıcılığı.

İder lîkin sitemle 'âşık-ı bî-kîne tekdîr
Dil-i senginine hiç **süzis-i âh** itmeyor te'sîr
(Msd 1/21-22)

süzis-i dil: Gönül yangını.

süzis-i dil:-den
Süzis-i dilden ider germi-i nezzâre-eğer
İdegör şîşe-i çeşmünde şu 'ân tenkîs
(G 105/11-12)

süzis-i ğayret-fezây-ı 'aşk: Aşk göğünün yanması.

Ĥavfım budur ki **süzis-i ğayret-fezây-ı 'aşk**
'Aks-i nigârî âyîne-i dilde yakmasun
(G 163/11/12)

süzis-i ħasret: Özlem ızdırabı.

Ĥalursa böyle âteşgâh-ı dilde **süzis-i ħasret**
Nigâh-ı çeşm-i 'âşık tāk-ı 'arşa kıâr-ı dūd eyler
(G 53/15-16)

süzis-i nâr-ı ħayret: Şaşırma ateşinin yakması.

Yağdı rüyunda per ü bâl-i tezerv-i nîgehi
Âdemî taħat ile **süzis-i nâr-ı ħayret**
(G 15/15-16)

süzis-i nâr-ı maħabbet: Sevgi ateşinin yakıcılığı.

Ĥayâl-i dil-berî âzürde eyler korkarım şimdi
Ĥarîm-i dilde zîrâ **süzis-i nâr-ı maħabbet** var
(G 68/5-6)

sūziş-i pervâne: İçi yanan kelebek.

Geçürdi laqlakıyyât ile ‘ömrin bâğ-ı ‘âlemde
 Dilinde ‘andelibûñ **sūziş-i pervâne** yokdur yok
 (G 132/7-8)

sūziş-i târ-ı ketân-ı ‘ilm: İlim keteninipinin yanışı.

Olmış harâm âyet-i hıfzûñla meh gibi
 Āşâr-ı cehle **sūziş-i târ-ı ketân-ı ‘ilm**
 (K 10/71-72)

sūzişli: Etkili.

Yapıldıqça gâzel **sūzişli** bir mażmûna muhtâcuz
 Cihânda herkesüñ lâzımdur âteşgâh beytinde
 (G 206/11-12)

sūzişli ol: *Yakıcı olmak.*

sūzişli ol:-dı

Sūzişli oldu bu gâzelüñ qorqarım Belîğ

Cânân oqursa eyler eşer la‘l-i nâbına

(G 198/19-20)

-Ş-**şâb: Genç erkek, delikanlı, civan.****şâb:-uñ**Hoşâ cây-ı nişimengâh-ı erbâb-ı zarâfet kim
Pesend-ârây-ı rağbet-efgenidür şeyh ile **şâbuñ**

(T 25/1-2)

şa 'bân: Özel isim.Bektâşî Muharrem Bâbâ gördükde dimiş
Olmañ Ramâzân adluya 'aşık **Şa 'bân**

(R 18/3-4)

şâd eyler: Mutlu etmek.**şâd eyle:-r, -üz**Fırîb-ı vaz'-ı mağlûbânedden **şâd eylerüz** ammâ
Mükâfat-ı 'amelde düşmene hün-ı Siyâvüşuz

(G 95/5-6)

şâd it: Mutlu etmek.**şâd it:-düñ**Belîğ-i zârî nâ-şâd eyleyüb ağıyârî **şâd itdüñ**
Bu güne vaz'-ı nâ-ber-câyı tab'-ı nüktedân
çekmez

(G 91/13-14)

şâd kı: Sevindirmek.**şâd kı:-dî**Sepîde-dem ki o şâhşeh-i ferîşte-nijâd
Mişâl-i mihr-i dirahşende **kıldı** 'âlemi **şâd**

(K 11/1-2)

şâd ol: Mutlu ve huzurlu olmak.**şâd ol:-a**Şundukça ehl-i 'aşka mey-i la'l-i hoş-güvâr
Şâd ola rûh-ı külhanî-i rind-i Lây-hvâr

(Tb 2/55-56)

Bir tarz-ı dil-keş ile ser-ağâz kim Belîğ

Şâd ola rûh-ı bülbül-i Firdevs-i Nâ'îlî

(G 216/13-14)

şâd ol:-ma, -sunNice **şâd olmasun** bir âdemüñ setr eyleseñ
'aybınKî ilbâs-ı kabâ vü câmeden 'uryân olur mağzûz
(G 120/7-8)**şâd ol:-up****Şâd olup** itmânına kaşruñ Belîğâ kudsîyân
Nây-ı kikli kûs-ı hâme vaz' idüp bî-kâl u kîl

(T 30/9-10)

şâd ol:-urRaķibi def' idince **şâd olur** meclisde ol âfet
Bulur hîffet aña bir şiklet-i cerrârdan soñra

(G 172/11-12)

şafak: Güneş gurup ettikten sonra ufukta kalan kızıl aydınlık, alaca karanlık.**şafak:-la**Şanmañ **şafaqla** mâtem için çarh ider müdâm
Hün-ı cigerle câme-i peşmînesin tîlâ

(K 2/133-134)

şafak-âlûde eyle: Şafağın karışması.**şafak-âlûde eyle:-er, -di**Eylerdi pençesin şafak-âlûde âfitâb
Dest-i nigâra olmasa reng-i hünâ 'abes

(G 20/9-10)

şâh: 1. Sevgili.**Şâh** üzre görse bir gül-i hamrâyı ol şanur

Sâķî elinde bâde-i câm-ı elem-zidâ

(K 2/165-166)

Güle 'alâkasını güş idüp ser-â-ser **şâh**Çemende hâr ile çekdi hezâra hânçer **şâh**

(G 28/1-2)

Güle 'alâkasını güş idüp ser-â-ser **şâh**Çemende hâr ile çekdi hezâra hânçer **şâh**

(G 28/1-2)

Bahâr şevķine çıkmış gül-i sefid degül

Dem-i seherde köpük kuşdı her şecer her **şâh**

(G 28/3-4)

Fürüg-ı 'arızı te'sîr idüp o mihr-i ruhuñ

Çiçek çıkardı harâretle tende yer yer **şâh**

(G 28/5-6)

Kabâ-yı sebz ile güyâ emîr tâzesidür

Alur ele gül-i surhî mişâl-i ahker **şâh**

(G 28/7-8)

Hayâl-i serdî-i bād-ı hazândan her gâh

Hezâr-ı haste ile gonca üzre ditrer **şâh**

(G 28/9-10)

Şafâ-yı bâdeye tahris idüp ehibbâyı

Dizer cevânibe gülden hezâr sāğar **şâh**

(G 28/11-12)

Kımat-ı sebzeye pîçide kıldı tıfl-âsâ

Alup şüküfeyi ağuş-ı câna besler **şâh**

(G 28/13-14)

Niçün levâzım-ı 'ayş-ı dü-rûze şarf itmez

Bahâr vaķtı tutar müşt-i goncada zer **şâh**

(G 28/15-16)

Anuñ gubârını def' eylemezdi dâmen ile

Belîğ olmasa bād-ı nesîme muğber **şâh**

(G 28/19-20)

şâh:-a

Bir bâde ile pîr-i harâbata cüst ü cü

Kim bende içse eylemeye **şâha** ser-furû

(Tb 2/77-78)

- 2. Sultan.**
şāh:-a
 Bir **şāha** hıdmet eyle ki terk itse hıdmetin
 Andan kılın kesilmeye hergiz 'ulüfesi
 (Kt 14/1-2)
- şāh:-i, -dur**
 Kārṽān-ı rāh-ı hüsnuñ **şāhidur** ol meh aña
 Kim şadā-yı hānde-i Yūsuf olur bāng-i derā
 (T 28/19-20)
- şāh ol: Padişah olmak.**
şāh ol:-ma, -sa
 Suḥān iklīmīnūñ tahtında bir **şāh olmasa** şā'ir
 Belīgā maḥlaşuñ yazmazdı nazmın şāh-beytinde
 (G 206/13-14)
- şāhāne: Harika, çok güzel.**
 Şevk-ı icrā-yı şabā la'l ile sipīhr-i bennā
 Kıldı **şāhāne** bu eyvānı bu resm üzre binā
 (T 21/1-2)
- şāh-bāz-ı hüsni: Güzellik doğanı.**
şāh-bāz-ı hüsni:-i
 Tezerv-i ḥaṭṭı ruḥsārında yāruñ bāl ü per şalmış
 O kebk-i hoş-ḥıramuñ **şāh-bāz-ı hüsni** kartalmış
 (G 113/1-2)
- şāh-bāz-ı hüsni-i cenaḥ: Güzel doğan kuşunun kanatları.**
 Degül ḥaṭ-ı leb-i cānāne kim dü-ebrüdan
 Düşürdi sāye açup **şāh-bāz-ı hüsni-i cenaḥ**
 (G 25/5-6)
- şāh-bāz-ı sidre-nişin: Sidretülmüntehada oturan melek gibi doğan kuşu.**
 Ol **şāh-bāz-ı sidre-nişin** şayd olur bu şeb
 Olmazsa bāz-geşte ḥadeng-i du 'ā 'abeş
 (G 20/25-26)
- şāh beyt: Bir gazelin en güzel bevti.**
şāh-beyt:-i, -n, -de
 Suḥān iklīmīnūñ tahtında bir şāh olmasa şā'ir
 Belīgā maḥlaşuñ yazmazdı nazmın **şāh-
 beytinde**
 (G 206/13-14)
- şāh-beyt-i vicdānī: Vicdani şāh beyit.**
 Bādra şehrinde dil-keş ebyāta
 Oldı bu **şāh-beyt-i vicdānī**
 (T 4/11-12)
- şāhēşeh-i ferişte-nijād: Melek soylu şāhlar şāhi.**
 Sepīde-dem ki o **şāhēşeh-i ferişte-nijād**
 Mişāl-i mihr-i dirāşşende kıldı 'ālemi şād
 (K 11/1-2)
- şāh-ı āb-rüy-ı ḥilāfet: Halifelik şerefinin sultanı.**
 Ol **şāh-ı āb-rüy-ı ḥilāfet** ki āsmān
 Esb-i semend-i rif'atine oldı çihre-sā
 (K 2/107-108)
- şāh-ı cihān: Dünya hükümdarı.**
şāh-ı cihān:-a
 Yitmez nuḳūd-ı eşk ile iş eylesek be-farz
 Aḥvāl-i pür-melālūñi **şāh-ı cihāna** 'arz
 (G 116/1-2)
- şāh-ı cihān-ārā: Cihanı süsleyen sevgili.**
şāh-ı cihān-ārā:
 Çemende ṭavḳ-ı kumrī ḥalka çekdi nāmına
 servūñ
 Görünce kāmēt-i bālāyı ey **şāh-ı cihān-ārā**
 (G 229/9-10)
- şāh-ı ḥabeş: Habeş şāhi.**
 Ḥayl-i ḥāl-i siyehi rüy-ı dil-ārāda gören
 Türk ü tāz itdi şanur Rūma gelüp **şāh-ı Ḥabeş**
 (G 109/3-4)
- şāh-ı ḥübān: Güzellerin şāhi.**
şāh-ı ḥübān:-uñ
 Yine iṣār iderdüm pāyına ol **şāh-ı ḥübānuñ**
 Gelen bu dīdeden her ḳatre bir dürr-i semīn olsa
 (G 196/9-10)
- şāh-ı hüsni: Güzellik şāhi.**
şāh-ı hüsni:-e
 Dīdeden dāmān-ı eflāke döker ḥün āfitāb
 Gālibā bir **şāh-ı hüsne** oldı meftūn āfitāb
 (G 8/1-2)
- O **şāh-ı hüsne** diḳḳatle nigāh olınsa mümkindür
 Eger maṭlūb ise bir yirde görmek cān u cānānı
 (G 218/11-12)
- şāh-ı hüsni:-üñ**
 Belīg ol **şāh-ı hüsnuñ** bendesine bendeyim
 bende
 Anı iṣrāb ider yārāna bu beyt-i hoş-āyende
 (Msd 1/39-40)
- Fehm iden ḳadrini yanında o **şāh-ı hüsnuñ**
 Eylesün ḥançerini şadr-ı mu'allāya celīs
 (G 105/13-14)
- şāh-ı merdān: Yiğitlerin şāhi.**
şāh-ı merdān:-uñ
 Belīgā farkını būs eyleyelden **şāh-ı merdānuñ**
 Bükildi ḳaddi zīrā bī-edeblik itdi ol ān tīg
 (G 126/15-16)
- şāh-ı mülk-i ma'rifet: Hüner ülkesinin şāhi.**
şāh-ı mülk-i ma'rifet:-i
 Ol **şāh-ı mülk-i ma'rifeti** eyleyüp helāk
 Mānend-i gene menzilini kıldı zīr-i ḥāk
 (Tb 1/39-40)
- şāh-ı nev-bahār: İlkbaharın sultanı.**
 Virdi ārāyış yine gülzāra **şāh-ı nev-bahār**
 Her şüküfe bir ḳadeḥ almış ele 'işrettedür
 (G 64/5-6)

şah-ı pür-gül: Gül dolu dal.

Firākuñla çemende farkı yokdur bezm ile
rezmüñ
Baña her **şah-ı pür-gül** tîg-i âteş-tâbdur sensüz
(G 101/3-4)

şah-ı sitem-perest: Zulmetmeyi seven sevgili.

Ref'-i niķāb idelden o **şah-ı sitem-perest**
Âteş bıraktı berķ-i mezālīm vilāyete
(G 188/5-6)

şah-ı taht-ı milket-i ma'na eyle: Anlam ülkesinin tahtına sultan olmak.

şah-ı taht-ı milket-i ma'na eyle:-di
Ol **şah-ı taht-ı milket-i ma'na** ki eyledi
Çarüb-ı meclisi müjesin dīde-i Hümā
(K 2/109-110)

şahid:1. Şahit, tanık.

şahid:-dür Ferīdüm mā'rifetde gerçi hāsīd
haşm-ı cāhiddür
Bu da'vāya muṭābīķ iki mışra' baña **şahiddür**
(G 43/1-2)

şahid:-dür
Ne kadar olsa güzel 'aybsuz olmaz bir şūḫ
Buña **şahiddür** iki pāy-ı siyāh-ı ṭāvūs
(G 107/9-10)

şahid:-dir
Baķılsa rütbe-i nazm-ı Belīge iki **şahiddir**
Ki Haṭṭāṭ-ı ezel çeşm üzre yazmış beyt-i ebrūy
(G 210/11-12)

2. Sevgili.
O bütūñ birliğine 'aşıkā **şahid** bu yeter
Gelmeyor ḥātra vaşında ḥayāl-i tecnīs
(G 105/15-16)

şahid-i mā-fi'z-zamīr: Gönülde olan, içinde gizlenen sevgili.

şahid-i mā-fi'z-zamīr:-ü, -m, -i
Demdür ki şimdi **şahid-i mā-fi'z-zamīrümü**
Bürķa'-güsiste eyleye kil-k-i beyān-ı 'ilm
(K 10/113-114)

şahid-i ma'nā: Anlam güzeli.

şahid-i ma'nā:-y, -a
Gelmez kenāra **şahid-i ma'nāya** nāz ider
İtmez taḥammül aña dil-i nāzenīn Belīg
(G 127/7-8)

şahid-i maẓmūn: İnce sözün güzeli.

Evvel kādeḫde 'aks ide ref' eyleyüp niķāb
Mir'āt-i kalbe **şahid-i maẓmūn** nūh-kitāb
(Tb 2/5-6)

Görse bir **şahid-i maẓmun** ile beytüm Mānī
Naķş iderdi utanup Çinde beytū'l-şanemi
(K 7/63-64)

Bahār eyyāmıdır dilden Belīgā **şahid-i maẓmūn**
Güzargāh-ı ḥayāle bilmezem anı neden çıkamaz
(G 96/13-14)

şahid-i nazm: Şiirin güzelliği.

şahid-i nazm:-i, -n
Şahid-i nazmın güzel şüret virür inşādına
Kilk-i Mānī-pişenüñ şad-āferīn üstadına
(G 189/1-2)

şahid-i nazm: Şiirin güzelliği.

şahid-i nazm:-uñ
Buyur ğamdan felek ārām virsün **şahid-i nazmuñ**
Belīg-i zārdan maṭlūb ise tekmil-i nāmūsı
(K 3/79-80)

şahid-i nazm:-uñ

Bilinmez şanma tarz-ı dil-pesendi **şahid-i nazmuñ** Belīg
İstānbūlun erbāb-ı ṭab'ı nükte-dān olmış
(G 111/21-22)

şahid-i pāk-i ma'ānī: Anlamların saflığı ve güzelliği.

şahid-i pāk-i ma'ānī:-y, -e
Ehl-i ğurbet gibi seyrāna çıkar gerçi Belīg
Şahid-i pāk-i ma'āniye vatandaşur elfāz
(G 121/15-16)

şahid-i rāz: Sırrın şahidi.

şahid-i rāz:-a
Nice naḫvetle āġāz itmesün ol fitne-cū nāza
Ḥadeng-i ğamze dilde hem-zebāndur **şahid-i rāza**
(Msd 1/7-8)

şahīn-i ḥūn-āşām: Kan içen şahin.

şahīn-i ḥūn-āşām:-a
İki **şahīn-i ḥūn-āşāma** beñzer çeşm-i fettānuñ
Müjeñdür ḥūn-ı mürġ-i ṭab' ile ālüde çengali
(G 209/11-12)

şahmerān: İnsan başlı, insan gibi konuşan, zebercetten bir taht üzerinde oturan efsānevī masal kahramanı yılan, yılanların şahı, şah-ı mārān.

Kec-nihāduñ idemez kimse yanından güzerān
Şahmerān ḳal'asıdır 'akrebe ḥāşiyet-i niş
(G 110/3-4)

sahs: Sahis, kimse.

Şahş eylemese cünbiş eger bī-'illet
Āyīnede 'aks eyleyemez hiç hareket
(R 5/3-4)

İḥāṭa itdi ḥavālī-i dehri sāyesi hep
Ki **şahş** dūr olcaķ sāyesi hüveydādur
(K 5/35-36)

şahş:-u, -ñ

Unitma va'di zîrā va'de incāz itmeyen **şahşuñ**
Yanında kadri yokdır nîm-cü ehl-i kerāmâtın
(Kt 3/7-8)

şahşa:-a

Eger ki mişkala-i re'y-i tâbiş-efgen ile
Teveccüh eylese bir **şahşa** ol firişte-nihād
(K 11/45-46)

şahş:-dan

Rüy-ı dîvār-ı cilā-dāde-i eyvān-ı laţif
Şahşdan 'aksi ider defter-i cezbîyle cüda
(T 21/13-14)

şa'ir: Siir söyleven.

Perîşānlık ser-a-pā haqq olup levh-i havātırdan
Yazar 'ahdünde cem'iyetle **şa'ir** zülf-i dildārı
(K 4/33-34)

Fārsî **şir** yapar Rūmda şā'ir meşelā
Revişin zāğ unıdur kebki iderken taklîd
(G 31/9-10)

Ne güzel söylemiş ebnā-yı zamāna **şa'ir**
Baña bir beyt-i zebān-zed yitişür hayr-ı halef
(G 130/3-4)

Şa'ir şanup olurdu Belîgā aña düşmen
Görse bu felek mihbere vü hāme çolakda
(G 179/9-10)

Degül hicv eylemek şir-āşināyı medh ider **şa'ir**
Ki āzar eylemez züvvārı şāhib-cāh beytinde
(G 206/5-6)

Suħan ikliminüñ tahtında bir şāh olmasa **şa'ir**
Belîgā maħlaşuñ yazmazdı nazmın şāh-beytinde
(G 206/13-14)

şa'iri:-i

Şa'iri şir'den fark eylemez ebnā-yı 'aşr ammā
Bilür nüzhet-i kemālāt suħanda herkesün zātın
(Kt 3/1-2)

Şa'iri şir'den fark itmeyüp 'ālemde ez-cümle
Çekilmez şıklet-i lāf-ı suħanla hāsidiñ bārı
(K 4/61-62)

İder elbette hüner **şa'iri** bālā-pervāz
Bāl u per mişra'-ı ber-cesteye ma'nādandır
(G 74/7-8)

şa'ir:-ü, -m

Ol **şa'irüm** ki gāşiye ber-düş olur bu gün
Pîş-i semend-i tab'uma şāhib-kırān-ı 'ilm
(K 10/85-86)

Ġarîk-i lücce-i deryā-yı miħnet olmaz idüm
Felekde yoħsa ben ol **şa'irüm** ki eylemişüm
(K 11/91-92)

Ol **şa'irüm** ki debdebe-i kūs-ı çarbetüm
Güş-ı hasūd-ı nazmumı ker itdi ra'd-vār
(K 12/163-164)

11. şa'ire:-e

Olur hāmüş iken ma'nā-yı rengin **şa'ire** vāşıl
Ki evvel bestedür leb bāde-i nābuñ sebüsında
(G 183/9-10)

Kendi şir'i sārinden mu'teberdür **şa'ire**
Şefkati efzün ider herkes Belîg evlādına
(G 189/17-18)

şa'ir:-üñ

'Aceb mi cilve kılsa **şa'irün** ol māh beytinde
Ki anuñ vaşf-ı hüsünüñ nakş ider her gāh
beytinde
(G 206/1-2)

şa'ir ol: Şair olmak.

Ahvāl-i ehl-i dānişe 'ibretle nāzır ol
Dünyāda zillet ister iseñ şimdi **şa'ir ol**
(G 142/1-2)

şa'ir ol:-ınca

Söz yok suħan-ı Raġib Efendiye Belîgā
'Ālemde kişi böyle olur **şa'ir olunca**
(G 180/13-14)

şa'ir ol:-maz, -sa

Belîgā ħak-rüb-ı meclis-i rindān olup evvel
Söz añlar bārı yārān ola ādem **şa'ir olmazsa**
(G 199/13-14)

şa'ir-i sihr-āferin ol: Büyüleyici çocuk olmak.

şa'ir-i sihr-āferin ol:-sa
Ġalil Pāşā-yı Eflātün-ħired kim bezm-i hāşında
Olur tıfl-ı sebük-ħvān **şa'ir-i sihr-āferin olsa**
(G 196/19-20)

sakk ol: Yarmak.

şakķ ol:-ma, -dan
Dehān-ı tengine **şakķ olmadan** harf olsa
küncide
Selāmetde o şühuñ erre-i dendān-ı sîn olmaz
(G 85/11-12)

şal-i zümürüd: Zümürüt şal.

Görüp **şal-i zümürüd** fāmı 'aşık ol beyāz fesde
Başına bir beyāz gül-ğoncası taķmış şanur anı
(G 218/5-6)

şalvar: Genellikle ağı çok bol olan, bele bir uckurla bağlanan, geniş bir pantolon türü.

şalvar:-lı
Ġayli **şalvarlı** şināverdür o ebrüsü kemān
Tir-i nezzare-i dil-düza yeledür müjgān
(Msd 4/13-14)

şām: Akşam, gecenin başlangıcı.

Benüm ol bende-i mātem-zede kim **şām** u seħer
Ġāk-rüb-ı haremün çāk-i giribānumdur
(G 50/5-6)

- Şadme-i emvâc-ı meyl-i eşk ile **şâm** u şeh
Gerdiş-i çarh-ı felek dülâb şeklin gösterür
(G 231/7-8)
- şâmil: İçine alan, kaplayan.**
Neş'et-i zulm olur 'âlemlere **şâmil** giderek
İder a'zâya sirâyet vecca'-ı âfet-i niş
(G 110/7-8)
- şâne: Tarak.**
Açdı **şâne** abanūs gibi siyeh perçemünü
İtdi mıkraz ile pîrâste-i biş ü kemini
(Msd 2/49-50)
- Tuydı nâtır koquyî 'ud ile 'anber aradı
Zülf-i dil-dârı o dem **şâne** arayup taradı
(Msd 3/45-46)
- Târ-ı zülf-i yâr-ı nâzükden aña ey çeşm-i ter
Sâye-i müjgân ile bir âbnüsü **şâne** yap
(G 9/7-8)
- Daği bend olmadı dil halka-i tîra muhkem
Korkarım zülfine ol gönca-dehen **şâne** çeker
(G 81/13-14)
- Hulâşa çäre görüñ **şâne** zülfine tolaşur
'Azîm başına kayd oldı ol bütün mülar
(G 83/7-8)
- Tokınma halka-i zülf-i nigâra kendi kayduñ gör
Derünü pâre pâre olmaduk bir **şâne** yokdur yok
(G 132/5-6)
- Elüne **şâne** alup başdan arak-çini çıkar
Diyeler Rüm u 'Acem âh o kâkül perçem
(G 154/9-10)
- Alur diyü dil-i zârî şikenc-i târından
Tutar bu havf ile geh **şâne** pençesin gîsü
(G 171/9-10)
- Gîsüy-ı nigâra tolaşup **şâne** Belîgâ
Bu vaz' ile çok hâtır-ı yârana tokındı
(G 221/11-12)
- Hâne-i âyîne **şâne** be-kef ol meh-rü
Kim bilir dil yine zülfinde ne teşviş itdi
(G 223/7-8)
- Dendân-e mâr kende be reh ke zolf-e yâr
Mârist ber kened heme dendâne **şâne** râ
(G 241/9-10)
- şâne it: Tarak etmek.**
şâne it:-di
Leylî vü şâna şevk ile Mecnün olup bu şeb
İtdi fetile müyına mıkrazı **şâne** şem'
(G 122/7-8)
- şâne ol Tarak olmak.**
şâne ol:-miş, -dur
Kimün zülfine bilmem **şâne olmuşdur** bu şeb
destüm
Ki engüştüm fetil-i 'anber oldı bezm-i havrâya
(K 9/35-36)
- şâne-i fülâd: Çelik tarak.**
Hırâş-ı hâtır-ı şad-pâreye hemîşe olur
Hayâl-i pençe-i müjgânı **şâne-i fülâd**
(K 11/25-26)
- şâne-zen: Baş tarayan, tarayıcı.**
şâne-zen:-lik, -den
Şakın men' itme mevc-i bād-ı küyuñ **şâne-zenlikden**
Bu şeb târ-ı nigâh-ı dîde zülfünden
münakkaşdur
(G 48/9-10)
- şân-ı âbâ: Ataların şanı.**
şân-ı âbâ:-sı
Vezîr ibni vezîr ism ü **şân-ı âbâsı**
Nüh-âsmân gibi hep birbirinden a'lâdur
(K 5/33-34)
- şân-ı devlet: Devletin şerefi.**
şân-ı devlet:-e
Dânâya gec-muâ' mele nâ-dâna iltifat
Düşmez efendi böyle edâ **şân-ı devlete**
(G 188/7-8)
- şân-ı eyvân: Sarayın şöreti.**
şân-ı eyvân:-a
Şân-ı eyvân Belîgâne diñildi târih
Buldı itmâmı sa'âdetle bu cây-ı zîbâ
(T 21/37-38)
- şân-ı 'ilm: İlmin namı.**
Âşâr-ı cehl-i nâ-sürüdün bî-lisân iken
Oldı müberhen âyet-i zihñünle **şân-ı 'ilm**
(K 10/53-54)
- şarâb: 1. Üzüm veya baska meyve sularını türlü yöntemlerle mavalandırarak elde edilen alkollü içki, mev.**
Nuql ü **şarâb** zâhîde gayet lezîz ise
Erbâb-ı 'aşka hün ile laht-ı ciger lezîz
(G 36/9-10)
- Rindân-ı bâde-hvâra ço dahl eylesün Belîg
Bilmez **şarâb** zevkını zühhad-ı bî-mezâk
(G 131/13-14)
- Suñan bîgânenen sırrı nihân itmekdedür yoñsa
Saña kim dir kim elbette **şarâb** u tâzededen
geçsün
(G 161/3-4)
- şarâb:-ı**
Sâkî **şarâbı** eyleme âlüde şâf ola
Emvâc-ı rüz-ı neş'e ile dil-şikâf ola
(Tb 2/21-22)

- Uğratma bezme münkir-i 'aşkı kesel gelür
Virme **şarābı** kibrine anuñ hālel gelür
(Tb 2/29-30)
- Sākī getir **şarābı** ki def'-i hūmār idem
Hengām-ı dīde 'işret-i evvel-bahār idem
(Tb 2/81-82)
3. **şarāb:-i, -n, -a**
Sākī cihānda hürmet iderler **şarābına**
Bu köhne pīr-i müflise mey vir **şevābına**
(Tb 2/61-62)
- şarāb:-i, -n, -a**
Daħl itme zāhid ehl-i hevānuñ **şarābına**
Lāzım degül mi bāde bu bezmüñ kebābına
(Tb 2/65-66)
- Mülk-i fenāda tañtana-i ferr ü 'izz ü cāh
Degmez yanumda bir kadeh Erdek **şarābına**
(G 198/3-4)
- Olur zā'il **şarābuñ** keyfi te 'şir-i melāhāt
Eger olsa çekīde āb-ı la'l-i tāk-i engūra
(T 27/17-18)
- şarāb:-a**
Nice müddet harābāt ehlinüñ mihmānı olmışdur
Nemek hākkın bilür zāhid **şarāba** hiç nemek
katmaz
(G 103/5-6)
- Şarāba** hırşı artar mey-perestüñ men' olduqça
O hūnī böyle kan içmezdi kan içmek helāl olsa
(G 202/9-10)
2. **İlāhī aşk.**
şarāb:-a
Kār-ı cihān 'aksinedür 'aşrımızda hep
Zāhid **şarāba** vaz' ider aşık kedüya şu
(G 170/9-10)
- şarābāsā: Şarap gibi.**
Şaķın mühiş havādış gibi yārāna kesel virme
Şafā vü neş'e vir her varduğūñ bezme **şarābāsā**
(G 4/7-8)
- şarāb-ı āteş: Ateş şarabı.**
şarāb-ı āteş:-i, -, -e
Şarāb-ı āteşine rüzgāruñ āfeti n'eyler
O şem'a sākīyā fānūs içün āmādedür mīnā
(G 5/9-10)
- şarāb-ı devlet: Mutluluk şarabı.**
şarāb-ı devlet:-i
Dehrüñ **şarāb-ı devleti** 'ayn-ı serāb olur
Ādem anuñla böyle ne mest ü harāb olur
(Tb 1/61-62)
- şarāb-ı nāb: Halis şarap.**
Sākī **şarāb-ı nāb** ile leb-rīzdir kedü
Zinhār boş bulınma tehī kalmasun sebü
(Tb 2/71-72)
- şarāb-ı nāb ol: Saf şarabın bulunması.**
şarāb-ı nāb ol:-maz
Yokdur neşāt u 'ayş bu gerdün-ı dūnda
Olmaz şarāb-ı nāb hūm-ı ser-nigūnda
(Tb 1/21-22)
- şarāb-ı nāb: Saf şarap.**
şarāb-ı nāb:-a
Şarāb-ı nāba hasret çekdüğinden zāhid-i hōd-
bīn
Kadeh şeklinde vāfir ruķ'alar dikmiş
muraķka'da
(G 173/13-14)
- şarāb-ı nev: Taze şarap.**
şarāb-ı nev:-de
Yokdur **şarāb-ı nevde** şafā-yı mey-i kühen
Nev-kiselerde da'vā-yı naķd-i şehā'abes
(G 20/11-12)
- şarāb-ı reyhānī: Fesleğene özgü şarap.**
'Arz ider naķş-ı lāle züvvāra
Kāse kāse şarāb-ı reyhānī
(T 4/17-18)
- şarāb-ı sāf: Halis şarap.**
Sākī-i dehr kimseye virmez **şarāb-ı sāf**
Baķ 'ibret al çemende nüh-i cām-ı lāleden
(G 158/11-12)
- şarāb-ı şāf:-i**
Hāzīn cennete söyleñ ki leb-i Kevşerde
Mustafā 'aşkına nüş ide **şarāb-ı şāfi**
(G 228/3-4)
- şarāb-ı surh: Kırmızı şarap.**
Hūn-āb-ı dīde meclise besdür **şarāb-ı surh**
Laht-ı cigerdür 'āşıka hūnīn kebāb-ı surh
(G 29/1-2)
- şārih: Serh eden.**
Baķ haţt-ı ğubārīye ruşsār-ı kenārında
Bu fende anı yazmaz hiç vech ile bir **şārih**
(G 26/9-10)
- şart: Olması başka durumların gerçekleşmesini gerektiren şey, koşul.**
Cünbiş-i nāz ister ebrūda degüldür vesme **şart**
Yoħsa taşvire muşavvir de güzel ebrü çeker
(G 71/5-6)
- şart ol: Kural olmak.**
şart ol:-an
Güzelde **şart olan** āsār-ı āndur
Göñül meyl eylemez hūbāna ānsuz
(G 92/9-10)
- şas: Sersemlemek, aklı başında olmamak.**
şas:-dı
Şaşdı dellāk görüp anı yolından şapdı
Vaz'-ı na'leyn iderek ol büte āħir tapdı
(Msd 3/15-16)

a'şa-i berk-süz: Simsek vakan parlaklık.

Bu hüsn ü **şa'şa-i berk-süz** ile ol mäh
 Şehâb-ı dîdelerüm itdi reşk-i ebr-i maṭır
 (K 6/35-36)

şasır: Şaşmak.

şasır:-up
Şaşırup hafta-yı başın oldı o fettâna nedim
 'Akıbet eyledi dil-dâra şakalın teslim
 (Msd 2/27-28)

sâved: 1. Belki, ola ki, olabilir ki.

Mînâ içinde böyle huşuşâ ki şâf ola
 Men'î fakîhün ol meyi **şâyed** hilâf ola
 (Tb 2/27-28)

Merdâne-i cünbiş eyleyerek şîr-i mest olam
Şâyed ola ki menzil-i makşûda yol bulam
 (Tb 2/59-60)

Gülû-yı nâzikin âzürde eyler hârves **şâyed**
 Biraz âteşde nermiyyet virilsün mevc-i şahbâya
 (K 9/33-34)

Mâ-cerâyı keşf ider **şâyed** dehân-ı zaḥm-ı dil
 'Aşka bir büse vir ey gönca-leb ağzın kapat
 (G 16/7-8)

O şüh-ı fitne-ârâ gâmezden itdükçe 'uryân-ı tîg
 Niyâm-ı hançere havf ile **şâyed** ola pinhân tîg
 (G 126/1-2)

Ey ehl-i cezbe himmet idün kuşça cânuma
 Ol dâmgelden 'avn ile **şâyed** ki kırtula
 (G 181/5-6)

Kırup mir'at-i ṭab'um şahn-ı nişterzâra
 döndürme
 Bu semte uğrayup 'aksün ider **şâyed** kadem
 rence
 (G 200/9-10)

Telâş-engîz-i mevc-i çîn-i ebrüsında ol şühün
 İder efgende **şâyed** fülk-i hâl-i 'anberîn müyü
 (G 210/5-6)

Sâkiden alup destine dil-ber baña şundi
Şâyed ki leb-i la'line peymâne tokındı
 (G 221/1-2)

2. Eğer.

Der secdegeh-e 'aşk ne **şâyed** televvu
 Zeftem ço gerd bâ moje nakş-e haşir râ
 (G 240/3-4)

sâvegân: Lavık olma, her şevin beğenilmiş yönü.

Beçin ez golşen-e ṭab'-e Belîg-e men goli
 Ke bâ in reng u büyi **şâvegân** zîb-e destâr est
 (K 242/13-14)

sâveste: Lavık.

Cümleden luṭfuña **şâyeste** kuluñdur yoḥsa
 'Âdet olmuş şu 'arâya vüzerânuñ keremi
 (K 7/47-48)

şâyeste:-dir

Zekâb-ı nûr ile **şâyestedir** ki âşaruñ
 Kaḫa şahîfe-i hürşide eylese taḫrîr
 (K 6/113-114)

şâyeste ol: Layık olmak.

şâyeste ol:-ma, -ga
 Âsiyâb **olmağa şâyeste** yine dânemüze
 Gerdiş-i şa'şa-i gevher-i gâltânumdur
 (G 50/31-32)

şâyet: Belki, ola ki, olabilir ki.

şâyet:-se
 Bir iki beyt-i pesendide nazm-ı 'Urfiden
 Du'â vü medhüne şâyetse eyleyüm irâd
 (K 11/69-70)

şâygân: Lavık, vakısır, münasip, varasır.

şâygân:-dur
 Çil akçe gibi beñler zeyn idüp ol vech-i berrâkı
 Bu nisbetle o şühâ **şâygândur** çilli itlâkı
 (Msd 1/25-26)

şeb: Gece.

Bu **şeb** hayâlini rü'yâda resm iderdim eger
 O cünbiş ü hareket olsa kâbil-i a'bir
 (K 6/25-26)

Ten-i pür-za'fa mevc-i şu'leden zencîr ider meh-
 tâb
 Bu **şeb** revnâk-fezây-ı bezm-i meh-tâb olmasun
 ol şüh
 (G 7/17-18)

Havfum oldur ki ide nâ-geh şebihün âfitâb
 Hâle-i âgüşa aldum ol mehi ammâ bu **şeb**
 (G 8/5-6)

Gerçi **şeb** anı karardur dūd-ı âh-ı 'aşikân
 Dâmen-i çarḫa sürer her şubḫ şâbün âfitâb
 (G 8/11-12)

Bu **şeb** sîr-âb olup emvâc-ı deryâ-yı tecelliden
 Gül-i bādâm-ı naḫl-i Ṭūra döndi çeşm-i
 Giryânım
 (K 8/5-6)

Kimün zülfine bilmem şâne olmuşdur bu **şeb**
 destüm
 Ki engüşüm fetil-i 'anber oldı bezm-i havrâya
 (K 9/35-36)

Bu **şeb** var ey hayâl-i bî-vefâ-yı yâr kim âḫîr
 Sentüñle kaldı faşl-ı müdde'â divân-ı Paşaya
 (K 9/41-42)

Bu **şeb** vaşlın o meh ferdāya qorsa ey dil-i şeydā
Bunı pek belle kim gündüz çıkılmaz küh-i
billūra

(Mf 16/1-2)

Ol şāh-bāz-ı sidre-nişin şayd olur bu **şeb**
Olmazsa bāz-geşte hadeng-i du'ā 'abeş
(G 20/25-26)

Şağın men' itme mevc-i bād-ı küyuñ şāne-
zenlikden
Bu **şeb** tār-ı nigāh-ı dīde zülfünden
münakkaşdur

(G 48/9-10)

O kadar gözlerini āh okı yıldırımış kim
Göz kapar havf ile **şeb** tā-be-seher yıldızlar
(G 57/9-10)

Bu **şeb** meclisde ardınca düşüp kalkardı dil-
dāruñ
Raķīb-āsā cihānda görmedüm hiç bir hācı
yatmaz

(G 103/7-8)

Leylī vü şāna şevk ile Mecnūn olup bu **şeb**
İtdi fetile müyına mıkrāzı şāne şem'
(G 122/7-8)

Āteş-i dilden fūrūzān eyleyüp **şeb** tā-seher
Her müjemde katreden āvīzedür kandil-i eşk
(G 136/3-4)

Raķibi darb idelüm küy-ı dil-rübāda bu **şeb**
Şabāha dek dimesün taḫl-ı sīne dögdüm tek
(G 141/5-6)

Künc-i ribāḫ-ı sīnede pervāneves bu **şeb**
Şem'-i ḫayāl-i 'ārız-ı yāra tolandı dil
(G 147/3-4)

Nigāh itmez bu **şeb** 'uşşaka ol meh kim mey-i
gülgün
Ḥmā-bend eylemiş pāy-ı nigāh-ı çeşm-i
mahmūra
(G 187/7-8)

Taşurdu kāse-i tañbūrdan bu **şeb** muḫrib
Ki mevc-i nağme-i ter çıktı tā miyānumuza
(G 208/15-16)

Bu **şeb** kim bezm-i ehl-i 'aşka bir rüh-ı revān
geldi
Yeñiden kāleb-i efsürdeye güyā ki cān geldi
(G 211/1-2)

Beligā ḫārḫār-ı gāmla nişterzār olup gönülüm
Bu **şeb** āmed-şūd-ı rāh-ı ḫayāl-i yāri incitti
(G 212/9-10)

Bu **şeb** tabaşbuş-ı kelbiyye eyleyüp agyār
Ḥarāreti var imiş dil-bere uyuzlandı
(G 215/7-8)

Bir kaḫza-i sīm destüme girdi bu **şeb** amā
'Aklen yine didüm ki bu var ise bilekdür
(G 236/5-6)

şeb:-e
Olmaz devām-ı vaşl ki bir gün çıkar Belig
Māh-ı çehār-deh **şebe** āgūş-ı hāleden
(G 158/17-18)

şeb u rüz: Gece ve gündüz.
Cān u dilden Ḥüdā bilür ki Belig
Şeb u rüz olmışam şenā-ḫānı
(T 4/39-40)

şeb-çerāğ-ı sāḫa-i zülmet-serāy-ı cān: Can karanlık sarayının ortasındaki gece parlayan yakut.
Ey **şeb-çerāğ-ı sāḫa-i zülmet-serāy-ı cān**
V'ey nūr-ı tābiş-efgen-i kandil-i merdümān
(Th 1/11-12)

şeb-çerāğ-ı şu'le: Geceleyn parlayan bir çeşit taşın ışığı.
Ey **şeb-çerāğ-ı şu'le** ber-endāz-ı encümen
Berķ-i sitemle ḫırmen-ı çarḫa şerer-fiken
(G 164/1-2)

şeb-e tār: Karanlık gece.
Forūğ-e 'aşk rā āsar-e baḫt-e türe der kār est
Ke nūr-e şam' rā tābeş-e nomāye der **şeb-e tār**
est
(G 242/1-2)

şeb-gīr id: Geceleyn uyumamak.
şeb-gīr id:-em
Meger ki nāle-i feryād-resle destinden
Mişal-i bād **idem** ol ḫāk-i dergehe **şeb-gīr**
(K 6/43-44)

şeb-gīr id: Geceleyn uyumamak.
şeb-gīr id:-er
Hevā-yı feyż-i mihr-i 'aşk ile **şeb-gīr ider** meh-
tāb
Ki cāmın selsebīl-i nūrdan pūr-şīr ider meh-tāb
(G 7/1-2)

Olur hem-vāre maḫzar kīmyā-yı feyżine şemsün
Ki ḫāl-i çillesinde şubḫa dek **şeb-gīr ider** meh-
tāb
(G 7/11-12)

şebīh-i merdümek-i dīde: Gözbebeğine benzeyen.
şebīh-i merdümek-i dīde:-dür
Şebīh-i merdümek-i dīdedür o ben diyemem
Kimisi noḫta dir ol ḫāle kimi fülful dir
(G 72/9-10)

şebīhün id: Gece baskını yapmak.
şebīhün id:-e
Ḥavfum oldur ki **ide** nā-geh **şebīhün** āfitāb
Ḥāle-i āgūşa aldum ol mehi ammā bu **şeb**
(G 8/5-6)

şebistân: Yatak odası.**şebistân:-i, -n, -da**Şebistânında ol şüh-ı cihânı şakınur 'âşik
Eger kâliçede taşvîr olursa pister altında

(G 190/9-10)

şeb-küle: Gece yatarken giyilen ser-pûş demektir.Cihanda derd-i serdür bâr-ı zîb-i efser-i zerrîn
Cünün erbâbına şahrâda besdür **şeb-küle**
kevkeb

(G 11/9-10)

şebnem: 1. Çiy.Mîhr ü meh satl ü legen **şebnem** ü gül aña
miyâh

Şekl-i zencîrde gîsü-yı müca'ad her gâh

(Msd 2/21-22)

Zuhur itdükçe ma'nâ gevheri 'Ummân-ı
ta'bındanHacâletten erir **şebnem** gibi deryânuñ incüsü

(K 3/51-52)

Gül-i hadîka-i hîlm ü hayâna **şebnem** mi

İder be-rişte nîgeh âfitâb-ı 'âlem-gîr

(K 6/65-66)

O rûtbe 'âlemi bî-hûş kılmış devr-i hüsnuñ kim

Şeher **şebnem** tutar âyîne mihr-i 'âlem-ârâya

(K 9/11-12)

Gâh-ı nazarda rüyına nisbetle berg-i gül

Eyler çemende **şebnem** ile mihr-i seng-sâr

(K 12/41-42)

Hemân-dem cân atar **şebnem** gibi ahhâb-ı şâfi-

dil

Görünce tımtıurağ-ı vaz'ını dükkân-ı pür-tâbuñ

(T 25/3-4)

Kalur **şebnem** gibi şâf olmayan hâk-i

mezelletde

Ki her bir katreyi eflâke mihr-i âsumân çekmez

(G 91/5-6)

Olma firîb-hürde-i ârâyiş-i cihân

Şebnem gibi bu bâğ-ı fenâda müsâfir ol

(G 142/5-6)

İlişmez kirpigümde yâre karşı dâne-i eşküm

Güneş toğdıkdâ **şebnem** katresi тұrmaz nebât

üzre

(G 182/7-8)

Hâk-i kademüñ şafha-i berg-i semen üzre

Şebnem gibi rüşen görünür neşteren üzre

(G 185/1-2)

Kes feyz-e hüd derîg nedâred ze moğbelan

Ger reng u **şebnem** rüşen-e zâmîr râ

(G 240/11-12)

şebnem:-dürO la'l fes kâkül üzre berg-i güldür sünbül
üstinde'İzârında 'arağ güyâ ki **şebnemdür** gül üstinde

(G 174/1-2)

2. Rutubet.Rüy-ı hoy-kerdeye yaşdandukça destüñ nem
kâparGül yüzinden pençe-i mihr-i felek **şebnem** kâpar

(G 55/1-2)

Hâk-i kademüñ şafha-i berg-i semen üzre

Şeb-nem gibi rüşen görünür nesteren üzre

(G 185/1-2)

şeb-nem-i hürşîd-zâde: Güneşin oğlu çiy tanesi.**şeb-nem-i hürşîd-zâde:-si**

Bu bâğ-ı 'âlemüñ 'arağ-ı rüy-ı yârdan

Bir gayrı yok mı **şeb-nem-i hürşîd-zâdesi**

(G 226/11-12)

şeb-zinde eyle: Geceleri uyutmamak.**şeb-zinde eyle:-di**

Dağ-ı gamuñdur 'âşıka hvâbı harâm iden

Güller çemende **eyledi şeb-zinde** bülbüli

(G 214/5-6)

şeb-zindedârân: Geceleri işle meşgul olanlar, geceleri uyumayanlar.

Ki düzd-i türe-rüzi dâ'imâ dil-gîr ider meh-tâb

Nice terk eylesün **şeb-zindedârân** vâdî-i 'aşkı

(G 7/15-16)

şecâ'at: Yiğitlik.**şecâ'at:-le**

Hîdîv-dâd ger Kâplan Pâşâ-yı kerem-güster

Şecâ'atle şehâvetde velâtuñ lâ-nazîridir

(Kt 22/1-2)

şecer: Ağac.

Bahâr şevkine çıkmış gül-i sefid degül

Dem-i şeherde köpük kuşdı her **şecer** her şâh

(G 28/3-4)

Dil mîve ümîdi ile bâğa **şecer** ekmiş

Bir mezra'adur şafha kalem ney-şeker ekmiş

(G 108/1-2)

şecer:-üñ

Sâye-perver güzelüñ vaşlına meyl itme Belîg

Zîr-i sâye **şecerüñ** mîvesi şîrîn olmaz

(G 93/11-12)

şecer:-le

Yeryüzinde pâdişâh-ı 'aşr Zıllu'llâh ise

Eylemez mi bir **şecerle** sâyesi yeksân rağş

(G 114/11-12)

şecer-i rişe-revân: Ağacın giden püsküllü kökü.

şecer-i rişe-revân: -dur

‘Arşa-i şürda pejmürde olur gerçi Belîğ

Bağ-ı dilde şecer-i rişe-revândur ma'nâ

(G 1/23-24)

şefâ'at eyle: Suçlu veya muhtaç olan için af veya ihsan ricası etmek.

şefâ'at eyle: -r

Bir kıl ne kadar itse güneş Mevlâsı

‘Afv eyler anı dostu şefâ'at idicek

(R 11/3-4)

şefâ'at id: Suçlu veya muhtaç olan için af veya ihsan ricası etmek.

şefâ'at id: -e

İki zebân ile çıkdı kalem didi târih

Şefâ'at ide ‘Ali'ye Mehemmed Mahmüd 1174

(T 17/7-8)

şefâ'at kıl: Suçlu veya muhtaç olan için af veya ihsan ricası etmek.

Kıl baña şefâ'at meded ey fahr-i Resül

Dergâh-ı Hüdâya bu güneşle gidicek

(R 11/1-2)

şefâ'at-hvâh ol: Şefaati istemek.

şefâ'at-hvâh ol: -a

Muhammed ‘âşıkına ‘afv eyle anuñ cürmini yâ

Rab

Şefâ'at-hvâh ola maşşerde cediti râkib-i Döldül

(T 16/5-6)

şefâsâz-e ezeli: Ezeli şifa sağlayan.

Şefâsâz-e ezeli derd u devâ râ midehed bâhem

Loab-e mâr râ âher devâ ez mohrey-e mâr est

(G 242/5-6)

şefî ol: Şefaati olmak.

şefî ol: -maz

Günâhuñ i' tirâf itmek gibi hiç bir şefî olmaz

Ki cürm-i mücrim ekşer ‘afv olur ikrârdan soñra

(G 172/7-8)

şefkat: Koruma, acıma ve esirgeme duygusu ile karışık olan sevgi.

şefkat: -ü, -ñ

‘İbâdu'llâha luţf u şefkatüñ fehmi eyleyüp ‘âlem

Ahâlî-i zemîn u âsmân olsun du'â-güsi

(K 3/85-86)

şefkat: -le

Tefekkür üzre perîşân iken huzurunda

Belîğ-i zârına ne şefkatle itdi ‘atf-ı nazar

(Kt 47/5-6)

şefkat: -i

Kendi şî'ri sâ'irinden mu'teberdür şâ'ire

Şefkati efzün ider herkes Belîğ evlâdına

(G 189/17-18)

şefkat-nigâh-ı cünbiş-i müjgân-ı ‘akrabâ: Yakın kirpiğinin kımlıdanan bakışının merhamet göstermesi.

Eyler vücüduma düm-i ‘akreb gibi eşer

Şefkat-nigâh-ı cünbiş-i müjgân-ı ‘akrabâ

(G 2/9-10)

Eyler vücüduma düm-i ‘akreb gibi eser

Şefkat-nigâh-ı cünbiş-i müjgân-ı ‘akrabâ

(K 2/71-72)

şefkat-nigâhı id: Acıyarak bakmak.

şefkat-nigâhı id: -er

Şerefyâb olsa bir kâşâne envâr-ı cebîninden

İder şefkat-nigâhı dîde-i revzen ehibbâya

(K 9/53-54)

şefkat-resâ-yı bedreka-i himmetüñ eyle: İyilik yolunda esirgeme.

Bî-tâb kaldı tevsen-i dil eyle hem-‘inân

Şefkat-resâ-yı bedreka-i himmetüñ aña

(K 2/191-192)

şeftâlu: Sevgilinin dudağı.

Üftâdegâne bir şulu şeftâlu virmiyor

Eyâ nihâl-i kâmeti nevres-fidân mıdır

(Kt 43/3-4)

şeftâlu: -sı, -n

Ol şühuñ almışum şulu şeftâlusın Belîğ

Tab'ı zemîn-i şî're bugün şu gibi açar

(G 234/9-10)

şeftâlû-yı hâmi: Ham şeftali.

Dem-i vuşlatda el çek dür-bâş-ı nâzdan ey şüh

Girince müşteri bir bâğa şeftâlû-yı hâmi almaz

(G 88/9-10)

şeh: Sevgili.

Yırde meh gökde bu hüsn ile o şeh lâyık idi

Ğalibâ eylediler râh-ı temâşâyı galat

(G 119/3-4)

şeh: -üñ

Bî-âb ol şehüñ leb-i gülbergi çâk olup

Hün-ı cigerle gonca gibi kıldı iktifa

(K 2/125-126)

Henüz haç almadı iklim-i hüsnini o şehüñ

‘Aceb niçün taçıyor zülfi ser-nigün sorguc

(G 24/5-6)

Naqd-i vaḳti o şehüñ yolına hep şarf itdüm

Mâl-i hülyâ-yı vişâli beni derviş itdi

(G 223/5-6)

2. Sultan, padişah.

şeh: -ler, -e

Şıdk ile şehlere şehzâdeler olmaz dem-sâz

Şakınur beçeleri yanına varmaz şeh-bâz

(Mf 29/1-2)

şeh ol: Sultan olmak.**şeh ol:-ur**Hem 'arz-ı niyâz eyler o cân-pervere hem nâz
Geh bende olur gâh **olur** 'aşk ile **şeh** dil

(G 145/11-12)

şeh-bâl: Kuş kanadının en uzun tüyü.**şeh-bâl:-i**Degüldür zîr-i pîşânında ebrû-yı dil-âvîzûñ
O çeşme sâyebandur mürğ-i hüsnüñ iki **şeh-bâli**

(G 209/13-14)

şeh-bâz: Doğan kuşu.

Şıdk ile şehlere şehzâdeler olmaz dem-sâz

Şakınur beçeleri yanına varmaz **şeh-bâz**

(Mf 29/1-2)

şeh-bâz:-aDün o **şeh-bâza** Cezâ'ır lâfi kullanmış rakîb
Korkarum fülk-i vişâle kıçdan ol korşan çatar

(G 60/5-6)

şehd-i vişâl: Kavuşma bahı.**şehd-i vişâl:-i**Narhı bâbında eger hatt-ı şerîf itse şudür
Kıl kadar yokdur iden **şehd-i vişâli** irhâş

(G 115/5-6)

şehen-şeh-i mülk-i melâhat: Güzellik**ülkesinin padişahlar padişahı.****şehen-şeh-i mülk-i melâhat:-uñ**Nâ-gâh ol **şehen-şeh-i mülk-i melâhatuñ**

Oldı hayâl-i şive vü nâz ile âşikâr

(K 12/9-10)

şeh-i devrânı ol: Şah olmak.**şeh-i devrânı ol:-ur**Bir piyâdegâh **olur** eyler **şeh-i devrânı** mat
'Arşaya bîñ lu'b ile sürse eger ferzâne at

(G 16/1-2)

şeh-i dîn: Dinin şahı, Hazret-i Muhammed.**şeh-i dîn:-e**Bâkî mi kalur kimse bu dünyâda Belîgâ
Medfen olıcağ hâk-i Medîne **Şeh-i dîne**

(G 197/13-14)

şeh-i fermân-revâ ol: Emri kabul eden hükümdar olmak.**şeh-i fermân-revâ ol:-a**

Pertev-i nûr-ı hidâyetle o tıfl-ı ercمند

Ola iklim-i ma'ârifde **şeh-i fermân-revâ**

(T 28/33-34)

şeh-i gül-ruh: Gül yanaklı sevgili.**şeh-i gül-ruh:-ı**

Nice ferzâneleri itdi piyâde sürerek

Fîl-i âgyâr o **şeh-i gül-ruhu** bed-kîş itdi

(G 223/11-12)

şeh-i hüsn: Güzellik sultanı.

Zahm-ı tîr-i müjeye karşı tûrurlar ammâ

O **şeh-i hüsn** kulı hatt ile eyler tahvîf

(G 129/7-8)

şeh-i hüsn:-eÜftâdegânuñ ol **şeh-i hüsn** recâsı var

Güş it şadâ-yı nağme-i cân-süz-ı bülbülü

(Th 1/25-26)

Naqd-i dil şarf itse de yolında âgyâr-ı denî

Ol **şeh-i hüsn** nihâyet dilli bir defter virür

(G 63/11-12)

şeh-i hüsn:-iO **şeh-i hüsn**i görüp bir yere cem' oldı havâş

İtdiler taht-ı dile naqş-ı hayâlün iclâs

(G 106/1-2)

Nice dirler o **şeh-i hüsn**i görenler mehveş

Dir idüm ben buña 'âlemde iki olsa güneş

(G 109/1-2)

şeh-i hüsn:-ü, -ñ

Degül bu hâl-i nîli gâbgâbında ol şeh-i hüsnüñ

Turunc-ı terdir engüşt-i işâretle nişân olmış

(G 111/5-6)

şeh-i mümtâz: Seçkin padişah.**şeh-i mümtâz:-u, -m**Hîl'at ister beni püskürme **şeh-i mümtâzum**

Dün Belîg açdum o cânâna metâ'-ı râz

(Msd 4/51-52)

şehîd: Aşk yolunda ölen kişi.Toymayup gençliğine ol **şehîd**

Hele gâdr oldı ol cevâna 'azîm

(T 14/7-8)

şehîd eyle: Aşk yolunda öldürmek.**şehîd eyle-r**Ehl-i 'aşkı hem **şehîd eyler** hem alur diyetin

Naqd-i cânlar hûn-bahâdur gamze-i cellâdına

(G 189/3-4)

şehîd ol: Kutsal bir ülkü veya inanç uğrunda ölmek.**şehîd ol:-ur**

Dostuñ hemîşe âdeme luţfî mezîd olur

Ni' met başında müftene herkes **şehîd olur**

(Tb 2/103-104)

şehîd-i 'aşkı ol Aşk uğruna ölmek.**şehîd-i 'aşkı ol:-ur, -sa, -m****Şehîd-i 'aşkı olursam** o şüh-ı serv-kaddüñ

Dıraht-ı servden olmazsa istemem tâbüť

(G 19/7-8)

şehîd-i kerbelâ: Kerbela şehidi.**şehîd-i kerbelâ:-y, -a**

Hayât-ı cavidândur gamze-i cânâna yüz virmek

Olur zîrâ **şehîd-i Kerbelâya** âb-ı hayvân tîğ

(G 126/5-6)

şehid-i tîğ-i aşk: Aşk kılıcının şehidi.

Şehid-i tîğ-i aşk oldur ki âsâr-ı neşâtından
İde meşq-i tebessüm mâtem arayan leb-i gûra
(G 187/9-10)

şehir: Kent.

şehir:-de
Bu eski şehirde buluyor köhne-fürüşân
Dellâlî-yi dâd u sited-i nazm ile behre
(Kt 24/1-2)

Ne çeker nahvet-i erbâb-ı riyâdan aşık
Bir şehirde ki ola bâde vü maḥbûba yasâğ
(G 125/11-12)

şeh-levendâne: Boylu poslu yakışıklı gence yakışır şekilde.

Şeh-levendâne kesüm şevk ile hengâm-ı şehir
Semt-i dükkâna hıram itdi o şüh-ı berber
(Msd 2/1-2)

şehnâz-ı melâhat: Musikimizin en eski birleşik makamlarından biri, eğlence.

şehnâz-ı melâhat:-ü, -m
‘Uşşâka nevâ-yı büselikden başla
Şehnâz-ı melâhatüm nakş-ı pâ sipende
(R 21/3-4)

şeh-nişîn: Cumbaya benzer çıkma, şehniş.

şeh-nişîn-i, -n, -de
Neş'e-i rengîni-i gül-câmdan gam maḥv olur
Şeh-nişînde otursa pâdişâh olur gedâ
(T 1/31-32)

şeh-per-i müjgân: Kirpiğinin en uzun.

şeh-per-i müjgân:-dan
Pey-ender-pey nice tîr-i nigâha iktizâ eyler
Mühyyâ şeh-per-i müjgândan vâfir yeleklik yap
(G 10/9-10)

şeh-per-i pervâz: Uçan Kuşun kanadındaki en uzun tüy.

İder erbâb-ı za'fî hâksârî menzile vâşıl
Ḥadeng-i mile mevc-i sürmedendür şeh-per-i pervâz
(G 237/3-4)

şehir: Kent.

Rüşen oldı afitâb-âsâ bu eyvân-ı laṭîf
Pertevinden dâ'imâ şehir iktibas eyler ziyâ
(T 1/11-12)

Zihî luṭf-ı Ḥudâ kim âftâb-ı şer'-i enverden
Ḥuşûf-endüde bir şehir ola maḥzar tâbiş-i nûra
(T 27/1-2)

Oldı revâna cânib-i her şehir u kûya şu
Ol serv-i nâzî çıkdı meger cüst ü cûya şu
(G 170/1-2)

şehir:-i, -n, -de

Bâdranun şehirinde vâk'ı bir müferriḥ iskele
Bundan akdem âbsuz olmuştı cây-ı tengnâ
(T 3/3-4)

Bâdra şehirinde dil-keş ebyâta
Oldı bu şâh-beyt-i vicdânî
(T 4/11-12)

şehir:-i
Egerçi yümn ile ol âfitâb-ı burc-ı iḥsânun
Gelüp bu şehri tenvîr eyledi pertevle didârî
(K 4/13-14)

Degüldür bu mu'ammâ muḥtefî erbâb-ı hikmetden
İder şehri münevver kanda olsa mihrün envârî
(K 4/15-16)

şehir:-e
Mihr-i enver gibi bu cây-ı laṭîf
Şehre pertev-fiken oldı nâ-gâh
(T 23/1-2)

şehir:-ü, -müz, -üñ
Şiveyi ögrense sözinden Belîğ
Şehrümüzün dil-beri pür-gânc olur
(G 67/13-14)

şehir-âşüb: Şehri karıştıran sevgili.

Kapılma câzibe-i ḥüsn-i ser-tırâşa Belîğ
Kıyâmeti kıparur başına o şehir-âşüb
(G 12/13-14)

şehir-reh: Büyük yol.

şehir-rehde:-de
Şehir-rehde ribâtdur bu cihân
Gelen olur bir iki gün mihmân
(T 18/1-2)

şehir: Aynı şehirden olanlar.

şehir:-ler, -üñ
Meyl-i kenâr eyleme gün gibi şubḥ u şâm
Şehirlerün Belîğ aceb iştiḥârî var
(G 73/13-14)

şehir-i dil-ârâ: Gönülleri süsleyen şehir.

şehir-i dil-ârâ:-y, -ı
Bu şehir-i dil-ârâyı gören ehl-i başiret
Dünyâda dimez bâğ-ı İrem şimdi nihândur
(G 56/3-4)

şehir-i dil-keş: Gönül cezbedici şehir.

şehir-i dil-keş:-e
Şa'âdet burcunuñ ikbâl-i ḥürşid-i cihândârî
Ziyâ virdi bu şehir-i dil-keşe pertevle didârî
(K 4/1-2)

Revân itdi bu şehir-i dil-keşe âb-ı muşaffâyı
Du'â-yı ḥayrî istiçlâb için a'lâ vü ednâdan
(T 24/3-4)

şehr-i dil-keş: Gönül cezbedici şehir.

şehr-i dil-keş:-i
Fî-sebîlî'llâh bu **şehr-i dil-keşi** ihyâ için
Yapdurup bu çeşmeyi akıtdı âb-i bî-miğâl
(T 26/7-8)

şehr-i mezkûr: Anılan şehir.

şehr-i mezkûr:-a
Fürûğ-ı vech-i pâki cānib-i burc-ı sa'âdetden
Tecelliyât-ı mihr-i pür-ziyâdur **şehr-i mezkûra**
(T 27/15-16)

şehr-i neccārā: Neccara şehri.

şehr-i neccārā:-y, -a
Takdīm iderdî **şehr-i Neccārāya** vaşfını
Görse bu tarz-ı dil-keşi 'âlemde Rûdekî
(Kt 55/3-4)

şehr-i nev: Yeni şehirde.

şehr-i nev:-de
Didiler târih sâlin cāy-ı nev-beyt-i Hâlîl
Oldı **şehr-i nevde** hakkâ ki sarây-ı bî-'adîl
(T 30/11-12)

şehryâr: Büyük padişâh, hükümdar.

Geçdi zamân-ı Şevket ü Hâkân-ı Hüsrevî
Şimdi benüm memâlik-i nazm içre **şehryâr**
(K 12/161-162)

şeh-süvâr: Çok usta binici.

şeh-süvâr:-ı
Her **şeh-süvârî** hâke şalar tevsen-i felek
Ser-keşlik aşikâredür esb-i harûnda
(Tb 1/37-38)

şeh-süvâr-ı nâz: Naz atı binicisi.

Esb ü kabâ 'atıyye-i resm-i mülük ise
Ol **şeh-süvâr-ı nâz** şafâ bahş ider çula
(G 181/9-10)

şehvet-engîz-i kef-i nâliş-dih-i ibn-i imâm: İmamın oğlunun şehvet veren şeylerden vazgeçmesi.

Şehvet-engîz-i kef-i nâliş-dih-i ibn-i imâm
Pişvâdur sâhirân-ı 'âleme Hârûtdan
(Kt 53/1-2)

şehzâde: Padişah, hükümdar oğlu, saltanat varisi.

şehzâde:-ler
Şıdk ile şehlere **şehzâdeler** olmaz dem-sâz
Şakınur beçeleri yanına varmaz şeh-bâz
(Mf 29/1-2)

şek: Süphe, güimân.

şek:-den
Ne cevherdür dehānuñ hiç bilinmez
Tekellüm eyle kırtar halkı **şekden**
(G 160/5-6)

şek:-dür

Pistānuña güldür didiler baña bu **şekdür**
Açılsa da görsem anı ben de ne çiçekdür
(G 236/1-2)

şeker: Tatlı, kand.

Meşrebçe nağam diñlemek isterseñ eger
Vir bülbüle yem tütü-i güyâya **şeker**
(R 14/3-4)

Bir kerre anı almasa dil-ber dehānına
Olmazdı kām-ıc âlemiyānda **şeker** lezîz
(G 36/11-12)

Bezm-i tarabda saña **şeker** çiynden Belîğ
Şîrîn-beyân-ı belde-i Kostantiniyyedür
(G 65/9-10)

şeker-endüd: Şekerli.

şeker-endüd:-e
Habb-ı nebât-ı la'li degül nisfi şıgmayup
Ağzında kaldı bir **şeker-endüde** leblebi
(G 222/3-4)

şeker-leb: Şeker dudaklı.

şeker-leb:-ü, -ñ
Meclisde şeyh-i şehr bugün ol **şeker-lebüñ**
Şordum kelâm-ı telh ile bozmuş 'akidesin
(G 162/7-8)

şekerleme: Oturduğu yerde hafif ve kısa süreli uyuma.

La'lüñ öperken aldı ten-i zârî derleme
Elbette ey perî 'arâk ister **şekerleme**
(G 203/1-2)

Hoy-kerde büs ider leb-i la'lüñ Belîğ-i zâr
Elbette ey perî 'arâk ister **şekerleme**
(G 203/13-14)

şeker-rîz ol: Tatlı sözlü olmak.

şeker-rîz ol:-ur, -sa
Güftâr-ı şeyh bezme **şeker-rîz olursa** da
Olman firîb-ğorde bozıkdır 'akidesi
(G 213/9-10)

şekîb: Sabır, tahammül.

İtdiler fâ'idesüz müşteriyanı ta'zîb
'Akîbet kalmadı ol mehde bu evzâ'a **şekîb**
(Msd 5/51-52)

şekk: Süphe.

'Ayıbsız âdem olmaz herkese bir **şekk** ü reybum
var
Güzel sevmekdir endişem benim ancak
Şu 'aybım var
(Mf 22/1-2)

şekker: Şeker.

şekker:-i
Naḥl-i dil-keşte olan emrüdî bildüñ mi nedir
Şekkeri şerbetle leb-ber-leb zümürüd gözedür
(Mf 56/1-2)

şekl: Biçim.**şekl:-i, -n, -de, -dür**

Nice hem-düş ola serv-i sehî bālâ-yı cānāna
Elif **şeklinde** ol kadd-i ra'nā elf-i vāhiddür
(G 43/3-4)

şekl:-i, -n, -de

Şarāb-ı nāba ḥasret çekdüğinden zāhid-i ḥod-bîn
Kadeḥ **şeklinde** vāfir ruḳ'alar dikmiş
murakka'da
(G 173/13-14)

şekl:-i, -n

Dideme çāh-ı zeḳān gird-āb **şeklin** gösterür
Kaṭre-i ḥoy lerziş-i sîm-āb **şeklin** gösterür
(G 231/1-2)

Dideme çāh-ı zeḳān gird-āb **şeklin** gösterür

Kaṭre-i ḥoy lerziş-i sîm-āb **şeklin** gösterür
(G 231/1-2)

Ḥāller nokṭa zebān-zed iki mışra' leblerün

Müylar zir ü zeber 'irāb **şeklin** gösterür
(G 231/3-4)

Ehl-i 'aşka cāmi'-i ḥüsnünde hengām-i niyāz

Küşe-i ebrü-yı kec mihrāb **şeklin** gösterür
(G 231/5-6)

Şadme-i emvāc-ı meyl-i eşk ile şām u seḥer

Gerdiş-i çārḥ-ı felek dūlab **şeklin** gösterür
(G 231/7-8)

Bāde nuḳl ister ki engüş-ti mühennā-yı nigār

Mest-i cām-ı la'line 'unnāb **şeklin** gösterür
(G 231/9-10)

Seyl-i eşk içre ne dem-i māhî gibi tıtsam vaṭan

Zülf-i kec ser-rişte-i küllāb **şeklin** gösterür
(G 231/11-12)

Nîl-i âmāl-i Belîğ-i zāra ol āfet-nigāh

Sînesin açdıḳça fetḥ-i bāb **şeklin** gösterür
(G 231/13-14)

şekl-i beşer: İnsan şekli.**şekl-i beşer:-de**

Bin hūşî olsa ādemi mecnūn-ı 'aşk ider
Şekl-i beşerde böyle perinūn temessüli
(G 214/7-8)

şekl-i bîni-i sîm: Gümüş burun şeklinde.Miyān-ı şafḥa-i rüyında **şekl-i bîni-i sîm**

Gül üzre ḡonca-i zanbaḳ gibi hüveydādür
(K 5/11-12)

şekl-i cevvalé-i zih: Kirişin koşan şekli.

Gird-bād-ı kaşab-ı şu'leyi pîrāhen idüp

Şekl-i cevvalé-i zih ṭavḳ-ı girîbānumdur
(G 50/13-14)

şekl-i ebrü: Kaşım şekli.**şekl-i ebrü:-da**

Ḳırup 'āşıḳların cellād-ı çeşmüm **şekl-i ebrüda**
İki tiğ eylemiş āvize ṭāk-i 'arş-ı a'lāyā
(K 9/0-10)

şekl-i ebrüsü ol:-a

Maḥaldür düde-i sebzinden āteş-ḥāne-i ṭab'un
Ola pür-vesme mihrāb-ı du'ānuñ **şekl-i ebrüsü**
(K 3/81-82)

şekl-i ḥavāş: Duyuların biçimi.

Ḥayret-efzādür dile nezzāresi ol āfetün
'Aks ider **şekl-i ḥavāş** āyine-sîmāsına
(G 177/7-8)

şekl-i rakam: Rakam şekli.**şekl-i rakam:-da**

Ḥalkuñ ihāta eyleyemez kısmetin 'uḳül
Şekl-i rakamda kısmet olur ḥāric-i cüdül
(G 144/1-2)

şekl-i şemā'il: Huyların şekli.**şekl-i şemā'il:-i**

Ḳalmazdı rüy-ı ḥāḳde bir naḥl-i sāye-dār
Naḳş itse sāye ḥāke o **şekl-i şemā'ili**
(G 216/9-10)

şekl-i sünbül: Sünbül şekli.**şekl-i sünbül:-de**

Şekl-i sünbülde hemān itdi temessül perçem
Zîr-i fesde anı gözden şaḳınurken o perî
(G 154/7-8)

şekl-i tamgā: Damga şekli.**şekl-i tamgā:-dur**

Medār-ı ḥüsn yā gird-āb-ı ābdur yāhüd
O nāfe külçe-i sîm üzre **şekl-i tamgādür**
(K 5/21-22)

şekl-i vaḥdet: Birlik şekli.Bu cism ṭutub yār ile **şekl-i vaḥdet**

Vā-beste aña 'uzvda feyz-i ḳudret
(R 5/1-2)

şekl-i zencîr: Zincir biçiminde.**şekl-i zencîr:-de**

Mîhr ü meh saṭl ü legen şebnem ü gül aña miyāh
Şekl-i zencîrde ḡisü-yı müca'ad her ḡāh
(Msd 2/21-22)

şekvā: Sikavet.**şekvā:-dur**

Kimüñle ḥāḳüme maḥşüle dā'ir olsa suḥan
Açar revāyic maḥşülü ḡayri **şekvādür**
(K 5/59-60)

şekve: Şikâyet.**şekve:-den**

Ey nā'ib-i Nevāhî efendün bu **şekveden**
Yākmaz cihānı saña uyup ey dil-i füsün
(Kt 50/1-2)

Bā lotf u kahrı ehl-e sohan **şekve** mikoned
Netevān ze nuk-e hāme boriden harir rā
(G 240/9-10)

şekve eyle: Şikayet etmek.

şekve eyle: -me
'Aciz cihānda derdine dermān bulur Belîğ
Zinhār **şekve eyleme** bir ferde şābir ol
(G 142/13-14)

şel: Colak, çolaklık; ciltte görülen kovu renk leke.

Bî-ser ü pādūr felek hātır nice alsun ele
Cāmı hıfz itmek murād itse Belîğā **şel** kırar
(G 75/11-12)

şem': Mum.

şem': -i, -n, -e
Şem'ine cem' olup derūn ehli
Döne pervāneler gibi her gāh
(T 12/7-8)

şem': -a
Feyz-yāb olmağa zulmetkede-i 'ālemde
Dil-i efsürdeye 'aşk āteşi **şem'a** kibrit
(G 17/15-16)

Sākî fūrūğ-ı bāde ile gel ayak ayak
Zulmet-serāy-ı hātır virāne **şem'a** yak
(Tb 2/31-32)

Şarāb-ı āteşine rüzgāruñ āfeti n'eyler
O **şem'a** sākīyā fānūs için āmādedür mīnā
(G 5/9-10)

şem': -a, -nuñ
Ey fūrūğ-ı 'arīzuñ reşk-i cemāl-i hūr-ı 'īn
Şem'anuñ pervānesi cān ile Ruḥü'l-Emīn
(Ş 2/1-2)

2. İlâhî nur.

Kimi būs itmek murād eyler ruḥın kimisi **şem'**
Ol gülüñ dāmānını geh o çeker geh bu çeker
(G 71/9-10)

3. Sevgili.

Esrār-ı süziş-i dili alup zebāna **şem'**
Söyler lisān-ı hāl ile hep yana yana **şem'**
(G 122/1-2)

Esrār-ı süziş-i dili alup zebāna **şem'**
Söyler lisān-ı hāl ile hep yana yana **şem'**
(G 122/1-2)

Bir tıfl-ı nev-resīdedür ol parmağın emer
Olmaz muḳayyed āteş-i pervānegāna **şem'**
(G 122/3-4)

Āteş yanar başında ğam-ı rüzgār ile
Lāyık tökerse gozyaşını dāne dāne **şem'**
(G 122/5-6)

Leylî vü şāna şevk ile Mecnūn olup bu şeb
İtdi fetile müyina mıkrāzı şāne **şem'**
(G 122/7-8)

Meclisde şubḥa dek dikilüp tırdı toğrusı
Beñzer efendi gözi açık dīdebaña **şem'**
(G 122/9-10)

Lāyık ki encümende erürse hiçābdan
Sırr-ı nihān-ı 'aşkı getürdi lisāna **şem'**
(G 122/11-12)

Yāruñ 'izārı dīdeye 'aks eyleyüp Belîğ
Yakdı murādı üzre gice **şem'dana şem'**
(G 122/13-14)

şemāme: Anber çeşitlerinden biri.

şemāme: -y, -le
Girih-bend eylemiş gīsüy-ı müşğ-ālūddan seyr it
Şemāmeyle turur güyā ki 'anber kākül üstinde
(G 174/5-6)

şemātat: Benler.

şemātat: -ı
'Uşşākı kor mı hāline ā'dā **şemātatı**
Āzār-ı yāra olsa da farzā taḥammüli
(G 214/9-10)

şemātet ol: Birinin kötü durumda olmasına veya düşmesine sevinme.

şemātet ol: -a
Ḥayf dünyāda o hengāmenüñ erbābına kim
Ziyneti **ola şemātet** teli naḥl-i sūruñ
(G 135/11-12)

şem'dān: Mumluk, şamdan.

Çeşm-i aḥter kaşr-ı iclālinde zerrīn **şem'dān**
Tār-ı şem'-i meclis-i iḳbālî müjgān-ı Hümā
(T 1/5-6)

şem'dan: -a
Yāruñ 'izārı dīdeye 'aks eyleyüp Belîğ
Yakdı murādı üzre gice **şem'dana şem'**
(G 122/13-14)

şem'-i āh: Sevgilinin ahi.

şem'-i āh: -ı
Nice 'ālemde **şem'-i āhı** pinhān eylesün 'aşığ
Bu rāh-ı tīreden bī-şu 'le-āvāz-ı ceres gitmez
(G 94/19-20)

şem'-i bālīn eyle: Mumdan yastık yapmak.

şem'-i bālīn eyle: -dük
O şūḥı **şem'-i bālīn eyledük** kāşāne-i ğamda
Meded incitme ey ḥummā-yı firḳat şimdi nā-
hoşuz
(G 95/7-8)

şem'-i berātveş: Ferman gibi mum.

Dāğ-ı fetile-dār ile **şem'-i berātveş**
Yansun vücūdum āteş-i 'aşkuñla der-kefen
(G 164/15-16)

şem´-i bezm: Meclisin mumu.**şem´-i bezm:-i**

Pāk-bāz ´aşık u ma´şukda hiç şerm olmaz

Şem´-i bezmi ´alenen sineye pervâne çeker

(G 81/5-6)

şem´-i bezm-i düde-i âl-i resül-i kibriyâ: Allah'ın elçisinin yüce kavminin meclisinin mumu.

Nesl-i tahir Mustafağa Ağa ki zāt-ı pākîdür

Şem´-i bezm-i düde-i âl-i Resül-i kibriyâ

(T 1/1-2)

şem´-i dil-ārâ: Gönlü süsleyen mum.**şem´-i dil-ārâ:-y, -a**

Pervâne gibi bāl u per-i âteşin ile

Cevvâle ol da şem´-i dil-ārâya dâ´ir ol

(G 142/11-12)

şem´-i fânüs: Mumun süslü feneri.

Der-ḥayâl eyleseler dilde anı zâhir olur

Şem´-i fânüs gibi ḥarice nūrâniyyet

(G 15/19-20)

şem´i fūrüzân: Apaydınlık mum.

Söz yok hele renginî-i maẓmûna Beligâ

Her beytde bir şem´i fūrüzân gibi parlar

(G 52/15-16)

şem´-i fūrüzân: Parlak mum.**şem´-i fūrüzân:-i, -m, -i**

Destimde olan şem´-i fūrüzânımı nâ-gâh

İndürdi ecel elden alup zîr-i zemîne

(G 197/3-4)

şem´-i fūrüzân: Yakıcı mum.**şem´-i fūrüzân:-de**

Gice halvetde yanan şem´-i fūrüzende gibi

Beyt-i ber-cestede feyz-i leme´ândur ma´nâ

(G 1/5-6)

şem´-i ḥayâl-i ´arız-ı yâr: Sevgilinin yanağının hayalinin ışığı.**şem´-i ḥayâl-i ´arız-ı yâr:-a**

Künc-i ribât-ı sinede pervâneves bu şeb

Şem´-i ḥayâl-i ´arız-ı yâra ṭolandı dil

(G 147/3-4)

şem´-i ḥayâl-i yâr: Sevgilinin hayalinin ışığı.

Ḥâne-i âyîneves şem´-i ḥayâl-i yâr ile

Ḥaclegâh-ı mâh-ı Ken´ândur ḥabâb-ı nîl-i eşk

(G 136/7-8)

şem´-i iḳbâl: Saadet mumu.**şem´-i iḳbâl:-üñ**

Murâduñ hıfz ise bād-ı fenâdan şem´-i iḳbâlün

Anuñ dest-i du´âdur ehl-i dil´inde fânüsü

(K 3/13-14)

şem´-i ´izâr-ı ´aks-i sâķī: Şarap sunanın yansıyan yanağının ışığı.Virüp şem´-i ´izâr-ı ´aks-i sâķī reng-i gün-â-
gün

Ḥabâb-ı cām-ı mey meclisde fânüs-ı

müşevveşdür

(G 48/5-6)

şem´-i pertev-fiken: Işık saçan mum.**şem´-i pertev-fiken:-e**

Dest-i nâ-şüste-i nâ-dâna düşen rüşen-dil

Şem´-i pertev-fikene beñzer elinde körün

(G 135/5-6)

şem´-i ruḥ: Sevgilinin ışıldayan yanağı.**şem´-i ruḥuñ:-üñ**

Eyler birişte şem´-i ruḥuñ anı riştevâr

Olmış nigâh-ı dide-i aḥvel dü-tâ´abeğ

(G 20/19-20)

şem´-i sarây-ı ma´rifet: İlim sarayının mumu.**şem´-i sarây-ı ma´rifet:-i:**

Ḥayfâ ki kıldı bir nefes-i serd ile hebâ

Şem´-i sarây-ı ma´rifeti merg-i tüz-dem

(Tb 1/9-10)

şem´-i şeb-ārâ: Geceyi süsleyen ışık.**şem´-i şeb-ārâ:-y, -a**

Nüfüz-ı ḥurremi bir zinde fânüs-ı ḥayâl eyler

Nesimün rişte-i emvâcını şem´-i şeb-ārâya

(K 9/45-46)

şem´-i şu´le-zâ: Alevden doğma mum.**şem´-i şu´le-zâ:-ur**

Bulınmaz dâmeninde ḥâr-ı vahşet vâdî-i aşkuñ

Künâm-ı şîre şem´-i şu´le-zâdur çeşm-i âhûsı

(K 3/41-42)

şem´-i tâb-dâr: Parlak mum.

Hengâm-ı şeb ki meş´ale-efrüz-ı mihr-i yâr

Yağdı derün-ı sîneme bir şem´-i tâb-dâr

(K 12/1-2)

şem´-i tâbiş-efgen: Parlaklığı düşürülmüş mum.**şem´-i tâbiş-efgen:-e**

Cihânda ḥâtır-ı pervâneye ri´âyet iden

Dimez seherde daḥi şem´-i tâbiş-efgene puf

(G 238/7-8)

şemim-i büy-ı gül: Gülün güzel kokusu.

Ḥavâssa âb u tâbî nûkhet-i rüyuñ virür yoḥsa

Şemim-i büy-ı gül düş-ı dimâğa bârdur sensüz

(G 102/13-14)

şems: Sevḥ.**şems:-üñ**

Olur hem-vâre maẓhar kîmyâ-yı feyzine şemsün

Ki ḥâl-i çillesinde şubḥa dek şeb-gîr ider meh-

tâb

(G 7/11-12)

şems ü kamer: Güneş ve ay.

Tāze dellāk olıcağ ħalvet-i ħāşşa reh-ber
İtdi bir burecda güyā ki kırān **şems ü kamer**
(Msd 3/19-20)

Ey nādire-fenn ħāmeyı aldıkça ele
Levhin saña lāyık ki şuna **şems ü kamer**
(R 12/1-2)

şems: Güneş şeklinde yapılan işleme resim.

şemse:-si, -n, -e
Lāyık oldur o mehūn ħatt-ı şu 'ā-ı enzār
Ola kerakesinūn **şemsesine** rişte-i tār
(Msd 4/29-30)

şemse:-dür
Ma'î kerrākesi şırtında sipihrūn taşlar
Şemsedür mihr ile meh kavs-i kuzah aña şerit
(G 17/11-12)

şemşir: Kılıç.

Nigāh-ı düşmeni yek-nażarda bî-tevaqquf
Mişāl-i zūlf-i bütān tār tār ider **şemşir**
(K 6/79-80)

Teveccüh-i eşer-i baht-ı vājgünümudan
Serümde sāye-i bāl-i Hümā olur **şemşir**
(K 6/147-148)

şemşir:-üñ
Cihānı böyle helāk eylemezdi **şemşirüñ**
Eger ki resmini ebrūdan almasa seyyāf
(G 128/13-14)

şemşir-i ebrüvān-ı beyān: Kaşların kılıç kadar etkili ifadesi.

şemşir-i ebrüvān-ı beyān:-ı, -n, -da
Şemşir-i ebrüvān-ı beyānında mışra'ı
Meclisde dil-ber 'āşıka çarbü'l-mesel yapar
(G 45/7-8)

şemşir-i kahr: Üstün gelen kılıç.

şemşir-i kahr:-u, -ñ, -la
Eyledüñ **şemşir-i kahrūnla** beni āzürde-ħāl
Umarum senden cüdā ola hayāl
(Ş 2/5-6)

şemşir-i nıgeh: Bakış kılıcı.

şemşir-i nıgeh:-le
Bu demlerde 'aceb mi pışvā-yı reh-zenān olsa
O düzd-i ğamze **şemşir-i nıgehle** çok göñül
çalmış
(G 113/9-10)

şemşir-i pāk: Temiz kılıç.

Şemşir-i pāk tıre-niyām içredür Belig
İtmez kabā-yı atlası rind-i cihān kabül
(G 144/17-18)

şemşir-i şab'ı pāk: Temiz yaratılış kılıcı.

Ĥakkā ki virdi merkez-i meydān-ı nazmda
Şemşir-i şab'ı pāküme tüz şer-feşān-ı 'ilm
(K 10/107-108)

şemşir-i tız-ser: Ucu keskin kılıç.

Şemşir-i tız-ser gibi çeşmüm dü-nīm ider
İtsem eger ki bāliş-i zer-düza ittikā
(K 2/69-70)

şem' veş: Mum misali.

Ĥayālī **şem' veş** táb-efgen oldı ol bütüñ likin
Bu eşnā 'da ħarım-i sineden bir dem nefes
gitmez
(G 94/29-30)

şengerf-i la'l-süde ol: Dudak sürülmüş boya olmak.

şengerf-i la'l-süde ol:-up
Tāk-ı sipenc-i ħātırā yazdım maĥabbetüñ
Şengerf-i la'l-süde olup ĥāk-i Kerbelā
(K 2/145-146)

ser': Tehlike, bela, felaket.

şer'e:-e
Yā Rab anı kıl vāşıl-ı ser-menzil-i maķşüd
Her kim ki ide **şer'e** ri'āyet sünen üzre
(K 185/7-8)

şerār: Kıvılcım.

şerār:-e
Dilden **şerāre** dāmen-i 'arşı tıtınca ben
Emvāc-ı āhumı felege süllem eyledüm
(G 152/11-12)

şerār-ı āh: Āh kıvılcımı.

Gelsün ĥurūşa küre-i Ĥaddādveş derün
Yansun **şerār-ı āh** ile kāşāne-i cihān
(Tb 1/57-58)

Gelsün ĥurūşa küre-i Ĥaddādveş derün
Yansun **şerār-ı āh** ile kāşāne-i cihān
(Tb 1/57-58)

şerār-ı āh:-u, -m, -ı

Yāķup cism-i nizārum bî-sebeb kânün-ı
miĥnetde
Şerār-ı āhumı peyveste kıldı çarĥ-ı vālāya
(K 9/65-66)

şerār-ı cān-süz: Yürek yakan kıvılcım.

Ĥalkā-i rişte-i āhumla **şerār-ı cān-süz**
Ma'bed-i dilde şurur sübĥa-i mercānumdur
(G 50/17-18)

şerār-ı noķta: Nokta şeklinde olan kıvılcım.

Şerār-ı noķta düd-ālüd u rengin-i nazm āteş
Bu şi'ri levĥ-i āhen üzre yaz divānce kağıtdur
(G 43/11-12)

şerbet: Tatlı içecek.

şerbet:-le
Naĥl-i dil-keşte olan emrüdı bildüñ mi nedir
Şekkeri **şerbetle** leb-ber-leb zümürüd gözedür
(Mf 56/1-2)

- şerbet:-i, -n**
Nice hüm-hänenün biz **şerbetin** nüş eyledük
ammâ
Hele pîr-i muğânun başka halet var kedüsında
(G 183/7-8)
- şerbet-i nüş: Şerbet içme.**
Âkıbet kendüye zehr-âbe olur **şerbet-i nüş**
Her kimün hoşsa derünında gam-ı tākāt-i nüş
(G 110/13-14)
- şeref: Manevî yükseklik, ululuk.**
Şeref kesb eyleyüp firūzî-i vaşf-ı cemilünden
Olur tūmār-ı nazmım rüzgāruñ hırz-ı bāzūsı
(K 3/55-56)
- Şeref** kesb eyleyelden hāk-būs-ı āsitānuñdan
İder dā'im tevāzu' dāmene çāk-ı giribānum
(K 8/3-4)
- şeref-dāde-i kadem ol: Uğurunun şeref vermesi.**
şeref-dāde-i kadem ol:-dı
Oldı o bülbül-i çemenistān-ı rahmetün
Pervāz-ı irtihālî **şeref-dāde-i kadem**
(Tb 1/11-12)
- şeref-i rağbet-i bünyād-ı halil: Halil'in esas isteğinin şerfi.**
Buldi yümn ile bu kaşr-ı 'ālî
Şeref-i rağbet-i bünyād-ı Halil
(T 20/5-6)
- şeref-i silsile-i düde-i cengiz hānî: Cengiz Han Kavmi'nin soyunun şerfi.**
Merhabā ey eger-i mevhibe-i Rabbānî
Şeref-i silsile-i düde-i Cengiz Hānî
(G 219/1-2)
- şeref-māye: Şeref esash.**
şeref-māye:-si, -dir
Zîr-i destāna **şeref-māyesidir** lütf-ı kibār
Kadehün elden ele gezmesi mīnādandur
(Mf 55/1-2)
- şerefyāb ol: Şeref bulmak.**
şerefyāb ol:-sa
Şerefyāb olsa bir kāşāne envār-ı cebininden
İder şefkat-nigāhı dīde-i revzen ehıbbāya
(K 9/53-54)
- şerer: Kıvılcım.**
Çenan der gerden-e şāfeş nomāyed reng-e her
toğî
Ke pendari **şerer** der şīşe-ye fānūs-e tayyār est
(G 242/7-8)
- Gelse fānūsda **şerer** gibidür
Bu mūnevver maqāma mihr ile māh
(T 12/9-10)
- şerer:-dür**
Tennür-ı dilün āteşi rengin suhanumdur
Her dāne nokta dūd ile endüde **şererdür**
(G 77/9-10)
- şerer id: Ateş etmek.**
şerer id:-er
Taħammül eyleyemez ta'na teng-i havşala-kān
Tolı tūfengi hemān bir **şerer** pür-āteş **ider**
(Mf 9/1-2)
- şerer-fiken: Işık saçan.**
Ey şeb-çerāğ-ı şu'le ber-endāz-ı encümen
Berķ-i sitemle hürmen-ı çarħa **şerer-fiken**
(G 164/1-2)
- şer-feşān-ı 'ilm: Fenalık saçan ilim.**
Hākā ki virdi merkez-i meydān-ı nazmda
Şemşir-i tab'ı pāküme tiz **şer-feşān-ı 'ilm**
(K 10/107-108)
- şerha: Yarık.**
Ben ol deryā-yı pür-şurum ki tūfān-gāh-ı
sinemde
Ki her bir **şerħa** mevc ü her ħabābı dāğ-ı
cānumdur
(G 230/3-4)
- şerħalar çek: Yaralar çekmek.**
şerħalar çek:-il, -üp
Sinemde **şerħalar çekilüp** tīg-i ğadr ile
Oldı şahāyif-i raqam-ı maşar-ı 'anā
(K 2/73-74)
- şerħ-i bāb-ı ħüsn: Güzellik bölümünün açıklama.**
şerħ-i bāb-ı ħüsn:-i
Yazup kilik-i kaza ol meh-cebinün beyt-i ebrüsün
Nice sığdurdı **şerħ-i bāb-ı ħüsni** iki mışra'da
(G 173/11-12)
- şerħ-i ħāssa-i tütü: Sürmenin özelliklerinden bahsetmek.**
şerħ-i ħāssa-i tütü:-yā
Ağyāra hāk-i rāhuñı vaşf eylemez gönül
A' māya **şerħ-i ħāssa-i tütüyā** 'abeş
(G 20/23-24)
- şerit: Dar, uzun parça ve özellikle dokuma ya da kumaş parçası.**
Ma'î kerrākesi şirtında sipihruñ taşlar
Şemsedür mihr ile meh kavs-i kuzah āña **şerit**
(G 17/11-12)
- şerit:-ler**
Teng-i vaşlı yanılıp çözme çıkar hicrānı
Bār olur ħātırā kim soñra **şeritler** anı
(Msd 4/25-26)
- serm: Utanma.**
Gird-āb olurdu şu'le-i cevvalē **serm** ile
Görse taleble gerdiş-i ser-germüm āşikār
(K 12/63-64)

şerm ol: Utanmak.**şerm ol:-maz**Pāk-bāz 'āşık u ma'şukda hıç **şerm olmaz**

Şem'-i bezmi 'ālenen sīneye pervāne çeker

(G 81/5-6)

şermende id: Utandırarak.**şermende id:-er**

Āşaf-ı şānī kerem ma'din-i Aḥmed Paşa

Cüdi **şermende ider** ḥātem-i şāhib-himemi

(K 7/27-28)

şermende-i ihsān id: Utandırarak başışlamak.**şermende-i ihsān id:-er**Tegāfūl gösterüp **şermende-i ihsān ider** yoḥsa

'Aduvden merd olan fırsat deminde intikām

almaz

(G 88/5-6)

şerm-i güneh: Günahdan utanma.**şerm-i güneh:-dür**Beni rüz-i ecel **şerm-i günehdür** zār iden yoḥsa

Reg-i tār-ı nefesālūde-i bāng-i şikest olmaz

(G 86/3-4)

şermsār it: Mahcup etmek.**şermsār it:-dig, -i, -n, -den**

Bu ṭayy itdi sehā tūmārını meydān-ı himmetde

Cihānda Ḥātem-i Ṭayy **itdiginden şermsār**

olsun

(T 2/5-6)

şerze-i şīr-i ücem: Sık ağaçlık yerlerdeki aslanın**kudurması.****şerze-i şīr-i ücem:-i**

Tābiş-i tūgini der-pençe dem-i heycāda

Görse teb-lerze ṭatar **şerze-i şīr-i ücemi**

(K 7/29-30)

şeş cihāt: Dünva.Ḥüsn ile pür olsa eger **şeş cihāt**

Böyle bir āfet-i şeş ü ya penc olur

(G 67/7-8)

şeş-der-i evrāk: Dünvanın yaprakları.**şeş-der-i evrāk:-a**Düşmeyor naķş 'aceb **şeş-der-i evrāka** Belig

Beyt şeş oldı bu nā-dīde meşari'de dü-şeş

(G 109/11-12)

sevher: Koca.**sevher:-i, -n, -i**Semmi-kātülle nice **sevherini** itdi helāk

Yine bu pīre-zen-i dehr-i denī kalmaz tūl

(G 143/15-16)

sevher-keş-i le'im: Alçak akılsız es.**sevher-keş-i le'im:-i**Ne medḥ idersin o **sevher-keş-i le'im** ḥarīf

Yeter bu pīre-zen-i dehr-i dūnī söyleme tuf

(G 238/9-10)

sevķ: Gönül mevli, arzu.Almış elinde **sevķ** ile yüz biñ 'aşāsı var

Bir cevherim ki toḥm-ı fūrūzān-ı 'Ādemüm

(Th 1/15-16)

Şeh-levendāne kesüm **sevķ** ile hengām-ı seḥer

Semt-i dükkāna ḥıram itdi o şūḥ-ı berber

(Msd 2/1-2)

Elḥān-ı çeng-zā ile āgāz idüp sürüd

Olmış felekde **sevķ** ile Zühre gāzel-serā

(K 2/13-14)

Elinde ḥāme-i zerrini Mevlānā-yı Rūmī-veş

Gice aşār-ı Şemsi **sevķ** ile tanzīr ider meh-tāb

(G 7/9-10)

Yād eyledikçe 'arız-ı āl-i Mehemmedi

Seyr eyle **sevķ** ile gül-i ruḥsār-ı Aḥmedi

(Mf 21/1-2)

Nāz ile seyr eylese saḥnında mānend-i nesim

Cüş ider deryā gibi **sevķ** ile mevc-i büriyā

(T 28/21-22)

Gāh peymāne vü geh sübḥa-i şad-dāne çeker

Zāhidi **sevķ** ile gör dem çeker ammā ne çeker

(G 81/1-2)

Leyli vü şāna **sevķ** ile Mecnūn olup bu şeb

İtdi fetile müyina mıkrāzı şāne şem'

(G 122/7-8)

Leyli vü şāna **sevķ** ile Mecnūn olup bu şeb

İtdi fetile müyina mıkrāzı şāne şem'

(G 122/7-8)

Eger an ser u reğbet ber kenār-e cüybār est

Behem āyed do leb ez **sevķ** būs-e maksadaş cü

rā

(G 243/7-8)

Ṭarz-ı dil-keşle ser-āgāz idicek nazma Belig

Şevķ ile bezme nişār eyle Şüreyyā 'ıķduñ

(G 139/9-10)

sevķ:-i, -y, -le

Gök ḥırķa geyüp tekye-i 'aşķında nüh-eḥlāk

Olmış ezeli **sevķiyle** abdāl-ı Muhammed

(K 1/15-16)

sevķ:-ü, -m, -de

O ser-gerdāniyem ben vād-i 'aşķuñla

sevķümden

Eşeddür gerdiş-i cevvaleden ṭavķ-ı girībānum

(K 8/13-14)

sevķ:-t, -n, -danKemāl-i ḥüsn-i ḥaṭ-ı la'l-i yāra **sevķından**

Boyandı ḥasret ile kıpkızıl kāna yāķūt

(G 19/5-6)

şevk:-den

Bî-muharrrik anı âgûşına alduqça revâ **Şevkden**
cünbiş ide nâz ile gehvâre-i sîm

(T 22/7-8)

şevk:-i

Hezârî söyleden yâ âşiyân **şevki** yâ beyzîdür
Beni güyâ iden âyîne-i dîdâr-ı Feyzîdir

(Mf 24/1-2)

şevk:-i, -n, -e

Bahâr **şevkine** çıkmış gül-i sefid degül
Dem-i seherde köpük kuşdı her şecer her şâh

(G 28/3-4)

şevk:-ü, -m, -den

Meger ki cüşiş-i pür-tâb-ı meyle **şevkümden**
İdem bu târem-i vahşet-serâydan pervâz

(G 89/7-8)

şevk:-i, -n, -den

Şüret-i dil-keşle okundukça bu nev-nazm Belîğ
İtse **şevkınden** seza hayl-i suhan-sencân rakş

(G 114/17-18)

Açılmaz gönca-i bahtum Belîgâ yoşsa

şevkınden

Ğazel-hvânlıkda tab'um elken eyler bülbül-i
zârî

(G 217/17-18)

şevk:-i, -n, -dan

Şaf-ı müjgân-ı yârî der-hayâl itdükke **şevkıdan**
Reg-i dil cünbiş eyler kılsa yüz biñ nişter
altında

(G 190/7-8)

şevk:-i, -n, -den

Belîgâ lâle-i nu'mânî yâd itdükke **şevkınden**
Bu rengîn nazmı itsün zîb-i destâr ol melek-sîmâ

(G 229/13-14)

şevket: Şevket-i Buharî.

Fikr-i Şâ'ib ile dîvâna eger virse nizâm
Kul ider kendüye dil **Şevket** ile Muhteşemi

(K 7/61-62)

şevket:-le

Şevketle re'y-i Şâ'ibüm 'Örfiye mişl idüp
Buldı nizâmı memleket-i şâ'irân-ı 'ilm

(K 10/109-110)

şevketâne: Şevket tarzında.

Nizâmı buldururdu **Şevketâne** nazmuma 'Urfî
Eger kim re'y-i Şâ'ib Tâlib olsa lutf-ı ma'nâyâ

(K 9/93-94)

Bu **Şevketâne** hayâlât ile dil-i Şâ'ib
Revân-ı 'Urfî-i şîrin-kelemlî eyledi şâd

(K 11/107-108)

şevket-hayâl: Şevket'in hayatı.

Bir rübâ'idür ki hüsn-i hatt ile **Şevket-hayâl**
Şafha-i rüyında ol kaşlarla hatt-ı la'l-i yâr

(Ş 1/7-8)

şevk-i dil: Gönül coşkusı.**şevk-i dil:-ü, -ñ, -den**

Bî-rüşeni **şevk-i dilünden** şekam olur
Kâh-ı vücüd-i cevher-i evvelde cân-ı 'ilm

(K 10/51-52)

şevk-i ğubâr-ı küy: Köyünün tozunun arzusu.**şevk-i ğubâr-ı küy:-ı**

Şevk-i ğubâr-ı küyü ider mîl-i sürmeyi
Çüb-ı 'aşâ-yı merdümek-i âhû-yı Tatar

(K 12/117-118)

şevk-i icrâ-yı şabâ: Sabah rüzgarının esme arzusu.

Şevk-i icrâ-yı şabâ la'l ile şiphr-i bennâ
Kıldı şâhâne bu evvânı bu resm üzre binâ

(T 21/1-2)

şevk-i işrâb-ı güher-sencân-ı fazluında id: İyilik ölçenlerin kapalı surette anlatmasını istemek.**şevk-i işrâb-ı güher-sencân-ı fazluında id:-er****Şevk-i işrâb-ı güher-sencân-ı fazluında ider**

Esbüne Rûhü'l-kudüs çeşmin rikâb-ı şu'le-tâb

(Kt 2/9-10)

şevk-i ma'nâ: Anlam arzusu.

Anuñ kim **şevk-i ma'nâ** olmaya tab'ında cüş-
âver

Belîgâ neş'e-dâr-ı bâde-i bezm-i elest olmaz

(G 86/11-12)

şevk-i nesîm-i küy: Sevginin rüzgarının arzusu.**şevk-i nesîm-i küy:-u, -ñ****Şevk-i nesîm-i küyuñ** ile gird-bâd-veş

Gıtdi ğubâr-ı ten dönerek lâ-mekâna dek

(G 137/5-6)

şevk-i nesîm-i yâr: Sevginin rüzgarının arzusu.**Şevk-i nesîm-i yâr** ile mânend-i gird-bâd

Âyende ben bu vâdî-i 'aşka revende ben

(G 167/11-12)

şevk-i ni'met: Refahlık arzusu.**şevk-i ni'met:-le**

Hırş-ı bî-hengâmı seyrân eyle kim itmektüdür

Şevk-i ni'metle dehân-ı pîrde dendân rakş

(G 114/7-8)

şevk-i suhan: Söz arzusu.**şevk-i suhan:-la****Şevk-i suhanla** maħlaş-ı ehl-i hüner gibi

Biz müttekâ-yı beyt-resâyâ tayanmışuz

(G 104/15-16)

şevk-i fîşe: Külengin meyli.**şevk-i fîşe:-m**

Şevk-i fîšem leb-i bām-ı sarāy-ı 'ālī

İtdi Zāl-i felekūñ kıddini ḥasretle dü-tā

(T 21/27-28)

şevk-i ümmîd-i der-ağuş: Kucaklama ümidinin arzusu.

Tâbiş-i gerden-i billürü ile derledi cām

Şevk-i ümmîd-i der-ağuş ile kızdı ḥammām

(Msd 3/5-6)

sev: Nesne.

Sākī ta'allül eyleme gel yoḥsa ḥumda şey

Besdür lebūñle ḥāl-i ruḥun bezme nuḳl ü mey

(Tb 2/121-122)

şey:-e

Mikdār ḥacet olsa eger şeye i'tibār

Olurdi cān gibi nemek ey dil girān-bahā

(Mf 27/1-2)

Her şey biter ammā ki fenā bağında

Şad-bār ekerüm toḥm-ı murādım bitmez

(R 2/3-4)

sevḥ: İhtivar, pir.

Hoşā cāy-ı nişimengāh-ı erbāb-ı zarāfet kim

Pesend-ārāy-ı rağbet-efgenidür şeyḥ ile şābuñ

(T 25/1-2)

2. Tarikatta müridlerin reisi.

Çekerek ḥalka-i tevhîde perî-rūları şeyḥ

'Ākıbet öyle za'îf oldı ki bir hū çekemez

(Mf 32/1-2)

sevḥ 'ömer: Yardımları ile nam salmış bir kişidir.

Pişvā-yı reh-neverdān-ı ṭarîk-i Mevlevî

Şeyḥ 'Ömer kim dest-i tecrîdinde kân bir kabza

ḥāk

(T 19/1-2)

şeyḥ-i sālūs: Riyakar şeyḥ.

Kıapılır bātıl olan sözlere şeyḥ-i sālūs

Hoş gelür berhemenuñ gūşına bāng-i nākūs

(G 107/1-2)

şeyḥ-i sālūs:-ı

Gedā-yı kâse-lis-i ḥvān-ı vaşluñ şeyḥ-i sālūsı

İder tā ḥaşr olunca rûze-düşmen vaşf-ı la'lūñle

(K 3/31-32)

şeyḥ-i şehri: Şehrin yaşlısı.

Meclisde şeyḥ-i şehri bugün ol şeker-lebūñ

Şordum kelām-ı telḥ ile bozmuş 'akîdesin

(G 162/7-8)

Ey büt-resîde tenciye minnet ne şeyḥ-i şehri

Ābā okursa bir nefes-i serd ile tonar

(G 235/7-8)

sev'-i vahid: Tek sev.

Şev'-i vahid gibidür bu gam u şādī-i cihān

Lezzet-i nūş ile tev'em gibidür zahmet-i niş

(G 110/11-12)

şeytānuñ kıç ayağı: Çok akıllı ve yaramaz (çocuk).

şeytānuñ kıç ayağı:--dır

Kıç ayağıdır o ağyār-ı denî şeytānuñ

Naqşı yok destgeh-i ḥilede hergiz anuñ

(Msd 5/37-38)

şi'ār id: İşaret etmek.**şi'ār id:-er**

Tār-ı nigāha 'ārızı üzre dem-i ḥicāb

Reng-i perende zemzeme-i bāl ider şi'ār

(K 12/33-34)

şiddet: Zorluk, sıkıntı.**şiddetle:-le**

Degül mevc cüş idüp mevc-i şafā-rüy-ı dil-ārāya

Siyeh-reng oldığı şiddetle āşār-ı teşādümdür

(G 58/11-12)

şiddet-i sermā: Kışın şiddeti.

Cihānda tā ki ebed muktezā-yı hikmet ile

Şitāda şiddet-i sermā sayfda germädür

(K 5/83-84)

O rütbe şiddet-i sermā cihānı kapladı kim

Mişāl-i dāne-i gevher sitāre buzlandı

(G 215/3-4)

şigüfezār-ı ruh: Çiçek bahçesi vanak.**şigüfezār-ı ruh:-ı, -n, -da**

O şüh-ı muğ-beçenüñ ḥāl-i üzre müy-ı siyāh

Şigüfezār-ı ruḥında beḥür-ı Meryemdür

(G 66/3-4)

şigüfte: Çiçek.

Kulak tüt bağbān-ı 'aşka ey gül diñlemeklik yap

Şigüfte dāğlarla sînemi ra'nā çiçeklik yap

(G 10/1-2)

şihāb-ı surh: Kırmızı akan yıldız.

Bağmaz sitāre ḥāl-i dil-i zāruma Belîğ

Bilmem gözine mîl mi çekdi şihāb-ı surḥ

(G 29/11-12)

şikāf evle: Yarmak.**şikāf evle:-r**

Eyler varakda sîne-i meddi elf şikāf

Tutma şakın efendi siper tîr-i āhuma

(G 192/15-16)

şikār: 1. Av.**şikār:-ı**

Bu mülk-i 'āriyetde kimüñ kār u bārı var

Bir bāzdur ki beftere almış şikārı var

(G 73/1-2)

- 2. Sevgili.**
şikâr:-a
 Kıpıldı dîde-i maḥcûb-ı yâre mürğ-ı niyâz
 Ki çeşm-i dühte-pervâz ider **şikâra** bu bâz
 (G 90/1-2)
- şikâr id: Av etmek.**
şikâr id:-er
 ‘Adli ‘inâyet itse nigeḥ-dâr olup **ider**
 Cây-ı ḥamâmi dîde-i şâhin-i cân **şikâr**
 (K 12/105-106)
- şikârî-i devende: Seyyahların rızkı.**
 Resendür medd-i iḥsân u kerem ḥuddâm-ı
 mîrâna
Şikârî-i devende şaydgâha bî-meres gitmez
 (G 94/17-18)
- şikâyet: Sızlanma, yakınma.**
şikâyet:-i
 Ey âşaf-ı zamâne felekden **şikâyeti**
 İtsem ‘aceb mi dergeh-i ‘adlünde bî-ḥicâb
 (Kt 10/1-2)
- şikâyet eyle: Yakınmak.**
şikâyet eyle:-mez
 Taḥammül kâr-ı merdândur Belîgâ
Şikâyet eylemez âşık felekden
 (G 160/9-10)
- şikâyet it: Sızlanmak, yakınmak.**
şikâyet it:-se
Şikâyet nâ-be-câdur **itse** der-bânından ‘âşık kim
 Ḥarîm-i yâre cennet didi cennetde ‘azâb olmaz
 (G 87/11-12)
- şiken: Kıvrım, büküm.**
 Zencîr-i zülf-i ḥam-be-ḥam-ı yâra bestedir
 Her bir girihde şad-dil ü her bir **şikende** cân
 (G 156/3-4)
- şikenc-i târ:-ı, -n, -dan**
 Alur diyü dil-i zârî **şikenc-i târından**
 Tutar bu ḥavf ile geh şâne pençesin gîsü
 (G 171/9-10)
- şikenc-i zülf-i perîşân-ı yâr: Dağmık saçın kıvrımı.**
şikenc-i zülf-i perîşân-ı yâr:-a
 Görince vehle-i ülâda bağbân ne distün
Şikenc-i zülf-i perîşân-ı yâra sünbül dir
 (G 72/3-4)
- şikest eyle: Kırmak.**
şikest eyle:-r
Şikest eyler ser-â-pâ nâḥun-ı tedbîrin ağıyârûñ
 O şüḥuñ cânuma piçidedür cisminde her müyü
 (G 210/9-10)
- şikest it: Kırmak.**
şikest it:-di
 Gül-i taşvîrinün bûy-efgen-i eltâf-ı cân-baḥşı
Şikest itdi meşâm-ı dilde ḳadrin ‘anber-i nâbuñ
 (T 25/7-8)
- şikest ol: Kırılmak.**
şikest ol:-maz
 Ḥaşre dek âyîne ḥursa ḥod-be-ḥod **olmaz şikest**
 Bir zamân mir ‘ât-i dil kendi kırılmaz el kırar
 (G 75/5-6)
- Kırar mest-i mey-i ḡaflet olanlar şîşe-i kalbûñ
Şikest olmaz bu ‘işret-ḥânedede peymâne yoḡdur
 yoḡ
 (G 132/9-10)
- şikest ol:-mış**
 Ne bilsün merdüm-i sencîde ḳadrin çarḫ-ı dün-
 perver
Şikest olmuş ḥadeng-i âh ile keff-i terâzûsı
 (K 3/43-44)
- Feylesofânûñ **şikest olmuş** bütün nâḥunları
 Ḥall ü ‘akd-ı kâr-ı devlet hep yed-i rüşvetdedür
 (G 64/9-10)
- şikest ol:-sa**
 Dil-i şad-pâre ne mümkün ki ola cây-ı ḡaraş
 Dökilüp şîşe **şikest olsa** Belîgâ sîm-âb
 (G 117/11-12)
- şikeste: Kırılmış, incinmiş.**
Şikeste itdi heyülâyı ḥab‘umı taḳdîr
 Bu hey‘et üzre ḳabul itmeye hünerde nazîr
 (K 6/161-162)
- O şüḫ-ı ‘arbede-ârâ ki tîḡ ü ḥançerinüñ
Şikeste cevheridür mevc-i ḥün-i ehl-i vedâd
 (K 11/15-16)
- şikeste eyle: Kırmak.**
şikeste eyle:-r
 Kalmaz bu zîr-i çarḫda herkes olur hebâ
Eyler şikeste dâneleri devr-i âsiyâ
 (K 2/55-56)
- şikeste kııl: Kırmak.**
şikeste kııl:-di
Ḳıldı şikeste mevc-i hevâ fülk-i ḥâ‘atüm
 Deryâ-yı peñn-i cürme düşüp eylersüm şinâ
 (K 2/49-50)
- şikeste ol: Kırılmak.**
şikeste ol:-mış
Olmuş şikeste keffe-i mîzân ḳadr-senc
 Bu çâr-sûda şimdi bilinmez ḳadir nedir
 (G 79/13-14)
- şikeste ol:-sa**
 Farḳum **şikeste olsa** misâl-i ser-i ḥabâb
 Ḳılmam o demde kâse-i faḡfürveş şadâ
 (K 2/103-104)
- Dil-i şuḥanver ‘aceb mi **şikeste olsa** Belîḡ
 Ki nüşhada varâḳ-ı münteḥab şikeste olur
 (G 232/11-12)

- şikeste ol:-ur**
Görince ol mehi reng-i ruḥum **şikeste olur**
Gülüda nağme-i ḥurde şikeste-beste olur
(G 232/1-2)
- Dil-i suḥanver 'aceb mi şikeste olsa Belîğ
Ki nüşhada varak-ı münteḥab **şikeste olur**
(G 232/11-12)
- şikeste-beste ol: Kırık dökük, paramparça olmak.**
şikeste-beste ol:-ur
Görince ol mehi reng-i ruḥum şikeste olur
Gülüda nağme-i ḥurde **şikeste-beste olur**
(G 232/1-2)
- şikeste-cünbîş: İncinmiş hareket.**
Şikeste-cünbîş ile ḳaddi üzre lerze-fiken
Mişâl-i mevce-i seyl-âb mevce-i târ-ı ḥarîr
(K 6/9-10)
- şikeste-dil eyle: Gönlü kırık etmek.**
şikeste-dil eyle:-r
Beni **şikeste-dil eyler** mi bî-sebeb ol şüh
Ḥudûş-i fitneye dâ'im rakîb olur bâ'îş
(G 21/5-6)
- şikeste-gülü fârisân-ı ehl-i fesâd: Fesatlık binicilerinin incinmiş boğazı.**
Olur gubâr-ı semendiyle sürme ḥurde-mişâl
Nefes **şikeste-gülü fârisân-ı ehl-i fesâd**
(K 11/53-54)
- şikeste-zebân ol: Dili bozulmak.**
şikeste-zebân ol:-ur
Olur şikeste-zebân 'arşa-gâh-ı rezminde
Leb-i niyâmdan itse eger şudûr kec ü mec
(K 1/7-8)
- şikest-i ḳubbe-i cām-ı ḥabâb: Su kabarcığı olan şişenin tepesindeki inilti.**
şikest-i ḳubbe-i cām-ı ḥabâb:-uñ
Bu deryâ-yı fenâdan rıḥlet emvâc-ı müş'irdür
Şikest-i ḳubbe-i cām-ı ḥabâbuñ nâle-i kûsı
(K 3/27-28)
- şikest-i zemzeme-i reng-i 'arîz: Yanaktaki allığın bozulması.**
şikest-i zemzeme-i reng-i 'arîz:-ı
Dem-i ḥicâb o mehûñ gûş ider letâfetden
Şikest-i zemzeme-i reng-i 'arîzi dilşâd
(K 11/11-12)
- şimdi: İçinde bulunulan zamanda, bu anda, el'an.**
Yârân-ı 'aşrı **şimdi** bilen nâ-ümid olur
Ḥacet deminde her birisi nâ-be-dîd olur
(Tb 2/105-106)
- Mülk-i 'ademde cânına urmaz mı **şimdi** key
Ḥürmetle ḥutsa cām-ı şarâbı al üzre gey
(Tb 2/123-124)
- Bir sebze-i nâ-yâb-ı maḥabbet varmış
Bu şüre gönüllerde o **şimdi** bitmez
(R 3/3-4)
- Senüñle neş'e-zây-ı bezm iken bintü'l-'ineb
şimdi
Ḥabâb-âsâ hevâ-âbisten oldu cām-ı ma'kûsı
(K 3/33-34)
- Bakılsa dîde-i im'ân ile mir'ât-i inşâfa
Benüm **şimdi** cihânuñ rûḥ-ı ḫûḫ-ı suḥan-gûsı
(K 3/69-70)
- Belîğ-i zâra bu inşâ-yı kıḫ'adan **şimdi**
Du'â-yı devlet-i Maḳşûd Girây'dur maḳşûd
(Kt 4/9-10)
- Ḥarâb eyler anı mânend-i seyl âmed-şud-ı
merdüm
Sevâd-ı künc-i 'uzlet olsa **şimdi** lâne-i 'Anḳâ
(G 6/5-6)
- Dest-i aḥbâbda gâḥice görürdün evvel
Şimdi dükkânçe-i şarrâfda görmem diremi
(K 7/19-20)
- Ḥayâl-i nazm-ı bâriküm yanında **şimdi** lâyıḳdur
Mücessemdür dinilse mevce-i bûy-ı verd-i
ḥamrâya
(K 9/83-84)
- Destümde gürz-i Kāvusî-i kilik-i bî-amân
Şimdi bu 'arşagehde benüm Ḳahramân-ı 'ilm
(K 10/99-100)
- Demdür ki **şimdi** şâhid-i mâ-fi'z-zamîrümü
Bürḳâ'-güsiste eyleye kilik-i beyân-ı 'ilm
(K 10/113-114)
- Şimdi** efendi sen var iken rüzgârda
Lâyıḳ ola mı bî-ser ü pâ düstân-ı 'ilm
(K 10/121-122)
- Sezâdur cünbiş itse ḥod-be-ḥod **şimdi**
şafâsından
Alup âğûşa ol sîmîn-tenî gehvâre-i zerrîn
(T 11/11-12)
- Ta'bir-i levne bâ'îş olurken fûrûğ-ı mâḥ
Pâ-mâl-i eşheb-i elemüm **şimdi** sâye-dâr
(K 12/57-58)
- Sensin Belîğ **şimdi** bu bâğ-ı suḥanda sen
Çeh çeh fezâ-yı nağme-resây-ı dil-i hezâr
(K 12/73-74)
- Geçdi zamân-ı Şevket ü Ḥâkân-ı Ḥusrevî
Şimdi benüm memâlik-i nazm içre şehryâr
(K 12/161-162)
- Yogidi ḥaḳ bu ki hiç ḥüsn-i ḥulkına gâyet
Cihânda **şimdi** bulunmaz aransa öyle vücûd
(T 17/3-4)

Belîğ kôpçasını düşür ağzıñıñ zîrâ
Cihânda **şimdi** geçer müsikî yerine sükût
(G 19/11-12)

Ey nakd-i eşk bārî sen imdâda gel yetiş
Şimdi Belîğ ğam-zedenüñ ħarc-ı rāhı var
(Kt 34/3-4)

İhrâb virdi kendisine ğālibâ duka
Feyzî Efendi başladı **şimdi** tecelluğa
(Mf 45/1-2)

Ĥuceste-menkabe 'Osman Efendi Big kim odur
Cihânda **şimdi** muqadder-şinâs ehl-i hüner
(Kt 47/1-2)

Peyveste oldı kule-i eflâke dūd-ı āh
Sükkân-ı çarĥ **şimdi** zarūrî ider bükâ
(Mf 49/1-2)

Güzeller hüsnî 'arz-ı dîde-i ehl-i şühüd eyler
Bu da 'vâda hayâlüñ **şimdi** işbât-ı vücüd eyler
(G 53/1-2)

Bu şehri dil-ārâyı gören ehl-i başiret
Dünyâda dimez bāğ-ı İrem **şimdi** nihândur
(G 56/3-4)

Hayâl-i dil-berî āzürde eyler kôrkarım **şimdi**
Ĥarîm-i dilde zîrâ suziş-i nâr-ı maĥabbet var
(G 68/5-6)

Olmuş şikeste keffe-i mîzân kâdr-senc
Bu çâr-süda **şimdi** bilinmez kâdir nedir
(G 79/13-14)

O şühî şem'-i bālîn eyledük kâşâne-i ğamda
Meded incitme ey ĥummâ-yı firkat **şimdi** nâ-
ĥoşuz
(G 95/7-8)

Mihr rāzın 'acabâ **şimdi** kimüñ göñline yâr
Tîz-destî ile vaz' itdi mişâl-i geç-bâz
(G 98/7-8)

Fikr-i ālüde gibi dâmeni reh-zenlük idüp
Dîdede **şimdi** hayâlüñ var iken nem gelmez
(G 100/7-8)

Gil-ālüd eylemiş āmed-şud-i ter-dâmenân **şimdi**
Geçilmez pāk-dâmen vādî-i Mecnün
çepellenmiş
(G 112/7-8)

Nukūd-ı cân virirken müşterî bazâr-ı 'aşkında
Meded **şimdi** metâ'-ı vaşlı yârüñ
mübtezellenmiş
(G 112/11-12)

Kırarlar **şimdi** seng-i ta'n ile āyine-i kalbün
Muqaddem ol ĥat-āver ehl-i dilden inkisâr almış
(G 113/5-6)

Birdür güherle genc-i suĥan zîr-i 'arşda
Oldı o gencüñ üstine **şimdi** emîn Belîğ
(G 127/3-4)

Şimdicek dillerde bir efsanedir mihr-i vefâ
Ĥaşık u ma'şukı söyletdük şadâkat bulmadık
(G 133/7-8)

Aĥvâl-i ehl-i dānişe 'ibretle nâzır ol
Dünyâda zillet ister iseñ **şimdi** şâ'ir ol
(G 142/1-2)

Belîğâ bî-niyâzum câme-i müyineden **şimdi**
Zamân-ı ĥatı geldi ĥatıra dildârüñ ürperdüm
(G 153/13-14)

Bilmedüñ kâdrini fevt oldı zamân-ı hüsnüñ
'Arz ider mâtem için **şimdi** siyeh gül perçem
(G 154/3-4)

Hevâ-yı 'aşk ile **şimdi** beyâbân-gerd olan
Mecnün
Hele bir sâye bulsun kendine yelpâzeden geçsün
(G 161/9-10)

Zâhid meger ki görmemiş 'âlemde hüsn ü ān
Gösterdüm anı **şimdi** o vech-i ĥasende ben
(G 167/5-6)

Zebân-ı bendî-i ehl-i suĥanla **şimdi** Belîğ
Ne sihrkâr-ı zamândur bu ĥâme-i cādü
(G 171/13-14)

Tab'-ı Belîge bende-i Hindü-nijâd iken
Şimdi efendi ĥâmeyi kesmiş kitâbete
(G 188/21-22)

Belîğâ **şimdi** mensüh emre beñzer her suĥan-
sâzuñ
Ĥabâb üstindedür deryânuñ ammâ gevher
altında
(G 290/13-14)

Budur maĥbül olan yanında **şimdi** ehl-i 'irfânuñ
Ziyânkâr olmasun bir kimse luĥfa kâdir olmazsa
(G 199/11-12)

Suĥanda Râtıb-ı Ĥaşaf-nazîre **şimdi** Belîğ
Nazîre ĥiç yaĥışur mı bizim lisânumuza
(G 208/17-18)

Bir zamân şâ'ire iĥsan olınurmuş zer ü sîm
Şimdi medĥ ü ğazele cā'ize taĥsîn oldı
(G 224/11-12)

Muqaddem almaz imiş gerçi añı bâde-fürüş
Belîğ **şimdi** ğazel kimse almıyor saña yûf
(G 238/1-12)

şimdicek: Simdi.

Bir alay ipsize yüz virme dükâna irkip
Şimdicek oltanı yutdı tolaşur anda rakîb
(Msd 5/49-50)

Naqd-i dil gâsb eylemiş üftâdeden ol bî-emân
Şimdicek haş şadır oldu anuñ istirdâdına
(G 189/13-14)

Demiri yumşak idi ol büt-i hañçer-dâruñ
Şimdicek kırdı geçürdi bizi keskin oldu
(G 224/7-8)

şin: Elifbâ-yı Osmânînin on besinci harfi. (Ebced hesabında 60 adet itibar olunur).

Dü la'li sürh ile tenvine beñzer ammâ kim
Tekellüm ile dehen nün u şin olur şadır
(K 5/7-8)

şinâ evle: Yüzmek.

şinâ evle:-r, -süm
Kıldı şikeste mevc-i hevâ fülk-i tâ'atüm
Deryâ-yı pehn-i cürme düşüp eylersüm şinâ
(K 2/49-50)

şinâh: Suda yüzme, sebâhet. şinâ-ver suda yüzücü, yüzgeç.

Çâr-dîvâr-ı pür-cilâsında
'Aks ider mevc-i nür içinde şinâh
(T 12/17-18)

Cüş idüp mevc-i şafâ taķında
'Aks ider cünbiş-i mevc üzre şinâh
(T 23/7-8)

şinâver: Yüzücü.

şinâver:-dür
Hayli şalvarlı şinâverdür o ebrûsî kemân
Tîr-i nezzare-i dil-düza yeledür müjgân
(Msd 4/13-14)

şir: Süt.

Hoşdur mezâka bûs-ı leb-i tıfl-ı şir-ıhvâr
Mezc olsa şir ü kând ile helvâ olur lezîz
(G 37/5-6)

Kerd hemüşî reh-zen rûzî feğîr râ
Bî-nâle kuvvet-e cân râ neresed tefl şir râ
(G 240/1-2)

şir: Edebi değeri olan nazımlı ve kafiveli söz.

Mey-i hamrâda olan neş'e-i pür-feyze bedel
Şir ü inşâda hafî rûh-ı revândur ma'nâ
(G 1/19-20)

Bakılsa levh-i tavâmîr-i nazm-ı eslâfa
Bu şir hâtîmede ketb olunmuş imzâdur
(K 5/79-80)

Fârsî şir yapar Rûmda şâ'ir meşelâ
Revişin zâg unıdur kebki iderken taķlîd
(G 31/9-10)

şir:-den
Şa'iri şir rden fark eylemez ebnâ-yı aşr ammâ
Bilür nüzhet-i kemâlât suhanda herkesün zâtın
(K 3/1-2)

Şa'iri şir rden fark itmeyüp âlemde ez-cümle
Çekilmez şiklet-i lâf-ı suhanla hâsîdün bârı
(K 4/61-62)

şir:-i, -m
Mühîbb-i ehl-i hüner İsmâ'îl Ağa-zâde
Belîğ şir rim anuñ cümle dil-pesendidür
(K 5/1-2)

şir:-i
Şerâr-ı nokta dūd-âlūd u rengîni-i nazm âteş
Bu şir ri levh-i âhen üzre yaz divânçe kağıtdur
(G 43/11-12)

Kendi şir ri sâ'irinden mu'teberdür şâ'ire
Şefqâti efvün ider herkes Belîğ evlâdına
(G 189/17-18)

şir:-i, -n, -de
Metin eyler komaz hiç rañne bir üstâd şir rinde
Nice olmaz kişi her rañneye âgâh beytinde
(G 206/9-10)

şir ü inşâ: Şiir ve düzyazı.

şir ü inşâ:-y, -â
Bu rütbe derd ü gam der-kâr iken ğurbetde
sultânım
Nice tab'umda tâb u kudret olsun şir ü inşâyâ
(K 9/79-80)

şir-âşinâ: Bildik şiir.

şir-âşinâ:-y, -î
Degül hicv eylemek şir-âşinâyı medh ider şâ'ir
Ki âzâr eylemez züvvârî şâhib-câh beytinde
(G 206/5-6)

şirâze: Kitap cildini tutan ibrişim.

şirâze:-den
Belîğün nazmını taħrîr için erbâb-ı isti'dâd
Yapılsun nev-be-nev mecmû'alar şirâzededen
geçsün
(G 161/11-12)

şirâze-bend-i deste-i güldür: Gün destesinden bağlanmış ibrişim.

şirâze-bend-i deste-i gül:-dür
Rengîn hayâl-i gülşen-i ma'nâda haţtmuñ
Şirâze-bend-i deste-i güldür keşîdesi
(G 213/13-14)

şirâze-i mevc ol: Düzenli dalganın var olması.

şirâze-i mevc ol:-ma, -sa
Çâk olur cünbiş-i 'aksünle eger cevherden
Şafha-i âyîne olmasa şirâze-i mevc
(G 22/3-4)

şire: Üzüm vesaireden sıkılıp çıkarılan su.

Şirîn-dehân dil-bere dâ'im mezâk olup
Bu tengnâda şire mişâli şıkıldı kând
(G 34/11-12)

şîr-i âb: Suva doymuş kılıç.

Çıkup fevvâreden pür-tâb ider bālāya **şîr-i âb**
Meger kim göñli akdı tāk-ı pür-zîbāsına anuñ
(T 25/9-10)

şîr-i belāgat-eser-i pür-dil: Cesur, etkili, güzel ve yerinde söz söylenen eserin şiiri.

Benüm ol **şîr-i belāgat-eser-i pür-dil** kim
Püç- mağzî-i kalem berç-i neyistānumdur
(G 50/21-22)

şîr-i büt-şiken: Put kırıcı aslan.

Kākül-i dil-berde ārām itse göñlüm vechi var
Böyle **şîr-i büt-şiken** çıkmaz derün-ı pîşeden
(G 159/9-10)

şîr-i ma 'reke-ārā: Savaş alanını süsleyen aslan.

O **şîr-i ma 'reke-ārā** ki rüh-ı a 'dāya
Bağılsa nev-eser-i hānçeri hüveydādūr
(K 5/29-30)

şîr-i mest ol: Kahramanca kendinden geçmek.

şîr-i mest ol: -am
Merdāne-i cünbiş eyleyerek **şîr-i mest olam**
Şāyed ola ki menzil-i maqşūda yol bulam
(Tb 2/59-60)

şîr-i meydān-ı şecā 'at: Yiğitlik meydanının aslanı.

Şîr-i meydān-ı şecā 'at 'Alī Big ibn-i vezîr
Görse reşk eyler idi dāniş ü cüdün Aşaf
(G 130/15-16)

şîr-i muşavver: Resmedilmiş aslan.

İtmez o şüh 'aşık-ı hayrandan ictināb
Şîr-i muşavver āfet-i naḥçîr olur mı hîç
(G 23/5-6)

şî 'r-i nā-mevzūn: Vezinli, düzgün olmayan şiir.

şî 'r-i nā-mevzūn: -ı
Suḥan-sence muzahraf **şî 'r-i nā-mevzūn** 'arż
itmek
Ḥazef vaz' eylemekdür keff-i mizān-ı güher-
sence
(G 200/7-8)

şî 'r-i pākî: Saf şiir.

Gelür ḥurūşa okundıkça zümre-i 'uşşāk
Belîg-i gam-zedenüñ **şî 'r-i pākî** velvedür
(G 51/13-14)

şîr-i vefā: Vefa aslanı.

Nā-gehān oldı tüfeng atmağa táb 'ı meyyāl
Her umūrunda işābet ider ol **şîr-i vefā**
(T 13/23-24)

şîrîn: Tath.

Şîrîn revānın itdi telef nā-murād olup
Ferhād küh-kenlik idüp Bî-sütünda
(Tb 1/33-34)

Perdeden oldı birün āyîne-i sîm-endām
Kışrını atdı ḥarāretle yā **şîrîn** bādām
(Msd 3/11-12)

Görüp āyîne-i tākāt-güdāz-ı tál 'at-i pāküñ
Yine söyletdi **şîrîn** tūtî-i táb 'ı şeker-ḥvārı
(K 4/63-64)

Nücüm-ı şābit ü seyyāre 'ıkd-i tohm-ı ḥanzaldur
Sipihruñ dām-ı tezvîrinde **şîrîn** dāne yokdur yok
(G 132/3-4)

2. Türk müziğinde bir usul olup şeyh Abdülbaki Dede tarafından terkibedilmiştir.

şîrîni: -i
Muṭrib demîde eylese nākür ü **şîrîni**
Güyā ki cism-i mürdeye cānlar ider 'atā
(K 2/33-34)

3. Hüsrev ü Şirin hikayesinin kadın kahramanı Ferhad'ın sevgilisi.

Kām-ı 'aşık bahte merhün olduḡın iş 'ar idüp
Küh-ken **şîrîn** ḥaber virdi dehān-ı tîşeden
(G 159/11-12)

şîrîn-üñ
kahramanı Ferhad'ın sevgilisi.
Başı ne 'aceb Küh-kenüñ taşa tókınsa
Şîrîn 'üñ alup naqşını hep kendüye yondi
(G 221/5-6)

şîrîn muḥallebî ol: Tath muhalebi olmak.

şîrîn muḥallebî ol: -ma, -sa
Tercih iderdi büseñe dil sîb-i ḡabḡabı
Ehl-i mezāka **olmasa şîrîn muḥallebî**
(G 222/1-2)

şîrîn ol: Tath olmak.

şîrîn ol: -maz
Sāye-perver güzelüñ vaşlına meyl itme Belîg
Zîr-i sāye şecerüñ mivesi **şîrîn olmaz**
(G 93/11-12)

şîrîn-beyān-ı belde-i kostantiniyyedür: Kenarın
dilberi nazik de olsa nazenin olmaz. İI Kibar
çevrede yetişmemiş olanlar ne kadar özenseler
de kibarlığın bütün inceliklerini gösteremezler.
Bezm-i ṭarabda saña şeker çiynden Belîg
Şîrîn-beyān-ı belde-i Kostantiniyyedür
(G 65/9-10)

şîrîn-dehān: Tath dilli.

Şîrîn-dehān dil-bere dā 'im mezāk olup
Bu tengnāda şîre mişāli şıkıldı ḡand
(G 34/11-12)

şîrîn-dehen: -ü, -ñ
Āb u táb-ı lebi ḥıfz eyledi **şîrîn-dehenüñ**
Ki ṭurur tāze vü ter şehd içine ḡonsa kirās
(G 106/3-4)

şîrîn-edâ-yı nuţk-ı ma'ânî-pesend eyle: Tatlı dilli söz anlamlarını beğenmek.

şîrîn-edâ-yı nuţk-ı ma'ânî-pesend eyle:-miş, -üm

Şîrîn-edâ-yı nuţk-ı ma'ânî-pesend ile
Hindü-yı kilki eylemişüm tercemân-ı 'ilm
(K 10/83-84)

şîrînî-i püser: Çocuk sevimliliği.

Beñzer mi hüs-n-i duhtere **şîrînî-i püser**
Lezzet virür dimağa birer dürlü her lezîz
(G 36/7-8)

şîrîn-kelimât: Tatlı sözler.

Bu gazelde yine **şîrîn-kelimât** ile Belîğ
Mâ-ğaşal piş-nihâd eyledi aħbâba simât
(G 118/15-16)

şîrînlîk: Güzellik, tatlılık.

Şîrînlîk arturur beñ o ħvân-ı melâhâte
Eylere efendi tu'me-i pâki biber-lezîz
(G 36/3-4)

şîrîn-mezâk-ı ħvân-ı dil: Gönül sofrasından tatlı tatma.

şîrîn-mezâk-ı ħvân-ı dil:-ü, -ñ, -de
Şîrîn-mezâk-ı ħvân-ı dilünde meges gibi
Pervâza geldi tâ'ir-i rûhâniyân-ı 'ilm
(K 10/35-36)

şîrîn-suħan: Tatlı sözlü.

şîrîn-suħan:-ı
Rûze eyyâmı derûnumda ħarâretle Belîğ
Böyle **şîrîn-suħanı** yaptı yoğırdı ħâme
(G194/11-12)

şîşe: Camdan yapılmış, ağız dar uzunca kap.

İki **şîşe** yapışdırmış şanurlar rüyıma ħaccâm
O rûtbe çeşm-i ħasret câm-ı pür-ħün-âbdur
sensüz
(G 101/5-6)

Dil-i şad-pâre ne mümkün ki ola cây-ı ħarâz
Dökilüp **şîşe** şikest olsa Belîğâ sîm-âb
(G 117/11-12)

N'ola dilden gül-âb-ı eşk-i telħüm aksa yek-pâre
Bu **şîşe** pârelendi germî-i nâr-ı firâkından
(G 166/11-12)

şîşe:-de
Ĥayâl-i 'arîzuñ bu çeşm-i ħasret-pîşede güldür
Gözümde 'aks-i zülfüñ **şîşede** bir deste
sünbüldür
(G 78/1-2)

Kim alsa destine ser-mest olur eş'âr-ı rengînüm
Bu elfâz içre ma'nâ **şîşede** şahbâ mıdur bilmem
(G 155/11-12)

şîşe:-den

'Aks-i zülfüñ devr idüp bu çeşm-i ħayret-pîşeden
Tâze turşun koymaduñ bir sünbül alduñ **şîşeden**
(G 159/1-2)

Şu'üd-ı lâ-mekân seyrâna olmaz âsumân mâni'
Fürüg-ı reng-i mey bî-raħne eyler **şîşeden**
pervâz
(Tb 237/7-8)

şîşe çek: Şarap içmek.
Sakî düşer mi meclis-i 'işretde ħam yimek
Derdüñ var ise sînede ħam çekme **şîşe çek**
(Tb 2/111-112)

şîşe çek:-er
'Aşık-ı ħaste-dilüñ bezmine gelse o tabîb
Dem olur ħâtîr için **şîşe** vü peymâne **çek**
(G 81/3-4)

şîşe-bâzî-i ħabâb: Şişelerle hüner gösteren su kabarcığı.

Şîşe-bâzî-i ħabâb ile biraz kurdı oyun
Künc-i ħalvetde görüp şanma o şüĥı mevzün
(Msd 3/27-28)

şîşe-i çeşm: Göz şîşesi.

şîşe-i çeşm:-ü, -ñ, -de
Süzîş-i dilden ider germi-i nezzâre-eşer
İdegör **şîşe-i çeşmünde** şu'ân tenkîs
(G 105/11-12)

şîşe-i fânüs: Cam fanus.

Nâr-ı fûrkatle kimüñ olsa derünü pür-dâğ
İdemez **şîşe-i fânüs** içine vaz'-ı çerâğ
(G 125/1-2)

şîşe-i ħaccâm: Kan alan şîşe.

Müşâbehette degül her iş ehline yakışur
Ĥadeĥ olur mı mecâlisde **şîşe-i ħaccâm**
(G 151/7-8)

şîşe-i inbîk-i dil: Gönül şîşesinin süzgeci.

şîşe-i inbîk-i dil:-den
Der-ĥayâl itdikçe gül-berg-i ruĥuñ bu çeşm-i ter
Şîşe-i inbîk-i dilden gül şuyı taĥtîr ider
(G 82/9-10)

şîşe-i kalb: Kalp şîşesi.

şîşe-i kalb:-ü, -ñ
Kırar mest-i mey-i ħaflet olanlar **şîşe-i kalbüñ**
Şikest olmaz bu 'işret-ĥânedede peymâne yokdur
yok
(G 132/9-10)

şîşe-i meyden: Şarap şîşesi.

şîşe-i mey:-den
Reng-i mey bî-raħne eyler **şîşe-i meyden** güzâr
Olamaz eflâk sedd-i âsumân-peymây-ı rûĥ
(G 27/3-4)

şîşe-i püç-ı felek: Feleğin boş şişesi.**şîşe-i püç-ı felek:-den**

Şîşe-i püç-ı felekden mey-i 'ays umma Belîğ
Bagal-ı rind-i ğam-endüza o minâ şîğmaz
(G 84/13-14)

şîşe-i pür-bâde: Şarapla dolu şişe.

Pertev-endâz olıcak cismüne keyfiyyet-i mey
Seyr iden şîşe-i pür-bâde şanur pîrehenün
(G 140/9-10)

şîşe-i pür-bâde-şîfat: Kızıl renkte olan şişe.

Reng-i endâm-ı gül-efşân ile bîrününndan
Görinür pîreheni şîşe-i pür-bâde-şîfat
(G 15/13-14)

şîşe-i pür-mey: Şarap dolu şişe.**şîşe-i pür-mey:-e**

Virür ârâyîş-i elfâza nikât-i rengîn
Şîşe-i pür-meye bak ola bu ma' nâ rûşen
(G 165/11-12)

şîşe-i tebhâl: Şişedeki dudak kabartısı.**şîşe-i tebhâl:-den**

Bezm-i ğamda sâkî-i devrân dil-i pür-tâbuma
Câm-ı hûnî şîşe-i tebhâlden evvel virir
(G 69/13-14)

şîşe-i teb-hâle: Hararettten dudakta meydana gelen kabartı.

O rûtbe hûn-feşânlık itdi nişter-hîz-i ğamzeñ
kim
Lebümde şîşe-i teb-hâle güyâ câm-ı vârundur
(G 47/3-4)

şîşe-i tebhâle:-dür

Neş'e-i ser-şâr ile hûn-âbeden leb-rîz olup
Bezm-i ğamda şîşe-i tebhâledür minâ-yı rûh
(G 27/9-10)

şîşe-i zehr-âb: Zehirli su kabı.**şîşe-i zehr-âb:-dür**

Çeşm-i fakîre şîşe-i zehr-âbdur felek
Dünyâ-pereste mâl ile dünyâ olur lezîz
(G 37/7-8)

şîşe-ye fânüs-e tayyâr: Uçan fenerin camı.

Çenan der gerden-e şâfeş nomâyed reng-e her
toĝi
Ke pendari şerer der şîşe-ye fânüs-e tayyâr est
(G 242/7-8)

şitâ: Kış: mevsim-i şitâ.

Cihâmı başdı şitâ zir-i yahda kaldı zemîn
Gören şanur anı başdurmadur ki tuzlandı
(G 215/5-6)

şitâda:-da

Cihânda tâ ki ebed muktezâ-yı hikmet ile
Şitâda şiddet-i sermâ sayfda germâdur
(K 5/83-84)

şitâ vaktinde ol: Kışta olmak.**şitâ vaktinde ol:-sa**

Açılur güller şitâ vaktinde mânend-i bahar
Rüy-ı cânân olsa bir gün mihr-i 'âlem-tâb-ı çarh
(G 30/9-10)

şitâb: Acele, sür'at, ivme, seğırtme.**şitâb:-ün, -dan**

Revişde ey perî-rü berk-i 'âlem-süza beñzersin
Şitâbuñdan kebâb oldı cigerler bir yemeklik
yap
(G 10/5-6)

şitâb:-t, -n, -a

'Âşık çekerdî reh-güzer-i dil-rübâya sedd
Mâni' bulınsa hâşılı 'ömrün şitâbına
(G 198/7-8)

şitâb eyle: Acele etmek.**şitâb eyle:-r**

Dâverâ el-hâkk semend-i himmetün yek hatvede
Hâlden mâzîye vü müstağbe eyley şitâb
(Kt 2/1-2)

şitâb id: Acele etmek.**şitâb id:-er, -se**

Semendi bir ser-i hâr üzre rağş idüp bî-bâk
Şitâb iderse eger hem-riğâb-ı 'Ankâdur
(K 5/45-46)

şitâb id:-üp

Ey pâdişâh-ı kişver-i ma'nâ şitâb idüp
Geldi ümid ile der-i valâna bir gedâ
(K 2/183-184)

şitâ-hengâm: Kış zamanı.**şitâ-hengâm:-t**

Bî-ğaleb-i hîzüm 'atasıyla şitâ-hengâmı
Kıldı ahhâbımı 'Osman Big Efendi mesrür
(Kt 48/1-2)

şive: 1. Naz, işve.

Şavdı 'âşık gibi başdan küleh-i mu'teberin
Câmeden şive ile çözdü muqaddem kemerin
(Msd 3/7-8)

şive:-den

Râ kaşlarıyla kıddimi dâl itdi şiveden
Fermân-berân-ı 'aşka o şühuñ bu râsı var
(Th 1/9-10)

şive:-yi

Ol şivekâr şiveyi hep bî-mağal yapar
Bezme gelince kendüye lâ-büd kesel yapar
(G 45/1-2)

şive:-de

Hübân yapar yaparsa bu virâne gönülümü
Üstâd olınsa şivede ammâ güzel yapar
(G 45/3-4)

- Şivede** eylese da'vâ-i teferrüd dil-dâr
Âyet-i hüsnî berâhin ile besdür aña naşş
(G 115/7-8)
- 2. Tarz, tavr.**
şive:-de
Tütî-i hâme gâzel-hvânîğa âgâz idicek
Şivede çeh çeh-i bülbül gibi rengin nağamı
(K 7/65-66)
- şive:-den**
Şiveden dil-ber-i rakqâşa bedel eş'aruñ
Lafz-ı tecnîsi iki cânibine dalbızlar
(G 57/5-6)
- şive:-y, -i**
Şiveyi öğrense sözinden Belîğ
Şehrümüzün dil-beri pür-ganc olur
(G 67/13-14)
- şivede yap: İşve yapmak.**
şivede yap:-ar
Hübân yapar yaparsa bu vîrâne gönlümü
Üstâd olunca **şivede** ammâ güzel **yapar**
(G 45/3-4)
- şive-i dâd: Adalet tarzı.**
Kim görse luftin 'aşîka dir kim revîş budur
Ehl-i vefâya **şive-i dâd** u dihiş budur
(G 54/1-2)
- şive-i ehl-i tecrîd: Soyutlanma sahiplerinin işvesi.**
Künc-i vahdetde budır **şive-i ehl-i tecrîd**
Ki bedende ola her müyü zebân-ı tevhið
(G 31/1-2)
- şive-i fenn-i suhan: Söz ilminin tarzı.**
şive-i fenn-i suhan:-da
Hübân-ı 'aşruñ 'işvesini seyr idüp Belîğ
Oldım yegâne **şive-i fenn-i suhanda** ben
(G 167/19-20)
- şive-i pervâne: Âteşin etrafında dönen keleşin işvesi.**
şive-i pervâne:-dür
Âteş içre cilve itmek **şive-i pervânedür**
Sen var ey bülbül çemende hâr u hasdan lâne
yap
(G 9/5-6)
- şive-i tefhîm: Anlatılmanın nazı.**
Debistân-ı hayâli **şive-i tefhîm** ile perver
İşâret ile eyler hall-i eşkâl-i İbni Sinâ'ya
(K 9/57-58)
- şivekâr: İşveli.**
Ol **şivekâr** şiveyi hep bî-mağal yapar
Bezme gelince kendüye lâ-büd kesel yapar
(G 45/1-2)
- şiven-tırâz-ı halka-i mâtem ol: Matem halkasını süsleyen matem olmak.**
şiven-tırâz-ı halka-i mâtem ol:-up
Şiven-tırâz-ı halka-i mâtem olup cedîd
Tutdı cihâni zemzeme-i hün-çeğân-ı gam
(Tb 1/3-4)
- söhret: Ün.**
şöhret:-le
Olaldan gülsitân-ı cüdîmuñ vaşşâfi sultânüm
Cihâni tutdı tab'-ı pâkümün **şöhretle** güftârı
(K 4/65-66)
- sovk: Şevk.**
Be destüre sohan-senca Belîğ der reh-e me'ni
Şadâ kerd der cesmem sâye der **sovk** tekapı râ
(G 243/11-12)
- su'â: İşın.**
su'â:-da
Felekte güyiyâ bir pehlevân-ı nâvek-efgendür
Su'âda tîr-i perrân hâlesin zih-gîr ider meh-tâb
(G 7/7-8)
- su'â:-ın**
Süzîş-i dilden ider germi-i nezzâre-eşer
İdegör şîşe-i çeşmünde **su'âm** tenkîs
(G 105/11-12)
- su'â'-ı târ-ı çeşm: Gözün karanlık ışıkları.**
su'â'-ı târ-ı çeşm:-i
O rütbe lezzet-i mazmûn ile perver ki âşârı
Su'â'-ı târ-ı çeşmi eyledi piçide ma'nâya
(K 9/61-62)
- su'â'-ı târ-ı meh-tâb: Ay ışığının ışınları.**
Su'â'-ı târ-ı meh-tâb ile kd-ı lü'lü-i nazmın
İderse bî-tekellûf gerden-i eflâke pîrâye
(K 9/95-96)
- su'arâ: Sairler.**
su'arâ:-nuñ
Kadîmden **su'arânuñ** bu de'bidür yoğsa
Sözüm gedâyî-i fâhriyeden müberrâdur
(K 5/69-70)
- Su'arânuñ** tütalım kâdr-i cihânda yoğ imiş
Nice inkâr olunur kıymet-i âşâr-ı demi
(K 7/51-52)
- su'arâ:-y, -a**
Cümleden luftuña şâyeste kuluñdur yoğsa
'Âdet olmuş **su'arâya** vüzerânuñ keremi
(K 7/47-48)
- su'arâ-yı rûm: Rum şairleri.**
su'arâ-yı rûm:-uñ
Pişvâsi benüm ammâ **su'arâ-yı Rûmuñ**
Giçerem böyle giderse füşahâ-yı 'Acemî
(K 7/59-60)

şu'arā-yı zamāne: Zamanın şairleri.**şu'arā-yı zamāne:-nūñ**

Gazel yapup şu'arā-yı zamānenūñ kārı
Hülāşa başa 'ameldür mişāl-i şan'at-ı kāf

(G 128/5-6)

**şu'ayb: Kur'an'da adi geçen peygamberlerden.
Medven ve Eyke halkına peygamber olarak
gönderildi.: su avıp.**

şu'ayb:-ım

'Ayıbsız ādem olmaz herkese bir şekk ü reybum
var
Güzel sevmekdir endişem benim ancak
Şu'aybım var

(Mf 22/1-2)

şu'bede-bāz: Hokkabaz.

Kapladı hālını birden bire haţtuñ güyā
Mühreyi itdi fusūn ile nihān şu'bede-bāz

(G 98/11-12)

şübhesiz: Kuskusuz.

Kızılbaşdır hele dünyāda kim sevmezse
'Oşmānı

Sever cān u gönülde şübhesiz erbāb-ı dil anı

(Mf 23/1-2)

şüh: İşveli, cilveli dilber.

Dökdi o şüh kanımı mānend-i āb-ı rü
Küyünda hūn ile ider üftādegān vüzü

(Th 1/21-22)

Ten-i pür-za'fa mevc-i şu'leden zencir ider meh-
tāb

Bu şeb revnāk-fezāy-ı bezm-i meh-tāb olmasun
ol şüh

(G 7/17-18)

Emvāc-ı tāb-ı 'arızı cūş eyleyüp o şüh
Āb içre oldı 'aks-i kamer gibi aşikār

(K 12/19-20)

Beni şikeste-dil eyler mi bī-sebeb ol şüh
Hüdüs-i fitmeye dā'im rakīb olur bā'is

(G 21/5-6)

İtmez o şüh 'aşık-ı hayrandan ictināb
Şir-i muşavver āfet-i naḥçir olur mı hiç

(G 23/5-6)

Zencir-i zülfe çekdi alup gönümüz o şüh
Olur Belig bend ile divānegāna pend

(G 34/13-14)

Ol şüh şanma istese rüh-ı revān kalur
Bir cilve itse bezme gelüp kimde cān kalur

(G 40/1-2)

Belig şabr idelüm ter-mizācdur ol şüh
Yanında girye-i gam derd-i 'aşkdan giledür

(G 42/15-16)

Sihr ü efsün ile her yānumı bend itse o şüh
Yine mevc-i yem-i hūn silsile-cūnbānumdur

(G 50/9-10)

Hezārān mekr ü efsün eyleyüp 'ıydiyyelik ol
şüh
Kābā-yı nāza mevc-i büy-ı gülden tār u pūd
eyler

(G 53/3-4)

Şordukça hastegāna şakız çigneyüp o şüh
Dirmiş lu'āb-ı hoşka-i la'lüm şakızlıdur

(G 80/5-6)

Neş'e-i bāde ile gerdiş-i çeşm itse o şüh
Mest olur anı gören na'ra-i mestāne çeker

(G 81/15-16)

Dem-i vuşlatda el çek dür-bāş-ı nāzdan ey şüh
Girince müşterī bir bāga şeftālū-yı hām almaz

(G 88/9-10)

Beligā tır-i elmās-ı müjeyle zaḥm açar ol şüh
Yine n'işlerse işler hātır-ı mecrūhı sızlatmaz

(G 103/13-14)

Her saḥt-ı dile hūsn-i haţın naḥş idüp ol şüh
Kor mahfaza-i sīneye mānend-i murakka'

(G 123/5-6)

İtdüñ güşāde sīne-i billürü nāfe dek
Ey şüh bilmezem kemerüñ yok midur senüñ

(G 138/7-8)

Dām-ı hayāl-i 'aşıka düşmek degül o şüh
Dāmen-keşān olur kefi taşvir-i kaleden

(G 158/13-14)

İsm ü resmin levh-i taḥ'umda güzel yazsun o
şüh

Hüccetüñ herkes nigāh eyler Belig imzāsına

(G 177/15-16)

Ey şüh cürm-i sābıkı yād itme kim bugün
Dergāh-ı şefkatünde mukırrum günāhuma

(G 192/5-6)

Uzatdı kāmety rüyünda zül ü haţ ey şüh
Zuhürü fitnelerüñ düşdi hep zevkānumuza

(G 208/9-10)

Bu çerāgāh-ı vücūdında Beligüñ ey şüh
Keş-i cānın saña kurbānlığa tesmīn oldı

(G 224/13-14)

şüh:-a

Çil akçe gibi beñler zeyn idüp ol vech-i berrākı
Bu nisbetle o şūha şāygāndur çilli itlākı

(Msd 1/25-26)

O şūha göndereyüm nāmemi hiç olmazsa
Dehān-ı raḥne-i divārını kaḫar mektüb

(G 12/7-8)

Firâkı tabına maḥv oldu şahn-ı ayîne
O **şuḥa** kendüyi 'add eyler iken 'aks-ı nazîr
(K 6/33-34)

'Arz eyleseñ ol **şuḥa** ne dem süz-ı derünî
Ser-keşlik idüp âteş-i süzân gibi parlar
(G 52/5-6)

Her mübtelâya ḥançer-i ğamzeyle zaḥm açar
Küyında râst geldüm o **şuḥa** geçende ben
(G 167/13-14)

şüh:-ı
Şîşe-bâzî-i ḥabâb ile biraz kurdı oyn
Künc-i ḥalvetde görüp şanma o **şuḥı** mevzün
(Msd 3/27-28)

O **şuḥı** şem'-i bâlîn eyledük kâşâne-i ğamda
Meded incitme ey ḥummâ-yı firkat şimdi nâ-
ḥoşuz
(G 95/7-8)

Bulsam o **şuḥı** sâye-i naḥl-i semende ben
Bir cām şunsa bülbül olurum çemende ben
(G 167/1-2)

şüh:-uñ
Râ kaşlarıyla kaddimi dâl itdi şiveden
Fermân-berân-ı 'aşka o **şuḥuñ** bu râsı var
(Th 1/9-10)

Leṭâfetden o **şuḥuñ** zâ'il olmaz büsegâhında
Mişâl-i ḥal-i nilî 'âşıkun cây-ı leb-i büsî
(K 3/19-20)

Seḫerde ḥabb-i afyon neş'esinden bî-niyâz eyler
O **şuḥuñ** şafḫa-i ḥâtırda naqş-ı ḥâl-i Hindüsü
(K 3/21-22)

O **şuḥuñ** dâne-i ḥâl-i ruḫundan feyz-yâb olmış
Felekde aḫterümden ğayrı yokdur bir siyeh
kevkeb
(G 11/3-4)

Gönül ḫusni bütân-ı bî-vefâdan nefy idüp dir lâ
O **şuḥuñ** nazîri olduĝın işbât ider illâ
(Mf 37/1-2)

Dehân-ı tengine şakk olmadan ḫarf olsa küncide
Selâmetde o **şuḥuñ** erre-i dendân-ı sîn olmaz
(G 85/11-12)

O **şuḥuñ** bezm-i pür-şevkünde görse 'âşık-ı zârı
Raķîb-i nâ-kesüñ ol dem başın ḫançerle kes
gitmez
(G 94/9-10)

Süzilmiş perde-i bādâmdan nür-ı nigeḫ şad-bâr
O **şuḥuñ** soñra varmış şafḫa-i rüyında ân olmış
(G 111/9-10)

Sâĝarda olan pertev-i mey gibi o **şuḥuñ**
Reng-i ten-i gülgünü çıkar pirenen üzre
(G 185/13-14)

Ḥasendür ism-i sâmisî gibi endâmî ol **şuḥuñ**
Ser-â-pâ cism-i pâkî pür-leṭâfetden degül ḫâlî
(G 209/9-10)

Telâş-engîz-i mevc-i çîn-i ebrüsında ol **şuḥuñ**
İder efgende şâyed fülk-i ḫâl-i 'anberîn müyü
(G 210/5-6)

Şikest eyler ser-â-pâ naḫun-ı tedbîrin aĝyârûñ
O **şuḥuñ** cânuma piçidedür cisminde her müyü
(G 210/9-10)

O **şuḥuñ** şafḫa-i ruḫsârına ḫaṭ geldi iş bitdi
Diyâr-ı Rûma ceş-i zengî geldi târ-mâr itdi
(G 212/1-2)

Aldı eṭrâfumu zülf ü ḫaṭ u ḫâl u ebrü
Ceş-i ḫusni o **şuḥuñ** üstüme ta'yîn oldı
(G 224/5-6)

Nice âĝište-i ḫün olmasun bismişgeḫ-i ğamda
O **şuḫun** ḫançer-i ser-tîzinüñ kurbânıdır Yahyâ
(G 229/11-12)

Ol **şuḥuñ** almışum şulu şeftâlusın Belîĝ
Ṭab'ı zemîn-i şî're bugün şu gibi aḫar
(G 234/9-10)

şüh:-un
İderdüm pâyına piçide mevc-i cevher-i cânı
O **şuḫun** 'aksi teşrif itse mir'ât-i süveydâya
(K 9/7-8)

O **şuḫun** âfitâb-ı 'arızından feyz alur dâ'im
Anıñçün nâz ider ḫurşide ḫâl-i kevkeb-i dil-ber
(G 70/5-6)

şüh ol: İşveli olmak.

şüh ol:-sa
Ne kadar olsa güzel 'aybsuz **olmaz** bir **şüh**
Buña şâhiddür iki pây-ı siyâh-ı ṭâvüs
(G 107/9-10)

şüh-ı 'arbede-ârâ: Karışıklık çıkaran güzel.
O **şüh-ı 'arbede-ârâ** ki tiĝ ü ḫançerinin
Şikeste cevheridür mevc-i ḫün-ı ehl-i vedâd
(K 11/15-16)

şüh-ı berber: İşveli berber sevgili.
Şeh-levendâne kesüm şevk ile hengâm-ı seḫer
Semt-i dükkâna ḫırâm itdi o **şüh-ı berber**
(Msd 2/1-2)

şüh-ı bî-pervâ: Korkusuz işveli güzel.
Ne ḫacet keş-me-keş ḫübân ile ey **şüh-ı bî-
pervâ**
Saña da'vâ-yı ḫusne ḫüccet ilzâmdur mir'ât
(G 13/11-12)

şüh-ı cân-şikâr: Can avlayan işveli sevgili.
Sükker-feşân-ı püşte-i bâĝ-ı vefâ olup
Süz-ı derün ile didi ol **şüh-ı cân-şikâr**
(K 12/71-72)

şüh-ı cefâ-cünun: Delilik eziyetinin işvesi.

Ka'be-i küyında ol **şüh-ı cefâ-cünun** Belîğ
'Ukde-i târ-ı sirişki sübha-i şad-dâne yap
(G 9/9-10)

Helâk-i gamze-i hün-rîzi bir şüh-ı dil-ârâdur

Ki dâ'im künc-i gamda zıkr ü fikri vird-i
Yahyâdur
(Msd 1/17-18)

şüh-ı cefâ-pîşe: Zalim, acımasız güzel.

Ol gamze-i dil-düz ile gönülüm tolu kâdır
Ey **şüh-ı cefâ-pîşe** meded kıyma bu cândır
(Kt 37/1-2)

Ki dâ'im künc-i gamda zıkr ü fikri vird-i

Yahyâdur
Helâk-i gamze-i hün-rîzi bir **şüh-ı dil-ârâdur**
(Msd 1/23-24)

Alamaz hâk-i ser-i reh-güzerûn mevc-i nesîm
Seni ey **şüh-ı cefâ-pîşe** tutan çanumdur
(G 50/15-16)

Helâk-i gamze-i hün-rîzi bir şüh-ı dil-ârâdur

Ki dâ'im künc-i gamda zıkr ü fikri vird-i
Yahyâdur
(Msd /29-30)

şüh-ı cefâ-pîşe it: İşveli sevgilinin eziyet etmeyi huy haline getirmesi.

şüh-ı cefâ-pîşe it:-me
Düşmene yâver olup dostı şakın incitme
İtme ey **şüh-ı cefâ-pîşe bu cevri itme**
(R 24/1-2)

Helâk-i gamze-i hün-rîzi bir şüh-ı dil-ârâdur

Ki dâ'im künc-i gamda zıkr ü fikri vird-i
Yahyâdur
(Msd 1/35-36)

şüh-ı cefâ-pîşe: Zalim, acımasız güzel.

şüh-ı cefâ-pîşe:-y, -i
Ol **şüh-ı cefâ-pîşeyi** meclisde tutardım
Ammâ ki o dem n'eyleyeyim tıtdı merâkım
(Mf 20/1-2)

Helâk-i gamze-i hün-rîz bir şüh-ı dil-ârâdur

Ki dâ'im künc-i gamda zıkr ü fikri vird-i
Yahyâdur
(Msd 1/41-42)

şüh-ı çelîpâ: Güzelin istavrozu.

Ümmîd-i der-âğûş ile ol **şüh-ı çelîpâ**
Açmış turur âğûşını bir haylî zamândur
(G 56/9-10)

Ki dâ'im künc-i gamda zıkr ü fikri vird-i

Yahyâdur
Helâk-i gamze-i hün-rîzi bir **şüh-ı dil-ârâdur**
(Msd 1/23-24)

şüh-ı cihân: Dünya güzeli.

Her vech ile etvârî sâ'irlerine râcih
Bir **şüh-ı cihân** gördüm dil-ber dimege şâlih
(G 26/1-2)

şüh-ı fitne-ârâ: Karışıklık bezeyen güzel.

O **şüh-ı fitne-ârâ** gamzeden itdükçe 'uryân-ı tîğ
Niyâm-ı hançere havf ile şâyed ola pinhân tîğ
(G 126/1-2)

şüh-ı cihân:-dur
Lafz-ı rengîn ile püşide niğâb-ı gülgün
Ehl-i dil bezmine bir **şüh-ı cihândur** ma'nâ
(G 1/7-8)

şüh-ı gendümgün: Buğday renkli, işveli sevgili.

Bakınca âyineye dir o **şüh-ı gendümgün**
Kemâl-i hüsn ile gördüm cihânda kendüm tek
(G 141/7-8)

şüh-ı cihân:-ı
Şebistânında ol **şüh-ı cihânı** şakınur 'âşık
Eger kâlîçede taşvîr olursa pister altında
(G 190/9-10)

şüh-ı hod-fürüş: Kendini öven, işveli sevgili.

şüh-ı hod-fürüş:-uñ
O **şüh-ı hod-fürüşüñ** vaz'ı mîzân-ı hayâlümde
Harîdâr-ı metâ'-ı vaşlma gâyet girân geldi
(G 211/5-6)

şüh-ı cihân:-suz
Belîğ üftâdegân-ı hânnumânsuz
Cihânı n'eyler ol **şüh-ı cihânsuz**
(G 92/19-20)

şüh-ı işveger: Nazlı, uyanık güzel.

şüh-ı işveger:-üñ
O **şüh-ı işvegerüñ** nâhun-ı mühennâsı
Tamâm münhasif olmuş hilâl-i garrâdur
(K 5/15-16)

şüh-ı dil-ârâ: Gönülleri süsleyen işveli güzel.

şüh-ı dil-ârâ:-dur
Helâk-i gamze-i hün-rîzi bir **şüh-ı dil-ârâdur**
Ki dâ'im künc-i gamda zıkr ü fikri vird-i
Yahyâdur
(Msd 1/5-6)

şüh-ı mâ'il: İstekli güzel.

şüh-ı mâ'il:-i
Çıkdı bahâr seyrine bir **şüh-ı mâ'ili**
Evvel nazarda gönülüm anuñ oldı mâ'ili
(G 216/1-2)

Helâk-i gamze-i hün-rîzi bir **şüh-ı dil-ârâdur**
Ki dâ'im künc-i gamda zıkr ü fikri vird-i
Yahyâdur
(Msd 1/11-12)

şüh-ı melek-manzar: Melek görünümlü güzel.

şüh-ı melek-manzar:-ı
Bu hey'et ile bilmezem ey vâ'iz-i hod-bîn
Ol **şüh-ı melek-manzarı** sevmem ne dimekdir
(G 59/9-10)

şüh-ı muğ-beç: İşveli meyhane çırağı.**şüh-ı muğ-beçe:-nüñ**O **şüh-ı muğ-beçenüñ** hâli üzre müy-ı siyâh
Şigüfezar-ı ruhında behür-ı Meryemdür

(G 66/3-4)

şüh-ı sade-rü: Yüzünde tüy bitmemiş, sade görünümü, işveli sevgili.Olmam firib-hvorde ben ey **şüh-ı sade-rü**
Şahbâ-yı la 'lfâm degül 'anberiyeye bü

(Tb 2/75-76)

şüh-ı şengül: Güler yüzlü güzel.Murâdımı diyemezsem miyân-ı meclisde
Beni kenâra çeker de o **şüh-ı şengül** dir

(G 72/11-12)

şüh-ı şermgîn: Utangaç güzel.Mañfûz-ı zañm-ı çeşmdür ol **şüh-ı şermgîn**
Gülgün niķâb-ı 'ârizi reng-i peridedür

(G 44/7-8)

şüh-ı serv-ı kadd: Servi boylu, işveli sevgili.**şüh-ı serv-ı kadd:-üñ**Şehîd-i 'aşkı olursam o **şüh-ı serv-ı kaddüñ**
Dırañt-ı servden olmazsa istemem tâbüť

(G 19/7-8)

şüh-ı sîmîn-ten: Gümüş tenli, işveli güzel.Mişâl-i Yûsuf 'azm-i Mış idüp ol **şüh-ı sîmîn-ten**

Dehân-ı zañma telh-âb-ı firâkı oldı şür-efgen

(Msd 1/31-32)

şüh-ı şivekâr: İşveli, cilveli dilber.

Mühr-i zebân-ı şekveyi mürişde âb idüp

Süz-ı güdâz ile didüm ey **şüh-ı şivekâr**

(K 12/51-52)

şüh-ı sulh-ı düşmen: Düşmanın barış için serbest hareketleri.

Nevk-i sinân ğamzeñ işler geçer göñülden

Ey **şüh-ı sulh-ı düşmen** mızrâķ çuvâla sığmaz

(Mf 13/1-2)

şükür: Şükür, Tanrı'ya duyulan minnet.

Taźyîke başlayınca esîrân-ı 'aşkı dün

Allâha **şükür** vâ 'izi söyletmedi ğunâķ

(G 131/7-8)

şüküfe: Cicek.

Niğâhı rişte-i zer ğamze süzen-i ser-tîz

Şüküfe naķş ider âyine-i mücellâda

(G 195/11-12)

Nesîm-i dil-ğuşâ hem-dest olaldan büy-ı

ğulķuñla

Pür itmîş 'ıtr ile her bir **şüküfe** dürc-i jengârı

(K 4/37-38)

şüküfe:-si

Birdür başîret ehline hep menşe'-i dü-kevn

Bâdâm-ı tev'emüñ iki olmaz **şüküfesi**

(Kt 14/3-4)

şüküfe:-y, -e

Şafhâ-i divâra resm olmuş ğurı bir naķş iken

Virdi hep altun şuyı şüküfeye neşv ü nemâ

(T 29/3-4)

2. Aşık.

Virdi ârâyiş yine ğülzâra şâh-ı nev-bahâr

Her **şüküfe** bir ğadeğ almış ele 'işretdedür

(G 64/5-6)

şüküfe:-y, -i

Ķımâť-ı sebzeve piķide kıldı tıfl-âsâ

Alup **şüküfeyi** âğüş-ı câna besler şâĝ

(G 28/13-14)

şüküfeäsâ: Çiçek gibi.Zib-i ser eyledi destârı **şüküfeäsâ**

Câ-be-câ dil-bere şıĝhâ didi yârân-ı şafâ

(Msd 2/55-56)

şüküfe-i taşvîr: Çiçek görünümlü.

Şabâ bu ğâki ser-i naĝle eylese işâr

Semer-feşân olur elbet **şüküfe-i taşvîr**

(K 6/49-50)

şu'le: Alev.Ân mıdır **şu'le** viren 'âriz-ı pâkinde didim

Didi ol muĝbeçe-i bâde-fürüşândur yâ

(Mf 26/1-2)

Fânüs içinde **şu'le** vü şahbâda neş'eveş

Virdi fûrûĝ-ı feyz ile pertev bedende cân

(G 156/11-12)

şu'le-i âvâz ol: Ses alevi.**şu'le-i âvâz ol:-a**

Miyân-ı bezme gel ey muťrıb-i ğazel-perdâz

Ki tâziyâne-i şevķ **ola şu'le-i âvâz**

(G 89/1-2)

şu'le-i cevvale: Hareketli alev.Ġird-âb olurdu **şu'le-i cevvale** şerm ile

Ġorse taleble ğerdiş-i ser-germüm âşikâr

(K 12/63-64)

şu'le-i cevvale it: Alevi hareketlendirmek.**şu'le-i cevvale it:-di**

Ġizmetde germ olup dil-i a'dânı süz için

Ġird-âbı **itdi şu'le-i cevvale** cüybâr

(K 12/129-130)

şu'le-i cevvale: Dolaşan alev.**şu'le-i cevvale:-den**

Rind-i ser-gerdâna şanmañ kim felek efser virür

Şu'le-i cevvaleden başına bir çenber virür

(G 63/1-2)

şu 'le-i cevvaleveş: Kıvılcım gibi dolaşmak.

Şu 'le-i cevvaleveş pür-nür ider te'sirden
Däyegānuñ häle-i āgūşını ol meh-likā
(T 28/11-12)

Dest-i talebde gerdiş-i ser-germī maḥv olur
Her kim olursa şu 'le-i cevvaleveş 'acül
(G 144/13-14)

şu 'le-i gevher: Elmasın ışığı.

Ḥoy-kerde şanma kim yine kāfūr-ı gerdeni
İtmış füsürde şu 'le-i gevher çekīdesin
(G 162/13-14)

şu 'le-i mihr: Güneş alevi.

şu 'le-i mihr: -üñ, -
Ruḥsāruñ üzre dāne-i ḥoydan numūnedür
Takṭir olınsa şu 'le-i mihrüñ çekīdesi
(G 213/11-12)

şu 'le-i pür-şerer: Kıvılcımlarla dolu alev.

şu 'le-i pür-şerer: -ü, -m, -
Kaḫılur bir büt-i āhen-dile gönüm zīrā
Şu 'le-i pür-şererüm seng-i siyeh kānumdur
(G 50/23-24)

şu 'le-nümā ol: Işık göstermek.

şu 'le-nümā ol: -sun
Olsun dü-mışra' ile bu nev-maṭla' -ı laṭif
Evc-i suḫanda şu 'le-nümā Ferḫadān-ı 'ilm
(K 10/65-66)

şu 'lenüñ āb-ı ḫayāt: Ölümsüzlük suyunun alevi.

şu 'lenüñ āb-ı ḫayāt: -t
Ser-keş mülāyemet göricek kāmēt arturur
Olur cihanda şu 'lenüñ āb-ı ḫayātı müm
(G 148/3-4)

şu 'lezār it: Alevle kaplamak.

şu 'lezār it: -düñ
Yaḫduñ fūrüg-ı āteş-i ḫasretle 'ālemi
İtdüñ fezā-yı dehrī bu sūzişle şu 'lezār
(Tb 1/83-84)

şu 'le-zen: Alev atan.

Berḫ-i sitemle dāmen-ı eflāke şu 'le-zen
Bār-ı girān-ı ḫahr degildür bilüm büken
(Th 1/7-8)

şümār: Hesap.

Evhām-ı künc-i ṭā'ir-i ḫudsīde mün'adim
Mī'rāc-ı ḫaşr-ı cūdına endāze vü şümār
(K 12/89-90)

şümār eyle: Saymak.

şümār eyle: -r
Encüm degül şaḫā'if-i evrāk-ı cūduñı
Eyler zamāne nukra döküp rüz-ı şeb şümār
(K 12/145-146)

şundi: Makas.

Kişt-zār-ı ḫatımı biçmege gūyā ebrū
İki çeşmine direvger gibi şundi iki dās
(G 106/5-6)

şüphe: Tereddüt.

Mevki'-i zevḫ ü şafā oldığına şüphe mi var
Ki diyār-ı a'deme bir giden ādem gelmez
(G 100/11-12)

şüphesiz: Kuşkusuz.

Şüphesiz bülbül-i ḫudsi oḫudu tāriḫüñ
Hedefe urdı murād üzre Mehemmed Pāşā 1170
(T 13/43-44)

şür vir: Sürdürmek.

şür vir: -se
Bu nazm-ı taze Belīgā sezā ki tābından
Virürse cevher-i elfazı āb-ı gevhere şür
(G 61/15-16)

şürb-i müdām: Devamlı şarap içmek.

Uğrar kazāya şürb-i müdām ile reh-revān
Sālik ider mi meşrebe tercih mezhebi
(G 222/9-10)

şüre: Corak verimsiz toprak.

Bir sebze-i nā-yāb-ı maḫabbet varmış
Bu şüre gönüllerde o şimdi bitmez
(R 3/3-4)

şür-efgen ol: Tuz atmak.

şür-efgen ol: -di
Mişāl-i Yūsuf 'azm-i Mışr idüp ol şüh-ı sīmīn-
ten
Dehān-ı zaḫma telḫ-āb-ı firāḫı oldı şür-efgen
(Msd 1/31-32)

şür-ı 'aşk: Aşk kavgası.

Çırpıdan çıkmaz ise aña ip eyler saña yār
Şür-ı 'aşk 'āleminün kārı degüldür hencār
(Msd 4/35-36)

şür-ı baḫr-ı ğam: Keder denizinin gürültüsü.

şür-ı baḫr-ı ğam:
Şür-ı baḫr-ı ğam bizi bu bezme itmişdür Belīg
Keşti-i meyle 'aceb līmāna geldüñ lenger at
(G 16/13-14)

şürīde: Perişan.

şürīde: -dür
Yanaşup bezmde duḫt-ı reze başma nemegi
Zāhid incitme ki şürīdedür ol kız bozılır
(G 76/7-8)

şüst ü şü eyle: Yıkamak.

şüst ü şü eyle: -r
Sirişk-i ḫün ile dest-i sebūyı şüst ü şü eyler
Girībānın o kimse ḫurtarur dest-i riyādan kim
(G 62/9-10)

şüst ü şüya: Yıkama.

şüst ü şü: -y, -a

Çirk-âb-ı ğamla dâmeni âlûdedür dilüñ

Sâkî getir ki meydür anı **şüst ü şüya şu**

(G 170/15-16)

-T-**tā: 1. Değın, dek, kadar.**

Büs itmege nevbet dege **tā** ins ü melekden
Hāke sürinür dāmen-i iclāl-i Muḥammed
(K 1/9-10)

Gedā-yı kāse-līs-i ḥvān-ı vaşluñ şeyh-i sālūsı
İder **tā** ḥaşr olunca rüze-düşmen vaşf-ı la'lüñle
(K 3/31-32)

Müjgānı dest-i şefkatin itmiş dirāz kim
Tā çeşm-i mesti olmaya üftān u şerm-sār
(K 12/31-32)

Güftāra gel ki **tā** kala minḳār-ı ḥāmeden
Mesned-nişın-i mekteb-i 'irfāna yādgār
(K 12/75-76)

Cem' ider emvāc-ı būyın gonca kirm-i pīle-dār
Ola **tā** cism-i leḫāfet-baḫşına tār-ı kabā
(T 28/13-14)

Ehl-i manşib geçemez dā'ıye-i manşibdan
Çalışur **tā** 'adem-ābādı idince te'bīd
(G 31/11-12)

O rütbe ketm ider āsār-ı tīgüñ zaḫm-ı 'āşık kim
Dehān-ı şerḫadan ḥün-ābe **tā** rüz-ı cezā çıkmaz
(G 97/3-4)

Süz-ı nār-ı 'aşk ile nā-puhtegāndır rakş iden **Tā**
bişince eyler āteşgāhda biryān rakş
(G 114/5-6)

Ḥayāl-i dil-beri **tā** lebde istikbāl ider cānım
Ki şāhib-ḥāne ikrām eylese mihmān olur
maḫzūz
(G 120/3-4)

Zülfüñ ki indi **tā** kemer-i zer-nişāne dek
Tül u dirāz-ı fitnedir āḫir zamāne dek
(G 137/1-2)

Lisāna ismüñi alsak berāy-ı istikbāl
Kopar bu rüḫ-ı revān **tā** gelür zebānumuza
(G 208/7-8)

Taşurdu kāse-i ṭanbūrdan bu şeb muṭrıb
Ki mevc-i nağme-i ter çıkdı **tā** miyānumuza
(G 208/15-16)

Qırı bir nāmı vardur āb-ı ḫayvānuñ Belig ammā
Der-āğuş eyleyen **tā** ḫaşre dek ölmez 'Ālī Cān'ı
(G 218/13-14)

2. Tıpkı.

Zeyn-i hilāl-i çarḫa olur Ferḳadān rikāb
Tā püşt-i nesr-i tā'ire baḫtuñ ola süvār
(K 12/143-144)

tā ki: Ne zaman ki.

Gülgün kümeyt-i sāğara **tā ki** olup süvār
Bu senglāḫ-ı mühlikede itmeyem qarār
(Tb 2/57-58)

Cihānda **tā ki** ebed muḳtezā-yı hikmet ile
Şitāda şiddet-i sermā sayfda germādur
(K 5/83-84)

Tā ki bu gerdiş-i çarḫ ile mizāc-ı 'ālem
Gāḫ şıḫḫat bula gālīb ola gāḫi şakāmı
(K 7/77-78)

Qıldı bu tekve-i şerifi binā
Zikr ola **tā ki** anda ism-i ilāḫ
(T 12/3-4)

Olmuş dü-tā bu nüh-felegün ḳadd-i nāzūki
Büs ide **tā ki** dāmen-i ḫışn-ı Selāniki
(Kt 55/1-2)

Ḥayālün **tā ki** mevcūd ola dilde inkılāb olmaz
İçinde ḫānenün bir şāhib oldukça ḫarāb olmaz
(G 87/1-2)

Laṭif ol **tā ki** maḫfūz olasın ḫalkuñ lisānından
Ne rütbe sa'y ile tiz eyleseñ ḳat' idemez cān tīg
(G 126/13-14)

tā kim: Ne zaman ki.

Tā kim bu heft künbed-i devvār-ı nılğün
Bālāda devr ide nitekim beyza-i Ḥümā
(K 2/195-196)

Tā kim kitāb-ḫāne-i ma'nādan eylese
Erbāb-ı ṭab'uma cevher ol beyān-ı 'ilm
(K 10/131-132)

Tā kim vatandaş oldu ten-i lāğaram cüdā
Ney gibi deldi bağrumı cellād-ı rüzgār
(K 12/53-54)

Tā kim fezā-yı şafḫa-i gülzārda ola
Fermān-ı Kirdgār ile āmed-şüd-ı bahār
(K 12/185-186)

Ḥudā hem şāhibin hem müşterisin eylesün
ma'mür
Ola **tā kim** bu ṭāk-ı tārem üzre düz-ı meh-tābuñ
(T 25/17-18)

tā ol: Olsun diye, olması için.

tā ol:-a
Reftāra gel ki **tā** ola hengām-ı cilvede
Geh serfikende maḳdemüne geh fikende cān
(G 156/7-8)

ta'alluk: İlişki.

ta'alluk:-dur
Tā'allukdur cihānuñ kār u bārın çekdiren ammā
Mülükī zevḳ ider her ḳayddan āzād olan bende
(G 176/15-16)

ta'alluḡ eyle: İlişkilendirmek.**ta'alluḡ eyle:-se**

Hıfzı ta'alluḡ eylese zīnet-nümā olur

Reng-i hınā gibi ser-i engüşt-i şem'a nār

(K 12/101-102)

ta'allül eyle: Yalandan bahâneler bularak bir işten kaçınmak.**ta'allül eyle:-me**

Sākī ta'allül eyleme gel yoḡsa ḡumda şey

Besdür lebüñle ḡāl-i ruḡun bezme nuḡl ü mey

(Tb 2/121-122)

tab: 1. Güç, kuvvet, takat.**tab:-l, -n, -a**

Fırākı tabına maḡv oldu şahn-ı ayīnede

O şuḡa kendüyi 'add eyler iken 'aks-ı nazīr

(K 6/33-34)

tab:-l, -n, -dan

Bu nazm-ı tāze Belīgā sezā ki tabından

Virürse cevher-i elfazı āb-ı gevhere şūr

(G 61/15-16)

2. Tabiat, mizaç.**tab':-u, -m, -l**

Meclisde naḡme-i bem-i māliden-i kemān

Sāyide itdi tab'umu mānend-i çüb-sā

(K 2/37-38)

tab':-uñ

Nezāket riştesin ol rütbe bārik itdi tab'uñ kim

Yanında çenber-i çarḡ oldu çeşm-i süzen-i İsā

(G 6/7-8)

Ebnā-yı dehre itmese tab'uñ mu'āvenet

Dest-i 'uḡüle cilvede olmaz 'inān-ı 'ilm

(K 10/39-40)

Nezāket riştesin ol rütbe bārik itdi tab'uñ kim

Yanında çenber-i çarḡ oldu çeşm-i süzen-i İsā

(G 229/3-4)

Ey āfitāb-ı cilve-dih-i āsmān-ı 'ilm

Tab'uñ fūrūḡı tābiş-i rüy-ı cihān-ı 'ilm

(K 10/1-2)

tab':-a

ḡayāl-kār-ı makāmātı naḡş ider tab'a

Zebān-ı ḡāme-i mu'ciz-beyānı kāh-ı şarīr

(K 6/73-74)

tab':-u, -m, -l

Şikeste itdi heyülāyı tab'umu taḡdīr

Bu hey'et üzre kabul itmeye hünerde nazīr

(K 6/161-162)

tab'ı:-l, -dur

Tab'idur kulzüm-i zehḡār-ı fūnūn-ı şattu

Gevher-i pāk-i ma'āniye şādef dürc-i femi

(K 7/33-34)

tab':-u, -m, -da

Bu rütbe derd ü ḡam der-kār iken ḡurbetde

sultānum

Nice tab'umda tāb u ḡudret olsun şir ü inşāyā

(K 9/79-80)

tab':-u, -m

Fezā-yı kıble-i Ḳāf ma'nāsı üzere 'Anḡādur

'Uḡāridle tenezzül eylemez tab'um müdarāya

(K 9/91-92)

tab':-u, -n

Ceşş-i cehālet eyler idi maḡv-pāy-māl

Tab'un eger ki olmasa dārü'l-emān-ı 'ilm

(K 10/13-14)

tab':-u, -ñ, -da

'İzz ü sa'ādet ile cihānda müdām ola

Tab'ında cilveger ni'am-ı cavidān-ı 'ilm

(K 10/133-134)

tab':-u, -m, -l

Nāḡun ḡüzār olup suḡan-ı ḡā'ibāneden

Çekdi ḡatāya tab'umu bu beyt-i tāb-dār

(K 12/121-122)

tab':-l, -n, -a

Meclisinde vaz'-ı nā-ber-cā kibār-ı devletüñ

Tab'ına şad renciş istişḡālden evvel virir

(G 69/11-12)

Āferīn tab'ına var ise cihānda gelsün

Levh-i pāke kalemī böyle Belīgāne çeker

(G 81/17-18)

tab':-u, -m

Belīgā ḡaydar-ı Kerrāriyam ben 'arşa-i nazmuñ

Elümde Zü'l-feḡār-ı ḡāme tab'um raḡş-ı

Düldüldür

(G 78/13-14)

Açılmaz ḡonca-i baḡtum Belīgā yoḡsa

şevḡından

ḡazel-ḡvānlıkda tab'um elken eyler bülbül-i

zārı

(G 217/17-18)

tab':-l, -n, -da

Anuñ kim şevḡ-i ma'nā olmaya tab'ında cüş-

āver

Belīgā neş'e-dār-ı bāde-i bezm-i elest olmaz

(G 86/11-12)

tab':-u, -ñ

Belīgā āferīn kim penc beyt-i pāk ile tab'uñ

Nizāmī'nüñ şunar bī-bāk Genc-i pencine pençe

(G 200/11-12)

tab':-u, -m, -uñ

Şandüḡ-ı sīnem içre yatur tab'umuñ Belīg

Mazmūn-ı nev-ḡayāl ile pürdür cerīdesi

(G 213/21-22)

- ṭab' :-t**
Suḥanverān-ı 'Acem ṭab' ı hep müsellemdir
Olur Belîğ o diyāruñ mücevher āyinesi
(G 227/17-18)
- tāb u ḳudret ol: Güç ve kuvvet olmak.**
tāb u ḳudret ol: -sun
Bu rütbe derd ü ğam der-kār iken ğurbetde
sulṭānum
Nice ṭab' umda tāb u ḳudret olsun şî'r ü inşāyā
(K 9/79-80)
- tabābet: Hekimlik, doktorluk.**
ṭabābet: -le
'İşā nüzül iderdi ṭabābetle bî-ġümān
Feryād-ı ḳudsiyāndan eger olmasa eşam
(Tb 1/13-14)
- tabakçe-i ni' am-ı mün'imān: Nimetler verircesine**
küçük tabak.
Ṭabakçe-i ni' am-ı mün'imān olur ma'lūm
Baḳılsa kāse-i ğird-āba saḥn-ı deryāda
(G 195/5-6)
- tābān-keş: Yava yürüven (kimse).**
ṭabān-keş: -dür
Aña ilkā-yı muḥāṭ eylemez ammā esnāf
Yaḳalar yarı ṭabān-keşdür o bî-istinkāf
(Msd 5/47-48)
- tabaşbuş-ı kelbiyye evle: Köpekçesine valvarmak.**
tabaşbuş-ı kelbiyye eyle: -y, -üp
Bu şeb tabaşbuş-ı kelbiyye eyleyüp aġyār
Ḥarāreti var imiş dil-bere uyuzlandı
(G 215/7-8)
- tāb-āver: Güç veren.**
Olaldan saḥn-ı dīvānhāne-i ma'nāya tāb-āver
İki dilli ḳalem bir tāze Hindī tercemānumdur
(G 230/11-12)
- tabāyi' a sec'-i şadā-yı büm: Kumru sesinin baykuş**
sesine benzemesi.
Mevzūn olursa da yine beddūr kelām-ı şūm
Vaḥşet virür ṭabāyi' a sec'-i şadā-yı büm
(G 148/1-2)
- ṭab'-e belîğ: Belîğ'in huyu.**
ab'-e belîğ: -em
Ey 'aşekān ze ṭab'-e Belîğem besüz del
Ezber koned in ğazel-e 'aşekāne rā
(G 241/13-14)
- tāb-efgen ol: Işık saçmak.**
tāb-efgen ol: -dı
Ḥayālî şem'veş tāb-efgen oldı ol bütüñ likin
Bu esnā' da ḥarīm-i sīneden bir dem nefes
gitmez
(G 94/29-30)
- tāb-efgen ol: Işık saçmak.**
tāb-efgen ol: -sa
Ne āfetdür meded ol nev-nihāl-i bāğ-ı 'ismet
kim
Eger tāb-efgen olsa nāz ile dāmān-ı şahrāya
(K 9/29-30)
- tāb-efgen ol: -ur**
Olur dīdāra çeşmi nazra-i evvelde tāb-efgen
Eger kim ḥāk-pāyı sürme olsa dīde-i ḥūra
(T 27/11-12)
- tā-be-leb: Dudağa kadar.**
O vālā-menzilet kim şad-edeble pişġāhında
Dil üzre tā-be-leb vācibdür istiḳbāl-i pā-büsü
(K 3/53-54)
- tābende: Parlayan, ışık veren.**
Āb-ı gevher gibi tābende ma'ānī-i laṭif
Silk-i nazma çekilen dürr-i 'Adendür elfāz
(G 121/3-4)
- tābeş-e nomāye: Işığın görüntüsü.**
tābeş-e nomā: -y, -e
Forüg-e 'aşḳ rā āsar-e baḥt-e türe der kār est
Ke nūr-e şam' rā tābeş-e nomāye der şeb-e tār
est
(G 242/1-2)
- tā-be-seher: Sabaha kadar.**
O ḳadar gözlerini āh okı yıldırılmış kim
Göz ḳapar ḥavf ile şeb tā-be-seher yıldızlar
(G 57/9-10)
- tābi': Elbette.**
Zevāl-i devlet-i metbū'ı istemez tābi'
Sefīneyi şaḳınur yolda reh-ber ü mellāḥ
(G 25/11-12)
- tāb-ı 'arız: Yanağın parlaklığı.**
tāb-ı 'arız: -ı, -ñ, -dan
Degildür pertev-i āteş-fürüz-ı lāle-i ḥamrā
Efendim yandı tāb-ı 'arızından dāmen-i şahrā
(G 229/1-2)
- ṭab'-ı ayīne-i mücellā: Parlak ayna yaratılışlı.**
ṭab'-ı ayīne-i mücellā: -dur
Ṭab'-ı ayīne-i mücellādur
Cilveger anda luṭf-ı Rabbānī
(T 4/7-8)
- ṭab'-ı bed-endišan-ı maḳhūr: Helâk edilmiş, kötü**
düşünenler.
ṭab'-ı bed-endišan-ı maḳhūr: -a
Ḥudā hem-vāre 'ömr ü devletüñ efzūn idüp her
dem
Çekilsün dāğ-ı ğam ṭab'-ı bed-endišan-ı
maḳhūra
(T 27/27-28)

ṭab'-ı belîğ: Belîğ'in huyu.

Bulurken tûde-i dürr-i suhanla lenger-i temkîn
Yine **ṭab'-ı Belîğ** 'aşkuñla baħr-i pür-telâtumdur
(G 58/17-18)

ṭab'-ı belîğ:-e

Eħibbâ eylemez ta'rîz ile âzürde-dil ammâ
Hemân **ṭab'-ı Belîğ** her ne eylerse ħasüd eyler
(G 53/17-18)

Nice ehl-i suhan **ṭab'-ı Belîğ** olalar pey-rev
Ki cevlan-gâh-ı evc-i şâh-bâza kerkenes gitmez
(G 94/31-32)

Ṭab'-ı Belîğe bende-i Hindü-nijâd iken
Şimdi efendi ħameyi kesmiş kitâbete
(G 188/21-22)

ṭab'-ı belîğ:-i

Al bu kumaş-ı zâde **ṭab'-ı Belîğ**i kim
Nevres-i rû için böleyor kâle-i suhan
(G 164/21-22)

ṭab'-ı belîğ-i nâdire-gü: Nadir sözler söyleyebilen yaratılışa sahip Belîğ.

Lâyîk ki ola dergeh-i devlet-me'âbuña
Ṭab'-ı Belîğ-i nâdire-gü tercemân-ı 'ilm
(K 10/123-124)

ṭab'-ı eħibbâ: Dostların huyu.

ṭab'-ı eħibbâ:-da
Olmadı cilve-nümâ **ṭab'-ı eħibbâda** Belîğ
Böyle nâ-dîde ħayâlat ile bir nazm-ı selîs
(G 105/17-18)

ṭab'-ı germ: Sıcak yaratılış.

ṭab'-ı germ:-i
Kimdür o kim bu mâtemi güş eyleyüp anuñ
Yanmaya **ṭab'-ı germi** mişâl-i dil-i çenâr
(Tb 1/91-92)

ṭab'-ı mevzün: Düzgün yaratılış.

ṭab'-ı mevzün:-ı
Ṭab'-ı mevzümü fûrûğ-ı feyz ile olmuş meger
Mışra'-ı ber-cest-e-i evrâk-ı dîvân-ı 'atâ
(T 1/7-8)

Ṭab'-ı mevzümü fûrûğ-ı feyz ile olmuş anuñ
Mışra'-ı ber-cest-e-i evrâk-ı Dîvân-ı 'Atâ
(T 28/31-32)

ṭab'-ı me'yūs: Ümitsiz yaratılış.

ṭab'-ı me'yūs:-ı
Ümid-i nev-bahâr-ı himmeti ol gülbün-i lütfuñ
Hazân vaktinde güyâ bülbül eyler **ṭab'-ı me'yūs**
(K 3/45-46)

ṭab'-ı meyyâl ol: Eğilimli olmak.

ṭab'-ı meyyâl ol:-dı
Nâ-gehân oldu tufeng atmağa **ṭab'-ı meyyâl**
Her umûrunda işâbet ider ol şîr-i vefâ
(T 13/23-24)

ṭab'-ı meyyâl: Meyilli huy.

ṭab'-ı meyyâl:-i
Gümişden serve beñzer kaddi kim pây-ı dil-
ârâya
Akar şu gibi dâ'im ehl-i 'aşkuñ **ṭab'-ı meyyâl**
(G 209/3-4)

tâb-ı mihr-i ruħ: Güneş gibi parlak yanak.

tâb-ı mihr-i ruħ:-u, -ñ
Tâb-ı mihr-i ruħuñ ol rütbe eritdi beni kim
Zîr-i yek-mûda hemân säyelenür cism-i za'if
(G 129/9-10)

ṭab'-ı mînâyâ: Sırça yaratılışlı.

Belîğâne bu nazmum dâverâ manzûruñ oldıķa
Sezâdur ħil'ati ilbâs olına **ṭab'-ı mînâyâ**
(K 9/99-100)

ṭab'-ı mücellâ: Parlak yaratılış.

Olup âyinede manend-i cevher piç ü tâb-efgen
Devâm-ı devletüñ ed'iyyesi **ṭab'-ı mücellâ**
(K 9/103-104)

tâb-ı mül: Şarabın parıltısı.

tâb-ı mül:-den
Tâb-ı mülden gül gül olmuş âfitâb-ı ruħlaruñ
Fitneden ħâli degül her dem ider biñ dürlü âl
(Ş 1/11-12)

ṭab'-ı müstakîm: Doğru huy.

Çekdi serv-âsâ anuñ bu bâğdan
'Adne toğrıdı o **ṭab'-ı müstakîm**
(T 8/7-8)

ṭab'-ı nevâ-keş: Ses çeken yaratılış.

ṭab'-ı nevâ-keş:-le
Bu **ṭab'-ı nevâ-keşle** Belîğ-i o suhan-ârâ
Tercih olunur Nâbi-i şîrin-suhan üzre
(G 185/15-16)

tâb-ı nezzâre: Hararetili bakış.

tâb-ı nezzâre:-den
Tâb-ı nezzâreden endâmı ħarâret kapdı
Def'idüp gayrıyı ħammâmcı sovuķluk yapdı
(Msd 3/13-14)

ṭab'-ı nüktedân: Nükte bilen huylu.

Belîğ-i zârî nâ-şâd eyleyüb agyârî şâd itdüñ
Bu güne vaz'-ı nâ-ber-câyı **ṭab'-ı nüktedân**
çekmez
(G 91/13-14)

tâbî ol: Olağan olmak.

tâbî olmaz:-maz
Bunlaruñ rûhıdır eş'âr-ı Belîğ
Rûhsız kâlıbuñ **olmaz tâbî**
(Kt 44/3-4)

ṭab'-ı pâk: Temiz yaratılış.

ṭab'-ı pâk:-üñ
Olaldan gülsitân-ı cüdînuñ vaşşâfi sultânım
Cihânı tuğdı **ṭab'-ı pâkümüñ** şöhetle güftârı
(K 4/65-66)

tāb-ı reh: Yolunun parlaklığı.**tāb-ı reh:-le**Ol rütbe **tāb-ı rehle** rūhı táb-nāk kim
Kalmış sipend-i hāli o cür'etle ber-karār

(K 12/49-50)

ṭab'-ı rencür: Hasta yaratılışlı.**ṭab'-ı rencür:-a**O zāt-ı hikmet-āmüz-ı Aristo kim müdām eyler
Nigāh-ı iltifātın nüş-dārū **ṭab'-ı rencūra**

(T 27/5-6)

tāb-ı ruḥlar: Yanağın parlaklığı.**tāb-ı ruḥlar:-lar, -u, -ñ**Çeşmüme bir perdedür güyā niḳāb-ı ruḥlaruñ
Hırmen-i 'ömrüm yaqub maḥv itdi **tāb-ı ruḥlaruñ**

(Ş 1/9-10)

tāb-ı ruḥsār: Yanağın parlaklığı.**tāb-ı ruḥsār:-ı****Tāb-ı ruḥsārı** yüzi suyını dökdi cāmın
Sildi bürüna çıkup āyine-i endāmın

(Msd 3/39-40)

tāb-ı rüy: Yorgun yüz.**tāb-ı rüy:-ı, -n, -dan**Girer ḥusūfa ḥacāletle **tāb-ı rüyundan**
Eger ki olsa muḳābil anuñla bedr-i Münir

(K 6/15-16)

ṭab'-ı selīm: Dürüst huylu.Kebş-i ibni Ḥalil-veş bî-bāk
Aña ḳurbān olurdu **ṭab'-ı selīm**

(T 7/5-6)

Rüm ili Yeñişehir ḥākinde
Tāze gül idi bu **ṭab'-ı selīm**

(T 14/1-2)

ṭab'ı senā-ḥvān: Öven mizaç.**ṭab'ı senā-ḥvān:-u, -m**O vālā-menzilet kim şad-edebile būs-ı dāmānuñ
Kenār-ı lebde istiḥsān ider **ṭab'ı senā-ḥvānum**

(K 8/43-44)

ṭab'ı senākār: Öven yaratılışlı.**ṭab'ı senākār:-ı**Ḥulūs-ı bendegīye lāyık oldur būs-ı dāmānuñ
Kenār-ı lebde istiḳbāl ide **ṭab'ı senākārı**

(K 4/7-8)

ṭab'-ı suḥandān: Güzel söz söyleyebilen mizaçlı.**ṭab'-ı suḥandān:-u, -m**Belīga şad temalluk mültezimdür rūh-ı 'Urfiden
Ki Rūmi reşk-i Şirāz eyledi **ṭab'-ı suḥandānum**

(K 8/55-56)

tāb-ı suḥan: Sözün kuvveti.**tāb-ı suḥan:-la****Tāb-ı suḥanla** başladı giti-sitānlıga
Tīg-i zebān-ı şaf-şiken-i pehlevān-ı 'ilm

(K 10/101-102)

tāb-ı teb-i ğam: Gam hararetinin gücü.**tāb-ı teb-i ğam:-la**Tenürasā derūnum germ idüp **tāb-ı teb-i ğamla**
Kebāb itdi mişāl-i mürġ-i bismil bu dil-i zārı

(K 4/47-48)

ṭab'-ı vaḥīd-i zār: İnceleyen emsalsiz yaratılışlı.

Āyın-i ehl-i ṭab'a ri'āyetle eyleyüm

Tazmīn-i nazm-zād u **ṭab'-ı vaḥīd-i zār**

(K 12/159-160)

ṭab'ı zemīn-i şî'r: Şiir yerinin yaratılışlı.**ṭab'ı zemīn-i şî'r:-e**

Ol şūhuñ almişum şulu seftālusın Belīg

Ṭab'ı zemīn-i şî're bugün şu gibi akar

(G 234/9-10)

ṭabī'at-ı bānī: Bina edenin huylu.

Olur ehl-i ma'ārifē ma'lūm

Bu binādan **ṭabī'at-ı bānī**

(T 4/35-36)

ṭabīb: Sevgili.

Ḥarāret-i dili teskīn ider vişāl ile yār

Devā-yı renc-i saḳīme ṭabīb olur bā'is

(G 21/9-10)

'Āşık-ı ḥaste-dilüñ bezmine gelse o ṭabīb

Dem olur ḥātır için şişe vü peymāne çeker

(G 81/3-4)

Eyvāy naḳd-i eşke revāyic yok ol **ṭabīb**

'Uşşāk-ı ḥaste-ḥātıra bakmaz sevbāna

(G 198/13-14)

ṭabīb-i dīde-i mest: Sevgilinin sarhoş bakışı.**ṭabīb-i dīde-i mest:-ı****Ṭabīb-i dīde-i mesti** belā-yı naḥvetden

İder fetile-i zaḥm-ı derūnı niş-i 'inād

(K 11/29-30)

ṭabīb-i ğamze-i mest: Sevgilinin sarhoş bakışı.**ṭabīb-i ğamze-i mest:-ı****Ṭabīb-i ğamze-i mesti** dükān-ı cevrende

İder fetile-i zaḥm-ı derūn-ı nāvek-i tūr

(K 6/39-40)

ṭabīb-i hikmet-ārā: Hikmet süsleyen hekim.

Devāt-ı likāsından eylesün mānend-i eftimūn

Ṭabīb-i hikmet-ārā bir 'ilāc eyleser sevdāya

(K 9/49-50)

ṭab'ımı mīzān-ı 'adl i: Adaletli yaratılmak.**ṭab'ımı mīzān-ı 'adl it:-miş**

Devr-i ferḥunde-i 'Abdullāh Paşa kim anuñ

Ṭab'ımı mīzān-ı 'adl itmiş Ḥudāy-ı lā-yezāl

(T 26/1-2)

ta 'bîr-i levn: Renk bevanı.**ta 'bîr-i levn:-e**

Ta 'bîr-i levne bâ'îş olurken fûrûğ-ı mäh
Pä-mäl-i eşheb-i elemüm şimdi säye-dâr

(K 12/57-58)

tâbiş: Parlayış.**tâbişle:-le**

Gül-mîh-i tağ-i 'âlem-i bälâ olup nücüm
Rüy-ı cihânı eyledi **tâbişle** pür-cilâ

(K 2/11-12)

tâbiş-figenlik it: Parlayışı düşürmek.**tâbiş-figenlik it:-di**

Tâbiş-figenlik itdi o dem meş'al-i kamer
Kıldı sipenc-i türe-i gerdünü rüşenâ

(K 2/7-8)

tâbiş-i gerden-i billür: Billur gerdanın parlayışı.**tâbiş-i gerden-i billür:-ı**

Tâbiş-i gerden-i billürü ile derledi cäm
Şevk-i ümmîd-i der-ağuş ile kızdı hammâm

(Msd 3/5-6)

tâbiş-i gül-penbe: Pembe gül renkli parlama.

Dem-â-dem **tâbiş-i gül-penbe** reng-i 'aks-ı
rüyından

Öñinde hün ile pür-şîşe-i haccâmdur mir'ât

(G 13/9-10)

tâbiş-i kamer: Ay ışığı.

Meh-i sipîhr-i 'adâletdür ol ki devrinde
Kitâba eyleyemez **tâbiş-i kamer** te'sîr

(K 6/63-64)

tâbiş-i mihr: Parlak güneş.**tâbiş-i mihr:-e**

Tâbiş-i mihre tahammül mi ider ol gül-beden
Rüyına güyâ dikendür säye-i müjgân batar

(G 60/3-4)

tâbiş-i mihr-i ruḥ: Parlayan güneş yanak.**tâbiş-i mihr-i ruḥ:-u, -ñ, -la**

Egerçi hâl-i cebheñ aḥter-i burc-ı sa'âdetdür
Karardı **tâbiş-i mihr-i ruḥuñla** iḥtirâkından

(G 166/5-6)

tâbiş-i nür: Işığın parlaması.**tâbiş-i nür:-a**

Zihî luḥf-ı Hudâ kim âftâb-ı şer'-i enverden
Hüsuf-endüde bir şeh'r ola maḥzar **tâbiş-i nûra**

(T 27/1-2)

tâbiş-i rüy-ı cihân-ı 'ilm: İlim dünyasının yüzünün parlayışı.

Ey âfitâb-ı cilve-dih-i âsmân-ı 'ilm

Tab'uñ fûrûğı **tâbiş-i rüy-ı cihân-ı 'ilm**

(K 10/1-2)

tâbiş-i tîğ: Kılıcın parlayışı.**tâbiş-i tîğ:-i, -n, -i**

Tâbiş-i tîğini der-pençe dem-i heycâda
Görse teb-lerze tûtar şerze-i şîr-i ücemi

(K 7/29-30)

tâbiş-nümâ-yı feyz-i ma'ânî: Anlamaların parlayış gösteren bolluğu.

İller ümîd-i hâr u has-ı güft ü güy sever

Tâbiş-nümâ-yı feyz-i ma'ânî iḥtişâr

(K 12/175-176)

tabl: Davul.

Cünbiş-i kâmet ile **tabl** kıyâmet koparur
Def döger sînesini celcele başlar zâra

(G 207/9-10)

tabla: Satıcı vb.nin kullandığı tahtadan tepsi.

Kec-küleḥ kâkül ucın gösterüp ol sünbül-i ter

Tabla perçemden eḥibbâsına saçdı 'anber

(Msd 2/5-6)

tabl-ı sîne: Göğüs davulu.

Râkıbi darb idelüm küy-ı dil-rübâda bu şeb

Şabâḥa dek dimesün **tabl-ı sîne** döğdüm tek

(G 141/5-6)

tâb-nâk: Parlak.

Kaşruñ eḥrâfında bülbül mesnevî-hvânîlık ider

Sakf-ı kaşr âyîne-i sîret-nümâdur **tâb-nâk**

(T 19/11-12)

Ol rütbe tâb-ı rehle rûḥı **tâb-nâk** kim

Kalmış sipend-i hâli o cür'etle ber-qaḥâr

(K 12/49-50)

tâb-nâk ol: Parlamak.**tâb-nâk ol:-a**

Târîk olursa çeşm-i dile güşe-i meğâk

Gülzâr-ı 'Adne pencere aç **ola tâb-nâk**

(Tb 2/39-40)

tâbüt iste: Ölü taşınan sandığın gerekmesi.**tâbüt iste:me, -m**

Şehîd-i 'aşkı olursam o şûḥ-ı serv-kaḥdûñ

Dıraḥt-ı servden olmazsa **istemem tâbüt**

(G 19/7-8)

tâc-ı 'aşk: Aşk tacı.**tâc-ı 'aşk:-ı, -n, -dan**

Yûsuf olsa **tâc-ı 'aşkından** eylerken ibâ

Nazra-i evvelde mest itdûñ beni şad-aferîn

(Ş 2/11-12)

tâc-ı fenâ: Yokluk tacı.**tâc-ı fenâ:-y, -ı**

Tâc-ı fenâyı istemezem Kaş-ı 'âlemüm

Bälâ-yı serde bülbül-i 'aşkuñ yuvası var

(Th 1/19-20)

tac-ı mülük: Hükümdarların tacı.**tac-ı mülük:-ı**Zinhâr gürra olma bu mülk-i harâba kim
Tac-ı mülûkî lâne-i büm u gürâb olur

(Tb 1/73-74)

ta'dād: Sayma, savı sayma.O rütbe şâfdur cism-i bilürî ol gül-endâmuñ
Ki mevc-i bâdeyi ta'dād kâbildir gülüsında

(G 183/3-4)

ta'dād id: Saymak.**ta'dād id:-üp**Tarîkînde çıkar her biri lâbüd mu'ciz-i eşrâf
Eger ta'dād idüp bed eylesem evşâf-ı âbâya

(K 9/87-88)

ta'dād-ı sinîn: Sayılan yıllar.Hayf u şad-hayf geçüp 'ömr-i girân-mâye 'abeş
Dilde ta'dād-ı sinîn ile elem kaldı faķat

(G 119/9-10)

taġıt: Savurmak.**taġıt:-maz**Tarâvet bulsa kişî-i maķsûdî bir fârisü'l-haylûñ
Taġıtmaz tek şururken çiftesin terk itmez âlâtın

(Kt 3/9-10)

taġlit id: Bir kimseye veva bir seve benzemeve çalışmak.**taġlit id:-üp**Zerrâķ-ı şehri 'avķ ile taġlit idüp Belîġ
Maġfice var ki meclis-i yârân bizlidür

(G 80/15-16)

taġammül: Dayanma, katlanma.Taġammül kâr-ı merdândur Belîġâ
Şikâyet eylemez aşık felekden

(G 160/9-10)

taġammül eyle: Dayanmak.**taġammül eyle:-y, -emez**Taġammül eyleyemez ta'na teng-i havşala-kân
Tolı tûfengi hemân bir şerer pür-âteş ider

(Mf 9/1-2)

taġammül id: Taşıyamamak.**taġammül id:-er**Tâbiş-i mihre taġammül mi ider ol gül-beden
Rüyına güyâ dikendür sâye-i müjġân batar

(G 60/3-4)

taġammül it: Dayanmak.**taġammül it:-mez**Gelmez kenâra şâhid-i ma'nâya nâz ider
İtmez taġammül aña dil-i nâzenîn Belîġ

(G 127/7-8)

taġammüli ol: Davanmak.**taġammüli ol:-sa**'Uşşâķı kor mı ħâline â'dâ şemâtatı
Azâr-ı yâra olsa da farzâ taġammüli

(G 214/9-10)

tahâret: Temizlik.**tahâret:-le**Bâķiyâ cum'a namâzın kılda gel mey-ġâneye
Ĥürmetin aña tahâretle yapış peymâneye

(Mf 31/1-2)

tahayyül: Daha önce duyu organları ile idrak edilmiş bir sevi, o sev karşımızda mevcut olmadığı bir an veva mekânda zihinde sekillendirme, havalde canlandırma.**tahayyül:-dür**Cihâni başuma fikr-i dehânuñ teng ider ammâ
Miyânuñ vaşfi eş'ârumda bir ince tahayyüldür

(G 78/7-8)

tahayyül it: Hayalde canlandırmak.**tahayyül it:-di**Kâkülûñ fikri ile gülşen-i küyında Belîġ
Şaçlı sünbül göricek itdi tahayyül perçem

(G 154/11-12)

tâhir ol: Temiz olmak.

Gülzâra gel şelâse-i gassâle nüş idüp

Çirk-âb-ı ġamdan ey dil-i âlüde tâhir ol

(G 142/9-10)

tahķik eyle: Bir sevin doğru olup olmadığını araştırmak.**tahķik eyle:-y, -en**Ĥayâl-i nazmı tahķik eyleyen erbâb-ı isti'dād
Belîġâ vâridât-ı ġayba isnâd itse vâriddür

(G 43/13-14)

tahlil-i esk: Gözvaşı kazancı.Viridi zaġm-ı nâhun-ı kayd-ı müdâvâdan necât
'Uķde-i derd-i dil-i âşüfteye tahlil-i esk

(G 136/5-6)

tahlis id: Kurtarmak.**tahlis id:-ince**

İdince mâşıta dendân-ı şâneden tahlis

Bu rütbe zülfi siyeh piç ü tâba düşmesün uf

(G 238/5-6)

tahmîl id: Yükleme.**tahmîl id:-er**

Anı tahmîl ider elbette kaķar-ı suġana

Ĥâtır-ı nâzüküme bâr-ı girândur ma'nâ

(G 1/17-18)

tahmîl-i bâr-ı miġnet id: Acı yükleme.**tahmîl-i bâr-ı miġnet id:-er**

Tahmîl-i bâr-ı miġnet ider zecr ü kaķır ile

Aşâr-ı za'f görse felek bir zebûnda

(Tb 1/23-24)

tahmîn: Yaklaşık olarak değerlendirme, oranlama.

Anı tahmîn ile ölçüp biçerek âġir-i kâr

Gördi kim çıķmadı şan'atla tegellendi o yâr

(Msd 4/53-54)

tahmîr ol: Yoğurmak.**tahmîr ol:-m, -up**Rîze-i âyîne **tahmîr olınup** rûz-ı ezel

O büte şofra bu şüretde dökilmiş gerden

(G 165/5-6)

tahrîk-i leb-i güvâ: Sanki dudağının hareketi.

İder hâmüşlük gönlümde bu 'aşk âtesin itfâ

Dem-â-dem bād-zen olmazsa **tahrîk-i leb-i****güvâ**

(G 6/1-2)

tahrîr: Yazı.Belîgün nazmını **tahrîr** için erbâb-ı isti'dād

Yapılsun nev-be-nev mecmû'alar şîrâzededen

geçsün

(G 161/11-12)

tahrîr eyle: Yazmak.**tahrîr eyle:-di**

Rüyunuñ vaşfında ra'nâ bir gâzel yapdım bugün

Şafha-i hürşide **tahrîr eyledi** küttâb-ı çarh

(G 30/11-12)

tahrîr eyle:-sün

'Utârid ile hâme-i zerrîn ile âsâr-ı rengînin

Şafâdan **eylesün tahrîr** levh-i mihr-i garrâya

(K 9/59-60)

tahrîr id: Yazmak.**tahrîr id:-er**

Va'd-ı püç-ı mün'imân-ı 'aşrı engüşt-i Belîg

Şafha-i mînâya eşk-i çeşm ile **tahrîr ider**

(G 82/15-16)

tahrîr ol: Yazılmak.**tahrîr ol:-m, -dı**

Belîgâ bu gâzel eflâka nâmuñ eyleyüp hem-ser

Mîdâd-ı surh ile **tahrîr olındı** Beyt-i ma'mûra

(G 187/11-12)

tahrîr ol:-un, -dı

İdüp nâm-ı şerîfin dest-i cüdi 'arş ile hem-şîr

Mîdâd-ı surh ile **tahrîr olındı** beyt-i ma'mûra

(T 27/7-8)

tahrîr ol:-ur

Dildür zuhûr-ı 'aşka sebep levh-i sînede

Bî-harf ma'nî şafhaya **tahrîr olur** mı hiç

(G 23/7-8)

tahrîre kal: Yazmak.**tahrîre kal:-dı**

'Azım idüp pişgehe çekdi hicâb-ı zer-bâf

Qaldı evşâfını **tahrîre** Belîg-i vaşşâf

(Msd 5/53-54)

tahrîs id: Hırslandırmak.**tahrîs id:-üp**Şafâ-yı bâdeye **tahrîs idüp** ehibbâyı

Dizer cevânibe gülden hezâr sâgar şâh

(G 28/11-12)

tahsîl-i 'aşka eyle: Aşk edinmek.**tahsîl-i 'aşka eyle:-r****Tahşîl-i 'aşka eyler** idüm mâ-melek fidâ

Olsam muqârin ehl-i kemâle bu fende ben

(G 167/7-8)

tahsîl-i eşk: Gözyaşı kazancı.

Eylemezdüm zîver-i gencîne-i hâtır Belîg

Gevher-i deryâ-yı gufrân olmasa **tahsîl-i eşk**

(G 136/13-14)

tahsîn: Takdir etme.Bu tarz-ı Belîgâneye şad-bâr ola **tahsîn**

Erbâb-ı dile işte suhan böyle gerekdür

(G 59/21-22)

tahsîn eyle: Takdir etmek.**tahsîn eyle:-di**

Nevâziş-güne ikrâmın görüp erbâb-ı 'irfâna

Feleklerde melekler **eyledi** ihsânına **tahsîn**

(T 11/3-4)

tahsîn ol: Takdir edilmek.**tahsîn ol:-dı**

Bir zamân şâ'ire ihsan olunmuş

zer ü sîm

Şimdi medh ü gâzele câ'ize **tahsîn oldı**

(G 224/11-12)

taht: 1. Alt, aşağı taraf.**taht:-ı, -n, -da, -dur**Ne çäre küllü şey'un hâlikün **tahtındadır** 'âlem

Bu vech üzre dizildi perde-i kânûnı çarhuñ âh

(T 6/5-6)

2. Hükümdarların üzerine oturdukları**koltuk. Hükümdarlık makâmı, hükümdarlık.****taht:-ı, -n, -da**Suhan iklîminün **tahtında** bir şâh olmasa şâ'ir

Belîgâ maħlaşuñ yazmazdı nazmın şâh-beytinde

(G 206/13-14)

tahte's-semâ: Göğün altı.**tahte's-semâ:**

Her mühendis idemez miqyâs ile vaz'-ı esâs

Böyle zîbâ mürtefî' kâşaneyeye **tahte's-semâ**

(T 1/35-36)

taht-ı dil: Gönül tahtı.

O şeh-i hüsni görüp bir yere cem' oldı havâş

İtdiler **taht-ı dile** naqş-ı hayâlün iclâs

(G 106/1-2)

taht-ı zümürüdfâm: Zümrüt renkli taht.**taht-ı zümürüdfâm:-a**

Belîg-i nükte-perver gâlib oldı bülbül-i zâra

Gülün **taht-ı zümürüdfâma** hengâm-ı

cülûsında

(G 183/13-14)

tahvif eyle: Korkutmak.**tahvif eyle:-r**Zahm-ı tır-i müjeye karşı turlar ammā
O şeh-i hüsn kılı hattı ile **eyler tahvif**

(G 129/7-8)

tā'ir ol: Kuş olmak.**tā'ir ol:-di**Kafes-i teng-i bedende şıklup āhir-i kār
Oldı uçmağa anuñ bülbül-i rūhı **tā'ir**

(T 9/9-10)

tā'ir-i rūh: Can kuşu.**tā'ir-i rūh:-a**Uçmağa sezā **tā'ir-i rūha** iki perdür
İsm-i Hāk ile nām-ı pür-iclāl-i Muhammed

(K 1/27-28)

**tā'ir-i rūhāniyān-ı 'ilm: İlim ruhundan
meydana gelmiş meleklerin uçması.**Şirīn-mezāk-ı hūvān-ı dilūnde meges gibi
Pervāza geldi **tā'ir-i rūhāniyān-ı 'ilm**

(K 10/35-36)

tāk: Kubbe.**tāk:-i, -n, -da**Kuvvet-i nāmiyyeden sāye-i verd-i taşvīr
Mevce-i rāyihaya eyledi **tākında** nūmūd

(T 10/5-6)

Kimse ib'ād idemez **tākında**

Mīve-dār olsa eger nakş-ı gūsil

(T 20/17-18)

Cūş idüp mevc-i şafā **tākında**

'Aks ider cūnbiş-i mevc üzre şināh

(T 23/7-8)

2. Asma.

Kārīn-i pūr-hūnerden iktisāb-ı feyz ider herkes

Ki **tākin** hūşesi ārāyış-i bālā-yı tāremdür

(G 58/7-8)

3. Kemerin üst kısmı.**tāk:-i, -n, -dan**Haṭ-ı nev-hīz-i leb zan itmesün seyr eyleyen anı
Sevād-ı sāye-i ebrūsı yāruñ düşdi **tākından**

(G 166/3-4)

tāk:-aİlişince o **tāka** tār-ı nigāh

Çeşm-i ḥayret-keşān olur kändil

(T 12/13-14)

tak: Takınmak.**tāk:-ar**Hezār rişte **takar** çeşm-i sāhīrūñ müjeden

Yumup açınca gözi kullānır bu deñlü silāh

(G 25/7-8)

**2. Bir şeyi başka bir yere uygun bir biçimde
tutturmak, ilişirmek, geçirmek.****tāk:-miş**Görüp şāl-i zümürüd fāmī 'āşık ol beyāz fesde
Başına bir beyāz gül-goncası **tākmiş** şanur anı

(G 218/5-6)

tāk: Tek.

Mir'āta bāk da gör nice tek tırılmaz ebruvān

Oynar ikisi dāne-i ḥālūñle çift ü **tāk**

(G 131/5-6)

tāk ol: İliştirmek.**tāk ol:-di****Tāk oldı** tākātüm çekemem bār-ı miḥneti

Gönder ilāhī bendeñe bir ehl-i himmeti

(Tb 2/49-50)

takaddüm it: Önce gelmek, önce davranmak.**takaddüm it:-me, -ye**

ekāver-i dili itdüm 'inān-keşide Belig

Münif-i hoş-suḥana itmeye **takaddüm** tek

(G 141/9-10)

takarrub: Yaklaşma, yakın olma, vanaşma.**Takarrub** mümkün olmaz piç ü tāba düşme
cevrinden

Şakın mār-ı siyāh-ı zūlf-i kecdür aḳreb-i dil-ber

(G 70/7-8)

**takarrüb-i dehen-i yār: Sevgilinin ağzına
yaklaşma.****Takarrüb-i dehen-i yār** ümüdi ile Belig

Ġazelde maḥlaşumuz cilve kıldı bālāda

(G 195/15-16)

takat: Kudret, kuvvet.

Yaḳdı rüyında per ü bāl-i tezerv-i nigeḥi

Ādemī **takat** ile sūziş-i nār-ı ḥayret

(G 15/15-16)

Nice 'āşıklarūñ **takāt** getirsin rişte-i cānı

Ki 'aksūñ cevher-i mir'āti āteş-dide mü eyler

(G 62/5-6)

Ne vaşl-ı yāre firşat ne belā-yı hicre **takat** var

Beni dil-ḥaste-i hecr itmede bilmem ne ḥikmet

var

(G 68/1-2)

Takat gelür mi şadme-i seyl-i ḥavādişe

Kadd-i ḥamīde ile cihanda pül olmasam

(G 150/9-10)

Ey mīr-i hüsn dād ki yandı Belig-i zār

Takat getürmeyor teb-i fūrkat 'azābına

(G 198/17-18)

tākāt:-ü, -mTāk oldı **tākātüm** çekemem bār-ı miḥneti

Gönder ilāhī bendeñe bir ehl-i himmeti

(Tb 2/49-50)

ṭākat-güzār-ı kudret-i bār-ı girān-ı 'ilm ol: İlim kıymetinin kudret gücünü geçmesi.

ṭākat-güzār-ı kudret-i bār-ı girān-ı 'ilm ol:-ur
İmkāna ser-te-ser 'adem-i himmetüñ olur
Ṭākat-güzār-ı kudret-i bār-ı girān-ı 'ilm
(K 10/15-16)

takayor: Takıyor.

Daḫi ḫaṭṭı almadı iklīm-i ḫüsni gālib olup
Ne ser-nigün **takayor** zülfı şorgucın maḫbüb
(G 12/1-2)

Henüz ḫaṭ almadı iklīm-i ḫüsni o şehün
'Aceb niçün **takayor** zülfı ser-nigün sorguc
(G 24/5-6)

takbıl id: Öpmek.

takbıl id:-er, -üz
Şāf-ṭinet olanuñ pâyını **takbıl iderüz**
Ki öpen äyineyi kendi lebin eyler būs
(G 107/3-4)

takdım id: İleri sürmek.

takdım id:-er, -di
Takdım iderdi şehri Neccārāya vaşfını
Görse bu ṭarz-ı dil-keşi 'ālemde Rūdekī
(Kt 55/3-4)

takdir: Beğenme, değer biçme.

Virmezdi cilā äyine-i binişe **takdir**
Olmasa eger maḫzar-ı timsāl-i Muḫammed
(K 1/11-12)

takdir id: Kıymet vermek.

takdir id:-er
İtme tedbiründe noḫşān ger takdirüñdür iş
Ḫüsni tedbir ile emründe Ḫudā **takdir ider**
(G 82/13-14)

takdir it: Beğenmek.

takdir it:-di
O cevherim ki lebümde olur ziyā-efgen
Mişāl-i tābiş-i äyine şāfi-i **takdir**
(K 6/163-164)

takdir olan gelür: Tanrı'nın, kişinin alınına yazdığı ne ise mutlak o olacaktır. Kişinin geleceği Tanrı'nın çok önce takdiri ile şekillenmiştir.
Çanda olursa destüne **takdir olan gelür**
Deryāda buldı pençe-i mercān ḫizāb-ı surḫ
(G 29/3-4)

ṭāk-ı 'arş: Meydanın kubbesi.

ṭāk-ı 'arş:-a
Kılursa böyle āteşgāh-ı dilde süziş-i ḫasret
Nigāh-ı çeşm-i 'aşıḫ **ṭāk-ı 'arşa** ḫār-ı düd eyler
(G 53/15-16)

ṭāk-ı 'arş-ı a'lāyā eyle: Yüksek gökyüzüne asmak.

ṭāk-ı 'arş-ı a'lāyā eyle:-miş
Kırup 'aşıḫların cellād-ı çeşmüm şekli-ebrüda
İki tiğ eylemiş ävize **ṭāk-ı 'arş-ı a'lāyā**
(K 9/9-10)

ṭāk-ı derün: Gönül kubbesi.

ṭāk-ı derün:-a
Ṭāk-ı derüna remz-i ma'āniyle naḫi ider
İtmez ifāde maṭlabı lafzıyla ḫüşyār
(K 12/177-178)

ṭāk-ı mihrāb: Mihrabın tavanı.

ṭāk-ı mihrāb:-a
Kemān-ı ebrüvān-ı yārdan resm eylemiş bennā
İmām-ı 'aşḫ anuñçün **ṭāk-ı mihrāba** sücüd eyler
(G 53/11-12)

ṭāk-ı pür-zibā: Süslü kubbe.

ṭāk-ı pür-zibā:-sı, -n, -a
Çıkup fevvāreden pür-tāb ider bālāya şir-i āb
Meger kim gönüli aḫdı **ṭāk-ı pür-zibāsına** anuñ
(T 25/9-10)

ṭāk-ı pür-ziver: Süslü tavan.

ṭāk-ı pür-ziver:-i, -n, -e
Ṭāk-ı pür-ziverine cevher-i gül
Müjesin eyledi kilik-i taḫlil
(T 20/3-4)

ṭāk-ı rez: Asma tavan.

Serv-ḫāmetleri seyr eyle bahāriyyeye gel
Ṭāk-ı rez gibi nice birbirine itmiş ḫul
(G 143/9-10)

ṭāk-ı sipenc-i ḫāṭıra yaz: Dünya kubbesini unutmamak.

ṭāk-ı sipenc-i ḫāṭıra yaz:-dı, -m
Ṭāk-ı sipenc-i ḫāṭıra yazdım maḫabbetüñ
Şengerf-i la'l-süde olup ḫāk-i Kerbelā
(K 2/145-146)

ṭāk-ı sipihr: Feleğin üstü.

ṭāk-ı sipihr:-e
Kazā bu **ṭāk-ı sipihr**e āsar mıydı her gün
O māhuñ olmasa ḫürşid-i envār äyinesi
(G 227/13-14)

ṭāk-ı ṭārem: Kubbenin üst kısmı.

Ḫudā hem şāhibin hem müşterisin eylesün
ma'mür
Ola tā kim bu **ṭāk-ı ṭārem** üzre düz-ı meh-tābuñ
(T 25/17-18)

ṭāk-ı zibā: Renkli kubbe.

Nāzıra saṭḫ-ı ṭavān güyā ki bir äyinedür
Ṭāk-ı zibā anda 'aks-ı ebrüvān-ı dil-rübā
(T 1/17-18)

ṭāk-ı zibā:-y, -a
Ṭāk-ı zibāya naḫş olan güller
Güldürür 'andelib-i nālānı
(T 4/13-14)

takıl: Bağlanmak.**tağıl:-up**

Almaz dehāna kār-ı belā tırraveş tenüm
Ol nāz-pervere **tağılup** püskül olmasam

(G 150/7-8)

takrİR: Anlatma.

Lebi hayāline mānend-i şİşe-i fānūs
Görildi şahın-ı derūnımda ateşin **taqrİR**

(K 6/29-30)

taqrİR eyle: Anlatmak.**taqrİR eyle:-se**

Dem-i mu'ciz-beyānı lāfz-ı hüsün **eylese taqrİR**
Düşer bir āh idüp hāk üzre rüy-ı şafha-i taşvİR

(Msd 1/19-20)

taqrİR id: İfade etmek.**taqrİR id:-e**

Kemend-i mihnet ile eyleyüp ezelden esİR
Direm-harİde-i bāl eyledi beni **taqrİR**

(K 6/123-124)

taqrİR id:-er

Kābil-i feyz olsa bir ādem lisān-ı hāl ile
Ders-i 'aşkı aña her berg-i çemen **taqrİR ider**

(G 82/11-12)

taqrİR id: Damıtmak.**taqrİR id:-er**

Der-hayāl itdikçe gül-berg-i ruhuñ bu çeşm-i ter
Şİşe-i inbİK-i dilden gül şuyı **taqrİR ider**

(G 82/9-10)

taqrİR ol: Damıtmak.**taqrİR ol:-an**

Taş İde başlayınca arak-çİne büy-ı zülf
TaqrİR olan ruhında 'arak 'anberıyyedür

(G 65/5-6)

taqrİR ol:-m, -sa

Ruhsāruñ üzre dāne-i hoydan numünedür
TaqrİR olınsa şu 'le-i mihrüñ çekİdesi

(G 213/11-12)

tal: Başka bir şeyle uğraşamayacak veya başka bir sevi düşünmeyecek biçimde kendini bir şeve kaptırmak.**tal:-ma**

Ne kaş u ne ka' rında anuñ dürr ü güher var
İt'āb-ı vücüd eyleme baır-ı ğama **talma**

(G 205/5-6)

tālān ol: Yağmalanmak.**tālān ol:-ur**

Hacāletden mişāl-i kaıra-i sīm-āb **olur tālān**
Miyān-ı sāha-i gerdünda yer çalmaz Süreyyāya

(K 9/97-98)

taleb: İsteme, istek, dileme.**taleb:-le**

Gird-āb olurdu şu 'le-i cevvalē şerm ile
Görse **taleb**le gerdiş-i ser-germüm āşıkār

(K 12/63-64)

taleb eyle: İstemek.

Yārin utanma büse **taleb eyle** kendiden
Eyler ümİd-i luşf u kerem kul efendiden

(Kt 41/1-2)

taleb eyle:-r

Dest-i niyāzı dergeh-i vālāya ref' idüp
Eyler Belİĝ manşıbın ibkāsını **taleb**

(Kt 26/3-4)

talebkar ol: İstekli olmak.**talebkar ol:-ıcağ**

Manşıb-ı hüsne **talebkar olıcağ** meh-rüyān
Ruh-ı yār itdi hemān haşt-ı şerİfin ibrāz

(Mf 60/1-2)

Manşıb-ı hüsne **talebkar olıcağ** meh-rüyān
Ruh-ı yār itdi hemān haşt-ı şerİfin ibrāz

(G 98/5-6)

taİi': Tulü' eden, doğan.**taİi':-i**

İder hümā-yı seher sāyesinde zerrİN bāl
O mihr-i hüsün 'aceb **taİi'** i hüceste olur

(G 232/7-8)

taİi' aşter-i dūnbāle: Baht yıldızının doğması.

İder ber-geşte **taİi' ařter-i dūnbāle** dār-āsā
Ki hāl-i müydāruñ fitne-i āřir-zamān olmış

(G 111/17-18)

taİi' ol: Kısmet olmak.**taİi' ol:-sa**

Başt-ı siyāhım oldu dİdar-ı yāra māni'
Ol āfitāb-ı hüsni görürdün **olsa taİi'**

(G 124/1-2)

taİib: Öğrenci.**taİib:-e**

Deryāya gitse zarfi kadar herkes āb alur
Mikdār-ı havşala virilür **taİibe** 'ulüm

(G 148/9-10)

taİib ol: İstemek.**taİib olm:-maz**

Zer görmek ile müflis eyler mi hiç kanā'at
Olmaz vişāle **taİib** nezzāre ile kāni'

(G 124/11-12)

taİib-i dūnyā: Dūnyayı isteyen.**taİib-i dūnyā:-y, -ı**

Çarĥ-ı dūn **taİib-i dūnyāy**ı firİb ile Belİĝ
Çeşm-i necme koyup engüşt-i hilāli didi pişt

(G 18/13-14)

ṭalib-i eyvan ol: Köşkü beklemek.**ṭalib-i eyvan ol:-an**Mülk-i beḳāda **ṭalib-i eyvan olan** Belîḡ
Virān-serāy-ı 'āleme bir mih kaçmasun

(G 163/13-14)

ṭalib-i meblaḡ-ı ma' hūd: Sözleşilen miktarda istenilen.**Ṭalib-i meblaḡ-ı ma' hūd** ile varsam yanına
Naḡş-ı dīvār gibi yok baña lā vü ne'amı

(K 7/13-14)

ṭalib-i nüş ol: Bal istemek.**ṭalib-i nüş ol:-an**Eylesün 'āşika ḡamzeñ eṣer-i āfet-i niş
Ṭalib-i nüş olan elbette çeker minnet-i niş

(G 110/1-2)

Der-pey-i büse olursa fiten-i ḡamze Belîḡ

Ṭalib-i nüş olan elbette çeker minnet-i niş

(G 110/15-16)

tālī'ī: Kısmet, kader, baht.Hüdā-yı 'izz ü cell her işinde yāver olup
Güşāde ola anuñ bahtı **tālī'ī** mes'ūd

(Kt 4/7-8)

ta' līm id: Öğretmek.**ta' līm id:-er, -ken**Yāra ed'iyye-i me'süre iderken **ta' līm**
Süz-ı 'aşḡ itdi eṣer vā'iz efendiye 'azīm

(Msd 2/25-26)

ta' līm it: Öğretmek.**ta' līm it:-me, -g, -e**Esīrān-ı ḡama ol rütbe düşmendür o hūnī kim
Gider işkence **ta' līm itmege** iḡlīm-i Efrence

(G 200/5-6)

ta' līm-i āyīn-i reviş id: Üslup adetini öğretmek.**ta' līm-i āyīn-i reviş id:-er**Tekebbür dilde kem-yāb olsa zāḡān-ı siyehkāra
İder ta' līm-i āyīn-i reviş kebk-i hīrāmānum

(K 8/31-32)

ta' līm-i nāz id: Naz öğretmek.**ta' līm-i nāz id:-er**Nigāhı ol mehe **ta' līm-i nāz ider** ki olur
Cefā-yı sāye-i müjḡānı sille-i üstād

(K 11/19-20)

ta' līm-i şitāb it: Acele öğretmek.**ta' līm-i şitāb it:-me, -se****İtmese** 'Anḡāya **ta' līm-i şitāb** esbūñ eger
Ṭayy-i iḡlīm-i vücūd itmezdi mānend-i şihāb

(Kt 2/3-4)

ta' līm-i sürūd eyle: Şarkı, türkü öğretmek.**ta' līm-i sürūd eyle:-r**Ser-āḡāz eyledikçe naḡmeye ol la'l-i rūḡ-efzā
Degül ādem leb-i taşvire **ta' līm-i sürūd eyler**

(G 53/9-10)

tal: (Deniz,Göl,vb) dalmak.**ṭal:-mış**Temāşā eyle kim āyīnede 'aks-i dil-āvīzūñ
Ruhunda dūr gibi ḡoy gördi bañr-ı ḡayrete
ṭalmış

(G 113/7-8)

tām: En elverişli, en uygun.Bu çarḡ ezelde kurulmuş mişāl-i çıkırık **tām**

Nuḡüş-ı kār-ı cihān vech-i aḡsen üzere tamām

(G 151/1-2)

tamām: Tam olarak, noksansız olarak.ḡarḡ eyle seyl-i bādeye ḡam kişverin **tamām**

Dārāya ḡalip eyledi İskenderi bu cām

(Tb 2/93-94)

Ma'nāveş elbise-yi fāhireyi giydi **tamām**

Virdi mişra' gibi ol ḡamet-i mevzūna niżām

(Msd 3/41-42)

O şūḡ-ı 'işveḡerūñ nāḡun-ı mūhennāsi

Tamām mūñḡasif olmuş hilāl-i ḡarrādūr

(K 5/15-16)

Beyt-i ātī ile **tamām** Belîḡ

Didi tāriḡini dil-i āḡāḡ

(T 12/25-26)

Bañr-ı nazmı idemem kilik ile peymūde Belîḡ

Aṭlas-ı bañri **tamām** ölçemez endāze-i mevc

(G 22/17-18)

Bu çarḡ ezelde kurulmuş mişāl-i çıkırık tām

Nuḡüş-ı kār-ı cihān vech-i aḡsen üzere **tamām**

(G 151/1-2)

tamḡā: Bir nesnenin üzerine bir nişan bir alamet basmak üzere boya veya kızgın demir olarak kullanılan mühür.

Seherde yokladum engüşt ile ol nāfe-i müşḡin

Urılmış külçe-i sīm üstine **tamḡā** mīdur bilmem

(G 155/3-4)

tamḡā:-y, -a

'Ayār olmuş ezelde cism-i pāki ol mehūñ ḡüyā

Ki beñzer semm-i nāfī tūde-i sīm üzre **tamḡāya**

(G 191/7-8)

tamḡa-yı naḡş-pā: Güzellik izi damga.

Pā-māl-i esb-i ḡam olalı cism-i lāḡarum

Daḡ urdı sīnem üstine **tamḡa-yı naḡş-pā**

(K 2/57-58)

ta' mīr eyle: Onarmak.**ta' mīr eyle:-di**Yapdırup bu kaşrı hem dergāhı **ta' mīr eyledi**

Rūḡ-ı Mevlānādan istimdād idüp ol zāt-ı pāk

(T 19/3-4)

ta' mîr id: Onarmak.**ta' mîr id:-er**

Yakdı berķ-i ķahr ile bu demde ol āfet-nigāh
Gönlümü yap yap Sitānbul gibi kim **ta' mîr ider**
(G 82/5-6)

ta' mîr ol: Onarılmak.**ta' mîr ol:-in, -ur**

Düşmez efgār-ı 'imārāt-ı cihāna sālīk
Sefer üzre nice **ta' mîr olunur** köhne ribāt
(G 118/7-8)

ta' mir ol:-ur

Gönlüm hayāl-i vaşl ile **ta' mir olur** mı hîç
Rüyāda āb-ħurde olan sır olur mı hîç
(G 23/1-2)

ta'mla: Damlamak.**amladı:-dı**

Şüret-nigār-ı kilik-i kazadan dehān-ı yār
Bir ķatredür ki **ta'mladı** levħa-yı zekāb-ı surħ
(G 29/9-10)

ta'n: Kinama, ayıplama, yerme, zemmetme.

İtmem girîz **ta'n** ile kūy-ı nigārdan
Devlet cihānda ādeme cāy-ı ħařardadır
(G 41/5-6)

ta'n:-a

Taħammül eyleyemez **ta'na** teng-i ħavşala-kān
Tolı tūfengi hemān bir şerer pür-āteş ider
(Mf 9/1-2)

ta'n:-ı

Girāndur 'āşıķa erbāb-ı 'aşkuñ **ta'nı** münkirden
Eħafđur seng-i a'dā zaħm-ı gülden cism-i
Manşūra
(G 187/5-6)

**ta'nür: Klâsik Türk müziğinin başlıca
çalılarından biri olan, yay veya mızrapla çalınan,
uzun saplı, telli tahta çalgı.****ta'nür:-a**

Sezādur nağme-i ter kāseden izhār idüp mevcin
Bu eşnālarda güncāyiş-pezîr olmazsa **ta'nüra**
(T 27/25-26)

ta'nür:-ı, -nuñ

Muṭrib idince tārını **ta'nürünüñ** ħırāş
Reghā-yı can u dil olur anunla hem-nevā
(K 2/43-44)

ta'nür:-uñ

Olma miħnet-zede-i nāliş-i āzürde-dilān
İñler elbette toķınma teline **ta'nürünüñ**
(G 135/9-10)

**ta'ne-zen-i mevc-i çeşme-i ħürşid: Güneşin
gözünün dalgasını çekmek.**

Ĥıramı **ta'ne-zen-i mevc-i çeşme-i ħürşid**
Tebessüm-i dehen-i tengi reşk-i ħānde-i sūr
(G 61/7-8)

**ta'ne-zen-i mevc-i cüvbār: Irmağın dalgasını
yeren.**

Ruĥsārı lem'a-efken-i zūlmet-serāy-ı cān
Reftār-ı nāzı **ta'ne-zen-i mevc-i cüvbār**
(K 12/27-28)

tanîn-i āh: Ah vızılısı.**tanîn-i āh:-u, -m**

'Aceb mi dest-res olmazsa ehl-i 'irfāna
Tanîn-i āhum ile çarĥ-ı sifle sersemdür
(G 66/7-8)

tannāz: Eğlenen, alay edici.**tannāz:-u, -m**

Zedeler cismümü yüksük gibi süzen-bāzum
Almaz üstine ħařayı yine ol **tannāzum**
(Msd 4/49-50)

tañana-i ferr: Parlak gösterişli.

Mülk-i fenāda **tañana-i ferr** ü 'izz ü cāh
Degmez yanumda bir ķadeħ Erdek şarābına
(G 198/3-4)

tañana-i hay ile hüy: Çığlık gürültüsü.**tañana-i hay ile hüy:-u, -ñ**

Zāhid çekemem **tañana-i hay ile hüyuñ**
Müsteşķıl olur vaķvaķa-i nāliş-i dıfda'
(G 123/7-8)

tanzîr id: Benzetmek.**tanzîr id:-er**

Elinde ħāme-i zerrîni Mevlānā-yı Rümî-veş
Gice aşār-ı Şemsi şevķ ile **tanzîr ider** meh-tāb
(G 7/9-10)

tanzîr ol: Nazire yapmak.**tanzîr ol:-ur**

Mir 'āt-i şab'a derd-i remed jengbār iken
Naẓm-ı Belîğ-i rāşidi **tanzîr olur** mı hîç
(G 23/13-14)

tap: Kulluk etmek.**tap:-dı**

Şaşdı dellāk görüp anı yolından şapdı
Vaż'-ı na'leyn iderek ol büte āĥır **tapdı**
(Msd 3/15-16)

tap:-ış

Nākūs-ı deyr-i dilde dem-ā-dem **taşış** budur
Naķş-ı ħayāli cilve-nümā oldu ol bütüñ
(G 54/5-6)

**tapanca: Hafif, cepte veya belde taşınan ateşli
silah.****tapanca:-sın**

Ser-dār-ı āhı tünd ider ol eşkıyā-perest
Bir dem **tapancasın** dil-i 'uşşāķa çakmasun
(G 163/9-10)

tapān-kes: Yava yürüven (kimse).**tapān-keş:-dür**Kazādan tūg-i cevherdār ile gafil yetiş yoħsa
Tārīk-i hilede aġyār-ı bī-pervā **tapān-keşdür**

(G 48/11-12)

tār: 1. Saç teli.**tār:-i, -n, -l**Muṭrib idince **tārımı** ṭanbūrnuñ hırāş
Reġhā-yı can u dil olur anunla hem-nevā

(K 2/43-44)

2. İp.**tār:-i, -n, -a**Cān u dīl biribirine sebkat idüp ol büte dir
Kākül-i ħam-be-ħamuñ **tārına** evvel beni aş

(G 115/11-12)

tar ol: Dar olmak.**tar ol:-ur**Ne kadar olsa diremdār olana ni'meti bol
Tar olur bī-kese 'işret-kede-i İslāmbül

(K 143/1-2)

tār tār id: Tel tel etmek.**tār tār id:-er**Nigāh-ı düşmeni yek-naẓarda bī-tevaḳkuf
Mişāl-i zūlf-i bütān **tār tār ider** şemşir

(K 6/79-80)

tār u pūd eyle: Boyuna atılan iplik etmek.**tār u pūd eyle:-r**Hezārān mekr ü efsün eyleyüp 'ıydiyyelik ol şüh
Kābā-yı nāza mevc-i bü-yi gülden **tār u pūd**
eyler

(G 53/3-4)

tār u pūd-ı ħarīr ol: İpek arış ile argaç olmak.**tār u pūd-ı ħarīr ol:-ur**Murād olunsa **olur** kārġāh-ı ħirmende
Fürüg-ı rişte-i āteşle **tār u pūd-ı ħarīr**

(K 6/75-76)

tara: Bir sevin tellerini birbirinden ayırıp karışıklığını gidermek.**tara:-dı**Tūg-ı şāhī gibi ġisūlarına şü yaradı
Açdı emvāc-ı hevā sūnbül-i müyün **taradı**

(Msd 3/43-44)

Tuydı nāṭır koġuyı 'ud ile 'anber aradı

Zūlf-i dil-dāri o dem şāne arayup **taradı**

(Msd 3/45-46)

tarabġāh-ı neşāt-efza: Ferahlığı ve neşevi artıran.

Ġurāba aşiyāni lāne-i bülbüldeñ a'lādur

Tarabġāh-ı neşāt-efza gelür zembūra kendüsi

(K 3/37-38)

tarab-ħane-i ħayāl: Coşkulu, neşeli hayal yeri.

Dünyāyı tutdı nazm-ı Belīġ-i şikeste-ħāl

Leb-rīz-i cūşış oldı **tarab-ħane-i ħayāl**

(Th 1/33-34)

taraf: Yön, van.**taraf:-a**Uçlarından dökilüp her **tarafa** 'anber-i ħām
Nefħa-i bü-yi şafā-āver ile ṭoldı meşām

(Msd 3/47-48)

taraf taraf: Yön yön.

Sevād-ı merdümek-i çeşmi Ka'bedür ammā

Taraf taraf müje ħuccāc-ı secde-pīrādur

(K 5/3-4)

tarāmün: Sahtekārın biri bir miktar altın toz hâline getirmiş; birtakım eczâlarla karıştırıp tarāmün-ı Hatâ adıyla bir attâra satmış. Sonra şehrin hükümdârına müracaatla topraktan altın yapacağını söylemiş. Hükümdâr memnuniyetle muvafakat etmiş. Kimvâġer bir kâzıda birkaç eczâ ismini ve bu mevanda tarāmün-ı Hatâyı da yazarak celbini istemiş. Aramışlar nihâyet tarāmünü bulmuşlar. Getirip kimvâġere göstermişler. Memnun olmuş ve aradığının bu eczâ olduğunu söylemiş. Pâdişâhla bir odava girerek tecrübe başlamış. Kimvâcı ibtidâ tarāmünü kavnatmış. Sonra tasfîve etmiş ve şâhn gözü önüne bir miktar altın koymuş. Şâh bu neticeden çok memnun olmuş. Daha çok yapmasını istemiş. Fakat tarāmün olmadığı için yapılamamış. Kimvâcı tarāmünün Hatâ memleketinde çok olduğunu ve oradan celbini bildirmiş. Hükümdâr kendisine gitmesini emretmiş ve kimvâcı bir çok yol harçlığı ve tarāmün satın almak için para alarak yola çıkmış. O şehirde bir derviş varmış. Ahmakları defterine kaydedermiş. Pâdişâhı defterin başına vazmış. Pâdişâh haber alarak dervîşi celbetmiş. Niçin ahmakların başına vazdığını sorunca, dervîş: Hiç ne idîġi belirsiz bir adam tekrar döner mi? demiş. Pâdişâh "Ya dönerse?" deyince dervîş lâkayt bir tavırla şu cevabı vermiş: -O zaman seni siler, kimvâcıyı vazarım! Fakat kimvâcı geri dönmez.

tarāmün:-durBelīġ ümmid-i iġşān ile maġbūn olmasun dil
kimKibāruñ kīmyā-yı luṭfi aġbāba **tarāmündür**

(G 47/13-14)

tarāvet: Tazelik.**Tarāvet** bulsa kişt-i maḳsūdı bir fārisü'l-ħaylūñ

Ṭaġıtmaz tek ṭururken çiftesin terk itmez ālātın

(Kt 3/9-10)

Daġı naġl-i emel-i dilde **tarāvet** nā-yāb

Yaġdı gül-berg-i ruġuñda bād-ı semüm-ı nā'ir

(T 9/3-4)

Lāle pūr-ħün gül fūsurde bülbül-i ħayrāñ ħamūş
Ġülsitān-ı 'āleme geldük **tarāvet** bulmadık

(G 133/9-10)

ṭarāveti vir: Tazelik vermek.**ṭarāveti vir:-tir**Eşküm virür ṭarāveti müjgân-ı çeşmüme
Neşv ü nemâ çemenlere âb-ı maṭardadır

(G 41/9-10)

ṭarāvet-yâb id: Tazelik bulmak.**ṭarāvet-yâb id:-ip**Bâg-ı hüsnüñ sebze-i nev-ḥaṭ ṭarāvet-yâb idüp
Gerdenüñde dâne-i tuḥm-ı melâḥatdür o ḥâl

(Ş 1/3-4)

Ṭarāvet-yâb idüp hem-vâre Ḥaḳ gülzâr-ı
ikbâlünSenâ-hvân ola anda bülbül-i kil-k-i hoş-elḥânım
(K 8/57-58)**ṭārem-i tābgeh: Parlak verin kubbesi.****ṭārem-i tābgeh:-i, -n, -de****Ṭārem-i tābgehinde** dir idi

Görse cirm-i mehi ehl-i taḥyîl

(T 20/7-8)

ṭārem-i vaḥşet-serây: Korku sarayının damı.**ṭārem-i vaḥşet-serây:-dan**Meger ki cüşiş-i pür-tâb-ı meyle şevkümnden
İdem bu ṭārem-i vaḥşet-serâydan pervâz

(G 89/7-8)

tarḥ eyle: Kovmak.**tarḥ eyle:-r**

Zinhâr bakma kec bu şipîhr-i denîye kim

Tarḥ eyler âşiyâne-i 'akreb 'uyûnda

(Tb 1/29-30)

tarḥ-endâzi-i mesned: Dayanakların temeli.Ḥabâb-âsâ müheyâdur fenâ rind-i sebük-rûḥa
Müyesserdür Belîg âb üzre **tarḥ-endâzi-i**
mesned

(G 32/13-14)

târ-ı büriyâ: Hasır tel.

Bir zaḥma baḥye olmadı 'ömrüm resenleri

Maḥv oldu zir-i pâyda çün **târ-ı büriyâ**

(K 2/51-52)

Bir zaḥma bakılacak olmadı 'ömrüm resenleri

Maḥv oldı zir-i pâyında çün **târ-ı buriyâ**

(K 2/93-94)

târ-ı cevher: Siyah elmas.Ṭayanmaz **târ-ı cevher** pîç ü tâb-ı 'aks-i cânâna
Ki mevc-i şü'leden âyîne bir deryâ-yı âteşdür

(G 48/13-14)

târ-ı gîsü: Omuz üstüne dökülen saç teli.**târ-ı gîsü:-sı**Yetişmez zülfüne ḥübân-'aşruñ **târ-ı gîsüsü**

Senüñ her bir müjen bir dil-ber-i fettânuñ ebrüsü

(K 3/1-2)

târ-ı güher: Siyah elmas.Hoşdur sükün-ı 'uḳde ki **târ-ı güher** gibi

Olma güsiste ḥâne-be-ḥâne idüp duḥül

(G 144/11-12)

târ-ı ḳabâ: Büyük karanlık.

Cem' ider emvâc-ı büyüñ gonca kirm-i pîle-dâr

Ola tâ cism-i leṭâfet-baḥşına **târ-ı ḳabâ**

(T 28/13-14)

târ-ı ḳabâ-yı ḥâr: Kaftanın üzerindeki diken gibi olan ip.

Kânün-ı gülşen içre ider pâş-ı himmeti

Mevc-i ḥarîr-i şü'leyi **târ-ı ḳabâ-yı ḥâr**

(K 12/113-114)

târ-ı nâ-sâz-ı dil-i 'uşşâḳ: Aşıkların gönüllerinin edepsiz telleri.**ṭâr-ı nâ-sâz-ı dil-i 'uşşâḳ:-ı****Ṭâr-ı nâ-sâz-ı dil-i 'uşşâḳı** düzen muṭrıbdır

Eli ağzına uyanlar bilür elbette uşül

(G 143/5-6)

târ-ı nefes: Soluk teli.**târ-ı nefes:-le****Ṭâr-ı nefesle** baḡlu ṭururken bedende cân

Hiç zabṭ olur mı böyle bu zindân-ı tende cân

(G 156/1-2)

târ-ı nigâh: Karanlık bakış.İlişince o ṭâka **târ-ı nigâh**

Çeşm-i ḥayret-keşân olur kandil

(T 12/13-14)

Naḳş-ı gülbünde teccessüm bulalı

Nevk-i ḥâra tolaşur **târ-ı nigâh**

(T 23/5-6)

târ-ı nigâh:-a**Ṭâr-ı nigâha** 'arızı üzre dem-i ḥicâb

Reng-i perende zemzeme-i bâl ider şü'âr

(K 12/33-34)

târ-ı nigâh:-ı

Mecnün güsiste eylemedi bî-niyâz iken

Ṭâr-ı nigâhı ḥalka-i çeşm-i gâzâleden

(G 158/3-4)

târ-ı nigâh-ı dîde: Karanlık bakış.

Şaḳım men' itme mevc-i bād-ı küyuñ şâne-

zenlikden

Bu şeb **târ-ı nigâh-ı dîde** zülfünden

mûnaḳkaşdur

(G 48/9-10)

târ-ı nigâh-ı dîdem:-i

Olsun ḥarâm ḳametine perniyân-ı nâz

Ṭâr-ı nigâh-ı dîdemi itmezse püd ü târ

(K 12/37-38)

tār-ı nigāh-ı dūr-nümā: Uzağı gören karanlık bakış.

tār-ı nigāh-ı dūr-nümā:-y, -a
Dīdār-ı yārı bu 'd ile seyrāne tūrmuşız
Tār-ı nigāh-ı dūr-nümāya tayanmışız
(G 104/11-12)

tār-ı nigāh-ı ḥasret: Özlemlı karanlık bakış.

İmtidād itse eger farḫ-ı leṭāfetden o dem
Eşer eyler ruḫına **tār-ı nigāh-ı ḥasret**
(G 15/17-18)

tār-ı nigāhım: Karanlık bakış.

Şafḫa-ı taḫına ḫayretle temāşāsından
Eylemez **tār-ı nigeh** dīdeye 'avdet kaṭ'ā
(T 21/11-12)

Bir rütbedür leṭāfeti ol māh-peykerūn
Tār-ı nigeh tókunsa yüzinde nişān kalur
(G 40/3-4)

Gül-berg-i 'ārızında gezerken nezzāreler
Pīçide oldu **tār-ı nigeh** mevc-i nūkhete
(G 188/19-20)

tār-ı nigeh:-den
Yine **tār-ı nigehden** kāle-bāf-ı dīde-i 'āşık
Müheyyā kıldı rāh-ı maḫdem-i dil-dāra pāy-
endāz
(G 237/11-12)

tār-ı nigeh:-le
Çeker **tār-ı nigehle** aña maştar dīde-i ḫod-bīn
Anuñçün şafḫa-ı ruḫsārına ḫaṭṭ-ı emān geldi
(G 211/7-8)

tār-ı nigāh:-ı, -m
Cevvāle gibi dönmez idi çeşm-i intizār
Pīçide olsa **tār-ı nigāhım** ayāğına
(Mf 14/1-2)

tār-ı perger: Pergelin ipi.

tār-ı perger:-e
Çekilmez laḫṭ-ı dilden 'ukde-i peykān-ı dil-
düzuñ
Ki **tār-ı pergere** ḫall olmayınca pīneden çıkmaz
(G 96/7-8)

tār-ı reg-i hevā-yı kef-i pāş-ı himmet: İyilik saçan arzu damarının ipi.

tār-ı reg-i hevā-yı kef-i pāş-ı himmet:-iñ
Tār-ı reg-i hevā-yı kef-i pāş-ı himmetiñ
Eyler derūn-ı rişte-i şem'-i sarāy-ı yār
(K 12/127-128)

tār-ı reg-i yār: Sevgilinin damarı.

tār-ı reg-i yār:-a
Ben āmizişde olsam germ olup **tār-ı reg-i yāra**
Olur lābüd fetil-i rişte-i şem'-i şebistānum
(K 8/35-36)

tār-ı şem'a: Mumun ipi.

Oldı farḫ-ı baḫşiş-i nūr-ı sa'adetle anuñ
Tār-ı şem'a meclis-i iḫbāli müjgān-ı hümā
(T 28/15-16)

tār-ı şem'-i meclis-i iḫbāl: Saadet meclisinin mumunun ipi.

tār-ı şem'-i meclis-i iḫbāl:-i
Çeşm-i aḫter kaşr-ı iclālinde zerrīn şem'dān
Tār-ı şem'-i meclis-i iḫbāli müjgān-ı Hümā
(T 1/5-6)

tār-ı ser-i zülf: Saç telinin ucu.

tār-ı ser-i zülf:-i
Ruḫında **tār-ı ser-i zülf** ḫalka ḫalka olup
Gül-i şigufte bu gülşende deste deste olur
(G 232/5-6)

tār-ı sirişk: Gözyaşı teli.

tār-ı sirişk:-i
Naḫş-ı ḫayāl-i dil-bere āvize itmege
Tār-ı sirişki dīde çeküp şırma tel yapar
(G 45/5-6)

tār-ı 'ūd eyle: Udun tellerine dokunmak.

tār-ı 'ūd eyle:-r
Nigāhım serdi-i kāfūr-ı cismüñ itdi efsürde
Ki muṭrib rişte-i nezzāremüzden **tār-ı 'ūd eyler**
(G 53/7-8)

tār-ı zülf: Saç teli.

tār-ı zülf:-e
Karışdı müy-ı miyān **tār-ı zülfe** fark idemem
Bilinmez inceden ince ḫayāl-i ma'nādır
(K 5/19-20)

Bend itdi **tār-ı zülfe** anı çeşm-i sāḫirūn
Reng-i peride-rüyına besdür niḫāb-ı surḫ
(G 29/7-8)

tār-ı zülf:-i

Yine bir āfet-i merdüm-şikāra oldum esir
Dem-i nigāḫı ider **tār-ı zülfi** der-zencir
(K 6/1-2)

Bilindi sāye-i ḫaṭṭdan zevāl-i mihr-i cemāl
Ki **tār-ı zülfi** 'izārında ḫaṭṭ-ı mezvedür
(G 51/11-12)

tār-ı zülf:-i, -n, -den

Miyān-ı yārı dirler fark olunmaz **tār-ı zülfinden**
Görürdük 'ālem-i rü'yāda belki bir ḫayāl olsa
(G 202/11-12)

tār-ı zülf:-i, -y, -le

Tiğ-i gamzeyle bizi pareleyüp ol meh-rū
Tār-ı zülfiyle ider süzen-i müjgānı refū
(Msd 5/13-14)

tār-ı zülf-i yār-ı nāzūkd: Narin sevgilinin saçının ipi.

tār-ı zülf-i yār-ı nāzūkd:-den

Tār-ı zülf-i yār-ı nāzūkdən aña ey çeşm-i ter
Sāye-i müjgān ile bir ābnūsı şāne yap

(G 9/7-8)

tār-ı zünnār-ı mīyan: Bel kuşağının ipi.

tār-ı zünnār-ı mīyan:-u, -m, -dur

Ben ol üftāde-cāh-ı āteş-i cürmüm ki bī-pervā
Fürüg-ı mevc-i āteş **tār-ı zünnār-ı**
mīyanumdur

(G 230/5-6)

ta'rif ol: Açıklamak, tanımlamak.

ta'rif ol:-di

Hüsnuñ esbābı miyānında ol ebrū-yı laṭif

Oldı bir beyt ile efrādını cāmi' **ta'rif**

(G 129/1-2)

tārīh: Bir olayın meydana geldiği gün ve yıl.

Belīgā 'azm-i 'uqbā eyleyince didiler **tārīh**

Resül-ı Ekreme Aḥmed Efendi hem-civār olsun
1127

(T 2/9-10)

Sāl-i itmāmına didim **tārīh**

Yapdı Aḥmed Ağā bu evvānı 1167

(T 4/41-42)

Belīgā fevtine āh eyleyüp hātif didi **tārīh**

Ḥasan Beg cennet-i a'lāda yā Rab bula
meskengāh 1116

(T 6/9-10)

Göricek merḳadin didüm **tārīh**

Ḥāk-i nev-gül māḳām-ı İbrāhīm 1167

(T 7/9-10)

Āh idüp **tārīh** için didim Belīg

Tāzelikte gitdi dünyādan Selīm 1165

(T 8/13-14)

Fevtine düşdi Belīg āh iderek bu **tārīh**

Cennet-i 'adni mekān eyledi 'Abdü'l-kādir 1164
(T 9/21-22)

Didim itmāmına ilhām ile **tārīh** Belīg

Dil-güşā ḳaşr-ı nev-āyın-i maḳām-ı Maḥmūd
1151

(T 10/15-16)

Du 'ā-güyān Belīgā didiler mevlūdına **tārīh**

İlahī yümn-i devletle mu'ammer ola Muhyiddin
1166

(T 11/15-16)

Bin yüz yigirmi adım yerden atup dāneyi ol

Bu yeter gerçi nişān ḳarbına **tārīh** ammā

(T 13/41-42)

Didiler āh ile ana **tārīh**

'Adne 'azm itdi rūḥın İbrāhīm 1170

(T 14/11-12)

Belīg ol demde çıkdı bī-zebān-ı ḥāmeden **tārīh**

Ḳopardı gülşen-i āl-i Mehemmeden ecel bir
gül

(T 16/7-8)

İki zebān ile çıkdı kalem didi **tārīh**

Şefā'at ide 'Alī'ye Mehemmed Maḥmūd 1174

(T 17/7-8)

Ḥarf-i menḳūt ile didi **tārīh**

" Oldı 'uqbāya Aḥmed Ağā revān " 1172

(T 18/9-10)

Şān-ı evvāna Belīgāne diñildi **tārīh**

Buldı itmāmı sa'ādetle bu cāy-ı zībā

(T 21/37-38)

Didi mevlūdına **tārīh** du 'āgüne Belīg

Ola dünyā çemeni cāy-ı Ḥalīl İbrāhīm Sene
1153

(T 22/21-22)

Didi bir beyt ile **tārīh** Belīg

Bu nişimengehe hvāh u nā-hvāh

(T 23/29-30)

Didiler **tārīh** sālin cāy-ı nev-beyt-i Ḥalīl

Oldı şehri nevdē ḥāḳḳā ki sarāy-ı bī-'adil

(T 30/11-12)

tārīh:-i, -n

Dir zebān-ı lüleler 'atşāna **tārīhin** Belīg

Gel hemān bu çeşmeden nüş eyle bismillāh mā
1168

(T 3/9-10)

Fevtinūñ ḥāmem didi züvvāra **tārīhin** Belīg

Rūḥ-ı pākine Zübeyde Hanımuñ eyle du'ā 1167

(T 5/9-10)

Belīgā çār-tekbir ile hātif didi **tārīhin**

Gidüp 'uqbāya dervīş Mustafā el çekdi
dünyādan 1170

(T 15/13-14)

Oḳudı bülbül terennüm birle **tārīhin** Belīg

'Aşḳ-ı Mevlānā ile oldı binā bu ḳaşr-ı pāk 1169

(T 19/15-16)

Belīgā vir zebān-ı lülesi 'atşāna **tārīhin**

Ayurma çeşme-i dil-cüyü 'Abdu'llāh Paşadan
1161

(T 24/9-10)

Lülesi işrāb ider 'atşāna **tārīhin** Belīg

Gel gel iç nev-çeşmesār-ı nürdan āb-ı zülāl 1170

(T 26/9-10)

- Belîgâ sākinān-ı bezm-i vaḥdet-ḥāne **tāriḥin**
Didiler kim kudūmyla Yeñişehr oldı ma'müre
1172
(T 27/29-30)
- tāriḥ:-i, -n, -i**
Beyt-i āfī ile tamām Belîg
Didi **tāriḥini** dil-i āgāh
(T 12/25-26)
- tāriḥ:-ü, -ñ**
Şüphesiz bülbül-i kudsi okudu **tāriḥün**
Hedefe urdı murād üzre Mehemed Pāşā 1170
(T 13/43-44)
- tāriḥ-i belîg: Belîg'in tarihi.**
Didüm itmāmına **tāriḥ-i Belîg**
Kaşr-ı nā-dīde bu ābād-ı Ḥalīl
(T 20/31-32)
- tāriḥ-i celī: Parlak tarih.**
Levh-i ruḥsārda **tāriḥ-i celī**
Bu 'aceb ḥüsn-i ḥaṭṭ-ı Mir 'Alī 1167
(T 12/31-32)
- Levh-i ruḥsārda **tāriḥ-i celī**
Bu 'aceb ḥüsn-i ḥaṭṭ-ı Mir 'Alī 1170
(Mf 47/1-2)
- tāriḥ-i itmām: Tamamlama tarihi.**
tāriḥ-i itmām:-i, -n
Bī-tekellūf söyledim **tāriḥ-i itmāmın** Belîg
Bu sarāy-ı dil-keşī yapırdı Seyyīd Muştafā
1137
(T 1/45-46)
- Al zebān-ı ḥāmeden **tāriḥ-i itmāmın** Belîg
Yapdı Ḥacı Muştafā dārin sarāy-ı dil-güşā
(T 29/7-8)
- tāriḥ-i mevlūd: Doğumun tarihi.**
tāriḥ-i mevlūd:-i, -n
Didiler **tāriḥ-i mevlūdın** du 'ā-gūyān Belîg
Rāz-ı dānişle ferīd-i 'āhd ola Aḥmed Vefā
(T 28/37-38)
- tāriḥ: 1.Karanlık.**
Ḥazmi eger ki istese berḳ üstüne çeker
Tāriḥ seḥāb-ı āh ile fānūsdan ḥiṣār
(K 12/91-92)
- Köpriden geç bir **tāriḥ** ile bu 'adn-'ābāda gel
Cennete girmez şirāṭı geçmeyen bī-ḥavf u bāk
(T 19/9-10)
- tāriḥ:-i**
Ḥırāmı serve secde itdirür ol naḥl-i dil-cūsı
Namāza başladur çok **tāriḥi** miḥrāb-ı ebrūsı
(K 3/3-4)
- 2. Yol.**
tāriḥ:-i, -n, -da
Semend-i ṭab'uma hem-pā bulunmazken ne
hikmetdür
Ṭāriḥında faḳiri sebḳat itdi her fūrū-māye
(K 9/75-76)
- tāriḥ:-i, -n, -de**
Ṭāriḥinde çıkar her biri lābūd mu 'ciz-i eşrāf
Eger ta 'dād idüp bed eylesem evşāf-ı ābāya
(K 9/87-88)
- tāriḥ:-ü, -ñ, -de**
Maḳşūduñı sa'y ile **tāriḥünde** bulınca
Deryāya irer āb-ı revān gitse yolınca
(G 180/1-2)
- tāriḥ ol: Karanlık olmak.**
tāriḥ ol:-ur, -sa
Tāriḥ olursa çeşm-i dile güşe-i meḡāk
Gülzār-ı 'Adne pencere aç ola tābnāk
(Tb 2/39-40)
- tāriḥa gir: Yola girmek.**
tāriḥa gir:-üp
Yigirmi dōrt senedür kim kuluñ **tāriḥa girüp**
Ümid-i nef'-i menāşibla bād-peymādur
(K 5/53-54)
- tāriḥ-i 'āliye: Yüce yol.**
tāriḥ-i 'āliye:-de
E'diyye **tāriḥ-i 'āliyede** kām-yāb iken
Ḥāşā ki ola arpalıḡuñ şaçı eşḳ
(Kt 50/3-4)
- tāriḥ-i bezmgāh-ı ḥarābāt: Meyhane toplantısının yolu.**
tāriḥ-i bezmgāh-ı ḥarābāt:-i
Bir bī-'adil cevher iken cevher-i vücūd
Ṭāriḥ-i bezmgāh-ı ḥarābātı itdi cā
(K 2/47-48)
- tāriḥ-i ḥile: Aldatma yolu.**
tāriḥ-i ḥile:-de
Kažādan tīḡ-i cevherdār ile ḡafil yetiş yoḡsa
Ṭāriḥ-i ḥilede aḡyār-ı bī-pervā ṭapān-keşdür
(G 48/11-12)
- tāriḥ-i naḳş-bend: Allah yolu.**
tāriḥ-i naḳş-bend:-e
Cihān-ı bī-sebātun şüret-i naḳşın alup evvel
Ṭāriḥ-i Naḳş-bende sālik olmışdı bu ma'nādan
(T 15/3-4)
- ta'rīz eyle: Dokundurmak.**
ta'rīz eyle:-mez
Eḥibbā eylemez **ta'rīz** ile āzürde-dil ammā
Hemān ṭab'-ı Belîge her ne eyleser ḥasūd eyler
(G 53/17-18)

tār-mār it: Darmadağın etmek.**tār-mār it:-di**

O şuhūñ şafha-i ruhsārına haṭ geldi iş bitdi
Diyār-ı Rūma ceşş-i zengī geldi **tār-mār itdi**

(G 212/1-2)

tarz: Üslup, edâ.

Telâş-ı hâṭır-ı maḥzūni def itmek için
Didi bu **tarz** ile bir beyt-i pāk-i sencide

(Kt 15/3-4)

Türkî zebânı eyle bu **tarz** ile intihab
Elyak egerçi nazma zebân-ı derriyyedür
(G 65/7-8)

Belîğ haḳ bu ki nazmuñda başka hâlet var
Saña bu **tarz** ile eş'âr-ı pāk mülhemdür

(G 66/9-10)

Ġazel-i pākî okıñduḳça Belîğ-i zârūñ
Olma dem-beste bu **tarz** ile nefes gönder 'ârîf
(G 129/13-14)

tarz u hulḳ-ı dervişâne: Dervişlere yakışır tarzda ve huyda.**tarz u hulḳ-ı dervişâne:-si**

Nevâzişgüne **tarz u hulḳ-ı dervişânisi** el-haḳḳ
Rübüde eylemişdi dilleri a'lâ vü ednâdan

(T 15/5-6)

tarz-ı belîğâne: Belîğ'e yakışır usul.**tarz-ı belîğâne:-y, -e**

Bu **tarz-ı Belîğâne**ye şad-bâr ola taḥsîn
Erbâb-ı dile işte suḥan böyle gerekdür

(G 59/21-22)

tarz-ı dil-keş: Gönül cezbedici tarz.

Levḫ-i dilde ḫâme-i efkâr ile resp eyleyüp
Yapdı **tarz-ı dil-keş** üzere böyle bir 'âlî binâ

(T 1/9-10)

Bir **tarz-ı dil-keş** ile ser-ağâz kim Belîğ
Şad ola rûḫ-ı bülbül-i Firdevs-i Nâ'îlî

(G 216/13-14)

tarz-ı dil-keşi:-i

Taḳdîm iderdi şehr-i Neccârâya vaşfını
Görse bu **tarz-ı dil-keşi** 'âlemde Rûdekî

(Kt 55/3-4)

tarz-ı dil-keş:-le

Tarz-ı dil-keşle ser-âğaz idicek nazma Belîğ
Şevḳ ile bezme nişâr eyle Şüreyyâ 'ıḳduñ

(G 139/9-10)

tarz-ı dil-pesend: Gönül beğenen tarz.**tarz-ı dil-pesend:-i**

Bilinmez şanma **tarz-ı dil-pesendi** şahid-i
nazmuñ Belîğ

İstânbûlun erbâb-ı ṭab'ı nükte-dân olmış

(G 111/21-22)

tarz-ı üstadâne: Ustaca üslup.

Belîğ ebnâ-yı 'aşruñ ḫâmdır pîçide-eş'ârı
Suḥanda böyle puḫte **tarz-ı üstadâne** yokdur
yok

(G 132/13-14)

tas: Genellikle içine sulu şeyler konulan metal vb.nden yapılmış kap.

Aldı dellâkı ḫarâret bayılırken nâ-kâm
Şu yetiştirdi aña **tas** ile bir tâze ğulâm

(Msd 3/23-24)

tas: 1. Cosmak.**taş:-up**

Emvâc-ı cüy-ı ḫüsnî **taşup** başdan aşmasa
Olmazdı 'ârîzî ḫaṭṭ-ı nevle benefşe-zâr

(K 12/39-40)

2. Sığmak.**taş:-up**

Emvâc-ı nağme kâse-i ṭanbûrdan **taşup**
Meclisde çıkdı dün gice muṭrib miyâne dek

(G 137/9-10)

tas: Kimyasal veya fiziksel durumu değişiklikler gösteren, rengini içindeki maden, tuz ve oksitlerden alan sert ve katı madde.

Her hünerde kasabû's seyfî alup **taş** dikdi
Tozadup tozkoparan menzilini itdi hebâ

(T 13/21-22)

tas temâm gel: Uymak.**taş temâm gel:-ür**

Sâkî eger ki meyle leb-â-leb degilse ḫum
Def -i ḫumâra iki ṭolu **taş temâm gelür**

(Mf 2/1-2)

taşarruf: Tarz, yöntem.

Sirâyet eyleyüp asâr-ı fi'l-i maşdardan
Olur **taşarruf** ile fi'lüñ iştikâkı 'asîr

(K 6/109-110)

taşarruf:-u, -n, -da

O rütbe âteş-i ğam itdi cânımı pür-süz
Ki dest-i merg olur anuñ **taşarrufunda** kaşîr

(K 6/155-156)

tâ-seher: Sabaha kadar.

Âteş-i dilden fûrûzân eyleyüp şeb tâ-seher
Her müjemde ḫatreden âvîzedür ḳandîl-i eşḳ

(G 136/3-4)

tashîf ol: Yazı vazarken kelimevi vanlış vazmak, vanılıp vanlış kelime vazmak.**taşhîf ol:-ın, -mîş**

Vaşfını levḫe nezâketle yazarken ḫâme
Lafz-ı haṭ ḡuşe-i ḫaṭṭumda **olunmuş taşhîf**

(G 129/5-6)

tashh: İviletme.**taşh: -e**

Fürüg-re'y ile hall itdügi terkib olur ancak
Mizac-ı 'âlemün taşh bādī nüş-ı dārūsı
(K 3/59-60)

tas-ı leb-riz: Taskın kap.

Yüregi oynadı bir hâlete vardı şuyun
Taş-ı leb-riz içine 'aks idicek meh-rüyün
(Msd 3/33-34)

taş'ide başla: Yukarı çıkarmaya başlamak.**taş'ide başla: -y, -mca**

Taş'ide başlayınca araç-çine büy-ı zülf
Takfir olan ruhında 'araç 'anberiyedür
(G 65/5-6)

taşla: Kendinde olmayan bir değeri varmış gibi göstermek.**taşla: -r**

Ma'î kerrâkesi şırtında sipihrüñ taşlar
Şemsedür mihr ile meh kavs-i kuzah aña şerit
(G 17/11-12)

taşma: Kavis, halka.

Peştemâl ucı gibi çiyneği 'uşşâkıñı yâr
Taşma kayşı gibi şarķar o miyâna ağyâr
(Msd 2/13-14)

taşra: Dışarı.**taşra: -si, -n, -da**

Hâl şanma anı bir rütbe leţâfet var kim
Taşrasından görünür dânesi sib-i zekânuñ
(G 140/7-8)

taşur: Taşmasına vol açmak.**taşur: -di**

Taşurdi kâse-i tanbürdan bu şeb muţrib
Ki mevc-i nağme-i ter çıķdı tâ miyânumuza
(G 208/15-16)

taşvîr: Resim.

Gözüm havf eylemişdür gamze-i cânânedan
gayet
Helâk eyler beni taşvîr elinde görsem 'uryân tîğ
(G 126/11-12)

Bir âh idüp yıkılır hâke şafhadan taşvîr
Eger kelâm-ı revân-bâhş-ı la'lün eylese güş
(K 6/3-4)

Virme ümîd-i kâr ile dest-i cebâna tîğ
Taşvîr elinde olsa musavver 'aşâ 'abes
(G 20/21-22)

taşvîr: -i, -dür

Semend-i nâzinuñ taşvîridür üstâd Mâninüñ
Eger her müda şüret gösterürse esb-i cādūsı
(K 3/35-36)

taşvîr: -e

Cünbiş-i nâz ister ebrûda degüldür vesme şart
Yohsa taşvîre muşavvir de güzel ebrü çeker
(G 71/5-6)

taşvîri: -i

Ne yapsun berhemen taşvîri ânsuz
Görüp yârı yıkıldı hâke cânsuz
(G 92/1-2)

taşvîr eyle: Anlatmak.**taşvîr eyle: -di**

Nesim-i küçe-güzâr bihişt-i hulķından
Zükâm-ı gönca-i bâğ eyledi güli taşvîr
(G 6/77-78)

taşvîr eyle: -r, -se

Degül ba'îd ki mu'ciz-nümâ-yı kilik-i terün
Cihânda bî-ğaraş eylerse cevheri taşvîr
(K 6/85-86)

taşvîr id: 1. Suret vermek.**taşvîr id: -e**

Muşavver cismi naķş itmekde şan'at gösterür
yohsa
Nice taşvîr ide ol ruh-ı pâki şafhaya Mânî
(G 218/7-8)

2. Çizmek.**taşvîr id: -er**

Geyüp bir al eteklik hâleden meydâna 'azm itdi
Semâda Mevlvî âyininini taşvîr ider meh-tâb
(G 7/5-6)

Gördi mir'ât-ı muşavver beñzemez âyineye
Ol büti bütger nice itmez hicâb taşvîr ider
(G 82/3-4)

Gördi mir'ât-ı muşavver beñzemez âyineye
Ol büti bütger nice itmez hicâb taşvîr ider
(G 82/3-4)

3. Anlatmak.**taşvîr id: -üp**

Eger ki meclis-i 'ilminde 'akl-ı Eflâţun
Fünün-ı mes'ele-i hikmeti idüp taşvîr
(K 6/55-56)

taşvîr it: Çizmek.**taşvîr it: -se, -ler**

Benüm helâkûme ihyâ ider o isî-dem
Raķibi şafha-i dîvâra itseler taşvîr
(K 6/41-42)

taşvîr ol: 1. Çizilmek.**taşvîr ol: -an**

Añı sîr-âb eylesem mîzâb-ı hâmemden Belîğ
Şafhada taşvîr olan gülbün virür her bâr gül
(G 146/17-18)

- taşvîr ol:-up**
Zülâl-i şevk-i lebiyle mişâl-i teşne lebân
Fezâ-yı şafhada şad-çâk olup leb taşvîr
(K 6/27-28)
- 2. Resmi yansıtılmak.**
taşvîr ol:-ur, -sa
Şebistânında ol şüh-ı cihânı şakınur 'âşık
Eger kâlîçede taşvîr olursa pister altında
(G 190/9-10)
- taşvîr-i yâr: Sevgilinin resmi.**
taşvîr-i yâr:-ı
Taşvîr-i yârı şafha-i zerkâra sebt için
Nakkâş-ı Çin sa'y ile cân virdi şürete
(G 188/17-18)
- taşvîr-i zîba: Güzel resim.**
taşvîr-i zîba:-y, -a
İderlerdi perestîş dâ'imâ taşvîr-i zîbaya
Eger ehl-i libâsa ragbet olsa deyr-i 'âlemde
(K 9/3-4)
- tañhîr ide Maddi ve manevi olarak temizlemek.**
tañhîr id:-er
Eger âlüde-i 'işyân ise dâmânüm ey zahîd
Anı tañhîr ider bî-intihâ deryâ-yı rahmet var
(G 68/9-10)
- ta'fil it: Durdurmak.**
Bu binâ-yı nev-i dil-cüyü yapup
İtdi nüzhetgeh-i 'Adn'î ta'fil
(T 20/27-28)
- ta'fir eyle: Güzel koku ile kokulandırmak.**
ta'fir eyle:-mez, -se
Dimâğ-ı cânı ta'fir eylemezse pîş-i mişmâna
Çeker zencîr-i âteş mevce-i bü-yü gülîstânüm
(K 8/27-28)
- tavâf it: Kabe'nin etrafını dolaşmak.**
tavâf it:-sün
Beytül-Harâma gel yine kandîlini uyar
İtsün tavâf meclisi hûbân firiştevâr
(Tb 2/53-54)
- tavâf-ı ka'be-i küyü eyle: Semtinin Ka'be'sini tavaf etmek.**
tavâf-ı ka'be-i küyü eyle:-r
Eyler tavâf-ı Ka'be-i küyü bu dîdeme
Hvâhişle mîl-i sürmeyi bir âbnûs-âsâ
(K 2/173-174)
- tavk-ı girîbân: Elbise vakasının gerdanlığı.**
tavk-ı girîbân:-u, -m, -dur
Gird-bâd-ı kaşab-ı şu'leyi pîrâhen idüp
Şekl-i cevvalê-i zih tavk-ı girîbânumdur
(G 50/13-14)
- tavk-ı kumrî: Kumrunun halkası.**
Çemende tavk-ı kumrî halka çekdi nâmına
servûñ
Görünce kâmet-i bälâyı ey şâh-ı cihân-ârâ
(G 229/9-10)
- tavk-ı kumrî-i cân: Can kumrusunun tasması.**
tavk-ı kumrî-i cân:-u, -m
Ne hâcet zîver-i halhâle ey serv-i hîrâmânüm
Nümâyân sâk-ı billûruñda tavk-ı kumrî-i
cânüm
(K 8/1-2)
- tavr: Davranış.**
tavr:-ı, -n, -dan
Usanduk dil-berân-ı tünd-hünuñ vaz' u
tavrından
Bize âdâb-ı 'aşkı fehm ider bir nâzenîn olsa
(G 196/3-4)
- tāvüs-ı bâğ-ı hüsn: Güzellik bahçesinin tavusu.**
tāvüs-ı bâğ-ı hüsn:-ı
Kumâş-ı vaşlını seyr eyledüm cânânun ellenmiş
Gelince sebz-i hatt tāvüs-ı bâğ-ı hüsnî
tellenmiş
(G 112/1-2)
- tāvüs-ı zülfi: Tavusun tüylerine benzer saç.**
Gelüp tāvüs-ı zülfi 'arızında hattın ürkütmiş
Bu bâğun mürğî uçmuş âşiyânda hâr u has
çalmış
(G 113/3-4)
- tav eyle: Yüki denkleme.**
Turma Belîğ râh-ı harâbatı eyle tay
Reh-berlik eylesün saña Hızr-ı hüceste-pey
(Tb 2/127-128)
- tavan: 1. Sabretmek.**
tayan:-maz
Tayanmaz târ-ı cevher pîç ü tâb-ı 'aks-i cânâna
Ki mevce-i şu'leden âyîne bir deryâ-yı âteşdür
(G 48/13-14)
- Âh-ı 'uşşâka tayanmaz eflâk
İster 'âbid ola ister fâsîk
(G 134/7-8)
- tayan:-miş, -uz**
Biz hâk ü bād ü âteş ü mâya tayanmışuz
Dîvâr-ı cism-i süst-bînâya tayanmışuz
(G 104/1-2)
- Gülçîn-i bâğ-ı hüsnî olunca o nev-haţuñ
Biz şad-hezâr hâr-ı cefâya tayanmışuz
(G 104/5-6)
- 2. Güvenmek.**
tayan:-miş, -uz
Ümmîd idüp bu hâme-i bî-mağzdan şemer
Bağ-ı emelde bir kurı nâya tayanmışuz
(G 104/7-8)

Olduk dūçār ğamze-i cānāna bilmedük
Pehlū-nihāde tūĝ-i kazāya **ṭayanmıŝuz**
(G 104/9-10)

Dīdār-ı yārı bu 'd ile seyrāne tırımıŝız
Tār-ı nigāh-ı dūr-nümāya **ṭayanmıŝuz**
(G 104/11-12)

Eyvāy kim bu za 'f-ı bedenle ḥabābveŝ
Baḥr-i fenāda āb u hevāya **ṭayanmıŝuz**
(G 104/13-14)

Ŗevk-i suḥanla maḥlaŝ-ı ehl-i hūner gibi
Biz müttēkā-yı beyt-resāya **ṭayanmıŝuz**
(G 104/15-16)

3. Yaslanmak.

ṭayan:-dı
Mānend-i şem 'i bezm-i dil-ārāda yandı dil
Süz u güdāz-ı āteŝ-i 'aşka **ṭayandı** dil
(G 147/1-2)

ṭayan:-mış, -uz
Biz ḥāk ü bād ü āteŝ ü māya **ṭayanmıŝuz**
Dīvār-ı cism-i süst-bınāya **ṭayanmıŝuz**
(G 104/1-2)

Sevdā-yı cism-i yār ile cismüm ğubār olup
Mānend-i ḥāme mīl-i 'aŝāya **ṭayanmıŝuz**
(G 104/3-4)

taverān evlevüp: Uçmak.

ṭayerān eyle:-y, -üip
Eyleyüp küngüre-i 'arŝda rūḥı **ṭayerān**
Ola āyīne-i dīdāra o tūṭı nāzır
(T 9/19-20)

ta'yīn it: Atamak.

ta'yīn it:-me, -mış
Ne bilsün cilvegāh-ı rāz-ı 'aŝkuñ rind-i efgende
Maḥām-ı rūḥ-ı pākı kimse **ta'yīn itmemiŝ** tende
(G 176/1-2)

ta'yīn ol: Atanmak.

ta'yīn ol:-dı
Aldı etrāfumu zülf ü ḥaṭ u ḥāl u ebrü
Ceyş-i ḥüsni o ŝuḥuñ üstüme **ta'yīn oldı**
(G 224/5-6)

ṭavy id: Dürüp bükme.

ṭavy id:-erek
Tümār-ı nazmı **ṭavy iderek** vaḳtidür Belīĝ
Gül-ğonca gibi ola ğüşāde kef-i du'ā
(K 2/193-194)

Tümār-ı nazmı **ṭavy iderek** vaḳtidür Belīĝ
Dest-i du'ā ile pür ola berg-i ğoncavār
(K 12/181-182)

ṭavy it:-dı
Bu **ṭavy itdi** sehā tūmārını meydān-ı himmetde
Cihānda Ḥātem-i Ṭavy itdiginden ŝermsār olsun
(T 2/5-6)

Bu **ṭavy itdi** sehā tūmārını meydān-ı himmetde
Cihānda Ḥātem-i Ṭavy itdiginden ŝermsār olsun
(T 2/5-6)

ṭavy-i iḳlīm-i vücūd it: Varlık ülkesini geçmek.

ṭavy-i iḳlīm-i vücūd it:-mez, -dı
İtmese 'Ankāya ta'līm-i ŝitāb esbūñ eger
Ṭavy-i iḳlīm-i vücūd itmezdi mānend-i ŝihāb
(Kt 2/3-4)

tāze: 1. Körpe.

Ŗolmaz ebedī sünbül-i ferḥāl-i Muḥammed
Cennet gülidür **tāze** ruḥ-ı āl-i Muḥammed
(K 1/1-2)

Ḥayf kim bād-ı fenādan nā-gehān
Ŗoldı bir **tāze** gül-i 'anber-ŝemīm
(T 8/1-2)

'Aks-i zülfün devr idüp bu çeşm-i ḥayret-
pıŝeden
Tāze turşun koymaduñ bir sünbül alduñ şışeden
(G 159/1-2)

Pederidir o bütüñ māni 'i gül-çın-i viŝāl
Ḥıfz ider **tāze** nihāl-i gül-i elbette diken
(G 165/9-10)

Dā'im şulayor maḳdemim 'aks-i nigāruñ
Güyā ki ğözüm **tāze** nihāl-i şemer ekmiş
(G 108/5-6)

Ḳānı'üm bir ḳurı nezzāreye dirmiş zāhid
Tāzeden n'eydüĝi ma'lümdür aḳŝā-yı ğaraz
(G 117/5-6)

Rüm ili Yeñiŝehir ḥākinde
Tāze gül idi bu ṭab'-ı selīm
(T 14/1-2)

Büs-ı leb-i 'aŝıḳdan öper sīb-i zenaḥdān
Ol **tāze** nihālün o ḳadar mīvesi terdür
(G 77/5-6)

tāze:-si, -dür
Ḳabā-yı sebz ile güyā emir **tāzesidür**
Alur ele gül-i surḥı miŝāl-i aḥker ŝāḥ
(G 28/7-8)

2. Genç.

Bed-nām-ı 'ālem olmaĝ ile iftiḥar idem
Bir serv boylu **tāze** sevüp iḥtiyār idem
(Tb 2/87-88)

Pīrān-ı 'aŝkuñ olmasa destinde zür-ı zer
Ülfet ider mi **tāze** cevān iḥtiyār ile
(G 184/9-10)

Ḥaṭ-āver dil-berüñ cevri çekilmez bī-miŝāl olsa
Bize bir nāz-perver **tāze** ṭıfl-ı ḥurde-sāl olsa
(G 202/1-2)

Bir **tāze** sevüp **tāzelen** ey dil **koçalıkda**
Fikr-i zen ü ferzende düşüp böyle **koçalma**
(G 205/9-10)

Tāze dellāk olıcağ **halvet-i hāşşa** reh-ber
İtdi bir burcda **güyā** ki **kırān şems ü kamer**
(Msd 3/19-20)

Olaldan **şahn-ı dīvānhāne-i ma'nāya** **tāb-āver**
İki dilli **kalem bir tāze Hindī** **tercemānumdur**
(G 230/11-12)

Nice dert üstine **zevk itmesün** kim hafta başında
Şafādır **pīr-i 'aşka** ola **tāze** berber altında
(Mf 28/1-2)

Pehlevānsın hele **pīş-kābzada** ey **sāgar-ı mey**
Bir ayāğ ile nice **tāze** **cevānı** yıkduñ
(G 139/5-6)

Belīgā **Vecdī-i pūr-fenn** gibi **hāk-i Stānbulda**
Edāsı **tāze** kendi **tāze** bir **'aşk-āşinā** çıkmaz
(G 97/13-14)

tāze:-süz
Da'vet itme o **perī-rüyı** **tırāşa** gidemez
Tāzesüz bir **qurı** **dükkāncede** **yārān** idemez
(Msd 2/33-34)

3. Dinç.
Bir **tāze** **nağme-keşle** olur **mürg-i dil-şikār**
Olmaz **nevā-yı** **çehçeh-i bülbülle** **āşinā**
(K 2/175-176)

Belīgā **Vecdī-i pūr-fenn** gibi **hāk-i Stānbulda**
Edāsı **tāze** kendi **tāze** bir **'aşk-āşinā** çıkmaz
(G 97/13-14)

4. Bayat olmayan.
Aldı **dellākı** **harāret** bayılırken **nā-kām**
Şu yetiştirdi **aña taş** ile bir **tāze** **gülm**
(Msd 3/23-24)

tāze:-den
Suhan **bīgāneden** **sırrı nihān** itmekdedür **yoħsa**
Saña kim dir kim elbette **şarāb** u **tāzeden** geçsün
(G 161/3-4)

5. Yeni.
Mest ü **hayrān** ider **'aşıkları** ol **gerden-i şāf**
Görmedi **tāze** vü **terlikde** **nažirīn** **eslāf**
(Msd 3/3-4)

Böyle **bedīhi tāze** **gazel** söyle kim **Belīg**
Rağbet **cihānda** **kühneye** olmaz **cedidedür**
(G 44/13-14)

Mürde-dil **nažm-ı** **Belīg** ile bulur **tāze** **hayāt**
Oķı **pūr pāk** **gazel** üstine **dīvānından**
(G 168/13-14)

Süz u **güdāz-ı 'aşk** ile **dā'im** **Belīg-i zār**
Destinde **hāme tāze** vü **rengīn** **gazel** yapar
(G 45/11-12)

Dilden **Belīg** şu gibi **aksa** **'aceb** **degül**
Bu **Şābitāne tāze** **gazel**dir **selīs** olur
(G 49/13-14)

Sultān-ı **'aşk** **sīneme** **kırmış** **otağımı**
Gösterdi **yāre** **şanma** **kızıl tāze** **dāğımı**
(G 220/1-2)

tāze tāze: Yeni yeni.
Aķdı şu **pāyına** ol **serv-i şanavber** **boyuñ**
Tāze tāze şuladı **kākül-i sünbül-müyuñ**
(Msd 3/31-32)

tāzelen: Canlanmak.
Bir **tāze** sevüp **tāzelen** ey dil **koçalıkda**
Fikr-i zen ü ferzende düşüp böyle **koçalma**
(G 205/9-10)

tāzelik: İnsan hayatının ergenlikle orta yaş
arasındaki dönemi.
tāzelik:-de
Ah idüp **tārih** için **didim** **Belīg**
Tāzelikte **gitdi** **dünyādan** **Selīm** 1165
(T 8/13-14)

ta'zib it: Cezalandırmak.
ta'zib it:-di, -ler
İtdiler **fā'idesüz** **müşteriyānı** **ta'zib**
'Aķibet **ķalmadı** ol **mehde** bu **evzā'a** **şekīb**
(Msd 5/51-52)

tāziyāne-i şevk: Arzu kırbaçı.
Miyān-ı **bezme** **gel** ey **mutrib-i** **gazel-perdāz**
Ki **tāziyāne-i şevk** ola şu 'le-i **āvāz**
(G 89/1-2)

tāzmīn-i nazm-zād eyle: Başka bir şāire āit bir
doğuş mısırāsına kimin olduğunu belirtmek kendi
siirinde tekrarlamak.
tāzmīn-i nazm-zād eyle:-y, -üm
Āyīn-i **ehl-i** **ķab'a** **ri'āyetle** **eyleyüm**
Tāzmīn-i nazm-zād u **ķab'-ı** **vaħid-i zār**
(K 12/159-160)

tāzyīk: Daralma.
tāzyīk:-e
Tāzyīke **başlayınca** **esirān-ı** **'aşkı** **dün**
Allāha **şükr** **vā'izi** **söyletmedi** **ķunāk**
(G 131/7-8)

ķebāşir: Tebeşir.
Neseyi **levhine** **ķebāşir** ile **yazdıķca** o **yār**
Rüy-ı müyum **ütüler** **āteş-i** **ğayret** **nā-ķār**
(Msd 4/47-48)

tebeh ol: Mahvolma.**tebeh ol:-dı**İder ol âfîtab-ı evc-i hüsne kec-nigeh kevkeb
Anıñçün menzili 'âlî iken **oldı tebeh** kevkeb
(G 11/1-2)**tebeh ol:-ur**Tevfîk refîk olmiyacak aña Belîgâ
Olur reh-i hıvâbide-i küyında **tebeh** dil
(G 145/13-14)**tebessüm eyle: Gülümsemek.****tebessüm eyle:-y, -erek**Fırîb-güne tesellîye başlayup yâhüd
Tebessüm eyleyerek dir ki leyl-i hıblâdur
(K 5/61-62)**tebessüm id: Gülümsemek.****tebessüm id:-er**İder bî-câ **tebessüm** çîn-i ebrünun 'aķıbinde
Murâdı ol mehûñ 'uşşâķa istîgnâ mîdur bilmem
(G 155/5-6)**tebessüm-i dehen-i teng: Dar aķzın gülümsemesi.****tebessüm-i dehen-i teng:-i**Hırâmî ta'ne-zen-i mevc-i çeşme-i hürşîd
Tebessüm-i dehen-i tengi reşķ-i hânde-i sūr
(G 61/7-8)**tebessüm-künân: Gülerak, güle güle.**Kırışme-senc ü **tebessüm-künân** güsiste-nîķâb
Cihâna 'arz-ı cemâl eyledi be-vefķ-i murâd
(K 11/3-4)**tebhâle: Hararettten dudaklarda aķzın etrafında peyda olan kabarcık, uçuk.****tebhâleler:-ler**Lebüñde cilveger **tebhâle** görse Hızır-ı ferruķ-
pey
Hâbâb-ı şîşe-bâza beñzedür âb-ı hayât üzre
(G 182/5-6)O la'ı-i terde yok **tebhâle** hergiz âfet-i tebden
Ki cünbiş eylemekle âb-ı gevherde hâbâb olmaz
(G 87/3-4)Nümâyândur lebümde âhdan **tebhâleler** bî-'ad
İder peydâ hâbâb-ı mevcî oldıkça şabâ müşted
(G 32/1-2)**tebhâle-dâr ol: Uçuk veri olmak.****tebhâle-dâr ol:-ur**Bülbül şeherde germ olıcaķ âh u nâleden
Tebhâle-dâr olur dehen-i ğonca jâleden
(G 158/1-2)**teb-i aşķ: Aşķ hastalığının atesi.****teb-i aşķ:-uñ**Gıtdükçe ziyâd oldı ğöñlümde **teb-i aşķuñ**
Bu âteşe dâmendür cünbişle leb-i nâşîh
(G 26/3-4)**teb-i fūrķât: Ayrılık sıtması.**Ey mîr-i hüsñ dâd ki yandı Belîg-i zâr
Tâķat getürmeyor **teb-i fūrķât** 'azâbına
(G 198/17-18)**teb-i hicr: Ayrılık sıtması.****teb-i hicr:-ü, -ñ, -le****Teb-i hicrünüle** dilde ıztırâbum var ki cünbişden
Nücüm-âsâ tenümde dağlar seyyârdür sensüz
(G 102/15-16)**te' bîd id: Sonsuzlaştırmak.****te' bîd id:-ince**Ehl-i manşıb geçemez dâ'ıye-i manşıbdan
Çalışur tâ 'adem-âbâdı **idince te' bîd**
(G 31/11-12)**teb-lerze: Sıtma titremesi, sıtma nöbeti, humma.**Tâbiş-i tîğını der-pençe dem-i heycâda
Görse **teb-lerze** tutar şerze-i şîr-i ücemi
(K 7/29-30)**teb-lerze-i hicr: Ayrılık sıtması.****teb-lerze-i hicr:-ü, -ñ-üñ**Dil-i bîmâra te'şîr eyledi **teb-lerze-i hicrünü**
Düşen her katre eşķüm dâne-i sîm-âbdur sensüz
(G 101/7-8)**teblîg eyle: Yetistirmek.****teblîg eyle:-y, -üp**Güzeşte vaķ'aları cümle eyleyüp **teblîg**
Yegân yegân saña tefhîm ider sicil-i Belîg
(Mf 35/1-2)**tebyîn: Ayan etmek, edilmek, aşıkâreve çıkarmak,****çıkartılmak: tebyîn-i merâm.****tebyîn:-e**Sehâ-yı taḅ'ı farḅ-ı merḅametden zîr-destâna
Reh-i gencîneyi **tebyîne** işrâb itdi gencüra
(T 27/19-20)**tebyîz it: Bevazlatmak, ağartmak.****tebyîz itm:-me, -den****İtmeden** bu ğazel-i pâķî Belîgâ **tebyîz**
Şafḅa-i merdümek-i dîdeye itdüm tesvîd
(G 31/15-16)**tecdîd eyle: Yenilemek.****tecdîd eyle:-r**Halk şarf itmede îrâdı binâya ekşer
Meh gibi hânesini ayda bir **eyler tecdîd**
(G 31/13-14)**tecellî: Görünme.**Cihanda maḅla'-ı hürşîd-i taḅ'um eyleyeli
Tecellî ile Yeñişehri reşķ-i bedr-i münîr
(K 6/151-152)

tecellî-gede-yi müsâ: Musa'nın fakir görüntüsü.

tecellî-gede-yi müsâ:-dur

O mehûn sâid'-i berrâkı yed-i beyzâdur

Şah-ı dükkânçe **tecellî-gede-yi Müsâdur**

(Mf 7/1-2)

tecellî-i gül-mîh-i âsitânuñdan ol: Sevgilinin eşîğindeki dört çivi ile tutulan gülün görünmesi.

tecellî-i gül-mîh-i âsitânuñdan ol:-ur

Olur **tecellî-i gül-mîh-i âsitânuñdan**

Ĥasedle gonca-i gül âfitâb-ı 'âlem-gîr

(K 6/101-102)

tecelliyât-ı mihr-i pür-zîyâ: Işıklı güneşin görünenleri.

tecelliyât-ı mihr-i pür-zîyâ:-dur

Fürûğ-ı vech-i pâki cânib-i burc-ı sa'âdetden

Tecelliyât-ı mihr-i pür-zîyâdur şeh-r-i mezkûra

(T 27/15-16)

tecessüm: Maddeleşmek.

Naşş-ı gülbünde **tecessüm** bulalı

Nevk-i ĥâra tolaşur târ-ı nigâh

(T 23/5-6)

tecessüm:-dür

Ĥayâl-i nâzûkûñ naşş eylemekden şafha-i dilde

Füyûzât-ı nümû-yı 'aşk ile maşşad

tecessümdür

(G 58/15-16)

tecessüm eyle: Göz önüne gelmek.

tecessüm eyle:-r

Miyân-ı micmer-i luţfında farţ-ı nâmiyeden

Tecessüm eyle o dem mevc-i bûy-i müşğ ü

'abîr

(K 6/71-72)

tecessüs: Gizlice araştırmak.

Ey dil **tecessüs** eyle meded yandı mülk-i cân

Bir tıfl-ı cân-güdâz aña kundağ birağmasun

(G 163/3-4)

tecrîd-i güzîn-ferd ol: Sovutlanmayı seçmek.

tecrîd-i güzîn-ferd ol:-ayım

Kendi dil-i bî-mârıma hem-derd olayım

'İsâ gibi **tecrîd-i güzîn-ferd olayım**

(R 4/1-2)

tedârük eyle: Hazırlamak, edinmek.

Ey gırra mest-i devlet-i pâbe-rikâb olan

Eyle biraz da tüşe **tedârük** 'azîmete

(G 188/3-4)

tedbîr: Önlem alma.

tedbîr:-ü, -ñ

Umûr-ı dehre 'inân-tâb olursa **tedbîrûñ**

Aña şitâb iderek hem-rikâb ola tağdîr

(K 6/175-176)

tedbîr id: Çare bulmak.

tedbîr id:-er

Toğru söyle olmasa 'âlemde pîr-i mey-fürüş

Var midur def'-i ġama dünyâda bir **tedbîr ider**

(G 82/7-8)

tedbîr ol: Önlem alma.

tedbîrûñ ol:-a

Umûr-ı dehre 'inân-tâb olursa **tedbîrûñ**

Aña şitâb iderek hem-rikâb **ola** tağdîr

(K 6/175-176)

tedkîk-i kâr-ı dâne-i maksûme: Avrılmış tanelerin ufaltılmasının kazancı.

Tedkîk-i kâr-ı dâne-i maksûme sa'y ider

Dönmez efendi böyle bu heft-âsiyâ 'abes

(G 20/15-16)

tedvîn eyle: Kitap haline getirmek.

tedvîn eyle:-miş

Okurlar bi-tereddüt vaşfını kim kâtib-i kudret

Ezelde **eylemiş** dîvânçe-i evşafını **tedvîn**

(T 11/5-6)

te'emmülle: İvice etraflıca düşünme.

Münkeşif fikr ü **te'emmülle** olur ma'ni-i beyt

Nâz ider ĥacledde birden bire açılmaz 'arûs

(G 107/11-12)

tefaĥhus ol: İnceden inceve araştırmak.

tefaĥhus ol:-ın, -sa

Çirk-i günâh-ı nâdimi eyler izâle eşk

Bu mes'eale **tefaĥhus olınsa** Dürerdedür

(G 39/11-12)

tefâĥür id: Övünmek.

tefâĥür id:-er

Merd olan hiç kerem itmekle **tefâĥür mi ider**

Hem virür hem utanur itdüğü iĥşânından

(G 168/7-8)

tefaẓẓul-i cüd: Cömertlik taslama.

tefaẓẓul-i cüd:-uñ

Dânişverâ **tefaẓẓul-i cüduñ** o rütbe kim

Elfâz-ı medĥe vaşf-ı şerîfüñ virür veğâr

(K 12/151-152)

tefekkür: Düşünmek, düşünölmek. Cem'i:

tefekkürât.

Tefekkür üzre perîşân iken ĥuzurunda

Belîğ-i zârına ne şefkatle itdi 'atf-ı nazar

(Kt 47/5-6)

tefhîm id: Bildirmek, anlatmak.

tefhîm id:-er

Güzeşte vak'aları cümle eyleyüp tebliğ

Yegân yegân saña **tefhîm ider** sicil-i Belîğ

(Mf 35/1-2)

tefhîm itd: Anlatmak.**tefhîm it:** *-di, -ler*Haber-i şomı hem-rehâni Belîğ
Peder-i pîre itdiler **tefhîm**

(T 14/9-10)

tefl: Bebek.Kerd hemüşî reh-zen rûzî feğîr rā
Bî-nāle kuvvet-e cān rā neresed **tefl** şîr rā

(G 240/1-2)

tefrîs-i pâ it: Avak basmak.**tefrîs-i pâ it:** *-di*Nağş-ı kademle **tefrîs-i pâ itdi** şafhasın
Mevc-i şikeste-cevher-i mir'ât-i tâb-dâr

(K 12/7-8)

tefsîr id: Kur'ân'ı Kerîm'i mana bakımından izah etmek.**tefsîr id:** *-er*Āyet-i hüsnî dil-i şeydâ güzel **tefsîr ider**
Kıssa-i zülfe ser-âğâz eylese zencîr ider

(G 82/1-2)

teftîs it: Araştırmak.**teftîs it:** *-di*Gayrîmuñ 'aşkı 'aceb var mı derûnında diyü
Dün gice geldi hayâlûñ dili **teftîs itdi**

(G 223/3-4)

tefvîz it: Sipariş etmek.**tefvîz it:** *-sün*Temsîyet bulmağ için re'yine **tefvîz itsün**
Rûzgâruñ ne kadar varsa umûr-ı ehemî

(K 7/41-42)

teğâfûl: Bilmezlenme, bilmezden gelme.**Teğâfûl** gösterüp şermende-i ihsân ider yoğsa
'Aduvden merd olan fırsat deminde intikâm
almaz

(G 88/5-6)

teğâfûl eyle: Anlamazlıktan gelmek.**teğâfûl eyle:** *-me*Sâkî **teğâfûl eyleme** mey şun ki mest olam
Hem-ğâl-i mest-i bâde-i bezm-i elest olam

(Tb 2/41-42)

teğâfûlgüne: Anlamazlıktan gelme edası.**Teğâfûlgüne** geçme sâkinân-ı hâk-i küyuñdan
Helâk eyle rakîbi semt-i 'uşşâka döneklîk yap

(G 10/11-12)

Teğâfûlgüne vaz'ından helâküm ol perî-rüyuñ
Alup şan'atla naqd-i hâtîr-ı nâşâdı yan geldi

(G 211/3-4)

teğâfûl-pîşe: İlgisiz.**Teğâfûl-pîşe** bahtumda gelür güş-ı dil-âraya
Sadâ-yı âb-şâr-ı nehr-i gülşen mevc-i efgânım

(K 8/7-8)

tegel: Dikilecek seylerde kumaş parçalarını birbirine tutturmak veya işâret koymak maksadıyla sonradan sökülme üzere dikilen sevrek ve eğreti dikis.**tegel:** *-ler*Şıkma entârî gibi penbedür endâm-ı nigâr
Çekemez şıkletüñü belki **tegeller** dil-dâr

(Msd 4/23-24)

Gerçi palançesi yok hârdır o ağıyâr-ı tebâh
Tolama boynuña efsârî **tegeller** gümrâh

(Msd 5/45-46)

tegellen: Teyelle işâretlenmek.**tegellen:** *-di*Anı taħmîn ile ölçüp biçerek âhir-i kâr
Gördi kim çıkmadı şan'atla tegellendi o yâr

(Msd 4/53-54)

tehi: BosSâkî şarâb-ı nâb ile leb-rîzdir kedü
Zinhâr boş bulunma **tehi** kalmasun sebü

(Tb 2/71-72)

Ecnebîye âşinâdan çok kerem eyler kibâr
Ebre şu gird-âba deryâ bir **tehi** sağar virtür

(G 63/5-6)

'İmârâtı bu dehrûñ gevher-i zâtuñladur yoğsa
Yanumda çarğ-ı gerdün bir **tehi** dülâbdur sensüz

(G 101/9-10)

Olmasaydı eger ol gevher-i yek-tâya şadef
Dir idüm bu küre-i arza **tehi** dürc-i hâzef

(G 130/1-2)

Nîm-cev hâşılı yok ehl-i dilüñ şâmânı
Bu **tehi** yelmeden ey esb-i tabî'at bıkdıñ

(G 139/7-8)

Bâzâr-ı 'aşka varma **tehi** ey nigâr-ı mest
Gel gel ki naqd-i cān koyayum dest-mâlûñe

(G 193/3-4)

Hayâl-i yâr gelür hânemüz **tehi** ey dil
Ciger kebâbını 'arz eyle mihmânnumuza

(G 208/13-14)

tehi: *-dür***Tehîdür** meskeni kâlîçeden erbâb-ı tecrîdüñ
Mişâl-i büriyâ hâk üzre besdür nağş-ı pehlûsı

(K 3/39-40)

Tehîdür bâr-ı gamdan bezmde pür-bâdedür
mînâ
Mişâl-i serv seng-i ta'ndan âzâdedür mînâ

(G 5/1-2)

teh-i keşinde kı1: Derecesini anlamak.**teh-i keşinde kı1:-dı**

O rütbe âsitanı üzre pürdür ehl-i hâcet kim
Teh-i keşinde hülkuñ nü-h-felek kim **kıldı**
destârı

(K 4/19-20)

teh-i nân: Ekmeğın dibi.

Zebûn-ı zîr-ı bâr-ı minnet olma mâh-tâb-âsâ
Saña yetmez mi her gün bir **teh-i nân** âfitâb-âsâ
(G 4/1-2)

teh-i sîne-i billür: Şeffaf cam gibi olan göğsün dibi.**teh-i sîne-i billür:-ı, -n, -dan**

Levh-i tab'ında **teh-i sîne-i billüründen**
Hep mücessem görünür nâsa hayâl-i şevket
(G 15/23-24)

tehî yire ol: Boş yere olmak.**tehî yire ol:-maz**

Olmaz cihânda zelzele her-dem **tehî yire**
Bâr-ı girân-ı zulm ile lertzân olur bu arz

(G 116/5-6)

tehî-dest: Eli boş.

Tehî-dest 'âşık-ı bî-çâreden dil-ber selâm almaz
Kibâr-ı 'aşr ile hem-meşreb olmuş iltiyâm almaz
(G 88/1-2)

tehi-destân: Boş eller.

Eylemez seyl-i havâdişden **tehi-destân** hazer
Bâde üzre boş kadeh kónsa ider her ân raşş
(G 114/9-10)

tehî-hvân-ı şeh-i kişver-i faqr: Yoksulluk ülkesinin sultanının boş sofrası.**tehî-hvân-ı şeh-i kişver-i faqr:-um**

O **tehî-hvân-ı şeh-i kişver-i faqr**um ki Cem'ün
Cünbiş-i sâye-i müjgânı mükesserânımdur
(G 50/7-8)

tehî-kîse ol: İflas etmek.**tehî-kîse ol:-ur**

Kef-i lutfuñda **tehî-kîse olur** ma'den-i zer
Kaşredür kulzüm-i ihsân yanında deryâ
(T 13/19-20)

tehnîye-i sür: Şenlik kutlama.**tehnîye-i süra:-a**

Alup âlât-ı bezm-i 'âlem-i bälâyı bî-pervâ
Felekde balsa Zühre cân atar **tehnîye-i süra**
(T 27/23-24)

tek: Sadece.

Şakîl gelmiyor 'uşşâka darb-ı düm düm **tek**
Uşul ile o perî meşş ide tenâdüm **tek**
(G 141/1-2)

Kapatdı merdümek-i çeşmi 'aks-i hâl-i nigâr
Derün-ı dîdede lâzımdur ola merdüm **tek**
(G 141/3-4)

Rakibi darb idelüm küy-ı dil-rübâda bu şeb
Şabâha dek dimesün tab1-ı sîne döğdüm **tek**
(G 141/5-6)

Tekâver-i dili itdüm 'inân-keşide Belîğ
Münif-i hoş-suğana itmeye taqaddüm **tek**
(G 141/9-10)

Çıksun o gül-'izâr temâşâ-yı bâğa **tek**
Ben söyleşem haşâyık-ı 'aşkı hezâr ile
(G 184/7-8)

Biz hele geçdük nevâsından sipih-r-i nâ-kesün
Tek hemân ehl-i dile kec bakmasun ney-zen gibi
(G 239/7-8)

tek tur: Tek başına kalmak.**tek tur:-ma**

Gel gel kenâra çift olalum böyle **turma tek**
Dönsün piyâle 'aksine devr eyleyor felek
(Tb 2/117-118)

tek tur:-maz

Çift olur yâr ile **tek turmaz** o mest ü hayrân
Anı bindirmege bir fil ara teşhîre hemân
(Msd 5/27-28)

2. Uslu durmak, yaramazlık etmemek, sessiz kalmak.*tek tur:-maz*

Mir'âta bak da gör nice **tek turmaz** ebruvân
Oynar ikisi dâne-i hâlünle çift ü tāk
(G 131/5-6)

tek tur:-ur, -ken

Tarâvet balsa kişî-i maşsüdi bir fârisü'l-haylün
Tağıtmaz **tek tururken** çiftesin terk itmez âlâtın
(Kt 3/9-10)

tek ü pü: Kosuşturma.

Geh edhem-i şeb gâh biner eşheb-i rüza
Yoğ bu **tek ü pü** çarğ gibi hiçbir ulağda
(G 179/7-8)

tek ü tüz it: Öteye beriye koşuşmalar.**tek ü tüz it:-dükçe**

Çademinden çıkar âteş gibi rengin ma'nâ
Hâme-i germ-rev **itdükçe** Belîğâ **tek ü tüz**
(G 98/13-14)

tekapu: Çabalamak.

Be destüre soğhan-senca Belîğ der reh-e me'ni
Şadâ kerd der cesmem sâye der şovk **tekapu rā**
(G 243/11-12)

tekäsül: Üşenmek, tembelcesine davranmak.

Mu'tâd-ı 'afvuñ itmege sensin sebeb yine
Oldıysa hıdmetünde Belîğün **tekäsüli**
(G 214/17-18)

tekâver-i dil: Gönül kosucusu.**tekâver-i dil:-i****Tekâver-i dili** itdüm 'inân-keşide Belîğ
Münîf-i hoş-suhana itmeye takaddüm tek

(G 141/9-10)

tekâzâ-yı kâfiye: Sıkışarak söylenilen kâfiye.Lisâna almağa esbâb-ı 'ayşî tevbeliyüm
Maḥalli geldi **tekâzâ-yı kâfiye** mül dir

(G 72/5-6)

tekdîr id: Azarlamak.**tekdîr id:-er****İder** lîkin sitemle 'aşîk-ı bî-kîne **tekdîr**
Dil-i senginine hiç süziş-i âh itmeyor te' şîr

(Msd 1/21-22)

tekebbür: Kibirleşmek, büyükmek, nefsinin büyük görmek.**Tekebbür** dilde kem-yâb olsa zâgân-ı siyehkâra
İder ta' lîm-i âyin-i revîş keb-k-i ḥîrâmânüm

(K 8/31-32)

tekeffül: Kefâlet etmek veya vermek.**tekeffül:-i**Virmezdi kimse kimseye bir ḥabbe olmasa
Bî-çâre bendegâne Hudânun **tekeffüli**

(G 214/15-16)

tekellüm: Söyleme.Dü la' lî sürḥ ile tenvîne beñzer ammâ kim
Tekellüm ile dehen nün u şın olur şâdir

(K 5/7-8)

tekellüm eyle: Söylemek.Ne cevherdür dehânun hiç bilinmez
Tekellüm eyle kırtar ḥalkı şekden

(G 160/5-6)

tekellüm-âver-i şugrâ-yı bâḥs-i kübrâ: En büyük sözlerden daha büyük söz getirmek.**tekellüm-âver-i şugrâ-yı bâḥs-i kübrâ:-dan**
Tekellüm-âver-i şugrâ-yı bâḥs-i kübrâdan
Olur delâ' iline ḥânde-zen şağîr ü kebîr

(K 6/57-58)

tekerleme: Birbiriyle uyumlu hazır söz kalıbı.Vâ' iz şarıncâ künbed-i destâr-bendini
Mestâne yapmışum aña birkaç **tekerleme**

(G 203/5-6)

tekmîl it: Yetkin duruma gelmek.**tekmîl it:-di**

Pîşe-kârân-ı şanâyi' -taḥşîl

İtdi bu kaşr-ı bu resme **tekmîl**

(T 20/1-2)

tekmîl-i nâmûs: Namusun tamamı.**tekmîl-i nâmûs:-i**Buyur gamdan felek ârâm virsün şahid-i
naẓmûnBelîğ-i zârdan maṭlûb ise **tekmîl-i nâmûsı**

(K 3/79-80)

tekrâr: Yeniden, yine.Libâsın pâk idüp **tekrâr** telvîş eylemez 'âkıl
Degül lâyıḳ günâha cür'et istiğfârdan şoñra

(G 172/5-6)

tekrâr ol: Bir şeyi iki veya daha fazla yapmak.**tekrâr ol:-ma, -dıkça**Devâm-ı 'ömrünün ed' iyyesi **tekrâr olmadıkça**
Ḥulûş ile diye yerde beşer gökde melek âmîn

(T 11/13-14)

tekye-i 'aşk: Ask tekkesi.**tekye-i 'aşk:-i, -n, -da**Gök ḥırka geyüp **tekye-i 'aşkında** nüh-eflâk
Olmış ezeli şevkiyle abdâl-ı Muḥammed

(K 1/15-16)

tekye-i şerîf: Saygın tekke.**tekye-i şerîf:-i**Kıldı bu **tekye-i şerîfi** binâ
Zıkr ola tā ki anda ism-i ilâh

(T 12/3-4)

tekye-zen-i bâliş-i nâz ol: Naz yastığına dayanmak.**tekye-zen-i bâliş-i nâz ol:-up**'Ömr ü devletle olup **tekye-zen-i bâliş-i nâz**
Revğan-ı şem'a-i iḳbâli ola mağz-ı ḥümâ

(T 21/35-36)

tel: Çeşitli madenlerden yapılan ve çeşitli işlerde kullanılan, kopmaya karşı dayanıklı çok ince ve uzun nesne.

Nağş-ı ḥayâl-i dil-bere âvîze itmege

Târ-ı sirişki dîde çeküp şırma **tel** yapar

(G 45/5-6)

tel:-den

Âb-ı fevvâreyi şahnında gören kimse şanur

Sîm **telden** aña âvîzeler olmuş memdûd

(T 10/11-12)

teli:-i

Ḥayf dünyâda o hengâmenün erbâbına kim

Ziyeti ola şemâtet **teli** naḥl-ı sürün

(G 135/11-12)

tel kırâr: Bağlı bulunduğu kuruluşlarla ilişkisini kesmek.

Yâre hiç tıngırdamaz ammâ bozuktur korḳarum

Bezm-i meye toḳınur mestâne muṭrîb **tel kırâr**

(G 75/3-4)

tel yap: Çeşitli madenlerden yapılan ve çeşitli işlerde kullanılan, kopmaya karşı dayanıklı çok ince ve uzun nesne yapmak.**tel yap:-ar**

Nağş-ı ḥayâl-i dil-bere âvîze itmege

Târ-ı sirişki dîde çeküp şırma **tel** yapar

(G 45/5-6)

telâş it: Kaygılanmak.**telâş it: -me**

Vaz'-ı rindâne telâş itme bizi eyle mu'âf
Hep çirîşdür saña itmişler 'alâka etraf

(Msd 5/11-12)

telâş-engîz-i mevc-i çîn-i ebrû: Kaş kıvrımı dalgasının telâş koparması.**telâş-engîz-i mevc-i çîn-i ebrû: -sı, -n, -da**

Telâş-engîz-i mevc-i çîn-i ebrûsında ol şühûn
İder efgende şâyed fülk-i hâl-i 'anberîn müyî

(G 210/5-6)

telâş-ı hâtır-ı mahzûn: Hazineden gizlenen gönlün telaşı.**telâş-ı hâtır-ı mahzûn: -ı**

Telâş-ı hâtır-ı mahzûnı def' etmek için
Didi bu tarz ile bir beyt-i pâk-i sencide

(Kt 15/3-4)

telâtum-ı emvâc-ı bād-ı şubha: Sabah rüzgarı dalgalarının çarpışması.

Fürüg-ı 'aynek-i re'iyile a'mi-i fitrî

Olur telâtum-ı emvâc-ı bād-ı şubha başîr

(K 6/87-88)

telef eyle: Mahvetmek.**telef eyle: -me, -y, -em**

Min-ba'd bûs-ı ğabğab-ı sâkî kadeh be-kef

Naqd-i hayâtı eylemeyem yok yere telef

(Tb 2/89-90)

telef it: Mahvetmek.**telef it: -di**

Şîrîn revânın itdi telef nâ-murâd olup

Ferhâd küh-kenlik idüp Bî-sütünde

(Tb 1/33-34)

telh ol: Acı olmak.**telh ol: -maz, -di**

Ele aldıkça telh olmazdı kâmun rüy-ı

türşinden

Turunc-ı ğabğab-ı sâkî-i devrân portakal olsa

(G 202/13-14)

telh ol: -sa

Her kim işitse haq sözi telh olsa hazm ider

Vezn ile olsa mîve gülü-gir olur mı hiç

(G 23/11-12)

telh-âb-ı firâk: Ayrılık acı suyu.**telh-âb-ı firâk: -ı**

Mişâl-i Yûsuf 'azm-i Mısr idüp ol şüh-ı sîmîn-

ten

Dehân-ı zaħma telh-âb-ı firâkı oldı şür-efgen

(Msd 1/31-32)

telh-âb-ı mevce-i leb-i deryâ: Sevgilinin tükürüğü.

Bûs itse pây-ı dil-beri la'l-i bûtân gibi

Telh-âb-ı mevce-i leb-i deryâ olur lezîz

(G 37/3-4)

telh-âşâm ol: Acı içen olmak.**telh-âşâm ol: -an**

Vatanda ba'd-ezîn bî-berk ü telh-âşâm olan

mürğün

Dimâğından hemîşe lezzet-i künc-i kafes gitmez

(G 94/25-26)

telhî-i mey: Acı şarap.**telhî-i mey: -i**

Dilden ğamı zâ'il mi ider câme-i zer-düz

Telhî-i meyi def' idemez câm-ı muraşşa'

(G 123/11-12)

telhî-i şahbâ: Acı şarap.

Ümmîd-i 'ayş ile ğam-ı ferdâ olur lezîz

Cüyâ-yı keyfe telhî-i şahbâ olur lezîz

(G 37/1-2)

telhkâm: Dimağı telh olan, mezakında lezzet kalmayan, mükedder. telh-kâmî: Telh-kâmlık.

Telhkâm itse eger hîle-i zehr-âb-ı 'adû

Lafz-ı şîrîn ile âsüde ider hâkânı

(G 219/11-12)

te' lif-i hurûfat: Harflerin karışımı.

Ülfetün revnâkı meclisde ehîbbâdandır

Ma'nî te' lif-i hurûfat ile imlâdandır

(G 74/1-2)

teline tokın: Hassas olduğu şeyleri söyleyerek

kızdırmak; çalmak.

teline tokın: -ma

Olma mihnet-zede-i nâliş-i âzürde-dilân

İñler elbette tokınma teline şanbûruñ

(G 135/9-10)

tellen: Süslenmek.**tellen: -miş**

Kumâş-ı vaşlını seyr eyledüm cânânun ellenmiş

Gelince sebz-i haqq tâvûs-ı bağ-ı hüsnî tellenmiş

(G 112/1-2)

telvîs: Kirlenme.**telvîs: -e**

Seni telvîse murâd eyleyeni pâke çıkar

Şâf-ı deryâ-dil olup eyleme icrâ-yı ğarâz

(G 117/3-4)

telvîs eyle: Kirlenmek.**telvîs eylemez: -mez**

Libâsın pâk idüp tekrâr telvîs eylemez 'âkıl

Degül lâyıq günâha cür'et istiğfardan sonra

(G 172/5-6)

temalluk: Kendine hakim olma, nefsinin tutabilme.

Belîğa şad temalluk mültezîmdür rûh-ı 'Urfiden

Ki Rûmî reşk-i Şîrâz eyledi tab'-ı suhandânım

(K 8/55-56)

temāruzat-ı bābı: Tamaruzat bölümü.**temāruzat-ı bāb:-l, -n, -l**O tıfl-ı nāz **temāruzat-ı bābını** okumuş
Vişāle dā'ir eger şoḥbet olsa ḥāsta olur

(G 232/3-4)

temāşā: 1. Eğlence, haz, safa.**temāşā:-dır**Ayakda ehl-i hüner sifle evc-i rif'atde
Nizām-ı kār-ı cihān bir 'aceb **temāşādır**

(K 5/67-68)

temāşā:-y, -aDöküldi kevkeb-āsā hoş-dilān anı **temāşāya**
Musahḥar itdi āḥir müşterisin çarḥ-ı dülābuñ

(T 25/5-6)

2. Bakıp seyretme, zevkle, hayranlıkla seyretme, izleme.**temāşā:-y, -a**Füzündür nev-cevāndan diḳḳati pīr-i kühen-
sālūnTerāzū-yı başiret-sencdür 'aynuñ **temāşāya**

(K 9/17-18)

Görüp 'aks-i dehānuñ sinede rūḥ-ı ḡalaṭ-bīnūm

Temāşāya seni bir raḥne şandı iştīyākından

(G 166/7-8)

temāşā:-sı, -n, -danŞafḥa-i taḳına ḥayretle **temāşāsından**

Eylemez tār-ı nīgeh dīdeye 'avdet kaṭ'ā

(T 21/11-12)

3. Gezme.**temāşā:-y, -a**Bulur hengām-ı bī-ḥodlıkda dil ruḥşat **temāşāya**

Ki 'aynekdür dü-sā'at ḥvāb-ı sengīn çeşm-i

a'māya

(G 191/1-2)

temāşā eyle: Seyretmek.**Temāşā eyle** yāruñ naḳş-ı ḥāl-i rūy-ı ebrūsın
Nice bir araya cem' oldı bilmem mihr ü meh
kevkeb

bütān-ı şehre menzilḡāḥ

Temāşā eyle ḡūya ḥāne-i ešnāmdur mir'āt

(G 13/3-4)

Ebrūy **temāşā eyle** kec zülfini seyre

Ḥayl-i nazara egri kemer toḡrı memerdür

(G 77/11-12)

Temāşā eyle kim āyīnede 'aks-i dil-āvīzūñ

Ruḥunda dūr gibi ḥoy gördi baḥr-ı ḥayrete

ṭalmış

(G 113/7-8)

Eger lafz olmasa ma'nāyı bilmek ḥayli

müşkildür

Temāşā eyle rūy-ı dil-rübāy-ı zīr-i bürka'da

(G 173/7-8)

temāşā eyle:-mek**Temāşā eylemek** isterse her kim bī-beden cāmı

Muşavver rūḥdır seyr itsün endām-ı 'Āī Cān'ı

(G 218/1-2)

temāşā eyle:-y, -en

Sebuk-ruḥī-i dil ol rütbe te'sīr itdi kim nazma

Temāşā eyleyen ru'yāda görmez renc-i kābūsı

(K 3/75-76)

temāşā eyle:-y, -üpNüş-ı meyde gerden-i şāfin **temāşā eyleyüp**

Bāde-i ḡülgün iner şandum ḡülüy-ı şīşeden

(G 159/7-8)

temāşā it: Seyretmek.**temāşā it:-dü, -m**

Ḥisset-i mün'am-i dūnyāy-ı temāşā itdüm

Loḳma geçmez boḡazından dīmeden ḡurbeye

pist

(G 17/13-14)

temāşā itm:-me, -g, -eNaḳş-ı eyvānuñ murād üzre **temāşā itmege**

Eḡilüp ḳaddin sipihr-i pīre-zen itmiş dü-tā

(T 1/13-14)

temāşā ḳıl: Bakıp seyretme, zevkle, hayranlıkla seyretme, izleme.**Temāşā ḳıl** ḥaṭ-ı dil-dāri la'l-i pūr-nikāt üzre

Yapışmış müya beñzer cā-be-cā ḥabb-ı nebāt

üzre

(G 182/1-2)

temāşāḡāḥ: Gezinti yeri.**temāşāḡāḥ:-a**Gel bu müstesā **temāşāḡāḥa** bir yol aç gözüñ

Naḳş-ı esmār-ı mücessemler virir rūḥa ḡidā

(T 1/15-16)

temāşāḡāḥ-ı 'ibret: Ders alınan seyir yeri.**temāşāḡāḥ-ı 'ibret:-de**Ḡāfil olma bu **temāşāḡāḥ-ı 'ibretde** Belīḡ

Ḥüb u zīşten naḳşın āl āyīne-i rūşen gibi

(G 239/13-14)

temāşāḡāḥ-ı mir'āt-i mücellā: Parlak aynanın bakıldığı yer.**temāşāḡāḥ-ı mir'āt-i mücellā:-y, -a**

Ne ḥāletdür bu kim 'aksüm ide rū-gerdān olur

peyden

Nīḡāḥ itsem **temāşāḡāḥ-ı mir'āt-i mücellāya**

(K 9/69-70)

temāşā-yı bāḡ: Bahçe gezintisi.**temāşā-yı bāḡ:-a** Çıksun o ḡül-'izār **temāşā-yı****bāḡa** tek

Ben söyleşem ḥaḳāyık-ı 'aşḳı hezār ile

(G 184/7-8)

temāşā-yı cemāl-i yār: Sevgilinin güzel yüzünü seyretme.

temāşā-yı cemāl-i yār:-a

Temāşā-yı cemāl-i yāra lāyık çeşm-i 'āşıkdur
Olur nülüfer-i baħr-ı tecellî dide-i Mūsî

(K 3/5-6)

temāşā-yı pür-şikest: Kötülük dolu görüntü.

Hayretle 'ākıbet bu temāşā-yı pür-şikest
Kıldı rüfū-yı pīrehen-i ğafletüm kabā

(K 2/21-22)

temeddüh: Kendini övme.

temeddüh:-den

Ola dü-nāhun-ı dilkeş bu iki mışra'-ı nev
Ki ğā'ibāne temeddühden olmışum dil-gır

(K 6/81-82)

temel tut: Temelin kazılacağı zemin sağlam olmak; sürüp gidecek bir duruma gelmek, kökleşmek, yerleşmek.

temel tut:-maz

Ġaltān olunca küçede tutmaz hācer temel
Olmaz seferde kimseye rāħat hāzardadır

(G 41/7-8)

temellen: Temel tutmak.

temellen:-miş

Rakīb-i küh-hey'et şiklet eyler meclis-i yāra
Yıkılmaz meyl idüp bir semte gittikçe

temellenmiş

(G 112/5-6)

temennā: İstek.

temennā:-y, -a

Tırāş eyle bu vaz'ı hey'etümden maṭlabum
yoħsa
Efendüm merħamet kıl kudretüm yoħdur
temennāya

(K 9/37-38)

temennā:-dan

Kuzāt-ı Rüm ilinüñ āb-rüyü Mutlabi-zāde
Bu maṭlabgehde dünyā manşıbın geçdi

temennādan

(T 15/1-2)

temennā-yı belîğ: Belîğ'in isteği.

temennā-yı belîğ:-e

Cenāb-ı Rātıb-ı Āşāf-nazirüñ bezm-i cüdında
Temennā-yı Belîğ nüşha-i ilhāmdur mir'āt

(G 13/21-22)

temennī-i mazmün-ı ter: Yeni mazmun bulma isteği.

temennī-i mazmün-ı ter:-de, -dür

Nazm-āverān temennī-i mazmün-ı terdedür
Ġavvaslar hemişe ümid-i güherdedür

(G 39/1-2)

temessül: Benzeşmek.

temessül:-i

Bin hüşi olsa ādemi mecnün-ı 'aşk ider
Şekl-i beşerde böyle perinüñ temessülü

(G 214/7-8)

temessül it: Bir şekil ve surete girmek.

temessül it:-di

Şekl-i sünbülde hemān itdi temessül perçem
Zir-i fesde anı gözden şakınurken o perî

(G 154/7-8)

temevvüc-i reng: Renk dalgası.

Olur temevvüc-i reng içre sāyesi nā-büd

Ne dem ki reng-i ruħı hāke eylese te'sir

(K 6/11-12)

temşiyet: Yürütme.

Temşiyet bulmağ için re'yine tefvîz itsün

Rüzgāruñ ne kadar varsa umür-ı ehemî

(K 7/41-42)

ten: Beden, cisim, gövde, vücut.

Nazar kıl 'āşık-ı mehcūra bir kez

Eger ten görmek isterseñ revānsuz

(G 92/17-18)

Bir nefesvār hele ney-zende ki rakķās-ı felek

Güş idelden anı her dem ditrer dir dir ten

(G 165/7-8)

ten:-de

Her müyü tende nahl-i tecellî-nigār ider

Dāmān-ı çarħı āhum ile pür-şerer idem

(Tb 2/85-86)

Ne bilsün cilvegāh-ı rāz-ı 'aşkuñ rind-i efgende

Maķām-ı ruh-ı pākî kimse ta'yin itmemiş tende

(G 176/1-2)

ten:-i

Teni pālūde gibi kim tōķınursa ditrer

Gördi kim gelmez ovuşdırmağa ol gonca-i ter

(Msd 3/21-22)

Harekāt u sekenātında ne cünbişdür bu

Teni sım-āb gibi lerziş ider hem-vāre

(G 207/7-8)

ten:-ü, -m, -den

Mişāl-i sebze tenümden zühür ider peykān

Ki hāk-i cismümü itdi zamāne mezra'-ı tır

(K 6/145-146)

ten:-ü, -m

Sevdā-yı serle itdi sevād-ı vaṭan tenüm

Mil-i nizār-ı sürme-i āhū-yı kühsār

(K 12/55-56)

Tenüm eşk ile virān-kerde-i seyl-ābdur sensüz

Gözüm ol cüybāra hālķa-i gird-ābdur sensüz

(G 101/1-2)

- ten:-de**
Fürüg-i 'arızı te'sir idüp o mihr-i ruhuñ
Çiçek çıkardı harâretle **tende** yer yer şâh
(G 28/5-6)
- ten:-ü, -m, -den**
Bir elif çekse Belîğ eş'ardan düzd-i suhan
Biñ elem peydâ olur güyâ **tenümden** mü çeker
(G 71/13-14)
- Almaz dehâna kâr-ı belâ turraveş **tenüm**
Ol nâz-pervere taçlup püskül olmasam
(G 150/7-8)
- ten:-ü, -m, -de**
Fırâkuñla olup endâma 'arız serdî-i vahşet
Tenümden cünbiş-i mü pîç ü tâb-ı mârdur sensüz
(G 102/3-4)
- Teb-i hicrûñle dilde ıztırâbum var ki cünbişden
Nücüm-âsâ **tenümden** dağlar seyyârdür sensüz
(G 102/15-16)
- ten:-dür**
Cândur ma'nî-i rengin aña **tendür** elfâz
Neş'e-i ruh-ı mezâmîne bedenden elfâz
(G 121/1-2)
- tenâdüm: Konuşma.**
Şakîl gelmiyor 'uşşâka darb-ı düm düm tek
Uşul ile o perî meşk ide **tenâdüm** tek
(G 141/1-2)
- tenciye: Kurtarma.**
Ey büt-resîde **tenciye** minnet ne şeyh-i şehîr
Âbâ okursa bir nefes-i serd ile tonar
(G 235/7-8)
- tenezzül eyle: Alçak gönüllülük göstermek.**
tenezzül eyle:-mez
Fezâ-yı kable-i Kâf ma'nâsi üzere 'Ankâdur
'Ufâridle **tenezzül** eylemez tab'um müdârâya
(K 9/91-92)
- teng: Dar.**
teng:-dür
Bağsa âyîneye hengâm-ı tahayyürde nigâr
Tengdür ağızına engüşt-i muhannâ şıgmaz
(G 84/5-6)
- teng:-i, -n, -i**
Esb-i vişâle dest-res olursa ey gönül
Zinhâr yokla **tengini** gâfil egerleme
(G 203/11-12)
- teng ol: Dar olmak.**
teng ol:-amaz
Teng olan dil **olamaz** kâbil-i güncâyiş-i 'aşk
Çeşm-i bi-merdümek-i süzene dünyâ şıgmaz
(G 84/11-12)
- teng ol:-di**
Olsun Belîğ hâme-şitâbân du'âya kim
Teng oldu gitdi kâfiye-i şâygân-ı 'ilm
(K 10/129-130)
- teng ü târ: Sıkıntı ve karanlık.**
Sâkî sezâ midur kıla mey-hâne **teng ü târ**
Kurbânüñ oldıgum çanı ol câm-ı tâbdâr
(Tb 2/51-52)
- teng-dest ol: Eli dar olmak.**
teng-dest ol:-ma
Feryâd idersem ey gül-i ter **olma teng-dest**
Seyr et fîğan-ı bülbül ile hânde-i güli
(G 214/3-4)
- teng-havşala:** Dar görüşlü.
teng-havşala:-dur
Hayâlün âyîne-i çeşm-i kalbe mişkaladur
Bu sırrı şaklayamaz dîde **teng-havşaladur**
(G 51/1-2)
- teng-i havşala-kân:** Akli kabul etmemek.
Taħammül eyleyemez ta'na **teng-i havşala-kân**
Tol tufengi hemân bir şerer pür-âtes ider
(Mf 9/1-2)
- teng-i vaşl: Kavuşma sıkıntısı.**
teng-i vaşl:-ı
Teng-i vaşl yanlıp çözme çıkar hicrânı
Bâr olur hâtıra kim şofra şeritler anı
(Msd 25/25-26)
- tengnâ: Dünva.**
tengnâ:-da
Bu **tengnâda** müflis iken kâm-rân ide
Mürgân-ı quds ile beni hem-âşiyân ide
(Tb 2/79-80)
- Şîrîn-dehân dil-bere dâ'im mezâk olup
Bu **tengnâda** şîre mişâli şikıldı kıand
(G 34/11-12)
- tengnâ:-y, -a**
İder mi 'âkil olan kimse **tengnâya** vüluc
Kemâl-i haşyet ile itmeyince fikr-i huruc
(G 24/1-2)
- tengnâ-yı saḥ-ı mu'allak: Dünyanın boş yeri.**
tengnâ-yı saḥ-ı mu'allak:-da
Bu **tengnâ-yı saḥ-ı mu'allakda** toğrısı
Ezfün iken tıbâ'a hum-ı meyden inbisât
(Kt 13/1-2)
- tenhâ: Yalnız, tek başına.**
Tenhâ nemâned der del şad pâre eks-e düst
Ez yek çerâğ şad boved âyîne hâne râ
(G 241/7-8)

ten-i bīmār: Hasta vücut.**ten-i bīmār:**-u, -m, -l

Ten-i bīmārumı gam öyle za‘if eyledi kim
Kendümi görmek için gözlüğe muhtâc oldum
(G 149/3-4)

ten-i kâh: Saman çöpünün cismi.**ten-i kâh:**-u, -m

Ten-i kâhum hevâya mâ‘il olduçça tutar anı
Mişâl-i keh-rübâ zencîr-i mevcûne-i zerdüm
(G 153/9-10)

ten-i lâğar: Zayıf beden.**ten-i lâğar:**-am

Tâ kim vatandaş oldu **ten-i lâğaram** cüdâ
Ney gibi deldi bağrumı cellâd-ı rûzgâr
(K 12/53-54)

ten-i pür-za‘f: Çok zayıf beden.**ten-i pür-za‘f:**-u, -m, -a

Ten-i pür-za‘fuma bir lafz ile eylerler istidlâl
Hemân nâm u nişânım mahv olup döndüm
mu‘ammâya
(K 9/27-28)

Ten-i pür-za‘fuma bir harf ile eylerler istidlâl

Hemân nâm u nişânım mahv olup döndüm
mu‘ammâya
(G 191/13-14)

ten-i ‘uryân: Çıplak ten.

Rüsüm-ı himmeti ehl-i kerem süzenden
öğrensün

Ten-i ‘uryân ile her bî-nevâya giydürür jende
(G 176/5-6)

ten-i zâr: Zavıf beden.**ten-i zâr:**-ı

La‘lûñ öperken aldı **ten-i zârı** derleme
Elbette ey perî‘arâk ister şekerleme
(G 203/1-2)

ten-i zâr:-u, -m, -da

Ser-â-pâ dâğlar naqş eyleyüp baht-ı sitem-perver
Ten-i zârumda beñzer üstühvânım peyker-i
nâya
(K 9/71-72)

Zağm-ı tîğüñle **ten-i zârumda** eyler cân raqş

Zebh olındıçça ider elbette her kurbân raqş
(G 114/1-2)

ten-i zâr:-uñ

Odur pervâne kim bî-hod ola âşâr-ı za‘findan
Ten-i zârûñ harîr-i pertev-i mâh olsa melbûsı
(K 3/15-16)

tenide it: Örumcek ağı yapmak.**tenide it:**-mez

İtmez tenide gonca-i gül kirm-i pîlevâr
Olmazsa yâre mevce-i bû târ-ı pîrehan
(G 164/11-12)

tenkîs: Bosaltma.

Sûziş-i dilden ider germi-i nezzâre-eşer
İdegör şîşe-i çeşmünde şu‘âm **tenkis**
(G 105/11-12)

tennür-ı dil: Gönül fırını.**tennür-ı dil:**-üñ

Tennür-ı dilüñ âteşi rengin suhanumdur
Her dâne nokta düd ile endüde şererdür
(G 77/9-10)

Muñribâ hecme-i mevc-i nağamât-ı terden

Gice **tennür-ı dilüñ** âteşi teskîn oldı
(G 224/9-10)

tenür: Tandır.

Zehr est nâni gireften ez in merdomân beğerz
Züd efkened **tenür** be-bîrun hamîr râ
(G 240/5-6)

tenürasâ: Tandır gibi.

Tenürasâ derünüm germ idüp tâb-ı teb-i gamla
Kebâb itdi mişâl-i mürğ-i bismil bu dil-i zârı
(K 4/47-48)

tenvîn: Kelimenin sonunu “en, in, ün” diye okumak. Veya övle okutan işaretin adı.**tenvîn:**-e

Dü la‘li sürh ile **tenvîne** beñzer ammâ kim
Tekellüm ile dehen nün u şın olur şâdir
(K 5/7-8)

Dü-la‘lûñ şafhada **tenvîne** beñzer kim ‘ayân

olmuş
Derünında dehânüñ nündür güyâ nihân olmuş
(G 111/1-2)

Şafhada surh ile **tenvîne** müşâbih dü-lebün

Ki derünında anuñ nün-ı hafîdür dehenüñ
(G 140/5-6)

tenvîr eyle: Aydınlatmak.**tenvîr eyle:**-di

Egerçi yümn ile ol âfîtab-ı burc-ı ihsânüñ
Gelüp bu şehri **tenvîr eyledi** pertevle didârı
(K 4/13-14)

tenvîr eyle:-r

Eger ki ‘ismet-i pür-ihtisâbuñ **eyler** ise
Cihân-ı şa‘şa-i tîğ-i nehy ile **tenvîr**
(K 6/97-98)

tenvîr it: Aydınlatmak.**tenvîr it:**-di

Oldı pertev-fiken ol mevki‘e bir bedr-i münîr
Karşu varınca bu mihr **itdi** cemâlin **tenvîr**
(Msd 2/37-38)

ter: Taze.**ter:**-dür

O kadar nâzük ü **terdür** ki düçâr olsa eger
Hârveş cismini âzürde ider mevc-i neşîm
(T 22/9-10)

Büs-ı leb-i 'aşıkdan öper sīb-i zenaḥdān
Ol tāze nihālūn o kadar mīvesi **terdür**
(G 77/5-6)

ter kes: Sıkıntıdan ter içinde kalmak.
ter kes:-di

Meclis-i meyde kesüp ḥalkı biçerken cānān
Arada öyle şıklıdum ki beni **ter kesdi**
(G 225/3-4)

terāne: Nağme makamlı ses.

terāne:-si
Dünyāyı tutdı güfte-i Nābī **terānesi**
Bilmem ne ḥazz ider bu Ruhāvīden ehl-i Rüm
(G 148/11-12)

teraşşuḥ evle: Sızmak.

teraşşuḥ eyle:-mez
Pīrāne söyle rāzuñı pīrān ketüm olur
Konsa **teraşşuḥ eylemez** eski sebūya şı
(G 170/5-6)

terāzū: Terazı, tartı aleti.

terāzū:-su
Senūñle vezn idüp a 'lā tıtarısa māñı ğam
çekmem
Bu dehrūñ nākışı bālāya ref' eyler **terāzūsu**
(K 3/7-8)

terāzū:-y, -ı
Bu bāzār-ı firīb-ābāda bir mevsimde geldük kim
Tutar ancak resen-bāz istiḳāmetle **terāzūyı**
(G 210/7-8)

terāzū-yı başıret-senc: Sezgi ölçen tartı.

terāzū-yı başıret-senc:-dür
Füzündür nev-cevāndan diḳḳati pīr-i kühen-
sālūn
Terāzū-yı başıret-sencdür 'aynuñ temāşāya
(K 9/17-18)

terāzū-yı ḥayāl: Hayal tartısı.

terāzū-yı ḥayāl:-e
Virür cünbiş şafādan dest-yārī-i dü-çeşmiyle
Terāzū-yı ḥayāle gevher-i deryā-yı 'irfānum
(K 8/51-52)

terāzu-yı şavāb: Doğruluk terazisi.

Māye-i ihlāş-ı rüz-efzūn-ı ṭab 'um vezn için
Ḥāk-pāye eyledim ihdā **terāzu-yı şavāb**
(Kt 2/13-14)

terbiye id: Eğitmek.

terbiye id:-er
Yārī şan 'atla **ider terbiye** üstādı meger
Yohsa başdan çıkarır anı rakīb-i kāfer
(Msd 2/17-18)

terbiyet bul: Eğitilmek.

terbiyet bul:-sa
Bulsa fūrūğ-ı mevc-i sitāreyle **terbiyet**
Olur ḥalide pāyūme her sebze-i giyā
(K 2/87-88)

terbiyet it: Eğitmek.

terbiyet it:-se
Āb-ı şehāb-ı cūdī eger **itse terbiyet**
Gelmez bu sūğ-ı 'āleme dest-i tehī çenār
(K 12/95-96)

tercemān: Bir lisanı başka bir lisan ile beyan eden.

tercemān:-u, -m, -dur
Olaldan şahn-ı dīvāñhāne-i ma'nāya táb-āver
İki dilli kalem bir tāze Hindī **tercemānumdur**
(G 230/11-12)

tercemān-ı 'ilm: İlim beyanı.

Şīrīn-edā-yı nuṭğ-ı ma'ānī-pesend ile
Hindū-yı kilki eylemişüm **tercemān-ı 'ilm**
(K 10/83-84)

Lāyık ki ola dergeh-i devlet-me'ābuña
Ṭab '-ı Belīğ-i nādīre-gū **tercemān-ı 'ilm**
(K 10/123-124)

terciḥ id: Yeğlemek.

terciḥ ide-er
Uğrar ḳazāya şürb-i müdām ile reh-revān
Sālīk **ider** mi meşrebe **terciḥ** mezhebi
(G 222/9-10)

terciḥ id:-er, -di

Terciḥ iderdi büseñe dil sīb-i ğabğabı
Ehl-i mezāka olmasa şīrīn muḥallebī
(G 222/1-2)

terciḥ ol: Yeğlenmek.

terciḥ ol:-ın, -ur
Bu ṭab '-ı nevā-keşle Belīğ-i suḥān-ārā
Terciḥ olunur Nābī-i şīrīn-suḥān üzere
(G 185/15-16)

terciḥ ol:-un, -sun

Nice **terciḥ olunsun** şī' r ü nazm-ı ābdārumdan
Ḳurı efsānedür hep güfte-i Firdevsī-i Ṭūsī
(K 3/77-78)

tercümān: Çevirici, çeviren.

tercümān:-ı, -dur
Hindū-yı ḥāme ehl-i dilūñ **tercümānidur**
Söylerse ḥasb-ı ḥālūmi yāra zamānidur
(G 244/1-2)

ter-destī-i ḥāme: Kalem ustalığı.

ter-destī-i ḥāme:-y, -le
Ter-destī-i ḥāmeyle sezā dergeh-i Belīğā
Ārāmgeh-i maḥlaş ola beyt-i muşanna'
(G 123/13-14)

ter-destî-i mi' mâr: Mimarın el yatkınlığı.

Vaz' olan **ter-destî-i mi' mâr** ile rengin sûtün
Çeşmine her hâsidün bir mildür âteş-nümâ
(T 1/39-40)

terennüm: Sakıma, hoş sesler çıkarma, şarkı söyleme.

Okudu bülbül **terennüm** birle târîhin Belîğ
'Aşk-ı Mevlânâ ile oldı binâ bu kaşır-ı pāk 1169
(T 19/15-16)

terennüm:-le

Minkâr-ı hâmen olsa **terennümle** cilve-ḥîz
Ey 'andelîb-i nağme-zen-i gülsitân-ı 'ilm
(K 10/9-10)

terk eyle: 1. Bırakmak.**terk eyle:-sün**

Ki düzd-i türe-rüzi dâ'imâ dil-gîr ider meh-tâb
Nice **terk eylesün** şeb-zindedârân vâdî-i 'aşkı
(G 7/15-16)

2 Vazgeçmek.**terk eyle:-sün**

Ki düzd-i türe-rüzi dâ'imâ dil-gîr ider meh-tâb
Nice **terk eylesün** şeb-zindedârân vâdî-i 'aşkı
(G 7/15-16)

terk id: Bırakmak.**terk id:-er**

Metâ'-ı zîver-i dünyâyı **terk ider** pîrân
Ḥazân irince hemân berg ü bânî silker şâḥ
(G 28/17-18)

terk it: Bırakmak.**terk it:-di**

Deşt-i fenâda şanma giden gird-bâddur
Terk itdi reng ü büyi geyüp bir 'abâ şabâ
(G 3/7-8)

Daḥî ma'şüm iken ârâyiş-i dünyâyı **terk itdi**

Aña gülşen-serây-ı cenneti ihsân ide Allâh
(T 6/7-8)

Âgâz-ı gâzel-ḥvânî ile hâme-i cân-süz

Abdâla dönüp bergini **terk itdi** soyındı
(G 221/9-10)

terk it:-mez

Ṭarâvet bulsa kişt-i maḥsûdî bir fârisü'l-ḥaylün
Ṭağıt maz tek ṭururken çiftesin **terk itmez** âlâtın
(Kt 3/9-10)

terk it:-se

Bir şâha ḥidmet eyle ki **terk itse** ḥidmetin
Andan ḫuln kesilmeye hergiz 'ulüfesi
(Kt 14/1-2)

terk ol: Bırakılmak.**terk ol:-ın, -di**

Ebnâ-yı 'aşr meşğale-i dünyeviyyeden
İcrâ-yı sünnet itmeyerek **terk olındı** farz
(G 116/7-8)

terk-i menâl it: Mah mülkü bırakmak.

Çâr-ḫarb ile miyâna kuşanup köhne düvâl
Zâhidâ sende kâyiş merd iseñ **it terk-i menâl**
(Msd 5/31-32)

terkîb: Birkaç sevi birleştirmek karışık bir şey meydana getirmek.

Bulmur mı gâzelim gibi müferraḥ **terkîb**
Ki gönüllerde ḫomaz dağ-ı 'izâm-ı elemi
(K 7/67-68)

terkîb ol: Birkaç şeyi birleştirmek karışık bir şey meydana getirmek.**terkîb ol:-ur**

Fürüg-re'y ile ḫall itdüğü **terkîb olur** ancak
Mizâc-ı 'âlemün taşḫiḥe bâdî nûş-ı dârisi
(K 3/59-60)

terlik: Genellikle ev içinde giyilen, deri, naylon vb. sevelerden yapılan, arkası açık, hafif ve türlü biçimlerde ayak gıvısı.**terlik:-de**

Mest ü ḫayrân ider 'aşıkları ol gerdem-i şâf
Görmedi taze vü **terlikde** nazîrîn eslâf
(Msd 5/3-4)

ter-mizâc: Hoş mizâçlı.**ter-mizâc:-dur**

Belîğ şabr idelüm **ter-mizâcdur** ol şüh
Yanında ḡirye-i ḡam derd-i 'aşkdan giledür
(G 42/15-16)

ter-mizâc ol: Daha iyi yaradılışlı olmak.**ter-mizâc ol:-mış**

Çeşm-i 'aşık şakınup 'arz itmesün eşk-i niyâz
Ol perî-rü **ter-mizâc olmış** bulutdan nem kapar
(G 55/5-6)

tersâ: Hristivan, nasrani.**tersâ:-lar, -a**

Tersâlara itdürdi Mesîḫâyı ferâmüş
Ol büt ki şanem-ḫânedede bir rûḫ-ı revândur
(G 56/7-8)

terşîḫ id: Sızdırmak.**terşîḫ id:-ince**

Ma'ânî dem-be-dem **terşîḫ idince** levḫ-i
ḫâṭırdan
Olur ḫâmem Belîgâ nâvdân beyt-i mu'allâya
(G 191/15-16)

terşîḫ id:-üp

Gönülden sırrın ifşâ eylemez pîr-i kühen zirâ
Sebû-yı köhneden **terşîḫ idüp** bir ḫatre mâ
çıkamaz
(G 97/9-10)

ter-zebân ol: Hazırcevap olmak.**ter-zebân ol:-maz**

Ter-zebân olmaz ḡam-ı seyl-i ḫavâdişden ḫalâş
Ḥâk-lisân-ı dehen bî-ḡüft u ḡü râḫatdadur
(G 64/13-14)

teşādüm it: Carpısmak.**teşādüm it:** *-me, -de*Dilde teşādüm itmede emvâc-ı baħr-ı hûn
Pây-ı hayâlûñ öpmege ister geliş budur

(G 54/3-4)

teşbîh: Benzetme.Müya teşbîh miyânında iderler irâd
Dehen-i tengine isnâd ile bir kavlı-ı za'îf

(G 129/3-4)

teşbîh eyle: Benzetmek.**teşbîh eyle:** *-yel, -den*'Arız-ı cânâna teşbîh eyleyeden yüz bulup
Çıkdı yârûñ başına 'arz eyledi didâr gül

(G 146/7-8)

teşbîh id: Benzetmek.**teşbîh id:** *-er, -dû, -m*İderdüm ol ruħ-i al-i haṭṭ-âvere teşbîh
Olaydı âteş-i berg-i gül üzre sâye-i dūd

(G 35/9-10)

teşbîh id: *-er, -ler*Ġamzeyi hañçer-i bürrâna iderler teşbîh
Hele kec bakmayalum nâvek-i ser-tüzine biz

(G 99/7-8)

tesellî: Sıkıntısını ve acısını unutturmaya çalışma, avutma.Sitârem toğmadı hiçbir zamân burc-ı sa'âdetden
Tesellî hâṭıra el-leylet-i haḅlî midir bilmem

(Mf 61/1-2)

tesellî: *-y, -e*Firîb-güne tesellîye başlayup yâhüd
Tebessüm eyleyerek dir ki leyl-i ḅublâdur

(K 5/61-62)

teselsül: Zincirvârî birbirine ulaşip gïtmek, zincirleme.**teselsül:** *-dür*Bozılmaz meclisi olmaz ḅumârı bâde-i 'aşkuñ
Nihâyet yok bu câmuñ gerdişi devr ü**teselsüldür**

(G 78/9-10)

teselsül-i nağamât eyle: Nağmeleri ulaştırmak.**Teselsül-i nağamât eyle** ey muğannî-i şüh
Ki kaṭ' olur nağamât ile râh-ı dūr-ı hicâz

(G 89/9-10)

teşhîr: Sergive kovup herkese gösterme.**teşhîr:** *-e*Çift olur yâr ile tek ṭurmaz o mest ü hayrân
Anı bindirmege bir fil ara teşhîre hemân

(Msd 5/27-28)

teşhîr id: Meydanda halka göstermek.**teşhîr id:** *-er*Ki germiyyetle cism-i pâkine te'sîr ider meh-tâb
Eger var ise cüz'-i fenn-i şeb-revlikde noğşanuñ

(G 7/19-20)

teşhîr ol: Büyü sihir yapmak, bağlamak.**teşhîr ol:** *-ur*Da'vete itmez icâbet ruḅye vü efsün ile
Ehl-i 'aşka ol perî teşhîr olur altun ile

(G 178/3-4)

te'sîr: Etki.**te'sîr:** *-den*Şu'le-i cevväleveş pür-nür ider te'sîrden
Dâyeğānuñ hâle-i āğūşını ol meh-liḅâ

(T 28/11-12)

te'sîr eyle: Etkilenmek.**te'sîr eyle:** *-di*Dil-i bîmâra te'sîr eyledi teb-lerze-i hicrûñ
Düşen her ḅatre eşküm dâne-i sîm-âbdur sensüz

(G 101/7-8)

te'sîr eyle: *-se*Olur temevvüc-i reng içre sâyesi nâ-būd
Ne dem ki reng-i ruḅı ḅâke eylese te'sîr

(K 6/11-12)

te'sîr eyle: *-y, -e, -mez*Meh-i sipihr-i 'adâletdür ol ki devrinde
Kitâba eyleyemez tâbiş-i kamer te'sîr

(K 6/63-64)

te'sîr id: Etkilemek.**te'sîr id:** *-er*Aña sürâḅ-ı neyden süz-ı dil te'sîr ider yoḅşa
Degül bî-câ bu cünbiş dem-be-dem engüşt-i
neyzende

(G 176/11-12)

te'sîr id: *-üp*Fürüg-ı 'arızı te'sîr idüp o mihr-i ruḅuñ
Çiçek çıkardı ḅarâretle tende yer yer şâḅ

(G 28/5-6)

te'sîr itdi: Etkilemek.**te'sîr it:** *-di*Sebük-ruḅı-i dil ol rütbe te'sîr itdi kim nazma
Temâşâ eyleyen ru'yâda görmez renc-i kâbüsü

(K 3/75-76)

te'sîr it: *-me, -yor*İder lîkin sitemle 'aşık-ı bî-kîne tekdîr
Dil-i senginine hiç süzüşi-i âh itmeyor te'sîr

(Msd 1/21-22)

te'sîr-i âh-ı süzüşi-i 'aşık: Aşığın yanık ahının etkisi.Kesme Belîğ dâmen-i şebde fiğānı kim
Te'sîr-i âh-ı süzüşi-i 'aşık şeḅerdedür

(G 41/11-12)

te'sîr-i melâḅât: Güzellik etkisi.Olur zâ'il şarâbuñ keyfi te'sîr-i melâḅât
Eger olsa çekîde âb-ı la'l-i tâk-i engüra

(T 27/17-18)

teskîn eyle: Yatıstırmak.**teskîn eyle:** -y, -en

Başıldı gerd-i külfet sâha-i hatırda eşkümler

Gubâr-ı ser-keşi her yerde **teskîn eyleyen** reşdür
(G 48/7-8)**teskîn id: Yatıstırmak.****teskîn id:** -er

Kibârûn mefharı Aḥmed Ağâ kim âb-ı luḥfuyla

İder dânişverânuñ dilde dâ'im âteşin **teskîn**
(T 11/1-2)Harâret-i dili **teskîn ider** vişâl ile yârDevâ-yı renc-i saḳîme ṭabîb olur bâ'is
(G 21/9-10)**teskîn ol: Yatıstırılmak.****teskîn ol:** -aNice **teskîn ola** seyl-âb-ı çeşm-i ḥûn-feşânumlaBenüm gönlümde deryâlar söyündürmez harâret
var
(G 68/3-4)**teskîn ol:** -dı

Muṭribâ hecme-i mevc-i naḡamât-ı terden

Gice tennür-i dilün âteşi **teskîn oldı**
(G 224/9-10)**tesmîn ol: Semirtilmek.****tesmîn ol:** -dı

Bu çerâğâh-ı vücûdında Belîğün ey şûḥ

Kebş-i cânın saña kurbânlığa **tesmîn oldı**
(G 224/13-14)**teşmîr id: Sıvamak.****teşmîr id:** -er

Hemîşe cevher-i gül ḥizmet-i şerifinden

Ümid-i rif'at ile şâkıını **ider teşmîr**
(K 6/61-62)**teşne: 1.Susamış.****teşne:** -lîğ, -i, -n, -denHer berg-i giyeh **teşneliginden** yanıyorRaḥmet ḡapusun luṭf ile aç bârân vir
(R 16/3-4)**teşne:** -dür**Teşnedür** aña nazar zîrâ tîlâ-yı ṭaḳınaBânî-i evvân kim altun şuyın itmiş sebîl
(T 30/5-6)**2. Çok istekli.****teşne:** -y, -iCihânda itse şâhib-merḥamet bir **teşneyi** âvâAlur elbette içen selsebîl-i 'ayn-ı me'vâdân
(T 24/7-8)**teşne ol: Susamak.****teşne ol:** -dıFarṭ-ı keremle **teşne** iken **oldı** sînedenḤûn-ı cigerle âb-dîh-i ḥançer-i ḳazâ
(K 2/117-118)**teşnegân: Susuzlar, susamışlar: "teşne"nin cem'idir: teşnegân-ı zülâl-i ma'rifet.**Âb-ı şâfiden alup nûş eyledükçe **teşnegân**Şulanur bahruñ lebi imrendigünden dâ'imâ
(T 3/7-8)**teşnegân-ı vâdi-i 'aşk: Aşk vadisinin susamışları.****teşnegân-ı vâdi-i 'aşk:** -uñO rütbe cezbesi var **teşnegân-ı vâdi-i 'aşkuñ**Ki âb-ı beste tîğ-i yârdan bir gün olur câri
(G 217/15-16)**teşne-i ḥûn-ı eḥibbâ: Dostların kanına susamış.****teşne-i ḥûn-ı eḥibbâ:** -dur

Ser-â-pâ mevc-i cân cism-i billürında

hüveydâdur

Velîkin çeşm-i mesti **teşne-i ḥûn-ı eḥibbâdur**
(Msd 1/3-4)**teşne-i merg it: Ölüme susatmak.****teşne-i merg it:** -me, -sünNice ḡam **teşne-i merg itmesün** â'dâ-yı cerrârıKi âb-ı neş'e-i tîğ-i âteşininden olur câri
(K 4/41-42)**teşrif: Şereflendirmek, şeref vermek.****teşrif:** -i

İdinüp câzibe-i ehl-i derûnı reh-ber

Virdi dükkânçeye **teşrifî** ile zînet ü fer
(Msd 2/3-4)**teşrif it: Şereflendirmek.****teşrif it:** -dıDehre bir ṭıfl-ı sa'âdet-mâye **teşrif itdi** kimSâyesinden iktisâb-ı feyz ider zıll-ı hü mâ
(T 28/3-4)**teşrif it:** -se

İderdüm pâyına pîçide mevc-i cevher-i cânı

O şûḥun 'aksi **teşrif itse** mir'ât-i süveydâya
(K 9/7-8)**teşrif-i ḥayâl: Hayalin şereflendirmesi.****teşrif-i ḥayâl:** -i, -n, -denEşer ḳalmaz dil-i saḥt üzere **teşrif-i ḥayâlden**Biraz ḥâk-i zemîn nerm olmayınca naḳş-ı pâ
çıkamaz
(G 97/5-6)**tesvîd it: Karartmak.****tesvîd it:** -dü, -m

İtmeden bu ḡazel-i pâkî Belîğâ tebyîz

Şafḡa-i merdümek-i dîdeye **itdüm tesvîd**
(G 31/15-16)**teşvîk eyle: Şevklenmek.****teşvîk eyle:** -y, -üpBeni bûs-ı leb-i dil-dâra **teşvîk eyleyüp** her demÖper 'aks-i dehân-ı ḡonca gülşende leb-i cüyü
(G 210/3-4)

teşvîş it: Karıştırma.**teşvîş it: -di**

Hâne-i âyîne de şâne be-kef ol meh-rû

Kim bilir dil yine zülfinde ne **teşvîş itdi**

(G 223/7-8)

teşvî': Uğurlama.**teşvî': -a**Saña **teşvî'** a cânâ bend bend-i a 'zâ çıkar ammâ

Kıyamet kıpsa 'aşkuñ sîne-i bî-kîneden çıkmaz

(G 96/11-12)

tevâzu': Alçak gönüllülük.**tevâzu': -dan**Olup hürmetde kâ'im hiç **tevâzu'** dan degül hâli

Beligâ var ise câm-ı meye üftâdedür mînâ

(G 5/11-12)

tevâzu' id: Alçak gönüllülük etmek.**tevâzu' id: -er**

Şeref kesb eyleyelden hâk-büs-ı âsitânuñdan

İder dâ'im **tevâzu'** dâmene çâk-ı giribânım

(K 8/3-4)

tevbe: Günah ve kabahatten Cenab-ı Hakk'a sığınmak.**Tevbe âşâr-ı günâhı mahv ider dilden Belig**

Câme oldıkça mülevveş pâk olur sabun ile

(G 178/11-12)

tevbe: -li, -y, -ümLisâna almağa esbâb-ı 'ayşî **tevbeliyüm**

Mağalli geldi tekâzâ-yı kâfiye mül dir

(G 72/5-6)

tevbe id: Günah ve kabahatten Cenab-ı Hakk'a sığınmak; işlenmiş bir günah ve kabahatten pişman olup bir daha yapmamaya söz vermek.**tevbe id: -er**Piş-i kazâda **tevbe ider** cümle kârına

Bir kimse itse mergi bu töhmetle müttehem

(Tb 1/15-16)

tevbe kıl: Tövbe etmek.

Şiklet itmek hele ehl-i dile düşmez aslâ

Tevbe kıl bâr-ı günâhuñ gele mîzâna eḫâf

(G 130/11-12)

tevbîh: Azarlamak.

Ser ü sâmanımı hem-sâyelerüñ gördikçe

Beni **tevbîh** ile öldürdi 'iyâlüñ sitemi

(K 7/21-22)

tevbîh-i a' dâ: Düşmanların azarlaması.**tevbîh-i a' dâ: -y, -i**Dil-i şad-çâk-ı 'aşîk hâzm ider **tevbîh-i a' dâ'yı**

Ki darb-ı çub ile çîni-i müdâr eylemez âvâz

(G 237/5-6)

teveccüh eyle: Yakınlık göstermek.**teveccüh eyle: -di****Teveccüh eyledi** nev-şöhre bir zât-ı mu'allâ kim

Fürüg-ı 'ârızî pertev-feşândur çihre-i hûra

(T 27/3-4)

teveccüh eyle: -se**Teveccüh eylese** dâniş-verân-ı dehre kazâ

Virir efendi zarûri hemân kazaya rîzâ

(Mf 4/1-2)

Eger ki mişkâla-i re'y-i tâbiş-efgen ile

Teveccüh eylese bir şâhşa ol firîşte-nihâd

(K 11/45-46)

teveccüh it: Yakınlık göstermek.**teveccüh it: -se**

Eger ki mişkâla-i re'y-i tâbiş-efgen ile

Teveccüh itse heyülâ-yı cisme bî-takşîr

(K 6/67-68)

teveccüh-i zu' afâ eyle: Zayıfların güler yüz göstermesi.**teveccüh-i zu' afâ eyle: -ler****Eyler teveccüh-i zu' afâ** devletüñ ziyâd

Mülk-i cihâna mâlik ider pâdişâhî kûl

(G 144/15-16)

tev'em: İkiz.

Şey'-i vahid gibidür bu gam u şâdi-i cihân

Lezzet-i nûş ile **tev'em** gibidür zahmet-i niş

(G 110/11-12)

tev'em: -dür

Hâzân u nev-bahârum gülşen-i 'âlemde

tev'emdür

Murâdum gıncası ḫaclet-fiğendür verd-i ra'nâya

(K 9/67-68)

tevfîk: Uydurmak.**Tevfîk** refîk olmyacak aña Beligâ

Olur reh-i ḫvâbide-i küyında tebeh dil

(G 145/13-14)

tevfîk-i ḫudâ: Allah'ın yardımı.Her işinde aña **tevfîk-i ḫudâ** yâver olup

Tîr-i maksûdın ide büse-dih-i nâf-ı hedef

(G 130/17-18)

tevfîk-i ḫudâ ol: Allah'ın yardımının olması.**tevfîk-i ḫudâ ol: -sa**Olsa **tevfîk-i ḫudâ ademe** hîrız-ı bâzû

Ḥas ü ḫâşâki ider rişte-i şîrâze-i mevc

(G 22/15-16)

tevsen-i dil: Gönül atı.Bî-tâb kaldı **tevsen-i dil** eyle hem-'inân

Şefkat-resâ-yı bedreka-i himmetüñ aña

(K 2/191-192)

tevsen-i felek: Talihin dikbaşlığı.

Her şeh-süväri hâke şalar **tevsen-i felek**
Ser-keşlik aşikâredür esb-i harûnda

(Tb 1/37-38)

tezekkür ol: Hatırlamak.**tezekkür ol:-sa**

Şıdķı yanında **olsa tezekkür** hadîs-i şubh
Mehbitle şubh-ı şâdık ider kizbi ihtiyâr

(K 12/103-104)

tezerv-âsâ: Sülün gibi.

Tezerv-âsâ gelüp refâra hüriler hıram itsün
Anun rûhunda istikbâl için firdevs-i â'lâdan

(T 15/11-12)

tezerv-i haţţ: Sülün ayva tüyü.**tezerv-i haţţ:-ı**

Tezerv-i haţţı ruhsârında yârûñ bâl ü per şalmış
O kebki hoş-hıramuñ şâh-bâz-ı hüsnî kartalmış

(G 113/1-2)

tezerv-i şu'le-yi hâkister: Güneşin alevinin külü.

Tezerv-i şu'le-yi hâkister eyler âteş-i kahrı
Gürizân olsa da ol dem derûn-ı şem'-i kâfûra

(T 27/21-22)

tezkiye: Temize çıkarma aklama.

Levh u kalemle eyledüm işbât-ı müdde'â
Olmaz hünerde **tezkiye** lâzım güvâhuma

(G 192/27-28)

tezyîn it: Süslemek.**tezyîn it:-di**

O zât-ı ekremüñ bir tıfl-ı emced şulb-i pâkinden
Gelüp dünyâya **itdi** hânedân-ı devletün **tezyîn**

(T 11/7-8)

tezyîn ol: Süslenilmek.**tezyîn ol:-ıcaķ**

Reng-i elvân-ı ma'ânî ile **tezyîn olcaķ**
Gülşen-i şafhâda ezhâr-ı çemendür elfâz

(G 121/9-10)

tıbâ': Tabiatler, varadılışlar, adetler.**tıbâ' a:-a**

Bu tengnâ-yı saţh-ı mu'allakda toğrısı
Efzûn iken **tıbâ'** a ħum-ı meyden inbisâţ

(Kt 13/1-2)

tıflân-ı tünd-ħüy-ı cihân: Dünvanın sert huvlu çocukları.**tıflân-ı tünd-ħüy-ı cihân:-dan**

Tıflân-ı tünd-ħüy-ı cihândan remidedir
Olmaz esîr-i dâm-ı ħiyel kuşķılandı dil

(G 147/5-6)

tıfl-âsâ: Çocuk gibi.

Kumât-ı sebzeye piçide kıldı **tıfl-âsâ**
Alup şüküfeyi ağuş-ı câna besler şâħ

(G 28/13-14)

tıfl-ı âteş-bâz: Hokkabaz çocuk.

Cihânı yakmağa 'azm eyledüñ **ey tıfl-ı âteş-bâz**
Dil-i pür-âhumı al yanuña lâ-büd fişeklik yap

(G 10/7-8)

tıfl-ı cân-güdâz: Can eriten çocuk.

Ey dil teccüs eyle meded yandı mülk-i cân
Bir **tıfl-ı cân-güdâz** aña kundaķ bırakmasun

(G 163/3-4)

tıfl-ı cefâ-pişe: Eziyet etmeyi huy haline getiren çocuk.

Ey **tıfl-ı cefâ-pişe** ne var merdüm-i çeşmüñ
Ziver-dih-i ağuş-ı ħayâl olsa bebedür

(G 59/5-6)

tıfl-ı dil: Çocuk gönül.**tıfl-ı dil:-e**

Gehvâre olsa **tıfl-ı dile** pür-şebât olur
Deryâ-yı cünbiş-efgen-i sim-âb-ı pür-cilâ

(K 2/83-84)

Tıfl-ı dile virmez mi o düşîze-i ra'nâ

Pistânçe-i nârencini sâgınca solınca

(G 180/11-12)

tıfl-ı ebced-ħvân ol: Okumaya yeni başlayan çocuk olmak.**tıfl-ı ebced-ħvân ol:-ur**

Cenâb-ı menba'-ı fâzıl u 'aţa Es'ad Efendi kim
Yanında **tıfl-ı ebced-ħvân olur** 'allâme-i Tûsî

(K 3/47-48)

tıfl-ı emced: Pek büyük çocuk.

O zât-ı ekremüñ bir **tıfl-ı emced** şulb-i pâkinden
Gelüp dünyâya itdi hânedân-ı devletün **tezyîn**

(T 11/7-8)

tıfl-ı ercmenđ: Muhterem çocuk.**Pertev-i nür-ı hidâyetle o tıfl-ı ercmenđ**

Ola iklim-i ma'ârifde şeh-i fermân-revâ

(T 28/33-34)

tıfl-ı eşk: Gözyaşı parçası.**tıfl-ı eşk:-ü, -m**

Alınca naķş-ı yârı merdümekden
Bu **tıfl-ı eşküm** ayrılmaz Bebekden

(G 160/1-2)

tıfl-ı ħurde-sâl ol: Çocuğun yaşlanması.**tıfl-ı ħurde-sâl ol:-sa**

Ĥaţ-âver dil-berüñ cevri çekilmez bî-mişâl olsa
Bize bir nâz-perver taze **tıfl-ı ħurde-sâl olsa**

(G 202/1-2)

tıfl-ı nâz: Nazlı çocuk.**O tıfl-ı nâz** temâruzat-ı bâbını okumış

Vişâle dâ'ir eger şohbet olsa ħasta olur

(G 232/3-4)

tıfl-ı nâz-perver: Nazlı çocuk sever.

tıfl-ı nâz-perver:-i Ol **tıfl-ı nâz-perveri** her
kim görürse dir
Böyle melek toğursın añalar beşerleme
(G 203/7-8)

tıfl-ı nev-res: Yeni yetişen çocuk.

tıfl-ı nev-res:-dür
Nâzenînum **tıfl-ı nev-resdür** kad-i dil-cü çeker
Giderek anı görenler na're-i yâ hû çeker
(G 71/1-2)

tıfl-ı nev-resîde: Yeni yetişen çocuk.

tıfl-ı nev-resîde:-de, -dür
Bir **tıfl-ı nev-resîdedür** ol parmağın emer
Olmaz muqayyed âteş-i pervâneğâna şem'
(G 122/3-4)

tıfl-ı nev-rüste: Yeni yetme çocuk.

tıfl-ı nev-rüste:-ye, -dür
tıfl-ı nev-rüsteyedür toğrısı meylim zîrâ
Benüm âğüşuma ol kâmet-i bâlâ şıgmaz
(G 84/7-8)

tıfl-ı sa'âdet-mâye: Mutluluk esası çocuk.

Dehre bir **tıfl-ı sa'âdet-mâye** teşrif itdi kim
Sâyesinden iktisâb-ı feyz ider zıll-ı hümâ
(T 28/3-4)

tıfl-ı sebağ-hvân ol: Öğrenci olmak.

tıfl-ı sebağ-hvân ol:-ur
Fenn-i suhanda **tıfl-ı sebağ-hvân olur** eger
Gelse miyân-ı ma'rekeye nükte-dân-ı 'ilm
(K 10/91-92)

tıfl-ı sebük-hvân ol: Çabuk okuyan çocuk olmak.

tıfl-ı sebük-hvân ol:-ur
Halîl Pâşâ-yı Eflâtûn-hüred kim bezm-i hâşında
Olur tıfl-ı sebük-hvân şâ'ir-i sihr-âferîn olsa
(G 196/19-20)

tıfl-ı sebük-hvân: Çabuk okuyan çocuk.

tıfl-ı sebük-hvân:-dur
Meşâfuñ 'arşasında 'âciz ü efgendedür Rüstem
Yanıñda 'ilm ile **tıfl-ı sebük-hvândur** 'Alî Kârî
(K 4/35-36)

tıfl-ı sirişk: Gözyaşı çocuğu.

tıfl-ı sirişk:-ü, -m
'Aksünle hem-âğüş olalı **tıfl-ı sirişküm**
Mânend-i habâb iki gözüm gitdi şuyınca
(G 204/3-4)

tıfl-ı tãhir: Temiz çocuk.

Selsebîl ile anı pāk ider elbet Rıdvân
Dâmen-âlüd-ı gubâr olsa o **tıfl-ı tãhir**
(T 9/7-8)

tıg: Kılıc.

Kırup 'aşıklarunñ cellâd-ı çeşmüm şekli-i ebrüda
İki **tıg** eylemiş âvîze tãk-i 'arş-ı a'lâyâ
(K 9/9-10)

Ebrü kemân gamzeleri **tıg**-i hün-feşân
Müjgânı **tıg** dîdesi hün-hvâr-ı pür-humâr
(K 12/29-30)

Virme ümîd-i kâr ile dest-i cebâna **tıg**
Taşvîr elinde olsa musavver' aşâ 'abeş
(G 20/21-22)

O şüh-ı fitne-ârâ gamzeden itdükçe 'uryân-ı **tıg**
Niyâm-ı hançere havf ile şâyed ola pinhân **tıg**
(G 126/1-2)

Yaşmaz kâfirün destinde İslâma münâsibdür
Kef-i Haydarda barmağ kaldırıp olmuş
müselmân **tıg**
(G 126/3-4)

Hayât-ı câvidândur gamze-i cânâna yüz virmek
Olur zîrâ şehîd-i Kerbelâya âb-ı hayvân **tıg**
(G 126/5-6)

Dil-i mecrühuma biñ zaħm açarken gamze-i ser-
tiz
Şunar müjgân-ı kec-dest-i nigâha şad-hezâran
tıg
(G 126/7-8)

Nigâh itmez hemân 'uşşâkı gamzeyle helâk
eyler
Geltür tîr-i nighden gâlibâ dil-dâra kismân **tıg**
(G 126/9-10)

Gözüm havf eylemişdür gamze-i cânânenen
gayet
Helâk eyler beni taşvîr elinde görsem 'uryân **tıg**
(G 126/11-12)

Lañif ol tâ ki maħfûz olasın halkunñ lisânından
Ne rütbe sa'y ile tîz eyleseñ kañ 'idemez cân **tıg**
(G 126/13-14)

Belîgâ farkını bûs eyleyelden şâh-ı merdânunñ
Bükildi kaddi zîrâ bî-edeblik itdi ol ân **tıg**
(G 126/15-16)

tıg:-i, -n, -e
Göñül hem-reng iken âsâr-ı nağş-ı sine-i bâza
Dehân-ı zaħm-ı 'aşık **tıg**ine çekmekde hamyâze
(Msd 1/9-10)

tıg:-i
Elinde **tıg**i cellâd-ı felekdir ol büt-i ra'nâ
Siyâsetgâh-ı 'aşkıñda yine merdâne bî-pervâ
(Msd 1/15-16)

tıg:-i, -n
Nazm-ı Belîgi şafha-i hurşide şebt içün
Mirrîhün aldı **tıg**ın 'Utârid kalem yonar
(G 235/9-10)

tîğ ü hançer: Kılıç ve hançer.**tîğ ü hançer:-i, -nüñ**O şüh-ı 'arbede-ārā ki **tîğ ü hançerinüñ**
Şikeste cevheridür mevc-i hün-ı ehl-i vedād

(K 11/15-16)

tîğ-i âteş-tâb: Ateş saçan kılıç.**tîğ-i âteş-tâb:-dur**Fırâkuñla çemende farkı yokdur bezm ile
rezmüñBaña her şâh-ı pür-gül **tîğ-i âteş-tâbdur** sensüz
(G 101/3-4)**tîğ-i cevherdâr: Menevişli kılıç.**Kazâdan **tîğ-i cevherdâr** ile gafil yetiş yohsa
Târîk-i hilede agyâr-ı bî-pervâ tapân-keşdür

(G 48/11-12)

tîğ-i cevher-dâr: Menevişli kılıç.**tîğ-i cevher-dâr:-a**Sezâdur tîz olursam zaħm-ı şemşîr-i nigâhından
Ser-â-pâ **tîğ-i cevher-dâra** döndi cism-i
'uryânım

(K 8/15-16)

tîğ-i cevherdâr: Menevişli kılıç.**tîğ-i cevherdâr:-a**Cevher-i zâtı gerek eşyâda pür-jeng olsa da
Tîğ-i cevherdâra rüşenger yine cevher virür

(G 63/3-4)

tîğ-i ğadr: Zulüm kılıcı.Sinemde şerhalar çekilüp **tîğ-i ğadr** ile
Oldı şahâyif-i raqam-ı mastar-ı 'anâ

(K 2/73-74)

tîğ-i ğadr:-iBiraz da **tîğ-i ğadri** der-niyâm it âzmâyışden
Mücerredür bu kim gaddâr olan dünyâda kâm
almaz

(G 88/3-4)

tîğ-i ğamze: Sevgilinin öldürücü yan bakışının kılıcı.**tîğ-i ğamze:-si, -n, -e**Olsun kanâregâh-ı dil-i ehl-i 'aşkda
Âşüfte **tîğ-i ğamzesine** hançer-i kazâ

(G 2/3-4)

tîğ-i ğamze:-y, -le**Tîğ-i ğamzeyle** bizi pareleyüp ol meh-rü
Târ-ı zülfîyle ider süzen-i müjgânı refü

(Msd 5/13-14)

Tîğ-i ğamzeyle dün 'uşşâka ne işler kesdi
Kanlar dökdi o cellâd-ı felek ser kesdi

(G 225/1-2)

tîğ-i hün-alüd: Kana bulanmış kılıç.'Adü-yı dîv-nijâda tokinsa kahr eyler
Elinde sâ'ikaäsâ o **tîğ-i hün-alüd**

(Kt 4/3-4)

tîğ-i hün-feşân: Kan saçan kılıç.Ebrü kemân ğamzeleri **tîğ-i hün-feşân**Müjgânı tîğ dâdesi hün-hvâr-ı pür-humâr
(K 12/29-30)Dü ebrü-yı sitem-perverle ol ğaddârdan ğayrı
Girüp meydâna bir merd iki **tîğ-i hün-feşân**
çekmez

(G 91/9-10)

tîğ-i katl: Öldürücü kılıç.**tîğ-i katlüm:-ü, -m, -e**Ammâ ki **tîğ-i katlüm**e cevher-nümâ olup
Emvâc-ı cüy-ı devleti itdi felek nigâr

(K 12/65-66)

tîğ-ı kazâ: Kazâ (Allah'ın takdirinin gerçekleşmesi) kılıcı.Keşîde **tîğ-ı kazâ** ğamze-i cefâ-cûlar
İki ğilâf-ı siyehdür yanußda ebrûlar

(G 83/1-2)

tîğ-i kazâ:-y, -aOlduk düçâr ğamze-i cânâna bilmedük
Pehlü-nihâde **tîğ-i kazâya** tayanmışuz

(G 104/9-10)

tîğ-i merg: Ölüm kılıcı.Dendân-ı zaħm-hürde olmaz devâ-pezîr
Yâ Rab bu **tîğ-i merg** ne ef'î-lu'âb olur

(Tb 1/77-78)

tîğ-i mevc-i serâp: Çölde güneşin ışığın parlamasıyla su gibi görünen hayal dalgasının kılıcı.Bu cism-i nerm ile 'azm eylesek beyâbâna
İder vücûduñı şad-pâre **tîğ-i mevc-i serâp**

(Mf 51/1-2)

tîğ-i nigâh-ı cânân: Sevgilinin bakış kılıcı.Müjgânı müym eyler her bir nazarda şad-çâk
Tîğ-i nigâh-ı cânân hâkâ ki seyf-i kâf'i

(G 124/9-10)

tîğ-i nîgeh-i ğamze: Süzgün bakış kılıcı.**tîğ-i nîgeh-i ğamze:-si**Rûyı olıcağ mihr-i cihân-tâba muqâbil
Tîğ-i nîgeh-i ğamzesi yalmân gibi parlar

(G 52/11-12)

tîğ-i yâr: Sevgilinin kılıcı.**tîğ-i yâr:-dan**O rütbe cezbesi var teşnegân-ı vâdi-i 'aşkuñ
Kî âb-ı beste **tîğ-i yârdan** bir gün olur cârî

(G 217/15-16)

tîğ-i zebân-ı şaf-şiken-i pehlevân-ı 'ilm: İlim yığınının safları dağıtan dilinin kılıcı.

Tâb-ı suhanla başladı ğiti-sitânlığa

Tîğ-i zebân-ı şaf-şiken-i pehlevân-ı 'ilm

(K 10/101-102)

tılâ id: Parlatmak.**tılâ id: -er**Şanmañ şafaqla mâtem için çarh **ider** müdâm
Hün-i cigerle câme-i peşmînesin **tılâ**

(K 2/133-134)

tılâ-yı ıağ: Kubbenin parlaklığı.**tılâ-yı ıağ: -l, -n, -a**Teşnedür aña nazâr zîrâ **tılâ-yı ıağına**

Bânî-i eyvân kim altun şuyın itmiş sebîl

(T 30/5-6)

tîmsâl: Suret.**tîmsâl: -ü, -ñ**Derünında şebâtı mün'adim her nağş u **tîmsâlün**

Vefâda hem-hayâl-i çarh-ı mînâfamdır mir'ât

(G 13/17-18)

tîmsal-i bütân-ı şehr: Şehirdeki putların resmi.**tîmsal-i bütân-ı şehr: -e**Olur hem-vâre **tîmsal-i bütân-ı şehre**

menzilgâh

Temâşâ eyle gûya hâne-i eşnâmdur mir'ât

(G 13/3-4)

tînet: Huy, varadılıs.**tînet: -i**Şâfdır **tîneti** ol rûtbe ki eşkâl-i havâs

Sâyesinde görünür âyîneveş bî-minnet

(G 15/7-8)

tıngırda: Tambura gibi ince kuru ve cınlamalı ses çıkarmak.**tıngırda: -maz**Yâre hiç **tıngırdamaz** ammâ bozuktur kôrkarum

Bezmi meyde tokinur mestâne muırib tel kırâr

(G 75/3-4)

tîr: Ok.Rehber be hüd ze râst revân kon ke **tîr** râ

Her dem negâh-e râst resâned neşâne râ

(G 241/5-6)

tîr olur: Ok olmak.**tîr olur: -ur**Çarhuñ da çeşm-i sevrine dü-zende **tîr olur**

Kec baksa meşhedümdeki berg-i giyâhuma

(G 192/13-14)

tîrâş: Sakal, bıvık, kıl için) Dibinden kesme, kazıma.**tîrâşa: -a**Da'vet itme o perî-rüyî **tîrâşa** gidemez

Tâzesüz bir qurî dükkânçede yârân idemez

(Msd 2/33-34)

tîrâş eyle: Yontmak.**Tîrâş eyle** bu vaz'ı hey'etümden maılabum

yoğsa

Efendüm merhamet kıl kudretüm yokdur

temennâya

(K 9/37-38)

tîrâş it: Saç veya sakalı kesmek.**tîrâş it: -di**

Mü-be-mü eyledi esrâr-ı dil-i zârın fâş

Birbirinden niçe biñ nâz u niyâz **itdi tîrâş**

(Msd 2/45-46)

tîrâz-ı nâhun-ı şeh-bâz: Doğanın tırnağının süsü.

Ben ol şaydum ki pâyın bûs ider her dem eger

қанum

Olursa vesme-i ebrü **tîrâz-ı nâhun-ı şeh-bâz**

(G 237/9-10)

tîrâz-ı ıağ-ı nisyân eyle: Unutkanlık süsünü iliştmek.**tîrâz-ı ıağ-ı nisyân eyle: -dü, -m**

Olup azürde-dil şad-güne âlâm-ı havâdisden

Tîrâz-ı ıağ-ı nisyân eyledüm dîvân-ı eş'ârı

(K 4/59-60)

tîre: Kara.

Hançer-i ğamzeye ebrûsı anuñ tîre ğılâf

Hele yokdur sözüm ol suğraya haqqe'l-inşâf

(Msd 5/5-6)

tîre-seyyâd: Avcının oku.Hudhud-e şecer be **tîre-seyyâd** ofted ez ğayret

Eger mibined âhü dîde an zîr-e ebrü râ

(G 243/9-10)

tîregâh: Karanlık yer.**tîregâh: -a**Bu **tîregâha** bakmaz idüm sâgar olmasa

Gül-câm-kâh-ı meclisi pür-tâb-ı cân-fezâ

(K 2/41-42)

tîre-niyâm: Kara kılıç.Şemşîr-i pâk **tîre-niyâm** içredür Belîğ

İtmez kabâ-yı atlası rind-i cihân kabûl

(G 144/17-18)

tîr-i âh: Ah oku.**tîr-i âh: -a**

Muqadderden beter iş sa'd u nağsa i'tibâr olmaz

Nişân olmuş Belîğâ **tîr-i âha** bi-güneh kevkeb

(G 11/13-14)

tîr-i âh: -ı**Tîr-i âhi** râst-işâl eyleyince menzile

Kâmeti yây oldu pîrûñ çille-i merdânedede

(G 201/5-6)

tîr-i âh: -u, -m, -a

Eyler varağda sine-i meddi elf şikâf

Tutma şağın efendi siper **tîr-i âhuma**

(G 192/15-16)

tîr-i elmâs-ı müje Kirpik elmasının oku.**tîr-i elmâs-ı müje: -y, -le**Belîğâ **tîr-i elmâs-ı müjeyle** zağm açar ol şüh

Yine n'işlerse işler hâtır-ı mecrûhı sızlatmaz

(G 103/13-14)

tîr-i kazâ: Kaza oku.

Zemîne cevî-i semâdan yağarsa **tîr-i kazâ**
 Hâbibe âyet-i rahmet rakîbe nâziledür
 (G 42/13-14)

Ey âşinâ-yı gâmze-i dildâr olan gönül
 Gâfil bulunma **tîr-i kazâ** geldi hâzır ol
 (G 142/3-4)

tîr-i kazâ:-y, -a
 Mânend-i siper sineñi tut **tîr-i kazâya**
 Meydâna giren 'aşk ile merdâne gerekdür
 (G 59/3-4)

tîr-i maksûd: İstek oku.

tîr-i maksûd:-m
 Her işinde aña tevfiğ-i Hudâ yâver olup
Tîr-i maksûdın ide büse-dih-i nâf-ı hedef
 (G 130/17-18)

tîr-i müje: Kirpik oku.
tîr-i müje:-ñ
Tîr-i müjeñ ki dilde tûrurken beşer onar
 Cellâd-ı gâmzeñe yine ebrû kemân şunar
 (G 235/1-2)

tîr-i nezzare-i dil-düz: Gönül çalan bakış oku.

tîr-i nezzare-i dil-düz:-a
 Hayli şalvarlı şinâverdür o ebrûsı kemân
Tîr-i nezzare-i dil-düza yelekdür müjgân
 (Msd 4/13-14)

tîr-i nigâh: Bakış oku.

Çeşm-i hûn-rizûñ atar 'aşıkâ ki **tîr-i nigâh**
 Gâmzeden gâh şunar pençe-i müjgânına hışt
 (G 18/7-8)

tîr-i nigâh:-a
 Pey-ender-pey nice **tîr-i nigâha** iktizâ eyler
 Müheyyâ şeh-per-i müjgândan vâfir yeleklik
 yap
 (G 10/9-10)

tîr-i nigh:-den.
 Nigâh itmez hemân 'uşşâkı gâmzeyle helâk
 eyler
 Gelür **tîr-i nighden** gâlibâ dil-dâra kısmân tîğ
 (G 126/9-10)

**tîr-i nigh-i şeh-per-i müjgân: Bakış okunun
 üzerindeki en uzun tüy gibi olan kirpik.**

tîr-i nigh-i şeh-per-i müjgân:-ı
 Elbette varur menzile kim ol kaşî yânuñ
Tîr-i nigh-i şeh-per-i müjgânı yelekdür
 (G 59/13-14)

tîr-i perrân: Uçan ok.

Felekde güyiyâ bir pehlevân-ı nâvek-efgendür
 Şu'âda **tîr-i perrân** hâlesin zih-gîr ider meh-tâb
 (G 7/7-8)

tîr-i sefid-bâr ol: Beyaz saçan ok olmak.

tîr-i sefid-bâr olur:-ur
 'dâ eger ki Rüstem-i şîr-efken olsa da
 Hâmem olur derûnna **tîr-i sefid-bâr**
 (K 12/169-170)

**tırnağ: İnsanda ve birçok omurgalı havvanda
 parmak uçlarının dış bölümünü örten boynuzsu
 tabaka.**

tırnağ:-ı
 Görinen dâmen-i pâkinde degildür dikenüñ
Tırnağı çaldı bu âl câmede ey gül dikenüñ
 (G 140/1-2)

tiryâkî: Afyon kullanan, afyonkes.

Tiryâkî kül kedisi gibi hayli pis olur
 Âteş başında üsti başı dâ'im is olur
 (G 49/1-2)

tişe-i ser-tîz eyle: Keskin kazma etmek.

tişe-i ser-tîz eyle:-r
 Hayâl-i sâye-i müjgânın eyler **tişe-i ser-tîz**
 Mişâl-i Kûh-ken düş olsa çeşmüm kâr-fermâya
 (K 9/25-26)

tıynet-i bâğ: Asi varadılışlı.

Bahâr ol rûtbe şâfi eylemiş kim **tıynet-i bâğ**
 Virür âvâze elden düşse reng-i şu'le-i hınnâ
 (G 6/9-10)

tîz: Keskin.

Hakkâ ki virdi merkez-i meydân-ı nazmda
 Şemşîr-i tab'ı pâkûme **tîz** şer-feşân-ı 'ilm
 (K 10/107-108)

tîz eyle: Çabuk olmak.

tîz eyle:-se, -ñ
 Lañf ol tâ ki mahfûz olasın halkuñ lisânından
 Ne rûtbe sa'y ile **tîz eyleseñ** kat' idemez cân tîğ
 (G 126/13-14)

tîz olur: Keskin olmak.

tîz ol:-ur, -sa, -m
 Sezâdur **tîz olursam** zañm-ı şemşîr-i nigâhından
 Ser-â-pâ tîğ-i cevher-dâra döndi cism-i
 'uryânım
 (K 8/15-16)

tîz tut: İnce tutmak.

Dañı yırtup dikemez başlı başına dil-ber
Tîz tut üste bu Kürdiyye Hüseyini ister
 (Msd 4/33-34)

tîz-dest:İ: Çabuk iş gören, eli çabuk.

Mihr râzın 'acabâ şimdi kimüñ göñline yâr
Tîz-desti ile vaz' itdi mişâl-i geç-bâz
 (G 98/7-8)

tîz-rev: Çabuk yürüyüşlü.

Tîz-rev hem-rehi sevmez rüfeķâ'-yî kâhil
 Hârdur dide-i hem-kâra şanâyî' de ferîd
 (G 31/7-8)

toğ: 1. Doğmak, ortaya çıkmak.**toğ:-dı**

Gülşen-i vaşında dil cevlân iderken bir gâzel
Toğdı hâmemden mişâl-i nûr-ı cism-i sürme-sâ
 (T 28/17-18)

toğ:-ma, -dı

Sitârem **toğmadı** hiçbir zamân burc-ı sa'âdetden
 Tesellî hâtırâ el-leylet-i hablî midir bilmem
 (Mf 61/1-2)

2. Güneş, ay, yıldız ufuktan yükselerek görünmek.**toğ:-ar**

Beyt-i ber-cest'e iki mışra'-ı dil-keşle Belîğ
 Hâlefümdür ki **toğar** hâme-i ma'nâdan ikiz
 (G 99/9-10)

toğ:-ub

Yüz kızdırub altun-şıfat-ı hüsn-i taleble
 Hürşîd gibi gâh **toğub** gâh tolansam
 (Kt 33/3-4)

toğ:-dıkda

İlişmez kirpigümde yâre karşı dâne-i eşküm
 Güneş **toğdıkda** şebnem katresi tûrmaz nebât
 üzre
 (G 182/7-8)

toği: Gerdanlık.

Çenan der gerdan-e şâfeş nomâyed reng-e her
toği
 Ke pendari şerer der şîşe-ye fânüs-e tayyâr est
 (G 242/7-8)

toğrı: Doğru.

Vaz'ı tavrın gözedüp çıkma yolından zîrâ
Toğrı yoldur kelimâta hârekât u sekenât
 (G 14/7-8)

Ebrüyü temâşâ eyle kec zülfini seyre
 Hâyli-i nazara egri kemer **toğrı** memerdür
 (G 77/11-12)

Kec-tab' ile ülfet ne zarar rast dilâna
 Hâme yolına **toğrı** gider dest-i şolakda
 (G 179/5-6)

toğrıl: Doğrulmak.**toğrıl:-dı**

Çekdi serv-âsâ anuñ bu bâğdan
 'Adne **toğrıldı** o tab'-ı müstakîm
 (T 8/7-8)

Belîğüñ egri iken eski rütbe-i câhı
 Kazâ şavub yeñi **toğrıldı** baht-ı bî-başara
 (Kt 29/1-2)

toğrılık: Doğruluk.

Toğrılık kârı degüldür felek-i pür-şüruñ
 Egridür kaddi gibi işleri ol kanbûruñ
 (G 135/1-2)

toğrısı: Gerçeği, hakikatte.

Bu tengnâ-yı saht-ı mu'allakda **toğrısı**
 Efzûn iken tıbâ'a hûm-ı meyden inbisât
 (Kt 13/1-2)

Tıfl-ı nev-rüsteyedür **toğrısı** meylim zîrâ
 Benüm âğuşuma ol kâmet-i bâlâ şıgmaz
 (G 84/7-8)

Beyt-i ebrüya hele **toğrısı** ben dahl idemem
 Şafhaya satır birâz geç yazılır mıştarsız
 (G 99/3-4)

toğru: Doğru.

Toğru söyle olmasa 'âlemde pîr-i mey-fürüş
 Var mıdur def'-i gâma dünyâda bir tedbîr ider
 (G 82/7-8)

toğrusı: Doğrusu. Gerçeği söylemek gerekirse, gerçek şu ki.

Meclisde şubha dek dikilüp tûrdı **toğrusı**
 Beñzer efendi gözi açık dîdebaña şem'
 (G 122/9-10)

toğur: Doğurmak, dünyaya getirmek.**toğur:-dur**

Dile ne neş'e **toğurdur** görün de 'ibret aluñ
 Cenâb-ı duhter-i rez bir hünerli kâbiledür
 (G 42/7-8)

toğur:-sın

Ol tıfl-ı nâz-perveri her kim görürse dir
 Böyle melek **toğursın** añalar beşerleme
 (G 203/7-8)

tohâsâ: Tohum gibi.

Sezâdır nâvdân-ı hâmeden sîr-âb olundıkça
 Ki izhâr ide her bir nokta **tohâsâ** nebâtâtın
 (Kt 3/5-6)

tohidest: Yoksulluk.**tohidest:-i**

İstid'â meţleb-e delet bî-çoğan sebok hîzed
Tohidesti be bâlâ mikoned kef-e terâzû râ
 (G 243/3-4)

tohm: Ortaya bir sonuç çıkararak, bir sonucun oluşmasına sebep olan şey.**tohm:-ı, -n, -ı**

Bilmem ki Belîğüñ ne olur hâşıl-ı kârı
 Göñlünde emel **tohmını** bir haylî yer ekmiş
 (G 108/11-12)

töhmet: Sebeb-i ithâm olabilecek şey, suç.**töhmet:-le**

Piş-i kazâda tevbe ider cümle kârına
 Bir kimse itse mergi bu **töhmetle** müttehem
 (Tb 1/15-16)

tohm-ı fūrüzān-ı 'ādem: Hz. Adem'in parlak tohumu.

tohm-ı fūrüzān-ı 'ādem:-ü, -m
Almış elinde şevk ile yüz biñ 'aşası var
Bir cevherim ki **tohm-ı fūrüzān-ı 'Ādemüm**
(Th 1/15-16)

tohm-ı murād: İstek tohumu.

tohm-ı murād:-ı, -m
Her şey' biter ammā ki fenā bāğında
Şad-bār ekerüm **tohm-ı murādım** bitmez
(R 2/3-4)

tohm-ı şeb-bül: Şebboy tohumu.

tohm-ı şeb-bü:-lar
Görince sāye-i zūlfinde şanma dāne-i hāl
Dökildi gülşen-i ruhsāra **tohm-ı şeb-bülar**
(G 83/3-4)

tök: Akıtmak.

tök:-er, -se
Āteş yanar başında ğam-ı rüzgār ile
Lāyık **tökerse** gözyaşını dāne dāne şem'
(G 122/5-6)

tokun: 1. Değmek.

tokun:-ur, -sa
Teni pālūde gibi kim **tokunursa** ditrer
Gördi kim gelmez ovuşdırmağa ol ğonca-i ter
(Msd 3/21-22)

tokun:-dı
Kahve fīncāni **tokındı** leb-i dil-dāra meger
Serpilüp gül şuyı cūş itdi yakıldı micmer
(Msd 3/49-50)

Sākiden alup destine dil-ber baña şundi
Şāyed ki leb-i la'line peymāne **tokındı**
(G 221/1-2)

tokun:-sa
'Adū-yı dīv-nijāda **tokınsa** kahr eyler
Elinde sā'ikaāsā o tīg-i hūn-alūd
(Kt 4/3-4)

Bir gül **tokınsa** anı gören kimse gör ne dir
Mir'āt-ı hūsn-i yār götürmez nedir nedir
(G 79/1-2)

'Adū-yı dīv-nijāda **tokınsa** kahr eyler
Elinde sā'ikaāsā o tīg-i hūn-alūd
(Kt 4/3-4)

tokun:-ma
Tokınma halka-i zūlf-i nigāra kendi kayduñ gör
Derünü pāre pāre olmaduk bir şāne yokdur yok
(G 132/5-6)

tokun:-sun
Muķārin olduĝuñ nık ü bedi' āteş gibi yakma
Aña nef'ün **tokınsun** mümkün olduĝça türābāsā
(G 4/9-10)

2. İsbet etmek.

tokun:-ur
Dil-i nāzik olur āzürde nigāh-ı kecden
Hār düşse **tokınur** çeşme mişāl-i süzen
(Mf 17/1-2)

3. Etkilemek.

tokun:-ur
Yāre hiç tungırdamaz ammā bozuktur korķarum
Bezm-i meyde **tokınur** mestāne mutrıb tel kırār
(G 75/3-4)

tokun:-sa, -ñ
Toludur yād-ı vañan dilde ki **tokınsañ** eger
Çin dir kāseleri memleket-i Fağfūrūñ
(G 135/13-14)

4. İncitmek.

tokun:-dı
Gīsü-yı nigāra tolaşup şāne Beligā
Bu vaz' ile çok hātır-ı yārana **tokındı**
(G 221/11-12)

5. Erişmek.

tokun:-du, -m
Ĝamze-i yāra **tokındum** şorar elbette raķīb
Ne yalan söyleyeyim destümi hançer kesdi
(G 225/5-6)

tokun: Değmek.

tokun:-sa
Bir rütbedür leñāfeti ol māh-peykerūñ
Tār-ı nıgeh **tokınsa** yüzinde nişān kalur
(G 40/3-4)

tokun:-sun
Muķārin olduĝuñ nık ü bedi' āteş gibi yakma
Aña nef'in **tokınsun** mümkün olduĝça türābāsā
(Mf 48/1-2)

tokun:-sa, -ñ
Dil-i şad-pāre itmez serzenişden nāle vü feryād
Tokınsañ çini-i müdāra meclisde şadā çıkmaz
(G 97/11-12)

tol: Dolmak, birikmek.

tol:-sun
Dirigā Aķovalı-zāde Hātem gitdi elden āh
Göñül kan ile **tolısun** sine dā'im pür-fiğān olsun
(T 2/1-2)

tol:-dı
Uçlarından dökilüp her tarafa 'anber-i hām
Nefha-i bü-yı şafā-āver ile **toldı** meşām
(Msd 3/47-48)

Kef-i sirişk-i terüm reşksāz-ı 'anberdür
Ki **toldı** nükhet-i zūlfıyle cüybār-ı zamir
(K 6/31-32)

tol:-a

Hāk-i Sitānbuli gözüme tütüyā ider
Yā Rab bu kevkeb-i āfetūñ çeşmi kan tola
(G 181/3-4)

tola: Dolamak, sarmak.

toła:-ma
İç tonından kocmurken o sürin ü zānū
Mū-miyāna **tołama** koluñı yazuğdur bu
(Msd 4/21-22)

Gerçi palançesi yok hārdır o agyār-ı tebāh
Tołama boynuña efsāri tegeller gümrāh
(Msd 5/45-46)

tołan: Dolanmak, dolaşmak.

tołan:-sa, -m
Yüz kızdırub altun-şıfat-ı hüsn-i taleble
Hürşid gibi gāh toğub gāh **tołansam**
(Kt 33/3-4)

tołan:-dı
Künc-i ribāt-ı sinede pervāneves bu şeb
Şem'-i hayāl-i 'ārız-ı yāra **tolandı** dil
(G 147/3-4)

tolaş: 1. İlişmek, satasamak.

tolaş:-ur
Bir alay ipsize yüz virme dükāna irkip
Şimdicek oltanı yutdı **tolaşur** anda rakīb
(Msd 5/49-50)

2. Saçıp vb. şeylerin birbirine karışarak güç çözüdür hale gelmesi, takılmak.

tolaş:-dı
Tolaşdı zülf-i girih-gır-i dil-bere reg-i dil
Kim oldı haylī zamāndur o rişte virmedi uc
(G 24/7-8)

tolaş:-maz
Düzd-i nigh miyāna **tolaşmaz** 'abeş Belig
Almış haber ki nağd-i nezāket kemerdedür
(G 39/15-16)

tolaş:-ur
Nağş-ı gülbünde teccsüm bulalı
Nevk-i hāra **tolaşur** tār-ı nigāh
(T 23/5-6)

tolaş:-ur
Hulāşa çäre görüñ şāne zülfine **tolaşur**
'Azim başına kayd oldı ol bütüñ mular
(G 83/7-8)

tolaş:-up
Gisüy-ı nigāra **tolaşup** şāne Beligā
Bu vaz' ile çok hātır-ı yārana tokındı
(G 221/11-12)

3. Dolaşmak, gezinmek, dolanmak.

tolaş:-ur
Ol serv-i nāzi eşk-i revān cüst-cü idüp
Mānend-i āb-ı cü **tolaşur** nice küy u kend
(G 34/5-6)

tołdım boşal: Dolup boşalması durmadan yinelenmek.
tołdım boşal:-du, -m
Bezm-i 'ālemde nice ma'nī-i rengin buldum
Kadeh-i mey gibi biñ kerre **boşaldım tołdım**
(G 149/1-2)

tołdır: Doldurmak.

tołdır:-mca
Yāruñ hayāli bezm-i firāka ayak basup
Kan **tołdırınca** kāse-i çeşmi dem eyledüm
(G 152/9-10)

tołdur: Doldurmak.

tołdur:-dı
Çok sim-teni koydı felek zır-i zemīne
Tołdurdı nice külçe-i sim ile hāzīne
(G 197/1-2)

toł: Dolu.

Tahammül eyleyemez ta'na teng-i havşala-kān
Toł tūfengi hemān bir şerer pür-āteş ider
(Mf 9/1-2)

tołu:Dolu.

Sākī eger ki meyle leb-ā-leb degilse hum
Def -i humāra iki **tołu** taş temām gelür
(Mf 2/1-2)

Ol gamze-i dil-düz ile gönlüm **tołu** kandır
Ey şüh-ı cefā-pişe meded kıyma bu cāndır
(Kt 37/1-2)

Bāğ-ı 'ālemde müyesser mi olur 'ayş müdām
Lāle vü gül sinede bir **tołu** peymāne çeker
(G 81/7-8)

tołu:-dur
Tołudur yād-ı vatan dilde ki tokınsañ eger
Çin dir kāseleri memleket-i Fağfuruñ
(G 135/13-14)

tomruk: Ayak ve ellere geçirilip bağlanan iki parça kütükten mevdana gelen işkence aleti.

Meyl eylediler rengi ile büyına dehrüñ
Ehl-i hevese lāle gerek bülbüle **tomruk**
(Kt 39/3-4)

ton: Donmak, kaskatı kesilmek.

ton:-ar
Ey büt-reside tenciye minnet ne şeyh-i şehri
Ābā okursa bir nefes-i serd ile **tonar**
(G 235/7-8)

toña kal: Şaşırıp kalmak.
toña kal:-dı
 Sîne-i âyineyi pareleyüp itdi kıyâm
 Gitdi âteş gibi ol meh **toña kaldı** hamâm
 (Msd 3/53-54)

toña kal:-dık
 Germiyet-i ârâyiş-i manşıbla gezerken
 Dem-serdî-i sükkân-ı kazâdan **toña kaldık**
 (Kt 25/1-2)

tonan: Givirmek.

tonan:-up
Ṭonanup âl ile hengâm-ı tonanmada Belîğ
 Cânımı yaqdı benüm ol büt-i âteş-päre
 (G 207/13-14)

tonanma: Donanma: doğa.

Bir **tonanma** var Belîgâ cem' olup hayl-i nücüm
 Gice gök meydânına meş'al yaqar meh-tâb-ı
 çarh
 (G 30/13-14)

tonluk: Donluk, elbiselik.

Yâra ma'hüd iki **tonluk** çuka var âmâde
 Şüfi bir hırka vü destâr ile olmaz sâde
 (Msd 4/37-38)

toy: Yetirmek.

toy:-maz
 Enbâni yâd idince Baba 'Amr reşk ider
 Nev-kîse iddihâr ile **toymaz** hasîs olur
 (G 49/5-6)

toy:-amam
 Nezzâre ile ben **toyamam** rûy-ı nigâra
 Aç gözliüdür âyine baqar yâra toynca
 (G 204/9-10)

toy:-inca
 Nezzâre ile ben toyamam rûy-ı nigâra
 Aç gözliüdür âyine baqar yâra **toymca**
 (G 204/9-10)

toyılmaz: Gözü doymamak.

Nâhün ucında reng-i hınâveş bu meclisün
 Elden çıkar **toyılmaz** imiş câm-ı badesi
 (G 226/13-14)

toz kopar: Toz kaldırmak.
toz kopar:-dı
 Bir **toz kopardı** şahn-ı haremğâh-ı sinede
 Reng-i hınâ şarılmasa pây-ı hayâlûñe
 (G 193/7-8)

tozkopar:-an
 Her hünerde kasabü's seyfi alup taş dikdi
 Tozadup **tozkoparan** menzilinı itdi hebâ
 (T 13/21-22)

tozadup: Tozutup.
 Her hünerde kasabü's seyfi alup taş dikdi
Tozadup tozkoparan menzilinı itdi hebâ
 (T 13/21-22)

tozlan: Tozlu olmak, üstüne toz konmak.
tozlan:-dı
 Kesâda vardı gelüp haqq izârı **tozlandı**
 Girân-bahâ-yı meta'-ı vişâl ucızlandı
 (G 215/1-2)

tüb: Tuğla, kiremit.

Seyr idüp evc-i felekden o tûfeng-endâzi
 İtmesün redd nihâyet **tüb** atanlık aşlâ
 (T 13/35-36)

tübâ: Cennette bir ağac.

tübâ:-y, -a
 Elüm dâmâna irmez kâmeti eflâke ser çekmiş
 Meger ol nahl-i cân boy gösterür cennetde
Ṭübâya
 (K 9/39-40)

**tüb-ı âyine-i çarh-ı bî-sütün: Direksiz dönen
 aynanın tuğlası.**
 Ṭurmazdı **tüb-ı âyine-i çarh-ı bî-sütün**
 Yârûñ hilâl olmasa 'aks-i hamâ'ili
 (G 216/7-8)

tüc: Tunc.

Gelürse meclise sâkî rakîb-i âhen-dil
 O rütbe şun mey-i kattâli kim kesilsün **tüc**
 (G 24/11-12)

tüde-i dürr-i suhan: Söz incisi yığını.

tüde-i dürr-i suhan:-la
 Bulurken **tüde-i dürr-i suhanla** lenger-i temkîn
 Yine tab'-ı Belîğ 'aşkuñla baqr-i pür-telâtumdur
 (G 58/17-18)

tüde-i hak-i siyeh: Siyah toprak yığını.
Tüde-i hak-i siyeh içre anuñ şarşar-ı merg
 Berg ü bârın gül-i zîbâ gibi kıldı hâsir
 (T 9/5-6)

tüde-i kalâ-yı mâ-sivâ: Dünyevi kumaş yığını.
 Pertev-nümây-ı küh-ı tecellî iken gönül
 Leb-ber-leb oldu **tüde-i kalâ-yı mâ-sivâ**
 (K 2/27-28)

tüde-i sîm: Gümüş yığını.
 'Ayâr olmuş ezelde cism-i pâki ol mehûñ güyâ
 Ki beñzer semm-i nâfi **tüde-i sîm** üzre tamğâya
 (G 191/7-8)

tuf: Akseden ses, seda, vankı.
 Ne medh idersin o şevher-keş-i le'imî harîf
 Yeter bu pîre-zen-i dehr-i dünî söyleme **tuf**
 (G 238/9-10)

tufân-gâh-ı sine: Gönlün fırtına veri.**tufân-gâh-ı sine:** *-m, -de*

Ben ol deryâ-yı pür-şürüm ki **tufân-gâh-ı sinemde**
Ki her bir şerha mevc ü her habâbı dâğ-ı cānumdur

(G 230/3-4)

tüfeng: Tüfek.

Nâ-gehân oldı **tüfeng** atmağa tab'ı meyyâl
Her umûrunda işâbet ider ol şîr-i vefâ

(T 13/23-24)

Lutfuñuñ aşıkıdır âh ider atlasa **tüfeng**
Tütünü göklere peyveste olur bi-pervâ

(T 13/25-26)

tüfeng:-i

Taħammül eyleyemez ta'na teng-i havşala-kân
Tolı **tüfengi** hemân bir şerer pür-âteş ider

(Mf 9/1-2)

Ele aldıkça **tüfengi** cebel-i Kâf üzre
Darb ider olsa nişân merdüm-i çeşm-i 'Ankâ

(T 13/33-34)

O reh-zen-i dil elinden ağır **tüfengi** maħûf
Ğazapla 'aşık-ı nâ-şâda eyleyor paf puf

(G 238/1-2)

tüfeng-endâz: Tüfek atan.**tüfeng-endâz:-ı**

Seyr idüp evc-i felekden o **tüfeng-endâzı**
İtmesün redd nihâyet tûb atanlık aşlâ

(T 13/35-36)

tufeyl-i tıfl-ı sebak-hvân: Küçük öğrenci.

Şaf-ı ni'al-i debistân-serây-ı fazlından
Tufeyl-i tıfl-ı sebak-hvân mu'alim-i tefsir

(K 6/89-90)

tüg-ı şahî: Bir tür lale.

Tüg-ı şahî gibi gisûlarına şu yaradı
Açdı emvâc-i hevâ sünbül-i müyîn taradı

(Msd 3/43-44)

tuğla: Balcığın kalıplara dökülüp güneşte kurutulduktan sonra özel ocaklarda pişirilmesiyle yapılan ve duvar örmekte kullanılan yapı malzemesi.

Zât-ı pâkinde görüp cevher-i isti'dâduñ
İtdi üç **tuğla** anı manşıba fermân fermâ

(T 13/3-4)

tuğrâ: Fermanlarda imza yerine kullanılan işaret.

Hilâl ebrûsı yâruñ 'anberin **tuğrâ** mıdur bilmem
Husûf-endüde yâ hud ğurre-i ğarrâ mıdur bilmem

(G 155/1-2)

tuğrâ-nüvis-i milket-i hüsn ü cemâl: Güzellik ülkesinin tuğra çeken kişisi.

Ey cemâlün pertev-i tâb-efgen-i şubh-ı vişâl
Kaşlaruñ **tuğrâ-nüvis-i milket-i hüsn ü cemâl**
(Ş 1/1-2)

tuk: Yuvarlak.

Pâyeş mikoned halhâl **tuğ** hiştten ğomri
Beher ğolşen ke ofted sâye-e an gedd-e delcû râ
(G 243/5-6)

tüken: Bitmek.

tüken:-miş
Bu bezm-i ğam-fezâya devr-i âhirde ayak başdık
Tükenmiş bâde gitmiş keyfler meclis kesellenmiş
(G 112/9-10)

tüken:-dikçe

Hâne-i cismi **tükendükçe** nefes eyler harâb
Gird-bâduñ za'f-ı bād olur sebep ber-bâdına
(G 189/15-16)

tüket: Kullanarak, harcayarak yok etmek, bitirmek, yoğaltmak.

tüketdi:-di
Tüketdi hün-ı dili mevc-ħîz-i minâyı
Olur mı hiç boşına meyl-i büse-i leb-i cām
(G 151/3-4)

tül: Boy.

Zülfüñ ki indi tâ kemer-i zer-nişâne dek
Tül u dirâz-ı fitnedir âhir zamâne dek
(G 137/1-2)
Semm-i kâtülle nice şevherini itdi helâk
Yine bu pîre-zen-i dehr-i denî kalmaz **tül**
(G 143/15-16)

tül u 'arz: Uzunluk ve genişlik.

'Ukkâb-ı zulm bālını açdı o rûtbe kim
Dünyâyı tıtdı sâye-i menhûsı **tül u 'arz**
(G 116/3-4)

tül-i emel: Tükenmez arzu.

İtmez revân-ı 'aşıkı **tül-i emel** esir
Bâl-i Hümâya pîçiş mevc-i hevâ 'abes
(G 20/7-8)

tül-ı emel:-den

Vâreste ol bu **tül-ı emelden** mey iç müdâm
Kimse cihânda bulduramaz hâline nizâm
(Tb 2/95-96)

tül-ı 'ömr: Ömrün uzunluğu.

Bed-nigâh-ı çeşm-i a'dâdan anı maħfûz idüp
Tül-ı 'ömr ile mu'ammer eylesün Bârî Hudâ
(T 28/35-36)

tulü' eyle: Doğmak.

tulü' eyle:-me, -se
'Aksüñ derüna **eylemese** meh gibi **tulü'**
Mîhr-i ruħuñla âyine itmez mukâbele
(G 186/5-6)

tulü' it: Doğmak.**tulü' it:-di**

Minnetu'llah sa'âdetle **tulü' itdi** bu dem
Mıhr-i tâb-efgen-i eltâfuñ Hüdâvend-i 'alim
(T 22/1-2)

tulü' kıl: Doğmak.**tulü' kıl:-di**

Mıhr-i nür-efşân gibi **kıldı** saâdetle **tulü'**
Hâveristân-i 'ademden bir meh-i 'âlem-nümâ
(T 28/1-2)

tümâr: Tomar.**tümâr:-i, -n, -l**

Bu tayy itdi sehâ **tümârımı** meydân-ı himmetde
Cihânda Hâtem-i Tayy itdiginden şermsâr olsun
(T 2/5-6)

tümâr-ı nazm: Şiir tomarı.**tümâr-ı nazm:-i**

Tümâr-ı nazmı tayy iderek vahtidür Belîğ
Gül-gonca gibi ola güşâde kef-i du'â
(K 2/193-194)

Tümâr-ı nazmı tayy iderek vahtidür Belîğ

Dest-i du'â ile pür ola berg-i göncavâr
(K 12/181-182)

tümâr-ı nazm:-i, -m

Şeref kesb eyleyüp firûzî-i vaşf-ı cemilûnden
Olur **tümâr-ı nazmım** rüzgârûñ hırz-ı bâzûsı
(K 3/55-56)

tümâr-ı şi'r: Şiir tomarı.**tümâr-ı şi'r:-i**

Müheyyâdur yeter kâzî-i kudsi-i hatm için ey
dil
Berid-i âh ile **tümâr-ı şi'ri** gönder imzâya
(K 9/101-102)

tu'me ol: Yığılmak.**tu'me ol:-ur***Yığılmak.*

Meh-i temâme **olur tu'me** kendü pehlusı
Sîpihr-i pîre-zenûñ cüz' ü naqsı kâmiledür
(G 42/11-12)

tu'me-i pâki eyle: Temiz lokma yemek.**tu'me-i pâki eyle:-r**

Şîrinlik arturur beñ o hvân-ı melâhâte
Eyler efendi **tu'me-i pâki** biber-lezîz
(G 36/3-4)

tu'me-i pür-pîç ü tâb ol: Acı ve sıkıntı yığını olmak.**tu'me-i pür-pîç ü tâb ol:-ur**

Cünbiş-nümây-ı pençe-i pür-zür-ı mergden
Zencîr-i 'ömr **tu'me-i pür-pîç ü tâb olur**
(Tb 1/69-70)

tumturak-ı vaz': Konan ihtisam.**tumturak-ı vaz':-i, -n, -l**

Hemân-dem cân atar şebnem gibi ahhâb-ı şâfi-
dil
Görünce **tumturak-ı vaz'ımı** dükkân-ı pür-tâbuñ
(T 25/3-4)

tünd id: Doğrultulmak.**tünd id:-er**

Ser-dâr-ı âhı **tünd ider** ol eşkıyâ-perest
Bir dem şapançasın dil-i 'uşşâka çakmasun
(G 163/9-10)

tünd-bâd-ı gam: Sert sıkıntı rüzgarı.**tünd-bâd-ı gam:-dan**

Ola nihâl-i kadûñ **tünd-bâd-ı gamdan** emîn
Ki sâye-efken-i fark-ı sere-i 'âyâdur
(K 5/85-86)

tünd-hüy: Sert huylu.**tünd-hüy:-a**

Bezm-i şarabda bâde-i gülgün degül Belîğ
Sâkî şunarsa mest olur ol **tünd-hüya** şü
(G 170/19-20)

tünd-hüy-i yâr: Sert huylu sevgili.'Abeş degül dil-i mecrûha **tünd-hüy-i yâr**

Zarardır itse zağmdâra merhamet cerrâh
(G 25/9-10)

tüp-ı âvîne-i saykal-zede: Cilalanmış avnannı**tuğlası.**

Tüp-ı âvîne-i saykal-zede ol çihre-i mâh
Âfitâb eñ soñ ider der-gehini püşt ü penâh
(Msd 5/43-44)

tur: 1. Durmak, beklemek.**tur:-ma**

Turma Belîğ râh-ı harâbatı eyle tay
Reh-berlik eylesün saña Hıızr-ı hüceste-pey
(Tb 2/127/128)

Tüt-i tab'ı Belîge olamazsın pey-rev

Turma bu bâğda ey bülbül-i şeydâ öte git
(G 17/17-18)

Nice görünce gül-i câmı olmasun bülbül

Şürâhi 'aşîka meclisde **turma** kulkül dir
(G 72/7-8)

tur:-ur, -ken

Belîğ endişe itmem rüzgârûñ germ ü serdinden
Tururken serv-âsâ istikâmetde şebât üzre
(G 182/9-10)

Târ-ı nefesle bağılu **tururken** bedende cân

Hîç zabt olur mı böyle bu zindân-ı tende cân
(G 156/1-2)

Tir-i müjeñ ki dilde **tururken** beşer onar

Cellâd-ı gamzeñe yine ebrû kemân şunar
(G 235/1-2)

tır:-ur, -sin

Tütü iken ebkem ne **tırırsın** öyle
Bî-vaqt niçün nâza çekersin böyle

(R 9/1-2)

tır:-sun

Bir beyt-i âteşin-i hâkister eyleyüm
Țursun gılâf-ı miñberede kıl-k-i Zülfeğâr

(K 12/167-168)

tır:-ur

Keşf eyleyor esrârını nâ-mağreme bülbül
Țıksun ne **Țurur** gonca anuñ ağızına yumruk

(Kt 39/1-2)

Girih-bend eylemiş gîsüy-yı müşğ-âlüddan seyr it
Şemâmeyle **Țurur** güyâ ki 'anber kâkül üstinde

(G 174/5-6)

tır:-sa

Haşre dek âyîne **Țursa** hod-be-hod olmaz şikest
Bir zamân mir'ât-i dil kendi kırılmaz el kırar

(G 75/5-6)

tır:-dı

Meclisde şubha dek dikilüp **Țurdu** toğrusı
Beñzer efendi gözi açık didebaña şem'

(G 122/9-10)

tır:-şun

'Aks-i zülfüñ devr idüp bu çeşm-i hayret-
pîşeden
Tâze **Țurşun** koymaduñ bir sünbül alduñ şîşeden

(G 159/1-2)

Şöyle **Țursun** hele Bâkî bu şanâyi' de Belîğ
Ser-fürü eyleyemem Nâbî-i hüş-lehçeye ben

(G 165/13-14)

tır:-maz

İlişmez kirpigümde yâre karşı dâne-i eşküm
Güneş toğdıkdâ şebnem kıatresi **Țurmaz** nebât
üzre

(G 182/7-8)

tır:-maz, -dı

Țurmazdı tûb-ı âyîne-i çarç-ı bî-sütün
Yaruñ hilâl olmasa 'aks-i hamâ'ili

(G 216/7-8)

2. Koyulmak.

tır:-miş, -iz

Dîdâr-ı yârı bu 'd ile seyrâne **Țurmuşız**
Târ-ı nigâh-ı dūr-nümâya tayanmışız

(G 104/11-12)

türâbâsâ: Toprak gibi.

Mukârin olduğıñ nik ü bedi' âteş gibi yakma
Aña nef ün toğunsun mümkün olduğıça **türâbâsâ**

(G 4/9-10)

Nigâh itmez yolında pây-mâl olsam **türâbâsâ**
Belîğâ pâdişâh-ı mülk-i istiğnâdur ol âfet

(G 4/15-16)

Mukârin olduğıñ nik ü bedi' âteş gibi yakma

Aña nef in toğunsun mümkün olduğıça **türâbâsâ**

(Mf 48/1-2)

türâb-ı dergeh-i vâlâ: Yüce dergahın toprağı.

türâb-ı dergeh-i vâlâ:-ñ, -a

İdüp 'aşâsını der-pençe râh-ı 'aşkuñda
Türâb-ı dergeh-i vâlâna geldi sünbül-i bec

(Kt 1/17-18)

Țurduqça: Durduqça, durduğı müddetçe.

Dem-i âhırde gelse yâr-ı cânım sîneden çıkmaz
O meh **Țurduqça** 'aksi hâne-i âyineden çıkmaz

(G 96/1-2)

turfâ: Nadide, az bulunan, değerli.

Bülbülün kavline gülbünde kulak asmaya gül
Gülsitânda bulamazdı bu kadar **Țurfâ** nikât

(G 14/9-10)

Țurfâ:-dur

Bir **Țurfâdur** ki sâye-güzâr olsa çeşmüme
Olur serümde erre-i âhen per-i Hümâ

(K 2/61-62)

turfanda ol: Mevsimi dıñında yetişen meyve olmak.

turfanda ol:-sa

Olsa 'aceb mi bûs-ı leb-ı la'l-i ter lezîz
Turfanda olsa lâbüd olur her semer lezîz

(G 36/1-2)

türk ü tâz it: Koşup saldırarak vağma etme.

türk ü tâz it:-dı

Hayl-i hâl-i siyehi rüy-ı dil-ârâda gören

Türk ü tâz itdi şanur Rûma gelüp şâh-ı Hâbeş

(G 109/3-4)

türkî zebân: Türk dili.

türkî zebân:-ı

Türkî zebânı eyle bu tarz ile intihab

Elyâk egerçi nazma zebân-ı derriyyedür

(G 65/7-8)

türktâz evle: Koşmak.

türktâz evle:-r

Dilde gamuñ **eyler** iken **türktâz**

Gevher-i 'aşkuñla yine genc olur

(G 67/9-10)

turra: Kıvrık saç lülesi.

Bî-hazân bir bâğ-ı tâze dil-güşâdur rüy-ı dost

Țurra sünbül hattı benefşe gonca-fem ruhsâr gül

(G 146/15-16)

Țurra-i müşğ-efşân: Misk saçan saç.

Țurra-i müşğ-efşân:-ı

Hele zür eyleme yap yap kırılır kaytanı

İbrişim olsa dağı **Țurra-i müşğ-efşânı**

(Msd 4/27-28)

tıraveş: Kanun gibi.

Almaz dehāna kār-ı belā **tıraveş** tenüm
Ol nāz-pervere taķılıp püskül olmasam
(G 150/7-8)

turunc-ı ğabğab-ı sākī-i devrān: Zamanın içki sunan kişinin gerdanındaki turunc.

Ele aldıkça telh olmazdı kāmum rüy-i türşinden
Turunc-ı ğabğab-ı sākī-i devrān portakal olsa
(G 202/13-14)

turunc-ı ğabğab-ı şīrīn: Tatlı gerdan turuncu.

Nice hüsrev şıķılmaz idi dest-efşārī-i zerden
Turunc-ı ğabğab-ı şīrīn gibi var iken eglence
(G 200/3-4)

turunc-ı ter: Taze turunc.

turunc-ı ter: -dir
Degül bu hāl-i nīlī ğabğabında ol şeh-i hüsnuñ
Turunc-ı terdir engüşt-i işaretle nişān olmış
(G 111/5-6)

tüşe: Azık, ölmevecek kadar venecek sev.

Ey ğırra mest-i devlet-i pābe-rikāb olan
Eyle biraz da **tüşe** tedārük 'azimete
(G 188/3-4)

tut: 1. Kaplamak.

tut: -di
O Buhtu'n-nasr hūnī ğamzelerle **tutdı** āfākı
Yıkar Beytū'l-mukaddes gibi her dem kalb-i
'uşşākı
(Msd 1/27-28)

Sipāh-ı hālden eyler güriz kaķre-i hoy
Ki **tutdı** 'arşa-i iķlīm-i Rūmı Hindūlar
(G 83/5-6)

Simyāveş gülşen-i 'ālemdē nā-peydā iken
Tutdı 'ahdinde meşāmı mevce-i büy-i vefā
(T 28/25-26)

tut: -ar
O rütbe 'ālemi bī-hüş kılmış devr-i hüsnuñ kim
Şeher şebnem **tutar** āyīne mihr-i 'ālem-ārāya
(K 9/11-12)

Niçün levāzım-ı 'ayş-ı dü-rūze şarf itmez
Bahār vaķtı **tutar** müşt-i ğoncada zer şāh
(G 28/15-16)

2. Bir nesneyi elle kavramak.

tut: -ar
Alur diyü dil-i zārī şikenc-i tārından
Tutar bu havf ile geh şāne pençesin ğīsü
(G 171/9-10)

tut: -sa
Mülk-i 'ademde cānına urmaz mı şimdi key
Hürmetle **tutsa** cām-ı şarābı al üzre gey
(Tb 2/123-124)

tut: -ınca

Dilden şerāre dāmen-i 'arşı **tutinca** ben
Emvāc-ı āhumı felege süllem eyledüm
(G 152/11-12)

tut: -ma

Eyler varaķda sīne-i meddi elf şikāf
Tutma şaķın efendi siper tūr-i āhuma
(G 192/15-16)

3. Kabul etmek.

tut: -ar, -sa
Senūñle vezn idüp a'lā **tutarsa** māhı ğam
çekmem
Bu dehrūñ nākışı bālāya ref' eyler terāzūsü
(K 3/7-8)

4. Zapt etmek.

tut: -ma, -y, -a
Her ol āzādeye Mecnūn-ı lā-ķayd olunur itlāk
Anı zencīr-i āhen **tutmaya** mevc-i serābāsā
(G 4/5-6)

5. Yönelmek, ihtiyar etmek.

tut: -an
Alamaz hāk-i ser-i reh-güzerūñ mevc-i nesīm
Seni ey şūh-ı cefā-pīşe **tutan** ķanumdur
(G 50/15-16)

tut: -alum

Tutalum fırsat-ı nezzāre bulmuş dīde-i 'āşık
Nice pāy-ı nigāhı vaz' ide rüy-i dil-ārāya
(G 191/3-4)

tut: -ar

Bu bāzār-ı fūrīb-ābāda bir mevsimde geldük kim
Tutar ancak resen-bāz istikāmetle terāzūyı
(G 210/7-8)

tut: -dı

Kāle-i hüsnuñ idüp zīb-i dūkān u bāzār
Rub'a dek **tutdı** ruħun zūlf-i girihgirde-i yār
(Msd 4/3-4)

Seyrānı gör ki **tutdı** Belīğ ebrūvān-ı yār
Birden nişāna iki kemān-ı keşīdesin
(G 162/15-16)

Şeher bīm-i ğubār-ı leşker-i encüm-şümārından
Sitāre **tutdı** pīş-i çeşmine ebr-i güher-bārı
(K 4/9-10)

tut: -ma, -dı

Belīğ āb-ı hayāt-ı āteş-i efsürde dāmendir
Cihānda **tutmadı** bī-hūde Mecnūn zeyl-i şahrāyı
(Mf 8/1-2)

tut: -ma

Tutma noķşanını bāzār-ı fenāda halkūñ
Saña kim didi ki bu şikleti çek mizān ol
(G 143/11-12)

ṭut:-alum

Şu 'arānuñ **ṭutalım** qadr-i cihānda yoğ imiş
Nice inkār olınur kıymet-i āsar-ı demi

(K 7/51-52)

ṭuta:-ar, -di, -m

Ol şüh-ı cefā-pişeyi meclisde **ṭutardım**
Ammā ki o dem n' eyleyeyim ṭıtdı merākım

(Mf 20/1-2)

ṭut:-ub

Bu cism **ṭutub** yār ile şekli-i vaḥdet
Vā-beste aña 'uzvda feyz-i kudret

(R 5/1-2)

6. Yakalamak.**ṭut:-ar**

Tābiş-i tūğini der-pençe dem-i heycāda
Görse teb-lerze **ṭutar** şerze-i şir-i ücemi

(K 7/29-30)

Ten-i kähum hevāya mā' il oldukça **ṭutar** anı
Mişāl-i keh-rübā zencir-i mevcüne-i zerdüm

(G 153/9-10)

ṭut:-di

ṭıtdı zeyl-i suḥanı nükte-i mā-kılla vü del
Kaṭ' idem gayrı du'ā ile lisān-ı kalemı

(K 7/75-76)

ṭut:-up

Meded dāmānuñı ber-çide kıl rāh-ı hayālümde
ṭutup çak itmesün ser-pençe-i nāḥunla
müjgānum

(K 8/33-34)

7. Uymak.**ṭut:-ar**

ṭutar sözümdedi her ḥarf-i kāse-dār-ı bülend
Mey-i şafā ile pür ehl-i ṭab'a cām-ı murād

(K 11/111-112)

8. Muhafaza etmek.

Pāk **ṭut** jeng-i 'alāyıkdan derün-ı sīneñi
Cilvegāh-ı yār ola āyine-i sīmā-yı rüh

(G 27/5-6)

9. Saklamak.

Mānend-i siper sineñi **ṭut** tır-i kazāya
Meydāna giren 'aşk ile merdāne gerekdür

(G 59/3-4)

10. Kabul etmek.**ṭut:-ar**

Nazmuñı dürr ile yeksān **ṭutar** elbette Belig
Kef-i mizān-ı hayāle alıcaḥ qadr-şinās

(G 106/13-14)

Felek bālā **ṭutar** ehl-i hünerden püç-mağzānı
Müzahref bir iki müsveddesi var minder altında

(G 190/11-12)

ṭut:-a

Ḳıṭb-ı 'aşr olsa revā dā'ire-i 'ālemdede
Kim ki eṭrāfını yeksān **ṭuta** mānend-i vasaṭ

(G 119/5-6)

ṭut:-sun

Esrār-ı 'aşka vākıf olınmak murād ise
Nazm-ı Beligi **ṭutsun** 'aziz i' tibār ile

(G 184/11-12)

ṭut:-sa, -m

gibi **ṭutsam** vaṭan
Zülf-i kec ser-rişte-i küllāb şeklin gösterür

(G 231/11-12)

11. ... durumda kalmasını sağlamak.**ṭut:-ar**

Rüz u şeb reşk-i kef-i ebr-i güher-pāşından
Baḥr-i sim-āb gibi lerze **ṭutar** 'Ummānı

(G 219/13-14)

tüti: Papağan.

Ṭüti iken ebkem ne ṭırırısın öyle
Bı-vakt niçün nāza çekersin böyle

(R 9/1-2)

Eyleyüp küngüre-i 'arşda rühı tayerān
Ola āyine-i didāra o **ṭüti** nāzir

(T 9/19-20)

tüti:-y, -e

Olmaz cihānda muṭrib u **ṭütiye** gayrı dek
Söyletmek için āyine-i cām-ı Cem gerek

(Tb 2/115-116)

tüti:-y, -i

Bu dil eger olmasa bir āyine-i şāf
Ṭütiyi nice eyler idim güyende

(R 10/3-4)

tüti-i cennet-serā: Cennet şarkısı söyleyen papağan.

Bir kafesdür rüh-ı vālā-menzile bu cism-i pāk
Meyl-i uçmağ eyledi ol **ṭüti-i cennet-serā**

(T 5/5-6)

tüti-i güyā: Konuşan papağan.**tüti-i güyā:-y, -a**

Meşrebçe nağam dīnlemek isterseñ eger
Vir bülbüle yem **ṭüti-i güyāya** şeker

(R 14/3-4)

tüti-i ḥāme: Papağan kalem.

Ṭüti-i ḥāme ğazel-hvānlığa āğāz idicek
Şivede çeh çeh-i bülbül gibi rengin nağamı
(K 7/65-66)

tüti-i sebāk-dih-i rühāniyān-ı ilm: İlim ruhundan meydana gelmiş meleklerle ders veren papağan.

Ey bülbül-i ḥuceste-i bağ-ı cinān-ı 'ilm
V'ey **ṭüti-i sebāk-dih-i rühāniyān-ı ilm**

(K 10/67-68)

tüfi-i tab'ı belîğ: Belîğ huylu papağan.

tüfi-i tab'ı belîğ:-e

Tüfi-i tab'ı Belîğe olamazsın pey-rev

Turma bu bâğda ey bülbül-i şeydâ öte git

(G 17/17-18)

tüfi-i tab'-ı şeker-hvâr: Şeker yiyen papağan.

tüfi-i tab'-ı şeker-hvâr:-ı

Görüp âyine-i tâkat-güdâz-ı tal'at-i pâkûn

Yine söyletirdi şîrîn **tüfi-i tab'-ı şeker-hvârı**

(K 4/63-64)

tüfi-makâl: Papağan sözlü.

Meyl-i uçmağ itdi ol **tüfi-makâl**

Bezm-i hâşşü'l-hâşa yâ Rab kıl nedîm

(T 8/11-12)

tütivâ: Sürme taşının göze sürülen tozu, tutva.

Cânâna hâk-pâyını itme hebâ şabâ

Çeşm-i 'alîle lâzım olur **tütivâ** için

(G 3/5-6)

tütivâ eyle: Sürme etmek.

tütivâ eyle:-di

ksîr-i hâk-i râhuñı kehğâl-i rüzgâr

'Ayn-ı 'alîle **eyledi** minnetle **tütivâ**

(K 2/149-150)

tütivâ eyle:-y, -e

Şadme-i kahrı göz açdırmaya bed-bîn olana

Tütivâ eyleye bârutını çeşm-i a'dâ

(T 13/37-38)

tütivâ id: Sürme etmek.

tütivâ id:-er

Hâk-i Sitânbuh gözümde **tütivâ ider**

Yâ Rab bu kevkeb-i âfetüñ çeşmi kan tola

(G 181/3-4)

tütivâ ol: Sürme olmak.

tütivâ ol:-di

Çeşm-i pür-hün ile bu cây-ı meşakkatde Belîğ

Tütivâ oldu baña hâk-i reh-i İslâmbül

(G 143/17-18)

tütün: Duman.

tütün:-i

Luţfuñuñ aşıkıdır âh ider atlasa tûfeng

Tütünü göklere peyveste olur bî-pervâ

(T 13/25-26)

tütyâ: Kadınların gözlerine çektikleri sürme.

tütyâ:-dır

Dîde olursa firâkıyla remed-büde 'azim

Tütyâdır göze hâk-i kâdem-i İbrâhim

(Mf 42/1-2)

tüvânger: Güçlü, iktidar sahibi olan.

Hâtar görmez **tüvânger** nakdini işârdan soñra

Ki taş atmaz nihâle kimse berg ü bârdan soñra

(G 172/1-2)

tuy: 1. Hissetmek.

tuy:-dı

Tuydı nâtır koçuyı 'ud ile 'anber aradı

Zülf-i dil-dârı o dem şâne arayup şaradı

(Msd 3/45-46)

2. Öğrenmek.

tüy:-mca

Pistân-ı yârı ellese ağıyâr-ı kec-nihâd

'Aşık **tüyınca** anı miyânda kopar fesâd

(G 33/1-2)

tuy:-du, -k

Nihâni 'aksüne âyinede yüz virdügin **tuyduk**

Hayâlün hep benümle söyleşür bir hasb-i hâl

olsa

(G 202/7-8)

tuyıl: İşitilmek.

tuyıl:-mca

Redd idem gerdânüne büse-i düzdideyi gel

Tuyılınca virtür ağız eyledüğüñ hırsızlar

(G 57/7-8)

tuyıl:-ur

Biñ nihân olsa da müşküñ çıkar elbet koçusu

Râz-ı 'aşkı ne kadar şaklasa âdem **tuyulur**

(G 76/9-10)

tuyul:-maz

Hınâ-yı dest-i mahbûbân gibi gafletle âhîr-kâr

Çıkar elden **tuyulmaz** bezm-i 'aşkuñ câm-ı

serşârı

(K 4/53-54)

tüylerim ürper: Kötü bir olay, soğuk, gıcıklanma vb. sebeplerle korku veya tiksinti duymak.

tüylerim ürper:-ür

Tüylerim ürperür ol hâleti görsem her bâr

Böyle cünbişle olur korçarum âhîr der-kâr

(Msd 2/15-16)

tuzlan: Tuzla kaplanmak.

tuzlan:-dı

Cihâni başdı şitâ zîr-i yağda kaldı zemîn

Gören şanur anı başdurmadur ki **tuzlandı**

(G 215/5-6)

-U-**u: Ve.**

Yokdur neşât **u** 'ayş bu gerdün-ı dūnda
Olmaz şarâb-ı nâb hūm-ı ser-nigūnda
(Tb 1/21-22)

Olmaz cihānda muṭrib **u** tūṭiye ğayrı dek
Söyletmek için âyine-i cām-ı Cem gerek
(Tb 2/115-116)

'İbādu'llāha luṭf u şefkatūñ fehm eyleyüp 'ālem
Ahālī-i zemīn **u** āsmān olsun du'ā-gūsi
(K 3/85-86)

23. Ser-ā-pā 'āleme ihsān **u** cūduñ görse bī-
minnet

24. Olurdu iktisāb-ı nām için Ḥatem mühürdarı
(K 4/23-24)

Şirtuña atlas ü dībā yerine bir post al
Püş ü pā ur yine Mısr **u** Yemeni gez abdāl
(Msd 5/34-35)

İki kâşıyla ḥaṭ **u** leb o çār-ebriñ
Egerçi kıṭ'adur ebrūsı beyt-i a'lādur
(K 5/5-6)

Dü la'li sürḥ ile tenvīne beñzer ammā kim
Tekellüm ile dehen nūn **u** şın olur şadır
(K 5/7-8)

Ḥamza Pāşā-yı Silahdār-ı şehen-şāh-ı cihān
Ezelī mevhibe luṭf **u** kerem ol destūra
(Kt 7/1-2)

Akçamuñ ismi zebānumda mükerrer ammā
Kīmyā gibi degül belli vücūd **u** 'ademi
(K 7/17-18)

Muḥīt-i cūd **u** fazlı sāha-i eflāke hem-serdür
Pür oldı mevce-i āvāzesinden gūş-ı iz'ānum
(K 8/45-46)

Ten-i pür-za'fuma bir lafz ile eylerler istidlāl
Hemān nām u nişānum maḥv olup döndüm
(K 9/28-29)

Ḥazān **u** nev-bahārum gülşen-i 'ālemde
tev'emdür
Murādum ğoncası ḥaclet-figendür verd-i ra'nāya
(K 9/67-68)

Düşdüm diyār-ı ğurbete ḥayrān **u** bī-nevā
Destüm girifte eylemedi mizbān-ı 'ilm
(K 10/117-118)

Ḥired-şükūh **u** Aristo-nazir ü Cem-'azamet
Dilir-i 'arbede-cū Ḳahramān-ı Kisrā-dād
(K 11/35-36)

Muḳadderden beter iş sa'd **u** naḥsa i'tibār olmaz
Nişān olmış Belīgā tır-i āha bi-güneh kevkeb
(G 11/13-14)

Āyīn-i ehl-i ṭab'a ri'āyetle eyleyüm
Tazmīn-i nazm-zād **u** ṭab'-ı vahīd-i zār
(K 12/159-160)

Derūnında sebātı mün'adim her naqş **u** timsālūñ
Vefāda hem-ḥayāl-i çarḥ-ı mīnāfamdır mir'āt
(G 13/17-18)

Köpriden geç bir tarīk ile bu 'adn-'ābāda gel
Cennete girmez şırātı geçmeyen bī-ḥavf **u** bāk
(T 19/9-10)

Olup āvīze Süreyyā zencir
Zer-tılā' satl **u** legen mihr ile māh
(T 23/17-18)

Didi bir beyt ile tarīḥ Belīg
Bu nişimengehe hvāh **u** nā-hvāh
(T 23/29-30)

Yapıldı pāyūñe bir nerdübān-ı kaşr-ı suḥan
Ki saṭr saṭr nigāh eyleye nüzül **u** 'uruc
(G 24/3-4)

Ġam **u** sürürına dünyānuñ i'tibār itmez
Belīg-i nādīre-ġüftāra şadd pesendim var
(Kt 30/1-2)

Ol serv-i nāzı eşk-i revān cüst-cū idüp
Mānend-i āb-ı cū ṭolaşur nice küy **u** kend
(G 34/5-6)

Olur esāfile mā'il kibār-ı dīv-nihād
Ki ḥār **u** ḥaşla ider āteş-i zebāna sürüd
(G 35/7-8)

Belīg ğönlümüzi āhen olsa da eridir
Şadā-yı nāy-ı ciger-süz **u** naġme-i Dāvud
(G 35/17-18)

Şıdḳ **u** ḥulūş var ise ehl-i hünerdedür
Rāh-ı suḥanda başını itdi fidā ḳalem
(G 39/5-6)

Dil nālesāzdur ser-i zūlf-i nigārda
Erbāb-ı 'aşḳuñ āh **u** enīni şeheredür
(G 39/13-14)

Şerār-ı noḳta dūd-ālūd **u** rengīn-i nazm āteş
Bu ş'i ri levḥ-i āhen üzre yaz dīvānce kağıtdur
(G 43/11-12)

Süz **u** güdāz-ı 'aşḳ ile dā'im Belīg-i zār
Destinde ḥāme taze vü rengin ḡazel yapar
(G 45/11-12)

Sebük-pervâzi-i fânîye maşrûf ile im'ânî
Ki her câh-ı meşakkât gird-bâd-ı küh **u**
hâmündür

(G 10/9-10)

Luţf **u** keremûñ oldu bu du'âya güvâh
Sen ibn-i vezîr olduğun işbât itdûñ

(Kt 49/3-4)

Benüm ol bende-i mâtem-zede kim şâm **u** şehër
Hâk-rüb-ı haremûñ çâk-i girîbânumdur

(G 50/5-6)

Kim görse luţfin 'aşîka dir kim revîş budur
Ehl-i vefâya şive-i dâd **u** dihiş budur

(G 54/1-2)

Kime bir serv-kâmet sâye-endâz olsa 'âlemde
Gam **u** ekdârdan âzâdedür başında devlet var

(G 68/11-12)

Dâdiş-i fitrîdür ehl-i şervete dâd **u** sited
'Aql u rüşdi âdeme Hâk mâlden evvel virir

(G 69/9-10)

Rüyuñ şabâh-ı 'ıyd saçuñ leyletû'l-kadr
Gayrı cihânda 'aşîka 'ıyd **u** kadr nedir

(G 79/7-8)

Pâk-bâz 'aşîk **u** ma'sûkda hiç şerm olmaz
Şem'-i bezmi 'âlenen sîneye pervâne çeker

(G 81/5-6)

Eyvây kim bu za'f-ı bedenle habâbveş
Baħr-i fenâda âb **u** hevâyâ tayanmışuz

(G 104/13-14)

Cân **u** dil birbirine sebkat idüp ol büte dir
Kâkül-i ham-be-hamuñ târına evvel beni aş

(G 115/11-12)

Hayf **u** şad-hayf geçüp 'ömr-i girân-mâye 'abes
Dilde ta'dâd-ı sinin ile elem kaldı fakat

(G 119/9-10)

Şimdicek dillerde bir efsânedir mihr-i vefâ
'Aşîk **u** ma'sûkı söyletdük şadâkat bulmadık

(G 133/7-8)

Zülfüñ ki indi tâ kemer-i zer-nişâne dek
Tûl **u** dirâz-ı fitnedir âħir zamâne dek

(G 137/1-2)

Âdemi bende iden luţf **u** keremdür yoħsa
Pâdişâh eyleyemez merdüm-i âzâdeyi kul

(G 143/3-4)

Mânend-i şem'-i bezm-i dil-ârâda yandı dil
Süz **u** güdâz-ı âteş-i 'aşka tayıdı dil

(G 147/1-2)

Elüne şâne alup başdan arak-çini çıkar
Diyeler Rûm **u** 'Acem âh o kâkül perçem

(G 154/9-10)

Ey vâý geçdi 'ömr-i 'azîz âh **u** vâh ile
Cürmi nedür ki ehl-i dilüñ ħurrem olmasun

(G 157/13-14)

'Ayş **u** neşât dirler imiş rûzgârda
Bilmem Belîg ol daħî bir 'âlem olmasun

(G 157/15-16)

Bülbül şeherde germ olıcağ âh **u** nâleden
Tebĥâle-dâr olur dehen-i gonca jâleden

(G 158/1-2)

Suħan bîgâneden sırrı nihân itmekdedür yoħsa
Saña kim dir kim elbette şarâb **u** tâzeden geçsün

(G 161/3-4)

Âfet-i rişe-i tûl-i emel 'aşk âteşidür
Hâs **u** ĥâşâki yakup maħv ider elbette 'alev

(G 169/7-8)

Oldı revâna cânib-i her şehër **u** kûya şu
Ol serv-i nâzı çıkdı meger cüst ü cûya şu

(G 170/1-2)

Ümmîd-i akçe eyleyerek âh **u** zâr ile
Çeşmüm ağardı akçe gibi intizâr ile

(G 184/1-2)

Ten-i pür-za'fuma bir harf ile eylerler istidlâl
Hemân nâm **u** nişânım maħv olup döndüm
mu'ammâya

(G 191/13-14)

Levh **u** kalemle eyledüm işbât-ı müdde'â
Olmaz hünerde tezkiye lâzım güvâhuma

(G 192/27-28)

Usanduk dil-berân-ı tünd-ĥunuñ vaz' **u**
tavrından

Bize âdâb-ı 'aşkı fehm ider bir nâzenin olsa

(G 196/3-4)

Ne kaşr **u** ne ka'rında anuñ dürr ü güher var
İt'âb-ı vücüd eyleme baħr-ı gama talma

(G 205/5-6)

O şâh-ı ĥüsne diĥkatle niĥâh olınsa mümkündür
Eger maţlûb ise bir yirde görmek cân **u** cânânı

(G 218/11-12)

Luţfına mazhar olup bây **u** gedâ bendesidür
'Abd-i Memlûk ider elbette kerem insânı

(G 219/9-10)

Aldı etrâfumu zülf ü ĥat **u** ĥâl u ebrû
Ceş-i ĥüsni o şuĥuñ üstüme ta'yîn oldu

(G 224/5-6)

Aldı etrâfumu zülf ü haṭ **u** hâl u ebrü
Ceyş-i hüsnî o şuhûñ üstüme ta'yîn oldı
(G 224/5-6)

Şadme-i emvâc-ı meyl-i eşk ile şâm **u** seher
Gerdiş-i çârḥ-ı felek dūlab şeklin gösterür
(G 231/7-8)

Ze abna-ye 'aşr-e nâsoḥan puç neşneved
Müy-e sefid **u** penbe-e gūşet bir rā
(G 240/7-8)

Bā loṭf **u** qahrı ehl-e soḥan şekve mikoned
Netevân ze nuk-e ḥāme boriden ḥarir rā
(G 240/9-10)

Kes feyz-e ḥod derîğ nedāred ze moğbelan
Ger reng **u** şebnem rüşen-e zamîr rā
(G 240/11-12)

Eger an ser **u** reğbet ber kenâr-e cüybâr est
Behem âyed do leb ez şevk būs-e maksadaş cū
rā

'ubeyd efendi: İlim sahibi olması ile nam salmış bir kişidir.

Ya'nî 'Ubeyd Efendi ki envâr-ı zâtıdır
Nür-ı çerâğ-ı merdüm-i rühāniyân-ı 'ilm
(K 10/7-8)

uc: Bir nesnenin incelerek biten son kısmı.
uc:-ı, -n
Kec-küleḥ kākül **ucım** gösterüp ol sünbül-i ter
Tabla perçemen den eḥibbāsına şaçdı 'anber
(Msd 2/5-6)

uc:-ı, -n, -da
Nāḥun **ucımda** reng-i ḥināveş bu meclisün
Elden çıkar toylmaz imiş cām-ı bādesi
(G 226/13-14)

uç:-ları, -n, -dan
Uçlarından dökülüp her taraḫa 'anber-i ḥām
Nefḫa-i büy-ı şafā-āver ile ṭoldı meşām
(Msd 3/47-48)

uç:-ları, -n, -a
O kākül **uçlarına** dāmen-i şeb diñse lāyıkdır
Ki nür-ı cebhe-i berrākı yārūñ şubḫ-ı şādıkdır
(Msd 6/1-2)

uç: 1. Uçmak, havalanmak.

uç:-muş
Gelüp ṭāvūs-ı zülfî 'arızında ḫaṭṭın ürkütmiş
Bu bāğūñ mürğî **uçmuş** āşiyānda ḫâr u ḫas
kalmış
(G 113/3-4)

2. Uzaklaşmak.

uç:-dı
Yāruñ alınca sürme-i ḫāk-i rehin şabā
Ardınca **uçdı** dīdelerüm İşfahāna dek
(G 137/7-8)

uc vir: Ortaya çıkmak.
uc vir:-dı
Nāḥun degül bu pā vü yedümde 'ayān olan
Uc virdi böyle nevk-i ser-i rişte-i kaḫā
(K 2/59-60)

uc vir:-me, -di
Ṭolaşdı zülf-i girih-gîr-i dil-bere reg-i dil
Kim oldı ḫaylı zamāndur o rişte **virmedi uc**
(G 24/7-8)

ucızlan: Değerinin düşmesi.

ucızlan:-dı
Kesāda vardı gelüp ḫaṭṭ izārı tozlandı
Girān-bahā-yı meta'-ı vişāl **ucızlandı**
(G 215/1-2)

uçmağ: Havalanmak.

uçmağ:-a
Uçmağa sezā tā'ir-i rūḫa iki perdür
İsm-i Ḥaḫ ile nām-ı pür-iclāl-i Muḫammed
(K 1/27-28)

Ḫafes-i teng-i bedende şıkı lup āḫir-i kār
Oldı **uçmağa** anuñ bülbül-i rūḫı tā'ir
(T 9/9-10)

ucuz kurtul: Zor veya tehlikeli durumdan az
zararla sıyrılmak.
ucuz kurtul:-du, -m
Geldi ol dem ki diye sālîk-i iḫlîm-i 'adem
Naḫd-i 'ömr ile bu dünyāda **ucuz kurtuldum**
(G 149/9-10)

'ud: Hint'ten gelen vakılınca güzel koku veren bir tür kıymetli ağac.

Ṭuydı nāṭır koḫuyı 'ud ile 'anber aradı
Zülf-i dil-dārı o dem şāne arayup ṭaradı
(Msd 3/45-46)

uf: Üf ünlemi.

İdince māşṭa dendān-ı şāneden taḫlîs
Bu rütbe zülf-i siyeh piç ü tāba düşmesün **uf**
(G 238/5-6)

uğra: 1. Rastlamak.

uğra:-r
Ḥamd eylemezseñ ey dil-i şeydā selāmete
Uğrar nihāl-i devḫa-yı 'ömrüñ bir āfete
(G 188/1-2)

2. Maruz kalmak.

uğra:-maz
Uğramaz keş-me-keş-i düzaḫa ehl-i rüze
Şā'imi girmege kim da'vet ider ḫammāma
(G 194/5-6)

3. Bir yerin yanından, yakınından, içinden geçmek.**uğra:**-y, -up

Kırup mir 'at-i ṭab 'um ṣaḥn-ı nişterzāra dōndürme

Bu semte **uğrayup** 'aksūñ ider ṣāyed kadem rence

(G 200/9-10)

uğrat: Başına kötü bir şey gelmesine, hoş olmayan bir şeyle karşılaşmasına sebep olmak.**uğrat:**-ma**Uğratma** bezme münkir-i 'aşkı kesel gelür Virme ṣarābı kibrine anuñ ḥalel gelür

(Tb 2/29-30)

uqbā: Ahiret.**uqbā:**-da

Dünyāda vü 'uqbāda benim zikrim Ḥaḳ Oldır iki 'ālemde murādım ancaḳ

(R 7/1-2)

uqbā:-y, -a

Beligā çār-tekbir ile ḥātif didi tāriḥin Gidüp 'uqbāya derviş Mustafā el çekdi dünyādan 1170

(T 15/13-14)

Harf-i menkūt ile didi tāriḥ

"Oldı 'uqbāya Aḥmed Ağa revān " 1172 (T 18/9-10)

uqbā:-da, -dur

Rāḥat yine 'uqbādadur insāna ki sālīk Her yirde bulur nermī-i pister yorılınca

(G 180/9-10)

uqde-i derd-i dil-i āşüfte: Perişan gönlün sıkıntı düğümü.**uqde-i derd-i dil-i āşüfte:**-y, -e

Viridi zaḥm-ı nāḥun-ı kayd-ı müdāvādan necāt 'Uqde-i derd-i dil-i āşüfteye taḥlil-i eşk

(G 136/5-6)

uqde-i müşkil: Zor düğüm.**uqde-i müşkil:**-i, -n, -i

Hall ü akd itmede mālīk yed-i beyzāya budır 'Uqde-i müşkilini hep felek arz itsün aña

(T 13/11-12)

uqde-i peykān-ı dil-düz: Gönül delen ok temreninin düğümü.**uqde-i peykān-ı dil-düz:**-uñ

Çekilmez laḥt-ı dilden 'uqde-i peykān-ı dil-düzüñ

Ki tār-ı pergere ḥall olmayınca pīneden çıkmaz

(G 96/7-8)

uqde-i tār-ı sirişk: Gözyaşı karanlığının düğümü.**uqde-i tār-ı sirişk:**-i

Ka 'be-i kūyında ol şūḥ-ı cefā-cünun Belig

'Uqde-i tār-ı sirişki. sūbha-i ṣad-dāne yap

(G 9/9-10)

uqkāb-ı zulm: Eziyet kartalı.

'Uqkāb-ı zulm bālını açdı o rütbe kim

Dünyāyı ṭutdı sāye-i menḥūsi ṭül u 'arz

(G 116/3-4)

ukül: Akıllar.

Ḥalkuñ ihāta eyleyemez kısmetin 'ukül

Şekl-i rakamda kısmet olur ḥāric-i cüdül

(G 144/1-2)

ulaḳ: Haberci, postacı.**ulaḳ:**-da

Geh edhem-i ṣeb gāḥ biner eşheb-i rūza

Yok bu tek ü pū çarḥ gibi hiçbir ulaḳda

(G 179/7-8)

ulemā-zāde: Alimlerin oğulları.

'ulemā-zāde:-ler, -iñ

Bekleyüp medreselerde 'ulemā-zādelertüñ

Aşıka silsile-i zülfi olur kayd-ı ru'ūs

(G 107/5-6)

ulufe: Eskiden askere ve benzerlerine belirli vakitlerde verilen maaş.**ulufe:**-si

Bir ṣāha ḥıdmet eyle ki terkitse ḥıdmetin

Andan kulın kesilmeye hergiz 'ulufesi

(Kt 14/1-2)

ulüm: İlimler, bilimler.

Çin-i müşgī dimiş zülfüni ḥaml itme Ḥıṭāya

Pir olsa getürmez bu 'ulüm ile 'ateh dil

(G 145/9-10)

Deryāya gitse zarfi kadar herkes āb alur

Mikdār-ı ḥavşala virilür ṭalibe 'ulüm

(G 148/9-10)

ulüm-ı zahir ü bāṭın: Görünen ve görünmeyen ilimler.

'ulüm-ı zahir ü bāṭın:-da

Naziri bir daḥī bu 'ālem-i fanīye gelmez kim

'Ulüm-ı zahir ü bāṭında böyle nāmdār olsun

(T 2/3-4)

um: Bir şeyin olmasını istemek, beklemek. um:-ar, -um

Eyledüñ ṣemşir-i ḳaḥruñla beni āzurde-ḥāl

Umarum senden cüdā ola

(Ş 2/5-6)

um:-ar

Ne sūd umar anuñ ādem içinde görmez mi

Ḥabābveş küre-i āsumānı kaleb-i pūç

(G 24/9-10)

um:-ma

Şiše-i pūç-ı felekden mey-i 'ayş umma Belig

Bagal-ı rind-i ḡam-endüza o minā şıgmaz

(G 84/13-14)

'ummān: Çok büyük engin deniz, okyanus.

İstemez āvāze-i muṭrib hūrūş-ı ehl-i dil
Bir nesīm-i nerm ile itmekdedür 'Ummān rakş
(G 114/15-16)

'ummān:-ı

Pāye-i irtifa'-ı sükkānı
Ayağ altına aldı 'Ummānı
(T 4/21-22)

Rüz u şeb reşk-i kefi ebr-i güher-pāşından
Baħr-i sīm-āb gibi lerze tutar 'Ummānı
(G 219/13-14)

'ummān-ı ma'şiyet: Günah denizi.

'ummān-ı ma'şiyet:-de
'Ummān-ı ma'şiyette idüp gavtakārlık
Oldı ħabāb-ı mā gibi dil mā'il-i ħevā
(K 2/161-162)

'ummān-ı ʔa'bi: Yarattılış denizi.

'ummān-ı ʔa'bi:-ı, -n, -dan
Zuhur itdükçe ma'nā gevheri 'Ummān-ı
ʔa'bından
Ĥacāletten erir şebnem gibi deryānuñ incüsi
(K 3/51-52)

umür: İşler.

umürunda:-u, -n, -da
Nā-gehān oldı tüfeng atmağa ʔab'ı meyyāl
Her umürunda işābet ider ol şir-i vefā
(T 13/23-24)

umür:-ı, -n, -dan

'Adū-yı devleti maħhūr olup umürından
Aña 'ināyet-i elṫāf-ı Ĥaħ ola yāver
(Kt 47/3-4)

umür-ı ehem: En mühim hususu.

umür-ı ehem:-ı
Temşiyet bulmağ için re'yine tefvīz itsün
Rüzgāruñ ne kadar varsa umür-ı ehemı
(K 7/41-42)

unıt: Unutmak, aklından gitmek.

unıt:-ma
Unıtma va'di zırā va'de incāz itmeyen şahşuñ
Yanında ʔadri yoħdır nīm-cü ehl-i kerāmātın
(Kt 3/7-8)

unıt-dı

Ma'rifet-perver olan bezmine ħayret-keş olup
Baykara meclisini çarħ unıtdı ħakkā
(T 13/9-10)

'unnāb: Hünnap renkli lāl taşı.

Bāde nuħ ister ki engüşt-i mühennā-yı nigār
Mest-i cām-ı la'line 'unnāb şeklin gösterür
(G 231/9-10)

unutdur: Unutturmak.

unutdur:-dı
Nağş idüp levħ-i dil-i pāküme dağ-ı elemi
Baña eş'arı unutturdı sipihruñ sitemi
(K 7/1-2)

ur: 1. Başına verlestirmek.

ur:-dı
Ĥālelveş urdı o meh-pāreye rengin pişgür
Ser-tırāşa uzadup boynın o da oldı esir
(Msd 2/39-40)

2. Vurmak.

ur:-maz
Mülk-i 'ademde cānına urmaz mı şimdi key
Ĥürmetle ʔtusa cām-ı şarābı al üzre gey
(Tb 2/123-124)

ur:-şa, -k

'Aceb mi kiştār-ı sinede maħşüle el urşak
Bu ħürmen vaħtidür ölçer biçer herkes ħübubatın
(K 3/3-4)

3. Takmak.

Şirtuña atlas ü dībā yerine bir post al
Püşt ü pā ur yine Mışr u Yemeni gez abdāl
(Msd 5/33-34)

ur:-dı

Erbāb-ı dānişe suħan-āmüz iken Belig
Mühr-i süküť urdı dehāna ʔapandı dil
(G 147/15-16)

4. Yaralamak.

ur:-dı
Zann-ı gālibde nişān ħarbi iken dūr-ā-dür
Urdı ʔurşunla o dem itdi yaħinen efnā
(T 13/29-30)

ur:-amaz

Bu'd-ı menzilde bu vech üzre nişānı hergiz
Uramaz kimse kerāmet gibi bu bir ma'nā
(T 3/31-32)

5. Denk getirmek.

ur:-dı
Şüpheşiz bülbül-i ʔudsi oħudı tāriħuñ
Hedefe urdı murād üzre Mehemmed Pāşā 1170
(T 13/43-44)

6. Basmak.

ur:-ıl, -mış
Seħerde yoħkladum engüşt ile ol nāfe-i müşgün
Urılmış külçe-i sīm üstine tamgā midur bilmem
(G 155/3-4)

'urfı: İrānlı şair. Asıl adı Cemaleddin Urfi. ö. 1591.

Bu Şā'ibāne ħayālāta reşk ider 'Urfi
Ki rüh-ı nāṫıka-i Şevket-i Buħāridür
(K 5/73-74)

Nizâmı buldururdu Şevketâne nazmuma 'Urff
Eger kim re'y-i Şâ'ib Tâlib olsa luţf-ı ma'nâya
(K 9/93-94)

urıl: Vurulmak.

Çekinür dil geze hübân ile Oğ Meydânın
Korkarım kim yine bir kaşı kemâna **urılır**
(G 76/11-12)

'urüc: Yükselme.

Yapıldı pâyüñe bir nerdübân-ı kaşr-ı suhan
Ki satır satır nigâh eyleye nüzül u '**urüc**
(G 24/3-4)

'urüc iderse: Yükseltmek.

'**urüc id:** -er, -se
Bâmna kim '**urüc iderse** siler
Kelef-i rüy-ı mâh-ı tâbânı
(T 4/23-24)

'uryân: Çıplak.

Câme-i hüsn aña boyınca biçilmiş kaftân
Nîm-ten şıkma gümüş sînesi dâ'im '**uryân**
(Msd 4/15-16)

İddi'âya düşme ey bülbül ki 'aşık yâr için
Kendini pervâneâsâ âteşe '**uryân** atar
(G 60/7-8)

Nice şâd olmasun bir âdemün setr eylesen
'aybın
Ki ilbâs-ı kabâ vü câmeden '**uryân** olur mahzûz
(G 120/7-8)

Gözüm hafv eylemişdür gamze-i cânânenen
gayet
Helâk eyler beni taşvîr elinde görsem '**uryân** tîğ
(G 126/11-12)

'uryân eyler Soymak.

'**uryân eyle:** -r
Vedâ'a geldi dâmen-büs için bendeñ Belîğ
ammâ
Ümid-i sîm ü zerle hecrün eyler sînesin '**uryân**
(Kt 31/3-4)

'uryân-ı tîğ it: Çıplak kılıç atmak.

'**uryân-ı tîğ it:** -dükçe
O şüh-ı fitne-ârâ gamzeden **itdükçe** '**uryân-ı** tîğ
Niyâm-ı hançere hafv ile şâyed ola pinhân tîğ
(G 126/1-2)

usan: Bıkmak.

uşan: -di
Bir 'aşıkım ki yâr-ı vefâ-dâra hasrettüm
Hübân-ı bî-vefâ-yı cihândan **uşandı** dil
(G 147/13-14)

usan: -du, -k
Usanduk dil-berân-ı tünd-hünuñ vaz' u
tavırından
Bize âdâb-ı 'aşkı fehm ider bir nâzenîn olsa
(G 196/3-4)

'usât-ı güm-reh: Yolunu şaşırması asiler.

'**usât-ı güm-reh:** -i
Ayakdan düşdiler üftâdegânuñ dest-i luţfuñla
'Usât-ı güm-rehi ey kâ'id-i râh-ı Hüdâ al yed
(G 32/9-10)

uslat: Uslanmasını sağlamak.

uşlat: -maz
Raķib ol âteşin ruhsârı görmüş huşk-magz olmuş
Niçün bilmem kitâbı çüb-ı gülle anı **uşlatmaz**
(G 103/3-4)

'uşşâk: Aşıklar.

'**uşşâk:** -a
Çâk itdi güş-ı Zühreyi âvâz-ı gülğülü
İşrâb ider bu beyt ile '**uşşâk** ol güli
(Th 1/27-28)

'**uşşâk:** -i, -n, -t
Peştemâl ucı gibi çiyinedi '**uşşâkım** yâr
Taşma kayışı gibi şarkar o miyâna agyâr
(Msd 2/13-14)

'**uşşâk:** -i
Olinca müşteriler vaşlunuñ biñ dürlü müştâkı
Sakız helvâcısı çiynetti esb-i nâza '**uşşâkı**
(Mf 5/1-2)

Nigâh itmez hemân '**uşşâkı** gamzeyle helâk
eyler
Gelür tür-i nigehten gâlibâ dil-dâra kısmân tîğ
(G 126/9-10)

'**Uşşâkı** kor mı hâline â'dâ şemâtatı
Âzâr-ı yâra olsa da farzâ taħammülü
(G 214/9-10)

Gündüz '**uşşâkı** güzeller şoyar elbette Belîğ
Düzd-i kalâ-yı vişâl ol gice hübân şoyılır
(G 76/13-14)

'**uşşâk:** -a
'**Uşşâka** nevâ-yı büselikden başla
Şehnâz-ı melâhatüm naķş-ı pâ sipende
(R 21/3-4)

Nice rahm eylesün '**uşşâka** gamzeñ
O bir cellâd-ı hünidir amânsuz
(G 92/5-6)

Derd-i hamyâzeyi çekdirmedin '**uşşâka** Belîğ
Mü-miyânı anuñ âğuşa muqaddem gelmez
(G 100/13-14)

Dil-berle girüp halka-i zikre dir isem Hû
Ma'lumdur '**uşşâka** zamîrümdeki merca'
(G 123/3-4)

Didi hâtif mey-i bi-giş gül-i bî-hâr olmaz
Haberin eyledüm '**uşşâka** Belîğâ iblâğ
(G 125/13-14)

- 'Uşşâka būs-ı la'ı-i terüñ yok mıdur senüñ
Ey nâhl-i 'işve hiç şemerüñ yok mıdur senüñ
(G 138/1-2)
- Sakıl gelmiyor 'uşşâka darb-ı düm düm tek
Uşül ile o perî meşş ide tenädüm tek
(G 141/1-2)
- İder bî-câ tebessüm çîn-i ebrünun 'aķibinde
Murâdı ol mehüñ 'uşşâka istiğnâ mıdur bilmem
(G 155/5-6)
- Çatarsa kaşların 'uşşâka ağıyaruñ nifâķından
Kopar bir fitne iki ebruvânuñ ittifâķından
(G 166/1-2)
- 'Uşşâka ne ğam vaz'-ı muħalif görinürse
Kalmaz nağam-ı sâz-ı felek bir düzen üzre
(G 185/5-6)
- Nigâh itmez bu şeb 'uşşâka ol meh kim mey-i
gülğün
Hınâ-bend eylemiş pây-ı nigâh-ı çeşm-i
mahmûra
(G 187/7-8)
- Kul oğlı bir levendüñ bendesi olmak vazîfemdür
Cemâl-i pâkini vaşş eyledüm 'uşşâka icmâlî
(G 209/7-8)
- Tîĝ-i ğamzeye dün 'uşşâka ne işler kesdi
Kanlar dökdi o cellâd-ı felek ser kesdi
(G 225/1-2)
- Mihrâb-ı ebruvânımı itmezse der-hayâl
'Uşşâka. vâcib öyle namâzuñ i'âdesi
(G 226/3-4)
- 'uşşâk-ı ğussa-perver: Keder yetiştiren aşıklar.
'uşşâk-ı ğussa-perver:-e
'Uşşâk-ı ğussa-pervere pey-rev-nümâ-yı dil
İtmez cemâlin 'arz o perî gösteriş budur
(G 54/7-8)
- 'uşşâk-ı haste-hâl: Aşıkların hasta hali.
'uşşâk-ı haste-hâl:-e
Dil-ber ki zîr-i fesde nihân itdi kâküli
'Uşşâk-ı haste-hâle görünmez belâsı var
(Th 1/29-30)
- Ümmîd-i der-kenâr ile müy-ı miyân-ı yâr
'Uşşâk-ı haste-hâle görünmez beliyedür
(G 65/3-4)
- 'uşşâk-ı haste-hâtır: Gönülleri yaralı aşıklar.
'uşşâk-ı haste-hâtır:-a
Eyvây naķd-i eşke revâyic yok ol tabîb
'Uşşâk-ı haste-hâtırıa bakmaz sevâbına
(G 198/13-14)
- 'uşşâk-ı sitem-dîde: Zulme uğramış, haksızlık görmüş aşıklar.
'Uşşâk-ı sitem-dîde niçe dâma düşürsün
Ol serv-i seħi sâye düşürmez çemen üzre
(G 195/9-10)
- 'uşşâk-ı siyeh-tâli' i ferdâ Yarımın kötü talihli aşıkları.
'uşşâk-ı siyeh-tâli' i ferdâ:-lar, -a
Ref' eyle hicâbı görelim mihr-i cemâlüñ
'Uşşâk-ı siyeh-tâli' i ferdâlara şalma
(G 205/7-8)
- 'uşşâk-ı zâr: Ağlayan aşıklar.
'uşşâk-ı zâr:-a
Gelmiş bu kârgâha o kâlâ-fürüş-ı nâz
'Uşşâk-ı zâra ğam gibi bir yâdigârı var
(G 73/7-8)
- 'Uşşâk-ı zâra sebz-hatt-ı nev-hediyelik
Yâruñ cemâlî Ka'be-yi seng-i baytarâmdur
(G 233/3-4)
- ustura: Tıraş etmeye varayan berber aleti.**
ustura:-dur
Külçe-i sim muşaffâ bilegi âyine ber
Ĝamzesi **usturadur** nâvek-i müjĝân nişter
(Msd 2/23-24)
- uşurlâb-ı çarħ: Gökyüzündeki yıldızların uzaklıklarını ölçmeye varayan âlet.**
Bir muķadder vaķtı var her emrüñ olmaz pîş ü
pes
Dâ'imâ düşmez każâ destinden **uşurlâb-ı çarħ**
(G 30/5-6)
- uşül: İzlenilen vol.**
Sakıl gelmiyor 'uşşâka darb-ı düm düm tek
Uşül ile o perî meşş ide tenädüm tek
(G 141/1-2)
- Târ-ı nâ-sâz-ı dil-i 'uşşâkı düzen muţrıbdır
Eli aĝzına uyanlar bilür elbette **uşül**
(G 143/5-6)
- utan: 1. Mahcup olmak.**
utan:-up
Görse bir şâhid-i mazmun ile beytüm Mânî
Naķş iderdi **utanup** Çinde beytü'l-şanemi
(K 7/63-64)
- utan:-ur
Merd olan hiç kerem itmekle tefâħür mi ider
Hem virür hem **utanur** itdüĝi iħşânından
(G 168/7-8)
- 2. Çekinmek.**
utan:-ma
Yârin **utanma** büse taleb eyle kendiden
Eyler ümîd-i luţf u kerem kul efendiden
(Kt 41/1-2)

'utārid': Feleğin katibi. (Utarid feleğin katibi savılıp güzel söz ve vazı ile sanatkarlığın sembolüdür.)

Küttāb-ı hayl-i çarha olurdu re'is eger
'İlm-i kalemde olsa **'Uṭāridle** imtiḥān
(Tb 1/51-52)

'Uṭārid ile ḥāme-i zerrin ile āṣār-ı renginin
Şāfadan eylesün taḥrīr levḥ-i mihr-i ğarrāya
(K 9/59-60)

Nazm-ı Belīgi şafha-i ḥurşide sebt için
Mırrıḥūñ aldı tıġın **'Uṭārid** kalem yonar
(G 235/9-10)

'utārid':-i
Gelsün miyāna eyler ise cūş korkıdan
Çarḥuñ **'Uṭārid**'i heves-i imtiḥān-ı 'ilm
(K 10/105-106)

'uṭārid:-le
Fezā-yı kıble-i Kāf ma'nāsı üzere 'Ankādur
'Uṭāridle tenezzül eylemez ṭab'um müdārāya
(K 9/91-92)

'uṭārid:-iñ
Nazm-ı Belīgi yazmaġa ḥurşid **'Uṭāridūñ**
Lāyık şunarsa destine levḥ-i müzehheb
(G 222/13-14)

uy: 1. Aynı şekilde hareket etmek, uygunluk.

uy:-up
Ey nā'ib-i Nevāhī efendūñ bu şekveden
Yağmaz cihānı saña **uyup** ey dil-i füsūñ
(Kt 50/1-2)

2. Ölçüleri birbirini tutmak.

uy:-inca
Eş'ār-ı dürüşti alamaz aġzına cānān
İnceldelim anı dehen-i yāra **uyınca**
(G 204/7-8)

uyan: Gözü açılmak.

uyan:-up
Uyanup eyledi ol fitne-i ḥvābide kıyām
Reh-i germ-ābeye hengām-ı seḥer kıldı ḥırām
(Msd 3/1-2)

uyan:-di
Der-ḳayd-ı ḥvāb-ı ğaflet iken künc-i sinede
Ġavġa-yı 'aşḳ-ı yār ile nā-geh **uyandı** dil
(G 147/7-8)

uyandır: Yakmak, fitili tutuşturmak.

Ey 'aks-i yār hicrūñ ile tıredür gözüm
Zulmetde ḳalmasun gel **uyandır** çerāġını
(G 220/3-4)

uyar: Yakmak, fitili tutuşturmak.

Beytū'l-Ḥarāma gel yine ḳandilini **uyar**
İtsün ṭavāf meclisi ḥübān fıriştēvār
(Tb 2/53-54)

uydır: Yakıştırmak.

uydır:-ır; -sa
Uydırırsa pişine vuşla-i yārı aġyār
Şoñra yanuñda dikiş ṭutmaz o ipsiz mekkār
(Msd 4/11-12)

'uyün: Pınarlar.

'uyün:-da
Zinhār baḳma kec bu sipihr-i deniye kim
Tarḥ eyler āşiyāne-i 'akreb **'uyünda**
(Tb 1/29-30)

uyuzlan: Huyulanmak.

uyuzlan:-dı
Bu şeb tabaşbuş-ı kelbiyye eyleyüp aġyār
Ḥarāreti var imiş dil-bere **uyuzlandı**
(G 215/7-8)

uzā: Sürmek.

uzā:-r
Du 'ā-yı ḥayr ile şabr eylemek gerek yoḥsa
Bu māteme nice feryād **uzār** olınsa çı sūd
(T 17/5-6)

uzad: 1. Bası, kolları veya bacakları bir vere yöneltmek.

uzad:-up
Ḥālelveş urdı o meh-pāreye rengin pişġir
Ser-tırāşa **uzadup** boynın o da oldı esir
(Msd 2/39-40)

2. Hakkını almak.

uzad:-up
'İsī-dem-i deyr-i kühenim vaḳt-i cüdāyī
Bütler **uzadup** destini dāmānum alurlar
(Mf 58/2-3)

uzat: Uzamasına sebep olmak, uzamasını sağlamak.

uzat:-dı
Uzatdı kāmēti rüyüñda zülf ü ḥatt ey şüh
Zuhūri fitnelerūñ düşdi hep zevḳānumuza
(G 208/9-10)

'uzlet eyle: Bir köşeye çekilip toplulandan, insanlardan uzak, yalnız başına yaşamak.

'uzlet eyle:-y, -üp
Muḥtār-ı bezm-i 'ālem iken **'uzlet eyleyüp**
Fürḳatle ġüşe-i 'ademi kıldı iḥtiyar
(Tb 1/95-95)

'uzv: Organ; bir topluluğu bir bütünü meydana getiren üyelerin her biri.

'uzv:-da
Bu cism ṭutub yār ile şekl-i vaḥdet
Vā-beste aña **'uzvda** feyz-i ḳudret
(R 5/1-2)

-Ü-**ü: Ve.**

Mey-i hamrâda olan neş'e-i pür-feyze bedel
Şi'r ü inşâda hafî rûh-ı revândur ma'nâ
(G 1/19-20)

Ne cādûdur ki itmiş böyle bir âzâdeyi bende
'İzâr-ı tâbnâkı mihr ü mâhî eyler efgende
(Msd 1/37-38)

Tahmîl-i bâr-ı miñnet ider zecr ü kahr ile
Aşâr-ı za'f görse felek bir zebûnda
(Tb 1/23-24)

İdbârı görindi milel-i zulmet ü küfrün
Pertev viricek gün gibi İkbâl-i Muhammed
(K 1/7-8)

Bâzâr-ı cihân içre n'ola bulsa revâyic
Hâliş zeheb ü fizza gibi kâl-i Muhammed
(K 1/17-18)

Bî-berg ü bâr mezra'-ı dehrem ki dâne
Eyler hürüş-ı cünbiş-i dil kâr-ı âsiyâ
(G 2/5-6)

Mihr ü meh satl ü legen şebnem ü gül aña
miyâh
Şekl-i zencîrde gîsü-yı müca'ad her gâh
(Msd 2/21-22)

Mihr ü meh satl ü legen şebnem ü gül aña
miyâh
Şekl-i zencîrde gîsü-yı müca'ad her gâh
(Msd 2/21-22)

Mihr ü meh satl ü legen şebnem ü gül aña
miyâh
Şekl-i zencîrde gîsü-yı müca'ad her gâh
(Msd 2/21-22)

'Azmüne hîdmet yanaşdırmağ hevâsiyla felek
Mihr ü mâhı kıldı neşr-i şâ'ir-i zerrîn-rikâb
(Kt 2/7-8)

Sâkî ta'allül eyleme gel yoğsa humda şey
Besdür lebûñle hâl-i ruñun bezme nuğl ü mey
(Tb 2/121-122)

Muñrib demîde eylese nâkür ü şîrîni
Güyâ ki cism-i mürdeye cânlar ider 'atâ
(K 2/33-34)

Bî-berg ü bâr-ı mezzâr-ı dehrüm ki dâne
Eyler hürüş-ı cünbiş-i dil kâr-ı âsiyâ
(K 2/65-66)

Deşt-i fenâda şanma giden gird-bâddur
Terk itdi reng ü büyü geyüp bir 'abâ şabâ
(G 3/7-8)

Çoma bu za'af ile hırmengeh-i luñfunda bî-
sâmân
Belîgün hâşıl eyle gendüm ü cevle murâdâtın
(Kt 3/11-12)

Nice terciñ olunsun şî'r ü nazm-ı âbdârumdan
Çurı efsânedür hep güfte-i Firdevsî-i Tûsî
(K 3/77-78) 17.

ü:
İç tonundan kocinurken o sürin ü zânü
Mü-miyâna tolama koluñı yazuğdur bu
(Msd 4/21-22)

Meşâfuñ 'arşasında 'âciz ü efgendedür Rüstem
Yanında 'ilm ile tıfl-ı sebük-hvândur 'Alî Kârî
(K 4/35-36)

Çift olur yâr ile tek tırmaz o mest ü hayrân
Anı bindirmege bir fil ara teşhîre hemân
(Msd 5/27-28)

Şırtuña atlas ü dîbâ yerine bir post al
Püşt ü pâ ur yine Mısr u Yemeni gez abdâl
(Msd 5/33-34)

Şırtuña atlas ü dîbâ yerine bir post al
Püşt ü pâ ur yine Mısr u Yemeni gez abdâl
(Msd 5/33-34)

Tüp-ı âyîne-i şaykal-zede ol çihre-i mâh
Âfitâb eñ soñ ider der-gehini püşt ü penâh
(Msd 5/43-44)

Bu hüsn ü şive-i pâ-der-rikâba gürelentüp
Efendi bendeñe cevri eyleme bu dünyâdur
(K 5/25-26)

Eger ki mazhar-ı luğ u kerem ise vüzerâ
Señâvet ü keremün luğfına bu ma'nâdur
(K 5/31-32)

Vezîr ibni vezîr ism ü şân-ı âbâsî
Nüh-âsmân gibi hep birbirinden a'lâdur
(K 5/33-34)

Bu şeb hayâlini rü'yâda resm iderdim eger
O cünbiş ü hareket olsa kâbil-i a'bîr
(K 6/25-26)

Bu hüsn ü şa'şâ-i berç-süz ile ol mâh
Señâb-ı didelerüm itdi reşk-i ebr-i mañır
(K 6/35-36)

Tekellüm-âver-i şugrâ-yı bahş-i kübrâdan
Olur delâ'iline hânde-zen sağır ü kebir
(K 6/57-58)

Gül-i hadîka-i hîlm ü hayâna şebnem mi
İder be-rişte nigeñ âfitâb-ı 'âlem-gîr
(K 6/65-66)

Cihānda bīm ü hirasuñ o rütbe cārī kim
Olinsa şūmī '-i bed-nām-ı düşmenüñ ta'bir
(K 6/115-116)

Bir oyun kurdı felek gāfil iken kapdurdum
Bir iki düzālhiye elde olan pīş ü kemi
(K 7/11-12)

Ser ü sāmānımı hem-sāyelerüñ gördikçe
Beni tevbiñ ile öldürdi 'ıyālūñ sitemi
(K 7/21-22)

Kimi luţfuñdan alur sıra kimi gendüm ü cev
Yokdur esb-i dilüñ iştābl-ı riyāzetde yemi
(K 7/45-46)

Suĥana dāniş ü gūşişle virilmez revnaĥ
Baña bu luţf-ı suĥan oldu Ĥudānuñ keremi
(K 7/73-74)

Dāimā devlet ü şihhatle cihānda var ol
Derd ile ide devā kendüye a'dā ādemī
(K 7/79-80)

Girih kalmazdı ğamdan dilde ol zāt-ı
mu'allānuñ
Nesīm-i cezr ü medd-i luţfi olsa mevc-i ihsānum
mu'ammāya
(K 8/39-40)

Ĥıdiv-i memleket deryā-nevāl-i āsumān-rif'at
Vezir-i pür-seĥāvet ma'delet-baĥş ü hümā-sāye
(K 9/43-44)

Dest-i şerifüñ oldu bu ĥvān-ı vücūdda
Ser-cümle maġz ü cevher-i küñ üstüĥvān-ı 'ilm
(K 10/75-76)

Mir'āt-i taḥ'uma yine 'atf-ı niġāh idüp
Kaldı güşāde vālih ü ĥayrān-ı 'ilm
(K 10/93-94)

'İzz ü sa'ādet ile cihānda müdām ola
Ṭab'uñda cilveger ni'am-ı cāvidān-ı 'ilm
(K 10/133-134)

Kirişme-senc ü tebessüm-künān gūsiste-nikāb
Cihāna 'arz-ı cemāl eyledi be-vefk-i murād
(K 11/3-4)

Ĥired-şükūh u Aristo-nazir ü Cem-'azamet
Dilir-i 'arbede-cū Ĥahramān-ı Kısra-dād
(K 11/35-36)

Benüm o fāris-i meydān-ı ma'rifet ki bu ğün
Meşime-i 'adem ü ümmehāt-ı erba'adan
(K 11/101-102)

Hemişe tā ki vaĥāyi'-nüvis-i 'ālem-ı kevn
Ĥavādişāt-ı meh ü sāli eyleye inşād
(K 11/115-116)

Temāşā eyle yāruñ naĥş-ı ĥāl-i rüyü ebrūsın
Nice bir araya cem' oldı bilmem mihr ü meh
kevkeb
(G 11/7-8)

Mihr ü maha olur ziyā-efgen
Eyleyenler bu ĥāke vaz'-ı cibāh
(T 12/11-12)

Ĥaşmın ilzāmına bu fenn-i ma'ānide Belig
Sözünü eyler iseñ levĥ ü kalemle işbāt
(G 14/19-20)

Gör kazāyı diyār-ı ğurbetde
Anı katl itdi bir sefih ü le'im
(T 14/5-6)

Yok ĥayr 'amelim gerçi ne pīş ü ne kem
Ammā kerem-i Ĥaĥdan ümüdi kesmem
(R 15/1-2)

Yine bir sifle-nihād evini yapmaġa gider
Mihr ü mehden bu felek şırtına urmuş iki ĥışt
(G 18/11-12) 51. ü:

Görince ĥüsni cihān-süz-ı yarı ins ü melek
Pür oldu na're-i Hū ile 'ālem-i Lāhut
(G 19/3-4)

Hengām-ı rüze gelse dile iştiĥā 'abeş
İĥbāl ü baĥt bī-mezedür 'ahd-i şeybde
(G 20/5-6)

'İzz ü iĥbāl ile Ĥallāk-ı cihān
Bāni-i ĥaşra vire 'ömr-i taḥvil
(T 20/29-30)

Kesb-i zevĥ itmegi işrāb iderek şubĥ ü mesā
Dide-i revzene çeşmek-zen-i erbāb-ı şafā
(T 21/9-10)

'Ömr ü devletle olup tekye-zen-i bāliš-i nāz
Revġan-ı şem'a-i iĥbāli ola maġz-ı hümā
(T 21/35-36)

Olsa tevfiĥ-i Ĥudā ādeme ĥırz-ı bāzū
Ĥas ü ĥāşāki ider rişte-i şirāze-i mevc
(G 22/15-16)

O kadar nāzük ü terdür ki düĥār olsa eger
Ĥārveş cismini āzürde ider mevc-i nesīm
(T 22/9-10)

Ĥıfz idüp anı küdürāt-ı cihāndan Mevlā
'İzz ü nāz ile ola şadr-ı mu'allāda muĥim
(T 22/17-18)

Dā'imā ĥande-künān cāygeĥ-i ġülşende
Bula ġül-ġonca gibi perveriş-i nāz ü na'im
(T 22/19-20)

- 'Ayıbsız âdem olmaz herkese bir şekk ü reybum var
Güzel sevmekdir endişem benim ancak
Şu 'aybım var
(Mf 22/1-2)
- Huşuşa bir gül-i nev-rüstesi var kim letâfette
Fürüg-ı hüsn ile reşk urubdur mihr ü meh-tâbuñ
(T 25/11-12)
- Hudâ hem-vâre 'ömr ü devletün efvün idüp her dem
Çekilsün dâğ-ı ğam tab'-ı bed-endişân-ı mağhûra
(T 27/27-28)
- Metâ'-ı zîver-i dünyâyı terk ider pîrân
Hâzân irince hemân berg ü bârı silker şâh
(G 28/17-18)
- Mihr ü mehdür sîm ile zerrîn iki mîzâb-ı çarh
'Âlemi sîr-âb ider envârdan seyl-âb-ı çarh
(G 30/1-2)
- Ma'bedi hayl-i nücûmın künbed-i eflâkdur
Mihr ü meh kandil aña kavı-ı kuzah mihrâb-ı çarh
(G 30/7-8)
- Nuql ü şarâb zâhîde ğayet lezîz ise
Erbâb-ı 'aşka hûn ile laht-ı cîger lezîz
(G 36/9-10)
- Hoşdur mezâka bûs-ı leb-i tıfl-ı şîr-hvâr
Mezc olsa şîr ü kand ile helvâ olur lezîz
(G 137/5-6)
- Qadd-i bülend ü zülf-i dîrâzın ğamındayuz
Bir ucı gökde âhımızuñ biri yerdedür
(G 39/7-8)
- Meh-i temâme olur tu 'me kendü pehlusı
Sipîhr-i pîre-zenûñ cüz' ü naqsı kâmiledür
(G 42/11-12)
- Sihr ü efsûn ile her yânumı bend itse o şüh
Yine mevc-i yem-i hvûn silsile-cünbânumdur
(G 50/9-10)
- Dirhemle denânîre hâcerdür mihak ammâ
Kalbîn çıkarur sîm ü zer insâna mihâkdür
(G 59/19-20)
- Bir hüner midür zer ü zîver fidâ itmek Belîğ
'Âşık-ı şâdık olan yarin yolında ser virür
(G 63/13-14)
- Feylesofânuñ şikest olmuş bütün nâhunları
Hâll ü 'âkd-ı kâr-ı devlet hep yed-i rüşveddür
(G 64/9-10)
- Hüsn ile pür olsa eger şeş cihât
Böyle bir âfet-i şeş ü ya penc olur
(G 67/7-8)
- Bozılmaz meclisi olmaz humârı bâde-i 'aşkuñ
Nihâyet yok bu câmuñ gerdişi devr ü teselsüldür
(G 78/9-10)
- O merdüm-zâde her-câyî bulunmaz resm ü râhından
Reh-i âmed-şud-ı nezzârede naqş-ı zemîn olmaz
(G 85/7-8)
- Bulunca haţ-ı sebz ü hâl-i nîli bâğ-ı cennetde
O nahl-i nâz-perver dūşına bâr-ı niżâm almaz
(G 88/11-12)
- Miyân-ı yâra mânend-i kemer-bend olmuşum
zîrâ
Vasat-kârân-ı ehl-i bîniş aslâ pîş ü pes gitmez
(G 94/7-8)
- Vaţanda ba'd-ezîn bî-berk ü telh-âşâm olan
mürğün
Dimâğından hemîşe lezzet-i künc-i kafes gitmez
(G 94/25-26)
- Biz hâk ü bād ü âteş ü mâya tayanmışuz
Dîvâr-ı cism-i süst-bînâya tayanmışuz
(G 104/1-2)
- Münkeşif fikr ü te'emmülle olur ma'ni-i beyt
Nâz ider haclede birden bire açılmaz 'arūs
(G 107/11-12)
- Bu zülf ü haţ elbette başar gülşen-i rüyuñ
Gör anda kazâyı ne kadar sebzeler ekmiş
(G 108/7-8)
- Ne rütbe hüsnî ifrâţ olsa yâruñ cân olur mağzüz
Ser ü sâmân-ı 'âşıkdan rüh-ı cânân olur mağzüz
(G 120/1-2)
- Bülbül ü kumrîye bu bâğda yer kalmadı âh
Serv-i ra'nâya zağan kondı nihâl-i güle zâğ
(G 125/3-4)
- Şîr-i meydân-ı şecâ'at 'Alî Big ibn-i vezîr
Görse reşk eyler idi dâniş ü cüdün Âşaf
(G 130/15-16)
- Mîr'âta bak da gör nice tek tırmaz ebruvân
Oynar ikisi dâne-i hâlûnle çift ü tāk
(G 131/5-6)
- Nücüm-ı sâbit ü seyyâre 'ıkd-i tohm-ı hanzaldur
Sipîhrüñ dâm-ı tezvîrinde şîrîn dâne yokdur yok
(G 132/3-4)
- Bir zamân lezzet-çeş-i tab'um simât-ı dehr olup
Zehr ü kand ü niş ü nūşında hâlâvet bulmadık
(G 133/11-12)

Şaff-ı ni'âl ü şadri nice fark idem Belîğ
Bilmez Kalendarân-ı haqqat nedir rüsüm
(G 148/13-14)

Zencir-i zülf-i ham-be-ham-ı yâra bestedir
Her bir girihde şad-dil ü her bir şikende cân
(G 156/3-4)

Gitti cihândan ol gül-i nev-rüste ba'd-ezîn
Zevk ü şafâ cihânda hem olsun hem olmasun
(G 157/3-4)

Zâhid meger ki görmemiş 'âlemde hüsn ü ân
Gösterdüm anı şimdi o vech-i hasende ben
(G 167/5-6)

Çekmem belâ-yı fûrkati bir dem vişâl için
Gördüm hezâr derd ü elem gül dikeninde ben
(G 167/17-18)

Bakma dehr-i bî-sebâtuñ menzil ü me'vâsına
Gird-bâd-ı tîz-revden hayme kor şahrâsına
(G 177/1-2)

İsm ü resmin levh-i tab'umda güzel yazsun o
şüh
Hüccetüñ herkes nigâh eyler Belîğ imzâsına
(G 177/15-16)

Hâtır-ı pür-gam yapılmaz neş'e-i efyün ile
İ'tibâr olmaz gelen keyfe mey ü ma'cün ile
(G 178/1-2)

Esb ü kabâ 'atıyye-i resm-i mülük ise
Ol şeh-süvâr-ı nâz şafâ bahş ider kula
(G 181/9-10)

Mülk-i fenâda tañtana-i ferr ü 'izz ü câh
Degmez yanumda bir kadeh Erdek şarâbına
(G 198/3-4)

Ne kaşr u ne ka'rında anuñ dürr ü güher var
İt'âb-ı vücüd eyleme bañr-ı gama talma
(G 205/5-6)

Bir tâze sevüp tâzelen ey dil kocalıkda
Fikr-i zen ü ferzende düşüp böyle kocalma
(G 205/9-10)

Der ü dîvârı olsa keh-rübâdan bir hünermendüñ
Yine anuñ bulunmaz arasañ bir kâh beytinde
(G 206/3-4)

Uzatdı kâmeti rüyüñda zülf ü hañt ey şüh
Zuhûri fitnelerüñ düşdi hep zevkânumuza
(G 208/9-10)

Devlet ü 'ömrini efzün ide hem-vâre Hüdâ
Kırımıñ ola sa'âdetle Belîğâ Hânı
(G 219/17-18)

Aldı etrâfımı zülf ü hañt u hâl u ebrü
Ceş-i hüsnî o şuhûñ üstüme ta'yîn oldı
(G 224/5-6)

Bir zamân şâ'ire ihsan olınurmuş zer ü sîm
Şimdi medh ü gâzele câ'ize tañsîn oldı
(G 224/11-12)

Beñzemez kâmet-i dil-dâra diyü hacletden
Bâğbân bâğda çok serv ü şanavber kesdi
(G 225/9-10)

Ben ol deryâ-yı pür-şûrum ki tuñân-gâh-ı
sinemde
Ki her bir şerha mevc ü her habâbı dağ-ı
cânumdur
(G 230/3-4)

üç: Savı sıfatı, üç.

Zât-ı pâkinde görüp cevher-i isti'dâduñ
İtdi üç tuğla anı mansıba fermân fermâ
(T 13/3-4)

Üç rükn ise iklâm-ı velî oldı mu'îni
Üstâd-ı cihân-zâde-i kâtile 'imâda
(Kt 17/3-4)

üçerleme: Selâse-i gassâle de diyebiliriz. İçkide ilk üç kadehe (selâse-i gassâle) derler ki, üç yıkayıcı demektir. Üçüncü kadehten sonra artık perva kalmaz.

Keşti-bâde kullanalum üçler 'aşkına
Emvâc-ı bañr-ı gam geleyor hep üçerleme
(G 203/3-4)

üçler: Halkın inançlarına göre üç kişilik ermişler topluluğu.

Keşti-bâde kullanalum üçler 'aşkına
Emvâc-ı bañr-ı gam geleyor hep üçerleme
(G 203/3-4)

üfle: Üflemek, nefes vermek.

üfle:-mek
Ney-zen demindür al neyi efsürdedür yürek
Söndi gönülde ateşi lâzımdır üflemek
(Tb 2/113-114)

üfle:-me, -y, -ince, -
Aşk-ı nâ-puhte dile ehl-i nefes lâzımdur
Yakamaz çüp-ı teri üflemeyince âteş
(G 109/5-6)

üftâde: 1. Düşkün.

İhvana luñt ile yine itmezdi iltifat
Üftâde Yûsuf olsa eger ka'r-ı çâhuma
(G 192/9-10)

Nice üftâde şahrâ-yı 'ademde gird-bâd-âsâ
Gelüp bu 'âlem-i imkâna ser-gerdân olup gitti
(G 212/3-4)

üftâde:-dür

Olup hürmetde kâ'im hiç tevâzu'dan degül hâli
Beligâ var ise cām-ı meye **üftâdedür** mînâ
(G 5/11-12)

üftâde:-den

Degüldür niyyeti **üftâdeden** içmaz-ı 'ayn itmek
Müje mihrâb-ı tāk-i ebrüvân-ı yâra sâciddür
(G 43/9-10)

2. Aşık.**üftâde:-den**

Naqd-i dil gâsb eylemiş **üftâdeden** ol bî-emân
Şimdicek haç şâdir oldı anuñ istirdâdına
(G 189/13-14)

üftâde eyle: Düşkün etmek.**üftâde eyle:-y, -e**

Sezâ ki eyleye **üftâde** bîm-i 'adlinden
Mu 'âmelât-ı fesâd-ı meşîme-i takdır
(K 6/95-96)

üftâde-câh-ı âteş-i cürm: Günah ateşinin aşık makamı.**üftâde-câh-ı âteş-i cürm:-ü, -m**

Ben ol **üftâde-câh-ı âteş-i cürmüm** ki bî-pervâ
Fürüg-ı mevce-i âteş târ-ı zünnâr-ı mîyanumdur
(G 230/5-6)

üftâdegân: 1. Aşıklar.

Dökdi o şüh şanı mı mânend-i âb-ı rû
Küyında hün ile ider **üftâdegân** vüzü
(Th 1/21-22)

üftâdegân:-e

Üftâdegâne bir şulu şeftâlu virmiyor
Eyâ nihâl-i kâmeti nevres-fidân mıdır
(Kt 43/3-4)

üftâdegân:-uñ

Üftâdegânüñ ol şeh-i hüsne recâsı var
Güş it şadâ-yı nağme-i cân-süz-ı bülbülü
(Th 1/25-26)

2. Düşkünler.**üftâdegân:-uñ**

'İzârında o haç **üftâdegânüñ** düd-ı âhıdır
Ruğunda 'aks-i hâlî merdüm-i çeşm-i siyâhıdır
(Mf 1/1-2)

Ayağdan düşdiler **üftâdegânüñ** dest-i luţfuñla

'Usât-ı güm-rehi ey kâ'id-i râh-ı Hüdâ al yed
(G 32/9-10)

üftâdegân-ı dil-şüden: Gönlü gitmiş aşıklar.**üftâdegân-ı dil-şüden:-üñ**

Zâ'il olınca künc-i lebüñden o hâl-i nîl
Üftâdegân-ı dil-şüdenüñ düşdi kevkebi
(G 222/7-8)

üftâdegân-ı hânumân: Yersiz aşıklar.**üftâdegân-ı hânumân:-suz**

Belig **üftâdegân-ı hânumânsuz**
Cihâni n'eyler ol şüh-ı cihânsuz
(G 92/19-20)

üftân u şerm-sâr ol: Düşen ve utanan olmak.**üftân u şerm-sâr ol:-ma, -y, -a**

Müjgâni dest-i şefkatin itmiş dirâz kim
Tâ çeşm-i mesti olmaya **üftân u şerm-sâr**
(K 12/31-32)

ülfet: Dostluk.

Kec-ţab' ile **ülfet** ne zarar rast dilâna
Hâme yolına çoğrı gider dest-i şolağda
(G 179/5-6)

ülfet:-üñ

Ülfetüñ revnakı meclisde ehibbâdandır
Ma'nî te'lif-i hürufat ile imlâdandır
(G 74/1-2)

ülfet id: Alışmak.**ülfet id:-er**

Pîrân-ı 'aşkuñ olmasa destinde zür-ı zer
Ülfet ider mi taze cevân ihtiyâr ile
(G 184/9-10)

ülfet vir: Alıştırmak.**ülfet vir:-en**

Hünerdür imtizâc-ı ehl-i 'irfâna sebep zîrâ
Dü-mevzün mışra'a **ülfet viren** her yerde
mazmündür
(G 47/7-8)

ülkerli: Cilveli.

Penbe atlas gibi **ülkerli** o rengin ruhsâr
Söyle zâhid zenebüm gördüñ ise böyle nigâr
(Msd 4/41-42)

ümîd: Arzu edilen bir iyiliği bekleme, umma,**umut.**

Ey pâdişâh-ı kişver-i ma'nâ şitâb idüp
Geldi **ümîd** ile der-i valâna bir gedâ
(K 2/183-184)

ümîd:-i

Dil mîve **ümîdi** ile bâğa şecer ekmiş
Bir mezra'adur şafha kalem ney-şeker ekmiş
(G 108/1-2)

Takarrüb-i dehen-i yâr **ümîdi** ile Belig
Gazelde mağlaşumuz cilve kıldı bâlâda
(G 195/15-16)

ümîd eyle: Umud etmek.**ümîd eyle:-r**

'Adet budır elbette efendisinden
Bayram gelicek yolluk **ümîd** eyler kûl
(Kt 51/3-4)

ümîd-i bâde-i 'aış it: Yiyip içmeyi ümit etmek.

ümîd-i bâde-i 'aış it:-mez

Ümîd-i bâde-i 'aış itmez andan ehl-i dil hergiz
Felek bu deyr-i pür-mihnetde zîrâ ser-nigün
humdur

(G 58/13-14)

ümîd-i güher: Cevher bulma arzusu.

ümîd-i güher:-de, -dür

Nazm-âverân temennî-i mazmûn-ı terdedür
Gavvaslar hemîşe **ümîd-i güherdedür**

(G 39/1-2)

ümîd-i hâr u has-ı güft ü güy: Dedikodu kırmıtsı umma.

İller **ümîd-i hâr u has-ı güft ü güy** sever
Tabîş-nümâ-yı feyz-i ma'ânî ihtîşâr

(K 12/175-176)

ümîd-i kâr: Kazanç umudu.

Virme **ümîd-i kâr** ile dest-i cebâna tîg
Taşvîr elinde olsa musavver'aşâ 'abeş

(G 20/21-22)

ümîdi kes: Umudunu kesmek.

ümîdi kes:-me, -m

Yok hayr 'amelim gerçi ne pîş ü ne kem
Ammâ kerem-i Hâkdan **ümîdi kesmem**

(R 15/1-2)

ümîd-i luğf u kerem eyle: İyilik ve cömertlik ummak.

ümîd-i luğf u kerem eyle:-r

Yârin utanma büse taleb eyle kendiden
Eyler **ümîd-i luğf u kerem** kûl efendiden

(Kt 41/1-2)

ümîd-i nef'-i menâşıb: Makamlardan kazanç ümidi.

ümîd-i nef'-i menâşıb:

Yigirmi dört senedür kim kuluñ tarîka girüp
Ümîd-i nef'-i menâşıbla bād-peymādur

(K 5/53-54)

ümîd-i nev-bahâr-ı himmeti eyle: İyilik ilkbaharını bekleme.

ümîd-i nev-bahâr-ı himmeti eyle:-r

Ümîd-i nev-bahâr-ı himmeti ol gülbün-i lütfuñ
Hazân vaktinde güyâ bülbül eyler tab'-ı me'yûsı

(K 3/45-46)

ümîd-i rif'at: Yücelik ümidi.

Hemîşe cevher-i gül hizmet-i şerifinden
Ümîd-i rif'at ile şâkıñı ider teşmîr

(K 6/61-62)

ümîd-i şadâ: Ses umma.

Mürg-i fakîr nâleden itmez cihânı pür
Seyr-i bürehne-pâdan **ümîd-i şadâ** 'abeş

(G 20/17-18)

ümîd-i şayd: Avlanma ümidi.

Ümîd-i şayd ile bu dâne dâne eşk-i niyâz
Döküldi dîdeden ol mürg-i vahşîye yemdür

(G 66/5-6)

ümîd-i şefkat it: Şefkat ummak.

ümîd-i şefkat it:-mez

Ümîd-i şefkat itmez ol cefâ-cüdan gönül zîrâ
Nümâyân cism-i billürında dilâb içre seng-âsâ

(Msd /13-14)

ümîd-i sîm ü zer: Gümüş ve altın ümidi.

ümîd-i sîm ü zer:-le

Vedâ'a geldi dâmen-büs için bendeñ Belîğ
ammâ

Ümîd-i sîm ü zerle hecrüñ eyler sînesin 'uryân

(Kt 31/3-4)

ümîd-i vaşl: Kavuşma ümidi.

Bî-şafâdur bîm-i hicr-i yârdan 'ayn-ı vişâl
'Aşıkun zevkî **ümîd-i vaşl** ile firkatdedür

(G 64/11-12)

ümm-i şibyân: Dua.

Şafâ-yı neş'e-i bintü'l-'inebden olsa lâ-yâ' kıl
Oğur ebnâ-yı 'aşra **ümm-i şibyân** hıvâce-i ebced

(G 32/7-8)

ümmîd: Umma.

ümmîd:-i

Hîl at **ümmîdi** ile varma kibâr-ı 'asra
Hele bu şevb-i Hüdâ-dâde-i cismi eskit

(G 17/5-6)

ümmîd id: Ummak.

ümmîd id:-üp

Ümmîd idüp bu hâme-i bî-mağzdan şemer
Bağ-ı emelde bir kurı nâya tayanmışuz

(G 104/7-8)

ümmîd-i aqçe eyle: Para arzulamak.

ümmîd-i aqçe eyle:-y, -erek

Ümmîd-i aqçe eyleyerek âh u zâr ile
Çeşmüm ağardı aqçe gibi intizâr ile

(G 184/1-2)

ümmîd-i 'aış: Yeme içme ümidi.

Ümmîd-i 'aış ile gam-ı ferdâ olur lezîz

Cüyâ-yı keyfe telhî-i şahbâ olur lezîz

(G 37/1-2)

ümmîd-i berg-i kâh: Saman yaprağının ümidi.

Ümmîd-i berg-i kâh ile gülzâr-ı yârdan

İtdüm 'izâm-ı cismümi miñnetle keh-rübâ

(K 2/31-32)

ümmîd-i cüst-cü: Ayrılık ümidi.

Elden hazîz-i hâke düşelden o dürr-i pâk

Ümmîd-i cüst-cü ile kıddi ham eyledüm

(G 152/5-6)

ümmîd-i der-âgûs: Kucaklama ümidi.

Ümmîd-i der-âgûs ile ol şüh-i çelîpâ
Açmış тұtur âgûşını bir haylî zamândur
(G 56/9-10)

ümmîd-i der-kenâr: Göz önünde olma ümidi.

Ümmîd-i der-kenâr ile müy-i miyân-ı yâr
‘Uşşâk-ı haste-hâle görünmez beliyedür
(G 65/3-4)

ümmîd-i hvâb-ı râhât eyle: Dinlenme uykusunu ummak.

ümmîd-i hvâb-ı râhât eyle:-r
O gülşende gönül ümmîd-i hvâb-ı râhât eyler
kim
Olur bâng-i şikest-i reng ile hvâb-ı girân ifnâ
(G 6/3-4)

ümmîd-i ihsân: İyilik umma.

Belîg ümmîd-i ihsân ile magbûn olmasun dil
kim
Kibârûn kîmyâ-yı lutfî aḥbâba tarâmündür
(G 47/13-14)

ümmîd-i irtifa’: Kıymet ümidi.

Ümmîd-i irtifa’ ile dürr-i yetîmveş
İtdüm diyâr-ı ğurbeti re’yümle ihtiyâr
(K 12/59-60)

ümmîd-i maḥlaş: Umulan mahlas.

ümmîd-i maḥlaş:-u, -m
Açmış cenâh-ı der gibi vâlâ dü-mışra’ım
Ümmîd-i maḥlaşım ile her beyt-i tâb-dâr
(K 12/179-180)

ümmîd-i şikâr: Av ümidi.

Ümmîd-i şikâr ile bu vâdilerde
Biz avlayalım dîde-i bed-bîn ağara
(R 20/1-2)

ümmîd-i vişâl: Kavuşma ümidi.

ümmîd-i vişâl:-ü, -ñ
Nâr-ı hecrûnle dil-i saḥtî yanarsa söndir
Gönül ümmîd-i vişâlün yemişinden hündür
(Msd 5/21-22)

ünvân-ı tımturak: Gösterişli mertebe.

‘Ünvân-ı tımturak ile ḥaḳḳâ ki virmişüm
Meydân-ı nazma dîde-i Ḳahraman-ı ‘ilm
(K 10/89-90)

ünvânından ol: Ünvanından kaynaklanmak.

ünvânından ol:-ur
O mehûn cünbiş-i ebrûsına bak kim ‘ârif
Nâmede vâkıf-ı mazmûn olur ünvânından
(G 168/11-12)

ürküt: Korkutup kaçırmak.

ürküt:-miş
Gelüp tāvûs-ı zülfî ‘ârızında ḥattın ürkütmiş
Bu bâğuñ mürġî uçmuş aşiyânda ḥâr u ḥas
kalmış
(G 113/3-4)

ürper: Korkmak.

ürper:-dü, -m
Belîgâ bî-niyâzum câme-i müyîneden şimdi
Zamân-ı ḥattı geldi ḥattıra dildârûn **ürperdüm**
(G 153/13-14)

üş: Toplamak.

üş:-di
İtdiler büse-i la‘l-i leb-i şîrîne heves
Müşterî **üşdi** dükâna yine mânend-i meges
(Msd 2/7-8)

üst: Bir sevin yukarıya, göğe doğru bakan yüzü, yüzevi.

üst:-i
Zevrak-ı meyle ayâġın alıyor cânânûn
Rüzgâr **üstü** çıkar baḥt-ı kavî ḳorşanuñ
(Msd 5/39-40)

üst:-i, -n, -de

O la‘l fes kâkül üzre berg-i güldür sünbül
üstinde
‘İzârında ‘arâḳ güyâ ki şebnemdür gül **üstinde**
(G 174/1-2)

O la‘l fes kâkül üzre berg-i güldür sünbül
üstinde
‘İzârında ‘arâḳ güyâ ki şebnemdür gül üstinde
(G 174/1-2)

Düşelden saġar-ı leb-rîze ‘aks-i ġabġab-ı sâkî
Ḥabâb-ı bâde-âsâ gözlerüm kaldı mül **üstinde**
(G 174/3-4)

Girih-bend eylemiş ġisûy-ı müşġ-âlüddan seyr it
Şemâmeyle тұtur güyâ ki ‘anber kâkül **üstinde**
(G 174/5-6)

Belîgâ esb-i ḥâme şafḥada cevlâna geldikçe
Enâmil Ḥaydar-ı Kerrâra beñzer Döldül **üstinde**
(G 174/9-10)

Görinmez iki çeşmüm ‘aksi ol la‘l-i ter üstinde
Ḥabâb olur mı peydâ mevc-i âb-ı gevher
üstinde
(G 175/-2)

Görinmez iki çeşmüm ‘aksi ol la‘l-i ter üstinde
Ḥabâb olur mı peydâ mevc-i âb-ı gevher
üstinde
(G 175/1-2)

Ruḥ-ı ḥoy-kerde-i dil-berde güyâ sâye-i müġġân
Fütâde ḥarbelerdir cilve eyler gevher **üstinde**
(G 175/3-4)

Görelde ol perînüñ nişter-i müġġân-ı ser-tüzün
Gözüm şaplandı kaldı güyîyâ biñ ḥançer
üstinde
(G 175/5-6)

- Yüzüñ bir sîm micmer anda rengîni-i ruh âteş
Siyeh hâl üzre müyuñ düda benzer 'anber
üstinde
(G 175/7-8)
- Hayâl-i dil-rübâ kim dîde-i surhumda sâbitdir
Gören bir naķş olunmuş büt şanur anı zer **üstinde**
(G 175/9-10)
- Enâmil eşheb-i kilke süvâr olmuş Belîğ ammâ
Nice eyler bu kerr ü ferî esb-i lâğar **üstinde**
(G 175/13-14)
- üst:-i, -n, -de, -dir**
Belîğâ şimdi mensüh emre beñzer her şuhan-
sâzuñ
Hâbâb **üstindedür** deryânuñ ammâ gevher
altında
(G 190/13-14)
- üst:-ü, -n, -e**
Aldı etrâfumu zülf ü haţ u hâl u ebrü
Ceyş-i hüsnî o şuhûñ **üstime** ta 'yîn oldı
(G 224/5-6)
- üstâd: 1.Öğretici, öğretmen.**
Metin eyler kıomaz hiç rahne bir **üstâd** şî 'rinde
Nice olmaz kişi her rahneye âğâh beytinde
(G 206/9-10)
- üstâd:-ı**
Yâri şan 'atla ider terbiye **üstâdı** meger
Yoħsa başdan çıkarır anı rakîb-i kâfer
(Msd 2/17-18)
- 2. Usta.**
Semend-i nâzinuñ taşvîridür **üstâd** Mânînuñ
Eger her müda şüret gösterürse esb-i cādüsî
(K 3/35-36)
- üstâd:-ı, -n, -a**
Şâhid-i nazmın güzel şüret virür inşâdına
Kilk-i Mânî-pişenüñ şad-âferîn **üstâdına**
(G 189/1-2)
- üstâd ol: Usta olmak.**
üstâd ol:-ınca
Hübân yapar yaparsa bu vîrâne göñlümi
Üstâd olunca şivede ammâ güzel yapar
(G 45/3-4)
- üstâd-ı cihân-zâde-i kâtib: Yazıcının dünyasından doğan üstat.**
üstâd-ı cihân-zâde-i kâtib:-le
Üç rûkn ise iklâm-ı velî oldı mu 'îni
Üstâd-ı cihân-zâde-i kâtible 'imâda
(Kt17/3-4)
- üstâd-ı pişekâr: Oyunculuk öğrenen.**
üstâd-ı pişekâr:-a
Sevdâ-yı mâ-sivâyı kıomaz levh-i sînede
Üstâd-ı pişekâra pesendide iş budur
(G 54/11-12)
- üste: Üst; fazla, daha çok.**
Daħî yırtup dikemez başlı başına dil-ber
Tîz tut **üste** bu Kürdiyye Hüseyni ister
(Msd 4/33-34)
- üstî baş: Tepeden tırnağa.**
üstî baş:-ı
Tiryâkî kül kedisi gibi hayli pis olur
Âteş başında **üstî başı** dâ'im is olur
(G 49/1-2)
- üstine: Üzerine.**
Üstine gerçi nisâr eyledi çok sîm ile zer
Naķd-i cânın kıor idi âyîneye bulsa eger
(Msd 2/59-60)
- Pâ-mâl-i esb-i ğam olalı cism-i lâğarum
Dağ urdı sînem **üstine** tamğa-yı naķş-pâ
(K 2/57-58)
- Âlât-ı şevküñ **üstine** lertzân olur göñül
Mânend-i tâziyâne-i tanbur-ı pür-nevâ
(K 2/163-164)
- Sikkeveş darb olman **üstine** naķş-ı mührüñ
Kâl 'ı 'âciz-i kıor idi pençe-i şîr-i üçemi
(K 7/9-10)
- Nice dert **üstine** zevk itmesün kim hafta başında
Şafâdur pîr-i 'aşka ola tâze berber altında
(Mf 28/1-2)
- Evhâm-ı hayâlümde ğubâr-ı haţ-ı dil-ber
Rîş-i cigerüm **üstine** pâşide nemekdür
(G 59/15-16)
- Nür-ı çeşmi yolına eylemişem pây-endâz
İtme rencê kıaddimüñ gel bu perend **üstine** baş
(G 115/9-10)
- Birdür güherle genc-i şuhan zîr-i 'arşda
Oldı o gencüñ **üstine** şimdi emîn Belîğ
(G 127/3-4)
- Seherde yoķladum engüşî ile ol nâfe-i müşğîn
Urılmış külçe-i sîm **üstine** tamğâ mıdır bilmem
(G 155/3-4)
- Naķş-ı sevâd-ı haţ-ı zenaħdânı **üstine**
Kıonmuş zekâb-ı la 'l ile bir noķtadır dehen
(G 164/19-20)
- Mürde-dil nazm-ı Belîğ ile bulur tâze hayât
Okı pür pâk ğazel **üstine** dîvânından
(G 168/13-14)
- üstine al:** Kabul etmek.
üstine al:-maz
Zedeler cismümi yüksük gibi süzen-bâzum
Almaz üstine haţayı yine ol tannâzum
(Msd 4/49-50)

üstüne ol: Üzerinde olmak.**üstüne ol:-a****Üstüne ola** hazır u nâzır

Sırr-ı pāk-i ‘Alī Veliyyu’ İllāh

(T 12/23-24)

üstüne var: Bir şey yapmasını baskı yaparak istemek.*üstüne var:-ma*Pek varma gönül **üstüne ol** ‘işve-fürüşün

Bâzâr-ı vişāl içre metâ’ı ciger ekmiş

(G 108/9-10)

üstühvân-ı ‘ilm: İlmın kemiği.

Dest-i şerîfün oldı bu hvân-ı vücüdda

Ser-cümle mağz ü cevher-i kül **üstühvân-ı ‘ilm**

(K 10/75-76)

üstühvân: *Kemik.***üstühvân:-u, -m**

Ser-â-pâ dâğlar nağş eyleyüp baht-ı sitem-perver

Ten-i zârumda beñzer **üstühvânım** peyker-i

nâya

(K 9/71-72)

üstün ol: Galip gelmek.**üstün ol:-ur**Kılıcı fethe gibi **üstün olur** heycâda

Münkesir kalb ile altında kan ağlar a’ dâ

(T 13/15-16)

üstüreveş: Ustura gibi.

Dil-berün ‘aşıka sîmîn bilegi

İtdürür **üstüreveş** vaz’-ı cibâh

(T 23/15-16)

üstüvâr id: Sağlamaştırmaq.**üstüvâr id:-üp**Mânend-i serv mağdemini **üstüvâr idüp**

Oldı muğîm-i bâğçe-i me’men-i rızâ

(K 2/119-120)

üstüvâr ol: Dayanıklı olmak.**üstüvâr ol:-dı**

Sad âh kim hadîka-i dilde gubârdan

Biğ-i nihâl-vürüd-ı elem **oldı üstüvâr**

(K 12/67-68)

ütüle: Alevde tüvlerini veya kabuğunu vakıp gidermek.**ütüle:-r**

Nesyeyi levhine tebâşir ile yazdıqça o yâr

Rüy-ı müyum **ütüler** âteş-i gayret nâ-çâr

(Msd 4/47-48)

üz kes: Elbette.

Gelüp bād-ı barütü bezm-i rindāna yaparsañ da

Hele rîş-i dırâzı zâhidā **üz kes** sineklik yap

(G 10/13-14)

üzere: 1. ÜstüneEyledi resm-i dil-keş **üzere** binā

Bu sarây-ı refî’-i bünyânı

(T 4/9-10)

2. Üzerine.Fezâ-yı kıble-i Kâf ma’nâsı **üzere** ‘Ankâdur

‘Ufâridle tenezzül eylemez tab’ um müdârâya

(K 9/91-92)

Bu çarğ ezelde kurulmuş mişâl-i çıkırk tam

Nuğûş-ı kâr-ı cihân vech-i ahsen **üzere** tamām

(G 151/1-2)

üzre: Üzerine.

Dem-i mu’ciz-beyânı lâfz-ı hüsün eylese takrîr

Düşer bir âh idüp hâk **üzre** rüy-ı şafha-i taşvîr

(Msd 1/19-20)

Levh-i dilde hâme-i efkâr ile resm eyleyüp

Yapdı tarz-ı dil-keş **üzre** böyle bir ‘âlî binā

(T 1/9-10)

Nağş-ı eyvânun murād **üzre** temâşâ itmege

Egilüp kâddin sipihr-i pîre-zen itmiş dü-tâ

(T 1/13-14)

Âteşin ruhsârün **üzre** hoş idüp haft-ı gubâr

‘Arîzuñda beñlerün hindü-yı hâkister-nişin

(Ş 2/3-4)

Mülk-i ‘ademde cânına urmaz mı şimdi key

Hürmetle çutsa cām-ı şarâbı al **üzre** gey

(Tb 2/123-124)

Şâh **üzre** görse bir gül-i hamrâyı ol şanur

Sâkî elinde bâde-i cām-ı elem-zidâ

(K 2/165-166)

Tehîdür meskeni kâlîçeden erbâb-ı tecrîdün

Mişâl-i büriyâ hâk **üzre** besdür nağş-ı pehlûsı

(K 3/39-40)

O vâlâ-menzilet kim şad-edeble pişgâhında

Dil **üzre** tâ-be-leb vâcibdür istikbâl-i pâ-büsü

(K 3/53-54)

Devâm-ı devletün ed’iyyesile ehl-i vicdânun

Füzün oldukça hâk-ı ma’bed **üzre** renc-i zânûsı

(K 3/83-84)

Mest-i mey şöyle ki çakşur gibi evvel meh-rû

Olmış âvîze miyân **üzre** bir arşun gîsü

(Msd 4/19-20)

Zemîne nağş olup şad-mâh-ı nev na’l-i

semendinden

Bu ayın **üzre** cünbiş şâbit itdi necm-i seyyârı

(K 4/3-4)

O rütbe âsitâni **üzre** pürdür ehl-i hâcet kim
Teh-i keşinde hülkuñ nü-h-felek kim kıldı
destârı

(K 4/19-20)

Şadâ-yı nağme-i gulgul kesilmez meclis-i
meyden
Murâd **üzre** mezâkıñ dâ'imâ icrâdadur mînâ

(G 5/7-8)

Cemâlün ayinesi **üzre** 'aksi kaldı meger
Degül bu hâl-i siyeh nokta-i süveydâdur

(K 5/9-10)

Miyân-ı şafha-i rüyında şekl-i bîni-i sîm
Gül **üzre** gönca-i zanbağ gibi hüveydâdur

(K 5/11-12)

Medâr-ı hüsn yâ gird-âb-ı âbdur yâhüd
O nâfe külçe-i sîm **üzre** şekl-i tamgâdur

(K 5/21-22)

Semendi bir ser-i hâr **üzre** raqş idüp bî-bâk
Şitâb iderse eger hem-riqâb-ı 'Ankâdur

(K 5/45-46)

Mesîhe olmasa bunlar ihânet **üzre** müdâm
Belîg-i mu'cize-dem nuḡ ile Mesîhâdur

(K 5/63-64)

Ne çäre küllü şey'ün hâlikün tahtındadır 'âlem
Bu vech **üzre** dizildi perde-i kânûni çarhuñ âh

(T 6/5-6)

Şikeste-cünbîş ile kaddi **üzre** lerze-fiken
Mişâl-i mevce-i seyl-âb mevc-i târ-ı harîr

(K 6/9-10)

Şikeste itdi heyülâyı tab'umı taqdîr
Bu hey'et **üzre** qabul itmeye hünerde nazîr

(K 6/161-162)

Ruḡında cüşîş-i nâ-rüste müy-ı 'anberfâm
Görindi levḡa-i sîm **üzre** hem-çü naqş-ı sevâd

(K 11/9-10)

Ruḡsârı **üzre** zülfini seyr eyleyüp didüm
"Sübḡâne Hâlikü'l-leylü ve'n-nehâr"

(K 12/21-22)

Ḥayretle 'arızındaki hoy oldı gūyiyâ
Âyine **üzre** itmege lerezende ber-çarâr

(K 12/25-26)

Târ-ı nigâha 'arızı **üzre** dem-i hicâb
Reng-i perende zemzeme-i bâl ider şî'âr

(K 12/33-34)

Bu 'd-ı menzilde bu vech **üzre** nişâmı hergiz
Uramaz kimse kerâmet gibi bu bir ma'nâ

(T 13/31-32)

Ele aldıkça tufengi cebel-i Kâf **üzre**
Darb ider olsa nişân merdüm-i çeşm-i 'Ankâ
(T 13/33-34)

Şüpheşiz bülbül-i kudsi okudu târiḡühñ
Hedefe urdı murâd **üzre** Mehmed Pâşâ 1170
(T 13/43-44)

Şevk-ı icrâ-yı şabâ la'l ile sipihr-i bennâ
Kıldı şâhâne bu eyvânı bu resm **üzre** binâ
(T 21/1-2)

Cüş idüp mevc-i şafâ taḡında
'Aks ider cünbîş-i mevc **üzre** şinâh
(T 23/7-8)

İ'tidâl **üzre** binâ olduğına
Şafvet-i âb u havâdur dü-güvâh
(T 23/9-10)

Hudâ hem şahibin hem müşterisin eylesün
ma'mür
Ola tâ kim bu taḡ-ı tarem **üzre** düz-ı meh-tâbuñ
(T 25/17-18)

Ḥabâb-âsâ müheyyâdur fenâ rind-i sebük-rûḡa
Müyesserdür Belîg âb **üzre** tarḡ-endâzî-i
mesned
(G 32/13-14)

Seḡḡâre duḡt-ı rez nice demdür o kâfirünñ
Ruḡsârı **üzre** naqş-ı gül işler Frenk-pesend
(G 34/3-4)

Muḡıbb-i şâdık odur muḡteżâ-yı hâl **üzre**
Yâ şarf-ı mâl ide aḡbâbına yâ bezl-i vücüd
(G 35/3-4)

İderdüm ol ruḡ-i al-i ḡaḡt-âvere teşbîh
Olaydı âteş-i berg-i gül **üzre** säye-i düd
(G 35/9-10)

Düşmezdi cism-i yâra Belîg 'aks-i çeşmimüz
Pâlûde **üzre** olmasa bādâm-ı ter lezîz
(G 36/13-14)

Şerâr-ı nokta düd-âlüd u rengîni-i nazm âteş
Bu şî'ri levḡ-i âhen **üzre** yaz divânçe kaḡıtdur
(G 43/11-12)

Tefekkür **üzre** perîşân iken ḡuzurunda
Belîg-i zârına ne şefâtle itdi 'atf-ı nazâr
(Kt 47/5-6)

Keşide ḡâme-i müyîn ile ḡaḡt-ı ebrû
Sevâd-ı âyet-i hüsn **üzre** satr-ı besmeledür
(G 51/3-4)

İzârı **üzre** ḡaḡı düd-ı şem'-i kâfirî
Zebân-ı pâkî deḡânında berg-i gönca-i nür
(G 61/5-6)

Düşelden şafha-i cân **üzre** naqş-ı dâne-i halûn
 Ğam-ı mür-ı haţuñ şahrâ-yı dilde cüst-cü eyler
 (G 62/3-4)

Gözümde kaţre-i hûn-âbı şanmañuz nemdür
 'izârum **üzre** aķar bende bilmezem nemdür
 (G 66/1-2)

O şüh-ı muğ-beçenüñ hâli **üzre** müy-ı siyâh
 Şigüfezâr-ı ruhında beñür-ı Meryemdür
 (G 66/3-4)

Ķâbil-i feyz olana ehl-i hüner buhl itmez
 Reng-i şeb-nem varaķ **üzre** gül-i hamrâdandır
 (G 74/11-12)

Eşer kalmaz dil-i saht **üzre** teşrif-i hayâlinden
 Biraz hâk-i zemîn nerm olmayınca naqş-ı pâ
 çıkmaz
 (G 97/5-6)

Eylemez seyl-i havâdişden tehi-destân hâzer
 Bâde **üzre** boş kadeh kónsa ider her ân rakş
 (G 114/9-10)

Düşmez efgâr-ı 'imârât-ı cihâna sâlik
 Sefer **üzre** nice ta'mir olunur köhne ribât
 (G 118/7-8)

Yâruñ 'izârı dideye 'aks eyleyüp Belîğ
 Yaķdı murâdı **üzre** gice şem' dan a şem'
 (G 122/13-14)

O la'l fes kâkül **üzre** berg-i güldür sünbül
 üstinde
 'Izârında 'araķ güyâ ki şebnemdür gül üstinde
 (G 174/1-2)

Yüzüñ bir sim micmer anda rengin-i ruh âteş
 Siyeh hâl **üzre** müyuñ düda benzer 'anber
 üstinde
 (G 175/7-8)

Temâşâ kıl haţ-ı dil-dârı la'l-i pür-nikât **üzre**
 Yapışmış müya beñzer câ-be-câ habb-ı nebât
 üzre
 (G 182/1-2)

Temâşâ kıl haţ-ı dil-dârı la'l-i pür-nikât **üzre**
 Yapışmış müya beñzer câ-be-câ habb-ı nebât
 üzre
 (G 182/1-2)

Güzargâh-ı hayâl-i yâre yapmış şâni'-i kudret
 İki gözli kemer bir köprüdür qaşım Fırât **üzre**
 (G 182/3-4)

Lebüñde cilveger tebhâle görse Hızr-ı ferruñ-
 pey
 Habâb-ı şîşe-bâza beñzedür âb-ı hayât **üzre**
 (G 182/5-6)

İlişmez kirpigümde yâre karşı dâne-i eşküm
 Güneş toğdıkdâ şebnem katresi turmaz nebât
üzre
 (G 182/7-8)

Belîğ endişe itmem rüzgârüñ germ ü serdinden
 Tururken serv-âsâ istikâmetde şebât **üzre**
 (G 182/9-10)

Hâk-i kademüñ şafha-i berg-i semen üzre
 Şebnem gibi rüşen görünür neşteren **üzre**
 (G 185/1-2)

Hâk-i kademüñ şafha-i berg-i semen üzre
 Şebnem gibi rüşen görünür neşteren **üzre**
 (G 185/1-2)

'Uşşâka ne ğam vaz'-ı muhalif görünürse
 Kalmaz nagam-ı sâz-ı felek bir düzen **üzre**
 (G 185/5-6)

Yâ Rab anı kıl vâşıl-ı ser-menzil-i maķşüd
 Her kim ki ide şer'e ri'âyet sünen **üzre**
 (G 185/7-8)

'Uşşâk-ı sitem-dide niçe dâma düşürsün
 Ol serv-i sehi sâye düşürmez çemen **üzre**
 (G 185/9-10)

Beñzer o büt-i 'işvegerüñ hâl-i haţ-âver
 Bir delv-i resen-besteye çâh-ı zekân **üzre**
 (G 185/11-12)

Sâğarda olan pertev-i mey gibi o şühüñ
 Reng-i ten-i gülgünü çıkar pirenen **üzre**
 (G 185/13-14)

Bu tab'-ı nevâ-keşle Belîğ-i suhan-ârâ
 Tercih olunur Nâbi-i şîrin-suhan **üzre**
 (G 185/15-16)

Dil-hvâhî **üzre** döndürür 'âm Belîğ-i zâr
 Bir kerre girse dâmen-i çarh-ı felek ele
 (G 186/11-12)

'Ayâr olmuş ezelde cism-i pâki ol mehüñ güyâ
 Ki beñzer semm-i nâfi tüde-i sim **üzre** tamgâya
 (G 191/7-8)

Ne 'aceb beklese hengâm-ı haţuñ 'aşık-ı zâr
 İntizâr **üzre** olur şâ'im olan aşşama
 (G 194/3-4)

Ser-i târ-ı niğeh ber-geştedür çin-i cebinünden
 Hırâm itmez kalem âhârdan levh **üzre** çin olsa
 (G 196/11-12)

Baķılsa rütbe-i nazm-ı Belîge iki şâhiddir
 Ki Haţât-ı ezel çeşm **üzre** yazmış beyt-i ebrüyı
 (G 210/11-12)

Ruhsāruñ **üzre** dāne-i hōydan numūnedür
 Taqtir olınsa şu 'le-i mihrüñ çekīdesi
 (G 213/11-12)

Ruḥ-ı pür-tābuñ **üzre** naqş-ı ḥāl-i 'anberīnünle
 Melāḥaṭ bāğınun bir lāle-i nu 'mānısın cānā
 (G 229/7-8)

üzre ditre: Bir şeye veya kimseye sevgi, özen
 göstermek.
üzre ditre:-r-
 Ḥayāl-i serdī-i bād-ı ḥazāndan her gāh
 Hezār-ı haste ile ḡonca **üzre** ditrer şāḥ
 (G 28/9-10)

üzre gel: Arka arkaya meydana gelmek, ara
 vermeden olmak.
üzre gel:-üp
 Felek-i nevāle ki ḥvān-ı luṭfuñ **üzre** gelüp
 Tutar elinde meh-i nevcü nīme-i Armūd' dan
 (Mf 15/1-2)

-V-**vā-beste: Bağlı.**

Bu cism tutub yār ile şekl-i vaḥdet
Vā-beste aña 'uzvda feyz-i ḫudret

(R 5/1-2)

vā-beste: -dür

Ḥalkuñ isti' dādına **vā-bestedür** āṣār-ı feyz
 Ebr-i nisāndan ṣadef dūr-dāne ef'ī semm ḫapar
 (G 55/3-4)

Olmaz 'abeṣ yire sözi erbāb-ı hikmetüñ

Vā-bestedür dūrügına bīh-būdī-i firāk

(G 131/4)

vā-beste ol: Bağlı olmak.**vā-beste ol: -dı**

Oldı hep silsile-i āline **vā-beste** kerem
 Dūde-i nesl-i Hülāgüya virelden ṣānı

(G 219/5-6)

vā-beste-i zencīr-i mevc-i seyl-i eşk eyle: Gözyaşı selinin dalgasını zincire bağlamak.

vā-beste-i zencīr-i mevc-i seyl-i eşk eyle: -dü, -m

Merdüm-i çeşmi ḫayālūñden cūdā Mecnūn-şıfat
 Eyledüm **vā-beste-i zencīr-i mevc-i seyl-i eşk**

(G 136/9-10)

vācib: Yapılması gerekli olan, zorunlu kaçınılmaz.

Miḫrāb-ı ebruvānını itmezse der-ḫayāl
 'Uşşāka **vācib** öyle namāzuñ i'ādesi

(K 226/3-4)

vācib: -dür

O vālā-menzilet kim ṣad-edeble pişgāhında
 Dil üzre tā-be-leb **vācibdür** istikbāl-i pā-būsi

(K 3/53-54)

va'd: Söz, vaat.**va'di: -i**

Unıtma **va'di** zīrā va'de incāz itmeyen ṣaḫṣuñ
 Yanında ḫadri yoḫdır nīm-cū ehl-i kerāmātın

(Kt 3/7-8)

va'd it: Söz vermek.**va'd it: -dü, -ñ**

İtdüñ vişāli herkese **va'd ey** zen-i sipihr
 Āyā cihānda gerçek erüñ yoḫ mıdur senüñ

(G 138/13-14)

va'de-i kemmün: Kimyanın zamanı.

Kām-baḫşı-i vişālūñle olurken dil-firīb
 Bitdi āḫir sebz-i haṭtuñ **va'de-i kemmün** ile

(G 178/5-6)

va'de-i naḫd-i vişāli: Kavuşma sermayesinin zamanı.

Va'de-i naḫd-i vişāli lebünüñ hep sözdür
 Bize de meclis-i 'işretde bir altun bozdur

(Mf 39/1-2)

vādī: İki dağ arası veya ova, ver, taraf.**vādiler: -ler, -de**

Ümmīd-i ṣikār ile bu **vādilerde**
 Biz avlalyalum dīde-i bed-bīn ağara

(R 20/1-2)

Kemend-i zülfe bend olmuş dil-i divāneden gayrı

Bu vādilerde zencirin sürer divāne yokdur yoḫ
 (G 132/11-12)

Bu **vādilerde** yārun bī-niyāzum dest-būsından

Ki engüşt-i mühennā itdi pāyum her ser-i ḫarı
 (G 217/9-10)

va'd-ı nış: Zehir sözü.**va'd-ı nış: -ü, -m**

Va'd-ı nışüm ile ancak leb-i bām
 İtdi fevvāredeki āba külāh

(T 23/13-14)

va'd-ı püç-ı mün'imān-ı 'aşrı engüşt-i belig: Belig'in parmaklarının yüzünün nimetlerini veren boş sözler.

Va'd-ı püç-ı mün'imān-ı 'aşrı engüşt-i Belig
 Şafḫa-i mīnāya eşk-i çeşm ile tahrīr ider

(G 82/15-16)

vādī-i 'aşk: Aşk vadisi.**vādī-i 'aşk: -a**

Şevḫ-i nesīm-i yār ile mānend-i gird-bād
 Āyende ben bu **vādī-i 'aşka** revende ben

(G 167/11-12)

vādī-i 'aşk: -ı

Ki düzd-i türe-rüzi dā'imā dil-gīr ider meh-tāb
 Nice terk eylestün şeb-zindedārān **vādī-i 'aşkı**

(G 7/15-16)

vādī-i 'aşk: -uñ

Bulınmaz dāmeninde ḫār-ı vaḫşet **vādī-i 'aşkuñ**
 Künām-ı şire şem'-i şu'le-zādur çeşm-i āhūsi

(K 3/41-42)

vādī-i 'aşk: -u, -ñ, -la

O ser-gerdāniyem ben **vādī-i 'aşkuñla**
 şevḫümden

Eşeddür gerdiş-i cevvalēden tavḫ-ı girībānum

(K 8/13-14)

vādī-i ḫüsn: Güzellik ovası.**vādī-i ḫüsn: -üñ**

Yularsuz eyledi dil-beste cümle yārānı
 Budur bu **vādī-i ḫüsnüñ** yularsuz arslanı

(Mf 46/1-2)

vādī-i mecnün: Mecnun'un vadisi.

Gil-ālūd eylemiş āmed-şud-i ter-dāmenān şimdi
 Geçilmez pāk-dāmen **vādī-i Mecnün**
 çepellenmiş

(G 112/7-8)

vādī-i pür-ğam: Gam dolu yer.**vādī-i pür-ğam:-da**

Güm-râh ider bu **vādī-i pür-ğamda** reh-zenân
Luţfuñ eger ki bendeñe olmazsa reh-nümâ

(K 2/189-190)

vādī-i şaħa: Avlu yeri.**vādī-i şaħa:-da**

Nigehün cāy-ı tavâfidür idüp 'aklı delil
Vādī-i şaħada ber-ceste olan beyt-i şerif

(G 129/ 11-12)

vāfir: Fazla, çok.

Pey-ender-pey nice tîr-i nigâha iktizâ eyler
Müheyyâ şeh-per-i müjgândan **vāfir** yeleklik
yap

(G 10/9-10)

Şarâb-ı nâba hasret çekdüğinden zâhid-i ħod-bîn
Kadeh şeklinde **vāfir** ruħ'alar dikmiş
muraħka'da

(G 173/13-14)

vāh: Yazık.

Ey vāy geċdi 'ömr-i 'azîz âh u **vāh** ile
Cürmi nedür ki ehl-i dilüñ ħurrem olmasun

(G 157/13-14)

vahşet: Korku.

Ruħ-ı dil-dâra henüz geldi ħaħt-ı fitne-eşer
Dile **vahşet** virür ammâ o ħadar ħorħulmaz

(G 193/5-6)

Mevzûn olursa da yine beddür kelâm-ı şüm
Vahşet virür ħabâyi'a sec'-i şadâ-yı büm

(G 148/1-2)

vahşî: Vahşi, insandan kaçan, insana alışkın olmayan, vabani.

Ne ħadar **vahşî** ise ma'nî-i bigâne Belîğ
Ĥâne-zâde ħalem-i nâdire-destânumdur

(G 50/33-34)

Vahşî ħazâl dâmen-i şahrâ-yı nâz iken
İncinme ey perî seni ben âdem eyledüm

(G 152/13-14)

vahşî-mizâc: Vahşi huy.**vahşî-mizâc:-ı**

Mümkün mi der-kenâr o **vahşî-mizâci** kim
Ağuş-ı dideden rem-i âhû gibi aħar

(G 234/5-6)

vā'iz: Vaaz eden, nâsîh.

Yâra ed'iyye-i me'süre iderken ta'lîm
Sûz-ı 'aşħ itdi eşer **vā'iz** efendiye 'azîm

(Msd 2/25-26)

Vā'iz bilür mi kışsa-i zülf-i muħavvelin
Anuñ ħayâli naħş-ı ħaħ-ı muħtaşardadır

(G 41/3-4)

Bu ħayretler ħurıtdı ħanını pîr-i ħarâbatuñ
Ki **vā'iz** rûz-ı şenbih meclis-i âzîneden ħıħmaz
(G 96/9-10)

Şıħmaz netice mes'ele-i 'aşħa ħîl ü ħâl
Biñ kerre baħsa **vā'iz** efendi kitâbına
(G 198/5-6)

Vā'iz şarınca künbed-i destâr-bendini
Mestâne yapmışum aña birħaç tekerleme
(G 203/5-6)

vā'iz:-i
Tazyîke başlayınca esîrân-ı 'aşħı dün
Allâha şükr **vā'izi** söyletmedi ħunâħ
(G 131/7-8)

vâizân-ı 'aşr: Zamanın dini öğüt verenleri.

Bu maħlaħtayla eyleyemez **vâizân-ı 'aşr**
Rindüñ cihânda itdigi kesb-i feza'ili
(G 216/5-6)

vā'iz-i ħod-bîn: Bencil vaaz veren.

Bu hey'et ile bilmezem ey **vā'iz-i ħod-bîn**
Ol şüh-ı melek-manzarı sevmem ne dimekdîr
(G 59/9-10)

vāk'a: Hâdise, olup geċen şey, mes'ele.

vāk'a:-ları
Güzeşte **vāk'aları** cümle eyleyüp teblîğ
Yegân yegân saña tefhîm ider sicil-i Belîğ
(Mf 35/1-2)

vâki: Gerçek, gerçi, her ne kadar.

Hengâm-ı şebde yârı ru'yâda görmüş 'aşħı
Bu **vâki**'a muħâbîħ âyâ olur mı **vâki**'
(G 124/13-14)

vāk'ı: Yüksek yer.

Bâdranuñ şehrinde **vāk'ı** bir müferriħ iskele
Bundan aħdem âbsuz olmuşdı cāy-ı tengnâ
(T 3/3-4)

vâki'a: Olmuş olan şey, geri cevrilmesi mümkün olmayan olay, olgu.

Hengâm-ı şebde yârı ru'yâda görmüş 'aşħı
Bu **vâki**'a muħâbîħ âyâ olur mı **vâki**'
(G 124/13-14)

vâki'a:-dan
Rindân-ı mestî **vâki'adan** eyleyüp ħabîr
Böyle vaşiyet eyledi bir sâl-ħvorde pîr
(Tb 2/15-16)

vâkıf ol: İdrak etmek, kavramak.

vâkıf ol:-dı
Oldı niceler ħurde-i maźmûnına **vâkıf**
Bir beytde dün naħş-ı ħaħuñ vaşî oħındı
(G 221/3-4)

vākıf ol: İdrak etmek, kavramak.**vākıf ol:**-ın, -makEsrār-ı 'aşka **vākıf olunmak** murād ise
Nazm-ı Belîği tıtsun 'aziz i 'tibār ile

(G 184/11-12)

vākıf ol:-urFünūna dād u sitedle **olur** mı hiç **vākıf**
Nihāyeti kütübün ismin öğrenür şahhāf

(G 128/3-4)

vākıf-ı esrār-ı 'aşk: Aşkın sırlarını bilen.**vākıf-ı esrār-ı 'aşk:**-uzFürüg-ı katre-i āb-ı güher deryā-yı pür-cüşuz
Dem-ā-dem **vākıf-ı esrār-ı 'aşkuz** mest-i
medhüşuz

(G 95/1-2)

vākıf-ı esrār-ı kâf ol: Yarıcı sırlardan haberdar olmak.**vākıf-ı esrār-ı kâf ol:**-aKibrî-i aħmer ol meye nisbet güzāf ola
Her kim içerse **vākıf-ı esrār-ı kâf ola**

(Tb 2/23-24)

vākıf-ı mazmün: Mazmunundan anlamak.O mehūñ cünbiş-i ebrūsına bak kim 'ārif
Nāmede **vākıf-ı mazmün** olur ünvanından

(G 168/11-12)

vaqt: Zaman.**vaqt:**-i, -n, -iEy **vaqtini** ğafletle iden hep müstehlik
Aç bağa gidüp çeşmüñi mānende-i çiçek

(R 1/1-2)

vaqt-i, -dür'Aceb mi kiştzār-ı sīnede maħşüle el urşak
Bu hürmen **vaqtidür** ölçer biçer herkes
hububatın

(Kt 3/3-4)

Tümār-ı nazmı tayy iderek **vaqtidür** Belîğ

Dest-i du 'ā ile pür ola berg-i ğoncavār

(K 12/181-182)

vaqt:-i, -n, -deÜmid-i nev-bahār-ı himmeti ol gülbün-i lütfün
Hazān **vaqtinde** güyā bülbül eyler tab 'ı
me' yüsü

(K 3/45-46)

Kıomaz halk intikāmın zālime idbārı **vaqtinde**

Zaħm-dār olsa ef'ī anı mūrān eyler efgende

(G176/7-8)

vaqt:-iNiçün levāzım-ı 'ayş-ı dü-rüze şarf itmez
Bahār **vaqtı** tıtar müşt-i ğoncada zer şaħ

(G 28/15-16)

vaqt-e teng: Boş vakit.Der **vaqt-e teng** bā del sed ārezū Belîğ

Goftem nazīre-e soħan bī-nazīr rā

(G 240/13-14)

vaqtı: Zamanı, sırası.**vaqtı:**-dürTümār-ı nazmı tayy iderek **vaqtidür** Belîğ
Gül-ğonca gibi ola güşāde kef-i du 'ā

(K 2/193-194)

vaqt-i baħt-ı 'ulüm: Bilimlerin talihli zamanı.O fazıl-ı mütebahħir ki **vaqt-i baħt-ı 'ulüm**
Yanında katra değil 'ilm-i 'ālem-i tahrīr

(K 6/53-54)

vaqt-i cüdāyī: Ayrı zaman.'İsī-dem-i deyr-i kühenüm **vaqt-i cüdāyī**

N'eyler uzadup destini dāmānum ider aħz

(G 38/3-4)

'İsī-dem-i deyr-i kühenim **vaqt-i cüdāyī**

Bütler uzadup destini dāmānum alurlar

(Mf 58/1-2)

vaqt-i direv: Hasat zamanı.

Derd olur olsa da pīrāna devā-yı bih-büd

Bulamaz **vaqt-i direv** neşv ü nemā āb ile kişt

(G 18/9-10)

vaqt-i nıgeh: Bakış zamanı.**vaqt-i nıgeh:**-de**Vaqt-i nıgehde** bāl u perin eyleyüp niķāb
Reng-i perīde 'ārız-ı 'ismet-penāhuma

(G 192/23-24)

vaqtiyle: Zamanında, uygun zamanda.**Vaqtiyle** ecel-i ħāke seni indirir āħır

'İsī gibi çıksañ da eger çarħ-ı berine

(G 197/11-12)

vaqvaqa-i nālīş-i dıfda': Kurbağanın**vakvıklaması.**

Zāhid çekemem tañtāna-i hay ile hüyuñ

Müstesķil olur **vaqvaqa-i nālīş-i dıfda'**

(G 123/7-8)

vālā: Yüksek, āli.

Ĥayme-i cāhını güncāyīşe imkān yoğ ise

Şaħn-ı iclāline gerdün kura **vālā** ĥiyemi

(K 7/39-40)

Açmış cenāħ-ı der gibi **vālā** dü-mışra 'ın

Ümmīd-i maħlaşum ile her beyt-i tāb-dār

(K 12/179-180)

vālā-menzilet: Yüksek derece.O **vālā-menzilet** kim şad-edible pişğāhında

Dil üzre tā-be-leb vācibdür istikbāl-i pā-büsü

(K 3/53-54)

O **vālā-menzilet** kim şad-edeble būs-ı dāmānuñ
Kenār-ı lebde istihsān ider tab'ı şenā-ıhvānum
(K 8/43-44)

vālā-yı ħudā: Yüce Allah.

Bu meserretgehe **vālā-yı ħudā**
Pür ide müşterilerden her gāh
(T 23/25-26)

vālid: Baba.

vālid:-i, -üñ
Dīde-i vehmine bu devlet ile **vālidinün**
'Arz ider hey'et-i dīdār-ı ferah şüret-i bīm
(T 22/15-16)

vālih kal: Şaşırmaq.

vālih kal:-dı
Mir'āt-i tab'uma yine 'atf-ı nigāh idüp
Ķaldı güşāde **vālih** ü ħayrān-ı 'ilm
(K 10/93-94)

vālih ü ħayrān ol: Çok şaşırıp beğenmek.

vālih ü ħayrān ol:-ur
Ĥabbezā evyān-ı bī-hem-tā ki resmin seyr idüp
Vālih ü ħayrān olur üstād-ı İklīdis-güşā
(T 29/1-2)

var: 1.Bulunmakta.

Bir gülşenün ki bülbül-i hoş-nevāsı **var**
Verd-i 'izār-ı dil-bere neşv ü nemāsı **var**
(Th 1/1-2)

Bir gülşenün ki bülbül-i hoş-nevāsı **var**
Verd-i 'izār-ı dil-bere neşv ü nemāsı **var**
(Th 1/1-2)

Şanmañ ki her meyün dil ü cāna şafāsı **var**
Her mey gülü-yı ħumda cüşiş-nümāsı **var**
(Th 1/3-4)

Şanmañ ki her meyün dil ü cāna şafāsı **var**
Her mey gülü-yı ħumda cüşiş-nümāsı **var**
(Th 1/3-4)

Mīnā-keşāna neş'e-i ħayret-fezāsı **var**
Ol Ķahramān-ı ġamze-i ser-tiz-i şaf-şiken
(Th 1/5-6)

Rā kaşlarıyla ħaddimi dāl itdi şiveden
Fermān-berān-ı 'aşka o şūĥuñ bu rāsı **var**
(Th 1/9-10)

Almış elinde şevĶ ile yüz biñ 'aşāsı **var**
Bir cevherim ki toĥm-ı fūrüzān-ı 'Ādemüm
(Th 1/15-16)

Tāc-ı fenāyı istemezem Ķays-ı 'ālemüm
Bālā-yı serde bülbül-i 'aşkuñ yuvası **var**
(Th 1/19-20)

Üftādegānuñ ol şeh-i ĥüsne recāsı **var**
Güş it şadā-yı naġme-i cān-süz-ı bülbülü
(Th 1/25-26)

Dil-ber ki zīr-i fesde nihān itdi kākülü
'Uşşāk-ı ħaste-ĥāle görünmez belāsı **var**
(Th 1/29-30)

Ķalmadı herġiz o meh-rūda kesāfetden eġer
Ķıl ħadar 'aybı eġer **var** ise anuñ göster
(Msd 2/47-48)

Sakī düşer mi meclis-i 'işretde ġam yimeĶ
Derdün **var** ise sīnede ġam çekme şişe çek
(Tb 2/111-112)

Hey meyle bir Ķopuş **var** o mutribde kim beni
Āşüfte itdi 'aġlumı başdan idüp cüdā
(K 2/39-40)

Dil-i deryā-nevāl-i himmetidür
Keremün **var** ise eġer kānı
(T 4/3-4)

Yāra ma'ĥūd iki tonluk ħuĶa **var** āmāde
Şüf bir ħırĶa vü destār ile olmaz sāde
(Msd 4/37-38)

Var iken bıĶı-ı bürrāna müşābih ebrü
Ķarb-ı muştayla Ķırar 'ālemi ol 'arbede-cü
(Msd 5/15-16)

Ki germiyyetle cism-i pākine te'sīr ider meh-tāb
Eġer **var** ise cüz'-i fenn-i şeb-revlikde noġşanuñ
(G 7/19-20)

Şimdi efendi sen **var** iken rüzġarda
Lāyık ola mı bī-ser ü pā düstān-ı 'ilm
(K 10/121-122)

'Ayıbsız ādem olmaz herkese bir şekk ü reybum
var
Güzel sevmekdir endişem benim ancaĶ
Şu'aybım **var**
(Mf 22/1-2)

'Ayıbsız ādem olmaz herkese bir şekk ü reybum
var
Güzel sevmekdir endişem benim ancaĶ
Şu'aybım **var**
(Mf 22/1-2)

Ĥuşuşa bir gül-i nev-rüstesi **var** kim letāfetde
Fūrüg-ı ĥüsn ile reşk urubdur mihr ü meh-tābuñ
(T 25/11-12)

Ķam u sürürına dünyānuñ i'tibār itmez
Belīg-i nādire-ġüftāra şadd pesendim **var**
(Kt 30/1-2)

Ser-ā-ser ehl-i suĥan bī-nevā Ķalursa daĥı
Ne ġam cihānda benim bir Kerīm Efendim **var**
(Kt 30/3-4)

Nāza çekdi dem-i faĥriyye ben söyledemem
İşte ey dil hünerün **var** ise söylet Ķalemi
(K 7/57-58)

Bir tonanma **var** Belîgâ cem' olup hayl-i nücüm
Gice gök meydânına meş'al yaçar meh-tâb-ı
çarlı

(G 30/13-14)

Şad-güne 'inayetle ne **var** eyleyüp ikrâm
Akrân arasında bu kuluñ yüzli bulinsam

(Kt 33/5-6)

Dikkatle eyledüm niçe biñ kere cüst u cü
Ne akçe var bu yirde ne bir fûls-i mâhî **var**

(Kt 34/1-2)

Dikkatle eyledüm niçe biñ kere cüst u cü
Ne akçe var bu yirde ne bir fûls-i mâhî **var**

(Kt 34/1-2)

Ey nakd-i eşk bârî sen imdâda gel yetiş
Şimdi Belîg gam-zedenüñ harc-ı râhî **var**

(Kt 34/3-4)

Var mıdır mesned-i fetvâya didim bir Şâlih
Didi hâtif ki vücüh ile Mehemmed-i Şâlih

(Mf 38/1-2)

Şıdk u hulûş **var** ise ehl-i hünerdedür
Râh-ı suhanda başımı itdi fidâ kalem

(G 39/5-6)

Huddâm olacağ yarın ahâlî-i cinâna
Var ise eger Badrâdaki muğ-beçegândur

(G 56/5-6)

Ne vaşl-ı yâre fırsat ne belâ-yı hicre taakat **var**
Beni dil-ğaste-i hecr itmede bilmem ne hikmet
var

(G 68/1-2)

Ne vaşl-ı yâre fırsat ne belâ-yı hicre taakat var
Beni dil-ğaste-i hecr itmede bilmem ne hikmet
var

(G 68/1-2)

Nice teskîn ola seyl-âb-ı çeşm-i hün-feşânumla
Benüm gönlümde deryâlar söyündürmez harâret
var

(G 68/3-4)

Hayâl-i dil-berî âzürde eyler korkarım şimdi
Harîm-i dilde zîrâ suziş-i nâr-ı mağabbet **var**

(G 68/5-6)

Vişâlünüle dil-i mağzûmî mesrûr eyledüñ geldüñ
Efendim iştibâhum kalmadı sende kerâmet **var**

(G 68/7-8)

Eger âlüde-i 'işyân ise dâmânum ey zañid
Anı tañhîr ider bî-intihâ deryâ-yı rahmet **var**

(G 68/9-10)

Kime bir serv-kâmet sâye-endâz olsa 'âlemde
Gam u ekdârdan âzâdedür başında devlet **var**

(G 68/11-12)

Suñan-güyân-ı 'aşruñ nazmı mazmündârdur
ammâ
Belîgâ sözleründe hem nezâket hem selâset **var**

(G 68/13-14)

Toğru söyle olmasa 'âlemde pîr-i mey-fürüş
Var mıdur def'-i gama dünyâda bir tedbîr ider

(G 82/7-8)

Fikr-i âlüde gibi dâmeni reh-zenlük idüp
Dîdede şimdi hayâlünüñ **var** iken nem gelmez

(G 100/7-8)

Mevkî '-i zevk ü şafâ olduğına şüphe mi **var**
Ki diyâr-ı a' deme bir giden âdem gelmez

(G 100/11-12)

Teb-i hicrünüle dilde ıztırâbum **var** ki cünbişden
Nücüm-âsâ tenümde dağlar seyyârdür sensüz

(G 102/15-16)

Kişver-i dilde 'aceb **var** mı ki bîgâne diyü
Gönderür evvel o pür-fitne hayâlünüñ cäsüs

(G 107/7-8)

Hem mürde eyler ihyâ hem zindegânî mürde
Habb-ı nebât-ı lebde **var** dâhî çok menâfi'

(G 124/15-16)

Hâl şanma anı bir rütbe letâfet **var** kim
Taşrasından görünür dânesi sîb-i zekânunuñ

(G 140/7-8)

Kâkül-i dil-berde ârâm itse gönlüm vechi **var**
Böyle şîr-i büt-şiken çıkmaz derün-ı pişeden

(G 159/9-10)

Âferîn tab' ma **var** ise cihânda gelşün
Levh-i pâke kalemi böyle Belîgâne çeker

(G 81/17-18)

Bir cezbe **var** ki gitse o dem 'avdet itdürür
Yâruñ cizârî mevce-i reng-i perîdesin

(G 162/9-10)

Nice hum-hânenünüñ biz şerbetin nüş eyledük
ammâ
Hele pîr-i muğânuñ başka halet **var** kedüsında

(G 183/7-8)

Felek bâlâ tutar ehl-i hünerden püç-mağzânî
Müzahref bir iki müsveddesi **var** minder altında

(G 190/11-12)

Nice hüsrev şıklmaz idi dest-efşârî-i zerden
Turunc-ı gâbgâb-ı şîrîn gibi **var** iken eglence

(G 200/3-4)

Ne kaşr u ne ka' rında anuñ dürr ü güher **var**
İt' âb-ı vücüd eyleme bañr-ı gama talma

(G 205/5-6)

Bu şeb tabaşbuş-ı kelbiyye eyleyüp ağıyar
Hârâreti **var** imiş dil-bere uyuzlandı
(G 215/7-8)

Zâhid dimiş ki 'Adne girtür vird-ıhvân olan
Bilsek 'aceb ki **var** mı elinde delâ'ili
(G 216/3-4)

O rütbe cezbesi **var** teşnegân-ı vâdi-i 'aşkuñ
Ki âb-ı beste tîğ-i yârdan bir gün olur cârî
(G 217/15-16)

Ğayrınıñ 'aşkı 'aceb **var** mı derûnında diyü
Dün gice geldi hayâlün dili tefîş itdi
(G 223/3-4)

Nigâh-ı müşteriye **var** iken bir âyinesi
O ser-trâşa yeter sine berber âyinesi
(G 227/1-2)

Bakup hakâyık-ı şun'-ı Hüdâyı seyr itsün
Kimün ki **var** ise bir mâh-peyker âyinesi
(G 227/7-8)

Bir kabza-i sîm destüme girdi bu şeb amâ
'Aklen yine didüm ki bu **var** ise bilekdür
(G 236/5-6)

Sende **varsa** ma'rifet hoş-girân-ı dânişe
Cevherün bezi eyle imsâk eyleme ma'den gibi
(G 239/5-6)

var:-sa
Temşiyet bulmağ için re'yine tefvîz itsün
Rüzgârün ne kadar **varsa** umûr-ı ehemî
(K 7/41-42)

var:-miş
Bir sebze-i nâ-yâb-ı maḥabbet **varmış**
Bu şüre gönüllerde o şimdi bitmez
(R 3/3-4)

Süzilmiş perde-i bādâmdan nûr-ı niğeh şad-bâr
O şühûñ soñra **varmış** şafḥa-i rüyunda ân olmuş
(G 111/9-10)

var:-dır
Yâd idüp hançer-i bürrânunı dil küyında
Nice zâr eylemesün yarası **vardır** sızlar
(G 57/3-4)

var:-dur
Kuru bir nâmı **vardur** âb-ı hayvânun Belîğ
ammâ
Der-âğuş eyleyen tâ ḥaşre dek ölmez 'Âlî Cân'ı
(G 218/13-14)

Kimde **vardur** dir iseñ mestî-i şahbâ-yı ğarâz
Söyledüp lafzına bak keşf ola ma'nâ-yı ğarâz
(G 11771-2)

2. Ulaşmak.

Bu şeb **var** ey hayâl-i bî-vefâ-yı yâr kim âhîr
Senünle kaldı faşl-ı müdde'â divân-ı Paşaya
(K 9/41-42)

var:-dı
Kesâda **vardı** gelüp ḥaṭṭ izârî tozlandı
Girân-bahâ-yı meta'-ı vişâl ucızlandı
(G 215/1-2)

Yüregi oynadı bir ḥâlete **vardı** şuyun
Ṭas-ı leb-rîz içine 'aks idicek meh-rüyün
(Msd 3/33-34)

var:-ur
Yağmaya virdi naqd-i hayâlâtı gam Belîğ
Var minnet eyle ḥâtır-ı deryâ-nevâlüne
(G 193/13-14)

Elbette **varur** menzile kim ol kaşı yânuñ
Tîr-i niğeh-i şeh-per-i müjgâni yelekdür
(G59/13-14)

3. Gitmek.

var:-sa, -m
Ṭalib-i meblağ-ı ma'hüd ile **varsam** yanına
Naş-ı divâr gibi yok baña lâ vü ne'amı
(K 7/13-14)

var:-mca
Oldı pertev-fiken ol mevki'e bir bedr-i münîr
Karşu **varınca** bu mihr itdi cemâlin tenvir
(Msd 2/37-38)

var:-ma
Bâzâr-ı 'aşka **varma** tehî ey nigâr-ı mest
Gel gel ki naqd-i cân qoyayum dest-mâlüne
(G 193/3-4)

var:-maz
Şıdık ile şehlere şehzâdeler olmaz dem-sâz
Şakınur beçeleri yanına **varmaz** şeh-bâz
(Mf 29/1-2)

var:-duğ, -un
Şakın müḥiş ḥavâdiş gibi yârâna kesel virme
Şafâ vü neş'e vir her **varduğun** bezme şarâbâsâ
(G 4/7-8)

var:-in, -ca
Bu ğazel evc-i sipihr-i ma'rifetdür kim Belîğ
Maṭla'ından maḳṭa'a **varınca** mazmün âfitâb
(G 8/13-14)

4. Elde bulunan her şey, zenginlik, servet.
Olup ḥürmetde kâ'im hiç tevâzu'dan degül ḥalı
Belîğ **var** ise câm-ı meye üftâdedür mînâ
(G 5/11-12)

Belîğ ḥaḳ bu ki nazmuñda başka ḥâlet **var**
Saña bu ṭarz ile eş'âr-ı pāk mülhemdür
(G 66/9-10)

- Bu mülk-i 'āriyetde kimüñ kār u bārī **var**
Bir bāzdur ki beftere almış şikārī **var**
(G 73/1-2)
- Bu mülk-i 'āriyetde kimüñ kār u bārī **var**
Bir bāzdur ki beftere almış şikārī **var**
(G 73/1-2)
- Da 'vā-yı 'aşka düşme gel ey müdde 'i yeter
Ol gül-'izara 'āşık-ı şeydā hezārī **var**
(G 73/5-6)
- Gelmiş bu kārgāha o kālā-fürüş-ı nāz
'Uşşak-ı zāra ğam gibi bir yādigārī **var**
(G 73/7-8)
- Ġamgīn olur meşīme-i māderde sāf-dil
Dürc-i şadefde dürr-i yetimüñ ğubārī **var**
(G 73/9-10)
- Meyl-i kenār eyleme ğün gibi şubh u şām
Şehrīlerüñ Belīġ 'aceb iştiḥārī **var**
(G 73/13-14)
- Cihānda medḥ idecek ḥaṭṭ-ı yār **var** ancak
Ne kara ğünlere ḳaldı yazık suḥan-ğülār
(G 83/9-10)
- Değüldür sīnesinde bend olan dāġ 'āşık-ı zārūñ
Saña birkaç kızıl altını **var** şaḳlar muşamma'da
(G 173/9-10)
- 5. Haydī, durma (pekiştirme sözü).**
Āteş içre cilve itmek şive-i pervānedür
Sen **var** ey bülbül çemende ḥār u ḥasdan lāne
yap
(G 9/5-6)
- var ise: İhtimal ki.**
Bu nazma **var** ise söz söyle ḥaşma buldursun
Yerā 'a-i dü-zebān ile müdde 'āya sūbūt
(G 19/9-10)
- var ol: Yaşamak.**
Dāimā devlet ü şihḥatle cihānda **var ol**
Derd ile ide devā kendüye a'dā ādemī
(K 7/79-80)
- var ola:-a**
Aḥmed Āġānuñ himmeti **var ola** Belīġā
Kim bā'ış-i nev-zemzeme-i kilik-i beyāndur
(G 56/17-18)
- varak: Yarak.**
Kābil-i feyz olana ehl-i hüner buḥl itmez
Reng-i şeb-nem **varak** üzere gül-i ḥamrādandur
(G 74/11-12)
- varak:-da**
Eyler **varakda** sīne-i meddi elf şikāf
Tutma şaḳın efendi siper tūr-i āhuma
(G 192/15-16)
- Her bir **varakda** her biri şad-lerziş öġredür
Sīm-ābvār cünbiş-i mevc-i nigāhuma
(G 192721-22)
- varak-ı münteḥab: Seçilmiş, süslü yaprak.**
Dil-i suḥanver 'aceb mi şikeste olsa Belīġ
Ki nüshada **varak-ı münteḥab** şikeste olur
(G 232/11-12)
- vāreste ol: Kurtulmak.**
Vāreste ol bu tül-i emelden mey iç müdām
Kimse cihānda bulduramaz ḥālīne niẓām
(Tb 2/95-96)
- vārid: Gelen, ulaşan, erişen.**
vārid:-dür
Ḥayāl-i nazmı taḥḳik eyleyen erbāb-ı isti'dād
Belīġā vāridāt-ı ğayba isnād itse **vāriddür**
(G 43/13-14)
- vāridāt-ı ğayb: Gizli olan ve içe doğan seveler.**
vāridāt-ı ğayb:-a
Ḥayāl-i nazmı taḥḳik eyleyen erbāb-ı isti'dād
Belīġā **vāridāt-ı ğayba** isnād itse vāriddür
(G 43/13-14)
- vārise'l-e'imme: İmamların mirascısı.**
Yā **vārise'l-e'imme** ve yā eşrefe'l-ümem
Yā menba'-ı kerāmet ve yā aḥsene'l-verā
(K 2/157-158)
- vaşf: Nitelik, özellik, avrıcılık.**
vaşf:-i, -n, -i
Okurlar bi-tereddüt **vaşfım** kim kاتب-i ḳudret
Ezelde eylemiş dīvānce-i evşāfımı tedvīn
(T 11/ 5-6)
- Takdīm iderdi şehr-i Neccārāya **vaşfım**
Ġorse bu tarz-ı dil-keşi 'ālemde Rūdekī
(Kt 55/3-4)
- Vaşfım** levḥe nezāketle yazarken ḥāme
Lafz-ı ḥaṭ ḡüşe-i ḥaṭṭumda olunmuş taşḥif
(G 129/5-6)
- vaşf:-u, -ñ, -a**
Ġitdükçe nerdübān-ı müsā'iddin oldı pest
Besdür niçün ki **vaşfuña** eyler luḥūk-ı 'ār
(K 12/147-148)
- vaşf:-i, -n, -da**
Rüyunuñ **vaşfında** ra'nā bir ğazel yapdım bugün
Şafḥa-i ḥurşide taḥrīr eyledi küttāb-ı çarḥ
(G 30/11-12)
- O bütün birliğine 'āşıkā şahid bu yeter
Gelmeyor ḥātıra **vaşfında** ḥayāl-i tecnīs
(G 105/15-16)
- vaşf:-i**
Cihānı başuma fikr-i dehānuñ teng ider ammā
Miyānuñ **vaşfi** eş'arumda bir ince taḥayyüldür
(G 78/7-8)

- Oldı niceler hürde-i mazmûnına vâkıf
Bir beytde dün naqş-ı haţuñ **vaşfı** okındı
(G 221/3-4)
- vaşf eyle: Övmek.**
vaşf eyle:-dü, -m
Kul oğlı bir levendüñ bendesi olmak vazîfemdür
Cemâl-i pâkini **vaşf eyledüm** 'uşşâka icmâli
(G 209/7-8)
- vaşf eyle:-mez**
Ağyâra hâk-i râhuñı **vaşf eylemez** gönül
A'mâya şerh-i hâssa-i tütîyâ 'abeş
(G 20/23-24)
- vaşf it:-me, -g, -e**
Şeher **vaşf itmege** ol âfîtab-ı hüsni maţla'da
Zebân-ı hâmeyi kaţ' eyledüm biñ kerre
maţta'da
(G 173/1-2)
- vaşf-ı hüsn: Güzelliğın övgüsü.**
vaşf-ı hüsn:-i
Lâl olur âyîne-i rüyını gördikçe Belîğ
Vaşf-ı hüsnî o bütüñ 'âciz ider vaşşâfi
(G 228/ 13-14)
- vaşf-ı hüsn:-ü, -ñ**
'Aceb mi cilve kılsa şâ'irüñ ol mâh beytinde
Ki anuñ **vaşf-ı hüsnüñ** naqş ider her gâh
beytinde
(G 206/1-2)
- vaşf-ı la'l: Dudağın özelliği.**
vaşf-ı la'l:-ü, -ñ, -le:
İder tâ haşr olunca rûze-düşmen **vaşf-ı la'lüñle**
Gedâ-yı kâse-lîs-i hıvân-ı vaşluñ şeyh-i sâlûsı
(K 3/31-32)
- vaşf-ı şerîf: Şerefli özellik.**
vaşf-ı şerîf:-üñ
Dânişverâ tefâzzul-i cüduñ o rütbe kim
Elfâz-ı medhe **vaşf-ı şerîfüñ** virür veķâr
(K 12/151-152)
- vaşif-ı vâlâ-himem: Yüce gayretleri öven.**
vâşif-ı vâlâ-himem:-üñ
O Felâtun-hüred **vâşif-ı vâlâ-himemüñ**
Mün'aks âyîne-i kalbine esrârı Hudâ
(T 13/5-6)
- vâşıl id: Kavuşmak.**
vâşıl id:-e
Meger ki bedraķa-yı şu'le-tâb-ı âhumla
Beni haķîķate **vâşıl ide** bu râh-ı mecâz
(G 89/3-4)
- vâşıl id:-er**
İder erbâb-ı za'fi hâksârı menzile **vâşıl**
Hadeng-i mîle mevc-i sürmedendür şeh-per-i
pervâz
(G 237/3-4)

- vâşıl ol: Ulaşmak.**
vâşıl ol:-ur
Ser-menzile **vâşıl olur** elbette Beligâ
Her kim ki ola reh-rev-i dñnbâl-i Muhammed
(K 1/29-30)
- Elbette **olur** zâlîme **vâşıl** eşer-i âh
Tuymaz elem-i zaħmını âdem urılınca
(G 180/3-4)
- Olur** hâmuş iken ma'nâ-yı rengin şâ'ire **vâşıl**
Ki evvel bestedür leb bâde-i nâbuñ sebûsında
(G 183/9-10)
- vâşıl-ı maķşüd ol: Kavuşma niyeti olmak.**
vâşıl-ı maķşüd ol:-ur
Pestden lâ-büd çıkar bâlâya mürğ-i bâl-zen
Vâşıl-ı maķşüd olur her kimse iş himmetdedür
(G 64/3-4)
- vâşıl-ı ser-menzil-i maķşüd kıl: Amaç durağına ulaşmak.**
Yâ Rab anı **kıl vâşıl-ı ser-menzil-i maķşüd**
Her kim ki ide şer'e ri'âyet sünen üzre
(G 185/7-8)
- vâsîta: İki sevin arasını bitistiren sev.**
İstemez hiç **vâsîta** vaşl-ı nigâr-ı teng-dest
Kâlesin muhtâc olan dellâlden evvel virür
(G 69/3-4)
- vaşivvet eyle: Öldükten sonra herhangi bir sevin yapılmasını istemek.**
vaşivvet eyle:-di
Rindân-ı mestî vâķı'adan eyleyüp habîr
Böyle **vaşivvet eyledi** bir sâl-hvorde pîr
(Tb 2/15-16)
- vaşl: Kavuşma.**
Hengâm-ı haţa **vaşl** için olma müterâķķib
Gündüz gör işin her ne ise giceye kalma
(G 205/3-4)
- vaşl:-i, -nuñ**
Olinca müşteriler vaşlınuñ biñ dürlü müştâķı
Sakız helvâcısı çiynettî esb-i nâza 'uşşâķı
(Mf 5/1-2)
- vaşl:-i, -n**
Bu şeb **vaşlın** o meh ferdâya ķorsa ey dil-i şeydâ
Buni pek belle kim gündüz çıkılmaz küh-ı
billûra
(Mf 16/1-2)
- vaşl:-i, -n, -a**
Sâye-perver güzelüñ **vaşlına** meyl itme Belîğ
Zîr-i sâye şecerüñ mîvesi şîrin olmaz
(G 93/11-12)

vaşl-ı nigâr-ı teng-dest: Eli darın sevgiliye kavuşması.

İstemez hiç vâsıta **vaşl-ı nigâr-ı teng-dest**
Kâlesin muhtâc olan dellâlden evvel virür
(G 69/3-4)

vaşl-ı seyl-âb: Selin ulaşması.

Çapamaz zaḥm-ı dilüñ ağızını iḳbâl-i cihan
Vaşl-ı seyl-âb olamaz dâhil-i hamyâze-i mevc
(G 22/7-8)

vaşl-ı yâr: Sevgiliye kavuşma.

vaşl-ı yâr:-e
Ne **vaşl-ı yâre** fırsat ne belâ-yı hircе taḳat var
Beni dil-ḥaste-i hecr itmede bilmem ne ḥikmet
var
(G 68/1-2)

vaşşâf: Vasıflarını savarak metheden,**vasıflandırın.**

vaşşâf:-ı
Lâl olur âyine-i rüyını gördikçe Belîğ
Vaşf-ı ḥüsnî o bütüñ 'âciz ider **vaşşâfi**
(G 228/13-14)

vaşşâfi olaldan: Vasıflandırdığından beri.

Olaldan gülsitân-ı cüdînuñ **vaşşâfi** sulṫânım
Cihânı tuḫdı taḅ'-ı pākümüñ şöhretle güftârı
(K 4/65-66)

vaṫan: Bir kimsenin doğduğu, yaşadığı ver, memleket.

Düşdük vaṫan **vaṫan** diyerek 'âḳıbet yola
Şad e'l-vedâ' nükhet-i ḥâk-i Sitânbula
(G 181/1-2)

Seyl-i eşk içre ne dem-i mâhî gibi tuṫsam **vaṫan**
Zülf-i kec ser-rişte-i küllâb şeklin gösterür
(G 231/11-12)

vaṫan:-da

Vaṫanda tâbiş-i âşâr-ı taḅ'um eyler idi
Çerâğ-ı dîde-i aḥbâbı nür ile tenvir
(K 6/125-126)

Vaṫanda ba'd-ezîn bî-berḳ ü telḥ-âşâm olan
mürgüñ
Dimâğından hemişe lezzet-i künc-i ḳafes gitmez
(G 94/25-26)

vaṫan:-dan

Zamâne âteş-i ḥasretle reşk idüp nâ-gâh
Beni ayırdı **vaṫandan** mişâl-i büy-ı 'abîr
(K 6/131-132)

Tâ kim **vaṫandan** oldı ten-i lâğaram cüdâ
Ney gibi deldi bağrumı cellâd-ı rüzgâr
(K 12/53-54)

vaṫan:-dur

Ehl-i ğurbet gibi seyrâna çıkar gerçi Belîğ
Şâhid-i pāk-i ma'ânîye **vaṫandur** elfâz
(G 121/15-16)

vaṫan-cüdâ eyle: Vatandan ayrı etmek.**vaṫan-cüdâ eyle:-ı, -di**

Eylerdi 'aks-i ğayrî gönülden **vaṫan-cüdâ**
Mîr'ât eger ki 'aks-pezir olsa mâhuma
(G 192/19-20)

vây: Üzüntü, şasma ve hayret ifade eder.

Ey **vây** geçdi 'ömr-i 'azîz âh u vâh ile
Cürmi nedür ki ehl-i dilüñ ḥurrem olmasun
(G 157/13-14)

vâve: Nasib, kısmet.**vâve:-si, -dür**

Ne 'aceb câhil olan şâd ise dünyâda Belîğ
Rüzgârüñ ğamı erbâb-ı hüner **vâyesidür**
(G 46/9-10)

vaz': 1. Kovma.**vaz':-ı, -n, -dan**

Fâriğ olmaz gerdiş-i mestâne **vaz'**ından felek
Seng-i ta'n-i ehl-i dil kâr itmeyor mînâsına
(G 177/11-12)

2. Duruş, tavır, hareket, tarz, biçim.

Usanduk dil-berân-ı tünd-ḥünüñ **vaz'** u
taṫırından
Bize âdâb-ı 'aşkı fehm ider bir nâzenin olsa
(G 196/3-4)

3. Anlatım, konuşma, bahsetme.**vaz':-ı, -n, -dan**

Teğâfülgüne **vaz'**ından helâküm ol perî-rüyuñ
Alup şan'atla naḳd-i ḥâtır-ı nâşadı yan geldi
(G 211/3-4)

vaz':-ı

O şüh-ı ḥod-fürüşüñ **vaz'**ı mîzân-ı ḥayâlümde
Ḥarîdâr-ı metâ'-ı vaşlına ğâyet girân geldi
(G 211/5-6)

4. Belirleme.

Gîsüy-ı nigâra ṫolaşup şâne Belîğâ
Bu **vaz'** ile çok ḥâtır-ı yârana ṫıḳındı
(G 221/11-12)

va'z: Öğüt.**va'z:-ı, -n, -a**

Râfîziler sa'y ider miḥrâb-ı ḥâmis **va'zına**
Bî-tekellûf anları iskât için ey ḥüşyâr
(Kt 9/1-2)

va'z' eyle: Kovmak.**va'z' eyle:-mek, -dür**

Suḥan-sence muzahraf şî'r-i nâ-mevzünü 'arz
itmek
Ḥazef **va'z' eylemekdür** keff-i mîzân-ı güher-
sence
(G 200/7-8)

az' id: Koymak.**vaz' id:-e**

Ṭotalum fırsat-ı nezzāre bulmuş dīde-i 'āşık
Nice pāy-ı nigāhı **vaz' ide** rüy-ı dil-ārāya

(G 191/3-4)

vaz' id:-er

Kār-ı cihān 'aksinedür 'aşrımızda hep
Zāhid şarāba **vaz' ider** āşık kedūya şū

(g 170/9-10)

vaz' id:-üp

Şād olup itmānına kaşruñ Belīgā kudsiyān
Nāy-ı kikli kūs-ı hāme **vaz' idüp** bī-kāl u kıl

(T 30/9-10)

vaz' it: Koymak.**vaz' it:-di**

Mihr rāzin 'acabā şimdi kimün gönline yār
Tīz-destī ile **vaz' itdi** mişāl-i geç-bāz

(G 98/7-8)

vaz' it:-miş

Bir işāretdir o çār-ebürü nezaket-pişenün
Ka'be-i rüyında **va'z itmiş** Hūdā mihrāb-ı çār

(Kt 9/3-4)

va'z it:-miş

Bir işāretdir o çār-ebürü nezaket-pişenün
Ka'be-i rüyında **va'z itmiş** Hūdā mihrāb-ı çār

(Kt 9/3-4)

vaz' ol: Koyulmak.**vaz' ol:-an**

Vaz' olan ter-destī-i mi' mār ile rengin sütün
Çeşmine her hāsidiñ bir mildür āteş-nümā

(T 1/39-40)

vaz' ol:-ın, -miş

Derün-ı pīrehenden cism-i pūr-nūruñ
nümāyāndur

Ki güyā āb-ı şāfi **vaz' olunmuş** cām-ı billūra

(G 187/3-4)

vaz' ol:-un, -miş

Derün-ı pīrehenden cism-i pūr-nūruñ
nümāyāndur

Ki güyā āb-ı şāfi **vaz' olunmuş** cām-ı billūra

(Mf 63/1-2)

vaz'-ı çerāğ id: Mum koymak.**vaz'-ı çerāğ id:-emez**

Nār-ı fūrkatle kimün olsa derün-ı pūr-dāğ
İdemez şīşe-i fānūs içine **vaz'-ı çerāğ**

(G 125/1-2)

vaz'-ı cibāh eyle: Alın koymak.**vaz'-ı cibāh eyle:-y, -en, -ler**

Mihr ü maha olur ziyā-efgen

Eyleyenler bu hāke **vaz'-ı cibāh**

(T 12/11-12)

vaz'-ı cibāh it: Alın koymak.**vaz'-ı cibāh it:-dür, -ür:**

Dil-berün 'āşıkā sīmīn bilegi

İtdürür üstüreveş **vaz'-ı cibāh**

(T 23/15-16)

Dil-berün 'āşıkā sīmīn bilegi

İtdürür üstüreveş **vaz'-ı cibāh**

(T 23/15-16)

vaz'-ı esās id: Temeli koymak.**vaz'-ı esās id:-emez**

Her mühendis **idemez** miqyās ile **vaz'-ı esās**

Böyle zībā mürtefi' kāşāneye tahte's-semā

(T 1(35-36)

vaz'ı hey'et: Hal koyma.**vaz'ı hey'et:-ü, -m, -den**

Tırāş eyle bu **vaz'ı hey'etünden** maṭlabum
yoḥsa

Efendüm merḥamet kıl kudretüm yoḥdur

Temennāya

(K 9/37-38)

vaz'ı id: Koymak.**vaz'ı id:-er**

Bu **vaz'ı** nice bülbül **ider** bī-edebāne

Zann itdi seḥer lāne-i pūr-hün güle kondı

(G 221/7-8)

vaz'-ı muḥalif: Karşı koyma.

'Uşşāka ne ğam **vaz'-ı muḥalif** görünürse

Qalmaz nağam-ı sāz-ı felek bir düzen üzre

(G 185/5-6)

vaz'-ı nā-ber-cā kibār-ı devlet: Devletin**büyüklerinin belirsiz dini öğütleri.****vaz'-ı nā-ber-cā kibār-ı devlet:-iñ**

Meclisinde **vaz'-ı nā-ber-cā kibār-ı devletiñ**

Ṭab'ına şād renciş istişkalden evvel virir

(G 69/11-12)

vaz'-ı nā-ber-cā: Uygun olmayamı koymak.**vaz'-ı nā-ber-cā:-y, -ı**

Belīg-i zārı nā-şād eyleyüb ağyārı şād itdüñ

Bu güne **vaz'-ı nā-ber-cāyı** ṭab'-ı nüktedān

çekmez

(G 91/13-14)

vaz'-ı na'leyn id: Bir çift ayakkabı koymak.**vaz'-ı na'leyn id:-erek**

Şaşdı dellāk görüp anı yolından şapdı

Vaz'-ı na'leyn iderek ol büte āḥir ṭapdı

(Msd 3/15-16)

vaz'-ı nāzikāne-i 'ālem-pesend: Dünyayı beğenerek nazik bir şekilde koyma.

Bu **vaz'-ı nāzikāne-i 'ālem-pesend** ile

Ārāyiş-i muḥafil-i nesl-i mülüksun

(Kt 28/3-4)

vaz'-ı rindâne: Rintlere yakışır tavır.

Vaz'-ı rindâne telâş itme bizi eyle mu'âf
Hep çirışdür saña itmişler 'alâka etraf
(Msd 5/11-12)

vaz'ı taşvîr-i kelîsâya id: Kilise resmini bırakmak.

vaz'ı taşvîr-i kelîsâya id:-er
Ser-rûze 'ayş için bu goncanun gülzâr-ı fânide
İder meşk-i tebessüm **vaz'ı taşvîr-i kelîsâya**
(K 9/13-14)

vaz'-ı yed it: El koymak.

vaz'-ı yed it:-mez
Esbâb-ı müste'âr için ey çarh çekme gam
Erbâb-ı 'aşk **vaz'-ı yed itmez** hilâlüne
(G 193/9-10)

vazîfe: Ödev, görev. Bir kimsenin yapmak zorunda bulunduğu iş.

vazîfe:-m, -dür
Kul oğlı bir levendün bendesi olmak
vazîfemdür
Cemâl-i pâkini vaşf eyledüm 'uşşâka icmâlî
(G 209/7-8)

vâzih: Açık, mevdanda.

Ebrû ile hatt-ı leb bir kıt'adur ey zâhid
Ma'nâsı anuñ gayet erbâb-ı dile **vâzih**
(G 26/7-8)

vaz'u tavrın gözed: Tavır koymayı arzulamak.

vaz'u tavrın gözed:-üp
Vaz'u tavrın gözedüp çıkma yolından zîrâ
Toğrı yoldur kelimâta harekât u sekenât
(G 14/7-8)

ve: Bağlaç.

Yâ vârişe'l-e'imme **ve** yâ eşrefe'l-ümem
Yâ menba'-ı kerâmet **ve** yâ ahsene'l-verâ
(K 2/157-158)

Yâ vârişe'l-e'imme **ve** yâ eşrefe'l-ümem
Yâ menba'-ı kerâmet **ve** yâ ahsene'l-verâ
(K 2/157-158)

Yâ Rab be-ḥavâşş-ı eser-i tîziş-i âsmâ
Aḥfâz-nâ mine'l-faqr **ve** ec'alnâ ḡaniyyâ
(Mf 36/1-2)

veca'-ı âfet-i nîş: Zehir belasının acısı.

Neş'et-i zulm olur 'âlemlere şâmil giderek
İder a'zâyâ sirâyet **veca'-ı âfet-i nîş**
(G 110/7-8)

vecdî-i pür-fenn: Sanat dolu Vecdî.

Belîğâ **Vecdî-i pür-fenn** gibi ḥâk-i Stânbulda
Edâsı tâze kendi tâze bir 'aşk-âşinâ çıkmaz
(G 97/13-14)

vech: 1. Sebep.

Ne çâre küllü şey'ün hâlikün tahtındadır 'âlem
Bu **vech** üzere dizildi perde-i kânunî çarhuñ âh
(T 6/5-6)

vech:-i

Kâkül-i dil-berde ârâm itse gönlüm **vechi** var
Böyle şîr-i büt-şiken çıkmaz derün-i pişeden
(G 159/9-10)

2. Yön.

Bu'd-ı menzilde bu **vech** üzere nişanı hergiz
Uramaz kimse kerâmet gibi bu bir ma'nâ
(T 13/31-32)

3. Tarz.

O âfet sâ'irün yanında Seyyîddir melâḥatde
Nazîri mün'adim her **vech** ile fenn-i nezâketde
(Mf 18/1-2)

Kelâm eger ki yire gökden itmeseydi vürüd
Bu **vech** ile suḥana ḥâme eylemezdi sücüd
(G 35/1-2)

Ḡonca-gül bir **vech** ile 'aks itdi âb-ı ḥavza kim
Bülbül-i zâr añı seyr itdükçe dir rûḥî fidâk
(T 19/7-8)

4. Çehre.

Her **vech** ile etvârî sâ'irlerine râciḥ
Bir şûḥ-ı cihân gördüm dil-ber dimege şâlih
(G 26/1-2)

Bak ḥatt-ı ḡubârîye ruḥsâr-ı kenârında
Bu fende anı yazmaz hiç **vech** ile bir şâriḥ
(G 26/9-10)

vech-i aḥsen: En güzel yüz.

Bu çarḥ ezelde kurulmuş mişâl-i çıkırk tām
Nuḡuş-ı kâr-ı cihân **vech-i aḥsen** üzere tamām
(G 151/1-2)

vech-i berrâk: Berrak yüz.

vech-i berrâk:-ı
Çil akçe gibi beñler zeyn idüp ol **vech-i berrâkı**
Bu nisbetle o şûḥa şâyḡandur çilli itlâkı
(Msd 1/25-26)

vech-i ḥasen: Güzel yüz.

vech-i ḥasen:-de, -
Zâhid meger ki görmemiş 'âlemde ḥüsn ü ân
Gösterdüm anı şimdi o **vech-i ḥasende** ben
(G 167/5-6)

vedâ': Ayrılış.

vedâ':-a
Vedâ'a geldi dâmen-büs için bendeñ Belîğ
ammâ
Ümîd-i sîm ü zerle hecrün eyler sînesin 'uryân
(Kt 31/3-4)

vedī' a: Emanet.**vedī' a: -dır**Vedī' a dır ezeli keff-i rāy-ı şā'ibine
Geldi feth-i ekālīm-i Mosku vü İsveç

(Kt 1/5-6)

vefā: Sözünde durma, sözü yerine getirme, dostlukta sebat gösterme.**vefan: -nuñ**Eşrāt-ı sâ'at irdi gönüller hadid olur
Dillerde belki nāmı vefānuñ resid olur

(Tb 2/107-108)

vefā: -daDerünında şebātı mün'adim her naqş u timsālūñ
Vefāda hem-hayāl-i çarh-ı mīnāfamdır mir'āt

(G 13/17-18)

vefā: -sıYāruñ cefāsı nūşdur ā' dā vefāsı nış
Olmaz cihānda mīve-i her bir seçer lezīz

(G 36/5-6)

vefā eyle: Sebat göstermek.**vefā eyle: -mez**Peymān-şikenlik itmegi meşk eyleyüp gönül
'Ahd-i bezme kāhil olup eylemez vefā

(K 2/181-182)

vefā it: Sebat göstermek.**vefā it: -di**Kimi dil-haste-i hier itdi dirseñ ol vefā düşmen
Cevāb için bu beyti kıldı inşā kıl-k-i cādū-fen

(Msd 1/33-34)

vefāsı olmayanı sevmem gözüm görmesün:Hākile yeksan ise; sevmem seni sevmeyeni Mısır'a
sultan ise. II Toplumdaki yeri ne düzeyde olursa
olsun, sevgi gördüğün kişiye sen de sevgiyle
karşılık ver; birisi sana içinde sevgi taşıyorsa
o kişi kim olursa olsun ondan uzak dur.

Ahbāb-ı nükte-pervere dā'im budur sözüm

Sevmem vefāsı olmayanı görmesün gözüm

(Tb 2/109-110)

vehle-i ülā: İrkilme.**vehle-i ülā: -da**Görince vehle-i ülāda bāgbān ne disün
Şikenc-i zülf-i perişān-ı yāra sünbül dir

(G 72/3-4)

vehle-i ülā: -daSālike vehle-i ülāda belādur reh-i 'aşk
Mest olur menzil-i evvelde Belīgā reh-rev

(G 169/11-12)

vekār: Ağırbaşlılık.

Dānişverā tefāzzul-i cūduñ o rütbe kim

Elfāz-ı medhe vaşf-ı şerifūñ virür vekār

(K 12/151-152)

velā: Yakınlık, sahiplik.**velā: -tuñ**Hıdv-dād ger Kıpçak Pāşā-yı kerem-güster
Şecā'atle şehāvetde velātuñ lā-naziridir

(Kt 22/1-2)

veli: Lâkin, amma.Fermān-revā-yı kişver-i ma'nā olan veli
Mesned-nişin-i mülk-i cihāna dimez beli

(Kt 35/1-2)

Haıda kâtib-zādedür hıvāce 'İmāduñ pey-revi
Dede-zāde buldı bu fende veli rengin-nikāt

(Kt 46/1-2)

velikin: Velâkin, ama, fakat.Ser-ā-pā mevc-i cān cism-i billürında
hüveydādur**Velikin** çeşm-i mesti teşne-i hün-i ehıbbādur

(Msd 1/3-4)

veliyü' n-ni' amı ol: İvilikler sahibi olmak.**veliyü' n-ni' amı ol: -a**Böyle lāyık mı Belīgūñ kala aç u 'uryān
Bā-şuşūş ola senūñ gibi veliyü' n-ni' amı

(K 7749-50)

velvele: Gürültü, patırtı, yavgara, samata.

Yāruñ görince 'aksini gülbāng-i āhdan

Peyveste oldı kubbeye eflāka velvele

(G 186/7-8)

velvele: -dür

Gelür hürüşā okundıkça zümre-i 'uşşāk

Belīg-i gam-zedenūñ ş'i'r-i pākī velveledür

(G 51/13-14)

venedik: eyaletinin merkezi olan liman (Venezia**Euganea, NE İtalya), Adriya denizinin NW****nihayetinde, Venedik lagünü içine dağılmış 118****küçük ada üzerinde kurulmuştur. 264.027 n.****Adalar birbirinden dar kanallarla (İtal. Rio, Rii)****ayrılmıştır. Bu kanallar üzerinde 378 köprü****adacıkları bağlar, şehir esas itibarıyla büyük bir****kanalla katedilir. Bu kanal (Büyük Kanal), 1588-****1591 de inşa edilen, san'at bakımından değerli****Rialto mermer köprüsü ile katedilir. Bu köprü****şehrin ticaret merkezi olan Rialto adasını San****Marco adasına bağlar. Şehir içi muvasalada ayrıca****gondollardan, motorlu vasıtalarla faydalanılır.****Venedik, aynı zamanda çok çeşitli endüstri****kollarının toplandığı bir ticaret ve endüstri****merkezidir (bilhassa el işleri, dantelâ, dokuma,****kristal, tütün ve sabun imalâtı).**

Venezia Debdebeyle Mora'ya 'azmini güş

eyliyecek

Korkusundan Venedik kâfiri döndü mūra

(Kt 7/3-4)

ver: Vermek.**verd:-dü, -m**Gül-i bî-hâr iken yârûñ ferâmûş-kerdesiyüm ben
Dikendür galibâ gül-çine mevc-i nûkheti**verdüm**

(G 153/3-4)

verâ-yı 'adem: Yokluk alemi.**verâ-yı 'adem:-den**Heyhât kim **verâ-yı 'ademden** senün gibi
Gelsün bu bağ-ı 'äleme bir ma'rifet-şi'âr

(Tb 1/85-86)

verd-i 'izâr-ı dil-ber: Sevgilinin yanağındaki gül.**verd-i 'izâr-ı dil-ber:-e**

Bir gülşenün ki bülbül-i hoş-nevâsı var

Verd-i 'izâr-ı dil-bere neşv ü nemâsı var

(Th 1/1-2)

verd-i ra'nâ: Yarısı kırmızı, yarısı sarı olan gül.**verd-i ra'nâ:-y, -a**Hâzân u nev-bahârum gülşen-i 'âlemden
tev'emdirMurâdum göncası haclet-figendür **verd-i****ra'nâya**

(K 9/67-68)

verem ol: Akciğerlerde ve bazen de vücudun
değişik organlarında ortaya çıkan ateşli ve
bulaşıcı olan hastalığa tutulmak.**verem ol:-sun**

Ham-geşte oldu halka-i mâtem gibi felek

Olsun bu derd ile felek-i nîlgün **verem**

(T b 1/17-18)

vesile ol: Sebep olmak.**vesile ol:-ma, -duğça**

Belig ol bargehde himmet-i pîrâna muhtâcuz

Vesile olmaduğça bir kibâra intisâb olmaz

(G 87/15-16)

vesme: Kadınların süs olarak kaşlarına çektikleri rastık.Cünbiş-i nâz ister ebrûda degüldür **vesme** şart

Yohsa taşvire muşavvir de güzel ebrû çeker

(G 71/5-6)

Ebrû-yı yâre **vesme** henüz nâza başladı

Kimler çeker bu vesme kurursa mürekkebi

(G 222/5-6)

Ebrû-yı yâre vesme henüz nâza başladı

Kimler çeker bu **vesme** kurursa mürekkebi

(G 222/5-6)

vesme-i ebrû: Kaş rastığı.

Dikkat olnsa mevc-i melâhât ol âfetün

Haft-ı lebinde **vesme-i ebrû** gibi akar

(G 234/3-4)

vesme-i ebrû ol: Kaş rastığı olmak.**vesme-i ebrû ol:-ur, -sa**Ben ol şaydum ki pâyın bûs ider her dem eger
şanum**Olursa vesme-i ebrû** tîrâz-ı nâhun-ı şeh-bâz

(G 237/9-10)

vesvese: Süphe, kuruntu, aslı olmayan ihtimaller.**vesvese:-den**

Olsun fidâ-yı şâhid ü mey cümle akçe pul

Kurtul cihânda **vesveseden** mest-i bî-hod ol

(Tb 2/129-130)

v'ey: Ve bağlacı ile ev nida ünleminin kısaltılmış şekli.

Ey şeb-çerâğ-ı sâha-i zulmet-serây-ı cân

V'ey nûr-ı tâbiş-efgen-i kândil-i merdümân

(Th 1/11-12)

Ey sümbül-i hadîka-i pür-feyz-i Kirdgâr

V'ey bülbül-i tapanca-i hor-dest-i rûzgâr

(Tb 1/81-82)

Ey kâ'inâta hâk-i derûñ cây-ı ilticâ

V'ey nağş-ı büse küçe-i luftuñda nağş-ı pâ

(K 2/139-140)

Ey bülbül-i hüceste-i bağ-ı cinân-ı 'ilm

V'ey tütî-i sebâk-dih-i rûhâniyân-ı ilm

(K 10/67-68)

Ey bülbül-i hüceste-i gülgâr-ı Kirdgâr

V'ey sümbül-i hadîka-i feyz-efken-i bahâr

(K 12/123-124)

vezir: Osmanlılarda sivil ve askerî yetkileri olan ve paşa sanına erişmiş bulunan en yüksek aşamalı görevli.**Vezir** ibni vezir ism ü şân-ı âbâsı

Nüh-âsmân gibi hep birbirinden a'lâdur

(K 5/33-34)

vezir:-i, -dir

'Aceb mi pâdişâh ehl-i İslâma vezir olsa

Ki arslan-şâh-ı vâlâ menzilet Kâplân **veziridir**

(Kt 22/3-4)

vezir ol: Vezir olmak.**vezir ol:-sa**'Aceb mi pâdişâh ehl-i İslâma **vezir** olsa

Ki arslan-şâh-ı vâlâ menzilet Kâplân vezirid

(Kt 22/3-4)

vezir-i deryâ-dil: Geniş gönüllü vezir.Hıdiv-i memleket-ârâ **vezir-i deryâ-dil**

Hâkim-i nâdire-fitnat zahîr-i püşt-i 'ibâd

(K 11/33-34)

vezir-i pür-sehâvet: Çok cömert vezir.

Hıdiv-i memleket deryâ-nevâl-i âsumân-rif at

Vezir-i pür-sehâvet ma'delet-bahş ü hümâ-sâye

(K 9/43-44)

vezn: Tartı, ölçü.

Māye-i ihlāş-ı rüz-efzün-ı tab'um **vezn** için
Hāk-pāye eyledim ihdā terāzu-yı şavāb
(Kt 2/13-14)

Her kim iştise hāk sözi telh olsa hazm ider
Vezn ile olsa mīve gülü-gir olur mı hiç
(G 23711-12)

vezn id: Ölçmek.

vezn id:-üüp
Senüñle **vezn idüp** a'lā tutarsa māhı ğam
çekmem
Bu dehrün nākışı bālāya ref' eyler terāzusu
(K 3/7-8)

vezn it: Tartmak.

vezn it:-mez, -ler
Seni maşşerde Bāyezid ile **vezn itmezler**
Besdür insāna ki mümtāz ola akrānından
(G 168/5-6)

vilāyet: Sehir.

vilāyet:-e
Ref'-i niķāb idelden o şāh-ı sitem-perest
Āteş bıraktı berķ-i mezālīm **vilāyete**
(G 188/5-6)

vir: Vermek.

Sākı hūmār kesdi emānum piyāle **vir**
Āzād eyle bendeñi ğamdan şevāba gir
(Tb 2/11-12)

Sākı cihānda hürmet iderler şarābına
Bu köhne pīr-i müflise mey **vir** şevābına
(Tb 2/61-62)

Şaķın mühiş havādiş gibi yārāna kesel virme
Şafā vü neş'e **vir** her varduğuñ bezme şarābāsā
(G 4/7-8)

Destġahında bize iş kesiyor 'işve-fürüş
Naķd-i can **vir** ki bu eşnāda şatılmaz koñtoz
(Msd 4/45-46)

Bu cünbiş her kadem şad-pāre eyler rişte-i cānı
Meded ārām **vir** dūşında naķş-ı mevc-i
kālāya
(K 9/21-22)

Meşrebçe naġam diñlemek isterseñ eger
Vir bülbüle yem tūñi-i güyāya şeker
(R 14/3-4)

Mā-cerāyı keşf ider şāyed dehān-ı zaħm-ı dil
'Āşıķa bir büse **vir** ey ğonca-leb aġzın kapat
(G 16/7-8)

Ey bārī Hudā derdimize dermān **vir**
Efsürde olan cism-i za'ife cān vir
(R 16/1-2)

Her berg-i giyeh teşneliginden yanıyor
Raħmet kapusun luş ile aç bārān **vir**
(R 16/3-4)

Belġā **vir** zebān-ı lülesi 'atşāna tārīhin
Ayurma çeşme-i dil-cüyı 'Abdu'llāh Paşadan
1161
(T 24/9-10)

vir:-ir
Gel bu müstesā temāşāġāha bir yol aç gözün
Naķş-ı esmār-ı mücessemler **virir** rüha ġidā
(T 1/15-16)

Baħt el virürse bir ġün olur dilde ber **virir**
Dikdüm ġayāl-i naħl-i kadūñ gerd-i külfete
(G 188/13-14)

Teveccüh eylese dāniş-verān-ı dehre każā
Virir efendi zārūri hemān każaya rızā
(Mf 4/1-2)

Hāmem esās-ı beyte metānet **virir** iken
Bir şadme ile itdi felek beytümi ġarāb
(Kt 10/3-4)

Eger Kārūn gibi mālik olursa ehl-i dil gence
Virir bī-iħtiyār ol meblaġı yek-pāre bir gence
(G 200/1-2)

Erbāb-ı tab'a dehr-i deni kim ceřā **virir**
Yā bī-nevā ider anı yā bir każā virir
(Kt 36/1-2)

Erbāb-ı tab'a dehr-i deni kim ceřā virir
Yā bī-nevā ider anı yā bir każā **virir**
(Kt 36/1-2)

Ebnā-yı 'aşr itmez 'itā-yı bilā-'ivāz
Ammā āġāmız ādeme bād-ı hevā **virir**
(Kt 36/3-4)

vir:-ür
Luş-ı rüħāniyyetin bilmek için dīvārına
Bir mücessem yaz nice gör cān **virür** bād-ı şabā
(T 1/33-34)

Bu leřāfet bu havā ile **virür**
Rüħ-ı insāna fütühāt-ı cezil
(T 20/15-16)

Merd olan hiç kerem itmekle tefāhür mi ider
Hem **virür** hem utanur itdüġi iħsānından
(G 168/7-8)

Hürşid-i münevviden alır pertevi encüm
Hālet **virür** erbāb-ı dile hāl-i Muħammed
(K 1/13-14)

Virür cünbiş şafādan dest-yār-i dü-çeşmiyle
Terāzū-yı ġayāle gevher-i deryā-yı 'irfānum
(K 8/51-52)

Redd idem gerdānūne buse-i düzdideyi gel
Tuyılınca **virür** aḥz eyledüğüñ hırsızlar
(G 57/7-8)

Mağfired hil'atini geysen'ola ehl-i siyām
Ḥademe şahibi 'ıdyiyye **virür** ḥuddāma
(G 194/7-8)

'Aceb ne mertebedür çāšnī-i la'l-i nigār
Ki lafz-ı büsesi lezzet **virür** dehānumuza
(G 208/3-4)

Ruḥ-ı dil-dāra henüz geldi ḥatt-ı fitne-eşer
Dile vaḥşet **virür** ammā o kadar korkulmaz
(G 93/5-6)

Ḥavāssa āb u tābı nükhet-i rüyuñ virür yoḥsa
Şemīm-i büy-ı gül düş-ı dimāga bārdur sensüz
(G 102/13-14)

Ḥüsn-i aḥlāk eylemez aḥl-ı neseble intikāl
Böyledür cārī **virür** ekşer çemende ḥār gül
(G 146/9-10)

Añ sīr-āb eylesem mīzāb-ı ḥāmemden Belīg
Şafḥada taşvīr olan gülbün **virür** her bār gül
(G 146/17-18)

Mevzūn olursa da yine beddūr kelām-ı şūm
Vaḥşet **virür** ṭabāyi'a sec'-ı şadā-yı büm
(G 148/1-2)

Fitneler peydā idüp seyr eyle dil-ber ḡamzeden
Pençe-i çeşm-i siyeh-meste niçe ḥançer **virür**
(G 63/9-10)

Naḡd-i dil şarf itse de yolında aḡyār-ı denī
Ol şeh-i ḥüsn nihāyet dilli bir defter **virür**
(G 63/11-12)

Dānişverā tefāzzul-i cūduñ o rütbe kim
Elfāz-ı medhe vaşf-ı şerīfūñ **virür** veḡār
(K 12/151-152)

vir:-di
Virdi hep işgüfeye altun şuyı neşv ü nemā
Şafḥa-i dīvāra resm olmuş ḡurı bir naḡş iken
(T 1/37-38)

vir:-icek
İdbārı görindi milel-i zulmet ü küfrūñ
Pertev **viricek** gün gibi İḡbāl-i Muḥammed
(K 1/7-8)

Külḥānı yaḡdı ḥamāma girüp ol bedr-i tamām
Nice pertev **viricek** bezme görürsün aḡşām
(Msd 3/29-30)

vir:-sün
Nessāc-ı kārgāh-ı ḥayāl ide fetḥ-i bāb
Virsün ḡumāş-ı ma'nī-i rengine āb u tāb
(Tb 2/3-4)

Buyur ḡamdan felek ārām **virşün** şahid-i
nazmuñ
Belīg-i zārdan maṭlūb ise tekmil-i nāmūsı
(K 3/79-80)

vir:-me
Uḡratma bezme münkir-i 'aşkı kesel gelür
Virme şarābı kibrine anuñ ḥalel gelür
(Tb 2/29-30)

Virme ümīd-i kār ile dest-i cebāna tīg
Taşvīr elinde olsa musavver' aşā 'abeş
(G 20/21-22)

vir:-mez
Virmez giyāh-ı ḥuşkuma neşv ü nemā eger
Kışt-i emelde olsa revān çeşme-i beḡā
(K 2/81-82)

Sākī-i dehr kimseye **virmez** şarāb-ı sāf
Baḡ 'ibret al çemende nüh-i cām-ı lāleden
(G 158/11-12)

Ṭıfl-ı dile **virmez** mi o düşīze-i ra'nā
Pistānçe-i nārencini sāḡınca solınca
(G 180/11-12)

vir:-di
Ma'nāveş elbise-yi fāhireyi giydi tamām
Virdi mışra' gibi ol ḡamet-i mevzūna niḡām
(Msd 3/41-42)

Yaḡmaya **virdi** naḡd-i ḥayālātı ḡam Belīg
Var minnet eyle ḥātır-ı deryā-nevālūne
(G 193/13-14)

Şa'adet burcınıñ İḡbāl-i ḥürşid-i cihāndarı
Ziyā **virdi** bu şeh-i dil-keşe pertevle dīdārı
(K 4/1-2)

Ḥaḡḡā ki **virdi** merkez-i meydān-ı nazmda
Şemşīr-i ṭab'ı pākūme tīz şer-feşān-ı 'ilm
(K 10/107-108)

Fānūs içinde şu'le vü şahbāda neş'eveş
Virdi fūrūḡ-ı feyz ile pertev bedende cān
(G 156/11-12)

Şafḥa-i dīvāra resm olmuş ḡurı bir naḡş iken
Virdi hep altun şuyı şüküfeye neşv ü nemā
(T 29/3-4)

İḡrāb **virdi** kendisine ḡālibā duḡa
Feyzī Efendi başladı şimdi tecelluḡa
(Mf 45/1-2)

ḡurı bir naḡşı muḥīt olmuş iken cedvel-i sīm
Virdi altun şuyı işküfelere neşv ü nemā
(T 21/21-22)

Olinca levḥ-i dilde cilveḡer ārāyiş-i 'uḡbā
Vücūh-ı ḥayra **virdi** āb u tābı muḡbiren mā'dan
(T 24/5-6)

vir:-miş

Ola hemîşe selâmet Girây Hân'a dürüd
Ki böyle hayr halef **virmiş** aña Hayy-ı Vedüd
(Kt 4/5-6)

Ola hemîşe selâmet Girây Hân'a dürüd
Ki böyle hayr halef **virmiş** aña Hayy-ı Vedüd
(Kt 4/5-6)

Erbâb-ı tab'ı bende-i efgende eyledün
Virmiş Hüdâ cenâbuña halkı Muhammedî
(Kt 54/3-4)

vir:-ür, -di

Virürdi lutf-ı hevâ ile bezmüme revnak
Mişâl-i hande-i gül-goncahâ-yı naqş-ı harîr
(K 6/127-128)

Şahid-i nazmın güzel şüret virür inşâdına
Kilk-i Mânî-pişenüñ şad-âferin üstâdına
(G 189/1-2)

vir:-se

Fikr-i Şâ'ib ile dîvâna eger **virse** nizâm
Kul ider kendüye dil Şevket ile Muhteşemi
(K 7/61-62)

vir:-il, -sün

Gülü-yı nazikin âzürde eyler hârves şâyed
Biraz âteşde nermiyyet **virilsün** mevc-i şahbâya
(K 9/33-34)

Bir büse **virse** la'l-i lebinden o dil-nüvâz
Luftın olur mı 'aşîka bundan ziyâdesi
(G 226/5-6)

vir:-miş, -üm

'Ünvân-ı tımtıraq ile haqqâ ki **virmişüm**
Meydân-ı nazma dîde-i Kahraman-ı 'ilm
(K 10/89-90)

vir:-se, -ler

Virseler bâde-i gülgün yirine âb-ı hayât
Ölümündür benüm ahhâb ile meclisde bugün
(G 14/3-4)

vir:-e

'İzz ü ikbâl ile Hallâk-ı cihân
Bâni-i kaşra **vire** 'ömr-i tavîl
(T 20/29-30)

vir:-en

Viren revâyişi kalâ-yı hüsne 'âşîkdır
Ki iştihâr-ı güle 'andelîb olur bâ'îş
(G 21/7-8)

Ân mıdır şu'le **viren** 'arız-ı pâkinde didim
Didi ol muğbeçe-i bâde-fürüşândur yâ
(Mf 26/1-2)

vir:-mi, -yor

Üftâdegâne bir şulu şeftâlu **virmiyor**
Eyâ nihâl-i kâmeti nevres-fidân mıdır
(Kt 43/3-4)

vir:-di, -ler

Bâkî vü Nef'î vü Şâbit Nâbî
Suhanâ **virtiler** âb u tâbî
(Kt 44/1-2)

vir:-il, -mez

Dürri suhanı nazma getürdükse Belîgâ
Erzân anı nâ-dâna **virilmez** bu güherdür
(G 77/13-14)

vir:-il, -ür

Deryâya gîtse zarfı kadar herkes âb alur
Mikdâr-ı havşala **virilür** tâlibe 'ulüm
(G 148/9-10)

vir:-mez, -se

Virmezse yâr gerdiş-i ser-germüme sükün
Çevgân-ı güy-ı çarh ola kâdd-i hamidesi
(G 213/5-6)

vir:-mez, -di

Virmezdi kimse kimseye bir habbe olmasa
Bî-çäre bendegâne Hudânuñ tekeffülü
(G 214/15-16)

vir:-el, -den

Oldı hep silsile-i âline vâ-beste kerem
Düde-i nesl-i Hülâgüya **virelden** şanı
(G 219/5-6)

virân: Yıkık, dökük harap.

Gevher-i 'aşkı ara **virân** gönüllerde Belîg
Des-res-i küncineye ma'müldür virâned
(G 201/15-16)

virâne: Harap, harap olmuş mahal.

Hübân yapar yaparsa bu **virâne** gönlümü
Üstâd olunca şivede ammâ güzel yapar
(G 45/3-4)

virâne:-dür

Yerüm mânend-i genc-i pür-güher **virânedür**
hâlâ
Ki her mü renciş-âmüz-ı fitendür mâr-ı şeydâya
(K 9/73-74)

virâne:-de

Gevher-i 'aşkı ara virân gönüllerde Belîg
Des-res-i küncineye ma'müldür **virâned**
(G 201/15-16)

virâne yap: Harap etmek.

virâne yap:-ar
Hübân **yapar** yaparsa bu **virâne** gönlümü
Üstâd olunca şivede ammâ güzel yapar
(G 45/3-4)

virân-kerde-i seyl-âb: Selle viran edilmiş.

virân-kerde-i seyl-âb:-dur
Tenüm eşk ile **virân-kerde-i seyl-âbdur** sensüz
Gözüm ol cüybâra halka-i gird-âbdur sensüz
(G 101/1-2)

vīrān-serāy-ı 'ālem: **Dünyanın yıkık sarayı.**

vīrān-serāy-ı 'ālem:-e

Mülk-i bekāda tālib-i eyvan olan Belīg

Vīrān-serāy-ı 'āleme bir mīh kaçmasun

(G 163/13-14)

vird-ḥvān ol: **Dua okuyan olmak.**

vird-ḥvān ol:-an

Zāhid dimiş ki 'Adne girür **vird-ḥvān olan**

Bilsek 'aceb ki var mı elinde delā'ili

(G 216/3-4)

vird-i yaḥyā: **Yahya'nın duası.**

vird-i yaḥyā:-dur

Helāk-i ḡamze-i ḥūn-rīzi bir şūḥ-ı dil-ārādur

Ki dā'im künc-i ḡamda zıkr ü fikri **vird-i**

Yaḥyādur

(Msd 1/17-18)

Helāk-i ḡamze-i ḥūn-rīzi bir şūḥ-ı dil-ārādur

Ki dā'im künc-i ḡamda zıkr ü fikri **vird-i**

Yaḥyādur

(Msd 1/5-6)

Helāk-i ḡamze-i ḥūn-rīzi bir şūḥ-ı dil-ārādur

Ki dā'im künc-i ḡamda zıkr ü fikri **vird-i**

Yaḥyādur

(msd 1/11-12)

Ki dā'im künc-i ḡamda zıkr ü fikri **vird-i**

Yaḥyādur

Helāk-i ḡamze-i ḥūn-rīzi bir şūḥ-ı dil-ārādur

(Msd 1/24-25)

Helāk-i ḡamze-i ḥūn-rīzi bir şūḥ-ı dil-ārādur

Ki dā'im künc-i ḡamda zıkr ü fikri **vird-i**

Yaḥyādur

(Msd 1/29-30)

35. Helāk-i ḡamze-i ḥūn-rīzi bir şūḥ-ı dil-ārādur

36. Ki dā'im künc-i ḡamda zıkr ü fikri **vird-i**

Yaḥyādur

(Msd 1/35-36)

41. Helāk-i ḡamze-i ḥūn-rīz bir şūḥ-ı dil-ārādur

42. Ki dā'im künc-i ḡamda zıkr ü fikri **vird-i**

Yaḥyādur

(Msd 1/41-42)

viril: Vermek işi yapılmak, vermek işine konu olmak.

viril:-mez

Suḥana dāniş ü gūşişle **virilmez** revnak

Baḥna bu luṭf-ı suḥan oldu Ḥudānuḥ keremi

(K 7/73-74)

İster mi 'ivaż hiç kereme ehl-i kerem

Zāhid dime bī-ecr **virilmez** cennet

(R 15/3-4)

vişal: Kavuşmak.

Çekmem belā-yı fūrkatı bir dem **vişal** için

Gördüm hezār derd ü elem gül dikeninde ben

(G 167/17-18)

Ḥarāret-i dili teskīn ider **vişal** ile yār

Devā-yı renc-i saḳīme tabīb olur bā'is

(G 21/9-10)

vişal:-üñ, -le

Vişālünle dil-i maḥzūnı mesrūr eyledüñ geldüñ

Efendim iştibāhum ḳalmadı sende kerāmet var

(G 68/7-8)

vişal:-e

Zer görmek ile müflis eyler mi hiç kanā'at

Olmaz **vişale** tālib nezzāre ile kāni'

(G 124/11-12)

O tıfl-ı nāz temāruzat-ı bābını okumuş

Vişāle dā'ir eger şoḥbet olsa ḥasta olur

(G 232/3-4)

vişal:-i

İtdüñ **vişāli** herkese va'd ey zen-i sipihr

Āyā cihānda gerçek erüñ yoḳ midur senüñ

(G 138/13-14)

vişal:-i, -n, -den

Sitem eyleser de ḳat'-ı ümīd itmem **vişālinden**

İder dil-ber nüvāziş 'āşıḳa āzārdan şoñra

(G 172/9-10)

vız: Vızıldamak, vızlamak.

vız:-lar, -sa

Meges-āsā o bütüñ semtine **vızlarsa** raḳīb

Kehli ḳo pire gibi çapük olup ensede bit

(G 17/9-10)

vü: Ve.

Dāverā el-ḥaḳḳ semend-i himmetüñ yek ḥatvede

Ḥalden māzīye **vü** müstaḳbele eyler şitāb

(Kt 2/1-2)

Nāḥun degül bu pā **vü** yedümde 'ayān olan

Uc virdi böyle nevk-i ser-i rişte-i ḳazā

(K 2/59-60)

Yāra ma'ḥūd iki ṭonluḳ çuḳa var āmāde

Şüf bir ḥırḳa **vü** destār ile olmaz sāde

(Msd 4/37-38)

'İşve **vü** nāzda ol keşşer-i müşşikāf

Pişşerdür o şanāi'de degildür ḥaffāf

(Msd 5/1-2)

Mest ü ḥayrān ider 'āşıḳları ol gerden-i şāf

Görmedi tāze **vü** terlikde nazīrın eslāf

(Msd 5/3-4)

Yoḥsa sen cāmi' **vü** mescidde idüp zīr-i lihāf

Köñlenenmiş pābūcından geçemezsin lifāf

(Msd 5/35-36)

Dünyâda **vü** 'uqbâda benim zikrim Hâk
Oldır iki 'âlemde murâdım ancak
(R 7/1-2)

Tutdı zeyl-i suhanı nükte-i mâ-kille **vü** del
Kaṭ' idem gayrı du'â ile lisân-ı kâlemi
(K 7/75-76)

Bir iki beyt-i pesendîde nazm-ı 'Urfiden
Du'â **vü** medhüne şâyette eyleyüm irâd
(K 11/69-70)

Evhâm-ı künc-i tâ'ir-i kudside mün'adim
Mi'râc-ı kaşr-ı cüdina endâze **vü** şümâr
(K 12/89-90)

Bu 'arşa-i pür-fitne kesdirmeye söz
Ğaddâre gibi eğri **vü** ğaddâr ister
(R 13/3-4)

Nevâzişgüne tarz u hulq-ı dervişanesi el-hâkḳ
Rübüde eylemişdi dilleri a'lâ **vü** ednâdan
(T 15/5-6)

Revân itdi bu şehri dil-keşe âb-ı muşaffâyı
Du'â-yı hayrı isticlâb için a'lâ **vü** ednâdan
(T 24/3-4)

Bâkî vü Nef'î **vü** Sâbit Nâbî
Suhana virdiler âb u tâbî
(Kt 44/1-2)

Bâkî vü Nef'î **vü** Sâbit Nâbî
Suhana virdiler âb u tâbî
(Kt 44/1-2)

Süz u güdâz-ı 'aşk ile dâ'im Belîğ-i zâr
Destinde hâme tâze **vü** rengîn gazel yapar
(G 45/11-12)

Gâh peymâne vü geh sübha-i şad-dâne çeker
Zâhid-i şevk ile gör dem çeker ammâ ne çeker
(G 81/1-2))

'Aşık-ı haste-dilün bezmine gelse o tabîb
Dem olur hâtır için şîşe **vü** peymâne çeker
(G 81/3-4)

Bâğ-ı 'âlemde müyesser mi olur 'ayş müdâm
Lâle **vü** gül sîned e bir tolu peymâne çeker
(G 81/7-8)

Dâ'imâ ehl-i dile şatmak için 'işve **vü** nâz
Birbiriyle iki çeşm-i siyeh olmuş enbâz
(G 98/1-2)

Menzilinden alıkor sâliki ser-gerdânlık
Kaṭ'-ı râh eyleyemez devr ile cevval e **vü** râs
(G 106/7-8)

Nice şâd olmasun bir âdemün setr eyleseñ
'aybın
Ki ilbâs-ı kabâ **vü** câmeden 'uryân olur maḥzûz
(G 120/7-8)

Leylî **vü** şâna şevk ile Mecnûn olup bu şeb
İtdi fetile müyina mıkrâzî şâne şem'
(G 122/7-8)

Ne çeker naḥvet-i erbâb-ı riyâdan 'âşık
Bir şehirde ki ola bâde **vü** maḥbûba yasâğ
(G 125/11-12)

Az müddetinde küçe-i bâzâr-ı 'âlemün
Dünyâ kadar belâ **vü** meşâkḳat ḳazandı dil
(G 147/9-10)

Hırâş-ı sîne **vü** rüy-ı siyâhdan gayrı
Ne virdi fâ'ide bilmem cihânda Hâteme nâm
(G 151/5-6)

Fânüs içinde şu'le **vü** şahbâda neş'eveş
Virdi fûrûğ-ı feyz ile pertev bedende cân
(G 156/11-12)

Da'vete itmez icâbet ruḳye **vü** efsün ile
Ehl-i 'aşka ol perî teşhir olur altun ile
(G 178/3-4)

Şâ'ir şanup olurdu Belîğâ âna düşmen
Görse bu felek miḥbere **vü** hâme çolaḳda
(G 179/9-10)

vücüd: Beden.

Bir **vücüd** oldu bedîd 'âleme kim envârı
Gösterür büy-ı gülün mevcini enzâra cesîm
(T 22/3-4)

vücüd:-a
Fûrûğ-ı neş'ede birdür **vücûda** rûh ile râh
Ki nuḳl-i meclis ola bûs-ı ğabğab-ı tuffâh
(G 25/1-2)

vücüd:-u, -m
Dâğ-ı fetile-dâr ile şem'-i berâtveş
Yansun **vücûdum** âteş-i 'aşkuñla der-kefen
(G 164/15-16)

vücüd:-u, -m, -a
Eyler **vücûduma** düm-i 'akreb gibi eser
Şefḳat-nigâh-ı cünbiş-i müjgân-ı 'akrabâ
(G 2/9-10)

Eyler **vücûduma** düm-i 'akreb gibi eser
Şefḳat-nigâh-ı cünbiş-i müjgân-ı 'akrabâ
(K 2/71-72)

vücüd:-u, -n, -dan
Vücûdundan iden âmed-şod-ı enfâsdan fehm it
Gelür elbette iḳbâl âdeme idbârdan soñra
(G 172/3-4)

- vücüd:-i, -n**
Zihî zamâneye zâtuñ kemâl-i revnağ u zîb
Zihî sipihre **vücüdün** furûğ-ı bedr-i münîr
(K 6/111-112)
- vücüd:-i, -n, -i**
Perverde itdi 'ahd-i ezelde **vücüdün**
Bañn-ı fezâ-yı nâdire-dân tev'emân-ı 'ilm
(K 10/77-78)
- vücüd:-u, -ñ, -i**
Bu cism-i nerm ile 'azm eylesek beyâbâna
İder **vücüduñ** şad-pâre tîğ-i mevc-i serap
(Mf 51/1-2)
- 2. Varlık.**
Ağçamuñ ismi zebânumda mükerrer ammâ
Kîmyâ gibi degül belli **vücüd** u 'ademi
(K 7/17-18)
Yoğidi hağ bu ki hiç hüsni hulkına gâyet
Cihânda şimdi bulunmaz aransa öyle **vücüd**
(T 17/3-4)
- vücüd-ı gül-bün-i nükhet-fezây-ı himmet: Gayret**
kokusu veren gül fidanının bedeni.
vücüd-ı gül-bün-i nükhet-fezây-ı himmet:--i,
dür:
Vücüd-ı gül-bün-i nükhet-fezây-ı himmetidür
Miyân-ı zîb-i huyâbân-ı gülşen-i tağdîr
(K 6/59-60)
- vücüd-ı pâk: Temiz beden.**
vücüd-ı pâk:-i, -n, -i
Hemîşe hurrem olsun cilvegah-ı şadr-ı devletde
Vücüd-ı pâkini ekrârdan hıfz eyleye Bârî
(K 4/69-70)
- vücüd-ı pâk:-ü, -ñ, -i:**
Hıdıv-i ma' delet-pîrâ Halîl Pâşâ-yı 'âlî-câh
Hâtalardan **vücüd-ı pâküñi** hıfz eylesün
Yezdân
(Kt 31/1-2)
- vücüd-ı şehâ-mâye: Cömert huylu beden.**
Zihî **vücüd-ı şehâ-mâye** kim 'atâyâsı
İder bu 'âlem-i vîrânı ser-be-ser âbâd
(K 11/63-64)
- vücüh: Bir memleketin ileri gelenler.**
Var mıdır mesned-i fetvâya didim bir Şâlih
Didi hâtif ki **vücüh** ile Mehemmed-i Şâlih
(Mf 38/1-2)
- vücüh-ı hayr: Hayırlı çehreler.**
vücüh-ı hayr:-a
Olnca levh-i dilde cilveger ârâyiş-i 'uqbâ
Vücüh-ı hayra virdi âb u tâbî muhbiren mâ'dan
(T 24/5-6)
- vülüc id: Sokulmak.**
vülüc id:-er
İder mi 'âkil olan kimse tengnâya **vülüc**
Kemâl-i haşyet ile itmeyince fikr-i hurûc
(G 24/1-2)
- vürüd it: İnmek.**
vürüd it:-me, -se, -y, -di
Kelâm eger ki yire gökden **itmeseydi vürüd**
Bu vech ile suhana hâme eylemezdi sücüd
(G 35/1-2)
- vüs'at-i kevn-i mekân-ı 'ilm: İlim sonsuz**
boşluğunun genişliği.
Medh-i harîr-i hâme-i gevher-nişârdan
Ağende oldu **vüs'at-i kevn-i mekân-ı 'ilm**
(K 10/81-82)
- vuşla-i vâr: Sevgilinin eki.**
vuşla-i yâr:-i
Uydırırsa pîşine **vuşla-i yârî** ağyâr
Şoñra yanuñda dikiş tutmaz o ipsiz mekkâr
(Msd 4/11-12)
- vuslat-hâne: Kavuşma evi.**
Göñlüni âyine-i 'aks-i ruğ-ı cânâne yap
Beyt-i ahzânî Züleyhâ gibi **vuşlat-hâne** yap
(G 9/1-2)
- vüzerâ: Vezirler.**
Eger ki mazhar-ı luğ u kerem ise **vüzerâ**
Şehâvet ü keremüñ luğfına bu ma'nâdur
(K 5/31-32)
- vüzerâ:-nuñ**
Cümleden luğfuña şâyeste kuluñdur yoğşa
'Âdet olmuş şu'arâya **vüzerânuñ** keremi
(K 7/47-48)
- vuşü: Abdest.**
vuşü:-y, -a
Şahrâ-yı dilde çeşme-i hün cüst-cü ider
Bir vağt olur ki istemez 'âşık **vuşüya** şu
(G 170/3-4)
- vüzü id: Abdest almak.**
vüzü id:-er
Dökdi o şüh kanımı mânend-i âb-ı rû
Küymda hün ile ider üftâdegân **vüzü**
(Th 1/21-22)

-Y-**yâ:1. Ya ... ya ... Birinden birinin olacağı sanılan iki iş için kullanılan bir söz.**

Bu kadar kimseye kuyruk mı şalur ol nevres
Yâ çözülsün yâ başı kaydını görsün herkes
(Msd 2/9-10)

Yâ vârişe'l-e'imme ve yâ eşrefe'l-ümem
Yâ menba'-ı kerâmet ve yâ ahsene'l-verâ
(K 2/157-158)

Diyâr-ı gurbeti seyre naşib olur bâ'is
Ki 'azm-i bâğa ya eyvâ ya sîb olur bâ'is
(G 21/1-2)

Hezârî söyleden yâ âşiyân şevki yâ beyzîdür
Beni güyâ iden âyîne-i dîdâr-ı Feyzîdir
(Mf 24/1-2)

Muhibb-i şâdık odur muktezâ-yı hâl üzre
Yâ şarf-ı mâl ide aḥbâbına yâ bezl-i vücûd
(G 35/3-4)

Erbâb-ı ṭab'a dehr-i denî kim cefâ virir
Yâ bî-nevâ ider anı yâ bir kazâ virir
(Kt 36/1-2)

Zerre miḳdârı dehânın yâ olur yâ olmaz
Olmasa mihr-i ruḥuñ kimse nişânın bulmaz
(G 93/1-2)

2. Duygu ve düşünceyi güçlendirme veya seslenme amacıyla cümlelerin başında kullanılan ünlem

Yâ vârişe'l-e'imme ve yâ eşrefe'l-ümem
Yâ menba'-ı kerâmet ve yâ ahsene'l-verâ
(K 2/157-158)

Perdeden oldı birün âyîne-i sîm-endâm
Kışrını atdı harâretle yâ şîrin bādâm
(Msd 3/11-12)

Yâ Rab anı kıl vâşıl-ı ser-menzil-i maḳşûd
Her kim ki ide şer'e ri'âyet sünen üzre
(G 185/7-8)

3. "de / da" anlamını katan bağlaç.

Ân mıdır şu'le viren 'ârız-ı pâkinde didim
Didi ol muḡbeçe-i bâde-fürüşândur yâ
(Mf 26/1-2)

4. Karşılaştırılan unsurlardan birini ifade etmek için kullanılır.

Medâr-ı hüsn yâ gird-âb-ı âbdur yâhüd
O nâfe külçe-i sîm üzre şekl-i tamḡâdur
(K 5/21-22)

5. Veya.

Mihr-i ruḥında dâne-i ḥoy naḳd-i dîdedür
Yâ ḳatredir ki 'ayn-ı kamerden çekîdedür
(G 44/1-2)

Hüsn ile pür olsa eger şeş cihât
Böyle bir âfet-i şeş ü ya penc olur
(G 67/7-8)

6. Yay.

yâ:-nuñ
Elbette varur menzile kim ol kaşı yânuñ
Tîr-i nîgeh-i şeh-per-i müjgâni yeledür
(G 59/13-14)

Âyînede 'aksin görüp ol ḥür-likânuñ
Zannum didi bu yâ perî yâ hüd ki melekdür
(G 236/15-16)

Âyînede 'aksin görüp ol ḥür-likânuñ
Zannum didi bu yâ perî yâ hüd ki melekdür
(G 236/15-16)

7. Belki.

Kemergâhında müy-ı zülfi yâ bir sâye-yi müdur
Miyân olsa miyânda hiç bu rütbe pîç ü ṭab
olmaz
(G 87/9-10)

ya da: Seçeneği, çeşitliliği veya tercihi belirten bir söz.

Bu binâ-yı Ḥalîle gel nâ-gâh
Diyesin Lâ ilâhe illâllah 1127 ya da 1167
(T 12/27-28)

yâ rab: Ey Rabbim.

Dendân-ı zaḥm-ḥürde olmaz devâ-pezîr
Yâ Rab bu tiḡ-i merg ne ef'î-lu'âb olur
(Tb 1/77-78)

Belîgâ fevtine âh eyleyüp hâtif didi târiḡ
Ḥasan Beg cennet-i a'lâda yâ Rab bula
meskenḡâh 1116
(T 6/9-10)

'Adne kıldı heves o gül yâ Rab
Ola zîbâ anuñla baḡ-ı Na'im
(T 7/7-8)

Meyl-i uçmaḡ itdi ol tûṭî-maḡâl
Bezm-i ḥâşşü'l-ḥâşa yâ Rab kıl nedîm
(T 8/11-12)

Muhemmed 'âşîḳına 'afv eyle anuñ cürmini yâ
Rab
Şefâ'at-ḥvâh ola maḡşerde ceddî râkib-i Döldül
(T 16/5-6)

Gönlümüñ ḳadrini bilmez o büt-i kâfir-kîş
Düşmesün yâ Rab eyâdi-i Firenḡe muşḡaf
(G 130/5-6)

Yā Rab cihānda dil-şüdenüñ keşti-i dili
Gird-āb-ı baħr-ı miħnete lenger bırakmasun
(G 163/7-8)

Hāk-i Sitānbulı gözüme tütüyā ider
Yā Rab bu kevkeb-i āfetüñ çeşmi kan tola
(G 181/3-4)

Yā Rab anı kıl vāşıl-ı ser-menzil-i maķşūd
Her kim ki ide şer'e ri'āyet sünen üzre
(G 185/7-8)

yā tahammüldür aña çāre yā 'azm-i ğurbet:

Aşığa ya sabır ya sefer.
Böyle hüsn ile cefā-pişe ise yār Belîğ

Yā taħammüldür aña çāre yā 'azm-i ğurbet
(G 15/29-30)

yābān: Kır, taşra, hariç.

yābān:-da
Bu zulmetgāhda rüşen-dilāna pey-rev ol zīrā
Gice yābānda ķalsa gösterür güm-rāha reh
kevkeb
(G 11/11-12)

yābān:-a
Bu bāzār-ı ħarābāt ehline 'ākıl hüner şatmaz
Açup dürc-i dehān-ı pāki **yābāna** güher atmaz
(G 103/1-2)

yābāna at: Önem vermemek, önemsiz görmek.
yābāna at:-ar

Beni **yābāna atar** eski pā-büç gibi o yār
Çıkma yoldan sağ ayakķabı deĝildir aĝyār
(Msd 5/7-8)

yād eyile: 1. Söylemek.
Bu Şevketāne ħayālāt ile dil-i Şā'ib
Revān-ı 'Urfi-i şirīn-kelāmı eyledi şād
(K 11/107-108)

2. Hatırlamak, anmak.

yād eyile:-dikçe
Yād eyledikçe 'arız-ı āl-i Meħmeddi
Seyr eyile şevķ ile gül-i ruħsār-ı Aħmedi
(Mf 21/1-2)

131. Bārān-ı seyl-i ebr degüldür revān olan
132. Yād eyledükçe ol demi eyler felek bükā
(K 2/131-132)

yād id: Hatırlamak, anmak.

yād id:-er
Kim **ider** ħayr ile **yād** olmasa şi'r-i Cām
Bayķara ile Ali Şir-i kerimü'ş-şiyemi
(K 7/55-56)

yād id:-er
İder fetāya-i āşübgāh-ı cevrinde
Sihām-ı ğamzeñe ğāret-gerān-ı 'ālemi **yād**
(K 11/7-8)

yād id:-ince
Enbāni **yād idince** Baba 'Amr reşk ider
Nev-kise iddiħār ile toymaz ħāsīs olur
(G 49/5-6)

yād id:-üp
Yād idüp ħançer-i bürrānuñ dil küyında
Nice zār eylemesün yarası vardır sizlar
(G 57/3-4)

yād it:-dikçe
Belîğā lāle-i nu'māni **yād itdükçe** şevķinden
Bu rengin nazmı itsün zib-i destār ol melek-sīmā
(G 229/13-14)

yād it: Hatırlamak, anmak.

yād it:-me
Ey şüh cürm-i sābıķı **yād itme** kim bugün
Dergāh-ı şefķatüñde mukırrum ğünāhuma
(G 192/5-6)

yād it:-se
'Aşık yanında cān nedür ammā ki setr idüb
Yād itse cān-ı pākini cānānedür murād
(G 33/5-6)

yādĝar ķal: Hatıra kalmak.

yādĝar ķal:-a
Ĝüftāra gel ki tā **ķala** minķār-ı ħāmeden
Mesned-nişin-i mekteb-i 'irfāna **yādĝar**
(K 12/75-76)

yād-ı vatan: Vatani anma.

Berginde büy-ı gül ruħına cān atarsa ger
İtmez derün-ı ŧab'ına **yād-ı vaŧan** ğüzār
(K 12/35-36)

ŧoludur **yād-ı vaŧan** dilde ki ŧoķınsañ eger
Çin dir ķāseleri memleket-i Faĝfuruñ
(G 135/13-14)

yādĝar: Bir kimseyi, bir olayı hatırlatan nesne veya ķişi, andaç.

yādĝar:-ı
Gelmiş bu ķārgāha o kālā-fürüş-ı nāz
'Uşşak-ı zāra ğam gibi bir **yādĝarı** var
(G 73/7-8)

yağ: (Yağmur, kar, dolu vb.) Gökten yere düşmek.

yağ:-ar, -sa
Zemine cevv-i semādan **yağarsa** tır-i ķazā
Ĥabibe āyet-i rahmet rakıbe nāziledür
(G 42/13-14)

yāĝını erit: Çok üzmek.

yāĝını erit:-mez
Bir cilve itse pertev-i hüsn ile 'aşıķuñ
Ol yāl u bāl dilde **eritmez** mi **yāĝını**
(G 220/9-10)

yağımı erit:-di
‘Aceb mi pişgâh-ı yârda maḥv-ı vücüd itsem
Eritdi yağımı ol âfîtabuñ yâl ile bâli
(G 209/15-16)

yağma: Yağma, çapul.

yağma:-y, -a
Yağmaya virdi naqd-i ḥayâlâtı gam Belîğ
Var minnet eyle ḥâtır-ı deryâ-nevâlûne
(G 193/13-14)

yâhud: Veya.

Medâr-ı hüsn yâ gird-âb-ı âbdur **yâhud**
O nâfe külçe-i sîm üzre şekl-i tamgâdur
(K 5/21-22)

Firîb-güne tesellîye başlayup **yâhud**
Tebessüm eyleyerek dir ki leyl-i ḥublâdur
(K 5/61-62)

Hilâl ebrûsı yâruñ ‘anberin tuğrâ midur bilmem
Ḥusûf-endüde **yâhud** ğurre-i ğarrâ midur
bilmem
(G 155/1-2)

Âyîne ‘aksin görüp ol hür-liķânûñ
Zannum didi bu yâ perî **yâhud** ki melekdür
(G 236/15-16)

**yahvâ: 1.Hârûn Resîd’in vezirliğini yapan üç
Bermekî’den biri (Semseddin Sâmî, 1306. 2616).
Kerem ve cömertliğiyle meşhurdur (bkz. Bermekî,
Bermekivân).**

yahyâ:-y, -a
Baña itdüklerini itmedi **Yahyâya** Yehûd
İçdiler göz göre cādû gibi cismümde demi
(K 7/15-16)

2. 16. yüzyıl şairlerinden Taşlıcalı Yahya.
Nice âğişte-i hûn olmasun bismişgeḥ-i ğamda
O şûḥun ḥançer-i ser-tizinüñ kurbânıdur **Yahyâ**
(G 229/11-12)

vak: 1. İstirap çektirmek.

yağ:-du, -ñ
Yağduñ fûrûğ-ı âteş-i ḥasretle ‘âlemi
İtdüñ fezâ-yı dehri bu süzişle şu‘lezâr
(Tb 1/83-84)

yağ:-up
Hürmen-i ‘ömrüm **yağup** maḥv itdi tâb-ı
ruḥlaruñ
Çeşmüme bir perdedür güyâ niķâb-ı ruḥlaruñ
(Ş 1/9-10)

Nâr-ı ‘aşk ile **yağup** maḥv eyle râḥat pisterin
Dâne-i aḥker gibi ḥâkister-i külḥanda yat
(G 16/11-12)

Yâğup cism-i nizârum bî-sebeb kânûn-ı
miḥnetde
Şerâr-ı âhumı peyveste kıldı çarḥ-ı vâlâya
(K 9/65-66)

Künc-i vaṭanda âteş-i ğamla yağup beni
Atmazdı rûzgâr bu semte kül olmasam
(G 150/3-4)

yağ:-di
O rütbe **yağdı** beni nâr-ı ğam ki seyr idemez
Eger ki şafḥa-i dil naqş-ı yâra olsa meşîr
(K 6/136-140)

‘Azm idüp cilvegâh-ı ‘uķbâya
Yağdı dillerde nice dağ-ı elim
(T 7/3-4)

Daḥî naḥl-i emel-i dilde ṭarâvet nâ-yâb
Yağdı gül-berg-i ruḥuñda bād-ı semüm-ı nâ‘ir
(T 9/3-4)

Yağdı berķ-i ķahr ile bu demde ol âfet-nigâh
Gönlümü yap yap Sitanbul gibi kim ta‘mir ider
(G 82/5-6)

Hengâm-ı şeb ki meş‘ale-efrûz-ı mihr-i yâr
Yağdı derün-ı sineme bir şem‘i tâb-dâr
(K 12/1-2)

Yağdı rüyında per ü bâl-i tezerv-i nigeḥi
Âdemî ṭakat ile süziş-i nâr-ı ḥayret
(G 15/15-16)

yağ:-ar
‘Ale‘l-ḥuşûş ki baḥtum şerâr-ı miḥnet ile
Yağar mezârî‘-i âmâlümü zamân-ı ḥaşâd
(K 11/85-86)

O rütbe pürderünü iltihâb-ı süz-ı dilden kim
Ser-engüştin **yağar** başdıķça ney-zen peyker-i
nâya
(G 191/9-10)

2. Ateşe vermek, tutuşturmak.
Sâķi fûrûğ-ı bâde ile gel ayak ayak
Zulmet-serây-ı ḥâtır virâne şem‘a **yağ**
(Tb 2/31-32)

Yâruñ ‘izârı dideye ‘aks eyleyüp Belîğ
Yağdı murâdı üzre gice şem‘dana şem
(G 122/13-14)

yağ:-di
Külḥânı **yağdı** ḥamâma girüp ol bedr-i tamâm
Nice pertev viricek bezme görürsün aḥşâm
(Msd 3/29-30)

yağ:-maz
Ey nâ‘ib-i Nevâhî efendüñ bu şekveden
Yağmaz cihânı saña uyup ey dil-i füsûñ
(Kt 50/1-2)

yağ:-ma
Muķârin olduğuñ nîk ü bedi âteş gibi **yağma**
Aña nef in ṭoķunsun mümkün olduķça türâbâsâ
(Mf 48/1-2)

Mukârin olduĖuñ nk ü bedi' âteş gibi **yağma**
Aña nef' ün tokınsun mümkin olduğça türâbâsâ
(G 4/9-10)

yağ:-ar
Âteş-i 'aşkı niçün söndüreyüm dilde Belîğ
Per şalup kendi **yağar** cismini nâra Kâknûs
(G 107/13-14)

Bir tonanma var Belîğ cem' olup hayl-i nücüm
Gice gök meydânına meş'al **yağar** meh-tâb-ı
çarğ
(G 30/13-14)

yağ:-amaz
'Aşk-ı nâ-puhte dile ehl-i nefes lâzımdur
Yağamaz çüp-ı teri üflemezince âteş
(G 109/5-6)

yağ:-ma, -da
Dilde süz-ı 'aşk eger âteşden efvün olmasa
Kendüyi **yağmada** bu hvâhiş nedür pervânede
(G 201/11-12)

yağ:-up
Âfet-i rişe-i tül-i emel 'aşk âteşidür
Has u hâşâki **yağup** mahv ider elbette 'alev
(G 169/7-8)

3. Etkilemek.
yağ:-dı
Yağdı cihânı nazm-ı dil-i âteşin Belîğ
Olursa böyle ola suhan-âferin Belîğ
(G 127/1-2)

Paramparça parça.
yağ:-ma, -sun
Havfım budur ki süziş-i gayret-fezây-ı 'aşk
'Aks-i nigârî âyine-i dilde **yağmasun**
(G 163/11-12)

**yağa: Elbise boynu, elbisenin boyun geçecek ve
buynu örtecek veri.**
yağa:-sı, -n
Düğme öksüzcedür eylerse dahî ser-keşlik
Yağasın divşirüp ol âfeti sıkma dibelik
(Msd 4/9-10)

**yağala: Kaçan kimsevi ele geçirmek, derdest
etmek.**
yağala:-r
Aña ilkâ-yı muhâţ eylemez ammâ esnâf
Yağalar yârî tâbân-keşdür o bî-istinkâf
(Msd 5/47-48)

yağıl: Yanmasını sağlamak.
yağıl:-dı
Kahve fîncânî tokındı leb-i dil-dâra meger
Serpilüp gül suyu çüş itdi **yağıldı** micmer
(Msd 3/49-50)

yağın ol: Yaklaşmak.
yağın ol:-sa
Du'ası ehl-i kurbuñ redd olunmaz dergeh-i
Hakda
Sihâm eyler işâbet püteye menzil **yağın olsa**
(G 196/15-16)

yağinen: Hiç şüphesiz olarak, kat'i surette.
Zann-ı gâlibde nişân harbi iken dūr-â-dūr
Urdı kuruşunla o dem itdi **yağinen** efnâ
(T 13/29-30)

yağıs: Uygun olmak.
yağıs:-maz
Güş itmedi mevzün sözünü ehl-i suhan
Ey kec-dehen eş'ara **yağısmaz** ağzuñ
(R 17/3-4)

Ğazelde mu'teber oldur ki ola câ-be-câ mazmün
Yağısmaz dil-rübânüñ 'ârızı yek-pâre hâl olsa
(G 202/3-4)

yağıs:-ur
Eylesün yâr-ı cefa-pîşe niyâz ehline nâz
Yağışur birbirine kâfiyedir nâz u niyâz
(G 98/4-3)

Bed-zebânlık **yağışur** şüreti çirkîn olana
Herkesün uygun olur zâtına elbette şîfât
(G 14/17-18)

Suhandâ Râtib-ı Âşaf-nazîre şimdi Belîğ
Nazîre hiç **yağışur** mı bizim lisânumuza
(G 208/17-18)

Yaraşmak.
yağıs:-dı
'Atıyye-i şeref-efzâ-yı şehri yârîden
Yağışdı hil'at-i nev-câhına Yeñi Zağra
(Kt 29/3-4)

yağıs:-ur
Câ-be-câ hâl iledür ruhta olan revnâk-i haţ
Yağışur hüsn-i haţâ zîr ü zeber kınsa nuķat
(G 119/1-2)

Yağışur gül gibi yâr başına sünbül perçem
İtsün eţrâfına âvîze-i püskül perçem
(G 154/1-2)

yağıs:-maz
Yağısmaz kâfirün destinde İslâma münâsibdür
Kef-i Haydarda barmağ kaldırup olmış
müselmân tûğ
(G 126/3-4)

**yağlaşdurarak: Yaklaştırmak, kendine doğru
çekerek.**
Yağlaşdurarak nâfina engüş geçürdüm
Didüm ki bu bir havzda gird-âb göbeğdür
(G 236/7-8)

yağmağa: Yakmak için.

Cihām **yağmağa** 'azm eyledün ey tıfl-ı âteş-bâz
Dil-i pür-âhumi al yanuña lâ-büd fişeklik yap
(G 10/7-8)

ya'küb: Hz. Ya'küb.

Delil olup diline büyü-ı hün-ı pîrahen
Bilürdi Yüsufunuñ kanda oldıgım **Ya'küb**
(G 12/9-10)

yāküt: Kırmızı renkli değerli taş.

Kemâl-i hüsn-i hañ-ı la'l-i yâra şevkından
Boyandı hasret ile kıpkızıl kâna **yāküt**
(G 19/5-6)

yâl ile bâl: Boy pos.

Bir cilve itse pertev-i hüsn ile 'âşıkun
Ol **yâl u bâl** dilde eritmez mi yağımı
(G 220/9-10)

yâl ile bâl:-i

yârda mañv-ı vücüd itsem
Eritdi yağımı ol âfitâbuñ **yâl ile bâlî**
(G 209/15-16)

yaldız: Eşyaya altın va da gümüş görünüşü vermek için yapıstırılan yaprak va da sürülen erivik durumdaki altın, gümüş ve bunların taklidi olan madde.

Atılma pâreye kundağcıdır o sîm-endâm
Virür neşât aña **yaldız** kadar zer-i mañbüb
(G 12/5-6)

yaldız:-lar

Olamaz hüsn ile hübâna ber-â-ber kızlar
Kalbdür anları meşâttâ biraz **yaldızlar**
(G 57/1-2)

yalñuz: Yalnız, sadece.

Hayâline **yalñuz** bu gönül degül mañşüş
Niğaruñ 'aksin alur haçlenün her âyinesi
(G 227/3-4)

yalman: Kılıç

Rüyı olıcağ mihr-i cihân-tâba muķâbil
Tîğ-i nigeñ-i ğamzesi **yalman** gibi parlar
(G 52/11-12)

yaluñuz: Sadece.

Kopsa bir kerre yerinden **yaluñuz** 'âşık degül
Ol gül-endâma hezâr âdem başında yer virür
(G 63/7-8)

Yaluñuz 'âşık degül mihr-i ruñ-ı zîbâsına

Dîde-i hirbâ gibi âyîneler hayrettedür
(G 64/15-16)

van:1. Isı ve ışık yavarak vok olmak, kül hâline gelmek.

yan:-an
Gice halvetde **yanan** şem'-i fûrüzende gibi
Beyt-i ber-cestede feyz-i leme'ândur ma'nâ
(G 1/5-6)

yan:-sun

Gelsün huruşa küre-i Haddâdveş derün
Yansun şerâr-ı âh ile kâşâne-i cihân
(Tb 1/57-58)

2. Çok elem, keder, aşk ve hicran çekmek.

yan:-dı
Encüm degül felekde bu hasretle nâ-gehân
Yandı derün-ı micmer-i gerdün-ı zer-nigâr
(Tb 1/89-90)

yan:-ma, -y, -a

Kimdür o kim bu mâtemi ğuş eyleyüp anuñ
Yanmaya tab'-ı germi mişâl-i dil-i çenâr
(Tb 1/91-92)

yan:-ar

'Arız-ı gül-berg ile ruşârı reşk-i nev-bahâr
Sînesi billürveş par par **yanar** âyîne-dâr
(Ş 1/5-6)

3. Tutuşturmak.

yan:-ar, -sa
Nâr-ı hecrünle dil-i sañtı **yanarsa** söndir
Gönül ümmîd-i vişâlün yemişinden hündür
(Msd 5/21-22)

Degildür pertev-i âteş-fürüz-ı lâl-e-i hamrâ
Efendim **yandı** tâb-ı 'arızından dâmen-i şahrâ
(G 229/1-2)

4. Çok zarar ve ziyan görmek.

yanar:-ar
Âteş **yanar** başında ğam-ı rûzğâr ile
Lâyık tökerse gözyaşını dâne dâne şem'
(G 122/5-6)

Yanar havf eylerüm dilde hayâlün

Eger bir kerre âh itsem yürekden
(G 160/3-4)

yan:-dı

Mânend-i şem'-i bezm-i dil-ârâda **yandı** dil
Süz u güdâz-ı âteş-i 'aşka tayandı dil
(G 147/1-2)

Ey mîr-i hüsn dâd ki **yandı** Belîğ-i zâr
Taķat getürmeyor teb-i fûrķât 'azâbına
(G 198/17-18)

Ey dil teccsüs eyle meded **yandı** mülk-i cân
Bir tıfl-ı cân-güdâz aña kundağ bırakmasun
(G 163/3-4)

yan:-a, -yor

Her berg-i giyeh teşneliginden **yanayor**
Raħmet kapusun luş ile aç bârân vir
(R 16/3-4)

Bir kerre düşelden içine âteş-i hüsnün
Par par **yanayor** hâne-i mir'ât-i müşâ'şâ
(G 123/9-10)

yan:-sun

Dâğ-ı fetîle-dâr ile şem'-i berâtves

Yansun vücûdum âteş-i 'aşkuñla der-kefen

(G 164/15-16)

yan:-up**Yanup** cismüm kül olsa nâr-ı 'aşkuñla yer

altında

Söyünmez süz-ı dil aḥker gibi ḥâkister altında

(G 190/1-2)

yan:taraf**yan:-ı, -ñ, -da**

Meşâfuñ 'arşasında 'âciz ü efgendedür Rüstem

Yanıñda 'ilm ile tıfl-ı sebük-hvândur 'Alî Kâri

(K 4/35-36)

yan:-ı, -n, -da

Nezâket riştesin ol rûtbe bârik itdi tab' uñ kim

Yanında çenber-i çarḥ oldı çeşm-i süzen-i îsâ

(G 6/7-8)

Şıdḳı **yanında** olsa tezekkür ḥadîs-i şubḥ

Mehbitle şubḥ-ı şâdik ider kizbi ihtiyâr

(K 12/103-104)

Melâ'da âdemi beddür bürehne itmekden

Kalendarân-ı ḥaḳîkat **yanında** keşf-i 'uyüb

(G 12/11-12)

Hemîşe luḳfi ile râstân olup mükrim

Yanında bend iledür kurb-ı ḥançer-i mu'vec

(Kt 1/11-12)

O fazıl-ı mütebahḥir ki vaḳt-i baḥt-ı 'ulüm

Yanında ḳaṭra deḡil 'ilm-i 'âlem-i tahrîr

(K 6/53-54)

Kelâl gelmez o fettâna ḳatlı-i 'aşıḳdan

Yanında ḥançer-i bürrânı dâ'imâ biledür

(G 42/5-6)

Budur maḳbûl olan **yanında** şimdi ehl-i 'irfânuñ

Ziyânkar olmasun bir kimse luṭfa ḳâdir olmazsa

(G 199/11-12)

Olmuş kemâl-i naḥvet ile çeşm-i mestinüñ

Müjgân **yanında** bâliş-i kec-tekye-dâdesi

(G 226/7-8)

Belîḡ şabr idelüm ter-mizâcdur ol şüh

Yanında ḡirye-i ḡam derd-i 'aşḳdan ḡiledür

(G 42/15-16)

Ey ḥâk-i türe sende emânetdür ol güher

Yanında ḳadri lü'lü-i terden kem olmasun

(G 157/7-8)

Fehm iden ḳadrini **yanında** o şâh-ı ḥüsnuñ

Eylesün ḥançerini şadr-ı mu'allâya celîs

(G 105/13-14)

yan:-ı, -n, -aṬalib-i meblaḡ-ı ma'hûd ile varsam **yanına**

Naḳş-ı dîvâr gibi yok baña lâ vü ne'amı

(K 7/13-14)

Şıdḳ ile şehlere şehzâdeler olmaz dem-sâz

Şaḳımur beçeleri **yanına** varmaz şeh-bâz

(Mf 29/1-2)

yan:-u, -ñ, -a

Cihâni yakmaḡa 'azm eyledüñ ey tıfl-ı âteş-bâz

Dil-i pür-âhumı al **yanuña** lâ-büd fişeklik yap

(G 10/7-8)

yân:-u, -m, -ıSiḥr ü efsûn ile her **yânumı** bend itse o şüh

Yine mevc-i yem-i ḥvün silsile-cünbânumdur

(G 50/9-10)

yan:-ı, -nOl büt-i rakḳâş güyâ her **yanın** evvel kırar

Cünbiş eyler başḳa her endâmı nazûk bel kırar

(G 75/1-2)

yan:-u, -m, -dan**Yanumdan** geçme sür'atle gel 'ömrüm

Baña raḥm eyle pîr oldum cevânsuz

(G 92/15-16)

yan:-u, -m, -a, -Keşf-i râz eyleyecek **yanuma** hem-dem gelmez

Ḥarem-i câna ḥayâlüñ gibi maḥrem gelmez

(G 100/1-2)

yan:-u, -m, -da

'İmârâti bu dehrüñ gevher-i zâtuñladur yoḡsa

Yanumda çarḥ-ı gerdün bir tehî dülâbdur

sensüz

(G 101/9-10)

Mülk-i fenâda tañtâna-i ferr ü 'izz ü câh

Degmez **yanumda** bir ḳadeḡ Erdek şarâbına

(G 198/3-4)

yan:-ın, -danKec-nihâduñ idemez kimse **yanından** güzerân

Şâhmerân ḳal'asıdur 'akrebe ḥâşiyet-i niş

(G 110/3-4)

yan:-ı, -m, -danḤayâl-i yârı **yanımdan** felek cüdâ idemez

Mişâl-i nokṭa maḳâmum olursa zirve-i Ḳâf

(G 128/9-10)

yan:-ı, -n, -dan

Ey pîr-i 'aşḳ böyle neden nâ-tüvânsın

Bilmem **yanında** bir püserüñ yok mıdur senüñ

(G 138/3-4)

yan:-u, -ñ, -da

Zencîr-i ser-i zülfine bend eyledüñ anı

İtdi yine **yanuñda** 'aceb kim ne güneḡ dil

(G 145/7-8)

yan gel: Bir işe karışmayarak rahatına bakmak,
keyfince yaşamak.

yan gel:-di

Tegâfülgüne vaz'ından helâküm ol perî-rüyuñ

Alup şan'atla naqd-i hâtır-ı nâşadı **yan geldi**
(G 211/3-4)

yana yana: Yanarak.

Esrâr-ı süziş-i dili alup zebâna şem'

Söyler lisân-ı hâl ile hep **yana yana** şem'

(G 122/1-2)

yanas: Yakınlaşma, avni hizaya gelme.

yanas:-up

Yanaşup bezmde duht-ı reze başma nemegi

Zâhid incitme ki şuridedür ol kız bozulur

(G 76/7-8)

yanas:-mak

'Azmüñe hıdmet **yanasdırmak** hevâsıyla felek

Mihr ü mâhi kıldı neşr-i tã'ir-i zerrîn-rikâb

(Kt 2/7-8)

ya'nî: Sözüñ kıyası, doğrusu.

Ya'nî 'Ubeyd Efendi ki envâr-ı zâtidur

Nür-ı çerâğ-ı merdüm-i rühâniyân-ı 'ilm

(K 10/7-8)

yanıl: Hata yapmak.

yanıl:-up

Teng-i vaşlı **yanılup** çözm çıkar hicrânı

Bâr olur hâtırâ kim soñra şeritler anı

(Msd 4/25-26)

yanınca: Yanında, yanibaşınca.

Yârüñ **yanınca** bezmümüze gelse bellüdür

Sadra geçerci hânçeri bir dem celis olur

(G 49/9-10)

yanında: 1. Yan, iki şeyi mukayese ederken kullanılır.

Unıtma va'di zîrâ va'de incâz itmeyen şaşşuñ

Yanında kadri yoqdır nîm-cü ehl-i kerâmâtın

(Kt 3/7-8)

Kef-i luţfuñda tehî-kîse olur ma'den-i zer

Katredür kulzüm-i ihsân **yanında** deryâ

(T 13/19-20)

Nezâket riştesin ol rütbe bârîk itdi tãb'uñ kim

Yanında çenber-i çarhı oldı çeşm-i süzen-i İsâ

(G 229/3-4)

'Âşık **yanında** cân nedür ammâ ki setr idüb

Yâd itse cân-ı pâkini cânânedür murâd

(G 33/5-6)

Her şubh mihr-i hâk-i der-i yâra yüz sürer

Ol âfitâb-ı hüsñ **yanında** bedir nedir

(G 79/5-6)

Nazîri mün'adim her vech ile fenn-i nezâketde

O âfet sâ'irüñ **yanında** Seyyüddir melâhatde

(Mf 18/1-2)

2. uñ/üñ yanında katında, nezdinde, huzurunda.

Cenâb-ı menba'-ı fazl u 'aşa Es'ad Efendi kim

Yanında tıfl-ı ebced-hvân olur 'allâme-i Tüsü

(K 3/47-48)

Hayâl-i nazm-ı bârîküm **yanında** şimdi lâyıkdur

Mücessemdür dinilse mevc-i bü-y-ı verd-i

hamrâya

(K 9/83-84)

yanuñda: *Bir şeye, bir kimseye göre, nispetle.*

Uydırırşa pîşine vuşla-i yârı ağıyâr

Soñra **yanuñda** dikiş tutmaz o ipsiz mekkâr

(Msd 4/11-12)

Keşide tîğ-ı kazâ ğamze-i cefâ-cûlar

İki ğılâf-ı siyehdür **yanuñda** ebrûlar

(G 83/1-2)

yap: 1. İnşa etmek.

Hâne ber-düş ile eglendürme rühuñ bir nefes

Gird-bādāsâ aña hâk-i tenüñden hâne **yap**

(G 9/3-4)

Âteş içre cilve itmek şive-i pervânedür

Sen var ey bülbül çemende hâr u hasdan lâne

yap

(G 9/5-6)

yap:-ul, -sa

Mâ-sivâ naş olıcak dilde harâb eyledi yâr

Yıkılır kişver-i İslâmda **yapılsa** künişt

(G 18/3-4)

yap:-di

Levh-i dilde hâme-i efkâr ile resm eyleyüp

Yapdı tarz-ı dil-keş üzre böyle bir 'âlî binâ

(T 1/9-10)

Sâl-i itmâmına didim târih

Yapdı Aşmed Ağâ bu eyvânı 1167

(T 4/41-42)

Yeniden eyleyüp ihyâ 'Alî Şâh

Yapdı dükkânını mâ-şâ'allâh 1159

(T 23/31-32)

Al zebân-ı hâmeden târih-i itmâmın Belîğ

Yapdı Hacı Mustafâ dârin sarây-ı dil-güşâ

(T 29/7-8)

yap:-dır, -di

Bî-tekellüf söyledim târih-i itmâmın Belîğ

Bu sarây-ı dil-keşî **yapdırdı** Seyyid Mustafâ

1137

(T 1/45-46)

yap:-dur, -mak
Fî-sebîlî'llâh bu şehri-i dil-keşi ihyâ için
Yapdurup bu çeşmeyi akıtdı âb-ı bî-misâl
(T 26/7-8)

yap:-dur, -up
Yapdırup bu kaşrı hem dergâhı ta'mîr eyledi
Rûh-ı Mevlânâdan istimdâd idüp ol zât-ı pâk
(T 19/3-4)

Yapdırup bu çeşme-i dil-cüyü ol kân-ı kerem
Kıldı icrâ lüleden 'atşâna âb-ı cân-fezâ
(T 3/5-6)

yap:-il, -di
Yapıldı pâyüñe bir nerdübân-ı kaşrı suhan
Ki satır satır nigâh eyleye nüzül u 'urüc
(G 24/3-4)

yap:-up
Bu binâ-yı nev-i dil-cüyü **yapup**
İtdi nüzhetgeh-i 'Adn'î ta'tîl
(T 20/27-28)

2. Etmek.
Danişver ol da **yap** nice ebyât-ı dil-nişîn
Zîrâ binâya başlayan evvel temel yapar
(G 45/9-10)

Târ-ı zülfi-yâr-ı nâzûkden aña ey çeşm-i ter
Sâye-i müjgân ile bir âbnûsî şâne **yap**
(G 9/7-8)

Ka'be-i küyında ol şüh-ı cefâ-cünun Belîğ
'Ukde-i târ-ı sirişki sübha-i şad-dâne **yap**
(G 9/9-10)

Kulağ tut bâğbân-ı 'aşka ey gül dinlemeklik **yap**
Şigüfte dâğlarla sînemi ra'nâ çiçeklik yap
(G 10/1-2)

Kulağ tut bâğbân-ı 'aşka ey gül dinlemeklik yap
Şigüfte dâğlarla sînemi ra'nâ çiçeklik **yap**
(G 10/1-2)

Celâlü'd-dîn-i Rümî gibi ser-gerdân olup âhîr
Gubâr-ı gird-bâd-ı cismüñi Rûma eteklik **yap**
(G 10/3-4)

Revişde ey perî-rû berk-i 'âlem-sûza beñzersin
Şitâbuñdan kebâb oldı ciğerler bir yemeklik **yap**
(G 10/5-6)

Cihânı yakmağa 'azm eyledüñ ey tîfl-ı âteş-bâz
Dil-i pür-âhumi al yanuña lâ-büd fişeklik **yap**
(G 10/7-8)

Pey-ender-pey nice tîr-i nigâha iktizâ eyler
Müheyyâ şeh-per-i müjgândan vâfir yeleklik
yap
(G 10/9-10)

Tegâfûlgüne geçme sâkinân-ı hâk-i küyuñdan
Helâk eyle rakîbi semt-i 'uşşâka döneklik **yap**
(G 10/11-12)

Gelüp bād-ı barûtı bezm-i rindâna yaparsañ da
Hele riş-i dırâzı zâhidâ üz kes sineklik **yap**
(G 10/13-14)

yap:-muş, -um
Beytümü 'özr ile nakz eyleme inşâf eyle
Yapmuşum ben bu kadar halka cihanda ebyât
(G 14/15-16)

yap:-ar
Hamîr-i mâye-i ma'nâyı dil **yapar** yoğırır
Kalem dü-mışra' ile beyti hep ikiz toğurrır
(Mf 33/1-2)

Ol şivekâr şiveyi hep bî-maħal **yapar**
Bezme gelince kendüye lâbüd kesel **yapar**
(G 45/1-2)

Hübân yapar yaparsa bu vîrâne göñlümi
Üstâd olunca şivede ammâ güzel **yapar**
(G 45/3-4)

Şemşîr-i ebrüvân-ı beyânında mışra'ı
Meclisde dil-ber 'aşka çarbü'l-mesal **yapar**
(G 45/7-8)

Nağş-ı hayâl-i dil-bere âvîze itmege
Târ-ı sirişki dîde çeküp sırma tel **yapar**
(G 45/5-6)

yap:-ar, -sa
Hübân yapar **yaparsa** bu vîrâne göñlümi
Üstâd olunca şivede ammâ güzel yapar
(G 45/3-4)

yap:-sun
Ne **yapsun** berhemen taşvîri ânsuz
Görüp yârı yıkıldı hâke cânsuz
(G 92/1-2)

yap:-il, -sun
Belîğüñ nazmını taħrîr için erbâb-ı isti'dâd
Yapilsun nev-be-nev mecmû'alar şîrâzededen
geçsün
(G 161/11-12)

yap:-muş
Güzargâh-ı hayâl-i yâre **yapmış** sâni'-i kudret
İki gözli kemer bir köprüdür kaşım Firât üzre
(G 182/3-4)

yap:-di
Rûze eyyâmı derûnumda harâretle Belîğ
Böyle şîrin-suhanı **yapdı** yoğırdı hâme
(G 194/11-12)

yap:-miş, -um

Vā'ız şarınca künbed-i destār-bendini
Mestāne **yapmışum** aña birkaç tekerleme
(G 203/5-6)

3. Yaratmak.

yap:-ar, -sañ
Gelüp bād-ı barūti bezm-i rindāna **yaparsañ** da
Hele rîş-i dırāzi zāhidā üz kes sineklik yap
(G 10/13-14)

4. Yazmak.

yap:-ar
Fārsī şî'r **yapar** Rūmda şā'ir meşelā
Revişin zāğ umudur kebki iderken taklîd
(G 31/9-10)

Süz u güdāz-ı 'aşk ile dā'im Belîg-i zār
Destinde hāme taze vü rengin gazel **yapar**
(G 45/11-12)

yap:-il, -dukkça

Yapıldukça gazel süzişli bir mazmūna
muhtācuz
Cihānda herkesün lâzımdur āteşgāh beytinde
(G 206/11-12)

yap:-di, -m

Rüynuñ vaşında ra'nā bir gazel **yapdım** bugün
Şafha-i hürşide tahrîr eyledi küttāb-ı çarḥ
(G 30/11-12)

yap yap: Yavaş yavaş.

Hele zür eyleme **yap yap** kırılır kaytanı
İbrişim olsa daḥi tırra-i müşg-efşāni
(Msd 4/27-28)

Biñ füsün ile ḥayāli o bütün geldi Belîg
Gözün aç ḥalvet-i dilbābını **yap yap** berkit
(G 17/19-20)

Yaḳdı berḳ-i ḳahr ile bu demde ol āfet-nigāh
Gönlümi **yap yap** Sitanbul gibi kim ta'mîr ider
(G 82/5-6)

yapıl: Hazırlanmak.

Yārān **yapıldı** ben ise ḥātır-şikest olam
Gül mevsiminde ḡam-zede vü teng-dest olam
(Tb 2/47-48)

2. Hoş hale gelmek.

yapı:-maz
Ḥātır-ı pür-ḡam **yapılmaz** neş'e-i efyün ile
İ'tibār olmaz gelen keyfe mey ü ma'cün ile
(G 178/1-2)

yapıs: 1. Bir iş yapmak amacıyla, hevesle bir sevi eline almak.

Bāḳiyā cum'a namāzın ḳılda gel mey-ḥāneye
Ḥürmetin aña ṭahāretle **yapıs** peymāneye
(Mf 31/1-2)

2. Aralık bırakmayacak biçimde üzerine dokunmak.

yapıs:-muş
Temāşā ḳıl ḥaṭ-ı dil-dāri la'l-i pür-nikāt üzre
Yapışmış müya beñzer cā-be-cā ḥabb-ı nebāt
üzre
(G 182/1-2)

yapışdır: Yapışmasını sağlamak.

yapışdır:-muş
İki şîşe **yapışdırılmış** şanurlar rüyıma ḥaccām
O rütbe çeşm-i ḥasret cām-ı pür-ḥün-ābdur
sensüz
(G 101/5-6)

yapışdurıl: Yapışmasını sağlamak.

yapışdurıl:-an
'Anberîn-ḥāl-i 'izārı o bütün güyā kim
Derd-i serdef'ine **yapışdurılan** lāendür
(G 74/5-6)

yapışup kal: Yapışkan bir maddeye bulanmış
olan bir şey ayrılmayacak bir biçimde bir yere
tutunup kalmak.

yapışup ḳal:-dı
Yapışup ḳaldı ḥalāvetden yine mānend-i ḥāl
Sāye-i perr-i meges künc-i leb-i cānānede
(G 201/7-8)

yār: Sevgili.

Peştemāl ucı gibi çiyne di 'uşşāḳını **yār**
Ṭaşma ḳayşı gibi şarkar o miyāna aḡyār
(Msd 2/13-14)

Çırpıdan çıkmaz ise aña ip eyler saña **yār**
Şūr-ı 'aşḳ 'āleminün kārı degüldür hencār
(Msd 4/35-36)

Nesyeyi levḥine ṭebāşir ile yazdıḳça o **yār**
Rüy-ı müyum ütüler āteş-i ḡayret nā-çār
(Msd 4/47-48)

Anı taḥmîn ile ölçüp biçerek āḥir-i kār
Gördi kim çıkmadı şan'atla tegellendi o **yār**
(Msd 4/53-54)

Bu cism tütub **yār** ile şekl-i vaḥdet
Vā-beste aña 'uzvda feyz-i ḳudret
(R 5/1-2)

Beni yābāna atar eski pā-büç gibi o **yār**
Çıḳma yoldan sağ ayakḳabı deḡildir aḡyār
(Msd 5/7-8)

Çift olur **yār** ile tek tırmaz o mest ü ḥayrān
Anı bindirmege bir fil ara teşhîre hemān
(Msd 5/27-28)

Böyle ḥüsn ile cefā-pîşe ise **yār** Belîg
Yā taḥammüldür aña çāre yā 'azm-i ḡurbet
(G 15/29-30)

Mā-sivā naqş olıcak dilde harāb eyledi **yār**
Yıkılır kişver-i İslāmda yapılsa künişt
(G 18/3-4)

Harāret-i dili teskīn ider vişāl ile **yār**
Devā-yı renc-i saķīme tabīb olur bā'ış
(G 21/9-10)

Eyvā göbekli sīb-zekān egerçi **yār**
'İndimde sībden benüm eyvā olur lezīz
(G 37/9-10)

İddi'āya düşme ey bülbül ki 'āşık **yār** içün
Kendini pervāneāsā āteşe 'uryān atar
(G 60/7-8)

Mihr rāzın 'acabā şimdi kimün gönline **yār**
Tiz-desti ile vaz' itdi mişāl-i geç-bāz
(G 98/7-8)

Göricek hatt-ı ruḥun āyīnede **yār** dimiş
Ben bu bāğ-ı feraḥ-efzāda çok otlar yoldum
(G 149/5-6)

Yaķışur gül gibi **yār** başına sünbül perçem
İtsün etrāfına āvīze-i püskül perçem
(G 154/1-2)

Virmezse **yār** gerdiş-i ser-germüme sükün
Çevgān-ı güy-i çarḥ ola ḳadd-i ḥamidesi
(G 213/5-6)

yār:-i
Yāri şan'atla ider terbiye üstādi meger
Yohsa başdan çıkarır anı rakīb-i kāfer
(Msd 2/17-18)

Eyler güriz bulsa da **yāri** rakīb-i seg
Āhū-yı deşt-i 'işvedür ol yollı izlidür
(G 80/13-14)

yār:-a
Yāra ed'iyeye-i me'süre iderken ta'lim
Süz-ı 'aşķ itdi eşer vā'iz efendiye 'azīm
(Msd 2/25-26)

Yāra ma'hūd iki tonluk çuķa var āmāde
Şüfi bir hırķa vü destār ile olmaz sāde
(Msd 4/37-38)

Nezzāre ile ben toyamam rüy-ı nigāra
Aç gözlidür āyīne baķar **yāra** toyınca
(G 204/9-10)

Hindü-yı ḥāme ehl-i dilün tercümānidür
Söylerse ḥasb-ı ḥālümü **yāra** zamānidür
(G 233/1-2)

yār:-m
Dik тұrup herkese ol serv iderken perḥāş
Ser-fürü eyledi zānūsına **yārın** kodı baş
(Msd 2/43-44)

yār:-in
Yārin utanma büse taleb eyle kendiden
Eyler ümid-i luḫf u kerem ḳul efendiden
(Kt 41/1-2)

yār:-e
İgneden ipliğe dek ḥāl-i dili **yāre** didik
Çāki-i pīreheninden bedeni gördüm ilik
(Msd 4/7-8)

Yāre sırrın dil zebān-ı ḳalden evvel virür
Sā ile nāḫḫ cevābı lālden evvel virür
(G 69/1-2)

Yāre hiç tıngırdamaz ammā bozuktur ḳorķarum
Bezm-i meyde toķınur mestāne muḫḫib tel ḳırār
(G 75/3-4)

İtmez tenīde ḡonca-i gül kirm-i pīlevār
Olmazsa **yāre** mevce-i bū tār-ı pīrehan
(G 164/11-12)

İlişmez kirpigümde **yāre** karşı dāne-i eşķüm
Güneş toḡdıkdā şebnem ḳatresi ḫurmaz nebāt
üzre
(G 182/7-8)

Gösterdi **yāre** şanma kızıl tāze dāḡını
Sultān-ı 'aşķ sīneme ḳurmuş otaḡını
(G 220/1-2)

Perestiş eylemek elbette farzđur **yāre**
Cihānda ḡayn 'amel ehl-i 'aşķa nāfiledür
(G 42/3-4)

yār:-dan
Yārdan bir dikiş ayrılmaz ider lāf u güzāf
Āsumānı ne belādur başa ol bī-inşāf
(Msd 5/41-42)

yār:-ı
Aña ilkā-yı muḫāt eylemez ammā esnāf
Yaķalar **yāri** tābān-keşdür o bī-istinkāf
(Msd 5/47-48)

Hengām-ı şebde **yāri** ru'yāda görmiş 'āşık
Bu vāķi'a muḫābıķ āyā olur mı vāķi'
(G 124/13-14)

Ne yapsun berhemen taşvīri ānsuz
Görüp **yāri** yıkıldı ḫāke cānsuz
(G 92/1-2)

yār:-üñ
O kākül uçlarına dāmen-i şeb diñse lāyıkdır
Ki nūr-ı cebhe-i berrāķi **yārūñ** şubḫ-ı şādıķdır
(Mf 6/1-2)

Temāşā eyle **yārūñ** naqş-ı ḫāl-i rüyü ebrūsın
Nice bir araya cem' oldı bilmem mihr ü meh
kevķeb
(G 11/7-8)

Degül äyine **yāruñ** naqşını almak hevāsıyla
Bu dehre fitne-zāda kaleb-i endāmdır mir'āt
(G 13/15-16)

Yāruñ cefāsı nūşdur ā'dā vefāsı nīş
Olmaz cihānda mīve-i her bir seçer lezīz
(G 36/5-6)

Yāruñ bu āb u tābını haṭ zā'ilitse de
Dillerde hūsn-i maḥşere dek dāstān ḳalur
(G 40/11-12)

Yāruñ yanınca bezmümüze gelse bellüdür
Sadra geçerdi ḥançeri bir dem celis olur
(G 49/9-10)

Żabt eylemege maṣıb-ı hūsn-i sened ister
Yāruñ ruḥuna gelse n'ola haṭṭ-ı hümāyün
(Mf 52/1-2)

Yāruñ fūrüg-ı mihr-i ruḥın cüst ü cū iden
Deryā içinde māhiye beñzer ki āb arar
(Mf 54/1-2)

'Aşā-yı ābnūsı ile müjgān almış eṭrāfiñ
Sevād-ı çeşmi göz ḥabsinde **yāruñ** kanlı
merdümdür
(G 58/5-6)

Yāruñ görinen ḥāl-i siyeh şanma ruḥında
Rezzāḳ-ı ezel ni'met-i hūсне biber ekmiş
(G 108/3-4)

İder efgende bir nezzārede biñ nāvek-i dil-düz
Ki her müjgānı bir kez dīdesi **yāruñ** kemān
olmuş
(G 111/3-4)

Nuḳūd-ı cān virirken müşterī bazār-ı 'aşḳında
Meded şimdi metā'-ı vaşlı **yāruñ**
mübtezellenmiş
(G 112/11-12)

Tezerv-i haṭṭı ruḥsārında **yāruñ** bāl ü per şalmış
O kebk-i hoş-ḥıramuñ şāh-bāz-ı hūsn-i ḳartalmış
(G 113/1-2)

Ne rütbe hūsn-i ifrāt olsa **yāruñ** cān olur maḥżüz
Ser ü sāmān-ı 'aşıḳdan rūḥ-ı cānān olur maḥżüz
(G 120/1-2)

Yāruñ 'izārı dīdeye 'aks eyleyüp Belīg
Yaḳdı murādı üzre gice şem'dana şem'
(G 122/13-14)

Yüz virür kim çıkara naqşını **yāruñ** mir'āt
'Aḳıbet şüreti bir ḳālebe eyler ifrāg
(G 125/7-8)

Emvāc-ı tāb'-ı 'ārızı süllemlük eyleyüp
Yāruñ çıkardı nāmını tā āsmāna dek
(G 137/3-4)

Yāruñ alınca sürme-i ḥāk-i rehin şabā
Ardınca uçdı dīdelerüm İşfahāna dek
(G 137/7-8)

'Arız-ı cānāna teşbih eyleyelden yüz bulup
Çıkdı **yāruñ** başına 'arz eyledi dīdār gül
(G 146/7-8)

Yāruñ ḥayāli bezm-i firāḳa ayak basup
Ḳan ṭoldırınca kāse-i çeşmi dem eyledüm
(G 152/9-10)

Gül-i bī-ḥār iken **yāruñ** ferāmūş-kerdesiyüm
ben
Dikendür ḡalibā gül-çine mevc-i nūkheti
verdüm
(G 153/3-4)

Hilāl ebrūsı **yāruñ** 'anberin ṭuḡrā midur bilmem
Ḥusuf-endüde yāḥud ḡurre-i ḡarrā midur
bilmem
(G 155/1-2)

Yāruñ alınca bāde-i la'li çeşidesin
Dikdi ḥabāb büse leb-i cāma dīdesin
(G 162/1-2)

Bir cezbe var ki gitse o dem 'avdet itdürür
Yāruñ cizārı mevce-i reng-i peridesin
(G 162/9-10)

Haṭ-ı nev-hīz-i leb zan itmesün seyr eyleyen anı
Sevād-ı sāye-i ebrūsı **yāruñ** düşdi ṭāḳından
(G 166/3-4)

Ḳıymet-i gevher-i dendānı bilinmez **yāruñ**
Yazmamış anı Dürer şāḥibi Monlā Ḥüsrev
(G 169/3-4)

Aḥir-zamān fitne-i hūсне nişānedür
Yāruñ ki ḥālī aḥter-i dünbāle-dār ola
(G 181/13-14)

Kemān itdiyse ḳaddüm pīrlük dünyāda ḡam
çekmem
İdem aḡyāra sebḳat belki **yāruñ** pāy-būsında
(G 183/5-6)

Yāruñ görince 'aksini gülbāng-i āhdan
Peyveste oldı ḳubbe-i eflāka velvele
(G 186/7-8)

Āb-ı dehānına ezilür lafz-ı sükkerin
Yāruñ zebān-ı pākini ḥaml itme lüknete
(G 188/15-16)

Fem degül anı emānet virdi Ḥakkāk-i ezel
Bir niḡin-i la'ldür **yāruñ** ḳazılmış adına
(G 189/5-6)

Yāruñ ḥisāba gelmez ise mübtelāları
Aḡyār-ı dünı almasun ādem ḥisābına
(G 198/9-10)

- Kimdür ki bād-ı şubh ile **yāruñ** yetişdüre
Bu 'arz-ı hālî südde-i devlet-me'ābına
(G 198/15-16)
- Ğubār-ı mā-sivādan pāk idince sāhasın ey dil
Hārīm-i sīneye **yāruñ** cefāsı mīhmān geldi
(G 211/9-10)
- Turmazdı tūb-ı āyīne-i çarh-ı bī-sütün
Yāruñ hilāl olmasa 'aks-i hamā'ili
(G 216/7-8)
- Bu vādilerde **yārun** bī-niyāzum dest-būsıdan
Ki engüşt-i mühennā itdi pāyum her ser-i hārī
(G 217/9-10)
- Yāruñ** yazıldı menkabe-i rüy-ı sādesi
Ruhsār-ı levhın oldı kalem pā-nihādesi
(G 226/1-2)
- 'Uşşāk-ı zāra sebz-haṭṭ-ı nev-hediyelik
Yāruñ cemālī Ka'be-yi seng-i baytarānidur
(G 233/3-4)
- Bir nokta kim daḳāyık-ı fenn-i muḥassenāt
Zımnında münderic ola **yāruñ** dehānidur
(G 233/7-8)
- yār itmez:* O şeyin onun olmasına izin
vermemek.
Maḥmil-i 'aks-i nigār olmasa deryāda ḥabāb
Anı **yār itmez** idi kendüye cemmāze-i mevç
(G 22/9-10)
- yār ol:* Yardım etmek, yararlı olmak.
yār ol:-amaz
Kimse le'ime **yār olamaz** iltifāt ile
Seng-i siyāha cāzibe-i keh-rübā 'abeç
(G 20/3-4)
- vara: Yarar sağlamak.**
yara:-dı
Tüg-ı şāhī gibi gīsūlarına şu **yaradı**
Açdı emvāc-ı hevā sünbül-i müyün taradı
(Msd 3/43-44)
- vara: 1. Acı.**
yara:-sı
Yād idüp ḥançer-i bürrānuñı dil kūyında
Nice zār eylesün **yarası** vardır sızlar
(G 54/3-4)
- 2. Dert.**
yara:-sı, -n, -a
Bilmem olur mı **yarasına** kārger 'ilāc
Nā-dān elinde ḥaylī zamān ḳurcalandı dil
(G 147/11-12)
- yārān: Dostlar.**
Yārān yapıldı ben ise ḥātır-şikest olam
Gül mevsiminde ḡam-zede vü teng-dest olam
(Tb 2/47-48)
- yārān:-a**
Belīg ol şāh-ı ḥüsnüñ bendesine bendeyim
bende
Anı işrāb ider **yārāna** bu beyt-i ḥoş-āyende
(Msd 1/39-40)
- Şaḳın müḥiş ḥavādiş gibi **yārāna** kesel virme
Şafā vü neş'e vir her varduḡuñ bezme şarābāsā
(G 4/7-8)
- yārān:-ı**
Yularsuz eyledi dil-beste cümle **yārām**
Budur bu vadī'-i ḥüsnüñ yularsuz arslanı
(Mf 46/1-2)
- yārān id: Dostluk etmek.**
yārān id:-emez
Da'vet itme o perī-rüyü trāşa gidemez
Tāzesüz bir ḳurı dükkānçede **yārān idemez**
(Msd 2/33-34)
- yārān ol: Dost olmak.**
yārān ol:-a
Belīgā ḥak-rüb-ı meclis-i rindān olup evvel
Söz añlar bāri **yārān ola** ādem şā'ir olmazsa
(G 199/13-14)
- yārān-ı 'aşr: Zamanın sevgilileri.**
yārān-ı 'aşr:-ı
Yārān-ı 'aşrı şimdi bilen nā-ümīd olur
Ḥacet deminde her birisi nā-be-dīd olur
(Tb 2/105-106)
- yārān-ı şafā: Gönül dostları.**
Zīb-i ser eyledi destārī şüküfeāsā
Cā-be-cā dil-bere şihhā didi **yārān-ı şafā**
(Msd 2/55-56)
- yārānum ol: Dost olmak.**
yārānum ol:-dı
Ğubār-ı cehli ḥāmēm maḥv idüp ser-şafha-i
dilden
Şafā-yı cevher-i āyīne-i 'ilm **oldı yārānum**
(K 8/53-54)
- yārī: Sevgiliye ait.**
'Aceb mi itseler āhen-dilān birbirine **yārī**
Olar engüşt-vāne sözünüñ dā'im ḳafā-dāri
(G 217/1-2)
- yārī:-den**
'Aṭıyye-i şeref-efzā-yı şeh'r **yārīden**
Yakışdı ḥil'at-i nev-cāhına Yeñi Zağra
(Kt 29/3-4)
- yār-ı cān: Sevgili.**
yār-ı cān:-u, -m
Dem-i āḥirde gelse **yār-ı cānum** sīneden ḳıçkmaz
O meh ṭurduḡça 'aksi ḥāne-i āyīneden ḳıçkmaz
(G 96/1-2)

yār-ı cefa-piše: Ezizet etmeyi huy haline getiren sevgili.

Eylesün **yār-ı cefa-piše** niyāz ehline nāz
Yakışur birbirine kâfiyedir nāz u niyāz
(G 98/3-4)

yār-ı vefā-dār: Vefalı sevgili.

yār-ı vefā-dār:-a
Bir 'aşıkım ki **yār-ı vefā-dāra** hasrettüm
Hübān-ı bī-vefā-yı cihāndan uşandı dil
(G 147/13-14)

yārın: Ertesi gün.

Seni küyında **yārın** 'āleme teşhīr ider meh-tāb
Belīgā Rātīb-ı Aşaf-nazirūn bezm-i hāşında
(G 7/21-22)

Huddām olacak **yārın** ahālī-i cināna
Var ise eger Badrādaki muğ-beçegāndur
(G 56/5-6)

yaş: Gözyaşı.

Gidince piğāh-ı dīdeden hengām-ı fevtinde
O dem **yaş** yirine kan geldi hep çeşm-i
çhibbādan
(T 15/7-8)

yasāğ ol: Yapılmaması istenmiş olmak.

yasāğ ol:-a
Ne çeker nahvet-i erbāb-ı riyādan 'aşık
Bir şehirde ki **ola** bāde vü maḥbūba **yasāğ**
(G 125/11-12)

yasak sav: (eşyalar için) Eskimiş ve modası
geçmiş olduğu hâlde şimdilik işe yarar olarak
kabul edilmek; istemediği hâlde sırf nezaket
amacıyla yapılan işler için söylenir.

yasak şav:-dı
Biñ kerre kırdı cāmını bezmün bu rüzgār
Köhne sifāl-i mey-kede **şavdı** nice **yasak**
(G 131/9-10)

yasdan: Yaşlanmak, davanmak.

yaşdan:-dukkça
Rüy-ı hoy-kerdeye **yaşdandukça** destün nem
kapar
Gül yüzünden pençe-i mihr-i felek şebnem kapar
(G 55/1-2)

yāsemen: Bu isim ile maruf hoş kokulu çiçek.

Sāye-i şakfını ref itse serinden hürşīd
Yāsemen lāle gibi ğamla olur dāğ-nümā
(T 21/19-20)

yat: 1.Yenmek.

yat:-ur
Der-kemīn olmuş **yatur** dā'im rakīb-i bed-
gümān
Virmesün fırsat o zulm-endiše Rabbü'l-ālemīn
(Ş 2/15-16)

2. Bir yere veya bir şeyin üzerine boylu boyunca uzanmak.

Nār-ı 'aşk ile yakup maḥv eyle rāḥat pisterin
Dāne-i aḥker gibi ḥākister-i küllhanda **yat**
(G 16/11-12)

yat:-ur

Şandük-ı sinem içre **yatur** tab 'umuñ Belīg
Mazmūn-ı nev-ḥayāl ile pürdür cerīdesi
(G 213/21-22)

O çeşm-i ḥaste zīr-i tiğ-i ebrūsında cānānuñ
Yatur güyā ki bismilgehde āhū ḥançer altında
(G 190/3-4)

yāver: Yardımcı.

yāver:-üñ
İttişālinden cüdā olma muvāfik **yāverüñ**
Zür ile müşkil kıpar bir rişte olsa iki kıat
(G 16/5-6)

yāver ol: Yardımcı olmak.

yāver ol:-a
'Adū-yı devleti maḥhūr olup umūrından
Aña 'ināyet-i elṭāf-ı Ḥāk **ola yāver**
(Kt 47/3-4)

yāver ol:-up

Hüdā-yı 'izz ü cell her işinde **yāver olup**
Güşāde ola anuñ baḥtī tālī 'i mes'ūd
(K 4/7-8)

Düşmene **yāver olup** dostı şakın incitme
İtme ey şüh-ı cefa-piše bu cevri itme
(R 24/1-2)

Her işinde aña tevfiq-i Hüdā **yāver olup**
Tīr-i makşūdın ide büse-dih-i nāf-ı hedef
(G 130/17-18)

yāv: Kaşın kavsili kısmı.

yāyuñ:-uñ
Ḥadeng-i ğamze ile kaşdı dā'imā diledür
Çekilmez ol kaşı **yāyuñ** cefāsı çok çiledür
(G 42/1-2)

Seyr eyle şaf-ender-şaf olup ol kaşı **yāyuñ**
Her bir müjesi nāvek-i peykān gibi parlar
(G 52/7-8)

yāy ol: Okatma aracı olmak.

yāy ol:-dı
Tīr-i āhī rāst-işāl eyleyince menzile
Kāmeti **yāy oldı** pīrūñ çille-i merdānede
(G 201/5-6)

yaz: Yaz mevsimi.

Luṭf-ı rühāniyyetin bilmek için dīvārına
Bir mücessem **yaz** nice gör cān virür bād-ı şabā
(T 1/33-34)

yaz: 1. Günak yazmak.**yaz:-ma, -sun, -lar**

Hün-ı 'aşık gamze-i cellâduña olsun helâl

Yazmasunlar bunu ki kanum Kirâmen Kâtibin
(Ş 1/7-8)**2. Kaleme almak.**

Şerâr-ı nokta düd-âlüd u rengîni-i nazm âteş

Bu şi'ri levh-i âhen üzre **yaz** dîvânçe kağıtdur
(G 43/11-12)**yaz:-dikça**Nesyeyi levhine tebâşir ile **yazdıkkça** o yârRüy-i müyum ütüler âteş-i gayret nâ-çâr
(Msd 4/47-48)**yaz:-ar**

Perişânlık ser-a-pâ haqq olup levh-i havâtırdan

Yazar 'ahdünde cem'iyetle şâ'ir zülf-i dildârı
(K 4/33-34)

Luğat-nüvis-ı hîred lafz-ı dâniş ü cüdüm

Yazar haqâyıq-ı ma'nâsını Hâlimide
(Kt 15/5-6)**yaz:-maz**

Bağ haţt-ı gubârîye ruşsâr-ı kenârında

Bu fende anı **yazmaz** hiç vech ile bir şârih
(G 26/9-10)**yaz:-ar, -ken****Yazarken** kilik-i kudret levha naqş-ı matla'-ıhüsniñ
Bulındı kâmetüñ bir mısra'-ı şânisi yok müfred
(G 32/3-4)**yaz:-amaz**Levh-i yâkûta o haţt-ı lebi kimse **yazamaz**Dest-i kudretle anı hâme-i icâd **yazar**
(Mf 34/)

Haţt-ı la'liyle iki kaşı o çâr-ebrüñ

Yazamaz böyle güzel haţt-ı cihânda haţtât
(G 118/9-10)**yaz:-ar, -ken**Ezel dîvânçe-i hüsni **yazarken** hâme-i Bî-çünBulındı kâmetüñ şânisi yok mısra'-ı-mevzün
(Mf 43/1-2)**yaz:-ıl, -ur**

Beyt-i ebrüya hele toğrısı ben dahl idemem

Şafhaya satır birâz geç **yazılır** mışarsız
(G 99/3-4)**yaz:-ar, -ken**Vaşını levhe nezâketle **yazarken** hâmeLafz-ı haţ güşe-i haţtumda olınmış taşhîf
(G 129/5-6)**yaz:-ma, -miş**

Kıymet-i gevher-i dendâni bilinmez yârûñ

Yazmamış anı Dürer şâhibi Monlâ Hüsrev
(G 169/3-4)**yaz:-up****Yazup** kilik-i kazâ ol meh-cebînüñ beyt-i ebrûsınNice sigdurdı şerh-i bâb-ı hüsni iki mısra'da
(G 173/11-12)**yazs:-sun**İsm ü resmin levh-i tab'umda güzel **yazsun** oşüh
Hüccetüñ herkes nigâh eyler Belîg imzâsına
(G 177/15-16)**yaz:-miş**

Hemân çekdikleri bir derd-i serdür kâtib-i

kudret
Ne **yazmış** bilmezem erbâb-ı aqlâmuñ ru'sında
(G 183/11-12)

Bağılsa rütbe-i nazm-ı Belîge iki şâhiddir

Ki Haţtât-ı ezel çeşm üzre **yazmış** beyt-i ebrüyü
(G 210/11-12)**yaz:-maz, -dı**

Suhan iklîminüñ tahtında bir şâh olmasa şâ'ir

Belîgâ mağlaşuñ **yazmazdı** nazmın şâh-
beytinde
(G 206/13-14)**yaz-ma, -ğ, -a**Nazm-ı Belîgi **yazmağa** hürşid 'UtâridüñLâyık şunarsa destine levh-i müzehheb
(G 222/13-14)**3. Allah'ın alın yazısını yazması.****yazar:-ar**

Levh-i yâkûta o haţt-ı lebi kimse yazamaz

Dest-i kudretle anı hâme-i icâd **yazar**
(Mf 34/1-2)**yazık: Acınma, üzüntü anlatan bir söz.**

Cihânda medh idecek haţt-ı yâr var ancak

Ne kara günlere kaldı **yazık** suhan-gûlar
(G 83/9-10)**yazıklar: Yazıklar olsun" anlamında eleştiri içeren söz.**“ **Yazıklar** sa'ye kim mânend-i müy-ı çîn-imüdâr
Göñülden pîç ü tâb-ı rîşte-i nağl-i heves gitmez
(G 94/27-28)**Yazıklar** kıymetin fehm itmeyen nâ-dâna bî-pervâ
Meta'-ı vaşl-ı pâkin elledüp cânâne eskitdi
(G 212/5-6)

yazıl: Yazma işi yapılmak.

yazıl:-dı

Yaruñ yazıldı menkabe-i rüy-ı sâdesi
Ruhsâr-ı levhîn oldı kalem pâ-nihâdesi

(G 226/1-2)

yazuğ: Olmaması gereken bir şey karşısında duyulan üzüntüyü ifade eder. Günah, suç.

yazuğ:-dur

İç tonından kocinurken o sürin ü zânü
Mü-miyâna tolama koluñı yazuğdur bu

(Msd 4/21-22)

ved: EL.

Ayağdan düşdiler üftâdegânuñ dest-i luftuñla
'Usât-ı güm-rehi ey kâ'id-i râh-ı Hüdâ al yed

(G 32/9-10)

ved:-ü, -m, -de

Nâhun degül bu pâ vü yedümde 'ayân olan
Uc virdi böyle nevk-i ser-i rişte-i kazâ

(K 2/59-60)

yed-i beyzâ: Musa Aleyhisselâm'ın mu'cize olarak gösterdiği beyaz ve parlak eli. Bu tabir mecaz olarak keramet ve hârikulâde haller ve meziyetler hakkında kullanılır.

yed-i beyzâ:-da

Çekicek hançer-i su'bân-ı münakkaş-ı postun
Görmedünse nazâr eyle yed-i beyzâda 'aşa

(T 13/17-18)

yed-i beyzâ:-dur

O mehûñ sâid'-i berrâkı yed-i beyzâdur
Şahn-ı dükkânçe tecellî-gede-yi Müsâdur

(Mf 7/1-2)

yed-i beyzâ:-y, -a

Hall ü akd itmede mâlik yed-i beyzâyâ budır
'Ukde-i müşkilini hep felek arz itsün aña

(T 13/11-12)

yed-i rüşvet: Rüşvet çekme.

yed-i rüşvet:-de, -dür

Feylesofânüñ şikest olmuş bütün nâhunları

Hall ü 'akd-ı kâr-ı devlet hep yed-i rüşvetdedür

(G 64/9-10)

vegân yegân: Birer birer, ayrı ayrı, tek tek.

Güzeşte vağ'aları cümle eyleyüp teblîğ

Yegân yegân saña tefhîm ider sicil-i Belîğ

(Mfd 35/1-2)

vegâne ol: Tek olmak.

vegâne ol:-dı, -m

Hübân-ı 'aşruñ 'işvesini seyr idüp Belîğ

Oldım yegâne şive-i fenn-i suhanda ben

(G 167/19-20)

yeğüd it: Yakup peygamberin en büyük oğlunun yaptıkları.

yeğüd it:-me, -di

Baña itdüklerini itmedi Yahyâyâ Yeğüd
İçdiler göz göre cādü gibi cismümde demi

(K 7/15-16)

yek: Tek.

Dâverâ el-hakğ semend-i himmetüñ yek hatvede
Hâlden mâziye vü müstakbele eyler şitâb

(Kt 2/1-2)

Tenhâ nemâned der del şad pâre eks-e düst
Ez yek çerâğ şad boved âyine hâne râ

(G 241/7-8)

yek-çeşm: Tek gözlü, sokur.

Aldı yek-çeşm odur merdümek-i şeffâfi
Bu meşeldür ki dinür bir başa bir göz kâfi

(G 228/1-2)

yek-diger: Bir başkası.

Olur bir yek-diger çeşpide hem-çün dest-i şehd-
âlüd

Sirâyet kılsa nazm-ı sükkerinüm mağz-ı eşyâyâ

(K 9/89-90)

yek-nazar: Tek bakış.

yek-nazar:-da

Yek-nazarda nâ-gehân seyr eylese ol dil-beri
Ğamze-i cellâdına Mirrîh olurdu müştêrî

(Ş 1/13-14)

Nigâh-ı düşmeni yek-nazarda bî-tevağğuf

Mişâl-i zülf-i bütân târ târ ider şemşîr

(K 6/79-80)

yek-pâre: Yalnızca, sadece.

N'ola dilden gül-âb-ı eşk-i telhüm ağa yek-
pâre

Bu şîşe pârelendi germî-i nâr-ı firâkından

(G 166/11-12)

Eger Kârün gibi mâlik olursa ehl-i dil gence

Virir bî-ihtiyâr ol meblağ yek-pâre bir gence

(G 200/1-2)

Ğazelde mu'teber oldur ki ola câ-be-câ mazmün

Yakışmaz dil-rübânüñ 'arızı yek-pâre hâl olsa

(G 202/3-4)

yeksân: Eşit.

Nazmuñ dürr ile yeksân tutar elbette Belîğ

Kef-i mîzân-ı hayâle alıcağ kadr-şinâs

(G 106/13-14)

Yeryüzinde pâdişâh-ı 'aşr Zıllu' llâh ise

Eylemez mi bir şecerle sâyesi yeksân rağş

(G 114/11-12)

Ğuğb-ı 'aşr olsa revâ dâ'ire-i 'âlemde

Kim ki etrâfını yeksân çuta mânend-i vasat

(G 119/5-6)

yek-tā: Tek, eşsiz, benzersiz.

yek-tā:-dur

Suḥanda şan'at-ı tecnise i'tibār itmeme

Efendi bülbül-i ṭab'um hünerde **yek-tādur**

(K 5/71-72)

yel: Havanın yer değiştirmesi sonucunda meydana gelen esinti, rüzgâr.

Bād-ı āhumdan olursuñ münkesir ey naḥl-i nāz

Kim nihāl-i nev-resi gülşende ekşer **yel** kırar

(G 75/7-8)

yelek: Okun tüyleri.

yelek:-dür

Ḥayli şalvarlı şināverdür o ebrüsü kemān

Tîr-i nezzare-i dil-düza **yelekdür** müjgān

(Msd 13-14)

Elbette varur menzile kim ol kaşı yānuñ

Tîr-i nigeḥ-i şeh-per-i müjgāni **yelekdür**

(G 59/13-14)

yelek:-lik

Pey-ender-pey nice tîr-i nigāha iktizā eyler

Müheyyā şeh-per-i müjgāndan vāfir **yeleklik**

yap

(G 10/9-10)

yeleklik yap: Örtmeye devam et.

Pey-ender-pey nice tîr-i nigāha iktizā eyler

Müheyyā şeh-per-i müjgāndan vāfir **yeleklik**

yap

(G 10/9-10)

yelken: Rüzgâr gücünden yararlanarak geniş bir yüzey oluşturacak biçimde yan yana dikilen ve teknenin direğine uygun bir biçimde takılarak onu hareket ettiren kumaş veya şeritlerin tümü.

Sütün-ı ḥāme **yelken** gösterüp evrākdan nā-gāh

Belîğ el-ḥaqq sefineñ baḥr-ı aşkuñ lüccine

şalmış

(G 113/11-12)

yelmān: Sivri.

yelmān:-ı

Semāya fırladı **yelmāni** darb-ı destinden

İlişdi çarḫa anı şanma māh-ı garrādur

(K 5/43-44)

yelme: Bir işin, bir şeyin, birinin peşinde koşmak, koşturmak.

yelme:-den

Nîm-cev ḥāşılı yok ehl-i dilüñ şāmāni

Bu teḥi **yelmeden** ey esb-i ṭabī'at bıķduñ

(G 139/-8)

yelpāze: Sallandığında küçük bir hava akımı yapan ve özellikle vüzi serinletmeye varavan, katlanabilir, taşınabilir araç.

yelpāze:-den

Hevā-yı 'aşk ile şimdi beyābān-gerd olan

Mecnūn

Hele bir sāye bulsun kendine **yelpāzeden**

geçsün

(G 161/9-10)

yelpāze-i mevc: Dalga hareket ettikçe çıkan rüzgâr.

Düşdi süzişle dil-i ābā ḥayālūñ ki müdām

Müteḥarrik kef-i 'ummān ile **yelpāze-i mevc**

(G 22/5-6)

yem: Hayvan yiyeceği.

Meşrebçe nağam diñlemek isterseñ eger

Vir bülbüle **yem** tūṭi-i güyāya şeker

(R 14/3-4)

'Arızından dāne-i ḥālūñ güm eyler ḥaṭṭ-ı yār

Men'i nā-ķābil o bir zāğ-ı siyehdür **yem** kapar

(G 55/9-10)

yem:-i

Kimi luṭfuñdan alur sıra kimi gendüm ü cev

Yokdur esb-i dilüñ iştābl-ı riyāzetde **yemi**

(K 7/45-46)

yem:-dür

Ümîd-i şayd ile bu dāne dāne eşk-i niyāz

Döküldi dîdeden ol mürğ-i vaḥşîye **yemdür**

(G 66/5-6)

yemeklik: Yemek yapmakta kullanılan.

Revişde ey perî-rü berķ-i 'ālem-sūza beñzersin

Şitābuñdan kebāb oldu cigerler bir **yemeklik** yap

(G 10/5-6)

yemen: Arap varımadasının güneybatısındaki ülkenin adı.

yemen:-i

Şirtuña atlas ü dîbā yerine bir post al

Püşṭ ü pā ur yine Mısr u **Yemeni** gez abdāl

(Msd 5/33-34)

yem-i siyah ol: Siyah deniz olmak.

yem-i siyah ol:-dı

Baḥr-ı sefîde geldi kim oldu **yem-i siyah**

'Afv-ı Ḥüdāya nisbet ile böyledir günāh

(Tb 2/69-70)

yemîn it: Ant içmek.

yemîn it:-di

Kemāl-i nev-ḥaṭṭān 'aşrı hep bir bir su'āl itdim

Yemîn itdi ki yokdur mişli dünyāda Yesārîñüñ

(Kt 18/3-4)

yemiş: Yemiş.

yemiş:-i, -n, -den

Nār-ı hecrüñle dil-i saḫtı yanarsa söndir

Gönül ümmîd-i vişālūñ **yemişinden** ḥündür

(Msd 21-22)

yemm: Deniz.**yemm:-i**

Ƙillet-i mādih ile baħr ise ādem kim olur
 Şad-dehenle **yemmi** i' lān ider āvāze-i mevc

(G 22/11-12)

veñi: Henüz, yakın zaman önce.

Beligün egri iken eski rütbe-i cāhı
 Ƙazā şavub **veñi** toğrıldı baħt-ı bī-başara

(Kt 29/1-2)

veñi zağra: 1365 yılında Lala Şahin Paşa tarafından alınmıştır. Nova Zagora (Yeni Zagra), bugün Bulgaristan'da Sliven idare bölümünde kasabadır.

'Atıyye-i şeref-efzā-yı şehir yāriden
 Yakışdı ħil'at-i nev-cāhına **Yeñi Zağra**

(Kt 29/3-4)

yeniden: Tekrar.

Yeniden eyleyüp ihyā 'Alī Şāh
 Yapdı dükkānını mā-şā' allāh 1159

(T 23/31-32)

Cüş idüp gerd-i ħaṭ-ı 'ārızı ol seng-dilün
Yeniden eyledi bünyān-ı cefāyı te'sis

(G 105/9-10)

Bu şeb kim bezm-i ehl-i 'aşka bir rüh-ı revān
 geldi

Yeniden kaleb-i efsürdeye güyā ki cān geldi

(G 211/1-2)

yenile: Bir kimse veya bir şeyin yerine yenisini koymak.

yenile:-r

Ferveşi köhnedi şırtında Belig-i zāruñ
 Oldı Eski Zağra manşıbı anı **yeniler**

(Kt 16/3-4)

Ferveşi köhnedi şırtında Belig-i zāruñ
 Oldı Eski Zağra manşıbı anı **yeniler**

(Kt 38/1-2)

yeñişehir: 1540'ta Osmanlılar Venedik hâkimiyetine son verince, Mora Yarımadası Türklerin oldu ve bu şehir de Mora Yeñişehir'i olarak bölgenin başkenti oldu. Osmanlılar diğerk bir Yeñişehir olan Yeñişehir-i Fenar (Larissa)'dan ayırmak için "Mora Yeñişehri" demişlerdir. II. Viyana Kuşatması'ndan sonra 1686'da bölge tekrar Venediklilerin eline geçti. 29 yıl sonr 1715'te Şehit Ali Paşa sâyesinde Türkler bölgeye yeniden yerleştiler ve Venedik'i bölgeden attılar. Venediklilerin yaptığı ve her tarafını Venedik aslanlarıyla süsledikleri Palamidis Kalesi'ne yerleştiler. Şehirde XVIII. yüzyıl Osmanlı medeniyetinin izlerini her yerde kalıntılarıyla birlikte görmek mümkündür.

Venedik

Rüm ili **Yeñişehir** hâkinde
 Tāze gül idi bu tab'-ı selim

(T 14/1-2)

Beligā sākinān-ı bezm-i vahdet-ĥāne tārīħin
 Didiler kim kudūmyla **Yeñişehir** oldı ma' müre
 1172

(T 27/29-30)

Cihanda maṭla'-ı hürşid-i tab'um eyleyeli
 Tecellī ile **Yeñişehri** reşk-i bedr-i münir

(K 6/151-152)

yeñişehir:-e

Bir müşteri-i nādire-dān olmadığınan
 Kālā-yı dilün kaldı revācī **Yeñişehre**

(Kt 24/3-4)

yer:1. Mekan.

Ĥacāletden mişāl-i kaṭra-i sīm-āb olur tālān
 Miyān-ı sāħa-i gerdūnda **yer** kalmaz Süreyyāya

(K 9/97-98)

yer:-e

O şeh-i ĥüsnü görüp bir **yer**e cem' oldı ĥavāş
 İtdiler taħt-ı dile nakş-ı ĥayālün iclās

(G 106/1-2)

yer:-de

Hezār sa'y-yı Belig ile kimse feth idemez
 O **yerde** kīse-i zer mün'akid mu'ammādur

(K 5/57-58)

Hünerdür imtizāc-ı ehl-i 'irfāna sebeb zīrā
 Dü-mevzūn mişra'a ülfet viren her **yerde**
 maźmündür

(G 47/7-8)

Başıldı gerd-i külfet sāħa-i ĥaṭırda eşkümler
 Ğubār-ı ser-keşi her **yerde** teskīn eyleyen reşdür

(G 48/7-8)

yer-ü, -m

Yerüm mānend-i genc-i pür-güher vīrānedür
 ĥālā

Ki her mü renciş-āmüz-ı fitendür mār-ı şeydāya

(K 9/73-74)

2.Zemin.

Bilmem ki Beligün ne olur ĥāşıl-ı kārı
 Göñlinde emel toħmını bir ĥayli **yer** ekmiş

(G 108/11-12)

Yanup cismüm kül olsa nār-ı 'aşkuñla **yer**
 altında

Söyünmez süz-ı dil aħker gibi ĥākister altında

(G 190/1-2)

Bülbül ü kumriye bu bağda **yer** kalmadı āħ
 Serv-i ra'nāya zağan ĥondı nihāl-i güle zāğ

(G 125/3-4)

yer:-de

Devām-ı 'ömrinün ed'iyyesi tekrār olmadığça
 Ĥulüş ile diye **yerde** beşer gökde melek āmın

(T 11/13-14)

yer:-den

Bin yüz yigirmi adım **yerden** atup dāneyi ol
Bu yeter gerçi nişān dārbına tārih ammā
(T 13/41-42)

3. Durum.**yer:-ler, -e**

Naqd-i evākātı ‘abeş **yerlere** şarf itme şakın
Bir gelür bir dahī bu ‘āleme ādem gelmez
(G 100/5-6)

yer it: İz bırakmak; iyice yerleşmek.

yer it:-mek

Yer itmek kalmadı ā ‘dā-yı dīne havf-i tīgūnden
Çörek gibi zehirlense sezādur halka-i māri
(K 4/43-44)

yer yer: Bölge bölge.

Fürüg-ı ‘ārızı te’ sīr idüp o mihr-i ruḥuñ
Çiçek çıkardı harāretle tende **yer yer** şāh
(G 28/5-6)

yerā: Ates böceği.

Bu nazma var ise söz söyle ḥaşma buldursun
Yerā ‘a-i dü-zebān ile müdde ‘āya şübüt
(G 19/9-10)

yerinden kop: Ayrılmak.**yerinden kop:-sa**

Kopsa bir kerre **yerinden** yalufuz ‘āşık degül
Ol gül-endāma hezār ādem başında yer virür
(G 63/7-8)

yerine: Bir şeyin veya bir kimsenin yerini almak üzere.

Şirtuña atlas ü dībā **yerine** bir post al
Püş ü pā ur yine Mışr u Yemēni gez abdāl
(Msd 5/33-34)

yerlere çal: Yere atmak, yere fırlatmak.

yerlere çal:-ma

Kadr-i güheri bilmez iseñ nazm-ı Belīgī
Mānend-i ḥazef-pāre alup **yerlere çalma**
(G 205/11-12)

vervüzi: Dünya.**yeryüzi:-n, -de**

Yeryüzinde pādīşāh-ı ‘aşr Zıllu’llāh ise
Eylemez mi bir şecerle sāyesi yeksān raḥş
(G 114/11-12)

yesārī: Hat sanatında usta bir kişidir.**yesārī:-y, -e**

‘İmādī ‘ālem-i rüyāda gördüm zevk-yāb
Yesārīye bu fenn-i ḥatda olan luḥfi bār-ı nik
oldım
(Kt 18/1-2)

yesārī:-nüñ

Kemāl-i nev-ḥattān ‘aşrı hep bir bir su’āl itdim
Yemīn itdi ki yokdır mişli dünyāda **Yesārīnüñ**
(Kt 18/3-4)

yet: Bir gereksinimi karşılayacak, giderecek nicelikte olmak.**yet:-mez**

Ebnā-yı zamān birbirine raḥm itmez
Feryāduña hiç kimse cihānda **yetmez**
(R 3/1-2)

Zebūn-ı zīr-i bār-ı minnet olma māh-tāb-āsā
Saña **yetmez** mi her gün bir teh-i nān āfitāb-āsā
(G 4/1-2)

yet:-er

Bār-ı pūşişle ḥam itmez kaddini rūḥāniyān
Gird-bād-ı dem **yeter** pīrāhen-i bālā-yı rūḥ
(G 27/11-12)

Hüdhüd mişāli cānib-i ‘uşşakdan **yeter**
Nāme-resān-ı şāhid-i mülk-i Sebā şābā
(G 3/9-10)

Müheyyādur **yeter** kāzī-i kudsi-i ḥatm için ey
dil
Berīd-i āh ile tūmar-ı şī’ri gönder imzāya
(K 9/102-102)

Bin yüz yigirmi adım yerden atup dāneyi ol
Bu **yeter** gerçi nişān dārbına tārih ammā
(T 13/41-42)

Da ‘vā-yı ‘aşka düşme gel ey müdde ‘ī **yeter**
Ol gül-‘izara ‘āşık-ı şeydā hezārı var
(G 73/5-6)

Bu ḥande-i şekerīn ile piste-i nāzuñ
Yeter nevāle-i sūzişger-i gülü-yı niyāz
(G 90/11-12)

O bütüñ birliğine ‘āşıkā şāhid bu **yeter**
Gelmeyor ḥātıra vaşfında ḥayāl-i tecnīs
(G 105/15-16)

Nigāh-ı müşterīye var iken bir āyinesi
O ser-tırāşa **yeter** sine berber āyinesi
(G 227/1-2)

Ne medḥ idersin o şevher-keş-i le’imi ḥarīf
Yeter bu pīre-zen-i dehr-i dūnī söyleme tuf
(G 238/9-10)

yetiş: 1. Değmek.**yetiş:-mez**

Yetişmez zülfüne ḥübān-‘aşruñ tār-ı gīsüsü
Senüñ her bir müjen bir dil-ber-i fettānuñ ebrüsü
(K 3/1-2)

2. Yardım etmek, yardımına koşmak.**yetiş:-emez, -se****Yetişemezse** eger feryāduma Hızr-ı mübârek-pey

Olur açide-düz-ı naqş-ı pâ zeyl-i beyâbânım

(K 8/19-20) **yetiş:-di**

Dâ'imâ ğâfil degül ma'sûk âşıkdan yine

Gül yetiştirdi gülsitânda bülbülün feryādına

(G 189/9-10)

3. Ulaşmak.Kazâdan tîğ-i cevherdâr ile ğâfil **yetiş** yoħsa

Târîk-i hilede aġyâr-ı bî-pervâ tapân-keşdür

(G 48/11-12)

yetiş:-mezBâm-ı vâlâsına **yetişmez** anuñ

Çarħa olsa reside nâvek-i âh

(T 12/19-20)

Yetişmez keyfimiz esbâb-ı 'işret hâzır olmazsaMey içmek mürîş-i ġamdur şafâ-yı hâtır
olmazsa

(G 199/1-2)

yetişdür: Tamamlamak, bitirmek.**yetişdür:-e**Ehl-i mürüvvet aña dirüm kim **yetişdüre**

Deryâ-yı âteş içre düşerse 'adüya şu

(G 170/7-8)

Kimdür ki bād-ı şubħ ile yârūñ **yetişdüre**

Bu 'arz-ı hâli südde-i devlet-me'âbına

(G 198/15-16)

yetiştir: Sağlayıp vermek.**yetiştir:-di**

Aldı dellâkı harâret bayılırken nâ-kâm

Şu **yetiştirdi** aña taş ile bir taze ġulâm

(Msd 3/23-24)

vezdân: Allah.

Hıdiv-i ma'delet-pirâ Halil Pâşâ-yı 'âlî-câh

Hatâlardan vücüd-ı paküñi hıfz eylesün **Yezdân**

(Kt 31/1-2)

yi: 1. Maruz kalmak.**yi:-mek**Saķi düşer mi meclis-i 'işretde ġam **yimek**

Derdüñ var ise sinede ġam çekme şîşe çek

(Tb 2/111-112)

2. Yemek.**yi:-me**

ġâmdur büse dirîġ itse o nev-rüste nihâl

Şabr idüp ġam **yime** her mive zamân ile olur

(G 76/5-6)

vigirmi: Yirmi.**Yigirmi** dört senedür kim kuluñ târîka girüp

Ümid-i nef'-i menâşibla bād-peymâdur

(K 5/53-54)

Bin yüz **yigirmi** adım yerden atup dâneyi ol

Bu yeter gerçi nişân dârbına târîh ammâ

(T 13/41-42)

yık: 1. Viran etmek.**yık:-ar**

O Buħtu'n-nasr ġünî ġamzelerle tutdı âfâkı

Yıkar Beytü'l-mukaddes gibi her dem ġalb-i

'uşşâkı

(Msd 1/27-28)

2. Perişan etmek.**yık:-dı, -lar**

Şaķın aldanma bütân-ı sitem-endîşe

Belîġ çok ġönül Ka'besini **yıkıldılar** imânsızlar

(G 57/13-14)

yık:-du, -ñ

Pehlevânsın hele pîş-ķabzada ey sâġar-ı mey

Bir ayâġ ile nice taze cevânı **yıkduñ**

(G 139/5-6)

yıkl: 1. Zarar görmek.**yıkl:-ur**

Eger kelâm-ı revân-bâħş-ı la'lün eylese ġuş

Bir âh idüp **yıķılır** ġâke şafħadan taşvîr

(K 6/4-3)

2. Herhangi bir sebeple çökmek, göçmek.**yıkl:-ur**

Mâ-sivâ naķş olıcak dilde harâb eyledi yâr

Yıķılır kişver-i İslâmda yapılsa künişt

(G 18/3-4)

3. Devrilmek.**yıkl:-dı**

Ne yapsun berhemen taşvîri ânsuz

ġörüp yârı **yıķıldı** ġâke cânsuz

(G 92/1-2)

yıkl:-maz

Raķîb-i küh-hey'et sıklet eyler meclis-i yâra

Yıķılmaz meyl idüp bir semte gittikçe

temellenmiş

(G 112/5-6)

yıkl:-a

Ey sitemger nice ġördüñ lâyık

Yıķıla bâġda serv-i bâsık

(G 134/1-2)

yıkl:-maz, -dı**Yıķılmazdı** Belîġâ ġaşre dek seyl-i ġavâdişden

Esâs-ı beyt-i erbâb-ı suħan böyle metîn olsa

(G 196/17-18)

yılan: Sürüngenlerden, avaksız, ince ve uzun olanların genel adı, verdegezen, uzun havvan, yılan.**yılândır:-dır**

Mestâne şaķın elde tutup oynama ey dil

Bilmez misin ol zülf-i siyâhı ne **yılândır**

(Kt 37/3-4)

yıldız: Geceleri gökte, kimileri parlakça, kimileri de donuk bir ışık noktası gibi görünen cisimlere verilen ad.

yıldız:-lar

O kadar gözlerini āh okı yıldırımı kim
Göz çapar havf ile şeb tā-be-seher **yıldızlar**
(G 57/9-10)

yıldız kemend atar: Yılgınlığa düşmeyen,
atılğan, gözü pek, çevik.

yıldız kemend atar:-ar, -am
Dilde hayāl-i hāl-i ruḥ-ı kâmet-i bülend
Her gice āh ile **ataram yıldız kemend**
(G 34/1-2)

yine: Tekrar.

Elinde tîgi cellād-ı felekdir ol büt-i ra'nā
Siyāsetgāh-ı 'aşkında **yine** merdāne bī-pervā
(Msd 1/15-16)

İtdiler büse-i la'l-i leb-i şirine heves
Müşteri üşdi dükāna **yine** mānend-i meges
(Msd 2/7-8)

Beytū'l-Ḥarāma gel **yine** kândilini uyar
İtsün tavāf meclisi ḥübān firiştevār
(Tb 2/53-54)

Peşmine cāmesin **yine** gerdün idüp kabā
Püşide itdi dūşına bir perniyān kabā
(K 2/1-2)

Reng-i cünün-ı gam **yine** gülgüne-riz olup
Sevdā-yı pāy-ı mağz-ı serüm itdi pür-hinā
(K 2/79-80)

Ammā ki erğanün-nevāhā-yı çarḥdan
Minnetle olmazam **yine** ḥvāhende-i nevā
(K 2/97-98)

Mānend-i Zülfeḳār dü-tā olsa kâmetüm
'Aşkuñ ider beni **yine** bir merd-i lā-fetā
(K 2/147-148)

Sarılup fūta-i müşgine belī ol ḥod-kām
Münḥasif oldı **yine** nişfina dek mäh-ı tamām
(Msd 3/17-18)

Yine ehl-i kerenden 'add ider şahib-ḥired ānı
Eger ihsān iderse aldığım her kim şehābāsā
(G 4/13-14)

Zedeler cismümi yüksük gibi süzen-bāzum
Almaz üstine ḥatayı **yine** ol ṭannāzum
(Msd 4/49-50)

İderken ḥirmenümden mūrlar ḥirmān ile 'avdet
Yine eyler ḥavāle çarḥ-ı gerdün berḳ-i gaddārı
(K 4/57-58)

Görüp āyine-i tāḳat-güdüz-ı tal'at-i pākūñ
Yine söyletdi şirin tūṭi-i ṭab'-ı şeker-ḥvārı
(K 4/63-64)

Şırtuña atlas ü dībā yerine bir post al
Püşt ü pā ur **yine** Mışr u Yemeni gez abdāl
(Msd 5/33-34)

Yine bir āfet-i merdüm-şikāra oldum esir
Dem-i nigāhı ider tār-ı zülfi der-zencir
(K 6/1-2)

O Yūsufam ki **yine** çeşm-i pīr-i Ken'ānı
Sirişk-i ḥasret ile eyledim piyale-i şir
(K 6/133-134)

Baḥr-i nazm içre istedim ki **yine**
Ola ḥāmī-i keştī-i cānım
(Kt 8/5-6)

Yine lezzet-çeşān-ı ḥvān-ı 'aşka müjde-ḥvān ol
kim
Müheyyā rize-i elmās ile pürdür nemekdānum
(K 8/9-10)

Mir'āt-i ṭab'uma **yine** 'atf-ı nigāh idüp
Ḳaldı güşāde vālih ü ḥayrān-ı 'ilm
(K 10/93-94)

Yine bir sifle-nihād evini yapmağa gider
Mıhr ü mehden bu felek şırtına urmuş iki ḥışt
(G 18/11-12)

Kemend-i şayd-ı dil ü cān iken kesüp zülfin
Yine kesilmedi zulf-i Ayāzdan Mahmūd
(G 35/13-14)

Ne kadar evcede eylerse güşāde per ü bāl
Aşyānında olur mürḡ **yine** fāriḡ-i bāl
(Kt 42/1-2)

İkrām-ı Belīḡ ile efendim el-ḥaḳḳ
Bu 'arşada ḥussādı **yine** māt itdüñ
(Kt 49/1-2)

Siḥr ü efsün ile her yānumı bend itse o şūḥ
Yine mevc-i yem-i ḥvün silsile-cünbānumdur
(G 50/9-10)

Āsiyāb olmağa şāyeste **yine** dānemüze
Gerdiş-i şa'şa-i gevher-i ḡaltānumdur
(G 50/31-32)

Bulurken tüde-i dürr-i suḥanla lenger-i temkīn
Yine ṭab'-ı Belīḡ 'aşkuñla baḥr-i pür-telāṭumdur
(G 58/17-18)

Endişe-i küyuñla dili kıble-nümānuñ
Āhen ise ditrer **yine** elbette yürekdür
(G 59/17-18)

Yine bir āfete dil virmişim ki itmişdir
Füruḡ-ı ḥüsni bu mātem-serāyı ḥacle-i sür
(G 61/3-4)

Cevher-i zâtı gerek eşyâda pür-jeng olsa da
Tîg-i cevherdâra rüşenger **yine** cevher virür
(G 63/3-4)

Virdi ârâyiş **yine** gülzâra şâh-ı nev-bahâr
Her şükûfe bir kadeh almış ele 'işrettedür
(G 64/5-6)

Dilde gamuñ eyler iken türktâz
Gevher-i 'aşkuñla **yine** genc olur
(G 67/9-10)

Ġalibâ olmuş **yine** dil-teşne-i eşk-i niyâz
Ġayli demdür çâh-ı çeşmümde Ġayâlûñ şu çeker
(G 71/7-8)

'Aķıbet vîrân olur her tünd-Ġüyuñ Ġânesi
Kim belâ-yı niş-i zenbûri **yine** kendü çeker
(G 71/11-12)

Çekinür dil geze Ġübân ile Oķ Meydânın
Korkarum kim **yine** bir kaşı kemâna urılır
(G 76/11-12)

ĠaĠramânlar çekemez boynına alup cânâ
Yine zencîr-i ser-i zülfi bu divâne çeker
(G 81/9-10)

Beni âzâde kılsa pîrlik 'aşk-ı cevâniden
Yine Ġaķķ-ı velâ bu bende-i dîrineden çıkmaz
(G 96/5-6)

İtse Ġadr-i güher-i Ġüsni Ġubâr-ı Ġatı pest
Yine mîzân-ı Ġayâlümde benüm kem gelmez
(G 100/9-10)

Belîgâ tîr-i elmâs-ı müjeyle zaĠm açar ol şüĠ
Yine n'işlerse işler Ġâtır-ı mecrûĠı sızlatmaz
(G 103/13-14)

Ġınâ-bend eylemiş pây-ı niĠâh-ı çeşm-i
maĠmûra
Yine ol fitne-cünuñ Ġâlibâ küyında Ġan olmuş
(G 111/15-16)

Bu demlerde **yine** ey nükte-sencân-ı suĠan
müjde
BelîĠuñ şafĠa-i mecmû'a-i pâki Ġazellenmiş
(G 112/13-14)

Bu Ġazelde **yine** şîrîn-kelimât ile BelîĠ
Mâ-Ġaşal piş-nihâd eyledi aĠbâba simât
(G 118/15-16)

Hezâr sa'y BelîĠ eyle silk-i nazma **yine**
Le'âlî-i suĠan-ı pâki eyledim irdâf
(G 128/15-16)

Cevlâna başlayup **yine** sâķi-i sîm-sâķ
Pür-neş'e itdi meclise geldi ayak ayak
(G 131/1-2)

Zâhidâ riş-i dirâz ile gelüp bezme **yine**
Gulgul-ı şîşe-i deyrûñ çañma ot tıķduñ
(G 139/3-4)

Âteşuñ ne **yine** meclisde BelîĠ-i zâra
Ne 'aceb saĠt oluyor dilde Ġasûda Ġıķduñ
(G 139/11-12)

Semm-i kâtülle nice şevherini itdi helâķ
Yine bu pîre-zen-i dehr-i denî Ġalmaz tûl
(G 143/15-16)

Zencîr-i ser-i zülfine bend eyledüñ anı
İtdi **yine** yanuñda 'aceb kim ne güneh dil
(G 145/7-8)

Mevzûn olursa da **yine** beddür kelâm-ı şûm
VaĠšet virür taĠâyî'a sec'-i şadâ-yı bûm
(G 148/1-2)

Esüp båd-ı fenâ Ġâķ itse cism-i Ġuşşa-perverdüm
Yine râh-ı talebde Ġird-båd-âsâ-yı cihân-gerdüm
(G 153/1-2)

Ġoy-kerde şanma kim **yine** kâfûr-ı gerdeni
İtmiş füsürde şu'le-i gevher çekîdesin
(G 162/13-14)

Düşmiş ayaĠına **yine** bir serv-ķâmetüñ
Bâlâ-nişîn-i bezm-i Ġarab-Ġâne-i çemen
(G 164/9-10)

Düşmiş ayaĠına yine bir serv-ķâmetüñ
Bâlâ-nişîn-i bezm-i Ġarab-Ġâne-i çemen
(G 164/9-10)

Bu Ġadar fikr-i daķıķ ile **yine** dil-dârûñ
Dehen-i tengine lâyiķ bulamam ince suĠan
(G 165/3-4)

Ġayâl-i zülfine piçide kıldum rişte-i cânı
Yine bir deste sünbül baĠladum Ġüyâ ki
sâķından
(G 166/9-10)

RâĠat **yine** 'uķbâdadur insâna ki sâķik
Her yirde bulur nermî-i pister yorılınca
(G 180/9-10)

Dâ'imâ Ġâfil degül ma'sûķ âşıkdan **yine**
Ġül yetişdi Ġülsitânda bülbülüñ feryâdına
(G 189/9-10)

İĠvana luĠ ile **yine** itmezdi iltifat
Üftâde Yûsuf olsa eger Ġa'r-ı çâhuma
(G 192/9-10)

Yine işâr iderdüm pâyına ol şâh-ı Ġübânuñ
Gelen bu dîdeden her Ġatre bir dürr-i semîn olsa
(G 196/9-10)

Yine jeng-i 'alayıq 'ankebüti perde çekmişdür
Eger äyine-i çeşmümde 'aksün zâhir olmazsa
(G 199/5-6)

Yapışup kaldı halâvetden **yine** mânend-i hâl
Sâye-i perr-i meges künc-i leb-i cânânde
(G 201/7-8)

Der ü dîvârı olsa keh-rübâdan bir hünermendün
Yine anuñ bulunmaz arasañ bir kâh beytinde
(G 206/3-4)

Mu 'tâd-ı 'afvuñ itmege sensin sebab **yine**
Oldıysa hıdmetünde Belîgün tekâsülü
(G 214/17-18)

Yine Belîg-i suhanver kumâş-ı ma 'nâdan
O sülün âfete kaftân biçüp ğorozlandı
(G 215/11-12)

Yine âzürde olmuş sâye-i târ-ı nigâhından
Nümâyândur henüz ruhsâr-ı gül-berginde âşârı
(G 217/13-14)

Hâne-i äyînde şâne be-kef ol meh-rû
Kim bilir dil **yine** zülfinde ne teşvîş itdi
(G 223/7-8)

Muşhaf-ı rüyını aç Ka'be-i küyında **yine**
Hüsninüñ âyeti hayretde ğosun Keşşâf'ı
(G 228/5-6)

Tîr-i müjeñ ki dilde tûrurken beşer onar
Cellâd-ı gamzeñe **yine** ebrü kemân şunar
(G 235/1-2)

Bir ğabza-i sîm destüme girdi bu şeb amâ
'Aklen **yine** didüm ki bu var ise bilekdür
(G 236/5-6)

Ķâbil midür ifhâm-ı suhan zâhid-i duna
Beytü'l-ĥareme gitse de ĥar **yine** ĥarekdür
(G 136/11-12)

Bir ğabza-i sîm destüme girdi bu şeb ammâ
'Aklen **yine** didüm ki bu var ise bilekdür
(G 236/5-6)

Ķâbil midür ifhâm-ı suhan zâhid-i duna
Beytü'l-ĥareme gitse de ĥar **yine** ĥarekdür
(G 236/11-12)

Yine târ-ı niğehden kâle-bâf-ı dîde-i 'âşık
Müheyyâ kıldı râh-ı mağdem-i dil-dâra pây-
endâz
(G 237/11-12)

vir: 1. Mekan.

vir:-de
Dikkatle eyledüm niçe biñ kere cüst u cü
Ne aqçe var bu **yirde** ne bir fûls-i mâhî var
(Kt 34/1-2)

Râhat yine 'uqbâdadur insâna ki sâlik
Her **yirde** bulur nermî-i pister yorılınca
(G 180/9-10)

O şâh-ı hüsne diğkatle nigâh olınsa mümkündür
Eger mağlûb ise bir **yirde** görmek cân u cânâni
(G 218/11-12)

yire:-e
Kelâm eger ki **yire** gökden itmeseydi vürüd
Bu vech ile suhana ĥâme eylemezdi sücüd
(G 35/1-2)

2. Yeryüzü.

yir:-de
Yirde meh gökde bu hüsni ile o şeh lâyıq idi
Ķalîbâ eylediler râh-ı temâşâyı ğalağ
(G 119/)

yire:-e
Yire bir dâne düşürmez bu felek ĥissetden
Nukre-i encümü hep bağrına basmış pul pul
(G 143/13-14)

yiri: Uygun, münasip.

Erbâb-ı kemâlin **yiri** ĥâkister-i ğamdur
Ĥâk üzre düşer mîve kemâliyle olınca
(G 180/7-8)

yirine: Bir sevin veva bir kimsenin verini almak üzere.

Fermân olınan aqçeden oldı baña ĥaşıl
Altun yirine dağ-ı dil aqçe **yirine** eşk
(Kt 6/3-4)

Fermân olınan aqçeden oldı baña ĥaşıl
Altun **yirine** dağ-ı dil aqçe yirine eşk
(Kt 6/3-4)

Ölümündür benüm aĥbâb ile meclisde bugün
Virseler bâde-i gülgün yirine âb-ı ĥayât
(G 14/3-4)

Gidince piğâh-ı dîdeden hengâm-ı fevtinde
O dem yaş **yirine** kan geldi hep çeşm-i
eĥibbâdan
(T 15/7-8)

yirt: Kâğıt, kumaş gibi bükülüp katlanan sevlere parçalamak.

yirt:-up
Daĥî **yirtup** dikemez başlı başına dil-ber
Tîz tût üste bu Kürdiyye Ĥüseyni ister
(Msd 4/33-34)

yırtıcı olan kuşun 'ömri az olur: Başkalarına saldırmayı alışkanlık edinen kimsenin düşmanı çok olur, bu düşmanlar onun canına kıyarlar. II Doğan, şahin, karakuş ve kartal gibi yırtıcı hayvanlar başka hayvanları şikâr ve hayatlarını imhâ ettikleri için az yaşarlarmış. "Alıcı kuşun ömrü az olur" atalarsözünü bunu ifade etmektedir. Alıcı kuşlar ekseriya avlayacakları hayvanın ardından uçarken sert bir yere çarparak ölürler. Buna mukabil akbaba, leylek gibi zararsız kuşlar, rivayete göre, yüz seneden fazla yaşarlarmış.
Çok söyleme bu darb-ı meseldir ki Belîğ
'Ömri az olur yırtıcı olan kuşun

(R 6/3-4)

vît: Yok olmak.**yît:-mez**

Yîtmeyiz nukûd-ı eşk ile iş eylesek be-farz
Âhvâl-i pür-melâlûnî şâh-ı cihâna 'arz

(G 116/1-2)

yît:-di

Cihânda ey peri bir kara günlî 'âşık-ı zârüm
Ruhuñda sebz-i haţ baht-ı siyâhumdan bitüp
yîtidi

(G 212/7-8)

vîtis: Ulaşmak.**yîtis:-ür**

Ne güzel söylemiş ebnâ-yı zamâna şâ'ir
Baña bir beyt-i zebân-zed **yîtisür** hayr-ı halef

(G 130/3-4)

yoğ: Olmayan, varın karşıtı.

Ahmed Ağa hazîne-dâr ol kim
Hüsn-i hulûkına **yoğ** idi pâyân

(T 18/3-4)

Hayme-i câhını güncâyîşe imkân **yoğ** ise
Şahın-ı iclâlîne gerdün kıra vâlâ hîyemi

(K 7/39-40)

Şu 'arânun tütalım kadr-i cihânda **yoğ** imiş
Nice inkâr olınur kıymet-i âsâr-ı demi

(K 7/51-52)

yoğ:-idi

Yoğidi hağ bu ki hiç hüsn-i hulûkına gâyet
Cihânda şimdi bulunmaz aransa öyle vücûd

(T 17/3-4)

yoğır: Bir kişiye istenilen nitelikleri kazandırmak, yeteneklerini geliştirmek.**yoğır:-ır**

Hamîr-i mâye-i ma'nâyı dil yapar **yoğırır**
Kalem dü-mışra' ile beyti hep ikiz çoğurr

(MF 33/1-2)

yoğır:-dı

Rûze eyyâmı derûnumda harâretle Belîğ
Böyle şîrîn-suhanı yaptı **yoğırdı** hâme

(G 194/11-12)

yoḥsa: Yoksa, aksi takdirde.

Aña ilbâsa sezâ lafz bulunmaz dâ'im

Yoḥsa gönlümde benüm cilve-künândur ma'nâ
(G 1/13-14)

Yâri şan'atla ider terbiye üstâdı meger

Yoḥsa başdan çıkarır anı rakîb-i kâfer
(Msd 2/17-18)

. Sâkî ta'allül eyleme gel **yoḥsa** humda şey

Besdür lebûñle hâl-i ruḥun bezme nukl ü mey
(Tb 2/121-122)

Yoḥsa sen câmi' vü mescidde idüp zîr-i lihâf

Köhnelenmiş pübücından geçemezsin lifâf
(Msd 5/35-36)

Kadîmden şu 'arânun bu de'bidür **yoḥsa**

Sözüm gedâyî-i fâhriyeden müberrâdur
(K 5/69-70)

Dâverâ dâdgerâ luḥfuña kalmışdur işim

Yoḥsa aldum gözüme râh-ı diyâr-ı 'ademi
(K 7/43-44)

Cümleden luḥfuña şâyeste kuluñdur **yoḥsa**

'Âdet olmuş şu 'arâya vüzerânun keremi
(K 7/47-48)

Tırâş eyle bu vaz'ı hey'etümden maḥḥabum

yoḥsa
Efendüm merḥamet kıl kudretüm yoğdur
temennâya

(K 9/37-38)

Felekde **yoḥsa** ol ebr-i güher-bârum ki cüşîşdür

Elümde hâme bir mîzâb olur beyt-i mu'allâya
(K 9/81-82)

Felekde **yoḥsa** ben ol şâ'irüm ki eylemişüm

Ġarîk-i lücce-i deryâ-yı miḥnet olmaz idüm
(K 11/91-92)

Fürüg-ı mihr-i ruḥsârûñla bedr-i tâmdur mir'ât

Cihanda **yoḥsa** hem-reng-i sevâd-ı şâmdur
mir'ât

(G 13/1-2)

Kimsenün hiç gönül âyînesini kırma şaşın

Yoḥsa biñ neşter olur ḥakkuña her bir mir'ât
(G 14/5-6)

Eriyor ḥoḥka-i la'inde kelâm-i şîrîn

Ne gezer **yoḥsa** lisânında o hüsn-i lüknet
(G 15/25-26)

Du'â-yı hayr ile şabr eylemek gerek **yoḥsa**

Bu mâteme nice feryâd uzar olınsa çi sūd
(T 17/5-6)

Bilmem ki maṭlabı o bütûn nakd-i cān mıdır
Yoḥsa murādı ‘aşıķı bir imtiḥān mıdır
 (Kt 43/1-2)

Kazādan tîg-i cevherdār ile ğafil yetiş **yoḥsa**
 Tarîķ-i ḥilede aġyār-ı bî-pervā ṭapān-keřdūr
 (G 48/11-12)

Sikender bir qurı sevdāya dūřmiř **yoḥsa** ‘ālemde
 Ḥaķîķat cūybār-ı āb-ı ḥayvān çāk-ı gendümdür
 (G 58/9-10)

Cünbiř-i nāz ister ebrūda degüldür vesme şart
Yoḥsa tařvire muřavvir de güzel ebrū çeker
 (G 71/5-6)

Beni rüz-ı ecel şerm-i günehdür zār iden **yoḥsa**
 Reg-i tār-ı nefesālūde-i bāng-i řikest olmaz
 (G 86/3-4)

Teġāfūl gösterüp řermende-i iḥsān ider **yoḥsa**
 ‘Aduvden merd olan fırsat deminde intiķām
 almaz
 (G 88/5-6)

‘İmārātı bu dehrūnı gevherr-i zātūnladur **yoḥsa**
 Yanumda çarḥ-ı gerdün bir tehî dülābdür sensüz
 (G 101/9-10)

Ḥavāssa āb u tābı nūkhet-i rüyuñ virür **yoḥsa**
 řemim-i büy-ı gül dūř-ı dimāġa bārdür sensüz
 (G 102/13-14)

Āķıbet kendüye zehr-ābe olur řerbet-i nūř
 Her kimüñ **yoḥsa** derünında ġam-ı ṭāķat-i niş
 (G 110/13-14)

Ādemi bende iden luṭf u keremdür **yoḥsa**
 Pādiřāḥ eyleyemez merdüm-i āzādeyi kıl
 (G 143/3-4)

Suḥān bîġāneden sırrı nihān itmekdedür **yoḥsa**
 Saña kim dir kim elbette řarāb u tāzeden geçsün
 (G 161/3-4)

Aña sūrāḥ-ı neyden süz-ı dil te’sir ider **yoḥsa**
 Degül bî-cā bu cünbiş dem-be-dem engüşt-i
 neyzende
 (G 176/11-12)

Murād ol āfitāb-ı ḥüsne bir nezzāredür **yoḥsa**
 Ķapansun revzen-i dil küy-ı yār nāzır olmazsa
 (G 199/3-4)

Açılmaz ġonca-i baḥtum Belîġā **yoḥsa**
 řevķinden
 Ķazel-ḥvānlıkda ṭab’um elken eyler bülbül-i
 zārı
 (G 217/17-18)

Muşavver cismi nakş itmekte şan’at gösterir
yoḥsa
 Nice taşvir ide ol rüḥ-ı pāķi řafḥaya Mānî
 (G 218/7-8)

yok: Bulunmayan, mevcut olmayan (sev).
 şad āḥ zaḥm-ı ḥaņçer-i mesmüm-ı miḥnete
 Kim **yok** derün-ı dürc-i eṭibbāda bir devā
 (K 2/95-96)

Ķıç ayaġıdır o aġyār-ı denî řeyṭānuñ
 Nakşı **yok** destgeḥ-i ḥilede hergiz anuñ
 (Msd 5/37-38)

Gerçi palançesi **yok** hardır o aġyār-ı tebah
 Ṭolama boynuña efsāri tegeller ġümrah
 (Msd 5/45-46)

Söz **yok** hele renginî-i maźmūna Belîġā
 Her beytde bir řem’i fūrūzān gibi parlar
 (G 52/15-16)

Bozılmaz meclisi olmaz ḥumārı bāde-i ‘ařkuñ
 Nihāyet **yok** bu cāmuñ gerdişi devr ü teselsüldür
 (G 78/9-10)

O la’l-i terde **yok** teb-ḥāle hergiz āfet-i tebden
 Ķi cünbiş eylemekle āb-ı gevherde ḥabāb olmaz
 (G 87/3-4)

Mişli **yok** ġülřen-i ‘ālemde anuñ
 Meger ‘aksi ola āb içre ‘adil
 (T 20/11-12)

Yazarken kilck-i ġudret levḥa nakş-ı maṭla’-ı
 ḥüsnuñ
 Bulındı ķāmetüñ bir mışra’-ı řānisi **yok** müfred
 (G 32/3-4)

Yazarken kilck-i ġudret levḥa nakş-ı maṭla’-ı
 ḥüsnuñ
 Bulındı ķāmetüñ bir mışra’-ı řānisi **yok** müfred
 (G 32/3-4)

Ezel dīvānçe-i ḥüsni yazarken ḥāme-i Bî-çün
 Bulındı ķāmetüñ řānisi **yok** mışra’-ı mevzün
 (Mf 43/1-2)

Elken-zebān-ı bülbül-i ġülzār-ı ḥayretüm
 Ḥalüm ifāde itmege **yok** bende iķtidār
 (K 12/173-174)

Yok ḥayr ‘amelim gerçi ne pîş ü ne kem
 Ammā kerem-i Ḥaķdan ümidi kesmem
 (R 15/1-2)

Ṭalib-i meblaġ-ı ma’ḥūd ile varsam yanına
 Nakş-ı dīvār gibi **yok** baña lā vü ne’amı
 (K 7/13-14)

Ferâg-ı bāl ile zevk idecek kâşâne yokdur **yok**
Cihânda hiç gamuñ bir bilmedüğü hâne yokdur
yok

(G 132/1-2)

Ferâg-ı bāl ile zevk idecek kâşâne yokdur yok
Cihânda hiç gamuñ bir bilmedüğü hâne yokdur
yok

(G 132/1-2)

Nücüm-ı şâbit ü seyyâre 'ıkd-i tohm-ı hanzaldur
Sipihruñ dâm-ı tezvîrinde şîrin dâne yokdur **yok**

(G 132/3-4)

Tokınma halka-i zülfi-nigâra kendi kayduñ gör
Derünü pâre pâre olmaduk bir şâne yokdur **yok**

(G 132/5-6)

Geçürdi laqlakıyyât ile 'ömrin bâg-ı 'âlemde
Dilinde 'andelibüñ süziş-i pervâne yokdur **yok**

(G 132/7-8)

Qırar mest-i mey-i gâflet olanlar şîşe-i kalbün
Şikest olmaz bu 'işret-hânedey peymâne yokdur
yok

(G 132/9-10)

Kemend-i zülfe bend olmuş dil-i dîvânedey gayrı
Bu vâdilerde zencîrin sürer dîvâne yokdur **yok**

(G 132/11-12)

Belîg ebnâ-yı 'aşruñ hâmdır piçide-eş'ârı
Suğanda böyle puhte tarz-ı üstadâne yokdur **yok**

(G 132/13-14)

El uzatduñ güle güstâhâne
Bülbülün hâtırı **yok** mı 'aşık

(G 134/3-4)

'Uşşâka būs-ı la'l-i terüñ **yok** midur senüñ
Ey nâhl-i 'işve hiç semerüñ yok midur senüñ

(G 138/1-2)

'Uşşâka būs-ı la'l-i terüñ yok midur senüñ
Ey nâhl-i 'işve hiç semerüñ **yok** midur senüñ

(G 138/1-2)

Ey pîr-i 'aşk böyle neden nâ-tüvânsın
Bilmem yanında bir püserüñ **yok** midur senüñ

(G 138/3-4)

Hâlüm mükedder oldu benüm ey hayâl-i yâr
Bilsem 'aceb ki bir kederüñ **yok** midur senüñ

(G 138/5-6)

İtdüñ güşâde sîne-i billürü nâfe dek
Ey şüh bilmezem kemerüñ **yok** midur senüñ

(G 138/7-8)

Cem' eyle kendüñi seher ey âh-ı şu'le-hîz
Eflâk-i heftüme seferüñ **yok** midur senüñ

(G 138/9-10)

İtdüñ vişâli herkese va'd ey zen-i sipih
Âyâ cihânda gerçek erüñ **yok** midur senüñ

(G 138/13-14)

'Aşruñ kibârı mâl ile Kârun olursa da
Şormaz Belîg sîm ü zerüñ **yok** midur senüñ

(G 138/15-16)

Nîm-cev hâşılı **yok** ehl-i dilüñ şâmânı
Bu tehî yelmeden ey esb-i tabî'at bıkdüñ

(G 139/7-8)

Geh edhem-i şeb gâh biner eşheb-i rûza
Yok bu tek ü pü çarh gibi hiçbir ulağda

(G 179/7-8)

Söz **yok** suğan-ı Rağib Efendiye Belîgâ
'Âlemde kişi böyle olur şâ'ir olunca

(G 180/13-14)

Eyvây naqd-i eşke revâyic **yok** ol tabîb
'Uşşâk-ı haste-hâtıra bakmaz şevâbına

(G 198/13-14)

Naqd-i sirişki dîdemüzüñ cü gibi aqar
İrâd **yok** maşârîfimiz şu gibi aqar

(G 234/1-2)

Bu bâg-ı 'âlemün 'arâk-ı rüy-ı yârdan
Bir gayrı **yok** mı şeb-nem-i hürşid-zâdesi

(G 226/11-12)

Râh-ı gürîz **yok** zen-i gîsü-bürîdeden
Mânend-i zâg 'ömrine her âdemün konar

(G 235/3-4)

yok:-dur
Unitma va'di zîrâ va'de incâz itmeyen şahsuñ
Yanında kadri **yokdur** nîm-cü ehl-i kerâmâtın

(Kt 3/7-8)

Haçer-i gâmezeye ebrüsü anuñ fire gîlâf
Hele **yokdur** sözüm ol suğraya haqqe'l-inşâf

(Msd 5/5-6)

Kemâl-i nev-hattân 'aşrı hep bir bir su'âl itdim
Yemîn itdi ki **yokdur** mişli dünyâda Yesârîñüñ

(Kt 18/3-4)

yok:-dur
Yokdur neşât u 'ayş bu gerdün-ı dunda
Olmaz şarâb-ı nâb hum-ı ser-nigûnda

(Tb 1/21-22)

Kimi luftuñdan alur sıra kimi gündüm ü cev
Yokdur esb-i dilüñ iştabl-ı riyâzette yemi

(K 7/45-46)

Tırâş eyle bu vaz'ı hey'etümden maqlabum
yoğsa
Efendüm merhamet kıl kudretüm **yokdur**
temennâya

(K 9/37-38)

Firākuñla çemende farkı **yoğdur** bezm ile
rezmüñ
Baña her şāh-ı pür-gül tīg-i āteş-tābdur sensüz
(G 101/3-4)

Narhı bābında eger hañt-ı şerifitse şudür
Kıl kadar **yoğdur** iden şehd-i vişāli irhāş
(G 115/5-6)

Ferāğ-ı bāl ile zevk idecek kāşāne **yoğdur** yok
Cihānda hiç ğamuñ bir bilmedüğü hāne yoğdur
yok
(G 132/1-2)

Yoğdur ocakda bir çubum ammā ki rüz u şeb
Āteş duhānına bedel āhum çeker ālem
(Kt 52/1-2)

O şūhuñ dāne-i hāl-i ruḥundan feyz-yāb olmuş
Felekde aḥterümünden ğayrı **yoğdur** bir siyeh
kevkeb
(G 11/3-4)

Güftārda ekşer kec ü mecdür nağzun
Mānend-i kedü kellede **yoğdur** mağzün
(R 17/1-2)

Yoğdur şarāb-ı nevde şafā-yı mey-i kühen
Nev-kīselerde da'vā-yı nağd-i şehā 'abeş
(G 20/11-12)

Ferāğ-ı bāl ile zevk idecek kāşāne yoğdur yok
Cihānda hiç ğamuñ bir bilmedüğü hāne **yoğdur**
yok
(G 132/1-2)

Nücüm-ı sābit ü seyyāre 'ıkd-i toḥm-ı ḥanzaldur
Sipihruñ dām-ı tezvīrinde şīrīn dāne **yoğdur** yok
(G 132/3-4)

Ṭoḳımma ḥālka-i zūlf-i nigāra kendi kayduñ gör
Derūni pāre pāre olmaduk bir şāne **yoğdur** yok
(G 132/5-6)

Geçürdi laḳlaḳıyyāt ile 'ömrin bāğ-ı ālemdē
Dilinde 'andelībūñ sūziş-i pervāne **yoğdur** yok
(G 132/7-8)

Kırar mest-i mey-i ğaflet olanlar şīşe-i ḳalbūñ
Şikest olmaz bu 'işret-hānede peymāne **yoğdur**
yok
(G 132/9-10)

Kemend-i zülfe bend olmuş dil-i dīvāneden ğayrı
Bu vādilerde zencīrin sürer dīvāne **yoğdur** yok
(G 132/11-12)

Belīg ebnā-yı 'aşruñ ḥāmdır piçide-eş'arı
Suḥānda böyle puhte tarz-ı üstādāne **yoğdur**
yok
(G 132/13-14)

Yoğdur ağıyāra bedel ğam çekici āhen-dil
Ser-i küyında gice şubḥa dek enşer kesdi
(G 225/7-8)

yoğ yere: Boş yere, gereği yokken, nedeni
olmadığı halde.
Min-ba'd būs-ı ğabğab-ı sākī ḳadeḥ be-kef
Nağd-i ḥayātı eylemeyem **yoğ yere** telef
(Tb 2/89-90)

Ab-rū dökme şakın **yoğ yere** kim cem'a düşüp
Ne kadar sa'y olunursa dökilen ḳap ṭolmaz
(G 93/9-10)

Güşād-ı müy-ı miyān bendine düşüp 'ākil
İder mi **yoğ yire** hiç nağd-i 'ömrini itlāf
(G 128/11-12)

Yoğ yire incidesin maḥlūḳı
Buña hiç ḳā'il olur mı Ḥālīḳ
(G 134/9-10)

'Ayš-ı fenāya gül gibi gerçekden aldanup
İtmem efendi **yoğ yire** dünyāda ḥānde ben
(G 167/15-16)

**yoğla: Durum, bilgi, niyet vb.ni belirleme ve
anlamaya çalışmak.**

Esb-i vişāle dest-res olursa ey gönül
Zinhār **yoğla** tengini ğāfil egerleme
(G 203/11-12)

yoğla: -du, -m
Seherde **yoğladum** engüşt ile ol nāfe-i müşğīn
Urılmış külçe-i sīm üstine tamğā mıdur bilmem
(G 155/3-4)

yoğ: Gave, uğur, maksat.

Gel bu müstesā temāşāğāha bir **yoğ** aç gözün
Nağş-ı esmār-ı mücessemeler virir rūḥa ğidā
(T 1/15-16)

yoğ: -ı, -n, -da
Müjğān degül gözimdeki ḥvāhişle nā-gehān
Kūyuñ **yoğında** ağlayarak cism-i nā-tüvān
(Th 1/13-14)

Belīgā pādişāh-ı mülk-i istiğnādur ol āfet
Nigāh itmez **yoğında** pāy-māl olsam tūrābāsā
(G 14/15-16)

Nağd-i dil şarfitse de **yoğında** ağıyār-ı denī
Ol şeh-i ḥüsne nihāyet dilli bir defter virür
(G 63/11-12)

yoğ: -ı, -n, -a
Nūr-ı çeşmi **yoğına** eylemişem pāy-endāz
İtme rencē ḳaddimūñ gel bu perend üstine baş
(G 115/9-10)

Naqd-i vakti o şehün **yolna** hep şarf itdüm
Mâl-i hülyâ-yı vişâli beni dervîş itdi
(G 223/5-6)

yol:-dur
Vaz' u tavrın gözedüp çıkma yolundan zîrâ
Toğrı **yoldur** kelimâta harekât u sekenât
(G 14/7-8)

yol:-da
Ey meh bu **yolda** 'âşıka bir hayruñ olmadı
Cısr-i vişâli böyle mi olur kemerleme
(G 203/9-10)

2. Bitki, tüy vb.ni çekerek yerinden çıkarmak, çekip koparmak.
yol:-maz
Sebz-i hat başdı ruḥ-ı yâri bulınsa ne 'aceb
Bağnuñ sebze-yi bigânesini kim **yolmaz**
(G 93/3-4)

3. Tutum.
Başayor sebze-i bî-gâne-i hat bâğ-ı ruḥuñ
Rüy-i âyineye diḳkatle nigâh it bir **yol**
(G 143/7-8)

4. Güzergah.
yol:-ı, -n, -a
Kec-ḫab' ile ülfet ne zarar rast dilâna
Hâme **yolna** toğrı gider dest-i şolaḳda
(G 179/5-6)

5. Karada, havada, suda bir yerden bir yere gitmek için aşılın uzaklık, tarik.
yol:-ınca
Maḳşüduñı sa'y ile tarîḳüñde bulıncâ
Deryâya irer âb-ı revân gitse **yolıncâ**
(G 180/1-2)

yol bul: Çare bulmak
yol bul:-am
Merdâne-i cünbiş eyleyerek şîr-i mest olam
Şâyed ola ki menzil-i maḳşüda **yol bulam**
(Tb 2/59-60)

yola düş: Yola çıkmak, yol almaya başlamak.
yola düş:-dük
Düşdük vaḫan vaḫan diyerek 'âḳıbet **yola**
Şad e'l-vedâ' nükhet-i ḫâk-i Sitânbulâ
(G 181/1-2)

yoldan çık: Belli bir yol izleyen taşıtlar herhangi bir sebeple yolundan ayrılmak, gitmez olmak. II Doğru yoldan ayrılmak.
Beni yâbâna atar eski pâ-buç gibi o yâr
Çıkma yoldan sağ ayakḳabı degildir âğyâr
(Msd 5/7-8)

yolından çık:-ma
Vaz' u tavrın gözedüp **çıkma yolundan** zîrâ
Toğrı yoldur kelimâta harekât u sekenât
(G 14/7-8)

yolundan sap: Doğru yoldan ayrılıp kötü yola sapmak.
yolundan sap:-dı
Şaşdı dellâk görüp anı **yolundan şapdı**
Vaz' -ı na 'leyn iderek ol büte âḫir ḫapdı
(Msd 3/15-16)

yollu izli: Yol iz bilmek bağlamında. II Gideceği yolu ve yeri bilmek; görgülü davranmak.

yollu izli:-dür -lı
Eyler güriz bulsa da yâri rakîb-i seg
Âhû-yı deşt-i 'işvedür ol **yollu izlidür**
(G 80/13-14)

yolluk: Yolculuk sırasında yenmek üzere hazırlanan yiyecek, yol azığı.
'Adet budır elbette efendisinden
Bayram gelicek **yolluḳ** ümid eyler ḳül
(Kt 51/3-4)

yon: Yontmak.
yonar:-ar
Nazm-ı Belîği şafḫa-i ḫurşide sebt için
Mirrîḫüñ aldı tiğm 'Uḫârid ḳalem **yonar**
(G 235/9-10)

yorıl: Yorgun duruma gelmek.
yorıl:-ınca
Râḫat yine 'uḳbâdadur insâna ki sâlik
Her yirde bulur nermî-i pister **yorılınca**
(G 180/9-10)

yuf: Yuh olsun!
Pesend o merde ki mânend-i piste-yi pür-dil ola
Olursa **yuf** aña bî-mağz girdgân gibi ḳof
(G 238/3-4)

yüf al: Yuhlanmak.
yüf al:-mı, -yor Muḳaddem almaz imiş gerçi añı
bâde-fürüş
Belîğ şimdi ḡazel kimse **almıyor** saña **yüf**
(G 238/11-12)

yukarı: Bir şeyin üst bölümü, fevk, aşağı karşıtı.
yukar:-dan
Ḥaddi tecävüz itdi siyeh perçemüñ hele
Zülfe ider **yukardan** aḫağı mu 'âmele
(G 186/1-2)

yüksük: Dikiş dikerken, iğnenin batmasını önlemek için parmak ucuna takılan kesik koni biçiminde gereç.
Zedeler cismümi **yüksük** gibi süzen-bâzum
Almaz üstine ḫaḫayı yine ol ḫannâzum
(Msd 4/49-50)

yular: Bir vere bağlamak veya çekerek götürmek için havvanın başlığına veya taşmasına bağlanan ip.

yular:-suz

Yularsuz eyledi dil-beste cümle yārānı
Budur bu vadī'-i hüsnuñ yularsuz arslanı
(Mf 46/1-2)

Yularsuz eyledi dil-beste cümle yārānı
Budur bu vadī'-i hüsnuñ **yularsuz** arslanı
(Mf 46/1-2)

yümn: Uğur, bereket.

Egerçi **yümn** ile ol āfitāb-ı burc-ı ihsānuñ
Gelüp bu şehri tenvīr eyledi pertevle didārı
(K 4/13-14)

Buldı **yümn** ile bu kaçır-ı 'ālī
Şeref-i rağbet-i bünyād-ı Hālīl
(T 20/5-6)

yümn-i devlet: Talihin bereketi.

yümn-i devletle:-le
Du 'ā-güyān Belīgā didiler mevlūdına tāriḥ
İlahī **yümn-i devletle** mu'ammer ola Muhyiddin
1166
(T 11/15-16)

yumsak: Yumuşak.

Demiri **yumsak** idi ol büt-i ḥançer-dāruñ
Şimdicek kırdı geçürdi bizi keskin oldı
(G 224/7-8)

yünān: Yunan.

yünān:-uñ
Derünüm cilvegāh-ı hikmet-i ma'nā olup hālā
Müheyyāyım gelürse baḥşe **Yünānuñ** Aristosı
(K 3/73-74)

yünlü: Yünden yapılmış

İşleri cümle kübür **yünlü** lübāde ber-düş
Her 'abā-püşa nemed giydirür ol ḥārā-püş
(Msd 4/43-44)

yüreg: Yürek, kalp.

yüreg:-ü, -m
Mıẓrāb-ı müjeñ nabz-ı dilüm itmede cünbān
Ditrer **yüregüm** kırmasa elbette yürekdür
(G 236/3-4)

yüregi oyna: Ansızın heyecanlanmak veya korkmak.

yüregi oyna:-dı
Yüregi oynadı bir hālete vardı şuyun
Taş-ı leb-riz içine 'aks idicek meh-rüyuñ
(Msd 3/33-34)

yürek: Gönül, kalp.

Ney-zen demindür al neyi efsürdedür **yürek**
Söndi gönülde ateşi lāzımdır üflemek
(Tb 2/113-114)

yürek:-de

Getürdi cāzibe-i mihr rakşa zerratı
Yürekde cünbişe meyl-i ḥabīb olur bā'ış
(G 21/11-12)

yürek:-dür

Endişe-i küyuñla dili kıble-nümānuñ
Åhen ise ditrer yine elbette **yürekdür**
(G 59/17-18)

Mıẓrāb-ı müjeñ nabz-ı dilüm itmede cünbān
Ditrer yüregüm kırmasa elbette **yürekdür**
(G 236/3-4)

yürek:-den

Yanar ḥavf eylerüm dilde ḥayālün
Eger bir kerre āh itsem **yürekden**
(G 160/3-4)

yüsuf: Hz. Yusuf peygamber.

yüsuf:-am

O **Yüsufam** ki yine çeşm-i pīr-i Ken 'ānī
Sirişk-i ḥasret ile eyledim piyale-i şīr
(K 6/133-134)

yüsuf:-u, -nuñ

Delil olup diline büy-ı ḥün-ı pīrāhen
Bilürdi **Yüsufunuñ** ḳanda oldığın Ya 'küb
(G 12/9-10)

yüsuf ol: Yusuf olmak.

yüsuf ol:-sa

Yüsuf olsa tāt-ı 'aşḳından eylerken ibā
Nazra-i evvelde mest itdün beni şad-aferīn
(Ş 2/11-12)

Elfāz-ı medhün olmasa da **Yüsuf olsa** ger
Mehd-i ḳalemde itmeme o mazmūni der-kenār
(K 12/135-136)

İḥvana luṭf ile yine itmezdi iltifat
Üftāde **Yüsuf olsa** eger ḳa 'r-ı çāhuma
(G 192/9-10)

yuva: Yuva, kuş yuvası.

yuva:-sı

Tāt-ı fenāyı istemezem Ḳays-ı 'ālemüm
Bālā-yı serde bülbül-i 'aşḳuñ **yuvası** var
(Th 1/19-20)

yüz: Doksan dokuzdan sonra, yüz birden önce gelen sayının adı,100.

Almış elinde şevḳ ile **yüz** biñ 'aşāsı var
Bir cevherim ki toḫm-ı fūrüzān-ı 'Ādemüm
(Th 1/15-16)

Bin **yüz** yigirmi adım yerden atup dāneyi ol
Bu yeter gerçi nişān ḳarbına tāriḥ ammā
(T 13/41-42)

Şaf-ı müjgân-ı yârı der-hayâl itdükçe şevkından
Reg-i dil cünbiş eyler kalsa **yüz** biñ nişter
altında

(G 190/7-8)

2 Yüz, suret, çehre.

Gel bezm-i meye ey âfet-i hvânende
Yüz bencileyin nigâhına efgende

(R 21/1-2)

yüz:-li

Şad-güne 'inayetle ne var eyleyüp ikrâm
Akrân arasında bu kuluñ **yüzli** bulinsam

(Kt 33/5-6)

yüz:-i, -n, -de

Bir rütbedür letâfeti ol mâh-peykerün
Târ-ı nigh tokunsa yüzinde nişân kalur

(G 40/3-4)

yüz:-i, -n, -den

Rüy-ı hoy-kerdeye yaşıduñ nem
kapar
Gül **yüzinden** pençe-i mihr-i felek şebnem
kapar

(G 55/1-2)

yüz:-ü, -ñ

Rengin risâledür ezeli gerçi fenn-i hüsn
Bir muntehab şahîfe **yüzün** ol risâleden

(G 158/9-10)

Yüzün bir sîm micmer anda rengîni-i ruñ âteş
Siyeh hâl üzre müyuñ düda benzer 'anber
üstinde

(G 175/7-8)

yüz bul: İlgi ve yakınlık görmek.

yüz bul:-up

'Arız-ı cânâna teşbîh eyleyelden **yüz bulup**
Çıkdı yârnuñ başına 'arz eyledi didâr gül

(G 146/7-8)

yüz kızdır: Utanmayı göze almak.

yüz kızdır:-ub

Yüz kızdırub altun-şifât-ı hüsn-i taleble
Hırşîd gibi gâh toğub gâh tolansam

(Kt 33/3-4)

yüz sür: Aşırı sevgi göstermek için yere
eğilmek.

yüz sür:-er

Her şubh mihr-i hâk-i der-i yâra **yüz sürer**
Ol âfitâb-ı hüsn yanında bedir nedir

(G 79/5-6)

yüz sür:-mez

Yüz sürmez idi pâyine secde ile âdem
Bu rüy-ı zemîn olmasa pâ-mâl-i Muhammed

(K 1/5-6)

yüz vir: İlgi, yakınlık göstermek.

yüz vir:-düg, -in

Nihâni 'aksüne âyinede **yüz virdügin** tıyduk
Hayâlün hep benümle söyleşür bir hasb-i hâl
olsa

(G 202/7-8)

yüz virme:-me

Bir alay ipsize **yüz virme** dükâna irkip
Şimdicek oltanı yutdı tolaşur anda rakîb

(Msd 5/49-50)

Pür olsa şafha-i âyineden cevher cilâ çıkmaz
Hañ-ı ruhsârûna **yüz virme** ey meh-rû şafâ
çıkamaz

(G 97/1-2)

yüz vir:-mek

Hayât-ı câvidândur gamze-i cânâna **yüz virmek**
Olur zîrâ şehîd-i Kerbelâya âb-ı hayvân tîğ

(G 126/5-6)

yüz vir:-ür

Devr-i hüsnünde bu devlet **yüz virür** âyîneye
Kim derünında anuñ mâh olsa birün âfitâb

(G 8/7-8)

Yüz virür kim çıkara nakşını yârnuñ mir'ât
'Akîbet şüreti bir kâlebe eyler ifrâğ

(G 125/7-8)

yüzi suyunı dök: Onurunu çok fazla sarsacak bir
biçimde birine yalvarmak.

yüzi suyunı dök:-di

Tâb-ı ruhsârı **yüzi suyunı dökdi** câmın
Sildi bîrûna çıkup âyîne-i endâmın

(Msd 3/39-40)

yüzün gözün aç: Bir çocuğa veya gence o zamana
kadar bilmediği birtakım cinsel bilgiler vermek.

yüzün gözün aç:-ar

Yüzün gözün açar ol meh-liqâ-yı mañbübuñ
Cihânda görmedüm âyîne gibi hiç bî-rû

(G 171/5-6)

yüzümüze gül: Yalandan dost görünmek;
sevimli, alımlı görünmek.

yüzümüze gül:-di

Güldi yüzümüze gül idince hânde
Her bir sözine ola hezâr-efgende

(R 10/1-2)

-Z-**za'af: Mevil.**

Ƙoma bu **za'af** ile ħumengeh-i luţfuında bī-sāmān
Belīgün ħāşıl eyile gendüm ü cevle murādātın
(Kt 3/11-12)

zabt evle: Tutmak.

zabt eyl: -me, -g, -e
Žabţ eylemege mañşib-ı ħüsnî sened ister
Yāruñ ruĥuna gelse n'ola ħaţţ-ı ħümāyün
(Mf 52/2-3)

zabt id: Tutmak.

zabt id: -ince
Žabţ idince mañşib-ı ħüsnî o meh-rū ħaţţ ile
Büy-ı sünbül çīn şeĥer geldi mübārek bādına
(G 189/11-12)

zabt ol: Tutulmak.

zabt ol: -ur
Tār-ı nefesle baĥlu ŧururken bedende cān
Ĥiç **zabt olur** mı böyle bu zindān-ı tende cān
(G 156/1-2)

za'f: Gücsüzlük, zavıflık.

Olsam fütāde çeşmine mürün bu **za'f** ile
Eyler o demde çeşmini pūşide bī-ezā
(K 2/75-76)

Beıt-i ber-cestede pinĥān olayum **za'f** ile ben
Leb-i la'lüñ öpeyüm her okuduĥça anı sen
(G 165/1-2)

zā'findan: -ı, -n, -dan

17. Būrūna **zā'findan** reh-yāb olur bu meclis-i
'aşkun
18. Şarılsa dāmen-i āvāze-i zencire maĥbūsi
(K 3/17-18)

**za'ferān: Tahrif ile safran dediğimiz maruf sarı
çiçek ki kuruşu zerde aşına katılır.**

za'ferān: -ı
Bu bāĥuñ ehl-i 'ayşı **za'ferānı** ĥande eyler hep
Deĥānında anıñçün ĥoncanuñ dendānı ser-
keşdür
(G 48/3-4)

zafer-penāh: Zafer koruyucusu olan.

zafer-penāha: -a
İder ĥuzuruña dest-i zamāneden feryād
Zafer-penāha bu bendeñ Belīg-i nādire-fen
(K 11/77-78)

za'f-ı bād: Kuvvetsiz rüzgar.

Ĥāne-i cismi tükendükçe nefes eyler ĥarāb
Gird-bāduñ **za'f-ı bād** olur sebab ber-bādına
(G 189/15-16)

za'f-ı beden: Gücsüz beden.

za'f-ı beden: -le
Eyvāy kim bu **za'f-ı bedenle** ĥabābveş
Baĥr-i fenāda āb u hevāya ŧayanmışuz
(G 104/13-14)

zāg: Karga.

Bülbül ü kumrīye bu bāĥda yer ĥalmadı āĥ
Serv-i ra'nāya zaĥan ĥondı nihāl-i güle **zāg**
(G 125/3-4)

zāg kebki taklīd iderken revişin unıdur:

Görgüsüz kişi, görgülü kişinin yaptıĥını
yapmaya kalkırsa beceremez, kendisinin doĥal
davranışını da yitirir, gülünç duruma düşer. II
Ĥümāyunnāme adlı eserdeki bir hikayeye göre
keklığın yürüyüşü, sekişi karganın hoşuna
giderek taklīde koyulur. Keklik buna kızar,
maksadını sorar. O da: "Taklīde muvaffak
olursam bu ĥünerim sebebiyle pay-ı iftiĥarımı
hemserlerim başına koyup akran ve emsālim
arasında parmakla gösterilen bir mahlūk
olurum." der. Keklik güler Tarih: -Heyhāt!
Soĥuk demir döĥüyorsun, sekişim fitrīdir. Sen
nerede, ben nerede? Bu gidişle sen kendi
yürüyüşünü de kaybedersin. Vazgeç! tarzında
nasihat ederse de karga dinlemez. Fakat taklīd
yüzünden günün birinde kendi yürüyüşünü de
unutarak şimdiki sıçrama, adeti olur.

Fārsi şî'r yapar Rūmda şā'ir meşelā
Revişin zāg unıdur kebki iderken taklīd
(G 31/9-10)

zaĥan: Karga.

Bülbül ü kumrīye bu bāĥda yer ĥalmadı āĥ
Serv-i ra'nāya **zaĥan** ĥondı nihāl-i güle **zāg**
(G 125/3-4)

zāĥan-ı siyeĥkār: Kara karga.

Tekebbür dilde kem-yāb olsa **zāĥan-ı siyeĥkāra**
İder ta'lim-i āyīn-i reviş kebki-i ĥirāmānum
(K 8/31-32)

zāĥ-ı çeşm: Karga göz.

zāĥ-ı çeşm: -ü, -m, -e
Pervāza bāl açup müjedden **zāĥ-ı çeşmüme**
Şaĥrā-yı intizāra peristü gibi akar
(G 234/7-8)

zāĥ-ı siyeĥ: Siyah karga.

zāĥ-ı siyeĥ: -dür
Ĥarızından dāne-i ĥālūñ güm eyler ĥaţţ-ı yār
Men'ı nā-kābil o bir **zāĥ-ı siyeĥdür** yem ĥapar
(G 155/9-10)

Nihān itse 'aceb mi ĥaţţ-ı müşĥin ĥāl-i ruĥsārı
O bir **zāĥ-ı siyeĥdür** pençeyi şaĥlar per altında
(G 190/5-6)

zaher: Görünür.

Meskin del est her ke be **zaher** molāyem est
Penĥān derün-e penbe neger penbe dāne rā
(G 241/3-4)

zâhid: Kaba sofu (çok dindar olup irfanı olmayan kimse).

Dağl itme **zâhid** ehl-i hevânun şarâbına
Lâzım degül mi bâde bu bezmün kebâbına
(Tb 2/65-66)

Penbe atlas gibi ülkerli o rengin ruhsâr
Söyle **zâhid** zenebüm gördün ise böyle nigâr
(Msd 4/41-42)

İster mi 'ivaż hiç kereme ehl-i kerem
Zâhid dime bî-ecr virilmez cennet
(R 15/4-5)

Ebrû ile haţt-ı leb bir kıţ' adur ey **zâhid**
Ma'nâsı anuñ ğayet erbâb-ı dile vâzıh
(G 126/7-8)

Eger âlûde-i 'işyân ise dâmânum ey **zâhid**
Anı taţhîr ider bî-intihâ deryâ-yı rahmet var
(G 68/9-10)

Yanaşup bezmde duht-ı reze başma nemegi
Zâhid incitme ki şuridedür ol kız bozılır
(G 76/7-8)

Nice **zâhid** baña hem-râh ola seyr-i sülûkumda
Benüm bâr-ı dilüm ârâyiş-i düş-ı tevekküldür
(G 78/11-12)

Nihânî buldığın **zâhid** çeker ammâ ki zâhirde
Elinden sâkî-i gül-çihrenün rıtl-ı girân çekmez
(G 91/11-12)

Nice müddet harâbât ehlinün mihmânı olmışdur
Nemek haqqın bilür **zâhid** şarâba hiç nemek
katmaz
(G 103/5-6)

Kânî'üm bir qurı nezzâreye dirmiş **zâhid**
Tâzeden n'eydügi ma'lümdur aqşâ-yı garaż
(G 117/5-6)

Zâhid çekemem tañtana-i hay ile hüyuñ
Müsteşkil olur vaqvaqa-i nâliş-i dıfda'
(G 123/7-8)

Zâhid meger ki görmemiş 'âlemde hüsn ü ân
Gösterdüm anı şimdi o vech-i hasende ben
(G 167/5-6)

Kâr-ı cihân 'aksinedür 'aşrımızda hep
Zâhid şarâba vaz' ider aşık kedüya şu
(G 170/9-10)

Müheyyâ ol bütün âlât-ı 'işret deyr-i hüsnünde
Müselmândır görüp bu bezmi **zâhid** kâfir
olmazsa
(G 199/9-10)

Zâhid dimiş ki 'Adne girür vird-hvân olan
Bilsek 'aceb ki var mı elinde delâ'ili
(G 216/3-4)

zâhid:-e
Nuql ü şarâb **zâhîde** ğayet lezîz ise
Erbâb-ı 'aşka hün ile laht-ı ciger lezîz
(G 36/9-10)

İncitmesün mi o dem işitdikçe **zâhîde**
Dirmiş rakîb-i dîv o perinün filânidür
(Mf 59/1-2)

zâhid:-i
Ĝâh peymâne vü geh sübha-i şad-dâne çeker
Zâhîdi şevk ile gör dem çeker ammâ ne çeker
(G 81/1-2)

zâhidâ: Ey zahid.
Çâr-đarb ile miyâna kuşanup köhne düvâl
Zâhidâ sende kâyiş merd iseñ it terk-i menâl
(Msd 5/31-32)

Gelüp båd-ı barûtı bezm-i rindâna yaparsañ da
Hele riş-i dirâzı **zâhidâ** üz kes sineklik yap
(G 10/13-14)

Zâhidâ riş-i dirâz ile gelüp bezme yine
Gulgul-ı şîşe-i deyrün çañına ot tıkdıñ
(G 139/3-4)

zâhidân-ı ğuşe-ĝir: Bir köşeye çekilen aşırı sofular.
zâhidân-ı ğuşe-ĝir:-iñ
Dilinden **zâhidân-ı ğuşe-ĝirün** hiç heves gitmez
Gelince 'ankebutuñ aşiyâmından meges gitmez
(G 94/1-2)

zâhid-i dün: Alçak kaba sofu.
zâhid-i dün:-a
Kâbil midür ifhâm-ı suhan **zâhid-i düna**
Beytü'l-hareme gitse de har yine harekdür
(G 236/11-12)

zâhid-i hod-bîn: Bencil kaba sofu.
zâhid-i hod-bîn:-e
Bir mürâyî **zâhid-i hod-bîne** beñzer haq bu kim
Kimseler dünyâda hiç ğam görmedi mey-hânedede
(G 201/9-10)

zâhid-i nân-kûra: Nankör zahit.
Sâkî sezâ mı hem içe hem dağl ide müdâm
Olsun ilâhî **zâhid-i nân-kûra** mey harâm
(Tb 2/91-92)

zâhir: Hakk'a verilen isim.
Ĝüm oldu mevc-i le'âlî-i baħr-i taħ'ımdan
Ziyâ-yı gevher-i nazm-ı kemâl-i taħ'ı **Zâhir**
(K 6/169-170)

zâhir: Açık, aşina.
Cüst ü cü ile felek kâmetini eyledi ğam
Ĝâke bir dürr-i girân-mâye düşirdi **zâhir**
(T 9/15-16)

zâhir ol: Açığa çıkmak, meydana çıkmak, görünür olmak.

zâhir ol: -maz, -sa

Yine jeng-i 'alâyık 'ankebüti perde çekmişdür
Eger âyine-i çeşmümde 'aksün **zâhir olmazsa**

(G 199/5-6)

zâhir ol: -ur

Der-ḥayâl eyleseler dilde anı zâhir olur
Şem'-i fânüs gibi ḥarice nûrâniyyet

(G 19/19-20)

2. Arka çıkmak.

zâhir ol: -ur

Mağbûnî-i kâlây-ı fenâ **zâhir olur** hep
Şabr eyle bu bâzâr-ı nedâmet bozılınca

(G 180/5-6)

zâhirde: Görünüşte.

Nihânî buldığın zâhid çeker ammâ ki **zâhirde**

Elinden sâkî-i gül-çihrenün rıtl-ı girân çekmez

(G 191/11-12)

zâhîr-i püşt-i 'ibâd: Kulların sırtının görünmesi.

Ḥidiv-i memleket-ârâ vezîr-i deryâ-dil

Ḥakîm-i nâdire-fiṭnat **zâhîr-i püşt-i 'ibâd**

(K 11/33-34)

zahm: Yara.

Belîgâ tîr-i elmâs-ı müjeyle **zahm** açar ol şüh

Yine n' işlerse işler ḥâṭır-ı mecrûḥı sızlatmaz

(G 103/13-14)

Dil-i mecrûḥuma biñ **zahm** açarken ğamze-i ser-
tîz

Şunar müjgân-ı kec-dest-i nigâha şad-hezâran

tîğ

(G 126/7-8)

Her mübtelâya ḥançer-i ğamzeyle **zahm** açar

Küyünde râst geldüm o şühâ geçende ben

(G 167/13-14)

zahm: -a

Bir **zahma** baḥye olmadı 'ömrüm resenleri

Maḥv oldu zîr-i pâйда çün târ-ı büriyâ

(K 2/51-52)

Bir **zahma** bakılacak olmadı 'ömrüm resenleri

Maḥv oldu zîr-i pâyında çün târ-ı buriyâ

(K 2/93-94)

zahm: -i, -n, -a

Müjgân **zahmına** nice ol ğamze işlesün

Ey dil ğılâf-ı ḥançer-i şemşîr olur mı hî

(G 23/9-10)

zahm lây-ı bâde: Şarap tortusu gibi yara.

Beni mecrûḥ iderseñ deşne-i cevruñle meclisde

Bu **zahm lây-ı bâde** merhem-i sührâbdur sensüz

(G 101/11-12)

zahm-dâr ol: Yaralı olmak.

zahm-dâr ol: -sa

Ḳomaz ḥalk intikâmın zâlime idbârı vaktinde

Zahm-dâr olsa ef'î anı mürân eyler efgende

(G 176/7-8)

zahmet: Sıkıntı.

zahmet: -i

Mezâk-ı rind-i 'âlî-himmeti ey ḥvâce benden şor

Çeker her **zahmeti** 'âlemde ammâ bâr-ı imtinân

çekmez

(G 91/7-8)

zahmet vir: Sıkıntı vermek.

zahmet virür: -ür

Helâküm ol bütün bîmâri-i çeşm-i siyâhından

Şeherde ḳorḳarum **zahmet virür** âhum

Mesîḥâ'ya

(K 9/5-6)

zahmet-i nîş: Zehrin sıkıntısı.

Şey'-i vahid gibidür bu ğam u şâdi-i cihân

12. Lezzet-i nûş ile tev'em gibidür zahmet-i nîş

zahm-ı 'âşîk: Aşığın yarası.

Acımaz biñ çâk çâk olsa ne var ol âfete

Zahm-ı 'âşîk ağzını ḥançer açar merhem ḳapar

(G 55/7-8)

O rûtbe ketm ider âşâr-ı tîğün **zahm-ı 'âşîk** kim

Dehân-ı şerḥadan ḥün-âbe tâ rûz-ı cezâ çıkmaz

(G 97/3-4)

zahm-ı çeşm: Göz değmesi.

Püskürme beñ degül o perî **zahm-ı çeşm** için

Atmış 'izâr-ı âteşine bir âvuç sipend

(G 34/7-8)

zahm-ı dehen-i tâze-i mevc: Dalganın körpe ağzının yarası.

Ḥançerün 'aksinedür derd ile hamyâze-i mevc

Keşf olur böyle bu **zahm-ı dehen-i tâze-i mevc**

(G 22/1-2)

zahm-ı dil: Gönül yarası.

zahm-ı dil: -ü, -ñ

Ḳapamaz **zahm-ı dilün** ağzını ikbâl-i cihan

Vaşl-ı seyl-âb olamaz dâḥil-i hamyâze-i mevc

(G 22/7-8)

zahm-ı ğamze: Bakışlarının yarası (bakışlarının sebep olduğu).

zahm-ı ğamze: -si

Oñılmazdı Belîgâ dilde **zahm-ı ğamzesi** ammâ

Ḥayâl-i süzen-i müjgânı zülfiyle rüfû eyler

(G 62/11-12)

zahm-ı gül: Gül yarası.

zahm-ı gül: -den

Girândur 'âşîka erbâb-ı 'aşkuñ ta'nı münkirdeñ

Eḥâfdur seng-i a'dâ **zahm-ı gülden** cism-i

Manşûra

(G 187/5-6)

zaḥm-ı ḥaṇçer-i mesmûm-ı miḥnet: Gamla zehirlenmiş kılıç yarası.

zaḥm-ı ḥaṇçer-i mesmûm-ı miḥnet:-e
Şad âh zaḥm-ı ḥaṇçer-i mesmûm-ı miḥnete
Kim yok derûn-ı dürc-i etibbâda bir devâ
(K 2/95-96)

zaḥm-ı nâḥun-ı kayd-ı müdâvâdan vir: Yaradaki tırnak bağının deva bulması.

zaḥm-ı nâḥun-ı kayd-ı müdâvâdan vir:-di
Virdi zaḥm-ı nâḥun-ı kayd-ı müdâvâdan
necât
'Ukde-i derd-i dil-i âşüfteye taḥlîl-i eşk
(G 136/5-6)

zaḥm-ı şemşîr-i nigâh: Bakış kılıcının yarası.

zaḥm-ı şemşîr-i nigâh:-i, -n, -dan
Sezâdur tîz olursam zaḥm-ı şemşîr-i
nigâhundan
Ser-â-pâ tîg-i cevher-dâra döndi cism-i
'uryânüm
(K 8/15-16)

zaḥm-ı seng-i sitem-i ehl-i ḥasedle ol:

Çekemeyenlerin cefa taşının yarası olmak.
zaḥm-ı seng-i sitem-i ehl-i ḥasedle ol:-du, -m
Ḥâm bir mîve idüm gülşen-i 'âlemde Belîğ
Zaḥm-ı seng-i sitem-i ehl-i ḥasedle oldum
(G 146=11-12)

zaḥm-ı tîg: Kılıç yarası.

zaḥm-ı tîg:-ü, -ñ, -le
Zaḥm-ı tîgüñle ten-i zârumda eyler cân raqş
Zebḥ olındıkça ider elbette her kırbân raqş
(G 114/1-2)

zaḥm-ı tîr-i müje: Kirpik oku yarası.

zaḥm-ı tîr-i müje:-y, -e
Zaḥm-ı tîr-i müje karşı tırurlar ammâ
O şeh-i ḥüsn kılı ḥatṭ ile eyler taḥvîf
(G 129/7-8)

za'îf eyle: Zayıf düşürmek.

za'îf eyle:-di
Ten-i bîmârımı gam öyle za'îf eyledi kim
Kendümi görmek için gözlüğe muhtâc oldum
(G 149/3-4)

za'îf ol: Kuvvetsiz olmak.

za'îf ol:-dı
Çekerek ḥalka-i tevḥîde perî-rûları şeyh
'Âkıbet öyle za'îf oldu ki bir hû çekemez
(Mf 32/1-2)

za'îf-i bî-dimâg: Kuvvetsiz akıl.

za'îf-i bî-dimâg:-uñ
Za'îf-i bî-dimâguñ men'ine ey bağbân besdür
Çekilse pişgâh-ı bâga mevc-i bü-yü gülden sed
(G 32/5-6)

zâ'il id: Yok etmek, ortadan kaldırmak.

zâ'il mi id:-er
Dilden gamı zâ'il mi ider câme-i zer-düz
Telhî-i meyi def' idemez câm-ı muraşşâ'
(G 123/11-12)

zâ'il it: Yok etmek, ortadan kaldırmak.

zâ'il it:-se
Yârûñ bu âb u tâbını ḥaṭ zâ'il itse de
Dillerde ḥüsn-i maḥşere dek dâstân kalur
(G 40/11-12)

zâ'il ol: Yok olmak, ortadan kalkmak.

zâ'il ol:-inca
Zâ'il olunca künc-i lebûnden o ḥâl-i nîl
Üftâdegân-ı dil-şüdenüñ düşdi kevkebi
(G 222/7-8)

zâ'il ol:-maz

Letâfetden o şüḥuñ **zâ'il olmaz** büsegâhında
Mişâl-i ḥâl-i nîlî 'âşîkuñ cây-ı leb-i büsü
(K 3/19-20)

Olunca 'âdet eğer kılmıyor müdâvâda
Müdâm nûş ile dünyâda **zâ'il olmaz** gam
(G 195/9-10)

zâ'il ol:-suñ

Hele dünyâyı görmem **zâ'il olsun** pişgâhumdan
Gözümde 'aks-i ḥâlûñ merdüm-i binâ midur
bilmem
(G 155/7-8)

zâ'il ol:-ur

Olur zâ'il şarâbuñ keyfi te'sîr-i melâḥât
Eger olsa çekîde âb-ı la'l-i tâk-i engûra
(T 27/17-18)

zâ'irân-ı harem-i 'aşk: Aşk haremîni zivaret edenler.

zâ'irân-ı harem-i 'aşka:-a
Zâ'irân-ı harem-i 'aşka çarıklık gönder
Reh-i küynda raqîbüñ derisüñ yüz döndür
(Msd 5/19-20)

zâl-i felek: Zal talih.

zâl-i felek:-üñ
Şevk-i tîşem leb-i bâm-ı sarây-ı 'âlî
İtdi **Zâl-i feleküñ** kıddini ḥaşretle dü-tâ
(T 27/27-28)

zâl-i sipihr: Zal talih.

zâl-i sipihr:-e
Zâl-i sipihr mihr ile meh a'yn olmasa
Görmezdi cism-i lâgarumu itmege cefa
(K 2/77-78)

zâl-i sührâb: Kibirli bir kişidir.

zâl-i sührâb:-uñ
Sütürre gamzesiyle Kâhamâni eyler egkende
Nigâh-ı dest ü pâyım naḥvet ile **Zâl-i Sührâbuñ**
(T 25/15-16)

zâlim: Zulm edici.

Yaparsa zulm ile **zâlim** binâ-yı Şeddâdı
Anı hârâba bir âh-ı gârîb olur bâ'îş
(G 21/3-4)

zâlim:-ler, -e

Gayret-i berķ-i mükâfâtı düşün
Nice **zâlimlere** olduñ lâhik
(G 134/5-6)

zâlim:-e

Çomaz halk intikâmın **zâlime** idbârı vaktinde
Zahm-dâr olsa ef'î anı mürân eyler efgende
(G 176/7-8)

Elbette olur **zâlime** vâşıl eşer-i âh
Tuymaz elem-i zahmını âdem urılınca
(G 180/3-4)

zâlim:-ü, -ñ

Mânend-i çeşm-i mürde nice **zâlimüñ** Belîğ
Gördüñ kapandı âh ile bâb-ı güşâdesi
(G 226/15-16)

zâlim hadeng-i zahm-zen: Yara atan zulmedici ok.

zâlim hadeng-i zahm-zen:-i, -n, -den
Zâlim hadeng-i zahm-zeninden belâ çeker
Zenbûra besdür âfet-i niş-i hâlidesi
(G 213/17-18)

zamân: Vakit.

Loķmân-ı dehr bunca **zamân** güşiş eyleyüp
Merge 'ilâc bulmadı hiç bir fûnûnda
(Tb 1/27-28)

Deyr-i kühende bunca **zamân** mey-perest olam
Ser-halka-i mecâlis-i rindân-ı mest olam
(Tb 2/43-44)

Bilmem olur mı yarasına kârger 'ilâc
Nâ-dân elinde hayli **zamân** kırçalandı dil
(G 147/11-12)

Sitârem çoğmadı hiçbir **zamân** burc-ı sa'âdetden
Teselli hâtırâ el-leylet-i hablî midir bilmem
(Mf 61/1-2)

Haşre dek âyîne tursa hüd-be-hüd olmaz şikest
Bir **zamân** mir'ât-i dil kendi kırılmaz el kırar
(G 75/5-6)

zamân:-dur

Kenâra atdı beni rûzgâr-ı sifle-nihâd
Kıapandı hayli **zamândur** dükân-ı 'irfânım
(K 11/83-84)

Ümmîd-i der-âğüş ile ol şüh-ı çelipâ
Açmış turur âğüşını bir hayli **zamândur**
(G 56/9-10)

Gelmez derûna hayli **zamândur** hayâl-i yâr
Ey dil hârîm-i sinede nâ-mahrem olmasun
(G 157/11-12)

zamân:-dır

Eyâ hıdiv-i kerem-pîşe ma'nî-i cüdî
Ezerdi hayli zamândır Belîğ-i gam-dîde
(Kt 15/1-2)

zamân:-suz

Ruğundan büse-çîn ol gâh u bî-gâh
Ki cennetde olur mîve **zamânsuz**
(G 92/3-4)

2. Dönem.

Bir **zamân** şâ'ire ihsan olurmış zer ü sim
Şimdi medh ü gazele câ'ize tahşin oldı
(G 224/11-12)

zamân:-e

Zülfüñ ki indi tâ kemer-i zer-nişâne dek
Tül u dirâz-ı fitnedir âhîr **zamâne** dek
(G 137/1-2)

3. Sıra.

zamân:-a
Bırakdı keşş-i tılâ-düz-ı köhnesin eslâf
Alur şatar zürefâyı **zamâna** hep haffâf
(G 128/1-2)

4. An.

Ey meh ne **zaman** sîne-i billüruñı açsañ
Nezzârede âyîne-i tâbân gibi parlar
(G 52/3-4)

zamân:-ı, -dur

Hîndü-yı hâme ehl-i dilüñ tercümânıdır
Söylerse hasb-ı hâlümü yâra **zamândur**
(G 233/1-2)

zamâne: Gökyüzü.

zamâne:-y, -e
Zihî **zamâneye** zâtuñ kemâl-i revnaķ u zîb
Zihî sipihre vücüdün furûğ-ı bedr-i münîr
(K 6/111-112)

2. Felek.

Zamâne âteş-i hasretle reşk idüp nâ-gâh
Beni ayırdı vaţandan mişâl-i büy-ı 'abîr
(K 6/131-132)

Mişâl-i sebze tenümden zühür ider peykân Ki
hâk-i cismümi itdi **zamâne** mezra'-ı tîr
(K 6/145-146)

Kimdür benümler fenn-i ma'ânide bahş ider
İşte **zamâne** işte każâ-yı girân-ı ilm
(K 10/103-104)

Encüm degül şahâ'if-i evrâk-ı cüduñı
Eyler **zamâne** nuķra döküp rûz-ı şeb şümâr
(K 12/145-146)

3. Yaşanılan zaman, devir.

Ol 'andelîb-i zemzeme-perdâz-ı fażl kim
Eyler **zamâne** zât-ı şerîfiyle iftiħâr
(K 12/83-84)

zamānede insāna akrabā-yı cefā-cūdan içre
'akrebi haşerāt yokdur: Bu zamanda insana cefa eden akrabadan daha akrep bir haşerat yoktur. İ Aynı kökten gelmemelerine rağmen aralarındaki ses ve telaffuz benzerliği sebebiyle "akraba" ve "akreb" kelimeleri çok defa birlikte kullanılır. Özellikle akrabalardan gelen kötülükler söz konusu edildiğinde başvurulan bu ikili kullanım oldukça yaygındır.
Yokdur zamānede haşerāt içre bildüğüm
İnsāna akrabā-yı cefā-cūdan 'akrebi
 (G 222/11-12)

zamān-ı haṭṭ: Zamanın çizgisi.

zamān-ı haṭṭ:-i
 Beligā bī-niyāzum cāme-i müyīneden şimdi
Zamān-ı haṭṭı geldi ḥāṭıra dildāruñ ürperdüm
 (G 153/13-14)

zamān-ı ḥüsn: Zamanın güzeli.

zamān-ı ḥüsn:-ü, -ñ
 Bilmedüñ kadrini fevt oldı **zamān-ı ḥüsnüñ**
 'Arz ider mâtem için şimdi siyeh gül perçem
 (G 154/3-4)

zamān-ı ma' delet: Adalet zamanı.

zamān-ı ma' delet:-i, -n, -de
Zamān-ı ma' deletinde fūrüg-ı dīde-i şīr
 Olur çerāğ-ı ṭarabgāh-ı ḥāne-i naḥçir
 (K 6/83-84)

Zamān-ı ma' deletinde fūrüg-ı dīde-i şīr
 Olur çerāğ-ı ṭarabgāh-ı ḥāne-i naḥçir
 (K 6/93-94)

zamān-ı şevket ü ḥākān-ı ḥusrevi geç: Hakan hükümdarın ve Şevket'in devrinin geçmesi.

zamān-ı şevket ü ḥākān-ı ḥusrevi geç:-di
 Geçdi **zamān-ı Şevket ü Ḥākān-ı Ḥusrevi**
 Şimdi benüm memālik-i naẓm içre şehryār
 (K 12/161-162)

zamīr: Gönül, vicdan.

Olur o ḥaşyet ile müstemirr olursa eger
 Olursa ismine rāci' kelām içinde **zamīr**
 (K 6/117-118)

zamīr:-ü, -m, -deki
 Dil-berle girüp ḥalka-i zikre dir isem Hū
 Ma'lümdur 'uşşāka **zamīrümdeki** merca'
 (G 123/3-4)

zamīr-i bārız: Açık gönüllülük.

Reşk eylerüm efendi eşnā-yı güft-gūda
 Olsa **zamīr-i bārız** ol men'-i ḥüsne rāci'
 (G 124/5-6)

zan eyle: Sanmak.

zan eyle:-r
 Bir mücevher pür-cilā āyine **zan eyle** gören
 Şafḥa-i dīvāra 'aks itdikçe emvāc-ı hevā
 (T 1/27-28)

zan it: Sanmak.

zan it:-me, -sen
 Ḥaṭ-ı nev-hīz-i leb **zan itmesün** seyr eyleyen anı
 Sevād-ı sāye-i ebrūsı yāruñ düşdi ṭākından
 (G 166/3-4)

zann: Sanma.

zann:-um
 Āyīnede 'aksin görüp ol ḥūr-liḳānuñ
Zannum didi bu yā perī yā hūd ki melekdür
 (G 236/15-16)

zann eyle: Sanmak.

zann eyle:-r
 Āşīnādur herkesün bir feyz ile germiyyeti
 Māh-tābuñ pertevin pervāne **zann eyle** serāp
 (Mf 50/1-2)

zann it: Sanmak.

zann it:-di
 Bu vaz'ı nice bülbül ider bī-edebāne
Zann itdi seḥer lāne-i pür-ḥün güle ḳonđı
 (G 221/7-8)

zann it:-dü, -m
 Elümde bir ḳaranfül 'arz idüp dil-dāra **zann itdüm**
 Ruḥ-ı rengin-i yār āyīnede 'aks-i ḳaranföldür
 (G 78/3-4)

zann-ı gālib: Üstün geldiğini sanmak.

zann-ı gālib:-de
Zann-ı gālibde nişān ḥarbi iken dūr-ā-dür
 Urđı ḳurşunla o dem itdi yāḳinen efnā
 (T 13/29-30)

zānū: Diz.

İç ṭonından ḳocınurken o sürin ü **zānū**
 Mū-miyāna ṭolama koluñı yazuḳdur bu
 (Msd 4/21-22)

zānū:-sı, -n, -a
 Dik ṭurup herkese ol serv iderken perḥāş
 Ser-fürü eyledi **zānūsıma** yārın ḳodı baş
 (Msd 2/43-44)

zār: 1. Ağlama.

Ümmid-i aḳçe eyleyerek āh u **zār** ile
 Çeşmüm ağardı aḳçe gibi intizār ile
 (G 184/1-2)

2. Zayıf.

zār:-a
 Cünbiş-i kāmēt ile ṭabl kıyāmet ḳoparur
 Def döger sīnesini celcele başlar **zāra**
 (G 207/9-10)

zār eyle: Ağlamak, inlemek.

zār eyle:-me, -sün
 Yād idüp ḥançer-i bürrānuñ dil küyında
 Nice zār eylesün yarası vardır sizlar
 (G 157/3-4)

zār id: Ağlamak, inlemek.

zār id: -en

Beni rüz-i ecel şerm-i günehdür **zār iden** yoħsa
Reg-i tār-ı nefesälüde-i bāng-i ŧikest olmaz
(G 186/3-4)

zarar: Ziyan, eksiklik, kavıp.

Kec-ṭab' ile ülfet ne **zarar** rast dilāna
Hāme yolına toğrı gider dest-i ŧolađda
(G 179/5-6)

zarar eyle: Ziyan vermek.

zarar eyle: -y, -e, -mez

Bir zarar eyleyemez 'aŧıka ol piste lebün
'Aķreb-i zülf-i keci finduğ-ı pistānından
(G 168/3-4)

zararı ol: Kaybı olmak.

zararı ol: -maz

Olmaz zararı kimseye ehl-i hüŧın
Kim gevher-i pend ile pür eyler güşın
(R 10/1-2)

zarf: Kap.

zarf: -i, -n, -a

Kendinün **zarfına** bir 'arıza irāŧ eyler
Müterākim olıcađ sīnede 'eczā-yı ğaraž
(G 117/7-8)

zarūrī: Zorunlu olarak, mecburi.

Peyveste oldı kule-i eflāke dūd-ı āh
Sükkān-ı çarĥ ŧimdi **zarūrī** ider bükā
(Mf 49/1-2)

zāt: Kendi, bizzat kendi.

zāt: -i, -n

ŧa 'iri ŧi' rden fark eylemez ebnā-yı 'aŧır ammā
Bilür nüzhet-i kemālāt suħanda herkesün **zātın**
(Kt 3/1-2)

zāt: -uñ

Zihī zamāneye **zātuñ** kemāl-i revnağ u zīb
Zihī sipihre vücüdün furüg-ı bedr-i münir
(K 6/111-112)

zāt-ı ekrem: Pek cömert kiŧi.

zāt-ı ekrem: -üñ

Hüdiv-i dād-güster Aŧaf-ı ŧānī Halil Pāŧā
O **zāt-ı ekremün** ferzend-i vālā-gevheri ol māh
(T 6/1-2)

zāt-ı ekrem: -üñ

O **zāt-ı ekremün** bir tıfl-ı emced ŧulb-i
pākinden
Gelüp dünyāya itdi ħānedān-ı devletün tezyin
(T 11/7-8)

zāt-ı hikmet-āmüz-ı aristo: İlim öğreten Aristo.

O **zāt-ı hikmet-āmüz-ı Aristo** kim müdām
eyler
Nigāĥ-ı iltifātın nüŧ-dārü ṭab' -ı rencūra
(T27/5-6)

zāt-ı mu'allā: Ulu kiŧi.

Teveccüh eyledi nev-ŧöhre bir **zāt-ı mu'allā** kim
Fürüg-ı 'arızı pertev-feŧāndur çihre-i ħūra
(T 27/3-4)

zāt-ı mu'allā: -nuñ

Girih kalmazdı ğamdan dilde ol **zāt-ı**
mu'allānuñ
Nesim-i cezr ü medd-i luṭfi olsa mevc-i iħŧānum
(K 8/39-40)

zāt-ı mükerrerem: Yüce kiŧi.

Ĥatemān-zādelerün eŧbehi Aĥmed Aĝā kim
Dehre anuñ gibi bir **zāt-ı mükerrerem** gelmez
(G 100/15-16)

zāt-ı münirī: Parlak kiŧilik.

Ĥurŧid-i felek-mertebe kim **zāt-ı münirī**
Pertev-fiken-i düde-i nesl-i Ĥaṭemāndur
(G 56/19-20)

zāt-ı pāk: Temiz kiŧi.

zāt-ı pāk:

Yapdırup bu kaŧrı hem dergāĥı ta'mir eyledi
Rüh-ı Mevlānādan istimdād idüp ol **zāt-ı pāk**
(T 19/3-4)

zāt-ı pākī: Temiz kiŧi.

zāt-ı pākī: -dür

Nesl-i ŧāhir Muŧtafa Aĝa ki **zāt-ı pākīdür**
ŧem' -i bezm-i düde-i āl-i Resül-i kibriyā
(T 1/1-2)

Sultān-ı Kerbelā ki anuñ **zāt-ı pākīdür**

Genc-i tılısm-ı gevher-i esrār-ı enbiyā
(K 2/111-112)

zāt-ı pāk: -i, -n, -de

Zāt-ı pākinde görüp cevher-i isti'dāduñ
İtdi üç tuĝla anı manŧıba fermān fermā
(T 13/3-4)

zāt-ı pür-efzāl-i muħammed: Hız. Muhammed'in fazilet dolu özü.

'İŧi-nebi gerçi olup rüh-ı İlahi
Maĥbüb-ı Ĥüdā **zāt-ı pür-efzāl-i Muħammed**
(K 1/19-20)

zāt-ı ŧerif: ŧereflı ŧahsiyet.

zāt-ı ŧerif: -i, -y, -le

Ol 'andelib-i zemzeme-perdāz-ı fazl kim
Eyler zamāne **zāt-ı ŧerifiyle** iftiħār
(K 12/83-84)

zāt-ı yek: Tek kiŧi.

Cüşiş-nümā-yı kulzüm-i ma'nāda **zāt-ı yek**
İtmiş güŧāde fülk-i dile bād-bān-ı 'ilm
(K 10/31-32)

ze: "den, dan" mânāsına gelir.

Ze abna-ye 'aŧır-e nāsoħan puç neŧneved
Müy-e sefid u penbe-e güŧet bir rā
(G 240/7-8)

- Bā lotf u kahrı ehl-e soğan şekve mikoned
Netevān **ze** nuk-e hāme boriden harir rā
(G 240/9-10)
- Kes feyz-e hōd derīg nedāred **ze** moğbelan
Ger reng u şebnem rüşen-e zāmīr rā
(G 240/11-12)
- Rehber be hōd **ze** rāst revān kon ke tīr rā
Her dem negāh-e rāst resāned neşāne rā
(G 241/5-6)
- Ey ‘aşekān **ze** ṭab‘-e Belīgem besüz del
Ezber koned in gāzel-e ‘aşekāne rā
(G 241/13-14)
- Ze** neḫvet be sele cūşeş reh-e cānān çīn ebrū rā
Fekened ez bīm mocesş felek hār-e enberin bū rā
(G 243/1-2)
- ze bes: O kadar ki.**
Ze bes çeşm nezarem muṭtarib oftāde kolfet
Ke hem çon kovkeb-e seyyāre dağ-e sīne
besiyar est
(G 242/3-4)
- ze‘āmet: Osmanlılar devrinde Sipahilere verilen en büyük tımar.**
Hüşn-i şevketle **ze‘āmet** idi hūbān ammā
O büte eylediler haṭṭ-ı şerīf ile ferāğ
(G 125/5-6)
- zebān: Dil.**
Gelemez cünbişe kim hālūmi ‘arz ide **zebān**
Cilve-hīz eyleyemem hāme-i müşgīn-raqamı
(K 7/3-4)
- Ol gülbūn-i seḫā ki zebān-ı hezārveş
Gülzār-ı midḫatūnde **zebān** berg-i şāhsār
(K12/81-82)
- İki **zebān** ile çıkdı kalem didi tāriḫ
Şefā‘at ide ‘Ali‘ye Mehemed Mahmūd 1174
(T 17/7-8)
- Kara mātem libāsı ile kalem
Fevtine bir **zebān** olup giryān
(T 18/7-8)
- zebān:-u, -m, -da**
Ağçamuñ ismi **zebānumda** mükerrer ammā
Kīmyā gibi degül belli vücūd u ‘ademi
(K 17-18)
- zebān:-i, -n, -dan**
Hemişe bār-ı hāturdur naşibi rāst-refṭāruñ
Zebānından degil mi çekdigi bīhūde kañtāruñ
(Mf 41/1-2)
- zebān:-uñ**
Zebānuñ āşinā-yı cünbiş-i mevc-i tebensümdür
Nigāh-ı ḫānde-sūzuñ lem‘a-i berķ-i tekellümdür
(G 58/1-2)
- Lebūñ lezzet-resādur mevc-i la‘l-i āb-ı engūra
Zebānuñ āşinādur sūz-ı berg-i gonca-i nūra
(G 187/1-2)
- zebān:-a**
Dilden **zebāna** gevher-i ma‘nā ‘aṭiyyedür
Erbāb-ı ṭab‘a bir gāzel-i nev hediyyedür
(G 65/1-2)
- Esrār-ı sūziş-i dili alup **zebāna** şem‘
Söyler lisān-ı ḫāl ile hep yana yana şem‘
(G 122/1-2)
- zebān:-suz**
Ḳo bend itsün zebān ol çeşm-i sāḫir
Anuñla söyleşür ‘āşık **zebānsuz**
(G 92/7-8)
- Belīgā sūsenāsāda **zebānuz** gerçi ‘ālemde
Nevā-yı ‘aşka ammā gül gibi ser-tā-kağem
gūşuz
(G 95/11-12)
- zebān:-u, -muz, -a**
Lisāna ismūñi alsak berāy-ı istiḫbāl
Ḳopar bu rūḫ-ı revān tā gelür **zebānumza**
(G 208/7-8)
- zebān:-u, -m, -dur**
Benüm Ferhāda hādī ‘ālem-i ma‘nāda ammā
kim
Beni kemnām iden ol Hüşrev ü Şīrīn
zebānumdur
(G 230/9-10)
- zebān ol: Konuşmak.**
Ḳo bend itsün **zebān ol** çeşm-i sāḫir
Anuñla söyleşür ‘āşık zebānsuz
(G 192/7-8)
- zebāne: Terazi gibi bazı âletlerin dili andıran parçaları.**
Naẓm-ı selīsüm olmaz efendi **zebāne** bār
Mānend-i ḫām mīve ṭurur mı gülüya şu
(G 170/17-18)
- zebān-ı bendī-i ehl-i suḫan: Şairlerin arasındaki dil.**
zebān-ı bendī-i ehl-i suḫan:-la
Zebān-ı bendī-i ehl-i suḫanla şimdi Belīg
Ne sihrkār-ı zamāndur bu hāme-i cādū
(G 171/13-14)
- zebān-ı derriyye: Gözetilen yerdeki dil.**
zebān-ı derriyye:-dür
Türkī zebānı eyle bu tarz ile intihab
Elyak egerçi nazma **zebān-ı derriyyedür**
(G 65/7-8)

zebân-ı hâme: Kalemin dili.**zebân-ı hâme:-den**Al zebân-ı hâmeden târih-i itmâmın Belîğ
Yapdı Hacı Muştafâ dârin sarây-ı dil-güşâ

(T 29/7-8)

zebân-ı hâme-i mu'ciz-beyân: Anlatış tavrı herkese benzemeyen kalemin dili.**zebân-ı hâme-i mu'ciz-beyân:-ı**

Hayâl-kâr-ı makâmâtı nakş ider tab'a

Zebân-ı hâme-i mu'ciz-beyânı kâh-ı şarîr

(K 6/73-74)

zebân-ı hâme: Kalemin dili.**zebân-ı hâme:-y, -i**

Seher vaşf itmege ol âfitâb-ı hüsni maṭla'da

Zebân-ı hâmeyi kaṭ' eyledüm biñ kerre

maṭṭa'da

(G 173/1-2)

zebân-ı hañçer: Kılıcın dili.**zebân-ı hañçer-i**

Dem-i meşâfda mâhi-i baḥr-ı hûn mı degül

Zebân-ı hañçeri kim hûn-feşân-ı a'dâdur

(K 5/41-42)

zebân-ı hezârves: Bülbül gibi konuşma.

Ol gülbün-i şehâ ki zebân-ı hezârves

Gülbâr-ı midḥatüñde zebân berg-i şâhsâr

(K 12/81-82)

zebân-ı kâl: Söz ile güzel konuşmak.**zebân-ı kâl:-den**

Yâre sırrın dil zebân-ı kâlden evvel virür

Sâ' ile nâṭıç cevâbı lâlden evvel virür

(G 69/1-2)

zebân-ı kâviş-i gül: Gül eşilen dil.

Olmış zebân-ı kâviş-i gül gül ki rûz u şeb

Ḥasret-keşide gevher-i ma'nâyâ kân-ı 'ilm

(K 10/27-28)

zebân-ı lüle: Çeşme, musluk ve emsaline takılan küçük borunun dili.**zebân-ı lüle:-ler**

Dir zebân-ı lüleler 'aṭşâna târiḥin Belîğ

Gel hemân bu çeşmeden nûş eyle bismillâh mâ

1168

(T 3/9-10)

zebân-ı lüle: Çeşme, musluk ve emsaline takılan küçük borunun dili.**zebân-ı lüle:-si**

Belîğâ vir zebân-ı lülesi 'aṭşâna târiḥin

Ayurma çeşme-i dil-cüyü 'Abdu'llâh Paşadan

1161

(T 24/9-10)

zebân-ı pākî: Saf dil.

'Îzârî üzre ḥaṭı dūd-ı şem'-i kâfûrî

Zebân-ı pākî dehânında berg-i ḡonca-i nûr

(G 61/5-6)

zebân-ı pāk: Saf dil.**zebân-ı pāk:-i, -n, -i**

Âb-ı dehânına ezilür lafz-ı sükkerîn

Yâruñ zebân-ı pākini ḥaml itme lüknete

(G 188/15-16)

zebân-ı tevḥîd ol: Birleme dili olmak.**zebân-ı tevḥîd ol:-a**

Künc-i vaḥdetde budır şive-i ehl-i tecrîd

Ki bedende ola her müyü zebân-ı tevḥîd

(G 31/1-2)

zebân-nāk ol: Dile gelmek.**zebân-nāk ol:-muş**

Ey 'andelîb-i bâğ-ı hüner ḥâme-i terüñ

Olmış zebân-nāk ile raṭbû'l-lisân-ı 'ilm

(K 10/3-4)

zebân-zed: 1. Herkesçe bilinen, yaygınlaşmış.

Ebrûlarınıñ beyti olup ḥüsni ile maṭla'

Ḥaṭṭ-ı leb-i cânâne zebân-zed iki mışra'

(G 123/1-2)

2. Atasözü**zebân-zed:**

Ḥâller nokṭa zebân-zed iki mışra' leblerüñ

Müylar zir ü zeber 'irâb şeklin gösterür

(G 231/3-4)

zebḥ ol: Boğazlamak, kesmek.**zebḥ ol:-m, -dikça**

Zaḥm-ı tûğüñle ten-i zârumda eyler cân raḡş

Zebḥ olundıkça ider elbette her kurbân raḡş

(G 114/1-2)

zebün: Zavıf, gücsüz, aciz.**zebün:-da**

Taḥmîl-i bâr-ı miḥnet ider zecr ü ḡahr ile

Aşâr-ı za'f görse felek bir zebûnda

(Tb 1/23-24)

zebün ol:1. Gücsüzleşmek.**zebün ol:-dı**

Nere-şirân-ı cihân gitmiş 'adem-âbâda

'Aşrumuzda zen-i dünyâya zebün oldı ricâl

(R 23/3/4)

2. Çaresizleştirmek.

Nerre-i şirân-ı cihân gitmiş 'adem-âbâda

'Aşrımızda zen dünyâya zebün oldı ricâl

(Kt 42/3-4)

zebün-ı zîr-i bâr-ı minnet ol: İyilik yükünü aşığı düşürmek.**zebün-ı zîr-i bâr-ı minnet ol:-ma****Zebün-ı zîr-i bâr-ı minnet olma** mâh-tâb-âsâ

Saña yetmez mi her gün bir teh-i nân âfitâb-âsâ

(G 4/1-2)

zecr: Zorlama.

Taḥmîl-i bâr-ı miḥnet ider zecr ü ḡahr ile

Aşâr-ı za'f görse felek bir zebûnda

(Tb 1/23-24)

zedele: Vurma veya çarpma sonucunda ezik, çürük veya varalı hale gelmek.**zedele:-r****Zedeler** cismümi yüksük gibi süzen-bâzum
Almaz üstine hâta'yı yine ol ðannâzum

(Msd 4/49-50)

zeheb: Altın, zer.Bâzâr-ı cihân içre n'ola bulsa revâyiç
Hâliş **zeheb** ü fizza gibi kâl-i Muhammed

(K 1/17-18)

zehirlen: Zehirleme işine konu olmak.**zehir:-se**Yer itmek kalmadı â' dâ-yı dîne havf-ı tîğünden
Çörek gibi **zehirlense** sezâdur halka-i mârî

(K4/43-44)

zehr: Girdiği organizmada fizyolojik görevleri bozan veya yok ederek ölüme sebep olan madde, ağı, sem.Bir zamân lezzet-çeş-i tab'um simât-ı dehr olup
Zehr ü kand ü niş ü nüşında hâlâvet bulmadık

(G 133/11-12)

Zehr est nâni gireften ez in merdomân beğerz
Züd efkened tenür be-bîrun hamîr râ

(G 240/5-6)

zehr-âbe ol: Zehirli su gibi gelmek.**zehr-âbe ol:-ur**Âkıbet kendüye **zehr-âbe olur** şerbet-i nüş
Her kimüñ yoğsa derünında gam-ı tākāt-i niş

(G 110/13-14)

zehr-âb-ı kahrı çek: Zehirli suyun sıkıntısını çekmek.**zehr-âb-ı kahrı çek:-me, -g, -e****Zehr-âb-ı kahrı çekmege** bu bezm-i miñnetüñ
Rıtl-ı girânı kelle-i Efrâsyâb olur

(Tb 1/71-72)

zehr-i helâhil: Öldürücü zehir.**zehr-i helâhil:-i**Nüş itdürüp o goncaya **zehr-i helâhili**
Bâd-ı fenâya oldı gıdâ 'ömr-i hâşılı

(Tb 1/79-80)

zekâb-ı la'l: Kırmızı vazı mürekkebi.Nağş-ı sevâd-ı hâtt-ı zenağdâni üstine
Konmuş **zekâb-ı la'l** ile bir noğtadır dehen

(G 164/19-20)

zekan-ı muğbece-i rüm: Rumlu mevhane cırağının çenesi.**zekan-ı muğbece-i rüm:-dan****Zekan-ı muğbece-i Rümdan** almış nîm-reng
Kızıl Elmâda olan sîb-i zenağdan Fireng

(Mf 40/1-2)

zelzele: Deprem.Olmaz cihânda **zelzele** her-dem tehî yire
Bâr-ı girân-ı zulm ile lertzân olur bu arz

(G 116/5-6)

zemîn: Yervüzü.Cihâni başdı şitâ zîr-i yağda kaldı **zemîn**
Gören şanur anı başdurmadur ki tuzlandı

(G 215/5-6)

zemîn:-e**Zemîne** nağş olup şad-mâh-ı nev na'l-i
semendinden

Bu ayın üzre cünbiş şâbit itdi necm-i seyyârî

(K 4/3-4)

Fütâde eyledi dest-i sitekle bî-pervâ

Zemîne cism-i nizârum mişâl-i nağş-ı haşîr

(K 6/37-38)

13. Zemîne cevvi-i semâdan yağarsa tîr-i kağâ**14. Hâbibe** âyet-i rahmet raqîbe naziledür

(G 42/13-14)

Gönül düşürmege bir serv-i nâza mâ'il iseñ

Zemîne sâye düşürmez o kâmet-i dil-cü

(G 171/11-12)

zemzeme-i bâl: Kanat sesi.

Târ-ı nigâha 'ârîzi üzre dem-i hicâb

Reng-i perende **zemzeme-i bâl** ider şî'âr

(K 12/33-34)

zemzeme-i hün-çeğân-ı gam: Gamın kendisinden kan akan ezgisi.

Şîven-tîrâz-ı halka-i mâtem olup cedîd

Tutdı cihâni **zemzeme-i hün-çeğân-ı gam**

(Tb 1/3-4)

zemzeme-i pîr-beyân-ı 'ilm: İlimin yaşı öğreticisinin ezgisi.

Cüşiş-nümây-ı şevk-i ma'âniyle hüd-be-hüd

Kilk-i terüñde **zemzeme-i pîr-beyân-ı 'ilm**

(K 10/79-80)

zen: Kadın.Nerre-i şîrân-ı cihân gitmiş 'adem-âbada
'Aşrımızda **zen** dünyâya zebün oldı ricâl

(Kt 42/3-4)

Zen gibi ziyet-i dünyâya kapılma merd ol

İtme mir'ât-i dili bî-siper-i pây-ı gârağ

(G 117/9-10)

zen:-dür

Dünya-yı bî-sebâta kapılma vefâsı yoğ

Bir köhne **zendür** ehline anuñ cefâsı çoğ

(Tb 2/99-100)

zenbür: Arı, bal arısı.

Zâlim hadeng-i zağm-zeninden belâ çeker

Zenbûra besdür âfet-i niş-i hâlidesi

(G 213/17-18)

zenbür:-a

Gürâba aşiyânî lâne-i bülbülden a'lâdur

Tarabgâh-ı neşât-efza gelür **zenbûra** kendüsi

(K 3/38-39)

- zencür:-e**
Zer-endüzuñ belâdur başına gencîne-i pür-zer
İrür **zencüre** âfet hânesi pür-engübîn olsa
(G 196/5-6)
- zencür: Zincir.**
Fığân ki silsile-i mevc-i reng-i ruhsârı
Keşide eyledi pây-ı nigâhuma **zencür**
(K 6/19-20)
- zencür:-e**
Mevc-i büy-ı gül ile def'-i perişânlık için
Deste-i sünbülü **zencüre** ider beste şabâ
(T 21/25-26)
- zencür:-i, -n**
Kemend-i zülfe bend olmuş dil-i dîvânenen ğayrı
Bu vâdilerde **zencürin** sürer dîvâne yokdur yok
(G 132/11-12)
- zencür id: Zincir etmek.**
zencür id:-er
Âyet-i hüsnî dil-i şeydâ güzel tefsîr ider
Kıssa-i zülfe ser-âgâz eylese **zencür ider**
(G 82/1-2)
- Âyet-i hüsnî dil-i şeydâ güzel tefsîr ider
Kıssa-i zülfe ser-âgâz eylese **zencür ider**
(G 82/1-2)
- zencür ol: Zincir olmak.**
zencür ol:-up
Olup âvîze Süreyyâ **zencür**
Zer-tilâ' saflı u legen mihr ile mâh
(T23/17-18)
- zencür ol:-ur, -di**
Nihâl-i säye-i ikbâline Kays ilticâ' itse
Serâbuñ mevcesi **zencür olurdu** pây Leylâya
(K 9/55-56)
- zencür-bend-i pây-ı rüh: Can hissesinin zincire vurulması.**
İ'timâd itmez devâm-ı meksine erbâb-ı hüş
Rişte-i enfâs iken **zencür-bend-i pây-ı rüh**
(G 27/7-8)
- zencür-i âhen: Demir zincir.**
Her ol âzâdeye Mecnûn-ı lâ-ğayd olunur itlâk
Anı **zencür-i âhen** tutmaya mevc-i serâbâsâ
(G 14/5-6)
- zencür-i âteş çeker: Ateş zinciri çekmek.**
zencür-i âteş çek:-er
Dimâğ-ı cânî ta'tîr eylemezse pîş-i mihmâna
Çeker zencür-i âteş mevc-i büy-ı gülistânım
(K 8/27-28)
- zencür-i âteş: Ateş zinciri.**
zencür-i âteşdür:-dür
Hayâl-i kıdd-i mevzûnuñla âhum nañl-i ser-
keşdür
- Baña gülşende sensüz mevc-i bû **zencür-i âteşdür**
(G 48/1-2)
- zencür-i âteşin: Ateşten zincir.**
Zencür-i âteşin ile su'bân-ı zülfüñi
Bâlâya çekse mevc-i reng-i perîdesi
(G 213/7-8)
- zencür-i mevgüne-i zerd: Sarı dalga tarzındaki zincir.**
zencür-i mevgüne-i zerdüm:-ü, -m
Ten-i kâhum hevâya mâ'il olduğça tutar anı
Mişâl-i keh-rübâ **zencür-i mevgüne-i zerdüm**
(G 153/9-10)
- zencür-i 'ömr: Ömür zinciri.**
Cünbiş-nümây-ı pençe-i pür-zür-ı mergden
Zencür-i 'ömr tu'me-i pür-pîç ü tâb olur
(Tb 1/69-70)
- zencür-i pâ: Ayak zinciri.**
Çekdi ruhsârında biñ efsûn ile hengâm-ı şerm
Mevc-i bûdan reng-i bâl-efşânına **zencür-i pâ**
(T 28/29-30)
- zencür-i ser-i zülf: Saçın ucundaki zincir.**
zencür-i ser-i zülf:-i
Kağramânlar çekemez boynına alup cânâ
Yine **zencür-i ser-i zülf** bu dîvâne çeker
(G 181/9-10)
- zencür-i ser-i zülf:-i, -n, -e**
Zencür-i ser-i zülfine bend eyledüñ anı
İtdi yine yanuñda 'aceb kim ne güneh dil
(G 145/7-8)
- zencür-i zülf: Sevgilinin saçının zinciri.**
zencür-i zülf:-i
Zencür-i zülf bende çeker mübtelâlaruñ
Bende ne hâcet olmuş iken aña bende ben
(G 167/9-10)
- zencür-i zülf:-e**
Zencür-i zülfe çekdi alup gönümüz o şüh
Olur Belîğ bend ile dîvâneğâna pend
(G 134/13-14)
- zencür-i zülf: Sevgilinin saçının zinciri ile ilgili.**
Zencür-i zülf boynuma dil-beste olmasa
Efkâr-i fâsideyle gülü-ğir olur merâk
(G 131/11-12)
- zencür-i zülf-i ham-be-ham-ı yâr: Sevgilinin kıvrım kıvrım saç bölüğü.**
zencür-i zülf-i ham-be-ham-ı yâr:-a
Zencür-i zülf-i ham-be-ham-ı yâra bestedir
Her bir girihde şad-dil ü her bir şikende cân
(G 156/3-4)

zencirli: Zincirli.

Olup **zencirli** servi gibi mevzün mışra'a pîçân
Belîgâ 'avdet itmez dîdeye düzd-i nîgeh ka'tâ
(G 6/11-12)

zeneb: Kuvruk.

zenebüm: -ü, -m
Penbe atlas gibi ülkerli o rengin ruhsâr
Söyle zâhid **zenebüm** gördün ise böyle nigâr
(Msd 4/41-42)

zen-i dünyâ: Dünya kadını.

zen-i dünyâ: -y, -a
Nere-şîrân-ı cihân gitmiş 'adem-âbâda
'Aşrumuzda **zen-i dünyâya** zebûn oldı ricâl
(R 23/3-4)

zen-i gîsü-bürîde: Omuzlarındaki saçları kesilmiş kadın.

zen-i gîsü-bürîde: -den
Râh-ı gürîz yok **zen-i gîsü-bürîdeden**
Mânend-i zâg 'ömrine her âdemün konar
(G 235/3-4)

zen-i mekkâre: Hilekar kadın.

zen-i mekkâre: -y, -e
Ço 'arz itsün felek kâlây-ı vaşlın pişgâhumda
Zen-i mekkâreye meftûn olursam nâ-cevân-
merdüm
(G 153/7-8)

zen-i sipîhr: Göğün kadını.

zen-i sipîhr:
İtdün vişâli herkese va'd ey **zen-i sipîhr**
Âyâ cihânda gerçek erün yok midür senün
(G 138/13-14)

zenne: Kadın işi.

Böyle merdâne-reviş **zenne** kesimle her bâr
Lorta gel dâ'ire-i ehl-i dile çizme kenâr
(Msd 5/9-10)

zer: Altın.

Üstine gerçi nisâr eyledi çok sîm ile **zer**
Nağd-i cânın kor idi âyîneye bulsa eger
(Msd 2/59-60)

Niçün levâzım-ı 'ayş-ı dü-rûze şarf itmez
Bahâr vahtı tutar müşt-i gönecada **zer** şâh
(G 28/15-16)

Dirhemle denânire hâcerdür mihak ammâ
Kalbin çıkarur sîm ü **zer** insâna mihakdür
(G 59/19-20)

Bir hüner midür **zer** ü zîver fidâ itmek Belîg
'Âşîk-ı şâdik olan yarin yolında ser virür
(G 63/13-14)

Ĥırâş-ı dâga ser-tîz eyle nâhun
Revâyic bulamaz **zer** imtiĤânsuz
(G 92/13-14)

Zer görmek ile müflis eyler mi hiç kanâ'at
Olmaz vişâle tâlib nezzâre ile kâni'
(G 124/11-12)

İzâfe ile bakar girse **zer** kıyâfetine
Anuñ 'ayârını elbette fark ider şarrâf
(G 128/7-8)

Ĥayâl-i dil-rübâ kim dîde-i surhumda şâbitdir
Gören bir nağş olunmuş büt şanur anı **zer** üstinde
(G 175/9-10)

zer ü sîm: Altın ve gümüş.

Bir zamân şâ'ire iĤsan olurmış **zer ü sîm**
Şimdi medĤ ü gâzele câ'ize taĤsîn oldı
(G 224/11-12)

zer-endüz: Altın biriktiren.

zer-endüz: -uñ
Zer-endüzuñ belâdur başına gencîne-i pür-zer
İrür zembüre âfet Ĥanesi pür-engübîn olsa
(G 196/5-6)

zer-gerdân: Altın gerdan.

Yarı ağıâr-ı denî şayda olur **zer-gerdân**
Ökçe it kâhr ile kuncundan atar ol nâ-dân
(Msd 5/25-26)

zer-i maĤbûb: Altın sevgili.

Atılma pâreye kundakçıdır o sîm-endâm
Virür neşât aña yaldız kadar **zer-i maĤbûb**
(G 12/5-6)

Dest-i baĤilde **zer-i maĤbûb** güyiyâ
Nür-ı şerârdur ki derün-i hâcerdedür
(G 39/3-4)

zer-lafz: Altın söz.

zer-lafz: -ı
Ağzım şulanup dâ'ie-i ĤvâĤiş-zerle
Bir kaĤre düşüp şafĤaya **zer-lafz** silindi
(Kt 32/3-4)

zerrâk-ı şehri: iki yüzlü şehir.

zerrâk-ı şehri: -i
Zerrâk-ı şehri 'avk ile taĤlit idüp Belîg
MaĤfice var ki meclis-i yârân bizlidür
(G 80/15-16)

zerrat: Zerrelere.

zerrat: -ı
Getürdi câzibe-i mihr rakşa **zerratı**
Yürekde cünbişe meyl-i Ĥabîb olur bâ'is
(G 21/11-12)

zerre: Çok küçük parçacık.

Bend iderlerdi hezâr efsün ile ebnâ-yı dehr
Zerre miĤdârı nişân virse eger 'Ankâ-yı rûĤ
(G 27/17-18)

- Çeker mevc-i hevâ her zerre hâkin rişte-i nazma
Beyâbân merg-i şahrâ-yı fenânuñ hâki pest
olmaz
(G 86/5-6)
- Zerre** miqdârı dehânın yâ olur yâ olmaz
Olmasa mihr-i ruhuñ kimse nişânın bulmaz
(G 93/1-2)
- zerrîn:** *Altundan yapılmış.*
Çeşm-i ahter kaşr-ı iclâlinde **zerrîn** şem'dân
Târ-ı şem'-i meclis-i ikbâli müjgân-ı Hümâ
(T 1/5-6)
- Mihr ü mehdür sim ile **zerrîn** iki mizâb-ı çarh
'Âlemi sir-âb ider envârdan seyl-âb-ı çarh
(G 30/1-2)
- İder hümâ-yı seher sâyesinde **zerrîn** bâl
O mihr-i hüşnün 'aceb tâli'i hüceste olur
(G 232/7-8)
- zerrîn kadeh:** **Papatya.**
zerrîn kadeh:-le
Buldi altun şuyıyla neşv ü nemâ
Cümle **zerrîn kadehle** reyhânî
(T 4/31-32)
- zer-tılâ': Sarı merhem.**
Olup âvîze Şüreyyâ zencîr
Zer-tılâ' saflı u legen mihr ile mâh
(T 23/17-18)
- zevâl-i devlet-i metbû': Tabi olunan devletin sona
ermesi.**
Zevâl-i devlet-i metbû'ı istemez tâbi'
Sefîneyi şakınur yolda reh-ber ü mellâh
(G 25/11-12)
- zevk:** **Eğlence, eğlenti, cümbüş.**
O destür-ı şehâvet-mâye kim dâ'im nişâr eyler
Mişâl-i çeşm-i 'âşık **zevk** ile dâ'im güherbârı
(K 4/17-18)
- Nice dert üstine **zevk** itmesün kim hafta başında
Şafâdır pîr-i 'aşka ola tâze berber altında
(Mf 28/1-2)
- Gitdi cihândan ol gül-i nev-rüste ba'd-ezîn
Zevk ü şafâ cihânda hem olsun hem olmasun
(G 157/3-4)
- zevk:-ı**
Bî-şafâdur bîm-i hicr-i yârdan 'ayn-ı vişâl
'Âşıkun **zevkı** ümîd-i vaşl ile firkatdedür
(G 64/11-12)
- zevk id:** **Eğlenmek.**
zevk id:-e, -cek
Ferâğ-ı bâl ile **zevk idecek** kâşâne yokdur yok
Cihânda hiç gamun bir bilmedüğü hâne yokdur
yok
(G 132/1-2)
- zevk id:-er**
Ta'alluğdur cihânun kâr u bârın çekdiren ammâ
Mülükî **zevk ider** her kayddan âzâd olan bende
(G 176/15-16)
- zevkân: Cene.**
zevkân:-u, -muz, -a
Uzattı kâmeti rüyuñda zülf ü haţ ey şüh
Zuhûri fitnelerün düşdi hep **zevkânumuza**
(G 208/9-10)
- zevkını bil:** **Eğlencesini bilmek.**
zevkını bil:-mez
Rindân-ı bâde-ıhvâra ço dahl eylesün Belîğ
Bilmez şarâb **zevkını** zühhdâ-ı bî-mezâk
(G 131/13-14)
- zevk-yâb ol:** **Zevk bulmak.**
zevk-yâb ol:-dı, -m
Yeşâriye bu fenn-i haţda olan luţfi bâr-ı nîk
'İmâdi 'âlem-i rüyâda gördüm **zevk-yâb oldım**
(Kt 18/1-2)
- zevrak: Sandal.**
zevrak:-ı, -dır
Çeşm-i siyehün **zevrağıdır** kulzüm-i nûruñ
Ber-dâşte müjgân iki cânibde kürekdür
(G 59/7-8)
- zevrağı mey:** **Şarap sandalı.**
zevrağı mey:-le
Zevrağı meyle ayâğın alıyor cânânun
Rüzgâr üsti çıkar baht-ı kavî korşanun
(Msd 5/39-40)
- zevl-i beyâbân: Çölün aşâğısı.**
zevl-i beyâbân:-u, -m
Yetişemezse eger feryâduma Hızr-ı mübârek-
pey
Olur açide-düz-ı nakş-ı pâ **zevl-i beyâbânun**
(K 8/19-20)
- zevl-i şahrâ: Çölden ayrılma.**
zevl-i şahrâ:-y, -ı
Belîğ âb-ı hayât-ı âteş-i efsürde dâmendir
Cihânda tutmadı bî-hüde Mecnün **zevl-i şahrâyı**
(Mf 8/1-2)
- zevl-i suhan: Sözün ayrılması.**
zevl-i suhan:-ı
Tutdı **zevl-i suhanı** nükte-i mâ-külle vü del
Kat' idem gayrı du'â ile lisân-ı kâlemi
(K 7/75-76)
- zevn id: Süslemek.**
zevn id:-üp
Çil akçe gibi beñler **zevn idüp** ol vech-i berrâkı
Bu nisbetle o şûha şâygâdur çilli itlâkı
(Msd 1/25-26)

zeyn-i hilâl-i çarh: Feleğin hilalinin süsü. zeyn-i hilâl-i çarh:-a

Zeyn-i hilâl-i çarha olur Ferkadân rikâb
Tâ püşt-i nesr-i tâ'ire bahtuñ ola süvâr

(K 12/143-144)

zîbâ: Süslü.

Her mühendis idemez miqyâs ile vaz'-ı esâs
Böyle **zîbâ** mürtefi' kâşaneyeye tahte's-semâ

(T 1/35-36)

zîbâ ol: Güzelleşmek.

zîbâ ol:-a

'Adne kıldı heves o gül yâ Rab
Ola zîbâ anuñla bağ-ı Na'im

(T 7/7-8)

zîb-e destâr: Cübbenin süsü.

Beçin ez golşen-e tab'-e Belîg-e men goli
Ke bâ in reng u büyi şâyegân **zîb-e destâr** est

(G 242/13-14)

zîb-i âğuş eyle: Kucak süsü yapmak.

zîb-i âğuş eyle:-sün

Olanlar gıpta-fermâ mîve-çîn-i vaşl-ı cânâna
O nañl-i bâr-bendi **zîb-i âğuş eylesün** bārī

(G 217/11-12)

zîb-i destâr it: Sariğa süs yapmak.

zîb-i destâr it:-sün

Belîgâ lâle-i nu'mânı yâd itdükçe şevkinden
Bu rengin nazmı **itsün zîb-i destâr** ol melek-
sîmâ

(G 229/13-14)

zîb-i dükân u bazar id: Dükkanın ve pazarın süsü yapmak.

zîb-i dükân u bazar id:-üp

Kâle-i hüşnüñ **idüp zîb-i dükân u bazar**
Rub'a dek tütüdü ruñun zülfi girihgirde-i yâr

(Msd 4/3-4)

zîb-i mañfil-i danişverân: Bilginlerin meclisinin süsü.

O **zîb-i mañfil-i danişverân** ki fiñnatuñuñ
Kemîne bendesidür nâfdân-ı isti'dâd

(K 11/37-38)

zîb-i ser eyle: Başına süs yapmak.

zîb-i ser eyle:-di

Zîb-i ser eyledi destârı şüküfeāsâ
Câ-be-câ dil-bere şihhâ didi yârân-ı şafâ
(Msd 2/55-56)

zîb-nümâ: Güzelliği gösteren, güzel.

Bir gün olur ki şarşar-ı bād-ı fenâ estüp
Bu kâr-hâne **zîb-nümâ** inkiñlab olur

(Tb 1/63-64)

zidâ id: Parlatmak.

zidâ id:-üp

Âlüde oldı jeng ile bu dest-mâl-i çarh
Kandil-i âbgîne-i mâhu **idüp zidâ**

(K 2/5-6)

zih-gîr id: Ok atanların yüzüğü etmek.

zih-gîr id:-er

Felekde güyiyâ bir pehlevân-ı nâvek-efgendür
Şu'âda tîr-i perrân hâlesin **zih-gîr ider** meh-tâb

(G 7/7-8)

zihî: Ne iyi, ne güzel!

Zihî zamâneye zâtuñ kemâl-i revnağ u zîb

Zihî sipihre vücüdün furûğ-ı bedr-i münîr

(K 6/111-112)

Zihî vücüd-ı şehâ-mâye kim 'atâyâsı

İder bu 'âlem-i vîrânı ser-be-ser âbâd

(K 11/63-63)

Zihî tabi'at-ı rengin-edâ ki eyledi Hakk

Şeh-i kalem endîşe Hüsrev-i inşâd

(K 11/109-110)

Zihî luğf-ı Hudâ kim âftâb-ı şer'-i enverden

Hüsuf-endüde bir şeh'r ola mañzar tâbiş-i nûra

(T 27/1-2)

zihn: Bellek.

zihn:-iñ

Dest-i mücerredât-ı sûtün-ı refi' olur

Zihnün iderse ber-zede-i sâyebân-ı 'ilm

(K 10/19-20)

zihn-i kazâ: Kaderin aklı.

zihn-i kazâ:-dan

'Aklun ezelde **zihn-i kazâdan** güzâr idüp

Geldi zühûra zemzeme-i kün fe-kân-ı 'ilm

(K 10/73-74)

zî-i mağdem: Gelişyle.

zî-i mağdem:-ü, -n, -de

Hıram-ı mevc-i nâzik ebr-i nisân-ı leñâfetdür

Anun çün oldı zî-i mağdemünde sebzeler iñya

(G 226/5-6)

zîkr: Sözüñü etme, dile getirme, anma.

zîkr:-i, -m

Dünyâda vü 'uqbâda benim zîkrim Hakk

Oldır iki 'âlemde murâdım ancak

(R 7/1-2)

zîkr ol: Sözüñü etmek, dile getirmek, anmak.

zîkr ol:-a

Kıldı bu tekye-i şerîfi binâ

Zîkr ola tâ ki anda ism-i ilâh

(T 12/3-4)

zıkr ü fikri: Anma ve düşünme.**zıkr ü fikr:-i**

Helâk-i gamze-i hün-rîzi bir şüh-ı dil-ârâdur
Ki dâ'im künc-i gamda **zıkr ü fikri** vird-i
Yahyâdur

(Msd 1/5-6)

Helâk-i gamze-i hün-rîzi bir şüh-ı dil-ârâdur
Ki dâ'im künc-i gamda **zıkr ü fikri** vird-i
Yahyâdur

(Msd 1/11-12)

Helâk-i gamze-i hün-rîzi bir şüh-ı dil-ârâdur
Ki dâ'im künc-i gamda **zıkr ü fikri** vird-i
Yahyâdur

(Msd 1/17-18)

Ki dâ'im künc-i gamda **zıkr ü fikri** vird-i
Yahyâdur

Helâk-i gamze-i hün-rîzi bir şüh-ı dil-ârâdur
Ki dâ'im künc-i gamda **zıkr ü fikri** vird-i

(Msd 1/23-24)

Helâk-i gamze-i hün-rîzi bir şüh-ı dil-ârâdur
Ki dâ'im künc-i gamda **zıkr ü fikri** vird-i
Yahyâdur

(Msd 1/29-30)

Helâk-i gamze-i hün-rîzi bir şüh-ı dil-ârâdur
Ki dâ'im künc-i gamda **zıkr ü fikri** vird-i
Yahyâdur

(Msd 1/35-36)

Helâk-i gamze-i hün-rîz bir şüh-ı dil-ârâdur
Ki dâ'im künc-i gamda **zıkr ü fikri** vird-i
Yahyâdur

(Msd 1/41-42)

zillet: Aşağılanmak.

Ahvâl-i ehl-i dânişe 'ibretle nâzır ol
Dünyâda **zillet** ister iseñ şimdi şâ'ir ol

(G 142/1-2)

zıll-ı hüma: Hüma'nın gölgesi.

Dehre bir tıfl-ı sa'âdet-mâye teşrif itdi kim
Sâyesinden iktisâb-ı feyz ider **zıll-ı hüma**

(T 28/3-4)

zıllu'llâh: Allah'ın gölgesi, yeryüzünde Allah'ın gölgesi.

Yeryüzinde pâdişâh-ı 'aşr **Zıllu'llâh** ise
Eylemez mi bir şecerle sâyesi yeksân rakş

(G 114/11-12)

zımân-ı 'ilm: İlim bedeli.

İtlâf-geşte-i fitân-ı kudsiyân iken
Oldı o demde cevher-i zâtuñ **zımân-ı 'ilm**

(K 10/49-50)

zımnında: İçinde.

Bir nokta kim dağayıq-ı fenn-i muhassenât
Zımnında münderic ola yârâuñ dehânıdur

(G 233/7-8)

zindân-ı ten: Ten hapishanesi.**zindân-ı ten:-de**

Târ-ı nefesle bağılu tururken bedende cân
Hiç zabt olur mı böyle bu **zindân-ı tende** cân

(G 156/1-2)

zinde: Canlı, diri.

Murâd olınsa olur kârgâh-ı hürmetde
Nesîm-i gülden olur **zinde** bülbül-i taşvîr

(K 6/105-106)

Rûh-bağş-ı suhan-ı nûrıdır **zinde** tutân
Nâm-ı Sencerle Melikşâh-ı Sikender-şaşemî

(K 7/53-54)

Nüfûz-ı hurremi bir **zinde** fânûs-ı hayâl eyler
Nesîmüñ rişte-i emvâcını şem'-i şeb-ârâya

(K 9/45-46)

Ey rûh-bağş mürde-dilânsın ne cânısuñ
Cân ile **zinde** cism hayâlûñle zinde cân

(G 156/5-6)

zinde id: Canlandırma.**zinde id:-üp**

Reftâr kim şadâ-yı kademle Mesih-veş
Râha bıraktı **zinde idüp** pîç ü tâb-ı mâr

(K 12/15-16)

zindegâni: Dirilik, canlılık.

Hem mürde eyler ihyâ hem **zindegâni** mürde
Habb-ı nebât-ı lebde var dâhi çok menâfi'

(G 124/15-16)

zînet ü fer vir: Süs ve ışık vermek.**zînet ü fer vir:-di**

İdinüp câzibe-i ehl-i derûni reh-ber
Virdi dükkânçeye teşrifî ile **zînet ü fer**

(Msd 2/3-4)

zînet-âver-i menzil: Süs yapılan yer.**zînet-âver-i menzil:-ü, -ñ, -e**

Olur nâ-este **zînet-âver-i menzilüñe** maqşüd
Kemân-ı tîr-i âh-ı 'aşıka imdâd-ı şest olmaz

(G 86/9-10)

zînet-nümâ: Süs bezeyen.

Hıfzı ta'alluk eylese **zînet-nümâ** olur
Reng-i hınâ gibi ser-i engüşt-i şem'a nâr

(K 12/101-102)

zinhâr: Sakın! Sakın ha! Aman!.

Zinhâr bakma kec bu siphr-i deniye kim
Tarh eyler âşiyâne-i 'akreb 'uyûnda

(Tb 1/29-30)

Zinhâr gurra olma bu mülk-i hârâba kim
Tâc-ı mülûki lâne-i büm u gurâb olur

(Tb 1/73-74)

Sâki şarâb-ı nâb ile leb-rîzdir kedü
Zinhâr boş bulunma tehî kalmasun sebü

(Tb 2/71-72)

Gözün aç sâde nigâh eyle nigâra **zinhâr**
 Kapama ferce bulursa binîş eyler ağıyâr
 (Msd 4/17-18)

Hañcer-keşide çeşm ile **zinhâr** ey gönül
 İncinse âdeme görünür ol perî-nijâd
 (G 33/9-10)

‘Aciz cihânda derdine dermân bulur Belîğ
Zinhâr şekve eyleme bir ferde şâbir ol
 (G 142/13-14)

Esb-i vişâle dest-res olursa ey gönül
 Zinhâr yokla tengini gâfil egerleme
 (G 203/11-12)

zîr ü zeber: Karmakarışık, darmadağın.
 Câ-be-câ hâl iledür ruğda olan revnâk-i haç
 Yakışur hüsni haça **zîr ü zeber** kónsa nuçat
 (G 119/1-2)

Hâller nokça zebân-zed iki mışra‘ leblerün
 Müylar **zîr ü zeber** ‘irâb şeklin gösterür
 (G 231/3-4)

zîrâ: Ta‘lîl edatı. Cüñkü.
 Ümid-i şefkât itmez ol cefâ-cüdan gönül **zîrâ**
 Nümâyân cism-i billürnda dilâb içre seng-âsâ
 (Msd 1/13-14)

Zîrâ ki oldı bir gül-i nev-rüsteden cüdâ
 Kaldı fezâ-yı gülşeni bî-berg ü bî-nevâ
 (Tb 1/59-60)

Zîrâ ki ketm-i bâğ-ı ‘ademden zühür idüp
 Olam enîs-i meclis-i hullân-ı nâ-sezâ
 (K 2/25-26)

Unitma va‘di **zîrâ** va‘de incâz itmeyen şahşuñ
 Yanında kadri yokdır nîm-cü ehl-i kerâmâtın
 (Kt 3/7-8)

Belîğâ başla hengâm-ı du‘âdur germ olup **zîrâ**
 Du‘â itmekdür ihlâş ile ehl-i dânişuñ kârı
 (K 4/67-68)

Emânet ile bu nazmı o hıfz ider **zîrâ**
 Semiy-i fahr-i cihân bir Emîn Efendidür
 (Kt 5/3-4)

Cüst ü cüdan kadd-i çarhuñ oldı ham
 Düşdi **zîrâ** hâke bir dürr-i yetîm
 (T 8/5-6)

Bu zulmetgâhda rüşen-dilâna pey-rev ol **zîrâ**
 Gice yâbânda kâlsa gösterür güm-râha reh
 kevkeb
 (G 11/11-12)

İder ol meh nigâhın şarf-ı nakş-ı hâl ü haç **zîrâ**
 Hîsâb-ı nakd-i hüsne şafâ-i erkâmdur mir‘ât
 (G 13/7-8)

Vaz‘u tavırn gözedüp çıkma yolından **zîrâ**
 Toğrı yoldur kelimâta harekât u sekenât
 (G 14/7-8)

Belîğ kopçasını düşür ağızıñuñ **zîrâ**
 Cihânda şimdi geçer müsikî yerine sükût
 (G 19/11-12)

Maşşül-i tab‘ı hazretine kendüm ‘arz idem
Zîrâ ağâ-yı kâdir-şinâs iştirâcidir
 (Kt 20/3-4)

‘Arz-ı didâr eylemez **zîrâ** ki rüy-ı pâkine
 Mevc-i bād-ı cünbiş-i müjgân olur hâr-ı cefâ
 (T 28/23-24)

Teşnedür aña nazâr **zîrâ** tılâ-yı taçına
 Bânî-i eyvân kim altun şuyın itmiş sebîl
 (T 30/5-6)

Danişver ol da yap nice ebyât-ı dil-nişîn
Zîrâ binâya başlayan evvel temel yapar
 (G 45/9-10)

Hünerdür imtizâc-ı ehl-i ‘irfâna sebeb **zîrâ**
 Dü-mevzün mışra‘a ülfet viren her yerde
 mazmündür
 (G 47/7-8)

Kapılır bir büt-i âhen-dile gönülüm **zîrâ**
 Şu‘le-i pür-şererüm seng-i siyeh kânumdur
 (G 50/23-24)

Ümid-i bâde-i ‘ayş itmez andan ehl-i dil hergiz
 Felek bu deyr-i pür-mihnetde **zîrâ** ser-nigün
 humdur
 (G 58/13-14)

Cihânda zulm itdün ‘aķıbet bisyâr olur **zîrâ**
 Bunı işrâb ider dîbâda neşr-i kaçra-i revgân
 (Mf 62/1-2)

Hayâl-i dil-berî âzürde eyler korķarım şimdi
 Harîm-i dilde **zîrâ** suziş-i nâr-ı maħabbet var
 (G 68/5-6)

Țıfl-ı nev-rüsteyedür toğrı meylim **zîrâ**
 Benüm ağuşuma ol kâmet-i bâlâ şıgmaz
 (G 84/7-8)

Gönül şâf olsa sevdâ-yı cihândan pâk olur **zîrâ**
 İbâdet-hâne-i İslâmiyânda büt-perest olmaz
 (G 86/7-8)

Miyân-ı yâra mânend-i kemer-bend olmuşum
zîrâ
 Vasat-kârân-ı ehl-i biniş aşlâ piş ü pes gitmez
 (G 94/7-8)

Gönüldeñ sırrın ifşâ eylemez pîr-i kühen **zîrâ**
 Sebû-yı köhneden terşih idüp bir kaçre mâ
 çıkamaz
 (G 97/9-10)

Hayât-ı cavidândur gamze-i cânâna yüz virmek
Olur **zîrâ** şehîd-i Kerbelâyâ âb-ı hayvân tîg
(G 126/5-6)

15. Belîgâ farkını bûs eyleyelden şah-ı
merdânuñ
16. Bükildi kaddi **zîrâ** bî-edeblik itdi ol ân tîg

Rişte-i pervâzi fânûs-ı çerağ-ı 'arş olur
Mevc-i hûn-ı dîdedür **zîrâ** per-i Cibrîl-i eşk
(G 136/11-12)

Dil-i sengine 'arz itmek ne hâşıl dâne-i eşki
Bu kâra düşme **zîrâ** sebze bitmez mermer
üstinde
(G 175/11-12)

zîr-dest it: Tâbi olmak, yolundan gitmek.

zîr-dest it:-mez
Sifile-perverlige meyi eylemese çarh-ı hasîs
Zîr-dest itmez idi nañl-i dil-ârâyî felîs
(G 105/1-2)

zîr-destân: Alt hikaye.

zîr-destâna:-a
Sehâ-yı tab'ı farç-ı merhâmetden **zîr-destâna**
Reh-i gencineyi tebyîne işrâb itdi gencûra
(T 27/19-20)

zîr-e ebrû: Kaşın altı.

Hudhud-e seçer be tîr-e seyyâd oftend ez gayret
Eger mibined âhû dîde an **zîr-e ebrû** râ
(G 243/9-10)

zîr-i âb: Suyun altı.

zîr-i âb:-da
Nev-rüste sebzeveş görünür **zîr-i âbda**
Gerçi ruñında sebze-i hañ nâ-demîdedür
(G 44/9-10)

zîr-i 'arş: Göğün altı.

zîr-i 'arş:-da
Birdür güherle genc-i suñan **zîr-i 'arşda**
Oldı o gencüñ üstine şimdi emîn Belîg
(G 127/3-4)

zîr-i çarh: Göğün altı.

zîr-i çarh:-da
Kalmaz bu **zîr-i çarhda** herkes olur hebâ
Eyler şikeste dâneleri devr-i âsiyâ
(K 2/55-56)

zîr-i destân: Alt hikaye.

Zîr-i destâna şeref-mâyesidir lütf-ı kibâr
Kadehüñ elden ele gezmesi minâdandır
(Mf 55/1-2)

zîr-i fes: Fesin altı.

zîr-i fes:-de
Dil-ber ki **zîr-i fesde** nihân itdi kâküli
'Uşşâk-ı haste-hâle görünmez belâsı var
(Th 1/29-30)

Şekl-i sünbülde hemân itdi temessül perçem
Zîr-i fesde anı gözden şakınurken o perî
(G 154/7-8)

**zîr-i hâk kıl: Toprağın altına sokmak,
öldürmek.**

zîr-i hâk kıl:-dı
Ol şah-ı mülk-i ma'rifeti eyleyüp helâk
Mânend-i gene menzilini **kıldı zîr-i hâk**
(Tb 1/39-40)

zîr-i lihâf id: Altına örtü etmek.

zîr-i lihâf id:-üp
Yoñsa sen câmi' vü mescidde **idüp zîr-i lihâf**
Köñnelenmiş pâbücından geçemezsin lifâf
(Msd 35-36)

zîr-i medîhün: Övgünün aşağısı.

zîr-i medîhün:-ü, -n, -de
Ferman virse **zîr-i medîhünde** eyleyüm
Ma'nâ-fürüz-ı cevher-i zâtumla iftiñâr
(K 12/153-154)

zîr-i pây: Ayak altı.

zîr-i pây:-da
Bir zañma bañye olmadı 'ömrüm resenleri
Mañv oldu **zîr-i pâyda** çün târ-ı büriyâ
(K 2/51-52)

zîr-i pây: Ayak altı.

zîr-i pây:-ı, -n, -da
Bir zañma bakılacak olmadı 'ömrüm resenleri
Mañv oldu **zîr-i pâyında** çün târ-ı buriyâ
(K 2/93-94)

zîr-i pîşân: En önün altı.

zîr-i pîşân:-ı, -n, -da
Degüldür **zîr-i pîşânında** ebrû-yı dil-âvîzün
O çeşme sâyebandur mürğ-i hüsnuñ iki şeh-bâli
(G 209/13-14)

zîr-i sâye: Gölgenin altı.

Sâye-perver güzelüñ vaşlına meyl itme Belîg
Zîr-i sâye seçerüñ mîvesi şîrin olmaz
(G 93/11-12)

**zîr-i seng-i cefâda kal: Cefa taşının altında
kalmak.**

zîr-i seng-i cefâda kal:-up
Âb oldı **zîr-i seng-i cefâda kalup** dilüm
Manend-i âb-ı gevher-i şâf-ı girân-bahâ
(K 2/91-92)

zîr-i tîg-i ebrû: Kaş kılıcının altı.

zîr-i tîg-i ebrû:-sı, -n, -da
O çeşm-i haste **zîr-i tîg-i ebrüsında** cânânuñ
Yatur güyâ ki bismilgehde âhû hañçer altında
(G 190/3-4)

zîr-i yah: Buzun altı.

zîr-i yah: -da

Cihâni başdı şitâ **zîr-i yahda** kaldı zemîn
Gören şanur anı başdurmadur ki tuzlandı

(G 215/5-6)

zîr-i yek-müd: Alttaki tek kuş.

zîr-i yek-müd: -a

Tâb-ı mihr-i ruhuñ ol rûtbe eritdi beni kim

Zîr-i yek-müda hemân säyelenür cism-i za'îf

(G 129/9-10)

zîr-i zemîn: Yerin altı.

zîr-i zemîn: -e

Çok sîm-teni koydı felek **zîr-i zemîne**

Toldurdı nice külçe-i sîm ile hazîne

(G 197/1-2)

Destimde olan şem'î fûrüzânımı nâ-gâh

İndürdi ecel elden alup **zîr-i zemîne**

(G 197/3-4)

zîr-i zenañ: Çene altı.

zîr-i zenañ: -da

Ruñından hoy aqup **zîr-i zenañda** pâyidâr olmış

Mu'allak katredür mir'ât-i tûb-ı gâbgâb-ı dil-ber

(G 70/3-4)

zirve-i kâf ol: Kaf Dağı'nın tepesinde olmak.

zirve-i kâf ol: -ur, -sa

Hayâl-i yârı yanından felek cüdâ idemez

Misâl-i nokta maqâmum olursa **zirve-i Kâf**

(G 128/9-10)

zişt: Cirkin.

Bildürür herkese hâlin dil-i âyîne-sirişt

Baksa mir'âta görür kendüsini hûb ile **zişt**

(G 18/1-2)

zîver: Süs.

Bir hüner midür zer ü **zîver** fidâ itmek Belîğ

Aşık-ı şâdiğ olan yarin yolında ser virür

(G 63/13-14)

zîver-dih ol: Süs veren olmak.

zîver-dih ol: -dı

Bak pîç ü táb-ı sünbül-i düd-ı siyâhuma

Zîver-dih oldı güşe-i taraf-ı külâhuma

(G 192/1-2)

zîver-dih-i âgüş-ı hayâl ol: Süs veren kucağın hayalini kurmak.

zîver-dih-i âgüş-ı hayâl ol: -sa

Ey tıfl-ı cefâ-pîşe ne var merdüm-i çeşmüñ

Zîver-dih-i âgüş-ı hayâl olsa bebedür

(G 59/5-6)

zîver-i âgüş id: Kucağı süslemek.

zîver-i âgüş id: -üp

Zîver-i âgüş idüp ol nev-nihâl-i 'işmeti

Şalmur biñ nâz ile pür-şevk olup mehd-i şafâ

(T 28/5-6)

zîver-i çâr-bâğ-ı erkân: İleri gelenlerin dört bahçesinin süsü.

zîver-i çâr-bâğ-ı erkân: -ı

Her sütün serv-i dil-güşâya bedel

Zîver-i çâr-bâğ-ı erkânı

(T 4/27-28)

zîver-i gencîne-i hâtır eyle: Gönül hazinesi süsü yapmak.

zîver-i gencîne-i hâtır eyle: -mez, -dü, -m

Eylemezdüm **zîver-i gencîne-i hâtır** Belîğ

Gevher-i deryâ-yı gufrân olmasa tañşil-i eşk

(G 136/13-14)

zîver-i halhâl: Ayak bileziğinin süsü.

zîver-i halhâl: -e

Ne hâcet **zîver-i halhâle** ey serv-i hırâmânım

Nümâyân sâk-ı billüruñda tavk-ı kumrî-i cânım

(K 8/1-2)

zîver-i naqş-ı hasır: Hasır görüntüsünün süsü.

Bu nümâyişdür ziyâde **zîver-i naqş-ı hasır**

Mevc-i pertev sâha-i eyvâna besdür büriyâ

(T 1/21-22)

ziyâ: Işık.

Rüşen oldı afitâb-âsâ bu eyvân-ı lañif

Pertevinden dâ'imâ şehriktibas eyler **ziyâ**

(T 1/11-12)

Şa'âdet burcunuñ iqbâl-i hürşid-i cihândarı

Ziyâ virdi bu şehriktibas pertevle didârı

(K 4/1-2)

ziyâd: Artma.

Eyler teveccüh-i zu'afâ devletüñ **ziyâd**

Mülk-i cihâna mâlik ider pâdişâhı kul

(G 144/15-16)

ziyâd ol: Artmak.

ziyâd ol: -dı

Gitdükçe **ziyâd oldı** gönümdde teb-i 'aşkuñ

Bu âteşe dâmendür cünbişle leb-i nâşih

(G 26/3-4)

ziyâd ol: -up

Hayret-nigâh-ı cevher-i evvel **ziyâd olup**

Eyler rübüde halka-i cismîn sinân-ı 'ilm

(K 10/11-12)

ziyâde: Çok, daha çok, daha fazla.

Bu nümâyişdür **ziyâde** zîver-i naqş-ı hasır

Mevc-i pertev sâha-i eyvâna besdür büriyâ

(T 1/21-22)

ziyâdesi ol: Daha fazla olmak.

ziyâdesi ol: -ur

Bir buse virse la'l-i lebinden o dil-nüvâz

Lutfîn **olur** mı 'aşıkâ bundan **ziyâdesi**

(G 226/5-6)

ziyâ-efgen ol: Işık saçmak.**ziyâ-efgen ol:-ur**

Mihr ü maha olur ziyâ-efgen

Eyleyenler bu hâke vaz'-ı cibâh

(T 12/11-12)

ziyân-kâr: Zarar veren.

Âdem bu cihân içre ziyân-kâr ister

Ebnâ-yı zamân mür degil mâr ister

(R 13/1-2)

zivnet: Süs, bezek.**ziynet-i**

Hayf dünyâda o hengâmenün erbâbına kim

Ziynet ola şemâtet teli nahl-i sürün

(G 135/11-12)

ziynet-i dünyâ: Dünyanın süsü.**ziynet-i dünyâ:-y, -a**

Zen gibi ziyenet-i dünyâyâ kapılma merd ol

İtme mir'ât-i dili bî-siper-i pây-ı garağ

(G 117/9-10)

ziynet-nümâ-yı âşiyân: Süs gösteren ev.**ziynet-nümâ-yı âşiyân:-u, -m, -dur**

Nihâl-i cilve-gâh-ı bülbül-i qudsî mekânumdur

Per ü bâl-i hü mâ ziyenet-nümâ-yı âşiyânumdur

(G 230/1-2)

zolf-e yâr: Sevgilinin saçı.

Dendân-e mâr kende be reh ke zolf-e yâr

Mârist ber kened heme dendâne şâne râ

(G 241/9-10)

zübâbâsâ: Sinek gibi.

Seni rüsvây iderler dür-bâş-ı men' ile âhir

Bilâ-da'vet oturma hvanına gayrın zübâbâsâ

(G 4/11-12)

zübde-i kelâm: Sözün özü.

Nîrû-yı meyle al ğam-ı dünyâdan intikâm

Aç gûş-ı hüşi diñle budur zübde-i kelâm

(Tb 2/97-98)

zübeyde hanım: Özel isim.**zübeyde hanım:-uñ**

Fevtinün hâmem didi züvvâra târihin Belîğ

Rûh-ı pâkîne Zübeyde Hanımuñ eyle du'â

1167

(T 5/9-10)

zûd: Hemen, cabuk, tez.

Zehr est nâni gireften ez in merdomân beğerz

Zûd efkened tenür be-bîrun hamîr râ

(G 240/5-6)

zühhâd-ı bî-mezâk: Zevksiz zahidler.

Rindân-ı bâde-hvâra ço dañl eylesün Belîğ

Bilmez şarâb zevkını zühhâd-ı bî-mezâk

(G 131/13-14)

zühre: Nahid, Cobanyıldızı. Bu yıldızın tesiri altındaki burçlarda doğanlar güzel, zarif, zevk sahibi, zeki, maharetli ve sanatkar olurlar.

Elhân-ı çeng-zâ ile âğâz idüp sürüd

Olmış felekde şevk ile Zühre ğazel-serâ

(K 2/13-14)

Alup âlât-ı bezm-i 'âlem-i bâlâyı bî-pervâ

Felekde balsa Zühre cân atar tehniye-i sūra

(T 27/23-24)

zühre:-y, -i

Nevâsı Zühreyi rağş-âver eyler bülbül-i şeydâ

Bu bağa bir dağa gelmez Belîğ-i zârdan soñra

(G 172/13-14)

zuhûr: 1. Meydana çıkma.**zuhûr:-a**

'Aqlun ezelde zihn-i kazâdan güzâr idüp

Geldi zuhûra zemzeme-i kün fe-kân-ı 'ilm

(K 10/73-74)

2. Baş göstermek.**zuhûr:-ı**

Uzadı kâmeti rüyuñda zülf ü hañ ey şüh

10. Zuhûrı fitnelerün düşdi hep zevkânümüza

(G 208/9-10)

zuhûr id: Meydana çıkmak.**zuhûr id:-üp**

Zîrâ ki ketm-i bâğ-ı 'ademden zuhûr idüp

Olam enîs-i meclis-i hullân-ı nâ-sezâ

(K 2/25-26)

zuhur it: Meydana çıkmak.**zuhur it:-dükçe****Zuhur itdükçe** ma'nâ gevheri 'Ummân-ı

ta'bından

Hacâletten erir şebnem gibi deryânuñ incüsü

(K 3/51-52)

zuhûr-ı 'aşk: Aşkın meydana çıkması.**zuhûr-ı 'aşk:-a**

Dildür zuhûr-ı 'aşka sebeb levh-i sinede

Bî-harf ma'nî şafhaya tañrîr olur mı hîç

(G 23/7-8)

zükâm-ı ğonca-i bâğ: Bahçedeki açmamış**gülün nezlesi.**

Nesîm-i küçe-güzâr bihişt-i hulkindan

Zükâm-ı ğonca-i bâğ eyledi güli taşvîr

(K 6/77-78)

zülâl-i şevk-i leb: Saf dudağın arzusu.**zülâl-i şevk-i leb:-i, -y, -le****Zülâl-i şevk-i lebiyle** mişâl-i teşne lebân

Fezâ-yı şafhada şad-çâk olup leb taşvîr

(K 6/27-28)

züleyha: Yusuf peygamber ile aralarında çeşitli olaylar geçen ve sonunda onun eşi olan kadın.

Gönlünü âyine-i 'aks-i ruh-ı cânâne yap
Beyt-i ahzânı **Züleyha** gibi vuşlat-hâne yap
(G 9/1-2)

zülf: Yüzün iki cihetinden sarkan saç, saç büklümü.

Söyler lisân-ı hâl ile **zülf** ol perîveşe
Bâğ-ı ruhında bitmez idüm sünbül olmasam
(G 150/13-14)

Bu **zülf** ü haç elbette başar gülşen-i rüyuñ
Gör anda kaçâyı ne kadar sebzeler ekmiş
(G 108/7-8)

Uzattı kâmeti rüyuñda **zülf** ü haç ey şüh
Zuhûri fitnelerün düşdi hep zevkânumuza
(G 208/9-10)

zülf:-ü, -ñ, -e
Yetişmez **zülfüne** hübân-'aşruñ târ-ı gîsüsü
Senüñ her bir müjen bir dil-ber-i fettânuñ ebrüsü
(K 3/1-2)

zülf:-i, -n, -e
Kimün **zülfine** bilmem şâne olmışdur bu şeb
destüm
Ki engüştüm fetil-i 'anber oldı bezm-i havrâyâ
(K 9/35-36)

Dağı bend olmadı dil halka-i târa muhkem
Korkarım **zülfine** ol gönca-dehen şâne çeker
(G 81/13-14)

Hulâşa çäre görüñ şâne **zülfine** tolaşur
'Azım başına kayd oldı ol bütüñ mûlar
(G 83/7-8)

Zür-ı nesim-i âhum idüp **zülfine** eşer
Mânend-i nâhun eyledi berg-i ruhın figâr
(K 12/69-70)

zülf:-i, -n, -i
Ruhsârı üzre **zülfini** seyr eyleyüp didüm
"Sübhâne Hâlıkü'l-leylü ve'n-nehâr"
(K 12/21-22)

Kayıdan âzâd idüp ol mâh-peyker destüme
Zülfini ser-rişte-i âmâlden evvel virir
(G 69/7-8)

Ebrüyü temâşâ eyle kec **zülfini** seyre
Hayl-i nazara egri kemer toğrı memerdür
(G 77/11-12)

zülf:-i, -n
Kemend-i şayd-ı dil ü cân iken kesüp **zülfün**
Yine kesilmedi zülf-i Ayızdan Mahmüd
(G 35/13-14)

zülf:-ü, -n, -i
Çin-i müşgî dimiş **zülfünü** haml itme Hıtâyâ
Pîr olsa getirmez bu 'ulüm ile 'ateh dil
(G 145/9-10)

zülf:-ü, -ñ, -den
Şakın men' itme mevc-i bād-ı küyuñ şâne-
zenlikden
Bu şeb târ-ı nigâh-ı dîde **zülfünden**
münakkaşdur
(G 48/9-10)

zülf:-i, -y, -le
Oñılmazdı Belîgâ dilde zağm-ı gamzesi ammâ
Hayâl-i süzen-i müjgâni **zülfyle** rüfû eyler
(G 62/11-12)

zülf:-ü, -ñ, -i
Beñzedürse ne 'aceb **zülfünü** eftimüna
Bu hayâl-i 'aşık-ı dil-hastaya sevdândur
(G 74/9-10)

zülf:-i
Ne kadar olsa da bād-i dırâzî-i neşât
Zülfî meşşâta keser ser-keş olunca ifrât
(G 118/1-2)

zülf:-ü, -ñ
Zülfün ki indi tâ kemer-i zer-nişâne dek
Tül u dirâz-ı fitnedir âhîr zamâne dek
(G 137/1-2)

zülf:-i, -n, -den
Haç şudür itse kesilmezsin anuñ **zülfinden**
Senüñ ey dil hele çokdan çürimişdür resenüñ
(G 140/11-12)

zülf:-e
Haddi tecävüz itdi siyeh perçemün hele
Zülfe ider yukardan aşağı mu 'âmele
(G 186/1-2)

zülfinde:-i, -n, -de
Hâne-i âyinede şâne be-kef ol meh-rû
Kim bilür dil yine **zülfinde** ne teşviş itdi
(G 223/7-8)

zü'l-fekâr-ı hâme: Zülfikar kalem.

Belîgâ Haydar-ı Kerrarıyam ben 'arşa-i nazmuñ
Elümde **Zü'l-fekâr-ı hâme** tab'um raşş-ı
Düldüldür
(G 78/13-14)

zülfî: Saç ile, lüle ile ilgili, saçâ âit.
Dağı haç almadı iklim-i hüsnî gâlib olup
Ne ser-nigün takayor **zülfî** şorgucın mahbûb
(G 12/1-2)

Henüz haç almadı iklim-i hüsnîni o şehün
'Aceb niçün takayor **zülfî** ser-nigün sorguc
(G 24/5-6)

zülfi ayâzdan mahmūd: Ayaz Mahmut'un saçı.
zülfi ayâzdan mahmūd:-dan

Kemend-i sayd-ı dil ü cân iken kesüp zülfin
Yine kesilmedi **zülfi Ayâzdan Mahmūd**

(G 35/13-14)

zülfi dil-ārā: Gönülleri süsleyen sevgilinin saçı.
zülfi dil-ārā:-y, -a

Cününümün şarıldım şandılar **zülfi dil-ārāya**
Ben eftimün ile buldum 'ilacı def'-i sevdāya

(K 9/1-2)

zülfi dil-dārı: Sevgilinin saçı.

zülfi dil-dār:-ı

Tuydı nâtır koquyı 'ud ile 'anber aradı
Zülfi dil-dārı o dem şâne arayup şaradı

(Msd 3/45-46)

zülfi dildār: Sevgilinin saçı.

zülfi dildār:-ı

Perişānlık ser-a-pā hakk olup levh-i havâtırdan
Yazar 'ahdünde cem'iyetle şa'ir **zülfi dildārı**

(K 4/33-34)

zülfi dırāzın: Uzun saç.

zülfi dırāzın:-ı, -n

Ḳadd-i büleüd ü **zülfi dırāzın** gamındayuz
Bir ucı gökde ahımızuñ biri yerdedür

(G 39/7-8)

zülfi girihgirde-i yār: Sevgilinin dolaşık saçı.

zülfi girihgirde-i yār:

Kāle-i hüsnüñ idüp zīb-i dükān u bāzār
Rub'a dek tıtdı ruḡun **zülfi girihgirde-i yār**

(Msd 4/3-4)

zülfi girih-gır-i dil-ber: Güzelin iki yana

sarkan karışık saçı.

zülfi girih-gır-i dil-ber:-e

Ṭolaşdı **zülfi girih-gır-i dil-ber**e reg-i dil
Kim oldı haylî zamāndur o rişte virmedi uc

(G 24/7-8)

zülfi ḡam-ender-ḡam: Kıvrım kıvrım, büküm

büküm zülfi.

zülfi ḡam-ender-ḡam:-ı, -n, -ı

Aldı havlî-i dü-ḡavi ile anun nemini
Eyledi dām-ı belā **zülfi ḡam-ender-ḡamını**

(Msd 2/51-52)

zülfi kec: Eğri saç.

Piçide oldı naḡl-i dil-i zāra **zülfi kec**
Ol nev-nihāl-i ḡamet-i ra'nā filizlidür

(G 80/7-8)

Seyl-i eşk içre ne dem-i māhî gibi tıtsam vaṭan

Zülfi kec ser-rişte-i küllāb şeklin gösterür

(G 231/11-12)

zülfi müşğın: Misk kokulu zülfi.

zülfi müşğın:-iñ

'Aceb mi künc-i ḡamda **zülfi müşğınüñ**
ḡayāliyle

Göñül şarılsa eftimüna sevdā-yı merakından

(G 166/15-16)

zülfi perişān: Dağmık saç.

zülfi perişān:-ı, -n, -dan

Nice göñlüm alayum **zülfi perişānından**
Ki nigh ḡurtulamaz pençe-i müjğānından

(G 168/1-2)

zülfi silsile-i ol: Saçın zinciri olmak.

zülfi silsile-i olur:-ur

Bekleyüp medreselerde 'ulemā-zādeleriñ
Aşıḡa **silsile-i zülfi olur** ḡayd-ı ru'ūs

(G 107/5-6)

zülfi siyāh: Sevgilinin siyah saçı.

İdince māşıṭa dendān-ı şāneden taḡlīs

Bu rütbe **zülfi siyeh** piç ü tāba düşmesün uf

(G 238/5-6)

zülfi siyāh:-ı

Mestāne şaḡın elde tıttup oynama ey dil
Bilmez misin ol **zülfi siyāhı** ne yilāndır

(Kt 37/3-4)

zülfi siyāh:-u, -ñ, -dan

Perişānı-i dil ḡaşd eyleyüp **zülfi siyāhuñdan**

Ruḡuñda mevc-i bũ şırāze-bend-i nış-i
kejdümdür

(G 58/3-4)

zulm: Ezizet.

Yaparsa **zulm** ile zālim binā-yı Şeddādı

Anı ḡarāba bir āh-ı ḡarīb olur bā'ış

(G 21/3-4)

zulm it: Ezizet etmek.

zulm it:-dü, -ñ

Cihānda zulm itdüñ 'aḡıbet bisyār olur zırā

Buni işrāb ider dībāda neşr-i ḡatra-i revḡan

(Mf 62/1-2)

zulm-endişe: Haksızlık düşüncesi.

Der-kemīn olmış yatur dā'im raḡīb-i bed-ḡümān

Virmesün fırsat o **zulm-endişe** Rabbü'l-ālemīn

(Ş 2/15-16)

zulmet: Karanlık.

zulmet:-de

Ey 'aks-i yār hicrūñ ile tıredür gözüm

Zulmetde ḡalmasun gel uyandur çerāḡını

(G 220/3-4)

zulmetgāh: Sıkıntı yeri.

Bu **zulmetgāhda** rüşen-dilāna pey-rev ol zırā

Gıce yābānda ḡalsa gösterür ḡüm-rāha reh

kevkeb

(G 11/11-12)

zulmetkede-i 'âlem: Karanlık dünya.

zulmetkede-i 'âlem:-de
Feyz-yâb olmağa **zulmetkede-i 'âlemde**
Dil-i efsürdeye 'aşk âteşi şem'a kibrit
(G 17/15-16)

zulmet-nümâ-yı cehl-i 'adîmü'l-başîret:

Sezgisizin bilgisizce karanlık göstermesi.
zulmet-nümâ-yı cehl-i 'adîmü'l-başîret:-i
Zulmet-nümâ-yı cehl-i 'adîmü'l-başîreti
Eyler fûrûğ-ı bîniş ile pâsbân-ı 'ilm
(K 10/61-62)

zulmet-serây-ı hâtır virâne: Harap gönlün karanlıklar sarayı.

Sâkî fûrûğ-ı bâde ile gel ayak ayak
Zulmet-serây-ı hâtır virâne şem'a yak
(Tb 2/31-32)

zulm-i bî-âmân: Acımasızca eziyet.

Endek endek kapladı dünyâyı **zulm-i bî-âmân**
Kaatre kaatre rûy-i dibâyâ düşer revğan gibi
(G 239/9-10)

zulm-i pîşe kıl: Acı çektirmeyi huy haline getirmek.

zulm-i pîşe kıl:-di
Çekide eyledi pinyâli gâmzesinden kân
O **zulm-i pîşe** baña kıldı el-âmân âmân
(Mf 44/1-2)

zümre-i kemâl ol: Olgunlar topluluğu olmak.

zümre-i kemâl ol:-sun
Ahsent ey hüceste-i tûti-i hoş-makâl
Olsun cihânda bendelerün **zümre-i kemâl**
(Th 1/31-32)

zümre-i nâ-cins: Yabancı topluluk.

Kadr-i hem-cinsi ferâmüş ider ol bî-meze kim
Olmaya **zümre-i nâ-cins** ile bir lahza enîs
(G 105/3-4)

zümre-i 'uşşâk: Aşıklar topluluğu.

Gelür hurûşa okundıkça **zümre-i 'uşşâk**
Belîğ-i gâm-zedenün şî'r-i pâkî velvedür
(G 51/13-14)

zümürüd: Zümrüt.

Naahl-i dil-keşte olan emrûdî bildün mi nedir
Şekkeri şerbetle leb-ber-leb **zümürüd** gözedür
(Mf 56/1-2)

zür: Güç, kuvvet.

zür:-dan
Zürdan rişte-i pervâzı olur mevce-i hün
Bâm-ı vâlâsına dek mürğ-ı kıyâs itse şu 'ud
(T 10/9-10)

zür:-uñ

Çametün hâm revîşün egri felekkârûñ kec
cünbiş nedür âyâ ki nedendür **zürûñ**
(G 135/3-4)

zür eyle: Uydurmak.

Hele **zür eyleme** yap yap kırılır kaytanı
İbrişim olsa daği tûrra-i müşğ-efsânı
(Msd 4/27-28)

zür-âzmây-ı küt-ı zemîli: Gücü denenip

kuvvetlendirilmiş hız.
zür-âzmây-ı küt-ı zemîl:-i, -n, -den
Zür-âzmây-ı küt-ı zemîlinden 'akîbet
Hâm-geşte oldu 'acz ile püşt-i kemân-ı 'ilm
(K 10/23-24)

zür-âzmây-ı şadme-i merg it: Ölüm felaketinin kuvvetini denemek.

zür-âzmây-ı şadme-i merg it:-di
Derdâ ki serv-i kâmet-i 'ar' ar-hırâmuñı
Zür-âzmây-ı şadme-i merg itdi hâksâr
(Tb 1/87-88)

zürefâ: Seckin kimselerc

Kenâr-ı bâmda a'mâyâ beñzer ol kimse
Ki bilmeye **zürefâ** meclisinde hadd u hudüd
(G 35/11-12)

zürefâ:-y, -i

Bırakdı keş-i tılâ-düz-ı köhnesin eslaf
Alur şatar **zürefâyı** zamâna hep haffâf
(G 128/1-2)

zür-ı dest: Güçlü el.

Ma 'cün-fürûş-ı hikmetün itmezdi **zür-ı dest**
Baht-ı nizâr-ı düşmenünî böyle hvâb-dâr
(K 12/137-138)

zür-ı feñânet: Zihin açıklığı kuvveti.

zür-ı feñânet:-le
Atamaz **zür-ı feñânetle** kemend-i pervâz
Paye-i baht-ı bülend ahterine fehm-i hâkîm
(T 22/13-14)

zür-ı nesîm-i âh: Ah rüzgarının kuvveti.

zür-ı nesîm-i âh:-u, -m
Zür-ı nesîm-i âhum idüp zülfine eser
Mânend-i nâhun eyledi berg-i ruñm figâr
(K 12/69-70)

zür-ı zer: Altın güç.

Pîrân-ı 'aşkuñ olmasa destinde **zür-ı zer**
Ülfet ider mi taze cevân ihtiyâr ile
(G 184/9-10)

züvvâr: Ziyaretçiler.

züvvâr:-a
'Arz ider nağş-ı lâle **züvvâra**
Kâse kâse şarâb-ı reyhânî
(T 4/17-18)

Fevtinün hâmem didi **züvvâra** târihin Belîğ
Rûh-ı pâkîne Zübeyde Hanımuñ eyle du 'â 1167
(T 5/9-10)

zvvr:-/

Degül hicv eylemek Şi'r-Őiny medh ider Ő'ir
Ki zr eylemez **zvvri** Őhib-ch beytinde
(G 206/5-6)

Sonuç

Belîğ Mehmed Emîn Dîvânı Sözlüğü [Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük] adlı bu çalışma ile 18. yüzyıl şairlerinden Belîğ Mehmed Emîn'in Dîvânı'nda bulunan söz varlığı belirlenerek, alfabetik bir sıra dahilinde tanıkları ve açıklamaları ile ortaya konmaya çalışılmıştır. Klasik Türk edebiyatının temel kaynakları referans olarak verilmiş, kaynaklarda yer almayan kelimeler ise bağlam eşliğinde değerlendirilmiştir.

Eserdeki tanıklardan yola çıkılarak şairin kullandığı kelimeler, beyitler eşliğinde çeşitlendirilmiş ve anlam açısından değerlendirilmiştir. Şairin berbernâme, hammâmnâme, hayyâtnâme ve keşşernâme nazım türleri ile yazdığı manzumeler dönemin sosyal hayatını da açık bir şekilde gözler önüne sermiştir. Bu konulardan ve tanıklardan yola çıkarak yapılan değerlendirmeler, Belîğ Mehmed Emin Dîvânı'nın şerh edilmesine de kolaylıklar sağlayacaktır.

24.487 kelime bulunan bu Dîvân'da şair, 151 adet atasözüne ve 655 adet deyimine yer vermiştir. Şairin bu kadar çok sayıda atasözü ve deyim kullanması kültürel miras unsurlarına verdiği önemi göstermektedir. Bunları gayet yerli yerinde ve ustaca kullanmıştır.

Yapmış olduğumuz bu tezin üslup çalışmalarına ve Türk edebiyatı tarihi için yapılan çalışmalara yol göstereceğini ümit etmekteyiz.

KAYNAKÇA

- ABDULKADİROĞLU**, Abdülkerim (1997). **Kültürümüzden Esintiler**, 1. Baskı, Ankara: Anıl Matbaa ve Ciltevi.
- AÇIKÖZ**, Ali (1994). **Beliğ Divânı (Metin- İndeks)**, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Ahmed Âsım (2000). **Burhân-ı Kâtî'** (haz. M. Ötürk - D. Örs), Ankara: TDK Yayınları.
- Ahmet Rıfat (1299). **Lügat-i Tarihiyye ve Coğrafiyye**, Tıpkıbasım.
- _____. (1268). **Okyânûsü'l-Basît fî-Tercemeti'l-Kâmûsi'l-Muhît**, 3. C, İstanbul.
- _____. (2006). **Türkçe'de Deyimler**, Ankara: Öztepe Matbaası.
- Ahmet Vefik Paşa (2000). **Lehçe-i Osmânî** (haz. Recep Toparlı), Ankara: TDK Yayınları.
- AHTERÎ**, Mustafa bin Şemseddin (1310 [1892]). **Ahterî-i Kebîr**, 2. C, İstanbul.
- AKBAYAR**, Nuri (2001). **Osmalı Yer Adları Sözlüğü**, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- AKDAĞ**, Fikret (1989). **Açıklamalı Atasözleri Sözlüğü**, 1. Baskı, İstanbul: Nurdan Yayınları.
- AKSAN**, Doğan (2004). **Türkçenin Sözvarlığı [Türk Dilinin Sözcükbilimiyle İlgili Gözlemler, Saptamalar]**, Ankara: Engin Yayınları, s. 7.
- AKSOYAK**, İsmail Hakkı (1995). "Dîvân Şiirinde Okçuluk Terimleri", **Türklük Bilimi Araştırmaları**, S. I, s. 81-94.
- AKSOYAK**, İsmail Hakkı (2016). **Söylenmemiş Sözler**, 1. Baskı, Ankara: Grafiker Yayınları.
- AKSOY**, Ömer Âsım (1981). **Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü**, Ankara: TDK Yayınları.
- AKTUNÇ**, Hulki (1998). **Türkçenin Büyük Argo Sözlüğü (Tanıklarıyla)**, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- ANDREWS**, Walter (2014). **Şiirin Sesi, Toplumun Şarkısı**, (çev. : Tansel GÜNEY), İstanbul: İletişim Yayınları.
- ARSLAN**, Mehmet (2004). **Argo Kitabı**, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- ATİK GÜRBÜZ**, İncinur (2012). "Dîvân Şiirinin Sevimli Yüzleri Osmanlı Şiirinde Berberler", **Turkish Studies**, 7/3, s. 233-255. http://www.turkishstudies.net/Makaleler/1748564894_15Atik%20G%C3%BCrb%C3%BCz%20%C4%B0ncinur_S-233-255.pdf (E.T: 07.07.2014)
- ATİK GÜRBÜZ**, İncinur (2012). "Kerbelâ Şehidinden Sevgili İmgesine: Hz. Hüseyin", **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırmaları Dergisi**, 64. <http://www.hbvdergisi.gazi.edu.tr/index.php/TKHBVD/article/view/122/115> (E.T: 20.10.2015)

- ATİK GÜRBÜZ**, İncinur (2015). “Osmanlı Şiirinde Terziler”, **Turkish Studies**, 10/16, s. 153-182. http://turkishstudies.net/Makaleler/353618101_8AtikG%C3%BCr%C3%BCz%C4%B0ncinur-tde-153-182.pdf (E.T: 01.02.2016).
- AYDIN**, Mehmet (1991). **Açıklamalı Deyimler Sözlüğü**, Ankara: Emek Yayın Dağıtım.
- BAHADINLI**, Yusuf Ziya (1971). **Türkçe Deyimler ve Kaynakları**, İstanbul: Hür Yayınevi.
- BAŞKAN**, Özcan (1988). **Bildirişim, İnsan Dili ve Ötesi**, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, s. 99-175.
- BATISLAM**, Dilek (1997). “Nedim’in Şiirindeki Atasözleri ve Deyimler”, **Türkoloji Araştırmaları**, Fuat Özdemir Anısı, s.107-123. http://turkoloji.cu.edu.tr/ESKI%20TURK%20%EDEBIYATI/batislam_8.pdf (E.T:07.06.2016)
- BAYRAKTUTAN**, Lütfi (1979). **Fatin Davud Efendi Hatimetü'l Eşar**, Doktora Çalışması, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- BAYRAM**, Yavuz (2015). **Aşknâme Dîvân Şiiriyle Değerler Eğitimi (Bir Değer Olarak Aşk)**, 2. Baskı, Samsun: İlkadım Belediyesi.
- BAYRAM**, Yavuz (2015). **Edebnâme Dîvân Şiiriyle Değerler Eğitimi (Dinî ve Ahlâkî Değerler)**, 2. Baskı, Samsun: İlkadım Belediyesi.
- BAYRAM**, Yavuz (2015). **Edebnâme Dîvân Şiiriyle Değerler Eğitimi (Sosyal ve Kültürel Değerler)**, 2. Baskı, Samsun: İlkadım Belediyesi.
- BÜNGÜL**, Nurettin Rüşdü (1939). **Eski Eserler Ansiklopedisi**, İstanbul: Çituri Biraderler Basımevi.
- CANIM**, Rıdvan (2014). **Dîvân Edebiyatında Türler**, 4. Baskı, Ankara: Grafiker Yayınları.
- CEBECİOĞLU**, Ethem (2005). **Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü**, İstanbul: Anka Yayınları.
- ÇAKICIOĞLU**, Erdal (2014). **Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü**, İstanbul: Mercan Okul.
- ÇELİK**, Nebi (2016). **Edirneli Şevki Dîvânı Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük**, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- DEMİREL**, Hafize Gamze (2005). **Belîğ Mehmed Emîn Dîvânı (İnceleme-Tenkitleli Metin- Tahlil)**, Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- DEMİREL**, Hafize Gamze (2013). **Belîğ**, Mehmed Emîn, <http://www.turkedebiyatii-simlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=264>, (E.T: 01.02.2016).
- DERELİ**, Üzeyir (1996). **Belîğ Mehmed Emîn (Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Türkçe Eserlerinin Tenkidli Metni)**, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

- DEVELLİOĞLU**, Ferit (1941). **Türk Argosu (Tarihçe ve Küçük Sözlük)**, Ankara: Recep Ulusoglu Basımevi.
- DEVELLİOĞLU**, Ferit (2010). **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, 26. Baskı, Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- DİLÇİN**, Cem (2009). **Yeni Tarama Sözlüğü**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- DİLÇİN**, Dehri (2000). **Edebiyatımızda Atasözleri**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- DÖNMEZ**, Necmiye (ty). **Açıklamalı Türkçe Deyimler ve Atasözleri**, İstanbul Milliyet Yayınları.
- Edirneli Ahmed Bâdî Efendi (2004). **Armağan, Proverbs and Idioms in the Classical Ottoman Poetry**. Facsimile Edition of the Manuscript Edirne İl Halk Kütüphanesi TY. 2304, by Süreyya Ali Beyzadeoğlu, Müberra Gürgendereli, Fatih Günay (XLIII, 270 pages and 68 pages Facsimile).
- EMİR**, Sabahat (1978). **Atasözleri ve Vecizelerin Açıklamaları**, 9. Baskı, İstanbul: Emir Yayınları.
- ERDEM**, Sadık (1994). **Râmiz ve Âdâb-ı Zurafâ'sı (İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük)**, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- EREN**, Hasan, Kemal Demiray, Hasibe Mazıoğlu, Mehmet Tuğrul, Ferit Devellioğlu, Kadriye Alkan, Nuran Eğembir, Neval Pirali, Güneş Müftüoğlu, Mübeccel Tekin, Tomris Tunç (1974). **Türkçe Sözlük**, 6. Baskı, Ankara: Bilgi Basımevi.
- ERGİN**, Muharrem (2011). **Türk Dil Bilgisi**, İstanbul: Bayrak Basım Yayım Tanıtım.
- EYÜBOĞLU**, E. Kemal (1973). **Onüçüncü Yüzyıldan Günümüze Kadar Şiirde ve Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimler-Tabirler**, 2. C, İstanbul: Doğan Kardeş Matbaacılık.
- EYÜBOĞLU**, İsmet Zeki (1994). **Dîvân Şiiri**, 2. C, İstanbul: Say Yayınları.
- ETİK**, Arif (1968). **Farsça-Türkçe Sözlük**, İstanbul: Salâh Bilici Kitabevi Yayınları.
- Farsça Sözlük, <https://www.vajehyab.com/> (E.T: 04.02.2015)
- GÖLPINARLI**, Abdülbaki (2004). **Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri**, İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri.
- GÖZLER**, H.Fethi (1975). **Örnekleriyle Türkçemizin Açıklamalı Büyük Deyimler Sözlüğü [A-Z]**, İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri.
- GÜL**, Metin, İlhan Yalçın (1985). **Atasözleri ve Özdeyişler Sözlüğü**, Ankara: Yıldırım Yayınları.
- GÜRBÜZ**, Mehmet (2010). "Şiir Semasının Yegâne Yıldızı; Güzeller Sultânı", **Turkish Studies**, 5/3, s.242-257. http://www.turkishstudies.net/Makaleler/8287_26_904_11g%C3%BCrb%C3%BCz_Mehmet.pdf (E.T: 05.01.2015).

- GÜRBÜZ**, Mehmet (2012). “Rezmî Dîvânı’nda Deyimler”, **Turkish Studies**, 7/1, s. 1231-1267. http://turkishstudies.net/Makaleler/770594815_64_g%C3%BCrb%C3%BCz_Mehmet_t.pdf (E.T: 04.09.2014).
- İSEN**, Mustafa, Osman Horata, Muhsin Macit, Filiz Kılıç, İsmail Hakkı Aksoyak (2014). **Eski Türk Edebiyatı El Kitabı**, 8.baskı, Ankara: Grafiker Yayınları.
- KADRİ**, Hüseyin Kazım (1927). **Türk Lügati I**, İstanbul: Devlet Matbaası.
- KADRİ**, Hüseyin Kazım (1928). **Türk Lügati II**, İstanbul: Devlet Matbaası.
- KADRİ**, Hüseyin Kazım (1943). **Türk Lügati III**, İstanbul: Maarif Matbaası.
- KADRİ**, Hüseyin Kazım (1945). **Türk Lügati IV**, İstanbul: Cumhuriyet Matbaası.
- KARAHAN**, Abdülkadir (1979). “Trabzonlu Fîganî’de Atasözleri ve Deyimler”, **İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi**, S.1, s.165-174. <http://www.arastirmax.com/en/bilimsel-yayin/istanbul-universitesi-turk-dili-edebiyati-dergisi/23/1/165-174-trabzonlu-figanide-atasozleri-deyimler> (E.T:23.08.2016)
- KARAKÖSE**, Saadet (2013). “Bir Elif Çekmek: Klasik Edebiyatımızda Elif”, **Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi**, S. 2/1, s. 199-228.
- KARTAL**, Numan (1990). **Türkçe Deyimler Sözlüğü**, 3. Baskı, İstanbul: Birsan Yayınları.
- KAYA**, Bayram Ali (1999). “Azmî-zâde Hâletî Dîvânı’nda Atasözleri ve Deyimler”, **Türk Dünyası Araştırmaları**, S.118, s.149-168. http://turkoloji.cu.edu.tr/ESKI%20TURK%20%EDEBIYATI/bayram_ali_kaya_azmizade_haleti_atasozleri_deyimler.pdf
- KAYA**, Bayram Ali (2011). “Atasözleri ve Deyimlerin Dîvân Şiirinde Kullanımı ile Dîvânların Bu Söz Varlıkları Bakımından Önemi”, **Dîvân Edebiyatı Araştırmaları Dergisi**, S. 6, s.11-54. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/devderg/article/viewFile/5000120427/5000111104> (E.T:23.08.2016)
- KAYAPINAR**, Ayşe (2015). “Osmanlı Döneminde Mora’da Bir Sahil Şehri: Balya Badra/Patra(1460-1715)”, **Cihannüma Tarih ve Coğrafya Araştırmaları Dergisi**, Sayı: 1, s. 67-93. https://www.academia.edu/15572246/Osmanlı_C4%B1_D%C3%B6neminde_Morada_Bir_Sahil_%C5%9Eehri_Balya_Badra_Patra_1460-1715_ (E.T: 08.08.2016)
- KILIÇARSLAN**, Orhan (2016). Hayali Bey Dîvânı Sözlüğü-Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- KIRKKILIÇ**, Ahmet (haz.) (1999). **Şeyhülislâm Mehmed Esad Efendi Lehçetü’l-Lügat**, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- KIRKKILIÇ**, Ahmet, Yûsuf Sancak (haz.) (2009). **Ahterî Mustafa Efendi Ahterî-i Kebir**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- KOCATÜRK**, Vasfi Mahir (1963). **Dîvân Şiiri Antolojisi**, Ankara: Edebiyat Yayınevi.

- KOCATÜRK**, Vasfi Mahir (2016). **BüyükTürk Edebiyatı Tarihi**, 3. Baskı, İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınevi.
- KOÇ KESKİN**, Neslihan (2014). **Osmanlı Lâle Şenlikleri Çerâğân**, 1.baskı, Ankara: Semih Ofset Matbaacılık ve Yayıncılık.
- KOÇU**, Reşad Ekrem (1958-1973). **İstanbul Ansiklopedisi**, C I-XI, İstanbul: İstanbul Ansiklopedisi ve Neşriyat.
- KOÇU**, Reşad Ekrem (1969). **Türk Giyim, Kuşam ve Süslenme Sözlüğü**, Ankara: Sümerbank Kültür Yayınları.
- Komasyon (1985-2007). **Büyük Türk Klasikleri**, 14. C, İstanbul: Ötüken Söğüt Yayınları.
- Komasyon (1987). **Büyük Türk Klâsikleri**, 8. C, İstanbul: Ötüken Söğüt Yayınları, s. 360-363.
- Komasyon (1987). **Büyük Türk Klâsikleri**, 6. C, İstanbul: Ötüken Söğüt Yayınları, s. 360-363.
- Komasyon (1997-1998). **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, 8. C, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- KORKMAZ**, Zeynep (2009). **Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi**, 3.baskı, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- KUŞÇU**, Ülkü, Hüseyin KUŞÇU (2001). **Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü**, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- LEVEND**, Ağâh Sırrı, (1984). **Dîvân Edebiyatı [Kelimeler ve Remizler Mazmunlar ve Mefhumlar]**, 4.baskı, Enderun Kitabevi, İstanbul, s. 169-623.
- LEVEND**, Ağâh Sırrı, (2008). **Türk Edebiyatı Tarihi**, 1. C, 5. Baskı, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Mehmed Esat Efendi, (1999). **Lehçetü'l-Lugat** (haz. A. Kırkkılıç), TDK.Yayınları, Ankara.
- Mehmed Salâhî, (1329 [1911]). **Kâmûs-ı Osmânî**, İstanbul.
- MUTÇALI**, Serdar (1995). **Arapça-Türkçe Sözlük**, İstanbul: Dağarcık Yayınları.
- NAZİMA**, Ali (1319). **Mükemmel Osmanlı Lûgatı**, İstanbul: Hacı Hüseyin Efendi Matbaası.
- NÜZHET**, Saadettin (1931). **Tanzimat'a Kadar Muhtasar Türk Edebiyatı Tarihi ve Nümuneleri**, İstanbul: Suhûlet Kitabevi.
- ONAN**, Necmettin Hâlil (1991). **İzahlı Dîvân Şiiri Antolojisi**, İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- ONAY**, Ahmet Talât (2014). **Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı** (haz. C. Kurnaz), Ankara: Berikan Yayınevi.
- ÖNGÖR**, Sami (1961). **Coğrafya Sözlüğü**, İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.

- ÖZDEMİR**, Emin (1990). **Açıklamalı Atasözleri Sözlüğü**, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- ÖZTUNA**, A. Yılmaz (1949-1955). **Türk Mûsiki Lügatı** (Musiki Mecmuasında 15-91 fasiküllerde), İstanbul.
- ÖZTÜRK**, Furkan (2007). **Bâkî Dîvânı Sözlüğü (Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük)**, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- ÖZTÜRK**, Mürsel-Derya ÖRS (haz.) (2009). **Mütercim Âsım Efendi Burhân-ı Katı**, İstanbul: TDK Yayınları.
- PAKALIN**, Mehmet Zeki (1946-1956). **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, 3 C, İstanbul: Maarif Basımevi.
- PALA**, İskender (1994). “Belîğ, Mehmed Emîn”, **DİA**, 5.C, s. 417.
- PALA**, İskender (2010). **Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü**, 19. Baskı, Ankara: Kapı Yayınları.
- PARLATIR**, İsmail (2012). **Osmanlı Türkçesi Sözlüğü**, 5. Baskı, Ankara: Yargı Yayınevi.
- PÜSKÜLLÜOĞLU**, Ali (2004), **Türkçenin Argo Sözlüğü**, Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- SALAN**, Zeynep Pınar (2003). **Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü**, İstanbul: Salan Yayınları.
- SARAÇBAŞI**, M.Ertuğrul, İbrahim Minnetoğlu (1978). **Örneklî ve Açıklamalı Türkçe Deyimler Sözlüğü**, İstanbul: Minnetoğlu Yayınları.
- SEFERCİOĞLU**, Nejat (2001). **Nev’î Dîvânı’nın Tahlili**, Ankara: Akçağ Yayınları.
- SERTOĞLU**, Midhat (1986). **Osmanlı Tarih Lügatı**, İstanbul: Enderun Kitabevi.
- SEZEN**, Tahir (2006). **Osmanlı Yer Adları (Alfabetik Sırayla)**, Ankara: Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayını.
- SİNAN**, Ahmet Turan (2005). “Necati Beg Dîvânı’ndaki Deyimler Üzerine”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S.2, s.107-114.
http://turkoloji.cu.edu.tr/ESKI%20TURK%20%20EDEBIYATI/batislam_8.pdf
- SOYKUT**, İ. Hilmi (1968), **Unutulmaz Mısralar**, İstanbul: Sönmez Neşriyat.
- SOYKUT**, İ. Hilmi (1974). **Türk Atalar Sözü Hazinesi**, İstanbul: Ülker Yayınları.
- Şemseddin Sami (1317). **Kamûs-ı Türkî**, Dersaadet.
- ŞEKER**, Haldun (2011). **Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü**, İstanbul: Nurdan Yayınları.
- ŞENÖDEYİCİ**, Özer (2017). **Sorularla Klasik Türk Edebiyatı**, <https://ozeroqa.wordpress.com/> (E.T: 04.03.2017).

- ŞENÖDEYİCİ**, Özer (2011). **Nâilî Dîvânı Sözlüğü (Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük)**, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Şinasi (2003). **Durûb-ı Emsâl-i Osmaniye**, haz. Süreyya Beyzadeoğlu, İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- ŞENTÜRK**, Ahmet Atilla (2015). “Okçuluk Tarihine Yeni Bir Kaynak Olarak Osmanlı Şiiri”, **Mehmet Ali Tanyeri’nin Anısına Makaleleri**, İstanbul: Ülke Armağan Yayınları.
- ŞENTÜRK**, Ahmet Atilla (2016). **Osmanlı Şiir Klavuzu**, 1. Baskı, İstanbul: Osedam Yayınevi.
- TANYERİ**, M. Ali (1996). **Örnekleriyle Türk Halk Şiirinde Deyimler**, İstanbul: Özgür Yayınları.
- TANYERİ**, M. Ali (1999). **Örnekleriyle Dîvân Şiirinde Deyimler**, Ankara: Akçağ Yayınları.
- TANYERİ**, M. Ali (2006). **Örnekleriyle Cumhuriyet Şiirinde Deyimler**, İstanbul: MVT Yayıncılık.
- _____ (1995). **Tarama Sözlüğü [XIII. Yüzyıldan Beri Türkiye Türkçesi İle Yazılmış Kitaplardan Toplanan Tarama Sözlüğü]**, 8 C, 3. Baskı, Ankara.
- TARLAN**, Ali Nihat (2004). **Şeyhî Dîvânı’nı Tetkik**, Ankara: Akçağ Yayınları.
- TARLAN**, Ali Nihat (2013). **Fuzûlî Dîvânı Şerhi**, 7. baskı, Ankara: Akçağ Yayınları.
- TDK Büyük Türkçe Sözlük: http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts (E.T: 29.02.2016).
- TDK Güncel Sözlük: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&view=gts (E.T: 29.02.2016).
- TDK Tarama Sözlüğü: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_tarama&view=tarama (E.T:29.02.2016).
- TDK Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü: http://www.tdk.gov.tr/index.php?Option=com_atasozleri&view=atasozleri (E.T: 01.02.2016).
- TİMURTAŞ**, Faruk K. (1979). **Uydurma Olan ve Olmayan Yeni Kelimeler Sözlüğü**, İstanbul: Umur Yayınları.
- TOLASA**, Harun. (2001). **Ahmet Paşanın Şiir Dünyası**, Ankara: Akçağ Yayınları.
- TUĞLACI**, Pars (1985). **Osmanlı Şehirleri**, İstanbul: Milliyet Yayınları.
- TULUM**, Mertol. (2011). **17. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı**, Ankara: TDK Yayınları.
- Türkçe–Türkçe, Osmanlıca–Türkçe Sözlük, Türkçe ve Osmanlıcada Kullanılan Kelimelerin Kökenlerini, Köklerini, Anlamlarını, Alt Anlamlarını, <http://www.kubbealtilugati.com/> (E.T. 25.05.2015).
- UZUNÇARŞILI**, İsmail Hakkı (1998). **Kapıkulu Ocakları II**, 3.baskı, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

- UZUNÇARŞILI**, İsmail Hakkı (1998). **Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkilâtı**, 3.baskı, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- ÜNLÜ**, Hüseyin, Mehmet Ünlü (2004). **Açıklamalı Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü**, İstanbul: Ünlü Yayınları.
- ÜNVER**, İsmail (1993). “Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”, **Türkoloji Dergisi**, C 11, S. 1, s. 51-89.
- VARDAR**, Berke (1988). **Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü**, [Nuket. Güz, Erdim. Öztokat, Osman. Senemoğlu, Emel Sözer], İstanbul: ABC Kitabevi, s. 35.
- YAZICI**, Numan (2003). **Atasözleri ve Deyimler**, İstanbul: Rağbet Yayınları.
- YILDIRIM**, Nimet (2008). **Fars Mitolojisi Sözlüğü**, İstanbul: Kabalıcı Yayınları.
- YILMAZ**, Erol (1989). **Açıklamalı Atasözleri ve Deyimler**, İzmir: Doğruluk Matbaacılık.
- YILMAZ**, Mehmet (1992). **Edebiyatımızda İslamî Kaynaklı Sözler (Ansiklopedik Sözlük)**, İstanbul: Enderun Kitabevi.
- YÖRÜK**, Sevim, Yaşar Yörük (2000). **Açıklamalı Deyimler Sözlüğü**, İstanbul: Doğan Ofset Yayıncılık.
- YÜKSEL**, Kudret (1987). **Açıklamalı Türkçe Deyimler Sözlüğü**, İstanbul: Yüsel Yayınevi.
- YÜZBAŞIOĞLU**, Nermin, Muammer Yüzbaşıoğlu (1990). **Deyimler Sözlüğü**, İstanbul: Serhat Kitap Yayın ve Dağıtım.
- Ziya Şükün, (1996). **Farsça-Türkçe Lugat, Gencîne-i Güftâr Ferheng-i Ziyâ**, İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- ZÜLFE**, Ömer (2011). **Şiirin İzinde Sözün Gölgesinde**, 1. Baskı, İstanbul: Bige Kültür Sanat Yayınevi.

ÖZ GEÇMİŞ

23/08/1991 tarihinde Erzincan'da doğdu. İlkokulu Ankara Sincan'da sırasıyla Ulubatlı Hasan İlköğretim Okulu, Atıf Benderlioğlu İlköğretim Okulu, Gazneliler İlköğretim Okulu'nda okudu. Orta öğrenimini İbni Sina Lisesi'nde tamamladı. 2014 yılında Celal Bayar Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun olarak aynı üniversitede formasyon aldı. Aynı yıl Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi'nde yüksek lisans eğitimine başladı ve hâlen öğrenimini sürdürmektedir.

